הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · פרי מגדים

פרי מגדים על יורה דעה

רבי יוסף תאומים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פרי מגדים על יורה דעה

רבי יוסף תאומים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פרי-מגדים-על-יורה-דעה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

משבצות זהב 7
סימן א 7
סימן ב 17
סימן ג 21
סימן ד 23
סימן ה 27
סימן ו 30
סימן ז 32
סימן ח 33
סימן ט 34
סימן י 35
סימן יא 46
סימן יב 49
סימן יג 50
סימן יד 56
סימן טו 61
סימן טז 65
סימן יז 71
סימן יח 73
סימן יט 83
סימן כ 88
סימן כא 91
סימן כב 95
סימן כג 97
סימן כד 104
סימן כה 120
סימן כו 122
סימן כז 124
סימן כח 127
סימן כט 136
סימן ל 138
סימן לא 139
סימן לב 141
סימן לג 143
סימן לד 153
סימן לה 157
סימן לו 164
סימן לז 173
סימן לח 187
סימן לט 190
סימן מ 205
סימן מא 210
סימן מב 215
סימן מג 218
סימן מד 224
סימן מה 231
סימן מו 231
סימן מז 233
סימן מח 235
סימן מט 243
סימן נ 245
סימן נא 246
סימן נב 249
סימן נג 259
סימן נד 262
סימן נה 265
סימן נו 274
סימן נז 282
סימן נח 294
סימן נט 298
סימן ס 299
סימן סא 299

סימן סב 306
סימן סג 309
סימן סד 311
סימן סה 317
סימן סו 319
סימן סז 324
סימן סח 327
סימן סט 342
סימן ע 363
סימן עא 373
סימן עב 374
סימן עג 378
סימן עד 381
סימן עה 382
סימן עו 384
סימן עז 389
סימן עח 392
סימן עט 393
סימן פ 396
סימן פא 396
סימן פב 403
סימן פג 407
סימן פד 413
סימן פה 423
סימן פו 424
סימן פז 430
סימן פח 435
סימן פט 436
סימן צ 438
סימן צא 442
סימן צב 447
סימן צג 465
סימן צד 469
סימן צה 486
סימן צו 492
סימן צז 498
סימן צח 500
סימן צט 512
סימן ק 524
סימן קא 529
סימן קב 534
סימן קג 539
סימן קד 545
סימן קה 547
סימן קו 568
סימן קז 569
סימן קח 571
סימן קט 576
סימן קי 578
סימן קיא 595
סימן קיב 598
שפתי דעת 601
סימן א 601
סימן ב 615
סימן ג 626
סימן ד 627
סימן ה 631
סימן ו 633
סימן ז 636
סימן ח 637
סימן ט 638
סימן י 639
סימן יא 652
סימן יב 654

סימן יג 656
סימן יד 665
סימן טו 671
סימן טז 673
סימן יז 680
סימן יח 682
סימן יט 695
סימן כ 699
סימן כא 703
סימן כב 704
סימן כג 710
סימן כד 718
סימן כה 735
סימן כו 738
סימן כז 739
סימן כח 741
סימן כט 752
סימן ל 756
סימן לא 760
סימן לב 763
סימן לג 766
סימן לד 776
סימן לה 782
סימן לו 798
סימן לז 809
סימן לח 819
סימן לט 822
סימן מ 833
סימן מא 835
סימן מב 843
סימן מג 848
סימן מד 851
סימן מה 855
סימן מו 856
סימן מז 859
סימן מח 861
סימן מט 873
סימן נ 875
סימן נא 877
סימן נב 878
סימן נג 886
סימן נד 890
סימן נה 894
סימן נו 905
סימן נז 909
סימן נח 924
סימן נט 927
סימן ס 928
סימן סא 931
סימן סב 934
סימן סג 940
סימן סד 942
סימן סה 947
סימן סו 949
סימן סז 954
סימן סח 957
סימן סט 963
סימן ע 988
סימן עא 1006
סימן עב 1009
סימן עג 1013
סימן עד 1019
סימן עה 1020
סימן עו 1022

סימן עז 1032
סימן עח 1035
סימן עט 1036
סימן פ 1037
סימן פא 1039
סימן פב 1045
סימן פג 1048
סימן פד 1057
סימן פה 1070
סימן פו 1072
סימן פז 1081
סימן פח 1088
סימן פט 1090
סימן צ 1093
סימן צא 1096
סימן צב 1103
סימן צג 1116
סימן צד 1122
סימן צה 1142
סימן צו 1149
סימן צז 1156
סימן צח 1159
סימן צט 1168
סימן ק 1183
סימן קא 1186
סימן קב 1191
סימן קג 1198
סימן קד 1208
סימן קה 1210
סימן קו 1229
סימן קז 1231
סימן קח 1233
סימן קט 1240
סימן קי 1245
סימן קיא 1301
סימן קיב 1307
פתיחה להלכות שחיטה 1310
פתיחה להלכות טריפות 1325
פתיחה להלכות בדיקת הריאה 1333
פתיחה לסימן לט 1337
פתיחה להלכות מליחה 1344
פתיחה להלכות בשר בחלב 1351
פתיחה להלכות תערובות 1357
כלל סימנים וטביעת עין 1397
כלל איסור חל על איסור 1415
כלל רובא וחזקה 1424

משבצות זהב

סימן א

סעיף א

אפילו נשים. הקשה הט"ז הא דכתבו התוס' מדלא אמר איידי דנשים ש"מ לכתחלה שוחטות אכתי אמאי לא אמר איידי דעבדים דלכתחלה לא כמ"ש התוס' בקדושין ותירץ דשוחטין מן הדין לכתחלה אלא מעצמן נמנעין או משום חומרא בעלמא אין מניחין ומדינא שרי ומשו"ה הוצרך לומר איידי דטמא. והנה רמ"א כתב שאין להניח לנשים לשחוט ויש ב' טעמים. א' דחשידי אלפני עור או דרגילין להתעלף ויש לעיין אי מן הטעם שחשידי אלפני עור הא לקמן סי' קכ"ז ס"ג פסק דאשה נאמנת בניקור בשר אם לא דהתם בניקור הפנים שאין טורח. ואם הטעם שדרכן להתעלף ולכתחלה אין לשחוט אלא המוחזק כמ"ש הר"ב כאן בהג"ה א"ש טפי. ואם שחטו נשים דיעבד כתב השמלה חדשה סי' א' סי"ג במקום שאין נשים שוחטות איתרע רוב דידהו ובמקום שנשים שוחטות יש להניחם על מנהגם יע"ש.✍ואני אומר אם לא בדקו להם סכין כיון דבדיקת סכין טורח רב הוא דמיא לבדיקת חמץ דאי הוה ד"ת לא היו נאמנים ועיין ר"פ ובת"ח כלל מ"ו ד"ט ולקמן סי' קכ"ז סעיף ג' דאתחזק איסורא אסור וה"ה שחיטה דאיתחזק איסורא וכן ברגילה להתעלף ושחטה ואמרה לא נתעלפה אין נאמנת כיון דיש ספק בדבר מקילה בספק אף בלא טורח אינה נאמנת עיין קכ"ז ואליהו רבא בדף האחרון ואין להתיר שחיטתה דיעבד אם לא בהוחזקה שלא נתעלפה גם בדקו לה סכין כנ"ל ואם תרצה להקל בלא הוחזקה מ"מ ברגילה להתעלפה אין להאמין:

עיין יש"ש פ"ק דחולין סי' א' כתב דמתו' ר"פ ד"ד ד"ה המנוה דנאמנות על השחיטה היינו שאומרים שחטו וגם למאן דמפרש בירושלמי נשים עצלניות אין נאמנת לומר שהם בדקוה אלא שמעידות שבדקו אחרים יע"ש. לא הבינותי דבריו דהמעיין בתו' יראה דהם נאמנות על השחיטה שכתבו כל דבר שבידם וכן משמע מתו' גיטין כ"ב ד"ה ע"א דאשה יכולה ללמוד והא אין להם נאמנות. וראיתי להתב"ש אות י"ד כתב כיון דדיעבד שחיטתה כשרה הוה בידה ואיני יודע דאם נאמר בדאורייתא לא מהימנא אף דיעבד פסולה גם מ"ש בדיקת חמץ שאמרו אחרים בדקו לא ידעתי פירושו דבגמ' אמרו שהם בדקוהו וטעמא דהוה דרבנן וע"ש:

קשיא לי חש"ו ששחטו ואחד רואה מהימן ליבעי תרי דאין ע"א נאמן באיסורין היכא דאיתחזק איסורא אם לא שבידו ושוחט הוה בידו לשחוט כהוגן וכ"ת שמא אירע לו באונס קלקול אין קלקול שחיטה יוצא מבן דעת עפ"י הרוב כדמוכח גבי מומר לתיאבון

עיין פוסקים ומרדכי ריש פ"ק דחולין וא"כ בהמה של חש"ו ואחר רואה דאין בידו איך נאמן וכ"ת אין ה"נ דבעינן ב' והרי הר"מ ז"ל בפ"ד מה"ש ה"ד כתב חש"ו ששחטו בפני יודע משמע חד מהני עיין חולין י"ג וכ"ת כתי' הב' של המרדכי דמוחזק בכשרות אחד מהימן אפי' היכא דאיתחזוק וכי לא מהימן בריק ופוחז והר"מ ז"ל סובר בלא"ה דבעינן שיהא השוחט מוחזק כמ"ש הש"ך באות ב' מ"מ אהמחבר קשה דאיהו בסי' קכ"ז ס"ג כתב ע"א נאמן להתיר ולא לאסור וכמ"ש הש"ך אות כ"ג דלא תמצא להחמיר דאין נאמן נגד חזקה והא במוחזק מהימן ש"מ דלא ס"ל תי' הב' א"כ קשה ועוד נהי דנאמן במוחזק בכשרות היינו טעמא דאיכא חזקה דכשרות נגד חזקת איסור ותו מהימן ככל ע"א דיליף מוספרה לה לעצמה כתובות ע"ב א' בלא אתחזק איסורא משא"כ נגד הרוב וודאי אין מהימן דרוב מעשיהן מקולקלים ומנא לן דע"א כה"ג נאמן וצ"ע.✍ומזה נראה לי אף דבידו לא מהימן כל שהוא הפך הרוב דהא דבידו מהימן יליף לה מושחט בן הבקר דכתיב ל' יחיד או מכהן המקריב כמ"ש רש"י בחולין יו"ד ב' ד"ה ע"א יע"ש זה דווקא בחזקה מהימן ולא נגד הרוב אף שבידו דמנלן הא ואולי גילוי מלתא הוא כיון דבחזקה מהימן כל שבידו ה"ה נגד הרוב ועדיין צריך עיון:

סעיף ב

ועבדים. כ' הט"ז דב"י תמה דמשוחרר פשיטא ותירץ הוא ז"ל דמצינו כמה פעמים דצריך ריבויא אף משוחרר. ועיין בנה"ך שהקשה עליו ומ"מ אפשר לדינא מודה הט"ז דאף עבדים שאין משוחררים וכסתימת המחבר אלא שרצה ליישב קושית הב"י על הטור ומ"מ מ"ש דהב"י תמה על הטור דמשוחרר פשיטא המעיין בב"י יראה שלא תמה על זה וז"ל משוחררים זה פשוט דמשוחרר כישראל אלא מה אירי' משוחרר אינו משוחרר נמי הא שוה לנשים הרי דתמה על אינו משוחרר אבל לא דקשיא ליה על משוחרר פשיטא. שוב ראיתי שאליהו רבא בדף האחרון שתפס על הט"ז בזו ולי נראה דא"כ ל"ל להב"י לומר זה פשוט הא במשנה דכל הפסולים תנן עבדים אלא להכניס כל זה בקושיא כלומר זה פשוט ולא הוה למתני כלל וע"כ באין משוחררים מיירי וע"ז תירץ הט"ז דמשוחררים אצטריך ליה ואין משוחררים אפשר דריקים הם כמ"ש הש"ך אות ב'. ולענין דינא אף שהרמ"א כתב אין לנשים לשחוט וכן המנהג היינו מפני עילוף ובעבדים לא שייך זה ואפשר דלא שייך וכן המנהג בעבדים דאין מצויין כלל בינינו עבדים:

סעיף ג

עיין ט"ז והקשה לבעל העיטור נוקי מתניתין בהכי הכל שוחטין מומחין אף שאין מוחזקין דכ"כ הב"ע דבעילוף לא חיישינן לא בתחלה ולא בסוף ואם אין יודעים שהוא

מומחה שחיטה כשירה דעבד ואי דקשיא וכולן הא לאינך נמי קשה וכן הקשה מהרש"א ותירץ דשחיטתן משמע ע"י שום תיקון והמעיין בראש"ש מה שהקשה לפי' הגאונים אינו סובר תירוץ הט"ז יע"ש. ומ"ש הט"ז והכי קי"ל היינו דלכתחלה או ליתן ע"ם שישאלנו בלא נטל כ' קבלה ואם איתא לפנינו ודאי דצריך לשואלו ואם ליתא לפנינו יש לאסור דריע חזקתיה כיון שלא נטל קבלה. שוב ראיתי שכן הוא דאם ליתא דאף דיעבד אסור אמנם בשמ"ח סעיף כ"ד ותב"ש אות מ"ד כתב דאפילו בעומד ע"ג יש לאסור דתקנה זו באיסור היה מתשובת הר"ם ב"ב והוה כחשוד לאותו דבר והביא שו"ת חות יאיר דמתיר בדוחק בגדול עע"ג יע"ש וכן הביא בית לחם יהודא אות ב' בשם חו"י שו"ת קע"ח ועיין באורח מישור מזה ואם קבלה כתב מאביו מהני פקפק בזה הבית לחם יהודה בשו"ת שלו סי' א' והש"י התיר בשם הלכות קטנות ועיין מ"ש בהא דשוחט שבדקו ולא הוה יודע ע"ש היטב:

סעיף ד

חכם ומומחה. בטור כתב חכם והרב הוסיף מומחה וכפי משמעות דמשו"ה הוסיף מומחה לומר אף דמומחה מ"מ בעינן חכם ג"כ ומיהו חכם לחוד סגי כמ"ש הר"ב אח"כ אא"כ נטל קבלה מחכם ויותר י"ל דתרתי בעינן דוקא חכם ומומחה ג"כ שידע אם יש לשוחט אומן ידים. וראשון נראה יותר ומ"מ ישר הוא שלא ליתן קבלה עד שיהא שוחט בפני שוחטים דמתא והרב ינסהו ואז יוצאין לכ"ע. ועיין ט"ז ויש לעיין דהא הר"מ ז"ל איירי ביודע ה"ש אפ"ה לא ישחוט אא"כ בפני חכם ודאי דמומחה לחוד סגי ואולי הרב כוון למ"ש אח"כ לענין קבלה ואין להאריך:

סעיף ה

בשחיטה החמירו שמסורה לקלי הדעת ובעו"ה עכשיו נפרץ ביותר ואם אאריך בענין שוחטי זמנינו תכלה היריעה מהכיל עיין שמ"ח מה שהאריך שם:

סעיף ו

עיין ט"ז והנה היה להקשות בקיצור דבסי' ח"י פסקינן אם לא שיבר בו עצמות לא מהני אף דאיכא ס"ס אלמא דס"ס במקום חזקה לא מהני כמ"ש הוא עצמו בסי' ק"י באות ט"ו כיון שהוא תופס במושלם בדין סכין הוה ס"ס גמור דלא כמ"ש הש"ך בסי' ק"י ובנה"ך כאן דלא הוה ס"ס שדרך להוליך הסכין על כולה וכעין ס"ס הוא ע"ש. א"כ תקשי ליה אמאי בשוחט שרי גם מה שהביא ראיה מהא דגבינות צ"ע הא לקמן סי' פ"א ס"ב פסקינן דהגבינות מותרין המה והוא לא ערער שם כלום. שוב ראיתי להתב"ש אות כ' העיר קצת בזה ע"ש. והנה נראה דודאי חזקה דהשתא נגד חזקה דמעיקרא כמאן דליתא דמי ועיין ריש נידה בתוס' שם ד"ה אלא ב"ב דהא דמטמאין אדם שנכנס לבית אף דחסר

הנגע בסוף השבוע ואיכא חזקה דאדם וחזקה דהשתא אם לא דמקוה שאני דחסר ואתאי באופן דחזקה דהשתא כמאן דליתא נגד חזקה דמעיקרא אם לא בחסר ואתאי אפ"ה חזקה דמעיקרא עדיף אלא בהצטרפות עם עוד חזקה הוה תרתי במקום חדא וא"כ ע"כ טעמא דסכין לקמן משום דדרך הסכין להתקלקל ע"י חתיכת דבר מה והוא חזקה העשויה להשתנות אף דמ"מ חזקה טובה היא ועדיפא מחזקה דהשתא מ"מ בהצטרף עוד חזקה דבהמה בחייה אסור וא"כ אין ראיה לשוחט זה דאימא דחוזר תמיד על ה"ש וחזקה טובה היא לכן אמר דאדרבה דמיא למקוה דחסר ואתאי וה"נ בשכחה ואדרבה גרע מחזקה דסכין וכאמור. ומה שהביא ראיה מגבינות ה"ק דרצה להטריף שם בהוגלד פי המכה דיצא זמן מה מחזקה ג"י ואף דהתם כשר היינו דאיכא רובא וחזקה מחמת רובא ואף דחזינן בהמה זו לאו מרוב דהא השתא טריפה היא מ"מ אמרינן קודם לכן היתה בריאה מרוב בהמות הבריאות ועתה נתחדש בה חולי משא"כ בשוחט דרוב הוא דלא חציף אינש להיות שוחט אם לא יודע על בוריי' ה"ש והא איתרע דחזינן דהאי לאו מרוב הוא דאינו יודע עתה ושוחט ודמיא לסימן נ' במים בראש דאסרו חכמי קראקא והרמ"א ז"ל דאנו דנין על המקרה אם הקיף המוח המים אין לומר מרוב דרוב בהמות אין להם מים בראש וכמ"ש התב"ש בסי' כ"ט באורך ושם יבואר וה"נ כאן ושפיר מייתי ראיה כן היה נראה לכאורה. אמנם עכשיו ראיתי כי דבריו מים חיים הם דזה לשון המרדכי פא"ט סי' תרל"ה וכן אמר מהר"מ להתיר בשם רבו השר רבי משה יוסף קולצין ז"ל משום דלא שייך גבי בהמה לומר טריף ואתאי כמו גבי מקוה חסר ואתאי עכ"ל הרי דאי היה שייך בבהמה טריף ואתאי היה אוסר הגבינות למפרע אלא כיון דאיכא למימר טריף ברגע אחת אף שיצא זמן מה מחזקה ג"י אפ"ה הוה חזקה וכמו שאבאר בסי' פ"א אי"ה הרי אף דאיכא רובה וה"נ האי שוחט אף דאיכא רובא מ"מ כיון דחסר ואתאי כמו במקוה ודאי למקוה דמיא ויש להטריף למפרע וכ"ת דאיכא ס"ס הא בסכין איכא ס"ס ואפ"ה לא מהני במקום חזקה. ותמהני על הרב הגאון האמיתי התב"ש שכתב במרדכי שלפנינו ליתא כן ואדרבא ראייתו ממה שכתוב לפנינו. והנה אם הט"ז אוסר הבשר למפרע ודאי אי מטעם ספק תורה או אפשר דאף ספק תורה ליתא כ"א דרבנן דס"ס הוה כמו רובא אלא דסמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא מדרבנן הנך רואה דאוסר אף הכלים שאין ב"י ואלו הוה רק דרבנן לא היו אוסרין מספק גם בספק איסור תורה אין ראיה ממקוה לכלים דהתם ודאי הוה אלא דהכא כמו ודאי משוה ליה דסובר ס"ס במקום חזקה לאו כלום הוא: וכתב עוד הט"ז אפי' בעוף ונגע במפרקת אסור דל"ת בהמה יש סברא דעור פוגם יותר מבשר לכך הביא מעוף ולענין מ"ש מההיא דקדושין היינו דאמרינן מקוה שנמדד

ונמצא חסר ר"ע מטמא דיליף מב"מ שפסולו ביחיד וא"כ כאן אין פסולו ביחיד כמבואר ס"ד ז"ל דע"א בהכחשה לאו כלום וכתב ז"א דהא כאן נמי אפשר לברר בוא ואראך שאינך יודע ועוד דהתו' כתבו התם דבתרתי פליגי והיינו כהן שטבל במקוה ועבד ואהא מייתי ראיה ר"ע הא בשאר איסורין ודאי בלא"ה אוקמי אחזקה דהשתא. ויתר דברי הט"ז מבוארין דמתשובת רשב"א רי"ח שכתב שוחט זה אין לו חזקה דמעיקרא דמשמע הא היה לו כשנטל קבלה היה כשר זה לרב חסדא דמכשיר אף בלא שיבר התם איכא חזקה דמעיקרא משא"כ בלא נטל קבלה וזה שכתב רשב"א ואפ"ה פליגי בהו כו' משא"כ לדינא קי"ל בלא שיבר אסור וכדרבנן במקוה א"כ ה"ה כאן והביא ראיה עוד ממרדכי במלמד עיין בתב"ש. אמנם מ"ש הט"ז דמה ראיה כו' ותו אי מכח ס"ס הא גם התם יש ס"ס גם מ"ש במקוה איכא חזקה כו' והתם ליכא ס"ס ומלא נטל קבלה אין ראיה דליכא ס"ס דחזקה דמעיקרא שנולד לא ידע וחזקה דהשתא דא"י מרע לס"ס משא"כ נטל קבלה. ויש ליישב מ"ש מקוה ה"ק דמה מייתי הרשב"א ראיה ממקוה והתם אדרבה אוסרין וכן לסכין והא התם אוסרין וכ"ת בשיבר מתירין מטעם ס"ס וה"ה נטל קבלה הוה ס"ס וא"כ בלא נטל נמי הוה ס"ס אלא ע"כ דה"ק ואפ"ה פליגי בהו הא לענין דינא אף בנטל מודה הרשב"א לאסור. ולעניין דינא גם בפשיעה מה דינא גם בבודק מה דינו אבאר הכל בשפתי דעת:

עוד כתב התב"ש אות כ' דכלים שאב"י יש להתיר וראייה מפרק יו"ד מהלכות מקוואות בטומאה דרבנן מקילין יע"ש ולא זכיתי להבין דבריו דכאן הוה לכתחלה מן התורה הבשר אסור דכבר דחה התב"ש באות ל"ב סימן ב' ובבכור שור בגמ' ותוס' דף יו"ד ד"ה אלה דברי המהר"ם לובלין שרוצה לומר ההיא דמקוה מדרבנן הוא כיון שכן לו יהיה רק הבשר ספק איסור תורה אין לעשות אח"כ ספק איסור דרבנן כמבואר בסימן ק"י גם התם בהלכות מקוואות באב הטומאה דרבנן החמירו ומשנה פרק רביעי דטהרות אלו ספיקות שטיהרו חז"ל ותיפוק ליה דכל ספק דרבנן להקל אלא דאיתחזק לא אמרינן ספק לקולא ומשו"ה אמרו באוכלין הקילו דלא לאפושי טומאה ויש ראיה דספק דרבנן היכא דאיתחזק איסור דלא כפר"ח סימן ק"י ושם אבאר:

ודע דלענין דינא אני מסתפק אם נאסר איזה דבר מספק מחמת חזקה אם נגרר מזה עוד איסור ושם יש חזקה להיפך מאי ובאם הספק ע"ד הקרי וההזדמן ודאי הב' כראשון מהא דשו"ת מהר"י בן לב בח"ג שאלה ק"א בשור ספק טריפה ובשלו בכלים אף שאב"י אסר להו אף דהי' חזקה טובה לכלים עיין סי' ק"י כי מבעי לי אם הראשון מחמת חזקה נאסר מספק נאמר בשני חזקה להיפך וראיה ממ"ש התו' נדה כ"ב ד"ה אלא שרצו לטהר

אדם הנכנס לבית ע"ש ועוד ראיה מתוספתא הביא הר"מ בפ"י ממקוואות שני מקוואות וטבל וא"י הטהרות תלויות יע"ש וכבר הארכנו בספר גינת וורדים כלל חזקה כלל ס"ב בדברי הט"ז דכאן ואף אם נאמר דהיכא דראשון ודאי טמא השני נגרר בתריה דהוה תרתי דסתרין מ"מ אם הראשון מחמת ספק אפשר דהב' יש חזקה להיפך כשר והשוחט שבדקוהו יראה לכאורה דהוה ספק כדמוכח סח"י כמ"ש הש"ך שם אות א'. ואולי הט"ז סובר דהוה ודאי מדכתב הטור הרי זה נבילה וכמ"ש הכה"ג בסי' ח"י וכ"ה יעויין שם וצ"ע:

סעיף ז

מסתפק ושואל. ומ"מ צריך שידע שהיות מצטרפות שזהו רגיל ט"ז משמע דהכי הילכתא אמנם בשמ"ח ס"ט ובתב"ש אות י"א דעכשיו שסדר השחיטות לפניו אם אומר שמסתפק וה"ה על טהור טמא אין למודו עולה יפה ויש לאסור והבי' דברי בה"י שהעביר שוחט שלא היה יודע רמז לשיעור אורך הסכין דלא כפר"ח בק"א יע"ש ודבריו נכונים אמנם על מותר אסור אף שאין סדורים בסדר יש לאסור כמ"ש הש"ך בסימן רמ"ב דמן המותר אסור יבוא להיפך והוא ירושלמי כו' ועיין בסי' קי"א בב' קדירות יע"ש וא"כ נפיק חורבא מיניה וודאי אסור:

סעיף ח

ברי לי. עיין ט"ז ור"ל אפי' הא' ששואלין אותו ואפי' הב' דאחר שלמד אומר כן וכן פי' הב"ח ז"ל דברי הטור ומיהו בתה"א דף ז' א' משמע דקודם שלמד אומר ברי לי וכפי הש"ך אות י"א:

סעיף ט

עיין ט"ז כאן ובסי' ט"ז אות י"ג ובסי' כ"ח אות י"ד ובנה"ך כאן. ויראה לפרש דה"ק דכולן ששחטו מלתא דפשיטא הוא לומר דיעבד כשר דהא שמעינן ממשנה פ"ו דחולין דשחיטת חש"ו באחרים רואין אותו דכשירה דחייב לכסות ועיין רש"י חולין ל"א א' ואי אשמעי' דארבא קאי יע"ש אלא לומר דלכתחלה לא ומדלא אשמעינן רבות' טפי דאף גדול שא"י לכתחילה לא דודאי עדיף הוא מחש"ו אף שיודעים מכל מקום רוב מעשיהם מקולקלים ביותר ומנבלין בידים אלא גדול שוחט לכתחילה וא"ש לרבינא דלא הקשו בגמ' א"ה לכתחילה נמי דלדידיה אין הוכחה דגדול א"י אין שוחט לכתחילה וכולן ששחטו צריך לומר דבעינן אחרים רואין דל"ת רוב מצוין וכולן קאי אמאי דמרבינן מהכל כו'. והיש מחמירים סוברים לגופה צריך דכשר בדיעבד ואי ממשנה פ"ו אין ראיה דספק נמי חייב לכסות ואכתי שמא לא ראו יפה משו"ה צריך לגופה:

סעיף י

עיין ט"ז וי"ל דהמחבר שינה מלשון הטור ששם כתב המוצא בהמה והמחבר נקט גדיים דהמחבר לשיטתיה דבשנמ"ה אוסר אף בהמה שלימה עיין ש"ך ס"ג אות ו' ומש"ה דוקא גדיים שיש סי' והטור מתי' בשנמ"ה ומש"ה נקיט בהמה. והביא דברי תוס' דחשוד על הגניבה לא חשוד על הטביחה והם ג"כ דברי הטור ועיין סי' ב' אות ט' דאף להרמב"ם איכא ס"ס שמא נתן לא' לשחוט ושמא בדק הוא הסכין אף דס"ס במקום חזקה ל"מ גם שמא הוא בדק ריאה דודאי מטרח לא טרח י"ל דהר"מ ז"ל החמיר במומר לשאר עבירות ולאו וודאי הוא וכיון שכן י"ל דהיכא דאיכא ס"ס לא החמיר וזה שסיים שם הט"ז והר"מ לא החמיר אלא בחד ספק ומיהו במומר לא"ד לא מהני האי ס"ס אלא בעינן שיאמר פלוני מומחה שחט לי עיין סי' ב' בט"ז אות י"ט:

סעיף יא

הט"ז חולק על הב"ח וסובר דכאן הוה פחות מג"ט נמי אשפה לענין זה דהוה נבילה ובש"ך אות כ"א אבאר לעניין דינא עיין שם היטב:

סעיף יב

עיין ט"ז והא דלא סידר הטור להיפך מאבד או מקרע כו' דרך שטות דאפ"ה ה"א דקאי רק על מה שנותנין לו. ומכאן תראה שאין מפרש כפרישה מאבד שזורק בידים אלא שאין מניח במקום משתמר ויש לראות מה זה שכתב רבים מקשין בטור והא על המחבר ג"כ תפול הקושיא וגם תרוצו לא שייך במחבר דשינה מלשון הטור וכתב אותם במקום אותו. ויש לומר דהמחבר הורה בזה במלת אותם לומר אף דכולהו בהדדי דווקא דרך שטות הא בלא דרך שטות אפי' בהדדי לא מקרי שוטה ואי לאו אפי' בא' מכל אלו לא מייתר מלת אותם דבעי לומר אותם כל אחת מאלו דל"ת אמה שנותנין לו ולעולם אותם היינו כ"א לחוד מש"ה כתב אפי' באחת מכל אלו ומיותר מלת אותם ועוד דהפך ממה שהתחיל לומר אפילו כולהו בהדדי בעינן דוקא דרך שטות כנ"ל ועיין ב"ח וש"ך אות כ"ד שהם מפרשים אפי' בענין זה ועיין שם:

סעיף יג

אפי' רוצים כו'. כתב הט"ז אפי' מומחים פשיטא דאסור דיבואו לטעות והיינו בחרש ושוטה אף באימון ידים וקטן בלא אימון ידים הא באימון ידים ומומחה שוחט לכתחלה באחרים רואין:

סעיף יד

עט"ז וכוונתו מבואר דהטור כתב קטן אימון ידים ומומחה והמחבר השמיט מלת מומחה וסובר דהכל תלוי באימון ידים דאם אימון יד שוחט לכתחלה בעע"ג ומ"ש הרא"ש דאומן

ומומחה לדיוקא הא דיעבד כשר באין אחרים עע"ג והקשה הט"ז דבטור א"א לפרש כן שהרי כתב וקטן מומחה ויודע לאמן דיעבד כשר ואם עע"ג שוחט לכתחלה ולא כתב רבותא טפי באומן לחוד שוחט לכתחלה דהא דיעבד כבר קתני לה ע"כ פי' דברי הרא"ש דקטן דמתניתין מסתמא מומחה איירי דומיא דחש"ו שאין פסולין כו' גם רבינא הכל מומחין ועלה קאי חש"ו ותירץ דמתניתין כאן אימון ידים עם מומחה ולזה סיים הא תרוייהו שוחט לכתחלה וכן בטור כך הוא הפי' ומסיק כן להלכה וכן הסכים הב"ח אמנם כן קשיא לי דהא להלכה בלא"ה קיי"ל אפי' גדול שא"י ה"ש אין לשחוט בגדול עע"ג כמ"ש רמ"א ס"ג בשלמא בטור דפסק גדול א"י מותר בעע"ג לזה כתב הב"ח אפ"ה קטן א"י גרע דגדול רואה כמה פעמים ואין מעשיו כ"כ מקולקלים ואולי דל"ת גדול דוקא באין אומן יד אסור קמ"ל אפי' באומן יד וכ"ש קטן דלכתחלה לא ואמת כן דהמחבר לעיל בגדול שאין אומן יד איירי דבאומן יד אפי' קטן לדעתו שוחט לכתחלה באחרים רואין אותו ואהא קאי שם יש מחמירין:

סעיף טו

כתב הט"ז הטור מתיר קטן מומחה ואומן יד דיעבד אף בטבילת כלים באיסור תורה לא מהימן (עיין סי' קכ"ז ובש"ך אות א' ובמקום אחר אבאר בזה) שאני הכא דלא הוה אלא חזקה כלומר דרוב שוחטין כהוגן ומיהו לדידן אינו נאמן ומ"מ לשלוח ע"י קטן נתפשט המנהג ששולחין ע"י קטן וכתב התב"ש אות ס"א הטעם במלתא דעבידא לגלויא כתב הב"ה סי' ק"ח דמהימן הקטן וה"ה כאן ועל העופות הנשלחים ע"י עובד כוכבים התיר ג"כ הט"ז שהשוחט נותן כתב לעובד כוכבים ששחט ולא חיישינן לחילוף דישראל מכיר עוף שלו בט"ע. וא"כ לא יפה עושין מה ששולחין ע"י עובד כוכבים והעובד כוכבים נוטל הנוצ' ומביא העוף כך דא"א להכיר בט"ע גם ע"י ט"ע לא ידענא דלמא ישראל אחר נתן לעובדי כוכבים ג"כ לשחוט וזה הכתב היא מאותה תרנגולת ושלו לקח שכר השחיטה לעצמו ע"כ שומר נפשו ירחק ולא ישלח ע"י עובד כוכבים עכ"פ:

סעיף טז

פחות מח"י שנה. הט"ז רוצה להקל דהכל לפי מה שהוא אדם אמנם עכשיו בעו"ה רבו המתפרצים וודאי יש לנהוג כרמ"א גם כתב בל"י דאין ליתן קבלה על קלף דאימא גנב ומחק שמו של השוחט וכתב שמו שם. ועיין בכה"ג בהגהות ב"י בשם יאיר נתיב ותתפלא על פרצות הדור בעו"ה הן בשוחטים ובודקים הן במורי הוראות ואשים מחסום לפי בדבר זה:

סעיף יז

אם הב"י הקשה אהרא"ש דלמד מדבר ואינו שומע מתרומה דלא יתרום ושומע ואינו מדבר אחר מברך והא בתרומה תנן דגם שומע ואינו מדבר לא יתרום ותי' הב"י דתנא לא נחית שם לתקנתא ואה"נ דאם אחר מברך ש"ד והט"ז הקשה דומיא דערום תנן דלית ליה תקנה כו' ואזיל לשיטתיה באות י"ט דאף יהפוך אחר פניו מ"מ אסור לזה להרהר כו' והב"י אפשר דסובר דערום נמי אית ליה תקנה דמותר להרהר דלאו כדיבור דמי כמ"ש הפרי תואר ויבואר לקמן. ולפי דברי הב"י ניחא מ"ש פ"ק שם משנה ה' דלא כייל עמהם חרש המדבר ואינו שומע דלית ליה תקנה והנך יש להם תקנה דשכור וסומא הטעם דאין יודעין לברור חלק יפה ואם אחר עומד ובורר חלק יפה הם תורמין ועיין תי"ט שם ד"ה האלם וד"ה לא יתרמו כתב הרמב"ם כפל הענין לומר בשום ענין אין להם לתרום לכתחלה זה יורה קצת כט"ז דהני חמשה בשום פנים אין להם תקנה ושכור וסומא התורה מיעטה לכתחלה והרמותם כל חלבו מי שיכול לברור חלק יפה ובעל קרי נמי למאי דבעינן למימר בערום דלא הוה כעונה ה"ה בעלי קריין וע"ש היטב אמנם הט"ז תירץ דד' חילוקי מצות יש ברכת הנהנין צריך דווקא שאחר יהנה ג"כ ברכת המצות אם אי אפשר ע"י שליח אחר מברך והוא יוציא. ואם אפשר ע"י שליח יעשה אחר הברכה והמצוה ואם הברכה שבח והודיה אף שאפשר ע"י שליח אחר מברך ומ"ה תרומה לא תנן תקנתא משא"כ בשחיטה ולדינא העלה בשחיטה אף שאין אחר שוחט מברך ויוצא זה כיון דברכת הודאה היא דומה לברכת חתנים יע"ש ולפ"ז שופר ומגילה וכדומה אם אחר יוכל לתקוע אין לחלק המצוה אלא אחר תוקע ומברך ואם א"י הוא תוקע ואחר מברך וכזה ראוי לעשות:

סעיף יח

שרגיל כו' שידיו ואיבריו כבדים עליו. וודאי אין למנות שוחט כזה על הצבור ובאקראי לשחוט ג"כ נראה אם אין שעת הדחק דיש לאסור✍ועוד דאיך יברך כל שאינו ראוי לדבר בפני המלך ואפי' אינו מדבר כראוי יש לעיין אם ראוי לברך עיין א"ח סי' קפ"ה בט"ז ובמ"א אות ג' ובסי' צ"ט שם דמ"ש הרמ"א דבשאר ברכות שכור יכול לברך היינו שראוי לדבר בפני המלך דבתפלה אסור יע"ש וראיתי להפרישה כאן אות ל"ג שכתב דשכור מברך היינו ברכת המזון דרביה קרא לא ידענא אי בהגיע לשכרותו של לוט פשיטא דאין כלום ואי אין יכול לדבר בפני המלך נסתפקו שם אף בב"ה יע"ש וא"כ כשאין יכול לדבר בפני המלך אף אחר עע"ג אסור דאיך יברך וכמו בערום דאחר לא מהני ואם יכול לדבר כראוי בעע"ג יש להקל בשעת הדחק לא בע"א. וכן פסק בשמ"ח סעיף ל"ו דעע"ג יש להקל בשעת הדחק ואמנם לא הזכיר שם מדין הברכה וכדכתיבנא:

סעיף יט

ערום לא ישחוט ואף אחר אינו רשאי לברך ואף אם אותו אחר ג"כ שוחט דהא צריך לכוין והוא ערום. עט"ז. והקשה פרי תואר הרהור לאו כדבור דמי והתב"ש אות ס"ט תירץ דשומע כעונה אסור בערום כיון דהוה כעונה ויפה כתב ומיהו לענות אמן משמע שא"צ עיין א"ח סימן תרי"ג ולפ"ז ה"ה מגילה וכדומה דשומע כעונה אסור להיות ערום:

סעיף כ

י"א דשחיטתו אסורה. כתב הט"ז הטעם דחשיב חשוד לא"ד ואם שגג מותר ע"ש ואפשר דהיינו כשלא פסלו הקהל בפי' ששאר שחיטות יהיו אסורין הא לא"ה פסול וכמ"ש הש"ך אות נ"ח דיש כח ביד הקהל לפסול ושם אבאר:

סעיף כא

אינו נאמן דהוה מיגו במקום עדים הא אם מתרץ דיבוריה ואמר שחטתי ע"י דרסה מהימן ט"ז וכתב התב"ש ה"ה אם יש לתלות שאומר לא שחטתי שלא יקניט העובד כוכבים וכדומה יש לאסור אף שאומר לא שחטתי כלל יע"ש ויש להחמיר:

סעיף כב

אמתלא נאמן. הט"ז הקשה מ"ש מסי' קפ"ה דבמעשה שלבשה בגדי נדה לא מהימנא והב"ח שם תירץ לזה דבנדה די לה שתאמר למה לבשה ש"מ דודאי נדה היא משא"כ כאן דא"א בלא סימן שא"א לומר בפה לכל אחד וכן כתב בנה"ך כאן. ולפ"ז בכל איסורין אם היה די באמירה והוא עשה איזהו סי' אף מעשה כל דהו לא מהני כמבואר בסי' קפ"ה:

סעיף כג

דאוקי עד הראשון כב' ואין דבריו של א' במקום שנים ואפי' באו עדים בב"א לב"ד אמרינן הכי עיין סימן קכ"ז אות י"ד. ואכתוב בכאן בקיצור.✍הנה אם עד מכחיש עד שזה אומר יפה שחט וזה אומר שהה ודרס ורוב אין שוהין ודורסין אפי' באו בב"א הרי עד שאומר יפה שחט כב' מטעם רוב ואם אחד אומר שהוא שחטו וא' מכחישו לומר שעובד כוכבים שחט אם בב"א אף למהרי"ק והמחבר פסולה דבב"א ליכא למימר הוה כשנים ובזה אחר זה למהרי"ק והמחבר שרי דהוה כב' ולאינך אסור ואם ב' אומרים יפה שחט וב' אומרים שהה ודרס להמחבר ומהרי"ק כשירה דאוקי תרי לתרי ואיכא רוב וחזקה ורובא עדיף אלא מדרבנן יש לאסור הבהמה דסמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא מדרבנן וכי תימא דרוב אין שוהין ומיעוטא דשוהין הוה מיעוטא דמיעוטא הא בורכא הוא ואם שנים אומרים בפשיעה שחט שלא כהוגן ושנים אומרים שיפה שחט אוקי תרי לתרי וחזקה דכשרות להדי חזקה דבהמה והוה ספיקא דאורייתא וצ"ע בדין זה האחרון דאפשר כיון דגברא כשר הוא ממילא הבהמה שחוטה. ולענין תרי ותרי מסקינן דהוה

ספיקא דרבנן ומן התורה אזלינן בתר חזקה בין לקולא ובין לחומרא. ודיני ע"א נאמן באיסורין הלא מים עמוקים המה ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר זה בכלל מיוחד וכאן אין להאריך. ודעת הט"ז לאסור כדין הש"ע באחד אומר שחט כראוי ואחד אומר לא שחט כראוי:

סימן ב

סעיף א

שחיטת עובד כוכבים נבילה דע דלדידן דעיקר מזבחת ואכלת מה שאתה זובח וכמ"ש רמ"א בהג"ה ס"ה דמי שאין חושש לזבוח כו' והוא כפר"י וודאי שחיטת עובד כוכבים נבילה מן התורה דאימעט מזבחת ואף גר תושב בכלל ומתני' נמי סתמא תנן נבילה. עיין ט"ז וכוונתו יראה לפרש באופן שלא תקשה עליו מ"ש דהא הרשב"א מביא פר"י כו' ואני לא מצאתי לא בחדושיו ולא בתה"א ולא בקצר שמביא פר"י כלל ובתבו"ש אות כ"א כתב בפשיטות דהרשב"א לא ס"ל הך דרשה דזבחת. הן אמת שיש סתירה למ"ש הוא ז"ל באות א' דהרשב"א בתשובה סימן תקכ"ט הביא דרשה דזבחת וע"ש ומ"מ יש כמה קושיות בדברי הט"ז ונראה דה"ק דרוצה להוכיח דנוסחא בר"מ ז"ל גר תושב דרבנן היא עקרית כמ"ש הכ"מ דלא כש"ך אות א' והוא מדהביא הרא"ש דברי הר"מ ז"ל דדריש מוקרא לך ואכלת מזבחו ודחה זה באומרו דאין אלו דברים של טעם דלמא דווקא מה שזבח בתוך בית עובד כוכבים אסור הא מה שזבח בתוך בית ישראל שרי [ומ"ש המי"ט דא"כ זבחו שנית למה לי אין קושיא דאי לאו ואכלת מזבחו ה"א דווקא מה שזבח לאלקים הוא דאסר דקרא הכי משתמע וזבחו לאלקים להכי כתיב זבחו שנית ולעולם בתוך בית ישראל שרי]. והרא"ש פסקן הוא ולא מפרש ולאיזה צורך הביא כלל מדברי הר"מ ור"י וכ"ת דנ"מ טובא במי שאינו חושש לזבוח דלהר"מ שרי ולר"י אסור כמ"ש הרא"ש בעצמו בדף קל"ו עיין שם בל"ח דמי שאינו חושש לזבוח אסור מ"ה ואלו להר"מ מותר. ומיהו להכעיס אף להר"מ ז"ל אסור דהוה אפיקורוס כמ"ש המחבר ס"ה ועיין בר"מ פ"ג מהלכות ע"ז ופ"ז מהלכות רוצח ופ"א מהל' גזילה ואבידה ובע"ז פלוגתא דר"א ורבינא ועיין שם ומ"ה כתב דנ"מ במי שאינו חושש לזבוח ע"ז הקשה דהא אף לר"י אין הכרח לומר דמי שאין חושש לזבוח דשחיטתן פסולה דאימא וזבחת בר זביחה מי שהוא מצווה על זביחה לאפוקי עובד כוכבים הא ישראל מומר אף להכעיס כשר שהרי הרשב"א בתשובה סובר כר"י ואפ"ה הכשיר להכעיס בעע"ג אף שהרא"ש סובר דמי שהוא מאמין בזביחה הוה להרא"ש לפרש זה מיד כיון דאין זה בכח המאמר דא"ל בר זביחה שמצווה על השחיטה ולמה המתין הרא"ש עד לקמן לומר מי שאינו חושש

לזבוח כיון שזה עיקר הנ"מ לכן העלה דכאן בא הרא"ש לומר דגר תושב להר"מ דרבנן ולר"י הוה דאורייתא ולקמן כתב עוד חידוש דלר"י אף ישראל מומר שאין חושש לזבוח הוה פסול דאורייתא כנ"ל. ושחיטת עובד כוכבים מותר בהנאה ושחיטת מין יבואר לקמן סי' ג' אימתי אסור בהנאה:

סעיף ב

לתיאבון מלשון תאוה ממוצא אחד. ודע דיש לחקור בענין מומר לתיאבון כמה חקירות. א' למ"ש המרדכי פ"ק דחולין הביאו בהגהות אשר"י ג"כ דע"א נאמן היכא דאתחזק כל שהיה בידו כבר כפירוש ר"ת בהניזקין ולהרא"ם בריק ופוחז אין נאמן אבל במוחזק בכשרות נאמן אף נגד חזקה. וקשיא לי להר"א ממי"ק דכל שאין עתה בידו לא מהימן אלא מוחזק בכשרות מה יענה למימרא דרבא מומר כו' וכי מוחזק בכשרות מיקרי מי שאוכל נבילות ומה בכך דלא שביק היתירא ס"ס אין ע"א נאמן נגד חזקה. ב' דהרשב"א כתב מומר שחיטתו כשירה וכ"ת שמא לא שחט הרוב דבודק הוא וכל שלא שחט הרוב חוזר וגומר קודם שיעור שהיה א"כ לדידן שיעור שהיה מועט הוא איך נאמן דליכא למימר רוב שוחטין רוב דהא קי"ל הבודק צריך שיבדוק בסימנים מן התורה וכמ"ש המרדכי דלאו רוב שוחטין רוב ולא כתוס' חולין ב' א' ד"ה ואסורה כו' וכ"ת דשהיה מועטת מדרבנן ולא חיישינן כולי האי מ"מ בעוף פסקינן שיעור שהיה במשהו מן התורה כמו שיבואר בסי' כ"ד האם יאמר דמומר בעוף אין נאמן. שוב ראיתי בשמ"ח סעיף ה' כתב בעוף שוחט מסתמא הקנה תחלה וממ"נ כו' ולפ"ז היכא דאיתרמי הוושט תחלה אה"נ דאסור כפי דעה דשהית עוף מועט הוא ולא מצאנו שיאמר אחד מהפוסקים כן והנה בתה"א ה' ב' כתב שבודק הוא קודם שיעור שהיה ובחדושיו בשם הרמב"ן דכל שוחט אין מסלק ידו עד שישחוט הרוב או בודק כו' ולפ"ז ה"ק דמסתמא לדידן שיעור שהיה מועט הוא וודאי אין קלקולי שחיטה יוצא מבן דעת ואין מסלק ידו עד שרואה רוב שחוטין ואין זה כלום דלפעמים מלא הצואר דם וא"א לראות אם לא בבדיקה. ג' יש לחקור כיון דרוב מצוין מומחין הם ע"ס שישאלנו אח"כ הא אם יודעין שא"א לשאל אח"כ אסור לכתחלה דאין סומכין על הרוב כה"ג ונהי דיעבד סומכין אבל לכתחלה לעשות לא ול"ת דווקא כי איתא לפנינו צריך שאלה הא א"א בשאלה נותנין לכתחלה זה אינו וכן כתב השמ"ח בסי' א' ס"ד ופ"ת שם וכן משמע מרא"ש במה שהקשה על הגאונים וע"ש וכן משמע בש"ך סימן א' גבי שומע ואין מדבר ועיין בסי' ב' בשמ"ח ס"ו וכדבעינן למימר לקמן וכ"ת מפני מה אין בודקין אחר ח"י טריפות כיון דטורח הוא משא"כ שאלה קל הוא וא"כ בא"א לבדוק שאין שם בקי אמאי לא יתנו לכתחלה לסמוך

על הרוב וצריך לומר דיתן לאחר לשחוט או דבהמה בחייה בחזקת איסור מצטרף ואין לעשות כן לכתחלה א"כ מומר אמאי נותנין לכתחלה הא אין ברית כרותה שלא ייעף ולא ייגע ומיעוט שוהין ודורסין ואיך סומכין לכתחלה על הרוב דהוא וודאי לא יגיד עיין משמרת הבית ח' א' וכ"ת דהוה מיעוטא דמיעוטא דרוב מצויין נמי הוה מיעוטא דמיעוטא כמ"ש הרא"ש ז"ל וע"ש ואיך נותנין לו לכתחלה:

עוד אבאר לך דמומר רגיל להתעלף אין לשחוט דאמירתו לא מהני כלום ואף להש"ך בסי' א' דבלא אמירה נאמן דיגיד כאן לא מהני זה ועיין ט"ז ותוכן כוונתו דבאיתא הסכין לפנינו צריך בדיקה לכ"ע כי פליגי שנותנין לו הסכין ויודעין שאח"כ תהיה בלתי אפשרי לבדוק בזה מחולקין ופסק הוא ז"ל להקל והשמ"ח ס"ו פסק דווקא בשעת הדחק וצורך גדול וכבר כתבנו מזה:

סעיף ג

דמומר לא אמרינן רוב מצוין דחציף הוא לאכול נבילות ואינו חוזר על לימודו עכ"ל ט"ז ואפי' נטל קבלה ועכשיו אין יודע דמודה הש"ך דאוסרים הכלים למפרע:

סעיף ד

ובלא בדיקה. עט"ז הביא לשון הטור ופירש דטעמא יהיב למלתיה לאפוקי משמעות הב"י דענין בפ"ע הוא ומיהו גם הב"י יודה דהטור דיעבד קאמר דאין ליתן לכתחלה ע"ס שיבדקנו אח"כ עיין מ"ש אות ג' ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ה

הט"ז הראה מקום לסימן קי"ט סי"ו ושם כתב אפילו פ"א מעבירין אותו ועיין פ"ח כאן ובסי' קי"ט ופ"ת שם ובש"ך אבאר מזה בעזה"י:

סעיף ו

הקשה הט"ז על מ"ש בח"מ דעבירה שאין בה מלקות לא מפסל מן התורה הא עבר על שבועה מיפסל מ"ה ובנה"ך תי' דלא"ד חשוד טפי ועוד איסורא מממונא לא ילפינן יע"ש ובש"ך אות י"ב אבאר. וראיתי להבכור שור שתי' לפי מ"ש התוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי דעבירה שאין בה מלקות לאו מושבע א"ש ואני תמה מאד על רב מובהק כמוהו שיאמר זה דהתו' בחצי שיעור כתבו כן לא באיסור עשה וכ"ש לאו הניתק ולאו הניתן לתשלום דפשיטא דמושבע הוא יע"ש היטב. ומ"ש מגבינות העובדי כוכבים קי"ט התם אפשר דהוה מן התורה דכל מילי דרבנן יש לאו דלא תסור עיין בשרשי הר"מ ז"ל:

סעיף ז

עט"ז האריך וכונתו להשיג על הש"ע בתרתי אחד מה שלא הזכיר פלוני מומחה ב' סכין למה לי אמירה כלל כיון שנמצא הסכין יפה אמרינן כאן נמצא כו' ועיין תב"ש אות ט"ז

תי' בסי' פ"ו איכא סימנים הא מרתת לחוד בדאורייתא לא מהניא וההיא דסימן קי"ט בדרבנן הוא יע"ש. וסכין צ"ל בזה שחטתי וידוע שהיה בעת השחיטה שניהם לפניו דחיישינן שמא לא טרח לראות איזה כשר משא"כ כשאומר בזה שחטתי יודע הוא לא שביק היתרא:

סעיף ח

מומר להכעיס. עט"ז ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן דמה ענין פרש"י דסובר פירוש וזבחת מי שמצווה או פירוש הרא"ש מי שמאמין והם איירי במומר להכעיס לשחיטה וסוברים כן להכעיס לא הוה מומר לכל התורה והש"ע סובר להכעיס בשאר עבירות נמי הוה מומר לכל התורה והוא מהר"מ פ"ד מה"ש וכרי"ו הביאו הב"י ומ"ה לא כתב רמ"א וי"א דאפשר המחבר יודה והוא איירי לשאר עברות:

סעיף ט

משאר. עט"ז. והנה רבא אהיתרא מהדר אף דמומר כ"פ ל"ת כהיתרא דמיא ומיהו אף פ"א צריך בדיקת סכין ולשאר עבירות דווקא הרבה פעמים ולמדה הר"מ ז"ל מברייתא ה"ש ואפי' ערל ומומר כמ"ש הכ"מ בפ"ד מה"ש והתם במתמיד כך דבכל יום עובר בעשה ועל קושית הפרישה תי' הט"ז דאיכא ס"ס אף דבמקום חזקה לא מהני ס"ס חומרא היא שהחמיר הר"מ ז"ל ודי בחד ספק לא בס"ס ולפ"ז במומר לתאבון למ"ד אם בשר בידו לא מהני ס"ס וכפסק הש"ע ס"ד והיינו פלוני מומחה דווקא ולא מהני ס"ס במקום חזקה ועוד מטרח לא טרח ולשאר עבירות יש להקל:

סעיף י

מחמת. כתב הט"ז הא מתו כשהן קטנים ולא ראו שנבלע דמן מזיד הוא ויש לראות דהמחבר ס"ו משמע דפוסק דלא כהר"מ דמביא בסתם דעה זו וא"כ לאיזה נ"מ אי הוה כשאר כל אדם והנך רואה דעתו כהר"מ ז"ל וכן פסקו האחרונים ועיין תב"ש ולענין מומר לשאר עבירות אם אומרין רוב מצוין מומחין הנה המחבר לא הזכיר רק להר"מ צריך בדיקת סכין ויש להחמיר באיסור תורה ואפי' כתב קבלה לא מהני במומר לא"ד כמ"ש השמ"ח ס"ג דאין חוזר על לימודו✍וה"ה לשאר עבירות אין להקל לכתחלה אם לא לצורך גדול. ולדידן אף בצורך גדול אסור כמו שאבאר בשפתי דעת יע"ש:

סעיף יא

כותי האידנא לאחר שגזרו ט"ז. ומ"מ מדרבנן אסורה לא מן התורה:

סעיף יב

אא"כ. עט"ז דבר זביחה ומאמין בשחיטה דהוחזקו בהן ומ"מ לא מהני חותך כזית דהלכה כת"ק דרשב"ג דלא כתיבא עובר לפעמים כמ"ש הרשב"א מ"מ מאמין מיקרי

כמו מומר לתיאבון ומ"ש הב"י דעע"ג בעינן מומחה שמא לא יראה יפה והקשה הט"ז דידע דלא גמיר מהני אחרים אף לכתחלה להרשב"א כמבואר סימן א' עיין בארוך ובקצר א"כ ליכא למימר משום לכתחלה נקט אלא תירוץ הב' עיקר דיוצא ונכנס צריך מומחה ומש"ה השמיט בש"ע מומחה ומ"מ קשה למה השמיט יוצא ונכנס. ומיהו הקראים בזה"ז ודאי שחיטתן אסורה:

סעיף יג

מסור כמומר. כ' הט"ז היינו כמומר לתיאבון ולפ"ז משמע אף פ"א דאלו הרבה פעמים הלכה כר"מ ז"ל דמצריך בדיקת סכין אף לשאר עבירות. והש"ך בנה"ך חולק עליו ואוסר אף ישראל עע"ג. והתב"ש או' מ"ז ובשמ"ח סכ"ו פסק כב"ה דפ"א שחיטתו כשירה דיעבד ובהרבה פעמים פסול דיעבד אף בעע"ג ומ"ש דרמ"א לא הכריע אף דכתב דיעה א' בסתם וברמ"א נמי נוהג דין של מהרמ"ע עיין בהנהגות הוראות או"ה רמ"ב מ"מ בסי' קי"ט ס"י גילה דעתם דאין הכרע שכתוב ויש פוסלין יע"ש:

סעיף יד

עט"ז דסובר דשוחט לעבודת כוכבים לא מיתסר אלא בשוחט משהו בוושט או רוב הקנה ובנה"ך השיג עליו מגמרא דחולין מ"א חצי קנה פגום הא לא"ה מכי שחט פורתא נאסר יע"ש וכן הלכה ועיין מ"ש בסי' ד':

סימן ג

סעיף א

אינה. עט"ז מדגלי בקדשים בן הבקר שתהא זביחתו לשם בן הבקר הא חולין א"צ ומ"מ בעינן כח גברא דוזבחת הוה לכל הפחות כמו ועשית. מדבריו אלו יש ללמוד דסובר דסברת הרא"ש תורה היא וכמו שאבאר לקמן אי"ה. והביא קושית הפרישה נימא דלא לישוויה גיסטרא דכתיב בקדשים הא חולין שריא ותי' הט"ז דהא קולא היא שאין צריך לחתוך המפרקת וקולא שפיר ילפינן מקדשים ואף אם נאמר דאסור לחתוך מכ"מ ושחט שמעינן. דלאו שחיטה היא ה"ה חולין אבל מה שאנו למידין ממלת בן הבקר שפיר דווקא קדשים יע"ש. ותיקן בזה אף למאן דמפרש גסטרא דרסה דלא קשיא איך יליף חולין מיניה וכן הא דאמר בחולין למ"ד ב' תנא דבי ר"י אין ושחט אלא ומשך ומנא לן חולין כפי הנראה דקושית הגהות פרישה רק אהאי פירושא דאי כפשוטו הא אמרי' בריש השוחט דקרא וזבחת בחולין נמי לא לישויא גיסטרא יע"ש משא"כ אי דרסה מוזבחת לא מימעט דרסה ושפיר הוקשה לו וע"ז תירץ הט"ז. והנה האחרונים קיצרו במקום שראוי להאריך לכן אבאר קצת:

דע דשחיטת חולין אין צריך לא כוונת שחיטה לשם השם ולא כוונת חתיכת סימנים ואף לשום חתיכה בעולם כמו לנועצה בכותל אלא אפי' הפילה במתכוין הוה שחיטה ואם נפלה מעצמה ע"י רוח מצויה או ע"י חיה ועוף כ"ע מודו דפסולה והוא משנה חולין ל"א א' נפלה סכין כו' ואם היה סכין בידו ופתח ידו או בחיקו ועמד ונפל מאליו שלא היה כח גברא אלא הסרת כחו לענין נזקין חייב ולענין שחיטה כתב תה"א דף י"ב וכן פסק בקצר דראוי להחמיר דאין כאן כח גברא וכמו שהשיג באמת ב"ה בשם הרא"ה ז"ל דהוה כנפלה מעצמה. ומיהו אם נכשל בידו או ברגלו והפיל הסכין ושחטה באנו למחלוקת לרשב"א כשירה. דווקא חיקו דלא הוה כח גברא כלל הא כה"ג כשירה ולהרא"ש הרואה יראה ממ"ש בפרק השוחט עלה דנפלה סכין משמע וודאי כל שנפל שלא במתכוין אף שהפיל בידו וברגלו והיה כח גברא שנכשל והפיל שלא בכוונה לאו כלום הוא ולפ"ז דברי הטור הכי מתפרשים ואפי' הפיל בידו או ברגלו שלא בכוונה היינו כוונת חתיכה כמו לנועצה בכותל אפ"ה כשירה הא שלא בכוונה ממש פסולה. אלא דא"כ למה כתב מידו או מחיקו דהוא הדין של תה"א הוה למימר יותר רבותא והל"ח יראה דמפרש כפר"ח שהרי כתב על לשון הרא"ש אם נפלה מידו שלא במתכוין ולשון הטור מידו או מחיקו הרי דמפרש שזהו הדין של הרשב"א אמנם התב"ש אות ז' האריך ופסק להלכה כרא"ש בזה. ומ"ש כ"ד הב"ח ולבוש והט"ז. הט"ז באמת הביא כן וזבחת הוה כמו ועשית אמנם הב"ח יראה דלא פסק כן שהרי על דברי הרא"ש הביא דברי תה"א וכתב למעשה שומעין להחמיר וכן הוא דברי רבינו יע"ש א"כ משמע בפירוש שפלוגתת הרא"ש והרשב"א מונח בחיקו הא הפיל בידו שנכשל לכ"ע כשירה ותמיהני על התב"ש איך כתב שהב"ח פוסק כן וכן מ"ש עוד שם שנשחט פרה ובהמה אחרת עמה לר"נ פרה פסולה ולרבנן פרה כשירה ואמאי הא נפסלה מחמת מלאכה שמתכוין להפיל הסכין ודוחק לומר דנשחטה ע"י אחר כו' לא ידענא כוונתו מה היא דלכאורה ה"ק כיון דלהרא"ש בעינן שיפיל הסכין וע"כ בעי כוונה להפיל הסכין וא"כ לרבנן פרה אמאי כשרה ולא הבינותי אטו בעינן כוונה להך דווקא כיון שמכוין להפיל הסכין על הפרה ובתוך כך הלכה ג"כ על החולין מהני ותדע זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כשירה וה"נ כן הוא. ומ"ש ודוחק לומר שאחר מכוין על הסכין. דא"כ רישא נמי שחט פרה ושחט בהמה אחרת כה"ג אמאי פרה פסולה לד"ה והא איהו לא כוון לבהמה כלל וכאמור:

גם מ"ש באות א' דאם זרק חש"ו ושחטה כשירה כיון דהם לאו כוונה להתירא אית להו אלא כמכוין להפילה והביא ראיה מת"ה הקצר ומבד"ה דף י"ב יע"ש לא ידענא דהא ודאי אית להו מעשה כההוא דאלון ורמון שחקקו למוד בהן עפר וה"נ הוה עכ"פ

מעשה לחתיכה כמו קפלוט וכדאמר בגמרא ל"א א' וצריכא דאי אשמעינן התם דמכוין לחתיכה כו' ולאו בני דעה לחתיכת סימנים ועיין תוספות שם ובדף י"ב ב' מ"ש הא חשיב מכוין לחתיכה דאל"כ הא אמר דהלכה כר"ן אף לנועצה ומיהו וודאי חש"ו חשיב מכוון לחתיכה סוף דבר דברי התב"ש בזה הסימן נעלמו ממני כוונתו והנה מתניתין לא כמר כרא"ש דייקי דא"כ מאי איריא נפלה אפי' הפילה שלא במתכוון וגם לא כמר כרשב"א דייקי מאי איריא נפלה אפי' נפלה מחיקו שהיה הוא הגורם אפ"ה פסולה דמודה בנפלה מחיקו כמ"ש בתה"א ובקצר דבשל תורה ראוי להחמיר יע"ש:

וראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ד' כתב והטור לא נקיט חש"ו לא ידענא כוונתו הא תני ליה בסימן א' ואי לומר חש"ו שזרקו ולא מכווני לחתיכה זהו חידוש דין דלא נזכר ג"כ בגמרא והתב"ש הביאו גם מ"ש שם באות א' דהלכה בחזרה נמי דל"ת כח כחו היא גם התב"ש הסכים כן ומיהו בכח כחו ממש פוסל התב"ש יע"ש ועיין מה שהראה מקום מתוספות הנשרפין ע"ז א' ד"ה סוף חמה:

סימן ד

סעיף א

קודם בואי לבאר דברי הט"ז מוכרח אני להאריך קצת דע דבעבודת כוכבי' כתיבי ג' עבודות. שחיטה זובח לאלהים יחרם. זריקה בל אסיך נסכיהם מדם. הקטרה אשר חלב זבחימו יאכלו. והנה המתבאר מרשב"א ור"ן הוא דה"ק בחולין ל"ט א' ומה במקום שמחשבה פוסלת בד' עבודות שאם שחט ע"מ לקבל ולהוליך ולזרוק ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו פסול ואלו בעבודת כוכבים שתי עבודות משחיטה על זריקה והקטרה הא משחיטה על הולכה וקבלה לא וטעמא דהני לא כתיבי בעבודת כוכבי' דליהוי עבודות והר"ן כתב פרש"י דה"ק בקדשים השוחט לקבל ולהוליך ולזרוק ולהקטיר בפיסול פסול ובעבודת כוכבי' בב' עבודות הא קבלה והולכה לא וטעמא דבקדשים מכשירי הקרבן הן משא"כ בעבודת כוכבים יצרה בזה דאף דהקטרה וזריקה נמי לא מכשירי הוו מ"מ הני גלי קרא כדכתיב בל אסיך והקטרה כו' וכדפרישנא. והנה כבר הארכנו בספר ראש יוסף על חולין דמ"ש הרשב"א לקבל ולהוליך כו' דזה תמוה דהמעיין בר"מ ובזבחים ט' וי"ג ובתו' שם ובר"מ הלכות פה"מ פי"ג וט"ז דפיגול וזמן אינו אלא על אכילת אדם או מזבח ולר"נ שכתב סתם בפיסול אפשר דקאי על מחשבת שינוי קודש ומ"מ על הקטרה לא כמ"ש המ"ל בפט"ו וע"ש ואין כאן מקומו גם מ"ש הר"ן פירש"י הוא תמוה דרש"י פירש בעבודת כוכבים דאם שחט לעבודת כוכבים אסור ולדידן אין הלכה כן כדמוכח מתוספתא שחט ואח"כ זרק לא אמרו איסור אף שזרק. ואף לא כתוב שם דאם

זרק מקצת הדם יהא הנשאר אסור דליתא עיין פר"ח אות א'. ובתב"ש. ודע דאם שחט ע"מ לזרוק או להקטיר היינו פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש והלכה כר"י דיליף פנים מפיגול. ויש לראות פנים גופא בשינוי קודש משחיטה להקטרה לא יליף מפיגול ועבודת כוכבים יליף וזה יש ליישב עי' בספר ראש יוסף אמנם הדבר הקשה עלי הוא✍אם שחט ע"מ לאכול מבשרה לעבודת כוכבי' כלומר להקטיר דמשמע מפרישה אות א' דמביא בשם מהר"ן השוחט לעבודת כוכבים להקריב בשרה לעבודת כוכבי' ואין נראה דזה הוה מעבודה לעבודה כו' משמע דמודה לדיניה דפסול לר"י וכ"כ התב"ש וא"י למה דהא לא כתיב עבודה זו ומ"ש משחט ע"מ לקבל דבעובד כוכבים לא מפסל דלא כתיבן ה"נ לא כתיבא הקטרת בשר ועוד דא"כ אמאי לא מנו שלש עבודות בעבודת כוכבים וקאמר ע"ז שאינו אלא בשתי עבודות והא איכא שלש משחיטה לזריקה ולהקטרה ולהקרבת בשר ואולי גילוי מילתא הקטרת חלב והקטרת בשר וכחדא חשיב להו ויליף לה מפיגול דעולה דאם אמר משחיטה על הקטרת בשר ה"נ כן הוא וליכא למיפרך מה לפיגול כרת הא נמי כרת עיין זבחים יו"ד א'. וראיתי להפרי תואר שכתב אם חישב משחיטה ע"מ להקטיר בשר אסור כדמוכח מתוספות לאכול מחצר הכבד עכ"ל ואחר בקשת המחילה אלף פעמים מהאדון ז"ל לא הבינותי מה שיאטי' דתוספות הכא דלר"א דאמר זה מחשב וזה עובד אפי' אין לכותי חלק אלא מחצר כבד כתבו התוספות לאו דווקא ה"ה אם אין לו חלק אלא בבשר ואיזה הכרע יש לומר במחשב משחיטה להקטרת בשרה דמש"ה השחיטה אסורה לר"א דעובד כוכבים מחשב שהשחיטה זו תהיה לעבודת כוכבים וזה מחשב כו' לר"א אמרינן:

עוד אבאר לך✍דכפי הנראה אם אמר בשחיטה ע"מ להקטיר חלבה לכאורה בעינן כזית כמו בפנים דאין הקטרה פחות מכזית עיין פט"ו מהלכות פה"מ הא לא"ה לא מיפסיל כיון דמפנים יליף לה וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה. ולענין מחשבה האמור בכ"מ בקדשים נסתפקו התוספות בחולין ובדוכתי טובא אם מחשבה ממש או דיבור דווקא. ועיין פי"ג מהלכות פה"מ ה"א במ"ל יע"ש וראיתי להשמ"ח ס"א ובתב"ש אות ב' כתב דמשמע מר"מ פי"ד דמחשבה בעלמא קאמר אלא דקשיא ממ"ש פי"ח המחשב אינו לוקה דלאו שאין בו מעשה תיפוק ליה דליכא עדים והתראה וכן הקשה המגיה במ"ל על גמרא דזבחים כ"ט ע"ש ומעולם לא הבינותי אטו לא משכחת מלקות אם אמר בפירוש דאיכא עדים והתראה ועוד למה הביא דברי הגמרא ולא זכר דברי הר"מ בפי"ח ועל תב"ש יש לומר דה"ק אם איתא דמחשבה הוה מחשבה ממש איך שייך לקמן האי לישנא. ומ"ש

ראיה מפי"ד יראה דמ"ש הר"מ ואפי' שמענו הבעלים מפגלין כו' דל"מ אם לא שמענו אלא מחשבה. וליתא דאפשר דה"ק אפי' שמע העובד דבעלים מחשבין אין בכך כלום: **כתב** הט"ז לעבודת כוכבים היינו שחיטה זו לעבודת כוכבים הא להקטיר בשרה היינו סיפא. הן הן דברי הפרישה ומודה הוא דלהקטיר בשרה אסורה בהנאה ובפר"ח כתב להקטיר בשרה כשירה ט"ז ולא ידענא אם לא דט"ס הוא:

סעיף ב

עט"ז הביא דברי יש"ש ופסק דבאכילה אסורה מדרבנן מפני כבודו של ר"ג דבאמת הלכה כרבנן יע"ש ולפ"ז יש להקל בספיקן ככל ספק דרבנן וכתב דאם שחט תו אין נאסרת אם חישב בזריקה והקטרה דהכשר חולין בשחיטה תליא וכל שהוכשרה אין סברא ליפסל למפרע ומיהו אותו שזרק או הקטיר הן חלב או בשר נאסר כדין ת"ע וזה פשוט ונ"מ דאי שחט אחר ובאו הבעלים וזרקו דאי הבעלים שחטו אסור משום הוכיח כו' ואפי' שמענו שאומר בשעת שחיטה בפירוש ששוחט לשם השם אפ"ה י"ל לפי טעותיו סובר שזה ציוה השם עכ"ל ומדבריו ג"כ אתה למד דמחשבה ממש אסור בעבודת כוכבים אלא דלא נימא דאזלינן בתר הפה ועוד דלית כאן הוכיח כו' לכך אמר שאין מפה ראיה ומיהו כתב התב"ש שיש להקל כב"ח בזה ומכ"ש אם אומר ששחט כדרך כל שוחטי ישראל אף הט"ז יודה יע"ש:

ודע דבתוספתא תני לה חישב ואח"כ זרק זה היה מעשה בקיסרי וכתב הב"י לרבותא דאפי' זרק אפ"ה כשירה יע"ש והנה לפי מ"ש התב"ש בסי' ב' אות ל"ב דשוחט שנעשה חשוד יש לאסור למפרע ודחה ראיות פר"ח מההיא דחישב בתוספתא לענ"ד אם נאמר כיש"ש דמשום כבודו כו' הא מדינא מותר באכילה והא הוה חשוד למפרע על עבודת כוכבים וכ"ש על נביל' הקל ודוחק לומר דמיירי בעע"ג וכמ"ש הט"ז דאמירה בפה לא מהני ומ"מ כבר כתבנו שם דאם חשוד על טריפות אין לאסור למפרע שחיטה וכ"ת להר"מ ז"ל מצריך בדיקת סכין אף בשאר עבירות חדא משום פ"א לא מצריך ועוד כיון דספיקא דדינא הוא כולי האי לא מחמרינן יע"ש:

מה שאמרו כאן לא אמרו לא איסור ולא היתר אין אומרים אוקי אחזקה בהמה בחייה אין אסורה בהנאה י"ל בספק פלוגתא לא שייך זה עיין כה"ג בסימן ח"י וכ"ה:

סעיף ג

לא אסרה. דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ט"ז כרבי יוסי והלכה כן:

סעיף ד

לא אסרה. עט"ז הביא בשם הר"ן דמ"מ אסורה באכילה דהוה כאלו מתה מאליה וכ"כ רש"ל פ"ב סימן כ"ב ותימא על ש"ע ורמ"א שלא הביאו. ומ"ש בנה"ך דהב"י ס"ס קמ"ה

הביאו מ"מ על בעלי ש"ע קשה למה השמיטוהו ותירץ דלא תקשה מהא דפריך מב' אוחזין כו' דהתם יש שחיטת כשר ואף בש"ע לעיל סי' ב' סעיף י"א היו ישראל ופסול שוחטין פסולה אלמא אף דיש כשר אפ"ה פסולה אפשר דל"ד התם שחיטת עובד כוכבים פסולה מצד עצמה משא"כ כאן. שוב ראיתי בתב"ש אות י"ב העיר בזה ומשמע מדבריו שם מדרבנן אוסר הר"ן באכילה ולא מן התורה ומש"ה ל"ק מהא דפריך משוחט בשבת לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות למ"ד אדם אוסר והא למ"ד אין אדם אוסר אפ"ה קשיא דהא אסור באכילה עיין בנה"ך. ודע דאף דיש"ש פסק בפ"ב סימן י"ג דכיון לנחור ולעקור הוה מ"ה פסולה הכא מיירי שכוון לשחוט כראוי לשם השם ולעבוד עבודת כוכבים ג"כ ומש"ה לא פסול אלא מדרבנן. והתב"ש מיקל בכאן לומר דלא אסור באכילה כל היכא דא"ל לצעורי קמכוין:

סעיף ה

ואם כתב הט"ז דנ"מ דאסור בהנאה ובנה"ך כתב דפשוט הוא וא"י מה פשיטותא לפי מ"ש הש"ך בסימן ב' אות י"ז דבאותה שחיטה לא נעשה מומר ולהט"ז בסימן י"א אות י"ב משמע בפ"א לא נעשה מומר א"כ בוודאי לק"מ ואי דתירץ על הגמרא למ"ד פ"א הוה מומר לא תירץ כלום דהתם פסולה הוה ולא זבחי מתים וע"כ יפרש דמיירי להבאי דלא הוה מומר יע"ש:

סעיף ו

לשם הרים הטעם דאלהיהם על ההרים כו' ט"ז ור"ל כיון דאין הר נאסר מש"ה כששחט לרפואה וכיוצא לא גזרו כ"כ דלהוי אסור בהנאה מדרבנן:

סעיף ז

אין לו. עט"ז ומפרש דברי המחבר כמו הטור והרשב"א בדברי הר"מ ז"ל דלעובדה אף בהר אסור בהנאה ולהבאי יש חילוק להר מותר ולגדא מדרבנן אסור בהנאה אבל לעובדה מ"ה אסור בהנאה אף להר דלא כש"ך אות ח' וגם הוא כתב שיש ליישב דברי המחבר כמו דברי הטור. ומ"ש דבר פשוט דשוחט בהר אין חשש איסור ול"ד לשוחט תוך ימים כו' כתב התב"ש דהתם משום ביעתותא דמיא לא ניחא תשמישיה הלכך איכא חשש רואים ועוד דאי לעובד' סגי ליה דליקום בדוכתיה ולשחט יע"ש ודין זה דמותר לעלות להר לשחוט הוא בד"מ:

סעיף ח

אין איסור. כתב הט"ז דהוה זה מחשב וזה עובד לא אמרינן גם חשש הרואים ליכא דאימור מקום איתרמי ליה ולפ"ז היכא דהישמעאלים גופייהו שוחטין כך אסורה בהנאה אמנם הפרי תואר כתב דחוק שלהם הוא אדרבה לשם השם שהשכינה במזרח

אלא משום בחוקותיהם לא תלכו יש לגעור במי שעושה כן. אמנם הרשב"א גופא כתב הטעם דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן. ועל התב"ש יש להקשות דאיהו פסק אות י"א דלכתחלה אין לשחוט ביודע שהעובד כוכבים מחשב בשחיטה לעבודת כוכבים ואיך כתב לקמן לא"ל קיבל"א מדינא שרי והא יש איסור לתירוץ ראשון שברשב"א בחידושיו דמתני' השוחט לעבודת כוכבים דווקא דיעבד:

סימן ה

סעיף א

כשוחט קדשים. עט"ז וכוונתו מבואר דהמחבר נקיט לשון הר"מ ז"ל בפ"ב מה"ש שזה כשוחט קדשים בחוץ והיינו מראית העין ואף דהמחבר אמה דסמיך ליה קאי אבעלת מום מ"מ מדכייל בהדדי ש"מ אף בתמימים ליכא כ"א מראית עין וכן דעת רש"י והר"ן. אמנם הרשב"א ז"ל בערוך כתב מראית עין ובקצר כתב חוששין שמא עכשיו נדב אותה ונראה כשוחט ואוכל קדשים בחוץ ואפי' היתה בעלת מום ויראה בבירור דחוושש שמא עתה כו' ומ"ש תכ"ד ונראה כשוחט אמה דסמיך ליה קאי אבעלת מום דוודאי כ"ע אית להו טעמא דמראית עין לרבי יוחנן דאף ב"מ כו'. ועיין פרישה אות ב' נ"מ לטעם מראית העין בחדרי חדרים מותר ולשמא עתה הקדישו אף בהנאה אסור יע"ש. והנה באכילה גופא זה הוה ספיקו מ"ה וזה מדרבנן ומ"ש בחדרי חדרים כו' אף דבא"ח קי"ל בסימן ש"א כ"מ שאסרו חכמים מפני מ"ע אף בחדרי חדרים אסור היינו לעשות כן לכתחלה הא לאסור המאכל דיעבד שרי לדעת הפרישה והנה הרמ"א הגיה כאן דאשם תלוי אסור והטעם דסתם משנה בחולין והר"מ פסק דאשם תלוי שרי עי' ב"י והיה נראה✍דהר"מ לשיטתיה דסובר מ"ע והוה דרבנן ומש"ה אמרינן דמסתמא הוה חולין ברישא ואח"כ כריתות אף דבתרי מסכתות אין סדר בדרבנן לא מחמירין והטור סובר דמן התורה אסור והלכך שמא מחלוקת דכריתות נשנית תחלה והלכה כר"א דאשם תלוי בר נידר הוא ועיין בב"י שכתב אפשר דהוה סתם ואח"כ מחלוקת דלאו ודאי הוא דבתרי מסכתות אין סדר ולא הבינותי דברי התב"ש אות ח' דכתב דטעם הר"מ דבתרי מסכתות אין סדר דאי יש סדר פשיטא דהכין הוא דכריתות מאוחרת היא מחולין יע"ש ומכ"מ לענין דינא גם התב"ש הכריע דאין לאסור בהנאה וליכא איסורא כ"א מ"ע ולקמן בסוף הסימן אבאר עוד מזה:

סעיף ב

שחיטתו פסולה. עט"ז אף דלא אמר לעולתי ביו"ד הכינוי דבחטאת שייך זה משא"כ עולה אף שאין מחויב מנדר. ומיהו צריך שיאמר לעולה בלמ"ד דמשמע שמתפיס כו'

ועיין תב"ש. ולשון פסולה דכתב הוא לאו דווקא דלאו נבילה הוא ואף איסור תורה לית ביה להר"מ ולהמחבר כאמור. ועל הר"מ ז"ל צ"ע שכתב בפ"ג מה"ש הי"ח כ"מ שאמרנו פסולה הרי זה נבילה ואיך כתב בפ"ב הי"ז דפסולה והא אפי' איסור תורה לית ביה כי אם דרבנן לדעת הר"מ ז"ל שזה כשוחט בחוץ יע"ש:

סעיף ג

שחיטתו כשרה דתרתי בעינן שיש קול שחטא ואומר זו לחטאתי כמו שיתבאר אח"כ דאם אין קול ליכא אפי' חשש הרואים דקלא הוה ליה כמ"ש הט"ז מי שעובר בשוגג. ודקדק לומר בשוגג דלא קשיא הא חציף מאן דמפרש חטאיה ותירץ במזיד אסור ואף דחטא משמע שוגג ע"כ הכא במזיד. והביא הט"ז הגהות רש"ל דאם הוא לפנינו ואומר שחטא אסור והשיג עליו הב"ח. והט"ז אומר אם הוא זמן קרוב חיישינן דלא נתפרסם עדיין הקול. ולא הבינותי דוודאי שוויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ואף לאחרינא יש לאסור ומה בכך דשקר הוא הא ביש עדים שאומרים בהפך מדבריו שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא כמ"ש בסימן א' ה"ה כאן:

ומדי דברי בשויא אנפשיה ח"ד זכור אזכרנו עוד. דעשאני נסתפקתי בהמה של שני שותפין ושחט א' ואמר שלא שחטתי והעדים מכחישין אותו כדין האמור בסימן א' מהו דודאי חבירו אוכל חצי השני של בהמה מהו שיהא הוא מותר לאכול חצי שלו אם הוא חוזר דדמיא קצת להא דסוף נדרים שכתב הר"ן דאין נאמנות דחוב הוא לבעלה שוב ראיתי שאין כאן התחלת ספק כלל דכאן שאני מהתם יע"ש:

סעיף ד

עי' ט"ז שהאריך ותוכן כוונתו דמהרש"ל משמע לשם חטאת בלא יו"ד הכינוי מהני ואסור ולחטאתי ביו"ד ולמ"ד לא מהני והב"ח סובר ביו"ד ולמ"ד מהני והט"ז הסכים דהעיקר היו"ד וא"צ למ"ד ולא לשם ואם חסר היו"ד אף דאומר לשם חטאת לאו כלום ועיין בנה"ך שכ' התוס' כיוונו לנדרים י"ג והתב"ש אות י"א העלה כט"ז. וכתב מנדרים לא מוכח מידי יע"ש:

סעיף ה

לאשמי. עט"ז שחולק על מ"ש הב"ח להשיג על מהרש"ל דלאשמי ולחטאתי אסור בהנאה כקדשים דביו"ד הכינוי משמע שמקדיש עתה שמחויב חטאת כו' והב"ח השיג דפסולה משמע איסור הנאה לא ותירץ הט"ז דהתם הוה למיתני זבחי מתים והתב"ש אות ב' כתב אטו ז"מ כיפי תלה לה יע"ש. והנה התוס' ל"ט א' ד"ה פסולה משמע קצת כט"ז שכתב ולקמן דייק לה מדלא תנן זבחי מתים יע"ש ולא תירצו בקצרה דכאן איירי ש"מ דאי לא הא לאו דיוקא הוא יע"ש היטב:

סעיף ו

שנים אוחזין. עט"ז וכוונתו דרוצה להוכיח מכאן מה שפסק בסי' ד' אות ד' כהר"ן דאם שחט בהמת חבירו לעבודת כוכבים באכילה אסור דהוה כאלו הרגה והקשה הב"ח א"כ מה פריך משנים אוחזין ושוחטין לשם הרים דהתם פסולה תנן דדלמא משום דהרגה ותי' שם הט"ז דהא יש כשר ששוחט אלא דעדיין קשיא דלמא מיירי שאין הכשר לבדו יכול לשחוט בלי שחיטת הפסול ומה פריך לז"א מדתנן במשנה שאחריה ג"כ בקדשים שנים שוחטין א' לשם א' מכל אלו כו' דוודאי משמע אף שאחד יכול לשחוט לבדו אפי' הכי פסול משום מ"ע וכדומה ה"ה רישא נמי הכין הוא ופריך שפיר והא לא ניחא ליה דשנים אוחזין משמע סתמא בכל גוונא דלאו הכין הוא דלדידיה במיעוט קמא דקנה ג"כ לא נאסר בעובד כוכבים ע' סי' ב':

סעיף ז

עט"ז האריך ותוכן כוונתו דהב"י הקשה על הרא"ש וטור דמחולקין בסימן ד' וסוברים דשותפות לא מהני אלא בישראל מומר א"כ איך יפרשו משנה זו דשנים שוחטין לשם קדשים ותי' דהרא"ש והטור סובר דמ"ע שייך אף שאין שלו אף דהטור נקיט שמא הקדישו סובר ג"כ הטעם משום מ"ע שהרי הביא דברי רשב"א בעלת מום כו' והקשה הט"ז א"כ נולד פלוגתא חדשה בין הטור להר"מ ז"ל מלבד מה שכתב בסי' ד' דהיינו קדשים להר"מ דוקא שותף ולהרא"ש והטור אף באין שותף ולמה לא הזכיר הטור זה ע"כ כתב דכ"ע מודים כאן דשותף אוסר ולא שייך לצעורי דעובד כוכבים חזקה הוא דאין ישראל עובד עבודת כוכבים אמרינן לצעורי משא"כ כאן סובר מצוה עביד וכיון דחלק שלו יש כח לאסור פשטה קדושה בכולה משא"כ כשאין שותף אף דמצוה עביד מ"מ אין אדם מקדיש דבר ש"ש ולא שייך מ"ע כלל ומש"ה לא זכר הטור שותפות דפשוט הוא:

והנה כפי הנראה ממרוצת דברי הט"ז דוודאי אין אדם מקדיש דש"ש אף במעשה רבה ונהי שיש לו כח לאסור אף במעשה כל דהו הא להקדיש לא מדכתב דלא שייך מצוה קעביד דאין מקדיש דש"ש לא היה לו לסיים כן אלא דבאחרים לא שייך מצוה קעביד כו' והא דכתב בש"ע שאין כוונתו אלא לצעורי הוא לשון הר"מ ז"ל ושם קאי אכל הפסולים הן לעבודת כוכבים ושייך לצעורי משא"כ בקדשים בלא"ה אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו והש"ע שיטתי' דלישנא נקט. וראיתי לתב"ש אות כ"ז שכתב דודאי ע"י מעשה אוסר אף בהקדש והביא ראיה מנדרים ל"ו בר"ן ועיינתי בר"ן אהא דמ"ש כהנים שלוחים דרחמנא נינהו דאי דידן שוגג אמאי פיגולן פיגול כתב דמזיד ל"ק דאדעתא דנפשיה קעביד אדם אוסר דש"ש יע"ש ואין ראיה דהתם לאסור ע"י מחשבת פיגול שפיר משא"כ להקדיש ע"י מעשה רבה נמי לא כן נראה פשוט וברור:

דע דקשיא לי✍הא דתנן פיגולן פיגול וכן כה"ג ביו"כ אף דנימא דבעינן שיוציא בשפתיו אין שומע לו ואיך נאמן והא אין אדם משים עצמו רשע כמבואר בכתובות עדים שאמרו אנוסים מחמת ממון אין נאמנים דמשימין נפשייהו רשיעא ועיין תוס' שם וכן פסק הר"מ בהלכות עדות הי"ב אף דיש להם מיגו. ואולי התורה גילה ביה"כ או דפגול הוא לא יחשב לו מיותר באמת דשלוחי דרחמנא נינהו ועיין נדרים ובר"ן שם לומר דנאמנים הם מכ"מ. אלא דא"כ השוחט בהמות חבירו ואמר שחטתי לעבודת כוכבים אמאי מהימן נימא דאין אדם משים עצמו רשע. וא"ל שיש לו מיגו דהוה מקלקל בשחיטה חדא דאף במיגו אין נאמן ועוד דלענין הנאה לית ליה מיגו שוב ראיתי בס' א' נקרא קול בן לוי בסוף הס' קצת חידושים מבעל כה"ג וז"ל ראובן שאמר לשמעון שחוט בהמה זו ואחר ששחט אמר ששחט לעבודת כוכבים אינו נאמן רש"י חולין מ' ד"ה רבוצה ועיינתי שם ואין אומר ואין דברים שם וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה וצ"ע:

סימן ו

סעיף א

הנה רש"י פי' הטעם דקיסמים נבדלים ונוקבים הסימן וב"י בשם בה"ע דאפי' דיעבד פסול ומתוספות ט"ו ד"ה ורמינהו משמע שסוברים כירושלמי משום רוח רעה שכתבו ה"מ לומר קנה אקנה ל"ק הא בסימונא דאגמא הא בשאר קנה ע"כ ס"ל דשאר קנים דיעבד כשרה. והנה הנ"מ בין טעם רש"י לירושלמי הוא לרש"י אף דיעבד אסורה ולירושלמי דיעבד שרי. וכן נ"מ להיפך לשוחט בן פקוע למאן דאמר שאין סכין פגומה פוסל בו דיעבד אפשר לכתחלה שוחט בקנה עיין סי' י"ג או לאחר ששחט רוב א' ורוב ב' בבהמה ורצה לגמור השחיטה בקנה לירושלמי אסור משום ר"ר בשחיטה דחמימי לא בשאר צונן ומש"ה מחתך קרבי דגים דזיגי עיין ב"ח ותבין. ועתה אבוא לבאר דברי הט"ז מתחלה כתב הא דכתב בש"ע בשאר קנים היינו ג"כ קרומיה שלהם דאי קנה ממש לא הוה מקשה הגמרא מידי על המשנה דצור וקנה מברייתא דקרומית של קנה וכן כתב הפרישה אות א' ובכה"ג בהגהות הטור אות ה' יע"ש אלמא דהכל אקרומית קאי ואח"כ הוכיח מרש"י דדיעבד אסור דאל"כ למה ליה טעמא דנוקב הסימן תיפוק לי' דכל השחיטה בסכין פגום דהוה עיקור אלא דקמ"ל אף שבדק ומצא יפה בלי פגימה שמא באורך נבדל קיסם וניקב הוושט ותו הוה נבילה וטריפה מחמת ניקב הוושט אף ששאר שחיטה בהכשר ותמה על יש"ש בחולין פ"ק סימן ל"ד שלא הביא שום חולק ועכ"פ היה להביא דעת העיטור דפוסל דיעבד זה תוכן כוונת הט"ז אמנם למ"ש הש"ך אות ג' דבה"ע פוסל דיעבד כשנאבד ורש"ל כתב בפירוש אם ברור לו שלא נפגם היינו שבדק

אח"כ א"כ אין תימא שלא הביא חולק דסובר דכ"ע מודים ולא חש לדקדוק שכתב רש"י נוקב הסימן. עוד כתב הט"ז דזכוכית שכתב רמ"א ט"ס דוודאי אין חילוק בזכוכית בין רך לקשה להוציא מלב אחרונים הפרי תואר וגם בכר"ו כתב שיש חילוק בזכוכית דא"כ אמאי לא הגיה רמ"א בהלכות מילה דיש זכוכית שאין מלין גם תלמודא מחלק בקנה ולא מחלק בזכוכית דהוא קודם בברייתא ומ"ש בט"ז במשנה ט"ס דבמשנה לא אידכר זכוכית ויש ראיה דאין חילוק בזכוכית דאל"כ אמאי לא תנן במשנה ומיהו לשיטתיה אין ראיה דזכוכית אף דיעבד פסול ואילו מתני' דיעבד כשירה תנן וכאמור:

סעיף ב

עט"ז הביא דברי יש"ש פ"ק דחולין סימן ל"ד דאפי' סכין שראשה עוקץ אסור כ"א ע"י תחיבת קיסם ובשעת הדחק בדרך שרי כה"ג ע"ש הנה מ"ש דרש"ל הוסיף שפיר קאמר אמנם מ"ש בשעת הדחק ע"י קיסם שרי א"י מה מלמדנו דכ"ש הוא ורש"ל כפי הנראה שם סובר דשעת הדחק ע"י קיסם בחול אסור שכ"כ שם דל"ד לפגימה דזה אין מצויה שיחליד כו' משא"כ לדידן אף פגימה בשעת הדחק ע"י קיסם שרי כ"ש עוקץ בראשו. אמנם מ"ש דיעבד שרי י"ל דינא אשמעינן דלא צריך שיאמר ברי לי ואלו בפגימה אף שידע מעיקרא צריך שיאמר ברי משא"כ בעוקץ שאין מצוי כ"כ ואילו בפגימה בעינן דווקא מלא צוואר חוץ לצוואר בשעת הדחק ואלו בעוקץ לא בעינן דאין דרך כ"כ להחליד כמ"ש הישו"ש וצ"ע בכל זה ובש"ך אות ה' אבאר עוד:

סעיף ג

ברי לי היינו שידע מעיקרא שהיה פגומה דאל"ה מלתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה ט"ז כמבואר בדוכתי טובא. ודע אם לא אמר ברי לי אף דיעבד פסול מספיקא וכפי הנראה דהוה וודאי דליכא כ"א חד ספיקא ואוקמיה אחזקה ול"ד לסימן ח"י דהוה ספק דיש ספיקי טובא וכדבעינן למימר לקמן. גם אם לא אחז במקום הפגימה הביא הכה"ג בהגהות הב"י אות ז' דעת הב"ח להתיר בדיעבד בברי לי דלא כש"ג ובאמת מרמ"א אין ראיה דאדרבה מדכתב אף שלא כרך מטלית משמע הא אוחז בעינן. אמנם מ"ש הכה"ג להתיר בי"ט בלא אוחז לא ידענא אם בחול אסור דיעבד אין סברא לחלק בין י"ט לחול וזה מבואר:

סעיף ד

בדבר המחובר פסול מן התורה שנאמר ויקח המאכלת והוה נבילה גמורה:

סעיף ה

שחיטתו כשירה. הט"ז הביא דעת הרא"ש דמספקא ליה לרבא וספיקא לחומרא דמן התורה מיבעיא ליה דלא כמ"ש הב"ח בקו"א דתלוש ולבסוף חיברו בביטלו אסור מדרבנן

ולכך אין להשוות גזירות חז"ל גבי הכשר זרעים יע"ש דא"כ היה ליה להרא"ש לילך בספיקו לקולא מיהו דספק כי הא בשחיטה דהוה חזקה לא אמרינן ספק להקל אמנם הישׁ"ש סיים ודאזלינן לחומרא במידי דאורייתא הרי דמן התורה מספקא ליה וכן התב"ש אות י"א כתב דהוה ספיקא דאורייתא יע"ש. ודע דלאו ודאי הוה לומר אוקמיה אחזקה דדוקא בספק מצד המקרה אמרינן כן ולא בספק איבעיא דלא איפשטא וספיקא דדינא מחלוקת הפוסקים כמ"ש הכה"ג סימן ח"י ובסימן כ"ה בשם הגהות אלפסי נקרא תומת ישרים ולענין דינא כ"ע מודים דאסור וכמו שאבאר בש"ך אות וי"ו יע"ש:

סעיף ו

אחר שבטלו אורחא דמלתא נקיט וה"ה לא בטלו כלל אסור והוה מ"ה עט"ז וכתב כן לאפוקי מהפרישה אות ח' שכתב על הטור ה"ה נשרש ואח"כ בטלו וז"א דאפי' לא בטלו כלל הוה מחובר גמור מ"ה לכל מילי עיין ל"ח:

סעיף ז

ואפי' אומר ברי לי אסור מדרבנן שמא ידרוס פ"א ואף דיעבד גזרו כאן דמצוי הוא ומיהו בלא אמר ברי לי מ"ה שחיטתו פסולה כוודאי ולא כספק דמצוי הוא לדרוס ובהמה בחייה בחזקת איסור. ול"ד למ"ש בהג"ה ס"א דאומר ברי לי שחיטתו כשירה דהתם אפשר להזהר תמיד משא"כ כאן ועיין מ"ש בש"ך אות ה' בהא דאמר ברי לי שלא נגעתי בפגימה:

סימן ז

סעיף א

כתב הט"ז דווקא שאין קבוע הא קבוע ה"ל תלוש ולסוף חיברו לכתחלה אסור עכ"ל כן כתב הב"ח ג"כ ולכאורה א"י מה מלמדנו פשיטא דהכין הוא ואולי יש סברא לומר דהגלגל לא מיחלף אטו מחובר מעיקרו כיון שמתנענע אילך ואילך ולא דמי למחובר וכן כתב הפרי תואר אות א' באמת קמ"ל דגזרינן גביה אטו מחובר:

ודע דהרא"ש והר"מ ז"ל בפ"ב מה"ש הי"ג והישׁ"ש פ"ק סימן ל"ה חלקו אפסק המחבר ואוסרין לכתחלה וכתב הפר"ח דאין נראה דהוה גזירה לגזירה אטו דמיא ומיא גופא אטו בכח שני והתב"ש והכר"ו הקשו עליו דהא בגמרא חזינן לתי' ראשון דגזרינן ש"מ דלאו גזירה לגזירה הוא ע"כ והנה דלא לישוויה לפר"ח לטועה י"ל דסובר דתי' א' לאו משום אטו דפחרא כמו שסובר הרשב"א ז"ל אלא טעמא משום מחובר הוא דסתם גלגל מחובר לקרקע ע"י עמודים וכבר הוקשה לפ"ת כן יע"ש ותי' דא"כ הוה למיתני בהדדי והפר"ח לא ניחא ליה זה וכ"ת תרתי למה ליה מוכני ונעץ סכין י"ל דצריכי דאי הוה תנא נעץ ה"א הטעם משום דמעביר צוואר על הסכין יש חשש דרסה לכתחלה עכ"פ בצואר למטה

ומכ"ש להש"ך בסימן וי"ו אף למטה בבהמה כו' ומש"ה תני מוכני דמעביר הסכין עם הגלגל כפי רצונו וההיא וודאי בתלוש גמור אף צואר למעלה שרי כמ"ש התב"ש גופא דע"כ לא אסר הש"ך אלא כשאוחז הסכין בידו ומעביר הצואר הא כשמעביר הסכין שרי אפ"ה אסור כאן משום אטו תלוש ולסוף חיברו ואי הוה תני מוכני ה"א הא הוא דשרינן דיעבד הא נעץ סכין אף דיעבד אסור משום גזירה אטו מחובר דדמי ממש או משום חשש דרסה ושפיר אמר הפר"ח דמנלן למגזר גזירה לגזירה ומיהו כל אלו הדברים אין שכיחים גם שוחטי זמנינו וודאי אסור להם כמ"ש התב"ש יע"ש כ' הב"ח דצוואר למעלה לכתחלה אף להרשב"א כמו לעיל וא"י מנא ליה האוכפי הנראה דאף להש"ך סימן ו' אות ח' דאוסר לכתחלה בתלוש בצוואר למעלה היינו שמעביר הצוואר לא כשמעביר הסכין וכאן הא מעביר הגלגל גם מ"ש הב"ח כדלעיל סימן ו' צ"ע:

סעיף ב

פי' בשניה שחט פסול ט"ז וכן כתב הפרישה ושאר פוסקים דהאי מסביבה שניה ואילך הוה שניה בכלל דכח כחו לאו ככחו דמי:

סימן ח

סעיף א

כמו. עט"ז וכוונתו דהר"מ בפ"א מה"ש הכ"א כתב כמה אורך הסכין כ"ש והוא שלא יהא דבר דק ונוקב כמו ראש האיזמל הקטן וכן הוא ל' המחבר כאן והנה הכ"מ פ"י ובב"י והלח"מ דמה שזכר הר"מ שלא יהיה דבר דק היינו פירושא דאיזמל שאין לו קרניים וכפי' הטור דאמר הכין בהדיא ולפ"ז השמיט הר"מ ז"ל מחטא דאושכפי אמנם יש לפרש דברי הר"מ שלא יהא דבר דק משמע ששוחט בראש האיזמל ודין זה הוא מחטא דאושכפי והשמיט איזמל שיש קרניים וכפי' הב' הוא בתב"ש אות יו"ד יע"ש ולזה כתב הט"ז בטור מבואר יותר ובלבד שלא יהא עוקץ בראשו הטעם משום חלדה וכ"ה דברי המחבר דא"א לפרש באופן אחר שהרי הביא אח"כ מחטא דאושכפי. וא"כ למד מזה הט"ז דסכין גדול אין לחוש אם יש עוקץ בראשו מדחזינן דווקא באיזמל קטן קפדינן ואפ"ה כתב שנוהגין כרש"ל ביש"ש פ"ק סימן ל"ד והיינו דלפירש"י באיזמל שאין לו קרניים על גבו קאמר מתוך שהוא קטן נשמט ויכנסו הקרניים וינקבו הסימנים אין הוכחה דאפשר עוקץ בראשו אף בסכין גדול אסור דלמא יכנס ראש הסכין כמו דאסרינן סכין שיש פגימה. והנך רואה מדברי הט"ז דאיזמל שיש עוקץ בראשו כשר דיעבד אם אמר ברי לי שלא החלדתי דאל"כ לא הוה מוכח דסכין גדול אין בכך כלום אמנם השמ"ח ותב"ש כת' דאיזמל אפי' דיעבד פסול ובמשנה משמע דיעבד יע"ש. והנה הא דאמר מהו

דתימא נגזור אטו יש קרניים משמע דהתם דיעבד אסור ואין הכרע ועיין ביש"ש פ"ב סימן י"א ולפי שאין הדברים מצויין קצרתי:

סימן ט

סעיף א

הנה ר"ז אמר ליבן סכין ושחט כשירה דביה"ש מרווח רווח ולקמן אמרינן דסכין צריך בדיקה אתלת רוחתא ולהשוות שני המימרות יש ג' תירוצים. א' דר"ז דיעבד אמר ולקמן לכתחלה (ורב יימר דאמר אף לכתחלה סובר דר"ז לאו דוקא קאמר או דלא סמכינן לכתחלה אחדודה קודם לליבונה משא"כ לקמן וכמו שכתב הב"ח). הב' דכאן ידע והתם לא ידע. הג' דביה"ש מרווח להנצל מכויות אש ולא ממורשא דפגימה. ויש חומרא וקולא לכ"א מהתירוצים לתי' א' קולא דיעבד וחומרא לכתחלה אף ידע בליבון אסור ולתי' הב' קולא בידע אפשר אף לכתחלה בפגימה וחומרא לא ידע דיעבד ולתירוץ הג' חומרא אף בידע בפגימה דיעבד אסור וקולא בליבון אפשר לכתחלה שרי ור"ז לאו דווקא דיעבד קאמר. והנה המחבר פסק דאסור אף דיעבד ואף ידע בליבון דלית ליה כל הג' תירוצים וכיון דפסקינן לקמן דבעיא בדיקה אתלת רוחתא אלמא לית הלכתא כר"ז דאין ביה"ש רווח ודיעבד נמי אסור ויש לראות איך יחלוקו אמוראים במציאו' אי ביה"ש מרווח או לאו. והנה בתה"א ט"ו כתב דאין אומרים ביה"ש מרחיב וזה דעת הרז"ה ז"ל ובקצר כתב בית א' וש"ב דאין סומכין על זכירתו וחוששין שמא נגע. הנה רואה אני סתירה ויראה דכדברי הקצר מסתבר ול"פ במציאות אלא דחיישינן שמא הטה לכאן ולכאן ולא מהני ברי לי ומידי ספיקא לא נפקא וכפי הנראה לא וודאי הוה ולמ"ש בארוך הוה וודאי ולא ספק. אמנם לומר דלית הלכתא כר"ז דחידודה קודם הא וודאי ליתא דאין חולק בהא. וראיתי לכה"ג בהגהות הב"י אות ז' דברים תמוהים שכ' דגירסת הר"מ בפ"א מה"ש ליבן סכין שחיטתו כשירה דאי פסולה נמצא סובר דליבונה קודם ואיך פסק בפ"ה מהל' ט"צ ה"ב דליבן שפוד הוה ספק יע"ש ולא ידענא מה ענין זה לזה דשחיטתו פסולה משום צדדין דלא מרווח וליבון שפוד אכתי בשאין דק כחוד סכין בעיא היא וחוד סכין ודאי חידודה קודם ואין חולק על ר"ז ועיין כ"מ פ"ה מהל' ט"צ. גם מ"ש הכה"ג באות ה' על מ"ש הב"י ומיהו לענין מעשה אין להקל וכ"נ מדברי הפוסקים פירש כדברי הראב"ד אלא בלא ידע דיעבד פסולה גם אין להקל בליבון לכתחלה אלא דיעבד וכן פסק בספר המפה ולבוש. כל מ"ש באות ההוא לא ידענא מה הוא דפשט דברי הב"י דלתירוץ האחרון דאם ידע שרי אף בפגימה ולז"א דאין להקל אף בה"מ דעיקר כתירוץ התם מורשא קורע וכן יראה מדברי המי"ט בפ"ק אות י"ט יע"ש גם מ"ש דכן פסקו המפה ולבוש הנה

הש"ך העיד באות ב' שהלבוש פסק כדעה א' דאף ידע בליבון אסור ורמ"א אין אני רואה שיפסוק כסברא ב' דמ"ש אם ידע הוא לפרושי סברא הב' ומיהו המי"ט בפ"ק אות י"ט כתב שהרמ"א ולבוש פוסקים דידע כשר:

ולענין דינא הנה הפר"ח התיר בסכין מלובן בה"מ כדעה שניה וכתב שכן משמעות המחבר ולא ידענא אדרבה מדהביא דעה א' בסתם הלכתא הוא עסי' רמ"ב בש"ך. וכן משמעות כל האחרונים שאסור בה"מ אף בידע. אמנם מ"ש הט"ז כאן על מ"ש רמ"א אם ידע לתרץ דל"ק מלקמן סימן ח"י בפגימה מן הצד דלא ידע וא"י דא"כ אמאי לא הביא ב' דעות בידע קודם השחיטה דכשר ולמה לו החילוק דמורשא בזע כמ"ש הש"ך אות ב'. ואותן הרשומים שעושין אומנים כיון שרחוק מהחוד אין איסור כ"כ ט"ז כאן וכפול לקמן סח"י א"א. וכתב התב"ש דווקא שוקע הא בולט אף רחוק מאד אסור וכתב דראוי לחוש לכבודו של זקן הבה"י ואף רושמי אומנין אין לשחוט וכן ראוי לעשות:

סימן י

סעיף א

חדש. פי' שלא נשתמש חמין אבל מ"מ נשתמש איזה דבר לעבודת כוכבים ט"ז לכאורה ר"ל דפסק גווזא לעבודת כוכבי' אמנם מדכ' שלא שימש בחמין משמע שחתכו בה כ"פ בשר צונן ת"ע ודי לה בנעיצה י"פ עכ"פ ובישן צריך הכשר עכ"פ השחזה כיון דבלוע הוא בסכין כמ"ש לקמן ועיין תב"ש ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ב

שהוא מקלקל דבחיי' עומדת לגדל ולחרישה ט"ז נקיט ב' דברים שבחייה יותר מנשחטה דאכילה גם עכשיו קיימא. ועוף הביא כה"ג בהגהות הטור אות ה' בשם דמש"א דראוי לגדל אפרוחי' אלא דכתב דיכולין להושיב עוף אחר על ביצים ואי משום הא לא איריא דהעוף יטיל ביצים. ועיין תב"ש אות א' דאף עוף דאין עומד כ"א לאכילה כההיא דריש ביצה וא"י דהתם קאמר דאין משהה לכך ומ"מ ראוי הוא לכך ומש"ה כל העוף שריא דמפסיד הוא ולא נהנה:

כתב עוד הט"ז דמה שקשה מכאן על מ"ש בשוחט בשבת כתבתי בסי' רכ"א סי"ב ושם באות מ"ב הביא ד' התוס' דהאורג ק"ו א' ד"ה חוץ שהקשו מכל שוחט דהוה מתקן מ"ש מעבודת כוכבים ותי' דעבודת כוכבים לא ידבק כתיב ובחולין ח' תירצו דשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה והקשה שם הט"ז על פסק רמ"א דהמודר הנאה מחבירו יכול חבירו לשחוט לו בהמה בריאה והא דווקא עבודת כוכבים ולתי' חולין נמי הא בנדרים הלך אחר ל' ב"א ע"כ. דע דהפרישה אות ח' כתב דשוחט הוה מקלקל ע"מ לתקן ובתוס'

חולין מצא דמלאכת מחשבת יע"ש והנה מתוס' דאורג לא זכר כלום ויש לנו ג' תירוצים או דע"מ לתקן או דמלאכת מחשבת או דשאני עבודת כוכבים דלא ידבק כתיב והנה צריך לדעת דבחולין הקשו משוחט חטאת לעבודת כוכבי' ובשבת הקשו מכל שוחט דעלמא אמאי מחייב ויראה דבשבת כתבו מתחלה דר"א ור"י פליגי דר"א כר"ש ור"י כר"י ולפ"ז מכל שוחט ודאי ל"ק שהוא הדין מחוץ לעבודת כוכבים דשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה דהא חובל וצריך לכלבו אף שהתקון מועט מ"מ איתעבדא מחשבתו והוא הדין שוחט לעבודת כוכבים אף דלא כיון להוציא מידי אמ"ה מ"מ כיון דסבור לתקן לעבודת כוכבים ואיתעבדא מחשבתו לענין ב"נ חשוב תיקון ודוקא חובל ומבעיר דרך השחתה אף דאפשר שוה אח"כ הרבה לא הוה תיקון אבל שוחט לעבודת כוכבים ואף דלא מכוין להוציאו מידי אמ"ה מ"מ איתעבדא מחשבתו במקצת הוא. ועוד כתבו התוס' בשם ר"ת דר"א ור"י אליבא דר"ש פליגי ולר' יהודה אף ר"י מודה דלא הוה תיקון א"כ ודאי משוחט בחוץ קשיא דליכא למימר מלאכת מחשבת הא נמי בצריך לכלבו אלא ע"כ כיון דקלקולו שוה יותר על תקונו הרבה הוה מקלקל ה"נ וע"כ ההיא דשוחט לעבודת כוכבים כר"ש אתיא לפיר"ת ואהא הוקשה להם עכ"פ משוחט דעלמא דיודה ר"י דחייב ואמאי ותירצו דוודאי שוחט לא חשיב מקלקל כיון דרוצה לאכילה לדידיה שוה ליה כמה ומיהו לעבודת כוכבים בעינן שיהא תיקונו יותר הא לא"ה לא מיקרי תו לא ידבק בידך דאין ריוח ממון במה ששחט דבחיים שוה יותר ובחולין רצו להכריח פי' הא' ומש"ה הקשו משוחט בחוץ דליכא תירוצא דשבת וע"כ מלאכת מחשבת וה"ה חובל וצריך לכלבו לר' יהודה חייב שדוחק להם לומר זה שוחט לעבודת כוכבים דלא כהלכתא והנה הר"מ ז"ל פ"א ופ"י ופי"ב מהלכות שבת ה"א פסק כר' יהודה וצריך לכלבו חייב כפי' הא' שבתוס' בהאורג עיין בכ"מ שהרמ"ך כתב כפיר"ת ורבינו סובר כפי' הא' ופסק בפ"ד מהלכות שגגות ה"א כברייתא דשוחט לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות וע"כ תי' דחולין עיקר ונאמר דכל שוחט מקלקל הוא לבד בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה וא"כ ההיא דנדרים רש"א יש ליישב דסתם נודר שלא להנות היינו הנאה ממה דמרויח משא"כ זה דבחיים שוה יותר ומה לנו דעתה מכוין להנות מ"מ הולכין אחר כוונת הנודר מתחלה והבן. ובכה"ג שם כתב דהמחבר בסימן רכ"א איירי בשוחט שלא מדעת בעל הבהמה דאין רוצה לשחיטה ולא הבינותי דאי באונס מה הוה לבעל הבהמה למיעבד ואולי דצריך שיתן לו שכר השחיטה ולא להנות בחנם וצ"ע:

ודע שיש לספקבשוחט בהמת חברו שלא מדעת בעלים דרך השחתה ואין מכוין להתירה באכילה והבעלים לא ניחא להו דרוצים להפרישה בשבת מהו אם נעשה מומר

דלתי' חולין ליכא מלאכת מחשבת והוה מקלקל גמור ולתי' דהאורג כל שוחט מתקן הוא לולי בעבודת כוכבים הוה מקלקל דלא ידבק כתיב ונ"מ אם הבהמה אסורה או מותרת למ"ד באותה שחיטה נעשה מומר או מכאן ואילך ועיין בר"מ הלכות שבת פ"א פסק מלאכה שא"צ לגופה חייב:

סעיף ג

ואסור. עט"ז הביא דעת הרשב"א דמתיר ע"י הולכת הנאת סכין ורא"ש סובר שא"צ כלל דל"ד לנטל כרכר דתיקן הבגד על ידו משא"כ כאן והביא דעת יש"ש פ"ק דחולין סי"א דהולכת הנאת כדי שכר סכין לשחוט בה. הנה כתב שכר סכין לאפוקי מל"ח פ"ק אות כ"א והכה"ג בהגהות הטור אות ז' תמהו על הטור למה די בשכר סכין דמחתך דווקא כתב הרשב"א כן ולא במסוכנת. וכבר היטב אשר דיבר התב"ש דלא ראו מ"ש הרשב"א בקצר יע"ש ואמת אתו דבארוך כתב על מחתך ובקצר כתב על מסוכנת ומ"מ העלה התב"ש דמיירי שהיה לו סכין אחר הא לא"ה צריך יותר מכדי שכר סכין והנה מה שלא הביא דברי המחבר בסימן קמ"ב ס"ב דיראה שם דאסורה הבהמה דיעבד וכמ"ש הש"ך שם אות ו' דלא מכרע מילתא דאפשר דאסורה היינו בלא הולכת הנאה ליה"מ מש"ה לא הביא דעתו. ובאטמי דקיימי לקורבנא ג"כ מקלקל הוא וא"צ כדי שכר סכין דווקא מסוכנת או חתך בשר בעינן ש"ס ובלה"פ כתב מקלקל וצריך שכר סכין ואולי ט"ס וצריך לציין על מתקן. אמנם ראיתי בספר בית לחם יהודה אות ד"ה מקלקל וצריך שכר סכין ובמסוכנת ג"כ שכר סכין רואה אני שבכיוון העתיק מ"ש לה"פ וטעות הוא בידם דמבואר מכולן דבריאה ואטמי אף שכר סכין א"צ ופשוט הוא גם אף דבסי' קמ"ב סי"ג פסק המחבר דתערובת דווקא מהני הא בלא תערובת אסור מ"מ כאן יש לחלק כיון דאין נגמר באיסור כמ"ש הרא"ש ז"ל וכדבעינן למימר בש"ך אות ה':

סעיף ד

עט"ז כאן ואות ז' וכדי להבין צריך אני להעתיק דברי המרדכי חולין פ"ק סימן תקפ"ג וז"ל אבל סכין ש"ע שנבלע בו שמנונית אסור לשחוט בו לכתחלה בלא הגעלה ואם לא הגעיל והיא בת יומא או אפי' אינה בת יומא ולא נעצה בקרקע להעביר שמנונית שעל דופני הסכין צריך קליפה כרב וה"ה חתך בה רותח עכ"ל והנה יש לפרש בו שלשה דרכים. הדרך הא' הוא דה"ק דאסור לשחוט בלי הגעלה לכתחלה אף באב"י ולא מהני נעיצה דנט"ל מדרבנן אסור וחום ביה"ש מפליט בלעו של סכין והדר אמר לענין דיעבד אם לא הגעיל בב"י אלא נעצה או לא נעצה באב"י אף דיעבד בעי קליפה. הדרך הב' הוא דב"י אסור לכתחלה בנעיצה עד שיגעיל ואף דיעבד אסור בנעיצה בב"י ובאב"י שרי לכתחלה בנעיצה כיון דנט"ל לכתחלה דרבנן הוא סמכינן בהא לומר ספק דרבנן

להקל ודווקא ב"י דהוה ד"ת פסקינן כרב דחום ביה"ש מפליט מסכין דספיקא דאורייתא הוא הדרך הג' הוא דה"ק לכתחלה יש לעשות לב"י הגעלה ולאב"י די נעיצה לכתחלה ודיעבד אף ב"י די בנעיצה דסמכינן אמ"ד דאין חום ביה"ש מפליט בלעו של סכין וז"ש לכתחלה אין לשחוט בלא הגעלה אב"י קאי לומר דנעיצה לא מהני לכתחלה ואמר אח"כ שאם לא עשה כ"א כדינו היינו ב"י הגעלה וגם נעיצה לא עשה ובאב"י לא עשה נעיצה כדינו לכתחלה אז הבשר צריך קליפה משום טוח בעין הא כל שעשה נעיצה אף בב"י די דיעבד דסומכין דיעבד דאין חום ביה"ש מפליט בלעו של סכין. והנה הב"ח ז"ל נטה לדרך השלישי כמו שאתה רואה שז"ל בס"ט ד"ה כתב הרשב"א מבואר ברשב"א דנעיצה מהני לכתחלה לב"י דאין חום ביה"ש מפליט בלוע של סכין אמנם במרדכי משמע דאסור לשחוט בה לכתחלה כשלא הגעילה והיא ב"י אפי' נעצה דחום ביה"ש מפליט ואין מהני נעיצה אלא לאב"י ומיהו מסיק הר"ב בש"ע דאף בשעת הדחק שרי עכ"ל הנך רואה דסובר דהמרדכי ה"ק אין לשחוט בלא הגעלה לב"י ולאב"י די בנעיצה ואח"כ אמר דאם לא עשה כ"א כדינו ואף לנעצה לא עשה בב"י אסור אפי' דיעבד כמו שפירשנו בדרך השלישי מדכתב הב"ח דמרדכי אוסר לכתחלה בנעצה משמע הא דיעבד ש"ד בב"י בנעיצה ומיניה לאב"י שרי בנעיצה היינו לכתחלה דאי דיעבד מאי איכא בין ב"י לאב"י וא"כ מ"ש דהר"ב מתיר בשעת הדחק ע"כ בב"י דאב"י אף בלא דחק שרי. וכיון שכן יש לתמוה על הט"ז באות ז' שכתב דהר"ב קאי לאב"י וכן מסיק מו"ח ז"ל הא בב"י לכתחלה יעשה כמ"ש המרדכי הרי דפי' דברי המרדכי דיעבד די בנעיצה כמו שפי' הב"ח ומיניה באב"י לכתחלה בלא דחק א"כ אמאי כתב הר"ב בשעת הדחק. ושוב ראיתי באורח מישור על ד"מ שתמה על ט"ז דמב"ח משמע אף בב"י שרי יע"ש שהעיר קצת בזה אמנם אנו הרחבנו הדיבור להבין דעת קדושים ונראה דהט"ז אומר כן דמ"ש הב"ח מיהו כתב הר"ב ר"ל דהר"ב מחמיר דווקא שעת הדחק מתיר באב"י ע"י שיפה ונעיצה הא בלא דחק אוסר כיון שאין הכרע במרדכי איזה מהפרושים אמת. וזה דוחק גדול לפרש כן בב"ח. ואולי מ"ש הט"ז וכן מסיק הב"ח היינו לענין הפי' במרדכי לא לענין הדין ומעתה אבוא לבאר דבריו כאן באות ד' כתב לשון המחבר ואם נעצה דיעבד שרי וא"צ לקלוף הביא דברי ת"ה הארוך י"ד ב' ואם שפה או נעצה די לה בכך אפי' ב"י הרי בבירור דלכתחלה מתיר ע"י שיפה ונעיצה בב"י ולז"א דהמרדכי אין סובר כן אלא בב"י צריך הגעלה תחלה וכ"ת למה לו להביא דברי המרדכי והא מהמחבר משמע דווקא דיעבד י"ל דאיפשר המחבר משום סיפא נקיט דאם לא נעצה מדיח דיעבד להכי הביא דברי המרדכי ומ"ש עיין בסמוך הוא באות וי"ו שם האריך דהרשב"א סובר דאין חום

ביה"ש מפליט כלל בלעו של סכין. ומה שבחרו הב"ח והט"ז בדרך השלישי במרדכי דכתב אם לא הגעיל אין לשחוט לכתחלה משמע דיעבד ש"ד ע"י נעיצה והתב"ש אות י"א האריך וכתב דה"ק המרדכי דלכתחלה לא ישחוט בלי הגעלה ע"ד שיקלוף גם זה דוחק והנלע"ד כתבתי כאן:

סעיף ה

הט"ז הביא קושית הר"ן דכל בשר צריך הדחה ותירץ ב' תירוצים או לצלי או דצריך שפשוף גדול ולמ"ד כל צלי וכ"ש ביה"ש בעי הדחה ומליחה יועיל תירוץ הב' וכן הוא האמת להסיר שמנונית לא מועיל הדחה בעלמא וצריך שפשוף גדול. והנה יש נ"מ בלא"ה דאי לא הדיח ומלחו כך למחבר בסי' ס"ט מהני הדחה שנית ולרמ"א בה"מ עכ"פ ואלו בלא הדיח כאן אף בה"מ אוסר בשומן עד ס' אלא דלישנא דמדיח משמע תקנתא בא לאשמועינן קשיא ליה שפיר ועוד דינא קאמר:

סעיף ו

דע דהטור הביא מחלוקת הרשב"א ורא"ש דלרשב"א באב"י צריך קליפה אם לא נעצה ולהרא"ש דווקא בב"י והביא הטור דין דרשב"א דאם נעצה די בכך. והנה אופן מחלוקת הרשב"א ורא"ש יש לפרש ג' אנפין. הפן הא' הוא דמיירי באין מקונח וסובר הרשב"א בעין אין נפגם ורא"ש סובר טוח על הסכין מועט הוא וברזל מפגימו כמ"ש המשמרת בד' י"ד ב' כמו שאבאר לקמן. הפן הב' הוא דפליגי אי סתם סכין נקי הרשב"א סובר סתם סכין אין נקי וההיא דחילתיה שאסרו מפני חורפא דסתם חנוני מקנח הא שאר עובדי כוכבים אין מקנחים והרא"ש סובר דאין חילוק כמו שאר כלים אמרי' מסתמא נקיים ה"ה סכין ומש"ה א"ש בפשוט ההיא דחילתית וזה שיטת הב"ח. הפן הג' הוא דרא"ש איירי במקונח ומש"ה דווקא ב"י דמפליט וכמ"ש המי"ט קל"ו יע"ש וזה הדרך הג' א"א לפרש בטור דא"כ אין חולק הרא"ש על הרשב"א ודרך הב"ח לומר דסתם סכין נקי הוא קשה ג"כ דא"כ בב"י אמאי אסור וכ"ת דב"י סתמא אין מקונח הא מנלן וכ"ש לפי מה דכתב הפרישה דעובדי כוכבים אנקיותא קפדי אין לחלק וצ"ל דמפלי' מסכין לביה"ש א"כ קשה איך הביא הטור דברי הרשב"א דשיפה או נעיצה מהני והא להרשב"א מש"ה מהני דבעין סגי בנעיצה משא"כ לרא"ש דמפליט ודאי אין סגי בנעיצה דרשב"א וודאי סובר דאין מפליט כמ"ש בת"ה. והנה בקצר בית א' ש"ג כתב וז"ל שפה או נעצה א"צ קליפה שאין ביה"ש רותח גמור ויפליט בבשר וכן בסכין עובדי כוכבים אם לא שפה לא ישחוט ואם שחט קולף וי"א די בהדחה והראשון עיקר. הנה מכאן י"ל אדרבה כפרישה מדכתב רותח גמור הא רותח קצת הוה אלא שהנעיצה מעביר כ"ק מסכין ואין כח בחום ביה"ש לפלוט מפנימית הסכין אמנם בארוך י"ד ב' כתב בישנה שליבנה באור א"נ נעצה

או השחיזה יפה יפה (ובדפוס ברלין תקכ"ב במקום השחיזה כתוב הגעילה) אפי' בת יומא די לה שאין חום ביה"ש מפליט בלעו של סכין משמע דאין מפליט כלל ומיהו גם לזה אין חרדה כ"כ דאימא ה"ק דאין מפליט פנימות הסכין וכל שנעצה מפליט כ"ק מסכין או השחיזה מעביר כ"ק מסכין ופנימות הסכין כיון שאין שם בלוע בשפע לא תפליט חום ביה"ש. אמנם ממ"ש בדף קט"ו א' וז"ל סכין ששחט טריפה יש בו בלוע דם ושמנונית טריפה ועוד בעין ואם בא לשחוט הכשירה מדיחו ודי שאין חום ביה"ש מפליט מסכין יע"ש הרי דאין מחלק בין הרבה פעמים לפ"א ואף פ"א יש כח בחום ביה"ש להבליע בסכין ואף בשחט פ"א כשירה ומדיח אסור לאכול רותח כנראה שם מדבריו אמנם כשהדיח די לשחוט בו דאין חום ביה"ש מפליט מסכין הרי בהדיא בירור דרשב"א סובר דחום ביה"ש מבליע לסכין הקשה ואין מפליט ממנו ומה שקשה לזה ממה שהביא הטור בסי' ק"ה שהרשב"א כתב דחום כ"ש לא גרע מחום ביה"ש שמפליט ומבליע לא דמפליט מסכין אלא ר"ל מפליט מביה"ש ומבליע בסכין ומ"מ דחוק הוא לפרש כן בדבריו ובש"ך אבאר מזה:

כללא דמלתא שהט"ז סובר דהרא"ש ורשב"א סוברים דאין חום ביה"ש מפליט מסכין אבל מבליע בסכין אלא דרשב"א חייש לשומן בעין אף באב"י ורא"ש לא חייש דברזל מפגימו דמועט הוא ומש"ה דווקא ב"י ומשום בעין ומש"ה שפיר הביא הטור דין הרשב"א דלרא"ש נמי מהני שיפה לבעין. אבל לומר שנעיצה מעביר כ"ק הא ליתא כלל וכלל כן הוא סברת הט"ז ומעתה נתבארו כל דבריו מ"ש וזה שאמר רותח קצת כו' היינו מה שאמר בקצר שאין חום ביה"ש רותח גמור דרצה הפרישה לדקדק הא רותח קצת שיפליט מסכין ונעיצה מעברת כ"ק לז"א דאינו כן. ומ"ש מתוס' חולין ח' היינו שהביאו הא דעובדי כוכבים דנעיצה מהני להסיר שמנונית לא מה שהוא בתוך הסכין ועיין בעבודת כוכבים ובחולין:

ופש גבן לברורי כיון דיסוד מונח הוא דנעיצה אין מפליט כ"ק בסכין ואפשר אף השחזה וכדבעינן למימר לקמן א"כ איך מצינו ידינו ורגלינו בהא דכתב המחבר סימן קכ"א ס"ז דנעיצה מהני לד"ח כמו צנון והוא מגמרא ע"ז בסופו מעשה דשבור מלכא וסובר אתרוג וצנון שווין המה ואיך כתב בסי' צ"ז דאפי' מקונח ב"י אוסר הצנון והוא כפי' ב' ברש"י חולין קי"א צנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאכול בחלב יע"ש ומה מועיל שיפה. וראיתי לתב"ש כאן אות ד' העיר בזה ותירץ דמ"מ מפליט קצת הנך רואה דנעיצה עכ"פ עושה דבר מה:

ועתה אשובה אראה אשמור ציוני בתה"א ובקצר מפני שמעיין עמוק הוא. הנה בארוך צ"ד א' הביא פירש"י חולין קי"א דצנון בולע מטוח שע"פ הסכין ואח"כ הביא פי' ב' שמבליע אגב חורפא ואין מחוור כו' ועוד דאמאי אסור הצנון דהוה נ"ט בר נ"ט ע"כ פי' א' עיקר עכ"ל הנך רואה מש"ה דחה פי' ב' דהוה נ"ט בר נ"ט ושאר קושיות ולא דחי לה דאין מפליט בצונן מסכין ש"מ דמפליט ד"ח ודוחקא ואף שיש לדחות דה"ק דע"כ ליתא לפי' הב' משום שאר קושיות וא"כ אין לנו לומר כן בלא"ה דאין מפליט ד"ח בצונן הנה במ"ה כ' בפי' וז"ל ומה שהתיר לדוך בכלים של עובדי כוכבים ולחתוך צנון בסכין עובדי כוכבים ע"י הדחה א"כ קורט למה אסרו ע"כ משום בלוע שמפליט החריפות ועוד דא"כ למה נעיצה בעבודת כוכבים כו' אלא ד"ח צריך נעיצה לא הדחה בלבד ואלו סכין טריפה אמר מדיח ובכה"ב סכין ששחט צונן אמרי בעי הדחה הסכין עכ"ל הנך רואה שהשיג על בדק הבית במ"ש שם וז"ל דברים חריפין אין מפליטין כלל וסכין אסורה שמדיח ושוחט לכתחלה וכן צנון שחתכו אסור לאכול משום טיחה שעל הסכין משמע הא משום בלע לא ואף בסכין אוסר כה"ג מדכתב וכן משמע חד טעמא הוא ועוד דכתב השוחט בסכין אסורה שהדיחה מותר לכתחלה משמע אף של עובדי כוכבים ודאי דחום ביה"ש ודוחקא דמי לדוחקא וד"ח וכדבעינן למימר לקמן ומש"ה השיג עליו מקורט אלמא דמפליט אף בחנוני שמדיח יפה הסכין ועוד בעבודת כוכבים למה אמרו נעיצה י' פעמים ש"מ ד"ח מפליט אף צנון ואתרוג ובדפ"ב ב"ש וש"ר כתב דצנון שחתכו אסור לאוכלו לאו משום בלע אלא משום בעין ואנ"ט בר נ"ט מייתי לה משמע הא דאסורה אף בלע מפליט בצנון יע"ש ודוחק לומר דה"ק דאל תביא ראיה מצנון כו'. והברור ודאי כן הוא דמפליט ד"ח אף בצונן ע"י דוחקא. והרי אתה רואה שמביא בארוך ובקצר בית רביעי וש"א ראיה מקורט של חלתית לצנון דאוסר כולה אלמא דאין לחלק לדידיה בין צנון ובין חילתית דלא כמ"ש בתב"ש אות יו"ד. ובדף קכ"ד א"ב וקכ"ה כתב דנעיצה סגי אפי' לדבר חריף ומשמע וודאי התם דאף לצונן שאין חריף עכ"פ נעיצה בעינן ולא די בהדחה והקשה שם בד' קכ"ה מ"ש השוחט בסכין לחתוך צונן הדחה סגי תי' רת"ם דבלעה הסכין מרותח גמור ויש מי שתירץ דהתם תדיר כו' ובקכ"ד א' השיג הרא"ה עליו דמוכח מכאן דאין צונן חריף מפליט מסכין ובמ"ה כתב כבר גלינו דעתינו לעיל והיינו בדף צ"ד ושם מבואר דסובר דמפליט ואפ"ה די בנעיצה אלמא דסובר דנעיצה פולטת כ"ק מהסכין או כמו שאבאר לקמן. והנה לכאורה יראה סתירה בדברי הרשב"א דאלו בדף קכ"ד וקכ"ה יראה מפורש אף לצונן גמור בעי נעיצה ואלו בדף צ"ד ב' במ"ה כתב דאלמא דבר חריף נעיצה בעי דאל"כ ידיח וכדאמרינן סכין ששחט בה צונן הסכין

בעי הדחה וסכין טריפה מדיח דמשמע מריהוט לשונו דוקא ד"ח בעי נעיצה אלא י"ל דה"ק דאם איתא למה נעיצה הוה לומר מדיח דודאי הדחה סר כל שומן כדמצינו בסכין ששחט וסכין טריפה אלא ודאי דליתא לדברי ב"ה וכל צונן לכתחלה בעי הסכין של עובדי כוכבים נעיצה ודיעבד אפשר דסגי בהדחה לסכין או הדחת צונן בעינן וצנון ושאר דברים חריפים אף דיעבד אוסר אם לא נעיצה דמפלטת קצת וד"ח מפליט מסכין ועיין במשמרת הבית ע"ג ב' וגם התב"ש העיר במקום ההוא בדף ע"ג יע"ש שוב ראיתי בתה"א דף ט"ו א"ב כתב דסכין ששחט טריפה די בהדחת סכין למר ולמר בהגעלה וסכין עובדי כוכבים בעי נעיצה מפני שבלעה רותח גמור א"נ תדיר: הנה יראה לומר דחום ביה"ש ודוחקא הוה כדבר חריף ודוחקא שכן משמע מכמה מקומות בתה"א וסברא נותנת כן והילכך ודאי סכין ששחט בה הרבה פעמים דצונן סגי בהדחה היינו בסתם צונן ולא לד"ח והא דסכין טריפה מדיח ושוחט היינו משום דבפ"א לא בלע כ"כ משום אין דוחק אותם קצת מפליטין ואף ד"ח כה"ג כן או אפשר דיש חילוק בין רותח גמור מאש או ע"י ביה"ש ולפ"ז המחבר בש"ע כאן שכתב שיפה ונעיצה וכתב לשון דיעבד משמע הא כל שלא נעצה אסור דיעבד וודאי הכין הוא דחום ודוחקא הוה כד"ח ומפליט כמו שפסק בסימן צ"ו בצנון ונעיצה מפלטת כ"ק ומש"ה ש"ד וכאמור וראיתי להפר"ח כאן באות ז' השיג על המחבר והביא ראיה מקורט ל"ל חורפא הא סתם חנוני אין נועץ ולדידי לא קשיא דודאי כן הוא אלא ד"ח מפליטין מסכין כל שנשתמש ע"י אש או תדיר וזהו עיקר איסורא דקורט ומש"ה הצריך כאן נעיצה להפליט אלא שהוא ז"ל הולך לשיטתיה באות ה' שהשיג על הש"ך והלך בדרך הב"ח ולענ"ד✍דהעיקר כשיטת הפרישה והש"ך באות מ"ו וכמו שאבאר שם על נכון:

עוד לו להפר"ח ראיתי בסי' צ"ד אות כ"ג כתב ולפי מה שהתבאר לקמן סימן קכ"א אות י"ט דאין הברזל בלא אור בולע כ"א כ"ק ולכך מהני השחזה א"כ די בכאן בכ"ק עכ"ל. הנה לפי דבריו כלל מחודש הוא עד מאוד ודבר נפלא לומר דברזל כ"ז שאין האש מהלך תחתיו אין בולע יותר מכ"ק ולפ"ז אם שמש בכף ברזל או כסף בכ"ר שתוחבו לתוך כ"ר שהוסר מאש אין בולע כ"א כ"ק וזה לא משתמיט בשום דוכתא ועוד דבצנון בסי' צ"ו פסקינן דבעינן ס' נגד כל הסכין ואין זכר שם דבעינן נגד הקליפת הסכין אף בד"ח כ"ש בדבר חם אלא שראיתי להבית לחם יהודה בסי' צ"ו אות ו' כתב כ"ק הסכין פ"י עכ"ל וספר פ"י אין ת"י ומ"מ אומר אני דאין הדין כן אלא כדי כל הסכין דודאי ברזל ושאר כ"מ בולעין אף שאין האור מהלך תחתיו בכולה ולא משתמיט שום א' מהאחרונים לומר כן ונ"מ משמע דבכולה סכין משערין ולא כ"ק וחס ושלום לומר כן להלכה ומה שמהני

השחזה להמחבר לכתחלה לאכול רותח צ"ל דהשחזה אינו מסיר הקליפה אלא מבלבל הטעם ואין לו כח עוד לצאת ולבוא כמ"ש הדרישה כאן אות ו' והוא ז"ל כתב דזה דוחק וכתב דמה שבפנימות הסכין אין בו כ"כ בלע בשפע ואין חום ביה"ש מפליטו ומה יענה לסי' קכ"א להמחבר דאף השחזה מועיל לרותח ומוטב לסבול הדוחק שכתב מתחלה ומעתה מיושרין כל המקומות שבשו"ע דודאי בכל הוא דמשערין וכן הוא מרגלא בפומי המורי הוראות המומחים ולא ראיתי לשום אחד מהם שיאמר בהיפך✍וכזה נ"ל עיקר ואף דבב"ה ד' קכ"ז ב' כתב כן אנן לא קיי"ל כן ואף דיעבד סמכינן אהשחזה אף לרותח ע"כ הטעם דמבלבל ואיקלש טעמא וכמ"ש כאן באורך:

והנה חזות קשה אני רואה בפרישה סי' קכ"א אות כ"ה כתב וז"ל דהרמב"ם בפ"ז מהלכות מ"א כתב לחתוך רותח מהני שיפה ונ"ל דסתם סכין אב"י ואין אוסר אלא קליפה ואותה קליפה הלכה ע"י שיפה ודוקא שיפה ולא נעיצה עכ"ל הנה תמה אני דבסתם כ"ע שאב"י מ"מ לכתחילה נט"ל אסור ואנה יש חילוק לענין לכתחלה לומר דאין בו איסור אלא כ"ק והוא ז"ל הלך לשיטתה במ"ש בכאן אות ו' בדרישה וכבר כתבנו כאן מ"ש לומר בהא יע"ש:

עוד אודיע לך שמ"ש רמ"א בסי' קכ"א ס"ו והכי נהוג לכתחלה משמע דיעבד סומכין על השחזה לאו היינו טעמא אלא דמיירי מסתם סכין הניקח מעובדי כוכבים דאין ב"י ומשו"ה בדיעבד ש"ד הא בב"י אין אנו סומכין כלל על השחזה אמנם הש"ך שם אות כ' כתב דיעבד מהני השחזה יע"ש ומשמע אפי' בב"י ולישנא דרמ"א היה קשה ליה דפשיטא לכתחלה הוא. ועיין בר"מ פי"ז מהמ"א יש שם פירושים אי סובר סתם כ"ע אב"י והפרישה סי' קכ"א יפרש דאינו ב"י הנה הואלנו לפרש ולהאריך בזה כי יסוד גדול בכמה דינים ומפצי ששערי בינה בעו"ה נעלמו ממני לכן הוצרכתי להאריך ולקמן אי"ה בסי' צ"ד וצ"ו וקכ"א אבאר עוד ובש"ך כאן:

סעיף ז

מותר. פי' אם שיפה או נעצה ואיירי באב"י עכ"ל הט"ז ירצה בזה דהמחבר כתב דשיפה ונעיצה מהני דיעבד. ע"ז כתב הרמ"א דשעת הדחק הוה כדיעבד ושרי שיפה ונעיצה ומשמע ודאי דאין שעת הדחק אף שיפה אסור וחולק עם הש"ך אות ח' דכתב דיודה כאן הרמ"א לשחוט דשרי לכתחלה ע"י שיפה אמנם שם אין הכרע דהתחיל צונן מותר וחמין אסור יע"ש ומ"ש דרמ"א איירי באב"י אבל ב"י יעשה כמ"ש המרדכי היינו לכתחלה הגעלה אף בשעת הדחק ומיהו דיעבד נתבאר לעיל דשרי אף בנעיצה בב"י וכבר הארכנו בזה לעיל אות ד' ואות ו' יע"ש:

סעיף ח

הט"ז הראה מקום לסי' צ"א ס"ד ושם אמר כמ"ש שהבשר צריך קליפה אם בשלוהו כך צריך ס' נגד הקליפה ומשמע שכן דעתו שם באות ו' וכן כאן ועיין בש"ך וכן פסק הב"ח והשמ"ח דאם בישל צריך ס' נגד הקליפה והש"ך יודה בזה:

סעיף ט

כתב הט"ז בתה"א ביאר הרשב"א דביה"ש כרותח דבולע ע"י דוחקא דסכינא אפי' אינו מלוכלך בדם דלא כרש"י וראייתו מפכ"ה סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח עד כאן לשונו ר"ל דבתה"א דף י"ו ביאר דחום בית השחיטה מבליע בסכין אפי' דם וראייתו מפרק כל הבשר סכין ששחט אסור לרותח אפי' הדחה דלצונן אמרינן שם מדיח ואסכין קאי אלמא לצונן סגי ולא לרותח וע"כ דחום ביה"ש מבליע בסכין ואין מפליט ממנו ומה ששרי לשחוט אח"כ אגב דטרידי כו':

סעיף י

עט"ז וכוונתו אכתוב בקיצור הנה הב"ח כתב בשם אגודה דבעי הסכין קינוח בין כל שחיטה מטעם אמ"ה בעין עליו ונ"מ אף שנוהגין עתה לקנח כמבואר בס"ג מ"מ בעופות דנוצה דבר רך הוא צריך קינוח בין כל חדא משום אמ"ה וביאר הוא הא דאמרו בגמרא למ"ד בחמין כשירה נמי הא צונן אה"נ דבעי הדחה ונקיט טריפה לרבותא דאפ"ה די בהדחה אלא למ"ד בחמין מאי איריא טריפה ומשני דבגמר שחיטה ליכא אמ"ה ובין כל שחיטה ושחיטה מדיח הסכין וכ"ת הדחה לא מהני דהא בגמר שחיטה נבלע ע"י חום ביה"ש בסכין אמ"ה עכ"פ י"ל דאין רותח כ"כ שיבליע דבר אחר היינו הטוח על הסכין אמ"ה מתחלת שחיטה בסוף שחיטה ואין חשש שיבליע הטוח שעל הסכין בגמר שחיטה לבהמה כמו שהקשה הט"ז כאן דסובר הב"ח לענין זה מהני שטיפת הדם בסוף שלא יניח לבלוע האמ"ה של תחלת שחיטה לבהמה ומיהו אי הוה חיימא בתחלת שחיטה הוה נבלע אמ"ה מיד ולא הוה מהני שטיפת הדם ומש"ה לאחר שחיטה הראשונה עכ"פ נשאר אמ"ה על הסכין יבש ונבלע אח"כ בבהמה שניה משא"כ בראשונה דלח הוא וכן הליץ התב"ש אות כ"ג להב"ח יע"ש אבל הט"ז לא ניחא ליה בכך אלא הדם השוטף מעביר הכל הן מסכין הן מבהמה ודווקא שמנונית דבגמר דחיים מדביק בסכין למר ולמר מבליע כו' אמנם מ"ש הט"ז דא"כ ליבעי נעיצה דתשמישו תדיר לא ידענא כיון דמקנח בין כל חדא תו לא הוה תשמישו תדיר כמ"ש הוא בעצמו אח"כ אות י"ז דכל שלא שחט ג' טריפות בצירוף לא הוה תדיר וצ"ע:

סעיף יא

עט"ז ולא הבינותי דבריו דבס"ג בשחט פ"א מש"ה די בהדחה לשחוט ותדיר צריך נעיצה וכאן אף בהרבה פעמים א"צ כ"א הדחה דדם מישרק שריק כמ"ש הש"ך באות ט"ו ואולי סובר דדוקא פ"א די בהדחה ומש"ה כתב דכ"ש הוא מלקמן דאף לשחוט דהוה חם קצת די בהדחה:

סעיף יב

סגי ליה. כתב הט"ז שאין ביה"ש כרותח גמור כו' היינו דאין מבליע בסכין כ"א כ"ק ועירוי מפליט ומבליע כ"ק. ויש לראות דעירוי מבשל כ"ק הוא להחמיר ולא להקל כמבואר בש"ך בסי' ק"ה אות ד' ומה"ט כלי שנאסר ע"י מליחה אין להגעילו ע"י עירוי דלא כספר בית ישראל וכן הסכים הבל"י ובסי' צ"א אבאר בזה מ"מ יש להקל כאן וגם הוה כעין ס"ס שמא הלכה דחום ביה"ש אין מבליע בסכין ושמא עירוי מפליט כ"ק ושמא אין חום ביה"ש מבליע יותר מכ"ק ועיין בש"ך אות י"ד:

סעיף יג

אע"פ שאינו ככ"ר ולא בבי"ת ט"ז. ר"ל דאין לגרוס בבי"ת דמשמע עירוי מכ"ש מהני וזה אינו אלא ה"ק אף דעירוי מכ"ר לא הוה ככ"ר ממש אפ"ה ש"ד:

סעיף יד

כאן חיזק הט"ז דבריו באות ז' דלהרשב"א אין חום ביה"ש מפליט מהסכין כלל אלא מבליע בתוכו ומש"ה די בהדחה דאי מפליט אמאי די בהדחה ומה שקרא הרשב"א בקצר רותח קצת היינו לענין שמבליע בסכין דלא כפרישה שהבין דמפליט מסכין לביה"ש ובש"ך אבאר:

סעיף טו

והא בסכין ש"ע צריך נעיצה דנשתמש תדיר ונדבק הרבה מאוד עכ"ל ט"ז לכאורה בהא גופא בין רגיל לשחוט טריפות תדיר דצריך נעיצה הוה ליה לחלק בין אקראי אלא דידע זה אלא דקשיא ליה אמ"ש המחבר בסי' א' לשון דיעבד אם נעצה משמע אפי' דיעבד ל"מ הדחה ואמאי כיון דאין חום ביה"ש מפליט מהסכין עכ"פ דיעבד מהני הדחה לז"א דתמיד ונדבק הרבה יותר מרגיל טריפות תדיר ומש"ה אף דיעבד ל"מ הדחה וברגיל טריפות מהני דיעבד הדחה אפשר ועיין פר"ח באות ז' הבאתיו לעיל דהשיג על המחבר דיעבד ודאי הדחה סגי וראיה מקורט דאין חנוני נועץ יע"ש ולפי' הט"ז ברא"ש דבעין נפגם אין ראיה מקורט דאי לאו חורפים אין איסור ואין צורך כלל לתירוץ רבו של הרשב"א הוא רבינו יונה ז"ל וכבר הארכנו ועוד דביה"ש יותר הוא מדברים חריפים ובש"ך אבאר עוד בעה"י וכאן אין להאריך. עוד בנה"ך השיג על הט"ז דמ"מ הוה ליה

לחלק בין ש"ע דע"י אש מש"ה לא סגי ליה בהדחה ע"ש ועיין בתה"א דף קכ"ה ע"א שזהו התי' של רבינו תם:

סעיף טז

הביא דברי רש"ל אמאי סגי בהדחה דביה"ש עכ"פ בולע דאם בשל כותי דמקונח כ"ז שלא נעצה אסור כ"ש כאן ואמחבר אין כ"כ קושיא דפוסק כר"מ מדיח אלא על רמ"א שלא הגיה כאן כלום ועל הטור שפוסק קולף ותי' דכאן קיל דהוה אקראי בעלמא או דאין תשמישו ע"י אור והוה דבר מועט ואין בו כח להתפשט בביה"ש יותר מהדחה והשיג בנה"ך עליו דבעין וודאי מבליע בביה"ש יע"ש וכבר כתבנו דמועט הוא ואין בו כח להתפשט:

סעיף יז

כתב הט"ז דאם לא נעצה פשיטא דצריך לקלוף אף לדעת הטור שמיקל באם שחט באקראי שידיח ביה"ש הא כאן דמי לש"ע והנך רואה מדבריו שסובר שאין חילוק בין תשמישו ע"י אש או לאו דאל"כ אין ראיה א"ו כל שרגיל הוה כמו של עובד כוכבים ויש לעיין באות ט"ו ע"ש ומ"ש אבל לכתחילה די בקינוח שיער יפה יראה לפרש דה"ק דאם קינח בשיער כמו שנוהגין השוחטים משום חשש טריפה א"כ לא הוה רצופים אלא בלא קינח בנתיים אמנם התב"ש באות ס"ב כתב דמט"ז משמע דאף אם קינח בנתיים כל שרגיל לשחוט טריפה צריך נעיצה יע"ש והיינו שהוא מפרש דלכתחלה כלומר לכתחלה נוהגין באין כ"א לקנח בשער יפה וכן יראה ממ"ש הט"ז באות יו"ד במה שהקשה על הב"ח יע"ש:

סימן יא

סעיף א

ביום כו' עט"ז הנה רש"י פי' הטעם דשמא לא ישחוט הרוב והוא לא ידע והרשב"א בארוך בית א' ש"ד דף ח"י א' שמא יחליד ובקצר כתב שמא ידרוס וכתב הב"ח נ"מ דלרש"י אסרו כל שלא נמצאו סימני כולם שחוטים כ"א רוב חיישינן שמא נתרחב ע"י פרכוס וכ"כ הב"ח בסימן כ"ה יע"ש. זהו חומרא לרש"י וקולא ביום במקום אופל שרי דמיד יצא לאורה ליבדוק אם נשחטו רוב קודם שיזרוק מידו. ולהרשב"א חומרא ביום במקום אופל אסור שמא יעשה דרסה חלדה ובלילה אף שלא נשחטו כ"א רובן כשירה דלא חיישינן שמא ע"י פרכוס כו' והנה עוד נ"מ דאלו לרשב"א ז"ל צריך שיאמר אח"כ ברי לי כמ"ש הב"ח והש"ך ופר"ח וכמו שאבאר בש"ך אות א' ולפ"ז מומר לתיאבון ששחט בלילה או דליתיה לפנינו שחיטתו אסורה ואלו לרש"י א"צ שיאמר כלום כ"א שרואה לאור הבוקר שנשחטו רובם. אמנם הט"ז לא ניחא ליה בכך והקשה הב"ח דידיה אדידיה

דא"כ דיעבד נמי יהיה אסור ומה שתירץ הב"ח דנשחטו כולם מתני' סתמא אמרה משמע אף שלא נשחטו רק רובם כשירה דיעבד ואמאי ותו אין קיום לסברת הב"ח דחייש שמא יתרחב אף דיעבד דאנן לא קי"ל כן בסימן כ"ה כמ"ש רמ"א שם ומשמע וודאי אף בלא נשחטה כ"א הרוב כשר והא דלכתחלה אסור לזרוק קודם שיבדוק דחיישינן שמא ישכח מלבדוק כמ"ש שם משא"כ אי הוה הטעם דלמא נתרחב וודאי אף דיעבד אסור אלא העיקר לרש"י משום שמא במשך הזמן ישכח לבדוק אם נשחט רובו וביום במקום אופל שלא זרק מידו והולך מיד לאורה וודאי אין לחוש אלא להרשב"א דהטעם משום דרסה חלדה והקשה הט"ז אמאי לא ישחוט ויראה אם הנוצה חתוכה ור"ל אם שוחט בסכין ארוך בחדא הולכה ליכא למיחש כ"א לפעם ראשון שמא מתחלה החליד א"כ איך חתך הנוצה ותי' דמש"ה נתן בקצר טעם לדרסה ודיעבד אמרינן ועיין בבאר הגולה ציין שלא כסדר על יום במקום אופל ציין משנה וז"א ועל בד"א כשאבוקה ציין טור ורשב"א יע"ש. אמנם מה שהקשה הט"ז ביום במקום אופל אמאי לא לרש"י יש תי' דאסור לנבל בהמה בידים ועיין תבואות שור:

וראיתי להל"ח בפ"ק דחולין אות ל"ו כתב על מ"ש הלבוש לכתחלה לא ישחוט שמא יגרים כתב דקשיא מדידיה אדידיה דהא פסק בסימן כ"ה שצריך לבדוק אחר הגרמה כמו שהקשיתי במי"ט אפרש"י עכ"ל והקושיא שהקשה ארש"י הוא בדף ק"מ דהא צריך לבדוק הסימנים יע"ש והנה כבר תי' הט"ז הקושיא זו דודאי במשך הזמן ישכח משא"כ ביום אלא דקשיא ליה אלבוש אמאי נייד מטעם רש"י בשלמא מפי' הרשב"א דסובר דחוש הרגשה דרסה יודע בלילה כמו ביום וחלדה יוכל לראות הנוצה אי בסכין ארוך ליכא למיחש לחלדה אלא דקשיא ליה דהא בלא"ה צריך לבדוק ביום כקושית המי"ט מה"ט תקשה לדידיה נמי דהא פסק לקמן דצריך לבדוק אחר הגרמה ואי משום הא אפשר דהב"ח בהגרמה פסק כיש מי שאומר בסי' כ"ה דהוה מיעוט המצוי ולכתחלה צריך לבדוק ולא דיעבד ומ"ש בסי' כ"ה הלבוש דיעבד אסור קאי ארוב ועיין תב"ש סימן כ"ה כתב דלבוש פסק דיעבד אסור ואין הכרע מלבוש וא"כ שפיר נקט האי טעמא דחיישינן שמא ישכח משא"כ בהא דרוב דלא ישכח דזקוק הוא או דסתמא תנן לא ישחוט לכתחלה והא באוחז הסימנים בידו ומתכוין לחתוך כולם וודאי אף לכתחלה ראוי להתיר לכן כתב דטעם הוא משום הגרמה ואזיל לשיטתיה דאף דיעבד אסור וכמ"ש התב"ש:

סעיף ב

שאלו כו'. עט"ז וסובר שאלו היה מזיד משמע דמיירי בשוגג וכן פי' הב"י בטור שהוא כל' המחבר. ולא אבין מ"ש הב"ח דהטור והמחבר שינו מלשון הר"מ ז"ל דכתב השוחט בשוגג והם שינו לומר אף במזיד ולשון אע"פ שאלו היה מזיד צ"ל דה"ק אע"פ שאלו היה מזיד מתחייב אפ"ה שחיטתו כשירה אף במזיד עכ"פ לאחריני ואיך יאמר זאת דהמעיין בב"י יראה להדיא שמפרש דברי הטור דבשוגג איירי דאל"כ מה משמע שכתב הב"י דהא מגמרא לא משמע והא דמוקי בשוגג משום דלר"י במזיד עולמית אסור והקשה הט"ז איך יתכן לומר דבמזיד פסולה והיינו בפרהסיא דווקא דהא הכין הלכתא והגמרא דרוצה לאוקי במזיד היינו בצינעה א"כ אמאי לא אמר הטור רבותא יותר אף מזיד וצנעה אלא דפ"א לא הוה מומר כו' משמע מדבריו אף בשחיטה אחרת דלא כש"ך סימן ב' אות י"ז שפי' דווקא באותה שחיטה יע"ש. ומ"מ יש גמגום בדברי הט"ז דהזכיר ר"י הסנדלר דהיינו שוגג דילי' הוה מזיד דר"י ולמה ליה כולי האי הוה להזכיר כי אם מזיד דר' יהודה דלדידיה אסור עולמית:

ודע דהתב"ש אות י"ג כתב דבאותה שחיטה נעשה מומר ופסול שחיטתו וכן מוכח בא"ע סימן קכ"ג בהג"ה דהכותב גט בזדון בשבת הר"ז פסול והב"ש רצה לחלק דכל שתי אותיות הוה חילול והקשה הא ג"כ כאן דכי חביל פורת' הוה חילול עכ"ל הנה אמת שהר"מ ז"ל בפי' המשניות כתב כן ומ"מ יש לדון ולומר דכל שוחט מקלקל הוא אלא דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכיון שמותר באכילה הוה מתקן א"כ כל כמה דלא גמר שחיטה לאו מחלל הוא ול"ד לגיטין. ואם היינו אומרים כמהרי"ק שורש ק"ס דאף דלא נעשה מומר בפ"א מ"מ אין לו נאמנות א"כ כאן בגדול עע"ג ורואה שחיטתו כשירה משא"כ התם דבעינן לשמה וגדול אדעתא דנפשיה עביד ומיהו כאן ניחוש שמא יכוין לנחור דפסול להיש"ש עיין סימן ג' מ"ש שם אמנם בהיה חצי קנה פגום ושחט✍יש לומר דשרי לכ"ע אף להחולקים כיון דפסולו ושחיטתו כאחד הן באין כשירה אפשר לכ"ע וכדאמרן:

סעיף ג

דווקא בכלי שייך לחלק בין עכורים דלא חזי בבואה הא בימים אין לחלק דאף עכורים אסור דיאמרו לשרא דימא קשחיט ט"ז יע"ש:

סעיף ד

עט"ז והעיקר דכתוס' קי"ל דכל להדי כלי אסור בין בראש גגו ובין בראש ספינה אף דא"א בע"א וכל שהדם שותת ע"ג הכלים וכדומה דווקא תוך הספינה שרי או בראש גגו הא שלא בספינה אף זה אסור דלא התירו דברים אלו אלא לצורך ועיין בטור שכתב

לעולם שוחטין ובכ"מ שוחטין בראש כו' וע"כ דאח"כ פירושי מפרש באיזה אופן הוא שוחט בראש הספינה ע"ג דפנות או ע"ג כלים:

סימן יב

סעיף א

לתוך הגומא אפילו אינה נקיה לפי שנראה כמאסף הדם שכן דרך הכותים ט"ז. הנה בטעמא דאין שוחטין לגומא יש ב' טעמים. א' דיאמרו שוחט ע"מ לזרוק לעבודת כוכבים ומש"ה כתבו התו' דגומא שאין נקיה שרי ועוד יש טעם כמו שכתב הרשב"א בארוך דף ח"י כ"א ה"ש שנראה כמאסף הדם לאכול עליו שכן המינין עושין ובקצר כתב שלא יראה כמאסף הדם לאכול עליו לשם עבודת כוכבי' ורש"י כתב טעמא דגומא שחוק הצדוקים לעבודת כוכבים אין הכרע בפירושו ואפשר כהרשב"א סובר שמאסף לאכול אח"כ לשם עבודת כוכבים. ובשמ"ח א' כתב לרש"י הטעם שחוק המינין שוחטין שם לשם עבודת כוכבי' וא"י רמז ברש"י בזה ונ"מ אי בדקו אח"כ ומצאו מין דאוסרין שחיטתו למפרע אף דקי"ל בהמיר דתו אין אוסרין למפרע עיין סי' א' בש"ך שם מ"מ כיון שיש רגלים לדבר ששחט לתוך הגומא אמרי' סתמא לעבודת כוכבים שחט היינו בגומא נקייה הא אין נקייה דודאי לא מקבל הדם לעבודת כוכבי' אין טעם לאסור בהנא' ואף באכיל' אם אחר עע"ג אלא דאין להקל ואף באין נקיה יש לאסור הכל בהנא' ובכר"ו כתב דאין דרך כלל לשחוט לעבודת כוכבי' בתוך הגומא וע"ש והנה הרשב"א בקצר העיד דמתאספים לאכול לשם עבודת כוכבים ולא כמ"ש הוא ז"ל כדי לנבל וכדומה יע"ש. ומ"ש הט"ז הוא דעת הרשב"א ותוס' בחולין:

סעיף ב

עט"ז הביא דברי יש"ש פה"ש סי' כ"ג דאם נמצא אח"כ מין דאוסרין שחיטתו למפרע אף בהנאה. ודע דהר"מ ז"ל שאוסר אף בדיעבד כשוחט לגומא הוא דוקא בשוק ולא בביתו דאומרין לנקר עושה אף שאין רשאי לכתחלה וכ"כ הב"ח ז"ל ומש"ה שינה המחבר מלשון הטור שכתב ואם שחט לגומא אסור והמחבר כתב גומא שבשוק וה"ה אם עושה מדרון ושחט בשוק אפשר דאין איסור להר"מ ז"ל דוקא לתוך הגומא ממש ולפ"ז יש להסתפק אם מצאו אח"כ מין אם אוסרין למפרע בשחט בבית או בשוק במקום מדרון מהו. שוב ראיתי שאם שחט במקום מדרון ודם שותת לגומא בשוק צריך בדיקה ואסור לדעת ר"מ שהרי בברייתא קאמר ובשוק לא יעשה כן ואם שחט צריך בדיקה אחריו ולשון הר"מ ז"ל בפ"ב הל' ז' ואם שחט לגומא בשוק צריך בדיקה ה"ה בחוץ לגומא אמנם בגומא שבבית יש להסתפק כאמור. ועיין ב"ח וכה"ג בהגהות הטור עיין שם:

סעיף ג

ובזמן הזה קאי גם אימים וכלים ט"ז בשם רש"ל ומיניה דאם בדקו אחריו ונמצא מין אסורה שחיטתו למפרע ג"כ שאנו חוששין לשרא דימא שחט או מקבל לזרוק הדם לעבודת כוכבים ובש"ך אבאר עוד:

סימן יג

סעיף א

דגים. עט"ז דע כי דגים אמרו בגמרא דשרו מדכתיב אסיפה במקום שחיטה דאחריני וחגבים אין ראיה מאוסף החסיל כמ"ש הר"מ ז"ל כמו שהקשה הרשב"א בת"ה נ"ו א' דלא כתיב גבי שחיטה דאחריני וכתב הוא ז"ל דה"ט דלא מצינו בהו שחיטה ודגים שצריך לימוד משום דס"ד דהקישן דכתיב גבי צאן ובקר ורש"י בא"ט בשם בה"ג דהיקשן הכתוב חגבים לדגים מש"ה בחר הט"ז בסברת רש"י בשם בה"ג דהוא מקרא מפורש אף שבת"ה כתב דהוה כעין אסמכתא. והנה רמ"א ז"ל כתב מותר לאוכלן חיים היינו שאין בו אמ"ה דלא כיש אומרים דאסור עיין ב"י והטעם דכל שאין בו שחיטה לית ביה אמ"ה והפר"ח באות א' כתב דהוקש אמ"ה לדם וכל שאין מצווה על דמו כמו דגים וחגבים אין מצווה על איבריו והפ"ת אות ב' כתב דאיצטריך לטמאים ומנלן דאתא קרא לאשמועינן כו' ור"א דלמא להכי אתא ורבנן נמי דלמא כל שבשרו לאסור דגים כו' ולא הבינותי דאדרבה לרבנן דהלכתא כוותייהו ע"כ היקשא לקולא למעט דגים דטמאים אימעטו מי שבשרו ומ"ש לר"א נימא להכי לחוד אין היקש למחצה ומ"ש לחכמים אימא כל שבשרו לאסור דגים והיקשא לרבות טמאים אי אפשר דפשטא דקרא ממעט ליה כל שבשרו מותר יש אמ"ה ולא טמאים אלא דיש לעיין אי שייך היקשא אדיוק אמה דלא נזכר בקרא. ויראה לחלק✍דכל היכא שצריך להיקשא אמה דמפורש בקרא לא אמרינן אין היקש למחצה ולאקושי אדיוקא נמי הא כל שא"צ לגופה ע"כ דייקינן מיניה נמי וצדקו דברי הפר"ח לדידן ובזה ניחא מה די"ל אמאי דם טמאים אסור כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ו מהל' מ"א והוא ממשנה חולין קי"ו א' והא איכא היקש כל שאתה מצווה על איבריו הא טמאים שאין מצווה על איבריו לא ולמ"ש ניחא שלא דייקינן כל היכא דאיכא לאוקמיה אגופא אלא דע"כ אדיוקא אתא נימא דיוקא דסיפא. והנראה דאיצטריך לגופא כל שאתה מצווה על דמו לרבות עוף ובשרו ממעט טמאה ולפ"ז אף לדברי פר"ח ג"כ הוכחה ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר וכאן אין להאריך:

ודע דאיסור בל תשקצו בדברים המאוסים אי הוה ד"ת או דרבנן מחלוקת הוא והב"י בקי"ו נסתפק ופר"ח שם העלה דהוה דרבנן ותב"ש אות ב' האריך והביא דעת הט"ז קי"ו

אות ו' וכ"ה דעת סמ"ג לאווין קמ"א וסמ"ק לאווין פ' דהוה ד"ת וכן נראה מדגזרינן שלא להעביר חגב חי ע"פ דלמא אתי למיכל כדאיתא פר"ע אלמא דהוה ד"ת והלבוש והל"ח פרק מי שמתו ומ"א א"ח צ"ב פסקו דהוה דרבנן ועיין פר"ח קי"ו וי"א ובסימן פ"ג אות ג' דאי מאיסו לכל העולם ולדידיה לא אסור דבטלה דעתו ואי מאיס ליה אסור ליה וע"ש כתב התב"ש אות א' דאמ"ה של דגים וחגבים צריך לרחוץ הדם מהם דמאוס והא דשרי לקמן דם דגים אם יש קשקשים היינו ע"י תבשיל דמובלע הוא א"נ דם דגים אין מאוס. ועיין בר"מ הל' מ"א פ"ו ה"א דם דגים שכנסו בכלי ושתהו מותר ולא מותר מ"ה אם נאמר בל תשקצו לדידיה הוה ד"ת כמו שצידד התב"ש קשיא ואפי' נאמר להר"מ ב"ת דרבנן מ"מ למ"ש המ"מ שם דרבינו מפרש קשקשים היינו דגים טהורים משמע כל שיש איסור לא הוה כותב הר"מ ז"ל מותר הרי בדם דגים וחגבים אם יש בהו סי' אף בעין משמע דלית בהו ב"ת יע"ש:

סעיף ב

מותר דכתיב כל בבהמה תאכלו ודרשינן כל שנמצא בבהמה תאכלו ט"ז הנה קרא הכי כתיב (דברים י"ד:ו') דכל בהמה מפרסת פרסה כו' בבהמה תאכלו ובגמ' בהמקשה יש ב' תירוצים א' דשדיא בהמה דרישיה אסיפא וה"ק בהמה בבהמה תאכלו הוא תירץ רב שימי ועוד תי' דכל דרישא שדיא אבהמה דסיפא והנה לקמן ס"ה הביא המחבר לשון הר"מ לא הותר אלא מה שיש לו פרסה עש"ך שם אות י"ז וכ' דכתב עוף שיש לו פרסה שרי להמחבר ועיין שם בט"ז אם נאמר דסובר כש"ך או עכ"פ ספיקא הוה בעוף היינו אם התי' דכל בבהמה עיקר אבל אם התי' בהמה בבהמה וודאי עוף אסור אף שיש לו פרסה וכן בנדה דאיבעיא להו דמות אדם מהו ע"כ לתי' דכל דאי בהמה בבהמה ליכא למיבעיא ועיין מ"ש לקמן ומש"ה בחר הט"ז בתי' זה דכל בבהמה וראיתי להלבוש בס"ב בהמה בבהמה תאכלו וכל לרבות חלב וג"ה. ובהג"ה שם דבהמה בבהמה אשעת אכילה קאי וה"ק בהמה זו שגדלה ונמצאת בבהמה תאכלו ולא הבנתי דא"כ מה פריך בהמקשה ס"ט א' אלא מעתה ימירו בו כיון דאיקרי בהמה והא אשעת אכילה קאי ומ"מ דבריו הם טובים דלפי מ"ש הוא ז"ל אין כאן חרדה מה שתמהו בכל הפוסקים על הר"מ ז"ל שפסק חלבו וג"ה של שליל אסור והא בגמרא אמרו דהלכו לשיטתן ר' מאיר ור' יהודה יש לומר זה לתי' בהמה ואייתר כל לרבות חלב וג"ה משא"כ לתי' כל א"כ וודאי אין לנו לומר דמותר בשחיטת אמו ממה שהיה מתיר בשחיטת עצמו ולא מרבינן אלא בשרו ועיין בס' ראש יוסף באורך מזה:

סעיף ג

עט"ז ומ"ש לכאורה כו' די"ל דמלשון מותר באכילה דמיותר יש לומר דה"ק מותר באכילה אם הוא מת ואם חי צריך בפ"ע שחיטה אלא דבן ח' חי אין בו שחיטה מש"ה כתב לכאורה ומסולק השגות הנה"ך ועיין תב"ש. ומ"ש מותר לחתוך אמ"ה ומבשלו דכל שא"צ שחיטה לית ביה אמ"ה ואי צריך להמתין עד שתצא נפשה כמו מפרכסת כתב השמ"ח בבהמה צריך להמתין ולא בדגים וחגבים דנפש דהני לא חשיב יע"ש וכן יראה ממ"ש הט"ז עדיין בעודו כו' משמע עכשיו מת הוא ומ"ש דמו אסור משום דם האיברים משמע דאין בו כרת אמנם יש מחלוקת בזה להר"מ ז"ל חייב כרת על דם הנפש ונ"מ לספיקא דאורייתא לגי' הכ"מ בהל' טומאת מת פ"ט ועוד נ"מ לחשוד לחמור חשוד להקל. והר"ן נתן טעם מספיק דכל בבהמה תאכלו ודם בר שתיה ולא איתרבא מכל כו' ועיין בפני יהושע ריש אלו עוברין דמש"ה גה"נ למ"ד אין בו טעם לא בכלל אכילה הוא:

סעיף ד

טעון עט"ז דהעלה דיעבד אם לא שחטה שרי ובנה"ך השיגו דמדאמר שאר טריפות אין פוסלין והיינו דיעבד משמע שחיטה פוסלת דיעבד ויש ליישב דה"א שאר טריפות פוסלין כמ"ש בהג"א פ' בהמה המקשה דראב"י אוסר בן פקועה טריפה דבעינן שיהא הוא עצמו ראוי לשחיטה והא דבן ט' מת או ח' חי מותר תי' בבכור שור. גם אפשר לדחוק ולתרץ בע"א וקמ"ל כאן דאין טריפות פוסל בבן פקוע ולאו בהפריס אשמעינן אלא מלתא בפ"ע הוא דאין טריפות פוסל ביה ומ"מ לדינא כולם הסכימו דיעבד אסור. ומה שמשמע מט"ז בפשיטות דסכין פגומה וכדומה אין אוסר הש"ך אות ה' אוסר ואחריו החזיק התב"ש וכ' בשמ"ח ס"ג דמ"מ אין להחמיר בספק שחיטה אם נמצא הסכין פגום. וכתב עוד דאם נעשה נבילה גיסטרא וניטל ירך אסור וכי מתה עומד ושוחט. הנה מ"ש דנ"ל מסברא כן הרא"ה בה' נ"ח ב' כתב דצריך שחיטה הראויה ודווקא טריפות דרוסה שאין אלא שירטא (הוא כמו סריטה) שאין ניכר ואין הכל בקיאין כו' אבל שאר טריפות פוסלין ואפשר להקל בספיקות עכ"ל ואפשר דאין ראיה מהתם דאספק טריפות קאי דאוסר שאר טריפות וכן נראה ממ"ש הרא"ש הביאו הט"ז אות ד' טריפות דאין מפורסמין כולי האי משמע הא טריפות מפורסם מחוסר אבר אוסר בו אבל ספק בשחיטה אפשר דאיתחזק מיקרי ואף בדרבנן אסור ומ"מ יש להקל: ואם ניקב הוושט במקום שחיטה מדברי השמ"ח דכי מתה עומד ושוחט משמע הא ניקב הוושט דלא הוה אלא טריפה מחיים מהני שחיטה אמנם בכר"ו אות ג' הביא ראיה מבן פקועה דנפל דובא עליה ולא מצינו שבדק בסימנים ומהא יליף הרשב"א דאין שהיה וחלדה פוסל בו עכ"ל ולמ"ש

השמ"ח אין ראיה דבספק יש להקל ולא בוודאי. ומ"מ נראה להקל דהט"ז מכשיר בלא"ה והרשב"א כתב שהה ודרס כשר א"כ עכ"פ בשעת הדחק יש לסמוך עלייהו כדכתיבנא:

סעיף ה

עט"ז הביא לשון הרא"ש ז"ל דשאר טריפות אין מפורסמין כולי האי וכבר כתבנו לעיל דחסירת רגל או יתיר דמפורסם יש לאסור וכ"כ הרא"ה ז"ל בה' נ"ח ב' דשאר טריפות נוהגין ומיהו יראה דווקא חסר ויתיר לא בע"א:

סעיף ו

הט"ז הביא תרי לישני דאביי והנני מעתיק בקוצר גרסינן בחולין ע"ה ב' אמר אביי ה"מ בקלוט בן פקועה שמותר וא"ד ה"מ בקלוט בן קלוטה בן פקועה דתרי תמיהי כו'. רש"י ד"ה ה"מ ת"ק וד"ה ה"ג א"ד ה"מ בקלוט בן קלוטה ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה. מ"ש ה"מ ת"ק וה"ג הוא לאפוקי מהרז"ה ז"ל שיש לו גירסא אחרת וכמו שיבואר. והש"ך ושאר אחרונים פירשו ברש"י דה"ק ואותה קלוטה פקועה היתה ר"ל שנפקע כריסה וזה הקלוט נמצא בה ולפ"ז ה"פ דברי רש"י שמתחלה ציין לשון גמרא קלוט בן קלוטה ואח"כ פי' תחלה מלת פקועה דר"ל נפקע כריסה ואח"כ פי' מלת בן ר"ל וזה הקלוט נמצא בפקועה דלא תטעה לומר בן פקועה קאי אעובר שנמצא במעי אמו וקרי בן פקועה ע"ש עצמו וא"כ ג"כ בן פקועה קאי אאמו שהיתה ג"כ בן פקועה והא דלא אמר בת פקועה אין ראיה כמ"ש הכה"ג בהגהות ב"י אות י"ב בשם הפוסקים דבן שייך נמי אנקיבה דעובר לשון זכר הוא יע"ש דאי אבן קאי ה"ל קלוט בן פקועה בן קלוטה ר"ל קלוט שהוא הבן פקיעה שבא מקלוטה לז"א דבן פקועה נקרא ע"ש אמו שהוא בן שבא מפקועה וא"ש דה"ק קלוט בן קלוטה והוא ג"כ בן של פקועה דאמו פקועה היתה דאי אאמו קאי הל"ל בן קלוט בן פקועה מאחר שקורא אותו תחלה לשון זכר. ולפ"ז לישנא קמא בחד תמיה סגי ול"ב בעינן ב' תמיהות היינו שהבן היה בן פקועה והפריס אמנם אם נולד הבן דרך לידה ואמו בת פקועה היתה אפשר דאלף תמיהות לא מהני כיון שהוא נולד כדרך הנולדים כיון דר"י פוסק כר"ש שזורי דדוקא הוא ולא בנו יע"ש. אמנם גירסת הרז"ה ז"ל הכין הוא אמר אביי ה"מ קלוט בן פקועה שמותר ואמר אביי ה"מ בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמות' יכתב הרשב"א ז"ל בתה"א נ"ח ב' ה"מ קמא ר"ש שזורי ורבנן וה"מ בתרא ר' יוחנן דאוסר בבנו וה"פ קלוט בן פקועה מותר לרבנן ואם נולד כדרך הנולדים ואמו בן פקועה היתה (וקורא לאמו בלשון זכר דעבור כו' וקאי בן פקועה אדסמיך ליה אאמו ואין גורם קלוטה אלא בן קלוט בן פקועה) בעינן תרי תמיהי יע"ש. וכתב הרשב"א שם ומשמע לפי גירסת רש"ן דווקא קלוט בן קלוטה והוא בן פקוע שרו רבנן הא בקלוט בן פקועה לא והלכה כל"ק להקל בדרבנן והנה תראה ממ"ש ומשמע

ולא כתב ולפי גירסא זו דודאי הכין הוא בהדיא וכן ממ"ש והו"א מלת והו"א מיותר היה לומר קלוט בן קלוטה בן פקועה דה"ק ומשמע דווקא שהוא בן פקועה הא נולד ואמו בן פקועה אפי' אלף תמיהות לא מהני מדלא אמר רבותא טפי בתרי תמיהות אפי' נולד ואין להקשות אימא אה"נ דלגיר' נמי קאי בן פקועה אדסמוך ליה אאמו כמו לגירסת הרז"ה הא ליתא דא"כ מה א"ד דמשמע דפליג אל"ק הא אפשר דל"ק מודה דנולד בעינן תרי תמיהי והפר"ח פסק כל"ק ותוכן כוונתו נראה לי דהוה כס"ס שמא הלכה כל"ק ושמא גירסת הרז"ה הוא עיקר וא"כ כשהוא בן פקועה אין חילוק דבחד תמיהי סגי ובנולד ואמו בת פקועה לא פסק כולם. ואפשר דמש"ה פסק הפר"ח כל"ק להקל דאף אם נאמר כסברת הגאונים דכ"מ הלכה כל"ב בין להקל ולהחמיר אף בדרבנן מ"מ הוה ספק בדרבנן שמא גי' הרז"ה ז"ל עיקר ושרי בחד תמיה ולפ"ז ה"ה נולד ותרי תמיהי יש להקל דספק דרבנן שמא גי' רז"ה עיקר אמנם המעיין בפר"ח לא משמע כן ובשמ"ח סעיף יו"ד פסק בנולד להקל בתרי תמיהי והמחבר ורמ"א לא הזכירו מזה כלום וצ"ע:

והנה הלבוש ס"א כתב וי"א עד שיהיו ב' תמיהות קלוט בן פקועה בן קלוטה שאותה קלוטה היתה ג"כ בן פקועה הנך רואה דהחמיר יותר מרש"י והרז"ה דסובר בעינן תרי תמיהי ושתי בן פקועות וזה תימה וכבר תמה עליו הש"ך באות ז' וכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ב כתב דהלבוש כרש"י בל"ב ומ"ש שאותה קלוטה ג"כ פקועה היתה חוזר על הקלוט הראשון ור"ל דבעינן שהוא יהיה קלוט וגם בן פקועה דלא נימא נין פקועה וכתב להש"ך שהבין מלבוש דב' בן פקועות היה לו להקשות מנא ליה ללבוש זה אף דמפרש ברש"י ואותה קלוטה פקועה היתה היינו בת פקועה מ"מ אפשר דוולד נולד כדרכו עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו בכאן מה שרצה להעמיס בדברי הלבוש שחוזר על קלוט הראשון היה לומר שאותו קלוט דהתחיל כן ולא קלוטה בה"א הנקיבה ועוד דהיה לומר ודווקא שהקלוט היה בן פקועה ועוד דכבר אמר קלוט בן פקועה ולמה חזר ופירש ועוד שכתב דרש"י לא כתב דוולד היה בן פקועה תמה אני דהא כתב וזה הקלוט נמצא בה ועוד דאל"כ מנלן דפליגי הני לישני וכמ"ש לעיל. אלא דהלבוש בעי תרתי תמיהות וב' פקועות וראייתו מדאמר בל"ב ה"מ קלוט בן קלוטה בן פקועה היה לומר קלוט בן פקועה בן קלוטה או בן פקועה וקלוטה אלא וודאי בן פקועה אאמו דסמוך ליה קאי וממילא ע"כ דגם וולד בן פקועה המה דאל"כ מה א"ד ל"ק נמי יודה כיון שנולד כדרך הנולדים אלא ע"כ דהא נמי היה בן פקועה ועם זה יתישב שיטת הב"ח ז"ל דכתב בהמה מעליא שבא על בת פקועה ונשחט הוולד כשר שכן מוכח מל"ב דאביי והש"ך באות י"ד השיג עליו דל"ב לא מיירי כן יע"ש והב"ח סובר כלבוש דע"כ מיירי כן וכמ"ש אלא דיש להקשות

דלמא מיירי שאביו ג"כ בן פקועה היה ולזה י"ל דא"כ מנא ליה לגמרא דל"ב פליגי דלמא באמת דהוה נולד כדרך הנולדים ומש"ה בעינן תרי תמיהי שאביי לא הזכיר כ"א אמו בן פקועה ולא הוא אלא דס"ל לתלמודא מדאמר סתמא משמע אביו בהמה מעליא א"כ אי נולד אין לו תקנה כלל וע"כ שהיה ג"כ בן פקועה ואפ"ה בעינן תרי תמיהי וא"כ שפיר פליג אל"ק ובש"ך אות ז' וי"ד אבאר:

והנה הט"ז הביא תרי לישנא ומכאן אין ראיה דאימא דה"פ כמו ברש"י אלא ממ"ש באות ט' מבואר דסובר כב"ח ולבוש. ומ"ש הט"ז דיעבד מותר י"ל דלעיל לא הכריע אם הרג בן פקועה שיהא מותר אלא כתב ויש לעיין וכאן כתב דיעבד יש להתיר כל"ק:

סעיף ז

וכן עט"ז ור"ל בטור כתב אם קרעה או אפילו שחטה ונתנבלה או נמצא טריפה אין שחיטת אמו מטהר וניתר בשחיטת עצמו וכתב ב"י דאפי' נקשר עם סיפא אפי' נתנבלה וטרפה דה"א דמועיל עכ"פ שחיטת אמו לטהר מידי נבילה אם מת והוה שהיה ואין מועיל שחיטת עצמו וכך נתנבלה כיון דשחט חד סימן בהכשר הוה סימן אחד של וולד כשחוט ואין ניתר בשחיטת עצמו קמ"ל ומש"ה השמיט בש"ע תיבת אפי' דארישא לאו רבותא הוא. והט"ז כתב דנקשר עם הרישא ואפ"ה הוה קצת רבותא ומ"מ א"י מה רבותא נתנבלה נהי דטריפה הוה קצת רבותא ועיין דרישה אות י"א:

סעיף ח

ד' סימנים אכשר ביה רחמנא והלכך כשאמו טריפה מהני שחיטה דידיה ומ"ה צריך שחיטה ואם מת או ח' חי אסור באכילה ט"ז:

סעיף ט

עט"ז כוונתו מבואר דהוולד אין תקנה הוא מימרא דרב משרשיא חולין ע"ה ב' דחוששין לזרע האב ומצד האב כשחוט והוה שהייה בין סימן לסימן ה"ה להיפך בהמה מעליא אבת פקועה דהוולד אין תקנה והוה ספק אם שחט לוולד לא וודאי איסור כי שמא אין חוששין לזרע אב והוה בהמה מעליא ואם מת מאליו הוה וודאי איסור דוודאי חוששין לזרע האם ואם בהמה מעליא אבת פקועה בין נשחט או מת הוה ספק ולא וודאי כי שמא אין חוששין לזרע האב והוה כולו כשחוט ואם הפריס ע"ג קרקע או לא הפריס יתבאר דינו בש"ך. וכתב עוד דאין חילוק בין בהמה מעליא אבת פקועה ודוקא הוליד הא נשחטה אמו מהני לוולד אף דאמו בת פקועה וכשחוטה היא אפ"ה מהני לוולד וכבר תמהו עליו ועל הב"ח האחרונים בזה מה מהני שחיטת אמו בת פקועה לולד. כיון דאין לאם שחיטה כלל בשלמא אם אמו בהמה מעליא מהני שחיטת האם לוולד אף דאין לו שחיטת עצמו מידי דהוה אמת או בן ח' חי משא"כ כשאמו בת פקועה. שוב

ראיתי בפ"ת שצידד בזה לומר דגזרת הכתוב הוא כל הנמצא בבהמה תאכלו וכיון דלא נולד כדרך הנולדים ניתר הוא וכפי הנראה לאו דווקא נשחטה אמו ה"ה קרעה לאם כיון דנמצא במעי אמו הותר אף שגדל אח"כ לית לן בה. ומ"ש והוה כלישנא בתרא דאביי כבר נתבאר אות וי"ו שזהו דרך הלבוש והב"ח וכתבנו מי מכריח אותנו לפרש דאביו היה בהמה מעליא דלמא גם אביו היה בן פקועה ואין לומר מדאמר אביי קלוט בן קלוטה בן פקועה דקאי אדסמיך ליה ולמה ליה זאת דהא סגי דבנו הוה בן פקועה ונאמר דסובר דסגי בתרי תמיהי ואמו לאו בת פקועה אלא דאשמועינן אביי אפילו כה"ג אפ"ה מותר בשחיטת אמו והיינו כשאביו בהמה מעליא אלא דלאיזה צורך עירבב דין חדש להא דל"ב זה היה לאביי לאשמעינן במקום אחר. ולמ"ש למעלה באות וי"ו א"ש דלעולם תרי תמיהי וב' בת פקועות בעינן ולזה קשה מנא ליה לסתמא דתלמודא לומר כן דלמא בן לאו בן פקועה היה ולישנא בתרא לא פליג אלישנא קמא אלא מדאמר אביי סתמא משמע דאביו בהמה מעליא והלכה כמ"ד חוששין לזרע אב ואביי מסתמא כהלכתא אמרה לשמעתיה וע"כ דבן פקועה היה דאל"כ אין לו תקנה וכמבואר לענין דינא כולם חולקים על זה ובש"ך אות י"ד אבאר:

סעיף י

עט"ז ודבריו סתומים ומסתימת לשונו יראה לפרש דבריו כפשוטו דלהר"מ תרתי בעינן בהמה ופרסה ואפי' קלוטה ולרמ"א תלוי במין שיש לו פרסה והוא דעת תוספות והרא"ש דבהמה ואין פרסה כלל או רגלי יונה שרי וא"כ תמוה לאיזה צורך כתב רמ"א אפי' פרסותיו קלוטות הא אפי' אין לו פרסה כלל שרי כל שהוא מין בהמה ועיין מ"ש לעיל באות וי"ו ובש"ך אבאר עוד בעז"ה:

סימן יד

סעיף א

את ראשו כתב הט"ז ה"ה רוב פדחתו מהני כמבואר בח"מ וכן הסכים הש"ך אות א' ושם אבאר אי וודאי או מידי ספיקא לא נפקא ונ"מ דהולכין לחומרא:

סעיף ב

כתב הט"ז דנפקא מבשר בשדה טריפה שיצא מהיתר שחיטת אמו עכ"ל וה"ה דשחיטת עצמו נמי אין כאן כמבואר דאין לאותו אבר תקנה דסימנים דידיה כשחוט דמי. והנה דרשא דבשר בשדה לא צריך אלא להחזיר הא לא החזיר לאו מכשר בשדה קמייתינן לה אלא דלאו בבהמה הוה ועיין בספרי ראש יוסף:

והנה ראוי הוא שנדבר בכאן מה הוא אותו אבר היוצא אם אמ"ה או דין טריפה ובמת דין נבילה✍כי משמעות הרשב"א בתה"א נ"ב ב' דאמ"ה יש לו שכתב ותמיהא לי מאי

קמיבעי ליה אי חלבו אסור הא חלב טריפה ודאי אסור ותירץ דאין בו איסור מחמת טריפה אלא שאין לו סימנין ואמ"ה כו' ובחדושיו כתב ג"כ כך יע"ש אמנם בקצר בית שני סוף שער שלישי כתב וכבר נתבאר דעובר שהוציא ידו אסור כטריפה הלכך חלב של אותו אבר אסור כטריפה והיינו בעיא דלא איפשטא ומכ"מ אתה רואה דדין חלב טריפה יש לו הר"מ ז"ל בפ"ה ממ"א ה"ט כתב דעובר שהוציא ידו נפיק מבשר בשדה טריפה ובהלכה י"א כתב דאבר היוצא חתכו קודם שחיטה הרי אמ"ה ואפילו מת העובר וכמ"ש ה"ה דעובר אפי' מת חשיב כחי דלא מהני ליה שחיטת אמו עי' תוס' חולין דף ע"ג ד"ה הוציא ובלח"מ שם ואם נשחטה אמו ואחר כך חתכה אין בו אמ"ה למלקות ומשמע התם אף שלא החזיר וצריך לומר אף דלאו בבהמה הוא מ"מ אין לידה לאברים והוה כאלו הוא בפנים לענין זה דלא נקרא אמ"ה ומכ"ש כשהחזיר דלא הוה אמ"ה כ"א טריפה והר"א ז"ל השיג ואמר דמ"מ היה לומר דלוקה משום טריפה והמ"מ כתב דר"מ ז"ל לא כתב לעיל דלוקה כ"א איסורא וכמו חצי שיעור ושוין המה אבר המדולדל לאבר זה (דהוא לשיטתיה דסובר אבר מדולדל הוה מ"ה ולדידן מדולדל מדרבנן ואבר העובר מ"ה) והכ"מ סובר שם דאה"נ דאית ביה מלקות משום טריפה. העולה מכל זה דקודם שחיטת אמו או מתה הוה אמ"ה אף דמת הוא כחי חשיב לענין זה ומיתה עושה נפול ולאחר שחיטת אמו אף דלא החזיר האבר טיהרה שחיטת אמו ולא הוה אמ"ה אף לאכילה כ"א בשר טריפה ולהר"א ולהכ"מ בדברי הר"מ ז"ל הי' לוקה משום טריפה ולהמ"מ בר"מ אין בו מלקות ודומה לח"ש וטעמא כיון דאין מקרא מפורש כ"א מריבויא דבשר בשדה אין לוקין מריבוין כמ"ש בפ"ג ממ"א ה"ו יע"ש ויש נ"מ לדידן דאי אסור משום אמ"ה הוה בריה ואסור להושיטו לב"נ ולאחר שחיטת אמו אפילו לא החזיר אין בו כ"א איסור טריפה ובטל ומותר לב"נ וכ"ת דאכתי לא שייך מי איכא מידי דהא אסור לישראל משום טריפה הא ליתא דחותך ממפרכסת אף מטריפה אין בו איסור לב"נ עיין סימן כ"ז כיון דאהני עכ"פ האי שחיטה לישראל מידי אמ"ה ונבילה ודווקא ישראל בטמאה וב"נ בטהורה דלא מהני מידי כמו שיתבאר שם ה"ה כאן מהני לטהר מידי נבילה ואין בו כ"א טריפה ולענין פסול לעדות ד"ת תלויה במחלוקת להכ"מ פסול ולהר"א ג"כ ולמ"מ אין פסול מ"ה כמו שביארנו. והנה שוחט טריפה ונמצא עובר טהור הוא מלטמא כמבואר. ולענין איסור לכאורה דיש בו אמ"ה שכל העובר בפנים הוא אמנם יש לעיין בה. ואם הוציא העובר ידו הוא מחלוקת. הב"ח והש"ך סברי דאין תקנה לאותו אבר והוא אמ"ה ולהפר"ח ניתר בשחיטת עצמו ואבאר זה בש"ך אות ב' וז' יע"ש והנה נראה דגם תה"א סובר כן דאין בו איסור כ"א טריפה כמו שכתב בקצר אלא ה"ק דאין איסורו מחמת

עצמו כטריפה דהא לאו טריפה הוא אלא שגזירת הכתוב הוא דאף דאין בו אמ"ה מ"מ אסור כטריפה ועיקר איסורו משום לתא דחיות אסרה תורה שפיר מיבעיא בחולין הא אמ"ה גופא שריא התורה חלב דיליה כ"ש טריפה מחמת לתא דאמ"ה א"ד הא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה ומדויקין דברי הרשב"א בארוך נ"ב ב' אבר זה אין בו איסור מחמת עצמו כטריפה ר"ל אלא משום דחי הוא אסרה התורה ונתנה עליו דין טריפה ומ"מ אין נולד בו שום טריפות יע"ש ולפ"ז דווקא הכי קמיבעיא ליה ולד בן פקועה אבהמה דעלמא דאין בו איסור טריפה כלל וכמ"ש הב"ח ודבריו נכונים כמו שאבאר בש"ך אות י"א והרא"ה ז"ל השיגו דאף בן פקועה אבהמה דעלמא נמי ובש"ך אבאר זה:

סעיף ג

מקום חתך. ולא החזירו לא קרינן בבהמה עכ"ל הט"ז תפס דברי רש"י חולין ס"ח א' ד"ה לעולם דמש"ה מקום חתך אסור דלא הוה בבהמה דעומד על שפת הרחם ומיהו לאו בשר בשדה הוה יע"ש. והתב"ש אות ט' השיג על הלבוש במ"ש דלא החזיר מקום חתך אסור ולא קרינן בבהמה תאכלו שהרי הוא כאלו ראה פני השדה אלו היה נחתך בעוד שלא נשחט ופירש התב"ש דבריו דחיבורי אוכלין כמאן דמיפרסו דמי והלכך בשחיטה דמשויא אוכל באין תרוייהו כהדדי יע"ש. והקשה עליו מ"ש בשר קדשים שאם שוה לחומת עזרה או חומת ירושלים אף שרואין פני השדה אין בכך כלום ע"כ העלה דאם הוציא אבר שוה לשפת הרחם וראה פני השדה והחזיר מותר הוא כיון שלא יצא חוץ למחיצה יע"ש. אמנם כן למ"ש באות הקדום דלהר"מ ז"ל דפסק כחכמים אף שהאבר הוא בחוץ בשעת שחיטה אפ"ה אין בו אמ"ה אלא דין טריפה יש לו וכי מי טיהרו לאבר זה להוציא מידי אמ"ה כיון דלא קרינן בבהמה והרואה בר"מ יראה להדיא אף שלא החזיר אבר וכן במשנה ע"ב ובברייתא ריש המקשה ברישא תני והחזירה ובסיפא אף בלא החזיר ועוד בהחזיר אפשר ר"מ מודה דמטהר עכ"פ חזינן לרבנן דסברי דהוה כאלו בפנים כולו דשדינן האי דאבראי לפנים דאין לידה לאיברים ומבשר בשדה הוא דאסור א"כ מקום חתך דאין בו בשר בשדה ושחיטת אמו הועילו שאין בו אמ"ה מי הוא האוסרו ע"כ רואה אני שהבעל הלבוש יפה כתב הטעם הוא משום דהוה כראיית פני השדה ורש"י שפירש דלאו בבהמה הוא אמשנה ובברייתא דר"מ פירש כן אבל לרבנן אין הטעם משום זה אלא כמ"ש הלבוש✍ולפ"ז אם הושיט ידו שוה לשפת הרחם אפשר דאסור אף החזירו ואני תמה על עצמי למה כתב מאורן של ישראל התב"ש בפשיטות דברי רש"י דכאן והלא לקמן צ"ט א' אמרו לא נצרכה אלא מקום חתך ובתוד"ה לא נצרכא דבמקום חתך אסור מדאיצטריך פרסה החזיר אכול מקום חתך יע"ש הרי דמהאי קרא נפקא לן

והוא בריש המקשה פרסה החזיר אכול מקום חתך והיינו לר"ש. ולרבנן ולר"מ אה"נ דלא צריך קרא דלאו בבהמה הוא. ולרבנן חד לדרשא ולר"מ תרוייהו לדרשא עיין תוס' חולין ריש המקשה ואי טעמא דלאו בבהמה מה ענין מקום חתך לזרוע בשילה אבל אי גזירת הכתוב הוא א"ש דקמ"ל דלא ילפינן קדשים מחתך דאבר עובר והבן:

סעיף ד

עט"ז והנה תרי לישני בגמרא ל"ק רב אוסר היוצא אף שהחזיר ור"י מתיר ואיתותב ר"י ול"ב לכ"ע היוצא אסור ומיעוט שבפנים לרב אסור לר"י שרי וקי"ל כר"י לגבי רב מאחר דלא איתותב בהא ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות א' האריך ותוכן כוונתו דלרא"ש פרק כירה ויש"ש ביצה סי' י"ז דהלכה כר"י אף לגבי רב ושמואל א"ש דצריך לומר דאיתותב ר"י משא"כ לרי"ף פרק הדר ופרק חבית דוקא לגבי רב לחוד א"כ בלא"ה א"ש ותירץ דעולא סובר כר"י ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר זה:

סעיף ה

עט"ז ותמה על הט"ו למה כתבו שניהם בחד בבא ואין שווין דחצי ברוב אבר הוה בעיא דלא איפשיטא וחוץ אסור ומה שבפנים אם הוא בן ט' חי מותר ממ"נ ואלו רובו במיעוט אבר במה שבחוץ מותר ע"י שחיטת עצמו דהוה כילוד ודאי והנך רואה מדבריו דמיעוט הנשאר בפנים ג"כ מותר ממ"נ אמנם התב"ש אות ח"י ובשמ"ח ס"ה כתב דאסור מיעוט אבר בפנים דשמא יש לידה לאיברים בשלמא אי רוב עובר בפנים לא שבקינן רוב עובר משא"כ כאן וכ"ת א"כ ניתר המיעוט אבר שבפנים ממ"נ או בשחיטת אמו או בשחיטת עצמו י"ל תרי רובא לא אמרינן רואין כאלו כל האבר לחוץ וכאלו כל העובר בחוץ א"כ הפנימי כשחוט ומיעוט האבר כאלו כולו בחוץ יע"ש:

סעיף ו

עט"ז חולק על הב"ח שכתב דין דרב משרשיא חלב של וולד זה מותר כמו עיקור דחלב מותר לקמן סימן כ"ד סט"ו ובט"ז שם אות יו"ד והטעם דיוצא טריפה הוה משא"כ עיקור ודין דרב משרשיא לאו טריפה אלא שאין שחיטה מועלת בו והט"ז דוחה זה דדין דרב משרשי' נמי טריפה הוה. ויראה לי דזה תלוי בפירש"י ותוס' בהא דרב משרשיא דלרש"י הוא טריפה דאין לך שהיה גדולה מזו והוה כשוחט סימן א' וסימן ב' אח"כ דוודאי החלב אסור אבל הב"ח כתב בהדיא מטעם שהיה אינו אלא דאין לו היתר וזה כשיטת התוס' בההיא דרב משרשיא וכבר נתבאר בסימן י"ג ומ"ש הט"ז דהא דלא מיבעיא בדין דרב משרשיא אי שרי חלבו דמיבעיא ליה לכ"ע אף למ"ד אין חוששין לזרע האב דפריך ה"ד אי דאזיל אבהמה דעלמא מאי איריא כו' דלמא מיבעיא ליה לכ"ע והיינו שהיא בת פקועה ובהמה דעלמא בא עליה ולמ"ד אין חוששין לזרע האב ולשון לזרעו קאי אעובר

דקרי לשון זכר כמ"ש הפוסקים ואמו היא בת פקועה באיסור יוצא וע"ז תי' הט"ז כיון דהלכתא כמ"ד חוששין א"כ מה מיבעיא לך דבלא"ה אין תקנה משא"כ בחלב דבין כך ובין כך ספיקא הוה ניחא ליה למיבעי' לכ"ע. והתב"ש בסימן י"ג אות ח"י תמה על הט"ז דהא איבעיא ע"כ למ"ד חוששין ולא הבינותי דמהו לחוש לזרעו אאמו קאי שהיא יוצא וזרעו לשון זכר דאמתני' קאי ועובר לשון זכר הוא וקאמר מהו לחוש לזרעו של עובר וכאמור. גם הוכיח מדאמר מה אריא האי הא אמר רב משרשיא כו' הא יש חילוק דאלו התם אין איסור אלא שאין שחיטה מועלת והחלב מותר משא"כ הכא וגם שאר נ"מ ע"כ הוכיח דאין לחלק כלל ובש"ך אות י"א אבאר עוד מזה:

סעיף ז

כתב הט"ז אפי' יש ס' אין להתיר דמי יודע אפשר אבר זה יש בו יותר מחלק ס' ובנה"ך כתב עליו דספק דרבנן הוא דמין במינו מ"ה ברוב. והנה דבר שהוא ספק במציאות לא אמרי' כן כמו כחל וכדומה מטעם שכ"א יבוא לשער כמו שירצה ועוד כיון דמתחלתו הוה ספיקא דאורייתא תו לא אמרינן ע"י תערובת ספק דרבנן להקל והש"ך סובר כיון דתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובת לא שייך זה ובש"ך אבאר. עוד הביא הט"ז ראייה מביצים בעינן ס"א. ואי ביצת נבילת דרבנן בעינן ג"כ ס"א. אבאר בסימן פ"א. גם אי דבר הבא לעולם ע"י תערובת שייך ביטול אבאר בש"ך אות י"ב:

סעיף ח

נקיט טחול וכליות מידי דלא מטרפה בה הבהמה דחותך בקולשיה או בסומכיה אם נשאר עובי דינר זהב כשר:

סעיף ט

עט"ז דאפי' חלב של עובר נמי מותר מכל בבהמה תאכלו יע"ש והיינו לדרשה דכל כתי' שני בחולין וחותך מטחול אסור דכתיב אותה משא"כ למ"ש הלבוש סימן י"ג הטעם דכתיב בהמה בבהמה א"צ מאותה למעט טחול וכליות דלאו בהמה בבהמה הוא ואבר עובר מותר אף דלאו בהמה הוא מ"מ כיון דאפי' מת שריא ה"ה אבר עיין חולין ולבוש:

סעיף י

לא. עט"ז והשיג על לבוש דאמר משום חלדה והשבות יעקב ח"א סימן מ"ו והתב"ש אות י"ו הליצו בעד הלבוש דאיבעיא דרבי אושעיא הוא באת"ל תחת מטלית כשירה במעי בהמה מאי אבל לדידן תחת מטלית הוה ספק ה"ה במעי בהמה. ויש לראות מ"מ לאיזה צורך בחר לו הלבוש טעם אחר ולא סגי ליה טעם דר"א דלמא כי גמירי שחיטה היכא דיצא לאויר העולם וסבור הייתי לומר ומש"ה כתב כן דהוה וודאי ולא ספק דהוה ס"ס לאיסורא שמא תחת מטלית מהודק אסור ושמא אין שחיטה מועלת במעי אמו וכפי

הנראה דהוה מש"א ולענין כיסוי הדם אם שחט ויצא הדם לחוץ וכמ"ש השמ"ח אות ב' הוה ספק ולא וודאי וכדאמרן ועיין ש"ך:

סימן טו

סעיף א

לאויר. עט"ז. כוונתו פשוט דהר"ן כתב פא"ט ס"ד הלכה כרבנן דרב ור"י פליגי בביצה ו' א' אפרוח שנולד בי"ט רב אוסר ור"י שרי והלכה כר"י ואף דכלל ראב"י קב ונקי מ"מ הא תרי כללים יחיד ורבים ורב ור"י יש לקיים מלקיים כללא דראב"י קב ונקי. ומ"מ צ"ע מה ענין פלוגתא דרב ור"י לכאן דרב משום מוקצ' אוסר הא בחול ש"ד וכדמסיים הר"ן שם בא"ט. והבכור שור חולין ס"ד ב' וכאן אות ב' הניח בקושיא והנה הוא אזיל לשיטתיה בבכ"ש יע"ש אמנם המעיין בר"ן בא"ט יראה להדיא דמשום רב ור"י הלכה כר"י נגעו ביה ולבסוף הוא דמסיק דרב נמי כת"ק יע"ש. ואין לומר דמ"ש רב ור"י הלכה כר"י הוא ענין בפ"ע ולפסוק בההיא דביצה כר"י אין ענינו לכאן ועיין בכה"ג בהגהות ב"י אות א' וא"כ נראה דמתחלה אמר דתליא בפלוגתא דת"ק וראב"י דרב כראב"י דאוסר עד שיפתחו עיניהם והלכך אי אירע דנפתחו עיניו בו ביום אסור דלא שייך הואיל ומתיר עצמו בשחיטה דעד שיפתחו עיניו עדיין אסור ואח"כ נמי אסור הוא כיון דבשעת לידה היה אסור ועוד דמלתא דלא שכיחא הוא שיפתחו עיניו בו ביום עיין תוס' שם ד"ה אפרוח א"כ וודאי אסור דיותר דומה לגרוגרות כו' והא דפריך ליה ומ"ש מעגל שנולד בי"ט והא התם מתיר עצמו בשחיטה י"ל דהתם נמי אין הלידה מתיר דעדיין מחוסר עמידה הוא כמ"ש הרא"ש דצריך שיפריס ע"ג קרקע וכיון שכן נמי אין הלידה מתיר לחוד ואפ"ה אמרינן כן וה"ה כאן. ומזה יש הוכחה לרא"ש דבעינן שיפריס ואף בחול א"צ משום חומרא די"ט כו'. והדר כתב הר"ן דמסתבר לי' דכ"ע כת"ק דראב"י דמסתמא לא שכיח שיפתחו עיניו בו ביום דאל"כ היאך קאמר ראב"י אף בחול אסור דלמא ת"ק איירי בנפתחו בו ביום אלא דל"ש כלל ומסתמא פלוגתא דרב ור"י נמי הכי ודכ"ע כת"ק:

וראיתי להרא"ש במס' ביצה יש פוסקים כרב דתרתי ברייתות כוותיה ומשנת ראב"י נקי כו' וגם משנת ראב"י קב ונקי והלכה כמותו. וכ' עוד דהלכה כראב"י דקב ונקי אף בברייתא יע"ש והכה"ג בהגהות ב"י אות א' הקשה לאיזה צורך הביא הרא"ש דברי היש פוסקים כרב כיון דהוא פסק שם דכראב"י קיימינן אף בחול אסור ואי בנפתחו עיניו א"כ איך כתב דכראב"י קב ונקי קי"ל דמה ענין זה לזה. והנה ד' הרא"ש (סתומים) [פשוטים] המה דמדאמר ראב"י אומר אף בחול אסור דלא נפתחו עיניו משמע דמודה מיהת לת"ק בדינו דאי אירע שנפתחו עיניו בו ביום כמ"ש התו' שם עכ"פ אסור משום

מוקצה דאי לית ליה הכין א"כ אמאי לא פליג עלי' בתרתי ומדאמר אף בחול אסור משמע דאודוי אודי לת"ק דבי"ט אסור משום מוקצה ונ"מ אי נפתח עיניו בו ביום ושפיר כתב הרא"ש דראב"י נמי מסייע כן והלכה כמותו נגד ברייתא השנויה שם דמותר בי"ט ומיהו פלוגתא דרב ור"י בנתפתחו איירי. או יאמר דרב ור"י פליגי בהא דלרב אין הלידה מתיר עד שיפתחו עיניו כראב"י ומש"ה אין שייך הואיל ומתיר עצמו בשחיטה דאין הלידה גורם זה עד שיפתחו עיניו ואף כשנפתחו אח"כ אין ניתר ועוד דלא שכיחא כ"א מיעוט שיפתחו עיניהם בו ביום ומש"ה וודאי אסור ור"י כת"ק והא דפריך מעגל או דבעינן הפריס או לדבריו דר"י קמהדר ולדידי' בלא"ה יש לחלק וב' ברייתות לא ניחא ליה לומר דחדא איירי בנולד ונפתח עיניו כבר דזה לא שכיח וא"כ אי הני ברייתות פליגי בפלוגתא דראב"י ות"ק או דפליגי כך ומיהו ת"ק דראב"י אוסר ולית ליה כלל הואיל ומתיר עצמו וא"כ שפיר כתב דמשנת ראב"י קב ונקי ועיין יש"ש ביצה סימן י"ז דכתב אהא דכתב הרא"ש משנת ראב"י קב ונקי דרב כראב"י יע"ש ואולי הוא כדרך הב' שכתבתי כאן. ועוד דל"ש כלל וודאי אסור דדמיא לגרוגרות וצמוקים דכ"ע מודים דאסוחי אסח דעתיה מיניה:

ועל מ"ש הט"ז דברי הרא"ש קשיין אהדדי עמדו בזה כל אחרונים ובנה"ך תי' דבא"ט העתיק לשון הרי"ף והלכתא. אמנם הוא פסק כראב"י ועיין בל"ח פא"ט אות שמ"ג ובמי"ט שם נראה כמ"ש בנה"ך דבא"ט העתיק לשון הרי"ף ומ"ש עוד הט"ז דמה שאסר רבינו יואל עד שיגדלו הכנפיים דהיינו נוצות ארוכים שיש בהם קנים כתב דכראב"י סובר ושיעור אחד הוא גדילת הנוצות עם פתיחת עינים ואין הלכה כן אלא כת"ק דראב"י. הנה הפר"ח אות ב' הביא ירושלמי גוזל שנולד ביום טוב מותר לא כן תני גוזל שלא העלה כנפיים אסור משום שקץ תפתר באילין דנפקין עם כנפיהון יע"ש ואיסור זה משום מיאוס וב"ת וא"כ אין קושיא מהא דאפרוח שנולד בי"ט דהיינו נמי בהאי גוונא וכן העלו אחרונים דאסור עד שיגדלו הנוצה שיש בהם קנים:

סעיף ב

ולא. עט"ז הביא קושיות הפוסקים שהרא"ש סותר עצמו ממ"ש בא"ט למס' ביצה ששם כתב שצריך שיפריס. והשיג על מהרש"ל דאמר בלא ידעינן דכלו חדשיו צריך ח' ימים והפריס. דלמה לי הפריס וראיה משבת אי הוה שהה עד לאורתא הוה אכלינן והתם בלא ידעו שכלו חדשיו ואפ"ה בשיהוי ח' ימים סגי ולא שאלו אי הפריס ועוד עמדה למה לי שיהוי מעל"ע וודאי סגי לריסוק וליישב דברי מהרש"ל אומר כמ"ש התב"ש כאן אות י"ז כיון דלא ידעינן דכלו חדשיו וצריך שיהוי ז' ימים וכל שלא הפריס באותן הימים ריעותא

גדולה כזו ודאי יש לחוש כיון דלא עמד כל ז' דשמא נתרסקו ובעי הפריס דאי לא הפריס צריך בדיקה אח"כ ובי"ט אין לשחוט מספק דיחלל י"ט ול"ק מבהמה דנדרסה כו' דיש לה חזקה טובה משא"כ כאן דע"כ לא קשיא ליה להט"ז אלא דאדרבה כאן א"צ בדיקה כלל מה שאין כן אי גם כאן צריך בדיקה וודאי שפיר החמיר הרא"ש ז"ל דאין לשוחטו בי"ט עד שיפריס מקודם דאז א"צ בדיקה כלל ובסימן נ"ח בש"ך אבאר בעה"י. ובכר"ו כתב דביה"ר אין בו משום ריסוק דרוב וולדות אין מתרסקין ומיעוט מתרסקין. ובלא כלו חדשיו דמהני שיהוי ח' ימים דרוב אין נפלים ומיעוט שוהין ח' ימים והם נפלים והוה תרי מיעוטי ומש"ה חיישינן בלא כלו חדשיו וצריך הפריס ולפ"ז אף בחול כן וגם זה נכון הוא יע"ש:

סעיף ג

עט"ז דקרבן מצותו ביום וכ"כ באר הגולה ר"ל דל"ת הא דבעינן בקרבן יום שמיני ולא בלילה דלא יצא מספק נפל. דאינו דבליל ח' יצא מספק נפל. וקרבן ביום כתיב בכל עשיותיו. ומיהו קרבן אף כלו חדשיו אסור והוה מחוסר זמן עד תחלת ליל ח' שאז ראוי להקדישו ולמחר יקריבנו והנה ראיתי להזכיר בכאן דבר אחד וזה הוא:

דע דבשבת קל"ו א' אמר רשב"ג כל ששהה למ"ד יום באדם וח' בבהמה אינו נפל ויליף אדם ופדויו מבן חודש ובהמה שנאמר וביום השמיני כו'. והנה התם וודאי אף שידוע שכלו חדשיו אין בנו פדוי תוך למ"ד יום ובהמה אין ראויה להקרבה תוך ח' ימים ועיין תוספות ב"ק י"א ומנחות ל"ו ב' ד"ה שומע אני והא דיליף מהתם יראה לי דרשב"ג יליף מהתם כל ששהה וודאי יצא מספק נפל דהתורה סתמא אמרה מיום השמיני אף דלא ידוע דכלו חדשיו וכן בבכור הא לא שהה ספיקא הוה לאו מהתם יליף אלא מסברא. ודע עוד הא דבעינן ז' ימים עד תחלת ליל שמיני הוא כדאמר בחולין פ"א דר' אפטוריקי רמי הא כיצד לילה לקדושה אלמא תחלת ליל ח' יצא מתורת נפל דקרא סתמא כתיב (והנך ז' ימים בעינן מעל"ע דוקא ולא אם נולד סוף יום א' אם הגיע תחילת ליל מוצאי שבת הא יצא מכלל נפל. דא"כ מאי פריך בשבת קל"ו מימהל היכי מהלינן אלא וודאי כדאמרן) [*) אלה דברי כבוד הרב הגאון המרפוסם מו"ה שמחה נר"ו אב"ד דק"ק בוברקא. *) הג"ה להיותי נמצא כעת בק"ק זאלקווא בעת הדפסת דף זה אמרתי לבל למנוע הטוב היות הרב המחבר המנוח ז"ל היה אלופי ומיודעי וריע אבי הגאון המנוח ז"ל להרים מכשול להיות מצרף לכסף וכור לזהב מה שפלטה הקולמוס של הרב המחבר דברי שגגה וצוויתי לדפוס דין זה בין שני חצאי עגול. מה שהביא ראיה משבת דאמרינן מימהל היכי מהלינן הא אמרינן שם להדיא דבאדם שעורא לצאת מכלל נפל שלשים יום ושמונת

ימים בבהמה ושם באדם קיימינן. וגם בגופא דדינא נ"ל דלא בעינן מעל"ע וראיה מהא דמקשה תלמודא ביומא (דף ס"ג ע"ב) טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי לא הא שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם. ואם כדברי הרב המחבר דבעינן מעל"ע איצטריך היכא דשעיר אחד יהיה כלה לו ז' מעל"ע בחצות היום וההגרלה יעשה קודם חצות ואם יפול עליו הגורל לשם ימתין עד אחר חצות וא"כ הוה לשם. ואם יפול עליו לעזאזל ישלחנו קודם חצות כתב רחמנא דגם הלעזאזל צריך שלא יהיה מח"ז ועוד ראיה מבוארת מדברי התוס' בערכין דף י"ח ע"ב ד"ה שנתו מקושית הר' שמואל בן הרב אלחנן ל"ל קרא דשנתו ולא שנתו של עולם ת"ל מסברא דאלת"ה היאך נמצא תמידין כשרין לר"ה וכו' ויש מפרשים דאין אנו מתחילין מנין שנתו כ"א מיום הרצאה כו' ודחי התוס' דהא אמרינן בפ"ב דזבחים דשעות פוסלות בקדשים כו' ואי אזלינן בי' אחר הרצאה לא תמצא דין זה ע"כ דברי התוס' ואם כדברי הרב המחבר לא דחי התוס' מידי ודו"ק. וגם פשטא דלשנא דרומיא דר' אפטוריקי בזבחים (דף י"ב) ובחולין (דף פ"א) משמע שתמיד כלים הז' ימים בסוף היום.. [לרשב"ג ספק מ"ה הוה דאי מדרבנן מאי פריך מימהל היכי מהלינן לעקור מצות מילה לגמרי בשביל חששא זו] (עי' פ"מ א"ח במ"ז סי' תצ"ח ס"ק ב') וראיתי להמ"ל הל' איסורי מזבח פ"ג ה"ח דברים אשר לא זכיתי להבינם כתב שם דיליף לה מקרבן דהתורה אסרה תוך ח' ימים משום לתא דנפל ולא חילקה בין ידוע שכלו חדשיו ולמה לא כמ"ש. עוד השיג שם על פר"ח במ"ש דכפי הבנת ב"י במ"ש הגאונים דלהדיוט מותר תוך ח' אף בלא ידעינן דכלו חדשיו מדאמר חולין קי"ו מדאמר מחוסר זמן לגבוה מכלל להדיוט שרי וליתא דקיי"ל שכלו חדשיו וכתב המ"ל דבריו תמוהים דאי הא דאמר מדאסר מחוסר זמן לגבוה איירי תוך ח' ימים אין ראיה דאו"ב שרי להדיוט אלא כמ"ש התוס' שם דהכתוב נתקו לעשה ותיפוק ליה דפסול דתעבתי לך. ול"נ מדאצטריך לומר בריש או"ב דנוהג במוקדשין תיפוק ליה דממשקה ישראל בעינן עכ"ל ולא אבין לה. מ"ש על פר"ח לא ידענא דהפר"ח ה"ק דמהא דאמרינן מדאסר מחוסר זמן לגבוה ויהיה הפי' על או"ב מ"מ ה"ה מדאסר רחמנא תוך ח' ימים מכלל דלהדיוט שרי וע"ז דחי דקים שכלו חדשיו ומה שהביא דברי התוספות לא ידענא להולמו דהא קרא צריך דמחוסר זמן נתקו לעשה דלא ללילקי עליה ולא לאיסורא ועוד דהא צריך לכל מחוסר זמן תוך ח' ימים ולתורים שלא הגיע זמנן ולזב ולזבה תוך הזמן. גם מ"ש דה"ק מדאיצטריך דאו"ב נוהג בקדשים תיפוק ליה ממשקה ישראל והא לאו להכי איצטריך דלא נימא דיהא שרי לגבוה דבלא"ה או"ב ועשה ל"ת כמ"ש התוספות ריש או"ב ואיצטריך דלא נימא שור הפסיק ענין והיינו דה"א דאין לוקה על כל

פנים בקדשים נהי דאיסורא איכא להקריב דבעינן ממשקה ישראל מ"מ אי עבר ושחט ה"א דאין לוקה דשור הפסיק ענין וגלי התורה בכ"א דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ושחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כדאיתא ריש או"ב ואף לדידן שחיטה שאין ראויה שמה שחיטה לאו בכ"מ כן הוא כמ"ש התוס' חולין פ"ה ב' ד"ה אימא דכיסוי לא שמיה שחיטה דגילתה התורה ה"ה קדשים לכך צריך קרא דלוקה ועל דברי התוס' קי"ו היה לתמוה כדכתיבנא סוף דבר ד"ה חולין ודברי המ"ל צ"ע:

סעיף ד

עט"ז וכוונתו הוא דהוה ס"ס שמא שהה ח' ימים ושמא כלו חדשיו ואף דלא מתהפך דאיך תאמר שמא כלו חדשיו ואת"ל לא כלו הרי וודאי נפל ולא מהני שיהוי או אפשר דאין במציאות שיהיה שמונה מ"מ אפשר דכאן א"צ להתהפך ותירץ דשם אונס חד הוא כמ"ש התוס' כתובות ה"ה כאן הוה כולו משם א' דשמא נפל או אינו נפל ואף דנקיט תחלה הספק שמא כלו חדשיו סידרא לאו דווקא ועיין בנה"ך שכתב דלא הוה דשיל"מ דאין המתיר עתיד לבא בוודאי:

סימן טז

סעיף א

לא שנא. עט"ז הביא גמ' דחולין והנה מדכתיב לא תשחטו בוי"ו משמע אף שב' שוחטין השני עביד איסורא ומדלא כתיב ישחטו ביו"ד וכתיב בתי"ו לומר שפעמים שניהם עוברים. ולכאורה הפירוש דיו"ד נסתר לזכר ומדכתיב תי"ו נוכח ש"מ לתרוייהו מזהיר וז"א אמנם הלבוש ז"ל ס"א יפה פירש דהוה למיכתב ישחטו בקמ"ץ תחת השי"ן והחי"ת בשוא נח דהוה קאי אנשחטין שלא יהיו נשחטין בין ע"י אדם אחד או ב' אלא מדמזהיר לגברי ש"מ תרוייהו עבדי איסורא דאל"כ עדיף טפי לכתוב ישחטו דתשחטו משמע יותר דב' עבדי איסורא ומדיוק ל' רש"י פ"ב ד"ה לא ישחטו כו' נשחטין וד"ה מאי כו' דמשמעות תרוייהו עבדי איסורא. עוד כתב הלבוש דמהכא מוכח נמי דבן לאו דווקא ה"ה בת דאי שור ובנו ואביו של שור הא בנו מי שכרוך אחריו ואי פרה וב' בניה ושחט א' הבן ושנים אחרונים א' פרה והב' בנה חייבים דהוה או"ב ובנה ואותה דא"כ לכתוב בניו ביו"ד הרבים ומדכתב בנו משמע יחיד לאמו וע"כ בת ואם ובת ומוכח דבן לאו דווקא ה"ה בת זה תוכן דבריו ויש לראות לחנני' דנוהג בזכרים אה"נ דבן דווקא דלדידיה משכחת שור ואב ובן ולא לישתמיט בשום דוכתא לומר כן. אמנם הב"ח כתב דבן נקיבה במשמע מפי השמועה וכן כתב הסמ"ג והפר"ח אות א' כתב בפשיטות דבן משמע נמי

בת. ועיינתי בסמ"ק לאוין קמ"ט ולא מצאתיו ואולי הוא בסמ"ג. ועיין במי"ט ק"צ כתב דלא כלבוש וכתב דרש"י אסביר לה בבת דהאמת כן הוא. וא"י דהא בגמרא נמי נקיט הכין פרה ובת כו' ש"מ כלבוש דמהכין הוא דאיך ליה בן לאו דווקא. וראיתי להבכור שור חולין פ"ב דאמר דמק"ו יליף לה ומה שילוח הקן דאין נוהג במזומן עשה נקיבות כזכרים דאף ביצים חייב בשילוח כ"ש או"ב והרא"מ פ' אמור יליף במ"מ ולא ק"ו עכ"ל ויש להשיב קצת מה לשלוח הקן שכן נוהג בטריפה אפי' ניקב הוושט דנבילה מחיים לא הוי דנהי דנוהג בהני דהוה נבילה מחיים וכי מתה עומד ושולח מ"מ בהני דניקב הוושט דלא הוה נבילה מחיים נוהג משא"כ או"ב וכדבעינן למימר לקמן וכ"ש לר"ש דאין או"ב נוהג בטריפה כלל א"כ איכא למיפרך ולא מישתמיט לומר כן ודע דמש"ה כתב הש"ך אות א' דבכל הני איכא איסור מלקות פשיטא מי לא ידע דאו"ב לוקה אלא דל"ת בת ואם אין מלקות שמא הלכה כחנניא וליכא הוכחה דבת נמי חייב כמ"ש הלבוש ואיסורא איכא לז"א דאיסור מלקות נמי איכא דבן בת במשמע ולקמן אבאר:

סעיף ב

עט"ז שהדבר ספק אי חוששין לזרע אב לא שהדבר ספק אי דרשא דבנו הוה דרשא גמורה כמ"ש הלבוש והב"ח הביאו הש"ך אות י"ז יע"ש ועיין ט"ז אות י"ב אלא הספק הוא בין כאן ובכל דוכתא אי חוששין לזרע אב. ויש לראות כיון שספק הוא מה האי שכתבו אחרונים בסימן י"ד בדין דרב משרשיא אי החלב אסור או מותר דדמי לאבר היוצא דהוה בעיא דלא איפשטא והא ל"ד דהוה ס"ס שמא אין חוששין לזרע אב ושמא החלב מותר דהוה בעיא דלא איפשטא ולא משם א' הוא דספק הא' מתיר יותר אף הוולד וספק הב' רק החלב ובעיא דלא איפשטא הוה ספק כמבואר סימן נ"ט בגלודה ואף למאן דאוסר שם היינו דהוה משם א' והר"מ ז"ל דמתיר שם לשיטתיה דמשם א' מהני כמבואר בהלכות א"ב דפיתוי קטנה לאו אונס הוא כדמוכח מסוגיא דפ"פ כקושית התוספות ובקונטריס הספיקות אבאר זה. ומיהו למ"ש הש"ך סימן י"ד אות י"א דדין דרב משרשיא הוה ודאי החלב אסור הוה א"ש משא"כ להט"ז שם אות ו' והתב"ש אות ח"י דדין אחד עם יוצא קשה דהוה ס"ס:

סעיף ג

מותר לאכלם. עט"ז דמ"ה מותר מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה קודם ח' ימים כו'. ופליגי אי קנסו לזה כמו בשבת. והנך רואה מדבריו דסובר מה דאמרו בחולין מדאסר מחוסר זמן לגבוה היינו קודם ח' ימים כמו שפירש הפר"ח בסימן ט"ו אות ה' וכ"פ הלבוש כאן בס"ג והמ"ל בהל' איסורי מזבח פ"ג ה"ח תמה על הפר"ח ולא תמה על הט"ז

ולבוש ועיין מ"ש באורך בסימן ט"ו בט"ז אות ג' ועיין ת"כ פרשת אמור פ"ח לא ירצה וסמיך ליה שור ושה לומר שהוא בלא ירצה וי"ל קצת דברי מ"ל וצ"ע:

סעיף ד

היום הולך. עט"ז דבגמרא יליף לה. דל"ת הואיל ובענינא דקדשים כתיב הלילה הולך אחר היום שלפניו יליף בג"ש יום א' ממעשה בראשית ורבי דאמר התם יום המיוחד טעון כרוז אסמכתא הוא ועיקר לגז"ש עיין ס"פ או"ב. והא ליכא למימר דלחייב בין ביום אחר הלילה כמו במעשה בראשית מג"ש ואהני היקשא דקדשים דגם לילה אחר היום דזה טעות דיום אחד כתיב משמע או זה או זה אלא הא קשיא למ"ש התוספות בגיטין מ"א ב' ד"ה דכ"ע דהיקשא עדיפא ושאני התם דעיקר שטר מג"ש מפיק א"כ קשה גם זה אינו דמיותר הג"ש והיקשא דקדשים איצטריך לשום דרשא כמ"ש התוספות ריש או"ב ד"ה מנין ועיין לבוש ס"ו כתב דשור ולא חיה ושה ולא עוף והא איצטריך להפסיק דא"כ לכתביה בעלמא והא התוס' כתבו לשום דרשא כתיב בקדשים. ולקושייתו י"ל דלכתוב ובהמה או"ב לא תשחטו ביום א' וצ"ע:

סעיף ה

אם הוא כרוך אחריה והולך תמיד אחריה מסתמא ילדתו ט"ז והיינו לענין איסור:

סעיף ו

עט"ז ותוכן כוונתו בש"ע הגיה ואם בוי"ו ותרתי קאמר בשאר ימות השנה א"צ המוכר להודיע אלא א"כ מכר האם לשוחטה היום ובד' זמנים אף שמכר היום בסתמא צריך להודיע דכולם קונים לשחוט ביום אחד גם בשאר זמנים לא הוה מקח טעות ובד"ז הוה מקח טעות ובטור כתב שצריך להודיע אם מכר האם לשוחטה היום אם הוא בא' מד"ז בלא וי"ו והקשה דמאי איריא בד"ז בשאר השנה נמי כן והנה הפרישה אות ט' לא הוקשה לו אלא דבד' זמנים אף בלא מכר היום לשוחטה אלא בסתמא נמי כן הוא יע"ש ותי' הט"ז דהוה כאלו כתוב בטור אם מכר לשוחטה היום מסורס הדברים ור"ל אם מכר היום בסתמא וודאי לשוחטה הוא ובשאר זמנים דווקא אם מכר בפי' לשוחטה היום אז צריך להודיע ללוקח שני וכמ"ש בש"ע ואין מחלוקת בין הטור וש"ע ועמ"ש בש"ך אות ח':

סעיף ז

ועי"ט. כתב הט"ז דהוא רגל בפ"ע משא"כ י"ט אחרון של פסח ועי"כ לא דרגילין בעופות ועי"ט א' של חג דטרודים במצות סוכה ואין שוחטין בו:

סעיף ח

כתב הט"ז דווקא להפקיע זכות אחרים אמרינן כל מה שבידו מכר ולא יותר הא לא"ה מוכר יותר ממה שיש לו כח וה"ה בנשבע שלא למכור חפץ זה שאין כח בידו מכח

השבועה אפ"ה אם עבר ומכר ש"ד וממילא אם נשבע שלא לשחוט אלא לחרישה דהלוקח יכול לשוחטו גם לא שייך אדם אוסר שלו על חבירו דהכא לא אסר החפץ כי השבועה אקרקפתא דגברא מונח:

סעיף ט

זריז ונשכר. עט"ז הנה בגמרא אמרו בפי' אף בלקחו מאדם א' אם קדם הב' הר"ז זריז ונשכר כמ"ש הש"ך אות ד' אלא דר"ל דהגמרא מיירי קודם בואם לב"ד רשאי הב' לשחוט כי שמא הראשון לא ישחוט היום ועיין שמ"ח משא"כ בלקחו משנים אף באו לב"ד אין להפיל גורלות מאחר דהגמרא קראו לזה זריז דלא יבוא לידי מכשול אין להפקיע זכותו וז"ש הש"ע אסיפא הך דינא ומתורץ קושית הב"ח ואם רואין הב"ד שאחד צריך לשחוט היום והב' אין צורך לו כגון זו כופין על מדת סדום ועיין תב"ש:

סעיף י

העז. עט"ז וירצה דזה אף אי חוששין לזרע האב והוה בנו רק מקצת שה בנו כל דהו והש"ך אות ט"ו כתב שה אפי' מקצת שה ואין צורך דאפי' לא אמרינן מקצת שה בנו כל דהו ושם אבאר. ובטור כתב צבי על התיישה וילדה בת ובת ילדה בת (או בן) ושחט לה ולבתה חייב דמצד אמה שה ואפי' מקצת שה דוודאי חוששין לזרע האם והמחבר השמיט זה דכתבו רבותא יותר תיש על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן וקשחיט לה ולברה היה לוקה והוא לשון הר"מ דסובר דמילקא כה"ג היה לקי דוודאי חוששין לזרע האב כמו שיתבאר לקמן אות י"א וש"ך אות י"ז וא"כ כ"ש בצבי על התיישה כה"ג דשה אפי' מקצת שה והט"ז כתב דלדידן דלית לן דלוקה בכה"ג דש"ע אמנם לדינא דטור אנו מודים:

סעיף יא

עט"ז דכתב מדאמר ר"ח ה"מ דפטור משמע אבל אסור והטעם דלא אתי לאיחלופי בתיישה ובנה עכ"ל ור"ל אי שרית לה באביו תיישׁ יאמרו העולם ה"ה אמו תיישה ישחטו ביום א' והפר"ח אות ט"ז כתב משום סרך בתה ובת בתה דאית בה מלקות כדבסמוך עכ"ל הנה אל תטעה דאי לאו שיש מלקות אלא ספיקא הוה כמ"ש הטור אי חוששין לזרע אב והוה מקצת שה או לאו לא היו גוזרין משום ספיקא דמ"ש אלא דהוא ז"ל לשיטת הר"מ אמרה והוא פסק כן בסימן ק"י דכל ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן אסור א"כ תו הוה גזירה לגזירה אי לאו דלוקין על בת ובת בתה דהוה וודאי משא"כ לדידן דספיקא דאורייתא לחומרא מ"ה אלא שאין לוקין עליו וודאי דגזרינן אטו ספיקא ולא הוה גזירה לגזירה וכאמור ומיהו בספק פלוגתא אי הוה מדרבנן יבואר בסימן ק"י מזה (וכאן אין להאריך):

סעיף יב

בת הצביה. עט"ז הניח דברי הש"ע בצ"ע דוודאי מלקות ליכא דספיקא הוא אם חוששין וליכא איסור תורה כ"א דרבנן לשיטת הר"מ ז"ל וכפי מה שפירש הט"ז באות י"א יע"ש והל"ח בפרק או"ב הגיה בר"מ ז"ל היתה בת העז נקיבה וזה לחכמים דשה ואפי' מקצת שה ובש"ע לא הגיה כלום:

סעיף יג

כתב הט"ז ה"ה גדול דלא גמיר דרוב מעשיו מקולקלים ולמעשה לא החליט ומ"מ כתב דאם עבר ושחט אחר גדול דלא גמיר אין לאסור אף לי"א בס"א והטעם דלא הוה אלא מטעם קנס וספק דרבנן להקל וכתב עוד דאפי' ספק בשחיטה אין לשחוט עוד אף דאוקמיה אחזקה ונימא דהוה כוודאי נבילה וכן כתב הש"ך אות י"ט בשם סמ"ק אם נמצא הסכין פגום יע"ש ובסימן ח"י וכ"ה אבאר אמאי לא אמרינן ספק בשחיטה הוה ודאי ולא ספק דאוקמיה אחזקה:

והנה✍אם ניקב הוושט במקום שחיטה דמבואר לקמן סימן ל"ג דהוה נבילה עכ"פ לאחר שחיטה פשיטא דמותר לשחוט אחריו דהוה נתנבלה בידו ופשוט הוא ואם ניקב התורבץ אסור לשחוט אחריו:

סעיף יד

אינו לוקה דהא מ"ה א"צ שחיטה ט"ז והיא תוספתא הביאה הכ"מ פי"ב מה"ש ה"י דאו"ב לא תשחטו את שטעון שחיטה חייב משום או"ב ואת שאינו טעון שחיטה פטור. ויראה לי אם הפריס ושחט בו ביום אף לי"א בס"א אין לאסור הבשר בו ביום ל"מ אם הטעם כל שתעבתי כמ"ש הב"ח פשיטא אלא אפי' אם מטעם קנס אפשר דלא קנסו כ"א באיסור תורה ועיין סימן צ"ט לקמן ובשמ"ח ס"ג יראה כן דווקא באיסור תורה קנסו בו ביום:

ודע אם בא בן פקועה על בהמה דעלמא וילדה שאותו וולד אין לו תקנה כמבואר סי' י"ג✍אסור לשחוט האם והבן מ"ה ומלקות ליכא איסורא איכא שמא אין חוששין לזרע אב והוה שחיטה מעליא ומלקות ליכא דשמא חוששין לזרע אב וחצי סימן כשחוט ולא מהני שחיטה דידיה ומטמא והוה נתנבלה בידו ואפי' אי תאמר דאי מת אין מטמא כמ"ש התב"ש סימן י"ג אות י"ז א"כ פשיטא דלא מהני האי שחיטה מידי והוה כמו נתנבלה ומיהו איסור תורה אית ביה מספיקא ואם שחט הבן ואח"כ האם אסור לאכול הבשר בו ביום דהכניס עצמו לספק איסור תורה כמ"ש השמ"ח ס"ג באם שחט האב ובן דאסור ה"ה כאן. ומיהו בהמה דעלמא על בת פקועה וילדה בת ובת ילדה בן וקשחיט לה ולברה איסור תורה ליכא ממ"נ אי חוששין לזרע אב א"כ הוה אמו נתנבלה ואי אין חוששין א"צ

שחיטה מ"ה דבת פקוע היא ומדרבנן אסור דהפריס ע"ג קרקע ומיהו הבשר של שניהם בלא"ה אסור לאכול מספיקא. ויראה דמותר לשחוט הבן של הבת דמ"ה ליכא איסור ממ"נ וספיקא דרבנן לקולא אף בהפריס דלמא חוששין לזרע האב והוה הבת נתנבלה ומותר לשחוט הבן שחיטה הגונה ולאו למשתרי הבשר באכילה אלא לומר דאין איסור או"ב וה"ה בהמה דעלמא על בת פקועה ונשחטה ונמצא וולד או הפריס אין איסור מצד או"ב לשחוט הבן דספק דרבנן להקל וכדאמרן וזה להש"ך ולהב"ח אסור לשחוט הוולד מדרבנן אם הפריס עיין סימן י"ג:

שוב ראיתי להכה"ג בהגהות הב"י אות ל"ג ול"ד ול"ה ול"ו כתב ד' דינים משמיה דנפשיה ואבארם. האחד בן פקועה על בהמה דעלמא או על בת פקועה כיוצא בו יש איסור או"ב וזה אמת ויציב דשוין הם שאין בהם מלקות ולענין איסורא יש חילוק דאלו בן פקועה אבהמה מעליא אסור מ"ה שמא אין חוששין ושחיטה מעליא ועל בת פקועה כיוצא אין איסור כ"א מדרבנן דכולם צריכים שחיטה מדבריהם כמבואר סי' י"ג הדין השני כתב בן פקועה מטריפה על בהמה דעלמא והוליד הוולד ניתר בשחיטת עצמו יש איסור או"ב הנה מה שהתיר הולד כ"כ הש"ך בסי' י"ג אות י"א וכבר דברנו מזה ומ"מ היה לומר דכאן יש מלקות ג"כ משא"כ דין הא' אין בו מלקות וכמ"ש. הדין השלישי הוא בן פקועה על בהמה דעלמא ונשחטה אמו דמותר לשחוט הבן אח"כ זה ג"כ ברור דניתר בשחיטת אמו כשירה ודווקא הוליד אסור כמבואר סי' י"ג אמנם הוה ליה להתנות בלא הפריס דאי הפריס אסור לשחוט מדרבנן. הרביעי הוא בהמה דעלמא על בת פקועה ונשחטה ונמצא וולד לדעת הב"ח סימן י"ג דהוולד ניתר בשחיטת אמו מותר לשחוט הבן ולש"ך דוולד אין תקנה אסור לשחוט הבן עכ"ל. לא ידענא אי הפריס להב"ח צריך שחיטה מדרבנן ואסור לשחוט אחר אמו בו ביום אי כלו חדשיו ולש"ך אדרבה נהפוך הוא ממ"נ אין בו איסור תורה אי חוששין לזרע אב הוה נתנבלה דאין תקנה ואי אין חוששין ויש איסור מדרבנן בהפריס וכבר כתבנו ספק דרבנן להקל דלמא חוששין ואין תקנה והוה נתנבלה ואין איסור לשחוט בו ביום ומיהו הבשר בלא"ה אסור לאכול ולענין איסור או"ב איירינן כאן ומיהו מ"ש ספק דרבנן להקל י"ל דשיל"מ לא אמרינן ספק דרבנן להקל. ועיין סימן י"ג מ"ש:

סעיף טו

כתב הט"ז דאם יש לומר להשביח מקחו אומר כן אין נאמן אף קודם שמכר. והש"ך אות כ"ג פקפק בזה ושם אבאר:

סעיף טז

מכה וטורדן וכל דפריש מרובא פריש ואף שהוא דשיל"מ כמ"ש הלבוש דאו"ב מיקרי דשיל"מ מ"מ איסורא ברובא איתיה וה"ה בשאר דשיל"מ הדין כן ובסי' ק"י אאריך בעז"ה. כתב השמ"ח סי"ט אות נ"א אם נתערבה אב של בהמה באחרים אי יש להתיר מכח ס"ס עי' סי' קי"ו הנה לא זכינו לאורו שם באות נ"א כתב אמ"ש רי"ו נט"ו ח"ה או"ה יש פוסקים דחוששין לזרע אב וי"א אם הוא וודאי אביו נוהג וקשה דעה א' נמי סוברת דווקא ביודעין שהוא וודאי אביו נוהג אלא בנתערב מיירי יע"ש ויפה פי' ומיושב זאת הקושיא וכן בכה"ג בהגהות הטור אות ד' הקשה קושיא זו וא"ש כי דעה א' סוברת דוודאי חוששין והוה ספיקא דאורייתא ודעה שניה סוברת דהוה ספק והוה ס"ס אמנם לדידן דשיל"מ אוסרין ס"ס אם לא לצורך גדול כמבואר סימן ק"י יע"ש ולפ"ז ה"ה בן פקועה על בת פקועה והוליד והפריס ונתערב אב ומכ"ש לא נתערב אין אומרים ספק דרבנן להקל בדשלי"מ ומ"ש פר"ח סי' ק"י בכללי דס"ס אות י"א לא משמע הכי ואבאר קצת דע שהפר"ת סי' ק"י בכלל ה' ובקיצור ס"ס אות י"א כתב דמאי דבעיא בגמרא ולא איפשטא אין נכנס בגדר ס"ס וכן כתב בסימן למ"ד אות ב' והשיג על הריק"ש בענין רוב גולגולת שרצה להתיר מחמת ס"ס ובסי' כ"ט אות ב' השיג על המחבר מה שרצה להתיר ס"ס מחמת בעיא דלא איפשטא. ומה שהביא ראיה מתחת מטלית דאסור י"ל דהוה משם א' ספק שמא עור כשירה ושמא מטלית כשירה וכל שאין הספק הא' מתיר יותר מחבירו בנדון ההוא דווקא לא הוה ס"ס אלא דאיהו לשיטתיה דלהר"מ לא חייש לשם א' כמו שביארנו לעיל ומההיא דסימן נ"ט שהט"ז וש"ך סתמו דבריהם אין ראיה דהתם יש סניף סברת הרא"ש כמ"ש הפר"ח אות א' ועיין מ"י כלל א' אות ו' ובקונטריס הספיקות מחודש א' וט' ובתב"ש בסי' למ"ד אות א' ובפ"ת בסי' כ"ד ונ"ט האריך לחלק על פר"ח ועיין בלח"מ פ"ג מה"ש ה"י שהניח בצ"ע יע"ש ומהא דלעיל דכתבו חלב של וולד הנולד מבן פקועה ובהמה דעלמא אסור יש קצת ראיה להפר"ח ובסימן נ"ט אכתוב ואי"ה בסימן ק"י אבאר אי ספק בעיא דלא איפשטא הוה ספק הן לענין ספק דרבנן להקל הן לענין ס"ס וכאן אין להאריך:

סימן יז

סעיף א

בגערה או במקל אבל כשמעמידין ביד לא מהני ט"ז דעץ נמי עומד הוא כשמעמידין אותו בידים אלא בעינן דווקא שע"י גערה יקום לא הוה מסוכנת לשון הר"מ ז"ל בפ"י

מהל' מ"א הי"א בהמה שתשש כחה ונטה למות הואיל ולא אירע מכה באבר מאיברים הממיתים אותה הר"ז מותרת. דלא הוה דומיא דטריפה אלא בחסרון:

סעיף ב

הר"ז נבילה דקים להו דנטולה נשמתה קודם גמר שחיטה ט"ז ולשון הלבוש דודאי נתעלפה כשהרגישה השחיטה ויצאה נשמתה קודם גמר שחיטת הרוב ע"ש. והנך רואה ממ"ש הש"ע והוא לשון הר"מ ז"ל בפ"ד ממ"א הי"ג דכל שלא פירכסה כנבילה ודאי מחזקינן לה והתב"ש אות ז' נתקשה בזה אמאי הא בריאות נמי לפעמים אין מפרכסין וכ"ת רוב מסוכנות מתות קודם גמר שחיטה וכל שאין סי' מתות הן דא"כ השוחט בלילה דכתב הר"מ והמחבר דהוה ספק ולא ודאי ותי' דלאו רובן מתות רק אותן שאין מפרכסות רובייהו יוצאות נשמתן קודם גמר שחיטה ויצא להר"מ כן מדאמר בידוע שנטולה נשמתה אלמא ודאי הוה עכ"ל ולכאורה אכתי לא הועיל דהא חזינן כמה בריאות שאין מפרכסין אבל דבר ברור דיבר דודאי רוב ב"ח מפרכסין ולכך בהמה בריאה אי לא פרכסה כלל אמרינן מן המיעוט היא דהא בריאה הוה משא"כ במסוכנת שלא פירכסה אית לן לומר דנטולה נשמתה קודם מלומר מן המיעוט היא משא"כ השוחט בלילה הוה ספק דשמא פרכסה. והנה י"ל בתרי אנפין או דרוב אין מתות קודם גמר שחיטה ואפ"ה אי לא פירכסה ע"כ ממיעוטא היא ומה חזית דהוה ממעוטא דאין מפרכסין אימא ממיעוט דמתות וחזקה בהדיא בחזקת שאין זבוח והוה ודאי כדבעינן למימר בסימן ח"י וכ"ה או דמיעוט שאין מפרכסין לא שכיח והוה מיעוטא דמיעוטא ומיהו השוחט בלילה הוה ספק נבילה דסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא מדרבנן או דלאו רובם מתות אלא מחצה והלכך השוחט בלילה הוה ספיקא דאורייתא. והנה בביצה אמרינן לענין י"ט השוחט מסוכנת צריך לאכול כזית חי ואיך מותר לשחוט בי"ט דהוה ספק כו' וכבר עמד בזה בעל שאגת אריה הל' י"ט סימן ס"ד ובכר"ו אות ב' הרגיש בזה אמנם אם נאמר דרוב אין מתות אלא כל שלא פרכסה הוה סימן מיתה א"כ א"ש האי דביצה וא"צ לדחוקי ולומר האי דביצה איירי במעמידין אותה ועומדת דא"צ סימן כי מסתימת לשון הפוסקים בהל' י"ט סי' תצ"ח לא משמע כן וכמ"ש ג"כ כר"ו✍ולענין הברכה על השחיטה יראה לי שאין להכניס בספק ברכה וישחוט אחר עמו. ולענין או"ב אם לא פרכסה כתב הב"ח דשרי דהוה נבילה ודאית ומיהו כתב התב"ש זה דוקא כשלא פירכסה הא פירכסה בשאר איבריה או צעקה והטילה ריעי אף בתחלת שחיטה הוה ספק כ"כ בשמ"ח ס"ד ואף דלכאורה דבריו סותרים זא"ז דכתב בתב"ש אות ז' דהר"מ למד דהוה ודאי ממה שאמרו בידוע כו' ורבא אפרכוס בתחלת שחיטה אמר כן אלמא דודאי הוא י"ל אף דרבא אמר

כן אכתי דלמא הלכה כר"ח לחומרא ומיהו בידוע ל"פ על ר"ח וכל שלא פרכסה כלל הוה ודאי נבילה והיה לוקין עליה כו':

ודע דסבור הייתי לומר דלהר"מ יש הוכחה דאם לא פירכסה הוה ודאי דאל"כ השוחט בלילה וא"י אם פרכסה אסורה לר"א דוקא זינוק ולרבנן אף זינוק ל"מ והא הוה ס"ס שמא פירכסה ושמא לאו מתה קודם וכ"ת דהוה מש"א הא הר"מ סובר כה"ג הוה ס"ס מדפסק בהל' א"ב פיתוי קטנה לאו אונס מסוגיא דפ"פ מחמת קושית התוס' שם יע"ש אלא דאי ס"ס במקום חזקה לאו כלום אין הוכחה וא"צ:

סעיף ג

אלא בעיניו בספרי הטור בגפו וכן פסק רש"ל ט"ז הנה הוא חלופי גרסאות בגמרא י"ג עינו וכ"ש גפו דהוא במקום יד דבהמה וי"ג גפו אבל עינו לא וריו"ו כתב עינו וגפו הוה זו ואצ"ל זו וגורס עינו מיהו בטור הגירסא עינו לפי פי' הב"י וכן יראה גירסת יש"ש פ' השוחט סי' י"ט בטור אלא דהפרישה אות ד' והב"ח כתב שיש גורסין בטור גפו ולא עינו ולכן אין להקל:

סעיף ד

אלא בזנבו. עט"ז ודעתו דהש"ע מסתמא סובר דוקא בעוף מהני כשכש בזנבו ולא בבהמה וכמ"ש בספרו הארוך דהר"מ השמיט זנב בבהמה דאין סברא דסמיך על רבותא ומש"ה השמיט המחבר כאן. והעלה ט"ז דהמיקל לא הפסיד עש"ך אות ו':

סימן יח

סעיף א

אפי' מן הצד ואותן רשומים שעושים אומנים אין לחוש ט"ז וכ"כ ז"ל לעיל סי' ט' אות א' בשם רש"ל והיינו טעמא דכה"ג אמרינן ביה"ש מרווח רווח כיון ששחט קצת סימן קודם שיגיע לאמצע הסכין ועיין תב"ש שם המליץ בעד בית הלל דיש למנוע מלשחוט בסכין שקורין שלא"ק ואם בולט וודאי אסור יע"ש באות ד' וכתב השמ"ח סימן י"ג ס"ג בבן פקועה שהפריס ע"ג קרקע שטעון שחיטה מדבריהם אין להחמיר אם נמצא הסכין פגום לאחר שחיטה יע"ש והנה מה שפוסל מן הצד ולא מיחשה לס"ס שמא לא הטה לצדדין ושמא בעצם נפגם אף למאן דסובר ס"ס במקום חזקה מהני והכי לא הוה ס"ס כמ"ש הש"ך סי' ק"י דרך להוליך כל הסכין משא"כ מן הצד הוה ס"ס י"ל כל שלא ידע וודאי הטה ועוד דעיקר כדעה א' בסי' ט' ועוד בפגימה אף המחבר מודה כמ"ש הש"ך שם ועיין מ"ש שם:

כתב כה"ג בהגהות ב"י אות כ"ד בשם דמש"א אם לא בדק הסכין הצדדין ונאבד לאחר שחיטה כשירה. וכעת אין ת"י ספר דמש"א ולכאורה הטעם דנהי דסתם סכין בחזקת

פגום הוא היינו מחוד ולא בצדדין ומ"מ נ"ל דאין לסמוך על זה גם כל האחרונים לא הביאו✍ואין להתיר מכח ס"ס שמא כו' דהלכה פסוקה היא דאפי' מן הצד אוסר בפגימה כמו בחוד. ואף בידע י"ל דאין חילוק כלל כ"ש בלא ידע:

סעיף ב

עט"ז והנה קודם בואי לבאר דבריו צריך אני להעתיק גמרא חולין והפוסקים:

גרסינן בחולין י"ז ב' במערבא בדקי ליה בשימשא בנהרדעא במיא רב ששת בריש לישנא רב אחא בחוט השערה בסורא אמרי בשרא אכלי בשרא ליבדקה. אמר ר"פ צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא. וגרסינן תו אמר ר"ל שלש פגימות הן וקחשיב פגימות סכין כדי חגירת ציפורן. והרי"ף הביא כל הנך והשמיט הא דר"ל. וכתב הרשב"א והרמב"ן דלית הלכתא אלא כהנך דבדקו בשימשא והרא"ש כתב כיון דמביא הא דרב פפא אטופרא היינו כדי שתחגור ציפורן וכל פגימה שמרגיש בציפורן היינו שתחגור ציפורן. והנה הטור כפי הבנת ב"י והב"ח סובר דהרא"ש והרי"ף חולקים המה וכן הוא בדרישה אות ו' דלהרי"ף והרמב"ן והרשב"א והר"מ פ"א מה"ש הי"ד דשיעור הפגימה כ"ש ובלבד שתחגור חוט השערה והרא"ש סובר כדי שתחגור חגורה או מלשון ציפורן. אמנם הדרישה והפר"ח כתבו דלכ"ע לענין דינא חגירה ושערה פוסלת אלא בפי' השמועה מחולקין דהרשב"א סובר דר"ל דאמר חגירת ציפורן הוא מלשון חגורה או מלשון אסיפה היא כמו אגרה בקיץ לחמה וכל שאין הציפורן נאסף לאו פגימה ומש"ה השמיט הרי"ף הא דהא כל הני בודקין במים כו' ולמה לא בציפורן ואף דהבי' הא דר"פ אבישרא ואטופרא היינו וודאי ציפורן מרגיש הוא פגימה קטנה ביותר ואפשר אפי' שאין נאסף בחוט השערה אפ"ה מרגיש הציפורן כמו שיראה הרואה במשמרת הבית י"ד א' ומש"ה וודאי בדיקה מעליא הוה הציפורן. והרא"ש סובר חגירת ציפורן לאו אסיפה אלא הרגשה כמו ויחגרו ממסגרותיהם כמ"ש הב"ח שם י"ג ב' והלכך הלכתא נינהו הא דר"ל וזה שסיים הרא"ש והוסיף אלו מלות וכ"ל פגימ"ה שהו"א מרגי"ש בציפור"ן היינו כדי שתחגור הציפורן ודמיא לסאסאה דכשירה כתב הרא"ה שם שאף הוא נרגש בציפורן ואפ"ה כשירה כיון שאין מגוף הסכין ואין פגימה אלא מתוך דקותו של חוט יע"ש כן למדתי מתוך פי' הדרישה אות ו'. והפר"ח אות ה'. ותמהני על הפר"ח שלא הזכיר דברי הדרישה בכאן. ולפ"ז גם הרא"ה אין חולק על הרשב"א כלל אלא בפירוש השמועה בל' חגירת הציפורן ולא עוד אלא שאני רואה להיפך דאפשר להרא"ה ולהרא"ש יש יותר חומרא מהרשב"א והרמב"ן בדברי הרי"ף דאלו לדידהו כל שאין אוסף חוט השערה לית לן בה מטעמא דאוגרת קרי ליה רבא דהכין אמר שלש מדות בסכין אוגרת כו' והאי

לישנא וודאי מלשון אסיפה הוא כמו שפי' הרמב"ן והרשב"א במ"ה י"ד א' וכפירש הר"ן ז"ל ואלו להרא"ה והרא"ש ז"ל אף שאין אוספת שום דבר כל שציפורן מרגיש פסולה והיינו הא דבדקי במיא ושימשא דפסול כה"ג ואפ"ה בדיקה דר"פ אטופרא מהני וודאי דציפורן ודאי מרגיש קטנה ביותר וזה טעמו של הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הי"ד שלא הזכיר כלל שיעור פגימה אלא כל שהוא והיינו כדאמרן אפי' שאין חוגרת חוט השערה ומ"ש בפ"א מהל' בית הבחירה הי"ד אבן שנפגם כסכין של שחיטה כחגירת הציפורן היינו הרגשת ציפורן פסולה יע"ש ורואה אני דברי הדרישה והפר"ח בכאן טובים ומיושרים והנה הישׁ"ש פ"ק סי' ל"א הביא דברי הרא"ש וכתב אבל הרמב"ן כתב דפגימת הסכין בכ"ש כו' ומ"ש הרא"ש דכל פגימה שמרגיש בציפורן היינו שתחגור ציפורן וודאי מן הסתם כך הוא דלא חיישינן טפי למבדק מאבישרא ואטופרא ואוקמיה אחזקה שאין בה פגימה קטנה בכ"ש אבל וודאי אי אישתכח פגימה כ"ש במיא ושימשא טריפה כרמב"ן ורשב"א עכ"ל הנך רואה שסובר שהרא"ש חולק עם הרשב"א והרמב"ן לענין דינא גם השמיט הא דבעינן חגירת חוט השערה אלמא אפי' בשימשא ומיא טריף לה וזה דלא כרשב"א דכתב דהנך אמוראי דבדקי בשימשא לאו אי הוה מישתכח פגימה הוה טריף לה אלא להיות רואין אח"כ אי חוגרת חוט השערה יע"ש במשמרת הבית י"ד א' וראיתי התב"ש אות ה' שהשיג על הפר"ח ולא ידענא למה הרי דבר ברור דיבר ואי משום דר"ל אמר שלש פגימות הן ולא אמר כ"ש הא הרגשת ציפורן כ"ש הוה עד דמיא לסאסאה נרגש בציפורן ומ"ש דהישׁ"ש דכתב דבדיקת טופרא מהני היינו דוודאי מרגיש הוא בציפורן אפי' פגימה קטנה ביותר ולפי דבריו הא דכתב הישׁ"ש אוקמיה אחזקה היינו לגברא דבר מרגיש הוא. המעיין בישׁ"ש יראה דקאי אסכין דאוקמיה לה אחזקה דאין בה פגימה קטנה כמו שהבין הפר"ח בישׁ"ש והשׁ"ך אות ד' וכמו שאבאר שם:

והנה דברי הט"ז כאן סתומים ויותר יש לפרש דבריו דה"ק דרש"ל מחמיר יותר מש"ע דאלו להמחבר בעינן אוגרת חוט השערה ואלו להישׁ"ש שאפי' שימשא ומיא פוסלין וזה שהביא דברי האמוראים. וכתב ומסיק רש"ל דאל"כ לאיזה צורך הביא כל זה הוה ליה לומר וכן פסק מהרש"ל כהמחבר. ואם נדחוק לפרש דבריו כמ"ש השׁ"ך אות ד' י"ל דה"ק דמדחזינן דאמוראי בדקי בשימשא אלמא לית הילכתא כר"ל באסיפת הצפורן ומסיק כן רש"ל להלכה כהמחבר ואפ"ה די בטופרא אין לחוש בפגימה קטנה או כמ"ש התב"ש דמסתמא מרגיש הוא לאדם הבקי אפי' בפגימה קטנה ביותר והנה הדמש"א הביא הכה"ג דבריו בהגהות הב"י אות ה' הביא דברי דמש"א שפעם א' בוועד וואלין בדובנא שחט אחד תרנגול וראו הפגימה לעין השמש והטריפו התרנגול והעבירו השוחט הרי

אתה רואה כמ"ש וכן הסכים הכה"ג אפי' שמשא ומיא פוסלת אפי' אין אוספת שום דבר אמנם מה שהעבירו השוחט יש לעיין דכולי האי אין להאשים אותו וגם שם משמע למגדר מלתא עשו כן ומ"מ ראה היאך הבודק צריך להיות שלם בחוש המישוש להבין כ"כ ובעו"ה עתה רבו המתפרצים ומוטב שיהיו שוגגין כו':

גם אבאר לך שבזמן הזה בטלה הבדיקה המעולה האמורה בגמרא אבישרא כו' והרואה במשמרת הבית ובד"ה שם שהיא הבדיקה המעולה ביותר ואפי' לפי' הרא"ש ז"ל כפי מה שהבין הטור דר"ל חגירת ציפורן היינו אוספת ציפורן כתב דמש"ה לא הביא הרי"ף אלו דכולהו אמוראי פליגי דבדקי בשימשא ומיא ור"פ בדיק בבישרא וטופרא ואיך הביא דר"פ שאמר אטופרא ובאמת בתה"א השמיט הא דר"פ ולא חשיב אלא אינך ולפי מ"ש א"ש דר"פ דבדיק אבישרא הוא הרגשה יותר מאסיפת הציפורן וא"כ למה זה השליכו שוחטי זמנינו זאת הבדיקה אחר גיוום ואולי היראים והחרדים בודקין כדין וכהלכה:

הפרי תואר אות י"ג האריך בענין אבישרא יע"ש ויפה כתב. ואומר אני באמת ראוי להעביר הסכין על אצבע שעור שלו רך הוא ומרגיש ובעור עב אין מרגיש ואנן אבישרא בעינן וכאמור:

סעיף ג

סכין. עט"ז ור"ל דאנו נוהגין שבודקין הסכין שמוליך האצבע על הסכין וא"כ הולכת אצבע על הסכין אין שוה להולכת הסכין על צוואר הבהמה ואם בהבאת אצבע יורגש בסכין פגם אזי יורגש בצוואר בהמה בהולכת הסכין ע"כ כתב דנוהגין היו לבדוק בזמנם שמוליך הסכין על האצבע כמ"ש ס"ט דהיינו שמוליכה ומביאה על בשר אצבע וכן הוא לישנא דגמרא אבישרא וטופרא כו' וא"כ לפ"ז א"ש דהולכת הסכין בבדיקה ושחיטה א' הוא. ואנו נוהגין לבדוק שמוליך אצבעו על הסכין ואין קפידא רק כפי האדם באיזה אופן שנוח לו לבדוק הרשות בידו וכ"כ האחרונים ז"ל. ועוד כתב מ"ש הטור לרי"ף אם מסוכסכת באמצע הסכין ועוקץ כלפי הראש כשר בהולכה ואם עוקץ כלפי הקתא כשר בהבאה והקשה הב"י הא איפכא הוא ותירץ דאחורי העוקץ כלפי הראש קאמר והוא ז"ל נתכוין לד"א עם הב"ח דה"ק דכל אוגרת יש לה ב' עוקצין ומסוכסכת הושחז עוקץ אחד וקאמר דאם נשאר עוקץ לצד הראש כשר בהולכה כו':

סעיף ד

כולן. עט"ז דבעל העיטור מכשיר בהרבה מסוכסכת ובריייתא דתניא סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשירה וע"כ הרבה אפי' מסוכסכת פסולה דאל"כ מאי איריא הרבה אפי' אוגרת א' פסולה לזה תירץ הט"ז דהרבה אוגרת אפי' נשאר שיעור שחיטה בלא הפגימה אפ"ה אסור דיעבד ויש נ"מ אפי' לדידן

דאלו הרבה מסוכסכת ויש שיעור שחיטה לבד הפגימות כשר דיעבד ואלו אוגרת אפי' יש שם שיעור שחיטה לבד הפגימות פסול דיעבד. והנך רואה מדברי הט"ז במ"ש דלעיל סימן ו' כתב רמ"א דבסכין ארוך ונשאר שיעור שחיטה כשר דיעבד כו' משמע להדיא כל שלא נשאר שיעור ב' צווארין דהיינו שיעור שחיטה אסור אף דיעבד ומינים דפגימות הרבה היינו שתים אף שיש שיעור שחיטה אסור והנה התב"ש סימן ו' אות ז' כתב שהסמ"ג הביא תוספתא דאם יש בין הפגימות שיעור ב' צווארין כשר וזה דלא כט"ז וכתב דיש לומר כט"ו באם אין שיעור שחיטה בין ב' פגימות אז אסור אף אומר ברי לי יע"ש והנה מכאן תראה שאינו כן אלא לט"ז אף פגימה א' כל שאין שיעור שחיטה לבד הפגימה אפי' דיעבד לא מהני ברי לי וב' פגימות אף שיש שיעור אפ"ה אסור דעשאוהו כמגירה ובב' מסוכסכת שרי אי יש שיעור שחיטה לבד הפגימות ושחט במקום היפה ואמר ברי לי שלא נגעתי בפגימה כלל כשר דיעבד אף לדידן ועיין בסימן ו' בש"ך אות ד' במ"ש בשם הד"מ משמע לכאורה דווקא לכתחלה על ידי מטלית בעינן שיעור שחיטה הא דיעבד כשר ומ"ש רמ"א ויש בו שיעור שחיטה הוא לרבותא דאפ"ה לכתחלה לא ישחוט בו מכ"ש דמגל יד ובש"ך כאן אות י"ד אבאר עוד:

סעיף ה

כתב הט"ז אפי' כמה עולה ויורד כשירה דלא כב"ח וכן תפסו כל האחרונים בפשיטות וה"ה גבוה כמה גבשושית כל שאין פגם כשר תב"ש:

סעיף ו

אבישרא נגד הוושט ואטופרא נגד הקנה תוספת ט"ז והנה לכאורה יאמר דאף לעכב בעינן אבישרא ואטופרא דלא כמ"ש הרא"ה ז"ל בבד"ה י"ז א' דעיקר עיכובא הוא טופרא וכר"ל דאמר כדי חגירת ציפורן וטופרא עיקר ובישרא למצוה מן המובחר יע"ש. והנה מסתימת לשון הש"ע והאחרונים יראה ודאי דבדיקת בישרא חיוב הוא ומ"מ ליישב מנהג העולם צ"ל כן דצפורן מרגיש בכל שהוא וודאי והלכך דיעבד אין בידי לאסור אם לא בדק כ"א אטופרא. ואם לא בדק מצדדין כתבתי באות א' בשם הדמש"א הביאו הכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ד דכשר דיעבד ולמעשה צ"ע ועיין רשד"ם חי"ד דסימן מ"ז שכתב מתשו' רשב"א תקצ"ד המבואר סוף הסימן כאן שלא פסל לשמעון שיכול להתנצל ולומר אלו היה שוחט לא הייתי מניח לאכול הבהמה אין ראיה דהתם בדק שמעון ב' בדיקות היינו הולכה לחוד אבישרא ואטופרא:

סעיף ז

בהמות רבות. עט"ז ולשונו סתום ויראה לפרש דסובר דהמחבר סובר דיש חיוב לבדוק בין כל חדא לא עצה טובה ורמ"א דכתב ומי שרוצה כו' ולא כתב וי"א משום דאדרבה

מהמחבר לא מוכח דחיוב דהא שינה מל' הטור דכתב ואם בויו והוא ז"ל כ' שאם בשי"ן עיין בש"ך אות ח"י ולזה כתב הט"ז אף דהמחבר סובר דאף לאחר בהמה אחר צריך בדיקה אחר השחיטה דלא כראב"ד והרז"ה שסוברים שא"צ שהרי בסעיף י"ב כתב דצריך לבדוק אחר שחיטה וכ"כ כאן לומר דאף בבהמות רבות יש איסור כלומר דל"ת דיסמוך על בדיקה שלבסוף כלום קמ"ל דאיכא בל תשחית לשאר בהמות או דיבאו לאכול הראשונים קודם בדיקת הסכין של אחרונה כמ"ש הב"ח סוף הסימן יע"ש:

והנה יש ב' טעמים להצריך בדיקה בין כל חדא וחדא אחד משום בל תשחית כמ"ש בת"ה י"ז ב' והב"ח בשם מהרי"ל כתב הטעם שמא יבואו לאכול הראשונים טרם בדיקת הסכין ואם טריפה שוה ככשירה ליכא ב"ת מכל מקום איכא טעמא דמהרי"ל עיין שמ"ח סי"א ותב"ש אות כ"ג ועיין מה שכתב באות ח' ובש"ך אבאר עוד:

דע דבדיקה אחר השחיטה אם הסכין לפנינו חיובא היא וכן פסק הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הכ"ד והרשב"א בתה"א י"ז ב' דלא כראב"ד ורז"ה ז"ל שסוברים דא"צ אחר שחיטה לבדוק. ויש לראות אמאי הא קי"ל בפסחים ד"ח כל היכא דאפשר לברר בקל מבררינן ואין סומכין על חזקה ורובא ומיהו ראיתי כי הרז"ה ז"ל פליג אהא דרוב מצויין וסובר אף כי איתא לפנינו א"צ שאלה עיין בר"ן פ"ק דחולין והב"י הביאו בסימן א' ומפסחים אין קושיא דחזקה צריך לברורי ולא רוב ומ"מ מבדיקת סכין קשיא דלא הוה אלא חזקה לחוד ועיין במ"ה י"ג ב' וסבור אני לומר דהרז"ה ז"ל סובר דבדיקת הסכין הוה טורח ומש"ה א"צ לטרוח ולבדוק אחר השחיטה ולפ"ז לדידן אף על ידי טירחא ואפי' מצינו למרדף בתריה חייבין ודוקא נאבדה הוא דכשר וכמ"ש בש"ע סי"ב אם נאבד כו' וכן ראיתי בפרי תואר אות י"ט דאף על ידי טירחא צריך לחזור אחר הסכין יע"ש והיה נראה לי הטעם כמ"ש הב"ח ז"ל דלא סמכינן אחזקה אלא חזקה ורובא הקבועה מצד טבע העולם לא הקבוע מצד המנהג וטבע הסכין להתקלקל על ידי עור עכ"ל הנה האיר לנו בדבריו דלא קשיא מח"י טריפות דסומכין על הרוב ואין צריך לבדוק דהתם רוב מצד הטבע הוא משא"כ כאן והלכך אף על ידי טירחא אפ"ה אפשר דמבררינן. ולפ"ז האי דסימן א' רוב מצויין אפשר דהכין הוא אפי' על ידי טירחא ומצינו למירדף אבתריה צריך לטרוח אלא דאפשר דהתם הוה מיעוטא דמיעוטא יע"ש. ולענין דינא יש לעיין אם יש סכין בדוק מן שוחט מומחה ויש כאן שוחט יודע לשחוט אלא שאין בקי בבדיקת סכין אחר שחיטה אי שרי אי לא והנה הרשב"א בתה"א י"ז ב' ובמשמרת הבית ו' ב' יראה דאינו כן שכתב דההיא דמומר דלא בדק בודק אחריו הא בדק קודם אין צריך להתעכב עד שיבדוק ומיהו אי איתא לפנינו הוה כמעלים עין מן האיסור יע"ש לפיכך נראה לי

דאם א"א כ"א על ידי טורח גדול יש לצדד ולהקל בבדיקה שלאחר השחיטה ולמעשה צ"ע ובהל' פסח אבאר:

ומה ששינה המחבר וכתב שאם ובטור כתב ואם יראה לומר דהטור סובר טעם הבדיקה הוא מפני הבהמה שרוצה לשחוט אח"כ והוה כתחלת בדיקה והמחבר שינה וכתב שאם טעמא יהיב למילתיה דמש"ה צריך בדיקה שאם כו' ולפ"ז היכא שהטריפה שוה כמו הכשירה ליכא ב"ת ואין צריך בדיקה ולהטור צריך בדיקה. ומה שהט"ז פירש כן בדברי המחבר הוא מפני שהב"י בספרו הארוך הביא דברי רי"ו באחרונה משמע דעתו דצריך לבדוק בין כל חדא לא עצה טובה ועיין לח"מ פ"א מה"ש הכ"ד שכתב דלשון לפיכך שכתב הר"מ ז"ל אין לו קשר ולא אבין דה"ק לפיכך דחיישינן שמא בעור נפגמה צריך בדיקה שלא יהיו הכל בספק משא"כ לרב חסדא בחד לישנא בחולין אפי' בתרייתא כשירה כמ"ש התו' שם דנזהר הוא ומסתמא נפגם במפרקת בתרייתא אין צריך לבדוק ומאחר דר"מ ז"ל כתב שאם בשי"ן י"ל כן דאין חובה לבדוק אלא משום שלא יהיו הכל ספק ועיין מ"ש בש"ך אות ח' ושם אבאר:

סעיף ח

ומי שרוצה עט"ז. ויראה לפרש דעיקר הטעם דכיון דלרמ"א לאו חיובא לבדוק בין כל חדא אלא עצה טובה סבור היה שוחט שלא יפגום ופטור אבל אי הוה חיובא לבדוק בין כל חדא אף שספק הוא היה חייב דעבר ופשע והכניס עצמו לספק ומיהו מבדיקה שקודם השחיטה אין ראיה דהתם אי לא בדק הוה וודאי דסתם סכין מלא פגימות הוא ואלו היה רשות לסמוך על בדיקה של אחר שחיטה אפ"ה וודאי הוה ולא ספיקא וחייב לשלם דע"כ לא כתב הש"ך באות א' דהוה ספק נבילה אלא בסכין בדוקה לא כשלא בדק תחלה וכדבעינן למימר לקמן. אלא דאפ"ה אי הוה חייב לבדוק בין כל חדא נמי היה חייב לשלם על שהכניס עצמו לספק אף דספק הוא אלא כיון דאין חיובא אלא עצה טובה סבור היה דבטוח הוא בסכינו שלא יפגום ומאחר שעדיין ספק הוא שמא במפרקת איפגם גם גרמי לא הוה ומעתה מ"ש בנה"ך עליו דל"ד למוגרמת דהשוחט היה יודע דהלכה כרבי יוסי יש לומר דעיקר סברת הט"ז דגם כאן לא הכניס הטבח עצמו לספק דבטוח היה בסכינו שלא יפגם ומ"ש בח"מ סימן ש"ו דאם לא בדק בדיקה ראשונה חייב לשלם ואם בדק פטור שמא במפרקת איפגם ותיפוק ליה אפי' בעור מה הוה ליה למיעבד דהא בדק וכבר הוקשה לו להסמ"ע שם. ולפ"ד הט"ז יש לומר קשחט ב' בהמות וקאמר מאחר שבדקו קודם ראשונה אף שלא בדק בנתים כיון דאין חיובא ואפשר במפרקת בתרייתא איפגם וזה סיוע לט"ז כאן ונאמר שהטור סובר ג"כ דאין חיובא אף שכתב כאן

ואם שוב ראיתי לכר"ו באות ח' שכתב ג"כ לפרש דברי הטור ח"מ כן אם תפס בסימנים ולא שחט כ"א רוב מצומצם דוודאי טריפה הבהמה חייב לשלם אף להט"ז ודווקא תרתי בעינן שלא יהיה חיובא וגם עתה ספק הוא ויש לעיין בזה:

אמנם התב"ש אות ס"ד ובשמ"ח סי"א פסק דאם שניהם של אדם א' חייב לשלם א' ממ"נ דיאמר לו אם בדקת והיה פגום תקנתיו ניצול השניה ואם לא הוה פגום היה ניצול הראשונה ואם הם של שני ב"א מצי למדחי לכ"א ויאמר שמא בשלך נפגם עד"מ למי ששחט ראשונה יאמר אם בדקתי הייתי מוצא הפגימה בשלך ולחבירו יאמר באמת בראשונה לא נעשה הפגם ובשלך נעשה יע"ש והיינו דהגרוע ישלם באדם א' ובשחט הרבה לאדם א' פטור מא' ושאר ישלם ובש"ך אבאר עוד מה שנוהגין בעי"כ בכפרות:

גם דברי הלבוש בסי"א לא הבנתי שכתב אם ירצה שלא לבדוק הרשות בידו וכ' אח"ז ואם שוחט לאחרים מאחר שעובר על דברי חז"ל כו' מה עבירה דברי חז"ל יש כאן ואולי דה"ק כיון דחז"ל עצה טובה נתנו ושוחט לאחרים וודאי אין לו רשות לעשות להם היזק ושפיר מיקרי עבר על דברי רז"ל:

סעיף ט

ואם נגע. עט"ז ולשונו צריך תיקון קצת דוודאי הטעם הוא דלקולא לא אמרי' דמפרקת פוגם ולחומרא אמרינן ומש"ה אינך טריפה אלא דאיהו נמי ה"ק אמאי נאבד כשירה הראשונה נימא דעור נמי פוגם לז"א דעור אין ברור שיפגום ואוקמיה אחזקה משא"כ עצם מפרקת לחומרא אמרי' וודאי פוגם:

ודע דאם נגע בעצם מפרקת ראשונה פשיטא דהבדיקה חיובית הוא לפני שניה דהא מפרקת פוגם והוה בדיקה שלפני שחיטה ולפ"ז בשוחט בהמות רבות ונגע במפרקת ראשונה חייב לשלם אף לט"ז דפשט דהבדיקה חיובית היא. ומיהו להשמ"ח אף בכאן אם הם של ב' ב"א ידחה לראשון ויאמר בשלך נפגמה ולשני יאמר ראשונה כשירה היתה ובשלך נפגם דאין עצם מפרקת וודאי פוגם להוציא ממון מחזקת בעלים ולחומרא אמרי' דאסור✍נ"ל:

כתב השמ"ח סי"ד דאם בדק ותחב לתוך נדן של עץ דקשה הוא הוה כמו נגע במפרקת וצריך בדיקה אחרת ויפה כתב:

סעיף י

הואיל. הט"ז האריך וכוונתו לתרץ קושית הב"ח שכתב דהרא"ש בתשובה כלל כ' כתב לראב"ן אם נאבד ואח"כ נמצא פגום כשר הואיל ויצא בהיתר ורבינו שב"ט אוסר והשיב הרא"ש דחומרא יתירה לתלות בעור דטפי אית לומר בעצם המפרקת ולכך כשנוסף עוד ספק שרי וכתב הב"ח דזה הטעם עיקר וטעם הואיל ויצא בהיתר אין טעם וא"כ קשיא

על הש"ע מסי' ט"ו דאם ספיקא אסור אמאי. והט"ז הקשה עוד מסי' ט"ז מאי אריא בדק אפי' לא בדק נמי ע"כ כתב הט"ז דש"ע סובר דעיקר הטעם הואיל ויצא בהיתר שהרי המחבר אומר כן ול"ק אהדדי. והנה כפי הנראה שכן הוא שהרי לא הזכיר המחבר כלל אם נגע במפרקת ואלו למ"ש הרא"ש בתשובה עיקר הטעם דטפי אית למיתלי במפרקת והמחבר סובר אפי' לא שחט אלא רוב מצומצם כל שיצא בהיתר תלינן אח"כ נפגם משא"כ כשהוא לפנינו אמנם כן וודאי קשיא מה בכך שיצא בהיתר כקושית הב"ח וכן הפר"ח אות כ"ב הקשה מה בכך דיצא בהיתר יע"ש. גם קשיא לי איך יאמר דיצא בהיתר תו לית חזקה לאיסור דא"כ אמאי שחט ונמצא הגרגרת שמוטה וא"י אם קודם שחיטה הר"ז אסור משמע אף לאחר ששהה קצת אפ"ה הוה ספק בשחיטה וכן הוא לקמן סי' כ"ד סי"ז דאפי' זרק העוף מידו ויש רגלים לומר דעל ידי זריקה ופרכוס נשמט אפ"ה אסור והוא מדברי מהרי"ק שורש ל"ה דאפי' יש רגלים לדבר הוה כמו טבל ועלה דאפי' נתעסק באותו מין כל היום אסור והא התם אין צריך לבדוק אחר שמוטה כמבואר סימן כ"ה ס"א בהג"ה אפי' הכי לא אמרינן הואיל ויצא בהיתר ואדרבה התם יש רוב מסייע דרובן אין שמוטות בחיין מכ"ש כאן מה איכפת לן יצא בהיתר והנראה דכאן כיון דאין ריעותא בגוף הבהמה אלא בסכין כה"ג אמרינן שפיר סכין איתרעי ולא בהמה וכה"ג כתב התב"ש אות כ"ט יעוין שם. ועוד כאן איכא חזקה דסכין מעיקרא נגד חזקה בהמה בחייה וחזקה שיצאה בהיתר נגד חזקה דעכשיו דהרי פגום לפניך והוה שקול אמרינן כשר מכח ס"ס שמא במיעוט בתרא ושמא שיבר עצמות משא"כ לקמן דליכא כ"א חזקה דיצא בהיתר והרי איכא חזקה דהשתא דנשמט עם חזקה דבהמה בחייה יש לאסור ודע דאם תפס בסימנין ושחט רק רוב מצומצם דליכא כ"א חדא ספיקא שמא שיבר בה אח"כ עצמות יש לאסור דליכא כ"א חדא ספיקא אלא דאין דרך לשחוט כ"א הרוב מצומצם מש"ה סתם המחבר כאן והכשיר כה"ג✍ועיין בסימן ק"י בזה:

סעיף יא

אבל מספיקא כו'. נתבאר בסעיף י"ג ט"ז ור"ל דלא קשיא מכאן לשם יע"ש עיין שם באורך:

סעיף יב

אפי' דרך שבירה. הט"ז האריך ומסיק דרך שבירה אפי' במפרקת תולין להקל והביא ראיה מרשב"א בתה"א ומרדכי שריב"ק הכה (בעוף) [בעץ] ומפרקת ודאי הוה כמו עץ והתב"ש אות כ"ט השיג על הט"ז והש"ך דהרשב"א בארוך י"ז דכתב לענין שוחט הרבה בהמות אמרינן דרך הולכה והבאה אין מחמירין הא שובר מחמירין לפסול אחרת ולא

להקל ומה שהביא ראיה מריב"ק שמכה בעץ הא ריב"ק נמי מתיר דרך הולכה והבאה במפרקת והעלה דבה"מ יש להתיר ולא בע"א יע"ש. והנה בחדושי רשב"א עיינתי וכתב שם בשוחט ונמצא פגימה בד"ה והלכתא דאנו אין לנו דהלכה כר"ח אלא בששיבר עצמות ולא בשיבר עצם המפרקת יראה לכאורה דכהמחבר עיקר דמפרקת אף דרך שבירה אפ"ה אין תולין בו. אמנם הא קשיא לי דהמעיין בב"י בספרו הארוך יראה דהביא סיעת פוסקים להחמיר הוא דרך הולכה והבאה שבה"ע סובר כן בהדיא וכן ריי"ו ולא דרך שבירה ובת"ה י"ז עמוד ג' כתב והילכתא כששיבר עצמות דעלמא הא נגע במפרקת לא ואחרים אומרים אפי' דעלמא דרך הולכה והבאה לא תלינן הנה פתח בשיבר עצמות דעלמא משמע הא שיבר מפרקת לא ואח"כ סיים הא נגע כו' ויראה לומר דשיבר לאו דוקא אלא חתך הא נגע במפרקת וע"י הולכה לא דרך הוא והדר אמר דיש מחמירין אפי' בשאר עצמות דרך הולכה לא ואין הכרע בדבריו:

אמנם כן אני תמה על עצמי הלא בת"ה בשער ב' בית א' כ' בהדיא וז"ל אם שחט ונמצא פגום ושיבר עצמות תולין לא שיבר ונגע במפרקת אין תולין שאין העצם פוגם דרך הולכה והבאה הרי בהדיא דדרך הולכה והבאה אף במפרקת תולין להתיר. וא"כ בה"מ יראה להתיר אם שיבר מפרקת וכתב"ש✍:

סעיף יג

ואח"כ כו' עיין סי"ג מזה ט"ז ור"ל דכאן דוקא בדקו הא לא בדקו לא כיון דלא נאבד ולא יצא בהיתר משא"כ כשבדק שרי ובש"ך אבאר עוד מזה עיין שם:

סעיף יד

הט"ז מיישב המנהג שלוקחים השוחטים שכר מכשירות ולא מטריפות וליכא חשדא דבשביל דבר מועט לא חשדינן ודוקא בדבר גדול חשדינן ובש"ך אבאר:

סעיף טו

הקשה הט"ז דבמשנה נגעים פ"ב משמע היכא דאיתחזק אסורא אסור להורות לעצמו ותי' דרוב מצוין מומחים הם ואל יורה הוראה יע"ש ולט"ז בבדיקה יורה הוראה דרוב כשרות הן וליכא חזקה לאיסורא והנה מ"ש הט"ז דרוב מצוין מומחין הם היינו ובידו לתקנו אף באתחזק נאמן לעצמו ומ"מ אם הוא מוחזק בו בכשרות אוכלין ממנו ולא בע"א כמבואר סי' ס"ה בסופו ועיין ל"ח סוף פרק עד כמה ובתב"ש כאן אות ל"ט נקטינן מיהא דהא דאל יורה ת"ח לעצמו היינו היכא דאיתחזק איסורא כמו בכור ולאו בידו הוא הא כל שבידו או לא איתחזק יורה ולפ"ז הוראה באווזות שמלעיטים ובודקים הושטות או כדומה דאיתחזק איסורא י"ל דאל יורה לעצמו שוב ראיתי דליתא דהא רוב כשירות

הן אלא מטעם סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ולפ"ז מדרבנן וא"כ ליכא חזקה ויורה אמנם כן באווזות שמלעיטין ודאי לא דעינינו רואות דרוב ליכא וצ"ע בדין זה✍:

סימן יט

סעיף א

ולא בירך. עט"ז והלשון דחוק שכתב דהב"ח כתב דמ"מ קנסינן ליה כראב"י והמעיין בב"ח יראה שסובר דהר"מ וראב"י לא פליגי דלאחרים אין איסור ולדידיה אסור וכי פליג הר"מ ז"ל על הלכות אלדד הדני לחוד ואלו הב"י סובר דהר"מ אראב"י נמי פליג יע"ש:

ודע הא דכתב הטור והמחבר השוחט צריך שיברך כו' וכתב הב"ח דבא לומר דל"ת שיברך אח"כ שמא תתנבל השחיטה קמ"ל יע"ש ולי נראה דא"כ היה לומר השוחט מברך קודם אבל לישני דהטור משמע דבא לאשמועינן דצריך לברך והא פשיטא והיה נראה דעל מצות ל"ת א"א מברכין כמו ניקור חלב וג"ה כמ"ש או"ה משום דהוה ל"ת ואי"ה בהל' חלב אבאר וא"כ שחיטה למאן דסובר וזבחת לאו מ"ע אלא תיקון הלאו עיין תוס' שבועות כ"ד א' ד"ה האוכל לפי ריצב"א שם א"כ אין מברכין מידי דהוה אכל מצות ל"ת משא"כ אי וזבחת הוה מ"ע שפיר מברכין ובפתיחה הארכנו אי וזבחת הוה מ"ע ובזה מדויקין דברי הלבוש ס"א וכיון דשחיטה מ"ע דכתיב וזבחת יע"ש. ולריצב"א קשיא מפסחים פ"ק יע"ש ודין שוחט בן פקועה נתבאר לעיל סימן י"ג ושוחט מסוכנת נתבאר סימן י"ז יע"ש. ובן פקועה אף טריפה כיון שאין פוסל בו מברך ופשוט הוא ועיין מ"ש בש"ך:

סעיף ב

ישחטנו בלא ברכה ואחר כך יברך. וכתב הט"ז דאם יש לו אחר יברך ויכוין להוציא זו ועדיף טפי עכ"ל והיינו דלהר"מ כל המצות אם לא בירך קודם אין מברך אחר כך כמו שכתב בפי"א מהל' ברכות ואפ"ה דבר דאיתיליד ריעותא מברך אחר כך דהוי כמו טבילת גר דא"א מקודם ואף דל"ד דהתם תקנו רבנן אח"כ משא"כ כאן לא מצינו שתקנו כן. וא"כ וודאי עדיף אם יש לו אחר ועוד דמברך עובר לעשייתן:

סעיף ג

יכול. עט"ז. הנה הב"ח הקשה פשיטא שעשרה שעושין מצוה א' ברכה א' לכולן ותי' דה"א שמא תתנבל שחיטת חבירו ותהא ברכה לבטלה והוא ישחוט בלא ברכה קמ"ל דלא חיישינן להא א"נ דלא הוה ברכה לבטלה כיון שחבירו שוחט ויוצא בברכתו כמו שכתב רבינו בהל' שופר תקפ"ה עכ"ל מה שכתב דלא חיישינן להא משום דרוב שוחטין כהוגן ואין קלקול שחיטה יוצא מבן דעת אמנם מה שכתב דהב' יוצא בברכתו לא ידענא דהא איהו כתב בסי' א' דווקא אחר שוחט הא לא"ה לא דהוה ברכת הנהנין ומה יוסיף

תת כח בשביל שבירך לכתחלה על הספק כיון שעכשיו נבילה הוא ומ"ש כמו שכתב רבינו בהל' שופר דבריו צריכין תיקון דרבינו כתב שם דא' יוצא בתקיעת שני ותמה הב"י אמאי לא דהשני יוצא בברכתו יע"ש. והנה לש"ך לעיל סי' א' אות ל"ב אתא לדיוקא דווקא ב' שוחטים ולא א' מברך וא' שוחט משא"כ לט"ז אות י"ז שם אף שאין חבירו שוחט יכול לברך א"כ קשיא לז"א הט"ז דאשמועינן דל"ת דשחיטה הוה ברכת הנהנין כמ"ש הב"ח ושאר פוסקים בסי' א' ואף דהמחבר בא"ח סימן רי"ג דבפירות א' מוציא חבירו מ"מ ישיבה בעי לקביעות וכאן גרע דאין קביעות משו"ה אשמועינן דשחיטה לאו נהנין הוא אלא ברכת המצות ולפ"ז אף שאין שוחט נמי ומש"ה לא הגיה רמ"א כלום אף דבא"ח כתב דבפירות לא מהני אף קביעות כ"א בפת ויין ש"מ דשחיטה הוה ברכת המצות ולש"ך צ"ל דשחיטה הוה כמו קביעות וצריך עיון:

ודע דג' מיני ברכות הן להט"ז ברכות המצות אע"פ שיצא מוציא והיינו אם מי שעושה המצוה אין יכול לברך הא לא"ה אין לחלק המצוה והברכה כמ"ש סי' א' אות י"ז וע' הל' ציצית ח' במ"א אות ח' בשם ת"ה ובט"ז תקפ"ה אות ג' והרואה שם יראה לכאורה שחולק עם מ"א בהל' שבת רפ"ד אות ג' שמפרש לכתחלה אסור דזה קורא וזה אומר הברכות והמפטיר ולפ"ז י"ל דה"פ זה אומר הברכה וזה אומר הפטרה ואין מוכרח דיש לומר דהכי קאמר התם כמו שאין לחלק הקריאה והפטרה ה"ה דאין לחלק הברכה והמצוה ומש"ה וודאי אין רשאי המברך לילך עד שיוצא בתקיעות השני והוה כעושה הברכה והמצוה יחד יע"ש ואין כאן מקומו. ברכת הנהנין נהנה מברך ואחר יוצא. לדעת המחבר בפירות ולדידן יין ואפשר שכר ומע"ד נמי הוה קביעות ואחד מוציא חבירו לכתחלה ושחיטה דומה לברכת אירוסין שלכתחלה אחד מקדש וא' מברך וא' מברך וב' שוחט כיון דהוה ברכת שבח והודאה:

סעיף ד

בין. כתב הט"ז זה פשוט בכל מידי דטעון ברכה עכ"ל ובאמת א"י למה השמיענו המחבר כאן והתב"ש ושמ"ח ס"ז כתב שלכתחלה אין להפסיק בשתיקה יותר מכ"ד ודיעבד ש"ד ושיחה אפי' דיבור א' הוה הפסק וכתב בתב"ש אות י"ב וי"ג דיעבד ש"ד כמ"ש בא"ח ר"ו ושיחה הוה הפסק אפילו דיבור אחד מדכתבו הביאו לשחוט לא הוה הפסק דהם ב' מלות וכדי דיבור הוה שאלת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי ד' מלות יע"ש הנה מהביאו לשחוט אין ראיה דאפשר שיאמר השוחט הרבה דברים ולאו דווקא נקטו. והמעיין בא"ח סימן ר"ו ס"ג דכתב כל אלו הברכות צריך שלא יפסיק ובארוך שם כתב על הטור מהא דטול ברוך או גביל משמע וודאי אף בשיחה איירי והר"ב עלה קאי שם

יותר מכ"ד. ומ"ש דיעבד ש"ד אם הפסיק בשתיקה שם בסימן ר"ו לא כתב כן אלא בסימן ק"מ יע"ש בב"י ומ"מ צ"ע לדינא בשח פחות מכ"ד. ואם שהה כדי הילוך כ"ב אמות בשתיקה אפ"ה דיעבד א"צ לחזור ולברך עיין א"ח קס"ו אף שכתב רמ"א אם שהה לשון דיעבד פירושו דלכתחלה אין לעשות כן עיין מ"ש לקמן:

כתב הפר"ח אות ו' במקומות שהישמעאלים אין מניחין לשחוט אא"כ יאמר אלל"ה וואכב"ר פירוש אל כביר מיד סמוך לשחיטה א"כ הוה הפסק בין ברכה לשחיטה ישחוט עוף ויברך ויפטור הבהמה או בתוך השחיטה מברך עד כאן לשונו אין מכאן ראיה דפחות מכדי דבור הוה הפסק דלכתחלה וודאי אסור להפסיק. והנה יש להקשות מה תקנתיה דעוף דהוה שח בין שחיטה לשחיטה ודעת המחבר ס"ה סתם כדעה א' דצריך לחזור ולברך גם באמצע אין ראוי להפסיק ולברך שוב מצאתי להתב"ש אות ט"ו תמה עליו בשתיהן והעלה דבירושלמי פרק הרואה רבי יוחנן אומר מצוה מאימתי מברך עובר לעשייתן רב הונא אמר בשעת עשייה והלכה כר"י כו' ועוד דמצוה שיש משך זמן וכל פורתא ופורתא הוה מצוה בפ"ע מברך אח"כ כמו להתעטף ובדיקה משא"כ באמצע המצוה זה תוכן כוונתו. והנה מנט"י שאחר הנטילה קודם הניגוב מברכין יש ראיה והוא ז"ל דחה זה דניגוב עיקר המצוה הוא וא"י למה דדומה לשחיטה כמ"ש ולענין הקושיא דשח בין שחיטה לשחיטה י"ל דהפסק גמור לא הוה דהוה מעין צרכי השחיטה אלא לכתחלה אין נכון להפסיק בין ברכה לשחיטה. ומ"מ להלכה יש לבטל מנהג זה וכן הפ"ת צווח ככרוכיא דהוה כחוקת העובדי כוכבים ומי יודע אם מכוונים לעבודת כוכבים יע"ש. ולדעת הב"ח סימן ד' יש לעיין בזה. ומיהו הא ודאי אם תפס הקנה לבדו בעוף ושחט ולא בירך ונזכר קודם ששחט רוב יברך ואף דהוה באמצע שעדיין לא התחילה המצוה דאי בעי שביק לה ולא מיטרפא בחצי קנה פגום ועיקר המצוה המשהו והוה עובר לעשייה ולכ"ע ש"ד נ"ל✍ועיין מ"ש באות שאח"ז:

סעיף ה

עט"ז ור"ל דמש"ה כתב רמ"א טוב דבה"ג סובר דכיסוי גמר מצוה הוי ומש"ה סובר דמברך אחר הכיסוי עסי' כ"ח ורא"ש פוסק דכיסוי הוי מצוה בפ"ע ומברך על כיסוי קודם וכן הלכה לקמן סימן כ"ח ולצאת ידי שניהם טוב ליזהר דשמא הוי גמר מצוה ובאמצע המצוה אין ראוי להפסיק אף שאם הפסיק אין חוזר ומברך. ויש לראות בא"ח תל"ב כתב המחבר טוב שלא לדבר עד שסיים הבדיקה כדי שישים אל לבו וכמ"ש הט"ז שם אות ג' דווקא דברים בטילים הא ההכרחיים שרי אף שלא מעין הבדיקה ואף שהמחבר שינה שם מלשון הטור משיחה בטילה לדברים אחרים מ"מ סיים כדי לשום אל לבו מורה כן

ורמ"א לא הגיה כלום ואיך כתב כאן וטוב דנהי דהוה מצוה חדא כיסוי ושחיטה לא שייך כדי שישים אל לבו ומיהו לדינא כתב הט"ז שם דאף ההכרחיים אין לדבר באמצע המצוה ול"ד לסוכה וכדומה אי בעי לא אכיל יותר משא"כ היכא דבעי לגמור המצוה ודע שאני נסתפקתי אם תפס הקנה לבדו ושחט מחצה ושח אי צריך לחזור ולברך מי אמרינן באמצע המצוה אין צריך א"ד דלא התחיל עדיין המצוה דחצי קנה לאו מידי עביד ועיין א"ח קס"ז במ"א אות י"ו במה שהניח בצ"ע אם שח בשעה שלועס קודם הבליעה כיון דאין לועס צריך לברך כ"א על הבליעה א"כ הוה הפסק בין ברכה למה שמברכין עליו י"ל דכאן ל"ד להתם ועדיין צ"ע✍:

סעיף ו

ואם דהוה הפסק כמו שח בין תפלה לתפלה דהוה הפסק ט"ז והגיה בש"ע דיש חיסור לשון וצ"ל ומברך על כיסוי ומברך על שחיטה שנית:

סעיף ז

עט"ז דברכת השחיטה לא הוה הפסק בין הכיסוים כיון דלא שח שיחת חולין ור"ל ושייך עכ"פ לענינים אלו משא"כ דברים שאין מענין השחיטה כלל אף בלה"ק הוה הפסק. ועיין בשמ"ח סי"ג ותב"ש אות כ"ב דלהר"ן הטעם דשחט בחד ידא והוא מגמרא שם א"כ שוחט העוף ושור ועוף דצריך לכסות דם עוף תחלה כמ"ש רמ"א ס"ח א"צ לחזור ולברך על כיסוי שני ולרא"ש דהטעם דשחיטה לא הוה הפסק בין הכיסוים דשוחט ע"מ לכסות א"כ כה"ג לא יע"ש ומ"מ לדינא אי עביד הכי אין צריך לברך על כיסוי שנית ולכתחלה לא יעשה כן אלא עופות בהדדי ואח"כ השור או השור ואח"כ עופות ועיין מ"ש בש"ך אות י"ג מזה:

סעיף ח

לחזור ולברך כמו בשח בין השחיטות ט"ז ולפ"ז תליא נמי בפלוגתא למ"ד שח בין השחיטות אין צריך לברך שנית ה"ה שח בין הכיסוים דינא הכי דאם שח בין ב' הכיסוים אין צריך לברך שנית ואף לבה"ג דסובר כיסוי הוה גמר מצוה של שחיטה קמ"ל כאן דאם שח בין שחיטה שניה לכיסוי שני צריך לברך:

סעיף ט

וי"א. כתב הט"ז כיון דלא הכריע ספק ברכות להקל עכ"ל אף דכלל מסור בידינו דהלכה כדעה א' בסתם כיון דלא כתב י"א רק וי"א בספק ברכות דחמור הוא אין להכניס בספק. והל' דחוק במה שסיים ע"כ אין להכניס לספק דא"נ צריך לברך שנית אסור לעשות כן דגורם ברכה שאינה צריכה וזה וודאי אסור. נסתפקתי בשוחט עיף במקום זה וחזר ושחט עוף במקום אחר רחוק קצת וכיסה הראשון ושח מהו דהא וודאי החיוב מוטל

עליו לכסות דם שני דמי ששחט יכסה כמבואר לקמן סימן כ"ח א"כ דמיא לשח בין תפלה לתפלה א"ד שאין חוזר ומברך וצ"ע כעת כי לכאורה נראה שיברך שנית✍:

סעיף י

הט"ז הביא לשון הרא"ש כאן ולא לעיל בהא דשח בין שחיטה לשחיטה דמכסה מקודם דהרא"ש כתב דבריו כאן והב"י הביא שם דברי הרא"ש דכאן משום דפוסק כן דשח צריך לכסות ולברך משא"כ הט"ז פוסק לעיל דשוחט ואח"כ מכסה יע"ש מש"ה הביא דבריו כאן להלכה באם נמלך:

סעיף יא

ממין הראשון. עט"ז דעה זו הוא דעת בה"ע דמדמה לפירות בסימן ר"ו והקשה הט"ז על הב"י שם דכתב ה"ה אין מינן שוין רק ברכותיהן שוות והא העיטור מחלק כאן בין מינם שוות ואין כאן מקומו להאריך עיין במ"א סימן ר"ו אות ז' האריך בזה. ולענין הלכה כתב דבה"ע הוה יחיד לגבי אינך וחוזר ומברך ומה שכתוב כאן וכן עיקר אין כן בכל הדפוסים עש"ך אות ט' ושם אבאר:

סעיף יב

הביאו. פירוש כיון שעדיין יש מאותו מין לפניו אין צריך לחזור ולברך הא לא היו לפניו לדעה א' בסעיף ו' אף הביאו מאותו מין צריך לברך ולי"א במין אחר ט"ז וה"ה אם בירך וקודם ששחט הביאו לפניו עוד אין צריך לחזור ולברך וכן בכיסוי אם בירך על הכיסוי ולא כיסה עדיין והביאו לפניו עוד לשחוט עוף הוה כיש עדיין לפניו ואין צריך לברך עיין בית יוסף כאן וא"ח ר"ו. ושוב ראיתי בשמ"ח סי"ז מסופק בכיסוי אם הביאו עוד קודם כיסוי אם חייב לברך יע"ש:

סעיף יג

דכיון שאין לפניו עוד הוה גמר וסילוק ול"ד לבה"מ ט"ז:

סעיף יד

בשוחט דמתא אפילו מן הסתם דעתו על כל מה שיביאו לו אפילו שני מינים אין צריך לחזור ולברך ט"ז בשם רש"ל והיינו אף שאין לפניו עוד מאותו שבירך אפ"ה דעתו על כל מה שיביאו לו ובעי"כ ששוחטין עופות הרבה ברכה אחת לכולם ומ"מ נוהגין קלות ראש ומדברין שם שיחה בטילה שלא מעניני שחיטה וזה אין נכון ומה בכך דדעתו על הכל מ"מ הוה הפסק וכן כתב בכר"ו:

סעיף טו

לשחוט עוד ושכח וכיסה ובירך כך הגיה הט"ז:

סעיף טז

כתב הט"ז דחייב לברך על כיסוי שנית כיון דשכח והיה סובר שלא ישחוט עוד א"כ לא נתכוין בברכת הכיסוי אלא על זה מש"ה צריך לחזור ולברך על כיסוי שני. וזה לשון הלבוש ס"ח היה סבור שצריך לברך ולכסות בין כל חדא או ששכח שיש עוד לשחוט א"כ ברכת הכיסוי לא קאי כ"א על זה וודאי צריך לחזור ולברך על כיסוי ב' משא"כ אם היה סבור שצריך לכסות תיכף ובברכה נתכוין גם על כיסוי ב' א"צ לחזור ולברך על כסוי ב' יע"ש:

סעיף יז

וכן כתב הט"ז היינו שבהמה היתה בשעת הברכה או לאחר הברכה קודם ששחט לחיה דהוה כמו היו לפניו מאותו מין המוזכר ס"ז בשם סמ"ג קמ"ל כאן דמכסה תחלה דם חיה כיון דבהמה אין צריך כיסוי אין להפסיק בשחיטת הבהמה בין כיסוי החיה אף שרוצה לשחוט הבהמה במקום אחר לא על דם החיה ועיין ש"ך. ומ"ש סמ"ג הוא דברי הב"י ובאר הגולה הגיה סמ"ק דבסמ"ג לא נמצא מזה כ"א בסמ"ק סימן קכ"ו יע"ש בבאר הגולה ס"ז:

סימן כ

סעיף א

הט"ז הביא לשון הכל בו בשם הרב אלברצלוני. והנה לשון המחבר שהוא לשון הר"מ ז"ל בפי' המשנה קושי ההבנה דמשמע דחיטי הם בתוך טבעת הגדולה ובגמרא משמע דהם למעלה דאמר שייר בחיטי כשרה והיינו למעלה מטבעת הגדולה גם בש"ע גופא משמע כן דכתב ואם לא שייר טריפה ובתוך הטבעת וודאי כשירה ורמ"א כתב לכתחלה ישחוט למטה מטבעת הגדולה היינו בתוך טבעת הגדולה ע"כ שייר בחיטי הוא למעלה ולזה נאמר דהתחלתן הוא בתוך הטבעת ונמשכין למעלה מטבעת שוב ראיתי בתב"ש אות ד' הקשה דא"כ מה קאמר בגמרא לחד מ"ד פגע בחיטי טריפה והא שייר בטבעת עכ"ל הנה מגמרא אין ראיה דיש לפרש כתוס' שם פגע ולא נגע היינו מן הראש ושייר חיטי למטה עיין תוס' חולין ח"י ב' ד"ה או אלא רש"י פי' פגע ולא נגע פי' ששיירם לצד מעלה ובמציאות לא פליגי ומ"מ מ"ש ז"ל מגמרא מוכח הוא שלא בדקדוק. עוד כתב התב"ש דהר"מ בפי' המשנה כתב דאם שחט למעלה מחיטי אף בתוך הטבעת הוי הגרמה עכ"ל ועיינתי שם וכתב וז"ל ואם שחט בטבעת עצמה למעלה מחיטין הר"ז הגרמה יש ליישב לשונו הואיל והתחלתן בתוך הטבעת נקיט הכי. ובכר"ו אות א' כתב אחר העיון והחקירה לו ולבודקים הבקיאים שבהמה בחייה כשהיא הולכת שחוח החיטים נכפפים תוך הטבעת משא"כ בשעת שחיטה מותח הצוואר ולפ"ז התחלתן למעלה מטבעת ולא

יתישב לישנא דפי' המשניות והתב"ש כתב אותו עצם שחוט המחובר לטבעת קורא הר"מ ג"כ טבעת ולפ"ז שוין המה דברי הר"מ עם פי' הרב אלברצלוני. והכה"ג בהגהות הטור אות ב' בשם יאיר נתיב כתב ענין חיטים אלו א"א בקיאין וחפשנו וחקרנו את בודקים בקיאים ואמרו שלא הגיעו עד תכליתם יע"ש ולכן לא ראיתי להאריך בזה:

סעיף ב

ולכתחלה. כתב הט"ז דיעבד ש"ד עד שיפוי כובע וכ"כ מהרש"ל בה"מ יש להקל עכ"ל הלשון דחוק דרמ"א מכשיר דיעבד אף בלא ה"מ ורש"ל דווקא בה"מ ומיהו שחט בתוך החיטים עצמן כשר דיעבד לרמ"א שלא הגיה על המחבר ומהרש"ל נמי י"ל כך:

מ"ש הרב לכתחלה יש לשחוט בטבעת הגדולה ובס"ב כ' דלכתחלה יש לשחוט באמצע הצוואר היה נראה דבס"ב אשיעור למטה קאי די"א ששיעור היינו מקום שיש פירצי וי"א שיער ממש וכן בעוף עד הזפק היינו גגו מש"ה אמר להתרחק לשחוט רחוק מגוף באמצע הצואר ובס"א איירי לענין למעלה לצד הראש נתן שיעור בקנה למטה מטבעת ובושט ד"א כו' ועיין ד"מ שציין שיש בו כמין שיער וכתב ב"י לפי' שא"א בקיאין ע"כ יש לשחוט באמצע הצוואר א"כ יורה קצת כמ"ש אמנם התב"ש אות א' לא פי' כן אלא לעיל אמר לבקי ובס"ב לשאינו בקי דאין לשחוט אלא באמצע הצוואר ולא ידענא למה:

סעיף ג

בלי. עט"ז הנה אעתיק ל' הגמרא מ"ה א' בקיצור אמר רבא תחתונה שהיא עליונה. שאני אומר כל שפושטת צווארה ורועה ובלבד שלא תאנוס בעי ר"ח וא"ת רב חנניא אנסה עצמה מהו תיקו ר"י ור"ל אמרו אנס בסימנין פסולה. רש"י ד"ה שלא תיאנס למשוך הסימנים לחוץ לחזה בידי אדם. וד"ה אנסה עצמה לפשוט מאוד צווארה בשעת שחיטה תיקו ותוס' ד"ה אנסה עצמה שפשטה צווארה ליטול ירק בבור. הנה לרש"י יש ג' דינין כל שרועה זה שיעור שחיטה ואפשר אף ליטול ירק כשירה שזהו בכלל רועה היא מדלא איבעי לן אלא אנסה עצמה בשעת שחיטה כו' ואנסה אדם וודאי פסולה וזה דין רבא. והאי שלא תאנוס הוסיף רש"י יו"ד שלא תיאנ"ס ע"י אדם לא היא עצמה דזה איבעי היא. ור"י ור"ל היינו דין דרבא ממש אנס השוחט דהיינו שלא תיאנס בידי אדם וא"כ לאיזה צורך אמר רבא כיון דכבר אמרו ר"י ור"ל וסתמא דתלמודא למה סידר הנך תרי ומש"ה פירשו התוס' בע"א והוה ד' דינין רועה כדרכה זהו דין א' הב' ובלבד שלא תאנוס היא עצמה בשעת שחיטה יותר מדאי הג' אנסה ליטול ירק אי הוה בכלל רועה או רועה כדרכה בעינן ור"י ור"ל דהיו מקמיה דרבא אמרו אנס השוחט פסולה ורבא השמיענו אפילו אנסה עצמה בשחיטה ומש"ה הביא הא דר"י ור"ל של"ת דרבא שלא תיאנס קאמר ולפ"ז כדרכה כשירה אנסה אדם או עצמה וודאי פסולה ליטול ירק הוה ספק. והר"מ

ז"ל בפ"א מה"ש הז"ח כתב כשתמשוך הבהמה צווארה לרעות זהו מקום שחיטה. אנסה עצמה או השוחט ה"ז ספק השמיט מלת כדרכ"ה והשוה אנסה עצמה לשוחט דהוה רק ספק והכ"מ כתב דאנסה עצמה הוה ספק ור"י ור"ל אמרו דאנס השוחט הוה ספק פסולה (והא דלא אמרו רבותא יותר אנסה עצמה דלדידיה אין חילוק בין עצמה לשוחט) ורבא נמי מספק אמרה או דמיבעיה ליה אי רבא לכתחלה אמרה או אפילו דיעבד וכן פי' הלח"מ בפ"י ה"ב. והנך רואה דהר"מ ז"ל כרש"י וכמ"ש. והפר"ח אות ד' דחה דברי הר"מ ז"ל וא"י למה. דהא הכ"מ והלח"מ פירשוהו כהוגן. והטור כתב וז"ל כשתמשוך הבהמה צווארה לרעות כדרכה ובלבד שלא תאנוס היא עצמה לפשוט צווארה יותר ממה שרגילה לעשות כשהיא רועה ועיין ב"ח שפי' ובלבד שלא תאנוס היינו בשעת שחיטה והקשה אמאי לא אמר נמי אנס השוחט ותי' דכ"ש הוא יע"ש. והט"ז כפי דעתי פי' כך דהתו' מיאנו בפירש"י משום דמה מיבעיא ליה כיון דרועה בעינן פשיטא אנסה עצמה יותר מדאי פסולה אלא מיבעי ליטול ירק אי הוה בכלל רועה או כדרכה בעינן וסובר נמי הא דאמר ובלבד שלא תאנוס היינו נמי ליטול ירק דאי בשעת שחיטה ל"צ לומר דכבר אמר כל שהיא רועה ומיבעי ליה אי לכתחלה אמר ובלבד כו' הא דיעבד ליטול ירק נמי כשירה או לעיכובא אמר כן וכעין פי' הכ"מ בר"מ והשתא ה"ק הטור כשתמשוך לרעות כדרכה ובלבד שלא תאנוס הי"א א"ת עצמ"ה בג' מלות אלו כלל פירש"י דבלבד שלא תאנוס דאמר רבא לאו השוחט אלא היא עצמה והיינו ליטול ירק בבור וז"ש ממה שרגילה היינו כשהיא רועה כדרכה ול"ק אמאי לא כתב דאין חילוק דהטור השמיט כלל בין אנסה עצמה בשעת שחיטה ובין אנס השוחט דלאו בכלל רועה כדרכה הן. ולפ"ז בין ליטול ירק ובין אנסה עצמה ואדם בשעת שחיטה הוה ספק ולא וודאי ונ"מ לאו"ב ושאר דברים וכבר ביארנו בפתיחה ובסי' כ"ז אבאר עוד:

סעיף ד

כשחותחין. עט"ז דפי' תורבץ נשאר החלל מגולה וושט עצמו מתכסה החלל ונעשה כעין שנצין. ולפ"ז תורבץ מלשון תרביצא ואכסדרה שהוא מקום רחב. ועיין פנים מאירות ח"א ש"א דוושט חבורו בלחי ונחבא שיעור מה מהוושט תחת הלחי ומתחלת מקום חבורו בלחי עד ד"א תו הוה וושט עצמו לא כחכם א' שר"ל משיוצא מבין הלחיים צריך שיעור ד"א יע"ש. ואני אומר דיפה כתב הכ"מ דוודאי שיעור חז"ל שנתנו בסתמא הוא מתחלת חבורו דאל"כ היה לפרושי וכן כתב בשמ"ח ס"ד במקום חבורו ובה"מ כתב התב"ש שם אות ח' דגודל א' די בין בהמה וחיה דקה. ועוף כשיעור הקנה כן שיעור הוושט למעלה כו' ולכתחלה ד' גודלין שסתם אצבעות גודלין ואנו נוהגין באמצע והוא

שחיטה נכונה אמנם כן במה שמשמע שם מדברי השואל ששחט באלכסון והגרמה היה במיעוט בתרא ואף זה ספק היה וקאמר דספק בשחיטה פסולה✍בזה יש לעיין הואיל ושהיה והגרמה במיעוט בתרא הוה חומרא לדידן איפשר דאין מחמירין בספיקו ובהל' שהייה אבאר בעז"ה:

סעיף ה

ואין. דבגמרא אמר יונה אמר ר"ז עד מבלעתה ויש מי שפי' דה"ק יונה שהוא עוף אמר ר"ז דין אחר יש לה עד מבלעתה וז"א אלא יונה שם אמורא אמר משום ר"ז כ"כ ד"מ רש"ל ט"ז ועיין ב"י:

סעיף ו

עד הזפק. עט"ז וירצה דב' עורות יש לוושט חיצון אדום ופנימי לבן וממקום שמתחיל גגו של זפק אין שם אלא עור א' הלבן והאדום כלה שם ומ"מ מצוי יותר האדום בוושט עצמו ועור הלבן ארוך יותר שהאדום כלה בגגו ועוף שאין לו זפק כמו אווזים ממקום התחלת אגפיים בגוף ונכון לישחט באמצע צוואר ועיין מ"ש מזה בסימן מ"ט יע"ש:

סעיף ז

ויודע. הט"ז האריך ותוכן כוונתו דהמחבר כתב תרתי החזיר וידע דלא כמ"ש הש"ך אות ח' דוי"ו הפירוד הוא כו' ולפ"ז הרא"ש ותו' פליגי דלתו' עיקר בהחזיר כשר ואף בלא ידע מדלא כתבו אטו לא ידע ורא"ש פליג עלייהו וזה דוחק דהרא"ש נמשך ע"פ הרוב אחר התוס' לז"א שרא"ש נמי או החזיר או ידע קאמר דהחזיר נמי ידע קרינן ביה ומיהו התו' דנקטו מצינו לומר דיעבד ואף החזיר אטו לא החזיר ולא כתבו ואף ידע אטו לא ידע אין להוכיח דידע לא מהני דחדא מינייהו נקטי ומ"ש לדידן אין נ"מ דאי לאחר שחיטה מצא חתוך רוב המפרקת בלא"ה פסול כמבואר לקמן סכ"ד. ואכתי סתם בה"מ כשירה ולא הוה אלא חומרא בעלמא ואלו כאן הוה ספיקא דאורייתא. ומ"ש עוד דהב"ח רצה לומר דכל ששחט באמצע השחיטה בבשר חיישינן לשהייה אין נראה וכן העלו כל האחרונים דלא הוה שהייה אלא בהגביה הסכין קצת לא כה"ג. ול"ד נמי לנמצא גמי בוושט דפוסלין דהתם לאו מענין עסק השחיטה הוה ואף שם חומרא בעלמא הוא משא"כ כשעוסק דרך שחיטה אף שחותך בבשר לא הוה שהיה אף לדידן דפוסלין שהיה בכ"ש וראיה משוחט וג' מקומות ומה שיש עוד לעיין בב"י ובמחבר אכתוב בש"ך באורך באות ח' בעזה"י:

סימן כא

סעיף א

עט"ז. ראשונה צריך לברר אי שנים בעוף לכתחלה מן התורה או מדרבנן ואם סגי באחד ורוב השני. הנה בגמרא השוחט דיעבד אין אבע"א אא' בעוף ואבע"א ארובו של א'

כמוהו ויש שלש פירושים עיין פ"ת אות א' ותב"ש אות א' דיש לומר ללישנא קמא לכתחלה בעינן שנים בעוף וברוב שנים סגי וללי"ב בעינן כל הסי' ובא' סגי נמצא לכ"א קולא וחומרא כמבואר. ויש לומר לל"ק נמי בעינן כל השנים אלא דניחא למימר אא' בעוף דיעבד אמה דסמיך ליה קאי ובעינן לכתחלה כל השנים וללי"ב בסי' א' סגי והוה קולא ללי"ב וי"ל דלא פליגי כיון דאבע"א ואבע"א קאמר י"ל לפרושי מתני' ר"ל או אא' בעוף קאי או משום רוב נקיט דיעבד והרי"ף מפרש דפליגי ול"ב מיקל ופסק לקולא והר"מ והרשב"א ורא"ש ור"ן כולם פסקו אף בעוף בעינן כל השנים אמנם עדיין יש חילוק ביניהם כי להר"מ בעוף צריך מ"ה רוב ב' שהרי הכ"מ בפ"א מה"ש ה"א כתב דמש"ה הביא הר"מ ז"ל דרשא דכי יצוד ציד חיה ועוף הוקש שפיכת דם העוף לחיה דפסק כתרי לישני דהשוחט לחומרא דהוה ספיקא דאורייתא וכן כתב בהלכה ט' דפסק לחומרא כתרי לישני ור"ל דסובר הר"מ ז"ל דהני תרי לישני פליגי ול"ק סובר לכתחלה בעינן כל השנים בעוף ול"ב סובר דעוף סגי בסי' א' ופסק כל"ק דהוה מ"ה ולחומרא מהיקשא ופסק נמי דבעינן כל השנים דבהא ל"פ ל"ק ול"ב וכדאמרן ומ"ש הכ"מ דפסק כחומרת שניהם ר"ל כל"ק דבעי רוב שנים בעוף וכל"ב דבעי כל הסימן ול"ק מודה אלא דהוזכר החומרא בפי' בל"ב אמר הכי ועיין תב"ש אות א' וברא"ש אין מבואר אי סובר לכתחלה בעי רוב שנים מן התורה או מדרבנן ומדכתב ארי"ף דפסק לקולא דהוה דרבנן וי"ל דאיהו סובר דהוה מ"ה ופסק לחומרא והרשב"א בתה"א ריש שער ב' בית שני אין הכרע שם בדבריו וסבור הייתי לומר דמש"ה כתב הב"י שרא"ש ורשב"א פוסקים כר"מ ושביק לר"ן משום דסובר מדרבנן ומש"ה סגי לכתחלה ברוב א' בעוף יע"ש אלא דלא ניחא לי לומר כן דהרי הביא הרא"ש דרשא דבר קפרא הטיל הכתוב בין בהמה לדגים ולא הביא כלל דרשא דשפיכת דם העוף כחיה ועיין בחדושי הרשב"א ועיין יש"ש ר"פ השוחט סימן א' כתב דהרא"ש פסק לחומרא דמדאמר אבע"א ואבע"א סובר דלא פליגי כלל אלא לפרושי מתני' וכמ"ש הר"ן ורשב"א בחדושיו ומש"ה סיים דעת הרשב"א ורא"ש ור"ן כר"מ היינו דלכתחלה בעינן כל השנים בעוף אמנם הר"מ מה"ת קאמר ואילו הם מדרבנן ואפשר גם הר"מ מדרבנן קאמר ופליג היש"ש על הכ"מ. ועיין רש"י ר"פ השוחט ד"ה אא' בעוף לכתחלה אצרכוה רבנן תרוייהו משמע להדיא דהוה רק מדרבנן וסיים דלמא לא יעביד רובו דחד ועל רובו של א"כ לא פי' אי הוה מדרבנן ובפ"ק כ"א ב' פירש"י דאינו מבדיל בסי' א' דכל הסימן הוה מצוה לכתחלה וסימן ב' אף מצוה לכתחלה ליכא והתוס' ד"ה ואינו מבדיל מקשו דהא לכתחלה בעינן ב' ותירצו דסימן א' הוה עכ"פ במצות שחיטה יע"ש ורש"י אפשר סובר דלכתחלה בעינן כל הסימן מ"ה וסימן הב' רק מדרבנן והר"מ

יפרש כפי' התוספות. ומ"ש הב"י מרש"י כ"א היינו לומר שזה דלא כהר"מ דסובר מ"ה בעינן עכ"פ רוב שנים וא"ש ועיין פ"ת וכר"ו ותב"ש:

ועתה בוא נבוא לבאר דברי הט"ז הביא קושית הפרישה והפר"ח בסימן כ"ג אות י"א הקשה דמה בכך הא מיעוט בתרא דקמא וסימן בתרא שווין המה וליכא שהייה והתב"ש שם אות ח"י כתב דל"ק סובר דדי לכתחלה ברוב ב' בעוף יע"ש ולמ"ש אין צורך להר"מ לזה אלא מ"ה הוא שהיה דמיעוט בתרא דקמא א"צ מ"ה וסי' בתרא בעי לכתחלה מ"ה וכאמור. ותי' הפרישה דיניח שניהם בשוה ואין חילוק בין בהמה לעוף דלא כב"י דכתב דדין הטור דכתב שוחטין בסכין רעה בסימן ח"י מיירי בעוף והט"ז חולק עליו דהב"י שפיר קאמר דבהמה גזרינן דלמא לא יחתוך בשוה משא"כ בעוף דא"נ לא יחתוך בשוה דיעבד ש"ד וליכא למיגזר. וחלק עם הש"ך בסימן ח"י דסובר דאין חילוק בין בהמה לעוף וע"ש והתב"ש בסימן כ"ג אות י"ז תמה עליו דמה בכך שיקדים קצת א' לחבירו כיון שהתחיל בסימן שני קודם שיתחיל מיעוט בתרא דקמא מידי דהוה אחותך מפרקת וסימן ביחד המבואר בסי' כ' עכ"ל ויש ליישב דה"ק שאין לסמוך לכתחלה בבהמה ע"ז דשמא יחתוך במיעוט בתרא דקמא ולא יחתוך בסי' השני כלל כי רוב פעמים אין מוליך הסכין על שניהם בשוה משא"כ בעוף ש"ד כשמונחים בשוה. כתב הכר"ו אות א' לקמן סי' ל"ג כתבתי דבעל נפש יוכל לשחוט הקנה לבד באווזות שמלעיטין ובודק הוושט דלמא במקום שחין שחט. והנה יש ליישב בדין זה בשלמא א"א מדרבנן בעינן בעוף ב' סימנים א"ש דכמו דהם אמרו לכתחלה בעינן ב' סימנים הם אמרו דמיעוט מצוי כמו סירכות הריאה בעי בדיקה ה"ה וושט באווזות שמלעיטין ויכול לעשות זה ולבטל הא מקמי הא דהוה כדיעבד כמו אווזא דר"א דמסמס קועה דמה משא"כ אי אמרינן מ"ה בעינן ב' סימנים כמ"ש הכ"מ בפ"א מה"ש ומיעוט המצוי הוה רק מדרבנן לכתחלה ולא דיעבד דהא גם בריאה אי נאבדה כשירה אף דאנן קי"ל לאסור מ"מ בה"מ כשירה וא"כ י"ל דלא שבקינן תחלה דאורייתא ועבדינן תחלה דרבנן ועיין תב"ש כאן אות א' העלה דמדרבנן בעינן בעוף ב' לכתחלה וצ"ע✍:

סעיף ב

הט"ז כתב מדברי רש"י משמע דבעינן רוב גדול לא רוב מצומצם. כיון דכתב רוב הניכר וניכר וודאי משמע ממש לא במדידה עוד הביא ראיה ממ"ש בהל' ציצית סימן יו"ד ס"ח דבעינן רוב הניכר וע"כ הנראה לכל דאל"כ אכתי איכא מראית העין אלמא רוב ניכר היינו ממש ה"ה כאן ומ"ש ראיה ממרדכי ע"י הנוצה יש לעיין מה כוונתו. והביא ראיה מהא דלענין טריפה אמרי דבעינן רוב הנראה ואי ס"ד דרוב הנראה המוזכר בכ"מ הוא

רוב גדול אמאי אמרו חצי קנה פגום כשר והא ברוב משהו נמי כשר והעלה באין ה"מ יש לאסור ובה"מ יש להתיר ופר"ח אות ג' העלה דמ"ה ברוב משהו הוה רוב בין לענין טריפה ובין לענין שחיטה ומדרבנן בעינן בשחיטה רוב הניכר דלמא לא יעביד רוב כ"א מחצה. והנה מה שהביא ראיה מרש"י שפי' רוב הניכר ואטריפות פירש כן הרי מוכח דמ"ה בעינן רוב הניכר בטריפות כ"ש בשחיטה וצ"ל לפי דבריו לא קאי הכי במסקנא אלא כמ"ש בת"כ וכמה כ"ש חוט השערה ומ"מ להחמיר אנו אומרים בשחיטה בעינן מדרבנן רוב הניכר. אמנם התב"ש אות ב' העלה דספוקי מספקא לן אי הדר ביה רבא ממה דהוה אמר שאני לענין טריפה כו' הלכך ברוב משהו טריפה וה"ה לענין שחיטה סגי או דגמרא קגמיר לה דבעינן לענין טריפה רוב הניכר לטריפה וה"ה לענין שחיטה יע"ש. ולפי דבריו יצא קולא גדולה לומר פסוקת הגרגרת ברובא הוה היינו רוב הניכר ורוב מצומצם הוה רק ספק לא וודאי וא"כ בה"מ יש להקל בס"ס כגון שלא במקום שחיטה משיפוי כובע ולמעלה דלא הוה במקום חזקה דשם אינו אלא טריפה וזה לא שמענו מעולם וח"ו להקל והנה שהה בקנה בעוף שתפש הקנה לבדו בידו לאחר רוב מצומצם כפי הנראה אף לדברי תב"ש הוה דרבנן ממ"נ אי רוב משהו סגי הוה שהה במיעוט בתרא דלא הוה אלא דרבנן לרוב הפוסקים ואי רוב הניכר בעינן א"כ לא מיטרפא ברוב משהו ומ"מ הדברים נראין כמ"ש הפר"ח דמ"ה כ"ע מודים דרוב משהו סגי בין לענין טריפות ובין לענין שחיטה ומדרבנן בעינן בשחיטה רוב הניכר. ובריית דשחט חטאת בשבת בחוץ דמוקי בחטאת עוף אין ראיה דאי בעינן רוב הניכר מיירי שהיה רוב משהו פגום ואי רוב משהו מיירי שהיה חצי פגום ולקמן סימן ל"ד אבאר עוד בזה בעז"ה:

סעיף ג

כקולמוס. עט"ז והנה באלכסון יש ב' פירושים או שהניח הסכין באלכסון או שחתך עובי הסימן באלכסון וזה כשר אף לדידן אמנם כשיני המסרק פי מהרי"ן חבי"ב שחותך בעובי הסימן באלכסון פעם לצד ימין ופעם לצד שמאל וזה כשיני המסרק ובפרישה הקשה דא"א שלא יעשה עיקור כסימן כשיחפוץ להטות הסכין לצד שמאל ומגביה בתוך עובי הסימן א"א שלא יקרע הסכין הסי' וע"כ פי' הוא דה"ק שחותך פ"א לצד ימין ונוטל הסכין מן הסי' וחותך סביב זה המקום שחתך אצלו לצד שמאל וזה כשיני המסרק ולפ"ז לדידן ליתא להאי דינא דשהייה פוסל במשהו מיד שנטל הסכין מן הסימן אבל מ"ש המחבר בס"ג הניח זה המקום היינו שנדחף הסכין ממקום למקום כשר אף לדידן ועיין תב"ש בכאן והנכון כט"ז:

סעיף ד

דלדידן אסור בכל גווני דא"א בקיאין ומיהו ע"י חולי אף הט"ז יודה דאין חוששין ובנה"ך השיג על הט"ז אף בתפס הקנה לבדו לדידן כשר ועיין סימן ל"ג ושם אבאר:

סימן כב

סעיף א

בשעה. עט"ז הביא דברי הד"מ שכתב הר"ן י"מ אם לא שחט כל ב' סימנין בעוף שצריך עכ"פ בשעת שחיטה בשעה שהדם חם כמו ווירידין וכתב הד"מ שא"א נזהרים מפני שלא הזכירו שום א' מהפוסקים ועוד דגם בווירידין לא נוהגין כמו שאבאר למטה. וכתב אח"כ הטעם דמה שמסירין הראש מהעוף הוה כא"א כסברת ר"ת. ולפ"ז היכא שרוצין לבשל העוף שלם עם הראש כמו שעושין בסעודות גדולות כמ"ש הט"ז אות ז' צריך לנקב הווירידים בשעה שהדם חם ה"ה כל ב' סימנין לא דרך חיתוך דהוה שהייה במיעוט בתרא אלא לקרוע ביד או ע"י קוץ. ומיהו למ"ש הד"מ שלא ראה לאחד מהפוסקים שהזכיר זה יש להקל והנה הט"ז השמיט זה רק סיים תי' האחרון בד"מ דבווירידין גופא לא נוהגין כן והיינו שסומכין על סברת ר"ת בהסרת הראש ה"ה רוב ב' בעוף. ועיין סימן ע"ו ס"ג ובט"ז אות ח' שגדולי המורים הם רבינו משולם והראב"ד דאף לרבנן דלא בעי ווירידין מ"מ הסימנין מעכבין דיעבד ובעי א"א ועיין תה"א ס"ח א' ובקצר בית שלישי שער ג' כ"ז ב' דפוס קרימונה הביא דעת גדולי מורים יע"ש ואפשר שמש"ה השמיט הט"ז תי' הא' בד"מ שלא ראה לא' מהפוסקים שהזכירו שהרי התה"א ובקצר הביאו ובטור ע"ו יע"ש וא"כ כל שלא חתך השנים בעוף אף שחתך הווירידין צריך להסיר הראש:

סעיף ב

כדי נטילה. עט"ז שהראה מקום לסימן ס"ה אות ג' ושם הביא דברי הד"מ ששאר חוטין שאסורים משום דם סגי בצלי כ"ק דעבים הם ואין פולטין כ"כ בבשר משא"כ ווירידי הצוואר צריך כ"נ. ומ"ש הט"ז שם דכאן מבואר דהקליפה לא הוה אלא חומרא לא הבינותי דכאן ע"י מליחה קאמר דהוה רק חומרא ובצלי משמע דמדינא צריך נטילה ושם בצלי איירי ואולי סברתו כמ"ש הש"ך כאן אות ו' דאף בצלי הוה חומרא בעלמא לחוש לדעת הרשב"א ומש"ה היקל במליחה דאי מדינא היה צריך בצליה כ"נ ה"ה במליחה עכ"פ כ"ק אלא וודאי בין מליחה וצלי הוה רק חומרא בעלמא דמדינא אמרינן ביה כבכ"פ דלא הוה רק דם פליטה ובש"ך אבאר:

סעיף ג

כעובי אצבע רוחב אצבע. ט"ז ועיין סימן ק"ה ור"ל רוחב אגודל דכ"מ שנזכר בפוסקים אצבע הוא אגודל כמבואר:

סעיף ד

דעה קמייתא סוברת דמליחה קל מצלי ואמרינן כבכ"פ ויש מחמירין סוברים דהוה דם בעין ובבעין לא אמרינן כבכ"פ כמבואר בסי' ס"ט. ומ"מ אף לדידן די בקליפה אף דאנו אוסרים מליחה בס' כיון דהוה רק חומרא בעלמא ועש"ך אות ה' ו' ובסי' ע"ב:

סעיף ה

עט"ז דכתב לדידן בעינן ס' באותו העוף וא"ל בעינן ס' נגד כל העוף דאמרי' איסור דבוק והביא ראיה מסי' ס"ד סי"ב וירצה בזה דל"ת דכאן הווירידין מפסיקין ואין ממהר לבלוע כמ"ש הש"ך אות ח' לז"א דהא בקרום יותרת המבואר לקמן ס"ד וק"ה ס"ח דלא קיי"ל כן והוא מכתבי מהרא"י ז"ל צ"ח דלא סמכינן אהאי שינויא כוליא בחלבא ה"ה דווירידין אין מפסיקין והש"ך חולק וחילק בין קרום דאין מפסיק דדק הוא ועוד טעמא אחרינא דלמא נקרע ע"י משמוש יד משא"כ ווירידין דמפסיקין ושם אבאר עוד:

סעיף ו

כדי. כתב הט"ז דאפי' ליש מחמירין דצריך קליפה במליחה אפ"ה א"צ לשער אח"כ ס' נגד הקליפה דלא הוה אלא חומרא בעלמא כמבואר בסימן ע"ב בהג"ה כמ"ש רמ"א מידי דהוה אדם שבחוטין דהוי רק דם פליטה וא"כ משמע וודאי דלא הוה רק חומרא בעלמא ומש"ה לא בעינן רק נגד החוטין דלא כב"ח שפסק לחומרא במליחה נטילה ובבישול ס' נגד החוטין והנטילה. והנך רואה דסובר הט"ז בבירור דאף דבר שנאסר כ"ק מדינא צריך אח"כ ס' נגדו וחנ"נ ומ"ש בסי' צ"ו דכ"נ לא אמרינן חנ"נ היינו דלא אמרינן שכ"ק תאסור בסמוך לה עד הכל דאין הנאסר יכול לילך יותר מהאוסר יכול לילך שם וה"ה כ"נ שאין אוסרת חברתה בסמוך לה אבל הא וודאי דכ"ק או כ"נ שנאסר מדינא אמרינן חנ"נ וצריך ס' נגד כל הקליפה והנטילה ועיין ש"ך שם ושם אבאר ועיין כאן ש"ך אות יו"ד ומיהו בצלי' דנאסר כ"נ יש לעיין ועיין מ"ש בש"ך אות יו"ד:

סעיף ז

הט"ז האריך ומסיק דוודאי אם לא נחתך הווירידין אסור לאכול העוף שלם עם הראש כמו שעושין בסעודות גדולות אף שבד"מ כתב עוד טעם דאפשר דהלכה כרבנן דפליגי על ר"י מ"מ בהג"ה כאן השמיט זה דוודאי הלכה כר"י אף דיעבד כמ"ש הרא"ש ועיקר ההיתר הוא דסומכין על ר"ת דבהסרת הראש הוה כאבר אבר ולכך וודאי כשראש שלם אסור. ומיהו אי שאלו להשוחט ואמר שחתך הווירידין וודאי מותר הוא ע"כ יש לעשות בסעודות גדולות כן אלא דמן הסתם אי ליתא לשוחט לא אמרינן סתם עוף נשחטו ווירידיו דזה הוה בימיהם שהיו צולין העוף שלם עם הראש משא"כ לדידן דנוהגין להסיר הראש

וע"ז סומכין השוחטים שלא לחתוך הווירידין דאין דרך כלל בזמנינו לצלות שלם הלכך בסעודות גדולות צריך לשאול פי השוחט וכאמור:

סעיף ח

הט"ז מיישב קושית ב"י על בה"ג דעוף הואיל ורוב פעמים צולהו כאחד אף ברוצה לנתחו א"א צריך חתיכת ווירידין דלמא מימלך ובבהמה ברוצה לנתחה א"א א"צ הא מן הסתם אף בהמה צריך. ומ"מ אנן קיי"ל כפסק הש"ע דבהמה מסתם א"צ חתיכת ווירידין אף גדיים וטלאים עיין ב"י ומיהו אם רוצה לצלות שלם גדיים וטלאים צריך א"א ואף למנהגינו שצולין בלא הראש אפ"ה בהמה שצווארה עב אף בגדיים וטלאים צריך לחתוך הצואר לשניים חיישינן דלמא מישתלי כיון שרוצה לצלות שלם ומש"ה צריך חתיכת ווירידין בגדיים וטלאים אם רוצה לצלות שלימים. והנה בזמנינו זה לא ראיתי מי שנזהר לשחוט הווירידים והטעם כמ"ש דא"א נוהגים כלל לצלות עם הראש הוה כבהמה דמנתחה א"א ומ"מ א"י מה היתר יש לעבור לכתחילה ולשחוט רק רוב א' בעוף ולהר"מ ז"ל הוה דאורייתא להכ"מ בפ"א מה"ש גם בבהמה בגדיים וטלאים יש לחוש לגדולי המורים:

סימן כג

סעיף א

כדי. עט"ז. הנה במ"ק הארכנו ועתה ראיתי כי טוב לקצר ואעתיק לך דברי הטור בקיצור מתחלה הביא דעת רש"י שחיטת גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף בשיעור שחיטה ואפשר נמי הגבהה והרבצה כ"א דיליף והיינו כרב ור"י בר חנינא במערבא חולין ל"ב א' והביא דעת הר"ם ז"ל בפ"ג מה"ש הב"ג גסה לגסה כשיעור הגבהה והרבצה ושחיטה. ודקה ועוף כשיעור הגבהה והרבצה ושחיטת דקה והוא כעין פשרה לשיטת הרא"ש וטור. אמנם הר"ן וכ"מ שם וב"י כאן פירשו דפסק כר' יוסי בר חנינא דלא אידכר רק גסה ודקה ועוף כשיעור דקה. אח"כ הביא הטור דעת הרי"ף וז"ל ולרב אלפס לדקה ועוף משערין כדי שחיטת גסה והגבהה והרבצה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל אלא שכתב אע"ג דמשערין כדי שחיטת גסה והגבהה והרבצתה דווקא לבהמה אבל לעוף לא משערין אלא כדי שחיטת בהמה לחוד דלא מסתבר להקל כולי האי לשער כדי הגבהה והרבצת בהמה לעוף עכ"ל. והנה לפ"ז משמע שרי"ף סובר דגם לעוף משערין כדי הגבהה והרבצת גסה והרא"ש הסכים לדבריו בדקה שמשערין בשיעור הגבהה והרבצת גסה ובעוף חולק עליו דלא משער אלא כדי שחיטת גסה לחוד. והקשה דרישה אות ה' דהמעיין ברא"ש יראה להדיא דבין הרי"ף ורא"ש סוברים דהגבהה והרבצה משערין לכל

א' דיליה ובשחיטה משערין לעוף בגסה ע"כ פי' הדרישה דה"ק ולרי"ף משערי' לעוף כדי שחיטת גסה. והגבהה והרבצה של עצמן גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף ומלת גס"ה אשחיטה דסמיך ליה קאי ומש"ה הקדים שחיטה להגבהה והרבצה ורא"ש סובר כוותיה אלא בעוף שובר דלא משערין כלל בהגבהה והרבצה אף בדיליה זה תוכן כוונתו והיינו לפי גרסתו ברא"ש ז"ל במקום כ"י יש לדקדק גורס אל"א שיש לדקדק והם שני פירושים ובטור תופס ג"כ פי' השני ברי"ף וכאמור. ומעתה אבוא לדברי הט"ז:

הנה ציין דבריו על מ"ש המחבר כדי שיגביה בהמה גסה וירביצנה זה דעת רמב"ם ובטור כתב על הרי"ף ורא"ש אין כוונתו דהטור כתב דרי"ף ורא"ש כר"מ דז"א אלא שגירת לשון הוא דעל מ"ש שיגביה גסה כתב דהטור כתב כן לרי"ף ורא"ש דבכולהו ר"ל לדקה ועוף הוה שיעורא כדי הגבהה והרבצה גס"ה וע"ז תמה הדרישה. ואמנם ראוי שתדע דבענין התמיה המה חלוקים כי הדרישה תמה דלרי"ף ג"כ אין משערין הגבהה והרבצה כ"א גסה לגסה ודקה ועוף. ובשחיטה משערין גסה לעוף והיינו כמסקנת הרא"ש כמ"ש אלא שיש לדקדק והעלה דמש"ה הביא הרי"ף להא דמערבא דרבי יוסי בר חנינא שפסק כמותו בשיעור הגבהה והרבצה. והט"ז סובר דמשום הא לא אריא דהטור תופס פי' א' שפירש הרא"ש בדברי הרי"ף עיקר דפסק כר"י ושמואל לגמרי בהמה לעוף ה"ה הגבהה והרבצה ולא הביא הא דמערבא אלא שהם מפרשים טפי הגבהה והרבצה ור' חנינא לא פירש אלא הרבצה וע' מי"ט קמ"ז ב' ד"ה פי' טפי שיעו"ר שהוא ז"ל אינו גורס אלא שיש לדקדק רק כנוסחא ישנה כי יש לדקדק אמנם הט"ז והדרישה גורסים אלא שיש לדקדק יע"ש היטב וא"כ דברי הרי"ף העתיק הטור ז"ל שפיר וכפי הבנת הרא"ש אביו בפי' א'. אלא שהתמיה הוא מה שהעתיק בד' הרא"ש אביו כן דסובר דמשערין לדקה בהגבהה והרבצה של גסה וז"א דרא"ש וודאי סובר להלכה דהגבהה והרבצה משערין לכ"א כדיניה ובשחיטה משערין לכולהו בגסה וכפי' השני שהביא ברי"ף שהרי הביא שם ראי' לזה מדרבי חנינא דאמר כדי שיביא בהמה אחר"ת משמע כיוצא בה גסה לגסה ודקה לדקה וז"ש הט"ז דבאשר"י מבואר הגבהה והרבצה גסה לגסה ודקה לדקה ולא הזכיר עוף משום דברא"ש קיימינן דלית ליה כלל הרבצה בעוף ולא כרי"ף קאי וכאמור ומ"ש רק בשחיטה משערין גסה לדקה לאו דוקא ה"ה עוף לגסה אלא איידי דהגבהה והרבצה נקיט גסה ודקה סיים כן. והגיה הט"ז בטור כן אלא שכתב אע"ג דמשערין כדי שחיטת בהמה והגבהה והרבצה היינו לבהמה ולא לעוף דלא מסתבר לשער כדי הרבצת בהמה. ומחק מלת גס"ה בדברי הרא"ש שבטור וכתב תחתיה מלת בהמה ולפ"ז הרא"ש חולק עם הרי"ף בתרתי דלרי"ף דלעוף משערין כדי שחיטת והגבהה והרבצת גסה וכרבי יוחנן

וכרבי חנינא ולא הביא דברי רבי יוסי בר חנינא אלא משום שמפורש הגבהה והרבצה וכתירוץ א' שברא"ש על הרי"ף ואלו הרא"ש סובר לדינא דהגבה' והרבצה משערין לכ"א בדיליה הא חדא וחולק עליו עוד דעוף אין לו הרבצה כלל אף ש"ע נמי. ומדויקין דברי הטור במ"ש אלא שכתב דלדרישה היה לומר בקוצר ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל אלא שכ' בעוף אין משערין הרבצה כיון שבזה לחוד חולק עליו ולט"ז א"ש דה"ק וא"א הסכים לרי"ף לענין שיעור שחיטה דלעוף בגסה משערין אלא שכ' דאף דמשערין כדי הגבהה והרבצת בהמ"ה ר"ל כ"א כדיניה גסה לגסה ודקה לדקה בשיעור הגבהה והרבצה אבל עוף אין לו שיעור הרבצה אף דיליה והיינו טעמא דהרא"ש פסק כמערבא כר' יוסי בר חנינא לענין שיעור הגבה' והרבצה ורבי חנינא מסייע ליה בהמה אחר"ת כיוצא בה משמע גסה לגסה ודקה לדקה ושיעור שחיטה לא פסק כר"י בר חנינא אלא כרבי יוחנן ושמואל דבהמה גסה לעוף וקאמר שפיר הרא"ש מדלא אמר רבי יוסי ברבי חנינא שיעור כ"א גסה ודקה בשיעור הגבהה ועוף לא הזכיר ליכא למימר דעוף כדי שיעור הגבהה דקה דלא מסתבר להקל כולי האי וע"כ אין לעוף שיעור הרבצה כלל אלא שיעור שחיטה דיליה כמו שחיטה דגסה כמבואר שם וקצרתי. והרוצה יעיין ברא"ש ובמי"ט ובל"ח שם ויבוא על המכוון שבה ואני לאהבת הקיצור שלא ילאה עין הקורא קצרתי ולהבין דעת קדושים דברי הט"ז בכאן הוכרחתי להאריך קצת ועיין פרישה אות וי"ו ודרישה אות ה' ובספר ראש יוסף אבאר באורך ולענין דינא הנה המחבר לא הביא כ"א ב' דעות דעת הר"מ ז"ל דאזיל לשיטתיה בכ"מ וב"י דהרי"ף והר"מ בחדא שיטה קיימי דהרי"ף הביא דר"י בר חנינא שפסק לגמרי כמותו דגסה לגסה בשיעור הגבהה והרבצה ושחיטה ודקה לדקה בשיעור זה ומדלא אידכר עוף ש"מ דעוף בדקה ומה שהביא דרבי יוחנן ושמואל דהם נמי בהמה לעוף היינו בהמה דקה לעוף והביא דעת רש"י וסמ"ג וסמ"ק ומרדכי וש"פ כמו שציין באר הגולה דעוף לעוף בלי הרבצה כלל אלא דלא ידענא כפי הנראה לרש"י וגי' בגמרא מ"ב אמר ר"פ א"ב עומדת להטיל כו' א"כ לרש"י אף בהמה גסה ודקה אין משערין אלא בשחיטה לחוד לא בהגבהה והרבצה עיין ברא"ש ובעל המאור ותה"א כ"ד א' וא"כ המחבר הביא סברת רש"י במקצת ולא בכולו דאלו לדיעה א' בבהמ"ה השיעור בהגבהה והרבצה. ולרש"י הלכה כר"י ושמואל כרב ולא הזכירו כלל הגבהה והרבצה. ואולם בסמ"ג עשין ס"ג אין הכרע די"ל דקאי אעוף שכן משמע דבריו שם דאפירש"י כתב ולא נשער הגבהה והיינו בעוף וכן משמע בב"י ואולם במרדכי ר"פ השוחט כתב ולא קי"ל כר"י בר חנינא דאמר כדי שיגביהנה וירביצנה משמע אף בהמה לא משערין רק שיעור שחיטה ולא הגבהה והרבצה והנה המחבר כתב באין ה"מ יש

לפסוק כסברא שניה ובה"מ כסברא ראשונה והיינו בעוף אמנם בבהמה אף באין ה"מ פוסקים דשיעור גסה לגסה בהגבהה והרבצה ושחיטה ודקה לדקה וסובר דברש"י אין הכרע אף דגריס א"כ כו' מ"מ מה בכך אפ"ה כיון שפוסק כר"י בר חנינא הלכה כמותו לגמרי אף בהגבהה והרבצה כן הוא כוונת המחבר ואף לדידן אין נ"מ לכאורה דהא שהייה כ"ש פוסל אף בבהמה מ"מ יש נ"מ טובא כמו שאבאר באות ב' ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ב

עט"ז שכתב אף לדידן דווקא הגביה ידו או שהה כך הא נדחף ידו ממקום למקום כשר כמ"ש בסימן כ"א שוחט בב' וג' מקומות והרב לא הגיה שם כלל ש"מ דאף לדידן כשר וראוי שתדע דאנן דמחמירין שהייה כ"ש בבהמה ובעוף מ"מ אין החומרות שוות דאלו בבהמה כל ששהה שיעור הגבהה והרבצה ושחיטת רוב וושט ומשהו מקנה עכ"פ דזהו שיעור שחיטת רוב ב' דאם היה חצי קנה פגום כו' כמ"ש התה"ד סימן קפ"ה בעוף דשיעור שחיטת רוב אחד הוא מועט דאם היה חצי קנה פגום והוסיף כו' וה"ה בבהמה כה"ג עיין תב"ש אות ו' ובש"ך אות ג' אבאר בזה א"כ הוה מ"ה נבילה ודאית וכפסק המחבר ואם שהה שהייה מועטת שהגביה ידו מעט וודאי אין בו אפי' ספק איסור תורה כ"א איסור דרבנן מחמת שא"א בקיאין בשיעורין הנהיגו להחמיר בכ"ש. ואם שהה שיעור שחיטה ב' הסימנים בלי הגבהה כלל מדברי הכר"ו יראה דהוה עכ"פ ספיקא דאורייתא ואמנם בה"מ וצורך גדול נוכל לומר דלא הוה כ"א איסור דרבנן ובעוף אף שהה כ"ש י"ל דהוה דאורייתא לסברא הב' דכדי שחיטת רוב א' וכתה"ד דחצי קנה פגום והוסיף כ"ש הוה שיעור רוב א' וא"כ הוה ספיקא דאורייתא ובש"ך אות ח' אבאר בזה ונ"מ במ"ש דאי לא שהה שיעור הגבהה והרבצה בבהמ"ה י"ל דהוה רק איסור דרבנן בה"מ היינו אם ספק שהה כשיעור זה בבהמה עש"ך אות ח' ושם יבואר עוד✍ומ"ש הט"ז דנדחה ידו למטה שרי התב"ש אות ב' פקפק בזה ואמר בעוף יש לאסור ובבהמה להתיר:

סעיף ג

השוחט. עט"ז דוקא בהמה ולא עוף והיינו דיעבד ולכתחל' בעינן בעוף להניח ב' סימנים יחד ובבהמה אף זה אסור לכתחלה כמבואר בדבריו סימן כ"א אות א' ודע דהא דמשערין שיעור שהייה מ"ה כדי שחיטת רוב הסימנים כתב התב"ש אות וי"ו דמשערין באדם בינוני וסכין בינוני לא באותו אדם ואותו סכין והביא ראיה מבוררת מדאיבעיא השוחט בסכין רעה והא באותו סכין ע"כ אין שוהה במיעוט בתרא דקמא כמו שחיטת רוב סימנים באותו סכין אלא ע"כ לאו באותו סכין משערין רק בינוני. והכר"ו אות ג' ג"כ העיר בזה. ויש לדחות זה דידוע דקנה קשה הוא מוושט שיש בו טבעות שהן עצמות

ולפ"ז אם שחט קנה תחלה כי כן דרך לשחוט הקנה תחלה ונתעכב מיעוט בתרא של קנה היינו מחצה פחות משהו כשיעור מחצה של וושט ותרי משהו של קנה ושל וושט כי כבר ביארנו שיעור רוב הוושט ומשהו של קנה אם היה חצי קנה פגום כמ"ש תה"ד קפ"ה וכמו שאבאר בש"ך אות ג' ומש"ה נקיט סכין רעה דביפה חותך קנה מהר כמו וושט וא"כ שפיר הוה שהייה וכבר ידעת שיש הפרש אי הוה שהייה מ"ה או רק מצד המנהג שאנו מטריפין ויש כמה נ"מ וצ"ע:

סעיף ד

אין שהי' בקנה עט"ז והנה מלשון המחבר ורמ"א משמע וודאי דבקנה לא שייך שהייה במיעוט קמא כלל מידי דהוה אחצי פגום וכמ"ש בחולין כ"ט מתוספתא שחט חצי גרגרת וגמרה לאחר זמן כשר ולדידן דאסור שהייה במיעוט קמא דקנה מחשש שמא נגע בוושט ואם תפס הקנה לבדו כשר כמבואר ובשהה במיעוט בתרא דפסקינן לחומרא כתב מהרש"ל פ' השוחט סי' ט' דהוה רק מדרבנן וכן דעת הרשב"א בתה"א כ"ד א' מטעם גזירה אטו קודם רוב ואף בקנה בעוף ליכא למיגזר אטו קודם רוב מ"מ לא פלוג וגזרינן אטו וושט ולפי"ז אי יש ספק אי שהה במיעוט בתרא כשיעור שהייה גמורה נמי יש לצדד להקל אף דפסקינן לחומרא אף דהוה דרבנן כמו שתמה התב"ש באות ט' צריך לומר הטעם דתיקו אף בדרבנן להחמיר אף דכמה פעמים פסקינן לקולא בתיקו דרבנן שאני הכא דאיכא נמי חזקה בהמה בחייה אף דבספיקא דדינא או בעיא דלא איפשטא לא שייך אוקמיה אחזקה כמו שאבאר בסי' כ"ט וע"ש בפר"ח מ"מ יש לחלק בין תיקו בשחיטה לשאר איסורין וא"כ יש לצדד אי ספק לו אי שהה במיעוט אחרון כשיעור שהייה דהוה נמי ס"ס ומ"מ להלכה ח"ו לומר כן ועיין לבוש ס"ה כתב דשהייה במיעוט קמא דקנה פסול אף דממ"נ אי עביד רובא נגמר שחיטה ואי לא מידי דהוה חצי קנה פגום מ"מ הואיל דרך שחיטה נעשה אסרינן לה וכן וושט במיעוט בתרא מה"ט אסור ביאור דבריו נראה לי דמן התורה אין לאסור אלא מדרבנן בבהמה מיעוט קמא אטו רוב קנה והוה שהייה בין קנה לוושט ואף בעוף ממ"נ מ"מ גזרינן אטו בהמה ולא הוה גזירה לגזירה וז"ש ומה"ט בוושט אסרינן במיעוט בתרא וה"ה קנה במיעוט בתרא אלא וושט יש לגזור בעוף ג"כ אטו קמא כמ"ש הרשב"א וי"ש לרש"י ומיעוט בתרא דקנה בעוף אטו בהמה כו' וראיתי להתב"ש שהקשה דברי הלבוש אהדדי דבסי' כ"א ס"ה כתב דאם תפס הקנה לבדו וחתך מחצה כשר והא הוה שהייה יע"ש ולדידי י"ל בסימן כ"א לא מיירי דרך שחיטה כמו קורדם או שאר דברים דלא גזרו כ"א דרך שחיטה ולפ"ז דרך שחיטה בקנה ותפס הקנה לבד יש לעיין ביה אי שהה במיעוט קמא להתיר.

ועיין ש"ך אות ט"ו ונראה באין ה"מ יש לאסור ובה"מ יש לצדד ולהקל אף שהתב"ש האריך להחמיר מ"מ הרי רוב האחרונים משמעות להקל וכדברירנא✍:

סעיף ה

הט"ז הראה מקום לסימן ס"ז אות ב' ושם נאמר דכאן לאחר שמזנק ויצא כל הדם שרי הא מיד כל קירוב מיתה אסור והש"ך שם אות ט' כתב דווקא לתחוב סכין בלב אסור דרוב דמים נגררין אחר הלב משא"כ להכות על ראשה יע"ש. ובעוף אינדי"ק שמתיזין ראשו לאחר שחיטה מיד בקרדום אם ע"י ישראל הוה שהייה במיעוט בתרא ועיקור דסכין פגומה ודרסה וע"י עובד כוכבים יש להתיר וכן כתב השמ"ח ותב"ש כאן ועיין ס"ב ומ"מ משום מבליע דם נראה לאסור ואף למ"ש התב"ש דחתיכה ומליחה מהני וצלי שאנו מולחין לצלי מהני ע"ש מ"מ אם אוכלו שאין נצלה כ"צ עדיין יש חשש ובסימן ס"ז אבאר. וע"כ יש למנוע להתיז מיד רק אחר שמזנק הדם היטב כמ"ש הט"ז ומכל מקום צריך ליזהר שישחוט כל הב' סימנים דלא ליהוי שהייה במיעוט בתרא או ע"י עובד כוכבים וכאמור:

סעיף ו

ושוחט. עט"ז הנה דין זה העתיק המחבר מר"מ ז"ל פ"ג מה"ש הביאו בטור והיינו שוודאי לא שחט כ"א מיעוט קנה ושהה וספק לו אם נגע בוושט או לאו ישחוט במקום אחר וה"ה אם ספק אם שחט רוב הקנה או לא. והנה הב"י נתן טעם דלא ישחוט במקום ששחט תחלה או דיבוא להקל או עצה טובה כו' והט"ז לא ניחא ליה דוודאי לא יבוא להקל מספיקא גם עצה טובה לא ניחא ליה לתפוס הקנה לבדו דהא אף כשישחוט במקום אחר צריך לתפוס הקנה לבדו דאי ישחוט גם הוושט שם משהו טריפה דחיישינן שגמיד ושמא במקום נקב הא' שחט כו' ע"כ פי' דאסור לעשות כן שלא יקרע הקנה יותר וזה יסבור שנשחט ויבוא לידי איסור ועוד עצה טובה אם הוא מסופק אי שחט רוב וא"כ אי יגמור כאן השחיטה וימצא נקב בוושט יטריף בחנם מה שא"כ כששוחט במקום אחר ורואה שנשחט במקום הא' הרוב אף ניקב הוושט שם כשר. והנה אם ברי לו שלא שחט רוב כ"א מיעוט הקנה ליכא עצה טובה כ"א טעם א' שמא יקרע הקנה ויבוא לידי איסור. ולדידן דא"א בקיאין בבדיקת הוושט אין נ"מ בכל זה ויש לראות בתפס הקנה לבדו ויודע בבירור שלא נגע בוושט לשיטת הש"ך ס"ס כ"א דלא חיישינן לנקיבת הוושט ואפשר הט"ז יודה לו א"כ אם שחט בעוף הקנה וא"י אם שחט רוב או לאו כיצד עושה לגמור כאן השחיטה א"א שמא שחט הרוב והוה שהיה במיעוט בתרא ואף דספק שהיה במיעוט בתרא יש להכשיר מ"מ וודאי לכתחלה כה"ג אסור ע"כ ישחוט במקום אחר

הרוב ואח"כ יבדוק כאן אי שחט הרוב טריפה דהוה שהייה במיעוט בתרא ואי לא שחט במקום הא' הרוב ובמקום ב' שחט הרוב כשירה וכ"ת שהייה במיעוט בתרא לא שייך אלא כששחט במקום הא' דהוה שתי שחיטות ולא כששחט במקום אחר הא ליתא דאפי' הגרמה אסור במיעוט בתרא כמבואר סימן כ"ד בהג"ה רק עיקור סימנין במיעוט בתרא יש להכשיר וכמו שאבאר שם ועוד מדלא מצינו תקנתא לעוף ששוהה למות עד שיכנה ולא לשחוט במקום אחר ועוד דמה טעמא דגזרינן אטו במיעוט ראשון א"כ וודאי אין חילוק בין שוחט במקום א' או במקום אחר דהוה שהייה במיעוט בתרא ע"כ יעשה כמ"ש✍וזה שייך גם בבהמה כיון שתפס הקנה לבדו יש תקנה זו ונ"מ טובא לדידן כה"ג ובש"ך אבאר עוד בזה:

סעיף ז

הט"ז האריך והעלה במריטת הנוצות דלא הוה אלא מטעם גזירה אין להחמיר אלא ביצא דם. ובחתך העור במקצת ויצא דם או כל העור ולא יצא דם אסור. ולפ"ז מ"ש רמ"א ברישא חתך ויצא דם היינו מקצת העור עיין ש"ך. והתב"ש אות כ' והש"י ח"ב השיגו על הט"ז מגמרא יומא מ"ח מדם הפר ולא מעורו אלמא דיש דם בעור יע"ש ובה"מ דעת הב"ח ושאר אחרונים להקל בנוצה אף שיצא דם או לצורך ולעני בד"ח ובש"ך אבאר:

סעיף ח

עט"ז בבהמה יש תקנה לבדוק העור אח"כ בפנים ולא בעוף ומ"מ אם יש שחין וגרב על העור ישחוט במקום אחר ויבדוק בפנים במקום השחין אם לא ניקב מעבר לעבר כשר ומשמע מדבריו דאם ניקב מעל"ע טריפה אף דהוה ס"ס שמא ע"י חולי ושמא לא ניקב הוושט אפ"ה אסור מטעמא דס"ס במקום חזקה לא מהני דכל שניקב הוושט במקום שחיטה הוה פסול בשחיטה וכבר הארכנו בזה בספר גינת וורדים בשו"ת שם ועיין ט"ז סימן מ"ט אות ג' שם הטריף אף בקורקבן כה"ג מטעם שכתב רמ"א בל"ג ס"ג אם יש ספק ע"י חולי או קוץ טריפה ובנה"ך סימן ל"ג ומ"ט כתב שאני וושט דשכיח שינקוב גם החיצון יע"ש ולפ"ז מחוץ לפנים דלא שכיח ליכא האי סברא אמנם כבר כתבנו שם בס' ג"ו דהש"ך טעמא יהיב למילתא אף שהנקב בתורבץ או למטה ממקום שחיטה דשם לא הוה אלא טריפה מש"ה כתב דשכיח אבל במקום שחיטה אף מבחוץ כל שיש גרב מעל"ע על העור אסור ולא מהני ס"ס במקום חזקה כמבואר סק"י וכן אם נקרע מקצת העור בידי אדם ל"ש בעוף לומר דנקרע מקצת כמו בשחט דלא אמרינן דרק מקצת חתך בעוף ואסור נ"ל✍:

סימן כד

סעיף א

מפני שראיתי פירושים רבים ויש בהם קושי ההבנה מוכרח אני להאריך בכאן:
תנן חולין למ"ד ב' היה שוחט והתיז הראש בב"א אם יש בסכין מלא צוואר כשירה היה שוחט והתיז ב' ראשין אם יש מלא צוואר א' כשירה ומסיק בגמרא מלא צוואר חוץ לצוואר ובעינן שיהא בסכין מלא ב' צווארין וכשמתכוין השוחט לשחוט בהבאה א' או בהולכה א' כשירה אף דנשחט בחצי סכין כיון שיש לו ריוח. הנה יש בזה שלשה ציורים.הציור הא' הוא דבעינן שיתחיל מן ראש סכין ממש מצד הפנימי של צוואר הנשחט ויעביר כל הב' צווארים של סכין עד חוץ לצוואר לגמרי ולא ישאר בתוך הצוואר כלום הסכין וזה חומרא גדולה הציור הב' שיתחיל מן ראש הסכין בצד הפנימי של צוואר ויוציא מלא צוואר מהסכין לצד חיצוני דצוואר ומלא צוואר הב' של סכין ישאר בתוך הצוואר וזה קיל מציור א'. הציור השלישי הוא שיניח מלא צוואר דסכין על רוחב מלא צוואר הנשחט ויוציא אותו מלא צוואר דסכין לחוץ לצוואר ומלא צוואר הב' של סכין יהיה נשאר תוך צוואר הנשמט וזה קולא גדולה. הצורה השלישית היא שיטת הש"ך באות ג' כמ"ש שם בעזה"י. והט"ז כפי הנראה בחר לו ציור השני כמו שאבאר והתב"ש בחר לו לדינא ציור א'. ולשון המשנה אם יש בסכין מלא צוואר כשירה יורה כבחינה הב' או ג' דלצורה ראשונה היה לומר אם יש בסכין מלא ב' צווארים אבל באומרו מלא צוואר יורה דדי כשעבר חוץ לצוואר הנשחט מלא צוואר מהסכין או שהתחיל בקצה או שהניח מלא צוואר של סכין על הצוואר הנשחט והוציא מלא צוואר דסכין לחוץ כאמור:
וזה לשון הרא"ש על היה שוחט ב' ראשין אם יש כמלא צוואר א' פירוש כמלא צוואר חוץ לשני צווארין אבל אם אין בסכין אלא מלא ב' צווארים אם ברי לו שהוליך ולא הביא הפנימית כשירה דבהולכת שחיטה היו מלא ב' צווארים ואם לבדה היתה כשירה לא נפסלה בשחיטת אותה ואת חברתה ואם בהבאה שחט החיצונה כשירה ועיין שם בל"ח קמ"ז כתב דגבי פרה אדומה ילפינן הכא בגמרא ר"ל רבינו הרא"ש שגירת לישנא דפרה דאמרינן ושחט אותה ולא אותה וחברתה נקיט נמי הכי. ור"ל דלא תימא כיון דא' נדרסה גם השניה פסולה וכדעת הר"ן לז"א דלא נפסלה בכך. ויש בדברי הרא"ש ז"ל ששה פרושים כמו שאבאר:
הפירוש הא' הוא פי' הב"י וכפי מה שהבין הט"ז בדבריו דמתחיל לשחוט בראש הסכין ממש בצד פנימי דפנימית והוליך עד שבא מלא צוואר דסכין דהיינו מראש סכין עד אמצע סכין ברוחב צוואר דחיצונה ומלא צוואר שאצל הקתא של סכין נשאר תוך רוחב

הצוואר הפנימית דההחיצונה פסולה שאין לה אלא מלא צוואר א' והפנימית כשירה שהרי יש לה מלא ב' צווארים כפי הצורה השניה לעיל ואה"נ שאם הוציא מלא צוואר של סכין לצד חיצוני דחיצונית ומלא סכין של קתא נשאר בתוך צוואר דחיצונה שתיהן כשירות אלא אורחא דמלתא דמסתמא נשאר מלא צוואר של סכין לצד הקתא בתוך הצוואר פנימית ובהגהות פרישה אות ב' הקשה אמאי הא בידו להוליך כל הסכין וכשירה ואין זה קושיא דאה"נ אלא כיון שהוא מתכוין במזיד שלא יעבור על החיצונה כ"א חצי סכין דפסולה כיון ששחט בהולכה לבד ובהובאה לבד הוה איפכא ואני אבאר לך מה שאנו אומרים פנימי דפנימית או חיצונה דפנימית או פנימי דחיצונה או חיצוני דחיצונה הוא על דרך זה דפנימית קאי על בהמה שהיא קרובה לשוחט וחיצונה קאי על בהמה שהיא מרוחקת לצד חוץ וחיצוני ופנימי קאי על צד הצוואר של בהמה כמו צד ימין וצד שמאל בנשחט:

הפירוש הב' הוא רנ"ש במ"ש (הוא ר' נתן שפירא בעל מבוא שערים פירוש על שערי דורא) הביאו הפרישה אות ב' דחיצונה קורא מה שקרובה לשוחט ופנימית מה שקרובה לכותל או לאשפה דמסתמא אצל כותל או אשפה הוא שוחט. ומניח הסכין על רוחב הצוואר אם הוליך והניח מלא ב' צווארין של סכין על ב' צווארי הנשחטים הוליך ולא הביא שעבר כל הסכין עד שסוף הסכין שאצל הקתא היא בצד פנימי דפנימית ר"ל אצל הבהמה שקרובה לכותל כו' וכפי הציור הב' לעיל אז הפנימית כשירה והחיצונה שקרובה לשוחט פסולה שלא העביר עליה כ"א מלא צוואר א' דסכין ואין בידו להעביר יותר והוא מתכוין לשחוט בהולכה לבד. ושני פירושים האלו דחה הט"ז. פי' הב"י דמה פסקה דאם הוליך כל הסכין היה גם החיצונה כשירה ופי' הדרישה דפנימית משמע ליה ההיא דקרובה לשוחט לא ההיא דקרובה לכותל:

הפירוש הג' הוא פי' הב"ח וכפי מה שהבין הט"ז בדבריו וכפי מה שהבנתי אני בדבריהם וכמו שאבאר. דוודאי התנא שאמר השוחט שני ראשין כאחת היינו בשעה וברגע א' נגמר שחיטת רוב שניהם בשוה ולפיכך אם אין אלא מלא ב' צווארים בסכין והוליך והתחיל לשחוט בראש הסכין ממש בצד פנימי דפנימי א"כ כשהוליך מלא צוואר א' של סכין על פנימית הרי נשחטה במקצת והחיצונה לא נשחטה עדיין כלום ואח"כ כשהעביר מלא צוואר של סכין על חיצונה הרי נשחטה הפנימית בהכשר כפי הצורה השניה לעיל וגם החיצונה נשחטה הרוב בשוה עם הפנימית הרי נדרסה החיצונה דאין לה אלא מלא צוואר א' של סכין ואי דהעביר הסכין אח"כ על החיצונה תו לא נשחטו שניהם בשוה. וכ"ת דנשחטו בשוה דהיינו לאחר שעברו כל הב' צווארים של סכין מהפנימית מצד לצד

דהיינו שהוליך מראש הסכין ממש בפנימי דפנימית עד שהגיע סוף הסכין ממש אצל הקתא לצד חיצונו דפנימית אכתי נדרסה החיצונה דהא חזינן דהפנימית לא היה די לה בסכין זה כ"א שהעביר עליה ב' צווארי הסכין לגמרי והחיצונה נשחטה בהעביר מעליה מלא צוואר א' דסכין ומלא צוואר ב' נשאר בתוך צוואר הנשחט אף דבעלמא די בכך כפי הצורה השניה מ"מ הא חזינן דלפנימית לא היה די בכך וכאמור. וזה דווקא אם התחיל מראש הסכין ממש. הא אם הניח מלא צוואר של סכין על רוחב צוואר הפנימית היו שתיהן כשירות. דהא כל אחת מהנשחטים העביר עליה מלא צוואר א' מהסכין מראש לסוף ומלא צוואר הב' של סכין נשאר בתוך השניה ומשכחת שפיר שניהם נשחטו בשוה ברגע א' כפי הציור הב' לעיל. והקשה הט"ז א"כ בשלש צווארים נמי אמאי שניהן כשירים בהתחיל מקצה הסכין ממש אצל פנימי דפנימית א"כ נגמר שחיטתו בשוה הרי החיצונה נשחטה במלא צוואר א' שהעביר מעליה והב' נשאר בתוכה והפנימית לא נשחטה אלא בג' צווארים ב' העביר מעליה והשלישי נשאר בתוכה א"כ חזינן דחיצונה נדרסה. והנה מ"ש הב"ח בהכרח להביא עוד בחיצונה הוא לכאורה מיותר ונראה ליישב עם קושית הט"ז עליו דוודאי בשלש משכחת בהוליך שהתחיל בראש הסכין ממש והעביר על הפנימית מלא צוואר א' ואז לא שחט כלל הפנימית רק העביר אותו מלא צוואר מראש הסכין עד מחצה על החיצונה נמצא נשחטו שניהן בשוה הפנימית והחיצונה ואז העביר אותן ב' צווארים של סכין הנשארים על שתיהן יחד משא"כ באין לסכין אלא מלא ב' צווארים לא משכחת לזה דא"כ איך הוכשר הפנימית. ואי תימא הא הוה שהייה י"ל מדינא דגמרא וודאי לא הוה שהייה אלא כשיעור הגבהה והרבצה ורוב שנים. ועיין מ"ש התב"ש אות ג' ויבואר בסמוך:

הפירוש הרביעי הוא פי' תב"ש בדברי הב"ח למה שפי' דברי הרא"ש ז"ל דמניח ב' ראשין על קרקע שוה וכשאין בסכין אלא מלא ב' צווארים נמצא כשהעביר על הפנימית מלא צוואר נשחטה מקצת והחיצונה לא נשחטה עדיין כלום ואח"כ כשמעביר מלא צוואר על החיצונה ע"כ מעביר מלא צוואר השני גם על הפנימית דהא עדיין לא היה לה כ"א מלא צוואר אחד ואם כן כשחותך בשוה החיצונה והפנימית על כרחך נדרסה החיצונה דמקום הסכין בפנימית נמוך הוא דחתיכה במקצת והחיצונה גבוה עדיין מקומה וודאי דורס הוא אף שהעביר כל הסכין אח"כ על החיצונה כבר נדרסה היא בפעם ראשון משא"כ כשיש בסכין מלא שלש צווארים אז כשהעביר מלא צוואר אחד בפנימית הוציא הסכין ושחט החיצונה מלא צוואר אחד ואח"כ בב' צווארים הנשארים חותך שניהם בשוה דשהייה אין כאן דלא הוה שיעור מדינא דגמרא יע"ש והנה אם נאמר שהט"ז הבין

כן בדברי הב"ח אלא שהוקשה לו בשלשה נמי ע"כ חותך בפנימית דאל"כ הוה שהייה א"כ מאי האי דכתב הט"ז למה היה די לה בחלק מועט מן החיצונה גם יתר דברי הט"ז יראה לפרש כפי מ"ש בפירוש הג' כן הביא הט"ז בב"ח:

הפירוש החמישי בדברי הרא"ש ז"ל הוא פירוש התב"ש וז"ל דבעינן שיעביר כל הב' צווארים של סכין מצד זה לצד זה. והיינו כפי הבחינה הא' שכתבנו לעיל וא"כ בג' צווארין שפיר שהתחיל בראש הסכין ממש בפנימית דפנימית והעביר הסכין עד שיצא ב' צווארים לצד חיצוני דחיצונית ומלא צוואר ג' נשאר בתוך החיצונה דהשתא פנימית נשחטה הרוב במלא ג' והחיצונית במלא ב' כפי הצורה ראשונה שזכרנו לעיל אין בכך כלום די"ל עור והסימנים דפנימית קשים מחיצונה משא"כ כשאין אלא מלא ב' צווארים ממ"נ אם כשהעביר כל הסכין מהפנימית נשחטה הרוב והחיצונה ג"כ הרי נפסלה החיצונה כפי הציור הא' דבעינן שיוליך כל הב' צווארים מצד זה לצד זה ואם עשה כן הרי לא נגמרה שחיטתן כאחת והתנא אמר השוחט ב' ראשין כאחת משום הכי החיצונה פסולה יע"ש זהו הנראה לי לפרש דבריהם ועתה אבוא לפרש דברי הט"ז:

הפירוש הששי הוא פירוש הט"ז ויש בו דברים צריכין ביאור הנה הניח הנחה דמ"ש התנא השוחט ב' ראשין כאחת משמע בפעם אחת נגמר שחיטת הרוב של שניהם וזה אמת ויציב. אמנם במ"ש ועוקר כוונת התנא לאשמועינן דאין מה שבתוך הצואר בחשבון עד שיעברו ממנו לכאורה יאמר דה"ק דקשיא מה אשמועינן התנא דאם יש ג' צווארים דכשר פשיטא דהא יש לכ"א ב' צווארים אלא דה"ק התנא השוחט ב' ראשים כשירה אף דהניח מלא צוואר א' על הפנימית והוליך על שתיהן ונשחטו יחד בשוה כשרים שתיהן ולא אמרינן כבחינה השלישית דאם הניח מלא צוואר א' על הנשחט והוציא אותו מלא צוואר לחוץ ומלא צוואר ב' נשאר תוך הצוואר כשירה דאז הוה חיצונה פסולה דמיד שהעביר מלא צוואר אחד מהפנימית להחיצונה נשאר תוך הפנימית מלא צוואר ג' ונשחטה כהוגן וע"כ החיצונה נדרסה שהרי נשחטה בשוה ולא היה לה כ"א מלא צוואר א' ואי דהוליך אחר כך גם על החיצונה זה לא הוה בשוה לכן אמר התנא דכשירה כה"ג כיון דבעינן גם בפנימית שיעביר כל אורך הצוואר השני כיון דהניח מלא צוואר אחד על הפנימית וכיון שכן בשעה שעוברים מפנימית ב' צווארים נשחטה החיצונה כהוגן בשוה ממש עם הפנימית דגם לחיצונה יש ב' צווארים א' עבר מעליה והב' נשאר בתוך צוואר חיצונה וכשירה בין בהניח ב' צווארי הסכין על ב' צווארי הנשחט ובין בהניח מלא צוואר א' על הפנימית וכאמור. אבל בהתחיל בקצה הסכין בצד פנימי דפנימית זה לא יצויר שתהיו שניהם בשוה וכשרים שניהן כי מיד שעבר מלא צוואר אחד מפנימית

ובא לתוך חיצונה ומלא צוואר ב' בתוך פנימית א"כ מיד נשחטה הפנימית כפי הבחינה הב' והחיצונה עדיין לא. אבל קשה דבמלא ב' צווארים נמי משכחת שניהם כשרים כה"ג שהניח מלא צוואר א' על הפנימית א"כ לא מיתכשרא הפנימית עד שיוציא כל אורך הסכין לצד חיצוני דפנימית כפי הצורך הב' א"כ גם חיצונה כשירה דנשחטה בשוה ברגע א' עם הפנימית דבשעה שעבר כל הסכין מהפנימית עבר אחיצונה מלא צוואר א' והב' נשאר בתוך הצוואר. ואין לומר דט"ז סובר כפי הציור השלישי לעיל דאם הניח מלא צוואר על הנשחט והוציא אותו מלא צוואר לחוץ והשני נשאר תוך הצוואר די וכמ"ש אות ג'. וא"כ א"ש מ"ש הט"ז דבג' צווארים לא משכחת אלא שהניח ב' מלא צווארים על ב' צווארי הנשחטים דאי בהניח מלא צוואר על הפנימית א"כ מיד שעבר מלא צוואר אחד מעל הפנימית ובא לתוך צוואר חיצונה כבר נשחטה הפנימית ואם החיצונה נשחטה עמה בשוה הרי נדרסה ובמלא ב' צווארים כה"ג הפנימית כשירה כפי הבחינה השלישית. אם כן קשה מה דכתב הט"ז במלא ב' צווארים אם הניח הסכין על ב' צווארי הנשחטים שתיהן פסולות ואי דהביא ולא הוליך כל אורך הסכין ליכא למימר הפנימית כשירה והחיצונה פסולה דהא לא היה שחיטתן בשוה ולא שייך לומר השוחט ב' ראשין כאחד וקשה והא משכחת שפיר בשוה ופנימית כשירה והחיצונה פסולה כי מיד שעבר מלא אורך הצוואר לצד פנימי דפנימית הפנימית נשחטה כהוגן והחיצונה נדרסה דלא היה לה כי אם מלא צוואר אחד שהיה בה מתחלה והעביר ולמה לא משכחת שנגמר שחיטת שניהן בשוה וכאמור כאן:

אמנם כן צריך לומר דסובר כי מדרך הוא שמניח ב' מלא צווארים על ב' צווארי הנשחט או שמתחיל בקצה הסכין ממש והשתא ה"ק דבג' צווארין משכחת בהניח מלא ב' צווארים על צווארי הנשחטים וכשרים שתיהן ולא במתחיל בקצה דא"כ בהולכה החיצונה פסולה ובהובאה הפנימית פסולה אלא במניח ב' צווארים על ב' צווארי הנשחט. משא"כ במלא ב' צווארים א"א לאשכוחי שתיהן כשירות דאי בהניח ב' מלא צווארים על ב' צווארי הנשחטים ולא הוציא כלל לצד חוץ שניהם פסולות ואי התחיל בקצה א"כ הוליך ולא הביא הפנימית כשירה ובהבאה החיצונה כשירה וקמ"ל התנא דה"א דכה"ג כשרים שתיהן כקושית הפרישה הא הסכין ארוך מלא ב' צווארים וליהוי כשר בשחט מלא צוואר א' קמ"ל דאין מלא הצוואר מה שבתוך החיצונה נחשב לכלום ובעינן שיעביר ממנה כל אורך הצוואר כפי הבחינה הב' ואז לא הוה ב"א כ"א זא"ז דכבר נשחטה הראשונה קודם השניה וכאמור משום דכיון דבדעתו היה בשעה שיוגמר שחיטת הפנימית יהא נגמר חיצונה בשוה וברגע א' א"כ הוה כתפס הסכין במזיד בידו

ולא לגמור החיצונה כ"א במלא צוואר א' ומש"ה החיצונה פסולה וכן להיפך בהבאה כו' החיצונה כשירה והפנימית פסולה. וז"ש הט"ז מתחלה ועיקר כוונת התנא לאשמעינן דאין מה שבתוך הצוואר בחשבון עד שיעבירנו ממנה היינו שיתכוין השוחט שיעביר כל אורך צוואר ב' דסכין עד שיבוא אורך צוואר ב' לתוך צוואר חיצונה ואז כשירה אף אם לא נשחטה אלא במלא צוואר א' כי לפעמים הסכין חד וחריף כמ"ש הרא"ש ז"ל ומ"ש הט"ז ביש מלא ג' צווארים כשהביא מלא צוואר א' אז נשחטו שניהם היינו לאחר שהעביר על זו עוד מלא צואר א' ועל זו מלא א' כפי הבחינה הב' לעיל ושניהם נשחטים בשוה. ומיהו וודאי דאשכוחי משכחת שיהיו שניהם נשחטים בשוה ושניהם כשרים בין בסכין מלא ג' צווארים ובין בסכין מלא ב' צווארים אלא דהתנא מיירי בהניח מלא ב' צווארים על ב' צווארי הנשחט או שהתחיל לשחוט בקצה הסכין כי כן הוא מדרך וסדר האדם ומ"ש הרא"ש דהוליך ולא הביא הפנימית פסולה ובהביא החיצונה פסולה היינו שמתחיל בקצה ולזה קשיא ליה לט"ז דהא הוה ליה לומר דומיא דג' שהניח ב' מלא צווארים על ב' צווארי הנשחטים וכשהולך כל הסכין הפנימית פסולה והחיצונה כשירה וכשהביא החיצונה פסולה והפנימית כשירה וכציור רנ"ש במ"ש. והא לא ניחא ליה לט"ז לפרש כרנ"ש במ"ש ממש דחיצונה קורא אצל השוחט ופנימית אצל הכותל לז"א דא"כ לא היו שניהם נשחטות בשוה וב' דומיא דג' דהיינו בשוה ואי כציור רנ"ש במ"ש לא היה נשחטה הפנימית בשוה עם החיצונה וכשהוליך דהרי מיד שהעביר הסכין מעל הפנימית נשחטה לגמרי שהרי הוליך רק פעם אחת והחיצונה לא נגמרה עד שהעביר מעליה כל אורך הסכין מצד לצד זהו הנלע"ד:

ולענין דינא פסק בש"ע דשניהן פסולות מאחר דא' נדרסה ע"כ גם השניה נדרסה וכרשב"א ור"ן עיין פר"ח ותב"ש ובש"ך אבאר עוד בזה בעזה"י:

סעיף ב

רוב. עט"ז שהקשה מפירש"י בשוחט מעורף שפירש"י גופא דפסולה שחותך מפרקת קודם משמע הא אח"כ כשירה ויש להקשות ממתני' גופא איך יפרש לדעת ראב"י דמאי איריא מעורף דהא בדלא אהדר מוקי לה התם. והפרישה ודרישה באות א' הוקשה לו באמת ממשנה שלימה ואי די"ל בלא מתכוין לכך א"כ גם רש"י מיירי כן כמ"ש בסי' א' אות ח'. ויש ליישב משום דבמשנה י"ל הפסול הוה מטעם שהייה דודאי איירי בדאהדר סימנים לצדדים בשוה עם העורף ויכול לחתוך שניהם בשוה הסימנים והעורף גם יכול לחתוך הסימנים קודם רוב מפרקת אלא דמ"מ הסימנים רכים הם ונדחים ויש לחוש שחתך פ"א הבשר ועצם ולא הסימנים כלל ומתני' בעוף מיירי דשיעור מיעוט הוא לרב

דאמר עוף לעוף בלי הגבהה ומשהו הוה בחצי קנה פגום עיין לעיל סי' כ"ג ועי' בסי' כ' בט"ז אות ז' במה שמחולק עם הב"ח ולכאורה יראה דאם חתך הבשר שבמפרקת עם הסימנים בשוה גם הב"ח יודה דכשר דהא בגמי דאוסר תה"ד היינו דוושט מתוח והגמי אין מחובר שוהה יותר בחתיכת הגמי משא"כ בבשר המפרקת אלא דפליגי באי חתך בבשר לחוד לאחר חתיכת קצת וושט דלהב"ח אסור ולהט"ז שרי מהראיה שהביא משוחט בב' וג' מקומות כיון דעוסק בשחיטה הוא. ולהב"ח אסור. אלא דיש להביא ראיה מהא דכתב הש"ך בסי' כ"ג אות י"ז בשם הרוקח אם שחט בוושט ושביק ושחט לקנה ואחר כך גמר הוושט כשר משמע משום דעוסק בשחיטת הסימנים תמיד הא בשר שבמפרקת אין מענין השחיטה כלל ואין כאן מקומו להאריך ומ"מ ממתני' לא הוה קשיא כ"כ וכדאמרן דהוה מפרשינן מטעם שהייה מש"ה הקשה מפירש"י דמוכח בהדיא דווקא חתך המפרקת קודם טריפה הא חתך אח"כ כשירה. ומיהו האחרונים ז"ל כתבו דמצי לומר דמשנה איירי בלא כוון לכך הא מתכוין לחתוך המפרקת ואומר שע"י כן הוא מתירה אסור ואני מתוספתא הביאה הדרישה בסי' א' אות א' היה שוחט והתיז הראש בב"א אם נתכוין לכך פסולה. ואני אין יודע רמז מתוספתא זו דאיירי בדרסה ומה דתנן אם מתכוין לכך הוא כפירוש הרא"ש ז"ל דבהוליך לחוד איירי ולא היה בסכין מלא ב' צווארים דהשתא אם נתכוין לשחוט בהולכה לחוד טריפה הא לא נתכוין לכך אף שאירע שהתיז בהולכה לחוד כשירה דפעמים חריף כמ"ש מהרי"ן חביב הביאו הב"י דאפילו באיזמל כ"ש כשר וכמו שאבאר בש"ך אי"ה ומ"ש הפרישה בסי' א' אות א' דלשון מתכוין לכך אינו מיושב א"י למה לא כדכתיבנא. ולענין הלכה העלה הט"ז דאין להחמיר מספיקא אפילו איתא לפנינו א"צ לבדוק ואי שחט רוב המפרקת היינו רוב החוט בה"מ יש להקל עי' מ"ש בש"ך מזה ומ"ש על הרשב"א דהטעם משום דם כתב עליו הט"ז דהוה כלא נשחט דבריו מגומגמים קצת וכוונתו דמנא ליה להתיר ע"י חתיכה ומליחה כיון דהתורה אמרה דמבליע דם אימא דלא מהני כלל מליחה אף ע"י חתיכה והוה כדם האיברים שפירש:

סעיף ג

חלדה. הוא לשון הטמנה ע"כ נקראת חולדה בלשון זה המטמנת עצמה בארץ כן הוא בגמרא פ"ק דחולין דף כ' עכ"ל הט"ז מדבריו יראה דחלדה מלשון כיסוי והטמנה וע"ש כך נקרא חולדה כן לפי שהיא מטמנת עצמה בארץ אמנם בדף כ' ב' שם ד"ה חלדה כחולדה הדרה בעיקרי בתים יש לומר דחלדה נגזר משם חולדה ואין הכרע וז"ש הט"ז

הוא מ"ש רנ"ש הביאו הפרישה אות א' יע"ש. ויש שם ט"ס וכצ"ל ויש לזה סמך מחץ מה חץ בגלוי:

התב"ש אות ט"ו חקר מה הוא החלדה שאסרה תורה אם שיהא השחיטה מגולה בשעת שחיטה או שיהא הסכין מגולה ונ"מ אי כיסה מטלית על צד העב ומקום השחיטה נראית מצדדי הסכין וכתב דהא דכורך מטלית על הפגימה ורא"ם אוסר אף בנכסה ראש הסכין התם לכתחלה וכריכת מטלית לא הותר אלא דיעבד ועוד דכאן ליכא למיגזר דיבוא לשחוט במקום המטלית דאין ראוי לשחיטה וגם אינו נחשב מהסכין לצורך שחיטה עכ"ל הנה הב"ח פוסל אף דיעבד אם ראש הסכין מכוסה בעור הביאו הש"ך אות ט' א"כ איך יתרץ הא דכריכת מטלית אלא שאני רואה דאדרבה מהב"ח ראיה דעיקר החלדה שהסכין מכוסה דהא במקום השחיטה מגולה וע"כ לא פליגי שאר אחרונים עלה דב"ח אלא כיון דבמקום שחיטה מגולה הסכין הא אם במקום שחיטה הסכין מכוסה אף שביה"ש נראה מגולה מצדדי הסכין אפ"ה הוה חלדה ובע"כ כריכת מטלית כיון שהסכין קשור שם מב' צדדין הוה כקתא שלו. ומיהו מהא דלא יניח השוחט אצבע על הסכין אין ראיה כלל להא ועי' תוס' חולין כ"ב ד"ה מפני כתבו דלא איירי בסכין רחבה משמע דעיקר חלדה היא מה שנכסה הסכין לא מה שאין מקום השחיטה נגלה וע"ש רש"י ד"ה הא מיגליא באופן שאין הכרע. ועי' בכר"ו באות ג' השיג על הט"ז דהתוס' בד"ה מפני שהוא מחליד כתבו דחלדה הוי מלמטה למעלה אף שנגלה ואנן קיי"ל הכי עכ"ל כוונתו קשה להולמו ואולי יאמר דאם אחז בסימנים והוציאן חוץ למפרקת וחתך מלמטה למעלה הוה חלדה כמ"ש התוס' אף שמגולה השחיטה והסכין דהכי אגמרי' רחמנא דוקא מלמעלה למטה שחיט ואף בצדדין ולא ממטה למעלה ולענין דינא שניהם בספק הך דינא ודינא דתב"ש צ"ע✍:

סעיף ד

ויש מי כו'. עט"ז דהקשה מבעיית רב אושעיא הושיט ידו למעי בהמה וע"כ בלא הוציא ראשו איירי דאל"כ מהני שחיטה דהוה כילוד וא"כ הוה חלדה ובנה"ך תי' בעיית רב אושעיא באת"ל דתחת מטלית כשר וכן פירשו שאר אחרונים עוד כתב בנה"ך דלא הוה חלדה דהוה אמו כבית שלו ועוד כיון דלא יצא לאויר העולם לא פסל ביה חלדה. יראה לפרש שנתכוין למ"ש הכה"ג כאן בהגהות ב"י אות כ"ה דביצא לאויר העולם כיון שאפשר לשחוט בלי כיסוי אסרה תורה משא"כ במעי אמו א"א בענין אחר יעו"ש. ודע דלעיל ס"ס י"ד כתב הג"ה דהושיט ידו ושחט במעי אמו פסולה יראה דהוה וודאי דס"ס לאיסורא שמא תחת מטלית פסול ושמא לא מהני שחיטה אלא בדיצא לאויר העולם

ואם ס"ס להקל משוה כוודאי היתר כ"ש להחמיר וב' בעייות הוה ס"ס כמו שיתבאר לקמן ובקונטריס הספיקות ואף לדידן במטלית פרוס כשר מ"מ מדנתן הלבוש בסי' י"ד טעם דהוה חלדה ע"כ סובר דהוה כמטלית הקשור ע"ג צווארם וא"כ הוה ס"ס לאיסורא והא דהשמיט הר"מ ז"ל הך בעיא דהושיט ידו למעי בהמה ולכתוב עליה דהוה וודאי י"ל דאיהו לשיטתיה דסובר ס"ס דשרינן בעלמא הטעם דבכל ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן אסור הלכך כי איכא עוד ספק הוה ספק דרבנן להקל וזה להיתרא הא לאיסורא לא שייך זה ולא סובר דס"ס מטעם רובא וכבר התבאר זה בס' גינת וורדים ע"ש. אלא דלענין כיסוי הדם ואו"ב וודאי אין להקל דלא הוה רק ספק ומ"מ לענין אם נתערב בשאר אין להתיר אף בה"מ כה"ג עיין בסי' ק"י בש"ך ושם אבאר בענינים אלו:

סעיף ה

ויש לחוש כו'. עט"ז דהעלה להלכה כש"ע דלא כב"ח שאוסר דיעבד אם ראש הסכין מכוסה אמנם אם במקום ששוחט מכוסה וודאי אף דיעבד אסור וכמ"ש הש"ך אות ט' ומש"ה צריך ליזהר לכתחלה שלא יתכסה במקום שחיטה:

סעיף ו

מיעוט הא'. עט"ז והנה ראוי לבאר כאן קצת באורך. דע שעל בעיא דהחליד במיעוט סימנים יש בו פירושים רבים ואבארם. הפי' הא' הוא פירש"י לאחר ששחט הרוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה החליד מיעוט הנשאר כמו בשהייה לעיל. הפי' הב' הוא פיר"ת הביאו תוס' חולין ל"ב ד"ה החליד דמיבעיא ליה אם תחב הסכין תחת מיעוט קמא דקנה ושחט הרוב מלמעלה למטה בחלדה מיבעיא ליה אפילו לאמרי בי רב תחת עור א"י הכא איפשר דכמאן דפסק דמי ולא פוסל א"ד פסולה וע"כ דהעור היה חתוך. הפי' השלישי הוא ג"כ של ר"ת שתחב תחת מיעוט קמא ושחט המיעוט מלמטה למעלה בחלדה מי גמירי שהייה דווקא ברוב הסימן ולא במיעוטו ומשכחת ליה בקנה כמ"ש בפי' א' א"נ בוושט שחתך מצד זה ברוחב הסימן וכן בהיקף מצד הב' ואח"כ תחב הסכין ושחט השליש בחלדה. ולפ"ז אמאי לא פירשו כפשוטו ששחט מיעוט סימנים בחלדה כגון בין סימן לסימן או תחת העור ושחט מיעוט בחלדה מהו ויראה לפרש דה"ק דאף בכה"ג הוה בכלל ספק דל"ת דשמא המיעוט כמאן דחתוך דמי ושמא כי גמירי חלדה במידי דמנבלה ביה כמו לענין שהייה אפ"ה בכלל הספק ולפ"ז ה"ה וכ"ש אם שחט בין סימן לסימן שתחב הסכין ושחט מיעוט בחלדה הוה ספק. הפי' הד' הוא פי' הב"י בר"מ ז"ל פ"ג מה"ש ה"י שחט מיעוט סימנים בחלדה וגמרו שלא בחלדה הר"ז ספק נבילה ופי' הב"י וכ"מ כפשוטו בין סימן לסימן מי גמירי שהייה וחלדה דווקא במידי דמנבלה ביה כו' והנה הטור פי' בר"מ ז"ל כפי' הב' של ר"ת ולכאורה אין נפקא מינה לדינא אלא

שהטור מצייר כך והב"י כפשוטו. אמנם כן ראיתי שיש הבדל גדול כפי מה שלמדתי מתוך דברי הפר"ח אות כ"ה דר"ת בפי' הב' ה"ק דוודאי אי החליד בין סימן לסימן אפשר דהוה חלדה ול"ד לבעיא דשהייה דכי גמירי במידי דמנבלא משא"כ חלדה אלא דמיבעיא החליד תחת מיעוט קמא ושחט ממטה למעלה מי אמרינן כיון דאין מיעוט זה מעכב דאי שחט שאר הרוב בהכשר ושבק להמיעוט א"כ לא הוה ג"כ חלדה משא"כ אי הכניסו הסכין בין סימן לסימן ושחט מיעוט בחלדה כיון דהסכין מכוסה בסימן שלם או ברוב וודאי הוה מה ששחט בחלדה חלדה גמורה. הפירוש החמישי הוא פי' הר"ר אושעיא שהחליד תחת מיעוט בתרא דקמא ושחט סימן הב' מי אמרינן דהמיעוט כמאן דליתא דמי או הוה חלדה. הפירוש הששי הוא פי' הריב"ז סי' קפ"ז הביאו הכ"מ בפ"ג מה"ש וכמו שהבנתי אני בדבריו דאם שחט רוב של סימן ראשון והחליד המיעוט בתרא של סימן ראשון מהו אף דמיעוט בתרא של שני סימנים אין פוסל דרסה חלדה כיון שאין זקוק תו לשחוט עוד משא"כ כאן זקוק עוד לשחוט סימן ב' הכי אגמרי' רחמנא באם זקוק לשחוט שלא יהיה פסול באמצע שחיטה אף במיעוט בתרא דקמא והמעיין בריב"ש יראה לדייק בהדיא דא"א לפרש כדבריו כ"א כמ"ש ושוב ראיתי להב"ח בכאן שהבין כן דברי הריב"ש כדכתיבנא יע"ש. וראיתי להכנה"ג בהגהות ב"י אות ל"א כתב דריב"ש מפרש פי' ב' בר"מ כפירוש ר' אושעי' ואני תמה איך העביר עיניו ח"ו ממאי שכתב הריב"ש בהדיא כדברי וממ"ש הריב"ש דומיא דפי' המפרשים בשהי' במיעוט סימנים ואי כפירוש הר"ר אושעי' אמאי לא אמר כפי' הר"ר אושעי' אלא החליד באותו מיעוט גופא ועוד דאי שחט סימן הב' תחת מיעוט בתרא דקמא מהו זה שכתב הר"מ ז"ל ג"כ שחט מיעוט סימנים בחלדה והא שחט רוב סי' ב' בחלדה. והכנה"ג גופא דחה דא"א לפרש כפי' א' של ר"ת דהא מיעוט סימנים קאמר וא"כ מה"ט א"א לפרש כפי' הר"ר אושעיא ג"כ ומ"ש הר"מ ז"ל סימנים לשון רבים דקאי או אקנה או אוושט עיין בריב"ש שמפני זה עשה כלומר ע"ש ואולי כוונתו כפירוש הר"ר אושעיא בשהיה דהיינו בסכין רעה ששהה במיעוט בתרא דקמא הכי מפרש הר"מ בהחליד ובאותו מיעוט וז"ש הריב"ש דומיא דפי' המפרשים בשהייה במיעוט סימנים. סוף דבר הכל נשמע דבר"מ ז"ל א"א לפרש פי' א' של ר"ת דשחט מיעוט בחלדה קאמר ולר"ת שחט הרוב בחלדה ומה"ט נדחה גם פי' הר"ר אושעיא להעמיס בדברי הר"מ ז"ל כמ"ש גם פירש"י א"א שהרי גילה דעתו בפירוש דדרסה אין פוסל במיעוט בתרא כמ"ש שם הי"ג וכמ"ש הכ"מ דלמד מדין שהייה מתוספתא ה"ה חלדה אין פוסל דוודאי דרסה וחלדה שוין המה ואין לחלק כלל. ונמצא לא נשאר לפרש כ"א שלש פירושים פי' ב' של ר"ת כפי מה שהבין

הטור או כפי' הב"י והכ"מ או כפי' הב' של הריב"ש סימן קפ"ז כאמור. והנה היה נראה לפרש האיבעיא בשחט מיעוט קמא או חצי וושט והחליד מיעוט קמא דקנה מי אמרינן מידי דהוה אחצי קנה פגום א"ד בתחילת שחיטה כשירה משא"כ באמצע שחיטה ועיין בריב"ש כתב שזה וודאי נבילה משום דמפרש איבעיא בע"א אלא שאני רואה דא"א לפרש כן בר"מ ז"ל דא"כ מאי מיעוט סימנים לשון רבים ובש"ך אות ח"י אבאר באורך:

ועתה אשוב לבאר דברי הט"ז. הנה המחבר כתב תלתא בבי. בבא א' פי' הטור בר"מ והוא פי' ר"ת בפי' הב'. בבא תנינא פי' הר"ר אושעיא. בבא שלישית הוא כפי' הב"י בר"מ דמיבעיא ליה מיעוט בחלדה מהו והא הוה דומיא דראשונה דאם תחת מיעוט קמא וחתך מלמטה למעלה הוה חלדה כ"ש כאן ותי' דכאן תחת העור וה"א דווקא לעיל דחתך מלמטה למעלה גרע טפי משא"כ כאן ולא הבינותי אמאי לא בהחליד בין סימן לסימן ושחט מיעוט קמא בחלדה מלמעלה למטה וזהו שמוסיף וי"ל דאה"נ אלא דרבותא קאמר דאפילו תחת העור דהוא גופא ספק אפ"ה אם גם מיעוט החליד תחת העור הוה בכלל ספק. וראיתי להדרישה אות ז' דבבא ג' הוא כפי מה שהבין הב"י בר"מ שהחליד בין סימן לסימן ואחריו החזיק התב"ש אות י"א יע"ש וכתב דקמ"ל דלא הוה אלא ספק נבילה ועל פי' הט"ז כתב דחלוקה זו לא נזכר בשום מקום הנה מ"ש דחלוקה זו לא נזכר בשום מקום האמת אתו ובגמרא ודאי א"א לפרש בעיא דהחליד מיעוט סימנים תחת העור א"כ היה צ"ל באת"ל תחת העור כו' אמנם במ"ש דקמ"ל דאף זו הוה ספק ור"ל דל"ת דווקא תחת מיעוט קמא דאיפשר דאין המיעוט מעכב כ"כ משא"כ תחת סימן שלם ושחט מיעוט בחלדה הוה ודאי. אמנם תמהני וכי המחבר דייק בלישניה בין ספק לוודאי והלא מסתם סתום והא לא הזכיר כלל אי ספק הוויין כל אלו ואמאי לא פי' דאשמועינן אף ששחט ממעלה למטה ובבא א' השמיענו דל"ת דהמיעוט כמאן דחתך דמי ומ"מ לדינא הכל בכלל ספק נבילה דלא גרע מתחת העור כמ"ש הב"י. ויש לראות דודאי גריעי מתחת העור כמו שצידד ר"ת גם לפי' הר"ר אושעיא תחת העור הוה חלדה דא"א בע"א אם לא בחלדה משא"כ תחת מיעוט בתרא דקמא דהא אי בעי הוה חתך לב' בלא חלדה וי"ל ממ"נ אי האיבעיא לכ"א מהפירושים א"כ עלתה בתיקו ואי איבעיא כפי' הא' א"כ לאינך צדדים נשאר הסברא החיצונה דלא גריעי מתחת העור ובשלמא אי הגמ' מצדד בזה דאיפשר דגריעי א"כ אפ"ה הרי עלתה בתיקו משא"כ הסברא החיצונה ודאי נותן דכל אלו לא גריעי מתחת העור והוה כולהו ספק:

הלח"מ בפ"ג מה"ש הניח בצ"ע אמאי תחת מטלית הוה ספיקא הא הוה ס"ס שמא עור כשירה ואת"ל פסולה אפ"ה שמא מטלית כשירה. הנה תפס במושלם דשני בעיות הוה

ס"ס עיין ב"י סי' נ"ט בגלודה ואיפשר דהתם לשיטת הר"מ כתבו דסובר ס"ס משם א' הוה ס"ס כמבואר מדבריו בהל' א"ב מהא דפתוי קטנה רצון הוא מחמת קושיות התוס' בסוגיא דפ"פ יע"ש א"כ ה"ה ב' בעיות ובקונטריס הספיקות יבואר. ומיהו אי ס"ס במקום חזקה לא מהני וכ"ש להר"מ דטעם ס"ס דהוה ספק דרבנן וזה לא שייך במקום חזקה אלא דכבר כתבנו דספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא מהני במקום חזקה דבשביל זה לא ישתנה הדין ובסימן כ"ט ולמ"ד וק"י אבאר (ומיהו להר"מ פ"ט מט"מ י"ל ס"ס בעיא דלא איפשטא הוה מ"ה והוכיח לפי' דמש"א הוה ס"ס דאל"כ אמאי הניח הגמ' בתיקו דהא מותר הוא וז"א) ואין להאריך:

סעיף ז

וגמר. הט"ז הביא לשון הטור דאף למאן דפוסל שהי' וחלדה במיעוט בתרא בהגרמה מודה. ומאן דפוסל הוא הריב"ש ורא"ש מכשירין בהגרמה דלאו מקום שחיטה הוא דלא כרש"י שפוסל אף הגרמה במיעוט בתרא כרבנן טרופאי ומיהו אנו נוהגין כדעת הגה"ה דפוסלין אף הגרמה במיעוט בתרא ואף בה"מ אנו מחמירין דקבילו עלייהו במדינות אלו כמ"ש התב"ש אות ח"י. ומ"מ יש הבדל דאלו שהי' דרסה חלדה יש חשש דררא דאורייתא מבעיא דלא איפשטא לפירוש התב"ש ולפי' הרשב"א עכ"פ מדרבנן ובהרגמה רק מצד המנהג לחוד. ואם שחט רוב סימן א' בבהמה והגרים אותו המיעוט ושאר דיני דרסה וחלדה אבאר על נכון בש"ך אי"ה:

סעיף ח

מהלחי. עט"ז דהמחבר משמע דווקא שניטל התורבץ או הקנה מבשר שבלחי הוא דפוסל כשאין המיעוט במקום א' שלם הא ניטל הסימנים עם הבשר מהלחי אף ניטל כולו כשירה וזהו הדין בסימן ל"ג ניטל הלחי התחתון כשר ולא חילק בין אם המיעוט מחובר וכן כתב הש"ך כאן אות כ"א אמנם בטור משמע דאם ניטל הלחי כולו טריפה. והתב"ש העלה להלכה להחמיר ככל הפירושים דאם ניטל הסימן מבשר טריפה אף שהמיעוט שלם במקום א' ואם ניטל מהלחי או אם נדלדל שאין המיעוט שלם במקום א' טריפה וסימנים שנפרקו זה מזה באורכן ברובן או שהסימן נפרד ממקום חיבורו בצוואר ברוב אורך בכל אלו נותנין חומרי נבילות וחומרי טריפות עכ"ל חומרי טריפות לענין או"ב וה"ה כיסוי הוה ספק טריפה ומכסה בלא ברכה וחומרי נבילות לענין איסורין מבטלין ושאר ענינים:

סעיף ט

ונשמט. במחבר לא נזכר או נשמט ובטור כתב או נשמט וכתב הפרישה בשעת שחיטה ע"י שחיטתו ונשמט מעצמו וקרוב לזה פי' הט"ז ואין חילוק בין שעת שחיטה לקודם לכן כמ"ש בש"ך:

סעיף י

אבל בחייו כו'. עט"ז והתב"ש אות כ"ו והכר"ו אות י"א הבינו בדבריו דה"ק דאיסור יוצא דאסור מבשר בשדה חמור הוא דלא מצינו ליה כלל תקנה מה שא"כ אמ"ה דמצינו ליה לפעמים תקנה בשאר בהמות והקשו עליו דאשתמיט ליה דברי הרשב"א בחידושיו ובתה"א דאיסור יוצא לאו טריפה דאל"כ מה מיבעיא ליה דחלב טריפה אסור והכר"ו תי' דאם אין עיקור טריפה א"כ יכול להיות דהדר ברי' יע"ש. ולא הבינותי. מ"מ כ"כ דלא הדרא ברי' לאו בידו לשחוט הוא ואין היתר לאיסורו ומי נימא דיתרפא ועיין מ"ש בסימן י"ד והתב"ש כתב דהמחבר השמיט דחלב מותר דלא פסיקא ליה דאיפשר עיקור טריפה כרש"י דעיקור המצוי בה"ש היינו סכין פגום ולא הבינותי דהא הש"ע קחשיב בסימן כ"ג כל טבח שא"י ה"ש כו' ועלה קאי עיקור כיצד דמשמע דמפרש עיקור דרב יהודה וע"כ אין טריפה דאל"כ נהי דהלכתא דהוה נבילה כמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן מ"מ א"א לפרש כן דאיך אמר כל טבח שא"י ה"ש דא"נ לאו נבילה אי א"י דעיקור טריפה אסור לאכול משחיטתו ולמה חשיב לעיקור בהדי אינך:

הן אמת שלכאורה דברי הר"ב כאן קשין עם מ"ש בסימן כ"ה והוא כמו שאגיד דאם עיקור המנוי בה"ש שנעקרו מהלחי כבה"ג למה חשש רב לכך דכל טבח שא"י ה"ש ולמה לא מוקמינן ארובא ונהי דאין עיקור טריפה מ"מ רוב ב"ח אין סימנים שלהם עקורים בשלמא לבה"ג דאיהו לשיטתיה דסובר דצריך לבדוק אחר שמוטה כמ"ש הש"ך סימן כ"ה אות ב' דהוה מיעוט המצוי ודמי לריאה דאוסר בה"ג אם נאבדה משא"כ הר"ב דכתב לקמן שא"צ לבדוק אחר שמוטה א"כ למה הצריך רב לומר דבעינן שידע דעיקור פוסל ולמה אסור לאכול משחיטתו ולא סמכינן ארובא דרוב אין עקורים. ועוד היה איפשר לומר דאף אם נאבדה הריאה שרי מ"מ אסור לאכול משחיטתו דסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא מדרבנן וכ"ת אמאי לא בדקינן אחר טריפות ניקב הוושט ופסוקת הגרגרת במקום שחיטה דהוה חזקה בהמה בחייה ולא מהני שחיטה ביה י"ל דהוה מיעוטא דמיעוטא טריפות כמ"ש אדונינו מהרש"א ז"ל בחולין י"א א' אתיא מפרה יע"ש משא"כ שמוטה הוה מיעוט המצוי ולו יהא דלא הוה מיעוטא דמיעוטא מש"ה אסור לאכול משחיטתו. וא"כ הר"ב לכאורה מזכה שטרא לבי תרי דכאן כתב דחלב שרי וע"כ משום דעיקור המצוי בה"ש הוא שמוטה ואמאי יהא אסור לאכול משחיטתו והא סמכינן ארובא ואף

אי איתא לפנינו א"צ לבודקו (כמ"ש סי' כ"ה). והנה על המחבר לק"מ דכאן כתב עיקור כיצד משמע שזהו המנוי בה"ש ולקמן סימן כ"ה לא כתב דצריך לבדוק אחר שמוטה י"ל דמ"מ סובר דצריך לבדוק אחר שמוטה ומ"מ סובר ג"כ דהחלב אסור דהוה טריפה כדעת רש"י והא דהזכיר שם עיקור מה"ש דאי לאו מה"ש היה מותר לאכול משחיטתו דסמכינן ארובא ככל טריפות משא"כ כשהוא מה"ש תו הוה ליה חזקה בהמה בחייה והוה פלגא מדרבנן. האמנם כבר כתבנו בס' גינת וורדים דמיעוט טריפות לא הוה מיעוטא דמיעוטא ולדברי הר"ב יש ליישב בדוחק דמסתמא לא חיישינן שמא שחט בסימנים עקורים דא"א לשמוטה שתעשה שחוטה והוה לא שכיח משא"כ טבח שא"י ה"ש חיישינן שמא תפס בסימנים אלא דא"כ הוה להר"ב לומר דאם תפס בסימנים צריך בדיקה אחר שמוטה וצ"ע וכעת לא מצאתי ישוב לזה ועיין מ"ש בסימן כ"ה בעזה"י:

סעיף יא

הא. הט"ז האריך וכוונתו דלא כב"ח דאוסר עיקור כ"ש היינו שרוב הסימן מחובר בלחי ומיעוט נעקר וחילק בין שעת שחיטה אוסר בכל שהוא ולפי דבריו א"ש מ"ש רמ"א ואנו נוהגין להטריף כל עיקור בין במיעוט קמא הנה לשון כל עיקור ובין במיעוט קמא יורה כב"ח דכל עיקור היינו אפילו משהו שנעקר בשעת שחיטה ומיעוט קמא דאי נעקר רוב והמיעוט אין במקום א' איך יצויר שהמיעוט קמא דקנה נשחט בעיקור והשאר שלא בעיקור וכבר עמד בזה התב"ש אות כ"ז ותי' דרמ"א קאי אעיקור דסכין פגומה יע"ש וזה דוחק דלא מוזכר כאן כלל כ"א בסימן ח"י. ואם היינו אומרים דהט"ז השיג אהב"ח דמדינא אין להחמיר בנעקר המיעוט בשעת שחיטה והראיה מתוס' חולין ט' שהוכיחו דעיקור לא הוה טריפה דאל"כ איך חשבם בה"ש ומה קושיא והא בשעת שחיטה בכ"ש הוה נבילה. ומ"מ לדידן כתב רמ"א שפיר דמחמת מנהגא אנו מטריפין עיקור כ"ש בשעת שחיטה כמ"ש הש"ך אות כ"ג וכמו שאבאר שם דא"כ איך השיג הט"ז על הגהות שחיטות דלמא ממנהגא אוסר אלא ש"מ דסובר דאף מנהגא ליכא ובש"ך אות כ"ג אבאר ומ"ש דפסוקת הגרגרת ברובא ר"ל כמו פסוקת הגרגרת ברובא טריפה אף שלא בשעת שחיטה ה"ה אם נעקרו ממקום חיבורן בלחי בדבר שעושה טריפה שאין המיעוט שלם לא מהני ביה שחיטה אם אירע כן בשעת שחיטה. ויש לפרש ג"כ כפשוטו שסובר הט"ז כהר"ן בשם הרמב"ן דאם נפסק הגרגרת ברובא בשעת שחיטה דהוה נבילה וקודם שחיטה הוה טריפה ובש"ך אבאר וכאן אין להאריך:

סעיף יב

ומיד. עט"ז הביא דברי הרשב"א ואף לבה"ג דאין עיקור טריפה אלא שאין שחיטה מועלת בסימנים עקורים יש לחלק כן כשהמיעוט שלם במקום א' חיבור יפה כשירה

משא"כ כשהוא מדולדל הוה כאלו כולו נפסק ואין שחיטה מועלת בסימנים עקורים מכל דהמיעוט כמאן דליתא דמי:

סעיף יג

הר"ז פסולה. עט"ז בשם מהרי"ק שורש ל"ה דאפי' אמר השוחט שלא הרגיש א"א נידע כיון דמכוסה בעור מלמעלה במקום חיבורו בלחי. וכל שלא בדק ותוקף אגודל א"א לידע ומש"ה הוה ספק נבילה:

דע דהלבוש סי"ז כתב דמש"ה אסור דאין כח בפירכוס להשמיט הסימן וכתב ומיהו השוחט נאמן שלא היה שמוטה דע"א נאמן באיסורין כ"ש כאן דרוב מסייע ליה עכ"ל. הנה תלה הדבר דאין כח בפרכוס כו' ואמת מהרי"ק שורש ל"ה כתב דאין כח בפירכוס אמנם כתב וז"ל דהא טבל ועלה דודאי הסברא לתלות שאחר מיכן היה אפ"ה כל להוציא מחזקה לא מהני כ"א ברי לי כ"ש כאן דכמה מפרכסים שאין סימניהם נשמטין הרי דמחמת כ"ש קאתי עליה וה"ה אם היה כח היה אסור דומיא דטבל ועלה וכן הוא בהדיא להמעיין היטב בדבריו וכן העלה השמ"ח סכ"ב ותב"ש אות ל"א אפי' משמשו ודחקו שיש לתלות אין תולין וכבר הארכנו בענין כיוצא בזה בס' ג"ו בשו"ת א' יע"ש. וכתבנו שם דמ"מ נראה מן התורה אית למימר רובא וחזקה רובא עדיף ומדרבנן הוא דאסור ולקמן סימן כ"ה אבאר עוד בזה. אלא שיש לראות מהראיה מייתי מהרי"ק מטבל ועלה דהתם ליכא רוב נגד החזקה משא"כ כאן דלא הוה כ"א איסור דרבנן לכאורה וכבר העיר בזה חכם א' בזמנינו וכתב לי כן דל"ד לטבל ועלה וכבר כתבתי כן בשו"ת א' בס' ג"ו דההיא דכל ספק בשחיטה כפי הנראה לכאורה לא הוה אלא מדרבנן ומ"מ הנך רואה שהדין אמת שהרי מהרי"ק אומר בפירוש כן שכל ספק בשחיטה אפי' איכא למיתלי אין תולין. ומיהו הא יש לעיין דהיכא דהדבר שקול או אפילו יש קצת לתלות מ"מ הוה תרי חזקות חזקה דהשתא וחזקה דבהמה בחייה דאיפשר דעדיף מרובא (עיין תוס' חולין י"א דנפיק מפרה והתם חד חזקה)ומ"ש הלבוש וכ"ש דהרוב מסייע משמע דבלא"ה היה מהימן הלשון דחוק דע"א אין נאמן נגד חזקה היכא דאין בידו א"ל דרוב מסייע ועיין מ"ש בסמוך:

סעיף יד

מיהו. עט"ז והתב"ש אות ל"ב כתב שאין להתיר דמה ראיה שמעקירה בא לכאן דלמא ע"י פרכוס בא לכאן אלא דמהרא"י איירי שבדק השוחט ותקף אגודל ואח"כ נמצא שמוט נאמן השוחט ול"ת היכא דאיתחזק ואין בידו אין נאמן. וכ"ה במהרא"י בפסקיו סימן ר"ה וז"ל ואין לומר דלא הוה בידו י"ל דהרוב מסייע ליה והביא עוד שם טבל ועלה באומר ברי לי אף דהיה חזקת איסור וצ"ל לדבריו דזה מיקרי בידו לבדוק מקודם ולעיין יפה

ומסתמא עיין והסיר מכל חציצה והביא ראי' אף דאיכא ריעותא עכשיו וחזקת איסור כל שבידו נאמן הוא וחידוש דין הוא זה דאפילו בתרי חזקות כמו חזקת דהשתא והעמיד טמא אפ"ה כל שבידו נאמן הוא דאל"כ אמאי מהימן וכ"ת לעצמו אדם נאמן כשיודע הבירור עי' תוס' כתובות כ"ב ופני יהושע שם מ"מ אף אי כן אנו היאך נותנין לו טהרות כו' ועיין בלחם חמודות דף קמ"ח אות ל"ג הביא דברי מהרי"ק שורש ל"ה וכתב הטעם דאין כח בפרכוס להשמיט הסימן וראיה מטבל ואיך הביא ראיה מטבל והתם אפי' יש לתלות אין תולין וה"ה כאן אפילו היה סברא גדולה אין מוציאין מחזקה אלא בראיה ברורה ועי' עוד שם ולקמן סימן כ"ה ול"ד אבאר באורך:

סעיף טו

הר"ז. עט"ז הביא בשם מהרש"ל דהאידנא אפי' בלא תפס אסור ולא ידענא למה הביא דברי מהרש"ל והא המחבר אומר בפי' כן דבדיקה מהני בלא תפס והאדינא אפילו לא תפס לא מהני בדיקה דא"א בקיאין בהקפה להקל ועיין יש"ש בפרק השוחט סימן ט"ז ופא"ט סימן כ"ח מ"ש בזה:

סעיף טז

שיביא. עט"ז ור"ל דלקמן מהני הקפה באותה בהמה עצמה היינו באותו סימן גופא אם נמצא נפסק הגרגרת וא"י אם קודם שחיטה חותך עוד במקום אחר שאם קרע הא' מאדים יותר הרי דודאי נקרע קודם שחיטה ומש"ה מאדים יותר ואם שווין כשירה דקרע הא' לאחר שחיטה כמו הב' משא"כ הכא דהגרגרת נמצא שמוט וא"י א"כ מה מהני אם יחתוך הגרגרת עוד וחתך הב' יהי' מאדים יותר הא משום שעדיין לא נשחט ומש"ה היה בו עדיין חיות משא"כ עכשיו ומש"ה צריך בהמה אחרת ובש"ך אות ל"א יבואר על נכון. והא לא קשיא אמאי לא מקיף להמקום השמוט י"ל דשמוט אם יהיה דומה אין ראיה להכשיר בשלמא נקרע יש להקיף ולא למקום השמוט ועוד דאין מדמין מן שלא במקום שחיטה למקום שחיטה:

סעיף יז

מהגרגרת. הט"ז האריך והכשיר אם הוא ספק אם הוא רוב הטבעת או לאו מחמת ס"ס שמא לא הוה רוב ופסוקת הגרגרת ברובא ושמא אח"כ נעשה והש"י ח"א שאלה מ"ו והתב"ש הקשו עליו דהא כתב בסימן ק"י דס"ס במקום חזקה לא מהני והא הוה ספק בשחיטה יע"ש. והנה הט"ז לטעמיה במ"ש דשמא לא הוה רוב דסובר דאף בשעת שחיטה אין פוסל משהו דלא כב"ח ואף א"ת שיודה דממנהגא אסור בשעת שחיטה במשהו מ"מ כיון דמ"ה הוה ס"ס תו בדרבנן ספיקו להקל וכ"ש זה דלא הוה אף דרבנן אלא חומרא בעלמא אין להחמיר כלל וגם הש"ך וכ"ע מודים לזה דאם נמצא על הארץ

פחות מרוב או על הסכין דכשרה דהוה ספק שמא לאחר שחיטה נעשה ובזה ודאי שרי. ומה שהקשו עליו דס"ס במקום חזקה לא מהני היינו אף דרוב בהמות אין קנה שלהם נפסקים מ"מ יש לחוש מחמת דחיקת הסכין מצוי הוא שיפסוק וא"כ ליכא כאן רובא ונשאר חזקה דבהמה וחזקה דהשתא ואי משום הא אין כ"כ קושיא עליו דסובר דודאי חזינן רוב שחיטות דאין נפסק הקנה מחמת דחיפת הסכין וגם רוב בהמות אין קנה שלהם פסוקה וא"כ רובא וחזקה רובא עדיף אלא מדרבנן סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא וא"כ כשיש עוד ספק אין להחמיר ולענין דינא הנה בס"ס כזה החמיר התב"ש ושאר אחרונים אמנם אם בודאי רק מיעוט הוא יש להכשיר ואף להש"ך אות כ"ג כיון דמנהג' לאסור עיקור משהו בשעת שחיטה א"כ בספק א' ודאי יש להתיר. ומעתה תראה שמ"ש בבל"י אות י"ב דהנה"ך לא חזר מספרו וא"כ מ"ה לא השיג על הט"ז. וז"א דכיון דמנהגא הוא בספיקו אין להחמיר כלל שמא אחר שחיטה נעקר וכדכתיבנא:

סעיף יח

צריך ליזהר שידחוק רגלו בארץ או בכותל או יגביה שלא ינעוץ ויבוא לידי עיקור. ועט"ז ואם לא נזהר ומצא אח"כ הסי' עקור מ"מ לא הוה אלא ספק:

סימן כה

סעיף א

או. עט"ז ור"ל דל"ת דא"צ יותר דכתב הטור קאי אהגרמה שא"צ לראות אם לא הגרים לז"א דאשחיטת רובן קאי ועיין דרישה אות ב' דאל"כ איך חולק על אביו הרא"ש שהצריך לבדוק אחר הגרמה יע"ש ובמהרי"ל משמע שאין לסמוך על ראיית עיין:

סעיף ב

בלא הגרמה. עט"ז דשכיח הוא שיגרים והיינו בשוחט סמוך לראש ולא באמצע הצוואר דרחוק הוא שיגרים כ"כ התב"ש. והשמ"ח סיים אם שחט סמוך לראש ולא בדק הוה ספק נבלה ולא ידענא אמאי לא ודאי שכל ספק השקול ואיכא חזקה ודאי משוי לה וכן כתב הוא ז"ל באות ג' שם דספק השקול ודאי משוי לה וחשבתי שמ"ש שם בשמ"ח ס"ב אם לא בדק אחר הרוב הר"ז ספק הוא ט"ס שבתב"ש כתב דהוה ודאי ובש"ך אות א' אבאר אמנם בספק הגרמה כתב ג"כ דהוה ספק נבלה מ"ה ולא ודאי ולא ידענא למה ובש"ך אות א' אבאר:

סעיף ג

קודם. הטעם כתב הט"ז משום שמא ישכח ומוכרח הוא לפי שיטתיה לקמן אות ד' דאל"כ קשיא מהא דבדק גירא אם לכתחילה אסור מטעם דחיישינן שמא יתרחב אלא שמא ישכח ושם לא חיישינן כמ"ש הט"ז שם ולפ"ז לאו דווקא עוף ה"ה בהמה יש

לבדוק קודם. ובמהרי"ק שורש ל"ח כתב דאף לכתחילה מותר. או דסובר השוחט בלילה לכתחלה אסור הטעם שמא ידרוס וכדומה או דהכי קאמר דמהאי טעמא שמא יתרחב מוכח מהא דגירא דליתיה. ולפ"ז אומר לאחר שיזכיר אותו הבדיקה אין איסור כמ"ש האורח מישור ואין צורך לזה אלא דרמ"א דעתיה דנפשיה קאמר מהטעם דהשוחט בלילה דלכתחילה אסור שמא ישכח אח"כ מלבדוק וכפירש"י שם עסי' י"א א"כ ה"ה כאן ועוף לאו דווקא והאורח מישור האריך בכאן על הט"ז להקשות ולפי מ"ש דברי הט"ז ברורים. יע"ש:

סעיף ד

ולא. עט"ז מ"ש הב"ח דראיית מהרי"ק יש לדחות דהתם היה רואה שכל הסימן חתוך הנה מהרי"ק בשורש קמ"ז כתב דמצינו לאוקמיה בחתך כל המפרקת ג"כ דלא חיישינן לפרכוס אלא דא"כ היה לתלמודא לפרש ולא ליתן מכשול לסמוך אף ברוב ולפ"ז כ"ש דאין תי' הב"ח עולה. ומ"ש הט"ז אמאי לא הביא מהרי"ק ראיה מהשוחט בלילה דלא בדק כ"א לאור היום הנה להב"ח י"ל דאיירי בשחט כל הסימנים מש"ה מכשיר דיעבד. ולפ"ד התב"ש והכ"ג בהגהות ב"י אות ד' דווקא בעוף יש לחוש ע"י קפיצה ודילוג נתרחב החתך ולא בבהמה וכן הוא במהרי"ק א"כ מש"ה הוצרך להביא ראיה מהא דבדק גירא בעופא דמן המשנה השוחט בלילה י"ל בבהמה אייריי. גם משום לכתחילה הביא מהרי"ק ראיה דשרי ואלו ממשנה אדרבה דיעבד תנן ומיהו וודאי הא דיש לחלק בין עוף לבהמה דיעבד אבל לכתחילה הטעם שמא ישכח א"כ אף בבהמה חיישינן שמא ישכח וכההיא דשוחט בלילה ואף הגרמה שצריך לבדוק הוא מיד קודם שישליך מידו מה"ט גופא ועיין תב"ש וראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות ד' מ"ש הב"י שנמצא בשחיטות אשכנזים לאסור הוא מהגהות שחיטות מהרי"ו שכתב וז"ל שחט העוף וזרק מידו קודם שבדק הסימן טריפה שמא עקר הסימן בפרכוס והוא לא שחט הרוב מא"ז ע"כ. הבין הב"ח דהג"ה הנ"ל פליג עם מהרי"ק ואינו דהג"ה מייריי שנמצא הסימן שמוט דבזה מודה מהרי"ק ע"כ ור"ל דהסימן נמצא שמוט ולא תולין ע"י זריקה אלא תולין ע"י פרכוס בשעת שחיטה נשמט ומלבד הדוחק הגדול אשר יש בזה מה יענה במ"ש והוא לא שחט הרוב ואולי רוצה לומר שלא שחט הרוב בהכשר קודם השמוטה דאילו במיעוט בתרא כיון דמנהגא הוא היה להתיר בספיקא ואין במשמע הלשון כלל:

סעיף ה

כשהן נקובים. הט"ז הביא דברי התוספות אפילו נקבים הרבה אין חוששין דק"ל פשיטא דלא חיישינן כמו דלא בדקינן אחר כל ח"י טריפות אלא אף דליכא קצת ריעותא דיש הרבה נקבים אפ"ה תולין כולהו בזאב. ומה שקשה מכאן לאם נאבדה הריאה לבה"ג

אסור ולדידן עכ"פ באין ה"מ אסור א"כ איך אמרו כאן דכשירה עיין תב"ש בסימן ל"ו כי אף ששכיח ג"כ נקבים אי אין סירכא בלא נקב מ"מ הוה משתכח דלדולי סירכא. וראיתי להכר"ו אות ו' תי' דנאבדה הריאה טריפה דעבר על תקנת חז"ל ופשע שהיה לשומרה משא"כ כאן דנטל הזאב ומה הוה ליה למעבד ולפי דבריו נאבדה הריאה באונס כשירה ואינו כן ובסי' ל"ט בא כלב או עובד כוכבים ונטל הריאה וע"ז הגיה רמ"א דלדידן אסור וסתימת הפוסקים ודאי משמע הכין ועי' בט"ז שם דאחד אומר כסדרן היתה דהוצרך לומר דלא הוה כנאבדה מכמה טעמים והתם מה פשע ע"כ אף נאבדה באונס אסורה וכאן הטעם דא"כ דלדולי סירכא הוה משתכח מיהו מכאן בלא"ה י"ל אין ריאה בכלל ולקמן סימן ל"ו ס"ה שם צריך לומר זה התי' יע"ש:

סימן כו

סעיף א

כנגד. עט"ז דקדק מיש"ש פ"ב סימן י"ז דאם לאחר רוב הוושט ניקב הוושט ועדיין לא שחט הקנה אף בבהמה כשרה דל"ד לבני מעיים דאבר אחר הוא וכן כתב הרשב"א בתשובה סימן שס"ז להרא"ש ז"ל יע"ש והא דלא הביא ממ"ש הרא"ש פ"ק סי' י' דשם י"ל לאחר רוב שנים קאמר וכאן פירש בהדיא ועי' פרישה אות א' כתב לרש"י בעינן כולו ולא רובו והיינו אף לאחר ששחט רוב שנים נמי פוסל לרש"י ניקב במיעוט בתרא דוושט וכ"ש ניקב הוושט לאחר הרוב קודם שחיטת הקנה בבהמה ולאחר ששחט כולו אין פוסל אף כה"ג לרש"י ובדרישה אות א' כתב דמדכתב הטור ויש מכשירין בניקבה הריאה משמע הא לעיל מודים דאסור ואמאי כו' משמע דיש חזרה בדבריו דאל"כ הא יש מכשירין הם רש"י ולרש"י אוסר לעיל אף לאחר ששחט הרוב וכן הבין הכה"ג בהגהות ב"י אות ב' דיש חזרה בדבריו ואני אומר דאין כאן חזרה. ובפרישה כתב לרש"י כולו הא רובו אסור היינו במיעוט השלם הא במה ששחט כבר רש"י מודה דשרי וכתי' הא' בש"ך אות א' והדרישה כתב דמ"ש הטור נגד מה ששחט טרפה הא לרש"י כשר כיון ששחט רובו כיון שניקב במה שחתך כבר. ולפ"ז לרש"י אם נאמר דאוסר בשחוט רוב וניקב מיעוט השלם והטעם אפרש בש"ך אות א' ה"ה שחט רוב שנים וניקב הוושט מיעוט השלם אסור ובקנה לא משכחת דנפסק הרוב הוה כנגד מה שחתך כבר מודה רש"י דאין איסור וכתי' א' בש"ך ושם אבאר:

ודע דהב"ח הניח דין זה בצ"ע דאפילו שחט כל הוושט וניקב קודם שחיטת הקנה בבהמה והיינו דסובר כיון דיש טריפות לחצי חיות אפשר דאין לחלק בין ריאה לאותו סימן עצמו דלא כתשובת הרשב"א סימן שס"ז. והכה"ג בהגהות ב"י אות ב' כתב דב"ח

מחמיר לאחר הרוב בניקב ותמה איך העביר עיניו מרשב"א ורי"ו נט"ו אות ה' ח"ג וישש ותי' דלרש"י במיעוט בתרא פוסל. והנה למה כתב כן הא הב"ח הניח בצ"ע אפילו שחט כל הוושט וצ"ל דסובר דאפשר כיון דיש טריפות לחצי חיות אף כה"ג אסור והנה התוס' חולין ח' א' הוכיחו דאם ניקב נגד מה ששחט טריפה ולא ידענא הא ר' זירא בעי לקמן ניקב בין סימן לסימן מהו מי מהני לטהרה מידי נבלה אלמא סובר יש טריפות לחצי חיות ומש"ה פריך דידיה אדידיה איך אמר ר"ז ליבון כשר ועכ"פ יש טריפות לחצי חיות אבל אי אין טריפות לחצי חיות אימא כיון דנשחט מקצת אותו מקצת אין פוסל בו נקב אלא דסברא פשוטה היא אף למאן דסובר יש טריפות לחצי חיות היינו באבר אחר לא באותו אבר וע"כ מוכח דניקב נגד מה ששחט כיון שלא שחט הרוב הוה אסורה ודאי ולא ספק דלא כמ"ש הב"ח:

והנה אם ניקב הוושט נגד מה ששחט כיון שלא שחט הרוב יש לומר דהוה נבלה ולא טרפה כיון דהוה במקום הראוי לשחיטה אמנם אם שחט הוושט רובו או כולו וניקב במקום שחיטה קודם שחיטת הקנה אף אם נאמר יש טריפות לחצי חיות כמ"ש הב"ח מ"מ טרפה הוה ולא בגדר נבלה כיון דכבר נשחט הוושט בהכשר והיה שלם בשעת שחיטה ואח"כ ניקב דנהי דיש בו חיות עדיין מיקרי טרפה (ויש לעיין דמ"מ בשעת שחיטה שניהן שלימין בעינן כמו ניקב הוושט בעוף ושחט קנה). ומ"מ להלכה פסקו הט"ז והש"ך דיש להקל בנפסק רובו וכ"ש כולו אין נ"מ והתב"ש החמיר באין ה"מ וכתב בעל נפש לא יאכל ממנה ובש"ך אבאר:

סעיף ב

קודם. עט"ז דיש לחלק בין אותו סימן לריאה. ודע דלא הוה כ"א ספק טרפה ולא וודאי כמ"ש הרא"ש דמספקא לן בדר"ל הי מינייהו דאחרנייתא ועיין תב"ש בסי' כ"ז גבי מפרכסת יע"ש. ומיהו אם ניקבו בני מעיים לאחר שחיטת הקנה יש לעיין אי הוה ודאי טרפה או דלמא לר"א ב"י אליבא דר"ז לא הדר ביה כפירש"י ואיבעיא דר"ז לדבריו דרבא קאמר ור"ז גופא אף באכילה מתיר להמעיין שם ואף לתוס' אין כן מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וכעת לא מצאתי בפירושו ונ"מ טובא✍. ודע דראיתי לישש"ש פ"ב סי' י"ז כתב לפי' התוס' והרא"ש בעיא דר"ז לא נפשטה עד שיבא אליהו ויפשטנה ונוראות נפלאתי איך כתב כן מאורן של ישראל והא אמרינן עלה לאו היינו דבעי אילפא ובעי' דאילפא נפשטה בהמקשה וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ט מהל' א"ה ה"ט אם הועיל סימן א' להתיר באכילה לא יועיל לטהר מידי נבלה. א"כ פשיטא דנפשטה גם בעיא דר"ז דררא דנבילה לית ביה ולא עוד אלא אף וודאי טרפה לא הוה אלא ספק כפי' רש"י דהדר מיבעיא יע"ש:

סימן כז

סעיף א

עד. עט"ז הנה איסור זה דלא תאכלו להר"מ הוה מ"ה כמ"ש פ"א ה"ב מה"ש דעובר בל"ת ואין לוקה ובפח"י מהלכות סנהדרין מנה לאוין שאין לוקין עליהם ומנה האוכל מבהמה קודם שתצא נפשה והוא מ"ה ורש"י חולין פ' העור ורוטב קכ"א ב' ד"ה ממתין דקרא אסמכתא הוא והתב"ש אות א' והכר"ו הקשו על רש"י מנא ליה הא דלא הוה מ"ה והנה היה להם בהעלם דבר מ"ש רש"י קכ"א א' בפיסקא השוחט טמאה לעובד כוכבים כיון דישראל בטהורה משויה אוכלה והא דאמרי' אסור קודם שתצא נפשה לא הוה אלא מדרבנן עד שהלח"מ פ"א מה"ש ה"ב הוצרך ליישב זה לדעת הר"מ ז"ל כיון דבטהורה עכ"פ מוציא מידי אמ"ה יע"ש. ומ"מ הא חזינן שדברי רש"י ברור מללו דיש לו הוכחה ממשנה דהעור והרוטב. ועי' בלח"מ שכתב דיש לרבינו הוכחה מהא דפ"ב חולין למ"ד והא תנן השוחט ומפרכסת הרי כחיה ופי' התוס' דדייק ממשנה דעור ורוטב דלא מטמאה טומאת נבלה ואי לרש"י דמ"ה מותר לאוכלו א"כ קשיא והא בעינן העמדה והערכה מ"ה יע"ש. ולא הבינותי כלל דמשמע מדבריו להר"מ הוה כחיה ויש בזה דרא דאמ"ה א"כ בחותך ומניח לאחר שתמות תהא אסורה ואמאי לא הקשה לרש"י כפשוטו אמאי אין מטמא טומאת נבילות כיון דמ"ה שריא מיד הרי היא מתה אלא וודאי דבירורן של דברים כך הם דוודאי כי שחט ב' עדיין חיה היא לגמרי אלא דהתורה התירה לנו ע"י שחיטה דגזירת מלך הוא ומש"ה ישראל בטמאה דליכא מי איכא מידי ישנה לאיברים בין לישראל ולב"נ כר' יוחנן בעור ורוטב דלא קיי"ל כחזקיה התם ומיהו לישראל אין נוהג בטמאה אלא הכא קאמינא אי נתנבלה בשחיטה וחתך מן מפרכסת יש ביה איסור אמ"ה לישראל וכדבעינן למימר קמן ועיין תוס' חולין פ"ד ד"ה בעינן שכתבו בשם הר"ר שמעיה דבטמאה הוה כחיה לא בטהורה ה"פ כיון דהתורה התירה לאכול מיד ויצאה מידי אמ"ה א"כ תו וודאי לא הוה בכלל העמדה ג"כ. אבל לומר בטהורה הוה מתה מיד בשחיטת רוב ב' זה לא ניתן להאמר כלל דאטו טהורה כיפי תלה לה. ועי' תב"ש אות א' על מ"ש הלבוש דבני מעיים מותר לב"נ דלא קיי"ל כר"ל דבישרא בדיקולא ובשחט ב' סימנין הרי היא כמתה כתב התב"ש שנתכוין למ"ש התוס' פ"ד דשחיטה כשירה משוי' מתה. ובבכור שור בדף ל"ג כתב אמ"ש רש"י מזמנין ישראל על בני מעיים ולא עובד כוכבים משום ריאה כתב דאלו לאחר ששחט רוב שנים סובר רש"י כהר"ר שמעיה כו' ולא אבין לה דהר"ר שמעיה כתב כיון דמותר באכילה מ"ה כדעת רש"י בעור ורוטב לא הוה בכלל העמדה והערכה אבל ודאי מ"מ לאו מתה ממש היא באופן שדבריו צ"ע

ודברי הלבוש בלא"ה קשים להולמן שכתב ומיד ששחט שנים הרי כמתה בכ"ף הדמיון ולאו מתה ממש היא אם כן בלא"ה בטהורה שרי דליכא מידי ובטמאה או נתנבלה אסור לעובד כוכבים הבני מעיים לאחר שחיטת רוב שנים הוה כבישרא בדיקולא ועי' מ"ש לקמן לענין דינא אי שרי למכור הבני מעיים לעובד כוכבים:

ולענין דינא לכאורה אין נ"מ אי הוה מ"ה או מדרבנן אי דנפל לתבשיל כשר ממפרכסת וספק אי יש ס' או ספק אי נפל כלל אפילו הוה רק דרבנן אסור לאכול התבשיל עד שתמות הבהמה דהוה דשיל"מ להמתין כמעט רגע ולענין עדות אי הוה פסול מ"ה מי שאכל בשר קודם שתצא נפשה הא בעינן דווקא עבירה שיש בה מלקות עיין בח"מ ואף בחימוד ממון בעינן דווקא מלקות וכאן אין בו מלקות דהוה לאו שבכללות. ומ"מ נ"מ לנודר הנאה מדבר האסור באכילה מ"ה להר"מ אסור זה בהנאה ולרש"י שרי או דנ"מ לענין חשוד לדבר החמור חשוד לדבר הקל עי' סי' קי"ט ואם כן יש להחמיר דהוה מ"ה כשיטת הר"מ ז"ל וכדאמרן:

והנה הט"ז הביא דברי הטור דלזמן עובד כוכבים על בני מעיים שרי ולכאורה פשיטא אם חתך בשר שרי כ"ש בני מעיים די"ל דלאו דכמאן דמנחי דמיא ואפילו נאמר✍אם שחט ב' הסימנים הוה כמאן דמנחי בדיקולא עיין בכור שור דף ל"ב מ"מ כ"ש הוא מחתך בשר ולזה י"ל דהטור קמ"ל אפילו נתנבלה בשחיטה אפ"ה מותרין הבני מעיים למכור כשיטת הפר"ח דלית הלכתא כר"ל דלאו כבישרא בדיקולא דמיא ואף לאחר ששחט ב' הסימנים די"ל הבני מעיים מכל האיברים ינקי ובמות הבהמה מתים ג"כ המה ומש"ה כתב הטור זה וכפי הנראה ממרוצת הט"ז כן הוא דכתב ולא אמרינן כמאן דמנחי דמיא לומר דלא הוה כמאן דמנחי אמנם ולשיטת התורת החיים והתב"ש דאם נתנבלה הבהמה בשחיטה אסור למכור הבני מעיים לעובד כוכבים דספיקא הוה אי כמאן דמנחי דמי וזיל הכי לחומרא והכי לחומרא ועוד לאחר שחיטת רוב ב' אפשר לכ"ע כמאן דמנחי דמי א"כ קשה לאיזה צורך הזכיר הטור בני מעיים ואפשר לומר דה"ק דלא תטעה לומר דווקא חתך בשר ממפרכסת שרי לחזקיה דפליג עם ר"י בהעור ורוטב ואמר אינה לאיברים משא"כ בני מעיים דהוה ריאה בכלל דכמנח בדיקולא דמיא לאחר סימן א' קמ"ל דאפ"ה שרי מטעם מי איכא מידי ודווקא בטהורה ולא בנתנבלה:

ויצא לנו הדין שחט הקנה וניקבה הריאה לאו וודאי אלא ספק ולצורך הפסד גדול אי יש עוד ספק יש לצדד ובלא הפסד גדול אין לצדד כלל דרוב הפוסקים סוברים דהוה וודאי דלית הלכתא כריש לקיש ואי נתנבלה בשחיטה הסכים התב"ש ובכר"ו ג"כ דאסור ליתן הבני מעיים לעובדי כוכבים ומיהו אי טריפה או קודם שתצא נפשה מותר ליתן לעובדי

כוכבים דאף דלישראל אסור משום טרפה או משום איסור לא תאכלו מ"מ כיון דאיסור אמ"ה חלף והלך לו גם לב"נ מותר כמו שאבאר עוד בש"ך. ואם נתנבלה אחת מששה נבילות דמטמאין מחיים וחתך בשר בעודה מפרכסת שרי ליתן לב"נ דלאו חיה הוא כיון דמטמאה מיד וכן כתב התב"ש ושמ"ח. ומיהו בהנך ששה נבילות יש לעיין בהן כי יש מהן דלאו כוודאי מתה ממש הוה ואין להאריך כאן. והמחבר שהשמיט הא דחותך בשר מן מפרכסת וכל שנפסלה בשחיטה הרי זו נבלה לא ידענא למה דנ"מ טובא אי נתנבלה בשחיטה הוה נבלה ואסור ליתן לעובד כוכבים או חותך ממפרכסת גם לישראל נ"מ אי נתערב יבש ביבש הוה אמ"ה בריה ולא בטיל ואי הוה טרפה בטיל הוא ועיין ב"י מה שהקשה על הטור:

מדברי לבוש כאן שכתב כל שנולד ספק בשחיטה אוקי אחזקה ואין ענינו לכאן ולעיל בסי' כ"ה מבואר בהג"ה זה ויראה דבכוון כתב זה למ"ש הטור כל שנתנבלה בשחיטה הר"ז נבלה לומר דמש"ה כתב כן הטור דנלמוד מכאן דמש"ה כל ספק בשחיטה אסור דאוקי אחזקה משא"כ אי הוה רק טריפה לא שייך אוקי אחזקה אלא דהמעיין בלבוש סי' כ"ה כתב בהמה בחייה לאמ"ה עומדת לא שאין זבוח אם כן סובר כרש"י בחולין וביצה וקשה לומר כן והבן:

ומ"ש הט"ז בשם אחיו דנ"מ לביצת טרפה ר"ל דספק ביצת טרפה אסורה ואף שנולדה מיד דלא נגמרה באיסור משום לא פלוג אם כן יש נ"מ ובנה"ך כתב דיש נ"מ לענין חשוד או או"ב וכבר הארכנו בזה במקום אחר:

קשיא לי מנא הא מלתא דאמור רבנן החותך בשר מן מפרכסת שרי לאחר שתמות הבהמה ואמאי לא אמרינן כיון דשחט רוב שנים ועדיין מפרכסת הרי כחיה לכל דבריה ה"ה דהוה אמ"ה ונהי שהתירה התורה ע"י שחיטה היינו לאחר שתמות ע"י מעשה זו לא הוה נבלה ומ"מ בעודה מפרכסת הוה אמ"ה בשלמא להר"מ ז"ל דלא תאכלו על הדם הוה ד"ת א"כ כיון דבא בקבלה דלא תאכלו קאי על מפרכסת נמי ש"מ עכ"פ איסור אמ"ה חלף והלך לו ולאו דלא תאכלו אית ביה וכי חתך ומניח לאחר שתמות ש"ד אבל לרש"י דלא תאכלו לא קאי אהא א"כ אמאי אמרי' דלית ביה אמ"ה מיד ששחט והא לא תאכל הנפש בעוד שהנפש עם הבשר כתיב והא חיה היא ונהי דהתורה התירה ע"י שחיטה היינו להמתין שתמות ניתרת ע"י מעשה השחיטה כדאמרי'✍ויש ליישב:

תשובה שהביא ט"ז מאחיו הגאון ז"ל. והנה אכתוב בקיצור השואל היה סבור דמפרקת לחוד הוה טרפה ועם בשר הוה נבלה אף בלא החוט והגאון הנ"ל חולק עליו ואומר מפרקת לחוד כשרה ועם רוב בשר הוה נבלה אף בלא פסוקת החוט ומש"ה כתב הטור

הא דזעירי היינו נשברה מפרקת ורוב בשר הוה נבלה בלא פסוקת החוט ולא היה לומר טרפה כיון דנבלה הוא. ומ"ש הט"ז דמאחיו משמע דטריפה הוא לאו דווקא דנבלה נמי הוה ולפ"ז לא הוה להשמיט דין זה בש"ע ומ"ש הגאון הנ"ל דפשיטא הוא דאפילו מטמאה לא ידענא דכל זה היה לאשמועינן אמנם לט"ז ניחא דבלא החוט כשרה ועם החוט כבר השמיענו המחבר בסי' ל"א דין פסוקת החוט. ומ"ש דלאו בכ"מ אמרי' קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום לא ידענא החילוק הזה אם לומר כיון שבשר עב הוא לא אמרי' ביה סופו ליסתר הא בקורקבן אף דעב הוא לא אמרינן דהוה קרום ועוד לטעם דאין פסול חוזר להכשירו אין לחלק ובמקום אחר אבאר. ומ"ש מהא דאמר רב חסדא ואי אמרת טרפה הוה לא ידענא דוודאי הוה טרפה משום פסוקת החוט עכ"פ. אמנם הט"ז סובר לא זו דלא הוה נבלה מפרקת ורוב בשר בלא החוט דזה וודאי אינו דא"כ קשיא הא דאמר אף אנן נמי תנינא ומה מייתי סייעתא דאלו התם עם החוט וזעירי אשמועינן אף בלא החוט וכן כתב התב"ש ומעתה כיון דנבלה לא הוה ע"כ טרפה נמי לא הוה דאל"כ קשיא קושית התוספות בחולין שם אמאי לא חשיב הא דזעירי ואף דעל המשנה אין קושיא די"ל כיון דלא הוה נבלה כ"א טרפה הוה בזה הכלל כו' מ"מ על הברייתא דר' ישמעאל תקשה אמאי לא קחשיב נשברה מפרקת ורוב בשר עמה דהוה טרפה ובשלמא לאחיו הגאון י"ל דברייתא לא קחשיב אלא אלו טרפות ולא אלו אסורות ולא חשיב בברייתא פסוקת הגרגרת ונקובת הוושט דלבסוף מסיק נקובי תמניא הוו או דלא קתני נבלה דמטמאה מחיים משא"כ להט"ז דנבלה לא הוה מדאמר רב חסדא וטרפה ג"כ לא הוה דאל"כ ליחשביה בברייתא דשם לא קתני זה הכלל לריבויה כמו במשנה ולא ניחא ליה לומר דהוה בכלל פסוקה דהוה טריפות בפ"ע ולא נכלל בכלל פסוקה דבעינן מפרקת ורוב בשר אלא ודאי דכשירה הוא כן נראה לפרש דבריו בקוצר. ולענין דינא נשברה מפרקת לחוד כשירה אף בלא ה"מ הא עם רוב בשר יש להחמיר באין ה"מ ובה"מ יש להתיר ומכל מקום לא חיישינן שמא נפסק החוט וחזר ונתרפא כדמוכח לקמן נפסק השדרה ולא נפסק החוט כשירה ולא אמרינן שמא נפסק גם כן החוט ושם אבאר עוד בזה ועיין בתב"ש כאן:

סימן כח

סעיף א

מזומנים. עיין ט"ז הביא ברייתא דריש כיסוי הדם ומסיק שם דאנו שאין בריאים אוכלים בשר ועיש"ש פרק כיסוי דם סי' ג' דמ"מ לא יעדן עצמו בתפנוקים והעתיק דברי הר"מ ז"ל אין ד"ת מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך

אכילה ושתיה אלא במי שממית עצמו עליהן פי' שמצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה אמרו חז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו באהלו של תורה דכתיב אדם כי ימות באוהל. ועיין בספר המדע פ"ה ובכ"מ שם. כתב כנה"ג בהגהות ב"י אות וי"ו דהא דאמרינן לעולם יכבד אדם אשתו ובניו יותר ממה שיש לו היינו במלבושים דר' יוחנן קרי למאני מכבדותא ולא באכילה ושתיה. וכתב בשם דמש"א דאם הוא אנינא דעתיה כרב יוסף יכול לעדן עצמו שזה גם כן משמירת ובריאת הגוף עד כאן לשונם העתקתי זה מפני שהם דברי מוסר ושכל:

כתב הר"מ ז"ל פי"ד מהל"ש ה"א נוהג במזומן ואינו מזומן לא נאמר אשר יצוד אלא דבר הכתוב בהוה וכתוב הלח"מ שפי' הר"מ כתוס' שם הא דתנן ונוהג במזומן משום דל"ת דאשר יצוד כתיב ור"ל דאלו לפי פירש"י דפירש מש"ה תני במזומן איידי דשלוח הקן כו' לא הוה להר"מ לומר דבר הכתוב בהוה משמע דהוא מפרש מה שכתב קודם נוהג במזומן. ועל רש"י קשה אמאי לא פירש כתוס' והקשה הלח"מ דגמרא אמר למדה ד"א והוא כתב דבר בהוה ותי' דגמרא יצוד קשיא והר"מ נתן טעם לציד עכ"ל וירצה בזה דבברייתא אמרו נצודין ועומדין ת"ל ציד מכל מקום א"כ יצוד ל"ל ולא מקשה למה לי כלל יצוד וציד ואם נאמר דיבר בהווה א"ש ודוחק. ועוד דמאי קשה לגמרא למה לי יצוד ה"א ציד דוקא אין מזומן וציד דרך לכתוב משום דבר הכתוב בהוה ולכך כתיב יצוד ציד דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ועוד אימא יצוד למדה ד"א וציד דוקא אין מזומן דאי יצוד לחוד לא ידעינן למדה ד"א ועוד מסתבר דנוהג במזומן דאל"כ למה כי יקרא פרט למזומן נילף מק"ו מכיסוי שנוהג בנקיבות וזכרים אינו נוהג במזומן כ"ש שילוח הקן עיין תוס' ר"פ או"ב:

סעיף ב

מצוה. עיין ט"ז ובתפילין הטעם דאסר להפסיק שצריך לברך על של ראש שתים לדידן א"כ הוה ברכה שא"צ ומניח תפילין דר"ת או בחש"מ למאן דלא מברך ודאי לענות קדיש או לומר קדושה שרי ובלא כך אסור כמו בין שחיטה לכיסוי טוב שלא לדבר ה"נ ומ"מ הגהות רמ"א היה להגיה אחר כך אמ"ש המחבר דיברך קודם כיסוי ולא אח"כ כבה"ג:

סעיף ג

כיסוי. הט"ז נתן טעם להורות ב' כיסוין ואף אם נבלע ורישומו ניכר דלית ליה אלא כיסוי מלמעלה או דם חיה או דם בהמה וליכא עפר למטה אפ"ה נוסח הברכה חדא הוא והתב"ש כתב טעם דכתיב במקום אחר וכסינו את דמו לשון העלמה דל"ת דה"נ ה"פ לכן אנו אומרים בעפר לומר דמצוה היא לכסות בעפר ונכון הוא ואם שכח לברך קודם הכיסוי פר"ח כתב יברך אח"כ כיון דבה"ג סובר דעיקר הברכה אח"כ והתב"ש

העלה דאין לברך אח"כ לחוש לדברי הר"מ ז"ל בהל' ברכות וכן ראוי להורות דספק ברכות להקל. מ"ש התב"ש אות י"ג על מ"ש הלבוש מדכתיב בעפר בסגו"ל ולא בשו"א כתב א"י היאך משמע כן. והנה גם הפרישה כתב כלבוש והיינו משום דאותיות כל"ב המשמשין הם בשו"א והיכא שבא אות הגרון אח"כ בפת"ח נשמטה אות הגרון והוטל התנועה על שלפניה כמו בשמים וכדומה וה"נ כאן בעפר הידוע והשמיט הה"א ובא סגו"ל במקום פת"ח:

סעיף ד

הבא. עט"ז בשם רש"ל דתייש הבא על הצביה ודאי חיה ומכסה בברכה ושוחטין בי"ט ואף דאמרינן אתי להתיר חלבו היינו כוי שהוא ספק אמרו אי ס"ד ספיקא לא אטרחוה רבנן בי"ט אלא ש"מ קמו רבנן במלתיה דודאי חיה ומשרי חלבו משא"כ תייש הבא על הצביה ודאי מקצת חיה הוא ומש"ה לא אתי למישרי ועוד היאך יעקור מצות כיסוי משום גזירה כיון דודאי היא ועיין לבוש ס"א ופרישה אות ה' כתב בחול יאמרו לנקר חצירו לא ידענא דא"כ יהא אסור לשחוט כוי באשפה בחול אלא הטעם בחול יאמרו מספיקא טעון כיסוי עי' ביצה יש לראות להפרישה וב"ח דאמרי לא בכל מקום אמרו שה ואפילו מקצת שה א"כ תייש הבא על הצביה או להיפך חלבו ספק הוה ולא ודאי דאפשר כל חלב שור וכבש ועז ולא מקצת והא דכתב כל לרבות כוי היינו שהוא בריה בפ"ע ולא כה"ג ויש לעיין ומיהו אנו לא קיי"ל כפרישה וב"ח וחלבם חלב גמור וענוש כרת אם אכל ב' זיתים והיינו בצבי על התיישה הא תייש הבא על הצביה ספק הוה דשמא אין חוששין והוה כולו צבי ולקמן בס' התערובות אבאר בזה✍:

סעיף ה

לשחוט. כתב הט"ז היינו אצל הבופל"י לא ע"ג דלפעמים יהיה בטל ושמא אין דם הבופל"י טעון כיסוי. ולא ידענא אמאי לא כתב הטעם דאין עפר למטה תחת העוף דדם הבופל"י מפסיק. ושוב ראיתי התב"ש אות ח' כתב זה הטעם וכתב דהש"ך באות י"א רמז לזה ושם יבואר. ומכל מקום יש ליישב למ"ש הלבוש הביאו הט"ז אות י"א דחיה ע"ג בהמה אם יש עפר למטה א"צ גרירה ואם לאו צריך גרירה ואף שהט"ז השיג עליו היינו מטעמים אחרים אלמא כ"ע מודים דמין במינו אינו חוצץ א"כ י"ל דמש"ה הוצרך לטעם זה דאי משום הפסק מין במינו אין חוצץ. ולשחוט כוי בי"ט אם יש לו עוף לכאורה שרי דמכסה בשביל העוף ומ"מ כיון דכתבו לא ישחוט זע"ז אלא זא"ז א"כ צריך טורח לכסות שתיהן תו אתי למשרי חלבו ואסור וה"ה חיה עם כוי אסור כמ"ש בסמוך ובופל"י אסור לשחוט בי"ט עיין מ"ש לקמן:

סעיף ו

למטה עפר תיחוח. דכתיב בעפר משמע שיהא עטוף בעפר ט"ז. ועפר דלמטה צריך שיהא כמו עפר דלמעלה בכל הלכותיו דבר שמצמיח או שיהא נקרא עפר:

סעיף ז

בסכין. היינו בקתא לא בלהב שמא יפגום ט"ז. ושוחט שמכסה בלהב יש להעביר אותו שמיקל הוא כמבואר בתשובת הרשב"א עיין לעיל ועיין פרישה:

סעיף ח

חייב. עט"ז הקשה קושית הפרישה ותי' יע"ש ומ"ש דמ"מ צריך לפייסו וה"ה אם תפס לא מפקינן מיניה וכגון שאמר הברכה בלחש שלא שמע חבירו הא לא"ה שומע ועונה אמן יותר מהמברך ואי לא ענה איהו דאפסיד אנפשיה ובזה צריך עכ"פ לפייסו שביטל חבירו מהמצוה וה"ה בספיקות כמו ספק טריפה וכדומה דמכסה בלא ברכה מ"מ צריך פיוס שמבטל חבירו מספק מצוה ועיין בטור וכדאמרן. ואם רשאי השוחט לכבד במצוה זו לאחר לכסות להש"ך ח"מ שפ"ב משמע דאסור והתב"ש אות י"ד העלה דרשאי לכבד. ובאמת כיון דנוהגין העולם אף שאבי הבן מוהל מכבד לאחר ה"ה כאן דרשאי לכבד עיין לקמן סי' רס"ד בד"מ יע"ש:

סעיף ט

דם. עט"ז דאין דיחוי אצל מצות ומיהו הנך שני דינים אין שוין דאלו דם לתוך המים מטעם דאין דיחוי מכסה בלא ברכה כמ"ש הפר"ח ותב"ש אות י"ז דבסוכה ל"ג וע"ז מ"ז הוה בעיא דלא אפשטא אי יש דיחוי או לאו ומספק מכסה ואף טפה אחרונה לא בטלה מה בכך כיון דראשונים בטלו תו הוה אחרונה כמו ליין אדום או דם בהמה משא"כ מים לתוך דם מכסה בברכה ועיין פ"ת אות ט"ז דוקא נראה ונדחה הוה בעיא דלא אפשטא אבל דיחוי מעיקרו לא הוה דיחוי וא"כ מיד שנפל כיסה הרוח דלא היה ראוי שום פעם לכיסוי ונתגלה מכסה בברכה יע"ש ולפ"ד ה"ה דם לתוך מים ואח"כ נתרבה הוה דיחוי מעיקרו וחוזר ונראה ומ"מ יש לעיין מיד ביציאתו מצוואר עוף נראה מיקרי ע"כ יכסה בלא ברכה גם מ"ש באות י"ז דם לתוך מים צריך שיעור יותר מן המים לתוך דם לאו דמים לתוך דם לא בעי מראה דם אלא דבקל יש לו מראה דם משא"כ להיפך ומ"מ מראה דם בעינן:

סעיף י

שחט. עט"ז ויש במקצת דפוסים ט"ס וז"ל הטור כתב בה"ע האי מאן דשחט ציפרא או חיותא ושחט בהמה פטור. בהמה ואח"כ חיה חייב. בפטור הזכיר עוף ובחיוב לא הזכיר רק חיה והמחבר שינה וכתב בחיוב ג"כ עוף דאזיל לשיטתיה שהקשה בב"י לאיזה צורך

הביא זה בשם בה"ע והלא ברייתא שלימה היא והב"ח תי' דמבה"ע שמעינן בסיפא חיה ולא עוף וכן סובר מהרש"ל וז"ש הט"ז כאן והיינו דעוף מועט דמו נשקע ובטל אף שהוא למעלה עש"ך אות כ' ומיהו חיה ואח"כ בהמה עומד הוא למעלה ולא נתערב ומכוסה בדם בהמה והט"ז הקשה ע"ז דלאו ודאי הוא דליהוי דם ציפור בטל דלאו כל הציפרים שווין וע"כ תי' דבגמרא משמע דריב"י אמר כן ות"ק פליג עליה ומש"ה השמיטו הרי"ף ורשב"א ורא"ש דברי ריב"י (וא"י אמאי לא מנה גם הר"מ ז"ל עיין לח"מ פי"ד מה"ש הי"ד) ויש לפרש בב' פנים או דת"ק סובר חיה על בהמה פטור דלא ס"ל כל הראוי לבילה כו' או דסובר בהמה על חיה נמי חייב כקושית התוס' וליגרריה וליכסי כו' ומש"ה השמיטו הרי"ף ורשב"א ורא"ש האי ברייתא כיון דרבים פליגי עליה והטור סובר דהלכתא הוה מדמקשה מיניה מש"ה הביא הטור זה בשם בה"ע זהו תוכן כוונת הט"ז ומיושב הלשון. אלא שיש להקשות אי ת"ק סובר כיון שאין כיסוי למטה פטור אף למעלה א"כ מה מקשה בריש כיסוי הדם מריב"י ליסייעיה מת"ק ודלמא מתני' ת"ק ומש"ה קדשים לא אח"כ ראיתי בתב"ש אות כ"ה ובבכור שור הרגיש בזה. ומיהו אתירוץ שני שכתב הט"ז דת"ק אף בהמה למעלה חייב לגרר ולכסות ל"ק דה"ק מי לא תנן ריב"י אומר ולא מיבעיא לת"ק קשיא ליגררי' אלא אפילו לריב"י תקשה דא"צ עפר למטה דיעבד כמ"ש הלח"מ פי"ד מה"ש הי"ד ולתי' ראשון קשה ולדידי משום הא לא איריא דודאי מתחלה הקשה מריב"י דהיה סבור אף דרבים פליגי עליה אפ"ה הלכתא כוותיה מהא דתנן דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות והלכה כסתם משנה והיה סובר בלא גרירה ומכסה במקומו אלמא דאין מעכב עפר למטה ופריך שפיר מריב"י דדוחק לומר דמשנה זו פליגא על משנה דדם הניתז וכ"ת א"כ אמאי לא מקשה מיד ממשנה דם הניתז. הא בלא"ה נמי תקשה היה להקשות מיד ממשנה בלא ברייתא דריב"י ויש לנו הרהורי דברים על מ"ש הל"ח קצ"ב אות כ"ח יע"ש ועי' תב"ש אות כ"ה שהאריכו בזה. ואח"כ דמשני כדר"ז כל הראוי לבילה כו' מקשי ליה מהא דדם הניתז ושעל הסכין דודאי גריר ליה אף לריב"י דבמקומו אין ראוי לבילה דלא יצויר דם שעל הסכין שיהא עפר למטה דהא צריך למישחט ביה עיין כה"ג בהגהות ב"י אות ח"י שהאריך בזה וכתב דמ"ש התוס' תי' אדם הניתז אבל דם הסכין א"א בגרירה ולא הוה ראוי לבילה דא"א שישחוט ולא יתלכלך הסכין בדם כו' ולא הבינותי דבריו דא"כ אכתי מה תי' לקושית קדשים אמאי לא ליכסיה למעלה במקומו כמו דם הסכין אף דא"א למטה ואין להאריך. ומ"מ נאמר כפי דרכינו דודאי בסכין א"א דיהיה ראוי לבילה וע"כ דגריר ומכסה פריך שפיר וליגררי' וליכסיה והא דמשני שפך וכיסה מי שאין מחוסר אלא גרירה אפ"ה לא קשיא מדם הסכין דהתורה לא מיעטתה

אלא דם קדשים ולא דם חולין אף שעל הסכין. אלא שאני תמה במ"ש דמש"ה השמיטו הברייתא דהלכה כת"ק דבאין עפר למטה אין מכסה למעלה והא דדם הסכין היינו דגריר ובדם בהמה ואח"כ חיה א"א בגרירה כמו שהאריכו האחרונים בזה ועיין תב"ש א"כ איך כתב הרא"ם ז"ל לברייתא ד' פ"ז א' השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות ואוקמיה ר"ז ברישומו ניכר והא אין עפר למטה לתי' הא' של הט"ז. וע"כ נראה דה"ק הט"ז דמש"ה השמיט האי ברייתא מדקתני ריב"י אומר ולא אמר ריב"י ש"מ דפליג על ת"ק ויש לומר א' מב' פנים הפן הא' דלת"ק בהמה ואח"כ חיה אין חייב דבעינן עפר למטה או דסובר בהמה ואח"כ חיה גריר ליה והאמת הוא כאופן ב' דמסתמא הלכתא כברייתא דשוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות ברישומו ניכר ומש"ה פריך ליה מריב"י והרא"ש סובר פי' הב' ומש"ה לא זכר להאי ברייתא והטור סובר דכאן א"א גרירה ול"ד לסכין דגריר ליה ומש"ה סובר דהלכה היא. אמנם הא קשיא לי דא"כ אמאי חיה ואח"כ בהמה פטור מלכסות יערבנו ויכסה בלא ברכה כמו נראה ונדחה ואי דהוה ככסהו הרוח יש לעיין גם שם אי כסהו בדבר שאין מכסין אי פטור או לאו ולקמן אבאר בזה:

סעיף יא

שחט. עט"ז דבהמה ואח"כ חיה מכסה בלא גרירה והתוס' באמת הניחו בתימה אמאי ליגרר' והל"ח דף קצ"ג כתב דא"א בגרירה והשיג על הלבוש דכתב דמיירי ביש עפר למטה דא"כ מה מקשה הגמרא והא תניא ריב"י והתם מיירי ביש עפר למטה ובל"ח קצ"ג א' וב' טרח ליישב דברי רמ"י יע"ש ובש"ך אות כ' אבאר עוד. ועי' מ"ש לעיל בט"ז אות ה' דמודה לו עכ"פ דאין הפסק בין דם בהמה לחיה דמינו אין חוצץ והא דדם בהמה למעלה אין מכסה היינו דעכ"פ מכוסה הוא ולמ"ש הלבוש דלסוף נבלע גם הוא בעפר משמע קצת בע"א:

סעיף יב

ונתנבלה. עט"ז הנה הב"י הקשה על דברי הגהות מיימוני שחט עוף ואח"כ עוף אחר ונתנבלה חייב לכסות משוחט חיה ואח"כ בהמה דפטור ותי' עופא דקליל ויראה לי פירושו דלא סמיך ועב ומעורב עם התחתון ורואין כאלו מים ויש בתחתון מראה דם והד"מ לא ניחא ליה בתי' זה ותי' דאם יודע ודאי שכיסה כל דם החיה פטור הא מסתמא חייב וז"ש כאן בהג"ה כו' ולא חילק בין עופא דקליל דלשיטתיה אזיל. וה"ה דה"מ למכתב דבריו אמ"ש המחבר שחט בהמה על חיה פטור דוקא בידע הא מסתמא חייב אלא דנקיט לשון הגהות מיימוני ולא מצי לחלק איפכא מסתמא פטור הא ידע שלא כסה חייב דא"כ מה קמ"ל הגהות פשיטא וכפי הנראה דמכסה בלא ברכה קאמר. והט"ז לא ניחא ליה בכך ותי' בע"א דאף שודאי כיסה אפ"ה דומה לחמץ דאין חוזר וניער. ולא

הבינותי דחמץ מו' ולמעלה אף דאסור הוא מ"מ בטל הוא ועוד מה ענין זה לסעיף י"ג דכאן כיסה דם העליון לתחתון ואולי עופא דקליל מתערב יפה משא"כ דם בהמה דסמיך וצ"ע ועיין תב"ש שתמה ג"כ עליו ובנה"ך והפר"ח האריכו בזה ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות כ"ז הקשה על תי' הב"י עופא דקליל א"כ אמאי אשמעי' בברייתא בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות לאשמעינן רבותא חיה ועוף ואח"כ עוף וניבלה חייב וביותר לפרישה וב"ח ודמש"א דהם סוברים בהמה ואח"כ עוף פטור מלכסות א"כ לאשמעינן הא וכ"ש חיה ואח"כ בהמה דפטור מלכסות עכ"ל הנה הוא ז"ל סובר דלפרישה וב"ח ודמש"א יש יותר קושיא וכפי הנראה אינו כן דאי אשמעינן בהמה ואח"כ עוף ה"א הטעם דבטל הוא אמנם בהמה על חיה גדולה דשוה דם החיה כבהמה ה"א דרואין קמ"ל דעומד הוא בפ"ע דסמיך ואינו מתערב אמנם לתי' הב' דעופא דקליל יש להקשות לאשמעי' עוף ואח"כ עוף וניבלה דחייב לכסות כ"ש בהמה ואח"כ חיה חייב ממ"נ אי אין מתערב הרי דם חיה למעלה ואי מתערב הרי רואין כו' י"ל דאי הוה תני הכי ה"א דחיה ואח"כ בהמה נמי חייב לכסות. ועוד למאן קא קשיא ליה להב"י ואיהו סובר בהמה ואח"כ חיה אפילו אין עפר למטה חייב לכסות דלא כלבוש וא"כ אין כאן התחלת קושיא דאי הוה תני עוף ועוף וניבלה משום דיש עפר למטה קמ"ל בהמה ואחר כך חיה דאין עפר למטה כדר"ז כל הראוי לבילה:

סעיף יג

אפילו יש לו דקר נעוץ. עט"ז דאף דלא מתסר אלא מדרבנן אפ"ה יש כח ביד חז"ל לעקור דבר מ"ה בשב ואל תעשה. ואפילו יש לו עפר מוכן לכל ספיקותיו משמע דעה א' דאסור וכן הכריע הפר"ח אבל דעת התב"ש באות ל"ב כהרא"ה דמכסה בברכה ואף בת"ה לא פליג עליו מדכתב אפילו יש לו דקר נעוץ משמע הא עפר מוכן מכסה אלא שבמ"ה השיג עליו וכן פסק העט"ז דמכסה והנה בש"ע כתב אפילו יש לו דקר נעוץ משמע הא עפר מוכן מכסה וי"א אלו ל"פ מש"ה כתב י"א דלא מצא מבואר כ"א בהרא"ה מש"ה כתב וי"א ומש"ה נראה דאי איתרמי כך יכסנו וכדכתיבנא:

ודע דהרא"ש והטור גבי אין שוחטין כוי ביום טוב כתבו ואין יכולין לקבל הדם בכלי שאין שוחטין לתוך הכלי הרי בהדיא כמ"ש הב"י בסי' י"א דכ"ש אם מקבל הדם לאחר שחיטה דיש איסור והתב"ש בסי' י"א הרגיש קצת בזה ולפי דעתי ראיה גמורה היא וא"י למה ערער הפר"ח עליו בקו"א:

עוד אבאר לך דמצות כיסוי הוא כל זמן שירצה יכסה ולאו דוקא מיד ומיהו לכתחלה ודאי נכון לכסות מיד דחביבה מצוה בשעתה ושמא ישכח. וראיה משחט חיה לא יכסנה

עד שיבדוק הריאה ואי הוה מ"ע מיד איך עוקר מ"ע בשביל בדיקת הריאה וכ"ת יש כח ביד חז"ל לעקור דבר מ"ה הוה להו לתקוני לכסות מיד ולברך אח"כ או בלא ברכה כי אין הברכה מעכבת ופשוט הוא דלא כמ"ש בכר"ו אות א' דביטל מ"ע אם לא כיסה מיד וז"א כמ"ש ועיין מ"ש עוד לקמן בדין חיה✍:

סעיף יד

וכן חש"ו. עט"ז דה"ה גדול שא"י ה"ש והראה מקום לסימן ט"ז אות י"ג ושם נאמר לענין או"ב דיש להחמיר ה"ה כאן יכסה בלא ברכה וכ"ת דכאן אין ראוי להחמיר דיבואו לאכול משחיטתן כמו בחש"ו י"ל בגדול לא שייך ולמגזר דיודע הוא ולא ישחוט עוד וגם מזו השחיטה אין לגזור דיבואו לאכול והתב"ש הכריע דיכסה בלא ברכה בגדול שא"י ה"ש ועיין סימן א' בידע דלא גמיר יע"ש:

סעיף טו

כדי. עט"ז תמה על מהרש"ל דא"כ שוחט דבר דאתיליד ביה ריעותא למה שוחט אחר עמו ובנה"ך תמה עליו דבאמת רש"ל סובר דא"צ עש"ך סי' י"ט אות ב' בשם יש"ש פרק כיסוי הדם סי' ה'. והנה המחבר כתב ב' דינים ואינם שווין דאם נמצא הסכין פגום מכסה בלא ברכה ואם נמצא הסימנים אין שחוטין רובן פטור מכיסוי. אמנם כן דברי יש"ש יש להם מקום דשפיר קשיא ליה דודאי הכין הוא דסמכינן ארובא ואחזקה וכל היכא דאיכא לברורי בקל לא סמכינן ומש"ה לא קשיא ליה דלמא ימצא הסכין פגום והוה ברכה לבטלה דלא מטהר מידי נבילה או שמא לא ישחוט הרוב דרוב שוחטין רוב ואוקי סכין אחזקה כל היכא דא"א לברורי בקל אלא קשיא ליה מבדיקת הריאה דחז"ל חששו למיעוט המצוי וכל היכא דנאבדה אסור לדידן א"כ איך לא חששו למיעוט המצוי לאיסור גדול לא תשא שמע שוא דחמור הוא מלאו דטריפה ע"ז תי' דא"נ טריפה מטהר מידי נבילה. ולדידן ודאי קשיא כיון דבדיקת הריאה מעכבת אף דיעבד איך לא תקנו לברך בבהמה וחיה על השחיטה לאחר השחיטה ואדרבא משום לא פלוג היה להם לתקן אף בעוף כן כמו בנט"י וכל חייבי טבילות עיין תוס' ר"פ וצ"ע:

סעיף טז

חתך. עט"ז דמכסה בברכה אמת לשון רמ"א מורה בבירור כך שכתב אבל חתך מפרקת משמע דזה דין אחר יש לו דאלו בספק טריפה מכסה בלא ברכה וכאן בברכה אמנם לא זכיתי להבין דבד"מ מבואר להדיא דשווין המה ספק וחיתוך מפרקת והמעיין בתרומת הדשן קפ"ז יראה להדיא דכל פלפולו אינו אלא אם יכסה ולא חיישינן דלמא אתי למיכל וע"ז כתב דאפילו ספק גמור מכסה וכ"ש זה ומיניה מה זה בלא ברכה אף זה וראיתי להתב"ש הרגיש בזה וכתב דהזהיר להוציא ש"ש לבטלה אין לגעור בו אם לא יברך על

הכיסוי. ומ"מ אף להט"ז וש"ך דווקא חתך המפרקת דעתם להכשיר בה"מ הוה שחיטה ראויה משא"כ שהיה כ"ש בעוף די"א דהוה מ"ה וה"ה בחיה או שהיה במיעוט בתרא דהוה בעיא דלא איפשטא ודאי אין לכסות בברכה וה"ה כדומה אלא מכסה בלא ברכה וכאמור:

יראה לי בספק ברכה לבטלה אפילו איכא ס"ס לברך אפ"ה טוב שלא לברך המשל בזה שחט כוי שהוא בריה בפ"ע וספק חיה או בהמה ושחט ג"כ כלאים צבי הבא על התיישה דאיכא ס"ס לכסות שמא כוי חיה ושמא חוששין לזרע אב אפ"ה מכסה בלא ברכה דגדול חומר לאו דלא תשא וברכות אין מעכבות כמבואר. ומיהו חיה שנולד בה ספק טריפות ויש ס"ס להכשירה באכילה פשיטא דמברך על הכיסוי כיון דשחיטה ראויה הוא דהחיה מותרת אשר יאכל קרינן ביה ומברך ומכסה וזה פשוט✍:

סעיף יז

תקינו ליה רבנן. עט"ז דהעלה להלכה דאין לעשות כן ומי שאין לו עפר שראוי לכסות בו לא ישחוט כלל משיבטל מ"ע דכיסוי כי הכיסוי בבגדו אינו כיסוי כלל ולפי דבריו אף בכוי וכדומה שמכסה בלא ברכה אין לעשות כן כיון דהכיסוי בבגדו או בסנדלו לאו כלום הוא ע"כ אין לבטל ספק מ"ע דכיסוי. אמנם לא ידענא אם יודע ודאי שהדם יהא נשמר עד שיבוא למקום עפר ודאי דרשאי לשחוט כי המ"ע דכיסוי אינו מיד כמו שהוכחתי לעיל מדהתירו לו לבדוק הריאה מקודם ואח"כ מכסה והמחבר מודה בה והא מבטל מ"ע דכסוי ולדידיה אי נאבדה הריאה כשירה אף בלא ה"מ כמבואר סי' ל"ט יע"ש וצ"ע:

סעיף יח

הנזרעים בהם מצמיחים לאפוקי עפר שמצמיח עשבים שגדלו כבר. לכאורה היה נראה להגיה ושגדלו כבר ותרתי קאמר דהמעיין בתוס' חולין פ"ח ב' ד"ה אלא דעפר המדבר המגדל עשבים מאיליהן אלא שאין מצמיח ומגדל זרעים שזורעין בו וכן אם גדלו הזרעים ושתלן שם ונתוספים לא מהני אלא בעינן שהדבר הנזרע בתוכו יצמיח ויגדל ועיין פרישה אות כ"ג וכן העתיק השמלה חדשה סעיף כ"ז יע"ש:

סעיף יט

ובחרסית הוא מין סיד ואין צריך כתישה ב"י ועי' פירוש דברים אלו בט"ז כאן מה הן הדברים הראוין לכסות בהן או מצמיח או נקרא עפר:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות נ"ב קנמון טחון מכסין בו דהוה מין עץ כנסורת חרשים דמיא ובאות נ"ג ונ"ד גפרית ומלח אין מכסין בהם וה"ה פלפל טחון דהוא מין פרי והוה כקמח טחון ואין מכסין בו יע"ש:

בכל דבר השרוף מכסין בו אף קמח וסובין ששרוף מכסין בהם ושלג ושחיקת ברזל אין מכסין בהם והא דלא הגיה רמ"א דאין מכסין בשחיקת ברזל דמבואר הוא במחבר דאין מכסין כ"א בזהב שחוק. מ"ש הד"מ הטעם דאין מכסין בשלג דלמחר יתמחה ויהיה למים לאו לומר דבעינן שיכסה כיסוי הראוי להיות עולם דהא נוהגין העולם לכסות בשוק אף שודאי יחזור ויגלה כלומר אלא דלאו כיסוי כלל אף עתה. והכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ח בשם מהר"י וויי"ל וספר יאיר נתיב דבשעת הדחק יכסה בשלג בלא ברכה וצ"ע והב"ח מתיר בשעת הדחק בשחיקת ברזל:

אין מכסין ברגבי אדמה דלאו דוקא מתונתא ארץ לחה ה"ה זה כיון דלאו נפרד ונפרך דבעינן אם יוכל איש למנות עפר הארץ שיהא ראוי למנות. המחבר השמיט עפר עיר הנדחת דלא שכיח ומ"מ היה להביא דנ"מ לענין איסורי הנאה אפר חמץ בפסח ואפר עבודת כוכבים דמכסין בהם דמצות לאו ליהנות נתנו וכתותי לא שייך בהא דכל כמה דמיכתת מעלי טפי שוב ראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות נ' תמה בזה על המחבר ומשמע שם לכתחלה נמי ולא דמי לשופר דלכתחלה לא עיין בלח"מ פי"ד מה"ש ואין להאריך:

כתב בתב"ש כל הני דאין מכסין בהם אם עבר וכיסה צריך לגלות ולכסות בלא ברכה והאריך שם ובש"ך אבאר:

בספר בית לחם יהודה באות י"ז העתיק דשהיה כ"ש אפילו בתחלת השחיטה יכסהו ויברך יע"ש ואני אומר בעוף ודאי יש דעות דשיעור שהיה מועטת הוא כמ"ש ת"ה דחצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש ודאי דאסור לברך אלא אפילו בחיה אין לברך כמ"ש לעיל. עוד הביא שם באות כ"ד בשוחט שהעבירו עפ"י עד אחד והיה רגלים לדבר והוא יודע בעצמו ששקר ענה בו או ששוגג היה אם יש לומר במקום שאין מכירין או בביתו מותר לשחוט יע"ש שצידד דאסור דהוה כפסלוהו הקהל כמבואר סי' א' וב' דאין רשאין לשחוט וה"ה כאן ועוד דעיקר בזמן הזה הקבלה שנוטלין כמבואר סי' א' וכיון דהקהל פסלוהו אין לו לשחוט במקום שאין מכירין אותו או בביתו לצורך עצמו גם זה אסור ועיין שו"ת חות יאיר:

סימן כט

סעיף א

שמונה כו'. עיין ט"ז הביא לשון הטור בשם הר"מ ז"ל בפ"ה מה"ש ה"ג אע"פ שכולם הלמ"מ אין לך בפירוש אלא דרוסה ע"כ החמירו בה פי' דה"ק דאף בס"ס החמירו בה ואלו בשאר איסורין ס"ס להקל ואף דבספק עאל נמי מקילין בס"ס בסי' נ"ז התם כיון דספק אם היה שם הדורס שמקילין הא כל שנתחזק הדורס שם מחמירין אף בס"ס

ומלשון הר"מ דכתב החמירו בה יראה דחז"ל החמירו בה לא מן התורה דמן התורה אף בספק דרוסה יש להתיר היכא די"ל ס"ס ובסי' נ"ז אבאר באורך עוד תי' הט"ז דהתוס' הוקשה להם מ"ש דרוסה דלא אמרינן נשחטה הותרה ותירץ דשאני דרוסה דשכיח לאיסור ולזה נתכוין הר"מ ז"ל וירצה בזה דהר"ם לא סובר כהתוס' אלא דרוסה הוה ספק השקול והא דהוא שותק והן מקרקרים אסור היינו מספיקא והוא והן שותקים איכא הוכחה להיתר' או הוא והן צווחים כמו שיתבאר בסי' נ"ז וא"כ י"ל תו מש"ה תי' דרוסה הוא בפירוש החמירו חז"ל ולא רצו לסמוך על החזקה וכן תי' הב"ח ז"ל יעויין שם כנ"ל דברי הט"ז בכאן. ודע דהמחבר כתב בסי' נ"ז דספק אם הן שותקין או מקרקרים שרי ואלו היה סובר כדעת הר"מ ז"ל דספק השקול בדרוסה להחמיר ודוקא בהוא והן שותקים או צווחים דיש הוכחה להתיר א"כ אי לא ידעינן אי שתקי אסור לא היה שותק להביא דעת הר"מ ז"ל אלא דהוא לשיטתיה שהניח בצ"ע דברי הר"מ שלא מצא לחלק בין דרוסה לשאר טריפות וסובר כתי' התוס' בחולין מ"ג ב' דרוסה שכיח לאיסור מש"ה לא הביא שם דעת החולק ושם יבואר:

עוד הביא דברי הר"מ ז"ל בפ"ד מהמ"א הי"ז והטור שינה קצת מלשון הר"מ וזה לשון הטור דא"א לומר טריפה היינו מתה דא"כ הוה נבילה ומה לי ע"י עצמה או ע"י אחרים ואי אפשר לומר שהוכתה מכה כ"ש דהא כתיב לכלב שאין ראויה כ"א לכלב וכיון שידענו דבאינו ראויה לחיות מיירי ה"ה בנטרפה ע"י עצמה וכי היכי דגבי נבילה כו' עכ"ל הטור וביש ספרים בטור הגי' דכי היכי דגבי נבילה אין חילוק והקשה הט"ז על הטור אמאי לא מייתי לימוד הגמרא זאת החיה דטריפה דקרא מיירי באין יכול לחיות ועל הגמרא קשה ל"ל מזאת החיה תיפוק מלכלב כו' ועוד מאי האי דכי היכי כו' הא בנבילה אין לנו לימוד אלא מסברא ה"ה בטריפה ידעינן זה מסברא ותי' דצריכי תרי קראי דוודאי לשון טריפה מורה גרירה בעלמא וקרא כתיב זאת החיה אלמא בחיות תליא והייתי מוכרח לומר דיש חילוק בין ע"י ארי אפי' גרירה בעלמא או ע"י עצמו מש"ה כתיב לכלב היינו דטריפה דקרא מחמת שאין יכולה לחיות ואי לכלב לחוד ה"א דמסוכנת נמי והאי מסוכנת יש לעיין ביה דאדרבה הגמרא חולין ל"ז א' מזאת החיה היה רוצה לומר מסוכנת אסורה ומביא התם מקרא דמסוכנת שריא יע"ש ואולי דרוצה לומר דה"א דטריפה היינו אף שדרסה בכותל עד שמסוכן היא דדרך לתת לכלב קמ"ל קרא דזאת החיה דווקא שאין יכולה לחיות וכיון שכן אית לומר מהיקשא דאין חילוק בין ע"י עצמו או ארי כיון דל"ק קראי אהדדי דע"כ הא דמשמע מפשטא דקרא גרירה

בעלמא ליתא ואית לן ללמוד מהיקשא כמו נבילה דמתה משמע כולל בין ע"י עצמה או ע"י אדם ה"ה טריפה:

סימן ל

סעיף א

ברוב גובהה. עט"ז ורבו בכאן הפירושים עיין פרישה ולדינא אם המקום שהוא תחלת עינים עד הקרנים בין אם רוב גובה אותו מקום או רוב היקף אותו מקום נחבסה הוה ספק טריפה לא וודאי כי בגמרא הוא בעיא דלא איפשטא. עיין פר"ח בכאן שהאריך לומר דבעיא דלא איפשטא אין נכנס בגדר הספק דלא כב"י בסי' נ"ט בגלוד' ובסי' ק"י אבאר באורך. ומהא דהחליד תחת מטלית שפסקו להחמיר אין ראיה אף דאיכא כמה בעיות הכל משם א' הוא אם זה מיקרי חלודה או לאו משא"כ היכא דאיכא ב' איבעיות דלא איפשטא ואין ענינם אחד יש לומר דהוה ס"ס גמור ובהיות כי מקורן של דברים אלו בסימן ק"י אבאר שם:

סעיף ב

בעוף המים. הטעם דקרומו רך ט"ז ור"ל דהוה כאלו נפסק הקרום או דסופו ליפסק הקרום דרך הוא ואין לו הגנה דניקב העצם. ולפ"ז וודאי אין חילוק בין ניקב ע"י אדם או ע"י חולי דטריפה הוה וודאי ולא ספק ובש"ך אבאר זה באורך. ומעשה בא לידי באווזא שהיה העור שלם מבחוץ והיה נצרר הדם וחתכתי העור ומצאתי שהיה העצם נרקב וחסרון והטרפתי דאף שעור שלם לא מהני דהעיקר תלוי בעצם וראיה מהא דצ"צ סימן ע"א באותן אווזות שיש להן נוצות זקופות דהתיר מטעם הואיל בתולדה הוא הא לא"ה טריפה ובש"ך אבאר זה והיה ע"ש וה"מ שמלחו שאר עופות עמה ולא רציתי להתיר לומר דהוה ס"ס דאווזא דידן כעוף המים דמיין לאו וודאי הוא בבירור עיין כר"ו ובמליחה יש ספק אי בס' או כ"ק עיין שו"ת שבות יעקב ח"ב במעשה דעגל פה מיץ מ"מ לא התרתי חדא דמשמע אווזא דידן כעוף המים ודאי הוה לא ספיקא ועוד במליחה גופה יש כמה צדדין להחמיר ובסי' ק"ה אבאר לכן אסרתי הכל והוא פשוט לפענ"ד ובש"ך אבאר:

סעיף ג

אפי' בעוף דיבשה. אם נקרע העור והעצם קיים כשירה ט"ז והוא מהרש"ל באו"ה שלו סימן צ"ד דלא כמהר"א ספרדי שרצה לאסור יע"ש ומשמע ודאי דאין חילוק בכל זה בין עוף היבשה לעוף המים וה"ה אם העצם נפוח כשר כיון שאין ניקב אין לחוש לנקיבת הקרום:

סימן לא

סעיף א

אם לא. הט"ז הביא בשם יש"ש פא"ט וב"ח דאוסרין בה"מ ומשמע שכן דעתו והש"ך הסכים לזה וכן כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות י"ב דהסכמות הש"ך והט"ז לאסור אף בה"מ יע"ש. ודע דבגמרא אמרי עילאה ואמרי תתאי ויש בזה ג' פירושים. א' אמרי עילאה דווקא ולא תתאי ואמרי תתאי דווקא ולא עילאה. ב' אמרי עילאה לחוד ואמרי עד דמינקב תתאה ג"כ. הפירוש הג' אמרי עילאה דווקא ואמרי תתאה לחוד נמי טריפה ובה"ג אוסר בין עילאה לחוד או תתאי לחוד ויש ב' פירושים בדבריו. א' פי' הב"י דפסק כל"ב תתאה לחוד או עילאה לחוד והב"ח ושאר אחרונים הקשו ע"ז דא"א לפרש כן דא"כ קשיא הא דאמרינן בעוף היבשה הניחא למ"ד תתאה ומאי ניחותא אלא דבה"ג פסק כחומרת ב' הלשונות והכה"ג בהגהות ב"י אות ט' רצה לפרש גם דברי הב"י כן תתאה לחוד היינו שלא נפרש שניהם יע"ש והרואה יראה שא"א לפרש כן דברי הב"י מדעשה כלומר ולא קאמר כפשוטו שפסק כתרי הלשונות לחומרא. ומ"מ אתה רואה דלחומרא פסקינן כן מספק ואף בה"מ דאין אנו יודעין איזהו מהלשונות אמת ונ"מ טובא באם נפלו ב' זיתים מב' בהמות לתבשיל א' מן בהמה שניקב קרום העליון וא' מבהמה שניקב קרום התחתון א"צ לבטל אלא זית א' דממ"נ אחד כשירה וכמ"ש. ודע עוד דהא דמטריפין בניקב התחתון לבד ספק הוה דרוב מכשירין עד שניקבו שניהם כמ"ש הרשב"א בארוך ל"א ב' דרוב הסכימו להכשיר עד שינקבו שניהם אלא שיש לחוש לסברת הרי"ף ובקצר בית שני שער שלישי כתב ניקב זה בלא זה כשר ויש מגדולי המורים שאוסרין הרי דלחומרא פוסק כן וע"כ מידי ספיקא פלוגתא דרבוותא לא נפיק ואם שלא הזכיר המחבר דעה זו כלל וכן התב"ש אות א' האריך בזה יע"ש. ומ"מ לדינא אם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה יראה דלוודאי יחשב. ובה"מ בניקב העליון לבד דעת התב"ש שם דהמיקל לא הפסיד כדעת רמ"א בהג"ה ועיין פר"ח מ"ש בש"ך אות א'. ובעור א' לקוי כולו או רובו דעת התב"ש להחמיר אף בה"מ:

סעיף ב

ונחסר. עט"ז והנה הפר"ח אות ג' הבין בדבריו דחילוק יש בין מים בלא שלחופית דאם נחסר מהמוח טריפה ובלא נחסר דהיינו שהמוח עגול מכל צדדיו אף שיש מים בין מוח לקרום כשר ובשלחופית אף לא נחסר המוח טריפה בין מוח לקרום או בין קרום לגולגלת. ולפ"ז הא דאמר ברישא דאם מים בגולגלת הוא לאו דווקא. ואמנם התב"ש באות ג' תמה עליו דמריש דבריו משמע דווקא אם נמצא בגולגלת הא בין מוח לקרום אף בלא שלחופית טריפה יע"ש והנה כפי הנראה דהט"ז עשה דרך פי' על הש"ע

שמ"ש ונחסר הא לא נחסר אפילו מים מגולים בין מוח לקרום כשירה וע"ז כתב וכן אם בשלחופית דקשה דכ"ש הוא דאם אין מקיף דטריפה אלא דבא לומר דהתם א"צ נחסר דאף אם המוח שלם ועגול אפ"ה הני מים וודאי ממוח אתו דכיון דהם בשלחופית משא"כ בלא שלחופית ומ"ש הט"ז ברישא אם נמצא בגולגלת הוא לאו דווקא ודבריו דסיפא הם עיקרים דכן מוכח מש"ע כפי מה שפי' הט"ז. אמנם כן י"ל דה"ק דמ"ש הש"ע ונחסר היינו דכן הוא וודאי דאף שהמוח עגול מכל צדדיו אפ"ה בין מוח לקרום א"א שלא יחסר המוח דדרך המוח למלאות כל הקרום ועכשיו שיש מים בין מוח לקרום ע"כ חסר הוא ובש"ע ה"ק ונחסר הא בין גולגלת לקרום דלא נחסר כשר במים בלא שלחופית דמעלמא אתו משא"כ בשלחופית לא מיבעיא בין מוח לקרום דפשיטא דלא גרע ממים בלא שלחופית אלא אפילו בין גולגלת לקרום ומוח שלם אפ"ה כיון שבשלחופית הן ניכר הוא שמן המוח באו המים וזה שהגיה הרב וכן אם שלחופית בין קרום לגולגלת שזה עיקר הרבותא ומ"ש הט"ז אפילו המוח שלם היינו בין גולגלת לקרום ששם באפשר דהמוח שלם כן נראה לי לפרש דבריו כאן. עיין פר"ח שכתב הנך תרי אפילו בש"ע הוא לאו דווקא ואמת כן הוא דאדרבה בין מוח לקרום גרע טפי מבין קרום לגולגלת:

סעיף ג

להשליך הראש. כתב הט"ז היינו במקום שאין ריעותא הא יש ריעותא כגון שווינדי"ל אסור אף דיעבד יע"ש ואף בה"מ אין להתיר [?ג] דיצאה בהמה זו מרוב ובסימן נ' בש"ך אות ג' אבאר באורך דוודאי הכין הוא דאין להתיר כל שיש ריעותא. עיין תב"ש דמ"ש בה"י דבחודש תמוז אין לפתוח הראשים ובשאר ימות השנה יש לפתוח כתב הוא להיפך דאדרבה בשאר ימות השנה אין צריך לפתוח דאזלינן בתר רובא משא"כ חדש תמוז הוה במיעוט המצוי כמו ריאה וכמו וושט שיש תקנה לבדוק באווזות שמלעיטין וכן הסכים בל"י באות ז'. ומ"מ המנהג שאף בחודש תמוז מוכרין הראש שלם לעובד כוכבים ואין רואין אם יש מים בראש כ"מ דאיכא ריעותא מחויב הוא לבדוק ומה"ט הביא בד"מ בסימן ל' בשם הגהות ש"ד סימן מ"ז בראש מן צאן שהיה ליחה יוצא מן הקרן וחתכנו הראש ולא היה שום ריעותא והכשרנו משמע דכל היכא דאיכא ריעותא בעי בדיקה וכן כתב התב"ש בסימן ל' אות ח' בסופו יע"ש ונכון הוא ולקמן אבאר עוד:

סעיף ד

דתלינן. הט"ז הקשה מ"ש מסימן נ"א בקוץ עד שתינקב לחלל דיש נמי ס"ס שמא לא הגיע הקוץ והמחט לא' מאיברי' ואת"ל הגיע שמא לא ניקב ותי' די"ל כאן מכשיר ע"י בדיקה. ור"ל דהתם אף מדינא דש"ס א"א לבדוק כל האיברים הפנימים בנקב קטן משא"כ כאן דמדינא דגמרא בקיאין באבר אחד לבדוק מנקב אלא דאנו אין בקיאין ולכך

ע"י ס"ס מהני הבדיקה דידן. ועוד תי' דכאן אין לומר כלל דנעשה נקב משא"כ התם ע"כ ניקב אנו אומרים שמא ניקב גם לאחד מאיברים הפנימים. ויש נ"מ בין ב' התירוצים. לתי' א' אם נאבד בלי בדיקה אסור ולתי' הב' כל שא"א לבדוק יש להכשיר וכן הלכה והפר"ח מכשיר אף בלא בדיקה כלל ונהי דכל היכא דאיתא לפנינו ראוי לבדוק אבל היכא דנאבד יש להכשיר. ודע שהכי י"ל בלא"ה דרך התולע לנקוב אחר שחיטה ונהי דא"א סומכין ע"ז מ"מ כי איכא ס"ס מתירין משא"כ במחט בחלל הגוף:

כתב התב"ש אות ז' בשם ש"ד מ"ז אם נמצא תולע בתוך המוח נמי טריפה וכתב הוא ז"ל דאם המוח מקיף מכל צד יש להחמיר בה"מ אם אין התולע מגולה לקרום יע"ש וצ"ע בדין זה דע"כ התולע מכוסה ואפילו הכי אסור דאי מגולה לקרום א"כ הוה כמים מגולים לקרום דאסורים ואולי יש לחלק ומכל מקום לדינא צ"ע:

סימן לב

סעיף א

נסדק. ואפילו לא נשאר ובזה קיל מגרגרת ב"י ט"ז הנה לא ידענא אמאי לא כתב כן אמ"ש המחבר דנפסק לרחבה טריפה דנקבים אין מצטרפין כמ"ש הב"ח הביאו הש"ך אות א' ולכאורה דכ"ש הוא אם לארכו דלא יליף לה אלא מגרגרת דכשירה ואפ"ה קיל מגרגרת כמ"ש הב"י והכ"מ פ"ט מה"ש ה"א הניח זה בצ"ע כ"ש נפסקה לרחבה דאין ללמוד חומרא מגרגרת ולומר דנקבים מצטרפין לרובא. אמנם התב"ש אות א"ב הטריף בנקבים שמצטרפין לרובא כמו הפר"ח והכשיר בנסדק לארכו בלא שיור ואזיל לשיטתיה שפי' הטעם דלאו מגרגרת יליף דכשירה בנסדק אלא דכיון דחזינן שאין אורך ורוחב שווין ממילא הא דתנן נפסק חוט השדרה דוקא לרחבה ולא לארכה יע"ש א"כ מטורי זהב ג"כ אין ראיה. ומעתה מ"ש הבל"י להכשיר בנקבים דהא בנסדק קיל מגרגרת כו' חדא דגם הפר"ת שם החמיר ומט"ז אין ראיה ודעת התב"ש כתבנו להטריף בנקבים להצטרף לרוב ובנסדק כשר ועיין כר"ו אות ב' והנה הב"י פסק לקמן דלמעלה אף למעלה ממקום שחיטה מהני שיור א"כ איך כתב כאן דקיל מגרגרת והא הכא המוח שלם אלא דליתא דמוח אבר אחר הוא דנקיבתו במשהו ועוד דמ"מ למטה לא בעי שיור ג"כ וזה דלא כדבריו:

סעיף ב

שחוץ לידו היה שוחה. פירוש אותו המקצת שיוצא חוץ לידו היה שוחה טריפה דלקותא היה וסוף הקרום ליפסק ועיין ט"ז:

סעיף ג

עד מקום כלות שכיבת העצם. עט"ז הביא ג' פירושים. א' דעת המחבר עד תחלת חיבור עצם לגוף ודעה ב' עד סוף חיבור העצם ודעה שלישית עד סוף אורך העצם המחובר לגוף נגד זה יש טריפות דחוט השדרה. ורמ"א שהכריע להקל בה"מ היינו כדעה עד סוף חיבור העצם לא עד תחלת חיבור. והביא דעת רש"ל וב"ח שמטריפין אף בה"מ ודעת נה"ך דרמ"א מתיר בה"מ אף עד תחלת חיבור עצם המחובר לגוף. ולפעמים נשבר השדרה בעוף וחזר ונקשר אין לחוש אם רואה שהחוט שלם ואף אם לא נקשר עדיין כמבואר בסי' נ"ז וכאן דאין חוששין לפסיקת החוט אם רואה שהוא שלם ומ"מ בדיקה מיהו בעי. כתב בית הילל מעשה שהיה החוט שחור מתחלתו ועד סופו והכשירו חכמי ווילנא והסכים עמו הפר"ח בקו"א דאין שינוי מראה פוסל כי אם בריאה ולא בשאר אברים והתב"ש בסי' מ"ג האריך בזה והעלה דשינוי מראה פוסל בשאר איברים ולדבריו שינוי מראה בחוט הוה טריפה. ושם אבאר בזה. ומ"מ דווקא כשהמוח מבפנים בריא וחזק כמ"ש הבה"י אבל אם המוח נפסד מבפנים אף דמוח זה לא מעלה ולא מוריד מ"מ כיון דחזינן שינוי מראה בעור אמרינן כה"ג לקותא היא וטריפה וכן כשמוציאין שדרתו עקומה כמצוי בעוף ויש שינוי מראה בחוט אף למאן דמכשיר כה"ג יש לתלות ע"י לקותא הוא ויש להטריף כה"ג:

סעיף ד

חוששין. עט"ז שהביא דברי הר"ן ויראה להלכה דהיכא דחוששין צריך שיהוי ובדיקה או הליכה ובדיקה ובלא בדיקה לא משתריא אלא דאם הלכה הילוך יפה א"צ שיהוי כ"א בדיקה ואם לאו צריך ג"כ שיהוי מעל"ע כמבואר סימן נ"ח ואף דהתם בהלכה א"צ בדיקה הכא שהכה בכח צריך בדיקה אף בהלכה כדעת יש אומרים שהביא הר"ן וכן נראה מסתימת הט"ז כאן. וא"צ לבדוק אלא החוט בלבד ודווקא לבדוק כל החלל אין אנו בקיאין הא בחוט לבד אנו בקיאין. ולפ"ז ה"ה בהכה באבן על אבר א' לבד ויש תקנה בדוק לט"ז דמ"ש. ועיין בש"ך סימן נ"ח אות ד' כתב אם הוכה באבן נגד הריאה שלו צריך בדיקה ואין אנו צריכין לחלק בין ריאה לשאר איברים וצ"ע. ועיין יש"ש פא"ט סימן ס"ב. ואם נפלה מחמת הכאה זו דהוה כהפילוהו אחרים והיא לא ידעה דמבואר בסי' נ"ח דאף פחות מי"ט הוה נפולה יראה לי דשיהוי מעל"ע ובדיקה לא מהני לדידן דאין אנו בקיאין בבדיקת כל החלל אמנם אם הלכה הילוך יפה ד"א דמבואר לקמן דא"צ בדיקה ומהני אפילו לדידן א"כ אף אי שלים המקל אפלגא דגבא או דאית ביה קיטרי מהני הילוך ובדיקה כיון דהלכה יצאה מחשש ריסוק איברים דנפילה ובדיקה בחוט השדרה משום הכאה אנו בקיאין כמ"ש הט"ז ועיין בתב"ש אות ו' כתב דלית ליה תקנה

היינו שיהוי ובדיקה אבל הילוך ובדיקה בחוט השדרה מהני אפילו לדידן כדאמרן נ"ל ועיין עוד פר"ח מזה:

סעיף ה

אם לא הגיעו כו'. וה"ה נשבר המקל בשעת הכאה הוה כמו שלים חוטרא אפלגא דגבה דמכה שם בכח וצריך בדיקה עיין ט"ז בשם הכלבו:

סעיף ו

כשלא כו'. הט"ז הביא בשם רבינו טובי' מווינא שגם בעוף שכיח שגרונא יע"ש ואפילו בדיקה אין צריך. כי שגרונא שכיח הוא ומותר לשוחטו מיד:

סימן לג

סעיף א

הלחי. עט"ז זה לשון הטור הר"מ פוסק (פ"ח מה"ש) ניטל לחי התחתון עד מקום סימנים כשר וניטל העליון טריפה ואני כתבתי למעלה אם ניטל הרוב מהלחי כשר ואני תמה למה אוסר בניטל העליון הנה במ"ש העליון טריפה תמה עליו אבל מ"ש ניטל התחתון עד מקום הסימנים לא תמה כי הר"מ יפרש בגמרא לא תימא כולו אלא רובו היינו שנעקר הלחי עד מקום הסימנים ושם שלם הוא ועי' בתה"א וב"י ודו"פ ישובים אחרים על זה יע"ש:

הא דניטל חרטומו בעוף דכשירה היינו תחתון דעליון טרפה להר"מ ז"ל תב"ש באות ב' וכה"ג בהגהות ב"י אות ז' בשם דמש"א ופשוט הוא:

סעיף ב

המראה. עט"ז וכה"ג בהגהות ב"י אות ו' בשם דמש"א המראה אכילה הלעטה שתיה דאל"כ פשיטא דאין חי. כתב התב"ש אות א' בשם הרוקח נימוק הלשון עם הטולטלת טריפה הב"ח וכה"ג בהגהות ב"י אות ח' הביאו והטעם כתב התב"ש דא"א לחיות ע"י המראה והלעטה. והנה הר"מ פ"י מה"ש לא מנה בע' טריפות הא דרוקח ואין ראיה דבפ"ח מהלכות אלו הכה"ג כתב הלח"מ דר"מ סובר אף שאין יכולה לקבל המראה והלעטה כשירה וא"כ ה"ה ניטל הלשון עם הטולטלת כשירה משא"כ לדידן. וכ"ת דהר"מ לא מנה זה דהוה פשיטא אמאי מנה ניטל העליון עיין תב"ש אלא כדאמרן:

סעיף ג

שניקב לחללו. עט"ז ובטחול מפולש דידיה כל שלא נשאר עובי דינר זהב ובחוט השדרה הוה מפולש דידיה פסוקת עורו ובלב לבית חללו כו':

סעיף ד

זה. עט"ז דע דיש לחקור אם הוא ודאי טריפה או ספק וגם אם הם רחוקים הרבה זה למעלה וזה למטה. והנה ברחוקים הרבה ודאי לא הוה אלא איסור דרבנן כמ"ש יש"ש בא"ט סי' ג' דאין לתת דברי חז"ל לשיעורין משמע משום לא פלוג הוא טריפה ומדרבנן הוה. ואם אין רחוקים הרבה הוה ספיקא דאורייתא ולא ודאי והלשון שכתב המחבר אפשר דמיתרמי אהדדי משמע כן דהוה רק ספק טריפה וכאמור. ונ"מ לס"ס. ואם שחטו ונמצא נקב זה שלא כנגד זה והוגלד פי המכה לסברת הר"ב בהג"ה סי' פ"א יש מקום להתיר הגבינה והחלב בה"מ ושם יבואר מזה באורך בעזה"י:

וראיתי להפנים מאירות ח"א סי' א' חקר אם ניקב הפנימי ועלה הקרום והחיצון ניקב שלא כנגדו סמוך לו י"ל דעור החיצון מגין עליו דמוטל עליו עפ"י הרוב עיין דין י"ג ובפנים השאלה ד' ג' א' ד"ה ויש לי עיון גדול הרבה בזה וכתב ואין להקשות הא פסול שחוזר להכשירו הוא י"ל דהא בריאה בעינן סביך וסריך בדופן ובסירכא כסדרן דכשירה הא הוה סתימה דלאחר זמן אלא כל שיש קרום והגנה ממקום אחר הוה סתימה ה"נ כן הוא ועוד ראיה מסימן מ"ט שומן הקורקבן דסותם ולא חיישינן שמא השומן בא אח"כ אלא כל שיש סתימה ממקום אחר אף דסלקא לאחר זמן הוה סתימה עכ"ל לא הבנתי דבריו דהא המעיין ברש"י א"ט מ"ג ד"ה אינו קרום אפילו סתימה עבה אינה מתקיימת ול"ד לריאה שניקבה ודופן סותמתה וחולחולת שניקבה וירכיים מעמידין דהוה סתימה דמעיקרא היא הרי בהדיא מטעם דכל דלא הוה סתימה מעיקרא לאו כלום הוא. ומה שהקשה דבעינן סכיך וסריך וכן סירכא כסדרן כבר הקשה כן הרא"ה בב"ה דף ל"ד ע"ב והתירוץ הנכון הוא דכל שסביך ונסרך רואין אנו שהסתימה דהיה מעיקרא לדופן או לאונא חברתה סתימה מעליא היא מדהעלה ארוכה משא"כ כשלא סביך או נסרך אונה לחבירתה אמרינן שמא לא היה סתימה מעליא הדופן והאונא כו' ומ"ש ראיה משומן א"י אמאי לא הביא ראיה וקושיא מגמרא דאמרינן חלב טהור סותם ולמה לא ניחוש שמא לא היה באותו פעם שומן אלא דלק"מ חדא דאין זה סברא דמסתמא השומן הזה בתולדה בא ועוד דאיכא חזקה לא מיבעיא לרש"י א"ט דאוקי אחזקה מחמת הרוב דהוה חזקה ברורה כמו בגבינות ולהתוס' דאוסרין בגבינות כיון שיצא מהרוב י"ל התוס' סוברים קרום מחמת מכה אינו קרום הטעם דסופו ליסתר משא"כ בשומן דאין סופו ליסתר ואף שסותם אחר זמן ועוד דע"כ לא אסרי התוס' הגבינות ולא אוקי אחזקה כיון דהשתא שיצאה מהרוב לא אוקי אחזקה משא"כ כשיש שומן סותם אמרינן השתא נמי לא יצאה מהרוב ולאו ריעותא כלל מיקרי דכיון ששומן שעליו סותם ול"ד למים בראש דריעותא

הוה וכן בסימן מ"ח ומ"ט דכל מקום שצריך בדיקה אם לא ניקב המחט מעבר אל עבר דאסור התם נמי שכיח הוא שניקבו שניהם ולקמן אות ו' ובסימן מ"ח ומ"ט ונ' ונ"א אבאר בזה באורך בעז"ה:

והנה אבאר לך אם ניקבו שניהם זה (שלא) נגד זה ובפנימי יש קרום מחמת מכה שניכר הוא שנעשה צלקת וגידין לבנים כמ"ש הפנים מאירות אפ"ה לא הוה וודאי כי אם ספק טריפה או נבילה דשמא באותו פעם שניקב הפנימי לא הוה ניקב החיצון ונתרפא ואח"כ ניקב החיצון לאחר שהעלה הפנימי קרום ולא הוה קרום מחמת מכה לא מיבעיא אם נפרש קרום מחמת מכה לא הוה קרום דלא הוה סתימה מעיקרא הכא לא הוה פעם אחת בפסול דקודם שהעלה קרום היה עור הב' מגין אלא אפילו אם נאמר דאינו קרום דסופו ליסתר כמו שאבאר בזה באורך בסי' ל"ו ועי' תב"ש שם אות י"ד מ"מ כיון דבאותה שעה היה הקרום הב' של הוושט קיים א"כ לא הוה קרום מחמת מכה כלל כיון דכשר היה באותה שעה והדרא בריא הקרום הפנימי ואין סופו ליסתר כלל וא"כ לפי זה הוה ס"ס שמא העלה קרום קודם שניקב עור הב' ואת"ל לא העלה באותו פעם אכתי שמא לא איתרמי אהדדי כיון שאין הנקבים סמוכים זה נגד זה לא הוה אלא ספק טריפות וכאמור וכ"ת דהוה ס"ס במקום חזקה דנקובת הוושט הוה נבילה ואוקי אחזקה דאין זבוח י"ל דאדרבה אוקי אחזקה דהוה רוב בהמות כשירות ול"ד למים בראש דשכיח הוא כמ"ש הט"ז בסי' מ"ח אות י"ט יע"ש. ומיהו כפי מ"ש התב"ש סי' כ"ט ואני ג"כ כתבתי בסי' כ"ט דכיון שיצא מהרוב גם חזקה מחמת רובא ליכא ול"ד לגבינות בסי' פ"א דהתם אמרינן דמקודם לא יצא מרוב כלל יש לעיין בהכי דהוה ס"ס במקום חזקה. ומיהו אי מרוחקים הרבה זה מזה כיון דלא הוה אלא איסור דרבנן ודאי יש להכשיר מחמת ס"ס הנ"ל ולא שייך להחמיר דהוה כפלגא ופלגא דספק דרבנן להקל כן נראה לי✍:

עוד יש לחקור בקרום מחמת מכה דטריפה הטעם דסתימה לאחר זמן יש לומר דחיה יחיה אלף שנים ולא אמרו דטריפה אין חיה אלא לסימן דאין חיה י"ב חודש ונ"מ לספק טריפה והיינו אי לא עלה קרום אבל כל שעלה קרום חיה יחיה כמה ואפ"ה טריפה דטריפה לאו בחיות תליא מלתא דהא ודאי טריפה אף שחי' י"ב חודש (חזקה) לא מהני כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' צ"ח וא"כ הכלל הזה שאמרו טריפה אינה חיה אינו אלא כל זמן שלא עלה קרום אבל כל זמן שהעלה קרום חיה יחיה ואפ"ה טריפה כיון שהיה זמן אח' טריפה אין פסול חוזר להכשירו ונ"מ אם אמרינן כן כה"ג בר אווזא דמסמס קועי' דמא ויש חשש לנקיבת הוושט ואח"כ חיה יותר מי"ב חודש ומצאו אח"כ קרום מחמת מכה דלא מהני י"ב חודש כמ"ש וכ"ת דלא אמרינן איתרע מעיקרא כמו בגבינות

ז"א דווקא התם דלא הוה ריעותא משא"כ כאן דמסמס קועי' דמא חיישינן וודאי מזמן ההוא לנקיבת קרום ומה שחיה אין ראיה דהעלה קרום א"ד דמ"מ אין באופן אפשרי שיכולה לחיות י"ב חודש ברובא דרובא והוה שפיר ראיה וכדאמרן וכל זה צריך עיון ועי' בסימן ל"ו ושם אבאר ועוד בסי' נ"ז אבאר בזה:

סעיף ה

דאפשר. עי' ט"ז בשם ישש"ש בא"ט סי' ג' אף רחוקים הרבה לא פלוג כו' וכבר הארכנו באות הקדום דזה נגד זה הוה ודאי זה שלא נגד זה י"ל דספק הוה רחוקים הרבה לא הוה כ"א דרבנן. וכתב התב"ש אות ז' דמב' רוחות ממש הוא דכשר ולא סמוך לו בצידו דג"כ אפשר דמתרמי אהדדי וצ"ע דא"כ נמי לא נתנו חז"ל שיעור וי"ל:

סעיף ו

בניכר. עט"ז הנה מ"ש התוס' חולין כ"ח ד"ה אתא ובחיצון אין ניכר שום חולי לאו דוקא כמ"ש באות ח"י דאף שלט במקצת החיצון כיון שהשאר שלם כשירה. ומיהו בדיקה וודאי בעי שלא שלט מעבר לעבר ובפרט בסימנים במקום שחיטה וכן כתב הפנים מאירות ח"א סימן א' דין ג' ובפנים הספר דף ד' ע"ב שאם שחט ונמצא שחין בתוך השחיטה שמא במקום השחין שחט ואף הראב"ן דלא חייש שמא ניקב החיצון היינו ע"י מחט דאין סברא שחזרה לאחוריה משא"כ כאן חיישינן שמא ניקב גם עור החיצון יע"ש דאיכא חזקה דבהמה בחזקת שאינה זבוחה:

ומה שכתב הט"ז לקמן סי' נ"א כתב מזה באות א' שם הראה מקום לסימן מ"ט אות ג' ושם הקשה מ"ש אם ספק אם ניקב עור החיצון של קורקבן ע"י חולי כשירה מס"ס וכן בניקב עד החלל וא"י אם ע"י חולי כשירה והכא בוושט באין ידוע נמי הוה ס"ס ובנה"ך בסי' מ"ט תי' דבוושט שכיח הוא שינקוב גם השני. והכר"ו אות ד' כתב דהאי ס"ס לאו ס"ס גמור הוא ומש"ה בסי' מ"ט ונ"א אוקי אחזקה משא"כ הכא איכא חזקה דבהמה בחייה כו' ויראה לפרש דה"ק דאי הוה ס"ס גמור מהני ולא הוה במקום חזקה דלא מהני עסי' ק"י י"ל דאיכא נמי חזקה מחמת רובא ומש"ה כתב דס"ס גמור לא הוה דאין מתהפך כמ"ש הט"ז בסימן מ"ט או דאפשר דהוה משם אח' והלכך שם איכא חזקה וכאן איכא חזקה להיפך. ובבית הספק כתב דרמ"א הוכיח דס"ס במקום חזקה מהני מספק דרוסה שנתערב ורצה ר"ת להתיר מס"ס ושמא דרס בסימנים כו' ואני אומר דהא איכא נמי חזקה להיתר מחמת רובא מעיקרא ועוד בשעה שנולדה לא הוה דרוסה עסי' ע"ט מ"ש הט"ז בשם הגאון מוהר"ר פייווש ז"ל ואנו קיי"ל דאין מזיק טפת הארס לוולד ואיך שיהיה לא הוה בדרוסה חזקה לאיסורא דיש נמי חזקה להיתרא. גם מ"ש הוא ז"ל והפנים מאירות בח"א סי' א' דהתוס' בחולין מ"ג ב' ד"ה קסבר לא הקשו אלא מספק דרוסה והנה ביבמות

ל"א ב' ד"ה אשה כתבו וכן ההיא דישב קוץ שכיח הוא משמע שבאו ליישב דמש"ה לא אוקי אחזקה דדוחק לומר דתו' כתבו ליישב קושית הגמרא בחולין מ"ש מספק דרוסה דלמא דרוסה שכיח והא לא שכיח ומשמעות לשונם וכן קוץ היינו דלא מוקי אחזקה ובחולין גופא אי קושית התוס' אס"ד לקמן בס"ד היה להם להקשות ששם עיקר ולא כאן והנראה דעולא סתמא אמר ישב קוץ משמע אף בתורבץ והתם לא הוה רק טריפה ולפ"ז ה"ה הט"ז יפה הקשה איך סתם ספק ע"י חולי דמשמע אף בתורבץ וליכא חזקה:

והנה דעת הט"ז בסימן ל"ט אות כ"ב דספק השקול אף מחיים אוקי אחזקה ומים בראש שכיח לאיסורא וכן ההיא דישב קוץ בוושט שכיח לאיסורא טפי ובסימן מ"ח אות ח"י דלא אוקי אחזקה בספק א' בקטן שמצא מחט בפיו יע"ש ובסי' מ"ט אות ג' ונ"א דכל הני לדידיה הוה שכיח לאיסורא טפי וא"א להתיר אם לא בס"ס ומש"ה הוקשה לו כן ומיהו בס"ס היינו מתירין אף דספק שאין שקול לא נכנס בגדר הס"ס יש לחלק בין שכיח טפי ובין (לא) שכיח וצ"ע בכ"ז ובסימנים הבאים לפנינו אבאר עוד ובפתיחה להלכות טריפות הארכנו ג"כ יעו"ש:

סעיף ז

רק הפנימי. וכ"ש החיצון לבד או"ה כלל נ"א ט"ז. הנה הוא מפרש לשון אפילו שכתב כפשוטו לא מיבעיא אם החיצון לחוד טריפה דליכא ס"ס אם עור הצוואר שלם מבחוץ דהשתא אי ע"י קוץ ממ"נ אי מוושט הרי ניקבו ב' עורות ואי מבפנים הרי ניקב א' מאיברים הפנימים ומש"ה הוא כ"ש:

סעיף ח

ואם כו'. הט"ז האריך ויראה לפרש דמ"ש רש"י והר"ן ואם שניהם אדומים חיישינן לדרוסה היינו בהוא שותק והם מקרקרים דבעי בדיקה וע"ז אמר רבה אם בדקו ומצאו שניהם אדומים טריפה. ויש לעיין אי הוא והם שותקים דלדידן כשר בלא בדיקה כמבואר סי' נ"ז סעיף י"א ונמצא קצת אודם בעור הפנימי שלא בכיון אלא שמצאו במקרה מהו אי לחוש לדרוסה כיון שהיה דורס שם. והתב"ש אות ט' כתב בבשר דרך להיות אודם משא"כ בבני מעיים וכמ"ש בסי' נ"ב ירוקין שהאדימו אלא דהתם נמי אנו מתירין כשלא נודע שנפלה לאור ה"ה כאן. ולפי מ"ש הש"ך אות ט"ו דבאין ה"מ יש לאסור ולא תולין בשינוי טבע ה"ה כאן [?ד] ומכ"ש בעל דורס ולא ידענא אי הם שותקין או לאו ואירע שמצאו קצת אודם בעור הפנימי יש לאסור ומ"מ מ"ש הט"ז בשם הר"ן ובשם רש"י דחוששין לדרוסה וכפי מה שרצה התב"ש לומר בלא איתחזק דורס הא רש"י סובר בלא נודע שנפלה לאור תנינן השינוי בטבע ואמאי תולין כאן בדרוסה וי"ל דשם הטעם דאי איתא שנפלה לאור היתה נשרפת קודם שתצא כמו שכתב הרא"ש שם או פרחה מיד

ומש"ה לא חיישינן שם כי לא שכיח הוא ע"ש ש"ך אות ד' הביא ב' פירושים ושם אין נ"מ דבהמה כל שלא ידענו שנפלה לאור כ"ע מודים דכשירה וכאן נ"מ כמ"ש. אלא דקשיא התם אמאי לא חיישינן לדרוסה אם בסימנים שהם קשים כ"ש בבני מעיים. הן אמת שמה שנרשם בהגהות רש"י לא מצאתיו ואי ממ"ש לא ליכול אינש עוף שנפל לאור אלא בשלקא משמע דכל שלא ראינו שנפל אין חשש התם לית ריעותא שוב ראיתי להכנה"ג שם בהגהות הב"י אות ל"ג שבדק הבית הביא ראיה מרש"י ומ"ה דחה כמ"ש כאן א"כ אין סתירה מרש"י ואף להרא"ה בב"ה שהביא ראיה מרש"י אין סתירה דהתם אדומים שהוריקו כתב בא"י שכשירה הא ירוקין שהאדימו טרפה דחיישינן לדרוסה. ומה שהקשה התב"ש דברי הרשב"א דכאן מתיר בשניהם אדומים ושם אוסר בא"י אם נפלה לאור. י"ל דסימנים קשים אצל דרוסה ורוב פעמים אין הארס שולט בהם ומש"ה כל שלא ראינו דורס ביניהם אין חוששין לדרוסה משא"כ התם חיישינן ולא תלינן השינוי בטבע כאמור:

כתב התב"ש אות ט' דלדידן בלובן הוה ליקוי אם נתחלפו במקצת פנימי לחיצון פנימי לאודם וחיצון ללובן טרפה ותוכן דבריו דהגהת פרישה אות ח' הביא דברי רש"ל דבמקצת ליכא קפידא ואם נתהפכו שניהם במקצת כשר והב"ח והש"ך אות ט' הביא דברי רש"ל אשניהם אדומים או שניהם לבנים ש"מ דוקא כה"ג הא בנתהפכו ממש הוה ניקב עכ"פ ויש"ש לשיטתיה לובן אין ליקוי כמ"ש הט"ז אות יו"ד משמו מש"ה אף בנהפכו שניהם במקצת אין לחוש כן הוא תוכן דבריו. אמנם כן לדינא צ"ע דיראה מהגהות פרישה דטעמא הוה כל שלא נשתנו כ"א במקצת לא הוה לקותא כלל כי כן דרך לפעמים כמו בלא נודע שנפלה לאור דתלינן השינוי בטבע ודוקא רובו או כולו קיים לחז"ל דהוה כנטול ממקומו וא"כ במקצת לא מיבעיא זה שלא כנגד זה אפילו זה כנגד זה ואפילו ניקב א' מהן ממש והב' נשתנה במקצת אין בידי להטריף דלאו ליקוי הוא כיון שאין רובו כך דרכו להיות כן. עוד כתב התב"ש שם דאם הפנימי בצד אחד הפך לאודם או החיצון ללובן בצ"א כשירה כמ"ש הט"ז אות ח"י דאף אם שלט החולי בעור החיצון במקצת כשר הא שניהם נהפכו כך יש להטריף יע"ש וצ"ע. עיין באות שאחר זה משמע מטו"ז דנתחלף במקצת הוה לקותא אלא דניקב זה בלא זה כשר וא"כ וודאי לדבריו אם נשתנו זה ללובן וזה לאודם במקצת זה שלא כנגד זה יש להטריף דלקותא הוא אמנם באות יו"ד הביא דברי רש"ל דשניהם לבנים לא הוה לקותא א"כ אפשר דהסכים כן ויש לעיין בזה לדינא וכאמור:

סעיף ט

שניהם אדומים. הקשה על הדרישה א"כ במקצת נמי ולפי מ"ש לעיל בסמוך דהפרישה לשיטתיה כאן באות ח' דכל שאין החילוף ברובו דרך להשתנות ולא הוה לקותא כלל ומש"ה מכשיר בנהפכו שניהם אף להרא"ש וטור ושפיר דוקא רובו ולא מקצת כמ"ש. והנה יש שלש תירוצים. א' תי' דרישה בסי' ל"ה דוושט מתוך שמתנדנד א"א לו להעמיד בקרום א'. והט"ז כאן תי' דעור א' לקוי גרע טפי מאלו היה ניטל כולו. התי' הג' כתב בסי' ל"ו אות ג' דבריאה יש בדיקה נפיחה משא"כ וושט ולדידן דא"א בקיאין בבדיקה טריפה עכ"ל. הנה לתי' דרישה כאן חומרא בין לקוי עור א' או ניטל כולו טריפה וקולא בריאה בין ניטל עור א' או לקוי כולו אפ"ה כשהשני קיים כשירה ולתי' הא' של הט"ז כאן יש קולא דאם ניטל כולו כשר ובריאה חומרא אם לקוי עור החיצון כולו טריפה המשל בזה כמו מראה פסולה למאן דמכשיר שם בסימן ל"ח הפר"ח אות י"ג והתב"ש אות י"ט אם רוב עור החיצון מראה פסולה טריפה דלקוי וסופו לקלקל עור הב' ואפשר ברוב אונא א' יש לעיין ביה ולתי' הב' שכתב הט"ז בסי' ל"ו יש כאן חומרא דניטל טריפה דא"א בנפיחה אף בעור הפנימי ושם כשירה בלקוי עור החיצון במראה פסולה להפר"ח ותב"ש אם קלפו לעור החיצון דוקא דאם לא כן אין כאן בדיקה דחיצון סותם עתה. והמשך לשון הט"ז שם בסי' ל"ו דקאמר בוושט אין בדיקה וכאן יש בדיקה ואנו א"א בקיאין דבלא"ה הייתי אומר דהבדיקה שם לחומרא וא"כ אף אנו בקיאין להחמיר כמ"ש הש"ך ופר"ח ותב"ש שם דמדינא דגמרא נפיחה זו ליתא ולהחמיר אנו בקיאין מה שאין כן לתי' הב' בוושט טריפה וא"כ עיקר הקולא בריאה משום נפיחה ולקולא א"א בקיאין וא"כ לדידן דפוסקין שם כש"ך ופר"ח ותב"ש דאיגליד כשירה לדידן ע"כ בדיקה דהתם אין מעכבת ולהחמיר אנו בקיאין א"כ לכאורה מוכח כתי' הא' דכאן ויש להקל בניטל עור הא' בוושט ומ"מ אין להקל דלמא תי' הדרישה עיקר דוושט מתנדנד וכמ"ש לעיל א"כ לדינא בוושט בכ"ע יש להחמיר ובריאה אם עור העליון לקוי רובו יש לעיין ביה וכדכתיבנא. ודע דמ"ש הט"ז דכאן א"א בקיאין בבדיקה היינו נפיחה ולכך אף מדינא דגמרא שניהם אדומים טריפה אף דבזמן הגמרא היו בקיאין בבדיקת נקב משהו באבר אחד מ"מ כיון שחיצון כולו ניטל יש לחוש טפי:

סעיף י

או לבנים. הט"ז העתיק דברי רש"ל דבשניהם לבנים יש להכשיר ומשמע שכן דעתו וכן כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות ט"ו שהט"ז הסכים לרש"ל ובהגהות הטור אות י"ד כתב מדהביאו הב"ח וש"ך דברי רש"ל דבמקצת לית לן בה אשניהם אדומים או לבנים מוכח דנהפכו ממש אפילו במקצת יע"ש וכבר כתבנו אי סוברין כט"ז נמי כשירה כה"ג דפוסק

כרש"ל דלובן אין ליקוי ומה שהביא הש"ך באות ט' אשניהם אדומים דברי רש"ל אבאר שם בעז"ה וא"כ אין ראיה לאסור:

כתב הפ"ת אות ו' דפשיטא אם נתחלף לשאר גוונים דטריפה ורבה אשמעינן אף דלובן ואודם שכיח ביה אפ"ה בהפך טריפה. וא"י מנלן להוסיף על הטריפות דלקמן נמי בירוקין שהאדימו כל שלא נודע שנפלה לאור אנו מכשירין ה"ה כאן תלינן בשינוי הטבע ודוקא אודם ולובן קים להו דטרפה ומכ"ש לרש"ל דסובר דוקא אודם ולא לבנים ומכ"ש שאר גוונים ע"כ נראה דאין לאסור בשאר גוונים וצ"ע✍:

סעיף יא

בודק הקנה. פירוש שיקרע העור מצוואר ויבדוק הקנה ט"ז ולדידן דא"א בקיאין בבדיקת דרוסה אף עוף אין תקנה כמ"ש רמ"א ועיין מ"ש בסי' נ"ז:

סעיף יב

ולענין נקב. הט"ז העתיק דברי רש"י דפרק השוחט שמא נתייבש טיפת דם בנקב וא"א להכיר שאדום הוא. ודע דגגו של זפק נידון כוושט ואין שם אלא עור אחד ולבן בחוץ עסי' כ' א"כ כי נתחב קוץ בגגו ורואין שאין ניקב מבחוץ ובמקום ידוע יש בדיקה כמ"ש הש"ך אות ו' א"כ יש לומר דכשירה בה"מ עכ"פ כמו המסס דאין לו רק עור אחד ואפ"ה כשר בה"מ כמ"ש הרב סי' מ"ח ס"ז בהג"ה ה"ה כאן וכ"ת דכאן בלא"ה אנו אוסרים דחוששין שמא הבריא ול"ד להמסס וביה"כ יש לומר הטעם דוושט אין לו בדיקה בחוץ לענין נקב והוא הדין נתרפא אין ניכר מה שאין כן בגגו של זפק ולדינא צ"ע ובש"ך אבאר עוד מזה באורך✍:

סעיף יג

וצווארו. עט"ז והוכיח כפי מה שכתוב באות ח' דלא כב"ח דווקא צווארו מלוכלך שנקרע העור הא מצא דם סביב הוושט אין חשש וה"ה אודם קצת דלא חיישינן לדרוסה כלל. ומיהו באווזות שמלעיטין אותם אם ניקב עור הפנימי וקורט דם בחוץ פשיטא דטריפה ואפילו זה שלא כנגד זה יש לחוש ובסוף הסימן אעתיק דברי הפנים מאירות בח"א סי' א' בדיני וושט בעז"ה:

סעיף יד

אין חוששין. פי' שאין דורס לפנינו ט"ז ור"ל דאם היה מצוי דורס ולא קנים תולין בדורס עסי' נ"ז סעיף י"ג. עוד הביא ב' פרושים לשמא הבריא. א' שמא ניקב ב' כמ"ש וברא אתהן בחרבותיהם ולשמא נתרפא לא חיישינן א"כ אי ניקב מקצת עור הפנימי יש בדיקה בפנימי וי"מ הבריא נתרפא ואף אי נקוב מקצת הפנימי אין תקנה עש"ך אות ח"י וכ"א

אבאר באורך ולפ"ז הלשון מגומגם מ"ש אי יש בדיקה אחר קרום מחמת מכה ועיין מ"ש בזה שם:

סעיף טו

ואינו תחוב. עט"ז והקשה ממחט בחלל הגוף ותי' דהתם וודאי נקב וחיישינן שמא ניקב א' מאיברים הפנימים שנקובתן במשהו משא"כ כאן אמרינן עם המאכל אכלה ולא ניקבה כלל ודקין המבואר בסימן מ"ה מתוך שהולכין בהקף ועקומים חיישינן טפי יע"ש.

סעיף טז

אם אין. הט"ז האריך וכוונתו דמה שנרשם טור אינו דבטור כתב ואפילו לפי דבריו היינו לראב"ן והוא היש מכשירין אם ק"ד בחוץ וודאי ניקב החיצון והיינו תחוב ולא כתב כן אנמצא משמע דשם אין מזיק ק"ד בחוץ אלא מהגהות מיימוני יש ללמוד כן עש"ך אות י"ז. וכתב עוד דהאי בחוץ הוא דווקא דאין לומר דרמ"א כתב לרבותא ל"מ מבפנים די"ל מחמת מחט וניקב פנימי לחוד חוששין שמא הבריא אלא אפילו ק"ד בחוץ ז"א דהא הוציא כן מהגהות מיימוני ואיהו אליביה דסה"ת כתב זה וסה"ת סובר כיש מכשירין א"כ דווקא נקיט ק"ד בחוץ וה"ה הרב שהוציא מקורו ממנו כוונתו כן ובפנים אין לחוש דהוה ס"ס. ויש לראות הא להט"ז זה אינו ס"ס דלא מתהפך שמא לא ניקב החיצון ואת"ל ניקב החיצון הא טריפה כמ"ש בסי' מ"ט גבי קורקבן ספק ע"י קוץ כו' וי"ל דכתב כן לדעת המחבר ורמ"א דמכשירין שם. אכן קשיא א"כ למה ליה להוכיח מגמרא לימא לדידיה טריפה דליכא ס"ס וי"ל דמטור משמע בנמצא לארכו ק"ד אין מזיק אף בחוץ לזה הביא ראיה דאף בפנים יש לאסור דאל"כ לא פריך נמצאת לא צריך לומר כו' ובנה"כ השיג עליו דיש לומר ק"ד אין מזיק כלל ומש"ה לא הוצרך להשמיענו יע"ש וא"י דקושייתו על רמ"א דפוסל ק"ד בחוץ א"כ ק"ד ריעותא הוא וה"א בפנים נמי אסור אם מונח לארכו דתלינן במחט אפילו הכי שרי דהוה ס"ס וזה נכון. ועיין תב"ש אות י"א דלרוחב ומונח כבריח מקצה לקצה וא"א להזיז בקל כ"א בדוחק גרע יותר מתחוב בו וה"ה תחוב אף שאין מבריח מקצה לקצה אסור ויפה כתב וכן הלכה ובש"ך אות י"ז אבאר עוד:

סעיף יז

אפילו כו'. ול"ד לביה"כ דהכא אוכלין ומשקין שטפו ר"ן ט"ז ויש לראות מכל מקום ס"ס הוה שמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקב כ"א הפנימי לחוד ואין לומר דהוה ס"ס במקום חזקה כמו שנתבאר לעיל. י"ל דכאן שכיח לאיסור טפי מלהיתר דספק שמא לאחר שחיטה מחיים שכיח יותר וספק שמא לא ניקב השני גם כן שכיח שינקבו שניהם משא"כ בשבירת הגף וכדומה יע"ש:

סעיף יח

וכן. עט"ז האריך וכוונתו דהר"ב אמר שבעירו נהגו להקל באווזות פטומות וסוברין כראב"ן ויש מכשירין ואמר דהחמירו לבדוק דהוה מיעוט המצוי כמו סירכות הריאה מדרבנן חומרא בעלמא הוא דלא תקנו חז"ל כ"א בריאה ומזה נמשך קולא דמקילין באיסור תורה וסומכין על הראב"ן ובאמת הלכה כהמחבר דאין הלכה כעולא לדידן דחוששין לספק דרוסה ע"כ העלה הב"ח דאסור ללעוט אווזות מה"ט. והוא ז"ל כתב בלא"ה קשה על אותן שמלעיטין ואח"כ בודקין הוושטות מבחוץ הא אין בדיקה בחוץ לענין נקב כפירש"י לעיל וכ"ת דסומכין על סברת הראב"ן דלא חיישינן שמא ניקב לחוץ א"כ למה בודקין מצד חוץ כלל דהא הראב"ן הוכיח דינו מביה"כ מצ"א כשירה אלמא הלכה כעולא ויש לומר א' מב' פנים או דסובר דביה"כ א"צ בדיקה כלל ור' דהפכה מקרה אירע ליה ומביא שפיר ראיה או דסובר הבריא נתרפא ומביא שפיר ראיה אמאי לא חיישינן נתרפא וא"כ אותן שבודקין ע"כ סוברים דבעי בדיקה ושמא נתרפא לא חיישינן ומה בכך מ"מ הא בזה וודאי פוסקין כרש"י דאין לוושט בדיקה לענין נקב אלא וודאי דאותן שמלעיטין לאו בשיבולת שועל וסובין שיש בהם קוצים או כעין קוצים דזה וודאי אינו אלא מלעיטין בקמח ומחמת כח הלעטה ומשמוש הידים נתקלקל הוושט וזה הוי כחולי ושפיר יכולין לבדוק אם לא שלט הלקותא בחיצון כן יש ללמוד זכות על ישראל. זה פי' דברי הט"ז וא"כ בשיבולת שועל ושאר מיני תבואה איסור גמור הוא דהלכה כהמחבר דחוששין שמא הבריא אלא אפילו בעיגולי קמח אפ"ה צריך בדיקה בעור החיצון אם לא שלט מעבר לעבר וכשירה:

דע דשומן הוושט אין סותם הוושט דלאו בתולדה הוא אלא מחמת רוב פיטום וגם בקורקבן כה"ג אם יש שומן במקום שאין ראוי להיות אין סותם כמו שאבאר בסימן מ"ט. שוב מצאתי להפנים מאירות ח"א ש"א כתב בפירוש דאין שומן סותם דהוה קרטין ולאו מהדק הוא. ובשניהם לבנים כתב הפ"מ י"א מחמת ליבון שמנוני' יע"ש ויש להכשיר כיון דבלא"ה דעת רש"י וט"ז להכשיר בשניהם לבנים וכן הסכים הפ"מ וכל שיעור הפנימי לקוי רובו טריפה כמ"ש הרא"ש דעור א' לקוי גרע מניקב וכן כתב הפנים מאירות ופשוט הוא לדעתי גם מ"ש שם כל שגוררין השחין ורואין נקודה לבנה הוה קרום מחמת מכה כן נהגתי גם אני ובוודאי המורה יש להבחין ומי שהוא בקי מכיר קרום שעלה מחמת מכה וכדאמרן וע"ע שם מדיני הוושט:

סעיף יט

אם אינו נקוב. עט"ז ופשוט הוא וכ"כ הב"ח דכל שניקב מב' צדדין אף שאין ק"ד בפנים טריפה וכל שיש ק"ד בחוץ אף שלא ניקב כלל כ"א נמצא לארכו טריפה לדעת רמ"א ולהט"ז אף ק"ד בפנים הוה טריפה:

סעיף כ

ניטל הזפק. עט"ז דב"י דייק ליה דאין סברא שכל הזפק שניטל כשירה ומקום א' דהיינו גגו שניקב טריפה והקשה הט"ז דאין מדמין בטריפות אלא דדייקו מדאמר נידון כוושט ולא אמר טריפה במשהו אלא לדיוקא אתא הא זפק ניקב כשירה ניטל עכ"פ טריפה ובש"ך אבאר עוד מזה:

סעיף כא

ניקב הבשר טריפה. כתב הט"ז דהיינו מספק ולא ודאי ונ"מ אם יש ספק אם ניקב או נתערב באחרים ולא נודע עד לאחר תערובת דיש להכשיר מטעם ס"ס וכן כתב בה"י ועיין באורח מישור שהאריך בזה ואמר דחלילה לעשות ס"ס מזה ועיין פר"ח בקו"א. ומ"מ א"י מה שרצו לאסור במחט נמצא בו ולא תחוב כלל עד שהפר"ח הוצרך לומר לדעת המחבר דאוסר בסי' מ"ו מחט בדקין דקרומן דק משא"כ כאן והא ע"כ הכין הוא דנמצא כשר דאל"כ מחט בקורקבן שהכשירו הפוסקים היאך משכחת ליה הא עבר באותו מעי דאין לו מקום אחר דמזפק יורד המאכל לקורקבן ע"י אותו מעי ואיך יתכן דנמצא במעי טריפה ובקורקבן חוזר להכשירו דודאי אין לומר דדברו בעוף שאין לו זפק זה לא ניתן להאמר כלל. ומה שהחמיר הפר"ח באם תחוב בו מצ"א ובבית לחם יהודא בשם אמונת שמואל אף שאין ק"ד בפנים ודימו אותו המעי לוושט לא ידענא למה החמירו כ"כ דכפי הנראה לט"ז שכתב דהוה ספק משמע לא ודאי והדבר צ"ע אם להטריף אף ביש ק"ד בפנים אם לא ניקב מעל"ע. [עי' תשובת דבר שמואל סי' רע"ח, חדושי רע"ק]:

סימן לד

סעיף א

או למעלה הא למטה במשהו טריפה. ט"ז. והנה המחבר הוסיף ב' תיבות "או למעלה ובטור כתב גרגרת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה וכתב הב"י דבא למעט למטה במשהו והנה הר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש הי"ט כתב גרגרת שנפסק רוב חללה או ניקב הוושט במקום הראוי לשחיטה אפשר דמקום ראוי קאי רק לוושט הא גרגרת אף למעלה הוה נבילה אף ששחט למטה אח"כ דכפסק הוא. אמנם בכה"ג כתב בפירוש גרגרת שנפסק במקום הראוי לשחיטה הר"ז נבילה והכ"מ שם הניח בצ"ע דא"כ אמאי לא מנה בע' טריפות למעלה הוה טריפה ועוד דהא דכתב לא שייר בחיטי פסולה (הי"ב פ"ג)

והניח בצ"ע. והנה לקושיא אחרונה י"ל כמ"ש הש"ך בסי' כ' אות ה' ונ"ג אות ה' על מ"ש הר"מ בפ"א מה"ש ה"ו שחט בתורבץ פסולה ותמה שם הכ"מ ותי' הש"ך דמשום דלא שחט אח"כ במקום שחיטה ה"ה בלא שייר בחיטי יש לתרץ כן ועל קו' ראשונה איך לומר דסובר הר"מ דלמעלה ממקום שחיטה לא הוה טריפה ודייק ליה מהא דמקשה פרק השוחט ורמינהו אלו טריפות ודלמא למעלה ממקום שחיטה קחשיב וה"ה וושט אייריי למעלה ממקום שחיטה אמנם אין נראה שיחלוק על כל הפוסקים שאמרו כולן דכל הדינים הנהוגים במקום שחיטה מס"א עד ס"ז נוהגים ג"כ למעלה ממקום שחיטה הביאו הב"ח בשם או"ה והא דפריך ממשנה אלו טריפות י"ל כמ"ש התו"ח דהוה למיתני ניקב הוושט ונפסק גרגרת ומדקתני פסוקת הגרגרת נקובת הוושט משמע אף למעלה ממקום שחיטה הוה טריפה וה"ה למטה במקום שחיטה הוה רק טריפה. ומיהו תורבץ לפעמים יקרא ג"כ בכלל וושט ע"כ כמה שכתבנו מתחלה וא"כ צ"ע בזה:

סעיף ב

ברוב כו'. עט"ז העתיק דברי הרשב"א בשם בה"ע בחידושיו דף נ"ד ב' כאיסר האיטלקי יע"ש והרשב"א הניח בצ"ע. והנה מה שהניח בצ"ע הוא כפשוטו דבה"ע סובר באפשר דהא דאמרינן בעופא מקפלו ומניחו היינו בין נקדר במקום א' או נקבים שיש חסרון ואמרינן דליכא לשער כאיסר דאין בגרגרת שלו כאיסר ואמרינן דמקפלו וכל שאין חופה רוב חלל כשירה אלמא דחופה הוה ודאי עכ"פ כמו ערך שיעור איסר הגדול לפי גדלו ונתנו שיעור שוה דלא ליתי כל א' לשער באומד דעתו ואמרו באם חופה דודאי אין גדול יותר משיעור ערך איסר וה"ה בבהמה כה"ג אם אין חופה אין גדול כאיסר אבל למ"ד דמקפלו קאי אנקבים שיש חסרון דמצטרף השלם ולא לנקדר בבת אחת ומקפלו קולא הוא א"כ אין ללמוד מנקבים עם השלם לנחסר בבהמה בבת אחת ולא עוד אפילו נקבים שיש חסרון אין ללמוד בבהמה מעופא דהא מקפלו קולא הוא וקטן הוא משיעור ערך איסר עד"מ בבהמה הנחסר בבת אחת במקום אחד שיעורו כאיסר ובעוף שליש איסר ובנקבים בעופא מקפלו דהוא יותר משליש איסר הואיל ומצטרפין השלם בהם א"כ בבהמה הרי אמרו דנקבים שיש חסרון מצטרפין לכאיסר ודאי אין להקל באם חופה וזה מבואר והמעיין ברשב"א בארוך ובקצר יראה דסובר בעופא קאי רק אניקבה כנפה כפרש"י והרא"ש מש"ה הניח בצ"ע. ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ו' האריך כאן יע"ש. וא"כ ודאי קשה על המחבר איך כתב כאן דמשערין במחפה על פי הקנה של בהמה ולקמן סעיף ד' כתב בעוף דמחפה כו' וכ"ת דלא ביאר דעתו וסובר דאה"נ דאף בנקדרה במקום א' בעוף די במחפה ז"א דהא בספרו הארוך דייק מלשון הטור מדכתב אניקבה

כנפה מחפה הא בנקדר במקום א' שעורו בערך איסר ה"ה להמחבר דהוא כלשון הטור יש לדייק כן וכ"ת דלא דק א"כ מנ"ל לדייק מהטור כן וכאמור ועמ"ש הש"ך אות ד' ובט"ז אות ג' אבאר עוד מזה בעזה"י:

שוב עיינתי וראיתי שמה שכתב הרשב"א בחידושיו ונראה הוא דברי עצמו ובה"ע לא כתב כן אלא אנן לא בקיאין נחמיר יע"ש בר"ן ומ"מ שפיר הניח הרשב"א בצ"ע כמ"ש:

סעיף ג

ולפי מה שיתבאר כו'. הט"ז האריך בכאן ואבאר הנה כתב דקו' רמ"א הוא מס"ג ולא מס"ד כמ"ש לעיל וכן רצה לפרש בן הש"ך בנה"ך והתב"ש בלשון רמ"א ולפי מה שיתבאר בסמוך ואלו כוונתו על ס"ד אין מבואר כאן דאימא בחסרון בת אחת נמי בעופא מקפלו וע"כ כוונתו אמ"ש בס"ג והיינו דקשיא ליה מדחזינן דכ' המחבר ניקבה סביב היקפה כנפה דהיינו לרוחב הקנה אין חסרון מצטרף לרובא ויש חסרון לכאיסר משמע ודאי דאהיקפה קאי והיינו אף מגיעין לרוב אם יש בין הכל איסר טריפה אלמא דאיסר קטן הוא מחוט המקיף רוב הקנה כ"ש דקטן הוא ממחפה רוחב חלל הקנה דזה אצ"ל כלל והא דלא קשיא ליה מס"א דנקדרה כאיסר דפשיטא דמיירי באמצע או באורך אבל בס"ג משמע דקאי אהיקפא ור"ל דאין חסרון לרובא ויש חסרון אף שאין רוב אם כאיסר ומשמע לרמ"א ז"ל דהנקבים עומדים כולן בשטח הרוב ואין מגיעין כלל לאורך וקשיא ליה שפיר ומ"ש דא"ל איסר פחות מרוב היקף וגדול ממחפה עפ"י הקנה יש לראות איך עולה על הדעת לומר כן ולכאורה נאמר דרוב חללה ורוב היקפה תרווייהו בעינן ולא נטרפה ברוב חללה לחוד עיין תב"ש סי' כ"א אות ג' א"כ רוחב חלל מחפה אפשר קטן הוא מהיקף של רוב הקנה עם עובי התנוך ולז"א דמ"מ בשטח רוב חלל אם תחתוך לרצועות יהיה יותר מרוב היקף ומ"מ אין זה נייח לי. חדא דודאי לענין טריפה מטרפה ברוב חללה אף דליכא רוב היקפא כמ"ש הפר"ח כאן יע"ש. שוב ראיתי שהב"ח רצה לפרש כן יע"ש וכבר תמה עליו הש"ך יע"ש והנה המעיין בב"ח יראה דא"א להלום דבריו כלל וללמוד תורה אני צריך וכדי שלא נשוי' ח"ו כטועה לאדונינו מאורן של ישראל הב"ח ז"ל אשר כל דבריו בנוין על אדני השכל אומר להליץ בעדו קצת:

הנה סברתו הוא דדין גרגרת נילף לענין טריפות מבשר החופה הכרס דמבואר לקמן דנקדרה כסלע טריפה שאם תמתח תעמוד על טפח ופי' שם הב"ח דהטור סובר כרש"י שאם תמתח הקרע ולקרב שפתו אל שפתו יהיה ארכו טפח והסלע ב' שלישי טפח יע"ש ובגמרא משמע דף נ' ב' אמר גניבא אמר רב אסי נקדרה כסלע טריפה שאם תמתח תעמוד על טפח ולפרש"י והוא פי' הטור לדעת הב"ח א"ש דטעמיה יהיב למלתא מש"ה

טריפה שאם תמתח קרע ותקרב שפתו אל שפתו יהיה טפח ולפ"ז ה"ה כאן ע"כ שיעור איסר בעוגל אם תמתח בכפל לא יהיה שיעור חוט המקיף רוב הקנה דאל"כ היה טריפה שאם תמתח ואף בפחות מכאיסר כמו התם וסובר עוד הב"ח דהתם דוקא נקרע באורך הוא דטריפה ולא ברוחב דלא כמ"ש הב"י בסי' מ"ח והש"ך שם אות ו' דה"ה רוחב יעוין שם ועל זה הקשה הב"ח דאיך ישער במחפה הא שיעור איסר אם תמתח ע"כ אין בו רוב היקף דאל"כ טריפה מטעם תמתח וא"כ איך משער במחפה דיש בו רוב היקף ולא כמו שהכין הט"ז והש"ך דהקושיא מניקבה סביב היקפה דמשמע דנקבים עומדים בהיקף דזה אינו אא"כ עומדים באמצע או באורך אפ"ה מס"א גופא מוכח דשיעור איסר אין בו לאם תמתח בכפל יהיה רוב היקף כדאמרן ורצוני לומר יותר מרוב היקף והכל חדא הוא. ולזה תי' דאין זה קושיא כלל דאין הכי נמי דאין בשיעור איסר רוב היקף אם תמתח עד"מ כמו שצייר הב"ח ז"ל גופא רוחב הקנה טפח והיקפו שלשה טפחים ורובו הוה טפח ומחצה ועוד משהו ואיסר הוה רחבו ב' שלישי טפח דהיקפו ב' טפחים ואם תמתח בכפל יהיה טפח הרי אין בו רוב היקף ואפ"ה כל כשיעור הזה שיערוהו חז"ל והלכה למשה מסיני דטריפה ומחפה על פי הקנה חצי רוחב הוה חצי טפח ותמתח יהיה טפח ורביע ואם כן פחות הוא משיעור איסר זה נ"ל לפרש בדעת הב"ח ז"ל להמעיין בדבריו היטב וכל זה היינו אי אם תמתח היינו בכפל דאי כפי' תוס' דף נ' ב' ד"ה לכשתמתח דחוט המקיף כו' לא יצוייר זה ואלו המחבר בסי' ל' כתב רוחב הסלע שליש טפח וזה כפי' התוס' שם ואמנם הב"ח לתרוצי להרשב"א אתי' ולא מצאתי כעת ברשב"א מה שאמר בהא דאם תמתח תעמוד על טפח ובקצר כפי הנראה השמיט כלל הא דגניבא יעויין שם ועם כל הטורח הזה עדיין לא נתיישב דעתי בדברי הב"ח ז"ל יעוין שם היטב:

והנה הט"ז תירץ כפשוטו וכן הש"ך ופר"ח כולם לדבר א' כוונו דאין בהם חסרון אין מזיק באורך כ"א ברוחב וביש חסרון מזיק באורך ג"כ וא"כ אין קו' כלל דמה שכתוב בס"ג ניקבה סביב היקפה כו' היינו דביש חסרון אף ששיעור איסר באורך עם רוחב וברוחב לחוד אין בו כשיעור אפ"ה טריפה דקים לחז"ל דבהכי נלקה הרוחב ברוב היקפו כו' וממה שכתב מה חזית דתמתח לרוחב מתוח לאורך ועם כל אריכות דבריו תבין שבא לשלול כוונת הב"ח וכמו שכתבתי אני בפי' דבריו וירצה בזה דודאי ל"ד להא דסי' מ"ח דין דגניבא משמיה דר' אסי שאם תמתח תעמוד על טפח דהתם כל היכי שתמתח הן לאורך או לרוחב יהיה טריפה דאורך שכתב שם הר"מ והמחבר הוא ל"ד כמ"ש הש"ך שם באות ו' מה שאין כן כאן מה חזית דתמתח לרוחב מתוח לאורך והלכך אי איכא שיעור איסר קים לחז"ל דנלקה הרוחב וזה שכתב הכל חדא ר"ל דשיעור איסר הוא

שנלקה הרוחב ברוב ומשום הכי מי שאינו בקי ישער במחפה. ומ"ש ישער ברוב היקף היינו מחפה עפ"י הקנה וכמו שכתב הרשב"א הביאו הב"י בספרו והט"ז כאן אות ב' ואם כן אין מתורץ הקו' מס"ד ואם נפרש דברי הט"ז כפשוטו דסובר מה שכתב הט"ו כאן ומי שאינו בקי ישער ברוב רוחב חלל הקנה היינו ברוב היקף לחוד ולא כדעת רשב"א כלל וזה סברא חדשה הוה א"ש טפי דתו אין קו' לא מס"ג ולא מס"ד:

סימן לה

סעיף א

אוני. עט"ז ואוזן לשון עברי ואוני ארמית. הכה"ג בהגהות הטור אות ג' תמה שלא מצא ברא"ש שיכתוב כן. ואני תמה עליו מרוב בקיאותו שלא עיין מה שכתב הרא"ש גבי תרתי אונא דסריכן בשם ר"ת דאומא היא עיקר ומשם יוצאין ויונקים האונות וזה כדברי ט"ז. ריאה ע"ש שמעיינין בה פרישה ולא ידענא הא בחולין מ"ט א' למה נקרא ריאה שמאירת עינים שוב ראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ד' הביא הא דחולין. כל הריאה בכלל נקראת ריאה ויש בה איברים פרטיים אונות אומות עינוניתא דוורדא (עיין חילוף א' והוספות אתוון להקטין ענין) וב' ערוגות כל אלו בכלל ריאה הן. וורדא שדומה לוורד בקלישתא ואדומה. רש"י:

סעיף ב

צורות. עט"ז וכלל הדבר כל החילופים הנזכרים כאן בהג"ה לית להו מקור בש"ס דרבא לא הודיע צורת האונות כלל דלימא עליה ואי חליף אמנם אומא למעלה והאונות למטה מוזכר בש"ס לפי דעת יש"ש פא"ט סי' ל"ד מדאמר אפה כלפי גברא להורות שהאונות למעלה והאומות למטה וע"ז קאי ואי חליף טריפה. וכפי זה נראה מ"ש הט"ז דאי איכא עוד ריעותא מצטרף עם ההיא דלעיל היינו מה שזכר בהג"ה אמנם לא באומה למעלה. אבל התב"ש באות ל"ז הבין דט"ז אף באומה למעלה מיקל באין ריעותא אחרת ואין הלשון משמע כן מדכתב עם ההיא דלעיל. ומ"ש ראיה מהמחבר סט"ו אין דומה דהתם עיקר האונות וגידולן הוא למעלה רק אחת היא למטה ומיהו באומות למעלה אפשר המחבר יודה דטריפה. והפר"ח אות ה' מיקל באומה למעלה ואונה למטה. ודע דכל השינויים בתוארים אין ראיה למ"ד וורדא משלים דאנן נמי מכשירים אם האונא כורדא אלא מימין לשמאל דוקא הוה חליף לא בצורה אחרת וא"כ אין ראיה למ"ש הפר"ח יע"ש ומ"מ דוקא בה"מ מקילין ולא בע"א:

והנה חסר אומא פשיטא דטריפה וכן כתב התב"ש אות ב' והביא תוס' מ"ו ב' ד"ה היינו ועיינתי שם שכתבו דהא לא אמר רבא שבעה אוני דאומא אין דרכה להיות חסר וחליף

משמע דאי חסר טריפה. ומ"ש התוס' חליף באומא לא ידענא מהו אם לא אומא שמאלית גדולה כימין כמ"ש רמ"א בהג"ה וא"כ ראוי להחמיר בחילוף זה דהוזכר בתוס' דשאר חילופים מקילין שלא הוזכר בתוס' אמנם אין קושיא דחליף היינו ששני האומות מימין דג"ז חליף מיקרי שחסר ממקום הראוי ויש בימין ואנן קיי"ל דלא כתורת חיים דד' בימין וא' בשמאל נמי טריפה דג"ז חליף מיקרי עש"ך אות ג' אם כן חילוף אומא ימנית גדולה משמאל לא הוזכר בתוס' ויש להקל בה"מ. ובכה"ג בהגהות הטור אות כ"ו כתב דלהר"מ ז"ל משמע חליף וחסר ויתר לא שייך באומא ואני לא מצאתי להר"מ שיאמר בפי' כן ומ"ש בפ"ח מה"ש ה"ב חסר מנין האונות דרכו לכתוב לשון גמרא ולא להוסיף כידוע ועוד דאין דרך לחסור האומות ומ"מ הדין אמת שאם חסר א' מהן או ב' מימין ובשמאל ליתא דטריפה:

סעיף ג

והוורדא. עיין ט"ז ומ"ש אין להטריף בשום שינוי לכאורה ירצה דקשיא ממ"נ אי ההיא דביני ביני הוה בחדא כרש"י יש להטריף בב' ואי הוה בב' כרבינו אפרים יש להטריף בחסר מש"ה אמר דיש שינוי בב"ח מקצתן אין להם כלל ומקצתן יש להם ב' מש"ה אין להטריף ומיהו אין צורך לזה דהמחבר פסק יתרת מקמא כשר א"כ המעשה דרב אשי בחדא הוה ואפ"ה מדאמר אבל אגבה טריפה ש"מ יתרת כשר אמנם הראש דאוסר יתרת מקמא ומכשיר בחסר וורדא או ב' צ"ל דסובר כמ"ש והמעיין ברא"ש יראה כן. כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ט' וורדא נקובה טריפה הר"מ בפ"ח מה"ש והטעם דריאה שניקבה עכ"ל. הנה הר"מ פ"ח ה"א כתב כן אע"פ שכיס סותם ומ"ש בפ"ח לא בפ"ז ששם דיני נקיבה משום דמפרש כאן צורת הריאה ושיש לה עינוניתא כו' ומיהו עיקר הדין מפורש בש"ע סי' ל"ט ס"ו עינוניתא לכ"מ שתסרך הוה שלא כסדרן ורש"י הביאו ולדידיה טעם הסירכא משום נקב וכן לאינך הרי ברור כן הוא. ויראה לי דאם ניקב כיס הוורדא אף לדידן דחסר טריפה מ"מ ניקב כשר [?ז] וראיה ממ"ש לקמן סי' ל"ט דאין סירכא פוסל בכיס לדופן ואין סירכא בלא נקב ואפ"ה כשירה ועיין באות שאח"ז מדיני כיס✍:

סעיף ד

בין. הט"ז מחולק עם הש"ך באות י"ז דלט"ז ב' וורדות אין פוסל אלא כשעומדין סמוכין ממש ואין בשורש כעובי אצבע ומרוחק קצת מותר ומ"ש אח"כ אם עומדת בשמאל לא תידוק הא בימין פסולה דמרישא וודאי משמע דווקא תכופין ואין עובי אצבע הא מרוחקין כשירה אלא רבותא קאמר לא מיבעיא בימין גם הרא"ש מכשיר ב' וורדות

דאורחייהו בהכי אלא אפילו בשמאל דהרא"ש אוסר דאזיל לשיטתיה דאוסר יתרת מקמא ולא לדידן. וכ"ת הא ביתרת רגל כתב הט"ז לקמן סי' נ"ה אות ד' דקיי"ל כרש"י אפילו שאין מחוברין זה לזה הוה כל יתר כנטול דמי וא"כ נהי דבשמאל כשירה בימין אמאי י"ל כיון דרוב פוסקים מכשירין חסר וורדא אין להחמיר ולומר דיתיר כנטול אף שאין מחובר כן נראה לי וכלל דבריו הוא דהרא"ש מכשיר ב' וורדות בימין או חסר ופוסל וורדא בשמאל ואנן מכשירין בשמאל ופוסלין במקורבין ממש ולא הוה סברות הפוכות דרא"ש מטעם יתרת מקמא פוסל ואנן מכשירין יתרת מקמא. אף לענין ב' וורדות יש חילוק בין אם יש להם תואר וורד במקורבין ממש הוה חסר הוורדא ואם א' תואר אונא כשירה א"כ אימא ה"ה אחת בשמאל דווקא יתרת כשר בתואר אונא לא תואר וורד כמ"ש הש"ך אות י"ז והתב"ש באות מ' תמה עליו ולא ידעתי למה דהט"ז סמך על מ"ש הטור דמהרא"ש מוכח דפוסל יתרת מקמא מדפסל וורדא בשמאל ומה ראיה דלמא תואר וורד שאני אלא וודאי אין לחלק בין יתרת לתואר וורד זולת אם עומדין במקום אחד מקורבין ונוגעין אז מטעם חסרה הוורדא קאתינן עלה וא"ש הכל:

גם יש לראות דאנו דמכשירין יתרת מקמא הוא כדעת הר"מ ז"ל כמ"ש הכ"מ בפ"ח מה"ש וב"י כאן מדאמר אבל אגבה טריפה משמע מקמא אף שיש לה תואר וורד כשירה דאהא קיימא התם וצריך לומר לדידן דההיא מעשה דרב אשי בשתים היה מרוחקות זה מזה דא"ל חדא דא"כ היה לנו להכשיר באין לה כלל אלא וודאי כדאמרן ורצה לפסול מטעם יתרת מקמא ואמר כל חיוי ברייתא שרועות באפר הכי אית להו א"כ אין לפסול יתרת מקמא ואף שיש ליישב בע"א דלדידן א' היה ומדאמר כל חיוי ברייתא הכי אית להו ועכשיו כל הבהמות הכי אית להו מטריפין בחסר מ"מ מדמכשירין יתרת מקמא ע"כ כמ"ש א"כ אין חילוק בין תואר וורד ללא תואר וורד ובש"ך אות י"ז אבאר עוד:

עיין ב"ח פלפל בחכמה דרבא אמר חמש ולא אמר שש או כפרש"י דחסר אין פוסל בו או כרבינו אפרים דיתיר אין פוסל בו וסיים וספיקא דאורייתא להחמיר יע"ש. ולפ"ז אם נפל ב' זיתים מב' בהמות לתבשיל אחד מן חסר וורדא ויתר וורדא אין צריך לבטל אלא זית אחד מהן דא' וודאי כשירה וכן שלשה בהמות שנתערב יתיר וורדא וחסר וורדא עם כשירה כולן כשירות אם אין חהר"ל אמנם נראה דאין זה כלום די"ל כמ"ש הב"ח עוד שם דחזינן השתא שנשתנה דרך הבהמות ולכולהו יש אחד ולא יותר א"כ יש להטריף בין חסר או יתיר וכאמור.✍כתב התב"ש ובל"י בופ"ל אוק"ש וחיות השדה הרוב יש להם ב' וורדות ויש להכשיר דהכי רבותייהו וחסר פסול יע"ש ואם קבלה הוא נקבל:

סעיף ה

שורש אחד. הט"ז הסכים דבעינן שיהא השורש בגובה עובי אצבע לא ברוחב או באורך. כתב בית לחם יהודה אות י' אם יש לה ב' ראשי חריצות מזה אחד ומזה אחד אז נראה שהן שתים ויש להטריף יע"ש ואין אני אומר לא איסור ולא היתר כי רוב מכשירין ב'. ודע עובי אצבע האמור כאן הוא רוחב אגודל במקום הרחב לא בעוביו כן כתב השמ"ח ושאר אחרונים ועיין ש"ך אות י' שכתב מדקין והתם וודאי ברוחב אגודל כו':

סעיף ו

וכל. עט"ז דכתב דרמ"א לא קאי אג' דברים חסר או יתיר ושינתה מקומה דטריפות חסר הוזכר בתוס' ד"ה כל ויתיר הוזכר ברש"י ד"ה אפילו ושינתה מקומה בתוס' ד"ה אבל דף מ"ז יע"ש משמע הא שאר ענינים אין לו כיס או ב' ואפילו שינתה תוארה יש להכשיר אמנם בתוארה רש"ל מחמיר שע"כ נקראת כן ומיהו בכיס יש להתיר בה"מ וכמו שאבאר בש"ך. כתב השמ"ח סל"ד יתיר כיס דווקא שיש לו שפה גיד לפיו הא לאו הכי לא הוה יתיר כיס ומיהו כיס שאין לו שפה אין קפידא בשם דמש"א. ונראה נמי כל שאין הכיסין תכופין יש להכשיר דהא ב' וורדות מכשיר הט"ז כשאין נוגעין וב' כיסין אפשר שאר אחרונים מודים ועיין מ"ב סי' ס"א האריך ומסיק חסר כיס יש לאסור ויתיר יש להתיר יע"ש:

וראיתי להמ"ב שם דבר מחודש שסובר תרי רואין לא אמרינן כאילו ניטל הכיס וכאילו ניטל הוורדא והתב"ש אות מ"ז חלק עליו וכתב דל"ד לטרפשא דכבדא שאם נסרך או ניקב והעלה קרום דכשר שלא היה עליו שם פסול מעולם יע"ש. אמנם המעיין במ"ב כתב דכשירה בטרפשא בין למ"ד אין סירכא בלא נקב ובין למ"ד יש סירכא בלא נקב כוונתו למ"ד יש סירכא בלא נקב אלא שסופו להתפרק א"כ איך סתם הב"י בסימן מ"א דטרפשא דנסרך כשירה ומשמע לכ"ע והא למ"ד דפוסל שאר איברים בסירכות כמ"ש בהג"ה מ"ב ומטעם דסופו להתפרק א"כ יהיה וודאי ניקב אלא תרי רואין לא אמרינן וה"נ כאן. ולפ"ז יש לעיין דזה למ"ד כל יתיר כנטול ביד דמי אמנם אי כל יתיר כחסר מתחלת ברייתו דמי יש לעיין. ומדברי המ"ב האלו יש ללמוד תרי טרפשא דכבדא אין לאסור דתרי רואין לא אמרינן ולקמן בסימן מ"א יבואר זה בעזה"י:

סעיף ז

דזה. עט"ז הראה מקום לאות י"ז ושם נאמר דלאו ודאי הוה בדרי אלא לעיל ממ"נ כשר דהוה יתרת מקמא משא"כ לקמן שמא יתרת הוא. הנה הוא ז"ל סובר דיתרת מקמא אין משלים חסרון האונות כתירוץ הב' של הש"ך באות מ"ב יע"ש ומ"מ קשה הא רמ"א כתב דזה מיקרי דרי דאונא משמע דכתב כן אף במקום שנוהגין להטריף יתרת מקמא זה

כשר א"כ קשיא ואף שי"ל דכאן הוה ס"ס שמא הוה דרי דאונא ושמא יתרת מקמא כשר משא"כ לקמן מ"מ לשון רמ"א מורה דהוה וודאי דרי דאונא קשיא ושוב ראיתי להפר"ח אות ל"ח העיר בזה קצת יע"ש ואמנם התב"ש אות י"א תירץ בזה ותוכן כוונתו דרי מיקרי כיון שעומד בסדר האונות בשוה אמנם יתיר אומא מיקרי ולא משלים החסרון יע"ש כי כן כוונתו ויפה כתב וא"כ ודאי יתרת מקמא אין משלים:

סעיף ח

דדוקא. עט"ז הביא ב' פירושים ועיינתי ברש"ל פא"ט סי' כ"ט הדבר מבואר דהכי קאמר דאונא עליונה עד"מ ארכה טפח אין כשירה שם יתרת מגבה כט"ד בחצי טפח לצד החוד כשירה לא בחצי טפח של צד שורש במקום שמושרשת בערוגה ומ"ש הט"ז שלפ"ז היינו השיעור ברוחב האונא רצה לומר כאלו עושין קו שטחיי ברוחב האונא ואומרים החצי שלמעלה כשירה ולצד מטה טריפה ולשון שני מודה לפירוש הא' אלא שמוסיף דאף באותו חציה של צד מעלה אין כשירה כ"א חצי ממנה לצד הקנה לא החצי של צד חיתוך הב' שאצלה נמצא דאין כשר אלא חלק רביעי מאונא העליונה ומ"ש דפי' הב' הוא באורך ר"ל אנו עושין קו שטחיי באורך האונא ואומרים הצד של קנה כשירה והצד לחיתוך הסמוך לאונא שניה טריפה ואמנם מ"ש מהרי"ו חריץ וגבול הוא פשוט לדעתי לפי שהחריץ הולך מראשו עד סופו באורך ובאלכסון הולך וא"כ פעם יש קולא שהוא יותר מחצי מן הקנה ופעם חומרא שהוא בתוך החצי של הקנה והגבלת החריץ הוא בארכו אמנם ברחבו דהיינו מחוד עד השורש צריך מדידה:

כתב השמ"ח סט"ז ותב"ש אות כ' יתרת מקמא באונא עליונה ימנית פסולה והב"ח מכשיר יע"ש וה"ט דקנה מפרק היתרת ורוב פוסקים בלא"ה החמירו יתרת מקמא ובל"י מכשיר אמנם באין ה"מ ראוי לשמוע להתב"ש דבלא"ה רוב פוסלין יתרת מקמא וגם דעת הר"ב כן כמו שיתבאר בש"ך אות כ"ה דרוב מקומות נוהגין כן לכן היכא דאיכא עוד ריעותא אסור:

סעיף ט

בכל צד. ואף יותר מעשרה דלא כמי שאומר יותר מי' לא ט"ז וטעם יש מי שאומר הוא מדאמר רבא ה' אונות ולא אמר ג' מימינא כו' אלא לומר יותר מה' בכל צד לא ואין המנהג להחמיר:

סעיף י

מצטרף. עט"ז הביא בשם רב אחא דב' בימין וג' בשמאל וסדק בימין פוסל וכן הסכים רש"ל ובנה"ך חולק עליו וכתב דבד"מ מכשיר ולענין הלכה רש"ל וב"ח וט"ז ותב"ש אות ל"ד החמירו דהוה ספיקא דאורייתא והנה"ך ופר"ח אות ל"ח מכשירין והכה"ג בהגהות

ב"י אות ק"ט האריך בפלפול יע"ש ועי' יש"ש בא"ט סי' ל"ג והנה יש לומר ב' טעמים דטריפה. א' דסדק אין יכול לפעול ב' פעולות להשלים החסר מימין ולהשוות החילוף שבשמאל יותר מימין וזה דעת הט"ז שכתב דהוה תרתי לריעותא אמנם מרש"ל יראה דה"ק דמ"מ חלוף הוא דבשמאל ג' אונות פרודות ובימין ג' על ידי סדק הוה בכלל חליף דבימין המנין תמיד מבורר ביתרון משמאל כן נ"ל עי' בא"ט סי' ל"ג. ונ"מ אי יש בימין ג' וד' בשמאל וסדק בימין לרש"ל טריפה דמ"מ חליף הוה ולט"ז כשירה דלא הוה תרתי לריעותא דלא חסר הוא וכ"ש כפי הנראה מרש"י בא"ט מ"ג בהא דכתב חליף בכלל חסר משמע דג' בימין וד' בשמאל כשר אלא שיש לדחוק ולומר דיתיר הוה חסר ואף דלא קיי"ל כרבא ביתרת מ"מ אי חליף הוה לאו אורחייהו ויתיר הוא ובכלל חסר הוא מ"מ הא ודאי כשר הוא לט"ז אמנם ב' בימין וג' בשמאל וסדק בימין אין להכשיר בלא ה"מ עכ"פ ובפרט שהתב"ש הורה לאיסור נ"ל ועיין עוד מ"ש בש"ך מדיני יתרת יע"ש✍:

סעיף יא

נקרא גבשושית. כתב הט"ז כל שאינו חד מלמטה או מלמעלה אלא עגולה הוה גבשושית וכשירה. הכלל בזה יתרת מגבה אם יש לו צורת אונא שהוא משוך וכט"ד טריפה הא פחות מט"ד או שאין לו צורת אונא כשירה. כתב הכה"ג בהגהות הטור אות כ"ה ביתרת על גבה פחות מט"ד ובועה עליה משלמת לט"ד יש מכשירין ויש מטריפין דהבועה עתידה להתעקר ואפילו יש חוט בשר מקיף ובהגהות הב"י אות ס"ח וס"ט כתב עוד מענין זה. והנה הב"י וכה"ג הביאו יש פוסקין דיתרת ע"ג אפילו פחות מט"ד טריפה ונהי שאנו מכשירין מ"מ הא קיי"ל כל היכא דאיכא פלוגתא הוה תרתי לריעותא (כמו שיתבאר) א"כ בועה על יתרת פחות מט"ד הוה ב' לריעותא ובלא"ה מבואר לקמן בועה על גבשושית הוה ב' לריעותא בסי' ל"ז וגם מ"מ מתחכך הוא וגרע היות בועה טריפה✍:

סעיף יב

ושוה. כתב הט"ז ומשמע אי קצרה מגומא טריפה דלא הוה אלא יתרת והנה"ך והפר"ח מכשירין וכן דעת השמ"ח סח"י ותב"ש אות כ"ב דאין ראיה שלא ממלא את הגומא דהריאה גדלה והפיצול לא גדל עדיין כ"כ ומ"מ כתב אם חסרון כשיעור המבואר סי' ל"ז לא גרע מחסרון בחוץ. והנה לפי טעמו היה נראה להכשיר אף ביש חסרון הרבה דהפיצול יתגדל ויתמלא הגומא מ"מ אין להקל בלא ה"מ דאז מקילין לקמן בחסרון בחוץ יע"ש. ומ"מ מה שכתב הט"ז משמע לא ידענא מהיכן הוציא משמעות הזה אי ממ"ש ושוה לשאר הריאה רוצה לומר דה"ק דממלא כל הגומא ולא מפרש דאין גבוה משאר הריאה דסובר כיש בדיקות שכתב התב"ש באות כ"ב דכל שאין יוצא היתרת

גבוה מהגומא כט"ד כשירה דזה דוחק דבב"י ובשאר פוסקים מבואר דבעינן שיהא שוה ממש וכל שגבוה קצת אף שאין כט"ד טריפה כיון שכל היתרת כט"ד:

סעיף יג

אבל מקמא. עט"ז דאם יתרת ע"ג בשומן היורד בין ב' ערוגות אף ששם הוא מקום נמוך מ"מ סובר דע"ג מיקרי וטריפה. ודע דפיצול מקמא כתב השמ"ח ס"כ ואות כ"ו בתב"ש דבאין ה"מ יש להטריף אפילו פחות מט"ד ובה"מ להכשיר כהגהות הר"ץ ושאר בודקים יע"ש. נמצינו למידין יתרת ע"ג דווקא כט"ד ופחות כשירה ופיצול מגבה אפילו כט"ד כשירה ובתנאי שיהא שוה ממש לבשר הריאה ואם גבוה קצת אפילו פחות מט"ד טריפה (כיון שהכל ט"ד) ויתרת מקמא רוב הפוסקים פוסלין והיינו כט"ד ופשוט הוא וכ"ש הוא מגבה וכתב התב"ש יתרת מקמא כעין גבשושי' כשירה אף להאוסרין בסי' ת"י ופשוט הוא דכ"ש מע"ג. ואנן מכשירים יתרת מקמא:

שיעור טרפא דאסא כתב השמ"ח ס"ז ותב"ש אות ט' די"א אורך ורוחב כמו ציפורן גודל וי"א אורך ורוחב של פרק אמצעי של אגודל בינוני ושתי הסברות במהרי"ו והולכין להחמיר עכ"ל ולפ"ז שיעור אונא כט"ד ועינוניתא בעינן כפרק אמצעי של גודל ויתרת ע"ג כט"ד אף כציפורן אגודל טריפה הוה לחומרא:

סעיף יד

שאין. הט"ז הביא מעשה דריינו"ס והראה מקום לסימן ל"ט אות כ"ד ושם נאמר אפילו נאמר יש צלקת כעין קמטים תחת הבשר ההוא כשירה כתב השמ"ח סמ"ב ובתב"ש אות נ"ח נפיחה בעינן כמו בס"ס ל"ט בבשר בלוי ואף דיעבד מעכב וטריפה בלא נפיחה ואם הקרום השלישי שעל הריאה סריך למקום אחר לית לן בה עכ"ל. מ"ש דהקרום המכסה הריאה אם נסרך כשר היינו אף שאין עובר ע"י מיעוך דקרום זה לאו מריאה הוא אמנם מה שהטריף בלא נפיחה יש לעיין דא"כ להט"ז בסי' ל"ט ס"ד דאיגלד כאהינא סומקא טריפה לדידן דא"א בקיאין בבדיקה ובס"ס ל"ט בבשר בלוי לא כתב לדידן אסור וגם כאן לא כתב מידי משמע דבדיקה זו אינו מעכב וצריך עיון לענין דינא ועיין מ"ש ס"ס ל"ט:

סעיף טו

ואם היא דבוקה לאומא. הט"ז העלה דאף אם היא דבוקה לאונא שאצלה מהני סימן זה דלא כהר"ץ. כתב השמ"ח ותב"ש אף שיש להכיר ע"י סמפון אם הם ב' אונות או לאו מ"מ אם הם פרודות ולא נמצא סמפון לכ"א אין לאסור בשביל זה ובש"ך אבאר עוד:

סעיף טז

דבקטנות. כתב הט"ז דווקא כשכולה חלקה הא בצד א' יש להן טריפה וודאי אם כולה חלקה ובצד א' יש סדקין ובצד ב' אין סדקין אין להטריף בשביל זה דסדק מועיל להכשיר ולא להטריף כמו שאבאר בש"ך אות ל"ג:

סעיף יז

שלמטה. עט"ז שמיישב שלא תקשה אהא דלעיל ועיין מ"ש לעיל מזה. גם הא לקמן סי' ל"ט פסקינן דה"ה אומא לאונא הוה כסדרן כרש"י אלמא דאומא נמי אונא מיקרי ואמאי מטריפין כאן ולזה יש לנו לומר דלאו דוודאי אונח מיקרי אלא דמ"מ כסדרן הוה ועוד דמ"מ כאן חליף הוא וטריפה דהאומא למעלה ואונא למטה:

עוד הביא בשם הב"ח ז"ל מעשה שהיה בצד שמאל אונא וכיס כו' והכשיר דלא הוה יתרת וורדא וסובר הב"ח כש"ך דכל דהוה וורדא אף שעומדת בשמאל נמי הוה יתיר וורדא וטריפה והט"ז השיג עליו ואזיל לשיטתיה לעיל דאין יתיר וורדא פוסל כ"א בסמוכין זה לזה ממש לא ברחוקין וכ"ש בשמאל:

מה שהביא בשם רש"ל דאם נתעקמה טריפה והוא ז"ל הכשיר אבאר בש"ך גם אי דווקא יתרת הא אונא כשירה יע"ש בש"ך:

סימן לו

סעיף א

זה. עט"ז הנה ב' טעמים יש למאן דאוסר זה שלא כנגד זה א' בשם הג"א דריאה גמדא ופשטא כמו וושט ולפ"ז מב' רוחות כשירה וטעם הב' בריו"ד דרוח יוצא בין ב' הקרומים ולפ"ז אף מב' רוחות טריפה והט"ז בחר לו טעם הג"א והיקל עוד והביא סברת הישו"ש דכרשב"א קיי"ל דכשירה והנה הרשב"א במ"ה ל' ב' כתב דבוקים הם זה בזה ואין הרוח יוצא ביניהם וכבר הקשו האחרונים מריאה דאוושא דזיקא דביני ביני הוא ולזה תירצו דרוב פעמים לא יבוא ואין להחזיק איסורא הא לפעמים יבוא וטריפה ור"ל דריאה דאוושא חזינן שנפרדו הקרומים ויצאה הריאה זו מכלל שאר ריאות ולפ"ז אם בצבצה הרשב"א נמי מודה דטריפה וכן כתב יש"ש פא"ט להדיא דווקא אי לא בצבצה הא מפקא זיקא בין הקרומים טריפה [?יא] ולא היה להט"ז לסתום זה. והנה בס"ד ריאה דאוושא טריפה אם מבצבץ היינו נמי דחזינן שהרוח בא בין הקרומים ונתפרדו ואין דבוקים ואין סתירה למ"ש המחבר ס"א וכמ"ש. אמנם בב"י כתב אפילו יצא הרוח אין בכך כלום כיון דהוה זה שלא כנגד זה וצ"ל כמ"ש הפרישה אות ג' דריאה דאוושא טריפה מספק בנקב קטן דא"א לבדוק אם הם ניקבו זה כנגד זה. ולענין דינא כ"ע מודים גם רש"ל דאם מפקא זיקא טריפה וגם במ"ה כתב דרוח לא יבא ביניהן ולפ"ז ריאה דאוושא אי מבצבץ הוה

ודאי לא ספק ובניקבו זה שלא כנגד זה ואין מבצבץ דעת רש"ל וט"ז להכשיר ובנה"ך השיג עליו ואמר דאין להכשיר מאחר דרוב פוסקים אוסרים וכן המנהג:

סעיף ב

אפילו. עט"ז הראה מקום לסימן ל"ג אות ה' דאם לקוי עור א' גרע ולפ"ז ה"ה כאן אם לקוי עור א' ברובו לא מהני בדיקה ויש להחמיר כתי' הא' ויש כדמות ראיה ממ"ש בס"ס ל"ט אות כ"ד דמשמע שיהיו ב' הקרומים שלימים. וכתב עוד דלפי תי' הב' א"כ הבדיקה עיקרית הוא להקל וא"א בקיאין בבדיקה והש"ך אות ט' סובר דבקיאין כיון דלא מוזכר בגמרא בדיקה זו כ"א בה"ג וריאה דאוושא שהוא מגמרא נראה שהסכים שם לאגודה דאין בקיאין ובנה"ך פירש דעתו להדיא דכאן מקילין ופסק כן בשמ"ח ס"ג ואות ה' ובל"י אות ב' השיג על לה"פ מ"ש מש"ך דאנו בקיאין בבדיקה זו מס"ט וא"י מפני מה כתב כך הא שם באוושא קאמר ובנה"ך ביאר דעתו. ואמנם הבדיקה התב"ש כתב דצריכה פושרין ומשאר אחרונים לא משמע כן אלא נפיחה כראוי וצ"ע:

סעיף ג

ונקרע. הט"ז השיג על הב"ח וכן הש"ך שלא ראה דברי רמ"א בכאן ולדינא העלה דכשירה ומ"מ משמע מדבריו אם נפחוה מעט ונקרע מודה דטריפה דטעמא שמא לא היתה נפוחה כ"כ ובש"ך אות ה' אבאר לדינא:

סעיף ד

ועלה. עט"ז. הנה דברי רש"י כמ"ש הט"ז קשים להולמם דאם הטעם דטריפה אין לה היתר עולמית ואף שאין סופו ליסתר אח"כ וריאה דסביך לדופן או סירכא כסדרן ע"כ דאם אין סביך אמרינן שמא לא סתמה הדופן היטב אבל כשסביך איגלי מלתא דדופן סתם היטב או כמ"ש המ"ה ל"ו א' דאנו חוששין לעתים יתפרד הדופן קצת ולא יסתום יפה ומשום הכי כי סביך כשר יע"ש שהביא הא דמקשה מטריפה שאין לה היתר א"כ מה האי דכתב רש"י אפילו סתימה עבה אינה מתקיימת דמשמע סופו ליסתר ויראה סתירה בדבריו דאחר כך אמר דלאו סתימא דמעיקרא ודוחק לומר אינה מתקיימת אבהמה קאי דאין מתקיימת י"ב חודש אמנם כפי מ"ש הדרישה הביאו הש"ך אות ו' לק"מ דה"ק דסופו ליסתר וסתימה דסלקא לאחר זמן. הא סתימא דמעיקרא היינו דופן שנברא מתחלה אף שסותם אחר כך הוה סתימה עיין תב"ש אות י"ד ואמנם יקשה קושית הרשב"א דאיך טריפה חוזרת לכשרותה ותיפוק ליה דא"נ לא יסתום טריפה בסתימה דלאחר זמן. והתב"ש כתב דמרש"י חולין מ"ח משמע אף סתימה דלאחר זמן כל שבריאה הוא כשר ולא מצאתיו שם דדופן הוה סתימה מעליא וסביך היינו כמ"ש הרשב"א במ"ה או כמ"ש דאיגלי מילתא דהוה סתימה מעליא ועיין ב"ח תמה על הב"י שהביא בשם

מ"כ דסלקא לאחר זמן לא הוה סתימה דרש"י כתב כן וא"י אדרבה מרש"י משמע שסופו ליסתר וכמו שפי' הדרישה ומש"ה הביא המ"כ דמשמע הטעם דטריפה שעה א' אין לה היתר. וברש"י י"ל תרתי קאמר דסופו ליסתר וגם סלקא לאחר זמן אמנם בלבוש ס"ג קרום מחמת מכה סופו ליסתר ול"ד לדופן דהתם לא נחלשה הבהמה משא"כ הכא ויראה ג"כ סתירה בדבריו וצ"ע. והנה דקין שניקבו או קורקבן ושומן סותם כשר אף ששומן לא הוה בתולדה אלמא מעיקרא לאו דווקא ומ"ש הפרישה כן ר"ל שהוא דבר בריא ולא חיישינן שמש מתחלה ניקבו ואח"כ נולד שומן דלדרישה א"ש ולמ"כ ולרשב"א קשה אלא דאין קושיא דאדרבה אנו אומרים עתה ניקבו כמו בגבינות סי' פ"א ועיין פנים מאירות ח"א ס"א ולא ראה דברי המ"ה וכבר כתבנו בסי' ל"ג מזה ואי"ה בסי' מ"ט אבאר עוד. והנ"מ בין ב' טעמים אלו כבר נתבאר בסי' ל"ג עוד י"ל אם לא בדקו אחר השומן אם היה סותם כל הנקב ומ"מ ידוע היה שבמקום הנקב היה שומן אם נאמר סתימה לאחר זמן לא מהני הוה ס"ס לאיסורא שמא ניקב קודם השומן כקושית הכ"מ ושמא גם השומן היה ניקב גם אם יש עוד איזה ספק בבהמה מצד אחר מצטרף עם זה והוה ס"ס לאיסורא ובסי' מ"ו חלב טהור סותם אבאר עוד בזה:

סעיף ה

שוב. כתב הט"ז שמזה יש ראיה למ"ש סי' ע' דמים קרים סותמין נקבי הפליטה ולפ"ז בפושרין לא קרים ולא חמים יש לצדד להקל כפי הנראה מדבריו ובלא"ה יש שם דיעות להקל דלא אמרינן נסתמין נקבי הפליטה ואמנם הדחה א' במים קרים יש למנוע דמטרשי ליה ולא יפלוט וטוב לשרות במים שעמדו בבית מעט שתפיג צינתן ושם יבואר:

סעיף ו

שהעביר. עט"ז והם ג"כ דברי הב"ח דוקא שיודע במקום הזה היה ממשמש הא לאו הכי לא תלינן תרי ספיקא לקולא אמנם מ"ש דחזינן במקום השינים ניקב אמאי לא כפשוטו דהתם ספק א' שמא נשך וחזר ונשך כמ"ש הב"ח ומשמע מט"ז דאם רואין במקום שניו שלא נקבם לא תלינן דזאב אין ברור שנוקב כמו שהאריך התב"ש אות י"ט וזה לא משמע משום פוסק שיאמר כן דבעינן דוקא שבמקום אחיזה יהא נקב דוקא אלא אמרי' מסתמא הזאב נקבן כיון שאוחז בהן:

ודע דבגמרא אמרו בא זאב ונטל מהו. הא ליתנהו אלא החזירן כשהן נקובים מי אמרי' במקום נקב ניקב כו' ויש לראות מה האי דאמר במקום נקב ופירש"י שמא מקודם היה נקב והא אין בודקין אחר ח"י טריפות כלל ומה"ת לחוש וכך היה לומר מי חיישינן שמא נקבים אלו לא מזאב הן והיינו שלא במקום שניו. והנה רש"י סובר אין סירכא בלא נקב ונאמר ריאה בכלל בני מעיים וכמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים א"כ שפיר אמר בא זאב

ונטל בני מעיים והריאה בכלל אף שאין אנו רואין סירכא ואי הוי בה מסתמא נשאר היה איזה דלדול כמ"ש בסמוך לקמן מ"מ שמא היה נקב מקודם דהא ריאה צריך בדיקה מה"ט וע"ז משני התם דלא חיישינן דיעבד כמ"ש רש"י שם לקמן בשמעתין דאי איפרקה ריאה בלא בדיקה כשר דסמכינן ארובא. והא דבעינן לתלות בידא דטבחא או בזאב היינו או דמדרבנן בספק השקול מחמירין או כיון דאין במה לתלות האיסור שכיח טפי מחיים שהולך אנה ואנה דרכו לינקב לא לאחר שחיטה כמו שביארנו בס' ראש יוסף ובספר ג"ו בשו"ת א' יע"ש. אמנם בתוס' בדף מ"ג כתבו דיש סירכא בלא נקב ולשיטתם הוכרחו לומר דהכי קמיבעיא ליה אפילו נקבים שלא במקום שיניו אי תלינן בזאב. ולשון הגמרא צ"ע דאמר מי חיישינן שמא במקום נקב נקב. והתב"ש באות י"ט כתב דאי זאב אין ברור שניקב א"ש יע"ש ולא הבינותי דאכתי היה לומר מי חיישינן שנקבים אלו שלא מן הזאב הם סוף דבר לא יכולתי ליישב לשון הגמרא כראוי:

כתב השמ"ח ס"ח ואות י"ג דוקא נטלה הא נתייחד כלב וזאב אצל הריאה לא תלינן ואפילו הקפה לא מהני וזה לשיטתיה שסובר זאב אין וודאי נוקב הא מסתימת שאר פוסקים יראה דיש לצדד בזה אם נתייחד כלב וזאב עם הריאה דיש לתלות. גם לענין העביר הטבח היקל התב"ש אף שלא ידענו בוודאי שהיה ידו במקום הזה לצורך גדול יע"ש. וצ"ע לדינא בכל זה:

סעיף ז

תלינן. כתב הט"ז אפילו במקום בועא כמ"ש בסימן ל"ו ס"ו עכ"ל והוא מפירש"י חולין מ"ו ב' אמר אמימר אין מקיפין בבועא ופירש רש"י ד"ה אין במקום דלא משמשא ידא דטבחא. משמע מפורש הא במשמש תלינן אף בבועא והוא פשוט עיין מ"ש בסמוך מזה:

ודע דהשמ"ח סי"א כתב אם היה סירכא ועוברת ע"י מיעוך ונמצא נקב תחת הסירכא או סמוך לה אין תולין וממרוצת דבריו שם ובתב"ש אות כ"ב דהטעם כיון דסירכא בעי בדיקת נפיחה וכאן א"א טריפה ונסתייע מדברי הב"ח בסימן ל"ז ומה"ט כתב בסי' ל"ט סל"ו ואות נ"ד דסירכא שלא כסדרן ועברה ע"י מיעוך ולא בדקוה בנפיחה טריפה ולי ההדיוט אין מדברי הב"ח ראיה לכאורה וז"ל בסי' ל"ז מיהו סירכא שלא כסדרן ומצא נקב במקומה או סמוך לה לא תלינן במשמש דוקא בועא שלא היתה בחזקת טריפה משא"כ סירכא אין להוציאה מחזקת טריפה אלא בידוע שלא היה שם נקב. [?יב] התב"ש הבין מטעם דא"א לבדוק מש"ה מטריף בנמצא סמיך לה נקב ואינו דא"כ למה ליה לומר בועא לאו בחזקת טריפה תיפוק ליה דא"צ בדיקה אלא דה"ק סירכא שלא כסדרן רוב הפוסקים מטריפין אלא שאנו מקילין ע"י מיעון הלכך אם נקב תחתיה או סמוך לה לא

תלינן בטבח דהטעם דתלינן דהוה ספק השקול משא"כ כאן דיותר יש לתלות בסירכא שהיה נקב ומה שעוברת ע"י מיעוך אין ראיה כ"כ ושמא עדיין לא סתמה הסירכא כל הנקב והא עברה ע"י מיעוך. ומ"ש אלא בידוע שלא היה שם נקב ר"ל ומאחר דחזינן נקב אין לתלות בידא דטבחא ולאו דוקא בידוע שלא היה נקב אלא ה"ה נאבדה בלא נפיחה כשירה כיון שעברה על ידי מיעוך והבדיקה רק לחומרא כמ"ש הט"ז סי' ל"ט יע"ש. וסירכא תלויה ושאר ריעותא כתב הב"ח שם דתולין נקב בטבח והנך רואה עכ"פ אם סירכא שלא כסדרן ובא א' ונתק הסירכא בכח בענין שא"א תו לבדוק אם עובר ע"י מיעוך טריפה דסירכא זו בחזקת טריפה כל זמן שלא נבדקה ע"י משמוש ואף שהוא דבר שלא ניתן לכתוב מרוב פשיטותיה מ"מ הוצרכתי לכתוב מפני שראיתי רבים אומרים דאם נקרע באונס כשירה שמא היתה עוברת ע"י משמוש ואוקמיה בהמה אחזקתה ואני אומר ח"ו להרהר כן ובסי' ל"ט אבאר עוד מזה באורך:

כתב עוד התב"ש באות ס"ב בשם בה"י לדידן נאבדה הריאה טריפה באין ה"מ ה"ה נטל זאב וכדומה והתב"ש כתב דאף לרש"י דאין סירכא בלא נקב מ"מ אין שכיח שיהיה נקב בלא סירכא כי מיד נתהוה סירכא ולהא לא חיישינן שמא היה ונתקה זאב דהיה מינכר איזה דלדול עכ"ל ואני אומר גם בה"י לא חייש אלא שמא הי' סירכא ונתקה הזאב והא דאמרינן בא זאב ונטל בני מעיים וכתב הרשב"א ריאה בכלל א"נ כן הוא אין ראיה דמיירי שבדקוה מסירכא ולא מנקבים ומשום הכי לא חיישינן לזאב וכן נראה להחמיר והפר"ח בקו"א סי' כ"ה הסכים על ידו ויש להחמיר:

סעיף ח

או. עט"ז ב' טעמים א' שאי אפשר לצאת מחיים מחמת רחיפת הריאה ולפי זה קורקבן כה"ג טריפה וטעם ב' דמסתמא כשמרגיש שאפס חום הטבעי יצא ולפי זה אף בקורקבן כשירה. ומ"ש בשם רש"ל שנמצא התולע תוך הנקב וכן כתב מו"ח הנה רש"ל בפא"ט סימן נ"א הכשיר אף אם נמצא תוך הנקב או עליו בסמוך לו ולא אוסר אלא כשנמצא רחוק מנקב דשמא התולע ממקום אחר הוא וכל שכן מקצתו תוך הנקב ומקצתו בחוץ כשר אמנם מב"ח משמע דוקא מקצתו תוך הנקב ומקצתו בחוץ הא כולו תוך הנקב לא והביא ראיה פסל יוצא מסוכה ה"ה כאן אין להקל אלא כה"ג ואם כן איך השווה הט"ז דעת רש"ל עם הב"ח ואמת הב"ח גופא כתב וכן כתב רש"ל יע"ש. ומ"ש עוד דההיא דרגמ"ה שמניחין בשמש כו' ירצה בזה כשאין בנקבים שום תולע אלא בגוף הריאה במקומות אחרים יש תולעים חותכין ומניחין בשמש אם יצאו תלינן שגם זה הוה מן התולעים ועיין ב"ח ולענין דינא אבאר בש"ך:

סעיף ט

שבפנים. עט"ז מה שתי' אמ"ש הר"מ אפילו לחבירו דמשמע כ"ש לבשר וזה נגד הש"ס דמשמע דוקא לחבירו ותי' דה"ק ל"מ לעור במקום שאין בשר כו' ולענין דינא נקטינן כי הא נמי דאם ניקב לעור טריפה דאין בשר שיגין עליו. ואם נמצא מחט עדיין תחובה בתוך סמפון ובשר א"כ אין מי שיגין עליו בכה"ג בהגהות הטור כתב אם המחט מקצת בסמפון ומקצת בבשר טריפה הר"מ טיוול"ו ומהר"י פיגי"ן הסכים כן. וצ"ע דא"כ איך מצינו מחט בריאה כשירה מיד שעבר בתוך סמפון מעל"ע נטרפה ואיך תחזור לכשרותה כשיצאה לבשר והא קיי"ל טריפה אין לה היתר. וראיתי לתב"ש אות ל"ה כתב אם נחסר מהבשר נגד הנקב אף שבצדדין יש בשר טריפה וכתב דאף דמחמת המחט נחסר הבשר לא מחזקינן ריעותא ואמרי' מיד עברה המחט ולא שהתה ובשר הדרה בריא ולפ"ז אמת הוא הדין אם רואין מחט בתוך הבשר ונרקב סביבו ולא מטעמיה דכה"ג ומ"מ קשיא וודאי מחט אין סותם ובאותה שעה שהמחט היתה תחובה מקצתה בסמפון ומקצתה בבשר מאן היה סותם ואין טריפה חוזר לכשרותה ולכאורה ראיה מכאן דסתימה דלאחר זמן הוה סתימה לולי קרום שסופו ליסתר ומה אעשה שהגמר' אמרה בטריפה שאין לה היתר וצ"ע:

סעיף י

שהיא שוע' באבר. הב"י כתב שתהא לבנה ט"ז וא"כ יש ליקח קערה של בדיל שהיא לבנה וניכר בה ולאו דוקא חרס המוצפה באבר דמ"ש:

סעיף יא

בשר. הט"ז הביא הא דרשב"א שמא ניקב א' לחבריה ותי' דמסתמא היה נמחה. האי לחבריה לאו דוקא דא"נ ניקב כך אין מי שיגין וכן הוא בב"י ר"ן בשם הרשב"א ועיין ש"ך אות כ"ב. ומה"ט כתב התב"ש מחט בריאה שנשפכה כקיתון טריפה אפילו בה"מ וע"י נפיחה דניקב הסמפון ואין מי שיגין עליו ופשוט הוא. והא דקשיא ליה כאן ולא מחט בריאה לא חיישינן שמא לחבירו דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן י"ל הכי קשיא ליה כיון דחיישינן לקלקול הסמפונות כ"ש לניקב א' ואהא תי' כו':

ודע דנשפכה כקיתון ויש חסרון יותר מרביעית כתב השמ"ח סי"ט דכשירה דריאה ספוגיית וכשנימוח' למים נתמעטה ול"ד לנתרוקנה ודווקא כולה [וה"ה רובה] הא מקצת לא יע"ש. גם אם אין נימוס כמים שאם ניקב הקרום אין יוצא צריך בדיקת הסמפונות וכבר כתבנו לעיל מזה. ולענין אם בקיאין האידנא בבדיקה זו דעת רמ"א להכשיר בה"מ אפי' בעכורים וסרוחים וכן דעת השמ"ח סח"י ותב"ש באות מ' דהט"ז יודה כאן דמהני

ודוקא לענין נקב א"א בקיאין מה שאין כן צבע לראות שורייקי לבינים בקיאין יעוין שם וכן משמעות הרבה אחרונים ועמ"ש בריאה שנתרוקנה:

סעיף יב

חסר. דהר"מ סובר דחסר שנראה מבחוץ לאחר נפיחה טריפה דהוה כחסר אונא ור"ל כמו חסר אונא טריפה ה"ה ע"ג טריפה:

סעיף יג

אם הט"ז האריך לסתור זה ומסיק בה"מ להכשיר וכן נראה דעת הש"ך באות כ"ד. ומ"ש אם התחיל להתרפאות א"ל איך תחזור לכשרות י"ל מאן דמטריף כף כפופה לא מטעמיה דהר"מ דאלו להר"מ כ"ש טריפה אלא קבלה בידו דבהכי טריפה ואיפשר מספק טריפה שמא ישלוט יותר ומש"ה אם רואין שהתחיל להתרפאות איך בכך כלום ושומעין להקל בזה:

סעיף יד

יתר. הט"ז האריך לסתור פסק זה וא' מהקושיא שאמורא צריך לפרש ותנא אין צריך לפרש וכאן הוא להיפך ואין לומר דרב נחמן אמר כשירה אפילו יותר מרביעית היינו על ידי בדיקת הסמפונות כמו שאבאר לקמן וכשירה ע"י בדיקה כמו ריאה דאיגלד כשירה היינו ע"י בדיקה חדא מאן דאוסר סובר דלא מהני בדיקת הסמפון ועוד דמכל מקום ברייתא מפרש עד כדי רביעית כשר ובלא בדיקה הא יותר צריך בדיקה ואיך סתם ר"נ. ובנה"ך השיג עליו וכתב דהא דלא מוקי מתני' בהכי דחסרה משמע כ"ש לא שיעור גם מצינו כמה פעמים אמורא סתם דבריו וכן השמ"ח ס"כ הסכים דטריפה והפר"ח הסכים לט"ז ובל"י כ' דרוב בנין ב"י ואוהל מועד ורש"ל וב"ח וש"ך בנה"ך מטריפין יעוין שם. ומיהו כתב התב"ש היה הריקון בב' מקומות אין מצטרפין ליתר מרביעית:

ודע דיותר מרביעית טריפה יש ב' טעמים או דחיישינן לסמפונות והא דלא מהני בדיקה דשמא ניקב ולא שייך תי' הרשב"א דלעיל ויש טעם דסופו לינקב הקרום כן כתב נה"ך. ומיהו אם חסרה כדי רביעית אף שנראה חסרון מבחוץ כשירה וכן משמע מב"י להדיא אף להר"מ דאסר חסרון בחוץ דסופו לינקב מה שאין כן נימוקה אם היה סופו לינקב היה כבר נקוב כיון שהגיע ההפסד כ"כ. ויש לראות הא הר"מ ז"ל בפ"ח מה"ש ה"ז חשיב חסר מגוף הריאה תחת סוג חסירה לא תחת סוג נקובה אם כן אין הטעם סופו לינקב ואי יש לומר הכי יש לומר דחסר לא הוה אלא בתולדה מה שאין כן כאן נתרוקן הדר בריא וצריך עיון בזה:

סעיף טו

שנמצא בטור כ' שאירע שנפחו. אטום מראיתה מראה ריאה ומשמושה קשה ט"ז בשם ר"ש. הנה ה' דברים יש אטום וטינרי וקשה כעץ ויבשה וצמקה ויש לחלק ביניהם בין אטום לטינרי שזה מראה ריאה ומשום הכי הוה ריעותא וזה מראה מוגלא ואף שאין בה ליחד כדעת הרמ"א בתשובה הוה טינרי. ויבשה איפשר שעולה בנפיחה והקרום יבש השרטוט ציפורן ניכר בה וקשה כעץ הוא יותר מאטום בקשיות ומשום הכי אין מהני מפקא זיקא וצמקה אין ראיה דלאו אטום הוא דמחמת שצמקה אין עולה בנפיחה וכל שלא צמקה רובה או כולה לית לן בה אמנם בנה"ך משמע דמפרש הא דהג"א בשם בה"ג דמניח במים פושרים משום אטום הוא והיינו ע"י פושרין אטום אפילו כל שהוא וכן יובש ואין צריך שיהיה האטום מעל"ע עיין כה"ג. ומיהו כתב השמ"ח דאפילו אין קשה במשמושו הוה אטום והביא ראיה דאל"כ למה ליה להטור לומר שאירע מקרה שנפחוה והלא אם משמשו דבר קשה פשיטא שצריך לנפוח:

ודע דאטום יש ב' טעמים דטריפה א' טעם הרשב"א הביאו אחרונים שאין מניף על הלב ואם כן טריפות אטום לאו משום לתא דריאה אלא משום לב והר"מ בפ"ח מה"ש מנה תחת סוג נקובה שסופו לינקב ורש"י כתב דהוה לקותא והנ"מ בין הטעמים להרשב"א בועא או תלוי על האטום וכדומה לא הוה ב' לריעותא שאין שניהם מעידות על ענין א' שזה מעיד על הריאה וזה על הלב ומיהו אם אטום נגד הדופן במיצר החזה להרשב"א טריפה ולהר"מ דסופו לינקב אם במיצר יש להכשיר ולרש"י דהוה לקותא בין ב' לריעותא ובין לדופן טריפה ואף לדידן דאוסרין בסימן ל"ט כל הסירכות אף במיצר החזה מ"מ הטעם שא"א בקיאין ויש לפעמים לצדד להקל כמו שיתבאר שם ואלו מטעם האטום טריפה בכ"ע ויש להחמיר ככל הפירושים וכאמור✍:

סעיף טז

הקרום לבד. עט"ז ומפרש דהר"ב הגיה הקרום לבדו ומה שכתב המחבר סמוך למקום האטום היינו מהצד קרום לאטום ואפ"ה לא יקרע רק הקרומים ולכאורה הוה נראה דהבדיקות דמפרשי הקרומים היינו ע"ג אטום ולהרשב"א בקצר שכתב סמוך למקום האטום היינו מהצד יחתוך בבשר והט"ז סיים דכהטור ראוי לעשות וסיים דרמ"א סובר כן במ"ש נחתכה משמע שנחתכה אף סמוך לאטום ומה שהגיע הקרום היינו להמחבר וליה לא סבירא ליה אמנם הנה"ך ותב"ש ושאר אחרונים אמרו דעיקר לקרוע רק הקרום ומ"ש הרשב"א סמוך למקום אטום היינו ע"ג גבי אטום וירצה במה שכתב סמוך למקום אטום הקרום לא הבשר וא"כ אתי שפיר מה שהגיה הר"ב במחבר כן דגם המחבר ורשב"א והר"ב סוברים כן דקורעין על גבי מקום אטום הקרומין ולא הבשר ובודקין:

סעיף יז

אם נמצא ליחה והוא הדין בשר נרקב ט"ז ומשמע דוקא אם יש באטום גופא ליחה ולא מהני מה שנמצא באמצע ריאה רחוק מאטום ליחה ובכהאי גוונא לא משמע כן ואמנם מה שכתב נראה ליה דבו משמע תוך האטום דווקא:

סעיף יח

אם קלה כעץ. הט"ז מכשיר זה אמנם האחרונים כתבו כעץ נרקב והתב"ש כתב אם היא קלה משאר ריאות לפי אומד הדעת ולכך אין להקל בזה:

סעיף יט

וכשתולין אותה תחתך כצ"ל בשם רש"ל וט"ז והוא בפרישה ור"ל דיש גורסים תחחוך בוי"ו הגיה תחתך וי"ג תהתך לשון התכה עיין פרישה וכה"ג המעשה שהביאו אחרונים ריאה שהיה נופלת תילחי תילחי וצוה המורה לנפוח בחזק ונפל הבשר ונשארה הריאה שלימה כשירה דומה למעשה דס"ס ל"ט ולמעשה דריינוס ואם הריאה שלימה אח"כ מכל מום כשירה ע"י נפיחה:

סעיף כ

צמקה כולה כתב הט"ז אם צמקה אונא שלימה טריפה מחמת חסר אונא ומ"ש דאין בדיקתה כבדיקת צמקה כולה דהתם בעינן כ"ח שהמים מתמצין מגבו וכ"ד שעות וכאן א"צ כ"ח לבנה. וגם לא מהני שיחזיר תכ"ד שעות אלא מיד אי הדרא בריא כשירה וא"ל טריפה עיין תב"ש. עוד כתב השמ"ח סל"ז ואות פ"ד דאם רוב אונא צמקה אף שנשאר כט"ד מ"מ רובא ככולה יע"ש וכן נ"ל דבכל התורה רובא ככולה אף יש לומר מדכתב אונא שלימה י"ל דרוב ככל ואין להקל נגד התב"ש:

מעשה היה שצמקה הוורדא רובא ומ"מ נשאר כט"ד בשורש שלה קיים והיה הפסד גדול ושעת הדחק ורציתי להתיר מטעם ס"ס שמא אין הלכה כבה"ג שהרי בש"ע והר"ב לא הביאו ואת"ל הלכה כדבריו מ"מ כיון דמטעם חסר קאתינן עלה ובחסר הוורדא רוב מקילין כמבואר סי' ל"ה ומחמת המנהג אנו נוהגין להטריף כמ"ש הר"ב שם ועוד יש סניף כיון דנשאר כט"ד יש לומר דלא כתב"ש שוב ראיתי שזה טעות דחסר מטעם סופו לינקב ואף הר"מ ז"ל מנה צמקה בפ"ח מה"ש ה"ט תחת סוג חסירה מ"מ אנן קיימא לן כל טריפות הריאה מטעם נקובה כמו שיתבאר בריש הסימן ומה שכתב בה"ג דהוה כחסר היינו דסופו לינקב וגרע מחסר הוורדא בתולדה ומ"מ יש לומר דהוה ס"ס שמא בידי שמים ושאר הבריות או שמא אין הלכה כבה"ג או שמא כל שנשתייר ט"ד כשירה ואין אני אומר כעת לא איסור ולא היתר ובש"ך אבאר לענין חליף או צמקה:

סעיף כא

אם הדבר ספק. הט"ז הניח דברי רמ"א בצ"ע כיון דמודה להר"ן דאם נראה ב"ש כגון שדחפו ארי וכיוצא א"צ בדיקה א"כ לדידן בידוע אמאי צריך בדיקה ובנה"ך תי' בזה דה"ק אם הדבר ספק בעי בדיקה להמחבר ואם ידוע שבא בידי אדם לא מהני בדיקה ולדידן אף בספק לא מהני שאין אנו בקיאין ואם ב"ש לא רצה לסמוך על הר"ן שהרשב"א חולק ומכל מקום בבדיקה יש להתיר כיון שהר"ן בלאו הכי מכשיר יעוין שם:

סימן לז

סעיף א

ורבים מכשירים. פי' אפילו גדולות מאוד וא"צ בדיקת הסמפון וכ"כ רש"ל ט"ז לכאורה הרמ"א לא כתב כ"א להכשיר עכורים וסרוחים כדעת הרא"ש ושאר פוסקים דלא כהמחבר שפוסק כהרי"ף והר"מ דעכורים או סרוחים טריפה. גם הר"מ בפ"ז מה"ש ה"י הוצרך בדיקת סמפון אף בבועא דלא אסרח ובסרוחה לית תקנה והרי"ף לא הביא בדיקת הסמפון ותמהני ממ"ש יש"ש בא"ט סי' ל"ז בשם מהרי"ו דמשמע מתוך האלפסי דבועא גדולה ונוגעת בסמפון צריך בדיקת הסמפון והרי הב"י אומר שהר"מ יחיד בדבר בבדיקת הסמפון והרי"ף לא הביאו ע"כ השמיטו בש"ע ואולי בהגהות הרי"ף מצא כן ושאני היכא דמגיע לסמפון. ומ"מ דברי הט"ז במ"ש ורבים מכשירין אפילו בועות גדולות מאן דכר שמייהו ואולי כוונתו אף שיש רקבון בתוך הריאה גופא לא אותן הגדילות בין עור לבשר אפ"ה א"צ בדיקת הסמפון וכ"כ רש"ל הוא בישׁ"ש פא"ט סיל"ז יע"ש. ומפני שיש בכאן מבוכה גדולה בין הפוסקים אבאר קצת ובש"ך אות א' וכ"ו וכ"ח אבאר:

הנה הב"ח ז"ל כתב ד' שמות מצינו בגמרא אבעבועות וצמחים וכנדי וטינרי ופי' הוא ז"ל דהר"מ מפרש בועות מ"ז מלשון מבועי מים צמחים מוגלא ליחה הנמשכת כדבש וכיוצא בה כנדי לשון נוד מלא רוח טינרי ליחה קשה כאבן עכ"ל והלבוש חשב ה' מינים מלא רוח מ"ז וליחה צילא וליחה כדבש וכיוצא בזה או טינרי. והר"מ בפ"ז מה"ש ה"י חשיב ד' ולא חשיב ליחה צילא. והאי כיוצא בה לא ידענא מהו. והנה הטור הביא כאן ובסי' ל"ו בנימוקי דעת הרי"ף והר"מ דסרוחים ועכורים טריפה ואמת שהרי"ף כתב דיניה אבועא וז"ל בועא מליא מוגלא או מ"ז כשירה וה"מ דלא אסרוח כדבעינן למימר לקמן. והוא בכוליא ומ"ז כשרים הכ"י והכ"י [לפי גירסתו שם] אלא דצילא ולא אסרוח וקאי גם אריאה. והנך רואה דעל בועא כתב והוא דלא אסרוח ולא כתב או עכירי משום דסתם ליחה עכור היא ומש"ה לא כתב כאן כ"א אסרוח ומ"ז מקומו לקמן ושם התנה שלא יהיו עכורים והר"מ בפ"ז מה"ש ה"י ואם נמצא ליחה סרוחה או מים עכורים וסרוחים טריפה

הרי בליחה לא הזכיר עכורים דסתם ליחה עכור הוא עיין ברא"ש מ"ש לדחות דבריהם. וכן בפ"י מהל' אלו מנה ליחה סרוחה מים עכורים מים סרוחים ולא מנה ליחה עכורה והטור כתב כאן וכ"כ הרמב"ם ואם יש ליחה סרוחה או עכורה והא הר"מ לא הזכיר ליחה עכורה ואם נגיה או עכורים וקאי אמים הוה א"ש אלא דמסתפינא ולא די לנו הצער הזה אלא שהרשב"א בחדושיו הביאו הב"ח סי' ל"ו כתב בהיפך דמוגלא צילא בעינא וסרוחה כשירה שהוא ממש מהיפוך להיפוך והב"ח עמד במה שהקשה עליו דהר"מ פוסל ליחה סרוחה אמנם בהא דצילא בעינן לא השיג עליו ואלו הר"מ בפ"י לא מנה אלא ליחה סרוחה ומים עכורים וסרוחים וליחה עכורה לא מנה וכן בפ"ז לא כתב כן ומיהו בפ"ז י"ל כיון שמבואר ליחה כדבש וכיוצא אפשר דממעט נמי עכורה ולא משמע כן. שוב עיינתי בחה"ר נ"ה ב' וראיתי שלא כתב כן לפרש דברי הר"מ ז"ל אלא לעצמו הוא אומר דשמא מים סרוחין גריעי ומוגלא נמי אפשר צילא בעינן ויש לקיים גי' הרי"ף והר"מ לא שמפרש דבריהם כך ולסוף העלה כגי' הרז"ה ז"ל דבריאה מוגלא סרוחה או מים עכורים וסרוחים כשירה ולפ"ז קשיא מ"ש הטור דהר"מ פוסל ליחה עכורה ויש"ש בא"ט סל"ז בועא מעל"ע בעכורה או סרוחה תרי קולא לא עבדינן ואעתיק לשונו בש"ך אות כ"ו הרי הר"מ אין אוסר ליחה עכורה כדכתיבנא ועיין לעיל בסי' ל"ו בנשפכה ולקמן בועא מעל"ע:

והנה הטור ?א) בסי' ל"ו כ' ורי"ף אוסר בעכורים וסרוחים וכ"כ הר"מ ז"ל וא"א הרא"ש התיר אף בעכורים וסרוחים. הנה הרי"ף והר"מ לא ביארו כלום בנשפכה רק בבועה כתבו דבריהם וראיתי להתב"ש בסימן ל"ו אות מ"א הרגיש בזה וכתב דלא גרע לדידהו מבועא וכוונת דבריו שהטור למד כן מדבריהם מדאוסרים בועא כ"ש נשפכה כקיתון ואי משום הא לא ידענא הא הרשב"א ז"ל בתה"א למ"ד ב' כתב וז"ל וקשיא לי איך מכשיר ר"י ריאה שנשפכה כקיתון והא איהו גופא בהעלתה צמחין חייש ולא מכשיר (בדף מ"ז ב' מימרא דעולא אר"י ריאה שנשפכה כקיתון ובמ"ח א' ר"נ משדר ליה לר"י בר"ש) וי"ל בנשפכה כקיתון לא מטו לקותא לעור דידיה אבל בועות הגדילות בין עור לבשר קרוב הדבר שניקבו הקרומים ולא קיבל מרבותיו ומש"ה לא אמר איסור ולא היתר. א"כ אין ראיה מבועא הגדילה בין עור לבשר ובולטת לחוץ גם י"ל דרוב בועות עור התחתון ניקב כמו שיראה הרואה בסי' ל"ו בהג"ה בס"א וכמ"ש לקמן א"כ אין ראיה דההיא דאסרי עכורי וסרוחה בבועא ולא בנשפכה וכדאמרן. ומפני שדרכי החכמה נעלמו ממני הארכתי עד כה ועם כל הטורח הזה לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים✍וצ"ע:

וראיתי להכר"ו אות ב' כתב דמה היו מסופקין בהעלתה צמחין וגם רבא תפשוט מדידיה גופא דב' בועות הא חדא כשירה ותי' במ"ז וע"ש שהאריך ולדידי אתיא כפשוטו דלהר"מ ז"ל איירי ב' בועת במ"ז ולמאן דמכשיר מ"ז סובר העלתה צמחין היו מסופקין אי בעינן בדיקת הסמפון כמו נשפכה ומב' בועות אין ראיה דהתם קאמר לית להו בדיקותא הא חדא בדיקה מיהא צריך הסמפון ומסיק דהנהו דחזי כנדי ולא אמרי מידי ש"מ דאפילו בדיקה א"צ וכמבואר:

שמעתי ממבהיל א' הקשה קושיא בשם רב א' מהא דכתב המחבר ס"ב ב' בועות אפילו מ"ז אסורים והא להמחבר באין מ"ז אפילו א' אסורה כהר"מ ומה אפילו ואני איני מאמין שאותו הרב אמר זה כי מוחזק אצלי בכשרות ואיך טח עיניו של אותו מבהיל ולא ראה שיש ה' מיני בועות והמחבר חשיב מהן בס"א ליחה כדבש וכיוצא ומרוב פשיטות לא ניתן לכתוב ומה אעשה שבעו"ה התורה משתכחת מישראל:

סעיף ב

אם. עט"ז ויש לראות בדבריו מה בא ללמדינו אם תלויה אסורה דהוה ב' לריעותא כמו שאבאר כ"ש דבוקה גם יש לעיין במ"ש דבוקה מטינרי טריפה דהוה ב' לריעותא כמ"ש בסי' ל"ט [?יג] ותיפוק ליה דא"א למיבדקיה בנפיחה שהטינרי סותם. גם קשיא טינרי לאו ריעותא ובועא הוה ריעותא דלקותא מיקרי כמ"ש רש"י הביאו הט"ז אות ג'. וב' טינרי כשירות הן. והנה התב"ש אות ד' כתב תלויה מבועה מהני מיעוך לט"ז דהא דבוקה דווקא כתב יע"ש ובשמ"ח ס"ב כתב דבוקה מטינרי אף שאין טינרי ריעותא כ"כ מ"מ מיעוך קולא גדולה ובהצטרף אליה ריעותא כל דהו אסור ולפי דבריו מתורצין ב' קושיות שהקשינן דמש"ה אמר ק"ו דבוקה דבזה לא מהני מיעוך ותלויה מהני מיעוך ודבוקה מטינרי א"ש וכדאמרן. אמנם כי אין לעשות מעשה להקל בתלויה מבועא ע"י מיעוך דב' לריעותא קיי"ל דלא מהני שום מיעוך ושוב ראיתי בבית לחם יהודה אות ג' כתב בפשיטות דאין מהני מיעוך ולא ידענא אם מסברא דנפשיה או ראה באיזה פוסק ותב"ש היקל בה"מ ע"י מיעוך. והנה מט"ז אין ראיה דבעי לאסוקי למילתיה בטינרי דדבוקה טריפה מש"ה אמר זה. או יאמר דהמחבר הביא סירכא תלויה והוא מראב"ד עיין ב"ה בסי' זה ואף נגד הדופן במקום רביתא טריפה דבעינן סביך יע"ש הא דבוקה לדידיה לפעמים כשר לדופן וכאמור ולזה כתב הט"ז לדידן אין סותם כמבואר סי' ל"ט א"כ פשיטא דבוקה מבועא טריפה ועיין רש"ל פא"ט סכ"ו דופן על הבועא אין מגין וב"י אין סובר זה כמו שאבאר לקמן. ומיהו אין נראה שיהא זה כוונת הט"ז. שוב ראיתי שדבריו פשוטין המה דה"א דווקא תלויה הוה ב' לריעותא הא דבוקה קילא דאפשר מצד הב'

הוא עיקר הסירכא וכאן נאחזות רק בריר בעלמא ולא הוה ב' לריעותא וכמו שאבאר עוד לקמן לז"א דכ"ש הוא דבוקה טריפה מבועא וטינרי כו':

והנה סירכא מינה ובה מטינרי כפי הנראה יש להכשיר דטינרי לאו ריעותא גמורה אלא מיעוך קולא גדולה וזה שלא כסדרן הא מינה ובה דלא בעינן מיעוך יראה להקל ועיין סי' ל"ט אות י"ג כ' הט"ז סירכא דבוקה למקום אחר ולא די לומר דבוקה משמע דווקא למקום אחר ושם אבאר עוד בזה וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ויש לצדד בה"מ✍ועיין סי' ל"ט אות י"ג וי"ד:

סעיף ג

וה"ה. עט"ז והנה מ"ש תרתי לריעותא הטעם דכ"א מעידה שיש כאן נקב או סופו להתקלקל כמו שאבאר לקמן אי"ה ומ"ש טינרי אין לקותא כלל הלשון דחוק דהא דבוקה מטינרי כתב הט"ז לקמן סי' ל"ט אות י"ג מב' לריעותא אלמא ריעותא כל דהו מקרי ובהצטרף אליה ריעותא גדולה דמיעוך קולא גדולה כמ"ש באות הקודם ואיך אמר כאן דאין עליה לקותא כלל. ומדבריו אתה למד ב' לריעותא מש"א לא הוה ב' לריעותא כמו ב' בועא מ"ז ולקמן בדיני ב' לריעותא אבאר באורך בזה:

עוד כתב הט"ז תלויה ממ"ז טריפה דבוקה למטה מחציין באין חלון כשירה וביש חלון כיון דאיכא מחלוקת או בין אונא לאומא דיש מחלוקת הוה ב' לריעותא. והנה במ"ש בחיתוך הסכים הנה"ך לדבריו ומ"ש נה"ך יפה כיון דטריפה היינו ביש חלון דלא כב"ח דמתיר בסי' ל"ט אפילו חלון ומיהו תלויה למטה מחציין גרע טפי ויפה כתב דטעמא למטה מחציה דהיינו רביתייהו דהקרום הולך וחזק שיש לו תרין סמכין משא"כ תלויה. ומ"ש בנה"ך דהר"ץ כתב דכשירה מוקי לה אביו הגאון ז"ל בליכא חלון אמנם הט"ז בסי' ל"ט אות י"ג מוקי להגה זו ביש חלון ולא פסק כמותה וכמ"ש כאן. ומ"ש הט"ז סירכא שיש בה דם הוא פשוט דוודאי ניקבה הריאה ומ"מ בסי' ל"ט מקומו ושם היה לכתוב לא כאן:

ודע מפני שהדינים המוזכרים פה ר"ל מסי' ל"ה עד סי' ל"ט מסורים לכל והבודקים והמורים שלא כהלכה מרובים והיודעים מועטים כמ"ש הישׁ"ש בפא"ט ורבים מקילים שלא כהלכה ומכשירים בחנם לכן שמתי לבי לבאר קצת בעזה"י. בספר בית לחם יהודה אות ד' כתב דבסימן ל"ט כתב הט"ז דצריך מיעוך למטה מחציין וסיים מ"א והנה לא אאמין שיאמר אדונינו מ"א זה דשם מבואר דבטינרי למטה מחציין ביש חלון קאמר דצריך מיעוך ולא הוה ב' לריעותא שטינרי לאו ריעותא גמורה מיקרי וזה שכתב שם הט"ז ויש בדיקות מכשירין אפילו בועא ר"ל נתכוון על הגהת הר"ץ שהביא נה"ך כאן

שאביו מוקי לה באין חלון והט"ז מוקי לה בחלון ומש"ה כתב דעכ"פ טינרי כה"ג יש להכשיר וע"י מיעוך הא בלא חלון הא כתב כאן סתמא להכשיר אף בלא מיעוך ועוד מה זה שכתב שם ונראה למטה מחציין מטינרי כשירה וכן יש בדיקות מכשירין מבועא הלשון מגומגם הכי היה ליה לומר ונראה דטינרי כשר בלא מיעוך ובועא כשירה כמ"ש בסי' ל"ז דהא כבר כתב דין זה כאן ומסיים ונראה דבעי מיעוך ועוד אמאי לא כתב כאן במקומו דבעי מיעוך. שוב ראיתי בתב"ש אות מ' בסי' ל"ט דפירש כן דברי הט"ז וסיים דלא כהרט"ץ והלא ידעת שהיה רב מובהק ולו אנו מחוייבין לשמוע בפי' דברי הט"ז וכן נ"ל מתוך הוכחות שכתבנו. ועוד שהב"ח בסי' ל"ט אפילו בחלון לא מצריך בדיקה ונהי דאנו מטריפין ולא מהני בדיקה מ"מ באין חלון א"צ בדיקה וכאמור:

עוד אבאר לך שהד"מ בסימן ל"ט והביאו בנה"ך כאן והשמ"ח בסימן ל"ט סמ"ד ב' בועות בין ב' חיתוכים ונסרכו למטה מחציין טריפה אפילו באין חלון וכתב שם השמ"ח ה"ה בועה גדולה שאין מניחה להדבק יפה טריפה:

אמר המר והנמהר ראיתי לכתוב בכאן קצת דיני תרתי לריעותא מפני שיש מבוכה גדולה זה אומר בכה וזה אומר בכה ולא פירשו לנו כל הצורך איזו מיקרי ריעותא ואיזו מיקרי ריעותא קצת ואיזו מיקרי ריעותא גדולה:

דע שדין תרתי לריעותא מקורו ממה דכתב הראב"ד הביאו הב"י תלויה מבועא הוה לקותא בתר לקותא ומעידות שיש נקב ואמרינן בנדה דב' ריעותות הוה וודאי טומאה וילפינן איסור מטומאה והט"ז כאן כתב דנלמוד ממ"ש בד"מ בהג"ה בועא על הגבשושית דב' לקותות טריפה והשמ"ח ס"ג ותב"ש אות ה' כתב או דמעידות שיש נקב כמ"ש הראב"ד או כמ"ש בד"מ דכייל להו עם בועא וטינרי דסופו להתקלקל יע"ש והנה אזכיר התנאים שצריכים להתיחס אל הריעותות שיהיו נקראים ב' לריעותא:

התנאי הא' כל מלתא דמצינו פלוגתא בש"ס או בפוסקים אף דלא קיי"ל כן ריעותא גמורה מיקרי והרי אתה רואה שהט"ז כתב למטה מחציין כיון דאיכא פלוגתא ביש חלון כו' והסכים עמו הש"ך בנה"ך. וכל היכא דחזינן דלקותא הוא כמו מים זכים דהתו' אומרים דהוה לקותא כמ"ש הט"ז ריעותא מיקרי ובהצטרף אליה עוד ריעותא הוה ב' לריעותא וטריפה ועיין שמ"ח כאן ובסימן ל"ט האריך וכתב [בסי' זה] דהוה ספיקא דאורייתא וכל מה שלא התירו בפירוש אין לנו להקל יע"ש והדין עמו:

התנאי הב' ב' לריעותא לא הוה אלא בעומדין זו על גב זו ולא מרחוק זה מזה. ואם הם קרובין עד שאין הפרש קש ביניהן הנה השמ"ח ס"ה ובתב"ש אות ט' אוסר וכתב דמרש"י ב' בועות שהעלו נקב יע"ש ומשמע אף בסמוכין ואף שמב"ח בסימן ל"ט לא משמע כן

עכ"ל הנה ב' בועות לאו מטעם ב' לריעותא קאתינן עליה כיון ששניהם משם א' כדבעינן למימר לקמן ועיינתי בב"ח סימן ל"ט סכ"ח דמ"ש שם העלתה צמחין סביב לסירכא דאי בתוך הסירכא טריפה כדלעיל סימן ל"ז אם כן משמע לכאורה דזא"ז כשירה ואין ראיה מוכרחת דאיפשר סמוך היינו הפרש קש הא כל שאין הפרש קש אוסר ויראה לי להחמיר כדברי השמ"ח כאן וצ"ע:

התנאי הג' הוא שיהיה הב' רעותות כל א' משם אחר כמו בועא וסירכא וכדומה הא משם א' לא הוה ב' ריעותות כן כתב השמ"ח בסעיף ה' ו' וראייתו נכונה מט"ז דכתב ב' בועות במ"ז כשירה ויפה כתב דהא הט"ז כתב דב' בועות במ"ז כשירה דחדא לקותא הוה משא"כ תלויה מבועא דשם אחר הוא הרי כדכתיבנא גם הביא ראיה מאוכמי אוכמי אף דעומדין תכופין ואף דהוה לקותא. וזה לשיטתיה דסובר בסמוכין הוה ב' לריעותא והנך רואה מט"ז נמי מוכח כן דאל"כ מה קשיא ליה ממ"ז ב' בועות דהתם לאו ב' לריעותא הוה אלא כדאמרן. ויש לראות הב"ח לשיטתיה בסימן ל"ט דזא"ז לא הוה ב' לריעותא א"כ אין ראיה מב' בועות מ"ז דזא"ז לא הוה ריעותא ויש ליישב דבריו ואין להאריך:

התנאי הד' הוא דב' לריעותא לא הוה אלא היכא שמעידין עדות מכוונת או שיש כאן נקב או סופו להתקלקל הא אין עדותן מכוונת לא. המשל בזה סירכא תלויה מתוך האטום להרשב"א טעם האטום שאין מניף על הלב וסופו לינטל הלב וסירכא מורה ויגיד פסול בריאה שיש כאן נקב ואין עדותן מכוונות לא הוה ב' לריעותא. אמנם לדידן אטום מטעם נקב הוא כמו שסובר הר"מ או לקותא כפרש"י וכבר התבאר זה בסימן ל"ו וע"ש בתב"ש אות נ"ח. ויש להסתפק היכא שריעותא מעידה על חסרון לשיטת הר"מ ז"ל שמנה סוג חסירה בריאה בפ"ע לא מטעם סופו לינקב וכבר התבאר זה בפתיחה להלכות בדיקת הריאה בסימן ל"ה וריעותא מעידה שסופו לינקב או שיש כאן נקב הוה עדותן מכוונת או לאו ומ"מ כבר כתבנו שם דהלכה דכולהו טריפות דריאה מטעם נקובה הוא אם כן אין נ"מ כ"כ. ומעתה לאחר התנאים האלו אבוא לבאר ולמנות ב' לריעותא כמה הם כי המחבר ורמ"א מעט אשר הביאו והשמ"ח כאן ובסימן ל"ט הוסיף ואני הוספתי נופך משלי ע"כ אמנה בפרוטרוט ואצל דינים שלי אכתוב המחודשים וח"ו לא לקבוע הלכה באתי והיודע יבחר:

א סירכא תלויה מבועא טריפה [המחבר בשם הראב"ד] וה"ה מינה ובה וכ"ש דבוקה למקום אחר ומיהו למקום אחר לא מהני מיעוך ותלויה היקל התב"ש בה"מ ע"י מיעוך ואיפשר ה"ה מינה ובה וצ"ע אם יש לסמוך בזה. ולפעמים תלויה גרע מדבוקה למטה מחציין באין חלון בין אונא לאונא א"צ מיעוך ובתלויה טריפה כמ"ש נה"ך ואי מהני

מיעוך הספק כדלעיל. וביש חלון או בין אונא לאומא למטה מחציין באין חלון טריפה ולא מהני מיעוך. ודבוקה מטינרי לא מהני מיעוך ותלויה כשירה ומינה ובה כבר צדדנו להקל בה"מ. ומטינרי למטה מחציין בחלון מהני מיעוך כמ"ש הט"ז סימן ל"ט אות י"ג כמ"ש התב"ש שם באות ס"ג דבריו וכמש"ל וה"ט דטינרי לאו ריעותא גמורה אלא קצת ריעותא ומש"ה דבוקה דרבו האוסרין למעך בהצטרף אליה עוד ריעותא כ"ד אסור משא"כ למטה מחציין דרבו המכשירין אף שיש חלון ולפ"ז ה"ה בין אונא לאומא מטינרי יש לצדד ולהקל וכדאמרן:

ב בועא על גבשושית טריפה (הגהות רמ"א בשם מצא כתוב) והנה גבשושית זה הוא המוזכר סי' ל"ה ס"ה היינו שעומדת בגבה ועליה בועא. ויראה לי אף דלא מצינו מי שאוסר גבשושית מגבה מ"מ כיון דזה גופא קולא גדולה לומר דלא מטרפא אלא בצורת אונא ולא כהר וגבשושת דלטעם חיכוך אין לחלק וע"כ סוברים דיתיר בגבה אין דרכה ומש"ה מכשירים בגבשושית א"כ בהצטרף אליה עוד ריעותא הוה ב' לריעותא וטריפה. עוד יראה לי דלא הוה ב' לריעותא אלא בט"ד ובועא עליה הא פחותה מט"ד ובועא עליה לא הוה ב' לריעותא וכשירה ומיהו ביתיר אונא מגבה ובועא על גבה אף פחותה מט"ד יש להטריף די"א יתיר ע"ג אפילו פחות מט"ד כמ"ש הב"י יע"ש ונהי דלא קי"ל כן מכל מקום הוה ב' לריעותא כיון שיש מי שחולק אמנם בגבשושית כה"ג אין לאסור וכמו שביארנו ועמ"ש בש"ך לענין בועא ע"ג הריאה יותר גבוה מט"ד אם יש להטריף יע"ש:

ג בועא העומדת על מקום דמשמעת קול או שהבועא בעצמה משמעת קול הוה ב' לריעותא (הוא ג"כ הגהות רמ"א מד"מ בשם המ"כ) דמשמעת קול הוה ריעותא דודאי ניקב א' מהקרומים ובועא ריעותא דהוה לקותא אפילו מ"ז כמ"ש הט"ז בשם התוס' וטריפה ויש לעיין בכל זה אי מורסא או טינרי העומדת במקום דמשמעת קול מהו והנה בשמ"ח כאן ס"ד כתב וז"ל מורסא או טינרי אגבשושית כשירה וכתב בשמ"ח אות ז' דבועא אמרו ולא טינרי ומורסא יע"ש אם כן לדידיה ה"ה במקום דמשמעת קול כן הוא דבועא אמרו ולא מורסא וטינרי. עוד נראה לי למאן דמכשיר סירכא תלויה מבועא מ"ז ה"ה גבשושית או משמעת קול דחדא הוא כדאמרן:

ודע דכל בועא המוזכר כאן דהוה ריעותא כתב הש"ך אות ה' דאם משתנית למראה ריאה כשירה וביאר השמ"ח ס"ד ותב"ש אות ז' דבעינן שיהא קצת בשר ע"ג הבועא ולא מהני מה שמתלבנת לחוד ואז אפילו גבוה הבועא משאר הריאה הוה גבשושית על גבשושית דלא הוה כי אם משם א' ולאו ב' לריעותא מיקרי. ואמנם בסי' ל"ט סמ"ז ביאר יפה והעולה מתוך דבריו הוא דתלויה ממורסא כשירה ודבוקה ממורסא טריפה

ותלויה מבועא שיש עליה מראה בשר ממש אף שגבוה עדיין כשירה ודבוקה מבועא שכסה הבשר ויש לה מראה ריאה וגבוה עדיין הוה סירכא על גבשושית וטריפה אם לא ששוה ממש לשאר הריאה אז כשר כן יש ללמוד מתוך דבריו הקדושים ואבאר דעתו ז"ל. הנה תלויה ממורסא כשר כמו מטינרי דבועא אמרו ולא טינרי וה"ה מורסא וכ"ש הוא דהא ב' טינרי דסמיכי יש מפקפקין כמו שאבאר לקמן וב' מורסא כשירה דבועא משמע גבוה כו' וכ"ש למאן דמפרש שנוקבין זא"ז. וה"ה בתלויה דכשירה ודבוקה שלא כסדרן ממורסא טריפה כמו מטינרי דבהצטרף אליה ריעותא כ"ד לריעותא הגדולה של מיעוך ומשמוש דקולא גדולה היא טריפה. אמנם במה שחילק בין תלויה לדבוקה באם עדיין הבועא גבוה קשה ממ"נ אי גבשושית מיקרי א"כ ה"ה תלויה כה"ג מגבשושית טריפה ועוד דגבשושית יראה לי דלא הוה ריעותא כ"א על גב הריאה אמנם גבשושית מקמא לא הוה ריעותא כלל דלאו יתרת הוא. ע"כ נראה לי דאה"נ דודאי בועא מגבה אפילו גבוה כט"ד לאו בכלל גבשושית הוה דלאו בשר הוא וסוף הליחה ומוגלא להתמעט ויתרפא ולא יהיה כאן גבשושית ומש"ה תלויה כשירה כה"ג ודבוקה שהוא קולא גדולה למעך בזה החמיר שיהא שוה לבשר הריאה ממש ומראה הריאה ממש שאז אפילו מורסא לא מיקרי וכאמור זהו הנראה לי לדינא מתוך דבריו ז"ל וכמו שביארנו ופירשנו יפה דבריו ומהדברים שכתבנו #) נתחדש לי דבר א' והוא דבועא על גבשושית דמיקרי ריעותא היינו בעומדת ע"ג דהוה ריעותא וכן הוא דברי הפר"ח אות ה' שהראה מקום לסי' ל"ה בהג"ה א"כ משמע מקמא כה"ג אף למאן דפוסל יתרת מ"מ דוקא בצורת אונא אבל גבשושית אפי' כט"ד לא הוה ריעותא כלל והשמ"ח סי' ל"ה סי"ז כתב ופשוט דלהאוסרים יתרת מקמא הא גבשושית מודים דכשירה יע"ש וא"כ אף למה שאנו מטריפין בועא על הגבשושית היינו מגבה דלטעם שמתחכך הוה ריעותא ולא מקמא ומאחר דלא מצאתי חילוק זה בשום אחרון מסתפינא ואין לסמוך על זה כלל וכלל בהא דגבשושית מקמא ויש ריעותא עליה וצ"ע לדינא:

ד מראה כשירה על גבשושית הוה ב' לריעותא (שמ"ח ס"ד כאן) ונתן טעם לזה דהטור כתב דמראה כשירה הוה לקותא והט"ז בסי' ל"ח אות ב' הביאו א"כ הוה ב' לריעותא כמו מ"ז דהט"ז הטריח מכח זה. וכתב שם ובט"ז הכשיר מראה כשירה על גבשושית והוא תמה עליו יע"ש. וה"ה על כל מקום ריעותא הוה ב' לריעותא לדבריו של השמ"ח זולת מראה כשירה על הבועא דאין להטריח דאנו אומרים דמחמת הבועא הוא וכמו שיתבאר בסי' ל"ח בס"ד. והרבה מראות כשירות זא"ז כמו שחור [קצת] ושחור כשירה ובשחור (ובישרא) [וכבדא] דווקא בה"מ כשירה דמ"מ משם א' הוא יע"ש בס"ה:

ה בועא על הקמט וחסרון בחוץ הוה ב' לריעותא (שמ"ח ס"ה) והטעם כיון דר"מ פוסל חסרון בחוץ אף שאין ככ"ף כפופה הוה ב' לריעותא אבל מראה כשירה על הקמט מכשיר שם וכתב שכ"מ מהגהות הר"ץ יע"ש והנה רמ"א בהג"ה ס"ג בועא על חריץ וקמט טריפה מטעם ב' בועות דסמיכי ומ"ז יש להכשיר שם היינו בחריץ אונא עליונה דרך להיות שם חריץ והיינו חריץ היינו קמט אבל חריץ וקמט במקום אחר שאין דרך להיות שם הוה ב' לריעותא ואף מ"ז יש לפסול לדעת הט"ז וכאמור:

ו בועא על יתרת בדרי דאונא וכ"ש יתרת מקמא טריפה (שמ"ח ס"ה בשם בדיקת אחרונים) והטעם יתרת בדרי רבא פוסל וכ"ש יתרת מקמא רוב הפוסקים פוסלין ומחמת המנהג אנו מכשירין כמבואר סי' ל"ה א"כ הוה ב' לריעותא וכבר חקרנו לעיל סי' ל"ה דוקא אי ידוע איזה יתרת שנשתנה בתואר הא אין ידוע כגון ד' בימין וכולן שווין שא"א להכיר אין להטריף כ"א שיש ג' בועות על ג' אונות וד' הסמוכה לאומא אין עליה בועא דממ"נ טריפה אי יתרת היא שינתה הוורדא מקומה ואי לאו הא יש ב' לריעותא באותן ג' אונות ועיין במעשה דהר"ץ הביא הפר"ח והשמ"ח ס"ס ל"ה וכבר התבאר שם על נכון ואין להאריך כאן✍:

ז סירכא תלויה מתוך האטום טריפה (שמ"ח סי' ל"ט סמ"ו) וזה להר"מ ז"ל דאטום מטעם נקב ואלו להרשב"א כיון שאין עדותן מכוונת שזה יגיד על נקב וזה יבשר שסוף הלב לינטל לא הוה ב' לריעותא ויש להחמיר:

ח סירכא מתוך מראה כשירה (שם סמ"ו) ובתב"ש אות ס"ו הביא דברי הט"ז בסי' ל"ח אות ב' והש"ך סי' ל"ז אות י"ז דמראה כשירה בין ב' בועות לא מהני הפרש קש ל"ק הא הוה ב' לריעותא (וזה לשיטתיה דסמוכין הוה ב' לריעותא והכי הלכתא) דמראה מחמת מוגלא הוה. עוד כתב שם דווארצלין ונתקים בריאה ויש אצלם מראה כשירה אין בידו להקל והניח בספק יע"ש:

והמחודשים שהוספתי קצת:

ט✍כיון שבירר דיתרת הוי ריעותא א"כ מה לי בועא על היתרת או שאר ריעותות ה"ה סירכא ומראה כשירה וכדומה הוה ב' לריעותא אם הן על היתרת. וה"ה סירכא תלויה על הגבשושית או על מראה כשירה או מראה על הגבשושית הכל מיקרי ב' לריעותא וטריפה כאמור:

י✍ב' וורדות א' בימין וא' בשמאל ויש עליו סירכא תלויה או בועא ושאר ריעותא הוה ב' לריעותא וכ"ש הוא מיתרת מקמא דלש"ך בלא"ה וורדא בשמאל טריפה א"כ אף מאן דפוסק כט"ז ב' לריעותא מיקרי ופשוט הוא וגדולה מזו אם יש יתיר כיס בימין ואצלו

סירכא דבכיס אין נקב וסירכא אוסר כמו שיתבאר בסימן ל"ט מ"מ ב' לריעותא מיקרי כיון דיש מטריפין ביתיר כיס ויש לעיין דאפשר לאו מש"א הוא:

יא כל החילופים המוזכרים בסימן ל"ה דמכשירין אם יש על החילוף איזה ריעותא תלויה ובועא ומראה כשירה יש להטריף ואף דבט"ז כתב שם אם יש עוד איזה ריעותא היינו למאן דמטריף וכאן אמרינן מטעם ב' לריעותא. אבל ב' וורדות בשורש א' וא' הפוך לא הוה ריעותא כלל ואף שיש שם בועא וכדומה לא הוה ב' לריעותא:

יב אם הריאה שיעא כאופתא ויש היכר סדק בין אומא לאונא ובועא על הסדק או מראה כשירה או תלויה יש לעיין ביה אי לא הוה ב' לריעותא כי י"א דסרוכין כסדרן וי"א דהריאה בריאתה כך ובפנים היא סדורה כהלכתה עסי' ל"ה:

יג יתרת על גבה פחות מט"ד כיון דיש מטריפין כמ"ש הב"י סימן ל"ה דט"ד לאו דוקא הוה ריעותא ובועא ותלויה וכדומה הוה ב' לריעותא הא יתרת מקמא ופחות מט"ד יש לומר דכ"ע מודים דלאו טריפה ולאו ב' לריעותא הוא:

יד סירכא תלויה או בועא מתוך צימוק במקצת הריאה יש לעיין כיון דהב"ח מטריף ואף דהוא נגד הגמ' מ"מ לקותא הוה ומיקרי ב' לריעותא:

טו ב' טינרי דסמיכי להדדי וסירכא תלויה בא' מהן יש לעיין דאיכא מאן דמטריף ועיין פר"ח ופ"ת ולקמן אבאר ישמע חכם ויוסף לקח.

(ועתה אבאר דברי הט"ז):

סעיף ד

הט ז"ז הביא רק סברת רש"י והרשב"א וכתב רמ"א דמכשיר בועא וטינרי כרש"י והשמיט סברת הר"מ בפ"ו מה"ש הי"א שהדבר קרוב שיש הרבה נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה ויראה מלשונו דכבר יש נקבים ודלא כמי שפירש דסופו לינקב עיין כה"ג. והנה הנ"מ בין הני פירושים הוא להרשב"א אם בתחתיתן הם סמוכות והולכות ומתרחבין לרש"י ולר"מ טריפה ולהרשב"א כשירה ואם בתחתיתן מרוחקים כרוחב קש ולמעלה סמוכים להרשב"א טריפה ולרש"י והר"מ כשירה. ובועא וטינרי לרש"י והר"מ כשירה דדוקא בועא גמירי דהוה לקותא ולא טינרי ולהרשב"א לדעת הט"ז אסורה. ומ"ש נה"ך דהטינרי עומדת במקומה והבועא אינה מנקבת גמגם הפר"ח אות ח"י דמ"מ הבועא נדחקת בטינרי ומינקב הטינרי לבועא וזה יורה כמו שכתב הט"ז. עוד יש נ"מ במ"ז או מליאות רוח אם נאמר דלקותא הוא כפירוש רש"י והר"מ הנהו לאו לקותא ולהרשב"א הנהו נמי דוחקת זה את זה כמו שכתב הפר"ח אות טי"ת. ואם כן למה שכתב הט"ז דרמ"א כרש"י והר"ם מדמכשיר בועא וטינרי אם כן במ"ז אמאי לא היקל כי אם ליילך

אחר המנהג וזה אין קושיא דמכל מקום מ"ז נמי לקותא הוא ולפי זה במליאות רוח וודאי כשר לט"ז אליבא דרמ"א. ואם נאמר דכרשב"א סובר ובועא וטינרי הטינרי במקומה עומדת ומ"ז היינו טעמא דמיקל דעורות חזקים ובריאים הם דלאו לקותא כ"כ ואין סופו לינקב ה"ה מליאות רוח כן הוא וא"ש הכל. ובש"ך אות י"ז אבאר. ולענין דינא הנה השמ"ח ס"ז וסי"א האריך בזה ותוכן דבריו הוא כך דאם לא נגעי אהדדי למעלה ולמטה ויש רוחב קש או ב' חוטי שיער בה"מ מותר לכ"ע ואם קרובין הם למטה או למעלה אסור כפירש"י והרשב"א ומ"ז בה"מ וצורך גדול יש להכשיר ומשוה שם מליאות רוח למ"ז ולי נראה דיש חילוק דאם למטה קרובות ולמעלה מרוחקין במ"ז לקותא הוה ומליאות רוח לאו לקותא הוא ויש לצדד להקל בזה וטינרי ובועא לא היקל אלא בה"מ דווקא וכמ"ש הפר"ח באורך:

ודע דלענין מ"ז דעת הט"ז אות ט' במקום שאין מנהג להחמיר ובשמ"ח ותב"ש אות ט"ז הביא בשם הר"ץ שבק"ק קראקא נוהגין להקל וגבול בנימין העיד שבק"ק פראג נוהגין להקל ומ"י העיד בק"ק לובלין נוהגין להחמיר ואם בועא ומ"ז בשמ"ח ס"ט והתב"ש אות ח"י כתב בשם ט"ז להתיר במקום דמכשירין מ"ז והוא החמיר דא' מעידה על חברתה שגם היא אינה מ"ז דבלא"ה א"א בקיאים כ"כ איזה מ"ז אם לא לצורך גדול וה"מ יע"ש. ובלא"ה אין דומה בשלמא תרוייהו מ"ז י"ל דעורות בריאים הם ואין א' מנקבת חברתה וא"ש להר"ן ורשב"א כמ"ש השמ"ח שם משא"כ א' בועא וא' מ"ז להרשב"א וודאי טריפה אם לא שאין נוגעין למעלה ויש להתיר לצורך גדול✍:

הפ"ת חקר הרבה בדין ב' טינרי דסמוכים להדדי באות ה' וכ' מי הגיד להם דבטינרי לא הוה ריעותא יע"ש ואי משום הא י"ל דאין טינרי שם בועא עליה ואף שהוא ז"ל פקפק עליה מ"מ אין כ"כ קושיא אמנם מה שהקשה דקודם היותם טינרי היו בועות כמ"ש רש"י טינרי הם צמחים גדולים והוקשו כסלע א"כ מאחר שנטרפו איך חוזרים להכשירן הא לכאורה קושיא אלימתא ואף שהוא ז"ל כתב דלא מכשירין אלא כשהטינרי בהיר ולבן דממ"ז נתהוו כמ"ש הר"ץ דבעינן שיהא הטינרי לבן או שיהא בלא כיס דבועא כיס יש להם יע"ש שהאריך ולדידן כל זה לא יעלה ארוכה דאנו פוסלין במ"ז גם אין מחלקין במראה הטינרי וגם אין בודקין אי יש להם כיס עיין שמ"ח וא"כ קשיא וי"ל דמה שאנו מכשירין ב' טינרי או בועא וטינרי אדרבה הוא כסברת הרשב"א ולא כרש"י דלא כמ"ש הט"ז אלא כנה"ך ויותר ממ"ש נה"ך דאלו הוא ז"ל כתב דאף לרשב"א ואלו לדידן דווקא לרשב"א דהטעם ב' בועות דסופן לינקב ולאו וודאי אלא ספק הוא והלכך כשאנו רואין שחזרו להתקשות ולעשות כאבן סימן הוא דהדרא בריא וליכא למיחש שמא ניקבו כבר

מקודם לכן דאי איתא לא הוה הדר בריא דומיא דנשבר הרגל ולא ידעינן אי יצא לחוץ אי חזר ונקשר וודאי לא יצא לחוץ דבמילי דמיטרפא לא משביח ה"ה כאן ולפ"ז בועא וטינרי קשיא גם הא דאמרינן ב' בועי דסמיכי לית להו בדיקותא לרש"י משמע דהוה ודאי טריפה ולהר"ן והרשב"א והר"מ יש לעיין אי וודאי או ספק הוה ומ"מ ודאי חלילה לעשות ממנו ס"ס וב' בועי אנו מחזיקין לודאי טריפה. וגם לרש"י י"ל קושית הפ"ת דכי גמירי שהוא לקותא בועות משא"כ טינרי חזינן למפרע דלאו ריעותא ולקותא הוה✍:

סעיף ה

אחת. הט"ז הביא בשם מהרש"ל בשם מהרי"ל דאם יש לכ"א כיס בפ"ע טריפה. וכן פסק בש"ך אות ו' ולענין בדיקה השמ"ח סי"ד לכתחלה בעי בדיקה ודיעבד כשירה בלא בדיקה ואם נקבוה ולא יצא המוגלא משניהם ושפכוהו מים ונתמלא הב' לקמן במרה מהני וכאן לא מהני ועש"ך אות ל"ג דלא כתב הר"ב כאן לעיין בסימן מ"ב כמ"ש בס"ה הוא דכאן אדרבה טריפה בפשיטות דלאו חדא אלא שניקבו אח"כ זה לזה וכן כתב השמ"ח סי"ג אלא שראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות כ"ב אם מלאוהו מים ונתמלאו שניהם או נפחוה ועלו שניהם א' הוא מפה ס"ס זה עכ"ל. וזה דלא כש"ך דכתב באות ל"ג דווקא שם להחמיר ולא כאן כמ"ש בסמוך. והבל"י באות ו' הביא דין דכה"ג ומלת מפ"ה נקוד וטעות הוא דמרמ"א למד כן (וקורא אותו בעל המפה) ותמהני איך לא עיין בש"ך ל"ג היפוך מזה. ושוב ראיתי באות כ"ח הרגיש בזה ורוצה לחלוק על ש"ך ולהעמיד על שלו והנך רואה שהתב"ש פוסק כרש"ל וש"ך. ומ"ש שלא מצא כלל ביש"ש שפכי להדדי אני מצאתי בא"ט סימן נ"ז כש"ך וחלילה להקל בזה. אמנם יראה לי דאם יש רוחב קש או ב' חוטי שיער בה"מ ונוקבין ושופכין להדדי ואף יש להם ב' כיסים אין בכך כלום דחסרון בפנים לאו כלום וכשירה ודוקא שקרובות הם בלי הפרש קש או ב' חוטי שיער נ"ל בזה:

סעיף ו

אבל כו'. פי' ואין בהם טיפת ליחה כלל ט"ז והוא בתשובת רמ"א סי' ה' דרמ"א סובר כל שיש טיפת ליחה הוה בועא וכל שאין טיפת ליחה זהו הנקרא טינרי וכשירה וצריך לבדוק אח"ז ואי לא בדק טריפה וכ"כ השמ"ח סי"ב ולרש"ל כל שאין טיפת ליחה הוה אטום וכבר נתבאר דהלכה כרמ"א דאטום לא הוה שיש מראה מוגלא. וטיפת ליחה טריפה מטעם סמיכי להדדי:

סעיף ז

וה"ה מורסא עט"ז. ביש"ש סימן כ"ז ושם כתב ל"מ להר"ן ורשב"א אין דוחקות זא"ז כיון שאין בולטין אפי' לרש"י בועא היינו מה שעולה לחוץ מלשון מבועי מים והא חזינן דלא

העלה כלום לחוץ ולא ניקב יע"ש ומשמע ודאי אף שמראה העור שעליו אין מראה ריאה כ"א מראה מוגלא אפ"ה כשירה וכ"כ השמ"ח סי' י' ובש"ך אות י"א אבאר:

סעיף ח

והוא. עט"ז ולכאורה הדין הזה מפורש ברמ"א סימן ל"ו ס"א אם נקלף העור העליון מבועא טריפה דעור התחתון מחמת מכה הוא וכן יראה משמ"ח סח"י וכתב שם ה"ה ניקב עור העליון דלא גרע מסירכא תלויה על הבועא ואני אומר דכאן ודאי טריפה הוא וכאמור. ואיפשר לומר דנתכווין למ"ש הבל"י אות א' בועא ישינה שנתמסמס ביד טריפה והיינו שנקלף עור העליון במשמוש היד טריפה. עוד כתב שם בבל"י יש בועות שנקלפין מעל הריאה והריאה תחתיהם שלימה טריפה עכ"ל וכן מצאתי בכה"ג בהגהות הטור אות ב' וכן הלכה וראוי לנהוג:

סעיף ט

ויש לילך אחר המנהג. ובמקום שאין מנהג יש לאסור ט"ז בשם רש"ל וכן החמירו רוב הפוסקים וכבר נתבאר ומ"מ בועות מליאות רוח יש לצדד להקל יותר ממ"ז:

סעיף י

נוהגין לאסור. הט"ז בשם התוס' מ"ז א' ד"ה או שהטעם דסופו ליפסק ויש עוד טעם דמתחזיא כב' בועות ויש עוד טעם בשם מהרי"ט הביא השמ"ח סי"ט דהמוגלא מכבידה שם. ובמ"ז בשפולי כתב השמ"ח סכ"ג מאן דמכשיר בסמיכי ה"ה כאן ואין להקל דסופו ליפסק אמנם נראה לי בועא מליאה רוח יש להקל בשיפולי ועיין באשלי רברבי בדף האחרון שם משמע מט"ז שמיקל קצת במליאות רוח בסמיכי ה"ה כאן יש להקל דדוקא מוגלא מכביד בעומדת בשפולי כמו שכתב מהרי"ט לא במליאות רוח✍נ"ל ואם טינרי או מורסא בשיפולי יש להכשיר הר"ץ הביא השמ"ח סכ"ב ועיין ש"ך אות כ"א הזכיר טינרי ולא מורסא ובזה שומעין להקל כיון דלא מוזכר בתלמוד:

סעיף יא

והוא עט"ז. ולענין דינא העלו אחרונים שאין צריך לחוט כשר מקיף מראה ריאה לפי שאין לו שורש בתלמוד משא"כ בסמיכי בעינן מראה ריאה דוקא וכן העלה בשמ"ח ובש"ך אבאר עוד מדינים אלו:

סעיף יב

אע"ג. עיין ט"ז. וכפי הנראה דהמחבר איירי שלא במקום סמפונות היינו סמוך לשיפול וא"כ גרע לא שפכי משפכי ולז"א דלית כאן סמיכי בעובי הריאה אין מזיק ורמ"א אמר דבמקום סמפונות שפכי גרע דחיישינן לסמפונות:

סעיף יג

דהיינו ב' אצבעות עט"ז ובשור הגדול ד' רחבו אגודל הוא אצבעות האמורות כאן ובדקה ב"א לשיפול שם אין חשש סמפונות ובש"ך אות כ"ו אבאר:

סעיף יד

ואפילו. הט"ז האריך לתמוה אם בסמיכי דיש לו שורש בתלמוד כ"ש כאן ועש"ך אות כ"ח האריך דדין זה ג"כ יש לו שורש בתלמוד ושם אבאר לענין דינא:

סעיף טו

ויש שם סמפון. מלשון ט"ז יראה דהא דמכשירין בועא בשיפולי מעל"ע היינו באין רואין שם סמפון הא יש שם סמפון טריפה וכ"כ הש"ך באות כ"ז בשם סמח"ב אמנם בתב"ש אות ל"ח העלה דבריאה אף שיש שם סמפון אין לחוש במקום הדק ובורדא יש לחוש שיש הרבה מסובכים כמו באמצע הריאה לכן יש להטריף בוורדא ולא בריאה והביא דברי מהרי"ק של"ה ול"ו ובש"ך אבאר:

סעיף טז

טינרי. עט"ז וכפי הנראה דש"ך באות ל"ב הסכים עמו בזה להקל בטינרי מעל"ע וכ"כ בנה"ך ובשמ"ח ס"ט היקל ג"כ יע"ש:

סעיף יז

היכי. עט"ז ולענין הלכה בכל היכא דאיכא למיתלי תלינן ואפילו בועא ולא הוה ב' לריעותא כי הנקב אנו אומרים שנעשה אחר השחיטה גם לא היתה הבהמה בחזקת טריפה מחמת הבועא ואפילו מים עכורים וסרוחים נ"ל מדלא חילקו הפוסקים וכתבו דתולין להקל משמע בכל גוונא:

מה שהביא הט"ז מעשה דר"י בן הרא"ש שהביאו הב"י ושהב"ח חלק עליו דהוה כנאבדה הריאה והט"ז היקל מטעם דלא הוה הכחשה ובסימן ל"ט היקל אף בהכחשה כיון דנבדקה עכ"פ יע"ש ואני לא ידענא אף אם נאמר בסימן ל"ט בסירכא יש להחמיר אבל כאן איך יעלה על הדעת לומר דהוה כנאבדה הריאה והא גדיים וטלאים מכשירין אף בלא ה"מ דעיקר בדיקות הריאה משום סירכא ובגדיים אין מצוי והא כאן נבדקה מסירכות רק מכוועות אפילו היה הכחשה ב' אומרים סמוכים היה וב' אומרים לא דהוזכר בתלמוד יש להקל אפי' למאן דמחמיר בסימן ל"ט בסירכות וכאמור דמשום בועות לא היה עיקר הבדיקה וצ"ע✍בזה:

סימן לח

סעיף א

או. עט"ז בשם רש"ל ומשמעות דבריו דכל מראות חוץ ממראות פסולות המוזכר בגמרא כמו ברוי"ן או גר"א כשירים הם דמ"ש מקריי"ט שטיי"ן או כעין עין דאין להוסיף על הטריפות וכ"נ ממ"ש כל האחרונים אלא שראיתי להשמ"ח ס"ד וי"ד החמיר בשאר מראות יע"ש ומאחר שרש"ל בא"ט בסימן ל"ט התירו בפירוש והסכים על ידו הט"ז אין להחמיר בשום מראה גר"א או ברוי"ן זולת אותן מראות הפסולות המוזכר בש"ע ואף מראה ווינקשי"ל ומ"מ צריך עיון רב כי א"א בקיאין כ"כ להכיר בין המראות כתב השמ"ח סי"ב מראה המותר צריך הריאה נפיחה דהוה ריעותא ואם לא נפחוה כשירה בה"מ יע"ש ונכון הוא ובמראה פסולה ע"י נפיחה פסולה דבנפיחה משערין יע"ש ונראה דמיירי שנפחוה כדרכה הא יותר מדאי אמרינן דבחייה לא היתה נפוחה כ"כ אם לא כמ"ש הש"ך בסימן ל"ו מכח ממ"נ טריפה וה"ה כאן ופשוט הוא:

ודע דאם יש הרבה מראות כשירות כוחלה ואודם וכדומה כשירה כמ"ש המחבר ס"ד דאפי' יש הרבה גוונים מאלו המראות אמנם אם הם סמוכות להדדי כתב השמ"ח סימן ל"ז ס"ה באין ה"מ אסור דהוה ב' לריעותא. וכאן בתב"ש אות א' חולק על מהרט"ץ במה שאוסר תרי מראות כשירות וי"ל דמהרט"ץ מיירי בסמוכות וטור והמחבר מיירי באין סמוכות ומ"מ בה"מ יש לסמוך אמ"ש השמ"ח בסימן ל"ז ס"ה דכשירה:

כתב הכר"ו אות ב' ירוקה ואדומה בחדא ריאה טריפה ממ"נ אם לא נבלע הדם עדיין ירוקה מאי עבידתיה ואם לא נפלה הדם עדיין אדומה מאי עבידתיה יע"ש וכפי הנראה יש להכשיר אף ירוקה ואדומה בחדא ריאה די"ל מקומות מקומות יש במקום א' עדיין לא נבלע הדם ובמקום א' לא יש עדיין וכן נראה מסתימת הטור והמחבר ואם יש הרבה גוונים מאלו המראות כשירה משמע אף ירוקה ואדומה בחדא ריאה✍. מ"ש הש"ע מראות חריות של דקל הוה רק ספק עיין שמ"ח ס"ג ומ"מ אנו לא מחשבין לס"ס דהוה ספק חסרון ידיעה שא"א בקיאין ועיין סימן ל"ה סי"ב נפוחה כעין חריות הוה ספק אמנם בשאר פירושים שם אהא דחריות של דקל הוה ודאי כן העלו אחרונים ומש"ה דקדק המחבר לכתוב בחריות של דקל הוה ספק לא באינך:

סעיף ב

כמראה. הט"ז העלה דבעינן מראה ריאה והמחבר שינה וכתב למראה המותר והוא לשון הר"מ ז"ל בפ"ז מה"ש הח"י דמראה המותר סגי והט"ז הביא לשון רש"ל ביש"ש פא"ט סימן ל"ט והביא ראיה מלשון הטור במ"ש אצל מראות שיש הרבה גוונים (מ"ש בט"ז "אבל הוא ט"ס וצ"ל "אצל) משמע דמראה כשירה לקותא מיקרי והלכך כיון שרוב

פוסלין אף שחוזר למראה המותר והם התוס' חולין מ"ו ד"ה אלא דאדומה כשירה היינו שחוזרת ומתלבנת ולפ"ז מראות פסולות אפילו מתלבנות פסולה ונהי דלא קיי"ל כן מ"מ בעינן מראה ריאה כן הוא תוכן כוונתו. ויש לראות אמאי לא הביא דברי הטור דסובר מראה ריאה בעינן. גם מה שהביא ראיה מהרבה גוונים דה"א כיון שנתקלקלה טריפה קמ"ל דלא ומזה הוכיח דמראה המותר קלקול עכ"פ הוה אמנם בטור לא כתב כן רק ולא אמרינן כיון דיש הרבה גוונים נתקלקלה קמ"ל וא"כ אדרבה קמ"ל דאין זה קלקול כלל. וא"כ גם מ"ש השמ"ח בסימן ל"ז דמראה כשירה על גבשושית הוה ב' לריעותא אין הכרח וכמ"ש ומ"מ מי יקל ראש לומר דלמראה כשירה לא הוה קלקול כיון דהט"ז קורא למראה כשירה קלקול והנה הרא"ש הקשה אתוס' דל"ש וטריפה דכל המראות כשחוזרים למראה המותר כשירה ומאי קושי' דאדומה אפילו השתנה למראה המותר כשירה ושאר מראות בעינן למראה ריאה דווקא. ולכאורה מוכח מרא"ש דלמראה המותר סגי וז"א דאי אדומה מראה פסולה בעינן מראה ריאה מ"ש משאר מראות פסולות. ובנה"ך השיג על הט"ז והראה מקום לש"ך אות ד' ושם הכשיר למראה המותר וכן דעת הפר"ח אות ח' והשמ"ח סי"ב. ובל"י אות ה' כתב דהעיקר לאסור וכתב דהלבוש כתב להיפך ולא ידענא למה דחה דברי הש"ך ואמר דבלבוש משמע דמראה ריאה בעינן ואני אומר הש"ך עיין היטב בלבוש שכתב וכל אלו המראות אין אסורים אלא כשנראה המראה בעיני' אחר נפיחה משמע הא משתנית אף למראה המותר סגי וכפי הנראה מ"ש שם בלבוש ס"ב למראה בשר צ"ל למראה כשר ומ"ש למראה ריאה הוא לאו דווקא יע"ש וגדולה מזה כ' השמ"ח דאם משתנית למראה אדומה כשירה ומ"מ דוקא בה"מ הכשיר השמ"ח כשמשתנה למראה המותר:

סעיף ג

כמראה הכחול הוא מה שקורין לאזו"ר ט"ז. והיינו בין כמראה כחול עצמו ובין כמראה הדברים שנצבעים ממנו כן כתב השמ"ח ס"י וכתב שם דאודם אף שנכנס לבשר כשר דלא כדמש"א ומראה המותר א"צ שינוי כלל אחר נפיחה וכן הוא פשוט ביש"ש פא"ט סי' ל"ט דמראה המותר א"צ שינוי כלל:

סעיף ד

וי"א. עט"ז והטעם האוסרין כיון דהאדימה הריאה מחמת מכה שבדופן י"ל לח' שרצים מדמינן ליה וכן כתב הרא"ש בשם רבינו אפרים וז"ל כיון דאיכא לדמויי לח' שרצים לחומרא מדמינן לה. ויראה דספיקא הוה אף לר"א לא וודאי ומ"ש הט"ז דבה"מ יש להתיר הוא ד"ע לא דעת רש"ל דהמעיין בא"ט סי' כ"א יראה דמתיר לגמרי ומ"ש הט"ז למראה ריאה יש לעיין בשלמא מראות פסולות איכא טעמא דיש"ש בא"ט סי' ל"ט דרוב

פוסלים משא"כ באדומה דרובן מכשירים באדומה אף מחמת דופן א"כ למה לי מראה ריאה וי"ל מראה המותר יש להתיר אף באין ה"מ וכדאמרן ועיין מ"ש בש"ך:

ודע בדין מראה פסולה שלא נכנס כ"א לקרום העליון דעת הפר"ח אות י"ג להכשיר דלאו זיהריה הוא דלימא מיקלי קלי והשמ"ח סי"ד היקל לצורך גדול בהאדים עור א' ובתב"ש כתב דאי האדים עור העליון והתחתון לא האדים לכאורה לט"ז טריפה דע"כ לקותא הוא דאי לא נבלע דמו מדר"נ הא התחתון לא האדים אפ"ה כשירה וכבר כתבנו לעיל דה"ה אדומה וירוקה בחד ריאה כשירה וכן משמע מדאמר חזותי חזותי משמע הרבה גוונים ולא חילק בין אדומה וירוקה בחדא ריאה:

וראיתי להכר"ו אות ב' הביא ראיה מחידושי הרשב"א דלא מני ריאה בהדי אדומים שהוריקו (עיין חולין כ"ו א') דאי ככרתי כשירה וכביעותא בלא"ה טריפה ואי לא מיטרפא עד שיכנס המראה לב' קרומים אכתי לחשוב ריאה בנפלה לאור אף בקרום א' עכ"ל. והנה בחדושי הרשב"א כתב שם אר"י שיעור ירוקתן כו' אפשר דווקא עד החלל אף שכתב לבסוף במשהו מ"מ לא ברירא ליה וא"כ הא כתב שם ב' תירוצים הא דלא מני ריאה או דלא שכיח שיש צלעות כו' ובתי' הב' כתב אם נאמר דבנפלה לאור בעינן ב' עורות אמנם בתה"א נ"ב א"ב כתב בפירוש דאף לא הגיע עד החלל טריפה ואפ"ה כתב התי' הב' דמש"ה לא חשיב ריאה דכביעתא בלא"ה טריפה והא משכחת ליה בהוריק קרום א' ולזה יש לומר דה"ק באם הוריקו ב' קרומים בלא"ה טריפה והא דלא חשיב התם ריאה דירקות כולל ב' צבעים וככרתי כשר בריאה דמצוי הוא מדר"ן וגם כביעותא רוב פעמים הוריק בכל ובלא"ה טריפה ואה"נ דמש"ה כתב הרשב"א בארוך דריאה של עוף אם נמצא כביעותא טריפה פשיטא ומה נ"מ וכמו שהוקשה להט"ז בכל זה בסי' נ"ב אלא דנ"מ להוריק עור א' ואי"ה בסימן נ"ב אבאר אלא דהט"ז לשיטתיה כאן:

מה שכתב הט"ז מעשה הביא הישו"ש בא"ט סימן ל"ט ויש חסרון בדפוס וכן צ"ל והיה חוט שחור ובדק שמא מחמת מוגלא או דם ונשאר החוט שחור כמו בתחלה והטריף וכן פי' השמ"ח סי"ד ותב"ש אות כ' דהא דמראה פסולה על בועא אין פוסל בדיקה בעי ואם כשלוקח המוגלא חוזר למראה המותר כשר והביא מעשה זו ועוד ראיות והל"ח בא"ט אות פ"ז פוסל ג"כ יע"ש והכה"ג בהגהות ב"י אות כ' הסכים לזה דבעינן שיהא העור אחר כך חוזר למראה המותר לאחר שנטל המוגלא ממנו. כתב עוד השמ"ח באם לא נכנס המראה פסולה רק לעור העליון והתחתון נהפך למראה אחר לכ"ע פסולה ונכון הוא ועיין מ"ש בש"ך אות ה':

סימן לט

סעיף א

ונהגו. עט"ז הביא דברי בה"ג וקושיא זו הקשו כולן דברי בה"ג אהדדי דכאן משמע דכל ריאה צריך נפיחה ושם דווקא באיגלד. וכפי הנראה דבה"ג כרש"י דאין סירכא בלא נקב וא"כ כמו שצריכין לבדוק משום סירכות ה"ה נקבים המצוין בה וכבר הוקשה להרשב"א במשמרת הבית ל"ה ב' זה והתי' הנכון הוא דלא שכיחא הוא שיהיה נקב בלא סירכא כי מיד יעלה סירכא וא"כ תו לא הוה מיעוט המצוי וכן תירצו רוב אחרונים כן ועיין תב"ש בסימן ל"ו ס"ג ואות ו' תי' דבאיגליד בעינן פושרין ובכל ריאה א"צ כ"א נפיחה כך והטעם לראות איזה מראה או שאר דברים שא"א להכיר כ"א ע"י נפיחה יע"ש. והט"ז תי' דבה"ג לכתחלה קאמר ולא דיעבד. והתב"ש כאן אות ה' דחה זה דבמרדכי משמע דבה"ג מן האוסרים ריאה שנאבדה ולכאורה הייתי אומר דאם נאבדה בלא בדיקה כלל מסירכות הוא מהאוסרין הא בדקוה מסירכות אלא דלא אפקוה לחוץ כשירה דיעבד וכמו שאבאר בש"ך אות ח' ט' בשם השמ"ח גופה אלא שהט"ז אין סובר כן דא"כ אמאי כתב דמה שנרשם בה"ג הוא ט"ס ואמאי והא בה"ג יודה דאם נאבדה אחר בדיקת הסירכות דכשירה וקודם בדיקת הסירכות טריפה. שוב עיינתי במרדכי רפ"ק כתב בפירוש דבה"ג דכתב דאי לא אפקוה לריאה הוה ספק טריפה הוא מהאוסרין אלמא אף דבדק בפנים מסירכות אפ"ה כל דלא אפקה לחוץ טריפה:

כתב הב"ח בתשובה סי' קכ"ז טבח ששחט פרה ויש לו חלב ממנה ורוצה למכור הבשר לעובד כוכבי' ולהשליך הריאה אי שרי החלב והשיב דקודם ג"י אין לחוש דא"נ ימצא טריפה קודם ג"י שרי (כמבואר סי' פ"א) ולחסר ויתיר לא שכיח דבודקין משום סירכות ובועות ואגב בודקין חסר ויתיר תדע דהא בה"ת מתיר בגדיים וטלאים. וכתב עוד אם נמצא מכה ישנה בצלעות שנסרכה הריאה אף קודם ג"י החלב אסור והכלים אין לאסור קודם ג"י דנט"ל מדרבנן עכ"ל. הנה מה שהתיר החלב קודם ג"י יש לעיין קצת דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן ושמא יש חסר ויתיר ול"ד לנאבדה בגדיים וטלאים דליתא לפנינו ואי דחז"ל לא תקנו לבדוק כ"א מי שרוצה לאכול בשר א"כ תוך ג"י נמי. ונ"ל דע"כ לא קאמר הב"ח אלא דאיתא לפנינו הא נאבדה ואף אפשר בזרק במזיד הריאה יש להתיר מה שנחלב תוך ג"י כיון דלא גזרו חז"ל על החלב והרי אנו אוכלין החלב בחייה ובשעה שנחלב היה החלב בחזקת היתר אכילה אין לאסור ולומר דהוה מבטל איסור דרבנן כמו שאבאר בש"ך אות ח' ט'. ולמדנו מדבריו דכי אמרינן קודם ג"י אין לאסור היינו בהוגלד לחוד הא כשרואין המכה ישנה בצלעות דמראין הדברים דמכה

ישנה מימים ימימה הוא אוסרין עד י"ב חודש. ומה שהתיר הכלים לאחר מעל"ע מטעם דהוי ספק דרבנן כבר כתבנו במקום אחר כיון דספק הוא מן התורה ואח"כ ע"י גלגול הוא מדרבנן אין לומר ספק דרבנן להקל כמ"ש מהריב"ל ח"ג סימן ק"ו ועיין מ"ש באורך בקונטרס הספיקות מזה✍ובכר"ו אות ד' הסכים להתיר החלב תוך ג"י אם נאבדה הריאה מס"ס ואין אני רואה ס"ס ומ"מ לדינא אמת הוא כדכתיבנא. ומ"ש שם באות ג' דאם שחט השוחט והלך לו וליכא אינש למיבדקיה משום הפסד ממונו התירו כדאיתא ביצה כ"ה יע"ש ולא הבינותי דאם אין ה"מ אסור ולא התירו כאן בהג"ה כ"א בהפסד גדול ואה"נ לדידן במסוכנת בי"ט. והסוברים דנאבדה הריאה אסורה אף בה"מ ע"כ יפרשו ההיא דביצה בבודק הריאה ואין הפשט וניתוח היינו משום שאר טריפות דה"א דבעינן עכ"פ שינתח הבהמה (או שמחת י"ט או גדיים וטלאים):

סעיף ב

נופחין אותה. הט"ז אוסר לדידן דנאבדה הריאה בלא ה"מ ובדיקת פושרין א"א בקיאין וכן הוא סברת הב"ח ותב"ש הסכים להלכה באות י"א דכשירה אף לדידן דרוב פעמים ניכר הוא אם היה סירכא היה מבצבץ. ויש לראות בדיקה זו מה היא בשלמא להר"מ ז"ל נאבדה הריאה כשירה ומשום דחשיב ריעותא כיון שהוציא עובד כוכבי' מש"ה בעי נפיחה מה שאין כן לדידן מה מהני נפיחה דלמא סירכא שלא כסדרן ולית להו בדיקה ולמה ליה להט"ז לומר דאנן אין בקיאין בבדיקת פושרין. וראיתי לנה"ך אות וי"ו שהשיג על הט"ז באיגלד כתב וכבר כתבתי בסי' ל"ו בש"ך אות י"א דעובד כוכבים אין דרכו לעשות נקבים והרי מכאן ראיה גמורה דכתב המחבר והן דברי הר"מ ז"ל נופחין ואם נמצא שלימה שרי והא אף יהיה נקב שרי להר"מ והמחבר דנאבדה כשירה אלא דלא תלינן בעובד כוכבים ולענין דינא אם בא עובד כוכבים או ישראל והוציא הריאה באין ה"מ צ"ע לדינא כאמור:

סעיף ג

אונה. הט"ז הביא שיטת רש"י ושיטת התוס' וכבר הארכנו בזה למעלה בפתיחה שיטת הראב"ד שלא כסדרן כרש"י וכסדרן בא בלא נקב יע"ש. ואין חילוק בין אם היא דקה או עבה או ארוכה או סביך זה בזה הכל סירכא מיקרי ואוסר בזה:

סעיף ד

כסדרן כשירה. עט"ז ולרש"י יש שלשה פירושים הארכנו בו בפתיחה לסימן זה ולתוס' משום דאין סופו להתפרק ולכ"ע נקב בפועל טריפה. הפ"ת אות יו"ד הביא מעשה שהיה מחט תחובה בין החתוכים חציה באונה זו וחציה בחברתה והיה סירכא מכסה כל הנקב ושאלו אותו בעיר טוטאן יע"א מהו דינא והשיב לאסור דטבע הברזל לאכול ולהפסיד

בשר ועוד שהסירכא צריך לכסות פי הנקב יע"ש שהאריך. ויפה הורה ול"נ דבלא"ה אנו מחמירין ככל הפירושים ושמא כתוס' ורשב"א ואף דהרא"ש וטור סברי כרש"י כמ"ש השמ"ח ס"ז ובס"ט כ' אם נפחוה ועלתה הסירכא בנפיחה טריפה והביא בשם דמש"א שצריך לבדוק אחר זה א"כ ודאי דמעשה של הפ"ת טריפה הוה דהא הסירכא לא סתמא הנקב דמחט בתוכה. ועוד אני אומר אפילו היה מחט רק בחיתוך א' ולא היה החוד לחוץ רק שוה לחיתוך והסירכא היה מכסה הנקב ונסרכה לאונה חברתה יש לאסור דטעמא מאי דמכשירין והא טריפה שנטרפה שוב אין היתר אלא כתי' הרא"ה בב"ה ל"ה א' דיש נקבים שדרכן להעלות ארוכה היינו בין החתוכים ודבר זה מסור למי שאמר והיה העולם וכמ"ש לעיל בשמו א"כ לא הוה טריפה מעולם דדרך הוא להעלות אח"כ קרום וזה מחמת חולי ולא מחמת מחט וכיון שנטרפה אין תקנה נ"ל✍ודע דכל זה היינו בה"מ דאל"ה לדידן אין דנין דין שלימה עיין סי' ל"ו בש"ך אות ל"ב בדין מחט בריאה וא"כ ה"נ כאן יש להטריף יע"ש:

סעיף ה

וי"א. עט"ז ויראה לפרש דבריו דהך דעה כרש"י דאין סירכא בלא נקב וצריך בדיקה שמא לא סתמא הסירכא כל הנקב ודייק לה מדאמר שלא כסדרן לית בדיקה משמע הא כסדרן מהני בדיקה דאונה חברתה לחוד לא חשיב סתימה וב' הגנות צריך אונה חברתה וקרום הסירכא וז"ש ס"כ יראה דצ"ל סי' ח' ריאה הסרוכה לדופן דבעי' דוקא סביך ודופן לחוד ל"מ ה"ה כאן ומ"ש דאמרי' בגמ' דהך בדיקה בפושרין בגמ' לא אמרינן כן אלא במ"ח א' אתון אהא מתני לה אנן אדרבה הני תרתי אונה לית להו בדיקה ר"נ בדיק ליה בפושרין ומתקיף ליה דאי האי אינקב טריפה כו' וממילא לאותן דאומרין דכסדרן בעי בדיקה היינו פושרין דוקא. ומ"ש דהך דס"ג בעינן פושרין אף דבאות ו' פסק דא"א בקיאין מ"מ בה"מ שרי ולזה עכ"פ בדיקת פושרין בעינן דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן זה נראה לי בכוונתו כאן:

סעיף ו

שאין. עט"ז העלה דבס"ג וסימן ל"ו באיגלד אסור. והש"ך בנה"ך חולק באיגלד ומכשיר. והנה מה שאנו ממעכין שלא כסדרן ושמין רוק עיקר הוא המיעוך ורוק הוא להחמיר ואם לא בדקוה ברוק ונאבדה או נקרע דעת השמ"ח סעיף ל"ו ותב"ש אות נ"ד דאסור אפילו דיעבד וכבר כתבנו בסימן ל"ו דיש לדון בזה ובה"מ יש לצדד להקל. אמנם עתה ראיתי שיש מקילין בסירכא שלא כסדרן אם נקרע ולא נבדקה במיעוך ומשמוש דאומרים אוקי אחזקה דאפשר היתה עוברת וחלילה להזכיר זה כמ"ש הב"ח סימן ל"ו

שלא כסדרן בחזקת טריפה קיימא כ"ז שלא עברה ע"י משמוש ולא הייתי צריך לכתבו מרוב פשיטותו אלא שקצת תולין עצמם באילן גדול ואני אומר שקר בפיהם ושום אדם לא יאמר זה ומיעוך גופא קולא גדולה היא. ויש לראות מה זה שכתב הט"ז בסי' ל"ז אות ג' בסירכא מתוך בועה למטה מחציין לא הוה ב' לריעותא לרש"י נקב הוה א"כ הוה ריעותא מיקרי ועוד הא כסדרן י"א דבעי בדיקה ולדידן דא"א בקיאין הוה עכ"פ ריעותא כיון דאיכא פלוגתא ולזה י"ל דלא הוה ריעותא אלא כשהפסול ברור ולא מחמת שא"א בקיאין והראשון קשה ואולי סובר העיקר כתוס' ויש לעיין:

סעיף ז

אפילו מפולש. עיין ט"ז דבעינן שיהיה הסירכא למטה מחציין דוקא הא אם הולכת באלכסון וראשה הא' למעלה מחציין טריפה. וכן אם הבשר מקמיט שהסירכא קצרה טרפה ופשוט הוא וכ"כ בשמ"ח סי"א ותב"ש אות כ' יע"ש:

והנה הט"ז האריך בכאן ותוכן כוונתו דמ"ש רמ"א קרום (שקורין טיל"א) עד אמצעיתו דשרי היינו כסדרן כמ"ש רמ"א וכסדרן מורה לא מחידוד לחידוד כמ"ש המחבר דמחוד לחוד הוה שלא כסדרן ולפ"ז דלא כב"י דכתב בספרו הארוך דמש"ה הביא דין דטיל"א להכשיר אפילו מחוד לחוד להכשיר ורמ"א לא כ' כן. וסיים הט"ז דמ"מ אף למעלה מחציין כשירה עד הראש. וכ' השמ"ח סי' י"ז ותב"ש אות כ"ד דאפילו שיפולי בכלל כשירה לט"ז וש"ך ועוד דאם לא כן למעלה מחציין היה להם לאסור דאנו מחמירים ואומרים למעלה מחציין הוה בכלל שיפול עכ"ל. הנה לא ידענא דא"כ אכתי איך כתב רמ"א כסדרן ושיפול לא הוה בכלל כסדרן וי"ל:

אמנם לעיקר דינא יש לעיין מהא דנוהגין לאסור למעלה מחציין כמ"ש רמ"א כאן בסירכא אם הוא דוקא בחלון הא בלי פילוש אף למעלה מחציין כשירה ואין חילוק בין קרום שקורין טיל"א לסירכא עבה וכן משמעות יש"ש סי' כ"ה דהטעם למעלה מחציין טרפה מאחר שבמקום עיקר חיבורן נתפרדו ולמעלה מחוברין סופן להתפרק משמע הא כל שהם סרוכין מראשן לסופן ש"ד ואדרבה הטו' הביא בשם ר"ח דיותר טוב אם כולה סרוכה מאם נפרד במקצת ונהי דאנן לא קי"ל כן מ"מ אין לנו להטריף אם דבוקה מעיקרן עד למעלה סמוך לשיפולי ונהי דאם אף בשיפולי נדבקה אין לי לומר להתיר ודוקא קרום שקורין טיל"א י"ל להתיר מ"מ עד השיפול לא ידענא מקום לחומרא זו. וראיתי להשמ"ח ותב"ש אות כ"ה הרגיש בזה קצת. ואני לא ידעתי אם הבודקים מחמירים בזה למה ורמ"א לא כתב עד חציין אלא באיכא חלון כנראה מיש"ש. ומ"ש רמ"א ויש להכשיר אם הוא מעיקר האונות עד חציין אפילו הוא מפולש אמה דסמוך קאי הא בלא חלון י"ל

אפילו למעלה מחציין ואף הב"ח לא קאמר שיש חילוק בין טילא לסירכא אלא למעלה מחציין. אמנם לדינא ח"ו לסתור המנהג שנהגו באלו המדינות לאסור למעלה מחציין אף בלי פילוש זולת קרום שקורין טיל"א וכאמור:

והנה המעיין בטור יראה להדיא דהביא דעת ר"ח להכשיר כסדרן היינו שדבוקה בלי פילוש הא בפילוש בין בעיקרן ובין באמצעיתן ובין בסופן טריפה לדידיה ולפ"ז אני תמה על מ"ש הט"ז ובסי' ל"ו אות ג' דסירכא מבועא למטה מחציין בלי חלון כשירה ובחלון יש מטריפין הוה ב' לריעותא וטרפה לא ידענא מי הם המטריפין אם הר"ח הא גם בלי פילוש למטה מחציין כל שלמעלה מחציין פרודות טרפה לר"ח וב' לריעותא מיקרי ואף אם יש באיזה פוסק בחלון למטה מחציין טריפה מ"מ איך כתב בלי חלון לא הוה ב' לריעותא והא תלי טעמא דליכא חולק והרי הר"ח חולק ואם לומר שדבוקה עד למעלה קרי דליכא חלון זה לא ניתן להאמר בדבריו דמשמע כל שלמטה דבוקה בלי פילוש אף שלמעלה מחציין פרודות לא הוה ב' לריעותא וצ"ע בדין זה וכמ"ש הט"ז בסי' ל"ז(ולדידן לפי המנהג למעלה דבוקה טריפה בלא"ה) ומכ"ש כפי מ"ש הרמ"א דא"א בקיאין בבדיקה וסברתו הוא לדינא דבעי בדיקה כמו שיראה הרואה בד"מ ואף דלא קיי"ל כן ומ"מ ב' לריעותא מיקרי אלא שבזה כתבנו לעיל דבשביל שא"א בקיאין לא הוה ב' לריעותא. והנה אגב אורחין אמרתי מ"ש רמ"א וי"א דצריך בדיקה הוא מטעם שסוברים כרש"י ובעי בדיקה דשמא לא סתם הנקב ומאן דלא בעי בדיקה סובר כתוס' והב"ח כתב דמאן דלא בעי בדיקה סובר נמי כרש"י ומ"מ לא מחזקינן איסורא לומר שמא לא סתמה כל הנקב אבל הא אין לומר דמאן דבעי בדיקה סובר כתוס' זה ליכא למימר כלל דטורח זו למה ומה מהני דהטעם דסופו להתפרק אלא שראיתי לס' מקום שמואל סי' ט' האריך וכתב שני פעמים דלהרשב"א והר"ן דסופן להתפרק בכסדרן בעי בדיקה אם אין סופן להתפרק כנראה להמעיין בב"י עכ"ל ובמחילה מכבודו לא ידענא מה קאמר דהמעיין בב"י ובכל הפוסקים מבואר ההיפך גם הרשב"א כתב בפי' בקצר דא"צ בדיקה כסדרן גם מ"ש שם אין אנו בקיאין בחוט בשר מקיף וכדומה האריך שם אין להם מקום דמה בקיאות יש לראות אם חוט בשר מקיף יע"ש. ולענין מ"ש למעלה אם סרוכות מעיקרן עד למעלה מחציין ראיתי משמעות הב"ח לאסור במדינתינו ומ"מ ראיתי להשמ"ח גופא סי"ד ואות ח"י שיש להקל היכא שאין מנהג עד אצבע מהשיפול יע"ש ועמ"ש בש"ך:

סעיף ח

או. עט"ז ומ"ש דמשמע היינו מדכייל בהדדי משמע דקאי אלמעלה ג"כ בסירכא דאין חילוק אף בחלון ובין אונא לאומא נמי כשר אבל אין לומר מדנקט רמ"א עד אמצעיתו היינו חלון דז"א והב"ח כתב כן על סמ"ג ועל הסמ"ג גופא יש לראות כיון דיש חלון תו לא הוי קרום כ"א סירכא כמ"ש הב"ח ואולי שלהניח עיקרן ולהתחבר למעלה מחציין זה הוה סירכא אבל אם מחובר מעיקרו אף שיש שם חלון הוה קרום וצ"ע. ומ"מ לדינא העלה הט"ז לאסור בחלון בין אונא לאומא והשמ"ח סי"ט היקל בה"מ בין אונא לאונא ומיהו ע"י מיעוך ודאי מהני וזה פשוט:

סעיף ט

אם יש עט"ז הנה הב"י כתב אם נדבקו האונות ומאותו הדיבוק יוצא סירכא ודבוק לאונא או לאומא (כי כתב דינו בסירכא כפולה בין אונא לאומא) כשר דהוה ס"ס שמא סירכא כפולה מהליחיות הסירכא באה ולא מריאה ואת"ל מריחה שמא ראשה הא' הוא ג"כ במקום שראש הב' נאחזת והוה סירכא מינה ובה דכשירה הביאו הש"ך אות י"ז והט"ז אוסר באם דבוקה לשום מקום ולכאורה הטעם כמו שהראה לס"ט אות י"ד דסירכא מינה ובה אסורה כמ"ש בא"ט וא"כ ליכא אלא חדא ספיקא שמא מהליחות הסירכא באה וא"ל טרפה ולפי דבריו אנו למדנו דאוסר סירכא מינה ובה וכן פי' התב"ש אות כ"ג דעת הט"ז כאן דמשו"ה אוסר בכפולה ודבוקה דאוסר מינה ובה והפר"ח אות י"ד הסכים לט"ז ולרש"ל להטריף מינה ובה. והנך רואה מדברי הט"ז דכל שדבוקה למקום אחר אף בין החיתוכים ולמטה מחציין טריפה מדלא מצא מקום להכשיר כ"א סירכא כפולה תלויה הא נדבקת לשום מקום טריפה וכ"כ הפר"ח באות י"ד וכ"כ בשם מהריב"ל ח"ב סי' פ"ט וטעמא רבה איכא דבשלמא דבוקה מחיתוך לחיתוך יש ב' הגנות והקרום הולך וחזק משא"כ מינה ובה גרע לענין זה ואפילו תלויה מבין החיתוכים גרע מדבוקה לענין בועא עסי' ל"ו. אמנם כן קשיא לי דנהי דאמת כן הוא מ"מ כאן הוה ס"ס שמא מהליחות הסירכא ושמא ראשה הא' מהאונא והשני לאומא בין החיתוכים למטה מחציין אלא דבהא הט"ז לשיטתיה באות ח' דבין אונא לאומא בחלון אוסר וליכא אלא חדא ספיקא שמא מהליחות הוה סירכא ומ"מ קשה דהא רמ"א כללא כייל אף בין אונא לאונא וע"ז קאי הט"ז וזה י"ל. ומה דקשיא לי עוד בגווה הא הט"ז דרך פירוש על רמ"א כתב כן ורמ"א מכשיר הוא סירכא מינה ובה בס"ט ואמאי אמר כאן דווקא תלויה ועוד קשיא לי אף לט"ז דאוסר סירכא מינה ובה לא הוה אלא מספיקא שמא הלכה כרש"י דלתוס' ורשב"א ושאר פוסקים דיש סירכא בלא נקב וסופו להתפרק אין סברא לאסור סירכא מינה ובה כמבואר [?טז] וא"כ אכתי הוה ס"ס שמא מהליחות הסירכא ושמא סירכא מינה ובה

כשירה וליכא למימר דהוה משם א' דאדרבא ס"ס דב"י הוה קצת מש"א כמ"ש התב"ש שמא מהליחות הסירכא ושמא מינה ובה הוא מהליחות הריאה משא"כ למה דכתיבנא קשיא דשמא מהליחות הסירכא ושמא הלכה כתוס' ורשב"א דיש סירכא בלא נקב אם לא שסובר דעיקר כרש"י וא"י למה הא כמה פוסקים כתוס' ואין הכרע ומידי ספיקא לא נפקא. ואפשר דט"ז לאו דוקא קאמר שאין דבוקה כלל אלא שאין דבוקה לגב אומא או אונא או למעלה מחציין דהשתא איכא תרי ספיקא לאיסורא שמא מחיתוך לגב ושמא מינה ובה וכרש"י ושמא מליחות הסירכא ושמא כתוס' ולו יהיה ספק השקול אסור הוא ול"ד לב' אומרים בגבה וב' אומרים בחיתוך דכתב לקמן אוקמיה אחזקה דהתם אין ריעותא משא"כ כאן יש ריעותא וכדבעינן למימר קמן בעז"הי. ותדע דהכין הוא דהא נסרכא הכפולא להסירכא עצמה ודאי כשירה לכ"ע כמ"ש השמ"ח סט"ו א"כ לאו דוקא הוא. ומ"ש הט"ז דלא מהני מיעוך ומשמוש בזה כדין ב' לריעותא יש לראות למטה מחציין באין חלון לא הוה ריעותא כמבואר סי' ל"ו אות ג' בועא כו' ועוד דמשם א' לא הוה ב' לריעותא ואולי סובר דסירכא כפולה שנדבקת למטה מחציין או לגב הוה ריעותא גדולה ומיעוך קולא גדולה ומש"ה בהצטרף אליה ריעותא כ"ד הוה ב' לריעותא ועיין בסי' ל"ו מדיני ב' לריעותא. אמנם השמ"ח בסט"ו התיר ע"י מיעוך דהיינו אם הסירכא העיקרית אזלא ע"י משמוש אבל אם הכפולה לחוד עברה לא ועיין ש"ך אות י"ז שהוא התיר אף דבוקה לגב או למעלה מחציין דאזיל לשיטתיה באות כ"ז שהתיר מינה ובה באופן שלמידין דאם כפולה לסירכא עצמה או בחיתוך למטה מחציין אף הט"ז יודה דכשרה כ"פ בדבוקה למעלה מחציין או לנקב לט"ז טריפה ולא מהני מיעוך ולש"ך כשירה בלא מיעוך והשמ"ח הוא המכריע ע"י מיעוך להתיר בין נסרכה הכפולה ראש השני למעלה מחציין או מגב האונה דלא הוה ספק ספיקא יע"ש והמיקל על ידי מיעוך לא הפסיד:

סעיף י

בגב. עט"ז והראה מקום לסימן י' אות כ"א ושם נאמר אף לדידן דנאבדה הריאה טריפה כאן הא נבדקה כהלכתא ומה"ת לומר שהיה בגב יותר מחיתוך. ואף דכתב הרמ"א בסימן נ' ריעותא מחיים לא אוקמיה אחזקה הא כתב הט"ז בסוף סימן מ"ח דהתם שכיח לאיסורא טפי במים בראש משא"כ כאן ולשאר תירוצים נאמר דלית כאן ריעותא כלל אי היתה נפוחה ביותר היה בחיתוך וריאה זו לא היתה בחלקו של טורף עיין תב"ש כ"ט:

סעיף יא

לכל. עט"ז כתבו האחרונים ב' וורדות ונסרכו מזה לזה טריפה ולא מהני מיעוך שמ"ח סכ"א ובל"י אות כ"ג והטעם דלב שוכב עליהן ודוחקן ומ"מ נראה פשוט דווקא כה"ג הא עינוניתא לחודיה שנסרך לכ"מ מהני מיעוך וכן משמע מש"ך אות מ"ז וכן כתב בשמ"ח סל"ז דאף וורדא מהני מיעוך ועיין מ"ש בסי' ל"ו מחודש י"א ב' וורדות וסירכא לא הוה ב' לריעותא היינו שאחד מהן נסרך לכיס ולא זה לזה. עוד הביא הפר"ח ושמ"ח בגדיים וטלאים לפעמים יש וורדא ע"ג גידים ולפי שלא מצוי ולא ראיתיו לא הארכתי בו יע"ש:

סעיף יב

שאינה דבוקה. עט"ז ור"ל לתו' א"ש דאין סופו להתפרק ולרש"י אמרינן דהפשטות ליחה הוא מדלא נסרכה למקום אחר. ומ"ש דבדיקה מיהא בעי כמו סירכא עוברת ע"י מיעוך הקשה עליו התב"ש בשלמא התם לראות אם אין מבצבץ משא"כ כאן דהסירכא עדיין תלויה למה לי בדיקה וכ"ת שמא לא סתמה הסירכא כל הנקב הא כסדרן לא בעי בדיקה ולא חיישינן שמא לא סתמה כל הנקב אלמא אורחיה לסתום כל הנקב יע"ש וע"כ נ"ל דה"ק צריך לנפחה שמא עולא הסירכא בנפיחה דטריפה כמבואר בס"ט בהג"ה וה"פ אף עוברת ע"י מיעוך דמחזיקין לריר אפ"ה בעי בדיקה כ"ש תלויה דאף דמחזיקין לריר מ"מ כל דמצי לברר מברירנן וגם השמ"ח כתב דא"צ רק עיונא בעלמא ונפיחה אם לא תעלה בנפיחה. והבל"י באות כ"ט כתב דצריך להעביר הסירכא ולבדוק וזה לא שמענו מעולם והעיקר כמ"ש כאן וכמ"ש השמ"ח דא"צ. ומכאן תראה מדמשוה הט"ז סירכא עוברת עם תלויה דאם לא נפח בעוברת ע"י מיעוך כשירה דיעבד. ואמנם השמ"ח כאן סל"ו ובסי' ל"ו בתב"ש אות כ"ב דאם לא נפחה לעוברת ע"י משמוש טריפה והוכיח מב"ח סי' ל"ז גבי אם נמצא נקב במקום סירכא וכבר כתבנו שם שיש לדחות זה דהתם אמרינן דלא שכיח כ"כ להתירא מש"ה בנמצא נקב לא תלינן בידא דטבחא משא"כ בלא בדיקה וע"כ בה"מ וודאי יש להתיר אף שלא בדק ברוק וכאמור:

סעיף יג

מטינרי. עט"ז ויש לספק בדבריו אי דווקא דבוקה למקום אחר דהיינו שלא כסדרן הא מינה ובה כשירה כמו תלויה מטינרי והראיה שהביא דאדבוקה לא שייך לומר כשר דעכ"פ מיעוך בעי ואלו דבוקה מינה ובה לרמ"א א"צ כלום ואף הט"ז דאוסר לקמן אות י"ד בדבוקה יש לצדד ע"י מיעוך להקל כאן ומ"ש למטה מחציין מטינרי בעי מיעוך לאו אבועה קאי דהתם אי איכא חלון לא מהני מיעוך ואי לית חלון לא בעי מיעוך אלא אטינרי קאי אפילו בחלון דלא הוה ריעותא כ"כ טינרי בזה מהני מיעוך ומשמוש וכן פי' השמ"ח סמ"ד דבריו. ועיין מ"ש בסימן ל"ז אות ג'. והט"ז מפרש להג"ה שבבדיקת

הר"ץ דמכשיר בבועה למטה מחציין היינו אף בחלון ובזה אין הלכה כבדיקות כמ"ש בנה"ך בסימן ל"ז. ושאביו ז"ל מוקי להההיא דהר"ץ בליכא חלון. ומ"ש דכשר משמע בלי בדיקה ואף דכתב לעיל באות י"ב דתלויה בעינן בדיקה היינו למנהגא בעלמא ואי לא עביד כשירה כמ"ש:

סעיף יד

או באומה עצמה. משמעות הט"ז דסובר כרש"ל מינה ובה אסור וצריך מיעוך וכ"כ בנה"ך עליו ואין מכאן הכרע כ"כ דהביא דברי רש"ל לומר דבאין ה"מ אסור ומ"ש דשמא בחייה היתה נפוחה ביותר ומקמיט הבשר הא מנא לן לא לאחזוקי איסורא אדרבא אמרינן בהמה בחייה בחזקת היתר עומדת ואולי לסניף כתבה דהוה ספק ספיקא לאיסורא שמא הלכה כרש"י ושמא גם לתו' אפשר בחייה היה מקמיט והוה מתפרק ומשום הכי יש לאסור ובאות ט' כתבנו למאן דאוסר סירכא מינה ובה גרע מדבוקה דאלו התם למטה מחציין כשירה בלי מיעוך ובמינה ובה למאן דאוסר אף למטה מחציין בעי מיעוך דלא שייך הקרום הולך וחזק יע"ש מ"ש:

עוד הביא דברי יש"ש בענין סירכא מחיתוך ערוגה לקנה שהוא שומן הוורד או מחיתוך ערוגה לחיתוך ערוגה שכנגדה העלה דבעי מיעוך ומשמוש ויש לראות מה זה שכתב דבעי בדיקה הא אנן מכשירים שם בלא בדיקה וי"ל דה"ק דאנשי קנדיא סוברין כסדרן א"צ בדיקה כתוספות דהטעם סופו להתפרק וכסדרן אין סופו להתפרק א"כ ה"ה מחיתוך ערוגה לחיתוך או לקנה דאין סופו להתפרק משא"כ לדידן העיקר דצריך בדיקה כסברת רש"י דאין סירכא בלא נקב אלא דנהגו להקל דמסתמא סתמה הסירכא כל הנקב מחיתוך ערוגה לערוגה שאצלה י"ל דאין כאן כ"כ ב' הגגות דהתם החיתוכין מדובקין יחד לא הוה קרום מחמת מכה משא"כ כאן הוה קרום מחמת מכה כנ"ל דבריו:

סעיף טו

כל מקום. עט"ז בענין הנענוע יש קולא וחומרא קולא אם ניתקה באמצע תולין להקל וחומרא דווקא אם נסרך לשומן הלב הא מאונא לאונא לא מהני נענוע ובמיעוך ביד שאנו נוהגין אף אם נסרכה אונא לאונא שלא כסידרן מהני וחומרא דצריך להסיר כל הסירכא ולא יהא נשאר שום דלדול ורושם כלל וכמו שיתבאר. וסיים דלא יסמוך על הנענוע אלא חכם גדול ואנו לא ראינו מימינו מי שנהג הקולא בנענוע אלא במיעוך ומשמוש וכ"כ השמ"ח סל"ו ומיהו אם הכניס הבודק ידו וניתקה סירכא בנחת ולא נודע מקומה איה כשירה דאנו אומרים דריר בעלמא היה אבל אם נשארה מחוברת במקום א' אף בדופן אסורה. וה"ה דאם מכניס הבודק ידו תחת הסירכא ולא הגביה ידו כלל וניתקא הסירכא

אף שניתקה באמצע יש להכשיר בבהמת ישראל ובודק ירא ה' מרבים כמ"ש הש"ע ועיין שמ"ח:

ולענין כל מקום שמוזכר בהמת ישראל דווקא כתב השמ"ח סמ"ד דלא הוה בהמות ישראל בשביל שנוטל השוחט הכרכשות מהם או מפסיד קצת אא"כ צריך בשר לע"ש או לצורך גדול דינו כבהמת ישראל עכ"ל וכתב שכן הוא בלבוש ופר"ח ועיינתי בפר"ח אות כ"ז השיב על הרדב"ז שהתיר בשוחט שנוטל שכר מהכשירות וכתב הפר"ח שאין לסמוך עליו כלל ועוד דאין מפסיד שעובד כוכבים ישחוט אחרת ולפ"ז היכא דמפסיד השוחט שיש חוק קבוע לשחוט דבר קצוב בכל שבוע אפשר הוא כבהמת ישראל ומ"מ אין לסמוך ע"ז ועיין לבוש. אמנם בכה"ג ראיתי מביא אם יש לו שכר מכשירות או שכר הגאביל"ה הוה כבהמת ישראל יע"ש:

סעיף טז

בזריזות. עט"ז דרש"ל כתב דווקא אם משים ידו בנחת לתוך הטרפש וכל סירכא שמנתקת ולא נודע מקומה איה ולא נשאר ממנה כלום אז רירא הוה וכשירה וכבר נתבאר זה לעיל:

סעיף יז

ליזהר. הט"ז הזהיר בזה רק לגלגל בין אצבעות ורוק הוא לחומרא ולא לקולא כמבואר בגמ' דהני תרתי אוני דסריכי להדדי לית להו בדיקותא אלא שאנו מקילין ע"י מיעוך ואומרים דריר בעלמא הוה ובדיקת רוק לחומרא שמא תבצבץ:

והנה מיעוך זה רבו המתפרצים עתה בעו"ה. ויש לספק טובא אם בעינן שלא נשאר שום דלדול סירכא משני קצוות הסירכא אם נסרכה מאונה לאונא ואם נסרכה למקום אחר אם עברה ראש א' במקום שדבוקה לריאה די או אף אם מיעכה באמצע ע"י גלגול היד ונשארו שני ראשין מחוברין די דוודאי רירא הוה דסירכא כל היום לא תנתק כמ"ש הפוסקים:

הנה התב"ש אות נ"ד כתב דצריך שלא יהא נשאר שום דלדול בריאה דאל"כ מה יועיל בדיקת הפושרין כיון דנשאר הסירכא שם וכתב אף דמיש"ש ורא"ש משמע כל שניתקת באמצע הוה ריר מ"מ לדינא צריך להסיר מכל. ואני אומר דהם אפשר איירי באם שעוברת ע"י הכנסת יד הבודק בפנים כמבואר בש"ע סי"ג הוא דמחזיקין לריר הא משא"כ כשמגלגל באצבעותיו. ועכ"פ נ"ל דוקא בגוף הסירכא אם ניתק ע"י גלגול. ולא מהני אם בראשה הא' ניתקה ע"י גלגול דודאי אין סירכא בלא נקב בראשה הא' ובראש הב' היא מסתרכת למקום שלם ושם באמת לא הוה כ"א ריר במקום שמדובקת לריאה א"כ אין ראיה מה שניתקה בראש הא' מריאה. ודע שראיתי שוחטי זמנינו נוהגין קולה שנוטלין הסירכא בצפרנים וקולפין מריאה ולדעתי סומכין על הקולא ששמין רוק

ופושרין וכבר ידעת מ"ש הט"ז דמאכילין טריפות בישראל. ועכ"פ זה נ"ל באם ניתקה גוף הסירכא ע"י מיעוך אז יכולין לקלוף מגוף הריאה שלא ישאר דלדול ולשום רוק ועיין כר"ו כתב אשרי מי שלא אכל מסירכא יע"ש באות י"ג ועיין ב"י ופ"ת אות י"ט משמע דצריך להסיר הסירכא מכל וכל:

כללא דמלתא סירכא תלויה ומינה ובה נוהגין במדינות אלו להתיר ועכ"פ נראה דצריך נפיחא כדין ריאה שנולד בה ריעותא ועיין בר"מ פי"א מה"ש הי"א שכתב מעולם לא נפחנו ריאה בספרד ומערב אא"כ נולד לה ריעותא ובסט"ו כתב דסירכא תלויה בודקין בנפיחה ובכ"מ כתב שם דרשב"א מתיר בלא בדיקה כלל והוא בתה"א ל"א א' ופסק בש"ע כרשב"א דא"צ נפיחה ורמ"א בהג"ה ס"א דסירכא עוברת ע"י מיעוך צריך ניפוח ונרשם רמב"ם ומרדכי ואפשר דכולה מלתא כהר"מ דכל שיש ריעותא צריך נפיחה וכמשמעות הש"ך באות ה' שם. ואני תמה על התב"ש במ"ש על הט"ז אות י"ב דסירכא תלויה בעי בדיקה והלא דבריו ברור מללו שעל מ"ש הש"ע ואינה צריכה בדיקה כרשב"א כתב דלרמ"א שהגיה לעיל דעוברת צריך נפיחה משום ריעותא וכר"מ ז"ל דכל שנולד ריעותא צריך בדיקה ומהראוי היה להניח כל הריאה בפושרין עיין פרישה ודרישה אלא שאין נוהגין כן וא"כ ה"ה סירכא תלויה צריך נפיחה עכ"פ ומה שהקשה אמאי לא בעינן בכסדרן נפיחה י"ל התם דרך להעלות ארוכה ששוכבת זע"ז מתחממים וסתם כל הנקב כמ"ש הרא"ש משא"כ כאן שמא לא סתם כל הנקב ועוד דטעמא לאו משום הכין אלא דאיכא ריעותא משא"כ כסדרן לאו ריעותא מיקרי כלל וכדאמרן. ומ"ש התב"ש בשם הב"ח דנפיחה לעיל שמא לא מיעך כראוי ושמא יש נקב הט"ז אין סובר כן אלא הטעם משום ריעותא הוא ואני תמה עוד אדמקשה על הט"ז אמאי לא שם תלונתו על הר"ת ז"ל שגם הוא מצריך נפיחה לתלויה אלא וודאי כדאמרן ובלא הסרת הסירכא כלל. גם מינה ובה נוהגין במדינות אלו להקל כמ"ש הש"ך ז"ל וקיל מינה ובה שא"צ לעיין בצלעות ובתלויה צריך עיונא בצלעות כמ"ש בהג"ה ס"ט כמ"ש בש"ך שם. ומיהו אם לא עיין ולא נפח בין בתלויה ובמינה ובה כשירה דיעבד וכ"כ שמ"ח ואף בוורדא אנו נוהגין למעך כמ"ש השמ"ח סל"ז ובל"י בשם ע"י באות ל"ט ורמ"א ה"ק י"א בוורדא ולי נראה כסברא א' שאין למעך בוורדא ובשאר כו' ולאו מטעמא דוורדא רכה היא אלא דהוה שלא כסדרן וסיים במדינות אלו נהגו להקל ואין חילוק והיינו אף בוורדא ובלבוש סי"א החמיר קצת בוורדא והמנהג להקל וכדאמרן. גם צריך להניח רוק או פושרים ולא צוננים. ובאלו סירכות המבוארים ס"ז עפ"י הגהות רמ"א נוהגין להקל בלי מיעוך וכך וורדא בשורש שלה מכשירין בלי מיעוך וכל ב' לריעותא לא מהני מיעוך:

סעיף יח

ואין חילוק. וסיים הט"ז דלאו כללא הוא דסירכא דבוקה מהבועה או מטינרי אין למעך וה"ה כל ב' לריעותא. ומיהו אין שווין דאלו מבועא למטה מחציין בחלון לא מהני מיעוך ומטינרי למטה מחציין בחלון מהני מיעוך כמ"ש באות י"ג והנך רואה מדבריו מדכתב סירכא דבוקה מבועא לא מהני מיעוך משמע הא תלויה מבועא מהני משמוש כמ"ש השמ"ח בסי' ל"ז ס"ב ותב"ש אות ד'. ומפרש דברי הט"ז שם אות ב' במ"ש וכ"ש דבוקה דבתלויה מהני מיעוך בה"מ ולא בדבוקה הן אמת שי"ל רבותא נקיט ל"מ תלויה מבועא דהוה ב' לריעותא אלא אפילו דבוקה דה"א שראש הא' הנסרך במקום אחר הוא העיקר הסירכא וראש הב' במקום בועא הוא רק ריר וסברא כזו דברו בו ז"ל מ"מ הלשון יורה כמ"ש התב"ש וצ"ע בזה ובש"ך אבאר עוד:

מעשה היה בסירכא שלא כסדרן ועברה ע"י מיעוך וראו שקרום העליון מריאה היה נקוב ושמו רוק ולא בצבצה כי הקרום הב' שלם היה ושאלו אותי מהו דינו. ואמרתי שיש להטריף דניקב עור העליון וודאי ריעותא מיקרי וסירכא עליה מדין ב' לריעותא לא נפקא עיין שמ"ח סימן ל"ו ס"ד בועא על נקב דהוה ב' לריעותא יע"ש ואף דהתם בלא"ה עור העליון ניקב ועור הב' הוה קרום הבועא מכל מקום הוא ז"ל כתב דב' לריעותא היה וכן נכון דוודאי בעור א' נקוב הוה ריעותא תדע דהא רב ושמואל סברי חולין מ"ו קרמא עילאה עיין תוס' שם וכל היכא דאיכא פלוגתא ריעותא מיקרי ועוד סירכא זו ר"ל שלא כסדרן בחזקת איסור עומדת כמ"ש הב"ח בסימן ל"ז וכיון שנמצא נקב בעור העליון חיישינן שמא תחתון קרום עלה מחמת מכה ואף דבעלמא לא חיישינן כאן חיישינן כיון שסירכא מעידה עליו וכאמור✍נראה לי:

שאלה ב' אונות סרוכות זו לזו אחת ארוכה ואחת קצרה ובקצרה הוא למטה מחציה דידה ובארוכה למטה מחציה דידה יוצאת מטינרי ועברה מחד צד ע"י מיעוך ובמקום הטינרי לא עברה ע"י מיעוך מהו הדין ושמעתי אומרים כיון דעברה מצ"א ע"י משמוש הוה ליה תלויה מטינרי דכשירה ולא אאמין אם יאמר אדם דבר זה. הרי כתב הט"ז בסי' ל"ז אות ב' דבוקה מטינרי לא מהני מיעוך. ואף למטה מחציין דמהני מיעוך מטינרי ביש חלון כמ"ש הט"ז אות י"ג כאן וכמו שפירשתי דבריו שם מ"מ בעינן שיהא עוברת מב' צדדין ולא נשאר שום דלדול כמ"ש בדיני מיעוך:

והנה הדין נחלק לב' דינים. הדין הא' אם לא היה כאן טינרי כלל והיה הסירכא בכל א' למטה מחציה ומ"מ במקום שהסירכא מחוברת בארוכה הוא נגד הקצרה למעלה מחציה של קצרה הדין פשוט דהוה כלמעלה מחציין ועיין שמ"ח סי"ב כתב בפשיטות

דהוה שלא כסדרן דארוכה בראש הסירכה שלה ליכא מאן דסותם דקצרה הוה לגבי דידה למעלה מחצייה ואינה סותמת לארוכה יע"ש. והנה לתוס' דסופו להתפרק אם כן למעלה סופו להתפרק דארוכה אין סמוכה לקצרה שם ולרש"י ליכא מאן דסותם לארוכה ואף דספיקא הוא שמא עיקר הסירכא בקצרה למטה מחציה וראש הב' בארוכה הוה ריר דנהי דאין סירכא בלא נקב מ"מ לאו ב' ראשים הם כך אלא א' מהן והשני נסרך במקום שיפגע א"כ היה ראוי להכשיר גם ז"א חדא דספיקא כי הא מחיים לא אמרינן אוקי אחזקה ועוד דמ"מ למעלה בארוכה יהא נפסק והעד דלרש"י כן הוא דאם הולכת באלכסון בעינן שראש הב' יהיה למטה מחציה וכאמור. ובענין אם מהני מיעוך ודאי מהני כמו שלא כסדרן. אמנם כאן דיוצאת מטינרי יש לעיין ונאמר דמהני מיעוך דהא טעמא דלא מהני דהוה ב' לריעותא. ואף דתלויה מטינרי כשירה וע"כ טינרי לאו ריעותא הוה אלא כיון שהמיעוך קולא גדולה הוה בהצטרף אליו ריעותא כ"ד אוסרין כמ"ש כל זה השמ"ח בסי' ל"ז ס"ד וכמו שביארנו שם וא"כ כאן אדרבה רוב פוסקים מכשירין אף למעלה מחצין עד אצבע סמוך לשיפולי דהוה בכלל כסדרן כמו שכתב השמ"ח כאן ס"י דבמקומות שאין מנהג יש להכשיר ואין לסמוך על מנהגן שנהגו להתיר עד אצבע סמוך לשיפולי אם כן טינרי לחוד לא הוה ריעותא ועכ"פ מיעוך מהני והיינו אם עברה מב' ראשיה מצד הטינרי ומצד הב' ע"י קליפה עכ"פ כמו שביארנו למעלה ואף דא"א למיבדקה בנפיחה כבר כתבנו דאין מעכב וראיה מט"ז גופא דכתב דהוה ב' לריעותא ותיפוק ליה דא"א בנפיחה יע"ש ועיין מ"ש בש"ך מדין זה א' ארוכה וא' קצרה נ"ל:

סעיף יט

הראשון נאמן. עט"ז הנה המחבר הביא כאן ד' דינים ואבאר. הדין הא' הוא תשובת הרא"ש כלל עשרים סי' י"ט וזה אפילו באו בב"א או עד המתיר תחלה ואפילו שנים אומרים שלא היה סירכא אין כאן הכחשה שמא הא' העביר אותה בחוזק ולא הרגיש אז בהרגשה או הב' העביר בחוזק בלא הרגשה דאלו נימוחה כך הוה ריר כו' וכתב השמ"ח סמ"ח אף לדידן דמהני מיעוך מ"מ חיישינן שמא הא' ניתקה בכח שלא בכוונה יע"ש. ומש"ה החליט לומר טריפה. הדין הב' הוא מריב"ש סימן תצ"ט אם אמר בפירוש שמצא טריפות בריאה ואח"כ נתברר שלא נפתח הטרפש שרי אף להעד האוסר כיון שטעה ומבורר הטעות. הג' הוא מרשב"ץ והדין הד' ג"כ שם וכמו שהובא בב"י ובבאר הגולה וב' דינים אלו דווקא באו שניהם בב"א לב"ד או עד המתיר תחלה הא האוסר תחלה הוה ליה כתרי ואין דבריו ש"א כו'. ויש לראות למה לי הדין הג' בדין הד' סגי והט"ז באות כ"ב כתב לא זו אף זו הוה יע"ש. וי"ל דקמ"ל בדין הג' אף דרגילות לטעות בזה בין למעלה

מחציין ולמטה כו' ואיפשר שאין כאן עדות מוכחשת וכן מחיתוך לחיתוך יש לטעות אפ"ה אוקי הבהמה בחזקת היתר ובתנאי שיבואו בב"א לב"ד ועיין מ"ש באות כ"ב:

ודע שמ"ש הט"ז ע"א נאמן בדבר המסור בידו הוא הלשון בתשובת הרא"ש שם ולא ידענא לפרשו אם לומר איך ע"א נאמן נגד הרוב והחזקה דמ"ה רוב בהמות כשירות הן ונאמר כיון דהוציאו הריאה אח"כ הוה כנבדקה כמ"ש הט"ז סברא כזו באות כ"ב ומש"ה בעי לומר דכל שבידו נאמן מטעם מיגו וכנראה מדברי הלבוש והיינו דאי בעי היה נוקב הריאה נקב פתוח דהיינו מטריפין דזה דוחק דמ"מ ניכר היה באיפשר אי נעשה לאחר שחיטה ואין לומר כיון שהוא בודק הוי ליה בעלים לגביה דהאי בהמה ונאמן אף שאין בידו כמ"ש הש"ך בסימן קכ"ז אות א' דלרא"ש בהניזקין נ"ד א' אף שאין בידו לנסכו נאמן מטעם בעלים ע"ש ואם כן דווקא בודק הא איש אחר שאין ממונה על הבדיקה הכניס ידו לא מהימן ואם כן לדידן דפסק המחבר לקמן סימן קכ"ז משמע דוקא שבידו צ"ל דזה הוה מיקרי בידו וכאמור באופן שדבר זה לכאורה צ"ע ועמ"ש לעיל בסימן א"ב איך נאמן ברגיל להתעלף וכדומה שם דמשמע ודאי אין הבעלים נאמנים להתיר של עצמן אם לא דבידו לתקנו ועיין במרדכי בהאשה רבה בחילוק ד' מהי"ד חילוקים שם כל אדם נאמן בשלו הואיל ובידו לתקנו ולפדותו. ועיין בדרישה קכ"ז אות א' שכתב בחילוק הד' כל אדם נאמן בשלו אפילו איתחזק איסורא ולא סיים הואיל ובידו לתקנו ולפדותו ולא ידענא על מה ועיין ברשב"א בגיטין ויבמות הא דספרה לה הואיל ובידה לטבול יע"ש וכבר הערנו בזה בסימן א"ב יע"ש✍:

סעיף כ

מכשירין אותה. עט"ז דהיינו כשאמר שהיה טריפות בריאה הא סתם אפשר נקב היה בטרפש כ"ד שאין הב' מכיר נקב כ"ד ואם אירע שלא נפתח העור או עדים אומרים שלא נגע כלל בבהמה אם הוא בודק לחוד כשירה ואם שוחט ובודק איפשר דבשחיטה נטרפה ונתיירא ואומר כן ומה שאומר טריפה בסתם עיין בל"י ולה"פ אבל אמר כשירה בשחיטה שוב אין נאמן. וכן אם אמר טריפה ואח"כ אמר אמתלא טובה למה אמר כן נאמן עסי' א"ב בזה:

סעיף כא

בחזקת היתר דנשחטה הותרה. והראה הט"ז לאות כ"ב ושם נאמר דאף לדידן דנאבדה הריאה טריפה באין ה"מ מ"מ כאן כשירה. ומ"מ להעד אסור דשוי' אנפשיה ח"ד:

סעיף כב

כיון שבאו כו'. עט"ז שכתב דין זה ודין הקדום מיירי בב"א ומטעם אוקי הבהמה בחזקת היתר. ויש להקשות אמאי א' אומר שלא כסדרן הא אית ליה מיגו דאי בעי היה נוקב

כמו בתשובת הרא"ש בדבר המסור לידו וא"ל דלא אמרינן מיגו במקום רוב דנהי במקום חזקה הוה בעיא דלא איפשטא אבל נגד הרוב איפשר דלא אמרינן דאם כן בודק שאמר טריפה אמאי מהימן ואולי שם הוה כנאבדה הריאה בלא בדיקה ואין זה אמת ועוד דהרא"ש מהמתירין נאבדה ודוחק לומר דמיירי באיפשר שטועה שסובר בחוד היה כו' וכל היכא שסובר שאומר אמת לא שייך מיגו דמשמע אף דהיכא שאומר שלא כסדרן מא' לשלישית דינא הכי והא אית ליה מיגו וכאמור כיון דבבודק מיירי. וצ"ל כיון דע"א מכחישו לא מהימן ליה במיגו ולפ"ז טובא איצטריך לאשמעינן הך דינא וראה ממ"ש הט"ז אתה למד דווקא שאסרו הב"ד על פי אותו העד הא לא פסקו עדיין אף שהאוסר בא תחלה אין לחוש דומיא דאשה יע"ש היטב:

ודע דהל"ח בא"ט אות ס"ב דאם לא נתן דמי המכירה אין המוכר יכול להוציא מהלוקח והביאו האחרונים דבריו הכה"ג ובל"י. ונראה לי אם עדיין יכול המוכר למוכרה בלי היזק אין לו על הלוקח כלום ואם אי אפשר למכור בסך זה יראה לי שיש לו שבועה על הלוקח שאומר אמת ויפטור✍:

כתב עוד בט"ז אף למאן דמטריף נאבדה הכא כשר יע"ש ויש לעיין קצת בשלמא א' אומר בגב וא' בחיתוך שפיר אמרינן דהוה ספק השקול משא"כ א' אומר כסדרן ואחד אומר שלא כסדרן כיון דמיעוט המצוי הוא ששכיח סירכות טריפות ומ"מ יש לחלק וכן העלה הש"ך להתיר וכן כתב השמ"ח:

סעיף כג

אם רוב. עט"ז במה שתירץ קושיות הב"י על הטור מ"ש בועה יוצאה מסירכא תלויה אם היא בשפולי אומא או אונא טריפה ומשמע אם הוא באמצע כשירה ופירושו דאמרינן שבועא זו באונה היתה בשיפולי וניתקה עיין בל"י ובנה"ך תמה עליו והסכמת האחרונים אם היא סירכא דקה כשירה דהפשטת ליחה הוא ומ"מ נפיחה בעי אם לא עולה בנפיחה ואי לא נפח טריפה אף דבסירכא תלויה אי לא נפח כלל כשירה כאן איכא ריעותא דיש מוגלה בראשה א"כ אף דיעבד מעכב הנפיחא ואם הוא סירכא עבה ה"ל בועא מדולדלת וטריפה וכן העלה השמ"ח סל"ד ובד"מ הובא דין בועה מדולדלת טריפה יע"ש וכן הלכה כדכתיבנא:

עוד הביא מעשה בעצם א' מדובק בריאה שיש מתירין והוא ומהר"ם יפה אוסרין כדין מחט בריאה ועוד שמא ניקב א' מאיברים הפנימים. הנה מ"ש כדין מחט בריאה י"ל התם כח הדוחה טבעו לדחות לחוץ ומשום הכי חיישינן משא"כ כאן למה נחזיק ריעותא ועוד התם בה"מ היקל רמ"א וגם כאן ניקל בה"מ וי"ל מאחר שנקלף בכח חיישינן

טפי שהיתה נקובא ומכ"ש אם העור החיצון נקלף עמו יש להטריף ומ"ש שמא ניקב א' מאיברים הפנימים יש לעיין מ"ש מנשבר הצלע לקמן סימן נ"ד אף שיש עוקץ לא חיישינן וא"צ אף בדיקה כלל ול"ד לקוץ שמכה בכח משא"כ בעוקץ אם כן ה"ה כאן למה נחזיק ריעותא ול"ד למחט בחלל הגוף דרוב בליעות דרך הוושט או עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וה"ה מחט בדקין דמתוך שהולכין בעיקום וקרמן דק חיישינן משא"כ כאן ועיין שמ"ח ס"ע ובתב"ש אות צ"ו היקל בה"מ וכן הפר"ח אות ו' היקל בזה: [?יח] וכל זה אם דבוקה בריאה אבל אם נמצא עצם בתוך חלל הגוף ויש לתלות שמצלעות הוא יראה לי דל"ד למחט בחלל הגוף וכאמור דהתם חיישינן שמא דרך הוושט באה דרוב הנבלעים כן משא"כ כאן ולא חיישינן שמא ניקב אחר מאיברים הפנימים דמ"ש משבר שבצלע ודוחק לחלק בין שבר שבמקום א' עומד לנמצא בחלל הגוף ועוד דהא הפר"ח והשמ"ח מקילין אף בנמצא דבוק בריאה ואף הט"ז יודה למ"ש ומ"מ נ"ל✍דוקא בה"מ ומיהו זה ביש לתלות שמצלע הוא הא ניכר שממקום אחר הוא כמו עצם של דגים ודאי לא גרע ממחט בחלל הגוף וכדאמרן וזה פשוט:

סעיף כד

ואם. עט"ז ומשמע דבשר בלוי לא הוה ריעותא כלל אמנם בשמ"ח ובל"י כתבו דבשר בלוי הוה ריעותא ואם יש עוד איזה ריעותא הוה ב' לריעותא יע"ש ולפי דעת הט"ז משמע אף אם נסרך לאותו בשר בלוי יש להקל בה"מ. עוד כתב בל"י אותן ווארטצלי"ן הנמצאים בריאה יש לקולפן ולראות אם הריאה שלימה תחתיהם בשם מהר"ר תנחום יע"ש וכן הדין ובדיקה זו מעכבת אפילו דיעבד לראות אם הריאה שלימה תחת בשר בלוי או תחת הווארטצלין ועמ"ש בריאה דקיימי גילדי גילדי ובמעשה דרינוס ה"ה כאן✍נ"ל:

סימן מ

סעיף א

ואפילו חלב טרפש סותם. דעשוי ככובע לא מיהדק ט"ז וירצה הא שומן עצמו של הלב למעלה סותם דאלו ליש מחמירין אף שומן עצמו אין סותם דקשה הוא לא מטעם דלא מיהדק כמו שיתבאר באות ב' לז"א דהמחבר גורס דלא מיהדק:

דע דבגמ' מיבעיא להו (מ"ה ב') או לחלל קטן או גדול וכפי הנראה דלא איפשטא בעיין אמנם הרא"ש והר"מ בפ"ו מה"ש פסקו דודאי הוה וכן כתב התב"ש אות א' ופ"ת יע"ש ועיין תה"א ל"א ב' דמשום הכי תנן לבית חללו דל"ת לחלל גדול כמו לבית הסמפונות משום הכי תנן לבית חללו (ולא תנן לבית חללים וכדומה) לומר כל היכא דניקב אף לקטן טריפה יע"ש ונפשטא האבעיא. ויש לראות דהא ר"ש קאמר לבית הסמפונות ות"ק לא

סובר הכי י"ל דלר"ש קאמר דמודה כאן או דלא נימא דחזינן כל דבעי לחללו בעינן חלל גדול ה"ה כאן קמ"ל. והנה יש ג' תירוצים על הא דתנן לבית חללו התוס' במשנה תירצו דה"א בשר שהוא עב אם ניקב בעומק טריפה ורשב"א תי' דאשמעינן לחלל קטן ומדברי הב"ח י"ל דאשמעינן אפילו מפולש מעל"ע כשר ודוקא לבית חללו ובש"ך אבאר. אמנם מ"ש התב"ש ושאר אחרונים מפירש"י משמע דהרבה חללים יש אנו אין לנו אלא דברי המחבר ג' חללים יש עיין פירוש המשניות וצ"ע:

עוד אבאר לך ניטל הלב או חסר דטריפה הנה אם הוא טריפה או נבילה בפ"י מה"ש ה"ט בכ"מ יראה לכאורה דניטל הלה הוה נבילה ועיין כר"ו אות ג' ואין מוכרח ולענין דינא אפשר דנותנין עליו חומרי נבילות וטריפות וצ"ע:

סעיף ב

אבל. עט"ז דרמ"א סובר דמעשה דראב"י הוה בשומן הלב ולפי דבריו סותר המחבר א"ע דכאן מהני סתימת שומן עצמו ולקמן אוסר והב"ח והט"ז מפרשים דלקמן בטרפשא איירי דנקרא ג"כ שומן הלב ולדינא לא היקל והחמיר כרמ"א. ועש"ך אות ב'. ומהתימא שלא הביא המחבר דברי הר"מ דפ"ו מה"ש ה"י ובכ"מ כתב דלהר"מ אפילו של לב עצמו אין סותם דקשה והיה גורם טרפשא דליבא יע"ש. והנה שומן של עוף בלב כפי הנראה סותם דרך הוא ועיין כר"ו אות ב' כתב שומן הלב אין סותם מדרבנן דלא אתי לאיחלופי בטרפשא ולפ"ז בעוף לא שייך איחלופי ועוד דשומן שלו רך ורמ"א הביא מתוס' דהמעשה היה בעוף עכ"ל ולא הבינותי דשם לא הוזכר כלל בהג"ה אי המעשה בעוף היה ולפי' הב"י דבטרפשא היה המעשה בבהמה גם בסימן מ"ו סתם המחבר ולא הגיה הר"ב דעוף כל שומן שלו סותם משמע אף דלב גם מ"ש בבהמה לא הוה אלא מדרבנן דלמא אתי לאיחלופי אין נראה להלכה אלא מ"ה אסור ומיהו ספיקא הוה לא ודאי דהב"ח מכשיר לגמרי בשומן הלב של בהמה ונהי דמחמירין ספיקא הוה✍לא וודאי:

סעיף ג

או במחט. עט"ז דלא מיבעיא בפנים טריפה דשמא ניקב הסמפון או הוושט וכדומה אלא אפילו בחוץ נמי שמא ניקב א' מהאברים הפנימים. ובדין נמצא מחט בחלל הגוף אי הוה ודאי או רק ספק אבאר אי"ה בסימן מ"ח ומ"ט ועיין פרישה כ"א. ודע דאם ניקב ספק ע"י חולי או ע"י קוץ להמחבר דמכשיר שם בסימן מ"ט ה"ה כאן דהוה ס"ס ועט"ז שם אלא שהפרישה באות ג' כתב דאם יש ספק אם ע"י חולי או קוץ טריפה ולא ידענא למה דלהמחבר סימן מ"ט פשוט הוא דכאן נמי דוקא כשניכר כו':

סעיף ד

מיהו. עט"ז ואעתיק לשון בה"ג ומחטא דאישתכח בלבא אע"ג דלא ניקב טריפה וה"מ כי משכחת בסמפונא דלבא לגואי דלא אית ליה דוכתי למיפק וכי רישא לתתאי דכמה דאתי נקובי ניקבה וטריפה אבל קופא לתתא דלא עאל אלא בסמפונא רבה תלינן בהדי דשעלה פלטה לה עכ"ל והגיה הד"מ אבל קופא לתתא אי לא עייל כו' ותרתי לטיבותא בעינן בסמפונא רבה וקופא לתתא לצד חלל הלב והבהמה דאי רישא לתתא בכבדא כשירה דלא איכפת לן מה שינקוב הכבד דניקבא הכבד כשירה משא"כ לב וכל העומד לינקב כנקוב דמי ולא אמרינן דשעלה ופלטה דאדרבה כח הדוחה ידחה לתוך הלב ומשם לחלל הבהמה וה"ה בגוואי דלבא במקום צר טריפה או דחיישינן שמא מוושט באה כיון דקופא לחלל כמו בכבדא או דסופו לינקוב וא"א לפלוט ע"י שיעול כיון דבמקום צר הוא משא"כ רישא לעילא וקופא לתתא ובסמפונא רבה דהסברא נותנת יותר שע"י שיעול תפלוט לחוץ מלומר כח הדוחה ידחה לתוך הלב כי הקופא א"א כ"כ לנקוב וכיון שמונחת במקום רחב ע"י שיעול תפלוט לחוץ. והקשה הט"ז חדא דא"כ קשיא דיוקים דברישא אמר דווקא בגוואי דלבא ורישא לתתאי טריפה וסיפא בעינן תרתי למעליותא ועוד דאין סברא להטריף על שם העתיד. הנה מ"ש הדיוקים קשים לד"מ ע"כ צריך לומר דוי"ו וכי רישא לתתאי הוה במקום או ר"ל בין קופא לתתא ובגוואי דלבא או רישא לתתא ובסמפונא רבה הכל טריפה ואין כשר רק תרתי לטיבותא. ומ"ש דאין להטריף על העתיד קשה הא מצינו כמה טריפות ע"ש העתיד סירכא לתוס' כל העומד לינקב וגלגולת סוף הקרום לינטל. אמנם בלבוש בהג"ה ראיתי דודאי יש חילוק בין חולי המתחדש בגופה אמרינן כל העומד כו' ומש"ה חסרון בשדרה וגולגלת וסירכא א"ש משא"כ מחט אין סברא להטריף ע"ש העתיד וקורט של חלתית דאמרינן סופו לינקוב ה"ט דהתחיל כבר לשרוף והטיל ארס יע"ש. ועיין פר"ח אות ה' ותב"ש וכדומה שלא ראו הג"ה הנ"ל. והתב"ש הביא בשם הגאון מו' עוזר ראיה מחולין נ"ח וולד טריפה היכי משכחת לה ואמאי לא כה"ג ויש לעיין אי יולדת וחיה יחיה י"ב חודש אין סברא דליהוי טריפה לדידן דקי"ל טריפה אינה חיה וע"כ קבלת בה"ג יורה דקי"ל דאין חי י"ב חודש וסופו לינקב תוך י"ב חודש. גם יש לפרש וכי רישא לתתא ר"ל אף כי מצינו לשון כי בחז"ל במקום אף [ולא בקרא דאין פי' כ"א ד'] ר"ל אף רישא לתתא ל"מ רישא לעילא דודאי דרך הוושט כמו בכבדא אף רישא לתתא סוף לינקב וטריפה. והט"ז תי' בע"א והוא דה"ג דוקא בסמפונא דלבא לגוואי ורישא לתתא טריפה (ב' לריעותא) הא קופא לתתא ולא עייל אלא בסמפונא רבה כשירה והאי ולא עייל פירושו וי"ו הפירוד או לא עייל וחדא

לטיבותא כשירה הן בסמפונא רבה אף רישא לתתא או בסמפון הצר וקופא לתתא כשר ובב"י הגירסא דלא עייל חסר מלת או (ובספרים כתוב בט"ז דעייל הוא ט"ס וצ"ל דלא עייל והט"ז מגיה או דלא עייל) ולבסוף דבריו הקשה מ"ש מכבד והוא קושית ד"מ דהתם קופא לבר טריפה היינו לחלל הבהמה דודאי דרך וושט באה ואמאי כאן קופא לתתא כשר ע"ז כתב דבה"ג מפרש כרשב"א לקמן בסימן מ"א דקופא לבר היינו לפי הקנה טריפה ולגו היינו לחלל הבהמה כשירה ולא חיישינן כלל שמא מוושט באה המחט דכאן נמצא וכאן היתה וקופא לגו לחלל שם כשירה דע"י דוחק ע"כ נתחבה בקופא ולבר לפי הקנה טריפה שמא הואיל והכבד רחוק מריאה ומהלך רב הוא חיישינן שמא נטתה אילך ואילך וניקבה קנה הכבד שהוא במשהו ועיין בסימן מ"א אות ה' וכאן נמי כן הוא דבה"ג מפרש כרשב"א שם הפך שיטת רש"י יע"ש היטב. ומ"ש הט"ז דאין לומר דבכבד מש"ה קופא לבר טריפה (ר"ל לפירש"י והטור שם) דודאי דרך הוושט באה דאל"כ א"א לתחוב בבשר הכבד מה שא"כ הכא דלא נתחב בבשר כ"א בסמפון אלא במקום צר מונחת ומש"ה כשירה בקופא לתתא ולז"א דהתם בקטינתא בכל ענין טריפה אלמא אף שאין הוכחה מספק טריפה דרוב הנבלעים דרך הוושט. לז"א דבה"ג מפרש כרשב"א שם דלא חיישינן כלל שמא דרך הוושט דכאן נמצא וכאן היתה אמרינן דרך הקנה נכנסה ומשום הכי אי קופא לתתא כשירה הא רישא לתתא טריפה דלית ליה דוכתא למיפק ור"ל משום הכי אמר בה"ג האי טעמא דלית ליה דוכתא ויש למחט חזקה רעה דודאי תעשה נקב המטריף בלב ומיהו משום הכי לא היינו מטריפין דאין אומרים כה"ג כל העומד לינקב על ידי קוץ כנקוב אלא אמרינן שמא ניקבה כבר הקנה הא אי לא הוה חזקה זו היינו מכשירין ולא דמי לכבדא דהתם מהלך רחוק שפיר חיישינן אולי נטתה אילך ואילך וניקבה קנה הכבד שהוא במשהו בהליכתה משא"כ בלב דמקום קרוב הוא בשטח א' עם הריאה ולא הוה חיישינן אי לאו משום חזקה זו דכמו שעתידה לעשות נקב המטריף דניקב הלב טריפה אמרינן שמא ניקב הסמפון קודם וכמ"ש אבל אי קופה לתתא או לא עייל כו' אין וודאי שתעשה נקב דאדרבה בהדי דשעלה תפליט לא חיישינן לה ולא מטריף אלא בב' לריעותא. ומדבריו אתה למד שמ"ש בסמפונא דלבא לגוואי כל שנכנסה המחט לתוך הלב אף שהיא עדיין בסמפון הגדול מקום דחוק וצר הוא ואין כשר עד שתהא בסמפון הגדול קודם שתכנס ללב כלל כמ"ש הט"ז בפירוש דהיא בסמפון הגדול חוץ ללב משמע הא כל שנכנסה תוך הלב אע"פ שעדיין תוך סמפון הגדול המקום דחוק ואין דומה לכבדא ששם אף בתוך הכבד כל שהיא מונחת בתוך סמפון הגדול כשירה יע"ש:

ומה שכתב הט"ז דלפי דבריו בסמפונא רבא אף חודה למטה כשירה ולרמ"א טריפה ולא קאמר נמי דיש נ"מ בין הפירושים דלט"ז בלבא גופא בקופא לתתא כשירה ולרמ"א טריפה דז"א דנהי דבה"ג סובר כרשב"א מ"מ אנן פסקינן לקמן כחומר כל הפירושים שם בסימן מ"א וחיישינן שמא דרך הוושט נכנסה אלא הא קאמר דדין זה דמחטא בלבא מבה"ג הוא י"ל להקל עכ"פ בסמפונא רבא בכל ענין בין קופא לבר וחוד לתוך הלב כמו בכבדא וריאה דבסמפון הגדול אין חילוק וכשירה בכל ענין ואלו לרמ"א יש חילוק בין כבדא וריאה ללב דכאן לחומרא דאף בסמפונא רבה ולא נכנסה ללב כלל אפ"ה דוקא קופא לתתאי הא לאו הכי טריפה וצריך לחלק בין ריאה וכבדא ללב וכן כתב התב"ש דיש לחלק בין ריאה וכבדא ללב דמקום דחוק הוא אף בסמפונא רבה דיליה:

כתב עוד הט"ז בשם הב"ח דאם נמצא עצם בלב הב"ח מכשיר והוא אוסר מטעם כל העומד לינקב כנקוב דמי ואף שהוא ז"ל אין סובר זה מ"מ כתב כן כפי פסק רמ"א דבסמפונא רבה אין כשר כ"א קופ' לתתא הא לאו הכי סופו לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי ואף דבכבדא כשר התם ליכא חששא דניקב הכבד כשירה ובריאה צ"ל דבהדי דשעלה ששם המקום רחב ואף ראשה לתתא אין וודאי שינקוב משא"כ בלב דהמקום דחוק אף בסמפונא רבה וחודה לתתא לא תצא ע"י שיעול אדרבה כח הדוחה וראש המחט נוקב כו' א"כ ה"ה עצם ועוד דאין ללמוד שאר מינים מצבי וא"כ חיישינן שמא עצם מעלמא בלעה והוה מחט בלב וטריפה. ולענין דינא עיין פר"ח והתב"ש אות ד' העלה דאם נמצא בחלל הלב עצם אם הוא שחור או אדום י"ל שנעשה מדם הבהמה וכשר בכל הבהמות ולא אמרינן סופה לינקב כיון דמינה הוה אין כח הדוחה מדחה אותו וכ"כ הפר"ח ואם הוא לבן אין להתיר כ"א בצבי ומיהו אם נמצא בעובי בשר הלב אז נראה דבריאתו כך הוא כדי לחזק הלב יש להקל אף בשאר בהמות ומיהו אם רואין שהעצם יש לו עוקצין וחדודין מראין הדברים שעצם מעלמא הוא וטריפה יע"ש:

סעיף ה

שאם. הט"ז מפרש דכאן בטרפשא מיירי דשומן הלב עצמו כיון דדבוק הוא בתולדה למה הוצרך לחתוך ומה"ת להחזיק ריעותא ובש"ך אות ח' אבאר. כתב דמש"א בשם מהרי"ו מעשה היה ב' לבבות והטריפה. ומעשה דחתול המוזכר בשו"ת ח"צ ופ"מ ח"א יע"ש. הנה אם יש לתלות וודאי תולין ואוקי אחזקה אבל אם בבירור לא היה לב לתרנגולת דעת הפ"מ ושאר אחרונים לאסור ואין להאריך כי עיקר דיני עד אחד נאמן באסורין מקומן בסי' קכ"ז יע"ש בש"ך:

סימן מא

סעיף א

שהוא. עט"ז דלדינא בעינן ג' זיתים במקום מרה וטרפשא וכליות אמנם לא הבינותי מ"ש דבת"ח הביא לחוש ללשון ב'. הנה המעיין בת"ח כלל פ"ט ד"ט כתב כזית במקום תלייתא ובאו"ה כתב וי"א במקום הכליות ע"כ בעינן ג' זיתים הרי משמע דעיקר כפי' הב' תליית' היינו בטרפשא ששם תלייתא כמ"ש המ"ב בסימן ק"ד שמקום תליי' סובל יותר בטרפשא כי לכליות אין דבוקה כ"א לכוליא א' יע"ש וע"ז כתב דאו"ה החמיר לחוש גם לפי' הא' וכן מראין סוף דברי המ"ב בתשובה יע"ש וא"כ איך כתב דבת"ח כתב לחוש לפי' הב' ולכאורה נהפוך הוא דהעיקר כפי' הב' ולחוש גם לפי' הא'. והנה מה דכתב כש"ע מתלקט רצועה מרודד טריפה כל אלו הם בעיות דלא איפשטא בחולין מ"ו א' וספיקא הוה ואמנם אף שא' מזיתים מרודד לא אמרינן ס"ס שמא זית א' סגי ושמא מרודד כשר כמ"ש הב"י ודייק לה מלשון הר"מ ז"ל פ"ח מה"ש הכ"ב. והטעם כתב בכ"מ ובב"י מדלא מפרש בהדיא בגמ' משמע דמבעיא ליה אף זית א' מרודד מהו ספיקו לחומר'. ואף דבגלודה פסק הב"י לקולא בסי' נ"ט והתם מפרש דלא מבעיא ליה אלא בניטל א' משלשתן יע"ש חולין נ"ה ב' ואפ"ה פסק דהוה ס"ס וכ"ש כאן וצריך לומר דמ"מ כיון דמסיק הלכך בעינן תרוייהו תו לא נכנס בספק ומ"מ לשון הב"י קשה. והנה המ"ב בסימן ק"ג פסק בה"מ או לצורך ע"ש להתיר אם נשאר במקום הטרפשא ובמקום מרה אף שלא נשאר בכליות. ואף דהתב"ש באות ג' כתב דאין להקל כלל מ"מ אם הכזית במקום הכליות מרודד היה נראה להקל דהוה ס"ס פלוגתא דרבוותא שמא מקום מרה בעינן ושמא מקום חיותא הוה טרפשא ואף דספק איבעיא נאמר דלא נכנס בכלל הספק מ"מ ספק פלוגתא הוה ספק עיין פר"ח כ"ט ונ"ט וק"י וכמו שאבאר שם א"כ כה"ג יש לסמוך אמ"ב להקל בה"מ במרודד וכמ"ש ומיהו כזית במקום טרפשא מרודד לא דהמ"ב כתב העיקר כפי' הב' תלויא בטרפשא שמהרי"ו וראב"ן רל"ה ורוקח סוברים בטרפשא ולקמן אבאר:

וראיתי להל"ח בא"ט אות מ"א דברים אשר לא זכיתי להבינם וז"ל ופירש"י מקום תלייתה כו' וכן פי' הרמב"ם והרשב"א וב"י שכן עיקר וכ"פ בש"ע דלא כת"ח שפסק ג' זיתים משום לשון תחת הכליות עכ"ל ונוראות נפלאתי דאדרבה הא הב"י פסק דלשון א' עיקר תחת הכליות ודוחה לשון ב' מעורה בטרפשין ואיך כתב בהיפך ובכה"ג בהגהות הב"י אות ג' כ' דל"ח היקל אף שלא במקום ה"מ כמ"ב והיינו דבעינן רק בטרפשין ולא שת לבו למ"ש דממ"ש דהעיקר הב"י משמע דבוקה לכליות:

ודע דרבינו הגדול בתב"ש אות ג' כתב דהא דבעי ר' זריקא מר' אמי נדלדלה ומעורה בטרפשין מהו לפי' א' של רש"י הוא שנעקר כונה מכליות ודבוקה בטרפשא דכבדא ופשוט כיון דזית שלם במקום דיבוק לכליות לית לן בה אף שניתקה משם ורש"י שפי' נדלדלה בהרבה מקומות ומעורה בטרפשין כאן מעט וכאן מעט הוא לפי' הב' הוצרך לפרש כן דאי כולה מחוץ לטרפשין פשיטא הא הוא מקום חיותא וכתב דהטור כתב נעקרה כולה ממקום שהוא מחובר ועדיין מעורה בטרפשא כשירה הוא כפי' הא' וא"כ דברי הש"ע סותרים דבס"א סתם כפי' הא' ובס"ה כפירש"י עכ"ל וירצה בזה דבספרו הארוך העלה כפי' הא' וא"כ הבעי' דנדלדלה היינו כולה מכליות ומעורה בטרפשא כולה מיבעיא ליה ומשני דכשרה והש"ע כתב מחובר כאן מעט הוא כפי' הב' ומש"ה הוצרך לומר דהדלדול היה גם בטרפשא ובס"א סתם כפי' הא' זה תוכן דבריו. והנה הפרישה אות ב' העיד הפך זה שכתב ממ"ש הטור נדלדל ועדיין מחובר לטרפשא הוא כפי' הב'. והן אמת שכה"ג בהגהות הב"י אות ב' עמד בזה מנא ליה להפרישה לומר כן. והרי אתה רואה שאדרבה מוכח להיפך. ואני אומר שאין מטור ראיה לפי' הא' אדרבה מדכתב מלת ועדיין לא היה לומר אלא נדלדלה כולה ומעורה בטרפשין אלא דה"ק נדלדלה כולה ר"ל כל הכבד נדלדלה ועדיין במקצת מעורה בטרפשין וזה כפי' הב' של רש"י דללשון א' איבעיא הוא שנעקרה מכליות ובטרפשין אין נ"מ כלל. ובש"ע ג"כ א"ש דאיבעיא קאי גם ללשון ראשון כן דדוחק לומר דרש"י יפרש בסתמא לפירוש הב' דלעיל הסכים לפי' הא' אלא דהוה לומר נעקרה כולה ומעורה בטרפשיהון ומדלא אמר אלא נדלדלה ומעורה בטרפשיהון משמע דה"ק נדלדלה בהרבה מקומות וממקום כליות כולה נעקרה ואף בטרפשיהון כאן מעט ולא חיבור יפה אפילו הכי כשירה כנ"ל. ולפ"ז לפי' הא' אם נעקרה ממקום כליות כולה ומעורה מעט בטרפשא כשירה ולפי' הב' דוקא מעט מעט בטרפשיהון הוא דכשרה הא נעקרה כולה בטרפשא ודבוקה בכליות לא מהני ולפ"ז צ"ע לדינא אם נעקרה כולה מטרפשא רק בכליות דבוקה ובפרט שהמ"ב הסכים לפי' הב' וכמ"ש✍:

ודע דהר"מ כתב בפ"ח מה"ש הכ"א נדלדלה הכבד והרי היא מעורה בטרפש שלה השמיט מלת עדיין וזה יורה כפי' א' של רש"י:

סעיף ב

נימוק. עט"ז העלה להתיר אם הב' זיתים שלימים וכן קשה כאבן אם ב' זיתים שלימים כשירה וכן העלה התב"ש או ז' להקל בנימוק לדם והחמיר בקשה כאבן אם לא נשתיירו הב' זיתים ועמ"ש בש"ך אות ה' זולת אם נפלה ממקום גבוה ונשתנה צורת האבר אף

דהב' זיתים קיימים טריפה משום ריסוק וזה מבואר בסימן נ"ח. ומה שהקשה על הב"ח מהוריקה כתב הנה"ך שאין קושיא ולא פי' ואולי דבנפלה לאש קיי"ל שאין האש פועלת כ"א כנגדה בעובי דליהוי מפולש ולא לצדדין כמו שיתבאר לקמן סימן נ"ב ומש"ה אין קושיא מהתם ולדינא הסכים עם הט"ז אמנם כתבו ז"ל דאף לרמ"א דמחמיר היינו אם הבשר רע סביביו דשלט בכולה וסופה להתקלקל הא כשבשר בריא תחתיו אף רמ"א מודה:

סעיף ג

התליע. עט"ז מכשיר אף שניטל כל הכבד ואלו הב' זיתים מתולעים ונמצא שאין בצירוף ב' זיתים אפ"ה כשירה והוא במשמרת הבית ל"ט ב' ועיינתי שם ברא"ה ומ"ה ואין הכרע שם ובתב"ש אות ח' החמיר יותר מכולן דוקא אם כולו שלם והתליע כולה הוא דמכשירין הא ע"י התלעה ניטל הכל רק ב' זיתים נשארו והם מתולעים וע"י צירוף יהיה שיעור לא מהני ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ד

אפילו. הט"ז הביא חילוק בין ריאה לכבד. ומ"ש פי' הרשב"א הוא הפך פי' הש"ע בפי' קופא לבר ולגוו. אלא מסכים הוא לענין זה דיש חילוק בין כבד לריאה ומש"ה העלה בטחול דרחוקה היא מקנה כמו כבד הלכך דין כבד יש לה וכ"כ בסי' מ"ג אות ד' יע"ש ועמ"ש בסי' מ':

סעיף ה

בבשר. עט"ז מה שדקדק מטור דכתב קופא לבר טריפה שאילו מסמפון לא היה יכולת לכנוס משמע כל דליכא הוכחה לא מטריפין ואמאי בקלישתה בכ"ע טריפה ותי' יע"ש והנך רואה ששיטה זו כרש"י דרוב הנבלעין דרך הוושט ולא הוה ספק רק וודאי ומ"ש שקולים הוא לאו דוקא שהרי מיד כתב וקופא לבר ע"כ דרך הוושט נכנסה והרי וודאי עוד הביא שיטת הרשב"א שהיא להיפך קופא לבר לפי הקנה ולגוו לחלל הבהמה ולענין דינא אנו מחמירין כב' הפירושים כמ"ש הש"ך:

אמנם כן לענין מחט בחלל הגוף אי הוה וודאי או ספק כי לפי שיטת רש"י ורוב הנבלעים דרך הוושט ומשמע דתו' אין חולקים ע"ז בשמעתתא דמחט בריאה וא"כ אי הוה העור שלם מבחוץ וודאי אין לומר שמחוץ בא והבריא ונתרפא לקולא לא אמרינן ובקנה אין לתלות דרובא דאורייתא אם כן הוה וודאי. ונהי דמחט בכבדא הוה רק ספק דכאן נמצא וכאן היה כיון דקרובה לקנה ואף דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אפשר דאיכא נמי חזקה מחמת רובא משום הכי הוה רק ספק (ובס' ש"ה אבאר) אבל בחלל הגוף וודאי הוה כל שהעור שלם מבחוץ ומה שכתב בה"ג מחט בטרפשא דלבא הוה ספק סובר הפך שיטת

רש"י כמ"ש הט"ז ומ"ש הש"ע כאן מחט בטרפשא דכבד הוה ספק הוא מטעם הזה דקרובה לקנה אית לומר שמקנה דרך הכבד נכנסה לטרפשא מש"ה הוה ספק משא"כ בחלל הגוף ואל תשיבני מסימן מ"ח מחט בקורקבן בעובי דמתירין דמסתבר יותר לא מטעם ס"ס אמנם בסימן מ"ט ספק ע"י חולי או קוץ מתירין מס"ס והא רוב הנבלעים דרך הוושט. וראיתי להכה"ג בסימן מ"ט בהגהות הב"י אות ד' הביא בשם רשד"ם וב"ח דספק שמא ניקב א' מאיברים הפנימים לא הוה ספק ועיינתי בב"ח כתב שם טעם המחמירין הוה דנמצא בחלל קרוב לודאי שניקב א' מאיברים (ור"ל דנתחב הקוץ מדופן ועודנו שם הוה ספק משא"כ נמצא בפנים) ובהרשד"ם חי"ד סימן מ"ה בתשובה תמה מה"ט דקרוב הדבר דניקב א' מאיברים הפנימים אמנם לא מטעמא דרוב הנבלעים דרך הוושט ועיין תב"ש סימן מ"ט אות ד' מוקי ההוא דסי' מ"ט בקורקבן דאין העור לפנינו דאז הוה ס"ס שמא לא ניקב ומחוץ בא ואי העור שלם בלא"ה בחד ספיקא מסתמא תולין דע"י חולי וכ"כ הצ"צ סימן ט'. ובסימן נ' נ"א פי' התב"ש כן באות א' וג' והביא סמ"ג עשין ס"ג שפי' בהדיא כן וכ"כ כאן אות יו"ד בשאלה דצ"צ סימן ט' דספק שמא לא ניקב א' מאיברים הפנימים לא הוה ספק דרוב הנבלעים כו' ואבאר לקמן: ועב"י בסימן מ' דמחט בחלל הוה ספק וכבר כתבנו שזה לבה"ג דאין סובר כרש"י ובסימן נ"א כתב הב"י מחט בשלל של ביצים הוה ספק טריפה ואמאי לא ודאי ואפשר ג"כ שלא בדקו העור מחוץ דאפשר מחוץ בא. ודע דהרשב"א בתה"א ל"א ב' כתב ניקב הלב בחוץ על ידי קוץ טריפה תדע מהיכי בא זה הקוץ או דרך בליעה ניקבו הדקין ואי בחוץ ניקב אחד מאיברים הפנימים משמע כל שהעור שלם הוה ודאי ואף דאיהו סובר דלא כרש"י בפי' קופא לבר היינו כאן נמצא וכאן היה הא מבחוץ ודאי רוב הנבלעים כו' כ"ש לדידן דשיטת רש"י עיקר ובסימן מ"ח ומ"ט אבאר עוד:

ודע דעוף שיש לו זפק ונמצא מחט בחלל הגוף אף דהעור שלם מחוץ הוה ספק דנהי דרך הוושט באה מ"מ מאן יימר דרך הדקין שמא דרך הזפק יצא וזפק שניקב כשירה ואף דרוב איברים נקובתן במשהו תצרף מיעוט הקנה בהדיה וכאמור. ולפ"ז ההיא דסימן מ"ח ומ"ט בעוף שיש להם זפק מיירי ושם אבאר ובסי' ק"ה✍:

סעיף ו

אבל. עט"ז הטעם דא"א להתעקם כו' ולאו דוקא מונח לארכה בעובי הכבד דא"כ הי הוה קופא לבר אלא קצת באלכסון אפ"ה טריפה:

סעיף ז

בסמפון הגדול. אין חילוק בין כבדא שלימה לחתוכה ט"ז בשם הפוסקים ויראה לי לאו דוקא נמצאת ה"ה נתחבה קצת ולא מעל"ע דהא דומיא דריאה והתם דוקא נתחבה

בריאה גופא אבל בקנה אפילו נתחבה כשירה ה"ה כבדא. וסמפונא רבא דריאה וכבדה אף במקום שנכנס לבשר הכבד וריאה כיון שעדיין מונחת בסמפונא רב' כשירה אף תחובה ול"ד ללבא דדוקא קודם שתכנס לבשר הלב כמ"ש הט"ז בסימן מ' דיש לחלק בין לב לריאה וכבד כמ"ש שם וצ"ע ועיין חולין מ"ח ב':

סעיף ח

מצד הכבד. עט"ז וכן הלכה דוקא אותו צד הפרוס על הכבד לא אותו שפרוס לדופן ויש מפרשים מצד הכבד ה"ק טרפש שניקב מצד הכבד טריפותו שסוף הכבד לינטל עיין באחרונים. ודע דהלבוש ס"ט כתב דברים אשר נפלאו ממנו וז"ל מחט בטרפשא הוה ספק טריפה לא ודאי דאי משום טרפש שניקב אין טריפה גם סוף הכבד לינטל כיון שלא ניקבה מעצמו אלא ע"י מחט אין בה קלקול אלא חיישינן שמא דרך הוושט באה עכ"ל הנה הוא חידוש גדול בעיני שלפי דבריו טרפש שניקב טריפה דוקא ע"י חולי דסוף הטרפש והכבד לינטל הא ע"י קוץ לא ולפ"ז ניקב נקב מפולש הוה ספק ולא עוד אלא אם נתחב הקוץ בפנינו ונתחב בטרפשא מעל"ע לדבריו כשר הוה עס"י נ"א דכה"ג לא חיישינן לשאר איברים ולא מצאתי לשום א' מהפוסקים שיאמר זה ולא השמיענו זה ופליאה דעת ממני ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים ומחט' בטרפשא דהוה ספק היינו שטמונה בבשר הטרפש או מצ"א הוה ספק שמא מוושט או שמא מקנה דרך הכבד דקרובה היא לקנה כמ"ש לעיל לא דנימא דע"י קוץ אין מזיק לטרפש נקב מפולש וצ"ע✍:

סעיף ט

אבל. עט"ז ויש לראות לאיזה צורך הזכיר המחבר זה דהא אף באיברים שנקובתן במשהו מצד עצמן אין סירכא פוסל בהו דלא קים לן דסירכא טריפה אלא בריאה או דקרומים דקים כמ"ש הרשד"ם או דבשאר מקומות רגילה לבוא בלא נקב כמ"ש המחבר ס"ס ל"ז וס"ס מ"ו וכמו שאבאר שם א"כ כ"ש בטרפשא דאין טריפה מצ"ע ועיין תה"ד סי' קס"ג. ודע דכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ה בשם מורו הרב (כפי הנראה הוא מהרי"ט) דנסרכה בצלע כשירה שלא ניקב נקב מפולש הא נקב מפולש ונסרכה לצלע טריפה ואין בידי כעת ספר ההוא ולא ידענא למה כיון דהטעם כל שאין טריפות מחמת עצמו כל שנסתם אח"כ כשירה וכמ"ש בש"ך עוד מזה א"כ ה"ה כאן וצ"ע. ואם חלב טמא סותם הט"ז היקל והתב"ש אות ה' החמיר אם לא בנסרך החלב לטרפשא ומדובק בו סותם דחלב טמא לא מיהדק יע"ש:

סעיף י

נמצא מחט בטרפשא. פירוש כולו מכוסה דאל"כ פשיטא דלא גרע ממחט בחלל הגוף ט"ז. והאי מחלוקת היא להרשב"א דווקא קוץ שניקב לחלל בכח חיישינן שמא ניקב

אחד מאיברים הפנימים מה שאין כן זה ומשום הכי פי' קופא לגוו לרש"י כשירה אף ביוצא החוד לחלל עש"ך אות ח' והר"ן מטריף כה"ג ובש"ך אות ח' ולקמן בסימן מ"ט ונ"א אבאר:

סעיף יא

נמצאו ב' כבדים. הט"ז הראה מקום לסימן נ"ה ועמ"ש בש"ך ובנ"ה אבאר עוד ועי' פר"ח בסי' מ"ב ונ"א:

סימן מב

סעיף א

נסרכה המרה. כתב הט"ז הטעם דאין סירכא בלא נקב בריאה דוקא ולא בשאר עיין בס"ס מ"א אות ט'. גם לתוס' דסופו להתפרק זה בקרומי הריאה שהם דקים ומתפרקים ולא בשאר איברים ואף מרה שקרום שלה דק מ"מ חזק הוא ולא מתפרק והיש"ש בא"ט סימן מ"ח ונ"ו אוסר סירכא בשאר איברים ובתה"ד קכ"ג אוסר אפילו נסרכו לדופן לא תלינן בדופן יע"ש והפר"ח כאן אות ג' ובס"ס ל"ז אות ל"ב והשמ"ח סי' ל"ט סעיף ע"א אוסרים בשאר איברים ומכשירים בטחול ולב וכדומה דבשרן עב שמא לא הגיע לחלל יע"ש. והנה המכשירין רבו הב"י ורמ"א והב"ח סי' מ"ו והט"ז והש"ך והצ"צ סי' ט' ושאר פוסקים מכשירים בשאר איברים. וראיתי להלבוש סי' מ"ו סעיף ו' אם נסרכו הדקין לדופן ובדקו ולא מצאו שום ריעותא יש מטריפין ויש מכשירין והוא מתה"ד סימן קס"ג שנסרכו הדקין ובדקו ולא מצאו ריעותא ומשמע דבעי בדיקה והשמ"ח אוסר אפילו בלב אם נסרך ולא בדק אם שלט הריעותא מעל"ע בסי' ל"ט סע"א יע"ש לכן ודאי בחצר הכבד שנסרך לפי מ"ש רמ"א לעיל סי' מ"א אסור אף דיעבד אם לא בדק ובשאר איברים אין להחמיר כ"כ לאסור דיעבד אם לא בדק ולכתחילה ודאי נכון לבדוק אף בשאר איברים ואף דבס"ס מ"א כתבנו דבשאר איברים א"צ לבדוק דכן משמע לשון רמ"א דטרפשא יש לבדוק אין ראיה ששם אף דיעבד אסור:

כתב הצ"צ סי' ט' מרה שהיתה יוצאת מבין הצלעות וסרוכה שם והעור בחוץ שלם העלה להכשיר חדא דסירכא אין פוסלת בשאר איברים ואף למאן דפוסל הא כשיש מכה בדופן תלינן שמדופן ואין לחוש שמא ע"י קוץ ניקב מדופן חדא כאהל מועד נקטינן בסי' מ"ט דספק ע"י חולי יש להכשיר ועוד כיון שעור הבהמה היה שלם ודאי ע"י חולי היה וכ"כ הפר"ח אות ג' כל שהעור שלם תולין ע"י חולי וכל שעור נקוב תולין ע"י קוץ דשכיח טפי וכתב דהמחבר לקמן סימן מ"ט מירי בעור שלם מחוץ והתב"ש שם כתב דמירי שלא בדקו לעור הא העור לפנינו ונקוב תולין בקוץ ואין נקוב תולין בחולי אף בלא ס"ס

דאי ע"י קוץ בפנים ודאי מווישט באה דרוב הנבלעים כו' אלא דבפנים מסתמא ע"י חולי ושם יבואר. והנה מ"ש הצ"ץ דתולין בדופן כשיש מכה אף דאנן בריאה כה"ג מטריפין אף שיש מכה בדופן כמ"ש רמ"א בסי' ל"ט מ"מ בשאר איברים ודאי ראוי לסמוך עליו אף למאן דמטריף סירכא בשאר איברים וכן הפר"ח הסכים לצ"צ אף דהוא מהמטריפין סירכא בשאר איברים והלכך אם ניקב העור גם הוא ז"ל לא התיר בכאן דהוה ס"ס לאיסורא שמא כמ"ד סירכא פוסלת בשאר איברים ושמא ע"י קוץ ואף שממ"ש שם דסירכא זו לאו ריעותא דתולין בדופן דהוה מקום מכה מ"מ הא בשו"ת משפטי שמואל צידד לאסור בסי' ק"ל יע"ש וא"כ אף אי אמרינן ניקב בחוץ ספק ע"י חולי יש להכשיר היינו באין סירכא הא כשהמרה או שאר איברים סרוכים אין להכשיר אלא כשהעור שלם✍:

סעיף ב

ואף עכשיו. כתב הט"ז בשם הד"מ כי רבו המכשירין בחסרה המרה וכדאי הם לסמוך כה"ג וחפשתי בד"מ ולא מצאתי ובת"ח כלל פ"ה ד"ד כ' דמהרא"י (בפסקיו סי' ל') סובר דעכשיו יכול לסמוך אטעימה ואף דבהגהות ש"ד כתב דאין לסמוך אלא באומן יודע להבחין וא"כ א"א בקיאין בכל הדברים הצריכין בדיקה מ"מ הא מהרא"י עצמו סובר דעכשיו יוכל לסמוך אטעימה א"כ כ"א בקי בזה וכדאי המכשירין ניטלה המרה לסמוך כה"ג עכ"ל. הנך רואה דהר"ב ?"ל בתרי טענות בא. א' מדכתב מהרא"י בסי' ל' דעכשיו יכולין לסמוך ע"כ סובר דכל אדם בקי בזה אם טעם מר וא"צ אומן בזה ועוד כדאי הם המתירין לסמוך עכ"פ כה"ג ובאמת שזה סותר למ"ש הש"ך בסי' צ"ו אות ה' וצ"ח דעכשיו יכולין לסמוך אטעימת ישראל דיעבד אי בישלו צנון בחלב או לנודר ומת"ח לא משמע כן וי"ל דהגהות ש"ד סי' פ"ח כתבו בשם מהרא"י ז"ל דאין לסמוך אלחיכה כ"א המומחה ויודע להבחין וה"ט דאף בב"ח ושאר איסורין קי"ל דא"צ קפילא כמבואר בר"ס צ"ח ודוקא עובד כוכבים בעינן קפילא שלא ישקר יע"ש ומ"ש מומחה הוא דבשלמא כשאוכל וטועם הרבה כל אדם בקי משא"כ לחיכה בלשונו לחוד דאין בקי כ"א מומחה וע"ז כתב בת"ח דיש לסמוך אכל הני דמכשירין נטלה המרה עכ"פ כדאי הם לסמוך אלחיכה בזמן הזה אבל לענין טעימת מאכל היתר בזה ודאי כולי עלמא בקיאין ואין צריך אומן ומשום הכי ישראל מהימן ובסימן צ"ח אבאר עוד. ומ"מ כשבא כבד לפני לטעום אין אני סומך על עצמי והיודע להבחין יטעום ויתיר בפשיטות כמ"ש המחבר ורמ"א כאן:

כתב הריק"ש הביאו הפר"ח אות ז' טעמו מקומה והיה מר ואח"כ טעמוהו ולא נמצא מרירות תולין לומר שבלע הכבד המרירות יע"ש ופשוט הוא. ודע דהא דטעימה מהני היינו שיקרע הכבד ובפנים ימצא מרירות כמ"ש המחבר הא לטעום ע"ג הכבד לא מהני דשמא נשפך המרה ע"ג הכבד וטריפה ודווקא שנבלע המרה בכבד מכשירין וכן הביא הפר"ת לשון בה"ג נטלה המרה קרעינן בדוכתא משמע דוקא ע"י קריעה יע"ש. ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות י"ג כתב דבה"ג כתב קרעינן והרשב"א והרא"ש ושאר פוסקים לא כתבו כן והתב"ש אות ג' כ' מי שטועם ע"ג הכבד טועה הוא יע"ש וכן נראה לי דהטעם הוא דנבלע המרה בכבד מתחלת ברייתו משא"כ כשיש מרירות ע"ג הכבד ולשון המחבר יורה על זה קרעינן ולא רבותא קאמר נ"ל✍א"כ לא יפה עושין הטועמים ע"ג הכבד אלא לאחר קריעה חי או צלויה וכאמור. עוד אבאר לך טעימת הכבד אף בבהמה מהני ול"ת דוקא עוף דאיכא דאמרי הואיל ויש מין עופות שאין להם מרה ה"ה ניטלה המרה במין שיש לו כשירה ולא בבהמה דליתא דמאן דמכשיר ניטלה אף בבהמה מכשיר כמו שיראה הרואה בפוסקים ומש"ה כל שיש טעם מר בבהמה נמי כשירה דכדאי הם המכשירין בניטלה לסמוך עליהם בטעימה כמ"ש הת"ח כלל פ"ח והוא פשוט:

עובדא בא לידי בכבדא של עגל שהיה לו מרה כדינו אלא שהיתה לבנה ביותר לא כדרך המרה שדרכה להיות ירוקה ואמרתי לקרוע המרה ולבדוק אם לא יש שם איזה ריעותא כי סובר אני בכ"מ דאיכא ריעותא צריך בדיקה ואף שאני אין מחמיר בשינוי מראה בשאר איברים מ"מ ריעותא הוה ויצאה מהרוב וכשבדקתי יצאו מים זכים צלולים ומתוקים ולא היה כלל טעם מר שם. ואמרתי מאחר שהריק"ש כתב הביאו הפר"ח אות ט' מעשה שהיה יוצא כמין כיס קטן אצל המרה וטעמו ולא היה טעם מר והכשיר דלאו ב' מרות הם אלא בועא יע"ש וכיון דלהכשיר סמך אזה כ"ש להטריף דמרה כשמה ופעולתה להשקיט חמימת הכבד וכשהיא מתוקה אין פועלת. הן אמת שיש להשיב דממעשה דריק"ש אין ראיה דמה"ת להחזיק ריעותא שהם ב' מרות מאחר שהא' כדינה אמרינן אוקי אחזקה ואמרינן שהאחרת בועא היא משא"כ בנדון דידן ומ"מ המעיין בריק"ש יראה קצת דטעמא דלאו מרים הם יע"ש וכ"ת דלא איכפת לן במים דהא האוהל מועד כתב מרה שנתרוקנה והכיס קיים כשירה הביאו הפר"ח אות י"ב התם הדר בריא משא"כ כאן לקותא הוא וסופו לנקוב הכיס וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה והטרפתי מספק✍:

סימן מג

סעיף א

בראש העב. עט"ז וכוונתו פשוט דבחלק העב יש בצדדיו ובראשו דקות והכל נכלל בשם עב וטריפה בכ"מ שניקב שם ואין נשאר חצי עביו לדידן דא"א בקיאין בשיעור עובי דינר זהב. יראה לי דבחלק העב גופא מקומות מקומות יש דאם ניקב בו במקום עוביו ממש בעינן שישאר שם חצי עוביו עד"מ אם עב שם טפח בעינן בשיור חצי טפח ובצדדיו דאין בעוביו אלא חצי טפח אם נשאר רביע טפח די הכל לפי המקום. וכבר ידעת מ"ש הפר"ח בקו"א כאן על בה"י דהכל כפי עובי חצי טחול שלו כתב עליו דאינו כן דלגדולים משערים בטחול של עגל יע"ש. והנה כולן השיגו עליו וחלילה להקל כלל וכלל וכן הב"ח כתב בפירוש דבעובי של אותה טחול שניקב בסומכיה משערין דאם השיור הוא קצת פחות מחצי עוביו במקום שניקבה כשירה וכ"כ הש"ך אות ז' וז"ל פחות מחצי עוביו של אותו טחול במקום שהוא עב וכן הסכים התב"ש אות ח' בפירוש וכמו שאבאר לקמן. ועוד דאי בטחול של עגל אכתי נתת דבריך לשיעורין ומי יודע אפשר בעגל בן יומו וודאי ע"כ באותו הטחול שניקב משערין אף אני אומר דבאותו מקום שניקב משערין ואם ניקב בקולשא שבעב אם נשאר תחתיו פחות חצי עוביו מעט של אותו מקום כשר וכן מורה לשון הב"ח דאם השיור פחות חצי עוביו במקום שניקבה והש"ך שכתב במקום שהוא עב בא לאפוקי שלא תשער חצי של קולשיה אם כן ה"ה בעב גופא מקומות יש וכדאמרן. ועיין כה"ג בהגהות הטור אות י"ב בשם דמש"א אם הסומכיה בשיור שוה לקולשיה טריפה יע"ש ואיך שיהיה שם הפירוש אנו אין לנו אלא דברי הרשב"א בתה"א ל"ח ב' וכמו שפי' הב"ח וש"ך ותב"ש וכדכתיבנא כאן:

וראיתי להבית לחם יהודה אות א' כתב בשם הפר"ח דאה ניקב בצד הדק שבעב במקום ה"מ כשירה. אומר אני שבפר"ח מבואר ההיפך אות א' והסכים דטריפה וכתב ששבוש הוא מאן דמכשיר והרי אתה רואה שלא לפסוק דין מתוך הקיצורים אם לא אחר החיפוש הלא ידעת מ"ש מהרש"ל פא"ט ובהקדמתו שהמורים מרובים והיודעים מועטים:

סעיף ב

נקב. עט"ז וכוונתו פשוט דה"ק אם לא נשאר עובי דינר רק בצירוף עם קרום שעל הטחול שהוא חלב טמא כמבואר סימן ס"ד ס"י שאין זה משלים אף א"ת דמיהדק שפיר מ"מ אין נקרא בשם טחול כמו שאמרו ניקב הלב פשיטא שאין טרפשא בכלל כמבואר סימן מ' ומ"ו ס"א ה"ה כאן אין קרום בכלל והביא עוד ראיה מאו"ה הביאו בסי' מ"ו דאפילו בשר וחלב טהור אין סותם לטחול דבעינן עובי דינר ולא מהני סתימה אלא בדבר שא"צ כ"א סתימה משהו אם כן פשיטא שאין ד"א סותם הטחול כ"ז פשוט. אלא שראיתי

לנה"ך כתב (וט"ס שם ס"ק ח' וצ"ל א') עליו דאינו כן וכפי הנראה שהבין עור עצמו של טחול אין מצטרף וע"ז השיג עליו ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דהא מבואר בט"ז שעל קרום נתכוין. שוב ראיתי בפר"ח אות א' תמה עליו בזה ומצאתי להמ"י כלל פ"ט אות ג' כתב דנה"ך חולק אט"ז וכן בתשובת מהר"י הלוי אומר דקרום ל"ד לחלב טמא דמיהדק טפי עכ"ל הרי שסובר דהש"ך נמי על קרום הטחול נתכוין והשיגו דהוה כמו טחול עצמו ולפ"ז מ"ש מאו"ה אין ראיה היינו דשאר בשר אין סותם מה שאין כן חלב קרום זה הוה דבוק בתולדה ומשלים לשיעור אמנם מ"ש מלב אה"נ לא ידענא מהו דהא מבואר דטרפשא דלבא אין סותם. ולענין הלכה וודאי קיימא לן כט"ז וכפר"ח וכ"כ בכה"ג בהגהות הטור אות ה' שמהר"י הלוי סימן ל"ה נראה שמסכים דאין קרום מצטרף ותמהני מ"ש המ"י דמהר"י הלוי סובר דהוה סתימה ואין כעת בידי ספר הנ"ל לעיין ביה:

עוד כתב הט"ז להתיר נקב בסומכיה וניכר שנברא כך ותוכן כוונתו דנברא נקוב אין שם ניקב עליו אלא חסר ובטחול אין חסרון מזיק בכולו וכל שכן מקצת אין חסרון מזיק. והנה מ"ש מריאה מפולש בשיפולי ולא אמר מפולש מעל"ע בגוף הריאה וניכר שמתולדתו כך אלא ששם יש חשש סמפונות ומכל מקום לא ידענא כיון שנברא כך אין חשש ואולי לא שכיח. ומ"מ נראה בריאה כה"ג יש לאסור אף בה"מ ודווקא שיפולי יש להכשיר בה"מ. ומ"ש בריאה מטעם חסר קאתינן כן הוא האמת שהרי הר"מ ז"ל מנה בפ"ח מה"ש חסרים ומנה חסר מגוף הריאה תחת סוג חסירה יעוין שם:

אמנם מ"ש מה לי חסר כולה או מקצתה לא הבינותי דניטל ביד יוכיח בכולו כשר ומקצת טרפה ה"ה נברא חסר כולה כשר ומקצת אפשר אסור וכ"ת דה"ק דטחול חידוש הוא דניקב טריפה וניטל כשר א"כ חסר מניטל אין ללמוד וכמו שיתבאר בסי' נ' והוא שיטת הר"מ ז"ל דניטל טריפה הא נברא חסר כשר וא"כ ה"ה כאן דנברא חסר במקצת כשירה וה"ה אם נברא במקצת רק בקולשיה כשר לפ"ד ומ"מ הא שם דוקא בה"מ מכשיר רמ"א ואין התיר כאן בסתם:

ודע עוד דלקמן אמרינן ב' טחולים דבוקים בסומכיה טריפה והט"ז אות ח' הטריח בה"מ י"ל דסובר כשיטת הרמב"ן דכל יתר כנטול דמי היינו ביד לא הנברא חסר כשיטת רש"י והר"מ ז"ל בפ"ח מה"ש סובר כרש"י כל יתר כחסר לא כניטול ביד דמי ומש"ה כתב הב"י בסימן מ"א לדידיה ב' כבדים יש להכשיר משא"כ להרמב"ן אינו כן וכאמור ועיין תה"א ל"ט א' הביא פירש"י יתר כחסר מתחלת ברייתו והביא אח"כ פי' הרמב"ן יתר כנטול ביד דמי ועיין מ"י כלל פ"ט אות א' הביא ראיה למ"ש הט"ז מלשון הרמב"ן יע"ש ויפה כתב דוקא משום כניטול דמי הא אם יתיר כחסר ב"ש דמי היה לן להכשיר דבוקים

בסומכיה וזה יורה כט"ז חסר במקצת כשירה ול"ד לניטל במקצת דטריפה דחסר קל מניטל ביד וכאמור:

ולענין הלכה הנה הצ"צ סימן ע"א האריך ותוכן כוונתו אבאר. דע כי המכוון בדבריו כך הוא דאבר שיש לו חלל וניקב טריפה אין חילוק בין מתולדה ניקב בבירור אפ"ה טרפה וביאר תשובת הרשב"א שפ"ג דנמצא נקב בדקין שאומרים שמתולדה הוא ששקר בימינם לאו דאי האמת אתם דכשירה דז"א דכל שניקב טריפה ה"ה נברא ניקב (ויפה כתב והט"ז יודה לזה ומ"ש שהר"מ השמיט נברא ניקב לאו דכשירה אלא ה"ק דנברא ניקב בכלל חסרון הוא וכל שניקב טריפה ה"ה נברא ניקב ובטחול דחסר אין מזיק ה"ה נברא ניקב) אלא שהרשב"א הכחיש לאותן האומרים דחיות הנה י"ב חודש וח"ו להכחיש קבלת חז"ל לז"א ששקר בימינם ודאי ניקב תוך יב"ח ועלה קרום. ולפ"ד אם רואין בבירור שחיות יב"ח ויודעין שקודם לכן היה אפ"ה טריפה דמתולדה יכולין לחיות יותר או מיעוטא חיות כמ"ש כ"ז הרשב"א בתשובה צ' ביתרת ועיין יש"ש סי' פ' בא"ט יע"ש. ואמנם חילק שם בין אבר שיש לו חלל אומרים דמסתמא תוך י"ב חודש נעשה ובלא"ה הוה טריפה אבל אבר שאין לו חלל כמו טחול וריאה אין חוששין שמא ניקב והבריא ומש"ה אין להטריף דחסרון בריאה וטחול אין מזיק ואם נמצא נקב מפולש בריאה או טחול יש להכשיר דאי חיישינן לשמא ניקב אח"כ ועלה קרום א"כ אין מכשירין חסרון בריאה עכ"ל ור"ל לדידן דעכ"פ בה"מ מכשירין בריאה. העולה מדבריו דאבר שיש לו חלל יש ב' דברים לאיסור א' שמא ניקב והבריא לו אלו מתולדה מ"מ כל שניקב טריפה נברא ניקב טריפה משא"כ אבר שאין לו חלל ונברא חסר כשר ה"ה נברא ניקב אין בו חששות אלו דשמא ניקב ונתרפא לא חיישינן באבר שאין לו חלל ונברא ניקב לאו נקב הוא אלא חסר הוא וחסר במקצת אין פוסל לא בריאה ולא בטחול זהו כוונתו ז"ל:

אמנם מה שסיים בניקב עצם גולגלת של אווזא יש להקל דהא דהחמירו אחרונים הני אווזא דידן כעוף המים שמא ניקב קרום של מוח היינו ע"י חולי לא מתולדה וכתב אח"כ שעמד על החקירה שכולן מתולדה כן והתיר הנה לא זכיתי להבין דבריו מ"ש החמירו אחרונים והא מדינא דגמרא הוא חולין נ"ו ב' אמר רב שיזבי הני אווזא דידן כעוף המים. וממרוצת דבריו נראה דספק הוא בעוף המים שמא ע"י כך ניקב או אפשר עתיד לנקב והוה ספק טריפה ומש"ה מאחר שידע דדרכו כן תו ליכא הכחשת חז"ל דמה שחיות הנה דבריאים ולא נפסק הקרום או שמא אווזי דידן יותר חזק בטבען מזמן הגמרא זה תוכן כוונתו והמעיין ברש"י חולין שם ד"ה הואיל וקרומן רך לא קאי קרום

משמע דודאי סופן ליפסק לא שמא הלכך אין להתיר באותן אווזות ובסימן נ' אכתוב עוד. וראיתי להתב"ש בסי' ל' אות ח' כתב על הצ"צ שלמד דין האווזות ממה שהכחיש הרשב"א לאנשים שאומרים מתולדה כך הוא דאי הוה מתולדה וחיות י"ב חודש היה כשר דהכי רביתייהו ומש"ה הכחיש ומשם למד לנדון דידיה דכשירות כיון דרובן כך וכתב ע"ז התב"ש דווקא שכל המין כך יש להכשיר יע"ש ואני תמה על עצמי למה ידבר האדון כדברים האלה וחשד למאורן של ישראל הצ"צ בזה והלא המעיין שם יראה כמ"ש דהכשיר האווזות מטעם דספיקא הוה כו' ומודה הצ"צ דכל נקב מתולדה טריפה לו יבוא אליהו ויאמר שמתולדה וחיות י"ב חודש טריפה ורבינו המובהק בעל תב"ש אשר דרכו למנות אותיות ונקודות למה חשד הצ"צ בכך והלא דבריו מבוארין כמ"ש. והלכה כמאן אומר אני בריאה אם ניקב מפולש מעל"ע יש להטריף וכמ"ש הפר"ח אות ב' וכפי הנראה מט"ז כאן שלא הכשיר אלא בשיפולי אונא והיינו דמסתמא אם מפולש באמצע חוששין לשמא ניקב ונתרפא. ובטחול אלו היינו יודעין שבתולדה כך הוא י"ל הכי וי"ל הכי ומריאה אין ראיה שעולה בנפיחה וגם אין מפולש כמו כאן אמנם אם רוב מין כך בבירור בזה י"ל להכשיר דאין רוב מין טרפה ואנו אומרים קבלת חז"ל אמת הוא אלא שזה אינו בכלל ניקב ולא חסר אלא הכי רביתייהו וכמו נקבי הסמפון בשומן היורד בין ערוגות וכאמור✍זה נראה לי:

סעיף ג

כעובי דינר. כתב הט"ז דבעינן מטחול עצמו לא מבשר אחר וכבר נתבאר ומ"ש בסי' מ"ה ט"ס וצ"ל מ"ו אות א' בשם או"ה כל דבר שצריך שיעור אין מהני סתימת בשר או שומן יע"ש:

סעיף ד

אבל. עט"ז חולק על הב"ח דסובר כרס שניקב וטחול סותם דמהני ולפ"ז ה"ה מחט בטחול בסומכיה אם יש דינר זהב כשירה וז"א דאין טחול סותם נקב הכרס אף במקום שדבוק שם דחלב טמא יש ביניהם ואין סותם כמ"ש בסי' מ"ח אות ב' וכן הסכים הש"ך כאן אות א'. ומ"ש כבד טריפה היינו קופא לבר ולדידן בכל ענין טריפה ומ"ש בריאה וכבד כשירה היינו קופא לגיו משא"כ טחול אף קופא לגיו טריפה אף להמחבר דלא גרע ממחט בחלל הגוף ועיין עוד בסימן מ"ח ומ"ט:

סעיף ה

לקתה. עט"ז דשינוי מראה אין פוסל כ"א שינוי כשר היינו שא"א בקיאין בבשר שהרופא גורדו. הנה כאן כתב רמ"א לקתה בשינוי בשר ושינה מלשון השערים שהביא הב"י לקתה בשינוי מראה (עיין כה"ג בהגהות ב"י אות ו' ט' שהם שערים דר"ש חפני ואמת

בש"ד לא מצאתיו) אמנם מ"ש הכה"ג באות ט' שבמפה ובת"ח שינה משערים לא ידענא דבת"ח כלל פ"ט דין א' כתב או נשתנה מראית הבשר ואם הם בשינוי מ"ש בשערים גם המה בשינוי ממ"ש במפה כאן. וללמוד תורה אני צריך בהיות כי הדין הזה מצוי הוא גם ראיתי שערורים גדולה בדברי הפוסקים לכן אמרתי לברר בעז"ה. דע דכאן כתב רמ"א לקתה בשינוי בשר ויש לפרש היינו המסמסה שא"א בקיאין ושינוי מראה אין מעלה ומוריד כלל ובסי' מ"ח ס"ה וא"א בקיאין ולכן כל שנשתנה בשר דינו כניטול. ובסי' נ' ס"ג כל שנשתנה מראית הבשר טריפה ומראה זה לא ידענא מהו אם יש קצת המסמסה בבשר טריפה וא"ל מראה זה לא תוסיף תת כח להטריף וכאמור. וסבור הייתי לומר דנשתנה מבחוץ בשינוי מראה וודאי כשר אמנם אם השינוי מראה בבשר גופא עד שלא נשאר עובי דינר זהב טריפה ורציתי להעמיס זה בב"ח שכתב דמפרש הר"ב לקתה בשינוי בשר דנשתנה מראית הכשר יע"ש והיינו כיון דבבשר גופא יש שינוי עד שלא נשאר כד"ז טריפה ובט"ז סי' נ' אות ד' הביא בשם רש"ל דוקא שנשתנה הבשר ממראיתו זה יורה שיש שינוי מראה בגוף הבשר ל"א מבחוץ שוב ראיתי שזה טעות דהא בשערים לא הטריפה אלא בלא נשתייר ד"ז וע"ז הכשיר רש"ל בפ"ה ופ"ז בא"ט אלמא אף שיש שינוי מראה בגוף הבשר אין בכך כלום ולשון הט"ז כאן דהבשר לקוי מחמת השינוי ובש"ך אות ד' משמע דווקא לקוי בבשר שא"א בקיאין בבשר שרופא גורדו ובפר"ח אות ו' פי' שהבשר לקוי מחמת השינוי ובמ"י כלל פ"ט אות ה' כתב דעת הר"ב כשהבשר לקוי מחמת השינוי משמע מכל אלה דאם אין הבשר לקוי אף שנשתנה מראית הבשר מעל"ע אין פוסל ומ"ש הט"ז בסי' נ' נשתנה הבשר ממראיתו אין ר"ל ששלט המראה בבשר דכבר הוכחנו מיש"ש פא"ט סימן פ"ה דכשר אם אפילו מעל"ע אלא ה"ק שנשתנה הבשר ממראיתו שנפסד צורתו ולא שינוי מראה לחוד והוא כעין ריתוק קצת ומש"ה אי לא היה שינוי מראה לא היינו מטריפין אבל עם שינוי מראה מטריפין ולפ"ז לדידן דא"א בקיאין בבשר שרופא גורדו א"כ לאיזה צורך כתב שינוי מראה ואולי בשינוי מראה עם קצת לקותה אף בלא המראה היינו מתירין עם המראה פוסלין וצ"ע. שוב ראיתי בתב"ש אות ד' האריך ודעתו לאסור בשינוי מראה וכתב דירוקין שהאדימו אין ראיה דהתם בכ"ש וכאן לחלל בעינן והעלה במעשה דק"ק ווילנא שהיה חוט השדרה שחור והכשירו והוא אוסר. והנה בשינוי מראה המנהג להכשיר ובשחור דלקותא הוא איני אומר לא איסור ולא היתר מאחר שהפר"ח בקו"א הסכים לפסק בה"י בסי' ל"ב יע"ש:

עובדא בא לידי בדקין של בהמה שהיו בפנים מלא אבעבועות בהרות כמראה הכחול שקורין (בלוי"א) והיה מוגלא ולקות בשר ומבחוץ היה ניכר מראה (בלוי"א) והטבחים

אומרים שרוב בהמות ככה. וכבר ידעת מ"ש הרשב"א בסימן צ"ח ושפ"ג ששקר בימינם. וגררתי הליחה מעט מעט לראות אם הבשר שלם תחתיהם וגררתי כ"כ שלא נשאר רק עור דק מאוד ובכל זאת לא סר המראה (בלוי"א) ההיא ואמרתי נהי דקיי"ל מראה לחוד אין אוסר כאן שהבשר לקוי תחתיו אף שבחוץ היה יפה ובריא מ"מ כה"ג אפשר כ"ע מודים דהוה כק"ד מבחוץ והמראה מעידה על לקות הבשר ובפרט שהמראה היה נוטה לשחור [?כד] דלהתב"ש בלא"ה טרפה✍:

סעיף ו

ואם מים. עט"ז הנה הוא ז"ל פי' מעשה דראבי"ה כפשוטו כמו שהגיה לפנינו דעד ולא עד בכלל דהסומכיה היה שלם ומ"ש דראו שהיה שלם מכל צד היינו באורך הטחול ראו שלא הגיע הלקיות עד הסומכיה והשמיענו דבסומכיה כה"ג טריפה ועוד דל"ת דסופו לירקוב הכל קמ"ל. ובתב"ש אות כ' כתב דקמ"ל דאם היה בסומכיה אף ששלם מבחוץ טריפה דלא כמ"ש הט"ז באות ט' דשרי והט"ז באמת סיים דמסתפי להקל יע"ש. אמנם הב"ח סובר דמעשה היה גם בסומכיה ועד בכלל ומבחוץ היה שלם ובפנים היה מ"ז או עכורים וסרוחים ואף שלא נשאר ד"ז סובר דכשירה דמים לאו לקותא הוא ולפ"ז ה"ה אם ניקב בחוץ והיה מים עד שלא נשאר ד"ז כשירה דמים לא לקותא הוה והט"ז השיג עליו דוודאי מים לקותא הוה ומיירי שנשאר כד"ז ולית כאן חזרה מת"ח להגהותיו דשם כתב בפירוש בדין א' דבעינן עובי ד"ז יע"ש (כי הגהות חיבר אחר ת"ח) זהו מה שנראה לי בכוונת הט"ז. ובב"ח לא הביא כלל הגירסא דהיו מים עד סומכיה רק שהיה מים וצוה לגררו ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ט"ו וי"ו הביא נוסחאות אחרות יע"ש ובב"י. ולענין הלכה הסכימו כולם דלא כב"ח דמים ריעותא הוה ואם ניקב בחוץ ולא נשתייר כד"ז טריפה ואם העור שלם מכל צד ובפנים נימס יבואר באות ט' אי בעינן כד"ז אי לאו ועיין פר"ח ובתב"ש אות ה' יע"ש:

סעיף ז

שהוא פחות מחצי הטעם דשיור לא מיקרי אא"כ הוא פחות מחציו. ט"ז. ולפ"ז אף שא"א לצמצם מ"מ אף מעט פחות מחצי נמי כשר אף שבת"ח כלל פ"ט דין א' כתב מחציתו והוא לשון תה"א ל"ח ב' דנשאר מחצה כשר מ"מ הא בקצר כתב יראה שהוא פחות מחצי עובי וגם בארוך סיים ומסתמא עובי דינר הוא פחות מחצי טחול וכ"כ התב"ש אות ח' דלהרחקה אמרו עד מחציתו ומ"מ אף משהו פחות כשר והמורה צריך ליזהר:

סעיף ח

בצד העב. הט"ז החמיר אף בה"מ כהרמב"ן אם דבוקים בסומכיה ובסי' נ"ה אבאר. והרי אתה רואה בפירוש כל יתר כנטול ביד דמי לא כחסר מתחלת ברייתה דמי ובש"ך

אבאר עוד אם דוקא כשהם מחוברים במקצת עובי או אף כשהן מחוברים בכל העובי אפ"ה טריפה:

סעיף ט

לפיכך. עט"ז דכתב בעל נפש יחמיר לעצמו ולאסור בניקב טחול של עוף ולפי דבריו יש לעיין בניטל דהא כתבו ז"ל הטעם דניקב הטחול טרפה וניטל כשר אף שכלל הוא אם ניקב טריפה כ"ש ניטל משום דניקב בקולשיה כשירה וא"כ בשל עוף דכ"מ שניקב טריפה ה"ה ניטל עיין כה"ג בהגהות הטור אות א'. מ"מ י"ל דניטל טחול כולו כשר בעוף אף לבעל נפש דהא כתבו שאר פוסקים דטחול חידוש הוא דניטל כשרה וניקב טריפה ורב עוירא היה סובר דניקב בכ"מ טריפה וניטל כשר הלכך אין להחמיר בעוף אם ניטל עכ"פ כולו✍ומ"מ לקוי כולו בין בעוף ובין בבהמה לא הוה כניטל כולו כ"כ התב"ש ופשוט הוא. ודע דהפרישה אות ו' הביא בשם רנ"ש הטעם ניקב הטחול טריפה משום סוף הכרס ובני מעיים לינטל ובעוף סגורים הם הטחול והכליות בעצם ואין מגיעים לבני מעיים והכה"ג בהגהות הב"י אות י"ב הביא דטעם מפני הכרס ובעוף רחוק הוא ממנו [והשמיט תיבת בני מעיים] ועיין בסי' מ"ח שם יבואר דעוף אין לו כרם כלל ועצם שקורין בילי"ג כשר כשנסדק. ומ"מ מתשובת מ"ב סי' ס"א אין משמע כן דא"כ ב' טחולים אמאי מטריפין בסומכיה הא תרי רואין ל"א לשיטתיה ביתיר כיס יע"ש:

עוד כתב הט"ז אם בחוץ שלם מכל צד ובפנים נתקלקל אף שלא נשאר כד"ז כשרה אלא דמסתפי להקל והפר"ח החזיק אחריו בפשיטות להקל כה"ג אמנם התב"ש אות ו' סיים להלכה דטריפה וכן יראה לי דבשלמא הריאה העיקר תלוי בקרום אם קיים משא"כ טחול עור שלו לא מעלה ולא מוריד דהא אם נפשט העור משני צדדיו ונשאר ד"ז בשר כשרה וכמ"ש בש"ך א"כ ה"ה אם מבחוץ שלם כל שאין ד"ז טריפה שוב ראיתי במ"י כלל פ"ט אות ד' היקל בה"מ הביאו הבל"י ג"כ אות ח' ואני בה"מ איני אומר לא איסור ולא היתר. ועיין בישו"ש סי' פ"ז בא"ט דבכוליא פוסל לקותא ה"ה שינוי מראה ובטחול לא הזכיר לקותא ולא ידענא מהו אם מים עכורים וסרוחים או אפילו מ"ז בכוליא עכורים וסרוחים טריפה ובטחול אפילו מ"ז טריפה כל שלא נשאר ד"ז ואם היינו אומרים בטחול כל שהעור שלם כשר ובכוליא בלובן לקותא טריפה י"ל וצ"ע:

סימן מד

סעיף א

או בג' כליות דכל יתר כנטול דמי. ט"ז ור"ל ניטלו הכליות כשרה. לשון הרי"ף ז"ל הביאו הרא"ש ג"כ וכד משתכחן תלת כולייתא דכל יתר כנטול דמי ותנ"ה ואת שתי הכליות

ולא בעלת שלש ואחת ומדפסול לגבוה מכלל להדיוט ש"ד ויש לראות אם נאמר כפי' הרמב"ן יתר כנטול ביד הוא ומקומו עמו א"כ אם דבוקים זה בזה במקצת עד שאם ינטלו שניהם במקומן לא ישאר כפול וכענבה המוזכר לקמן אמאי כשירה וא"כ הר"ב שהגיה בסימן מ"ג ס"ה דיש מחמירין ב' טחולים בסומכיה אם לא בה"מ ה"נ כאן יש לאסור באין ה"מ וכ"ת ע"כ מחמירין שם היינו מטעם יתר כנטול דמי הוא ומקומו עמו ומ"מ בפי' כל יתר סובר כרש"י והר"מ מתחלת ברייתא דמי הא ליתא חדא דמאן דמפרש כרמב"ן יסבור וודאי כנטול ביד דמי עיין תה"א ל"ט א' ועוד דא"כ טחול נברא במקצת סומכיה כשר כמו שיראה הרואה בט"ז אות ב' ועיין מ"י כלל פ"ט ובסימן נ"ה אות ד' והרמב"ן משום נטול ביד הטריף ב' טחולים וכ"ת דכוליא שהקטינה טרפה היינו מחמת חולי הא ביד אף שנשאר פחות מפול וענבה כשירה הא ליתא דרשב"א בארוך ובקצר דאיק לה וגם הרא"ש מדאמר כוליא שהקטינה משמע הא בתולדה כשירה הא כל שאין בתולדה ונשארה פחות מכשיעור טרפה ודיוקא דסיפא הוא דוקא הא כל שאין מתולדתה אף שלא ע"י חולי אלא ביד כל שלא ניטל בפ"א טרפה עיין בארוך נ' ב' ובקצר ב"ב ש"ש ובמ"י כלל פ"ט אות י"ב אמ"ש הכלבו דניטלה כשירה היינו מתחלת ברייתה כתב ה"ה בפ"א ביד ע"י אדם כמ"ש המחבר בש"ע עכ"ל והוא בס"ד הרי בהדיא בידי אדם שלא בפ"א ונשאר פחות מפול וענבה טרפה וכאמור ועש"ך אות ט"ו ורש"ל בא"ט סימן פ"ח. ולדינא אם נמצאו דבוקין זה לזה עד שאם ינטל כל מקום הדבוק לא נשאר כפול וענבה באין ה"מ צ"ע לדעת הרמב"ן וכדאמרן✍יש להטריף:

ואגב ראיתי להזכיר מה שאמרו בבכורות ל"ט א' ואת שתי הכליות כו' ובכר"ו אות ט' תמה על הר"מ דבפ"ח מה"ש הכ"ה כתב נבראת בכוליא א' כשירה ובבכורות משמע דלהך ברייתא א"א להבראות בשום אופן בעלת א' וליתא במציאות והר"מ העתיק הך ברייתא בפ"ב מהלכות איסורי מזבח (הי"א) ותי' דר"מ יסבור היפך מפירש"י דההיא ברייתא דלא שלש וא' סוברת דאין נמנע להיות נברא בא' יע"ש. הנה מ"ש דברייתא דא' וג' סוברת דיש בריה בא' והתורה מיעטה מגזירת הכתוב ואידך ברייתא סוברת דאין בריה וע"כ ליכא למעט א' וג' דומיא כו' לא הבינותי כלל אם ליתא במציאות ודאי ע"כ ממעטינן חסר א' ע"י חולי או ביד ולא דומיא לו. אם אמרי' דומיא בקרא והמעיין בגמרא יראה בלא"ה א"א לפרשו כך. ואמנם מ"ש דהר"מ העתיק הך ברייתא לא מצאתי והדין הוא דהעתיק ואפשר לומר דהר"מ פסק כן לדינא דא' וג' פסולה לקרבן ואף על פי כן פסק כאידך ברייתא דיש במציאות דנברא חסר וחכמתו עמדה לו להכריע או שמצא כן במציאות שיוכל להבראות חסר אמנם לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו איך פסק הר"מ דג'

פסולה והא איהו סובר דיתר כחסר מתחלת ברייתה דמי כמ"ש הב"י בס"ס מ"א. שהרי הר"ב אומר כן הוא אדונינו רבינו משה ז"ל בפ"ח מה"ש הי"א כל יתר כחסר דמי וא"כ בעלת שלש אמאי פסול הא חסר מתחלת ברייתה כשירה היא. והן אמת שלשון הר"מ ז"ל בפ"ב מהל' איסורי מזבח שכתב אם נמצאת בכוליא א' או ניטל הטחול פסולה שאין מקריבים חסר כלל לפיכך ג' כליות וב' טחולים פסולה. בכוליא כתב נמצאת משמע נברא חסר שכן העיד הלח"מ בפ"ח מה"ש הכ"ה דלשון נמצאת מורה כך ובטחול אמר ניטל היינו ע"י חולי או ביד ולא ידענא למה כתב כן וסבור הייתי לומר דהר"מ סובר דברייתא ולא שלש וא' סוברת חסרון מבפנים שמיה חסרון ומתמים אימעט חסר ביד ושתי הכליות ע"כ נמעט נברא חסר או שלש אלא שלא נזכר זה כלל בגמרא. ומסוגיא זו מוכח כרמב"ן דיתר כחסר ביד דמי וא"ש דאידך ברייתא דיסירנה לרבות כוליא א' ודרשא דב' כליות למעט שלש אתא. וראיתי להפר"ח בסי' מ"א אות ח"י הביא סייעתא מהך ברייתא לרש"י והר"מ דשלש דומיא דאף שאין נוגעין זה לזה אפ"ה הוה כחסר עיין פ"ת אות י"א והרי אתה רואה דלהיפך מוכח מכאן וכאמור. ומיירי דמחוברין המה ודומיא לא אמרינן כיון דאין בריה בא' א"כ נתבטל הדומיא ומ"ש הפ"ת דגלי קרא דפסולה המעיין בסוגיא יראה מטעם חסר קאתינן עליה דאל"כ לא פשוט דחסרון בפנים שמיה חסרון אימא בכליות גלי קרא. סוף דבר דרך הר"מ ז"ל נסתרה מעיני ומה אעשה שעונותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן✍וצ"ע כעת. ועיין תוס' ע"ז יבשה גפו למה לי כו' י"ל למחוסר אבר בפנים דנח היה מותר דמנא הוה ידע כו' יע"ש:

סעיף ב

ניקב. עט"ז הנה המחבר שינה מלשון הטור דכתב ניקבו או חסרו אפילו הגיע ללובן כשרה והמחבר במקום חסרו כתב נחתכה וישש בא"ט סימן פ"ז סובר דוקא חתך שאין חסרון הא יש חסרון טרפה דלא גרע מהמסמסה ולפ"ז יש לכוון דעת המחבר כן וע"ז השיג הט"ז דל"ד למסמסה כו' וכן הפר"ח אות ב' השיג עליו. ואני תמה מאין הרגלים לומר חתך שיש בו חסרון אוסר ונאמר דמה ששנינו חותך מטחול וכליות אסור דה"ה הבהמה אסורה מ"מ הא ניטלו תנן דכשירה ומה"ת לומר לחלק בין ניטלו כולו או מקצת. וממרוצת דברי הפר"ח יראה שהשיג עליו מטעם זה וחלילה למאורן של ישראל הישש לחשוד בזה ועוד דהרשב"א בתה"א נ' ב' כתב בפ' דמה שאמרו איידי דתנן מותר באכילה תני סיפא אסור ואכליות לא קאי כ"א אטחול הרי בפי' דחתך חסר כשירה דהא חותך מכליות ע"י חסרון מיירי. ורש"י בהמקשה דמש"ה נקיט טחול וכליות דלא מיטרפא אלמא חתך שיש בו חסרון לא מיטרפא וטחול בקולשיה. וסבור הייתי לומר דרש"ל ע"י

חולי איירי בחסר הבשר טרפה ואף שכתב התב"ש אות א' דלשון רש"ל משמע אפילו ע"י אדם ע"כ דחק ומוקי אנפשיה עכ"ז קשה הא ניטלו הכליות מפרש רש"ל בסי' פ"ח בא"ט ע"י חולי א"כ קשיא אם לא לחלק בין חסר מקצת או כולו כמו בטחול ולענין הלכה יש להקל בחתך שיש חסרון אם לא נחלקה לב' כמו שיתבאר לקמן בעזה"י:

סעיף ג

עד. עט"ז דאפי' הגיע בלובן גופא כשר דל"ת מדכתב המחבר עד מקום חריץ הא חריץ גופא לא דז"א והביא ראיה לזה יע"ש וכן הלכה:

סעיף ד

והוא. עט"ז הביא דברי רש"ל בא"ט סימן פ"ז והביא סיוע שיש בו ממש למ"ש בסי' מ"ג אות ט' דאין אוסר חסרון בפנים בטחול ואף שיש לחלק בין ריאה לטחול דהתם עיקר הטריפות משום קרום משא"כ בטחול בעינן ד"ז ועור לא מעלה ולא מוריד ע"כ הביא ראיה מהרש"ל דהא כולי עיקר הטריפות משום חריץ ולובן דאפ"ה אי לאו דגלוי הוה לא הוה מטריף בחסרון פנים ועיין תב"ש כאן אות ג' ומ"ג אות ו' אוסר בחסרון מבפנים וכבר כתבנו שם מזה ומיהו מה שהביא שם מעשה דראבי"ה בטחול ניפוח אין ראיה די"ל דא"א היה להכיר בחוץ ומש"ה צוה לגורדו אם לא יהיה בשר שרופא גורדו עד חוץ ומה אעשה שהט"ז גופא לעיל כתב דמסתפי להקל וכאן נמי לא החליט הדבר אלא בלשון משמע ע"כ בלא ה"מ וודאי אין להקל וכאמור. ודע אם מוגלא דפסול הוא בכוליא אף בלא הגיע לחריץ כמ"ש הט"ז אות ו' אם הלקותא בפנים ולא הגיע לחריץ כשר לרש"ל וט"ז וכמ"ש לקמן:

סעיף ה

מכת חרב. עט"ז ועש"ך והוא קושית הל"מ דהר"ב היה להגיה ולחלוק על המחבר דנחתכה טריפה ודוקא ניקב כשר וע"ז תי' דמכת חרב הוא לאו דוקא אלא נחתכה לשנים הוה טרפה והוא שיגיע עד חריץ דוקא:

סעיף ו

והוא. עט"ז ולשונו צריך תיקון קצת כמו שאגיד. הנה במשנה תנן נטלו כשר ובגמרא נ"ה ב' אמרי במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא כו' אלא אמר ר"א טריפות מדמי להדדי כו' זהו גי' ספרים שלפנינו. ויש גי' אלא אי איתמר הכי איתמר יש כשר בריאה ופסול בכוליה ויש כשר בכוליה ופסול בריאה פסול בריאה ניקב וכשר בריאה מוגלא ותו לא. וכתב הרא"ש שהיא גי' רש"י והרי"ף מוסיף פסול בזה ובזה לקותא כשר בזה ובזה מ"ז כו' ולרי"ף מוגלא ולקותה תרי מילי ולרש"י לא הוזכר כ"א מוגלא ולכאורה אם כן המחבר זיכה שטרא לבי תרי דפוסל נתמסמס ומוגלא ותרוייהו דוקא עד למקום

חריץ. וליתא כי הטור והרשב"א בתה"א נ' סוברים כן דמוגלא ולקותא טריפה ואפ"ה דוקא ללובן וסברי דאין להחמיר בלקותא מוגלא יותר מהמסמסה דבעינן דוקא עד חריץ וכ"ש הוא אם המסמסה דבריאה טריפה בעינן כאן עד הלובן כ"ש מוגלא דכשר התם ואף ליחה סרוחה מ"מ סובר דדי כמו לקותא ובעינן עד הלובן. אם כן הרי אתה רואה שאף לגי' זו אפ"ה מוגלא אף סרוחה עד הלובן בעינן. אמנם להלכה הסכים הט"ז לישׁ"ש דלא בעינן עד הלובן אלא בהמסמסה ומכת חרב לשנים אבל מוגלא ומ"ע וסרוחים אפילו לא הגיע ללובן. ומ"ז עד הלובן אפ"ה כשירה כמו שיראה הרואה שם בסימן פ"ו בא"ט. והמעיין בב"ח יראה שהם רחוקים מקצה אל הקצה דהב"ח אוסר במסמסה ומ"ח בלא הגיע לחריץ ומ"ז דוקא בלא הגיע לחריץ וניקב ונחתך הוא דכשר בהגיע לחריץ וטעמיה דיליה שחושש לכל הפירושים לחומרא שמא לקותא היינו מוגלא ומכת חרב ומסמסה א"צ לחריץ או שמא אינך הוה לקותא ולא מוגלא הלכך במוגלא ומ"ח ומסמסה ומ"ע וסרוחים אף בלא הגיע לחריץ. ולפ"ז מ"ש וכן פסק הב"ח היינו דעכ"פ בעכורים וסרוחים ומוגלא שניהם מסכימים דאף לא הגיע לחריץ. הא ניקבו ונחתך ומ"ז ומסמסה ומ"ח יש להכשיר בלא הגיע למקום חריץ ועיין תב"ש אות ו' האריך בזה והנלע"ד כתבתי:

עוד הביא הט"ז בשם רש"ל לחלק באם הבועה מבחוץ לא בעינן עד החריץ ואם בפנים בעינן עד החריץ ותמה עליו התב"ש אות ה' דאין אלו אלא דברי נביאות והעלה לאסור אף בפנים כ"ש. והנה האדון חרה אפו עליו משום דאזיל לשיטתיה דחסרון בפנים שמיה חסרון בטחול וכליות אבל למ"ש הישׁ"ש שם הביאו הט"ז אות ד' ובסימן מ"ג אות ט' אם כן אין כאן חרדה כלל דאם המכה בחוץ אף לא הגיע ללובן הוה חסרון בחוץ ובפנים אי הגיע ללובן גלוי הוא כמ"ש באות ד' וא"ל הוה חסרון בפנים:

סעיף ז

שיגיע. עט"ז וירצה בזה דעד ועד בכלל ונ"מ לדידן במ"ח ומסמסה בעינן בלובן עצמו לא עד הלובן וכבר נתבאר לעיל מזה והנה יש לספק אי מעט ששלט בלובן טריפה או כולו ועכ"פ רובו בעינן וראיתי להכר"ו אות ג' דאם לקתה הכוליא והגיע למקום לובן ובלובן משהו טרפה משא"כ אם הלובן לחוד בעינן רובו. הנה מ"ש דאם מתחלת הכוליא עד מקצת הלובן הוה רוב המעיין בב"י בשם א"ח מעשה בנרבונ"ה שהיה מגיע עד הלובן ולובן שלם משמע הא כל שהוא קצת בתוך הלובן טרפה וכן הש"ך באות ה' וח' ובט"ז אות ז' דכל שהגיע לתוך הלובן קצת טרפה ובמ"י כלל פ"ט אות י"ג כתב זה הלשון יע"ש אמנם מ"ש דאם לא נלקה כי אם הלובן גופא בעינן רובא עכ"פ הא איכא לעיונא ביה. שוב ראיתי שמבואר הוא ממ"ש הט"ז אות י' דפירש דלובן חד דינא אית ליה עם

הכוליא יע"ש הרי דאין לחלק בין התחיל בלובן או בשאר כל שיש מקצת תוך הלובן טריפה וראיה מב"י גופא דכתב דומה להוריק הכבד נגד בני מעיים או המרה. עוד ראיה ממ"ש הכה"ג והפר"ח אות ז' בשם הראב"ד בספר תמים דעים סימן י"ב מדאמר והוא דמטא לקותא עד מקום חריץ משמע שאין הוא הגורם והפר"ח והתב"ש אות ה' האריכו ליישב זה דה"א דלובן לחוד ובשר לחוד טריפה יע"ש ומה קושיא בבשר ולובן בכ"ש הוה טריפה משא"כ בלובן גופא בעינן רוב אלא כדאמרן נ"ל בזה:

סעיף ח

אפילו. עט"ז והעלה דמעשה כך היה ואפילו היה מקצת שלם כשירה ומשמע מדבריו דעכ"פ מקצת הלובן צריך להיות קיים וכן באות י"א במ"ז בעינן שישתייר מקצתו ואם על הלובן נתכוין לא ידענא א"כ הדרא קושיא לדוכתיה הא איכא ק"ו. גם על ק"ו גופא הקשה התב"ש דמוגלא יוכיח דכשירה בריאה ופסול בכוליא. ודוחק לומר מקומות יליף מהדדי דזה לא ניתן להאמר כלל וא"כ קשיא. ולשון האשר"י לא משמע כך דמעשה כך היה עב"י ועמ"ש באות י"א:

סעיף ט

נמצא. עט"ז והנה אף שנהפך קצת מלובן לדם כשירה כי כן מראין דברי המחבר ובספרו הארוך דדם דינו כמ"ז א"כ משמע ודאי אף הגיע ללובן ומיהו אם כל הלובן דם טריפה לפי מ"ש הט"ז באות יו"ד דבעינן שנשאר מקצת ובתב"ש כתב דאו"ה מיירי בלא הגיע לחריץ וסובר דעכורים אוסר בלא הגיע לחריץ ומש"ה מתיר דם עד הלובן ולא בלובן. אמנם אתה רואה ממ"ש המחבר וט"ז דמש"ה לא חשיב דם דכ"ש הוא ממ"ז ומאי פשיטותא הא מ"ז אפילו בלובן כשירה ואלו בדם לא אלא כדאמרן ומכל מקום באין ה"מ צ"ע:

סעיף י

אלא בלובן. עט"ז ומדבריו אתה למד בפירוש דכל מה שאוסר להמחבר עד הלובן ה"ה בלובן עצמו ובכ"ש סגי. ומ"ש במ"ז בעינן שישתייר מקצתו כבר כתבנו לעיל מנא ליה הא כיון דמעשה כך היה בשפיר"א אין ללמוד ממנו שישתייר מקצתו:

סעיף יא

נמצאו. עט"ז וכוונתו מבואר דהא"ח מביא דהלובן היה שלם ומש"ה הכשירו דעד מקום חריץ בכלל משמע בהדיא דלא מעשה כך היה וכמ"ש הש"ך אות י"א אבל הרוקח הביאו הב"י נתן טעם דדרך להיות שם וא"כ מהלכות הרופאים הוא אין להטריף אפילו בלובן ובת"ח כלל פ"ט דין ו' הכריע להקל. ובתב"ש אות ט' האריך וכתב שיש ב' מיני אבנים א' מאכילה ושתיה שאין נקיה והם ניכרים והוא כשהכוליא כולה שלימה רק אותן

אבנים מונחים תוך הלובן כשירה אבל אותן הנולדים מכוליא גופא הוה לקותא ולמקום חריץ טריפה:

במ"י כלל פ"ט אות י"ט מסופק אם מחמת אבנים לית כפול וכענבה בכוליא אם טריפה והתב"ש הטריף בזה יע"ש:

סעיף יב

וענבה. עט"ז כי מהרי"ל חביב פי' הכוליא עשויה ענבים ואם נשחר כמו א' מהן כשירה והוא העלה כענבי הגפן המצוין עכשיו וכ"כ הש"ך אות י"ג. ומכל מקום קשה דלמא בשיעורא דידהו משערי' ודוחק לומר דנשתנה הטבע בבהמה גם כן וכעת לא ידענא בשיעור הזה מהו גם לא נאמר בו שיור שיאמר כחציה כשירה:

סעיף יג

ואיך. עט"ז האריך כאן ועמ"ש בסי' ל"ז קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום והארכנו בטעמים שם ועיין ב"ה ומ"ה ל"ה ב' ובסימן נ' אבאר עוד. ואמנם מה שכתב דא"כ כי הקטינה למה תטרוף וסופה ליטול הכל אין זה הכרח כ"כ דמספיקא הוא דמטריף לה שמא לא תנטל הכל ועמ"ש עוד מזה בש"ך:

סעיף יד

והקטינו. הט"ז חולק על הב"ח ומכשיר בכ"ע אם א' לקתה דאמרינן היתירה לקויה היא ומלשון הש"ע דהקטינו היתירות ולא אמר שהקטינה א' מהן משמע ודאי שיהיה ניכר איזה מהן יתרת הוא דלא מחריב בא לקותא הא לא"ה לא. ומ"ש דמספק אין לאסור הנה הוא לשיטתיה בס"ס מ"ח דוקא היכא דשכיח לאיסור כמו מים בראש הוא דאוסרין הא ספק השקול אף בספק מחיים יש להכשיר. אמנם כפי מה שהארכנו בסימן כ"ט דבהמה זו יצאה מהרוב עכ"פ א"כ ה"ה חזקה ליכא ובש"ך אות ט"ז אבאר עוד:

סעיף טו

וכל. עט"ז דבל"א וגרי"ן כשירה וגע"ל טריפה והביא ראיה מנדה דגע"ל אין נוטה לאדמומית לקולא כ"ש לחומרא כמ"ש הש"ך אות ח"י. ומ"ש דמראה אף שלא הגיע ללובן כלל ואף לא לתוך הבשר משמע מדבריו דטריפה כמו בריאה אמנם התב"ש אות ח' הכשיר כל שלא הגיע לחריץ ובש"ך אבאר עוד:

סעיף טז

בכוליא. הטעם דהם סגורים בעצם ואין מגיעים לבני מעיים והיינו דליקוי הכוליא גורם קלקול לבני מעיים וכבר תמהו בזה מנלן והתב"ש כתב כיון דהם סגורים בעצם ואין משמשין כלל כמו בבהמה א"כ לאו כליות הם כלל אלא חתיכות בשר בעלמא ואף למאן דמטריף בטחול מכשיר כאן:

סימן מה

סעיף א

ויש מחמירין. הט"ז הביא דברי הב"י דלא חמיר נימוק מניטל ומיהו הפוסקים כתבו דכוליא וטחול יוכיחו שניטל כשירה ונימוק טריפה וה"ה כאן דיש לומר דנימוק מכאיב יותר מניטל ולענין דינא פסק באין ה"מ יש לאסור אף בניקב ובה"מ להתיר אף בנימוק וכמ"ש רמ"א כאן. ומה שהביא מעשה בשם רש"ל במחט בשלל של ביצים דהטריפוהו שמא ניקב א' מאברים הפנימים תמהני הא הב"י הביא ג"כ זה בסימן נ"א בשם מצא כתוב. ומה שהטריפוהו מספק אף דלרש"י הוה ודאי דרוב הנבלעים דרך הוושט אבאר בסימן מ"ט ונ"א בזה. וראיתי להד"מ סימן נ"א אות א' שכתב ולפי מ"ש בסימן מ"ה דניקב השלל טריפה אין אנו צריכים לטעם זה וי"ל דהתם מיירי שלא ע"י מחט וקוץ. ויש בו מקושי ההבנה ונ"ל דה"ק לפי מ"ש שם דניקב טריפה א"צ לומר שמא ניקב א' מאברים הפנימים אלא מטעם ניקב השלל טריפה והדר אמר דא"כ קשיא התם למה לי טעמא דניקב האם ולא טעמא שמא ניקב א' מאברים הפנימים ולזה תי' דהתם ע"י חולי איירי ומ"מ קשיא דהשלל הוא אשכול שהביצים בתוכו והאם הוא המעיי שהשלל מונח בתוכו והמעיי אם ניקב טריפה לא השלל שוב מצאתי בב"ח שכתב על מהרש"ל ולא הזכיר דברי ד"מ אלו. ומ"ש הט"ז דבב"י מבואר דאין חילוק בין עוף לבהמה לא ידענא הא בש"ע כאן כתב בפירוש כן דאף בעוף אם ניטל המעי שהביצים בתוכן כשירה דלא כר"ח דאוסר בעוף אם ניטל השלפוחית שלו ועיין בש"ך אות א' ושם אכתוב בזה. כתב הד"מ בשם או"ה ובכה"ג כ"כ נימוק הוולד במיעיה טריפה וכתב האורח מישור ולפ"ז ה"ה אם מוצאין גשוואלני ביצים בעוף דהוה דומיא דוולד בבהמה דיש לאסור יע"ש אמנם הפר"ח אות ב' הכשיר בנמצא ביצים קרושים והבל"י בשם אמונת שמואל ובה"י פוסקים גם כן להתיר ויש להחמיר באין ה"מ כמו נימוק וולד בבהמה הוא הדין כאן ביצים נקרשים בעוף:

סימן מו

סעיף א

חלב טהור. עט"ז מ"ש ה"ה בשר לדידיה בשר עדיף דאלו חלב טהור דוקא מאותו אבר ואלו בשר אפילו מאבר אחר כמ"ש באות ג' וכדבעינן למימר קמן. והעלה כאו"ה דאין בשר סותם לטחול דשיעוריה דידיה כעובי ד"ז. ואמנם התב"ש אות ג' והכר"ו הוקשה להם דבלא"ה אין דבר שיסתום לטחול דמכוסה הוא בקרום החלב שעליו והתב"ש תי' בדוחק דמיירי שניטל הקרום מעליו אפ"ה אין הכרס או בשר אחר (להט"ז) סותם יע"ש

ומ"מ א"י דבסימן מ"ח אות ב' כתב דאין הטחול סותם לכרס דחלב טמא מפסיק וגדולה מזו דה"ה כרם אין סותם לטחול משמע מטעמא דחלב טמא והא בלא"ה אפילו ניטל הקרום אין סותם דבעי שיעור ד"ז גם הלשון שכתב וגדולה מזו לא ידענא דהא היא היא מ"ש טחול לכרס או להיפך ואולי אף במקום שאין דבוק וז"א מכמה טעמים עס"י ס"ד ס"י:

סעיף ב

שעל גבי הכרכשא דעשוי קרטין קרטין וה"ה שעל הלב. עט"ז ומה שלא הגיה רמ"א כאן דכבר כתב בסימן מ' דה"ה שומן הלב עצמו אין סותם וסמך אמ"ש שם:

סעיף ג

באותו אבר שהשומן דבוק בו אבל בשר אפילו אבר אחר סותם ט"ז והש"ך באות ד' חולק עליו דאין ראיה מריאה שניקבה ודופן סותמתה דבוק הוא מתולדה הא אבר אחר אם נסרך ונדבק בו אין סותם ואין חילוק בין בשר לשומן ולענין הלכה העלה התב"ש אות ב' דאין בשר סותם. ובוושט שניקב אפילו במקום שהוא דבוק לבשר אין סותם וכן כתבתי לעיל בסימן ל"ג וכן משמעות כל הפוסקים דלא כמ"ש הכר"ו כאן דבשר הסמוך לוושט סותם דז"א ועמ"ש בסימן ל"ג ועיין פר"ח אות ד' העלה כש"ך ומכל מקום בשר הדבוק בתולדה סותם לבד בוושט אין סותם:

כתב בשו"ת ש"א חלב ריש מעיא באמתא דאין אוכלין מכל מקום מסתם סתים הביאו בפר"ח בקו"א סימן מ"ח וכתב דה"ה מעיא הסמוך לחלחולת ומיהו אם ניקבו שניהם ממ"נ אין סותם דאחד מהן ודאי טמא הוא עסי' ס"ד והתב"ש אות ג' כתב דל"ד להא דאייתרא דבני בבל ממנהגא אסרו ומש"ה מסתם סתים הא ריש מעיא באמתא או בסופא הוה ספיקא דאורייתא אי חלב טמא הוא אינו סותם וספיקא לחומרא ועמ"ש בסי' מ"ח בזה:

סעיף ד

דחיישינן שמא ניקב. הט"ז העלה להקל באם מונח כך בדקין אמרינן עם אוכלין ומשקין באתה ואף למאן דמטריף במרה איכא טעמא דרך הוושט או קני הכבד דחוקים הם ובכניסתו עשה נקב או דלית לה דוכתא למיפק. אבל אי נתחבה קצת אפילו בה"מ אין להקל כיון דאיכא נמי דעת הר"ן דמטריף אפילו בלא נתחבה ע"כ אין להקל אף בה"מ. ומיהו אם נמצאת המחט מונחת וק"ד בחוץ לכאורה אין נ"מ בזה לדידן דהא בסי' מ"ח בהמסס וביה"כ אם נמצא מחט וק"ד בחוץ הלכה להתיר בה"מ שם כדבעינן למימר שם א"כ כאן בלא"ה אין להתיר אלא בה"מ ומה יוסף תת כח הק"ד אלא שראיתי להפר"ח כאן אות ט' כתב אם נמצא ק"ד בחוץ יש להטריף והוא מן המכשירים בהמסס וצריך

לומר דהואיל שדעת הר"ן בלא"ה להטריף א"כ בק"ד ודאי יש להטריף אלא דא"כ כי נמצא בפנים ק"ד אמאי היקל כיון דבתחוב החמיר גם הפר"ת וק"ד בפנים הוה כתחוב ואולי כולי האי לא מחמרינן דוקא ק"ד בחוץ טריפה אף בה"מ:

סעיף ו

רוב רוחבו. הט"ז העתיק דברי רש"ל ביש"ש פא"ט סי' נ"ט דאין טריפה עד שינטל רוב רוחבו ורוב ארכו עד"מ אם מקום הדבוק רוחב ההיקף ג"כ ד"א אין טריפה עד שינטל ב' אצבעות ומשהו אורך ורוחב והש"ך בנה"ך השיג עליו שכדברי הרש"ל בהגהותיו העיקר ובש"ך אבאר:

סעיף ז

ויש. עט"ז דאף אם יש מוגלא תוך הבועא אין בכך כלום ומ"מ צריך לראות אם הבשר שלם ובריא תחת הבועא ואם לאו טריפה. ובבר אווזות שכיחי טובא בועות יש לבדוק ומ"ש הרמ"א שע"י נסתמו המעיים ר"ל שהן הרבה וסותמין המעי וא"א להטיל רעי וטריפה. והנה בועות אלו מנהגי תמיד לפתוח הבועא ולהפוך בפנים ולראות אם הבשר שלם כשירה אמנם בימות הקיץ שמזונות בר אווזות מתולעים שבמים ראיתי כמה תולעים ראשיהם תחובים תוך הדקין במקצת ואף שכ' הפר"ח בסי' ל"ג בתולעת בוושט שהיה אוכל חצי בשרו ומחוץ לא היה ניכר שום ריעותא והכשיר חדא דגם שם לאו דבר ברור הוא להכשיר ועוד דכאן רגיל הוא נגד אותן תולעים יש בחוץ בועא או יבלת כעין ווארצלין מוכח בבירור שהתולע ניקב מעל"ע וקרום עלה מחמת מכה וטריפה וכן בדקתי כמה פעמים ומצאתי כן✍גם מה שנוהגין העולם להשליך הדקין בלי בדיקה לא נכון הוא כי מיעוט המצוי הוא בימות הקיץ ושכיחין יותר מסירכות הריאה ע"כ שומר נפשו ירחק מהן:

עובדא בא לידי בדקין שהיו בועות שחורות מבפנים ובחוץ ג"כ מראה שחור על הדקין וגררתי הבועא בפנים היטב שלא נשאר שום ליחה והמראה עדיין לא זזה מבחוץ והטרפתיו דנהי דאין מראה פוסל בשאר איברים חדא דזה גופא לאו מוסכם ולדידן דמכשירין הני מילי כשאין ריעותא בפנים משא"כ כשיש מוגלא בפנים המראה בחוץ מעידה שיש לקותא מאחר דלא הלכה אף לאחר גרירת כל המוגלא כן נראה לי וכבר כתבנו כה"ג בדקין בבהמה✍. ובתשובה הארכתי:

סימן מז

סעיף א

כמעי העוף. עט"ז. והנה דיעה א' בש"ע הוא דעת הר"מ פ"ו מה"ש הכ"א דבבהמה בין אם מתחלתן ועד סופן הם שנים או בתחלה הם ב' ולבסוף הם אחד או כענף היוצא

מבד ממש והיינו דקאמר והוא מובדל ר"ל דק היוצא מדקין ותלוי ועומד הוא טריפה אף בעוף וכפירוש הב' של רש"י דהא דקאמר כנגדן בעוף היינו על ב' בני מעיים היוצאין מקיבה דכנגדן בעוף דכשר ר"ל דהכי אית ליה דק אחד מזפק לקורקבן ושאר דקין יוצאין מקורקבן הא כענף מן הבד שזה שינוי הוא אף בעוף טריפה וה"ה ב' בני מעיים מתחלתן ועד סופן בעוף אם הוא יותר מן הדק שמזפק לקורקבן ומקורקבן לשאר דקין נמי טריפה לפירוש הב' של רש"י דכל שנשתנה אף בעוף הוה טריפה ומה דאמר וכלין עד כאצבע היינו שנעשין גוף אחד אצבע הזה שהוא גוף א' לא על השיעור אמר דיהא שלם בתחלתו או בסופו כאצבע שזה ליתא לפי' הר"מ ז"ל שהוא דיעה קמייתא שהביא המחבר ומש"ה פסק דבעינן שיהא מתחלה אחד ובסוף הדרי ערבי ואף במשהו שלם תחלה ומשהו בסוף כשר ועד כאצבע היינו שיהא מחובר גוף א' כאצבע. והי"א הוא דעת הטור והרא"ש דכאצבע בעינן שיור בין בתחלה בין בסופו שלם כאורך אצבע וסובר ג"כ דעוף כל שינוי אין פוסל בו כפי' הא' של רש"י כנגדן בעוף בכ"ע כשירה וזה שמביא בס"ב בד"א כו' אבל בעוף כשירה הוא דעת הטור וכדבעינן למימר שם. ומ"ש הט"ז במ"ש כנגדן בעוף דכשר היינו ב' מעיים גמורים לא כענף מן הבד הוא לאו דוקא ה"ה ב' מעיים גמורים כל שיש שינוי טריפה ולא מותר אלא ב' מעיים א' מזפק לקורקבן וא' מקורקבן לשאר הדקין כי זה דרכו וכאמור. ומ"ש דיש חומרא בבהמה ענף מבד היינו דק תלוי ועומד וזה שכתב הר"מ דמובדל ר"ל דאין לו חבור לסוף אלא תלוי ועומד כפי' הר"ן שהביא הב"י וע"כ תמה בסעיף ה' איך זיכה המחבר שטרא לבי תרי ששם כתב דק תלוי היוצא מדקין וזה כראב"ן ושם יבואר:

סעיף ב

בד"א בבהמה. עט"ז וכוונתו מבואר דהא בס"א כתב בין בעוף כל שיש שינוי טריפה לז"א דכאן הוא סיום הי"א ודעת הטור הוא שמפרש כאצבע אורך אצבע בעינן תחלה וסוף סובר נמי כפי' הא' דעוף אין מטריף בו כל יתר אף שלא כדרכו ורמ"א הסכים לפי' הב' מדהביא ואפילו כמה ענפים יוצאים משמע שכן דעתו וגם בבהמה הביא בפי' רמ"א שכן עיקר לחומרא דבעינן אורך אצבע שלם בתחלה וסופו. וראוי שתדע דהיינו מספק שמא הלכה כמ"ד מלמעלה בעינן כאצבע ושמא כמ"ד מלמטה בעינן כאצבע ולא ודאי טריפה. וראיתי להכר"ו אות א' תמה דמה ענין זה לזה ותי' דמדאמר שיוצאין מב' מקומות ולא אמר ממקום א' אלא שאין אורך כאצבע אלא לאשמועינן דעוף אף בב' מקומות כשר יע"ש ול"נ דוודאי הי"א הוא דעת הטור וסובר כן דבעינן אורך אצבע מתחלה ואורך אצבע בסופו והכשיר בעוף בכל שינוי שיהיה והא דאמר שיוצאין מב'

אדרבא י"ל אכנגדן בעוף קאי דאינו כשר אלא בב' מקומות דזה דרכו מזפק לקורקבן ומקורקבן לשאר דקין הא כענף מבד (הוא לשון בדי ערבה ר"ל שיוצא כמו בענפי האילן) אף בעוף טריפה דאין זה דרכו ואין ראיה. אלא האמת הוא דהטור פוסק כלשון ראשון של רש"י דבעוף אין חילוק ובכל ענין כשירה:

סעיף ג

מעי היוצא מביה"כ להמסס כשירה הטעם דכל חיוי ברייתא הכי אית להו. ט"ז והכי אמרינן בגמ' יע"ש:

סעיף ד

תרי סניא דיבי עט"ז בשם רש"ל. כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ח' בשם מהר"ם מטארני תרי סניא דיבי הן בקרובים או רחוקים זה מזה ומש"ה הטריף בדק שהיה יוצא מהדורא דכנתא תלוי ועומד והיה לו דמות סניא דיבי בכל צורתו וכתב אף שהרא"ש בשם הראב"ן הכשיר היינו כשיש לו צורת דקין וזה היה לו דמות סניא דיבי יע"ש וכן הוא האמת לפירש"י כל יתר כנטול דמי ואין חילוק בין קרובים או רחוקים:

סעיף ה

שיוצא. עט"ז במה שתמה על המחבר שבס"א הביא לשון הר"מ וכפירש הר"ן דדק תלוי ועומד כענף מבד ממש טריפה ואיך חזר וכתב כאן סברת הראב"ן והרא"ש ותי' דוקא כשהוא זקוף ועומד ומש"ה המשיל כענף מבד אז הוא טריפה אבל כשהוא שוכב וסמוך עם הדקין בהדורא דכנתא כשר בדק תלוי כה"ג ולמעשה החמיר אף כה"ג יע"ש:

סימן מח

סעיף א

שעל היתר. עט"ז ומדבריו משמע כל שבפנים לעוגל הוה דאייתרא וסותם אמנם הב"י בסימן ס"ד כתב דהר"מ חולק על רש"י ומרדכי עיין פ"ז ממ"א ה"ו כתב וחוט משוך כמו יתר אלמא דלאו כל חלב מבפנים סותם ועיין ש"ך סי' ס"ד אות י"ג הביא דברי רש"י והרא"ם וכה"ג בהגהות הב"י אות א' והתב"ש אות א' כתבו דהמורה צריך ליזהר ולעיין אם אותו החלב סותם לכ"ע עכ"ל ולפ"ז נפל האי היתרא בבירא דמאן הוא היודע היום איזה חוט היתר המשוך וצ"ע:

ודע דבגמרא נ' א' איכא תרתי לישני ורש"י ורא"ש פסקו כל"ק דאקשתא כ"ע ל"פ דאסור ודאייתרא פליגי והלכה כל"ק וכבני בבל דאסור וסותם כדר"נ דאמר אינהו מיכל אכלי ולדידן לא סתים בתמיה. אמנם מרש"י נראה דבני בבל וא"י בדאורייתא פליגי באייתרא דבני בבל כר"י כמ"ש רש"י שם להדיא ומשום הכי פסק כל"ק לחומרא בשל תורה יע"ש הרי דאייתרא ספיקא דאורייתא משוי לה אבל הרא"ש כתב ע"ז נהי מדאורייתא שרי

כר' עקיבא (למאי דאפיך) מכל מקום מדרבנן אסור ועיין סימן ס"ד סי"ד חלב הקיבה דאייתרא ממנהגא אסור והרב הגיה דמדינא אסור ונרשם רש"י והרא"ש ולא הבינותי אם ר"ל מן התורה איך הרכיב רש"י ורא"ש וע"כ נראה דרא"ש סובר דהוה מדרבנן אלא דלהמחבר ליכא ביה כ"א מנהגא בעלמא דסובר כהר"מ דל"ב עיקר ומשום הכי כתב רמ"א דל"ק עיקר ומדרבנן כבני בבל וכ"ת בדרבנן הלך אחר המיקל די"ל דע"כ הלכה כל"ק דר"נ דאמר מיסתם לא סתים היינו בתמיה דלא כתו' ואם כן הי סתים והי לא סתים וכיון שכן בהכרח כל"ק. אמנם הר"מ דפסק בפ"ז מהלכות מ"א כל"ב לאו החלט גמור הוא דבסימן ס"ד כתב הב"י דכל"ק פסק כבני א"י דשרי וכ"כ המ"מ בפ"ז שם. ולפ"ז הר"מ שפסק בפ"ו מה"ש הי"א כרס אין לו דבר שיסתום אותו שהרי חלב שעליו טמא י"ל א' משני פנים או דלשיטתיה דפוסק כל"ב ואפילו הכי דאקשתא אין סותם דר"נ בניחותא אמר כפירוש התוס' חולין נ' וה"ה חלב שתחת הפריסה אף שרבינו יואל התירו ור"א אוסר והלכה כר"א אין סותם או דשאני חלב הפריסה דיש בו ספק תורה לא שייך אינהו מיכל אכלי והר"מ כל"ק ובאמור והר"ב שלא הגיה כאן כרס שניקב סותם החלב דהא לדידן ההיא דר"נ בלשון בתמיה מתפרש ש"מ דמפרש דהר"מ נמי כל"ק אלא דשאני חלב הפריסה דיש בו איסור תורה מה שאין כן דאייתרא דלא הוה אלא דרבנן ועיין יש"ש פא"ט סימן נ"ד הביא הא דרבינו יואל וכתב דבר חמצא הוה דרבנן משא"כ זה. ואם כן בההיא דריש מעיא בעי גרירה כמ"ש ש"א והסכים עמו הפר"ח בקו"א לא ידענא על מה התירו ועיין תב"ש סימן מ"ו מ"ש דרשב"א בתשובה סימן רנ"ג לל"ב איירי לא ידענא דהא כתב הרשב"א דאייתרא שבני א"י נוהגין היתר הרי כל"ק וכתב דכל חלב לרבות כו' הרי משמע מן התורה פליגי ומיהו לדידן דאייתרא מדרבנן אסור וכ"כ הלבוש בסימן ס"ד סי"ד חלב דאייתרא אסור מדרבנן ואין להקל בו הרי כמ"ש יע"ש ועיין בל"י אות ד'. ומעתה תדע שכרס שניקב וחלב סותם הוה רק ספק טריפה דשמא כר"י שהתירו ומיהו אם החלב ניקב הקרום וודאי אסור עיין סימן ס"ד ומיהו הא וודאי דאקשתא אין לעשות ממנו ספק דרוב הפוסקים כל"ק דאקשתא אסור לכ"ע יע"ש✍נ"ל:

כתב הפר"ח בקו"א בשם ש"א מחט בקיבה ולא מעל"ע ויבלת כנגדה ושומן עליו כשר ופשוט הוא דהיינו דאייתרא ומינה אי לאו שומן הוה יבלת סי' דניקב מעל"ע וכל כיוצא בזה דיש הוכחה דניקב מעל"ע טרפה ועסי' מ"ט:

סעיף ב

כרס שניקב. עט"ז אפילו בקולשיה שאין איסור החלב שם אלא מדרבנן אפ"ה אין סותם מדרבנן ובמקום הגס אין סותם מספיקא מ"ה ומ"ש דגדולה מזו שאין כרם סותם לטחול

לא ידענא מה גדולה הוא ועוד דכאן משמע הטעם דחלב טמא הוא ואין סותם ואלו בסימן מ"ג כתב הטעם דכל דבר שצריך שיעור כמו טחול ד"ז לא מהני סתימה וכבר כתבנו מזה שם:

סעיף ג

תולעים. עט"ז דעתו להקל אף במצא הכרס נקוב דתלינן לאחר שחיטה פירשו כמו בריאה לבד במוח חיישינן. ולפ"ז הא דכתב רמ"א דתולין דאכלה הבהמה או מהפרש הם גדילים היינו דא"צ לבדוק כלל בכרס אי יש שם נקב או לאו משא"כ אי מצא נקוב הכרס צריך בדיקה אי התולע רחוק מהחור או לאו עס"י ל"ז ודעת הש"ך להקל והפר"ח ודעת הב"ח ותב"ש להחמיר ועמ"ש לעיל בסי' ל"ז ובש"ך שם אות י"ז:

סעיף ד

שאם יקרע. כתב הט"ז ע"י חולי דוקא בעינן טפח או רובו אבל ע"י קוץ במשהו טריפה שמא ניקב א' מאברים הפנימים ומ"ש לדידן שא"א בקיאין לא הבינותי דאפילו מדינא דגמרא לא היו בקיאין בקוץ לבדוק כל החלל:

סעיף ה

רוב. עט"ז ולשונו צ"ע דכתב מ"ש ברובו היינו רוב עוביו זה לא מצינו שיאמר כן דא"כ איך שייך לחלק הגדולה ברובה ומה חילוק יש בין גדולה לקטנה וודאי ברובה היינו רוב אורך או רוחב ומה שהזקיקו להר"מ לומר כן או כמ"ש הרשב"א בתה"א דא"כ הוה מהפסוקים לא מקרועים או כמ"ש הב"י. גם מ"ש בדברי הב"י השיג בנה"ך ופר"ח דהב"י ה"ק דאין חילוק היינו בין ע"י חולי או קוץ באין מפולש ברוב עובי ובמפולש וודאי יש חילוק בסכין בכ"ש מספק טריפה שמא ניקב א' מאברים פנימים ובחולי בעינן רובו אף במפולש וכן פי' בהדיא הכ"מ בפ"ט מה"ש ה"ה ולענין דינא העלו כולם דברוב עובי הבשר יש להחמיר ומפולש יש חילוק ע"י חולי ברוב אורך או רוחב וע"י קוץ טריפה בכ"ש ולא מהני בדיקה. ועתב"ש אות ה' תמה על הב"י דהא הר"מ בפי"א מה"ש סובר דקוץ מהני ליה בדיקה וא"כ שפיר אמר התנא ברובא לא מהני בדיקה ובאמת צ"ע:

כתב הב"ח טעם כרס החיצונה דסוף הפנימי לנקוב הלכך אי העור שלם מבחוץ רק הבשר נקרע לב' מנגיחות השורים כשירה יע"ש הביאו ג"כ הכה"ג בהגהות ב"י אות י"ט והדמש"א כתב דבעינן קצת בשר קיים לצד העור יע"ש ומ"מ לא ידענא מהיכן למד דין זה דכרס החיצונה משום פנימי ועיין ריש א"ט ועיין פר"ח:

סעיף ו

הקרע. הט"ז האריך ותוכן כוונתו דאיך כתב ניטל הוה שיעורו טפח או רובו הא בניטל שיעורו כסלע אי מעגלת ליה ורש"ל תי' דבאין מפולש אף בחסרון בעינן טפח או רובו

ודחה זה והכ"מ תי' בניטל ביש חסרון אה"נ דמצטרף לשליש טפח והקשה דמ"מ איך כתב תחלה ניטל כיון שאין שיעורו שוה ותי' דניטל ה"ק דניטל כולו דל"ת כמו טחול ניטל יש לו קולא וז"ש הטור נקרע באורך טפח או ניטל ולא כתב נקרע או ניטל באורך טפח ובש"ע כתב שניהם נקרע או ניטל ואח"כ כתב באורך טפח ע"כ תני והדר מפרש ואף ברוב עובי אם כסלע הוה טריפה לדידיה:

סעיף ז

שאין. הט"ז בשם רש"ל כתב דא"א בקיאין לשער עם האוכל או בלא אוכל ע"כ החמיר לשער בלא אוכל תלת קשייתא הוה טריפה:

סעיף ח

שאם ימתח. עט"ז ופירושו אף ברצועה ארוכה יהיה חוט המקיף יותר מטפח מ"מ בעינן אי מעגלת ליה יהיה שליש טפח וחוט המקיף טפח טריפה וזה פי' התו' שם דסלע שליש טפח וכל שיש כו' ולרש"י סלע ב' שלישי טפח שאם ימתח היינו בכפל יע"ש. ודע דבקטנה ברובה כתב הפ"ת אות ו' ששיעורו אם נקדר שחוט המקיף יהיה רובה טריפה והתב"ש אות ה' כתב דבקטנה לא מצטרף לרובה מידי דהוה אגרגרת אם נקדר אין מצטרפין לרובא ולא ידענא דהתם מה חזית דחשבת לרוחב חשוב לאורך מה שאין כן כאן בין אורך ורוחב ברובה אם כן יש לשער כן עט"ז בסימן ל"ד אות ג' ומיהו אם נקדר שאם תמתח בכפל גם התב"ש יודה ולדינא יש להחמיר כפ"ת✍:

סעיף ט

במקום חבורן. עיין ט"ז הנה המאכל נכנס מוושט לכרס ומכרס לביה"כ (הוא סוף הכרס) ומביה"כ להמסס ומהמסס לקיבה ומקיבה לדקין. וראוי שתדע דהב"ח סובר דהמסס וביה"כ שניקבו זה לזה דכשירה היינו במקום חיבורן שאין להם אלא עור א' מפסיק באמצע הא במקום שיש לזה עור בפ"ע ולזה עור בפ"ע אף שהן דבוקים שומן שביניהם חלב טמא הוא ואין סותם והביא ראיה מתוס' נ' ב' ד"ה מחט ולפי דבריו במקום שיש דופן לזה ודופן לזה טריפה וא"כ דברי הראב"ן שהביא הפר"ח אות י"ב והרע"ב בפי' המשניות משמיעים בהדיא אף שיש דופן לזה ולזה אפ"ה כשירה והתב"ש אות י"א הרגיש בזה קצת. אמנם רש"י בריש א"ט ד"ה שניקבו כתב דווקא שהנקב נראה מבחוץ הא במקום חיבורן כשירה משמע בכ"מ חיבורן כשרה ואלו מתוס' משמע עכ"פ דווקא במקום שאין שומן ביניהם אף שיש דופן לכ"א כשירה הא במקום שחלב טמא מפריד ביניהם אף שניקבו זה לתוך זה טריפה. ולהב"ח א"ש לשון הש"ע שכתב אפילו הנקב מפולש מזה לזה ר"ל ל"מ באם ניקב מקצת הדופן כשירה אלא אפילו כל הדופן כשירה ואלו להפר"ח ושאר פוסקים קשה מה אפילו הא יותר מסתבר להכשיר כשהוא מפולש

מאינו מפולש וניקב עור א' דה"א דהרעי יוצא מבין ב' העורות וזה דקשיא ליה להפר"ח אות י"ב יע"ש ותב"ש אות י"א רצה ליישב זה והמעיין יראה דקושית הפר"ח כדכתיבנא. ולדינא יראה אם ניקבו במקום שאין שומן מפריד ביניהם כשירה✍:

סעיף י

מפולש. עט"ז והוא מבואר דמרש"י משמע אפילו ע"י חולי טרפה בהמסס וה"ה ביה"כ עור וחצי דאין חצי עור דק מגין ולפ"ז הא דאמר ביה"כ מב' צדדין היינו עור וחצי אמנם זה פי' בבמה מדליקין ואלו בשאר מקומות משמע הטעם דחיישינן שמא הבריא ונתרפא והוא שיטת ר"י ור"ת חולק ואמר דשאני וושט מביה"כ והמסס וכבר נתבאר בסימן ל"ג ועיין מ"ש בש"ך ועיין תוס' חולין נ' ב' ד"ה מחט שכתבו ואגב דנקיט מצ"א נקיט משני צדדין דלכאורה אין לו מובן ולרש"י א"ש דנקיט משני צדדין דווקא הא עור וחצי כשירה דלא חיישינן שמא הבריא לרש"י כ"א דופן דק דמעט שתתפש המחט עוברת מעל"ע משא"כ היכא דיש לה לילך מהלך מה לא חיישינן ולתוס' הוקשה זה ותי' איידי וראיתי לת"ה סימן קס"ה כתב דתנא איירי ולא אמר משום היא גופא דווקא לחוץ אלא הא מילתא דפשיטא יע"ש ולא הבינותי דכפי הנראה לר"ת קאמר לה ושפיר הוקשה לר"ת אמאי לא אשמעינן רבותא בהמסס דווקא מעל"ע דהוה רבותא טפי אלא דעיקר חידושא מצ"א ומב' איידי יע"ש. והנה לדינא פסק רמ"א באין ה"מ טריפה והיינו ע"י קוץ כמ"ש הט"ז באות י"א ובה"מ כשירה וע"י חולי אפילו בלא ה"מ כשירה ומיהו כל זה בהמסס ולזה כוון רמ"א וי"א בהמסס הא ביה"כ אפילו עור וחצי יודה רש"י דכשירה לפי הטעם דחיישינן שמא הבריא נתרפא וכן אם שחטוהו מיד שבלעה מחט דליכא למיחש שמא הבריא נתרפא אף לרש"י כשירה בלא ה"מ כמ"ש התוס' בבמה מדליקין וכן בקורקבן וכל מקום שדופן עב אפילו לא נשאר כ"א מעט שלא ניקב לא חיישינן כמ"ש התה"ד סימן קס"ה כיון שיש להמחט לילך מהלך רב לא חיישינן הביאו הש"ך אות כ"ב וכ"ז פשוט וכן הלכה כאמור:

סעיף יא

בהמסס. עט"ז דע"י חולי כשר אפילו שלא בה"מ דבזה לא קי"ל כרש"י דאין חצי עור מגין דבכולהו נקובי מפולש בעינן דווקא וכבר התבאר באות יו"ד:

סעיף יב

הופכין. עט"ז ועיין נה"ך שכתב עליו דדבריו תמוהין דהא ר' במקרה הפכה יע"ש וח"ו לחשוד למאורן של ישראל לומר שכותב בלי השגחה. ואין לומר דהט"ז סובר דהפכה וודאי לא במקרה דמה"ת היה לרבי לעשות כן להפסיד ממון ישראל בחנם כיון דאין הבדיקה חיובית כמ"ש התב"ש אות י"ג אלא דרבי הפכה לראות אם לא ניקב מעל"ע

וממילא ראה ק"ד ואם כן אכתי השמיענו ההיא צורבא מרבנן דבעי לראות עכ"פ אם לא ניקב מעל"ע זה אינו. גם אין לומר דההיא צורבא מרבנן דהאריך ואמר והפכה ר' ולא אמר מצ"א היה ומצא ק"ד אלא סובר באמת דבעי בדיקה וטעה ההוא צורבא מרבנן דא"כ איך אמר אביי דבחנם טרח ליה והא חידוש השמיענו לפ"ד דבעי בדיקה והכי היה לומר לאביי דאין הדין כך דא"צ בדיקה וכ' במקרה הפכה גם זה לא נראה. וסבור הייתי לומר דהט"ז ה"ק דוודאי אי נאמר דהר"מ ורא"ש סוברים דא"צ בדיקה הוא מברייתא דרבי דהפכה סובר הט"ז וודאי דרך חיוב לא במקרה אלא דברייתא קתני מצ"א כשירה ומב' צדדין טריפה וקשיא קושית הב"י מה איכא בין מצ"א ובין מב' צדדין אלא הברייתא סוברת מצ"א א"צ בדיקה ומש"ה פסקו הר"מ ורא"ש כברייתא דלא כרבי וא"כ קשיא איך אמר אביי דבחנם טרח ליה והא השמיענו דלא כברייתא וכל זה איננו שוה לי והנכון כפשוטו דאיך אמר אביי דבחנם טרח ליה דלמא האי צורבא מרבנן טעה וסבור דר' דרך חיוב הפכה והיא גופא אשמועינן אלא וודאי האמת כן הוא דזה מלתא דפשיטא דכל היכא דאיכא ריעותא צריך בדיקה. ולדינא העלה הט"ז להחמיר אף בה"מ בניקב מצ"א ולא בדק אחר ק"ד אף שיודע באומד הדעת שלא ניקב מעל"ע דלא כרמ"א. אמנם הש"ך בנה"ך השיג עליו וכן יראה דעת התב"ש בה"מ להקל בבדק לאחר מליחה והדחה דלא עברה המחט לחוץ כשירה אבל אי לא בדק אי לא עברה המחט מעל"ע אסור אף בה"מ וכן הלכה ובש"ך אבאר:

סעיף יג

סביב המחט. עט"ז דלאו דווקא ואפילו בפנים נמי טריפה כיון שיש היכר שהתחילה לינקוב מחיים משא"כ מצ"א בעינן ק"ד נגד פי המחט הא סביב המחט כשירה וק"ד פירשתיו לעיל בשם חוט השני סי' ס"ט דווקא נצרר או קורט ממש הא אדום הבשר אין מזיק והכל לפי ראות עיני המורה בזה. וראוי שתדע דהא דבעינן ק"ד היינו כשהמחט לפנינו הא נאבד המחט אפילו אין ק"ד כמבואר דלא שייך אי איתא דמחיים הוה ליה למיסרך דהא ליכא מחט וה"ה איתא לפנינו אלא חזרה לאחוריה איכא למימר שהיה ק"ד בחוץ ובחזירתה נפל הק"ד ופשוט הוא:

סעיף יד

הנמצאים. עט"ז דפירש הא דכתב רמ"א וא"צ שום בדיקה היינו דא"צ לראות אחר ק"ד בחוץ כיון דלא נתחב ומינה הא נמצא בחוץ טריפה כמו בוושט סי' ל"ג ס"ט ובאות ט"ז ואף דהתם אם נמצא בפנים נמי אסור משום דוושט אין לו בדיקה בחוץ משא"כ כאן ואף לרש"י וכמ"ש רמ"א כאן באין ה"מ אף בפנים לחוד אסור מ"מ בכה"ג בנמצא יש להקל אף באין ה"מ. ומיהו הצ"צ בסי' מ"ט היקל בנמצא אף שיש ק"ד בחוץ דל"ד לוושט

דאוכלין ומשקין החזירו למחט משא"כ כאן לא חיישינן ומוכרח אני להאריך קצת. וזה לשון הצ"צ וליכא למימר א"צ בדיקה הא נמצא בחוץ טריפה דהא רוב הפוסקים בשם ראבי"ה הביאו הב"י דמצ"א דווקא נגד פי המחט הא סביבות הנקב לא וא"כ מהי תיתי לומר שהק"ד הוא ממש נגד מקום פי המחט. והגע בעצמך אם אין תחוב דקי"ל שא"צ בדיקה אם נמצא ק"ד אף שאין נגד פי המחט ובתחוב בעינן דווקא נגד פי המחט והשיג על הט"ז וש"ך יע"ש. והנה יראה לפרש דה"ק דאם נמצא ולא נתחב א"א לכוון שיהא הק"ד ממש נגד פי המחט מבחוץ לומר שאם היתה תחובה במקום שכלה פיה היה הק"ד מכוון ולז"א וכ"ת בנמצא אף שאין מכוון אסור דז"א דאיך יעלה על הדעת דנמצא יהיה חמור מנתחב זה נ"ל כוונתו. ולדידי דברי קדשו צריכא עיונא ודקדוק רבה. דהא בוושט בנמצא אף שלא כנגד פי המחט טריפה כמ"ש הט"ז בהדיא בסי' ל"ג אות י"ו וליש מכשירין שם בהג"ה בנתחב אא"כ ק"ד משמע דבעי ק"ד נגד פי המחט א"כ תקשה איך יהיה חמור כו' אלא מאי אית לך לומר דנתחב אי הק"ד רחוק אין סברא לומר שנתחבה ב"פ משא"כ בנמצא אף רחוק ק"ד שמא חזרה ע"י נענוע לאחוריה ולא נודע מקומה איה וכל שיש ק"ד טריפה ומיהו במקום ה"מ יש להתיר כאן כמ"ש התב"ש אות י"ז והפר"ח היקל בכל ענין. וראיתי להמ"י כלל צ"ד אות א' אם ק"ד או סירכא בחוץ אפילו לא נתחב דסירכא הוה כק"ד וכ"כ הצ"צ עכ"ל מ"ש דכ"כ הצ"צ היינו דסירכא הוה כק"ד ומיהו בלא נמצא תחוב מיקל והביאו המ"י גופא כלל פ"ט אות ל"ב. ובש"ך אות י"ז וכ"ו אבאר עוד ועמ"ש בט"ז אות י"ז בדברי המ"י כלל צ"ד:

סעיף טו

ויש לסמוך. עט"ז תמה הא כבר כ"כ לעיל דיש להקל בה"מ ולאיזה צורך הכפיל דבריו עמ"ש בש"ך אות ל"ג. עוד הביא דאם המחט תחוב באורך יש להטריף אף מצ"א יע"ש. ומשמע מדבריו דווקא נתחב הא מונח לאורך לא והתב"ש אות י"ז החמיר אפילו מונח. ודי לנו להחמיר בנתחב דהפר"ח מיקל בכ"ע ועיין סי' מ"ט בקורקבן אם מונח כבריח:

סעיף טז

תולין להקל. דמסתמא דרך הבליעה באה ועוד העמידנו על חזקת היתר ט"ז בשם רשב"א ובאות י"ז כתב דהוה רק סניף העמידנו כו' ועיקר הטעם דתולין דרך הנבלעים בוושט בא לו מבחוץ ועמ"ש באות י"ז:

סעיף יז

ויש מחמירין. עט"ז ובאות ח"י אבאר. ומ"ש דקורקבן אף שאין ק"ד בחוץ ובפנים אם ניקב מעל"ע טריפה בשם הד"מ וה"ט כיון דוודאי ניקב מקצת מחיים תלינן כולה כמו בנמצא ק"ד בפנים טריפה כיון דמקצת מחיים ה"ה כאן ואף דלדידן כתב הר"ב בהג"ה

דא"א בקיאין לבדוק כל אורך המחט ואף בביה"כ טריפה מעל"ע בלא ק"ד מ"מ יש נ"מ בזה בה"מ דהתם מכשירין כמ"ש הש"ך אות ל' בשם הב"ח משא"כ בקורקבן אפילו בה"מ יש לאסור. אמנם הש"ך בסי' מ"ט אות ד' האריך להכשיר בקורקבן מעל"ע אם לא נמצא ק"ד והמ"י כלל צ"ד אות ג' כתב דאין נפקותא כ"כ דא"א בקיאין אם לא בה"מ יש להכשיר גם בקורקבן. ור"ל דבה"מ דבקיאין אנו גם בקורקבן יש להכשיר מטעם הש"ך סי' מ"ט אות ד'. ולענין דינא הפר"ח היקל והתב"ש בסי' מ"ט אות ג' החמיר יע"ש שדבריו נכונים עד מאד ומנהג בכל יום להטריף ואפילו בה"מ ואני תמה כיון שהש"ך גופא כתב בכאן אות כ"ב שאפילו ק"ד בפנים טריפה אם מעל"ע אלמא כיון דמקצת מחיים אסור ה"ה בקורקבן דודאי אין סברא לומר כל העובי ניקב לאחר שחיטה וכאמור✍נראה לי:

סעיף יח

אם. עט"ז הא דהכריע להקל דתולין במצוי דרך הבליעה הא בספק דאיכא ריעותא לא אוקי אחזקה ומש"ה כל דלא בדק מבחוץ אי עבר פי המחט לחוץ טריפה ובזה אפשר רמ"א מודה כאן כמ"ש הש"ך ואבאר שם אלא דהט"ז סובר אף אי לא בדק אחר ק"ד בחוץ טריפה אף בה"מ דלא כמ"ש רמ"א לעיל יע"ש. ודע דמ"ש דהכריע להקל משום דרך הוושט נכנסה ולא אמר משום ס"ס שמא בפנים ושמא לא ניקב א' מאיברים הפנימים דלאו וודאי הוא באין העור לפנינו או בעוף שיש לו זפק כמו שאבאר בסי' מ"ט דמה"ט הכשיר המחבר שם בספק ע"י חולי י"ל דאיכא נמי ס"ס לאיסורא שמא ניקב כולו והבריא ואף דלא חיישינן הא ע"כ הבריא או בפנים או בחוץ ושמא בא מבחוץ וניקב א' מאיברים הפנימים ומש"ה אמר דמסתמא דרך הוושט בא ותולין במצוי וכיון שכן אין לאסור מספק שמא הבריא דמי הכניסו להמחט לאחורי' כמ"ש סברא זו לחלק בין ביה"כ לוושט עסי' ל"ג באורך:

ויש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי כמו שאומר אם נמצא מסמר וראשו עב כגרעין של תמרה ופיו לחוץ דודאי דרך פנים בא או במחט ויש ק"ד בפנים דודאי מבפנים בא כמ"ש הפוסקים אם יש שביל וה"ה ק"ד וכעת נקוב הוא לחוץ ובצד פנים שלם ונתרפא לא ניכר שום ריעותא בו אי הוה ודאי טריפה דהרי היה נקוב מעל"ע או ספק הוא דהוה דשמא אחר שניקב מקצת הפנימי נתרפא אותו המקצת קודם שניקב לחוץ ולא הוה קרום מחמת מכה. דמ"ט לא הוה קרום או כיון דהיה שעה א' טריפה שוב אין לה היתר או סופו ליסתר כיון דמקום רעוע הוא וזה לא שייך כאן כיון דבאותה שעה שנתרפא עדיין לא היה נקוב לחוץ ולא חל עליו שם טריפות כלל גם קרום מחמת מכה לא הוה דלאו מקום רעוע הוא והרי אנו רואין כמה פעמים שבשר החי נתלש ונרפא כבראשונה ואין

נסתר ודוקא בקרום מחמת מכה היינו במקום שעושה טריפה סופו ליסתור ולא סתימה מעליא הוה וכבר כתבנו במקום אחר מזה. ונ"מ טובא באם נתערב באחרות קודם שנודע הספק דמתירין כה"מ כמ"ש הש"ך בסימן ק"י או במליחה שנמלח עם אחרים שהתיר השבות יעקב בח"ב בה"מ וצורך מצוה בספק טריפה שנמלח מטעם ס"ס שמא לא טריפה ושמא הלכה כמאן דאמר כ"ק במליחה כדבעינן למימר קמן בסימן מ"ט ובק"ה אם כן ה"ה כה"ג נמי וצ"ע✍וע' מ"ש בסי' מ"ט עוד:

עוד כתב הט"ז בשם אחיו במעשה דתינוק שמצאו מחט ויצא לחוץ כו'. ולפי שיטתו אפילו לא יצא לחוץ כל שא"א לבדוק אחר ק"ד טריפה. ודע דאם יש שביל או ק"ד מבפנים ודאי כשר אף בלא ה"מ ואף בחוץ ולא בפנים הוה ספק טריפה שמא ניקב א' מאיברים הפנימים וכאמור כאן:

סעיף יט

קטן. עט"ז השיג על מהר"מ מלובלין ז"ל ממ"נ אי מהימן העובדי כוכבים נאמין ליה לכולי מלתא שלא היה תחוב כ"א באותן העורות דא"צ בדיקה כלל יעו"ש ובנה"ך ובפר"ח אות כ"ה השיגו על הט"ז כיון דעדיין עוסק הוא בהוצאת הפרש הוה רק כגילוי מלתא בעלמא דמסתמא מצאו ולא מהימן לנו שלא מצאו במקום המטריף ולענין דינא צ"ע בזה ואין בידי להכריע. וכל זה כשבא הישראל בעוד שעוסק בהוצאת הפרש ומצא מסמר בידו דרגלים לדבר אבל אח"כ שיצא הכרס בהיתר גם מהר"מ מלובלין מודה דכשר כמ"ש שם זולת מ"ש דאם ישראל שותק לא ידענא דלא הוה למידע עס"י קכ"ז. ומעשה היה בעובדת כוכבי' אחת שרחצה אצל הנהר חתיכת בשר שקורין הוי"ב ובאה ואמרה שמצאה מחט תחובה עם חוט א' של פשתן וראיתי המחט היתה מלוטשת כעין חדשה וחוט ג"כ היה חדש והתרתי דמראין הדברים ששקר ענתה גם לא היתה משרתת אצל הטבח אלא שבעלת הבית א' אמרה לה לרחוץ וכיון שיצא הכרס בהיתר מתחלה לא מחזיקין ריעותא זה נ"ל דל"ד לנדון מהר"מ✍ומ"ש הט"ז בזה על מהר"מ בסי' נ' אבאר בש"ך בעזה"י:

סימן מט

סעיף א

יש לו. דע דבאווזא אין יש קליפה פנימית בפ"ע אלא גוררין ומקלפין בסכין ולאחר שגוררין נשאר עור לבן וחלק וקשה קצת ואח"כ בשר אדום ובתרנגולת יש כמין כיס בפנים קצת ירוק ואח"כ עור לבן עיין בה"ג קכ"ז עמוד ד' ב' עורות בקורקבן הפנימי לבן והחיצון אדום ולשון הר"מ פ"ו מה"ש הי"ח ב' עורות לקורקבן חיצון אדום ופנימי לבן

ועיין כה"ג בהגהות הטור אות ד' צידד לומר לבה"ג אי חליף בקורקבן טריפה כמו וושט אמנם לדינא אינו כן מדלא הזכיר שום א' מהפוסקים זה ובהגהות ב"י אות ז' בשם רש"ל באו"ש דמחט נבלע בעובי קורקבן יש לומר בחוץ ניקב דבפנים לבן וקשה וחלק ויוכל להכיר לכאורה ב' עורות היינו עור הלבן ושאר הבשר לבד הקליפה שמשליכין אמנם הכר"ו אות א' כתב א' מה שקולפין ומשליכין עור א' והב' כל עובי קורקבן יע"ש. שוב מצאתי ברשב"א בת"ה הקצר בית ב' שער שלישי דף י"ג ע"ב דפוס קרימונה וז"ל קורקבן זה יש בו כיס שנקלף ממנו ניקב וכיסוי קיים כשר וזה יורה כמ"ש הכר"ו ועיין חולין מ"ג א' ורש"י ד"ה כיס וד"ה קורקבן יע"ש ונ"מ בכל זה ע"י חולי דבקוץ בלא"ה טריפה בחוץ כמבואר. ומיהו בגמרא אמר כיס קיים יע"ש ועיין חה"ר בחולין מ"ג יראה בחוץ הוה וודאי דמדקין בא דרוב הנבלעין כו' וכבר התבאר✍:

סעיף ב

דינו. עט"ז בשם ד"מ וכבר נתבאר ס"ס מ"ח אות י"ז דקורקבן מעל"ע ואין ק"ד טריפה ונ"מ דאלו ביה"כ בה"מ יש להתיר מעל"ע כמ"ש הש"ך באות ל"א ואלו בקורקבן אסור אף בה"מ וכן המנהג דלא כש"ך ופר"ח דמקילין בקורקבן וכן הסכים התב"ש אות ג' ובל"י אות ג' בשם כמה אחרונים ואין להקל. ונ"מ עוד אם ראו אחר ק"ד ולא הספיקו לראות אחר נקב מעל"ע ונאבד ונחתך דאי בקורקבן דין ביה"כ יש לו הוה ס"ס שמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקב מעל"ע מה שא"כ עכשיו טריפה דלא שייך ס"ס כה"ג ולדינא צ"ע✍:

כתב הרדב"ז הביאו הפר"ח אות ג' מחט בקורקבן היה תערובת עם שאר תרנגולים והיה רושם שחור בתרנגול א' והכשיר השאר והסכים הפר"ח. עוד מעשה מחט יצאה כחצי אצבע ולא הרגיש בהדחה היקל דודאי לאחר שחיטה דאל"כ היה להרגיש יע"ש. הנה בשאלה א' כתב תב"ש אין לדיין אלא מה שעיניו רואות ועל השניה כתב דבסימן מ"א אות יו"ד החמיר. ולא ידענא דהתם הוא המעשה של צ"צ וטמונה כולה בבשר והפר"ח החמיר שם משא"כ כאן מלתא דמסתברא דאי איתא דהיה קודם שחיטה איך לא הרגישו בשעת הדחה ולמעשה צ"ע:

סעיף ג

תולין. הט"ז האריך להשיג מוושט ובנה"ך תי' דשאני התם דשכיח הוא שינקבו שניהם ומתהפך לא בעינן כאן עכ"ל. וכן לקמן סי' נ"א אוסר הט"ז בספק ע"י חולי והש"ך מכשיר דלא בעינן מתהפך דמתחלה צריך אתה לדון ממה הוה אי ע"י חולי ואף שהט"ז בא בטענה דהא שם יש מחלוקת אי חוששין וכאן לכ"ע חוששין אם כן כאן שכיח טפי מ"מ י"ל לדידן דפוסקין שם שמא הבריא יש לומר שם שכיח טפי דדמי לדרוסה ולא הוה

ספק הב' שקול משא"כ הכא. ועיין כר"ו סימן ל"ג. וי"ל דס"ס במקום חזקה לא אמרינן אלא דקשיא דאמאי אוסר שם אף בתורבץ דכה"ג ליכא חזקה תורבץ לא הוה נבילה עס"י ל"ג וכבר הארכנו בזה שם. גם אין לומר דכאן אחר בדיקה דוקא ויש סניף דעת הר"מ דסובר קוץ לחלל מהני בדיקה דזה לא נזכר כלל במחבר וכ"נ דאין להחמיר לבדוק אחר כל המקומות אם ספק הוא ע"י חולי או קוץ:

עוד כתב הט"ז בשם הטור דאין לעוף כרס וכתב הט"ז ה"ה בשר החופה לית ליה והביא ראיה מד"מ סימן נ"א אות א' אף דעור היה נקרע ומשמע רובה דעוף דין קטנה יש לה אפ"ה כשירה. וז"ל הטור עוף אין לו כרס והמסס וביה"כ ויש לו כנגדו זפק וקורקבן. הנה זפק וקורקבן הוא כנגד המסס וביה"כ אמנם כרס הפנימי אין לו כל עיקר ולשון הר"מ ז"ל בפ"ו מה"ש הי"ז העוף אין לו כרס והמסס וביה"כ ויש לו כנגדן זפק וקורקבן ועיין כה"ג בהגהות הטור אות ג' בשם דמש"א דעוף דין קטנה יש לה ורוצה לומר דכרס חיצונה יש לו ולא קי"ל כן. ועוד דהא הב"ח בסימן מ"ח כתב טריפות כרס חיצונה משום דסוף הפנימי לינקב כמ"ש שם ובעוף שאין לו כרס פנימי כשר ומיהו זה יש לדחות דעוף שאין הגנה לבני מעיים כ"א הכרס חיצונה יש לאסור ומ"מ הלכה להתיר וכ"כ צ"צ סימן ע"ו באווזא שהיה הביל"ג נחלק לשתים והעור שלם כשר ופלפל שם אי הוה כחזה וכפי הנראה דביל"ג זה הוא במקום כרס חיצונה ולא שייך ביה טריפות וכמעשה דד"מ בסימן נ"א ועיין סימן נ' בפר"ח דאם ניקב מסתמא על ידי קוץ ובש"ך אבאר:

כתב בתשובת באר עשק סי' ס"א אווזות פטומות שיש שומן במקום שאין לשאר אווזות אותו השומן אינו בתולדה ואין מגין עוד כתב דאם יש סביב פי המחט שומן ועל פי המחט אין שומן אף שיש בשר על המחט כיון דשנוי הוא שאין שומן נגד פי המחט חיישינן דקרום מחמת מכההוא והעתיק דבריו התב"ש אות ב' וקלסי' והמ"י כלל צ"ו אות א' העתיק בשומן הבא מרוב פיטום וכתב מסתימת הפוסקים משמע דהוה סתימה ובכלל צ"ה אות ה' דאף המחט עודנו שם כשירה וזהו אמת כמ"ש התוס' הביאו הש"ך בסי' מ"ו יע"ש:

סימן נ

סעיף א

אבל לא בלב. הט"ז הביא דברי רש"ל דמ"ש הטור כבד היינו מרה שניקב וכבד סותמתה ולא ידענו אי ניקבה כבד מחיים כו' והב"ח פי' זה בשם עצמו ובשם רש"ל פי' קנה הכבד כמ"ש ב"י ומש"ה השמיט המחבר כאן כבד ועיין לעיל סי' ל"ו בש"ך אות י"ט דהיכא שיש עוד צד מדמין ולזה נ"מ דלב וכבד וקורקבן אין מדמין ומיהו שם נתבאר דאנו אין

מדמין כלל אף שיש צד. ולחומרא היכא דאיכא למיתלי בזאב וידא דטבחא ואיקפי ולא אידמי עיין לעיל סימן ל"ו בש"ך ופר"ח ואין להחמיר עיין תב"ש שם:

סעיף ב

בין שניטל. עט"ז דהכריח מכאן שיטתו לעיל סי' מ"ג אות א' דנברא ניקב אין שם נקב עליו אלא חסר מיקרי ומש"ה לא אשמעינן כאן נברא ניקב דבכלל חסר הוא מה לי כולו או מקצתו ומשום הכי בטחול כשר כה"ג ומ"מ ש בכלל ניטל הוא לא מדוקדק דא"כ בטחול ניטל מקצתו ביד בסומכיה טריפה אלא בכלל נברא חסר במקצת הוה וכדאמרן ובדברי הר"מ פ"ו מה"ש ה"כ כל אבר שאם ניקב טריפה כ"ש ניטל או נברא מנלן דבנברא טריפה אימא ניטל אבל נברא לא. גם מ"ש וכן נברא בשתים שכל היתר כנטול דמי וזה יורה כפירוש הרמב"ן ואלו בפ"ח מה"ש הי"א כ' שכל היתר כחסר דמי וזה כפירש"י ע' ב"י בסי' מ"א ובסי' נ"ה אבאר עוד מזה בעז"ה וכאן אין להאריך:

סעיף ג

ויש מכשירין. הוא הר"מ ז"ל דקשיא ליה לאיזה צורך היה הלמ"מ נטולה וחסירה אם בכל מקום שנטולה טריפה ה"ה חסירה היה לומר רק חסירה אלא ש"מ יש איברים דנטולה טריפה ולא חסירה והרשב"א סובר דהוצרך הלכתא על שניהם שלא ליתן לבעל הדין לחלוק לומר נטולה טריפה ולא חסירה או חסירה ולא נטולה אף דבאמת כ"ש הוא ועי' ט"ז וכבר הארכנו בזה במקום אחר ובסי' נ"ד אבאר עוד:

כתב הפר"ח אות ד' בתרנגולת שיש חסרון בעצם גולגלת ונוצות גבוה' העלה שכל שחי י"ב חודש מעידות דאין בהם חסרון כשיעור ערך סלע ואפ"ה לא התיר אלא בה"מ ועיין סימן למ"ד בתב"ש האריך בזה באווזא אפילו בה"מ לא התיר ולדינא מבואר שם:

סעיף ד

כל שנשתנה מראית הבשר. עיין ט"ז דוקא שיש איזו לקותא בבשר ושינוי מראה לחוד אין פוסל וכבר הארכנו בזה במקום אחר:

סימן נא

סעיף א

ואם הוא ספק. עט"ז שכתב בסימן מ"ט אות ג' תמה ע"ז דלא הוה מתהפך והנה יש לראות לאיזה צורך כתב זה הר"ב כאן מאחר שכבר כתב המחבר לעיל בפי' ולכאורה נראה לומר דהר"ב שינה כאן מלשון המחבר שכתב ואם לא היה מכיר שע"י חולי והר"ב סובר דחסרון חכמה שאינו מכיר לא הוה ספק כלל כנראה מדבריו בד"מ סי' מ"ט אות ב' אלא בא"א להתברר ע"י בקי אם הוא ע"י חולי או קוץ יש להכשיר א"כ לעיל בסימן

מ"ט היה לו להגיה זה על המחבר ולא כאן ועיין בד"מ סימן מ"ט וכאן מ"ש על או"ה ובסמוך יבואר זה:

סעיף ב

העור והבשר. עט"ז הנה הר"ב כתב ב' דינים א' שאם העור שלם ונמצא נקוב בחלל הבהמה והעוף דמכשירין שמא מחמת חולי ושמא לא ניקב א' מאיברים הפנימים אף דרוב הנבלעים דרך הוושט תלינן שמא מקנה נכנס או בחוץ והבריא נתרפא כ"ש שיש להכשיר בחוץ ורואין נקב בדופן שיש ס"ס אלא שכבר כתבנו דכה"ג לאו ס"ס הוה דוודאי תולין במצוי שדרך הוושט נכנס וטרפה ולא הוה אלא חד ספק שמא ע"י חולי ואסור וכדמוכח דברי סמ"ג עשין ס"ג דנמצא קוץ בחלל והעור שלם הוה וודאי טריפה לא ספק כמ"ש בסימן מ"ט אלא יתכן לפרש דה"ק אם בניקב א' מאברים הפנימים מצד חוץ כמו הקורקבן ולב וכיוצא אמרינן דמותר מס"ס אף שראינו שעשה נקב כ"ש בניקב עור ובשר עד החלל ולא ראינו שום נקב בא' מאיברים הפנימים דשם א"נ ע"י קוץ לא הגיע כלל לאיברים הפנימים אלא חזר מיד דפשיטא דיש להתיר מחמת ס"ס וע"ז כ' הט"ז שלפי סברתו אף כאן יש להחמיר דלא הוה ס"ס מתהפך וכאמור והנך רואה שסברת רמ"א פשוטה היא דאפילו ניקב מבחוץ לא תלינן במצוי בקוצים אלא הוה ס"ס וזה דלא כמ"ש הפר"ח כאן אות ב' וסי' מ"ב אות ג' ומ"ה אות ו' ומ"ט אות ד' ונ' אות ב' והתב"ש החזיק אחריו דכל שניקב עור ובשר תולין במצוי ע"י קנים וליכא ס"ס וכי מכשיר המחבר לעיל בניקב עור החיצון של קורקבן וא"י היינו כשאין העור לפנינו ואי לפנינו ושלם בחד ספק מישתרי דכל בפנים מסתמא ע"י חולי זהו כוונתו עיין בתב"ש אות ג'. ומ"מ לא ידענא איך החליט הדבר במוסכס בכל אותן מקומות הפר"ח ולא הזכיר דעת רמ"א דמכשיר כאן בבירור אף שניקב עור והבשר בחוץ גם בסי' נ' דחה דעת הצ"צ יע"ש והצ"צ יסבור כרמ"א. ולענין דינא הנה בתשובת הרשב"א סימן רע"ז בנקב שהיה מפולש עד לחזה אין הכרע שם די"ל דמיירי שניכר שהיה ע"י נקב קוץ כמ"ש הב"ח כאן ור"ל דניכר עכ"פ שלא היה ע"י חולי והשואל חשש לדרוסה והשיב הרשב"א לדרוסה לא חיישינן אלא לקוץ וכן הוא סברת הד"מ אמנם הצ"צ גופא בתשוב' סימן ט' וט"ו נסתפק וחילק דהרשב"א מיירי שניקב עור בחוץ ומש"ה תולין במצוי בקוץ ומרה שהיתה בולטת לא הכשיר אלא מטעם דעור היה שלם יע"ש. הן אמת במשפטי שמואל סי' ק' במרה שהיתה בולטת מבין הצלעות הביא בשם ליקוטים מרגמ"ה דאם ניקב עד הכרס לא חיישינן שמא ניקב א' מאיברים והרב ז"ל החמיר במרה דסירכא מוכיח עליה מ"מ הא הביא הד"מ בשם או"ה כלל נ"א דאם ניקב עד הכרס יש לאסור הלכך באם עור שלם ונקב בפנים ולא ידעינן אי

ע"י חולי יש להתיר בה"מ עכ"פ ובאם עור ניקב בחוץ וא"י אף בה"מ אסור אף שמט"ז נראה להיפך דיותר קיל ניקב עור ובשר לחוד הלא כבר כתבנו מזה✍כאן:

מה שהביא הט"ז בשם רש"ל דצריך בדיקה נגד הנקב מפרש דבריו דניכר שנעשה על ידי קוץ ואפילו הכי אי מיד נשמט הקוץ מהני בדיקה וכי אמרו דלא מהני כשנשתהה שם הקוץ וכן פסק הב"ח כפי' הא' וע"ז השיג עליו דלא מהני בדיקה. וסיים הט"ז דמ"ש הב"ח דבספק ע"י חולי יש להכשיר שגם זה אינו אלא אסור וראיה ממסמס קועי' דמא הוא לאו דווקא דהתם ניכר שלא היה ע"י חולי אלא שגירת לישן הוא ועיקר ראייתו ממ"ש בסימן ל"ג אם אין ידוע אם ע"י חולי או קוץ דיש להטריף וה"ה כאן:

סעיף ג

ונמצא הקוץ תחוב לפנינו. כתב הט"ז זה דעת רשב"א (ומ"ש רש"י הוא ט"ס) ופי' הב"י שראינו שנתחב בפנינו מדופן ללב כגון שהיה נקב גדול בדופן שיכולין לראות ועיין ד"מ מה שהקשה על הב"י. וד"מ דחולק כיון שראינו נתחב בדופו נגד הלב אף דלא ידעינן שנתחב ללב כיון דלאחר שחיטה מצינו בלב לא חיישינן ומיהו נתחב לפנינו בעינן דאל"כ חיישינן שמא מתחלה למקום אחר ניקבה ועכשיו נתחב למקום זה. וכתב עוד הב"י שהמרדכי בשם ראבי"ה מיקל יותר אפילו לא נתחב בפנינו כלל כל שתקועה בלב ודופן כשירה דמסתמא היה כן מתחלה ועיין מ"ש בש"ך מזה:

ודע דהא דקיי"ל ניקב בקוץ לחלל אין לו בדיקה אפילו מדין התלמוד כשיטת רש"י ולא כבה"ג והר"מ דסוברין דיש בדיקה כתב הפרישה ואחריו הב"ח דאף לבה"ג והר"מ דוקא כששחטו מיד הא לא"ו חיישינן שמא הבריא נתרפא וכתב הפר"ח באות א' דלדידן אין נ"מ דהעיקר כפסק המחבר הנה מ"ש על הר"מ אין קושיא דהר"מ בפי' כתב בפ"ג מה"ש הכ"א דהבריא נתרפא אלא שהפר"ח בסימן ל"ג השיג עליו וא"כ להר"מ וודאי הדין אמת כל שיש זמן רב מודה דלא מהני בדיקה שמא עלה קרום דשכיח הוא לינקב כמו ווושט וכמו התם חיישינן ה"ה כאן אמנם בה"ג לא מצאתי שיאמר דחייש לנתרפא. ומ"ש דאין נ"מ לדידן תמהני דנ"מ בקנה רחב דיש בדיקה ואם נשתהה אין בדיקה שוב ראיתי להתב"ש אות ב' הרגיש בזה. ועם זה יש ליישב מה שהקשה התב"ש בסימן מ"ח על מ"ש הב"י דהר"מ ז"ל דכתב עובי בשר הכרס דמשמע ליה מתני' סתמא תנן הכרס שנקרע אף ע"י סכין ומה קושיא והא יש בדיקה ולדידיה י"ל דסתמא תנן אף שיש זמן מה וא"א בבדיקה דשמא קרום עלה ונסתם באופן שלמידין מכאן בקנה רחב ונשתהה זמן מה א"א לדידן נמי בבדיקה שמא קרום עלה ועיין תב"ש אות ב' כתב ג"כ דאם נשתהה אין לו בדיקה וכדכתיבנא✍:

סעיף ד

אפילו צד העבה. הט"ז סובר אפילו בעוף יש לומר כן דנכנס למקום צר ונתחב וראיה שלא הזכיר רש"ל כלל בהמה ונה"ך השיג עליו דבסימן מ"ו הזכיר בהמה. ומיהו הרואה יראה דבסימן מ"ז לדינא לא הזכיר בהמה ובסימן מ"ו שהביא לשון הרא"ש אגב גררא כתב כלשון הרא"ש בהמה והאחרונים לא הכריעו בזה ומ"מ מחט קלישתא כעין שלנו אפילו בעוף וודאי בכל ענין יש להתיר אם טמונה כולה בבשר הירך כו' עוד הביא המעשה של הנוצות וכבר רבו בזה הדעות והאחרונים הכל לפי ראות עיני המורה אם מונחים כסדר נוצות שיש להם קנים אמרי' דבטבע נתגדלו שם ואם הם בלוים ומלא מוגלא יש לחוש לנקיבת א' מאיברים הפנימים שמחוץ באו ע"י קוץ. ולאו דווקא נוצות ה"ה שבולת שועל או אבנים בגוף יש לחוש כדאמרן:

סימן נב

סעיף א

ונחמרו. נתכווצו מלשון חמרמרו מעי וי"מ מלשון חמימות מרדכי ט"ז. הנה רש"י פי' כווצו ומרדכי פי' חמימות וכה"ג בהגהות הטור אות א' דלפי' המרדכי יש לגרוס נחמד"ו בדל"ת מלשון לחם חמודות לא אכלתי פי' הערוך ורד"ק נהמא חמימא יע"ש והביא עוד פי' שלישי הר"מ בפי' המשניות והרע"ב דלשון שריפה כמו בפתילה של אבר וחומרת בני מעים. אין לומר דנ"מ לפי' רש"י בעינן תרתי כיווץ והוריקו הא הוריק לחוד לא ולמרדכי הוריק לחוד נמי דז"א דגם לרש"י הוריק לחוד טרפה אלא אורחא דמלתא נקיט שדרך להתכויץ ולהיות שינוי מראה. גם אין לומר דלרש"י כיווץ לחוד כשירה ולמרדכי טריפה גם זה אינו. גם אין לומר דלמרדכי בעינן שיעור שיכול להתחמם גם רש"י יודה לזה עיין יש"ש פא"ט סימן צ"ב ובט"ז אות יו"ד. ומיהו מ"ש הט"ז לקמן דכל שאין שיעור חמימות לשרוף בזה או שסלקוה מיד אין סברא לאסור יש לומר לכאורה היינו מסתמא א"צ לבדוק או בנאבד כשירה עכ"פ אבל אם ראינו שינוי טריפה אף דסלקוה מיד אמנם הב"ח כתב אם א"א שנתחממו באש כזה אפילו נשתנה כשירה כמ"ש לדעת הרא"ש עכ"ל ור"ל דמתיר הרא"ש בלא ראינו שנפלה דאי להמחבר לקמן ס"ו טריפה שמא פ"א נפלה לאש כו'. וממרוצת דברי הט"ז באות יו"ד משמע דלפי' נחמרו כיווץ אפשר להכשיר בלי בדיקה ודווקא כי איכא ריעותא כיווץ צריך לבדוק כל האיברים ולפי' חמימות כל שיש שיעור אסור בלי בדיקה והמעיין בישׁ"ש סימן צ"ב בא"ט יש לומר דקשיא ליה למה לי כלל נחמרו וירוקין ליתני סתמא נפלה לאור כמו דרוסה בר"פ דלא תנן האדים. ושם באות יו"ד אבאר מ"ש הט"ז דרסה בכותל ומיהו י"ל דתנא בעי

לומר ירוקין כשירה אף שהוסיפו באדמימות או בירקות כ"א לפי מה שהוא כשר. והנה במשנה נאמר נפלה לאור ולא אמר סתמא ירוקין שהאדימו טריפה ולזה י"ל דנפלה בדיקה בעי ולמאן דלא בעי י"ל דאשמועינן דירוקין מחמת אש טריפה הא לא זה ידה מתוך ידינו מיום שנולדה אף ירוקין שהאדימו כשירה בזה אף הרשב"א מודה והמחבר ס"ו כיון דליכא למיתלי באש כ"א שינוי טבע✍:

סעיף ב

והוריקו ככרתי. עט"ז ולכאורה נראה מדבריו דפי' כן בהמחבר דסוברים כהרשב"א בארוך נ"א ובקצר ב"ב ש"ש דווקא כבד מראה גע"ל שבח לו אם הוא שמן הא לב וקורקבן לא ומ"ש המחבר ככרתי איידי דכבד נקיט והוא דוחק לפרש כן בהמחבר דמשמע שסובר כהרא"ה הביאו הר"ן וב"י דאף לב וקורקבן כללא כייל דגע"ל כשר דאש מוריק רק ככרתי וכמ"ש הש"ך אות ב'. ומ"ש בשם רש"ל דכחוש אסור אף גע"ל. גם מ"ש מהרש"ל כתב משמע דהרש"ל מפרש דברי הרשב"א דווקא שמן ולא כחוש וכן יראה לכאורה ביש"ש סימן צ"ו שהקשה אשיטת הרא"ה דאמאי לא אמרו באיזה ירוק פסול ככרתי. בשלמא לרשב"א ניחא דלב וקורקבן פסול כל ירוק מש"ה לא חילק ועוד דבכחוש אף בכבד אסור גע"ל הרי משמע דמפרש כן דברי הרשב"א דמ"ש הרשב"א בקצר שהכבד בתולדה כביצה "אם היה שמן תנאי הוא דווקא שמן ולא כחוש וכדי שלא יסתרו דבריו למ"ש בארוך נ"א ב' שירוק כביצה שבח הוא לו מחמת שומנו משמע דוקא בשמן ולא בכחוש. ומיהו התב"ש אות ג' התרעם על הפר"ח אות ב' דהר"מ בפי' המשניות דאוסר גע"ל בכבד בכחוש ורשב"א בשמן מיירי מדכתב בקצר אם היה שמן משמע אף בכחוש שרי והטעם דכמו עוף שיש במינו מדברי תולין בשינוי טבע ה"ה בכחוש י"ל הואיל ובשמן כן תולין השינוי כו' ואף שאין לדמות כ"כ גם אמאי לא התלונן על יש"ש שכתב כן ואולי סובר התב"ש דיש"ש סברא דנפשיה קאמר לא אליבא דרשב"א ומפרש דמש"ה לא אמרו באיזה ירוק דכחוש אסור ובאמת חולק על הרשב"א במין בייתי שיש במינו מדברי דאין תולין וה"ה כחוש אין תולין וכבר התבאר זה ודע דכרתי היינו בין גרי"ן ובל"א עיין תוס' חולין מ"ז ב' ד"ה ירוקה ככרתי אף אינדי"ש שהוא לאזו"ר בל"א וכן יראה מדברי תב"ש שם באות ג' יע"ש:

ודע דהפרישה אות י"ד כתב דרשב"א דווקא באין ידוע שנפלה לאור הא ידוע לא תלינן וב"ח חולק וסובר אף נפלה מכשיר הרשב"א עש"ך אות י"ג ובט"ז אות ט' והנה הטור הביא לדין של רשב"א ואיהו סובר דווקא בידוע שנפלה אסור ע"כ כפי' הב"ח דאל"כ לאיזה צורך הביא דברי הרשב"א שאין נ"מ לדידיה. ומ"מ בעוף שמן גם הפרישה יודה

דראוי הוא להיות שמן ואף בנפלה לאור כשירה וכמ"ש המחבר נפלה לאור והוריק ככרתי ומיהו לפי' הש"ך אות ב' אין ראיה ומ"מ האמת כן הוא כמ"ש הט"ז אות ט' דשמן ראוי להיות גע"ל ואין כאן ספק. ולפ"ז אם נאמר כמ"ש התב"ש דכחוש לא גרע לרשב"א מבייתי שיש במינו מדברי אם כן יש לומר דהט"ז טעמיה דנפשיה קאמר שחולק באות ט' על פסקא דבייתי שיש במינו מדברי והביא שם דברי רש"ל שחולק א"כ ה"ה בכחוש וכ"ת דנ"מ באין ידוע שנפלה לאור דתולין יש לומר דכפי הנראה מט"ז שם שיש לסמוך אמכשירין אפילו באין ה"מ וכדבעינן למימר קמן אם כן אין נ"מ משא"כ להש"ך אות ט"ו דווקא בה"מ אם כן בכחוש בלא ראינו יש לומר אף בלא ה"מ שרי ומיהו הש"ך לקמן אות י"ג אף ראינו שנפלה לאור מכשיר כב"ח אם כן ה"ה כחוש נמי שרי ובש"ך אות ב' אבאר עוד בזה:

סעיף ג

והכבד עט"ז. דע דארס האש שוה במקצת לדרוסה לא בכולו כמ"ש הב"י כי דרוסה אף במקום שפוסל ברובו זיהרא מיקלא במשהו ואלו ארס האש פועל בעובי מתפשט מעל"ע לא לצדדין וזו מוכח מדאמר הוריקה כבד נגד בני מעיים לא יהא אלא ניטל כולו והא בלא נשתייר ב' זיתים טריפה אלא שאין מתפשט לצדדין ופריך לא יהא אלא ניטל כלו כלומר אותו החלק שהוריק ומיהו בעובי פועל מעל"ע מהא דאמרינן שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן במשהו והוא מיותר ולימא ירוקתן כנקובתן אלא מלת משהו לומר דמשהו בעובי שהוריק טריפה דייק לא כמו דרוסה ואף שלא הגיע ללב זה למדתי מתוך דברי הראשונים ואחרונים ז"ל וכשהוריק נגד בני מעיים אמרינן דגם המעיים נחמרו אלא דלא איגלו עדיין בהתייהו. והרא"ש הביא ראיה מכאן דאם מאבר לאבר אמרינן ששלט האש כ"ש באבר א' גופא יע"ש ומיהו דווקא בעובי ולא לצדדין ואם הוריק נגד המרה נמי טריפה כמו שיתבאר אות ד'. והמרדכי סובר אף לצדדין נמי מתפשט וטריפה בכ"מ שהוריק אף שלא נגד המעיים ומרה ופי' הט"ז דבריו דהמרדכי לשיטתיה שסובר באין ידוע שנפל לאור אין שינוי מראה פוסל והוא הי"מ בס"ו וא"כ הגירסא דאמר בידוע שנפלה לאור קשה דמיירי ע"כ בידוע ומתחלה שאל בידוע עיין תה"א נ"א ולקמן יבואר אלא דמשני ליה מתרי טעמא אסור חדא בידוע כו' וישלוט החולי אף בצדדין ויהא ניטל הכבד ולא ישאר כזית כו' ועוד לקות מעים. ומיהו אנן קי"ל כפסק הש"ע דווקא בעובי פועל ולא לצדדין והלכך אין טריפה אלא נגד מרה או מעיים:

סעיף ד

וכלפי פנים. עיין ט"ז. דע דלכאורה י"ל דחלק הדק הוא נגד המעיים כמ"ש הרשב"א בארוך וקצר וחלק הגס התלוי בטרפשא אין נגד המעיים ובחלק הדק בעינן מצד פנים ר"ל

עבר הרואה בני מעיים הא מצד חוץ אף שהוא נגד בני מעיים לא אמרינן כולי האי דשלט כח האש מעל"ע וגם לבני מעיים. ומיהו להר"ן דמפרש בעובי וודאי יעבור מעל"ע אם כן אף בחוץ יעבור מעל"ע ויגיע לבני מעיים ועיין ב"י שכתב על לשון הרא"ש דסופו לעבור מעל"ע וכיוצא בזה הוא לשון הר"ן ר"ל לאו ממש שוין דאלו להרא"ש מחמת ק"ו דאם מאבר לאבר אמרי' שלט כ"ש באותו אבר ולהר"ן פשוט הטעם דסופו להתקלקל אמנם איך שיהיה אין זה אמת דוודאי אף בחוץ כל שהוא נגד המעיים סופו לקלקל או לקלקל גם הבני מעיים והאי צד פנים ה"ק אותו חלק ברוחב הכבד שהוא נגד בני מעיים לאפוקי אותו חצי רוחב הכבד שהוא לצד הצלעות קורא צד חוץ שאין נגד המעיים ולפיכך הוריק נגד מרה אפילו בחוץ כ"ש נגד המרה ממש טריפה דנתקלקל גם המרה וזה שלא כתב הוריק נגד המרה בפנים ועיין ב"י ופרישה אות ז' כמ"ש נגד הבני מעיים נראה כמבואר כמ"ש כאן✍והכלל בזה דבעובי מתפשט מעל"ע ואף לכמה איברים ולרוחב לצדדין אי מתפשט ואם הוריק במקום חיבור הכבד בטרפשא חוט ארוך אף שלא הגיע מעל"ע סופו להוריק ונתלשה הכבד וליכא מקום תלייתה וה"ה אם חוט ארוך בסוף הכזית הוריק כל שאלו ינטל אותו החלק לא ישאר כזית בצירוף במקום תלייתה טריפה כל זה מתבאר בב"י ועיין שם היטב:

והוי יודע שמ"ש הטור דכבד אינו כלב וקורקבן דכ"מ שהוריקו טריפה וכבד דווקא נגד בני מעיים כו' ה"ה לב אם הוריק למטה מחללו שאפילו ניקב מעל"ע שם אין טריפה כמ"ש הב"ח בסימן מ' הביאו הש"ך שם וכבר התבאר דלצדדין אין מתפשט ומש"ה אין טריפה אלא כשהוריק כ"ש נגד חללו דמוריק בעובי לסוף וזה פשוט✍:

סעיף ה

אין חוששין לה. הט"ז האריך בכאן ואבאר. הנה הטור הביא אין ריאה לעוף לינפל וליחמר וכ' הרשב"א דא"צ לבדוק אחריה אבל ראינו שהאדימה טריפה והרא"ש כתב אפילו נפלה לאור והאדימה כשירה והב"י הגיה ירוקה במקום האדימה בין ברשב"א ובין בראש ולא כתב למה וכ"ת דאדומה תולין במצוי מדרבי נתן ירוקה ככרתי נמי כשירה מדר"ן עיין דרישה אות ט'. וכ"ת דהרשב"א ורא"ש בגע"ל מחולקין בעוף אף בהמה גע"ל טריפה בעוף כשירה ורשב"א בגע"ל פוסל לבד בכבד דלא כהרא"ה שהביא הר"ן. והרא"ש מכשיר ואף דלוי אמר כל מה שמנו חז"ל בבהמה כנגדם בעוף לא קאי אלא אמה שמנו במשנה ומראות מימרא דאמוראים הוא דז"א דהא הטור בסימן ל"ח לא חילק ומשמע אף בעוף פוסל גע"ל ואלו היה דעת הרא"ש להכשיר גע"ל אף בנפלה לאור וכ"ש בלא נפלה אמאי לא הזכיר עכ"פ דעת הרא"ש. וע"כ צריך לומר דכוונת הב"י במה שהגיה

ירוקה משום דפלוגתתן נמצא מפורש בירוקה שבקצר דף כ"ג א' ז"ל אף על פי שלא מנו ריאה בכלל אדומין שהוריקו מפני שאין צריך לבדוק אחריה אבל ראינו שהוריק הרי לא הגינו צלעותיה וי"מ ולא נתחוורו דבריהם. ובארוך נ"א ב' מצאתי למקצת מפרשים ריאה אפילו הוריקה קיטרא דעייל ודאמר אין ריאה ליחמר אפילו הוריקה ואינו מחוור הרי בא פלוגתתן בפירוש בהוריקה ואפשר אה"נ דפלוגתתן בהאדימה נמי דמ"ש. או אפשר כפשוטו דודאי ריאה נוטה מראיתה לאודם וכמ"ש הרשב"א דמה שלא מנו ריאה בכלל אדומין שהוריקו ואמנם אדומה כשירה מדר"ן היינו בתכלית האודם וירוקה הוא גוון חדש בריאה ואפ"ה כשירה ומש"ה גרס הב"י הוריקה דבהא פליגי רשב"א ורא"ש אבל האדימה בתכלית האודם אפילו בלב וקורקבן וכבד אין מזיק כמ"ש הר"ן ירוקין שהוסיפו בירוקתן ואדומים שהוסיפו באדמומית כשירה ודאיק לה ממ"ש ירוקין כשירה ומריב"ל דשדריה ירוקין ואכשריה יע"ש וע"כ פלוגתתן בהוריק הריאה דזה גוון חדש להרשב"א טריפה ולרא"ש כשרה. וע"ז חקר הט"ז במה פליגי. ואעתיק לך לשון הרשב"א בארוך נ"א א' וז"ל גי' הרי"ף והרמב"ן בידוע שנפלה לאור ונחמרו ואף לא נודע ותמה כו' ומ"מ נראה כגאונים. וסיוע לדבריהם שאם אין אתה אומר כן אלא תולין השינוי בתולדה אף שנפלה לאור נתלי השינוי בד"א דרובא דאורייתא אלא שינוי מראה מלתא רחיקא וא"כ אף בלא ראינו שנפלה לאור טריפה. ומקצת מפרשים דהא דלא מני ריאה בהדי אינך אפילו הוריקה כשירה ואין ריאה ליחמר אפילו בשהוריקה ואינו מחוור. ומה שאמרו אין ריאה לינפל וליחמר הא טעמא קאמר דצלעותיה מגינות ואם ראינו נתרסקה ונחמרה מה הועילו ומה הצילו אלא א"צ לבדוק הא ראינו נתרסקה ונחמרה טרפה ומה דלא מני ריאה בהדי אינך דא"צ לבדוק. עוד יש לומר דא"א למנות ריאה בהדי אינך שהירקות כולל ב' צבעים ככרתי וכביעותא שהוא גע"ל ואם כביעותא בלא"ה טריפה וככרתי כשירה מדר"ן ומצוי הוא בריאה ותולין בתולדה דרוב בהמות כשירות הן וזה כפי הסברא שכתבתי לסייע לדברי הגאונים ז"ל וזה בסיוע למ"ש שם ובריאה של עוף אמרו דא"צ לבדוק אולי ימצא כביעותא וריאה של בהמה צריכה לבדוק עכ"ל. והנה יש לפרש דבריו בג' פנים. הפן האחד הוא דלתי' א' מ"ש דלא מני ריאה דדברו בהווה וצריך בדיקה משא"כ ריאה אין מצוי וא"צ בדיקה הא נמצאת ירוקא ככרתי טרפה מראה גרי"ן אף שמצוי הוא מ"מ יותר מצוי לתלות באור וחולק עם י"מ בין מראה גרי"ן וגע"ל טרפה לדעתו ולדעתם ל"מ בגרי"ן אלא אפילו גע"ל כשר לדעתם בריאה של עוף ובהמה גע"ל בלא"ה טרפה. ובתי' הב' הודה לדבריהם בגרי"ן כשירה דמצוי ותולין בתולדה דרובא דאורייתא וזה סיוע למ"ש לעיל דאף בלא נפלה שינוי פוסל דאל"כ אף בנפלה נתלי בתולדה אלא דמלתא

רחיקא כו' משא"כ גרי"ן בריאה לאו רחיקא דמצוי מדר"ן אמנם בגע"ל חולק עליהם דהם מכשירים בעוף והוא מטריף דאפילו לא נפלה כלל לאור מטריף בתי' הב' כביעותא דאין חילוק בין עוף לבהמה. ומה שכתב בבהמה צריכה בדיקה לאו סיומא דפלוגתא אי"מ דהם נמי מודים בבהמה גע"ל בלא"ה טרפה ואפשר דצריכה נמי בדיקה בנפלה לאור ועיקר פלוגתא בגע"ל לתי' הב'. ובקצר ב"ג ש"א לא הביא כ"א תי' הא' דגרי"ן נמי פסולה ומה שלא מני ריאה דא"צ בדיקה והטור אף א"ת שראה הארוך מ"מ כתב לפי מ"ש בקצר להלכה וחזר מארוך ולא הביא כ"א תי' הא' דגרי"ן טרפה וע"ז חולק הרא"ש בגרי"ן ובגע"ל בלא נפלה לאור כלל טרפה כההיא דסימן ל"ח וזה דרך הש"ך בנה"ך. ואני הוספתי נופך משלי. הפן הב' י"ל דה"ק בתי' הב' דמש"ה לא מני ריאה דמיירי בלא ראינו שנפלה לאור ומש"ה ריאה גרי"ן כשירה דמצוי קצת וכיון שלא ראינו נפלה לא מחזקינן ריעותא וגע"ל בלא"ה טרפה הא נפלה לאור בגרי"ן טרפה דתולין במצוי יותר שהאש הוריק ולא בדר"ן וזה שסיים הא בהמה אפילו בדיקה צריכה ואם גרי"ן טרפה בראינו שנפלה לאור וא"כ מחלוקת הרשב"א ורא"ש בראינו שנפלה לאור עכ"פ בעוף אם בדקו בגרי"ן לרא"ש כשירה בעוף ולרשב"א טריפה ובקצר ליכא חזרה כלל מארוך. הפן השלישי הוא דרשב"א בתי' א' וב' במראה גרי"ן מודה דכשירה אפילו ראינו שנפלה לאור דרובא דאורייתא ומצוי הוא מדר"ן ופליג בגע"ל בריאה עוף אלא בתי' א' קאמר דא"צ לבדוק ובתי' ב' קאמר דא"א למנות כלל דגע"ל בלא"ה טריפה אף בלא נפלה כלל דאין חילוק בין עוף לבהמה ומה שסיים בהמה בעי בדיקה הוא ענין בפ"ע כאמור. והנה אשובה אראה אשמור ציוני. במ"ש בפי' הא' דרשב"א בתי' הא' אוסר בגרי"ן וחולק עם י"מ עכ"פ בזה לחוד ואפשר הם מכשירים אף בגע"ל כמ"ש לעיל דא"כ איך כתב הא טעמא קאמר שצלעותיה מגינות ואם ראינו שנתרסקה ונחמרה ומה הגינו ומה הצילו ואי בגרי"ן מה נחמרה ראינו הא גרי"ן מצוי הוא מדר"ן ע"כ בגע"ל חולק עמהם בתי' הא' ומ"ש דא"צ לבדוק או לדבריהם קאמר וכן מ"ש דלא הגינו ולא הצילו לדבריהם קאמר או דבתי' הא' סובר ג"כ דגע"ל בלא נפלה כשירה בעוף ובתי' הב' מוסיף דגע"ל בלא"ה טרפה בעוף כמו בבהמה ומה שכתבנו בהפן הב' דרשב"א בלא ראינו שנפלה כתב כן הא ראינו שנפלה טרפה בגרי"ן בין בתי' א' ובין תי' הב' גם זה א"א כמו שאומר. והוא דרשב"א כתב שזה סיוע לדברי הגאונים ויש לפרש דה"ק דיש סיוע מדלא מני ריאה וע"כ דגרי"ן כשירה ותולין במצוי ואמאי הא כיון שא"א בבדיקה הו' כנאבד וטריפה עט"ז אות יו"ד אפ"ה אמרינן דאין זה שינוי כלל א"כ יש סיוע לגאונים דאף לא ראינו שנפלה דאל"כ אף ראינו נתלי בתולדה וכ"ת דא"א בבדיקה א"כ ה"ה ריאה אמאי לא

מני וכאמור. ואם נפרש דה"ק דריאה בלא ראינו תולין בדר"ן הא ראינו אין תולין וזה סיוע לגאונים ה"ק דע"כ בלא ראינו אוסרין דאי בראינו אמאי לא מני ריאה דודאי נפלה אין סברא להכשיר גרי"ן וע"כ בלא נפלה ומינה לב וכבד וקורקבן אף בלא נפלה אסור אף שאין לשונו מיושב כ"כ נאמר כן. ע"ז הקשה הט"ז דאין סיוע מכאן לגאונים כיון דבמראה גרי"ן בריאה ע"כ יש חילוק בין ראינו שנפלה ולא ראינו אימא ה"ה גע"ל בלב וכבד וקורקבן כחושים דיש חילוק והא דלא מני ריאה אין זה קושיא דודאי מ"ש בתי' א' סברא נכונה הוא דמש"ה לא מני דא"צ לבדוק אחריה עוד הביא הט"ז ראיה חזקה דע"כ אף ראינו שנפלה לאור בגרי"ן כשירה דמדסיים ומ"ש לא לינפל וליחמר דא"צ בדיקה אם תמצא כביעותא ומשמע הא גרי"ן כשירה וזה מיירי בראינו שנפלה לאור דומיא דלינפל היינו שנפלה ממקום גבוה ה"ה ליחמר כה"ג בראינו. ויש לראות דעדיפא היה לומר דמדאמר דא"צ בדיקה לראות אם כביעותא ע"כ בראינו שנפלה מיירי דמן הסתם מה"ת לבדוק ואפ"ה בגרי"ן לא יזיק וצ"ע. והעלה הט"ז שאין הגהת ב"י צודקת וכ"ש האדימה אין צודק דפשיטא כשירה וכמ"ש לעיל אדומין שהוסיפו באדמומית כשירה ואמר דהטור חשב שרשב"א חולק עם הי"מ בגרי"ן כי לא ראה הארוך ואינו מיושב עוד דפלוגתתן בראינו שנתכוין להרשב"א טרפה בגרי"ן וה"ה אודם ולטור כשירה שצלעותיה מגינות ואם כן א"צ להגיה דפלוגתתן בין בגרי"ן ואודם ועם כל זה לא נתקררה דעתו ז"ל בזה יעוין שם:

והנה בנה"ך השיג על הט"ז ואומר דרשב"א בארוך חולק בתי' א' עם ב' דלתי' א' גרי"ן טרפה ובקצר הביא תי' א' גם הביא ראיה מדכתב דמה שלא מנו ריאה דא"צ בדיקה ולא אמר דא"א למנות דגרי"ן כשירה וגע"ל בלא"ה פוסל יע"ש והנה הט"ז בתי' א' ג"כ סובר דגרי"ן כשירה להרשב"א כמ"ש דמה הגינו והועילו ואי גרי"ן אין סימן שנחמרו דמצוי הוא מדר"ן ואדרבה בתי' הא' סובר גע"ל טריפה רק בנפלה לאור בעוף ובקצר ג"כ סובר כן ומשום הכי כתב דלא מני דא"צ בדיקה דאל"ה היה למנות עכ"פ גע"ל טריפה כמו לב וקורקבן וכבד כחוש כמ"ש לעיל ואדרבה תי' הב' דסובר גע"ל בלא"ה טריפה השמיט בקצר לפי שיטת הט"ז זהו מה שנלע"ד בכוונת דבריו. ובדברי הש"ע אין הכרע אי כרשב"א דא"צ לבדוק או כרא"ש אף בגרי"ן כשירה הא גע"ל כבר פסקנו לעיל סימן ל"ח דגע"ל בלא נפלה כלל לאור טריפה דאין חילוק בין בהמה לעוף כלל כמבואר:

ודע דבסימן ל"ח אות ד' הביא הט"ז דמראה פסולה אף בקרום א' פסולה והנה מכאן יש ראיה דאי בעינן דוקא שיכנס לתוך ב' קרומים אכתי קשיא אמאי לא מני ריאה בהדי אינך ואי דגע"ל בלא"ה טריפה הא מ"מ נ"מ דאין טריפה אלא לתוך ב' קרומים ובנפלה

לאור אפילו הוריק כ"ש בקרום עליון טריפה דסופו ליכנס כעובי כו' וע"כ דמראה גע"ל פוסל אפילו בקרום א' וה"ה שאר מראות פסולות וזה ראיה חזקה ותמהני שלא הביא לעיל הט"ז ראיה מתי' שני של הרשב"א בארוך ועיין לעיל סימן ל"ח התב"ש היקל בה"מ במראה פסולה בקרום העליון לבד וכפי הנראה יש ראיה מכאן דטריפה✍וצ"ע:

עוד הביא הט"ז ביאור למ"ש שהכבד אם ינטל כולה כשירה אין ר"ל כל הכבד אלא אם ינטל אותו מקום וישאר כזית במקום מרה וחיותא:

סעיף ו

שסופו לנקוב. עט"ז ולשונו צריך תיקון דוודאי כוונתו דאף שלא הוריקו מעל"ע ונשאר דינר זהב אפ"ה טריפה והוקשה לו דלרשב"א לא אמרינן דליהוי כדרוסה ממש דהא בעינן לדידיה הוריק הכבד נגד בני מעיים דוקא הא במקום אחר לא דלא כמרדכי עיין לעיל אות ג' וע"ז תי' דיש חילוק בין הוריד בעובי דסופו לחלחל מעל"ע ובין שיתפשט לצדדין זה לא אמרי' ומ"ש סביבות המכה היינו בעובי וכבר כתבנו מזה לעיל באות ג' ואם שלשונו אין כ"כ מתוקן מ"מ זה הוא תוכן כוונתו ואף שנשאר עובי ד"ז טריפה:

סעיף ז

ואירע ששלקן. פי' אבל א"צ לשלוק ט"ז והוא גמרא אמר רב אשי לא ליכול אלא בשלקא והיינו בנפלה לאור ולא הוא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן כו':

סעיף ח

בכבד של עוף בייתי כו'. עט"ז דוקא כבד הא שאר איברים לא אמרינן אמנם מ"ש כ"כ בת"ה לא ראיתיו שם דגם כאן כ' המחבר כבד של עוף בייתי ובת"ה נמי כ' כן ומ"ש שם לב וקורקבן לא קאי אלא אמראה גע"ל דפסולה בלב וקורקבן וכבר שבח הוא לו ששמן הוא יע"ש וצ"ע:

סעיף ט

של עוף בייתי. הט"ז האריך בכאן ותוכן כוונתו דהמחבר בסעיפים הללו ר"ל סדה"ו זיכא שטרא לבי תרי דכיון דרוב בייתים אין כבדן ירוק ככרתי א"כ הוה כנאבדה בלי בדיקה בס"ה וטריפה ונהי דגע"ל בכבד כשירה דאין כאן שינוי כלל דכולהו איתנהו הכי ואף דמ"מ קשה לא יהא נאבדה י"ל כיון דאין רואין שינוי בשאר איברים א"כ כשירה היא משא"כ בייתי דודאי שינוי הוה בנאבדה ומזה תבין שמ"ש בנה"ך מדלא ראינו שינוי בשאר איברים גם הט"ז ידע זה וכדכתיבנא. והעלה לדידן נפל האי היתרא בבירא דאי באין ידוע שנפלה לאור בלא"ה כשירה ובידוע טריפה ומזה תראה שחולק עם הש"ך אות ט"ו דיש לסמוך במקום ה"מ אכתי יש נ"מ באין ה"מ בייתי שיש במינו מדברי אלא דסובר דבאין ה"מ נמי כשירה:

והנה במה שכתב דהרשב"א לית ליה הך דס"ה ונאבדה כשירה יש לראות הא הר"ן דייק לה מדאמר אין ריאה לעוף ליחמר היינו דא"צ בדיקה משמע דשאר צריך בדיקה וכמ"ש הב"י דזאת הוכחה רק להר"ן ואם כן הרשב"א דסובר גם כן דריאה של עוף אי הוריקה טריפה ע"כ אית ליה הך הוכחה דר"ן ולזה יש לנו לומר דאה"נ דצריך בדיקה ואפ"ה אי נאבדה כשרה והר"ן סובר כיון דצריך בדיקה ממילא אי נאבדה טריפה ולפ"ז יש לעיין מתשובת הרשב"א ר"ג ותס"ו ותש"ס. או יאמר דרשב"א יש לו תי' הב' דמש"ה לא מני דגרי"ן כשירה וגע"ל בלא"ה טריפה וכמו שהתבאר באות ה' אם כן אין ראיה כלל. ומה שאמר הואיל וצלעותיה מגינות עליה הוא לינפל ולא ליחמר דהא הרשב"א כתב גרי"ן כשירה אף בבהמה מדכתב הואיל ורוב בהמות כשירות הן יעיין שם בארוך נ"א ב'. ומ"ש הט"ז דרשב"א ודאי אף בנפלה מכשיר בייתים שיש במינו מדברי דהא במראה גרי"ן מכשיר אף בודאי נפלה כמו שהוכיח באות ה' וע"כ גרי"ן אין רובן כך אלא דמיקל בנאבדה ה"ה בגרי"ן ואם כן ה"ה במין שיש בו מדברי דמיקל בראינו שנפלה דאין חילוק לדידיה בין נפלה ללא נפלה כמ"ש לשיטת הגאונים ואם כן לא היה להמחבר לסתום אלא לבאר דלשיטת המחבר דווקא בלא ראינו שנפלה. ודע אף דמכשיר בגרי"ן יש לומר בעוף שצלעותיה מגינות ונאבדה ודאי בעוף כשירה ולא זו אלא אף בדיקה א"צ אלא דמשמע ליה להט"ז מדכתב הרשב"א דרוב בהמות כשירות הן משמע אף בבהמה מכשיר מראה גרי"ן בנפלה ה"ה בייתי שיש במינו מדברי כה"ג. ומ"ש עוד דרשב"א חולק על ס"ה והוא הר"ן וסובר דאי ליתא לפנינו כשירה הוכחתו מדכתב סיוע לגאונים דאי לא ראינו שנפלה תולין בתולדה אם כן ה"ה בראינו נתלי כן אלא תולין במצוי מדכתב רובא דאורייתא אלמא כל שנאבדה אזלינן בתר רובא ומכשירין ולזה יש לומר דאיתרע רובא ויש לומר דאם כן מה ראיה מייתי דאם כן אף בראינו שנפלה דלמא נפלה הוה כנאבדה ולית לה בדיקה ע"כ דמכשיר אם נאבדה וכאמור. ומ"מ הא וודאי סובר הרשב"א דכל דאיתא לפנינו צריך בדיקה כדמוכח מדבריו כמה פעמים במ"ש בדף נ"א א' דבין בהמה ועוף צריכה בדיקה גם מ"ש דלא מני ריאה דא"צ בדיקה והנך צריכין בדיקה ומה שסיים ובהמה צריכה בדיקה בריאה אלמא דצריכה בדיקה אלא דחולק עם הר"ן באי נאבדה דלהר"ן טריפה ולרשב"א כשירה ומהא דכתב הרשב"א הוריקה כבד נגד בני מעיים אפילו איתא לפנינו ואין רואין שינוי דאי ליתא לא היה לסתום אלא לפרש ולא הוכיח דאי ליתא אפילו לא הוריק הכבד טריפה דנאבדו המעיים יש לומר דשאלתו היה בלא ראינו שנפלה לאור ומש"ה לא מצי להוכיח וכדכתיבנא עיין מ"ש בש"ך:

ודע דנה"ך השיב כיון דאין שינוי בשאר איברים אם כן שפיר תולין וכתב התב"ש אות ח' דלשיטתיה אם נאבד אבר א' והשאר איתא לפנינו ואין שינוי שרי. וודאי לדינא לא קיי"ל כן וכבר כתבנו מזה לעיל דכל שאבר אחד נאבד אסור וכפסק הש"ע ורמ"א לא הגיה כלום ואף שביש"ש סימן צ"ב חולק בזה ומכשיר אי נאבדה מ"מ אין לנו אלא פסק הש"ע דאסורה וכמ"ש בט"ז אות יו"ד גם כאן יע"ש:

סעיף י

ואי ליתא קמן. עט"ז הקשה דהוכחת הר"ן מדאמרו אין ריאה לעוף ולדידן אין ראיה דהא אפילו הוריקה הריאה כשירה ומשמע דמפרש בס"א דריאה צלעותיה מגינות היינו אפילו הוריקה כמ"ש הש"ך באות ז' ועיין אות ה' בט"ז ומ"ש שם. ותי' דמ"מ דברי הר"ן אמת בלא ראיה וכן כתב הב"י בהדיא דאף להרא"ש אין הוכחה אפ"ה דברי הר"ן אמת. גם יש לומר מדאמר ר"א לא ליכול אלא בשלקה מדהחמיר כ"כ נהי דלא קי"ל בהא כוותיה מ"מ בנאבדה קיי"ל כוותיה. ולפי מ"ש הב"ח דלרא"ש ע"כ חדא הוא לא לינפל ולהיחמר היינו דא"צ בדיקה ולא זו אלא אף הוריקה כשירה דא"ל לינפל נפולה הא ליחמר אף בהוריק שרי ונפולה בנתרסקה אסור יע"ש ואם כן גם לרא"ש יש הוכחה דעכ"פ שאר איברים צריכין בדיקה וממ"נ מוכח דצריך בדיקה וזה ממילא כיון דצריך בדיקה אסור בנאבדה:

ומה שהשיג הט"ז על הש"ש בא"ט הנה מ"ש דרסה בכותל המעיין בש"ש סי' צ"ב לאו מדרסה בכותל אלא מדרוסה דר"פ דלא תנן האדים כ' יע"ש וכן תמה עליו בנה"ך ומ"ש דיש פי' דנחמרו חמימות מ"מ דקשיא ליה למה לי כלל ירוקין כו' לא היה למיתני אלא נפלה לאור טריפה. ומ"ש דבעינן שיעור חמימות יש לעיין אי לא שהתה וראינו שהוריק לדידן בלא ראינו שכשירה כה"ג מאי דאפשר בדיקה א"צ הא כל שראינו שהוריק טריפה א"ד דאין סברא כיון דלא שהתה או דאין כח באש כזה וצ"ע✍:

סעיף יא

ויש אוסרין. הט"ז הביא דברי הרשב"א בתה"א דאף בהמה לא זו שפוסל שינוי איברים אלא אפילו בדיקה צריך וכתב דאלו ראה הב"י דברי הרשב"א לא היה מיקל נגדו ויש לתמוה דהא הב"י בספרו הארוך כתב בפי' דכן דעת הרשב"א דבהמה נמי פוסל ואפ"ה הכריע כהר"מ ורא"ש דמקילין וכפי מה שהכריע בהקדמתו אם הר"מ ורא"ש בחדא שיטה פוסק כמותם שוב ראיתי בפר"ח אות ט"ו השיג עליו בזה וסיים באין ה"מ יש לאסור ובה"מ להתיר יע"ש ואבאר עוד בש"ך:

סימן נג

סעיף א

או שיש לה ג' רגלים. עט"ז הנה המחבר שינה מלשון הטור דבטור כתב נשבר נחתך נשמטו או ג' ידים והוה לא זו אף זו ל"מ נשבר אלא אפילו נחתך לגמרי ואפילו נשמטו לא חיישינן לנקיבת הריאה והקשה הפרישה אות א' למה לי ג' ידים השתא חסר לגמרי ר"ל נחתכו לגמרי כ"ש ג' ידים ותי' דבא לומר דג אף בעוף כשירה שסובר כל יתר כנטול כאלו בלא זה האבר כלל אבל להרשב"א דיתר כנטול כאלו ניטל עכשיו טריפה עכ"ל ויראה לפרש דה"ק דכפי הנראה הטור בשיטת רש"י והר"מ בפי' כל יתר כחסר דמי מתולדה לא כניטל ביד ומש"ה אוסר לעיל ב' כבדים דנחסר מכל וכל והלכך כאן כשירה דחסר מתחלת ברייתה וודאי כשירה משא"כ להרשב"א דניטל ממקומו ביד ומכ"ש להרמב"ן כניטל עם מקומו ביד אם כן הוה ליה ניקבה הריאה דמ"ש בבוקא דאטמא דאמרינן שאם ינטל ישמט הבוקא להרשב"א והנה הב"ח בקו"א השיג עליו דאין ספק דכד ניים ושכיב אמר לזה דלכ"ע פי' יתר כחסר בתולדה וכן פירש"י יתר כחסר בבעלת ג' רגלים ואם כן יתר גף הוה כחסר וחסר כשר עכ"ל הנה לא זכיתי להבין דברי קדשו בכאן דמשמע דאודויי אודי ליה דאי הוה כנטול ביד הוה טריפה אם כן למה השיג עליו דלכ"ע יתר כחסר והלא מפורש הוא דלהרמב"ן ורשב"א יתר כנטול ביד לא כחסר מתולדה שהרי הב"י סימן מ"א כתב דרש"י והר"מ סוברים כחסר יע"ש ובתה"א ל"ט א' בפירוש דרש"י סובר כחסר ורמב"ן ורשב"א דכנטול אמרו ביד לא כחסר ולכך ב' טחולים טריפה בסומכיה דכניטל ביד דמי ואלו היה ניטל מקצת מתחלת ברייתה היה כשירה כמו נברא נקוב עיין ט"ז סימן מ"ג א' ובמ"י כלל פ"ט אות א' דמש"ה מטריף ב' טחולים בסומכיה דהוה כאלו ניטל ביד הא חסר בתולדה מקצת הוה מכשיר ואף נה"כ דמשיג שם היינו דחושש שמא נתרפא הא אלו הוה ידוע שבתולדה היה מודה ועיין בסימן נ"ד ביתיר חולי' דכתב הש"ך אות ט' דרשב"א ס"ל כנטול דמי לא כחסר אם כן להרשב"א יש להטריף יתר גף שרואין כאלו ניטל ביד וניקבה הריאה ואף את"ל דמ"מ לא אמרינן כאלו ניטל בכח עד שתינטל הריאה ועוד דע"כ הלל"מ כל יתר כחסר היכא שנטרף מצד עצמו הא כשאין נטרף מצד עצמו לא אמרינן כן מ"מ אין לומר על מאורן של ישראל הפרישה ששגג בזה ולדינא צ"ע ומיהו חסר גף כ"ע מודים דכשירה והט"ז שכתב דאין טריפה ביתיר או חסר אגב יתיר נקיט חסר וכאמור ודע דהמחבר דנקיט נשמט נשבר נחתך הוה ג"כ לא זו אף זו דל"ת נשמט דכתף עבה וצלעות מגינות משא"כ נשבר ויש עוקץ דמנדנד ודורסת חיישינן שפיר לנקיבת הריאה כמ"ש הב"ח דנשבר גרע טפי ותדע

שהרא"ש בתשובה אם יש עוקץ מטריף מסברא וסובר דעדיף הוא מנשמט ואם כן ה"א בבהמה נמי ואמר נחתכו לגמרי דהוה חסר יד אפ"ה כשירה ויש לה ג' רגלים באמת שפת יתר הוא עיין בכורות ל"ש אלא ביד ואמאי לא אמר ברגל ולמטה מארכוב' אלא דסתמא תנן ומוקי ביד:

הכה"ג בהגהות הטור אות ב' מעשה שבא לפניו חסירות גף ולא היו יכולין להכיר אם בתולדה או ניטל ביד וצוה למוכרה לעובד כוכבים לא ידענא אם היה המעשה שהיה חסר הבוכנא דהוה נשמט ומש"ה לא היקל הא הוה הבוכנא קיים יש להקל מטעם ס"ס כמ"ש רמ"א כאן או שיש לחלק בין הספיקות ומה שהתיר מכירה יבואר לקמן סימן נ"ד דווקא היכא שרוב מתירין א"כ יראה דהמעשה היה דבוכנא היה קיים ואפ"ה לא רצה להתיר לאכול:

סעיף ב

מעבר לצלעות. דאז חיישינן שמא ניקבה הריאה ט"ז. דע שמה שנרשם כאן ש"ד והג"מ הנה הם סוברים הטעם בבהמה משום איעכול ניבי'. דטריפה לא משום עברה המכה אלא או"ה בכלל נ' כתב כן דהטעם הוא משום דעברה המכה מעבר לצלעות טריפה בין נשמט או נשבר עיין ד"מ ות"ח כלל פ"ז דין י"ב אמנם מ"ש סמוך לגוף לא ידענא מה הוא דאפילו רחוק מגוף אגודל ויותר כל שרואין שנצרר טריפה לדידן דא"א בקיאין ובהג"א לא נזכר סמוך ובעוף לקמן אף רחוק אגודל כשנצרר טריפה ולא מהני בדיקה כי כן נראה משמעות הרמ"א וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה אם נצרר הדם אם נאמר דא"א בקיאין בבדיקה מאחר שב"י מכשיר אף אם נצרר הדם אמנם בב"ח כ' אם רואין שנצרר הדם בצלעות מטרפינן לה משמע דלא מהני בדיקה ומטרפינן מסתמא דא"א בקיאין בבדיקה וכאמור ועיין מ"ש בש"ך אות ח'. וכתב הט"ז מה שהקשה הלבוש ס"א מ"ש נצרר דנוהגין להטריף ומ"ש נשתברו מיעוט צלעות תי' הט"ז דכאן הלכה למקום אחר חיישינן טפי עוד הקשה הלבוש בסי' נ"ד ס"ב אמ"ש הרשב"א בארוך דף נ' א' אם נשבר צלעות כשירה כ"ש נשבר אגפיו ולפ"ז לדידן נשבר טריפה כ"ש צלע עוף דטריפה תי' הט"ז דגף מנדנד הנה והנה אפשר שנכנס לפנים כו' והנה בתי' זה היה יכול לתרץ קושיא א' ג"כ דיד הבהמה שדורסת עליו וחזינן ריעותא בצלעות גרע טפי אלא דלדברי הלבוש תי' כן לעיל שוב ראיתי במ"י כלל פ"ז אות כ"ז הרגיש בזה:

סעיף ג

אבל אין חוששין לזה. כתב הט"ז דאם יש עוקץ חייב לעיין אם יש ריעותא בצלעות נמצא פסקן של דברים כן הוא סמוך לגוף תוך אגודל אף שאין עוקץ ואין ריעותא טריפה רחוק אגודל אין עוקץ א"צ לעיין בצלעות יש עוקץ צריך לעיין בצלעות וכפי הנראה שכל

שיש ריעותא אף רחוק אגודל ואין עוקץ א"א בקיאין וכן משמע לשון הלבוש ס"א ושוב מצאתי כן להיש"ש פא"ט סימן צ"ט על מ"ש השערים דריאה של עוף קשה הבדיקה ע"י שפופרת ואינו דומה לריאה בהמה שכולה לפנינו ומש"ה כל שיש ריעותא בצלעות יש להטריף יע"ש הרי כדברי✍דא"א בקיאין בבדיקה ועיין מ"ש בש"ך אות ח' בשם הב"ח יעוין שם:

סעיף ד

מאחר שרחוק מגוף. פי' הט"ז דמודדין מן התחלת השבר אם נשבר באלכסון מודדין מקום התחלת השבר בגוף כיון דחשש הוא שמא עצם החיצון ניקב הריאה לא מאמצעיות השבר עש"ך אות ט'. ואף שאין עוקץ וכ"ז פשוט:

סעיף ה

שמא. הט"ז הביא דברי רש"י דבהמה אין נחבאת הריאה בין הצלעות משא"כ בעוף ומש"ה אף נשבר ויש עוקץ כשירה בבהמה וע' ש"ך אות א' בשם מרדכי:

סעיף ו

וצריך. עט"ז הא דהוצרך לראיה והא בס"ב מבואר הוא י"ל דאפשר למחמירין נשבר גרע מנשמט דכל שעה חיישינן לנקיבת הריאה ומ"ש בשם הישו"ש הוא בסי' צ"ט ומ"ש שם דריאה של עוף קשה הבדיקה משמע הא בהמה בקיאין אנו אנן אף בבהמה א"א בקיאין אלא שהישו"ש כ' בסי' מ"ו דריאה שלימה מכשיר בנפיחה בנמצא מחט ה"ט דרש"י סובר שם דאף נפיחה לא בעי דלא חיישינן לנקיבת הריאה כיון שהיא שלימה יע"ש. ומיהו מחט בריאה של עוף אף להש"ך שצידד בסימן ל"ז להכשיר בה"מ מ"מ בעוף שדבוקה לצלעות קשה הבדיקה אין להכשיר בה"מ✍:

סעיף ז

נמצא. הט"ז הקשה דברי המחבר אהדדי וכבר עמדו כולו בזה ותי' דמיירי ביש עוקץ וא"א בבדיקה מש"ה טריפה ולא מהני ס"ס דהוה חסרון חכמה ולדידן אף באיתא לפנינו א"א בקיאין ומכשירין מטעם ס"ס אלא דלשון רמ"א אין מדוקדק דלא קאי אלא אאין עוקץ דבעוקץ דינו כנשמט כמ"ש הרא"ש בתשובה א"כ איך כתב ויש מכשירין דמשמע דפליג אהמחבר תי' הפר"ח אות יו"ד דבה"מ מיקל הרמ"א כמ"ש סימן ק"י א"כ שפיר כתב וי"מ. ועיין בש"ך אבאר מזה לענין יש עוקץ:

סעיף ח

שמא. עט"ז וא"י אמאי לא אמר נמי דספק מחיים פשיטא דהוה חסרון חכמה ועיין מ"י כלל פ"ז אות ל"ג ופ"ה אות מ"ח דהט"ז גופא כתב בסימן פ"א אות ד' דסירכא לא הוה חסרון חכמה כיון שאין א' בקי א"כ ה"ה כאן ומיהו מחיים או לאחר מיתה מיקרי חסרון

חכמה ומש"ה ל"ק נמי מה שהקשה שם דס"ס א"צ לברר כלל כמבואר סימן ק"י דכאן יש להחמיר דמחיים או לאחר שחיטה הוה חסרון חכמה דהוא לפנינו ואם היה חכם היה מכיר שמחיים ובלבוש כתב דאין ספק הב' שקול דקרוב הדבר דניקב בנשמט וה"ה ביש עוקץ:

סעיף ט

יש להחמיר ולאסור. כתב הט"ז בשם רש"ל היכא דאיכא מידי למתלי שלאחר שחיטה נעשה תלינן והיינו אם יש דבר לתלות בו הא זרק בכח לא תלינן מהרי"ק עוד כתב אם הובא לפני השוחט שלם ונשבר כשר ויראה דהיינו כשקושרין אגפיים או שהשוחט תופס בידים דליכא למיחש לנקיבת הריאה הא בשמוט טריפה שמנתקת בשעת שחיטה הא אין הגף שבור חיישינן אף בשעת שחיטה שמא נכנס השבר לריאה עיין בל"י אות ט' ועיין ב"ח דהחמיר:

כתב הפר"ח אות ז' אם נשבר הגף לפנינו ישבר לגמרי דליכא למיחש לנקיבת הריאה ובנשמט ליכא תקנה כ"א י"ב חודש עכ"ל יפה כתב דליכא למיחש לצער ב"ח אם יחתוך לגמרי דכל דמתקן לאכילה ליכא צער ב"ח דהותר לשחוט ואין צער גדול כמו מריטת הנוצות ומ"ש י"ב חודש ה"ה כ"א יום וכ"כ הוא ז"ל ובנשבר ליכא תקנה י"ב חודש כמ"ש הוא ז"ל בסימן נ"ז וברור הוא:

סעיף י

עוף. הט"ז כתב דאף לדידן יש לסמוך אבדיקתנו דע"י חולי לא חיישינן ששלט המכה יותר והבדיקה לחומרא בזה אנו בקיאין כמבואר סי' ל"ט בזה:

עובדא בא לידי עצם גף שהיה נשבר ולא הספקתי לראות אם יש אגודל עד שנפל העצם ונאבד והיה צורך שבת והתרתי מחמת ס"ס שמא היה אגודל ושמא הלכה דאין נשבר טריפה כהמחבר ושמא לא ניקבה הריאה והכלים התרתי לאחר מעל"ע כיון דיש תקנה בשהייה וגם הי' צד להתיר שהיה שא"ש י"י אף שאין לסמוך ע"ז כמו שאכתוב בש"ך מ"מ לסניף בעלמא ומטעמא דהיו כמה סניפים✍:

סימן נד

סעיף א

רובן של כ"ב. עט"ז בשם הר"ן דל"ד לקוץ שניקב לחלל בכח משא"כ כאן דאין בכח בין שיש עור ובשר על הצלע או שאין עליו קרום ובשר ואף שהשבר כלפי הריאה א"צ אפילו בדיקה ולעיל סימן נ"ג כתב כיוצא בזה לחלק בין צלע לגף אף כפי הנראה דגף ג"כ אין בכח ומש"ה כתב הרשב"א דגף כשר כמו צלע אפ"ה יש לחלק שמנדנד משא"כ צלע מינח נייחי. ועוד י"ל גף עפ"י איזה סיבה בהלחץ לקיר וכדומה יכנס העוקץ לגוף בכח

משא"כ כאן. ועיין סימן מ"א אות ח' בש"ך ולהר"ן דאוסר שם במחט יוצא בבשר הכבד מטעם מחט בחלל הגוף. ולדידיה ה"ה מחט יוצא מזפק בעוף כמ"ש במקום אחר לק"מ מן צלע דהתם מנדנד אילך ואילך משא"כ צלעות מינח נייחי אלא דהר"ן כתב כאן הטעם דאין בכח קשה מ"ש מחט בבשר כבד דג"כ אין בכח וי"ל דכאן הוצרך לחלק בין קוץ לחץ שמיד שנזרק ניטל ממנו אפ"ה טריפה אלמא חיישינן לרגע א' וע"כ דבכח משא"כ צלעות שבשעה שנשבר לאו בכח ומיהו ממחט אין קושיא דמונח ושוהה חיישינן אף שאין בכח וכדאמרן והשיג על הלבוש דמחמיר מכח כ"ש אם גף אוסר בעוף כ"ש צלע בעוף וב"ח נמי אוסר בעוף ובהמה אין הכרע בדבריו כמו שאבאר בש"ך לז"א דאין לנו אלא פסק הש"ע דאי איתא שיש חילוק הוה ליה לפרש דעוף טריפה אלא כדאמרן:

ודע דעוף אם נשתברו רוב צלעותיה טריפה דכל טריפות שמנו בבהמה כנגדן יש בעוף אף דאין לו מנין ידוע. עיין פר"ח אות ג' הביא בשם הרדב"ז בשם תשובה ובש"ך יבואר. ומ"מ הך דינא דנשבר צלעות רובן בעוף לא ידענא מה אידון ביה בגמרא אמרו צלעות שיש בהן מוח ובעוף מהו. והר"מ פ"ו מה"ש הי"ז העוף אין לו המסס וכרס כו' משמע דשאר דינים איתנהו גבי' אף שלא חשיב טחול וכוליה הא פרט אותן ואמר שהן כשירות ואלו צלעות וחוליות לא כתב משמע דטריפה ובפ"י מה"ש ה"י כל טריפות שאפשר שימצא בעוף א' הוא חוץ טחול וכוליא ואונות הריאה הרי שלא הוציא צלעות וחוליא מהכלל גם תירוץ כ"מ שמנו חז"ל וכוליה וטחול לא מנו יע"ש לא שייך בצלעות סוף דבר אני העני נבוך בדין זה [?כט] וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה אם נשברו רוב צלעות או חסר חוליא בעוף במפרקת וכדומה✍וצ"ע:

סעיף ב

נשתברו מצלעות קטנות פי' עם גדולות ט"ז וכמ"ש הפרישה דאי קטנות לחוד אין בהן רוב אלא לומר שאין משלימות לגדולות להיות רוב:

ודע דנעקרה צלע מכאן ומכאן הוה גיסטרא ומטמאה במשא מחיים שהרי בגמרא נ"ד א' בעו מיניה ר"א ור"כ מרב נעקרה צלע מכאן ומכאן וחולי' קיימת אמר רב גיסטרא קאמריתו ובדף כ"א מבואר דגיסטרא נבילה וכמ"ש הר"מ בפ"ב מהלכ' שא"ה ה"ב ופ"ג מה"ש הי"ט דהוה נבילה וראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ז' תמה על הפוסקים שלא הביאו הא ותי' אולי נכללה בעשאה גיסטרא ועל הטור יש לתמוה שלא הביא הא דעשאה גיסטרא עכ"ל. הנה אם כוונתו על הר"מ ז"ל והלשון מורה כך דכתב שלא הביאו בששה נבילות מחיים ע"ז לא תי' דהוה בכלל גיסטרא דמה ענין זה לגיסטרא שחלקוה לב' והא ר"א ור"כ בעו ולא הוה ידעינן אם זה דומה לגיסטרא ואיך ישמיט הר"מ ז"ל זה

ואדרבא מה שתמה על הטור נהפוך הוא שלא קשה על הטור דכפי הנראה מסתימת דבריו צלע מכאן ומכאן ותו לא הוה גיסטרא וז"א דבהדיא אמרינן ברבי יוחנן נעקרו ברוב ב' וא"א שיהא זה שלא כנגד זה ומסיק עם האסיתא דהיינו שניטלו ב' צלעות עם החור שלהן אף שקשר השדרה קיים וכדבעינן למימר לקמן אם כן לא הוצרך הטור לחשוב זה דכבר חשב נעקרה צלע א' וחצי חוליא טריפה ונבילות לא קחשיב ודע דא"ל דנעקרה צלע מכאן ומכאן עם אסיתות בצלעות קטנות דשם אין טריפה לדיעה א' אפ"ה הוה גיסטרא דאם כן מה קאמר א"ה היינו דרב ורב בצלע גדולה אמר וממ"נ אי בצלע קטנה טריפה וכרא"ש אם כן לא הוצרך להזכיר וכדאמרן ונ"מ בין טריפות לנבילות ידוע כמו שהשרשנו בתחלת חבורינו זה✍ועיין מ"ש לקמן בזה:

סעיף ג

מהצלעות גדולות. הט"ז צידד להחמיר כרא"ש שלא חילק ואו"ה ושאר פוסקים דאף נעקרה א' מצלעות קטנות עם חצי חוליא טריפה. ודע דחצי חוליא היינו החור שהבוכנא תקועה שם וז"ל הר"ן בשר השדרה נקרא חוליא והחור שהצלע תחוב נקרא אסיתא ואם ניטל אסיתא טריפה וב"י הביאו ולפ"ז חצי חוליא לאו דוקא ועיין פ"ת אות ו' כתב חצי ואין להכשיר כ"א שיצא הספק שלא יהיה חצי וא"י "דחצי לאו חצי חוליא ממש אלא כל שאסיתא ניטל אף שקשר קיים טריפה וכאמור✍עיין רש"י חולין נ"ד א' בזה:

סעיף ד

ודווקא. עט"ז האריך ותוכן כוונתו דהתרומת הדשן עיקר טעמא דמדין טומאה נלמוד לטריפות ושם דוקא חסר בידי אדם ה"ה לטריפה והביא ראיה שלא יהיה זה דבר תימה שלא הזכיר א' מהפוסקים לז"א דלהר"מ וודאי הכין הוא דכל שאם ניטל טריפה חסר כשר וכיון שכן אית (תימה) לומר דכ"ע מודים. עוד הביא שהצלע היתירה יש להניח לצד אחוריים משום חלב אמנם מ"ש הט"ז דהב"י לא פסק כרשב"א כל יתר כנטול הוא לבד מההיא דב' טחולים לא ידענא דהא להרשב"א כשר ב' טחולים בסומכיה דנשאר עובי ד"ז ולהרמב"ן דאמר כנטול הוא ומקומו עמו טריפה בסומכיה כמו שמבואר בארוך דף ל"ט א' ואף אם נדחוק ולומר כמ"ש הפר"ח סימן מ"א אות ח"י ב' טחולין אם א' נכנס לתוך עובי חבירו באופן שאם ינטל לא נשאר עובי ד"ז טריפה להרשב"א יע"ש מ"מ אמאי לא הביא מסימן מ"א ב' כבדין טריפה ע"כ המחבר כרש"י והר"מ פוסק וזה מבואר. ומה"ט אין לתרץ דמכשיר כאן מס"ס שמא הלכה כר"מ חסר כשר ושמא הלכה כרשב"א דיתיר כנטול הוא לבדו דאם כן ב' כבדין אמאי מטריף דהוה ס"ס וכדאמרן ואם

כן היה להביא סימן מ"א ומה שיש לעיין ב' כבדין אפשר מטעם מרה גם לרמב"ן דיתיר כנטול הוא ומקומו ביד אם כן ב' חוליות טריפה אבאר בש"ך בזה:

סימן נה

סעיף א

בסוף הערקום. יש כאן מקום להאריך. דע כי המחבר פסק כרי"ף והר"מ כל"ב בהמקשה דבעצם אמצעי כשירה בכ"מ שיחתוך בלבד שיהיו צ"ה קיימים וסברא אחרונה היא סברת רש"י ורוב הפוסקים כל"ק דארכובה היינו הנמכרת עם הראש וכן פסק רמ"א והיינו מספק ולאו ודאי דבשל תורה הלך אחר המחמיר כל"ק ומ"ש בש"ע ולדעתם אם נחתך במקום צ"ה וצ"ה קיימים טריפה לא ידענא מה איריא במקום צ"ה דיש חשש פסיקת הגידין וסברת הראב"ד אף לדיעה א' טריפה במקום צ"ה ואמאי לא אמר רבותא אפילו שלא במקום צ"ה טריפה וכיון שכבר כתב אפילו שלא במקום צ"ה טריפה אם כן לאיזה צורך הזכיר ואמר במקום צ"ה. עוד דע שמ"ש ואם נחתך בין השוק לקוליות טריפה זה קאי אפילו לדיעה קמייתא וכן כתב הפר"ח אות ב' והפ"ת מוסיף דמש"ה לא כתב וכן דהוא ענין בפ"ע אף לדיעה קמייתא דבין הפרקים דינו כלמעלה ממנו ומ"מ לדינא אין נ"מ דגם בין השוק וקוליות לא הוה אלא ספק לא וודאי מכח דסתרי דיוקים אהדדי ואפשר דהוה ס"ס לאיסורא שמא הלכה כל"ק ושמא בין הפרקים הוה כלמעלה מכח שני הפירושים דהרא"ש וכדבעינן למימר קמן:

והנה הרא"ש בפסקיו פרק המקשה הביאו הב"י והט"ז כאן דן על ארכובה גופא שנחתך מהו דינו ויש בו ב' פירושים כפי הבנת הט"ז א' דעל עצמות קטנות המחבר שוק ורגל התחתון שקורין קוג"י וטשי"ך דן אם נחתך בטשי"ך עצמה מהו דינו וכתב דסתרי הדיוקים דברישא אמר מארכובה ולמטה כשירה משמע הא טשי"ך עצמה טריפה ואח"כ אמר מארכובה ולמעלה טריפה הא טשי"ך עצמה כשירה לחומרא אמרינן דיוקא דרישא דוקא ועוד אמר דארכובה היינו רגל התחתון וע"כ ה"ק מתחלת עצם התחתון ולמטה כשירה ומשם ולמעלה טריפה ולפ"ז יש נ"מ בין פי' א' לפי' הב' דלפי' א' בטשי"ך עצמה ספק הוה ובין טשי"ך לתחתון ודאי כשירה ובין טשי"ך לשוק ודאי טריפה ולפי' הב' בין טשי"ך לתחתון ודאי טריפה וכ"ש בטשי"ך. והל"ח בהמקשה אות למ"ד כתב דנ"מ בין פי' א' לב' דלפי' הא' הוה ספק ולפי' הב' ודאי והב"י שכתב במ"ש הטור והוא שיהיה היתר מראש ארכובה דהוה ספק לא נחית לזה וכתב דכפי מ"ש בתשובה העיקר כפי' הא' והוה ספק עכ"ל לא הבינותי דודאי לא הוה דהא מסופקין כלל אי כל"ק או כל"ב ומספיקא מחמירין א"כ כל עצמינו מספק ואיך נאמר דבין הפרקים ליהוי ודאי ואמאי

לא כתב נ"מ יותר בין טשי"ך לתחתון לפי הא' כשר ולפי' הב' טריפה וכאמור. ולפ"ז הא דכתב הרא"ש ראיה מצנא דאנקורי דכתב רש"י בתוך ארכובה או למעלה מארכובה ואין עצם יוצא לחוץ סובר הרא"ש דקאי נמי אתוך ארכובה לא הבינותי דמה ראיה לטשי"ך עצמה דבעופות ודאי אין שום מין שיהיה טשי"ך המחברו כאשר עינינו רואות ומסתמא ליכא שום מין וא"כ הוה דינו כמו בין הטשי"ך לשוק דודאי טריפה אף אי דיוקא דסיפא דווקא ומש"ה שם דין א' משא"כ טשי"ך בבהמה ועיין פ"ח א' ולקמן אבאר. ולפ"ז מ"ש הט"ז דבטשי"ך עצמה טריפה או אפילו בין טשי"ך לתחתון דאל"כ קשין הדיוקים אהדדי ירצה בזה דבטשי"ך וודאי ע"כ טריפה דאל"כ אכתי קשין הדיוקים אהדדי כיון דארכובה היינו טשי"ך וכפי מה שנראה בתשובה כלל ך' וכמו שאבאר לקמן ואפילו בין טשי"ך לתחתון מכח פי' הב' יש להחמיר זהו המכוון מלשונו וצריך תיקון קצת. והדר כתב שיש פי' ב' ברא"ש במ"ש דסתרי הדיוקים דרא"ש קורא רכובה הגלי"ד היינו בין הפרקים לא הטשי"ך עצמה. ולפ"ז יש לפרש בב' פנים או שדן על הגלי"ד שבין טשי"ך לשוק ואמר דסתרי הדיוקים וטריפה בגלי"ד הא טשי"ך כשר או על הגלי"ד שבין טשי"ך לתחתון דן וטריפה מספק דבטשי"ך ודאי טריפה אלא דמה"ת להחמיר כולו האי ועוד ראיה מצנא דאנקורי היינו בין הטשי"ך לשוק כמו בעוף דגלי"ד בין תחתון לשוק ואלו דן בין טשי"ך לתחתון אין ראיה מצנא דאנקורי דהתם בין תחתון לשוק דאין שם עצמות קטנים בעוף וכאמור עוד פי' הרא"ש דארכובה עצם התחתון ויראה בב' פנים או דטשי"ך שייך לעצם התחתון ובימי חכמי התלמוד היו מוכרין הטשי"ך עם הראש ולא סתרי הדיוקים ובין טשי"ך לשוק בגלי"ד טריפה ואין נ"מ בין פי' א' לפי' הב' אלא לפי' הא' הוה ספק בגלי"ד בין טשי"ך לשוק ולפי' שני ודאי. או דרגל תחתון ממש קאמר ולפ"ז הוה חומרא אף בין טשי"ך לתחתון טריפה. והנה הט"ז רצה להביא ראיה מטור שכפי' הב' של או"ה ברא"ש והא מדכתב הטור שלשה פרקים ברגל. התחתון שחותכין בעת שמפשיטין הוא ארכובה הנמכרת עם הראש ושוק וקולית התחתון בכ"מ שיחתוך כשירה למעלה מיד טריפה אפילו בין תוך הפרק בינו לשוק והנה מדכתב תוך הפרק כוונתו על גלי"ד דעצם קטן או רכובה מיקרי או ערקום וא"כ היה לומר רבותא אפילו בתוך ערקום ואפילו אם נדחוק לומר דקורא לערקום פרק מ"מ היה לומר רבותא בין תחתון לטשי"ך כפי' הב' של הרא"ש אלא ודאי כפי' הב' של או"ה ובפי' הב' של הרא"ש טשי"ך שייך לתחתון כן היה נראה לכאורה אלא דאין זה כלום דודאי העיקר כפי' הא' של הרא"ש דבתשובה מסכים לפי' הא' וכמו שאבאר וכמ"ש הל"ח וכל האחרונים א"כ אין ראיה לפי' הב' של או"ה. אלא דה"ק דמתחלה נתן סי' התחתון והוא רכובה היינו עצם הקטן כפי' הא' של הרא"ש

וכפי' א' של או"ה גם נתן עוד סימן דמפשיטין וחותכין גם הקיג"י טשי"ך כמבואר ואח"כ אמר התחתון כ"מ שיחתוך כשירה והא איכא טשי"ך דטריפה ולו נסבול הדוחק הזה דהשתא קורא רק לרגל הפרסות לבד התחתון והטשי"ך לא נכנס בתחתון וא"כ כשכתב למעלה מיד היינו מיד ממש בגלי"ד שבין תחתון לערקום וע"כ כפי' הב' של הרא"ש אף שבתשובה דחה זה הפי' וא"כ איך כתב בינו לשוק ולא רבותא בפרק בינו לערקום אלא כפי' הב' של או"ה וטשי"ך שייך לתחתון בין לפי' א' ובין לפי' הב' וכאמור וא"ש הכל. וכל הטורח הזה כדי להציל את מהרי"ן חביב ז"ל מקושיות הל"ח אות למ"ד בהמקשה ופר"ח אות א' יע"ש. והדר אמר הט"ז אם לא שנפרש דהטור קורא פרק מן רגל התחתון עד שוק הגליד ועצם קטן וגליד שני ודוחק הוא דא"כ סימנא למה ליה לימא מיד טריפה אלא כפי' הב' של או"ה וכפי' הא' של הרא"ש דפירוש הב' דחה בתשובה או אפשר גם לפי' הב' הטשי"ך שייך למטה וכמו שביארנו:

עוד הביא ראיה ממרדכי דקורא טשי"ך ארכובה ואפ"ה מיקל דסובר דיוקא דסיפא דווקא ובש"ד מפרש ג"כ דגלי"ד היינו רכובה בין טשי"ך לשוק דשם צ"ה לא כב"ח שמפרש טשי"ך וחשש שמא נפסקו למעלה צ"ה דהא כתב ששם צ"ה משמע מקומן שם הוא וע"כ קורא ארכובה הגלי"ד בין טשי"ך לשוק וכן רש"ל בסימן י"א בהמקשה סובר הלכה כן. סוף דבר דעת הט"ז דבטשי"ך אם נחתך כשירה ובין טשי"ך לשוק אף שגידין קיימין בבהמה בקיאין אפ"ה טריפה מטעם חתיכת רגל וכפסק הר"ב כאן ולענין דינא אבאר בש"ך אות א' ובט"ז אות ד' באורך לענין יתיר רגל במקום טשי"ך:

וזה לשון הרא"ש בתשובה כלל כ' סי' י"ו ועוד הביננו כו' דע לך בני כי ארכובה הוא עצמות קטנות וכן מוכח באהלות שמנה רמ"ח אברים ה' בארכובה כו' וכמה שהייתי (כפי הנראה צ"ל היית) סבור דתחתון קורא רכובה אין כאן ספק יע"ש וה"ה אם הטשי"ך קורא רכובה יש לומר דה"ק מהתחלת טשי"ך ולמטה כשירה וממנו ולמעלה טריפה ואין סותרים הדיוקים כמו לפי' הר"ר יחיאל בנו שקורא לתחתון ארכובה אלא דאיכא נמי לספוקי שמא להיפך דה"ק מסוף ארכובה ולמטה כשירה וממנו ולמעלה טריפה ומספק אף דל"ק הדיוקים אהדדי צריך להטריף ולפי' הא' של או"ה הפי' הא' של הרא"ש הוא כפי מה שדחה בתשובה והשיב לבנו הר"ר יחיאל ופי' הב' הוא פי' בנו שם ולפירוש ב' של או"ה גם פי' הא' של הרא"ש אין מסכים למ"ש בתשובה וחזרה יש כאן מתשובה לפסקיו שחיבר באחרונה וכדכתיבנא:

סעיף ב

והוא דאיעכול. עט"ז ור"ל דהב"י הקשה על הטור דכתב נפסק או עיכול והא בגמרא אמר רב מתנא בוקא דשף טריפה והוא דאיעכול זה גי' הגאונים ולשאר פוסקים הגי' אמר רב מתנא בוקא דשף טריפה משמע אף בלא נפסקו רבא אמר והוא דנפסקא והלכתא עד דאיעכול וא"כ בין לגאונים ושאר פוסקים אין טריפה בנפסק לחוד ותי' הט"ז דגורס כגאונים ועיכול וכ"ש נפסקו וכן פי' הב"ח שהטור גורס כגי' הגאונים ולדידן אין נ"מ כ"כ:

סעיף ג

וכן אם כו'. עט"ז ור"ל אף דבקולית כ"מ שיחתוך טריפה דעוף שוה לבהמה ולענין ג' פרקים הנ"ל עיין תשובת הרא"ש סי' י"ו כלל כ"ו דלא כמ"ש בשם רש"י לחלק בין עוף לבהמה וכן הוא סתימת כל הפוסקים וכמ"ש בת"ח כלל פ"ז להדיא דבעוף אם נחתך האמצעי וכ"ש הקולית טריפה אלא שהר"ב השמיענו דאפילו חזר ונקשר שאשי"י דמכשירין כה"ג לקמן בנשבר היינו היכא שהטריפות מצד עצמו אבל הכא חיישינן לעיכול ניביה ומשערין ד"א בגסה וב' בדקה ובעוף אצבע והגדול לפי גדלו כמו שאבאר בש"ך אף דנפסק ונעכול בלא נשמט כשר כיון שסמוך לגוף הוא דיינינן ליה כנשמט כמו לענין שמוטת גף דאמרינן נשבר סמוך הוה כנשמט ה"ה כאן:

סעיף ד

מרא"ש. עט"ז הנה רש"י והר"מ שווין דפי' יתר כחסר מתחלת ברייתה דמי והרמב"ן פי' יתר כנטול ביד הוא ומקומו עמו ובתרתי מחולקין לרש"י והר"מ כחסר מכל וכל ואף שאין דבוקין זה לזה ולהרמב"ן דוקא דבוקין זה לזה ויש לכ"א מהפירושים קולא וחומרא לרש"י קולא ב' טחולים בסומכיה כשירה דכולן נטולים וב' כבדים בכ"מ שהן אפילו אין נוגעין טריפה הרי חומרא ולהרמב"ן בהיפך חומרא ב' טחולים בסומכיה טריפה וקולא ב' כבדים שלא במקום מרה וחיותא וכ"ש שאין נוגעין דכשירה עיין פר"ח מ"א אות ח"י והנה הרמב"ן שכתב דניטל ביד ולפיכך ב' טחולים טריפה בעובין יורה כפי' הט"ז סי' מ"ג אות ב' דנברא ניקב כשירה ומש"ה מטריף ב' טחולים דניטל ביד עיין מ"י כלל פ"ט א' או דחסר כשר באבר שאם ניטל טריפה ומש"ה ב' כבדים במקום מרה הטעם דכניטל ביד דמי. ויש לחקור ב' חקירות. הא' אם יש ב' טחולים אין נוגעין וא' ניקב בסומכיה או ד' כליות וב' מהן נלקו לרש"י יש להקל דכל יתר כניטל מתחלת ברייתה וכשירה ולהרמב"ן הוה ניקב הטחול ולקתה הכוליא דטריפה. החקירה הב' הוא אם ב' טחולים דבוקין מראשן לסופן להרמב"ן מהו מי נימא דוקא דבוקין בסומכיה לבד דהוה ניקב בסומכיה הא מראשן לסופן ש"ד דהוה ניטל הטחול וכשירה א"ד דה"ק דכנטול הוא ומקומו עמו ואפשר שלא ישאר עובי ד"ז ולאו בוודאי מטריף לה א"כ ה"ה דבוקין

מראשן לסופן טריפה דשמא לא נשאר עובי ד"ז ולשון הרשב"א בתשובה סי"ג דכתב דב' טחולים בסומכיה טריפה אבל בקולשייהו כשירה ולא כתב רבותא מראשן לסופן כשירה וכאמור. שוב ראיתי שיש לפשוט זה בקל החקירה הא' מהא דכתב הצ"צ ב' טחולים ואחת ניקב בסומכיה אם ניכר איזה יתירה כשירה הא לא"ה טריפה בסימן צ"ח ומדין ג' כליות המוזכר בסימן מ"ד למדה הרב ז"ל והתם נמי אם היו ד' והקטינו כולן טריפה דווקא היתירה הקטינה הוה כבשר בעלמא אלמא דנהי דיתר כחסר לרש"י והר"מ שזה העיקר מ"מ בלקויה כאיב לה וטריפה. החקירה הב' מסתימת לשון הפוסקים ובת"ה ל"ט א' משמע דווקא דבוקים בעובין לחוד הא דבוקים מראשן לסופן הוה כאלו ניטל כולו אף להרמב"ן כשירה נ"ל. שיטה הג' הוא שיטת הרשב"א דכל יתר כנטול הוא לבד וכל שאלו ינטל לא יפסול בנקב כשירה✍וא"ל טריפה ומש"ה יתרת שלא בדרי למאן דמטריף וב' מרות דבוקות שכשינטל א' ע"כ השניה דבוקה נקובה ויתרת רגל דהוה בוקא דשף יע"ש. והנה לכאורה הוא מיקל משתיהן ואין שום חומרא בפירושו וראיתי להפר"ח מ"א אות ח"י דנ"מ אם דבוקין בעובין וא' נכנס לתוך חבירו בענין שאם ינטל א' לא ישאר חבירו ד"ז לרש"י כשירה ולהרשב"א טריפה ולא הבינותי דאי ר"ל שחתיכת בשר נכנס וניכר שמטחול הא' הוה וא"כ השניה נברא ניקב בעובי ולא נשאר ד"ז זה כשירה כמ"ש הט"ז מ"ג ב' יע"ש ואי סובר טריפה בנברא ניקב א"כ לרש"י נמי טריפה כדאמרן בחקירה הא' אם יש לה לקותא בא' אין מועיל כל יתר כו' סוף דבר לא הבינותי דבריו. אמנם נראה לי דיש נ"מ ב' טחולים וא' ניקב בסומכיה ולא נשאר כ"א ד"ז עד"מ לדידן חציו או פחות משהו מחציו והשניה דבוקה ואי ינטל השניה לא ישאר ד"ז דנטילתו עושה קצת רושם שהרי הרשב"א אומר כן בתה"א דף ל"ט ואני אומר כנטול הוא לבד לפיכך ב' טחולים כשירה שאם ינטל הא' השני נשאר שלם כלומר נשאר ד"ז מדעשה כלומר משמע ודאי כשאתה נוטל א' תחסר הב' קצת אלא שעדיין נשאר ד"ז וכדכתיבנא וכן משמע מדמטריף ב' מרות וב' מעיים וא"כ לדינא צ"ע✍:

והנה הט"ז האריך דלרש"י אף אם הם דבוקים למטה מצ"ה בארכובה תחתונה וב' כבדים למטה ממקום מרה טריפה דלא כמ"ש הש"ך בסימן מ"ב אות ט"ז דגרע טפי מאין נוגעין כלל דטריפה ב' כבדין מאם למטה ממקום חיותא דמראין הדברים דתלתלי כבד הם יע"ש ובאמת ברשב"א ורא"ש משמע להדיא דיתרת רגל למטה מצ"ה לרש"י טריפה ולהרמב"ן הוא דכשר ולא ס"ל חילוק זה. וכפי הנראה מכוונת דבריו והמחבר ורמ"א כאן שכתבו דווקא שהיתרת מראש עצם התחתון ולמעלה היינו בשוק או בטשי"ך וכמו שאבאר בעז"ה הא בארכובה תחתונה כשירה היינו מהכרעת עצמו דנהי דלרש"י טריפה

כה"ג מ"מ בכה"ג סמכינן ארמב"ן ורשב"א כיון שעומד למטה מצ"ה וכבד יתר למטה ממקום מרה גילוי מלתא דהוה תלתלי כבד וכשירה ומיהו ב' כבדים שאין נוגעין כלל טריפה כרש"י דספיקא דאורייתא וכן ב' טחולים בעובין אף בה"מ לשיטתיה כרמב"ן דספיקא דאורייתא הוא. והנך רואה שפסק הלכה שלו כן הוא ועיין מ"י כלל פ"ט אות ל"ד הבין כן בט"ז ולא אבין מ"ש הנה"ך כאן מה שמשיג ביתרת רגל שלא במקום צ"ה טריפה בה"מ ליתא לא ידענא הא מסכים עמו וכמ"ש גם מ"ש בטחול כה"ג מלת כה"ג אין לו פירוש דבטחול בסומכיה פוסק להחמיר בה"מ כאמור. וראוי שתדע ממ"ש הט"ז כל שהיא תלויה ועומדת במקום שכבד אחרת תלויה טריפה (ומ"ש "אין רגל ט"ס מלת "אין) משמע שמסכים לפסק רמ"א והוא מן המרדכי שיתרת רגל לצד הזנב כשירה דלא כפר"ח אות י"ב שזה היתר נמשך מרשב"א ורמב"ן אלא אף לרש"י כשירה דווקא שכבד עומד במקום שראוי להיות כבד דיתר היינו בעומד במקום הראוי וכמ"ש הד"מ סימן מ"א יע"ש הא שלא במקומו כלל כשירה וכן כבד דווקא כשהיתה תלויה בטרפשא הא תלויה בטחול כבד יתירה וכדומה לאו כבד הוא אלא דלדול בשר✍והכין מסתבר ועיין לעיל סימן מ"ג בזה:

ואגב גררא ראיתי להזכיר מ"ש הב"י ג' תירוצים. א' דצ"ה קצת רחוקים מהתחלת השוק ולמטה מצ"ה כפשוטו דשם אי נחתך טריפה. תי' הב' דלמטה היינו בין הטשי"ך לשוק טריפה ותי' הג' דלרי"ף ור"מ ז"ל אם יתר בשוק טרפה דהוה ניטל השוק מעיקרו ה"ה בארכובה תחתונה וכבר כתב דנחתך בין ארכובה לשוק טרפה והנה במ"ש דלמטה כשירה או שסובר דלרש"י כשירה דאין זה אלא תלתלי רגל כמ"ש הש"ך סימן מ"ב אות ט"ז דאי כהט"ז אין מקום לקושיא זו ואם כן איך כתב דלרי"ף ור"מ בשוק טריפה ה"ה כאן מה ראיה דהתם אם נחתך טריפה דמקום חיותא עכ"פ למטה בצ"ה משא"כ למטה ממש הוה תלתלי רגל ועוד דלא הוה ליה לתמוה כ"כ על הטור דלמא סובר כרש"י כל יתר כנטול מכל וכל כמו בשאין דבוקין ה"ה למטה מצ"ה ולא לתמוה כאלו היא סברא מוכרחת והנראה דסברתו הוא כמ"ש הפרישה אות ט' דכל יתר כנטול אותו אבר לבד וכיון שרגל מחובר מפרקים ובתחתון הוה כאלו ניטל אותה רכובה לבדה ומעיקרא תמה דלו אם ניטל כל רכובה הא בין התחתון לטשי"ך כשירה וע"ז תי' דלאו מיד ותי' ב' בין שוק לטשי"ך ותי' ג' בארכובא גופא היינו בטשי"ך דשייך לתחתון ונקרא רכובה התחתונה ואם כן ה"ק כמו לרי"ף ור"מ ביתר בשוק טריפה ה"ה בטשי"ך דניטל כל הטשי"ך ונחתך בין טשי"ך לשוק טריפה וה"ה חסר ולפ"ז פי' שדחה הב"י דחוי מעיקרו הוא. אבל הדרישה כתב דהב"י לסוף מקיים פי' זה והיינו שרוצה לומר דארכובה

התחתונה ר"ל מראש רגל התחתון א"י אם כן זה זה שכתב וכבר התבאר דנחתך בין הטשי"ך לשוק ומה ענין זה לרגל התחתון ואין לומר דאין סובר כפרישה אלא הוה כאילו ניטל כל הג' פרקים אם כן למה ליה לומר דהוה כאלו נחתך בין טשי"ך לשוק וגם מעיקרא לא הוה קשיא כלל דהא לרש"י הכין הוא והטור פסק כרש"י כל יתר כנטול מכל וכל אלא וודאי דסובר כפרישה ודברי הדרישה לא הבינותי. גם מ"ש הט"ז ומה שדחה הב"י הוא האמת יראה כמ"ש דאי כדברי הדרישה הרי קיים לבסוף ומה שתמה על הדרישה הלא תראה שסברת הב"י הכין הוא וכבר יש ליישב ואין להאריך ועיין פ"ת שרוצה ג"כ ליישב דברי הפרישה:

סעיף ה

עור. כתב הט"ז בשם רוקח כך בודקין ימתח האבר ויקרב השברים זא"ז ויראה אם עור ובשר חופין את רובו ועיין מ"ש באות ט' מזה בעזה"י:

סעיף ו

והאבר אסור מדרבנן. עט"ז דמצות פירוש מדרבנן שגזרו אטו אמ"ה ממש ומ"ש ס"ב ר"ל באות שאחר זה לענין מליחה. ודעת הר"מ ז"ל שהוא אסור מן התורה ועיין בש"ך ובסימן ס"ב אמנם אנן קיי"ל דמדרבנן הוא אסור לבד:

סעיף ז

קודם. הנה דעת הט"ז במליחה להתיר בכל גוונא אף ביצא לחוץ ואין עור ובשר חופין רובו ומה שתמה הנה"ך דקי"ל מליח כרותח כבר כתב הט"ז דכאן אין בו אלא מצות פירוש לא איסור דרבנן ממש וקיי"ל נמי דמליחה רוב פוסקין כ"ק אם כן אין לאסור במליחה ובבישול וצליה בה"מ מתיר אף וודאי יצא לחוץ בה"מ עכ"פ ובספק אי יצא וכ"ש כשאין ריעותא אף באין ה"מ מתיר בישול וצליה כן הוא הצעת דבריו. ובאם יצא וודאי לחוץ ונתבשל יודה דאין אומרים חנ"נ והיינו איסור דבוק הא חנ"נ אמרינן וכמו שאבאר בש"ך אות י"ג. נמצינו למידין בה"מ אפשר יודה הש"ך להט"ז דוודאי יצא לחוץ יש להתיר התבשיל גם אין אומרים דבוק אף בלא ה"מ ובספק אי יצא לחוץ שרי באין ה"מ ומ"מ נוהגין להשליך האבר ואפשר לעני ואבר דבר חשוב כמו גף אווזא ואינדיק בספק אין להשליך וכי פליגי במליחה להט"ז בוודאי יצא לחוץ שרי אף באין ה"מ ולהש"ך אסור במליחה באין ה"מ. והפר"ח אות ח"י חולק על הט"ז בוודאי יצא לחוץ ואוסר אף במליחה מטעם דהוה ספק חסרון ידיעה דנסתפק הש"ד אי אסור יע"ש ומ"מ אפשר לעת צורך גדול המיקל כט"ז לא הפסיד עוד כתב שם דבשר אבר אסור אף שנקשר שאשי"י אין ראיה ויש להשליך האבר ור"ל דנוהגין בספק יצא לחוץ להשליך האבר כמ"ש הש"ך אות י"ג משום חומרא בעלמא אפילו שאש"י אין ראיה ולא הבינותי הא הד"מ בסימן

ס"ב והט"ז שם אות ב' הביאו בשם או"ה אם נקשר היטב האבר אסור שמא יצא לחוץ ולא נהירא דאם כשהבהמה נטרפת סמכינן שאשי"י כ"ש באיסור דרבנן עכ"ל מדבריו למדנו שני דברים. א' דכשיש ספק נוהגין להשליך האבר דדבר מועט הוא וא' כשאשי"י כשר דהוה מחמת עצמו וזה הכלל כל שהחסרון מחמת עצמו יורה עליו ויעיד שאשי"י משא"כ כשהטריפות מחמת אחר צ"ה או ניביה וכדומה אין זה ראיה והכין הלכתא✍:

שאלה חתיכת ירך שהיה דבוק בה שומן הגיד ולא היה בחתיכה ס' נגד השומן אי אמרינן ביה איסור דבוק מאחר שהט"ז הביא ראיה משומן דהוה מנהג קדושים למצות פרישה א"כ יש להשוותן להיפך ומיהו במליחה באין ס' יש להחמיר דמפעפע אף להט"ז ועיין בסי' ק"ה ושם אבאר עוד לענין מליחה. ובס' ראש יוסף כתבנו אהא דירך שנתבשל ג"ה אם יש בה בנ"ט דדייק יש בגידין בנ"ט ולא מוקי בשומן ע' תוס' ד"ה ג"ה ולפר"ח דאין חנ"נ בדרבנן א"ש דג"ה משמע בירך גופא אף לדידן א"ש כיון דמנהג קדושים לא מחמירין באיסור דבוק וצ"ע כעת✍:

סעיף ח

ויש מחמירין. כתב הט"ז דקאי אנשבר במקום שעושה טריפה ולא ידענא אמאי לא במקום שאין עושה טריפה פוסק כרש"י אם יצא פ"א לחוץ טריפה. עוד כתב הט"ז למה החמיר רמ"א באין ניקב כלל כי מ"ש שאין בקיאין בחיפוי ר"ל דנקלף מעל העצם טריפה מ"מ זה דוקא ביצא לחוץ הא לא יצא לא בעינן חיפוי ואפילו נאמר כרבינו יונה דמתני' בלא יצא ובעינן רוב בשר קיים הא רוב בשר קיים ואין ריעותא כלל וכ"ת דסובר כאגור היינו דחשש צ"ה יש יותר מד' אצבעות בעוף אלא שכתב שם דלבדוק וא"א בקיאין כתב דז"א דהא בנ"ו פסקינן דאין בכל אורך השוק צ"ה גם א"ל דא"א בקיאין בבשר שרופא גורדו דדחה התם דאין ריעותא מה"ת לומר כך ומ"מ למעשה לא היקל ועיין ש"ך אות מ"ו שהעתיק טעם ד"מ משום גזירה שלא יבוא להתיר אטו נקב קטן כפרש"י. ויש לראות אמאי השמיט הד"מ טעם זה כאן בהג"ה דהוא עיקר הטעם וחיפוי אין טעם מספיק כיון דעור שלם וי"ל דודאי הטעם הוא אם יבא להתיר כשעור שלם אף בנקב קטן ודאי יתיר ושם ספיקא דאורייתא שמא הלכה כרש"י אלא דהוה ס"ס שמא הלכה כרא"ש ושמא לא יצא לחוץ עיין יש"ש סי' י"ז ובזה יש ליישב מ"ש רמ"א ויש מטריפין והיינו כרש"י וכ' ומזה נתפשט המנהג להטריף כי חילוקים רבים וא"א בקיאין בדין חיפוי הבשר והא מטעם זה אפילו להרא"ש יש להטריף כי א"א בקיאין בדין חיפוי הבשר אלא דהיה ראוי להכשיר שמא לא יצא לחוץ ושמא חופה וא"א בקיאין מ"מ בה"מ אף חסרון חכמה הוה ספק עיין סי' ק"י בנשמט הגף ועוד ספק לכל באי העולם לא הוה ספק וא"צ לבדוק

כלל בפנים אם נקלף בס"ס כמ"ש בסי' ק"י באורך לז"א דהוה רק ספק א' שמא יצא לחוץ הא ספק הב' רובא לאיסורא שמא הלכה כרש"י דאם יצא לחוץ הוה אין לו תקנה ושמא נמי אין חיפוי הזה חיפוי גמור ומש"ה לא מקילין ועיקר הטעם נמי דאם אתה יבוא להתיר באין ריעותא ודאי יבוא להתיר אף ביש נקב קטן ושם יש להחמיר מדינא וכאמור ואין להאריך:

סעיף ט

אם השבירה יצאה. הט"ז האריך ועיקר דבמשנה אמר נשבר העצם אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו וא"ל אין שחיטתו מטהרתו ובריייתא נשבר ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין רובו כשירה ודעת רש"י דאם לא יצא רוב חלל השבירה לאויר אז בעינן חיפוי בשר שלא יהא נקלף מעל העצם ושאר תנאים וזה בכלל רוב עובי והיקפו ר"ל שלא יצא רוב חלל לחוץ הא לא יצא כלל אף מיעוט לחוץ א"צ כלל רוב בשר קיים ובריייתא לפרושי מתני' אתא ומה שחסר זה גילה זה ובמשנה נמי חיפוי בעינן והיינו באם יצא מיעוט השבירה לחוץ הא לא"ה א"צ רוב בשר וכברייתא וביצא לחוץ פסקינן לחומרא דבעינן שלא יצא רוב החלל ובעינן ג"כ שלא יצא סביב השבירה שיהא מכוסה העצם בהיקף ובעינן תרוייהו כר"פ הא כל שלא יצא מיעוט השבירה לחוץ א"צ כלל רוב בשר ומשכחת שיצא השבירה דרך נקב קטן היינו שיש באורך הבשר קרע גדול ויש יכולת להוציא דרך שם או בגוונא אחרינא ומשכחת שאין ברוב היקפו בשר קיים וראש השבירה כוונה לצד הבשר הוא שיש בשר רוחב טפח ומכסה כל עובי השבירה ורוב היקפו העצם מגולה זהו פרש"י. והרא"ש פי' בהך דינא כפרש"י דאי לא יצא לחוץ א"צ רוב בשר קיים ומשנה ובריייתא חדא הוא אלא דאף אם יצא לחוץ כל החלל כשירה כל שרוב עוביו ורוב היקפו שלם וזה לפי' הב"י והפרישה בעצם משולש כזה () בעינן רוב עובי העצם אבל הט"ז פי' בע"א כמו בגרגרת כי יש עצם עגול בחוץ ובפנים אין שוה כזה () ומשכחת עצם רחב טפח ועד חצי טפח הוא עצם וחצי טפח חלל ופליגי ח"א שבשר יכסה חצי טפח של עובי עצם וח"א דיכסה חצי טפח של חלל ונ"מ אי עובי יותר בעינן שיכסה עובי ולמר די בחלל וכן להיפך ומסיק דרוב עובי ורוב היקפו בעינן והיינו שחצי טפח של עובי ורביע ומשהו של חלל ורבינו יונה פי' בע"א כי סובר דמתני' מיירי בלא יצא לחוץ ולכך כשרוב בשר קיים די וא"צ חיפוי ובריייתא מיירי ביצא לחוץ ולכך צריך חיפוי שלא יהא נקלף ושאר תנאים והנה רמ"א בת"ח כלל פ"ז דין ט' דאף בחזר ונקשר יפה צריך שיהא עור ובשר חופין רובו הביאו הש"ך אות כ' היינו לשיטתיה דחושש לדעת רש"י דאם יצא פ"א לחוץ רוב חללו דהיינו רוב עוביו אז לא מהני מה שעור ובשר חופין רוב היקפו

ולכך בחזר ונקשר ידעינן דלא יצא רובו לחוץ אבל המחבר מיירי ע"כ אף באין עור ובשר חופין דאל"ה תיפוק ליה אף בלא חזר ונקשר כיון שעור ובשר חופין את רובו לשיטת הרא"ש ז"ל וכבר התבאר כל זה על נכון ודברי ת"ח כלל פ"ז דין ט' צריכין קצת ישוב והדבר צריך תלמוד וצ"ע:

סעיף י

מרודד. עט"ז כל הני הוה בעיות דלא איפשטא עיין ב"י מ"ש שם ואף בשר שרופא גורדו דבעלמא הוה ודאי כמו בריאה ושאר איברים כתבו התוס' דהיינו טעמא דהטריפות מחמת עצמו משא"כ כאן אין הטריפות מחמת הבשר אלא מחמת העצם הלכך ספק הוה ולא ודאי עיין ב"י. ודע דחצר הכבד שניקב טרפה אין מחמת עצמו אלא מחמת סוף הכבד לינטל א"כ בנתמסמס לא הוה אלא ספק כמו הכין כיון דאין הטריפות מצ"ע ונ"מ כשיש עוד ספק ועוד דלא הוה חסרון חכמה לדידן דא"א בקיאין בבשר שרופא גורדו כיון דהחסרון הוא לכל באי העולם א"כ היה באפשר לצדד שוב ראיתי שזה טעות דהא טחול וכליות לכמה פוסקים אין טריפות מחמת עצמו כמבואר אלא סוף המעיים לינטל ומה"ט אין טריפות בטחול וכליות של עוף עיין פרישה בסי' מ"ג ומ"ד ואפ"ה נתמסמס הוה ודאי דל"ד לכאן דהטריפות בעצם ובשר מעלה ארוכה הלכך אף בנתמסמס אפשר שבשר הזה יועיל ויעלה ארוכה לעצם משא"כ בחצר הכבד דנתמסמס הוה כניקב וטריפה סוף הכבד לינטל הוה ודאי:

סעיף יא

והוא שחזר למקומו. עט"ז הביא דעת הב"ח להקל בה"מ אף שאין שאשי"י ובאין הבהמה טרפה כ"א האבר מדרבנן אסור היקל אף שלא במקום ה"מ כל שנדבקו השברים אף שאשי"י ועיין ש"ך אות י"ד ושם אבאר לענין דינא ומיהו בגף שאין הריעותא מחמת עצמו אין לסמוך להקל אף שאשי"י עיין זהב מזוקק כאן ואף שהש"ך לעיל סימן נ"ד היקל בה"מ אין לסמוך בזה עיין כר"ו שם וכבר התבאר:

סימן נו

סעיף א

ניטלו. הט"ז מאריך בכאן. והנה המחבר כתב ניטלו או נפסקו הוה לא זו אף זו דאין לומר דחזר ממ"ש בספרו הארוך וניטל דקאמר דהיינו נתקפלו דז"א. ועיין פ"ח מה"ש הי"ז שהר"א תמה על הר"מ במה שמנה נחתכו הגידין תחת סוג נטולה דתנן ניטלו והר"מ בהי"ו כתב נטולה כיצד כו' והר"א אמר דנחתך תחת סוג פסוקה היה לחשוב ופי' הכ"מ שם דהר"א לדברי הר"מ קאמר אי בעית למיחשביה תחת סוג נטולה יראה לפרש נתקפלו כו'. ומ"ש הכ"מ להר"מ נחתך בכלל ניטל יש לעיין דודאי נחתך לא אתיא מניטל דהא

כבד וכדומה נחתך כשר וניטל טריפה ועיין לח"מ הקשה מה פריך וכן שניטל צ"ה לימא נחתכו רגליה סגי בפסיקת הגידין ובלא נחתכו בעינן שניטלו צ"ה מכל וכל וגדולה מזו היה לומר דפסוקת הגידין לא מטרפה כלל ואי דלהמ"מ אכתי נחתכו למה לי ומיהו במשנה אין קושיא. וגם להר"א דמפרש ניטלו נתקפלו מה מקשה דלמא ניטלו מעל ארכוכה ונחתכו רגליה לא נפקא מניטלו דלפעמים ניטל כהאי גרע טפי כמו כבד ניטל ממקום תלייתה טריפה אבל לפי מה שכתב הט"ז "וכן אנחתך וניטל היינו נתקפלו משום דהלמ"מ צ"ה בכלל פסוקה ובכלל נטולה היינו נתקפלו ופריך שפיר למה לי נחתכו וכן לקמן דאמר איפסק אלימא היינו מדתנן "וכן משמע דקאי אנחתכו וכדכתיבנא:

ודע דנברא חסר צ"ה לכאורה להר"מ כל ניטל טריפה נברא חסר כשירה ולהרשב"א טריפה ולדידן בה"מ כשירה עיין סימן נ' והא דפריך למה לי נחתך י"ל היכא דנברא חסר צ"ה טריפה מטעם חתוכת רגל ועיין רש"י בכורות מ' א' שפירש יתיר טריפה מטעם בוקא דשף או ניטל הירך או נחתכו רגליה ולא פי' משום צ"ה ונ"מ יתיר רגל בין הטשי"ך לשוק דהוה חסר צ"ה. ועיין ש"ך סימן נ"ה אות ח' יע"ש. ודע לענין דינא החמירו אחרונים אם נתקפלו מעל העצם ממקום חיבורן אמנם ראוי שתדע אף הב"י לא הכשיר אלא כל שהן קיימים למעלה ויונקים מהגוף והדרא בריא כמ"ש בכ"מ וב"י אבל אם ניטלו ממקום שהם מחוברים בעצם ולמעלה מחצי עצם נחתכו ששם אין מטריף פסיקותן מודה ב"י דטריפה דלא הדרא בריא וכאמור✍:

סעיף ב

או שנפסקו. באמצע החוט ט"ז ולא זו ניטלו לגמרי אלא אפילו נפסקו:

סעיף ג

שקורין קוג"י. ובלשון אשכנז טשי"ך ט"ז וכבר התבאר בסי' נ"ה ובש"ך אבאר עוד דבטשי"ך גופא אין בו צ"ה והש"ד שמחמיר משום שיש לחוש שמא עשה איזה ריעותא. בסמוך לו למעלה מהטשי"ך שם הם צ"ה:

סעיף ד

ולמעלה. עט"ז וצ"ה מתחילין מיד לאחר כלות הטשי"ך בין הטשי"ך ובין השוק ואם נפסקו שם טריפה אף בבהמה שבקיאין ובש"ך אבאר:

סעיף ה

כנגד הערקום. דמשם ולמטה הוה קשין ואין פוסל בהם פסוקה ט"ז:

סעיף ו

נחתך רובו. עט"ז וז"ל הגמרא חולין ע"ו ב' אמר אמימר תלתא חוטי הוו חד אלימא וב' קטיני איפסק אלימא אזלה רוב בנין איפסק קטיני אזלא רוב מנין מר בר"א מתני לקולא

איפסק אלימא איכא רוב מנין איפסק קטיני איכא רוב בנין. בעופא שיתסר איפסק חד טריפה א"ר יהודה אמר רב צ"ה ברובו מה ברובו רוב א' כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר מכדי תלתא הוה כי איפסק חד האיכא תרי טעמא דאיכא תרי ופליגא דרבנאי א"ש דאמר נשתייר כחוט הסרבל כשירה. א"ד מאי רובו רוב כ"א כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר האיכא תלתא דכל חד והיינו דרבנאי והרי"ף הביא דאמימר ומר בר"א ורב ול"ב דשמואל וכתב הר"ן דרי"ף פוסק כשמואל דרבנאי סובר כן. והיינו מדהביא הא דאמריתיה קמיה דשמואל ומסייע לרבנאי דאל"כ לא היה להביא כ"א רב יהודה אמר רב ותו לא. ולפי דבריו דאיתיה לתרוייהו למר בר"א ולשמואל דבצ"ה מיעוטן חשיב ככולן דלא ככל התורה דרובו ככולו ומר בר"א נמי ה"ק דאי איפסק היינו לגמרי ואינו פוסל אלא אילימא לגמרי וחד מקטיני לגמרי ושמואל דאמר כי אשתייר תלתא דכל חד לאו למימרא דכל הג' יהיו מיעוטן קיימין דא"נ איפסק אלימא לגמרי וב' קטיני מיעוטן קיימין א"נ להיפך נמי כשר לדידיה אלא להגדיל התימה ולדבריו דרב קאמר שפוסל אפילו כל הג' מיעוטין קיימין ורבנאי נמי ה"ק אם נשתייר כחוט הסרבל היינו ב' קטיני בכ"א מהן כחוט או באלימי כחוט כשר. ואם נאמר כיון דכל הג' לקוין בעינן שיהא מיעוטן דכל הג' קיימין הוה אתיא מימרא דשמואל כפשטי' ומר בר"א דמכשיר באיפסק אלימא לגמרי היינו שהב' קטיני כ"א כולן או רובן קיימין משא"כ כשכל הג' לקוים בעינן ג' מיעוטין נשארו. אלא שאין זה סברא כיון דשמואל סובר מיעוטן כרובן א"כ ה"ה ב' מיעוטין ואלימא נפסק לגמרי כשירה כדבעינן למימר לקמן. והר"ן פסק כרב לגבי שמואל וכמר בר"א וכל"ב דרוב של כ"א טרפה הא א' מקטיני רובו קיים ואלימא וחד מקטיני מיעוטן קיים כשירה אף דרוב בנין ומנין אפסיק ברובן דמר בר"א באיפסק לגמרי פוסל באיפסק חד מקטילי ואלימא. אף דלרב מיעוטו לאו ככולו מדפסל בג' נפסקו ברובן מ"מ באם רוב קיים כשירה בנשאר מיעוטן כו' יע"ש והרא"ש כתב ורב אלפס לא הביא כ"א ל"ב דרב ואף שבשל תורה הלך אחר המחמיר ז"א דקי"ל כמר בר"א ול"ב ה"פ רוב שכ"א מהחוטין הנטרפין בהם אי איפסק אלימא ונשארו קטיני ואיפסק רובו טריפה וכן איפסק קטיני ורובו של אלימי טרפה לאפוקי משמואל. ואין לפרש דרב בעי רוב שכ"א דא"כ לא הוה כמר בר"א ואין לומר דגריע רוב שכ"א מרוב בנין ורוב מנין דלא מסתבר כלל דלמר בר"א נשתייר רוב אלימי או רוב קטיני כשר וכ"ש רוב כל אחד עכ"ל. ממרוצת דבריו דהרי"ף פסק כרב דלא כמ"ש הר"ן ז"ל אליביה. ואם נדחוק לומר דה"ק דפוסק כל"ב דשמואל דאי נשתייר מיעוטן של כל הג' כשירה ולא כל"ק דאמר שמואל מכדי תלתא הוה כי איפסק חד לגמרי האיכא תרי כו' ודוקא תרי שלימין דהא כמבר"א קיימין וא"כ אף איפסק תרי

קטיני כשירה דהאיכא רוב בנין ואיך קאמר דתרי בעינן משמע אף נשאר רוב אלימי לא מהני ומש"ה פסק כל"ב דשמואל דאם נשתיירו מיעוטן שכ"א כשירה דמיעוטן ככולה כדכתיבנא. ומלבד שזה דוחק לומר דרי"ף כשמואל ואיהו כרב עוד יותר דוחק דכתב ור"א הביא ל"ב דרב והשמיט הא דשמואל בל"ק ואי כדברי הרי"ף אליבא דר"ן העיקר חסר והיה להביא הא דשמואל לל"ק להודיע ההבדל שבין ל"ק ללישנא בתרא אשר ע"כ נראה שפוסק כרב אליבא דהרא"ש וכאמור. והנה להשוות דברי רבנאי לל"ב למר בר"א קאמר הרא"ש דה"ק רוב שכ"א ל"מ דיש לפרש דאי איפסק קטיני ברובן דבעינן נמי רוב אלימי דודאי א"ש אלא דאמר בסתם משמע אף דאיפסק רוב אלימי אפ"ה בעי רוב שכ"א מהקטנים והא בחד מנייהו סגי ועיין מי"ט מ"ש ול"נ כפשטיה דה"ק רוב שכ"א מחוטין הנטרפים ר"ל כ"א מהחוטין במה שתלוי הטריפות בו ואי אפסיק קטיני תלוי הטריפות באלימי הוה ממש כ"א ואי איפסיק אלימי תלוי הטריפות בקטיני הוה הפי' רוב כ"א מה שתלוי הטריפות בו או רוב אלימי כשיפסקו קטיני או רוב א' מקטיני ושמואל פליג ואמר דלא מיטרפא אפילו ניטלו רובן של שלשתן. אלא דקשיא דאיך פליג שמואל דלמא רב מיירי באיפסק אלימי או קטיני לגמרי ונשאר הב' קטיני או אלימי מיטרפי ודאי ברובן ניטל ואיך אמר מכדי תלתא הוו כי איכא תלתא דכל חד כשירה ורב מיירי בניטל אלימי לגמרי אשר ע"כ מוכרחין אנו לומר דשמואל לאו דוקא אמר תלתא דכל חד וחד או דו' המחלקת הוא ומסייע לרבנאי היינו דאמר כחוט הסרבל שלא נשאר כ"א א' כחוט הסרבל וזה שהשמיט הרא"ש האיכא תלתא דכל חד והביא הא דמסייע לרבנאי. והב"י כתב ונראה מדברי הרא"ש דאם נשתייר בא' כחוט הסרבל כשר וקשיא דלמא שמואל תלתא דכל חד ולאו היינו דרבנאי וצ"ע. ולפמ"ש מוכח דשמואל היינו דרבנאי דאל"כ איך פליג אדרב וכאמור. ומ"ש הרא"ש ואין לפרש דגריע כו' פי' המי"ט דה"ק דאימא רוב שכ"א מהחוטין קאמר דלא מיטרפא עד דבעינן רוב של כל הג' הא רוב קיים כשירה ולדיוקא אתא הא כל מיעוטין שכ"א כשר דל"ת דמר בר"א פוסל ומכשיר באלימי שלא נלקה כלל וכן בקטיני שלא נלקה כלל הא נלקו שלשתן אפילו במיעוטן הא' טריפה ואמר רב דאפילו הכי בעינן רוב שכ"א וה"ה פעמים ב' ברוב אלימי וקטיני אלא לדיוקא אתא הא כל שלשתן במיעוטן כשירה דזה פשיטא ולא צריך לאשמעינן דמר בר"א דמכשיר באיפסק אלימי לגמרי וה"ה שלא נשאר בב' רק רובן וכ"ש בג' רובן אלא ע"כ אחוטין שנטרפין קאי. ועוד פי' ב' יע"ש. ודברי הטור אבאר לקמן בעז"ה. וז"ל הר"מ ז"ל בפ"ח מה"ש הי"ח נפסק העב לבדו מותרת שהרי נשארו שנים נחתכו שנים הרי נשאר העב גדול משתיהן נחתך רוב שכ"א טריפה ואצ"ל נחתכו כולן או רובן עכ"ל וכתב הכ"מ אף

דפסק כמר בר"א דמכשיר ונחתך לגמרי רוב בנין או רוב מנין הא גריעי טפי שלא נשאר א' מהן שלם. והמי"ט עשה כלומר ע"ז דקשיא ליה כיון דמר בר"א אינו חושש לרוב מנין או בנין אם כן אמאי טריפה באיפסק רוב כ"א ותי' דהא גריע טפי דמיעוט לא הוה כרוב יע"ש והנה מ"ש דלא נשאר שום א' מהם שלם הלשון אין מורה כך דה"ל רוב מנין כשר אבל כשנשאר מיעוט לא הוה כרוב. ואם דהכ"מ מפרש דרבינו כרב כל"ב וכר"ן דבעינן רוב שכ"א מהג' ושאני הכא דאי א' מהם שלם או רובו כשירה דהמיעוט מציל ומר בר"א באיפסק לגמרי אילימי וחד מקטיני הא מיעוטן קיים מציל ומשום הכי אמר רוב שכ"א. דדוחק לומר רוב שכ"א מחוטין הנטרפין דלא היה לו לסתום אלא לפרש. הוה א"ש לישנא דאין כל א' שלם. ומ"מ הקושיא א"א לפרש כי אם כמ"ש המעדני יום טוב שוב ראיתי להלח"מ שמפרש דברי הר"מ החוטין שנטרפין בהם ויראה שמפרש כמ"ש הרא"ש כדכתיבנא יע"ש ופוסק הוא כשיטת הרי"ף רבו ז"ל וכרב כל"ב וכר"ן בתי' הב'. ויש לראות במ"ש נחתך העב לגמרי משמע דב' הנשארים שלימין לגמרי הא ל"ק דנשארו רובן קיימים קרו להו ולבדו לאו דוקא אלא אף שיש לקותא באינך כל שרובן קיימים ואי קשיא לי הא קשיא איך כתב ואצ"ל אם נחתכו כולן או ניטלו כולן והא בנחתכו אף בחד מקטיני ואילימי סגי כיון דפסק כמר בר"א דהכין כתב נפסק העב לבדו משמע אי חד מקטיני גם כן הוה טריפה וזה כמר בר"א ומה וכן דהא בנפסק רוב בעינן כולהו ובאיפסק לגמרי באילימי וחד קטיני סגי וכמ"ש הר"ן בתי' הב' דווקא המיעוט מציל יע"ש. וכ"ת דהכ"מ נמי מפרש כן דסובר רבינו כתי' שני של הרא"ש דאחוטין הנטרפין קאי וכמ"ש הלח"מ זה א"א להעמיס בדבריו שכתב שום אחד מהן משמע דכל הג' נפסקו רובן ועוד דכתב לרבינו פוסל בעוף בנפסק רוב א' מהן משום דמחמירינן בעוף יותר מבהמה הלכך אף ברוב א' טרפה וזה צודק לתי' הב' של הר"ן ז"ל דבהמה מיעוטו מציל כל שנשאר אחד שלם וה"ה בעוף ג"כ לז"א כיון דמחמירין כו' משא"כ אי כתי' הרא"ש מה"ת לומר דאין טריפה בעוף ברובו יע"ש. עיין בר"ן וכ"מ הביאו. אשר ע"כ מוכרח לומר דפי' דברי רבינו כר"ן בתי' הב' ונאמר דהרי"ף נמי פוסק כרב וכפי הבנת הרא"ש ברי"ף וכתי' שני של הר"ן א"כ אמאי כתב בנחתכו כולן דווקא והא באילימי וחד קטיני סגי כמר בר"א וצ"ע. וזה לשון הטור כתב הרמב"ם נפסק הגדול ושנים קטנים קיימים או שנפסקו הקטנים והגדול קיים כשירה וכן נפסק קצת כ"א מהם כשירה עד שיפסק רוב כ"א מהם ורש"י אוסר בנפסק כ"א מהם וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפילו לא נשאר רוב של כל אחד מהם כשירה עד שיפסק הגדול כולו ורוב שכ"א מהקטנים או שיפסקו שנים הקטנים ורובו של הגדול אבל נפסק הגדול ונשאר רוב מהקטנים או שנפסק הקטנים ונשאר רוב מהגדול

כשירה והנה משמעות לשונו שיש שלש מחלוקת בדבר וכפי הנראה הר"מ כהרא"ש. ועוד דהדיוקים סתרי אהדדי דכתב בהרא"ש דאינו אסור אא"כ נפסק כל הגדול ורוב של הקטנים הא רוב של א' מהקטנים כשירה וזה כהר"ן בתי' דמיעוטן מציל וכי אמר מר בר"א דווקא דאיפסק לגמרי וזה קולא גדולה יותר מר"ן בתי' הב' דאלו להר"ן דווקא כשמיעוטן של ב' קיימים כמו שיראה הרואה בהר"ן והביאו הב"י ג"כ ואלו להרא"ש אף דאיפסק כל הגדול ואי מיעוט אחד מהקטנים והשני רובו קיים כשירה וכי טריפה באיפסק אילימי וא' מהקטנים לגמרי והדר אמר אבל נפסק הגדול ונשאר רוב כל א' וא' משמע הא נפסק אילימי ורוב א' מהקטנים עכ"פ טריפה. וכתב המי"ט דיוקא דרישא לאו דווקא וסיפא דווקא ולחומרא. ולפ"ז יהיה שלש מחלוקת הר"מ סובר דרוב של כל א' בעינן כרב וכל"ב וכתי' הב' של הר"ן ורש"י פסק כאמימר דרוב א' סגי וט"ס כל והרא"ש סובר כל"ב ורוב אחד אחוטין הנטרפים ואי איפסיק אילימי ורוב קטיני וה"ה רוב של אלימי ורוב א' מהקטנים לשיטה זו טריפה. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דהטור ה"ק וא"א הרא"ש ז"ל כתב להודיע בזה כתי' הב' של הר"ן דמתחלה אמר דאינה אסורה וודאי לכ"ע כי אם שנפסק כל הגדול ורוב של א' מהקטנים דאף לשמואל פסול וכי מכשיר שמואל בנשאר מיעוטן שכ"א ודקדוק הב"י י"ל דלאו דוקא הא נפסק הגדול ורוב נשאר מהקטנים זה כשר ודאי כמר בר"א וכרב דאמר הכין דרובו שכ"א הוא דטריף ומינה הא נשאר מיעוט מהגדול קיים אף נפסק רוב א' מהקטנים כשירה וזה יסכים למאמר רב ברוב כ"א הא מיעוט אילימי ומיעוט קטיני וא' קיים כשירה ויש תבלין לזה מדלא הכריע במ"ש הרשב"א דעוף יש מתירין בנפסק המיעוט וי"א כו' ולא כתב וא"א סובר בעוף אפילו מיעוט אם סובר כתי' הא' אלא ש"מ דסובר כתי' הב' ואין הכרע ולפיכך לא הכריע כאן אלא שמה אעשה שבדברי הרא"ש א"א לפרש כתי' הב' דאל"כ לא הוה לומר חוטין הנטרפין וכמ"ש המי"ט יע"ש ס"ד דברי הטור צריכין עיון וישוב דעת:

ועתה אבוא לפרש דברי הט"ז. הקשה בדברי הרא"ש במ"ש דאין לפרש רב בעי רוב כל אחד ואחד דמר בר"א מכשיר וכ"ש רוב א' כו' אדרבה באיפסיק אלימי ורוב א' מקטיני טריפה ויש מפרשים הוא הפרישה דאין לומר דרב ה"ק ברובו דבעינן רוב קיים וזה רוב כ"א וא' קיים ול"ב מחמיר דל"ק רוב אחד קיים כשירה אפילו הב' מיעוטין נשארו ול"ב אמרינן רוב כ"א קיים לחומרא ומר בר"א דמכשיר באיפסק לגמרי קטיני ואילימי היינו דא' קיים מה שאין כן כשכל הג' לקו דז"א דמר בר"א מכשיר באיפסיק אילימי וקטיני נשארו ברובן וכ"ש רוב כ"א וא' היינו דלא בעינן רוב כ"א וא' דמשמע אף באיפסק קטיני חד וז"א. וכתב הט"ז דא"כ איך קאמר כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר האיכא תלתא

דכל חד הא רב אירי בכשרות ואיהו בפסול וכ"ת על הדיוק קאי דטעמא דאיכא ג' רובי ואפילו בג' מיעוטין הוה למימר הכין כמו בלישנא קמא דמדייק לשמואל הכין ה"נ בל"ק הוה למידק עליה דרב הכי טעמא דג' רובי קיים הא לא"ה לא והא איכא תלתא כו' וע"ק מה פליגי ל"ק עם ל"ב דע"כ ל"ק מפרש רוב א' הוה טריפה ול"ב נמי הכי סובר דאי ל"ק ברוב א' כשר אף דאיפסק ב' איך אמר כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר הא איכא תרי הא רב נמי כך סובר. והפרישה בהג"ה ישב זה דהרי"ף ורא"ש לא הוו גרסי בל"ק כי אמריתיה קמיה דשמואל ונוכל לפרש כן אבל הט"ז סובר זאת לדוחק להגיה הספרים ומה שלא הביא הרא"ש בל"ק כי אמריתיה כו' כתב המי"ט דעיקר מבוקש שלו להודיע שיש ל"ק ול"ב והרי"ף כל"ב יע"ש. ומ"מ יש ליישב דברי הפרישה דמ"מ היה לו להביאו אי ל"ב לחומרא או לקולא או דגריס ליה ול"ב פליג עם ל"ק לשמואל ולרב לא עיין פרישה בהג"ה ודבריו צריכין ישוב. והט"ז מפרש באופן אחר דאם נשארו ג' שלישים מן קטיני ואלימי כשירה דהוה ד' שלישים דאם נפסק כל אלימי ורוב מהקטינים קיים כשירה מסתמא למר בר"א והוה ד' שלישים ואלימי כפול הוא כשנים ואם כן כה"ג כשירה ומר בר"א מדבר באיפסק אלימי לגמרי ורב דאמר רוב כ"א וא' ע"כ ג"כ קאי אחוטין הנטרפין והיינו דאלימי מכל וכל איפסק וקאמר אם רוב שכ"א מקטיני טריפה והוא הדין אם א' לגמרי והב' שליש איפסק טריפה או א' מקטיני רובי ונשאר א' שליש וב' שלישים ניטלו ונשאר ג' שלישים דטריפה דד' בעינן אלא דה"ק צ"ה ברובו אם ניטלו ב' רובי מקטיני או רוב אחד מאלימי טריפה וודאי הא נשתייר ב' רובי דהוה ד' שלישים כשר ושמואל אמר מכדי תלתא הווין וכי ניטל אלימי ונשארו קטיני כשר דרוב מנין הוה ה"ה נשארו מיעוטן מקטיני כשירה תלתא דכל חד מקטיני ומסייע לדרבנאי חוט הסרבל של ב' קטיני והשתא פי' הרא"ש דאנטרפין קאי ואלימי לגמרי דא"ל דרב בעי רוב מכ"א וא' נמי טריפה ומהאלימי מיעוט דלא כמר בר"א וקאמר דלמא גרע מלקו כולן וכתב דז"א דלמר בר"א אם ניטל אלימי ונשאר רוב קטיני כשירה וכ"ש כשכולן מכל א' יש שליש. והקשה דא"כ לפסוק כל"ק לחומרא היינו רוב א' מקטיני טריפה ובזה מחולקין ל"ק אף שנשאר ד' שלישים שליש מקטיני וא' קיים טריפה ול"ב כשר דז"א דגם זה כשר כיון שיש ד' שלישים לפ"ז הא דאמר האיכא תרי ופליגא דרבנאי ה"ק האיכא תרי ובין הכל ד' שלישים וכמו דכשירה באיפסק אלימי ונשארו ג' רובי כשירה ה"ה שליש מא' וג' שליש משני ופליגא דרבנאי אף שלא נשתייר מכ"א מהקטנים כי אם שליש בכ"א כשירה או דל"ק רוב א' מכל טריפה וחולק אמר בר"א והלכה כל"ב. והשתא לישנא דטור הכי מתפרש וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפילו לא נשאר רוב שכ"א

אלא מיעוט שכ"א כשירה דהוה ד' שלישים דהעב כפול לשנים וחולק אהר"מ ורש"י בזה דאלו לפי' הא' הוה לא נשאר רוב מכ"א אלא בשנים או באלימי וחולק על רש"י בזה דפסק כאמימר וגם על הרמב"ם חולק כמ"ש ולפי' הט"ז חולק במה שאמר לא נשאר רוב מכ"א כ"א מיעוט מכ"א וחולק על הר"מ בזה וכ"ש על רש"י וכתב ואינה טריפה אא"כ נפסק כל הגדול ורוב שכ"א מהשנים וה"ה נפסק כל הגדול ורוב א' והב' מיעוט דליכא כ"א ג' שלישים אלא ה"ק שאינה אסורה אא"כ כל הגדול ורוב כל אחד מהקטנים הא לא נפסק כל הגדול כ"א מיעוט הנשאר כשר ול"ת דבעינן רוב הב' דווקא דז"א דרוב ב' כשירה דעכ"פ איכא ד' שלישים והא דלא כתב בפי' דג' שלישים דזה כ"ש אם ד' שלישים מקטיני כ"ש ג' שלישים מג' דכשירה. ומכל מקום קשה אמאי לא השמיענו הטור דאיפסק אלימי כולו ומיעוט הנשאר מקטיני וא' שלם דכשירה דהוה ד' שלישים דל"ת דגרע כיון דאלימי נפסק כולו וא' רוב דהוה ככולו וע"כ לא מכשיר אלא בנשתייר ג' שלישים דכולם קיימים או ב' רוב מקטיני דהוה ככולו לא בע"א. ולדבריו לא קשיא השתא בדיוקא דרישא כמ"ש. אמנם מ"ש דראה לרש"י כו' לא הבינותי וסבור הייתי דט"ס הוא וצ"ל דראה לרש"ל שיש להסתפק אם נפסק כל העב ורוב א' מקטיני וא' שלם דטריפה אף שיש ד' שלישים דווקא כשכל החוטין יש ד' שלישים ולא ירד לאותה הוכחה דא"כ נוקי לישנא קמא בנטרפין אלא אף כה"ג כשירה שוב ראיתי דיש"ש כתב בהדיא פ' בהמה המקשה סימן י"ח אחר שכתב סברת הרא"ש דבג' מיעוטין כשר דחה ואמר דרובא ככולהון והביא סברת הרשב"א וסיים ונכון להחמיר ואפילו איפסק תרי רובי ואחד אלימי והג' שלם וכ"ש בג' מיעוטין דטריפה דלא כהרא"ש הרי שכתב זאת לסברת הרשב"א והר"ן בתי' א' ומה זה דקאמר ולא ירד לאותה הוכחה שזו להרא"ש✍. שוב ראיתי שדבריו נכונים דה"ק דאדרבה כל שא' מקטיני שלם ממש וא' מקטיני נשאר המיעוט דיש ד' שלישים אף הרשב"א מודה דכשר אף דפוסל כפי' הא' כל דאיפסיק ונשארו ג' מיעוטין דכולהו לקו אבל כה"ג מודה דאל"כ לוקי ל"ק כמר בר"א בנטרפין דהיינו אי איפסק אלימי ברובא צ"ה ברוב אחד מקטיני טריפה דהא לל"ב הכין הוא ברוב כ"א דהיינו אי רוב קטיני אינו טרפה עד רוב אלימי נמי ואינו מדבר כולהו כחד ה"ה ל"ק דהיינו בנטרפין ואלימי הוא דאיפסק אינו טרפה אלא ברוב אחד מהקטנים ול"ב מיקל ע"י רוב שכ"א אלא ודאי דנשאר א' שלם אף אלימי איפסק לגמרי כשירה כיון שיש ד' שלישים וא' שלם דכ"ש ולא פסול אלא כשכל הג' לקו הא אחד שלם כשר כיון דאיכא ד' שלישים ואם איפסק ב' קטיני במיעוטן כשר וכל האלימא. כ"ש כשא' שלם וד' שלישים אלא רוב כולהו לא בעינן רק רוב של אלימי ורוב א' קטיני והג' מיעוט

לל"ק אסור. ועוד תי' כיון דנשאר מיעוט של אלימי וקטיני וא' שלם היינו רוב כי כן הוא וודאי כשר ולא אמרו דטריפה אלא כד איפסק לגמרי אלימי וקטיני כו' אבל מיעוטן מציל והשתא מבוארין דברי הט"ז והבן:

סעיף ז

ברוחב אצבע. עט"ז ולכאורה יאמר דרמ"א סותם כדעה שסובר בטדא היינו אצבע וד' בטדא ד"א ולכך בעוף די אצבע וזה א"א דהא בחלחולת סימן מ"ו סתם המחבר בטדא ד"א והר"ב לא הגיה לא שם וכאן כלום אלא רש"ל סברא דנפשיה קאמר ומ"מ לעת הצורך בע"ש וה"מ יש להקל באצבע דהוה כעין ס"ס עיין סימן ק"י ובש"ך אבאר עוד. ומ"ש חצי עצם הוא בעוף קטן שאין בכל העצם רוחב אצבע או בהמות וחיות גדולות שא"א ליתן שיעור ט"ז אצבעות שמתפשטין יותר ע"כ יותר מחצי העצם ליכא צ"ה:

סעיף ח

דאיכא מכה. עט"ז בשם רש"ל דווקא שיש קצת רקבון הא אם אין רקבון כי אם שינוי מראה לחוד בל"א או גע"ל וכדומה אין להפסיד ממון ישראל בחנם ועיין מ"ש בש"ך אימתי יש בדיקה בצומת הגידים בזמן הזה בבהמה ועוף הגס כמו אינדיק ואווזא ואימתי אין להם בדיקה בזמן הזה דא"א בקיאין:

סימן נז

סעיף א

דרוסה. פי' מי שיש לו ארס מכה בצפרניו ומטיל ארס ושורף בו ט"ז. הנה דרוסה הנזכר לא מה שאמרו כל עוף הדורס טמא דהתם פי' שאוכל מחיים או שאר פירושים וכאן הפי' שמטיל ארס וכל חיות ועופות טהורים אין להם ארס ואין דורסין ב"ח בשם תוס' חולין נ"ג ד"ה שאר. ואף שתוס' כתבו בעופות מסתימת דבריהם שאין ארס לטהורים משמע אף חיות. וכהאי גוונא בהגהות הטור אות ג' דבהמה טמאה אין לה דריסה וזה נלמוד מדכתב הט"ז חיות ועופות דווקא. עוד כתב בהגהות ב"י אות נ"ו בשם צידה לדרך כסו רגלי הדורס בכסף אין מטיל ארס והוא פשוט. וגדולה מזו כתב הפרישה אות ט"ז דאם ניטלו צפרנים אין מטיל ארס ומפרש ציפורן למעוטי ניטלו ולא מפרש דלאפוקי שן כמ"ש אח"כ דמלת יד משולל שן אלא דא"כ רגל למה לי וי"ל. ומ"מ יראה לי דוקא אם ניטל כל הציפורן הא ניטל עד הבשר מטיל ארס דמ"ש הפוסקים ותוחב בציפרנו הוא לאו דוקא✍אלא שאני תמה דבגמ' נ"ג א' איתא להדיא אין דרוסה אלא ביד לאפוקי רגל ואין דרוסה אלא ציפורן לאפוקי שן וכן העתיק הרשב"א בארוך מ"ד א' ובקצר כ' א' ומנא לי' להפרישה לפרש בע"א וצ"ע. ודע טעם דרוסה שהארס סופו לינקב בני מעיים מרש"י נ"ג ב' ד"ה צריכא בדיקה ותוס' ריש א"ט ולא הבינותי דבריהם דאף רש"י מודה

איברים שאין פוסל נקובה ארס שורף כמו כבד וצ"ה וכדומה. ואף ודאי שדרס לא הוה אלא ספק שמא לא הטיל ארס כמו שיתבאר סט"ו ונ"מ בלא נודע עד שנתערב ובה"מ ולקמן יבואר:

סעיף ב

אפילו. עט"ז ולכאורה נץ נמי סתמא תנן ויש ב' לישני בגמ' נ"ג א' י"א דווקא בדכוותי' ומיהו בהא נמי הלכתא אפילו בדרברבי מיניה יש דריסה כמ"ש המחבר:

סעיף ג

הזאב. הט"ז היקל כש"ע דאפילו בעגלים אין לו דריסה דלא כיש"ש סימן ע' בא"ט ומיהו שם כתב עגלים הרכים ובש"ע כתב עגלים סתם ואפשר ברכים מודה הש"ע דאסור עי' ש"ך סימן ל"ה אות ט"ו ול"ט אות ל"ח לאחר שנה או שאין יונקים ועיין ש"ך כאן אות ב'. והנה בספק דרוסה בזאב היה נראה להקל דהוה ס"ס שמא הלכה כמאן דמיקל ושמא לא דריס וכן מצאתי בכר"ו אות א' והחמיר בודאי דרוסה וצ"ל דזה לא מיקרי ספק שמא לא הטיל ארס. אלא שיש לומר אף בס"ס אין להקל דדרוסה שכיח וכל שאין הספק הב' שקול לא הוה ספק ובשלמא ספק עאל לאו מטעם ס"ס אלא ספק עאל לחוד די להתיר דאוקמיה אחזקה משא"כ בספק פלוגתא לא שייך אוקמיה אחזקה כמ"ש כמה פעמים דבשביל החזקה לא ישתנם הדין עיין כה"ג סימן ת"י וכ"ה וא"כ מטעם ס"ס לא הוה שקול דשכיח הוא דדורס. ומ"מ מאחר שהש"ך היקל בה"מ יש לצדד ולהקל באפשר בספק דרוסת הזאב וכעת צ"ע בזה:

מעשה בעובד כוכבים שמכר פרה לישראל והיה בה חבלה בגופה ושאלו אותו ואמר שהזאב פגע בה יותר משלש שנים מהו אם רשאי הישראל ליקח הפרה לעצמו או אסור. הנה לכאורה יש ס"ס שמא קניא ושמא אין דרוסה לזאב ועוד דתולין בקוצים וקנים דמצוי הוא אלא מאחר דהש"ך כתב בסימן ט"ו אות כ"ג וט"ז אות ט"ו דקודם שמכרה נאמן במה שבידו ה"ה כאן כיון שאמר בשעת מכירה דזאב פגע בה אסור וכ"ת ממ"נ אי נאמין לו נאמין לכולה מילתא כמ"ש הט"ז ס"ס מ"ח במסמר שהראה העובד כוכבי' לישראל יע"ש א"כ הוה שלש שנים וטריפה אינה חיה אפי' ודאי דרוסה מהני י"ב חודש י"ל דבנה"ך השיג עליו ופסק כמוהר"ם מלובלין שם ה"ה כאן אסור ליקח הישראל פרה זו. ומיהו אי לא אמר ליה העובד כוכבי' מידי יכול לקנות מטעם ספק קניא תולין במצוי ועוד דבס"ס מותר ליקח לכתחילה כמו שאנו קונים מעובדי כוכבי' אותן שטעכי"ל נוסי"ן עיין בסי' קכ"ב מטעם סתם כ"ע אין ב"י דהוה ס"ס אלמא בס"ס מותר ליקח לכתחילה ואף דאין עושין ס"ס בידים היינו שהס"ס נתהוה ע"י מעשה משא"כ כאן ומיהו אם כבר

לקחה והעובד כוכבי' אינו רוצה לחזור ויש ה"מ כדאי הט"ז ושאר אחרונים המתירים בדרוסת הזאב בה"מ אבל לא בע"אועי' מ"ש לקמן:

סעיף ד

דינו כקוץ שנתבאר סימן נ"א ט"ז ור"ל דא"א בקיאין בבדיקה או כפירש"י שאף מדין התלמוד א"א בקיאין. ובטור כתב שאם דרס או נקב בשיניו לחלל וכתב הפרישה שם דקמ"ל דגם בשן אין לו ארס ובש"ע השמיט שיניו ומיהו אי השן רחב הוה כמו קנה רחב דמבואר לעיל דגם אנו בקיאין בבדיקה ה"ה כאן יעוין היטב:

סעיף ה

אפי'. עט"ז שזו דעת הרשב"א ולא כהרא"ש דאמר דוב ונמר אין להם דריסה אלא כל למעלה מזאב דינו כזאב וכל למעלה מארי דינו כארי ועיין מ"ש באות דלקמן בזה:

סעיף ו

ויש מחמירין. כתב הט"ז דעת א"ז שהביא תה"ד דלמעלה מזאב דהיינו דוב ונמר יש להם דריסה בגסה הא זאב אין לו דריסה בגסה ופסק דמותר למוכר לעובד כוכבי' כמ"ש בסוף הסי' ומיהו ספק דרוסה מדוב ונמר אין להתיר מחמת ס"ס עי' מ"ש לעיל וכתב זה לאפוקי מב"ח שפי' דברי רמ"א מזאב ולמעלה היינו זאב בכלל דאינו ומ"ש שבלשון התלמוד זאב אין בכלל עיין רש"י חולין אלא שהב"י כתב דא"ז מפרש כל"ב דמזאב למעלה היינו חוץ מזאב אלא דא"כ איך אמר למעוטי חתול הא לא מדבר בזאב כלל ועיקר חידושא דלמעלה מזאב דינו כארי והא הל"ל דקמ"ל וראיתי להיש"ש בא"ט סי' ע' ותימא אמאי לא אמר הא קמ"ל דלמעלה דינו כארי ולא ידענא אמאי ל"ק ליה איך ממעט כלל חתול כדאמרן אשר ע"כ נראה דה"פ בב"י דהא"ז מפיק ליה מל"ב דלמעלה מזאב דינו כארי דלל"ק זאב בכלל שפיר אמר מזאב ולמעלה דינם שוה דדרסי בגסה משא"כ לל"ב אין דינם שוה דזאב בדקה ולמעלה בגסה היינו ארי א"כ לאיזה צורך הזכיר למעלה הכי הו"ל לומר בבהמה זאב ובעופות נץ ולמעוטי חתול בא אלא ה"ק בבהמה מזאב ולמעלה מעלות יש וזאב בדקה ולמעלה בגסה והיינו ?שאר חיות דאי ארי הא מתני' היא וכ"ת לאשמעינן דגדולה מזאב דינו כזאב דלא כהרא"ש להא"ז זה פשיטא דגדולה מזאב דלא גרע מזאב אלא ע"כ תרתי אתא לאשמועינן למעלה בגסה ולמעוטי חתול דאל"כ לימא בבהמה למעלה מזאב אלא ה"ק מזאב ולמעלה מעלות יש הא למטה לא וזה מדוקדק בדברי הב"י ולפ"ז יש לראות במ"ש הט"ז בלישנא דש"ס אין זאב בכלל ולפי מ"ש אף בש"ס זאב בכלל והש"ך אות ה' נשמר מזה וכתב בלשון התלמוד זאב בכלל ומיהו הא דאמר בעופות מנץ ולמעלה יש לפרש לל"ב למעלה מנץ דינו כגס או איידי דאמר מזאב ולמעלה אמר מנץ ולמעלה מעלות יש גם ונץ דלל"ק ע"כ הכין הוא דזאב

בגסה דריס ונץ ולמעלה מה אתא לאשמעינן אלא איידי והא דאמר מ"ד אורחא דמילתא תנן ופירש"י דאורחי' דזאב למידרס וה"ה חתול היינו דלהאי לישנא למעלה מזאב דינו כארי ואפ"ה תנן דרוסת ארי בגסה ולמה לא השמיענו יותר חידוש דלמעלה מזאב בגסה אלא אורחא דמילתא נקיט ארי בגסה ס"ס זאב בדקה אורחא דמילתא ולעולם חתול נמי ולכך אשמועינן למעט חתול ויש להא"ז הוכחה שניה דאל"כ מה"ת לומר אורחא דמילתא אלא כמ"ש ומה שלא הגיה רמ"א לקמן יש מחמירין מה שלמעלה מנץ דינו כגס דאיידי כו' ואלו היה הפי' בב"י דזאב ולמעלה אין הזאב בכלל א"כ ה"ה נץ ולמעלה אין נץ בכלל ודריס בגס א"כ אמאי לא הגיה רמ"א לקמן ויש מחמירין מה שלמעלה בנץ דדריס בגס כמו גס כיון שהגיה כאן וצ"ע✍ועיין בראש יוסף:

סעיף ז

בצפרנו. עט"ז וכוונתו דאי ציפורן נץ רחב הוא ויש לו בדיקה כמו קנה רחב המבואר בסימן נ"א א"כ לא היה הרשב"א צריך לנ"מ כלל דפשיטא דנ"מ טובא דאלו משום ניקב לחלל יש בדיקה ומשום דרוסה טריפה בהאדים אלא דלקולא אמר דאי לא האדים לא חיישינן שניקב דאי ניקב ודאי היה להאדים כיון דנגע באיברים הפנימים ולפ"ז המחבר לקולא קאמר ואין הלשון משמע כן ועוד דהיה להר"ב להגיה דלדידן אין נ"מ דא"א בקיאין בהאדים בין בארי וזאב וה"ה הנץ ולהב"ח א"ש לחומרא אמר דאי האדים טריפה ולדידן טריפה ולא מהני בדיקה. גם אין נ"מ לדידן בעוף דבודק הקנה דהא כבר נתבאר סימן ל"ג דא"א בקיאין ואף עוף יש להטריף:

סעיף ח

ושאר עופות הדורסין אפילו למטה מנץ כהרשב"א ט"ז ולמעלה מנץ אי יש להם דריסה ברברבי מיניה אכתוב בש"ך אות ד':

סעיף ט

שעכשיו. עט"ז דע דהב"ח האריך ותמצית כוונתו לענ"ד הכין הוא דר"ן כתב אבל הכהו חיישינן ורשב"א כתב וכל שלא ראינו רדף והכה אין חוששין ורצה הב"ח להשוותן דר"ן מיירי בהוא שותק והם מקרקרים הלכך בכניסה אין איסור דבן תרבות הוא החתול שלנו ובהכה חיישינן ורשב"א מיירי בהוא והן שותקין דחות דרגא מהני בן תרבות אף הכה אין חוששין ושריא באכילה ודווקא רדף חיישינן וההוא דמהרא"י בתשובה קע"ח דוב בן תרבות שקפץ אף הוא שותק אסור בלא רדיפה המוזכר בש"ע סי"א התם בן תרבות עם אדם ולא עם בהמה משא"כ חתול בן תרבות עם תרנגולים בזה מתיישב דלא קשין דברי הש"ע וכוונתו דמדכתב כאן ס"ס דהתחיל י"א דנוהגין היתר וע"כ בהוא שותק והם מקרקרים דאל"כ על ארי נמי שרי בשניהם שותקין וסיים וכל שלא הכהו אין חוששין

משמע דקאי אמה דפתח בהוא שותק והם מקרקרים ולא כתב רבותא טפי אפילו בשניהם שותקים אסור בהכאה כההיא דסי"א ולמה נתן מקום לטעות בדבריו ואי דסמוך אסי"א לא היה להזכיר כאן הכהו אלא לסיים דעכשיו אין לחוש ובהכה ידעינן מסי"א אלא דכאן שהוא בן תרבות עם תרנגולים בעינן מקרקרים והכה הא שותקים אף שהכה אין כלום בלא רדיפה ולקמן סי"א בתרבות עם האדם לא עם בהמה מש"ה אסור בקפץ לחוד וכ"ש הכה. ופי' הב"ח מ"ש הרשב"א דראוי לחוש להחמיר היינו בהוא שותק והם מקרקרים אף בלא הכאה דשקולים הם כמו שניהם שותקים והכה בלא רדיפה זהו תמצית דבריו. אמנם הט"ז לא ניחא ליה בהא שאזיל לשיטתיה באות י"ח דהש"ע משמע סתם שהוא בן תרבות משמע אף עם בהמה והניח שם בצ"ע על המחבר ומ"מ המחבר סובר אף בתרבות עם בהמה קפץ לחוד אוסר בלא רדיפה. גם אין לומר דרשב"א שכתב רדף והכה וי"ו המחלקת הוא א"כ היה להמחבר להביאו רדיפה לחוד אוסר גם א"ל דפליגי הר"ן ורשב"א ופסק המחבר כר"ן לחומרא דהכה לחוד זה דוחק ע"כ העלה דל"פ דמ"ש הרשב"א רדף והכה דהכין הוא דכל שעומד אצלו ומניח ידו עליהם אמרינן דרך שחוק הוא ואף בהוא שותק והם מקרקרים הכאה בלא רדיפה לאו כלום הוא שמניח ידו דרך שחוק וההיא דסי"ח דקפץ הוה דרך רדיפה וחולק עוד על הב"ח ומתיר למוכרו אף שהכה ע"י רדיפה ומקרקרים דלאו ודאי הוה ול"ד לספק דרוסה דאסור למוכרו לעובדי כוכבים הכא הוה רק חששא בעלמא. אמנם מ"ש הט"ז דלמאי ניחוש הא הרשב"א והר"ן התירו בפי' מקרקרים לא ידענא מהו דהא הרשב"א בקצר ב"ש ש"ש כתב וראוי לחוש להם ופי' הב"ח דמדינא שרי וממדות חסידות ראוי להחמיר✍גם דברי הש"ך אות ח"י צ"ע לפי זה כמו שאבאר שם:

סעיף י

אבל דרסה ברגל. זהו בחיה ועוף ברגל ט"ז ולא באגפיים כמ"ש הפרישה דאין דרוסה אלא ביד אחיה קאי וה"ה שן אין בו דרוסה כאמור:

סעיף יא

שלא הוציא צפורנו. דבשעת נטילה מטיל ארס ט"ז לאו דווקא אלא ה"ה נשאר הציפורן בשעה ששמוט היד כמבואר סי"ד אות כ"א בט"ז ומ"ש המחבר אם בא וציפורן תחובה חוששין שמא דרס וחזר ודרס היינו ציפורן עם היד הא ציפורן לחוד בלא"ה אסור וכאמור ועיין פרישה. כתב הפר"ח בשם הרדב"ז כת"י שאם בשעת יציאת נפש של דורס שמוט ידו אין לו כח באותה השעה להטיל ארס ואם התחיל למשוך קצת הציפורן והומת טריפה דמתחלת המשכה מטיל הארס ולא דווקא בסופו יע"ש:

סעיף יב

הומת. ה"ה חתכו ידו ב"י ט"ז לא ידענא מהו הא במחבר מבואר כן ובאר הגולה ציין טור ולא מצאתיו בטור אלא בב"י ואולי בש"ע של הט"ז היה חסר מלת או חתכו ידו של הדורס וצ"ע כעת:

סעיף יג

וציפורן. עט"ז דמיירי שהיה שם ארי דאל"ה אמרינן מעלמא אתא וכבר כתבנו דכאן מיירי דכל היד נקצץ ותחובה דאי ציפורן לחוד הא כתב באות כ"א דמכי שליף היד אף שציפורן נשאר מטיל זיהרי' ועיין פרישה כ"ה וכ"ו ודרישה כ"א וכה"ג בהגהות הטור אות למ"ד ספוקי מספקא לי' ולמעשה ראוי ודאי להחמיר דבשליפת יד אף שהציפורן נשאר אסור וכן הלכה. ודע דלמ"ש הב"ח ס"יח דהא דתלינן בכותל כשיש כותל ולא במקום שהם רועות דוודאי מהארי בא וכ"ש עוף שאין דרך להתחכך לא תלינן בכותל לא צריך לדחוק דסכין מיירי בעאל ארי וכתב דין א' ב"פ כמו שהקשה הדרישה. וכן בקו"א כתב הב"ח דאם מכיר הציפורן שהוא מחיה הדורסת אף לא ראינו נכנס אסור א"צ לכ"ז ולקמן סי"ד אבאר דינים אלו בעז"ה:

סעיף יד

למקום צר. הט"ז העלה דבהמות דווקא במקום שהן רועות בלי מחיצה ועופות במקום רחב שרי אף במחיצות שפורחין באויר והוה כלא עאל כל שיש לומר לא השיגום ולהתיר למוכרו במקום רחב בבהמות אפשר דיסכים ש"ך אות כ"ד דמותר למוכרו. כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ג וכ"ד בשם דמש"א דרוחב כחצר המשכן מאה על חמשים הוה רחב ולגבי עופות הוה דיר מקום רחב כשהדורס חיה אבל עוף לא דפורח ג"כ באויר. הנה מה שהיקל בחצר המשכן אם באנו למ"ש הב"ח לדייק דווקא רועות בלי מחיצה משמע דאין להקל ומ"ש להחמיר בעוף הדורס לשון הש"ע מורה במ"ש עוף הדורס לכלוב או לול שלהם משמע הא לחצר ודיר אף עון הדורס שרי שמא לא השיגם ולא ידענא מנא ליה להחמיר בהא. ומיהו כשאין הדיר מקורה גם הוא יודה דאפשר דברחו באויר לחוץ וזה ברור. ודע דסבור הייתי לומר מ"ש הרשב"א בקצר ב"ש ש"ש דף כ' ב' בד"א כלוב או דיר אבל במקום שהם רועות יראה לכאורה סתירה שמתחלה כתב דיר הא חצר גדול אף שמוקף מחיצות שרי ואח"כ הטיל תנאי אחר רועות בלי מחיצות נראה דקאי למ"ש שם קטע נח רוגזיה היינו בדיר יש חילוק משא"כ במקום רחב כמו חצר דטורח הוא לו להשיגם בקל אף קטע אסור דחמתו בערה בו ולא נתקררה כמו בכלוב שחתול עומד מחוץ ומכניס ידו לפנים אף קטע אסור הביאו המחבר ס"י כיון שא"א לעשות כרצונו וה"ה חצר רחב גרע טפי ומש"ה לא הזכיר אלא דיר ובקעה אמנם מסתימת הפוסקים

משמע קטע אף במקום רחב שרי ולא אסור אלא מכניס ידו לפנים ומיהו מיירי שוודאי יכול להשיגם אלא על ידי טורח דאל"ה הוה כלא עאל שמא לא השיגם ביד נ"ל✍ולקמן אבאר עוד:

והנה ראיתי לחקור בכאן חקירה אחת והוא דהא דחיישינן לספק דרוסה בהוא שותק והם מקרקרים אי הוה מן התורה או מדרבנן. ואם הוה מן התורה מ"ט לא אמרינן אוקי אחזקה. ומה שהביאנו לזה הוא דהר"מ ז"ל בפ"ה ה"ג מה"ש כתב הואיל ואין בפי' אלא דרוסה לפיכך החמירו בה וכל ספק שיספק בה אסור וכתב הט"ז בסימן כ"ט אות א' דהר"מ סובר דלא אוקמא אחזקה הואיל והוא בפי' דלא התוס' פא"ט מ"ג דרוסה שכיח זהו כוונת הט"ז יע"ש ע"כ משמע דהחמירו בה חז"ל לא מ"ה ועוד דמ"ה אין לחלק בין הלמ"מ ומ"ש בקרא דכולן הן גופי התורה עיין פ"א מהל' אישות ופ"ה במ"ש שם. אמנם ממ"ש הטור בשם ספר המצות ס"ד שנתערב גמגם לאסור דכיון שקודם שנתערבה היה הספק הא' אסור מן התורה משמע דס"ד מן התורה אסור לא מדרבנן. הן אמת שהסמ"ג במ"ע ס"ג כתב והיכא דנשא זאב שה מן העדר וספק אי דרס ביד או בשן ונתערב כו' בהא הוה ספק א' ד"ת משא"כ כשהוא שותק והם מקרקרים אפשר דהוה רק מדרבנן. שוב ראיתי במ"ב סימן פ"ז כתב דמקום רחב הוה כמו צידה בשבת ויו"ט כל שאין יכול לתפוס בחד שחיי' ובפרט דרוסה דרבנן ורב אין חושש ונהי דקיי"ל כשמואל מ"מ יש ללמוד איסור דרוסה דרבנן מצידה דאורייתא יע"ש הרי שכפל דבריו דרוסה לא הוה אלא דרבנן והיינו בהוא שותק והם מקרקרים דבהכי איירינן והוא פלא בעיני ומסתימת הטור דס"ד שנתערב משמע דקאי אהוא שותק כתב דספק הא' הוה דאורייתא. ובחה"ר כתב בדף נ"ג ד"ה קטע ואי לא היה אלא חד בדיר ונכנס ארי ושותק והוא מקרקר ונתערב אסור דכיון דאסרתה התורה כר"י בעל התוס' ריש ביצה הרי דקרי ליה ספיקא דאורייתא אמנם בארוך קט"ו לא הזכיר ספק א' דאורייתא אלא שנודע הספק מתחילה עי' סי' ק"י באופן שדברי מ"ב שכתב דרוסה דרבנן הם פלא בעיני מטעמא דכתיבנא✍ועיין סימן ק"י בש"ך גבינות העובדי כוכבים שנתערבו:

ודע דבהוא שותק והם מקרקרים ובכל הני דאמרי' אימור יש בו מחלוקת הר"ן פי' דוודאי הוה והלכך ספק אי לא ידעינן אי שתקי או מקרקרים אסור מספק כמ"ש ברי"ף דהני אימור הוה ודאי והרשב"א בחידושיו ד"ה הא דאמר ר"א פי' דאי לא ידעינן אי שותקין מתירין מספיקא הביאו המחבר והר"ב סי"ב הרי חזינן להר"ן בספק אסור ולהרשב"א בספק מותר ודווקא הוא שותק והם מקרקרים איכא הוכחה וקרוב לוודאי דדורס מש"ה צווחין לשמואל ומיהו בציפורן תחובה בגבו ועאל ארי ביניהם אפי' שותקין כתב

הרשב"א בארוך ובחדושיו דאסורין אלמא אף בספק השקול אוסר דאף דאמרינן איכא למימר הכי והכי זהו לרב הא לשמואל שכיח הוא שציפורן מארי בא לא מכותל ודוחק. והנה כפי הנראה מרש"י חולין נ"ג א' ד"ה דרוב אריות דורסין ממש ומתוס' שם ד"ה רוב ראוין לדרוס והשתא לרש"י בכותל נתחכך וציפורן בכותל היה כמו שיראה הרואה שם ד"ה נתחכך והתוספות פירשו ארי חולם ונתחכך בכותל וארי חולה ישב שם ומארי נשמט ונתחב בגבו והרשב"א בחידושיו הסכים לפיר"ת יע"ש. ולכאורה הייתי אומר דהיכא דספק עאל הוה ס"ס והא בעינן שיהיו שקולים אלא דוודאי הוא שותק והם מקרקרים לא ושכיח והוכחה הוא אלא ספק הוה ומשום דרוב דורסין כפירש"י ורוב זה לא הוה רוב גמור כ"א מדרבנן ומש"ה בס"ס מתירין כמ"ש התוס' בכתובות ט' א' בסוגיא דפ"פ דרובא דרצון לאו מ"ה אלא מדרבנן ולכך בס"ס מתירין וה"נ דכוותיה ולכאורה דרוסה לא הוה ספיקא אלא מדרבנן כדכתיבנא. ומ"מ הרשב"א דמתיר בלא ידעינן אי מקרקרים אלמא סובר דרוב דורסים ראוין לדרוס ובמקרקרים איכא הוכחה א"כ בספק עאל אמאי הוה ס"ס והא ספק הב' לאו שקול הוא וי"ל דאיכא ספק שמא למטה מחלל הגוף כמ"ש הרשב"א הילכך עאל ליכא אלא חדא ספיקא שמא למטה מחלל משא"כ לא עאל ומיהו ראיתי להמי"ט דף קס"ו א' שהעיקר הטעם דרוב בחזקת שאינן דרוסים יע"ש וכן הוא בקצר כלל ב' דהוה ס"ס ועוד דרוב בחזקת שאינן נדרסים ומיושב קושית הלבוש כמו שאבאר בש"ך אות ל"ב יע"ש וכן כתב המי"ט עוד אבאר לך שאע"פ שכ' הר"ב בסימן נ' ספק מחיים אסור ל"ד לדרוסה דהתם חזקה מחמת רובא ויצאה מהרוב משא"כ כאן לא יצאה מרוב ולא מחזקה ברורה שהיה לה בשעה שנולדה עיין סימן ע"ט אלא מטעם שיש הוכחה הואיל והם מקרקרים או כהר"ן דספק דרוסה שכיח כמ"ש התוס' א"ט מ"ג או כרש"י דרוב אריות דורסין ממש ורב אין חושש דאיכא רובא דכשרות וחזקה נגדו עדיף:

ועם זה יש ליישב קצת מ"ש הלבוש בס"ט כתב חוששין לס"ד דספיקא דאורייתא לחומרא הרי דלא כמ"ב דמן התורה ספיקא הוה ובסי"ב אי לא ידעינן אי שתקו אי צווחו התיר מטעם ס"ס לא מחמת חזקה דרובן אינן נדרסים דסובר כמ"ש סי"ג דרוב אריות דורסים ודאי כפירש"י מש"ה הוה רובא נגד רובא ומש"ה בעינן ס"ס עיין ש"ך אות למ"ד ובסי"ד נמצא ציפורן בין לחה או יבשה אסורה ול"ת כבר היה בכותל והשיג עליו הש"ך אות ל"ד דאדרבה יבשה מסתברא לאסור יע"ש ואני אומר זהו לרב דאין חוששין לס"ד וסובר רוב בהמות אינן דרוסין עדיף ואלים הוה לחה עדיפא מה שא"כ לדידן הוה יבשה עדיפא דלחה הוה ספק השקול ואיכא נמי ספק דרוב אריות דורסין לו שהציפורן מכותל

כקושית התוס' שם משא"כ יבשה וודאי מכותל כיון שיבשה היא וליכא כ"א שמא דרס והן שותקין אפ"ה חיישינן והוה שפיר לא זו אף זו אף דבין אין להקפיד כמ"ש הסמ"ע ולקמן בש"ך אות ל"ד אבאר מזה. באופן שאין הכרע כ"כ אי דרוסה בהן מקרקרים הוה דאורייתא או דרבנן וכעת צ"ע ובסימן ק"י אבאר:

והיכא שנתערב ספק דרוסה באחרים דאין להתיר מס"ס יבואר לקמן בסימן ק"י. ודע דסבור הייתי דכל שנודע ספק הא' מתחלה לא הוה ס"ס כיון שאתה עושה כוודאי איך תחזור ותאמר שמא כשירה זה נוהג בספק במציאות לא בספיקא דפלוגתא דרבוותא דהא קיימא דרי דגברי ואמרי דכשר הוא ולפ"ז דרוסת הזאב או מה שלמעלה מזאב דהוה ספק פלוגתא אי נתערב באחרים מהו הדין לאכילה. גם הא דכתב הר"מ ספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן אי נוהג זה הדין בספק פלוגתא ולקמן בקונטרס הספיקות אאריך בעז"ה. וראיתי לכה"ג בהגהות הב"י אות קכ"ב כתב דכל שנודע ספק הא' אף בספק פלוגתא דרבוותא אמרינן כן. כן יש ללמוד מכתבים סימן ק"ל עכ"ל. ועיינתי בכתבי מהרא"י והתם על אודות ג' שעירים של ר' מיישטריל השיב דהוה ס"ס חלב פטור עיין סימן קכ"ט בלשון השואל אמנם מהרא"י ז"ל בסימן ק"ל השיב דא"נ לא הוה פלוגתא מידי ספיקא לא נפקא וכתב דעת ר"י בשה מן העדר לא הוה ס"ס ה"ה כאן והרואה שם דבתחלה כתב דעזים דרכן לחלוב רובן קודם לידה וכן בש"ע סימן שי"ו וא"כ לא הוה פלוגתא דרבוותא דעזים כ"ע מודים דחלב אין פוטר והוה ספיקא דמציאות ואין ללמוד משם לפלוגתא דרבוותא אמנם מלשון השואל יש ללמוד כן✍ובהיות שהדברים ארוכים אין כאן מקומן ועיין סימן ק"י:

סעיף טו

אם שותקים. אמרינן שלמא עבדי ומקרקרים כל א' מיראת חבירו ט"ז זה ספי' בגמרא בעותא מבעתי אהדדי וכמ"ש המ"ב נ"ז שגם הוא ירא מהם אמנם הכה"ג בהגהות ב"י אות ס"ב גריס בשם בה"ג בעותי מבעת להו וכן הר"מ ז"ל בפ"ה מה"ש מיראתו הם מקרקרים ופי' הט"ז הוא כב"י ועיין שם:

סעיף טז

אבל. עט"ז וכפי הנראה שסובר שרמ"א חזר כאן ממ"ש בד"מ ששם כתב דברי או"ה דיותר מא' שהמית אסורים דלא נח רוגזיה ומ"ש דאו"ה מיירי בלול וכמ"ש המחבר בשם הר"ן סי' יו"ד לא ידענא דהא ז"ל או"ה הביאו הד"מ ודווקא שלא המית יותר הא המית יותר לא נח רוגזיה ומעשה בלול שהכניס חתול ידה כו' הרי דקטע רישיה דב' או תלת אסור ומעשה שהביא צריך לומר דלא סובר כר"ן או דנכנס לתוך הלול גופא ואף שכתב הכניס ידו צ"ל דהיה לול קטן ביותר ולא טרח ליה וליכא כעס וצ"ע:

והנה בהא דנח רוגזיה כתב הר"ן ולא חיישינן שמא דרס תחלה דכיון שהן עומדין במקום שיכולין לדרוס איזה שירצה אומר אני זה דרס ראשונה ודווקא עמד עמהן כיון שיכול לדרוס כרצונו נח רוגזיה אבל החתולין המכניסין ידיהן בלול כיון שבורחין אף הוא כועס ולא נח רוגזיה ובהגהות דרישה אות כ"ג א"ל שמא דרס תחלה דאין כח לבהמה לברוח מן הארי עכ"ל לכאורה חלוקין הם דהר"ן מיקל מספק שאני אומר כי כן מורין דבריו ודברי הט"ז כאן וכ"ת הא בסי"ב אי לא ידעינן אי קרקרו אוסר הר"ן דסובר דרוסה שכיח או רוב אריות דורסין כפירש"י וכ' שאין הוכחה ששותקין א' מעשה עביד ולא אוקמינהו אחזקה משא"כ בקטע כיון שיש לומר דקטע מיד ונח רוגזיה תולין אף להר"ן להקל ולהגהות פרישה ה"פ דקרוב לוודאי הוא שזה הרג כיון שכ"כ חמתו בערה בו עד שהרג אחד אלו דרס לאיזו מקודם היה לו להרוג אותו וכ"ת דניצול ממנו אין כח ביד הנדרס להנצל מיד הדורס ולפי מ"ש הר"ן שעמד עמהן כרצונו אסיפא קאי אלא החתולין. אמנם בכה"ג בהגהות הטור אות כ"ב כתב דהגהות פרו"ד הם דברי הר"ן וכתב עוד דהמפה פסק כאו"ה דאם המית יותר אסורין והקשה הא בדרס חד לא אמרינן נח רוגזיה יע"ש והנה מה שכתב דהגהות דרישה והר"ן אחדים הם כבר כתבנו שיראה שיש הפרש ומה שכתב דהא חזינן דיש כח לברוח לק"מ דאני אומר לא בא אלא לנקום נקמה משא"כ כשהרג בא על עסקי נפשות אלו דרס לא היתה יכולה לברוח ומ"ש המפה כתב כאו"ה צ"ע דהא כתב אם שראינו שדרסה עוד אחרים לא הרג אחרים ואולי סובר דרמ"א ה"ק ראינו דרסה וממיתה כלשון או"ה וזה שציין או"ה ואלו בדרסה לחוד לא מאו"ה הוא אלא סברת עצמו ממ"נ כמ"ש המ"ב בחידושי דינים והנ"מ בין הפירושים אי כר"ן או כדרישה היינו דינים דמ"ב וכמ"ש בש"ך אות כ"ח דמספיקא אפשר תולין להקל שאני אומר דרס תחלה ואח"כ הרג דווקא דרוסה שכיח משא"כ כל שיש לומר דרוס ב' או ג' ואח"כ קטע ונח רוגזיה אמרי' אלא שז"א לדרישה דממ"נ הרי יש כח לברוח ממנו ואי אח"כ דרס הרי לא נח רוגזיה ובש"ך אות הנ"ל אבאר:

סעיף יז

ועמד. עט"ז וכוונתו כר"ן דכיון שיכול לעשות כרצונו נח רוגזיה לא בכלוב דע"י טורח משיגם לא נח רוגזיה ואלו להגהות דרישה הטעם דאפשר דברחה ממנה:

סעיף יח

אבל. עט"ז המחבר כתב סתם שהוא בן תרבות משמע אף עם בהמה ואפ"ה כל שקפץ כדרך הדורסים אסור כמו לעיל דרך רדיפה והכה ובתה"ד שכתב והיה קצת תרבות עם בני האדם הוא לאו דווקא ואף דאין שייך בתה"ד לומר מעשה כך היה מ"מ אין להוכיח ממנו כלום גם יראה דמעשה היה שם ולא המציא מלבו:

סעיף יט

לא חיישינן. עט"ז ויראה להגיה דרוב בהמות בחזקת שאין נדרסים או דרוסים הם אמנם מ"ש דהר"ן אוסר מטעם בהמה בחייה משמע מטעם דמחזיק מאיסור לאיסור וכמ"ש רמ"א בסימן נ' ולא ידענא דהא כתב הט"ז ס"ס מ"ח דשכיח התם לאיסורא ואולי הנ"ק דמחיים ודרוסה שכיח הוא ומה שהראה מקום לנ"ט שם מבואר דכל שספק על הוא דשרי:

סעיף כ

בין להקל. עט"ז דבמצוי שניהם תולין להקל ובאין מצוי הולכין אחר המצוי ובזה אף הר"ן יודה דרוסה שכיח הוא ומ"מ הוה כספק על כיון שלא ראינו נכנס ומה היה לו:

סעיף כא

חוששין לה דבהדי דשליף ידיה שדי זיהריה כדעת רש"ל הובא בפרישה לאו דווקא ציפורן וכ"כ הט"ז וכתב עוד דאם לא ראינו נכנס אף דהוה ס"ס מש"א מ"מ בספק א' דלא עאל די בכך כיון דרוב בהמות אין דרוסין אף בעאל ושותקין ע"כ דסברא יותר מארי בא מ"מ ספק עאל לא מחמירין. ודע דזה כמ"ש הפרישה א"ח דמכירין שהוא ציפורן של ארי וליכא אלא חדא ספיקא אפ"ה מכשירין כל שלא ראינו נכנס שם אבל הב"ח בקו"א כתב כל שמכירין שהוא של ארי אף בלא ראינו נכנס הוה חד ספיקא ואסור אלא באין מכירין הוה ס"ס שמא של שאר חיה שאין מטיל ארס ושמא בכותל נתחכך יע"ש עיין כה"ג בהגהות ב"י אות ע"ז יע"ש. ויש לראות בעל נמי ליהוי ס"ס כיון דהוא והן שותקים אית לומר בכותל או משאר חיה שאין מטיל ארס ולענין דינא יראה להקל כפרישה וט"ז וכן משמעות ד"מ דחד ספיקא הוה ואפ"ה כשר:

סעיף כב

ולא לזה לבד אלא לשאר השוורים. זה קאי נמי בשותקים ט"ז ור"ל לאפוקי מרי"ו הביאו הב"י דמפרש דמ"ש הרשב"א שאר השוורים אסורים בצווחין דליתא וטעמא דהא חזינן מה דשתקו לאו הוכחה דשלמא עביד דהא אותו שנתחב בגבו אסור מספיקא ה"ה שאר ואף למה דנתבאר סי"ב דאי לא ידעינן אי שתקי שרי הכא כיון דבאותו שנתחב הוה שכיח לאיסורא חיישינן שמא דרס באידך ג"כ וכאמור ועי' חה"ר ד"ה הא דאר"א מבואר כב"י דלכל השוורים אף שותקים אסורים יע"ש וי"ל על הב"י שלא כתב מהרשב"א בחדושיו. ועי' כה"ג בהגהות ב"י אות ע"ט מה שתמה על הב"ח והבין דהב"ח קשיא ליה בשותקים יש לאסור שאר השוורים ואינו כן דהב"ח תמה איך ס"ד דרשב"א בארוך וקצר ה"ק לכל השוורים חוששין בצווחין פשיטא מה"ת יהיה קולא דציפורן בגבו ולו נדחוק

דה"ק הרשב"א דפצע ודרס לא שכך חמתו מ"מ דלמא בכותל וארי דרסו כיון דצווחין אלא דקאי לשותקין זה נ"ל✍:

כתב בעל משפטי שמואל סי' י"ו דהמדייק בלשון הר"מ בפ"ה מה"ש הי"א (היינו מדכתב סתמא ארי שנכנס ונמצא ציפורן ולא כתב אף שותקין או הוה ליה לאקדומי דין דצווחין ואין זה כ"כ דיוק) יראה דאפילו צווחין אחרים מותרים יע"ש ויראה מדבריו דלהר"מ תרי קולות חדא דבצווחין דוקא חוששין א"ל הכי והכי תו איכא דציפורן כו' ודווקא אותו השור כו' והביאו ג"כ הכה"ג שם ויש לתמוה מה"ת יהיו שאר השוורים מותרים דלציפורן בצווחין לחוד מהני לכל הדיר וי"ל כמ"ש התוס' ארי חולה והלכך לגבי שאר שוורים הוה ס"ס שמא חולה ושמא לא דרס אלא לזה משא"כ אי לא נמצא ציפורן גרע טפי ומ"מ לדינא עיקר כש"ע✍וכאמור:

סעיף כג

אלא. עט"ז הנה הב"י כתב דאותו שור אסור אף במקום רחב ושאר השוורים מודה הב"י דשריין במקום רחב והט"ז האריך כיון דבגמרא אמרו דציפורן הוה ס"ד ולא חמור יותר ושקולין הם דאי חמור איך אמר רב לטעמיה כו' וכיון שכן דיו לבמ"ה כו' ובמקום רחב שרי. ובאמת קושיא היא דהא בספק עאל כתב הב"י בשם הרשב"א אף ציפורן בגבו שרי ומקום רחב הוה כלא עאל דאל"כ לא היה לנו להתיר במקום רחב דאין מתירין ס"ס לכאורה אלא בלא ראינו נכנס ועיין באות י"ט ובסימן כ"ט א"כ במקום רחב היה להתיר אף אותו השור:

ודע דמ"ש הרשב"א דבספק עאל מותר אותו השור שהציפורן בגבו כמ"ש בחה"ר בפסק הלכה בסוף שמעתתא והט"ז אות כ"ב הביאו וצ"ע דכפי מה דמשמע שם בחדושיו שהסכים לפיר"ת דארי חולה וזה אין סברא שציפורן היה בכותל אלא מחיכוך ארי חולה בא לו יע"ש א"כ בספק עאל הא וודאי עאל אלא שמסופקין אי חולה או בריא ולדידן חוששין לס"ד ואסור אשר ע"כ נראה דאנו סוברים כרש"י בכותל נתחכך ורוב ממש דורסין וע"כ עשה כלומר והיה ראוי להאריך אלא שאין עסקינו פה בחדושים ועיין בס' ראש יוסף בזה:

עוד כתב הט"ז דג' נדרסים במקום רחב וה"ה ציפורן בגבו וודאי אין חוששין לשאר השוורים דוקא תולעים דמגופה אמרי' חזקה לא דבר הבא מעלמ' לא שייך ביה חזקה וע' לקמן בסי' פ"א בהל' תולעים ושם יתבאר:

סימן נח

סעיף א

אם. עט"ז וכוונתו מבואר דמש"ה לא חילק הטור בין עמדה דאז א"צ כ"א שתפול מגבוה ו' טפחים וד' שמבטן הרי יו"ד ואם היתה שוכבת בעינן יו"ד גובה כיון שכתב מודדין מכריסה הרי ביאר דעומדת מיירי דאי בשוכבת לא שייך מכריסה דכל האיברים שווין. ומ"ש דבח"מ הוה אונס כו' י"ל דה"ק דכאן חיישינן לריסוק ואף שאין מיתה שכיח מ"מ ריסוק עכ"פ שכיח. ומה שהקשה דברי הש"ע אהדדי דכאן כתב בנפלה מעצמה החי נושא א"ע ואין נופל בכח מש"ה בעינן גובה י"ט ובהפילוה אחרים לא בעינן גובה י"ט זה נכון. אמנם מ"ש המחבר יודעת שרוצים להפילה הוה כנפלה מעצמה ולקמן משמע אף יותר מי"ט אין מזיק כיון שיודעת מתאמצת ונושאת עצמה. ומה שכתב דבכח היינו ב"א אף ביודעת ופחות מי"ט אסור ולקמן מבואר אף בכח ויותר מי"ט אין לחוש ומה שהביא דברי הב"י משום קושיא שניה מ"ש כמ"ש רבינו כו':

אמנם הש"ך אות א' תי' זה דבית מטבחים שיש מקום לנעוץ רגליו ביודעת אפי' ב"א ויותר מי"ט כשירה ובאין מקום לנעוץ ביודעת אם הוא בב"א אפילו פחות מי"ט ובלא כח הוה כנפלה מעצמה ובעינן י"ט. ודע בהפילוהו אחרים ולא יודעת או בכח אפילו פחות מי"ט כתב הפ"ת אות ד' דמ"מ בעינן ד"ט כשיעור מכריסה לארץ הא פחות אף ע"י אחרים כשירה והכרח לזה לא ידענא. עפר"ח בקו"א ובב"י מה שהקשו ד' בטדי בצ"ה הוה ד"ט בשור ואיך יאמר כאן כל הרגלים ד"ט ותי' דמכריסה מודדין שבולט קצת עד אמצע הרגלים:

והנה יש לחקור בנפולה שהלמ"מ אם לא שהתה מעל"ע ולא עמדה אם היא ודאי טריפה או ספק. וכל שעמדה או שהתה דבעי בדיקה אי מן התורה בעי בדיקה או מדרבנן. הנה הלבוש ס"א כתב חוששין כו' ובס"ב אם לא שהתה מעל"ע טריפה שודאי נתרסקו איבריה. והיה נראה לפרש שמ"ש בס"א היינו שהתה או עמדה הוה ספק ובלא שהתה קרוב ורוב הוא והוה ודאי דרובא דאורייתא ואין הכרע. ובשו"ת שאגת ארי' סי' ס"ד כתב דהבדיקה דרבנן. ועיין תוס' ב"ק נ' ב' ד"ה אם שכתבו אה שהתה אי צריך בדיקה או לאו וא"י הא בהדיא אמרינן בחולין נ"ו אמתני' דשהתה מעל"ע אח"ז ואח"ז צריכה בדיקה אלמא שהתה צריכה בדיקה. והיה נראה לומר בעמדה הבדיקה מ"ה ובשהתה הבדיקה מדרבנן ומש"ה בביצה ששאל אטרפה בכותל וכן בא"ח תצ"ח כששהתה מיירי ומש"ה שוחטין בי"ט דהבדיקה דרבנן ומשום שמחת י"ט הקילו אלא שא"י לחלק כיון דבעמדה ושהתה בתרוייהו הוזכר הבדיקה אי שניהם מ"ה או דרבנן. ועיין ר"ן בהא

דזכרים המנגחין חוששין כתב הרמב"ן חוששין ובדיקה בעי בלא שיהוי מעל"ע ועמידה ואין נראה אלא כדין נפולה ממש ומה דנקיט חוששין משום דכולה מלתא דריסוק לא הוה אלא חששא בעלמא. יראה מלשונו דה"ק דבדיקה לאחר מעל"ע ועמדה לא הוה רק מדרבנן ומלת "בעלמא יורה כן וכעת הדבר צ"ע. ועיין בל"י אות א' מ"ש בשם דבר שמואל ולא הבינותי. ומ"ש להתיר נתערבה בעמדה או שהתה ע"י בדיקה לא ידענא מנא ליה הא. ואם נאמר דבדיקה דרבנן היה אפשר לצדד ולמעשה ח"ו להקל.✍וצ"ע:

סעיף ב

נפל אבן אין חילוק בין גובה י"ט או לא דבשלמא כשנפלה היא אמרינן פחות מי"ט חי נושא א"ע. והכל כפי כובד המשא אם ראוי להתרסק ע"י זה צריך בדיקה ושהייה מעל"ע עב"ח וט"ז:

סעיף ג

אפילו. עט"ז ומלת "עדיין צריך תיקון או ט"ס הוא כי הר"ן והרא"ה בב"ה מ"ו א' סוברין דמשום ריסוק א"א לבדוק כלל ולכך צריך שיהוי מעל"ע או עמדה דיצאה מכלל ריסוק שאם נתרסקה לא היתה יכולה לעמוד או לחיות מעל"ע והבדיקה לאחר מעל"ע הוא משום ח"י טריפות שמא נקרע או ניקב ואף דנקב אין לה בדיקה כמו קוץ מ"מ ע"י נפילה אלו היה נקב היה נקרע קרע גדול כ"כ ז"ל. ולפ"ז באיברים שאין הנקב פוסל כמו כליות לאחר מעל"ע א"צ בדיקה ולהר"מ ז"ל הבדיקה לאחר מעל"ע משום ריסוק וקודם מעל"ע א"א להכיר וכן הוא דעת הרשב"א בארוך מ"ו א' דלאחר מעל"ע אגלי בהתייהו. והנה בעמדה תוך מעל"ע יקשה לשיטת הר"מ הא לא מנכר עדיין וכבר עמד הדרישה באות ח' והב"ח בקו"א תי' דלהר"מ כל שעמדה או שהתה יצאה מכלל ריסוק ומ"מ אי מצאנו ריסוק הר"ז טריפה. ולכאורה יאמר דה"ק דודאי כל ששהתה מעל"ע או עמדה מסתמא יצאה מכלל ריסוק ואי מוצא ריסוק טריפה. או יאמר דהב"ח לשיטתיה דסובר בחיבור דאם נתרסק אפילו שלא מחמת נפילה טריפה דלא כמ"ש המחבר בשם תשובת הרשב"א ס"ה דהלכה אפילו נמצא שינוי באברים אין לחוש א"כ שפיר כתב. וסבור הייתי לומר מ"ש הלבוש ס"ה בעמדה אין שינוי מראה פוסל רק בשהתה פוסל והל"ח בא"ט אות קס"ט תמה עליו וכתב שמ"ש דא"צ בדיקה בעמדה אחר שינוי מראה הוא טעות יע"ש. ולכאורה היה נראה דקשיא ליה להלבוש קושית הדרישה וע"כ בשהתה י"ל דניכר ובעי בדיקה ובעמדה ע"כ דכהר"ן דאלו נתרסק לא היה כח לעמוד אלא שלשון הר"מ בפ"ט מה"ש הי"ז אינו כן שעל עמדה כתב דבעי בדיקה מריסוק בהי"ז ואח"כ הביא דין דשהייה. עוד אני תמה על מ"ש הל"ח דר"מ סובר שא"צ בדיקה והא גדולה

מזו כתב דשינוי מראה אין פוסל כלל. והנה הר"מ כתב תחלה עמדה ואח"כ שהתה כי כן הוא הסידור בגמ' והטור והמחבר הפכו ויראה דבשהה פסקו כוותיה דבעינן בדיקה מכלל ריסוק ובעמדה א"צ כקושית הדרישה וכמ"ש רמ"י ז"ל ולדינא כ"ז צ"ע:

עוד כתב הט"ז דאם שהתה אם רואין ריסוק טריפה הא כל שלא ראינו שנפלה לא חיישינן והיינו אף באין הולכת דלא כב"ח דסובר ריסוק בלא נפילה אוסר וכבר כתב הפר"ח שהר"מ ז"ל בפירוש המשניות ביאר בפי' דוקא ריסוק מחמת נפילה אוסר לא בע"א. וענין נשתנה מראיתו לא שינוי מראה אלא צורת האבר וכדומה. ואפשר שינוי מראה אף שלא ירוק ואדום פוסל בנפילה ולשון נשתנה צורתו משמע כדפרישית מעיקרא:

סעיף ד

כגון. עט"ז ונראה מדבריו דאם היינו אומרים דלא שלט בכולו הוה כשירה דלו ניטל הכבד ונשתייר מקום המרה כו' כשירה אף דכתבו שהריסוק מכאיב יותר מניטל כולו היינו באבר שהנשמה תלויה בו כמו טחול בסומכיה וכליות אם לקתה עד מקום חריץ וקמ"ל דל"ת דריסוק הוה כאלו ניטל כולו וכשירה קמ"ל דריסוק מכאיב יותר כו' משא"כ באבר שאין הנשמה תלויה בו אין סברא לומר דריסוק כאיב יותר מניטל ולפ"ז מ"ש המחבר טחול וכליות חוץ ביה"ר היינו שליא שהולד מונח בתוכו עיין באחרונים. וצריך לומר לפי פי' הר"מ ז"ל דר"נ דאמר ביה"ר אין בו משום ריסוק סובר אם ניקב האם שהוולד מונח בתוכו טריפה וה"א דריסוק כאיב לה כמו ניקב קמ"ל דרך הוא ואין מתרסק. והמחבר בסי' מ"ה ניטל האם כשר והר"ב הגיה וכ"ש ניקב וכאן לא הגיה על המחבר כלום וכיון שטחול וכליות טריפה הוא ממ"ש ביה"ר אין בו משום ריסוק ש"מ שאר איברים יש בהם משום ריסוק דכאיב כמ"ש הכ"מ בפ"ט מה"ש ולכאורה הר"ב זיכה שטרא לבי תרי. והיה ראוי לאסור אף בה"מ אם ניקב השליא דודאי אין סברא באבר שאין הנשמה תלויה בו להטריף בריסוק. ולזה י"ל דאפ"ה החמיר כאן בטחול וכליות בלא הוכתה. ודע דאם נתרסק בסומכיה לחוד אף הראב"ד יודה דטריפה כ"ש בריסוק כולו. ומ"ש הט"ז דכאן אסור דאמרינן עדיין לא אגלי בהתייהו למד כן ממ"ש המחבר שאם נפסדה צורתה משמע אף בקולשיה הדין כן. אמנם מ"ש בנפלה לאור באבר א' לא אמרינן ששלט בכולו ומאבר לאבר אמרינן ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דא"כ הוריק בעובי הלב לא לחללו אמאי טרפה אלא טבע האש לפעול בעובי לא להתפשט לצדדין כמבואר כל זה לעיל בסי' נ"ב א"כ מש"ה נגד בני מעיים בעובי חיישינן לא לצדדים וצ"ע:

סעיף ה

מהסימנים ה"ה המוח ט"ז. ולדידן אין נ"מ דא"א בקיאין ומיהו נ"מ אם הוכתה באבן באבר א' נגד הסימנים והמוח. מכל מקום אם הפסידו צורתן אפשר להטריף כמו שכתב הרשב"א אין ריאה לנפול ואם רואין שינוי מה הועילו צלעותיה וה"ה סימנים ומוח כה"ג אם רואין שנשתנו:

סעיף ו

אם. עט"ז שתי' מ"ש הטור דפשטה לעמוד די ואין דומה למסוכנת ומיהו הלכה דווקא עמדה ממש ע"י עצמה והלכה הילוך יפה ולא ננערה לילך או פשטה כו' כמ"ש הב"י בספרו הארוך:

סעיף ז

אין. עט"ז שלל בזה דברי הלבוש ס"ה דהבין דרשב"א תרתי קאמר עמדה או הלכה (וי"ו והלכה הוא וי"ו הפירוד כמ"ש הל"ח בא"ט אות קס"ט) לז"א דאינו. גם אמר דל"ת תרוייהו בעינן עמדה מעצמה והלכה יצאה מחשש ריסוק אלא אפילו העמידוה אחרים והלכה ד"א הילוך יפה אפילו נמצא שינוי אין פוסל:

סעיף ח

כל. עט"ז דקשיא ליה פשיטא דאם מטריף בלא"ה מה"ת שנפולה יציל תי' דה"א שינוי מראה בריאה או שינוי מראה בבשר המבואר לעיל דטרפה וכאן נתלי השינוי מחמת נפילה ויחזור לברייתו קמ"ל והפר"ח אות י"ג כתב דלא כט"ז ולא הבינותי דהט"ז מסכים דטריפה דלא תלינן:

סעיף ט

חוששין להם דהוה כהפילוהו אחרים שהוא סובר שינצח חבירו. ומשמע אפילו בפחות מי"ט כיון דאין יודע שרוצים להפילו כבס"א:

סעיף י

נועץ מפני שיודע שיפילוהו ט"ז ולפיכך אף ביותר מי"ט שרי דכל שנועץ שרי ובש"ך אות א' יבואר:

סעיף יא

אבל. עט"ז המנהג הנכון שלא לקשור רק ב' ידים שאז יש לו לנעוץ או שלא לקשור החבל בכח:

סעיף יב

קפצה. עט"ז דאפילו אינה יכולה לילך ותוך מעל"ע ולא עמדה א"צ בדיקה כלל דכל מדעתה אמדה נפשה וכדאמרן:

סימן נט

סעיף א

ניטלה. עט"ז ולעיל הוה ליה לציין דהמחבר פסק כהר"מ ז"ל דספוקי מספקא ליה הלכה כמאן אי ע"ג שדרה או ר"פ או על הטבור ופסק בכולהו לחומרא וניטל א' מהמקומות הוה ספק טרפה ומש"ה אם כל העור קיים הוה ס"ס שמא הלכה כמ"ד בא' ממקומות הללו סגי ושמא נשאר כל העור כשירה עב"י והפר"ח אות ב' כתב דספק בעיא אין נכנס בגדר ס"ס ובק"י אבאר בעז"ה לדידן עכ"פ בה"מ יש לסמוך ע"ז ועמ"י בקונטריס הספיקות. עוד כתב הפר"ח באות א' בשעת הדחק אם נשאר על הטבור סגי כרשב"א בארוך א' ב' או בשדרה כרי"ף והר"מ בפי' המשניות. והפ"ת חולק דהר"מ חזר בו בס' היד והרשב"א והרא"ש חולקים יע"ש. הנה מה שפסק על הטבור באמת אינו דרשב"א גופא בארוך פסק כר"מ ז"ל וכ"כ הפ"ת. ומה שכתב הפ"ת דרא"ש חולק לא ידענא דלהרא"ש כל העור מציל דפסק כר' יוחנן וכ"כ הפר"ח בפירוש דהרא"ש יסכים לזה ומ"ש הפר"ח אות ב' דהמחבר הכשיר משום דנשאר שדרה או טבור וסניף עשה הס"ס וכוונתו דטבור כרשב"א ושדרה כרי"ף ולפ"ז בנטלו אלו ב' שדרה וטבור ונשאר ר"פ טריפה אף כל העור קיים והר"ב אינו אומר כן אם ניטל משלשתן משמע הא א' נשאר כשירה וזה שהלבוש ס"א אפי' ניטל מב' מקומות כשירה שלל זה דאפילו ניטל שדרה וטבור כו' וסבור הייתי שזה שנרשם ד"ע לומר דמכל הג' בעינן זה ד"ע דרב ראיתי שהב"י כתב ואם ניטל מג' מקומות משמע מב' אין טרפה ובד"מ לא נזכר מזה כלום וצ"ל דעת הב"י:

ודע שיש לראות כפי הכלל שכתב הב"י בהקדמתו כל ששני הפוסקים מהשלשה המה הרי"ף והר"מ והרא"ש מסכימים לדעת א' הכי נקטינן (לדעתו) אם כן אמאי לא פסק כאן כרי"ף ועכ"פ שדרה כשירה דלהרא"ש נמי הכין הוא דכל העור מציל ואולי דהכלל לא נאמר אלא היכא ששניהם מחד טעמא משא"כ כאן דהרי"ף פוסק כשמואל והרא"ש כרבי יוחנן ומש"ה אין הכרע וכאמור. ולפ"ז מ"ש הכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ב דמשום הכי פסק באיבעיא לקולא דהר"מ ורא"ש מתירין ולא ידענא אם ר"ל דלהרא"ש לא שייך איבעיא דכל העור מציל א"כ לפסוק בניטל העור ושדרה קיים כרי"ף ורא"ש✍:

עוד אבאר לך דמשמע גלודה אין טרפה אלא ע"י חולי ושחין או בידי אדם וכ"כ רש"י והר"מ ה"ש פ"ט והטור ומשמע הא נברא כן בלא עור כשירה ויש לעיין ועש"ך סכ"ט אות ה' לרש"י גלודה בכלל נטולה ולהר"מ כל שניטל טריפה אם נברא חסר כשירה ולהכ"מ הוה בכלל קרועה ועפר"ח סימן נ"א יעוין שם:

סימן ס

סעיף א

שאכלה. הט"ז הראה מקום לסי' קי"ו אות ו' דאכלה סם המות דבהמה דינה כמסוכנת ואין לאכול ממנה כמ"ש המחבר שם דגדולי ישראל לא היו אוכלין ממנה. וסם המות דאדם אסור משום סכנה. ושתתה מים הרעים דהיינו מים מגולים אם היתה בריאה אח"כ זמן מה ודאי כשרה משא"כ לשוחטה מיד אסור. ועתה שאין הנחשים מצויין שרי. ומיהו כל שחלתה מיד יש ריעותא ואין שרי אלא ע"י בדיקה כיון דאיכא לברורי:

ודע דכל הני דחשיב הכא דינם כדין מסוכנת אם אינה יכולה לעמוד ובעי פרכוס ול"ד לאכלה חלתית דאסורה דנוקב בני מעיים ואפילו שחטה מיד דכל העומד לינקב כנקוב דמי משא"כ אכלה סם המות אף שודאי תמות אח"כ מ"מ אין סופה ליחסר בגופה דבר מה אלא שהמזגיים שלה יתקלקלו ולאו בכלל טריפה הוה אלא דין מסוכנת יש לה אם נראו בה סימני מסוכנת וצריכה פרכוס הא לא"ה אפילו פרכוס אין צריכה:

סימן סא

סעיף א

של ימין מה"א דהזרוע ט"ז והוא מבואר בגמרא ודכוותיה הירך המיומן כו' והטור של הזרוע נמי מחויב ליתן עיין לבוש ס"ד ור"ן ופר"ח:

סעיף ב

מפרק ארכובה. פי' מסוף הפרק ט"ז והם ביד ימין שני פרקים הזרוע כנגדו ברגל נקרא שוק ופרק הב' המחובר לגוף ועד בכלל עם הרוחב צריך ליתן לכהן ומשמע רכובה גופא הנקרא טשי"ך אין לכהן כ"א ב' פרקים בלבד:

סעיף ג

שקורין אישפל"דא. עט"ז וכבר כתבנו דהיינו עם רוחב היד הכל לכהן:

סעיף ד

מפרק של לחי עד שיפוי כובע ט"ז והלשון שביניהם לכהן כמבואר בגמ' אמר רבא לשמעי' זכה לי מתנות דבעינן למיכל לישנא בחרדלא:

סעיף ה

שאין רשאי למולגם מרבינן מה"א דהלחיים ט"ז ועב"י בשם הר"ן דמשמע לגי' אחת אם רוצה למלוג וליתן לו הצמר בפ"ע או להפשיט העור וליתן לו בפ"ע כיון דיש מולגין שמא ניחא לכהן למלוג ושמא ניחא ליה בעור ומ"ה אין רשאי בפ"ע משא"כ זרוע רשאי להפשיט וליתן לו במקום שנהגו להפשיט וא"י למה כתב הט"ז מקרא וכאמור:

סעיף ו

עם כל חלבה מרבינן מה"א דהקיבה דאייתרא ואקשתא ועט"ז:

סעיף ז

אא"כ נהגו. עט"ז ור"ל דה"ה צמר שבלחי ועור שבזרוע אם נהגו הכהנים לתתן לבעלים בעין יפה כן הוא והמחבר שכתב בחלב משום דכבר מיוסד המנהג הזה בימי חכמי הגמרא ואה"נ אם נהגו כן בעור וצמר:

ודע בזה"ז בח"ל אין נוהגין מתנות כמ"ש המחבר סכ"א ומיהו בא"י וודאי נוהג מדרבנן כמו תרומה בסימן של"א ס"ב דסתם רמ"א דלא הוה מ"ה ה"ה מתנות דחד טעמא הוא דיליף נתינה מתרומה ועפר"ח בקו"א. ואין מברכין על נתינת מתנות לכהן דמשולחן גבוה זכו ולא משל בעלים הרשב"א בתשובה סי' ח"י הביאו הפר"ח אות א' והכה"ג בהגהות הטור אות ב'. ומה שכתב הכה"ג על הדמש"א שסובר שמברכין על הפרשה כמו תרומה שלא ראה דברי הרשב"א לא ידענא דהרשב"א בנתינה מיירי ומיהו וודאי דאין מברכין על הפרשה דלאו מצוה הוא שיכול לאכול קודם שיפריש דאין טובלים דלא כתוס' כמו שיתבאר משא"כ תרומה דמצוה בפ"ע להפרישה וכאן לא שייך הפרשה דמובדלין וניכרים הם:

סעיף ח

טריפה כטור דדרשינן מאת זובחי הזבח פרט לטריפה ט"ז והוא מספרי ור"ל זבח הראוי לאכילה וספק נמי פטור כמ"ש הש"ך אות ג'. ואיסור דרבנן כתב הפר"ח אות י"א דאין נותן לכהן דלאו זבח הראוי לאכילה הוא והפ"ת אות ד' כתב בפשיטות דלא מפקי רבנן זכותיה דכהן והכה"ג בהגהות הטור ע"ש וא"י דבכיסוי הדם (סי' כ"ח) אות ל"ב פוסק הפר"ח דחומרת אחרונים מכסה בברכה ואף שהפר"ח סיים זבח הראוי לאכילת כהן ולא לכלבו ולאו מזובחי זבח הראוי לאכילה משמע אלא דהתורה לא חייבה אלא מה שראוי לכהן ולא לכלבו וכאן א"א לו לאכול ומ"מ הנכון כפ"ת:

עוד כתב הפר"ח שם דהפריס ע"ג קרקע אין חייב במתנות מדרבנן דטעמא משום דלא לאיחלופי ובמתנות יאמרו דמכר לו הכהן. ומיהו הכה"ג בהגהות הטור אות ה' מסופק בזה אי תפס הכהן אי מוציאין יע"ש:

סעיף ט

לכהנת דנתן לכהן אפילו כהנת משמע ט"ז וכל התורה בלשון זכר מלבד היכא דכתיב בני ממעטינן נקבה. כתב הר"מ בפ"ט מהלכות ביכורים חללה אין נותנין לה הביאו הפר"ח אות י"ב והכה"ג אות כ' וכ"א כהן נושא נשים בעבירה או מטמא למתים אין נותנים לו ולאו דווקא חללה ה"ה כהן חלל כו'. כ' ר"א מזרחי פ' אמור דכהנים אפילו בנות משמע מדר"י אמר רב השוה הכתוב לכל עונשין כו' ולא ידענא דכאן אמר עולא

ונתן לכהן אפילו כהנת ומדר"י אמר רב לא משמע בטומאה דאין שווין בכל אין משוה אשה לאיש עיין יבמות פ' אלמנה לכ"ג ובמקום אחר יבואר:

סעיף י

והנותנם. עט"ז דהמחבר שינה מלשון הטור וכתב דכהנת נמי נוטלת והנותן לבעלה קיים מצות נתינה זהו מבואר בגמרא והפוסקים למדוהו מכ"ש שבעלה פטור וא"צ להפריש כלל כמו כהן בשלו והיינו רבותא דיחזקאל או בע"א עיין פרישה אות י"ד. והטור כתב נותן לכהנת ולא עוד אלא שבעלה פטור בשבילה והשמיט הדין דאחר רשאי ליתן לבעלה ויוצא י"ח והט"ז גורס בטור "פוטר ור"ל דהבעל פוטר אחרים והשמיט הדין דבעלה פטור דכ"ש הוא. כתב הפר"ח אות י"ג דע"י שלוחו של כהן יוצא ידי נתינה ובספרי דאמר ונתן לכהן לעצמו פי' ולא לשלוחו כדאיתא בפסיקתא היינו היכא דסתמא אבל אי שלח הכהן שלוחו ש"ד. והכין מסתבר ומיהו ממה שיוצא ע"י נתינת הבעל אין כ"כ ראיה דאשתו כגופו ומלקמן דמזכה לת"ח ע"י אחר משמע כן דלא ככר"ו שחולק באות ט' על פר"ח דלקמן מבואר שיוצא ע"י שליח. ומיהו אם גלתה האשה דעתה שאין רוצה ליתן לבעל אין י"ח אחרונים:

סעיף יא

ישום וב"ה אוכלן כי אין שום קדושה במתנות ט"ז ואפילו להשליך לכלבים רשאי כמו שיתבאר לקמן וחללה שאין אוכלת היינו שאין נוטלת ואין יוצא י"ח אבל אין בהם קדושה:

סעיף יב

לחטוף. וה"ה לשאול ונפיק מקרא דויטו אחר הבצע עט"ז:

סעיף יג

שהם. עט"ז ור"ל קושית הדרישה אות ט"ו ומה גם בגמרא לא נזכר כהנים רבים לכן אמר המשך הלשון דל"מ אם די מתנות לכ"א דלא ישאל בפה אלא אפילו כהנים רבים ולא יבוא לכ"א כדי נתינה וה"א חביבה מצוה וישאל בפה לז"א דאדרבה כשאין מגיעין די נתינה הצנועין אם יתנו להם מושכין ידיהם זולת במקום שאין מכירין:

סעיף יד

במקום. עט"ז וכוונתו לתרץ קושית הדרישה והב"ח דהא די בפרישת כפיו דאביי אנסי ליה עידניה משא"כ בשאר ב"א ותי' דאביי מוחזק היה לכהן ושלא ישתכח היה די בפריסת כפיו משא"כ למי שא"מ כלל והט"ז תי' דמ"ש א"מ היינו נמי למי שאנסי ליה כו':

סעיף טו

צלי כו'. ולמשחה היינו שררה וגדולה ט"ז:

סעיף טז

משרת. עט"ז הנה בש"ע תרתי קאמר ולא יהיה משרת בבית זה שמזכה לו והוא נלמוד מכ"ש בדין המוזכר בגמרא דלא יזכה לאורח שבע"ה שמא יזכה לו בע"כ כ"ש לבע"ה עצמו ולא זו אף זו נקיט והטור כתב ולא יהיה משרת בבית שרגיל ליתן לו המתנות אבל אם משרת בבית ישראל והאורח ת"ח אסור ליתן המתנות והוא דין דגמ' והשמיט הכ"ש והיינו לב"ה עצמו. והקשה הט"ז דלא רישא סיפא דלא זכר כלל ברישא מאורח ואף אם תפרשהו בב"ה שמזכה לו. ועוד דאיך תפרש על ב"ה דאם כן מה איריא שרגיל אפילו באקראי אסור לזכות לב"ה שמא יזכה לו בע"כ. ואי קאי אכהן שלא יהיה משרת בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות דמה בכך כיון שהוא מזכה לאיש אחר. וע"כ כתב הדרישה על קושיא א' דגרסינן אבל אם משרת בבית ישראל והיינו רישא או לאורח וזה דין דגמ' וא"ש ומ"מ קושיא שניה לא מיושב שפיר. והט"ז תי' דה"ק שלא יהיה כהן המזכה משרת בבית ישראל שרגיל ליתן לו המתנות דתי' בבית מיותר והל"ל משרת לישראל אלא דבבית דבוק הוא עם מזכה וכאלו אמר ולא יהיה כהן המשרת מזכה בבית ישראל שרגיל ליתן המתנות והיינו שרבו רגיל ליתן לו המתנות אסור לזכות לאורח ישראל וזהו דין דגמרא ממש שאם רבו רגיל ליתן מתנות לעבדו כהן אסור למשרת לזכות לאורח ב"ה באקראי ורגיל אורחא דמלתא עיין פרישה וסיפא הפוכו דרישה ומכוון עם דברי הש"ע. ומיהו אם כבר באו ליד משרת יוכל ליתן לאורח תלמיד חכם או לרבו דאחר כבר יצא ידי נתינה כ"כ ז"ל:

סעיף יז

פטור. עט"ז ועב"י ואף אם אין אלא כהן א' בעיר לא הוה תובעין דאומר אמתין עד שיבוא אחר וכדומה:

סעיף יח

מותר. עט"ז ור"ל דמותר לקבל ומיהו אפילו גזלן ונתן לאחר וקיבל דרשאי תו לאכול כמבואר לקמן:

סעיף יט

ופן. עט"ז וזה כפי הבנת ב"י בדברי הר"מ ומרבוי' דקרא לא כמו שהבין הטור בר"מ דמיירי מכלאים עיין אות כ':

סעיף כ

בחצי. עט"ז הטור כתב כוי הבא מבהמה וחיה כתב הרמב"ם ז"ל כוי מפרישין ממנו כל המתנות צבי שבא על העז חייב בחצי מתנות תייש הבא על הצביה פטור ואיני מבין כיון שפטור למה מפריש ולפי גירס' זו כוי שזכר הר"מ היינו מבהמה וחיה והשיג עליו

הטור מדנקיט הפרשה בעלמא וע"כ בתיש הבא על הצביה דאי בצבי על התיישה חייב ליתן חצי וע"כ הוקשה לו שפיר כיון שאין חייב כלל למה מפריש שאין טובלין והב"י כתב דכוי שזכר הר"מ הוא בריה בפ"ע וחייב להפריש וליתן ובזה כ"ע גם הטור מודה דחייב להפריש וליתן. ורש"ל גורס בטור כוי וכן הבא מבהמה וחיה ואפ"ה השיג הטור וחילק בכוי בריה בפ"ע שאין נותן לכהן והמחבר שהשמיט דעת הטור דאזיל לשיטתיה דגורס בטור כוי הבא מבהמה וחיה כדאמרן. ומ"מ איני מבין במ"ש והפרשה משמע רק הפרשה בעלמא בכל גווני והיינו תיש על הצביה והוקשה לטור דכה"ג אין צורך להפריש כיון שאין נותן לכהן כלום הא בצבי הבא על התיישה נמי קשיא למה להפריש הכל כיון שאין טובלין ואין נותן לכהן אלא מחצה להר"מ דלא כהרא"ש עפ"י הבנת הטור. ואולי כיון שנותן מחצה אהני אם שה להר"מ דמ"מ מפריש הכל אף שאין טובלין מ"מ מצוה להפריש הכל אלא מדנקיט סתמא משמע אף בתיש על הצביה ושם ליכא ריבוי' דקרא. שוב ראיתי שז"א אלא ה"פ דהר"מ ז"ל כתב כוי מפרישין כל המתנות צבי שבא על העז חייב חצי ולהיפך פטור והוקשה להטור דע"כ כוי שזכר הר"מ היינו אמה דסמוך אבהמה וחיה קאי דאי בריה בפ"ע איך אמר הפרשה בעלמא והא אתי מריבויה וז"ש בכל גווני היינו אף מבהמה וחיה. ומ"ש כוי הבא מבהמה וחיה לשון הר"מ אינו כן אלא כוי מפרישין אלא דהוכיח דקאי אבהמה וחיה. והראשון מתיישב יותר. גם יש ליישב הקישור למ"ש בפירוש הא' ועיין:

סעיף כא

בקדשים. עט"ז דלאו משום דאין קדושה חל על קדושה דמתנות אין קדוש אלא דהמצוה אין נוהגת בהם:

סעיף כב

בכור. הט"ז האריך ואבאר במשנה דבכורות יצאו ב' ראשין כא' א' לכהן והב' ירעה (דא"א לצמצם) והב' חייב במתנות דר"מ ור"י פוטר ואמרינן מ"ט דר"מ דכהן בא מב' צדדין ור"י פוטר דעשו שאינו זוכה כזוכה אף דלא מטי לידיה. ומפירש"י יראה דבתרתי פליגי דלר"מ אף דמטי ליד כהן יאמר מהדרינה לך ותן לי מתנות ור"י פליג אף דלא מטי ליד כהן כיון דע"כ נתן לו א' עשו שאינו זוכה כזוכה כדמסיק להדיא שם. ולר"מ אין הדבר מבואר דאפשר דלא פליג אלא בלא מטי עדיין לכהן הא מטי לא מצי למימר מהדרינא אלא דמסתימת המשנה משמע דר"מ אף במטי חולק ובחולין פ' הזרוע משנה בכור שנתערב במאה בזמן שכולן שוחטין כולן פטורים ואם א' שוחט פטור מא' ופריך יבוא עליו מב' צדדין (ופירש"י ואמאי כולן פטורין וארישא קאי) ומשני בבא ליד כהן ומכרו לישראל דפטור ממתנות וכתבו התוספות דקושית המקשן אף לר"י דבכורות

דהתם לקח אחד מהם מה שאין כן כאן. והנה מ"ש דלקח לאו דווקא דא"נ לא לקח כיון שיש לו א' עכ"פ עשו שאינו זוכה כזוכה משא"כ כאן דמאה שוחטין ובספק בכור אין לכהן כלום כמו זכר ונקיבה וה"ה כאן דכ"א יאמר אצל חבירו הבכור וזה שפירש"י ארישא ואמאי לא אסיפא דאפילו מא' אין ראוי לפטור ממ"נ למה דלא ידע לאוקמיה בבא ליד כהן אלא דאיכא לאוקמיה כר"י ומש"ה פטור מא' דממוניה גביה וצריך ליתן לו א' ואף שלא בא ליד כהן מעולם ומיהו יותר מא' אין לפטור דבכור א' פוטר בהמה א' דיאמר זה הבכור ואתה לקחת חליפין והוה כבכור שלקח ישראל מיד כהן דפטור ממתנות והתם בבכורות דפוטר ר"י הב' ממתנות היינו נמי א' הא יותר צריך ליתן לכהן וכאמור משא"כ ארישא פריך שפיר דמאה בעלים ולא בא עדיין ליד כהן א"צ ליתן כ"א משלו כלום פריך שפיר ליתי ממ"נ והגמרא דמשני ל"צ דבא ליד כהן ומכרו לישראל היינו לתרץ אליביה דר"מ דסתם מתני' כוותיה אבל לר"י א"צ לומר כ"א בא ליד כהן ולא בא לישראל ומאה בעלים כולן פטורים כיון דע"כ יתנו לו א' דממוניה גבייהו הוא ונשאר צ"ט כ"א פטור דעשו שאינו זוכה כזוכה ויאמר כ"א לכהן הבכור שלי ואתה לקחת חליפיו. משא"כ לר"מ יאמר לכ"א אי זה הבכור אני אקח כו' ומהדרינא לך מה שבידי ותן מתנות כו'. נמצא למאן דפסק כר"י הדין כן הוא בכור שלא בא ליד כהן מעולם ונתערב בק' של אדם א' נותן לו א' לשם בכור וא' פטור ממתנות ומצ"ח יתן מתנות. ואם של מאה אז א"צ ליתן לו כולם בשותפות א' לשם בכור ולא מצי אמר גבייכו ממוני כיון שלא בא ליד כהן מעולם ומתנות כולם נותנים ממ"נ ומב' צדדים בא עליהם. ואם בא ליד כהן פ"א ונתערב בין של אדם א' או של מאה צריכין ליתן לו א' לשם בכור דממוני' גבייהו ונשאר צ"ט ואף הם של א' פוטר א' ממתנות וצ"ח נותן מתנות אבל של מאה כולם הצ"ט פטורים ממתנות דכ"א יאמר שלי הבכור ונטלת חליפיו זהו לר"י אבל לר"מ הדין כך במאה בעלים ולא בא ליד כהן א"צ ליתן לו לשם בכור כלום ומתנות נותנים לו ואם הם של א' צריך ליתן לו א' לשם בכור ומצ"ט מתנות ובבא ליד כהן אף מאה בעלים צריכים ליתן א' בשותפות לבכור ומצ"ט מתנות ואם מכר במומו לישראל אם אדם א' פוטר א' וצ"ט חייבין ומאה כולם פטורים. ומ"ש המחבר הוא לר"מ דאלו לר"י עשו שאינו זוכה כזוכה וכדאמרן. ולקמן סי' שי"ח לא הזכיר כלל אם השני חייב במתנות והט"ז שם אות ב' העתיק דברי הטור דחייב במתנות ויפה עשה דאזיל לשיטתיה כאן דהמחבר פוסק כר"מ וכטור והש"ך פסק שם דפטור ממתנות כר"י ואני תמה איך מזכה שטרא לבי תרי הא כאן כתב דווקא בא ליד כהן ומכרו הא לא"ה לא הנה הוא יורה כר"מ ולא כר"י ומרישא נמי מוכח דבכור קודם שבא ליד כהן לא חילק בין של א' ומאה בעלים

ולר"י של אדם א' כיון דע"כ נותן א' לכהן פטור א' ממתנות. שוב ראיתי דלק"מ דהש"ך כאן לשיטתיה אות י"א דהמחבר כר"י דלאו דווקא מכרו לישראל וה"ה יצאו ב' ראשים וכדומה דהב' פטור והוא לשון הר"מ ז"ל בפ"ט מהל' בכורים ולאו דוקא שלקחו אלא ה"ה כה"ג ורישא קשה אמאי בלא בא ליד כהן אמאי חייב ליתן המתנות אם של אדם א' פטור א' מהם ואפשר דה"ק חייב ליתן המתנות אף שהם מאה בעלים והבן וצ"ע:

ועיין פרישה שכתב אף שמסתמא צריך ליתן א' לכהן כמו תרומה מ"מ כיון שסלקת מן זה דין בכורה תן מתנות ועוד אחזיר לך כו'. והט"ז השיגו מ"ש ראיה מתרומה הא משנה שלימה ב' זכרים א' לכהן ומ"ש כיון שסלקת מבכורה א"כ יאמר תחזיר מה שלקחת בעד הבכורה. ויש לעי' קצת. ומ"ש דהוא משנה שלימה אפשר דרישא מיירי במאה בעלים אלא דא"כ א"צ ליתן כלל דאיכא גזל השבט דכ"א מדחה וע"כ של א' ומקשה הט"ז שפיר:

והנה יש לראות בש"ע דהתחיל בכור קודם שבא ליד כהן הא בא ליד כהן דין אחר יש לו ואח"כ כתב מכרו לישראל משמע דג' דינין הוה ואולי דה"ק קודם שבא ליד כהן פעמים שאין נותנין אלא מתנות ולא א' לשם בכור במאה שוחטין ואם בא ליד כהן צריך ליתנו א' לשם בכור משותפות כולם ומשאר מתנות באדם א' ובמאה פטורים להש"ך ולהט"ז א"ש טפי וצ"ע. ובדברי הר"מ ז"ל יש לעיין דפתח בבכור והוא משנה בבכורות וסיים אח"כ בהמת קדשים שנפסלה ולא העתיק משנה דחולין בכור שנתערב לו יהיה כשבא ליד כהן ולא מכרה ובהמות קדשים שנפסלה אין ענינו לבכור וצ"ע בזה. והיה נראה לומר דהר"מ כר"מ פסק מדכתב ולקח אחד מהן דמשמע הא כ"ז דלא לקח דלא מטי ליד כהן לא דלא עשו שאינו זוכה כזוכה ור"מ דווקא בלא לקח פליג עם ר"י דלא כפירש"י בבכורות ואין להאריך:

סעיף כג

כהנים כו'. דלא מיקרי עם ולוים ספיקא הוא ואין להוציא ואי תפס עש"ך:

סעיף כד

אין צריך. דהמחבר סובר ספיקא דדינא אי תפס לא מפקינן ט"ז ועיין סימן שט"ו ועש"ך כאן:

סעיף כה

צריך. עט"ז בשם הר"ן דל"ק אמאי לא חייב הישראל בחצי מתנות כמו בצבי על התיישה דהתם כל מקצת שיות חייב משא"כ כאן כיון דיש לכהן או לעובד כוכבים שותפות פטור ממתנות:

סעיף כו

א"צ. עט"ז והוא מגמרא ואבע"א שאני עובד כוכבים דיתיב אמסחתא דמפעא פעה:

סעיף כז

נשאר. עט"ז ופשוט דאם משתתף עם הכהן או עובד כוכבי' לאחר שחיטה דאין פטור ממתנות. כ' הפר"ח אות מ"א ה"ה איפכא שוחט אצל ישראל אם כשירה יקח ישראל ואם טריפה יקח העובד כוכבים חייב במתנות הריק"ש. ואף שיש לעיין קצת מ"מ הדין אמת. וכתב עוד בכל מלכות תוגרמה חוק למלך פשוט א' מכל ליטרא אין דומה לבהמת ארנונא שמחיים אית ליה שותפות משא"כ כאן דלאחר שחיטה שמוכר הבשר כו' לא מיקרי שותף וזה ברור:

סעיף כח

בכל כו'. משא"כ כשיש לו שותפות באבר ידוע ול"ד לארנונא דהתם אף באבר ידוע פוטר:

סעיף כט

חובה. עט"ז ור"ל דאין השוחט יכול לדחות לכהן שילך לבע"ה ולאו בעל דברים דידי את אלא השוחט מחויב לטפל בעצמו לילך לבעלים לישאל אם רוצה ליתן לכהן זה או לאחר ול"ד לדלעיל בזמן שמאה שוחטין דאין לו חוב על השוחט עיין כה"ג:

סעיף ל

הוה. עט"ז דמתנה ע"מ שכתוב בתורה שיוכל ליתן לכהן שירצה והוא מתנה ליתן לו דווקא אבל חוץ הוה שיורא ששייר ולא מכרן כלל. ומה שהקשה דברי הר"מ אהדדי עש"ך אות ח"י תי' לזה:

סעיף לא

לקחו. עט"ז הנה שקלן הלוקח והמוכר לא נגע בהן הוה הלוקח הגזלן מש"ה דין של כהן עם הלוקח משא"כ אם שקלן המוכר במשקל נעשה המוכר גזלן אם רצה הכהן דן עם הלוקח וכן הוא בטור והיינו כשאין שם כהן אלא הוא. או להחרים. וא"י אמאי לא הביא דברי הר"מ הביאו הב"י דה"ק שקלן המוכר אין הדין עם הלוקח ופטור מכלום דמתנות כהונה נגזלות כמ"ש המחבר סל"א. אם גזל ומכר אין הלוקח חייב וה"ה כאן וצ"ע:

סעיף לב

ספק. עט"ז דהתם איסורא וכאן ממונא ומ"מ מצוה להפרישם ומוכר לכהן וה"ה בחלה יעסי' ק"י מזה:

סימן סב

סעיף א

אבר. עט"ז הנה בפסוק כתיב לא תאכל הנפש עם הבשר (דברים יב) ומפרשינן לרבי יוחנן דהלכתא כוותיה חולין ק"ג ב' דה"ק קרא לא תאכל הנפש האבר שאין עושה חליפין כנפש עם הבשר בעוד שהנפש עם הבשר ויהיה מלת לנפש משרת לשתים עיין פרישה

אות א' ולבוש ס"א ול' הטור ונוהג בבהמה חיה ועוף ואינו נוהג אלא בטהורים לפיכך בין שיש גידין ועצמות או טחול וכליות בין שיש כזית או אין כזית. ובשר מהחי נפקא מבשר בשדה טריפה יע"ש. והקשה הט"ז ד' קושיות ג' קדמו הב"י. א' מה נ"מ דאין נוהג בטמאים. ב' לאיזה צורך כתב אין בו כזית דח"ש בכל איסור הדין כן ובב"י הקשה יותר דבהל' יוה"כ ביאר זה. ועוד לשון לפיכך. וקושיא הד' הוא כיון דנוהג משום טריפה לאיזה צורך כתב להר"מ ז"ל דטחול ולשון יש בהם אמ"ה דאין נ"מ לדידן. וכתב הט"ז י"מ דנ"מ להושיט לב"נ וכ"כ הפרישה וב"ח וצריך לדחוק כמ"ש אמונת שמואל סימן י"ד כיון דאין הישראל מוזהר משום אמ"ה אינו עובר על ל"ע והפר"ח דחה זה באות ג' דמ"מ עובר על ל"ע יע"ש גם הט"ז לא הונח לו בזה כמו שאתה רואה שכתב ועוד קשה כו' ולתרץ כ"ז תי' הט"ז על כל הד' קושיות. וקושיא דמה"ת דח"ש יהיה כאן מותר תי' בפשיטות דרב דאמר אמ"ה צריך שיהא כזית ה"א לאיסורא קאמר דאי למלקות פשיטא אכתי לא ידעינן דאכילה בכזית הוה קמ"ל דרב בא לומר דל"ת לא תאכל הנפש בין קטן או גדול כמו בבריה ולא תאכל להיכא דאיכא ד' או ה' זיתים דמחייב בכזית וכדבעינן למימר קמן קמ"ל דלא. וג' קושיות מתורצים היטב וה"ק הטור נוהג בבהמה חיה ועוף וזה מנלן דא"ל כל שאתה מצווה על דמן הא לרבנן ליתא דאין נוהג בטמאים אף שמצווה על דמן וצ"ל כמ"ש הלבוש ס"א כיון דכתיב נפש ואלו כולן בעלי נפש הם יע"ש והא דאינו נוהג בטמאים דמיעט קרא כל שבשרו מותר (מש"ה הביא הטור דאין נוהג בטמאים לתרץ דלא תקשה אמאי אין נוהג בטמאים כיון דנפש כולל כולם. או יאמר דהביא אינו נוהג בטמאים להוכיח דנפש הכל במשמע דאל"כ חיה ועוף מנלן דא"ל דמו אסור טמאים יוכיחו וכאמור). וכיון שכן דנפש כולל א"כ אף טחול ולשון בכלל נפש הם וזה לפיכך נוהג בטחול וזה ממש לשון לבוש בס"א וכן הדרישה אות ב' תי' לפיכך כן יע"ש. וכיון שכן ע"כ אייתר ובשר בשדה לבשר מהחי ול"ת ובשר בשדה אטחול וכליות קאי הא בשר מותר קמ"ל ומתורץ הכל. ולתת תבלין לדבריו דה"א דבשדה קאי רק אטחול וכליות י"ל מחולין ק"ב ב' פליגי ר"י ור"ל לר"י בשר בשדה זה בשר מהחי ור"ל אמר לא תאכל הנפש זה אבר ובשר ולכאורה לר"ל הא נפש כתיב שאין עושה חליפין ובשר עושה חליפין וה"א דפליגי בטחול וכליות לר"י נפקא מבשר בשדה הא בשר לחודיה שרי ור"ל אמר זה מוכח מלא תאכל הנפש דטחול נמי נפש הוא לכן כתב הטור דאינו ולר"ל נרמז לא תאכל קאי נמי אבשר דסיפא דקרא זה נראה לי בביאור דבריו הקדושים:

נסתפקתי הא דאמר ר' נתן מניין שלא יושיט אמ"ה לב"נ והוא הלכה פסוקה ואף אמ"ה של עוף ואף דכתב הר"מ ז"ל בהל' מלכים פ"ט הי"א דאין ב"נ נהרג על עוף מ"מ איסורא

איכא כמ"ש הכ"מ שם. ובשר מהחי אף לר"י דנפיק מטריפה מ"מ ב"נ מוזהר עליו כמ"ש הלח"מ שם מברייתא דר"א ומוכרח לחלק בין ישראל דאכילה אנפש קאי ובין ב"נ דקאי אבשר. וכ"ת מנלן הא ובריית דר"א בהעור ורוטב נוקמיה כתנא דבי מנשה בסנהדרין מויצו אכל תאכל ולא אמ"ה ואדה"ר נצטווה על אמ"ה ולדידן דפסקינן כר"י שם מאך בשר תיקשי הא ליתא דלהר"מ שם בפ"א סובר דאסמכתא הוה כמ"ש הכ"מ שם. וא"כ בין עוף או בשר מהחי אסור להושיט לב"נ ומיבעיא לי אי מוזהר להושיט לו חצי שיעור. ומה שהביאני לזה הוא דכל אכילה בכזית ולישראל אתיא הלכתא לח"ש לאיסורא או מטעמא דחזי לאיצטרופי כזית בכא"פ כמו שאבאר ולפ"ז בב"נ דליתא להלכתא וכאמור. אלא שראיתי להר"מ שם בפ"ט ה"י שכתב וב"נ חייב בכ"ש שלא ניתן השיעורים אלא לישראל והכ"מ לא הביא מקורו איה וא"כ אסור להושיט לב"נ ח"ש אמנם בתוס' חולין ל"ג א' ד"ה אחד יראה דלב"נ בעינן כזית שכתבו דלב"נ אסור במשהו בשר גידים ועצמות וישראל בכזית בשר וכוונתם מבואר דלב"נ מצטרף משהו בשר עם גידים לכזית ולישראל משום טומאה בעינן כזית בשר ואלו היו סוברים כר"מ בפשיטות היה להם להקשות דב"נ אסור במשהו ולישראל כזית ועוד איך נתחדש להם קושיא זו עתה אלא כדכתיבנא א"כ מספקא לי כמאן פסקינן. ודע דטעם פלוגתן י"ל דתלוי במ"ש המ"ל בהל' חמץ ומצה פ"א ה"ז שהר"א מזרחי ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג ובלאוין ס"ט כתב פי' מחודש דלא יאכל בכ"ש והלכתא אפקיה למלקות שיהא כזית ונתלבט המ"ל לפרש מ"ש ביומא כל לרבות ח"ש יע"ש א"כ ב"נ דלית ליה הלכתא אדרבה בכ"ש חייב ואלו כפי הנראה מסתמא דתלמודא בכ"מ דאכילה בכזית והלכתא רבה לח"ש לאיסורא א"צ ב"נ היתר גמור הוא בח"ש:

עוד נסתפקתי באמ"ה שנתבטל ברוב שחוטות לדידן מ"ה שריא ומדרבנן משום בריה אסור ואי נחתך האבר או בשר מהחי אף מדרבנן בטל הוא מהו ליתן לב"נ מי נימא ליכא מידי כו' או נימא לישראל נפיק ביטול האיסורין מאחרי רבים האמור בסנהדרין כמו שאבאר בשער התערובת אי"ה משא"כ לב"נ ולא שייך מי איכא מידי דגוף הדבר לתרווייהו נאסר ולכאורה מפסחים דפריך והרי אמ"ה כו' ומאי קושיא דלמא בח"ש או שנתבטל אלא דז"א דממ"נ אי קיי"ל סתם אכילה בכ"ש ונפשוט הספק הא' ז"א אי סתם אכילה בכ"ש א"כ ישראל גופא מיתסר בהנאה בכ"ש ואי אכילה בכזית והלכתא לח"ש דאסור באכילה ולא בהנאה ולעולם לא יאכל בכזית הנאה נמי א"כ פשיטא דאין ב"נ מוזהר כמ"ש. וספק הב' יש לפשוט אלא ממשא ומתן אין לפשוט כידוע. ועיין חולין הא דאמר חותך כזית ונותן לו דווקא כזית ג"כ יש לדחות ובס' ראש יוסף אבאר:

עיין מ"ש בסימן כ"ז בששה נבילות בעודן מפרכסין אין בהם איסור אמ"ה לב"נ ובפסול שחיטה בעודה מפרכסת יש איסור אמ"ה דליכא מידי לא שייך ומיהו בטריפה כיון דמהני לטהרה מידי נבילה לישראל מהני לב"נ יע"ש:

דע דהוה קשיא לי אהא דאמר רב אמ"ה צריך שיהא כזית מ"ט אכילה כתיב ביה ולא נימא דקרא אתא לכי אית ביה ד' וה' זיתים דמחייב בכזית ממנו כמו בג"ה חולין צ"ו וי"ל בדוחק דנפש משמע בין כולו או מקצת. ועכשיו ראיתי מי שרצה לתרץ דמבשר בשדה נפקא ולא ידענא דבשר בשדה בעינן כזית בשר ואמ"ה היכא דליכא בכל הד' זיתים כזית בשר אפ"ה חייב בכזית ממנו עיין תוס' ס"פ ג"ה ד"ה חלקו שכתבו חלקו מבחוץ אין חייב עד שיאכל כל האבר א"ש ולהר"מ דפסק בפ"ה ממ"א דחלקו ואכל כזית בב"א חייב ועפר"ח אות ג' קשיא וצ"ע בכ"ז✍:

סעיף ב

אבר. עט"ז דפשיטא אם נקשר שאשי"י דמותר אם בטריפה דאורייתא שרי כה"ג כ"ש איסור דרבנן ואף שאו"ה כתב מטעם דנאסר אין לו היתר עוד כטריפה ומכ"ש לדעת הר"מ דמ"ה אסור ז"א כיון שנקשר חזינן דלא היה מדולדל שאין יכול להבריא ואו"ה חדא קאמר דעיקר הטעם דחיישינן שמא לא הבריא יפה וע"ז סתם שפיר דלא חיישינן וכשירה ועיין סימן נ"ה בזה:

סימן סג

סעיף א

ט"ע. עט"ז דע"ה נאמן דאיסור דרבנן משמע משום דהניחו במקום שמצאו דלא הוה אלא דרבנן או רוב ישראלים מוכרים הא רוב טבחים עובדי כוכבים או שמצאו בפי העוף ושרץ דהוה ספיקא דאורייתא לא מהימן בט"ע כ"א ת"ח דווקא כמו במציאה אמנם הרשב"א בחדושיו בשם הרמב"ן כתב דלא משקר באיסורין וכ"כ הב"י כאן בשמם והיש"ש פג"ה סי' כ"ו דאהא דאמרינן דאל"כ איך סומא מותר באשתו אלא בט"ע דקלא אלמא אפילו באיסור תורה סמכינן אט"ע ומציאה שאני דיש חימוד ממון ע"ה שקורי משקר ובאיסורין כ"א נאמן דע"א נאמן באיסורין היכא דלא איתחזק איסורא ותמיהני ממ"ש הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ה על מ"ש הט"ז נראה לי כתב שזה סברת כת הקודמין הרמב"ן ורשב"א וא"י דהא רחוקים הם מקצה לקצה דלדידהו אף באיסור תורה נאמן כ"א ולט"ז דווקא באיסור דרבנן עיין דרישה אות נ"ו בהג"ה מתחלה רצה לומר דהוה דרבנן ואח"כ כתב דבאיסורין מדקדק יותר יע"ש מגמרא דחולין הנ"ל מוכח בבירור

דאף באיסור תורה נאמן. שוב ראיתי בנה"ך השיג על הט"ז וכתב באיסור תורה מהני ט"ע לכ"א:

סעיף ב

ויש. עט"ז ודע דהרשב"א מן המתירין בשנמ"ה אם מצאו במקום שהניחו בביתו כמבואר בארוך קכ"ב ובקצר כ"ד סוף ש"ב ואפ"ה החמיר אם הניח יו"ד ומצא ט' דמ"ש שהחמירו בבשר שנמ"ה היינו לרב וא"כ אנו מחמירין בהניח יו"ד ומצא ט' או דמצאו במקום אחר עכ"פ אנו מחמירין אף בבית ה"ה בזה. ומיהו הש"ך באות ח' סובר דרשב"א נמי בקשורים מיירי הא לא"ה שרי וכ"כ בנה"ך דווקא קשורים ועת"ח כלל נ"ב דין י"ט כתב הר"ב דהמנהג להתיר בהניח יו"ד ומצא ט' וכתב המ"י אף בקשורים דכ"מ מסתימת לשונו ומוקי לה ברוב טבחי ישראל. ועמ"ש בש"ך אות ח':

ודע דמצא בשוק ברוב טבחי ישראל מותר מ"ה וברוב טבחי עובדי כוכבים אסור מ"ה ובהניח בביתו ומצאו במקום שהניחו אף ברוב ט"ג מותר מ"ה ומדרבנן לרב אסור וללוי שרי ואנן פסקינן כלוי בביתו מצאו במקום שהניחו שרי אף ברוב ט"ג ומצאו במקום אחר אי מצא בשוק ברוב עובדי כוכבים אסור מ"ה ובביתו כה"ג אם רוב ט"י שרי אם הוא במקום שאין שרצים ועופות מצויין שם ובמקום שמצויין עופות אסור אף ברוב ט"י דשמא עופות הביאו ממקום אחר:

עוד אבאר לך שמסקנת המחבר בסימן א' דהכל הולך אחר רוב המצוי שם כמ"ש הש"ך שם אות י"ז דאם רוב השוק עוברים עובדי כוכבים בתר עובדי כוכבים שדינן ואם ישראלים שרי ולא אזלינן בתר רוב העיר ואף שהפר"ח כאן תמה ע"ז דקיי"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב תי' הסמ"ע בח"מ סי' רנ"ט והביאו התב"ש כאן אות ג' דבשלמא בהורג לא ידעינן מי מצוי בבקעה הזאת שנמצא ההרוג אמרינן דאזלינן בתר רובא דעלמא משא"כ היכא דידעינן וודאי שהוחזק כאן רוב ישראל או רוב עובדי כוכבים אזלינן בתר המצוי ואם שניהם שוין אזלינן בתר רוב העיר. ועיין שו"ת ח"י סימן רכ"ח בסכין נמצא ברחוב יהודים ורוב עוברים עובדי כוכבים אין מתירין הסכין ואם חרוץ הסכין כמו שעושין לחלב הוה סימן ובבל"י אות ב' הביא בשם הש"י סימן מ"ז להתיר וראיה מסימן קכ"ב בנתן כלי לאומן לתקנו לאחר מעל"ע. ולא הבינותי דהתם ספק שמא לא שימש העובד כוכבים כלל והוה ספק דרבנן לאחר מעל"ע ואף ספק דאורייתא שבא לדרבנן לא אמרינן ספק להקל תי' המ"י בכלל נ"ט אות יו"ד ובקו"ה כיון דספק אם היה כאן בלוע כלל שרי משא"כ כאן דרובא דאורייתא א"כ אם עוברים הוה עובדי כוכבים וודאי מהן נפל הסכין והוה אח"כ וודאי איסור דרבנן ע"כ נראה דאין להתיר✍וה"ה בבית ישראל אם

נמצא סכין ורוב מצויין עובדי כוכבים כמו בתי משתאות שמוכרין משקין וודאי מעובדי כוכבים נפל ויש לעיין בכל ימי השבוע רגילין ישראלים רק ביום א' או ביום ב' ביומא דשוקא מצויין שם רוב עובדי כוכבים ונמצא בשאר ימי השבוע אי אמרינן אזלינן בתר רוב עובדי כוכבים או בית עשוי להתכבד אזלינן בתר בתרא ע' פסחים:✍

סעיף ג

והמנהג. עט"ז דאם מצאו במקום אחר אם יש לתלות בבני בית תולין וא"ל אם במקום ששרצים ועופות מצויין אסור אף ברט"י וא"ל אם רט"י כשר ולטריפות דהוא מיעוטא לא חיישינן. ודוקא בהמה הא עופות אף ברט"י אסור עיין סימן א'. וההיא ט"ע כתבו האחרונים ז"ל דבעינן שבעתן עין ולא ראיה כ"ד דעין משקר דומה שזה הוא ואינו ועפר"ח ותב"ש האריכו בדינים אלו. עוד הביא הט"ז מעשה דמרדכי ועמ"ש בקי"ח:

סימן סד

סעיף א

ושל. עט"ז מפני שיש קושי ההבנה בדבריו גם צריך להגיה קצת לכן אבאר. הנה הטור כתב דטמאה ונפל חלבם כבשרם ונבילה וטריפה חייב כרת על חלבם והקשה הב"י לאיזה צורך הביא הטור חלב נבילה וטריפה ונפל וטמאה והט"ז לא הביא כ"א טמאה ונפל ונמשך אחר הב"ח והב"ח אפשר רמז במלת כו' יע"ש. ומ"ש דנ"מ למלקות היינו אי חייב ב' או א'. והב"ח תי' דנ"מ לאיסור סחורה דדבר האסור באכילה מ"ה אסור לעשות בו סחורה חוץ מחלב ע"ז אמר דטמאה ונפל חלבם כבשרם ואסור לעשות סחורה. והט"ז הקשה דבטמאה א"נ דחלבו חייב כרת מ"מ לא הותר מקרא דיעשה למלאכה דמיירי בטהורה כמבואר בזבחים ע' א' שיש במינה טריפה כמ"ש הש"ך בקי"ז אות ד' וכאן אות ב' דלא כאורחת חיים יע"ש א"כ לאיזה צורך הזכיר דאין נוהג בטמאה ומיהו הא דהזכיר הטור דנוהג בנבילה וטריפה לומר אף דאיסור נבילה רביע עליה ונבילה אסור להסתחר מ"מ בחלב נבילה וטריפה גלי קרא להדיא דמותר להסתחר ביה. אמנם במ"ש דהוה מוסיף לא ידענא פירושו דמה ענין חלב טמאה לחלב נבילה דהתם נבילה על חלב הוה כולל והר"מ ז"ל בפ"ז ממ"א ה"א קראו מוסיף ע"ש במ"מ ולח"מ וכדבעינן למימר קמן הא חלב על טמאה אין בו כולל וכ"ת דטמאה על חלב קאמר הא ליתא דמשנוצרה חל טמאה וחלב לאחר שכלו חדשיו דכ"ע מודים דכל דלית ליה אוירא ולא חדשים דלית ביה איסור חלב וכאמור. ומ"ש דהוה מין בא"מ ממרוצת דבריו דהסכים למ"ש רמ"א בסי' צ"ח דכתב דבתר שמא אזלינן לא בתר טעמא ומש"ה א"ש דאי חלב טמא הוה חלב מיקרי א"מ וספיקא ד"ת וע"ז הקשה דלו אין חייב משום חלב מ"מ כיון דבתר

שמא אזלינן א"מ הוה ויש לפרש דבריו כמ"ש הש"ך בצ"ח אות ו' אלא דמיירי בבשר שמן ומ"מ החמיר אם אין שוה בשמא ושם יבואר בעז"ה והעלה דנ"מ לנודר הנאה ר"ל שאמר בפי' שמודר הנאה מדבר האסור משום חלב דאי אמר סתם אפשר כל דמיקרי חלב אף טמאה ונפל נמי נדר אלא שאמר בפי' שנודר מדבר דרביע עליה איסור חלב ומ"ש דמש"ה לא כתב הטור בסימן ס"ה בג"ה דאין נ"מ דהר"מ כתב דאסור בהנאה כבר תמה עליו הכה"ג בהגהות הב"י אות ה' דהר"מ כתב בהיפך בפ"ח ממ"א דג"ה שרי בהנאה ואם נגיה להחולקים על הר"מ מ"מ לדידן שרי בהנאה יע"ש ויותר יש לתמוה דלמאן דאסר ג"ה בהנאה פשיטא שצריך להשמיענו דאין נוהג בטמאה ולהתיר בהנאה וכ"ת דהטור סובר דג"ה נוהג בטמאה דטעמא דחכמים במשנה דאין נוהג דאין איסור חע"א וסוברים יש בג"ה בנ"ט משא"כ לדידן זה שבוש הוא חדא דמשמע דכר"ש קי"ל מי שגידו אסור ובשרו מותר ובאמ"ה נמי דרשינן הכי ואף שיש לחלק בין דרשא דהתם מ"מ הר"מ ז"ל בפ"ח ממ"א כ"כ ועוד דאין לשון הט"ז משמע כך כלל יע"ש ומ"מ י"ל דבריו כי סובר שהטור לא ברירא ליה לפסוק הלכתא דג"ה מותר בהנאה כמ"ש הרא"ש שראה באשכנז שנזהרין להשליכו לחתול ומש"ה מידי ספיקא לא נפקא וע"כ לא הכריע לכתוב דאין נוהג בטמאים ממ"נ אי למודר הנאה בלאו הכי מספק אסור ואי דאין נוהג בטמאה להתיר ג"ה של טמאה בהנאה נמי לא רצה לכותבו כיון דלהרא"ש בלאו הכי שרי בהנאה ומכל מקום צ"ע:

ודע דנ"מ בחלב דחייב כרת כמ"ש הש"ך אות ב' לחשוד וכמ"ש הדרישה אות א' דתשובה חמורה. ועוד יש נ"מ בג"ה דהוה ברי' ולא בטיל וקשיא להב"ח אמאי לא הזכיר הטור דאין נוהג בטמאה ובטל בין הגידים. אמנם מה שיש לנו מהספק הוא בטריפה מבטן כמו יותרת דטריפה קרום וחלב לאחר שכלו חדשיו אי חייב משום חלב או לאו דלדידן אין איסור חע"א אלא בא' מג' דרכים כולל ומוסיף וב"א עיין בר"מ ה' א"ב וכאן ליכא זה וחמור על קל לא חייל והנה הר"מ ז"ל בפ"ז ממ"א ה"ב כתב נבילה על חלב הוה מוסיף ויש בו ב' קושיות. א' מה שהקשה הלח"מ דכולל הוא. הב' עמד בו המ"מ דבלא"ה קרא מפורש הוא חלב נבילה יעשה למלאכה ואכל לא תאכלוהו התורה אמרה יחול איסור חלב כו' עיין זבחים ע' א' ולקושיא א' י"ל לכאורה מוסיף למזבח ומיהו בעלי מומים מא"ל עיין תוס' חולין ק"א א' ד"ה מאן. והנה לדידן דאית לן כולל למה לי קרא דיבוא איסור נבילה וחל על חלב וכ"ת מכאן אנו למידין בעלמא הא לא סבירא ליה להר"מ כן עיין תוס' זבחים ע' א' ד"ה יבוא שהניחו בתימא. ויש לנו לומר דהתורה אמרה יבוא איסור חלב ויחול על טריפה שנולדה וכאמור ואמרה תורה דחייב נמי משום חלב

דכן משמעות הקרא חלב נבילה כו' ואכול לא תאכלוהו ואזהרה דחלב חל על נבילה. ונבילה דכתיב קאי על רישיה דיעשה לכל מלאכה שאין מטמא וכ"ת מלת "לכל למה אתא י"ל זה לר"ע משא"כ לר"י הגלילי דלכל אהיתר הנאה מנלן תרתי וכבר ראיתי מי שנתקשה בזה דהר"מ ז"ל בפ"ח ממ"א הט"ו מפיק "לכל היתר הנאה ובה' שא"ה פ"א ה"ה מפיק לטומאה ולדידי א"ש דמש"ה כתבה התורה נבילה לומר דטהור ומלת "לכל מיותר להיתר הנאה אף להדיוט ותרתי מוכח מהאי קרא ע' פסחים כ"ג ואף דבזבחים שם אמרינן טריפה להוציא בהמה טמאה זה לה"א אבל לפי האמת דממעטינן חיה מאכול לא תאכלוהו ה"ה דממעט טמאה ות"כ ה"ק דטריפה למעט טמאה ועדיין חיה לא ידעינן וממעטינן מאכל לא תאכלוהו ואייתר טריפה לכדאמרן דטמאה נמי ממועט מלא תאכלוהו. ותדע דשם ע' א' מסיק למעט טמאה לא צריך ערש"י ד"ה מי ומסיק ליחול כו' ולדידן ל"צ אלא כדכתיבנא:

עוד אבאר לך דלכאורה יש לומר נ"מ אי חייב כרת על חלב או לאו לענין ס"ס דבחיוב כרת לא מהני ס"ס כנראה לכאורה במ"ל בהל' בכורים פי"ב הי"ט דז"א וכבר עמדנו בזה בפתיחה להל' טריפות ולקמן בקונטרס הספיקות אבאר עוד וכאן אבוא בקצרה. הנה התוס' ב"ק י"א א' הוקשה להם אמאי לא מטהרת מראשון מס"ס והוה ספק כרס וכ"מ בגמרא שם ובתה"ד סימן ק"ל בפסקיו בב' עזים ילדו ג' שעירות שרצה להתיר מס"ס אף שיש כרת עיין ט"ז סימן שי"ו אות ה' וראיה לזה מב"ק שזכרנו דאי יש מקצת שליא בלא וולד שרי מס"ס בכרת באופן שדברי המ"ל שם צ"ע והדברים ארוכים אין עת האסף פה✍:

שאלה חלב מבהמה טהורה שנמצא בחביות שכר וכדומה ואין ס' ויש ספק א' אי נשרה מעל"ע וספק כבוש מבואר סימן ק"ה דאסור והט"ז הניח בצ"ע ומעשים בכל יום דאוסרין ספק כבוש האם יש לצדד להתיר גם אם יש לחלק איזה חילוק:

תשובה הנה הריב"ש סימן שמ"ט הביא הב"י כאן והר"ב בהג"ה סימן קכ"א ס"א והפר"ח כאן אות כ"ו דמה שמשימין חלב בין נסרים שרי מטעם דטבע היין לברוח מחלב (לאו דוקא יין ה"ה שאר משקים) ועוד דבטל בס' עכ"ל והב"י לא הביא אלא טעם א' וכ"כ הר"ב בהג"ה בקכ"א גם כן אמנם הפ"ת שם אות ב' תמה ע"ז דודאי אם שוהה היין מעל"ע בולע ועינינו רואות שיש במשקה שמנונית ע"כ העלה דאין היתר כ"א מטעם ב' יע"ש ואפשר גם הריב"ש לא קאמר אלא בין הנסרים אבל לא מונח בתוכו ולפ"ז א"כ אין להתיר בכאן ומיהו ביין כה"ג י"ל דנט"ל ולא בשאר משקים עסי' ק"ג ס"ד בהג"ה. אמנם יש לדון דחלב חי כתב המרדכי פכ"ש דאוכל חלב חי פטור ומותר לגמרי דלאו מפטורי

דשבח הוא שיהא אסור אמנם הר"מ ז"ל משמע דפטור ואסור עיין כה"ג כאן בהגהות הטור אות ב'. וראיתי להמ"ל פ"ה מהל' יסודי התורה ה"ח ד"ה ושם וד"ה וראיתי לתוס' בקדושין שצידד אי שלכ"א הוה איסור תורה או איסור דרבנן והביא ד"ה דשבועות כ"ב ד"ה אהיתרא וכ"ג ד"ה דמוקי דשלכ"א ליכא איסור תורה כ"א איסור דרבנן יע"ש (תוס' ד"ה אהיתרא יש לפרש כיון דודאי שלכ"א מישתבע אם כן לישנא דאכילה לאו דוקא ה"ה דמשתבע נמי אכ"ש כיון דאין כוונתו לשון אכילה ממש אלא שלכ"א ה"ה כ"ש נ"ל) וא"כ לפ"ז חלב חי שנפל למשקה לא הוה איסור תורה כ"א דרבנן עיין תוס' פסחים כ"ד ב' ד"ה פרט דהמחה בחמה הו' שלכ"א ה"ה ע"י כבישה והוה דומיא דספק כבוש בב"ח דלקול' ה"ה כאן דלא חמיר טעם יותר מעיקר ומ"מ צ"ע דאיפשר על ידי תערובת במשקה כדרך אכילה הוא בשאר משקין חוץ מיין:

עוד יש לחקור חתיכת חיה ספק חלב או שומן דאין להתיר מחמת ספק דרבנן לקולא כיון דאחר כך יבשל ויעשה שומן יהיה ספק תורה וכ"ת כיון דאישתרי אישתרי זה שבוש דודאי אסור הוא מיבעיא לי אי שרי לרבות עד ס' ולא הוה מבטל איסור כיון דעכשיו היתר הוא דומה לחמץ קודם פסח ולמ"ש לקמן סימן צ"ט ס"ו א"ד כיון דעכשיו אין ראוי חיה אסור הוא וצ"ע✍ועיין מ"ש הש"ך בק"י ספק חלב:

בהא דספק כבוש בב"ח לקולא נמי לאכול החלב חי אבל לא יבשל דתו הוה ספק תורה ועמ"ש בק"ה:

סעיף ב

אבל. עט"ז ומיהו הי"א הן הר"מ ז"ל ולאו ממש דברי ר' מאיר דהא אנן פסקינן דניתר בשחיטת אמו ואפ"ה חלבו אסור ובס' ראש יוסף הארכנו בזה. ומיהו להלכה משמע כדעה א' בסתם והר"ב לא הגיה ולקמן סימן ס"ה ס"ז הגיה דנהגו להחמיר ה"ט דחלב שור וכשב ועז כי יולד כתיב וקודם לידה ניתר בשחיטת אמו וג"ה לא כתיב שור כו' כ"כ המשמרת הבית דף נ"ז א' הביאו גם כן הפר"ח והסכים כן להלכה ולפ"ז הפריס ע"ג קרקע אסור מדרבנן משום מ"ע. ובהוציא ידו החלב אסור לא החלב דאין לו שייכות עם כל האיברים. כתב הכר"ו אות ב' דאף להר"מ דאוסר חלב רק מה שנולד עמו לא אח"כ אין נראה יע"ש✍:

סעיף ג

וחלב. עט"ז דאין בו איסור חלב כ"א משום נבילה והש"ך אות ד' בשם המ"מ דאיסורא איכא וכ"כ הפר"ח אות ו' דבהמקשה איכא ב' לישני ולל"ק לר"י אוירא גרמי. ומ"מ מ"ש הפר"ח דנ"מ למ"ש באות ב' יש לעיין דלחשוד הוה ספיקא ואולי דה"ק דאי חשוד על חלב נפל חשוד על ספק כרת ומיהו לענין מודר הנאה שכתב הט"ז לא ידענא אי

מחית איניש לספיקא. ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ה' דחלב אם הוא אסור אז נודר אסור משא"כ ג"ה דבריה אף שאין נוהג בטמאים אסור בהנאה. לא ידענא דודאי חלב דעלמא נמי מיקרי חלב אלא לנודר מדבר האסור משום חלב א"כ ה"ה ג"ה אי נדר מדבר האסור משום ג"ה אין ג"ה של טמאה בכלל✍:

סעיף ד

והוציאו. עט"ז ור"ל לא הוציאו אלא לאחר שחיטה ואף הר"מ שהוא הי"א יודה בזה שהרי הרב אומר כן הוא רבינו משה ז"ל בהל' מ"א פ"ז ה"ד דתלש חלב והוציאו קודם שחיטה וכמ"ש הכ"מ ובב"י ומה שתמה הפר"ח אות ה' והכה"ג בהגהות ב"י אות י"ו יש ליישב. ומ"ש בשם דמש"א דהוציאו נקוט משום דא"א לאכול בע"א כוונת הב"י הוציאו קודם שחיטה הא לאחר שחיטה ניתר מכל בבהמה ותדע דהא בוולד שלם אמרינן דלא הותר אלא מה שהיה מתיר בשחיטת עצמו לא חלב ואם נחתך אבר מעובר ניתר בשחיטת אמו אף דלא היה ניתר בשחיטת עצמו מריבויא כו' א"כ חתך חלב והניחו בתוכה דניתר בשחיטת אמו ולדידן אין נ"מ דבלאו הכי הלכה כדעה א':

סעיף ה

תותב. עט"ז וקרא בענינא דקדשים כתיב וכללא כל שקרב ע"ג המזבח מיחייב כרת עליה ועמ"ש בהא דריש מעיא:

סעיף ו

האליה. עט"ז ולא הבינותי דזה תי' רב אשי חולין קי"ו א' חלב האליה מיקרי חלב סתמא לא מיקרי ודחה ומתרצינן כרב זביד כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשלשתן לאפוקי אליה דאין קריבה בכולן יע"ש ועיין בר"מ פ"ז ממ"א ה"ה ובמ"מ שם ועיין תה"א ע"ט א' דלמעט חיה וטמאה ממעטינן מחלב דכתיב בקרבנות דלא מיירי אלא בראוי להקרבה וע"כ שור וכשב ועז אייתר למעט אליה וצ"ע ועמ"ש בש"ך אות א':

סעיף ז

שתחת. עט"ז דאנן קי"ל כר"א וכרת נמי איכא לדידן בחלב זה ואין סותם כמו שכתב הר"מ ז"ל כרס שניקב אין לך דבר שיסתום אותו שחלב שעליו טמא הוא ולא שייך אינהו מיכל אכלי כיון דלדידן חלב גמור הוא:

סעיף ח

כשאר. עט"ז הנה תראה שהט"ז ורש"ל מחולקין המה דט"ז טעמא קאמר כיון שחלב זה רבינו אפרים הוא האוסר ואיהו ס"ל דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין ומש"ה א"ל חנ"נ וכסוגיא זו רבה בפוסקים והיש"ש כתב ט"א כיון שיש שאוכלין אותו לא החמירו לומר חנ"נ דמדרבנן הוא בשאר איסורין ויש לראות א"כ כל היכא דאיכא פלוגתא אף דהלכה

כמאן דאוסר אפ"ה לא נימא ביה חנ"נ ועסי' ק"ג וקכ"ב בענין נט"ל בלינת לילה וכדומה ולט"ז א"ש דוקא בהא דר"א הוא האוסר והוא המתיר בשאר איסורין✍:

סעיף ט

אבל. עט"ז הטעם דמבשוליהון יש ס' ועש"ך אות י"ב מ"ש שם ומ"מ א"י כיון דצריך ס' דאנו מחזיקין לחלב גמור א"כ למה אין אוסרין כלים של בני ריינוס. ומיהו הא ודאי לדידן דאם נאסר קדירה מחלב זה ואח"כ נתבשל בב"י אסור התבשיל אם אין בו ס' וכלים של בני ריינו"ס הואיל והם נוהגים היתר אין לאסור וגם זה לא ידענא מה יושיענו כיון דלדידן חלב גמור. ודוחק לומר דסתם כלי ישראל ב"י (עקכ"ב) וכאן דאיכא ספיקא אמרינן בצירוף דאב"י וצ"ע:

סעיף י

והוא. עט"ז ור"ל דחלק העב מטחול דבוק לכרס ושם אין כולו דבוק אלא קצת רוחב שם דבוק וקצת שם גופא אין דבוק ומעשה דפראג לא היה באותו חלק רוחב שאין דבוק אלא באורך הטחול שאין דבוק ועיין סימן מ"ח. ומ"ש דאם נצלה בטל חלב בס' הנה בסימן ע"ד אות א' כתב דמיירי ששיערוהו שיש ס' הא מסתמא לא אמרינן דיש ס' ולענין הלכתא יתבאר שם:

סעיף יא

לנקר. עט"ז בשם יש"ש ועיין מ"ש באות א' לענין חנ"נ ועמ"ש בש"ך:

סעיף יב

דלמא. עט"ז ור"ל כיון דגזירה הוא דיעבד אין איסור:

סעיף יג

וי"א. עט"ז דהאי הג"ה מקומה בסי"ד דאייתרא דמדינא אסור ואין רוצה לומר מדין תורה אלא שהמחבר כתב דמנהגא בעלמא הוא ורמ"א כתב מדינא מדרבנן:

סעיף יד

אם. עט"ז ואף דכל בשר צריך הדחה קודם שמא יצלנו חי אי נמי דהדחה לא מועיל לחלב שצריך שפשוף גדול כמ"ש הר"ן ריש חולין טבח צריך ג' סכינין:

סעיף טו

מאחר. עט"ז דהיינו במליחה ולא בבישול ועסי' ק"ה מ"ש שם:

סעיף טז

מעבירין אותו. עט"ז ועמ"ש בסי' קי"ט לענין טבח ועפר"ח ופר"ת שם:

סימן סה

סעיף א

אחורי. עט"ז דבגמרא לא הוזכר כ"א חמשה חוטי ומש"ה חוטין שבחזה ואחורי אזנים אינן אלא חומרא ואם לא נטלן ובשלן א"צ ששים עיין רמ"א לקמן:

סעיף ב

וקרום. עט"ז הנה הטור כתב קרום המוח שלא חתכו ולא הניח על ביה"ש הקרום אסור והמוח מותר והקשה הב"י דבסימן ס"ח כתב דהמוח אסור ותי' דכאן מיירי שהוציא המוח והקשה דא"כ איך שייך ואותביה אביה"ש. ע"כ העלה דט"ס הוא וצ"ל המוח אסור ולמד מכאן הט"ז דמותר לצלות כבד על הנייר ויש לעיין קצת דלמא הנייר חשיב ככלי שאין מנוקב ול"ד לקרום דהמוח פולט דרך הקרום ואפ"ה הקרום אסור דיש בו הרבה דם ואין יוצא או פירש ממקום למקום עוד הביא ה"ז דברי הטור חמשה חוטי והביא דברי הר"מ חוטי עוקץ והביא דברי הגאון יש חוטין וצריך לחותכן וחומרא בעלמא הוא היינו מה שהחמיר הגאון ליטול כ"א חוטין ולא קאי אמ"ש הר"מ חוטי עוקץ דאל"כ היה להטור לומר וחומרא שהחמירו לשון רבים על גאון ור"מ. ובאמת קשיא כיון דלא הוזכר בגמרא כ"א חמשה חוטי א"כ אף מה שהחמיר הר"מ בעוקץ הוה חומרא בעלמא ותי' דהר"מ חשיב הני חוטי דאסורי משום דם וצריך מליחה ול"ת דאין מוחזקין בדם כמו שסיים הר"מ אבל המעיים אין מחזיקין בהם דם ואה"נ דא"צ חתיכה משא"כ הגאון הצריך חתיכה ע"כ אמר הטור דחומרא הוא. והמחבר שכתב כל הני חוטי בעינן חתיכה דפשיטא דכל דבר צריך מליחה אלא חתיכה בעינן ועיין פרישה שכתב ג"כ דמה שמנה הר"מ הוא מדינא דנכללין באלו חמשה חוטין וצריך ס' כנגדם וכמשמעות המחבר והר"ב:

ודע דבש"ע יש קושיא דכאן כתב חוטין שבעוקץ משום דם והוא פי' הר"מ ולעיל סימן ס"ד חשיב ליה בהדי חוטי חלב ואיך יועיל חתיכה ומליחה וכבר הוקשה להש"ג והפרישה וכה"ג אטור שכתב כן וכה"ג בסימן ס"ד אות נ"ג ופרישה תי' וגם בהגהות הטור אות י"ו דבסימן ס"ה תפס לשון הר"מ ולא נקיט לה אלא משום אינך חוטין והנה ברבינו המחבר לא יתישב זה דכאן תפס בפשיטות דחוטי עוקץ משום דם ומהני חתיכה ומליחה ובסימן ס"ד סי"ג קחשיב בחוטי חלב. וראיתי לכה"ג שם שכתב בשם דמש"א שבתי' מהר"ן הלכות ניקור הביאו הפרישה בסימן ס"ד אות כ"ב דהנק"א היינו בחצי חלק אחוריים וחצי פנים אין בו משום חלב כי אם משום דם יתורץ קושית ש"ג על הטור ולא ידענא איך דאדרבה מהר"ן השיג על הטור שכתב דחצי חלק של פנים מצוין אותם הפיצולים ומשום חלב וליתא דע"כ פרש"י דחוטי עוקץ אסורים משום חלב אלא של

אחורים לא צד פנים ויישב דברי רש"י דפעם כתב משום חלב ופעם משום דם וא"כ הטור דכתב חלק הפנים הוה משום חלב כ"ש חלק אחוריים יע"ש בסימן ס"ד בדרישה אות כ"ב א"כ יקשה מדידיה אדידיה ואולי בסימן ס"ד לא כתב דאותם הפיצולים הם מצוים בחלק של צד פנים לא משום חלב אלא לסימנא נקטה דמצוין בחלק של צד פנים וא"כ בסימן ס"ד חשיב משום חלק אחוריים חלב ובסי' ס"ה חשיב אותן ראשי הפיצולים שיש בחלק פנים ומשום דם ולהם מהני חתיכה ומליחה לא חלק אחוריים והיה נראה דהמחבר מספקא ליה אי כרש"י או כהר"מ ז"ל הלכך בסימן ס"ד חשיב בהדי חלב וכאן בהדי דם ומ"ש דחתיכה מהני לא לכל אלא לאינך [א] ולא לחוטי עוקץ ונ"מ לענין אינו מינו ועיין בל"ח פא"ט יע"ש:

סעיף ג

דבצלי. חומרא בעלמא הקלישה ול"ד לוורדי הצוואר שהם עבים וצריך כ"נ משא"כ כאן ומשום הכי אי בישל אחר כך א"צ ס' נגד הקליפה וכן הסכים הש"ך באות ה':

סעיף ד

אפי'. עט"ז וכל הני הם בעיא דלא איפשיטא. ועיין כה"ג בהגהות הטור אות ד' בשם בה"ג דנוהג בחיה דבכלל בהמה. ובכה"ג כתב בלא"ה דבכף תלה רחמנא. ובאמת יש לתמוה אטו בהמה כתיב בתורה ואפילו עוף היה רוצה לאסור אי לאו דאין כף שלו עגול. ומה"ט ג"ה נוהג בכוי דבכף תלה רחמנא אף שהוא בריה בפ"ע. ודע דג"ה של אדם אסור אף למ"ד בשרו מותר הרשב"א בתשובה שס"ד דאית ליה כף ועוד דמעשה בדידיה הוה הביאו הפר"ח אות ט"ו והמ"ל במ"א בפ"ב וח' ממ"א ונ"מ לדידן דבשר אדם אסור מ"ה עיין סימן ע"ט מ"מ איו בג"ה בנ"ט גם פסול לעדות מ"ה דלוקה משא"כ בשר אדם בעשה:

והנה הטור לא הביא כאן דאין נוהג בטמאה וגם בטריפה מבטן דאיסור גיד בא לאחר מיכן שבא על הכף עיין ר"פ ג"ה ובתוס' שם גם קודם לא נקשר אבריו בגידיו יע"ש אין איסור חע"א ונ"מ דג"ה הוה בריה עיין סימן ק':

נסתפקתי בג"ה דהוה בריה אם הוא שלם היינו שעל הכף אף שאין בו כזית דמילקא עליה ומה שיש מן הספק הוא אם חצי שיעור אסור מן התורה בג"ה כשאר איסורין או לאו. גם אי אכלו כזית ג"ה כא"פ אי מצטרף או לאו. ומה שהביאני לזה הוא דביומא ע"ד א' ח"ש מרבינן מכל וגם טעמא דחזי לאיצטרופי וכתבו כולן דכל דלא חזי לאיצטרופי אין איסור מ"ה ובסימן ס"ב כתבנו מזה א"כ אני מסופק הא דאמרינן חזי לאצטרופי אי הפי' הואיל אי יאכל מעט מעט כזית כא"פ יבא לידי מלקות וכרת מש"ה אסרה התורה ח"ש שלא ישכח ויאכל מעט מעט או הפי' חזי לאיצטרופי הוא דאם נתיר לו ח"ש יאכל

בב"א עם ח"ש אחר ויהיה שיעור שלם. והנה בג"ה קי"ל עץ הוא והתורה אסרתו ובספג"ה אמרינן חלקו מבחוץ פטור ופרש"י חלקו לזית ואכל כא"פ משום דאין לך בו אלא חידושו ואם באמ"ה הוה חידוש דאוכל בשר הואיל ומצטרף גיד ועצם כ"ש ג"ה דעץ בעלמא לומר בו אין לך אלא חידושו והלכתא דכזית כא"פ לא נאמרה כאן והר"מ ז"ל בפ"ז ממ"א פסק דחלקו בחוץ פטור וכפרש"י עיין לח"מ שם א"כ כ"ש ג"ה ולפ"ז יהיה ח"ש מותר מ"ה בג"ה דלא שייך חזי לאצטרופי. ואל תשיבני מאיסורי הנאה דאסור בכ"ש ולו שלוקין על הנאה לסמ"ג ושאר פוסקים כמו שהאריך המ"ל בהל' יסודי התורה מ"מ איסור איכא בה"ש והא לא חזי לאצטרופי דהלכתא כא"פ לא נאמרה על הנאה כ"א על אכילה מ"מ אכילה הוא דבעינן כזית וכי רביה קרא להנאה בכ"ש נמי רביה דנהנה הוא ועפר"ח א"ח ה"פ לענין ח"ש בב"י ועשו"ת ח"צ בסי' נ"ז דשיער א' בנזיר חזי לאצטרופי היינו שישיר שתיהן בב"א והדברים ארוכים ואי"ה בא"ח בפרי ה"פ ובס' שושנת העמקים אבאר זה. ומ"מ למידן מהני מילי מעלייתא דאם אכל כזית ג"ה כא"פ דאין לוקה דאין לך בו אלא חידושו כמו באמ"ה דחלקו בחוץ פטור ונ"מ דלא מיפסל לעדות מ"ה וכחמור ✍ונ"ע ועמ"ש בש"ך:

סעיף ה

ואומר. עט"ז האריך לפרש דיש חילוק בין בפני ישראל או לא ובמ"מ אמר לו בפני ישראל שכשירה ודאי יקנה ישראל אחר שסבור שניטל גידה מאחר שכשירה דאסור לגנוב דעת משא"כ שלא בפני ישראל והט"ז כתב דאף בלא אמירה אסור בפני ישראל דשמא יודע אותו ישראל שבהמה זו כשירה:

סעיף ו

אם. עט"ז שהגיה אם בלא וי"ו:

סעיף ז

נאמנין. עט"ז בטור כתב כמו על החלב וכ' הב"י דתלה זה בזה לומר דעל החלב היו תמיד נאמנין ובג"ה קודם דאנשים לדר"מ לא היו נאמנין יע"ש והט"ז כתב דה"ק אף שיש יותר טרחא מחלב אפ"ה נאמנים וא"י מ"מ איך יתישב בחלב:

סעיף ח

ששוחט לעצמו ומוכר לאחרים. כן הגיה הט"ז ועמ"ש בסי"א בש"ך אות ב':

סימן סו

סעיף א

אבל. עט"ז הנה התוס' בא"ט ס"ד ב' ד"ה והוא הוקשה להם דכאן משמע דם ביצים אסור ובכריתות כ"א אמרינן אוציא דם ביצים ותי' תי' א' דעל הקשר הוה דאורייתא ששם

הוא דם ריקום עוד תירצו דאין שום דם אף שעל הקשר ד"ת אלא מדרבנן אטו דם העוף. וכתב הרא"ש דלתי' א' שלא על הקשר ליכא איסור דרבנן דמה"ת לבדות גזירה מלבנו משא"כ לתי' ב' דאין שום ד"ת אלא דרבנן ה"ה שלא על הקשר והטור סובר כתי' א' דעל הקשר הוה ד"ת שכתב אם הוא מרוקם אפרוח חייבין עליו והיינו על הקשר ואפ"ה החמיר שלא על הקשר מדרבנן כתי' הב' ומיהו לעיקר סובר כתי' א' דעל הקשר ד"ת ועב"י שכתב דאדרבה אי איכא דם דאורייתא יש לגזור שלא על הקשר אטו על הקשר. וכתב עוד הב"י על דברי הטור דחייבים עליו אבל הר"מ ז"ל בפ"ג ממ"א ה"ח כתב ביצי עוף טהור שהתחיל להתרקם היה מכין מכות מרדות. הרי סובר הב"י דהר"מ חולק עם הטור א"כ קשיא איך כתב הטור והמחבר סימן פ"ו ס"ח דברי הר"מ והם דברים סותרים וכבר עמד הפרישה שם אות ח"י בזה וכפי הנראה דהפרישה והט"ז כיוונו לדעה א' בדם בעין אף שכבר נתרקם חייב על הדם שבו ולקמן מיירי שאין בו דם כלל רק ריקום בשר הוה גובלא ולא אסור כ"א מדרבנן. אמנם הש"ך באות ד' ולקמן אות ס"ג יראה דמסכים לפרישה ומ"מ כאן אות ד' פי' דוקא כשהוא דם ריקום והיינו על הקשר להטור או להמחבר על החלמון כמו שיתבאר אבל אם הוא מלא דם אף שיש בו דם הוה גובלא וראיה ממרדכי יע"ש. וזה משמע דלא כפרישה דכתב בפי' דלקמן מיירי שאין בו דם כלל אלא ריקום בשר הא כל שיש דם אף שניכר והתחיל להתרקם אפ"ה דם שבו הוה ד"ת ואפשר דהש"ך הסכים לפרישה במ"ש דאם נתהפך לבשר והוסיף עוד דאפילו הדם שבו שרי מ"ה באופן שלמידין מכאן דאם נתהוה ריקום בשר ואין בו דם כלל זה לכ"ע להט"ז והש"ך הוה דרבנן ואם יש בו דם לט"ז הוה ד"ת ולש"ך כיון שנעשה גובלא הוה דרבנן. והכה"ג בהגהות ב"י אות ה' כתב דהש"ך ופרישה בחדא שיטתא קיימי והמעיין בפרישה שכתב ואין עוד דם לפנינו יראה כמ"ש וצ"ע. ומה שקשה על מ"ש ביצה טמאה שיש בה ריקום ואכלה היה לוקה ולא פטור דהוה גובלא וכ"ת דהי' לוקה על הביצה קאמר דאין משמע כך ועוד דלהר"מ אין לוקה על הביצה כלל עיין פ"ו ממ"א ועמ"ש בסימן פ"ו וע"ש בפר"ח אות כ"ב. ולענין הדין כתב דכל שהוא בלא תערובת אנו חושבין לדם ביצים דאורייתא משא"כ ע"י תערובת ועיין אות ה' אמנם מ"ש הב"י אבל דברי הרמב"ם בהתחיל להתרקם משמע דחולק אטור א"א ליישבם אם לא שחזר בש"ע וסובר דל"פ:

ודע דבש"ע יש לראות דכתב אם הוא מרוקם אפרוח היינו לשיטתיה כשיטת הגאונים דנמצא על החלמון בכ"מ הוה ריקום ועל החלבון לא הוה דם ריקום ולטור נהפוך הוא על החלבון ובקשר וגם חוץ לקשר הוה דם ריקום וכן בקשר חלמון לחוד הוה דם ריקום עב"י ופרישה ופר"ח אות ו' וכללא כייל כל שכל הביצה אסורה הוה דם ריקום וכל שזרק

ואוכל השאר לא הוה דם ריקום ומדרבנן אסור ולפ"ז תמה אני בתרתי א' למה שינה המחבר מלשון הטור שכתב אם ידוע שאין מרוקם אפרוח אסור מדרבנן ובידוע מריקום חייבין עליו והיינו בקשר חוץ לקשר בחלבון חייבים או בקשר החלמון לבד ואם שלא על הקשר בין דחלבון או חלמון מדרבנן אסור ואם בקשר החלבון לבד נמי אסור מ"ה שהרי כ"כ התוס' והרא"ש דמ"ש זורק הדם בנמצא על הקשר היינו קשר חלבון ור' דוסתאי לא פליג אלא מפרש שנמצא על קשר חלבון אפ"ה דם אסור מ"ה ששם הוא מקום התחלת הריקום ובפירוש כתב הרא"ש דלשיטא זו דם על הקשר חלבון הדם אסור מ"ה ובנתפשט כל הביצה אסורה ע"כ בלא נתפשט הדם עכ"פ אסור מ"ה ועיין פרישה אות ה' שכתב אם ידוע שאין מרוקם היינו שלא על הקשר ולא נתפשט אסור מ"ה והמחבר שכ' אם ידוע שמרוקם אפרוח היינו על החלמון בכ"מ כשיטת הגאונים חייבין עליו ואם אינו ידוע היינו על החלבון בכ"מ ואמאי כתב אינו ידוע דהא לגאונים בחלבון וודאי אינו מריקום אפרוח עיין ר"ן דאי הוה ספק איך כתב וחכמים אסרוה והוה ספיקא דאורייתא ובטור י"ל דל"ק הדיוקים דנתפשט חוץ לקשר או על החלמון בקשר חייבים דכבר התחיל הריקום ואם בקשר חלבון לבד אסור הוא מ"ה כיון שמשם מתחיל להתרקם ומידי ספיקא לא נפקא ואין חייבים עליו. עוד קשיא לי על מה שהגיהו במחבר שהתחיל להתהוות בו צורת האפרוח לא ידענא מבטן מי יצאה הג"ה הזאת לא מיבעיא לש"ך לקמן סימן פ"ו אות כ"ג כל שניכר צורת אפרוח אף שיש דם גובלא הוא ומדרבנן אסור דקשיא ואפילו להט"ז מ"מ אף בלא נתהווה כלל צורת האפרוח אלא אם על החלבון בכ"מ הוה דם ריקום ועל החלמון בכ"מ מדרבנן. עוד אני תמה על מ"ש מרן הט"ז דהטור והמחבר תפסו חומרת שניהם תינח להטור משא"כ המחבר פסק כרי"ף וגאונים דדוסתאי פליג על ר' ירמיה ואין מחלק כלל בין קשר אלא בין חלמון לחלבון א"כ לדוסתאי ברייתא דזורק הדם ואוכל השאר בחלבון בכ"מ ולחלמון כ"מ הביצה אסורה וקשיא ההיא דריש דם שחיטה דדם ביצים שריא וע"כ דבחלבון מדרבנן הדם אסור ובחלמון מ"ה אסור דהוה ריקום וכדם בשר חשיב דליכא לשנויי כתי' א' דיש חילוק בין קשר לשיטה זו וא"כ אני תמה על עצמי במ"ש הט"ז ז"ל דהמחבר תפס חומרת שניהם וצ"ע: ✍

סעיף ב

אבל. עט"ז זה לשון גמרא חולין ס"ד ב' נמצא עליה קורט דם זורק הדם ואוכל השאר אמר ר' ירמיה והוא שנמצא על הקשר אמר ר' דוסתאי אבוה דר"א ל"ש אלא בחלבון אבל בחלמון כל הביצה אסורה דשדא תיכלא בכולה. אמר רב גביהה מבי כתיל לרב אשי תנא איפכא תני ואביי הוא דתירצה ניהליה. ויש שלש שיטות. שיטה א' פירש"י

דר"י ודוסתאי ל"פ ודוסתאי לפרש בא דברי ר' ירמיה דהא דזורק ואוכל השאר בקשר היינו קשר חלבון הא קשר חלמון שמכוון נגד קשר חלבון אמרינן חלחולי מחלחל הזרע לפנים ושדא תיכלא בכולה. וממה שפירש"י והוא כו' ולא נתפזר אתה רואה דמפרש דר' ירמיה אאוכל השאר קאי ואלו היה סובר רש"י דחוץ לקשר בחלבון או חלמון לבד אף הדם מותר היה לו לפרש דקאי אזורק הדם דהוא שנמצא על הקשר דהוה ניחא טפי משא"כ לפרש דהוא שנמצא על הקשר ולא חוצה לו דחסר מן הספר ש"מ דסובר דם ביצים כ"מ אף שלא על הקשר מדרבנן אסור. ומ"ש ולא נתפזר היינו חוץ לקשר. ומ"ש אבל אם נמצא בחלמון לאו לפרושי דברי ר' ירמיה דר"י אחוץ לקשר קאי אלא דברי רש"י המה דר"י דווקא בחלבון מיירי אבל בחלמון יודה דכולה אסורה דדוסתאי לפרש בא דברי רבי ירמיה. ולפ"ז פסקן של דברים כך הוא קשר החלבון לבד או שלא במקום הקשר לבד או בחלמון שלא במקום הקשר לבד הביצה מותרת והדם אסור ואם בחלבון בקשר וחוץ לקשר או בחלמון על קשר לבד כולה אסורה. וי"ל נמי על הקשר הוה דאורייתא וכמבואר. שיטה הב' היא שיטת הרי"ף והגאונים. והרי"ף לא הביא אלא דברי ר' דוסתאי ל"ש אלא על חלבון אבל חלמון כולה אסורה ודוסתאי לא לפרש דר"י דתני משמע ברייתא ואיך יפרש דברי אמורא אלא דר"י מחלק בין על הקשר ללא על הקשר ודוסתאי לא מחלק כלל אלא בין חלבון בכ"מ זורק הדם ואוכל השאר דלא שדא תיכלא בכולא ומדרבנן הוא דבכריתות ממעט דם ביצים אבל בחלמון כבר ריקום הוא ומן התורה אסור בחלמון בכ"מ ועמ"ש באות א' ואצ"ל דתופס חומרות שניהם כלל. ולפ"ז בחלמון בכ"מ שימצא הוה ד"ת ובחלבון בכ"מ שימצא הוה דרבנן. שיטה הג' היא שיטת הרא"ה בב"ה פ"ה א' דרב גביהה אמר לר"א תנא איפכא תני דעל החלמון בכ"מ זורק דם ואוכל השאר דמשם אין יצירת אפרוח ולא הוה דם ריקום אלא מדרבנן ובחלבון בכ"מ שימצא הוה ד"ת דדם ריקום ובברייתא דכריתות אוציא דם ביצים בחלמון לא בחלבון וא"כ גי' ר"א כאביי אבל העיקר דבחלמון שרי ובחלבון אסור וא"כ מספיקא אי כשיטת הגאונים או כהרא"ה בין חלמון וחלבון בכ"מ שימצא אסור כדאמרן. ודע שיש עוד שיטה ד' לפרש דר"י אזורק הדם קאי והוא שנמצא על הקשר הא חוץ לקשר ולא על הקשר הדם שרי ודוסתאי אמר דווקא קשר חלבון ואין להאריך. ולפ"ז מנהגינו לאסור הביצה בכ"מ מטעם דלא ידעינן אי כגאונים או כהרא"ה ובש"ך אבאר דאין אנו צריכין למ"ש הת"ח דא"א בקיאין איזה מיקרי קשר:

סעיף ג

שזרקו. עט"ז הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן כ"ד ביצים טרופות ובתחלת הטריפה שעדיין החלמון היה שלם נמצא דם על החלמון והרא"ש בשיטת רש"י קאי דבחלמון שלא על הקשר שרי הביצה עכ"פ אלא דחשש שמא נעקר מחלבון ושם היה על הקשר וחוצה דשדא תיכלא בכולא וספיקא דאורייתא וכתב הב"י דלמ"ד דרבנן ר"ל לשיטת רש"י לא היה אסור אלא דרא"ש פוסק דהוה דאורייתא והא דלא חשש הרא"ש שמא היה על קשר חלמון ונעקר כיון דשלם היה החלמון לא מחזקינן לומר כך משא"כ החלבון היה כבר מטורף. והת"ח כלל ס"ב כתב לריי"ף בלא"ה היה וודאי איסור דרבנן דבחלמון בכ"מ אסורה הביצה ואין לומר שמא נעקר מחלבון והוה ספיקא דרבנן דלא אמרינן לקולא בכאן נמצא וכאן היה. אבל אם ספק אם היה הדם במקום האוסר יש להקל ע"י תערובת כמו שיתבאר ומ"ש המחבר אם היו שבורות בקליפתן דלא נתערבו שרי ליקח כל הביצים ולהותיר אותה שהדם בתוכה יש לראות אמאי כתב בחלבון דא"נ נמצא הדם בחלמון לשיטת המחבר שרי כה"ג דאין מעורבין. ולכאורה נראה דט"ס הוא וצ"ל בחלמון ש"א מהם דהמרדכי ורא"ש ל"פ דהרא"ש מיירי בטרופים החלבונים ומרדכי מיירי בשבורות כמ"ש הב"י וזהו דבריו כאן והביא עוד הט"ז בשם יש"ש בא"ט סימן ק"כ שאם לא היו טרופות ר"ל אף החלבונים לא היו טרופות ומצא דם על החלמון שרי כי סובר כהרא"ה ומה שנתערב מעט אין לחוש אבל בדין הרא"ש מודה דאסור כי שמא מחלבון בא ועש"ך אות יו"ד. ולא הבינותי דזה דין המרדכי ממש כמו שיראה הרואה שם בסימן ק"כ ועמ"ש בט"ז אות ה':

סעיף ד

יקח. עט"ז דלא יקח הטריפה משום דנשאר קצת בקערה ממה שנוטל מש"ה יקח הכשירים וישאר מהם בקערה:

סעיף ה

הואיל. עט"ז וכוונתו דהר"ב קאמר דהרא"ש לשיטתיה דסובר במונח קיים דם ביצים דאורייתא וכפירש"י מש"ה בספק החמיר אף ע"י תערובת ולא שייך ספק דרבנן כיון דעיקר הספק בדאוריי' וע"י גלגול חד בתרי במינו הוה דרבנן לא אמרינן ספיקו לקולא כמ"ש בקונטריס הספיקות ומיהו לדידן נמי אף דאנן לא סוברים כן מ"מ תשובת הרא"ש אמת לדינא כיון דמצאו על החלמון ואנן כגאונים תופסין כמ"ש המחבר א"כ הוה וודאי איסור דרבנן משא"כ אי ספק היכא הוה ולא ידעינן מקומו הוה ספק גמור דלכ"א מהשיטות יש מקום פטור ושרי לרש"י על החלבון וחלמון שלא על הקשר. ולגאונים לכל החלבון שרי ולהרא"ה בכל החלמון שרי אלא שאנו מחמירים מספק א"כ נהי דקי"ל

כשלא נתערבה הוה דם ביצים ד"ת אבל נתערבה חד בתרי מצטרפין סברא דחד בב' עם סברת האומרים דם ביצים דרבנן ושרי זה תוכן כוונתו. ומה שנרשם בהג"ה סברת הר"ב בתשובת הרא"ש היינו כמ"ש בת"ח אין דברי הב"י נכונים כו' וכפי מ"ש דהב"י להרא"ש קאמר דאזיל בשיטת רש"י דדם ביצים דאורייתא אפ"ה הר"ב סברת עצמו קאמר. ומשמע מדבריו דוקא חד בתרי הוא דמיקל לא חד בחד דלא כש"ך אות יו"ד ושם אבאר. ומ"ש שהורה הלכה סלק מינו כו' ולא איכפת לן במה שנותן טעם בקמח כיון דנתבטל במינו בביצים הכשירים הוא לשיטתיה בסימן צ"ח אות ה' דמסכים להרשב"א ואף להש"ך שם אות ח' דסובר דאינו מינו אסור אפשר יודה כאן כיון דיש הרבה דעות דם ביצים דרבנן. ומיהו אם נפלה אותה הביצה לחוד לא"מ וא"י אם יש ס' לא אמרינן ספק דרבנן להקל כה"ג וכבר התבאר. ומ"ש מסימן ק"י ד"ח בעינן ב' תערובת משא"כ כשהביצה שבורה לא הוה דבר שבמנין יע"ש. ויש לראות א"נ לא קיי"ל כרשב"א אפ"ה כל שנתבטל תחלה חד בתרי ומותר הוא במינו אף שנותן אח"כ לא"מ לא נאסר עס"י ק"ט בהג"ה יבש ביבש שנודע מותר לבשל אח"כ עם רוטב דהוה א"מ ה"ה כאן דדרך לערבן ולממרס תחלה ובטל ונעשה היתר גמור ואח"כ מותר עם הקמח ומעט קמח שנתערב מתחלה קודם שנתבטל על הביצה בטל הוא בס' אחר כך וא"כ אף להש"ך מותר הדין הזה וכאמור ✍ כתב הבל"י אות ח' בשם המ"א דביצה בקמח הוה מין במינו כמבואר סימן ק"ב. ולא ידענא דהתם ביותר מס' דליהוי דשיל"מ אמרינן כל דלתקן העיסה הוה מינו ולא בטיל אבל בפחות מס' דבטעמא תליא מלתא וא"כ כל שלא נתבטל הביצה חד בב' ונתנו בקמח הוה א"מ ואסור דספיקא דאורייתא שמא היה במקום האסור כדכתיבנא אם אין ס' בקמח:

סעיף ו

מותר. עט"ז בשם רש"ל דאוסר כדין חם דצלי דס' בעינן לדידן ועש"ך. ומה שהיקל בחלמון שלא בקשר דלרש"י ורא"ה שרי כה"ג וכיון דיש דעות בצלי כ"ק וקליפת הביצה הוה קליפה:

סימן סז

סעיף א

אסור. עט"ז ואף לרא"ש דסובר פירש ממקום למקום שרי מודה כאן שנתעורר מחיים או כיון שעושה מעשה עש"ך סימן ע"ו אות ב' וב"ח כאן:

והנה בגמרא פכ"ה קי"ג א' בעיא דלא איפשטא וגי' רש"י ובה"ע דע"י מליחה ולקדירה או לצלי בעי לה ולגי' הרי"ף ורשב"א ורא"ש באומצא לאכול חי מיבעיא אבל ע"י מליחה

שרי ויש לכ"א מהפירושים קולא וחומרא לרש"י חומרא ע"י מליחה אסור וקולא במולח בכשא"מ למעלה מציר שרי דבאומצא שרי כאן עב"ח כאן ובסימן ס"ט בדין מולח בכשא"מ. ולרי"ף חומרא דכשא"מ למעלה מציר אסור דפירש ממקום למקום ואין חילוק בין מחיים לאחר מיתה כמ"ש הרשב"א בתשובה תס"ו להרא"ש על מה שהתיר פירש ממקום למקום וז"ל איני דן להתיר ואיבעיא דשובר מפרקת ולא איפשטא ולא מחלק בין מחיים ולאחר מיתה. וקולא ע"י מליחה. והרא"ש בתשובה כלל ב' סימן י"ז בשאלותיו להרשב"א דסובר פי' ממקום למקום שרי ומה"ט מתיר במולח בכשא"מ מ"ש בפסקיו בפכ"ה דמי הוא הנביא שפי' ממקום למקום לדבריו דרבינו פרץ קאמר ואיהו גופא סובר דא"נ פי' שרי ולא סותר לתשובה וכ"כ הפר"ח אות ב' והכה"ג בהגהות ב"י אות ב'. וסבור הייתי לומר להיפך דהרא"ש גורס מהו למיכל באומצא ואיבעיא דלא איפשטא מש"ה היקל בכשא"מ דם שמלחו דרבנן וספק בעיא לקולא משא"כ באומצא הוה ספיקא דאורייתא וכן מ"ש רמ"א בהג"ה ונהגו לחתכו ולמולחו עש"ך אות ו' היה נראה לומר דמש"ה ע"י חתיכה ומליחה מותר דהוה ספק דרבנן ומיהו חתיכה בעינן כל מה דאפשר לתקן מתקנינן. ומיהו מאומצא דאסמיק אין ראיה כיון שנצרר הדם ויש הרבה במקום א' כפירש לגמרי הוה תדע דרשב"א בתשובה תס"ו לא תפס על הרא"ש אלא מאיבעיא ולא מאומצא ועוד מה מיבעיא בגמרא אלא אסמיק שאני וכדאמרן. משא"כ לדידן דמפרשין כפירש"י ובה"ע א"כ י"ל פי' אסור כמו אומצא והוה וודאי ומש"ה מוכח בכשא"מ אסור כרי"ף דהוה פירש ממקום למקום ואסור מדרבנן אמנם המעיין ברא"ש בתשובה יראה דיש לחלק בין שובר לפי' במליחה ✍ועיין פרישה ע"ז.

ודע דהטור והמחבר כתבו דם חיה ובהמה והשמיטו עוף ובאמת דם העוף כרת ומלקות כמו בהמה ושוב ראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות א' תמה בזה. ולבוש ס"א כתב עוף. עוד שינה המחבר דבטור כתב וה"מ דם הנפש אבל דם איברים מותר וה"מ שלא פי' וכתב ב"י שראוי לכתוב להיפך אבל דם איברים בלאו וה"מ פי' וכ"כ בש"ע להיפך. עוד ראוי שתדע שמ"ש המחבר נתעורר לצאת היינו שובר כמו שציין באר הגולה וכ' דהוה בל"ת שינה מטור דכתב שהיו לוקין דלגי' רי"ף ורשב"א ורא"ש בשובר אין לוקה דהוה ספק עיין פרישה וב"ח ואף להר"ב בהג"ה אינו וודאי ונ"מ לכמה דברים ✍:

סעיף ב

כדי. עט"ז וכוונתו דהטור כתב לעיל בסימן כ"ג בשם רש"י דמוטב שיכנה ממה שיעשה שהייה והא אסור לפי גי' רש"י בכ"ה קי"ג דאפילו מליחה לא מהני ורבים מתרצים (גם הדרישה אות ד') דמש"ה כתב רש"י בחולין אבעיא דרב הונא בר נתן "מוטב כו' ר"ל

דטוב עכ"פ יותר ממה שיעשה שהייה ובאמת אף זה אסור. וכ"ת מה טיבותא מ"ש בעי' זו דר"ה בר"נ מבעיא דמבליע דם י"ל דלרש"י נמי חתיכה ומליחה מהני כמ"ש הש"ך אות ו' דלא עדיף מאומצא דאסמיק אלא דחיישינן שמא ישכח ולא יחתוך ולז"א טוב ממה שיעשה שהייה. והט"ז דחה זה דאזיל לשיטתיה שכתב דמ"ש הר"ב ונהגו לא קאי אס"ג אלא אס"ד וסובר לרש"י לא מהני חתיכה ומליחה כמ"ש בש"ך אות ו' וא"כ קשיא. וצ"ל דרש"י סובר דווקא שובר ופליג על שיבולי לקט וא"כ קשיא לכאורה על הר"ב דזיכה שטרא לבי תרי דלעיל בסימן כ"ג ס"ה כתב יכנה על "ראשה (השמיט מלת "מוטב) וכאן הביא דברי שיבולי לקט ע"כ קיים תי' שדחה הפרישה דמיירי שזינקה כל הדם והדרישה דחה זה דאם כן תו לא היתה חיה. ומיהו לדינא אין לסמוך על זה אף שוהה זמן מרובה וזינקה אין לשבור. עוד הביא הט"ז דברי הב"י במ"ש הרשב"א דווירידין לצלי א"צ חתיכה וחוטי היד צריך אף לצלי חתיכה דמיירי שהוציאן מבשר ט"ס הוא דא"כ חוטי היד נמי בהוציאן די בלא חתיכה לצלי להרשב"א אלא ה"ק שהן יוצאין בתולדה ופניהן מופשטין באש משא"כ חוטי היד בלועים בבשר צריך חתיכה לצלי:

כתב הט"ז דמה שכתב בהג"ה ונהגו להחמיר אין מקומה בס"ג אלא בס"ד והוכיח זה מכמה קושיות. א' דאין שייך מנהג באין מצוי ועוד המחבר לא הזכיר כלל לקדירה חתיכה כמ"ש הר"ם ז"ל וכמו שאבאר בש"ך אות ו' וסובר דא"צ חתיכה א"כ איך כתב רמ"א ונוהגין לחתכו אף לצלי משמע דהוסיף חתיכה לצלי ובמחבר לא הוזכר כלל חתיכה לקדירה וכך הי"ל ונוהגין להחמיר לחותכו ואף בוי"ו והוא ע"פ דעת הר"מ ז"ל. (ובכה"ג בהגהות ב"י אות י"ו הקשה ולפי מ"ש א"ש) ועוד דמה שייכות וה"ה חותך והוא דינו של הר"ן לשובר מפרקת וזה י"ל כמ"ש הכה"ג כמו שובר נתעורר ה"ה זה. ועוד הקשה על הי"א דלא נזכר שום חולק. עוד הקשה דברי רמ"א אהדדי דכאן כתב חותך קודם שתצא נפשה משמע לאחר שתצא נפשה אף מביה"ש א"צ חתיכה ולקמן כתב וי"א אף מביה"ש כו' והיה לכתוב הי"א בכאן (ועכה"ג שם ולפי מ"ש א"ש) ע"כ הגיה הט"ז דהג"ה עד נפשה מקומה בס"ד דנהגו להחמיר אף לצלי דבעינן בנצרר חתיכה לצלי וה"ה מליחה ע"ג האש וה"ה חותך קודם שתצא נפשה דהוה כנצרר דבעינן חתיכה ומליחה לצלי וי"א פליגי ואף לאחר שתצא נפשה הוה כנצרר ובעינן חתיכה ומליחה לצלי. ולפ"ז פליג הט"ז עם הש"ך בתרתי דלט"ז בשובר מפרקתה שרי כפסק המחבר לקדירה בלא חתיכה ולצלי בלא מליחה (אלא מחמת מנהגא) ואומצא דאסמיק חותך מביה"ש אף לצלי בעינן חתיכה ומליחה או לקלוף מעט ולש"ך אות ו' בשובר בעינן חתיכה ומליחה לצלי מדינא כר"מ ורש"י וב"ע ובאות י"א דכל הני לבישול ולצלי א"צ כלום. ועבל"י אות

א' כתב דהג"ה מקומה בס"ד כט"ז ובאות ב' כתב אלבשלו קאי כש"ך אות י"א והם דברים סתורים. והכה"ג בהגהות הטור אות א' כתב בפי' דלט"ז אף לצלי וזה כדכתיבנא ✍וא"י על מה סומכין העולם בבשר ביה"ש דעכ"פ לבישול בעי חיתוך וכדאמרן.

סעיף ג

להצמית. עט"ז דר"ן פי' אהא דפסחים דרכן היה לתת בחומץ שראוי לאכול חי ולפ"ז י"ל אה"נ דצריך מליחה לקדירה ול"ק מכבד דמהני חליטה דם הכבד דרבנן או לאחר מליחה חלטי אבל מטור משמע דחליטה מהני וא"צ מליחה. ולא ידענא היאך מוכח אי ממ"ש בשר שנתנוהו כדי להצמית דמו משמע שא"צ מליחה הא המחבר נמי כ"כ. ולדידן דא"א בקיאין בחליטה עמ"ש באות ד':

סעיף ד

וגם. עט"ז ומ"ש דלכאורה בעינן חתיכה ומליחה כשאר בשר קשה דשאר בשר א"צ חתיכה כ"א מליחה ודוחק לומר כבשר שנתאדם הא "דעלמא כתב. גם מ"ש דהמחבר השווה אותם א"י דבנתאדם הבשר אסור לאכול חי דהוה פירש ואף לרא"ש אסור דפירש וחזר ונבלע ולקדירה בעינן חתיכה ומליחה ואה"נ דבלא נתאדם מותר חי ולקדירה מליחה בעינן ולא חתיכה. עוד תי' דג' חלוקים יש אי לא שהה כלל מותר לאכול חי ולקדירה עכ"פ חתיכה ומליחה בעינן ואי שהה עד דאסמיק הכל אסור בין חי או לקדירה ולא מהני כ"א חתיכה ומליחה לקדירה ובשהה קצת א"צ מליחה לקדירה ומשום הכי כתבו הט"ז דחי מותר דלא ידעינן שיעורא דשהייה עד כמה ומשום הכי לקדירה אסור בלא מליחה. ולדינא הביא דברי הפרישה דא"א בקיאין בחליטה ואסור אף לא נתאדם לקדירה בלא חתיכה ומליחה:

סימן סח

סעיף א

הראש. עט"ז דע כי בגמרא חולין צ"ג ב' רישא בכבשא כ"ה גי' רש"י. וש"ד צ"א גורס בכבשן וסמ"ק ר"ה גורס דכבשא בדלי"ת כמו שהעתיק הב"י הביא זה הכה"ג בהגהות ב"י אות א' ופי' דתלוי במחלוקת בכבשא היינו הטמנה הא לצלי לא מהני אותביה אנחיריה ולגי' בכבשן היינו צלי ולגי' דכבשא ר"ל ראש של כבש הא של עוף אין דינו כן. והב"י הביא דברי תה"א ע"ז די"א דוקא למולגו הא לצלי לא מהני אותביה אביה"ש אבל הרמב"ם כתב דינו אצלי וכ"כ הר"ן דצלי מהני אותביה אנחיריה ולהסיר שער א"צ לאותביה אנחיריה ואין כן דעת הטור שהרי אטומן ברמץ למולגו כתב דינים אלו. והנה מבואר דכוונתו בין בצלי בין במליגה משוה מדותיו דהא בסי' ע"א הביא הטור בפירוש דלצלי אותביה אנחיריה ש"ד ואם כן יש לתמוה על הט"ז מ"ש בגמרא האי מאן דמטוי

שלא נזכר בגמ' מזה והוא לשון בה"ג הביאו הרא"ש בפג"ה ושאר פוסקים. ומ"ש דב"י דקדק מטור דלמולגו לא לענין צליה והא בסימן ע"א כתב הטור דלצלי נמי הדין כן ומ"ש דלדינא אין חילוק והא בסעיף ג' מביא הב"י מחלוקת במליגה אי שרי או לאו. שוב ראיתי לכה"ג בהגהות ב"י אות י' והאורח מישור עמדו בזה במ"ש הט"ז דב"י דקדק מטור דלמולגו משמע לצלי לא מהני והא בסימן ע"א כתב בפי' לצלי נמי מהני אלא דלמולגו נמי בעינן אותביה אנחיריה. ועוד איך כתב לדינא אין חילוק ובס"ג הביא מחלוקת ובדמש"א תי' דבסימן ע"א הם דברי הרשב"א בת"ה לא דברי הטור והוא דחוק. ובקושיא דמטוי רישא לא הרגישו בזה דלא נזכר בגמרא ונראה דט"ס יש וצ"ל בה"ג איתא האי כו' והביא דברי בה"ג שהן דברי קבלה הרא"ש בפג"ה סימן ז' וי"ד והר"מ פ"ו ממ"א כתב לצלותו. וכל כוונתו דקשיא ליה כיון דבס"ג הביא ב' דיעות למולגו יש מי שמתיר וי"א הן שלש דיעות כמו שחשבן הכה"ג באות הנ"ל הר"ן סובר לצלותו הא למולגו א"צ התנאים האלו והרשב"א בית ג' ש"ג בשם י"א דוקא למולגו הא לצלותו לא מהני והטור משוה מדותיו דבין צליה ומליגה שרי יע"ש וכפי הנראה הוא ג"כ דעת הרשב"א למעיין בארוך ריש ב"ג ש"ג ולא אבין מה שציין הבאר הגולה רשב"א יע"ש. וא"כ מדהביא הב"י בס"ג ב' דיעות במליגה היה להביא ג"כ ב' דיעות בס"א בצליה דליש מי שאוסר בס"ד דרישא בכבשא למליגה בעינן תנאים אלו הא לצלי לא מהני. לכן כתב הט"ז בצלי הפסק כבה"ג דמטוי רישא כהר"מ ז"ל דפסק כן ולא להחמיר ולהסיר השער כתב ב' דיעות. ואין נראה מלשונו כן. והיה נראה דמשום הכי לא הביא הב"י בס"א ב' דיעות משום מאן דאוסר הטעם דחוטין וקרום המוח בעינן חתיכה לצלי שזהו עיקר טעם האוסרין עיין ר"ן פג"ה והרשב"א בארוך וכיון שהמחבר בסימן ס"ה הכריע כדיעה א' בסתם דלצלי א"צ חתיכה מש"ה לא הביא ב' דיעות בס"א והר"ב כפי הנראה מדבריו בסימן ס"ה דלצלי צריך חתיכה בחוטין ומ"מ לא הגיה כאן בס"א דצולה הרא"ש דסובר כמ"ש הרשב"א בארוך ס"ט דקרומו רך כ"ע מודים דלצלי לא בעינן חתיכה והדברים ארוכים אין מקומן כאן. ומ"ש דאין נ"מ לדינא ר"ל בין הטור והש"ע לא דאין נ"מ בין מליגה לצליה אלא אף דהש"ע שינה מלשון הטור אפ"ה הטור מודה דצליה שרי וכמ"ש בע"א:

סעיף ב

המוח. עט"ז דקשיא ליה הא המחבר פסק בסימן ס"ה כדיעה א' בסתם דלצלי א"צ חתיכה ותי' דהתם הם על האש אף שאין מופשטין משא"כ כאן דמונח בקדירה העצם ונתבשל בדם כ"כ פרישה ולא מצאתיו בפרישה כאן ובדרישה אות ד' אחוטין שבלחי חילק זה כמו שאבאר בש"ך אות יו"ד ואולי כיון למ"ש הפרישה בסימן ס"ה אות ד' בשם מ"ו

דיש חילוק שמונח בקדירה יע"ש. ודע דהא דבעינן אותביה אנחיריה או אביה"ש הוא דגולגולת מקיף המוח כקדירה מכל צד ובנחיריו פתוח הוא וכן ביה"ש מידב דייב דרך חוט השדרה. ועיין בתה"א ס"ט וע"ה ב' יש מקום עיון דמשמע לכאורה עיקר האיסור משום מוק"ר היינו קרום לחוד דמלא דם והעצם מעכב מלצאת ומשום הכי המוח נאסר ואין כל הראש מצטרף לבטל הקרום דמסתמא יש ס' נגד ב' הקרומים אלא כמאן דמנח לחוד בקדירה. ומיד אח"כ כתב דבבישול צריך ס' נגד כל המוח ורא"ה השיג דא"צ כ"א נגד הקרום ובמשמרת הבית כתב דמוח עצמו יש בו דם ואין יוצא דמונח בקדירה ובדף ע"ה י"ל דמתחלה הוא לשון בה"ג וצ"ע. ומ"מ הדין אמת כשלא אותביה אנחיריה דם שבמוח עצמו אין יוצא. ואף לדידן בלא"ה חנ"נ ואיסור דבוק מ"מ יש נ"מ ולכן אין להחשיבו להאיסור דבוק אלא דם של מוח עצמו אין יוצא והא דמוח שבעצמות מהני מליחה ע"ג העצמות י"ל דמוח אין בו כ"כ דם או דעצם גולגולת לא חלחולי מחלחל להיות בו נקבים כבשאר עצמות עיין באחרונים:

עוד הביא הט"ז בשם הב"י בשם אגור י"א הראש דחנ"נ ושמנונית המוח יוצא לשאר בשר ולא שייך כבכ"פ והוא התיר מטעם שא"ת שיוצא חוץ לעצם כבכ"פ ור"ל דאין הנאסר יותר מהאוסר וכיון שלא נשאר שום דם בראש ונפרד ממנו לגמרי לא אמרינן חנ"נ ולקמן בהלכות מליחה יבואר זה ומסתימת דבריו שתפס הטעם כבכ"פ משמע דשאר בשר שפלט כל דמו וצירו או הודחה ונצלה עם הראש אסור דלא שייך כבכ"פ ועש"ך בסימן ע"א אות ח' הביא ב' טעמים א' שאין עצם פולט כלל ועוד כבכ"פ וטעם א' עיקר יע"ש. ומיהו לענין צליה לכאורה אין נ"מ בין הטעמים דמבואר סימן ע"ו דבשר שנמלח עם לא נמלח שרי דיעבד והש"ך בע"א לענין מליחה קאי יע"ש. ומ"מ מ"ש ש"ך דעצם מפסיק ואינו פולט הוא סברת הרשב"א בארוך ע"ה ב' ואלו הרא"ש בפג"ה סימן ז' כתב דקרום מפסיק ויש קצת נ"מ דאי הוציא המוח ומונח אצל בשר שנמלח. אלא שהמי"ט קצ"ו הגיה הקדירה מפסיק לא הקרום ובע"א אבאר עוד:

סעיף ג

ולכתחלה. עט"ז בשם רש"ל (יש"ש פג"ה סימן י"ב) דמש"ה משליכין הראש של אווזא דחורכין להסיר הנוצות וחושבין זה כהטמנה ברמץ ושמא לא אותביה אנחיריה ואסור. ומיהו לדידן שאנו נוהגין למלוח הרא"ש תחלה ע"ג הנוצות דמהני כמו שיתבאר א"כ אין לחוש ומוח ג"כ חותכין הראש לשנים אלא דאין מוח אווז ד"ח משליכין המוח ועמ"ש לקמן:

סעיף ד

להסיר. עט"ז הראה מקום לסימן ע"א אות ב' בשם רש"ל פג"ה סימן י"ב דיותר טוב לעשות המליחה אחר החריכה אף ע"פ שהרגל עדיין חם מחריכה אין כלום ומהני מליחה. ומ"ש אחר נקיבה כמדומה צ"ל אחר החריכה. ומ"מ המנהג למלוח רגלי הבהמה על גבי השיער ומנקבין הטלפים ואח"כ חורכין. נקיבת הטלפים שיהא נקב ממש ולא מהני שחותכין מקצת הצפורן ואין נקב דהוה מולח בכשא"מ וכ"כ בל"י והוא פשוט:

סעיף ה

מותר. עט"ז ולא זכיתי להבין דבריו בכאן דהמעיין ברא"ש פ' ג"ה סי' פ"ו אין שם רמז אדרבא משמע למלוג התרנגולת בלא הראש רק הגוף דבהמה יש בראש עצמות המעכבים משא"כ בעוף ר"ל בלא הרא"ש גם מ"ש הרא"ש בעוף לא שייך דץ בנחיריו יורה ע"ז והמרדכי ותה"א ע"א ב' כתבו דגוף התרנגולת שרי חוץ מן האורחת חיים שהבין הב"י במעשה דר"ק הזקן בראש אווז מתיר בראש עוף ואין הלכה כן ועיין פר"ח אות י"ג א"כ מה זה שכתב זהו דעת הרא"ש עיין בד"מ כאן וצ"ע:

סעיף ו

דקיי"ל. עט"ז וכוונתו מבואר דלקמן סימן ק"ה אות ד' פסק כרש"ל דכ"ש מפליט או מבליע באין ה"מ ואפ"ה כאן שרי דלכ"ע אין מבשל ויוצא שפיר ע"י מליחה כמו שאבאר. ואין לחוש שמא הפליט הכל לחוץ ויבלע דלא שייך כבכ"פ דלהא לא חיישינן או דמ"מ פולט ציר ומיהו לפ"ז דוקא עוף ולא בהמה דיש חלב בכ"ש אסור באין ה"מ ופשוט. ועב"י בשם הרשב"א משמע דכ"ש מפליט ומבליע אסור דיעבד אף בדם דלא אמרינן כבכ"פ ועש"ך אות כ"ז דלא כת"ח כלל ל"ג דרשב"א מתיר דיעבד ועמ"י אות א' כתב דהט"ז והש"ך מודים כאן דמפליט ע"י מליחה והמעיין כאן בש"ך אות כ"ח שעשה כלומר במ"ש הר"ב דאין מבשל וה"ה אין מבליע יראה הא אי מבליע אסור ואף דעירוי שנפסק הקילוח אין מפליט ומבליע כא' כמ"ש סי' ק"ה אות ד' כ"ש כ"ש אה"נ אלא כששוהה בכ"ש מפליט ואח"כ מבליע ומ"מ י"ל בע"א ובש"ך אבאר. ועמ"י כלל ט"ו אות ה' במה שהקשה דברי הרשב"א מת"ה לתשובה סימן תתמ"ג שכתב דכ"ש יוצא ע"י מליחה ותי' שאין זה הרשב"א אלא רשב"א משאנ"ץ ותי' הב' יותר נכון דחזר מתה"א בתשובה וא"כ שפיר כתב הט"ז דדבריו שבתשובה הם עיקר שחיבר באחרונה:

סעיף ז

שלא. עט"ז ודבריו צריכין תיקון דודאי המחבר סובר דכ"ש אין מפליט ומבליע כלל ומה"ט טריפה בין הכשירות אין כלום וכמ"ש סימן ק"ה דרק לכתחלה יש ליזהר וכ"כ כאן דלכתחלה יש ליזהר דמפליט ועפר"ח אות כ"ז ומרדכי בשם ראבי"ה אוסר אף דיעבד

דסובר כ"ש מפליט ונהי שהתרנגולת אין נאסר דע"י מליחה יוצא מ"מ הכלים נאסרים ואולי הט"ז טעמא דנפשיה קאמר דלרש"ל כ"ש מפליט ומבליע ואפ"ה רשאין למלוג בכ"ש דע"י מליחה יוצא ולכלים אין לחוש דכולי האי לא חיישינן שיפלטו התרנגולים ויבלעו הכלים ומש"ה אסור להרתיחם דיבלעו הכלים:

סעיף ח

אבל. עט"ז ור"ל דהתרנגולת אסורה כ"ק שבלעה ממחבת חולבת ב"י ואותה הקליפה אסורה בהנאה:

סעיף ט

ויש. עט"ז ויראה דסובר כלבוש ומיהו לאו ממש כוותיה דלהלבוש קאי יש מתיר אכלי והוא ז"ל סובר דקאי אתרנגולת ומיירי שנמלחה כבר דלית בה דם דמהני מליחה ע"ג הנוצות ומש"ה לא הוקשה לו מי הוא האוסר וכמו שהקשה הש"ך אות ל"ה דסברת האוסר נזכר שם דנקיט כלי חולבת דדוחק לומר משום כ"ש נקיט לה וע"כ נאמר דסברת המתיר אין זכר שם. ואח"כ תמה על סברת האוסר דרמ"א כתב בסימן צ"ה דאין עירוי חמור כ"כ שיפליט מכלי למאכל יע"ש והמחבר הכריע כן מסברת עצמו:

ראיתי לכתוב בכאן קצת דיני כ"ר ועירוי וכ"ש. הנה הדין נחלק לחמשה דינין. כ"ר שעומד אצל האש וכ"ר שהוסר מאש ועירוי שלא נפסק הקילוח ועירוי שנפסק הקילוח מכ"ש. ועם היות שהם דברים ארוכים מ"מ אכתוב קצת מהן בעזר העוזר:

הדין הא' כ"ר שעומד אצל האש ויס"ב מבשל בכולו לגמרי. ולענין שבת חייב חטאת ולשאר איסורים מבשל בכולו כל הדברים אף בשר שור וכדומה. ולענין בב"ח להיות אסור בהנאה אי נפל חתיכת בשר ליורה ע"ג האש וסלקוהו מיד בענין דודאי לא נתבשל המאכל שליש בישולו כמאב"ד עפר"ח סי' פ"ז אות ג' כתב דאין אסור מן התורה כדמסיק בחולין ק"ח ב' באיזו בישול אמרו כדרך שאחרים אוכלין והיינו כמאב"ד ושרי בהנאה. ולפי דבריו באכילה מדרבנן אסור. ועיין כר"ו סימן צ"ב אות ג' מה שתי' דמש"ה השמיטו הפוסקים זה דהטעם דהוה שלכ"א ולדידן לוקין שלכ"א עיין פי"ד ממ"א יע"ש. ול"נ דטעמא דדרך בישול אסרה תורה וכל שאינו כמאב"ד לא הוה דרך בישול. וסבור הייתי לומר דהאי תנא סובר כבוש לאו דאורייתא בכל איסורין ודאפקיה רחמנא בלשון בישול לומר כמאב"ד בעינן ולדידן דכבוש דאורייתא אתא קרא למעט כבוש וכל זה איננו שוה לי (דהא איכא מליחה וכדומה) ולקמן בהל' בב"ח יבואר זה. ולענין הגעלה כלי שנשתמש ע"י רתיחות צריך שיהא הגעלה בכלי שלמעלה רתיחות אף דכ"ר כל שיס"ב הוה כ"ר מ"מ לענין הגעלה כללא הוא כתשמישו כך הכשירו עא"ח תנ"ב ורא"ש פכ"ש ותה"ד סימן קל"א דאף דיעבד אסור בהגעלה אבל לענין איסור כל שיס"ב ונפל לתוכו

אף סלקוהו מיד אין שיעור לדבר. ויס"ב היינו שיעור שכריסו של תינוק ב"י נכוית בו כדאמרינן פ' כירה מ"א ב' אבל אין יס"ב אף שעומד אצל האש אין מבשל ואף אין מפליט ומבליע כן פסק המחבר והרב בק"ה ודוכתי טובא. אלא שיש"ש הביאו הש"ך בק"ה אות ד' כתב דמסתפינא להקל בכ"ר שעומד על האש והביא ראיה מירושלמי והש"ך כתב דאדרבה משם ראיה להיפוך ולכן מוכרח אני להעתיק דברי הירושלמי בפ' כירה תניא ר' יוסי בן נורי ממלא אדם חבית מים ונותן נגד המדורה לא בשביל שתיחם אלא להפיג צינתן דר"מ וחכמים אוסרין יאות אמר ר"מ ומ"ט דרבנן ייבא כיי דמר ר' זעירא בשם ר' יהודא מותר להפשיר במקום שיד שולטת ואסור להפשיר במקום שאין יד שולטת אפי' במקום שיד שולטת עד איכן רבי יהודה בר פזי ר' סימון בשם רבי יוסי בר חנינא עד שהוא נותן ידו לתוכה והיא נכוית. הכל מודים בכלי שני שהוא מותר מה בין כ"ר לכ"ש א"ר יוסי כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת. א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת עשו הרחקה לכ"ר ולא עשו הרחקה לכ"ש. א"ר מנא ההן פינכא דארוזא מסייע לאבא ההן פינכא דגריסא מסייע לאבא דאת מפני מאתר לאתר ועד כדון הוא רותח עכ"ל. העתקתיו מדפוס דעסוי עם פי' קרבן העדה ותוספתא שירי קרבן. והנה טרם כל אומר לולי שדרכי החכמה נעלמו ממני הייתי אומר דה"פ דפריך בשלמא ר"מ שפיר דכל להפשיר אין זה בישול אלא רבנן מ"ט. ומשני ייבא (שם אמורא) דרבנן כי האי (כיי כמו כי האי) דמר (כמו דאמר) ר' זעירא דהא דמותר להפשיר במקום שיד שולטת רחוק מהמדורה דליכא למיחש שיבוא לידי בישול ואסור להפשיר במקום שאין היד שולטת קרוב למדורה דאי שרית להפשיר יבוא לידי בישול. ופי' אין שולטת היינו שנכוית היד שם כדמסיק. והדר אמר דה"מ בכ"ש דשרי ליתן שמן או מים לתוכו ופריך מה בין כ"ר לכ"ש רבי יוסי אמר סתם כ"ש אין יד סולדת דהיינו יד שולטת בו וכאן בכ"ר אין יד שולטת. וסבר ר"י כל שאין יד שולטת אלא סולדת אף כ"ש מבשל ור' יונה אמר כאן וכאן אף בכ"ש אין שולטת אלא נכוית אפ"ה עשו הרחקה לכ"ר ולא לכ"ש וירצה בזה דכ"ר מבשל עשו הרחקה דאפילו להפשיר לתוכו נמי אסור דאי שרית להפשיר יבוא לידי בישול שישהה שם וכ"ש אף דיס"ב אין מבשל ולא עשו הרחקה כ"ש אטו כ"ר כן נראה לי ההדיוט הפירוש. וע"ז מסיק ר' מנא בריה דרב יונה ההן פינכא דארוזא (קערה עם מאכל אורז או גריסין) דמשתמר חומו ויס"ב אלמא אין סתם כ"ש דאין יס"ב ואפ"ה כ"ש מותר ומסייע לאבא (לר' יונה) דכ"ש אף שאין יד שולטת אלא סולדת אין מבשל. ולפ"ז הירושלמי לא כמר דייק ולא כמר דייק דאין ענינו כלל לאיסורין ובשבת גזרו להפשיר בכ"ר אטו ישהה

בתוכו ויבוא לידי בישול לא באיסורין דאם אין יס"ב אף עומד אצל האש אין מבשל ואף לא מפליט ומבליע וכדאמרן:

אמנם כן הפר"ח אות ח"י כתב וז"ל גרסינן בירושלמי על מתני' דאלפס וקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן תבלין לתוכה ר"י אומר נותן ואמרינן הכל מודים בכ"ש מה בין כ"ר כו'. אולי בגירסתו היה כתוב הכל מודים בתר משנה דאלפס. וגי' שמצאתי בדפוס דעסויא כתובה אמשנה המיחם שפינהו. ודוחק לומר שמפרש הפר"ח ה"מ דקאי אמשנה של אח"כ האלפס אלא שאני רואה שהיש"ש בכ"ה ע"א והש"ך ק"ה אות ד' מפרשים כן כמ"ש הפר"ח דהכל מודים קאי אפלוגתא דת"ק ור' יהודא לא אר"מ וחכמים יע"ש. ולפי דבריהם צ"ל כמ"ש הפר"ח דר"י כ"ש כל שיס"ב מבשל מן התורה ור' יונה סובר אף כ"ר שהעביר מאש אין מבשל כ"א מדרבנן ועשו הרחקה לכ"ר שהעביר מאור ולא לכ"ש וכדמסיק אח"כ איזהו חלוט ברור כל שהאור מהלך תחתיו וכדבעינן למימר קמן. והר"ן בפרק כירה אמתני' דאלפס סוף מס' ע"ז כתב דגמרא דבני מערבא חולק עם תלמוד שלנו דלדידהו ליכא בישול כ"א שהאור מהלך תחתיו וכמו שאפרש לקמן ולא הביא הא דעשו הרחקה לכ"ר אלמא ליכא בישול דאורייתא בהעביר מהאור. אלא דמפרש דקאי אפלוגתא דר"מ וחכמים. ומיהו לפי שיטת היש"ש וש"ך ופר"ח דקאי אפלוגתא דר"י וחכמים נמי אין ראיה לאסור דיעבד דעשו הרחקה לענין שבת לכתחלה אטו יס"ב אבל לא לאסור דיעבד. ואפשר מש"ה כתב רש"ל מסתפינא כו'. וראיתי לשו"ת בית יעקב סימן כ' שכתב שהיה לו ויכוח עם הש"ך בעצמו דבערוך ערך סלד פירש דמה דאמר בירושלמי שולטת היינו סולדת ועוד דאי אין היד שולטת אלא סולדת איך שייך הרחקה והלא מדינא אסור וכתב שהש"ך הודה לדבריו יע"ש והנה עיינתי בערוך שפי' בירושלמי שולטת היינו סולדת ולפי כוונת הב"י ה"ק (בחילוף אתוון שי"ן בסמ"ך וט"ת בדלי"ת) לר' יוסי כאן פי' בכ"ר יד שולטת סולדת וכאן כ"ש אין שולטת אין סולדת ור' יונה אמר כאן וכאן אין שולטת אין סולדת ועשו הרחקה לכ"ר אף שאין סולדת ולפ"ז לכ"ע בין לר"י ובין לר' יונה כל שאין האור מהלך תחתיו מבשל מ"ה וכ"ש שיס"ב מבשל גם כן כי פליגי בכ"ר שאין יס"ב וזה דבר שא"א לאומרו דכ"ע כ"ש אין מבשל אף שיס"ב וכדמסיק אח"כ איזהו חלוט ברור יע"ש ועוד מה זה דקאמר ההן פנכא דארוזא מסייע לאבא דעד כדון הוא רותח משמע דר' יונה פליג אף יס"ב בכ"ש שרי ומינה בכ"ר דווקא כשיס"ב אסור. ויש ליישב בדוחק דה"ק דר' יונה אית ליה סייעתא מפנכא דארוזא אלמא כ"ש נמי לפעמים יס"ב. וע"כ מתני' דמחלוקת בין כ"ר לכ"ש מיירי באין יס"ב דאי ביס"ב איך אמר נותן לתמחוי ומה פסקא והא לפעמים כ"ש נמי יס"ב אלא מתני' באין יס"ב מיירי.

אמנם המעיין בערוך ערך סלד כתב סלד לשון חוזר לאחורו ר"ל כשנותן אצבעו במים נוטל מיד מתיירא שלא יכוה והביא ראיה מבכורות חוטמו סולד שנתכווץ לאחוריו. פירוש אחר בירושלמי שולטת היא סולדת יע"ש. וקשיא פי' א' נמי הכין הוא אלא ה"ק שיש ב' שרשים בענין סלד פי' א' ועוד פי' דהיינו לשון חמימה ושולטת ר"ל שיש להיד שליטה להתחמם שם במים ולא תכוה וז"ש שולטת היינו סולדת ויהיה פי' יד סולדת שמתחממת ויש בה כח שלא תכוה. ואיך שיהיה אין משם סתירה ✍ולענין דינא כ"ר שאין יס"ב כתב רמ"א בת"ח כלל ס"ג ובמ"י אות ד' דאוסר כ"ק והיינו למאכל אבל לכלי כתב בכלל נ"ז ובאות כ' דאין מפליט ומבליע כלל אף כ"ק יע"ש. וכיון דמידי דרבנן הוא שמעינן להקל בספיקו. ואני תמה על מ"ש הישי"ש דמסתפינא להקל בכ"ר שעומד על האש ולפי גירסתו בירושלמי בכ"ר אפילו אין עומד אצל האש עשו הרחקה (עמ"ש בק"ה בש"ך אות ד') וכבר כתבנו הגירסא. ומ"ש הבית יעקב דאי כגי' הש"ך איך שייך הרחקה והא מדינא אסור כבר אתה רואה דלירושלמי כל שאין האור מהלך תחתיו אין מבשל כ"א מדרבנן ואין לא קיי"ל כן כמו שיתבאר. ועיין תוס' כירה מ' ב' ד"ה ושמע מיניה שהוקשה להם תימא מה בין כ"ר לכ"ש ותי' דכ"ש דופנותיה מקררין והוא תמוה לי דבירושלמי מחלק בין כ"ר לכ"ש והתוס' לא הזכירו מירושלמי שוב ראיתי בשירי קרבן שעמד בזה ולפי מ"ש א"ש דלכולהו פירושי מקשין שפיר למ"ש דעשו הרחקה קאי להפשיר א"ש דאין מיירי כלל לחלק בין כ"ר לכ"ש לר' יונה אי מבשל כו' ולי"ש דגריס איפכא או לערוך כפי הבנת בית יעקב דשולט"ת היינו "סולדת א"כ קושית התוס' לחלק ביס"ב ולגי' הש"ך ופר"ח וכפי גירסתינו פשיטא א"ש דירושלמי לשיטתיה דכל שאין האור מהלך תחתיו אין מבשל מ"ה ועשו הרחקה כו' משא"כ לש"ס דילן כל שיס"ב מבשל מ"ה אף שהעבירוהו מאש כמ"ש הר"ן בשבת ובע"ז בסופו ✍הוקשה להם שפיר והוצרכו לחלק שדפנותיה מקררין וכדאמרן נראה לי:

הדין הב' הוא כ"ר שהוסר מאש ויס"ב אי מבשל או מפליט ומבליע לחוד ואת"ל מבשל אי מ"ה או דרבנן. הנה כפי הנראה מירושלמי כאן עשו הרחקה לכ"ר היינו בהוסר מאש כהבנת פר"ח ישמע דמ"ה אין מבשל אלא באור מהלך תחתיו ומיהו מודה הפר"ח דאף לירושלמי מפליט ומבליע בכולו ואף לפי פירושינו וה"ה לפי' יש"ש אין מוכח מכאן מ"מ מוכח כן מירושלמי כמו שאעתיק לשון ירושלמי על משנה דאלפס וז"ל. מהו ליתן תבלין מלמטה ולערות עליהן מלמעלה ר' יונה אסור ועירוי ככלי ראשון. חייליה דר"י מן הדא אחד שבישל ואחד שעירה לתוכו רותח. אמר רבי יוסי תמן כ"ח בולע תבלין אין מתבשלין התיב ר' יוסי בר בון והתני אף בכלי נחושת כן אית לן למימר כ"נ בולע. מהו

לערות מקילוח אמר רב חנניא בריה דרב הלל מחלוקת ר' יונה ור"י. ר' יצחק בר גופתא בעי קומי ר' מנא עשה כן בשבת ובב"ח חייב משום מבשל אמר כיי דמר ר' זעירא איזהו חלוט ברור כל שאור מהלך תחתיו ואיזו תבשיל ברור כל שאור מהלך תחתיו עכ"ל הירושלמי העתקתיו מדפוס הנ"ל ופי' בו המפרש מהו לערות אם חשיב עירוי כבישול. חייליה דר"י (תוקפיה וכח דיליה) ממשנה זבחים א' שבישל וא' שעירה טעון שבירה וקרא כתיב אשר תבושל ש"מ דעירוי חשוב בישול ור' יוסי דחה כ"ח בולע הרבה ומקשה והתני' אף כ"נ וש"מ עירוי מבשל. והדר מיבעיא ע"י קילוח מהו ופשוט מחלוקת ר' יונה ור' יוסי כי היכי דפליגי בסתם עירוי ה"ה כאן. חלוט ברור שאין מחמין בישול ברור היינו לשבת ובב"ח. הנה ממרוצת דברי המפרש נראה דר' יונה ור' יוסי פליגי בעירוי שנפסק הקילוח והוא פלוגתא דרב ושמואל בתתאה גבר בכיצד צולין כמו שאבאר בעז"ה. ואמר ר' יונה עירוי כזה מבשל הוא ור' יוסי חולק ואפשר דמודה ר' יוסי דמפליט ומבליע. ור"י בר בון התיב (הקשה) מכ"ח דבעי שבירה והתם בישול כתיב אלמא עירוי מבשל ולא דחי לה דר"י מודה בעירוי שלא נפסק הקילוח דר"י בר בון ידע דר' יוסי חולק אף בלא נפסק הקילוח ומשני תמן כ"ח בולע הרבה והוה כבישול או דיש לפרש דיש חילוק בין בליעה לבישול והתם רבי קרא אף בלוע בלא בישול. ומלת "הרבה שכתב לכאורה מיותר. ומקשי בכ"נ אי אין מבשל אין בולע ושתיק ר' יוסי. והדר מיבעיא בלא נפסק הקילוח מהו ואמר דבהא נמי פליגי ומסיק דכל שאין האור מהלך תחתיו לא הוה בישול. והר"ן ז"ל אמתני' דאלפס מפרש כפשטיה דר"י ור' יוסי מחולקין בעירוי אי מבשל אי לאו ורצה להביא ראיה ממתני' א' שבישל כו' ודחי לה שאני בלוע מבישול ור"י בר בון קאמר דכ"נ אי אין מבשל אין בולע וע"כ מבשל והיינו מ"ה מדטעון מריקה ושטיפה ור' יוסי לא חש לתרץ דסובר כ"נ נמי בולע ולא מבשל ואדרבה מסקנא שם דכל שאין האור מהלך תחתיו אין מבשל וכ"ש עירוי זהו תוכן דבריו. והנה יראה לפרש דוודאי הר"ן מודה דלהירושלמי כל שאין האור מהלך תחתיו עכ"פ מדרבנן בבישול ולא מ"ה ובשבת אין חייב הא איסורא איכא ובב"ח איסורא מדרבנן איכא לבשל וכ"ש אכילה והשתא ר' מנא לא פליג על אביו דר' יונה דעירוי אסור היינו מדרבנן כבישול ואף שרצה להביא ראיה מא' שבישל משמע מ"ה מ"מ לאחר שדחה ר' יוסי קיבלה אלא שהר"ן כתב דגמרא דידן חולק על ירושלמי בזה ואף שאין אור מהלך תתתיו מבשל מ"ה. ועיין סוף ע"ז פי' הר"ן דר' יונה אמר כיון דחזינן דבולע ע"י עירוי אם כן ראוי לגזור בשבת דליהוי כמבשל ולקמן אבאר. וכל עיקרו של הר"ן לדחות דברי ר"ת דאמר עירוי ככ"ר ומבשל מ"ה שהרי התיר להגעיל כ"ר ע"י עירוי עיין שבת מ"ב ב' תוס' ד"ה אבל ורא"ש שם וע"ז ע"ד ב' ד"ה

דרש ורא"ש שם וזבחים צ"ה ב' ד"ה עירה וע"ז אמר הר"ן דמירושלמי מוכח דאף כ"ר כל שאין האור מהלך תחתיו לא הוה בישול מ"ה כ"ש עירוי ואיך יועיל הגעלה ובשבת נמי כוונת הר"ן כן הוא ואף דלא הזכיר שם הגעלה ואדרבה לבסוף כתב לענין הגעלה אין נ"מ לא לר"ת קאמר כן אלא סברא דנפשיה. ולפ"ז הר"ן מודה דלירושלמי עירוי וכ"ש כ"ר שהוסר מאור מפליט ומבליע וחשיב בישול מדרבנן אלא דלא הוה בישול מ"ה וכדאמרן. ואף שר"ן בשבת כתב וז"ל ור"ת אוסר לערות דעירוי דכ"ר ככ"ר. ה"נ קאמר מדכתב ר"ת דעירוי ככ"ר משמע לגמרי מ"ה וע"ז כתב דמירושלמי מוכח אפילו כ"ר שהוסר מאש אין מבשל מ"ה ודבריו שבע"ז יוכיחו כן. ומעתה מ"ש הגאון בשירי קרבי והאריך להשיב אפו על הר"ן תראה דיש לומר כמ"ש דהר"ן וודאי מודה דירושלמי מדרבנן ולדידן מ"ה. וגם מ"ש דבש"ס דילן אין הכרע דמבשל מ"ה דגלגל חייב איירי באור מהלך תחתיו והדר מייתי ראייה משבת קמ"ה הדיח חייב חמאת אלמא אף אין אור מהלך תחתיו עכ"ל אני תמה דהא קולייס האספנין אף בכ"ש אם הדיח חייב חטאת כיון דדק ורך הוא הדחתו הוה גמר מלאכתו עיין תוס' שבת ל"ט א" ד"ה כל ובא"ח שי"ח ס"ד בט"ז אות ה' ומ"א אות ט"ו מבואר כן. האם אמר יאמר דכ"ש מבשל אלא שאני דג מליח וקולייס דהדחתן גמר מלאכתן. ועמ"א אות ט"ו וט"ז אות ד' בהערינג צוננין מותר והיינו דראוי לאכול עכ"פ אבל אם אין ראוי לאכול כלל בלא הדחה אף בצונן אסור דחייב משום מכה בפטיש כמ"ש הלבוש ס"ד לא משום מבשל וה"ה דבר קשה כמבואר ברמ"א. וז"ש המ"א דאם אין ראוי לאכול כלל אף בצונן אסור והמחבר מליח ישן איירי בכ"ש ומשום מבשל ומ"ש בב"י דברי הפרדס מגומגמין א"י דבחמין הוה מבושל כן נ"ל כוונת המ"א. ולענין דינא אבאר:

הנה הפר"ח כתב על מ"ש ר' יונה דעירוי מבשל וראיה מא' שבישל הקשה הא ר' יונה סובר לעיל דכ"ר שהוסר מאש עשו מדרבנן הרחקה ותי' דמביא ראייה כיון דבולע אית למיעבד הרחקה ורבי יוסי מחלק ור' יוסי בר בון חולק אתרוייהו וסובר עירוי מבשל מ"ה. וזה לפי שיטתו אבל לפי מ"ש למעלה ר' יונה סובר כ"ר שהוסר מאש אפשר מ"ה מבשל והרחקה קאי אלהפשיר או לגי' מהרש"ל באין יס"ב וכתב לדינא הוסר מאש מבשל מ"ה ושכן כתב הב"י בא"ח תנ"א וראיה מאלפס ומיהו התם יש לומר מדרבנן כמו שסובר ירושלמי. ומ"מ הדין אמת דרש"י פי' בכ"ר ואמבטי מבשל ומלחא בכ"ר אין מבשל ואי על האש אפי' מלחא מבשל ובחולין ק"ד ב' שמא יעלה באלפס רותח ואי הוסר מדרבנן הוה גזירה לגזירה עכ"ל. הנה מרש"י שבת יש לדחות דמדרבנן קרי לה מבשל ומראיה דפכ"ה יש לדחות דיעלה באלפס רותח ובעודו על האור ישכח ויתן

גבינה לתוכו אי שרית ליה להעלות בשר וגבינה על שולחן ובזה א"ש דלא אמר שמא יערה דהוה דרבנן לשיטה זו עפר"ח או יאמר שמא יעלה בכ"ר ויהא בלוע ואח"כ ישכח ויבשל על האש עם הבלוע ויהיה ד"ת. מ"מ הלכה ודאי כך הוא דכ"ר שהוסר מאש ויס"ב מבשל מ"ה עיין ר"ן שבת. והנה מהא דאמרינן שבת ל"ט א' גזירה תולדת חמה אטו תולדת האור וכ"ה בר"מ פ"ו ה"ב משבת אטו תולדת האור ובטור כתב אטו אור וכפי הנראה שצ"ל אטו תולדת אור ועיין לבוש שי"א ס"ג תולדת אור מ"ה ובמ"א שם אות ט' חייב מ"ה והר"מ פ"ט משבת ה"ג המבשל בתולדת חמה פטור ומינה הא תולדת אור חייב דאל"כ הוה גזירה לגזירה ועיין תוס' שבת ל"ט א' ד"ה שמא דרבי יוסי לא גזר תולדת כו' דאין דרך להתחמם כ"כ שלא יהיו נשרפין. דהוה קשיא להו טובא דאמאי גזר חול אטו רמץ ולא גזר תולדת חמה בסודרין. ולפי מה דכתיבנא יש לומר דפלוגתא דתנאי היא רבנן סברי כ"ר שהוסר מבשל מ"ה ור"י סובר כ"ר שהוסר אין מבשל מ"ה והוה גזירה לגזירה וחול אטו רמץ הוה ד"ת שיש עדיין קצת גחלים ומבשל מ"ה לר"י. וסבור הייתי לומר דמה דאמר בירושלמי איזה חלוט ברור (ר"ל דאין בו ספק) שהאור מהלך תחתיו הוא דהי' לוקה בשבת ובב"ח הא הוסר הוה פלוגתא ולא הכריעו אי כת"ק או כר' יוסי וא"א לחייב מלקות. העולה מזה לדידן כ"ר שהוסר מאש מבשל מ"ה ובב"ח אסור בהנאה ושבת חייב ונ"מ לחשוד וכדומה ואי ספק אי נפל חלב לכ"ר בשר שהוסר ספיקו ד"ת:

הדין הג' הוא עירוי שלא נפסק הקילוח מכ"ר והוא מחלוקת ר"ת ורשב"ם והמעיין במקומות ש"ל יראה דלר"ת פעם כתבו התוס' דאוסר כולו ופעם כתבו כ"ק וסובר דבלוע ובישול א' הוא דאי אין מבשל אין מפליט ומבליע והר"ן בע"ז האריך בזה דשאני בלוע מבישול דנהי דאין מבשל מ"מ מפליט. ואנן קי"ל עירוי מבשל כ"ק מספק לחומרא שמא הלכה כר"ת וכמשמעות ר"י בר בון הלכך בשבת אסור ובב"ח אסור בהנאה כ"ק מספק ולפ"ז כלי שנאסר ע"י עירוי הכשירו ע"י עירוי הא כלי שבלע ע"י מליחה כ"ק עס"י צ"א אין הכשירו ע"י עירוי דאף עכ"פ מפליט ומבליע כ"ק מ"מ תו לא הוה הגעלה ועמ"ש בסימן צ"א ואיכא לעיונא בב"ח אי יש ספק שנפל ע"י עירוי אם יש לחשוב לס"ס עס"י ק"י ואין להקל: ✍עש"ך ק"ה אות ד' דעירוי כזה מפליט ומבליע כא'. ומ"ש ש"ך שם על הפרישה המעיין בתוספות יראה דאין ברור לרבינו תם אי עירוי מבשל בכולו או כ"ק ועיין פר"ח:

ויש לחקור עירוי שלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק אם הוא דווקא על דבר גוש אבל כשהתחתון מים וכדומה אין כח בעליון לבשל כלל שמיד מתערב עם מים תחתונים או

ל"ש ואת"ל ל"ש ואם דווקא שהם שוים אבל כשהתחתונים רבים לא. מפני שיש כאן עיון דק כמו שאגיד. התוס' בפרק כירה מ"ב א' ד"ה נותן פירש"י דתתאה גבר והקשו התוס' ב' קושיות. א' דתיקשי למ"ד עילאה גבר. הב' דלמ"ד תתאה עכ"פ מבשל כ"ק. ותי' כיון דמים תחתונים מרובין שכן דרך נותן המועט לתוך המרובה מש"ה חמין לצונן שרי דאין מבשל כ"ק ולהיפוך צונן לחם אסור דתחתונים מרובים ולפי דבריהם הא דקיי"ל תתאה גבר הוא שוה בשוה לא כשתחתון מרובה וצונן אין אוסר כ"ק וכן להיפוך כשהעליון מרובה אפשר דאוסר. אמנם הר"ן בשמעתין לא חילק בין מרובין למיעוטין אלא חילק בין התחתון דבר יבש או מים דאפילו אי עירוי ככ"ר ה"מ אתבלין שהקילוח מכה עליו בכח משא"כ מים במים מתערבין ואין כח לבשל ודוק בדבריו. ונולד מבוכה רבה דלפ"ז למ"ד תתאה גבר ומבשל כ"ק היינו דבר יבש לא במים ועיין תוס' פסחים מ' ב' ד"ה האלפס הסכימו לר"ן דאין חילוק בין מרובים כו' רק בין מים לגוש ולענין דינא אומר שאין חילוק בין שניהן משקה או שניהן אוכלין או א' משקה וא' אוכל תתאה גבר ואם התחתון חם אוסר כולו לדידן אף בכחוש ואם תחתון קר ולא נפסק הקילוח מבשל כ"ק ולא יותר. ומנא אמינא לה ממ"ש הטור בא"ח שי"ח ספל שיש בו מים לרחיצה אפילו כ"ש אסור ליתן לתוכו צוננין ומותר ליתן מספל על צוננין וכן הדין בכ"ר לשתיה מותר לתוך צוננין ולא צוננין לחמין עכ"ל והמתבאר שם מב"י דרבינו כרש"י ואין חילוק בין תחתונים מרובים או לאו. וגם בש"ע שם ס"י כתב סתמא אלא שעדיין י"ל כחילוק הר"ן ותוס' פסחים אמנם מסתימת דבריהם משמע שאין לחלק ולב' קושיות התוספות י"ל דבלא"ה מסיק בכיצד צולין תניא כוותיה דשמואל דתתאה גבר ומ"ש מהא ברייתא וקושיא ב' דעכ"פ כ"ק מבשל י"ל דיש חילוק דחם לצונן תתאה גבר ואדמיקר בלע אמרו לא מבשל והתוס' לשיטת ר"ת דסובר דאין חילוק בין בלוע לבישול כמו שיראה הרואה שם דראייתו מהא דאדמיקר בלע דעירוי מבשל ולזה כתבו התוס' ע"כ נראה כר"ת דהתחתון מרובה דר"ת לשיטתיה משא"כ לדידן. ועם זה יתיישב מ"ש הט"ז בשי"ח אות ח"י דהטור לא חילק בין מרובין לדידן דתתאה גבר ואכתי קשיא דמבשל כ"ק אלא דאין מבשל רק מבליע ושרי בשבת ומ"מ אכתי תקשה לדידן דלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק לחומרא איך סתם שם דמותר ולזה י"ל כמ"ש הר"ן ותוס' פסחים דמים במים לכ"ע אין מבשל כ"א מפליט ומבליע וא"ש. ונוראות נפלאתי על מרן המ"א שם אות ל"ה כתב דמותר לערות מכ"ר לצונן דמים במים מתערב ר"ן ותוס' פסחים ובשר רותח לצונן אסור דמבשל כ"ק וכ"מ בי"ד צ"א עכ"ל. הנה מ"ש כר"ן ותוס' פסחים שפיר דקשיא בלא נפסק קילוח מבשל לדידן ע"כ תי' כתוס' פסחים ור"ן לא כתוס' שבת דהמחבר לא חילק בין

מרובין למיעוטין אמנם מ"ש בשר רותח לצונן אסור דמבשל כ"ק לא ידענא מהו דאנן אדמיקר בלע קיי"ל לא מבשל כ"ק כמבואר ואין חילוק בין תחתון משקה או לאו ומ"ש ראיה מצ"א לא הבינותי דאדמיקר בלע אמרינן לא מבשל באופן שלמידין מכאן דעירוי שלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק מספק ומש"ה פסק המחבר בא"ח שי"ח ס"י אסור לערות יע"ש ואין חילוק ומים עם מים אין מבשל אבל מבליע כ"ק וכדאמרן:

הרביעי עירוי שנפסק הקילוח אין מבשל אבל מפליט ומבליע כ"ק הלכך בשבת שרי ובב"ח אוסר באכילה כ"ק מדרבנן כיון שאין מבשל [ג] ובספק יש להקל ככל ספק דרבנן. ולכאורה נראה בשאר איסורין חם לתוך צונן תתאה גבר ואוסר כ"ק מ"ה אדמיקר בלע וכדכתיבנא אמנם המ"א סי' תס"ז אות ל"ב כתב דבתתאה גבר הקליפה רק חומרא בעלמא ומש"ה אם נתבשל ואין ס' נגד הקליפה שרי משא"כ היכא דמדינא צריך קליפה צריך ס' נגד הקליפה. משמע מדבריו דכ"ק בתתאה גבר לא הוה אלא מדרבנן חומרא בעלמא. ועמ"ש בצ"א ס"ח. ולפ"ז ספק לקולא ומתוס' שהביאו ראיה לר"ת דעירוי מבשל מתתאה גבר אלמא כ"ק מיהת מ"ה וי"ל זה ועש"ך סי' ק"ה אות ד' דבעירוי שנפסק הקילוח אין מפליט ומבליע כאחד ומש"ה במליגת תרנגולים בנפסק הקילוח שרי ומ"מ צ"ע אם עירה כמה פעמים דפ"א מפליט ובפעם הב' מבליע וצ"ע וע"ש בדין הה' בכ"ש. ואמנם עירוי שלא נפסק הקילוח מפליט ומבליע כאחד:

מה שהקשה הפר"ח מצ"ב ס"ז דנפסק הקילוח הוה כ"ש לא ידענא מה קושיא דהמקום שנשפך עליו הוה צונן כמ"ש הט"ז שם א"כ הוה כ"ש שנצטנן קודם בואו אל הקדירה צוננת. ומה דהקשה מחלב מהותך שא"צ הכלי כ"א גרירה י"ל ברזל קשה הוא ואפילו כלי עץ י"ל שאני כלי דקשה מאוכל ומש"ה סגי בגרירה דהוא פחות מכ"ק בנפסק הקילוח וכדאמרן. ומה שהקשה מצ"ה ס"ג שם אבאר. אמנם עדיין יש לנו לחקור בהא דחם לצונן תתאה גבר אם הוא דווקא שהתחתון צונן הא כשתחתון חם שיס"ב מכ"ש כפי הכרעת רמ"א דכ"ש אין מפליט ולא מבליע מ"מ אין מקרר לעליון החם מכ"ר ואוסר בכולו א"ד דל"ש כיון דתחתון חם דכ"ש תו מקרר לעליון ואין בו כח כ"א כ"ק. עמ"י כלל נ"א אות א' וכלל נ"ו אות כ"א תחתון חם כ"ש יס"ב ונפל מכ"ר עליו בנפסק הקילוח לא אמרינן תתאה גבר יע"ש אמנם מהט"ז צ"ב אות כ"ו ומש"ך סימן ק"ז אות א' מוכח דאפילו כה"ג אמרינן תתאה גבר ויש להחמיר באיסור תורה ובאיסור דרבנן או בה"מ בשל תורה המיקל כט"ז וש"ך לא הפסיד ושם אבאר עוד ואם התחתון או העליון אין איסורו מחמת עצמו רק מחמת בלוע דעת הש"ך בק"ה דלא שייך אדמיקר בלע דאדרבה אדמחמם להפליט כבר מקורר והפר"ח חולק שם והמחמיר תע"ב כיון דקליפה דבר

מועט הוא. ובק"ה אבאר הפי' להפליט ולהבליע כא' מהו ועמ"ש בדין הה' ולעניו אי שייך בכלי תתאה גבר אבאר בדין הה' שזה מחלוקת רש"ל וש"ך בק"ה ✍ועי' תוס' חולין קי"א:

החמישי הוא דין כלי שני. המחבר סי' ק"ה פסק דכ"ש אין מפליט ולא מבליע אף כ"ק וי"א כ"ק מבליע (הוא הרשב"א בתה"א) ומסיק דיעבד שרי בלא קליפה והר"ב הסכים לזה ומ"ש בסי' צ"ד חתך בשר בכ"ש בסכין חולב' צריך קליפה הוא רק חומרא בעלמא מחמת דוחקא דסכינא ג"כ כמו שיראה הרואה בת"ח כלל ס"א ועש"ך ק"ה אות ד' ות"ח כלל כ"ג ד"ד ונ"ז די"ב דכ"ר שאין יס"ב ואין אצל האש מ"מ יש להצריך קליפה. והרשב"א בתה"א צ"ו א"ב דכ"ש מפליט ומבליע ומשמע כ"ק דראיה שלו מחום ביה"ש וחום הכסלים וביה"ש די בקולף. אמנם היש"ש פג"ה סי' מ"ה ופכ"ה סימן ס"א כתב דתתאה לא שייך אלא באוכלין ולא בכלי ובסימן ע"א פכ"ה דכ"ש מפליט ומבליע בכולו ועש"ך ק"ה אות יו"ד ואות ה'. והט"ז בסי' ק"ה אות ד' נמשך אחר יש"ש באין ה"מ לאסור כולו ובנה"ך שם חרה אפו בו וביש"ש על מה שאוסרין כולו דהרשב"א לא אסר אלא כ"ק ועוד דבכיצד צולין ע"ו א' חם לצונן קולף ונפסק קילוח עדיף הוא מכ"ש עכ"פ אלמא דאין מבליע בכולו זה תוכן דבריו בקיצור ואמנם יש לנו לומר דוודאי היש"ש לשיטתיה בג"ה מ"ה וכ"ה ס"א דתתאה לא שייך בכלי דאין לו פליטה מגופו ואין מקרר אם כן וודאי כ"ש לדידיה מפליט ומבליע עד"מ רוטב רותח לכלי קר וכ"ש דבר גוש בכלי קר ואח"כ נפל דבר קר עליו אמרינן עודנו ברתיחתו ותתאה גבר כ"ז שיס"ב ואוסר בכולו והא דכיצד צולין חם לצונן קולף שאני ב' אוכלין שאחד מקרר חבירו וגם יש"ש יודה לזה וכדכתיבנא והש"ך לשיטתיה דהשיג עליו בק"ה מכיצד צולין דמוכח מהא דחרס צוננת דאפילו בכלי שייך תתאה ועכר"ו בק"ה אות ז' תי' דכולי האי לא אמרינן דרוטב מרתח לחרס וחרס יטוה לרוטב יע"ש ועש"ך שם כתב רק לכאורה מוכח ושם אבאר גם מ"ש ראיה מחולין קי"א יבואר שם א"כ היש"ש לשיטתיה א"ש וכי משכחת ליה כ"ש דאין מפליט ומבליע כלל ליש"ש היינו בנפל אוכל חם לאוכל צונן דבהא אפשר דיודה יש"ש דאח"כ אין מפליט ומבליע כלישנא דגמרא אדמיקר בלע הא לאחר מיכן מקרר לגמרי וכדאמרן אבל עירה רותחין מכ"ר לכלי קר אף לאחר כך כ"ז שיס"ב מפליט ומבליע בכולו וכ"ש עירוי כה"ג דאוסר בכולו לרש"ל וזה פשוט וכדאמרן. וא"כ הט"ז דהעלה שם להלכה כיש"ש באין ה"מ היינו כה"ג דלא היה בכלי שום מאכל קר [ד] אלא דא"כ היה להט"ז לבאר דתתאה לא שייך בכלי ✍ועמ"ש בק"ה בזה. ומ"ש היש"ש פכ"ה סי' ע"א וז"ל דרוטב מקיפו מכל צד לא שייך תתאה גבר לא ידענא מהו ועמ"ש בק"ה

ודע דכ"ש ועירוי שנפסק הקילוח אין מפליט ומבליע כאחד וכ"כ רש"ל פכ"ה סימן ס"ד בסופו וע"א. ופי' מפליט ומבליע כא' לכאורה ב' דברים גושיים א' קר וא' חם ותרנגולת טריפה נמלגה בין כשירות או בקערה חולבת אבל אם עירו מכ"ר לכלי קר וכן גבינה חמה לכלי קר ואח"כ נתערבו בכ"ש אפשר שיפליט ויבליע בכ"ש ולקמן בק"ה אבאר הפי' בזה:

ואכתי פש גבן לברורי בכלי נחושת אי בולע כל שאין האור מהלך תחתיו וגם אי יש לחלק בין נחושת לשאר מתכות (עיין בירושלמי דפוס דעסויא עם פי' הגאון שם יע"ש שיפה פי'). גם בשר שור בהוסר מעל האש. גם אי יש ספק אם היה יס"ב בשעה שנפל שם. הנה בשר שור עס"י ס"ט בט"ז אות כ"ג ושם אבאר ואי ספק אם היה יס"ב ספיקא ד"ת לחומרא וכ"כ או"ה כלל ל"ז ד"ב בשם סמ"ק ונראה אפילו לע"ע אין יס"ב לא שייך אוקמיה אחזקה דהשתא וחזקה דמעיקרא שהיה קר כיון דחזקה העשוי' וודאי להשתנות בכל רגע לא הוה חזקה ועיין קידושין בהא דקידשה אביה בדרך ועיין שם ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר זה. ובכלי נחושת כתב הש"ך אות ל"ג ופר"ח אות כ"ד דכ"נ ע"י עירוי נמי בולע והמ"י בכלל ל"ג אות ו' בה"מ להתיר אם שימש קודם הגעלה ולפ"ז ה"ה הבשר אין נאסר בה"מ דמה לי להבליע או להפליט וה"ה הוסר מאש ולאו דווקא עירוי דהא רי"ו כתב כל שאין אור מהלך תחתיו ומש"ך משמע דאין לחלק בין שאר מתכות לכ"נ אמנם בשו"ת מקום שמואל סימן י"ז חילק בין מתכות לנחושת. ולענין דינא אין לסמוך כלל אזה ל"מ בהוסר מאש אלא אפילו ע"י עירוי בולע ואף בה"מ אין להקל ומיהו מ"ש המ"י להתיר בה"מ אם בישלו בלי הגעלה הא ע"י עירוי לא נאסר הכלי כ"א כ"ק ומסתמא יש ס' נגד הקליפה. ובמעשה דמקום שמואל שעמד איסור לח מעל"ע ביורה נחושת ואח"כ בישלו בו בזה יש לצדד להתיר התבשיל דבלא"ה יש דעות דכבוש בכלי אין אוסר כ"א כ"ק עס"י קל"ה ואף דלא קי"ל כן מ"מ בכ"נ יש לצרף סברת רי"ו ויש ס' וכאמור ועמ"ש בק"ה ✍. ודע דתתאה ועילאה לא שייך אלא בהוסר מאש עמ"ש בסי' צ"ב בט"ז מזה. ובכ"ש אי יש ספק אי היה יס"ב יש להתיר אף באין ה"מ דהוה ס"ס שמא לא היה יס"ב ושמא הלכה דכ"ש אין מפליט ומבליע (כיון דבה"מ מיקל הט"ז הוה ספק פלוגתא) ועמ"י כלל ל"ב אות ג' דכ"מ שיש תקנה בהגעלה אף כ"ש צריך הגעלה דזה הוה כלכתחלה ועמ"ש בק"ג לענין נט"ל בכלים שקיבלו טעם פגום אי צריכין הגעלה דהוה כלכתחלה. ומה שהחמיר הר"ב סי' תנ"א בא"ח בכ"ש דיעבד עש"ך ק"ה אות ד' משום חומרא דחמץ ואיכא למידק מהו הפירוש חומרא דחמץ אי הואיל ואית ביה כרת או כ"ש נהי דאין מפליט ומבליע בשפע ויש ס' מ"מ משהו איכא בחמץ ולפ"ז דשיל"מ

דאוסר במשהו אם נאמר אף טעמא לא בטיל (עס"י ק"ב) אף כ"ש אוסר ונראה משום חומרא דחמץ לא משום משהו והכין מסתבר. הנה הארכנו קצת ועדיין לא יצאנו ידי חובה ובסי' ק"ה אבאר עוד:

סימן סט

סעיף א

צריך. עט"ז הביא רק ב' טעמים א' טעם הרא"ה ומ"ש דם בעין הוא לאו דוקא דלהרא"ה דם שע"פ לא הוה דם בעין דאל"כ אף תוך שיעור מליחה יבליע דלא שייך טרוד ולא כבכ"פ בבעין וטעם ב' הוא הר"ן אמנם מ"ש דבהא פליגי הי"א וי"מ לא ידענא דאלו להרא"ה הוא רק עצה טובה שמא ישכח לאחר פליטת כל צירו (יב"ש או כ"ד) ואף אם נאמר דלדידן וודאי אוסרין משום דסוברים כסמ"ק כמ"ש הט"ז באות ז' בעצמו דהוה דם בעין וכאן כתב להמחבר די"א סוברים לאחר פליטת דמו אף שיש ציר לא אמרינן טרוד ולא כבכ"פ ומש"ה אוסרין דא"א לשער מיד לאחר פליטת דמו להדיח מיד מ"מ אמאי לא פי' כפשוטו מטעם הסמ"ק (עיין בספר מקום שמואל הקשה קושיא אחרת ולק"מ ומה שהקשינו קשיא) והמחבר וודאי חזר מספרו הארוך שכתב להתיר בה"מ וכאן סתם כדעה א' אף בלא ה"מ שרי כידוע דרכו וכדאמרן. ועמ"ש לקמן:

סעיף ב

ואם. עט"ז והוא קושית הפרישה על הטור ותי' דקמ"ל דא"צ שריה ולרמ"א לא יתכן זה דהא כתב לכתחלה צריך שריה ח"ש לרכך כו' ומיהו למ"ש הש"ך אות ה' דאף לא נמלח א"צ לשרותו אין קושיא אלא דמ"מ קשיא הא אשמעינן אח"כ וכ"ת דאשמעינן בהעברה בעלמא סגי דז"א כמו שיתבאר ע"כ תי' כתי' א' של פרישה דל"ת דבעינן סמוך להדחה מליחה שלא יתייבש:

סעיף ג

טלפי. עט"ז ומיהו בהדחה סגי וא"צ שריה דכבר נתרכך וכ"ת במקום הטלפים לא נתרכך אם כן יהא אסור להדיח עד שיסיר הטלפים לדידן דעיקר הטעם לרכך:

סעיף ד

ימתין. עט"ז ועיין מ"ה ע' כי אם לא יתלחלח המלח לא יוציא דם ויראה דיעבד אם נתיבש מאד אחר הדחה יש להתיר כ"ש אנן קי"ל עיקר הטעם משום ריכוך או דם בעין ובה"מ מתירין בס"ב יש להתיר כאן בלא ה"מ:

סעיף ה

ונהגו. עט"ז דהיינו לח צונן או רותח יבש ודיעבד שרי ואם שכח והדיח בכלי כשר כ"פ רוחץ ומדיח הכלי ואין קפידא אבל לכתחלה לשרות בכלי כשר אסור וראוי לגעור במי שעושה כן וכ"כ הב"ח:

סעיף ו

ואם. הט"ז הביא מחלוקת ת"ח וי"ש ובאות ל"ז אבאר. גם לענין כבד אי נשרה מעל"ע מהו דינה ועמ"י כלל ג' אות ד' וכלל כ"ד אות ב':

סעיף ז

וימלחנו. עט"ז הנה דעה א' הוא דעת הרא"ש פכ"ה דיש אוסרין שאין המלח מפליט בשפע דלא הודח ויפליט קצת ויבליע דלא שייך טרוד כיון דאין פולט בשפע והרא"ש התיר דהא כתב סה"ת בשר חי שנתנוהו עם בשר שנמלח דלא שייך כלל טרוד (כמבואר סי' ע' ס"ו דכבכ"פ) ה"ה כאן דשרי ומיהו היה מקום לאסור מטעם פירש ממקום למקום ודמיא למולח בכאש"מ דאסור לדידן ול"ד לחתיכה טפילה שנגעה בציר דאין חומה מחמת עצמה משא"כ כאן אלא דרא"ש לא סובר לחלק בזה. ואפשר שרא"ש סובר המלח מבליע לדם שעליו גם כן או מחמת רתיחת הבשר נבלע מעצמו והא דלא חייש לדם שעליו דסובר ג"ז מיקרי דם פליטה דלענין צליה אם לא הודח בראשונה שרי דיעבד עס"י ע"ו בש"ך אות ט' דלא הוה דם בעין ממש ה"ה דמצי סבר הרא"ש לגבי מליחה הכין. והב"ח ואחריו נמשך המ"י כלל ה' אות א' פירשו דאין המלח מבליע לדם בעין שעליו יע"ש. וטעם האוסרין באין ה"מ דסוברין דהוה דם בעין ולא מהני טרוד וככ"פ ולצלי ג"כ אסור ובסי' ע"ו דשרי דיעבד צלי בלא הדחה א' חילק שם הש"ך בין מה שנבלע ע"י מליחה תו אין הצליה מוציא דם בעין כזה משא"כ צלי בלא הדחה נורא מישב שייב לדם כזה דלא הוה בעין ממש ואין מבליע כלל ועמ"ש שם ובש"ך כאן אבאר עוד:

סעיף ח

נמלח. עט"ז ומ"ש לא"ז משום דם פליטה ר"ל הוא הי"א שהביא הרא"ש והביאו הב"י דיפליט ויבליע יע"ש ולדידן אין זה חשש מידי דהוה אחתיכה טפילה המונחת אצל מלוחה המבואר סימן ע' אלא דעכ"פ במליחה מועטת חיישינן לא"ז ה"ה לדידן חיישינן שמא יבליע דם בעין וחולק אב"ח דמתיר. והנה הב"ח אוסר אף בה"מ דלא כהר"ב אלא בלא שהה במלחו או מליחה מועטת היקל בה"מ וא"כ לכאורה אין נ"מ אלא דהב"ח היקל אם תרתי למעליותא לא שהה ומליחה מועטת באין ה"מ ע"ז חולק הט"ז וכן נראה מהר"ב דמ"ש לא שהה ואפילו כו' משמע ב' למעליותא נמי אסור באין ה"מ ועס"י ע"ו וכן כתב המ"י כלל ה' אות ה' דלהר"ב אף ב' למעליותא אסור באין ה"מ לקדירה. אמנם

לא הבינותי מ"ש דא"נ בקיאין א"א שמליחה מועטת לא יפלוט פורתא הא בסימן צ"א מבואר הטעם דא"א בקיאין הא אי הוה בקיאין אין אוסר מההיא בר גוזלא יע"ש. ויש לחלק בין דם דמיחשב רותח אף במליחה מועטת ובין שאר איסור וז"ש הר"ב שם ס"ה דציר חשיב כרותח והיינו דם ומיהו שם אבאר דכל ציר חשוב רותח ועש"ך שם אות י"א:

סעיף ט

מיהו. עט"ז פי' אף שהה ונמלח במליחה לקדירה אפ"ה שרי בה"מ וה"ה ע"ש וכ"כ ת"ח כלל ה' ד"א ובב"י:

סעיף י

ואם. עט"ז ראיתי לבאר לענ"ד. הנה כתב דעיקר הטעם משום דם שע"פ הבשר משמע כהגמי"י וסמ"ק דהוה דם בעין וגם מדכתב דאלו לרכך לא מהני הדחה מועטת דיעבד אלא שריה קצת כמו ח"ש או פחות וכן ס' נגד הדם לא היה מועיל אלמא משמע לכאורה דמפרש דברי הר"ב דאי יש ס' א"צ מליחה שנית דאל"כ אף לרכך ממ"נ מותר בין לטעם דם בעין או לרכך אלא מפרש בלא מליחה שנית ולפ"ז אנן לכאורה מזכין שטרא לבי תרי דמכשירין בלא הודח בה"מ היינו מטעם לרכך וע"י הדחה שנית כמ"ש הש"ך אות י"ב ומקילין בהדחה מועטת או ביש ס' בלא הדחה שנית מטעם דעיקר הדחה מדם שע"פ הבשר וסותרין זא"ז. וסבור הייתי לומר בה"מ מקילין מס"ס כי יש דעות דיש ס' נגד דם שע"פ החתיכה ונהי דנגד דם ומלח לא יש אבל נגד דם לחוד יש ואף דאנן לא קיי"ל כן מ"מ הוה ס"ס שמא לרכך וושמא יש ס' אבל מ"מ לדידן עיקר הטעם משום דם שע"פ הבשר. ולפ"ז אם לא הודח ונמלח ואח"כ הודח מעט ונמלח יש לאסור בה"מ ממ"נ אי לרכך מעט לא מהני ואי משום ע"פ הבשר אין תקנה ושמא יש ס' ע"ז לחוד ודאי אין אנו סומכין. אמנם כן אנהירינו לעייניו ממ"ש בת"ח כלל ה' ובמ"י אות ז' על מ"ש או"ה דאפילו יש ס' אסור דאין המלח מפליט מבפנים כתב הר"ב נראה מדבריו טעם הדחה לרכך וחיישינן שמא פירש הדם ממקום למקום כמו שפי' הרא"ש טעם האוסרין ואין נראה אלא הטעם משום דם שע"פ הבשר. וכתב המ"י למה ליה דחיישינן שמא פירש תיפוק ליה דאין המלח מוציא דם וי"ל ע"י מליחה שנית ממ"נ מותר אבל לטעם דפירש לא מהני מליחה שנית עכ"ל ויראה לפרש דאכתי קשיא הא לדידן לא שייך טעם הרא"ש דפסקינן בסי' ע' חתיכה טפילה אצל מלוחה שרי וא"כ למה כתב הר"ב דטעם משום דם שע"פ בשר וכ"ת לומר אף בלא מליחה שנית הא ליתא כמ"ש אלא דהר"ב חושש לטעם י"א שהביא הרא"ש ול"ד לחתיכה טפילה שאין מרותחת כ"כ משא"כ נמלחה בלא הדחה פי' ממקום למקום ודמי לכשא"מ דאין יוצא ע"ז כתב דעיקר הטעם לדידן לא משום ריכוך אלא משום דם שע"פ הבשר וירצה כטעם המרדכי שהביא הש"ך אות

א' דהמלח יתמלא מדם ולא יעשה שום פעולה כלל. ומש"ה אתיא פיסקא דהר"ב כהוגן באין ה"מ אנו חוששין לדם שע"פ הבשר דהוה בעין ובה"מ סומכין אמרדכי ומהני דוקא הדחה ומליחה שנית ומש"ה הדחה מועטת סגי להעביר הדם וגם אי יש ס' מותר באין ה"מ ע"י הדחה ומליחה שנית דוקא ולפ"ז בשר שלא הודח ונמלח והודח מעט ונמלח שנית מותר בה"מ דלא הוה דם בעין אלא טעם המרדכי שלא יתמלא המלח מדם ולא יעשה פעולתו ומש"ה בהדחה מועטת סגי. וז"ש הט"ז דלרכך היינו י"א שברא"ש לא מהני ס' כמ"ש בת"ח שפירש ממקום למקום ודמי למולח בכשא"מ אלא הטעם משום דם שע"פ הבשר שהמלח יתמלא לא דם בעין וזה שהשמיט מלח "בעין ✍וכאמור:

סעיף יא

שאר. עט"ז וכוונתו כמ"ש הש"ך דלגבי אחרות לא הוה דם בעין כיון שנתלחלח ונעשה צלול קודם בואו לאחרות אמרינן מישרק ר"ל דטרוד לא בלע או ככ"פ בדם מליחה דרבנן לא מחמירין עיין ת"ח וד"מ וש"ך:

סעיף יב

דקה. עט"ז בשם רש"ל דאסור להניח בשר על דף שאין מיוחד לכך כי שמא יש מלח והוה כמולח בלא הדחה ומינה יש ללמוד דאסור ליתן מלח על דף מיוחד לבשר והת"ח כלל ה' ד"ו הביא דין זה והקשה בלא"ה אסור ליתן משום דם בעין נדבק בכלי כשר והמ"י אות ח' תי' דאפילו רוצה לייחד לבשר אסור כתבו האחרונים אין להניח בשר בסלים שנותנין ירקות בהם ופשוט הוא אפילו בשר שנמלח כי הירקות מבשלים עם חלב ונראה אם נתן בשר ונמצא קצת מלח אפינו בלא ה"מ שרי דנגד מעט מלח שמבליע קצת דם בעין שעליו יש ס' בחתיכה:

סעיף יג

ועופות. עט"ז ועכה"ג בהגהות הב"י אות ק"ט נסתפק אי מלח תחלה מכל צד ואח"כ בקע לב' אי צריך למלוח מצד הב' א"ד דוקא שבקע קודם מליחה יע"ש ולדעתי כל שבקע תוך שיעור מליחה צריך למלוח מצד הב' דדוקא כשהוא נמלח מכל צד הדם נגרר אחר המלח משא"כ כשהוא מגולה לאויר. והמ"י כלל ט"ו אות מ"ה הקשה על הט"ז דקנוקנות שאין מגולין לאויר העולם א"צ מליחה בפנים וראיה מלב קורעו לאחר מליחה וא"צ מליחה בפנים ואולי הכי קאמר דמנהג בעלמא הוא אטו היכא דמגולין ומיהו בריב"ש הטעם דיש קצת דם בעין בקנוקנות. והעולה מזה דעופות שצריך לפותחן ולהוציא בני מעיים צריך מליחה בפנים דמגולה הוא וכל שאין מגולה אף שיש חלל בפנים א"צ לפתוח ועש"ך סימן ע"ב אות ה' כ"כ:

כתב הפר"ח אות כ"א עוף שלא נמלח אלא מצ"א אפילו דיעבד אסור. והוא פשוט והיינו שלא נמלח רק צלע אחד של עוף דאין צד הב' פולט כלום דחלל מפסיק ול"ד לחתיכה עבה. ובקו"א סימן ע"ז הביא בשם בה"י נשים שמפרידין עור העוף מבשר ונופחין והעור נשאר מופרד מבשר ומולחין ע"ג העור דיעבד אסור והסכים על ידו ופשוט הוא:

בשער אפרים סי' נ"ט תרנגולת שלא נפתחה ונמלחה עם בלי מעיים הורה לצלות ובל"י אות כ"ב הביא בשם נ"ש מעשה בט"ו תרנגולים יע"ש. ודבריו מעורבבים. ולענין דינא יראה לי בחד תרנגולת מה בכך שלא נפתחה אדרבה הוה כחתיכה עבה ואי דשמא הלב וכבד פלטו עס"י ע"ב וע"ג דאין בכך כלום אמנם אי נמלחו לאחר הדחה ב' ונתנו בכלי והיה ציר עולה ע"ג ושהה כשיעור על האש וירתיח לא מיבעיא דצריך ס' נגד הלב וכבד דכבוש כמבושל אלא דלכאורה צריך ס' נגד הבני מעיים גם כן וכ"ש נגד הקורקבן דמחזיקין ביה דם כמו שיתבאר לקמן ולא נמלח אף מצ"א דאבר אחר הוא והדקין קיבלו דם מעוף אף דמולחין דקין עם שומן היינו אגב דפולט ציר לא בלע כמבואר סימן ע"ד אמנם יש לחקור בזה כמו שאומר והוא דקין שמולחין עם שאר בשר עכ"פ דיעבד שרי כמבואר שם ס"ב דטרידי לא בלעי דם ואם הונחו בני מעיים שלא נמלחו אצל חתיכה במלחה בלא ה"מ אסור כמבואר סימן ע' ס"ו דאגב דיפלוט ציר יפלוט דם לא מתירין אלא בה"מ ואפשר ע"כ לא התיר הר"ב שם בה"מ אלא דאיכא נמי צירוף דלא בלע בציר וטרידי אבל כה"ג מודה לרש"ל דלא אמרינן אגב דיפלוט ציר יפלוט דם וכיון שכן הדקין נ"נ במליחה לדידן (דלא טרידי דאבר אחר הוא) וצריך ס' נגד כל בני מעיים אם ציר עולה ע"ג בכלי כשר. ומיהו אם היינו אומרים דמהני מליחה לדקין כה"ג בה"מ לא נ"נ דאפשר להפריד האיסור ושוב ראיתי דאפילו אי הוה מהני מליחה לדקין כהאי גוונא בה"מ מכל מקום כיון דנכבש נאסרו הדקין תחלה וצריך אחר כך ס' נגד כל הדקין ✍.

ובסימן ע' אבאר עוד ובאם לא נכבש לצורך ע"ש ואורחים וה"מ יש להתיר בפשיטות גוף התרנגולת:

כתב במ"י כלל ט' אות ט' בשם ח"ז הגאון מהר"ש שפירא ז"ל עוף שנמלח עם הזפק או בקורקבן ונתבשל דאסור דהמאכל בתוכו בולע דם ופולט בבישול ואף דמאכל בקורקבן הוה פירשא לא אמרינן דם הנבלע בו הוה פירשא כמו בקיבה בסי' פ"ז דטעם בשר הנבלע בו הוה פירשא דהכא בלע דם צלול ועוד דנמלח מצ"א. הנה בנמלח מצ"א עכ"פ בה"מ שרי הקורקבן ועוד דבר חלול שאין מגולה א"צ למלוח בפנים [ג] ומאכל שבלע דם מנלן לחלק בין הני ובין קיבה ועוד דנט"ל דכבר נפגם בפרש הקורקבן ולדינא צ"ע ✍:

סעיף יד

אם. עט"ז מפרש דברי הר"ב בנמלח מצ"א אבל בלא נמלח בכ"מ מותר אף בלא ה"מ ועש"ך אות כ' הסכים לדינא עם הט"ז:

סעיף טו

תוך. עט"ז וחולק עם הש"ך אות כ"א דמפרש דברי הר"ב אה"מ וה"ק והא דשרי כשבישל אבל אם לא בישל אין לבשלו אלא יש תקנה בצלי וסובר כיון דיש תקנה בצלי לא הוה ה"מ והלשון מוכיח כך דאי אהיתרא קמהדר בלא ה"מ מה לא יבשלנו כך הכי הי"ל אבל אם לא בישלו יש תקנה לחזור ולמלוח. ועיין אורח מישור האריך והוכיח כש"ך מד"מ ומת"ח כלל ט"ו ד"ז. אמנם אין ראיה דבהג"ה חזר וסידר בע"א והפר"ח אות כ"ג והמ"י שם אות י"ב כט"ז דכל שראוי לצלי לא הוה ה"מ ואסור לאחר יב"ש דלא כש"ך ומיהו לצלי שרי אף דבסימן ע"ז כתב לכתחלה אין לצלות בשר שהודח עם בשר תפל זה הוה כדיעבד:

עוד הביא בשם הב"ח דנסתמין נקבי הפליטה בהודח ואין תקנה אלא בצליה והוא ז"ל כתב דכאן כ"ע מודים דהודח אף בלא ה"מ שרי כיון דיש דעות בנמלח מצ"א שרי ובה"מ מתירין אם כן בלא נתבשל דלא הוה ה"מ לט"ז דיש תקנה בצלייה אפ"ה שרי דהוה כס"ס פלוגתא דרבוותא שמא מצ"א פולט כל הדם ושמא לא נסתמין נקבי הפליטה כאותן דעות שמביא בסימן ע'. ויש לראות כיון דהודח תו לא פולט ציר כעת וכשמולח אח"כ הצד השני לבד בולע הצד שנמלח מקודם ולא שרי אלא מטעם כב"פ והא הר"ב בסי' ע' ס"ו בהג"ה לא סמך ע"ז כ"א לצורך גדול עש"ך שם אות ל"ז דחשש כסברת הרש"ל דכב"פ לא שייך אלא בדם דידיה וטרוד מהני בציר לא כב"פ א"כ כאן אין טרוד וראיתי להפר"ח אות כ"ב הסכים לב"ח וש"ך מטעם דפולט ציר לא בלע דם יע"ש א"כ יורה כדברי וצ"ע על הט"ז דלדידיה ליכא ה"מ כ"ז שלא נתבשל אמנם כן יראה לומר דסברתו דמה בכך שהודח ימלחנו אח"כ מב' צדדין ויפלוט ציר וטרוד אמרינן ולא יבלע מדם כלל ולא חיישינן שמא יתחיל לבלוע דם מקודם שיתחיל לפלוט ציר וכאמור. והמעיין בסימן ע' בט"ז אות י"ז לשיטתיה א"ש בלא"ה והבן. ודע דסבור הייתי לומר דחתיכה שנמלחה מצ"א יש תקנה תוך יב"ש למולחה שנית היינו נמי מב' צדדין כיון די"א מצ"א אין מפליט כל הדם א"כ אפשר קים לחז"ל כל שאין החתיכה מכוסה במלח מכל צד אין פועל כ"א כ"נ או כ"ק כיון דאין מחלקין בין חתיכה דקה לעבה ואמנם בכל המקומות לא הזכירו כ"א ימלחנו צד השני ואולי לאו דווקא הוא ומיהו בהודח דמתיר הט"ז הוא במליחת ב' צדדין וכדכתיבנא:

וכתב עוד דקשיא ליה אהר"ב מסימן ע"ה ועיין נה"כ תי' דשם החלחולת מפסיק ומש"ה אין מוציא דם כלל משומן. ולא הבינותי אדרבה בזה נתחזקה קושייתו וה"ק ומה התם דאין המלח פועל כלל לשומן שבחוץ ואפילו דיעבד וה"מ אסור ואפ"ה כל שלא בישל אף לאחר זמן מרובה יש תקנה למלוח צד החיצון וא"צ ליטול השומן מחלחולת ולא חיישינן שהמלח יבליע דם משומן לחלחולת וזה הוה כלכתחלה כ"ש כאן דבה"מ שרי מצ"א אלמא דעיקר כדעה דמהני מצ"א פשיטא דמהני אפילו לאחר זמן מרובה ע"כ היתר אפילו לאחר זמן מרובה למלוח אף בלא ה"מ כלל וקושיא חזקה היא על הר"ב עיין ת"ח כלל ט"ו ונמצינו למידין בשומן דאין מוחזק כ"כ בדם עס"י ע"ה בש"ך אות ז' וודאי לכתחלה ראוי למלוח מב' צדדין ודיעבד אף לאחר זמן מרובה יחזור וימלחנו וש"ד וכאמור. ואין לחלק בין שומן חלחולת לשאר שומן כמו שמבואר בת"ח ובדוכתי טובא ומיהו תרנגולת שנמלחה מצ"א היינו צלע א' אפילו דיעבד וה"מ אסור כמ"ש הפר"ח אות כ"א א"כ אם נזכר קודם הבישול תוך יב"ש שרי ולאחר י"ב או הודח אסור דליתנהו להני קולי. ויש תקנה שיבתר בתוך עד מקום שנמלח וחצי השני ימלח מחדש ומיהו אין לסמוך ע"ז כי א"א לצמצם. שוב ראיתי להבית לחם יהוד' אות כ"ו הביא דברי פר"ח באות כ"א וכתב ולפי מ"ש בסימן ע' צ"ע ובסימן ע' אות כ"ד כתב על ספר בית ישראל דעוף אין פולט ציר כ"א שעה או ב' ודחה דבד"מ כאן כתב בעוף אם נמלח מצ"א מהני תוך יב"ש עכ"ל. מ"ש על ספר בית ישראל שפיר דתוך יב"ש שכתב הר"ב כאן קאי נמי אעופות כמש"ל אמנם מ"ש על פר"ח לא ידענא דלמה לו להביא מד"מ והלא במחבר מבואר דיעבד עוף ובהמה שווין דשרי אלא הפר"ח מיירי בנמלח צלע א' של עוף דחלל מפסיק לעבר הב' ול"ד לחתיכה עבה וד"מ והמחבר מיירי בנמלח העוף בחוץ או בפנים כולו וזה פשוט וכדכתיבנא ✍:

כתב עוד הבל"י אות כ"ו דראוי לבקוע העופות לשנים דלא כבה"י והטעם משום ריאה הנחבאת בין הצלעות עכ"ל ויפה כתב וכן הנהגתי אני חדא דלכתחלה א"א למלוח בפנים בכ"מ ועוד ריאה וטחול וכליות של עוף המונחים בתוכו אף דיעבד אסורים אי לא נמלחו רק מצ"א בחוץ דהם לא נמלחו כלל דהוה אבר אחר ול"ד לחתיכה עיבה ואף בבקע יש להוציא הריאה כו' דלכתחלה בעי' מליחה מב' צדדים ✍:

סעיף טז

אחר. עט"ז ור"ל לאפוקי מדעת הרא"ה בב"ה והר"מ ז"ל שאומרים דיש דם אחר שיעור מליחה ומיהו תוך שיעור מליחה בעי הדחה ומליחה במקום שחתך. ויש לראות מפני מה לא הביא כאן המחבר דראוי ליזהר לכתחלה כמ"ש סי"ט ובש"ך אות ע"ח דמש"ה הביא

סברת ר"מ ליזהר לחלוט לכתחלה ואולי סובר דהר"מ יודה דמותר לחתוך לחתיכות דקות ויחלוט דלא כהרא"ה ועמ"ש בפתיחה:

סעיף יז

ע"כ. עט"ז הקשה ב' קושיות. א' דרמ"א לא הוסיף על המחבר דסובר ג"כ ניפוץ או שטיפה באויר הוה כהדחה א' וב"פ בכלי סגי ועוד מ"ש או ישים ג"פ בכלי והא בלא ניפוץ ושטיפה ביד אסור אף שנותן תחלה מים הרבה בכלי ולכתחלה אין היתר אלא שוטף ביד או ניפוץ במלח גם ויתן מים בכלי וידיחנו ב"פ ע"כ מחק או קמא וא"ש הכל דהמחבר סובר ב"פ די וניפוץ הוא שלא יהיו המים שוברים פליטה ויהיה נבלע הדם בבשר ורמ"א סובר דג"פ בעינן דוגמא מה ששנינו במסכת תמיד הקרבים מדיחין ג"פ אלמא אין מעביר הלכלוך אלא בג"פ ומיהו אמר ע"כ ינפץ וישטפנו ג"כ והוה כרחיצה פ"א ואחר כך ישים מים תחלה וירחץ ב"פ או ינפץ לחוד וירחץ ג"פ:

עוד הביא תשובת הר"ב וכאן נמי משמע דהביא דין דמי פירות אהדחה אחרונה משמע הדחה א' לא. והקשה ממ"נ אי כתי' התוס' דהודח במי פירות א"כ ה"ה ראשונה דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא דהוכשרו בראשונה ואי לצלי אין ראיה כלל וכן הקשה הש"ך. ומ"ש י"ר לומר משום דם בעין ודחה ומיהו הא ל"ק אי משום דם בעין פשיטא דשרי במי פירות הא ל"ק דנהי לרכך לא בעינן מ"מ מטרשי ליה אלא שראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות ק"מ כתב דלטעם דם בעין שרי במי פירות ולפי מ"ש אינו:

סעיף יח

ואין. עט"ז בשם רש"ל להקל אפילו נשאר פירורין במאכל כל שאין חלב בעין דלשעה מועטת כזה לא חיישינן שיפליט ממאכל ויבליע לכלי וכ"ש מכלי לבשר דאין מליחה לכלים להפליט ואפילו ב"י שרי דיעבד:

סעיף יט

כדי. עט"ז מ"ש חנ"נ ה"ה דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ואיך שיהיה הוה דרבנן ומ"ש בשם רש"ל ודחה דלא הוה איסור דבוק ואף אותה חתיכה מצטרפה לבטל כו'. ומ"ש ראיה מסימן ק"ה דבאין שמנונית די בקליפה לא ידענא מה ענין מליחה לכאן דהוה איסור דבוק לסברת רש"ל. (שוב ראיתי במ"י כלל א' אות ה' תמה עליו) והנה אין לומר דה"ק דבאו"ש דחה הב"ח סברתו אמנם בספרו פג"ה חשש שמא לא נמס המלח ירצה ככל איסור דבוק שמא היתה החתיכה בבואה לקדירה מקצתן חוץ לרוטב ונבלע ע"י רתיחת מליחה ולז"א דכ"ק הוא דז"א דמקצתה חוץ לרוטב חיישינן שמא ע"י הרוטב נתבשלה בדמה ועוד בדרבנן לא חיישינן שמא היה חוץ לרוטב עס"י ע"ב. ודע שמ"ש לטעמא עבידא אין הנאסר יותר מן האוסר לכאורה נראה דנותנין לנאסר חומרא כאוסר ומלח

שבלע דם רואין אותו כאלו כולו דם ולפ"ז בשמים של היתר בלעו מבשמים של עבודת כוכבים דאין לומר כך דהא אלו היו בשמים של עבודת כוכבים אוסרין ג"כ יותר מס' דלטעמא עבידי אמנם בהגש"ד שער א"ב כתב שם ומשמע מדבריו דאפילו תבלין עבודת כוכבים הנבלעים בבשמים היתר בטילין בס' ויראה לי הטעם דחנ"נ משום לתא דבב"ח הוא וכל למעלה מס' לא שייך למגזר דבב"ח גופא אין אוסר למעלה מס' וא"כ לא נ"נ ומחמת בלע בשמים של עבודת כוכבים הא מבואר בצ"ח שקורט א' ביורה גדולה בטל הוא עש"ך שם. ומה"ט דבר הנאסר במשהו לא אמרינן ביה חנ"נ דל"ד לבב"ח וכדאמרן ובשער התערובת אבאר זה:

סעיף כ

וכל עט"ז דכל מה שבקדירה קאמר אבל אין גוף החרס מצטרף אף שעצמות מצטרפין עמ"ש בצ"ט:

סעיף כא

דהחתיכה. עט"ז בשם או"ה וכ"ה בב"י בשם מהר"מ. ובאו"ה כלל י"א ד"א דאין בחתיכה ס' ובאות ד' א"ז וקצת גאונים סברי דיש בחתיכה ס' ובת"ח כלל א' וכלל ה' דמסתמא אין בו ששים אבל אי ידעינן לשער יכול להיות דיש ס' יע"ש ועש"ך אות ט"ו:

עובדא בא לידי באחד שחתך בסכין חולב מלח קשה שקורין טאלפין ומלח במלח זה בשר ולא היה ס' נגד הלהב של סכין והיה ה"מ וע"ש והתרתי מטעמים שאבאר. הנה מבואר בסי' צ"ו דבד"ח לא שייך נ"ט בר נ"ט כדמכח מצנון (חולין קי"א לפי' ב') גם לא נט"ל מקורט של חלתית ומלח הוה ד"ח עש"ך שם אות ח"י כמו תבלין שנדוכו דוחקא וד"ח מבליע ה"ה חותך מלח קשה וודאי מפליט ומבליע וא"כ היה ראוי לאסור הבשר אפילו בהנאה דע"י מליחה נבלע חלב בבשר וכשנתבשל כו' מ"מ כיון די"א ד"ח לא הוה כ"א קורט וכתב הט"ז שם אות ח' דהיכא דיש עוד צד נוהגין להקל והפר"ח שם היקל בנ"ט בר נ"ט אף דאנן לא קיי"ל כן מ"מ כאן יש דיעות דיש ס' בחתיכה נגד כל המלח שעליו והיה נ"ט בר נ"ט ואב"י מש"ה התרתי בה"מ וע"ש הא לא"ה נראה דאין להתיר גם בסכין איסור דלא הוה נ"ט בר נ"ט אין להתיר. וראיתי נוהגין קלות שחותכין בסכין בשר אותן טאלפין והנשאר נותנין למאכל חלב והמדקדקין שבהם משימין הנשאר באש ללבן ומנהג בורית הוא כי ליבון מה יפעל באוכלין אלא בכלי ועוד שיהא ניצוצות נתזין הימנו ובהיתרא בלע עכ"פ בעינן שיהא קש נשרף והם מניחים להתחמם מעט לכן ראוי לגעור בהם ובנדון השאלה העיקר ההיתר דהוה כעין ס"ס שמא הלכה דיש ס' בחתיכה עת"ח כלל א' ושמא בנט"ל עם נ"ט בר נ"ט עכ"פ שרי ועמ"ש בסימן צ"ו:

סעיף כב

רק. עט"ז דהבשר נאסר בכ"ש ויש לעיין מהו הדין של הקדירה דנהי דבשר נאסר לרמ"א דכ"ש עם רתיחת המלח מבשל אותו משא"כ לומר שבשר יבליע בכלי זה אין נראה ועמ"ש באות כ"ג ובש"ך אבאר:

סעיף כג

דמאחר. עט"ז הביא סברת רש"ל דאף שיש מלח אין מבשל ולא מפליט ומבליע. ויש לראות דהא רש"ל מרא דשמעתין ואיהו סובר בפכ"ה סימן ע"א דכ"ש מפליט ומבליע וכ"כ הט"ז בסימן ק"ה אות ד' ואיך כתב כאן דשרי ועיינתי בישׁ"ש פכ"ה סימן צ"ג וכתב דאין כ"ש מפליט ומבליע כאחד כמ"ש סימן ע"א ולא הבינותי דהתם אין מפליט מגוש לד"א אבל כאן המלח נמס במים וכיון שאין במים כמו החתיכה מבליע דם בעין לחתיכה וגם דם שע"פ החתיכה ולא מהני מליחה שנית לישׁ"ש דסובר דלא אמרינן אגב דפולט ציר פולט דם (עס"י ע') וגם לדידן מ"מ נסתמין נקבי הפליטה עת"ח כלל א' ובמ"י אות ח' וגם הפר"ח אות ל"ח היקל כן ואו"ה ג"כ סובר בסימן ס"ח דכ"ש מפליט ומבליע אלא שי"ל דהפר"ח נמשך אחר דעת המחבר סימן ע' ס"ו דמתיר דיעבד בכל גווני ע"י הדחה ומליחה שנית מה שא"כ לדידן ודוחק לומר דהישׁ"ש מיירי במלח גם שאין נמס ויש ס' נגד דם שע"פ הבשר דזה דוחק גדול. ובמלח שלנו לא ידענא היתר באין ה"מ ובה"מ צ"ע ובש"ך אבאר עוד ✍:

עוד הביא הט"ז בשם ריי"ו בשר שור כו' ותוכן דבריו דהת"ח כלל ב' ד"ד הוכיח מדהשמיט הטור בא"ח נמלח משמע אף שאין נמלח נהי דבשר אין מתבשל מ"מ הלחלוחית מתבשל ואסור בשבת וא"כ ה"ה לענין דם דהלחלוחית מתבשל ולא יצא ע"י מליחה. והט"ז כתב דהטור שם מיירי לענין שבת וודאי אסור דלחלוחית מתבשל היינו שע"פ החתיכה ואפשר אף מה שבפנים משא"כ הרא"ש מיירי ג"כ אגב גררא מאיסור דם ומש"ה הזכיר בדבריו מלוח מחדש דאי בלא מלח מה בכך שמתבשל בפנים הלחלוחית הוה דם שלא פירש ושרי לדעת הרא"ש כשיש ס' בקדירה ומיירי התם שיש ס' בקדירה והחששא הוא משום דם שבחוץ דפי' ומש"ה דווקא בנמלח דיש כח להבליע בפנים הא לא נמלח כיון שאין הבשר מתבשל אין בו כח להבליע וא"כ בשר שור שלא נמלח מהני מליחה אח"כ כדעת ריי"ו ולא הבינותי דאיך שיהיה הא כתב הרא"ש דבשר אין מתבשל א"כ איך יכבוס הדם לתוכו ועוד אי ביש ס' בקדירה פשיטא דיש ס' נגד דם שבחוץ ואי דהוה איסור דבוק לו נאמר כן הא הרא"ש לית ליה כלל איסור דבוק כמבואר. אלא וודאי דליכא ס' ואפ"ה הבשר שרי דאין לו כח לצאת לחוץ וזה דבר קשה לומר שיש כח ברוטב לכנוס בחתיכה לבשל הלחלוחית בתוכו ואין לו כח להוציא וסבור הייתי לומר דיש לו לרוטב

כח לבשל הדם שבחוץ ולא שבתוכו אלא דהרא"ש כתב שבתוכו מבשל ג"כ ונראה דאיהו נמי ה"ק דהרא"ש כתב דמבשל בתוכו והיינו לאסור כל הבשר וע"כ במלוח דאי לת"ה כיון שאין כח בכ"ר שהוסר מאש לבשל הבשר איך יהיה לו כח לבשל הדם בפנים ומה שבחוץ אכתי אין כח להבליע אלא בנמלח יש כח לבשל מה שבפנים ע"י רתיחת מליחה. ומש"ה הטור כתב לחלוחית בחוץ בלא מלח ורא"ש לענין איסור דם כתב הלחלוחית שבתוכו ואף שיש ס' נגד דם שבחוץ אפ"ה אסור והיינו בנמלח. ומ"מ קשה מ"ש כיון שאין הבשר מתבשל אף ע"י רתיחת מליחה איך יצוייר דהלחלוחית מתבשל בתוכו או להבליע בתוכו ואם נאמר אף שאין הבשר מתבשל מ"מ יש כח ע"י רתיחת מליחה להתבשל לחלוחית א"כ אימא אף בלא נמלח הדין כן. אלא מדלא הביא הטור מלוח יש סמך קצת לחלק בין איסור שבת לדם. עוד אני תמה במ"ש הרא"ש נהי דהבשר אין מתבשל מה בכך הא עכ"פ מפליט ומבליע ולזה י"ל דע"י מליחה שנית יפליט לחוץ אלא דקשיא דלמא הרא"ש מיירי בשהה שיעור מליחה ולא הודח דזה וודאי אסור לדידן דלא שייך ככ"פ כיון שפלט כ"ד וכ"ת אה"נ דלא שרי לדידן אלא בלא נמלח כלל מ"מ הרא"ש שכתב דאין מבשל מ"מ מפליט ומבליע וי"ל דמיירי בלא שהה שיעור מליחה וי"ל עוד בע"א. ועמ"י כלל ב' אות ח' בה"מ המיקל כט"ז לא הפסיד ובכר"ו כתב אין לגעור בנזיפה מי שהורה כט"ז אבל להורות כן לא. ועכה"ג בהגהות ב"י אות קצ"ג דווקא יבש הא היה רוטב אף שהוסר מאש מבשל ובאות קצ"ה הקשה איך יתכן מ"ש הר"ב בתשובה דאה"נ קאמר דליכא ס' ואסור. והנה המ"י שם הביא דברי הר"ב בתשובה סימן קל"ב באות ז' דה"ק דמיירי שיש דברים אחרים ג"כ יע"ש והיינו שיש רוטב דאל"כ לא שייך צירוף ומש"ה כתב דאותה חתיכה מותרת אלא דהכה"ג לשיטתיה דמפרש דווקא בלא רוטב א"כ לא שייך ביה שיעור ס'. אמנם הרא"ש וכן רי"ו דלמדו מהא דאמרינן צריכא מלחא בישולא כבשרא דתורא משמע אף ברוטב אין מבשל כמו מלחא. ורי"ו מעשה שהיה ביבש היה וה"ה עם רוטב כמ"ש. אמנם אף להר"ב אפ"ה פסק בכלל ב' דאי יש ס' אותה חתיכה ג"כ מותרת יע"ש בד"ד. והיינו לאכלו כך או ע"י מליחה שנית כמ"ש המ"י אות ט' ולא הבינותי איך יוכשר ע"י מליחה כיון דפסק דלא כרי"ו ומיהו לצלי יש להתיר וצ"ע. ועיין א"ח שי"ח בט"ז אות י"ג דפי' ברמ"א דקאי אהרא"ש דנקיט מלוח לכלול איסור דם ור"ל אף לאחר שבת אסור משום איסור דם. וה"פ דבלא"ה ר"ל בלאו איסור שבת יש איסור דם ואה"נ בלא נמלח כלל יש איסור משום דם שבתוכו אלא דרבותא קמ"ל אף שנמלח וליכא כ"א דם שע"פ הבשר אפ"ה אסור. והמעיין בת"ח כלל ב' מבואר דרבותא קאמר

ולא קאי שם בא"ח אהמחבר דלא זכר כלל מאיסור דם. ובזה כתב שם הט"ז דמש"ה לא כתב י"א דאפשר המחבר מיירי ביבש לגמרי וליכא לחלוחית ואין איסור אלא משום מלח. ובראש"ש א"א לפרש כן דכתב לחלוחית ומש"ה פי' רמ"א דרצה הרא"ש לכלול איסור דם. אבל המ"א שם פי' דהר"ב אהמחבר קאי דר"ל מלוח הוכשר לקדירה והודח ואפשר מסתמא יש שאר דברים בקדירה כמו החתיכה והוה ס' ובראש"ש א"א לפרש כן שהרי כתב ומבליע דם ומלח אלמא דיש איסור דם בלא הודח וא"כ למה ליה להרא"ש להזכיר נמלח כיון דעכ"פ יש איסור דם ולט"ז א"ש. וע"ש בט"ז מדיני זוז"ג ולטעמיה עבידי ויבואר לקמן בצ"ח וק"ב:

ומ"ש הר"ב ובחד מינייהו סגי פי' הט"ז דביודע טיב יהודים בעינן מסל"ת עם קישור דברים כמו בעדות אשה דאל"כ איערומיה קמערים ובאין יודע טיב יהודים מודה הט"ז דא"צ קישור דברים אם אמר מעצמו במסל"ת נאמן ועש"ך:

סעיף כד

או. עט"ז ויש בו קצת מקושי ההבנה. הנה הקדים דברי הב"י וד"מ דכאן דם שמלחו דרבנן מהני מסל"ת וה"ה במליגת תרנגולים כ"כ בד"מ דלא כש"ך סימן ס"ח אות ל"ד שמפרש במה שהראה שם הר"ב מקום לכאן שכוונתו דכאן מהני בצירוף טעם עובדי כוכבים אנקיותא קפדי כמ"ש כאן באות מ"ב משא"כ שם והנך רואה שבד"מ השוה מליגה להדחה ועיין סימן קל"ז בש"ך אות י"ט ולט"ז צ"ל דסמך שם הר"ב אמ"ש כאן דנאמן במסל"ת אף דאיתחזק איסורא. ומש"ה באשה ששכחה אי מלחה דמותר מטעם דסירכא נקיט ואתאי גם ליכא חזקה אדרבה איכא רוב דמולחין מקודם וכיון שכן תו הוה ספק דרבנן ולקולא וזה אמת ויציב. אמנם מ"ש מקודם דא"ל דאיכא חזקה דא"כ אמאי מהימן כאן לא ידענא כוונתו אי רוצה לומר דספק דרבנן אף דאיתחזק איסורא לקולא למה לי כאן מסל"ת ועוד מאי קושיא אמאי מהימן כאן י"ל משום מסל"ת ואי דקשיא מס"ס קל"ז איך יתרץ זה וראיתי בנה"כ הרגיש בזה. שוב ראיתי שיש ליישב דבריו בטוב דוודאי בלא מסל"ת א"א להתיר דאין זה ספק שקול דמה"ת ידיח העובד כוכבים ולעשות בטורח וכן לעיל בסי' ס"ח מסתמא מלג בכ"ר דיותר נוח לו למרוט הנוצות גם בשר נוח לו למלוג בכ"ר שמעביר היטב הפסולות ועובדי כוכבים אנקיותא קפדי ומש"ה אי לאו מסל"ת לא מהימן ובמסל"ת מהימן ככל איסור דרבנן ה"ה באשה ששכחה אי מלחה מקילין. אלא דאכתי אין דומה לעובדי כוכבים דאנקיותא קפדי מש"ה הביא הא דכתב בד"מ במליגה להתיר. ועמ"י כלל א' וכלל ל"ב כתב במליגה לא מיקרי איתחזק איסורא כיון דהיה עומד לצאת ע"י מליחה ועכשיו אנו מולחין לא מיקרי

איתחזק משא"כ בהכשר כלים או הדחה אחרונה דאנו אומרים שעובד כוכבים עשה כן בזה לא מהני כ"א טעם אנקיותא קפדי. ואח"כ כתב הט"ז עוד טעם דאף אם נימא ספק דרבנן בחזקה אסור מ"מ רוב מולחין תחלה ומדרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא וזה באיסור תורה משא"כ בדרבנן לו הוה פלגא הוה ליה ספק השקול בדרבנן ולקולא (עיין בכורות כ"א רובא דתליא במעשה ובס' ג"ו מ"ש בכלל רובא יע"ש) ועיין בל"י אות א' בשם הש"י ובה"י לאסור. ומ"מ בה"מ וע"ש יש לצדד וצ"ע ועיין שם בא' ששלח לחבירו בשר וכתב לו שמכבד לאכול בשבת ובשבת נסתפק אי מלח אותו ששלח לו הבשר אסור לאכול בלי שאלה לחבירו דלא כפ"מ שהתיר עכ"ל. ועיינתי בפ"מ ח"א סימן י"א ואדרבה שם גמגם לאיסור מסימן שי"ו ס"ו דהר"ב הג"ה וי"א שהוא ספק בכור יע"ש והנה מטעם ספק דרבנן אין להקל דלא התיר הט"ז אלא מטעם רוב מולחין קודם הבישול וזה ל"ש כאן אמנם רמ"א בסי"ו לא הכריע לאסור דלא כתב והכי נהוג (עיין בכללי הפוסקים) ולו דהתם לחומרא דהוה ד"ת משא"כ כאן דרבנן בספק פלוגתא להקל לא שייך חזקה נגד פלוגתא דרבוותא כמ"ש בסימן ח"י וכ"ה [ו] ומ"מ לענין דינא אין אומר לא איסור ולא היתר וצ"ע: ✍

סעיף כה

דמרתת. כ' הט"ז בדרישה כתב לאו דווקא יודע אלא ראוי להיות יודע. ותמוה דהדרישה על הטור כ"כ שכתב ואם יש נער או נערה שיודעין בטיב הדחה ע"ז כתב לאו דווקא דא"נ ראוי להיות יודע מרתת העובד כוכבים אבל בש"ע דמלת יודע קאי אעובד כוכבים פשיטא דווקא יודע דאל"ה לא מרתת כיון שאין יודע מנהגי ישראל ושוב ראיתי בנה"כ תפס עליו בזה דלא העתיק כראוי יע"ש. ואולי כוונתו לענין דינא דא"צ הנער להיות יודע ולאו לפרושי מלת יודע בש"ע קאי:

סעיף כו

כנגד. עט"ז דלהמחבר לא אמרינן חנ"נ ועוד דאותה חתיכה נמי מותרת וע"כ הטעם דלא ידעינן כמה נפיק:

סעיף כז

ואז. עט"ז. הנה מה שתי' לרא"ש עס"י ע"ו בש"ך אות ב' דלרא"ש דם שפירש ממקום למקום שרי ואם יפרש דברי הפרישה כפשוטו דמה שפירש יצא לחוץ עכ"ז בתשובה כלל ב' סימן י"ז ובתשובת הרשב"א סימן תס"ז כתב בפירוש דרא"ש סובר דם שפירש ממקום למקום לאחר מיתה אין איסור ושאני שובר מפרקת דמחיים עמ"ש בסימן ס"ח ומ"מ הרווחנו בזה בתירוצו כמו שאבאר בסמוך:

סעיף כח

וי"א. עט"ז הביא דברי או"ה דקשיא ליה והא בחתיכה מקצתה תוך הרוטב מצטרף כל הקדירה לבטל ואותה חתיכה מותרת ולא אמרינן קודם בוא הטפה עד מקום הרוטב נאסרה החתיכה אפ"ה אמרינן שמחלק לכל הקדירה ה"ה כאן ותי' דל"ד התם קיבלה מעלמא משא"כ כאן חיישינן שמא פירש ממקום למקום ועוד שמא היתה פ"א חוץ לרוטב. ומיהו כבר כתבנו כ"פ דבאיסור דרבנן לא חיישינן שמא היה פ"א חוץ לרוטב וטעם א' עיקר ועמ"ש בסימן ע"ב ועש"ך סימן צ"ב אות י"א דאו"ה מתיר בכל איסורים אותה חתיכה יע"ש:

סעיף כט

לכבוד שבת. עט"ז בשם ת"ח כלל ב' ד"א דבעופות חלולין אף שאין בני מעיים שם אסורה אותה התרנגולת דפי' מדופן לדופן ועמ"י שם אות ג' דעת הת"ח אף שאין בני מעיים בתוכן ובנה"כ מתיר באין בני מעיים בתוכן וכתב המ"י מ"מ יש שם הריאה ולפי מה שנוהגין לבקוע התרנגולת לשנים ולוקחין הריאה יש להתיר התרנגולת בה"מ דלא הוה פי' כי מיד שנפלט מדופן א' נחלק לכל הקדירה ובל"י אות ל"ד כתב אם יש עוד צד אם נשפך וא"י אם היה ס' יש להתיר לא ידענא מה ענין זה לתרנגולת דאוסרין אותה אף ביש ס' וי"ל:

ויש לחקור כמה חקירות. א' מפני מה מתירין כאן בה"מ אלמא דם שפירש ממקום למקום ראוי להקל בה"מ ומולח בכשא"מ אוסרין אף לצלי אף בה"מ ולזה י"ל דכאן הטעם דמה שזז ממקומו נפלט לחוץ ובטל בס' כמ"ש הט"ז באות כ"ז ומש"ה מקילין כאן בה"מ. עוד יש לחקור אם נפלה אח"כ אותה חתיכה לקדירה אחרת בפחות מס' מהו הדין ויראה לאסור דאין ברור שלא נשאר דם בחתיכה ונמצא אח"כ פי' ואוסרת הקדירה שניה. עוד יש לחקור אם לא הודח בראשונה ונפלה לקדירה שיש ס' מי חשבינן לה לאיסור דבוק דממהר לבלוע וע"כ שרינן משום דאיכא תרי טעמי. א' דפירש ממקום למקום דעת הרא"ש דמתיר גם מה שפי' מסתמא נפלט לחוץ מה שאין כן בלא הודח הדחה א' והדם נתיבש הוה דבוק ודם שפירש ונבלע אחר כך בחתיכה יש לאסור אותה חתיכה אף בדאיכא ס'. הנה הב"ח בסעיף י"א כתב בפירש דלדעת המתירין אף בלא הודח בראשונה שרי ועמ"י כלל ל"ב אות א' ומיהו אין ראיה מב"ח דמתירין הם דלא חיישי לאיסור דבוק מה שאין כן לדידן ומ"מ המיקל לכבוד ע"ש לא הפסיד כי דומה למלח שנמס ולא הוה דבוק ה"ה דם שע"פ דלא מחשב דבוק ✍ועדיין צ"ע:

כתב הפר"ח אות מ"ב דיראה לו אם יש ס' עם החתיכה דהכל שרי כמו כחל ודחה כחל דרבנן משא"כ דם קודם שבשלו הוה ד"ת כדמחלק בפכ"ה בין כבדא לכחל והביא ראיה

מצ"ט ס"ג דחתיכה הבלועה מאיסור דמצטרפת וזה לשיטתיה דפסק כהמחבר דאין חנ"נ בשאר איסורין משא"כ לדידן ומיהו אין זה ברור דכפי הנראה פסק פר"ח חנ"נ בשאר איסורין עמ"ש בפתיחה אלא דמ"מ הביא שפיר ראיה דאי לאו דל"נ היה מצטרף אף לדידן וא"כ כאן לא שייך נ"נ דכולו היתר וכאמור. ולענין דינא לשון המחבר אם יש ס' נגד אותה חתיכה משמע דלבד חתיכה בעינן ס' וכ"כ בל"י אות נ"א דאין אותה חתיכה מצטרף ועכה"ג. [ז] שמעתי בשם גדול א' דכבד שנתבשלה עם בשר אפילו להפר"ח אין הכבד מצטרפת דפולטת ואינה בולעת עכ"ל. והנה כבר כתבנו דיש להחמיר דלא כפר"ח. ועוד דאנן ה"ק דאותה חתיכה מצטרפת דהטעם נחלק בשוה ונ"ט יוצא וחלק ס' נשאר בכבד ולא יצא ונמצא יש בכולן ס' ולא שייך כלל פולטת ואינה בולעת ואי אשכוחי משכחת סתרי להאי דינא נימא הכי דקי"ל איסורין מבטלין זא"ז ואם נפלו ב' זיתים א' כבד וא' חלב אין מבטלין זא"ז דהא בחולין ק"י דחי ליה בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית ופירש"י וכן הרא"ש והר"מ בפי' המשניות דטרודה למפלט דם ואין בולעת אף שאר איסורין (ואף שיש שאר פירושים מ"מ מידי ספיקא לא נפקא) וא"כ לכזית חלב ליכא כ"א נ"ט זיתי היתר ואסור משום חלב גם יש לעיין כבד של דג אי שייך ביה טרוד דנמי כולה דם א"ד דוקא דבהמה וכדומה ✍ועמ"ש בסי' ע"ג:

סעיף ל

ולא. עט"ז דנמלח מצ"א שרי ואף דהתם בה"מ דוקא מ"מ כיון דכאן לצורך מתירין אותה חתיכה בנמלח מצ"א אין להחמיר כלל ובפרט דם דרבנן ויש כמה ספיקות דפלוגתא לקולא:

סעיף לא

ואחר. עט"ז ובצלי מותר דם שלא פירש ועמ"ש בש"ך אות נ"א ונ"ב ובסי' ע"ו:

סעיף לב

ואם. הט"ז פסק כהר"ב וב"ח דלא כרש"ל דשרי דיעבד דאנו אומרים ע"י צליה מסתמא יצא כל הדם שבתוכו והביא דברי יש"ש פכ"ה דאם מלחוהו בכ"מ ואח"כ בכשא"מ שרי ממ"נ ול"ד לדבר הצריך ליבון. ומיהו אם היה כשיעור שיתנו על האש כבוש בציר ליכא ממ"נ דכבוש פועל יותר ממליחה וכמבואר. עוד כתב ג' דינין. הדין הא' בשר ששהה ג"י ומלחו בכשא"מ אסור לצלי כמו שאר בשר כמבואר לקמן. הב' אם מלחו בכ"מ עם שאר בשר אסור הבשר ששהה ג"י דלא שייך ביה כב"פ ואסור לצלי כמבואר סימן ע' ס"ו ובש"ך אות למ"ד. הג' אם מלחו בכשא"מ עם בשר כשר דבשר כשר נאסר שפולט בשר ששהה ג"י ונבלע לכשר ע"י מליחה אף שאין שם ציר והיינו בלא נמלח תחלה דליכא ממ"נ. והנה על סברת רש"ל גמגם הש"ך בנה"כ דמ"מ מעט מעט יוצא אפילו

נמלח תחלה ואח"כ שמוהו בכשא"מ אסור הבשר לצלי כדין מולח בכשא"מ. ועל דין הב' כתב דטב הורה המורה להתיר דחומרת הגאונים היא ומ"מ פולט קצת דם דידיה וככ"פ דם של חבירו והמ"י כלל י"ד אות ט' כתב דלפי הכרעת רמ"א דאם בשלה אחר צליה שרי אלמא דיעבד סמכינן לומר דיוצא כל הדם ע"י צליה א"כ אמרינן כך"פ יע"ש. וי"ל דמש"ה שרי לבשל אחר צליה דמה שלא יצא ע"י צליה שוב לא יצא ע"י בישול שנתקשה בתוכו עפר"ח אות מ"ז שהסכים לט"ז. ומיהו כתב לדידן דקי"ל כפסק המחבר שרי ור"ל לדידהו דפוסקין לקמן סימן ע' ס"ו דפלט כ"ד וצירו ובלע דם מעלמא מהני מליחה שנית ה"ה כאן דמהני צליה אבל לדידן דפוסקין כרמ"א שם אין תקנה ואין לומר דפולטת ציר ולהתיר עכ"פ בה"מ דשמא נתקשה ואין פולט בשפע גם ציר לכן אין להקל נגד דעת הט"ז וכמ"ש. ומ"ש הט"ז בדין השלישי אם מלח בשר שהודח הדחה אחרונה בכשא"מ עם בשר ששהה ג"י אסור הבשר כשר תמה המ"י בכלל ד' אות ח' ממ"נ אי הודח נסתמין נקבי הפליטה אפילו בכ"מ אסור כמבואר סימן ע' ואי לא נסתם נקבי הפליטה אפילו כשא"מ שרי ע"י מליחה שנית וירצה בזה עכ"פ בה"מ שרי איידי דיפלוט ציר כמבואר סי' ע' בין במנוקב או אינו מנוקב. ודוחק לומר דט"ז איירי ביש ציר בכשא"מ ושהה שיעור כבישה דאין משמעות לשונו כך. ויראה דלא החמיר בכ"מ דאיכא נמי טעמא דמישרק שריק אף דאנן לא קיימא לן כן מכל מקום איכא ספיקי טובא ומש"ה לא החמיר אלא בכשא"מ ובש"ך אבאר עוד:

מה שהביא הקובץ ישן בשם מהר"ר עוזר ע"י מליחה כשיעור וצליה מותר לבשל לכתחלה אח"כ כתב המ"י כלל ד' אות ב' דאינו כן דמהר"ר עוזר הוא דעת או"ה דצריך למלוח שיעור הראוי אף לצליה ואחר הצליה מותר לבשל הא לדידן בכל ענין אסור לבשל ואף מלחוהו תחלה יע"ש וכל כוונתו לפי מה שהסכים המחבר והר"ב בדברי הטור שכתב אין לאוכלו מבושל משמע אפילו ע"י צליה תחלה דאל"כ היה לפרש ההיא הוכחה איכא נמי דאפילו ע"י מליחה וצליה אין לו תקנה לבשל דאל"כ היה לפרש. והנה הת"ח כלל ב' ד"ב כתב דאסור לבשל אחר הצליה אבל או"ה כתב דשרי אחר הצליה וא"כ לכאורה דחולק על או"ה אף במליחה וצליה אוסר דאו"ה לא התיר אלא ע"י מליחה וצליה כמ"ש שם ד"א וא"כ מה "אבל דכתב אלא ש"מ דחולק עליו דאף ע"י מליחה וצליה אסור לבשלו אח"כ ועיינתי באו"ה כלל ב' אות א' וז"ל בשר ששהה ג"י מותר לצלי דהא צלי א"צ מליחה ואף דקיי"ל כרש"י צלי צריך מליחה מועטת זה הוה כדיעבד ומותר לבשלו אחר הצליה. ומיהו נכון למלחו שיעור מליחה ולצלותו שיהא נוח בצליה להוציא לגמרי שהרי ראבי"ה וריב"ן אביו אוסרים אף לצלי דאין יוצא אמנם דיעבד נוהגין היתר

אף בצליה לבדה וכ"ש דם הכבד מדרבנן דאם שהה כו'. ויראה לי לפרש כוונתו דה"ק צליה מותר דהא לצלי א"צ מליחה וא"כ י"ל שהה ג"י נהי דמלח אין פועל צליה פועל וע"ז כתב לרש"י בעינן מליחה מועטת וצליה בלא מליחה אין פועל ובשהה ג"י כתבו הגאונים דמלח אין פועל ע"ז השיב דיעבד אף צליה בלא מליחה שרי וא"כ הוה כאן כדיעבד וכת' דמותר לבשל אחר הצליה היינו אף בלא מליחה או מועטת. וע"ז כתב הת"ח אבל או"ה כתב דשרי לבשלו אחר צליה ומ"מ אין לשון הת"ח מורה כן ועוד דאו"ה לכתחלה בעי מליחה אף לצלי לחוד כמ"ש הת"ח. ואולי דברי הת"ח הייתי מפרש מ"ש או"ה ולכתחלה נכון לשהותו במלחו היינו לבשל אחר הצליה וכן יורה מ"ש דראבי"ה וריב"ן אוסרים אף לצליה ומה "אף דהא בצליה קעסיק אלא לבשל אחר הצליה קאמר. (ומ"ש דם הכבד דרבנן עמ"ש בפתיחה וכפי הנראה דכבד היקל יותר ואף לכתחלה א"צ מליחה ושרי לבשל אחר הצליה) ולענין דינא הכה"ג בהגהות ב"י אות ר"א בשם מהר"ש הלוי דבע"ש ודחיקא ליה שעתא מותר לכתחלה לבשל אחר הצליה דלכבוד שבת או בסעודה גדולה דבעי כמה מטעמים ודאי הוה ה"מ אם אסור בבישול. ויראה דיש למלוח תחלה שיעור מליחה ולצלותו עכ"פ כחצי צלייתו שאז זב כל דמו ובהפסד מועט אין להקל אף ע"י מליחה וצלייה שאין לבשלו אח"כ. וכבד שנשתהה ג"י אין להתיר ע"י צליה לבשלו לכתחלה וכן הסכים הצ"צ סי' קכ"א והמ"י שם ומעשה בא לידי בא' ששהה ג"י בשר ולא רציתי להתיר ע"י מליחה ולצלי לבשלו לכתחלה דלא כבל"י שהעתיק להתיר דהמעיין בטור ות"ח יראה לאסור וכדכתיבנא. עוד עובדא בא לידי בקצב ששכח להדיח שומן תוך ג"י והיה ה"מ דאין ראוי לצלותו דיפסיד השומן ואסרתי דאין לחלק בין שומן לבשר דבשומן יש דם והש"י בסי' נ"ח הורה בשומן אווז בשהה ג"י דשרי דרך ולא נתקשה עבל"י כאן אות נ"ד ובסימן ע"ה אות ו' עת"ח כלל א' ד"ד דאין לחלק בין שומן אווז לשאר בשר דכולם מוחזקין בדם א"כ שומן בהמה ודאי יש לאסור ושומן אווז ג"כ דעתי לאסור דלא מצינו בפוסקים חילוק זה דרכיך ועמ"ש לקמן בזה:

סעיף לג

ואם. עט"ז בשם או"ה דבנקרו מחוטי הדם מהני העברה בעלמא שלא להיות חשוב שהה ג"י ומיהו אח"כ צריך הדחה מעליא ואף דיעבד אסור דאין די בהעברה כמ"ש לעיל ובלא נקרו אין די בהעברה:

סעיף לד

פחות. עט"ז דוקא ח"ש דהוא שעור שריה לכתחלה ואי שהה ג"י פחות רבע שהה א"כ לאחר כלות ג"י עדיין לא נתרכך בשריה זו ומיהו דיעבד אף פחות מהני כמבואר באות

הקדום וא"כ לדידן אין נ"מ בזה דהא פסק רמ"א דאין לשהותו לכתחלה פחות ג"י עש"ך אות נ"ב ונ"ג כמבואר בת"ח ומ"מ נ"מ בשעת הדחק דרשאי צריך לשרות ח"ש כמבואר:

סעיף לה

ואפילו. עט"ז והוא מתה"ד סי' ק"ע ומינה ילפינן דשיל"מ אפילו בלוע אוסר ויבואר לקמן סי' ק"ב. ומ"ש בשם רש"ל הנה שם כתב דאין לו מלח כ"כ או שאין רוצה לפגום שאר החתיכות שיהיו נמלחות ב"פ. עוד כתב דבלא"ה לא הוה דשיל"מ כיון דאין בא ממילא אלא ע"י מעשה לא הוה דשיל"מ (עס"י ק"ב) ומ"ש דהיה לש"ע לכתוב זה עש"ך אות נ"ז וכפ"ז אין קושיא על המחבר דדוקא בשר ששהה ג"י דרק חומרת הגאונים אלא אהר"ב הוא דקשיא. ועכ"ל כתב לפי מ"ש בק"ב אות ח' ז"א ודו"ק עכ"ל כוונתו דשם כתב דאף דאין בא ממילא הוה דשיל"מ ולא התיר הכלים אלא לאחר מעל"ע וא"כ כאן אין להתיר לבשלם יחד דלהוי דם שבשלו דרבנן דאין לגרום לעשות מן ד"ת דרבנן אף דעכשיו כולו היתר הוא שלא פירש ומיהו הא ודאי דאם הוא במקום שאין מלח מצוי ואם ימתין יהא נפסד לא הוה דשיל"מ ולא חהר"ל ובטל ופשוט הוא:

כתב חו"ה כלל ז' ד"ג חתיכה שלא נמלחה שנתבשלה עם אחרות ולא ניכר אח"כ שבטל ברוב וכתב ב' טעמים. א' דלא הוה חהר"ל דלא הוה אסורה מחמת עצמה. הב' דקודם בישול היה היתר דדם שלא פירש ואימתי מתחיל האיסור מכי בא לקדירה ואז לא ניכר והוה כתחלת ביאה לעולם על ידי תערובות כדאיתא לקמן דברים שאין מתבטלין עכ"ל וכוונתו לקמן כלל כ"ה ד"כ גיגית מלאה יין אף שיין יוצא מהענבים בשבת כיון שאין ניכר ותחלת ביאתו לעולם ע"י תערובת לא הוה דשיל"מ וכן כל כיוצא בזה. וסובר ה"ה חהר"ל ושאר ד"ח כל שלא ניכר פ"א בפ"ע באיסורו לא הוה ד"ח והר"ב לקמן סימן ק"ב ס"ד בהג"ה הביא בדשיל"מ. (ועמ"ש בס' ג"ו דל"ד למ"ש המרדכי סוף חולין בהא דאין דם מבטל רוק כיון דבא ע"י תערובת דהתם נולד בתחלה מעורב משא"כ בענבים דהיו תחלה בעולם בפ"ע ולאחר שבא האיסור נתערבו ולא ניכר קודם האיסור שפיר בטל וי"ל בע"א) והוא לכאורה חידוש דין דלאו דוקא דשיל"מ אלא ה"ה חהר"ל וכדומה שוב מצאתי שכ"כ כ"פ ולקמן בק"א וק"ב אבאר. והר"ב הביא יותר רבותא אפילו נתבשלה בלי מליחה והוכרה ואח"כ נתערבה דלא שייך טעם הב' אפ"ה בטילה מטעם הא' דאין איסורא מגופה וזה שציין או"ה היינו טעם א':

והנה חמץ בפסח יבש ביבש תוך הפסח אין בטל ומשש עד הלילה בטל ואם הוא חהר"ל אין בטל עיין א"ח תמ"ז. ואם נתערב חד בתרי בד' שעדיין היתר הוא אז שרי אח"כ משש עד הלילה כטעם או"ה דלכי מטי זמן האיסור לא היה ניכר ולא חשוב וכאמור. וכ"ת

בלא"ה אית להתיר דהיתר בהיתר בטל הוא כמו מים בחלב דמותר לתת לתבשיל בשר (עס"י צ"ח וצ"ט) וא"כ בשעה ד' בטל הוא ושוב אין חוזר וניעור ודומה למ"ש בק"ב תרנגולת בנוצתה בטל ואף שהסירו הנוצות אין חוזר וניעור. מ"מ עדיין איכא לעיונא לפי מ"ש הר"ן בנדרים פ' אין בין המודר דשיל"מ לא בטל הטעם דרבנן דפליגי על ר"י ולא ילפי מדם פר ושעיר דמצות אין מבטלין זא"ז ר"ל ששניהן היתר משא"כ באיסור והיתר המתנגדים הוה כאינו מינו ומש"ה דשיל"מ דלאחר זמן מותר דומה להיתר והיתר ועס"י ק"ב שהט"ז הביא זה הטעם לעיקר. ולפ"ז מין במינו היתר בהיתר מ"ה לא בטל לרבנן כמ"ש הר"ן ומש"ה אין להתיר בחמץ בחהר"ל שנתערב בד' אלא מטעם ב' של או"ה וכדאמרן ✍:

שאלה חתיכת בשר שנפלה על גבינה חמה להמחבר דאין אוסר בלא רוטב בכחוש כ"א כ"נ או לדידן חם לצונן דתתאה גבר ואוסר כ"ק ואח"כ נתערבה זאת החתיכה עם שאר בבישול מהו הדין:

תשובה לפי מ"ש מהר"מ מלובלין ז"ל הביאו הש"ך סימן צ"ו דאמרינן איסור דבוק כה"ג ואפשר כה"ג כאן מודה הש"ך וכדבעינן למימר לקמן וחהר"ל היא א"כ לכאורה בב"ח יש לאסור הכל ואמנם יראה להתיר כפי טעם הב' של או"ה דכל שתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובות לא אמרינן חהר"ל וכאן קודם הבישול הקליפה לא היתה ר"ל ולאח"כ לא היתה ניכר בטילה שפיר חד בתרי כל שיש ס' בין הכל נגד החתיכה האסורה אף בחהר"ל וכדאמרן ✍:

סעיף לו

בשר. עט"ז דמלוכלך לאו דווקא דא"נ הודח דין א' להם ונה"כ כתב דווקא מלוכלך ובש"ך אות ס' יבואר:

סעיף לז

אא"כ. עט"ז דהכריע כרמ"א כיון דבבישול גופא מקילין בה"מ יש להתיר כאן אותה חתיכה ביש ס' בלא ה"מ. ויראה לי דהא דמתירין היינו לצלי או למלוח ולבשלו אחר כך בקדירה שיהא ס' הא לבדה אין לבשלה דשמא לא יצא הדם ע"י מליחה דכבוש כמבושל ובבישול יוצא. ומבטל איסור לא הוה כיון דשרי לאוכלו צלי לא הוה מבטל איסור ועמ"ש בש"ך גבי בשר ששהה ג"י ✍:

סעיף לח

ובדיעבד. עט"ז דזה קאי ליתן הכלי ע"ג קרקע אי באין קסמים שרי אבל אם המים מתכנסין שם הוה כמולח בכשא"מ ואסור דיעבד.

סעיף לט
אסור. עט"ז ועמ"ש בש"ך:

סעיף מ
אבל. עט"ז ור"ל להפליט אין כח במלח להפליט מכלי אף איסור שמן אין מפליט אבל להבליע יש כח אף איסור דם כדמוכח מפינכא ועמ"ש בסימן צ"א:

סעיף מא
או. עט"ז הסכים לש"ך אות ס"ח דכבוש כשיעור שיתנו על האש וירתיח אין מפליט מכלי דלא כדרישה אות ח"י ויראה לט"ז אף חומץ קשה אין מפליט מכלי כדכתב דווקא כבוש מעל"ע ולהש"ך משמע ציר דמלח לא עדיף ממלח הא חומץ מפליט ובסי' ק"ה אבאר:

סעיף מב
אבל. עט"ז היינו לגבי כלי אמרינן שריק ולא לגבי אוכל כמבואר סימן ע' בשר שפלט כ"ד וצירו עם בשר מלוח אסור:

סעיף מג
ובדיעבד. הט"ז פסק כרש"ל וב"ח דכ"ח אסור ושאר כלים שרי דיעבד וכ"כ הש"ך אות ע':

סעיף מד
וי"א. עט"ז הטעם דדם אינו מפעפע למעלה ולא לצדדין אלא יורד לשוליים ושם המקום דחוק דמונח בכשא"מ ופירש ממקום למקום ואסור אף לצלי דאנן קי"ל פי" ממקום למקום הוה פירש. ועיין בישש פכ"ה סימן צ"ו והיינו אף אם נתערב בבישול דהוה לח ומדרבנן צריך ס' מכל מקום כאן יש להתיר מאחר דמ"ה חד בתרי בטל ומיהו בלא רוב לא התיר אף דם שמלחו דרבנן לא סמך ע"ז לחוד ובש"ך הניח דין זה בצ"ע:
כתב עוד מעשה שהניחה אשה אווז שהודחה הדחה אחרונה על אווז שלא נמלחה דתחתונה מה שחוץ לציר שרי דלא הוה כמולח בכשא"מ כיון דתפילה היא ובתוך ציר אסור. והביא מ"ש רמ"א בק"ה י"מ מה שחוץ לציר וא"י אמאי לא הביא מ"ש רמ"א בסי' ע' ס"ו בהג"ה דמה שחוץ לציר שרי בדם דאין מפעפע למעלה. ובנה"כ תמה עליו במה שאסר תוך הציר ולא ידענא דכשיעור שיתנו על האש דאסור לדעתו בסימן ע' אות י"ז וכדבעינן למימר לקמן מש"ה אוסר מה שבתוך הציר ואפשר אף בלא שהה שיעור כבישה מ"מ מה שבתוך הציר הוה כמולח בכשא"מ ועמ"ש בסימן ע' בש"ך אות מ' דיש חילוק בין נפל לציר בכ"מ דיש תקנה למלוח ובין כשא"מ:
כתב הכה"ג בהגהות ב"י אות רע"א בשם הדמש"א עמ"ש רש"ל דחד בתרי בטל וצ"ל דאותה חתיכה לא היתה ר"ל ולא בריה ודבר שבמנין דאל"כ לא בטיל עכ"ל והעתיקו הבל"י אות פ' ולא ידענא מהו חדא דמ"ה כל אלו בטילין וישש כתב כיון דמ"ה בטל

ועוד מה זה שכתב חהר"ל ומנין והא אין איסורו מחמת עצמו ובריה אין ענינו לכאן ולא ידענא פי' דברים אלו כלל:

סעיף מה

אבל כו'. דאין המקום דחוק כ"כ שתהא עליונה דחוקה לפלוט הדם שעליה ומש"ה העליונה שרי ואם מגיע הציר לעליונה יש לעיין ועט"ז:

סעיף מו

ולפ"ז. עט"ז האריך ליישב קושית הב"ח על הטור דלרווחא דמלתא כתב שמים מבטלין והרבה טעמים יש ועמ"ש בט"ז באות מ"ז:

סעיף מז

אחר. עט"ז ותוכן כוונתו דיש חילוק בין כשהמלח עושה פעולה להוציא דם דאז אמרינן לאחר שיעור מליחה פסק כח המלח לא כשאין עושה שום פעולה ועש"ך בסימן צ"א אות י"א כ"כ ומש"ה התיר כאן בה"מ מטעם דנמלח להוציא דם הא בעלמא לא ולפ"ז מ"ש רמ"א לקמן די"א לצורך ה"מ שרי היינו נמי כה"ג ושם יבואר ומה שלא התיר אף באין ה"מ משום דסמ"ק חולק ואמר דבמעשה דרש"י מש"ה התיר דלענין דם אמרינן פסק כח המלח ולא לענין שאר איסור מש"ה לא התיר אלא בה"מ משא"כ כשלא עשה פעולה להוציא דם אף שהפליט ציר לא פסק כח המלח ואף דמבר יונה אין ראיה ששם לא עשה המלח שום פעולה משא"כ הכא שהפליט ציר מ"מ אין לחלק כל שלא הוציא דם ועיין לקמן:

סעיף מח

כ"ק. עט"ז בשם רש"ל דמה שחוץ לציר שרי ובתוך הציר יש לאסור כולו.

סעיף מט

והכלי. עט"ז ולא ידענא דמה איריא דהמקום דחוק שאין לו מקום לצאת אפילו נפל בחוץ על הכלי אוסר כ"ק ואה"נ בכלי עץ קולף וכ"ח אין תקנה ועש"ך אות פ"ב ולקמן סימן צ"א דציר בכלי וה"ה מליחה בכלי אין אוסר לכלי כ"א כ"ק:

סעיף נ

ויש. עט"ז ובנה"כ השיג עליו דאין מליחה לכלים להפליט. ובאמת צ"ע דהא איהו גופא פסק לעיל אפילו כשיעור רתיחה לא מפליט מכלי ועת"ח כלל י"ד ד"ה כתב בפירוש דאם אין מלוכלך אין מליחה לכלים להפליט ומ"ש הב"י בשם הגש"ד לאסור דסובר יש מליחה לכלים להפליט ואנן לא קיי"ל כן. ועמ"י שם אות ב' כתב דהא דפסק רש"ל תוך הציר אסור היינו בשהה שיעור כבישה כשיעור שירתיח ובפחות רק כ"ק יע"ש ועי' בסי' ע' וצ"ע להתיר פחות משיעור בכ"ק:

סעיף נא
יש להקל. כבר נתבאר ט"ז ור"ל הטעם דכבר פסק כח המלח להוציא דם:

סעיף נב
ולפי. עט"ז דתי' דה"ק לרש"י מותר להניחו במלחו ויש לעיין דרש"י דווקא דיעבד התיר ולא לכתחילה להניח תוך כשא"מ ועמ"ש בש"ך:

סעיף נג
אין. עט"ז הקשה מ"ש סכין דשרי ומ"ש כלי דאסור ובנה"כ תי' דסכין דרך עראי שרי משא"כ הכלי שנמלח בו בולע יותר אפילו מנוקב יש לאסור:

סעיף נד
עד. עט"ז דראוי לצלות עד שנתייבש בחוץ דוודאי זב כ"ד ולא כמב"ד דהיינו ח"צ וראוי הוא לעשות כן לכתחלה:

סימן ע

סעיף א
שפולטת. עט"ז. מפני שיש קושי ההבנה בדבריו לכן אבאר וכבר ביארנו בפתיחה מעניני מליחה אמנם עדיין לא נשלם המאמר וצריך לתוספת ביאור:
דע דמה שאנו מולחין הרבה חתיכות זע"ז לכתחלה הרבה טעמים נאמרו ע"ז והם כתובים בתוס' חולין קי"ב ב' ד"ה ודגים הביאו ד' טעמים. א' הוא סברת ר"ת דם מישרק במליחה כמו בצליה. ב' הוא שיטת יש מפרשים דכ"ז שפולטת ציר פולטת דם חבירו ג"כ. הג' הוא סברת הר"י דאורלייני"ש שכיון שתחתונה פתוחה לפלוט דם של עצמה פולטת מה שבלעה מעליונה אף לאחר שכלה פליטת התחתונה שאין בה דם של עצמה כיון דלא נסתמו רגע א' נקבי הפליטה. הד' כל זמן שטרודה לפלוט ציר לא בלעה כלל מעליונה. ואבאר הנ"מ מהני טעמים. הנה לכ"א יש קולא וחומרא. לר"ת דם שריק במליחה כמו בצליה ואף לאחר פליטת צירה יום שלם אפ"ה אם נמלחה עם חתיכה שיש בה דם שרי דמישרק הרי קולא ודגים עם עופות דאסורין הדגים דרפי קרמייהו נסרך בהם ולא שייך שריק משא"כ בשר ואפילו בשר עוף שריק. עוד קולא דא"צ להשהות התחתונה כשיעור עליונה דשריק ולא בלע כלל. וחומרא אם נפל חתיכה תפילה לציר לכשא"מ ואפשר אף במנוקב אסור כמו שהקשו התוס' לשם דאם בתחתונה יש גומות ובהם ציר דלא שייך שריק אסור לר"ת. ולמ"ש י"מ יש חומרא אם לאחר פליטת כל צירו נמלחה עם תפילה אסורה דלא שייך ככ"פ שאין לה ציר מגופה לפלוט. עוד חומרא שצריך להשהות תחתונה כשיעור עליונה. וקולא אפילו נפל לכשא"מ חתיכה תפילה אמרינן אגב דפליט כו' וכ"ש ציר בגומות דשרי. ומ"ש התוס' דציר ולא דם הוא לתרוצי בין לר"ת ובין לי"מ

אפילו בשהה יותר מזמן פליטת ציר הא לא"ה אף דם פליטה מותר דפולט אגב ציר וכאמור. ובין י"מ להר"י מאוריי"ש. לי"מ קולא אף לאחר פליטת הדם שרי ככ"פ אגב ציר דידיה וחומרא אם הניחו הרבה חתיכות זע"ז עד לאחר פליטת ציר התחתונה אסורה. ולר"י דאוריי"ש נהפוך הוא חומרא לאחר פליטת דמו וקולא כל שלא נסתמו רגע נקבי הפליטה אף ששוהה זמן ארוך לאחר פליטת ציר התחתונה שרי. ובין אלו הטעמים לטעם דטרוד לפלוט ציר לא בלע יש קולא וחומרא. לטעמים הראשונים צריך להשהות התחתונה כשיעור עליונה הרי חומרא. וקולא אם הודחה תוך שיעור מליחה ואף אחר שיעור קודם פליטת צירו לי"מ עכ"פ שרי ולטעם ד' טרוד אמרינן ככ"פ לא אמרינן. אמנם ראוי שתדע דכל אלו הטעמים שריק או ככ"פ בין למ"ש י"מ ובין להר"י דאורליי"ש או טעם דטרוד זה לא שייך אלא בדם ולא בשאר איסורין אפילו איסור דרבנן ואפילו ציר דגים אפ"ה לא שייך בהו כל הני טעמים ואסורים ועמ"ש בסימן צ"א בש"ך אות י"ב בזה. ודע דאין להקשות דא"כ בטלנו תורת מליחה דנהי דדם שריק מ"מ ציר היוצא עם בשר מעורב עם דם נ"נ לדידן דנ"נ בשאר איסורים וחזר הציר ונבלע בבשר ויאסור הבשר י"ל אין הנאסר יותר מהאוסר ואף רשב"ם דאוסר בדגים ועופות אף העופות משום דמדגים זב דם מעט ועם הרבה ציר ונבלע בעופות משא"כ דם וציר היוצא מבשר דם הרבה ומעט ציר אין כח באותו ציר להתבלע וכדכתיבנא והבן. עוד התבאר דוודאי לאחר כמה ימים פולטין ציר אלא שאין פולטין בשפע כ"כ מש"ה לאחר מעל"ע לא שייך טרוד ולא ככ"פ כ"ז מבואר הוא. ודע דאין לחלק בין בשר בהמה ועופות שגם עופות פולטין ציר יב"ש כמו שאבאר לקמן:

עוד אבאר לך כי הרשב"א בארוך ע"א א' ובקצר בית שלישי ש"ש הביא בשם מקצת רבותיו דאפילו בשר שפלט כל דמו וצירו שנמלח עם בשר שיש בו דם אפ"ה מהני שימלחנו דאף דם מעלמא נמי פולט וסתר דבר זה מדגים אמאי יחזרו להיתרן הראשון ע"י מליחה ומקצת רבותיו סברי דשאני דגים דרפו קרמייהו משא"כ בשר כו'. והנה המחבר ס"ו סתם כדעת מקצת רבותיו שכתב ויש מתירין בכל זה ולכתחלה יש ליזהר ודיעבד ש"ד ועפ"ר אות כ"ה ובש"ך אות כ"ח וכ"ט דלא כב"ח שכתב דבפלט כ"ד וציר ליכא מאן דמתיר דמקצת רבותיו של הרשב"א הם המתירים ושאני דגים דרפי קרמייהו. וא"כ המחבר תלתא טעמי אית ליה דפולט דם הבא ממקום אחר אף שאין לו דם וציר של עצמה וסובר נמי ככ"פ בפשיטות אלא דכאן נקיט הטעם דטרוד דמה"ט אף לכתחלה שרי דלטעם ככ"פ דיעבד שרי ולא לכתחלה. וה"ה נמי דנקיט האי טעמא שא"צ להשהות תחתונה כשיעור פליטת העליונה והכל טעמא דטרוד לפלוט ציר לא בלע ואפילו נמצא

ציר בגומות שרי מה"ט דטרוד הוא ובלא מליחה שנית שרי וכן פי' הב"ח בטור ולא מטעם דמה שנמצא בגומות ציר הוא ולא דם ולקמן ס"ו אבאר דעת רמ"א בזה במ"ש אם נפלה לציר יחזור וידיחנו וימלחנו שנית:

ועתה אבוא לבאר דברי הט"ז הנה הוא ז"ל כתב דהמחבר והר"ן מחולקין המה דלהמחבר הטעם דטרוד בציר לא בלע דם וא"צ להשהות תחתונה כשיעור עליונה ולהר"ב כ"ז שפולט ציר בולע שפיר אלא ככ"פ ומש"ה כתב הר"ב לקמן דיחזור וימלחנו שנית ואלו היה סובר דטרוד א"צ מליחה שנית ואין סובר החילוק שכתב הש"ך אות ל"ב ול"ז דחתיכה אצל חתיכה במליחה אין בולעת כשפולטת ציר הא נפלה לציר בולעת ומש"ה בעי מליחה שנית. אלא סובר דאף במליחה בולעת דם ומשום ככ"פ אתינן עליה וכ"כ בפי' באות ט"ז וז"ל דכ"ז דפליט ציר פליט מה שבלע וסיים דיש עוד תי' בתוס' דככ"פ הרי דתופס עיקר בשיטת הר"ב ככ"פ וטרוד לא אמרינן אלא כשפולט דם ש"ע ולא כשפולט ציר ש"ע רק ככ"פ וזה דעת י"מ שהביאו התוס' וכמ"ש לעיל כ"ז באורך. וריש דברי הת"ח כלל ו' ד"ה מורין כן דהטעם אם נפלה לציר תוך יב"ש או הונחה אצל מלוחה הכל ע"י מליחה אגב דפליט ציר יפלוט דם שבלע וסוף דבריו מ"ש וכן משמע בראש"ש פכ"ה דאין בולע מציר מורה כמ"ש הש"ך ובש"ך אות ל"ז אבאר זה. ולפ"ז לט"ז אם מולחין הרבה חתיכות אסור ליטול התחתונה קודם שיעור פליטת עליונה ואפילו הניח העליונה מאוחר חצי שעה לתחתונה וסילקה מיד צריכה התחתונה לשהות מחדש שיעור שעה אלא דבזה י"ל דאגב דטריד לפלוט דם לא בלע כלל ודווקא בציר סובר אגב דטריד בלע וככ"פ משא"כ בדם ✍:

סעיף ב

ולא. עט"ז ודבריו צריכין ביאור. הנה בפסקי מהרא"י סי' ס"ו כ' ב' טעמים א' דאין טבע המלח להבליע אלא להפליט והוא מהרא"ש פכ"ה דאף שמוצאין ציר בגומות אין לחוש דהמלח מונע מלהבליע וה"נ אין המלח השני פועל שיבליע מעט לחלוחית שעליו וכ"ש שלא יפליט דם ממלח הא' שאין טבע המלח הא' להפליט ומלח הב' ג"כ אין מפליט מהמלח הא'. עוד כתב טעם דטרוד לפלוט ציר והט"ז לא ניחא ליה בטעם הרא"ש דאין טבע המלח להבליע דם דהא אנו אוסרים בסי' ס"ט בשר שלא הודח בראשונה אלמא מלח מבליע דם ולא ס"ל כמ"ש הש"ך אות ג' ד' דיש חילוק בין דם בעין וע"כ ההיתר מחמת טרוד. ואף שבאות א' וט"ז כתב להר"ב כ"ז שטרוד לפלוט ציר בולע דם אלא ככ"פ וא"כ היה צריך להמתין במלח הב' שיעור שעה כדי פליטת דמו י"ל בצירוף עם טעם הרא"ש דאין טבע המלח להבליע א"צ לשהות שיעור שעה אח"כ. ועפ"ז העלה

דאי נמלח לאחר פליטת צירו היינו לאחר מעל"ע אוסר במלח השני ומשמע הא קודם מעל"ע לאחר יב"ש אין אוסר בלא ה"מ ואף דהר"ב בס"ו כ' דבאין ה"מ אסור כאן יש נמי טעם דאין המלח מבליע. אמנם מ"ש דם בעין שנפל על החתיכה וחילק בין בשר רותח משא"כ כאן דאין חשש אלא מחמת מלח הב' לשון הר"ב אין משמע כן אלא דיש חילוק בין דם בעין דלא שייך ביה לא אגב דטרוד ולא ככ"פ כמ"ש הש"ך בסי' ס"ט אות א'. ומיהו מבשר ששהה במלחו כמה ימים אין קושיא דמש"ה שרי דכבר תשש כח המלח ומעט שע"פ בטל הוא בס' ודם שבתוך המלח אין טבע המלח להפליטו. אמנם לדינא כפי הנראה מש"ך אות ג' שרי אף לאחר פליטת צירו והמ"י כלל ט"ו אות מ"ד הסכים להתיר אף לאחר מעל"ע וכ"כ בכלל י"ד אות ט' דל"ד לחתיכה שפלטה כל צירה בס"ו שהביא הט"ז ראיה לאסור דכאן הלחלוחית שע"פ מעט הוא ואין כח במלח הב' להבליע יע"ש. ובל"י באות א' הביא בשם ט"ז וש"ך לאסור ומש"ך אין ראיה דבתי' הא' סובר דשרי כדכתיבנא:

סעיף ג

לא. עט"ז וכוונתו מבואר דבטור כתב ואין אסור אלא כ"ק לפיכך אם לא ניטל קשקשים מותרים ומלת לפיכך יורה הואיל ואין מליחה אוסר אלא כ"ק הקשקשים הם במקום קליפה וז"א דרא"ש כתב דקמיטי יותר מעופות אם הם בקשקשים וכ"כ רמ"א דאף לדידן שרי ומ"ש דכ"מ מרמ"א דמותרים לגמרי קצת קשה דהא בפי' כתב רמ"א כן ומלת לגמרי מיותר הוא ואי לומר אף הקשקשים שרינן וא"צ לשער נגדן כלום דלא בלעו דזה נמי פשיטא דשיען והם כעצם ואין בולעין כלום. ודע דהיה נראה לומר דמ"מ דגים ממהרין לפלוט דמן קודם דם העופות דמועט הוא אלא דהציר שלהם משוך קצת כיון דהם בקשקשים וא"כ לשיטת הט"ז אות י"ז דבציר אמרינן ככ"פ ולא טרוד ואין חילוק בין נפלה לציר או הונחה אצל חתיכה במלחה א"כ ה"א דהדגים צריכין לשהות שיעור שעה כמו עופות ומכ"ש אם נאמר דם דגים לא הוה אלא כמו ציר עיין אות ח' א"כ צריכין לשהות הדגים כמו העופות קמ"ל דליתא ומותרים לגמרי בלי שהייה ומליחה:

סעיף ד

אבל. עט"ז הביא בשם הרשב"א דהמליח מבליע בתפל לא שיהא מפליט ממנו ואין העופות פולטין כלום ושרי הדגים. והנה הרשב"א בארוך צ"ב ב' כתב ב' פירושים א' שהמליח מחמת התפל ומפליט ממנו אלא שאין כח באותו המועט להתבלע במליח דטריד לפלוט. הב' דאין מחמם כלל להתפל ואין פולט כלום והב"י כאן הביא שני הפרושים ובקצר בש"א ב"ד ל"ז ב' דפוס קרימוני הביא להלכה פירוש א' וז"ל טהור מליח וטמא תפל מותר לפי שאין חום המלח גדול שיפליט החתיכה שלא נמלחה אף

שנוגעים זה בזה. החתיכה המלוחה מפלטת ומבליע בחברתה ואינה מפלטת ממנה אלא מעט ואותו מעט אין בו כח להבליע במליחה שפולטת הרבה ואינה בולעת אותו המעט. הרי בבירור כפירוש הא' ואם כן כיון שבקצר הביא כן מסתמא הלכה הוא. ולפי זה בשר וחלב נוגעין זה בזה והחלב מלוח הכל אסור הבשר אסור כמבואר סימן צ"א בהג"ה ס"ה אלא אפילו החלב אסור מהאי טעמא כיון שהמלוח מפליט מיבש תפל קצת אלא איידי דטרוד המלוח אין בולע אותו המעט אף ציר ושומן דנוח להתבלע בטרוד כמבואר ברב מרי בר רחל אפ"ה כה"ג אין בו כח וא"כ בחלב שהוא לח לא טרוד ומתערב המעט שנפלט עם החלב ונאסרו שניהן וכדעת הסמ"ג לאווין קל"ו ועת"ח כלל כ"ב דין כ"ד כתב דאין הלח נאסר כשהיב"ש תפל דלא כסמ"ג ותמהני שלא הביא דברי הרשב"א בארוך וקצר דלדבריו אסור הוא גם הש"ך בסימן צ"א אות ט"ז לא הביא דברי הרשב"א ולענין דינא ראוי להחמיר וודאי מאחר שהסמ"ג אוסר וכן המרדכי ורשב"א בארוך ובקצר דעתו כן ובאות י"ז אבאר לענין בני מעיים ✍:

סעיף ה

וכן. עט"ז ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא דקרוב לוודאי שנתהפכו כ"פ ואסורים ✍:

סעיף ו

לאחר. עט"ז אפילו מאן דמחמיר במעשה דרש"י באין ה"מ והיה לאסור כאן כל הדגים דהתם בקליפה סגי ובדגים אפשר כולן נאסרין אפ"ה שרי דהתם היה ציר בכלי מה שאין כן כאן וה"ה לקמן אות י"ג מה"ט שרי יע"ש ונראה אפילו הדגים תוך שיעור פליטתן דחשיבי רותחים כל שהעופות לאחר שיעור שרי ופשוט:

סעיף ז

דאין. עט"ז הביא בשם רשב"א דווקא דם הא איסור אחר נאסרין הדגים וכן מורה דקדוק לשון רמ"א והביא בשם רש"ל דמתיר דאין מליחה לכלים להפליט אף איסור תורה שאין דם ואף דבסימן ק"ה כתב רמ"א דאין מליחה לכלים אף בשאר איסור אין ראיה דאפשר דגים רפי קרמייהו מסתרכי בהם יותר לכן הביא בשם יש"ש דאף בדגים כן ועס"י ק"ה בט"ז אות כ"ח:

סעיף ח

אבל. עט"ז דהרב חולק עם הב"י אלא דאפשר לדחוק מ"ש הש"ע דג תפל היינו שנמלח והודח מש"ה לא כתב רמ"א וי"א. ומש"ה כתב והודח לומר דכוונת המחבר במ"ש דג תפל היינו הודח והוה כ"ש עש"ך אות ט"ו. והנה מ"ש הט"ז דהד"מ לא הרגיש מ"ש או"ה כלל ה' תמהני שבד"מ הנדפס עם א"מ ובדפוס טורים עם ד"מ ד"ה שחוזר באות ח' הביא דברי או"ה כלל ה' דאוסר תפילים. ואין נראה ובאות ו' ד"ה אלא הביא דברי או"ה כלל י"ג

דשרי ועיין או"ה כלל י"ג ד"ג כ' ומה"ט מתיר בסמ"ק דגים תפילים עם בשר מלוח ובכלל ה' ד"ב אוסר דגים תפילים והם דברים סותרים ובש"ך אות ו' אבאר בזה. ודע דבד"מ אות ו' הביא ראיה מחתיכה שלא נמלח עם בשר שנמלח אמנם באות י"א הביא ראיה מאו"ה כלל ה' ד"ה שכתב דלאו דווקא חתיכה תפילה שנפלה לציר ה"ה חתיכה שלא שהה שיעור מליחה ונפלה לציר דשרי וכן כאן בהג"ה כתב ראיה מחתיכה שנפלה לציר ולא כתב מהחתיכה שהונחה אצל מלוחה אלא כוונתו דאף דיש לחלק כמ"ש הט"ז דגים דם שלהן דבר מועט ולא שייך ככ"פ לגבייהו שדם העופות צריך שיעור שעה ולאחר מעט פליטה אין להם דם של עצמן והד"מ כ"כ בפירוש דיש לחלק כן ואח"כ הביא ראיה מאו"ה דחתיכה תוך שיעור מליחה שנפלה לציר והיינו כמו התם דאין לה דש"ע אלא שיעור חצי שעה ונפלה לציר אף ששהתה הרבה כל שאין יום שלם מותר לדעתו עיין ס"ו בהג"ה ואמאי הא בציר וודאי בלעה החתיכה ואיך תפלוט אח"כ דם המרובה עם דם המועט שיש לה מגופה וכ"ת דיש ציר הרבה ומש"ה אגב דיפלוט ציר יפלוט דם המרובה הא הר"ב חשש לקמן לדברי מהרש"ל באין ה"מ דלא אמרינן אגב דיפלוט ציר פולטת דם דאחריני ועיין בהגהות שבסוף ספר או"ה שער ה' כ"כ ומפרש דברי או"ה דווקא תוך שיעור מליחה הוא דמותר ולא כשפלטה דמה (ומ"ש ציר ר"ל דמה) א"כ קשיא איך תפלוט בשיעור מועט אלא וודאי כיון דיש דש"ע פולטת דם המרובה עם דש"ע ואף דלא קי"ל כסברת הר"י דאורליינ"ש דהתם לאחר פליטת התחתונה בולעת מעליונה ואין לה דש"ע כלל משא"כ כאן וכדכתיבנא ועש"ך אות וי"ו:

והנה הט"ז הסכים לאסור כהמחבר מד' טעמים. א' דאיך יחזרו להיתרן והוא טעם הפרישה ור"ל דגים אין צורך בהם המליחה וכיון שנאסרו אף דלא שייך חנ"נ בדבר שאפשר להפריד האיסור (עס"י צ"ח) מ"מ אין ראיה מחתיכה תפילה שצריך למולחה מחמת דש"ע לא חל שם איסור עליה. טעם הב' כתב רש"ל דם דגים הוה כציר ולא שייך ככ"פ ולפי ב' טעמים האלו היה ראוי להתיר הדגים בה"מ עכ"פ דהא בס"ו בהג"ה מתיר חתיכה שפלטה כל דמה שנפלה לציר בה"מ וכן הלכה והא שם היתר עליה לאחר פליטת דמה וגם אגב ציר דידה פולטת דם דאחריני וכ"ש לט"ז שם כמו שיראה הרואה שם ה"ה כאן יש להתיר בה"מ. אמנם לטעם דמן מועט אין כח להפליט דם המרובה ולטעם הד' דרפי קרמייהו וזהו לפי דעת רבותיו של הרשב"א דחתיכה שפלטה כ"ד וצירה שנפלה לציר שרי שיפלוט דם שבלע ממקום אחר ושאני דגים דרפי קרמייהו נסרך ביותר ה"ה לדידן אין ראיה מחתיכה בשר כו' יש לאסור בה"מ ג"כ. ולפ"ז אם לא ניטלו הקשקשים והם תפילים והונחו אצל העופות שרינן להו עכ"פ בה"מ אף לטעם

הט"ז ולא נימא דם שלהם הוה כמו ציר מ"מ קמיטי ביותר מעופות כמ"ש הרא"ש ואגב דטריד לא בלע או פולט וכן לא שייך רפי קרמייהו ביש קשקשים וכאמור. ויראה להתיר אף באין ה"מ דהא בשניהם מלוחים ולא נטלו קשקשים שרינן אף לדידן בלא ה"מ וע"כ דם שלהן לאו כציר חשיב [יא] דאל"כ באין ה"מ לתסור לט"ז דסובר באות ט"ז כל שאין לה דש"ע אלא ציר לא שייך טרוד ולא ככ"פ ✍אלא וודאי דאנן סוברים דם דגים הוה דם לענין זה וקמיטי ביש קשקשים ועמ"ש לקמן העליתי לט"ז יש חילוק בין נפלה לציר ובין הונחה אצל מלוחה א"כ פשיטא דהכין הוא:

סעיף ט

בשר. עט"ז דציר נבילה ד"ת וציר דגים דרבנן והיינו באין שמנונית כמבואר סי' פ"ג. ודע דכל מה שנאמר כאן לאחר שיעור מליחה אין להם ציר כמו דגים דרפי קרמייהו או בשר לאחר יב"ש או מעל"ע לאו דאין פולטין כלל שהחוש יכחיש זה אלא שאין פולטין בשפע ולא שייך טרוד ולא ככ"פ. ומש"ה דג מלוח ועופות תפילים שרי הדגים אף לטעם א' של הרשב"א לעיל יע"ש. ומינה בשר שחוטה עם בשר נבילה לאחר מעל"ע אפ"ה נאסר דפולט מעט מעט:

סעיף י

ויש. עט"ז דזהו סברת הר"ן דנוגעים מחמת המלח שעל הטהור מרתיח לטמא ומפליט ומבליע בטהור וכשהן רחוקים אז שרי ומינה בטמא מלוח אף רחוקים אסור דציר זב על טהור ולענין דינא עיקר כסברא א' בה"מ עכ"פ להתיר ועש"ך אות כ' ולקמן בק"ה:

סעיף יא

הא. עט"ז ועס"י ק"ה דא"א בקיאין בין כחוש לשמן ואוסר במליחה עד ס' וכמ"ש הר"ב כאן בהג"ה:

סעיף יב

ויש. עט"ז דדם משרק שריק או דפולט ציר לעולם אף דאנן לא קיי"ל משרק שריק במליחה כמו שיתבאר מ"מ הלחלוחית מעט שריק ודם שבמלח אין טבעו להפליט אלא למשוך אליו עי' בא"ש:

סעיף יג

ובדיעבד. עט"ז בשם הד"מ דאף מאי דאוסר במעשה דרש"י עכ"פ כ"ק מ"מ כאן שרי דהתם נמחה הדם בציר משא"כ כאן שרי דיעבד ואפילו שהה לאחר מעל"ע במלחו ולא הודח אין לאסור דיעבד ופשוט:

סעיף יד

ויש. עט"ז וירצה דמ"ש המחבר י"מ א' הוא ספר התרומות דאגב דיפלוט דם דידיה יפלוט דאחריני והסכים הרשב"א לזה בארוך. ויש מתירין הב' הוא דעת מקצת רבותיו

של הרשב"א דאף בפלט כל דמו וצירו. ומפרש מ"ש המחבר ופלט כל דמה היינו עם צירה או הודח ונסתמין נקבי הפליטה אפ"ה מהני מליחה שנית דמלח מפליט דם הבא ממקום אחר אף שאין לה דם וציר ש"ע ודגים רפי קרמייהו נסרך ביותר כמי שיתבאר באורך אי"ה באות י"ו. וי"א דרישא סוברים שאין מפליט כלל דם הבא ממקום אחר אף דיש לה דש"ע ולהלכה עיין באות ט"ו:

סעיף טו

ואפילו. עט"ז הר"ב חולק עם המחבר דמתיר דיעבד בפלט כל דמו וצירו והוא אוסר ומפני שלא כתב המחבר בפירוש כ"ד וצירו לא כתב הר"ב וי"א. ומ"ש הר"ב וי"א לאו מחלוקת אחרת הוא אלא לפרושי אימת נקרא זמן פליטת צירו יב"ש או מעל"ע:

סעיף טז

ואם. עט"ז ויראה לפרש דבריו דסובר דהר"ב משוה מדותיו בין שהונחה אצל חתיכה שלא נמלחה ובין שנפלה לציר ממש דלא כש"ך באות ל"ב ול"ד ול"ו שמחלק בין הונחה אצל חתיכה שלא נמלחה אז א"צ מליחה שנית דטרוד לפלוט ציר לא בלע כלל ומש"ה מותר באין ה"מ תוך יב"ש ולאחר יב"ש בה"מ. ובנפלה לציר דאז וודאי בולעת דלא שייך טרוד כיון שנפלה לציר ממש אלא ע"י מליחה שנית הוא דמותר תוך יב"ש ובה"מ דווקא ולאחר יב"ש אף בה"מ אסור כמו שאבאר בש"ך באורך. אמנם הט"ז אין דעתו כן אלא דשוין המה וכ"מ בת"ח כלל ו' דין ה' שכתב נפלה לציר תוך יב"ש שרי וה"ה הונחה אצל חתיכה שלא נמלחה משמע דחד טעמא הוא וכ"כ שם בפירוש אלא דחזר כאן ממ"ש בת"ח בתרתי א' דשם כתב הודח נסתמין נקבי הפליטה ולא מהני בציר אגב דיפלוט דנסתמין נקבי הציר הרי חומרא ובלא הודח היקל דא"צ מליחה שנית אלא אמרינן ככ"פ במליחה ראשונה אף שהוא לאחר שיעור מליחה ותשש כח המלח כמ"ש בסימן ס"ט במעשה דרש"י אפ"ה אמרינן ככ"ת כיון דהוא מעט בליעה דיש נמי טעם דטרוד קצת ואלו כאן החמיר דצריך מליחה שנית בין נפלה לציר או הונחה אצל חתיכה במלחה (דלהט"ז אין חילוק) והיקל דאם הודח לא נסתמין נקבי הפליטה ממש דהרי כתב ידיחנו כו' זהו תוכן כוונתו. אמנם הש"ך אות ל"ט יישב זה דבהודח נסתמין ולהעביר הלכלוך אין נסתמין. וצריך להבין לט"ז כיון דאין חילוק בין נתלה לציר או הונחה במלחה אצל חתיכה שלא פלטה דמה א"כ אמאי במליחה היקל בה"מ לאחר יב"ש ותוך יב"ש באין ה"מ ובנתלה לציר לא היקל אלא בה"מ כיון דחד טעם הוא י"ל דמ"מ החמיר יותר בנפלה לציר י"ל דבלע טובא משא"כ במליחה יש צירוף דאגב דטרוד לא בלע כ"כ ועמ"ש בש"ך:

ועתה אבא לבאר מ"ש הט"ז וכן משמע מהר"ן שהביא דברי רבינו יונה דהודח נסתמין. הנה הר"ן בשמעתתא דדגים ועופות הביא סברת רבינו יונה דבשר תפל אצל חתיכה

שנמלחה מותר דל"ד לדגים שאין להם דש"ע משא"כ כאן דיפלוט אגב דם דידיה. ומ"מ אפילו לפ"ז בשר שפלט כ"ד והודח אין להניח אצל בשר במליחה וכן בשר שפלט כ"ד וצירו וכן בשר שפולט ציר אין להניח בשר אחר עליו שאחר שיניח לפלוט ציר יבלע עכ"ל ולכאורה הוכחת הט"ז מדאוסר בהודח אלמא נסתמין נקבי הפליטה דאל"כ נימא איידי דיתלוט ציר דידיה. וזה דחה הצ"צ בסימן ח' דרבינו יונה סובר דלא אמרינן איידי בציר ומש"ה הודח אסור ובלא הודח שרי מטעם דטרוד לא בלע כלל יע"ש באורך. גם אין לומר מדכתב רבינו יונה ול"ד לדגים דאין להם דש"ע משמע הא אי הוה להו שרי כמו שדקדק הד"מ באמת דבדגים תפילים שרי אלמא סובר ככ"ת שייך בציר דדם דגים הוה כציר כמ"ש מהרש"ל ואפ"ה אוסר בהודח אלמא נסתמין נקבי הפליטה דמנא ליה זאת אימא דם דגים דם מעליא לענין ככ"ת. גם הלשון שכתב הט"ז דמשוה לדין שפלט כל צירו קשה קצת. ויראה דבבא אמצעית מיותרת היא דלא הוה ליה להזכיר אלא בבא א' הודח דאוסר דלא אמרינן איידי בציר ובבא ג' דאם יש לחוש שמא יניח מלפלוט הציר ועליונה עדיין תפלוט דם אסור לאפוקי מסברת הר"י דאורליינ"ש ובבא ב' כ"ש דפלט כל צירו דאסור אלא מש"ה נקטיה לומר דהודח מטעמא דנסתמין נקבי הפליטה הוה וכן בפלט כל צירו אף שפולט קצת ציר כיון שאין פולט בשפע:

אמנם מ"ש הט"ז ראיה מרבו של הרשב"א דהדחה אין סותמת נקבי הפליטה ומטור ג"כ ראיה לא הבינותי כלל דמשמע דמפרש מ"ש הרשב"א בארוך ע"א א' דמורו הרב אמר שבשר שפלט דמו והודח ונמלח עם בשר אחר שרי ע"י מליחה היינו דלא ס"ל דנסתמין נקבי הפליטה ע"י הדחה וככ"פ בציר נמי אמרינן דז"א דטעמם דאף דם מעלמא אמרינן ככ"ת ודגים שאני דרפי קרמייהו נסרך בהם ביותר כמ"ש הרשב"א שם. ובקצר ש"ג ב"ג באמת דחה דבריהם מדגים ועופות ודוחק לומר שמורו הרב ורשב"א מחולקין בהא אי הדחה סותמת נקבי הפליטה. גם מ"ש ראיה מה שלא הזכיר הטור אפילו הודח מתירין מקצת רבותיו ש"מ שסובר שאין הדחה סותמת נקבי הפליטה אפ"ה היה לטור לומר רבותא אפילו הודח דלא טרוד אפ"ה מתירין דאיידי דיפלוט ציר ואין לומר דסובר הטור בציר לא אמרינן כלל טרוד שהרי סברת הרבה פוסקים והרא"ש מכללן דבציר אמרינן טרוד אשר ע"כ דבריו צ"ע בכאן. ולענין דינא הצ"צ בסימן ח' היקל בה"מ ומ"ב בסימן נ"ג ומ"י כלל ו' אות י"ד בשם ס' תמים דעים היקל ג"כ והיינו בה"מ עכ"ת. עוד הביא הט"ז מסקנת רש"ל וחולק עליו באם נשתהה שיעור שיתנו על האש דאסור דהוה כבוש וכמו שהגיה ברמ"א דא"צ יום שלם ועמ"ש בש"ך:

סעיף יז

אם. הט"ז תמה והגיה כשיעור כבישה על האש הוה כבוש ואסור ואף לא נמלח כלל והודח בראשונה לדעתו אסור. והש"ך באות ל"ו ובנה"כ חולק עליו ועמ"י כלל ו' אות ה' דכשיעור כבישה על האש יוצא הוא ע"י מליחה דלא הוה כמבושל ממש ועפר"ח אות כ"ח תפס כתי' הב' של הש"ך בכאן דמיירי בכ"מ ולא שייך שיעור כבישה ועמ"ש בש"ך אות ל"ו:

סעיף יח

מיהו. עט"ז דאין הדחה מעכבת ואף לכתחלה בהעברה בעלמא סגי והטעם דלא הוה דם בעין ולרכך לא שייך כאן דכבר הודח בראשונה ולשפשף ביד ג"כ לא צריך רק להעביר הלכלוך. ומיהו מליחה שנית ודאי מעכב ל"מ לאחר שיעור מליחה דתשש כח המלח ובלעה מציר אלא אפילו תוך שיעור מליחה אפ"ה כיון שנפלה לציר נמס המלח ואין כח עוד להפליט ומש"ה צריך מליחה שנית משא"כ כשנגעה עם חתיכה שנמלחה עתה זה להט"ז ג"כ שרי ועמ"ש בש"ך. וכתב עוד דאם הודחה בראשונה ונפלה לציר כתב או"ה ריש כלל ה' להתיר וכ"כ הש"ך באות כ"ט והיינו כמ"ש או"ה שם באות ג' דציר אין כחו להתבלע אלא הוא עצמו ולא להפליט ולהבליע דבר אחר בתוכו כמו טהור מליח וטמא תפל. ובאות א' כתב הטעם ככ"פ וז"א דהא מחזקינן לדם שעליו לדם בעין אלא טעם הב' עיקר ועיין בהג"ה שם שבסוף הספר רוצה לאסור מטעם הא' ומש"ה הביא הש"ך באות כ"ט טעם הב' והט"ז ודאי דעתו ג"כ אטעם הב'. אמנם כן נראה דוקא שלא שהה שיעור כבישה הא שהה כשיעור על האש להט"ז אף בה"מ אסור דלא עדיף מחתיכה שהודחה בראשונה ונתלה תוך שיעור מליחה לציר ושהה כשיעור על האש ולהש"ך והמ"י עכ"פ באין ה"מ יש לאסור דנהי דמפליט ומבליע מ"מ בדם בעין ל"ש ככ"פ כמבואר וא"כ בשהה כשיעור על האש להש"ך והמ"י באין ה"מ אסור ולט"ז בה"מ נמי עס"י ס"ט ✍:

סעיף יט

והא. עט"ז ומדבריו לכאורה יראה דבתוך מעל"ע נמי שרי בה"מ מדכתב יום שלם משמע מעל"ע וחולק עם הש"ך אות ל"ח דכתב דוקא תוך יב"ח ולפ"ז צריך לדחוק מ"ש הר"ב תוך יב"ש רבותא קאמר אפי' תוך יב"ש דוקא בה"מ ואין זה כלום דמשמעות לשון הר"ב דלאחר יב"ש בה"מ אסור בציר ויש לדחוק ולומר מ"ש הט"ז יום שלם היינו יב"ש ואין חולק. עש"ך:

סעיף כ

ומה. עט"ז היינו במקום דלא מהני מליחה שנית ובשהה כשיעור על האש לדידיה תו לא מהני מליחה שנית אף תוך שיעור מליחה ואף בכלי מנוקב דהא לעיל איירי בכ"מ

דאל"כ אסור בלא"ה משום מולח בכשא"מ. ומיהו חתיכה תפילה ונפלה לכשא"מ יש דעות לומר דמהני מליחה אח"כ וכמ"ש לעיל ובש"ך אות ל"ו אבאר עוד:

דע דמליחת הדקין המבואר בסי' ע"ה וכרס וכדומה דין חדש יש בהו כמו שאומר. דאם הסירו השומן מעליהם ונמלח עם שאר בשר אף דמותר עיין בט"ז סימן ע"ה אות ז' וכן המנהג מ"מ אם נפלה לציר תוך שיעור מליחה אפ"ה יש לאסור אם לא בה"מ וצורך גדול כיון דאין להם דש"ע אלא ציר א"כ לא אמרינן ככ"פ אגב ציר דידיה בנתלה לציר וכאמור. ולט"ז אות א' דמשמע אף במולח בכ"מ כל שאין לו דש"ע אמרינן דבולע אלא ככ"פ א"כ אם נמלחו כרס ודקין עם בשר ולאחר חצי שעה הסירו הדקין או קודם שיעור מיל והודחו ונתבשלו יש לאסור עכ"פ באין ה"מ דבלעו מבשר וצריך שיעור מיל וכן הודחו תוך שיעור מיל ונמלחו עם בשר אסורין למ"ד נסתמין נקבי הפליטה ודוקא בשר תוך שיעור מליחה שהודח אין נסתמין דיש לו עוד דם משא"כ נקבי הציר כמ"ש בת"ח והש"ך והט"ז לא הכריע להתיר ומיהו י"ל דשאני ציר לאחר שיעור מליחה מתוך שיעור מליחה דפולט ציר בשפע ואין נסתמין ומ"מ יש להחמיר וכדאמרן ✍:

סימן עא

סעיף א

חותכו. עט"ז הנה הרשב"א בארוך ע"ה א' הקשה על י"מ מליחה ראשונה למה בעינן וכבר יישבו הם ז"ל זה די"מ סברי דרישא בכבשא היינו צליה הא להעביר השיער גרע טפי ושמא כח האש יפריש ממקום למקום ולא יצא ע"י מליחה עוד מש"ה מולחין על השיער להעביר הדם מעל פני השטח ושוב אין כח האש פועל כ"כ בעומק. אבל אנן קיי"ל כרשב"א דאין השיער מעכב כלל וכמו שאנו נוהגין ברגלי הבהמה שמולחין על השיער לחוד ואח"כ חורכין אלמא אין השיער מעכב כלל. והרשב"א בקצר כתב אם רוצה חותכו משמע דמדינא א"צ אלא למצוה מן המובחר והיינו משום המוח שבתוכו ובאמת גם נקיבת העצם לחוד מהני. ומיהו גם נקיבת הקרום בעינן כמ"ש הש"ך אות ה'. ויראה דמש"ה איכא מצוה מן המובחר דשמא יתהפך הנקב לצדדין כמ"ש הישו"ש דגם במליחה דרך להתהפך דלא כמ"ש רמ"א כאן ועיין סימן ס"ח ומש"ה מצוה איכא ולא מדינא. ועיין פרישה יש לו בכאן שיטה אחרת דלהרשב"א על השיער לא הוה מליחה גמורה מש"ה צריך לבקוע לשנים ואין מוחזק כ"כ בדם ומש"ה הביא ק"ו ממוח שבעצמות דאין מוחזק המוח כ"כ בדם ולחומרא בעלמא מולחין על העצם ונכשר בכך ה"ה כאן כיון שמלחו מצד הפנים תו א"צ דיעבד מצד חוץ ולכתחלה צריך מב' צדדין ומש"ה די על השיער יע"ש ולפי דבריו בשיער הרגלים אסור למלוח על השיער ואנן לא קי"ל כן אלא השיער

אין מעכב וכן מורה לשון התה"א ע"ו א' שאין השיער מעכב. ומ"ש דמוח שבעצמות לחומרא בעלמא דמוח שבעצמות אין מוחזק בדם ובש"ך אות ט' אבאר דהעיקר לדינא כל מוח מוחזק בדם כמו שאר בשר גם מ"ש הפרישה שם באות ד' צ"ע ועמ"ש בש"ך אות ה':

סעיף ב

הטלפים. עט"ז בשם רש"ל דמצוה מן המובחר לחרוך השיער ואח"כ למלוח וכוונתו כיון דמחתך הטלפים למטה א"כ דאיב דמא כמו בראש אם אותביה אביה"ש או דץ ביה מידי. ומ"מ חזינן דמנהג אינו כן דא"א בקיאין לחרוך שלא יבלע הדם בו ומיהו ע"ג קש כמו שחורכין העופות ודאי ראוי לחרוך תחלה השיער ואח"כ למלוח ומ"מ לא ראיתי נוהגין כן כיון שאין השיער מעכב:

סעיף ג

ושאר. עט"ז ועמ"ש בסימן ס"ט דבר חלול אם לא בקע לב' א"צ מליחה בפנים וראיה מלב סימן ע"ב אבל אם בקע לב' תוך שיעור מליחה צריך מליחה מצד הב' ולדידן אף דיעבד אסור באין ה"מ. והטעם ביארנו לעיל סימן ס"ט דל"ד לחתיכה עבה דכשנמלחה החתיכה מכל צד מרתיח הדם ומעורר לצאת אבל כשהוא מגולה לאויר העולם מצ"א אין עושה פעולה וראיתי להפר"ח אות ב' כתב כשבקע הראש לשנים אסור לדידן דעבר אתקנתא דרבנן דהצריכו לכתחלה למלוח מב' צדדין לא הבינותי כלל דא"כ לאחר יב"ש או מעל"ע ימלחנו שנית כיון דדם ליכא אלא דעבר אתקנתא ואף שיש ליישב מ"מ אינו כן דודאי לדידן הטעם כל שלא נמלח מב' צדדין יש בו דם ול"ד לחתיכה עבה:

יש לראות איך סגי בנקיבת עצם והקרום למליחה כמ"ש בהג"ה והא המוח אבר אחר הוא ואין לו חיבור לבשר הראש כלל והוה כלא נמלח המוח כלל ודמי לריאה וטחול ושאר אברים הפנימים אם מלח התרנגולת בחוץ שאף דיעבד והפ"מ לא עלתה להם המליחה שלא נמלחו אף מצ"א כמבואר סימן ס"ט. ול"ד למוח שבעצמות שנכשר ע"י מליחת העצם דעצם חלחולי מחלחל או שאין מוחזק כ"כ בדם או שהמלח אין עושה פעולה כ"א למוח משא"כ המוח בראש מוחזק בדם יותר משאר איברים כמ"ש בש"ך קשיא ✍:

סימן עב

סעיף א

ויש. עט"ז בשם הד"מ הטעה דשמא יבשלנו בלי קריעה שישכח ומיהו אחר צליה אף במקום שנהגו איסור לבשל ע"י מליחה ע"י צליה שרי וכ"כ הת"ח כלל כ"ז ד"א והש"ך

אות ב' דכולי האי שישכח לקרוע אחר צליה לא חיישינן ומיהו המנהג הפשוט בינינו לבשלו אחר מליחה ולא גזרינן שמא לא יקרענו ויבשלנו:

ודע דבכריתות כ"ב א' יש חילוף גירסאות הביאם הכה"ג בהגהות הטור אות א' לרש"י ורשב"א בארוך ע"ו ב' אין ללב אלא ב' מיני דמים א' המובלע בבשרו והוה כשאר דם האיברים וא' המתכנס ללב בשעת שחיטה ועליו חייב כרת וגי' הרי"ף ורא"ש (בפכ"ה) איפכא הוא דם הבא מעלמא הוה דם האיברים ובל"ת ודם שעומד תמיד כנוס בחללו דם הנפש וחייב כרת. ולפ"ז ג' מיני דמים יש ללב. א' המובלע בבשרו וא' דם הכנוס בתוך לבו והוא בכרת ודם הנמשך אליו בשעת שחיטה מעלמא בל"ת וכתב הכה"ג דניכר הוא שדם הלב הוא צלול ומעלמא קרוש יע"ש. וא"כ על הטור והמחבר קשיא דשבקי לגי' הרא"ש אביו ולגי' הר"מ בפ"ו ממ"א ה"ה דם מעלמא בל"ת ודם הכנוס תמיד בתוך חללו בכרת וא"כ למה כתבו הלב מתקבץ בשעת שחיטה הדם שגי' רש"י הוא והרשב"א ולהרי"ף והר"מ ורא"ש יש דם כנוס בתוך חללו וראיתי להמ"י כלל כ"ז אות א' דם שליל א"צ לקרוע הלב אלא שהר"מ כתב בפ"ו ממ"א דבשליל נמי מתכנס ללב כו'. הנה מ"ש ראיה מר"מ אינו דלהר"מ יש דם ש"ע כנוס בתוך לבו וה"ה שליל משא"כ לרש"י דמושך אליו בשעת שחיטה וזה ל"ש בשליל. ומ"ש הר"מ כתב המתכנס ליתא אלא כתב בשליל דם הכנוס ומ"מ לדינא אף בשליל צריך לקרוע ✍:

סעיף ב

קורעו. עט"ז אף דם בעין לא שייך ככ"פ כיון דמתייבש ע"י צליה ומליחה והוה כדם פליטה ואף שאר בשר שנמלח עמו שרי מטעם זה ומשמע שזה הטעם עיקר ועמ"ש הש"ך אות ג':

סעיף ג

אבל. דדם בעין אין יוצא ע"י מליחה ונתבשל בדמו דלב שיע לא קאי במסקנא דלא כהר"מ ז"ל עט"ז ועש"ך אות ג':

סעיף ד

כנגד. עט"ז הסכים להלכה דאף דנמלח הלב תחלה אפ"ה בעינן בבישול ס' נגד כל הלב דבחללו נמי א"א לשער כמה היה והא דלא קאמר משום דהלב נ"נ לדידן ז"א דשיע מהני דלא נ"נ והא דאסור הלב עש"ך אות ו' בשם הגהת ש"ד דמתייבש הדם ונדבק בתוכו. ועמ"ש בש"ך אות ה' ובאות ו' ומ"ש בשם רש"ל באווז שהופשט עורה דאין ס' נגד דם הלב ולא ערער עליו ובאות ט' היקל באווז שהופשט עורה ובכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ד כתב בפי' שהט"ז באות ט' חולק על יש"ש וסבור הייתי לומר באות ט' מיירי שיש בקדירה

שאר דברים רק מטעם איסור דבוק מצריכין בחתיכה גופא ס' לכן היקל בהופשט העור אכן דבריו שם לא משמע כן ושם אבאר:

סעיף ה

הלב. עט"ז הטעם דמתייבש לא משום נ"נ דלענין זה מהני שיע דאין ממהר לבלוע יותר משאר בשר כמ"ש הש"ך אות ז'. ויראה לפרש דאף שפולט הדם דרך בשר הלב וע"כ הלב בולע תחלה י"ל דלב שיע ובפעם ראשון שפולט לא נתעכב בלב אלא אח"כ ע"י בישול הרבה נכנס ג"כ בלב ומש"ה לא שייך איסור דבוק אלא מטעם דנתייבש ולא יצא ומש"ה הלב אסור ולא מהני קריעה אח"כ ואם נתבשל הלב בלי מליחה אף שקרעו תחלה יראה לאסור הלב אף דאיכא ס' כמ"ש בסימן ס"ט באין ה"מ ולא אמרינן לב שיע לא חיישינן שפירש ממקום למקום אלא נפלט לחוץ כנ"ל ✍:

סעיף ו

דהוה. עט"ז ור"ל לי"מ אין סוברים תי' מהרא"י באות ב' דמתייבש הוה דם פליטה דא"כ שאר בשר נמי מותר ולי"א צ"ל דלב שיע מהני דליהוי גביה דם פליטה ולא לשאר בשר ועש"ך אות ג':

סעיף ז

והמנהג. עט"ז דמ"ש הר"ב הכל מותר קאי אעוף והשאר שבקדירה כוונתו למ"ש הר"ב ס"ג דעוף שלם הכל מותר היינו גם בעוף לא הלב דמתייבש הדם בתוכו ומלת "הכל" אסיפא קאי דאין שלם החתיכה נשארה באיסורה אמנם מ"ש דלא כב"ח שהקשה דברי רמ"א אהדדי לא ידענא מהו ועיינתי בב"ח ולא הקשה אלא אמ"ש ואין חילוק בין בשר הנמלח עמו ללב [דהבין דמ"ש הר"ב לעיל ואפילו בדאיכא ס' הלב אסור היינו אפילו במליחה] ע"ז תמה הב"ח דאיך כתב כאן ואין חילוק בין בשר שנמלח ללב דהא יש חילוק דלב אסור ובשר מותר במליחה אף באין ס' וכמ"ש הש"ך באות י"ב ומ"ש הר"ב כאן הכל מותר גם על הלב קאי ר"ל במליחה לא נאסר ולא עמדתי על כוונתו כאן ועמ"ש בש"ך:

סעיף ח

בין. עט"ז דלא כאו"ה דכתב אם הלב סגור למעלה אסור אף במליחה וצליה הרי חומרא ואי פתוח למעלה יוצא הדם שבתוכו ע"י מליחה הרי קולא ואנן לא קי"ל כן אלא כל שאין קרוע ממש אין דם בעין יוצא ע"י מליחה ואסור אם נתבשל ואי לא נתבשל קורע לאחר מליחה וצליה אף שכולו סגור ומ"ש דתנן קורעו לאחר מליחתו הוא לשון הפוסקים והא דל"ק ליה ממשנה קורעו לאחר בישולו היינו צליה במאי איירי עמ"י כלל ט"ו אות ט' מה שמיישב שם:

סעיף ט

אפילו. עט"ז בשם מהר"י מינץ דאפילו ניטלו הכנפים ובדרישה אות יו"ד כתב אפילו ניטל הגרגרת (היינו המפרקת) ושאר דברים ולא נשאר כ"א הגוף שלם יש להקל בשיש עוד צד דהיינו אם מלאוהו בבשר דזה גופא חומרא שאין המלוי מצטרף יע"ש הרי משמע לכאורה דווקא במילוי ומ"מ נראה דאין לחלק אף שאר דברים שבקדירה מקילין דאיסור דבוק חומרא הוא והבו דלא לוסיף עליה ומ"מ יראה דאם נטלו העצם הקוליות ובשר עליהם ולא נשאר כ"א הגוף לבדו דאין להקל כולי האי ועמ"י כלל כ"ז אות ט"ו בשם אביו דמהר"י מינץ היקל מטעם דסובר כמרדכי דא"צ לשער אלא נגד דם הלב לחוד [היינו בנמלח] ואנן קי"ל דאף בנמלח בעינן נגד כל לבו א"כ אין להקל כשנטלו הכנפים וגרגרת ולדינא העלה דיש להקל כמהר"י מינץ. ודע אף שאין בני מעיים בתוך התרנגולת יש ס' והלבוש שכתב דבהמה אין דרך לצלות עם הקרביים הוא לאו דווקא וכ"כ במ"י שם אות ט"ו והוא פשוט:

כתב המ"י כלל כ"ז אות י"ז בשם ח"ז הגאון מהר"ש שפירא ז"ל אווזות שצולין באגנים שקורין ברא"ט בעקי"ן ונמצא שם הלב דיש להחמיר מטעם דמקצת העוף תוך הרוטב ומקצתו חוץ לרוטב ויש לחוש לדעת רש"י המבואר בסימן צ"ב ס"ד בהג"ה דאין השאר מצטרף ה"ה כאן אין מה שחוץ לרוטב מצטרף ושוב אמר שאין להחמיר דהלכה כר"י דכל הקדירה מצטרף כמ"ש הש"ך שם ואף רש"י מודה דמפעפע בכל החתיכה כשמקצתה תוך הרוטב ומש"ה אוסר שם בטיפת חלב כל החתיכה ה"ה דמצטרף לבטל ובקו"א בסולת למנחה כתב ואף שיש לחלק בין להקל ובין להחמיר (ר"ל דמשערין הכל בס' היינו להחמיר אף בכחוש משא"כ מקצתה תוך הרוטב אפשר דמה שחוץ לרוטב אין מצטרף) עכ"ז יש הרבה צדדין לקולא יע"ש. ובאמת לא ידענא מה הם הצדדים רק דעת ר"י ורש"י ולפי מה שפסק הט"ז בצ"ב כרש"י יש לאסור האווז. בשו"ת שער אפרים סימן נ"ט הניח דין זה בצ"ע ולפ"ז יש להחמיר גם בחלק שחוץ לרוטב שאסור ולא הוה ממ"נ. ומיהו אם הניחו בכלי ויודעין בודאי שהלב היה חוץ לרוטב ממ"נ הכל מותר ואי ספק אסור כי דרך להתהפך כמו דגים על העופות המבואר סימן ע' והנה להט"ז סי' צ"ב שפסק כרש"י אם מונח הלב בתוך הכלי חוץ לאווז ויש שאר בשר שם ואם לא נצרף חלק האווז שחוץ לרוטב אין ס' יראה דאווז ממ"נ מותר דמה שנחלק לאווז מתפשט בכל החתיכה אף לרש"י כמ"ש המ"י ושאר בשר יש לאסור אלא כיון דשאר בשר אסור נ"נ ואוסר האווז ג"כ. ואם מונח הלב תוך האווז ויש שאר בשר יראה להתיר אף שאר בשר לרש"י ג"כ ✍:

עוד כתב הט"ז דאווז שהופשט עורה יש בה ס'. כתב בעה"ג דמיירי שיש עוד צד להקל ע"ש בסי' פ"ט. והדבר למד מענינו שכתב בשם הפרישה דהיכא דיש עוד צד להקל כו' ה"ה כאן ולא סותר למ"ש באות ב' בשם רש"ל. ודע דיש צד להקל היינו איסור דבוק אבל חנ"נ עד"מ שהסירו הכנפים וגרגרת ונאסר העוף ואח"כ הוסיפו עוד בקדירה אין מקילין לומר דחנ"נ הוה חומרא כי רוב הפוסקים ס"ל חנ"נ בשאר איסורין ופשוט הוא:

סעיף י

י"א. עט"ז הנה הטור כתב י"א שאם הלב דבוק בעוף דנ"נ וצריך ס' נגד כולו ול"נ וי"א דאסור שמא נשארה לבדה ברוטב ולמה נחוש לזה ופי' הט"ז דה"ק י"א הראשון דחנ"נ דממהר לבלוע יותר א"כ צריך ס' נגד כל החתיכה והטור לטעמי' בסי' צ"ב דסובר דאין חנ"נ בשאר איסורים וכ"ת מ"מ תיקשי אותה חתיכה ליתסר דממהר לבלוע יותר וכ"ת דהטור אין סובר זה א"כ איך כתב דאין סובר חנ"נ מה בכך. ולזה י"ל דהטור לשיטתיה בסימן ק"ו שכתב שאינו מבין דברי הרשב"א ומתיר אף אותה חתיכה יע"ש. אלא שי"א שמא נשארה לבדה ברוטב ע"ז השיג הטור דלמה ניחוש בדם שבשלו דהוה ספק דרבנן משא"כ בדגים סימן ק"ז דהוה דאורייתא. ויש לראות הא בסימן ק"ו כתב חתיכה שיש בה חלב לא יוציאנה כו' אלא אסור לה מספק וי"ל. ודע לדידן דאנו סוברים איסור דבוק יש בו ב' טעמים. א' דחתיכה זו ממהרת לבלוע יותר. הב' שמא היתה פ"א חוץ לרוטב ונאסרה עת"ח כלל כ"ה ד"א באיסור דבוק יש ב' טעמים. א' ממהר לבלוע ואף באיסור דרבנן יש לאסור מה"ט ולטעם השני שמא היה פ"א חוץ לרוטב א"כ באיסור דרבנן יש להתיר מטעם ספק דרבנן להקל אלא שבת"ח בדין כבד דדמו דרבנן וכ"ש בשלו אפ"ה כתב הטעם שמא היה פ"א חוץ לרוטב ובסימן צ"ב בט"ז אות י"ב אבאר בעז"ה. ועמ"ש באות ט"ו:

ומה שכתב בדין מלוי בתרנגולת העלה כרמ"א בס"ס ע"ג דלא כיש"ש. ומפרש כך דמלוי ביצים הוה כבישול ואם הלב דבוק בעוף אין המלוי מצטרף ואם אין דבוק מצטרף המלוי ובין הכל ס' שרי ומי שרוצה להחמיר יאסור המלוי ולא העוף ובמלוי בשר הוה כצלי אצל האש ואף דבוק ואין ס' כלל שרי ככ"פ בצלי ועמ"ש לקמן בש"ך שם:

סימן עג

סעיף א

הכבד. עט"ז הביא פירש"י ור"ת והמעיין בדבריו יראה דמפרש דשיטת רש"י הוא דמבעיא בין קודם מליחה או אח"כ וז"ש אפי' אחר מליחה והיינו דמסופק הואיל וכולה דם והתירה התורה שמא אף פירש שרי ור"ת סובר לאחר מליחה וודאי שרי

ומבעיא קודם מליחה. ומיהו י"ל לרש"י מיבעיא אי פי' מ"ה אסור או לאו ולר"ת מ"ה מותר. והרא"ש כתב דרש"י כתו' בתי' הב' דאיבעיא לאחר מליחה והמעיין ברש"י יראה דמיבעיא כמ"ש וכבר כתבנו מזה בס' ראש יוסף באורך עתה ראיתי בפר"ח אות א' הרגיש בזה יע"ש. ומ"ש דשמנונית דאיסורא בולע הוא דעת עצמו ושאר אחרונים כמו שאבאר ומרש"י במ"ש דלמא כבדא דאיסורא פירוש ואינה נאסרת אם בישלה עם טריפה הרי אדרבה לפי מה דדחה אף שמנונית אין בולעת ולקמן אבאר וצריך להגיה בעי מינייהו ולא "מרב "ספרא. ומ"ש דפסקו כר"ת היינו הטור פסק כר"ת דלאחר מליחה דיעבד שרי וכ"כ בת"ח כלל כ"ד ד"ג ומ"ש דאי הורה המורה כר"ת לא מהדרינן עובדא עש"ך אות ט' וכ"ה בת"ח שם דווקא ע"י קריעה ש"ו וחתיכה לתחת על ידי מליחה הוא דלא מהדרינן עובדא הא בלא קריעה מהדרינן ויראה לפרש הא דלא מהדרינן היינו בנתבשלה כך אבל לא נתבשלה אף שהורה מהדרינן עובדא. והקשה הט"ז על הטור מ"ש תחלה ודיעבד מותר ולא הזכיר עם בשר אחר שכן כתב ור"ת מתיר לבשלו כו' עיין פרישה אות ב' וא"כ מה איריא ע"י מליחה אפילו בלא מליחה שרי כמתני' דכבד אינה נאסרת והעיקר חסר דאפילו עם בשר אחר. ותי' דכאן דיעבד היינו שהורה המורה אף שעדיין לא נתבשל שרי כר"ת ולסמוך על מתני' דכבד אינה נאסרת דוקא בנתבשלה כו' ולדידן דוקא נתבשלה ע"י קריעה ומליחה והורה המורה לא מהדרינן. ומ"ש בנתבשלה עם בשר אחר בלי מליחה לכ"ע אסור פשוט דבלא בשר יש דיעות דהיא מותרת דאין בולעת אבל בשר אחר אסור ובת"ח שם ד"ג יש שם חסרון הניכר וצ"ל לר"ת שרי ע"י מליחה יע"ש:

ודע דכבד אי בולעת שמנונית או לאו יש דעות עיין פירש"י ור"ן ותה"א ושאר פוסקים. אמנם הכר"ו אות ב' הביא ירושלמי ר' זירא בעי שלקו בחלב מהו ולא איפשטא ולחומרא אלמא ספיקא הוה. ולפ"ז שפיר כתיבנא בסי' ס"ט נ"ט זיתים של היתר וכזית כבד חי וכזית חלב נפלו לתוכן התבשיל אסור מספיקא כי שמא הכבד אין בולעת אף שמנונית וליכא ס' זיתים וכאמור ומיהו אי ספק אי נפל דבר איסור על כבד חי אצל האש אין להתיר מס"ס בזה ודע אם נפל כבד לאחר מליחה והודח דנסתמין נקבי הפליטה לכלי ציר ודם י"ל דאסור ולא מהני צליה דהעיקר כר"ת דמליחה מהני כמבואר וא"כ אזלינן לחומרא. וכן קודם מליחה אם נפל דם בעין עליו בעודו על האש י"ל נהי דאין בולעת דם פליטה מ"מ דם בעין בולעת ומצינו חילוק כזה וראיתי להמ"י כלל כ"ד אות ב' כתב דנמלחה הכבד ונפלה לציר פולטת ואינה בולעת ואפילו דם בעין ולא ידענא מנא ליה הא דכר"ת קיי"ל לחומרא דנמלח ע"י קריעה הוה כשאר בשר ובלא נמלחה וודאי ככ"פ דלא גרע משאר בשר והוא פשוט ועמ"ש בש"ך אות ט' ובסימן ס"ט ✍:

סעיף ב

ואם. עט"ז ומ"מ המנהג כרמ"א דאף לבשלו אחר צליה די בנטילת המרה משם משא"כ כבד של בהמה וודאי אין די בנטילת המרה ומיהו אם צולין חתיכת כבד א"צ כלום ודווקא כבד שלימה כמ"ש הר"ב:

סעיף ג

ובדיעבד. עט"ז דא"א בקיאין בין כבוש לשלוק. ואמנם הפוסקים כתבו טעם אחר או דמתני' אינה נאסרת היינו דיעבד ולא לכתחלה או הטעם משום הכלי או כמ"ש המ"י שם אות א' דרוטב נאסר ובעי הכבד הדחה ודילמא מישתלי ואף אי יש ס' במים נגד הכבד אפ"ה הרוטב אסור דאין מבטלין איסור לכתחלה וא"כ הכבד בעי הדחה ועב"י באורך מזה:

סעיף ד

ויש. עט"ז הוא הר"מ ז"ל וכפי הנראה כמ"ש הר"ן וכמ"ש הר"מ בפי' המשניות פ"י דתרומות דריב"נ סובר כן ורבנן פליגי דכבד נאסרת אבל רוב הפוסקים סוברין כפי' הב"י דר"י בנו של ריב"ב סבר שלוקה נאסרת וא"א בקיאין ונ"מ בנכבשה במים מעל"ע או בציר כדי שירתיח וכמ"ש בש"ך אות ח':

סעיף ה

וכן. נרשם בטעות בס"א ומקומו ס"ג עמ"ש רמ"א וכן נוהגין הקשה הט"ז דלעיל ס"א בהג"ה כתב הר"ב ואם בא לבשלה אחר צליה ידיחנו משמע עד עכשיו מיירי לצלי בלא בישול ואפילו הכי כתב לעיל דבעי חיתוך או מנקבה וכאן כתב דא"צ ועוד דאי כאן איירי לצלי בלא לבשל אח"כ הי"ל ולצלי אבל לבשלה כו' וע"כ העלה דלעיל כתב לדין א' שבכאן. והפר"ח אות י"א כתב דעת המחבר לצלי בלא בישול א"צ קריעה כ"א משום דם שבסמפונות די בשתי או בערב ולבישול אח"כ יש חששא דשמא נשאר דם בכבד גופא ע"כ צריך ש"ו יע"ש ומיהו אנן קיי"ל דלצלי א"צ כלל קריעה ולבשלו אח"כ צריך ובעוף די בנטילת המרה:

סעיף ו

אפילו. הט"ז החמיר בנמלח הכבד לצלות תותי בשרא אפילו בלא הודח עדיין דלא כפרישה ועמ"ש בסי' ע"ז ס"א בהג"ה. ומלת אפילו פי' דה"ק לא מבעיא בשוה אלא אפילו למעלה מותר ותותי בשרא אסור ובשוה מותר דא"נ נתהפך הוה דיעבד ושרי ואף לכתחלה אינו אלא חומרא בעלמא ועש"ך אות י"ד ופר"ח:

סעיף ז

שלא. עט"ז הטעם דשמא יבליע לתוכו ועוד משום היכרא שלא יבואו להתיר על ידי מליחה לקדירה ועל השפוד מולחין קצת כשהיא תחובה כמ"ש הר"ב:

סעיף ח

מיהו. עט"ז בת"ח ד"ג שם צידד להתיר הכבד כשיש ס' אף באין ה"מ מתרי טעמי אחד דרוב הפוסקים סוברים דכבד אינה נאסרת דאינה בולעת ועוד דבשר גופא חומרא הוא (ושם מתירין בה"מ כמ"ש בסימן ס"ט) אלא שביטל דעתו מפני שמהרי"ל אוסר (כן הגיה שם המ"י אות ו') ויש לראות טעם בשר שאסור מפני שפירש ממקום למקום האי טעמא שייך ג"כ בכבד ונהי שאינה בולעת מחוצה לה מ"מ פי' ממקום למקום ולזה י"ל דא"כ מתני' הכבד אינה נאסרת לפי הס"ד משום דם איך מתורצת אלא ע"כ דם הכבד עיקרו דרבנן לא גזרו פי' ממקום למקום או כיון שמרובה בדמים מה שפירש נופל לחוץ. ואמנם מ"ש הט"ז להתיר שאין אוסרת דברים אחרים יראה דה"ק דבשר שנתבשל בלי מליחה ויש נגדו ס' דאסורה אותה החתיכה ואם נפלה לקדירה אחרת כשאין ס' אבל כבד אין להחמיר כולי האי ונהי שהיא אסורה מ"מ אינה אוסרת אחרים וזה אינו דוודאי עצמה יותר מסתבר להיות מותר דאין בולעת משא"כ אחרים ומה זה שסיים ואם נתבשלה עם בשר יש לאסור ולא ידענא כוונתו כאן. ובמ"י אות הנ"ל כתב דהט"ז אות ה' מתיר בנתבשלה במים ויש ס'. ט"ס הוא וצ"ל אות ח' ומפרש דמיקל כת"ח ולא ידענא דהא כתב שאין אוסרת דברים אחרים וצ"ע:

סימן עד

סעיף א

הטחול. עט"ז דמ"ש הטור הטחול דינו כשאר בשר וא"צ אלא מליחה היינו לקדירה ומ"ש בין לצלי ובין לקדירה חוזר למ"ש דינו כשאר בשר לענין הדחה ושאר דברים. ובאמת גם הדרישה אות א' פי' כן דחוזר אלמעלה ולענין לצלות ע"ג בישרא שרי ול"ד לכבד כי אין בו ריבוי דם אלא כשאר בשר הוא לכל מילי:

כתב הגהות ש"ד הביאו הת"ח כלל ל"א ד"ג דיש בטחול ס' נגד הקרום ומ"מ החמיר וכתב שמא שיערוהו דהוה ס' וקמ"ל חלב הטחול שמן ואוסר כולו (ואנן קיי"ל אף כחוש אוסר כולו עס"י ק"ה) וכן הסכים הט"ז דמסתמא אין בו ס'. וכן כבד דאין בו ס' היינו מסתמא הא אם שיערוהו ויש ס' יש להתיר אף בכבד שלימה:

כתב הב"ח וז"ל ומיהו אי ספק אי יש בטחול ס' הטחול יש לאסור ובשר שנמלח עמו מותר דלא אמרינן חנ"נ אלא בודאי ולא בספק ועוד חנ"נ במליחה הוא חומרא ולא נהגו חומרא זו אלא בודאי ולא בספק עכ"ל. הנה תחלה התיר דחנ"נ בשאר איסורין הוה דרבנן משום לתא דבב"ח וכל שיש ספק מתירין שאר הבשר דהוה דרבנן וע"ז יש קצת לפקפק כיון דבטחול גופא הוה ספק איסור תורה אפשר כה"ג לא אמרינן ספק דרבנן

אח"כ להקל לכן כתב עוד טעם דבמליחה הוה חומרא וכ"כ הר"ב בתשובה יע"ש. ולפ"ז איסור שנפל לאינו מינו וספק אי היה ס' ונאסר ואח"כ נפל לתבשיל אחר ויש ס' נגד איסור הראשון אין אומרים כה"ג ספק דרבנן להקל כיון דאין הספק בדרבנן אלא תחלה בד"ת ואח"כ וודאי נפל לתבשיל אחר כה"ג לא מקילין כמו שיתבאר בקונטרס הספיקות ושאני כאן דבמליחה הוה חומרא בעלמא כמ"ש הר"ן ספכ"ה דמשום לתא דבב"ח לא שייך למגזר במליחה ✍. ועמ"י כתב לט"ז הוה ודאי איסור ועוד הוה ספק חסרון ידיעה כ"כ בכלל ל"א אות ג' מ"ש דלט"ז וודאי הוה ז"א דלא הוה אלא ספק אמנם מ"ש חסרון ידיעה וודאי הכין הוא עס"י צ"ח ומיהו בליתא הטחול לפנינו שא"א לשער מקילין כמ"ש הב"ח ועס"י ק"י ומ"מ קשה מ"ש הב"ח לאסור הטחול כיון דחנ"נ דרבנן ויש בין הכל ס' לישתרי הטחול וי"ל אסור דבוק הטעם דממהר לבלוע הוה ספק תורה בטחול דאין הגעלה באוכלין עס"י ק"ו וכאמור:

סימן עה

סעיף א

כגון. עט"ז ותוכן כוונתו דמגמרא ביצה מוכח להיפך דמני בני מעיים וקורקבן אלמא קורקבן לאו בכלל בני מעיים ומסמ"ג נמי יש להוכיח כן דאל"כ למה לו להביא גמרא דביצה מנדרים לחוד סגי אלא וודאי קורקבן אין בכלל בני מעיים והוצרך להביא תרווייהו. אמנם מ"ש בתחלה במקום כרס ולסוף סיים קיבה צ"ע ובדרישה אות ב' כתב בפירוש דקורקבן במקום כרס בסימן מ"ט בטור ומש"ה מתיר ואה"נ לסברת הר"ב בהג"ה וכמ"ש האחרונים דהעיקר כאומרים יש דם בכרס מודה הדרישה דגם בקורקבן יש דם. שוב ראיתי להאורח מישור אות א' הרגיש במ"ש הט"ז תחלה כרס ואח"כ קיבה ולענין דינא וודאי אין לסמוך ע"ז ולעשות ממנו ס"ס בספק אי נמלח וכדומה דכולהו סברי דמחזיקין דם בכרס וכ"ש קורקבן והדרישה יחיד הוא בדבר זה ואין להקל כלל. ודע ה"ה זפק של עוף מחזיקין בו דם דהא כתב הטור בסימן מ"ט שאין לעוף כרס והמסס וב"ה ויש לו כנגדן זפק וקורקבן וכיון דאנו מחזיקין דם בכרס וה"ה בהמסס וביה"כ קיי"ל כן כמבואר בת"ת כלל ב' ד"ה בשם או"ה כלל ד' דביה"כ מחזיקין דם ה"ה בזפק נמי דהם כנגד אותן איברים וכדאמרן ✍:

סעיף ב

מיהו. עט"ז הטעם דא"א לנקר השומן והוא מאו"ה כלל ד' דין ט הביאו הש"ך אות ה' אמנם לבוש ס"ב נתן טעם דמעט דם יש בו והוא מהר"ן דבטל הוא ולכתחלה יש למולחם דאין מבטלין איסור לכתחלה או דשמא יצא ועמ"י כלל ט"ו אות י"ט. ויראה

דאם לא מלחו המעיים במזיד דהוה כמבטל איסור דרבנן עס"י ל"ט בדין בדיקת הריאה ויש לאסור. ועיין רש"י תולין קי"ג ד"ה אין לאסור אם לא נמלחה הביאו הפר"ח אות ב' משמע לכתחילה בעי מליחה והמ"מ פ"ז ממ"א הט"ו כתב פי' ואין צריך מליחה משמע אף לכתחלה אלא ממנהגא וצ"ע אם לא נמלחו במזיד מהו. כתב הבל"י אות ד' בשם פ"י אם (לא) נמלחו בלא הדחה א' יש להקל לצלי ובמליחה מועטת יש להקל לבישול ולא ידענא דאפילו נמלחו בכשא"מ בשוגג מותרים כמ"ש הר"ב בהג"ה ואיזה דם בעין שיש על הדקין ולרכך הא דיעבד מותרין ואין לדברים אלו שורש ואף בנמלחו ממש ושהה כשיעור מליחה בלא הדחה א' שרי לבישול ✍:

סעיף ג

אלא. עט"ז וכ"כ הש"ך אות ז' דשומן שאין מוחזק כ"כ בדם די בכך לכתחלה והיינו שאין לטרוח וליטול השומן מעל הכרכשא אבל שומן לחוד וודאי לכתחלה יש למלוח מב' צדדין ודיעבד וודאי שרי מצ"א אף באין ה"מ כיון דאין מוחזק כ"כ בדם ועמ"ש בש"ך אות ט' בזה ובא"מ האריך שם ולפעד"נ כמ"ש:

סעיף ד

יחזור. עט"ז הטעם דאין מוחזק כ"כ בדם ואפילו לאחר כמה ימים ואפילו הודח שרי למלוח צד הב' כיון שאין מוחזק כ"כ בדם אין לחוש שצד השני בלע ואמרינן כה"ג מישרק שריק במליחה. עס"י ס"ט אות ט"ז הקשה שם כוונתו דכאן החמיר אפילו בה"מ וכן מורה לשון הר"ב דהוה כלא נמלח "כלל והטעם כתב בהגהות ש"ד ובאו"ה כלל ד' ד"י בגליון כיון שאין דם בבני מעיים אין דם שבשומן נגרר אחר המלח משא"כ בשאר בשר במולח מצ"א נגרר הדם כיון דיש בצד ההוא דם. ומדבריו אתה רואה שאף בה"מ אוסר הט"ז במלח צד הפנימי. והש"ך בנה"כ בסימן ס"ט כפי הנראה אודי ליה בהא. והפר"ח אות ח' ויו"ד כתב דמ"ש רמ"א דאסור היינו שלא לצורך מכ"ש דסימן ס"ט והרי אתה רואה שלשון רמ"א וט"ז וש"ך מסכימים לאסור אפילו בה"מ. ועב"ח אות א' משמע דבה"מ שרי כאן דכתב דכ"ש הוא מבשר מצ"א דאסור והתם לצורך מתירין ובכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ד מתיר בה"מ וסעודת מצוה בנמלח בפנימי לחוד לא בה"מ לחוד:

כתב המ"י כלל ט"ו אות כ"ה דווקא חלחולת אסור בנמלח צד הפנימי לא בשאר דקין דלא כלבוש ול"ח אות רכ"ו בפכ"ה שהשוו חלחולת לדקין והביא ראיה מאו"ה כלל ד' אות ט' יע"ש ואני לא ידענא שום חילוק בין זה לזה דשומן היכא דאיתיה יש ביה דם ושייך טעם הגה' ש"ד ומ"ש מאו"ה אני תמה דז"ל או"ה כלל ד' אות יו"ד כתב הרשב"א הדקין מולחין מצד חוץ ששם איתחזק יותר בדם משא"כ בפנימי ודיעבד מותר וכ"ז בדקין אבל חלחולת שיש שומן וגידין אף דיעבד אסור. והיינו דקין מסתמא נוטלין השומן ומש"ה

דיעבד שרי והיינו אפילו לא נמלחו כלל משא"כ חלחולת שדרך להתבשל עם השומן כי אין ראוי כך בלא שומן וודאי אף דיעבד אסור וה"ה שאר דקין אם יש שומן וראיה שכתב דכרכשא יש שומן עליה וודאי אין חילוק בין דקין לחלחולת אם נמלחו מצד פנימי וכאמור ✍:

סעיף ה

ומותר. עט"ז בשם רש"ל דאף דיעבד אסור ואף בנגמר רק החלמון לבד אסור דיעבד דבלע ולא פלט שאין להם ציר וכן הסכים הש"ך באות י"ב ומיהו יראה בקליפה קשה יש להתיר בה"מ דבכ"ח גופא דעת הר"ב לעיל סי' ס"ט דמותר כמ"ש בת"ח ומהרש"ל לשיטתיה דפוסק בכ"ח דיעבד אסור והקליפה קשה דמי לכ"ח וא"כ אין להחמיר כולי האי:

סעיף ו

מותר. עט"ז הטעם דשריק אף דלא קיי"ל כר"ת דשריק מ"מ דקין קשי קרמייהו ביותר וחלקין הם ול"ד לבשר ושייך בהו שריק עוד תי' דפולטין ציר וטרודים ולא בלעי (אף לרש"ל דשאני נפל לציר כמו שחילק הש"ך בסי' ע' אות ל"ב דבהונחה אצל מליחה מודה רש"ל) ומ"ש כט"ז בהונחה חתיכה אצל חתיכה דיחזור וימלחנו דככ"פ היינו לרמ"א וכמ"ש שם באות י"ז וקצת צ"ע שם דראיה שהביא מיחזור וידיחנו זה בציר לא במליחה. ולרש"ל מודה הט"ז דהטעם דטרוד לא בלע ועמ"ש בסימן ע' ושם כתבנו בני מעיים שנפלו לציר בלא שהו במלחן או תפילין והונחה אצל מליחה יש לאסור דככ"פ בציר לא אמרינן אלא בה"מ ובני מעיים ל"ש ה"מ דאוכליהן לאו בר אינש כו' ולתי' דקין חלקין וקשו קרמייהו יש לעיין בהונחה אצל מלוחה ומ"מ יש לאסור:

סימן עו

סעיף א

ואוסר. עט"ז דזה לפסק המחבר אבל לדידן בעינן ס' במליחה וצליה. ומ"מ מ"ש הט"ז בשם השערים אנן קי"ל בצליה ומליחה וה"ה אפיה מדינא אין אוסר כולו בכחוש אלא שא"א בקיאין בין כחוש לשמן בעינן ס' ונ"מ באיסור דרבנן ואין בו כלל שמנונית כמו חמב"פ לדידן כ"נ סגי בצלייה ומליחה כ"ק ולשערים חום דצליה בס' ומוקי ההיא דחולין דקולף בחלב של ג"ה יע"ש ועס"י ק"ס ס"ה וס"ט ומיהו אף בשמן לגמרי ויש ס' צריך בצליה כ"נ ומליחה כ"ק הטעם דא"א בקיאין ומטעם הרשב"א דא"א שלא ישאר רושם במקום האיסור בצליה וכ"מ בת"ח כלל ל"ז ומ"י שם אות א' ובק"ה יע"ש ועובי אצבע היינו רוחב אגודל. ומ"ש דם בעין הוא פשוט דדם פליטה אמרינן שריק וככ"פ ועס"י ע' ועמ"ש באות ד':

סעיף ב

ולאכלו. עט"ז וכ"כ הש"ך אות ו' דהמחבר לא מיירי כאן מהדחה א' אלא ה"ק רצה למלוח וצולהו מיד עושה ומותר לאכלו אח"כ בלי הדחה אחרונה שאין המלח בולע מדם דנורא מישב שייב אבל אם שוהה קצת במלחו אף לא שיעור מליחה אפ"ה המלח בולע מיד ולכתחלה מדיח קודם הצליה ואם לא הדיח קודם צליה מדיחו אח"כ ושרי כמ"ש בב"י בהדיא וכמ"ש רמ"א בהג"ה ואפילו שהה שיעור מליחה ונצלה כך מותר ומיהו לאחר צליה בעי הדחה ממלת הנאסר ואם בישלו כך בלא הדחה בשהה קצת אבאר באות ד':

סעיף ג

אבל. כתב הט"ז אפילו לא שהה שיעור מליחה כל שלא נמלח בשפוד אצל האש המלח בולע ואין שיעור לדבר וצריך הדחה לכתחלה קודם צליה ודיעבד שרי בהודח אחר צליה אפילו שהה שיעור מליחה:

סעיף ד

המלח. עט"ז ודברים פשוטים המה והמחבר סובר דצלי א"צ מליחה ולא הדחה א' כמ"ש הש"ך אות א' מדלא הזכיר כאן הדחה א' ובב"י כתב דעת הרא"ש דא"צ הדחה תחלה לצלי ומיהו כ"ז שאין מולחו אבל מולחו וודאי בעי הדחה תחלה אף במעלהו מיד כי יש לחוש שהמלח יבליע דם בעין וע"ז קאי רמ"א די"א דכל צלי אף בלא מולחו תחלה צריך הדחה תחלה ויש לראות כיון דממחבר אין זכר למו אי צריך הדחה תחלה או לאו איך כתב הר"ב וי"א כיון שאין הפלוגתא בא מפורש כאן וכ"ת דה"ק די"א דבעי הדחה משום דבעי מליחה קצת תחלה וכמ"ש בד"מ בשם הגהות ש"ד דתוס' ואשר"י לשיטתם דצלי א"צ מליחה מש"ה לא בעי הדחה משא"כ לדידן דקי"ל כרש"י דבעי מליחה קצת מש"ה בעי הדחה וא"כ שפיר קאמר וי"א דלהמחבר א"צ מליחה וה"ה דא"צ הדחה א' משא"כ לדידן ז"א דהא כתב תרי וי"א הראשון הוא הרמב"ן משוס דם בעין שעליו ואף בלא מליחה כלל צריך הדחה א' וי"א ב' הוא דעת רש"י א"כ קשה קצת. ומ"ש רמ"א נוהגין למלוח כשהוא בשפוד היינו אף שהודח מקודם מ"מ אין למלוח קודם נתינתו בשפוד שהמלח יתמלא מדם ושמא ישכח להדיח אח"כ כי מה שמדיחין הוא רק חומרא בעלמא משא"כ כשמולחו על השפוד האש אין מניח לבלוע במלח דנורא מישב שייב ואף אי אוכל אח"כ בלא הדחה לאו אסורי אכיל:

ודע דלפי מה שהתבאר כאן דלהמחבר לית ליה הדחה א' לצלי כלל כל שלא מלחו תחלה בזה יש לישב מה שהקשינו בסימן ס"ט אות א' על מ"ש הט"ז די"א שבס"ב שם הם הי"מ שהביא הרא"ש או הרא"ה ז"ל שאתר שיניח מלפלוט דם יבליע הדם שעליו כי אין טבע המלח להפליט מה שנתייבש עפ"ה ומש"ה שם הביא המחבר ב' דעות וכאן לא זכר

מהדחה א' דבצלי על האש אין חשש הרא"ה כי האש אין מניח לבלוע הדם שנתייבש ועוד דשייב ליה לגמרי גם לטעם י"מ שהביא הרא"ש דפי' דנבלע בו ל"ש בצליה ואלו היה טעם האוסר שהביא שם המחבר משוס דם בעין א"כ ה"ה צלי דלדם בעין ל"ש מישב שייב אלא כדאמרן. ומיהו אנן אוסרים שם מטעם סמ"ק ואפ"ה מתירין כאן דיעבד בלא הדחה א' דבצליה ככ"פ ועדיין אין מיושב שפיר:

סעיף ה

בלא. עט"ז דפסק אפילו לא שהה שיעור מליחה כל שלא הודח בראשונה אסור אף לצלי בלא ה"מ ובה"מ שרי אף לבישול עס"י ס"ט. והוא ממ"ש בת"ח כלל ה' ד"ב על או"ה שבלא שהה שיעור מליחה שרי לצלי כתב שבזה אין ראיה לאסור ובכלל ט' ד"ג כתב דאפילו לא שהה אסור לצלי וסובר הט"ז דבכלל ה' ה"ק שאין ראיה לאסור ומ"מ הר"ב לא הסכים עמו אלא כמ"ש בכלל ע' דבלא שהה אסור לצלי באין ה"מ וא"כ יש כאן חזרה בהגהותיו ממ"ש בת"ח וע"כ פסק הט"ז לחומרא כת"ח ותולק עם הש"ך בסימן ס"ט אות י"ג דבלא שהה פוסק שם דשרי לצלי יע"ש והמ"י כלל ה' אות ה' כתב דהר"ב כאן מירי בתרתי למעליותא בלא שהה ולא נמלח אלא מעט הוא דמתיר הר"ב כאן לצלי ולקדירה אף תרתי למעליותא אסור באין ה"מ והביאותיו בסימן ס"ט. ומפני שיש כאן הרבה דינים אבאר קצת בעז"ה:

הנה אנו נוהגין להדיח קודם צליה ולמלחו על השפוד אצל האש ולהדיח אחר הצליה ג"פ כמ"ש הש"ך אות ט"ו ומיהו אם לא הדיח באחרונה ובישלו כך מותר כמ"ש רמ"א לקמן ולא עוד אלא אפילו לא הודח בראשונה ולא באחרונה ובשלו כך מותר כמ"ש הר"ב וע"ל סימן ע"ג ס"ה ובש"ך אות י"ט אם לא הדיחה בראשונה ובשלה כך מותר והוא מבואר בת"ח כלל כ"ד ד"י ומ"ש הש"ך שם דם הכבד דרבנן הקשינו שם דבאו"ה ות"ח כתב דקיל משאר בשר כ"ש כבד דרבנן הרי אפילו שאר בשר שלא הדיחו בראשונה ובאחרונה ובשלו מותר דהאש שורף דם בעין שע"פ הבשר ואין בו כדי לאסור ואם נמלח ושהה קצת והודח בראשונה מ"מ לכתחלה ידיחנו קודם צליה כמ"ש המחבר ואם לא הודח מקודם ידיחנו אחר הצליה ואין בכך כלום ואפילו שהה שיעור מליחה ונצלה כך כמ"ש הר"ב סוף הג"ה ואפילו נמלח ולא הודח מותר והוא מאו"ה כלל כו' ד"ד ושם נאמר הודח בראשונה ונמלח ושהה ולא הודח קודם צליה מותר דאש שורפו ואם יבליע ככ"פ וכ"כ בת"ח כלל ט' די"א ומכאן אתה למד דהר"ב שכתב וה"ה נמלח ולא הודח דשרי היינו שנצלה כך ולאחר הצליה וודאי דצריך להדיח ממלח ששהה קצת ונאסר כו':

נסתפקתי אי הודח ונמלח ושהה קצת או שיעור מליחה ולא הודח ונצלה ובשלו כך מהו דהא המלח נאסר וע"כ לא שרינן אלא בצליה דכך"פ כמ"ש או"ה אבל לא בבישול א"ד כיון די"א דכל חתיכה יש ס' נגד דם ומלח ובסימן ס"ט בהג"ה בשר יבש יש ס' נגד המלח וה"ה כאן שאש שורפו ומייבשו. אמנם ממ"ש הב"י בשם ס' צפנת פענח אם לא הודח אחר המליחה ועשו ממנו מולייתא בסמידא שרי משמע דא"א תו להדיח אח"כ כיון דעשו ממנו מולייתא ואפ"ה אין חוששין לדם ומלח כי האש שורפו ומייבשו ועיין תרומת הדשן סי' קס"ט הביא דין דמולייתא וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה וצ"ע ועמ"ש בסי' ע"ח בש"ך אות ב':

אמנם כן מ"ש בלבוש ס"ו אם נמלח ושהה שיעור מליחה אף שלא הודח ונצלה מותר לתת כלי תחתיו ואף דלכתחלה אסור בדיעבד מותר עכ"ל ויש לתמוה הלא הוא דין דס"ה שהביא הב"י ות"ה קס"ט אין מניחין בי דוגי כ"ז שלא הודח הדחה אחרונה ואם בא לומר דיעבד שרי ומש"ה אין ראיה לענין דיעבד מ"מ הא אפילו לכתחלה היה רוצה להתירו ואיך לא הזכיר דברי ס"ה ועמ"י כלל ט' אות י"ו העתיק דברי הלבוש האלו. ומ"מ אין ללמוד לאסור בבישול בלא הדחה מדהוצרך הלבוש להתיר דיעבד דאין דם נוטף י"ל דלא שייך בבי דוגי ס' משא"כ בבישול וכדאמרן:

עוד אבאר לך אף למ"ש בת"ח דבלא שהה בלא הדחה קמייתא אסור לצלי כמ"ש הט"ז כאן מ"מ יש להסתפק במולחו על האש אי אסור או לא הנה בת"ח כלל ט' ד"ג ואו"ה כלל ח' ד"ד מבואר שאפילו מולחו בשפוד על האש בלא הדחה א' אסור להר"ב להמעיין שם כי אין שיעור לדבר טרם יחמם הבשר יבליע וכ"מ מיש"ש פרק השוחט סימן ח"י אמ"ש התוס' לצלי איירי ומהרא"י הוכיח מתוס' דלא נאסר במליחה בלא הדחה קמייתא משמע לדידן נאסר מיד יע"ש והרי התם מעלהו מיד ודלמא מולחו על האש ואפ"ה אסור ועוד מבואר שם דחותך בשר מביה"ש דצריך מליחה גמורה אפילו לצלי אפ"ה אין צריך שהייה אלא מעלהו וצולהו שכ"כ היש"ש שם בפירוש. ועיין תבואת שור סימן כ"ז משמע מלשונו שכתב מולחו יפה יפה ומדיחו ומותר בין לצלי אלמא סובר דבעינן שהייה לצלי ומדיחו וז"א ומהר"ן מוכח ג"כ שהקשה בשיעור מליחה וודאי תצא נפשה ותי' לצלי אלמא דלצלי א"צ שהייה אלא וודאי כדאמרן:

סעיף ו

בין. עט"ז ולכאורה מ"ש הר"ב דאין חילוק דל"ת בשלמא חתיכה עבה מה שלא פירש הוה דם שלא פירש ושרי משא"כ חלולים דפירש מדופן לדופן ומהרש"ל כ' דחלולים הוה כמו לא פירש והט"ז כתב דהוה פירש אלא דשרי כמו ב' חתיכות מטעם ככ"פ

ולהש"ך אות י"ג דצלי שלא נצלה כ"צ אסור לאכול צלוי דפירש ממקום למקום א"כ מה איריא חלולים או לאו וצ"ל דה"ק ואין חילוק בין חלולים דל"ת דצ"א נצלה יפה ובולע משניה ולא שייך כך"פ קמ"ל דה"ה ב' חתיכות דהתחתונה נצלה יפה ולא חיישינן מטעם שריק או כך"פ אפילו כה"ג כל שהבליעה והפליטה באין מיד שרי כמו שיתבאר בסימן ע"ז. ומ"ש הט"ז דחלולים הוה כב' חתיכות א"ל דצריך לשהות עד שיצלה צד השני ג"כ דהעולם אין נזהרין מזה דב' חתיכות כל שא' נצלה אוכלין ממנו וכן לומר דנ"מ אם הודח תוך שיעור מליחה דאסור לאכול חי דנראה ה"ה חתיכה אחת להש"ך אות י"ג כל שהודח תוך שיעור מליחה אסור לאכול חי דפירש ממקום למקום יע"ש:

סעיף ז

בביצים. עט"ז דה"ק בשמים עם ביצים דינו כמו ביצים לחוד וצריך מליחה אף דיעבד דהוה כבישול ואף בלא נמלח המולייתא כמ"ש הש"ך סימן ע"ז אות ה'. עוד תי' דה"ק מלח "תחלה כמו לכתחלה והיינו דלכתחלה בעינן מליחה אף בשר לחוד כדמסיק הר"ב בסימן ע"ז דאין לעשות שום מולייתא לכתחלה. עד שימלח שניהם. והש"ך באות י"א מפרש מלח תחלה כפשוטו ולצדדין ביצים אפילו דיעבד אסור ובשר לחוד לכתחלה יע"ש וא"ש טפי וכ"כ בנה"כ יע"ש:

סעיף ח

אלא. עט"ז ועתה רואה שלא היה בגירסתו בש"ע ורוב ב' הסימנים וכן בש"ך אות כ' ועיין ל"ח פרק השוחט אות ז' דיש דפוסים בש"ע כתוב בהם ורוב ב' ובקצתם השמיטו יע"ש. ומ"ש ב' הסימנים הוא דעת רבינו משולם הביאו הרשב"א בארוך ס"ת א' ובקצר בית שלישי ש"ש בשם גדולי המורים אלא בארוך כתב ב' הסימנים ואח"כ כתב רוב ב' הסימנים ובקצר לא כתב רק רוב ב' משמע דסגי:

סעיף ט

לאחר. עט"ז העלה דאין איסור ליטול מן האש אף שלא נצלה כ"צ ומעשים בכל יום דכך"פ בבשר ועמ"ש באות יו"ד לענין שפוד וסכין ועיין א"מ:

סעיף י

ומתירין. עט"ז הביא דברי רש"ל דהשפוד אסור והעלה באין ה"מ אסור ובה"מ יש להתיר ובשמנונית נבילה וכדומה כ"ע מודים דלא שייך טרוד ולא כך"פ כמבואר בחולין בההוא דרב מרי ודוכתי טובא. אמנם לענין סכין שחתכו בעודו על האש יש לומר באין ה"מ אסור ובה"מ להתיר אבל לאחר שהוסר קודם שנצלה כ"צ יש לעיין אמאי כתב באות הקדום דשרי ועיין אורח מישור אות ד' האריך בזה וכפי הנראה דבסכין כה"ג יש לאסור אף בה"מ. וצ"ע אם אין יס"ב בסכין מהו אמנם לקמן בהל' בב"ח משמע דחותך בסכין

רותח אסור הסכין אף שאין י"ס בסכין. ויש לי מקום עיון בא"ח הל' י"ט בדיני הגעלה בי"ט ולבוש סימן תק"ט שם כתב דמלבנין שפוד בי"ט כשרוצים לחזור ולצלות עליו בשר דבליבון כל דהו סגי דדם פליטה דרבנן לא ידענא מהו דאטו איסור דרבנן שנבלע בכלי לא בעינן ליבון שיהא ניצוצות נתזין הימנו ובמ"א שם כתב כיון דמדינא א"צ השפוד ליבון אלא מחמת חומרא לא הוה תיקון כלי כמו וולד הטומאה ה"ה דהמ"ל דם פליטה דרבנן ואי"ה בסי' קכ"א אבאר ✍. ומה שצריך ליבון השפוד לצלות בשר ואף דטרוד או ככ"פ וסומכין ע"ז לכתחלה בטרוד מ"מ כיון שהבשר מונח בדוחקא על השפוד לכתחלה לא סמכינן ועס"י קכ"א:

סעיף יא

ובשר. עט"ז דבחצי צלייתו שוב אין בו דם כלל ומותר לבשל כ"ש ליתן הבי דוגי תחתיו וכן הסכים הש"ך אות כ"ה ואי נמלח ולא הודח באחרונה כתבנו לעיל בשם לבוש דיעבד שרי ולדינא צ"ע ועש"ך אות כ"ה:

סימן עז

סעיף א

ואפילו. עט"ז הנה המחבר כתב אפילו נמלח החיצון היינו פלט כל דמו ולאו דווקא אלא דפלט כל צירו או הודח דנסתמין נקבי הפליטה ואפ"ה שרי ולא אמרינן דוודאי הפנימי פולט דרך החיצון וא"כ וודאי בולע החיצון כמ"ש הפרישה יע"ש וככ"פ היכא דליכא ציר דידיה לא אמרינן כמבואר סי"ע כהגה"ה ונהי דהמחבר שם ס"ו מתיר דיעבד מ"מ הטור והר"ב אין סוברים כן ואפ"ה מותר כאן לטור ולהר"ב דהבליעה ופליטה באין כאחד וכדבעינן למימר קמן באות ב' דלא כהגהות מיימוני שאוסר כה"ג ומשמע דמפרש הט"ז מ"ש הב"י דלא כהגהות מיימוני היינו שהב"י מפרש בהגמי"י דנמלח החיצון ושהה וא"י א"כ איך כתב הב"י דלהגמי"י כשנמלח החיצון יאסור הפנימי איפכא מיבעי ליה שהחיצון נאסר מבליעת הפנימי ובש"ך אות ב' אכתוב בזה. ובת"ח כלל ח' ד"ו הביא דאו"ה כלל ט' ד"א סובר כהגמי"י דחיצון מלוח ופנימי תפל אסור ובחיצון תפל ופנימי מלוח שרי ומשמע שם דהסכים עם או"ה וכאן בש"ע חזר בו והגיה דכ"ש אם חיצון תפל זהו דין או"ה ומשמע דמסכים להמחבר דלא כהגמי"י והא דהוה כ"ש אם כשהחיצון נמלח ופלט כ"ד וצירו דוודאי הפנימי עובר דרך שם שרי דהבליעה ופליטה באין כא' כ"ש בפנימי נמלח והודח וחיצון תפל דנורא מישב שייב ואין הפנימי בולע כלל והא דכתבו אף דכ"ש הוא לאפוקי מסברת רש"ל כמו שאבאר דאיכא למימר נורא מישב שייב אין סברא ובפנימי לא אמרינן ככ"פ כיון שאין סמוך לאש קמ"ל דכ"ש הוא. ובמ"י שם

אות ז' כתב דאפשר דהר"ב בת"ח נמי מסכים להמחבר. ולו דסותר מ"מ דבריו שבהג"ה אחרונים ובתר בתרא אזלינן. ולפי דעת או"ה והר"ב בת"ח דנמלח החיצון ושהה שיעור מליחה והודח אסור החיצון ובלא הודח אסור באין ה"מ לש"ך בסימן ע' דבציר ע"כ בולע יע"ש אות ל"ב ול"ז ה"ה כאן ע"כ בולע מפנימי דאין לו דרך אחר כ"א דרך החיצון ולט"ז שם אות י"ז יש לחלק בין מליחה לציר אפשר ה"ה כאן. ומיהו כשנאסר רק החיצון נאסר ולא הפנימי דאגב דטרוד לא בלע ואף דחנ"נ מ"מ אין הנאסר יותר מהאוסר. כל זה הוא שיטת הר"ב. אבל דעת רש"ל באו"ש שער ד' וישש"ש פ"ק דחולין סימן כ"ט הפך מזה מקצה אל הקצה שהוא סובר דבפנימי לא אמרינן ביה כב"פ אף היכא דאמרינן במליחה כב"פ שהמלח מפליט משא"כ כאן שהפנימי אין אצל האש ובפנימי אין היתר אלא אגב דטרוד לא בלע ולא כב"פ ובחיצון שהוא קרוב לאש לא אמרינן כב"פ אף שלית ליה דם וציר ש"ע כל שהבליעה ופליטה באין כא'. ולפ"ז מ"ש הט"ז בכאן הוא מ"ש רש"ל בסימנים שם והמעיין שם בפנים יראה דהסכים למ"ש הש"ך אות ב' וכמ"ש שם. וא"כ מ"ש בסימנים בלא שהו שניהם או הפנימי לא שהה והחיצון לא נמלח שרי. הא נמלח החיצון ופלט כ"ד אסור דמיד בולע מפנימי במליחה ואין הבליעה ופליטה באין כא' אסור לרש"ל אף בה"מ דאפשר דמי זה לציר בסי"ע ובהודח וודאי אסור. משא"כ כשלא נמלח החיצון כב"פ אגב דם דידיה. ומ"ש ואין איסור אלא בנמלח החיצון ולא שהה והפנימי לא נמלח דבולע מיד או דבשעת צליה נמי לא אמרינן ביה כב"פ כיון שאין על האש ל"ד למליחה וגרע טפי. וכ"ש אם נמלח והודח הפנימי דאסור אפילו לא נמלח כלל החיצון מטעמא דאמרן דל"ש בפנימי כלל כב"פ אף שיש לו דש"ע כיון שאין סמוך לאש ובש"ך אות ב' אבאר:

סעיף ב

דכמו. עט"ז והם דברי הרא"ש בפג"ה דל"ד לחתיכה שנפלה לציר דאוסרים סי"ע ס"ו בהג"ה לאחר פליטת כל צירה אף בה"מ ובאין ה"מ תוך יב"ש יעוין שם התם הבליעה מיד והפליטה לאחר זמן מה שאין כן כאן ומיהו נמלח תוך הפנימי ולא שהה והחיצון שהה וכ"ש הודח אף הר"ב מודה דאסור דבולע מיד במליחה והפליטה לאחר זמן דאסור אף לצלי כמבואר סי' ע' ועמ"ש בש"ך אות ב':

ודע דיש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי. בשר שפלט כ"ד וצירו ונמלח מחדש אשר כח המליחה ככחו מתחלה והונח אצל חתיכה במליחה שלא שהה כיון דהבליעה ופליטה באין כא' למה יאסור וכ"ת דיש חילוק בין מליחה לצליה הא בורכא שזה לשון הרא"ש בפג"ה סימן י"ג ונמלח החיצון ושהה והפנימי לא נמלח שרי ואף דמעשים בכל

יום חתיכה ששהה ונפלה לציר שאסורה ורבינו תם אוסר בשר שנמלח בכשא"מ אפי' לא שהה שיעור צליה בכלי ולא אמרינן ככ"פ דדווקא היכא שהבליעה ופליטה באין כא' כמו מולייתא משא"כ התם הפליטה לאחר זמן וכיון שנאסר אין חוזר להיתרו יע"ש הרי דאין חילוק בין מליחה לצליה כלל ובצליה אם הבליעה קודם אסור ובמליחה אם הבליעה ופליטה כאחת שרי. וכ"ת אה"נ אלא שסתירת דבר זה מבואר מעופות ודגים שאסורים הדגים דקדמי לפלוט כל צירן ומה בכך והא הם בתוך שיעור מליחה וככחן אז כחן עתה והבלייעה ופליטה באין כא' ומה אענה להר"ב דסובר דאין חילוק בין דגים דרפי קרמייהו ולא נסרך בהם ביותר. אם לא שנחלק דבמליחה לא שייך הבליעה ופליטה כא' דמיד בולע והמלח אין פועל פעולתו כ"א בשעה שלימה משא"כ טבע הצליה נורא מישב שייב מיד ולכך במליחה בכל גווני אסור וכדאמרן. ✍ויש לנו הרהורי דברים על מ"ש הרא"ש ול"ד למולח בכשא"מ דמה תי' בזה להפליטה לאחר זמן הא הרא"ש מודה כל שיש דש"ע אף דהפליטה לאחר זמן כמו שיראה הרואה בפכ"ה שהסכים לס"ה חתיכת תפילה שהונחה אצל מלוחה וע"כ כשא"מ נבלע בחוזק כ"כ. ובשלמא התו' ר"פ כ"צ ד"ה כבולעו הביאו הא דכשא"מ י"ל דאה"נ קאמרי או דלא ס"ל כס"ה משא"כ להרא"ש קשה וי"ל:

סעיף ג

חיצון לבדו וידיחו ט"ז. וא"י מה מלמדינו ואולי ה"ק וידיחו כל א' לבדו כמ"ש הש"ך אות ג' ומיהו אם מלאום בלא הדחה מילוי הפנימי ומדיח החיצון כפי הנראה שרי דיעבד דעוף גופא מסתמא הוא יותר ממילוי וכל שיש בקדירה כמו החתיכה מבואר בסימן ס"ט דשרי ועמ"ש בש"ך אות ג':

כתב הלבוש אם מלחו לכ"א בפ"ע ולא שהה במליחה ומלאם אסור יע"ש ויש לעיין אי מחמת הדחה אחרונה יש ס' אי מדיח החיצון כמ"ש ואי משום שהפנימי עובר דרך החיצון מה בכך כל שיש דש"ע אמרינן במליחה נמי ככ"פ ועכ"פ אי מלח הפנימי קצת קודם כל לישתרי ואני רואה שטעמו דלא אמרי' כה"ג ככ"פ דדומה למולח בכשא"מ שהמקו' דחוק ול"ד לצליה דנורא מישב שייב וצ"ע. ✍ועמ"ש בש"ך:

סעיף ד

אינו. עט"ז הביא בשם רש"ל אף שמלח פנימי אפ"ה אסור החיצון אף להמחבר דנמלח מצ"א שרי ולדידן בה"מ לאחר הבישול שרי מ"מ כאן אין לו מקום לזוב ומ"ש אין הלשון משמע כך עיין בראש כתב דם של פנימי והט"ז שינ' בלשונם דם שבפנימי עיין פרישה ול"ח. ומיהו הפנימי אי נמלח והודח אי אסור כה"ג נראה דאסור ויש לעיין ✍:

סעיף ה

אם. עט"ז דעת הר"ב כל שיש ביצים עם מילוי הבשר דינו כבישול ולא מיבעיא אם הפנימי לא נמלח דאסור אפילו החיצון לא נמלח לא אמרינן מישב שייב לחיצון כל שיש שם ביצים מעורב עם הבשר:

סימן עח

סעיף א

או. עט"ז ור"ל דה"ק או מותר למשוח בציר בשר שנמלח את בשר שלא נמלח דאין מעכב הפליטה וה"ה שומן אווז אין מעכב הפליטה ובש"ע כתב שמן וכפי הנראה דצ"ל שומן שכ"כ בת"ח כלל כ"ח ד"ג שומן אווז ויראה ה"ה שומן בהמה דנמס אצל האש. ומ"ש בציר באו"ה כלל ט' ד"ב כתב ביצים מתובלות ועמ"י כלל כ"ח אות י"ז דאפשר ביצים נקרשים ומעכבין הפליטה ואפשר טיחה דקה שרי והניח בצ"ע וכן הא"מ אות א' הרגיש בזה. ובת"ח כתב דיעבד שרי משמע הא לכתחלה אסור וכ"ה באו"ה כלל ט' ד"ה אם משחו בשומן דיעבד שרי ולא לכתחילה ורמ"א כתב אף לכתחלה ול"ד לדלעיל סי' ע"ז דאם החיצון לא נמלח או בשר שנמלח ע"ג בשר שלא נמלח דיעבד שרי ולא לכתחלה הכא כיון דמשהו הוא אין מעכב כלל הפליטה ולא ככ"פ שייך כאן. ודין מולייתא נתבאר לעיל סימן ע"ז דלכתחלה אין לעשות מולייתא עד שימלחו שניהם מליחה גמורה לקדירה והודחו כ"א בפ"ע. ומה שהגיה לעיל הר"ב לכתחלה אסור לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח היינו אפילו לא הודח אח"כ אפ"ה לכתחלה אסור ודיעבד שרי אפילו הודח כה"ג דהבליעה ופליטה באין כא' וכ"ש בשפוד מישרק שריק ואפילו לא הודח הבשר הא' מראשונה דלגבי צליה מיחשב דם פליטה לגבי דידיה כ"ש לגבי אחרת:

סעיף ב

בין. עט"ז ופשטידא הוא שנותנין בשר תוך עיסה שבלילתה עבה ואופין בתנור גרוף או על המחבת קאמר הר"ב דיש לה כל דין בישול כיון דעב הוא לא נורא מישב שייב ולא פולט וגם לקולא אם יש ס' אין לחוש והכל שרי מלבד אותה חתיכה כדין חתיכה שנתבשלה בדמה המבואר סימן ס"ט ויראה אפילו לכבוד אורחים אסורה אותה החתיכה ול"ד לבישול שכל מה שפי' הרוטב מוציא לחוץ יע"ש. ועפר"ח אות א' כתב דבפשטיד"א צריך נטילת מקום יע"ש וכפי הנראה אפשר דהר"ב יודה לזה דנהי דלא חיישינן לאסור ב' או ג' חתיכות מ"מ דינו כמליחה לשער בס' ולהצריך נטילת מקום כמו התם קליפה עס"י ק"ה. ומ"ש הפר"ח בפשטיד"א אסור הבצק אבל בעוף מותר והביא ראיה מר"מ ז"ל פ"ו ממ"א הטופל עוף בבצק אי לא זיג אסור הבצק אלמא העוף שרי לא ידענא מה ראיה דהתם טופל היינו בלילתו רכה כמ"ש התוס' בפ' כ"צ כמו בנות עשירים טופלות כו'

ומש"ה העוף שרי דפולט ואינו בולע והקמח אין מעכב דרך הוא והקמח אסור משא"כ פשטיד"א דבלילתו עבה מעכב הדם מלצאת ואוסר העוף ג"כ וכ"ה באו"ה כלל ט"ו ובת"ח כלל כ"ח וצ"ע. ודע דעוף לאו דוקא ה"ה בשר בהמה וכ"כ הכר"ו ופשוט הוא:

מה שכתב המחבר אם נמלח והודח מותר בכל גווני הוא לאפוקי מסברת הר"מ ז"ל שסובר שאין כל הדם יוצא והלכך מצריך לחלוט ברותחין ואנן לא קיי"ל כן הלכך אפילו בפשטיד"א כה"ג שרי כל שנמלח והודח כמו לקדירה. ולבוש ס"א כתב דלא אמרינן דנשאר מעט דם ואין כאן רוטב שיבטלנו כמו בקדרה יע"ש וקשה דלהר"ם אין הטעם דרוטב מבטל אלא חליטה ברותחין בעינן ושוב אין יוצא הדם עיין בר"מ הל' מ"א ועיין ב"ה להרא"ה ז"ל וי"ל:

סימן עט

סעיף א

עט"ז. (בסי' ע"ז ס"ק ה') כתוב בטור וז"ל כתיב להבדיל בין הבהמה הטמאה לטהורה בין האסורה באכילה ובין המותרת והב"י הקשה שלא מצינו פסוק בזה הלשון דבסוף שמיני כתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל ובפ' קדושים כתיב והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ועוד הקשה הב"י אמאי לא הביא סיפא דקרא דמפורש יותר בין החיה הנאכלת ואי שבקיה לדרשת חז"ל בין נולדו סימני טריפה כשירה ובין נולדו סימני טריפה פסולה (פי' יש חולאים שאין מטריפין) א"כ רישיה נמי דרשו חז"ל בין טמא לטהור בין נשחט רובו או חציו ותי' דמקרא דקדושים מייתי הטור והשתא מדויק רק מלת להבדיל אין מדויק ששם והבדלתם כתיב וקרא דפ' שמיני שבקיה כוליה לדרשת חז"ל יע"ש. ומ"ש הב"י דמדויק רק מלת להבדיל קשיא לי הא בפ' קדושים כתיב בין הבהמה הטהורה לטמאה והטור מהפך בין הטמאה לטהורה. עוד הקשה הב"י קושיא שלישית דהטור לא נחית למנין המצות והוה להתחיל ב' סימנים הם כו' והדרישה אות א' תי' ותוכן כוונתו דהטור נקיט להבדיל הוא רישיה דקרא דשמיני ובין הבהמה הטמאה לטהורה הוא בפ' קדושים לומר דחד מיותר היינו הך דקדושים דדרשת חז"ל נפיק מקרא דשמיני אלא לומר לך שיש מ"ע אחרת דהיינו אם מוצא בהמה שפיה חתוך ורגליה חתוכות צריך סימן אחר שניבין ובשר עוקץ כו' והעמיס פי' זה גם בר"מ ז"ל הל' מ"א פ"א ולדברי הדרישה אכתי תקשה דהטור מהפך קרא דקדושים כדאמרן ועיין במ"מ ובלח"מ דעשה הוא באכילה וצריך ליישב זה לדעת הדרישה יע"ש:

והנה דברי הט"ז כאן הם מגומגמין דקושיא א' וג' הוא קושית הב"י אבל קושיא הב' לא הקשה כלל הב"י דודאי אין קושיא איך דורש מקרא דשמיני להבדיל בסימנים והא דרשו חז"ל כו' דמ"מ אין המקרא יוצא מידי פשוטו אלא דהב"י הכי קשיא ליה אי דורש מפשטיה אמאי לא דריש מסיפיה בין החיה הנאכלת דמפורש יותר ואי שבקיה לדרשת חז"ל הוה למישבק כוליה לדרשא גם מ"ש הט"ז ואי מקדושים א"כ אמאי לא יליף מסיפא דשמיני אין לו פירוש כלל דאדרבה אי משמיני קשיא אמאי לא מסיפא אבל אי מקדושים וכוליה קרא דשמיני שבקיה לדרשת חז"ל ודאי הונח ליה להב"י כמו שיראה הרואה שם. ויש ליישב בדוחק דה"ק דהב"י הקשה אמאי לא שבקיה לדרשת חז"ל ואי דורש מפשטיה א"כ מסיפא הוה ליה לדרוש ואי מקרא דקדושים וכוליה קרא דשמיני שבקיה לדרשת חז"ל קשיא על הר"מ עכ"פ דהביא רישיה וסיפא דשמיני ולא ניחא ליה להט"ז במה דתי' הב"י דאה"נ מסיפא דריש והביא כל הקרא ומלת "רבינו שכתב הט"ז קאי אהר"מ ז"ל ודוחק. והט"ז תי' בע"א והוא דמלת כתיב שכתב הטור מיותר אלא דה"ק דבתורה כתיב שמחויבין אנו להבדיל ומתורץ קושית הב"י דאה"נ דלא בא פסוק בתורה בלשון זה והוא תי' הד"מ יע"ש אלא דהט"ז רוצה ליישב אמאי לא מסיפיה בין החיה הנאכלת והכי הל"ל כתיב להבדיל בין החיה הנאכלת ועוד דהאי קרא הוא לדרשת חז"ל לכן אמר דהטור ה"ק כתיב בתורה שצריך להבדיל בין טמאה לטהורה פי' האסורה באכילה ומותרת והתחיל להבדיל דהוא לשון פסוק דשמיני משום דכוליה קרא דקדושים שבקיה לדרשת חז"ל וכ"ת איפכא מיבעיא ליה להביא קרא דקדושים וקרא דשמיני שהוא מוקדם לדרשת חז"ל ז"א דהא העיקר הוא שאנו מחוייבין להיות בקי בהן לא לשנות וללמוד בלבד וזה א"א לדרוש מקרא דקדושים משא"כ מקרא דשמיני נלמוד שפיר דכתיב מקודם זאת התורה וא"כ להבדיל שפירושו שתהא בקי בהן וכפרש"י בחומש וא"ש מ"ש הטור פירוש האסור באכילה ומותר פי' ב"י לאו לטומאה וטהרה כו' ולט"ז ה"ק שבא לשלול דל"ת הא איצטריך לדרשת חז"ל לכן אמר זה נלמוד מקרא דקדושים וע"כ קרא דשמיני מוכח פי' האסור באכילה. גם דברי הר"מ ז"ל באו בדיוק שהתחיל בקרא דקדושים שהוא מאוחר ואח"כ הביא כוליה קרא דשמיני ולט"ז א"ש דהקדים קרא דקדושים והבדלתם בין טמאה לטהורה מוכח בין נשחט חציו או רובו ומסיפא דשמיני מוכח בין טריפה כשירה לטריפה פסולה ואייתר רישיה דקרא לומר שצריך להיות בקי בהן ורגיל וז"ש הר"מ ז"ל מ"ע לידע סימנים המבדילין ר"ל להיות בקי בהן ומ"מ לאו מ"ע בפ"ע היא ולכך לא מנה למ"ע ועוד שאין למנות מ"ע לחלקי המצוה ועיין דרישה כאן ובמ"מ ובלח"מ כן נראה לי בכוונת הט"ז כאן:

שאין. הט"ז הגיה והוסיף בש"ע דכצ"ל "דכיון "שאין "לה "שינים "למעלה "בידוע "שמעלה "גרה כו' וכ"ה בטור באמת וירצה בזה דאין לה שינים למעלה אין טוחנת המאכל היטב וחוזר המאכל לפיה ומעלת גרה שא"א להתעכל מהר עיין לבוש ס"א וכיון דידוע דמעלת גרה ואין לך שמעלה גרה ואין מפריס כ"א גמל ושפן וארנבת כמו שפרט הכתוב ולהן אין לחוש דאית להו ניבי ובן גמל מכיר ונ"מ במוצא בהמה שפיה גמום:

סעיף ב

שתחת. עט"ז והוא פירש"י חולין נ"ט בערוך ערך עקץ פי' הא' העצה כדכתיב לעומת העצה הביאו הכה"ג בהגהות הב"י אות יו"ד יע"ש:

סעיף ג

בשר. הט"ז הביא מחלוקת הר"מ בפ"א ממ"א ה"ג סובר דהוא באיסור עשה אותם תאכלו הא שאר לא והרא"ש בפ' אע"פ ותוס' ורמב"ן וראב"ד בהשגות סוברים דאינו אלא מדרבנן. ומיהו ג"ה דיליה לכ"ע מ"ה עסי' ס"ה ועמ"ש בש"ך אות ב' ואין לעשות ממנו ס"ס דהר"ב הכריע שהוא מ"ה. ועיין במ"ל בפ"ב ממ"א ה"ג דאמ"ה של אדם להרשב"א בתשובה שס"ד אין בו איסור אמ"ה ולהר"א יש בו ולפ"ז הא דממעט ברייתא אדם היינו בשר מהחי באדם ולא אמ"ה ומיהו בשר המת כ"ע מודים דאסור בהנאה מ"ה עסי' שמ"ט ובמת עובד כוכבים יש דיעות אי שרי בהנאה או לאו עיין מ"ל שם ופי"ד מה' אבל יע"ש:

סעיף ד

אע"פ. הקשה הט"ז קושית הדרישה מסי' שי"ו ותי' דהתם ל"ג דאינה מרחמת אלא א"כ "יולדתהו אלא ה"ג אא"כ "ילדה ר"ל דוודאי ילדה כבר ומש"ה מרחמת ג"כ על וולד אחר ונפטרה מבכורה עכ"פ ומ"מ אסור זה באכילה אם הוא מין טמא:

סעיף ה

הנולד. עט"ז בשם הרשב"א דלכל מילי עובר ירך אמו לענין טריפות שתלוי בחיות ועובר חי בפ"ע. ואיפשר אף למ"ד טריפה חיה אפ"ה עובר שרי ולדידן אין נ"מ דאנן פוסקין טריפה אינה חיה ועמ"ש בש"ך אות א' בנטרפה ולסוף נתעברה. כתב עוד הט"ז שמצא כתוב כו' ועשו"ת בית יעקב סימן א' ותוכן דבריו דוולד זה יש לו ב' איסורין א' שינק מטריפה כמ"ש רמ"א סי' ס' וא' מטעם חשש דרוסה והעלה בדרוסת ארי יש להסתפק משא"כ בזאב דיש מתירין גם האם אין לאסור הוולד יע"ש ולדבריו אף משום ינקה כל ימיה מטריפה אין לאסור בזאב דאמו גופא ספיקא הוה גם נתפטמה כל ימיה הוה ספיקא דפלוגתא ואפילו דרוסת ארי הוה ספק דרוסה שא"א בקיאין ויש להתיר מטעם ינקה ומטעם יש חשש דרוסה לולד יש לאסור ומ"מ נ"מ כמ"ש הפר"ח דווקא שראינו שדרסה נגד המעיים אבל אם נגע בה בצווארה או ברגליה אין חשש לוולד וא"כ כה"ג אין לאסור

הוולד מטעם ינקה ועיין תוס' חולין כ"ח מ"ש שיש חולי שיאדים כמו דריסה ובספרי ראש יוסף כתבנו בזה וכאן אין להאריך:

סימן פ

סעיף א

חיה. עט"ז והוא לשון הפרישה אות א' אבל הב"י כתב ופשוט הוא דלא אסרה אלא של ג' מינין בלבד ועיין תוס' חולין צ"ב ד"ה אמר והוא מת"כ אין לי אלא חלב הראוי להקרבה דכתב אשר יקריבו חלב חולין ובעלי מומין מנין ת"ל כי כל ומת"ל אשר יקריבו למעט חלב דפנות א"כ אין ראיה למעט מאשר יקריבו חיה אלא מדפרט רק ג' מינין ש"מ דאינך לא ועסי' ס"ד בש"ך אות א' מ"ש שם. וחלב טריפה מבטן או כלאים ונדמה אף שאין ראוין להקרבה מעולם אפ"ה הם בעונש כרת כמבואר. וחלב שור הבר מבואר בס"ב דהוה מין בהמה ובסי' רצ"ו ס"ו סתם המחבר ג"כ דמין בהמה הוא ולעיל סימן כ"ח הגיה הר"ב טוב לכסותו בלא ברכה ומ"מ ודאי בהמה הוא וחלבו ודאי לא ספק דהלכה כת"ק דר' יוסי וכ"פ הר"מ ז"ל ולבוש ס"ד משמע דספיקא הוה לחומרא וכפי מ"ש יראה דהוה ודאי. ועיזי דבאל"א (דהיינו עז הבר יער בלשון ארמי) יש מחלוקת והר"מ ז"ל בה' איסורי מזבח דכשרות למזבח וכ"כ המ"מ בפ"א ממ"א ה"ח דלא כאמימר דשרי תרבייהו דלא כהרשב"א ולפ"ז חלב שלהן ספק הוא ולא ודאי וצ"ע אם לצרף לס"ס. ועבל"י אות ג' עז הבר מן חיה ושוחטין ומכסין דמו בי"ט ט"ס הוא כנראה ממ"ש קרש טביא דבי עילאי דמה ענין טביא דבי עילאי לעיזי דבאל"א:

סעיף ב

אם. עט"ז הביא ב' הפירושים הן שיוצאין כענפים מן הבד כמו קרני צבי הן שזקופים ובראשיהן הם כפופים ומפוצלות כמו מבוצלות (שהפ"א וביי"ת מתחלפין) סומכין עליהם וכן הלבוש בס"א הביא ב' הפירושים לקולא ועש"ך אות א' דאנו אין אוכלין אלא במסורת. ועב"י ובס' ראש יוסף כתבנו בסוגיא דעיזי כרכין:

סעיף ג

ומכסין. עט"ז ועפ"ת אות א' כל שאסור מספק חלב הניקור ג"כ אסור אף שאינו אלא מדרבנן לא אמרינן כה"ג ספק דרבנן לקולא כיון דקרוב הוא לאיסור תורה וחלב חיה חלב הניקור שרי יע"ש ועוף כל חלב שלו שומן טהור הוא עיין לעיל:

סימן פא

סעיף א

ומי רגלים. כתב הט"ז שהיוצא מטמא טמא וי"מ דלאו מתמצית גופן עכ"ל לכאורה חלב טמאה מגמל נפקא והטמאין לאסור צירן כדאיתא בבכורות ו' ב' דפריך למה לי גמל גמל

לרבנן תיפוק מהטמאין ומשני חידוש הוא ולא פריך מהיוצא מטמא טמא אלא דמהתם לא יליף אלא דבר כעין גופה כמו פרה הנולד מגמל כדדריש אך את זה לא תאכלו (עיין במ"מ פ"ג ממ"א) אבל לא ציר וחלב ומש"ה כתב הטמאין לאסור צירן וגמל לאסור חלב. הן אמת שרב ששת דייק לה ממתני' היוצא מטמא ואולי הוא לסימנא בעלמא ועיקר מהטמאין או כיון דחזינן חלב טמא אסור ה"ה מ"ר דהכי אמרינן התם מ"ר דחמור דעכירי ודמי לחלב ועיין בר"מ פ"ג ממ"א ה"א כל מאכל היוצא ממין האסור כו' משמע דמכל היוצא מטמא נפיק ליה יעכה"ג בהגהות ב"י אות א' הרגיש בזה וכ' תימא על שלא הביא הר"מ פסוק דחלב אסור. ר"ל מגמל גמל. ומ"ש י"מ דמיא על מיא נפיק אפשר אף מ"ר דחמור קאמר כמ"ש הב"ח דלית הלכתא כרב ששת מדחזינן דבש גזין וצרעין מותר אלמא כיון שאין מתמצית גופן אף דעכירי נמי שרי וכנראה מדברי המ"מ שם פ"ג ה"א ובפ"ד ה"ב כתב דהוה פירשא בעלמא כמו עור הבא נגד פניו של חמור יע"ש:

ויש לראות דהמחבר כאן סתם כדעה א' דמ"ר של שאר בהמות אסורים ולקמן סתם כדעה א' דבש גזין מותר כסתם מתניתין דמכשירין ובגמרא בכורות משמע דרב ששת פסק דלא כמתניתין דמכשירין שוב ראיתי להפ"ת בסוף הסימן העיר בזה. אמנם במ"מ פ"ג ממ"א ה"א כתב דרב ששת סובר כסתם משנה ולא מחלק בין שיש לו שם לווי או לאו והוא דאמר כרבי יעקב היינו דלא כתנא דאמר מפני שאין מתמצות מגופן אלא מקרא ואין חילוק בין גזין וא"ש פיסקא דהמחבר וכדאמרן:

ודע דהר"מ ז"ל פ"ג ממ"א ה"ו כתב דעל חלב וביצי עוף טמא אין לוקין עליהם כיון דמריבויא קאתי ולא כתיב בפירוש הוה כמו חצי שיעור וכמ"ש המ"מ שם דרבינו דנקיט מבשרם הוא לאו דוקא ואזיל לשיטתיה בשרשים דכל דאתי מריבויא אין בו מלקות ולפ"ז טהור הנולד מטמא דאתיא מדכתיב אך את זה לא תאכלו ממעלה גרה וממפריסי פרסה דפשטיה דקרא קאי לחזיר שמפריס פרסה ולשפן שמעלה גרה א"כ נראה לכאורה לשיטת הר"מ איסור יש בו ולא מלקות ולא אישתמיט א' מהפוסקים לומר כן. ומיהו חלב של פרה הנולד מגמל אסור הוא אף אם נאמר שפרה זו אין בה אלא איסור לחוד וכמו שנראה ממ"ש הר"מ פ"א ממ"א ה"ה הנולד מטמא אסור באכילה משמע איסור לחוד מ"מ חלב שלו אסור אף דכתב כל שלוקין על הטמא חלב שלו אסור לאפוקי חלב אדם דבשרו בעשה עש"ך בסי' ע"ט מ"מ התם מיעוטא כתיב משא"כ בחלב פרה הנולד מגמל ויש לומר דק"ו הוא מאדם עיין אע"פ יע"ש. ומ"מ הנכון דעל פרה מגמל לוקה עליו. ועיין תוס' בכורות ו' ב' ד"ה רוטב משמע דעל ציר טמא לוקה דהמחהו לא נפיק מצירן דאיירי בהקפה אלמא דאי הקפה אית ביה מלקות ואני עתיד לבאר זה אי"ה בכלל

מיוחד בס' שושנת העמקים ואין מקומו פה. ולשון המחבר צירן כבשרן לכאורה יורה דאית ביה מלקות ומיהו אי טעם כעיקר אין בו מלקות כ"ש ציר ע"י מליחה עיין תוס' חולין ק"י ב' יע"ש ובש"ך אות א' וב' אבאר עוד מדין ציר ורוטב של טמאה וטריפה:

סעיף ב

שלא. עט"ז ור"ל דלא תטעה לפרש שספק הוא שמא לאחר שחיטה כמ"ש המשמרת הבית פ"ז יע"ש כדבעינן למימר לקמן דהבהמה טריפה כל היכא דליכא למיתלי בידא דטבחא וכדומה משום דיותר מסתבר לתלות מחיים שהולך אנה ואנה והחלב מ"מ מותר מטעם ס"ס כמו נשבר הגף עס"י ק"י דמתירים לכן אמר דעת המחבר אינו כן מדכתב ואם היא יתרת או הוגלד פי המכה ולא אשמעינן רבותא בידוע שרגע סמוך לשחיטה נעשה אלא כה"ג מודה המחבר דכשר רק כשיצא זמן מה מחזקת הרוב וא"א ליתן גבול לומר רגע סמוך לשחיטה תו לא מתירין ואסור למפרע עד יב"ח בהוגלד וביתרת או חסר וחליף ואופתא לעולם אסור זהו דעת המחבר וכמו שאבאר עוד באות ג' וע' פרישה:

סעיף ג

כל. עט"ז ותוכן כוונתו דהמחבר סובר ניקב קרום של מוח שאפשר רגע קודם השחיטה נעשה החלב מותר וכל שהוגלד אסור עד יב"ח ויתרת לעולם אסור ומ"ש דאם ידוע שקודם שנחלבה היינו דלעולם אסור ובהוגלד רק עד יב"ח ושלש מדות יש. ותמה הט"ז על משמרת הבית פ"ז שרצה לפרש דבריו שבת"ה דספק שמא לאחר שחיטה שא"א לפרש כן דא"כ בלאו הני טעמים החלב מותר דהוה ס"ס ואף דרשב"א אוסר בסירכות ולא מהני ס"ס ל"ד לכאן כ"כ הט"ז וכ"כ הב"י ולא ביארו לנו למה לא חשיב ס"ס בסירכות ואולי דהוה חסרון ידיעה. או יאמר דבכל מקום חזקה דהשתא נגד חזקה דמעיקרא ליתא משא"כ כאן דלית חזקה מבוררת אלא מחמת הרוב הלכך כל שעתה נסרכה אוקמיה אחזקה דהשתא דהא השתא אינה מהרוב ולית חזקה דמעיקרא ברורה המתנגדת לדהשתא וכיון דרובא ליתא חזקה מחמת רובא נמי ליתא כן היא סברת הרשב"א וא"כ ליכא אלא חדא ספיקא שמא מסירכות הכשירות או טריפות משא"כ בספק לאחר שחיטה הוה ס"ס והעלה דהרשב"א סובר כן כל שצריך ליתן זמן וא"א לומר ברגע זו יצאה לא מוקמינן אחזקה. ואנן סברינן להלכה כרמ"א אף בהוגלד אוקמינן אחזקה מחמת רובא ולומר ג"י קודם שחיטה נטרפה ולא קודם ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר דיני חזקה ורובא בתכלית האריכות גם בספרי גינת וורדים דברנו מזה וכאן אבוא בקצרה:

דע דשלש חזקות יש. חזקה שאין מבוררת כלל שחיה י"ב חודש לא אמרינן למפרע משנולדה לאו טריפה היתה. וחזקה הבאה מכח רובא. וחזקה אלימתא מבוררת בשעתה.

הנה חזקה שאין מבוררת כתבו התוס' חולין י"א א' ד"ה אתיא דלא הוה חזקה וכן הלכה. חזקה מכח רובא הוה חזקה אלא דהתוס' סוברים כיון דהשתא חזינן דלא מהרוב הוא גם חזקתה אשר היה לה מכח רובא אבדה ושאר פוסקים סברי דחזקה מבוררת היא ואנו אומרים עד עתה מהרוב היתה וזה דעת המחבר ובתנאי שאפשר לומר רגע סמוך לשחיטה מחיים נעשה הא כל שצריך ליתן זמן כמו הוגלד פי המכה תו לית לה חזקה מחמת רובא ואנו פסקינן דאף כה"ג סמכינן אחזקה לומר קודם ג"י היתה מהרוב ול"ד למים בראש סימן נ"א ואין ידוע אם מקיף המוח דהתם חזינן בשעה זו יצאה מהרוב (דרובן אין להם מים בראש) לכן לא אוקמינן אחזקה משא"כ כאן אנו דנין ואומרים קודם ג"י לא יצאה מהרוב. וכבר היטב אשר דיבר הרב המובהק הגאון בעל תבואת שור ז"ל אשר האיר עינינו בכמה הלכות יע"ש בסימן כ"ט ול'. ומיהו כל זה בחזקה הבאה מכח רוב אבל חזקה המבוררת בבירור כמו בשעה שנולדה לא היתה דרוסה עס"י ע"ט בט"ז כה"ג אף שיצאה זמן מה מחזקה כמה ימים אפ"ה חזקה דמעיקרא עדיפא כיון שהיתה מבוררת וע"כ ל"פ האוסרין והמחבר מכללן בהוגלד עד יב"ח אלא חזקה מחמת רובא הא חזקה מבוררת אזלינן בתרה דהמעיין בלבוש ס"ב יראה כדברי שכתב די"א דהואיל ויצאה כמה ימים מהרוב וכתב וא"ל נוקמיה אחזקה דחיתה יב"ח בלא הרוב י"ל כל חזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה משמע הא אי הוה חזקה מבוררת בלא הרוב אף שיצאה זה כמה ימים אפ"ה חזקה דמעיקרא עדיפא ומש"ה בשוחט שנטל קבלה דהוה חזקה ברורה אף ששכח לאט לאט ויצא זה כמה ימים מ"מ חזקה דמעיקרא עדיפא. אלא שראיתי להפר"ח אות ג' משמע ממרוצת דבריו דחזקה ברורה נמי כל שיצאה כמה ימים וא"א ליתן גבול אין סומכין עליה ולי נראה כדכתיבנא. הן אמת מההיא דריש נדה חביות ומקוה לולי דהוה תרתי במקום חדא לא הוה מטמאין אף דחסר ואתאי מ"מ אין ראיה מ"מ ספיקא הוה ובתרתי במקום חדא הוה וודאי ומנדה דאמרינן שם הגס הגס ג"כ אין ראיה והדברים ארוכים אין העת האסף פה ✍:

סעיף ד

מסתמא. עט"ז דמין במינו ספיקו לקולא דמ"ה ברובא בטיל וה"ה אם יש פחות מס' בהמות כל שרואין שהכשירות משובחות תלינן להקל וכן אם ספק אם עשו ממנה לבדה גבינות או עירבו החלב דחהר"ל דרבנן ספיקו לקולא כ"כ הט"ז:

ודע דגבינה שלימה הוא דבר שבמנין אף שאינה ראויה להתכבד כמו גבינה לחה או שבמקום ההוא אר"ל אפ"ה הוה דבר שבמנין ואם היא חתוכה אז אם יש בכל חתיכה ר"ל לא בטילה וכתב או"ה כלל מ"ט ד"א ה"ה חתיכת חמאה גדולה שראויה להתכבד

או כלי גדול מלא חמאה דלא בטילה ופשוט הוא. אמנם ראוי שתדע אף דעשו גבינות מכ"א בפ"ע ובשעה שעשו לא נודע מטריפות ולאחר שחיטה נמצא א' טריפה אפ"ה אינה בטילה כ"כ או"ה שם והוא פשוט דבהכי איירי ג"כ רמ"א. ועס"י ק"א באם נתערב טריפה ובסימן ק"י ובתשובת מ"ב סימן ל"ז ששחטו כבשים ונתערבו ואח"כ נודע שאחד מהן ספק טריפה משמע וודאי טריפה לכ"ע אסור. ול"ד למ"ש או"ה כלל ז' דין ג' בשר שלא נמלח שנפל לקדירה ונתערב חד בתרי בטל דלא הוה חהר"ל כיון שאין איסורו מגופו ועוד דאימת מתחיל האיסור לאחר שבישל תו לא ניכר דהתם שפיר קאמר דלא הוה שם חהר"ל מעולם משא"כ כאן בגבינות אלו היה נודע בשעה שעשה הגבינה שפרה זו טריפה הוה חהר"ל והרי נודע למפרע. ועמ"ש בסימן ס"ט בדין זה דאו"ה יע"ש. ומיהו אם נתערבו ג' כלים של חלב ולא נודע איזה מהן של הטריפה בלאו דין דאו"ה כלל ז' שרי כיון דהיה יבש ביבש כלי בכלי אף שעשה גבינות אין חוזר וניער כמבואר לקמן סימן ק"א ✍:

עוד כתב הט"ז דהא דסגי כאן בס' תי' ב' תירוצים. א' דהתם חששו שיבואו במזיד רק לשער בס' ובאמת יש ביצים גדולים וקטנים משא"כ כאן מסתמא ישער לפי ערך ובספק יש להקל עוד תי' דהתם יש קצבה לדבר ותקנו ס"א שודאי יש ס' משא"כ כאן א"א לתת קצבה. ובמ"י כלל ע"ב אות י"ג תי' טרפה מתנוונה והולכת ומסתמא אין נותנת חלב כמו הכשירות וכל שיש ס' בהמות בעדר שרי ולפ"ז באין ס' בהמות אפשר להחמיר ומ"מ יש להקל לעת הצורך כט"ז. וכר"ו אות ג' תי' דביצה יש חשש אפרוח או דם עכ"ל ור"ל דמשום איסור תורה גזרו ס"א ולא חילקו אף ביצת טריפה ונבילה בעינן ס"א משא"כ כאן הוה לעולם דרבנן:

ומה שכתב דהרשב"א לא התיר מטעם ס"ס דהוה חסרון חכמה המעיין בב"י יראה דכמ"ש לעיל הוא דחזקה דהשתא עדיפא וס"ס במקום חזקה לא אמרינן וכאמור. ומ"ש הרא"ש דמכשיר היינו קודם ג"י דאין סירכא פחותה מג"י ומ"ש רמ"א וי"א משמע דחולק יבואר באות ה' ועמ"ש בש"ך:

סעיף ה

מה. עט"ז ויש לראות באמת איך התיר הר"ב בהג"ה בה"מ תוך ג"י והא ליכא אלא חדא ספיקא שמא כשירה או טריפה דאין סירכא פחותה מג"י ומיהו המעיין במשמרת הבית פ"ז ודוכתא טובא יראה דיש מחלוקת אי יש סירכא פחותה מג"י או לאו. ובכר"ו כתב דתלוי במחלוקת רש"י ותוס' אי אין סירכא בלא נקב הוה הוגלד פי המכה ואין פחותה מג"י ולתוס' יש סירכא בלא נקב אלא דסופו להתפרק באפשר שהיא פחותה מג"י ויש

ס"ס שמא לאו טריפה ושמא כתוס' ומיהו אי נחלב תוך ג"י ונתערב ברוב דמ"ה מין במינו ברובא בטיל ומדרבנן בעינן ס' הוה כלא נודע הספק עד אח"כ והו"ל ספק בדרבנן ואף דכ' מוהריב"ל בתשו' ח"ג סי' ק"ג דספק ע"י גלגול לא אמרינן ביה ספק דרבנן לקולא מ"מ בלא נודע הספק עד אח"כ שנעשה דרבנן יש להתיר בה"מ כמו בס"ס דספק א' בגופו והב' ע"י תערובת דמסיק הש"ך בסימן ק"י דבה"מ יש להתיר כמשאת בנימין בתשובה סימן ל"ז בלא נודע הספק הא' עד אח"כ ה"ה כאן דהמעיין בתשובת מהריב"ל יראה דדין א' להם דטעמא דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא ע"י גלגול כיון דנודע הספק איסור תורה הוה כודאי והביא ראיה מס"ס ע"י תערובת ובקונטרס הספיקות יבואר ומיהו לשון הר"ב משמע כפשוטו אף בלא תערובת כלל יש להתיר בה"מ תוך ג"י:

סעיף ו

יאלי. עט"ז ועפר"ח דאין לדמות פרשא לפרשא ובענין המוסק עיין א"ח ובס' גינת וורדים מ"ש שם:

סעיף ז

ויש. עט"ז ויש לראות מ"ש מי חלב דהא כתב לאחר שמבשלין הנסיובי וזה היה מימי חלב ואולי ל"ד אלא מימי חלב קאמר ומ"מ קשיא א"כ מה מקשה מנודר מקום דהוא הנסיובי שזה מותר באכילה אף לדעה שנייה. שוב ראיתי במ"י כלל ס"ה אות ד' כתב דהט"ז הבין דאוסר היינו במי חלב ואינו כן דמימי חלב אוסר ולפ"ז א"ש הנודר מקום עכ"ל לא ידענא איך העביר עיניו ממ"ש הט"ז דמבשלין הנסיובי ומה שנשאר הוה מימי חלב הרי דהבין הט"ז דמימי חלב אוסר לא במי חלב שהוא הנסיובי עצמו וכאמור. וע' סימן ריי"ז בפרישה אות כ' הביא לשון מ"ו ז"ל הנודר מחלב מותר בקום והעיקר לעיל סימן פ"ז דהנודר מחלב אסור בנסיובי דחלבא ומי חלב היינו לאחר שמבשלין הנסיובי עכ"ל ר"ל דלעיל אמר שהמבשל במי חלב היינו לאחר שמבשלין הנסיובי הא נסיובי גופא הוה חלב ממש לבישול דקרא ואסור בהנאה לענין בב"ח כמ"ש המחבר סימן פ"ז ס"ח יע"ש. והנה להר"א ממי"ץ דאוסר מימי חלב באכילה וכותח הוא נסיובי שרי באכילה ע"כ כמ"ש הרא"ש דנסיובי הוה בכלל חלב הן לענין היתר באכילה והן המבשל בהם בשר לוקה מ"ה כמ"ש המחבר סימן פ"ז ס"ח ואם כן לדידיה מתני' דנדרים הנודר מחלב מותר בקום היינו מי חלב לא נסיובי כמ"ש מהרש"ל הביאו הפרישה בסימן ריי"ז דנסיובי בכלל חלב הוא וכ"ת לשון ב"א לחוד מ"מ כשאומר בלשון תורה ליתסר וראיתי בב"ח סימן ריי"ז שהוקשה לו כן ותי' בנדרים הלך אחר לשון ב"א ולהט"ז לא ניחא ליה בכך ועוד דבמשנה שם דג שאני טועם אסור בגדולים דגה אסור בקטנים וגדולים משום

דג לשון קרא כן הוא ואיך סתם אח"כ דמותר בקום אלא ע"כ קום היינו מימי חלב לאחר שמבשלין הנסיובי וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ט מהל' נדרים וכפי הנראה שזה דעת הב"י בש"ע סימן רי"ז סי"א והט"ז שם אות י"ד פי' מי חלב הנבדלין והש"ך שם אות ט"ז נסיובי וכפי הנראה שמחולקין המה ומי חלב קורא לאחר שבשלו הנסיובי להט"ז וא"ש כאן. ומ"ש המ"י דבסוגיא דנדרים משמע דאף באכילה שרי י"ל דלכאורה דנ"מ לענין חלב בן פקועה בתרי תמיהי דלית ביה אמ"ה נ"מ שפיר אף לאכילה ✍ואין להאריך:

סעיף ח

משום. עט"ז העתיק דברי הת"ח כלל ס"ה וכפי הנראה שם דאם ינקה מטריפה אף שנתגדלה אח"כ ואכלה שאר דברים אסור' הואיל ועיקר גדילתה מטריפה ומטמאה וענה"כ כתב דלחנם העתיקו דכבר מבואר לעיל סימן ס' בהג"ה ועיין. ודע דאם נתפטמה כל ימיה באיסור הוה ספיקא דדינא עש"ך בסימן ס' ולפ"ז באם ינקה מחלב דאיסור יוצא הוה ס"ס כיון דהוה בעיין דלא אפשטא עס"י נ"ט:

סעיף ט

כיונק. הט"ז העתיק דברי הרא"ש ובאמת לדידן דבשר אדם אסור בעשה כמ"ש הר"ב בסימן ע"ט א"כ בפשיטות הטעם דאתי לאיחלופי לומר דכמו באדם החלב שרי ה"ה מטמאה ובאדם הותר מקרא אבל לאחר שפי' הרואה יאמר חלב דעלמא הוא ובדם הוה להיפוך כמבואר:

סעיף י

עד. עט"ז והוא מב"י דקדק מלשון הר"מ ז"ל אבל לא פי' תוך כ"ד חודש יונק עד ד' וה' שנים:

סעיף יא

אם. עט"ז דבאה"ע מיירי לענין אם יכולה לינשא תוך כ"ד חודש אף ע"פ שגמלתו אסור ובשנה מעוברת אסורה עד כ"ה חודש וכאן לענין התינוק אם פי' תוך כ"ד דאינו יונק אלא עד סוף כ"ד חודש ואם השנה מעוברת יונק עד כ"ה חודש וכן כתב בת"ח כלל ס"ה ד"ו ועמ"י שם אות י"ג כתב אם פי' לאחר כ"ד חודש ג"י מעל"ע דיש להחמיר ירצה בזה דחודש העיבור יש דעות ולענין תוך כ"ד חודש אם פירש דלא ינק אלא עד כ"ד חודש הוא רק מהוכחת לשון הר"מ ז"ל הלכך אין להחמיר ומותר לינק עד כ"ה חודש משא"כ פי' לאחר כ"ד חודש דמוזכר בגמרא אין להקל ולומר שחודש העיבור בכלל כיון דיש דעות בזה יע"ש:

סעיף יב

וכן. עט"ז פי' דאפילו היכא שאשה חולה שיש בה סכנה דמותרת לאכול דברים האסורים אפ"ה לא תניק הוולד כי מוליד לו טבע רע ועפר"ח אות כ"ו דאף קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו מ"מ יש להפריש דמוליד לו טבע רע בזקנותו יע"ש שהזהיר ע"כ שומר נפשו לא יתן בנו למינקת עובדת כוכבים אם לא שא"א דהוה סכנה אז שרי לא בענין אחר:

סימן פב

סעיף א

כל. עט"ז ור"ל דעוף טהור אינו אוכל עד שתמות וטמא אוכל קודם שתמות וכ"ה בתוס' חולין ס"א א' ד"ה הדורס וב"י כאן. ודע דיש ג' פירושים. א' פרש"י נותן רגלו על האוכל שלא ינוד. ב' פיר"ת דאוכל מחיים. ג' פי' הרא"ה ור"ן דורס נועץ צפרניו בב"ח ודורסו והט"ז פי' במחבר פי' התוס' מדכתב המחבר דורס "ואוכל שהוא מיותר והר"ן נדחק לפרש דורס כדי לאכול בברייתא דר"ג והמחבר לא הי"ל אלא לשון המשנה כל הדורס אלא דמש"ה כתב ואוכל לגלוי על פר"ת דלא כש"ך אות ב' ונ"מ האידנא אם נאכל במסורת וראינו שדורס דקבלה בטעות הוא יש להחמיר ככל הפירושים. ואני מסופק בפי' הרא"ה מטיל ארס אי דוקא שממית הב"ח ע"י כן או לאו ✍וצ"ע:

סעיף ב

שקולט. עט"ז ויש מקום עיון במ"ש לאפוקי תרנגול וכ"ה לדעת רש"י דמה שייאטיה דתרנגול לכאן דהגמרא מקשה על הא דאמרינן חולין ס"ה א' כל הקולט דורס והא ציפרתא עביד הכי ופרש"י עוף טהור ששמו כן ומשני קולט ואוכל קאמרינן ופרש"י שאינו מניחו לארץ והתוס' הקשו על רש"י במתני' מתרנגולת כפי פי' הב"י וכפי פי' הל"ח אות שי"ט הבין דעל מה שפרש"י בגמרא נמי יש להקשות כך ואיך שיהיה אין ענינו לכאן לקולט ואוכל דהוא קושית הגמרא מציפרתא לא מתרנגול:

סעיף ג

אצבע. עט"ז פי' א' אצבע שאחורי הרגל ונשר נמי יש לו אותו אצבע ובגמרא אמרו דנשר אין לו שום סימן טהרה וע"כ ב' מיני נשר הם ופי' ב' א' משלפניה גדולה מחברותיה ויש לעיין הא דאמרינן פ"ו לא שכיחי והאיכא מין נשר וי"ל:

סעיף ד

אלא במסורת. אף שיש לה ג' סימנים בגופו וכף רגלו וחרטומו רחב אפ"ה אין לאכול אלא במסורת דהא תרנגולא דאגמא היו מחזיקין בטהרה ואח"כ ראו שדרסה ועט"ז מה שהקשה דבדבר אכילה יע"ש:

סעיף ה

ואפי'. עט"ז העתיק דברי הרא"ש בפא"ט ולא ידענא למה העתיק כי מדברי הרא"ש משמע הטעם דמש"ה אוכל עמהם הואיל ובמקומו שאין אוכלין שאין להם מסורת הא אמרו להם איסור בפירוש מפני שיש במקומן מינים טמאין הדומין לאלו אסור ואלו לפי מה שיתבאר באות ו' יכול לאכול עמהם אף שבמקומו נהגו איסור מפני טמאין הדומין ועס"י קט"ו בט"ז אות י"ג בחמאה שהולך ממקום אסור להיתר כיון שבטל הטעם (דכאן נזהרין לעשות בהיתר) בטל האיסור דלא כלבוש שכתב לחלק בין איסור קל יע"ש א"כ ה"ה כאן וי"ל קצת בין חמאה לכאן ועמ"ש שם:

סעיף ו

מותר. עט"ז ומפני שצריך קצת להגיה בדבריו גם פירוש לפירושו לכן אבאר קצת דע דהרא"ש בפסקיו בא"ט הביא הדין הא' של המחבר ההולך ממקום שאין להם מסורת למקום שיש מסורת אוכל שהרי מה שאין אוכלין הוא בשביל חסרון קבלה וכל המקומות יכולין לסמוך ע"ז. והמחבר השמיט האי ולא עוד שכתב הטור דמשמע שהם אסורים לסמוך על קבלת המקום המותר. והדין הב' של המחבר ההולך ממקום היתר לאיסור מותר לאכול הוא דעת רבינו ירוחם שכתב על הרא"ש ה"ה להיפוך שרי כי אין נוהגין בו איסור אלא שאין להם מסורת ולכאורה יראה בהדיא דאם נוהגים איסור מפני שיש דומה בטמאים אסור בין להרא"ש ורי"ו אמנם הישׁ"ש בא"ט סימן קט"ו כתב על דברי רי"ו דהוא יכול לאכול ולא הם אף שמרא"ש משמע כל המקומות יכולין לסמוך על המקום שאוכלין היינו במקום שאין להם מסורת לא במקום איסור וכ"כ הרשב"א בת"ה דלאותן מקומות אסורים מפני מינים טמאים הדומים עכ"ל הנה מפרש דרי"ו לאו דוקא נקיט שאין להם מסורת אפילו נהגו איסור לו מותר והטעם צריך לומר כמ"ש הדרישה אות ט' דלשעה מועטת שמתעכב שם לא חיישינן לחילוף וכ"ש בדין הא' ההולך ממקום אסור למקום היתר אוכל אף שבמקומו נוהגין איסור כיון דכאן לא שייך לאיחלופי לא חיישינן שיבאו לביתו ויאכל שם. ולפ"ז דוקא באם דעתו לחזור ומתעכב שם לפי שעה אז שרי לאכול במקום האיסור משא"כ אם דעתו להיות שם במקום האסור אין רשאי לאכול כי שם יש מינים טמאים הדומים לאלו. והשתא מ"ש הט"ז שיש"ש כתב על דברי הרא"ש ט"ס הוא וצ"ל על דברי רי"ו האלו ועוד דאיך שייך מותר לאכול על מסורת שלו על שלהם מיבעיא אלא כדכתיבנא ומ"ש דמיושב דברי המחבר תי' בזה קושית הל"ח אות קכ"ב דהמחבר סתם ברישא להיתר ובסיפא בסמך המקומות הביא ב' דעות ולא הכריע ולזה תי' הט"ז דאפ"ה מותר למי שיצא בין מהיתר לאיסור וכן להיפך דלא שייך לגביה הטעם דמינים טמאים הדומים לאלו דלשעה מועטת לא חיישינן וכן להיפוך הא לא שכיחי

כאן. ואין לפרש דרישא מיירי דאין להם איסור אלא מפני שאין להם מסורת דא"כ מה מותר לאוכלו הא כולן מותרין ועוד לפלוג בגברא גופא אם מפני שאין מסורת מותר ואם מפני שנהגו איסור אסור אלא כדאמרן שאף מי שאוסר בסיפא יודה כאן ועמ"ש בש"ך אות י"א שיש לו קצת שיטה אחרת ושע"כ כתב אפילו אין דעתו לחזור אפ"ה שרי כשהולך למקום האסור:

סעיף ז

יש כו'. עט"ז הוא הרשב"א והיינו בקצר כתב שאפשר שאותן מקומות נהגו איסור מפני טמאים הדומים לאלו אף שבארוך כתב להיתר חזר בקצר והעלה להלכה לאיסור ולפ"ז היש מי שמתיר הוא הרא"ש בפסקיו דסובר כל המקומות יכולין לסמוך על זה ועמ"ש בש"ך אות י"א:

כתב עוד הט"ז בענין צפור דרור ואכתוב בקיצור. תמה על התוס' חולין קל"ט ד"ה ת"ש על הא דצפור משמע טהור הקשו והא כתיב גם צפור מצאה בית אטו טהור מצא טמא לא מצא וי"ל דסיפא מוכח דטהור הוא דכתיב ודרור קן לה ודרור הוא טהור כדמוכח בא"ט. ונרשם המראה מקום ס"ב ושם אין רמז מזה דשם נאמר עוף המסרט כשר לטהרת מצורע אמר אמימר בדחיורא כריסה כ"ע שרי כ"פ בירוקה והלכה כר"א דאוסר מר זוטרא מתני לאמימר בירוקה כ"ע אסור ובחיורא פליגי והלכה כחכמים דשרי. ופריך בשלמא למ"ד בחיורא פליגי היינו דקתני זו היא סנונית לבנה ופירש"י במתני' ולא אדרב יהודא קאי והדין עמו דרב יהודא ודאי לית ליה הא דאמימר דאיהו פסק דכשר לטהרת מצורע ואמימר פסק כר"א דאוסר. וכבר היה אפשר לפרש דבהא פליגי אבל ר"י מודה לל"ק דבירוקה פליגי ומ"מ איך שיהיה אין ראיה דדרור טהור הוא. ואי ממ"ש רש"י לאפוקי דבתי דדרה בקירות הבית אדרבה משמע דטמא הוא והעלה הט"ז דט"ס הוא וצ"ל בפרק אין צדין דמוקי הברייתא דאין צדין לחיה ועוף מביברין בציפור דרור וע"כ טהור הוא דאי טמא מאי איריא שיודעת להשמט מזוית לזוית תיפוק דאין ראוי לטלטל בי"ט מה דלא חזי ליה וכן מוכח מתוס' דכתבו מזונות נמי ל"ק דהא בהא תליא דאסור ליתן מזונות שמא יצודם ואי אסור באכילה לא חיישינן שמא יצודם דלמה יצודם כיון דאסור באכילה הוא. הנה מ"ש הט"ז כמ"ש התוס' הוא ממ"ש דיש חילוק בשבת נותנים לפניהם מזונות ואוכל נפש אסור משא"כ בי"ט דשרי ואי דרור טמא הוא בי"ט נמי לא חיישינן מ"ש מאי איריא דרור הא צידה אב מלאכה לאו דוקא הוא דבאינו דרור לאו צידה הוא בביבר אלא משום מוקצה הוא כדכתיבנא. ובנה"כ השיגו דשם לא קאי אברייתא דאין צדין עופות מן הביברין בדרור אלא אהא דצד ציפור למגדל בשבת חייב הא לבית לא הוה ניצוד ועומד

וכ"ש לביבר אמתני' דאיך תנן צדין מן הביברין עופות ואהא תי' דמתני' דשבת מיירי בדרור ומתני' ובריית דא"צ באינה דרור ומש"ה מתני' שרי דאיירי בביבר קטן ובריית ביבר גדול. וא"כ מבית וביבר קטן צדין בי"ט באינה דרור דהוה כנצודין ועומדין וביבר גדול אין צדין כן הוא תוכן כוונת הנה"כ ובאמת יש לראות דרש"י שם בא"צ ד"ה הכא פי' כמ"ש נה"כ ולפי דבריו דברייתא דא"צ מוקי בדרור לא ידענא לאיזה צורך מוקי כן דהא לפי ה"א ברייתא די"ט ר"י הוא ומתני' רבנן וההיא דשבת קשה דמשמע אף לבית לא הוה נצוד וע"כ ההיא דשבת בדרור ודי"ט באינה דרור דאל"כ מה איריא א"צ עופות מביברין אפילו מבית נמי א"צ בדרור אלא ע"כ באינה דרור מיירי ברייתא די"ט וכן מתני' מיירי באינה דרור ולפי ה"א מוקי מתני' כרבנן דשבת וצפור וחיה שוין באין דרור. ומיהו לפי המסקנא דמתניתין וברייתא די"ט כרבנן דשבת ומתני' מיירי ביבר קטן וכן ברייתא דשבת בקטן וברייתא די"ט בביבר גדול וכרבנן ע"כ מיירי נמי באין צפור דרור דאל"כ אפילו מבית אסור דוקא מגדול הוה צידה שלו ועיין יש"ש פ"ק דביצה סימן ב' כתב מתני' ביבר קטן וכן ההיא דשבת ואתיא מתני' דלא כרבנן צ"ע קצת אם לא שנגיה ואתיא מתני' דהתם כרבנן ולמחוק מלת לא או להגיה ואתיא מתני' דלא כר"י דהתם דאמר אף ביבר קטן לא הוה ניצוד ואי"ה בחדושינו למס' ביצה אבאר. סוף דבר לא מצאתי כעת ישוב לדבריו. וראיתי שנדפס הג"ה בגליון ש"ע דע"כ מתני' דביצה בדרור איירי דאל"כ לאשמעינן רבותא טפי אפילו מבית נמי לא ידעתי פירושו דאדרבה מתני' אומרת צדין חיה ועופות אפילו מביברין קטנים ול"ת דלא הוה ניצודין והוה צידה קמ"ל וכ"ש מבית דנצודין ועומדין הם וע"כ באינה דרור דבדרור אסור אף מבית כדמוכח ההיא דשבת דוקא למגדל הוה צידה שלו ורבנן ל"פ עלה דר"י בהא וע"כ מתני' ובריית די"ט באין דרור ושוה הוא לחיה ומש"ה ביבר קטן צדין דניצודין ועומדין וביבר גדול א"צ ודרור אף מבית וכ"ש ביבר קטן א"צ דמחוסר צידה הוא וצ"ע:

עוד האריך הט"ז להשיג על מהרי"ק דכתב דרור טמא מרפי"ד דנגעים דציפורי מצורע דרור הם וטהורות הם גם לא היה לפניו ד"ה חולין קל"ט ב' דכתבו דרור טהור הוא ומביצה פא"צ מוכח דרור טהור הוא ויש בו אוכל נפש. ובמ"ש הנה"כ דביצה היינו ההיא דשבת ודאי אין ראיה מביצה אמנם מ"ש עוד הנה"כ דהרמב"ן פ' מצורע דיש דרור מין טמא ויש מין טהור בהא יפה כתב הט"ז דהתוס' לא ס"ל הכי דהקשו מצפור מצאה בית ותי' מסיפא אלמא ליכא מין דרור טמא כלל דאל"כ לא מוכח מסיפיה גם מהרי"ק לא היה לכלול סתם ציפור דרור בשם מין טמא. וע"ש בהג"ה על גליון ש"ע וכוונתו כמ"ש. ולענין דינא לכאורה אין נ"מ דא"א אוכלין כ"א במסורת ומיהו י"ל דמסורת בטעות הוא

אם דרור הוא מין טמא דוקא וכאמור. גם מ"ש בנה"כ שמצא בספר השרשים של רד"ק דרור הוא מין טמא והיא שקורין אירונדל"א גם רש"י בגיטין נ"ו ובמשלי פי' דרור הוא אירונדל"א עכ"ל יש לעיין דממתני' דרפי"ד דנגעים מוכח דרור טהור הוא ואי דיש טהור וטמא אמאי פי' הרד"ק דוקא טמא ולכאורה דהיה קשה ליה קושית התוס' חולין קל"ט ב' ד"ה ת"ש אטו טהור מצאה טמא לא מצאה ותי' להיפך דשם דרור כולל כל מין טמא והשתא ציפור רק טהור כמ"ש התוס' שם אהא דשם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה דחסידה כולל כל מין טמא וציפור לא הוה רק טהור ה"ה צפור מצאה בית מין טהור ודרור קן לה מין טמא הא ודאי ליתא דדרור כולל עכ"פ טמא וטהור כדמוכח רפי"ד דנגעים א"כ קשיא כיון דדרור כולל טהור וטמא ה"ה ציפור כולל טהור וטמא וקשיא. ועיין סוגיא דביצה במה שפירש"י בשבת ק"ו ב' ציפור לבית לא בחלונות פתוחים וא"כ מה פריך א"צ חיה ועופות מביברין הא מבית צדין בחלונות סתומים וביבר מקורה איירי מתני' ועט"ז א"ח שי"ו דזה פירש"י לר"י ולרבנן אין חילוק בין פתוחים לסתומים מ"מ כאן לא יועיל זה כמו שיראה הרואה דאכתי לא אסיק אי ר"ג פליג או לפרושי קאתי גם לפי המקשן הוה למיפרך אברייתא מאי איריא בעופות מביברין א"צ מבית נמי לא כ"כ דלא ידע דצפור דרור איירי מתניתין דשבת ואין להאריך:

סימן פג

סעיף א

ונמצא. עט"ז בטור סיים אחר תיבת מותר בידוע שהיה לו קשקשים והמחבר השמיטו דקשיא ליה בב"י מה בידוע הא חזינן דאית ליה וכ"ת דה"ק בידוע שהיו לו קשקשים גדולים אטו קשקשת גדולים כתיב באורייתא והט"ז תי' דה"א שאלו קשקשים בבגד היו מקודם ולרוב דקותן לא ניכר קמ"ל דתולין שמדג זה הם עב"י ופרישה ה"ה אם רואה נגד השמש ויש לו קשקשים דשרי והא דהשמיטו הט"ו דפשוט הוא יע"ש עיין יש"ש פ"ק דחולין סימן א' ולקמן סימן קכ"ז בהג"ה דאין הנשים נאמנות בברירת דגים קטנים שיש ספק שמא טמאים בתוכם הא בודאי איסור נאמנים. כתב בה"י יש מין דג שמכוסה עור א' דק מאד ותחת אותו עור יש חדרים קטנים ובכ"א מהחדרים יש קשקשת א' והתירו הוא וחכמי ווילנא והבל"י אות ב' גם כן הביאו:

סעיף ב

ויש עט"ז. והוא מתוספות חולין ס"ו דפריך הגמרא לכתוב קשקשת ולא בעי סנפיר ומשני הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ופריך והא בקבלה הוא אלא להגדיל תורה פירש התוספות כל מה שיכולה התורה בעצמה לגלות גלתה ר"ל דבעינן תרתי:

ודע דהא דאמרו כל שיש קשקשת יש לו סנפיר הוא שאין א' שימצא קשקשת בלא סנפיר לא שעל הרוב אמרו ואזלינן בתר רובא דאינו. ומנא אמינא מהא דפריך ולכתוב רחמנא קשקשת ואי הוה נמצא מיעוטא דמיעוטא קשקשת בלא סנפיר לא הוה מקשה והפרישה אות ז' כתב דאם היו דגים שלימין ואין להם סנפיר שרי דאמרינן השירו במים ואי מיעוטא אין להם סנפיר לא היו תולין בהשרת המים דמלתא דלא שכיחא כלל בסנפירין שהם חזקים שישירו במים ומה חזית דאזלת בתר רוב זה זיל בתר רוב דאין משירין דומה למ"ש לקמן אות ה' בהשרת קשקשים גם הט"ז אות ג' כתב שא"א להמצא בעולם מין שיש לו קשקשים ולא סנפיר. גם המי"ט דף ק"פ ב' כתב שבהיותו אב"ד בווינא הביא לפניו החכם רופא מוהר"ר אהרן ז"ל דג הנמצא בים ספרד ויש לו קשקשים וד' רגלים ואין לו סנפיר והוא סם המות לאדם והרקחים יודעין להוציא הארס ועושין ממנו רפואה והקשה ממ"נ אי הרגלים חשובים סנפירין הלא דרכיה דרכי נועם ויבוא לאכלו והוא סם המות ואי לא חשובים סנפירין א"כ הא קי"ל כל שיש קשקשת יש סנפיר ותי' לו המי"ט דאפשר מין מורכב לאחר מ"ת כמו הימים שלא היו בימי בראשית או דכלל זה לא נאמר כ"א בדגים לא בחיות הים ואם הי' סובר דמיעוטא נמצאים קשקשת בלא סנפיר לא היה צריך לכל הדוחקים הללו אלא שראיתי להכר"ו אות ג' כתב בפשיטות דהאי כללא על הרוב נאמר יע"ש ולא ידענא דא"כ מה פריך ולכתוב קשקשת ולא בעי סנפיר גם מ"ש שם באות א' יש לעיין:

והנה הפר"ח אות ד' התיר אותו הדג ספרדי הנקרא בלשונם שטיקו"ס מריני"ס ואולי נפלו הסנפירין במים יע"ש ולדינא צ"ע והיתר סחורה בו אף שברבוט"א מסתחרין בו התם רובן מתירין באכילה משא"כ כאן וכ"ת דאין עומד לאכילה דארסיי הוא אלא ע"י פעולות מוציאין הארס ועושין ממנו רפואות מ"מ כיון דעומד לרפואה לאכילה אפשר לאסור עיין במ"ל פי"ד מהל' אבל לענין המומיי"א אי שרי להסתתר בו ועס"י קי"ז איסור סחורה אי מ"ה או דרבנן ✍:

כתב עוד הפר"ח דקשה על הר"מ פ"ב ממ"א הי"ב במה שחילק בין צורת דגים לבעלי קומה חיות הים יע"ש והעולה להלכה כל שיש לו קשקשת והיה צורת דג או בעלי קומה כחיות הים שרי כדאמרינן פרק אין מעמידין חמרא דימא שרי ועז שהוא שיבוט"א טהור הוא ויודה הר"מ ז"ל בזה ומ"ש הר"מ כללו של דבר כל שאינו בצורת דג היינו דאם הוא בצורת דג ואין לו סנפיר וקשקשת היה לוקה מלאו דמבשרם לא תאכלו האמור בדגים כמ"ש שם בה"ד אבל כל שאין בצורת דג אין בלאו הזה אלא מלאו דאל תשקצו האמור בהי"ב והפר"ח תמה דגם בעלי קומה שאין בצורת דג לוקה מבשרם האמור בדגים וזה

ברור. דלא כיש טועים בפי' הר"ע ואומרים דבעלי קומה שיש להם סנפיר וקשקשת אסורים וביטול דבר זה מבואר. ומ"מ א"י דכבר עמד הרמב"ן בזה בהשגותיו על ספר השרשים הביאו המ"מ שם ותי' דמריבויין אין לוקין להר"מ יע"ש העולה מזה דלכ"ע אף להר"מ בעלי קומה שהם בצורת חיות כל שאין להם סנפיר וקשקשת הם בלאו דמבשרם אלא שאין לוקין עליהן להר"מ מריבויין ונ"מ לאיסורין מבטלין זא"ז דבעינן שלא יהיו איסור א' אף דחלוקין בטעמן כמ"ש בסי' כ"ז וע' סימן צ"ח ✍:

מה שכתב המי"ט שם ק"פ ב' דכלל זה כל שיש קשקשת כו' לא נאמר בחיות הים והא דמקשה למה לי סנפיר היינו בדגים ק"ק דה"א בסיפא וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת או הא או הא כמ"ש התוס' נדה נ"א ותי' דומיא דבהמה ואי הוה כתיב ברישא קשקשת לחוד שפיר ה"א או הא או הא ויש ליישב. גם מה שהקשו התוס' בנדה אימא או הא כו' א"כ הלכתא כל שיש קשקשת יש סנפיר ל"ל עפר"ח אות ד' דזה הלמ"מ ועמ"ש בספר ראש יוסף:

סעיף ג

לפיכך. כתב הט"ז דג שלם א"א במציאות שיהא לו קשקשת בלא סנפיר גם אין סברא לומר שנשר במים בסנפירין דלא כפרישה ועמ"ש לעיל:

סעיף ד

אם. עט"ז משמע דבעינן תרתי שיהיו החתיכות דומות במראה גם מתאימות החתוכים זה לזה וכנראה מדבריו בסימן ק"א אות ט"ז ועש"ך אות ד':

סעיף ה

ואין. עט"ז ודבריו פשוטים והעמיס בב"י פירוש הפרישה דאם מצאן מלוחים דדרך ליטול הקשקשים בעת המליחה שרינן ע"י ראש ושדרה תרווייהו בעינן ואם מצאן שלימין וצ"ל דנשרו בעלייתו ממים דמיעוטא הוא מה חזית זיל בתר מיעוטא דטמאים דיש להם ראש ושדרה והט"ז תי' בע"א דקונה מישראל חייב לשואלו אם היה לו קשקשת ובעובד כוכבים הוה כדיעבד וסמכינן אראש ושדרה והיינו באין שלם אבל כשהוא שלם ואין בו קשקשים אין להתיר. ומ"ש אדא ופלמורא הוא דבפ"ב דע"ז פריך אהא דתנן כל שיש סנפיר וקשקשת מותר ולא חשיב ראש רחב ושדרה ומשני משום אדא ופלמורא שהם טהורים ואין להם ראש ושדרה (דכל שיש ראש ושדרה טהור ויש שאין לו וטהור) ולא משני דה"ק ובדגים שלימין כל שיש לו קשקשת הא אין לו אף שיש לו ראש ושדרה אין סומכין דלמא ממיעוטא הוא וטרית שאני דאין שלם אימור לקחו הקשקשים ואזלינן בתר רובא אלא דמשני שפיר באדא ופלמורא (מיני דגים טהורים שקורין אדא ופלמורא). אמנם מה שהעמיס פי' זה בב"י המעיין בב"י יראה דהב"י פי' בע"א כל שיש זמן מה

בעלייתו ממים תלינן שנשרו אח"כ אף שהוא שלם וכל שמעלהו מיד לא תלינן דבעלייתו ממים נשרו דלא שכיח ועיין דרישה וב"ח האריכו בכאן:

סעיף ו

שמא. עט"ז פי' אף שהן עתה במליחה תולין שלאחר כך עירבן יחד ויראה דהיינו לאחר שיעור שעה כמ"ש הש"ך אות ז' לאחר שיעור מליחה דוודאי דצריך לתת קצבה לדבר וראיה מדגים ועופות שמלחן זע"ז דגים רפי קרמייהו קדמי ופלטי תוך שיעור מליחה כל צירן אף שאין ראיה כ"כ די"ל פלטי ואין פולטין עוד בשפע ולפ"ז מבואר הדין אם הניחו דג טמא אצל טהור לאחר שיעור מליחה אף דלקמן סי' צ"ח משמע באין ה"מ אסור כאן שרי בציר דגים והיינו באין בו שמנונית. אמנם ביש שמנונית ואחר שיעור מליחה עירבן אני מסתפק הואיל ויש שמנונית פולט אף לאחר שיעור מליחה דלא הוה זיעה ומ"ש הר"ב וספיקא לחומרא אפשר דה"ק אף שעתה מונחים בכלי יחד בלי מליחה חיישינן שמא נמלחו יחד. וראיתי לאו"ה כלל י"ג דין ה' על מ"ש הרא"ש דלאחר מליחה עירבן כתב דה"ט דציר זיעה וממהרין לפלוט ולא הוה אלא דרבנן מקילין לאחר מליחתן משמע שומן דאורייתא אסור לאחר מליחה אמנם בדין י"א כתב ואם ספק אם נמלחו עמהם ואם יש שומן אף שמונחים בלא מים שרי מס"ס משמע אף שהם במולחם בלא מים כל לאחר שיעור מליחה שרינן וצ"ע. עוד אני מסופק אי מלחו לדג טמא מחדש לאחר שיעור מליחה אי יש להתיר במונח אצל טהור עיין או"ה שם דגים טמאים עם בשר במליחה אסור הבשר אף ציר דרבנן אמרינן דבולע הבשר ✍:

ומה שכתב הט"ז ספק כבוש אסור כ"כ הש"ך אות ט"ו דציר ע"י כבישה מעל"ע וכ"ש רוטב ע"י בישול ד"ת וספיקו לחומרא. ומ"ש וכסברא זו קיי"ל בדיעבד שרי כמ"ש רמ"א אח"כ הוא ענין בפ"ע דלכתחלה אין לקנות אם רואה מלוחים יחד אבל דיעבד תולין דלאחר שיעור מליחה עירבם ועמ"י כלל כ' אות ד' האריך להוכיח דע"י כבישה הוה דרבנן ועמ"ש בש"ך אות ט"ו ובסימן ק"ז. ומיהו כאן יש לומר דהוה ס"ס להחמיר שמא נמלחו יחד ושמא נשרו מעל"ע ואף בדרבנן להחמיר וזה שבכאן פסק הט"ז בפשיטות לאסור ספק כבוש ובסי' ק"ה הניח בצ"ע אלא כדאמרן:

סעיף ז

וסתם. עט"ז ועמ"ש באות הקדום לענין הס"ס. ומ"ש מלוחים לאו דווקא האריך האורח מישור אות א' דבאו"ה שם ד"י כתב רוב דגים אין שומן ברגילים למלוח ופי' דנוטלין הבני מעיים מתוכו ששם עיקר השומן יע"ש. והנה אף דא"א בקיאין בין כחוש לשמן אפ"ה בדגים אנו בקיאין וכאמור:

סעיף ח

אם. עט"ז דעה א' הוא פירש"י דכלכית מין טמא הנוצר מאליו בציר דגים טהורים הלכך בפתוחות אין ניתר אלא ב' חיים דווקא דבא' שמא מעלמא בא וב' מתים נמי אסור ומיהו בב' חיים כל החביות פתוחות מותרים ע"י חבית זה עב"י ולהר"מ כלכית הוא שם דג כולל לטהור ולטמא (וההיא דפג"ה כלכית באלפס הוה ל"ק להר"מ דיש נמי טמא) ובציר היו נותנים לסימן חתיכת דג טהור לידע שהציר מדגים טהורים הוא וי"א הא' הוא הר"מ בפתוחות ויש כלפית א' בחדא כולן מותרות דכחד חשיבא ובסתומות בעינן ב' חביות בכ"א א' כלכית ואין חילוק בין חיין או מתים וי"א הב' הוא הרשב"א ואין חולק עם הקדום אלא הוא מלתא בפ"ע דווקא ציר דרבנן התירו ע"י כלכית הא כשיש עוד חתיכות ואין ניכרות אם הם טמאים או טהורים כיון דחתיכות אסור דהוה ספיקא דאורייתא גזרו צירן אטו גופן ודייק לה מטרית דבעינן שיכיר ראש ושדרה של כ"א הא לא"ה אפילו צירן אסור עב"י. ודע דכלכית זה לרש"י שהוא מין טמא מותר הוא באכילה דגדל במשקה תלושה בכלי כמו תולעים לקמן סי' פ"ד ובפירש לאחורי הכלי אסור כ"ז נראה פשוט שוב מצאתי להב"ח כ"כ להדיא דכ' שלא פירש שרי ובפירש אסור וז"ש מי יתן טהור מטמא וכדאמרן:

סעיף ט

קרבי. עט"ז ואכתוב בקיצור. הנה הטור כתב קרבי דגים אין נקחים אלא מן המומחה בד"א שנימוחו אבל שלימין מותרים בסימן ראשו א' כד וא' חד וכתב ר"ת דסימנים מתירים עליו כל דג וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאין סימנים מובהקים ובנימוחו אם אומר משל דג פלוני ואנו מכירין שהוא טהור מותר. והרשב"א כ' דבשלימין בעינן שיאמר משל דג פלוני ומכירין וא"א כתב כסברא הראשונה עכ"ל. הנה קרבי דגים הם המעיים והשמנונית ותלוין בשלחופית שקורין בלא"ס ושלחופית בטהורים ראשה א' כד וא' חד ועוברי דגים הם ביצי הדג שקורין רויג"ן עיין בהגהות פרישה. והב"י הקשה דהא לקמן סי' פ"ו ביצי עוף בעינן תרתי סימנים ויאמר משל עוף פלוני ואיך פסק כאן דבשלימים סימנים לחוד מהני. והט"ז הקשה מכאן גופא כיון דהטור כתב וא"א הרא"ש כתב שאין סימנים מובהקים איך כתב אח"כ שא"א כתב כסברא א' והב"י הקשה ג"כ זה. ובד"מ ופרישה תירצו דוודאי יש חילוק בין ביצי עוף דאיכא טמאים דמי לטהורים משא"כ בקרבי דגים הטמאים הדומין בסימנים לטהורים לא שכיחי ומש"ה אין קושיא מסימן פ"ו וגם מה שלא התיר הרא"ש דג על הסימנים של קרביים דאיכא ריעותא שאין רואין בו קשקשים משא"כ שאין ריעותא בשלימין מתירין קרביים ע"י סימנים והט"ז לא הסכים בהא ופי' בע"א דמומחה היינו בקי ואין מומחה שאין בקי ומ"מ נאמן הוא אלא דחיישינן

שטועה הוא ומש"ה בשלימין ואומר טהורים הם סומכין עדותו לסימנים ולא חיישינן דטועה הוא אבל בעובד כוכבים וודאי סימנים לאו דאורייתא. וז"ש הרא"ש שאין סימנים מובהקים ואף שאין ריעותא בקרביים גופא אסורים בעובד כוכבים אא"כ אומר משל דג פלוני ואנו מכירין שטהור כמו בביצים סימן פ"ו ובנמוחו מהני אם אומר משל דג פלוני ואנו מכירין שטהור בישראל כשר דלא משקר ובעובד כוכבים לא מהני בנימוחו דלא מרתת אלא דווקא בשלימין דמרתת עס"י פ"ו. ומ"ש הט"ז ובזה עובד כוכבים נמי מהימן ר"ל דקשיא ליה איך כתב הטור בנימוחו נאמן משמע כ"ש שלימין באומר משל דג פלוני וטהור הוא והא בשלימין אף עובד כוכבים מהימן והוה להטור לומר בד"א בנימוחו אבל שלימין אף עובד כוכבים מהימן אלא דסמך על סימן פ"ו דשם מבואר דבסימנים ואומר משל פלוני וטהור מהימן. והשתא אין דבריו סתורים דבישראל כשר אלא שאין מומחה הבקי אם אומר משל דג פלוני ומכירין שטהור בנימוחו מהני דלשקר לא חיישינן דכשר הוא ולטועה כיון דאנו מכירין הדג ההוא שטהור ולקמן סימן פ"ו בעובד כוכבים בעינן סימנים וטהור הוא. ומ"ש הטור וא"א כתב כסברא הראשונה הוא בשלימין ואומר של דג טהור סומכים על עדותו. עוד הקשה הט"ז על מ"ש הרא"ש לדחות ראיות ר"ת מהא דמוקי קרבי דגים אין נקחין אלא ממומחה בשנימוחו הא שלימין נקחין מכל אדם אלמא סימנים דאורייתא ודחה הרא"ש דמש"ה לא מוקי בשלימין דמ"מ נקחין מאין מומחה אם אומר משל דג פלוני וטהור הוא ואמאי לא דחה בפשיטות דבשלימין נקחין מכל אדם אם אומר מטהור הוא וע"י צירוף הסימנים די"ל דהרא"ש רוצה לומר אפילו אם נפרש מומחה היינו אדם שאינו חשוד א"כ ראיית ר"ת חזקה היא אפ"ה דחה הרא"ש דעכ"פ באומר משל דג פלוני ואנו מכירין שהטהור נקחין כמו בעובד כוכבים סימן פ"ו. וכתב עוד הט"ז מ"ש הטור אבל כשאמר מדג פלוני וטהור הוא אינו נאמן כשנימוחו היינו כשאין אנו מכירין הדג ההוא ואחר כך כתב הטור כדברי הרשב"א בשלימין אין נאמן אא"כ אומר מדג פלוני וטהור היינו שאנו מכירין הדג ההוא וקשיא איך כתב חד לישנא דמשתנה בפירושו וכבר הקשה הב"י כן ותי' הט"ז דכאן סמכו לאני מלחתים וסתמא כפירושו דהיינו נמי כשאומר וטהור הוא היינו שאנו מכירין. וכל זה הפי' בטור הוא אבל המחבר סובר מומחה היינו מוחזק בכשרות וכמו שיתבאר בסמוך בעזה"י:

סעיף י

אני. עט"ז דהמחבר הביא כאן דברי הרשב"א ובשלימין מיירי כמו בעוברי דגים דסעיף דלקמן וכתב רבותא דאני מלחתים מהני בישראל שאין מוחזק בכשרות וכ"ש מדג פלוני

ואנו מכירין שטהור דלהרשב"א יותר רבותא אני מלחתים עב"י דלהרשב"א עדיף באומר משל דג פלוני ואנו מכירין שטהור ולהכי כתב דאני מלחתים מהני בשלימין:

סעיף יא

שהוחזק. עט"ז ור"ל דלא כהרא"ש דסובר מומחה היינו בקי ושאין מומחה שאינו בקי וכשר הוא אלא דחיישינן לטועה ולהרשב"א לא חיישינן לטועה אלא מומחה היינו מוחזק בכשרות:

סעיף יב

שיהיו. עט"ז בשם ב"י ואף דיש מין טמא שהם אדומים מ"מ לאחר מליחה משחירים ב"י ולפ"ז דוקא מלוחים או אחר שמלחו ישראל מותר ומ"מ אין להתיר דג ברבוט"א עי"ז שאין זה כ"כ סימן מובהק כיון דרואין ריעותא:

סעיף יג

דרך. כתב הט"ז בבית הרחם אף דקיי"ל כתירוצא דרב אשי דרוב דגים במינן משריצין ולא חיישינן דטמא אשריץ מין דג טהור היינו מסתמא אה נמצא דרך בית הבליעה או דרך הרעי או שאין יודעין היכן נמצא לא חיישינן דאזלינן בתר רובא אבל נמצא בבית הרחם אסור אף לרב אשי וכן משמע בגמרא ורש"י בכורות ז' ב' ד"ה רב אשי דווקא היכא שנמצא דרך בבית הבליעה הא בביה"ר מי הביאו לכאן ומתני' אומרת כן דג טמא שבלע היינו דרך בית הבליעה וכ"כ הפר"ח אות כ"ז דלא כש"ך אות כ"ט ומה שלא כתב המחבר דרך ביה"ר אסור כיון דמיעוטא דלא שכיח שיהא דג טמא משריץ טהור לא חש להביא ועמ"ש בש"ך:

סעיף יד

דג. עט"ז העלה דכל שלעסו בשיניו הוה כמעוכל וכל שבלעו שלם אף שאח"כ נחסר קצת הוה איסור ממש ונ"מ לחמץ בפסח בחטה הנמצאת בזפק כיון דבלעו שלם אף נתרסקה אסור ובא"ח אבאר אי"ה:

סימן פד

סעיף א

בטור כתב וז"ל בורות שיחין חריצים ונעיצים מותרים והרמב"ם לא התיר אלא בורות אבל חריצין המושכין אף שאין נובעין אסורין וא"א הרא"ש לא כ"כ וז"ל הר"ם בפ"ב ממ"א הל' ח"י שרצים הגדילים בבורות שיחין ומערות הואיל ואין נובעין והרי הם עצורים הרי הם ככלים ומותר וכתב המ"מ דהר"מ סובר דהלכתא כתנא דבי ר' ישמעאל חולין ס"ו א' דדריש בריבוי ומיעוטי וכפירוש התוס' שם ואוסר חריצין ונעיצין שאין נובעין והרא"ש פסק כתנא דבי רב דדריש כללי ופרטי וכל שאין נובעין חריצין נמי שרי.

וקשיא טובא חדא מ"ש הטור תחלה חריצין ונעיצין מותרין היה לו לכתוב אח"כ אבל הרמב"ם אוסר. ב' היה לו לומר וא"א הרא"ש הסכים לסברא א' דחריצין מותרין. ג' לא היה להזכיר כלל תחלה חריצין אלא הכי הול"ל בורות שיחין ומערות מותר חריצין יש מחלוקת (ולזה י"ל תחלה כתב דעתו להתיר ואח"כ פי' שיש בו מחלוקת וכהנה יש בטור ודוחק). ד' לשון הר"מ כפול בורות שאין נובעים ועצורים היה די לומר עצורים לחוד. ה' אמאי פסק הר"מ כתנא דבי ר"י ולא כת"ק דהלכה כת"ק בכ"מ כמ"ש הישׁ"ש בפא"ט סימן קכ"ב אלא שפסק כהר"מ והרשב"א דתנא דבי מתתיה דאמר מרבה כו' חריצין שאין עצורים ככלים מסייע לתנא דבי ר"י יע"ש. ו' קשיא על הרא"ש אמאי פסק כת"ק כיון דב' ברייתות תדר"י ותנא דב"מ מייתי להיפוך. ולתרץ כ"ז כתב הט"ז בצחות לשונו דהעיקר הוא שיש ב' מיני חריצין שאין נובעין א' שהן נמשכין וזוחלין (היינו שיש להם מוצא ובא) כמ"ש השׁ"ך אות ב' וירצה בזה שהן מי גשמים וזוחלין ממקום גבוה ובשעה שהגשמים מתרבין בא לחריצין מים ויש מקום שיוצא מחריצין למקום אחר ובזה דומין לנהרות הנובעים שיש להם ג"כ מוצא ובא. הב' שאין להם מוצא ובא כלל אלא שהם חפירה גדולה מאד ומתמלאין ממי גשמים היורדין לתוכן ומ"מ אין דומין לבורות וכלים שהן קטנים והן גדולים. ודכ"ע ת"ק ודבי ר"י סוברים חריצין המושכין וזוחלין שיש להם מוצא ובא אסור אף לת"ק והא דאמרינן התם לת"ק מה הפרט מפורש מים נובעין הוא לאו דווקא דזוחלין כנובעין לענין זה דהא סיים ומה מיעט בורות משמע הא חריצין אסור אלא בהא פליגי בחריצין שאין זוחלין לת"ק שרי ולתדר"י אסור כיון שהם גדולים מאד ואין דומין לכלי ופסק הר"מ כת"ק ותנא דבי מתתיה אין הכרע במה שאמר שהם עצורים ככלים אי כת"ק דה"ק בורות עצורים שאין זוחלים משא"כ חריצין הזוחלין או כתנא דבי ר"י דעצורים היינו שאין גדולים כ"כ וקצת דוחק ויותר. נראה דתנא דבי מתתיה כת"ק (ויש לעיין שם בגמ') וא"כ הר"מ פסק ג"כ כת"ק ואף שלא הזכיר הר"מ אלא בורות שיחין ומערות משמע הא חריצין אף שאין מושכין אסור כיון שהם גדולים לאו דווקא אלא אורחא דמלתא נקיט בורות דוודאי אין זוחלין וכ"ת א"כ מנא ליה להטור דהר"מ פוסק דחריצין הזוחלין אסור והא דלא אמר חריצין אורחא דמלתא נקיט דסתם בורות אין נובעין י"ל מדכתב הר"מ שאין נובעין ועצורים דמיותר אלא הטיל עוד תנאי שאין די באין נובעין אלא בעינן עצורים הא זוחלין אסור ולא היה די לומר שעצורים דהייתי אומר עצורים היינו כלי קטן לאפוקי חריצין גדולים אף שאין מושכין ל"א שאין נובעין ועצורים לומר עצורים היינו שאין זוחלין דדומה לנובעין שיש להם מוצא ובא. והשתא א"ש דחריצין גדולים שאין זוחלין גם הר"מ מודה דשרי וז"ש המחבר ס"ב חריצים שהן

מושכין יש אוסרים היינו זוחלין. וא"ש לשון הטור מתחלה כתב חריצין ונעיצין מותר לכ"ע אף להר"מ ולא הזכיר מושכין דהיינו זוחלין אח"כ כתב שהר"מ הטיל תנאי בזוחלין שהם מושכים אסור וא"א הרא"ש לא כ"כ ולא כתב שהסכים לסברא א' שגם הר"מ יודה באין זוחלין גם לא כתב שהרא"ש חולק על הר"מ שאין מפורש כן ברא"ש אלא כתב פי' התוס' דלת"ק דווקא נובעין אסור משמע הא זוחלין מותר. ולפ"ז שלש פירושים בגמרא פירש"י דת"ק ודבי ר"י אין מחולקין כלל אלא מר דריש כללי פרטי ומר ריבוי ומיעוטי ופי' התוס' והרא"ש לת"ק חריצין שאין נובעין אף שזוחלין מותרין ולתדר"י אסור ותנא דבי מתתיה אתא רק כדר"י ולהר"מ כל שזוחלין לת"ק אסור אף שאין נובעין ופסק כת"ק ודבי מתתיה יראה קצת כת"ק ודר"י אף שאין זוחלין אלא גדולים מאד ואין דומין לכלים אסור ובזה כ"ע מודים דהלכה כת"ק זהו הנראה לי בכוונת הט"ז שכל דבריו בהשכל:

אע"פ. עט"ז וזה יצדק לפירש"י חולין ס"ז א' אבל לפי' התוס' משמע אף לת"ק מתאכלו דסיפיה דקרא דריש להתיר אלו ועיין בר"ן והלבוש ס"א כתב אין לומר בכלי אף דאית ליה לא תאכלו שאין דרך ליגדל סנפיר בכלים וזה הפך ממ"ש בגמ' דמקשה זה ותי' דמתאכלו קמרבי ועיין דרישה אות ט' בשם מהרר"א פול"ק הביא דברי הגמרא חולין:

סעיף ב

ואינו. עט"ז ועיין יש"ש פא"ט סימן ק"ד ועפר"ח אות ב' ביאר דינים אלו כך דב"ת לא אזלינן בתר רובא אלא אם לדידיה לא מאוס אף לרוב העולם מאוס שרי כמו דאמרינן בהמקשה שליא נפש היפה תאכלנו ואם לדידיה מאוס ולכ"ע אין מאוס אסור וב"ת הוה דרבנן ועיין תב"ש סימן י"ג האריך אי הוה ד"ת ומיהו דבר שיש בו סכנה משמע דהוה ד"ת מקרא דושמרתם את נפשותיכם עס"י קי"ו:

סעיף ג

אבל. עט"ז ועיין אות ה' מ"ש שם:

סעיף ד

על. עט"ז ואין לחוש שמא פירש לחוץ לאחורי הכלי דאין דרך התולע לפרוש ממקום רביתייהו ועיין לקמן גבי פירי חיישינן שמא פי' לחוץ ויש לחלק ושם יבואר. והיינו כיון שגדילין בכלי אבל כשגדילין בבור ושואב בכלי דעת הרא"ש לאסור שפירשו אח"כ בכלי ע"ג דופני הכלי מבפנים כמו שיתבאר אות ה' ועיין פרישה אות ה' מ"ש דכ"ש הוא אם כשגדלו בבור שרי כשואב בכלי ופי' ע"ג דופני הכלי כ"ש כשגדילין בכלי. לא הבינותי כלל דהטור לא מיירי אלא כשגדילין בכלי יע"ש ואפילו נאמר דהטור סובר דמסקנת הרא"ש להתיר אף בשואב מבור לכלי וכמ"ש בש"ך אות ד' מ"מ כלי שכתב הטור היינו שגדילין בכלי עצמו כמבואר שם:

ודע דאם גדלו בכלי ופירשו מבפנים דשרי כתב הפר"ח אות ו' דווקא שחזר אח"כ למשקה הא עומד ע"ג דופני הכלי מבפנים אף לשתות בפה וליטול משם אסור וכ"ה בספר התרומה וכן מדויק לשון הר"מ עכ"ל. אמת שהר"מ פ"ב הי"ט ממ"א כתב פירש לדופני חביות וחזר למים מותר משמע כל שלא חזר אסור וא"י מי התירו כיון שנאסר שעה א' בפירש וי"ל דלאו נאסר אלא כל שניטלו בפיו הוה פירש לתוך פיו ודומה לשורץ על הארץ משא"כ שותה עם המשקין היינו רביתייהו ועכה"ג בהגהות ב"י אות ג' ועב"י מ"ש הרשב"א בחדושיו פרחא לאויר העולם וקלטה הוה בעיא דלא איפשטא ואסור ומשמע היינו פירשה לאויר העולם חוץ לכלי וקלטה הוה בעיא דלא איפשטא הא בדופני הכלי אף שלא חזרה למשקה שרי וצ"ע ✍ועמ"ש בש"ך:

סעיף ה

מותר. עט"ז הנה הב"י חילק בין עיקר גדילתן בבור כל ששאב בכלי מבור ופי' על הכלי בפנים לאו רביתייהו אסור דמעיקרא בבור והשתא בכלי ועם המשקה שרי אף בכלי אף דמתחלה היו בבור ובעיקר גדילתן בכלי דין כ"ש ככ"ר ויש בזה קולא וחומרא קולא דמותר לשאוב מכלי אל כלי וחומרא דמבור לכלי אף שראה שלא פירש ע"ג אחורי הכלי או שבאו התולעים בפנים קודם למים אפ"ה אסור שמא פי' אח"כ לדופני הכלי בפנים אבל הט"ז כתב דהחשש שמא ע"י שאיבה באו תחלה ע"ג דופני הכלי בחוץ או באו בפנים קודם למים ולפ"ז כשרואה שלא באו קודם למים אף מבור לכלי שרי ואסור לשאוב מכלי אל כלי כשאין רואה דשמא פירש לע"ג בחוץ או שמא באו לדופני השני בפנים קודם למים ועמ"ש בש"ך אות יו"ד:

כתב או"ה כלל מ"א ד"ז אם שאב מבור לכלי ודאי הוה פירש ואסור הביאו הפ"ת אות א' ומשמע דא"נ לא פי' בכלי כלל אפ"ה מבור לכלי הוי פי' וזה דלא כמ"ש הרא"ש דמשמע ספיקא הוה שמא פי' לדופני המנא בפנים וב"י בב"ה כתב על דברי הרא"ש וכ"כ או"ה אלמא דאין חולק עליו וי"ל דהוה פירש היינו קרוב לודאי ע"ג דופני הכלי בחוץ או בפנים קודם ביאת המים. עוד כתב הפ"ת אות ו' דבכלי שרי וכן מכלי לכלי היינו שאין בכלי אלא משקין הא יש בו אוכל הוה פי' על אוכל יע"ש. ולדידי צ"ע כל שיש משקה אף שעי' על האוכל וחזר למשקה היינו רביתייהו ושרי וכן משמעות רי"ו בנותן מכלי חומץ לתבשיל אף שיש שם מאכל שרי וכ"ש הוא אם פירש המשקה לדופן הכלי וחזר שרי אפילו כלי שני כ"ש פי' על המאכל תוך המשקה דשרי ולדינא צ"ע ועמ"ש בש"ך ✍:

סעיף ו

אפילו. עט"ז הנה סברת המחבר שהוא כדעת הרשב"א דלא חיישינן שמא פירש לחוץ ויליף לה ממים שבבורות דלא חיישינן שמא פי' לאחורי הבור או לאחורי הכלי דאין

התולע פורש ממקום רביתיה ה"ה בפירות והי"א שמביא רמ"א מחלקין בין מקום רחוק שיפרוש לאחורי הכלי אין דרכו אבל חוץ לחורו שזה מקום קרוב חיישינן ואף אי הכלי מלא מים שגם שם יש מקום קרוב לפרוש לאחורי הכלי אפ"ה יש לחלק שפיר. ולבוש ושאר פוסקים כתבו הטעם דאפשר אין הטבעיים שווין תולעים של מים ומשקין אין דרכן לפרוש ממקום רביתן משא"כ תולעים שבפירות:

עוד הביא הט"ז דברי הרא"ש בפסקיו וז"ל שוחה ושותה אבל לשאוב בכלי אסור דלמא פירש לדופני מנא וי"ל דאורחא דמלתא קתני שוחה ולא חיישינן דלמא פירש ולקמן בשמעתין משמע כל היכא דפירש אסור חיישינן דלמא פירש עכ"ל והנה לפי דעת הב"י דרא"ש סובר אם שואב מבור לכלי ופירש בדופני מנא בפנים אסור כמ"ש הט"ז אות ה' והשתא מייתי ראיה דאסור מלקמן היינו לא לישפי איניש שיכרא דחיישינן דלמא פירש כמ"ש המי"ט. או אפשר מהא דפריך א"ה במנא נמי דלמא פי' בדופני מנא כו' ואם כן להרא"ש דחייש שמא פירש בפנים כיון שהוא מקום קרוב כ"ש בתולעים בפירות דאסור דהוא מקום קרוב ודוקא לאחורי הבור שהוא מקום רחוק לא חיישינן. ולפ"ז הקשה על הטור שלש קושיית. א' שהביא רק דעת הרשב"א דחורו נקוב לחוץ שרי ולא הביא דעת אביו הרא"ש דאסור במקום קרוב כמו דאסור לשאוב מבור לכלי. ב' דהטור כתב אהא דאסור לסנן משקה בלילה וסיים ומסתמא אין לחוש כ"ז שאין הוכחה בדבר וסובר הט"ז הפירוש או כמ"ש או"ה כלל מ"א הביא הב"ח דה"ק דאסור לסנן אבל דיעבד שסינן מותר ואין לחוש מסתמא או דה"ק לשאוב מבור לכלי שרי דאין לחוש מסתמא שמא פי' בדופני המנא ולישפי שיכרא הוה קרוב לוודאי עש"ך אות ט' א"כ פוסק דלא כרא"ש אביו ועוד דכיון דפוסק דלא כרא"ש שהרי חורו נקוב לחוץ שרי ה"ה לשאוב מבור לכלי שרי א"כ אמאי כתב שוחה ושותה דוקא. ומיהו קושיא זו אף למחבר קשה שהשמיט בס"א דאסור לשאוב מבור לכלי והר"ב הוא דהגיה דאזיל לשיטתיה דסובר כאן חורו נקוב לחוץ אסור והמחבר סובר חורו נקוב לחוץ שרי דלא חיישינן שמא פירש ממקום רביתיה אמאי נקיט שוחה ושותה מהן. אלא דיש לומר אורחא דמלתא נקיט וכלשון הגמרא ה"ה בטור יש לפרש כן. ודע דהא דמקשה בא"ט א"ה במנא נמי דלמא פירש לדופני מנא ומה קושיא סינון רגילות הוא לפרוש לקסמין וליפול למשקה והוה קרוב לוודאי י"ל דידע המקשן דרגילות נמי דלפרוש התולע לדופני מנא אלא דלא ידע דהיינו רביתיה כמ"ש הט"ז. ואף למ"ש הט"ז אות ה' דחשש מבור לכלי הוא שמא פירשו ע"ג דופן בחוץ או קודם ביאת המים לכלי אפ"ה קשיא ליה לט"ז שפיר דאלמא כל שאין המקום רחוק חיישינן שמא פירש ה"ה חורו נקוב לחוץ דיש לחוש כה"ג ותי' הט"ז

דלק"מ דכל שלא לעשה שום מעשה ע"י אדם אין לחוש. ובזה חיזק הט"ז סברתו באות ה' דמבור לכלי אסור שמא ע"י מעשה אדם פי' על דופן כלי בחוץ או בפנים קודם ביאת המים אבל אין הפי' שמא אח"כ יפרוש מכלי לדופן כיון שאין שם תו מעשה ידי אדם דהא בחורו נקוב לחוץ לא חיישינן אף דמקום קרוב הוא. והרא"ש שפיר מייתי ראיה מלקמן גבי "סינון דאסור כיון דע"י מעשה אדם יש לחוש שמא פי' ע"ג קסמים ה"ה בשואב מבור לכלי ע"י מעשה אדם דחיישינן ולא מביא מהא דפריך א"ה בדופני מנא נמי אלא מסינון דתרוייהו ע"י מעשה הוא. ומ"ש הטור אבל מסתמא אין לחוש ר"ל כל זמן שאין מעשה אין לחוש ומש"ה סמך דבריו להא דמסנן לומר דווקא ע"י מעשה הוא דיש חשש אבל בחורו נקוב לחוץ וכדומה אין לחוש אף במקום קרוב והמקשה דפריך א"ה במנא נמי ומה קושיא דלא הוה ע"י מעשה י"ל דוודאי ידע שרגילות לפרוש ומש"ה פריך וע"ז תי' המתרץ אדרבא מטונך כיון דרגיל הוא לפרוש היינו רביתיה ועש"ך אות י"ג כפי הנראה יש לו דרך אחר ושם יבואר:

ודע דהא דאמרינן בא"ט ס"ז א' א"ה במנא דלמא פירש לדופני מנא ומשני היינו רביתיה ומנא תימרא דתניא תאכלו מכל אשר במים לרבות בורות שיחין ומערות ודלמא פירש לדופני אלא היינו רביתיה ומאי קושיא מקרא להר"מ ז"ל דאית ליה בפ"ט מהט"מ הי"ד כל ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן אסור א"כ מקרא אין ראיה דליהוי שרי מדרבנן ולמ"ש הט"ז ניחא דידע שרגיל לפרוש אדופני מנא בפנים ולא הוה מדרבנן דספק הרגיל וקרוב לוודאי מ"ה אסור אלא ע"כ היינו רביתיה כו' ✍:

סעיף ז

תולעים. עט"ז והעיקר דבמים או משקה יש לימוד תאכלו מכל אשר במים לרבות כלים ובורות וקשיא דלמא פי' לדופני המנא וע"כ היינו רביתיה אבל בתולעים שבפירות אף דאמרינן בחולין ס"ז ב' על הארץ להוציא זיזין שבעדשים כו' התם באין חורו נקוב לחוץ דוודאי לא פירש לחוץ ושרי כל שהתליע בתלוש דהיינו שהתליע לאחר יב"ח או דברים שאין דרכן להתליע במחובר הלכך אף שהם מונחים בכד אסורים דחיישינן דפי' לדופני הכד ולאו היינו רביתיה דלית הוכחה מקרא ומ"ש המחבר שמא שרצו על הארץ הוא לשון תשובת הרא"ש כלל כ' סימן ג' ולאו דווקא ה"ה מונחים בכלי. ומ"ש עוד ראיה מפירשה לאויר עולם ר"ל דהוה בעיא וסתם תמרים מונחים בכד אפ"ה סלקא בתיקו אלמא כל שפירש לדופן המנא הוה וודאי. ועפר"ח אות י"ז כתב קמח הוה כמו משקה ושרי בפי' לדופן כלי יע"ש ואין לסמוך ע"ז כלל וכן הסכימו רוב אחרונים ומ"ש הט"ז

דאסור להאכיל לעבדו ולשפחתו הש"ך באות י"ז חולק וגם רש"ל מתירו ועפר"ח אות י"ח שישנה צורת הפת ושרי להאכיל לעבדו ושפחתו עמ"ש באות ח':

סעיף ח

שמא פירשו.

עט"ז ויש ליישב קצת דלעיל הוה כעין ס"ס שמא לא פירש ושמא ע"ג פירי לא חשיב פירש דהוא בעיא דלא איפשטא משא"כ קמח ליכא אלא חדא ספיקא ומ"מ לדידן אסור כיון דהר"ב הגיה לעיל דאסור בחורו נקוב לחוץ ואף שי"ל כ"ש הש"ך באות י"ג דיש ריעותא שחורו נקוב לחוץ מ"מ מדלא הגיה הר"ב כאן דשרי ש"מ דאסור דלא כהב"ח שחולק בין תולעים גדולים דאסורים ובין מילבין קטנים לחוש שמא פירשו ואנן אוסרין אף בה"מ במילבין קטנים ואף אם מונח הקמח בכלי וכן הלכה ואין לשנות ולפי מ"ש הב"ח לחלק יש ליישב לשון המחבר ולדינא אינו כן:

עוד כתב הט"ז דרמ"א שכתב אסור למוכרה לעובד כוכבים יפה כתב דלא כב"ח דאנו קונים בכל יום מעובד כוכבים ואין בודקין כלל אבל מעט מעט כתב הט"ז דשרי וכ"כ הש"ך אות י"ז ובנה"כ בנו מפקפק ע"ז מ"מ המנהג להתיר מעט מעט לעובד כוכבים ועמ"י כלל מ"ו אות ל"ד. עוד כתב הט"ז קמח שהתליע מותר לעשות ממנו י"ש דאין שם אלא הזיעה כו' והאחרונים התירו דלא חיישינן שמא יאכל לזמן מועט ועשו"ת צ"צ סימן נ"א התיר אף באין ה"מ לעשות מהן י"ש. ויראה לי אף שבא בשאלה קמח שהתליע וכן בצ"צ שעושין מפלוימ"ן מתולעים נראה לי ה"ה מילבין בקמח יש להתיר דאין עולה כ"א הזיעה לחוד ולא המילבין כלל ויש ס' אף שהם רבים מאד ועת"ח כלל מ"ו ובש"ע ס"ט בהג"ה. ועוד דרובן אומרים דבריו המאוסים הוה נט"ל. עט"ז אות י"ד א"כ מותר. כ' הלה"פ מי שנזהר מחדש מותר לשתות י"ש מתבואה חדשה דאינו אלא זיעה בעלמא ולמד מכאן יע"ש באות כ"ג ואינו נכון דכאן טעם התולע בטל בס' משא"כ י"ש לענין חמ"פ חייבין כרת כמ"ש המ"ב בסימן נ"ח ועח"י ה"פ א"כ הזיעה של תבואה הוא כממש ואסור למי שנזהר מחדש והצ"צ לא התיר אלא ביש ס' נגד התולעים הא לא"ה לא התיר ב"ה וכדאמרן ✍. ולענין אי מותר לקנות מיני הריפות גרויפי"ן והיר"ז בלי בדיקה הכל לפי הזמן והמקום בארצות החמין ובזמן החום אין אוכלין אלא לאחר הבדיקה אף דהוה ס"ס שמא אין בהם ושמא לא פירשו חדא היכא דאיכא לברר בקל מבררינן ועוד דבימות הקיץ שכיח הוא לכן שומר נפשו לא יאכל עד לאחר הבדיקה. ועיין מ"ש באות ח"י במעשה דחג שבועות ובש"ך אות אבאר בעז"ה:

סעיף ט

אבל. הט"ז העלה שלא לאסור התבשיל אף שאין ס' נגד התולע כל שלא ריחש יש להקל אבל התולע גופו וודאי אסור אף שהוא במקום צר ולא ריחש ותמה על הר"ב שלא הגיה לעיל לעיל המחבר והש"ך אות כ' תי' דלא הגיה על המחבר היינו להתיר התבשיל אבל התולע גופו אסור מכ"ש דנקודה שחורה והמ"י כלל מ"ו אות ז' תי' דנקודה שחורה גרע טפי דקטן הוא ויכול לרחוש וכ"מ מל"ח קפ"א ב' יע"ש ולדינא יש לאסור התולע עצמו בכ"ע אף שאין מקום לרחוש ולהתיר התבשיל כמו שנתבאר:

סעיף י

הואיל. עט"ז כתב רש"ל פא"ט שראוי לכל ירא שמים שלא לאכול הכמיהין יבישים שא"א בבדיקה פר"ח אות י"ט כ"כ עוד טעם משום סכנה שארס נחש מוטל עליהם עס"י קי"ו ומעשה היה ומתו כמה אנשים ר"ל. ובה"י כתב אנשי מעשה אין אוכלין ראזינק"ש ומאלינ"ש ואורז. כתב המ"י כלל מ"ו אות א' כלים שגדילים כמיהין בתוכן או בעצים אי אסירי התולעים שבתוכן ערש"י ברכות מ' ב' והניח בצ"ע ועמ"ש בש"ך:

סעיף יא

כל. כתב הט"ז אותן שאין דרכן להתליע במחובר שרי בלי בדיקה דהוה ס"ס כמ"ש הרשב"א תוך יב"ח באותן שדרכן להתליע במחובר שרי דיעבד דהוה ס"ס שמא לא יש ושמא נימוחו וכ"ש כאן דהוה ג' ספיקות שמא לא יש ושמא לא פירשו מהקמח ופירות (דכל שלא פירשו אף שהן ע"ג פירי היינו רביתיה דפירשה ע"ג תמרה היינו שיצא מחורו לחוץ) ושמא נימוחו בתבשיל אח"כ. ובראזינק"ש לאכול כמות שהן ליכא כ"א ב' ספיקות ומ"ש דס"ס אפילו בשל תורה להקל אין הפירוש דכאן הוה דרבנן דבריה דאינה בטילה לא הוה אלא מדרבנן דזה דווקא בא"א להכיר האיסור ומ"ה בטל הוא משא"כ במילבי"ן שרוחשין ונראין לעינים לא שייך ביטול מן התורה וכדבעינן למימר קמן אלא דאה"נ קאמר כל שיש ס"ס מותר מ"ה ✍ומ"מ יש לתמוה דהא עבר ובישל תוך יב"ח צריך עכ"פ בדיקה כמ"ש הרשב"א והמחבר ואפילו לאחר יב"ח צריך בדיקה קלה דהיינו שיתנם במים צוננין ואח"כ ברותחין ואיך כתב דאותן פירות שאין דרכן להתליע שא"צ בדיקה כלל ועיינתי במ"י כלל מ"ו אות י"ד הרגיש בזה קצת. וליישב זה אומר דאותן שדרכן להתליע במחובר וודאי אם עבר ובישל בודק אם אפשר דספק שמא נימוחו לא הוה ספק השקול משא"כ כאן בתלוש דהוה ס"ס גמור שמא לא יש ושמא לא פירשו. ומ"ש המחבר. אף לאחר יב"ח צריך בדיקה היינו כשידוע שיש שם מתולעים צריך מים צוננין ואח"כ רותחין אבל בספק אם התליעו בתלוש א"צ בדיקה דהוה ס"ס ואף דכל היכא דאיכא לברורי בקל מברירנן י"ל לעיין נגד השמש הוה קצת טירחא. ועיין בתה"א ובקצר

יראה לכאורה כן דבידוע שהתליעו הוא דצריך בדיקה. ואדרבה המעיין בתרומת הדשן סי' קע"א יראה כן דבספק התליעו בתלוש שיש להקל מטעם ס"ס שמא אין שם תולע ושמא לא פירשו אמנם בת"ח שם ד"ו לא משמע כן ושם בלא"ה הלשון צ"ע והכה"ג בהגהות הב"י אות מ"ז העתיק דברי הט"ז להלכה ולדינא הכל לפי הזמן וכל שומר נפשו יש לבדוק ועמ"ש באות ח"י:

סעיף יב

והמנוקבים. עט"ז בשם הר"ן דתוך יב"ח אין טבען להציף למעלה מה שהתליעו במחובר ויש עוד תי' במחובר שמא לא יעלו כולן וישארו תוך הפרי ואף שלא יפרוש כלל אסור ועמ"ש בש"ך אות כ"ד וכ"ה:

סעיף יג

תוך. עט"ז בשם רש"ל דאף תוך יב"ח מהני בדיקה שלנו שבוררין על השולחן וכתב בת"ח שם ד"ז דאולי משום דאין דרכן להתליע במחובר כ"כ או כל שאין ניכר ריעותא בחוץ בערבי"זין די בכך ולענין נאמנות נשים הביא שם מחלוקת:

סעיף יד

כי. עט"ז ובת"ח כלל מ"ו ד"ח כתב ומ"מ אי יש שאר דברים בקדירה שרי ולא אמרינן חנ"נ ועוד די"א דתולע חשיב נט"ל יע"ש ועס"י ק"ג דברים המאוסים נט"ל ועש"ך אות למ"ד ובנה"כ כתב עליו שאין זה אמת ובמ"י שם אות כ"ח הסכים לט"ז וכן נוהגין העולם להתיר אף בפירות קטנים ועמ"ש בש"ך אות למ"ד:

סעיף טו

אבל. עט"ז והא דמהני סינון ברוטב בתולעים אבל מילבי"ן אף הרוטב אסור עמ"ש בסי' ק' ומיהו הבשר שנתבשל שרי אם ירחצנו היטב ויבדקנו יפה בבדיקה עס"י ק':

סעיף טז

ומאחר. עט"ז בשם רש"ל ועמ"ש לעיל. ומ"ש הט"ז לחלק בין תולעים דעלמא כו' עס"י נ"ז אות כ"ג יע"ש ועיין ה"פ:

כתב עוד מעשה יע"ש והנה אם לא נמצא אצל המוכר אלא אשה אחת מצאה בשלה היינו אומרים כאן נמצא וכאן היה עיין א"ח תס"ז בכרוב דלא מחזקינן ריעותא ממקום למקום ואף אותן שלקחו אח"כ ולא נשאר אצל המוכר כלום מחזקינן איסורא ותולין שבשל אשה זו נתהוו המילבין בשלה ומיהו אם ג' אנשים או יותר לקחו ונמצא בג' מילבין יש לאסור גם בשאר ב"ב וכ"מ בפר"ח אות ל"ב יע"ש. וכאן דמצאו אצל המוכר הוה מזמן לזמן הלכך כל מה שלקחו אח"כ אסורים כן נראה לכאורה. אמנם נראה דאינו כן ואף אותן שלקחו אחר שקנתה האשה ומצאה בשלה מילבין ולאחר שעה מצאו אצל המוכר

מילבין האחרים מותרים דמה שיש ביד האשה אמרינן אצלה נתהוו מכח כאן נמצא וכאן היה ואצל המוכר אמרינן שמא אח"כ נתהוו ומידי ס"ס לא נפקא ושרי ומ"ש הט"ז דאותן שקנו אח"כ אסורים היינו שקנו אחר שמצאו המילבין אצל המוכר כן נראה לי. ומ"ש דהוה ספיקא דאורייתא אף דברים שאין בטילה הוה דרבנן באפילו שא"א להכיר המילבין מ"מ לא אמרינן ספק דרבנן לקולא בשמא נימוחו משא"כ בס"ס מתירין ועפר"ח אות ל"ב חולק עליו ואוסר (ומ"ש שם בתולעים דמעלמא דאסור וכבר מבואר דאינו כן דמעלמא ל"ש חזקה) גם שינה וכתב קמח ולא ראזינק"ש ויש לעיין הא הפר"ח באות י"ז כתב דקמח הוה כמו משקה ולא חיישינן דאף פירשו בחבית שרי ובנה"כ אוסר ג"כ ובמ"י כלל מ"ו אות ח"י וכה"ג בהגהות ב"י אות ס"א הביא בשם דמש"א להתיר והמורה להתיר בה"מ ושמחת י"ט אין למחות בידו וכאמור:

סעיף יז

יחממנו. עט"ז והיינו כיון דא"א בענין אחר שרי. וכתב כה"ג בהגהות ב"י אות ט"ז חומץ שיש בו תולעים אין להם תקנה בסינון שעוברים דרך נקבים אין להתיר לבשל החומץ שימותו התולעים ולא יהיו עוברים דרך נקבים דזה הוה מבטל איסור משא"כ בדבש עבה מותר לחמם ולסנן יע"ש ויש לעיין בזה:

סעיף יח

מותר. עט"ז והוא מתה"ד סימן קע"א יע"ש ויש לספק בקמח כה"ג שנתהוו מילבי"ן בתוכו אי יש היתר זה לשום באפרכסת עוד פעם ולומר שבורחים מחמת קול הרחיים וראיתי שאין להתיר במילבין ול"ד לחטים דהיתרא וכ"ש לפי מ"ש הש"ך אות ל"ט בתולעים דהיכא דא"א לברר אין לסמוך אהיתר רחיים כ"ש מילבין שאין היתר דע"כ לא התיר אלא בתולעים ולאחר שבירורו לאור היום:

שוב ראיתי בבל"י אות ל"ה בשם חינוך ב"י דמ"ש בהגש"ד שהתליעו וצוה להשליכם לנהר דונא"י היינו קמח חטים יע"ש:

סעיף יט

וכל. עט"ז ויש לעיין ממ"ש הר"ב וכל תולעת שיראה שם יזרוק משמע אף אם ימצא יותר מג' תולעים שרינן ולא אמרינן הוחזק בתולעים דהוה דומיא דתולעים דבאו מעלמא שלא שייך חזקה ה"ה כאן אמרינן דהשאר ברחו או נטחנו באבן הרחיים וא"כ למה ליה להט"ז לומר הטעם דהוה ס"ס שמא אין שם ושמא נימוח בשעת אפיה ולא דהוה ס"ס שמא ברחו ושמא נטחנו דבטילי כוון דמרוסקין הם וכ"ת דהא חזינן דהרבה נשארו ולא נטחנו א"כ ה"ה הספק שמא אין שם לא הוה ספק דהא חזינן דנשארו הרבה וי"ל ומיהו המעיין בתה"ד כתב דצריך לרקד לאור היום וכל תולע שמת מהבל ואבק הקמח ברחיים

משמע דה"ק דריקוד צריך שמא נפלו מהנטחנים לשם וכל מה דאיכא לברורי מבררינן לא דמוצאין עוד תולעים חיים וצ"ע ✍:

סעיף כ

במעיה. עט"ז וכפי הנראה יש ט"ס בדפוס שציינו על במעיה בבהמה ושם אין הטעם כן אלא משום דאמ"ה הוה ולא מהני בהו שחיטה וצריך לציין על דגים ומ"מ קשה דבמעיהם הטעם דמעלמא אתי' לתוכן ושורץ על הארץ קרינן בהו ועיין רש"י חולין ס"ז ב' ד"ה מינם. ודע דתולעים הגדילים בבהמה בין עור לבשר אמ"ה יש בהו וא"כ בבן פקועה אף דליכא תרי תמיהי אי נמצא תולעים בין עור לבשר אין אוסרין התבשיל ול"ש מ"ע לגבייהו ✍:

סעיף כא

הגדילים כו'. דמחיים הוה אמ"ה ושחיטה ל"ש בהו ואסור להושיטו לב"נ ומה שנתהוו אחר שחיטה אף בבשר שרי דלא מיקרי שורץ על הארץ אף דבהמה מיקרי גידולי קרקע מ"מ לענין זה לא הוה גידולי קרקע:

סעיף כב

שמא. עט"ז ועמ"ש בש"ך וב"ת ביארנו לעיל ומיהו חיים ודאי אית בהו ב"ת:

סעיף כג

שרץ. עט"ז הביא דברי רש"ל דאם הרפואה ידועה אף איסור תורה מותר ואם אין ידועה אסור ואם ביטל העובד כוכבים בס' שרי אף באיסור תורה ול"ש אין מבטלין איסור כיון דהעובד כוכבים ביטלו. וז"ל הכה"ג בהגהות ב"י אות קי"א כ' המרדכי שרץ שרוף מותר דכל הנשרפין עפרן מותר ומיהו אדם בריא יזהר או"ה כלל ל"ב יש"ש קכ"ז עכ"ל. א"כ הא דכתב המחבר משום רפואה וודאי הכין הוא דבריא אסור אלא שראיתי להמ"י כלל מ"ו אות ט' תמה על הב"י דהמרדכי ויש"ש ואו"ה מיירי לשרוף לכתחלה וליתן לאכול אסור לבריא דהוה כמבטל איסור לכתחלה הא שרץ שרוף אף לבריא שרי עכ"ל ובאמת לשון או"ה ויש"ש מורין כן אמנם מ"ש המ"י עוד ראיה מסוף תמורה כל הנשרפין עפרן מותר אין ראיה דהתם באיסורי הנאה דעפרן מותר בהנאה לא לענין אכילה ועמ"ש בק"ג ואפשר דכ"ש אכילה:

סימן פה

סעיף א

אא"כ. כתב הט"ז ועכשיו כו' לפי שא"א בקיאין בשמותיהן והם דברי הרא"ש. ומפרש דברי המחבר כפשוטן והם באו שלא בדקדוק שהרי בב"י כתב כן בפי' ובטור דאין לאכול אלא במסורת ואיך כתב בש"ע היפך דבריהם אמנם הש"ך באות ב' יראה דמפרש שמ"ש

המחבר שמו חגב היינו שהצייד אומר כן והוא בקי בהן או במסורת שקבלו מאבותיהן ששמו חגב ועכה"ג בהגהות ב"י אות ג'. עס"י י"ג דאין להעביר חגב חי על פיו וכתב הפר"ח דאין ליתן לקטן חגב טמא לשחק שמא ימות ויבוא לאכול אבל טהור אין מדרך לאכול חי ועיין פרק אמר ר"ע ס"פ ועמ"ש בקי"ו:

סעיף ב

אינם. עט"ז ועמ"ש בסימן י"ג דכל שאין טעון שחיטה אין בו משום אמ"ה יע"ש: (ג) מותר. עט"ז דיש שלש דעות דעת הראב"ד דאוסר אפילו תערובתו ודעת הרשב"א דבפ"ע אסור ותערובתו מותר ודעת המחבר הוא דעת הר"מ בפ"ג ממ"א הכ"ב דאף בפ"ע שרי דאין בו דם אלא לחלוחית בעלמא ואף מדרבנן שרי ול"ד לציר דגים דאסור מדרבנן:

ודע דהר"מ ז"ל כתב לפי שאין בהם לחלוחית ובפי' המשניות פ"י דתרומות כתב לפי שאין בהם דם אלא מעט לחלוחית ובטור הגירסא כמ"ש בר"מ לפי שאין בהם לחלוחית והכה"ג בהגהות הטור אות ד' כתב איך אפשר שיהא ציר בהם ואין בהם לחלוחית אם לא שט"ס הוא וע"כ מפרש הט"ז שאין בהם דם אלא לחלוחית וכמ"ש בפי' המשנה אמנם הפר"ח אות ה' כתב שבחבורו חזר בו שהרי בפ"ו ממ"א ה"א כתב דם דגים טמאים אסור כבשרן יע"ש ויפה כתב ולפ"ז צ"ל שע"י כבישה אין פולט כ"כ דם לאסור כמ"ש הפר"ח:

ויש לראות חגבים טמאים ע"י בישול ודאי אסור דטכ"ע דאורייתא וע"י כבישה מעל"ע מיבעיא ליה להש"ך בסי' פ"ג אות ט"ו דציר דגים ע"י מעל"ע הוה ד"ת והא דתנן ציר דגים טמאים עם טהורים דרבנן היינו כשיעור על האש לא מעל"ע עמ"י כלל כ' אות ד' ובסולת למנחה ובא"מ א"כ ה"ה מה דתנן שם בתרומות פ"י מ"ח וט' איירי הכל ע"י חומץ וציר הא מעל"ע יוצא ממשות של איסור ואוסר אף בחגבים למ"ש הש"ך בפ"ג אות ט"ו וק"ז אות א' וכ"ש אם כבשו בדפין שקורין פרע"ס דכ"ע מודים דהוה ד"ת עמ"ש בפ"ג:

סימן פו

סעיף א

סומך. עט"ז תרתי בעינן סימנים ויאמר משל עוף פלוני ואנו מכירין שטהור הוא דמירתת הא ב' ראשים כדים או חדים שקורי משקר גם בשבורות וא"א להכיר הסימן אמירתת לחוד לא סמכינן ואפשר אף בעובד כוכבים אומן לא סמכינן אא"כ סימנים בהדיה:

סעיף ב

ולא. עט"ז זה לשון הטור אם אומר משל עוף פלוני ואנו מכירין שהוא טהור קונין ממנו ואם אמר סתם של עוף טהור ואין מזכירו אין קונין ממנו וז"ל הר"מ פ"ג ממ"א הי"ח לפיכך שואל לצייד ישראל אם אומר של עוף פלוני הוא וטהור הוא סומך עליו ואם אמר של עוף טהור ולא אמר שמו אין סומך עליו. והמחבר נקיט ברישא לשון הטור וסיים

בלשון הר"מ והקשה הפרישה אות ג' דהיל"ל בסיפא רבותא דאפילו אומר של עוף פלוני ואין מכירין דאסור ועוד דהוה דבר והיפוכו יע"ש:

וגם על המחבר תפול קושיא זו ועל הר"מ ל"ק דאיהו נקיט דבר והיפוכו. ותי' הט"ז תרתי בעינן שיאמר שמו והוא מצוי הא שמו ואין מצוי אף שמכירין מישתמיט העובד כוכבים וה"ה מצוי ואין מזכיר שמו מישתמיט ממין למין. והא דלא משני בקיצור דאשמעינן בסיפא רבותא אפילו אומר שהן ממין המצוי כל שאין אומר שמו חיישינן והא דלא כתב שאומר שמו אלא שא"א מכירין דזה פשיטא הוא ומנא ליה לחדש דבאין מצוי אף שיודעין שטהור אינו נאמן וי"ל דא"כ הוה לומר אם אומר של ע"פ ויודעין שהוא טהור ואם אומר של עוף סתם ואין מזכירו דהוה דבר והיפוכו אלא מלת "מכירין לומר דכל העם מכירין שמצוי בינינו וכן המחבר נקיט קצת בהאי לישנא להורות כן וכדכתיבנא:

סעיף ג

אין. עט"ז זה לשון הטור ואין סימן מובהק לקנות מהעובד כוכבים אלא להכי מהני שאם יש סימן טהרה שואלים המוכר ממי הם אם אומר שע"פ כו' והרמב"ם כתב ה"מ מישראל אבל מעובד כוכבים אין קונין אא"כ בט"ע ונראה שאין לחלק בין עובד כוכבים לישראל חשוד ומהרי"ן חביב כתב שהלשון מסופק אם בא לפרש דברי הר"מ או לחלוק עליו. ופי' הא' שבא לחלוק מאחר דהר"מ ע"כ מיירי באין מוחזק בכשרות דאי במוחזק א"צ שיאמר שע"פ א"כ ה"ה מעובד כוכבים קונין. הפי' הב' דהר"מ מיירי שאין מוחזק בכשרות אבל אין חשוד והטור מפרש דבריו דחשוד דינו כעובד כוכבים ולא לחלוק עליו וזה הפי' נראה נכון מצד הענין ולא מצד הלשון והדרישה אות ד' הבין דלפי' הא' של מהרי"ן חביב חולק הטור עם הר"מ דלהר"מ מעובד כוכבים אין קונין והטור סובר דקונים מעובד כוכבים וע"ז אמר מ"ש ישראל חשוד מעובד כוכבים וכיון דמישראל חשוד קונין ה"ה מעובד כוכבים ולפי' הב' הטור יודה דמעובד כוכבים אין קונין ומ"ש ואין סימן מובהק לקנות מעובד כוכבים היינו אפילו באומר שע"פ ומ"ש שואלים המוכר היינו מוכר ישראל ובא לפרש דברי הרמב"ם דאין לחלק בין עובד כוכבים לישראל חשוד ואין קונין מחשוד אלא בט"ע. ומש"ה כתב מהרי"ן חביב שמצד הלשון הפי' הב' אין מתישב דמדכתב והרמב"ם כתב בוי"ו משמע דחולק על הטור דאל"כ היל"ל כתב הרמב"ם ומפני זה הקשה הדרישה ג' קושיות על הפי' הב'. א' מדכתב שואלים המוכר משמע אף מוכר עובד כוכבים. ב' מדכתב והרמב"ם כתב משמע דחולק. ג' דאמאי לא השמיענו רבותא טפי הטור דאפילו ישראל שאין מוחזק בכשרות אין קונין אלא דווקא שע"פ ואמאי אמר אין קונים מעובד כוכבים כו' והט"ז מיאן בפירוש הדרישה (וכפי מה שפירשתי דבריו

עיין דרישה) דא"כ איך כתב מצד הלשון משמע כפי' הא' והא יש ראיות עצומות כפי' הא' וכמ"ש הדרישה ולכן מפרש הט"ז דבין לפי' הא' ופי' הב' הטור חולק עם הר"מ אלא דלפי' הא' הטור חולק עם הר"מ בחדא דישראל שאין מוחזק בכשרות אף הר"מ מודה דבלא שאלה לוקחין כי פליגי בעובד כוכבים להטור מהני שאלה ולהר"מ אין מהני שאלה אלא בישראל חשוד הוא דמהני וע"ז השיג הטור דנראה שאינו כיון דבחשוד מהני ה"ה עובד כוכבים ולפירוש הב' מיירי הר"מ באין מוחזק בכשרות וחולק עמו בב' להטור באין מוחזק א"צ שאלה ובעובד כוכבים מהני שאלה וכ"ש ישראל חשוד דמהני שאלה ולהטור הם שווין ממש. וכתב על הר"מ דרך פירוש ונראה להרמב"ם אין לחלק בין עובד כוכבים לישראל חשוד ולא מיירי הר"מ אלא באין מוחזק. ומ"ש מהרי"ן חביב ולא בא לחלוק עליו אין ר"ל לפי' הב' אין חולק על הר"מ דאדרבה בפי' הב' חולק עליו בתרתי אלא במלת ונראה אין חולק עליו אבל כבר מחולק עמו במ"ש והרמב"ם כתב ולזה כ' מהרי"ן חביב שמצד הלשון אין נראה פי' הב' דהטור פסקן הוא ולא פרשן ואם לגלוי דחולק עליו בתרתי הוה לפרש זה בהדיא:

והנה הט"ז כתב דלו נראה פי' הב' עיקר דאי פי' הא' ולגירסת הרמב"ם בגמרא ת"ר לוקחים ביצים מ"מ (דלא כגי' הרא"ש וטור מעובד כוכבים) מיירי בישראל חשוד הוה לטור לומר שאין לחלק בין ישראל חשוד לעובד כוכבים דמה שמוזכר בפירוש דרך למנקט תחלה ולפי' הב' א"ש דמפרש דברי הר"מ ז"ל דלאו דווקא עובד כוכבים אין מהני שאלה ה"ה ישראל חשוד דלא מהני וגמרא איירי באין מוחזק בכשרות ושפיר אמר ונראה שאין לחלק בין עובד כוכבים המוזכר בר"מ לאיסורא לישראל חשוד דג"כ לא מהני שאלה באומר שע"פ והטור חולק עמו בתרתי דאף באין מוחזק להר"מ בעינן שאלה:

סעיף ד

שמא. עט"ז ואף שלוקחין פת שטוח עם ביצים מעובד כוכבים נמי משום דלא חיישינן לתרי מיעוטא שמא של עוף טמא או ממיעוט טריפות ובספר שושנת העמקים אבאר לפעמים חיישינן לב' מיעוטי:

סעיף ה

דהיינו. עט"ז ואבאר דע כי הרשב"א והרא"ש כתבו דעכשיו לוקחים בלא שאלה דאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו ר"ל שאין מטילות ביצים בין הבריות והמ"מ פ"ג הי"ט ממ"א כתב הטעם דאנו לוקחים ביצי אווז ותרנגולת והם ניכרים בט"ע והנ"מ בין הפירושים להרשב"א ורא"ש אם שברה עובד כוכבים בפנינו שלא בכוונה דאין ריעותא (לומר טריפות הן כיון דשברן שלא בכוונה) מותר ליקח דאין עוף טמא מצוי ואף שאין ט"ע כלל ולמ"מ דווקא ביש בהם ט"ע שהן מאווזות ותרנגולים שרי. ומיהו אם אומר העובד

כוכבים בפי' שהן ממינים שאין שכיחים כ"כ ביניהו אף להרשב"א ורא"ש בעינן שיאמר משע"פ ואנו מכירין שטהור או בט"ע. ועת"ח כלל ס"ו ד"א כתב תחלה דברי הרא"ש ואח"כ דברי המ"מ ומשמע שם שהסכים למ"מ. ולפ"ז הר"ב חולק על המחבר דכתב שאין מצוי והוא טעם הרשב"א ורא"ש והר"ב אומר שלוקחים ביצי תרנגולים ואווזים וכיוצא ולא אמר בקיצור ודוקא אותן השכיחים ביניהו אבל אמר העובד כוכבים שהן ממינים שאין שכיחין צריך שאלה דהוה מיעוטא כמו טמאים ומדפרט תרנגולים ואווזים וכיוצא היינו בר אווזות כמ"ש הש"ך אות ז' שמע מיניה דכמ"מ סובר א"כ באו דברי הר"ב שלא בדקדוק חדא דהיל"ל וי"א כיון שחולק על המחבר ואף שי"ל כיון דאין מפורש לא כתב וי"א כמבואר בדוכתי טובא מ"מ איך כתב אח"כ אבל אותן שאין שכיחין יותר מטמאים אין קונים ובוודאי איירי באין ט"ע מה איריא שאין שכיחים אפילו שכיחי נמי אין קונין ועש"ך אות ו'. ולענין דינא הקשה ממ"ש לקמן סוף הסימן דאפילו פת הנילוש בביצים קונים הרי אף שאין ט"ע שרי. ועמ"י כלל ס"ו תמה על הט"ז ולא ידענא למה לא הקשה ג"כ על הש"ך אות ו' ובמ"ש א"ש דברי הט"ז. ועיין נה"כ השיג על הט"ז ולא הבינותי כלל ובש"ך אות ו' כפי הנראה הסכים לט"ז:

סעיף ו

אפילו. עט"ז והיינו בילדה מיד מדרבנן כמו ביצת נבילה ומיהו בספק טריפה אין מקילין ובספק נבילה מקילין עמ"ש בש"ך:

סעיף ז

ואפילו. עט"ז ולהלכה קי"ל כרמ"א שם דבר שדרכו למנות תמיד אין בטל וביצה האידנא הוה דבר שדרכו למנות תמיד עש"ך אות יו"ד. ועיין לבוש ס"ג כתב ביצה אין בטילה דבריה היא ולקמן סימן ק' כתב דבעינן בריית נשמה עוד כתב ביצת טריפה שילדה מיד שנטרפה אסורה מן התורה דלא נתנו חז"ל דבריהם לשיעורים והם דברים סתורים מיניה וביה ול"ש בזה איסור תורה ✍ועמ"ש בש"ך אות ח':

סעיף ח

ספק. עט"ז וכלל הדבר דבר חשוב שנתערב אפילו איסור דרבנן לא בטיל ולא אמרינן אכל חדא ספק דרבנן להקל דחז"ל נתנו דין קבוע בד"ח והוה כחד בחד דאיתחזק איסורא עס"י ק"י עוד טעם לזה. ומ"ש ביצת טריפה דאורייתא לאו דווקא דאפילו ילדה מיד לא הקילו בספיקתה מחמת לא פלוג דלא נתנו חז"ל דבריהם לשיעורין:

סעיף ט

בקליפתה. עט"ז דמיא בעלמא הוא משא"כ כשיש דם או אפרוח יוצא העיקר מינה ועפ"ת סימן פ"א אות ה' פלפל אי ביצה טמאה עם טהורה הוה מין במינו או א"מ יע"ש

ועש"ך סימן ק"ז אות א' ולדינא אם נשפך וא"י אם היה ס"א וכדומה יבואר אי"ה בצ"ח וק"י ועב"ח ס"ט ויו"ד:

ודע שאני נסתפקתי ביצים שאין קלופות דעכ"פ בה"מ אין אוסרים כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ו אם נולדה ביצה ביום טוב ובישלה בקליפתה עם שאר ביצים שאין קלופות (עש"ך סימן ק"ב אות יו"ד ובט"ז שם דשיל"מ טעמו נמי לא בטיל) מי נימא הא דבקליפתה אין אוסרת דמיא בעלמא היינו דטעם קלוש הוא ואין בו ליתן טעם ומתורת ביטול קאתינן עלה ולפ"ז דשיל"מ לא מהני ביטול א"ד דמיא זיעה בעלמא ואין בו כח לצאת ואף משהו לא הוה ובדשיל"מ נמי שרי ועמ"ש בש"ך בזה ובק"ב אבאר עוד ✍:

סעיף י

ואם. עט"ז והנה שלש מחלוקות בדבר להפרישה אות י"א כל שא' מהן קלופה הן הטמאה או טהורה אסורים ודוקא שניהן אין קלופות מותר והב"ח מתיר כל שא' אין קלופה והט"ז משמע דעתו דהכל תלוי בטמאה אם היא קלופה הוה כביצה שיש בה אפרוח ואוסרת אחרות בקליפתן ואם הטמאה אין קלופה אף שאחרים קלופים אין אוסרת ומ"מ למעשה לא החליט וסיים וחלילה להקל באם הטמאה כו' אבל בדין הטמאה אין קלופה לא ברירא ליה להתיר ועפר"ח אות י"ב הביא ראיה מירושלמי דכל שא' מהן קלופה אוסרת וז"ל במס' תרומות פ"י קלופות בשאינן קלופות או אין קלופות בקלופות או שלוקות באין שלוקות צריכין שיעור ופי' הפר"ח דה"ק טמאות קלופות עם טהורות אין קלופות או טמאות אין קלופות בטהורות קלופות או שניהן קלופות או שלוקות עם אין שלוקות צריך שיעור ס"א הא שניהן שלוקות ששבעו מלפלוט ולבלוע ואח"כ שלקן יחד אין אסורים יע"ש. והנה היתר שניהן שלוקות בשניהן קלופות חלילה להתיר ששום א' מהפוסקים לא הזכירו קולא זו כלל ומירושלמי אין ראיה דיש בו כמה גירסאות עיין תשובת הרשב"א סימן מ"ו. ובה"מ באם טמאה אין קלופה אין אני אומר לא איסור ולא היתר ועמ"ש בש"ך אות ט"ו. ומה שהביא ראיה מביצת אפרוח הוא ממ"ש התוס' חולין צ"ח א' ד"ה ביצת אפרוח דסתם ביצים מבשלין בקליפתן מדלא משני דאיירי קלופה וא"כ ע"כ כולן אין קלופות כדרך שמבשלין ובעינן שם ס"א ומרמ"א שהביא ראיה מנקובה לא ידענא דלמא אחרים קלופות אלא דסתמא כתב רמ"א. ולענין מ"ש הט"ז כאן ובאות י"ב דביצים עם ביצים צריך ס"א וקליפות היתר אין מצטרפין דחז"ל השוו מדותיהן דלפעמים יהיו בלא קליפה והא דכתב רמ"א קליפת האיסור מעלה הוצרך הט"ז לפרש דקאי אם נתבשלה ביצה עם תבשיל. ומ"ש קליפת היתר הוא מלתא באנפי נפשה אם יש בתבשיל איזה קליפת והוא דחוק ובת"ח כלל ס"ג ד"ד כתב הר"ב בפירוש דקליפות ביצי היתר מעלין

את האיסור וכבר תמה שם המ"י על הט"ז בזה והעיקר להלכה דקליפות היתר מעלין האיסור וכמ"ש בש"ך אות י"ד:

סעיף יא

ואם. עט"ז והפר"ח מחלק בין נקב בתולדה לנקב שיש חסרון ועט"ז שם:

סעיף יב

וצריך. עט"ז דהמחבר שכתב דבתבשיל א"צ אלא ס' סובר כהרמב"ן דיש גדולים וקטנים דאי כטעם הר"מ דברי' הוסיפו בשיעור א אפילו בתבשיל נמי ועוד דהמחבר סימן ק' פסק דביצה לא הוה בריה יע"ש ומ"ש דמש"ה אין קליפות היתר מעלין דלא ליתי להתיר אטו כולן קלופות כבר נתבאר דלהלכה אין קיי"ל כן וכמ"ש בנה"כ:

סעיף יג

וביצה. עט"ז והלשון צריך תיקון קצת במ"ש בשני דברים חמורה דאחת היא דאוסרת בלא קלופה ואולי דל"ת דעיקר האיסור משום אפרוח שבה א"כ קליפות היתר מעלין האיסור כיון דלאו משום לתא דביצה אוסרין אפ"ה יהבינן תרתי חומרי. ומ"ש קליפות היתר היינו בתבשיל אזיל לשיטתיה דביצה עם ביצים אין קליפת ההיתר מעלין לכך הוכרח לפרש דאם יש בתבשיל איזה קליפות היתר מצטרפין והוא הדין המוזכר בסי' צ"ט. ודע דאף ביצה שיש בה אפרוח דהוה בריה אפ"ה א"צ ס"א בתבשיל להמחבר דאל"כ הוה להשמיענו זה ובש"ך אות י"ד אבאר בזה:

סעיף יד

אפרוח. עט"ז דעשה סמוכים לאו"ה מגידולי תרומה והניח בצ"ע על הגמרא סוף תמורה דאפרוח מביצה טריפה מותר ובגידולי תרומה חשו שמא ישהנו ובנה"כ תי' דל"ד ועיקר התי' ביצה א' לא חיישינן וא"י אם יהיה לו כמה ביצים אלא דמלתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן ושרי. ודע דמ"ש ביצת נבילה אף דביעי דשחוטה ונבילה אין מגדלת אפרוחים ע' בביצה תי' בסולת למנחה כלל ס"ד ד"ב ובנ"ש סימן א' דמיירי נבילה מחיים יע"ש והיינו השנויין פ"ק דחולין וי"ל עוד דנתנבלה בשחיטה ומפרכסת כו' אלא שי"ל כל שלא ילדה דרך לידה מחיים ממש אין מגדלת אפרוחים:

סעיף טו

וביצת. עט"ז הראה מקום לסי' ס"ו הקשה דברי המחבר אהדדי ותי' יע"ש:

סעיף טז

משהין כו'. עט"ז דבזמן מועט לא חיישינן דהיינו כ"א יום משא"כ יב"ח חיישינן לתקלה ועמ"ש בסימן נ"ז:

סימן פז

סעיף א

שאינו. עט"ז פסק כן להלכה וכן הש"ך דלא כיש"ש פכ"ה סימן ז' ומיהו בישול אסור כמ"ש באות ו' דאפילו עוף אסור משום מ"ע ומ"ש רמ"א ס"ד דעוף אין לחוש היינו בחלב אשה דהוה תרי דרבנן כמו שאבאר שם. והנה היש"ש כתב דכבוש ומליחה אסור בהנאה דהא בכל איסורין כבוש ומליחה אסור וכאן הוא גזירת הכתוב וכי גזרו רבנן לכולא מלתא גזרו משמע לכאורה בעוף וחיה דעשו רק הרחקה לא אסור בהנאה אמנם בסיום דבריו כתב וז"ל מודה אני בשר טמאה מותר בהנאה אף מדרבנן דלא מצינו שגזרו חז"ל משמע דחיה ועוף דגזרו אף בהנאה אסור וכן מדכתב דהר"מ מתיר בהנאה ול"נ יע"ש והר"מ בפ"ט ממ"א לא הזכיר בה"ד רק חיה ועוף אלמא בהא נמי חולק מהרש"ל. וסבור הייתי לומר שמ"ש הר"ב כל בב"ח דאין אסור מ"ה מותר בהנאה והא מבואר הוא בהמחבר ס"ג אלא דאי מהתם ה"א דווקא חיה ועוף שאין להם שורש בדאורייתא משא"כ ע"י כבוש ומליחה ומכ"ש לפי מ"ש היש"ש כיון דבשאר איסורין כבוש ומליחה ד"ת גזרו כאן שיהא כמו שאר איסורין לזה אשמעינן הר"ב אף ע"י כבוש ומליחה שרי בהנאה אלא דג"ז אינו דהא מבואר סימן צ"א ס"ח דע"י מליחה וכבישה שרי בהנאה. ודע דבשר חיה ועוף ע"י כבישה ומליחה אסורין אף דהוה גזירה לגזירה עפ"ת אות י"ד ועט"ז סימן צ' אות י"ב כתב כחל שפירש החלב ונכבש מעל"ע הוה גזירה לגזירה ובנה"ך השיג עליו שם דאסור ועפר"ח שם. (ומיהו הא דכתב הר"ב כל שאין אסור מ"ה מותר בהנאה דוחק לומר לדיוקא אתא הא בישול אסור דלא ליתי לאיחלופי עיין אות ה' והמחבר ס"ג שכ' דבשר חיה ועוף מותר בבישול היינו מדינא ומפני מ"ע אסור דזה דוחק) ומה שכתבנו דחיה ועוף ושאר איסורי דרבנן אסורין אף ע"י כבישה הוא ברור ואף הט"ז בסימן צ' שם יודה לזה שהרי בסי' צ"א ס"ז בההיא בר גוזלא המבואר בחולין קי"ב דאי אין נאכל מחמת מלחו אסור וכ"ת לבשל אח"כ קאמר הא בורכא די"א צלי צונן נאסר כולו אף דהוה גזירה לגזירה וע"כ דיש לחלק בין חלב שחוטה לכאן ושם יבואר עוד:

והנה צלי אסור מ"ה עפר"ח אות ב' וכן הלכה וע"י טיגון אף דהפר"ח שם החליט דהוה מ"ה הנה המ"י בכלל פ"ה בסולת למנחה צידד להקל וכן משמעות רש"י ותוס' סנהדרין ד' ב' ועיין מהר"מ שי"ף בסוף הספר הביא בכבד שרצו לטגנו בשומן וטיגנו בחמאה צידד ג"כ דטיגון כו' (עוד צידד שם דכבד הוה דם וגדי אסרה תורה ולא דם וצ"ע) מכל הלין יש לצדד בה"מ להתיר מיני טיגון בהנאה ונאמר דלא היה ד"ת אמנם להקל בכבד בהנאה ע"י בישול וודאי אין להקל מכח גדי ולא דם (דמהר"ם שי"ף ז"ל לא כתב אלא

לסניף בעלמא). ועכר"ו אות ב' דאנן קי"ל יש אם למקרא א"כ י"ל טיגון בכלל ולא מוכח מבב"ח ומהא דאמר כבדא עילוי בשרא אסור כחלא שרי דרבנן ותיפוק ליה דצלי דרבנן עכ"ל. והנה מ"ש אנן קיי"ל יש אם למקרא לא הבינותי דבפ"ד מה' סוכה ה"ב פסק הר"מ כרבנן דיש אם למסורת עיין פ"ב מה' פה"מ אין העת האסף פה. ומ"ש מכחל דרבנן י"ל דלפי מ"ש דם שבישלו דרבנן ע"כ צ"ל שם דם דאורייתא ומש"ה הוצרך לומר כחל דרבנן כמ"ש בפתיחה. ומיהו לדינא צלי אסור מ"ה וע"י טיגון כפי הנראה לדידן דיש אם למסורת יש לצדד בה"מ להתיר בהנאה ומעושן ומבושל בחמי טבריא הנה הר"מ בפ"ט ממ"א ה"ו והמחבר לקמן ס"ו הביאו הוה ספיקא ד"ת וכתב המ"מ בירושלמי פ' הנודר מן המבושל בעיא דלא איפשטא במעושן וחמי טבריא משמע התם דשוה למעושן והפר"ח אות ב' כתב דנפשטא האיבעיא במקום אחר פ' כלל גדול בירושלמי הצולה והשולק והמעשן והמטגן חייב משום שבת ובחמי טבריא הוה פלוגתא ואין לוקין בשבת וה"ה בב"ח זה תוכן דבריו. והנה אף שאין לדמות שבת לבב"ח דלענין שבת לאו מלאכה הוה ולענין בב"ח איפשר בישול מיקרי או להיפוך דבשבת הוה מלאכה ובב"ח לא הוה בכלל בישול אמנם ממ"ש המ"מ דנראה דחמי טבריא שוה למעושן ולכאורה לא ידענא מנלן וצ"ל מהא דמיבעיא התם הנודר ממבושל מהו שיהא מותר במטוגן ומבושל בחמי טבריא ומעושן. ובתר הכי אמרינן רבנן דקיסרין מיבעיא מעושן מהו בב"ח משמע דדין א' להם ולפ"ד ה"ה טיגון גם מ"ש המ"מ דבשבת מבואר דבחמי טבריא פטור משמע דמשוה בב"ח לשבת ע"ז שפיר כתב הפר"ח דאי אתינן להכי הרי נפשטה במקום אחר ולפ"ז ה"ה מטגן דחייב בב"ח מ"ה כמו בשבת אמנם למ"ש צ"ע ועמ"ש בש"ך וס"ו במעושן ✍:

שאלה שלש קדירות בא' עירו לתוכה רוטב נבילה חם יס"ב מכ"ר. וא' היה כבוש בתוכה מעל"ע חלב (קדירה חדשה או אב"י) ובישלו בה בשר בהמה. ובא' ג"כ כבוש מעל"ע חלב ובישלו בה בשר עוף מה משפט המאכלים ההמה:

תשובה שלש הקדירות זה פתרונן לדינא. קדירה א' שעירו לתוכה רוטב נבילה ובישלו בה היתר התבשיל שרי דקי"ל עירו כ"ק מבשל ולא יותר עסי' ס"ח וק"ה ויש בתבשיל ס' נגד קליפת הכלי עש"ך סימן ס"ט אות ס"ח וקל"ז ס"א יע"ש לבד קערה שהיא רחבה א"כ לא נאסר התבשיל דיש ס' ומיהו באין ה"מ יש לאסור כמ"ש סימן ק"ה דאף כ"ש מפליט ומבליע בכולו כ"ש עירוי ובה"מ הוא דשרי. ומיהו אם תבשיל צלול ישפכנו אבל אם הוא תבשיל עב כמו טטרק"י וכיוצא שמוציא בכף אם יוציא וישאר מעט בקדירה והקדירה כ"ז שיס"ב פולטת אף בלא רוטב כמבואר סימן ק"ה דדוקא מאכל אין דבר הבלוע יוצא ממנו בלא רוטב משא"כ מכלי א"כ לא יהיה במעט תבשיל ס' נגד כל

הקליפה שבקדירה (עש"ך ס"ט אות ס"ח דבכל הקליפה אף במקום שאין נוגע משערין) מה תקנתיה יניחנו עד שיצטנן ואח"כ יקח בכף המאכל. הקדירה ב' שהיה כבוש חלב מעל"ע ובשלו בשר בהמה אסור בהנאה אף דבלעה הקדירה ע"י כבישה מה בכך הלא פלטה אח"כ ע"י בישול לבשר ואסור בהנאה וזה פשוט. הקדירה השלישית שבישלו בה בשר עוף לכאורה דאנן קיי"ל כבוש בכלי אוסר בכולו לא כ"ק עת"ח כלל פ"ה דבאו"ה יש סתירה פעם כתב כבוש בכלי אין אוסר כ"א כ"ק ופעם כתב דאוסר בכולו בכלי ואנן קי"ל כבוש אוסר בכולו בכלי והנה בסימן קל"ה בש"ך אות י"ג וקל"ז אות ט' צידד שם בייי"נ וכפי משמעות שאר אחרונים שם דאין אוסר כ"א כ"ק בידוע שעמד מעל"ע וצריך לחלק בין יי"נ דרבנן לאיסור תורה וסבור הייתי לומר דמ"ש או"ה בכלל ל"ז ד"א דכבוש בכלי כ"ק שם מיירי במולח בכשא"מ ודם שמלחו דרבנן מקילין ביה לומר כבוש בכלי אין אוסר כ"א כ"ק כמו יי"נ משא"כ באיסור תורה ולפ"ז ה"ה בשר עוף בחלב דרבנן י"ל כבוש אין אוסר בכלי כ"א כ"ק אמנם חלילה להקל דאף באיסור דרבנן כבוש אוסר בכל הכלי ועמ"ש בסי' ק"ה וא"כ אוסר באכילה ✍זהו הנראה לי בכאן:

סעיף ב

מותרים בבישול. עט"ז האריך ותוכן דבריו דבטמאה לא היה להם לגזור דבלא"ה אסור משום טומאה וכן הסכים הש"ך באות ג'. ומיהו מ"ש הט"ז דרבינו אפרים מחמיר בב"ח אין מדוקדק דבב"ח מ"ה חנ"נ גם מ"ש היכא דא' אסור בפ"ע ל"ש חנ"נ הא בשר נבילה וטריפה בחלב וכדומה חנ"נ כמ"ש הר"מ בפ"ט ממ"א ועב"ח וכ"כ הרשב"א בתה"א פ"א וכ"כ הבה"י (עמ"ש בפתיחה) וענה"ך כתב דכ"א בפ"ע אסור שייך חנ"נ וזה כדברינו יע"ש:

יראה לי כזית חלב שנפל על חתיכה שיש בה נ"ט זיתי בשר ונאסרה ואח"כ נפלה החתיכה לשאר בשר ויש ס' נגד כזית חלב ולא נגד החתיכה החתיכה נשארה באיסורה בהנאה והשאר מותר בהנאה דהא ליתי בהו טעם חלב כלל אלא דקיבלו טעם מחתיכת איסור דנ"נ תו הוה כקיבלו טעם משאר איסורין ומותרים בהנאה אבל אם החלב עדיין נ"ט בשאר אוסרת עד אלף פעמים בהנאה ואף שכבר נאסר החלב פ"א וכבר התבאר בפתיחה דאיסורי הנאה שנתנו טעם למאכל מותר למכור דאין העובד כוכבים נותן יותר בשביל הבלוע אף דטכ"ע ד"ת כדמוכח בע"ז ס"ו כרי שנפל עליו יי"נ ולקמן בסימן קל"ד סי"א אף יי"נ ממש וכן להיפוך כזית בשר לנ"ט זיתי חלב ואח"כ נתערב עם חלב אחר (ובזה יש לעיין אי בעינן חוץ מדמי איסור שבו ועסי' ק"י דבעינן חוץ מדמי איסור בש"ך אות א') ✍ועמ"ש בצ"ד בש"ך אות ד':

סעיף ג

אבל. עט"ז ועכה"ג ובל"י אות ד' וי"ט דגים בחלב סכנה ובחמאה ובשומן הנקלט מע"ג החלב אין סכנה ומ"ש הב"י כמ"ש בא"ח קע"ג היינו דיש סכנה לאכול דגים עם בשר מפני צרעת ה"ה חלב עם דגים יע"ש ויש ליזהר שלא לבשל חלב עם דגים כי חמירא סכנתא מאיסורא ועמ"א א"ח קע"ג:

סעיף ד

כמו. עט"ז ומלשון ת"ח משמע לכאורה דלא התיר בשר עוף בחלב שקדים אלא בצונן ולא ע"י בישול ועש"ך. ומ"ש הט"ז דלא גרע מחלב אשה לא הבינותי דהתם חד דרבנן וכאן תרי דרבנן שיטעה לומר שהוא חלב ממש ואטו בשר בהמה ומ"ש הט"ז דאין לאסור אכילה כמו בחלב אשה עש"ך אות ז' דפי' לבשל היינו לאכול וי"ל דקאי אמ"ש רמ"א בעוף דרבנן אין לחוש היינו בחלב אשה דהוא תרי רבנן ה"ה בשר עוף בחלב שקדים אי אין לו שקדים אין לאסור בשביל זה האכילה:

סעיף ה

ונראה. עט"ז העלה דאין לזוז מפסק רמ"א דאסור לבשל בדרבנן משום מ"ע וה"ה בשר עוף דלפעמים לא מינכר וכן משמע מרמ"א שכתב עוף דרבנן אין לחוש משום דהוה תרי דרבנן וקאי על חלב טמאה הא בחלב טהורה אסור:

סעיף ו

ומותר. עט"ז לכתחלה יש להחמיר שאין לאכול בחלב ודיעבד כל שקרום לבן עליה אין איסור ולענין מליחה כתב בסימן ע"ה אות ג' דאסור למולחם עם בשר יע"ש. ודע דהב"י כתב דביצים אין להחמיר דבשר עוף בחלב דרבנן ובמליחה דרבנן נמי אין להחמיר. לכאורה משום דם שבישלו אין עובר עליו והא בס"ו כתב דם שבישלו אין לוקין משום בב"ח הא משום דם היה לוקה כהר"מ וכמ"ש הש"ך שם א"כ קשיא ולכאורה יש לחלק בין דם בעין הוה ד"ת אף שבישלו ובין דם איברים שיוצא ע"י מליחה ובישול וענה"ך צידד בזה אמנם בב"י לא משמע כן ואנן קי"ל דם בעין שבשלו הוה דרבנן כמו שהוכחנו בפתיחה ממנחות כ"א ומתוס' חולין קכ"א ✍:

סעיף ז

ויש. עט"ז המחבר הביא סברת הרי"ף והר"מ דאף צלול אין איסור ודעת ר"ת דצלול אסור והשמיט דעת רש"י דאוסר בקרוש ורמ"א פסק כר"ת כמ"ש בס"י בהג"ה דקרוש אין אוסר וצלול אוסר יע"ש והט"ז הביא דעת רש"ל להחמיר אף בקרוש ולבשל בצלול דאוסר רמ"א היינו לאכול דלבשל ממש לכתחלה בלא"ה אסור משום מ"ע ועש"ך אות י' ושם אבאר:

סעיף ח

שנמלח. עט"ז הביא דברי הב"י ועש"ך אות כ"ו ומשמע שהסכים לש"ך בזה דבעינן כשיעור על האש וירתיח ואין נאכל מחמת מלחו מטעם דיש דיעות דאף הצלול מיחשב פירשא וממילא טעם בשר הנבלע בה הוה פירשא כמ"ש באות י"א ובש"ך אות ל"א ויש לראות מ"מ לדידן אוסרת מליחה בכולו כמ"ש בסימן ק"ה א"כ א"צ כשיעור על האש וכ"ש חלב יש לומר דהוה שמן וצ"ל דאפ"ה מקילין כיון די"א דצלול נמי הוה פירשא ומיהו כ"ק נאסר מיד וצריך ס' נגד הקליפה ועפר"ח ועמ"ש בש"ך אות כ"ז:

סעיף ט

אסור להעמיד בו. ליתן בחלב להקפות לעשות ממנו גבינות ט"ז:

סעיף י

עד. עט"ז ולא ידענא דהא באות ח' הביא דברי הב"י דבעינן שיעור על האש דהוה כבוש ואוסר כולו או מעל"ע וא"כ אין קושיא על הש"ע וכמ"ש לעיל ויראה סתירה מדבריו באות ח' למ"ש כאן ושוב ראיתי בנה"ך הרגיש בזה:

סעיף יא

ואם. עט"ז ועב"י יראה דכוונתו ג"כ דגרע מנ"ט בר נ"ט דהיתרא דשרי מטעם דאיקלש טעמיה ה"ה כאן דמיקלש דהוה פירשא לא דהוה ממש נ"ט בר נ"ט:

סעיף יב

העמיד גבינה בעור. פי' שנתן חתיכות העור בחלב ונקפה ט"ז:

סעיף יג

היה. עט"ז האריך והעיקר דכשיש באיסור לחוד כדי לחמץ אסור אף שהיתר מסייע ובסימן צ"ח וצ"ט אבאר ועפר"ח כתב אפילו מחומצת כבר בהיתר ונפל איסור לתוכה ויש בה כדי לחמץ אוסר יע"ש:

דע דאנן קי"ל מעמיד ולטעמא עבידי אין בטילין ומ"מ יש הבדל ביניהן כי מעמיד קי"ל דהוה רק מדרבנן ובטעמא י"א דהוה ד"ת כל שנרגש הטעם אפילו באלף ומיהו אם נאבד הטעם במיעוטו ואין מרגישין כלל וודאי דבטל אף לטעמא עבידי ובצ"ח וצ"ט אבאר. ועא"ח שי"ח במ"ש הט"ז שם במלח שנתן לתבשיל בשבת דהוה זוז"ג חולק שם כיון דמלח של אתמול כבר פסק כחו והמלח אחרון עיקר וצ"ל דל"ד לשאור יע"ש ומיהו בש"ע שס פסק דאף במלח הוה זוז"ג. ומשם מוכח דכל שנתבשל בשבת הוה איסור מחמת עצמו ולקמן בשער התערובת אבאר בעזה"י:

סימן פח

סעיף א

שלא. כתב הט"ז דבגמרא אמרינן דגזרינן גזירה לגזירה כה"ג. הלשון מגומגם חדא דהול"ל דבשר עוף א"נ דרך בישול לא הוה כ"א דרבנן ועוד דבגמרא לא אמרו דכה"ג גזרינן גזירה לגזירה ואדרבה רש"י פי' דמש"ה לאביי גזרינן העלאה אטו העלאה ואכילה בבהמה דהוה חדא גזירה דהעלאתו היינו אכילה שוודאי יאכל יע"ש והוא רק חדא גזירה ואף למה דמשני אלפס רותח הכין הוא דגזרינן העלאה אטו העלאה בא"ר בשר בהמה ועיין בלח"מ פ"ט ממ"א ה"ב ובכה"ג בהגהות הטור אות ג' יע"ש והט"ו נקטו לשון הר"מ שלא יבוא לאוכלם מפרשים שלא כדברי רש"י אלא דאביי אמר כה"ג גזרינן גזירה לגזירה כיון דלא בדיל מיניה דכ"א באפי נפשיה שרי ועמ"ש בס' ראש יוסף. ומ"ש הט"ז דע"י בישול היינו לומר אי נימא שלא יבוא לאוכלם קאי אבשר בהמה ואף שלא הוזכר בר"מ וטור ובמחבר כלל ולזה כתב מ"מ דווקא דרך בישול. ועלח"מ וכה"ג:

סעיף ב

אפילו. הט"ז השיג על מהרש"ל והעלה דב' בני אדם המכירין ומקפידין אסור משום לא פלוג כו' והמ"י כלל ע"ז אות כ"ב כתב לא פלוג שייך מיעוטא אטו רובא הלכך אחים רובן אין מקפידין גזרו ולא בשאר ב"א ולדינא הסכים לטור ושאר פוסקים. ועיין תוס' ריש כתובות באשת כהן ובס' פורת יוסף מ"ש שם. ואם נדרו הנאה זה מזה מותרים לאכול בשר וגבינה ששונאים זא"ז. ופשוט הוא ✍עש"ך אות ב':

כתב בשו"ת בית יעקב סימן י"ב דמי שאכל בשר שצריך לשהות שש שעות לא ישב אצל מי שאוכל גבינה שמא יושיט לו וראיה מחולין ח' אשת חבר יע"ש ולא ראיתי נזהרין בזה ומההיא דאשת חבר בין לרש"י ותוס' אין ראיה שעוסקין במלאכתן חיישינן דלמא מינשי משא"כ באינש דעלמא שיושב אצל מי שאוכל גבינה גם הוה גזירה לגזירה כולי האי לא גזרינן ✍:

סעיף ג

ונותנים. עט"ז הביא דברי הטור והב"ח הניח בצ"ע דברי הטור דמשמע דלי"א אם אין להם הוצאה א' מהני היכר אף שמכירין וז"א דבגמ' חולין ק"ז ב' אמר ולא אסרו אלא תפיסה א' ופריך ס"ד אלא כעין תפיסה א' וכתבו התוס' ד"ה כעין דס"ד במטפחת א' ומשני כעין מטפחת א' הא עשו היכר שרי. וי"א דתפיסה א' היינו הוצאה א' ופריך אפילו שאין הוצאה א' כל שמכירין אסור אלא כעין תפיסה א' פירוש כל שמכירין אסור ולפ"ז לא הוזכר כלל דהיכר מהני. והט"ז פי' דברי הטור דלאו לומר כל דב' הוצאות מהני היכר אלא ה"ק וי"א בהוצאה א' פי' האי תפיסה א' היינו הוצאה א' דמכירין זא"ז לא מהני

היכר וה"ה ב' הוצאות כל שמכירין לא מהני היכר ולדינא פסק הש"ע כדיעה א' בטור דמהני היכר בין הוצאה א' ובין ב' הוצאות ואלו היה הפי' בטור לחלק היה להמחבר להזכיר זה אלא דאין חילוק כלל בין הוצאה א' לב' הוצאות וכאמור:

סעיף ד

וכ"ש כו'. כתב הט"ז דבעינן דבלא"ה לא היתה המנורה עומדת. ר"ל אלא בסוף השולחן ועכשיו הניחוהו באמצע הוה היכרא וכ"ש ביום דהוה היכרא. ועש"ך:

סימן פט

סעיף א

עד. עט"ז הנה דעת רש"י דמושך זמן שש שעות וכפי' דאמרו בגמרא מסעודה לסעודה היינו שש שעות והר"מ כ' מפני בשר שבין השיניים ויש לכ"א מהפירושים קולא וחומרא לרש"י קולא בלועס לתינוק כיון שלא אכל אין מושך טעם חומרא דבשר שבין השיניים אף לאחר שש שעות צריך לחצוץ דהא דאמרינן בגמרא קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם אף לאחר ו' מיירי והלועס דא"צ להמתין היינו במנקה שיניו ולהר"מ קולא לאחר ו' אף שיש בשר בין שיניו א"צ לנקר דלאח"כ חשיב כמעוכל ומש"ה סגי בו' שעות וחומרא דלועס צריך להמתין. ויש עוד נ"מ באוכל גבינה חריף או מתולעת דמושך זמן לרש"י אסור ולהר"מ מותר דבגבינה מה שבין שיניו לא מיקרי גבינה כמ"ש הט"ז אות ד' וכדבעינן למימר שם ואנו מחמירים כחומר ב' הפירושים ואין זה כתרתי דסתרי וכסיל בחושך הולך חדא דאיפשר ב' הפירושים אמת דלאחר שש שעות שרי דמסתמא לא נשאר בשר ואם יש צריך לחצוץ ועוד כל שאנו עושים מספק לחומרא לא הוה כתרתי דסתרי אהדדי:

ודע דאם לועס לתינוק תבשיל שיש בו שומן לכאורה לכל הפירושים א"צ להמתין דמושך ליכא כיון דלא אכל ובין שיניים ליכא מ"מ יש להחמיר להמתין שש שעות משום לא פלוג וישראל קדושים ואין לפרוץ גדר. והני שש שעות הם חלק מכ"ד מעל"ע לא זמניות וכ"כ הכה"ג בהגהות הטור אות ו' דוודאי אין לומר בימות החורף מתעכל מהר והוא פשוט:

סעיף ב

אחר. עט"ז ותוכן כוונתו דמי שהוא בן תורה אין לאכול גבינה אחר בשר עוף כ"א אחר שש שעות וראוי לגעור בו אם אינו עושה כן וגם צריך סילוק וברכת המזון ואם אכל בשר בלא פת צריך ברכה אחרונה ומאן דאין בן תורה ומיקל בשעה א' עכ"פ בעי הדחה וקינוח הפה דקולא זו נמשך מתוס' דסעודה אחריתי היינו ברכת המזון שהביא הר"ב

בהג"ה דלא כש"ך אות ז' דמחלק בין המתנת שעה א' דא"צ קינוח והמעיין בד"מ שהביא לשון מהרא"י משמע דהמתנת שעה הוא להחמיר ולא להקל וזה יורה כט"ז:

סעיף ג

אבל. הט"ז מאריך דוודאי איסור גמור לכתחלה לברך בהמ"ז ע"מ לאכול גבינה אח"כ. ומיהו המנהג שאין אוכלין עד שש שעות. אבל בתר גבינה רכה ראיתי מקילין קצת וסומכין על קינוח והדחה ואפילו מאן דמחמיר מברך (בשבועות) בהמ"ז על סעודת חלב ומכינים עצמן לאכול בשר אח"כ כיון דהוא גופא חומרא הבו דלא לוסיף:

סעיף ד

ויש. עט"ז גבינה מתולעת ואוכל התולעים הוה כמו בשר דמושך זמן וכן הועמדה בקיבה שחריף וחזק (כמו גבינה שקורין וואלכי"ש קעז) ראוי להמתין שש שעות הואיל שמלוחה וחזקה שהועמדה בקיבה מושך טעם. ולדבריו גבינה מפרה אף שהיא קשה ונשאר בין שיניו א"צ להמתין דלא מיקרי גבינה בין שיניו אמנם הפר"ח חולק ואמר דגבינה בין שיניו נמי מיקרי גבינה יע"ש וכן ראוי להחמיר בגבינה קשה עש"ך אות ט"ו:

סעיף ה

ושומן. עט"ז ורוטב של בשר יש מחלוקת אי דומה לתבשיל שנתבשל בקדירה של בשר או דומה לבשר עצמו והמחמיר תע"ב. ומיהו כשהוא עב ויש בו מיחוי בשר דינו כמו בשר וצריך שש שעות:

סעיף ו

מיהו. עט"ז דלחתוך לחם בסכין בשר לאכול בחלב די בקינוח הסכין דכל שאין שמנונית בעין אי מפליט בצונן אגב דוחקא אם לא בד"ח עסי' צ"ה אם כן משמע אף בסכין איסור סגי בקינוח ועש"ך אות כ"א דלכתחלה י"ל דאסור כ"א על ידי נעיצה ודיעבד סומכין לומר דבצונן אין מפליט על ידי דוחקא עיין בתוספות חולין ח':

סעיף ז

אבל. הט"ז כתב דלחתוך לחם שרי ע"י קינוח ומיהו העולם נזהרים אם לא בשעת הדחק ובדרך. כתב הלבוש ס"ד נוהגין לעשות סימן בסכין חולב וסימנך חריצי חלב ולא יעשה הסימן בשל בשר פן יבוא אחר להשתמש בו חלב כיון דרובן חורצין של חלב יע"ש והמוצא סכין חרוץ ברחוב של יהודים וודאי של חלב הוא ולענין להגעיל כלי מבשר לחלב וה"ה ללבן אסור עמ"ש בקכ"א ✍:

סימן צ

סעיף א

מותר. עט"ז כל סעיף זה הוא לשון הר"מ ז"ל וקכ"ב בהג"ה ס"ב חולק בהרבה דינים וכמ"ש בש"ך אות א'. והנה דעת הר"מ דחלב שחוטה מדרבנן הוא וכי גזרו היכא שנפל חלב שחוטה בעין לקדירה של בשר משא"כ כשנפלט מכחל וחזר ונבלע בו לא גזרו הלכך אף הכחל מותר כל שאין שאר בשר בקדירה אבל כשיש בשר אחר בקדירה אפילו יש ס' הכחל קיבל טעם מבשר אחר הלכך אסור הכחל ולקמן אבאר עוד בזה. ובצליה אף בלא קריעה כלל שרי דיעבד כמ"ש הר"ב בסי"ב דכ"ז שלא פי' לא גזרו ביה ועמ"ש לקמן:

סעיף ב

עם. עט"ז הנה הר"מ פט"ו ממ"א הי"ז וי"ח סובר כל איסורי דרבנן בנ"ט והוא סגי והא דבג"ה בס' והוא (וע"כ בשומן דאין בהם בנ"ט ור"נ מסתמא כהלכתא אמרה) דג"ה בריה הוסיפו בשיעורו אף בשומן והר"מ לשיטתיה בתרתי א' באיסור דרבנן בנ"ט והוא סגי ב' דבריה צריך א' יותר משום היכרא הלכך בדאורייתא בעינן ס"א והוא כמו ביצה ובדרבנן בעינן ס' והוא. ומ"ש הט"ז הואיל וג"ה מ"ה החמירו בשומנו אין מוזכר בר"מ והוא טעמיה דנפשיה כמו שנתן הר"מ טעם דג"ה בריה הוסיפו בשומן דיליה ה"ה די"ל דג"ה מ"ה הוסיפו בשומנו אטו ג"ה (ויש לעיין בזה) והרשב"א בארוך צ"ה הקשה עליו דבדרבנן נמי ס' והוא (הכי קיי"ל) אלא הטעם דכחל בשר הוא ומצטרף. ויש לעיין דמ"מ הכחל אסורה מטעם דבשר אחר נ"ט בחלב הכחל וא"כ איך יצטרף וכ"ת דרשב"א סובר דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין א"כ חלב שבכחל אין איסור אלא מחמת הבלוע של בשר אחר וכחל עצמו שנאסר הוה כמו שאר איסורין דחלב שבכחל אין אוסרו לכחל כיון שלא פי' מ"מ להר"ב דחנ"נ הוצרך לומר דהוה איסור דרבנן וכדכתיבנא והקילו בו כיון שלא פי' אף בשאר איסורים דרבנן לא הקילו הכא הקילו טפי. ועכר"ו אות ג' כתב חלב הכחל כ"ז שלא יצא אין איסור ואח"כ מתבטל בשוה משא"כ דם שפירש ממקום למקום. ולא הבינותי חדא אף שבישל עם בשר מצטרף הכחל ועוד דם שפירש להרא"ש וטור אין איסור בפירש ממקום למקום כמבואר סימן ס"ט ואפ"ה כתב המחבר שם סי"א דבעינן ס' נגד החתיכה והיא אין מצטרפת. ועוף דאף בלא בשר כל שנבלע החלב אח"כ לכחל ויש שם עוד חלב חוזר וניער וכיון שיש טעם אסור ועמ"ש בפתיחה ומיהו בזה יש לעיין ועמ"ש בשער התערובת ומ"ש הט"ז דם שבישלו ומלחו הוה דרבנן השיב בנה"ך ובמ"י שם אות ה' דמ"מ קודם הבישול הוה ד"ת כמ"ש התוס' חולין ק"י משא"כ חלב שחוטה וכ"כ הפר"ח בסימן ס"ט סי"א בחתיכה שנתבשלה בלי מליחה. ומכאן תראה ממ"ש בת"ח דחתיכה שנתבשלה בלי מליחה אין החתיכה מצטרפת ובעינן

ס' חוץ החתיכה ומכ"ש לדידן דחתיכה נשארה באיסורה דלא כפר"ח סימן ס"ט שצידד להצטרף גם החתיכה:

ודע דיש קצת חסרון בקצת דפוסי ש"ע בט"ז וכוונתו דלהרשב"א והר"ן אה"נ דחתיכה שנתבשל בלי מליחה דהיא גופא מצטרפת ואף שמרא"ש וט"ו סימן ס"ט סי"א לא משמע כן ואין מצטרפת צריך לומר דסוברים תי' הר"מ דבכחל הקילו. ור"ל לאו כר"מ ממש דבאיסור דרבנן כו' חדא דהא סוברים דבאיסור דרבנן נמי בעינן ס' ועוד דם נמי דרבנן לדעתם אלא כחל הקילו יותר משאר איסורי דרבנן כיון שלא נפלט החלב בעין:

והוה יש לחקור חתיכה שנתבשלה בדמה להמחבר שרי היא עצמה כשיש ס' ואמאי הא הדם שפי' ונתחלק בשוה ומעט נבלע בחתיכה ונהי שאין במעט ההוא לאסור דיש בחתיכה ס' מ"מ הדם שנשאר בה אף שלא פירש לחוץ בהצטרפו עם המעט שפירש לחוץ נותנין טעם בחתיכה וכל שנרגש הטעם לא ליבטול אף שאין באיסור לחוד כדי נ"ט אלא עם ההיתר וכבר חקרנו בזה בפתיחה לבב"ח ובסי' פ"ז ואולי משום הכי איפשר לדידן אסורה החתיכה שנתבשלה בדמה עסי' ס"ט וז"א דלהמחבר עכ"פ שרי ובשער התערובת אבאר זה ממשנה פ"ב דערלה משנה ט"ו וטעמא בעי כיון דחיך אוכל יטעם וצ"ע ואין להאריך כאן ושם יבואר בעז"ה ✍:

סעיף ג

ובין. עט"ז ור"ל דאף שהיה ס' אם נפל לקדירה אחרת אוסר הכחל הקדירה שניה והר"ן כ' הטעם משום מראית עין והרשב"א כתב הטעם דשמא לא נפלה כל החלב בפעם א' ובגמרא נמי הכי קאמר יע"ש:

סעיף ד

משערין. עט"ז דהר"ב לא פליג אהמחבר אלא באין בפעם א' ס' דאז נאסר הכחל מדינא שפי' החלב ונבלע אח"כ ומש"ה בעינן בקדירה שניה ס' והוא כמו בשאר איסורין דרבנן לדידן אבל ביש ס' בראשונה אף שהכחל אסורה הואיל ואין איסורה אלא משום מ"ע שפיר מצטרף הכחל גם בקדירה שניה. ואף כשיש בשר בקדירה א' אפ"ה מצטרף בשניה. ומ"ש שיש מחלוקת בין הר"מ והרשב"א כי תרווייהו סוברים אין חנ"נ בשאר איסורין אלא להר"מ אף בב"ח דרבנן אין חנ"נ ביה ומש"ה בשניה מצטרף אף שלא היה בראשונה ס' ולהרשב"א כל שלא היה ס' נ"נ עכ"פ מדרבנן בב"ח וצריך ס' והוא בשניה. ואף מ"ש דלדידן אף באיסור דרבנן שאין בב"ח נ"נ אין כ"כ הכרע די"ל בב"ח גזרו אטו דאורייתא משא"כ בשאר איסורין מ"מ או"ה בכלל כ"ד כ"כ הביאו הט"ז בסימן צ"ב אות י"א ואף דהוה גזירה לגזירה פעמים גזרו כו' דלא כמ"ש הט"ז לקמן בכבוש בכחל ושם אבאר. והפר"ח כאן אות ד' ובצ"ב אות י"ז כתב בדרבנן לא אמרינן חנ"נ ומביא דברי

הר"מ פט"ו ממ"א הכ"ז דבשר עוף בחלב מרבה עליו ומבטלו אלמא בדרבנן אין חנ"נ ואין ראיה דהר"מ סובר כר"א ולא גזרו כלל אטו דאורייתא משא"כ לדידן אף בשאר איסורין חנ"נ אטו בב"ח כ"ש בשר עוף וה"ה שאר איסורין דרבנן. וכ"כ המ"י בסולת למנחה שאין דבריו נראים נגד כל הפוסקים והראה מקום לתוספות חולין ק"ח ב' ד"ה אמאי חלב נבילה. והכין הלכתא וחלילה להקל כלל וכ"מ מהר"ב בכמה דוכתי ומהא דע"ב לב דבוק נ"נ דם דרבנן ודוכתי טובא ואין לחלק בין דם כו' ועמ"ש לקמן:

אמנם כן מה שהכריח הט"ז מדכתב הר"מ בפ"ט ממ"א הי"ג ובין כך ובין כך דחנ"נ לא אמרינן בדרבנן אפילו בשר עוף בחלב לא ידענא דהא להר"מ כל איסורין דרבנן בנ"ט והוא סגי כמ"ש פט"ו ממ"א וא"כ אפילו נ"נ מדינא מצטרף כדכתיבנא. וסבור הייתי לומר דכחל בריה הוא כמ"ש הב"ח הביאו הש"ך אות ה' ואף שהש"ך תמה שם היינו לדידן אבל להר"מ דסובר ביצה שיש בה אפרוח הוה בריה אף דלא נאסר מתחלת ברייתו דכי גביל עפרא הוא עש"ך סימן ק' ומ"ש הר"מ בפט"ו ממ"א הי"ח דכחל מצטרף היינו כחל שעדיין היתר וכמ"ש בש"ך וא"כ שפיר קשיא ליה כיון שנאסר בראשונה בפחות מנ"ט והוא מיקרי בריה (כל שיחלוק אין שמו עליו ואף בדרבנן הוה ליה דין בריה כמ"ש בסימן ק') וא"כ היה ראוי להוסיף ס' והוא כמו בשומן ג"ה. אלא דהמחבר סובר בסימן ק' דביצת אפרוח הוה בריה ואפ"ה סובר דבעינן נוצר באיסורו. ואם נאמר כחל הוה חהר"ל וצריך להוסיף בשיעורו א' שלא יבואו לבטל היא גופא כמו בבריה הוה א"ש וכל זה אינו שוה לי ועמ"י בכלל מ' מ"ש שם ובש"ך אות ה' אבאר (ומיהו ממ"ש הר"מ פט"ו ממ"א בשר עוף נוער מזה מוכח וודאי אבל הט"ז כתב מכחל מוכח וצ"ע) ✍:

סעיף ה

ואם. עט"ז דאלו בלא בשר כל שקרעו ש"ו וטחו בכותל אף בלא ה"מ שרי הכחל כמ"ש הר"ב לקמן בהג"ה ועט"ז:

סעיף ו

אבל. עט"ז ומשמע לבדו בלא בשר כל שיש ס' אף הכחל מותר ודווקא עם בשר שאז בשר אחר נותן טעם לחלב שבכחל אסרוהו משא"כ לבדו ועת"ח כלל למ"ד ד"ג ובמ"י אות ח' דבש"ע השמיט הר"ב זה ולבדו כל שיש ס' אף כחל מותר אף שלא קרעו:

סעיף ז

ולקדירה. עט"ז וכפי הנראה מ"ש "ובלא קריעה הוא וי"ו הפירוד שמא עם בשר או בלא קריעה לבדה ואפשר הוא וי"ו החיבור דלבדה בלא קריעה יש ספק שמא הלכה כר"ת ועש"ך אות כ"א כתב שמא יבוא לבשל עם בשר ולא סיים ובלא קריעה. ומה שנרשם

בהג"ה רש"י ופוסקים לרש"י לכל הפירושים שרי אלא לרש"י איכא למיגזר. ולענין המנהג הביא דעת רש"ל באות ח' עמ"ש שם:

סעיף ח

ובשלו. הט"ז הביא בשם רש"ל דאסור אף דיעבד אף קרעו ש"ו וט"ב וכבר כתבנו דכ"ז כשאין ששים אבל כשיש במים ששים אף הכחל שרי:

סעיף ט

וה"ה. עט"ז ופשוט הוא עס"י ע"ו דבלא"ה צריך ליבון משום דם:

סעיף י

דלאחר. כ' הט"ז בשם רש"ל דמ"מ אסור לבשל אחר הצליה אף קרעו ש"ו וט"ב משום גזירה אטו יבשלם עם בשר אחר כו' וסיים היינו לכתחלה אבל דיעבד אם קרעו ש"ו וט"ב וצלו ובישלו אחר כך שרי. ויש לעיין אם צלו בלי קריעה דשרי דיעבד מהו הדין אם בישלו אח"כ וכפי הנראה דיש לאסור ✍ועמ"ש רמ"א ואם לא קרעוה יש לאסור לכתחלה ודיעבד שרי:

סעיף יא

גומות. עט"ז בשם או"ה דחלב שחוטה כ"ז שלא פי' לא גזרו ומיהו כל שלא נקרע הוה כפי' דכנוס הוא ויש הרבה חלב אסור מדרבנן:

סעיף יב

ולא. עט"ז ור"ל אף באות הקדום העתיק הט"ז דברי או"ה דכל שלא נקרע הוה כפי' מ"מ לא גזרו על הכבוש. ומ"ש הט"ז דהוה גזירה לגזירה כבר כתב בנה"כ ושאר אחרונים דלפעמים גזרינן גזירה לגזירה וכן הלכה ואף בשר עוף בחלב שחוטה ע"י כבישה אסור עס"י פ"ז בש"ך אות ז' מזה ✍:

סעיף יג

אבל. הט"ז הביא מעשה דמרדכי ומ"ש כשא"מ משום דם נקיט הלשון מגומגם וכוונתו דמשום חלב אף הניחו בכשא"מ נמי שרי אלא משום דם נקיט תחלה בכ"מ דאי כשא"מ אסור משום דם ועמ"י כלל למ"ד אות ל"ח. ומיהו אם שהה בכשא"מ כשיעור על האש ויש ציר אפשר דאסור דכבוש כמבושל והט"ז לשיטתיה דכבוש אין אוסר בחלב שחוטה משא"כ לדידן וודאי אסור דבלא שהה כתבו ז"ל אין טבע המלח להוציא החלב ועס"י ק"ה משא"כ בכבוש ועס"י ק"ה לענין דבר הבלוע ע"י מליחה ✍ושם אבאר:

סימן צא

סעיף א

וכל. עט"ז הקשה על הטור שהביא ד' בעל העיטור ש"מ כל מידי דבעי הדחה אסור להניח כו' הא היא היא ממתני' ותי' דאשמעינן אפילו בכלי. ומ"ש עוד דאמאי לא יהיה מותר דא"נ מישתלי לאו איסורא אכיל אזיל לשיטתיה באות ו' אבל לפי מ"ש שם דווקא היכא דהקליפה מן הדין אסור אפי' דיעבד ודווקא חם לתוך צונן דהוה רק חומרא מדרבנן כמ"ש שם א"כ בשר בחלב נוגעין זב"ז וודאי מדינא צריך הדחה והיכא דא"א בהדחה אסור אפילו דיעבד כמו קושית גרור לבי פסקיה וכן לחם כמו שאבאר. ומ"ש עוד דמדתלי טעמא בהדחה ש"מ כל מידי דבעי הדחה תמה הכה"ג בהגהות הב"י אות ו' דבמה היה לתלות בדבר אחר יע"ש. ואפשר לומר מדאמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי ולא אמר כפשוטו דהדחה בעי ועוד איך היה סובר המקשן דהדחה לא בעי והא ברייתא בכיצד צולין צונן לתוך צונן מדיח אלא דקשיא ליה יניחנו ע"ס שידיחנו ובזה לא תי' אביי כלום אלא דה"נ קאמר דכל מידי דבעי הדחה תו חיישינן דלמא מישתלי. ומיהו להניח היתר בכלי איסור אפשר דהאי הדחה חומרא בעלמא הוה כיון דמירי עכ"פ בקערה מקונחת יפה אלא שאינה מודחת כמו שאבאר אם כן שפיר הוקשה ליה להט"ז אמאי אסור דא"נ מישתלי לאו איסורא קאכיל ע"כ תי' דכל שאיסור ברור אסור עיין לעיל סימן יו"ד ולקמן אות ו' בזה. ועיין מ"י כלל כ"א אות ב' כתב דממתני' לא מוכח מידי דה"ק ובלבד שלא יהיו נוגעין זה בזה דאי נוגעין עכ"פ הדחה מיהא בעינן ומיהו אפשר דמותר ע"ס שידיחנו לכן כתב בה"ע דאינו כן. והיינו מדתנן סתמא ובלבד שלא יהיו נוגעין עב"ח. והכה"ג שם כתב דבה"ע לאו להכי נתכוין אלא להיתרא דמידי דאורחיה בהדחה שרי דלא מישתלי. אמת שכן הוא בתה"א קי"ב א' אבל לשון הטור שכתב ש"מ ודווקא כו' אין מורה כן ועמ"ש בש"ך:

ודע דבתה"א קי"ב א' כתב דאם הוא איסור שמן צריך שפשוף גדול ולא סגי בהדחה והביא הא דהטבח צריך ג' סכינים. ולפ"ז הא דמידי דאורחיה בהדחה כמו בשר חי שרי היינו בלא איסור שמן דסגי ליה בהדחה משא"כ אצל איסור שמן כמו חמאה וכדומה אסור דבעי שפשוף וכ"ת דשאני טבח דע"י דוחקא דסכינא שמן מש"ה צריך שפשוף הא ליתא דתלי טעמא רק בשמן ובמ"ה כ"כ שחלב נדבק בבשר הרבה יע"ש. ומיהו ממ"ש שם למעלה מקרא וישימו החלבים על החזות משמע דשרי אף בחלב אלא שאני תמה דמה ראיה מקרא לדידן דגזרינן שמא ישכח ולדינא נראה אפילו ב' דברים שאין שמינים אפילו אורחיה בהדחה כמו בשר חי אסור דצריך שפשוף גדול ודווקא להניח בכלי איסור

מקונחת הוא דמתיר והמעיין בתה"א הביא בשם בה"ע דמותר לצור במטפחת אחת אבל הטור הביא דברי בה"ע אכלי יע"ש ✍נראה לי:

סעיף ב

אסור. עט"ז בשם רש"ל. ומה שאוסר המי מלח אזיל לשיטתיה באות ז' דפסק כרשב"א היכא דא"א בקליפה כולו אסור ה"ה היכא דא"א בהדחה. ומ"ש בשם הת"ח דנתאכסן בבית עובד כוכבים הוה דיעבד ושרי הוא בכלל י"ז ד"ד ולא הבינותי דמה דיעבד שייך כיון שאפשר בתיקון שירחוץ הכלי יפה ואז וודאי שרי ליתן דרך עראי שם היתר צונן אפילו מלוחים דאין מפליט. וכ"ת דמיירי באין לו מים לרחוץ הכלי היטב והר"ב לשיטתיה לקמן דכל שא"א לקלוף ש"ד ה"ה בהדחה כל שא"א דזה דוחק. ואולי לכתחלה אסור משום דהערינ"ג מלוח ביותר והוה כדבר חריף וגם טהור מליח וטמא תפל אסור לכתחלה. ומ"מ שמעינן דאז עכ"פ ירחוץ הכלי היטב אם רוצה להשתמש בו בבית העובד כוכבים ועס"י ק"ה וקכ"ב:

סעיף ג

ודווקא. עט"ז וכוונתו שצריך להגיה דיבש לגמרי אף שנשתמש בכלי חמין מותר ואם נשתמש בכלי בצונן מותר להניח דבר לח צונן או יבש חם כיון דהכלי נשתמש בצונן. והלבוש באמת לא כתב רק ואם הוא דבר יבש שרי ולא סיים אם שימש בכלי צונן דאפילו שימש בחם מותר להניח דבר יבש לגמרי. ולפ"ז מ"ש בת"ח כלל י"ז ד"ד על מ"ש אורחות חיים דמותר ליתן מלח בכלי איסור כתב דמטי"ד משמע דאסור ליתן תבלין לאו אורחיה בהדחה היה לתרץ דיבש לגמרי שרי ואפשר דברים חריפים הוה כמו לח לענין זה דאם שימש בחמין אסור להניח אח"כ יבש לגמרי. אמנם מ"ש דהטור מיירי שהודח הכלי לא הבינותי דאם הודח הכלי יפה וודאי אין מוציא בצונן כלום מהכלי ועש"ך אות ג' ופר"ח בזה דאם רחץ הכלי היטב מותר והטור מיירי בלא רחץ אלא נתקנח קצת אבל לא קינוח היפה או דלדידן בעינן רחיצה דווקא וצ"ע:

סעיף ד

שנתערבו. עט"ז הנה נראה להגיה בצלי ר"ל אם אוסר כולו בצלי ולדידן אוסר עש"ך אות ה' ושיעור התמימות בעינן שיס"ב כמבואר. ואם נגיה בס"ג ר"ל ואם בכלי אם אמרינן ביה תתאה גבר מבואר סימן ק"ה ס"ג דבכלי נמי אמרינן תתאה גבר יע"ש:

סעיף ה

הכל. עט"ז ולא ידענא כוונתו דכאן מיירי בשר לתוך חלב שהוא איסור צלול כמו רוטב וא"כ וודאי אף באיסור בלוע כה"ג עד"מ חתיכה שבלעה דם וכדומה מדברים שאין מפעפעין ונפלה לרוטב רותח תתאה גבר ומפליט מן החתיכה ולא עוד אלא אפילו רוטב

קר שנפל לבשר רותח הבלוע מאיסור אפשר תתאה גבר ומרתיח לרוטב העליון ומפליט הבלוע מבשר ונאסר הרוטב ובת"ח כלל כ"ג ד"א מיירי להדיא בשניהם יבישים ועס"י ק"ה ס"ז ושם אבאר בזה לענין בב"ח אם נחשוב כאיסור מחמת עצמו ועש"ך שם אי בבלוע שייך אדמיקר יע"ש:

והנה בדין תתאה ועילאה יש לחקור כמה חקירות כמו שאגיד. א' כי מדברי המחבר משמע חלב לתוך בשר או להיפך שאחד מהם איסור צלול ואם שניהם דברים גושיים אין אוסר דאפשר דאין מפליט ומבליע כא' ודי שנאמר דמפליט לחוד או מבליע לחד. ב' אם יש חילוק בין מונחים זע"ז או זא"ז. ג' אם יש חילוק בין עדיין עומד על האש או הוסר מאש. ד' אם הא דאדמיקר בלע ובעי קליפה אם הוא מ"ה או רק חומרא בעלמא מדרבנן. ה' אם הא דתתאה גבר דווקא כשהתחתון קר לגמרי הא אם חם אלא שאין יס"ב מכ"ר מי אמרינן דמיקר לעליון או לאו. ו' אם נפל מחום כ"ר לחום כ"ש שיס"ב אם שייך דין תתאה גבר או לאו כיון שהתחתון חם שיס"ב לא שייך דמקרר לעליון ואוסר כולו. כל אלה הם ספיקות עצומות לא יש כמוני שאין בקי בדרכי ספרי הפוסקים ונעלמו ממני שערי בינה לכן אאריך קצת:

ואעו ואומר הנה ברור הוא דצונן לתוך חם של כ"ר שהוסר מהאור ועדיין יס"ב דין כ"ר לגמרי יש לו ומפליט ומבליע כא' ואפי' שניהם יבישים ולדידן אוסר הכל אף שהם כחושים שא"א בקיאין כמבואר לקמן סימן ק"ה ולהמחבר עכ"פ כ"נ אוסר וכן הוא באו"ה כלל כ"ט דין א' בשר נבילה עם בשר כשירה אוסר אם החם למטה וכ"כ בת"ח כלל כ"ג ד"ב יע"ש הרי מבואר דתחתון חם מפליט ומבליע כא' כדין כ"ר והמחבר דנקיט בשר לחלב או להיפוך הוא לומר דאוסר כולו וכדאמרן ולדידן מיהת אין חילוק ועס"י ק"ה ס"ג. ואם מונחים זא"ז מבואר לקמן סימן ק"ה ס"ג בהג"ה דאם הא' קר וא' חם סגי בקליפה ועט"ז שם אות ה' החמיר במקום שאין ה"מ ועש"ך שם אות ט' והיינו כשהאיסור חם אבל כשהיתר חם מודה רש"ל דבקליפה סגי יע"ש:

ומיהו נראה דהוא דוקא בשניהם יבישים אבל אם מונח היתר חם אצל איסור צלול קר להיש"ש פכ"ה סימן ע' דמדמה לה לטהור מליח וטמא תפל דהסמ"ק חילק בין מליחה דלא שייך תתאה לחום ע"י אש שעולה למעלה כמ"ש או"ה כלל כ"ט דין א' ומזה למד היש"ש שם דמונחים זא"ז הוה כטהור מליח ולפ"ז באיסור צלול והיתר חם הוה כטהור מליח וטמא צלול תפל דאוסר להיתר כולו כמ"ש הר"ב ס"ה בהג"ה כאן דהמליח בולע מצלול ה"ה בהיתר חם ואיסור צלול קר וכדאמרן לט"ז בסימן ק"ה דמחמיר באין ה"מ. ואם יש חילוק בין עומד אצל האש או לאו הנה הת"ח כלל כ"ג ד"ד כתב והוא מהר"ן

שכל שעומד על האש לא שייך ביה תתאה ועילאה והוה כשניהם חמין. ובאמת הר"ן כ"כ והב"י הביאו וסבור הייתי לומר דר"ן כתב לפרש פלוגתא דרב ושמואל דכשעומד החם על האש ונפל קר לתוכו אף רב מודה דתתאה גבר משא"כ כשעומד קדירה צוננת על האש ונפל לתוכה חם מכ"ר מה יוסיף תת כח שעומד על האש כיון דקר הוא אלא שמדברי ת"ח יראה להדיא שמפרש אף בעומד קדירה קרה אצל האש ונפל לתוכה חם מכ"ר כח האש שולט בה ואין מניח להתקרר. אמנם המעיין בב"י על מ"ש תה"ד סימן קפ"א הביאו הר"ב סימן צ"ב בהג"ה ס"ז בקדירה צוננת ומיירי שעומד על האש כי כן כתב התה"ד קילוח מקדירה רותחת שהלך אל קדירה שהיה ג"כ על הכירה משמע שעמדה ג"כ על האש ואפ"ה כ' הב"י והר"ב ג"כ דאם הקדירה צוננת התבשיל שבתוכה מותר מטעם עירוי רק כ"ק ומדין תתאה גבר קאתינן עליה ואמאי הא הקדירה עומדת על האש ועוד מנא ליה לב"י לומר דאין אוסר רק כ"ק נימא שהיתה עומדת ממש אצל האש ולא שייך תתאה אלא משמע כל שהקדירה צוננת אף שעומדת על האש ממש אפ"ה שייך תתאה באופן שדברים אלו צ"ע ולקמן צ"ב אבאר עוד בזה בעזה"י. ואם קליפה מה"ת או מדרבנן הנה באו"ה כלל כ"ט ד"ב דקליפה זו לא הוה אלא חומרא בעלמא מדרבנן ועיין במ"א בא"ח ה"פ סימן תס"ז אות ל"ג כתב במלות קצרות ונתכוין לזה. והמעיין באו"ה כלל כ"ט יראה שכן הוא דווקא באיסור קליפה שהוא רק חומרא בעלמא דיעבד שרי בא"א לקלוף כמו שאבאר באות ז'. וא"כ בספק אי נפל חם לתוך צונן יש להקל דהוה ספיקא דרבנן ולקולא באם הקליפה הפסד קצת. ומה שחקרנו אי אמרינן תתאה גבר דווקא בתחתון קר הא כשחם וכ"ש יס"ב אלא שהוא בכלי שני אי שייך ביה תתאה גבר או לאו הנה המעיין בסימן ק"ז בש"ך אות א' דקשיא ליה למה לי ס' עירוי אין אוסר יותר מכ"ק הרי אף שדגים רותחים בכלי שני אפ"ה אין עירוי יותר מכדי קליפה וכל שכן נפסק הקילוח וכן מוכח בסימן צ"ב בהג"ה דאם נשפך על כירה שאין אצל האש הוה כלי שני וקדירה חמה שהעמידו עליו הוה כחם לתוך צונן הרי מבואר דאף שהתחתון חם שיס"ב הוה כ"ש ושייך ביה תתאה גבר וזה דלא כמו שכתב המ"י כלל צ"א אות א' דכשהתחתון חם שיס"ב בכלי שני לא שייך תתאה יע"ש. ולפי מה דכתיבנא כל שכן כשהתחתון אין יס"ב בזה אף המ"י יודה דאין אוסר יותר מכדי קליפה ושייך ביה תתאה ואף כשתחתון אין יס"ב כ"ר. ודע דתתאה גבר ואוסר רק כדי קליפה אף בשמן אין אוסר יותר ומיהו בנפסק הקילוח לא הוה אלא מדרבנן ובלא נפסק הוה מן התורה ובב"ח ובשבת חייב דמבשל כדי קליפה ומיהו ספיקא הוה לא וודאי עסי' ק"ה וצ"ב ועמ"ש בסימן ס"ח וכאן אין להאריך ✍נראה לי:

סעיף ו

קולף. עט"ז ומלת אדמיקר או שהוא מלשון קר או מלשון יקר דמחמת כובד שמונח עליו מחממו ומיהו אף בצלול חזינן דאוסר כדי קליפה וכאמור:

סעיף ז

והחלב. עט"ז האריך לסתור זה ובכ"מ שצריך קליפה צריך ס' נגד הקליפה ועסי' צ"ה אם אמרינן בדבר הנאסר כדי קליפה חתיכה נעשה נבילה. ועמ"א ה"פ סי' תס"ז אות ל"ג הביאותיו לעיל דחילק בין תתאה גבר דאין צריך קליפה אלא מחמת חומרא בעלמא מש"ה שרי. אמנם למ"ש בת"ח כלל כ"ג ד"ה דאם עירה מתבשיל כשר לקערה אסורה שרי והא עירוי מדינא מבשל כ"ק עמ"ש בסימן ס"ח וכי תימא דמיירי בנפסק הקילוח א"כ מה קשיא ליה שם ממ"ש או"ה כלל ל"ו דלמא מיירי בלא נפסק הקילוח ולענין הלכה ראוי להחמיר ובת"ח גופא לא היקל אלא בה"מ דווקא ועש"ך לכן לדינא אין להקל ✍:

מה שיש לחקור בעילאה ותתאה חיך אוכל יטעם וליטעמיה קפילא ארמאה ובמה פליגי רב ושמואל וכבר ראיתי להכר"ו שעמד בזה ולדידי יש לומר דמי לא משכחת כזית בשר ליורה גדולה של חלב ואפ"ה אין בו טעם חלב דלאו וודאי שיבלע ורב ושמואל פליגי מ"ס על הרוב נ"ט וודאי היכא דאיכא קפילא סגי ע"י קפילא אפילו בכ"ר אלא היכא דליכא קפילא אסור מספק למר עילאה ולמר תתאה וכדאמרן:

סעיף ח

ולצורך. עסי' ס"ט בט"ז אות נ' מה שהאריך בזה לחלק בין אם המלח פועל להוציא דם או לאו ועמ"ש בש"ך:

סעיף ט

הלכך. עט"ז ולכאורה דאם א' יבש וא' לח שניהם מותרים וכמ"ש הש"ך אות י"ז ועיין או"ה כלל י"ב ועמ"ש בש"ך:

סעיף י

צריך. עט"ז דלא אמרינן ככ"פ ולא אגב דטרוד אלא בדם ולא בשאר איסורין ואף באיסור דרבנן ל"ש טרוד וככ"פ בשאר איסורין כמו שאבאר בש"ך אות י"ג דלא כאו"ה כלל י"ב דמשמע דווקא באיסור תורה הדין כן:

סעיף יא

דבר. עט"ז והגירסא שלפנינו בש"ע בהג"ה הוא גירסת הט"ז אבל הש"ך מגיה בע"א עמ"ש בש"ך אות ט"ו:

סעיף יב

וי"א. עט"ז ומה שהביא מהרא"י ראיה משריית בשר אף בדם יש לומר ככ"פ ולא בשאר איסורין מ"מ לכתחלה אין לעשות כן ונסמוך על ככ"פ כמו בשר תפל שאסור להניח אצל חתיכה הנמלחה עסי' ע' ומה שהאריך כוונתו דבחי יש ראיה להתיר משריה ובצלי צונן ונמלח קצת אף רש"ל מודה דאסור. ורמ"א דמיקל בה"מ וכפי הנראה יש ס"ס לאיסורא שמא הלכה דפילי אוסר אף בלא נמלח כלל שיש בו בקעים ושמא א"א בקיאים והוה מליחה גמורה ואוסר כולו והלכך אין להתיר בצלי צונן ופילי בנמלח קצת אף בה"מ ורמ"א דמיקל אפשר דמיירי באין מלוח כלל התיר בה"מ לא בנמלח קצת ויש לעיין:

סימן צב

סעיף א

כזית. עט"ז לכאורה יאמר דלהר"מ כל שטועם ואין בו טעם שרי אף בפחות מס' ואנן קיי"ל כרש"י בסימן צ"ח דבעינן ס' וקפילא אמנם יראה לפרש כפשוטו דאנן לא קיי"ל כן היינו כמ"ש רמ"א שם דא"א נוהגין לסמוך אטעימת קפילא ומ"ש הט"ז הוא לענין מלקות ירצה בזה דרב דנקיט כזית לשיטתיה דבעינן שיהא בכ"א שיעור משא"כ לדידן דפסקינן כלוי חצי זית בשר וחצי זית חלב הוה שיעור שלם א"צ כזית והר"מ בפ"ט ממ"א ה"ח השמיט מלת כזית והט"ו כתבו היינו למלקות ר"ל אם אכל הבשר היה לוקה בכזית ועיין פרישה אות א'. והנה יש בכאן חקירות רבות ונ"מ לדינא לכן ראיתי להאריך קצת:

דע כי מ"ש מבלע בלע מפלט לא פליט הוא מאמר מוחלט אין בו מחלוקת אמנם יש בו פירושים רבים כי רבינו שמואל בחולין ק"ח ב' תוס' ד"ה שנפל פי' אף ש"ע אין פולט כ"ז שאין שבע מלבלוע וכי נייח היינו מבליעתו ור"ת פי' ש"ע פולט מיד רק מה שבלע ממקום אחר אין פולט וכי נייח היינו היורה מרתיחתו. ויש בזה לכ"א מהפירושים קולא וחומרא. לר"ש קולא כל שלא נייח החלב מותר אף בלא טעימה וכששבע מלבלוע החלב צריך ס' ולא מהני טעימה וזהו חומרא. ולר"ת קולא כ"ז שלא נח מרתיחה מהני לחלב טעימה וחומרא אף שלא נח מ"מ צריך החלב טעימה. והמ"מ כתב דאפשר דהר"מ מפרש כפי' הר"ש וא"י היאך יאמר זה והלא הצטריך טעימה אף קודם שנייח עב"י וב"ח. ובזה יש לנו לומר דהר"מ יש לו שיטה שלישית ולחומרא כ"ז שלא שבע מלבלוע פולט ש"ע כר"ת ומה שבלע לא פליט וכי נייח מלבלוע אף מה שבלע פולט. ואמנם המחבר פסק כר"ת לגמרי דש"ע פולט מיד אף במעלה רתיחות ומה שבלע לא פלט עד שתנוח היורה מרתיחתו. ויש נ"מ לדידן כפי מ"ש הש"ך סי' צ"ח אות ה' דלענין נדרים והיתר סומכין אטעימת ישראל ואם כן הנודר מבשר ונפל כזית בשר ליורה של תבשיל קדם וסילקו שרי

בטעימה ואי לא ס' בעינן. הן אמת שאני נסתפקתי אי אמרינן כה"ג חנ"נ בשאר איסורים דהוא משום לתא דבב"ח ודומיא בעינן שאסור לכל העולם ואל תשיבני מהמדומע מדמע לפי חשבון שהוכיחו מכאן דביבש לא אמרינן חנ"נ והא תרומה שרי לכהן עדיין י"ל שאני נדרים דיש היתר בשאלה וה"ה דשיל"מ דבא"מ מהני ס' אי אמרינן ביה חנ"נ כמו ביצה בי"ט שבישל עם נ"ט בא"מ ואח"כ נתרבה עד ס' כיון דל"ד לבב"ח לא גזרו ותדע שהרי במליחה וכבוש יש דעות דלא גזרו עיין ספכ"ה וכעת לא מצאתי גילוי לזה ובשער התערובת בארנו דאמרינן בהו חנ"נ. ומ"מ אנן אין בקיאין אי נח היורה מרתיחה או לאו ואין להתיר בטעימה אף בהיתר:

ויש לחקור בכאן כמה חקירות כמו שאגיד א' ב' עמד בהם הפר"ח אות ב' דניחוש בלע ופלט הרבה פעמים חלב ולא ליהני ס' קושיא ב' דעכ"פ ס"א ליבעי דכזית חלב הנבלע בבשר נ"נ וליבעי ס"א חלב ועב"ח דליבעי ק"כ זיתים. והתי' בזה דמ"ה מין במינו ברובא בטיל לא דייקינן כולי האי. עסי' צ"ט ס"ו בהג"ה. ויש להקשות לפ"ז בישל ירקות עם ב' זיתי חלב ונפל כזית בשר לתוכן נימא דנבלע מתחלה כזית חלב בבשר ופלט והדר בלע כזית הב' ופלט דנעשו ב' זיתי חלב נבילה וליבעי ק"כ זיתי ירקות לבטל שתיהן דהוה דאורייתא מין בא"מ ורוב ליכא בחלב לומר סלק וכאמור ולזה יש לומר דלא נכנס הבשר כ"א לפי ערך חלק ס' והבן ✍: עוד יש לחקור איך אמר טועם החלב ודלמא נתן טעם הבשר בחלב ואח"כ נבלע הבשר לתוך הבשר ונ"נ. ואפשר שזה היה קשה להב"י ובכ"מ שם דבלא סילק למה ליה טעמא דבעינן ס' משום חלב היוצא. היינו דקשיא ליה דבלא"ה שמא הבשר נתן טעם בחלב ואחר כך נסחט הטעם מהחלב לתוך הבשר ונ"נ וע"ז תי' דלהא לא חיישינן כיון שאין טועם עכשיו טעם לא מחזיקין איסור ומיהו קודם סילוק י"ל דלא כר"ת בתוס' ד"ה שנפל דאף החלב אין פולט או דהחתיכה אין פולט ובולע מה שפלטה והא דאוסרין החתיכה ולא מהני קפילא דמסתמא כי נפל כזית ליורה גדולה אף הר"מ יודה דשקורי משקר העובד כוכבים דמסתמא יש בו טעם ועכר"ו אות א' (ולפי מ"ש לעיל דבלע לפי ערך יש לעיין כאן ועסי' ק"ו בחתיכה שאין חוזרת להיתרה):

עוד יש לחקור קדירה חדשה או אב"י שבלעה כזית איסור ואח"כ בישלו בה היתר א"צ ס' כ"א נגד זית שבלעה עסי' צ"ח ס"ו ולא אמרינן דמה שנכנס בקדירה מהיתר נ"נ וצריך לשער אח"כ נגד כל הקדירה י"ל דבאוכל אמרינן מה שבתוכו הוא נפרד ומה שבתוך הכלי מסייע הרוטב שבתבשיל ומה"ט נפלה טפה נגד הרוטב מהני ס' בתבשיל וכדבעינן למימר קמן בעזה"י ועכר"ו אות ב' והכין מסתבר. ומ"מ קשה מסי' צ"ד סי"ב בתחב כף ב"פ צריך ב"פ ס' להמחבר ונהי דחששא שמא לאחר שהוציא הכף מן הקדירה הבלוע

שבלע מחלב נ"נ דשם כ"ר עליו אף לאחר שהוציא מ"מ אמאי הכא די בלא סילק ס' פ"א מטעם דאיסורין מבטלין זא"ז והתם בלא נודע בעינן ב"פ ס'. שוב ראיתי בתה"ד סי' קפ"ג כתב בפי' לחלק בין כזית בשר דהחלב הבלוע בתוכו נפרד ואין מצטרף עם החלב שבקדירה משא"כ חלב שבדופן קדירה מצטרף עם הכל דאוכל עם אוכל א' הוא. ויראה מדבריו דזית בשר בחלב וזית חלב הבלוע מבשר כיון דמ"מ שם איסור בב"ח עלייהו הוה כאיסור א' וכבר כתבנו בסי' פ"ז (ובצ"ח) דאיסורין מבטלין זא"ז בעינן ב' תנאים שיהא חלוק בטעם וחלוק בשם עיין תב"ש בסי' ל"ג וא"כ שפיר כתב המחבר בסי' צ"ד דוודאי מ"ה שרי דחלוקין בטעמן ומדרבנן אסור הלכך שם דהוה תחיבה מחדש בלא נודע יש לאסור משא"כ כאן דאין שם נפילה מחדש (בב"ח חצי זית בשר וחצי זית חלב מצטרפין ולוקה והוה איסור א') ומיהו לדידן אף התם בלא נודע די בפ"א ס' ושם אבאר אמנם מה שקשה מבצלים הבלועים מבשר אבאר בצ"ד ס"ו בעזה"י:

סעיף ב

לתוך עט"ז הנה מחלוקת ר"י ורש"י מבואר בטור לר"י כל שמקצתה תוך הרוטב דייניגן ככולה תוך הרוטב ודוקא שכולה חוץ לרוטב שמונחת על חתיכה שמקצתה חוץ לרוטב כו' ולרש"י כל שמקצתה חוץ לרוטב אסור. ויש קולא וחומרא לכ"א מהפירושים לר"י קולא מקצתה תוך הרוטב ונפלה טפה על חוץ לרוטב כל הקדירה מצטרפת ואף אותה חתיכה מותרת ואם נפלה הטפה תוך הרוטב ואין מה שבתוך הרוטב ס' מצטרפת אותה המקצת שחוץ לרוטב לס'. וחומרא אם מקצתה ברוטב ואין בכל הקדירה ס' הכל אסור. ולרש"י חומרא אם נפלה הטפה על מה שחוץ לקדירה אותה חתיכה אסורה ואם נפלה לרוטב ואין מה שברוטב ס' אין מה שחוץ מצטרף. וקולא אם אין ס' בכל הקדירה ונפלה על מה שבחוץ ולא ניער כלל השאר מותר כן העלה בד"מ. והט"ז סובר דלרש"י נמי השאר אסור כה"ג ואף שיש ס' נגד מקצת החתיכה שחוץ לרוטב דאמרינן מתחלה לא הלכה הטפה כ"א עד סמוך לרוטב ואח"כ נאסר מה שברוטב מן העליון לדידן דאית לן איסור דבוק דממהר לבלוע יותר ה"נ כאן אמרינן שאח"כ אותו מקצת שחוץ מפעפע לחציה שתוך הרוטב ונאסרה ואח"כ צריך ס' נגד כל החתיכה ומ"ש שכן משמע מהמחבר לכאורה יש לתמוה הא סיים בד"א שלא ניער אלא לבסוף וכן השיג עליו בנה"ך ועיין פ"ט ממ"א הלכה ט' בהשגות הר"א והמ"מ שם מפרש דברי הר"מ כן דאף לא ניער כלל אסור מדסתם בבא ראשונה ומ"ש אח"כ בד"א שלא ניער תחלה אלא לסוף להמשך הלשון שאמר אח"כ דבעינן ניער תחלה וסוף כדעת הב"י הא תחלה לחוד או סוף לחוד אסור דלא כמהרי"ן חביב עב"י. ומדאמר בד"א שלא ניער תחלה אלא לסוף ולא אמר להיפך

בד"א שניער סוף ולא תחלה יראה כן דעיקר האיסור משום שלא ניער תחלה. ומיהו ממה שלא כתב הר"מ רבותא בד"א שלא ניער תחלה אלא לסוף או תחלה ולא סוף אסור לדעת הב"י אלא ע"כ דלא ניער כלל נמי אסור ואי הוה אמר ניער תחלה הוה משמע דניער בעינן. הא ליתא דניער תחלה אין איסור אלא אותה חתיכה ממ"נ אי ניער יפה כולו מותר ואי לא השאר מותר אלא כדכתיבנא דהוכחת הט"ז מדסתם הר"מ והמחבר בבא א' משמע אף דלא ניער כלל אוסר השאר ומה שכתב בסיפא בד"א שלא ניער תחלה אלא סוף ה"ה לא ניער כלל ומשום סיפא נקט לה דלהיתרא בעינן תחלה וסוף וא"כ קשיא אמאי לא ניער כלל אסור הא בלע ולא פלט ואף אי נימא דמכל מקום כ"נ אוסר דבב"ח הוה גוף איסור עסי' ק"ה בט"ז אות י"ג מ"מ איך סתם כאן דכל החתיכות כולן אסורות ולא סגי כ"נ אלא דמיירי מקצתה ברוטב וכרש"י ולא כר"י ואוסרת הכל ואף כפי הנראה המחבר לית ליה איסור דבוק בסי' ק"ו ומ"מ אוסר אחרות אח"כ לדידיה. וכל הטורח הזה כדי לקיים הלכה כרש"י וכמ"ש הט"ז באות י"ד לחומרא קי"ל כרש"י והש"ך חולק ופוסק כר"י להקל. ומיהו כשכל החתיכה תוך הרוטב ופניה מגולים אפשר הט"ז יודה דאין להחמיר כ"כ עב"י. ודע לרש"י מקצתה תוך הרוטב ולר"י כולה חוץ לרוטב דנאסרה אותה החתיכה ואח"כ כשניער אוסר הכל וביורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט מה שבלע אין אוסר אחרות לסברת מי שסובר בב"ח חם בחם בלא רוטב אין אוסר דבעינן שיהא יוצא מעט חלב עס"י ק"ה בט"ז י"ג וש"ך י"ז ולדידן א"א בקיאין איזה מיקרי רותחת ושמא נח מרתיחותיו. ומיהו י"ל דמפלט לא פלט טעם גמור אבל משהו פולט וז"א דהא לרב אמרינן כן בחולין ואיהו ס"ל מין במינו במשהו ועיין סימן ק"ה אבאר דאף משהו אין יוצא:

שמעתי אומרים בשם רב אחד דלדידן אין נ"מ בין מחלוקת רש"י ור"י דמקצתה חוץ לרוטב דביורה רותחת מבלע בלע מפלט לא פלט ונ"נ ואח"כ כשנח מרתיחותיו אוסר השאר וא"א בקיאין בין יורה רותחת או לאו עכ"ל ולא אבין כלל דא"כ אף ביורה שאין רותחת איך משכחת להאי דינא דר"י והא א"א לרוטב לחלק לשאר חתיכות אם לא דרך החתיכה וכ"ש אם נאמר דמתחלה הולך הבליעה עד הרוטב ובהגיע לרוטב מתחלק ואין שיעור לדבר כי אפשר לסוחטו אסור ומה יוסיף תת כח בהתחלק אח"כ לאחרות ועוד דלא מצינו הגעלה באוכלין אלא מה אית לך למימר דלר"י מקצתה תוך הרוטב והבל הקדירה שעולה למעלה חשוב כאלו כולו תוך הרוטב ואין מניח כלל להתבלע הטפה ההיא בחתיכה זו בגגה אלא מיד נחלק הטפה לכל הקדירה וא"כ גם לדידן יתכן דינו של הר"י. (ומיהו המעיין בתוס' חולין ק' א' ד"ה כשקדם שכתבו כיון דסוף הטפה להתפשט

לא נ"נ יש לעיין במה דכתיבנא דכל דרך הילוכו לא נ"נ משא"כ לאחר שנח מרתיחותיו) ועמ"ש בש"ך מזה ✍:

סעיף ג

נאסרה. עט"ז ראיתי לבאר קצת הנה בת"ח כלל כ"ג ד"ג הקשה דברי הטור אהדדי דבסי' ק"ה פסק בישול בקדירה בלא רוטב אין אוסר כ"א כ"נ וכאן כתב היכא שבישלה עם אחרות צריך ס' לבטל כולה משמע שנגמר בישולה כך ויש לומר דה"ק אם ניער אח"כ עכ"ל ולא הבינותי כלל דבד"מ מוכח איפכא דאם בישלה היינו ניער דוקא ועוד דאף בניער אח"כ מ"מ לא היה לשער אלא נגד המקצת שנאסר חוץ לרוטב ואף רק נגד כ"נ ודוחק לחלק בין ההיא דסי' ק"ז בחתיכה שיש חלב דבוק דלא אמרינן דבוק (להטור) לכאן. והדרישה אות ד' הוכיח מדכתב הטור טפת חלב כו' אם יש בה ס' אלמא דמתפשט בכולה מדמתיר בס' וכ"כ לקמן והיכא שנאסרה החתיכה נעשה כולה איסור עכ"ל ויפה כיון דמדמתיר בס' ואי אין אוסר כ"א כ"נ לא מהני ס' ע"כ הקשה דברי הטור אהדדי. והנה לרש"י י"ל כל שמקצתה ברוטב ודאי כולה אסורה ולא עוד דדעת הט"ז לרש"י אף בלא ניער כלל אוסר אחרות אלא לר"י כולה חוץ לרוטב הוא דאיכא לפלוגי ולומר דאין אוסר כ"א כ"נ או אוסר כולו. ועב"ח סי' ק"ה לא כתב רק תימה לר"י יע"ש בס"ד הא לרש"י מקצתה ברוטב א"ש. והנה לרש"י משנת טפת חלב מקצתה ברוטב ואפילו הכי תנן אם יש בה בנ"ט אלמא דכולה אסורה וש"מ דמקצתה ברוטב מהני עכ"פ דכולה אסור ואפשר אח"כ אוסר אחרות כט"ז. ולאפוקי אם כולה חוץ לרוטב אה"נ דרק כ"נ משא"כ לר"י דמוקי למשנה בכולה חוץ לרוטב ואוסר כולה ע"כ או דיש לחלק בין צלי לחום קדירה או דיש לחלק בין צלול לגוש או בין דבר המפעפע וחלב מיקרי שמן. והנה בטור סי' ק"ה הכי הגירסא וכן אם נפל על חתיכה בקדירה חוץ לרוטב אין אוסר כ"א כ"נ ואם היא ברוטב לרש"י אפי' מקצתה ולר"י כולה אוסר וכ"ה בש"ע שם בק"ה ס"ד אלא שהוגה שם להיפוך עיין דרישה שם ט' וט"ז. והנה אפשר לפרש לרש"י אפילו מקצתה תוך הרוטב נאסרה החתיכה ואפשר שאוסרת אחרות ולר"י כולה הוא ענין בפ"ע דלר"י דוקא כולה חוץ לרוטב אוסר כל החתיכה ומ"ש תחלה שאין אוסר כ"א כ"נ כשכולה חוץ לרוטב היינו לרש"י ואף שדוחק לפרש כן מ"מ עדיף ממה דנגיה כל הספרים. גם מ"ש הט"ז דשומן מפעפע וחלב הוה שמן צ"ע דמ"מ בעי נטילת מקום כמ"ש סי' ק"ה ס"ה ואיך כתב כאן דהכל מותר ולא הוצרך נטילת מקום דבכ"נ ודאי יש בה טעם. ומ"ש הט"ז דבסי' ק"ה ס"ז מוכח דחלב לא מפעפע אמת שם באות ט"ו כ"כ וכוונתו דרמ"א כאן כתב אם לא ניער כלל אין אוסר אחרות דבלוע אין יוצא בלא רוטב ואלו הוה חלב

שמן יוצא. ואנו בקיאין בין כחוש לשמן לענין בלוע שאין יוצא בלא רוטב. ומיהו לדידן אין נ"מ בין חילוקים אלו דא"א בקיאין בין כחוש לשמן ועכ"פ איסור שנפל על צלי חם אוסר כולו אף גוש וכחוש וכ"ש בקדירה בלא רוטב ואף שיש ס' בעינן נטילת מקום ובזה חמור מאלו כולו תוך הרוטב דא"צ נ"מ ✍:

סעיף ד

אבל. עט"ז סובר מדסתם המחבר ולא כתב דניער מתחלה לא סגי כמ"ש בב"י ש"מ דהסכים בש"ע כמהרי"ן חביב דניער מתחלה סגי וזה שלא כתב הר"ב ויש אומרים ועש"ך אות ה' מפרש בע"א. ומ"ש לר"י אין שייך ניער כ"א להיות מקצתה תוך הרוטב משא"כ לרש"י שייך לשון ניער ותי' דקדירה מליאה א"א להיות תוך הרוטב מקצתה אם לא בניער ומהפך תחתונים למעלה:

סעיף ה

וכן. עט"ז וכוונתו מבואר דאזיל לשיטתיה באות ב' לרש"י מקצתה תוך הרוטב אף שלא ניער כלל נאסרה תחלה החתיכה ואח"כ אוסרת אחרות וכן פסק רמ"א ס"ד בהג"ה דבב"ח אוסרת שאר החתיכות אף שלא ניער כלל כן משמע מסתימות לשונו שם וחזר ממ"ש בד"מ לרש"י אין אוסרת אחרות בלא ניער וא"כ קשיא שפיר איך כתב כאן דאם לא ניער כלל צריך ס' נגד הטיפה ולא נגד החתיכה וחתיכה אסורה והיינו ע"כ במקצתה תוך הרוטב דאי כולה חוץ לרוטב א"צ ס' נגד הטפה אלא במקצתה תוך הרוטב. והכריע רמ"א נגד הטפה צריך ס' כר"י ונגד החתיכה א"צ ולקמן הכריע בב"ח צריך ס' אף נגד החתיכה בלא ניער כלל כמ"ש מדסתם. עוד הקשה דאמאי לא כתב רמ"א וי"א דחולק על המחבר כמ"ש באות ב' דלהמחבר אף בלא ניער כלל כל שמקצתה ברוטב אסור. אבל לפי מה שמפרש הש"ך באות ו' א"ש דלרש"י במקצת' תוך הרוטב ולא ניער כלל אין אוסר השאר ורמ"א ספוקי מספקא ליה בב"ח אי הלכה כר"י או כרש"י הלכך צריך ס' נגד הטפה במקצתה תוך הרוטב וממ"נ השאר מותרות אי כר"י אף החתיכה מותרת ואי לרש"י אין יוצא מחתיכה לחתיכה ואותה חתיכה אסורה מספיקא שמא כרש"י ולקמן ס"ד הכריע במקצתה תוך הרוטב לאסור אותה חתיכה ולא אחרות ובב"ח אף אחרות והיינו בניער אח"כ הא לא"ה שרי אף לרש"י וכמ"ש בד"מ עט"ז אות ב'. ודע למה דמפרש הט"ז בלא"ה לא ידענא להולמו מה שכ' רמ"א וכן אם לא ניער כלל דשרי השאר הא אף בניער לסוף שרי במקצתה תוך הרוטב לפי הבנת הט"ז ואמאי לא כתב רבותא טפי בניער לסוף גם הלשון אין מיושב דמשמע בניער לסוף אודי להמחבר דאסור והא במקצתה תוך הרוטב סובר דשרי ולש"ך א"ש דניער לסוף אסור בב"ח כמ"ש בס"ד וצ"ע. וראיתי

לאורח מישור אות ב' דברים אשר לא הבינותי. כתב דחלב אפשר דהוה שמן ויוצא יע"ש והא הקושיא הוה דלמה לא יאסור שאר חתיכות כיון שיוצא החלב ג"כ וע"כ דנפרד ואין יוצא שום חלב עס"י ק"ה א"כ א"צ ס' נגד הטפה. ועיין באר הגולה אם אין ס' ור"ל פסק כר"י כה"ג שכולה חוץ לרוטב אין יוצא הבלוע בלא רוטב ונפרד האיסור אף בב"ח הדין כך הוא עס"י ק"ה ושם יבואר:

סעיף ו

אע"ג. עט"ז ראוי להאריך קצת עיין חולין ק"ח ב' אילימא לא ניער כלל מבלע בלע מפלט לא פליט אלא ניער בסוף מכלל דר"י אף ניער תחלה וסוף אוסר שמא לא ניער יפה ודברי חכמים כשניער תחלה וסוף מכלל דלרבנן ניער לבסוף שרי דאפשר לסוחטו שרי לדידהו יע"ש. והנה יש בכאן שלש פירושים. א' מבלע בלע ולא פלט החלב דאין בלוע יוצא בלא רוטב וכיון שנפרד האיסור לגמרי אף בב"ח אין איסור עס"י ק"ה בט"ז אות י"ג ובש"ך אות י"ז. ב' דמפליט לא פלט רק כ"ן כדין חם בחם בלא רוטב. השלישי דבקדירה אוסר כולו חם בלא רוטב ול"ד לצלי אלא לפי הס"ד דאפשר לסוחטו מותר קאמר הכי וה"פ מפלט לא פליט כלומר פליטה האוסרת דאפילו תאמר בלוע יוצא בלא רוטב או חלב הוה שמן מ"מ אינו מינו בטל בס' אבל למה דמסיק אפשר לסוחטו אסור אפילו בלא רוטב אוסר אח"כ עיין בר"ן ספכ"ה דפי' כן. ולפ"ז הא דאמר מכלל דר"י סבר ניער תחלה וסוף אסור שמא לא ניער יפה מנלן דלמא ר"י בלא ניער או ניער סוף אוסר לפי האמת דאפשר לסוחטו אסור י"ל מדאמר ר' נראין דברי ר"י בלא ניער ע"כ אמר אף ניער סוף אוסר כו'. והנה לפי הבנת הט"ז באות ב' דלרש"י מקצתה תוך הרוטב נאסרה ואח"כ אוסרת אחרות בלא ניער כלל ג"כ יפרש כפי' הר"ן מפלט לא פליט פליטה האוסרת כפי הס"ד דאפשר לסוחטו מותר אבל לפי האמת בלא ניער כלל כיון שמקצתה תוך הרוטב אוסר הכל. ועם זה קשיא מ"ש הט"ז באות ב' דהר"מ והמחבר כרש"י דלמא כולה חוץ לרוטב ואפ"ה אוסר אחרים דנ"ן ומפלט לא פליט פליטה האוסרת ויש ליישב בדוחק:

ועתה הבוא נבוא לבאר מ"ש הב"י והכ"מ דהר"מ סובר דווקא ניער תחלה וסוף שרו רבנן יש לתמוה חדא דניער תחלה לחוד חיישינן שמא לא ניער יפה ונאסרה ומה יוסיף תת כח שניער בסוף אדרבה גרע טפי שאח"כ מתחלק הטעם לכל הקדירה ע"י ניער משא"כ כו' והב"ח תמה עליו למה צריך ניער לסוף יע"ש והיינו כמ"ש. עוד תימה איך כתב הב"י והכ"מ דרבנן לא שרו אלא ניער תחלה וסוף והא רבנן שרו אף ניער סוף לחוד ולזה י"ל דה"ק דרבנן שרו כשניער סוף כשניער זמן מה יפה יפה וכ"ש מתחלה ועד סוף הא ניער תחלה לחוד שמא לא ניער יפה ועכ"פ אותה חתיכה נשארה באיסורה שלא נחלק הטעם

בכל הקדירה ונשאר בה. והנה למ"ש הט"ז בפי' הר"מ אמת ויציב הוא דהאי תחלה וסוף ה"ק משעת נפילת הטפה עד שנאבד הטפה מעל החתיכה ברוטב ובשאר חתיכות הא ניער או כיסה תחלה ואח"כ צף החתיכה מיד למעלה והסיר הכיסוי חיישינן שמא עדיין יש בעין על החתיכה חלב ונ"נ ואוסרת כולן והב"י סובר כן וא"כ שפיר אמר דרבנן לא שרו אלא ניער תחלה וסוף או לסוף ממש שנאבד הטפה וכדומה דסברי אפשר לסוחטו שרי אבל ניער תחלה דחיישינן שמא נשאר ממשות בעין בגגה של חתיכה ונאסרה אותה חתיכה. אמנם דקשיא תרתי. חדא מה שהקשה הט"ז דלמא לר"י ניער תחלה וסוף שרי ואין אוסר אלא ניער תחלה. קושיא ב' מנא ליה לגמרא דפליגי באפשר לסוחטו דלמא רבנן מודו דאפשר לסוחטו אסור ופליגי בניער תחלה או ניער תחלה וסוף לר"י אסיר ולרבנן לא חיישינן שמא לא ניער יפה ורבי הכריע כר"י בלא ניער לסוף אלא תחלה שמא לא ניער יפה ואח"כ כשצף החתיכה למעלה נשאר חלב בעין ודברי רבנן בניער תחלה וסוף דלא חיישינן שמא לא ניער יפה כה"ג וכאמור ובספרי ראש יוסף אבאר בעזה"י:

עוד כתב הט"ז מ"ש הר"מ ניער כו'. הנה דקדק לשון ניער הי"ל אם ניער מיד ב' מה זה שסיים ואם אין קפילא בס' אין כאן מקומו ולזה אמר דשפיר כתב הר"מ והוא בהקדים מ"ש בסימן קי"א ב' קדירות ובכ"א שלשים חשיב כמעורב בדרבנן וה"ה כאן דיש שלשה חתיכות והטפה נפלה על א' מהן ולא נודע על איזה נפלה ולו החתיכה נ"נ כאן מ"ה מ"מ חד בתרי בטיל מ"ה וכ"ת דרוטב הוה א"מ י"ל סלק שא"מ ומינו רבה עליו ומבטלו ועס"י צ"ח וכיון שכן אף חהר"ל דליכא כ"א איסור דרבנן תו אמרינן כה"ג כל שעתיד להתערב הוה כמנוער ומעורב יפה ולא נ"נ כלל אלא דאיכא לברורי כל חתיכה ע"י קפילא ולז"א דינער מקודם לטובת הבעלים ומש"ה שפיר סיים ואי ליכא עובד כוכבים דאז בס' א"צ כלל ניער והכל מצטרף ומיהו שלא יטעום בעצמו טעם החלב טוב לנער קודם שיאכל וכדאמרן. ובש"ך אות ח' אבאר עוד. ולפ"ז אם יש רק ב' חתיכות דהוה איסור תורה הן ברוטב והן בחתיכות וודאי ל"ש דין דהר"מ ז"ל גם הגהות רמ"א א"ש דאיהו לשיטתיה לקמן קי"א ודווקא בה"מ אומרין דהוה כמעורב לא בע"א:

סעיף ז

ואם. עט"ז דחם בלא רוטב אין הבלוע יוצא כ"א שבלעה דבר שמן ואף דא"א בקיאין לענין בלוע בקיאין עס"י ק"ה בש"ך אות י"ז וט"ז אות י"ג ואפשר לסוחטו אסור היינו שנשאר משהו בנויה משא"כ כשנפרד לגמרי ועס"י רצ"ט בש"ך דל"ש ביטול כשבא לכלל איסור כיון שכ"א היתר א' מחזק חבירו משא"כ קודם שנאסר בנ"ט לאו מטעם ביטול קאתינן עליה והלכך כל שנפרד לגמרי שרי והש"ך בק"ה אות י"ז העלה דכ"נ אוסר ושם אבאר.

ויש לראות להמחבר מנא ליה סברא זאת דמהא דמבלע בלע מפלט לא פליט אין ראיה דמפרש כפירש"י דמקצתה תוך הרוטב כמ"ש הט"ז אות ב' וע"כ כפי' הר"ן מפלט לא פליט פליטה האוסרת כמ"ש באות ו'. ונהי דיש הוכחה ממ"ש הרשב"א בקצר ב"ד ל"ט דפוס קרימונה דאל"כ איסור קליפה היאך משכחת ליה (וירצה בזה דמתחלה אין לו כח אלא לפעפע כ"ק ואח"כ נימא שהבלוע הולך מקליפה לקליפה הסמוך וכן לעולם אלא בלוע אין יוצא בלא רוטב) מ"מ שמא בב"ח הוה גוף האיסור ומנלן לחדש סברא דנפרד כאלו בא אליהו כו' עס"י ק"ה אות י"ז. ועוד דלמא משהו יוצא וחנ"נ בב"ח וודאי כל שמשהו חלב עמו ומקליפה אין ראיה בשאר איסורים דמשהו בטל (וחנ"נ להמחבר לית ליה בשאר איסורין) ובזה י"ל בה"פ חטה בתרנגולת צלויה אוסרת אחרות דמשהו יוצא עפ"ר סימן ק"ה אות כ"ג ושם אבאר דאפילו משהו אין יוצא ✍:

סעיף ח

אם. עט"ז והיינו בב"ח לא בשאר איסורין ואם חתיכה א' אינו ר"ל מותרת ממ"נ עס"י ק"א והכה"ג בהגהות הטור אות י"ג כתב שמש"ך אות ט' מבואר אף שאין אחרות ר"ל יע"ש וזה תימא ומש"ך אין רמז מזה:

סעיף ט

אלא. עט"ז ומיהו בב"ח חנ"נ מ"ה וודאי ואפשר לסוחטו בב"ח נמי מ"ה ובשאר איסורין מדרבנן ועמ"ש בש"ך:

סעיף י

ואז. עט"ז ויש לראות מה זה שכתב שהאמת כמ"ש בק"ו הא לדידן אין נ"מ דחנ"נ בשאר איסורין ולזה י"ל דנ"מ בלא נודע עד שנתרבה היתר עסי' צ"ט בש"ך אות ט"ו וקמ"ל דאפילו בה"מ דיש לצדד אפ"ה אותה חתיכה אסורה ויש נ"מ עוד וצ"ע:

סעיף יא

וי"א. עט"ז דלא הוה אלא מדרבנן ונ"מ להקל בספיקן. ומ"ש דאפילו באיסור דרבנן אמרינן חנ"נ ואיסור דבוק הכין הוא וודאי שהרי הר"ב אומר כן בסו' ע"ב בלב דם שבישלו דרבנן ובסי' צ' בכחל יע"ש והפר"ח אות י"ז היקל באיסור דרבנן דלא אמרינן חנ"נ יע"ש וחלילה לסמוך עליו דאיהו פסק כהמחבר סי"צ אבל לדידן קיי"ל כרמ"א שם ובסי' ע"ב הרי באיסור דרבנן אמרינן דבוק וכ"ש חנ"נ ואף בה"מ אין לצדד כלל והכין הלכתא:

סעיף יב

אם. עט"ז הנה באיסור דבוק יש ב' טעמים א' דממהר לבלוע יותר עש"ך סימן ע"ב אות ח"י. הב' שמא פ"א חוץ לרוטב ולז"א דבאיסור תורה שייך טעם ב' וספיקא לחומרא ויש לאסור בקרעפ"ש ובאיסור דרבנן כמו דם שבשלו אם הלב דבוק אסור דממהר לבלוע

ואם אין דבוק ומונח בתוכו כיון דל"ש ממהר לבלוע דרוטב מקיפו מכל צד רק חששא שמא פ"א חוץ לרוחב אין לחוש באיסור דרבנן. ומ"ש דגם בחתיכת קרעפ"ש יש להתיר היינו דחנ"נ בשאר איסורין דרבנן תו הוה ספק דרבנן עכ"פ שאין לאסור השאר משא"כ אותה חתיכה שהקרעפ"ש מונח בתוכה יש לאסור דהוה ספיקא דאורייתא שמא פ"א חוץ לרוטב ולא מצינו הגעלה באוכלין ונשארה באיסורה כמ"ש בסי' ק"ו (עמ"ש באות יו"ד) ויש לתרץ כמ"ש כאן דוודאי אותה חתיכה נשארה באיסורה מ"ה ובפרט לדידן דאין סומכין אקפילא אין להתיר ושאר החתיכות כיון דאותה חתיכה אסורה לא הוה ספק דרבנן לקולא כיון שאין הספק בדרבנן אלא באיסור תורה כמבואר בקו"ה ובה"מ יש לצדד בשאר ✍וגם זה צ"ע:

סעיף יג

חוץ. עט"ז והוא פשוט דלא שייך כלל איסור כאן בבואו למים מיד נחלק הטעם:

סעיף יד

אבל. עט"ז וכבר כתבנו לעיל דלדעתו הכריע הר"ב כאן בב"ח לאסור אחרות אף בלא ניער כלל ובשאר איסורין אין אוסר אחרות אף בניער אח"כ והכריע הט"ז כן להלכה כמ"ש רמ"א כאן דלא כמ"ש בס"ב להתיר האחרות בב"ח: ויש לראות באיסור דרבנן שנפל על חתיכה שמקצתה ברוטב כמו דם או בשר עוף בחלב אי שרי אותה החתיכה כר"י כיון דמיקל בשאר חתיכות מטעם חנ"נ דרבנן ה"ה באיסור דרבנן אותה חתיכה כן ועיין או"ה כלל כ"ח ד"א משמע באיסור דבוק אף שיש ס' באותה חתיכה מ"מ צריך קליפה במקום ההוא והיינו אפילו בדבר שלא נאסר אלא ע"י מליחה ואף באין דבוק אלא מונח בתוכו ואיסור תורה יש להצריך קליפה שמא פ"א חוץ לרוטב וחם בחם בלא רוטב אף שיש ס' צריך קליפה ר"ל נטילה בעינן עסי' ק"ה וסי' ע"ב וצ"ע בכ"ז:

סעיף טו

אם. עט"ז לשונו צריך תיקון דלכאורה ר"ל דרש"ל ורמ"א לא פליגי אלא לרמ"א בה"מ דווקא ולרש"ל אף באין ה"מ והרואה יראה דרחוקים הם מקצה אל הקצה כמו שאומר הנה הרשב"א בארוך צ"ז ב' ור"ן ספכ"ה בשם הראב"ד חילקו דאם נבלע איסור בחתיכה צריך לשער אח"כ נגד כולה דאין איסור יוצא מחתיכה זו וכ"ה במרדכי שהביא הישב"ש פג"ה סימן ס' ולכאורה יראה דה"ק בשלמא בחתיכה דוודאי באיסורה עומדת אף למ"ד דא"א חנ"נ בשאר איסורין כמ"ש המחבר בק"ו וא"כ משום לתא דבב"ח גזרו ואמרו שצריך ס' נגד כל החתיכה דלא ליהוי תרתי דסתרן דחתיכה נשארה באיסורה והתבשיל יהא מותר משא"כ לח בלח רוטב איסור ברוטב היתר ונתוסף עוד היתר הרי הכל מותר וא"צ אלא נגד רוטב האיסור תחלה. ולפ"ז חתיכה שנאסרה מחמת דם וכיוצא

ונפלה לרוטב ויש שם ב' חתיכות היתר מהראוי להתיר התבשיל אם יש ס' נגד הדם כיון דחתיכה עצמה נמי מותרת דבטילה כדין יבש חד בתרי והטעם היוצא בטל בס' ר"ל ס' נגד הדם אמנם זה טעות דאנן ה"ק כיון דחתיכה ניכרת ומובדלת ואין הטעם נסחט ממנה לגמרי דאין הגעלה באוכלין א"כ וודאי צריך ס' נגד כל החתיכה וא"ל אסור הכל אף שיש ב' חתיכות של היתר נגדה דשויא רבנן כחתיכת נבילה משא"כ לח בלח דמעורב האיסור הראשון יפה גם עם היתר האחרון חוזר להתירו בשאר איסורין ולא בב"ח כדמוכח מההיא דחלב נבילה חולין ק"ח עיין בארוך צ"ח א' וזה ברור. והר"ן כתב טעם שני דמשום לתא דבב"ח בעינן דווקא דרך בישול הא צונן כמו מים במים וכדומה לא נ"נ ולפי זה ה"ה כל שנאסר שלא כדרך בישול. ויש לכ"א מהסברות קולא וחומרא. לפי' הא' כל שנבלע איסור בחתיכה וא"א להוציא האיסור משם שיהא מעורב עם היתר האחרון צריך ס' נגד כל החתיכה ואף ע"י כבוש ומליחה כן הוא הרי חומרא. וקולא כל לח בלח אף דרך בישול לא נ"נ. ולפי' הב' קולא כל שאין דרך בישול אף בחתיכה ע"י כבישה ומליחה לא נ"נ דמשום לתא דבב"ח בעינן דומיא דבב"ח. ומדינא כל שנכבש בשר עם מעט דם וכדומה ואח"כ בישל עם היתר הוה דרך בישול ואף שיש ס' בהיתר נגד הדם מ"מ חנ"נ בבישול דהוה דבוק עסי' ס"ט בחתיכה שנתבשלה בדמה ותו צריך ס' נגד כל החתיכה משא"כ אם נכבש אח"כ החתיכה עם שאר היתר די בס' נגד הדם לסברא שניה וחומרא כל דרך בישול אף לח בלח נ"נ וצריך ס' נגד הכל ורמ"א שחילק בין לח ליבש והוא סברת הראב"ד (כמו שציינו) א"כ אין חילוק בין דרך בישול או צונן רק בין לח בלח או לח ביבש וכדאמרן ✍:

סעיף טז

ואם. עט"ז והנה מצינו האי דינא אף ע"י בישול שבישל זית נבילה עם זית היתר בס' זיתי רוטב דרוטב מותר והבשר אסור חד בחד כמו יבש ביבש ואם נפל אחר כך עוד זית היתר גם החתיכות מותרות דלא נ"נ (ביבש) ומה"ט הרוטב מותר אף שאין ק"כ ברוטב דיבש ביבש לא נ"נ עסי' ק"ט בש"ך אות ד' ופר"ח אות ג' וסימן ק"ד ג' ועמ"ש שם:

ויש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי. הנה קי"ל יבש בלח אין לו ביטול וה"ה לח ביבש כל שהאיסור מובדל וניכר ולפיכך זית איסור וזית היתר שבישל בס' זיתי רוטב הרוטב מותר והחתיכות אסורות. מיבעיא לי אם רוטב איסור שנפל זית ממנו לרוטב של שלשים זיתי היתר ושלשים זיתי היתר דבר גוש נמי לימא הגוש שרי דיש בין הכל ס' לבטל זית רוטב איסור ול' זיתי רוטב יהא אסור דאין יבש מבטל לח וכ"ת דזית רוטב איסור נתחלק בנפילתו בשוה חצי זית לרוטב וחצי זית לחתיכות מאן נימא לן הכי דנהי

דאמרינן אין בטעמו כח לאסור דהטעם מתפשט בכולו בשוה מ"מ ממשות הרוטב נשאר בל' זיתי רוטב היתר ואין שייכות לחתיכות לבטל הרוטב וכ"ת אה"נ א"כ הרוטב נ"נ ויאסור החתיכה בשלמא להיפך יבש ביבש לא נ"נ משא"כ לח בלח וכ"ת אה"נ הא מדוכתי טובא משמע אף איסור צלול שנפל להיתר מצטרף הכל לבטל. ועוד כמו שנבלע מאיסור לחתיכות ה"ה מרוטב היתר נבלע לחתיכות וסוף סוף ליכא ברוטב שיעור ס' וכ"ת חתיכות פולטין רוטב לבטל הזית איסור הא ליתא דודאי שלשים זיתים גושים אין פולטין ל' זיתים מיחל ומוהל סוף דבר אני נבוך כעת בזה ואי"ה בסי' ק"ט בש"ך אות ד' אבאר ועיין מנחת כהן פ"ז ב' ✍:

עוד כתב הט"ז בתרי משהו ואבאר. הנה הוא ז"ל סובר דבר הנאסר במשהו אין כח במשהו לצאת לחוץ אף ע"י רוטב ותדע דהכין הוא לר"א דסובר אין חנ"נ בשאר איסורין ורב דאמר חנ"נ לאו דווקא אלא שיש בה כח לאסור אחרות וא"כ אמאי הוה מינה לסברת הש"ך בנה"ך כיון דכח אחר מעורב במשהו לא הוה מין במינו זה יצדק לר"ת משא"כ לר"א ע"כ לית ליה הך סברא דא"כ אפילו נתנה טעם נמי הוה א"מ לגבי אחרות אלא ע"כ ר"א סובר דבר הנאסר במשהו אין בו כח לצאת לחוץ וכמ"ש הרשב"א בפי' בחידושיו כן יע"ש וא"כ אית לן לומר לר"ת נמי הכין הוא ומחולקין לר"א אי איתא דחנ"נ מה בכך שאין המשהו יוצא לחוץ מ"מ גוף חתיכה נ"נ ור"ת סובר דוקא היכא שהאיסור יכול לילך משהו עכ"פ אז נ"נ ובעינן ס' נגד הכל משא"כ היכא שאין איסור יוצא כלל אין הנאסר כו' ותדע דהכין הלכתא בסימן ק"ה דבר הבלוע אין יוצא בלא רוטב אף לדידן דנ"נ אלא כדאמרן ועיין תוס' חולין ק' א' ד"ה בשקדם הקשו מיי"נ לבור לר"ת ולא תי' דמשהו לא נ"נ דבלח ל"ש דאין יוצא כו'. והרא"ש תי' דבמשהו לא אמרינן נ"נ (ויראה הטעם דומיא דבב"ח ושם בטעמא תליא מלתא) וא"כ יפה פסק הט"ז דבר גוש הנאסר במשהו כמו חמ"פ ואח"כ נפל לקדירה אחרת אף לא סילקוה שרי דאין המשהו יוצא מגוש אף ע"י רוטב. ומ"ש הט"ז אם סלקוה היינו דבלא סלקוה ולא ניכר הוה יבש ביבש דאסור בפסח וסלקוה לאו דווקא אלא כלו' ניכר וכן פי' בא"ר וא"ז בא"ח תמ"ז אות א' דלא כנה"ך שתמה על הט"ז. אמנם הדבר הקשה הוא מ"ש דבר הנאסר במשהו שנפל לאחרות די בס' נגד חתיכה א' אמאי כיון דלא נ"נ כמ"ש בנה"ך אלא דכתב מדרישה אות י"ד נראה כן ולא הבינותי דשם כ' ס' נגד האיסור היינו הבלוע דסובר משהו יוצא לחוץ אבל לט"ז קשה דאפילו ס' נגד המשהו א"צ כיון דסובר שאין יוצא לחוץ. ולפ"ז לט"ז העולה לדינא כך הוא חתיכה שנאסרה במשהו בפסח ונפל לאחרות אף שאין ס' נגד

המשהו אחרות מותרות והחתיכה נשאר באיסורה ואם מכירה זורקה וא"ל הכל אסור כדין יבש בפסח ורוטב ב' מותר והבן:

ואם לח נאסר במשהו ונתוסף עוד לח יראה לי באין ה"מ אם נתבשל כך אסור כמו שאומר. עד"מ יי"נ או דשיל"מ דאוסר בכ"ש במינו בלח ואח"כ נתערב באינו מינו דבטל הוא בס' ונתבשל כך צריך ס' נגד כל תערובות הראשון דלדידן אין הוכחה לומר דבר הנאסר במשהו לא נ"נ ושאני מחתיכה דאין יוצא משא"כ בלח וכ"ת דקשיא ההיא דיי"נ לבור דאם יש קיתון מים ולא בעינן נגד כל היין התם בלא בישול לא נ"נ דומיא דבב"ח בעינן כמ"ש הט"ז אות ט"ו בשם יש"ש ואף שלא בה"מ שרי משא"כ ע"י בישול אין הוכחה והלכך באין צורך גדול א"א להקל כפסק רמ"א בלח ע"י בישול ✍ובחמ"פ בלח אוסר בכ"ש תערובות הב' עד אלף והיכא שהגיסו בכף תבשיל הנאסר במשהו ותחבו הכף לתבשיל אחר דעת אלי' רבא וזוטא לחלק באוכל אין יוצא משהו לחוץ ובכלי יוצא וראייתו מא"ח תס"ז כף "שהגיסו וכו' ממ"ש הט"ז שם דיש לחוש שהכף נגע בחטה ואין בו ס' דחה א"ר דאין סברא לומ' כן יע"ש. ואני אומר דודאי לא עלה על דעת הט"ז לחוש כשיש רוטב דמבלבל טעם בכולו אלא מיירי בתבשיל עבה שאין בו רוטב דחיישינן שפיר שמא לא נגע בחטה אלא בכף ואין בו ס' ואה"נ ברוטב אף בכלי אין לחלק ולומר דמשהו אין יוצא כלל אף בכלי כל אלה סברת הט"ז וכדכתיבנא:

אמנם הש"ך בנה"כ יש לו דרך אחרת וכן הסכים המ"א בה' פסח והח"י שם דודאי משהו יוצא ע"י רוטב אלא דלא נ"נ במשהו דדומיא דבב"ח בעינן וא"כ לר"ת מש"ה בעינן שקבלה החתיכה טעם הא לא"ה אין משהו הבלוע אוסר החתיכה כיון שחתיכה פולטת איסור והיתר ביחד כיון דאין נ"נ תו לא הוה לגבי אחרות מין במינו (וצריך לדחוק לפי דבריו כשהחתיכה נ"נ ע"י טעם תו הוה פליטתה מין במינו לאחרות אף דזה איסור וזה היתר משא"כ כשהחתיכה פולטת איסור והיתר יחד ואחרות כולן היתר הוא אינו מינו ודוחק. ועוד דוחק אחר לר"א ע"כ ליה הך סברא דא"כ אפילו נתנה טעם נמי). הלכך פסק כך דשיל"מ שאוסר במינו וכן יי"נ במינו או יבש ביבש פסח שבמינו דווקא משום דשיל"מ או חמץ בע"פ מו' עד שתחשך במינו למ"ד דהוה דשיל"מ אם נפל לאחרים אף במינו אין אוסר דכח אחר מעורב בו הוה א"מ ובפסח אוסר אף בא"מ דאותו משהו הבלוע יוצא ואוסר. ובלח במינו אוסר ובא"מ א"צ אלא ס' נגד משהו דלא נ"נ לדעתו ז"ל יע"ש היטב:

והנה ב' דינין חידש עוד שם א' דשיל"מ אמרינן ביה חנ"נ כנראה שם בדבריו עוד חידש דחמץ בפסח שנתערב בס' והשהה במזיד א"צ לאחר הפסח ס' נגד החתיכה וכן פי' הב"ח

כאן הביאו הט"ז וצ"ע דלאחר פסח החתיכה גופא חוזרת להיתרא ביש בה ס' עיין א"ח תמ"ז סי"א בין חמץ שנתערב תוך הפסח יע"ש ועיין דרישה כאן אות י"ד:

ודע דמלת "אפילו שכתב הטור יש לפרש ה"ק ל"מ בא"מ דשיל"מ במשהו במינו ואח"כ נפל לא"מ שא"צ נגד כל התערובת דלא נ"נ אלא אפילו מין במינו אין בו כח להתפשט לחוץ ומדלא פי' כן הט"ז אלא דאורייתא ודרבנן יראה כדכתיבנא דלשיטה זו חנ"נ במשהו ונ"מ לח בלח דצריך ס' נגד כל תערובת הראשון ודוקא דבר גוש אין מתפשט לחוץ כלל ואף ס' נגד המשהו א"צ וכאמור:

סעיף יז

שמפעפע. עט"ז ולא הבינותי מ"ש ומשמע דקדירה אסורה הא בהדיא כתב רמ"א ס"י דנגד הרוטב הקדירה אסורה ומ"ש דרש"ל פסק מן הדין קדירה מותרת לא ידענא טעמא מאי אי בקדירה שדרכו להשתמש בשפע עיין סימן צ"ט וק"ה דהט"ז לא פסק כן ואי ממ"ש באות י"ט דממ"נ גם תבשיל השני לא יפעפע לפנים קשה טובא דלמא פעם א' לא יפעפע ובשני יפעפע וממ"נ ליכא ועוד כנגד הרוטב יערה מיד ולא יניח עד שיצטנן א"כ כשהכלי ריקן ויס"ב הוה כ"ר ונעשה הבלוע נבילה ואמאי תבשיל שני דין תבשיל ראשון יש לו והא הבלוע נ"נ ועיין מ"ש באות למ"ד מזה ✍:

סעיף יח

והיא. פי' אפשר שמפעפע ויש לחוש לזה ט"ז לא שודאי הוא מפעפע:

סעיף יט

עד סמוך לרוטב. עט"ז האריך לבאר דברי הטור. וכבר כתבנו מזה באות ט"ז גם מה שנראה לכאורה מדבריו דבנפל נגד הריקן לדידן לא מהני ס' פעמים ס"א דשמא נתפשטה מעט מעט עד חלק גדול צ"ע דביש ס' פעמים ס"א שרי עש"ך אות כ"ה ועיין מ"י כלל נ"ו ובש"ך אבאר עוד:

סעיף כ

נהגו. עט"ז ירצה דהפרישה כתב דנהגו לאסור היינו דאפילו עירה מצד אחר נוהגין לאסור דמדינא שרי מצ"א רק לכתחלה אין לעשות שמא יערה מצד זה ע"כ כתב הט"ז דאין הפי' כן אלא אפילו להצטנן נהגו לאסור כו':

סעיף כא

אבל. היינו בעודנו על האש הא לאחר שהוסר אסור אף שנפל על המקום שהיה נגד האש. ט"ז:

סעיף כב

כגון. ה"ה לצורך אורחים או ה"מ או עני כפי ראות עיני המורה ת"ח כלל נ"ו דין ב' ויש לומר לשואלים הטעם מפני מה מיקל לפעמים ופעמים אוסר ט"ז בשם מהר"י מינ"ץ בתשובה ט"ו:

סעיף כג

אפילו. עט"ז וכוונתו פשוט בע"ש סומכין אדיניה דאף שלא נגד הרוטב שרי כמ"ש המחבר אלא דע"ש קיל מחול ובה"מ דאלו בחול עכ"פ צונן בעי ובע"ש אין צריך להמתין אלא יערה מצד אחר דהא דצריך לצינון מטעם גזירה שמא יערה מאותו צד עיין ש"ך כ"א ובע"ש לא גזרו:

סעיף כד

ע"י ס. פי' נגד טפה ט"ז. הט"ז הביא דברי או"ה ואעתיק לך מ"ש או"ה כלל ל"א אות א' דאין חילוק בין חלב לשאר איסור' נגד הרוטב שרי ביש ס' נגד התבשיל ומשמע נגד האש נגד הריקן נמי שרי אפילו שאר איסור. ובאות ב' כתב אם נגד הריקן היה בה מים ואח"כ תוך מעל"ע לנפילתו בישלו בשר אסור. זה פשוט דהיינו באין ה"מ דנהגו לאסור ואם בתבשיל ב' יש ס' פעמים ס"א נמי שרי כמו פעם ראשון כמו שאבאר לקמן. ובדין ג' כתב אבל נפל נגד המים אפילו לא היה ס' במים שרי ממ"נ אי לא עברה תחלה גם עכשיו לא תעבור ואי עברה תחלה מ"מ יש עכשיו בתבשיל שיעור לבטל דאין בה אלא לפי חשבון עכ"ל. ביאור דבריו דאנן מספקא לן אי הטפה דרכו לפעפע בכלי או לאו והשתא ממ"נ אם אין דרכה לפעפע אף בשניה אין מפעפע ואין לחוש שמא פעפע בשניה ואין ס' בשניה נגד הטפה ואי דרכה לפעפע אף שאין ס' במים מ"מ לא נשאר בדופן כל הטפה אלא נתחלק גם לפנים ומה שחוזר ונבלע לתוך דופן לא נבלע כל הטפה אלא לפי חשבון כמו אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון דיש בילה ואין בדופן כל טפה חלב אלא מעט מן הטפה וכנגד אותו מעט וודאי יש בבשר ס' נגדו אף שאין ס' נגד כל הטפה זה תורף דבריו. אמנם לא ידענא להולמו דאי קדירה ישינה ותוך מעל"ע מבשר אכתי שמא מתפשט לפנים וגם נשאר משהו תוך הדופן ונ"נ כל הבלוע בדופן כיון שאין במים ס' לומר דמים מבטלים הטפה שבדופן וא"כ נאסר בשר שני וכ"ת דמיירי בקדירה חדשה או ישינה לאחר מעל"ע הא בורכא דא"כ איך חילק או"ה בין ריקן לנגד מים ובחדשה אפילו נגד הריקן מותר כיון שבישלו מים לא נ"נ בהיתר וצ"ע ✍:

ודע דלפ"ז אם בישלו בקדירה חדשה מים ויש בה זית חלב או חמאה ואח"כ בישלו בשר א"צ ס' נגד זית החלב כ"א לפי חשבון משא"כ בשל איסור נ"נ ומיהו אין התבשיל הב' אסור מ"ה ביש ס' לפי ערך כיון דחנ"נ מדרבנן הוא ויש להקל בספיקו וכבר אמר כן

חכם א' דבישלו מים א"צ נגד כל הזית והוא פשוט ואנן כתבינן דאפילו באיסור נ"מ דלא הוה אלא דרבנן וכאמור ✍:

סעיף כה

ואם. עט"ז ולדינא שניהם אמת אם הכירה יס"ב אף שקדירה צוננת הכל אסור דתתאה גבר ואם הכירה אין יס"ב וקדירה רותחת אצל האש לא שייך תתאה גבר כיון שעומד אצל האש אין התחתון מקרר לעליון כמ"ש הת"ח כלל כ"ג ד"ד בשם הר"ן פכ"ה דאצל האש לא שייך עלאה ותתאה יע"ש. אמנם מה שתי' הט"ז כן לר"י מפרי"ש תמה עליו המ"י כלל כ"ח אות כ"א דא"כ מה איריא קדירה חמה אפילו צוננת כדין צונן לחם. אמנם מ"ש עוד המ"י שם דחם לתוך צונן דתתאה גבר היינו שהתחתון קר לא כשהוא כלי שני וכן כתב בכלל כ"א אות א' ורצה לפרש כן דברי רמ"א בסימן ק"ז בדגים ולתרץ קושית הש"ך שם אות א' ולפי דבריו אם חום כ"ר נפל לחום כ"ש הכל אסור ובתנאי שהתחתון עכ"פ יס"ב הא אין יס"ב אף המ"י יודה. אמנם תמוה דרמ"א וודאי אין סובר כן דא"כ איך כתב כאן אם מה שנשפך אין אצל האש שרי משמע אף שיס"ב בתחתון וקדירה חמה מיס"ב דאי קדירה אין יס"ב מה זה שכתב התבשיל מותר תתאה גבר תיפוק אפילו עלאה גבר הא אין יס"ב באופן שמרמ"א מוכח דחם כ"ר לחם כ"ש ויס"ב בשניהם אפ"ה תתאה גבר וכאמור ✍:

כתב עוד המ"י שם באות כ' דאם יש אפר במקום הכירה נעשה לפגם ובכלל נ"ח אות כ"ו הניח למעשה בצ"ע דל"ד לצ"ד אפר במים הוה לפגם דבשעה מועטת לא נעשה לפגם ואין להקל למעשה דאפילו בההיא דצ"ד החמירו הט"ז וש"ך שם:

סעיף כו

הוי. עט"ז ופשוט דאם מקום הכירה רותחת הוה ככ"ר אף נפסק הקילוח ועכ"פ הקדירה אסורה כדין חם לתוך צונן ועיין מ"ש באות כ"ז. והנה הר"ב ז"ל השמיענו כאן כמה דינים. א' דאם נפסק הקילוח אין אוסר כלל אף דעירוי שנפסק הקילוח אוסר כ"ק כדבעינן למימר לקמן עסי' ק"ה בש"ך אות ד' שאני הכא דנפל על הכירה קרה מיד נתקרר והוה כ"ש קודם שהגיה לקדירה. הב' השמיענו דאם לא נפסק הקילוח אף שעובר דרך כירה קרה אפ"ה כיון שלא נפסק חשיב כאלו נפל מן קדירה לקדירה בלי אמצעי. הג' השמיענו דקדירה צוננת הוה תתאה. ועיין מ"ש בש"ך אות ל"ח. ועיין בתה"ד קפ"א לכאורה יראה דווקא שהקדירה רותחת אצל האש הא אין אצל האש אין חשיב כעירוי אף שלא נפסק הקילוח ולמעשה אין להתיר אף סילקו מאש. עמ"ש בצ"ה בש"ך אות י"ח:

סעיף כז

ואם. עט"ז וכוונתו דהב"י והר"ב סוברים דקדירה הוה תתאה וקלוח עלאה ויש קולא בקדירה צוננת דאין אוסר רק כ"ק וחומרא דאם קדירה רותחת כולו אסור אף שהקילוח צונן והט"ז סובר דדין נוגעין זה בזה הוה וא"כ קדירה רותחת וקילוח צונן היה להקל כמבואר סימן ק"ה אפ"ה החמיר כרמ"א דקדירה חשיב תתאה ומ"מ החמיר בדין השני בקדירה צונן דהוה נוגעים ובאין ה"מ אוסר כמו במליחה. ולא הבינותי דא"כ רמ"א בק"ה ס"ג דמתיר ע"י קליפה היינו באין ה"מ ואיך סתם ולדידי נראה דמליחה המלח שעל הטהור נוגע בטמא הוה כאלו נמלח הטמא משא"כ בחום אש עיין סימן ע' בב"י בשם הרא"ש וצ"ע:

סעיף כח

והוא. עט"ז מפני שיש כאן ענין עמוק ודרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי אשיחה וירוח לי. הנה או"ה כלל ל"א דין י"א ביאר דנפלה על כיסוי דינו כמו בתבשיל נגד הרוטב כו' דהרתיחה עולה למעלה יע"ש ויש קצת גמגום שם בדבריו ותוכן כוונתו דאם העלה רתיחות פ"א וכיסה אז עולה הרתיחות למעלה דינו כנגד הרוטב ויש קולא וחומרא. קולא דהתבשיל מותר ביש ס' בתבשיל נגד הטפה והכיסוי אסורה כמו קדירה נגד הרוטב דהקדירה אסורה. חומרא דאם אין ס' נגד הטפה התבשיל אסור. ואם לא התחיל להעלות רתיחות אף שיס"ב בקדירה ובכיסוי קולא אף שאין ס' נגד הטפה מותר התבשיל והכיסוי אסורה. והיינו שלא התחיל להזיע או שאין הזיעה יס"ב בכיסוי והיינו בכיסוי צונן ובכיסוי חם אף שאין הזיעה יס"ב שניהם אסורים הכיסוי והתבשיל כמבואר סימן צ"ג ס"א בהגהה דאם התחיל להזיע שניהם אסורים דזיעה פולטת מן הכיסוי ונפל לתבשיל. ומ"ש רמ"א בת"ח כלל נ"ו ד"ז דאם לא התחיל להרתיח הוה כצונן י"ל דכ"ז שלא התחיל להזיע וכדכתיבנא ועיין ש"ך אות ל"ז ובבל"י יש שערוריה בדבריו כתב דהוה צונן יע"ש וכמה דברים מעורבבים שם. ואם לא התחיל להרתיח ואח"כ שהה הכיסוי על הקדירה והזיע או התחיל להרתיח פשיטא דכל התבשיל אסור אם אין ששים עכ"פ ס"א פעמים ס"א נגד הטפה. והיש"ש פכ"ה ס"ס מ"ו חולק ע"ז דאף שהרתיחה עולה למעלה מ"מ אין דומה לקדירה עצמה והכיסוי נ"נ וצריך ס"א פעמים ס"א (ומ"ש אם אין בכיסוי עצמה הלשון דחוק דוודאי אין לשער בכלים עצמם ס' דמי יודע כמה הבלוע ור"ל ס"א פ' ס"א) והט"ז הסכים עמו ולא מטעמיה אלא דהוה ספיקא דאורייתא שמא פ"א לא עלה רתיחה ובאיסור דרבנן היקל. ואני בעניי לא אבין כלל. הנה הפר"ח ושאר אחרונים כתבו דמדין ניער וכיסה האמור בגמרא מוכח דלא חיישינן להא וכן באו"ה גופא שם סיים כן דלא

מחזיקין איסור ועיין מ"י אות י"ב. אמנם מה שסיים או"ה ומותר המאכל ממ"נ לא ידענא מה הוא דממ"נ ליכא אלא דלא מחזיקין איסור ולקמן יבואר:

והנה לולא דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותי ✍הייתי אומר דהא דלא חיישינן לעיל בט"ח שמא לא עלה רתיחה דמ"מ הוה רק איסור דרבנן כיון שיש הרבה חתיכות בשר מין במינו לדידן ברובו וכדבעינן למימר בש"ך אות ח' ור' יהודה דחייש לשיטתיה דמין במינו במשהו מ"ה. דהא דהלכה רווחא דחנ"נ בב"ח דאורייתא ובשאר איסורין דרבנן אמת הוא והיינו באינו מינו אח"כ או כדומה. וא"כ שפיר כתב כאן הט"ז שבאיסור תורה היינו בא"ש יש להחמיר. אלא דשפיר אמינא דמסתפינא דאם כן קשיא סוגיא דחולין ק"ט א' לרב דסובר כר"י מין במינו ואפ"ה נראין דברי חכמים בכיסוי ולא חייש והדברים ארוכים עיין רש"י שם ד"ה ותו ובפסחים ל' תוס' ד"ה אמר יע"ש. עוד קשיא לי דנגד הריקן מחמת מנהג הוה ומה איסור תורה שייך כאן ולזה יש לנו לומר דע"כ מנהג בלא כיסה כלל משא"כ כאן שמא מתחלה לא עלה רתיחה ואח"כ עלה רתיחה ואסור. ועם זה יתיישב הא דכתב או"ה והמאכל מותר ממ"נ ר"ל דלא מחזיקין איסור שמא תחלה לא עלה ואח"כ עלה אלא ממ"נ אי עלה עלה בתחלה ואי לא לא ומדינא מותר רק מנהגא והלכך מותר ואמרינן מסתמא עלה נגד המנהג ולפ"ז דין חדש ✍יש בכסוי מקדירה. דאלו קדירה נגד הרוטב בפעם שני כמו בפ"א כמבואר וס' נגד הטפה די ובכיסוי חיישינן שמא לא עלה כלל ונ"נ כל מה שבכיסוי בחם הכיסוי ואח"כ צריך ס"א פעמים ס"א וה"ה בקדירה ריקנית חמה שנפלה טפה עליה צריך אח"כ ס"א פעמים ס"א וזה פשוט אלא אף בכיסוי כן וכדאמרן. ולפ"ז ה"ה נגד ריקן בקדירה ומכוסה והתחיל להרתיח פ"א הדין כן וכן כתב הפר"ח ופשוט הוא אם בכיסוי כן כ"ש בקדירה ואף רש"ל איפשר יודה ובש"ך אבאר עוד וכאן אין להאריך:

סעיף כט

מידי. עט"ז והיינו שהמקום ההוא יבש לגמרי לא לח קצת וה"ה בקרקע כה"ג עיין בנה"ך סימן צ"ז השיג על הט"ז וכבר כתב המ"י כלל כ"ו דהט"ז לא מתיר אלא במקונח יפה מקום מושב הפלאדין יע"ש. והנה בדין המחבת ראיתי לבאר קצת. דע דהרא"ש בתשובה הוכיח דזיעה כממש ממכשירין ועפ"י זה הוא כך אם מחבת למטה ואין בו חלב אף שהוא ב"י אין אוסר עליונה וכן הוא בת"ח נ"ו ד"ח להדיא ואם בתחתונה יש מים יראה להתיר עליונה דהוה נ"ט בר נ"ט ואף לקמן סי' צ"ה ס"ג אוסר רמ"א עירה מכלי בשר לחלב התם ניצוק חיבור כמ"ש שם עט"ז שם י"ג וש"ך משא"כ הזיעה הוה נ"ט בר נ"ט ובכלי איסור אסור. ודע עוד ב' קדירות נוגעת אפילו הזיעו שניהן מותרות אם נוגעת בחוץ

שכן כתב שם בת"ח ד"ח דאם תחתונה מכוסה אין הזיעה אוסרת הרי כדברי יע"ש ואם הזיעה עולה לעליונה והקדירה עליונה חמה אף שאין יס"ב בזיעה אסור ובצוננת בעינן יס"ב בזיעה תה"ד סימן ק"ג בפסקיו וכן הביאו המ"י כלל נ"ו אות כ"ז ואם הזיעה נופלת למחבת גם המחבת אסורה וכן הוא לקמן צ"ג כיסוי קדירה אם התחיל להזיע שניהן אסורות. ואם יש ס' בעליונה נגד החלב שבתחתונה התבשיל מותר והקדירה אסורה כמו נפלה נגד הרוטב עיין בת"ח שם כ"ז פשוט אך הדבר הקשה עלי הוא דאם יש ס' נגד חלב שבמחבת שרי ולא בעינן נגד כל הבלוע שבמחבת שוב' ראיתי שאין קושיא דבלוע הוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא ואה"נ באיסורא צריך לשער נגד כל הכלי התחתונה וכדאמרן:

סעיף ל

אבל. עט"ז והעלה לדינא נר חלב או רותח שנפסק הקילוח שנפל על קדירה א"צ כ"א גרידה ובלהב נעיצה ואפילו נפל מכ"ר וכ"ש מנר קוריז"יל בצד אחר שלא מפיו. משא"כ מפיו הכלי צריך הגעלה דהוה מחמת אור שדולק ממש ובש"ך אות ל"א אבאר באורך. וכאן אין להאריך:

כתב עוד הט"ז והאריך והעלה דאם הוציא כף עם מאכל שם כ"ר עליו וריקן אין שם כ"ר עליו. ועיין נה"ך כאן ובסימן ק"ז בש"ך אות ז' כתב בקצרה דהוה ספק ושמא שם כ"ר עליו. ולדינא צ"ע גדול ✍מה שהחליט בפשיטות דכלי ריקן אין בו דין כ"ר והיינו לאחר שהוסר מן האש דבעודו על אש וודאי בולע אם יס"ב ומההיא דטפת חלב על הקדירה בחוץ שאם נגד הרוטב אף בפעם שניה די בס' נגד הטפה ולא אמרינן מיד שהורק התבשיל ראשון נ"נ הבלוע יש קצת ראיה ובש"ך אבאר זה. ומ"מ ראייתו הוא מתה"ד קפ"ג (קפ"ה הוא ט"ס) אהא דתוחב כף חלב ב"פ א"צ אלא פ"א ס' יע"ש והמעיין לקמן סי' צ"ד המחבר פסק בפשיטות דבעינן ב"פ ס' ואף רמ"א דהיקל היינו דמן התורה ברובא בטל וכמו שאבאר שם משא"כ כאן וא"כ קדירה רותחת שהוסר מן האש והורק ואח"כ נפל איסור שם צ"ע ואין להאריך כאן ואי"ה במקום אחר אבאר עוד בעזרת השם יתברך:

סימן צג

סעיף א

אבל. עט"ז ואבאר הנה כתב הטור תמה על בה"ע והמעיין יראה דעל דיעה א' שם תמה ולזה י"ל כמ"ש הב"י דכ"ש דתמה על בה"ע. ומ"ש הט"ז דבה"ע קשיא ליה נימא מדאיצטריך קדשים הא חולין לא והביא ראיה ממהר"ם כמ"ש ב"י צ"ג (ט"ס צ"ג וצ"ל ב') והוא ממ"ש המרדכי פג"ה על טפת חלב שנפלה על הקדירה דבזבחים מוכח דאין טפה מתפשט בכל הכלי מדאיצטריך לקדשים אם בישל במקצת כלי טעון מריקה כל

הכלי ש"מ בחולין או מפעפע בכולו (וכמ"ש הט"ז לענין שאין כ"ח פולט לתוך כלי מגומגם ור"ל לכל דופן הכלי ועיין צ"ב בט"ז אות י"ט לשיטתיה איפשר ליישב בע"א א"כ ה"נ כאן. ועיין כר"ו אות א' כתב עליו דלא עיין יפה בזבחים אותה למעט תרומה וכ"ש חולין הא בעלמא מהכ"ת שלא לילף חולין מיניה עכ"ל. ואני תמה על עצמי למה חשד למאורן של ישראל הט"ז שלא עיין יפה ולמה לא נאמר שעיין ודבריו כנים כמו שאגיד עיין זבחים צ"ג א' וכן פסק הר"מ ז"ל פ"ח מהל' מעה"ק ה"ג כסתם מתני' דריש דם חטאת אף שלא היה ש"ה דמה טעון כיבוס כר"ש מדמה אותה ואפ"ה פסק בהי"ד כת"ק דר"ש זבחים צ"ה ב' דקדשים קלים טעונים מריקה והם דברים סותרים. כמ"ש הלח"מ דא"כ אותה בעינן פרט לתרומה והתוי"ט זבחים פי"א מ"ז הקשה כעין זה יע"ש והלח"מ תי' דהר"מ אין סובר כרש"י צ"ג א' ד"ה ר"ע יע"ש והוא דוחק קצת ע"כ נאמר דהר"מ קשיא ליה סתמא אסתמא סתמא דריש דם חטאת אסתמא דקדשים קלים טעון מריקה ושטיפה וע"כ תרוייהו הלכתא סובר רבי דאותה לרבות לא היה ש"ה ותרומה ממילא לא מדאיצטריך בקדשים ואם בכלי נחושת לרבות בישול במקצת כלי כו' ש"מ תרומה לא וכ"ש חולין. ועיין בזבחים צ"ו ב' ת"ר קודש קדשים לרבות קדשים קלים יכול תרומה ת"ל אותה ומסיק דמאותה למעט תרומה הא קדשים קלים טעון היינו לר"י אבל רבי סובר דקדשים קלים מריבוי דקדש קדשים או גילוי מלתא ואותה ללא היה ש"ה טעון כיבוס ותרומה וחולין לא מדאיצטריך קדשים כו' (וז"ש מ"ט דר"י ולא אמר קדשי קדשים דא"כ למה לי אותה אלא מאותה ידעינן דקדשים קלים טעון וא"ל הא צריך בקדשים לומר דטעון שטיפה אח"כ י"ל אי חולין בישל במקצת טעון כולו ממילא קדשים כל דין מריקה ושטיפה יש לה). והרי המעיין במרדכי וב"י העתיקו יראה להדיא שכ"כ מדאיצטריך בקדשים אלמא דאינו מפעפע בכולו הרי כמ"ש לא מאותה דבעינן ללא היה ש"ה. ועם זה יתישב מ"ש הסמ"ק רי"ד והש"ך העתיק בצ"ב אות ח"י בזבחים מספקא לן אי בישל מפעפע בכל הכלי והקשה כר"ו צ"ב אות י"א הוקשה לו דבזבחים מבואר דבקדשים מפעפע בכל הכלי ע"ש וי"ל דאביי צ"ו ב' תי' אותה לתרומה לענין בישל במקצת כלי ורבא אמר למעט במים ולא במזוג הא אפילו ביין א"כ היינו ספיקא אי רבא חולק על אביי וסובר בישל במקצת מפעפע בכולו אף בחולין וכ"ש תרומה ואותה למעט דבהגעלת חולין ותרומה אף ביין ושאר משקים ועיין קכ"א וא"ח תנ"א אי הגעלה מהני בשאר משקין דאפשר כאביי ומיהו ז"א דהלכה כרבא וכיון דברירנא בס"ד:

מעתה אבאר דברי הט"ז הנה הביא פירש"י מדמייתי אלמא בלעי וכיון דבלעי שוב התורה העידה עיין פסחים למ"ד ב' והתם אמצופין באבר שקורין פלומי"ר בלע"ז הוצרך

להביא ראיה שבולעין וכיון שכן תו מביא ראיה מקדשים דאין יוצא יע"ש. והקשה נימא דגלי דווקא קדשים הא חולין לא כמ"ש מהר"מ (הוא הר"מ מרוטנבורג) לענין בישל במקצת כלי כו'. עוד הביא מ"ש התוספות שם ד"ה התורה דע"כ גזירת הכתוב הוא דאפילו בישול בלא בלוע הוה כמו תלאו כו' ותירצו דחזינן מתכת מהני הגעלה נאמר דבישול בלא בלוע הוה כמו בישול בעלמא אם כן אמאי חרס ישבר ואכתי תקשה דשאני קדשים מחולין דהא ע"כ שאני הוא דבישול בלא בלוע נמי בקדשים אסור ע"כ העלה דבה"ע סובר מ"ה אה"נ דהגעלה מהני ומדרבנן אסור ואה"נ דמדרבנן לא עשה כלום דגזרו כן. ומיהו זה גזרו בבלע איסור דחל פ"א שם איסור משא"כ כאן דמעולם לא היה שם איסור דמקודם היה בשר ועכשיו נגעל ע"י חלב ובזה א"ש דעה א' שמביא בה"ע סוברת שמותר לבשל חלב דבשר נגעל וכיון דלא היה שם איסור לא גזרו כה"ג אבל בשר אסור לבשל אף לאחר מעת לעת של חלב דנותן טעם לפגם אסור ובה"ע סובר דכאן אף בשר שרי לאחר מעל"ע דאי תיחוש כאן לגזירת חז"ל א"כ ה"ה חלב אסור דכבר גזרו דאין יוצא מידי דופיו וטעון שבירה הלכך לא גזרו כלל כאן כיון דלא חל שם איסור מעולם וע"כ בין בשר וחלב שרי ודווקא חרס ומתכת גרע לבה"ע ולפ"ז מ"ש בה"ע לבשל בשר שרי היינו וודאי לאחר מעל"ע החלב וכן כתב הב"ח בפירושו לבה"ע יע"ש (ומ"מ סתימת לשון בה"ע משמע אף תוך מעל"ע) ועל דברי הב"ח יש לנו הרהורי דברים במ"ש שם דאין יוצא מדפיו יליף מכלי מדין ונותר דאיסורא בלע ממדין לא ידענא אי מה שכתוב במדבר ל"א זהב ובדיל כו' ולא זכר חרס הא עץ נמי לא הזכיר והיינו משום טבילה ומ"ש נותר איסורא בלע הא התורה צותה לשבור קודם שנעשה נותר וכדמסיק בע"ז התם היתרא בלע וצ"ע. ועיין פסחים להרא"ה למ"ד א' דסובר בהיתרא בלע נט"ל שרי אפשר זה סברת בה"ע ומש"ה שרי אחר החלב בשר לאחר מעל"ע. ומ"ש הט"ז מסימן קכ"א אין הפי' דשם כתב בה"ע כ"ח שאב"י מהני הגעלה ג"פ ואמאי אלא היא גופא גזירה ובאב"י הוה גזירה לגזירה דז"א דהא יליף מירושלמי תרומה דרבנן אף בב"י אלא לומר דחזינן דהקילו ביה. ומ"מ קשיא דבה"ע לשיטתיה איך כתב הט"ז אם באנו לחוש לגזירת חז"ל לית תקנה והא יש תקנה לאחר מעל"ע בהגעלה לבה"ע ואולי דשם בקכ"א א"א לומר כן וצ"ע. ולענין דינא אנן קיי"ל מ"ה אין יוצא מידי דופיו לא מדרבנן ואין להקל בספיקו ובש"ך אות א' אבאר עוד וכאן אין להאריך:

עיין כר"ו על מה שתי' מהרי"ן חביב למה ס' וי"ל דלדעה א' צריך ס' ואה"נ לבה"ע א"צ ולט"ז ניחא ומ"מ "מה שהקשינו לט"ז קשיא ויש לדחוק ולפרש באופן אחר ואין להאריך:

סעיף ב

והוא. עט"ז דעכ"פ אם יש ס' בתבשיל נגד הקצר אין חשש ולא אמרינן דנ"נ הכיסוי כדלעיל צ"ב ס"ה נגד הריקן כמ"ש הש"ך אות ד' ואף דאם מכוסה חשוב הכל כנגד רוטב י"ל דמיירי שלא התחיל להעלות רתיחות אלא יס"ב לחוד [ועמ"ש בצ"ב בט"ז אות כ"ח וש"ך אות ל"ז יע"ש] והט"ז מיקל כיון דהוא גופא חומרא בלי טעם כלל:

עוד הביא דברי הרשב"א כו' וב"י הקשה אמאי תמה הטור על בה"ע לא על הרשב"א ויש כמה תירוצים דהכא נקלש והוה עדיף מנ"ט בר נ"ט דהיתרא משא"כ לעיל דאיסורא הוא דבישלו חלב והט"ז תי' דרשב"א נמי בכלי שטף אמר הא חרם אף היתרא בלע לא מהני דלו נקלש מ"מ נ"ט בר נ"ט אסור לעשות לכתחלה נ"ל לפרש כן. וכתב דהב"י הקשה דהא בצ"ד הביא הטור דעת התרומות דבב"ח אין מונין מעל"ע אלא מבישול הבשר והא אפילו תוך מעל"ע שרי כיון שבישל בה מים בנתיים (ואפילו לכתחלה) עש"ך אות כ"ב וע"כ כתב רש"ל דאין הלכה כרשב"א (וכן קיי"ל דלא כרשב"א) ומ"מ ליישב דברי הטור איך הביא דברי הרשב"א ודברי סה"ת תי' הט"ז דשם בסה"ת מיירי דלא שהה כ"כ כמו הבישול בשר לא הוה הגעלה. אמנם מ"ש עוד דמקשה ב"י בשם הגהות ש"ד דלמא לא יהא כו' לא מצאתיו וב"י בשם הגהות סמ"ק סימן ריי"ג מייתי לה ובש"ד שער פ"ה בהג"ה מייתי לה ולא הוזכר שם תי' זה אלא שלש תירוצים שהוזכרו בב"י (והשמיט תי' הד' שבב"י יע"ש) ואמנם לומר דמש"ה התוחב כף חולבת לבשר ויש ס' דכף אסור ולא הוה הגעלה דאין שוהה כ"כ זה לא נזכר כלל ואדרבה בקכ"א כתב הטור על דעת הרי"ף שא"צ להשהות הכלי בהגעלה יע"ש (ויש דיעות שאסור לשהות) וכן אנו נוהגין א"כ צ"ע. גם לפי מ"ש דרשב"א בכלי שטף אמר א"כ אין קושיא כלל מצ"ד דאיפשר מיירי בכ"ח צ"ע:

הט"ז הביא מעשה דר"י הלבן ואבאר בקצרה דעת הט"ז דר"י הלבן בלא שהה מעל"ע שרי הא כבוש אוסר ומיניה דבכ"ח חדשים אף בחצי מעל"ע (או איפשר בערך שעה) אוסר ומשמע שכן דעת הט"ז ובנה"ך חולק ומתיר בפחות מעל"ע דכ"ש הוא ממאכל שאין בולע בפחות מעל"ע ואמת שבד"מ כתב כן דאף בייי"נ לא נהיגין כן וכ"כ הנה"ך והאורח מישור תמה דבסי' קל"ה ס"ד מבואר דאסור בייי"נ יע"ש ואני אומר אף אם נאמר שמ"ש רמ"א שם ודיעבד אין איסור אזפותים ובשבעו מיירי אפ"ה אין כ"כ חרדה דהעיקר כפי' התוס' בע"ז ל"ג בהא דכסי פ"א אהדחה קאי כפיר"ת ואף דיי"נ מחמירין מ"מ כאן אין ללמוד מיי"נ לא קולא ולא חומרא. ולענין דינא באין ה"מ יש להחמיר כט"ז דחדשים כ"ז שלא שבעו לבלוע ויראה דמפעם שנית ואילך היינו שלישית יש להתיר אף באין ה"מ עסי' קל"ה ס"ד בש"ך אות י"ד. וכן הלכה דבמעל"ע וודאי בולע כ"מ ואף

כ"ח בולע במעל"ע עס"י ס"ח בש"ך אות ל"ג ובק"ה אבאר עוד. ונראה דהלבוש והב"ח נמי לא התירו אלא כ"ח דעדיף לדעתם משאר כלים כששבעו מבלוע עס"י קל"ה ב"ח שם ואין הלכה כן. ומהמפקיד אין קשיא אף דשוהה מעל"ע מ"מ כשיעור שבולע יוצא נגדו שמן דא"א לבלוע אם לא שמפליט כיון ששבע כו' משא"כ לענין איסור אסור דזה נכנס וזה יוצא ומ"ש המרדכי דר"י הלבן יש לו ראיה מהמפקיד ומה ראיה התם ממונא והכא איסורא וזה נכנס וזה יוצא י"ל דה"ק דאדרבה התם אף במעל"ע אין מנכה והא וודאי בלע הקנקנים אף בשבע לבלוע וע"כ דא"א לבלוע אלא שיפלוט תחלה וא"כ יש לו כמדתו וא"כ שפיר ראיה להתיר בפחות מעל"ע מדחזינן בהמפקיד דאף במעל"ע א"א לבלוע אא"כ שיפליט תחלה וא"כ לו דמיי"נ אין ראיה דלמא כפיר"ת עס"י קל"ה ס"ג היינו אהדחה מ"מ מהמפקיד מוכח דכ"ח ששבע א"א לבלוע אא"כ מפליט ובחצי מעל"ע וודאי אינו מפליט שיבלע שוב ועיין בס' הארוך לש"ך כיון לד"א עם הט"ז כאן יע"ש מ"ש לעיל דב' פעמים שבע מט"ז משמע ג"פ ומ"מ יש לצדד להקל כמ"ש ועיין נה"ך שמיישב ההוא דרשב"א מתכת וסה"ת בחרס וכבר הקשינו כן:

שמעתי אומרים בשם חכם א' אם מלח בשר בכלי ישנה חולבת שרי הקדירה דשבע מלבלוע ואין מבליע אא"כ מפליט שלו ואין מליחה לכלים להפליט וא"א לבלוע כההיא דהמפקיד. ולפ"ד ה"ה הבשר שרי אף שהקדירה ב"י דאין מליחה להפליט. ואני אומר אף שאמר דבר חכמה מ"מ אין שמועתו מכוונת דא"כ צא ופרנס הא דקי"ל יש מליחה לכלים להבליע היאך משכחת וכ"ח חדש או שאר כלים ונאמר כ"ח עדיף דבולע הרבה ושבע מלבלוע סתימת כל הפוסקים לא משמע כן ומעולם לא שמענו שיאמר אדם זה והטעם דע"י בישול פולט כמה פעמים מה שבקדירה והוה כהגעלה להחמיר ולא שייך שבע לבלוע ואפילו אי לא שימשו בכלי מעולם כ"א צונן דשפיר שבע ולא מפליט ע"י מליחה אין להתיר כלל ואין ללמוד היתר ממעשה דר"י הלבן וביי"נ יש פיר"ת וא"כ ראוי להחמיר ואין למצוא שום קולא כלל ואם בכבוש נאסר הכלי כולו יבואר בסימן ק"ה ומיהו הא ליכא לומר דעל ידי מליחה מבליע אף שאין מפליט דכבוש עדיף ממליחה דכ"ק לדעת כמה רבוותא וכבוש כולו אוסר:

סימן צד

סעיף א

בכלי ראשון. עט"ז ולשונו צריך קצת תיקון וכוונתו דשם באות י"ב פסק כיש"ש דלא כהר"ב וא"כ כ"ש כשעירה מים שאין של בשר וחלב על כלי מלוכלך בשר דבלע הכלי ע"י עירוי (ואפשר הר"ב לקמן יודה בזה וכ"נ) וכן נמי עירה בשר ממש על כף וכ"ש

הוא ומיהו אף בעירה מים של בשר או של חלב על הכף נמי הוה כשימש בו באין ה"מ עיין סימן צ"ה ס"ג בהג"ה וט"ז אות י"ג ובש"ך אות ה' ו' יע"ש. אמנם צ"ע דע"י עירוי לא בלע רק כ"ק וכן מבואר באו"ה כלל ל"ז ד"א וא"כ וודאי יש ס' בקדירה נגד קליפת הכף השתא נגד קליפת כל הקדירה יש בתבשיל ס' לבד קערה רחבה עס"י ס"ט בש"ך אות ס"ד וקל"ד וקל"ז וכ"ת דבאין ה"מ מיירי א"כ מה איריא עירוי כ"ש נמי עיין ק"ה בט"ז אות ד' וש"ך אות ה' גם אין ברור אף לישש אי כ"ש אוסר כולו עס"י ס"ח הארכנו בדיני עירוי וכ"ש ולקמן ק"ה אבאר עוד. ועש"ך אות ב' וסיים הט"ז דאף אצל האש כל שאין יס"ב שרי. ובאות ד' בסימן ק"ה כתב דמ"ש רמ"א כאן כ"ר לדינא אף כ"ש כן אם לא בה"מ יע"ש דבאין ה"מ אוסר כולו. ושם אבאר:

כתב או"ה שם ד"א בשם סמ"ק אפילו מספק רתיחה ואפילו ספק אם נתחב כולו או מקצתו צריך נגד הכל דטעם כעיקר ד"ת עכ"ל הנה בספק רתיחה ר"ל שא"י אם היה חם יס"ב בשעת תחיבה ל"מ אם עתה חם דאוקי אחזקה דהשתא ואף מעיקרא היה צונן מ"מ חזקה דהשתא אלימא כה"ג דחזקה א' עשויה להשתנות בכל רגע שעומד אצל האש עיין פ"י בקו"א לקדושין בהא דקידשה אביה בבוקר (והדברים ארוכים ואי"ה בס' שושנת העמקים כלל י"ב אבאר באורך. משא"כ בעלמא חזקה דמעיקרא עדיפא מהשתא) ואיפשר אף באיסור דרבנן אסור כה"ג אלא אפילו עכשיו צונן הוא אפ"ה בא"מ דהוה ד"ת ספיקו לחומרא ולא במינו דרבנן. ודע עוד דבכל הקדירה משערין אף באיסור דרבנן ואין לומר ספק דרבנן להקל ולשער באומד הדעת כמו בכחל דכל א' יבוא לשער כפי דעתו עס"י צ"א ואין לעשות ממנו כלל ספק אפילו אלף ספיקות כיוצא בו לא מהני. עיין כה"ג בהגהות ב"י אות ו' בשם הרדב"ז הא דמשערין בכל הקדירה בוודאי איסור לא בספק איסור ומינה בכף שמשערין בכל הכף בוודאי איסור ובספק איסור רק נגד הפליטה יע"ש והוא חידוש גדול בעיני ולא מצאתי שיאמר א' מהאחרונים זה וס"ס לא הוה דחסרון חכמה כזה שכ"א יבוא לשער כפי אומד דעתו וודאי אין בגדר ספק כלל ע"כ כף שבלע ספק איסור משערין בכולו ✍:

ודע שמ"ש המחבר שמשערין בכל מה שנתחב בקדירה ולא כתב מה שנתחב במאכל יורה כמו שאגיד. והוא דהפר"ח קכ"א אות ט"ו ובל"י אות י"א דאם תחב כף לקדירה במקצת צריך להכשיר כולה מפני הזיעה ומודינא דאם היה ההכשר מעין הבליעה כך"פ עכ"ל ואם כן הוא הדין כאן כל מה שנתחב בקדירה אף שלא נתחב במאכל מ"מ הזיעה מפליט מהכף וכ"ת דזיעה נבלע בכף ולא מפליט הא בורכא דהפר"ח כתב דכך"פ אלמא זיעה מפליט גם כן ועיין סימן צ"ב ס"ח בהג"ה ומ"ש שם ובצ"ג ס"א בהג"ה דבשניהם

רותחים צריך להזיע גם כן אלא דא"צ שיהא יס"ב בזיעה ובכיסוי צונן בעינן יס"ב בזיעה עיין שם בש"ך אות ה' ובמ"ב שאלה י"ט ועיין מ"ש שם. וה"נ כן הוא. ומיהו למעלה מקדירה אין לאסור דהזיעה אין יס"ב שם. ועיין כר"ו אות א' כתב בפשיטות כל מה שבקדירה אף שלא במאכל צריך ס' כר"י בעל התוס' דחתיכה חציה חוץ לרוטב מוליך הטעם בכולה עם ההבל שיש בקדירה משא"כ חוץ לקדירה שאין הבל עכ"ל. הנה מ"ש ראיה מחתיכה אין ראיה שכולה חם שיס"ב מוליך הרוטב בכולה אף שמקצתה חוץ לרוטב משא"כ כף קר שמקצתו תוך הרוטב וכדבעינן למימר קמן. גם מ"ש דלר"י דווקא הכל הקדירה עם הרוטב כו' לא ידענא מנא ליה הא ובחולין ק"ח א' תוס' ד"ה טפת בשכולה חוץ לרוטב ולא כתבו תוך הרוטב מקצתה אלא שבולטת חוץ לקדירה וצ"ע לדינא אם בולטת חוץ לקדירה לענין פלוגתא דר"י ורש"י גם אי נפל איסור לרוטב ואין ס' בלא מה שבולט לחוץ. ומפני שיש כאן קצת עיון אמרתי לבאר בקיצור כמו שאגיד:

הנה בסימן צ"ב ס"ה פסקינן דנגד הריקן וודאי נאסר מדינא ס"א פעמים ס"א והא דהתיר המחבר היינו שלא לערות מצד זה ואנן ממנהגא אוסרין שמא עלה הרוטב פ"א עיין ש"ך אות כ"ה יע"ש ובאות ח"י בשם סמ"ק אי בישל מפעפע בכל הכלי או לאו מספקא לן בפ' דם חטאת והיינו וודאי אף בעץ וחרס יע"ש. ובסימן צ"ב מבואר מחלוקת רש"י ור"י בעל התוס' במקצת חתיכה תוך הרוטב ועיין ש"ך אות ד' וי"ג שם דכולן (לבד רשב"א וריו"ו) פסקו כר"י ואו"ה נמי כר"י סובר וכלפי שאמרו רבותינו בכ"מ יש דיעות אי חם מקצתו חם כולו או לאו והמחבר כפי הנראה כאן ובצ"ח ס"ד סותם כדיעה א' דאין חם כולו והר"ב בפי' אומר כן ובקכ"א ס"ו פסק רמ"א כ"מ אי לא שימש אלא במקצת די בהכשר מקצת יע"ש ובש"ך אות י"ז. והנה לכאורה יש סתירה בדינים אלו וכמו שאבאר. חדא כיון דקי"ל לכאורה כר"י בעל התוס' ובין לקולא ולחומרא באם שהחתיכה מקצתה ברוטב מוליך ומביא הטעם בכולה כמ"ש הש"ך שם אם כן אמאי בתוחב כף א"צ כ"א נגד מה שנתחב לא יותר וכ"ת לחלק בין חתיכה חמה כולה לכף שאין חם או לחלק בין אוכל הרך שהרוטב מולך ומביא בכולו מה שא"כ בכלי הקשה ומש"ה לא בעינן כ"א נגד מה שנתחב אכתי קשה הא בכלי גופא אנן מסופקין אי בישול מפעפע בכל הכלי או לאו כמ"ש הש"ך בשם סמ"ק בצ"ב אות ח"י ואם כן אמאי א"צ כ"א נגד התחיבה וכ"ת שיש חילוק בין להבליע אמרינן דמתפשט בכל הכלי אף בעץ וחרס ולא להפליט אם כן קשה על הש"ך בצ"ב אות כ"ג בקדירה חדשה ממ"נ והא ליכא ממ"נ להפליט לא אמרינן דמתבטל יע"ש. ולזה יש לומר דיש חילוק בין הכף צונן ותוחב לקדירה רותחת דאין כח לרוטב להפליט מלמעלה לתבשיל כיון דצונן הוה אבל אם הכף כולו רותח

שהסירו מכ"ר ויס"ב אה"נ אם תחבו לקדירה חולבת צריך ס' נגד כל הכף דפולט כולו ומש"ה א"ש ההיא דצ"ב בש"ך כ"ג ממ"נ וכאמור אלא שלא מצאתיו מבואר דבר זה. שוב ראיתי שדין ערוך הוא בש"ך סימן ס"ט אות ס"ד דאם נתן רוטב חם בקערה חמה צריך ס' נגד כל קליפת הקערה אף במקום שלא נגע הרוטב יע"ש ועדיין לא נחה דעתי בזה כיון דקי"ל דאף בכלי אמרינן תתאה גבר כמבואר סי' ק"י א"כ אם נפל כלי איסור צונן על חתיכה חמה היתר תתאה גבר והוה כלי נמי כמו כולו חם ובעינן לשעורי נגד כל הכלי כ"ש מקצתו נתחב בתבשיל ורוטב וכ"ת דבר הבלוע דיוצא מכלי בלא רוטב אין בו כח להתפשט יותר מכ"ק עש"ך כאן אות ל"ב וק"ה אות כ"ג מ"מ ברוטב קצת אוסר כ"ש כאן. ומ"מ צריך לחלק בין מאכל לכלי דאין מפליט מכולו כשהכלי צונן אף דהתחתון חם ול"ד לחתיכה צוננת וצ"ע קצת. ובדין כלי מתכות שיש דיעות אי חם מקצתו חם כולו או לאו היינו במקצתו קר שאין יס"ב אפ"ה פליגי אי מפליט ומבליע בכולו או לאו: **וראיתי** להמ"א א"ח ה"פ תנ"א אות כ"ד והעולה מדבריו דכלי הנתחב במקצת איפשר שמבליע בכולו אבל לפלוט אין בו כח יע"ש. ועיין פנים מאירות סימן פ"ג בח"א וכר"ו כאן שהאריכו ג"כ בזה יע"ש. ועיין ריש כיצד צולין ע"ד א' וניתי של מתכות חם מקצתו חם כולו עיין ר"ן פ' כ"ש גבי סכינא דפסחא ובמ"ה קכ"ח יע"ש ובש"ך קכ"א אות י"ז בשם מהר"מ מ"ץ דכ"מ חם כולו אם נפל איסור בראש הב' נבלע אבל לא שאם נפל בצ"א שיהא מתפשט בצד השני והש"ך הסכים עמו להלכה יע"ש:

העולה מזה דכלי שהוא חם שיס"ב אם נגע ברוטב צריך לשער נגד כל הכלי כמו בסימן ס"ט והתם נגד כל קליפת הקערה דלא נאסר מתחלה כ"א כ"ק ע"י מליחה יע"ש משא"כ בכף בלוע ע"י בישול בכ"ר. וכל שכן שהכף נאסר כולו שמוליך בליעתו בכולו כמו בט"ח כו' ואין חילוק בין כלי מתכות ועץ וחרס. ואם הכף צונן בהא איכא לעיונא טובא כפי מה דקי"ל חם לתוך חם תתאה גבר ולהמחבר בק"ה אם נפלה חתיכה קרה על חתיכה חמה אם הוא שומן בין היתר או איסור המשל בזה חתיכה בשר שחיטה קרה על בשר נבילה חמה או להיפך חתיכת נבילה קרה על בשר שחוטה חמה ונוגעת זו בזו אף בלא רוטב אוסרת הכל ולדידן דא"א בקיאין בין כחוש לשמן בכ"ע אוסר בכולו אף בלא רוטב מ"מ ע"כ צריך עתה לחלק בין מאכל לכלי דאם כלי צונן על דבר חם לא אמרינן תתאה גבר ולהצריך ס' נגד כל הכלי ברטיבות קצת עש"ך ק"ה אות כ"ג יע"ש וכן לאסור כל הכלי ולומר אם נחתב מקצת האחר בהיתר דאין לאסור והא דאמרינן בכלי שייך תתאה גבר היינו להקל אם הכלי תחתון קר משא"כ אם המאכל חם וכלי קר נפל עליה אין אומרים שמרתיח הכלי ומפליט מכל הכלי וגם תאסור כל הכלי זה לא אמרינן ומ"מ

דוחק גדול לומר כן ואם נאמר כמ"א א"ח תנ"א אות כ"ד לפליט אין כח אבל להבליע יש הוה א"ש אלא דקשיא מ"ש הש"ך בצ"ב אות כ"ג. וכדכתיבנא לעיל ובכ"מ נמי קיי"ל דחם מקצתו אין חם כולו להפליט ולהבליע כמו שיתבאר בש"ך אות ג' מ"מ חמור הוא מכ"ח ועץ וכדומה אם חם מקצתו ונגע איסור במקום הקר אין אוסר הכלי ובמתכות י"ל כ"ע מודים דאם חם מקצתו ונגע איסור במקום הקר שמבליע בכולו כמ"ש הש"ך קכ"א אות י"ז בשם מהר"מ מ"ץ. והכין וודאי מסתבר וראיה מכיצד צולין כ"מ חם מקצתו חם כולו ואף למ"ש הרשב"א במ"ה קכ"ח יש לדחות זה מ"מ הכי יש לפסוק:

וראוי שתדע עוד דהא דמסיק כאן דגם במתכת לא אמרינן חם מקצתו חם כולו להפליט ולהבליע כיון ששאר הכלי קר וכמשמעות הפוסקים דאע"ג דחם מקצתו חם כולו מ"מ אין מוליך בליעתו בכולו היינו שאין מבליע ג"כ בכולו וכ"ש שאין מפליט מכולו וכ"כ הלבוש כאן ס"א בהדיא שאין מוליך בליעה ופליטה בכולו ואמנם בקכ"א ס"ו כתב שאין מוליך פליטה בכולו הא מוליך בליעה בכולו וזה כמ"א בא"ח ויש לכאורה סתירה בדבריו מכאן לשם מ"מ דווקא שנתחמם המתכות ע"י בישול הא ע"י אור ממש מוליך ומפליט בליעתו בכולו כ"כ או"ה כלל ל"ז ד"ב הביאו הש"ך בקכ"א אות י"ז ע"ש ולפ"ז היכא שנתחמם המתכות ע"י אש ממש במקצת ונתחב מקצתו לקדירה צריך לשער נגד כל הכף דכולו חם ממש ומפליט מן הכל ובהיות שהדברים ארוכים ובעו"ה דרכי חכמה נעלמו ממני הוכרחתי להאריך עד כה ובש"ך אות ג' אבאר עוד ואי"ה בסי' קכ"א בש"ך אות י"ז אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

סעיף ב

בקדירה. עט"ז והנה דעת המחבר לחלק בין נודע ללא נודע קשה דבצ"ט הסכים הטור וב"י שם דאין חילוק ואף לא נודע חוזר וניער כבר עמד הפרישה כאן אות י' ותוכן כוונתו דכאן א"א לבא לידי נתינת טעם שהרי אין טעם בשר וחלב שווין והוה כמו איסורין מבטלין זא"ז (כמו שיתבאר בש"ך אות ד' ה') ומש"ה היקל בנודע ומיהו בתחב ג"פ י"ל דהמחבר לשיטתו דבשאר איסורין לא נ"ב כמ"ש הש"ך אות ד' כדבעינן למימר שם. ומ"ש הט"ז אנו אין לנו אלא דברי רמ"א אף דאנו סוברים איסור בלוע אוסר היתר בלוע כמו שיתבאר בסי' צ"ח מ"מ כאן א"א לבוא לידי נתינת טעם ואף בתחב ג"פ ויותר נאסר כמה זיתים כו' י"ל דמין במינו מ"ה ברובו בטל לא מחמרינן ודווקא נפל זית מחדש אמרינן חוזר וניער ולא בכף והא אפילו זית איסור ממש שנפל ב"פ לתבשיל א' אין צריך ס' כ"א פ"א כמ"ש בסימן צ"ח וכמ"ש הש"ך אות ו' והטעם דלא מחמירין כולי האי לומר שפלט ובלע ב"פ כל שאין זית איסור מחדש וכאמור ומ"ש הן בב"ח הן בשאר איסורים משום

דא"ל בבב"ח מ"ה חנ"נ יש לאסור ב"פ ס' ובשאר איסורים הוא דמיקל די"א דאין חנ"נ בשאר איסורים ולהיפוך נמי דשאר איסורים חמור דבב"ח יש סניף דאין איסור בלוע אוסר היתר בלוע בכלי דלא הוי דרך בישול משא"כ בשאר איסורים לז"א כן:

סעיף ג

אבל. עט"ז והוא קושית סמ"ק דכשיש ס' להוי כהגעלה בכף של עץ ויהיה כמו קדירה (דהגעלה מהני בכל משקה א"ח תנ"ב ס"ה) ותי' דכעינן מעלה רתיחה משום (ככ"פ) ועוד דאתי למיטעי היכא שלא תחב כ"א מקצת עב"י:

יראה לי אם תחב כף בשר לקדירה חלב שהעלה רתיחה ואח"כ תחבו עוד לקדירה אחרת חלב ונשפך וא"י אם היה ס' אין להקל ולומר דמ"ה הוה הגעלה והכף נעשה חולב ומדרבנן משום לא פלוג תו הוי ספק דרבנן כמו בצ"ח נשפך במינו יע"ש דלא מקילין. עוד נראה לי אם תחבו אח"כ לקדירה בשר ונשפך וא"י אם היה ס' לא אמרינן כיון דהכף נ"נ הבשר שבתוכו ומין במינו מ"ה ברובו בטל די"ל דאמרי' דכף בלע חלב ונ"נ ותו הוי א"מ וטכ"ע מ"ה והא דמקילין בתוחב ב"פ דא"צ כ"א פ"א ס' דטעמא ליכא משא"כ כאן ואף די"ל דהוי ס"ס שמא לא בלע חלב ושמא היה ס' הא לא אמרינן והבן ✍:

סעיף ד

פירות. עט"ז ועיין כר"ו בסי' פ"ז אות ט"ו כתב דבב"ח כל שנעשה בב"ח תו לא מהני נט"ל דאסור שלא כדרך הנאה וכ"כ באות ד' שם דחקר בחמץ בפסח אמאי מותר נט"ל הא הוי מנקבריו ואפרן אסור כ"ש נט"ל יע"ש והנך רואה מכאן ממ"ש המחבר כ"ז שהיא ב"י הא אב"י אף שנעשה בב"ח נט"ל שרי ושוב ראיתי שהרגיש בכר"ו כאן אות י"א וכתב דהואיל ויש בקדירה ס' לא מחמירין כולי האי וא"י מה הוא אם לומר דיש סניף דהוי כהגעלה כמו שכתוב באות ג' חלילה לומר כן ומיהו י"ל דבעודו בקדירה מקושר הוא ולא נ"נ כסברת ראב"ן ובסימן צ"ב בט"ח נגד הרוטב ולאחר שהוציאו ואין שם כ"ר עליו כמ"ש תה"ד סי' קפ"א עט"ז ס"ס צ"ב ורק מדרבנן נתערב בכף צונן ותו מהני נט"ל והמחבר שהצריך ב"פ ס' יש ליישב וכאמור ומ"מ ממ"ש או"ה כלל כ"א ד"ח הביאו הת"ח כלל פ"ה והט"ז מבואר כאן דקדים הבליעה מבב"ח ואב"י ובישלו דיעבד המאכל מותר ואף דמי הקדירה א"צ להשליך וכ"ז ברור והכין הלכתא. ומה שחקר מנקבריו אפרן אסור לא ידענא מה הוא דנהנה עכ"פ משא"כ אוכל דבר שנפסד מאוכל אדם דלא נהנה כלום ומזיק הוא פשיטא דאין בו איסור תורה כלל ובסי' ק"ג יתבאר ומ"ש דבב"ח אף שלא כדרך הנאה שעירב דבר מר אסור מ"ה היינו בעיניה דמ"מ הוי אכילה לגביה דידיה משא"כ שנתערב עם תבשיל אחר דנט"ל כי הא לא אמרה תורה טכ"ע ד"ת ומדין ביטול כמו יבש ביבש קאתינן עליה כמו שיתבאר בק"ג וזה ברור:

סעיף ה

בדיעבד. עט"ז הוי קשיא לי פשיטא דיעבד אינם אוסרות אטו גרע תחיבה ב' מתחיבה א' היא היא גם מה קמ"ל דאם תחבוה למין הבלוע בו בראשונה שאוסר פשיטא עד"מ כף בשר שאב"י לחלב ואח"כ תוך מעל"ע לתחיבת חלב תחבו לבשר אכתי לא ידעינן דאסור וניחא לי דחדא מתורצת בירך חברתה דהא דהש"ע קמ"ל אף בתחיבה שנייה היה בשר שרי וכבה"ע בצ"ג דאם קדירה של בשר שבישל בה חלב שרי לבשל ממין שירצה ואף דאנן לא קיי"ל הכי היינו ביש בו טעם משובח לא אמרינן שיהא החלב גורם היתר משא"כ בשאב"י נאמר דהחלב הוי כהגעלה ואם נזהר לשפוך בעוד מעלה רתיחה לא בלע הכף כלל לא בשר ולא חלב כמ"ש מהרי"ן חביב בצ"ג לבה"ע עיין ב"י שם לזה קמ"ל דאינו כן דפשיטא דאוסר הכף אם תחבוה אח"כ לבשר תוך מעל"ע לחלב. והמחבר אשמעינן דל"ת בתבשיל אחד אין אוסר דנט"ל מטעם יבש ביבש קאתינן עליה דחד בתרי בטל דחיך אוכל יטעם לא שייך דאין נ"ט משובח מ"מ נימא דחלב הנבלע בכף נ"נ לאחר שהוציאו דהוה מחצה על מחצה ולא מתירין נט"ל כה"ג אלא בהיתר מרובה וא"כ אם תחב הכף אח"כ למעט חלב שאין רוב נגד הכף יהא נאסר ואפשר כל שאין ס' נמי כיון דבחלב נ"נ בכף עם בלוע בשר תו צריך ס' בחלב נגד חלב הנאסר קמ"ל דבטעם לבד אפילו ברוב איסור אין אוסר כדבעינן למימר בסי' ק"ג בס"ד. שוב ראיתי בפרישה אות ז' דקמ"ל דל"ת השתא שבלוע מבב"ח דאסור טפי מפ"א יע"ש ולא ידענא מה"ת ולמ"ש א"ש ולקמן בק"ג אחקור בדין נט"ל יע"ש. ודע אם תחבוה לבשר אם ידוע כמה חלב היה א"צ לשער כ"א נגד החלב כמבואר ופשוט הוא:

סעיף ו

דהוי. עט"ז וכוונתו דמה שאסור לכתחילה הוא כמ"ש הר"ב בת"ח כלל פ"ה ד"ה הואיל והמנהג לאסור אותו שאב"י לקמן בהג"ה אף דהוי נ"ט בר נ"ט ונהי דלקמן צ"ה פסק הר"ב בבישול לכתחילה אסור מ"מ כלים הוי דיעבד (בכ"ח) ואפ"ה אסור וכתב הטעם דהואיל ואוכלין המאכל בכלי ב"י אין נכון להתיר שאב"י כי הוה קצת כתרתי דסותרין (והמאכל וודאי מדינא צריך לאכול במין ב"י דנ"ט בר נ"ט לכתחילה אסור בבישול כמו שיתבאר בש"ך אות ח"י) מש"ה נהגו בב' כפות דאין משתמשין בו לא בשר ולא חלב אף דכאן לא שייך זה הטעם דמהראוי יאכל המאכל עתה כמין הכף שתחב עתה אפ"ה לא חילקו בין אב"י לכאן דאי לא הא לא קיימא הא ובש"ך אות ט"ו אבאר ועיין ת"ח כלל נ"ז מזה. עוד הביא הט"ז דברי סה"ת שהובא בטור בב"ח שאם בשלו בשר ובתוך מעל"ע בישלו מים ולאחר מעל"ע מבשר (מ"ש ממים ט"ס) בישלו חלב שרי והא הרשב"א צ"ג

בירקות שהוקלש אפילו תוך מעל"ע מבשר שרי תי' בסימן צ"ג באות ב' יע"ש. ומיהו אנן לא קיי"ל כרשב"א יע"ש:

סעיף ז

או. עט"ז והם דברים פשוטים לפי מ"ש בצ"ה אות ח' ועיין חולין קי"א תוס' ד"ה והלכתא דקערה חולבת ביורה בשר שהודח אסור ויש בו ב' טעמים א' דהמים נ"נ בטעם ב' ועוד טעם דהקערה מקבל מן היורה בלא אמצעית המים והוי טעם ב' בקערה לאיסור א"כ בשלמא להטעם דהמים נ"נ ביש ס' לא נ"נ המים אבל לטעם דמקבל מיורה א"כ קשיא אמאי הכף שרי ביש ס' דמקבל מקדירה ובשלמא כשאר אב"י הוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא ע"כ הוכיח דהר"ב תופס עיקר הטעם דהמים נ"נ שהטעמים פוגעין זה בזה וביש ס' לא שייך זה והמעיין בצ"ה אות ט' יראה דלא ברירא ליה איזה טעם עיקר דכתב וזה אף לפי ט"א שרי יע"ש והנך רואה בעליל שזה דלא כמ"ש הש"ך אות ח' דלדעת הרב לקמן אפילו אין בקדירה אלא מים וס' נאסר הכף ואיך יפרנס מ"ש הר"ב כאן דאף ביש ס' ושניהם ב"י הכל שרי אפילו הכף דל"ל הכל שרי המאכל והקדירה דכבר כתב המחבר זה ובאו"ה כלל ל"ז מבואר להדיא כן דהכל שרי וצריך לדחוק דכאן מיירי שידוע ודאי שנזהר ולא נגע הכף כלל בקדירה כמו מאכל עב מיני הריפות וכדומה שתחב באמצע המאכל מש"ה שרי והש"ך מיירי בספק לו אי נגע בקדירה ובש"ך אות ח' אבאר בעז"ה:

שאלה מיני הריפות טטרקי או גרופין ואורז ודוחן שדרך לבשל בקדירה עם מים ואח"כ שופכין המים לחוץ ונשארו בקדירה בלי מים כלל או שהמים נצטמקו בתוך הגרופין ונעשה גוש ואין שם לחלוחית מים איך יש לנהוג בתחיבת כף בתוכן גם אם יש חילוק בין נ"ט בר נ"ט לגבייהו:

תשובה דבר זה צריך עיונא ודקדוקה רבה ודבר מצוי הוא בכל יום לכן ראיתי להאריך קצת. הנה אם תחבו כף בשר ב"י לקדירה חולבת ב"י ולא היה בקדירה ס' נגד הכף הדין מבואר לקמן סי' צ"ו ס"ה להר"ב והכי קיימא לן דהקדירה והכף והתבשיל אסורים דהטעמים פוגעין זה בזה או ט"א יעוין שם. ונאסר כל הגרופין אף דחם בחם בלא רוטב כ"נ מכל מקום א"א בקיאין בין כחוש לשמן כמבואר סימן ק"ג בהג"ה ס"ה ודבר הבלוע בכלי יוצא בלא רוטב כמבואר שם בהג"ה ס"ז וכ"ת דבר הבלוע בכלי בלא רוטב אין אוסר כ"א כ"ק הא בורכא דבדבר יבש לגמרי הכין הוא כל שיש רטיבת קצת אוסר לדידן בכולו כמ"ש הש"ך שם אות כ"ג והרב יודה לזה כמ"ש בסימן ס"ט אות ס"ד יע"ש היטב ובהגרופין יש רטיבות קצת כנראה לעין ואף יש בקדירה ס' נגד הכף ותחבו בו פ"א הכף הכל שרי לדעת הר"ב והט"ז כאן אם יש במאכל ס' הכל שרי דלא כש"ך אות ח' ושם

אבאר ומיהו הגרופין נאסרו כ"נ עכ"פ כדין חם בחם בלא רוטב אף שיש ס' צריך נטילה כמבואר בסימן ק"ה ס"ה בהג"ה ואפילו בשמן לגמרי כ"ש כאן עש"ך שם אות ט"ו ואם לא נודע מקומו איה שרי אף שאין ס' נגד הנטילה דיבש ביבש חד בתרי בטל עס"י צ"ח ס"ד בהג"ה (דהתם קליפה דיעבד שרי ולא נטילה גם בקליפה לא קיי"ל כן יע"ש) וסימן ק"ה ס"ט בהג"ה וש"ך אות ל"ה והקדירה שרי ג"כ דהא לא נגע כ"א בתבשיל ואי מוליך יותר מכ"נ א"כ יש ס' ומיהו אם נגע הכף בקדירה ממש יש לעיין דהקדירה נאסרה לטעם הא' בסימן צ"ה בט"ז אות ח' דאף דב' קדירות נוגעות זה בזה אין מפליטין בלא רוטב מ"מ ע"י הבל בקדירה מפליט שפיר כדבעינן למימר שם ודוקא נוגעין בחוץ אין איסור עס"י צ"ב ס"ט בהג"ה א"כ יהיה אסורה הקדירה ולזה י"ל דהר"ב ע"כ טעם הב' סובר כמ"ש הט"ז כאן וכ"ת דמה בכך מ"מ כ"נ נאסרו הגרופין ומפליטין בקדירה י"ל אין בלוע יוצא בלא רוטב ומ"מ קשה אם הגרופין נאסרו כ"נ ובתוך כ"נ לדופן קדירה יש כח להתפשט בדופן ותהיה הקדירה אסורה כה"ג ואם תחבו כמה פעמים הכף במקומות מחולפים בגרופין נמצא נ"נ כ"פ בכל חתיכה ואח"כ עירו עליהם מים או רוטב וכדומה דמוליך עכשיו הטעם בכולו ולדידן חנ"נ ואין ס' נגד כמה נטילות ויהיו אסורין אף שיש ס' נגד הכף וממילא הקדירה אסורה דודאי אין לומר שכל הקדירה מצרף לבטל שלא יהיו נאסר כ"נ כיון שבלועים מים הרבה לא ידענא חילוק כלל דכללא אמרו ז"ל כל שאין רוטב צף על המאכל אף שיש ס' צריך נטילה כדין חם בחם בלא רוטב ואנן מחמירין לאסור כולו דאין אנו בקיאין ולא להקל שלא לאסור כ"נ וכאמור דהני מיני הריפות ודאי כל דבר גוש בלא רוטב יש להם מה בכך שנבלעו ונצטמקו המים בתוכו מכ"ש אורז ודוחן ששופכין המים לחוץ ואורז ודוחן נשאר יבש א"כ הוי חם בלא רוטב וכדאמרן אמנם כד מעיינין ביה איכא למשדי בה נרגא דאם כן צא ופרנס משנתינו בכ"ה ק"ח ט"ח על החתיכה אם יש בה נ"ט אסורה הא לא"ה מותרת אלמא דא"א כ"נ וכולן מצטרפות ומסייעת לבטל ועיין פרישה ודרישה צ"ב אות ד' שהעיר בזה מסימן ק"ה ובש"ך שם אות ג' ובט"ז ג' לחלק בין הבל קדירה לצלי ובין דבר צלול שנפל לגוש כו' והנה הכף דינו כגוש ובשו"ע ק"ה ס"ד פסק המחבר בפירוש דאף בהבל קדירה אוסר כ"נ ומינה לדידן אין הכל מסייע לבטל ונאסר כ"נ אף ביש ס' וההיא דט"ח צריך לחלק בצלול מתפשט בכולה בהבל קדירה עכ"פ וא"כ כף כגוש דמי ומאחר שאין תלמיד קטן כמוני יודע להכריע ולואי שאבין דבריהם הקדושים א"כ דין זה צ"ע לי ✍ומיהו אם הוציא הגרופין מהקדירה בכף חולב כל פעם שמוציא נאסר מה שבכף דעדיין כ"ר עליו כיון שתחבו לכ"ר ויש בו עדיין מאכל עט"ז צ"ב אות ל' בסופו לדידן יש להחמיר אף בכלי ריקן שהוציאו מכ"ר כמ"ש

בש"ך כאן אות ד'. ומיהו זה להש"ך אות ח' אבל להט"ז כאן וכמשמעות רמ"א דיש ס' הכל אף הכף שרי דלא שייך טעמים פוגעין זה בזה כיון דיש ס' במאכל ומיהו יש לעיין ביה דכ"נ נאסר בכל פעם ומ"מ מגרופין אין דבר בלוע יוצא בלא רוטב לכף. ואם לקחו גרופין בכף של איסור ביד לאחדים ודאי אף שיש ס' בקדירה הגרופין נאסרו בכל פעם שהם בכף עיין סימן ק"ז ס"ב ובש"ך שם ובש"ך אות ד' כאן אבאר:

ודע אם תחבו כף חולב ב"י לקדירה ירקות וכדומה והיה ס' נגד הכף וקדירה אב"י דודאי הכל שרי הכף בלע מאב"י והקדירה יש ס' נגד הכף והמאכל יש להתיר לאכול בכל מין שירצה במין הקדירה דהא היה ס' נגד הכף ובמין הכף ג"כ דהא הקדירה אב"י ולקמן צ"ה ס"ב בהג"ה מבואר דנתבשלו או נצלו בכלי שאב"י נ"ט בר נ"ט דהתירא מותר לאכול בחלב אח"כ יע"ש ועי' לקמן צ"ט ס"ו ובש"ך אות כ"ב היתר בהיתר שנתבטל מותר לכתחלה לאכול בחלב יע"ש ולפ"ז כף חולב ב"י שתחב לקדירה בשר אב"י והיה בה ירקות עם מים וכדומה דאף לפי המנהג דאוסרין שאב"י אם כן לאחר שנתמעט התבשיל מהיות ס' אפ"ה כיון שנתערב אח"כ הכל בכלי אחר ויש ס' נגד הכף בין הכל בדבר צלול כמו רוטב א"צ לשער כ"א נגד הכף דבהיתר לא שייך נ"נ כמו בצלים שחתכן דק דק בסכין היתר המבואר סימן צ"ו דא"צ כ"א נגד הסכין ע"כ לכאורה אף הקדירה מותר דמ"ט אוסרין כתב הט"ז לקמן צ"ה אות ט' כיון שאוכלין המאכל כמין הכלי ב"י משא"כ כאן רשאי לאכול המאכל כמין אב"י כיון דיש ס' בין הכל מ"מ נראה לאסור שאב"י מחמת המנהג משום לא פלוג ועמ"ש באות ט' מזה ובש"ך אבאר עוד וכאן אין להאריך:

סעיף ח

ונוהגין. עט"ז הנה ממרוצת דבריו אתה רואה דה"ק בת"ח כלל נ"ז די"ד פסק דנוהגין לאכול בלא בשר ובלא חלב אבל לשום בכלי ש"א מהן אין להקפיד וכמ"ש הר"ב לקמן צ"ה סעיף ב' בהג"ה ורש"ל פכ"ה סימן ס"ג (ג"ה מ"ג הוא ט"ס) פסק לאכול דווקא בכלי חדשה והט"ז כתב דהואיל דחומרא בעלמא הוא יש לנהוג כרמ"א בת"ח ומ"מ להלכה פסק כמ"ש הר"ב כאן דווקא במין הכלי ב"י (וחזר בהג"ה ממ"ש בת"ח) ולפ"ז אף דלקמן באות ה' בצ"ה לא ערער על הר"ב ומשמע דמסכים עמו לשומו בכלי א' מהן שרי צ"ל דסובר כתי' הב' של הש"ך באות ח' דכאן גרע טפי דאי שרית לאכול במין הקדירה אתי למיטעי ויאמרו העולם דלא דמשום דקדירה היתה אב"י א"נ היתה ב"י שרינן כדעת המחבר צ"ה ס"ג דקערות ביורה ושניהם ב"י שרי ולדעת הר"ב שם איסור גמור הוא דפוגעין הטעמים מש"ה עביד הכא היכרא דלא לאכול במין הקדירה שאב"י אלא במין ב"י ותו לא אתי למיטעי דהא היכרא אית להו ויבינו משום שהקדרה אב"י התירו כאן.

אמנם כן המעיין ביש"ש פכ"ה סימן ס"ג יראה דלא זו הדרך שכתב הט"ז בו. ותוכן דברי היש"ש אכתוב בקיצור. הנה סובר בכף בשר נקי ב"י לקדירה חולבת אב"י דמותר לאכול המאכל בכותח ממש אף בנתבשל בקדירה חולבת או בשר אסור למיכל בהיפוך (וכמ"ש רמ"א צ"ה ס"ב דיש מחמירין בבישול) שאני התם דהוי כי אורחיה ושכיח משא"כ לתחוב כף ההיפוך בקדירה זה לא שכיח אין לאסור בנתבשלו ושרי למיכל כמין אב"י היינו עם כותח אם הקדירה חולבת אב"י ואם בשר אב"י בשר אבל לאכול התבשיל כמין ב"י שהוא הכף כולמר עם בשר אסור וודאי (ויש"ש שם החמיר אף אם נתבשלו בקדירה שאב"י לאכול במין ההיפוך דלא כהר"ב בצ"ה ס"ב דמיקל באם אב"י יע"ש) ולא עוד אפילו לאכול במין הכלי ב"י היינו עם כלי בשר וכדומה אין לאכול (כיון דמחזיקין המאכל כמין קדירה גם היה דבר תמוה בעיני העולם) ואם הכף אין נקי ומלוכלך בבשר אף שיש ס' נגד הלכלוך מ"מ לאכול בכותח אין נכון דהכף היה מלוכלך ולאכול במין ב' דהיינו בכלי בשר נמי אין נכון דיהיה דבר תמוה בעיני העולם דתבשיל שנתבשל בקדירה חולבת נהפך לבשר כו' מש"ה בעינן כף וקדירה חדשה לערות לתוכן כן הוא תוכן דבריו שם למעיין היטב בדבריו. ולפ"ז שיטת היש"ש והר"ב רחוקים מקצה אל הקצה דליש"ש בכף נקי ב"י בשר לקדירה חולבת אב"י צריך דווקא לאכול בכלי חולבת ואף עם כותח שרי כיון דמלתא דלא שכיחא הוא שיתחב כף הפך הקדירה ובשוגג נעשה לא החמירו אף בבישול והיינו דווקא דגים וירקות שנתבשלו שרי הדגים וירקות לא המים כי יש"ש אוסר בנצלו אף דיעבד דהוי רק ב' נ"ט בר נ"ט ולא שרי אלא הירקות והדגים דהוי ג' נ"ט בר נ"ט (עמ"ש לקמן צ"ה ס"ב דלא כהר"ב שם) ואלו להר"ב כאן עם כותח ודאי אסור ואף בכלי חולב יש להחמיר אלא בכלי בשר כמו הכף ב"י וליש"ש אסור בכלי ב"י הרי קולא וחומרא להר"ב וקולא וחומרא ליש"ש ובכף שאינו נקי הוא דכתב יש"ש דבקדירה חדשה יש לאכול כמ"ש מלתא בטעמא. ולהר"ב כשהכף ב"י ואין נקי פשיטא דאוכלין בכף בשר וכ"ש הוא אבל אם הכף אב"י ואין נקי אפשר יודה להיש"ש דהיכי ליעבד יאכלו "במין אב"י כבר המנהג לאכול "במין הכלי ב"י ולאכול "במין ב"י ג"כ אין נכון כיון דאב"י לא היה נקי אף שיש ס' נגד הלכלוך יודה להיש"ש דמוטב לאכול בקדירה וכף חדשה. ועיין מ"י כלל נ"ז אות כ"ח הרגיש קצת בזה. אמנם יש ליישב דברי הט"ז דהכי קאמר דודאי כשהב"י נקי הלכה כהרב דודאי אסור ממנהגא לאכול במין אב"י (דל"ד לצ"ה ס"ב בהג"ה כמ"ש הש"ך אות ח"י בתי' הב') ואין לחלק בין כף אקראי לקדירה כו' וא"כ בהכרח אם אתה רוצה להחמיר כיש"ש ע"כ בין הב"י נקי או אין נקי צריך לערות בכף וקערה חדשה וז"ש וישש"ש פוסק בקערה חדשה היינו באין נקי ולדידן אף בנקי

יהיה הדין כן וסיים דהואיל דחומרא הוא ממנהגא (דאילו מדינא סתם בהג"ה צ"ה לקמן מותר ליתנן בכלי שלהם מש"ה בין נקי או אין נקי יש לאכול "במין הכלי ב"י ויצא לנו הדין באם אב"י אין נקי והב"י נקי דיודה הר"ב ליש"ש דיש לאוכלו ודאי בכף וקערה חדשה אף שיש ס' נגד הלכלוך עיין יש"ש וכדברירנא ✍בעזה"י:

סעיף ט

ואינו. עט"ז וכבר כתבנו באות ז' דב' כפות לא שייך הטעם דמערין המאכל לב"י כו' אלא כיון דכאן המנהג להחמיר נהגו גם לעיל. ומ"ש אם בישל מים באב"י ותוחב כף ב"י אסורים והראה מקום לצ"ה אות י' (ט"ס צ"ח) כוונתו דמרמ"א אין ראיה כיון דהמים לא הוחמו כ"א להדחה משא"כ כשהוחמו לאפיה וכ"ש לשתיה י"ל דהוי דיעבד עיין סימן קכ"ב ס"ו ובש"ך אות ה' דנט"ל בכלי עובד כוכבים יש חילוק בין הוחמו לשתיה שרי ליקח מהם ובהוחמו לאפיה לכתחלה אסור הואיל דלא התחיל הנאתן עדיין משא"כ בכלי ישראל כה"ג אסרינן אף הוחמו לשתיה דהרי או"ה כלל ל"ד דין י"א כתב הטעם דמאכל דבר חשוב והתורה חסה ולא מים משמע הטעם דמים לא חשיבי ואף הוחמו לשתיה דומיא דמאכל אסורין וכן משמעות הר"ב בת"ח כלל נ"ז דין י"ד הביא לשון או"ה הואיל ומים גרידא ולא מאכל הוי כלכתחלה ויש ללמוד דאם תחבו כף למלא מים אסורים יע"ש הרי מדכתב בלשון או"ה הואיל ואינו מאכל (ובאו"ה שלפנינו קצת הלשון בנ"א) משמע אף הוחם לשתיה אסור והטעם נ"ל לחלק בין כ"ג דלא שכיח וגם יש ספק שמא לא נשתמש מעולם רק בדבר המותר משא"כ בישראל חיישינן טפי לאסור נט"ל דאטו ב"י דשכיח טפי ודווקא מאכל שרי עיין סי' קכ"ב. ושוב ראיתי במ"י כלל נ"ט אות ב' דבתוחב כף אב"י לב"י הוחמו לשתיה מותרים והר"ב לא חילק שם משמע דאסור ואולי יש לחלק עכ"ל. ולפי מ"ש הדברים נכונים דהוחמו לשתיה אסורים כל שאינו מאכל וכבר כתבנו מה שיש לחלק. וזה שכתב הש"ך אות י"ט דדוקא מאכל הא מים אסורים כמ"ש הר"ב לקמן וכן משמע בת"ח להדיא ולא די לו במ"ש הר"ב לקמן גם המשמעות שכתב לא ידענא דמפורש בת"ח אלא כדכתיבנא דרוצה להוכיח אפילו חממו לשתיה וזה לא הוי רק משמעית וכאמור:

יראה לי אם בשלו מים בקדירה בשר אב"י ותחבו כף חולב ב"י אף לפי המנהג הקדירה שריא דהטעם כתב הט"ז דאוסרין האב"י אות ו' משום דהמאכל מערין לב"י ולקמן בצ"ה אות ט' דאם א' אב"י אף הוא מותר וכתב הט"ז שטעם דלא שייך מראית העין וה"ט דשם מים ואסורין באמת וא"כ ה"ה בשלו המים הדין כן ואף להש"ך באות ח"י דתי' דאירע ע"י בישול יש להחמיר טפי א"כ י"ל דאין חילוק בין מאכל או מים מ"מ כיון דחומרא בעלמא

היא י"ל כט"ז וגם אפשר ליישב לישנא דהש"ך כט"ז וזה שהתחיל הר"ב מים או ירקות וסיים במאכל ולאיזה צורך זכר מים דוודאי המים מדינא אסורים נט"ל לכתחלה אסור ובאו"ה כלל ל"ז אין זכר ממים אלא דמש"ה כתב מים דבזה הכלי אב"י שרי ובמאכל נוהגין לאסור אב"י. ובע"ש ובשעת הדחק נוכל לסמוך לבשל בקדירה כזו ואף בחול אח"כ תו שרי דלא מסתבר לאסור אח"כ וכן כל היכא דמתירין לצורך ע"ש אי ניתותר לחול לא מסתבר לאסור אחר כך הואיל ואשתרי אשתרי ✍:

סעיף י

שבלועים. עט"ז דהיינו בחיתוך דק דק הא רק במקום אחד א"צ לשער נגד הבשר (דהיינו נגד הסכין) אלא נגד הנטילה אם היא פחותה מסכין כמבואר במחבר סי' צ"ו ס"א ואף רמ"א דאוסר כולו היינו לכתחלה ולא דיעבד יע"ש וזה שכתב הט"ז מבואר ברמ"א כו'. ודע שהמחבר מביא דין סה"ת אף לדידיה ה"ה בשאר איסורים לא נ"נ עש"ך כ"ג י"ל דאשמעינן דל"ת דחלב הנכנס בבצלים נ"נ דמחובר הוא עם הבשר ואין מה שבתוך התבשיל מצטרף כמו חלב נבילה חולין ק"ח ב' ול"ד לט"ח על קדירה וקדירה שבישל בשר בנ"ט דהתם מקושר עם המאכל שבקדירה משא"כ אוכל עם אוכל כמ"ש בש"ך אות כ"ג והמחבר לשיטתו בסימן ק"ג ס"ז וקכ"ב ס"ד דכל הבא מחמת בב"ח כב"ח דייניגן ליה כמ"ש הש"ך באות כ"ב וא"כ נצטרך אח"כ ס' נגד כל הבצלים קמ"ל דלא אמרינן כן ובש"ך אבאר עוד:

סעיף יא

ואחר כך. עט"ז וירצה בזה דבטור כתב ב' דינים בשם סה"ת א' קדירה ש"ב שבישלו מים תוך מעל"ע ולאחר מעל"ע מבשר חלב שרי. הב' בצלים כו' והמחבר הביא כאן הדין ב' ודין א' לא זכר כאן רק בסימן ק"ג וקכ"ב ס"ד ואל תטעה דרמ"א הביא כאן דין הא' דא"כ איך כתב רמ"א אין צריך לשער כ"א נגד החלב והא לאחר מעל"ע הוא אלא תוך מעל"ע מיירי והוא ממש דין דבצלים והוה כ"ש אף דלא שייך נ"ט בר נ"ט כיון דהוא תוך מעל"ע לחלב א"כ המים נכנסו בגוף דופן הקדירה (ובשלמא לאחר מעל"ע לחלב מה שעומד בדופן נפגם ומה שיצא הוי נ"ט בר נ"ט) אפ"ה עכ"פ נקלש טעם ע"י המים כמ"ש הרשב"א בצ"ג אף דלא קיי"ל כן מ"מ כ"ש הוא ובש"ך אות כ"ד משמע לכאורה דמפרש לאחר מעל"ע ושם אבאר דגם הוא מפרש תוך מעל"ע:

סעיף יב

כנגד. עט"ז דר"פ דהצריך נגד כל הסכין לשיטתיה כ"מ חם מקצתו חם כולו משא"כ המחבר בס"א סתם כדעה א' בסתם והביא דברי יש"ש דמחמיר נגד כל הסכין ומשמע קצת שגם דעת הט"ז כן ובש"ך אות כ"ח חולק ופוסק כנגד מקום שחתך לבד יע"ש ועיין

בת"ח כלל ס"א דין י"ג. וראיתי להמ"י שם באות ו' נמשך אחר מ"ש רנ"ש במ"ש בש"ד סי' ס"א דמ"ש הטור בצ"ו צריך לשער נגד כל הסכין כהר"ר פרץ דכ"מ ח"מ ח"כ והל"ח בא"ט סי' קס"א ועיין דרישה צ"ו אות א' ופליאה דעת ממני דמה ענין דוחקא ודבר חריף לדין של הר"ר פרץ דחותך בסכין בשר רותח דוודאי הבשר מחמם לסכין במקום שחתך וחם מקצתו חם כולו סובר דמוליך ומפליט בליעתו מכולו מש"ה בעי ס' נגד כל הסכין משא"כ דוחקא וד"ח בצונן דאין חם רק החריפות עם דוחקא מפליט מסכין הא וודאי דאין מפליט רק מקום שחתך דאיכא דוחקא ולא מכל הסכין דלא חאים כלל. וראיתי להכר"ו כאן אות יו"ד כתב אמ"ש המחבר נגד מקום שחתך דכתבו הטעם משום דהלכה כ"מ חם מקצתו אין חם כולו והר"א ז"ל כתב דאין מוכח דלא היה לאסור רק כ"ק אלא אגב דוחקא וכאן חוץ לחתוך אין דוחקא יע"ש וכוונתו דחם בחם בלא רוטב כ"נ ואף לדידן דאוסר בכולו מ"מ דבר הבלוע מכלי אין אוסר יותר מכ"ק עס"י זה בש"ך אות כ"ג ומיהו ז"א דרטיבות קצת אוסר כולו יע"ש ובשר מסתמא ישבו רטיבות קצת אלא להמחבר כתב כן ומ"מ לא ידענא מה קאמר כיון דכ"מ חם מקצתו חם כולו ומוליך הבליעה ומפליט מכולו תו כשבא כל הבליעה למקום החתך יש כח בדוחקא ורותח להיבליע כל הבלוע בסכין לבשר בכולו ✍:

סעיף יג

אינו. עט"ז הנה בטו' כתב וז"ל כתב הר"פ יש רוצין להתיר כשחתך בשר בסכין חולבת כ"ק כמו שוחט ול"ד דהתם אין כל הבהמה רותח וכאן כולה אסורה אם אין ס' ודווקא כשידוע שב"י אבל מסתמא אב"י אבל קליפה בעי ויש לפרש בטוב כמ"ש הדרישה אות יו"ד דה"ק אבל קליפה בעי לכל הפחות ואשוחט קאי אבל בשר רותח אה"נ דצריך ס' נגד שמנונית בעין ולזה כתב הט"ז דהמחבר שכתב אבל אב"י אינו אוסר אלא כ"ק וכן דעת הטור וחסר בטור מלת "מותר וכצ"ל אבל אב"י "מותר אבל מ"מ באב"י בשר רותח קליפה בעי. וע"ז הקשה הט"ז (והוא קושית הפרישה והב"ח) דאמאי סגי בקליפה ליבעי' ס' נגד הבעין דע"כ בשמן מיירי או אגב דוחקא דסכינא אף בכחוש מתפשט בכולו כדבעינן למימר בש"ך אות כ"ו ע"ש דאל"כ ב"י אמאי אוסר כולו וע"כ תי' דאה"נ דבעינן ס' ומסתמא יש ס' נגד הבעין של הסכין דלא כב"ח שסובר משהו אין בו כח להתפשט אף שאין ס' נגדו והביא ראיה מתה"א בית ד' ש"א (ט"ס ש"ד) דקי"א ב' מבואר בהדיא דההיא דפסחים ע"ה א' נטף מרוטבו וחזר אליו יטול מקומו וסכו בשמן תרומה יקלוף מקומו דמשני סיכה משהו עביד היינו דבטל בס' רוטב ושמן במאה ואחד ואפילו הכי צריך נטילת מקום כמ"ש המחבר לקמן סימן ק"ה ס"ה (וכללא הוא כל שאין רוטב אף

בשמן גמור ויש ס' אפ"ה צריך נ"מ יע"ש בש"ך אות ט"ו). ומה דמשני סיכה משהו היינו שיש ק"א והעלה הט"ז שמ"ש המחבר כאן דצריך קליפה אריש נמי קאי. ולפ"ז ל"ד קליפה אלא נ"מ עכ"פ והמחבר שגירת לישנא דהר"פ נקט. דבשלמא אי היינו אומרים דבסיפא כיון דמשהו הוא אין בו כח להתפשט יותר מכ"ק הוה א"ש כפשוטו משא"כ עכשיו הוכיח דמשהו נמי יש כח להתפשט יותר וטעמא דיש ס' א"כ ע"כ בין בסיפא ובין ברישא קליפה לאו דווקא אלא נטילה וכאמור. ועיין בש"ך אות כ"ט כפי הנראה סובר כב"ח אמנם בנה"כ כתב (ט"ס שס כ"ח וצ"ל כ"ט) שנשמר בש"ך ולא כתב אפילו אין ס' אלא כוונתו דמסתמא איכא ס' הרי הודה לדברי הט"ז כאן. וראיתי להפר"ח אות כ"ה האריך להשיג על הט"ז וכתב ששבוש הוא. הנה לא ידענא למה יכתוב האדון מרורות על אדונינו דוד בעל הט"ז והלא דבריו ברור מללו דמדאוסר המחבר ברישא כל החתיכה ע"כ או איירי בחתיכה שמינה או דוחקא אוסר הכל כמ"ש הש"ך אות כ"ז אם כן יפה הקשה הט"ז אמאי בסיפא כ"ק ליבעיא ס' נגד הבעין ומגמרא דפריך סכו בשמן ליתסר כולו ע"כ סובר שמן יש לו פעפוע עיין מ"ה קי"א ב' מבואר כן להדיא וכאמור ומשני סיכה משהו ומסתמא יש ק"א ואין שום קושיא כלל. ואם אמנם מה שכתב הפר"ח שהש"ך אף שהודה בנה"כ להט"ז אין בהודאתו כלום כיון שהגיד בש"ך אין חוזר ומגיד יע"ש בזה נראין דבריו כנים דמדכתב הש"ך כאן אות כ"ט דל"ד לצנון אלמא סובר דווקא נקיט המחבר קליפה וה"ט דמשהו אין כח להתפשט יותר מכ"ק ולקמן בצנון משהו שבקליפת הסכין עם בעין שע"פ מצטרפין משא"כ בדלית חורפא ולפ"ז לא קאי כ"ק כ"א אסיפא ובריש שיש ס' בו צריך נטילה. ואני תמה על עצמי איך השוה הש"ך דבריו שבש"ך לנה"כ וא"א כדאמרן ✍. אמנם כן יש בכאן מקום עיון במשנה דכיצד צולין ע"ד ב' נגע בחרסו של תנור יקלוף נטף מרוטבו יטול סכו בשמן יקלוף ועיין תוס' ע"ה ב' ד"ה יטול הקשו אמאי נגעו בחרסו סגי בקליפה והא הרוטב שבתוכו יבלע כ"נ ותי' דמשהו ובתיו"ט הקשה אמאי סכו יקלוף ותי' דמשהו הוי ולט"ז קשיא אמאי נקיט משנה לשונות מתחלפים:

עיין בהלכות מליחה אם נתנו בשר בלא מליחה אצל תנור חם אין ראיה ממשנה דסגי בכ"ק דנגע משמע לפי שעה משא"כ כשמונח זמן מרובה הכל לפי חום התנור ואפשר אף צלי לא מהני דפירש ממקום למקום ול"ש מישב שייב יע"ש:

קשיא לי נגע בחרסו של תנור יקלוף ואמאי ליתסר קליפה הסמוכה לה עכ"פ דהתוס' בחולין צ"ו ב' בד"ה אפילו הוקשה להם ותי' דאין הנאסר יותר מהאוסר מ"מ בפסח דהקליפה מחמת עצמה נאסרה דנטוה מחמת ד"א תו יכולה אותה הקליפה עכ"פ להבליע בקליפה הסמוכה לה ונהי שהקליפה ב' אין כח לאסור לשלישית דהוי תו בלוע

ואין בלוע יוצא בלא רוטב מ"מ ליבעי ב' קליפות וכאמור ועיין תוס' פסחים ע"ה ב' ד"ה יטול וצ"ע ✍:

סעיף יד

וכל. עט"ז הנה לכאורה משמע דבגוש ודוחקא דסכינא מבשל ממש בכ"ש ואסור בהנאה אמנם המעיין באו"ה כלל ל"ז ד"ז משמע רק שמבליע ומפליט ואין אסור בהנאה ועיין מ"י כלל ס"א אות מ"ה כתב גם כן דאו"ה דנקיט מתחילה מבשל הוא לאו דוקא אלא מפליט ומבליע יע"ש אלא דע"כ קשיא דברי או"ה במ"ש דאם אין ס' הבשר אסור בהנאה והא בכלל למ"ד דין ה' כ' בשם המרדכי דמפליט ומבליע הוי רק מדרבנן בב"ח עס"י ק"ה בש"ך אות ה' ואולי יש לדחוק דמ"ש אסור בהנאה היינו אם הוא בכ"ר ולא קאי אכ"ש ומה שמדמה שם לעירוי לא לגמרי אלא ה"ק כמו עירוי מבשל כ"ק אף שאין ממש חום כ"ר ה"ה גוש עכ"פ מבליע מיהא ול"ד לעירוי דהתם אין נפסק כח העמוד וצ"ע לענין הנאה ונראה דרמ"א מיקל אף באכילה די למאן דמחמיר להתיר עכ"פ בהנאה. וכתב עוד הט"ז דיש ראיה מר"פ דאי בכ"ר מי הוא זה אשר רוצה כו' לא ידענא מהו דיש אומרים חם בלא רוטב אוסר כ"ק בכ"ר והר"פ אומר דע"י דוחק אף בלא רוטב אוסר הכל ול"ד לחום ביה"ש דאין כל הבהמה חם יע"ש עש"ך כ"ז וכפי הנראה דט"ז סובר כתי' הב' בש"ך דר"פ דאוסר איירי בשר שמן ושפיר קשיא ליה עיין פרישה אות י"א ובש"ך אבאר. ומה שהביא דברי יש"ש בג"ה סי' מ"ד יראה לפרש דהכי קאמר דסובר אף בלא דוחקא בגוש מפליט ומבליע והלכך אורז ודוחן שיש בו חלב ממש (ובלוע שגירת לישן הוא) הכף נאסר מן הממש והכף מפליט דכלי מפליט בלוע בלא רוטב אבל אם המאכל רק בלוע מחלב אין דבר הבלוע מאוכל יוצא בלא רוטב ומש"ה הכף אין נעשה ב"י מתחיבה זו. ומ"מ המאכל אסור דהכלי מפליט שפיר בלוע בלא רוטב ובסי' ק"ה בט"ז אות ד' אבאר וראוי שתדע דהט"ז דהחמיר בגוש ע"י דוחקא היינו אף בה"מ דבאין ה"מ בלא"ה פוסק כרש"ל שם בסימן ק"ה דאף כ"ש אוסר ושם אבאר הנ"מ לישש בין כ"ש לגוש דמפליט ומבליע כא':

ודע שהיש"ש כתב מפליט ומבליע והאו"ה כתב מבשל היה נראה לומר דוחקא מבשל ובלא דוחקא מפליט ומבליע כדמוכח מפכ"ה ק"ד ב' דפריך סוף סוף כ"ש ומה קושיא והא גוש הוי ככ"ר עיין מ"י כלל ס"ח אות מ"ה אלא דמפליט ומבליע והוי דרבנן משא"כ ע"י דוחק י"ל מבשל ממש ואסור בהנאה ✍וכבר התבאר:

סעיף טו

לתנור פנאד"ש. פי' קערה של בשר דהיינו שעושין בה מאכל של בשר הנקרא פנאד"ש ט"ז לכאורה יאמר דגבינה נפל על קערה של בשר שעושין בה פנאד"ש ולא היה פנאד"ש

שם רק לענין לאסור הקערה קאמר ומ"ש המחבר וכן גבינה חמה כו' היא היא וה"פ בין הקערה והגבינה שניהם אין אסורים אלא כ"ק וזה טעות מלשון הש"ע ובב"י א"א לפרש כן וכמו שאבאר וז"ל הב"י כתב רי"ו מעשה היה ונפל תוך התנור של פנאד"ש גבינה והתיר ר"י הפנאד"ש בקליפה להסיר מעליה ואפילו שהגבינה לחה שאין דרך גבינה ליכנס כ"כ ע"כ ונראה דל"ד לבשר רותח בסכין חולבת שאסר הר"פ דאגב דוחקא בלע טובא א"נ התם ה"ט דסכין שמנונית קרוש עליו וכשחותך דהוי טעם מן הממש משא"כ קערה. ונראה ללמוד מכאן בצק שמטגנין בשמן עם גבינה שנתנוה בקערה בשר ב"י שאין צריכה אלא קליפה דליכא דוחקא וכיון שאין רוטב אין אוסר יותר מכ"ק עכ"ל. הנך רואה בפי' שפנאד"ש בשר היה בתוך התנור (דאל"כ בכ"ח לא שייך קליפה דא"א וגם בלא"ה מוכח כן) וביאר הדברים כך הוא דרי"ו התיר לפנאד"ש הבשר כ"ק שהגבינה אפילו לחה קצת אין בו כח לכנוס בלא רוטב יותר מכ"ק ואף דחם בחם בלא רוטב אוסר כ"נ כמבואר סי' ק"ה מ"מ גבינה כחושה בטבעה וגוש מאד אין בה כח להבליע יותר מכ"ק. וע"ז כתב הב"י ול"ד לבשר רותח כו' כי מרן הב"י ז"ל משוה כלי הבלוע דומה כמו גבינה דנהי דכלי אוסר בלא רוטב כמבואר סי' ק"ה בהג"ה ס"ז (והוא מוכח מדגים שעלו בקערה ש"ב עש"ך אות ל"ג) מ"מ לא עדיף מגבינה וע"ז קשיא ליה שפיר מ"ש מסכין שחתך בשר רותח דאסור כולו מבלוע בסכין וע"ז תי' דוחקא שאני א"נ התם מבעין שעל הסכין הוה ממש משא"כ בקערה ר"ל הפנאד"ש הנתון בקערה ונפל גבינה לחה עליה שאין כח בגבינה כחושה לכנוס בפנאד"ש יותר מכ"ק ואפילו הפנאד"ש שמן הוא (כי סתם פנאד"ש שמן הוא) ולפ"ז יש לראות א"כ אין חילק ר"פ בין סכין ב"י לאב"י וסיים קליפה בעי משום בעין וכמ"ש הט"ז אות י"ג דמסתמא נגד בעין יש ס' א"כ אמאי בב"י צריך ס' ולזה י"ל דאה"נ לדינא תי' א' עיקר ולתי' ב' יפרש מ"ש אבל קליפה בעי אביה"ש קאי עיין פרישה אות י"ב. והדר אמר הב"י דמזה נלמוד גבינה בקערה נקיה שאין הגבינה נאסרת יותר מכ"ק דקערה נקיה לא גרע מגבינה שאין בה כח לכנוס יותר מכ"ק והיינו כדאמרן (ועיין מ"ש בש"ך אות ל"ג דע"כ יש חילוק דגבינה אפילו לחה אין בה כח ליכנס יותר מכ"ק ואלו מכלי כל שגבינה לחה יש בה כח מכלי כ"נ ואיך למד הב"י מזה לזה). ולפ"ז המחבר בש"ע הביא ב' דינים. הא' הוא מרי"ו דהפנאד"ש בשר אין נאסר מגבינה אפילו לחה כ"א כ"ק ודין הב' הוא ד"ע דקערה אינה אוסרת לגבינה יותר מכ"ק אם היא ר"ל הקערה נקיה. ולפ"ז הגבינה נאסרת כ"נ מפנאד"ש. והר"ב מדשתיק ש"מ אודויי אודי להמחבר בב' דינים אלו וזה חידוש גדול בעיני. ובשלמא בדין הב' דאין כלי אוסר בלא רוטב כ"א כ"ק הוא אמת כמו שכתב הש"ך ק"ה אות כ"ג והביאו הד"מ

שם ובתנאי שיהא המאכל שבתוכו יבש לגמרי הא רטיבות קצת אוסר כולו לדידן אבל דין א' שאין כח בגבינה אפילו לחה לכנוס במאכל כ"א כ"ק זה לא שמענו וגם לא ראיתי ממורי הוראות שחילקו בכך. וכ"ת דאין ה"נ המעיין בסי' צ"א לא משמע כך וצ"ע:

והנה יש מקום אתי לומר דהט"ז מפרש מעשה דרי"ו דה"ק שנפל גבינה לחה על הקערה חמה שעושין בה פנאד"ש בשר ואח"כ שמוהו שם פנאד"ש בקערה שאין בלוע מקערה נכנסת בפנאד"ש יותר מכ"ק אלא דל"ת שגבינה מקרי שמן ובשמן סובר הט"ז דיוצא מכלי ואוסר בכולו ואף ביבש לגמרי ומה דמבעיא ליה להש"ך בק"ה אות כ"ג מיפשט פשיטא ליה לט"ז לאיסור (ובק"ה אבאר בשמן להלכה) לז"א רי"ו דאין דרך גבינה לכנוס כ"כ ר"ל גבינה חשוב כחוש ולפ"ז אין חילוק כלל בין גבינה לשאר דברים והב"י למד דינו דאם נתן גבינה בקערה בשר ב"י דאין הגבינה נאסרת יותר מכ"ק ואף דהוא ממש דין של רי"ו ל"ת דגבינה אין בה כח משא"כ קערה בשר וכמ"ש הש"ך ל"ג קמ"ל דאין חילוק וא"ש נמי מ"ש ול"ד לסכין שחתך בשר רותח משא"כ קערה ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות מ"ב ולעניין דינא צ"ע ✍:

סעיף טז

אינו. עט"ז וכבר התבאר באורך באות שלפני זה אמנם מ"ש דשם יש בעין קשיא דלא היה לו להביא זה כפי שיטתיה באות י"ג דברישא נמי דאין ס' נגד הבלוע בסכין דנגד בעין מסתמא יש כמו בסיפא באב"י וצ"ע וכבר התבאר:

סעיף יז

משום. עט"ז תמה על המחבר דהיה לומר יותר רבותא אפילו בעין נמי דנט"ל הוא עס"י ק"ג ס"ד דפסק המחבר כן וי"ל דשם במע"ד איירי וכאן בדבש גופא אלא דמסתימת המחבר שם משמע דבש נמי נט"ל והרב שלא הגיה כאן כלום דנ"ט בר נ"ט דיעבד עכ"פ מותר ובש"ך אות ל"ד אבאר:

סימן צה

סעיף א

משום. עט"ז בענין נ"ט בר נ"ט ראיתי לחקור כמה חקירות בקצרה:

ראשונה אי דווקא טעם א' בכלי וטעם ב' באוכל הוקלש טעמו ושרי הא טעם א' ג"כ באוכל לא מהני אף אלף טעמים כממש הוי א"ד מ"מ שרי. עוד יש לחקור אי בעינן ט"א בכלי וב' באוכל כסדר הזה דווקא א"ד ה"ה להיפוך ט"א באוכל וב' בכלי שרי עוד יש לחקור אי היה המאכל הבלוע חריף אי מהני ביה נ"ט בנ"ט ובאיסור [אי] הוה מ"ה או מדרבנן גם אי דווקא טעם בשר הבלוע בכלי ומשם לדגים הוה נ"ט בר נ"ט אבל חלב צלול בכלי הוי ממש או ל"ש:

הנה בסה"ת סי' ס"א אין לאפות עוגה בצד פשטיד"א דאין להתיר מטעם נ"ט בר נ"ט דשמא זהו בכלי אבל באוכל הכל אחד הוא ובש"ד סי' ס' הביא דברי סה"ת והשמיט מלת "שמא ועיין א"ח בב"י סי' תמ"ז ותנ"ב. יראה ברור דווקא טעם א' בכלי וב' באוכל הוקלש הא טעם א' באוכל ואחר כך בכלי ומשם לבשר או לחלב אסור דכל באוכל הוא הוי כממש וכאמור. ובאם היה המאכל שבלוע בכלי חריף אי מהני ביה נ"ט בר נ"ט בס' בית ישראל כאן הביא הא דחולין קי"א שאני התם דנפיש מרריה טובא משמע בד"ח הבלוע לא שייך נ"ט בר נ"ט וכ"ה בהגהות פרישה קכ"ה אות י"א בשם ר' אנשיל דלא כרמ"א ובאו"ה לא מצאתי עכ"ל מ"ש דלא כרמ"א הנה לא כתב כאן כלום מזה רק בקכ"ב לענין נט"ל. ולדינא צ"ע בזה. ונ"ט בר נ"ט באיסור כבר כתבנו בצ"ד בש"ך אות כ"ב יע"ש ועיין תשובת הרשב"א תקי"ו משמע קצת דהוי ד"ת. וטעם חלב בקדירה גם כן הוה נ"ט בר נ"ט ועיין פרישה פ"ז ח':

סעיף ב

ואפילו. עט"ז שכתב לולי דברי הרשב"א היה אומר דאין קליפת הביצה מנוקבת ומן הממש בולע וכן פולט והנה הרשב"א הוכרח לומר דמנוקבת דאל"ה אף עם בשר הוה נ"ט בר נ"ט ט"א בקליפה דהוי כמו כלי. ויש חילוק בין נקב בתולדה דהוא קטן מאד ואין פולט כ"א מיא בעלמא ובשר פולט ובולע שפיר משא"כ נקב שנתהוה אח"כ אלא דהמעיין ברשב"א תקי"ו יראה דכתב כן אהא דביצה שיש בה אפרוח דאוסרת דמנוקבת היא והא וודאי י"ל אף אין מנוקבת פולט ובולע מן הממש יע"ש:

סעיף ג

ויש. עט"ז ועמ"ש בש"ך אות ו' ומ"ש הט"ז אין לדקדק כו' וצ"ע כו' אבל כו' הם דברים פשוטים וה"ק דממ"ש רש"י נ"ט בר נ"ט ואין איסור אלא כשבישלו עם בשר משמע הא לחודיה שרי ובקי"ו מבואר דבשר עם דג אסור וכמר בר"א פסחים יע"ש תי' דרש"י לענין נ"ט בר נ"ט קאמר לה וכ"ה בישב"ש פג"ה מ"ו וע"ז כתב וצ"ע מאו"ה מדגים שנתבשלו בקדירה כו' ותי' דוודאי יש ללמוד ולחלק בין פליטת כלים לבשר ממש ובמ"י כלל נ"ז אות א' הבין מיש"ש דאוסר בפליטת כלים וכתב על הט"ז כאן שדבריו מגומגמין מאד. ואני תמה על רב מובהק כמוהו כפי הנראה לא עיין בישב"ש גופא:

סעיף ד

והמנהג. עט"ז ובד"מ נמי הקשה כן אב"י ובהגמרא נמי משמע מותר לכתחלה ואולי היינו מפרשים אם נתנן בכותח עיין סימן א' בב"י קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו דיעבד יע"ש ועיין פרישה אות ה' ודרישה אות ו' מיישב דברי הב"י וצ"ע דאכתי הסמ"ק מיירי לבשלן בכלי חולב לאכלן עם בשר או להיפך אסור ובסה"ת

במפתחות מתיר לבשלן בכלי חולב לערותן לכלי בשר לא עם בשר ממש ול"פ אהדדי (בפרישה ה' הקשה דמשמע מדבריו נ"ט בר נ"ט שייך באוכלין וז"א כמ"ש באות א') ולענין דינא אם מותר לבשל בכלי חולב להעלותו אח"כ בכלי בשר יראה דאסור אף דהדרישה דחיק לה מסה"ת במפתחות דשרי וסמ"ק לא מצינו דפליג כ"א בכותח גופא ועיין צ"ד בש"ך אות ט"ו ממ"ש הרא"ש פכ"ה ובפכ"ש בהגעלה מ"מ אין להקל לכתחלה בזה אלא שראיתי להב"ח ס"ד כתב דכדי לאכול עם החלב אסור לכתחלה אבל כדי לנערותן לכלי חלב שרי לכתחלה וכ"פ או"ה והר"ב וצ"ע דהר"ב קאמר בבישול דיעבד שרי לכתחילה לערותן לכלי חולב אבל לבשל תחילה לערות אח"כ לגרום נ"ט בר נ"ט אף לכלי חולב לא שמענו ואף שיש לדחוק בדברי הב"ח מ"מ מלת "כדי קשה. והפר"ח אות ז' מתיר כה"ג יע"ש כתב המ"ך ח"א פי"א דף ע"ז ע"ד אם בישלן תחלה בכלי חולב ע"ד לאכול עם בשר אסור לאכול עם בשר ופר"ח אות א' כתב דלא הוי אלא הרחקה בעלמא ושרי יע"ש ומשמע וודאי אם נתנו בכותח או בבשר אף המ"ך יודה דשרי ולי צ"ע דנ"ט בר נ"ט אם נאמר משהו וודאי יש אלא טעם קלוש בטל הוא א"כ כיון דחזינן בגמרא דגים שעלו משמע דיעבד כפי הבנת המ"ך ושאר פוסקים (דלא כפר"ח) אם כן הוי כמבטל איסור לכתחלה ואפילו נתנו בכותח הוה לן למיסר בשלמא בישלו שלא ע"ד זה כבר הוקלש טעמו בדגים תו לא הוי אח"כ כמבטל איסור וכאמור. ועיין פ"ת אות ב' כתב דגים דרכן היה לאכלן בכותח והוה דיעבד ולא שאר דברים מש"ה דבש במחבת בצ"ד דווקא דיעבד יע"ש ומסתימת רמ"א וכל הפוסקים משמע אף שאר דברים וגם כותח לא שכיח לן כלל ודבש במחבת נתבאר לעיל:

סעיף ה

אבל. עט"ז הלשון דחוק דהא הרא"ש מהאוסרין בנצלו ואפ"ה מתיר קערות בס"ג וכתב בפכ"ה אף לריב"ן דאוסר נתבשלו (היינו נצלו עיין בס' התרומה ס"א וע"ה) דווקא עם הכותח הא בכלי שלהן שרי ומשמע מהרא"ש שם אף לכתחילה. ולענין אי מותר לבשל תחלה בכלי בשר ע"ד ליתן בכלי חולב כתבנו באות הקדום דיראה לאסור ואמנם הפר"ח אות ז' כתב מסברא דלהעלותו מותר לבשל כו' ועכשיו ראיתי בב"ה שהביא בשם ריי"ו שאסור והב"י השיג עליו ובספר הארוך להש"ך ראיתי שפי' כן דברי ריי"ו וכתב דלא ידע למה חלק עליו הב"י יע"ש. ואפשר לכבוד שבת וכדומה המיקל לבשל תחילה במחבת בשר ב"י לערות בכלי חולב או להיפך אין גוערין בו:

סעיף ו

נגד הבשר. ואם אין ידוע צריך נגד כל הבצלים ט"ז ופשוט ואף דבשמים לטעמא מ"מ אין איסור מחמת עצמם:

סעיף ז

ברי לי. עט"ז חילק בין תנור אין מתקנח יפה ובין כ"ח דמתקנח יפה וכ"ה ברא"ש ובשאר פוסקים ומיהו אי יש ס' בפת נגד בעין שבתנור שרי דבלוע הוי נ"ט בר נ"ט ועכ"פ לאכול עם בשר שרי לאכול הפת דא"נ יאכל עם חלב לאו איסורא עביד דיעבד עס"י א' בסי' צ"ו אבאר עוד ✍:

סעיף ח

ויש. עט"ז הביא ב' הטעמים ובאות ט' נראה כמסופק ברמ"א איזה טעם עיקר ובסי' צ"ד כתבנו מזה ומ"מ א"י הא מפורש הוא דין דכף בקדירה ירקות או מים ברמ"א בצ"ד ס"ה דאם יש ס' הכל שרי משמע הא אין ס' אסור:

סעיף ט

ואז. עט"ז אפילו לטעם א' שמא בלעו כלים זה מזה בלא אמצעית המים (מחמת חום והבל שבקדירה) מ"מ עדיין היתר הוא דטעם דידיה נט"ל הוא ויראה אף בכלי מתכת דיש תקנה בהגעלה וסתם יורה כ"מ מ"מ לא הוי כלכתחלה בנתבשלו די"א עש"ך סימן צ"ד אות ט"ו וברא"ש פכ"ה דהכי קיל טפי ומיהו הרא"ש אין סובר דכלים בלעו זה מזה וא"כ לדידן אי לטעם א' הוי נ"ט בר נ"ט בכלי ויבשל בשר אח"כ מ"מ ב' טעמים ב' כלים מקילין כשעדיין היתר כמבואר. ובספרי ראש יוסף הקשתי על בה"ז בזבחים שכתב בתוס' בחולין קי"א דלתי' כלים נוגעין זה בזה אפילו אב"י אסור ותמהתי שם והבאתי סיוע מט"ז כאן ואמנם יש לישב אם נאמר נצלו אסור עיין ברא"ש פכ"ה ומ"מ כתבנו ב' כלים קיל טפי:

סעיף י

והמים. עט"ז הביא דברי או"ה ומשמע דאפילו הוחמו לשתיה אסור והבאתים בצ"ד באורך ועס"י קכ"ב:

סעיף יא

אבל כו'. דהוי נ"ט בר נ"ט ט"ז והכל שרי אף המים דא"ל אכלי כיון דלא קאי כ"א אחד כלי והיינו להשתמש כך אבל עם בשר ממש או עם חלב ממש אסור לדידן בנתבשלו לכתחילה:

סעיף יב

או. עט"ז מ"ש כ"ש מעירוי ר"ל שאין של בשר ושל חלב. והכריע ע"י עירוי אוסר הנקי דבולע מלכלוך בעין ושאין נקי אין אסור דעירוי אין בו כח להפליט ולהבליע כא' ובכ"ש התיר אף בליכלוך אך בסימן ק"ה אות ד' החמיר באין ה"מ מ"מ כאן להפליט מזה ולהבליע בזה שרי ואי בחלב צלול אסור כאן באין ה"מ ושם יבואר עוד הביא בשם או"ה ע"י עיראות הרבה בלוע בכולו וכמדומה שיש קצת חסרון בלשון ט"ז והיה ראוי להיות

בת"ח כלל נ"ז כתב דאם ידוע שלא נשתמש בכ"ר תוך מעל"ע שרי והב"ח הסכים לאו"ה עיין ש"ך אות י"ג ומ"י אות כ"ה. ומיהו לאו"ה בדבר גוש בלא"ה לדידיה הוי כ"ר י"ל דמ"מ בלא רוטב אין מבליע יותר מכ"ק ולדידן שאין בקיאין בין כחוש לשמן מ"מ רמ"א מתיר לעיל בצ"ד. ומ"מ למידין מכאן חידוש דין ע"י הרבה עיראות בלוע בכולו וצ"ע לדינא ומיהו כ"ז בעיראות הרבה ביום אחד דאי לאחר מעל"ע כבר נפגם וצ"ע:

סעיף יג

דינו. עט"ז שכתב דניצוק חיבור וש"ך לעיל אות ה' תמה בזה ומ"ב בסימן כ' התיר בפשיטות יע"ש ונראה דאף לרמ"א אין אוסר כ"א התחתון ואם עליון אב"י פשיטא דהתחתון שרי גם אם נפסק הקילוח דלא הוי ניצוק פשיטא שאין מקום לחומרא זו ואפילו ראוי להגעיל א"צ הגעלה:

סעיף יד

לא חיישינן. הט"ז הביא מטעם ס"ס משמע הא ידעינן ששימשו תוך מעל"ע אסור בחד ספק ויש טעם אחר דאחזוקי איסורא לא מחזקינן וראיה מנדה ד' עיין או"ה ל"ד דין כ"ה א"כ אפילו בחד ספק שרי והפר"ח אות י"ח החמיר וכתב מהג"ה משמע דווקא מס"ס ור"ל מדכתב בדרך שנאסרים יחד ובל"י אות י"ז כתב בכ"מ להגעיל וכ"ח ישהה מעת לעת ואמת שבגליון או"ה כתב בשם מהר"י מולין להגעיל בשל עץ ומ"ש להמתין מעת לעת לאו מטעם ספק מדרבנן כיון שבא ע"י גלגול אלא דהוי דשיל"מ:

ודע שראוי לעמוד במקום זה על חקירה אחת כמו שאגיד והוא דלפי מה דפסק המחבר בקכ"ב ס"ז דסתם כלי ישראל נמי אב"י והרב מדשתיק אודי ליה וכ"ה בת"ח כלל נ"ט א"כ בלאו הכי שרי כאן וע' מ"י כלל נ"ז אות כ"ט ומיהו יש לומר כמ"ש הט"ז בקכ"ב דשל אותו ישראל מטעם קנס הוא ובאו"ה כלל ל"ד אות כ"ו דבשג"ג יש היתר אחר מעת לעת סתם כ"ג אב"י ואמנם קשה מה בכך הא מטעם ס"ס הוא שמא בדבר הפוגמין עיין קכ"ב וזה שייך במאכל אבל לגבי כלי מבואר בסימן ק"ג ס"ב בהג"ה דהקדירה אסורה והטעם דיתן טעם לשבח במאכל אחר א"כ ליכא גבי קדירה כ"א חד ספק שמא אב"י אבל ב"י הקדירה שניה אסורה דנהי שנותן עכשיו לפגם מ"מ בתבשיל אחר יהיה לשבח ומיהו למ"ש הט"ז שם אות ו' שרי כאן דהכלי ב"י נט"ל במים ומים לשניה ועדיין היתר וממ"ש הט"ז שם אין ראיה דנותן טעם בר נותן טעם שייך אף שתחילה באוכל ואחר כך בכלי דזה אינו דמ"מ שם הוי ב' כלים והוקלש ושם אבאר באורך:

עוד אבאר לך אם הדיחו איסור והיתר ביחד וספק אם בכ"ר או כ"ש או שהיה יס"ב או לאו ועברה לילה אחד עכ"פ יראה לכאורה להתיר דהוי ס"ס שמא הלכה כר"ת דלינת לילה פוגמת ושמא לא היה יס"ב שהרי הר"ב אומר כן בק"ג ס"ז אלא שיש לדחות ושם

אבאר שוב מצאתי במ"י כלל נ"ט אות ט' בשם זכרון משה בליקוטין דין כ"ה כלי חולב שעבר לילה ולמחר בישלו בשר וא"י אם באותה קדירה התיר דיש לסמוך בספק על ר"ת והסכים עמו המ"י בה"מ וההיא דנותן כלי לאומן המבואר בקכ"ב שם יש להחמיר יותר יע"ש א"כ ה"ה לענין הודחו יש להתיר בכ"ח בה"מ והראוי להגעלה ודאי יגעיל ✍:

סעיף טו

דעל. עט"ז ובצ"צ סימן צ"א מישב דהחמיר מהרי"ל להגעיל הכלי ששמש עבר במזיד על גזירות הר"ב ועוד דאפשר בהגעלה ובורית התיר בנפל לתבשיל דאין ראוי אפילו לאכילת כלבים יע"ש הנה מה דמשמע לכאורה מדבריו דהא דנט"ל שרי דיעבד בכלים ד"מ כף שאב"י לקדירה בת יומא היינו בכ"ח לא בכ"מ דאפשר בהגעלה ומיהו י"ל דה"ק דהחמיר מהרי"ל כיון דלאו ודאי נט"ל ע"י אפר. ועיין בק"ג ושם אבאר. ובנה"כ תי' דמעט שומן הדבוק נפגם ע"י אפר לא בממש ובק"ג ס"ה יש מתירין נט"ל באין מודח עכ"ל ולפי דבריו בורית אוסר דהוי ממש וה"ה וכ"ש אם זב חלב תחת קדירה בשר חם אצל האש אף שיש אפר תחת הקדירה אסור ודאי והפר"ח אות י"ט מיקל בה"מ. והנה מ"ש נה"ך מעט שומן הדבוק נפגם ע"י אפר קשה גוף כל הקדירה דמשערין בכולה וכ"ת דהמחבר לשיטתיה בס"ג כאן אכתי מדשתיק הרב אודוי אודי ליה ולזה נאמר דה"ה הבלוע קלוש הוא ונפגם ע"י אפר לא בבעין ומ"מ לדינא יראה בורית נראה להתיר כפסק הצ"צ ועדותו מהני דלא ראוי אפילו לאכילת כלב בוודאי נט"ל גמור הוא ע"י אפר וסיד משא"כ איסור בעין ע"י אפר המתיר בה"מ ולצורך ע"ש אין לגעור בו לא בע"א עמ"ש בצ"ב:

ולענין טעימת הבורית הצ"צ בסימן מ"ז התיר וכל דבריו טעימה שפולט הוה דרבנן ובאיסור דרבנן לא גזרו ובקו"א השיג בנו עליו מחולין קי"ד דם שמלחו דרבנן ואפילו לאחר מעל"ע א"א למיטעמיה והפר"ח החמיר ג"כ מטעם זה ולדידי משום הא לא אריא דטעימת איסורין בעינן בליעה ממש כמ"ש הריב"ש רפ"ח עמ"ש בצ"ח בט"ז אות ב' ואף דמלשון השואל שם יש לדייק לאסור מ"מ יש לדחות ומ"מ אין בידי להכריע להקל בטעימת הבורית וכדמות ראיה יש ממ"ש הש"ך סי' מ"ב אות ד' דמש"ה טועם המרה דרוב יש טעם מר ואכתי היא גופא קשה הא משום דם אסור וכמ"ש הפר"ח שם אות ה' ולזה י"ל דם הכבד דרבנן עש"ך בע"ג אות י"ט ומש"ה שרי ללחוך בלשונו וכאמור. אמנם הא אמינא ודאי שפיר ללחוך הבורית בלשון שפיר דמי דע"כ לא אסר הפר"ח בק"ח אות כ"ב אלא ליתן לתוך פיו ולרקוק כמ"ש הצ"צ בסי' מ"ז אבל לחיכה בלשון מתיר הפר"ח במ"ב אות ה' אפילו באיסור תורה ומיהו אנן קיי"ל לחיכה נמי אסור כמ"ש מהרש"ל דאסור ללחוך בלשון אם מלוח ועיין תב"ש סימן מ"ב ותו לא מידי ✍ועמ"ש בצ"ח:

סעיף טז

שיש. עט"ז אבל הר"מ ז"ל נתן טעם שדרך הכותח לשאוב מלח מדופניו ולפ"ז אפילו מכוסים אסור והר"ב שהתיר דיעבד או מכוסים ע"כ כאו"ה וש"ד סובר ובפ"ת אות ז' וכה"ג ובהגהות הטור האריכו ופסק הפ"ת שאין להתיר אלא מכוסה ורחוקים זה מזה יע"ש אבל שאר דברים וודאי מכוסים לחוד מהני:

סעיף יז

מותר. דמיזהר זהירי ט"ז ור"ל שזה בשר וזה חלב וכ"ש איסור והיתר משא"כ מלח וכותח שניהם היתר לא אסיק אדעתיה:

סעיף יח

והמחמיר. עט"ז וראוי שתדע מה שהקיל הט"ז הוא שאין מוציא דבר קשה ביבש הא נתלחלח המלח וודאי לכתחילה אסור עס"י ק"ה סי"ג ובש"ך אות מ"ד ומשום דפוסי הגוים אסור לכתחילה דיש זלחלוחית ובק"ה אבאר ועמ"ש בש"ך אות כ"ה ועמ"י כלל י"ז אות ג' שחילק בין בב"ח דעדיין היתר לכתחילה מותר ביבש ובכלי איסור אסור לכתחילה לא מתע"ב אלא מדינא לכתחילה אסור והמעיין שם בת"ח הביא דברי א"ח בכלי איסור נמי שרי לכתחילה בסמוך לו מיד משמע דאין חילוק כלל ועיין בתוס' חולין קי"ג טהור מליח משמע הטעם דהדפוס הוה כתפל ומ"מ אף בקערה ונתן שם מלח הרבה ונתלחלח אפ"ה דיעבד שרי דאין טבע המלח להפליט מכלי הקשה והוי דוגמא טהור מליח שאין נכנס בחלקיו כמבואר:

סימן צו

סעיף א

בסכין. עט"ז כתב דבכל החתיכה יש ס' נגד הטוח משא"כ בנטילה אין ס' נגד הטוח ועש"ך אות כ"ט בסי' צ"ד יע"ש.

עיין פנים מאירות ח"א סי' ס"ד כ' דמשקה לא הוה חריף דאל"כ גיעולי מדין משום ד"ח אסור אלא ליכא משקה שהוא חריף ופירא כשמבשלו בטל חריפותי' וחכם א' אומר ד"ח הוה דרבנן והוא פושט מע"ז ס"ט דפסקינן לחומרא יע"ש. הנה אחר בקשת המחילה מהאדון ז"ל לא ראה מ"ש הרשב"א בתשובה תצ"ז הוקשה לו זה מגיעולי מדין ושם משמע דהוי ד"ת וגם מש"ע כאן בצנונות שקונין משמע דהוי ד"ת דהוצרך לס"ס ועש"ך אות י"ב ומ"ש ראיה מעכברא האמת שהר"מ בפט"ו ממ"א הל"ב כתב שאנו חוששין וכן הרא"ש שם אף דאמרינן והילכתא בס' מחמת ספיקא הוא ומ"מ אין ראיה מבעין לבלוע והדבר בעצמו מבואר דגם הבלוע באב"י הוה ד"ת:

סעיף ב

או. עט"ז בשם ת"ח דא"א בקיאין בטעימה זו אפשר דיודה להש"ך אות ה' דיעבד שרי ולכתחילה לבשל עם חלב אוסר וכן הסכים המ"י כלל ס"א אות ג' ועמ"ש בש"ך אות ה':

סעיף ג

וי"א. עט"ז שינה מלשון רש"י חולין קי"א א' ד"ה קישות וז"ל ועוד משום חורפא בלע טפי מדגים רותחים ואגב דוחקא דסכינא פלט סכין ובלע צנון והוא ז"ל הרכיב זה דחורפא ודוחקא בהדדי ופלט במקום בלע. והנה וודאי דברים חריפים בלא דוחקא בבישול לא שייך נ"ט בר נ"ט כמבואר סימן צ"ה ס"ב בהג"ה והיינו ד"ח בולע טעם גדול ולא חשיב נ"ט בר נ"ט והבישול פועל פליטה מקדירה וז"ש רש"י חורפי בלע טפי ואחר כך ב' דאגב דוחקא לחוד פליט סכין ואפשר אף בלא ד"ח עס"י פ"ט בב"י אסור לחתוך אלא לחם בנקי מותר דהוי נ"ט בר נ"ט ועיין בט"ז שם אות ז' ובת"ח כלל ע"ז מבואר דאפי' לחם אסור כ"א נעיצה ועיין ב"ח שם דוחקא בצונן בלא חריף מפליט ונ"ט בר נ"ט הוה והא דקיי"ל דוחקא בלא חריף או חריף בלא דוחקא לאו כלום היינו דמפליט ובהדחה סגי' וכדבעינן למימר קמן בסוף הסי' בהא דליפתא בעי הדחה. אמנם ברא"ש פכ"ה פי' ללשון א' דרש"י דליפתא בעי הדחה משמע הא ללשון ב' אף הדחה לא בעי ומיהו הט"ז לשיטתי' בפ"ט שם דקינוח מהני יע"ש ובסי' יו"ד הארכנו בזה ואי"ה בקכ"א אבאר עוד. ובסה"ת סימן צ"ט העתיק לשון רש"י חריפות צנון בלע ומפליט עיקר הבלוע בסכין יע"ש וזה כט"ז כאן:

ומה שהוצרכתי לכל זה מפני שראיתי לכה"ג בהגהות ב"י אות ה' חתך דגים רותחין בסכין בשר אסור בכותח דכך לי רותחים כמו חריפות צנון ועוד דוחקא ועוד משום בעין הנה בבעין אצ"ל אבל בהדיח יפה יש לעיין דכפי הנראה מדבריו דחורפא ודוחקא פועלין וה"ה בישול ודוחקא פועלין ממש וז"א דחורפי' בבישול יוכיח אלמא עיקר משום חורפי' וכ"ת דמדין בשר רותח שחתך בסכין חולבת המבואר ס"ס צ"ד דעדיף מחורפי' דכאן נטילה והתם כולו עדיין אפשר חריפות עושה ממש ולא רותח ודוחקא ועיין ש"ך שם אות כ"ט משמע קצת כדמש"א יע"ש ובדיעבד אם חתכו בסכין נקי בשר דגים רותחים ונותנים בחלב צ"ע ✍. ומ"ש הט"ז בקרי"ן כו' זה פשוט כל דליכא דוחקא ומהא דס"ס צ"ה מלח בקערה מבואר כן ושם החמיר רמ"א יע"ש ובט"ז שם אלא דבת"ח כלל י"ז ד"ב מבואר מאחר שהוא יבש ועש"ך לקמן סימן ק"ה וא"כ קרי"ן יש בו לחות קצת ולכתחילה אפשר דאסור מדינא ליתנו בחלב ומיהו בכלי איסור הוה דיעבד וצ"ע. ודע דאם הרי"ב אייז"ן של בשר ל"מ אם גררו בשר בעין דא"א לנקות היטב הכלי עיין הלכות פסח אפילו בלע טעם מ"מ חורפא ודוחקא הוה וכדאמרן:

סעיף ד

כנגד. עט"ז דמילתא דלא רמי' כו' ולא הבינותי שנראה מדבריו דהש"ע והיש"ש אין חלוקין והם רחוקים דהש"ע כאן ובס"ס צ"ד סובר באומר ברי לי סגי עש"ך שם אות כ"ח ולישש"ש לא מהני ברי יע"ש ובג"ה סי' מ"ב ביאר שם וחילק בין תוחב כף לקדירה חולבת באומר ברי סגי לסכין והבנתי מדבריו דכל שדרך לעשות כן והוא אומר ברי אין מהימן אבל כל שי"ל כך או כך מהני ברי ועמ"י כלל ס"א אות ז' וי"ד ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר זה:

סעיף ה

כנגד. עט"ז מ"ש כולו היתר עס"י צ"ד בש"ך דזה להב"י כבב"ח דיינינן ומ"ש בצלים של היתר כו' גם במהר"מ מלובלין כ"כ ועמ"ש ל'. וכוונתו דהמחבר כתב וכן בסכין איסור דאזיל לשיטתיה דאין חנ"נ בשאר איסורין ושווין המה עכ"ז אין שווין לענין גוף הבצלים והרב באמת מבאר באריכות:

סעיף ו

וה"ה. עט"ז. ביאור דבריו כי הניח הנחה קיימת דקודם בישול אין חילוק בין חתך בסכין בשר או איסור אם דק כולו אסור לדידן ולהמחבר כ"נ ובסכין בשר לדידן כולו אסור בחלב ולהמחבר כ"נ עש"ך אות יו"ד. אבל בבישול יש חילוק דבאיסור צריך בדק נגד כל הצנון דנ"נ ובמקום א' נגד הנטילה דנ"נ ובסכין בשר בין דק במקום א' אם הסכין קטן מבצל כולו או מכ"נ במקום א' די נגד הסכין דעדיין היתר לא נ"נ ואם הבצל קטן די כ"נ ובדק נגד כולו ולא יותר אבל קודם הבישול אף בסכין בשר אין לבשל בחלב ולהרבות עד ס' נגד הסכין דאין מבטלין איסור לכתחילה ואף שיש בבצל ס' מ"מ הא אין מתפשט רק כ"נ לא שייך ס' ומיהו אם כ"נ יש ס' נגד הסכין שרי ובש"ך אות ה' אבאר דה"ה נט"ל אסור לכתחלה כה"ג:

ואח"כ כתב הט"ז דבאיסור צריך ס' נגד הנטילה ודי לא אמרינן דהוה איסור דבוק להוציא מלב הלבוש והש"ך אות ט' הסכים עם הט"ז בזה. ומ"מ מ"ש מתו' פכ"ה צ"ו ד"ה אפילו לא ידענא מה הוא דהתו' בשם מהרא"ם ממי"ץ כתבו זה דאין נ"נ כלל כ"ק ואנו לא קי"ל כן וכמו שכתב הט"ז כאן ובסי' יו"ד דמה"ט צריך ס' נגד הנטילה והא דאין קליפה אוסרת חברתה מטעם דאין הנאסר הולך במקום שאין האוסר יכול לילך כתי' א' שם גם מ"ש הב"י בשם סמ"ג לי העני דבריו תמוהין שהמעיין בסמ"ג לאוין קמ"א נ"ג ב' יראה דקודם בישול קאמר וז"ל וכתב בסה"ת שמדמה לקורט ואף לדבריו דוקא דק דק אבל מקום א' אף שאין די בגרידה לבי פסקי מ"מ יטול בעומק ודי יע"ש והיינו אקודם בישול דדק דק

כולו אסור ובמקום א' אף שאין די בגרידה כמו קישות מ"מ בנטילה די וא"כ אין ראיה כלל ובש"ך אות ט' אבאר לדינא:

עוד תמה על רמ"א בתרתי והוא דהנה יש לפרש מ"ש רמ"א ואם חתכן דק אסכין בשר קאי וכפי הנראה ממרוצת הש"ך באות ט' מפרש כן וה"ק אם הסכין גדול מבצל אזי במקום א' באומד כ"נ ס' די ודק צריך נגד כל הבצל אלא שהט"ז חשב זה לדוחק גדול דהמחבר מיירי בסכין קטן והר"ב השמיענו בסכין גדול ועיקר חסר וע"כ הר"ב בסכין קטן ובסכין של איסור וקאמר דנ"נ לשיטתיה ע"כ תמה עליו בב' א' דהיה לכתוב וי"א דחולק אהמחבר ועוד היה להשמיענו דבמקום א' צריך ס' נגד הנטילה דל"ת כרא"מ ממי"ץ דבחצי חתיכה לא נ"נ וכדאמרן:

סעיף ז

וי"א. עט"ז והמעיין בב"י יראה דלהרא"ש שהוא דעה א' אף קורט די במקום אחד כ"נ אלא דחותכין הקרטין דק דק או שא"י יע"ש ומ"מ לענין דינא דיעבד בקורט במקום א' צ"ע אי מקילין כ"נ ובסי' קי"ד אבאר בעזה"י:

סעיף ח

נוהגין. עט"ז וע' מ"י כלל ס"א אות כ' דצנון אם יש שלם אין לקנות הספק וכן ספק עם ודאי יש לקנות הספק ולא הודאי וקרי"ן דכולן הם חתוכים הוה כדיעבד כיון שאין בנמצא אחר ודי בנטילה ועש"ך אות י' מ"מ כיון שא"א למצוא כלל כ"א חתוכים לוקחין. ומ"ש הט"ז ומהרא"י כתב הלשון דחוק כי מהרא"י בש"ד ס"א והגהות או"ה כלל ל"ח די"א אספק אם במרא קאי דהוה כעין ס"ס שמא במרא ושמא הלכה כהר"מ מרוטנבורג דלא מיקרי ד"ח כ"א קורט עש"ך אות י"ב ולהתיר בודאי נחתך כ"נ לא הוזכר שם אלא דשייך ג"כ טעם הנ"ל:

סעיף ט

ופירות. עט"ז במקום הפסד (אפשר אף קצת) שרי מטעם מהרא"י כי כמה הוכחות כתב מהר"מ כו' ועמ"י כלל ס"א אות ח"י דמ"מ אף לאו"ה קליפה בעי ואמת באו"ה כלל ל"ח כתב כן ומשמע משום בעין שעל הסכין ואין מפליט כלום מבלעו של סכין יע"ש אמנם לדידן אף במקונח בעי קליפה ועוד דקליפה אין הפסד והבן ומ"ש ממי סובין בבית הילל כתב אם מחומץ הרבה דוקא שאין יכולין לשתותו חי חשיב חריף יע"ש ויראה ודאי דאם אינו חריף כ"כ כפירות חמוצים דמי ובמקום הפסד שרי ובאין ראוי לשתות חי ודאי לצנון דמי והט"ז ודאי לפירות חמוצים מדמה והכין מסתבר. וה"ה ברוט"י ריבי"ן כה"ג נמי הכין הוה ומה שטורפין הבארש"ט בביצים ללבנו וכדומה יראה כל שממתיק טעם החריפות לא חשיב חריף והכל לפי ראות עיני המורה:

שאלה מי סובין שדרך להחם מים בכ"ר על האש בקדירה ונותנין על הסובין בחביות ע"י עירוי ושוהה שם אך יום או יומים והוא מחומץ או הוחמו בקדירה חולבת מהו לבשל עם בשר או להיפך ואם בישלו מהו הדין וכן בכלי איסור כה"ג וכן אם הוחמו בקדירה חדשה ועירו על סובין בחביות חולבת או של בשר מהו הדין:

תשובה בקוצר הנה אם בקדירה ב"י לכתחילה אסור עם בשר עסי' צ"ה ברמ"א ודיעבד שרי וכ"ת בדבר חריף לא שייך נ"ט בר נ"ט הא בורכא דבשעה שקיבלו המים טעם לא הוי חריפין ומה יוסיף תת כח אח"כ שנחחמץ כבר חלף והלך לו הטעם ולית ביה אלא טעם קלישתא וזה פשוט ועיין כר"ו אות ד' דגם בקערה מותר עם ד"ח יע"ש והנה יותר רבותא הול"ל בבארש"ט ואין צורך לראיה כדכתיבנא ואם בכלי איסור אם ב"י אסור ואב"י אבאר בסמוך ואם בקדירה חדשה ועירו לחביות חולבת מותר לכתחילה עם בשר כדין עלו והיינו שנטלו משם המי סובין קודם חימוצן ואף בכלי איסור בן יומו יראה להתיר דעירוי כ"ק ויש ס' נגד קליפת הכלי עס"י ס"ט בש"ך אות ס"ד ואם נשתהה שם עד שנתחמץ ושהה כדי שיתן על האש וירתיח לאחר החימוץ אז אסור בין בחולבת וכ"ש בכלי איסור דנט"ל ונ"ט בר נ"ט לא שייך בד"ח ואפי' דיעבד אסור עס"י ק"ה ואם נשתהה מע"ע וקודם החימוץ לקחו משם ונתחמץ ובשלו עם בשר מותר מב' טעמים נ"ט בר נ"ט ונט"ל לאימת קבלעה לאחר מעל"ע עס"י ק"ה בש"ך ומה שנעשה חריף אח"כ אין מזיק לנ"ט בר נ"ט דמעיקרא. ומיהו בנט"ל אבאר בסמוך ואם בכלי איסור אב"י ולקחו משם קודם החימוץ אפ"ה כיון שנשתהה מעל"ע בלע וכשנתחמץ הוה כפגום ולבסוף השביח דאסור ועיין א"ח סי' תמ"ז וכדבעינן למימר לקמן וכ"ת דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא טעם א' בכלי וטעם פגום שרי ומשם למי סובין קודם החימוץ ושרי אף אח"כ כדכתיבנא הא בורכא דטעם א' הבלוע בקדירה כולו איסור אטו נבילה הראויה קצת לגר שריא מה"ת ואף באין ראויה כלל מדרבנן אסור בכ"ע ול"ד לסי' צ"ד באב"י דשרי מדינא יע"ש גם לסי' ק"ג ס"ב בהג"ה ובט"ז אות ו' כף בלוע מבב"ח שפלט ליין ולקדירה דשרי הקדירה שפיר הוה נ"ט בר נ"ט דתבשיל יין מותר ע"י תערובות ואף דכתיבנא בצ"ה נ"ט בר נ"ט בעינן טעם היתרא בכלי מ"מ סוף סוף הוקלש טעמו ע"י ב' כלים וכמו שאבאר לקמן משא"כ כאן ודאי לא מיקרי נ"ט בר נ"ט וכדאמרן וצ"ע בזה ולקמן אבאר עוד:

אלא שראיתי להחק יעקב בסי' תמ"ז אות מ"ג כתב אף שנתחמצו אח"כ לא אמרינן תו מחליא לשבח ולא ידענא מהו מידי דהוי אפגום ולבסוף השביח ול"מ בא"מ דחיך אוכל יטעם אלא אפילו במינו עס"י ק"ג ואף אם נאמר דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא בחמץ שם עליו ומיהו לזה י"ל בהתיכו שומן בכלי חמץ המבואר תמ"ז ס"ה בבישול אסור לכתחילה נ"ט

בר נ"ט וזה מיקרי לכתחילה ואזיל הח"י לשיטתי' בתנ"ב אות ב' דמש"ה אסור בהתיכו שומן ואזיל לשיטתיה בסי' תמ"ב אות א' דהתיר להשהות דברים המתבשלין בב"י יע"ש וע' מ"א תנ"ב אות א' כתב רק תירוץ הרא"ש דהרבה טעמים יע"ש וא"ש דבזיתים באב"י תרתי לטיבותא אב"י ונ"ט בר נ"ט מותר לכתחילה כמבואר בצ"ה ואף דמ"מ כשנתחמץ הוה לשבח תו הוה קלישתא והבן:

ויצא לנו הדין בשומן שעירוי רק בכלי חמץ בשעת הדחק לח"י יראה להתיר דהוי כדגים שעלו ולמ"א יש לעיין ואם כבוש בנ"ט בר נ"ט אין מתירין לכתחילה דהוי כבישול והיינו למאן דסובר בליעה ופגומה באין כא' עיין א"ח בה"פ אבל להש"ך בק"ה לא יצויר זה זהו מה שרצינו לבאר:

סעיף י

של בשר. עט"ז י"ל בתרתי לטיבותא נ"ט בר נ"ט ואב"י היקל משא"כ בכלי איסור ומש"ה בס"א כאן סתם דעה א' ושוב ראיתי באחרונים וכר"ו הרגישו בזה ולענין דינא לדידן אף אב"י והיתרא אסור עד ס' אף בה"מ כמבואר סימן צ"ח ס"ב ושאר דוכתי:

סעיף יא

מי לימנ"ש. עט"ז ואם חתכו הלימוני"ש בס"ג וכבשו ונעשה חריף אזי דין זיתים המוזכר בא"ח תמ"ז יש להם עיין באות שאח"ז:

סעיף יב

ולכן. עט"ז וי"ל מי לימני"ש בכל החבית יש ס' נגד הסכין ואף דחנ"נ מ"מ לח בלח בה"מ מותר עס"י צ"ב וכאן איכא עוד צדדין שמא כלים מיוחדים ושמא קורט הוה חריף מש"ה מקילין משא"כ כרוב דהוי יבש ביבש מחמירין שמא אין ס' נגד הכרוב הנאסר:

סעיף יג

אבל. עט"ז וכוונתו דלפת אף בב"י שרי דמשונה הוא ופירות יבשים מסתמא מדיחין קודם הבישול ועמ"ש בש"ך. והגיה אף דלעיל פסק בא"ח דפירות חמוצים הוה חריף מ"מ כאן יש צדדים להקל והביא מ"ש הת"ח כלל כ"א (וט"ס ל"א) וז"ל בדין ג' ולפ"ז אין להחמיר אם חתך התולע בפרי דצונן הוא ואף דהדחה בעי מ"מ אין לאסור הפירי דאין טעם בתולע לאסור ומ"מ יקלוף מעט דלמא נשאר ממשות תולע עצמו והשאר מותר אפילו צנון שהוא חריף דלא כמור"ש באו"ש שצריך בצנון קליפה ובשאר פירות התיר ואין נראה דאם בצנון אסור שהוא חריף בשאר פירות בעי הדחה ועיין במ"י אות כ"ח מה קולא יש בשאר פירות יע"ש ולי נראה דמתיר שאר פירות חמוצים ג"כ וע"ז כתב דהדחה או קליפה קצת כעין גרידה די וא"צ קליפה דלא כמור"ש דבצנון הצריך קליפה ממש והיינו דסובר דתולע יש בו טעם והיקל לסמוך על הרא"ש דמתיר בצנון בכל איסור כ"ק

וע"ז כתב וא"נ דא"כ דיש טעם בתולע א"כ בשאר פירות עכ"פ הדחה בעי ולדינא היקל שם בין בשאר פירות או צנון כ"ק מעט לא קליפה ממש ולשון הט"ז שכתב הואיל ובצנון כו' מגומגם קצת דאין זה סברת הת"ח וכאמור ועיין סימן פ"ד בט"ז אות ט"ו בבישול היקל ג"כ ואף להש"ך שם שהחמיר י"ל דמיקל כאן די"א דדי בקליפה בצנון דחורפא לא בלע כולי האי:

ודע דממ"ש הת"ח דטעם התולע פגום הוא אף דחורפא משוי ליה לשבח זה באב"י אבל דבר הפגום מעיקרו אפילו חורפא לא מחליא ליה וכ"כ המ"י שם אות כ"ז והביא ראיה מע"ז לגו חלא מהו וירצה דמבעיא בע"ז עכברא לחלא והא חורפא כו' ומיהו וודאי אין ללמוד מזה לכל הדברים וצ"ע ובסי' ק"ד אבאר אי"ה:

סעיף יד

בגרידה. עט"ז ועיין בת"ח ס"א ד"ט בשם או"ה דטעם דחריף קצת ובש"ך אבאר ועיין מ"י ופרישה לענין פת צונן משמע דלא מהני הדחה רק גרידה:

סימן צז

סעיף א

שמא. עט"ז. הנה מ"ש דמדוכה נעשית בשר אף ששומן אין חריף מ"מ ע"י חורפא דתבלין וחוזק הדיכה נבלע השומן ג"כ במכתש וזה אמת ויציב עיין רשב"א תמ"ט ויבואר לקמן בק"ג ס"ו ואף שהפר"ח בצ"ו אות כ' בתולע שחתך בפירי חריף אין הסכין צריך נעיצה דאין התולע חריף ל"ד לכאן. גם הב"ח מחמיר שם ואף דהת"ח כלל נ"א כתב דא"צ סכין נעיצה היינו דתולע פגום הוא. והפר"ח כאן אות א' חולק עליו אמנם הכה"ג בטור אות ב' כט"ז וכן הפ"ת אות א' והיינו היכא לפי שעה אבל אם ייחדוה לבשר ויחד נמי מכתש חולב שרי כן משמע מפ"ת וכן יראה להקל דהט"ז לא מיירי אלא ברוצה לכתוש לפי שעה לבשר להכשירו אח"כ או להניח כך ואם יצטרך לחלב ישאל משכינו כה"ג אסור. ומ"ש הפ"ת שם צ"ע דוודאי אף בהדחה אסור דנ"ט בר נ"ט ואב"י לא מהני בד"ח עס"י צ"ה:

והנה אי איכא ס' נגד החלב אי שרי לכתחלה לעשות כן דעת הצ"צ בסי' פ' דאסור דהוי כמבטל איסור לכתחילה כיון דדרך הפת ויין להשתמש עם בשר וחלב וכה"ג בהגהות הטור אות ג' התיר יין לערב בו מעט חלב והסכים עמו מהר"י אישקפ"ה יע"ש. נמצינו למידן לערב לכתחלה מעט חלב בפת כדי לאכול עם בשר לכ"ע אסור עס"י צ"ט בש"ך אות כ"ב ומ"י כלל פ"ה אות ס"ב ואפילו לאכול כך יראה לאסור כי פליגי לתקן היין דמשום הפסד הוי דיעבד הצ"צ אוסר והכה"ג מתיר:

ואם אפו פת בתנור שטחו בשומן המבואר בס"א לאסור אפילו במילחא אין להקשות ליטעמי' עש"ך צ"ו אות ה' וההיא חשוב דיעבד דאפילו במלחא אסור י"ל דמה"ט הוא דעבד לכתחילה הוה כמבטל איסור בידים ומהר"י מטראני (שהובא בכה"ג א' שהוא מורו הרב יודה בכאן לכתחילה) ולפ"ז אם בשוגג שלא ידע שטחו התנור וכיוצא ואפה פת י"ל דמהני טעימה ואפילו לאוכלו עם בשר או עם חלב שרי כבסי' צ"ט שם ועם זה יתיישב ההוא דרבה בר אהילאי פסחים ל' דמקשה מברייתא דוודאי לכתחילה לעשות כן אסור אף ע"י טעימה ועיין כר"ו א' יע"ש ומיהו בלא טעימה אף שיש ס' בפת נגד השומן אפ"ה כ"נ מיהו אסור עש"ך בק"ה אות ט"ו ומ"י כלל ס' אות א' בשם מהרא"י מטראני:

סעיף ב

ואם. עט"ז משמע דמפרש כש"ך אות ב' ובכר"ו הקשה דאמאי אסור הפת דהוי נ"ט בר נ"ט יע"ש ובאמת קשה טובא כיון דלא זב תחת הפת ממש רק שהבלוע הולכת בכל התנור וברמ"א א"א לפרש נילוש עמו משמע דאף במליחה אסור וז"א עס"י צ"ה בהג"ה דניצלו דיעבד שרי ומיהו עם חלב ממש אסור דהוי לכתחילה כמו בס"ב פת שאפאו עם בשר אבל עם מלח וודאי שרי וליכא נמי למיגזר עס"י א' ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ג

ואפילו. עט"ז ובנה"ך הניח בצ"ע ובכה"ג ובל"י בסי' צ"ב התירו דלא הוי בעין כיון שמפסיק העיסה של הפשטיד"א רק בלוע בתנור ומכלי אל כלי אין יוצא בלי רוטב ומ"ש הט"ז דמחבת לכתחילה אסור משמע הטעם דב' קדירות לכתחילה אסור ועיין בת"ח כלל ל"ה משמע דחיישינן שמא יזוב מאוגני המחבת בעין לחוץ:

סעיף ד

עד. עט"ז הנה להמחבר בצ"ב צ"ל כן דמתיר נצלו לכתחילה ולדידן אדיעבד דאם אפה אסור הפת היינו שאין תנור מקונח יפה (ומיהו כ"ח מתקנח יפה) ולפ"ז אם טחו באליה והוסק מעט לא מתלבן שיהא ניצוצות נתזין הימנו דמ"מ הבעין נשרף תו הוה נ"ט בר נ"ט ודיעבד הפת שרי במלחא עכ"פ לדידן והא דכתב המחבר עד שיתלבן אפשר משום להתיר עם החלב קאמר דאין לגרום לכתחילה נ"ט בר נ"ט עס"י צ"ה ועיין תוס' פסחים ל' א' ד"ה ודילמא וצ"ע דהא רבה בר אהילאי לעולם אפי' הוסק התנור שיהא מתלבן אוסר דסובר אין כ"ח יוצא מידי דופיו בכך והא הוה נ"ט בר נ"ט ולהתוס' הוקשו דאסרה לעולם משמע אפי' דיעבד ואפי' שגג עס"י צ"ה מ"ש בשם הש"ך ואם היינו אומרים דרבה בר אהילאי כרב סובר דנ"ט בר נ"ט אסור אכתי מה מקשה מברייתא עד שהוסק ברייתא סברי כשמואל דנ"ט בר נ"ט שרי ורב תנא ופליג ורבה ב"א כרב סובר ועיין בר"ן פסחים

במ"ש דרך להסיק י"ל כמו שכתבתי ואין להאריך. ואם לא הוסק ויש ס' בפת נגד הבעין דיעבד שרי ובתנאי שיטול כדי נטילה וכאמור:

סעיף ה

ואפילו כו'. דבוכיא לא מהני היסק בחוץ ט"ז אבל בפנים מהני היסק עיין הלכות פסח תנ"א וח"י אות י"ג ושם יבואר בעז"ה וכאן אין להאריך:

סימן צח

סעיף א

כגון. חלב עט"ז. מדאמר איסור שנתערב בהיתר ע"כ הכין הוא דחלב בקמץ תרווייהו היתר נינהו. ומ"ש ראיה מאגור המעיין שם בב"י יראה דלענין שמא איירי ועמ"ש בש"ך אות א' ובש"ך אות ו' אבאר דעת הט"ז אי מסכים עמו דבס' בתר טעמא אזלינן או לאו. ומ"ש ביש"ש פג"ה ל"א ט"ס וצ"ל ל"ב ועיין פתיחה:

סעיף ב

יטעמנו עובד כוכבים עט"ז. עש"ך בסימן מ"ב אות ד' תי' במרה רוב יש טעם מר וגם הרבה פוסקים מכשירים בניטלה המרה. ולפ"ד ש"ך שם בכל ספק איסור אסור לטעום בלשונו. והט"ז מיקל וחילק בין טעימה בלשון דשרי וא"כ ללחוך הבשר אם נמלח שרי ובתנאי שיקנח הדם מעליו. ולשונו צריך תיקון והוא מ"ש דלחיכה בלשון במקום ספק שרי משמע הא ודאי איסור אף בלשון אסור ומש"ה כתב לטעום בשר אם מלוח אם נקי מדם שרי ולא אמרינן שמא אין נמלח ומתוך לחיכה ירגיש טעם דם הנבלע בבשר ויהיה פירש בספק לא גזרו. והיה נראה הטעם דלחיכה בלשון הוה איסור דרבנן ובספק לקולא משא"כ טעימה אם יש טעם איסור צריך ליתן לתוך פיו והוה איסור תורה אסור אף בספק אלא שבריב"ש סי' רפ"ח מבואר דאף בולע ופולט הוה דרבנן ולזה נאמר דכאן בעינן טעימה שיבלע מעט וז"ש הט"ז אכילה ממש כו' ומ"מ קשה מה זה שסיים ובא"ח מבואר שבלשון אין איסור אלא לתוך פיו ובזה יש חילוק בין איסור לתענית א"כ משמע דאף בוודאי איסור מותר ללחוך בלשון ויראה דה"ק דבא"ח מבואר דבתענית ציבור אסור לטעום ולפלוט משמע הא ללחוך בלשונו מותר אלמא לחיכה קיל מליתן לתוך פיו ובזה יש חלוק ר"ל לחיכה חלוק בתענית מותר לחיכה בלשון אף בת"צ ובאיסורין אסור אבל לתוך פיו אף בת"צ אסור ע"ש בא"ח סי' תקס"ז אף שיש לפרש דברי הט"ז בע"א נ"ל לפרש כמ"ש. ועמ"ש פר"ח סימן מ"ב אות ה' וא"ש מ"ש הט"ז ממרה דמ"מ איסור דם איכא נמי התם דטועם קודם צליה עמ"ש בסימן מ"ב בש"ך אות ד':

והנה ראוי להזכיר בכאן מ"ש הריב"ש ברפ"ח וז"ל שאפשר שאין סומכין על קפילה בלא אכילה גמורה יע"ש נמצינו למידין מדבריו דיטעמנו עובד כוכבים היינו לאכול ולבלוע

ובע"א לפלוט לא מהני ונ"מ לדידן טעימת ישראל בעינן אכילה ממש עש"ך אות ה' כאן. ועמ"ש לעיל בסי' צ"ה על מ"ש הצ"צ בבורית דלק"מ מחולין קי"א ע"ש. ויש לנו הרהורי דברים מ"ש הריב"ש שם דטעימה אסורה מדרבנן דלמא יבוא לאכול דאי ד"ת כמו ח"ש ליבעי מטעמת ברכה עכ"ל קשה בברכות י"ד א' השרוי בתענית יותר לטעום דלא קיבל הנאה מ"מ ליתסר אטו אכילה. ולזה י"ל דמיירי בת"צ מד"ס דלא גזרינן גזירה לגזירה כמ"ש בצ"ה. ומ"ש ראיה מטעימה א"צ ברכה הא להר"מ פ"א מה"ב משמע אף בולע פחות מרביעית א"צ ברכה ומיהו אפשר כתב זה לדידן עי' א"ח ר"י. ובהר"מ יש לדייק בהלכות תענית פ"א כתב בולע ופולט ואילו בפ"א מה"ב כתב מטעמת אף בולע ואין פולט אין מברך פחות מרביעית ואי סובר ע"כ כדי רביעית קאי אתרוייהו א"כ בחד גוונא הוא ולזה י"ל דבתענית קאמר הנאה לא קיבל אלמא בפולט מיירי ובברכות משמע ליה ע"כ באין פולט דאי פולט אף יותר מרביעית נמי והא כדאיתא כו'. ובלבוש שם א"ח תקס"ז במ"ש י"ה ד"ת יש לעיין נודר נמי ד"ת הוא ולפי שאין דברים אלו ענינים לכאן לא ראיתי להאריך בהם:

ובעיקר הדין טעימה במ"א אי הוה ד"ת יש לעיין בס"פ כ"ה ק"ג הרי נהנה גרונו כפי הנראה דחיך אוכל יטעם וע"י טעם למה דווקא כי בלע מחייב הא חזינן דמצטרף בין החניכים לכזית נימא אפי' נתן לפיו ופולט הרי נהנה חכו ועיין פי"ד ממ"א בר"מ וצ"ע ✍:

כתב עוד הט"ז טעימת עובד כוכבים כו' ודבריו צריכין ביאור. מ"ש כמ"ש הראב"ד שאם עובד כוכבים ט"ס צ"ל הר"מ טועם עובד כוכבים וכן דקדק הב"י שם. ומ"ש הט"ז שם עיקר היתר מסל"ת לא היה צריך לראיה מב"י שמבואר כאן בש"ע וצריך שלא ידע שסומכין עליו ומ"ש הט"ז מהרא"ה הוא בדף ק"ו ב' וירצה דכאן לא הוי גילוי מילתא דהעובד כוכבים לא מירתת שיוכל להשמט לומר לא הרגשתי בטעם. ומ"ש דסמך ארש"י והר"מ כו' כ"כ הש"ך באות ב' ולא ידענא כיון דלחומרא פסק דטכ"ע ד"ת אם כן תו מימרא דר"א בהגוזל מה עביד בי' וי"ל דמ"מ חשיב קצת כגילוי מילתא ומ"ש לתרץ דבאיסורין דע"א נאמן מהימן נמי מסל"ת וההוא דב"ק בממון או שאר דברים דבעי ב' עדים צ"ע דהא בב"ק שם מקשה מאיסורין משבויה ותרומה והא ודאי שם בשבויה עכ"פ ע"א מהימן ואי לאו שבויה דרבנן לא הוה מסל"ת מהימן. גם מ"ש בש"ע שי"ו פסק דמסל"ת לא מהימן היינו אפי' שלא להשביח מקחו ורא"ש מתיר כה"ג עיין בכורות ועיין שי"ו בט"ז אות ד' ובש"ך אות ב'. ואין להקשות התם ע"א אין נאמן דאיכא חזקה י"ל דלהמחבר איכא חזקה להיפך ולד אין קדוש במעי אמו ואף לדידן בהג"ה שם דאין חלב

פוטר מ"מ קיימא לן ע"א נאמן להתיר התם ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר בזה ובס' גינת וורדים הערנו בזה יע"ש:

בטור כתב כו' זה לשון הטור כתב הרשב"א אפי' לאו קפילא שכל טעם שאין נרגש לסתם ב"א אין טעם. ואומן נאמן אפי' אין מסל"ת דלא מרעא אומנתו ויש מחמירין עד שיהא אומן ומסל"ת וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שצריך שלא ידע שסומכין עליו באיסור והיתר והב"י עשה ע"ז כלומר שאין בדבריו הכרע רק דבעינן מסל"ת (ולפ"ז הביא דברי הרא"ש לומר דמסל"ת בעינן ובזה לא פליג הרשב"א ג"כ ולאפוקי מסברת הר"מ ז"ל דלא בעי מסל"ת ודוחק) אבל לענין אומן אין הכרע בדבריו עכ"ל הב"י משום דקשיא ליה לישנא דטור דהיל"ל ולזה הסכים הרא"ש גם לא היל"ל שצריך כו'. והט"ז הקשה מדכתב הרא"ש קפילא פי' נחתום אומן והרא"ש לאו פרשן הוא אלא פסקן וכן הקשה הדרישה אות ז'. ועמ"ש בש"ך אות ב'. והט"ז תי' דהרא"ש כיש מחמירין סובר ומה שהאריך הטור שצריך כו' אגב גררא השמיענו חידוש אחר דהאי מסל"ת אפי' ע"י שאלה שאומרין לו שב"א המרו זה בזה אי יש טעם (עיין כר"ו) כל שא"י שסומכין באו"ה שרי משא"כ בעדות אשה כל שע"י שאלה אסור ולא מיקרי מסל"ת רק שיאמר מעצמו עכ"פ בלי שום שאלה:

סעיף ג

אם נתערב. עט"ז בכר"ו אות ח' הקשה ליטעמיה קפילא ותי' זית נבילה וזית שחוטה לירקות ונשפך וא"י אם היה ס' נגד זית נבילה יע"ש. הנה מה דפשיטא ליה נסתפקנו בזה בפתיחה דכה"ג דמחצה או רובו איסור כיון שהטעם נרגש וחיך אוכל יטעם אסור הוא ומיהו ברובו היתר ממינו רואין שפיר כמו שהארכנו בפתיחה. ואף לקמן צ"ט ס"ו בהג"ה ממין איסור הא' משמע הא היתר ממין א' אין ניעור אין ראיה כ"כ די"ל דלאו דוקא נקיט וממ"ש הר"מ פט"ו ממ"א הביאו הב"י מין במינו וד"א דמשמע בס' נגד האיסור סגי הוא ז"ל לשיטתיה דטכ"ע דרבנן. ואם נאמר שהדין פשוט הוא דדי בס' נגד האיסור על כל זה טעמא לא ידענא כיון דחיך אוכל יטעם וכבר הארכנו בפתיחה ואין להאריך כאן. ואם נשפך ואח"כ נתרבה בשוגג ויש יותר מס' בא"מ יש לעיין ביה כיון דחנ"נ בשאר איסורין דרבנן תו הוה ספק להקל וי"ל כיון שמתחלה טרם הוסיף הוה ליה ספיקא דאורייתא תו ע"י גלגול לא הולכין להקל כמו ספק טריפה שנתבשל בכלי אף לאחר מעל"ע אסור עס"י ק"י ובמ"י בקונטרס הספיקות אות ל"ג:

ואם ספק טריפה יש ספק אי נפל לתבשיל יראה דהוה ס"ס בגוף א' דעל התבשיל אנו דנין עיין שו"ת שבות יעקב ח"ב ק"ט ואם ודאי נפל אלא שיש ספק אי יש ס' בא"מ יבואר הכל בסי' ק"י בעזה"י:

ודע דאיסור דרבנן אף בא"מ ויש ספק אי היה ס' תולין להקל וכ"כ הש"ך באות ז' והאמונת שמואל סי' כ"ח הביאו. הפר"ח אות ט' ויראה אף שיש עובד כוכבים אומן אין צריך לברר ונהי דס"ס כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן וה"ה ספק דרבנן כדבעינן למימר קמן בקונטרס הספיקות מ"מ כיון שא"א נוהגים כלל לסמוך אעובד כוכבים הוה כלא אפשר לברורי ע' מ"י בקונטרס הספיקות אות מ"ה ובכלל נ"ט אות ח' ✍:

סעיף ד

ולענין. עט"ז הראה מקום לב"י לכאורה משמע דעתו כהר"ב דבתר שמא אזלינן וכ"מ מאות א' ואפשר סובר תרתי בעי שוה בשמא וטעמא הא כל שלא שוה בשמא נמי א"מ מיקרי ובש"ך אות ו' אבאר:

סעיף ה

ואם. עט"ז הסכים להמחבר דאפי' אינו מינו מותר דהטעם הנרגש בא"מ הוא מעורב מהיתר ואיסור ונתבטל ברוב במינו דהיתר. ומ"ש הט"ז שהיה ס' במינו ובסוף מסיים שיש ספק אם היה ס' באינו מינו הכל לאו דוקא אלא אם ספק שיש בין הכל בא"מ ומינו דהיתר ס' נגד האיסור שרי דבס' בין הכל די מדרבנן כמ"ש הדרישה אות כ' דבסלק מינו כמי שאינו וא"מ רבה עליו בעינן בא"מ ס' לבד מינו משא"כ רואה א"מ כאינו ודאי שמצטרף הכל לס' והוא פשוט דמינו סלק דאינו מועיל לבטל אדרבה מחזיקו לר' יהודא מה שאין כן לדידן להיפך פשיטא אם יש בין הכל ששים שרי ועיין מה שכתבתי בסימן ק"ט בש"ך אות ד':

והנה הדין נחלק לשלשה דרכים כמו שאבאר. הדרך הא' אם בישל מין במינו או"ה ויש רוב בהיתר ואח"כ נפל א"מ היתר לתוכו כ"ע מודים ר"ל הי"ש והש"ך דהכל שרי כיון דכבר נתבטל מקודם ונעשה היתר גמור ובאם נפל האיסור לא"מ ואח"כ נפל מינו דהיתר אף הט"ז מודה דאסור כל שלא נודע שהיה ס' כ"פ בנפל ההיתר לא"מ ואח"כ נפל האיסור לשם או בב"א הרשב"א והמחבר והב"ח והט"ז והמ"י כלל פ"ה אות מ"ה מתירין הכל והי"ש והש"ך אות ח' והפר"ח אות ח' אוסרין ובש"ך אבאר. ויש לראות אמאי בנפל מן האיסור תחלה לא"מ נ"נ ומה בכך כיון דעתה נפל מינו דהיתר רוב סוף סוף ליכא איסור תורה עכשיו לסברת הרשב"א ונ"נ בשאר איסורין הוה דרבנן וספיקא לקולא. וכ"ת דה"ק דאם נפל בב"א די בספק שיהא בין הכל ס' משא"כ כשנפל לא"מ לא מהני שיהא בין הכל ס' וצריך בא"מ ס' דאל"כ חנ"נ דאין לשון הט"ז מורה כן. ואולי כה"ג לא רצה הט"ז להתיר כיון די"א חנ"נ בשאר איסורין הוה מ"ה ומכל מקום צריך עיון:

וראוי שתדע דכ"ז מיירי בתערובת לח בלח או שם ילקוהו לאיסור קודם שנשפך הא לא"ה כל שאין עכשיו ס' נ"ט עתה ואפילו במינו אסור מדרבנן כמבואר סימן ק"ו וק"ז וכ"כ הפרישה אות י"ז ופשוט הוא:

שאלה דשיל"מ דבמינו לא בטיל אפי' באלף כמבואר סימן ק"ב אם נתערב במינו תחלה ואח"כ בא"מ אם נאמר רואין או לאו. ואם יש לחלק בין ביצה שנולדה ביום טוב אחר שבת לבין יום טוב דעלמא:

תשובה הנה קיי"ל רואין כו' כמבואר מדברי הרשב"א כאן וכ"ע מודים בזה דסלק מינו כו' ואף בעבודת כוכבים ע"ג ב' פליג חזקיה ולית ליה רואין והוא רביה דר"י (כמבואר בה"ע) מ"מ רבא דהו' בתרא סובר בחולין ק' ב' הכין ועיין חולין ק"ח א' בתוס' ד"ה דאמר שר' יהודא במנחות כ"ב סובר כן יע"ש ובהא לא פליגי רבנן עליה. ועיין בב"י לקמן סימן קל"ד במ"ש ריו"ו שהרי"ף השמיט הא דנפל קיתון של מים דסובר מצא מין את מינו וניער והב"י דחה שם אמנם בש"ע שם סימן קל"ד סעיף ד' חילק בין יי"נ גמור דבעינן קיתון מים תחלה ובין סתם יינם כמ"ש הט"ז אות ד' והש"ך אות י"ט וכ' דבאיסור תורה החמיר ובאיסור דרבנן היקל ואף שביי"נ נמי ליכא איסור תורה מין במינו כ"א מדרבנן מ"מ כיון דעיקר איסור הוה מ"ה החמיר. א"כ ה"ה בנדון דידן אם נתערב דשיל"מ במינו באופן שיש ששים דלא נ"נ כי דבר האסור במשהו לא נ"נ כמבואר סימן צ"ב בט"ז אות ט"ו ובסי' קל"ד בש"ך אות י"ז יע"ש ואח"כ נפל לא"מ ויש ששים בא"מ לחוד נגד הדשיל"מ אמרינן רואין והכל שרי ודוקא י"ט דעלמא הא י"ט אחר השבת דהוה דאורייתא עיין או"ח תקי"ג במ"א אות א' תו יש לאסור בנפל א"מ לבסוף דומיא דיי"נ גמור. ואף שיש לומר שהמחבר בקל"ד הכריע להחמיר ביי"נ משום חומרא דע"ז ואין לדמות שאר איסורים ליה שהרי בספרו הארוך הכריע להקל לגמרי יע"ש:

אמנם כן לא שקר מילי שהרי הר"מ ז"ל בפי"ו ממ"א הלכה ל"א ובהלכות תרומות פט"ו הלכה י"ז כתב ב' כוסות א' של חולין וא' של תרומה ומזגן ואח"כ עירבן כו' הרי דבכל איסורין סובר הר"מ דבעינן דוקא תחלה והב"ח בקל"ד ס"ו כתב דהב"י דייק לישניה דהר"מ ז"ל שכתב יי"נ והטור כתב יין אסור וסיים דיי"נ הוא איסור תורה הרי כמ"ש דכל שעיקרו איסור תורה שוב א"א אומרים רואין כל שנפל היתר לאיסור מין במינו תחלה וכדאמרן ✍:

נספקתי אם נתערבו הרבה מיני עופות יחד שחלוקין בשמן ויש בהן אפרוח שנולד בי"ט דאסור ע' א"ח תקי"ג ס"ח מהו מי אמרינן סלק מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו עס"י ק"ט בש"ך אות ח' וא"כ אם יהיה מין עוף א' ב' או ג' מהן וכן מין השני

ואחד מהן נולד בי"ט וא"י איזה מהמינים וכולם בגדר הספק הן א"כ אי אמרינן רואין ממ"נ מותר דדשיל"מ בא"מ בטל הוא ובתר שמא אזלין כה"ג ע' ש"ך כאן אות ו' ובב"י בשם מ"כ ובש"ך בספרו הארוך (שנדפס ימים לא כביר) ומה שהביאני לזה הוא ממה שראיתי כתוב בהג"א בעבודת כוכבים ע"ג וז"ל רשב"ם כתב וכן הלכה בכל מין ומין וא"מ ואינו בעין שהוא דבר לח סלק יע"ש היטב משמע הא בדבר יבש כה"ג לא אמרינן כה"ג סלק וא"כ כה"ג דכתיבנא לא יצויר כלל וכלל והבן ולפי שדרכי החכמה נעלמו ממני לא ראיתי להאריך בו ✍:

הט"ז החזיק בפסק הת"ח דבב"ח אף בשר עוף גזרינן אטו בהמה משא"כ מין במינו דאין שם גזירה אטו דאורייתא. תמה במ"י כלל פ"ה אות מ"ו דמין במינו בלח דבעי ששים הוא אטו א"מ יע"ש. ובאמת שגם אני תמהתי כן ואף שי"ל לדידן הטעם דלח בלול הוא ולא דמי ליבש עיין מ"ש בפתיחה מ"מ ודאי הטעם ג"כ אטו א"מ עס"י ק"ט ומ"מ בגוף הדין הסכים הכה"ג בהגהות הטור אות י"ז להט"ז ויראה דעוף אטו בהמה קיל לטעות שהרי גזרו בה גזירה לגזירה (עמ"ש בסי' פ"ח בט"ז אות א') משא"כ במין במינו לא גזרינן. ל"מ לר"מ ז"ל דכל ספיקא מ"ה שריא די"ל כן אלא אפי' לדידן י"ל כן והבן. ולפ"ז בכל ספק שיארע בבשר עוף בחלב אם נפל כלל או ב' קדירות המבואר סימן קי"א להט"ז אין תולין אטו בשר בהמה ולהש"ך באות ז' תולין ויראה בה"מ המיקל כש"ך לא הפסיד וכן הסכים הפ"ת אות ט"ו והמנחת יעקב שם אות מ"ו (ויש טעות סופר בדפוס פיורדא יע"ש):

סעיף ו

ואי אפשר כו'. עיין ט"ז ותוכן כוונתו דהקשה הא ספק דרבנן וספק ספיקא בדאורייתא דין אחד להם (עיין סימן ק"י) ואם כן כיון דבס"ס אין מזיק חסרון חכמה הוא הדין בספק דרבנן. ועוד הקשה קושית הב"י מ"ש הטור אם לפנינו וא"א לשער אסור הלכך כחל אסור דהרשב"א יליף מכחל לספק חסרון חכמה. וע"ז תי' הט"ז דודאי יש ב' עניני חסרון חכמה א' שא"י לשער וא' כחל שאם נאמר במה דנפיק בטל' איסור כחל כי אף שאין בתבשיל רוב נגד הכחל נאמר שלא יצא אלא משהו ויש ס' ועיין ב"י הביא דברי הר"ן והש"ך באות ט' ג"כ הביאו. והלכך הרשב"א לשיטתיה דאוסר הגבינות ולא חשיב ס"ס אף בספק לכל באי העולם שפיר יליף דיניה מכחל אבל הטור דפוסק דספק לכל העולם הוה ספק וע"כ בכחל טעם הר"ן יש בו דכ"א ישער לפי ראות עיניו א"כ וודאי דלאו מכחל יליף לה ומ"ש הלכך כחל לדמיון נקטי' כלומר כמו שיש חילוק בין חסרון לכל הדור ובין לאדם א' ה"ה דיש חילוק בין שיש גבול להאיסור אז שרי באם הספק לכל הדור ובאם שאין גבול כמו כחל דאם נשער במאי דנפיק בטל' תורת כחל כו' ולענין דינא

עי' סימן נ"ג בט"ז אות ח' ובס"ס ק"י דבהפסד מרובה יש להתיר בנשמט ולא בע"א אף דהו' ספק לכל באי העולם ובקונטרס הספיקות אבאר:

ואמנם כן במ"ש הט"ז דרשב"א מש"ה אין מתיר בסירכא דהוה חסרון חכמה לא זכיתי להבין דברי קדשו דהמעיין בטור וב"י פ"א מבואר מטעם דכל שיצאה מחזקה מחיים לא אמרינן אוקי אחזקתה מחמת רובא שהני ראינו עכשיו שאינה מהרוב ואנן מכשירין לה דאמרינן עתה יצאה מהרוב ומקודם בחזקת רובא היתה וכבר התבאר שם באורך וצ"ע:

סעיף ז

ולכן. עט"ז דבעינן ס' ותקנתא מים צוננים לחומרא הוא דהוה כמכירו. וכן הסכים הש"ך אות י"ז וכ"ה בת"ח כלל פ"ה דין י"ז (וט"ס פ"ג) וכ"כ הפר"ח אות ט"ו והפ"ת אות י"א אף דל"ד לחתיכה שסילקה וגדולה כבראשונה דאמרינן פלטה ובלעה מהיתר וזה לא שייך בחלב מכל מקום טעם בולע ממנו יע"ש בפ"ת ונכון הוא. ולקמן אבאר דין של הב"ח ז"ל ובכר"ו אות ו' היקל כשהמאכל מתקלקל ע"י צינון כמו לקמן סי' ק"ב בכלי ע"י הגעלה יע"ש. ויש לחלק ביניהן כי כאן הוא כמכיר האיסור. ויש לעיין בחלב לרוטב שומן דאם יצנן יהיה עכ"פ בשומן היתר רוב נגד החלב ומ"ה במינו ברוב:

כתב הפ"ת אות ט"ו בשם הר"מ ז"ל שומן איסור ע"ג יין יקפה השומן וע"ג ציר כ"ק מהציר רמב"ם סוף ה"ת והבנ"י אות י"ד העתיקו. ויראה דהיינו צונן בצונן ולא שהה מעל"ע הא ברותחין לא גרע מחלב וטעמו אית ביין וצריך ס' עכ"פ ועס"י קכ"א ס"א בהג"ה ופ"ת שם ושם אבאר:

ודע דאשכחנא פתרי למ"ש הב"ח אף שאין ס' נגד החלב שרי כמו שאגיד באם נפל חלב רותח מהותך למשקה צונן בנפסק הקילוח (ובלא נפסק ע"י עירוי שהעמוד הקילוח יורד למטה אבאר בסימן ק"ד גבי עכבר שנמצא בשומן עיין או"ח שי"ח סי"א ובמ"א אות ל"ה ולקמן בק"ד יבואר) דאם נאמר אדמיקר בלע כ"ק ויש ס' נגד הקליפה או דמותר אפילו באין ס' עס"י צ"ב א"כ לא נימא כיון דנתערב תחלה גוף החלב במשקה צונן ואין במשקה ס' נגד גוף החלב לא שייך חנ"נ כיון שאפשר להפרידו ע"י צינון שצף למעלה לא שייך חנ"נ כה"ג כמבואר כאן ובדוכתי טובא מידי דהוה אמליחה שבשר תפל שבלע ממקום אחר ואף דממליחה אין ראיה דלא נשאר כלל בתוכו מ"מ מבואר בהרבה מקומות מאו"ה כן ומש"ה בכ"מ לא שייך נ"נ עש"ך כאן אות כ"א:

סעיף ח

אם ידוע. עט"ז. הנה התה"א והר"ן פג"ה והל"ח פג"ה אות קי"ז הביאו מחלוקת הרשב"א והרמב"ן כי הרמב"ן סובר בב"ח גופא בכלי אין נ"נ המשל בזה כף בלוע מבשר הרבה ובלע זית חלב ותחב אח"כ לבשר א"צ ס' כ"א נגד זית חלב דבלוע בכלי לא נ"נ כמו

דאמרינן אין טומאה בלועה מטמא טהרה בלועה ה"ה אין איסור בלוע בכלי (ולא באוכל) אוסר היתר בלוע ולדעתי י"ל דלא הוה דרך בישול בכך) והרשב"א חולק ואומר דבלוע בכלי חנ"נ. ולשון הטור ע"ש והט"ז הביאו ומ"ש הט"ז עכ"ל רמ"א ות"ח סימן קפ"ג כו' הוא טעות סופר וכן צריך להיות עכ"ל הטור ות"ה סימן קפ"ג כו' וירצה בזה דהתרומות הדשן סימן קפ"ג בסופו כתב וז"ל ובי"ד נמי כתב והיכא שידוע לנו האיסור שבכף לא נשער נגד כולו עכ"ל ונתכוין למ"ש הטור כאן אבל כף ישנה דלא ידעינן כמה בלע הא ידעינן כמה בלע עד"מ כף בשר ובלע זית חלב בבלוע בכלי לא נ"נ כסברת הרמב"ן ז"ל ומ"ש בסי' ק"ז (ומ"ש ק"ו ט"ס) הוציא זבוב בכף י"א שכף נ"נ והטור כתב ונראה דאין לחוש דאין לשער אלא נגד הזבוב אלמא דהטור סובר דבכלי לא נ"נ דא"ל דהטור הוא לשיטתיה דאין חנ"נ בשאר איסורין דמ"מ היה לבאר דלר"ת דחנ"נ בשאר איסורין הדין עם הי"א אלא ש"מ דס"ל דבלוע אין נ"נ כ"כ הדרישה בסימן ק"ז אות ו' ועיין דרישה כאן אות כ"ג וב"ח אות יו"ד ועיין הגהות ש"ד כלל כ"ה ונ"ה ופ"ה. אבל הב"י סובר שהטור סתם כסברת הרשב"א והיינו מדכתב הטור כף חדש ולא אמר רבותא טפי כף ישן ובלע זית חלב ש"מ כרשב"א סובר וזה שסיים ישן דלא ידעינן כו' ונ"נ זית שבלע עם מה שבכף בלוע. וזה שהביא בכאן סברא א' בסתם הוא דעת הרשב"א ויש מי שאוסר הוא דעת הרמב"ן דבלוע בצלי לא נ"נ אף בב"ח וכ"ש שאר איסורין (דמשום לתא דבב"ח גזרו) והלכה כדעה א' שהביא בסתם כדרכו כמ"ש הרמ"ע עיין בהנהגת או"ה סימן רמ"ב וכן סיים רמ"א דהעיקר כסברא א' כדמוכח מטיפת חלב נגד הריקן דבעינן ס"א פעמים ס"א דאלמ' בלוע בכלי נ"נ וכדבעינן למימר קמן. וא"כ מ"ש המחבר אבל כף ישנה וב"י היינו הרבה פעמים בשר ואח"כ זית חלב נ"נ הבלוע בכף ולא ידעינן כמה בשר בלע ומשערין בכולו וכאמור ומ"ש הר"ב ולא אמרינן גבי כלי ר"ל להמחבר אפילו ניערו איסור די"ל דגוף העץ נ"נ לא אמרינן כן לכ"ע במתכות ובחרס יבואר לקמן. ומיהו להמחבר בלא"ה אין נ"נ בשאר איסורים וי"ל דה"ק אפילו בלע הכף זית בב"ח לא אמרינן דהכף נ"נ דבאוכל כה"ג כיון דבא מבב"ח כבב"ח דייניגן לה אף להמחבר ע' סימן צ"ד בש"ד אות כ"ב:

אמנם מ"ש הט"ז דאין ראיה מט"ח דשם ג"כ יש היתר לא הבינותי כלל ושוב ראיתי בנה"כ כתב עליו לא ידענא מה קאמר דהא שם נגד הריקן אוסר דהבלוע נ"נ יע"ש. ועלה בלבי לומר דט"ס ס"ד וצ"ל אות כ' ושם משמע דמנהגא בעלמא הוא ומן הדין מותר ובהפסד מרובה שרינן שם וכן מצאתי במ"י כלל נ"א אות ט"ו ובאמת באו"ה כלל כ"ד דין ט' כתב וז"ל ולא כפי' הסמ"ק בנפל נגד הריקן דאוסר בס' פעמים ס' אלא מנהגא בעלמא

הוא כדלקמן ונתכוון למ"ש בכלל ל"א דין ב' וז"ל שם וז"ל הא"ז נפל נגד הריקן אעפ"י שיש צד היתר נהגו העולם לאסור והיינו אף על פי שאף בכ"ח לא אמרינן חנ"נ כדאיתא לעיל מכל מקום נהגו העולם לאסרו ואין להקל עכ"ל ונתכוין למ"ש כלל כ"ד ד"ט דחזרת הכבשונות מהני יע"ש ומכל מקום להבין דעת קדושים צריך אני להאריך קצת:

דע כי בסימן צ"ב סהו"ז משמע לכאורה מהמחבר דודאי נגד הריקן אוסר ס"א פעמים ס"א כרשב"א דכאן ומה שנהגו העולם לאסור היינו אפילו להניח להצטנן שמא עלה פ"א רתיחה למעלה כמ"ש הט"ז שם אות כ' ומה שמתירין בשעת הדחק דלא חיישינן לזה אבל וודאי אם מלאוהו אחר כך כל הקדירה או עירו דרך מקום נפילת הטפה ודאי אוסר עד ס"א פעמים ס"א ואם כן שפיר כתב רמ"א כאן דיש ראיה מט"ח. אמנם מדכתבו שם בע"ש יערה דרך אחר שלא במקום נפילה כמ"ש הט"ז אות כ"ג והש"ך שם אות למ"ד בשם יש"ש והבאר הגולה ציין כרבינו יחיאל סמכו להתיר ע"ש. ואמאי יערה ממקום אחר כיון דחיישינן לפעפוע מההוא דזבחים בישל במקצת כלי כו' וודאי פעפוע בעוגל בכל הקדירה אלא דעיקר ההיתר דאין בלוע בכלי נ"נ ומש"ה מתירין בשעת הדחק ולפ"ז אפילו עירו דרך מקום הנפילה שרי דיעבד ולכתחילה הוא דיערה ממקום אחר בע"ש אלא שהש"ך שם באות י"ט כתב דלערות ממקום אחר חיישינן ע"י נענוע כו' משמע אפילו לפי סברת הסמ"ק והטור והמחבר אפ"ה דרך מקום אחר שרי ולא ידענא דאי מפעפע בכלי כולו ובלוע נ"נ מה מהני דרך אחר הן אמת שממ"ש הטור והמחבר שאם יערה דרך מקום הקדירה שנאסר הרי יאסר התבשיל משמע דרך מקום אחר שרי אמנם יש לפרש דה"ק דכל שמערה דרך הריקן הוה מקום הנאסר אלא יש תקנה לנקוב שולי הקדרה יע"ש:

שוב ראיתי במנחת יעקב כלל נ"ה אות ח' עמד קצת בזה ותמה מאי מהני שיערה ממקום אחר יע"ש באופן שלמידין מכאן דהש"ך לשיטתיה סובר מה שנהגו להקל שם בעת הצורך הוא מטעם דלא חיישינן שמא עלה רתיחה פ"א כו' ואה"נ אם עירה דרך מקום ריקן במקום נפילה אפשר דאסור ומש"ה משיג עליו בנה"ך והט"ז סובר דמה שנהגו שם להקל הוא מה"ט דאין בלוע נ"נ: ולענין הלכתא אבאר תחלה דברי ת"ח כלל נ"א דין ב' ופ"ה דין א' מפרש במרדכי ב' פירושים אחד דהמרדכי מחלק בין חרס לעץ בישן וה"ק דבעץ שייך הגעלה או ליבון. ובכ"מ סמכינן ארמב"ן דאין בלוע בכלי נ"נ משא"כ בכ"ח דאי אפשר להוריד האיסור הלכה כרשב"א כאן דבלוע נ"נ ופי' הב' דודאי בישן אין חילוק דאף עץ ומתכות מה יושיענו הגעלה נהי שיוכל להפריד הבלוע מכלי מ"מ א"א להפריד האיסור מהיתר ונ"נ הבלוע וכי מחלק בין עץ וחרס בחדש דעץ לא נ"נ גוף

העץ כיון דאיפשר להפריד ע"י הגעלה משא"כ בחרס גוף החרס נ"נ ואם כן כף חדש בלע זית איסור צריך לשער נגד כל הכף אם הוא חרס אבל בלע זית חלב עדיין כולו היתר הוא והשתא מ"ש רמ"א כאן ויש שאין מחלקין כו' וטוב לחוש לחומרא לפי' האחד במרדכי פליגי י"א אלו בתרתי א' לקולא בעץ ומתכות אף ישן הבלוע לא נ"נ וא' לחומרא בחרס חדש נ"נ גוף החרס וז"ש שאין מחלקין בין חדש לישן כלל ולפי' הב' פליגי בחדא לחומרא בחדש חרס ולשון שאין מחלקין לא יתיישב דהא יש חילוק בין ישן לחדש בעץ ומתכות וסיים הט"ז דלדינא אין נ"מ אי הפי' במרדכי כפי' א' מכל מקום הא סיים רמ"א וטוב לחוש לחומרא ר"ל לחומרא נקטינן כמרדכי ולא לקולא וכמ"ש בת"ח דכחומר ב' הפירושים נקטינן:

והנה דעת יש"ש פג"ה ל"ו והב"ח ואו"ה והש"ך כאן אות כ"א דאין לחלק בב"ח לשאר איסורים אלא בין כ"מ וחרס דמתכות ישן ב"י הבלוע נ"נ כסברת הרשב"א וה"ה לדידן בשאר איסורים באין ה"מ אבל בה"מ שרי במתכות אף בב"ח ובחרס ישן אף בשאר איסורים נ"נ הבלוע אף בה"מ וז"ש הט"ז דיש"ש תרתי בעי רצה לומר חרס ישן הא חרס חדש אין גוף החרס נ"נ אף בלא ה"מ וכן מתכות ישן בה"מ עכ"פ שרי:

אבל דעת רמ"א בת"ח כלל צ"א דין ב' פסק דיש לחלק בין בב"ח לשאר איסורים דבהפסד שרי בשאר איסורים וכמ"מ המ"י שם אות ח"י דאף ישן וב"י סמכינן אהרמב"ן בזה ובב"ח אסור אף בהפסד יע"ש ודעת הט"ז כאן יש לעיין בי' דמתחלה כתב דכ"ח חדש יש להחמיר כמרדכי דגוף החרס יהיה נבילה ואחר כך כתב בשאר איסורים אין להחמיר כלל ואם כן גוף החרס שאר איסורין הוא גם מלת כלל אין לו פירוש דהת"ח כתב במקום הפסד דווקא ולכאורה י"ל גוף החרס שבלע זית בב"ח כיון דבא מבב"ח כבב"ח דייניגן ליה משא"כ כשבלע שאר איסורין אין להחמיר כלל בגוף חרס חדש הא ישן דווקא במקום הפסד שרי ועדיין צ"ע ✍:

ויצא לנו הדין בטפת חלב נגד הריקן ואח"כ מלאוה במים גם במקום הריקן וה"מ יש לחלק בין מתכות לחרס ובין בב"ח לשאר איסורים ותליא בפלוגתת הט"ז והש"ך כאן אות כ"א ובש"ך אבאר עוד ועמ"ש בסימן צ"ב ואין להאריך יותר:

סעיף ט

כחצי זית. עט"ז והדין אמת אפילו אד"ר וחצי שיעור צריך ששים לבד חלת ח"ל יש דיעות ומ"מ הראייה מפג"ה דף צ"ח לא מוכח מיניה אלא איסור תורה ושיעור דרבנן למה דהוה ס"ד דח"ש מדרבנן. ובבאר הגולה כתב דהלכה כר"י דח"ש אסור מ"ה וכ"ה בלבוש ס"ו ח"ש אסור מה"ת הלכך ח"ש צריך ס' וכ"כ הש"ך אות כ"ג והא ודאי קשה דהא אפילו

איסור דרבנן ומינו וח"ש אפ"ה צריך ששים כי לא חילקו חז"ל והשוו מידותיהן בלח בס' ובש"ך אות כ"ג יבואר בזה עוד:

סעיף י

צריך ס"א עס"י פ"ו שם נתבאר הטעם לזה ובין בתבשיל ובין טרופה ס"א אבל טרופה ובתבשיל די בס' יעוין שם:

סעיף יא

והוא אסור. עט"ז ודבריו צריכין ביאור. מ"ש שומן למאכל חלב אין איסור מצ"ע מה בכך בשלמא מלח הבלוע מדם כיון דנ"נ בשאר איסורין דרבנן נתנו על המלח כאלו הוא דם משא"כ בב"ח כיון שהשומן נרגש בחלב אף ביותר מס' דטעמא לא בטיל שוב ראיתי במ"י כלל פ"ה אות ס"ג הרגיש בזה ועי' או"ה כלל כ"ה ד"ה וח' וכלל מ"ו דין ד' ועס"י פ"ו. וצריך לומר סברת הט"ז הוא דלטעם מדרבנן לא בטיל כמ"ש הש"ך אות כ"ט מדרבנן ולכן בב"ח שכ"א היתר לא גזרו:

ועוד י"ל כיון דחזינן דהתורה דווקא דרך בישול אסרה תורה טעם גמור בעינן. ומיהו שומן שבלע טעם מחלב בפחות מס' וודאי גוף האיסור הוא הוה כמו שומן איסור וראוי הוא שלא לבטל באלף דלטעמא עבידי והביא הט"ז ראיה מא"ח דקורא לביצה עביד לטעמיה ואף דשם תרתי בעינן חזותא וטעמא היינו דטעמא לחוד אין אוסר שם דלא גזרו בדשיל"מ על הטעם ומשום חזותא וטעמא הוה כממשו עס"י תקי"ג בא"ח (יש לעיין בי') מה שאין כן כאן טעם לחוד אוסר. ומ"ש הט"ז ואע"פ שכתב רמ"א כו' צריך ביאור ויש לפרש דה"ק דכ"ז שמרגישין טעמו היינו מסתמא אין בו טעם אף במידי דעביד לטעמא אם כן מותר לטעום התבשיל ואם טועם אחר כך הטעם אסור הוא ואם כן בשומן איסור נמי כן הוא אם יש ס' טועם הישראל ואם יש טעם אה"נ דאוסר ביותר מס' וביצה בי"ט כיון דחזותא הוא חיישינן מסתמא שמא יש טעם ואסור לטעום דהוה כממשו של איסור (עס"י תקי"ג דבעינן ממשו דווקא וכאן סימן ק"ב) וכ"ז דוחק. ולסוף העלה דלא מיקרי דעביד לטעמיה כי אם ד"ח הא שומן לא מיקרי טעם כו' ולפ"ז י"ל כמ"ש הש"ך אות כ"ח דבכל הדברים בסתמא בששים אין בו טעם ואם מרגישין טעמו אסור אף ביותר מס' ולכן מלח ותבלין מסתמא אסור ביותר מס' וביורה גדולה אף מלח שרי וכן הלכתא. ובל"י אות כ"ב בשם חידושי הגרשוני אוסר בשומן איסור והוא התיר יע"ש:

ודע דיש לעיין בשומין ובצלים עיין חולין צ"ז ב' תוס' ד"ה כל דמשמע פלפלים באלף לא בטל ובצל עכ"פ ביותר מס' בטל ואם כן אנחנו לא נדע מה לעשות בבצלים ושומין של עובד כוכבים וכיוצא מגוף האיסור דס' עכ"פ לא מהני וראיתי במ"י כלל ע"ד אות ס"א העיר בזה קצת ובפר"ח אות כ"ד כ' דלא נ"מ יע"ש וא"י דודאי אסור לישראל למיטעם

ומיהו בעובד כוכבים קפילא או מסל"ת ביותר מס' יש להקל האידנא וכמ"ש הש"ך אות כ"ט ושם אבאר:

סעיף יב
אינם. בטלים אפי' באיסור דרבנן ט"ז וכ"כ הש"ך באות ל"א ושם אבאר:

סעיף יג
וכן. עט"ז דגירסת הש"ע נכונה דבין הכל נ"ט וב' זיתי איסור להמחבר דלא נ"נ די בכך ואין צריך ל' ול'. ונ"מ לדידן בלח בה"מ:

סעיף יד
ונתערבו. עט"ז וכ"כ הש"ך אות ל"ד ועיין שם:

סעיף טו
של נבילה. עט"ז ובזה לדידן נמי כ"ט ירקות וזית וחלב ול' ירקות וזית בשר ונתערבו אח"כ שוגג שרי דאין נרגש טעם כ"א ונ"נ לא שייך דכ"א היה היתר כאמור:
דע דאם נפל איסור בלול להיתר ויש ס' ונשפך שרי דיש בילה. איסור גוש והסירו ונשפך נמי שרי. הא לא הסירו נותן טעם עתה כשאין ס' וזה פשוט לא ניתן לכתוב מרוב פשיטותו. וכתב הפר"ח אות ל"ב ב' זיתי גבינה ובשר לנ"ט ירקות והסיר א' משם שרי וב' זיתי איסור והוציא א' משם אוסר עתה עכ"ל וגם זה אמת ויציב דבשר וחלב בשעה שהיו שניהן לא יהיבי טעמא דהוה ס' ונתבטל באין טעם בשר וגבינה כלל ועתה שהסיר עד"מ הגבינה ונשאר זית בשר היתרא הוא משא"כ ב' זיתי איסור והוציא א' משם. וזה מבואר יפה בד"מ אות י' וז"ל ובארוך כלל כ"ד ב' זיתי בשר וגבינה לנ"ט ירקות הואיל ולא נתערבו עד שנפלו לקדירה שרי אפי' נטל אח"כ א' מהן יע"ש. הן אמת שבאו"ה שם דין י' בסופו משמע ב' זיתי איסור וסילק א' מהן ואח"כ חבירו אין איסור וזה תמוה דהא יהיב טעמא עתה וד"מ באו"ה שלפניו לא היה כתוב כן והב' זיתי גבינה ובשר שייך זה. גם שם באו"ה משמע בפירוש דאם נאסרו גבינה ובשר מקודם נפילתן חשיב גוף א' כיון דמצטרפין למלקות אף שאין טעמן שווין מכל מקום בעינן ס' נגד שניהם ולפ"ז כ"ש זית נבילה משור וזית נבילה מעוף או כבש (אם נאמר דאין טעמן שווין) מכל מקום חד איסור הוא צריך ק"ך זיתים וכבר דברנו מזה בפתיחה וכאן אין להאריך:
ומיהו אם נתערבו ב' איסורין המשל בזה זית חלב וזית נבילה עם נ"ט זיתי בשר כשר עם רוטב וסילקו לחלב ונבילה נשאר בתוכו אלא שאין ניכר בין החתיכות ואין ר"ל דקודם לזה היה ס' ועכשיו שאין ניכר בטל הוא כדין יבש ברוב חתיכות ועכשיו שאין ס' נגדו הוה כמו בק"ט ס"ב דאם נודע התערובות יש להקל במקום הפסד וה"נ דכוותי'. ועיין בפר"ח אות ט' בשם הרשב"א בחידושיו דאם נתערבו יעוין שם והבן. ואם נפל זית גבינה

לנ"ט ירקות והסירו משם ואח"כ נפל זית בשר לשם אוסר דהא קיבלו הירקות טעם גבינה ועתה טעם בשר ובשלמא אם בב"א נפלו לא היה נרגש הטעם כלל מה שאין כן בזה אחר זה דודאי אי סילקו הא' אסור אף בשר בחלב וכדאמרן ✍:

סימן צט

סעיף א

עצמות האיסור וכו'. עט"ז. ראשונה אקדים הקדמה אחת קטנה וזו צורתה. דע כי חתיכת נבלה שנפלה לא"מ צריך ס' לבד האיסור והטעה דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ואף שוודאי אין פולטת כמותה או דאפשר נותנת טעם בכמותה (וכמדומה שי"א כן) ונשפך אף דידעינן שהיה ס' בערך חצי חתיכה אין להקל כלל וכלל כי ספק זה לא נחשב לספק בדרבנן ולא לס"ס בדאורייתא ואף למאן דאמר ספק חסרון ידיעה הוה ס"ס בכאן ודאי לא כיון דלא מקרה הוא וכ"א יבוא לשער (או מטעם דנותנת טעם בכמותה) וזה מוסכם אין בו מחלוקת ואף להראב"ד דחולק בעץ ומתכות גם שם לא קיימא לן כן. והנה כל איסורין בטילין בס' הן לח והן יבש ואם נפל חתיכת נבילה לחתיכות ולרוטב הכל מצטרף ולא חיישינן שמא נתנה החתיכה טעם בא' יותר מחברתה כי הרוטב מחלק הטעם בשוה א"כ אם זית איסור גוש נפל לשלשים זיתי גוש היתר ושלשים רוטב הכל מותר לפי שהמיחל היוצא מזית איסור נחלק לס' חלקים ונתבטל מעוצם מיעוט ואף אחר כך כשיוצא כבר היתר הוא ומיהו לומר שהשלשים זיתי גוש פולטין מיחל כשיעור האיסור זה אין ברור אלא כדאמרן ואם נ"ט זיתי היתר וזית א' איסור והוא גוש אוסר ודאי לבד בכחל דהוא עצמו ממנין ואי קשיא אמאי כיון דאמרינן שזית האיסור פולט או נותן טעם כמותו אכתי מתחלק הטעם בשוה ויש בכל זית חלק ס' באיסור דגם באיסור גופא נכנס חלק שלשים דהא להמחבר ס"ג הדין כן בשאר איסורים והוא מתשובת הרשב"א תצ"ד אם כן באיסור נמי נימא הכי י"ל דמכל מקום גם אחר כך יוצא טעם מן האיסור ויתן טעם באחרות מה שאין כן בכולו היתר כבר נתבטל:

והנה בעצמות איכא ג' דעות. הא' דעצמות האיסור מצטרפות להיתר וכ"ש דהיתר ויש בו ב' בחינות הבחינה הא' דודאי אין בהם שום לחלוחית אלא דהטעם האיסור מתפשט לכל בשוה וכ"ת סוף סוף הדר פליט וליכא למימר שנתבטל בעצם דעץ יבש הוא וכמונח בקופסא דמי הרגיש בזה הפ"ת אות א' ותוכן כוונתו דמתו' חולין ק' ד"ה כשקדם מוכח דמשהו אין בו כח לצאת וסובר דאף מכלי ועצם אין בו כח לצאת ועס"י צ"ב בט"ז אות ט"ו ובא"ח סימן תס"ז אות י"ז פסק תרי משהו לא אמרינן וכתבנו שם דמשהו אין בו כח לצאת כלל חוצה וכן פי' באליהו זוטא ואליהו רבא בא"ח תמ"ז אות א' אלא שחילק שם

בין בלוע באוכל דאין כח במשהו לצאת משא"כ בכלי ליישב ההיא דרוקח בא"ח תס"ז יע"ש ועמ"ש לעיל צ"ב. ואי קשיא אמאי אין גוף הקדירה מצטרפת להיתר ר"ל בקדירת היתר תי' הפרישה אות ב' דשבע מלבלוע (ואפשר לומר כ"ח כן ועצמות לא דמי לכ"ח) וחדשה משום לא פלוג והפ"ת תי' דקדירה שבפנים יש רוטב ובחוץ מגולה אין מחלק בשוה ואין הכי נמי שאם יש בקדירה בתוך הרוטב חרסי אדמה הכל מצטרף להיתרא

הבחינה הב' דודאי יש מיחל בעצמות והא דמצטרפין להיתר דטעם עצמות לא חשיב ולא אסרה תורה וכ"כ הפ"ת והכר"ו אות א' וכן משמע בראש"ש פג"ה שם דלא עדיף מג"ה דודאי יש בו לחלוחית ואפילו הכי אין אוסר פליטתו וכיון שכן ה"ה עצמות ושפיר בטל המשהו שנכנס לתוכן ומבלבל עם לחלוחית שבהן וכ"ת מנא ידעינן כמה לחלוחית יש בהן חז"ל ידעו ושיערו כך לפ"ז בחרסי קדירה בין חדשים או ישנים המונחים תוך הקדירה אין מצטרפין לבחינה שניה וכן קליפי ביצים אין מצטרפין דיעה ב' דעצמות האיסור לאיסור והיתר להיתר כי יש בהן טעם הדיעה ג' היא דעת רמ"א בהג"ה דהיתר להיתר ודאיסור אין מצטרפין לא לאיסור ולא להיתר כמ"ש הש"ך אות ב' וטעמא לא ידענא כיון דהיתר מצטרפין ע"כ דאיסור או יצטרפו להיתר או לאיסור והן אמת שברייתא המובא בירושלמי הוא בר"ש פ"ה דתרומות מ"י ובראש"ש פג"ה דגרסינן התם לית את יכול דתניא טנופת של תרומה אין מצטרף לאסור אבל של חולין מצטרף אלמא משמע כן ובש"ך אבאר:

והט"ז כתב דמתחלק בשוה ויש בהם לחלוחית אלמא סובר כדיעה א' בבחינה ב' וכמו שנתבאר. וקשיא לי טובא א' דבסי' פ"ו כתב אות י"ב משמע דקליפי ביצים מעלים אי לאו גזירה אטו בלא קליפה. ב' דלפי מה שפסק בא"ח תס"ז אף בכף אין כח בבלוע לצאת א"כ למה לי טעמא דיש לחלוחית בעצמות וי"ל זה. ג' א"כ קשיא קושית הב"ח נהי דעצם לא נ"נ מכל מקום לחלוחית א"א להפריד עס"י צ"ח בט"ז אות ז'. ובעיקר קושית הב"ח היינו דאמאי כתב יש מחמירין באין הפסד שלא לצרף להיתר עדיפא הל"ל שמצטרפין לאיסור אבל ביש הפסד לק"מ דהר"ב בצ"ח לא החמיר בגוף החרס אלא באין הפסד גם י"ל בין בב"ח לשאר איסורים. וממ"ש דקיי"ל כלי עצם ניתרים בהגעלה יראה לכאורה שמ"ש בא"ח תנ"א ס"ז וס"ח כפות מקרן חייס כלי עצם צריך הגעלה ולחלק כמ"ש הכה"ג בסי' קכ"א דכלי עצם לא חיים. דא"ל כן הי"ל דאפשר להפריד בהגעלה אלא משום חיים כו' ולקמן בקכ"א ובא"ח אבאר אי"ה:

ויצא לנו הדין במ"ש המחבר בצ"ה ס"ג שיהא במים ששים ולדידן אף באין מלוכלך ודאי שצריך ששים לבד הקדירות דאי משום שמחלק בשוה מה בכך הקדירות של בשר

אסורין מכאן ולהבא שבלועים מבשר בחלב אמנם הא קאימנא שאם הדיח קערה חולבת בין כלי בשר ונתן מאותן מים לתבשיל וכדומה לכאורה י"ל דהמים לא נ"נ כיון שטעם החלב מתפשט לגוף החרס של בשר ויש בין הכל ששים נגד החלב ואין כאן טעם כלל רק טעם בשר והמים שרי עכ"פ דיעבד עם בשר ולפרישה יש לחלק ולומר שבע מלבלוע והדבר צ"ע ✍. ועיין ש"ך דאפילו קליפי ביצים מעלין האיסור. ולפ"ז הקדירה אין מצטרפת דהיא חוץ לרוטב מה שאין כן כשהדיח והמים מכסין אותן כאמור. עוד אעורר דבר אחד והוא כמו שאתה רואה שמ"ש המחבר בס"ב בד"א והוא מדברי הר"ש והרא"ש והמחבר קיצר והטור סיים דשמא נתמעט מבשר הנבילה ונכנס בעצמות וכ"ה כוונת המחבר ואם ראה תחילה כמה היתה הנבילה אין לחוש ואם בישלה עם אחרות עדיין יש ששש כמבואר כ"ז היטב בב"ח יע"ס מה שאין כן לדידן דנ"נ בשאר איסורין א"כ אף ידוע כמה היתה קודם בישול א' ונתבשלה לבדה במים עכ"ז אין עצמות מצטרפין אלא לאיסור שהרי בלעו מרוטב ומים הנ"נ וצריך נגד הכל וזה שסיים הלבוש והוסיף ב' מלות "ונעשין נבילה" ולדעתי כיון לזה ולבושיה כעמר נקי. וכ"ת לו יהא כן מידי דהוה אשני מיני איסורין שאין טעמן שוה כבר דברנו מזה במקום אחר ובפתיחה דאם זית נבילה שנתבשל עם זית מים ונ"נ ונפלו שניהן לנ"ט ירקות לא אמרינן כ"א בטל דנידון הכל כבשר נבילה וצ"ע

סעיף ב

וגוף. עט"ז יראה לפרש כוונתו דהמחבר ע"כ אחרסי הקדירה קאי דאי אבלוע הכריע בס"ד להקל במינו כרשב"א וכדבעינן למימר שם וע"כ אגוף החרס קאי וסובר דיש לחלק בין קליפת איסור דמצטרפין להיתר אף שאין בהם לחלוחית לגוף החרס דאין הרוטב מכסה אותו בחוץ כמ"ש הפ"ת הבאתיו באות הקדום ומיהו בלחלוחית בתוך דופני הקדירה סובר המחבר דמצטרף שפיר דמקושר הוא עם רוטב שבתוך חלל הקדירה וכמ"ש לקמן וא"כ אף המחבר סובר דגוף החרס אפילו במינו אין מצטרף להיתר ויהיה דברי המחבר במ"ש לא לאיסור מיותרין דמה"ת שיצטרף גוף החרס לאיסור מה שאין כן להטור א"צ לדחוק ולומר איידי דהיתר נקיט איסור אלא ה"ק וקדירה עצמה אין מצטרף ר"ל הבלוע לא להיתר דאטו היתרא בלע כו' ולא לאיסור כלומר שאם עכשיו יש ס' לא מחמירין שמא בשעה שנפל לא היה ונבלע מאיסור לדופני הקדירה דאחזוקי איסורא לא מחזקינן וכמ"ש לקמן. והטור מביא תחילה דעת אביו הרא"ש שאין הבלוע מצטרף אף במינו ואח"כ מביא דעת הרשב"א שהכריע להקל במינו וא"א הרא"ש לא חילק כלומר אף במינו אסור ועמ"ש באות ד"ה:

סעיף ג

ובקיפה. הוא דק דק של בשר ותבלין ט"ז ול"ש איסור גוש שנפל הכל מצטרף ול"ש צלול ומיהו בגוש פעמים הרוטב מותר והחתיכות אסורות באין רוב או בחהר"ל עיין סימן ק"ט ואילו בצלול הכל אף הגוף מצטרף ואף הרוטב מותר אף שאין ברוטב לבדו ס' כמבואר בצ"ב בטיפת חלב אם יש בכלל קדירה ס' הכל שרי עיין מ"ש בפתיחה ✍:

סעיף ד

אע"פ. עט"ז:

הנה הדין מתחלק לכמה גוונים כמו שאבאר אם ידוע האיסור והיתר בעת נפילה והאיסור מרובה לית דין צריך עיונא דאף עתה האיסור נצטמק מחמת האור מ"מ תחלה נתן טעם ואף למאן דאמר אפשר לסוחט בשאר איסורים שרי וכן לדידן הוה דאורייתא לא דרבנן כן נראה לי. ואם היתר מרובה ועתה נצטמק היתר ואין ס' מרש"י משמע דמותר דלא דחה ל"ב אלא דהתירא בלע כו' הא ידעינן כמות האיסור והיתר שרי דלא נדחה זה ואדרבה ההיא מעשה דיקולא בצ"ח חולין יסייע לזה יע"ש וכ"כ הר"ן ז"ל בג"ה יע"ש היטיב ומה שכ' דכהר"ם פט"ו ממ"א הכ"ד היינו לומר שאין משערין מה שכלה מחמת האש הא מה שבלע קדירה מהיתר משערין ול"ד לקדירה ישנה של היתר שאין משערין דמאן נימא לן דיש בלוע מה שאין כן אם ראינו שנתמעט היתר ונבלע בקדירה באומד יפה לבד מה שכלה באש. והרשב"א בחידושיו הביא כן ואף שתמה ע"ז מ"מ המעיין שם יראה דממ"ש הרמב"ם פט"ו הכ"ד משערין באומד יפה הונח לו והיינו כדכתיבנא דתמיהתו היתה דאיך נצרף מה שכלה אבל הבלוע מצטרף אם נודע כמות היתר ואיסור בעת שנפל ובארוך צ"ה ב' וצ"ו א' משמע דהא דמתיר הרשב"א במינו כשידוע והיה תחילה ס' בהיתר ובתנאי באומד יפה לא מה שכלה האש היקל במינו ומיניה באינו מינו אף כה"ג אין להקל בו:

אמנם המעיין בב"י יראה דרשב"א מיקל במינו אף שלא ידוע האיסור תולין יע"ש ובספרי ראש יוסף הארכנו בזה דיש לומר מה שכתב הטור וא"א לא חילק היינו בידוע בא"מ נמי שרי ובא"י אף במינו אסור ועתה ראיתי בפ"ת אות ד' העיר קצת בזה יע"ש ומ"מ המעיין בארוך שם ובקצר ב"ד ש"א דף ל"ז ב' דפוס קרימוני יראה כמו שכתבתי מתחילה וא"כ לדינא יראה דאם לא ראינו ועתה היתר יותר אף בא"מ לא מחזקינן אסורה ואמרינן נמי היתר יותר ואם עכשיו האיסור יותר ומתחלה לא נודע אף במינו אוקמיה אחזקה דהשתא ואסור. ואם ראינו שהיה היתר מרובה ואח"כ נצטמק ואיסור לא נצטמק ובאומד יפה במה שבלע קדירה יש ס' עתה באינו מינו יראה להחמיר אף בה"מ וצורך ע"ש כי משמעות הרשב"א בארוך ובקצר כן דשמא אין הבלוע בקדירה מסייע שאין מכוסה תוך

הרוטב גם א"א לשער באומד יפה. ומיהו הא ודאי אי היה היתר מרובה וסילקו לאיסור אח"כ קודם שנצטמק ההיתר או שהאיסור לח בהא משתריא אף בא"מ דלמה נחזיק ריעותא וכדאמרן. ואם במינו באין ה"מ אין לסמוך אפסק ש"ע. וכמ"ש יש"ש וכמ"ש הש"ך אות ו' שזה נכון לכתחילה אבל בה"מ וצורך גדול יראה להתיר במינו באומד יפה מה שנבלע בקדירה לא מה שכלה מאש ובתנאי שידוע בעת נפילת האיסור שהיתר היה ס' וכמשמעות הרשב"א בארוך ובקצר ומ"מ לדינא צ"ע עמ"ש בש"ך אות ו' ועיין פר"ח בצ' אות ו' וכאן:

סעיף ה

וה"מ מבש"מ. עט"ז והם דברים פשוטים שאפילו בא"מ ולא ראינו בעת שנפל האיסור והיתר ועכשיו יש ס' ל"מ בשניהם אוכלין למה נחזיק ריעותא ואמרינן שמתחלה ג"כ היה כך אפילו עצמות דאין מצטמקין ובשר דרכו להצטמק א"כ בלא ראינו האיסור בשעה שנפל ועכשיו יש ס' נימא דמסתמא נצטמק האיסור ובתחלה לא היה ס' אפ"ה לא מחזקינן איסורא אפילו בא"מ. והנה המחבר פסק כהר"מ ז"ל ממש אלא שהר"ם לשיטתיה טכ"ע דרבנן מש"ה היקל בא"מ והמחבר פסק בצ"ח ד"ת מש"ה חולק ובזה נתישב מ"ש המ"י כלל פ"ה אות צ"ו יע"ש:

סעיף ו

אבל במינו. עט"ז וכבר כתבנו בזה באות ד' מה שנלע"ד בזה:

גם הא דמצטרפין במינו מה שבלע הקדירה באומד יפה להמחבר ולדידן לעת הצורך נגד התבשיל אבל מה שנצטמק אין הריקן מצטרף עיין פ"ת ופשוט הוא עס"י צ"ב בט"ח יע"ש:

סעיף ז

אין מבטלין. עט"ז דווקא היכא שמפסיד היתר ע"י כך כמו רגלי הדבורים שא"א לברר משא"כ בסימן קל"ז אות ד' אסור להוציא יין דרן הנקב שבלוע מיין שבנקב אף דאין מתכוין לכך ויש ס' כיון דאפשר בע"א ועמ"ש המחבר כאן ס"ז באיסור מועט דא"א לבוא לידי איסור שרי הא לא"ה אסור אף שאין כוונה לבטל ועיין א"ח תנ"ב בט"ז אות ה' במ"ש דמותר להגעיל כלי איסור בכלי היתר אם יש ס' ולא הוה מבטל כיון דאין כוונה לכך. וכבר הקשה לי חכם אחד שזה סותר למ"ש כאן אם אפשר בע"א אסור. ול"נ דוודאי בכלי איסור אי אפשר להגעיל וטוב להגעיל בהיתר והא דלא מכשיר היורה אחר כן כיון דבעינן גדנפא הוי טרחא וכל כהאי גוונא תו שרינן:

ומ"ש עבר וביטלו פי' הט"ז ה"ק בין ביטל אסור בעין לתוך ס' או נפל לפחות מס' וריבה עד ס' בשוגג מותר והוכיח דאומר מותר שוגג מיקרי דבשלמא ריבה משכחת ששכח

שנפל או לא נודע התערובות עד לאחר כן מה שאין כן איסור בעין איך משכחת שוגג דדוחק לומר דמיירי שנתחלף חלב בשומן ועירבם:

ודע דגם הש"ך אות ט' פי' כן כט"ז דאפילו איסור תורה בא"מ או איסור בעין שביטל בס' בשוגג מותר ולא קנסי שוגג אטו מזיד אבל הפר"ח אות י"ב דעת אחרת אתו דכל שאיסור תורה ובעין או א"מ לדידן טכ"ע ד"ת קנסו שוגג אטו מזיד והמחבר ה"ק עבר וביטלו חהר"ל שפצע וריסקו דלא הוה מ"ה דבר חשוב מדרבנן אסור או ריבה מין במינו דמ"ה ברובא ומדרבנן בלח ס' לא גזרו שוגג אטו מזיד הא איסור בעין והוא מ"ה שביטלו או בא"מ אף שוגג אסור ואף טועה וכסבור שמותר לבטל קנסו דלא כט"ז אות ט' שהביא מתו' בכורות דאפילו למ"ד קנסו בטועה בדין לא קנסו והשיג הפר"ח דאדרבא שוגג זה גרע טפי יע"ש. ומ"מ לענין הלכה קיי"ל כט"ז וש"ך דאיסור תורה בעין שביטל לא קנסו וכדבעינן למימר קמן ואפילו בשוגג ששכח אם נתערב לא קנסו. ואל תטעה בלשון הט"ז שכתב וצ"ל דשוגג כו' לומר דוקא בכה"ג דהא באות ט' כתב דגם זה מיקרי שוגג משמע ה"ה לא נודע או שכח שנתערב נמי לא קנסו. והטעם שאין מבטלין איסור הוא רק מדרבנן כמ"ש הש"ך אות ז' א"כ ל"ד למבשל דקנסו שלא יעשה איסור וכבר עמד הפ"ת אות ח' והכר"ו אות ה' בזה. אלא דהכר"ו כתב דלישנא דגמרא גיטין נ"ד ב' והא הכא דמ"ה חד בתרי בטיל וקניס אלמא אי מ"ה ד"ח אין בטל אף דאין מבטלין איסור דרבנן קניס ר"י כיון דגוף האיסור הוה ד"ת יע"ש אי משום הא יש לומר דעדיפא פריך דאין בו כלל איסור תורה. והמעיין בהלכות שמטה פ"א הי"ב הזרוע יעקר שיאמר המזיד שוגג הייתי משמע הא לא"ה לא קנסו:

והנה הפ"ת ר"ל דמש"ה המבשל וזורע בשביעית קנסו למ"ש ולעקור ולזרוע דלא מפסיד כ"כ משא"כ מבטל דלעולם הוא לא קנסו ולפ"ז במבטל חמץ לאחר שש בס' היה ראוי לאסור אף בשוגג עד לאחר הפסח אלא דהוא ז"ל לא החליט זה. ומה שאסור בשבת אין ראיה דגזרו שלא יהנה ממלאכת שבת עי' חולין ט"ז ורש"י ובמהרש"א שם דסוגיא דחולין חולקת עם גיטין ועי' או"ח רנ"ד ס"ג ושי"ח ס"א ואליהו זוטא שי"ח ואין להאריך. ולפי"ז וודאי בדשיל"מ דבטל באינו מינו כמו ביצה שנולדה ביו"ט או בשבת שאחר יו"ט וביטלו בא"מ בשוגג לא קנסו ומותר ביו"ט וכדאמרן ✍:

סעיף ח

אם בשוגג. עט"ז חילק כל היכא דא"צ לעדותו ושתיקתו היה מתירתה כמו ריבה או נתפצעו מהימן. דראה דה"ק דוודאי אף שלא נודע המעשה כלל אי נפל איסורא כל שבא לשאול ואומר שאיסור יש כאן ואי הוה שתק היינו מתירין מהימן משא"כ התם עדיין

צ"ל שנפל לים כנסו ובזה מיושב מה שהקשה בכר"ו אות ו'. ויש לראות איך תלוי זה במה שהניח דהטור מירושלמי למד זה א"נ מר"י ור"ש א"ש דיש לחלק כן. וי"ל בדוחק דאי מקור הדין מר"י ור"ש אימא דווקא נתפצעו דלא עביד מעשה כ"א משנה האיסור מכמות שהיה דבהא ר' יהושע בתרומות מיקל ואף במזיד אימא ר"י ור"ש בשוגג לא קנסו אבל ריבה לא אלא שאין לחלק א"כ פשיטא שאין לחלק כמ"ש הט"ז אבל אם מקור הדק מירושלמי התם מבואר אפילו ריבה שוגג מותר ומינה דווקא כל ששתיקתו היה מתיר לא בע"א:

קשיא לי ✍על מ"ש הב"י והט"ז דמקור הדין מהא דערלה ר"י ור"ש (והוא ברייתא) או מירושלמי והוא משנה מפורשת בתרומות פ"ה מ"ט סאה תרומה שנפל לפחות ממאה ואח"כ נפלו עוד אם שוגג ביותר ומזיד אסור כמ"ש הר"מ והרע"ב דאין מבטלין איסור ופסקה הר"מ ז"ל בפ' י"ג דתרומות ה"י ולמה תפס הט"ז ממימרא בפ' סאה תרומה ולא המשנה עצמה ועל הב"י ג"כ קשה:

ועל מה שכתב הטור על ספר המצות דהצריך לחקור לחכם אם לא ריבה דא"צ דבשוגג מותר ואם לחוש שמא כיון במזיד (לא כגירסת שמא יביאו כו') שאם באנו לחוש לזה לא נאמין שלא ריבה. וקשיא חדא דהסמ"ג לשיטתיה ומטעם חנ"נ קאמר וכמ"ש הב"י ואף דטור לא סבירא כן מ"מ היל"ל כן ועוד מ"ש שמא במזיד היינו שיודע שאסור ואפילו הכי הוסיף א"כ מאין הרגלים לומר כן פשיטא שישקר ויכחיש. ועוד קשה אכתי לטור בב"ח אמאי א"צ חקירת חכם דנ"נ ע"כ פי' הט"ז דה"ק מדכתב הסמ"ג שאותן המים אין מצטרפין לבטל האיסור ליכא למימר מטעם נ"נ קאמר דא"כ איך כתב שאין מצטרפין עם הקדום אפילו היה במים שהוסיף לחוד לבטל כל מה שבקדירה אין מהני דהבלוע בקדירה נ"נ וליכא ס' בתבשיל מסתמא נגד הבלוע דבכולה משערין ובתוחב כף בצ"ד מבואר דבלוע נ"נ (ועל הב"י תמה בזה דכתב נגד התבשיל הא נגד כל הקדירה בעינן דבלוע נ"נ) א"ו להא לא חיישינן דריבה לאחר שנ"נ כמו באות ה' דלא אחזוקי איסורא וא"צ לשואלו אלא החששא שמא קודם שנתפשט האיסור ריבה כמו בט"ח בצ"ב יע"ש דעדיין לא נ"נ וחששא שמא כוון לרבות בשוגג שסבור מותר או לא ידע מנפילה ואנו אוסרין שמא שקרן הוא ומזיד ריבה והא דכל האיסורין שוגג מותר היינו בידוע ע"פ עדות כו' לז"א דא"כ שאנו אוסרין בשוגג שחושדין אותו לשקרן שמא מזיד הוא ואומר שקר ששגג א"כ חקירה זו מה צורך בה אכתי ישקר הכל ויאמר שלא ריבה. ואם באמת ששגג מותר הוא ואפילו בב"ח א"צ לחקור לטור שמא נ"נ דאחזוקי איסורא לא מחזקינן כן הצעת דברי הט"ז:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ט"ז דאם משנה האיסור מכמות שהיה לערבם מותר לבטל תי"ט פ"ד דתרומות מ"ט וקרוב לזה כתב ש"ג בפ"ה פ"ו עכ"ל. ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דמ"ח שם חמשים שחורות ונ' לבנות ונפלה שחורה ר' יהושע מתיר דאי בעי דרסן יחד וכתב התי"ט דסובר כה"ג שאין מוסיף אלא מערבין יחד שרי ור"א ור"ע פליגי התם וכן פסק הר"מ ז"ל בפי"ד מה"ת הא"ב דכה"ג נמי אין מבטלין וכ"מ מריש ביצה ומגיטין נ"ד דנתפצעו מזיד עכ"פ אסור ולא שייך לבטל כן אף שאין מוסיף ✍. ועמ"ש בש"ך:

סעיף ט

ואם במזיד. הט"ז הוכיח מטור דמזיד היינו שיודע שאסור לעשות כן הא טועה בדין שוגג הוא כ"ש שכח בתערובות ופשיטא בלא נודע כלל. דלא כבל"י אות י"א בזה. ומ"ש ראיה מתוס' בכורות הפר"ח אות י"ב וכר"ו אות ו' השיגו עליו דמתוס' בכורות כ"ג א' ד"ה סבר אין ראיה דה"ק ושמא כסבור שמותר שוגג מיקרי וכמ"ד שוגג מותר ובאמת צ"ע. ומ"מ לדינא ה"מ דשוגג הוה וא"כ לדידן אפי' איסור תורה ובעין ששגג הן שכח דהוה קרוב למזיד הן טעה בדין שוגג מיקרי ולא קנסו דלא כפר"ח. וכ"כ המ"א בא"ח סי"ח אות ג' דע"פ הוראות חכם מיקרי שוכח וה"ה טועה עצמו בדין. ואם אנסוהו לערב נמי לא קנסו פר"ח ומיהו לא נודע התערובת כלל כ"ע מודים דלא שייך למיקנסיה עס"י ק"י. ובבכורות יש לעיין אמאי לא גזירה שמא יפול מעצמו ויסבור שטהור ובאמת שטומאה מעורר טומאה וצ"ע:

סעיף י

וכן. עט"ז והפר"ח אות י"ג כתב אפי' לא ידע מי שנתבטל בשבילו והפ"ת הסכים לט"ז ורש"ל דהוה זה שנתבטלו בשבילו שוגג ואין בדין לאסור עליו:

סעיף יא

ולא נהגו. עט"ז דבין בשאר איסורין או בב"ח א"צ לחקור דאחזוקי איסורא לא מחזקינן אבל נודע שנתרבה צריך לחקור אימתי ועמ"ש בש"ך לענין חנ"נ:

סעיף יב

מרבה עליו. עט"ז מוכרח אני להאריך כאן קצת:

הנה מסתימת המחבר דאיסור דאורייתא אף שהשיעור דרבנן כמו מינו פחות מס' וד"ח בנתפצעו מזיד אסור שוגג אפי' איסור בעין וביטלו לא קנסינן כט"ז לעיל ובאיסור דרבנן אף שיש לו שורש מ"ה כמו בשר עוף בחלב בעין אין מבטלין ובשוגג מותר ולא קניס אפילו בדרבנן דקיל אטו שוגג אבל להוסיף שרי וכמ"ש הר"מ ז"ל פט"ו ממ"א הלכה כהו"ז בשר עוף מרבה כו' והוא מביצה עצים לתוך התנור משמע דיש שם בלא"ה עצי

היתר מרבה ומבטל הא בעין לא והא דקאמר התם מיקלא קלי היינו משום דבר שיש לו מתירין אבל אין מבטלין הונח לו במה דאמר ה"מ בדאורייתא ואין מחלק בין שורש מ"ה או לאו וכ"כ הפר"ח אות י"ז יע"ש. ויש לראות נהי דמעיגול בין עגולים אין קושי דהוה דאורייתא שאר פירות כמ"ש ס"ב מה"ת ה"א וכ"פ כמחבר לקמן של"א סי"ג והר"ב אודי ליה מדשתק עיין ט"ז שם אות ה' מ"מ הא ברישׁ ביצה ג' ב' אמר האי תנא דאפי' בדרבנן כו' וע"כ מיירי תרומת ח"ל או בזה"ז ואיך שיהיה מוכח עכ"ל דשורש מ"ה אפי' להוסיף אסור עיין ביצה ד"ב תוס' ד"ה ותנן:

והנה הט"ז באו"ח תרע"ז אות ד' העלה שקי"ל כש"ע כאן להתיר משמע לגמרי פסק כמותו אפי' יש לו שורש מ"ה ומותר להוסיף במזיד כל שאין בעין בפ"ע וכ"כ הפ"ת אות י"ח. אלא שבישׁ"ש ג"ה נ"ט וביצה ז' דווקא באין שורשו מ"ה כמו מוקצה הא בשר עוף בחלב וכדומה לא ומט"ז אין הכרע כל כך. ומה דקשיא לי טובא הוא מה שכתב המחבר לקמן קי"א ס"א שומן ג"ה תולין והלא טוב יותר להוסיף ואם נסבול זה אכתי בס"ה שם משמע אפי' איסור ממש דרבנן ומה החרדה הזאת יוסיף עד ס'. ושם אבאר:

ומדי דברי בו זכור אזכרנו מה שיש לעיין בההיא דעצים שנשרו מן הדקל כי איכא לעיונא ביה טובא כמו שאגיד. הנה אומרו והוא מהפך באיסורא היינו טלטול כפרש"י שם ומשני בהיתרא דבטיל ברוב כפרש"י והרא"ש שם א"כ קשי' הא דבר שיש לו מתירין הוא ומיקלי קלי לא מהני אלא אחר שנשרף להנות ממנו אבל בטלטול בעודו בעין איך בטל גם הרא"ש שפירש דמיקל' הוא דמבטלין קשה מטלטול בעודו בעין ואם היינו מפרשים בהיתרא מהפך שתולין מה שמוליך מזויות כו' הוא של היתר כמ"ש הישׁ"ש ביצה סי' א' אבל רש"י ורא"ש פירשו בטל הוא. ואם היינו אומרים דבר שיש לו מתירין לא בטיל היינו אכילה אבל טלטול בעלמא לא אמרו כנראה ממרוצת דברי הר"ן בפ"ק די"ט הוה א"ש ועיין מהר"מ שי"ף דס"ד מרבה הוה זוז"ג ופריך טלטול והא אין מבטלין יע"ש ויש לתמוה זוז"ג אסור לכתחלה וי"ל ואיך שיהיה ע"כ מוכח דמוקצה עכ"פ יש שבח עצים בפת דאם לא כן למה לי מיקל' קלי והתוס' בעבודת כוכבים ס"ו ב' ד"ה אמר רבא ופסחים כ"ו ב' ד"ה חדש דאין שבח מוקצה בפת והמ"א באו"ח שכ"ה אות ד' הביאו א"כ מה היא דמשני מיקלי קלי כו':

גם דברי המ"א בשכ"ה אות ד' שכתב בפסחים מ"ז ב' משמע דאסור לבשל בעצי מוקצה הם קושי ההבנה דהתם אמר אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה משמע דאהבערה לא מחייב הואיל וחזי לצורך היתר אלמא אם בישל בעצי מוקצה אף למה דס"ד מוקצה ד"ת אפ"ה התבשיל שרי אלא עייל מוקצה ולקי שהשתמש במוקצה כו'. ואף לאוכל נפש

אסור מ"ה לס"ד אלא דרש"י ד"ה ועייל י"ל זה וצ"ע. גם מ"ש בתק"ז אות ג' דתוס' פסחים ה' ד"ה ואמר כתבו דאין יכול להנות תחילה אסור לשרוף לא הבינותי דומי' דנדרים דעיקרן לגבוה אסור וה"ה חמץ דמכוין להשביח מה שאין כן זה כל עיקרו לצורך הדיוט מה בכך שתחילת ביעורו אין ראוי. גם מ"ש דמוקצה מותר בהנאה כבר כתבנו דא"כ לאיזה צורך אמר מקלי קלי. ומה אעשה שעוונותי גרמו לי ולא זכיתי להבין כל זה:

סוף דבר הכל נשמע בדאורייתא אפי' השיעור דרבנן אין מבטלין אפי' מיקלא קלי ובדרבנן היכא דמיקלו כ"ע מודים דשרי להוסיף ולא לבטל האיסור בעין ונ"ח בסימן תרע"ז הוה איסור בעין כמ"ש מהר"מ מרוטנבורג שם בטור ע"ש במ"א כיון דמשתמש לאורו והיכא דלא מיקלי המחבר פסק כאן דאפילו איסור שיש לו שורש מ"ה מוסיף עליו ובא"ח תי' המ"א אות י"ב דהוה קצת דבר שיש לו מתירין אף דבסימן ק"ב אין ברור כ"כ מ"מ משום חומרא די"א החמיר ומתחילה היה נ"ח ועומד לכך ל"ד לחתיכה לאחר ג"י בסימן ס"ט:

וראוי שתדע בשר עוף בחלב להמחבר דנ"ן עס"י צ"ו ולדידן בשאר איסורים לא משכחת שמותר להוסיף בידים איסור דרבנן להט"ז אלא לח בלח בה"מ דמבואר בצ"ב דמותר אבל בע"א הוה כולה איסור ואין לבטל איסור דרבנן אף להמחבר וזה ברור ולפ"ז בנ"ח דהתיר הט"ז שם היינו בה"מ דווקא דאל"כ אפשר דנ"ן כה"ג ועיין במ"י:

אם נפל חלב לשומן בהמה ונאסר ואח"כ נפל לשומן אחר ואין ס' נגד שומן האסור אף בה"מ דלא נ"ן והוה לח בלח ואף שנקרש השומן מה בכך דעיקר תלוי שיהיה האיסור והיתר מעורב יפה לא נ"ן בה"מ וה"ה שומן זה מהותך שנבלל יפה אף שנקרש אחר כך ודבר ברור הוא מ"מ אין להוסיף ולבטלו ולהדליק ממנו חדא דבאיסור תורה אף מיקלי אין להוסיף ועוד דנהנה מאורו הוה בעין ובשומן אווז כה"ג הא קיי"ל דמותר בהנאה וליש"ש בסימן פ"ז יע"ש דאוסר בהנאה מה שנהנה הוה בעין. ויראה לי אם מכרו לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו שרי אבל לעצמו לא מהני הולכת הנאה ליה"מ עס"י ק"י בש"ך אות א' ושם יבואר. ומה שיש לעיין בנ"ח לענין זוז"ג אין העת האסף פה ובש"ך אות ח' אבאר עוד ובדין ביטול האיסורים בשבת ויו"ט:

סעיף יג

מן האיסור עט"ז. דמין אחר מבטלים ומשמע נמי היתר ואיסור השוין בטעמן שנפלו לא"מ בטילין כל שיש ס' נגד האיסור ובפתיחה הארכנו יעיין שם:

סעיף יד

לא שנא עט"ז. דהתם כף אחד הוא וליכא למיגזר אטו שא"מ גם יש קולא בלוע ועש"ך שם:

סעיף טו

ואם נבלע עט"ז. מפני שיש בכאן דברים קושי ההבנה אבאר על הסדר:

הנה הרשב"א בארוך קכ"ו ב' חידש דין אפילו נבלע איסור תורה בכלי והוא מועט שא"א לבוא לידי נתינת טעם שרי והמכוון בזה דודאי איסור בעין אסור לבטל ולהוסיף אבל בלוע בכלי שאין כוונתו לבטל אלא לבשל בתוכו לא מקרי מבטל ומיהו כיון דאפשר שלא להשתמש בכלי זה ואין הפסד אוכלין אסרי' לכתחלה כמ"ש הט"ז בסימן קל"ז אות ד' ולעיל אות ז' ודבר זה ל"מ למ"ד דאין מבטלין הוה דרבנן אלא אפילו למ"ד אין מבטלין מ"ה אפשר בכלי דאין מכוין הוה דרבנן שמא פעם אחר יתן טעם ומש"ה באם דרכו בשפע שא"א לידי טעם לא שייך למיגזר ולמד זה מע"ז ל"ג א"ב כו' נותן לתוכו מים כלומר ושותה. עשה כלומר דרש"י פי' שם מים מלוי ועירוי ודומיא דסיפא ציר ומורייס הוה הכשר דציר שורף היין במקומו א"כ אין ראיה מכאן ועיין בתה"א דף קנ"ג א' הביא פרש"י ונתן תבלין לדבריו דכייל להו עם ציר דבהכשירן קעסק ולבסוף כתב הרשב"א דנראה לו דברייתא תרתי קתני נותן מים ושותה כו' הרי שהרשב"א עצמו כתב כל זה. והפר"ח בקכ"ב באות ג' הקשה מרישא לסיפא והרי הרשב"א כתב כ"ז בקנ"ג וכדכתיבנא. והתוס' בעבודת כוכבים ל"ג ב' ד"ה שרא ה"ה מים וזה כפירש"י דאל"כ מים הוזכר בפי' להתיר ומיהו בתה"א קכ"ה א' כתב בשם מורו רבינו יונה ז"ל דדי בקליפה דבצונן. אין מבליע יותר מכ"ק ומש"ה שנינו ישראל נותן מים ואינו חושש כלומר ומשתמש בהם ע"י מים ואע"פ שיין הנפלט למים וקיי"ל אין מבטלין איסור הכא שרי לפי שיין מועט א"א לנתינת טעם ומותר לבטל לכתחילה עכ"ל הנה כאן פי' רבינו יונה ז"ל כרש"י מים ע"י עירוי וז"ש משתמש בהם על ידי מים ובהר"ן פרק אין מעמידין מבואר יותר דרבינו יונה סובר כרש"י ודייק לה דהמים של מילוי מותר והא אין מבטלין כו' ואיך שיהיה אפילו לרש"י עכ"פ מוכח מהא דשרי דיתן שכר היינו לשתות השכר וכמ"ש הפר"ח בקכ"ב אות ד':

והט"ז הקשה דלמא משום דשאר משקים פוגמים ומש"ה שרי וכ"כ הרא"ש בע"ז שם דבכולי משערינן (וחולק ארשב"א דדי בקליפה) אלא דפגום מעיקרא הוא יע"ש ודחה הט"ז דברי הפרישה בקכ"ב אות ה' (בדרישה) דהרשב"א סובר דאין פוגמין מים ושאר משקים אלא מבטלין כו' דהא בתה"א דף קנ"ה ב' (ומ"ש קמ"ה ט"ס) כתב כל הכלים משמע אפילו שדרכן להשתמש מעט וע"כ הטעם דפוגמין אם כן סותר הרשב"א מ"ש בקכ"ו דהטעם משום דא"א לבוא לידי טעם וכ"ת כיון דסובר הרשב"א דבצונן אין בלוע רק כ"ק ויש בכלי אפילו קטן ס' נגד הקליפה כמ"ש הש"ך בס"ט אות ס"ד ואפילו שימש

במקצת כלי אפשר דבכבוש אין מפליט בכל הכלי עס"י ק"ה ושם אבאר. ז"א דהא כתוב בקכ"ו א' דהיתר הוא דרכו להשתמש בשפע משמע בלא"ה אסור ואיך התיר בקנ"ה ב' כל הכלים:

ועל מה שהקשה הרא"ה ז"ל בקכ"ו ב' דא"כ לשתמש יין תי' דלרשב"א אף שאין אוסר בהנאה אוסר במשהו והוא בתה"א קמ"ט א' בקנקנים ועיין ש"ך קל"ז אות ג' כיון שהיין תחילתו אסור בהנאה אוסר הבלוע במשהו יע"ש

ויש לראות לכאורה הר"ב ז"ל זיכה שטרא לבי תרי דכאן לא הגיה כלום ובת"ח כלל פ"ה דין י"ב משמע דעתו כן וא"כ בקל"ז ס"ד דמותר ליתן מים או שאר משקין הא יין אסור ושתק הר"ב והא לדידן סתם יינם בס' כמבואר בקל"ד ס"ב בהג"ה א"כ ה"ה יין כקושית הרא"ה ז"ל וכמו שהגיה בקל"ז ס"א וכמ"ש הש"ך בס"ט אות ס"ד ואולי הט"ז סובר דמסתמא אין ששים נגד קליפת הקנקנים ועיין בסימן קל"ד בט"ז אות ז' צ"ע מ"ש דאין מבטלין לכתחלה והא מים מותר ליתן לכתחילה לכלי עובד כוכבים וסלק היין כמו שאינו כו'. ועמ"ש לקמן בדברי הט"ז בקל"ז ז' יע"ש ומה שיש לעיין בד' הר"ן שהביא הט"ז עיין פר"ח קכ"ב ואין להאריך כאן:

והקשה הט"ז על הטור מדברי הר"ן שמשמע דהא דמותר קנקנים בקליפה הוא מדהתירו ליתן מים ושכר לקנקנים משום דמשהו מבטלין בכלים ומש"ה מהני קליפה לאיסור משהו א"כ הטור שהשיג בקכ"ב ע"כ בקנקנים הטעם דמותר כמ"ש הרא"ש בפסקיו בע"ז דפוגמים היין א"כ אין ראיה דקנקנים בצונן בלע שלהם מועט ולא די בקליפה. ואפילו הכי כתב בסימן קל"ה דברי הרשב"א דסגי בקליפה גם קושית הבית יוסף בקכ"ב על הטור דאין כאן קל וחומר דאב"י גזרו אטו ב"י דמצוי הוא לבשל בזו ובזו משא"כ אטו לא בשפע בכלי זו כיון דאין מצוי אלא בשפע דיש ס':

ע"כ תירוץ הט"ז דהכי קאמר דיש כאן ב' קושיות א' איך התירו דיעבד המים ושכר ולזה י"ל דפוגמין היין אבל קשה קושיא ב' איך התירו נ"ט לפגם לכתחילה והא אין מבטלין איסור לכתחילה וכ"ת דכאן א"א לבוא לידי נתינת טעם כלל דפוגמין מ"מ נ"ט לפגם אין לעשות לכתחילה בשום ענין דגזרו אטו לשבח וע"כ תי' הרשב"א דמהא שמעינן דבלע הקנקן בצונן הוה דבר מועט וא"א לבוא לידי נתינת טעם ומש"ה אף בכלים קטנים מותר ליתן לכתחילה מים ושכר דיש ס' נגד המעט וכ"ת אין מבטלין איסור לכתחילה י"ל דלמא יתן טעם והרי פוגמין וליכא למיגזר והלכך לא גזרינן אטו לא ישתמש בשפע לכלים קטנים דמ"מ לא יבוא לידי טעם דפוגמין מים ושכר ביין ומש"ה עכ"פ כי משתמש בכל הכלי עכ"פ יש ס' ושרי וכ"ש כלי גדול דאין דרכו להשתמש אלא בשפע דאפילו לאו

טעמא דפוגם שרי דא"א לבוא לידי טעם דמש"ש מכלים קטנים משום דא"א לבא לידי טעם ה"ה גדולים וחלב ודם מה"ט שרי לבטל והטור סובר דוודאי הוא מוכח דאין בלעו של קנקנין בצונן כ"א דבר מועט דאל"כ איך התירו לעשות נ"ט לפגם לכתחילה כל שאין ס' נגדו אלא וודאי מועט הוא ויש ששים ומשום הכי שרי דאי אפשר לבוא לידי טעם דאי נמי לא יהיה ששים נותן טעם לפגם הוא ואין חילוק בין כלים גדולים או קטנים. ובגדולים בטעם מושבח כמו חלב ודם אפילו שיש ששים ואין דרכו להשתמש אלא בשפע אפ"ה אפשר דגזרינן אטו ישתמש במועט ומנלן להקל. ועכ"פ שפיר מוכח דבלע מועט הוא ודי בקליפה דאל"כ איך מותר נט"ל באין ס' לכתחילה ומ"ש הט"ז וקליפה בעי ביין דאינו פוגם פשוט הוא ואפילו ס' לא מהני לחד דעה בסתם יינם:

ומ"ש הט"ז דפוגם שרי משמע באיסור הפוגם מבטלין בס' הבלוע בכלי אף בקטן ול"ד גדול דא"נ ישתמש במועט הוה נט"ל ולא יבוא לידי טעם. גם מ"ש שהרמב"ן כהר"ן הוא בתה"א קנ"ה א' (וט"ס קמ"ה) דאין קליפה מותרת וע"כ הא דמותר ליתן מים ושכר דנ"ט לפגם ושורפין במקומו ואפי' משהו ליכא ועדיף משאר נ"ט לפגם והרשב"א סיים שם דבשל דבריהם שומעין להקל היינו סתה יינם. משא"כ באיסור תורה כתב הט"ז דלא שייך שומעין להקל להרשב"א ואף כלי גדול אסור ומשמע באיסור מועט דרבנן שומעין להרשב"א להקל. ומיהו מ"ש שהב"ח פסק להחמיר הוא בקכ"ב ס"ד ומ"ש הלבוש כתב כן הנה בצ"ט כתב היתר ובקכ"ב כתב דעה א' בסתם וי"א משמע כדעה א' וצ"ע:

ועמ"ש הט"ז בקל"ז אות ז' דבצונן הקילו יע"ש וקשה מכאן. גם מ"ש דהוה גזירה לגזירה הנה נט"ל אסור אף באיסור דרבנן ובק"ג וקכ"ב אבאר דקדירה שאב"י מאיסור דרבנן נמי אסור ולדינא צ"ע באיסור דרבנן בכלי גדול עכ"פ שדרכו להשתמש בשפע אולי יש לצדד. והש"ך בקכ"ב אות ד' החמיר ג"כ ובנה"כ כאן יע"ש:

מ"ש הרשב"א אין מבטלין איסור אף שסתם יינם דרבנן מוסיף אבל לא מבטלין ומה שראוי להזכיר בכאן הוא דעם כל הטורח הזה יש לחקור בשלמא הרשב"א סובר אין חנ"נ בשאר איסורים א"ש משא"כ לדידן א"כ איסור מועט בכלי גדול ובישלו הרבה היתר ועירו משם התבשיל והקדירה חמה מחום אש וודאי מפליט ומבליע בדופני הקדירה ולגבי הבלוע אין ס' נגד המועט א"כ איך יצויר דין זה לדידן כלל עס"י צ"ב וצ"ג ואולי בצונן בכבוש שייך זה ובצ"ב בטיפת חלב על הקדירה חקרנו שם וצ"ע ✍:

סימן ק

סעיף א

בריה עט"ז. אחקור כאן בקצרה ובס' ראש יוסף הארכנו:

זה לשון המ"כ בח"ג פ"א צ"ה ב' מספר התערובות. ד' מינים יש. המין א' כל דבר חשוב ובו ד' דברים בריה וחהר"ל וב"ח וז' דברים חשובים בכל מקום. המין הב' דשיל"מ. השלישי ויש בו ג' דברים מראה מעמיד מחמץ. הד' איסורי הנאה יש מהן כו' וכל אלו הט' דברים מה"ת בטילים ומד"ס אין בטילים. והפר"ח אות ג' כ"כ וכ"כ הרשב"א רע"א ורפ"ה דכל למעלה מס' מדרבנן ואמנם ראוי להעמיק הענין בזה. כי המ"כ חשב ט' וסקל מתבל שביאר בח"א שם והפר"ח סקל מראה דהיינו חזותא וחשיב מתבל וא"כ יש בכללן עשרה דברים והנה ז' מהם אין בהם פלוגתא דהוו דרבנן ואמנם ג' מהן חזותא ומתבל דהוא לטעמא ומעמיד יש פלוגתא כמו שאבאר. מתבל או"ה כתב דרבנן עש"ך צ"ח אות כ"ט והפר"ח כאן אות ג' ובצ"ח פקפק ור"ן סובר דהוה מ"ה עיין מ"כ ח"א להלכה קיי"ל דרבנן. מעמיד רוב סוברים דרבנן והמ"א בה"פ סימן תמ"ב דטור סובר מעמיד מ"ה והח"י שם אות ט"ז פסק דרבנן ובחמץ החמירו דהוה כבעין והכין הלכה דמעמיד דרבנן. ונ"מ בספק אי נפל מעמיד איסור או היתר וכן מתבל ספיקא לקולא. וכן חלב שנאסר מבשר ע"י בישול ואח"כ העמידו בו גבינה שאוסר במשהו לתי' ב' של הש"ך בפ"ז אות ל' אפילו בישלו להגבינה אחר כך מותר לכ"ע בהנאה וכדאמרן:

אמנם חזותא יש בו מחלוקת גדולה כמו שאבאר המ"כ כתב דהוי דרבנן ע"ש ובפ"ג צ"ט ע"ד ביאר דווקא דעשוי ליתן מראה אבל אינו עשוי לכך לא יע"ש. והפר"ח בק"ב אות ה' הסכים בזה דכל דלא עביד לחזותא לאו כלום ומשמע דבעינן עביד לכך ונתנו אדעתא דכך. ובעיקר הדין כתב דבב"ק ע' הגוזל קמא (ק"א) הוה בעיא דלא איפשטא ובשל תורה לחומרא ובדרבנן להקל. והמ"י כלל ע"ד אות ה' היקל ביותר דבגד דקיימא לצביעה שייך חזותא משא"כ באכילה דבטעמא תליא כל דאין טעם חזותא לאו מלתא אפילו מדרבנן בטל וההיא דק"ב ואו"ח תקי"ג דלבנו כו' היינו דלהוי חשוב כבעין יע"ש. ואני העני לא ידעתי אל מי מקדושים אפנה בדבר זה. גם הפ"ת אות ג' בק"ב נטה לדברי מ"י דבאיסורי אכילה לא שייך חזותא יע"ש:

והנה המ"י הביא ראיה מתוספות סוטה ט"ז ב' ד"ה מביא ומר"מ פ"ג מה"ב ואבאר בסוטה אמרו בדם הצפור נותן מים שיהא דם ניכר בו והקשו בתוס' דאפילו קורטב יין בג' לוגין ניכר כ"ש דם דסומק טפי וי"ל דניכר דקאמר ממשותו של דם וא"ש דר"י סובר אין דם מבטל דם ורבנן עולין שאני והא הכא דאינו מינו וקרי ליה דם אלא ממשותו ניכר הוה כבעין עכ"ל ביאור דבריהם דקשיא להו דהיכי דייק ר"י מב"מ לא בטל ורבנן עולין שאני והא הכא דא"מ ודאי בטיל ברובא דכי אמרינן בא"מ טכ"ע ד"ת במידי דאכילה דתליא בטעמא. ואפ"ה קרי ליה דם וע"כ דחזותא מלתא היא וא"כ איך דייק התם מיניה

דעולין או מב"מ לר"י וכ"ת דהתם דם בדם ליכא חזותא הא אמרי' רואין כדאיתא בזבחים ע"ז ב' בחולין פ"ז א' וע"כ דבא הקבלה דאמרינן רואין בדם וע"ש בזבחים ע"ח ד"ה דלי וע"ט יע"ש. ובאמת בחולין פ"ז א' ד"ה רואין הקשה ר"ש מוורדו"ן קושיא זו איך מוכח דמב"מ או עולין והא אמרינן רואין ור"ל דאף דם חולין או מים אין מבטל לדם קדשים ותירצו בחולין דאם דיהה מראהו פסול וזה הוא בעצמו מה שתירצו בסוטה והכוונה לפי מה שהבין המ"י דחזותא לאו מלתא היא ורואין היינו כשכל ממשות קיים היינו שלא דיהה מראהו כלל כמ"ש בחולין והלכך במצורע נותן רביעית מים שלא יהא דיהה מראה הדם כלל הלכך אף דמים רובא לא בטיל כה"ג משא"כ דם הפר ושעיר דאילו רואין היה דיהה מראהו אף שהיה נשאר צבע בעלמא חזותא לאו מלתא היא ואעפ"כ קורא דם השעיר ע"כ מב"מ אין עולין זהו הנראה לי ומש"ה הוכיח המ"י דחזותא בלא ממשות דהיינו דיהה ויש ס' וודאי דיהה וצבע בעלמא לאו כלום הוא. אמנם לי הדיוט נראה לכאורה להיפך דע"כ איבעי' בב"ק אלא אי הוה צבע ממשות לענין גזילה ואיסורי הנאה אבל לענין איסורי אכילה כל שמראיתו צבע בעלמא ניכר אפשר דהוה מן התורה דבדבר הניכר לא שייך ביטול. וההיא דם הפר דאיק לי' שפיר מדקרי ליה דם השעיר אלמא דלא נשתנה כלל ואי עולין מבטלין או לר"י מב"מ לא שייך למיקרי דם השעיר וכן במצורע דם הצפור כתיב משמע דלא יהא בו שינוי כלל כמו שיוצא מצואר צפור ומצואר שעיר וע"כ בעינן שלא יהא דיהה מראהו ובדם השעיר היה דיהה בדם פר ע"כ עולין איך מבטלין או מב"מ מחזקין זא"ז משא"כ לענין איסורין בצבע בעלמא סגיא דלא בטילה ואדרבה מצינו בחולין פ"ז דם שנתערב אם יש מראה דם חייב לכסות וכ"פ הר"מ בפי"ד מה"ש והמחבר בכ"ח ולא חילקו כלל אי בעינן שלא יהא דיהה מראהו. וכן מצאתי בספר בית ישראל דמשמע כל שנשאר מראה אדמומית חייב בכיסוי אלמא מדרבנן עכ"פ חזותא מלתא הוא ועיין בר"מ פ"ב מה"פ הכ"ב ובהלכות מקוואות פ"ג הי"ט ופ"ז ה"ז ובחולין כ"ז א' דג' לוגין שלימין ומראה יין להם לא פסלי המקוה וכפירוש ב' ברש"י וכן פסק הר"מ אלמא מדרבנן חזותא מלתא. ומהא דאמר רבא זבחים ע"ח אמור רבנן בטעמא והיכא דליכא טעמא כמו מקוה ולא אמור באיסורין כה"ג י"ל דמ"ה קאמר או י"ל באיסורין טעמא נמי ובמקוה תלי רק במראה ואף שיש לדחות זה ולומר דאין ראיה ממקוה מכל מקום אין ראיה להיפך מההיא דסוטה ומכיסוי יש ראיה כמ"ש:

גם מ"ש המ"י ראיה מפ"ג מה"ב המעיין בסי' ר"ד בש"ע שם סי"ב הרי כתב הר"ב בהג"ה ודווקא שיש בו חשיבות הוא דמברכין והמכוון שם כשעושין לצבע בעלמא ולא לאכול אותו דבר בטל הוא לענין ברכה וה"ה לטעמי' שעושין בשמים לתוך המרקחת להטעים

וטעמא לא בטיל וודאי ואפ"ה אין מברכין על הבשמים אלא אם נותן בשמים כתושים מעט לאכול גם הבשמים אז כיון דלאכול הבשמים גופא נותנין אפילו הם מעט כיון שנותנין גם טעם וטעמא לא בטיל מהני כאן דליהוי כבעין כמו הומלתא זנגבי"ל כתוש כמו שיראה הרואה בב"י ובד"מ שם אדרבה מוכח מכאן דאפילו טעמא בטיל גבי ברכה כדאמרן כל שאין עושה לאכול הבשמים גופא וכן יש לכוין דברי הכ"מ יע"ש היטב:

ומעתה מ"ש המ"י דכל למעלה מס' דרבנן ובדרבנן חזותא לאו מלתא זו לפי הנחה של מ"כ משא"כ לפר"ח ולדידן אפשר חזותא מלתא היא מה"ת. גם מ"ש הפר"ח הילכך ביצת נבילה וטריפה דרבנן אבל טריפה שכשנטרפה לא היתה גמורה ואסורה מ"ה לא בטלה וכוונתו נבילה וטריפה דומיא דנבלה מדרבנן ובעיין לא איפשטא בב"ק (דם תבוסה הוא לר"ל ולא לר"י הלכך לר"י אף בדרבנן י"ל מלתא אלא ספיקא לקולא ע"ש ב"ק בתוס').

וביצת טריפה שלא נגמרה ד"ת וספיקו להחמיר. הנה לא אבין ביצת טריפה שנטרפה מיד ובטילה אף דהוה דרבנן אין להקל בספק עס"י פ"ו דאטו גמרה באיסור כעין של תורה עשאוהו ובעיין לא אפשטא אף בדרבנן:

עוד אדבר כמעט רגע לפי מ"ש המנחת כהן בס' התערובת ח"א פ"ד ס"ב ע"ד דלהר"מ כזית בכא"פ ד"ת ואם אכל חצי שיעור דרבנן דח"ש בעין הוה ד"ת ולא ע"י תערובות וכבר הערנו בזה בפתיחה. א"כ ס"ה לדידן טכ"ע ד"ת מש"ה ח"ש אסור מ"ה דהמקבל נהפך לנ"ט ולר"ח כהן לוקה על כל כזית מן התערובת ואף דלא קיי"ל כן היינו דאין לוקין על מה מצינו מגיעולי מדין כמבואר מה שאין כן בחזותא נהי דלא בטיל מן התורה דבדבר הניכר לא שייך ביטול מ"מ כיון דטעמא ליכא וכי אכיל להו התערובות ליכא כזית בכא"פ ולא מצטרף וחצי שיעור ע"י תערובת ליכא איסור תורה לדעת המ"כ דוגמא לזה כמו להר"מ בטכ"ע ה"ה לדידן בחזותא וכיון שכן ליכא בהאי תערובת איסור תורה דכל חלב מרבינן בעין ולא ע"י תערובת וספיקא לקולא בדרבנן. אלא לפמ"ש י"ל במאכלות אסורות ודאי הוה דבדבר הניכר לא שייך ביטול וכי מיבעיא ליה אי כממש הוה עיין פר"ח ולענין דינא אין ביד עני כמוני להכריע ועכ"פ זאת אומר:

ויצא לנו הדין אם לבנו מאכל בביצת נבילה במשקה שקורין ברש"ט כמו שעושין ברוסיא שמלבנין בביצים יראה לי דירבה עוד עד שיהא החזותא בטילה דלהמחבר בצ"ט איסור דרבנן מוסיף ומבטלו וכ"נ הסכמות הט"ז שם ועכ"פ ס"ס הוה שמא חזותא בדרבנן לאו מלתא ושמא הלכה כהמחבר דמוסיף ובאיסור תורה ביצת טריפה ואף טריפה שנגמרה מיד עשאוהו כשל תורה אסור ואין להוסיף כמבואר בצ"ט. ומיהו אם יש ביצים כשרים ובלא הכשרים לא היה חזותא יראה להתיר אף בשל תורה דלא עדיף מטעמא דאין

היתר מצטרף לאיסור ואמרינן אילו לא היה ההיתר הוה בטל טעם האיסור כ"ש בחזותא ועמ"ש בפתיחה ✍:

ודע דמ"ש הטור בצ"ב בשם ר"ת דבר הנאסר במשהו לא נ"נ ה"ה כל למעלה מששים מחמץ ומתבל וחזותא וטעמא לא נ"נ דמשום לתא דבב"ח גזרו וכל למעלה מששים ליכא לתא דבב"ח כן היה נראה לי. ומה אעשה שהמעיין בר"ן פרק כ"ה אהא דכתב וז"ל אלא דחבור חבורתא דקמאי ז"ל למרמי אשמעתין מאין המדומע והמחומץ אלא לפי חשבון ומיי"נ ותי' מדומע יבש וייי"נ משהו לא נ"נ והקשה מחומץ לח הוא ומאי קושית משהו הוא אלמא דמתחמץ ומתבל ומעמיד לא נדון לענין זה כמשהו. ויש ליישב ויש לצדד מאחר דנ"נ בשאר איסורין דרבנן וכאמור:

ועתה אבוא לבאר דברי הט"ז ז"ל:

הנה דברים החשובים דאין בטלים מדרבנן מחמת חשיבותן ואמנם בריה טעם חשיבותה כתב או"ה כלל כ"ה ד"ב והמ"כ שם כיון דחייבה תורה מלקות בכ"ש חשבוהו חז"ל דלא בטיל:

ויש לחקור אמ"ה מה חשיבות יש בו וי"ל דמשהו בשר מצטרף כו' ויש לחקור אי בעינן אבר שלם או חצי אבר כל שיש כזית גם אבר שלם אי בעינן כזית עם עצמות או כל שהוא גם אי ג"ה החיצון דמדרבנן אי שייך ביה בריה. וראיתי להפ"ת כאן אות א' הקשה אמ"ה ל"ל כזית ותירוצו ומ"ש הכר"ו אות ג' עמ"ש בפתיחה ובס' ראש יוסף ומ"ש הפ"ת דכל שאין כזית לא הוה בריה והכר"ו כתב דהוה בריה ונכון הוא וכן מבואר באו"ה שם ד"א אמ"ה וג"ה כו' שהוא שלם ואין בו כזית הרי דשלם בעינן אף באמ"ה ולא בעינן כזית אף באמ"ה וטעמא כיון דחזינן שהתורה החשיבה לבריה לענין מלקות חז "ל החשיבו ג"כ ואף בח"ש דליכא מלקות מ"מ חשוב הוא. וג"ה דרבנן וכיוצא אי חשיב בריה הכר"ו אות א' כתב בריה דרבנן חשוב הוא וכן יראה לר"ש כ"ש למכות ואפ"ה לדידיה בריה לא בטל מטעם חשיבות הבריה עצמה כ"ש לדידן מדהחשיבה התורה לבריה ומ"מ לאו במלקות תליא מלתא ובס' ראש יוסף הארכנו בזה. ועס"י פ"ו בש"ך אות י' ביצת נבילה הוה בריה אלמא דרבנן בריה הוא ואמנם באו"ה כלל כ"ה די"ג מבואר לכאורה דגיד החיצון כולו ושאר הפנימי לא הוה בריה אלא פנימי שעל הכף לבד אם נחתך אותו המקצת הוא הנקרא בריה בש"ך אבאר עוד:

סעיף ב

וכן. עט"ז ובש"ך אות ו' אבאר:

סעיף ג
כרוחב. עט"ז ומסיים באו"ה שם די"ג ד"א בשור וב"א בכבש גדול ופחות מרוחב אגודל בגדי וטלה אף שנחתך כל השאר הוה בריה יע"ש:

סעיף ד
אם. עט"ז ואף דשומן ג"ה דרבנן האיכא טעמא שממהר לבלוע ובש"ך אות ח' אבאר:

סעיף ה
ואם. עט"ז דמדרבנן בעי ס' ונשפך להקל אף בא"מ דלא יהיב טעמא והפר"ח אות י"ב והכר"ו ו' סוברים להקל בעת הדחק אפי' אין ס' והפ"ת חולק והחמיר. ובאמת מ"ש המ"כ ח"א פ"י ע"ה א' דרשב"א לשיטתיה דבעינן ס' וקפילא לא ידענא דהתם בפחות שקורי משקר משא"כ בג"ה כל שאין טעם לח בלח ליבטל ברובא בא"מ וי"ל דמ"ה לא בטיל דודאי ג"ה יש בו טעם קליש כמו בעצמות והתורה אסרתה גופא של גיד וצ"ע ומ"מ בנשפך יש להקל ולא באין ס':

סעיף ו
ג' תולעים. עט"ז משמע אף באיסור תורה לא בריה אפ"ה דווקא ספק נפשות ב' זימני ובשאר איסור תורה ג' זימני. ובמידי דאתא מעלמא דעת הט"ז בנ"ז והמ"א באו"ח תס"ז אות י"ב ובח"י אות כ"ה ועמ"ש בפ"ד ונ"ז:

סימן קא

סעיף א
רק מדרבנן. עט"ז וספק דשיל"מ יבואר בק"ב וק"י. כתב רש"ל חהר"ל היינו אורחים יקרים וחשובים הביאו הכה"ג בהגהות הטור אות א':

סעיף ב
ואם. עט"ז ובק' אות א' מבואר דספק באיסור תורה לא מהני למהוי אח"כ ספק דרבנן וכ"כ הש"ך אות ב' ועס"י ק"י ודע דמשמע דספק אי החתיכה ר"ל או לאו לא מיקרי חסרון חכמה דלא אמרינן ספיקו להחמיר כתב הפ"ת אות ד' דל"ד לשאר חסרון ידיעה. והמ"י כלל מ' אות י"ט מצייר שנפל חתיכת איסור וא"י אם גדולה ר"ל ובאמת לשון הר"ב לא משמע כן וכ"כ הפ"ת ועמ"ש בש"ך אות ט"ו:

סעיף ג
ובב"ח. עט"ז ובב"ח דרבנן כמו עוף בחלב או מליחה וכבוש מדרבנן מיקרי ר"ל ולאו במלקות תליא מלתא דשניהן היתר ונעשה גוף א' כ"ג בהגהות ב"י אות ה' בשם כמה פוסקים וכ"כ הב"ח עס"י פ"ז ועיין אות ד' דלא כפ"ת אות ג' ומ"ש ראיה מר"מ בט"ו ממ"א הכ"ז י"ל דאיהו לשיטתיה דלא נ"נ בשר עוף בחלב עס"י צ' בט"ז אות ד' משא"כ לדידן וכן הלכה ודע אם נאמר כשיטת ר"ת (או ר"ח כהן) דלוקה על כל כזית מהיתר

אף בלוע הוה ר"ל ועיין צ"ח ואו"ח תמ"ב בטור משמע דמסופק יע"ש ומ"מ ר"ל דרבנן וספיקו לקולא:

סעיף ד

מחמת. עט"ז המחבר אפשר ב"כ לשיטתי' דבא מבב"ח כבב"ח דיינינן אפ"ה לא הוה ר"ל כה"ג ומ"ש הט"ז בגבינה שהועמדה בחלב טריפה כו' יש בכאן קושי ההבנה כמו שיראה הרואה בנה"כ ובמ"י כלל מ' אות ב' ומ"ג אות ל' והב"ח לא אוסר אלא בגבינת עובד כוכבים לא בהועמדה בחלב טריפה ושאר קושיות לכן אבאר:

זה לשון או"ה כלל כ"ה ד"ה גבינה מבהמה טריפה ראויה להתכבד וכל שכן שלימה הוה מנין. ואפילו גבינה שהועמד בקיבה הנאסר מבשר אין בטל דבב"ח הוה איסור מגופו ואף דבב"ח בס' טעמא לא בטיל ואפילו סתם גבינה של עובד כוכבים. ושמא מטעם דמאחר שאסרו חכמים כל סתם גבינות מחמת חשש איסור שיש בקצת וגם תחלת עשייתן באיסור הוה כנולד באיסור עכ"ל. הנה ודאי דמ"ש גבינה מחלב טריפה היינו שנעשה כל הגבינה מחלב טריפה ור"ל. ומ"ש הועמד בקיבה הנאסר מבשר יראה לפרש דה"ק ששהה חלב קיבה בעור הקיבה מעל"ע ונאסר הקיבה מעורו ונ"נ גוף איסור בב"ח תו אם הועמד בחלב קיבה הוה מעמיד ובאלף לא בטיל ומעמיד כזה הוה איסור מגופו מיקרי עס"י פ"ז ובש"ך אות למ"ד ואו"ה לשיטתיה בכלל מ"ז ד"ח ע"ש בש"ך. והשתא אבאר כי י"ל דאו"ה ה"ק דמעמיד הוה כבעין והוה חהר"ל ועדיף משאר איסור בלוע. ואל תתמה ע"ז שהרי בא"ח תמ"ב במ"א אות ט' ובת"י דמעמיד מחויב לבערו דהוה כבעין וה"ה גבינת העובדי כוכבים מטעם מעמיד נבילה הוה בעין. והדר אמר מגבינת עובדי כוכבים אין ראיה דשמא הוה כגוף האיסור כיון שחז"ל אסרו לכולהו אף במקום שאין מעמידין כ"א בפרקים עס"י קי"ד ותבין:

והנה הת"ח כלל מ' ד"ה כתב בלוע לא הוה ר"ל דלא כאו"ה כלל כ"ה בגבינה שהועמדה בחלב טריפה חשיב ראויה להתכבד וז"א דנתבאר לעיל כלל ל"ב דאין איסורו מחמת עצמו. ומיהו בב"ח מחמת עצמו מיקרי עכ"ל. ודאי דה"ק דאו"ה כ' הועמד מטריפה או מנבילה היינו גבינות העובדי כוכבים דחשש שמעמידין בעור נבילה אלמא מעמיד בעין הוא וה"ה מטריפה (ולא נתכוין הר"ב אגבינה מטריפה שכתב האו"ה דאיירי כולה מחלב טריפה אלא כמ"ש) ועוד כתב טעם דגבינות עובדי כוכבים כנולד באיסור דמי כיון שחז"ל עשאוהו כודאי איסור לא חשיב בלוע וע"ז כתב הר"ב וזה אינו דמעמיד לאו בעין מיקרי לענין חהר"ל וגם נתבאר כלל ל"ב ד"י דחמפ"ג די בחותם א' דאין איסור מגופו אלמא תערובת מיקרי זה כוונת הת"ח כאן ובכלל מ"ג ד"ט כ' הת"ח כתב או"ה

כלל כ"ה גבינות עובדי כוכבים חשיב כגופו של איסור ודאי ואם נתערב באחרים לא ניתר מס"ס אבל שאר ספק איסור דרבנן כו' ומיהו רוב היתר בעינן לא חד בחד עכ"ל הת"ח שם. והב"ח כאן ס"ב כתב וז"ל כתב או"ה כלל כ"ה ד"ה גבינות עובדי כוכבים אין בטל ושמא מטעם כו' והת"ח דחה דבריו בכלל מ' ויש לתמוה דבמ"ג הביא דגבינות עובדי כוכבים הוה כגופו של איסור ואין ניתר מס"ס עכ"ל הנה הקשה על הת"ח מדכתב במ"ג בגופו של איסור משמע דגופו מיקרי לענין ר"ל גם מדכתב שנתערב באחרים אין ניתר וע"כ ברוב דאי חד בחד אפי' שאר ספק לא ניתר כמ"ש הת"ח שם בשם או"ה זה תוכן כוונת הב"ח ז"ל:

ומעתה הבוא נבוא לבאר דברי הט"ז. הנה הבין מב"ח דאף העמיד בטריפה פוסק דבעין הוה דמעמיד חשיב כבעין (ואמת דהב"ח לא פסק אלא בגבינות עובדי כוכבים) וע"ז כתב הט"ז דל"מ מעמיד לאו בעין הוא אפילו גבינת עובדי כוכבים לאו גופו של איסור מיקרי ובכלל מ"ג דקרי ליה גופו היינו לענין דלא מהני ס"ס ביה כמו מן התורה ומיירי שלא נתערבה הגבינה ברוב כשרים. וז"ש הט"ז ולא היה ביטול ברוב כשרים וכאמור. וכ"ת חד בחד אפילו בשאר ספק נמי אסור וכמו שהקשה בנה"ך יש ליישב זה (דמיירי שספק אי רוב היתר או איסור עד"מ שלשה גבינות וא"י אם ב' כשרים וא' של עובד כוכבים או להיפך ובשאר איסור אפשר דעדיף מחד בחד דכאן לא מיקרי איקבע דשמא רוב היתר ואין זה היתר ברור ובק"י אבאר). וע"ז הביא הט"ז ראיה דע"כ לא נתכוין רמ"א בת"ח בכלל מ"ג דהוה כגופו דר"ל ולא בטיל דהא במתכוין שינה לשונו מלשון או"ה בכלל מ"ז דין א' בגבינת עובדי כוכבים דהחשש שמעמידין בקיבת נבילה והת"ח כתב חשש עירוב חלב טמא אלא דבכיון עשה זה דאלו לטעם מעמיד אפשר דהוה כבעין או בב"ח מיקרי גופו לשיטת או"ה כלל מ"ז ד"ח והר"ב בסי' פ"ז לא פסק כן יע"ש בש"ך אות ל' ומש"ה כתב עירוב חלב טמא ואסור מגופו היינו דלא מהני ס"ס ביה עס"י ק"י בש"ך באורך וז"ש הט"ז ומש"ה זכר בת"ח כלל מ"ג שמא "נתערב" חלב טמא שהוא הוכחה לדבריו:

ולענין הלכה העלה דגבינה ר"ל אם נעשה מחלב טריפה כמ"ש רמ"א בפ"א. וה"ה עירוב טריפה וכשירה אף שיש רוב ובטל מ"ה מדרבנן ס' וכל שיש בחלק הטריפה ר"ל אף בדרבנן לא בטיל ובטמא לא נקפה ודאי אין ר"ל. ומיהו לחשש בשר בחלב היינו שאין ששים בגבינה נגד עור הקיבה בזה אף בדרבנן ר"ל מיקרי וכאמור ומסולק כל קושיות שיש בכאן. וכר"ח אות ד' החמיר בגבינות עובדי כוכבים ומ"י כלל מ' אות ב' היקל בה"מ די"א דגבינה לאו ר"ל (הוא יש"ש) והנה גבינה שלימה דהוה מנין לט"ז בטל הוא

דמנין נמי בעינן איסורו מגופו כמ"ש או"ה כלל כ"ה ועיין או"ח תרע"ג בנ"ח ומשם אין ראיה דחתיכה טמאה ונ"ח מגופו מיקרי עיין תה"א ק"ד בב"ה ומ"ה מ"מ כן הוא ודאי. וא"כ גבינות עובדי כוכבים שלימה יש להחמיר טפי דמאן י"א יש"ש והוא פסק כר"ל כל שדרכו עס"י ק"י בט"ז אות א' ומיהו גבינת האלענד"ש י"א דודאי ר"ל והכל לפי הזמן והמקום:

ודע דחלב עובד כוכבים (שלא לגבן) וישראל עשה ממנו גבינה ונתערב בטל הוא לכ"ע דלא נולד באיסורו ועירב חלב טמא שבו לאו ר"ל עס"י קט"ו בט"ז י"א ובש"ך כ"ב ✍:

סעיף ה

ויש. עט"ז וי"א הם הרא"ש אף בנוצה מיקרי ר"ל ואנו נוהגין כי"א לבד מנוצה ולא הופשט הכבש עורו:

סעיף ו

מלבד. עט"ז דמעשה כ"ד לא מיקרי מחוסר מעשה. ולענין אי מנין מיקרי עש"ך אות ז' דעתה אין מכובד כלל בנוצה אף מנין לא מיקרי. ומיהו אווזות פטומות ושמנים מאד שא"א לאכלן כך כלל דודאי לא ר"ל וע"כ ל"פ אלא עור שומן דראוי לאכול כך אבל שמנים הרבה עדיפי משומן הכנתא אפ"ה אי נתערבו כך וא' טריפה אין בטילות דהוה מנין עכ"פ באווזות ועוד דלא מיקרי מחוסר מעשה גדול כמו נוצה נ"ל ✍:

סעיף ז

אבל. עט"ז כל שלא מחוסר מעשה גדול ר"ל מיקרי:

סעיף ח

ראש. עט"ז ומיהו ראש אווז במקומות שמכבדין הוה ר"ל והכל לפי המקום והזמן:

כתב הכר"ו אות י"א דאם הלשון בתוך הראש חשוב דראש לא מגרע חשיבות הלשון עכ"ל הנה בק"י הט"ז אות ה' כתב אפי' ליחיד בביתו אם מקצת ר"ל ומקצת אין ר"ל מטריפה א' הכל אסור והש"ך שם אות ל' וב"ח מתירין יע"ש משא"כ ראש ולשון בתוכו כ"ע מודים דאף הרא"ש אסור דזה הוה כחוכא וא"א להתיר חצי חתיכה ולאסור הלשון כיון שמחובר בו אבל נחתך ומונח כך באנו למחלוקת הט"ז והש"ך ועמ"ש באות י"ג וי"ד:

סעיף ט

שומן. עט"ז והכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ז טובה עצתו של ש"ך דהכל לפי המקום והזמן. אמנם במ"י כלל מ' אות ח' כתב א"כ למה נתלבטו הפוסקים לכתוב איזה מיקרי ר"ל והעלה בב' פנים או דכל מה שהוזכר ר"ל אף באיזה מקום אין ר"ל בטלה דעתם והכל לפי המקום לחומרא אם ר"ל שם אף שלא מוזכר בפוסקים אין בטילה. הפן הב' דכל

מה שזכרו ר"ל מן הסתם ר"ל עד שיבורר באותו הזמן אין ר"ל ושאר דברים מן הסתם אין ר"ל עד שיבורר שר"ל יע"ש ובמילי דרבנן עכ"פ כאופן הב' ראוי לפסוק:

סעיף י

אבל. עט"ז דעתו בין שלימה או חתוכה ר"ל ופר"ח אות י"ז והל"ח ג"ה אות קס"ד בשם יש"ש דבין שלימה וחתוכה אר"ל והנה"כ פוסק כת"ח דשלימה ר"ל וחתוכה כיון דאין מכבדין בחתיכה א' אלא ב' וג' לאו ר"ל וזה אמת ויציב ומעתה י"ל שמ"ש בת"ח כלל מ' ד"ד דעור שלם אין בטל ואם נחתך לרצועות בטילי ואף שאין מכבדין בשלם מ"מ עושין ממנו ראויה להתכבד ותמהו כולם וי"ל דודאי נחתך לרצועות קטנות שאין מכבדין בהו לאו ר"ל כהנה"כ ואם עשו ממנה חתיכות גדולות שכ"א ראויה ודאי ר"ל מיקרי והלכך בשלם ראויה לעשות ממנו חתיכות גדולות ודמיא לכבש שלם (שהופשט עורו) דלאו מעשה גדול מיקרי ✍:

סעיף יא

קורקבן. עט"ז והפר"ח היקל דאין דרך ליתן בילי"ג מופשט לאורחים אבל חהר"ל שנחתך קצת ועדיין ר"ל ודאי לא בטל. וזה ודאי כן הוא בחהר"ל שניטל קצת ור"ל עדיין וחלק הוא בזה מברי' דהתם כל שניטל קצת שלא כדרך בישול לאו בריה. ויש לצדד בה"מ בילי"ג שהופשט דלא ר"ל. כבדא פטומה ושמינה ר"ל ט"ז בשם לבוש וראוי שתדע דאם נתערב פטומה באין פטומה וא"י מי הכשירה שאין פטומה ממ"נ שרי והפטומה אסור דומה לנחתך ופשוט. גם אווזות פטומות ושמינות מאד ודאי אין עוד ר"ל כי אם ע"י התכה והם לא דיברו אלא בראוי לכך:

סעיף יב

ואין. עט"ז מ"ג ט"ס וצ"ל מ"א ושם כתב בירקות ומיהו אשכוחי משכחת בריה במינו שפירשו עם שלא פירשו וכדומה:

סעיף יג

אם. עט"ז ובאו"ה כלל כ"ה די"ד אקדירה קאי דהוה לח ומש"ה כי ליכא ששים אסורות כולן דליכא ממ"נ אבל ביבש אפילו ליכא ס' במינו. וכל הקדירה אפילו חר"ל מצטרפות דלא כ"כ ביבש עס"י ק"ט בש"ך אות ד':

סעיף יד

אין. עט"ז דא"ל איסורא ברובא איתא דמה שנחתך הוה קצת כפירש ואדרבה כל דפריש מרובא הוא ואיסור במועט שלא נחתך אבל א"ל דקבוע הוא (ר"ל קבוע דרבנן בדבר חשיב עס"י ק"י) דאדרבה יש כאן ב' קבוע והרוב נחתך הוא כו' כ"ה הצעת הט"ז:

ודע דהפרש יש בין נחתך א' או רובן וכמו שאבאר דבנחתך א' אם נתערבו ב"ח טריפות להרבה ונחתך א' מחלוקת הט"ז והש"ך בק"י אות ה' ול"א ואלו נחתכו הרוב ע"כ עכ"פ י"ל דכל הטריפות נחתכו א"כ מותרים עכ"פ השנים או שלשה שנחתכו אף להט"ז שם. עד"מ ב' חתיכות טריפות בד' כשירות ונחתכו ב' אותן ב' מותרים אף דממ"נ ליכא דשמא א' מאיסור וא' מהיתר ונשאר א' מאיסור ר"ל וא"א להתיר חתיכה או לאסור חתיכה א' מחד בהמה מ"מ המעיין בט"ז שם יראה דוקא ב' של איסור וא' נחתך דאז ודאי נשאר א' של איסור ר"ל א"א להתיר כמ"ש הט"ז שם וז"ל והרי בוודאי יש עדיין חתיכות איסור ולענין דינא אבאר עוד שם:

כתב הפ"ת אות יו"ד אם נשארו שנים וא' נחתכה שניהם אסורין דא"ל מרובא אפריש עכ"ל ובאות ט' כתב דנחתכה מותרת ממ"נ וה"ה מטעם מרובא פריש כמ"ש הגהות ש"ד ולא שייך בכה"ג אטו יפריש הוא ע"ש. ואיך שיהיה אם נשארו שנים אסורים הם דליכא מרובא וגם ממ"נ ליכא דעכשיו אין כאן ביטול ברוב. וה"ה אם ב' נתערבו ונשארו ד' הדין כן וכיוצא בזה. ועיין בסי' ק"י ס"ה אותן שלקח קודם שנודע התערובות אף שנים אחרונים שרי דלא כתשובת דרכי נועם עיי"ש כר"ו אות י"א ובל"י אות ל"א ה"ה כאן י"ל אם נשארו שנים ונחתך א' ואח"כ נודע התערובות שרי ואף שיש לחלק מ"מ בה"מ שרי. ובסי' ק"י אבאר באורך ✍:

סעיף טו

דומות. עט"ז והפר"ח ופ"ת מגמגמין ג"כ בהיתר זה ובכר"ו כתב ברובא דמ"ה בטל יש לצדד יע"ש ובל"י אות כ"ד בשם רדב"ז רושם שחור בתרנגולת ממקום המחט מהני ומסיים שם אף בזה"ז ונראה דיש לסמוך בזה עליו אם ניכר יפה הכתם והרושם שעשתה המחט ✍:

סימן קב

סעיף א

כל. עט"ז הכין הוא ודאי ואף לטעם הר"ן שהביא הט"ז באות ה' מ"ה מותר דהא עכשיו איסור הוא (בי"ט אחר שבת ושאר דברים) אלא מדרבנן דלמחר היתר והיתר הוא. ומ"ש רש"י נראה שאן זה כטעם הר"ן. ועיין סוף מעילה ובר"מ פ"ז ממעילה ה"ו וכבר נתקשה הפר"ח בסימן ק' אות ג' מ"ש הכ"מ דשיל"מ וה"נ מטבע לא בטיל שזה הכל מדרבנן ולדינא העלה הפר"ח שם דמתני' דמעילה מיירי שיש בכיס פרוטה א' וזו שנתערבו וליכא רובא דהיתרא כתי' הב' בתוס' מעילה כ"א ב' ד"ה פרוטה או דפרוטה של הקדש ניכרת בין פרוטות חולין ולא שייך ביטול לאיסור הניכר וידוע ואיהו לא ידע שהוא של

הקדש ואם הוציאה מעל. ולא הבינותי כלל אי מיירי שיש כמה מיני פרוטות ונתערבה א' ואיהו שגג וסבר של חולין היא זה א"א להאמר כלל דא"כ איך שייך יחלל או יוציא כל הכיס והא בהוציא זו של הקדש מעל לכ"ע ואם נאמר שנתעלם ממנו איזה מין פרוטה היתה של הקדש לא ידענא דלפ"ז מיבטל בטל דמה בכך שכל אחד ניכר אכתי שלשתן בספק עומדין ואטו אם נתערבו ג' מינים חלוקים שור ועז ואיל שהיה ידוע מתחילה איזו מהן טריפה ואח"כ שכחו מי לא בטיל מ"ה ואף מדרבנן בטעמו שוה ועכ"פ בס' שרי גם קשיא אכתי באומר פרוטה בכיס זה הקדש מא"ל סוף דבר דבריו צ"ע וישוב דעת:

כתב בשו"ת חות יאיר סי' ל"ג בהמה שנתערבה באחרות ושחט לברתה דמותר לשחוט מתערובות דדשיל"מ לא הוה כמ"ש רמ"א וה"ה חשיבות דב"ח עכ"ל. ואמת שאו"ה כלל ז' ד"ג כ"כ בחהר"ל עיין מ"ש בק"א בש"ך אות ה' ומשמע ה"ה כל דברים חשובים כן כל שלא נודע איסורן תחילה אף שהיה בעולם לבדן אפ"ה בטילין שפיר ומיהו מהא דמעילה קשיא באומר פרוטה בכיס זה הקדש דמטבע לא בטיל אמאי הא לא הוכר האיסור מעולם דומיא דחתיכה שלא נמלחה בק"א. וראיתי להכר"ו כאן אות ח' כתב מתוס' מעילה דשיל"מ לא הוה אלא דרבנן והא אפילו מ"ה לא הוכר האיסור יע"ש. ובאמת המעיין בתוס' נקטו בלשונם פרוטה שנתערבה ואהא כתבו דשיל"מ. וסבור הייתי לומר דפרוטה בכיס זה הקדש לק"מ דעתו היה על אחרונה או דהוברר הדבר בשעה שהוציא הראשונות חל ההקדש על אחרונה וכ"מ קצת ברש"י שם ד"ה עד דמעילה באחרונה היא. אמנם בקרית ספר כתב ממ"נ והיינו למ"ש הר"מ עד שיחלל ואין להאריך:

עודכתב חו"י בסימן קל"א מי שנדר שלא לשתות יין ונשבע שלא יתיר לו נדרו הוה דשיל"מ דמתחלה יתיר שבועה ופשוט הוא:

סעיף ב

בין. עט"ז וירצה למ"ש הטור בפ"ו דביצה אין בטילה דמנין לא בטיל עס"י פ"ו בש"ך אות יו"ד לחד תירוצא. והמחבר בפ"ו פוסק דאין בטילה ובק"י חזר יע"ש וע"מ א"י איך יתורץ במ"ש שלימה דלא בטיל דזה אין נ"מ בדשיל"מ אלא דהוי מנין ולענין ספק דרבנן הוא דנ"מ כמ"ש באות ג' זה ענין בפ"ע:

שאלה ביצה א' נולדה בי"ט ונתערבה בין ביצים אחרים עד"מ שהיו כאן ביצים מהרבה מיני עופות וא' מהן נולדה בי"ט ולא ידענא מי מהן. ואי כה"ג בדגים מינים הרבה וא' מהן ניצוד בי"ט ולא ידענא איזו ואם יש לחלק בין חיים למתים או לאו:

תשובה הנה הפרישה אות ב' דאפשר שלא אמרו דבר שדרכו למנות אלא ששם איסור קבוע עליה ולא זה שלמחר תהיה מותרת. אבל בסמוך בספק ביצת טריפה צריכין

לטעמא דבטילה דהא ממ"נ או מנין או ישל"מ כו' ובאות ד' כתב דמיירי בטריפה ולמ"ש ריש הסימן א"צ לזה עכ"ל והנה ביאור דבריו יראה לי דה"ק דלא אמרו דבר שבמנין לא בטיל אלא באם הוא לעולם אסור אבל דשיל"מ לא גזרו הלכך קאמר דהוה דשיל"מ ובזה מתורץ דלמה ליה להרשב"א לומר דאין המתיר בודאי תיפוק ליה דספק כי האי אפילו בדשיל"מ בטיל דע"כ אמרינן דספיקו להחמיר אלא בספק בגוף האיסור אם נולדה בי"ט או לאו דלחומרא וממילא תו לא בטילה גם כן אבל בספק אי יהיה דבר שיל"מ או לאו מנלן להחמיר לז"א דממ"נ ה"א דאסורה אי תהיה טריפה הוה מנין ואי תתגלה שכשירה אם תטעון הוה דשיל"מ ולמה לן לאחותי נפשין בספיקא לאכול השתא כמ"ש הצ"צ בס"ט כדבעינן למימר קמן מש"ה כתב הרשב"א דדשיל"מ לא הוה דאין ודאי וכיון שכן מנין לא הוה דע"כ אמרינן מנין לא בטיל אפילו בספיקא כדמוכח מריש ביצה למה דס"ד ספק טריפה ועלה קאי נתערבה כו' היכא דליכא לברורי שנשחטה התרנגולת ואפשר שזה שפי' רש"י בד"ה לספק אם נולדה מכשירה או מטריפה ולא פי' שהתרנגולת ספק אלא דההיא איכא לברורי אם תטעון וכל שאפשר להתברר אין שם איסור קבוע עליה לא גזרו דליהוי דבר שבמנין משא"כ ספק דא"א להתברר תו מיקרי איסור קבוע. ובאות ד' נמיתי' קושית הד"מ דמש"ה לא הוה מנין דאפשר להתברר לא גזרו עליו וכאמור ודשיל"מ נמי לא הוה דאין ודאי ועמ"ש בש"ך אות ז'. ולפ"ז נאמר דסברתו טובה היא דכל שאין שם אסור קבוע עליו לא הוה מנין ואף אנו נאמר דה"ה כל הדברים החשובים כמו ב"ח וחר"ל וכדומה לא שייכא כשחוזר להיתרו וכנראה עאו"ה כלל ז' ד"ג וכ"ה וזה ברור דכולהו חד דינא אית להו. ולפ"ז מהרשב"א ובארוך ק"ד אין ראיה שסובר דביצה בטילה שהרי הב"י בק"י לא למדה אלא מדכתב דספק טריפה בטילה והא הוה מנין ולפמ"ש הפרישה אין הוכחה:

ויצא לנו הדין דביצה בשאר ביצים ובא' ספק כולן אסורות משום דשיל"מ וכ"ת בא"מ דשיל"מ בטל הוא אף ביבש וכמ"ש המ"כ בח"ג פ"ב צ"ח ד' וזה מוסכם. הא בורכא דביצת עוף זה עם אחר הוה מב"מ כמ"ש הב"י בשם האגור בצ"ח ועס"י צ"ח בש"ך דדשיל"מ בתר שמא אזלינן (ונראה דטעמא נמי חדא הוא ונ"מ דמקילין במינו עס"י צ"ח בנשפך) אבל בדגים כה"ג דשני מיני דגים שלימין הוה א"מ כמבואר בצ"ח אם כן דשיל"מ בטל הוא בא"מ אם יש ס' עכ"פ אלא מטעם ב"ח חשובים אף בא"מ לזה נאמר דכיון דלמחר מותר לא חשוב הוא ובאנו למחלוקת הפרישה והב"י בק"י דהוכיח מרשב"א דביצה בטילה ואפשר בדבר שחוזר ודאי להיתרו אף הב"י מודה. ואם נאמר דאפ"ה חולק וסובר דמטעם מנין לא בטיל אכתי יש לעיין במתים אי הוה חהר"ל כ"ז

שלא נטלו קשקשיהן ויראה דל"ד לכבש בעורו ודמי לפתיחת הבני מעיים ועמ"ש בש"ך אות ז':

סעיף ג

ואפילו. עט"ז ודע דאם עכשיו ודאי ולאחר זמן תהיה ספק או פלוגתא דרבוותא דעת המ"י כלל ע"ד אות י"ב דמ"מ מיקרי דשיל"מ וכל מה דיכולין לעשות בהיתר עדיף ועמ"ש באות ז':

סעיף ד

ונתערבה. עט"ז אפשר אהמחבר קאי שכתב שם ד"ח וה"ה דשיל"מ בג' תערובת מותר להר"מ ולדידן בב' או אפשר גם הר"ב הכריע כן לצורך וצריך לחלק בין ספק א' בגופו וב' ע"י תערובות בדשיל"מ מחמירין כמו בדאורייתא וב' תערובת שרי ועמ"ש בק"י:

במ"א א"ח תקי"ג אות ד' צ"ע דהא כתב כאן ספק נולדה ונתערבה אסורה ואולי בי"ט אחר שבת ודוחק:

סעיף ה

ואם. עט"ז ולפי טעם הר"ן אף בי"ט אחר שבת אפ"ה היה מדרבנן דמ"מ עכשיו אסור הוא והוה אינו מינו עיין אות א' ופליטה נמי ראוי לאסור דלר"י דם הפר ושעיר לאו דוקא ממשו כדמוכח מבב"ח עיין חה"ר חולין בשמעתת' דזרוע בשילה ועמ"ש באות ט'. וכל תנאים שהותנו בדשיל"מ שייכים נעי להר"ן:

סעיף ו

מיהו. עט"ז ועמ"ש בצ"ח אות י"א ובתקי"ג בא"ח. ובת"ח ע"ד ומ"י שם:

ודע דאם בישלה בא"מ דבטילה בס' להמחבר בצ"ח בי"ט בעלמא מותר להוסיף עד ס' יע"ש. ובקלופה הא באין קלופה אפילו משהו ליכא עיין א"ח תקי"ג בט"ז אות ג' ובמ"א אות ז' ובת"ח ע"ד ד"ג. ומ"מ אין לבשל יחד וה"ה ביצת נבילה דהא י"א אף אין קלופין ונהי בדרבנן מקילין כמ"ש הת"ח שם לכתחלה אסור:

סעיף ז

עתיד. עט"ז ועיין בצ"צ ס"ט דה"פ דל"ת דעכשיו אוכל בספק איסור תורה ע"י ביטול ימתין עד שתהיה מותרת בבירור ויפה כתב וכ"כ הפר"ח אות ו' והמ"י כלל ע"ד אות י"א והכר"ו אות ד' פקפק ע"ז וא"י דדבריו ברורים בטעמו וראיה מאשה שנדרה כו' עוד כתב שם דביצה ספק טריפה או ודאי טריפה בי"ט הוה דשיל"מ לענין י"ט וכן הסכים הפר"ח שם והמ"י שם י"ב והפר"ח שכתב ספק לאו דוקא ה"ה ודאי כנראה מדבריו וכ"ש כשמרויח מאיסור תורה לדרבנן עש"ך אות ח':

נסתפקתי מי שנדר שלא לאכול בשר זה והוא מנבילה וטריפה וכדומה משאר איסורים שנוסף עליהם איסור שיל"מ ונתערב מהו מי אמרינן דלא בטיל וירויח האיסור הב' א"ד דלא חל כלל איסור הב' דאין איסור תע"א שהרי הר"ב אומר כן בצ"צ דטריפה שנולדה בי"ט לא בטיל דמרויח נולד לאחר זמן דאיסור חע"א בכולל עכ"ל והיינו דמסתמא יש כולל שהרבה ביצים שנולדו מכשירות היום עיין יבמות ל"ג ובס' פורת יוסף מ"ש שם. משא"כ נשבע על טריפה לחוד דלית כולל. שוב ראיתי דיש ב' תירוצים ביבמות לקוברו בין רשעים ולחד פי' אף דאין אחע"א היינו ללקות שתים או ב' חטאות אבל ע"מ ב' איסורים עביד ועיין במ"מ ומ"ל בהל' א"ב פ"א א"כ מיקרי דשיל"מ ועוד דכולל קל על חמור לא חייל לחד דעה עיין יבמות וי"ט על טריפה קיל דיש היתר אלא כדאמרן:

סעיף ח

כלי. עט"ז דבשר שלא נמלח שנתערב באחרים לא הוה דשיל"מ דצריך הוצאות על מלח ועמ"ש בס"ט אות ל"ה ובש"ך כאן אות ה' ומ"ש דבק"ט (ט"ס ק"י) מבואר דאסור לאכלם יחד והוא דעת הרשב"א ואף דהוה דרבנן מ"מ שכיח הוא שמתערבין התבשיל ע"כ ראוי להגעיל ובכ"ח יודה דמותרין וכן בא' בשר בין חולבת ליכא חששא ובש"ך אות ה' אבאר. וכלי לא הוה מנין דאין איסורו מחמת עצמו ובכל דברים החשובים בעינן איסור מעצמו:

סעיף ט

אבל. עט"ז ול"ד פליטה ה"ה ממשו כל שנימוח הוה טעמו ומש"ה קשיא מס"א ומ"ש הב"י בא"ח כתב לבשם יש לעיין דהתם לענין דליהוי מינו כתי' קמא בתוס' ביצה יע"ש אבל לענין הקושיא דטעמו לא יתורץ בזה ועיין בא"ח תקי"ג ובסימן פ"ו ובמ"י כלל ע"ד אות ט' ואין להאריך ועמ"ש בש"ך אות ט':

סעיף י

אלא. עט"ז ויש בכאן מקום עיון. א' דמשמע מדבריו דהא דטעמו אינו אוסר בדשיל"מ הוא בפליטה לחוד הא כל שיש ממשו שם אף שמתחילה היה אוכל ואח"כ נימוח מיקרי ממשו ובעינן ביטול ברוב מ"ה ובדשיל"מ לא בטיל וזה סותר מ"ש באות ט' דקשיא לי מס"א וכמ"ש שם. עוד יש ללמוד מדבריו דין חדש עד מאד דהא דבמינו ברובא בטיל היינו כשיש שם ממשו הא פליטה אף רוב א"צ ומש"ה בדשיל"מ טעמו שרי דלאו מתורת ביטול קאתינן עליה ולפ"ז נ"מ טובא באם חתיכה נבילה נפלה לבשר כשר עם מים וסלק שא"מ ומינו מבטלו היינו אף שאין רוב בהיתר נגד הפליטה וז"א דבצ"ח מבואר דכה"ג צריך רוב עכ"פ אלא בספק אם נפל למינו ואין שם א"מ ולא רוב כפי הנראה דהולכין לקולא דמ"ה אף רוב א"צ דטעמו שאין נרגש אין אוסר כלל וזה לא מתבאר בשום פוסק וצ"ע רב ✍:

סעיף יא

כל. עט"ז ועיין מרדכי סוף חולין דבר שבא לעולם ע"י תערובת לא בטיל וראיה מיבמה שרקקה דם התם נולד בתולדה כך וכ"א מהם לא היה בפ"ע משא"כ כאן ההיתר היה בעולם ועוד יש לחלק:

סעיף יב

מי דיכול לשאול. ט"ז. ואם זימן א' לאכול אצלו ונתערב דבר שנדר עליו חבירו בא"מ דבטל בששים בפחות מששים יש לעיין אי שרי להוסיף בידים דלדידיה שריא ויראה דמכל מקום אין מבטלין איסור ולחבירו עכ"פ אסור הוא ✍. ועמ"ש בק"ז לענין סכנה אי מבטלין לכתחילה:

סעיף יג

ויש. עט"ז ודע דכ"ז הוא אם אותו דבר גופא חוזר לאיסורו לשנה הבאה כמו חמ"פ איכא פלוגתא אבל דבר שיהא נשאר לעולם בהיתירו כמו חדש אף דלשנה נאסר התבואה חדשה מכל מקום תבואה דהשתא מותרת היא וכ"כ אחרונים ועפר"ח אות א' מה שתמה על הר"ר י"ט מה שהביא הב"ח:

סימן קג

סעיף א

שטעמו. עט"ז. הנה זה המאמר צריך הקדמה ואז יתבאר. דע כי נט"ל דשרי יליף בעבודת כוכבים ס"ח א' מנבילה. ועיין מ"כ פ"ט מח"א והמתבאר מדברי הפוסקים דנבילה שא"ר לגר שנפסד מאוכל אדם מותר מ"ה ומדרבנן אסור וע"י תערובת אף שהרוב איסור ונמחה בעין אפילו הכי לא גזרו להפסיד היתר המועט כ"כ המ"כ שם והפר"ח כאן אות ח' חולק וכתב דליכא איסור דרבנן כי אם ב"ת דמאוס כו' (וי"ל דנ"מ אי שרי לערובי בידים למ"כ אסור עס"י צ"ט ולהפר"ח משום מאוס אפשר דשרי לערב בידים ואין זה מוכרח) ועיין בר"מ פי"א ממ"א. ומיהו בדברים המאוסין ופגומין מעיקרא כמו זבובים ויתושים דא"ר לאדם כלל ואפ"ה לקי עלייהו כמו שמתבאר בר"מ פ"ב ממ"א דלא כהרא"ה בב"ה ק"י ב' ועיין שם במ"ה א"כ כשנתערבו בהיתר ואין רוב מהיתר הוה כבעין ומילקא נמי לקי אם אכל כזית בכא"פ אבל כשרוב היתר שרי בזבובים נמי וכדבעינן למימר לקמן טעמא דמלתא. וכמ"ש המחבר בק"ד ס"ג והוא לשון הרשב"א בארוך קי"א א' דרוב היתר בעינן. וה"ה באיסור מושבח ונט"ל בתבשיל שא"ר לאדם אף שנמחה גופו ואין רוב היתר מישרי שרי. וה"ט כיון דסוף סוף א"ר לאדם כלל כל שיש מעט היתר תו לא גזרו. אבל כל שראוי למאכל אדם ע"י הדחק כל שהוא בעין אסור מ"ה עכ"פ (ועיין מ"ל בפ"ה מיסודי התורה ואין להאריך) הלכך בתערובות נמי כל שאין רוב היתר הוה כבעין ואסור מן התורה

ומש"ה בעינן רוב היתר. ומיהו ה"מ בנמחה גופן לתוכו אבל פליטתו טעמו לבד ידוע הוא שאין מחצה איסור נפלט בהיתר אלא דאנו מחמירין להצריך לשער נגד כולו ומש"ה בנט"ל כל שהוא דיינינן ליה כאיסור מועט להיתר מרובה ובפגם כ"ש סגי וראיה דכ"ש סגי משמן ודבש דשרי דבשר פוגם בהו וודאי ראויה היא למאכל אדם וקדירה שאב"י אין פוגם שיהא קץ כ"ז כתב הרשב"א בארוך ק"ט וק"י וקי"א דלא כהרא"ה ק"ט ב' דאב"י הוה עפר יע"ש:

אמנם כן טעמא דמילתא מהיכן למדו חז"ל לומר כן דכל שיש רוב היתר ונט"ל קצת שרי עמדו בו הראשונים ז"ל והמתבאר מרשב"א בארוך ק"ט ב' לדעתי כך הוא דמנבילה גמרינן נט"ל לאיסור בעין אף שהיה מושבח מעיקרא כל שא"ר אח"כ למאכל אדם כלל פקע איסורא. וע"י תערובת בהיתר שרי זה מן הסברא דטכ"ע דלא בטיל מאחרי הרבים האמור בסנהדרין יליף ממשרת או ממדין וזה דווקא טעם מושבח הא כל שנט"ל קצת טעם כזה לא אסרה תורה ומדין ביטול ברוב קאתינן עליה. ואפשר נמי הא דאמרינן בעבודת כוכבים ס"ח ב' נט"ל יליף מנבילה כולה מלתא קגמר מנבילה כיון שמצינו חילוק בנבילה יש לנו לומר דטכ"ע לא אסרה תורה אלא במושבח גמור וכדאמרן. וכ"ת הא הרשב"א בחידושיו בשמעתתא דזרוע בשילה כתב טכ"ע דלא בטל הוא מטעם חיך אוכל יטעם וכל דבר הניכר בטעמו טעימתו זו היא הכרתו א"כ קשיא טובא איך נט"ל קצת בטל הוא ויותר קשיא בדברים המאוסים מעיקרא דבפגמייהו אסרן הכתוב ואיך יבוטלו ברוב היתר וטעימתו הפגום זו היא הכרתו יש לומר דכל שאין טועם טעם מושבח לאו הכרה הוא וברוב בעלמא בטלה ומש"ה אף שמשביח באיסור בגודל מדתו נמי שרי להרשב"א ז"ל. אבל הר"ן בעבודת כוכבים לא הונח לו בזה ובחר לו דרך אחרת והוא דכולה מלתא מנבילה יליף כיון דחזינן דא"ר לגר מותר מ"ה שאין נהנה כלל ה"ה איסור בתערובת כל שנט"ל קצת מ"מ הרי לא נהנה כלל מאיסור אדרבה מצערו שהיתר נפגם על ידו דומה ממש לא"ר לגר. ומש"ה כי הגדיל האיסור מדתו דנהנה עכ"פ מגודל מדתו אסור לדידיה כיון דטעימתו זו היא הכרתו ולא שייך ביטול ברוב ונהנה הוא. ומיהו בזבובים ויתושים לא שייך נהנה מגודל מדתו ואף הר"ן יודה שם עס"י ק"ד בש"ך אות ט' ומ"מ קשיא קצת להר"ן בזבובים ויתושים דרחמנא אסרינהו בפגמן וי"ל:

עוד אבאר לך בא"ח ה"פ תמ"ז כשהביא המחבר מחלוקת אי נט"ל שרי בפסח או אסור הנה טעם האוסרין הוא הרשב"א בתשובה תצ"ט ולשיטתיה אזיל דנט"ל קצת מטעם ביטול ברוב וחמ"פ כ"ש אוסר מה שאין כן להר"ן דנט"ל קצת דומה לנבילה שא"ר לגר ולא מטעם ביטול ברוב ה"ה נט"ל בפסח ראוי להתיר ועיין מ"כ ח"א פ"ט יע"ש ויש

לנו הרהורי דברים בלבוש כאן ס"א פסק כהר"ן ובא"ח תמ"ז החמיר וי"ל. וכבר התבאר המאמר שהתחלנו בזה ואי"ה בא"ח אבאר עוד:

סעיף ב

אע"פ. עט"ז. המעיין בפר"ח אות ב' מבואר מדבריו דה"ק דברים חשובים כצפור טמא וחהר"ל ומנין וכיוצא אם אין פגומין שלא נסרחו אבל נסרחו הן עצמן מותרין דא"ר לגר כו' ומיהו זבובים כו' אין חילוק בין סרחון דידהו לסרחון מעלמא ובמלתייהו קיימי יע"ש ולפי דבריו הא דכתב הר"ב אם אין פגומין היינו שנסרחו שא"ר לגר ואפילו רוב א"צ בחשובין ואח"כ נסרחו ואפילו הבריה קיימת ועמ"ש הט"ז שבטילין "ברוב משמע דאין סרוחין לגמרי אפ"ה בטל חשיבותייהו ובת"ח כלל פ"ה דכ"א כ' אם הם פגומין פי' שנסרחו אחר מותם (והוא מהגהות מהר"ר פתחיה) בטל חשיבותייהו משמע שעדיין ראויין ע"י הדחק ואף דלקי עליה מ"מ אין חשובין ולא גזרו רבנן. גם מה שכלל חהר"ל לא ידענא דחהר"ל וודאי כל שנסרח קצת תו אין ר"ל ובטילה. ועיין באו"ה כלל ל"ה ד"ו נמלה שנסרחה אף דמלקא לקי כמ"ש הר"מ בפ"ב ממ"א מ"מ לענין ביטול כלה חשיבותה מ"ד אכעדשה כו' וההיא דעכברא בשיכרא לקמן דחשיב בריה שמא לא סרחה במשקה. וכוונתו בד"ט אימרטוט שמא נשאר כעדשה והוה בריה ועמ"ש באות א' בסימן ק"ד ועכברא דמתא מאוס ופגום מעיקרו ואפילו הכי אם נסרח אחר כך בטל חשיבותייהו. ועיין פר"ח ק"ד אות ד' מ"ש על נה"ך ומכל מקום דבריו כאן צ"ע כדכתיבנא. ועיין מ"ש בפתיחה ובק"ב על הפ"מ ח"ב שאלה ס"ז שי"ל דפוגמין היינו עכברא וז"א אלא בנסרחו מיירי וכאמור:

ודע דדשיל"מ אם נפסד מאוכל אדם בטל הוא דעפרא בעלמא הוא ואף חמ"פ כה"ג בטל כמ"ש הרשב"א בתצ"ט ולאו מתורת ביטול ובלא רוב שרי ומיהו אם ראוי עדיין קצת הא וודאי דלא בטיל באלף מטעם דשיל"מ ויש להעמיס זה בהג"ה שכ' דברים חשובים והוציא דשיל"מ (כי לא משום חשיבות אינו בטל) דדשיל"מ אף פגום קצת אין בטל מה שאין כן בשאר דברים חשובים וכדכתיבנא וצ"ע ✍ועיין באו"ה שם. וירא בטעמא בעלמא למאן דאוסר בק"א ה"ה נט"ל קצת אסור בדשיל"מ אבל קץ לגמרי שרי:

ואם נתערב יבש ביבש בא"מ וא' נט"ל בחבירו לש"ך בק"ט אות ט' בטל ברוב דא"נ יבשלם ליכא נ"ט ואו"ה לשיטתיה דהטעם דהוה כניכר אף כה"ג צריך ס' עס"י צ"ח בש"ך אות ו' אבל המ"כ בח"ב פ"ב פ"ה ב' חולק אש"ך ויראה התם עיקר הטעם בא"מ דאפשר להכיר האיסור יע"ש והיינו כאו"ה והרואה יראה דאנן לא קיי"ל כאו"ה בזה אלא הטעם דאי יבשלם יתן טעם ונהי דיש להחמיר באיסור דרבנן מ"מ בנט"ל צ"ע ✍:

סעיף ג

אפילו כו'. דמסתמא יש רוב ונט"ל לא החמירו לשער בכולי' ועש"ך אות ה:

סעיף ד

ויש. עט"ז. וכבר התבאר באות א' שזה דעת הר"ן וכמו שציין באר הגולה ובעינן שאין ראוי כלל:

סעיף ה

בד"א. עט"ז. בטור כתב פוגם גם תערובתו כיין לתוך גריסין מותר בד"א כו' אבל השביח ולבסוף פוגם או פוגם ולבסוף השביח כמו גריסין צוננין והרתיחן אסור וכתב הפרישה דזה אהשביח ולבסוף פוגם קאי אבל גריסין רותחין צוננין אף דפוגם ולבסוף השביח שרי בשבח כדמשמע בריש דבריו בסתם חומץ לגריסין שרי ולפ"ז פוגם ולבסוף השביח לא קאי אגריסין אלא אדבר אחר וצריך לומר קצת כמ"ש הפר"ח דבעודן רותחין הוקלש טעם החומץ ואף בצוננין אין אוסר יע"ש והט"ז סובר דהטור שכתב כמו גריסין פירושו לכולו מלתא ומתני' דעבודת כוכבים דחומץ לגריסין שרי היינו בעודן רותחין הא נצטננו אח"כ אסור אף בחומץ:

סעיף ו

ג"כ. עט"ז. וכוונתו מבואר דאפילו כף בלוע מנבילה והגיסו יין דנט"ל הקדירה שרי לכל תבשיל אפילו יהיה הנבילה נ"ט לשבח אח"כ דהוה נ"ט בר נ"ט מכף לתבשיל פ"א היתר ומתבשיל לקדירה עדיין היתר. אמנם צריך להקדים הקדמה אחת וזו היא דנ"ט בר נ"ט באוכלין לא שייך אלא דווקא טעם א' בכלי וטעם הב' באוכל אבל לא להיפוך כמו שביארנו בצ"ה ובפתיחה לבב"ח יע"ש היטב. ואם כן א"ש בשלמא אי נפל נבילה ליין אף שהסירו הנבילה ובשלו היין בכלי נאסר הכלי ולא שייך נ"ט בר נ"ט דטעם א' ביין הוה כממש וכדבעינן למימר קמן משא"כ כשהנבילה בלוע בכף אף שטעם זה אסור הוא מה בכך סוף סוף הוקלש טעמי' ע"י כף וע"י תבשיל גם ע"י קדירה שעדיין היתר הבלע בתוכו דטעמא דנ"ט בר נ"ט דאיסורא דנ"ן וזה לא שייך כאן גם לפי שאר טעמים א"ד דמ"מ הוקלש הטעם בכף ונעשה היתר בתבשיל דפוגם והבן. ועם זה א"ש מ"ש באורח מישור בכאן אות א' האריך להשיב על הט"ז ולפי מ"ש ברירין דבריו ונה"ך השיב דבכלי בעינן ג' נ"ט ובמ"י כלל פ"ה אות ע"ד השיב על הט"ז דחיישינן שהכף נגע בקדירה בלי אמצעי יע"ש. והנה הט"ז בצ"ה אות ז' הסכים לתי' הב' של תוס' חולין קי"א יע"ש מש"ה כתב שפיר ולהש"ך שם אות ח' דסובר כתי' א' הוצרך לומר דבעינן ג' נ"ט לאו"ה שלא הביא בקערות שהודחו ביורה חולבת אלא טעם הב' שטעמים נוגעין ולא טעה הא' עיין או"ה כלל ל"ד ול"ה ובא"מ בצ"ד וא"ש שתי' לדידיה דבעינן ג' נ"ט ועיין מ"ש בצ"ד

להש"ך הך דירקות כו' מיירי בידוע שלא נגע הכף בקדירה ומ"מ לענין דינא יש לצדד כהט"ז דגם בכלים די ב' נ"ט אף למאן דמחמיר בבישול בצ"ה לכתחלה בכלי היה דיעבד כמ"ש המ"י שם. ומיהו בקדירה מתכות אפשר דהוה לכתחילה כה"ג דאפשר בהגעלה ואף למה דנוהגין לאסור אותו שאב"י בצ"ה יש לחלק בין הך דהכא להתם:

גם על הלבוש סעיף ג' תמה שכתב אם ניערו תבשיל א' בכף של איסור ואח"כ לב' והיינו כמ"ש הט"ז אלא דקשיא ליה לאיזה צורך הזכיר דניערו תבשיל א' תחלה. והנה"ך הגיה בלבוש כף של היתר וזה כמ"ש רמ"א דג' נ"ט בעינן לכתחילה בבישול וכבר התבאר ומ"ש הט"ז בשם או"ה יש ט"ס לכאורה במ"ש ובאותו תבשיל הוה איסור בעין ובד"מ עם הא"מ הנוסחא אלו היה האיסור בעין אף שהסירו כיון דאלו היה בעין נ"ט לשבח צריך ס' נגד האיסור ולא נגד התבשיל דלא נעשה נבילה. וא"י הא רמ"א כ"כ בפירוש צריך ששים נגד איסור א' וכמו שכתב הש"ך אות י' דלא נעשה נבילה ומפני שראיתי שערורי' בכאן צריך אני להאריך קצת:

דע שאו"ה בכלל ל"ב כתב ד' דינים ואבארם אחת אל אחת. דין י"ב כתב קדירה עצמה אסורה לכתחלה אפילו לתבשיל שג"כ פוגם דלא שרינן נט"ל במאכל או בכלי דיעבד ולא לכתחילה דגזרינן אטו לשבח כמו אב"י אטו ב"י ועוד שמא יבשל דבר נ"ט לשבח. ואבאר דאוסר הקדירה אם בישלו חלב טריפה ביין שפוגם בו החלב דמ"מ הקדירה קבלה מאיסור מושבח החלב ומה לנו שפוגם ליין ודאי גזרינן כמו אב"י דקבלה תחלה מושבח אבל ודאי אם האיסור פגום בעצמו שא"ר לגר כלל כי הא ודאי הכלי שרי ויראה אפילו נפגם קצת שיתן טעם פגום לכל התבשילין שרי כמו דמתירין הב"י בצ"ה ואוסרין שאב"י ולא חיישינן התם שמא יבשל ד"ח אח"כ דהוה תחלה כמה נותני טעמים מאב"י למים ומשם לקדרה ב"י ומשם לתבשיל כו' וודאי אם היה ב' נותן טעם להיתר קודם שיבוא לידי ד"ח תו אין בו כח דד"ח לא מהני נותן טעם בר נותן טעם היינו טעם שני והבן ובמ"י כלל פ"ה אות ע"ג תמה על ת"ח דבכלי אם קיבל טעם פגום תחלה שרי וראיה מכלל נ"ח דין ג' וא"י דהתם זבוב טעם פגום מעיקרא הוא משא"כ כשקיבל הקדירה מאיסור מושבח ומה לנו אם האיסור נט"ל במאכל מ"מ הקדירה קיבלה מושבח גמור וכדאמרן ובזבוב אף דהכי אסרינהו רחמנא מ"מ לא יתן טעם מושבח במאכל כלל והקדירה פגום קיבל לא גזרו.

עוד כתב או"ה טעם שמא יבשל אח"כ מאכל שאיסור יהיה לשבח ונותן טעם בר נותן טעם לא הוה דבאוכלין לא שייך נותן טעם בר נותן טעם. ובדין י"ג כתב יותר רבותא אפילו הסירו האיסור ואחר כך בישלו תבשיל זה בקדירה נאסרה הקדירה דמ"מ קיבלה

מושבח טעם האיסור אף בתבשיל היה לפגם מכל מקום טעם איסור עצמו לא נפגם (ובס' בית ישראל נתקשה בזה ול"נ כמ"ש) ובדין י"ד כתב הדין של הט"ז כף בלוע מחלב טריפה או מבב"ח והגיסו בו קדירה יין הקדירה מותרת והכל משום דבאוכלין לא שייך נותן טעם בר נותן טעם (עיין ש"ד סימן ס' מ"ש בפשטיד"א ועמ"ש בצ"ז) משא"כ כשהוקלש בכף ובתבשיל ובקדירה אף שבכף היה איסור מ"מ סוף סוף הוקלש בכלי וב' נ"ט להיתר איכא. ומ"ש או"ה שם דלאחר מעל"ע מותר יראה ודאי דה"ק דתוך מעל"ע מותר וכ"ש אחר מעל"ע עיין בית ישראל ובדין ט"ו כתב דלא שייך נ"נ דלא נאסר. ובש"ך אות ז' ויו"ד אבאר עוד בעזה"י:

ובלבוש ס"ג כתב י"א דהקדירה אסורה לענין זה שאם בישל תבשיל שהאיסור הא' נותן טעם לשבח אסור ולא ידענא להולמו דמשמע ודאי דהקדירה אסורה לכל תבשילין וכדכתיבנא:

סעיף ז

וכן. עט"ז עיין בה"י בתינוק שנפל ליורה דבש מע"ד והתיר דנט"ל והפר"ח בקו"א בסימן ע"ט הסכים עמו ובשכר נ"ט לשבח ומ"ש הפר"ח בעובד כוכבים שרי אזיל לשיטתיה בע"ט אות ו' משא"כ להר"ב בע"ט בשר אדם מ"ה אסור אין חילוק:

סעיף ח

כחתיכת כו'. טעם המתירין דמעט טוח נפגם על הכלי ועיקר כדעה א' שכן הוא בכ"מ שהביא דעה זו בסתם ורמ"א נמי סיים והכי נהוג ועט"ז וא"י דרמ"א סיים כן:

סעיף ט

דחורפי'. עט"ז ועמ"ש בצ"ה יצ"ו בדברים חריפים ולענין מרקחת ובצל ששלקו מקודם בטל חריפותי' יע"ש וכאן אין להאריך:

סעיף י

בלועה. עט"ז הנה המחבר סובר דחנ"נ בשאר איסורין ולא אמרינן ומים שבאו מכח בב"ח כבב"ח דיינינן להו ויראה מדרבנן כמ"ש בצ"ד בש"ך אות כ"ב והלכך אם עברה לילה בין בישול בב"ח למים שרי מס"ס שמא לילה פוגם כר"ת ושמא הלכה כסמ"ק דיש מקילין כל שיש מעל"ע מזמן בישול איסור וחולקין על דין דסה"ת שהביא הטור בצ"ד דחימום המים כו' וטעמא כיון דהאוסר אין יכול ליתן עכשיו טעם לשבח אף באין ס' נגדו דפגום הוא אין הנאסר יותר מהאוסר דלא אמרינן חנ"נ אלא כשהאוסר יש בו כח לאסור אם יש בו כדי ל"ט באין ס' ואף שאין הלכה כסמ"ק מ"מ בצירוף ב' הסברות אנו מתירין:

סעיף יא

בשאר איסורין. עט"ז והנה הרב פסק דבב"ח שבישלו בו מים אחר כך צריך שיהיה בו ב' תנאים להתיר' א' שיהיה לילה או בין בשר לחלב או בין בב"ח לחימום המים או בין חימום המים לתבשיל שני מתירין מטעם צירוף ב' הסברות ובשאר איסורין דרבו הדעות והמחבר מכללן פסק כמה פעמים ובצ"ב דלא נ"נ הלכך אף דאנן קיי"ל דנ"נ מ"מ בהפסד קצת (עש"ך אות כ') כל שיש מעת לעת מבישול האיסור אף שלא היה כלל לילה בין איסור למים ובין מים לתבשיל על דרך משל האיסור בחצי היום ומים בחצי לילה ותבשיל לאחר חצי היום שרי:

נסתפקתי קדירה בלועה איסור זית ולאחר לילה בישלו בשר ולא היה ס' ונאסר ונפל הבשר להיתר ויש ס' נגד איסור א' מהו מי אמרינן חנ"נ בשאר איסורין הרבה מקילין ובצירוף סברת ר"ת דלילה פוגם ור"ן ורש"י סוברים כן עיין ב"י כאן מי מהני דאם סמכינן אצירוף סברת סמ"ק ה"ה זה או לא וכעת צ"ע אם להתיר בה"מ ✍ויראה להחמיר:

וראוי שתדע דאם בישל בשר יאחר לילה חלב ואחר מעל"ע מבשר חלב ודאי אסור ולא מהני כלל היתרא דלילה וחשבון מעל"ע מבשר דע"כ כתב הסמ"ק דהרבה מקילין היינו בשאר איסורין ולהמחבר מים שבאו מבב"ח דמ"מ לא הוה אלא מדרבנן משא"כ בשר עם חלב וזה פשוט ועיין בצ"ד בש"ך אות י' ובקכ"ב אבאר עוד:

סימן קד

סעיף א

ודוקא. עט"ז האריך וכן הסכים הפר"ח אות ג' והמ"כ בדף פ"ו. הנה דעת רמ"א דכעדשה מח' שרצים המובדלין (הם ח' שרצים המוזכרים בפסוק שמטמאין ומובדלין משאר שרצים שאין מטמאין) דלוקה אכעדשה מהם דהוה בריה דנשתנה משאר איסורין דבעינן כזית. ומ"ש הפרישה דבק' מיירי במינו ר"ל עוף טמא עם טהור ששוין במראה קורא מינו או תולעים שפירשו ומילבי"ן ונאמר שזה מיקרי נוצר באיסורו דקודם פרישותן אוכלא הוא והט"ז והמ"כ והפר"ח העלו דלא נקרא בריה הואיל ואי יחלוק אין שמו עליו ואפילו אברים של ח' שרצים אפילו לדעת הרשב"א בתה"א ק"ד ב' דאברים של ח' שרצים דלוקה בכ"ש אפילו הכי לא הוה בריה ועיין כר"ו אות ג'. (ובאמת י"ל כי זה דומה לאמ"ה עס"י ק') ומה שכתב הט"ז מהקום דבריו צריכין קצת ביאור כי תוכן כוונתו דאף יבש ביבש כל שניכר האיסור במראית העין אלא שא"א לבררו מחמת דקותו וקטנותו לא בטל מ"ה וכן העלה המ"כ והפר"ח ומ"ש הט"ז דאין ביטול ליבש בלח לאו דוקא אלא כל שניכר אין לו ביטול ומקום שבחמאה דאוס' הר"מ ז"ל ראיה גמורה דאף שא"א לבררו אפ"ה

כל שניכר אין לו ביטול והרשב"א דהקשה עליו נמי ה"ק כל שניכר הקום ישליך והשאר שאין ניכר בטל ובקט"ו אבאר עוד ובש"ך אות ג' אבאר עוד:

סעיף ב

ליין. עט"ז משמע דפוסק כן דחוץ שמן ויין ודבש אוסר מספק כמו חלא ושיכרא ועש"ך אות ה' דלא כפר"ח אות ה' דפסק כהמחבר מיהו עכברא דדברא ביין ושמן ודבש פוגם כ"כ הפר"ח אות ד' ועש"ך אות א' שם יבואר:

סעיף ג

שמא. עט"ז דבספק אחד אסור דכבוש דאו' לבד בב"ח ואף שבק"ה אות ג' הניח בצ"ע כאן מודה דאית לומר אוקמיה אחזקה כמו שהיה רך בנפילתו ועתה נתקשה:

ודע דכבוש לא הוה אלא יבש במשקה צלול וכל שהוא רך שמתנענע ממקום למקום רך מיקרי לענין כבישה. וחמאה כשהיא קשה ואין מתנענע לא הוה כבישה ובשו"ת חוט השני סימן ס"ג יראה דבחמאה הוא כבישה והמ"י כלל כ"ב אות י"ט הביאו ואולי ברך ולא בקשה ולקמן בק"ה אבאר קצת דיני כבישה והכל לפי הזמן והמקום דודאי שומן של בשר בהמה ובזמן הקור אינו רך כל מעל"ע:

סעיף ד

ובמקום. עט"ז ועמ"י כלל כ"ד והמ"א בא"ח קנ"ד אות י"ט וכ"נ מש"ך כאן דאפילו יש ס' כל שמאוס הקריבהו נא כו' ואפשר הט"ז נמי יודה כל שמאוס אפילו יותר מס' ופחות מס' אפילו אין מאוס אסור ולישנא דהר"ב דסיים ובה"מ יש לסמוך אדברי המקילין דחקו להט"ז דמשמע דקאי אכל מה שהוזכר ודע דלאו משום איסור אכילה נגעו ביה דא"כ חלב לתסור ובנר חנוכה בשער אפרים ל"ח דמתיר להדליק בחמאה עם חלב וחמאה של טריפה וכדומה אלא כיון דמאוס הוא שאין בו ס' ונרגש טעם מש"ה אסור נמי לגבוה נ"ל. ועיין בא"ז א"ח קנ"ד אות ו' כשמאוס לדידיה כיון שאין מאוס לאחרים שרי להדליק ול"נ אלא כמ"ש בא"ר אות ח"י דאדרבה אם מאוס לדידיה אסור אף שאין מאוס לאחרים ונכון הוא דהקריבהו נא ואם אין מאוס לדידיה אף דמאוס לאחרים מותר להדליק ✍כתבו האחרונים שם ה"ה לכל נר מצוה אסור אם הוא מאוס יע"ש היינו נר חנוכה ויאצ"ט ויראה נר של שבת ג"כ יש למנוע:

סעיף ה

ובמקום. עט"ז ויראה דאין כאן אלא ב' דינים באין ה"מ אסור בכולן חוץ יין שמן ודבש עש"ך אות ה' ובה"מ מותר אף שומן ובמ"י כלל כ"ב אות כ"ו כתב חמאה דין שומן יש לו משמע לכאורה דשאר משקין אף בהפסד מועט שרי ולענ"ד כמ"ש:

סעיף ו

דברים. עט"ז צידד כפסק רמ"א כאן ובק"ז והש"ך בק"ז אות ז' החמיר רק בה"מ שרי ובחלא ושכרא אסור מספיקא כמ"ש הר"ב כאן והש"ך שם וא"י על מה סמכו העולם להתיר אף בחלא ושיכרא ובב"י הובא דעה דזבוב אף בשיכרא אין נ"ט מרדכי הרוקח מ"מ הרי הר"ב לא כ"כ ובעל נפש יזהר בשכר וחומץ לפעמים שוהין מעל"ע או כשיעור שירתיח עש"ך ק"ה:

כתב הלח"מ בפט"ו ממ"א הלמ"ד עכברא בשכרא וחומץ ס' וא"ת ליבעי ס"א וי"ל דבספק (איבעיא דלא אפשטא) לא עשו היכר ושכר וחומץ לא בעי מעל"ע עכ"ל ועש"ך בפ"ו אות ט"ז משמע שסובר דטעם הר"מ ז"ל אמת ביצה הוה בריה הוסיפו ס"א ואף בק' העלה דביצה לא הוה בריה מ"מ הוסיפו א' דהיא כעין בריה כמ"ש שם. הן אמת שהמחבר בק' כתב בריה לבטל פליטתה בס' דאין סובר טעם הר"מ ולפי מה שמחמיר הש"ך בביצה כ"ש בריה גמור' ס"א וביצה ספק טריפה אף להש"ך י"ל די בס' מידי דהוה אעכברא ספק ✍ויש לעיין במשנה ג"ה בנ"ט משמע ס' וי"ל. ומ"ש הלח"מ בשכר מבליע אנן קיי"ל בחומץ כדי שירתיח לא בשכר עס"י ק"ה:

סימן קה

סעיף א

איסור. עט"ז. קודם בואי לבאר דבריו. אחקור קצת בדיני כבוש:

א כבישה זו המוזכרת בפוסקים במה היא אם בלח דווקא ואימתי יהיה נקרא לח:

ב כמה זמן ישהה בתוכו ואם פנוהו תוך הזמן ואח"כ הניחו בתוכו והשלימו לזמן ואימתי בא הבליעה והפליטה:

ג אי בכלי שייך כבישה לאסור לגמרי או כ"ק מהכלי ואם יש חילוק בין חרס לעץ ומתכות:

ד כבוש בציר וחומץ ושאר דברים חריפים אי מהני לכלי כשיעור שירתיח א"ד בכלי אין אוסר כבוש כ"א מעל"ע:

ה כבישה זו המוזכרת אי ד"ת ואת"ל ד"ת בציר וחומץ כדי שירתיח אי ד"ת:

ו כבוש כמבושל אי ממש כמבושל או דהכוונה רק להפליט ולהבליע. גם אי מה שחוץ לכבישה אסור או מותר:

ואשיב בקצרה. דע כבישה לא שייך אלא דבר גוש בדבר צלול מפליט ומבליע מזה זה לא בשניהם לחים שזה מיד יתערבו ויאסרו זא"ז ולא בשניהם גושים אף שהם לחים קצת לא שייך גבייהו כבישה אפי' יעמדו ימים רבים כן. וכמ"ש הד"מ בשם המרדכי פ"ב דביצה. וכ"כ או"ה כלל למ"ד דט"ו. ואפי' שומן ואיסור מונח בתוכו כל שהוא קשה

לא הוה כבוש רק אם הוא רך כדאיתא בסימן ק"ד והוא בתשובת הרא"ש כלל כ' סימן א' ושם מבואר אם רך שהאיסור המונח בתוכו מתנענע ממקום למקום כבוש מיקרי וכ"כ ז"ל. ואיסור או היתר הנכבש במים קרושים וכדומה המ"י בשו"ת סימן י"ד התיר ואמר דבקרח לא שייך כבוש וכן מסתבר דאין מתנענע וכ"ש שנעשה כאבן היבש בתוכו ולא מפליט אלא שבל"י בשו"ת וכאן אות א' כ' שבא"ז בה"ש ש"ך אות ז' כתב דהוה כבוש. ועיינתי שם וראיתי שכתב על מ"ש הלבוש ס"ט דמותר להניח ברד בחמה ולא הוה נולד דתורת משקין לכל דבר דשייך ביה כבוש. ובא"ר שם אות י"ב הניח בצ"ע דמשמע מאן דמתיר בקרח מתיר בשומן קרוש יע"ש אלמא לא מטעמא דתורת משקין לכ"ד כ"ה כוונתו ואני לא הבנתי מה ענין תורת משקין ל כ"ד לטומאה ולטבול בו (עיין ר"א סל"ג) ולא הוה נולד דשם א' להם תורת משקין משא"כ לענין כבוש דכל שהוא קשה לא שייך ביה כבישה וכ"נ להלכה בה"מ עכ"פ עיין מ"ש בס"ט. ויבש ביבש שהן לחים קצת אפי' נטילה אין צריך דיעבד ומעכבר בשומן אין ראיה דמאוס הוא ומכל מקום לכתחלה יטול כעובי אצבע עס"י ק"ד. ובשומן שם בה"ש נמי חד טעמא הוא דמעיקרא אוכלא והשתא אוכלא ולא אבדו שם העצם וכאמור:

כמה זמן ישהה מבואר מעל"ע. אלא שראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ג' ובב"י אות ה' דלהרנ"ח בקל"ח צידד דכבוש ג"י אלא בשל תורה אזלינן מספיקא לחומרא יע"ש משמע דחשיב ליה ספיקא דרבוותא וקשה א"כ בספק כבוש מעל"ע נתיר מס"ס שמא לא נכבש מעל"ע ושמא הנכה ג"י בעינן דעדיף מס"ס דמעשה. ובאו"ה מבואר כלל למ"ד ד"ג ספק מעל"ע אסור וע"כ כיון דהמחבר והר"ב הכריעו כן לא נכנס בגדר הספק כלל ועמ"י כלל כ"ד אות ב' דאם תוך מעל"ע שפכו המים ונתנו מים אחרים אף שהיה מעל"ע בצירוף או יותר מכל מקום בעינן מעת לעת בלי הפסק כ"כ משם הגאון מהרא"ש שפירא ז"ל יעוין שם ובה"מ ראוי להתיר כה"ג. והבליעה והפליטה בסוף תשלום מעת לעת ואפי' הכי שפיר כתבו הט"ז והש"ך כאן דהיתר הנשרה בכלי איסור נט"ל דכיון שהסירו האיסור ואחר כך שפכו היתר לתוכו תו הוה אחר מעת לעת ופשוט:

ואם בכלי שייך כבישה לגמרי כן הלכה וכמ"ש הת"ח כלל פ"ה ד"א והאו"ה כלל כ"ד ד"ט דלא כמ"ש בכלל ל"ז ד"א כ"כ הת"ח שם. וכ"כ הש"ך בצ"ח אות י"ג ובקל"ה אות ל"ג דאין ללמוד מיי"נ ע"ש. ואף שהט"ז כאן אות א' פקפק ע"ז מ"מ להלכה קיי"ל כבוש מעל"ע בכלי מפליט ומבליע בכולו: ואם יש חילוק בין חרס לעץ ומתכות הנה בט"ז צ"ג אות ב' דאם כ"ח ישן מעל"ע בולע וחדש משמע שבולע מיד וכ"כ הפר"ח כאן אות א' דלא כנה"כ בצ"ג יע"ש ובאמת בקל"ה ס"ד מבואר דכ"ח חדש בולע מיד וצ"ע על נה"כ בצ"ג

ושם נתבאר והחוש יעיד דחדש בולע ולכן אף בה"מ אין לי להורות היתר אמנם כ"ח גלייזר"ט יראה לי להקל בהפסד קצת ואף דבקל"ה ס"ה יש להחמיר מ"מ הבו דלא לוסיף עליה. ומ"ש הש"ך מאו"ה כלל ב' ד"ח וכלל למ"ד ד"ט דחרס נמי מעל"ע י"ל בישן היינו פעם ג' או פ"א חצי יום ששבע כו' ועץ דינו מבואר דמעל"ע נאסר ובפחות די בהדחה. ומתכות הנה באו"ה כלל ב' ד"ח התי' והט"ז כאן אוסר ועס"י ס"ח בש"ך אות ל"ג בעירו בכ"מ לרי"ו אין אוסר וה"ה אפשר כבוש יע"ש ובת"ח כלל ל"ג והמ"י אות ו' בה"מ יש להתיר יע"ש מ"מ בכלל ג' אות ה' כתב דבקל"ה ס"ח מחמירין בשל מתכות ליי"נ ה"ה באיסורין דאו"ה למד איסורין מיי"נ יע"ש. ובכלל פ"ה אות י"ב כתב דזכוכית אין בולע בכבוש דביי"נ בקל"ה נמי פסק כן והקשה מא"ח תנ"א סכ"ו דהחמיר שם בזכוכית ותי' חומרא דחמץ יע"ש. ועמ"א שם ויש לעיין בזה. ועש"ך בקכ"א אט"ו. אמור מעתה ד' חילוקי כלים יש חרס בולע מיד בצונן וגלייזר"ט יש להקל אף שגליזר"ט שלנו אין דומה למצופה אבר. ועץ מעל"ע בולע בכולו ולא קודם לכן ומתכות יש מחלוקת ובכלי זכוכית המיקל בה"מ לא הפסיד:

וכבוש כשיעור שירתיח בדברים חריפים כמו ציר וחומץ בכלי איכא לעיונא ביה כמו שאגיד. בט"ז מ"א וש"ך ס"ח בסימן ס"ט מבואר דלהפליט מכלי אין מפליט כדי שירתיח ודוקא מעל"ע דלא כפרישה שם ונסתפקנו שם אי להבליע בכלי כדי שירתיח מהו דמש"ך שם הטעם דכדי שירתיח דינו כמליח דאין מפליט מכלי ולפ"ז להבליע שפיר מבליע והיינו בחומץ או ציר בכולו עצ"ח ולט"ז שם משמע דכבוש כדי שירתיח אין מועיל בכלי משמע אף להבליע. יע"ש ומפינכא דר"א בחולין קי"א דמוכיח מליח כרותח ומנלן דלמא דנשתהה שיעור כדי שירתיח י"ל דידוע היה שלא שהה כ"כ יע"ש. ובספר בית ישראל סימן צ"א הקשה איך מוכיח דמליח כרותח דהא ציר עדיף יע"ש ואי משום הא ל"ק דהא דכתב הר"ב דציר מבשר שנאכל מחמת מלחו מ"מ הציר אין נאכל מחמת מלחו א"כ אין חילוק בין בשר לציר ושפיר מוכיח שם. ומה דכתב בת"ח כלל פ"ה ד"א דאו"ה סותר עצמו מכלל כ"ד לכלל ל"ז י"ל בל"ז מיירי שיעור כבישה כדי שירתיח דאין מבליע בכלי יותר מכ"ק וכשיטת הט"ז והש"ך בס"ט אות מ"א וס"ח והבן. ויראה דחומץ לא עדיף מציר וכ"ש למ"ש הש"ך אות ב'. ויש כדמות ראיה ממ"ש הר"מ ז"ל פי"ד ממ"א כבשין של עובד כוכבים שרי ומשמע אף בחומץ וציר כל שאין חשש יי"נ ולב"י סתם כ"ע ולהר"מ ב"י ואמאי היא מפליט ומשמע דהר"מ כשיעור שירתיח אית ליה אבל אי אינו מפליט מכלי א"ש ואף ד"ח נ"ט לשבח י"ל דהר"מ ז"ל דווקא קורט וכדומה ועיין בהרלנ"ח קל"ח ואין להאריך:

וכבישה זו האוסרת היא מ"ה כדמוכח מהא דאמרינן בב"ח חידוש ש"מ דבשאר איסורין מ"ה כ"כ ז"ל ומיהו בחומץ וציר אי הוה מ"ה בס' בית ישראל בק"ד כתב דהוה דרבנן ומש"ה כתב דפחות משיעור מעל"ע עכברא ספק משביח ספק דרבנן יע"ש ומש"ך אין ראיה דשפיר הקשה דזה לא הוה ספק כמ"ש הש"ך בק"ד אות ד'. ובכר"ו אות ב' מסופק בזה יע"ש ומ"ש מהר"מ ז"ל בה"ש פכ"ב ה"י ובש"ע א"ח שכ"א ס"ג הכובש אסור שהוא כמבשל אין ראיה דוודאי מבשל ממש שלא על ידי האור בחמה שרי אלא כעין מבושל הוא ומ"מ מאחר שסתמו הפוסקים וודאי אין להקל כדי שירתיח הוי דאורייתא:

וכבוש הוא רק מפליט ומבליע לא מבשל ממש ונ"מ דם היוצא ע"י כבישה דאורייתא ול"ד לדם שמלחו כדבעינן למימר קמן. ומה שחוץ לכבישה שרי כמ"ש הט"ז אות ב' והש"ך אות א' ושם יבואר בעזה"י. ומעתה אבוא לבאר דברי הט"ז:

הנה מ"ש שכר נט"ל עס"י צ"ט וקל"ה ומ"ש דנראה דאין לאסור מה שנשרה או נתבשל בכלי ששרה איסור מעל"ע ר"ל נשרה היתר בכלי איסור או נתבשל לאחר שהורק הכלי מעל"ע דל"ת דכבוש מבליע ביותר ולא הופג טעמא אף מעל"ע שהרי או"ה אוסר בנשרה היתר אח"כ לז"א דאינו כן ובכה"ג ובאורח מישור הבינו שנתבשל מיד שהורק ותמהו עליו יע"ש וז"א דהא סיים דנט"ל הוא אלא מדין נט"ל קאתינן עליה וא"מ כתב שמצא כתב יד של הט"ז כתב דאין כבוש מבליע בכלי אלא כ"ק ויש בתבשיל ס' נגד הקליפה עס"י קל"ה. ובצ"ג אות ב' החמיר הט"ז גופא בכבוש מעל"ע תוך כ"ח ישן ובתוך מעת לעת להורקה בישלו בשר אסור וכן הלכה דבכולי משערינן והשאר הדברים מבוארים וכדברירנא ✍:

סעיף ב

ויש מקילין. וכ"פ בת"ח כלל כ"ב (ד"ו) ט"ז דל"ת דהר"ב הביא דעה א' בסתם ובהר"ב ג"כ נוהג הדין דהלכה כדיעה א' בסתם כמ"ש הכה"ג בהגהות הטור אות ד' ועס"י רמ"ב. ודע דאם יש ס' בכל החתיכה נגד האיסור אז מה שחוץ לכבישה ממ"נ מותר ובתוך הכבישה אסור דאין מה שבחוץ מצטרף והוא הדין להיפך אם איסור נכבש בהיתר אם יש ס' בהיתר נגד האיסור שבתוך הכבישה שרי לי"מ שהוא עיקר ועיין באו"ה כלל למ"ד:

וראיתי להמ"י כלל כ"ב אות ט"ו דבר חידוש והוא פלא גדול בעיני וז"ל כתב או"ה כלל למ"ד ד"ד אי אישתהי מקצת החתיכה בתוך החלב מעל"ע ונתבשל צריך במקצת שחוץ לכבישה ס' וא"ל צריך ס' בקדירה נגד כל החתיכה דהוה דבוק משא"כ אי לא שהה מעל"ע אף אותו מקצת שרי אם יש ס' בקדירה נגד אותו מקצת (שתוך הכבישה) דלא נאסר מעולם. ופי' המ"י דה"ק דכל שלא שהה מעת לעת בולע מחלב צלול וע"י הדחה

היטב יוצא ול"ד לכלל ט' דין ב' (בת"ח) דבר שצריך הדחה בדיעבד שרי בלא הדחה דהתם יבש ביבש ושניהם לחים משא"כ לח בולע הוא בצונן וע"י הדחה היטב יוצא והר"ב שהשמיט זה לרוב פשיטותו עכ"ל ואני מתפלא ע"ז דוודאי הדין הא' אי נשתהה מעת לעת צריך ס' במקצת שחוץ לכבישה זה אמת ויציב כדין איסור דבוק וזה השמיט הר"ב לרוב פשיטותו. ואפי' יש ס' המקצת שתוך הכבישה אפשר לסוחטו אסור אבל הדין הב' צ"ע טובא דמשמע מדוכתי טובא דפחות מעל"ע אין בולע כלל והדחה הוא רק שע"פ ועס"י צ"ג בט"ז בצונן אין בולע כלל. וא"כ דיעבד א"צ ס' כלל. ועוד לדידיה שכתב דבולע מלח אלא שמפליט על ידי הדחה מצינו הגעלה באוכלין לומר מש"ה לא הוה דבוק מיד שבא למים מפליט בהדחה ולא ממהרים לבלוע ועוד דהא בכלל כ"ח ד"ג כתב אי לא שהה מעת לעת מצטרף החתיכה וכל מה שבקדירה לבטל החלב שעליה הרי סותר למ"ש בל"ד בתרתי א' דכאן מצטרף החתיכה עצמה ושם צריך שאר הקדירה לא החתיכה והב' דחלב שעליה משמע לא הבלוע ע"כ נראה לדינא שא"צ ס' רק הלחלוחית שעליה כמ"ש כלל כ"ח ד"ג ואותה החתיכה מותרת וכמ"ש:

אמנם הא יש ללמוד מאו"ה כלל למ"ד ד"ד כתב אי שהה מעת לעת צריך ס' נגד המקצת ואי לאו הכל אסור דמאחר שאסרו חכמים הוה כשאר איסורים אלא שלא גזרו על הנאתן עכ"ל ויש לעיין הוא כוונתו כי לכאורה אמר כבוש דרבנן מותר בהנאה הא בורכא דעכשיו מבושל הוא ואי לומר דאיסור דבוק הוה בדרבנן יש לומר כה"ג בב"ח הוה איסור דבוק שלא גזרו על עד"מ חתיכה שדבוק בה חלב ואין ס' בחתיכה עצמה אף שיש ס' בכל הקדרה וודאי שאר החתיכות דרבנן דנ"ן בשאר איסורין דרבנן וחתיכה שחלב דבוק מ"ה שאני אומר שהיא ממהרת לבלוע או שמא פ"א חוץ לרוטב וצ"ע בזה דבוק כה"ג הוה מ"ה או חומרא בעלמא אנו מחמירין ועס"י ע"ב:

ויש לנו לומר או דידוע כמה חלב בלע ע"י כבישה ונגד חלב הבלוע במקצת יש בכל החתיכה ס' א"כ לא שייך ממהר לבלוע דע"י בישול מתפשט בכל החתימה וכל דרך הלוכו אף בב"ח לא נ"ן דאל"כ צא ופרנס ט"ח שנפל על גג החתיכה אם יש בחתיכה ס' ש"מ כל דרך הלוכו לא נ"ן עיין חולין ק' בתוס' גבי אוקי רב יע"ש ועיקר משום כבישה והוה דרבנן. או דבשאר הקדירה אין טעם חלב אלא מכח נ"ן תו הוה אותה חתיכה דין שאר איסורין והשאר הקדירה מותר בהנאה ומיהו אותה חתיכה אסורה בהנאה דיש בה טעם בב"ח:

עוד למדתי ממ"ש בהגהות שבסוף הספר דאסור לבשל חתיכה כבושה מעל"ע בחלב דמעיקרא כבוש ועתה איסור תורה משמע חתיכה שבישלה בחלב כבר מותר לחזור

ולבשלה מיהו בשר מבושל וחלב מבושל אסור לבשלן אח"כ יחד דיש בישול אחר בישול ול"ד לשבת ואסור נמי בהנאה וכדבריו נראה בהלכות בשר בחלב אלא דכאן שהחתיכה בלועה מחלב אין איסור אלא במעיקרא כבוש והשתא בישול וגם זה צ"ע ✍:

סעיף ג

וספק. עיין ט"ז והם דברים פשוטים דבאו"ה כלל למ"ד ד"ב מבואר דספק כבוש היינו ספק אי נכבש מעל"ע (לא ספק ב' חתיכות או נכבש כ"ד שעות וכדומה) ואהא קשי' ליה אמאי לא אוקמי' אחזקה וראיה ממקוה שאע"פ שמימיו פעמים עולין ופעמים מתמעטין כל שלא הוחזק להיות מתמעטין פחות ממ' סאה כשר אף שטמא בחזקתו מ"מ חזקת טמא איתרע שהרי טבל וחזקת המקוה לא איתרע ומן הדין כשר בלי בדיקה אלא שכשר הדבר לברורי יע"ש בר"א וכ"ש הכא דליכא חזקה לאיסורא. ובנה"כ ופר"ח אות ג' והפ"ת וכה"ג בהגהות הטור אות ג' כולם חלקו עליו דהתם לא איתרע והכא איתרע וכן סיים או"ה וכבר איתרע חזקתיה יע"ש. והכר"ו אות ג' הקשה מגבינות פ"א דאף דנטרפה אמרינן השתא נטרפה אף דאיתרע ואי משום הא י"ל דאיכא רוב ונאמר השתא יצאה מרוב ומקודם מהרוב היה ואיכא נמי רובא וחזקה מחמת רובא משא"כ כאן עס"י א' בש"ך בשוחט שאיתרע ובד"מ פ"א ואמנם כן כי הדברים עמוקים וארוכים ורחבים מני ים ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר זה וכאן אדבר כמעט רגע:

דע מ"ש הט"ז לחלק בסימן צ"ח בנשפך לא ידענא מהו דהתם נמי נימא אוקי אחזקת כשרות והיה בו ס' וכן לקמן בקי"א נפל איסור לב' קדירות וא' איסור והאיסור מ"ה לא תלינן שאני אומר ולא אוקמי' אחזקה וכדומה הרבה ובההיא דצ"ח יש לדחוק ולומר דאיסור ברור שנפל וצריך אתה לידע אי יש ס' ומספק אסור הוא ואף שזה דוחק מ"מ בההיא דקי"א דספק אי נפל האיסור. לאיסור או להיתר אמאי לא נימא אוקמי' אחזקה. וסבור הייתי לומר דחזקה יליף לה מנגע עיין חולין י"א אף דאיתרע עתה דחסר מ"מ חזקה דמעיקרא עדיפא ולא עוד אף דאיכא חזקת הבית וחזקה דהשתא אמרינן חזקה דבית איתרע שהרי נראה נגע כב' גריסין וטמא וחזקה דהשתא כמאן דליתא דמי זולת מקוה שנמדד ונמצא חסר די"ל חסר ואתאי חזקה דהשתא אילימא כ"ז מתברר מתוס' חולין י"א ונדה ב' ב' יע"ש היטב ויש לומר דווקא כי התם דנהי שעתה איתרע מ"מ קודם לכן אין ריעותא ואמרינן בשעה שיצא מבית אביו היה כב' גריסין משא"כ שאנו דנין על שעת הריעותא וודאי אמרינן כיון דאתרע מן התורה לא אוקמיה אחזקה בספק השקול והא דכתבו התוס' יבמות ל"א וחולין מ"ג דרוסה אי ל"ש בספק היינו מתירין היינו דאיכא נמי רוב בהדה ועיין סי' נ' וההיא דפד"א ל"א תרי ותרי ספיקא דרבנן אף

דאיתרע יש לומר דאוקי תרי להדי תרי וליכא עדות כלל ומש"ה מן התורה אוקמיה אחזקה משא"כ בריעותא בגוף המעשה ועיין בית שמואל א"ה סימן ג' ומ"ז שדבריו קצת סותרים ואל תשיבני ממ"ש הח"מ בא"ה סימן למ"ד ספק קרוב לה או לו היינו ב' כיתי עדים אבל כת א' מספיקא א"צ גט דאוקי אחזקה אלמא להפוך הוא יש לומר דטעמא רבא איכא דכל שעדים מסופקין אפי' נימא דקרוב לה מ"מ הוה כקידשה בלא עדים וזה שדייק ב"ש שם באות ט' ובמרדכי גופא סוף גיטין כ"כ בפי' דהוה כקידשה בלא עדים וכן בגירושין כה"ג עיין א"ה קל"ט. אלא שאחר העיון ליתא דהתוס' בחולין ט' ב' ד"ה התם ובהמדיר ע"ה ד"ה ספק כתבו היכא דאיתרע החזקה כמו באומר שא' מכם נטמא אפ"ה ברה"ר טהורים דאוקמיה אחזקה דמסוטה לא ילפינן אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה ובהמדיר אוקי לפלוגתייהו דרבנן ור"י בנזקק לטומאה ועיין פנים מאירות ח"א שאלה ט"ו יע"ש ובר"מ ז"ל פרק ב' מהל' ט"צ ובתי"ט פ"ד דנגעים ובקרית ספר דמוקי להא דהר"מ בחצי גריס כהר"ש שם ואין להאריך. ואיך שיהיה קשיא ההיא דקי"א ושם יבואר. ועיין פר"ח סימן כ"ט ול' ותב"ש שם ובפתיחה להלכות טריפות מ"ש וכאן אין להאריך ובספר שושנת העמקים ולקמן בקי"א וק"י בכללי ס"ס אבאר עוד מענין זה:

אמנם כן ראוי להודיע שמ"ש הר"ב דספק כבוש אסור אם הוא דווקא שעמד בכלי א' אבל לא בהורק מכלי אל כלי וכן בכלי א' אם טלטלו ממקום למקום עיין א"ח תס"ז סי"א וסי"ב ובמ"א אות י"ו וכ"ה ומור"ם לובלין ז"ל סימן ע"ח בכרוב דממקום למקום לא מחזקינן כו' ומזמן לזמן מחזקינן איסורא והמ"א באות כ"ה הביא ראיה מנדה ג' ב' דאם היתה קדירה חמה על הכירה והניחוהו על הקרקע ונצטננה ומצאו גרעין דלא מחזקינן ממקום למקום ועיינתי שם אהא דפלוגתא חזקיה ור' יוחנן בקופה ומסיק שטלטלו מזויות בית זה לזה חזקיה סבר לא מחזקינן ממקום למקום ור"י סבר מחזקינן ולכאורה דחזקיה רביה דר"י והלכה כוותיה ומש"ה מביא המ"א ראיה ואני תמה דהר"מ פי"ז מה' שא"ה ה"ב פסק כר"י יע"ש והפ"מ ח"א סימן ט"ו כתב ג"כ זה ולפמ"ש הלכה כר"י. ובהגש"ד ואו"ה כלל ל"ד דכ"ה בקערה חולבת בין בשר לא מחזקינן ריעותא דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום עס"י צ"ה בט"ז אות י"ד דכתב רק הטעם דס"ס יע"ש. ועיין פר"ח בסימן מ"א אות י"א וצ"ה אות ח"י כתב דאין לסמוך למעשה אטעם דכאן נמצא יע"ש:

אמנם בהורק מכלי אל כלי ומצאו בכלי האחרון ולא היה שם מעת לעת יש מקום להקל והראב"ד בפי"ז מה' שא"ה מודה דמכלי אל כלי לא מחזקינן אף לר"י יע"ש ועכ"ז י"ל בחמ"פ דאיסור משהו דרבנן סמכינן אזה ולא באיסור תורה וע"ש בר"מ ובר"א ז"ל

ומשמע שם אף לחולין בקופה וכדומה מטמאין מזמן לזמן דלא כמ"ש התוס' ריש נדה ד"ה מעת לעת יע"ש:

אמנם כן לולי דמסתפינא וביותר שדרכי החכמה נעלמו ממני. הייתי אומר דודאי מזמן לזמן מחזקינן ריעותא כמבואר בא"ח תס"ז ובתנאי כמו שאגיד דוודאי כל שיש לומר עתה ממש נפלה החטה והאיסור לא מחזקינן למפרע אבל כל שיצאה מחזקה וא"א להגביל זמן עד"מ שהיה מכוסה הכלי חצי שעה תו מחזקינן למפרע שהרי הרשב"א בחידושיו דף י"א ובתה"א פ"ז א' בגבינות כתב דאם טרפות שאירע מקרוב ממש קודם שחיטה אמרינן עתה נטרפה משא"כ בהוגלד דיצאה זמן מה והביא ראיה מכתם יבש דמטמא למפרע כיון דא"א לומר עתה ממש דהא יבש הוא שוב אין מעמידין על חזקה ול"ד למומין בהמדיר דא"א שמיד נעשו התם מרשות לרשות עכ"ל והמעיין שם היטב ובהרא"ה יתבאר כמ"ש הט"ז בסימן פ"א אות ג' דהחילוק הוא כל שאפשר לומר עתה ממש ברגע זו איתרע החזקה כמו נגע דברגע אחד יכול להתחסר אין מחזיקין מזמן לזמן למפרע משא"כ בהוגלד דודאי ג' ימים יצאה מחזקתו וא"א לתת גבול מחזיקין למפרע. ולא כמ"ש במשמרת הבית יע"ש. והן אמת שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים במ"ש מכתם יבש והא בנדה נ"ו ב' מבואר דר' שמעון לא פליג אלא אשרץ לח והתם נמי מטמא למפרע עד שעה שיוכל להיות לח ובכתם אף בלח מחזיקין למפרע ועיין בר"מ פ"ג מהל' משכב ומושב ה"ז ואין להאריך:

הנה ממקוה ריש נדה ב' אמרינן חסר ואתאי וי"ל הפירוש דמעט מעט רגיל להתחסר הלכך חזקה דמעיקרא לא אלימת' אמנם רש"י שם ד"ה חסר ואיתרע חזקה מקמי הכי טובא ולא ידעינן מאימת ע"ש אלמא דכל שיצאה זמן מה וא"א לתת גבול לומר עתה ממש מחזיקין מדינא למפרע אף לחולין כההיא דמקוה ומן התורה כמ"ש התב"ש בסימן ב' אות ל"ב כדמוכח מתוס' חולין יו"ד ב' ד"ה ודלמא דלא כב"ח בתשובה סימן א' דכתב דמקוה לא הוה אלא מדרבנן יע"ש. וא"כ באמת כן הוא ורב הונא דהלכתא כוותי' בחולין יו"ד א' אף דלא חסר ואתאי יש ליישב בכמה אנפין או דדרך הסכין להתקלקל בחתיכה והוה חזקה העשויה להתקלקל לא אלימת' חזקה דמעיקרא או דסכין נמי מעט מעט דרכו להתקלקל ולפגום אח"כ ועמ"ש בסימן א' בשוחט שאיתרע וא"כ בגבינות בסימן פ"א דמכשירין בהוגלד משום דאיכא רוב בהמות ואומרין באותה שעה מהרוב היתה ועדיף טפי מחזקה דהשתא משא"כ היכא דליכא כ"א חזקה דמעיקרא ואיתרע השתא בהא וודאי אי יצאה זמן מה וא"א לתת גבול עכ"פ חזקה דהשתא שקול כמו חזקה דמעיקרא

ומידי ספיקא לא נפקא ובאיסור תורה לחומרא. ומיהו מכלי לכלי או מרשות לרשות אף כה"ג י"ל דמי למומין אף שיצאה זמן מה כמ"ש הרשב"א בחדושיו ובתה"א פ"ז א':

ואי קשיא מא"ח תס"ז סי"ב ובמ"א שם אות ח"י י"ל דהתם ליכא כ"כ חזקה דמעיקרא דאין הכרוב והמים בדוקין כ"כ מחטה מש"ה מזמן לזמן מחזקינן ריעותא וכן כתב המ"ב שהמ"א העתיק לשונו שם. וזה לשון המ"ב בסימן ס"ט דבנדה לא אוקמי אחזקה והשתא חסירה אלא מטעם העמד המקוה על חזקתה משא"כ כאן דליכא חזקה חיישינן שמא במליגה היה עכ"ל. ויראה לפרש דבריו דה"ק במקוה שנמדד דאי לאו חסר ואתאי היינו מעמידין על חזקה דמעיקרא משום שיש לה חזקה טובה משא"כ מי מליגה וכרוב דמור"ם לובלין ז"ל סימן ע"ח אף דהיה בחזקת שאין בהם חמץ מ"מ חזקה אלימתא ומבוררת לא היה יע"ש:

העולה מכל מיני מעליותא דכתיבנא הוא באם מצאו איסור כבוש בהיתר וא"א לומר עתה ממש נפל בזה ודאי יש לאסור. ואם י"ל עתה נפל אם בדקו מקודם ולא ראו איסור לא מחזקינן וא"ל מחזקינן (ובאיסור דרבנן יש לעיין ושאני חמץ דהחמירו כמה חומרות ועס"י ק"י דאיסור דרבנן בחזקת איסור ושם יבואר) וכ"ז בכלי א' אבל מכלי לכלי או מרשות לרשות אף ביצאה זמן מה מחזקינן דומיא דמומין ומיהו זה בהיה בדוק מקודם וא"ל יש לעיין בזה והדברים ארוכים ולמעשה כל זה צ"ע:

סעיף ד

וראוי. עט"ז פסק כיש"ש ואבאר. מ"ש דאין מפליט ומבליע כאחד יש בו ב' פירושים. הא' דב' דברים גושים צוננים שבאו בכ"ש אין כח בכ"ש לחמם שניהם ולהפליט מזה ולהבליע בזה ומיניה הא איסור גוש להיתר גוש מחומם בכ"ש רצוני לומר שעירה מכ"ר לכלי היתר גוש בכה"ג מפליט ומבליע מזה לזה והמעיין בישׁ"ש פכ"ה סימן ע"א וסימן ס"ד יראה כן כמ"ש דאם מלגו תרנגולות הרבה וא' מהם טריפה בכ"ש אין איסור דאין כח בכ"ש להרתיח דבר צונן יעוין שם. ויש עוד לפרש דכל ששניהם גושים אפילו האחד על ידי עירוי ומחומם כבר אפילו הכי אחר כך אין כח בכ"ש להפליט ולהבליע מזה לזה וזה הוא הנקרא מפליט ומבליע כא' ועיין בסימן ס"ח ואין איסור לישׁ"ש בכ"ש אלא כשאחד מהם איסור צלול ואם היות נראה שפירוש הראשון עיקר מכל מקום לדעתי הפי' הב' עיקר כמו שאבאר:

הנה הש"ך בנה"כ השיג על הישׁ"ש בתרתי חדא דאיך אפשר דכ"ש מפליט או מבליע בכולו וכי עדיף מעירוי שנפסק הקילוח דאמרינן בכיצד צולין ע"ו א' אדמיקר בלע ולא כולו ובתשובה פסק מהרש"ל רק כ"ק ובספרו ישׁ"ש חזר והוא תמוה ועוד דכ"ק גופא

קשיא דבגמרא אמר אדמיקר בלע משמע לאחר מכאן אפילו כ"ק אינו בולע כן הוא תוכן כוונת הנה"כ וליישב זה אני אומר ע"ז מ"ש יש"ש בג"ה סימן רנ"ה וכ"ה סימן ס' והש"ך הביאו באות יו"ד דבכלי לא שייך תתאה גבר שאין לו פליטה מגופו ואין מקרר העליון וכדבעינן למימר קמן בעזה"י. והשתא אתי שפיר דוודאי ב' דברים של מאכל א' קר וא' חם ונפל לתוך כלי צונן ובתוכו מאכל צונן אין נאסרים זה מזה כ"א כ"ק אדמיקר ליה בלע ולא יותר משא"כ כשעירו מכ"ר מאכל לכלי קר ואח"כ שהה קצת זהו הנקרא אחרי כן כלי שני מ"מ הכלי קר אין בו כח להתקרר למאכל לפי שיטת רש"ל וכאמור דלא כהר"ב בהג"ה לקמן סעיף ג' ונתחמם הכל וכיון שכן אם נפל תו איסור או היתר לתוכו אוסר כולו בכ"ש שהיס"ב כיון שהתחתון חם אף עליון קר וכאמור ואין קושיא מכיצד צולין. גם מ"ש יש"ש בפג"ה סי' מ"ה ובפכ"ה סי' ס' דבכלי לא שייך תתאה אף דהוא סובר כ"ש אוסר בכולו י"ל דאין מפליט ומבליע כא' משא"כ בכלי אף מפליט ומבליע כא' וזה כפירוש הב' שכתבתי לעיל ונתיישב הכל לפ"ז להט"ז דפסק באין ה"מ כיש"ש לאסור בכ"ש בכולו ה"ה וכל שכן עירוי דאוסר כולו אם אין ה"מ. וה"ה איסור בכלי היתר או להיפך נאסר הכל דזה בזה תלוי ובסי' ס"ח הארכנו בדיני עירוי וכ"ר וכ"ש וכאן באתי בקצרה. ומיהו אי ספק אי נפל איסור לכ"ש וכדומה מתירין אף באין הפסד מרובה דהוה וודאי ס"ס שמא הלכה דאין כ"ש מפליט דהא בה"מ מתירין והוא פשוט:

ומה שכתב הט"ז בפירוש הטור אעתיק דברי הטור. וז"ל כתב הרשב"א י"א שאין מפליט אלא כ"ר שהוא מבשל אבל כ"ש ועירוי אינו מפליט ולא נהירא שחום בית השחיטה וחלב הכסלים פולטים שהם פחותים מכ"ש אלא כל חום שע"י אש מפליט אפילו אין יד סולדת בו ע"כ ונראה שאין הנדון דומה לראיה שאין חום ביה"ש מפליט יותר מכ"ק ואפשר שר"ל דחום לתוך חום אין אוסר יותר מכ"ק וכן ראיתי לקצת מחברים ואינו כן אלא אוסר כולו אם יס"ב עכ"ל הטור. וקשה טובא (עב"י). א' מה"ת לומר דרשב"א לאסור כולו אומר (ובארוך כתב בפי' כ"ק והטור שלא ראה כ"א הקצר מ"מ איזה הכרח היה לו בתחלה). ב' מ"ש הטור חום לתוך חום מאן דכר שמיה לא הי"ל אלא ואולי כ"ק קאמר. ג' שכתב שראה לקצת מחברים כן ואין א' שיאמר חום כ"ר כ"ק ולכן תירץ הט"ז דהטור דקדק מדכייל הרשב"א משמע כ"ש בין יס"ב או אין יס"ב חד דינא איתי להו וכ"ש שיס"ב אוסר כולו ה"ה אין יס"ב וע"ז הקשה דמחום ביה"ש אין ראיה והדר כתב אולי להיפך דהרשב"א סובר אף יס"ב ואף חום לחום דהוא היותר חמור בכ"ש רק כ"ק וראה לקצת מחברים שסוברים כ"ש כ"ק ואינו כן אלא יס"ב אוסר כולו:

ולענין הלכה העלה דבאין ה"מ יש לאסור כולו ולפ"ז אף באיכא ס' מ"מ קליפה בעי ובה"מ היקל ומשמע אפילו קליפה לא בעי ואף שכ"ק לא שייך ה"מ ואולי בדבר המתקלקל אם יקלפוהו ובאין יס"ב א"צ קליפה באין ה"מ. ואני תמה על מ"ש המ"י כלל ל"ג אות א' דהט"ז וש"ך באין ה"מ מצריכין קליפה והא הט"ז אוסר כולו כמ"ש יש"ש בספרו וכאמור. ומיהו באין יס"ב יראה דהש"ך באות ה' נמי כט"ז סובר דאין יס"ב א"צ רק הדחה והש"ך בכ"ר בהוסר החמיר באין יס"ב כ"ק וכ"מ בת"ח כלל כ"ג דהטור בק"ה אוסר כ"ק אפשר דכ"ש נמי באין יד ס"ב והת"ח לא הכריע כדבריו אלא בכ"ר דהא בכ"ש פסק בכלל ל"ג דאין אוסר כלל אפילו יס"ב ובכלל נ"ח כתב המ"י בכלל כ"ג אות ד' דלכלי אין מפליט כ"ק כ"ז שאין יס"ב בכ"ר אבל באוכל הרך ובכ"ר מפליט באין יס"ב ע"ש היטב ומיהו לכתחלה וודאי אסור אף אם אין יס"ב בכ"ש. אבל להניח בשר מלא קרח לכבוד אורחים התיר בסימן ס"ח סי"ג ואף הישי"ש יודה לזה כמ"ש המ"י כלל ל"ג אות א' דע"י מליחה יוצא הדם וכ"כ בט"ז שם אות ו' דכ"ש אין מבשל אבל לאחר הדחה אחרונה דנסתמין נקבי הפליטה יש לעיין. ודע דכלי חרס סובר רש"ל דינו כאוכל ולא שאר כלים והמ"י כלל ל"ג אות ג' דשאר כלים יש תקנה בהגעלה הוה כלכתחלה אבל המאכל שנתבשל באותן כלים אין לאסור אף באין ה"מ ואלו כ"ח הבלוע מאיסור מכ"ש ובישל היתר באין ה"מ לט"ז אסור וכאמור. ועיין בצ"ד בט"ז אות י"ד דגוש דווקא ע"י דוחקא הוא דמפליט בכ"ש ונ"מ בה"מ או מפליט ומבליע כא' ובש"ך כאן אות ה' אבאר עוד ועיין בסימן ס"ט בט"ז אות כ"ב מליח וציר בכ"ש ונ"מ בה"מ אי מפליט ומבליע כאחד:

סעיף ה

ואם. עט"ז הנה דבריו מבוארים לאחר שאקדים הקדמה אחת וזו צורתה:

דע דאו"ה כלל כ"ט ד"ב כתב דאם מונחים זא"ז שניהם חמים אוסר כולו דלא כר"ף שמתיר בקליפה (הוא הגהת סמ"ק בר"ה וראייתו מזבחים חתיכה בחתיכה יקלוף וסובר אף שמן כן ואנן קיי"ל דהתם בכחוש דומיא דרקיק עפר"ח אות י"א וזבחים פרק דם חטאת) ואם א' צונן בין איסור או היתר הוה ליה חם בצונן ובקליפה סגי. וה"ה בשר וגבינה ואחת מהן חם דאמרינן תתאה גבר או זו בצד זו ושניהם חמין אוסר כולו עכ"ל. ומשם הועתק הגהת הר"ב כאן ומ"ש הטור דצונן צריך קליפה לאו דווקא אלא שניהם צריכין קליפה ודי בקליפה כמו שאבאר והנה הפ"ת אות ז' חקר בזה מנלן דזא"ז די בקליפה והשיב דמברייתא כ"צ ע"ו א' חם לחם או צונן לחם אוסר השתא צונן לחם כ"ש חם לחם אלא ה"ק צונן לחם תתאה גובר והוה הכל חם וממילא זא"ז אין אחד מגביר על

חבירו ואין כח כ"א כ"ק והא דחם לצונן תתאה גבר הוא לאו דווקא דא"נ זה בחמימותו וזה בקרירותו אין בולע יותר מכ"ק יע"ש. אמנם היש"ש פכ"ה סימן ע' עמוד ד' כתב דזא"ז דין מליח יש לו בפרט לפי טעם הסמ"ק שמחלק בין חום אש לע"י מליחה יע"ש וכוונתו למ"ש הסמ"ק הביאו היש"ש בכ"ה סימן פ' וז"ל דבתולדות האור תתאה גבר לקרר ולחמם משא"כ ע"י מליחה אין כח במלוח לעשות חבירו מלוח וכן לבטל יע"ש ולפ"ז בזא"ז אין כח ג"כ בא' לבטל חבירו או להגביר עליו והוה דין מלוח עליו ויש בזה קולא וחומרא קולא דאיסור קר והיתר חם אין היתר צריך קליפה כמו טהור מליח וטמא תפל ואם האיסור חם והיתר קר אוסר כולו כמו במליח טמא מליח כו' וכתב יש"ש בסי' ע' דלקולא אין סומך ע"ז אלא זא"ז קליפה בעי להיתר חם ובאיסור חם אוסר כולו:

ועתה אבאר כי לפי דעת הר"ב ואו"ה (שממנו לוקחה הג"ה זאת) זא"ז אין א' מקרר חבירו ולא מרתיחו (ומיהו מההיא דדם חטאת חתיכה בחתיכה אין ראיה דבשניהם חמים אוסר כולו והתם בכחושה אלא כמ"ש הפ"ת) וא"כ בין איסור חם או היתר חם וה"ה בשר וגבינה כה"ג די בקליפה ובעי קליפה אפי' היתר חם ואיסור קר דל"ד לטהור מליח וטמא תפל שא"צ כלום וכאמור. אבל היש"ש סובר דדין מליח יש להם והלכך באיסור חם והיתר קר כולו אוסר שהחם פולט ומבליע בקר ואם היתר חם אין בו כח להפליט מקר ומ"מ לא רצה לסמוך לקולא והצריך קליפה בהיתר חם ואיסור קר והט"ז פסק כן באיסור חם לאסור כולו וה"ה בשר וגבינה וא' קר וא' חם הקר כולו אסור והחם כדי קליפה (ואפשר משום זה נקיט הטורי זהב ברישא באו"ה הצונן בקליפה) ולא הוה כתרתי דסתרי אהדדי דבמליחה פסק רמ"א בסימן י' דטהור מליח וטמא תפל דאוסר בנוגעין אם כן הוא הדין במונחים זא"ז דהחם נאסר כ"ק מקר ומיהו לא רצה להחמיר לאסור החם מהקר באין ה"מ כולו כמו במליחה. ומ"מ לשון דה"א במליח שכתב הט"ז לא יתישב שפיר. ולפ"ז מונחים זא"ז ואיסור קר וצלול והיתר חם נאסר כולו באין ה"מ להט"ז שפסק כיש"ש עס"י צ"א בט"ז אות י"א וש"ך אות י"ד:

סעיף ו

אסור. עט"ז ועש"ך אות י"א ובמ"י כלל כ"ג אות י"ב ובמכשירין פ"ה משנה יו"ד בר"מ ובר"ש וברע"ב ותוי"ט ובפ"ז מהל' ט"א ה"ה ויראה לי לפרש דאין כאן מחלוקת בין הר"מ והר"ש והר"ב דטעמא התם במערה מצונן לחם שהבל התחתון עולה עם הנצוק כיון דתתאה גבר מחמם לעליון להנצוק וגם למה שבכלי העליון קצת ותו הוה ליה זיעת המשקה טמאה כמשקה כמבואר בפ"ב ממכשירין משא"כ אי לא היה תתאה גבר והיה הנצוק קר לא היה כח בעניי התחתון לעלות למעלה ולא נטמאה משקם העליונה אלא

כיון שהתחתון גובר הנצוק חם ויש כח בעניי התחתון לעלות והבל וענן הוה כמשקה יע"ש היטב וה"ה לענין איסור דאסור לכתחלה מטעם נצוק ר"ל דע"י נצוק ההבל עולה למעלה ודא ודא ר"ל פירוש הט"ז והש"ך א' היא. אלא שמ"ש שם הר"מ דת"ק מטהר בחם לתוך חם דאין פעולת התחתון נכרת צ"ע אכתי ההבל עולה למעלה:

ודע דשם מבואר דת"ק מטהר בחם לתוך חם ומשמע ה"ה באיסור וכן כתב בה"י וצ"ע והכר"ו כתב דט"ז אוסר אף בצונן לצונן וז"א דבש"ע כתב לנר דולק וכאמור:

אם כפו כלי על נר דולק והזיע למעלה ויס"ב למעלה או כלי העליון חמה שיס"ב מכ"ר אוסר עס"י צ"ב ס"ח יע"ש. ומה שכתב הט"ז בשם הד"מ בשומן איסור לשומן קר אוסר זה פשוט דלא שייך תתאה גבר כיון שנמס ונתערב מידי דהוה שני דברים צוננים לחים שאסורין. אמנם ההיא דשומן בעכבר המבואר בסימן ק"ד אבאר ביה דבר א'. והוא דבסימן צ"א חלב רותח שנפל לבשר צונן או בשר רותח לחלב צונן הבשר צריך קליפה והחלב י"א ס' נגד קליפה וי"א שהוא מותר כיון דא"א בקליפה ובסי' ק"ד עירוי שומן אוסר אפילו העכבר מונח בשולי הכלי וע"כ צריך לחלק בין עירוי שלא נפסק הקילוח שאז העמוד היורד למטה הוא הנוגע תמיד לעכבר ונאסר כל משהו ממנו במקום נגיעתו ואפילו יש ס' נגד העכבר נ"ן לדידן ועמ"ש בסי' ק"ד משא"כ בסימן צ"א דנפסק הקילוח ומלת שנפל יורה ע"ז ומש"ה חלב רותח לבשר צונן אין החלב נאסר יותר מכ"ק עכ"פ וי"א דשרי לגמרי כיון דא"א לקלוף והמעיין בת"ח כלל כ"ג ובד"מ בסימן ק"ד יראה להדיא כדברי. ודע עוד אפילו נפל שנפסק הקילוח עכ"פ נאסר כ"ק ויבואר עוד היטב בש"ך אות ה' בעזה"י ✍:

סעיף ז

אינו. עט"ז יש בכאן ענין עמוק ושערוריה גדולה בדברי הפוסקים לכן ראיתי לבאר ויהיה קצת תועלת גם לתלמידים שידעו קצת מסוגיות המכריחות לפסקא דילן:

הנה הרשב"א בתה"א צ"ד וצ"ה וקי"א ובקצר דפוס קרימונה ל"ח א' ומ"ב ב' מבואר מדבריו דבר המפעפע ושמן אוסר במליחה וצליה מדינא בס' ואפ"ה צריך נטילה. ובכחוש במליחה וצליה כדי קליפה וי"א כ"נ וראוי להחמיר באיסור תורה זהו המבואר מדבריו והסוגיות שבחולין צ"ו ב' וצ"ז א' דל"ש נתבשל אבל נצלה קולף וחלב מפעפע אסור כולו וחלב כחוש אין מפעפע וקולף וכתי' א' בתוס' שם ד"ה ההוא כחוש ואין מפעפע יורה כפשטה דמפעפע כולו אסור וכחוש קצת כ"ק בצליה וה"ה במליחה דכחוש כ"ק ושמן מפעפע בכולו וראיה מצ"ז ב' הנהו אטמהתא דאימלח בג"ה רבינא אסר כו' מאי דעתיך מליח כרותח והא אמר שמואל נצלה קולף וכ"ת כרותח דמבושל והא כבוש

כמבושל מכלל דמלוח כצלי אלמא רבינא הוה ס"ד דמליח עדיף מצלי ועכ"פ לא גרע לענין זה מצלי' כ"ה כוונת הרשב"א שם. ומה דהצריך נטילה במפעפע אף שיש ששים הוא ממשנה פסחים ע"ה ב' נגע בחרסו יקלוף נטף מרוטבו לחרס וחזר אליו יטול מקומו סכו בשמן כו' יקלוף מקומו. ומדתנן יטול אלמא נטילה בעי. ומריש הוה קא קשיא לי בשלמא להרשב"א ז"ל דפסק בכחוש סגי בקליפה כפשטא דחולין קולף שפיר מוכח דע"כ נטף מרוטב שמן משמע דאי כחוש קליפה סגי ואי בשמן לא די בנטילה וע"כ ביש ס' ואפ"ה בעי נטילה משא"כ להמחבר כאן דפסק אפילו שומן הגיד כחוש ואיסור דרבנן דבעי נטילה כי"א שהביא הרשב"א בתה"א צ"ה וסיים וראוי להחמיר בשל תורה (ועיין ת"ח כלל ל"ז ובמ"י אות י') ואנן אפילו בדרבנן בעינן נטילה א"כ אין ראיה מפסחים ולזה יש לנו לומר דסתם רוטב ובפרט דסתמא תנן משמע אף בשמן וע"כ ביש ס' ואפילו הכי בעינן נטילה וכן משמע ממ"ה שם קי"א ב' יע"ש. עוד הוה קשיא לי דסכו בשמן יקלוף דפריך נאסר כולו וע"כ דשמן חשיב מפעפע או גדי שומן מפעפע ומפטם כו' ותירץ סיכה משהו עבדי ליה והיינו שיש ס' נגדו אכתי נטילה ליבעי ולא קליפה ולהרשב"א נמי קשה כאמור דמפעפע סובר דבעי נטילה וע"כ סיכה משהו היינו כיון דמועט הוא אין בו כח להתפשט יותר מקליפה יותר יורה כמ"ש הש"ך בסימן צ"ד אות כ"ט וכמ"ש הפר"ח שם אות כ"ה (יע"ש דיש לעיין בדבריו) ולט"ז אות י"ג שם קשה וצ"ע:

ואי קשיא הא קשיא להמחבר והר"ב שפסקו דצליה אוסר כדי נטילה בכחוש אפילו איסור דרבנן וכחוש לגמרי (ודבר שיש חשש שמנונית לדידן א"א בקיאין) והוציאו כן מפסחים דנטף יטול מקומו כמ"ש התוס' חולין צ"ו ב' ד"ה עד והרא"ש שם והא אנן קיימין דפסחים משום שמנונית וביש ס' ואפ"ה מתפשט כ"נ ונשאר רושם שם אבל בכחוש מנלן ולזה י"ל דבלא"ה כתבו שם דאין להתיר צליה כ"ק מסברא ומש"ה הוציאו הסוגיא דחולין דאמר קולף לאו דוקא כיון דבלא"ה לאו דוקא יע"ש היטב. זהו שיטת המחבר והר"ב עפ"י סברת הרשב"א וכי"א דצלי נטילה בעי ואפי' באיסור דרבנן וכחוש שאין בו שום שמנונית ואנן א"א בקיאין בין כחוש לשומן ובעינן ס' וכפי מה שיתבאר בסוף הסימן בש"ך:

אמנם הישׁ"ש בכ"ה סימן ע' שיטה אחרת יש לו. דכל מליחה וצליה בס' אפילו כחוש לגמרי וכן כתבו השערים ומדינא ואפילו להטור הא מודה בשמן וא"א בקיאין והרשב"א נמי אוסר בכולו אלא שמחמיר במפעפע אף שיש ס' כ"נ וראיה מנטף על החרס וי"ל דהתם צלי אש וכ"נ נצלה מד"א עכ"ל. הנה סובר מדינא צריך ס' שכחוש גמור שאין בו דררא דשמנונית וצריך ליישב הסוגיא דחולין דנצלה קולף היינו ג"ה שאין בו כח לפעפע

ושומנו לא עדיף ממנו וההוא כחוש הוה כתי' ב' של תוס' דיש ס' כו' וכן הנהו אטמתא כה"ג הוא בשומן הגיד לא אסרו במליחה בס' הא שאר איסור אוסר בס' ומה שיחס זה לשערים היינו בשער ל"ח יע"ש ברנ"ש במ"ש שפי' בו ב' פירושים. וכתב דלהטור ורשב"א אוסר עכ"פ בשומן בס' א"כ א"א בקיאין אבל הי"ש גופא סובר דמדינא בכחוש ס'. והא דאמר מליח כרותח דצלי היינו לענין ג"ה ושומן דיליה כו' וכדומה לשאר דברים. ומה שדחה מנטף מרוטבו דהתם לאו משום דנשאר רושם הבלוע יותר בכ"נ הוא דבעי נטילה אלא דעד כ"נ נצלה מחום הרוטב שנפל עליו קשיא לי וכי עדיף חום זה מנגע בחרסו של תנור רותח דלא נצלה כי אם כ"ק ואולי י"ל וצ"ע:

והנך רואה שהיש"ש והר"ב כאן פליגי וכהר"ב נוהגין העולם וכמו שיתבאר בסוף הסימן בש"ך ועמ"י כלל כ"ג אות ט' ובכלל ל"ז ול"ח ששם הביא הת"ח י"א דכל מליחה וצליה בס' ובד"מ כאן כתב דבכחוש לא היה חולק על הגמרא וכבר התבאר מה שיש ליישב שיטת כ"א וא' עיין יש"ש פג"ה סימן כ"ח באורך:

סעיף ח

ולא. עט"ז כאן ובצ"ב אות ל"ג ושם נתבאר באורך יע"ש:

סעיף ט

לרש"י עט"ז. וכבר הוגה כן בספרים ועמ"ש בסי' צ"ב וכאן בפרישה וכן הגיה הש"ך יע"ש:

סעיף י

ואפילו עט"ז. ובנה"ך החזיק תי' זה דיש חילוק בין איסור גופו בעין דהיתר מפטם לאיסור ובין בלוע דאין היתר מפטם וכ"ז בצליה אבל במליחה אפילו איסור בעין אין היתר מפטם לאיסור כמו חתיכה חציה בציר סימן ע' דאפילו חתיכה שמן אין מפטם לציר לאסור חוץ לציר עש"ך שם אות מ"ה וכן הלכה והפר"ח אות י"ט הסכים להט"ז והפ"ת ט' וכר"ו י' הסכימו לאסור וכן ראוי לנהוג לאסור והט"ז באות כ"ו הביא דברי יש"ש בג"ה סימן כ"ח דבמליחה אין היתר מפטם כו' ושם יבואר וכאן אין להאריך וע' סימן כ"ח בפרק גיד הנשה בי"ש ועמ"ש באות ז' באורך:

סעיף יא

צריך. עט"ז והנה בתה"א קי"א הוא הטעם דאף דמפעפע בכולו מ"מ כ"נ יש שם רושם יותר כדי טעם ומוכח מפסחים ע"ה נטף מרוטבו לחרס וחזר אליו יטול מקומו וכמ"ש באות ז' אמנם או"ה כלל י"ד ד"ג מספק דשמא הלכה כ"נ יע"ש. וסיים אם בישלה אח"כ א"צ באותה חתיכה ס' נגד הנטילה דמ"מ עושין כראב"ן במליחה בס' כחומריהון וכקוליהון עכ"ל בקצרה. והנה זה בשמן משא"כ בכחוש אלא שא"א בקיאין ודאי דצריך

ס' בחתיכה נגד נטילה כדין איסור דבוק וזה סיוע למ"ש הלבוש בסימן צ"ו עש"ך שם אות ט' וט"ז ו' דסברי דכ"נ לא אמרינן דבוק ונהי חתיכה נעשה נבילה אמרינן יע"ש ✍וצ"ע:

ודע דהמ"כ בח"ש פ"ד פ"ט א' דבשמן שיש ס' הנטילה חומרא וכל שלא נודע מקומו א"צ ליטול מסביב וכן כתב הפר"ח אות כ' ובכחוש דמדינא נטילה סגי אלא שאנו מחמירין בס' פשיטא דאם א"י דצריך מספק ליטול מסביב וכ"מ לשון הרשב"א בנודע מקומן ולשון המחבר ידוע למקום ועמ"ש בש"ך אות ל"ד ועמ"י כלל ל"ז אות א' והנה אם ספק אי נגע או לאו ויש ס' החתיכה ממ"נ מותר אף בא"מ ונטילה אינו צריך השתא א"י באיזה מקום כ"ש בא"י אי נגע ובכחוש בעי נטילה דחלב בבשר אינו מינו וספיקו מ"ה:

יראה לי אם נגע כחוש בהיתר והיה ידוע באיזה מקום ואח"כ שכח וא"י אם יש רוב בקליפת היתר נגד מעט הקליפה שנאסרה ובטל ברוב ובתנאי שירבה אח"כ עד ס' וכאמור ועיין לקמן ס"ט במליחה ✍ובש"ך אבאר עוד:

סעיף יב

דשייך. עט"ז ובאות ז' מ"ש ועמ"ש בש"ך באות ל"ח להלכה לדידן דא"א בקיאין בין כחוש לשמן:

סעיף יג

או. עט"ז ועס"י צ"ב ועמ"ש בש"ך אות ט"ז דנראה לאסור בב"ח מהא דכתב הר"מ בפ"ט ממ"א אפר בב"ח אסור יע"ש. ומיהו הא ודאי לעיין בלוע גם אנו בקיאין בין כחוש לשמן:

סעיף יד

אפילו. עט"ז אל תטעה לומר דאין כח בבלוע להפליט ולהבליע אלא אפילו באם היתר שאצלו צלול דאין כח בבלוע לצאת כלל בלי רוטב ואף לדידן חנ"נ מ"מ כשנפרד לגמרי שרי דאין הנאסר אוסר אלא במקום שהאוסר יכול לילך שם ובב"ח כה"ג מחלוקת הוא ועש"ך אות ט"ז. ודע עוד דקליפה לא בעי משמע הא הדחה בעי ואפשר לחומרא בעלמא:

והנה בלוע אין יוצא בלי רוטב אפילו משהו ונ"מ בחמץ בפסח ודשיל"מ וכדומה ומה שקשה לזה מא"ח תס"ז יבואר שם אי"ה עיין פרישה כאן וביש"ש סימן מ"ה פג"ה מבואר כן דאפילו משהו אין יוצא יע"ש:

סעיף טו

אבל. עט"ז ועמ"ש בצ"ב. ומה שהקשה בס"ט הוא באות כ"ב דשם משמע בדברים המפעפעים נמי אין יוצא בלי רוטב יע"ש. ועמ"ש בנה"ך ויבואר שם. ואל תטעה בלשון נה"ך לקמן דלחומרא חייש לומר דשמן מפעפע מחתיכה לחתיכה בלי רוטב דליהוי ספיקא דדינא אי כהרשב"א בארוך דמפעפע בשמן או כדעת שאר פוסקים שאבאר באות

כ"ב דאין מפעפע אף בשמן וא"כ באיסור דרבנן או בס"ס להתיר ח"ו לומר כן אלא כיון דהב"י והר"ב הכריעו דשמן מפעפע ליכא ספק דפלוגתא כלל ועיקר הפי' דמ"מ להמחבר אין מצטרפין כל החתיכות לס' דשמא אין מתחלק בשוה ושם יבואר:

סעיף טז

אבל. עט"ז יש קושי' ההבנה בדבריו ואבאר. הנה מלח בכשא"מ הכלי נאסר כמבואר סימן ס"ט וכוונתו אם נאסר הבשר במלחו בכשא"מ או כבד שאין תקנה במליחה ונגע לכלי חם או ה"ה הבשר והכבד חמים אין אוסרים הכלי דבלוע אין יוצא בלי רוטב וה"ה בשר שלא נמלח כלל כמו כבד ולישא דלקמן סימן ר"ח אות א' דשם מבואר דם כחוש הוא ואף שא"א בקיאין מ"מ בבלוע אנו בקיאין שהרי הר"ב אומר כן שלא הגיה אהמחבר כלום וכמ"ש הש"ך באות י"ז י"ח. ואמנם ראוי שתדע דזה ע"י חם אבל מליחה וצליה פולט הוא דם של עצמו כמבואר בסימן ע' וכמ"ש הש"ך כאן אות ח"י וטעמא דהמליחה והצליה פועלים זה להוציא דמו של עצמו וא"כ הוה כאיסור עצמו. ומיהו דם שבלע ממקום אחר אף ע"י מליחה וצליה הוה בלוע וטעמא רבה איכא ביה דם ממקום אחר לא אמרינן ביה במליחה וצליה כבכ"פ וכמבואר סימן ס"ט וע' א"כ הוה שפיר איסור בלוע אף במליחה וצליה ואין יוצא במליחה וצליה לאסו' אחרות וא"צ אפילו קליפה. ומיניה בחם ע"י אש לאחר שהוסר מאש או כלי חם שנגע בחתיכה בלתי מליחה אין אוסרת אף דם של עצמה כיון שלא ע"י מליחה וצליה הוא תו הוה ליה בלוע כחוש דאין יוצא ע"י רוטב וז"ש הש"ך באות ח"י דם ש"ע ע"י מליחה וצליה הוה איסור מגופא הא בחום בישול ובלי רוטב אין פולט ומיניה בחתיכה בלוע מאיסור כחוש של איסור אחר אף ע"י מליחה וצליה אין יוצא דלא כיש"ש דסוב' על ידי מליחה וצליה כל איסור יוצא דדברי או"ה והר"ב עיקר וכמ"ש הש"ך אות ח"י. וראיתי להמ"י כלל כ"ח אות ה' כתב דע"י מליחה וצליה דם ש"ע כיון דדרך המלח להפליט הוה איסור מגופא לא בלוע אבל חתיכה שנאסרה בדם ש"ע ע"י בישול כיון דחי מותר וע"כ שיצא ונבלע הוה בלוע לא הבנתי דנימא פי' בפנים ממקום למקום עס"י ס"ט ולפי דבריו אם יש ס' נגד החתיכה או כדומה מה הוא ולדידן א"ש דע"י חום הבישול או צליה וסילקו מאש תו לא הוה ליה בלוע אף בדם של עצמו ושאני מליחה וצליה דפעולתם להוציא דם של עצמה ותו לא הוה בלוע בדם של עצמה וכאמור והיינו בעודו על האש והדם נוטף על כלי וכדומה. ועיין בט"ז סימן ס"ה אותב' בכבד על נייר לצלות יע"ש. ובסי' ע"ו וע"ז כתבנו כבד צלויה ע"ג אש ונגעה בקדירה שיש בה תבשיל חם שיש לצדד להתיר התבשיל דנורא מישב שייב כמו שפוד וכמו במילוי וכ"ש הפר"ח בע"ו אות ב' אף שמאכל הרך אין בולע ה"ה

כלי חרס ואף מאי דאוסר בשפוד י"ל דמונח בפנים בתוך הבשר ועוד מליחה וצליה כחוש כו' וא"א בקיאין א"כ כה"ג יש להתיר התבשיל ומיהו נטילה רוחב אגודל בעינן אלא משאר טעמים דכתיבנא יש להתיר והקדירה יראה באין הפסד קצת לאסור ובק"ח בט"ז אות ז' אבאר עוד:

יש לחקור אם חתיכה שנמלחה והוציא כל דמה וקודם הדחה בלעה ממקום אחר דפולטת תוך י"ב שעות אם נוגעת באחרות מבושלים וכדומה אמאי לא אוסרת כיון דע"י המליחה יוצא דם ממקום אחר תוך י"ב שעות וכאמור וצ"ע ✍:

סעיף יז

ויש אוסרים. עט"ז בחולין צ"ז כחוש הוה כוליא בחלבה הוא כילכית כו' ולהלכה מחמירין שמא שאר תירוצם עיקר ועוד דהיה צריך לראות אם לא נפסק הקרום:

סעיף יח

וה"ה. עט"ז ועמ"ש בס"ט:

יש בכאן הערה על מ"ש המחבר כ"ק בכוליא וגם הטור והא סוברים דבצלי כ"נ אסור וקולף לאו דווקא ה"ה כאן ושוב ראיתי בפ"ת אות י"ג הרגיש בזה ומ"מ י"ל דקרום מפסיק ואי משום קרום גופא כחוש מאוד הוא ומעט החלב אשר בו אין אוסר רק כ"ק ועס"י ס"ד סעיף כ' ונכון הוא אלא שצ"ע ממ"ש המחבר בסעי' ט' קרומת נטילה בעי וסותר לכוליא ולמ"ש בסימן ס"ד ס"ך דעכ"פ קליפה סגי והפר"ח אות ל"ב והפ"ת אות י"ד הערו בזה ולקמן יבואר:

סעיף יט

ואם הוא שומן הגיד. לטעמיה אזיל בס"ה דחלב כחוש אין מפעפע ט"ז כוונתו דבחולין צ"ו אמר ההוא כחוש הוה ויש ב' פירושים א' כחוש אין מפעפע ב' שהיה ס' יע"ש בתוס' ד"ה ההוא והמחבר בס"ה סובר כתי' א' דחלב כחוש אין מפעפע וה"ה שומן הגיד וקרומים דין חלב כחוש יש להם ומש"ה די בנטילה ושלש דינין יש במליחה כחוש גמור קל פה חלב כחוש נטילה חלב ממש ס' והנך רואה שגירסא שלו בש"ע "ואם" בויו"ו וכמ"ש הש"ך באות כ"ז והמ"י בכלל ל"ח אות ט' כתב דבספרי הט"ז כתוב "אם" בלא וי"ו ואינו נראה כן דאי שומן הגיד בקליפה הואיל והוא איסור דרבנן לא היה להט"ז לציין זה על שומן הגיד אלא אקרומים ובש"ך אבאר אי"ה באורך בזה. שוב ראיתי שאין הכרע דכוונת הט"ז ממ"ש המחבר אח"כ דהבשר שנמלח עמו שומן אפילו בשומן הגיד מפטם ש"מ דשומן הגיד עצמו כחוש וי"ל:

סעיף כ

ואם. עט"ז לכאורה דווקא דבוק מפטם הא מחתיכה לחתיכה אין ההיתר מפטם לאיסור במליחה וז"א דהא בסימן ע' ס"ד מבואר דמחתיכה לחתיכה ההיתר מפטם לאיסור אפילו במליחה וכ"כ הש"ך אות כ"ט והפר"ח אות ל"ו דה"ה מונח אצלו יע"ש. אלא בא לאפוקי חתיכה שמינה היתר שנגעה בחלב שנאסרה כולה אם חתיכה אחרת נוגע לחתיכה זו דשרי דאין הבלוע מפעפע לחתיכה אף הבלוע שמינה וה"ה כה"ג ע"י פיטום עמ"ש באות כ"ב ומה שקשה מא"ח תס"ז חטה בתרנגולת דאין מפטם אבאר בש"ך:

סעיף כא

אם. עט"ז הנה המחבר תפס סברת מהר"ם מרוטנבורק שהובא בב"י וכמו שציין באר הגולה וכדבעינן למימר לקמן באות כ"ב ואפילו נגעו כל החתיכות בחלב גופא צריך בכל א' ס' דשמא אין חילוק הטעם בשוה ול"ד לרוטב שמוליך הבלוע מא' לחבירו ומחלק בשוה משא"כ מליחה אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה אפילו בלוע שמן כמ"ש באות כ"ב ומש"ה יש לחוש שמא קיבל חתיכה אחד טעם יותר מהשניה משא"כ אי היינו אומרים שחלב מפעפע מחתיכה לחתיכה במליחה א"כ פעולת המליחה עושה כמו רוטב והיה לנו להתיר בצירוף שיש ס' בכולן דאף אי א' קיבלה טעם יותר מ"מ כח המליחה מחלק בשוה ואפילו לדידן דחנ"נ בשאר איסורין מ"מ כל דרך הילוכו לא נ"נ (כמו שזכרנו בפתיחה ועיין חולין ק' והבן):

סעיף כב

דאין. עט"ז הנה מהר"ם הביאו המרדכי ספג"ה והב"י סובר דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כלל ונמשך קולא אם אחרות לא נגעו בחלב אלא בצד הבשר הם מותרות וחומרא אף שכולן נגעו בחלב צריך ס' בכ"א דשמא אין חולק הטעם בשוה ול"ד לבישול וז"ש המחבר דאין מפעפע כו' טעמא קיהיב למילתיה דמש"ה אין מצטרפין יחד דאין מפעפע כו' ול"ד לבישול שאין חולק בשוה וה"ה דנמשך ממילא קולא. ועפר"ח אות ל"ז ומ"כ ח"ב פ"ז צ"ד ב' ביארו יפה זה יע"ש. וע"ז תמה הט"ז דלעיל בס"ז פסק כהרשב"א דבלע מהדברים המפעפעין יוצא מחתיכה לחתיכה וכאן במליחה פסק כמהר"ם דאין יוצא. ומ"ש הט"ז דחלב כחוש אמאי צריך ס' בכ"א ירצה כ"נ סגי בכחוש להמחבר והכה"ג לא פי' כן וא"י למה. ומ"ש הט"ז דמליחה וצלי' שוין הנה בכמה דברים חלוקין ועוד צלי נטילה בכחוש ומליחה קליפה אלא כוונתו כיון דפסק כהרשב"א דבשמן יוצא בצליה ואיהו לא מחלק בין מליחה לצליה כמבואר תה"א צ"ה וק' וקי"א ומהר"ם לא מחלק ג"כ וסובר בשתיהן אין יוצא וקשיא על המחבר כמאן פסק. ואמנם הפר"ח שם והמ"כ שם פירשו בהמחבר דבצלי' פסק כהרשב"א ובמליחה כמהר"ם ולפ"ז להמחבר

בצליה קולא וחומרא ובמליחה ג"כ. בצליה אוסרת נוגעין זה בזה הא חומרא קולא שכולן מצטרפין ואף החתיכה שדבוקה שרי וכ"ש כשכולן נוגעין בחלב דמצטרפין ואלו במליחה קולא שאין האחרות אסורות אם נגעו זה בזה לא בחלב חומרא אף שכולן נגעו בחלב צריך בכ"א ס' וכ"ש שאין נוגעין אלא זה בזה שהראשון עכ"פ אסורה והשאר מותרות כ"ז להמחבר ובנה"ך כתב דהמחבר פסק בין צליה ומליחה לחומרא דאף נוגעין זו בזו כולן אסורות דלהחמיר אמרינן מפעפע ומ"מ לקולא לא ואף בצליה ואף אי נגעו כולן בחלב שמא אין חולק הטעם בשוה וז"ש דאין חלב מפעפע ר"ל כמו ברוטב להיות מתחלק בשוה. ועמ"ש בש"ך:

סעיף כג

אפי'. עט"ז ופשוט אפי' לדידן דנ"נ לא הוה ר"ל רק בב"ח אפי' ע"י מליחה מיקרי ר"ל כמו בשר עוף ועמ"ש בס"ז:

סעיף כד

וי"א. עט"ז תראה שחלוק עם הש"ך אות ל"ד דסובר דרמ"א מצדד לומר דהרבה פוסקים אף בשומן מליחה בקליפה אלא דראוי להחמיר בשמן בס' והיה לנו להקל עכ"פ בכחוש דאף שא"א בקיאין מ"מ הוה חומרא יתירא לז"א הר"ב שא"א בקיאין כלל א"כ ודאי אף בשמן יקילו וע"כ לא חלקו והחמירו אף בכחוש באין ה"מ בס' אבל הש"ך באות ל"ד והפר"ח באות מ"ד דהעיקר כסברא א' ולפי כו' קאי אדלעיל דמשום דא"א בקיאין נוהגין אף בכחוש כו' והמעיין בתשובת הר"ב כ"ח וצ' וצ"ה וקי"א ות"ח ל"ח ד"ג יראה כמ"ש הט"ז ובש"ך אות ל"ד אבאר:

סעיף כה

ואע"פ. עט"ז פי' אופן הקולא בג' פנים א' בחלב דבוק הכל מצטרפין ב' חתיכה א' נגע בחלב ושאר זו בזו כולן מצטרפין הג' אם כולן נגעו בחלב להמחבר בכ"א ס' ולדידן הכל מצטרף. והטעם שאנו מקילין בכ"ז משום דכחוש וודאי אין להחמיר כולי האי ושוב א"א לחלק כי א"א בקיאין וע"כ להקל סומכין אדעת ראבי"ה דסובר בשמן נמי במליחה כ"ק ועכ"פ מתירין בהצטרף הכל יחד בס'. ומ"מ יש לתמוה על הפן הא' שהרי הר"ב אומר בהיפוך דאותה חתיכה אסורה וצריך ס' נגד כל החתיכה. ויש ליישב זה בב' אנפי. א' כמ"ש בת"ח כלל ל"ח ד"ג ובמ"י אות ד' דמליחה אם ידוע שכולן נמלחו בבת א' לא אמרינן דבוק ואבאר בקיצור. הנה איסור דבוק יש ב' טעמים. א' שממהר לבלוע. הב' שמא היה פ"א חוץ לרוטב עס"י ע"ב וצ"ב ובמליחה כתב הר"ב בתשובה צ"ה סעיף יו"ד הטעם דמסתמא נמלחה לבדה וכ"כ בת"ח והמ"י שם דאי ידעינן וודאי שנמלחו יחד לא בעינן ס' נגד כל החתיכה יע"ש ונראה לי דלא חיישינן למהר לבלוע במליחה כיון דיש

פוסקים (הוא הראבי"ה) דמקיל בקליפה וכמ"ש בתשובה צ"ה. עוד כתב הת"ח דבה"מ אף נמלחה לבדה אפ"ה א"צ ס' נגד כל החתיכה והמ"י שם אות ה' כתב דהר"ב בש"ע כאן חזר מזה ואוסר בה"מ בשמן אם אין ס' נגד החתיכה והט"ז יסבור כמ"ש הש"ך בצ"ב אות י"ו דאין כאן חזרה ובה"מ ביש ס' בין הכל שאר החתיכות מותרת ואותה חתיכה אסורה דאפשר לסוחטו אסור עס"י ק"ו. ובידוע שנמלחו הכל יחד אפשר אף אותה חתיכה בה"מ שרי דלא חיישינן למהר לבלוע במליחה ולענין דינא אבאר בש"ך. ומ"מ צ"ע שסתם מאד:

סעיף כו

כגון. עט"ז הציר מפטם לדם ול"ד לחטה בתרנגולת בא"ח תס"ז שאבאר בש"ך דציר המעורב עמו בתולדה עם הדם שייך ביה טפי פיטום:

ומה שכתב בשם רש"ל נתבאר לעיל ואמנם מ"ש בשמו דבמליחה אין היתר מפטם לאיסור צ"ע דלישׁ"ש כפי הנראה בכחוש אוסר מדינא בס' וא"כ אין צורך לפטם ואולי לדידן בה"מ קאמר דאין היתר מפטם במליחה ויתבאר בש"ך:

סעיף כז

ויש חולקין. עט"ז ואבאר בש"ך אות מ"א ומ"ש ליישב קושית הב"י לא הבינותי כלל ומ"מ גם הוא ז"ל כתב דאף הרשב"א בחתיכה א' וכחוש אף במליחה אין אוסר יותר מכ"ק ולדידן יבואר בש"ך אות נ"ח באורך:

סעיף כח

וה"ה. עט"ז וכן הלכה דאין מליחה לכלים ולהפליט כלל אבל יש מליחה להבליע רק כ"ק עס"י צ"ח:

סעיף כט

והמחמיר. עט"ז ועס"י צ"ח אות ח"י ושם מבואר:

סעיף ל

אע"פ. עט"ז והם דברים פשוטים דהטור כתב דעה א' דמלח הבלוע מדם בס' סגי דנותנין למלח דין האוסר ודיעה שני' סוברת דדין מלח איסור יש לו ומ"ש דמשערין נגד המלח ר"ל דוודאי גרגיר ביורה גדולה שרי ודעביד לטעמא לא בטיל היינו יותר מס' וכ"ז שמרגישין טעמו וכ"כ רמ"א בצ"ח ס"ח כ"ז שמרגישין טעמו יע"ש. ומיהו אנן כמ"ש המחבר כאן כדיעה א' דדין דם יש לו ובס' סגי ובמלח איסור מע"ז וכדומה כ"ז שמרגישין טעמו לא בטיל הא גרגיר ביורה גדולה בטל וע"ש בש"ך בזה:

סימן קו

סעיף א

אבל. עט"ז הנה הטור הקשה על הרשב"א כיון דצריך ס' נגד כל האיסור (בצירוף החתיכה) א"כ נחלק הטעם בשוה וגם בחתיכה לא יש רק חלק פחות מס' ואמאי החתיכה אסורה דלא נ"נ בשאר איסורין והב"י כתב שאין מבין דברי הטור דהא דמצריכין ששים מספק שמא יוצא הכל ועכ"פ החתיכה אסורה מספק שמא נשאר בה טעם דהא דרוטב חולק הטעם בשוה היינו איסור שנפל לקדירה שיש ס' לא חיישינן שנותן טעם לאחד יותר מחבירו משא"כ כשכבר קיבלה חתיכה טעם חיישינן שאין יוצא עוד. והט"ז כתב דהטור ורשב"א מחולקין בפי' הגמרא בכחל אלא מעתה נפל לקדירה אחרת לא יאסור ומשני שויא כנבילה סובר הטור כפי' התוס' דיוצא מתחלה הכל אלא דנ"נ קודם וזה לא שייך בשאר איסורים דלא נ"נ ומסתמא יוצא. והרשב"א באמת סובר מה שתי' שם שויא כנבילה היינו שמא לא יצא הכל כו' ומיהו הרשב"א אוסר אף אי טעמו קפילא ולית בה טעמא וכמו שכתב הבית יוסף שם מטעם הואיל וחל שם איסור עליה אפשר לסוחטו אסור אף דנ"נ לית ליה בשאר איסורים אבל אפשר לסוחטו אית ליה:

עוד כתב הט"ז על מ"ש הטור בחתיכה שיש חלב דבוק בה שאין להוציא ההיתר מן הקדירה שאז יאסור החלב הואיל והוא בעין יע"ש והם דברים פשוטים:

דע דבין בחתיכה שיש חלב בעין או חתיכה שבלעה איסור ונפלה לקדירה שיש ס' נגד הכל לדידן לא יוציא ההיתר מקדירה שמא עכשיו תפלוט מהחתיכה וכ"נ מכה"ג בהגהות הטור אות ז' וזה ברור אבל החתיכה הבלוע מאיסור יוציא אף להרשב"א דאפשר לסוחטו אסור וכ"ש לדידן. אבל איסור לח שנפל לס' מותר להסיר אח"כ מקדירה דכבר נתבטל ומבואר למעלה בצ"ח. ומ"ש הט"ז דלהרשב"א מותר אותה חתיכה ק"ק פשיטא דהא קאמר בהדיא ולא יוציאנה תחלה וי"ל:

סעיף ב

וגם. עט"ז ונתבאר באות הקודם אבל לדידן כתב הר"ב דאין נ"מ ומסיר החתיכה האסורה מטעם איסור דבוק אבל הרשב"א לית ליה דבוק דאי אית ליה עכ"פ אותה חתיכה אסורה דאפשר לסוחטו אסור (עיין פרישה) אבל אנן קיי"ל איסור דבוק דחיישינן שמא פ"א חוץ לרוטב או ממהר לבלוע עס"י ע"ב ועפר"ח אות ז' פי' דה"ק הר"ב לדידן יש קצת איסור להמתין עד שיצטנן דעכשיו פליט והוה כמבטל איסור משא"כ להמחבר ימתין משום פסידא דחתיכה ולא הוה מבטל איסור כיון דאין כוונה לכך גם לא עביד מעשה יע"ש. והלבוש ס"ב כתב לא יוציא חתיכת האיסור שלא יאסר הכף וגם שמא יוציא היתר עמו

ויאסר יע"ש ובש"ך ז' רמז במ"ש שאין דברי הלבוש מכוונים שהרי הר"ב אומר בהיפוך ואה"נ שלא יוציא בכף כ"א בעץ וכדומה:

ודע אם לכבש היתר ואיסור באין ס' ואח"כ נתוסף עד ס' או במליחה כה"ג אותה חתיכה אסורה אף בה"מ ואף נ"נ י"ל בזה ואף בה"מ ועיין בסי' צ"ב בט"ז אות ט"ו ומ"ש שם ומיהו הפרש יש דאלו במליחה כה"ג בה"מ א"צ לשער נגד כל החתיכה כמ"ש בסימן ק"ה ובש"ך סימן צ"ב אות י"ו ומיהו אותה חתיכה נאסרה אף בה"מ כמ"ש הת"ח שם כלל ל"ח ד"ב חדא שא"א סומכין על קפילא ודלמא יש טעם ואת"ל אפי' ידעינן וודאי שאין טעם כמו נודר (עס"י צ"ח בש"ך אות ה') מ"מ לא שייך טעמא דהרבה פוסקים סוברים דלא נ"נ אבל רובן סברי דאפשר לסוחטו אסור. מה שאין כן בכבוש ודאי נ"נ אף בהפסד מרובה בגוש דלא שייך טעמא דראבי"ה דבמליחה כדי קליפה מה שאין כן כבוש אוסר כולו והבן ✍:

סימן קז

סעיף א

לא. עט"ז וכ"ש דגים דרגילין לבשל הרבה דשרי ומה דנקיט ביצים לומר דאפ"ה דיעבד שרי לכתחלה הוא דאסור:

סעיף ב

וחוזר. עט"ז המחבר מיירי בשופך הביצים או הדגים עם הרוטב מעט מעט לקערה ועל זה אמר הר"ב י"א דשמא בפעם א' ששפך הרבה ביצים או דגים לקערה שהיה ס' נגד הטמא חיישינן שמא הטמא נשאר עם נ"ט בקדירה ונאסרו ואח"כ כשמערה לקערה אוסרין הנ"ט למה שבקערה כ"ק עכ"פ או הכל למאן דאוסר בכלי שני וכן למאן דמחמיר בגוש. והמחבר שכתב בקליפתן אפשר לומר דיעבד אין איסור דעירוי כ"ק עס"י ס"ח ס"י ומקלפן ודיו ודוחק ועמ"ש בש"ך אות א'. ואו"ה כלל כ"ז ד"י מיירי שמסנן המים מן הביצים והדגים והלכך חיישינן כו' ויראה דאם מסנן עז"ה דהיינו ששופך הקדירה על הטעליר וכדומה ומסנן א"כ חיישינן שמא היה הטמא סמוך לשפת אוגנו וכיון שנתמעטו המים אוסר הטמא עד ס' שאין שאר הדגים שמונחים בלא רוטב מצטרפין. ומכ"ש אם סינן קצת מים ואח"כ העמיד הקדירה על שוליה דממ"נ אי היה הטמא סמוך לאוגנו אוסר שם עד ס' ואח"כ המים הולכים אל שולים ואוסר שם עד ס' ואם בשולים היה מונח נאסר אח"כ כשעומד על השולים והלשון ק"ק:

סעיף ג

ולא. עט"ז והיינו לי"א אבל למ"ש הר"ב יש להתיר אפילו עירה בב' פעמים:

סעיף ד

ויש. עט"ז הנה רמ"א הביא טעם דר"ש דתולין איסורא ברובא איתא והלכך כשעירה הרבה דגים לקערה אמרינן גם הטמא נפל לקערה ושרי הכל:

אמנם רבינו ברוך התיר מטעם דאף אי נשאר הטמא במחבת מ"מ המעט שנאסרו בטילין ברוב בקערה וזה שייך בדגים ולא בביצים דאין מבשלין כ"כ שיהא רוב נגד הנאסרין. עוד נ"מ דלר"ש בכ"ע שרי ולר"ב אף בדגים לא שרי אלא כשעירה בפעם א' הרבה דגים עם רוטב לקערה והמעט הנשאר בקדירה סינן אח"כ הרוטב מהם לכלי אחר הוא דבטילין הדגים הנאסרים ברוב בקערה (ואף דרוטב בקערה למאן דאומר כ"ש מפליט מ"מ אין מפליט ומבליע כאחד) אבל עירה עם המעט רוטב נאסרין הכל דעירוי מבשל כו' ויש"ש כתב דהמעט שבקדירה אין בו כח להפליט ולהבליע כאחד כיון שהוא מעט רוטב ועוד אפשר דדרך הרוטב שמערין עם הדגים נפסק הקילוח הוא (עש"ך ק"ה ד' וכר"ו כאן) ואי שמעט רוטב הנאסר בקדירה נבלע עצמו בדגים שבקערה (ליש"ש דאף כ"ש מבליע בכולו עט"ז ק"ה ד' או כמ"ש בש"ך אות א'). לז"א דיש ס' בקערה נגד מעט רוטב הנשאר בקדירה ולפ"ז באין ס' נגד המעט רוטב יש לאסור לר"ב (וה"ה דנ"מ לר"ב הרוטב עכ"פ אסור שנתערב לח בלח כל שאין ברוטב ס' וי"ל) אבל רמ"א התיר מטעם הר"ש דאיסורא ברובא איתא. ומ"ש הט"ז להקשות על הת"ח יש בו מקושי ההבנה ועמ"י כלל נ"א אות ז'. ומ"מ יראה לפרש דהכי קשי' ליה כיון דדג טהור וטמא אינו מינו כמ"ש בש"ך אות א' א"כ נ"ט דגים נאסרו מ"ה טכ"ע אלא שאח"כ בטילין ברוב בקערה כיבש ביבש ומיהו הרוטב הנאסר מ"ה נבלע בדגים כדין לח בלח וצריך ס' מדרבנן דמ"ה נגד הטמא יש ס' ונ"נ הוה רק מדרבנן והטעם נ"ט דגים טהורים הנבלעים במעט רוטב הוה מין במינו לז"א כיון דמתחלה היה ספק איסור תורה ואח"כ נתגלגל לידי איסור דרבנן לא אמרינן ספק דרבנן להקל והמשל בזה ספק טריפה שנתערב לח בלח במינו פחות מס' א"א ספק דרבנן להקל עמ"ש בסי' ס"ו ומדבריו אתה רואה אף שלא נודע הספק תורה עד שנתהווה דרבנן אפ"ה א"א ספק דרבנן להקל ובסי' ק"י אבאר אי"ה. ועוד הקשה ביצה שיש בה אפרוח הוה אינו מינו ונאסרו מ"ה ותו ליכא רוב בשאר ביצים דאין רגילים לבשל כ"כ. ומ"ש בשם ש"ד ספק מלח בשר נבילה עם שחוטה יש לעיין דהוה ספק דרבנן מין במינו ולקולא:

ומה שתמה הט"ז על הת"ח שהביא ראיה מקי"א ס"ז דכל מה שנכנס בספק הכל מצטרף וכתב הט"ז דמ"מ אין רוב בביצים תמה המ"י שם אות ט' דבקי"א אות ז' כתב הט"ז עצמו ראיה מדגים אמאי לא אמרינן שהכל יצטרף לס' אלא באינו מינו מ"ה לא אמרינן

יע"ש. ובאמת צ"ע על הלשון. אמנם עיקר הטענה לפי האמת דאין הכל נכנס בגדר הספק באיסור תורה ואפרוח או דם הוה אינו מינו ונאסרו כמה ביצים בספק איסור תורה ותו אין רוב אחר כך. ע"כ החמיר להלכה בביצים והתיר בדגים מטעם ר"ב:

בהך דעירה דגים פי' הב"י והר"ב שמערה מעט מעט לקערה דגים עם רוטב והחשש הוא שמא נשאר אח"כ פחות מס' ונאסרו ואוסרין אח"כ השאר שבקערה וכ"כ הישׁ"ש (דלא כש"ך אות א' שכתב בשם ישׁ"ש בע"א והמ"י אות ב' תמה על הש"ך יע"ש) והקשה הט"ז דא"כ איך כתב הטור וחוזרין ואוסרין השאר שבמחבת שבקערה הי"ל. ולכן פי' דהורק המים לכלי אחר ויש חשש כמ"ש או"ה באות ב' וכמ"ש שם הפי' יע"ש ומ"ש לענין דינא חדא הוא אבאר בש"ך ומ"ש על הב"ח תי' דיש ס' נגד מעט מים:

סעיף ה

דלא. עט"ז ולשונו קושי ההבנה ויראה לפרש אם בישל עד"מ ק' ביצים ממ"נ אי איסורא ברובא בקדירה נאסרו ונ"ט או ס' ביצים עם המים ואין רוב נגדם ואי לקח בכף בראשונה הטמא א"כ נ"נ הבלוע בכף ואוסר ס' ביצים אחרים וכדומה. ומ"ש בשם איסור והיתר להחמיר בספק דרבנן כי הא כתב הט"ז דאין הלכה כן וכן הלכה אף שבנה"כ תירץ דאין לדמות ספיקות דרבנן זה לזה מכל מקום כן הלכה וכ"כ המ"י שם ובסימן ק"י אבאר עוד:

ומה שכתב לאסור כאן מספיקא דדם אינו מינו וחיישינן שמא לקח הטמא בראשונה יראה לפרש דהיה הרבה מים בקדירה דממ"נ ליכא אלא דחיישינן שמא לקח הטמא בראשונה ונאסר הכף ומ"מ קשה לדעת ר"ש נימ' איסור' ברובה איתא תוך הקדירה וכל דפריש מרובא מהיתירא קפריש ויש ליישב וצ"ע:

סימן קח

סעיף א

אין. עט"ז לכתחלה אין לצלות בזמן שהיתר שמן דמפטם ול"ד לצלי הנוגע זה בזה דאין מפטם עיין סימן ק"ה בט"ז אות יו"ד לשיטתיה ע"כ הביא דברי מהרא"י דריח חמיר בזה דמפטם ומשמע מדבריו דלענין דם שהוא קלוש אין היתר מפטם וכב"ח וכששניהם כחושים אפילו שאר איסורין דעתו להתיר תחלה והשיג על הת"ח. ומ"ש בפת אין ריח כלל לכאורה היא היא כמ"ש הת"ח שם ד"ג דשניהם כחושים הם. אלא דהמ"י שם אות י"א אפילו אם הם בלולים בשמן דראי' ר"ת מלחמי תודה חמץ ומצה בתנור אחד אף שבלולים בשמן ויראה דווקא שמן דמ"מ מיקרי כחוש ולא מפטם אבל שומן מפטם ולפ"ז מצות המשוחים בשמן ונאפו עם חמץ יש לאסור היכא דריחא מלתא. ועיין ב"ח

שלא התיר אלא דיעבד בשר עם הבשר הבלוע מדם ולא לכתחלה. ואיסור בלוע אין יוצא אף בריחא כנ"ל:

כתב כה"ג בהגהות הטור אות כ' אין לחוש אם אופין פש"ג עם פ"י חדא דריח פת בפת אין לחוש ועוד דאו"ה כלל ל"ט דין י"ז כתב כחל עם בשר נהוג עלמא היתר לכתחלה דבדרבנן לא גזרו. ויש לעיין טובא דהא דם שבישלו דרבנן ואפ"ה אי לאו דקליש היינו אוסרים אף דיעבד ובש"ד סי' ל"ו שאלת ר"ת פת בפת הביא ראיה דכמה פעמים אופין חלה עם ככרות אף דחלה בזה"ז דרבנן ובפסחים גבי כמון וע"ז גבי בת תיהא יש ראיה קצת דאף באיסור דרבנן ריחא מלתא דתרומת כמון דרבנן וצ"ע אם צלו בשר עוף עם פשטי"ד חלב בדיעבד בתנור צר וסתום או ד"ח. גם חלה עם דבר שמן יש לעיין. ואם נגע חלה בלחם יבש סגי בכ"נ אף לדידן ועיין א"ח תס"א ויבואר עוד בש"ך ✍. וצ"ע ועס"י צ' ס"ב בהג"ה והוא מת"ה קפ"ב ואו"ה י"ח ושם מיירי לאחר שקרעוה יע"ש וצ"ע. שוב ראיתי שיש לחלק בין התנור סתום לגמרי לענין דיעבד אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן ולענין פתוח דיש לחלק מ"מ מדלא חילק הר"ב כאן משמע דאין לחלק ביניהם ועס"י צ' ובת"ח כלל ל"ה ד"ד ובמ"י בסולת בלולה:

סעיף ב

ואם. עט"ז משמע דהרב מודה לזה דבגדול ופיו פתוח נמי מותר לכתחלה וכן כשאחד מכוסה שרי לכתחלה אף בתנור קטן וסתום מכל צד ומ"ש הר"ב ונוהגין להחמיר לכתחלה בתנור גדול היינו בסתום קצת וכמ"ש בש"ך אות ג' וה' דלא כאורח מישור:

סעיף ג

ובדיעבד להקל אפילו קטן וסתום. ט"ז. ומיהו בסתום לגמרי אין מתיר לקמן הר"ב אלא בהפסד מרובה ובפתוח מקום שעשן יוצא אפי' בלא הפסד כלל ושם אבאר:

סעיף ד

דזה. עט"ז ור"ל דאף בפת כל שיש פת אחר משום די"א ריחא מלתא משא"כ בנט"ל הקניה חשיב דיעבד ואפילו יש לו בריווח מותר לקנות דברים המבושלים בכליהם אם אין בהם בש"ע ובסימן קכ"ב ס"ו אין ראיה דאפשר באין לו ממי לקנות לכך הביא הא דת"ח:

סעיף ה

ואפילו. עט"ז הסכים להר"ב דאפילו דיעבד אסור דמדמה לה לפת חמה ור"ל דכיון ששואב הרבה אין לחלק בין פתוח נמי אסור ויש לעיין דבאו"ה כלל ל"ט ד"כ כתב איסור חריף יש לאסור אפילו בגדולים ופי התנור פתוח בצידו והעתיקו הש"ך אות ט' י"ל בצידו היינו קצת או מקום שעשן יוצא אבל פתוח לגמרי משמע דעת הש"ך אות

ג' דהוה כעין קירה בפתוח לגמרי והוא גדול א"כ וודאי בכירה אין לאסור אף שנצלו איסור והיתר חריף ומ"מ סתימת הר"ב משמע אף פתוח לגמרי אסור ובת"ח שם ד"ב השמיט תיבת "בצידו" וכתב אפילו גדול ופתוח אסור ומיהו בכירה וכה"ג וודאי שרי ועמ"י אות ט' הניח בצ"ע באיסור חריף והפר"ח אות ח' התיר בפשיטות באיסור חריף דמכמון בעבודת כוכבים ס"ו ב' משמע לרבא אף דלא קלי איסורא שרי אף כמון דעביד לריח וחזק יע"ש. ומיהו בהיתר חריף התיר הפר"ח באות ט' בזה קיי"ל לאיסור דעיקר היתירו דפת חמה וחבית פתוחה מתיר שם באות ח"י אבל אנן קיי"ל שם לאסור אבל באיסור חריף וה"מ וצורך גדול צ"ע והמצדד בזה אין גוערין בו ומ"מ צ"ע ✍:

כתב המ"י שם אות ח' דמ"ש הר"ב שם בת"ח ד"ב איסור חריף שנצלה משמע הא נתבשל אף חריף שרי ועוד דבטל החריפות במים כמבואר סימן קי"ד. ועיין בל"י אות י"ז מעשה שהטמינו לצורך שבת בצלים עם חומץ ותנור גדול ואסרתי אף בהפ"מ וכבוד שבת דהוה חריף והוא פשוט עכ"ל ולדעתי אין זה פשוט כמו שאבאר. הנה אם האיסור או היתר ד"ח ויש שם מים רוב ודאי לא הוה חריף כמבואר סימן צ"ה וקי"ד ס"ח ואף בתחלת הבישול מבטל מיד החריפות כמו שאבאר שם. ומיהו בנדון דבל"י שהיו בצלים עם חומץ דכולו חריף איכא לעיונא ביה כמ"ש המ"י בתי' הא' דבישול קיל דהא אף צלי קדר חשיב בישול כיון שקדירה מפסקת וכמ"ש בש"ך אות י"ו. ואם האיסור ד"ח בקדירה יראה לצדד להקל בה"מ בד"ח וכן היתר ד"ח והטמין לצורך שעה או שתים בד"ח יש לצדד בזה כפי מ"ש המ"א בא"ח תמ"ז אות ד' דרמ"א גופא אפשר דמודה בהטמין לפי שעה ודוקא בהטמנה דשבת שכל הלילה סתום יע"ש. ואמנם בהטמנה דשבת כפי הנראה מהר"ב כאן דיש לומר דחמור הוא מצליה הואיל ונשתהה זמן רב בתנור מדהוצרך להתיר בה"מ בבישול כמו בצליה בסתום אלמא דסברא היה להחמיר בהטמנה דשבת יותר מצליה לפי שעה בזה איני אומר לא איסור ולא היתר בהיתר ד"ח וצ"ע ✍ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ו

אפילו. עט"ז היינו שבשאר איסורין בא"מ באיסור תורה י"ל להחמיר וכמ"ש בקי"א בריחא אפשר מקילין טפי הואיל ויש מקילין בריחא ומשמע אף באיסור חריף מקילין בה"מ כל שיש ס' אף באין נוגעות החתיכות זו לזו ובאין ה"מ אף בנוגעים כל ההיתר יחד אפ"ה אין מצטרפין ומשמע אפילו מין במינו דמ"ה ברובא בטיל אפילו הכי דוקא ה"מ בעינן ובקי"א אבאר:

אמנם כן יש לי מקום עיון במ"ש דבצליה אין מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב הא בק"ה ס"ז מבואר דבלוע שומן יוצא ושם בירורנו אף לקולא שכל החתיכות מצטרפות

אם נוגעין זו בזו וא' באיסור יע"ש ועמ"י כלל ל"ז אות ה' אם כן באיסור שמן וכל היתר נוגעין זה בזה אפשר באין ה"מ מצטרפין ועיין נה"כ בק"ה מ"ש על הט"ז אות כ"ב יע"ש: **נסתפקתי** בתנור גדול ופתוח והיתר חריף דאסור לדעת הר"ב אפילו בה"מ והכין הלכתא (דלא כפר"ח שהיקל גם מ"ש הפר"ח תחת טרפי"ד להקל חלילה להקל ואנו אין לנו אלא דברי הר"ב ז"ל) אם יש בתנור היתר חריף והיתר אינו חריף אי מצטרפין בה"מ לששים כיון דתנור גדול ופתוח ודאי ריחא לאו מלתא ולכתחלה שרי אלמא אין מתחלק כלל להיתר שאינו חריף ואם כן היתר חריף שואב אצלו כמו פת חמה וחבית פתוחה ובעינן ביה ששים ✍וצ"ע עש"ך:

סעיף ז

אסור. עט"ז מ"ש בשם יש"ש היינו בכחוש דאלו שמן ודאי אוסר ומיהו אף לדידן באין ה"מ אין אנו בקיאין בין כחוש לשמן ומ"מ קשה אמאי חד בתרי בטל הא קיי"ל בלוע יוצא מכלי בלי רוטב וכולן נאסרין כ"ק מיהת עש"ך ק"ה אות כ"ג שוב ראיתי במ"א א"ח תנ"א אות ל"ו כ"כ ברדו מצה במרדה חמוצה שכולן אסורות כ"ק יע"ש:

סעיף ח

משום. עט"ז משמע אף מרדה איסור של ישראל אב"י שרי והפר"ח אות ט"ז אוסר במרדה של ישראל אב"י ואפשר הט"ז גם כן במרדה של עובד כוכבים התיר לישראל להשתמש בבית האופה וזה שהשיג על הלבוש ומהכא שמעינן דאף מרדה שאין אוסר כ"א כ"ק אפ"ה של ישראל אסור אב"י וכן כלי הנאסר כ"ק נמי אסור באב"י אף דיש ששים נגד הקליפה עס"י ס"ט וצ"ח והבן:

סעיף ט

אבל. עט"ז ובאמת אף מאן דמתיר בריחא לכתחילה עב"י ואפ"ה אוסר בטעימה דגזרינן אטו אכילה עיין ריב"ש רפ"ח ואי שרי לטעום איסור דרבנן ולפלוט עיין צ"צ סימן מ"ו משמע באיסור דרבנן שרי טעימה לפלוט אמנם בסימן צ"ח ביררנו דאסור ומ"מ טעימת בורית יש להתיר מטעם דאין ראוי כלל אפילו לאכילת כלב וכן הסכים הפ"ת כאן אות ה' דלא כפר"ח והמחמיר תע"ב:

סעיף י

מותר. עט"ז הא דהוצרך הרשב"א לטעם זה והא בת תיהא מותר לכתחלה התם יש לומר דאין עשוי להריח או משום איזה צורך או דהריח מזיק לו שנכנס בחוטמו כמ"ש התוס' בעבודת כוכבים ויתבאר בש"ך משא"כ כאן מש"ה הוצרך לזה. ומ"ש פלפלין להבדלה הנה"כ בשם הב"ח חולק והא"ז בא"ח רצ"ז הניח בצ"ע ומ"א שם אות א' כתב דלא גרע

מפת חמה ויש לומר דעל פלפלין אין לברך כלל דמזיק לו הריח שהוא חזק לכן צ"ע בספק ברכות ומיהו בלא ברכה יריח אם אין לו אלא פלפלין וגם זה צ"ע:

ומדי דברי בענין הבדלה זכור אזכרנו מ"ש הט"ז בא"ח רצ"ח אות ו' דהמ"מ פכ"ט משבת כתב ישראל מעובד כוכבים אסור מטעם ע"ז ותמה האלי' רבא שם אות י"א דהמ"מ וב"י לא הזכירו כ"א עובד כוכבים מישראל דהוה במסבה כו' ולהצילו למאורן של ישראל מטעות כזה אומר שיש להליץ בעדו דהמעיין במ"מ שם הכ"ה שכתב הא דהשמיט הר"מ ז"ל נר ש"ג אסור משום שלא שבת דכבר ביאר שאין מדליקין מעובד כוכבים ואפילו עובד כוכבים מעובד כוכבים וישראל אינו מצוי ודינו מבואר ממה שיתבאר באור של חי' והוא קושי' ההבנה ויראה לפרש דה"ק דהר"מ השמיט דין עובד כוכבים שלא שבת ולא במסבה אפ"ה אסור דהוה לא שבת מעבירה אף שאין מוזהר על שבת ולז"א דביאר שאין מברך על של עובד כוכבים בהכ"ה ומשם אין ראיה דמיירי במסבה (ונ"מ עובד כוכבים מישראל) ולזה כתב דבהכ"ו כתב עובד כוכבים מעובד כוכבים וע"כ באין מסבה דאי במסבה היאך שרי עובד כוכבים מישראל ואכתי למה השמיט לא שבת שייך בעובד כוכבים דהא עובד כוכבים מעובד כוכבים מיירי באפשר עובד כוכבים שהדליק מעובד כוכבים שיושב במסבה ומש"ה אסור אטו עובד כוכבים ראשון במסבה ולא הוה גזירה לגזירה משא"כ עובד כוכבים מעובד כוכבים ראשון שניהם שלא במסיבה אפ"ה אסור משום עמוד ראשון בהדליק הא' מבע"י וזה לא שמענו כלל אלא בישראל מעובד כוכבים כה"ג במסבה אסור וע"כ מיירי הר"מ שלא במסבה ואפ"ה עובד כוכבים מעובד כוכבים אסור וזה כט"ז משמו וכדאמרן. והדר כתב המ"מ דהשמיט הר"מ ז"ל דין ישראל שלא שבת אף דכ"ש הוא מעובד כוכבים י"ל עובד כוכבים מעובד כוכבים טעמא אחרינא אטו מסבה ולז"א דעיקר דינו נשמע מאור חי' בהכ"ז ש"מ הא דאיסורא אסור ומה שלא כתב בפירוש דאין מצוי כ"נ ליישב דעת הט"ז. ומכל מקום י"ל דהמ"מ סתמא אמר דמהכ"ה מוכח דאף סתם עובד כוכבים אוסר אטו מסבה ומיהו אין זה נכון ועמ"ש הט"ז שם באות ה':

עיין בא"ר שם אות י"ז תמה אמאי מחצה על מחצה מברך ספק להקל ונראה דוודאי איירי משחשיכה קצת וא"כ בעובד כוכבים גופא דיעבד בעמוד שני יצא דאין אלא גזירה עמ"א שם אות י"א וכיון שכן תו ליכא ברכה לבטלה ויראה שלזה נתכוין הא"ר שם. ולפ"ז בסי' רי"ז ס"ה בריח עבודת כוכבים מחצה על מחצה אין לברך דהוה ספיקא דאורייתא ואפילו להריח אסור:

מה שיש לפקפק שם פירש לפנינו ל"מ להר"ן דפירש לפנינו מ"ה פירש מרובא אין קושיא אפי' להרשב"א בארוך דמ"ה הוה מחצה על מחצה מ"מ אור פירש שלא בפנינו מיקרי ואין להאריך ✍ועובד כוכבים במסבה וישראל להדליק ממנו י"ל דמאיס כמו בשמים הבלועים מיי"נ:

סימן קט

סעיף א

חד. עט"ז הנה מאחרי רבים האמור בסנהדרין ילפינן לכל האיסורין ג"כ דאזלינן בתר רובא ומ"ש דהחמירו שלא לאכול בב"א הוא דעת הרשב"א ומדרבנן הוא ומ"ה מודה הרשב"א דמותר לאכול בב"א וכ"מ בארוך ק"ז ב' והוא פשוט ותדע דבלח במינו כ"ע מודי דמ"ה ברובא סגי ומדרבנן בעינן ס' אף שאוכל ושותה האיסור והיתר ביחד דיש בילה. ודע דיבש ביבש חד בתרי בטיל לא בעינן סמוכין ומוקפין אלא כל שיש ג"ח וא' מהן טריפה אזלינן בתר רובא ואפילו א' בבית ושנים בעליה ועמ"ש בש"ך אות י"ב ובסימן ק"י בש"ך אות י"ד ושם בפר"ח אות י"ג דאפי' ג' חנויות ונמצא טריפה וא"י באיזה מהן מ"ה ברובא בטיל כיון שאין איסור החנויות ניכר ואף מדרבנן כל שאין בהם חהר"ל ושם יבואר בעזה"י.

שאלה חתיכת איסור של ראובן שנתערב בב' של שמעון מהו ואי יש לחלק בין איסור אכילה או הנאה ואי ניתוסף אח"כ איסור כה"ג אי חוזר וניער:

תשובה אשיב בקצרה הנה יבש ביבש במינו חד בב' בטיל אפילו של ב' בני אדם והכי מבואר בביצה ל"ח ב' והכין הוא וודאי עס"י ק"י. וראיתי למהרש"א ז"ל שם שכתב כל איסורין לית להו בעלים דמפקרי להו צריך עיון אטו אסורי אכילה ומותר בהנאה אמאי לית להו בעלים וי"ל בדוחק דה"ק דפליגתא דר"י ורבנן איכא לאוקמי באיסורי הנאה דוודאי מפקרי להו משא"כ נבילה בשחוטה אף די"ל דמיירי שהנבילה מאיסורי הנאה כמו ת"ע מ"מ דומיא דשחוטה שיש לה בעלים ה"ה נבילה ביש לה בעלים יע"ש ומיהו אי נתערב יבש ביבש מאיסורי הנאה (דבטל שפיר ואף איסור כרת בטל חד בתרי ומבואר במ"כ ח"ב פ"א ודוכתי טובא) יש לעיין אי מחייב ליה שמעון לשלומי דמי בעד חתיכה ההוא דוודאי הגוזל איסורי הנאה לאו מידי חסריה (עיין ב"ק צ"ח וח"מ שס"ג) ואפקורי מפקיר ליה ויראה דאם התערובת בבית שמעון י"ל זכתה לו חצירו כה"ג ומיהו באיסורי אכילה דשם בעלים עליה וודאי מחייב ליה לשלומי דמי חתיכה מעליא. ואם כה"ג נתוסף איסור עד שאין רוב נגדו מבואר בסימן צ"ט ואף למה שצידד הש"ך שם בה"מ ביבש ונודע מות ושאני תרומה דצריך להרים אל תטעה לומר דבאדם אחר צריך ג"כ

להרים דאוסר בה"מ (עב"י) זה שבוש בשלמא תרומה אותה שצריך להרים שם תרומה עליה משא"כ כאן ומצי נמי לסלוקי בזוזי והוא פשוט:

סעיף ב

כשנתערב. עט"ז עיין בצ"ח שם כתב הט"ז דאפילו אינו מינו מותר כרשב"א (עיין נה"כ) ותי' דשם נרגש בא"מ רוב מהיתר משא"כ בא"מ טעמא לא בטיל והוה כהוכר האיסור ומן התורה אסור כשבישלם יחד. ומיהו ביבש אוכל מ"ה ואי טעים טעמא דאיסורא וודאי פולט ומדרבנן אסור. ואם נתערב הרבה מינים וא"י איזהו מהן עמ"ש בש"ך אות ח' דמ"מ כשיבשלם איכא איסור תורה:

אם נבלע כזית חלב או דם בחתיכה ונתערבו עם ב' חתיכות היתר אם יש ס' בין הכל נגד הזית דם וחלב תו מיתבטל החתיכה ברוב ואפילו בב"ח הדין כן אם אר"ל אבל אי ליכא ס' נגד החלב תו גזרינן אם יבשלם יתן טעם ואף דם שבישלו דרבנן עיין סימן ס"ט בש"ך אות נ"ז דם הואיל ועיקרו דאורייתא לא מקילין ביה ועמ"ש בש"ך כאן אות ט'. ועמ"ש בפתיחה באורך:

סעיף ג

ואין. עט"ז ועמ"ש בסימן ס"ט דל"ד לחתיכה חי' שוודאי אסור לבטלה תחלה בס' ולבשלה בלי מליחה אף להמחבר שם דאותה חתיכה נמי מותרת דמ"מ יש לחלק בכמה גוונים ועוד דהתם מה שראוי לאכול חי היינו דאין בו עדיין שוגג איסור כ"ז שלא פי' וכן בצלי הדם יוצא משא"כ כאן דהיתר נעשה האיסור מש"ה שרי להרבות ולבשלן:

סעיף ד

וי"א. עט"ז וזה דעת הרא"ש דיבש ביבש מותר לאוכלן כולן כא' דלא כהרשב"א בסעיף א' וא"כ היתר גמור הוא ומיהו בלא נודע התערובת עד אח"כ בבישול בעינן ס' מדרבנן בלח והרב פסק בה"מ כהרא"ש ועמ"ש בש"ך אות י"ג:

שאלה יבש ביבש ברובא במינו ונודע התערובת ונתבשל כך בה"מ ואחר כך הוכר האיסור בקדירה מהו:

תשובה דבר זה מתורת רבינו המובהק ז"ל בשו"ת ח"צ סימן כ"א נוכל ללמוד דבר זה. וזה לשונו שם במה שרצה חכם א' לומר בא"א שניסת במשאל"ס והולידה ובא בעלה שאין הוולד ממזר מ"ה וכתב הח"צ דוודאי הוה ממזר ומה שהביא ראיה מיבש שבטל והכירו אח"כ באיסור התערובת שמקודם מותר זה לא ידעתי מנין לך ובעיני פשוט לאיסור ואף לפ"ד ל"ד דהתם שכבר נתערב ואינו ניכר ובהיתר נתערב כו' עכ"ל הנה וודאי אם הוכר האיסור ושהה אח"כ בקדירה וודאי דצריך ס' שהרי עתה פולט מאיסור בלח כ"פ שהוסר

האיסור מקודם או נצטנן ואח"כ הוכר מ"מ הואיל ונתבטל הפליטה מקודם תו אין לאסור והח"צ אוסר ומ"מ בה"מ כה"ג צ"ע לדינא:

סימן קי

סעיף א

וי"א. עט"ז מ"ש זו דעת הטור וכן סמ"ג בשם ריצב"א הוא בסמ"ג לאווין קמ"א ריש דין בטול ביצה אסורה בשם ר"י בר אברהם והטור שכתב בשם ר"י אין זה סתם ר"י בר שמואל המוזכר בתוספות אלא הוא ריב"א כמ"ש הב"ח ואמנם צריך שתדע דהטור הביא דעת העיטור דביצה אין בטילה וכ"כ הטור בסימן פ"ו והיינו מטעם בריה כרא"ש עש"ך בפ"ו אות יו"ד וז"ש הד"מ כאן דהטור הביא דעת הר"י בלי מחלוקת אף דהביא דעת העיטור דביצה אין בטילה היינו מטעם בריה (מדלא כתב "אבל" בעל העיטור ואין הכרח כ"כ) ובת"ח כלל מ"ב ד"א דעת הטור כעיטור היינו מטעם בריה וכאמור. והט"ז הקשה דברי המחבר אהדדי וכ"כ בפ"ו אות ז' יע"ש. ומ"ש הבאר הגולה קשה דבפ"ו מיירי בלא אפרוח שכ"כ ביצת נבילה יע"ש. ומ"ש בה"מ להתיר יראה דה"ק דבה"מ מותר דבר שפעמים במנין ולסמוך על רמ"א אבל ביצה אפילו בה"מ אסור האידנא דאין דרך למכור במנין כלל אמנם במ"י כלל מ"ב אות ב' יראה שסובר דמ"ש הט"ז להקל בה"מ חוזר אביצה וא"י מנא ליה הא והא וודאי הכל לפי הזמן ועכשיו שאין מוכרין אלא במנין לא בטיל אף בה"מ כדעת רמ"א וכר"י. מ"ש מדין כרכשא יראה אף שנתמלאה מ"מ הכרכשא שהיא טרפה אר"ל מיקרי בלא המילוי ועמ"ש בק"א:

סעיף ב

ודווקא. עט"ז הנה הד"מ תירץ לפי שיטת הטור דתרנגולת בנוצה ר"ל וע"כ כאן בב"ח קטנים ורש"ל בפג"ה סימן נ"א (ט"ס י"א) תי' דמודה הטור בכבש דגרע מנוצה דהפשטה טירחא טפי מנוצה (ויש לנו הרהורי דברים דהמעיין ברא"ש פג"ה דהביא ראיה מר"ש דפרק התערובת משמע דאפילו בלא הופשט הוה חהר"ל וי"נ). ומ"מ קשה דהר"ב כאן לפי שיטתו בק"א דבנוצה וכ"ש בעורו לא הוה חהר"ל אין צורך להגיה ב"ח קטנים אלא שהכריחו מ"ש הש"ך באות י"ג מטעם מנין לא מטעם חהר"ל והט"ז כתב דב"ח חשיב אף שאר"ל בכחוש ואי נשחט אף שהופשט כיון דכחוש הוא לא ר"ל ועמ"י כלל מ' אות ז' וכלל מ"ב אות ג' ועש"ך אות י"ג. עיין פרישה ד' נשחט אותו שנשחט שרי והשאר אסור יע"ש:

סעיף ג

רוב. עט"ז הנה תוכן דבריו שבתה"א ק"כ ב' אחר שכתב ולפיכך כו' והם הדברים שהעתיקם המחבר ס"ה כתב הרשב"א ומסתברא שאם נתערב אח"כ באחרות שרי וראיה

מכום של עבודת כוכבים והב"י הבין בדברי הרשב"א כפשוטו דמיירי מתערובת חתיכות ומש"ה התיר בס"ה שאר"ל אלא ממנהגא אוסר כו' וא"כ מ"ש הרשב"א ומסתברא קאי אקבוע דרבנן דהיינו חהר"ל ולא קבוע ד"ת שספק הא' מ"ה לא מהני ס"ס כמ"ש המחבר לקמן ס"ט משם הרשב"א גופא בארוך קט"ו בשם ר"י הזקן. ואמנם וודאי קושיא אלימתא הוא על הב"י לכאורה אבל המעיין בקצר מ"ג ב' שינה וכתב דין קבוע דאורייתא בניכר החנות ואח"כ ראינו יוצא ממקולין הוה כקבוע וכתב ויראה לי שאם נתערבה באחרות מותר הרי דכ"כ אקבוע דאורייתא יע"ש. ומ"ש הט"ז דהב"ח פירש דברי הרשב"א כמו שפירש הוא לא זכיתי להבינם דהב"ח בס"ה פירש דהרשב"א אפירש לפנינו קאי וסובר פירש לפנינו הוה דרבנן עש"ך אות כ"ב אבל לא כתב דרשב"א אתערובת חתיכות קאי וכדכתיבנא דבקצר א"א לפרש כך וא"כ הדין עם ב"י דסובר פי' לפנינו הוה דאורייתא וכמ"ש בש"ך אות כ"ב וע"כ משום דקבוע חידוש הוא. ומ"ש הט"ז על הגהות או"ה הנה המעיין שם בהגהות כתב דלא כרשב"א שחושב ולדרבנן ואינו מחלק בין לקח מקביעות י"ל דה"ק דאו"ה חולק וסובר פי' לפנינו הוה דאורייתא ורשב"א סובר דהוה דרבנן וכמ"ש הב"ח ועש"ך אות כ"ב ומ"ש הט"ז דלא קיי"ל כפסק הש"ע דלקמן כו' ר"ל לקמן אות יו"ד הקשה על המחבר דסותר ד"ע דכאן התיר בב' תערובות (ר"ל אף דיהיה כאן דינו כב' תערובות ולקמן בעינן ג' תערובות) ועש"ך אות כ"ב:

סעיף ד

אבל. עט"ז וכוונתו נעלם ממני דהא המחבר משם הרשב"א אמרה וסובר פירש ממילא שרי כמו שפסק המחבר משמו בס"ו. וע"כ מ"ש ליקח מכאן ואילך אסור ברשב"א משום סיפא נקיט לה ולומר אף באר"ל גזרינן במקולין ואין לומר דרשב"א מיירי בין תערובת חתיכות ובין תערובת חנויות זה שבוש דהא סיים דמש"ה לא גזרינן בקבוע דרבנן הא קבוע דאורייתא אף קודם שנודע אסור כמ"ש באות ה'. ועוד דהא בורכא הוא דע"כ לא קאמר הרא"ש דבאין ניכר גזרינן אלא מהא דאמרינן גזירה שמא יקח מקבוע משא"כ להרשב"א דפי' דקאי אהפרישו במתכוין א"כ מנלן לבדות מלבנו בקבוע דאוריי' כמו תערובת חנויות גזרינן ולא בקבוע דרבנן עמ"ש באות י"ז ע"כ דבריו צ"ע בכאן. ומיהו לדינא אף להרא"ש שרי זה דלא גזרינן שמא יקח מקודם כמבואר בטור ועיין אות ו' ובש"ך אות ל"ג:

סעיף ה

שאין. עט"ז והסכים למ"ש הש"ך באות י"ד בכוונת הרשב"א במ"ה ותערובת חנויות הוא קבוע דאורייתא ושהרשב"א יודה להרא"ה דבקבוע דאורייתא אף קודם שנודע אסור. ומ"מ הר"ן חולק ומתיר אף קבוע דאורייתא ממש שניכר קודם שנודע דחידוש הוא וכ"כ

בנה"כ כאן יע"ש. וכלל תוכן כוונת הט"ז דא"א להתיר כבש א' מקצתו שאר"ל ולאסור הר"ל ולפ"ד ה"ה חתיכה א' שנתערבה ונחתך ממנה שאר"ל ונשאר עדיין ממנה חהר"ל שהכל אסור ובתשובת הרא"ש כלל ב' סימן י"ז כתב וז"ל על כבש טריפה שנתערב בין כשרים אם נאכל כבש א' כולו הכל מותר ובלבד שיאכל ב' ב' (כר"א) ✍לחתיכות דקות מותר ואין לו מובן. כפי הגירסא הכתובה (בתשובת הרא"ש שבידי דפוס ויניציאה השס"ז מ' ח') והב"י בסוף הסימן הביאו והוסיף אלו תיבות "וכל מה שנחתך מהכבשים לחתיכות" כו' ולפ"ד אף שנשארו חהר"ל מכל הכבשים אפ"ה כבש א' מקצתו היתר ומקצתו אסור והט"ז מגיה "וכל הכבשים שנחתכו לחתיכות" ודווקא שנחתכו ולא נשאר אף חתיכה א' ר"ל מכבש טריפה אבל לא נתיר מקצתו ולאסור מקצתו. ומ"מ אף לפ"ד אם נתערבו ב' חתיכות טריפות בין שש וכדומה כשירות ונחתכו ב' לא חיישינן שמא א' מכשירה וא' מטריפה ונשאר עדיין חתיכה טריפה דמדכתב "והרי בוודאי יש" כו' משמע הא מספיקא אין לאסור וכן יראה:

בבה"י הביא מעשה בק"ק ווילנא ששחטו שבעה בהמות ונטלו שני בהמות מבית למקולין ומשלישית לקחו חצי למקולין ואח"כ נמצא מחט בביה"כ שהיה טריפה בלי פקפוק ונפל מחלוקת על חצי בהמה ומשמעות שם שבעל ח"מ והגאון מו"ה העשיל ז"ל מקראקא התירו אף חצי שבבית ובעל בה"ז והבה"י אסרו אף מה שבחוץ וכתב שבעל ח"מ פסק להחמיר ובס' א"ר מצאו להטריף אבל ב' בהמות שבמקולים מותר זה תורף השאלה. והפר"ח באות כ"ג ובקי"א חרה אפו בם וכתב דאינו כן שנמשכו אחר דברי הט"ז ולהלכה העלה דמה שפירש מותר ומה שנשאר בקביעות אף בהמה א' הדין כן שחציה אסור וחציה מותר וה"ה בחהר"ל כן דמה שאר"ל שרי ליחיד בביתו מלבד במטבחים אסור כמ"ש המחבר. וכ"נ דעת הש"ך בנה"כ וכתב דחהר"ל מדרבנן הם הקילו יע"ש ובל"י אות כ"ג החמיר מטעם גירסת הרא"ש ועוד דקביעות ד"ת הוא יע"ש ול"נ כלל דאיזו קביעות ד"ת יש כיון שבבית נשארו ד' וחצי ובמקולין ב' וחצי בכ"א יש תערובת חתיכות לא תערובת חנויות גם העיד בנה"כ דבתשובת הרא"ש דפום קושמנטינא רפ"ב ויניצאה שי"ב היה כתוב כגירסת הב"י יע"ש. וכ"כ המ"י בסולת למנחה בכלל מ"ג וחולק על הט"ז כאן יע"ש:

והנה הב"ח בס"ו הביאו הש"ך אות י"ד וי"ז פירש דברי הרר"ש בתשובה בתערובת חנויות דהוה קבוע ד"ת (לדעתו) ואפ"ה מה שלקח קודם שנודע הספק שרי אלמא חצי מותר וחצי אסור המשל בזה ט' חנויות מוחזקות בבשר כשר בכל א' שור א' ולקח חצי מהם לביתו ואח"כ נודע שחנות א' טריפה דהוה קבוע ד"ת לדעת הב"ח וט"ז כאן אפ"ה

מה שלקח קודם שרי להב"ח ולא אמרינן איך יהיה חציה אסור וחציה מותר וכ"ש בדרבנן שחציה מותר ומיהו חציה השני אסור אף בדרבנן אמנם בדין הט"ז שנחתך לחשאר"ל ועדיין יש מהאיסור ר"ל אין אני אומר לא היתר ולא איסור דלא שייך ממ"נ ובאין ה"מ יש לאסור אף ליחיד בביתו ובש"ך אות ל"א אבאר עוד. וכ"כ הכר"ו אות י"ט כפר"ח יע"ש וכבר כתבנו דבחהר"ל יש להחמיר כט"ז באין ה"מ ובמעשה דבה"י להקל דמטעם פירש אתינן עליה:

ויש לחקור באם היו ג' בהמות א' טריפה ביניהם ונפל מחציתה לים המשל בזה שחלקו כל בהמה לחצאין חלק אחוריים לבד וחלק פנים לבד ונפל חלק פנים לים מי נימא הותרו ב' חלקים הפנים דאיסורא נפל כמ"ש המחבר בס"ז והטעם דל"ד לפי' אחד מהם בפנינו (לרשב"א ולרא"ש אף שלא בפנינו) דלא חולין דפירש דאיסורא הוא אלא אדרבא אמרינן לחומרא איסורא ברובא אישתאר כיון שאנו צריכין לדון על שניהם משא"כ כשנפל א' לים כדבעינן למימר קמן וכמ"ש הרשב"א בתה"א קי"ז א' א"ד כיון ששלשה חלקי אחוריים כולם אסורים אין להתיר חלק הפנים ואף הפר"ח והמ"י ונה"ך שמתירים בפירשו או בנחתך א' מהם אפשר כאן יודו דאי אתה מתיר חלק הפנים יבואו להתיר ג"כ חלק אחוריים ומה שהביאני לזה הוא ממ"ש הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן י"ז בשאלה הנ"ל דאם נאכל כבש א' "כולו" קודם שנודע התערובות אמרינן דאיסורא נאכל משמע הא מקצתו לא ואין הכרע. וסבור הייתי לומר דהר"מ ז"ל בפ"ו מהל' פה"מ פסק כחכמים בזבחים ע"ז ב' קירבו כל הראשים חוץ מא' יוציא לבית השריפה ואח"כ פסק בפ"ז מהלכות עבודת כוכבים ה"י כר"נ בטבעת דנפל א' דהותרו כולן וכבר עמד הלח"מ בזה שם וי"ל דשאני התם כיון שכל הבהמות נשארו כולן רק הראשים נקרבו מקצתן לא רצה להתיר. שוב ראיתי שזה בורכא הוא דהא בפ"ו מפה"מ הכ"א כתב אבר א' באיברים אפילו קרבו כולם חוץ מא' נמי יוצא לשריפה וע"כ כמ"ש הכ"מ בפ"ו מעבודת כוכבים ויש לצדד בה"מ ועדיין צ"ע ועמ"ש בס"ז:

שוב ראיתי בפנים מאירות ח"א סימן ק"ה כתוב בנדון דידן וז"ל (קצת בע"א) יו"ד בהמות כ"א מונחת בפ"ע החלקים וא' מהן טריפה ובא כלב ואכל לשון א' אי שאר הלשונות שרי דל"ד לקרב ראש א' מהן דהתם שאר איברים אין ניכרים משא"כ כאן כל בהמה בפ"ע הוא יע"ש דכשאנו אומרים זו הלשון דאיסורא הוה אנו דנין על כל החלק הנשאר יע"ש וצ"ע בדין זה של הפ"מ. ולפי שהאריך שם בדברים הנוגעים לסימן זה לכן אביא דבריו כ"א במקומו לקמן בעזה"י. ומ"מ באין מכירין שאר החלקים יש להקל אף באין ה"מ ולומר דאף הט"ז יודה לזה דשרי ובדין של הפ"מ צ"ע:

עוד הקשה שם הפ"מ דבק"א כתב הש"ע טעם ממ"נ והא בק"ט סתם כרשב"א דיבש ביבש אסור לאכול כולם בב"א ור"ל דלרשב"א ע"כ הא דנתפצעו שרי לאו מכח ממ"נ ומ"מ אין זה קושיא דאנן ה"ק דממ"נ מותר וכיון שא"א יודעין בבירור שזו האסורה תלינן לומר של היתר הוא ואין להאריך:

סעיף ו

והוא. עט"ז ומשמע דעתו כהרא"ש כ"מ בש"ך אות ל"ו דווקא קבוע הניכר לא גזרינן ולא בקבוע שאין ניכר ואפילו תערובת חנויות אסור להרא"ש עמ"ש אות י"ז וכ"כ הר"ב בת"ח כלל מ"ג (ד"ב) דטוב להחמיר ובמי"ט פג"ה אות צ"ד כתב שהת"ח בתרא ואזלינן בתרי' אמנם העיקר דהגהות הם אחרונים וכמ"ש המי"ט גופא בדף קע"ג ע"ש ועיין מ"י כלל מ"ג אות מ' דבה"מ יש להקל ועיין שכה"ג א"ח קנ"ה. והנך רואה מדברי כולם דבהג"ה סתם כהמחבר. ול"ת דהר"ב סותם כהרא"ש לגמרי וה"ק להלכה אין חילוק בין מתכוין לממילא אלא כל שלא נשאר קביעות הא' כלל אף במתכוין שרי ע"י דניכבשינהו והיכא דנשאר קצת קביעות הא' אף ממילא אסור כרא"ש והוה א"ש לישנא דהר"ב בהג"ה אבל אם "נתפרשו כולן ביחד" משמע פירש ממילא אפ"ה בעינן כולן וכבר עמד הפר"ח בזה אות כ"ח ותי' דה"ק פירשו מקצתן ע"י כבישה ומ"מ קשיא לישנא דנתפרשו יע"ש היטב. ומ"מ האמת שבהג"ה סתם כהמחבר דאל"כ היל"ל וי"א כיון דבהדיא פליג עליה ועמ"ש באות ז':

סעיף ז

והא. עט"ז דבריו צריכין ביאור א' מה שחזר והקשה מזבחים והיא קושיא ראשונה. ב' למה לא תירץ בקיצור דבקדשים החמירו טפי אף פירשו כולן אסור ובחולין לא החמירו כ"א בנשארו קצתן בקביעות ובנה"כ השיג עליו בזה גם שאר דבריו הם מקושי ההבנה לכן אבאר:

הנה הרא"ש בפ' או"ב סימן ה' הביא דברי בה"ג דנכבשינהו באו"ב ובפג"ה פסק דלא כר"ת בדרוסה דלא מהני כבישה. והטור פסק בסימן י"ו ונ"ז כבה"ג וכר"ת והב"י בש"ע בסימן ט"ז פסק כבה"ג ולא בסימן נ"ז ואזיל לשיטתיה בב"י דתמה על הטור אף שפסק כאן כרשב"א מ"מ ביד וודאי אסור ומיהו באו"ב י"ל דמשום יום א' לא יקח מקבוע כמ"ש הם ז"ל וכמ"ש בש"ך אות ל'. והד"מ כאן ובת"ח כלל מ"ג דין ב' תי' דיש חילוק בין נעקרו כולן כו'. ואמנם יש שינוי בין מ"ש בד"מ למ"ש בת"ח דבד"מ כתב דהואיל ועדיין מונחים במקומו הוה עדיין קבוע והעתיקן הש"ך אות ל"ז ואלו בת"ח כתב דכשנשאר במקומו גזרינן שמא יקח מן הקבוע ר"ל מאותן הנשארים. (וצ"ל בין הא לבין נתפרדו כולן דלא גזרינן שמא יקח מב' הנשארים):

ואמנם כן נראה כי סברות הרבה נאמרו בדברי ר"ת דמתיר בדרוסה שנתערב ע"י נכבשינהו י"א אפילו בעצמו ורואה הפרישה והא דפריך ונכבשינהו בזבחים היינו שיראה (דלא כתוס' שם ד"ה ונכבשינהו ע"ג ב' דאזלי לשיטת ר"י) ול"ד לפסחים בט' צבורין דאורייתא פירש לפנינו הוה כלוקח מקבוע לא בקבוע דרבנן חהר"ל ותי' הגמרא גזירה שמא יקח מקבוע וזה בקדשים ולא בחולין. וי"א שר"ת לא התיר אלא שלא בפנינו כו'. והנה הטור בסימן י"ו ונ"ז כתב תקנה דנכבשינהו משמע אפילו בעצמו ורואה הפרישה מדסתם והא וודאי קשיא שסותר למ"ש כאן בב' מקומות שכתב דפירש אסור ולא אמרינן מרובא פריש ולקמן כתב במחלוקת הרשב"א והרא"ש דפירש אסור שמא יקח מקבוע וגם כפל דבריו והב"י כתב דמ"ש תחלה הוא סברת ר"י ועפ"ח והד"מ לא כן ידמה אלא שם בי"ו ונ"ז מיירי שמכה וטורדן מכל וכל שמבטל כל הקביעות ואז פירש לפנינו נמי שרי כיון שבטל כל הקביעות כמ"ש הרשב"א הביאו הש"ך אות ל"ה ושם אבאר וז"ש הרא"ש בפרק או"ב מכה וטורדן אפילו בעצמו ורואה וכאמור וכאן כתב הטור תחלה דפירש אסור ולא אמרינן "מרובא פריש" לא דגזרינן שמא יקח מקבוע דהכא איירי בפירש לפנינו ונשאר מקצת קבוע כ"ע אף הרשב"א מודה דבקבוע דרבנן נמי אסור כמו קבוע דאורייתא דלא כר"ת (ר"ל פירש א' אלא סובר דר"ת יודה כה"ג) וז"ש הטור דלא אמרינן מרובא פריש דהוה קבוע. ולקמן מיירי בפירש שלא בפנינו מקצת ע"ז כתב שמא יקח מקבוע לרא"ש והרשב"א סובר דווקא במתכוין להפרישן אף שאין רואה דהוא הגורם כמ"ש הש"ך אות ל"ז. והשתא מדויקין דברי הד"מ והת"ח היטב:

ומעתה דברי הט"ז שרירין וקיימין. הנה נתחיל לומר זה החילוק הוציא דלא תקשה דברי הטור אהדדי אלמא אף לכתחלה מתיר לטורדן וקשיא הך דזבחים ועיין ש"ך אות ל"ז ובנה"כ ולפי מ"ש א"ש ואח"כ הקשה עוד דאפילו נאמר דבמתכוין אסור ובממילא מותר עכ"פ כשפירש הכל אף ז"א דאכתי קשיא ההיא דזבחים היכא תנן ימותו דהא מסתמא יפרשו הכל מעצמן ונימא כל דפריש ומההיא דהל' שבת שכ"ט ס"כ ט' עובדי כוכבים וא' ישראל פירש א' מהם מפקחין דקל הוא שהקילו בפיקוח נפש שאין הולכין אחר הרוב פירשו כולן ואח"כ פירש א' אין מפקחין שהביא הד"מ ראיה הקשה הט"ז דהתם מטעם קולא דהתם ניכר הקבוע ולא שייך כו' ומש"ה חילקו שם ועב"ח הקשה מזבחים ומשבת ומה שלא תירץ הט"ז בקצרה דבקרשים גזרו אף פירש כל התערובת ולא בחולין משום דהרואה ברא"ש פג"ה צ"ה הביא דברי ר"ת וכפל שם דבריו לומר דלר"ת צריך לחלק בין קדשים לחולין ולא מסתבר כן ואלו כן אף להרא"ש וטור צריך לחלק בין קדשים לחולין ע"כ הניח תחלה הנחה דרא"ש סובר כר"ת סברא א' דמתיר אף בפירש לפנינו ואף ע"י

עצמו שמכה וטורדן ומחלק בין חולין לקדשים ומחלק בין קבוע דאורייתא לקבוע דרבנן (דפסחים נמצא בפי עכבר אסור ע"ש בתוס' ומהרש"א ז"ל) ולזה כתב הרא"ש דזה לא מסתבר כלל כיון דחז"ל נתנו על חהר"ל ודברים חשובים דין קבוע (כמ"ש שמא יקח "מקבוע") א"כ כל מה דתקון כעין דאורייתא תקון וכל שפירש לפנינו הוה כלקח ממש מקבוע. וה"ה פירש שלא בפנינו מקצת נמי הכין הוא דנהי דהוה פירש מ"מ הואיל והספק נולד בקביעות תו שפיר גזרינן שמא יקח מקביעות וסברא טובא הוא ולא למידין זה כלל מקדשים. ומיהו בפירש הכל אף בפנינו ואף ע"י עצמו שמכה וטורדן ש"ד דכיון דפירש הכל הוה כשלא בפנינו עש"ך אות ל"ה וגזירה שמא יקח לא גזרינן בחולין דלא ילפינן מקדשים וא"ש הכל:

הכלל העולה מדבריו לדינא דמכה וטורדן בב"ח בעצמו ברואה (דלא כתוס' שפירשו שאין רואה כמו אחורי הגדר או יכניס למקום צר והם נפזרים עפר"ח כ"ח) ומפרישין הכל וליכא למיגזר ונתפזרו כולן הוה כשלא בפנינו. אבל פירש מקצתן אפילו שלא בפנינו אסור כהרא"ש באין ה"מ. ותדקדק בדברי הט"ז ותראה שדבריו כנים ואמתיים. ומ"ש בהעתקת הב"י דברי הרא"ש הוא בסימן נ"ז. גם התב"ש בסימן י"ו אות מ"ז קלסיה להט"ז אלא לענין דינא החמיר שם בשמ"ח דעובד כוכבים יפזרם ולא יראה ישראל יע"ש. אמנם מ"ש התב"ש להרשב"א נמי ע"כ צריכין אנו לזה דלפלגא יליף מקדשים דהא בקדשים אף פי' וממילא אסור דאל"כ תקשה עדיין אמאי ימותו ובחולין יליף מיניה לפלגא דהיינו הפרישה במתכוין עכ"ל אני תמה על רב מובהק כמוהו ז"ל דהמעיין בתה"א ק"ך ב' שכתב וכן דעת ר"ת ז"ל דכל שפירש מעצמו מותר ולא אסרו בשור הנסקל אלא בכובש ביד הרי להדיא דמה שאסרו שם בשור הנסקל בזבחים דהיינו קדשים נמי כל שלא כובש ביד שרי. ומ"ש הרשב"א לר"ת כבר ביארנו שיש סברות מתחלפות בדברי ר"ת עפר"ח אות כ"ו ובש"ך אבאר עוד:

סעיף ח

ונאכל. עט"ז שהשיג על ת"ה וכ"כ הש"ך אות מ'. וז"ל הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן י"ז אמעשה דלקחו בשר מכבשים ואח"כ נמצא כבש א' ביניהם טריפה אם נאכל א' מהם הותרו כולן ואע"ג דפי' ר"י דווקא נפלה מעצמה הא לא"ה קנסי' אטו מזיד דלא שייך אלא לאחר שנודע הספק הא קודם שנודע לא דשמא לא יוודע התערובת. כללו של דבר כ"ז שעומד בחזקת היתר לא שייך למקנסיה עכ"ל ומשם משמע אף שאכלו ישראל (דל"ת כמ"ש הש"ך אות מ' דמיירי אכלה עובד כוכבים) כל שנודע קנסינן ומ"ש הפר"ח אות ל"א דלרווחא דמלתא כ"כ הרא"ש אינו דהא כתב דאע"ג שפירש ר"י כו' משמע לאחר

שנודע אף אכלו ישראל שוגג קנסינן. ולמ"ש המ"י כלל מ"ג אות י"ב דעת הר"ב בת"ח שם ד"ג דאפי' פירש שלא בפנינו ולמאן דמתיר (הוא הרשב"א בס"ו) אפ"ה אם נאבד לים הותרו כולן וכמ"ש בש"ך מ"ב א"כ י"ל לשון הרא"ש בתשובה דוודאי אחר שנודע בפירש ממילא ונאכל לא הותרו כולן דכ"ע מודים דלא שייך טעמא דאין אוכל איסור כיון דהיתר הוא להרשב"א שפיר קנסינן שוודאי יאכל א' מהם ולהתיר אחרות ולא שרי אלא בנפל מעצמו לים או אכלו כלב מעצמו ואף שהרא"ש שם כתב כר"י דבאין ניכר פירש ממילא אסור הא כתב שם עוד תי' דפירש לפנינו יע"ש והלכך כתב כאן אף למאן דסובר כרשב"א וודאי לאחר שנודע ופירש ממילא ואכלו לא הותרו כולן ומ"מ קודם שנודע ולקח דהוה כפירש שלא בפנינו לא גזרינן וכאמור. כתב הפנים מאירות ח"א סימן ק"ה אם נודע התערובת ואחד שלא ידע מתערובת פירש שרי דל"ש למקנסיה כיון שהוא לא ידע וראיה מהתערובת דר"א אמר אם קרב ראש א' יקרבו כולן וע"כ בנודע אלא שזה לא ידע דאל"כ איך אמר שם דב"ח אין נדחים יע"ש והמ"י כלל מ"ג אות י"א עמד בזה דע"כ נודע התערובת וכהן א' לא ידע א"כ קשיא לט"ז וש"ך דאפילו אכלו גזרו ותירץ דבקדשים לא גזרו יע"ש. הנה מ"ש דאכילה נמי אסור וה"ה אכילת מזבח י"ל דאיכא למגזר שמא יאכיל לעובד כוכבים או ישליך לים ובקדשים לא שייך זה דאיך יעשה ספק איסור אף לשרוף שלא על גבי המזבח א' לא יעשה מספק שמא דהיתירא הוא וצריך להעלותן ע"ג המזבח. ומ"מ מדבריו אתה למד דלא סובר כפ"מ וכל שנודע אף למי שלא ידע קנסינן אפילו שוגג וכ"מ לשון הרא"ש שהעתקתי דשמא לא יוודע וכ"ז שהוא בחזקת היתר כו'. מיהו בס"ו בפירש ממילא להרא"ש דאוסר יודה הפ"מ כל שנודע אף מי שלא ידע אסור לו וזה פשוט ✍:

כתב הכר"ו אות כ"א אם בישל אחד מהם בכלי ונאכל שוגג והכלים קיימים הנשארים אסורים דהא צריך לדון על הכלים אמרינן איסורא ברובא אשתאר עכ"ל עיין ש"ך אות מ"ד. והנה בכלי שטף יש לעיין דניתר בהגעלה בלי הוצאה עס"י ק"ב גם בכ"ח לאחר מעל"ע יש לעיין דהואיל וספק חתיכה זו הוה רק מדרבנן ועמ"ש בקונטרס הספיקות וצ"ע (מה שכתב הכר"ו אות כ"ד לרב פריך שפיר (זבחים ע"ד א') דאית ליה מין במינו לא בטיל מ"ה הנה התוס' בזבחים שם ד"ה ונפלה דטעמא הואיל ומ"ה ברוב' בטיל וה"ט דלר"י דמב"מ לא בטיל זהו בלח דומיא דם הפר ולא ביבש כמ"ש התוספות מנחות כ"א ב' וחה"ר בשמעתא דזרוע בשילה דאל"כ איך תרומה עולה באחד ומאה יע"ש ועמ"ש בש"ך:

סעיף ט

ואפילו. עט"ז הנה גי' הטור ודווקא לאכול ב' ב' אבל א' א' או שאוכלים כולם אדם אחד אסור ולפי הב"י הדין כך לאדם אחד אסור ב' ב' ולב' בני אדם אסור א' א' ודין הג' שכתבו התוס' להנות מכולן בבת א' פשיטא דאסור היינו ב' בני אדם כא' וקשיא למה השמיטו הטור דב' ב"א כאחד אסורים. והט"ז גורס כגי' הב"י ופוסק דלב' ב"א כאחד שרי ומתוס' שכתבו להנות מכולן בב"א אסור זה פשוט להם אבל בזא"ז נסתפקו בחולין בביטול יבש ביבש וכ"ש בד"ח והיינו לאדם א' בזא"ז אסור וכן פסק הטור בד"ח ולפ"ז ב' ב"א שריין אפילו בב"א זה תורף כוונת הט"ז. ומ"מ קשה דמ"ש התוס' חולין היינו שיש וודאי איסור מה שאין כן בנפל א' לים. והרא"ש ג"כ העתיק לשון להנות מכולן בב"א וזה י"ל. והדרישה הוסיף מלת ביחד ומשמע דב' ב' בין לא' ולב' ב"א שרי ולאדם א' הכל ביחד אסור ולקמן סימן ק"מ דכתב הטור דלהנות אדם א' מכולן אסור משמע אף ב' ב' ע"ז חמירי. וגי' התרומת הדשן הכין הוא אבל לאוכלן א"א שאוכלן אדם א' אסור וזה גירסא שלישית דלא כהפרישה ולפ"ז ב' בני אדם אפילו א' א' שרי ואדם א' ב' ב' שרי וע"ז חמור משאר איסורין בתרתי לפ"ז. דאי הת"ה גורס כגירסת הפרישה קשה איך כתב הטור ודווקא ב' ב' אבל א' א' או שאוכלן אדם א' כולן ביחד כו' והא ברישא ב' ב' נמי אאדם א' קאי דב' בנ"א א' א' שרי אמנם המעיין בדרישה יראה דגירסתו וגי' ת"ה א' הוא דוקא ב' ב' אבל א' א' או שאוכלן אדם כאחד דהיינו ביחד:

סעיף י

ואם. עט"ז יש בכאן מקום עיון ובמ"ק הארכתי וכאן במ"ב ראיתי לקצר מפני יראת האריכות. הנה מ"ש תוס' דביצה ג' ב' ד"ה ואחרות שם פי' לר"ת דל"ג ואחרות באחרות דמותר ס"ס לר"ת ור"י בר ברוך אומר דיש לקיים והכוונה שם דנתערבו בשוה עד"מ שתים בשתים ומשם לרוב וזה כשיטת ר"י בר שמואל בעל התוס' דכל שספק א' מן התורה אסור תו לא מתירין מס"ס וכמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ט וכמ"ש הרשב"א בארוך קי"ו א' על מ"ש בזבחים ע"ד א' לשלש ומשלש למקום אחר הא חד בחד תחלה לא וזה כדעת ר"י עכ"ל ר"ל ספק א' מ"ה וכדבעינן למימר לקמן בעז"ה. אבל ס"ס שע"י ב' תערובות בב' רובי אף ר"י מודה דשרי כמ"ש הרשב"א בארוך קי"ד ב' וקט"ו א' אם כן צ"ע על הט"ז מ"ש דר"י אוסר ב' תערובות. ומ"ש דבפ' הערל כתבו כן חפשתי בדף פ"א א' ד"ה ונתערבו ולא הוזכר שם דברי ר"י רק דברי ר"ת יע"ש ועיין זבחים ע"ב ב' ד"ה נתערבו. שוב ראיתי במ"כ ח"ש פ"ח ק"ט ב' תמה על הט"ז במ"ש שר"י אוסר ב' תערובת יע"ש ואמת שכ"כ הרשב"א בארוך וסה"ת סימן ע"ו בשם מורו רבינו יצחק בר' שמואל (הוא מה שקורא הרשב"א בארוך קי"ד ב' ר"י הזקן הידוע בעל התוס') דב' תערובת והיה

בתערובת א' רוב שרי יע"ש. והט"ז נמשך אחר הב"י בס"ס זה דמה שכתב הטור ויש אומרים שד"ח אין להתיר בס"ס על ידי תערובת שזה דעת ר"י ומ"ש הטור ול"נ כתב הב"י דבסימן נ"ז מיושב זה ומשמע דמפרש לר"י בעל התוס' אוסר ב' תערובות והיינו מטעם הג' שאבאר בסעיף ט' כיון שאפשר להפריד הספיקות תו לא הוה ס"ס וכבר תמהו על הב"י הב"ח כאן והמ"ב בסימן ל"ח. ומ"ש הדרישה אות ל' ר"י היינו ר' יהודה דזבחים קשיא איך כתב הב"י דבסימן נ"ז מיושב זה ושם אין זכר למו ועיין דרישה אות ל"א. ומ"ש הט"ז בזבחים פירש"י יבואר לקמן ובש"ך אות נ' ונ"ג. ומ"ש הט"ז דרשב"א כר"ת צריך ביאור כי הרשב"א כר"י פסק בארוך קי"ו א' פסק כר"י דספק טריפה שנתערב אסור. וכ"כ בקצר מ"ב ב'. ואמנם בארוך ק"ג א' כתב ספק טריפה שנתערב כולן אסורין. אם פירשו מועט למקום א' ורובן למקום א' המיעוטין מותרין וכתב הרא"ה בב"ה דהיה לפרש דוקא שנתערבו אחר כך הא בעינייהו המיעוטין אסורים דכה"ג לא מיקרי פי' כיון שאינו אלא דרך חלוקה. וכ"כ בד' קי"ד ב' והכוונה דהרא"ה מודה לרשב"א בפי' שלא בפנינו ממילא דשרי ודוקא פי' א' אבל פי' הרבה בבת אחת כמו מ' וס' בעינן דוקא לתערובת ב' דהוה דרך חלוקה וכן פי' המ"י כלל מ"ג אות י"ז דבריו. והמשמרת הבית שם כתב שהמחבר על ספק טריפה אמרה יע"ש ואבאר כי כלל כוונתו שם דמודה להרא"ה כל שפירשו הרבה אף שהם מיעוט כל דהוה דרך חלוקה לא מיקרי פי' ומש"ה בזבחים ע"ד א' פי' ארבעים למקום א' אינה אוסרת היינו ע"י תערובת (דאוסרת אחרים משמע עב"י) והיינו בוודאי איסור משא"כ ספק טריפה מדינא הלכה כר"ת דס"ס א' בגופו והב' ע"י תערובת שרי אלא שראוי לחוש לחומרא לדעת ר"י (שכ"כ בארוך קי"ו א' וראוי לחוש לר"י ובקצר מ"ב ב' וראוי לחוש למי שאסר) ומש"ה דווקא ליקח מתערובת עצמו הא כל שפי' אף בדרך חלוקה (ואפשר אף בפנינו עיין תה"א ק"ך ב') תו המיעוט מותרים בפ"ע מס"ס דסמכינן כה"ג אר"ת זהו ביאר דבריו להמעיין היטב במ"ה. ואמנם בארוך גופא ק"ג שם כתב אם פירשו מעוטן מותרים דגרסי' בזבחים פי' מ' מותרים וס' אסורים והא התם בוודאי איסור ומטעם תערובת ב' וצ"ל דהכי קאמר דהמיעוט מותר והמרובין אף בספק טריפה אסור כמ"ש במ"ה ומביא ראיה מזבחים דרוב כוודאי. וכ"ז דוחק גם המעיין בארוך במ"ה קי"ד ב' יראה להדיא דאף וודאי איסור פי' מ' בפ"ע מותרים יע"ש: **ואמנם** מ"ש הט"ז בטור וברשב"א הנה זה לשון הטור המיעוט שפי' מותר והרוב אסור ואם נתערב הרוב באחרים אסור והמיעוט שנתערב מותר וכתב הב"י הכל דברי הרשב"א בתה"א ומ"ש המיעוט מותרים לאו כמות שהן דהא ליכא מאן דשרי כמות שהן ועוד דא"כ איך קאמר והמיעוט שנתערב מותר הא בעיניה מותר אלא ה"ק המיעוט מותרים

ע"י תערובת. וכן מ"ש בשער א' ב"ח שנתערבו המיעוט שפירש מותרים לאו כמות שהן ולישנא דרב פירשו מ' למקום א' אין אוסרת משמע אוסרת לאחרי' (דהול"ל אין אסורין) עד כאן לשון הב"י ופי' הט"ז דבריו דהכי קאמר דוודאי בטור א"א לפרש בספק טריפה וכמ"ש במ"ה ק"ג דהטור קאי אוודאי טריפה וגם הטור סובר פירש ממילא אסור א"כ וודאי טפי קשיא ע"ז תי' דהטור פירושו מפרש מ"ש בסיפא המיעוט שנתערבו קאי ארישא דהמיעוט מותר היינו ע"י תערובות. ומ"ש הב"י הכל לשון הרשב"א בת"ה הוא בקצר בית ד' ש"ב דף מ"ב ב' ומ"ש הב"י דליכא מאן דשרי ר"ל אף הרשב"א דסובר פי' שלא בפנינו שרי מ"מ דרך חלוקה מ' וס' אסור דרב דאמר פירשו מ' למקום א' אין אוסרת משמע ע"י תערובת וכמ"ש ג"כ הרא"ה ז"ל בב"ה ק"ג א' וליכא למימר אספק טריפה קאי דבהדיא בשער ב' שם אוודאי קאי בקצר. ומיהו בשער א' בקצר ל"ט ב' כתב ממש כארוך ספק טריפה כו' אלא ה"ק הט"ז דבארוך כתב בק"ג א' ספק טריפה שנתערב פי' המיעוט מותר היינו בלא תערובת כמ"ש במ"ה ובד' קי"ד ב' הביא מימרא דרב בזבחים ע"ד וא"כ י"ל היינו ע"י התערובות שנים כמ"ש רש"י בזבחים אבל בקצר ש"ב מ"ב כתב כלשון הטור וז"ל פרשו ך' ול' הך' מותרים וכן לעולם המיעוט כו' ע"ז כתב הב"י לאו בפ"ע קאמר אלא ע"י תערובת ומיהו הב"י כ"כ בפירוש אמ"ש הרשב"א בשערי א' ושם כתב הרשב"א בפי' אספק טריפה דא וודאי צ"ע:

והנך רואה שהט"ז תירץ בזה כמה קושיות בב"י וברשב"א גופא משמע בשער א' דווקא ספק טריפה בדף ל"ט ובדף מ"ב משמע ע"י תערובת דווקא ואלו בארוך ק"כ ב' יראה סתירה לזה וכבר כתבנו לעיל מזה ועיין פר"ח אות כ"ו והט"ז מיישב כל זה דבארוך ק"ג א' דווקא ספק טריפה הא וודאי לא כיון שפי' א' בב"א לא א"א הוה דרך חלוקה כמ"ש הרא"ה בב"ה שם ובדף קי"ד הביא מימרא דרב בזבחים כפשטא על ידי תערובות שניה ובק"ך ב' כתב הרשב"א אברייתא דכוס פי' א' מהן והא ודאי פירש לפנינו מיירי אבל מימרא דרב אף שלא בפנינו כיון דמ' הם שפי' מרובין הוה דרך חלוקה ואין היתר אלא ע"י תערובת שניה או בספק טריפה וכ"כ בקצר באותן מקומות זהו מה שנ"ל לתקן דברי הט"ז אשר כל דבריו נחמדים מפז אמנם לעיל כתבנו שיטה אחרת ברשב"א:

ומ"ש הט"ז דעת הר"מ תערובת ב' אסור אף לאחר שנפל א' לג' אפ"ה הב' נשאר באיסורו וזה דלא כרש"י ור"י וכ"כ המפרשים שכ"ה דעת הר"מ ומ"ש ויש תימא על הש"ע ירצה בזה דאפי' נימא דהמחבר שם מיירי בתערובות חנויות ונאמר דלא הוה קבוע ד"ת אלא דרבנן או שאר תירוצים מ"מ תערובת הב' ודאי אסור ואף תערובת חתיכות כה"ג אסור וז"ש הט"ז באות ג' דלא קיי"ל כהך סעיף ד' ר"ל אפילו תערובת חתיכות בעינן ג' תערובת

ועל רמ"א תמה הט"ז דסותר א"ע שכתב ספק איסור תערובת הב' מותר משמע אף בב"א ובתערובת הג' בוודאי לא כ"כ ומ"ש. ובש"ך אות נ' ונ"ג אבאר הגמרא בזה:

ומה שהביא ראיה מהגהות ש"ד דקשיא ליה הא ר"ת לשיטתיה ספק א' בגופו מותר (ודוחק לומר דר"ת לפי דברי ר"י שסובר ספק א' בגופו לא מהני עמ"ב סימן ל"ח) ע"כ פירש הט"ז דה"ק משליך והשאר מותר אפילו היה וודאי איסור בתערובות כיון דעדיין נוצה עליה לא הוה חהר"ל עיין סימן ק"א ומכל שכן כאן בספק איסור שרי אפילו הסירו הנוצה דהוה ס"ס לדעת ר"ת ואח"כ אמר ואע"ג דאיכא ס"ס לא דר"ל אי לא היה נוצה לא היה בטל אע"ג דיש ס"ס דז"א דבאמת מותר לר"ת אף בלא נוצה מטעם ס"ס אלא ה"ק דלמה להשליך א' על זה תי' אף דיש ס"ס מ"מ יש להשליך א' ומזה למד הט"ז ה"ה לתערובת הג' דאין לאדם א' לאכול הכל. ומ"מ י"ל שאני התם כשאוכל הכל אוכל ספק איסור תורה עכ"פ משא"כ תערובות הג' אף שאוכלן כולן איכא ס"ס וכאמור. ובנה"ך השיג עליו דלא הוה ס"ס דחזקת איסור וכ"כ מ"ב בתשובה סימן ל"ח פירוש על הגהת ש"ד. ובאמת קושיא חזקה היא על הט"ז דבאות ט"ו פסק הט"ז גופא כן דבחזקה לא מהני ס"ס ואפילו אלף ספיקות לא מהני לדעתו דלא כש"ך שהרי כתב אות ט"ו א"א אפילו כמה ס"ס לא מהני וכ"כ המ"כ בח"ש פ"א קי"ד ב'. ואמנם לכאורה נראה לומר דע"כ אוסר הט"ז היינו היכא שב' הספיקות סותרים לחזקה כההיא דטריף רב יוסף תליסר חיותא אף דס"ס שמא באחרונה ושמא בעצם קמייתא מ"מ החזקה שאין זבוח של ראשונה סותרת לאלו ב' הספיקות משא"כ מעשה דר"ת נהי ספק א' הפך החזקה מ"מ ספק הב' שמא אינה זאת מהני דספק א' אי הוה ספק השקול ר"ל שמא זאת כו' וספק הב' שמא בעצם נהי דאיכא חזקה מ"מ מכריע הוא לרוב או להיפך. ואבאר לקמן באות ט"ו באורך:

סעיף יא

י"א. עט"ז ועיין אות יו"ד שם כתב הט"ז דעת ר"י דלא מהני ס"ס הפך מ"ש כאן להשיג על הב"י וכבר כתבנו באות הקדום מזה. ומ"ש הט"ז דאו"ה אין חולק עם הר"ן כי הר"ן מתיר בדרבנן ס"ס בדשיל"מ ואו"ה מירי באיסור תורה וע"כ תמה על הר"ב שהיקל בה"מ אף באיסור תורה השיגו בנה"כ דמאו"ה כלל כ"ה ד"ד וכלל כ"ו ד"ט מבואר דאף בדרבנן אוסר ס"ס בדשיל"מ והר"ן אף בד"ת מתיר ואמת שבכ"ה ד"ד כתב או"ה ספק ביצה שנולדה בי"ט ונתערבה אסור ובכ"ו ד"ט ספק איסור בב' תערובת וודאי איסור בג' תערובת חוץ מביצה שנולדה בי"ט וי"ל דבי"ט אחר שבת קאמר ומי אלימא ממ"ש המחבר בק"ב ספק נתערבה אסורה ובא"ח תקי"ג היפך המחבר יע"ש במ"א אות ד'

וחילק דכאן מיירי בי"ט אחר שבת ה"ה באו"ה י"ל כך ומיהו ממרוצת דברי הט"ז בק"ב אות ג' ד' מפרש ספק נולדה ביום טוב דעלמא ואפ"ה אוסר המחבר בדשיל"מ ואפשר הטעם דגזירת י"ט אחר שבת יש בו דררא דאו' כמ"ש המ"ה בקי"ו א' וקרוב לאיסור תורה שאם אתה מתיר בי"ט דעלמא ודאי יתירו בי"ט אחר השבת מש"ה החמירו בספיקא שנתערבה:

או יאמר דהא דמתירין ס"ס בדשיל"מ כתב הרשב"א ז"ל בארוך קי"ו א' וז"ל ומדברי רבינו יעקב (הוא ר"ת) נלמד דס"ס בדשיל"מ שרי דאוקמי' ספיקא אסורה נתערבה אוודאי קאי ואף דספק א' בדרבנן כס"ס בד"ת ואפ"ה החמירו בדשיל"מ דשאני כיון דספק א' בשל תורה אסור החמירו בו. וכוונתו דספק דרבנן בדשיל"מ החמירו כשל תורה מה שאין כן ס"ס אף בשל תורה לקולא ה"ה בדשיל"מ ולפ"ז נאמר לדידן דקיי"ל כר"י דספק א' בגופו בשל תורה לא מהני כמ"ש המחבר בס"ט ה"ה בדבר שיש לו מתירין בדרבנן כיון בשל תורה ס"ס כי הא לאו כלום הוא וא"כ בק"ב ספק א' בגופו החמירו בדבר שיש לו מתירין אף בדרבנן מה שאין כן ס"ס שע"י ב' תערובת או בגוף א'. ועמ"א א"ח תקי"ג אות ד':

והנה הפר"ח אות מ"ג ומ"ו האריך להשיג אהרשב"א ולקמן אבאר בס"ט וכאן אקצר. כי י"ל בפשיטות וודאי לר"י שמפרש ספק א' בגופו לא הוה ס"ס בד"ת אבל בדרבנן שאין בו חשש תורה כלל מהני כמו שיראה הרואה במ"ה קט"ו א' וא"כ לרבה משום הכנה נתערבה אספק' קאי ובהוה אמינא דספק דרבנן לקולא דשיל"ע ה"ה ס"ס לקולא דמ"ש (אף שי"ל קצת ס"ס מטעם רובא ואין הולכין אחר הרוב בדשיל"מ מ"מ ל"נ) וע"כ הטעם ספק א' בגופו לא מהני וה"ה למה דבעי לאוקמי' בספק טריפה מה"ט הוא דהוה ספק א' בגופו. ולמה דחדית לן ר"א דספק דרבנן להחמיר בדשיל"מ תו י"ל ה"ה ס"ס וכגוונא דאמרן ספק א' בגופו דכנגדו בשל תורה להחמיר כר"י. וקאי במסקנא למ"ד פירות הנושרין כו' נמי אספקא. ולר"ת קאי בין בה"א ובין במסקנא אוודאי לא אספיקא ואם כן מ"ש הרשב"א דמר"ת נלמוד דס"ס בדשיל"מ מהני היינו ממסקנא והיינו אף בספק א' בגופו כי לדידיה אין חילוק העולה מזה דס"ס בדבר שיש לו מתירין בספק א' בגופו צ"ע אם יש להתיר אף בה"מ אף בדרבנן וצ"ע. תדע שהמחבר בס"ז היקל בדשיל"מ בנפל א' לים והחמיר בק"ב ושם משמע אף בדרבנן (ומיהו י"ל דחששא ד"ת הוא) אלא כיון שב' ספיקות מענין אחד ש"ד וכן מוכח ביום טוב שני הוה ס"ס בגוף אחד ולקמן אבאר עוד:

גם מ"ש התוס' זבחים ע"ד א' ד"ה ונפלה משום דמ"ה ברובא בטיל משמע אי מ"ה לא בטיל אסור וקשה הא הוה ס"ס אפילו מ"ה מהני וצ"ע ✍:

סעיף יב

שהספק. עט"ז ועמ"ש באות יו"ד וברשב"א בתה"א מבואר בדף קי"ד ב' דב' תערובות מהני לר"י בעל התוס'. ומ"ש לתרץ קושיית הב"י הוא פשוט דכל ס"ס שבש"ס הוא מענין וגוף א' משא"כ זה וגם אין קושיא דנימא ספק דרבנן לקולא דכל שהספק באיסור תורה וע"י גלגול בא לו דהוה דרבנן לא אמרינן ספיקו לקולא כמו שיתבאר בקונטרס הספיקות ואמנם מ"ש בפירוש הרשב"א הוא כמ"ש ג"כ הפר"ח אות מ"ו דהרשב"א הבין בר"י דכל שהב' ספיקות מענין א' וגוף א' כמו ההיא דפתח פתוח או ע"י ב' תערובת הוה ס"ס ומיהו ספק א' בגופו וב' ע"י תערובת לא הוה ס"ס שהם ב' ענינים כמ"ש המחבר (ובש"ך אות ס"א וס"ב אבאר) ומיהו כי נתערב חד בחד תחלה לא מיקרי ספק תערובת אלא ספק איסור תורה וז"ש הרשב"א ושמא לא אמרו להקל בס"ס אלא ב' תערובת כו' ור"ל דחד בחד לא מיקרי ספק תערובת ובתי' הב' כתב דאף לר"ת יודה בחד בחד דגרע מספק איסור דהוה כוודאי כיון דאתחזק איסורא חד בחד ומביאין אשם תלוי כו' והלכך ל"מ ס"ס כה"ג אף לר"ת ותי' הב' מוכרח הוא דקאי אף לר"ת דאל"כ תקשה קושית הרשב"א למה לי משלשה למקום אחר וא"כ כמו חד בחד לר"ת בתי' הב' אף בלא נודע כיון דהוה כוודאי איסור לא מהני ס"ס ה"ה לתי' א' דלר"י לא מהני חד בחד דהוה ספק בגופו (אף דע"י תערובת כיון דלא הוה רק חד בחד) נמי אין לחלק בין נודע כ"ה כוונת הט"ז. ומיהו בגמרא משלש למקום אחר לכאורה בנודע מיירי דאל"כ פי' לפנינו ואף לקח ביד מותר קודם שנודע כמ"ש בס"ה וס"ח. מ"מ תערובת חד בחד וודאי אף בלא נודע ובחדא מחתא כו' ובש"ך אות ס"א וס"ב אבאר באורך:

סעיף יג

הוא. עט"ז רצה בזה דס' איסור תורה לא מהני ביה ס"ס ולא ספק דרבנן לקולא כיון דמתחלה היה איסור תורה וע"י גלגול בא לו דהוה דרבנן כמ"ש באות י"ב א"כ מש"ה א"ש ההיא דפ"ו בט"ז אות ה' דמש"ה כי נתערב לח בלח הביצים שרי אם א"י אם הדם במקום האוסרו אף דע"י גלגול בא לו דרבנן אלא ששם העיקר דם ביצים דרבנן יע"ש:

עוד הביא דברי מ"ב סימן ל"ז ודחה דבריו. ויש בדבריו קושי ההבנה. דכפי מה שהבין הט"ז ברשב"א משמע שאין חילוק בין ספק א' בגופו ובין ס"ס מענין א' רק שזה אפשר להוודע וזה א"א להוודע וכמו שאומר הט"ז כל שאפשר להפריד בין הספיקות כו' וראיה דפ"פ ב' הספיקות מענין א' ואפ"ה אי לאו ששתיהן באין כאחד וא"א להפריד ביניהן לא הוה ס"ס וא"כ בב' תערובת אמאי מהני להרשב"א והא יש להפריד וע"כ בנודע הוא דאל"כ פי' מותר כמ"ש באות י"ד וכ"ת דיש לחלק בין איסור תורה לדרבנן הא להמחבר והוא שיטת הרשב"א משמע דהחילוק בין ספק א' בגופו. ולזה י"ל דלהרשב"א

ב' חילוקים יש באיסור תורה בענין שא"א לבוא לפניך כ"א יחד כההיא דפ"פ הא לא"ה אף והם בענין א' לאו כלום דבאיסור דרבנן כל שהם בענין א' אף שיש להפריד ואף נודע שרי כב' תערובות וכל שספק אחד בגופו אף שלא נודע ואף בדרבנן לא הוה ס"ס דאין מענין א' ולפ"ז מ"ש הט"ז באות י"ב שתירוץ הא' של הרשב"א לר"י חד בחד לא הוה ב' תערובות ר"ל אף דהוה ב' תערובות מ"מ ספק א' אסור מ"ה וכל שיש להפריד אסור (דלא כמש"ל דפר"ח סובר באות מ"ו דחד בחד הוה ספק א' בגופו וב' על ידי תערובת) אלא דקשה מפסחים ט' ונדה ט"ו ועבודת כוכבים מ"א ששם ב' הספיקות באיסור תורה ויש להפריד ביניהם אפ"ה שרי כיון דשני הספיקות מענין אחד ועמ"י כלל ע"ג אות כ"ז הרגיש בזה מאותן מקומות שכתבנו ובש"ך אכתוב עוד:

סעיף יד

אבל. עט"ז הנה הרב הגיה הטעם הואיל וספק הא' מ"ה אבל אם ב' ספיקות אם יש איסור אף באיסור תורה מותר היינו הא דפ"פ אף שאיסור תורה ובתנאי שלא נודע ספק אחד קודם והיינו שלא הרגישו בספק א' קודם והרב חולק אהמחבר שכתב אף באיסור דרבנן ספק אחד בגופו אין להתיר וי"א דווקא באיסור תורה וספק אחד בגופו אין להתיר הא בדרבנן מתירין ומיניה כל שב' ספיקות אם יש כאן איסור אף באיסור תורת מתירין ובלבד שנודעו יחד וע"ז תמה הט"ז דוודאי אף שהרגישו בספק אחד מ"מ איגלאי מלתא למפרע כו' והביא דברי מ"ב בסימן ל"ח דב' תערובת אף נודע שרי דאל"כ פירש לחוד אף בפנינו קודם שנודע שרי בלא תערובת הב' ממילא ה"ה בס"ס בגוף אחד כההיא דפ"פ אף שהרגישו בספק א' קודם ר"ל שמתחלה דנו ואמרו שמא לא תחתיו ואח"כ נתחדש להם עוד ספק שמא באונס ומ"מ א"א להפריד במעשה ביניהם ש"ד כ"נ כוונתו. ומ"מ קשה דוודאי משכחת ליה כההיא דפסחים ט' ונדה ט"ו ועבודת כוכבים מ"א להפריד בין הספיקות והם בגוף א' יע"ש. ועמ"ש באות הקודם וצ"ע:

ומה שכתב הט"ז כלל העולה כו' משמע דעתו אף עיקרו מדרבנן כמו במסקנא לרב אשי למ"ד משום פירות הנושרים ליכא דררא ד"ת ואפ"ה נתערבה אספיקא קאי כמ"ש ר"י והרב בהג"ה ס"ח הכריע בעצמו דס"ס מהני בדשיל"מ לצורך ע"כ טעמא דברייתא במסקנא לר"א דספק אחד בגופו ושני ע"י תערובת לא מהני וכ"כ הפר"ח אות מ"ו. ובנה"כ כתב דבדין ט"ו וי"ו לא כ"כ ושאני ביצה דהוה דשיל"מ ויראה לפרש בדשיל"מ לא מהני ספק א' בגופו כיון דכשנגדו בשל תורה לא מהני בדשיל"מ החמירו כשל תורה משא"כ בשאר איסור דרבנן וכבר כתבנו בזה לעיל יע"ש:

סעיף טו

יש. עט"ז. הנה כלל כונתו דס"ס נגד החזקה אפילו אלף ספיקות לא מהני כמ"ש בסוף העולה כו' וחולק עם הש"ך אות ו' דין כ"ח וכמ"ש בנה"כ. גם מוכח מכאן אף דספק הב' אין סותר החזקה כמו מצא פגימה ונתערבה כל שספק אחד נגד החזקה תו לא הוה ס"ס וצ"ע עמ"ש הט"ז באות יו"ד במעשה דר"י ור"ת והמ"ב בתשובה סימן ל"ח כ"כ אמעשה הנ"ל וכיון שהט"ז הודה ליה בגוף הדין אם כן איך כתב לעיל היפך מזה. ומה שהשיג כאן על המ"ב השיגו בנה"כ דהמ"ב יודה לזה יע"ש ואמנם יש לומר דכוונת השגתו מה דמשמע ממ"ב דחזקת אמ"ה לא שייכא כלל בדרוסה ומתוס' ד"א משמע דכיון דמחיים איכא חזקה עס"י נ' בהג"ה ואפ"ה מהני ס"ס כיון שאין החזקה סותר הס"ס לגמרי אמרינן רובא (ס"ס כרוב) וחזקה רובא עדיף משא"כ ספק בשחיטה דהחזקה אומרת שאין נשחטה כראוי והס"ס להיפך בזה לא מהני ס"ס. ואמנם קשיא דהט"ז גופא בסימן מ"ח אות י"ט כתב דמתוס' ד"א להיפך משמע דלא הוה חזקה אלא דרוסה שכיח יע"ש:

גם יש לראות בספק דרוסה דכתבו התוס' דרוסה שכיח א"כ מחלוקת דספק א' בגופו בספק דרוסה היא הא כשאין הספיקות שקולים לא הוה ס"ס עש"ך אות ל"ד:

אמנם כן תמיה לי טובא מה שהעתיק הט"ז מאו"ה פגימה ונתערבה דהוה כוודאי איסור דהמעיין באו"ה יראה לכאורה דאינו כן. וזה לשון או"ה כלל כ"ו ד"ב וכן נמצא פגום ונתערב מאחר דספק א' ד"ת ספק נבילה. והרמב"ם אוסר תרנגולת שספק אם נשחטה כדינה שלא בדק בסימנים ונתערבה דליכא אלא חדא ספיקא דאין לומר שמא נשחטה כדינה דאוקמיה אחזקה והוה וודאי איסור דסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא וחזקה יליף מקרא וספק שלא בדק בסימנים הוה וודאי איסור בחזקה דרב הונא ולא ספק עכ"ל לשון או"ה. הנה תראה בפי' בנמצא הסכין פגום כתב הטעם דספק א' ד"ת או בגופו כמ"ש שם בדין א' ובלא בדק בסימנים הוא דכתב דהוה וודאי איסור והיינו דכן האמת דהר"מ ז"ל בהלכות שחיטה פ"א הכ"ד כתב הר"ז ספק נבילה ובהי"ב בלא בדק כתב הר"ז נבילה משמע וודאי כבר הארכנו בסימן ח"י וכ"ה בש"ך אות א' דבפגימה איכא חזקה דסכין נגד חזקה דבהמה דחזקה דהשתא לא אלימא כ"א במקום דחסר ואתאי לא בסכין משא"כ בלא בדקה חזקה גמורה היא וליכא נגדה חזקה אחרת ונאמר דלא כתוס' חולין ט' ד"ה ואסור יע"ש. וכפי הנראה שהר"מ ז"ל לא כ' בפי' כן אלא שאו"ה הוציא כן משום דראה שכתב בלא בדק הוה וודאי נבילה כו' ומ"ש או"ה סמוך מיעוטא כו' ירצה נהי דס"ס כרוב (וכמ"ש הרשב"א בתשובה ת"א) מ"מ סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא

מדרבנן עיין תוס' בכורות כ' ב' ד"ה חלב. וכפי הנראה דמדרבנן הוא וכדכתיבנא. ואיך שיהיה בנמצא פגום ליכא חזקה דאיכא נמי חזקה דסכין וכאמור:

עוד אומר מ"ש בהגהות שבסוף ספר או"ה על מ"ש או"ה בד"ב וכן השוחט כו' ואפילו לא נודע אלא בפ"א מאחר שאין בענין א' וה"ה בס"ס בענין א' אפ"ה אין ניתר אלא שנודע בפ"א. והנה הט"ז אות י"ג והש"ך באות ס"ג דין א' בביאוריו והמ"ב תמהו ויש לומר דהג"ה ה"ק דבס"ס נגד החזקה (ומה שציין וכן השוחט כו' אלא בדק קאי או סובר דפגימה נמי חזקה הוה) לא מהני וקשה תיפוק ליה מטעם ספק א' בגופו לא מהני לזה אמר דהתם בלא נודע מהני כמ"ש או"ה בד"א ובחזקה אף לא נודע לא מהני דהוה וודאי איסור. ואמר עוד דהבדל יש בין ספק א' בגופו וב' ע"י תערובת וספק א' סותר החזקה אז אף לא נודע אסור כיון דחזקה הפך הספק כוודאי ולית כאן אלא ספק א' משא"כ כשהס"ס גמור כההיא דפ"פ אף שיהיה חזקה לאיסורא נגד הס"ס מכל מקום כיון ששני הספיקות הם נגד החזקה תו רובא וחזקה כהאי גוונא רובא עדיף (ואפשר ס"ס כי הא אלים מרוב עיין תשובת הרשב"א) והיינו בלא נודע אבל נודע ספק א' ויש חזקה אף ב' ספיקות מענין א' לא מהני כיון דספק א' תו כוודאי מחמת חזקה ובזה ניחא מ"ש המ"ב הביאו הט"ז אות י"ג אמנם מה שסיים הג"ה בספק גבינות כו' לא א"ש והבן:

ובדברי קדשו של הרשב"א ז"ל בתשובה סימן ת"א נתקשו ז"ל המ"ב סימן ל"ח והש"ך אות ס"ד דכ"ז והפר"ח אות מ"ט לכן אעתיק בקוצר תשובת הרשב"א ז"ל. וז"ל השואל ס"ס דמותר אי אף בחזקה אם תאמר מותר מה נעשה למ"ש בפרק בכל מערבין (נ"א ב') אפילו ספק דרבנן איתחזק אסור וא"ת אסור תרוץ לי בפ"ק דכתובות ס"ס עדיף מרוב ובשחיטה מתיר ס"ס כההיא דמצא גדייו. והשיב הרשב"א ז"ל ההיא דגדייו מטעם רוב מצוין וההיא דכתובות ביוחסין והתם ליכא חזקה. ומעתה נתברר השאלה דאפילו באיתחזק איסורא ככוס דעבודת כוכבים ועוד בפ"פ פריך ס"ס הוא ואפילו למה דמוקמינן באשת כהן או אשת ישראל הקשו נימא ס"ס והוצרכו לומר מ"ע לא שכיח ואל תשיבני מדרב הונא דטריף תליסר חיותא דהוה ס"ס דרב הונא לטעמיה דבהמה בחזקת איסור יע"ש. ובתשובה נתקשו הרבה האחרונים. והפר"ח תמה ביותר דההיא דפ"פ איזו חזקה יש ע"ש:

ואעג ואומר. מלשון השואל שכתב תרוץ לי ההיא דכתובות משמע דמשם מוכח להיפך דס"ס מהני במקום חזקה משמע דאל"כ אלא דמשם משמע דס"ס עדיף מרוב אכתי אין כ"כ תימה דאימא רובא וס"ס מדרבנן לא מהני נגד חזקה דסמוך מיעוטא כו' והו"ל פלגא ומכתובות שפיר הביא ראיה דאיהו לשיטתיה בתה"א קט"ו א' מכתובות פ"פ ספק א'

אסור מ"ה מחזקה השתא נבעלה (ויש לנו הרהורי דברים במ"ש ועוד ספק סוטה כו' דהא איכא ספק א' מותר מ"ה שמא באונס ואולי מדנקיט תלמודא ספק תחתיו מעיקרא או ועוד הוא תי' א' עם הא' ור"ל ספק תחתיו יש חזקת הגוף וספק אונס יליף מסוטה. וקשה על ע"ש התוס' בפ"פ שמא באונס ושמא בקטנותה והא ספק סוטה הוא עיין פ"י שם ואין מקומו פה) ובסוף המדיר ע"ה ב' ד"ה אבל כתבו התוס' בשם רשב"א (אפשר שזה הוא הרשב"א שחיבר התה"א ותשובות) דחזקת הגוף עדיף יותר מחזקת הפנויה יע"ש ונאמר כפשוטו דאלימא הך חזקה טובא וז"ש התוס' בסוגיא דפ"פ "אדרבה" כו' וא"כ שפיר מביא הרשב"א ראיה מפ"פ אף בחזקה גמורה מהני ס"ס ומדרב הונא או דהתם החזקה סותר ב' הספיקות שאני ומיהו לטעמיה קשה ונראה דר"ה לטעמיה דאוסר אפילו בשיבר עצמות ולית ליה ס"ס אבל לדידן דקי"ל כר"ח בשיבר שפיר ועפר"ח ומיהו ממ"ש הרשב"א בארוך קי"ו ב' לא משמע כן עט"ז בסימן א' אות ו' ובש"ך אבאר עוד:

סעיף טז

ועיין. עט"ז ומ"ש בסימן נ"ג. עיין ב"י סוף הסימן העתיק תשובת הרמב"ן וצ"ע לכאורה:

סימן קיא

סעיף א

גם. עט"ז המחבר סידרא דהטור נקיט והוא זו ואין צ"ל זו כי בבא א' חמור מכולן ויש ב' שאני אומר איסור לאיסור והיתר להיתר (עיין תה"א קי"ג א') ואיתרע חזקת היתר שגם בו נפל וגם יש וודאי נפילת איסורא אפ"ה תולין כ"ש בבא ב' דחד שאני אומר ואין כאן וודאי נפילה איסור וכ"ש בבא ג' קיל מכולן דלא איתרע חזקת היתר וחד שאני אומר ולשון גם בזו קשה ומ"ש הפרישה דבבא ג' לאו כ"ש הוא אינו דבארוך כתב בפי' דכ"ש הוא ע"כ תי' הט"ז דבהערל פריך לר"י ממקוה נתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא נישקול רובו אלא מחצה ומזה פסק הרשב"א דבאיסור נמי מחצה בעינן והרא"ה ז"ל פסק כל"ב דשאני שאני אומר ולא בעינן מחצה והרשב"א במ"ה כתב דלל"ב נמי מחצה בעינן וה"ק לעולם במקוה נשתייר רובו בעינן ושאני שאני אומר ועכ"פ מחצה בעינן ומש"ה כתב המחבר "גם בזו תולין להקל" ר"ל אף שקיל הוא מכולן מ"מ הוא תלוייה בעלמא ומחצה בעינן. ומ"ש הט"ז ספק תורה ע"י גלגול לא אמרינן ספק דרבנן ושאני הכא דיש ספק אי נפל כלל איסור מבואר הוא בסי' ק"י אמנם דעת הש"ך אות ו' והפר"ח אות ד' אינו כן אלא סידרא כך הוא בבא א' חמור מג' וג' ממציעתא והטעם דמציעתא אין כאן וודאי נפילת איסור ולפ"ז "גם בזו תולין להקל" קאי אבבא ב'

ר"ל ל"מ בבא ב' אפי' בבא ג' והרשב"א שכתב כ"ש אבבא ג' קאי אבבא א' יע"ש בתה"א ולקמן יבואר:

והוי יודע שאף שהמחבר חשיב ג' בבות עדיין יש בו שלא חשבן. א' קדירה היתר ולפניה איסור וא"י אם נפל לתוכה או לאו מותר מטעם ספיקא דרבנן לקולא. הב' היו כאן ב' קדירות איסור והיתר וב' חתיכות איסור תורה והיתר ונפלו א' מהן לקדירה וא"י לאיזו יראה להתיר באיסור תורה מס"ס שמא לאיסור נפלה ואת"ל להיתר שמא היתר היה ועמ"ש בש"ך אות ד' וצ"ע ✍:

סעיף ב

אבל. עט"ז ובדרישה אות ח' ביאר זה במחצה על מחצה היינו שיודע שיעור איסור והיתר א"י ועכשיו מוציא בקדירה ב' חתיכות שוות עם רוטב וא"י אם היה ב"ח בהיתר או איסור נפל תולין להקל וכן ברוב היתר נמי שידע גודל חתיכת האיסור ועכשיו מוצא ב"ח גדולה וקטנה ועכ"פ גדולה היתר משא"כ באיסור מרובה ע"כ ידע כמות ההיתר וא"כ יודע להיכן נפל ותי' הדרישה דיודע כמות האיסור טפח ומוצא בקדירות היתר ב"ח א' טפח וא' קטנה וע"כ איסור נפל יש רוב איסור מש"ה אין תולין ולא יודע כמה היה היתר. ודע דאף שיש רוטב אין מצטרף לחתיכות כמבואר בסי' ק"ט ובש"ך יע"ש:

סעיף ג

שדבר. עט"ז ועמ"ש בצ"ח שזהו דעת הרשב"א והט"ז והש"ך חולק יע"ש:

סעיף ד

שתי. עט"ז וכ"כ הש"ך אות ט' דלא כב"ח ס"ב דכתב בשר וגבינה דנפל גבינה אף באיסור תורה תולין גבינה לגבינה נפל וז"א וכן הלכה והב"ח גופא לא כתב אלא כשיש להכיר יע"ש:

סעיף ה

עד. עט"ז וה"ה כל דבר דרבנן כמו תבלין יותר מס' וכדומה עס"י צ"ח ומ"ש ר"ן ט"ס וצ"ל נ"י ומ"ש "באינו מינו" צ"ל איפכא וכצ"ל כמו בתרומה כדאיתא בפ"ב דערלה היינו דוקא באינו מינו ור"ל תרומה בעינן ק"א במינו ולא באינו מינו כמבואר שם ועיין חולין צ"ט ברש"י ותוס' בהא דגרסינן וסיים דוקא בא"מ פחות מס' הוה ד"ת:

סעיף ו

אם. עט"ז הנה דעת הב"ח בסעיף ג' וה' להמעיין בדבריו הוא כך דב' נפילות לב' קדירות כל דא"ל שאני אומר דהיינו א' איסור וא' היתר שרינן בדרבנן הא שניהן של היתר דל"ל שאני אומר אלא מכח ספק דרבנן לקולא לא מקילין כה"ג וראיה דבא"ח תל"ט כתב הטור צבור א' חמץ וב' בתים בדוקין ב' ב"א בזא"ז לקולא מטעם ספק דרבנן לקולא ולא כ"כ ב'

ציבורין א' חמץ ומצה דב' נפילות לא מקילין בדרבנן (היכא דליכא שאני אומר בשתיהן היתר) וכן הקולא שמצטרפין יחד נמי לא מקילין בב' נפילות והשתא א"ש דכאן בס"ה נקיט בבא א' (המוזכר בס"א) ב' נפילות דבשתיהן אסורות דשאני אומר ליכא דשתיהן היתר ובאדם א' אין מצטרפין ג"כ בב' נפילות דגרע דאיתרע חזקה וב' ב"א נמי אסור דלא מקילין בס' דרבנן בב' נפילות ולקמן בס"ז דב' ב"א אין מצטרפין באיסור תורה מיירי ובאדם א' ש"ד וב' ב"א אסור דליכא ספק דרבנן עש"ך אות י"ט. (עפ"ח אות יו"ד וב"ח יראה שהם חלוקים קצת) והט"ז הקשה מב' שבילים דהוה כב' נפילות. ואמנם מ"ש דלקמן חמור טפי ב' ב"א מב' שבילין לשיטת הב"ח אינו כן דלקמן מיירי באיסור תורה. ומ"ש ראיה ממ"ש בתה"א מתוספתא הש"ך באות ו' פי' כן ברשב"א דיש חילוק בין ב' חתיכות וקדירה א' דשרי ברוב איסור ובין ב' נפילות דבעינן מחצה וזה שכתב הרשב"א כיון דודאי נפלה תרומה היינו ב' נפילות והט"ז לכאורה סובר דרשב"א מקשה כפשוטו אמאי לא תולין אפילו באיסור מרובה (ומתי' קשה למה לי לאהדורי אתוס') ותי' דא"א אומרים שאני אומר באיסור מרובה וכפסק המחבר בס"ב דאין חילוק כלל בין הבבות. ולזה הקשה הט"ז דהא יש לחלק כו' אלא ע"כ דאין חילוק כלל דאל"כ מאי קושיא דהתם ליכא כ"א נפילה א' ואף דאיתרע דנפל לתוך היתר מ"מ קיל מב' חתיכות וב' קדירות ודוחק או י"ל דסובר כפר"ח באות ד' דבבא ג' וא' יש חומרא דאיסור נפל והקשה דמה מקשה ומתרץ מתוס' דכאן איסור נפל ומשמע אף בבא ג' שוה לא' ומנלן דלמא יש לחלק וצ"ע. ויתר דברי הט"ז גם הש"ך באות י"ט העיר בזה יע"ש:

סעיף ז

וידוע. עט"ז מ"ש מסי' ק"ץ בסעיף מ"ב פסקינן שם האידנא נמי תולה בדם טוהר הואיל וחומרא הוא לעצמן החמירו ולא לאחרים קמ"ל כאן. ומ"מ קשה דלאידך קדירה נמי הוה רק מדרבנן ומה"ת לומר דאין תולה ומה שהשיג על הב"ח דמתיר בד"ת בס"ו וז' עש"ך אות י"ט. והנה בס"ז אפשר דמערב ושרי דאין מבטלין איסור הוה דרבנן עש"ך בצ"ט אות ז' ובדרבנן הכל נכנס בספק ושם יבואר:

ודע דאם היה כאן ב' קדירות נקיים עם מים אצל האש א' ב"י וא' א' ב"י חולבת ותחב כף ב"י מבשר עוף וא"י לאיזו תחב הכף שרי דתולין באב"י בדרבנן וקדירה ב"י יראה נמי להתיר דתולה באב"י דמדינא אב"י שרי אלא מחמת חומרא בעלמא עס"י צ"ד ס"ה וא"כ לגבי ב"י מוקמינן אדיניה ותולין באב"י ואב"י מקולקל ממנהגא כמו בכתמים בסי' ק"ץ בסמ"ב ביושבת על דם טוהר האידנא דיושבת על דם טוהר מקולקלת ואולי יש לחלק

וצ"ע. ומודינא אה תחב כף ב"י לאב"י ונאסר ממנהגא ואח"כ תחב וא"י תולין במקולקל באב"י אף דלא הוה רק ממנהגא:

שאלה ב' קדירות א' בלוע מאיסור וא' היתר בתוך פסח ותחב כף חמץ ויש ס' או אב"י וא"י להיכן והקדירות ממתכות מהו:

תשובה אי נאמר כדעת נ"י דבאיסורי משהו א"א שאני אומר עש"ך אות ג' אם כן אין תולין אבל אם נאמר כיש מקילין וכדבעינן למימר שם בעזה"י יש לומר דתולין וכ"ת שאין תולין דמקלקל יותר דדי בהגעלה וכשאתה אומר תחב כף חמץ לאיסור אף הגעלה לא מהני תוך הפסח עיין א"ח תנ"ב מכל מקום דמי לסימן ק"ץ סי"ב דתולה בסופרת ז' אפילו בערב ז' דכ"ז שלא טבלה מקולקלת היא כרשב"ג עיין תה"א קע"ט ה"ה כאן. ועמ"ש בש"ך ✍:

סעיף ח

עתיד. עט"ז וההיא דס"ה נמי מצי מיירי בהכי כ"כ ז"ל ואסור להתערב דכיון שהם חלוקין לא נכנסו בספק:

סעיף ט

ויש. עט"ז ט"ס וצ"ל ולי נראה לתמוה כו' וקשה דהא התם בא"מ מיירי תרבא עם בישרא והט"ז באות י' כתב דווקא איסור דרבנן מסייע דלא כב"ח ועש"ך בסימן ק"ה אות למ"ד ובא"מ אף בדרבנן אפשר מסייע ולקמן יבואר ושוב ראיתי בנה"כ הרגיש בזה:

סעיף י

אלא. עט"ז ויש לומר דמכל מקום הרשות בידו להעלות מחצה מזה ומזה קודם העירוב אלא דסובר דאי אסור עד שיערב אין לו לעשית כן ויש עוד הוכחה דכתב הרשב"א למה לי ק' ונ' נ' ונ' סגי וזה סיוע לר"ש דב' ב"א אין מצטרפין והרשב"א תירץ דמשום מעלה מק' נקיט לה ואמאי לא תי' דק' ונ' א"צ עירוב אלא בנ' ונ' נמי א"צ עירוב. ומ"ש לאחר תערובת מותר לב' ב"א להר"ש היינו בשוגג ואי באדם א' מותר לכתחלה לערב ש"מ דאף בלא תערובת שרי דאין מבטלין כו' ואם כן אף לדידן דחנ"נ שרי ומיהו ב' ב"א לדידן עירבו שוגג אסור דנ"נ שאין עתיד להתערב ועמ"ש בש"ך אות י"ז ועמ"ש בצ"ח:

סימן קיב

סעיף א

ואפילו. עט"ז וה"ה פת עובדי כוכבים. עש"ך אות ד' וכה"ג אות ב' דה"ה פת שרים אף דלא יתחתנו בנו לאפלוג:

סעיף ב

אלא. עט"ז יראה ה"ה טירקש"י וויי"ץ שעושין לחם אין בכלל פת של עובדי כוכבים עא"ח ה"פ. ואם עירב שאר מינים עם חמשת מ"ד הולכין אחר הרוב אף עם אורז דפת של עובדי כוכבי' יש להקל עיין לקמן שכ"ד ס"ט וא"ח תנ"ג:

סעיף ג

אם. עט"ז ועמ"י כלל ע"ה אות ח"י וי"ט דאם עולה עש"מ ע"י בשמים ושאר תערובת אסור משום בשולי עובדי כוכבים. ועפר"ח אות ה' באיים הרחוקים שאין מצוי כ"א פת אורז ודוחן וקטניות עש"מ. והוי יודע דחמשת מ"ד ושאר מינים יש לכ"א קולא וחומרא חמ"ד חומרא אפילו פת שאין עש"מ כמו עם סובין ומורסן וכדומה אפ"ה הוה בכלל גזירות פת. קולא דלא פשטה הגזירה בכל המקומות ובפלטר התירו גם כן והיינו כי על הלחם יחיה האדם והתירו משום חיי נפש. ואלו שאר מינים קולא דאם אין עש"מ מותר אף פת של ב"ה וחומרא אם עש"מ אסור משום בשולי עובדי כוכבים ופשטה הגזירה דשלקות בכל המקומות (עמ"י שם אות י"ט ועיין ר"ן פרק אין מעמידין יש לומר מש"ה פלגינהו לפת ושלקות בתרתי דחלוקין בדיניהן כאמור ועיין אורח מישור ותבין דכפי מ"ש א"ש) ומיהו במקומות שאין מצוי כ"א פת של שאר מינים יראה דיש לו קולת הפת דיש בו חיי נפש עמ"ש באות ז" ובש"ך אות א':

סעיף ד

יש. עט"ז וקשה דלהמחבר שהוא דעת הר"מ ז"ל פי"ז ממ"א הי"ב הטעם דפסק כרבי חלבו וכר"י והמחבר השמיט שדה (עפ"ת אות ד' וקשה נהי דפסק המחבר לקולא ה"ל דבשדה אף כשיש פלטר ישראל שרי. ובבאר הגולה ציין טור בשם י"א מירושלמי והיינו דאי מהר"מ ה"ל שדה כו' אלא שבכ"מ הגיהו ברמב"ם ועיין במגיה בכ"מ שם) והטעם דלא פשטה הוא למ"ש הר"ב וכמ"ש הש"ך אות ח':

סעיף ה

אפילו. עט"ז החילוק שבין ביצים לפאנד"ה שהביצים נתערבו תחלה בעיסה ובטילין ברוב קודם בישול משא"כ פאנד"ה דנאסר הדגים בעין ואחר כך שומן הנאסר נבלע בעיסה ואסור כדי נ"מ. כתב הפ"ת אות ח' שומן חי שעירבו בבצק ואפאו עובד כוכבים שרי. וזה פשוט והיינו בשומן אווז שניתך ע"י שמש או כשמעכו בידו אבל שומן מהותך ע"י אש אין בישול אחר בישול ובנותן חתיכה שומן בבצק הוה כמו אינפנד"ה דאסור עט"ז בסימן קי"ג אות ג':

סעיף ו

ולא. עט"ז עמ"ש בש"ך אות ח"י ועמ"י כלל ע"ה אות כ"ז ול"ח פכ"ה סימן קס"ח דתבלין לבד זנגבי"ל רטיבא אין נאכל כמות שהוא חי ואפ"ה לעקוכי"ן שרי מטעם שכתב הלבוש כאן סעיף יו"ד שכבר נתערבו ור"ל והוה כעיסה הנילוש בביצים ועמ"ש בצ"ז ולקמן בקי"ג אבאר לענין מרקחת של עובד כוכבים:

סעיף ז

פת. עט"ז ור"ל דבעיסת ישראל ואפאו עובד כוכבים גרע מעיסה של עובד כוכבים דהתם בקצת מקומות נהגו היתר ואלו עיסת ישראל ואפאו עובד כוכבים הואיל ולא שכיח ולא שייך ביה חיי נפש מכ"מ אסור ומיהו קיל משלקות דסגי בחתוי דבגמרא אמר ג' מלאכות בפת כו' ובשלקות להמחבר לקמן קי"ג ס"ג לא מהני חיתוי והטעם דבפת ניכר מלאכת החיתוי עט"ז שם בשם הר"ן אות ז' ואף להמחבר ג' מלאכות קאי אפת של עובד כוכבים אפ"ה היקל בעיסה של ישראל ע"י חיתוי:

סעיף ח

מי. עט"ז הנה התה"ד סימן ל"ב פירש בראבי"ה דאפילו מי שנזהר יושב לבדו אפ"ה יברך על איזה שירצה וראיה מירושלמי פת טמאה כו' ואוכל חולין בטהרה אפ"ה כיון שיש לכל א' מעלה מברך על איזה שירצה ה"ה פת עובד כוכבים וראבי"ה דנקט אורח שאין נזהר אצלו אורחא דמלתא שהוא מביא פת עובד כוכבים על השולחן ואמנם באו"ה הגירסא "אצל "מי דמשמע כפי' הב"ח דמי שנזהר אם הוא הבוצע צריך לסלק פת עובדי כוכבים ואפי' אורח שאין נזהר יושב אצלו וראבי' מיירי לאינו נזהר בוצע ובעל הבית דר עם השוכר כו' וכ"ד הגליון של או"ה דמ"ש או"ה כיון שמותר לבצוע ר"ל כיון שהותר לאורח הנזהר לצאת ידי המוציא בפת של עובדי כוכבים כיון דבעל הסעודה שאין נזהר בוצע מפת של עובדי כוכבים. ואמנם הט"ז הגיה באו"ה אצלו בוי"ו ור"ל ב"ה נזהר ויושב אצלו מי שאין נזהר וב"ה בוצע. ואמנם חלק על תה"ד ולומר דוקא נקט ראבי"ה שיושב עם אורח שאין נזהר דאז כיון שאורח בדעתו לאכול כל הסעודה מפת עובדי כוכבים נקיה ודאי מחויב הוא לבצוע על פת של עובדי כוכבים דע"כ אמרו בא"ח קס"ח ס"ה מי שאין נזהר רשות על איזה שירצה היינו באם רוצה לאכול משניהם אבל אם אין רוצה אלא מנקי מחויב לבצוע על הנקי אם כן בשביל האורח יבצע ב"ה גם כן על הנקי והותר לכל הסעודה ובזה אתיין דברי המחבר בא"ח כהוגן וכן כתב הש"ך כאן אות כ"א דאיכא איבה וה"ט דאורח מחויב לבצוע על הנקי כיון שדעתו לאכול רק הנקי וכאמור ועיין בא"ח שם העלו בא"ז וא"ר ושאר אחרונים דנכון שאורח יבצע מפת של עובדי כוכבים וב"ה מפ"י ועמ"א סי' רכ"ג:

סעיף ט

ואין. עט"ז ובנה"כ ופרי חדש מתירין הואיל ועושה לכותח אין לחוש לדבר טמא ומכל מקום החלב בעצמו אסור אבל הכותח שרי ועיין סימן קט"ו ס"ב בזה:

סעיף י

לעיל. עט"ז לא הבינותי זה דהב"י כ"כ לדעת הר"ן וטור אבל דעת המחבר אינו כן דפת של עובדי כוכבים ואפאו ישראל שרי א"כ כ"ש שאור של עובדי כוכבים גם הדין פירורין בעינן ביטול ברוב מבואר בסי"ד בהג"ה וע"ל סימן שכ"ד:

שפתי דעת

סימן א

סעיף א

ועבדים. הש"ך האריך ותוכן כוונתו דהטור לטעמיה דאין השוחט צריך שיהא מוחזק בכשרות ודווקא משוחררים דאין משוחררים באין מכירין מסתמא יש להם כל מדות רעות משא"כ המחבר פסק בסי' ס"ה בסופו שהשוחט נאמן ומיהו אין ראיה משם ואדרבה סתירה יש שהרי כתב בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים ומשו"ה הביא הש"ך שכן פסק במחודשים שצריך שיהא השוחט נאמן א"כ אין חילוק בין משוחררים לאין משוחררים. הא במכירין אמרינן בהן רוב מצויין דלא כב"ח. ומ"מ יש לראות דהא בסי' ס"ה דווקא בשוחט לעצמו כתב כן וכמו שהקשה הד"מ אב"י יע"ש גם מ"ש להקשות מסי' קכ"ז ס"ג בהג"ה וקי"ט דחשוד לד"א לא הוה חשוד לשאר עבירות אפשר דזה מוחזק מיקרי ועוד היכא דאיתחזק איסורא בעינן מוחזק בכשרות משא"כ היכא דאין מוחזק לנו ועיין בסי' קי"ט וקכ"ז ומה שהקשה הב"י על הטור דלא משמע ליה דהטור איירי באין מכירין בו זהו כוונת הש"ך לענין דינא כפי הנראה מסי' ס"ח משמע דווקא שוחט לעצמו ומוכר לאחרים צריך שיהא מוחזק בכשרות לא בשוחט לאחרים ולענין עבדים היכא דעבר ושחט בלא קבלה בלא"ה לדידן יש לאסור כיון דאיסור קדמונים הוא כמ"ש לעיל וצ"ע [א"ה דברי הש"ך וביותר דברי הב"ש באה"ע סי' י"ז ס"ק י' צ"ע ממה דאמרינן בב"מ פ"ו גבי אליעזר עבד אברהם לית הימנותא בעבדי והוא כשר הי' וע' בב"ר פ"ס דמדריש עליו ירא ה' ויותר קשה מירושלמי הוריות הלכה ה' ואמר ר' יוחנן אל תאמן בעבד עד ששה עשר דור]:

סעיף ב

וכן המנהג עש"ך דהדבר ברור דהר"ב לשיטתיה דהביא בח"מ סי' ל"ז בשם מהרי"ק דבמנהג הוה לא ראינו ראיה והיינו כיון דשכיח הוא הוה מיתרמי פ"א שהנשים שחטו.

והנה בכל ספרי הש"ך כתוב במנהג וכה"ג בוי"ו והיה ראוי לו' במנהג כה"ג הוה ראיה ובכה"ג בהגהות ב"י אות ג' משמע דגורס בלא וי"ו ובש"ך ח"מ אות ל"ז האריך דווקא היכא דב' כיתי עדים א' אומרת נתקדשה וא' אומרת לא לא הוה ראיה משא"כ היכא שאין מי שיכחיש הוה ראיה ויראה סתירה בדבריו דאח"כ כתב דווקא היכא דשכיח טובא כמו שחיטה בכל יום הוה ראיה משמע היכא דלא שכיח כ"כ לא הוה ראיה אף אין מי שיכחיש ודוחק לומר דתרתי בעינן ויש ליישב כאן דמנהג וכה"ג דהוה שכיח טובא הא מנהג לחוד לא או וכה"ג דאין מי שיכחיש:

סעיף ג

מותר כו' ע"ס שיבדקנו אחר שחיטה דא"נ מישתלי לאו איסורא קאכיל ולעילוף א"צ לשואלו אף דהמחבר סובר ררוב לא מתעלפין כמ"ש רוב הרגילים לשחוט הם בחזקת מומחין ומוחזקין מ"מ חדא דאיכא תרי רובא רוב ב"א אין מתעלפין ב' רוב מצויין מוחזקין כבר כמ"ש השמ"ח ס"ג. ובתב"ש אות ד' דהוא תרי רובא או דסברת אי איתא דנתעלף היה אומר מצטרף עם רוב מוחזקין ונותנין לו לכתחלה וא"צ אח"כ לשואלו ואי לאו רוב לא היו נותנין לו לכתחלה עכ"פ ואני תמה ממ"ש תב"ש אות א' דהמחבר השמיט דעת הר"מ ז"ל דשוחט עצמו לא ישחוט עד שיתחזק שלשה פעמים כמ"ש רמ"א והרי כתב שרוב מומחין ומוחזקין הם הרי דאי לא נתחזק בוודאי אסור לו לשחוט בינו לבין עצמו לכתחלה:

סעיף ד

שרוב כו'. דע שנחלקו הרא"ה בב"ה ורשב"א במ"ה דף ז' ע"ב הרא"ה סובר דרוב לאו דווקא אלא כל ומשמרת הבית סובר דכל היינו רוב שייך שפיר אבל רוב דליהוי כל זה לא מצינו והא דלא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה מדרבנן דדווקא היכא שהרוב אין מסלק החזקה משא"כ כאן דמתעסקין לשחוט לסלק החזקה ורוב המתעסקין מומחין הן לא אמרינן סמוך אף מדרבנן. ועוד תי' דווקא התם ביבמות קי"ט דמיעוט מפילות מן הרוב מגרע כח הרוב לא בעלמא ומשו"ה לא אמר התם מיעוט אין יולדת דזה עומד בפ"ע יע"ש והרא"ש תי' דרוב מצויין ומיעוטא דמיעוטא לא מצטרף אף לר' מאיר והכה"ג בהגהות הטור אות כ' לא הביא כ"א ג' תירוצים והשמיט סברת הרא"ש וא"י למה ובס' שושנת העמקים אבאר זה. והנה בח"מ סימן ש"ו טבח אומן שקלקל צריך להביא ראיה שהוא אומן ולא אמרינן רוב מצויין כמ"ש הש"ך כאן וכפי הנראה הטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב והא הוה מיעוטא דמיעוטא דהתוס' בריש המניח כתבו הטעם משום סמוך יע"ש ועיין ריש סנהדרין ועיקר כמ"ש התוס' ר"פ המניח ועוד דאמאי מוציאין מטבח

וצ"ע. ודע דמומחין היינו יודעין ה"ש ויודעין לאמן ידיהם בכלל ועיין כרש"י באוקמתא דרבינא:

ודע דה"ה לענין בדיקה אמרינן רוב מצוין מומחין הם עיין מ"ל פ"ד ה"ש ה"ז בשם ריב"ש קצ"ח ובפרי תואר אות ח"י וכפי הנראה דא"צ לשואלו לבודק דהאיכא רוב בהמות אין טריפות ורוב מצוין מומחין הם הוה אידך מיעוטא דמיעוטא עיין בהלכות נדה סי' קפ"ד וקפ"ה ובמ"י שם דס"ס וחזקה א"צ לשואלו דהוה כמו מיעוטא דמיעוטא וה"נ כן הוא בשלמא בשחיטה איכא חזקה בהמה בחי' משא"כ בדיקה. ✍שוב ראיתי שדבר זה יש ללמד ממ"ש השמ"ח דמה"ט פסק הש"ע דבעילוף א"צ לשאלו דהוה תרי רובא הבאתיו בסמוך ה"נ כן הוא דהוה תרי רובא רוב בהמות כשירות ורוב מומחין ונ"מ היכא דשחט א' ואין בקי בבדיקה ויש שם שאומר שבקי ואין שם מי שיודע לנסות אותו בודק שפיר אבל אפשר לשואלו לא כנ"ל. ועל מה שהקשינו טבח אומן אמאי צריך להביא ראיה ולא אמרי' רוב מצויין דהוה מיעוטא דמיעוטא חכם א' רצה לומר דחזינן דשוחט זה אינו מהרוב דהא קלקל ואינו כלום דאין ברית כרותה למומחין שלא יארע להם איזה קלקול באונס כמ"ש משמרת הבית דף ה' ע"א יעוין שם. אלא דאפשר לומר דע"כ שחיטה זו ממיעוטא הוא דרוב אין מקלקלין וע"כ אית לומר דממיעוט הוא אימא דשוחט ממיעוט הוא ומאי חזית דניזיל אחר מיעוט שאירע לאומן קלקול בשחיטה ניזל אחר מיעוט שוחטין שאין מומחין:

סעיף ה

אבל. אם הוא לפנינו כו' ראב"ן כ' דלרבינא דוקא במצינו למרדף הא לאו הכי סמכינן ארוב מצוין ולדידן אף במצינו למרדף סמכינן ארובא והש"ך הניח בדוחק במה דאמר דליתי' קמן והיינו דמשמע דאין תקנה כ"א באחרים דאל"כ לוקמי איתא לפנינו וא"צ לשואלו ועיין פר"ח. ומ"מ איני יודע לראב"ן במה פליגי רבינא ואינך אמוראי כיון דלכ"ע רוב מצויין מומחין הם וכ"ת דאינך סברי כל מומחין הם א"כ העיקר חסר דהא רוב קאמר עיין בדק הבית להרא"ה ז' א' יע"ש. ומ"מ הא וודאי דע"י טורח לדידן א"צ למירדף דכי אמרינן כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ברוב או בחזקה היינו בקל לא ע"י טורח ואני עתיד לבאר זאת בס' שושנת העמקים אי"ה. ומ"ש הש"ך דלפי מ"ש הר"ב בהג"ה אין נ"מ בכל זה לא ידענא למה לא בעבד ושחט בלא קבלה ומצינו למירדף בתריה ולפי מ"ש השמ"ח סכ"ד ובתב"ש אות מ' דבמדינותינו אף דיעבד אסור דעובר על חרמי קהל שפיר כתב דאין נ"מ ועוד בלא נטל קבלה ושחט איתרע ליה חזקה דרוב מצוין כמש"ל. ומיהו לפי מ"ש חו"י בשוחט לחולה ע"י הדחק יש נ"מ ואין להאריך. ובכה"ג בהגהות

הטור אות כ"ב כתב לפרש דברי הש"ך דלפי מ"ש הר"ב בהג"ה דלכתחלה אין ליתן ע"ס שיבדקנו כיון דיכולין לבררו ה"נ כאן יכולין לבררו עכ"ל ולא הבינותי דליתא לפנינו וע"י טורח מצינו למירדף וודאי לא מבררינן דאל"כ י"ח טריפות וכדומה אמאי לא בדקינן אלא ע"י טורח לא מבררינן ועיין מ"י כלל נ"ט והנכון כמ"ש:

סעיף ו

והמנהג להתחיל בתרנגולים ואסור ליקח שכר והעופות אל יהנה ת"ח מהם וצפרים קטנים יש לשחוט אצל אחד או שנים לא חיישינן שינבלו שניהם ש"ך ובתב"ש אות י"ג הליץ בעד הרבנים יע"ש והנה מה שהליץ דשכר בטילה דמוכח שרי ואין להם שום מחיה כ"א זה הנה ראיתי בקהלות קטנות שהם סוחרים גמורים ויש להם כמה פרנסות גם נוטלין ממון הרבה אדום זהב או יותר והא וודאי אית ביה חשדא וגזל כמ"ש התב"ש גופא אות הנ"ל ס"ב ואי משום דלאו עדות הוא כ"א להסיר מכשול שלא יהא כל א' שוחט אני אומר דמ"מ עדותו לאו כלום כי וודאי נוגע הוא שנוטל ממון הרבה וא"כ במי שבדקוהו וא"י ה"ש אף להמכשירים בנטל קבלה יש לאסור בדורותינו זה דשמא לא למד ולא ידע דעדותו בטילה והרבה היה ראוי לדבר בענין זה ואשים מחסום לפי:

סעיף ז

ואם בדקו כו'. עש"ך דהר"ב בד"מ משוה דברי הרשב"א עם אגודה והרשב"א מודה בנטל קבלה היינו מדכתב אבל זו איזו חזקה יש לו שמא לא למד כו' והט"ז תירץ דרשב"א לרווחא אמר כן דכ"ג כ"ע מודים ומיהו אף בנטל קבלה עכ"פ כרב הונא יע"ש והכה"נ בהגהות ב"י אות ט' כתב דמה לי נטל קבלה בכתב או בע"פ והרשב"א בראובן שהיה ממונה על הקהל ודאי בחזקת יודע יע"ש ולא הבנתי כלל דהא הרשב"א אמר שמא לא למד ולא ידע כלל ונהי שנא' דלרווחא כ' כן מ"מ אין מי שיכחיש דברי הרשב"א ז"ל דבלא נטל קבלה איירי בענין ההוא ולא היה לו חזקת ידיעה מעולם יע"ש:

סעיף ח

אבל כו' עש"ך ויראה לפרש דהד"מ הקשה בסי' פ"א מ"ש גבינות ובהמה שנטרפה דאמרי' השתא נטרפה ובשוחט שלא נטל קבלה נמי איכא רוב מצוין חזקה מחמת רובא ותירץ דכאן חזינן שאיש זה חצוף הוא ושוחט עתה וא"י איתרע חזקה ורובא דמעיקרא משא"כ התם אמרי' עתה נתחדש בה חולי בגופה ומעיקרא מרובא היתה [דאל"כ אין טעם לחלק בין רוב כל העולם ובין רוב מצוין] עוד תי' דהתם איכא למימר השתא סמוך לשחיטה משא"כ שכחה ע"כ יצא זמן מה. ומיהו אנן פסקינן לקמן אף בהוגלד פי המכה שרי קודם ג"י ואולי דכאן דמי למקוה דחסר ואתאי. והש"ך תי' דכאן היה לו חזקה דמעיקרא משנולד לא ידע ואיכא שלש חזקות דמעיקרא והשתא ובהמה בחייה ועוד

דאין דרך לשכוח ה"ש כיון שצריך לחזור על למודו וא"כ סברא לומר דלא למד כלל משא"כ כשנטל קבלה ע"כ ידע ושכח. וכתב דמשו"ה לא קשיא ממקוה לקמן דאדרבה כאן אית לומר דתלינן השכחה באיחור הזמן כיון דרגיל הוא ללמוד ה"ש ומתלי תלינן ברבות הזמן. ועוד תירץ ממקוה דהכא איכא נמי רוב מצויין ועוד דאיכא ס"ס שמא ידע ושמא שחט שפיר משא"כ בלא נטל קבלה איכא חזקה דמעיקרא דלא ידע א"כ גם רובא ליתא ולא ס"ס דאין סברא כלל לומר למד ושכח דאין זה מדרך הטבע וליכא כ"א חד ספק שמא לא יארע לו. ועוד דס"ס במקום חזקה לא אמרינן כמבואר בסי' ק"י ומיהו דווקא בחזקה טובה ואלימתא משא"כ חזקה דהשתא דלאו חזקה אלימתא כ"כ אמרינן שפיר ס"ס ודע עוד אף למ"ד אמרינן ס"ס במקום חזקה היינו חדא חזקה משא"כ כאן דאיכא ב' חזקות דמעיקרא דלא ידע וחזקה דבהמה לכ"ע לא אמרינן ומנמצא פגום אין קושיא דליכא ס"ס כמ"ש הש"ך סי' ק"י דאין נזהר ומדרך להוליך כל הסכין יע"ש:

עוד כתב הש"ך דאם בפשיעה הוציא הבודק טריפה אין לאסור למפרע דאוקי אחזקה דמעיקרא בחזקת כשרות והביא ממ"ש יש"ש פג"ה סימן ט"ז וממ"ש ב"ה סימן קי"ט שאם שחט וניקר ואחר כך המיר כשר למפרע הנה מסוף דבריו נראה ודאי אף בשוחט הדין כן וכן הראיה ממ"ש יש"ש התם שוחט ובודק הוה ואפ"ה לא אסרו למפרע ויש לראות הא הוה תרתי במקום חדא וצ"ל דלא דמי למקוה דחסר ואתאי וכאן לא הוה כן. ומ"מ מ"ש הש"ך ולפי מ"ש לא יתישב שפיר. גם מתשובת מהר"מ כ"ץ שהביא היש"ש אין ראיה דהתם המעשה כך היה שר"י הלוי שוחט ובודק הוה ומצאו אחריו סרכ' ולא אסרו השהיטה למפרע ה"ט דחשוד לדבר קל לא חשוד לחמור ממנו ונבילה הוה חמור מטריפה שמטמאה ובעיני העולם חמור עי' סימן ק"מ בש"ך אות י"ב וא"כ החשוד על טריפה אינו חשוד על שחיטה החמור יע"ש ביש"ש היטב. ולפי שיש כאן הרבה דינים אמרתי אכתוב מסקנת התב"ש בכאן ואוסיף קצת משלי: %(א) שוחט שנטל קבלה ובדקוהו דלא ידע עכשיו שיעור רוב שנים ורוב א' ושהיות בזה ודאי אמרינן כל מה ששחט למפרע אסור רק איזה זמן מועט אחר הקבלה אין לאסור דודאי לא שכח בזמן מועט כזה אבל אח"כ אסור דס"ס ליכא שמא לא אירע לו דלא ידע כלל ענין השחיטה ושהיות מצוי הוא. ואפשר גם הש"ך מודה לזה ואם שכח שאר ה"ש שיש ספק שמא אירע לו או לאו כמו הגרמה או חלדה בזה ודאי יש לאסור למפרע לפי אומר הדעת ששכח דא"ל ברגע זו שכח הכל דהשכחה מעט מעט הי'. אבל קודם יש ס"ס ושרי וזה כדעת הש"ך ז"ל כאן: %(ב) שוחט שנטל קבלה ושכח רק דין א' מה' שחיטה ובשאר ענינים יודע יש לאסור ג"כ לפי אומר השכחה ומקודם שרי אף בלא נטל קבלה כיון

דיודע כל ה"ש רק בדין אחד הוא שוגה בכלל רוב מצויין הוה כ"כ השמ"ח סי' י"ז ע"ש ולפי דעתי קולא היא לומר כך ולהתיר אף בלא נטל קבלה בשוגה בדין אחד: %(ג) אם אינו יודע שצריך לבדוק הסכין זה רגיל וסתם סכין מלא פגימות וליכא ס"ס ויש לאסור לעולם למפרע דליכא ס"ס זולת זמן מועט אחר הקבלה דיש להכשיר דודאי לא שכח בזמן מועט כזה. ואם אבד חוש הרגשת הסכין בזה אפשר דעתה ברגע זו אבד חוש הרגשה [וכן] דעת הכנה"ג בהגהות ב"י דעתה ברגע זו אבד חוש הרגשה ולפי דבריו ל"ד למקוה דחזקה דהשתא כמאן דליתא דמי וחזקה דמעיקרא טובה היא וכ"ת אוקי חזקה להדי חזקה בהמה בחייה לאו כלום הוא דהא שחוטה לפניך ואיתרע עיין בראש"ש גבי השוחט בסכין ונמצא פגום ומ"מ לדינא אין להקל אף כה"ג אם אבד חוש הרגשה: %(ד) שוחט שהמיר או פושע דעת ב"ה ויש"ש וש"ך וב"ח להתיר למפרע ודעת הט"ז בסימן קי"ט אות ט"ו והתב"ש כאן אות כ"ב ובסימן ב' אות ל"ב סובר דאסור למפרע דארם רשע דמי למקוה דיצה"ר בוער מעט מעט יע"ש. ולפ"ז יש להחמיר בדאורייתא ומ"מ כלים שאב"י יש להתיר בה"מ עיין בכה"ג בהגהות ב"י אות מ' אף דבשאר אסורין אף בספק אין להתיר כלים שאב"י מ"מ היכא דאיכא כמה צדדים יש להתיר: %(ה) שוחט שהוא מיקל בדין מהדינים ופושע לא מחמת רשע כי אם לקלות הדעת שסובר שאין בכך כלום זה ודאי דמיא לא"י עיקר בדיקת הסכין עיין ב"י סימן י"ח בשם הרשב"א וכה"ג אות מ': %(ו) שוחט שחלה וקם מחליו ובדקוהו וא"י ה"ש ודאי יש לתלות בחולי וקודם לכן שרי כן כתבו כל האחרונים. ומ"מ מזמן החולי יש לאסור אליבא דכ"ע כי החולי גורם שכחה וגם הש"ך ושאר פוסקים מודים לזה: %(ז) כל זה בשוחט אבל בודק שבדקוהו וא"י הל' בדיקות באין ה"מ בנטל קבלה יש להתיר דאדרבה רוב בהמות כשירות הן וגם הט"ז מודה ובלא נטל קבלה לכאורה דבה"מ שרי דהוה כנאבדה הריאה בלי בדיקה ובאין ה"מ יש לאסור דהוה תרתי חזקה דמשעה שנולד לא ידע וחזקה דהשתא גם רוב מצויין לא שייך כאן דלא נטל קבלה איתרע ליה רובא דעכשיו נוהגים ליקח כתב אף בבדיקה ואם בפ"א שהוציא טריפה אי מעבירין ואוסרין למפרע יתבאר בסימן ב' בעזה"י וכאן אין להאריך:

סעיף ט

הייתי מסתפק פי' אלו בא דבר זה לידי הייתי מסתפק ביה ושואל:

סעיף י

ובדין בדיקת הסכין יתבאר לקמן בסימן ח"י. וצריך לידע עכ"פ פגימות הסכין אתלת רוחתא שפוסל ושהיות מצטרפין שזה רגיל:

סעיף יא

שחיטתו פסולה. עיין ש"ך שהעתיק לשון הרא"ש ואין לדקדק מדבריו דספק הוא אלא ידע דלא גמיר ודאי הוה עיין ט"ז לקמן סימן י"ד אות י"ג ובנטל קבלה ושכח שפיר איכא ס"ס דכיון דידע שחט כהרגלו משא"כ בלא נטל קבלה שמא לא ידע וליכא ס"ס דרוב מעשיו מקולקלים המה והנה כתב הב"ח דנתערבה באחירות אסורה כדין נבילה גמורה אפילו למד אח"כ ואמר ברי לי עכ"ל והדין עמו דודאי הוי נבילה גמורה דרוב מעשיו מקולקלים כמ"ש הט"ז בסימן ט"ז אות י"ג ע"ש. אלא שמצאתי בספר ארוך לש"ך כתב אם נתערבה שרי מטעם ס"ס ע"ש ומשמע מדבריו דהוה רק ס' ולא ודאי ועיין בר"מ ז"ל בה"ש פ"ד ה"א כ' הר"ז קרובה לספק נבילה והכ"מ כתב דאפילו ספק גמור לא הוה אלא שמא ישהה פ"א כו' משמע דהיינו בשחט דו"ה פעמים שפיר הלא"ה הוה ודאי נבילה וקשה דהר"מ לא הזכיר בבבא זו דו"ה פעמים ומיהו להלכה ודאי חזר הש"ך מדלא הזכיר זה כאן ✍ע"כ נ"ל אפילו שחט דו"ה פעמים ושוחט בינו לבין עצמו ונתערבה אין להתיר אף בה"מ עיין סימן ק"י באות א' בש"ך וכן משמע דעת הש"ע:

סעיף יב

ואפילו. עיין ש"ך ואפילו למד אח"כ ואמר ששחט כהוגן לא מהימן דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתא וכ"כ בתה"א:

סעיף יג

נאמן. כ' הש"ך אפילו לא אמר ברי לי. ואורח מישור והתב"ש סכ"ג באות ל"ח סוברים דאם לא אמר ברי לי אף דיעבד אסור ולכתחילה אין ליתן לשחוט לרגיל. ולפי דבריהם הוה יכול לאוקמי מתני' בהכי הכל שוחטין אף אין מוחזקין ואם רגיל להתעלף בברי לי ואם ליתיה קמן באחרים שפיר דמי ועיין בספרי ראש יוסף:

סעיף יד

מתהילת. עש"ך ולא ידענא מה בא ללמדנו ואולי כוון למ"ש כה"ג בהגהות הטור (אות ל"א) בשם מהר"ר עזרי' יהושע דאם ראה רוב ב' ורוב א' די דהוה ס"ס עכ"ל והיינו דשהיי' במיעוט בתרא הוא בעיא דלא איפשטא ואף דס"ס במקום חזקה לא מהני היינו בדאורייתא ואילו במיעוט בתרא כפי הנראה דרבנן היא ומהני דסמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ובדרבנן ספק השקול להתיר ומיהו למ"ש הט"ז סימן ט"ז אות י"ג דרוב מעשיהם מקולקלים אין להתיר ויראה דיש לצדד להקל בזה אף לסברת הט"ז:

סעיף טו

ויש מחמירין. כתב הש"ך דמוכח דמשני דליתיה קמן ואכתי לכתחילה נמי וממקשן אין ראיה כמ"ש הג"א יש לומר דעדיפא פריך עיין יש"ש פ"ק סימן ה' אלא מתרצן. ובאם אין

ידוע אם יודע מותר לדידן אף לכתחילה באחרים דואין דא"כ לא ידקדקו היטב דיעבד שרי והג"א יודה לזה אלא לרבינא דלית ליה רוב מצויין מומחין שפיר דווקא דיעבד באחרים. והנך רואה בלא נטל קבלה משמע דשרי לכתחילה באין חולק ואולי במדינות שנוהגין ששוחטין בלא קבלה אבל אנו אה"נ דאפילו דיעבד איפשר אסור ועיין תב"ש הבאתיו במשבצות זהב יע"ש היטב:

סעיף טז

או שנגנבו. עש"ך והראה מקום לסימן ב' אות ח' ושם נאמר אף להר"ם ז"ל כשר כאן דשמא נתן לאחר לשחוט או שבדק סכין. ומשמע מכאן דאין צריך שיהא השוחט מוחזק בכשרות דוקא וכן ממעשה דר"ה שמצא גדי בין ציפורי כו':

סעיף יז

במקום. עש"ך דהכל תלוי במצוי באותו מקום שמוצאה ואם שווין אזלינן בתר רוב השוק ואם שווין בתר רוב העיר ועיין פר"ח ותב"ש כאן ובסימן ס"ג באורך:

סעיף יח

שרוב. ה"ה רוב טבחי ישראל די בבהמה ועוף גדול ובעוף קטן צריך רוב העיר ישראל והא דכתב המחבר רוב ישראל או בעוף קטן או שהטבחים שוין בזה אזלינן בתר רוב העיר אם רוב ישראל או עובדי כוכבים:

סעיף יט

וגם רוב גנבי כו'. הנה משמע מלשון רמ"א דתרתי בעינן רוב ישראל ורוב גנבי ישראל וכן כתב הל"ח אות נ"ח פ"ק אמנם המעיין שם יראה דעתו נוטה דאגנבי קאי ומש"ה בה"מ בהל' אבידה סימן רנ"ט לא הגיה רמ"א ויהיה פירוש וגם ר"ל באבדו בעינן רוב ישראל וגם בנגנבו בעינן רוב גנבי ישראל וכן פי' הש"ך כאן. ולפ"ז בנגנבו אין חילוק בין רוב ישראל או רוב עובדי כוכבים ואפי' מצוי בשוק לא מהני רק אחר רוב גנבים אזלינן. ואפשר דוקא אחר רוב העיר לא אזלינן הא רוב מצוי בשוק אזלינן. אמנם מה שכתב הש"ך דכ"מ באשר"י אדרבה שם משמע דקאי אנאבדו ואולי מדכתב והביא דבאבדו גדייו ואיירי ה"ה נגנבו. והשיג הש"ך אלבוש שכתב המוצא בהמה כו' צריך רוב גנבי ישראל וזה ודאי תימא דבמציאה מאן דכר שמיה ובנאבדו איכא למימר קצת דבעינן דוקא רוב גנבי ישראל ומ"מ דעת הש"ך דוקא בנגנבו. ויראה לי דבגניבה אין הולכין אחר רוב טבחים דירא לילך אצל הטבח:

סעיף כ

מותרים. ומיירי באופן דליכא למיחש לבשר שנמ"ה באופן שיתבאר בסימן ס"ג:

סעיף כא

ואם. הש"ך הביא הא שכתב הב"ח אשפה בעינן ג' טפחים וכתב עליו ואין מוכרח וכן השיג הט"ז עליו באות י"א והכי נקטינן אפילו פחות אסור. [א"ה עי' שבת ז' ע"א ורב אשי אמר אפי' צואה בעינן דגבוה שלשה ובפחות משלשה דרסו בה רבים ונחשבת כר"ה וכן הלכתא וזה ראיה לדעת הב"ח כי טעם א' לשניהם האדם עשוי להטיל נבלתו רק במקום שאין רבים דורסים שם]:

סעיף כב

חרש. כתב הש"ך בשם הב"ח ה"ה פקח ונתחרש ולאו דוקא בתולדה. ומזה שמעינן דכל שאין שומע ואין מדבר בכלל שוטים יחשב ואין הטעם שלא "היה לו ממי ללמוד דהא אף פקח ונתחרש כן הוא ועי' מ"ש לקמן מזה:

סעיף כג

ושוטה. עש"ך דוקא דרכו בכך משמע דבעינן תלתא זימני או עכ"פ תרי זימני והתב"ש אות מ"ו פסק כראש יוסף בח"מ סימן ל"ה אפילו פ"א דרך שטות שחיטתו אסורה והביא ראיה מתוס' חגיגה ג' יע"ש ונכון להחמיר:

סעיף כד

אם. הש"ך פי' דברי המחבר כב"ח דה"ק ל"מ בכל אלו דרך שטות דהוה שוטה אלא אפילו בא' מהן ומיני' דבכל אלו דוקא דרך שטות נמי ומתרץ בזה הא כבר כתב או או ועיין מהרש"א חולין י"ב גבי מאן חבריא בל"ג יע"ש:

סעיף כה

קטן. עי' ש"ך ותוכן כוונתו לדעת המחבר בב"י דקטן יודע ה"ש או אומן שוחט לכתחילה בעע"ג ואם לא אומן ואינו יודע אז דיעבר מותר ובלא אחרים אף דיעבד ואומן ומומחה אסור ומש"ה השמיט בש"ע דעת הטור דכשר דיעבד יודע ואומן וכן נראה בספרו הארוך בב"י דכתב וכן פסק בשאלתות משמע דכן דעתו. ומ"ש בש"ע כאן מיירי באינו מומחה אפ"ה באומן סגי והא דלא הגיה רמ"א לדידן אסור לכתחלה כמו גדול יודע דלא גמיר סמך על מ"ש ס"ג ע"ש. ומהרש"ל ודרישה חולקין על ב"י בתרתי לכתחילה בעינן מומחה ויודע לאמן ידיו ואחרים רואין ודיעבד באין מומחה ואין אומן פסול אף אחרים רואין וכ"כ הב"ח עכ"ל הש"ך ויש לתמוה עליו בתרתי מ"ש רב"י סובר דמומחה לחוד שוחט לכתחילה בעע"ג הא מנא ליה דבספרו משמע דבאומן דוקא תליא מילתא ועוד דאל"כ אמאי השמיט בש"ע מומחה ועע"ג שוחט לכתחילה. ועוד דאם כן מה קשיא ליה לב"י ברברי הרא"ש שכתב הא יודע לאמן ויודע ה"ש משמע דתרתי בעינן דילמא הוא וי"ו הפירוד או יודע ועוד דא"כ אמאי נקיט הרא"ש וקטן דמתני' באין אומן ולא נקט וגם

אין מומחה. שנית מ"ש דהב"ח סובר כדרישה ומהרש"ל וזה אינו דאלו מהרש"ל פ"ק סימן ה' כתב דהטור מכשיר באינו אומן ואינו מומחה וז"א יע"ש משמע הא בחדא מהני דיעבד וגם הדרישה פירש כן יע"ש באורך ואלו הב"ח סובר בהדיא דבאומן תליא אף שיודע ה"ש כל שאין אומן אסור דיעבד בעע"ג. שוב ראיתי שהתב"ש אות נ"ב הרגיש קצת בקושית הב"י. וליישב זה נאמר דאה"נ אלא לדינא פסק כרש"ל וכדרישה וסייע עוד בצירוף הב"ח וז"ש וכ"פ הב"ח עכ"פ באין אומן ואינו מומחה יש שלש דעות ומומחה לחוד סובר דשרי הן אמת שבישש"ש שם בסימנים לא הביא כי אם אומן משמע דעיקר באומן תלוי. עיין כה"ג בהגהות הטור אות מ"א ובהגהות ב"י אות ע"ז ופר"ח אות כ"ה:

כתב השמ"ח סכ"ח ובתב"ש אות מ"ח דוקא קטן פסול באין אומן דלית ליה כח גברא ולא הוה בכלל וזבחת אלא מעשה קוף הא חרש ושוטה אף הסמ"ג מתיר באין אומן דיש לו כח גברא מדכ' הסמ"ג וקטן היינו שיודע לאמן ולא כתב בחרש ושוטה כן יע"ש. והנה הפרישה אות כ"ז וז"ל כתב מ"ו דמ"ש הטור שחיטתן כשירה אקטן קאי ולא אח"ש וקשה דשכור דינו כשוטה וכשר דיעבד עכ"ל והנה הוא קושי ההבנה דבמשנה תנן בהדיא וכולן ששחטו ואחרים רואין כשר משמע ודאי דאכולהו קאי. ועוד מה זה שכתב וכן משמע בסמ"ג. וכבר ראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות מ"א הרבה להשיב עליו אפו יע"ש והנה נאמר דמ"ש הטור דקטן שא"י לאמן כשר דיעבד ע"ז קאמר דש"ל אף לטור דוקא קטן הא חרש שוטה אף דיעבד אסורין בעע"ג כשאין יודעין לאמן ידיהם וגריעי מקטן דיש לו דעת וקרינן ביה וזבחת משא"כ הני דלית בהו דעת ואם א"י לאמן הוה מעשה קוף בעלמא הפך דברי השמ"ח וראיה מסמ"ג שכתב וקטן היינו יודע לאמן וודאי לדידיה אף ח"ש כן הוא אלא דבא לומר אף קטן דל"ת כיון דיודע ה"ש אין צריך אומן וכ"ש חו"ש דמסתמא אין יודעין ה"ש דלאו בני דעה הן ✍ולענין דינא בח"ש אם א"י לאמן ואין מומחין אם כשרים דיעבד בעע"ג יש להחמיר דלא כהמחבר:

סעיף כו

אם רוצים. עיין ש"ך ולא הבינותי דבריו דמ"ש דעע"ג להשליך שרי דא"נ יאכלו משחיטתו דיעבד שרי באומן או מומחה לשיטתיה באות כ"ה היינו ע"כ משחיטה אחרת דלא חיישינן שמא ימסרו לו באחרים לאכול דא"נ כך לאו איסורא עבדי דאי דחיישינן שיטעו לאכול משחיטה זו א"כ מאי אהני אחרים רואין וכי בשביל ראייתם ישחטו כהוגן והא רוב מעשיהם מקולקלין אלא דשחיטה זו לא חיישינן וא"כ איך כתב אח"כ בשם רי"ו דחוששין לשחיטה זו א"כ כיון דחיישינן לשחיטה זו ודאי אף באומן או מומחה אסור דרוב מעשיהם מקולקלים והנראה דהכי קאמר דודאי באחרים רואין

אסור לאכול לכתחלה שמא לא ידקדקו היטב לראות ודיעבד שרי הא להשליך לכלבים שרי לכתחילה דלהא לא חיישינן שיאכלו אחרים בלי שאלה כיון שעומד על גביו ישאלו לו אם שחטו כהוגן ואין לחוש לשחיטה אחרת שימסרו באחרים לאכול מה בכך דיעבד כשר ורי"ו מיירי באין אומן או אין מומחה וסובר כסברת המחמירין דאף דיעבד פסול אף באחרים רואין ומש"ה החמיר דילמא אתי למיכל משחיטה זו או שימסרו פ"א בעע"ג לאין אומן ואין מומחה משא"כ אומן או מומחה דכשר דיעבד לאכול באחרים רואין מוסרין לכתחילה להשליך לכלבים דלא כב"ח שסובר שרי"ו חולק על התוס' שכתבו דבאין אחרים רואין מיירי אלא אף באחרים רואין אסור דליתא. דהא להטור שרי באומן לאכול לכתחילה עכ"פ לדידן להשליך לכלבים שרינן אף דיש לומר לאכול עדיף טפי דיתנו לב לראות משא"כ להשליך לכלבים אפשר אף דיעבד אסור דאחרים לא דקדקו היטב עיין ב"ח:

סעיף כז

אע"פ שיודע ה"ש הטעם דאין נאמנות לקטן עיין ש"ך דהשיג על הלבוש שנתן טעם דוזבחת ולאו בר זביחה הוא דאין מצוה דהא אסור ליתן לו בידים ועוד דלפעמים שחיטתו כשירה היינו באחרים רואין והא לאו בר זביחה הוא. והלבוש תירץ לזה דגדול מצווהו הוה אדעתא דגדול והשיג התב"ש באות כ"ט עליו דלא מצינו קטן כותב תפילין וגדול עע"ג דיהיה כשר. (וכן הוא נכון דלא מצינו קטן עושה ע"ד גדול אלא במידי דתליא בכוונה הא מירי דתליא שהוא בר מצות אף גדול עע"ג לא מהני) אלא דקטן הוה בר זביחה וכן ה"ש מוזהרים הם ובני מצות כמ"ש מהרי"ל בתשו' קצ"ו כתב עוד התב"ש כל הפסולים לעדות מחמת חלישת קלות הדעת ה"ה לענין שחיטה דפסולים הם יעו"ש שהאריך בזה. [א"ה לתרץ את הלבוש י"ל איסור לקטן לאכול בלי שחיטה הוא מדרבנן וצ"ע אי מקרי בשביל זה בר זביחה מה"ת ומה שהביא בשם התב"ש יש לחלק כי תפילין בעי כוונה וכדאיתא באו"ח סימן ל"ב סעיף י"ט אבל שחיטה לא בעי כוונה כלל וגם מעשה קטן נחשב למעשה אם עושה אדעתיה דישראל אבל בעובדי כוכבים סתם מחשבתו כו'. ואפי' להרא"ש המכשיר בטוית ציצית בישראל עומד על גביו (א"ח סימן י"א) מודה בשחיטה אסור]:

סעיף כח

ויש מחמירין. עש"ך הביא דברי מהרש"ל בט"ז אות ט"ז דהכל מה שהוא נער ירא וחרד. אמנם עתה ראוי להניח על המנהג ישן דהדור פרוץ:

סעיף כט

ואם שחט. דאין הברכה מעכבת והש"ך הראה מקום לסימן י"ט ושם נאמר אפילו הזיד ולא בירך שחיטתו כשירה ואף הב"ח דאוסר שם לדידיה אפשר יודה כאן:

סעיף ל

השומע ואינו. עש"ך וכוונתו מבואר דודאי אית בדיקה ע"י כתב אלא דהבדיקה קשר בהם אין ליתן לכתחלה ע"י שיבדקנו ומש"ה מדבר ואינו שומע דלכתחלה אסור משום ברכה דיעבד שרי לא הוצרך להזכיר מומחה דדינו כשאר אדם דאם לפנינו בודקין ע"י כתב ולא הוי טורח רב ושומע ואינו מדבר דשוחט לכתחילה הוצרך להתנות אם יודעין לכתחילה שהוא מומחה הא לא"ה אין ליתן ע"ס שיבדקנו דהבדיקה קשה בהם ע' תבו"ש ויראה שמסכים לדברינו זה. ועל הב"ח הקשה דסובר דלא אמרי' בשומע ואין מדבר ר"מ א"כ ה"ה מדבר ואינו שומע נמי לא אמרינן ר"מ ולמה לא התנה שם אם הוא מומחה לומר דאף דיעבד אסור וכן מוכח מפרישה דסובר דר"מ מדכתב דמש"ה לא התנה לעיל דיעבד א"א לבודקו אלמא עכ"פ אמרינן ר"מ דאל"ה אף דיעבד אסור. וחולק על הדרישה במה שסובר מדבר ואין שומע א"א לבדוק דע"י כתב לא הוי טורח רב וכל היכא דאפשר לברורי בקל מבררינן אלא דא"צ להתנות שם דכשאר אדם הוא ושומע ואינו מדבר הוצרך לומר דאין לשחוט לכתחילה ע"ס שיבדקנו דהבדיקה קשה בהן וחיישינן דילמא מישתלי או לא יבדקו שפיר:

סעיף לא

מומחה כו' אם אחר כו'. הקשה הש"ך לדעת הטור והמחבר ס"ג דגדול א"י בעע"ג מותר לכתחילה למה מומחה ומיהו לדעת רמ"א שהחמיר לעיל אף דמודה באין ידוע אם מומחה שוחט בעע"ג לכתחילה כמ"ש הש"ך אות ט"ו ל"ק למה מומחה אף שאין ידוע נמי אף בלא שאילה אח"כ ואפשר לסברת הב"ח דלא אמרינן ר"מ בשומע ואין מדבר הקשה להטור ותירץ דאחר הלך לו א"י ה"ש או עומד מרחוק ומ"ש אח"כ אות ל"ב דאותו אחר ג"כ שוחט י"ל דלדעת המחבר אה"נ דאחר שוחט ושומע רואה ולדעת רמ"א יש תירוצים אחרים שהלך למרחוק לשחוט או אין רואה לשחיטתו של זה שהוא בחדר אחר ופשוט הוא:

סעיף לב

אם אחר. חולק הש"ך על הט"ז וסובר דוקא אחר שוחט ג"כ הא לא"ה לא. ועיין סימן י"ט מ"ש המחבר שנים שוחטין א' מברך לט"ז קמ"ל שם דל"ת דווקא כשאין חבירו שוחט עדיף טפי דמברך לזה השוחט משא"כ כשחברו שוחט גרע טפי דאין קביעות לשחיטה

וה"א שאין אחר יוצא בברכת חבירו ועיין שם ט"ז באות ג' ולש"ך אשמועינן התם דוקא שנים שו"מ ולגלוי אתי לומר דכאן ואחר מברך היינו דוקא שוחט ג"כ וכאמור:

סעיף לג

דינו כשוטה לכתחילה לא ישחוט ודיעבד כשירה עיין מה שכתבתי לעיל:

סעיף לד

ששיכור לא. חולק הש"ך על הט"ז וסובר דעצה טובה הוא ולא איסור ומ"מ שוחט הממונה לציבור ודאי אסור וה"ה ליחיד נמי בפרט בדור הזה וכבר כתבו כן האחרונים. [א"ה אולי טעמו של העט"ז שהשמיט זה כיון דעדותו עדות ומעיד כי לא דריס אין חשש עוד. ואם ידרוס איהו דאפסיד אנפשיה וצריך לשלם]:

סעיף לה

אא"כ. הביא הש"ך בשם שלטי גבורים דלא ישחוט לכתחילה באחרים רואין ואיני יודע הא דיעבד כשר ומתוך דברי תבו"ש אות ס"ז למדתי תירוץ דשמא לא ישחוט הרוב דאין רגילות לשחוט רוב וכי יאמר לו אותו שרואה לשחוט הוה שהיה לדידן דשיעור שהיה משהו. ואם שחט צריך לבדוק בסימנים ואם הסומא בדק במשמוש היד בה"מ כשר כן העלה השמ"ח:

סעיף לו

ואם שחט הביא משם א"ז דסומא דלא ראה מאורות מיום הולדו אף דיעבד אסור והטעם כמ"ש הכנה"ג בהגהות הטור אות כ"ג דאין יודע לכוין מקום השחיטה וגם לא אומן יד ומ"מ לדידן אין חילוק וכשר מכל מקום:

סעיף לז

מפני כו'. עש"ך הביא דברי הפרישה דליכא למימר שומע כעונה והיינו אף דמותר בהרהור וכמ"ש לעיל בט"ז מ"מ שומע כעונה לא הוה:

סעיף לח

י"א שחיטתו אסורה משום דחשוד לא"ד ועוד כ' הש"ך דאף בלא איסור דיש כח ביד הקהל לפסול שחיטת הכל ועיין תבו"ש ושמ"ח בסימן ב' סכ"ב ואות ל"ט דאם פסלו בפי' שחיטת הכל ודאי אסור ואם לא פסלו רק אסרו באין ה"מ אסור וה"מ יש להתיר ובשוגג אף באין ה"מ שרי אבל פסלו אף שוגג אסור דיש כח בקהל לזה:

סעיף לט

כי לא. עש"ך ויראה מלשונו כל שאומר סתם לא שחטתיה ולא כלל יש לתרץ דבריו ואסור אף שאין מתרץ בעצמו ואומרים שכוונתו ששהה ודרס ומט"ז אות כ"א משמע דוקא שמתרץ. שוב ראיתי בתבו"ש אות ע"ג הרגיש בזה ופסק כן בשמ"ח וכן הוא בפר"ח וכן נכון להורות:

אמר המחבר ✍אחקור בכאן בקיצור קצת דין שויא אנפשיה חתיכה דאסורא הנה הדין נחלק לששה דינין.

א' האומר חתיכה זו אסורה היא אף שהיתה בחזקת היתר שויא ח"ד עליו.

הב' אף שיש עדים מכחישים אותו אפ"ה שויא ח"ד ולכל באי עולם מותר.

הג' אף שאומר שני עדים אמרו לו שחתיכה זו חלב ובאו והכחישוהו לו אפ"ה שויא ח"ד.

הד' הוא מי שאמר קדשתי בתי והמקדש היה גדול ועדים מכחישין אותו.

הה' אם במה דשויא אנפשיה ח"ד חב לעצמו ולאחרים.

הו' אם חוזר עתה מדבריו הראשונים ועדים מכחישין. הנה הדין הראשון הוא משנה בקידושין (ס"ה א') האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא הוא אסור בקרובותיה ומבואר בכתובות ט' דפשיטא דשויא אנפשיה ח"ד ושם מתבאר אף אם יש הנאה לו במה שאומר כן דהא לתוס' שם ע"א נאמן להפסיד כתובה אפ"ה נאמן וכל שאין אומר אמתלא טובה אף שחוזר הוה אסור ודין זה ד"ת לא מדרבנן שהרי נתחבט הר"ן ושאר מפרשים בהא דסוף נדרים האומרת טמאה אינה נאמנת והקשו וכי איסור שבהן להיכן הלך עד שתירץ הר"ן ז"ל דחב לבעלה ובהכי לא מהימנא אף לגבי דידה ואי הוה דרבנן הם אמרו והם אמרו אלא וודאי ד"ת הוי. הב' אף שיש עדים כההיא דתשובת הרשב"א כאן אסוד לדידיה ואני מסופק אם מד"ת דנאמן על עצמו יותר מק' עדים או מדרבנן והנה אם אין חוזר וודאי דאסור לו כי קא מבעי לי אם חוזר עתה ולא נותן אמתלא טובא מהו אי הוה דרבנן ונ"מ להקל בספיקו. שוב ראיתי להמשנה למלך בהלכות אישות פ"ט הלכה ט"ו הביא דברי מהרי"א בכתביו סימן רצ"ו דכתב דעדים מכחישין אותו אינו נאמן והשוה המ"ל עם תשובת הרשב"א דיודה הרשב"א כשחוזר בדבריו והוא חידוש גדול בעיני ומסתימת הש"ע לא משמע כן שוב ראיתי בהלכות יבום וחליצה פ"ג ה"ו שחזר מזה החילוק דכאן וסובר לרשב"א אף בחזרה לא מהני ולא הבינותי שם דברי המגיה כמ"ש לעיל תי' דל"פ והרי חזר כאן מזה וכפי הנראה דאף בעדים הוה מן התורה דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים. הדין הג' שסומך על עדים ובאו אותן עדים והכחישוהו אפ"ה שויא ח"ד הוא נלמוד מתשובות הרשב"א חלק ג' סימן רי"ב הביאה הב"י בא"ה מ"ח והמ"ל בהלכות אישות שם דאמר שנתנו לקידושין ועדים אמרו לשם פקדון ומשמע התם שאין עדים אחרים ועלייהו סמוך ומהרשד"ם הביאה ג"כ המ"ל שם באב שאמר המקדש גדול הוה יע"ש משמע כן. הד' הוא נדון הרשד"ם סימן ט' בא"ה באב שאומר גדול היה הקשה עליו כנה"ג בכאן בהגהות ב"י אות פ"ב הקשה בשלמא לאסור המותר יש כח בידו משא"כ לעשות מקטן גדול והביא כן בשם מ"צ יע"ש ולא הבינותי דהטעם

דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים והתורה האמינה לאב בעד בתו ומה שכתב ראיה מסימן ר"ה בטור זה לא מצאתי כעת. הה' הוא משנה סוף נדרים אף דשויא אנפשיה ח"ד אין לה נאמנות כיון דיש חוב לבעלה אף לגבי עצמה אין נאמנת. הו' כבר מבואר דלא מהני חזרה אמנם יש לעיין עדיין קצת במייחד עדים והכחישוהו אפשר דמהני חזרה ונאמר דמהרא"י בסימן ת"ז איירי בכה"ג ומש"ה מהימן:

סעיף מ

כיון שנתן אמתלא לדבריו נאמן ולדינא כבר נתבאר במשבצות זהב:

סעיף מא

דע דבתשובת מהרי"ק שורש ל"ג משמע דמעיד ששהט שלא כהוגן היינו באונס ומ"מ לפי דברי העד פסול הוא מכאן ולהבא כיון שעכשיו אומר כשר ורוצה להאכיל טריפות וע"ז אמר שם דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן היינו דרוב אין שוהין ודורסין ג"כ כו' כמבואר בדוכתא טובא. ומ"ש דהעד מותר מכאן ולהבא הקשה הפר"ח דכל זמן שלא עשה תשובה פסול הוא לדברי העד והנה יראה לומר דמיירי שהעד חוזר ואומר שקר העדתי דכה"ג לא שייך שויא חתיכה דאיסורא שוב ראיתי להתבו"ש סימן ב' ס"כ אות ל"ח כתב כן יע"ש ונ"ל היינו כה"ג שאומר נגד הרוב והוה כב' עדים משא"כ ✍היכא דלא שייך הא אף שחוזר ולא הוה ברור מ"מ אסור הוא ודו"ק ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר עוד בזה באורך:

סימן ב

סעיף א

ואפילו הוא קטן. כתב הש"ך דאין מחשבתו לעבודת כוכבים ויודע לאמן דכה"ג בישראל כשר עכ"ל. אנן קי"ל סתם מחשבת עובד כוכבים לאו לעבודת כוכבים דלא כפירוש הר"מ ז"ל במשנה אלא דה"ק ל"מ גדול דעובד עבודת כוכבים ונאסר מקרא וקרא לך ואכלת מזבחו דעיקר האיסור שלא יעבוד עמו עבודת כוכבים כמ"ש הר"מ בהלכות שא"ה פ"ב בגלל עבודת כוכבים נאסר שחיטתן אפילו קטן דאין עובד ומלת מחשבתן ר"ל עובד ואפילו גר תושב דקטן עכ"פ כשיגדל יעבוד עבודת כוכבים. ומ"ש מומחה ואומן אף בס"א אות כ"ה פסק בחד סגי וכ"ת מפני דהמחבר כתב אח"כ ואפילו אחרים רואים משמע עד השתא מיירי באין רואה ולזה כתב כן ז"א דהמחבר אוסר גם קטן מומחה ויודע לאמן דבס"א השמיט האי דינא כמ"ש רמ"א שם ואולי הוא וי"ו פרוד ואזיל לשיטתיה באות ב' אבל להב"י ע"כ קטן שעובד עבודת כוכבים איירי וכדבעינן למימר לקמן:

סעיף ב

ואפילו אינו עובד עבודת כוכבים עש"ך. ומפני שראיתי הפר"ח והפ"ת והתב"ש הקשו עליו לכן אבאר כוונתו הנה הר"מ ז"ל בפ"ד מה"ש הי"א כתב וז"ל עובד כוכבים ששחט ואפילו קטן הר"ז נבילה ולוקה מ"ה. הי"ב וגדר גדול גדרו שאפילו כותים שאין עובדי עבודת כוכבים שחיטתן נבילה. כ"ה נוסחת הש"ך וכותים על שם מדינת כותא דחז"ל עשאום כעובדי כוכבים דחיישינן למיעוטא אף דאנן לא חיישינן למיעוטא מ"מ הואיל ומצינו בתורה וקרא לך ואכלת מזבחו שמשום לתא דעובד כוכבים נאסר שחיטתו מש"ה חיישינן אף למיעוט וזהו גדר גדול. ומשמע ודאי הא גר תושב הוה מ"ח דאל"כ אמאי לא כייל הר"מ ז"ל גר תושב עם כותי ולפ"ז קטן היינו שאין עובר כלל ואיסורא דגר תושב מזבחת מה שאתה זובח דסובר כתוספתא ודרשה גמורה היא דלא כמ"ש הכ"מ בהל' שא"ה בפ"ב דלהר"מ דרשא זו אסמכתא. וכ"ת לאיזה צורך הביא הר"מ ז"ל מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו יש לומר דרכו להביא המקרא היותר פשוט ועיקר הלימוד הוא מזבחת וכהנה רבות. ועוד משום שאמר אח"כ וגדר גדול גדרו שאפילו כותים שאין עובדי עבודת כוכבים דלא חיישינן למיעוטא הוא מפני לתא דעבודת כוכבים מש"ה הקדים זה ומ"ש ראיה מפ"ב דהל' שא"ה הלכה יו"ד ז"ל שחיטת עובד כוכבים נבילה ומטמא במשא ואם (הוא כמו אף) שחט בסכין יפה א' עובד כוכבים וכותי וגר תושב וקרוב לומר שטומאתן מד"ס שהרי בגלל עובדי כוכבים נאסרו שחיטתן ית"ע מד"ס וא"ת הא אסור באכילה מ"ה י"ל לא כל האסור באכילה מטמא שהרי טריפה כו' עכ"ל ומכאן הקשה הפר"ח והתב"ש אדרבה משמע דבשביל עבודת כוכבים אסור לא גר תושב ולעד"נ דה"ק דאי כגי' הכ"מ בפ"ד מה"ש אחד עובד כוכבים וקטן גרר גדרו שאפילו עובד כוכבים שאין עובדי כוכבים דהיינו גר תושב וכותי השמיט והוא נוסחת הב"י וכלבו א"כ אמאי בהל' שא"ה עירבב באמצע דין כותי ואדרבה בה"ש הוה להזכיר דנבילה מדרבנן. וכ"ת דרמז כמו כותי לא הוה טומאה אלא מדרבנן ה"ה עובד כוכבים די היה לו לומר עובד כוכבים וגר תושב וכמו דגר תושב הוא דרבנן ה"ה עובד כוכבים אלא ודאי דגר תושב דאורייתא וכותי הזכיר שם בה"ש וגם כאן לומר כשם שכותי ד"ס ה"ה אלו ומ"ש בגלל עבודת כוכבים נתרחקו הכותים מפרש בספרו הארוך דכותים היינו כותים ממש לא כפי' הכ"מ שם דהיינו עובדי כוכבים יע"ש ועיין בכ"מ שם דלהר"מ תוס' אסמכתא ולהש"ך כ"ע מודים לתוספתא והר"מ ז"ל או דנקיט מקרא מפורש טפי או דלילקי נמי מפן דהוה לאו ולא קשה קושית פ"ח ופ"ת מנא ליה איסור בגר תושב הא ברור מללו דסובר כתוס' אמנם מ"ש ראיה מכם להוציא מומר דהיינו כרי"ו הביאו המחבר ס"ה. וה"ה דה"מ לאתויי

ראיה ממחלל שבת אף שאין עובד כוכבים. זה אין ראיה כמו שהשיג עליו התב"ש אות א' ופ"ת דהתם שמעינן דאין לו נאמנות לא דשחיטתו אסורה אף בישראל עע"ג זה לא מוכח מהתם אלא דמחד קרא ממעט חילול שבת ועבודת כוכבים ומומר לכל התורה חוץ מב' אלו וכיון שכן אין לו נאמנות וצ"ע:

אמנם מה שרצה התב"ש לומר דטעם הר"מ ז"ל דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ולוקה מ"ה משום לא ידבק לא הבנתי דבריו דאף רכתב כן בפי' המשנה מ"מ בחבורו חזר בו וסובר כת"ק דר"א דסתם מחשבת כותי לא הוה לעבודת כוכבים וכן מוכח ממ"ש הר"מ בהל' מ"א פ"ד הי"ט מעמידין בקיבת שחיטת נבילה ואלו היה סובר סתם מחשבה לעבודת כוכבים פירשא אסור בהנאה ואין מעמידין כמבואר בחולין קי"ז ב'. ומ"ש ראיה מספ"ב מה"ש הלכה ב' ג' אין המחשבה אלא אחר הזובח לפיכך עובד כוכבים ששחט אסור כבר היטב אשר דיבר הלח"מ שם דה"ק דה"א וקרא לך ואכלת מזבחו היינו בהמתו של עובד כוכבים ממש משא"כ עכשיו שהולך אחר הזובח א"כ נקרא בהמת ישראל בזבח העובד כוכבים לעבודת כוכבים זבחו וה"ה שלא לעבודת כוכבים מזבחו מיותר כמ"ש הל"ח:

והנה עובד כוכבים לכ"ע דאורייתא וגר תושב הוה פלוגתא ומומר לעבודת כוכבים להר"מ הוה ד"ת ולהרא"ש ג"כ ולהרשב"א דמפרש מי שמצווה הוה דרבנן א"כ נקטינן לחומרא דהוה דאורייתא כולן ולענין או"ב וכיסוי הדם נקטינן ג"כ לחומרא ובסימן ט"ו וכ"ח אבאר:

וראיתי להמ"א בא"ח סימן ל"ט אות א' ב' כתב דמוכח בחולין גבי מכם דמומר להכעיס לא הוה לכל התורה מדפריך חוץ ממומר ה"ד ולא מוקי להכעיס וי"ל דרוצה לאוקמיה אליבא דכ"ע דבעבודת כוכבים פליגי רב אחא ורבינא ובפ' זה בורר גם רבא סובר להכעיס לא הוה מין מדמכשיר לעדות בלהכעיס יע"ש אלא הא קשיא דברייתא ה"ש ואפילו ערל וישראל מומר דמייתי סייעתא לרבא ולדידיה ליכא סייעתא אמאי לא להכעיס ולשאר עבירות ועיין תוס' שם ד"ה אלא. שוב ראיתי שתה"א ט' ב' הקשה זה ותי' דה"ש לכתחילה והא מועד לנבל בידים וזה שייך על להכעיס בשחיטה ואף זה י"ל הכל דיעבד וכ"ש דקשי לוקמיה להכעיס בשאר עבירות לרבא דודאי שוחט לכתחילה דלא הוה מומר לכל התורה כולה וצ"ע:

סעיף ג

גר תושב שקיבל עליו ז' מצות. או שלא לעבוד עבודת כוכבים לבד וה"ה גר שמל ולא טבל או לא טבל כדינו הרי הוא כעובד כוכבים ויש פלוגתא אי מ"ה או מדרבנן:

סעיף ד

ישראל. עש"ך דלא עבר על ל"ע כה"ג בלא טירחא ולשמא אירע פסול באונס רוב שוחטין כהוגן אם רוצין והוא ג"כ רוצה ולענין לבדוק הסכין אחריו יש מחלוקת ולענין הלכה אי הסכין לפנינו יש לבדוק ואי ליתא הוה כנאבדה וכשירה כמבואר:

דע ✍דאם שחט הרבה בהמות ונגע בראשונה במפרקת והלך לו ודאי דאחרים אסורים דמפרקת הוה ספק שמא פוגם כמבואר סימן ח"י סי"ב יע"ש. וכיון שכן חיישינן שמא פגם במפרקת ושחט והוא לא יגיד:

עוד נראה לי דווקא מומר לאכול נבילות אפילו פ"א בודק סכין ונותן לו הא מומר לטריפות בפ"א א"צ בדיקת סכין אף להר"מ ז"ל דאם לא יבדוק הסכין הוה ודאי נבילה וחשוד לדבר הקל על טריפה לא הוה חשוד על נבילה החמור והנה חזות קשה ראיתי בב"ח סימן ו' ז"ל ועוד נראה בישראל צריך בדיקת סכין קודם השחיטה שמא ישחט במקום הפגימה ויהיה נבילה ואפילו רק ינקוב משהו במקום הפגימה בוושט וישחוט אח"כ בשאר הסכין שלא במקום הפגימה טריפה הוה ונמי אין לו לברך כו' נבילה או טריפה כו' עכ"ל ואני תמה על אדונינו הב"ח ז"ל מה ראה לומר כן דהא קי"ל נקובת הוושט במקום שחיטה נבילה ודאית הוה ונהי דלא הוה נבילה מחיים מ"מ נבילה הוה ועיין ש"ך סימן ול"נ:

סעיף ה

ואפילו. עש"ך ולא ידענא אמאי לא פי' רבותא דאין לחוש שמא לא יתן לב לשחוט כראוי ממילא יעשה שהיה קמ"ל דלא דכל מה שעושה לעצמו עושה לאחרים וכיון שכן נותן לב לשחוט ואין קלקולי שחיטה יוצא מבן דעת ע"פ הרוב. ומיהו בלא בדיקת סכין אף שיש בכאן בשר כשר וזה הבשר ששחט עכשיו וקונה מזה הבשר אין ראיה לומר דלא שביק היתרא ואכיל איסורא וכן כ' התב"ש:

סעיף ו

והוא. עש"ך וא"י מה מלמדנו דפשיטא דהכי הוא כל מילתא דדיעבד אסור לכתחילה אין לעשות ע"ס כו' ואולי דס"ד דיעבד ש"ד:

סעיף ז

דווקא אם בגמר שחיטה בא ומצא סכין זו בידו הא לאחר שעה או שתים יש להחמיר שמא אח"כ נזדמן לו והוא אינו נאמן באמירתו עש"ך:

סעיף ח

אין ליתן ע"ס שיבדקנו וה"ה דלא יבדוק ביחידות ויתן למומר בפני הרואים ואם אומר בפני הרבים אני בדקתי ש"ד ב"ח והפר"ח השיגו דהרואים יסברו שאומר כן שלא יטריח

המומר לבדוק והתב"ש העלה כב"ח וש"ך דאין לחוש כולי האי לרואים ובאומר בפני רבים די והא דפי' הר"ן כן ולא כפשוטו דבישראל כשר נמי שמא ישכח לבודקו לבסוף ואולי דהוה כעין ס"ס שמא יבדוק המומר ושמא יבדוק ישראל אח"כ:

סעיף ט

אפי' דישראל לא מרתת ש"ך הוא מתוספ' חולין דכותי א"צ בדיקת סכין דמרתת. ולהכעיס דמרתת לדידן פסול דלאו מאמין בזביחה הוא:

סעיף י

כתב הש"ך הא דאשמעינן המחבר כאן דה"א דנסמוך על בדיקת המומר ואת"ל דלא יבדוק בדקינן אנן אח"כ וכולי האי לא חיישינן קמ"ל דמומר ודאי לא טרח ודילמא אנן מישתלי וכבד כתבנו כן באות ה' והשיג על הב"ח דכתב הטעם משום ברכה לבטלה דבגמרא חולין משמע דהוה מן התורה בדף י"ז עכ"ל והנה קשיא בתרתי חדא מ"ש דלהב"ח אם שמע הברכה מאחר שוחט על סמך בדיקה של אחריו איך יאמר זאת א"כ במומר אמאי אין ליתן ע"ס בדיקה של אחריו וכ"ת דל"ת דמומר יברך שוא הא לא כתב שם כן הב"ח ועוד שסיים קמ"ל דשמא ישכח כו' אלא ה"ק הב"ח דה"א בישראל הטעם משום ברכה ובמומר לא שייך זה קמ"ל הטעם שמא ישכח. גם מה שהביא ראיה מגמרא חולין לא ידענא מה היא דהתם אמרינן בדיקת סכין מ"ה היינו או תחילה או סוף והא ודאי דבדיקה דבתחילה הוא מדרבנן דילמא מישתלי והגמ' אה"נ דה"מ לומר בדיקה דמתחילה מקרא דושחטתם בזה מדרבנן וא"כ אימא משום חשש ברכה ג"כ. שוב ראיתי בתב"ש סימן ח"י העיר קצת בזה יע"ש וסבור הייתי לומר דמ"ש הש"ך ולפ"ז אם שמע הברכה מאחר יכולין לסמוך על בדיקה שאח"כ היינו בשוחט לכלבים או לעובדי כוכבים ובדומה דליכא שמא יאכל וברכה וע"ז כתב דאינו מוכרח דאפ"ה צריך בדיקה קודם דילמא מימלך ואכיל וכמו שיתבאר סימן ח"י אי"ה דאין זה במשמע. שוב ראיתי דבריו נכונים דמ"ש הב"ח בתחילת דבריו דבישראל כשר אין הטעם שמא ישכח אלא שמא ברכה לבטלה הוא משמע דלית ליה טעמא דהרשב"א כלל ומ"ש הב"ח אפילו לא יאכלנו ה"ק דליתיה טעמא דרשב"א אלא ט"א ונ"מ אפילו שוחט לעובדי כוכבים כו' דלא יאכלנו אפ"ה חשש ברכה איכא. ואף במומר חיישינן שמא ישכח התם איכא טעמא רבה דיסמוך על בדיקת המומר כיון שהוא בעצמו אינו שוחט משא"כ כשהוא בעצמו שוחט ליכא למיחש למידי כיון דבעי בדיקה אחר השחיטה היכא דאיתי' לסכין לפנינו הוה כבשר חי דאורחיה בהדחה דליכא למיחש דילמא משתלי כמבואר בסימן צ"א והתב"ש בסימן ח"י אות א' עמד בזה ותי' דהתם דרך ב"א כך הוא היינו לפי האמת אבל הב"ח אין סובר כן ומש"ה בישראל כשר ע"כ טעמא אחרינא אית ביה ברכה לבטלה.

ועל קושיא השניה מחולין יש לומר מדמסיק מדרבנן ואמאי לא אמרו כמשמעה מנין לבדיקת סכין מ"ה כיון דחז"ל תקנו ברכה א"כ הוה מ"ה דעובר על לא תשא בספק כן יש ליישב דבריו:

סעיף יא

מי ששחט. עש"ך שהשיג על רמ"א דיצא לו כן מתשובת מהרי"ק הביאה הב"י והשמיט מלת ולכל הפחות אם יעשה תשובה הרי דבלא תשובה אסור אף בפ"א ותי' דרמ"א מיירי בע"א שאמר עליו יע"ש. והנה ממ"ש ולכל הפחות אין ראיה דלרווחא כתב כן והאמת אף בלא עשה תשובה מותר מכאן ולהבא ומ"ש דרמ"א איירי בע"א ממ"נ אי מכחיש לעד אותה שחיטה ג"כ מותרת וכ"ת להעד עצמו הא כבר כתב כן המחבר סימן א' בסופו ואי בשותק יש לעיין בזה ובסימן קי"ט אבאר. והנה הפר"ח והפר"ת האריכו בזה אכתוב כאן מסקנתם:

כתב הפר"ח בסימן קי"ט אות כ"א שלשה דינים בטבח. א' טבח שיש חשש חימוד ממון (כמו שוחט לעצמו ומוכר לאחרים או שנוטלין כרכשתות מהכשירות) בפ"א שהוציא טריפה מעבירין אותו ואין להם תקנה אלא דפז"ב (היינו ילבש שחורים וילך כו'). ב' טבח שאין לו שום חימוד ממון (שנוטל שכרו מהקהל וכדומה) פ"א וב' די שיקבל דברי חבירות (היינו שיהא דואג ומיצר ויאמר בפני ג' לומדים שלא יעשה כן) ובפעם הג' צריך תקנה דפז"ב. הג' בודקי ירקות מתולעים וכדומה עד שלש פעמים כאנוסים דמי ויש לסמוך על בדיקתם ומכאן ואילך קבלות דברי חבירות גם אין לחלק בין איסורין דאורייתא לאיסורין דרבנן בכל זה:

אמנם הפ"ת חלק עליו שם ועיין שמ"ח כאן. והעולה לדינא אם מוחזק באדם כשר והגון בפ"א או ב' יש לדונו כשוגג אם נראין הדברים כך. ואם הדבר שקול גם אין מוחזק בכשרות והגון אם חימוד ממון יש בה יש לדונו כמזיד וצריך שילבש שחורים ובזמן הזה א"א להעמיד הדת על תלה די שיקבל סגופין ותענית בעירו ואם אין חימוד ממון בפ"א וב' די בקבלת דברי חבירות ופעם ג' צריך תשובה גמורה עכ"פ. ואם איש הגון וכשר אף בחימוד ממון בפ"א יש לדונו כשוגג כמ"ש עכ"פ קבד"ח בעינן כל זה נראה להלכה ולמעשה צ"ע:

סעיף יב

אפילו נשבע. שהרי מושבע ועומד מהר סיני וחשוד לא"ד ש"ך. דקדק לכתוב לא"ד לתרץ קושית הט"ז אות ו' ממ"ש בח"מ ותי' לא"ד גרע טפי וכמו שביאר בנה"ך. ולפ"ז במומר לשאר עבירות דבעינן בדיקת סכין להר"מ ז"ל וכן הלכה לכאורה נראה דמהימן בשבועה

אמנם בנה"ך תי' עוד תירוץ אחר על קושית הט"ז וכן מצאתי לתב"ש אות י"ב שכתב כן ובשמ"ח סי"ג כתב בפירוש כן דאפילו לשאר עבירות לא מהני שבועה:

והנה ✍אם ראינו שאכל נבילות חצי שיעור היה נראה לכאורה דנאמן בשבועה דעל חצי שיעור לאו מושבע הוא כמ"ש התוס' בשבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי אמנם ראיתי להתב"ש אות י"ב בפשיטות דלא מהני וא"י למה כיון דלאו מושבע הוא ומדבריו משמע דמושבע הוה כה"ג ולענין דינא יש להחמיר:

סעיף יג

ואומר כו'. עש"ך וכולו מבואר דאומר לאו דווקא אלא כל היכא דמצי לברר מבררינן ובמומחה צריך שיאמר פלוני דמרתת א"כ דווקא שיאמר וגם צריך לידע שהסכינים היו בידו בשעת שחיטה הא לא"ה אפילו אמירתו לא מהני:

סעיף יד

ואפילו. עש"ך ורוצה לומר מדסתם המחבר משמע דאין לחלק אפילו בהמה ואומר שהביא הבהמה אצל השוחט לשחוט ואח"כ הביאו לביתו דטורח רב הוא כמו בדיקת סכין אפ"ה כל שאומר פלוני מומחה די דמרתת כמ"ש אות ט"ו דלא כב"ח שכתב דעוף דטורח קל הוא להביא אצל השוחט מהימן באומר פלוני כו' ומיהו בנמצא בהמה ברשותו ואומר שהביא השוחט אצלו מודה הב"ח ואם אומר פלוני יע"ש בק"א. ואם יש מקולין קבועין ואומר מכשירה קניתי ואף בלא אמירה כלל מהימן דלא שביק היתרא ואכיל איסורא ואפילו מקולין ישראל רחוקים קצת דהליכה טורח כל דהו הוה והשיב כמו חמצן של ע"ע דמחליפין וכן כתב בשמ"ח סי' זה יע"ש:

סעיף טו

דווקא פלוני מומחה כו'. והיינו טעמא אף דלא שביק היתרא חיישינן שמא לא מצאו המומחה כביתו ומטרה לא טרח וכן הדין בגבינה לקמן סימן קי"ט ס"י אומר קנה לי גבינה צ"ל פלוני מומחה מה"ט:

סעיף טז

להכעיס. כתב הש"ך מדין תורה והשיג על הב"ח דרוצה לומר דהוה דרבנן אפילו להכעיס לשחיטה כמבואר בב"ח על מ"ש הטור להכעיס בשחיטה וז"א דהא התו' כתבו דמוזבחת מי שאינו בר זביחה דהיינו אינו מאמין וכתב עוד דלהמחבר אף לשאר עבירות דהוה אפיקורס הוה מדין תורה ואזיל לשיטתיה באות ב' דלהר"מ אף שאין עובד עבודת כוכבים הוה ד"ת יע"ש:

סעיף יז

מומר להכעיס. עש"ך העלה דמומר לעבודת כוכבים אף פ"א ובצנעה הוה מומר ומחלל שבת ופרהסיא בפ"א הוה מומר ומלת פרהסיא המוזכר בגמ' קאי רק אשבת ולא אעבודת כוכבים ואותה שחיטה עצמה אין אוסר משום מומר רק משום תקרובת עבודת כוכבים ושחיטת שבת. וא"י בשלמא שחיטת שבת מישתריא למ"ש הא שחיטת מומר למאי נ"מ הא אסור משום ת"ע ודוחק לומר לענין איסורין מבטלין זא"ז דלא הוה נבילה כו'. ואולי במיעוט בתרא דהוה מומר דהוכיח סופו על תחלתו כמו שאבאר אי"ה בסימן ד' להכי לא הוה שחיטתו פסולה או להר אם נאמר דשחיטתו אסורה רק מדרבנן אף במתכוין לעובדם ואלו משום מומר הוה ד"ת ולקמן אבאר דד"ת הוה. ומיהו אי אדם אוסר דבר שאינו שלו לא הוה אלא מדרבנן כמ"ש הלבוש אבאר לקמן סימן ד' א"ש. ומיעוט קמא דקנה ליכא למימר דמיעוט קמא דקנה לש"ך בנה"ך פוסל משום שחיטת מומר נמי לא פסול כמבואר לקמן התחיל אחד מהפסולים. ועיין לקמן סימן י"א אות ב' בט"ז סובר פ"א לא הוה מומר דלא כש"ך:

ומה שהביא הש"ך ראיה מיש"ש פ"ק דחולין ס"ז תמה תב"ש בסימן י"א אות י"ב דמהרש"ל גופא בפ"ב סימן כ' כתב בהיפך דאף באותה שחיטה נעשה מומר וע"ש. והנה בסימן כ' בפ"ב הוכיח כרשב"א דחישב ישראל ע"מ שיזרוק העובד כוכבים אסורה דאל"כ ר"י ור"ל במאי פליגי יע"ש משמע בהדיא באותה שחיטה נעשה מומר ואותה שחיטה גופא פסולה וסותר למ"ש פ"ק סימן ז' גם דבריו כאן לא זכיתי להבין במ"ש על מ"ש התו' חולין י"ד א' דפ"א לא הוה מומר מהא דלקמן שנים שוחטין א' לשם א' מכל אלו דהוקשה להם תיפוק ליה משום שחיטת מומר ותירצו בפ"א לא הוה מומר וכתב הוא ז"ל דה"מ לשנויי דמומר לשאר עבירות ולא ידענא להולמו דא"כ אכתי אימא לצעורי מתכוין כיון דאין מומר לעבודת כוכבים יע"ש. ולענין דינא נראה לי דאם שחט בשבת שחיטה גמורה לכ"ע פסולה דמכי שחט פורתא חילל שבת וא"כ כי גמר שחיטתו שחיטת מומר הוא ובחצי קנה בעוף שהיה פגום ע"י חולי לדידן בזה יש לעיין וספיקא הוה ולענין שחיטת מומר כה"ג אין כ"כ נ"מ וכבר התבאר:

כתב השמ"ח חילול שבת דוקא בדאורייתא לא דרבנן דלא כב"ח. פרסום הוה עשרה מישראל או שידע שיתפרסם. מומר לשלשה עבירות מפורסמות כמו לבישת שעטנז והקפת ראש ונבילה הוה מסתמא לכל התורה ואם ראינו נזהר בשאר הוי מומר לד"א ואם עבר על רוב המצות אף שנזהר בשאר רובו ככולו. אוכל נבילה שמתה מאיליה הוה להכעיס ודווקא נפסלה בשחיטה תלינן דלתיאבון תו' עבודת כוכבים כ"ו. אמנם

האידנא כתב בה"י האוכל נבילה יש להחמיר ולומר דחשוד לכל התורה וראוי לחוש לדבריו כ"ז העתקתי משמ"ח:

ודע ✍למאן דסבר פ"א לא נעשה מומר או למאן דסובר באותה שחיטה לא נעשה מומר היה נראה לכאורה דמ"מ בעינן אחרים רואים דהחשוד לדבר חמור חשוד לדבר הקל ואם חשוד לשבת כ"ש לשאר עבירות ולא מהימן אמנם ראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ח"י הביא בשם מהרי"ק שורש מ"ם דמומר לד"א שחיטתו כשירה אף באין אחרים רואין ועיינתי במהרי"ק וצריך לומר דמיירי בשוחט לאחרים ואין לו הנאה ממנה ומש"ה אף דקיימא לן החשוד על הדבר אין נאמן להעיד היינו של עצמו הא של אחרים נאמן ומש"ה מותר באין אחרים רואין הא כל שיש לו הנאה ממנה וודאי אף אותה שחיטה אין לו נאמנות בשל עצמו דהחשוד לחמור חשוד על הקל ועיין ש"ך אות כ' ובקי"ט אות ח"י:

סעיף יח

ולהרמב"ם צריך. וכן הלכתא ול"ק מסימן א' דהתם איפשר נתן לאחר לשחוט ש"ך ולא ניחא ליה דאיהו בדקן דוודאי מטרח לא טרח ועיין מ"ש בט"ז:

סעיף יט

ודוקא במומר היינו הרבה פעמים. והיינו שלשה פעמים ופסול לעדות היינו פ"א:

סעיף כ

פסול לעדות. לכאורה משמע דווקא שיעור כזית דמיפסל לעדות הא חצי שיעור דאין מיפסל לעדות לא' ואין זה כלום דמ"מ מיפסל מדרבנן הוא כמבואר בח"מ סימן ל"ד דעבירה שאין בה מלקות מיפסל מדרבנן:

קשיא ✍לי דכאן פסק המחבר בס"ה מומר להכעיס הוה מומר לכל התורה כדמוכח דוכתא טובא בהר"מ ז"ל א"כ איך כתב בח"מ סימן ל"ד ס"ב עבר עבירה שיש בה מלקות בין להכעיס או לתיאבון פסול לעדות ואיך כללם יחד דלהכעיס אף שאין בה מלקות כמו מ"ע סוכה שופר תפילין וכדומה דינו כעובד כוכבים ופסול מ"ה ועיין סימן קנ"א ורנ"א מהו להכעיס ועיין בשמ"ח סי"ג דלהכעיס שאינו מאמין במצוה או להכעיס בוראו אפילו במ"ע דינו כעובד כוכבים ושחיטתו פסולה מ"ה:

כתב הש"ך ז"ל דיש חילוק בין של עצמו אף בפ"א חשוד הוא לא"ד ולאחרים ואין לו הנאה ממנה פ"א נאמן ובמומר הרבה פעמים אינו נאמן אף בשל אחרים אף בלא טירחא והיכא דאיכא טירחא כמו בדיקת סכין אף מומר לשאר עבירות ולאחרים צריך בדיקת סכין. ולפ"ז רבא אמר שפיר מומר לתיאבון דוקא הא פ"א לא דמיירי בשל אחרים כן תוכן כוונת הש"ך כאן ובסי' קי"ט אות ח"י ומ"ש רמ"א הרי הוא כמומר אין מדוקדק דמומר אף בשל אחרים ואלו פ"א דווקא בשל עצמו לא מהימן לא באחרים. ומיהו קשה

דהא דנאמן בשל אחרים דאין אדם חוטא ולא לו משא"כ כאן מטרח לא טרח ומה נאמנות שייך כאן ואולי יש לחלק ובסימן קי"ט אבאר בעזה"י:

סעיף כא

הרי. הא אין שם יראה הוה מומר לערלות ב"י ד"מ ש"ך ולהר"מ ז"ל צריך בדיקת סכין דמומר הוא שהרי בכל רגע עובר בעשה זו וכאמור:

סעיף כב

שחיטתן. עש"ך דהרשב"א פסק כת"ק דרשב"ג דכל דלא כתיב' אף דאחזיק אין להם נאמנות ופעמים עובר לתיאבון ומש"ה לא מהני בדיקה ואם אחרים רואין הוה בכלל וזבחת כמו מומר לתיאבון והר"מ ז"ל דכתב אין נאמנים לומר לא קלקלנו משמע חותך מהני וכ"מ מדאמר ר"א לא אמר כתרוייהו כו' ואמאי לא דהלכה כת"ק דלא מהני חותך עכ"ל ש"ך ועיין פר"ח שכתב אדרבה מדכתב הר"מ שאין מאמינים והתב"ש באות מ"ב מיישבו יע"ש. ומה שדייק מרב אשי יש לומר דלמ"ש התוס' ריש חולין דחותך כזית היינו היכא דאיכא לברורי. אם כן אמאי לא אמר כרבא ה"ש ביוצא ונכנס בא ומצאו שרי דמדמה שחיטה ליי"נ ואף כי ליכא לברורי שרי יע"ש:

כתב התב"ש אות מ"ה דמ"ש בש"ע דבעינן בדיקת סכין אף דכותים קודם גזירה א"צ בדיקת סכין דמרתת י"ל דהתם רתיתה בשתים א' דמתירא שמא יבדוק הסכין הב' שמא יתן לו כזית בשר משא"כ לדידן דקיי"ל כת"ק דלא אחזיק אוכל הוא ע"כ ליכא רתיתה בב' ומש"ה צריך בדיקת סכין יע"ש. וא"כ י"ל מש"ה אמר ר"א לא אמר כתרוייהו קסבר גירי אריות דאי גירי אמת לוקמיה בכותי ה"ש בעע"ג ובודק סכין ואם לא בדק לא ישחוט לכתחלה דליכא רתיתה בשתים ולמה מהדר לאוקמי במומר הא כה"ג יכול לאוקמיה בכותי וע"כ גירי אריות הן והש"ך לשיטתיה באות כ"ד מש"ה הוכיח כאן שפיר ועיין מ"ש שם:

סעיף כג

באחרים כו'. בעע"ג א"צ מומחה וביוצא ונכנס צריך מומחה ש"ך. ובספרי ראש יוסף כתבתי איפשר בעע"ג לכתחלה צריך שיהא מומחה דאל"כ לכתחלה לא ישחוט שמא לא דקדקו היטב ואי דלא גרע מיוצא ונכנס הא לא ידע במה דליזדהר ומש"ה כל שאין מומחה אף עע"ג לכתחלה לא:

סעיף כד

וגם כו'. תמה הש"ך דצו"ב הוה ככותי קודם גזירה. וסיים לענין דינא הקראים שבזה"ז אין מאמינים כלל ולא בכלל וזבחת ומש"ה אסורה כפר"י וכן הלכה:

כתב התבואות שור אות מ"ה דמש"ה צריך בדיקת סכין דהא דא"צ בכותי בדיקת סכין דאיכא רתיתה בשתים שמא יבדוק ושמא יתן לו כזית משא"כ לדידן דהלכה כת"ק והא דלא סגי לתו' בהאי טעמא לחוד דא"כ למה לי עע"ג יע"ש ולא הבינותי דהא לא כתבו התוס' בפי' רתיתה מה היא ואי מ"ש ממומר זה באמת קשיא דלמה להו לומר מומר מחזיק כישראל כשר תיפוק ליה דליכא רתיתה בשתים דאי יתן ליה יאכל דלתאבון אוכל הוא וליכא כ"א רתיתה דבדיקה:

ולענין שחיטת כותי כפי הנראה דמדרבנן אסור דעשאום חז"ל כגוים גמורים ומיהו לרב אשי דבתרא הוא ואמר גירי אריות הן שחיטתן מ"ה אסורה כגוי ולא מצאתי בפירוש לענין הלכה אם כותים גירי אמת או ג"א הן. אך את זה מצאתי בפ"ד מהלכות משכב ומושב ופ"ט מהלכות מעשר שמדבר שם הר"מ מזה ואין הכרע. אמנם ממ"ש הר"מ ז"ל פ"ד מה"ש וגדר גדול שאפי' כותי כו' לשיטת הש"ך אות א' דהיינו כותים ממש דלא הוה אלא מדרבנן הא עובד כוכבים שאין עובד לכוכבים דאורייתא א"כ אתה רואה שפוסק גירי אמת הן דאל"כ הוו עובדי כוכבים גמורים ומ"ה אסור יע"ש וקשיא הא רב אשי בתרא הוא. שוב ראיתי בר"מ הלכות עבדים פ"ו הלכה ה"ו שפסק בפי' דכותים קודם גזרה בהחתים עד ישראל לבסוף כשר ועיין גיטין יו"ד א' דלרשב"ג החתים עד ישראל בסוף כשר וכן כתב שם בפי' בהלכה וי"ו דגרי אמת הן יע"ש ועיין לקמן סימן דס"ז הלכות עבדים ויש לראות איך פסק דווקא גיטין ושחרורי עבדים כשר דאין חותמין זה בלא זה והא פסק כאן כרשב"א וא"כ בשאר שטרות נמי דהלכה כת"ק דכתיבה לחוד מהני ולא תענה כתיב וכמ"ש בגיטין אי ת"ק אפי' שאר שטרות נמי ואפשר לחומרא פסק כת"ק דאחזיק ולא כתיבא לא מהני וה"ה כתיבא ולא אחזיק לא מהני ובתרתי פליגי:

סעיף כה

מסור. פירש הש"ך דעת רמ"א כאן דהוה כמומר לכל התורה כולה דלא כמ"ש הט"ז:

סעיף כו

וע"ל סי'. לענין הלכה פסק הש"ך כהמחבר לקמן סי' קי"ט דשחיטתו כשירה ועיין בשמ"ח דבפ"א אין לפסול בה"מ ובהרבה פעמים אסורה שחיטתו ולענין תפילין עיין אורח חיים סימן ל"ט ושם יש לפסול אף בפ"א:

סעיף כז

או שהתחיל. כ' הש"ך אמה שהבין הב"ח בדברי הפרישה דהוקשה לו על הטור בשחט הכשר וגמר הפסול הא פסול מטעם שהייה וזה אין קושיא להטור בדלא שהה ולדידן הא דלא הגיה רמ"א דמשכית קודם שסילק הכשר ידו והתחיל הפסול אלא דקושייתו כמו ששהיה פוסל במיעוט בתרא ה"ה עובד כוכבים פוסל וכתב דיש לחלק ולענין

שהיה משמע מדבריו דאף עובד כוכבים פוסל בשהיה ומ"מ לענין הלכה קיי"ל דאין עובד כוכבים פוסל בשהיה במיעוט בתרא לדידן וה"ה עיקור וכדומה דעובד כוכבים לאו בתורת שחיטה הוא. ומיהו ישראל פסול כמו מומר וכיוצא וודאי יש ליזהר במיעוט בתרא ועיין בשמ"ח סי' כ"ג בדיני שהיה ושם אבאר עוד בעז"ה:

סעיף כח

או ברוב. אפי' שחט הכשר חצי קנה ובא הפסול והוסיף כ"ש פסולה ש"ך:

סעיף כט

וגמר. דהא דלא הגיה רמ"א כלום משום דאי תפס הקנה לבדו ושחט אף לדידן כשירה כמבואר לקמן מש"ה לא הגיה רמ"א עליו עיין סימן כ"ג וכ"ד ש"ך:

סעיף ל

היו. עי' ש"ך שהביא כמה דיעות וכן הוא בתוספתא דכשירה שחיטתן ולא דמי לשוחט לעבודת כוכבים דהתם מטעם מחשבה משא"כ הכא דבלאו איהו נמי הוה משתחיט שפיר לכן יש להתיר כה"ג ועיין מ"ש באות ל"א:

סעיף לא

ואצ"ל. אפי' יש בכל א' שיעור שחיטה זה למעלה וזה למטה אפ"ה שחיטתו פסולה דשמא התחתון גמר קודם שחיטת העליון. עיין שמ"ח שהאריך בדינים אלו ומפני שאין מצויין לא הארכתי. ומ"מ זה שמכשיר הש"ך היינו באם הכשר היה יכול לשחוט בלא הפסול דאל"כ אין מקום להכשיר בזה יע"ש:

כתב בית לחם יהודה באות ח' דמומר לכל התורה אסור למכור לו נבילות וטריפות אם אין מצוי לו כמו תרי עברי דנהרא בשם חות יאיר ופשוט הוא. גר כתב בשם הריב"ש האנוסים אם אי אפשר להמלט על נפשם שחיטתן כשירה. ובשם הרשב"א גר שחזר לדתו מחמת אונס ישראל גמור הוא והכין הוא וודאי כל באונס אף שביטל מ"ע כשר הוא:

סימן ג

סעיף א

ואם מצא הנוצה או השיער חתוכים אין לחוש לחלדה ולא חיישינן שמא לא שחט הרוב וע"י פרכוס נתרחב החתך ועי' סי' כ"ה ס"ק י"ד עכ"ל הש"ך הנה מ"ש ולא חיישינן שמא לא שחט הרוב בעוף הוא דאלו בבהמה ודאי לא חיישינן רק בעוף ע"י פרכוס ודילוג נעשה רוב ומה שהראה מקום לסימן כ"ה שם חילק בין קנה דחיישינן ביה לדינא ובין ושט דלא חיישינן ושם יבואר:

כתב הישׁ"ש פ"ב דחולין סימן י"ג דאף דלא בעינן כוונה לחולין הא כיון שלא לשחוט שחיטה המכשרת אלא בתורת נחירה אף ששחט כראוי שחיטתו פסולה הביאה הכה"ג בהגהות הטור אות ה' ותמה על הבאים אחריו הט"ז וש"ך ומ"מ ול"ה ודמש"א וב"ח ופרישה למה לא הביאו ושמ"ח הביאו יע"ש. ויש לראות מה היא מחשבה זו אם דווקא שהוציא בשפתיו או אפי' כיון בלבו. ולענין מחשבת קדשים יש ספק עי' תוס' חולין ל"ט א' ועיין משנה למלך פי"ג מהלכות מעה"ק הלכה א' שהאריך וא"כ ה"נ כאן תליא בפלוגתא זו:

והנה אם נאמר דכוונה נמי פוסלת בחולין קשיא הא דכותי שוחט וישראל עע"ג כשר דילמא כיון לנחור ולעקור ומיהו י"ל דכותי אין מכוין להכעיס אלא דאין נותן לב לשחוט כראוי וחיישינן דילמא יארע קלקול באונס אמנם ממ"ש הש"ג פ"ק דחולין דמומר לכל התורה ואחרים רואין כשירה והרשב"א בת"ה מומר להכעיס ואחרים רואין כשר וממ"ש רש"י ג' ב' מומר לנבל בידים משמע ודאי דאף כיון לנחור שחיטתו כשירה דאל"כ כי אחרים רואין מה הוה ואף עע"ג לא מהני דגדול אדעתא דנפשיה קעביד עיין תוס' חולין י"ב ב' אם לא שנאמר דוקא הוציא בשפתיו בעינן וכדכתיבנא עיין כר"ו שהקשה על מה שדייקי התוס' חולין י"ב ב' דילמא אחרים רואין הוה כוונה והקשה דילמא מרישא דייק שמא יקלקלו והא ודאי הוא דאין להם כוונה ולא הבינותי דבגמרא דייק בהדיא מסיפא ומרישא אין ראיה דאחרים עע"ג ומזהירין אותן והוה כוונה והני אחרים אין בקיאין בה"ש ומש"ה אף דיעבד שחיטתן פסולה שמא שהו ודרסו משא"כ מסיפא דייק שפיר דאחרים רואין משמע מרחוק. וע' תוספתא ר"פ השוחט נפלה סכין או שדרס עליה יורה כרא"ש יעוין שם:

סימן ד

סעיף א

שחט סתם הש"ך הביא דברי הב"ח שפסק כרי"ו כתוספתא דוקא זרק אח"כ הא מחשבה לחוד לא אמרינן הוכיח כו' אמנם הלכה כמחבר וכן פסק בישׁ"ש ואפי' חישב לאחר שחיטה ע"מ לזרוק הוה ספק ואף זרק אח"כ לא הוה רק ספק איסור הנאה:

סעיף ב

ה"ז ספק הש"ך הביא. דברי יש"ש דפסק כרי"ו דאסורה רק באכילה (והיינו רק מדרבנן) לא בהנאה ודקדק מדברי המחבר דכתב שם שחט סתם משמע הא פי' מתחלה ששוחט לשם השם לא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו ואפילו זרק אחר כך דלהמחבר אין חילוק בין חישב או זרק וכתב התב"ש אות ז' דלשון הט"ז אות ב' שאומר ששוחט לשם השם

כ"ע מודים דאסור דיש אפיקורסים מעלים שמות הבעלים בכמה מיני שמות יע"ש. ומ"מ הט"ז ודאי סובר בכל לשון יפה לא מהני מדלא אשכח פתרי להאי דינא דזרק לא מיתסר אלא באחר הא איהו בכל גוונא אסור ולהלכה פסקו כולם דלא כט"ז והפר"ח ותב"ש ושאר אחרונים עוד כתב הפר"ח דינים בזה עיין עליהם. וכתב התב"ש גבול יש כ"ז שהחלב ודם קיים אם חישב הוה הוכיח סופו על תחילתו ותכ"ד כדיבור דמי יע"ש:

סעיף ג

כתב הש"ך אפי' שומע השוחט שעובד כוכבים מחשב שרי דלא כב"ח והביא ראיה מהני טייעי דאתי לציקוניא חולין מ' ב' והביאו דיכרי לטבחי ישראל אמרי דמא ותרבא לדידן בשרא ומשכא לדידכו ועכ"פ דיעבד שריא. ולא הבינותי מאן לימא לן שהישראל שמע מעובד כוכבים בשעת שחיטה וכתב עוד מין סתמא לעבודת כוכבים וסתם מחשבת עובד כוכבים לאו לעבודת כוכבים ולכאורה נראה דמחשבה היינו ממש ואין ראיה ועוד דאי סתמא כן הוה כמפרש עיין תב"ש:

כתב לבוש ס"א וג' ישראל שוחט ועובד כוכבים מחשב שרי דאין שליחות לעובד כוכבים יע"ש לכאורה בישראל שוחט וחבירו חושב אסור דיש שליחות וזה תימא דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן עיין קידושין ונדרים בהא דכהני שלוחי דידן ועיין זבחים וצ"ע ואי"ה במקום אחר אבאר:

סעיף ד

ואם שחט עש"ך ותוכן כוונתו דמפלוגתא דר"י ור"ל בחולין ל"ט לא מוכח למ"ד פ"א לא הוה מומר או עכ"פ באותה שחיטה לא הוה מומר וגם הרשב"א דחי לה באומר בגמר זביחה עובדה ומתה"א משמע דווקא באכילה אסור ולא בהנאה (מש"ה א"ש דנקיט ר"י אמר פסולה ולא זבחי מתים) ומ"ש תניא כוותיה מברייתא התם מיירי בשוחט עצמו חישב לזרוק וקאמר זבחי מתים ה"ה בשוחט ע"מ שיזרוק העובד כוכבים אסור באכילה ולפי הנראה איסור אכילה ג"כ מדרבנן דמיחלף במחשב מעבודה לעבודה וכן פסק הפר"ח דמשום כבודו של הרשב"א יש לאסור באכילה. אמנם השמ"ח ס"ז כתב דאם רוצה הישראל בכך הוה העובדי כוכבים שלוחו ואסור בהנאה מ"ה וגברא בר קטלא יע"ש. ויש לראות הצריכותא והא טובא צריך לומר כה"ג אסור מדרבנן:

סעיף ה

י"א שאוסר עש"ך ותוכן כוונתו להקשות (והוא קושית הב"ח ופרישה) דכאן לא הכריע המחבר והביא ב' דיעות י"א וי"א ואלו בח"מ סימן שפ"ה הכריע דחייב לשלם אם היה שותף והפרישה תירץ דיין נסך אלו כיון לצערו היה לחלק היין ודחה כאן בהגהות פרישה דא"כ מה פריך מהמטמא והמדמע לשינויא בתרא דהדר ביה ממה דהוה אמר

דאית שותפות לדעת הרא"ש דאל"כ לא הוה חזר והקשה מה שתירץ כבר ומש"ה פסק הרא"ש דשותפות אין אוסר והא חזינן ביין נסך דמקשה מה שתירץ כבר דהתם הרא"ש מודה כיון שאפשר לחלק יינו כן נראה כוונת הגהות פרישה והש"ך גם מה שתירץ הב"ח דסובר כהר"ן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו היינו בהנאה ולא באכילה ומש"ה כאן הביא ב' דיעות לענין הנאה ובח"מ עכ"פ חייב לשלם דאוסר בשתיה ודחה התי' זה בב' ידים דמ"ט דהר"ן דהוה כלא נשחטה הבהמה וביין נסך לא שייך זה ועוד דמשמעות כולם דאין אוסר דש"ש אף בבהמה באכילה דאם לא כן לא הוה מקשה מהא דהשוחט בחוץ חייב שלש חטאות דהא לכולו עלמא קשיא כיון דאסור באכילה. ומדבריו אתה רואה דלהר"ן מן התורה אסיר באכילה אמנם כבר כתבנו דמדרבנן יש לאסור והש"ך תי' דביין נסך חייב לשלם דהניזק יאמר לו קים לי כהך דיעה דאסור וכ"ת דהמזיק יאמר קים לי דכשר א"כ קח לך היין ותן לי יין אחר כן הוא כוונתו בנה"ך אף שמגומגמין קצת יע"ש. והנה לפ"ז בכל מקום דהמזיק עושה דבר שהוא ספיקא דדינא חייב לשלם רמ"מ אסור הוא וההיא מוגרמתא דב"ק יש לומר כיון דהשוחט בידו לשחוט והיה סובר שכדין שוחט פטור עיין תב"ש אות ז' בזה ועיין סימן קמ"ה בטור ובמחבר לקמן:

סעיף ו

ואם עש"ך וכוונתו דל"ת מדכתב רמ"א ואם התרו וקיבל הר"ז כשאר מומרים היינו לומר דאסורה באכילה כדין שחיטת מומר וסובר פ"א לא הוה מומר וכן להש"ך עכ"פ באותה שחיטה לא נעשה מומר אבל מאחר שקיבל התראה הוה כמומר מכבר דאין לומר הר"ז כמומר כבר ואוסר בהנאה הא אכתי לא הזכיר זה כי היכי דתפול עליו לומר כשאר מומרים לכן פי' הש"ך דאפ"ה פירש כן וזה שהראה מקום לסימן קמ"ה דשם מבואר בהמחבר כן יע"ש או יאמר דהראה באצבע עיין לקמן ר"ל דכאן השמיט המחבר מומר דלהר"מ ההיא אוקמתא לאו עיקר אלא באית שותפות וכנראה לכאורה מב"י ולקמן מביא דעת הרא"ש אם הוא מומר יע"ש ולקמן הראה לכאן דשם לא הביא כ"א דעת הרא"ש וי"א שאפילו שותף אין אוסר ואם מומר זהו להרא"ש. אמנם אין זה נכון דוודאי גם להר"מ יודה במומר ותפס חומרת שני התירוצים והרואה יראה בספרו הארוך בב"י שכן הוא שכתב שתפס שינויא קמא לחומרא ומה שהשמיט בפ"ח מה' עבודת כוכבים מומר תי' הכ"מ שם שסמך על ה"ש פ"ב ה"ה ואף דבה"ש לא הזכיר הרי כתב שאין אדם מישראל אוסר משמע הא עובד כוכבים או מומר אוסר כמ"ש הלח"מ שם ובהל' עבודת כוכבים השמיט תיבת מישראל יע"ש וראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות ח' כתב על הב"י דבריו ברור מללו דהר"מ לא כתב אוקמתא דישראל מומר יע"ש וליתא דודאי אית ליה.

ומ"ש פ"א מהל' עבודת כוכבים כתב כן לא ידענא מה ראה לומר כן דהא הכ"מ שם סיים דסמך על ה"ש הן במה שלא חילק בין מומר ועובד כוכבים והיינו מישראל שכתב שם וכמ"ש הלח"מ. ולא ידענא איך העביר האדון הגדול בעל כה"ג עיניו מהתם והלא אליו כל גלוי וכל מ"ש באות ההוא תמוהים הם וכדכתיבנא וראיתי להאריך כאן קצת מפני שהוא יסוד בכמה סוגיות בתלמוד ופוסקים:

הנה רוב הפוסקים פסקו דאדם אוסר דבר ש"ש בעבודת כוכבים או מומר דלא שייך לצעורי או קיבל התראה והיינו דווקא בעשה מעשה אפילו זוטא וכדבעינן למימר לקמן. ואם הוא מן התורה או מדרבנן במחלוקת שנויה הלבוש כתב דלא הוה רק דרבנן עיין תב"ש אות י"ד והאמת דרוב הפוסקים ומכללן הרא"ה ז"ל בב"ה דף יו"ד כתב כן בפירוש ודוכתי טובא משמע דהוה מן התורה ומיהו מ"ש ב"ח דר"י בן בתירא ות"ק פליגי מ"ה הא מדרבנן מודים דאוסר עובד כוכבים בסתם מגען ופי' כן בע"ז נ"ד אהא דרב אשי דלא תקשה קושית התו' שם ובחולין מ' י"ש אפ"ה פריך הגמרא שפיר ממנסך דאיירי בישראל ולפ"ז ממ"ש הר"מ ז"ל פ"ז מהלכות חובל היה מומר שהרי הוא ככותי או התרו וקיבל התראה היה נראה מדכתב ה"ה ככותי לומר דמש"ה חייב לשלם שאוסר עכ"פ מדרבנן כעובד כוכבים דמומר לעבודת כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים לענין י"נ וכן קיבל התראה ולא כמ"ש הכה"ג דאישתמיט להכ"מ דברי דמב"ם אלו י"ש:

ודע שאני נסתפקתי אם הא דקיי"ל עשה מעשה אסרו אפילו מיעוט קמא דקנה כי כן הסכימו האחרונים דלא כט"ז בסימן ב' בסופו אם שחט רוב שנים או רוב א' בעוף ואח"כ חישב לעבודת כוכבים מהו מי אמרינן כיון דשחט בהכשר תו אין סברא לאסור וכמ"ש הר"ן והרשב"א בזרק לעבורת כוכבים מה"ט ה"נ כאן או דלמא כיון דלכתחלה בעינן כל הב' מ"ה כפי הנראה לכאורה מהר"ם ה"ש ואבאר לקמן אי"ה תו מיתסרא אף במיעוט בתרא. האמנם שכן משמע מכ"מ ריש ה"ש ה"א דלהר"מ אף בעוף בעינן לכתחלה מ"ה כל השנים שכתב דהוה ספיקא דאורייתא יע"ש וכן בחולין כ' גבי הבדלה יראה כן לכאורה וא"כ יש לספק בהא וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ועיין ע"ז ל"ד ב' תרמינך שעתך. אמנם ✍יש לי ראיה מהא דמקשים כולם אהא דפלוגתא דר"י ור"ל תיפוק ליה משום שחיטת מומר וכן שנים שוחטין א' לשם אלו אימא במיעוט בתרא מיהו גם למה דקיי"ל מיעוט קמא דקנה אוסר כהב"ח וש"ך ושאר פוסקים תפול זאת הקושיא מה קשיא להו דלמא במיעוט קמא דקנה וצ"ע:

כתב התב"ש סי"א לצעורי שייך בבהמת ישראל לא בשל כותי ומומר דמה הצער העובר כוכבים רוצה בכך ויקח הבהמה לעצמו. וכפול הוא בדבריו ס"ה יע"ש. ונראה דמשום

הכי אמרו בגמרא בהמת חבירו לרבי עקיבא ולר"י הא דעובד כוכבים ומומר אוסר לפי המסקנא ולר"ה לרבותא דלא אמרינן לצעורי קמכוין:

ודע שיש מחלוקת אי הגביה לבהמה שרש"י סובר דקנאה והרי כשלו והתוס' מקשים שם על רש"י עיין כה"ג בהגהות הטור אות ה' שהאריך ומ"מ לדינא כולם השמיטו זה משמע דסבירא להם דלא הוה כשלו לענין לאסרו אלא לשלם הוה כשלו ולא לאסור וכמ"ש:

סעיף ז

לשם חמה ולבנה עצמן. ש"ך ור"ל לאפוקי לנדייהו דחמה ולבנה וכמ"ש באות ט':

סעיף ח

חולק על הט"ז דמפרש דברי המחבר כטור ורשב"א וש"ך לא ניחא ליה בכך דהמחבר שינה לשונו מלשון הר"מ ז"ל שכתב וז"ל השוחט לשם הרים אע"פ שלא כוון אלא לרפואה שחיטתו פסולה בד"א וכו' והש"ע כתב השוחט לשם הרים אין לו דין ת"ע אבל שחיטתו פסולה אע"פ כו' דאל"כ היה לומר מקודם השוחט כו' שחיטתו פסולה אע"פ כו' ולסוף כתב דמ"מ יש לדחוק ולכוין דעת המחבר כטור ורשב"א. והוי יודע דלרפואה דאסור באכילה ולשר בהנאה היינו מדרבנן אבל לעובדם יש דעות וכבר התבאר בט"ז יע"ש:

סעיף ט

דחמה ולבנה ג"כ יש להם שרים כדאיתא במדרש י"ב מלאכים המנהיגים אותם ומש"ה אי שחט לשר שלהם אסור מדרבנן אם לרפואה:

סעיף י

דהוה זבחי מתים היינו אף בהנאה כדעת הר"מ ז"ל ולא כר"י בעל התוס' דלרפואה אף לשר אין אסור אלא באכילה:

סעיף יא

כתב הש"ך זה מחשב וזה עובד לא אמרינן והוא לשון הרשב"א ז"ל בתשובה וכבר כתבנו בט"ז מ"ש הפרי תואר:

סימן ה

סעיף א

אפילו היא בעלת מום. עש"ך ומשמע מדבריו לכאורה במומין גדולים כגון חסר יד ורגל דלא שייך לא פלוג שרי ועיין תב"ש אות כ"ב ובשמ"ח סי"א דמומין גדולים אסור מדלא הביאו האחרונים דין של יש"ש פ"ב דחולין סימן כ"ד ש"מ דלא סבירא להו הכין יע"ש ומסתימת לשון הש"ך משמע דסובר כיש"ש:

סעיף ב
לשם תודה וה"ה קרבן נזיר שמא בצנעא נדר ש"ך. וה"ה שלמים כמבואר והמחבר השמיטו דבכלל תודה הוה נמי שלמים עיין טור ובכה"ג:

סעיף ג
לשם תמורה ואם יש לו זבח אימור אמורי המיר ופסול ש"ס ור"מ ש"ך והנה כפי הנראה דפסול ואסור בהנאה כאן ועיין בר"מ פ"ב מה"ש:

סעיף ד
כשאינו נודר ונודב מידע ידיע דדרך שחוק והיתול אומר כן ש"ך ועיין תב"ש דאם אומר לנזירתי אפילו הוא טמא ואפילו רואין ששותה יין כל היום ומטמא למתים אפ"ה כיון שנזירות בר נידר ונידב הוא:

סעיף ה
עש"ך הביא סברת רש"ל דאם הוא לפנינו ואומר כן הודאת בע"ד כמאה עדים דמי ויש כח בשלו לאסור אפילו לאחרים ונראה ה"ה בהמות שותפות יראה דאוסר גם חלק חבירו והב"ח חולק:

סעיף ו
לחטאת. עש"ך ומסיק תרתי בעינן בלמ"ד ויו"ד הכינוי וחולק עם הט"ז שאם אמר חטאתי בלא למ"ד אינו כלום לדעת הש"ך כדמוכח מנדרים י"ג ולזה כיוונו התוס' בחולין ל"א לדף ה' ו' כמ"ש בנה"ך יע"ש אמנם מ"ש וכ"פ מהרש"ל והב"ח באמת הם חלוקים דלהב"ח כל שאמר בלמ"ד ויו"ד מהני ולרש"ל דווקא שאמר לשם אלא שמביא ראיה דעכ"פ בלא למ"ד כ"ע מודים הב"ח ומהרש"ל דאסור ומיהו אף בלמ"ד הולק מהרש"ל:

סעיף ז
כ' הש"ך הר"ב לא הגיה בא"ה דאזיל הכא לחומרא והכא לחומרא עכ"ל ויש לראות הא הטור נמי ספוקי מספקא ליה ומה הלשון דרמ"א מספקא ליה ועוד איך יתורץ זה בטור דאיך יאמר יה"ר אחר אשם והא ספוקי מספקא ליה ועוד דאיך כתב שם אחר סתם אשם וכאן דווקא אשם תלוי והנה לכאורה נראה ✍דאם שחט בהמות חבירו לשם אשם תלוי להכשיר דס"ס שמא הלכה כהמחבר דווקא שותפות ואף דכה"ג סימן ק"ה כתב דכה"ג לא הוה ספק כיון דרמ"א הכריע יע"ש הא כאן היקל הט"ז ושמא הלכה כחכמים דאין בא בנדר ונדבה אלא מדכתב הטור בא"ח דיאמר יה"ר משמע דפשיטא ליה וצ"ע:

סעיף ח
עש"ך וכוונתו תחלת הציהוב פסול בזה ובזה וליכא מ"ע כתב תב"ש הא תורים לפסח ובן שנה לאשם וכדומה כיון דמין קרבן נינהו הרואה יטעה ואסורים יע"ש:

סעיף ט

וכן כו' כתב הש"ך אחר הכשר שחיטה ליכא תו מ"ע דהרי שור שחוט לפניך וזה אמת ויציב:

אמנם מ"ש להתיר במיעוטא קמא דקנה לא הבינותי דהרואה יאמר עתה הקדישו ואפילו בלא שחיטה כלל אם יאמר כן אסור או מדאורייתא או משום חשש הרואים שוב ראיתי בתב"ש החמיר ג"כ ולי הדבר פשוט כן וצ"ע:

סעיף י

עש"ך שהאריך וכוונת המחבר לעיל סימן ד' ס"ד הביא ב' דעות ויש מי שמתיר וכאן לא הביא דעת המתיר ואם כדבריו בב"י היה להביא כאן דעת הרא"ש דאוסר אף באין שותפות ותי' דהב"י סובר דהרא"ש כאן יודה ביש שותפות דליכא לצעורי דמצוה קעביד ומיהו באין שותפות קלא אית לה וביש שותפות כיון דאוסר חלקו מתפשט קדושה בכולה. ולא ניחא ליה לומר להב"י בשיש שותפות ליכא קלא כ"כ ובאין שותפות הוה ליה קלא דדוחק הוא לכן מפרש דביש שותפות אוסר שלו עכ"פ ולצעורי לא שייך כאן ובאין שותפות ליכא מ"ע דקלא אית ליה והב"י כתב כן להטור וליה לא ס"ל כפי' הטור והדר כתב דמשמע מדברי הב"י דמפרש כן להטור יע"ש ועוד דהרא"ש לא כתב כלום על משנה דשנים אוחזים בקדשים אם דווקא שותפות משמע אף בלא שותפות ומסיק דכאן פסק כדעת הר"מ מהאי טעמא ולעיל לא רצה להכריע דהתם איכא לצעורי וכאן אימור מצוה קעביד ועיין ט"ז שסיים בתערובת יש להקל יראה דהיינו דוקא חתיכה חיה ושאר קולות לא בע"א:

סימן ו

סעיף א

כתב הש"ך הא דכתב רמ"א יחידי לאפוקי שנים כבס"ג דשנים פסול וא"י מה מלמדנו וגם על רמ"א קשה לאיזה צורך כתב כאן דהא המחבר בס"ג כתב אפילו המחובר בלחי וציפורן ביד שוחט לכתחילה כדעת הר"מ ז"ל כ"ש תלושה לגמרי ואולי דרש"י פי' שיניים חונקין מפני הריוח שביניהן דהיינו כמו שהם קבועות בב"ח ואיירי דקבועין בלחי שנתלש מב"ח וכאן אשמעינן אפי' לקח שינים מהלחי וצירפן זה לזה אפ"ה א"א להיות בלתי פגימה וזה השמיענו רמ"א והש"ך ז"ל:

כתב הב"ח כל השנוי קודם הוא קודם והאחרונים חלקו עליו עי' פר"ח ופ"ת ותב"ש אות א'. ומדברי תב"ש למדתי דבר חידוש דלא אמרינן כל מה דשנה כסדר הוא קודם אלא היכא דאית סברא לאקדומי אידך ברישא ואיחרה ש"מ סידרא נקיט ולא בע"א כמו

בפסחים דחשיב מיני מרורים וקחשיב המר יותר לבסוף ש"מ דקפיד אסידרא דטעם יש חסא כו' ויפה כתב:

סעיף ב

או זכוכית. עש"ך דכתב כמו הט"ז דט"ס הוא בהג"ה וצריך להיות במחבר דשוחטין לכתחלה ואין חילוק בין זכוכית רך לקשה ומ"מ האידנא אין לשחוט אלא בסכין:

סעיף ג

שקסמים נבדלין. הש"ך השווה כאן הדעות ואומר דבה"ע מיירי בנאבד הקנה דבסכין מוקמינן אחזקה כמבואר סימן ח"י וכאן אסור דדרך להבדל קיסמין והוה ודאי נבילה דחזקה דבהמה בחיי' וגם ספק הרגיל ור"י מיירי בבדק ומצא יפה ולפ"ז גם התוס' ד"ה ורמינהו סוברים כן. גם ירושלמי אין פליגי אלא הוסיף טעם אם בדק ומצא יפה למאן דקפיד יש ליזהר משום ר"ר:

סעיף ד

ובי"ט כו'. כתב הש"ך כ"ש סכין שיש עוקץ בראשו בי"ט ובשעת הדחק שרי הלשון קשה דזה א"צ ללמדנו והיה לו לומר דבלא שעת הדחק עכ"פ אסוד דזהו חידושא ועיין מ"ש במ"ז אות ב' ודע דקיסם לאו דוקא ה"ה לפת וכדומה כ"כ האחרונים ועיין תב"ש:

סעיף ה

אם כורך. עש"ך דוקא מלא צואר הא לא"ה לא ויש לעיין אם זה לכתחלה אסור אף בשעת הדחק דחיישינן שמא ע"י הולכה והבאה כ"פ ינתק המטלית הא דיעבד ש"ד א"ד דיעבד אסור ואף באומר ברי לי. שוב ראיתי בתב"ש אות ז' יראה מדבריו להדיא דבפגימה א' מהני ברי לי אף שאין שיעור ב' צווארין וכשיש בו פגימות צריך מלא צואר. וכתב מ"ש הט"ז לקמן סי' ח"י אות ד' לאסור כה"ג הוא והביא תוספתא דמכשרת כשיש מלא ב' צווארין ע"ש ולקמן סימן ח"י אבאר. ובדברי תב"ש יש קצת סתירה לכאורה ממ"ש בשמ"ח ס"ג יראה דאף דיעבד לא מהני ברי לי בפגימה א' כשהוא קטן דאין בו מלא צואר:

סעיף ו

ואפילו הש"ך הביא כמה דעות כרא"ש ולאו יחיד הוא בדבר זה כמ"ש הב"י והפוסקים:

סעיף ז

הקבוע בלחי דהוה כבית יד שלו כתב השמ"ח ס"ה ואות י"ד דאם מת הב"ח אוסר דהוה מחובר ובזה יפה כיון אמנם מ"ש דאם יש חלק גדול מן הגוף בזה יש לעיין ומ"מ מסתברא כדבריו דלא הוה כבית יד ומ"ה פסול:

סעיף ח

או בדבר התלוש. עש"ך דקשיא ליה פשיטא אם בתלוש ולסוף חיברו כ"ש תלוש לגמרי דשרי דיעבד ותירץ ב' תירוצים. א' משום סיפא נקטיה דצואר למעלה אף דבר התלוש לגמרי אסור דיעבד שמא ידרוס פ"א ועוד כתב משום רישא נקטינן דל"ת צואר למטה דיעבד משום מחובר הוא דאסור לכתחלה ולז"א אף תלוש לגמרי אסור לכתחלה בצואר למטה משום חשש דרסה כל שמוליך הצואר על הסכין. וכתב עוד דמש"ס מוכיח דצואר למעלה וסכין למטה אף שתופס סכין בידו אסור לכתחלה וכן בעוף עכ"ל. הנה מ"ש משום סיפא לא ידענא רבותא כיון דהטעם משום שמא ידרוס פ"א דמכביד הצואר על הסכין א"כ אין חילוק בין תלוש ולבסוף חיברו ובין מחובר לתלוש כל שאין מעביר הסכין דהא ודאי אין הפיסול משום תלוש ולבסוף חיברו דיעבד כשר. הן אמת שהרשב"א בתה"א י"ו א' כ"כ וז"ל ולא במחובר לקרקע ה"ה בתלושה ה"ה והוא הטעם יע"ש וקשה פשיטא מהכ"ת לחלק ואדרבה הרואה בב"ה שם יראה דיותר מסתבר לפסול כה"ג דחיישינן שמא יעשה כן פ"א לכתחלה משא"כ במחובר לא יעשה כך לכתחלה דפסול בלא"ה לכתחלה אטו מחובר מעיקרו ואף שמ"ה השיג עליו מ"מ יותר סברא הוא כדכתיבנא. ומ"ש הש"ך בדרך הב' לומר אף בתלושה וצואר למטה כל שמעביר הצואר דוקא דיעבד וכן כשתופס הסכין בידו וצואר למעלה אסור לכתחלה השיגו הפר"ח דברייתא חולין ט"ז ב' בכל שוחטין בין בתלוש ומחובר בין שהסכין למעלה ובין למטה אוקמינא לצדדין סכין למעלה במחובר וצואר למעלה בתלוש הרי דבכל שוחטין לכתחלה כדמוכח שם ט"ו ואפ"ה שוחטין לכתחלה בתלוש בצואר למעלה ובמחובר בצואר למטה והברייתא כר"ה דמכשר מחובר מ"מ לענין דרסה לא פליג עליו רבי וא"כ במחובר לתלוש שוחט לכתחלה בצואר למטה לדידן ובאוחז הסכין בידו אף צואר למעלה שוחט לכתחלה כן תוכן כוונת הפר"ח ובספרי ראש יוסף הארכתי ועיין תב"ש כאן אות ט"ו באריכות. ולענ"ד נראה ליישב בד"א ואכתוב בקיצור. הנה בכל שוחטין יש לפרש דיעבד דאיכא הכל דיעבד עיין ריש חולין והא דפריך אי ר"ח לכתחילה היינו למאי דלא ידע לצדדין וסובר בין שהסכין למעלה אתלוש קאי ג"כ וע"כ לכתחלה משא"כ לקמן דמסיק לצדדין א"כ כל הברייתא דיעבד הסכין למעלה מחובר דיעבד וסכין למטה תלוש דיעבד כיון דצואר למעלה. או יאמר דלעיל קאי לאוקימתא בעופא דקליל א"כ סכין למעלה וצואר ועוף למטה ודאי לכתחלה שרי ולא גרסינן בהמה בברייתא כמ"ש הפוסקים. ומ"ש דמוכח כן יראה לי מדאמרינן לעיל ע"כ לא מכשיר ר"ח אלא דיעבד והיינו מטעם דרסה ואף דהדר ביה היינו לר"פ כו' אבל לא לתירוץ ר"ז ומ"ש הש"ך דאחז

הצואר על הסכין שבידו כשר דיעבד מוכח הוא מדקבע מימרא דשמואל (או רב לגי' ב"ה י"ו א' יע"ש) אברייתא דנעץ ולא אשמעינן רבותא והוא פשוט ואין להאריך כאן יותר נמצינו למידין להש"ך כל שמחובר הבהמה דיעבד כשר הצואר למטה ולא לכתחלה משום דרסה אף מחובר לתלוש ובעוף מחובר לתלוש שרי לכתחלה בצואר למטה ומחובר למחובר אסור לכתחלה משום אטו מחובר מעיקרו. וראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות כ' כתבו התו' דצואר למטה דיעבד ולא לכתחלה עכ"ל היינו מדכתבו התו' דף ט"ז ב' ד"ה אמר שמואל משמע אפילו כהאי גוונא לא מכשיר אלא דיעבד דאברייתא כו' ולא היה להו לכתוב כן אלא כך משמע דצואר למעלה אף דיעבד אסור דאברייתא קאי אלא דבאו לומר צואר למטה משום חשש דרסה לרבי ונ"מ במחובר לתלוש כו' או לרב זביד לר' אין הגזירה אטו מחובר אלא משום דרסה לחוד ומיהו ז"א (ועיין בלח"מ פ"ב מה"ש ה"ה שם משמע קצת דלא כש"ך):

סעיף ט

ואפילו אמר ברי לי. דשמא ידרוס פ"א ומש"ה גזרו אף דיעבד דפסולה כאן כן כתבו הפוסקים דלא כהרא"ח בב"ה שמיקל בזה וכן דעת התו' לפסול דיעבד:

סעיף י

לפיכך. דאין חילוק בין עופות הקלים וכבדים וה"ה דאין חילוק בין טלאים וכדומה:

סימן ז

סעיף א

יכול. הש"ך הביא כמה דעות דסוברים דבדפחר' נמי אסור בסביבה ראשונה ג"כ לכתחלה דגזרינן אטו דמיא ובל"ק דחולין הא בדפחר' כו' ולא הוה גזירה לגזירה דאי שרית ליה בדפחר' ודאי אף סיבוב שניה שרי כמ"ש הכנה"ג והפר"ח והתב"ש ותמהני שלא הביא מדברי הב"ח כלום שכתב כן בפי' דכל מה שמסבב מכח אדם אף בכמה סיבובים הוה כחו וראייתם מזרק סכין לנועצה בכותל ושחטה וכדמסיק שהלכה ובאה אלמא כה"ג כחו. (ובזה מיושב מ"ש רש"י חולין י"ב ה"ה דהמ"ל בסכין ארוך אלא דבעינן לאוקמיה אפילו בכ"ש. והיינו דבעי לאורויי חידוש' אף חזרה הוה כחו) ושפיר יש לגזור אטו דמיא בסיבוב שניה ומש"ה ודאי בדפחר' אף בסיבוב ראשון הוה כולה חדא גזירה ומש"ה אסרו לל"ק. ודע דיש לראות להר"מ ז"ל במ"ש הכ"מ בה' שא"ה בפ"ב ובה"ש פ"ד לדידיה דרש' דוזבחת הוה אסמכתא וקוף לדידיה נמי מדרבנן הוא א"כ סרנ' דמיא בכח שני נמי הוה רק מדרבנן ודאי הוה גזירה לגזירה ולפי זה המחבר לשיטת הר"מ ז"ל אמרה ומש"ה כתב דשיחט לכתחלה ומה דנקיט דיעבד בברייתא איידי דאינך וכן הר"מ ז"ל העתיק כן והש"ך שכתב דעת הר"מ דיעבד שהלך לשיטתיה בסי' ב' אות א' שסובר

דרשא דתוספתא מן התורה לא אסמכתא ומש"ה דוקא דיעבד ולא לכתחלה דגזרינן אטו דמיא בסיבוב שניה דהוה מן התורה אמנם כן אף דמשמע מקצת המפרשים דלהר"מ הוה שחיטת קוף מדרבנן וה"ה נפלה סכין ושחטה דקרא אסמכתא הוה אין זה הכרח דאיפשר דדריש מוזבחת לומר דבעינן כח אדם עכ"פ וממעט מ"ה שחיטת קוף ונפלה סכין אף להר"מ ז"ל וכן מורה לשון הר"מ בפ"ב מה"ש הי"ב יע"ש:

סעיף ב

הר"ז פסולה. דבעינן כח גברא כדלעיל סימן ג' ודרשינן וזבחת:

סעיף ג

מסביבה שניה ואילך ושניה בכלל נמי פסולה ודוקא בסיבוב ראשון כתב התב"ש אף בסיבוב ראשון דוקא שהגלגל סמוך למים הא רחוק פסול כמו לענין נט"י דלא הוה כח גברא כה"ג וכן בפחרא אי עומד בחוץ שהרוח מסייע לגלגל הוה ליה כשנים שוחטין כשר ופסול וכן כתב כר"ו ולקמן סימן ט"ו אבאר לענין או"ב:

סימן ח

סעיף א

ובלבד שיוליך ויביא ש"ך דאל"כ פסול אפילו להמחבר וכסתם משנה חולין התיז הראש בב"א אם יש כמלא צואר חוץ לצואר כשירה ולענין דינא כתב רמ"א לקמן סכ"ד ס"א דפסול בבהמה אם אין בסכין שיעור מלא צואר וחוץ לצוואר משהו ושם יבואר:

סעיף ב

ומי שלא יוכל לשער. כתב הש"ך הישש פ"ב דחולין סי"א והב"ח האריכו וכתבו דכל שוחט אין לו לשחוט אלא שיהיה אורך הסכין רוחב ב' צווארי הנשחט וש"ד. ומיהו אנו נוהגין כמ"ש רמ"א י"ד אצבעות היינו רוחב גודלים ודוקא בבהמה אבל בעוף אין ליקח סכין גדול כזה שמכביד ויביא לידי דרסה אלא אורך ב' צווארי עוף ההוא וקצת יותר. וכתב כן בשמ"ח ס"ב ותב"ש אות ג' בשם שחיטות א"י יע"ש ודיעבד כשר אף בסכין גדול בעוף אם אומר שלא עשה דרסה ובכר"ו כתב וזה בבהמה אבל בעוף א"צ יד"א משמע דכשר לכתחילה והשוחטים אין נוהגין כן וכן ראוי שלא ליקח סכין גדול לעוף:

כתב בה"י שוחט אחד לא היה יודע רמז שיעור אורך י"ד אצבעות והעבירו חכמי הדור ופר"ח בקו"א השיג עליו והתב"ש בסי' א' סובר כהבה"י מאחר שעכשיו ה"ש סדורות ושגורות בדפוס א"כ חזינן שאין לימודו עולה יפה שאין חוזר עליו ע"כ ראוי לקונסו:

בבית לחם יהודה וכר"ר הביאו הג"ה אחת מלחם הפנים שאחד עשה סכין ש"ש מהרב של תליון אי יש בה משום טומאה והשיב ע"י טבילה נטהר הסכין והבל"י כתב שתלמיד טועה כתבו והכר"ו צוה למוחקה וכי חולין בטהרה יש לנו ועוד טומאת מת הזאה בעי.

וחי נפשי הכותב קודם ראיתי בספרים אלו הייתי משתומם על זה ובעו"ה רבו הקצורים שהמון עם פוסקים מתוכם. וח"ו אין אני מדבר על ס' לח"פ כי היה רב מובהק. ולענין השאלה יש לשאול מאחר שבשר אדם מה"ת אסור לדעת הר"מ ז"ל א"כ הוה כסכין ששחט טריפות תדיר שהרי בלע אגב דוחקא וחום הצוואר באדם כמו בבהמה ויש להגעילו וכ"ש אם רוצה לעשות סכין ממנו אמנם אם בא באש א"צ. התב"ש האריך בכאן בדיני דרסה ולפי שעיקר דיני דרסה הוא לקמן סימן כ"ד לכן קצרתי כאן ושם אבאר בעזה"י:

סימן ט

סעיף א

שחיטתו פסולה. הש"ך הביא דברי רש"י וושט נקובתו במשהו והראה מקום לסימן כ"ו אות א' ושם נאמר הא במיעוט בתרא אין פוסל אף לדידן דשהיה פוסל מ"מ זה אין פוסל יע"ש והנה מדברים אלו משמע דאם תפס הקנה לבדו בעוף ושחט בסכין מלובן דכשירה וכן כתבתי בס' ראש יוסף בילדותי ועכשיו ראיתי כי הפר"ח כתב כן בפשיטות ובכר"ו חולק עליו ואומר דהר"מ מסופק אי חידוד קודם כמ"ש בהל' ט"צ הר"ז ספק והכ"מ שם תירץ בין ראשו לאמצעי יע"ש. הנה הכ"מ לא חילק אלא בין שפוד לחדוד סכין יע"ש ובתב"ש אות א' חולק ג"כ אהפר"ח ואין בכל דבריהם כדאי לאסור עכ"פ בה"מ ואולם למ"ש התב"ש אות ב' דסכין רעה ודאי שורף ועוד ראיה מיבמות יש לאסור בעוף וראוי לנהוג כן ובפרט האידנא אף בה"מ:

ודע דמ"מ יש נ"מ ✍ודין מחודש לדידן דשוחט בסכין שבדק פיה וחלקה אלא שיש פגם בצדדין ואף לא ידע ותפס הקנה לבדו בעוף ושחט נלע"ד דיש להכשיר אף בלא ה"מ דכל הני טעמים דליבון לא שייכים הכא דחצי קנה פגום כשר וכ"ש ששחט בהכשר ואח"כ במיעוט בתרא לית לן בה כמ"ש הש"ך כאן ובסימן כ"ו אות א' שלא כהב"ח וא"כ ודאי יש נ"מ בזה כאמור ומה שמטריף לקמן סח"י בפגימה מהצד בבהמה או בעוף בוושט לא בקנה ולמעשה צ"ע:

וראיתי להכה"ג בסימן ו' בהגהות ב"י אות ט' על מ"ש דמש"א לכרוך מטלית על פגימה מהצד שרי דלר"ז אפילו לכתחילה שרי כתב כה"ג שהוא בעיניו לא ראה לשום א' מהמחברים שיאמר לר"ז לכתחילה שרי והגיה רב יימר. והנה הי"ש הוא א' מהמחברים בפ"ק ס"י כתב מדאמר רב יימר מי לא אר"ז אלמא דמדמה להדדי ואף לכתחילה כשירה יע"ש והיינו דלאו דווקא דיעבד אמר או כמ"ש הב"ח דיעבד משום דאין סומכין לכתחילה על חדודה קודם ומ"מ לענין דינא ודאי מהצד וחוד דין אחד להם

ואין לכרוך מטלית אם לא בי"ט או חול שעת הדחק לא באופן אחר דאנו פסקי' דשוין ממש מהצד וחוד דיעבד אסור אף בידע:

סעיף ב

דידע כשירה והא דפסלינן לקמן סח"י מן הצד אף בידע מדלא הביא ב' דעות שם כתב הש"ך דפגימה מתפשטת לחוץ הרא"ש ועיין מ"ש בט"ז מזה. וכתב הש"ך דעת הב"ח ולבוש ויש"ש שפסקו כדעה א' והוצרך לזה אף שהמחבר הביא דעה א' בסתם דל"ת מדמהדר רמ"א לפרושי דעה שניה ש"מ דסובר כדעה ב' קמ"ל דאינו ועיין בסימן ח"י מזה:

סימן י

סעיף א

חדש אלא שחתך בקעת דמשמשי עבודת כוכבים אין אסורים עד שישמשו ש"ך. ור"ל דעבודת כוכבים עצמה של עובדי כוכבים אסור מיד ומשמשים עד שיעבדו וחתך עצים היינו להקטיר עליהם ואף דמשמשי משמשים הם נאסר עיין בתה"ק ובתב"ש אות ג':

סעיף ב

או ישן שהכשירו כדלקמן סימן קכ"א ש"ך וירצה בזה דאילו נעיצה שזכר כאן דיעבד הוא להמחבר כמ"ש באות ח'. לכן כתב כדלקמן הגעלה או משחזת:

סעיף ג

עש"ך וכוונתו דהא לכאורה קשה דסותר כאן למ"ש סימן קמ"ב דווקא דיעבד לכן אמר דשם מיירי בישן ואסור לכתחלה משום שמנונית כמ"ש רמ"א אם ליבנו שרי כו' ומיהו ליבנו לאו דווקא כמ"ש כאן הש"ך אות י' דרמ"א יודה לשחיטה די במשחזת. ולענין טבילה טוב לטבלו סכין של שחיטה בלא ברכה או עם כלי אחר:

סעיף ד

מפני עש"ך הנה שלשה דברים שכתב הוא לאו דוקא. ומ"ש עיין בסימן קמ"ב הוא ששם באות ז' הביא אטמי דקיימי לקורבנא שרי דהוה הפסד:

סעיף ה

עש"ך הנה שלש מחלוקת בדבר הר"מ ז"ל סובר בפ"ז מעובדי כוכבים דהבהמה כולה אסורה במסוכנת והרשב"א בקצר סובר דבכדי שכר לשחוט והרא"ש סובר שא"צ כלום והל"ח באות כ"א ד' קל"ו ב' תמה על הש"ע דכאן כתב לכתחלה אסור משמע דיעבד ש"ד ובסימן קמ"ב כתב דיעבד אסור והש"ך מיישב דכאן לא איירי אלא לענין איסור לשחוט לכתחלה ולקמן מבואר הדין לענין הבהמה והעלה דהרא"ש נמי לענין שלא יאסור כל הבהמה כהר"מ קאמר אבל יודה להרשב"א דיוליך וליכא כ"א ב' מחלוקת והביא ראיה מרי"ו: והתבו"ש אות ה' והפר"ח ד' השיגו עליו. הפר"ח דהרא"ש סובר בלא תערובת

לא מהני הולכה כו' והתבו"ש דמהראיה שהביא הרא"ש ותיפוק ליה משום שמנונית כו' מוכח דיעבד א"צ כלום יע"ש וסבור הייתי לומר דנתערב באחרים הוה דרבנן בדבר חשוב סגי בהולכת הנאה ה"ה כאן כיון דל"ד לנטל כרכר דעיקר הבגד נגמר כו' וכאן לא הוה רק דרבנן ודמיא להתם ובזה יש ליישב מ"ש הלבוש א"ח סי' תמ"ה אם אפו בגחלי חמץ דיוליך ליה"מ ותמה הש"ך בקמ"ב אות ה' דבלא תערובת אסור ובסי' ק"י אות ב' תמה דווקא בעבודת כוכבים ולא בשאר איסורים הנה יש לומד גחלים הוה רק איסור דרבנן וכל בדרבנן מהני הולכה אלא שאני רואה דאף ע"י תערובת אותו הפת והבגד אסורים כמ"ש הש"ך אות ט' ואין כאן מקומו:

סעיף ו

עש"ך ובחר לו דרך הפרישה והב"ח בזה דפליגי הרא"ש והרשב"א להרשב"א סתם סכין שמנונית קרוש ע"פ ולהרא"ש מסתמא נקי הוא אלא בידוע שהוא ב"י או אב"י ואין מקונח אוסר הרא"ש דבעין אין פוגם וסובר עוד דכ"ע ביה"ש מפליט מסכין כ"ק ונעיצה פולטת כ"ק מסכין וזהו דרך הפרישה כמו שביארנו באורך בט"ז אות וי"ו ומה שהשיג עליו הב"ח בקו"א יש לומר דמ"ש הרשב"א בתה"א ט"ו א' דאין חום ביה"ש מפליט בלעו של סכין היינו כיון דנעצה י"פ אין כח בו להפליט מפגימות הסכין דאלו היה רותח גמור ודאי מפליט מכל הסכין אף בלא רוטב כיון דאיכא דוחקא כמבואר סימן צ"ד בהא דחתך בשר רותח בסכין חולבת יע"ש בס"ז במ"ש הר"ר פרץ בהגהות סמ"ק ומש"ה כ' דנעצה ומפליט מה שבקליפה כי סובר שהנעיצה מפליט מה שבקליפה ש"ד ואף בשיפה שמחסרת כ"ק מ"מ בפגימות הסכין אין שם בלע בשפע וגוש אין כח בחום ביה"ש להוציא ממנה ומיהו מ"ש הרשב"א בארוך או שיפה שאין על גבה כלום משמע דעיקר קפידא מה שטוח בעין ואולי ע"ג היינו בפנים סמוך כ"ק הוא ומה שכתוב הרשב"א בסכין ששחט טריפה ידיח אם רוצה לשחוט אין חום בית השחיטה מפליט אלמא שאין חום בית השחיטה מפליט צריך לומר לדעת הש"ך ז"ל דהיינו אף שבלוע הוא מעט וקלוש כיון דעל ידי חום בית השחיטה בלע ולא עוד אלא שבלע פעם אחת הילכך אין חום בית השחיטה מפליט אותו בלע הקלוש הא סכין ש"ע דבלע טובא על ידי אש ודאי יש כח בחום בית השחיטה להפליט בלעו אלא שהשיפה ונעיצה מעברין כ"ק והלכך אף דיעבד אם לא שפה ונעצה אסור להרשב"א כאן ועם זה יתישב מה שכתוב באות ח"י דלרשב"א אין מפליט חום ביה"ש היינו סכין שבלע ע"י חום ביה"ש ופ"א משא"כ ש"ע דבלע הרבה פעמים וע"י אש כו'. ובאות ח"י אבאר עוד. ומ"ש דכן משמע מרא"ש הא מדכתב דאב"י לא בעי קליפה ולא הדחה ואי איתא דבאינו מקונח מיידי אלא דנפגם אף בעין כסברת הט"ז באות וי"ו

אכתי הדחה מיהא ליבעי הבשר דנט"ל לכתחילה אסור אלא בנקי מירי ומש"ה אב"י אין צריך כלום ומיהו אכתי תקשה הא פליט הסכין וליבעי הדחה. ומ"ש דהמרדכי סובר דנעיצה לב"י לא מהני ובעי קליפה סובר דהמרדכי אף דיעבד אוסר בב"י בלא הגעלה אמנם באב"י אין הכרע ממרדכי אי סגי לכתחילה בנעיצה כיון דנט"ל דרבנן לא החמירו כאן או לאו. לזה אמר דמהר"מ ז"ל פי"ז ממ"א משמע ודאי אף באב"י אין לשחוט בסכין ש"ע ע"י נעיצה וסובר הש"ך דהר"מ נמי סובר סתם כ"ע אב"י ועי' פי"ז בסופו ממ"א ועי' מ"ש בס"ז אות וי"ו:

סעיף ז

שאין בו פגימות. כלומר גומות ש"ך דאל"כ אסור לשחוט בסכין שיש בו פגימות אף באמצע הסכין דע"כ שרינן רושם אומנין שהוא שוקע הא בגומות מורשא בזע כמבואר לעיל:

סעיף ח

עש"ך ופי' דברי הש"ע דווקא דיעבד בנעיצה ולא לכתחלה והוא כשיטת הר"מ ז"ל פי"ז ממ"א ה"ז שכתב דאם רוצה לשחוט יגעילנה או ישחיזנה הא נעיצה לא מהני לכתחלה ומ"ש דהשחזה מהני לכתחלה כן משמע מר"מ ז"ל. משום דאפשר לפרש מ"ש הר"מ אם היתה פגומה או רוצה לאכול חמין או לשחוט מלבנה או משחיזה מלבנה לשחיטה ומשחיזה לחמין דגרע שחיטה ע"י דוחקא וחום לז"א דמשמע ודוחק. ומ"ש דהר"ב יודה לכאן דהשחזה מהני לשחיטה אף דלא מהני לחמין וכבר נתבאר זאת:

סעיף ט

וע"כ יש לקלפו מדינא ואם נתבשל בלא קליפה כתב הב"ח דצריך ס' עיין לקמן צ"א ז' וס"ט ס' עכ"ל הש"ך ונרשם בטעות וצ"ל ס"ט אות ס"ד וצ"א אות ה' מיהו שם לא כתב להיפך ממ"ש הב"ח אלא דכ' כשאין הקליפה ניכרת א"צ ס' נגד הקליפה יע"ש:

סעיף י

מותר לשחוט פי' ע"י נעיצה. כ"ב בד"מ והל"ח כתב שצריך לסרס הג"ה זו צ"ע וחשב דר"ל שתהא מהופכת עכ"ל ש"ך. הנה הל"ח בדף קל"ו ב' אות ב"ג על מ"ש הרא"ש ואין לשחוט ע"ס שיקלוף כתב הל"ה וע"ז מסיים רמ"א בשעת הדחק שרי לשחוט כה"ג כך סרסה להג"ה זו מבואר מדבריו דהבין דצ"ל מהופך דאין לשחוט ע"ס לקלוף ובשעת הדחק יש לשחוט כה"ג היינו ע"ס שיקלוף ובד"מ לא כתב כן כ"א אנעיצה שיש לשחוט לכתחילה בלי שיקלפנו אח"כ והשב המי"ט בעצמו דרצה לומר דסידור הג"ה צריך להיות מהופך כי יותר נאות הוא לכתוב כך על מה שסיים המחבר ואם קלף הר"ז משובח כתב הר"ב וע"כ יש לקלפו מדינא אבל לא ישחוט ע"מ לקלפו ואח"כ אמר דבשעת הדחק

יש לו לשחוט לכתחלה בנעיצה וקאי אדלעיל ובאורח מישור שבנוסחות ישינות כתב בך על מ"ש המחבר שחט בה מותר כתב הר"ב ובשעת הדחק שוחט לכתחלה ונכון הוא:

סעיף יא

עש"ך הנה המעיין בב"ח יראה דאסור לשחוט בסכין נקי שהדיח יפה דליכא שמנונית בעין באב"י ע"מ לקלוף דלא כרא"ש דמתיר בסתם סכין שהוא נקי לדעתו לשחוט ע"מ לקלוף כדמוכח ממ"ש הרא"ש בעבודת כוכבים יע"ש והנה לדעת הב"ח שם ה"פ דלכתחילה אין לסמוך ע"ז לומר דנקי הוא כמו דלא סמכינן אנט"ל לכתחילה ולהש"ך ולהפרישה אתיא כפשוטו דמפליט מיהו יע"ש היטב. והב"ח אוסר שם אפי' בנקי ודאי באב"י ע"מ לקלוף ומהרש"ל התיר אף בסתם. ומ"ש הש"ך וזה לפי שיטתו ואף לפי שיטתו הלשון קצת דחוק דלדידן נמי משכחת לה בהדיח ונקי מכל ואפ"ה אין לשחוט ע"מ לקלוף באב"י ול"ד לסימן א' דרוב מצוין סומכין לכתחילה דא"נ מישתלי לאו איסורא אכיל דהרי אב"י גזרינן אטו ב"י ואף בב"י גופא הוא גזירה דילמא משתלי הא חזינא דאב"י אסור אף באיסור דרבנן כמו בשר עוף אטו בהמה אפ"ה גזרינן אב"י אטו ב"י כדמוכח מפינכי דרב אמי ועיין כה"ג בסימן א' ובמהריב"ל ח"ג סימן ק"ג א"כ לאו גזירה לגזירה הוה דודאי אי שרית ליה באב"י יתיר בב"י ושם איכא למיגזר. ולמ"ש הט"ז בצ"א אות ב' דלא יתן לכתחילה ע"מ להדיח דלא דמי לסימן א' שאין האיסור ברור דודאי רוב מצוין ומסתמא יודע ה"ש אלא דלברורי סמכינן אח"כ יבררו משא"כ התם בהדחה דבלא הדחה אסור ודאי לא סמכינן וה"ה כאן דכל שצריך תיקון אח"כ ודאי לא סמכינן ומיהו בנעיצה ודאי סמכינן אף בב"י לדעת הש"ך ע"מ שיקלוף דרמ"א מתיר בשעת הדחק ומשמע מסתימת דברי הש"ך אף בב"י דלא כמו שמובן מט"ז באות ז' דוקא אב"י וע"ל:

סעיף יב

עיין ש"ך והראה מקום לאות ח"י וכוונתו להשיג על הב"ח במה שרצה לומר דאף כשירה צריך הדחה משום אמ"ה או קינוח וז"א מדכתב המחבר אע"פ שהוא מלוכלך משמע פשוט דעדין מלוכלך ולא דה"ק אע"פ שהוא מלוכלך בשעת שחיטה א"כ בולע הסכין דאין הלשון משמע כן ועוד דבס"ג דוקא טריפה בעי הדחה ואילו היה צורך אף בכשירה להדיח לאיזה צורך אמר זה בטריפה ואי באקראי משום אמ"ה צריך להדיח ודאי דאין לחלק בין פ"א להרבה פעמים אלא דליתא כו':

סעיף יג

אבל אסור כו'. כתב הש"ך אפילו פ"א אסור לחתוך רוחח בהדחה והיינו מדכתב המחבר סכין ששחט בה משמע אף פ"א אפ"ה רותח אסור אף בהדחה:

סעיף יד

אסור כו' עיין ש"ך ואעתיק לך דברי רא"ש פ"ק דחולין ודכ"ה בקיצור. בפ"ק כתב סכין טריפה הלכתא בצונן פירש"י דהסכין קשה הוא ואינו בולע מביה"ש וסכין של עובד כוכבים לאיסורא והבשר רך לבלוע ודוקא לשחוט אבל לחתוך רותח אמרינן בפכ"ה סכין ששחט אסור לחתוך רותח ואפי' צונן אמרינן לקמן דבעי הדחה ואמרי ל"ב הדחה אלא בליתא דפרסא ואסכין קאי ובפכ"ה כתב אסור לחתוך רותח ולמ"ד ביה"ש רותח בעי הגעלה ולמ"ד צונן סגי בהדחה צונן אמרי בעי הדחה כו' ומי"ט בדף ר"ל ב' ד"ה ולמ"ד בצונן תמה עליו איך כתב ולמ"ד בצונן סגי בהדחה הא לצונן בעי הדחה משמע דברותח ל"מ הדחה כדדייק רבינו עכ"ל ור"ל כיון דבפ"ק כתב דבעי הדחה אסכין קאי ולא אבשר דלא כפירש"י בכ"ה א"כ לרותח לא מהני הדחת צונן. גם המעיין ברא"ש פ"ק יקשה דכתב והא דפליגי היינו לשחוט אבל לחתוך רותח לא מהני הדחה הא למ"ד ביה"ש צונן גם התם סגי הדחה כמ"ש שם והל"ח בדף קל"ז אות כ"ד כתב אסור לחתוך רותח ושם כתב רבינו למ"ד ביה"ש רותח צריך הגעלה משמע למ"ד צונן די בהדחה א"כ איך שייך והא דפליגי הא כמו דפליגי כאן לשחוט ה"ה לחתוך רותח. א"ו דלשחוט פסקינן סגי בהדחת הסכין דקשה לבלוע ולהגעיל בין כל שחיטת טריפה הוה כדיעבד כמ"ש הש"ך ז"ל מש"ה סובר דמדיח ודיו ומ"ד בחמין סובר דאף דיעבד אסור דביה"ש רותח ממש הוא והרא"ש פסק כמ"ד צונן והיינו דיעבד סומכין ע"ז ולא לכתחילה ובלשחוט הוה דיעבד דמצרכת הגעלה בין כל שחיטת טריפה אבל לחתוך רותח לכתחילה ודאי אסור למ"ד ביה"ש צונן אלא הגעלה בעי לכתחילה דלא סומכין אהאי טעמא דביה"ש צונן אלא דיעבד ומנא אמינא לך מהא דלקמן אר"נ סכין ששחט אסור לחתוך רותח ואף בהדחת סכין דצונן בעי הדחה ואסכין קאי הא לרותח לא מהני והקשה הילכתא אהילכתא דכאן פסקינן דסגי בהדחה אלא לכתחילה לרותח שאני (וה"ה דהמ"ל דיש חילוק בין שוחט לרותח אלא דלא ניחא להש"ך לחלק בהכי). ולפ"ז א"ש מ"ש בפ"ק והא דפליגי היינו לשחוט דהוה דיעבד ולא לרותח דהוה לכתחילה אף למ"ד ביה"ש צונן בעי לכתחילה הגעלה והא דכתב בפ' כל הבשר סכין ששחט אסור לחתוך רותח ולמ"ד ביה"ש רותח בעי הגעלה אדיעבד קאי דאף דיעבד אוסר בלי הגעלה דבלע סכין והדר פליט לרותח ומ"ד ביה"ש צונן סגי בהדחה פי' דיעבד או הדיח וחתך רותח אבל לכתחילה אף למ"ד צונן אפ"ה צריך לרותח הגעלה. וכן מבואר בר"מ פ"ו מה' מ"א ה' כ' סכין ששחט בה אסור לרותח עד שילבין או ישחיזנה או ינעצה יפה ואם חתך רותח מותר ופי' המ"מ דביה"ש צונן אלמא אף דביה"ש צונן לכתחילה ל"מ הדחה ועכ"פ נעיצה בעי יפה והרי

אתה רואה דהעתיק לשון הר"מ ז"ל שלא בדיקדוק שכתב לכתחילה בעי הגעלה והא סגי ליה בנעיצה יפה כמ"ש המ"מ שם דהיקל כאן מסכין של כותים יע"ש:

ודע שאני תמה על הב"ח וט"ז אות ו' שכתבו דנעיצה ודאי לא מעבר' כ"ק ודחי שיטת האומר והוא הפרישה בשתי ידים וכנראה ממשמרת הבית בדף פ"ג ב' ותפשו שיטת הרא"ה ז"ל בבד"ה (ז"ל) קכ"ד א' והרי אתה רואה שהוא שיטת הר"מ ז"ל דלרותח לכתחלה בעי נעיצה ואלו לצונן סגי בהדחה כ"מ שם וע"כ דיש חילוק בין של כותי שכתב פי"ז ה' ז' דלצונן בעי נעיצה שתדיר או ע"י אש וכאן סגי לצונן וד"ח הדחה ע"כ דסר שמנונית בהדחה ואמאי לא לרותח אלא דחושש לכתחלה דבלע הסכין ומה מהני נעיצה ע"כ שהנעיצה מעברת כ"ק מהסכין כמ"ש הפרישה שם הרי אתה רואה שתורת אמת היתה בפיהו של הש"ך ושפתי כהן ישמרו דעת באות ז' שכתב כן להדיא ואחז בשיטת הפרישה ז"ל:

עוד כתב הש"ך דאף להרשב"א שכתב אסור לחתוך רותח דבלע והדר פליט שסובר דחום ביה"ש מבליע בסכין וכן הוא האמת וגם הט"ז יודה לזה דלהרשב"א מבליע בסכין ולקמן באות י"ז אבאר זה עוד באורך בעז"ה. ומ"מ אין אוסר ברותח יותר מכ"ק לרותח דהא אף שמנונית בעין על הסכין אין אוסר בביה"ש יותר מכ"ק ואמאי הא שומן ממש אוסר בכולו וע"כ דאין כח בחום ביה"ש להבליע יותר מכדי קליפה ומכ"ש לסכין שיבליע רק כ"ק ומ"ט התיר כאן הגעלה ע"י עירוי דמפליט רק כ"ק ואף דזה גופא קשיא דעירוי הוה ספק אי מפליט כ"ק או לאו ולהחמיר אמרינן דמפליט כ"ק ולא להקל מ"מ כאן חום ביה"ש מבליע דבר מועט ומש"ה סומכין אהגעלת עירוי וכיון שכן אין אוסר לרותח יותר מכ"ק ברותח אף בשומן גמור והש"ך לשיטתיה בסימן צ"ד אות כ"ה דשומן שע"פ הסכין אין אוסר יותר מכ"ק דמשהו הוה וה"ה סכין נקי שהדיח כאן בסכין של שחיטה דאין בלוע בו יותר א"כ הוה דבר מועט. ומ"מ אין ללמוד מכאן דסכין שבלע אוסר כ"ק דאין צריך נגד הקליפה ששים דשאני הכא דחום ביה"ש אין אוסר יותר ואין בו כח להבליע אף ברותח גמור יותר מכ"ק. והפר"ח אות י"ג השיג על הש"ך דשאני טיח דמשהו הוה. הנה הש"ך נזהר מזה וכתב דאף הסכין אין בלוע כ"א משהו והוה כסיכה דמשהו עבדי ליה ודמיא לסימן צ"ד אות כ"ח. ואין ללמוד מכאן היתר לקולא לכלי שנאסר במליחה או ע"י עירוי דאין נאסר יותר מכ"ק דאם שמשו בה רותח שא"צ ס' נגד הקליפה דביה"ש קיל וכמבואר ומעתה מבוארין היטב דברי הש"ך ז"ל כדכתיבנא כאן:

סעיף טו

ומותר לחתוך בו צונן. והא דבס"ג ברגיל לשחוט טריפות צריך נעיצה דם משרק שריק ש"ך. דע דהתו' חולין ח' ב' ד"ה והלכתא הקשו מסוף עבודת כוכבים דסכין ש"ע צריך נעיצה לצונן ומ"ש סכין טריפה דדי בהדחה ותרצו דהכא באקראי ור"ת תירץ דהתם בלע רותח ונדבק משא"כ ביה"ש צונן והקשו מפכ"ה דסכין ששחט אסור לחתוך רותח אפילו בהדחה וע"כ ביה"ש רותח ואפ"ה צונן די בהדחה ותירצו דדם שריק יע"ש. והנה מדברי תה"א דף קכ"ה רואה אני שינוי בדברי ר"ת וז"ל שם סכין ששחט בה אסור לרותח אף דביה"ש אין רותח גמור מ"מ מבליע בו בסכין בעין שמביה"ש לסכין ע"י דוחקא וחום קצת ואין מפליט מסכין בדוחקא וחום ביה"ש אלא ברותח גמור כו' והילכך הכשר גמור בעינן ליבון או הגעלה והא דלצונן סגי בהדחה ובע"ז אמרו נעיצה תי' ר"ת דהתם ע"י רותח גמור אין סר שמנונית שעליו אלא בנעיצה וי"א דהתם תדיר עכ"ל. הנה אין משם סתירה לשיטת הפרישה והש"ך אות וי"ו דאין הסכין פולט דקאמר היינו לגמרי משום דבלע ע"י חום ביח"ש דבר מועט וגרע מסכין של עובד כוכבים ומה שסיים דלרותח בעינן הכשר גמור ליבון או הגעלה ולא די בנעיצה דמפליט מפגימות הסכין. וכן יראה מדבריו במ"ה דף ט"ז ב' דלא כהר"מ ז"ל בפ"ו דמתיר ע"י נעיצה ולקמן בסוף הסימן אבאר. ומ"ש הש"ך באות י"א דלא בלע כ"א דבר מועט היינו בכל הסכין כמו שאבאר בסוף הסימן ומ"מ אתה רואה שלר"ת אין צריכין לומר התירוץ שכתבו תוס' בחולין משום דם אלא דיש חילוק בין רותח ע"י אש ובין חום ביה"ש ומ"מ קשיא מ"ש הש"ך מס"ג דהתם לשחוט הוא דחם קצת ואמאי ל"ק ליה מסוף ע"ז דמשם עיקר הקושיא ולזה יש לנו לומר דמשם אין קושיא כמו שתירץ ר"ת ז"ל דבלע ע"י אש משא"כ כאן והקשה מס"ג דמשמע ליה להש"ך דאין חילוק בין אקראי להרבה פעמים כל שבלע ע"י חום ביה"ש אין פולט בביה"ש ודוקא סכין ש"ע דבלע הרבה פולט בביה"ש ולא בבלע דבר מועט ע"י חום ביה"ש דרשב"א לא מחלק בין אקראי להרבה פעמים למנין זה וכן הרא"ש דהביא לשון רש"י דאין ביה"ש מבליע לסכין בין הרבה ובין אקראי ואפ"ה צריך לקמן נעיצה ש"מ כיון דתדיר הוא דמיא לשל עובד כוכבים ולא כר"ת א"כ אמאי ברגיל לשחוט סגי בהדחה ותי' דדם מישרק שריק ועמ"ש באות י"ז וכ"ב:

סעיף טז

ע"י הדחה. עש"ך ותוכן כונתו דרוצה להוכיח דבליתא דפרסא לא הוה בכ"מ כהדחה והיכא דאיתמר איתמר ושאני לקמן דהוה אקראי כו' וזה לשון הרא"ש בפ"ק והא דפליגי בסכין טריפה היינו לשחוט אבל לרותח אמרינן בכ"ה דלרותח אסור וצונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה אלא בליתא הרי מפורש יוצא מדבריו דאין שוה

בליתא כמו הדחה ומהרש"ל ביש"ש סימן נ"ט הגיה ולא במקום אלא משום דקשה ליה דמכאן מוכח דשוין דאל"כ מנא ליה לגמרא לחדש ואי איכא בליתא כיון דמ"ד מדיח אימא דווקא. והש"ך סובר דהגמרא מסברא הכריע כן כיון דלא בלע אלא ע"י חום ביה"ש ואקראי כו' והקשה על היש"ש ג' קושיות. א' למה ליה לרא"ש לפרש מ"ד לא בעי הדחה כיון דאין הלכה כמותו ועוד דלא מפרש הוא שם בכ"ה דעיקר מילתא הוה לפרושי ולא כאן ועוד למה להזכיר בליתא כיון דחדא הוא אלא ודאי דלאו חדא הוא והרא"ש הוצרך לכל זה דרוצה להוכיח דלרותח לא מהני הדחת סכין מדחזינן לצונן בעי הדחת סכין וע"ז י"ל כפירש"י דאבשר קאי וה"ק אם חתך רותח אסור בלא הדחת סכין וצונן סגי בהדחת בשר וע"כ כן הוא דאי צונן בעי הדחה קאי אסכין איך אמר אמרי לה לא בעי הדחה הסכין לכתחילה והא יש דם בעין כו' ולז"א דודאי בעיא הדחה קאי אסכין דבעיא באל"ף לשון נקיבה אסכין דבשר לשון זכר הוא כמ"ש התוס' חולין ח' ורש"י פרשת מצורע יע"ש ומ"ד לא בעי הדחה אלא בליתא שגרוע מהדחה. וכ"ת אמאי לא פי' לא בעי הדחה אלא קינוח כמו לישנא י"ל דסובר הרא"ש כל קינוח דפחות מבליתא לא כלום הוא. ויש לראות דלרש"י ג"כ איך יתכן דלצונן לא בעי הדחה מדם שעל הסכין ואי דה"ק לרש"י פליגי אי עביד קינוח בליתא דפרסא לרותח לא מהני דנשאר מעט ונבדק ברותח ולצונן א"צ דא"כ להרא"ש נמי כן. אלא כמ"ש הר"ן דבצונן הדם מתפרך משא"כ להרא"ש לכתחילה אהיתרא דסכין קמהדר ודאי אין ראוי לסמוך על מתפרך ולזה תי' דבליתא די. נמצינו למידין משיטת הש"ך דסכין ששחט בה כשירה בין פ"א או הרבה לרותח לכתחלה בהגעלה ודיעבד בהדחה להרא"ש ולהרשב"א כ"ק מבשר הרותח כמ"ש הש"ך אות י"ד לצונן די בהדחה דוקא בין פ"א או הרבה פעמים וסכין טריפה משום דטרידי כו':

וראיתי להמי"ט ול"ח דף קל"ז אות כ"ד כ' וז"ל וראיתי בדברי רמ"י (הוא בעל הלבושים) שערוריה בדבריו שכתב דלא אסור לחתוך רותח אלא ברגיל לשחוט אבל באקראי די בהדחה דהא רבינו באקראי קאי ואפ"ה לרותח אין די בהדחה ואף דלקושית רבינו י"ל כמ"ש הר"ן (ד"ל דל"ק מעבודת כוכבים דבעי נעיצה לכתחילה והא דמדיח היינו אי הדיח ושחט ש"ד עיין במי"ט סוף קל"ו ב' הביא דברי הר"ן) מ"מ הא המחבר ורמ"י גופא כתבו להא דרבינו ז"ל עכ"ל ור"ל מדמחלק בס"ג בין באקראי ובין רגיל לשחוט טריפות תדיר ש"מ באקראי דווקא לשחוט מותר ולא לחתוך רותח ומשום זה כתב הש"ך באות י"ג אבל אסור לחתוך בו רותח אף בפ"א להוציא מדברי הלבוש שכתב בפ"א די בהדחה לרותח. וכן מורה הלשון בכ"ה סכין ששחט בה ולא אמר ששוחט בה ש"מ אף באקראי

אסור לחתוך בה רותח. ותמהני שלא כתב דלא כלבוש כנהוג. וראיתי להכנה"ג בהגהות הטור אות י"ז דברים אשר לא זכיתי להבינם יע"ש. והנה נראה לענ"ד דברי הלבוש כנים וברורים וז"ל הרא"ש בפ"ק דחולין והילכתא אפילו בצונן כו' אי איכא בליתא כו' והא דפליגי הכי דווקא לשחוט אבל לרותח אמרינן בכ"ה סכין ששחט אסור לחתוך רותח אפילו לחתוך צונן אמרי בעי הדחה ואמרי לא בעי אלא בליתא כו' והמי"ט גרס אסור לחתוך רותח אפילו הדיחה דאפילו לצונן כו' הוסיף תרי מלות אפילו הדיחה ודלי"ת דאפי' ולפי דבריו קשין דברי הרא"ש אהדדי מפכ"ה כמ"ש באות י"ד אמנם לפי גירסא ישנה ה"ק והא דפליגי הכי ומסיק למ"ד מדיח וה"ה בליתא דאהא קאי התם ברא"ש היינו לשחוט הא לרותח אמרינן בכ"ה דאסור בלי הדחה ולא מהני בליתא דהכא יש טעם סימנים טרודים ג"כ או שאר טעמים והתם בכ"ה נמי ה"פ ברא"ש שם ולמ"ד ביה"ש צונן מדיח היינו לכתחילה ולא יהיו סתורים עם מ"ש פ"ק וה"פ שם שלחתוך רותח אסור כ"א בהדחה ולצונן פליגי אמרי בעי הדחה ואמרי בליתא. אח"כ עיינתי בלבוש וראיתי בס"ב שכתב וז"ל סכין ששחט אסור לרותח אם מיוחדת לשחוט אפילו ע"י הדחת סכין ואם אין מיוחדת אפילו רותח מותר לאכול ע"י הדחה ומדאמר לאכול ולאו לחתוך יראה דה"ק דיעבד אם חתך רותח ע"י הדחת סכין מותר לאכול רותח דיעבד כמ"ש הש"ך באות י"ד אלא דמחולק עם הש"ך דלש"ך אפילו בהרבה פעמים אין הסכין בולע מחום ביה"ש וראיה מדהביא הרא"ש לשון רש"י סכין קשה בולע ואינו בולע אלא ע"י רתיחה משמע מחום ביה"ש אפילו בהרבה פעמים אין בולע ולהלבוש אין זה דיוק ופ"א הוא דאין בולע הא הרבה פעמים בולע ואסור לרותח אף דיעבד והתם בכ"ה סכין ששחט היינו פ"א מש"ה כתב הרא"ש שם למ"ד בהדחה מדיח היינו דיעבד כמ"ש הש"ך אות י"ד ובהרבה פעמים סובר הלבוש דאף דיעבד אסור ומשום דאין הכרע בש"ע מש"ה לא כתב הש"ך באות י"ג דלא כלבוש ונמצא דברי הלבוש מחוורים ולבושיה כתלג חיוור ✍לענ"ד בזה:

סעיף יז

עד. עש"ך וכוונתו אבאר כתב דטרידי שייך לענין דם וא"צ אפילו קנוח משא"כ לענין שמנונית לא שייך כולי האי טרידי. והביא ל' רש"י ולכאורה נראה כוונתו פשוט דאמאי לעיל קולף או משובח אלמא ביה"ש רותח. ואינו נכון דמריהוט לשונו משמע דה"ק דאמאי לעיל לא סגי בהדחת סכין אף דיעבד בעי נעיצה ואמאי וע"ז כתב דהסכין קשה הוא ואין בולע מחום ביה"ש משא"כ לעיל פולט הוא שכבר בלע ע"י אש ומש"ה בעי נעיצה דיעבד שמעביר כ"ק כמ"ש לעיל אות וי"ו יע"ש. ומ"ש להרשב"א אין מפליט בלעו של סכין אף שכתב לעיל דמפליט אף להרשב"א באות וי"ו י"ל דהתם בלע ע"י

רתיחה ובלע טובא מפליט ע"י חום ביה"ש משא"כ ע"י חום ביה"ש נהי שבולע דמה"ט אוסר הרשב"א לרותח אף דיעבד וקליפה מיהא בעי כמ"ש בתה"א קכ"ד וכמ"ש הש"ך אות י"ד מ"מ מועט הוא הבלע ואין מפליט ע"י חום ביה"ש אותו המועט דמה"ט מהני שיפה אף דמעברת כ"ק מסכין וא"כ אכתי תקשה דיהא גרוע מנעיצה וכמ"ש הפרישה אלא דבפגימות הסכין אין בו כ"א בלע מועט אין כח בחום ביה"ש להפליט ודוקא מה שבקליפת הסכין שיש בו בלע בשפע ה"ה ה"נ מה שבולע ע"י חום ביה"ש מועט הוא ואין בו כה לצאת ע"י חום ביה"ש. ואין מחלק כלל בין שהם הרבה פעמים לפ"א כמו דמשמע מריהוט לשון הרשב"א ז"ל ולקמן בסוף הסימן אבאר עוד והשתא א"ש מ"ש באות וי"ו יע"ש:

סעיף יח

עש"ך וסובר כמ"ש הט"ז אות יו"ד וכמ"ש הש"ך באות י"ב להמחבר אפי' מלוכלך מותר לשחוט. ומיהו הא למדין דאם שחט העוף ונתנבלה בידו דלא מהני קנוח בנוצות העופות אלא דבר קשה כשיעור בהמה:

סעיף יט

עש"ך וכוונתו מבואר דעל הטור קשיא שפיר משא"כ להמחבר דסובר ס"א דאף בלא שום הכשר מדיח ביה"ש ה"ה כאן וכ"ת אמאי לא כתב ואם קלף הרי זה משובח די"ל דמ"מ קיל הוא סכין ששחט פ"א באקראי מסכין ש"כ ואף דבנה"ך השיג על הט"ז אות ט"ז דמה קילתא דסכין טריפה היינו לטור ורמ"א שלא הגיה כלום אבל לא להמחבר וכדאמרן:

סעיף כ

עש"ך ומ"ש דצלי בעי הדחה תחילה כמ"ש הר"ב לקמן סימן ע"ו והמחבר יודה לו יע"ש ומיהו דיעבד שרי שם בלא הדחה וקאמר דכאן צריך הדחה אף דיעבד משום שמנונית דנורא לא משאב אלא דביה"ש שהוא מלוכלך אפשר לכ"ע אף דיעבד בעי הדחה תחילה ולקמן שם יבואר ותירץ דבעי כאן שפשוף גדול ובזה ניחא דהא בשר חי אורחיה בהדחה בלא"ה. ר"ל אף דתאמר דמיירי לצלי ודיעבד ש"ד או שאר תירוצים דאילו לענין הדחה א' אף במשקים ולאיסור צריך מים דוקא עיין כה"ג מ"מ מידי דאורחיה בהדחה לא חיישינן דילמא מישתלי כמ"ש ר"ס צ"א לז"א דכאן צריך שפשוף גדול ולקמן סימן צ"א יבואר ומ"ש מסימן ס"ד ס"ז ט"ס וצ"ל סי"ז דשם מבואר דצריך שפשוף היטב:

סעיף כא

עש"ך והנה משמע דה"ק דלא ישחוט אח"כ אלא ע"י נעיצה הא הכשירות ששחט בנתיים הוכשרו בקינוח שעשה בנתיים כמו שנוהגין השוחטים עתה לקנחו בשיער יפה משום חשש שמא ימצא טריפה. אמנם לא ידענא להולמו דאדרבה המעיין בב"ח

יראה כל ששחט בינתים כשירות מקנה אף שנמצא הרבה טריפות לא צריך נעיצה. גם מ"ש התב"ש דמשמע מב"ח תרתי בעי קנוח ולא שהם שלשה טריפות דצופים ולא ידענא להולמו דהא כתב לדידן דנוהגין השוחטים לקנח יפה בין כל בהמה אין צורך והא משכחת ליה בשלשה רצופים והפר"ח הביא בשם הב"ח דקנוח לחוד סגי ויפה כוון סוף דבר דברי הש"ך בכאן ודברי תב"ש צ"ע אם לא שנגיה בש"ך קצת מלת די וה"ק אם שחט כשירות בנתיים וקנח די בכך יע"ש:

סעיף כב

צריך נעיצה. פי' ושוחט לכתחילה ש"ך יראה לי דה"ק דודאי דיעבד אף בהדחה יפה סגי ול"ד לסכין ש"כ דאף דיעבד בעי נעיצה וכמ"ש הש"ך לעיל אות ו' דחום ביה"ש מפליט הבלוע מהסכין ונעיצה מעברת כ"ק וכאן אין בלוע הסכין להרא"ש מחום ביה"ש דהביא פרש"י כמ"ש הש"ך אות י"ד ולהרשב"א דבולע ע"י חום ביה"ש מ"מ אין מפליט בחום ביה"ש כיון דבלע מועט כמ"ש אות ח"י יע"ש ומש"ה סכין טריפה כו' ולא מחלק בין הרבה לפ"א אלא מה שבעין על הסכין די דיעבד הדחה וא"כ מ"ש המחבר צריך נעיצה היינו לכתחילה ע"כ דל"ד לש"ך וכאמור:

אמר הכותב ראוי להאריך בסימן זה כי מעיין עמוק הוא אכתוב בקיצור המחלוקת שבין הש"ך וט"ז בסימן זה גם קצת דיני סכין בעזה"י:

דע כי לשיטת הש"ך הוא כך להרשב"א חום ביה"ש מבליע לסכין אף בפ"א שהרי על מימרא דרב נחמן בכ"ה סכין ששחט אפילו פ"א וסכין טריפה כתב בדף קכ"ה א' דנבלע הוא לסכין ואין יוצא ע"י חום ביה"ש וסברא טובה היא דלהבליע מבעין שמנונית טריפה או דם יש בו כח ולא להפליט מסכין בלע ל"מ דתרתי לא עביד להפליט מסכין ולהבליע בביה"ש אלא אפילו להפליט לחוד אין בו כח כיון שאין בעין אלא בלוע ומש"ה די בהדחה לסכין לשחוט בה ואלו היה כח עכ"פ להפליט היה צריך עכ"פ להדיח אח"כ ביה"ש ולא עוד אלא להגעיל או לנעוץ הסכין דלמא מישתלי אח"כ להדיח וזה מבואר יפה להמעיין שם קכ"ה א' ובדף ט"ז א' יע"ש היטב וכל זה סכין שבלע ע"י חום ביה"ש אין חום ביה"ש מפליט ממנו לפי שבלע טעם קלוש ודבר מועט משא"כ סכין ש"כ דבלע הרבה בשפע ע"י אור וכדומה אף הרשב"א יודה להרא"ש דמפליט ע"י חום ביה"ש כמ"ש הש"ך אות ו' ואות י"ז והיינו מדלא כתב הרשב"א דין דסכין ש"כ דיעבד די בהדחה יפה וכמ"ש הפר"ח באמת אלא דכ"ע סכין ש"כ מפליט חום ביה"ש מקליפת הסכין ונעיצה מעברת כ"ק וכן מוכח מר"ס ק"ה דמשמע שביה"ש מפליט מסכין ולא כמ"ש הב"ח בקו"א. ולהרא"ש ז"ל חום ביה"ש אין מבליע לסכין שהרי הביא לשון רש"י

סבין טריפה דהסכין קשה ואין בולע ע"י חום ביה"ש יע"ש ודכ"ע בין הרא"ש והרשב"א בעין טוח אין נפגם אפילו מעל"ע אלא דרשב"א סובר סתם אין נקי והרא"ש סובר דנקי כמו שאר כלים דסתמן נקיים (אמנם בסי' צ"ד וצ"ו אכתוב דעת המ"י ואין כאן מקומו) גם סובר הש"ך דיעבד לא מהני הדחה דוקא נעיצה דהא מפליט ע"י חום ביה"ש סכין ש"כ לכ"ע בין לרא"ש ורשב"א גם סובר דמ"ש הרמ"א ובשעת הדחק קאי אב"י נמי כדמשמע מסתימת לשונו באות יו"ד וטעמא דנעיצה מעברת כ"ק מסכין כל זה להש"ך אמנם כן הוא קצת שיטת הפרישה אבל הט"ז בחר לו דרך הב"ח ז"ל דכ"ע בין הרא"ש והרשב"א סוברים דאין חום ביה"ש מפליט מסכין כלום אף סכין ש"כ שבלע הרבה ואין נעיצה מעברת כלום רק הטיח שע"פ הסכין לבד ואין סברא כלל דנעיצה תהיה פועלת כלל כמ"ש הרא"ה בב"ה קכ"ד א' יע"ש אלא דפליגי הרא"ש ורשב"א להרא"ש הטוח נפגם ולהרשב"א אין נפגם ומש"ה מהני נעיצה להעביר הטיח ודכ"ע סתם סכין אין נקי. ופליגי הרשב"א והרא"ש דלהרשב"א עכ"פ מבליע לסכין בעין שכן כתב בקכ"ד א' וט"ז א' ולהרא"ש אין מבליע שהרי הביא לשון רש"י והט"ז יודה לש"ך בזה וסובר הא דהיקל בשעת הדחק היינו באב"י. נמצינו למידין שהש"ך והט"ז מחולקין בכאן ה' דברים לדינא ד' דברים. א' דנעיצה אין פועלת כלום. ב' דהא דהתיר רמ"א שעת הדחק באב"י. ג' בדיעבד הדיח סגי בש"כ נמי כיון שנקי הוא והרא"ש סובר דבעין נפגם הוא הרי ד' לדינא וא' דלכ"ע בין הרא"ש והרשב"א יודו דאין ביה"ש מפליט מסכין ומ"ש בסימן ק"ה דלרשב"א מפליט הוא לסכין כו' ולהש"ך חולק הוא עליו בכל ה' דברים כמו שאתה רואה וכיון דברירנא קצת כאן מעתה אכתוב קצת דיני סכין ואם ירצה ה' אבאר עוד כל אחד במקומו הראוי לו:

שלשה מדות בסכין סכין ש"כ וסכין של שחיטה ששוחט כשירות וסכין ששוחט בה טריפות הנה סכין ש"כ מבואר הדין בסימן קכ"א ס"ז דלצונן בעי נעיצה יפה בקרקע קשה ולא רבה ולא קשה יותר מדאי וכ"כ התוס' סוף עבודת כוכבים יע"ש ואפילו לחריף מהני כמו צנון סגי בהכי והוא ממעשה דשבור מלכא דפסק אתרוג' יע"ש והרי אתה רואה שיטת הש"ך נבונה דנעיצה מעברת ה"ק דהא בסימן צ"ו פסקינן אפילו נקי מפליט מסכין יע"ש ומיהו מהמחבר אין ראיה דסובר בסימן צ"ו דוקא קורט משויא לשבח שהביא דעה אחד בסתם ופסק כן דאב"י נקי מותר ואם כן מש"ה אבל רבי יהודה שם בעבודת כוכבים אתרוגא כו' וזה שדייק לכתוב כמו צנון אלא מדלא הגיה הרמ"א עליו ש"מ דאודוי אודי ליה והיינו דמעברת כ"ק ולרותח לא מהני נעיצה כ"א השחזה היטב וע"כ הטעם או דאב"י לא החמירו חז"ל אטו ב"י כיון דדמי' לחדש או אפילו לש"ך בסימן קכ"א דאפילו

ב"י דיעבד שרי יראה לי הטעם דכל שהלך אותה הקליפה תו אין בו אלא מעט בלע ובטל הוא בששים ברותח דקים להו לחז"ל בהכי ומיהו בלא השחזה ודאי צריך לשער נגד כולו ולא נגד הקליפה דלא כמ"ש הפר"ח בסימן צ"ד אות כ"ג וקכ"א אות י"ט דהביא דעת הרא"ה ז"ל בב"ה קכ"ד בסתם דקים להו לחז"ל דאין ברזל בולע יותר מכ"ק ולא נאמר דסכין כיון שאין תשמישו ע"י אור כן הוא מ"מ אין הלכה כן דהרי נוהגין אנו כשחותכין בצלים או צנון בסכין איסור צריך ס' נגד כל הסכין כמ"ש הטור והמחבר והאחרונים בסי' צ"ד וצ"ו משמע ודאי דבכל הסכין משערים לא כ"ק דלא כס' בית לחם יהודה שכתב בפשיטות בסימן צ"ו כ"ק הסכין ושרי ליה מארי'. והרי אתה רואה שפריש' כאן הקשה ואחריו החזיק הש"ך בשיטה זו דאיך התיר הרשב"א בשיפה והלא הלכה אותה הקליפה ויבלע מחדש הרי דכל הסכין בלוע איסור והכין מסתבר ולפ"ז בסכין חמץ לענין פסח יראה לי דאע"פ דהשחיזה אפילו דיעבד לא מהני דע"כ לא שרינן כאן אלא דמסתמא בטל הוא במיעוטו ואף שאין מבטלין איסור מ"מ דמיא קצת למ"ש הרשב"א כלי גדול שבלע איסור מועט משא"כ חמץ במשהו ומ"מ הדין אמת דאם נעצו יפה וחתכו בסכין איסור צנון ובצלים נמי אפשר להקל כדכתיבנא ולשחוט מבואר כאן הדין אפילו דיעבד בלא נעיצה צריך קליפה אפילו הדיח היטב וכמ"ש הש"ך ז"ל סכין של שחיטה לכ"ע אין בולע כ"א כ"ק שהרי אתה רואה שמהני ליה עירוי ועירוי ע"כ אין מתפשט יותר מכ"ק הלכך חתך רותח די כ"ק מסכין לשער עכ"פ ודי בכך ולשחוט בסכין כשירה מבואר הדין כאן ובסכין טריפה שרגיל לשחוט בו טריפות או סכין שנוחר העובד כוכבים בהמות ג"כ לא בלע כ"א כ"ק ואף דיש לחלק בין דם לבלע שמנונית טריפה מ"מ כיון דלא הוזכר זה אין להחמיר כל כך וכדאמרן כאן:

דין חדש יש בסכין מה שאין בשאר דברים דאלו חתך בסכין איסור או חלב בשר רותח בכ"ר נאסרה כל החתיכה ואף דחם בחם בלא רוטב כ"א כ"ק בכלי עיין ש"ך ק"ה אות כ"ג עכ"פ ביבש לגמרי שאין לו רטיבות כלל כמו לחם חם שחתכו בסכין איסור או באיסור דרבנן אפ"ה ע"י דוחקא דסכינא מתפשט בכולה וכמו שאבאר בסי' צ"ד. ואם חום כ"ש ודוחקא דסכינא הנה רמ"א שם בסימן צ"ד היקל בזה והט"ז החמיר חום כ"ש ודוחק' והנה כבר ביארנו דדוחק' והם קצת לא גרע מחום ביה"ש ודוחק' ומכ"ש חום כ"ש שהיס"ב דיש להחמיר זהו מה שנלע"ד:

עיין בפרישה סי' קכ"א אות כ"ג מ"ש דסכין אב"י אין אוסר אלא הקליפה והלכה לה ע"י שיפה ודוקא שיפה ולא נעיצה הנה מה שחילק בין שיפה לנעיצה נסבול זה אמנם מה דכתב דאין אוסר אלא קליפה נ"ל לכתחלה אוסר כל הסכין גם עיין בתה"א דף קכ"ד לא

הבינותי במ"ש רותח כל שאין דוחק אין נבלע בכלי שהרי למ"ד מליח אין כרותח כו' לא הבינותי דודאי מאכל איסור או היתר בכלי איסור אוסר כמבואר סי' ק"ה ס"ז אפילו בלוע בכלי יוצא בלא רוטב ומאן דאמר מליח אין כרותח לא נבלע כלל בקערה הדם דאין כרותח ומאן דאמר כרותח הרי חזינן דבלעה הקערה אף בלא דוחקא יע"ש:

סימן יא

סעיף א

לא ישחוט. שמא ישהה או ידרוס ודיעבד שאמר ברי לי כשירה רשב"א עכ"ל ש"ך והנה ברשב"א בארוך כתב שמא יחליד ובקצר שמא ידרוס והוא ז"ל לא רצה לפרש כמ"ש בארוך דחלדה נראה אם הנוצה חתוכה כמ"ש הט"ז לכן בחר לו דרך הקצר וה"ה שהי' דסובר חדא הוא דרסה או שהי' כיון דשוחט באפילה אין יכול לבחון כ"כ. אמנם מ"ש דיאמר ברי לי לא ידענא דרשב"א לא הזכיר כלל מזה לא בארוך וקצר ובחדושיו שיאמר ברי וכפי הנראה מט"ז אות א' דיעבד כשר כך בלא אמירת ברי לי וגרם לו שהעתיק מב"ח ושם נאמר דברים אלו ואולי הב"ח מסברא דנפשיה אומר כן. וראיתי להתב"ש אות ג' שתמה על הפר"ח במ"ש שצריך שיאמר ברי לי לא ידענא דעל הש"ך היה לתמוה ומ"ש שכן דעת כל הפוסקים הרי הב"ח וש"ך אין אומרין כן. ומ"ש הש"ך דס"ל כרש"י משום ריב ושמא ישכח ואף ביום במקום אופל חיישינן שמא ישכח ולא יבדוק עוד. ועיין לבוש שנתן טעם משום הגרמ' והראה מקום לסי' כ"ה ואפשר שנתכוין למ"ש שם בה"ג דצריך לראות אחר שמוטה לכתחלה ומש"ה לא ישחוט בלילה דלא יוכל לראות אחר זה ובדיעבד אין חיוב. או דנתכוין למ"ש שם אות ד' בשם אביו הגאון דבקנה חיישינן שמא ע"י פרכוס נתרחב מקום החתך א"כ השוחט בלילה דכשר דיעבד אם בדק לאור היום אח"כ בוושט לא בקנה דחיישינן שמא ע"י פרכוס נתרחב ונעשה רוב והיינו בעוף שקופץ ודולג לא בבהמה וכמו שיבואר שם:

סעיף ב

וב' נרות דינן כאבוקה. ונר שיש לו ב' פתילות הוה אבוקה ואפילו קלועין ש"ך הנה ב' פתילות היינו שמונחין זא"ז לא כיש מי שאומר שאם כרך כמה פתילות כאחד הוה אבוקה וזה וודאי אינו. אמנם מ"ש הש"ך אפילו קלועין הא אפילו ב' פתילות הויין כאבוקה ואילו בפמוט של שמן איירי שמונחים פרודות הפתילות ועיין בתב"ש ובאורח מישור שהאריכו בכאן וא"כ יש לחוש לכל החומרות כי י"א הטעם דצריך ב' נרות שמא יכבה אחד מהם וי"א שיהיה אור גדול ויוכל להבחין היטב וודאי בעיה"כ וכדומה ששוחטין עופות הרבה ראוי ונכון שיהיה כמה אבוקות ואז יוצאין כל החששות

וה"ה עצים דמשרן ש"ד ואם התחיל לשחוט וכבה הנר יגמור דהוה דיעבד וה"ה התחיל באפילה ונזכר יגמור לדידן דשיעור שהיה מועט הוה דיעבד עיין באחרונים:

עיין בר"מ ה"ש פ"א הכ"ח מתי שוחטין ביום ובלילה והוא שיהיה אבוקה נגדו ואם שחט באפילה כשר וכתב כה"ג בהגהות הטור אות ג"ד דמדפתח באבוקה וסיים באפילה לומר (ל"ד) אבוקה (אלא) כל שאין אופל ונר יחידי מהני עכ"ל ולא ידענא אדרבה וא"כ לאיזה צורך הזכיר אבוק' וקשין הדיוקי' אהדדי ואמאי לא נימא דיוקא דרישא דוקא אבוקה כדי שיהיה אור גדול וסיים באפילה לומר דיעבד אפי' באפילה ממש שרי דלא תימא כקושית פוסקים דיעבד אמאי שרי ותאמר דמשנה איירי בנר יחידי ומש"ה דיעבד שרי לכן אמר דלא כן הוא דהא דומיא דסומא תנן שאין לו ראיה כלל אפ"ה כשר ה"ה השוחט בלילה אף באפילה דיעבד כשר:

כתבו עוד לאור הלבנה י"א דאין לשחוט וי"א דיוכל לשחוט לאור הלבנה ואין ראיה מחמץ דצריך לבדוק בחורין ועוד ארובה שבחדר י"א דנבדקה בלילה ובהל' פסח אבאר ומ"מ בשעת הדחק אם אורה מבהיק יש להקל:

סעיף ג

השוחט בשבת ויוה"כ דאף מזיד שחיטתו כשירה דלא כלבוש דאוסר מזיד וכבר כתבנו שיש לחוש לחומרא ואפילו אחרים רואין באין ה"מ שחיטתו פסולה ועיין בא"ח דינו בשוגג ובמזיד דהלכה כר"י ע"ש:

סעיף ד

אם הם צלולים הא לימים ונהרות אף עכורים אסור שלא יאמרו לשרא דימא קשחיט ש"ך וכן כתב הט"ז אות ג' וכתב השמ"ח לאו דוקא ד' נהרות המפורשים בקרא ה"ה שאר נהרות מיהו מים המכונסין וכדומה אם הם עכורין שרי ע"ש שהאריך וה"ה בארות ומעיינות שאין מושכין:

סעיף ה

ע"ג כלים. עיין ש"ך וא"ל דהמחבר שינה מלשון הטור דבטור לא הזכיר בע"ג כלי והדם שותת משמע שמפרש ששוחט לאחורי כלי שיש לה בית קיבול שרי דאין דרך זורקי הדם לעבודת כוכבים לקבל כך וליכא חשדא דלא כפרישה שפירש השוחט ע"ג אוגן הכלי דהיינו על שפה שלו והדם יורד לתוך הכלי. אמנם המחבר הזכיר הדם שותת היינו דנוטל כלי ארוך מקצתו תוך הספינה ומקצתו חוץ לספינה ושוחט על הכלי מבחוץ והדם שותת ויורד לתוך הים אבל לשחוט להדיא לים אסור אף היכא דשייך שלא לטנף ספינתו וה"ה לתוך כלים או בראש גגו לתוך כלים ג"כ אסור:

באותן מקומות שיש להם בית מטבחים על הנהר וכדומה אין ראוי לשחוט לתוך המים להדיא אלא ישחטו ע"ג קרקע ומשם יזוב הדם לנהר דכל להדיא למים ודאי אסור ואם לנקר כדי שלא יתרבה הזבל ישחוט על הקרקע במקום מדרון ויזוב למים וכן כתב השמ"ח ותב"ש:

סעיף ו

הש"ך האריך ועיקר כמ"ש באות שלפני זה דכל להדיא למים אף שא"א בע"א אפ"ה אסור דלא כב"ח דסובר בראש הספינה היינו במקום שהספינה הולכת שם המחיצות בשיפוע עיין פר"ת או בראש התורן וכדומה דאז א"א בענין אחר שרי והיא ז"ל דחה זה והכלל משום נקוי שרי ע"ג כלים הא שלא בשביל נקוי אף זה אסור עיין באחרונים מזה עיין בס"י מ"ש לענין הדם שמקבלין אחר השחיטה מן הצואר בכלי ומוכרין והפר"ח התיר בקו"א אפילו לקבל מן הצואר ביה"ש כל שהוא לאחר גמר שחיטה וכן אין בו צד איסור סחורה ויפה כ' לענין סחורה וכן הסכים השמ"ח ועיין בסימן שאחר זה דיעבד אם שחט לתוך ימים אין לאסור שחיטתו:

סעיף ז

ועכשיו נוהגים ליקח הרגלים וראוי ונכון שלא לערב פן ימצא טריפות ועיין בסימן ק"י ושם הארכנו בדין זה אי נתערב:

סימן יב

סעיף א

עיין ש"ך העתיק דברי הרשב"א בתורת הבית הארוך ולא דבריו שבתורת הבית הקצר ואיני יודע למה עשה כן ועיין באות ד' מה שכתב הש"ך לענין איסור הנאה ועיין ט"ז בזה:

סעיף ב

עושה כו' דניכר לכל שמתכוין לנקות ביתו ובשוק אסור אף שאין רואה ש"ך דכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית עין אפי' באין רואין אסור. אמנם אחרי העיון ראיתי בו כי כוונה מיוחדת כיון במה שהעתיק דברי הטור. ומ"ש דומיא דביתו והוא דהתוס' חולין מ"א א' ד"ה ובשוק כתבו והא דבית מותר אף שרב אוסר אפי' בחדרי חדרים הכא הרואה יאמר לנקר צריך וירושלמי אומר דמתניתין פליג ארב יע"ש והנה להירושלמי אמאי בבית לתוך הגומא אסור דליכא מראית עין ולזה נאמר דאסור משום דרך עבודת כוכבים כן הוא והמינין שוחטין דוקא לתוך גומא והוי משום ובחוקותיהם לא תלכו וזהו שדייק לבוש בלשונו הטהור בסעיף א' משום דכתיב ובחוקותיהם לא תלכו ואפשר כדי שיבא אח"כ לשון הילכך אפילו גומא שאין מנוקה אסור כתב כן יע"ש. וממרוצת דברי תוס' שכתבו בבית ליכא מ"ע דהרואה אומר לנקר חצרו היינו דאה"נ דגומא ממש

ראוי להתיר אלא משום ובחוקותיהם כו' ומדרון מותר דלאו חוקת העובדי כוכבים הוה והרואה לית מראית עין דיאמר לנקות הוא צריך והטור החמיר יותר דכ"מ שאסרו מ"ע אפילו בחדרי חדרים אסור אף דהרואה יאמר לנקות אף שלא היה שייך ובחוקותיהם כו' אלא מש"ה שרי בעושה מדרון דהכל יודעין וניכר שעושה לנקות דאל"כ לשחוט להדי גומא וז"ש הטור דאז ניכר לכל וע"ז כתב הש"ך דבשוק אסור ובמקום מדרון אף באין רואה כרב דכ"מ שאסרו חז"ל כו' ומיהו מבית אין ראיה דאסור להדי גומא כרב דילמא משום ובחוקותיהם כו' לז"א דהא דומיא קתני שם במשנה אין שוחטין לגומא כל עיקר היינו אף בבית כרבא שם אבל שוחט חוץ לגומא כרבא ואהא קאי הא בשוק דומיא דבית אף באין רואה אסור דלא כירושלמי:

סעיף ג

אסור לאכול עיין ש"ך ועשה כלומר שלא תטעה מלשון ש"ע דה"ק י"א שאסור לאכול משחיטתו שישחוט עד אחר שיבדקו אחריו דצריך בדיקה וי"א בדיעבד מותר כלומר דאי עבר ושחט לגומא דמותר אח"כ לאכול ולמסור לו לשחוט וזה שכתב וא"צ בדיקה אחריו לזה כתב דאינו כן כי המעיין בספרו הארוך של ב"י יראה דהוא מחלוקת הר"מ ז"ל והרשב"א ופלוגתייהו הוא אי אוסרין שחיטה זו להר"מ הבדיקה לקולא ולהרשב"א הבדיקה לחומרא ומיהו לכ"ע אין מוסרין לו מכאן ולהבא לשחוט גם פתו ויינו עד שיבדקו אף להרשב"א וכאמור וה"ה אם שחט לתוך ימים ונהרות וכלים צריך בדיקה לחומרא לרשב"א:

סעיף ד

ואין צריך בדיקה אחריו עש"ך היינו דא"צ בדיקה לקולא ונ"מ אי אין לפנינו השחיטה מותרת אבל ודאי בודקין אותו אם הוא לפנינו לחומרא אם נמצא מין שחיטתו אסורה גם אין מוסרין מכאן ולהבא ובודלין מפיתו ומיינו עד שבודקין לחומרא כרשב"א וכן הילכתא כמו שיתבאר באות ה':

סעיף ה

ובזמן הזה כתב הש"ך דקאי גם אסימן י"א. והנה מדברי הש"ך אות ד' יראה להדיא דאף בזמן הזה צריך עכ"פ בדיקה לחומרא ואסור ליתן לו לשחוט מכאן ולהבא בלא בדיקה ומ"ש הש"ך אות ד' אם ימצא מין כתב התב"ש באות ב' דצריך להיות ואם בוי"ו יע"ש והדין עמו דהבדיקה היא משום מכאן ולהבא גם לפסול שחיטתו למפרע אם ימצא מין כמ"ש מהרש"ל וכן מוכח מאות ג' ותמהני אתב"ש שכתב דעכשיו א"צ כלל בדיקה ואמת שכך כתב הב"ח בסוף סימן זה דהאידנא א"צ בדיקה וכ"כ הרב בהגהות ש"ע וא"י דמש"ע י"ל דא"כ היה לכתוב והעיקר כסברא שניה בזמן הזה ומדכתב דיעבד מותר

משמע דעכ"פ בעי בדיקה ומיהו בד"מ סימן י"א כתב האידנא מותר לכתחילה ומ"מ העולם נזהרים א"כ משמע דא"צ בדיקה. וכן הביא מהרש"ל שם ומדברי הש"ך אות ג' ונ"מ לי"א מוכח דבעי בדיקה עכשיו וצ"ע:

סימן יג

סעיף א

בין כתב הש"ך לפי שבן ח' חי הרי היא כמת שא"א לחיות ורצה בזה דמש"ה לא חילק המחבר בין הפריס או לא הפריס דאפילו הלך אין בכך כלום וליכא מ"ע דכמת הוא חשוב וא"צ שחיטה אפי' מדבריהם והאי הפריס יתבאר באות ג' פירושו:

סעיף ב

מותר באכילה עש"ך והוא ז"ל לשיטתיה להמחבר עוף שיש לו פרסה מותר כמ"ש באות ט"ז יע"ש מש"ה הביא דרשא דכל בבהמה ולא דשדיא בהמה דרישא אסיפא דאילו כן ודאי הוה ממעטינן עוף דלאו בהמה הוא. ומיהו היה בכלל בהמה ולקמן באות כ' אבאר לענין דינא. ולענין חלב עיין לקמן סימן ס"ד ס"ב אות ג"ד דהש"ך כתב שעיקר כי"א שם דאם שלמו חדשיו דאסור החלב וכ"ש ג"ה ולא כעט"ז שלא הביא כ"א דיעה א' בסתם דהחלב מותר וכבר כתבנו בט"ז דהוא ז"ל לשיטתיה דסובר כתי' בהמה בבהמה תאכלו ואייתר ליה כל לחלב וג"ה דמותר מש"ה פסק כאן דעוף ורגליו פרסה דאסור דלאו בהמה בבהמה הוא. ולענין אי פודין בו פטר חמור בכל דהו עיין סימן שכ"א ס"ד דהמחבר סתם כדיעה א' ופודין בו דשה מיקרי כיון דרהיט ואזיל יע"ש:

סעיף ג

אין צריך. כתב הש"ך ומוכח במשנה דכל שניתר בשחיטת אמו אין משום או"ב עכ"ל הוא בחולין ע"ד א' השוחט ומצא בן ט' חי צריך שחיטה וחייב באו"ב וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו וע"כ לחכמים אין בו משום או"ב ג"כ דא"כ לאיזה צורך הזכיר ר"מ וחייב באו"ב אלא דתליא בפלוגתא זו וטעמא דהא מילתא הוא מבואר בתוס' וחכ"א את שטעון שחיטה חייב שנאמר לא תשחטו הא כל שאין טעון אינו חייב וכ"מ בפי"ב מה"ש הלכה יו"ד הביא תוספתא זו ובלח"מ מביא המשנה והכ"מ ניחא ליה להביא התוספתא ששם הפלוגתא בהדיא וא"י מה מלמדינו הלא דין ערוך הוא לקמן סימן ט"ז ס"י אם הפריס דצריך שחיטה מדבריהם אסור לשחוט מדרבנן הא כל שלא הפריס אף איסור מדרבנן ליכא והוא מהר"מ ז"ל הל"ש פי"ב ה"י יע"ש ואולי משום זה כפל דבריו אין בו או"ב וממ"ש לשחוט דל"ת איסורא איכא והא דכתב לקמן המחבר אם הפריס אסור ולא השמיענו רבותא אף בלא הפריס י"ל דאשמועינן דאין לוקה דה"א דלקי להר"מ ז"ל בשורש הא' דכל דרבנן הם ד"ת ממש מלאו דלא תסור אלא שחז"ל התנו בספיקן דמותר

וכדומה אם כן קרינן ביה דלא תשחטו את שטעון שחיטה אפילו הכי קמשמע לן דפטור ממלקות דגם זה התנו ומשום הכי אמר דמותר לגמרי בלא הפריס ולפ"ז ממשנה מוכח דפטור והפוסקים כתבו דמותר ולקמן אבאר ולענין כיסוי אי הפריס ולא הפריס אי טעון כיסוי אם שחטו יבואר סימן כ"ח:

ודע שאני נסתפקתי בספרי ראש יוסף אם מותר להושיט אמ"ה של בן פקוע לב"נ מי אמרינן דדמי לחותך בשר מפרכסת דשרי להושיט דליכא מידי כמ"ש בסימן כ"ז או דילמא אכתי לא דמי להתם דהא שה מעליא הוא ורהיט ואזיל ופודין בו כמבואר סימן שכ"א א"כ יש לאסור לב"נ והדבר צ"ע:

סעיף ד

אם הפריס כו'. צריך שחיטה מדבריהם דלא אתי לאחלופי ש"ך ומברכין על שחיטתו ככל מצות דרבנן רשב"א בתשובה תקע"ה פר"ח ושמ"ח ס"ג וכתב דאין לברך אלא על אחר תחלה דשמא נפל הוא והלך לשיטתו ס"ה דאפילו שהה ה' ימים אין תקנה משא"כ להש"ך אות י"א דאם שהה ח' ימים מותר אלא דמ"מ טוב לברך על אחר תהילה דהפר"ח כתב לפי מ"ש הר"ן ב"מ דמשום חשדא אין לברך א"כ אין פסידא דיברך על אחר תהילה ואח"כ ישחוט זה:

סעיף ה

אבל כו' כלומר שאר טריפות כו' ושהיה דרסה חלדה גרמה עיקור דסכין וכיוצא פוסל ש"ך. דמילת שאר קשה ליה הילל"ל אבל טריפות אין פוסלין בו ובטור כתב וצריך שחיטה וכל הפוסל בשחיטה פוסל בו אבל שאר טריפות המחבר השמיט וכל הדברים כו' ל"ת דסובר כהרשב"א דשהה דרס אין פוסל לז"א דממלת שאר ע"כ נלמוד דמחמת שחיטה פוסל אף דלא הוזכר זה מקודם ופרט ההלכות שחיטה ושייר עיקור מהלחי ואולי הוא נכלל במ"ש וכיוצא בזה ואפשר ה"ה ניקב הוושט במקום שחיטה כמ"ש הט"ז יע"ש ומיהו שלא במקום שחיטה טריפה הוה ודאי ולא נבילה ודאי אין פוסל בו:

סעיף ו

אע"פ שהפריס. לשון רש"י בגמרא קול יוצא מאז קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שתומהין על קליטתו זוכרין את כל דבריו והב"י מביא קול יוצא מאין וכו' ועי' במי"ט דף קפ"ד ב' שם ברש"י וא"צ לגי' ב"י לשבש הגי' מלכתוב דמתוך אלא ה"פ לרש"י הוא כפשוטו קול יוצא מאז שנולד קלוט זה בן פקוע הוא ומתוך שתומהין זוכרין דבריו אף אח"כ ולגי' הב"י ברש"י קול יוצא מאין קלוט זה ואומרין עליו בן פקוע הוא ומלת ואומרים הוא הוספת הש"ך להבנת המאמר ומתוך שתומהין זוכרין תמיד ולא אתי לאיחלופי הוא ג"כ הוספה מדברי הש"ך ז"ל שברש"י לא נמצא אלו ג' מלות יע"ש:

סעיף ז

ויש מגמגמין. הש"ך השיג על הלבוש דבעי' ב' תמיהי ואמו ג"כ בת פקועה והבין כן מרש"י (.*) והבין דבן פקוע הנאמר בגמ' אאמו דסמיך קאי והקשה עליו דא"כ בת הוה לומר לגירסתנו קלוטה בן כו' דקרי ליה בלשון נקיבה והדר בלשון זכר אבל לפי גי' בעל המאור בן קלוט בן פקועה דרך לומר אעובר לשון זכר ועיין כה"ג. והב"ח ג"כ דרך בדרך הזה דמכשיר בנשחטה הפקועה ונמצא ולד שאביו בהמה מעליא והביא ראיה מל"ב דהיינו שאמו בת פקועה ואביו בהמה מעליא והשיג עליו כאן ובאות י"ד ועיין מ"ש באורך בט"ז אות וי"ו:

סעיף ח

טעון כו'. עש"ך וממרוצת דבריו יראה דה"ק דאר"ב שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולענין כיסוי לא שמה שחיטה ע"כ אל תתמה הכי נמי שחיטה שאי"ר לא שמה שחיטה וז"א דהא בגמ' פ"ה ב' אמרו לא לכל אמר ר"מ שחיטה שאין ראוי' שמה שחיטה והרשב"א בת"ה ט' ב' הקשה וא"ת שחיטת טריפה ראויה היא והיינו כמ"ש התוספות חולין פ"ה ב' ד"ה אימא דבכ"מ הלכה כר"מ לבד מכיסוי הדם יע"ש עד שתי' שם דכיון דלא אהני לגופא יע"ש ודבריו שם צריכין קצת ביאור. ואם בא לומר דיש חילוק בין נתנבלה מותר לשחוט הבן היום אם כלו חדשיו ואם טריפה אסור מה זה שהראה עוד מקום לכיסוי הדם שאין ענינו לכאן:

ודע דנהי דאין ניתר הוולד באכילה מ"מ אם מת טהור מלטמא כמ"ש חולין ע"ה ב' דשחיטת טריפה מה שטיהרה לעצמה מהני גם לולד ואפ"ה אין קושיא האיך ניתר בשחיטת עצמו כיון דשחוטין לענין נבלה הוויין מ"מ כיון דשלמים הם לענין איסור אכילה תו אין לחוש ומה"ט היה סובר רש"י דרב משרשיא לית ליה דרבא ד' סימנים אכשיר ביה וכמו שיתבאר עוד וכ"כ התה"א ד' נז"ב ועיין בפ"ב מהל' שא"ה כמ"ש הכ"מ בשם הר"י קורקוס יעו"ש. ונ"מ לחשוד או לאיסורין מבטלין. או למומר לאכול מזה א"צ בדיקת סכין דלא חשיד אנבילה ולהר"מ אכתי נ"מ בפ"א עי' סי' ב' ועי' מ"ש בפתיחה ובסי' י"ד וט"ז אבאר עוד בעז"ה. מזה נסתפקתי ✍נולד בין בסי' א' לב' כההיא דבעי אילפא הוציא ידו בין סי' לסי' מהו מי אמרינן דסי' א' הוה לגבי וולד כשחוט וסי' ב' יש לו ואין לו תקנה ול"ד לנתנבלה דאיגלי מלתא למפרע דלאו שחיטה כלל משא"כ האם נשחטה כהוגן ויש בזה קולא וחומרא קולא דניתר בשחיטת עצמו חומרא אם מת מטמא במשא ואם נאמר דאין לו תקנה דסי' א' כשחוט דמי לכאורה אין מטמא במשא וז"א דדמיא להא דר' ישבב ור"ע שחט א' והמתין עד שמתה הוה נבילה והודה לו ר"ע ומנדון תבו"ש שאביאנו אות י"ב לא דמי לכאן וכמו שיתבאר שם י':

סעיף ט

ה"ז אסור. דאם הוא בן ח' חי דאין במינו שחיטה או בן ט' מת אסור שהרי לא הועילה שחיטת אמו לטהרו לולד באכילה ושחיטת עצמו אין לו מש"ה אסור עש"ך:

סעיף י

אם האם טריפה. עש"ך וירצה דוקא טריפה דשמא בן ח' הוא דא"א בקיאין בכלו חדשיו משא"כ אם כשירה יש להתיר האידנא בשחיטת עצמו בהפריס ע"ג קרקע ממ"נ אי בן ח' לא הוה הפרסה כלל כמבואר ס"א ואי בן ט' ניתר מדרבנן בשחיטת עצמו וכן אם האם בת פקועה אפילו אין קלוטה ונמצא זה בתוכו או הפריס מותר בשחיטת עצמו מה אמרת דשמא לא כלו חדשיו כיון דספיקא דרבנן הוא תו הולכין להקל כה"ג וא"צ לומר דמיירי באמו קלוטה ומיירי אביו ג"כ ב"פ דאל"כ אין לולד תקנה. ועי' מה שאכתוב אות ט"ז:

סעיף יא

עי' ש"ך דאם שהה ח' ימים שרי כמו לקמן והתב"ש האריך בכאן אות ט"ו ובשמ"ח ס"ה אוסר ולקמן סי' ט"ז אות י"ז כתב דרמ"א הגיה כאן שא"א בקיאין בין כלו ללא כלו ולא כלקמן דהתם נולד כדרך הנולדים רוב יולדן בר קיימא ומדרבנן אסור הלכך כל שידעינן שכלו חדשים סומכין אף בזמן הזה כיון דליכא כ"א איסור דרבנן משא"כ כאן הוה איסור תורה דהאם טריפה אין סומכין על ידיעתנו דלא כמ"א א"ח תצ"ח דסובר דרמ"א סמך בסימן ט"ז אכאן יע"ש ומ"מ לדינא העלה כמג"א דאין לשחוט עגל שנולד ביו"ט בכלו חדשיו בזמן הזה יעו"ש שהאריך בזה. אם נמצא ספק טריפה כמו קוץ בחלל הגוף וכדומה יראה לי דאם שחט אח"כ לולד דמותר בלא שהיה ח' ימים דהוה ס"ס שמא אין טריפה ושמא יש לו ט' חדשים ולא הוה חסרון ידיעה כיון דחומרא בעלמא הוא ואפילו לכתחלה יכולין לשוחטו תוך ח' ימים ואף דשיל"מ לא מהני ס"ס מ"מ אין המתיר עתיד לבוא בוודאי כמ"ש בנה"ך סימן ט"ו ושם יבואר בט"ז אות ד' ע"ש:

סעיף יב

בן ט' חי. הש"ך הביא ל' רש"י מטעם שהיה קאתינן עליה וכתב דל"ד לשוחט ונמצא טריפה ד' סימנין אכשור משא"כ הכא דסימן א' כשחוט הרשב"א והר"ן והתוס' כו' ולפי"ז דווקא דקדק המחבר במעי כשירה עכ"ל ולא זכיתי להבינם חדא דלכאורה פשיטא דבמעי טריפה דצריך אביו שחיטה מעליה מאין הרגלים לומר דולד אין לו תקנה ועוד דהביא לשון רש"י חולין ע"ה ב' וכתב שכן כתב הרשב"א והר"ן ואני רואה שיש שינוי בדבריהם כי רש"י סובר מטעם שהיה קאתינן עליה ואהא הוקשה לרש"י אמאי שוחט טריפה ניתר בשחיטת אמו כיון דשחיטת אמו הועילה לחצאין לטהרו מידי נבילה כמבואר אם כן איך יתירו שחיטת עצמו דהוה שהי' ומש"ה דחו מהלכה והפוסקים ז"ל

העמידו שתיהן להלכה התוס' שם ד"ה כן יראה מלשונם דה"ק דלאו מטעם שהיה הוא דלא הוה שהי' בכך אלא הטעם דנולד מצ"א בחצי סימנים שאין בהם חיות כבישר' בדיקול' וכשחוטין דמיין א"כ איך יותר חלק האם שצריך ב' סימנים שלימים והוא אין לו אלא ב' חצאי סימנין ולאו מטעם שהיה אלא מורכב מאביו ומאמו וחלק אמו לבד בעינן ב' סימנין שלימין משא"כ טריפה שחיטת האם התירו לולד מידי נבילה ושחיטת עצמו לאכילה ושהיה כה"ג לית לן זה נראה לי בכוונת התוס'. אמנם הר"ן ז"ל כתב וכן יראה כוונת הלבוש דבשלמא טריפה סימנין עצמו כשחוטין לענין נבילה וכחיים לענין אכילה ולא שייך שהיה כה"ג משא"כ בן פקועה על בהמה מעליה דחצי משעה שנולד כשחוט לענין אכילה הוה שהיה וכן כתב הלבוש בפירושו ע"ש והרשב"א בתה"א נ"ח ב' כתב דל"ד לטריפה שאין סימני עובר כשחוטין כלל לכאורה יראה דאף לטהרו מידי נבילה לא מהני וז"א דהא דף נ"ז מסיק דמהני עכ"פ לטהרו מידי נבילה. ואין לדחוק ולומר דהרשב"א כתב לעיל בלשון גדולה מזה כלומר וליה לא סבירא ליה הא טעות הוא דרב חסדא סובר טהור מלטמא ואפ"ה ד' סימנין אכשור ביה ואפשר לרב משרשיא והא דרב חסדא ע"כ צ"ל דלא מותר מידי נבילה. ולפ"ז יש לעיין בהאי דינא שכתב בן פקועה מטריפה שבא על הבהמה מעליא הוולד יש תקנה דשחיטה פועלת ב' דברים. א' לטהר מידי נבילה ואחד להתיר ואביו בן פקועה מטריפה סימנים דידיה כשחוטים לענין לטהר מידי נבילה ומצד אמו סימנים לאו כשחוטים לענין נבילה ואיך יהני אח"כ לולד כיון דחציו שחוטים לענין טהרת נבילה וחציו לאו כשחוטין וכל כה"ג לא מהני לדעת הש"ך כמו שמוכח מדבריו בסי' י"ד אות ב' ואות ז' וכמ"ש התבו"ש שם באות ח' דאם בן פקועה מטריפה הוציא אבר אין תקנה לאותו אבר דסימני עצמן כשחוטין לענין נבילה משחיטת אמו ואבר היוצא לא טהרה דאין שחיטת טריפה מטהר אבר מנבילה ותו לית ליה סימנין לטהרו לאבר מידי נבילה יע"ש ושם אבאר וה"נ כאן אמאי יש תקנה לולד כיון דמצ"א סימנים כשחוטים לענין לטהרו מידי נבילה ומצד אם צריך עדיין וא"כ אין תקנה וכן מוכח לכאורה בחולין ס"ט א' מהו לחוש לזרעו ה"ד אי אבהמה מעליא מאי איריא יוצא האמר רב משרשיא ואמאי לא בן פקועה מטריפה דאי לאו יוצא לולד תקנה משא"כ ביוצא דסובר הב"ח וש"ך לקמן סי' י"ד דאין תקנה ומיהו התבו"ש שם אות ה' אהא אי לרבי מאיר חלב ודם ליכא כתב דאין לומר מטריפה דאמתני' קאי משמע מכשרה וה"ה דיש לתרץ כן קושייתנו גם כן כך ומ"מ מ"ש לפ"ז משמע דנמשך מקודם היינו אם נאמר דסימני דידיה לא הוה כשחוטין כלל אף לטהורי מידי נבילה אלא דשחיטת אמו טיהרה מידי נבילה מק"ו אם תועיל להתיר באכילה כל שכן לטהורי

מידי נבילה ולא הוה שהיה כלל דסימנים דידיה לאו כלל כשחוטין וכמ"ש הרשב"א בתה"א נ"ח הוה א"ש ה"ה דיש לולד תקנה אלא דא"כ אין קיום למ"ש בסי' י"ד אות ב' וז' ושם יבואר:

ויש לראות הא וודאי בן פקועה מכשירה שבא אב"פ מטריפה דלאותו היולד אין תקנה שהרי מצ"א סימנים כשחוטים לענין אכילה כו' ואם כן אמאי לא השמיענו הש"ע רבותא טפי ואולי זה בכלל מעליא ודעלמא עיין בטור:

סעיף יג

וגדל ובא כו', כתב הש"ך ה"ה אפכא והולידה הנה לשיטתיה לקמן אות י"ד אף כשנמצא כה"ג לאו כלום הוא שהשיג על הב"ח עיין שם אלא דהכא נמי קאמד דה"ה איפכא. ומדקאמר הש"ע דוקא כה"ג משום דבא לאשמועינן הא במעי אמו מותר ובהיפך לא הוה כן והוכיח שיטתו דלקמן וזה אינו כלום דהש"ע חדא מינייהו נקיט גם א"י מה חידושא אית באיפכא דהיא היא. ולקמן סי' י"ד אות א' יבואר דין החלב:

סעיף יד

והוליד. כתב הש"ך דלכך דקדק הטור והמחבר לומר דווקא נולד הא נמצא מותר דשחיטת אמו מתיר וע"ש. דל"ת דאין לך שהיה גדולה מזה דסימן א' משעת יצירה כשחוט וסי' הב' עכשיו ושחיטת אמו הוה כאלו שחט לוולד וא"כ הוה שהיה לז"א דאינו דמכל בבהמה אתרבי כל מה שנמצא בתוכה בשעת שחיטה שרי ואפילו בן ח' דאין במינו שחיטה או ט' מת מותר וה"נ כן הוא ומה שהשיג על הב"ח כבר הארכנו בזה בט"ז אות וי"ו דסברת הב"ח הוא כיון דכל בבהמה תאכלו כל מה שנמצא בבהמה תאכלו וכן כתב התבו"ש והפ"ת ע"ש ולפ"ז אפילו נתנבלה וקרעה ולאו דוקא שחיטה כשירה כל שלא נולד כדרך הנולדים שרינן ליה ומ"מ להלכה ודאי אין להקל דדאורייתא הוה כמבואר:

סעיף טו

הרי בנו כו'. כתב הש"ך פי' אפילו נולדו כדרך הנולדים רק שיבואו על בני מינה כיוצא שהם פקועות או נולדו מפקועות עכ"ל כצ"ל ור"ל בין שיבא בן פקועה על בת פקועה או נין פקועה על נין פקועה הכל אחד הוא ואף דלעיל כתב פקועה היינו אמו כאן ריהטא דלישנא והכוונה פקועה בן פקועה או שנולדו מפקועות דהוה נין פקועה וכן הוא הלשון ביש"ש פרק בהמה המקשה סי' ט' שהם פקועות נולדו מפקועות יעוין שם. והנה אם בן פקועה והוא קלוט בא על בת פקועה והוליד והפריס הוולד ע"ג קרקע לא אמרינן מדרבנן צריך שחיטה הוולד ומצ"א אין לו סימן אף מדרבנן ומצד אם יש לו הא ליתא כיון דהטעם דלמ' אתי לאיחלופי כל ששוחט ליכא איחלופי ושרי. ולא עוד אלא אפילו

בן פקועה שבא על קלוטה בת פקועה ונשחטה ונמצא בן ט' מת לא אמרינן מצד אב בעי שחיטה מדרבנן ומצד אם אין לו שחיטת אמו לא תטהר ליה מדרבנן הא ליתא דלא שייך לאיחלופי כיון דנשחטה אמו ומיהו אי קרעה לאם ונתנבלה האם והוולד בן ט' מת או בן ח' חי יש לעיין דיש לומר אתי לאיחלופי ולומר בהמה מעליא על בת פקועה הוולד א"צ שחיטה או דלמא אין הכל יודעין דין דחוששין לזרע האב ולא שייך איחלופי כה"ג ואי טריפה אמו וודאי כיון דאין מפורסם לא אתי לאיחלופי ויש לעיין בכל זה ובסי' י"ד אבאר עוד בעז"ה:

סעיף טז

כולם צריכין שחיטה מדבריהם. כיון דהפריסו על גבי קרקע ש"ך ואם לא הפריסו ניתרים בשחיטת אמם מדרבנן ואם מתה האם והוא בן ט' מת אסור מדרבנן ואם הוא בן ט' חי ניתר מדרבנן בשחיטת עצמן:

סעיף יז

השוחט כו'. עש"ך ופי' דברי הר"ם ז"ל דהכל תלוי בפרסה ממש ועוף בפרסה שרי ואזיל לשיטתיה כן שפירש כן באות כ' דרמ"א הבין כן בדברי המחבר ועיין בט"ז אות יו"ד ואין הכרע שם בדבריו. והנה אבאר בקיצור בגמרא חולין ס"ט א' אמרי בהמה בבהמה והקשו ותירצו מכל מרבינן אלא מעתה דמות יונה לישתרי (משמע לתי' בהמה בבהמה לא קשיא דהאי לאו בהמה) בעינן פרסה כו' ושיטת התוס' והרא"ש דמי שיש לו פרסה קאמר ולא סיימו דעוף בפרסה אסור אמנם הר"ן כתב יש אומרים דווקא פרסה ובהמה בעינן ועוף בפרסה ספיקא הוה מדאיבעי' בנדה כ"ג אדם במעי בהמה אי הוה פרסה כ"ש עוף והתוס' כתבו במין סגי ועוף אסור בפרסה. והנה יש לראות אמאי לי"א עוף ספיקא הוה ולתוס' עוף אסור והבכור שור העיר בזה בחולין ותירץ דלתוס' א"כ פרסה דכתב רחמנא למה לי וכ"ת לאורויי עוף בפרסה שרי א"כ כ"ש אדם ומה מבעי ליה בנדה אלא ש"מ דווקא מין שיש לו פרסה יע"ש ירצה לומר דעכ"פ אדם מיפשט פשיטא ליה ובעוף הוה למיבעי' ואכתי קשה דלמא היא גופא מבעי ליה אי פרסה ממעט עוף וה"ה אדם א"ד להתיר עוף בפרסה וכ"ש אדם ואי לאו פרסה הייתי מתיר עוף בלא פרסה כלל ולזה יש לומר בשלמא לי"א אין חילוק בין אדם לעוף ומבעיא בנדה אי פרסה דלא בהמה חשיבא פרסה או לאו ומה לי אדם או עוף משא"כ לתוס' הוה למיבעיא הכי עוף בפרסה מהו מי אמרינן פרסה לרבות עוף בפרסה או לומר מין פרסה ולמעט עוף ואת"ל ממעט עוף אדם אי חשיב מין פרסה אבל לדעה קמייתא מספקא ליה אי דוקא בהמה ופרסה או לא דוקא בהמה ה"ה אדם ופרסה ועוף נמי בפרסה דלאו במין תליא כלל כן נ"ל והנה הרי"ף ז"ל כתב תי' קמא בחולין בהמה בבהמה ואפ"ה כתב עוף לא בעינן פרסה אף

לתי' קמא אין צריך לזה אלא דתרתי בעי בהמה ופרסה והלכך עוף בפרסה לא. הלכך נקטינן מהכא דבהמה ופרסה אפילו קלוט ואפילו חיה טמאה נמי משתריא ודאי אף לתי' הא' בגמרא דהיה נמי בהמה מקרי ולא בעינן ג"כ מעלת גרה דעיקר בפרסה תליא ובהמה ועוף בפרסה או בהמה בלא פרסה ספיקא הוה ואדם נמי ספיקא הוה כדמסיק בנדה והש"ך שרצה לומר בר"מ ז"ל דעוף בפרסה מישתרי צ"ל דסובר כתירוץ ב' שם בנדה בתוס' יע"ש דלא תקשה ליה הא אפילו אדם מבעי ליה כ"ש עוף בפרסה ועוף בלא פרסה ודאי הוה ואדם בלא פרסה נמי ספיקא הוה דשמא הוה אדם מין פרסה כבהמה ואפשר דמין סגי ולא בעינן בהמה דוקא. ומיהו אפשר דאדם שאין לו פרסה ודאי הוה מחמת ס"ס שמא בהמה בעינן ואת"ל מין פרסה אי אדם חשוב מין פרסה או לאו ויש לעיין בזה. ומיהו בה"מ יש להתיר בהמה אף שאין לו פרסה כלל כדעת תוס' ורא"ש ז"ל ועוף ואדם אף שיש להם פרסה אסורין מספיקא:

כתב התב"ש אות י"ט דלהבנת רמ"א בהמחבר אי נפל מתרי ב"פ שני זיתים להיתר אחד בהמה בלא פרסה ועוף בפרסה אין צריך לבטל כ"א א' וליתא דאפשר שניהם אסורין עכ"ל. וירצה בזה למ"ש הש"ך בהבנת רמ"א דמאן דמתיר עוף בפרסה אוסר בהמה בלא פרסה ומאן דמתיר בהמה בלא פרסה אוסר עוף בפרסה וכ' דאפשר שניהן אסורות יע"ש. והדין עמו כמ"ש כי כן נראה מרי"ף דתי' קמא עיקר ובעי' בהמה ופרסה. אמנם כן לענין דינא ✍כה"ג דהיינו עד"מ לרמ"א ב"פ כה"ג וכן שני זיתי כבד אחד נשאר מקום היות' ואחד מקום מרה המבואר בסי' מ"א ושני זיתים א' מבהמה שנשתיירה עורה על רוחב השדרה וא' מטבורה כו' ואחד שנשתיירה על ראשי איבריה אין צריך לבטל בכל הנהו כ"א זית א' דממ"נ כולהו אינך משתר' דספיקא הוה אי במקום מרה בעינן או במקום היות' וכן בסי' נ"ט בגלודה אי הלכה כמאן דמצריך זה או זה יע"ש יש לעיין בי' טובא. הנה לענין לח בלח באינו מינו לא יצוייר דין זה דאם נפלו ב' זיתי איסור מספק ב"פ או מב' כבדים כו' מה בכך כיון דטעמא נרגש ע"י ב' זיתים אלו אחד מחזיק חבירו ל"א שאחד מהן היתר הוא מ"מ אלו היה אחד לבד אין טעם נרגש ובטל משא"כ עכשיו ודאי כל שטעם האיסור ג"כ נרגש דאי לאו איסור היתר אין בו כח לתת טעם בששים ואיך אוכל יטעם כמ"ש הרשב"א בחדושיו וטעמא לא בטל מן התורה. ואי נפלו למינו דליכא טעמא מ"מ גזרינן אטו אינו מינו וא"כ גם כה"ג יש לגזור דיהא נרגש ויתן טעם ואי להר"מ ז"ל דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן הוה ומן התורה כל ספיקא שריא אם כן ליכא למגזר אטו אינו מינו כמ"ש הש"ך סי' ק"ט איסור דרבנן ביבש בטל הוא בא"מ דליכא למגזר אם יבשלם וה"ה במינו בלח כה"ג ז"א דכבר הוכחנו בדוכתין אוחרין דבמינו בלח

לא אמר הש"ך כן ובהל' תערובות אבאר זה באורך אי"ה. ואם ביבש בהא איכא לעיוניה ביה דלפ"ז ג' זיתי גלודה שנתערבו יחד כולהן שרן דא' איסור וב' היתר ורחמנא אמר אחרי רבים להטות א"ד ע"כ אמרינן הכין בשתים וודאי היתר היא ולא כשהן מסופקין דומיא דסנהדרין בעינן דאם אמרו ב' אין אנו יודעין לאו הכרעה היא ואי"ה בפתיחה להלכות תערובות אבאר זה באורך:

סעיף יח

ומצא בה כו'. עש"ך דכתב וה"ה נולד והראה מקום לסימן ע"ט אות ה' ושם נאמר דאין מתקיים לאחר שיצא לאויר העולם והיינו מדכתבו התוס' והרא"ש בבהמה המקשה דע"כ עוף אינו מתקיים כשיצא לאויר העולם דאל"ה היה מותר במעי אמו כיון דחשיב פרסה אח"כ ואפילו להמחבר דפסק דעיקר תלוי בפרסה מ"מ אין חולק במציאות דעוף אין מתקיים הוא ומיהו בירושלמי הביאו הפר"ח וז"ל בנידה כולו אדם ופניו בהמה עומד וקורא בתורה ואומרים לו בא לשוחטך כולו בהמה ופניו אדם חורש בשדה ואומרים לו בא חלוץ וייבם חזינן לפעמים כה"ג דחי ומה שהביא הפר"ח ראיה מכאן דא"צ פרסה אלא בדמות תליא לא ידענא נהי דמוכח דעוף בפרסה אסור מ"מ בהמה בלא פרסה מנלן דלמא אדם חשיבא פרסה דידיה ובנדה דמיבעיא לן היינו בכולו אדם משא"כ פניו בהמה הוה כולו בהמה ופרסה דידיה וודאי הוה פרסה וצ"ע:

סעיף יט

לא הותר. שכן כתיב כל מפרסת פרסה תאכלו ש"ך:

סעיף כ

וי"א אפילו כו'. עש"ך ומתחלה כתב דרמ"א הבין דברי המחבר שהן כלשון הר"מ ז"ל דוקא פרסה בעינן ולא מין ויהיה מלת מה בר"מ ובמחבר כפשוטו וע"ז קאי וי"א הוא התוס' והרא"ש דהכל תלוי במין והקשה דהמחבר עכ"פ מודה בקלוט שיש לו עכ"פ פרסה והדרישה הקשה אמאי לא כתב רמ"א רבותא טפי דאפילו בהמה ברגלי יונה דמותר ע"כ כתב דרמ"א הבין דברי המחבר כתוס' ורא"ש וכמו שפירש המ"מ דהביא דברי התוס' והרא"ש על דברי הר"מ דלא כמו שפירש הב"י בספרו הארוך ויהיה מלת מה מין ובא רמ"א לומר דל"ת דווקא בהמה טהורה ורגלי יונה מותר שהם מין שיש להם פרסות לא גמל ורגלי יונה דלא פרסה הוה ולא מין שיש פרסות לז"א רמ"א וי"א אפילו פרסותיו קלוטות ר"ל שמצא בהמה שהוא מין שפרסותיו קלוטות ואין לו אפילו פרסה אחת אפ"ה כיון דבהמה הוא ומין בהמה לפעמים יש להם פרסות זהו תורף דבריו ולא הבינותי למה ליה כולי האי מדנימא פרסות מין ה"ה פרסה דקרא מין הוא וממילא גמל ברגלי יונה מותר וכ"ש למ"ש התוס' ורא"ש כיון דחשוב פרסה לאחר שיצא לאויר

העולם דהיוצא מטהור טהור הוא הדין במעי אמו ועוף שאני דאין מתקיים ויש ליישב זאת ולקושיא ראשונה יש לומר דודאי פרסה איצטריך לשום דרשא כמ"ש התוס' חולין ס"ה ב' ד"ה ואליבא וא"כ העיקר הוא דבעינן פרסות ומין פרסות ואף קלוט מ"מ בהמה שבמינה יש פרסות ובדברי התוס' דשם יש לנו הרהורי דברים ועיין בספר ראש יוסף ואין כאן מקומם. ומ"מ לא הבינותי מי מכריח להפרישה לומר שרמ"א הבין דברי הר"מ כמ"מ עד שיקשה עליו מי הן הי"א ולא כמו שהבין הב"י כך הבין הרמ"א וי"א הוא התוס' ורא"ש ורבותא קאמר אפילו קלוט ורגלי יונה. שוב ראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ב הרגיש בזה יע"ש והש"ך פירש דרמ"א הבין דברי המחבר כמו שהבין המחבר בדברי הר"מ ז"ל וקאי אהא דסיים המחבר דלא הותר אלא מה שיש לו פרסה והיינו אפילו עוף ועל זה אמר רמ"א והי"א עוף אפילו פרסותיו קלוטות ר"ל שיש לו פרסה וה"ה פרסות לא מהני. ולהפרישה קאי רמ"א אבהמה שאין לה פרסה. ויש עוד לפרש פירושים אלא שלא רציתי להאריך:

סעיף כא

ושני שדראות כו'. כתב הש"ך דע"כ במעי אמו אגמרינן שאינו יכול לחיות אפילו שעה אחת כשיוצא לאויר העולם והפר"ח כתב דודאי יכול לחיות כמה ימים יע"ש באות ח"י ואין להקשות אי כלו חדשיו מאי איכפת לן בח' ימים י"ל דודאי הכין הוא משא"כ השסועה כל הנולדים אין יכול להיות ח' ימים וע"כ נפל הוא או בא בקבלה דנפל הוא וע"כ במעי אמו אסורה:

סימן יד

סעיף א

והוציאם כו'. עש"ך הביא כמה מקומות דרוב פדחתו הוה כילוד והטור סי' קל"ד. אמנם המחבר סי' קצ"ד ס"י כתב פדחתו ועש"ך שם אות יו"ד והתב"ש אות ו' דלחומרא הוא דאמרי' כן הא לקולא אפילו יצא כל הפרדחת עד שיצא רוב ראשו ונ"מ אי בן ט' מת אסור הוא דלמא כילוד. וחי אותו שבחוץ אסור דלמא לאו כילוד ומה שבפנים ניתר ע"י שחיטת עצמו ממ"נ. ועיין ב"ח קצ"ד ועמ"ש אות ב':

סעיף ב

עש"ך הוסיף מלת כולו וא"י מה מלמדנו פשיטא דהכין הוא דמה שבחוץ אפילו אבר אחד אסור ואמנם בן ט' חי כולו כו' א"ש דל"ת דראשו לא וודאי היה. או דקאי עמ"ש אות א' דרוב פדחתו דה"א דנותנין חומרי שניהם ומה שבפנים מותר לז"א דאף מה שבחוץ שרי ומ"ש אפילו אמו טריפה ניתר בכך לא ידענא מה הוא דאפילו אמו כשירה היה לומר. וראיתי בתב"ש אות ב' תמה עליו דפשיטא דאף במעי אמו ניתר מדינא בשחיטת

עצמו באמו טריפה יע"ש. אמנם כן יש ליישב דבריו דה"ק דאף למ"ש רמ"א לעיל סי' י"ג סעיף ג' דעכשיו אין להתיר שום וולד הנמצא בבהמה אם האם טריפה ונאמר כמ"ש התב"ש שם ובסימן ט"ז דווקא נמצא דלא נולד כדרך הנולדים הא נולד כתב המחבר סימן ט"ו ס"ב דמותר בו ביום אם ידוע שכלו חדשיו ולא הגיה רמ"א כלום כיון דנולד כדרך הנולדים ורוב וולדות אין נפלים דלא כמ"ש המ"א בא"ח סי' תצ"ח ועיין מ"ש לעיל סימן י"ג וא"כ יפה אמר דאם הוציא ראשו הר"ז כילוד ואפי' האם טריפה אף לדידן סמכינן אזה דהוה לידה וכ"ת אכתי אף בכשירה מצי לומר כה"ג יש לומר דקאי אמ"ש אות א' דראשו היינו רוב פדחתו ול"ת דהוה ספק וא"כ כשירה וודאי כשר ממ"נ אי כילוד דלא הוה נפל דסמכינן אכלו חדשיו ואי לאו כילוד א"כ ניתר בשחיטת עצמו משא"כ באמו טריפה לז"א דהוה וודאי כילוד לכל מילי וסומכין עליו עכשיו אכלו חדשיו ביציאת ראשו כיון דנולד כדרך הנולדים כמ"ש המחבר סי' ט"ו ס"ב ולא הגיה רמ"א כלום:

סעיף ג

מה כתב הש"ך דבשר בשדה טריפה כו' ועיין מה שכתב באות י"א ומ"מ טיהר מידי נבילה לאבר היוצא וכחכמים ועיין מ"ש בט"ז מזה:

סעיף ד

אפילו הוא מיעוטו הוסיף הש"ך מלת של אבר ופשוט הוא דעובר רובו ככולו:

סעיף ה

וכל. עש"ך דתיקן לשון רמ"א וכאילו אמר וכ"ז דהאבר אסור היינו אם ניתר הוולד בשחיטת אמו והטעם כמ"ש לקמן אות י"א דהוה אמ"ה לא מטעם טריפה ושם אבאר. אבל נולד קודם שחיטת אמו פשיטא דאין מזיק מה שהוציא קודם לידה כמה איברים דרוב יולדות עושין כן כמ"ש הכ"מ ובב"י יע"ש:

סעיף ו

עש"ך דווקא נולד קודם שחיטה הא אחר שחיטה אותו אבר אין לו תקנה וכן כתב הטור עובר שהוציא ידו ונולד הר"ז החלב אסור היינו נולד אחר שחיטת אמו דרך בית הרחם והב"י שכתב לאו דווקא נולד ה"ה הוציאו חי גם כן דלא תימא איפכא דווקא נולד הא הוציאו חי אותו אבר שרי וזה אינו ובזה מיושב מה שהקשו הר"מ והפרישה אב"י דמשמע דנולד קודם שחיטה נמי אסור וזה אינו והוא ז"ל מתרץ דה"ק לאו דווקא נולד דרך בית הרחם אחר שחיטה וכ"כ הב"ח בזה:

סעיף ז

ואם. עש"ך וכוונתו דין זה בעיא הוא והוה ספק הלכך לענין בן ט' מת מה שבחוץ אסור וודאי ומה שבפנים הוה ספק ולא וודאי ובן ט' חי מה שבפנים ניתר בשחיטת עצמו

ממ"נ ומה שבחוץ מספיקא אסור דשמא לאו כילוד ונמצא סימן אחד שחוט ולא מועיל שחיטת עצמו אח"כ ומה שכתב ואפי' היתה אמו טריפה לומר מה שבחוץ אסור ומה שבפנים מותר וכן הוא דעת הב"ח בכאן דבטריפה ג"כ אבר היוצא אסור וכתב התב"ש באות ח' הטעם דשחיטת אמו כשירה מטהר האבר היוצא מידי נבילה הא שחיטת טריפה אין מטהר לאבר היוצא דנחות דרגא דמטהר לעובר מידי נבילה ולא לאבר וא"כ הסימנים כשחוטין דמיין לענין נבילה ואבר אין לו מי שיטהר אותו מידי נבילה זה תוכן כוונת דבריו. ותי' דלא תיקשה הא דאמר בריש המקשה אי לר"מ איסור יוצא ליכא דקאי אמתני' דמשמע דאיירי בשחיטת כשירה יע"ש. ומ"מ לדעת הב"ח אין אנו צריכין לזה אלא הטעם דהוה בשר בשדה כיון דעכ"פ שחיטת אמו מטהר לוולד מידי נבילה תו הוה אבר היוצא בשר בשדה ואפי' שחיטת עצמו לא מהני אח"כ והתב"ש הרגיש בזה. אבל להש"ך א"א לומר כן דבאות י"א סובר דאותו אבר לאו בשר בשדה הוא אלא שאין שחיטה אמו מועיל לו ודין אבר מן החי יש לו ומשום הכי החלב הוה רק ספק וא"כ בטריפה היה ראוי להתיר בשחיטת עצמו וע"כ הטעם כמ"ש התב"ש מתחלה דאין מי שיטהר לאבר מידי נבילה וכאמור. אמנם מה שכ' הש"ך אפילו היתה אמו טריפה משמע דאדסמיך ליה קאי דמה שבפנים מותר ממ"נ וז"א בטריפה אלא מכח שחיטת עצמו ניתר מה שבפנים וגם מאי אפילו ודוחק לומר אדיוקא קאי דאפי' טריפה מה שבחוץ אסור גם דוחק לומר דנ"מ לדידן לענין דא"צ שיהיה ח' ימים דהוה ספק דרבנן. ומ"ש אפילו לא החזיר מותר הנשאר בפנים לכאורה מאי אפילו אלא דה"ק ל"מ בשהחזיר דאפשר אף מה שיצא שרי בטריפה דמ"ט היוצא אסור דאין לו מי שיטהרנו מידי נבילה וכ"ז כשלא החזיר משא"כ אם החזיר אין לנו שום לימוד כ"א מבשר בשדה טריפה די כטריפה ומטהר שחיטת אמו אף ליוצא מידי נבילה וא"כ אף מה שיצא כיון שהחזיר ניתר בשחיטת עצמו ולהכי אפי' לא החזיר כלו' אפילו דלא החזיר איירי דמה שבחוץ אסור אפילו הכי מה שבפנים מותר. או יאמר דה"ק ל"מ החזיר דמועיל שחיטת אמו למה שבפנים לחציו אבל בלא החזיר דאי מה שבחוץ אסור דהיינו חציו ומקום החתך ג"כ אסור א"כ רובו אסור הוא ואפילו מה שבפנים יהא אסור דהא לקמן אם יצא אבר אבר וחתך מה שבפנים אסור ולא הועיל לו שחיטת עצמו אלמא דלמיעוט לא מהני וה"ה כאן לא להני שחיטת אמו למיעוט בפנים כיון דחצי חיצון ובמקום החתך אסור הוה רובא לז"א דל"ד דהתם כיון שחתך רוב א"א שיהא ניתר בשחיטת עצמו משא"כ כאן שהוא שלם אלא שחיצון בשר בשדה הוא פנימי שפיר מישתרא בשחיטת אמו אפילו הוא מיעוטו כו'. ולפ"ז הא דלקמן ספיקא הוה דהא כתב א"נ לקמן איירי בט' מת ע"ש:

כתב הב"ח ע"ש רש"ל דאם יצא חצי ברוב אבר ובאותו החצי יש אבר שם שממנו רובו בפנים דמה שבפנים מותר ממ"נ אי שדינן המיעוט לחוץ א"כ שדינן המיעוט שחוץ לפנים עכ"ל והפר"ח משמיה דנפשיה קאמר לה והכה"ג בהגהות הטור אות ט' הביאו. והתב"ש אות י"ג גמגם דמה שחוץ א"א למשדיה בפנים דהוה בשר בשדה יע"ש. ואי משום הא לא איריא דנהי דודאי כן הוא דהא אפילו כל העובר בפנים ומיעוט אבר בחוץ אסור אף בהחזיר מ"מ מה שבפנים יש להתיר אף בן ט' מת או ח' חי דלאו כילוד הוה ולא נפיק רובא ומיהו המיעוט שיצא מאבר שבפנים אסור הוא. וה"ה אם חציו במיעוט אבר ליכא למיבעי דודאי מה שבפנים מותר ומיעוט היוצא ודאי אסור דבשר בשדה ואפילו רוב העובר בפנים:

כתב הלבוש דהוציא ראשו אף שהחזיר אסור משום בשר בשדה. ור"ל כיון דבשעת הוצאה הוה כאלו כלו בחוץ תו לא מהני חזרה דהוה בשר בשדה כטרפה שאין לה היתר והתב"ש אות ב' השיג דא"כ ר' יוחנן דאמר אבר עצמו מותר ולית ליה דרשה דבשר בשדה א"כ פליג אמתניתין דהוציא ראשו אף שהחזירו הוה כילוד. אלא הטעם דלידה תו לא שייך כלל חזרה יע"ש. והנה יש ליישב דר"י סובר דרשא דטריפה אלא דסובר אבר היוצא הוה כאלו לא יצא דנשדיה אחר רוב עובר בפנים. ומש"ה כי החזירו שרי דלא הוה בשר בשדה דכאלו [לא] יצא דמי דנשדיה אחר רוב העובר בפנים ומיהו כי לא החזירו אסור דלאו בבהמה קרינן ומש"ה הוציא ראשו אף שהחזיר אסור דפ"א הוה בשר בשדה אלא דזה דוחק מ"ש לענין בשר בשדה לא הוה כאלו יצא ולענין בבהמה אמרינן דלאו בבהמה הוא ונ"מ בין פי' הלבוש מהני בהוציא ראשו והחזיר לטהר מידי נבילה עכ"פ כיון דלא הוה כ"א מבשר בשדה ולר"מ ז"ל לאו דאמ"ה לית ביה כ"א טריפה ולתב"ש הוה לידה גמורה וחזרה לא חזרה היא והנכון כמ"ש התב"ש וע"ש בלבוש:

סעיף ח

עש"ך תמה על הלבוש שכתב בתרוייהו לחומרא וז"א בדין הב' הוה ודאי והיינו בן ט' לקולא דחי ניתר בשחיטת עצמו כולו אף מה שבחוץ ואלו ברישא מה שבחוץ אסור אמנם מ"ש בן ט' מת זה גם לדין א' כן הוא וגם מ"ש מלת דוקא אין לו פירוש ומיהו בט' מת התם ספק והכא ודאי ועיקר הוכחת הש"ך מלקמן סי' שי"ט דפסק המהבר דהוה ודאי דאל"כ איכא גי' אחריתי דשניהם ספיקא הוה ואין להאריך:

סעיף ט

עש"ך ור"ל אפילו אם לא נחשוב מיעוט לא לחוץ ולא לפנים יהיה בפנים רוב אפ"ה כיון שעם המיעוט בחוץ רוב הוה כילוד וכן פי' התב"ש באות י"ג ומש"ה הוצרך להשמיענו דל"ת מדאמר הטור ולא נטיל אחר רוב האבר ולא אמר רבותא ולא נטיל אחר רוב עובר

ואבר מש"ה אמר דאה"נ דאפי' כה"ג לא נטיל כיון דעתה בחוץ הרוב. וכתב התב"ש דלא כפר"ח והנה עיינתי שם אות ז' וז"ל אפילו בפנים רוב העובר בלא אותו מיעוט אבר לא אמרינן נשדי בתר רוב אבר ואיכא רוב עובר עכ"ל הבין התב"ש דה"ק דאפי' רוב בפנים יותר מחוץ בלא אותו מיעוט אבר היינו דנשדי המיעוט לפנים אז יהיה רוב בפנים ואשמעינן דל"ת דווקא אם נטיל המיעוט בפנים יהיה מחצה אז לא נטיל אלא אפילו אם נטיל יהיה רוב ומפרש כן בש"ך ואין הכרח לפרש כן בפר"ח אלא דקאמר ואיכא נמי רוב עובר וכאלו חסר מלת נמי והדין אמת כתב"ש וכדאמרן:

סעיף י

כתב הש"ך זהו בעיא דלא איפשטא ולחומרא ועיין ס"ק ז' עכ"ל הנה מה שהראה מקום לאות ז' שם כתב ב' תירוצים. א' דאף בן ט' חי אין ניתר בשחיטת עצמו כיון שהרוב מחותך הוא א"א שיהיה המיעוט ניתר ועוד כתב דבן ט' מת איירי. אמנם מ"ש לחומרא וגם מדהודיע שהוא בעיא דלא איפשטא א"י מה הוא דמה נ"מ דאי נמי ודאי כילוד אין כאן טעות דוודאי הנחתך א"א להתיר בשחיטת עצמו דמחותך הוא ומה שנשאר בפנים ודאי מותר הוא ובאמו טריפה ג"כ ניתר בשחיטת עצמו ואולי אם המיעוט הוציא אח"כ אבר אם ודאי כילוד אותו אבר מותר בשחיטת עצמו ואם ספק אותו אבר אין תקנה דמה שבפנים כשחוט דמי וזה לתי' א':

כתב הפרי תואר אות ד' דאם חתך עובר בפנים לחתיכות והוציא אברים לרוב המיעוט מותר כיון שחתוך הוא וצ"ל דל"ד לחתך אברים כיון דאלו הניח הוה רוב בב"א משא"כ הכא אמנם השמ"ח ס"ז והכר"ו לא כתבו כן ואפילו כה"ג הוה כילוד אפילו חתכן בפנים ע"ש:

סעיף יא

האריך הש"ך להשיג על הב"ח דמתיר בדין דרב משרשיא החלב דלא טריפה אלא שאין סימנים מועילין וזה שיטת התוספות שם והש"ך אזיל בשיטת רש"י דסי' א' כשחוט דמי והוה שהיי' והוה עכ"פ טריפה ואף נבילה מחיים וא"כ מש"ה לא איבעיא ליה בדין דרב משרשיא דפשוט הוא דאסור החלב וביוצא מיבעיא ליה דאין בו איסור טריפה כ"א אמ"ה מי אמרינן אישתרי א"ד שאני אמ"ה זה דלית ליה תקנה ומה שמביא ראיה מרשב"א כבר כתבנו דרשב"א ה"ק דנהי דטריפה הוא מ"מ לא מחמת שנולד בה איזו טריפות אלא דגזירת הכתוב הוא מחמת שאותו אבר יש לו חיות כו' ולענין דינא ספיקא הוה. ואף להש"ך הוה וודאי מ"מ להט"ז באות ו' הוא ספיקא והב"ח מכשיר לגמרי והרא"ה בב"ה למ"ד ול"ב פוסק דהוה ספיקא ונ"מ לענין ס"ס כמו שאבאר שיצא חציו ברוב אבר ובא על בהמה מעליא והוליד דלולד אין תקנה מספק שמא אביו חציו כשחוט

כו' והחלב שלו מותר שמא לא הוה אביו כילוד ושמא חלב מותר דאיבעיא הוה עכ"פ ולא הוה משם א' ועיין סי' י"ג מזה עיין כר"ו הקשה מה קמיבעיא ליה מהו לגמוע חלבו הא התירה התורה חלב ודם דמיץ החלב מכולן בא וליכא הכא תלתא דהא לר' יהודה חלב ליכא עכ"ל. הנה אם נאמר דאבר היוצא אית ביה תרתי טריפה ואמ"ה הוה כאן שלש דם ואמ"ה וטריפה אלא שז"א. ומ"מ לו דתרתי נינהו ל"ד לעלמא דחלב קיל דהותר מכללו משא"כ אמ"ה ולשאר אמ"ה ל"ד שאין לו תקנה ועיין בראש יוסף:

סעיף יב

והרי. עש"ך דכתב דהוה ספק דרבנן ואף דמהריב"ל בח"ג שאלה ק"ב פסק דכל דהוה דאורייתא ואח"כ נתגלגל דהוה דרבנן אין אומרים ספק דרבנן להקל בזה וכ"ה לקמן בסי' ק"י מ"מ כאן מתחלת תולדתו הוה ע"י תערובת שפיר הוה ספק דרבנן והתב"ש הקשה א"כ אמאי פסקו לחומרא באיבעיא זו הא הוה ספק דרבנן להקל. ואני אוסיף להקשות ל"ל לומר ספק דרבנן הא הוה ס"ס שמא אין אוסר ושמא יש ס'. ולענין דינא פסק התב"ש כט"ז וכן כתבנו שם ראיה מכחל דא"א ספק דרבנן להקל בדבר שהוא לפנינו וא"א לעמוד על שיעורו. גם יש הרבה דעות דבר שתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובת לא מהניא ביטול עיין מ"ל פ"א מהל' משכב ומושב ועיין בס' גינת וורדים שם כתבנו דהטור השמיט מלת הר"ז כחלב טריפה שנתערבה בכשירה והוא לשון הר"מ ז"ל דאיהו לשיטתיה בפ"א מהל' משכב ומושב דסובר אף שתחלת ביאתו ע"י תערובת בטל הוא משא"כ הטור אפשר סובר דלא בטל ומש"ה לא סיים זה ובהל' תערובות אבאר זה אי"ה:

סעיף יג

השיג הש"ך על לבוש דאישתמיט ליה מה דאמר בגמרא אותה כשהיא שלימה וכתב ט"א עכ"ל ואני תמה על עצמי מה ראה האדון לומר כן ולמה חשד את הלבוש דאישתמיט ליה והלא לבושיה כעמר נקי דלשיטתיה בסימן י"ג אזיל דתופס עיקר התירוץ הא' בריש המקשה בהמה בבהמה וכמו דמסיק רב שימי בר אשי וא"כ הטעם ברור דלאו בהמה בבהמה וזה הן דברי הלבוש דבגמרא פריך א"ה כלומר אי מכל בהמה אפילו מחול נמי הא לתי' הא' אין קושיא וא"צ לאותה:

סעיף יד

ואם. עש"ך דשמא לא הוה שחיטה אלא ביצא לאויר עולם והשיג על הלבוש דכתב הטעם משום חלדה וכבר כתבנו מזה בט"ז שיש ליישב דסובר בעיא דר"א באת"ל דמטלית לא הוה חלדה משא"כ באמת דמטלית הוה ספק ה"ה במעי בהמה הוה מה"ט ספק והקשינו מה נ"מ יש לומר דנ"מ אם יצא הולד דרך מרגלותיו וראשו בפנים ורוב עובר יצא דהוה

כילוד כולו ולטעם כי מהני שחיטה שיצא לאויר העולם מהני כאן ולטעם חלדה הוה חלדה דהראש בפנים ולזה בחר הלבוש בזה הטעם לפי האמת וכדאמרן:

הנה בן פקועה מטריפה שבא על בהמה דעלמא והוליד כתב בש"ך סי' י"ג אות י"א דיש לו תקנה אמנם כפי הנראה כאן באות ז' ואות י"ד יש לעיין ביה וכבר כתבנו מזה בסי' י"ג. אמנם בהמה דעלמא אבת פקועה מטריפה ונשחטה האם ודאי דמהני לולד כיון דשחיטת אמו מהני לדידה ה"ה לולד ומ"מ יש לעיין גם בזה דסימנים שלה כשחוטים לענין נבילה והבן מצד אב אין כשחוטים לענין זה ✍וצ"ע:

סימן טו

סעיף א

הנה אפרוח קודם יציאתו מקליפתו יש מחלוקת אי מת ואפילו שחטו בתוכו ספר התרומה סובר בתוך קליפתו הוה נבילה ואפילו שחטו והרשב"א בארוך צ"ד א' ובקצר בית שני ש"ד ביאר בפי' דבתוך קליפתו אין בו ד"ת אלא מד"ס וקרא דכל השרץ לרבנן דקאי בתוך קליפתו הוה אסמכתא יע"ש ועיין ש"ך סימן פ"ו אות כ"ג ובר"ס ק"ז אות א'. והטור שכתב ביצת אפרוח שלא יצא לאויר העולם אסור משום שרץ השורץ דהוא אסמכתא ואלו הוה איסור תורה לא הוה נקיט איסור דרבנן ושבקיה לאיסור תורה הלכך לענין דינא ודאי מספיקא לא נפקא והוה ספק איסור תורה ואם יש ב' קרירות אח' היתר ואח' איסור ונפל אפרוח כזה ולא ידעינן להי נפל מ"ה הוה ס"ס שמא לא נפל לכאן ושמא מן התורה מותר ומדרבנן אני אומר לתוך איסור נפל ועיין פר"ח ופ"ת ותב"ש שהאריכו בזה לפרש דברי התה"א יע"ש ודעת הש"ך בכאן דהוה דרבנן ומש"ה הביא דברי הטור משום שרץ השורץ דהוה אסמכתא:

סעיף ב

מותר פי' הש"ך מיד והיינו כת"ק דראב"י. או דאין הלכה כראב"י בברייתא או דרב ור"י פליגי עליה דמסתמא כשלא נפתחו עיניו איירי ומ"מ הש"ך אוסר כ"ז שלא גדל הנוצה שיש בהם קנים דלא כט"ז שמתיר ויראה לי אף למ"ד ב"ת הוה דאורייתא זה הוה דרבנן:

סעיף ג

ואפי'. עש"ך דהרכיב דעת התוס' והרא"ש והטור אהדדי דמשמע ליה דהתוס' לאו דווקא אינו הולך ה"ה אינו עומד נמי ועיין בישו"ש פא"ט סי' ס"ג כתב מתו' משמע אינו הולך יע"ש. ומיהו וודאי דאף אינו עומד דאי רב נחמן עומד בעינן א"כ מה קא דחי לה התם בחולין הבמ"ע שהפריס הלך הל"ל אלא וודאי כדאמרן כאן. והראה מקום לא"ח סי' תצ"ה למ"ש רמ"א שם בהג"ה לענין י"ט בעינן הפריס ע"ג קרקע דווקא יע"ש. וכתב המ"א שם אות י"ז מדסתם רמ"א בי"ד ש"מ אף אי בדק ומצא שינוי באיברים שרי דלא

כמ"ש בד"מ בא"ח ואפ"ה אין לשוחטו בי"ט אא"כ הפריס דשמא ימצא טריפות גמור. ובאות י"ו הקשה אמה דכתב ד"מ עוף דנדרס לכותל דשוחטין בי"ט דהוה חזקה משא"כ בעגל הא בעגל יש לו חזקה מחמת רובא עכ"ל ור"ל חזקה שלא נתבררה לא הוה חזקה ואף היה אלף שנים וע"כ מטעם רובא א"כ ה"ה לעגל יע"ש. ולכאורה כיון דאין יכול לעמוד יצא מהרוב אלא דאפ"ה שפיר אמר דוודאי הרבה וולדות אין עומדין מיד בשעת לידה אלא אחר שעה או שתים וריעותא דאין הולך היינו לאחר מיכן א"כ הו"ל תו חזקה טובה יש לו כמו עוף שנדרס וכ"ש הוא וכמ"ש הט"ז:

ומדי דברי בו זכור אזכרנו ✍מה שראיתי בס' שאגת אריה הל' י"ט סימן ס"ד וז"ל בקיצור דבדיקה בריסוק בעמדה לא הוה אלא מדרבנן דאי מ"ה מה מיבעיא בביצה עוף שנדרס מהו לשוחטה בי"ט פשיטא דספיקא דאורייתא לחומרא וגם אהא דביה"ר אין בו משום ריסוק משני הפריס ואכתי הא בעי בדיקה ולא משני שהלכה דעדיף טפי וגם הקשה ממסוכנת איך מותר לשחוט ודלמא לא תפרכס והוה ספיקא דאורייתא והעלה דמסוכנת לאו ההיא דחולין שצריכה פרכוס אלא חולה ואין מסוכן כ"כ שאינה יכולה לעמוד יע"ש. והנה מסתימת א"ח תצ"ח ס"ו דמותר לשחוט מסוכנת משמע אפי' צריכה פרכוס ועיין תב"ש סי' י"ז אות ז' דרוב מסוכנות אין מתות קודם גמר שחיטה אלא דאי לא פרכס יש ראיה דמתה קודם ומש"ה השוחט בלילה לא כתב הר"מ דהוה וודאי נבילה וא"כ שרי לשחוט המסוכנת גמורה בי"ט. ומיהו דברי התב"ש שם צ"ע ושם אבאר. ומה שהקשה מהא דמסיק הפריס לא הבינותי מה קשיא ליה דע"כ הוצרך ר"נ להשמיענו דאיכא ריעותא דאל"ה פשיטא דרוב הנולדים ימותו כקושית הר"ן ז"ל וא"כ שפיר משני בהפריס וודאי אין בו חשש דאזלינן בתר רובא הא בלא הפריס בעי בדיקה מדאורייתא בשהה מעל"ע אה"נ דאסור לשחוט בי"ט וכדאמרן. אמנם מה שהביא ראיה מהא גופא מה מיבעיא ליה סבור הייתי לומר דמש"ה כתב בש"ע עוף שנדרס בי"ט דווקא דלא תיקן להוציאו מידי אמ"ה כמ"ש הר"מ בהלכות מלכים דאין ב"נ מוזהר על אמ"ה של עוף אלא שזה טעות דהא תיקן להוציא מידי נבילה ולההיא דהל' מלכים כבר הקשו כולם מפסחים ע"ג דמשני בחטאת העוף והר"מ הל' שגגות פ"ד פסקה ואין כאן מקומו. וכפי הנראה דאם שחט ע"מ שימצא כשר א"כ כי נמצא טריפה אין כאן חיוב חטאת שהרי מלאכת מחשבת אסרה תורה משא"כ בשוחט לעבודת כוכבים שמתכוין לכך וכדומה ומ"מ בעינן שם קצת תיקון ועיין פסחים ע"ג שוחט ונמצא טריפה ובר"מ בפ"ב מהל' שגגות ה"י והדברים ארוכים ואי"ה בסי' נ"ח אכתוב עוד:

ודע דהא דמשני הב"ע הפריס וליכא ריעותא הוא דהוה כמ"ש הרא"ש שם ואפילו איכא ריעותא שאין עומד והתוס' שכתבו שאין הולך הוא לאו דווקא וכיון שהפריס לאו ריעותא ורש"י שפי' עמדה א"צ מעל"ע הוא כפי' הר"ן ז"ל או סובר דלא מחזקינן ריעותא לעניין י"ט:

סעיף ד

אין סומכין כו'. דעובד כוכבים מסל"ת אינו נאמן אלא בעדות אשה לבד וכ"ש כאן דלהשביח מקחו אומר כן ומיהו אף עובד כוכבים אף שאין מוכר אין נאמן מה"ט דאין נאמן אלא באשה. ומשמע לכאורה מדבריו כל שאין ידוע אי כלו חדשיו הוה ספיקא דאורייתא דאי דרבנן הא מהימן אף בשאר איסורין עובד כוכבים מל"ת כמ"ש הש"ך בצ"ח אות ב' ובקל"ז אלא דא"א לומר כן כמו שמוכח בא"ע סי' קנ"ו וקס"ד ואפשר דהכא איתחזק מיקרי דעד עתה היתה מעוברת:

סימן טז

סעיף א

ל"ש כו'. עש"ך וא"י מה בא ללמדנו דלוקין אכתי לא שמעינן אם ובנה לקי וחנניא הוסיף שנוהג אף בזכרים ובט"ז אות א' כתבנו דה"א לחנניא בן דווקא ולא בת והוה ספק ואין לוקין ולכך כתב דבן בת נמי במשמע כמ"ש הב"ח או דיליף מ"מ או מק"ו משילוח הקן כמ"ש הרא"ם פ' אמור והבכור שור והוה גילוי מלתא. ומ"מ סיום דבריו דפשיטא דחוששין לזרע אם אין מורין כך ואולי דל"ת לחנניא אותו זכר משמע ופשטיה דקרא קאי על בן ואב ובנו מי שכרוך אחריו היינו מוי"ו דריש לה ומריבוין אין לוקין כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ג ממ"א דכל שלא בא מפורש אין לוקין כמ"ש המ"מ שם קמ"ל דהיו לוקין ומה דנ"מ אי היו לוקין עיין אות י"ז בש"ך:

סעיף ב

שהדבר ספק. הש"ך הראה מקום לאות י"ז ושם נאמר דהדבר ספק היינו אי חוששין לזרע אב או לאו לא כמ"ש הב"ח ולבוש דחוששין וודאי לזרע אב אלא אם דרש' דבנו דרשה גמורה היא. והנה הלבוש לא כתב כב"ח אלא כתב בס"ב דאב עם בן לא הוה איסור תורה כלל כ"א מדרבנן דמ"ה בנו מי שכרוך אחריו ומלשון הש"ע וודאי משמע דעכ"פ איסור תורה הוה מספיקא דאי הלכה כרבנן או כחנניא דדריש נמי אותו ועיין מ"ש אות י"ז. ואולי סובר דהוה כעין ס"ס שמא אין חוששין לזרע אב ושמא אותו דווקא כי הוא סובר שאין זה תלוי בזה דאף אי חוששין לזרע אב באו"ב גלי קרא דאין נוהג בזכרים:

סעיף ג

לאכול. עש"ך דמסיק דראשון וודאי שרי אף לדידיה והאחרון לאחרים מותר דהא הרא"ש מביא ראיה מגמרא אמר רב יוסף זריז ונשכר דקאכיל בישרא אלמא אי שחט באחרונה אין אוכל בו ביום ולא מוכח אלא לו הא לאחרים אין מוכח ועיין תב"ש אות ז'. ולענין הלכה קיי"ל כבה"ג וכן פסקו כל האחרונים ומשמע דבמזיד אין חילוק ולו אסור ולאחרים מותר ועיין ל"ח באו"ב ועיין ב"ח דלבה"ג מ"ה אסור מכל שתעבתי לך ומתחלה רצה הגמרא לומר דלעולם יהא אסור ומשני מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל להדיוט שרי הא בו ביום אסור ודעת האחרונים דהוה רק קנסא מדרבנן:

וראיתי בספר ידי אליהו למהר"א גאליפאפה ז"ל שפלפל בסוגיא דאי עביד לא מהני והביא קושיא בשם מהרימ"ט אמאי השוחט בשבת שחיטתו כשירה ואף בשוגג הא כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני יע"ש שתירץ בזה והכי נמי כאן יש להקשות כן והתי' נמי שייך כאן דמעשה גופא לא אסרה תורה אלא יום הוא שאסור ולא שייך לומר כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד לא מהני ובס' שושנת עמקים אבאר ומיהו בלא"ה ל"ק מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל להדיוט שרי:

כתב התב"ש אות ז' דנראה לו עיקר אף לאחרים אסור בו ביום דלא להני מעשיו הרעים ולאורתא מותר אף לו ול"ד לשבת דאיסור סקילה אסרו לו לעולם ולא בשאר אסורין ומ"מ אסור בין לו ולאחרים בכדי שלא יהנו מעשיו הרעים והא דאין מבטלין איסור ואם ביטל שרי לאחרים דלא עבר אדאורייתא עכ"ל הנה סובר כל שעבר על איסור תורה קנסינן ליה שלא יהנו מעשיו הרעים וכל היכא שלעולם אסור אה"נ דהרי הוקשה לו ממבטל איסור ואלו היה אסור לאחרים לעולם הוא וחמיר טפי ממעשה שבת אלא כיון דהטעם שלא יהנה מעבירה הלכך בשבת למ"ש ליכא הנאה שרי ולדידיה אסור משום דאיסור סקילה ובשאר עבירות בין לו ולאחריני קונסין דלא לתהני מעבירה ומבטל איסור לא עבד כ"א אדרבנן. והנה להראב"ד אין מבטלין איסור הוא מן התורה עיין רשב"א בתה"א תחלת בית ד' ש"ג דף קכ"ב ואפ"ה כתב שם על שמו דלאחרים מותר אלמא אף בדאורייתא לא קנסינן לאחרים וכמ"ש הש"ך בסי' צ"ט אות ז' וכמ"ש הכסף משנה בפט"ו מהל' מ"א הלכה כ"ג דלמד ממעשה שבת דלאחרים מותר אלמא דאפילו דאורייתא כה"ג דומיא דמעשה שבת ואף שיש הנאה מעבירה לא קנסו לעולם עכ"פ כאמור. ובבן פקועה שהפריס על הקרקע דמדרבנן טעון שחיטה יראה להקל לעת הצורך אם עבד ושחט דבאיסור דרבנן לא קנסו כולי האי ועיין בסי' צ"ט בעבר וביטל איסור דרבנן שם משמע דאף איסור דרבנן עכ"פ אסור למבטל עצמו מ"מ כאן המחבר סובר

דאין איסור אף בו ביום ואף באיסור תורה וה"ט דל"ד למבטל איסוד דקנסו שלא יעשה פ"א כן משא"כ לענין או"ב דבשביל יום אחד לא יבוא לעשות כן וכעין זה חילקו בין הא דסימן ק"י דלא גזרינן כאן שמא יקח מקבוע עיין פרישה בשם ר"פ מבריסק יע"ש וה"ה כאן. ולפ"ז יש לפסוק בשאר דברים הדומים לזה ואי"ה בסי' צ"ט אבאר זה באורך עוד כ' התב"ש באות א' ובשמ"ח ס"ג דאם שניהם שחטו כא' שניהם עברו ואסורים בו ביום וכתב דאף דא' גמר קודם חבירו מ"מ ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כמ"ש הר"מ מהל' גניבה פ"ב והקשה אמאי לא מוקי הגמרא לא תשחטו שניהם חייבין בכה"ג ותי' דמוקי אליבא דכ"ע אף למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף עכ"ל ולא אבין דא"כ לדידן דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ואף דא"א לצמצם ומנלן דאותו ואת אמו חייב דלמא קרא להכי אתא ששניהם שוחטין ואמאי לא אמר דלהכי לא צריך קרא דפשיטא הוא כיון דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ששניהם עושין איסורא ולענין מ"ש מפ"ב דהלכות גניבה אין כאן מקומו:

הכה"ג בהגהות ב"י אות ה' הביא דברי דמש"א פי' על מ"ש בה"ג דקמא שרי למיכל ביומא ובתרא אסור למיכליה ביומא על השוחט קאי הא' מותר לאכול השניה ובתרא אסור למיכל אף הראשונה יע"ש וסתימת האחרוני' לא משמע כן דראשונה אמאי תהיה אסורה לשוחט בתרא כיון דבשעה ששחטה הא' היתרה היתה ואין טעם לזה:

סעיף ד

אינו לוקה. לשון הש"ך דשמא ביה"ש יום ד' עכ"ל ור"ל דספק יום וספק לילה הוא. וג"כ כל רגע ממנו יש ספק שמא א' יום וזו לילה. ובשמ"ח ס"ד ותב"ש אות א' ביאר דינים אלו כך. אם שחטו שניהם ביה"ש לא היו לוקין דביה"ש ספק מקצתו יום ומקצתו לילה ואם שחט הא' ביום והשני ביה"ש של אחריו מותר בליל של אחריו ממ"נ אי ביה"ש לילה לא עביד איסורא ואי יום לא מצינו שקנסו אלא אותו יום ומיהו היו משמתין ליה כמ"ש בא"ח במכוין מלאכתו במועד דאם אי אפשר לקונסו היו משמתין לי. ואם שחט הא' ביה"ש של יום ה' לא ישחוט הב' ביה"ש של ליל וי"ו אף דאי שחט ב' בזמן מאוחר מן הראשון ממ"נ שרי דאם הב' יום כ"ש הראשון יום אלא דלמא אתי למיטעי דלמא ישחוט הב' מוקדם בזמן הביה"ש ודלמא הא' לילה והב' יום. אמנם מ"ש דאי שחט ביה"ש אין לאסור לאכול אח"כ יש לעיין דהא בין השמשות כל רגע ספק ועד"מ זמן משך השחיטה עכ"פ נמשך זמן מה ב' רגעים ואם כן מתחלת השחיטה היה יום ועביד איסורא ובגמר שחיטה נמי איסורא עביד דאי לא גמרה לשחיטה הוה כנתנבלה ולא עביד איסורא למפרע משא"כ כשגמר בלילה עביד איסורא והוה כאילו עביד כל האיסור

ביום שלאחריו ודאוי למיקנס כל יום שלאחריו וכבר התבאר דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכאמור. ולא שייך כאן ספק דרבנן להקל כיון שהכניס עצמו לספק איסור תורה כמ"ש הוא ז"ל בס"ג וס"ד דאסור לאכול בו ביום. ועל מ"ש שאם שחט הא' ביה"ש של ליל ד' לא ישחוט הב' ביה"ש של ליל ה' דשמא הא' לילה והב' יום אם שחט הא' מאוחר לשני בזמן ואמאי הא הוי ס"ס שמא הא' יום ושמא השני לילה וכל כה"ג לכתחלה שרי ואפשר דמ"מ לכתחלה אסור ומ"מ וודאי אין לשמתו כה"ג כמ"ש וגם אין לאסור הבשר ביום שלאחריו כיון דאיכא ס"ס:

סעיף ה

אם כו'. עש"ך דספק הוא אם כרוך אחריה ואפילו יונק ממנה לא הוה אלא ספק ובסימן שי"ו ס"ב דפטור' מבכור' הוא לומד דוודאי ילדה ול"ג בטור יולדתו כו' שם יע"ש ומש"ה בס"ב כאן דפסק המחבר לענין מלקות דסיים באביו אינו לוקה הא באם לוקה הוצרך שיהא בנה וודאי. ומיהו באביו לא מהני כרוך אחריו וכן העלו האחרונים ועיין דרישה ואף די"ל בלא"ה דהוה ס"ס מ"מ א"צ לכך אלא בלא"ה לא מהני באביו כרוך אלא דווקא וודאי שזה אביו שהיה בחדר א' עם הפרה אז אסור ולא היו לוקין באביו כה"ג הא כרוך לחוד אין איסור ועיין סימן ע"ט:

סעיף ו

אבל מן הס'. עש"ך דמספק אין חוששין אפילו לאיסורא דהא לענין איסור מיירי כאן ואפילו דומה בתואר ובשאר סימנים שבגוף אפ"ה אין חוששין מספק ומותר לשחוט. ויש לעיין אי נולד לו בעדרו וולד מפרה אחת והיו שם כמה פרות אי שרי לשחוט את הוולד עם אחד מהפרות ביום א' והנה נראה לאסור מספיקא כה"ג ועיין לעיל:

סעיף ז

אין חושש כו'. הש"ך העתיק לשון הר"ן ז"ל דאיכא ספיקא טובא אפשר לומר דבס"ס לחוד צריך לשאול ודאי כמבואר לקמן סי' ק"י דאף דס"ס היכא דיכול לברורי אפ"ה שרי היינו ע"י טורח אבל כל היכא דאיכא לברורי בקל יש לשאול דלא עדיף מרוב מצויין מומחין הן ואפ"ה צריך לשאול אלא דהכא איכא שלש ספיקות טובי משום הכי לא צריך לשאול ועיין במנחת יעקב הלכות נדה סימן קפ"ה אות א' דס"ס עם חזקה דאין צריך לשואלו ובסי' ק"י יבואר זה באורך וכאן אין מקומו להאריך:

סעיף ח

אבל על המוכר להודיע ללוקח אפילו בשאר ימות השנה אם שחט כו' ש"ך וירצה בזה דלא כגי' בטור אם הוא באחד מד' זמנים אלא כגי' שלפנינו בש"ע ואם בוי"ו דאם שחט האם היום ליכא כ"א ב' ספיקות שמא לאו לשחיטה ושמא לא לשחטה היום

צריך להודיע דבס"ס היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן ומ"מ יש לראות דרובא לרדיא זבני וכיון דס"ס עם חזקה א"צ לשואלו כמ"ש באות הקודם כ"ש רוב עם הס"ס ומיהו התם כתב עוד דדרכה לטבול וע"ש בכלל נ"ט אות ה' ובקונטריס הספיקות יבואר זה על נכון בעז"ה:

סעיף ט

או אם מכרה לאחד לשוחט' היום. פי' שודאי ישחוט היום הא מספק א"צ להודיע כיון שאין בד' זמנים ש"ך. ומשום דבטור גריס בלא וי"ו צריך לומר כמ"ש הט"ז כאן אות וי"ו משא"כ בש"ע הפירוש שודאי לשוחטה צריך הוא להודיע. ומ"מ מקח טעות לא הוה דיאמר לו שחוט למחר כיון שאין בד' זמנים:

סעיף י

ואם כו'. דבד"ז הללו אף בספק צריך להודיע ואם לא הודיע מקח טעות נמי הוה:

סעיף יא

ועי"ט האחרון של חג אבל עי"ט הראשון של חג אין מרבים דטרידי בסוכה ולולב תוספות ש"ך ועי"ט אחרון של פסח אין רגל בפ"ע ועי"כ בעופות:

סעיף יב

א"צ להודיע. פי' לא לענין מקח טעות ולא לענין איסור ש"ך וירצה בזה דלענין איסור איכא ספיקא טובא שמא הראשון לאו לשחיטה קנה כיון דלאו בד"ז קנה ושמא אתמול ומיהו כבר כתבנו בס"ס צריך לשואלו כו' דהא ודאי האחרון שקונה היום לשחיטה קונה אותה ויש ליישב:

סעיף יג

צריך להודיע. כ' הש"ך בשם הב"ח בזמנינו שהכל שוחטין קודם יו"ט וכן בחתונה א"כ במכר בב' ימים א"צ להודיע והנה בזמנינו שדרך הקצבים לשחוט הכל ביום ה' לצורך ע"ש ודאי אם מכר האם לאחד והבן לשני ביום א' הוה מקח טעות וכן כתב השמ"ח סעיף ה' ואות כ"ד:

סעיף יד

עש"ך הביא קושית הב"ח ומפרש דמ"ש הט"ו ואם קדם א' קאי נמי אירישא אפילו בלקחו מאדם אחד והש"ך מתרץ דברישא הוה זריז ונשכר לא משובח דגדול זכותיה דחבריה משא"כ בסיפא הר"ז משובח ובדין הוא עושה וכבר כתבנו בט"ז אות ט' דמגמרא משמע אף בלקחו מאדם א' הר"ז זריז ומשובח דאלת"ה לא הוה קראו ליה זריז ועוד דא"כ העיקר חסר מן הטור ומחבר שלא הביאו כ"א לישנא דגמרא עיין בבכו"ש:

סעיף טו

ושחט העז ובנה היה לוקה דשה אפי' מקצת שה ש"ך וכן העתיק הפר"ח אות ט"ו ותמה התב"ש אות ל"א דהטעם הוא דבנו כל דהו כדמסיק בגמרא ועיין שם ואין לדחוק ולומד דהש"ך מפרש ושחט העז ובנה היינו הבת עם הבן שילדה והוא אוקימתא דגמרא ובת ילדה בן דודאי השמיט הר"מ והש"ע האי דינא אמנם נראה ודאי דלר"א הוא דאמרינן הכי משא"כ לרבנן אית טעם פשוט יותר דאפילו אי אמרינן דבנו דומיא דאמו מ"מ שה ואפי' מקצת שה וכ"ת דנ"מ לדינא באב עם הבן ואמו צביה דאי שה אפילו מקצת שה יכול לשחוט לצורך גדול דהוה ס"ס שמא בנו כרוך אחריו ואת"ל דהלכה כחנניא דאותו כתיב אכתי דלמא אין חוששין לזרע אב והוה בנו כולו צבי ולא מקצת שה דהא הש"ך באות י"ז האריך ואמר דהא בהא תליא דאי אותו זכר ודאי חוששין ואי אין נוהג בזכרים אין חוששין ואין לחלק ביניהן כלל א"כ נקט דרשא היותר פשוט דלר"א צ"ל בנו כל דהו ולא לרבנן דדרשי שה ואפילו מקצת שה וכדאמרן:

סעיף טז

אבל העז כו'. הש"ך כתב דאין בו משום מראית העין ושרי לכתחלה ועיין תבו"ש אות ל"ב כתב דגי' הר"מ ז"ל עז שבא על הצביה וילדה תייש דמשמע שדומה בתואר לתייש יש מראית העין ופר"ח כתב משום סרך בתה ובת בתה וזה לשיטת הר"מ דלוקה ודאי ומיהו אף לדידן נמי דספיקא מן התורה אסור ודאי דלא הוי גזרה לגזרה וכבר כתבנו מזה בט"ז וסבור הייתי לומר דאיכא למיגזר שמא ישחוט הבן תחלה ואח"כ אמו דאם נאמר בנו כל דהו ה"ה בנו ואותו אותו כל דהו וכפי הנראה לכאורה מדברי מי"ט בפרק או"ב במ"ש לכתוב בנו ואותו ומה אעשה שהרי הרב אומר בס"א הוא הרב המובהק הגאון אמיתי בעל תבו"ש דעיקר בנו כל דהו ואמו צריך שתהיה שה או מקצת שה עכ"פ:

סעיף יז

הש"ך האריך ומסיק דבשום אופן אין לחלק בין נוהג בזכרים ובין חוששין לזרע אב דאי נוהג בודאי חוששין ואי חוששין ודאי נוהג ואין לחלק ביניהם כלל ע"כ תמה על הר"מ והש"ע כאן יע"ש עוד הקשה דברי מהרש"ל אהדדי בפרק או"ב דבסימן ב' כתב דנוהג בזכרים ובסימן ג' לא כתב כן יע"ש ונ"מ בזמן הזה לענין מלקות הוא דמן התורה אין פסול לעדות כ"א עבירה שיש בה מלקות כמבואר בח"מ ל"ד ובא"ע סי' מ"ב ס"ה המקדש בפסולי עדות דאורייתא אין צריך גט כלל ובפסולי עדות דרבנן צריך גט ומיהו מה שכתב בהג"ה דיש אומרים דחוששין שמא חזרו בתשובה אין כל כך נפקא מינה אלא לענין ברכה ועיין שם בחושן משפט אות י"ז ובבית שמואל אות ט' ועיי"ש ✍נסתפקתי באם שחט אב ובנו ועוד שחט ולד הנולד מבן פקועה על בהמה דעלמא וקשחיט לה

ולבדה ביום אחד אי מיפסל לעדות מן התורה או לאו. ולכאורה ממה נפשך האי גברא עביד עבירה שיש בה מלקות דאי חוששין לזרע אב א"כ הרי נתחייב מלקות דשחט אב ובן ביום אחד ואי אין חוששין לזרע אב א"כ אותו ולד יש לו תקנה דבהמה מעליא הוא דדין דרב משרשיא לא נאמר אלא אם חוששין וחייב משום אם ובנה ואי חוששין ואין תקנה לאותו ולד ואין חייב דהבן הוה כנתנבלה כמ"ש לעיל א"כ חייב משום אב ובנו. אמנם כל זה להש"ך ז"ל דסובר אי חוששין ודאי חייב באב ובנו משא"כ להלבוש והב"ח דכתבו אף דחוששין שמא אותו מיעוט הוא למעט זכרים א"כ אין כאן ממ"נ ופטור הוא ממלקות ויש לי להאריך בזה ואין כאן מקומו ועיין בספרי ראש יוסף יע"ש ודע דהתראת ספק שמיה התראה כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' סנהדרין ודברי הלח"מ שם צ"ע עוד כ' הש"ך דמוכח דלהר"מ ספוקי מספקא ליה אי חוששין דפסק כוי מבהמה והיה מכסה בלא ברכה וכן פסק המחבר לקמן ואי ודאי חוששין לכסוי ולברך ואי דמעורב דם הבהמה מה בכך כל טפה וטפה יש דם חיה ובהמה ואין בה ביטול עיין תוס' חולין ע"ט ב' ד"ה בין יעו"ש:

סעיף יח

אלא בשחיטה וטריפה הוה שחיטה ראויה באו"ב ש"ך מיהו ניקב הוושט הוה נבילה:

סעיף יט

כתב הש"ך בשם סמ"ק דה"ה צירוף שהיות או נמצא הסכין פגום הוה ספק ואסור לשחוט אחריו הבן יע"ש והנה אמאי לא אוקמיה אחזקה בשלמא בצירוף שהיות י"ל דבעיא דלא איפשטא אין שייך לומר אוקי אחזקה כמו שאבאר בסימן ח"י וכן מצאתי בתבו"ש סימן ל' אות א' דאטו משום חזקה איפשוט בעיא דילן ועיין בהכה"ג בסי' ח"י וכ"ה ושם אבאר וסכין פגום איכא ספיקי טובא אלא דלא מהני ס"ס במקום חזקה ומש"ה פשיטא הוה וממ"ש הר"מ ז"ל בפי"ב מה"ש הלכה ה' דספק נבילה אסור לשחוט אחריהן אין ראיה דמיירי כמו סכין פגום או ספיקא דדינא או בעיא דלא איפשטא דלא מוקמי אחזקה:

סעיף כ

לפיכך. הש"ך הקשה על הב"ח במה שכתב דאם שחט האם רשאי למסור הבן לחש"ו דאין רשאי אפילו להשליך לכלבים כמבואר בסי"א וי"ל דמיירי בטריפה הניכרת דליכא למיטעי ועיין שמ"ח ותב"ש דהם ודאי רוב מעשיהם מקולקלים:

סעיף כא
בינם לבין עצמן אף בא"י לאמן וא"י ה"ש אפ"ה באחרים רואין ודאי אסור לשחוט אחריהם אם שחטו כהוגן אף דלעיל סי' א' העלה דשחיטתן פסולה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והלכך לענין או"ב אזלינן לחומרא ש"ך:

סעיף כב
הש"ך הראה מקום לאות ג' ולס"ס י"ד הנה בס"ס י"ד כתב השוחט עובר במעי אמו הוה בעיא דלא איפשטא ולחומרא ולענין או"ב ג"כ לחומרא ובאות ג' כאן כתב דאסור לאכול האחרון לו ואולי יאמר גם כאן אף באיסור דרבנן אסור או כוונתו להיפך כיון דמטעם קנס הוא הכא לא קנסו:

סעיף כג
הש"ך מסופק כאן אי נאמן במיגו כל שבידו היכא דמתכוין להשביח מקחו ולפי שעיקר דינים אלו אין כאן מקומו ואי"ה במקום אחר אבאר:

סעיף כד
אי מהימן ליה. אפי' אינו מסל"ת כיון דמהימן ליה אסור ש"ך:

סעיף כה
דבעלי חיים לא בטלו ש"ך ולבוש כתב הטעם דהוה דשיל"מ ולכך לא בטילי. ואם שחט ונתערב אח"כ חשר"ל כמו כבש בצמרו וכדומה יש לעיין לבה"ג דאוסר בו ביום אי אמרינן דהוה דשיל"מ או כיון דמשום קנס הוא כמבואר באות ג' כי קנסו בעיניה ולא ע"י תערובות עי' פסחים בהא דר"ש קנס חמץ שעבר בב"י ✍וצ"ע:

סעיף כו
אסור לשוחטם היום הב' הנותרים דהוה מחצה על מחצה ולא שייך לומר כל דפריש מרובא פריש ואי"ה בסימן ק"י אבאר באורך:

סימן יז

סעיף א
עש"ך דוקא כשמעמידין ע"י גערה או במקל ועומדת יצאה מכלל מסוכנת הא לא"ה אף כשמעמידין בידים ועומדת לא יצאה מכלל מסוכנת וצריכה סימן ומ"ש שם אין לו מקום דאי נגרוס ש"ס ז"א דלא נזכר בש"ס אלא כל בו בשם הראב"ד הביאו הד"מ ואולי דקאי אציון ש"ע שנרשם כן ואין מדרך הש"ך לכתוב כן:

סעיף ב
הר"ז נבילה דכל שלא פרכסה בידוע שנטולה נשמתה קודם שחיטה ש"ס עכ"ל הש"ך הנה בש"ס קאמר קודם לכן ומפרש הט"ז אות ב' קודם גמר שחיטה דהיינו רוב א' בעוף ורוב ב' בבהמה וכפי הנראה הוא כוונת הש"ך קודם שחיטה היינו גמר שחיטה ויש

לראות בעוף שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש האם יאמר דא"צ פרכוס דל"ל בידוע שנטולה נשמתה קודם לכן כמ"ש הלבוש ס"א דודאי כשהרגישה השחיטה יצאה נשמתה קודם גמר שחיטה וכאן במשהו הוה גמר שחיטה וכל היכי תיזל ותיתי ועיין כר"ו אות ב' ומ"מ אין להקל דאומרין מיד שהרגישה שרוצין לשוחטה נתעלפה ומתה מיד:

סעיף ג

ולמשוך עד אחר שחיטה. הש"ך הסכים כן להלכה דבעינן שיהיה הפרכוס אחר שחיטת רוב ב' בבהמה ורוב א' בעוף ושכן מוכח ברש"י ד"ה כל שכתב דלאחר ששחטה וד"ה אמר ליה שכתב לאחר שחיטה כו' וד"ה שאני כתב דכל שלא פשטה וחזרה לאחר שחיטה כו' וד"ה בסוף שכתב דתהוי בה חיות אחר שחיטה וכן ע"ב שם ע"ש ופר"ח אות א' כתב דהפרכוס עד גמר וסוף שחיטה והנה התב"ש האריך להשיג עליו מלשונות רש"י משמע דודאי בעי חיותא עד אחר שחיטה וכל שלא היה כ"א בגמר שחיטה דהגמר שחיטה ומיתה באין באחד פסולה דבעינן חיותא אחר גמר השחיט ומ"ש רש"י במשנה דנטולה קודם גמר לאו דוקא. וא"י למה נקטו הט"ז והש"כ באות ב' שנטולה קודם גמר שחיטה או קודם שחיטה ולפי תירוץ השני שכתב שם דא"א לצמצם א"ש טפי יע"ש:

כתב הכנה"ג בהגהות הטור אות ב' יש להסתפק סומא ששחט ואמר שהרגיש בפירכוס אי מהימן ובאות ה' צריך שידע מתחלה שהיא מסוכנת הא לאו הכי כל מלתא דלא רמיא כו' כמו בסכין מלובנת:

סעיף ד

עיין ש"ך הנה במשנה בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה ובגמרא אמר רב ענן א"ש היתה ידו פשוטה וכפפה כשירה דאי ממתניתין ה"א בעינן פשוטה וכפופה קמ"ל כפופה לחוד מהני והברייתא דמייתי רבא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה בד"א ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה או כפפה ולא פשטה כשירה והרי"ף והרא"ש השמיטו מימרא דשמואל וכן הר"מ ז"ל וכתב ב"י דסוברים מדלא הזכיר בברייתא בהדיא להתירא מש"ה אמר רבא הלכתא כהא מתני' לאפוקי משמואל ע"ש והיש"ש בפ"ג סי' י"ט כתב דאין צריך להזכיר דפשט' דמתניתין משמע כן והתב"ש הקשה דאטו מי עדיפא מדורו של שמואל דהוצרך לומר דה"א עד שפשטה וכפפה יע"ש ול"נ דודאי מתני' איכא למימר דכפופה לחוד ל"מ והא דתנן פשטה ולא החזירה ולא אשמועינן רבותא טפי דאפילו כפופה לחוד ל"מ י"ל דכח דהיתרא עדיף לדיוקא הא רגלה אפילו פשטה לחוד מהני משא"כ ברייתא דתני בהדיא פשוטה ברגל א"כ אמאי לא אמר ברישא רבותא טפי כפופה ביד ל"מ אלא דכפופה ביד מהני לחוד אף היתה פשוטה והרי"ף והרא"ש נפטרו

במה שהביאו הברייתא דליכא למיטעי וכאמור ושמואל הוצרך לאשמועינן דממשנה ליכא למיפשט ובריייתא לא הוה ידוע בפרסום כ"כ משא"כ הרי"ף והרא"ש שהביאו הברייתא. אמנם הר"מ ז"ל ודאי סובר דתרתי בעינן כדמוכח מלשונו שכפל הדברים בהמה דקה שפשטה וחזרה מהני משמע הא כפיפה לחוד לא מהני. ובש"ע או כפפה רגלה הוא מיותר אלא לאשמועינן הא ביד לא מהני כפיפה ועיין בלבוש ובפ"ח ובתב"ש:

סעיף ה

עש"ך ולשונו צריך תיקון קצת במ"ש י"ג גפו ויש מהפוסקים סוברים דעינו לא הלא הגורסים גפו סוברים דעינו לא ורי"ו שהתיר בשתיהן דגורס עינו ולא אבין מ"ש בד"מ הנדפס עם א"מ דרי"ו פסק כשתי הנוסחאות דמנא לי להקל אלמא דגורס עינו וכ"ש גפו מסברא דהוה כמו יד בבהמה גם לא נדע מכשכוש בזנבו ועי' מ"ש בט"ז:

סעיף ו

ולא עש"ך דמה שלא הגיה רמ"א דגם בבהמה מהני דכולן חולקין על הר"מ די"ל דסובר דאין שום חולק דגם הר"מ מודה והא דלא הזכיר דכ"ש הוא ובריייתא לרבותא נקטיה זנב העוף וכן נראה מדברי המ"מ שם דאמה שלא זכר הר"מ עבי' קלי' ומתרזת כתב שלא זכר דכברייתא קי"ל ואלו בכשכוש בהמה לא כתב אהר"מ כלום:

סעיף ז

הא כותלי ביה"ש מלאים דם לא מהני כאן דר"א הוא דאמר כן וחכמים פליגי עליה ש"ך:

סעיף ח

עש"ך וכוונתו דהא דכתב הר"מ ז"ל גדולי החכמים לא היו אוכלין מן המסוכנת ותשובת גאון דבהמת עובד כוכבים אסור תרתי נינהו דבהמת עובד כוכבים מדת חסידות הוא לאדם כשר ומתנהג בחסידות ודברי הר"מ הם אף בבהמות ישראל והוא מגמרא חולין ואין בו מדת חסידות אף מי שמתנהג בחסידות אלא גדולי ישראל כמו יחזקאל וחביריו והוא התפאר ע"ז דלא כלבוש ס"ג שנראה מדבריו דמ"ש הר"מ ז"ל הוא מדת חסידות יע"ש:

סימן יח

סעיף א

הר"ז נבילה. כ' הש"ך ספק נבילה. הנה המחבר שינה מלשון הר"מ ז"ל פ"א מה"ש הכ"ד כתב בדק ונמצא פגומה הרי זה ספק נבילה והשוחט בהמות רבות ונמצא פגום הרי הכל ספק ואפילו הראשונה והמחבר כאן כתב הר"ז נבילה ובסי"א כתב ספק והיה אפשר דלקמן איכא ס"ס גמור שמא במפרקת בתרייתא ושמא בסימן בתרייתא ועכ"פ הראשונות יש ס"ס אלא דהוה ס"ס במקום חזקה והוה פלגא מדרבנן או מן התורה מש"ה

קרי ליה ספק וכ"ת אחרונה ליכא כ"א חד ספק בעצם ומיעוט בתרא הכל א' הוא כמ"ש הש"ך בסי' ק"י אות ס"ד י"ל כיון דכלל הכל מש"ה אמר הרי הכל ספק ומשום הראשונות כלל גם האחרונה וקורא בשם ספק ומשום דאין נ"מ כ"כ עתה בין ספק לודאי כתב כן ומ"ש שם ואפילו הראשונות ה"ק לא מבעיא שאר הנשחטין חוץ מראשונה דאיכא למימר מפרקת קמייתא איפגם אלא אפילו ראשונה כו' משא"כ כאן דליכא כ"א ספק א' דשמא לא הוליך נגד הפגימה מסתמא הוליך ושמא במפרקת או במיעוט בתרא הכל שם אחר כמ"ש הש"ך סי' ק"י אות ס"ד מש"ה הוה ודאי נבילה דסוקלין ושורפין על החזקות אלא דהש"ך שם השיג על המ"ב דבתרי בהמות ליכא ס"ס ואנן כתבנו שם דעיקר הוכחת מ"ב הוא משחט הרבה בהמות דהוה ס"ס גמור שמא במפרקת בתרייתא והכל כשירין ואת"ל בסימן בתרייתא אכתי הראשונה כשירה וה"נ דכותיה הוא וא"צ להפכו דבתרי גופים א"צ להתהפך וכבר הארכנו בזה בסימן ק"י. או יאמר דהמחבר כתב כאן הר"ז נבילה אפילו נגע כו' דהיינו בלא נגע הוה ודאי נבילה דליכא כ"א ספק אחד דודאי הולך כל הסכין ובנגע הוא דכתב חיישינן דהתם לא הוה כ"א ספק והר"מ ז"ל לא הזכיר זה בתרתי אפילו נגע ומש"ה כתב ספק נבילה היינו בנגע במפרקת הוה ספק ולא ודאי. או יאמר דהמחבר אף בנגע הוה ודאי מדכייל להדדי אפילו בלא וי"ו משמע דדין אחד להם אפ"ה ל"ק דהר"מ לשיטתיה דסובר דס"ס משם א' הוה ס"ס ואף א"צ להתהפך שהרי הרב אומר כן פ"ב מהל' סוטה ה"ד ופ"ג מהל' איסורי ביאה ה"ב דקטנה נאסרה בזנות מחמת קושית התוס' דכתובות ט' אמאי הא הוה ס"ס ספק אונס ספק רצון ושמא בקטנותה אלא פיתוי קטנה לאו אונס והתם לא הוה אלא משם אחד ועוד איך תאמר שמא באונס ואת"ל רצון שמא בקטנותה והא כיון דאמרת שמא ברצון הודית דלא בקטנותה דפיתוי לא שייך בקטנה וע"כ הר"מ חולק גם אזה וסובר דלא צריך להתהפך עי' במ"י בקו' הספיקות אות כ' מש"ה כתב שפיר דהוה ספק שמא במפרקת ושמא במיעוט בתרא כי א"צ להתהפך גם משם א' הוה ס"ס משא"כ המחבר סותם באה"ע סי' ס"ט (סי' ו' סי"ד) דפיתוי קטנה (לאו) אונס הוא מש"ה סתם כאן דהוה ודאי נבילה ולא ספק אף בנגע במפרקת דהוה מש"א או שלא מתהפך וכדאמרן ועיקר דלא מתהפך ובסק"י אבאר בדברי הש"ך שם. ומ"ש דבא"ע סותם פיתוי קטנה לאו אונס הוא המעיין שם ובספרי הארוך יראה שיש צדדין לכאן ולכאן ואין להאריך ובסק"י אבאר:

שוב ראיתי לכה"ג בהגהות הטור אות ג' הביא בשם הגהות אלפסי (הוא ספר תומת ישרים) כתב כן דהוה ודאי נבילה וספק נבילה משכחת בספיקא דדינא לא בספק הנקרה מצד המקרים ע"ש וכן כתב בסימן כ"ה אות ג' בהגהות הטור העתיק הגהות אלפסי זו

יע"ש. והנה הר"מ ז"ל כתב כאן הר"ז ספק נבילה ובפ"ד מה"ש ה"א ישראל שא"י ה"ש ושחט בינו לבין עצמו הר"ז קרובה לספק נבילה ובפי"ב מה"ש ה"ה השוחט והרי היא ספק נבילה אסור לשחוט השני ובפ"ג מה"ש ה"ד שהה במיעוט הר"ז ספק נבילה ובהי"ז תפס בסימנים ושחט ונמצא שחוטה הר"ז ס' נבילה ובהי"ד הר"ז ספק נבילה, ופ"א הי"ב כתב השוחט ולא בדק בסימנים אח"כ הר"ז נבילה ובפ"ג הי"ח כל ספק בשחיטה הר"ז ספק נבילה ושם העיד בנו האיש משה הוא אדונינו הר"מ ז"ל שכ"מ שנאמר בחיבור פסולה הר"ז נבילה ולוקה יע"ש. ועתה אשובה אראה אשמור ציוני. הנה מ"ש בפ"א הכ"ד דהוה רק ספק יש לומר ודאי כן דלא הוה ודאי דבכל דוכתי קי"ל חזקה דהשתא ליתא נגד חזקה דמעיקרא כ"א היכא דחסר ואתאי כמו מקוה ומש"ה לא הוה בסכין תרתי במקום חדא אלא דקשיא בלא"ה אמאי אפילו נאבד הסכין דכשירה הא אוקי חזקה דסכין להדי חזקה דבהמה והוה ספק השקול מיהת וע"כ לומר כמ"ש הרא"ש ז"ל דחזקה דבהמה איתרע דהרי שחוטה לפניך וחזקה דסכין לא איתרע וגם אין מדרך הסכין להפגים בחתיכת סימנים משא"כ אם רואין שנפגם ואיכא למימר במיעוט בתרא הרי איתרע גם כן עכ"פ חזקה דסכין דמעיקרא והוה תו חזקה להדי חזקה ומש"ה הוא ספק השקול ולא ודאי ולפ"ז אפילו לא נגע במפרקת רק שחט קצת יותר מן רוב המשוער הוה ספק. ומ"ש פ"ג ה"ד שהה מיעוט סימנין כו' דזה בעיא דלא אפשטא בכה"ג לא אמרינן אוקי חזקה כמ"ש הגהות אלפסי דודאי מפני חזקה לא ניפשטא האבעיא וכן כתב התב"ש בסי' ל' אות א'. ובהי"ד וי"ז וי"ח שכתב כל ספק בשחיטה הוה ספק נבילה נמי שפיר הוא דנשחט איכא רובא להתירא ורובא עדיף ומדרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה וה"נ פלגא וקרוב הדבר דמדרבנן אסור לא מן התורה. ומ"ש כל ספק בשחיטה הוה ספק היינו שהה ודרס די"ל דרוב שוחטין כהוגן ואין שוהין ודורסין כמ"ש התוס' חולין דף יו"ד א' ד"ה סכין איתרעי דמסתמא שוחט כדרך השוחטין יע"ש מש"ה כתב דהוה רק ספק הא כל ספק השקול וחזקה ודאי אוקמי אחזקה ומילקי היה לקי והיו סוקלין ושורפין על החזקות. אמנם מ"ש בפי"ב מה"ש שחט ס' נבילה אסור לשחוט אחריה ואין לוקה ע"כ בס' נבילה ד"ת קאמר והיינו בעיא דלא איפשטא וכדומה דאי איסור דרבנן ודאי היה לקי. ובהא דפ"א הי"ב לא בדק בסימנים הר"ז נבילה לכאורה ודאי אמנם הכ"מ כתב שם דפסק לחומרא משמע דספק הוה וקורא לספק נמי בכלל נבילה והכלל שנתן הוא רק לפסולה ולא לנבילה. ומ"ש בפ"ד ה"א ישראל שא"י ה"ש הר"ז קרובה לספק נבילה צ"ע ודברי הכ"מ שרוצה לפרש דקאי על בבא שלאחריו דשחט ג' וד' פעמים שפיר צ"ע דא"כ הוה ליה לומר אבבא שניה ועוד היא גופא אכתי לא ידענא

והנה מכל דברי האחרונים משמע דידע דלא גמיר הוה ודאי ולא ספק וכבר כתבנו זה במקום אחר. ובשרשים כתבנו מזה ואי"ה כל אחד על מקומו אבאר ובסי' כ"ח לענין כיסוי אבאר בש"ך אות כ"ז ועיין ב"ח כאן:

סעיף ב

אלא. הש"ך העתיק לישנא דגמרא דבהמה בחייה בחזקת איסור כו' וזה א"צ אלא לנגע במפרקת דהוה כמו ספק הרגיל דיותר י"ל דבעצם איפגום אפ"ה כיון דאיכא חזקה אין ספק מוציא מודאי הא כי ליכא חזקה אזלינן לקולא בספק הרגיל ובסי' כ"ה אבאר בזה באורך בעה"י. ודע דחזקה זו היינו שאין זבוח לא אמ"ה כן הוא מסקנת הפוסקים אמנם הלבוש סעיף א' כתב אמ"ה והדברים ארוכים ואי"ה בספר שושנת עמקים אבאר:

סעיף ג

ואפילו. עש"ך והיינו דכתב המחבר תחלה עצם ואח"כ עוף דקאי אפילו נגע ואפילו עוף ומ"ש שמא נפגם בעור הוא לאו דוקא דאפילו קרע העור כך ושחט ונמצא פגום אין תולין במפרקת אפילו נגע ואסור מספק:

סעיף ד

שיעור. הש"ך הביא דברי הב"ח וחולק עליו דפגימה כ"ש פוסל ומסתמא לא חיישינן לכ"ש דאין מדרך הסכין להפגים כ"ש שלא יחגור ציפורן וכמו שפי' הפר"ח דבריו יראה סותר ממה שפי' התב"ש וכבר הארכנו בזה בט"ז. ומ"ש דלא כב"ח שהביא ראיה מתוס' וליתא דכל בו ועט"ז ג"כ הביאו ד"ה היינו דהב"ח הביא ראיה ממ"ש תוס' חולין י"ז ב' ד"ה אבישרא משום וושט כו' אלמא כל שאין נרגש בצפורן לאו כלום הוא וכתב הש"ך דהא הכל בו הביא ד"ה והלבוש ג"כ ואפ"ה סובר הלבוש בס"ג דפגימה כ"ש פוסל יע"ש. והנה המעיין בב"ח יראה דאמ"ש יש"ש דפגימה כ"ש פוסל אפילו אינו חוגר כלום אפילו כחוט השערה כל שנראה בשימשא וכמו שכתבנו בט"ז ואהא קאמר שפיר כיון דאין מרגיש בצפורן שפיר הוא והביא ד"ה והלבוש באמת בעי חגירת שער וסובר הפי' ביש"ש כמ"ש הפר"ח דמסתמא אין לחוש שאין מדרך הסכין לפגום פגימה קטנה. אמנם מ"ש הב"ח דמ"ש בש"ע חגירת שער ה"ה בשימשא נמי פסלה וליתא לא אבין לה דהרי המחבר הטיל תנאי ובלבד וכן כתב הרשב"א להדיא דחוגרת קרי לה דבעינן חוגר דבר מה ואולי טעמא דנפשיה קאמר כיון דמהנך בדקו לה בשימשא יליף ה"ה דנימא אפילו בשימשא נמי וכל זה צ"ע ועיין מ"ש בט"ז:

סעיף ה

צריך. עיין ש"ך ויש לראות כיון דפסק המחבר סי' י"ב דצריך לבדוק אחר שחיטה ג"כ א"כ לאיזה צורך כפל דבריו דא"נ יאמר צריך לבדוק קודם ידעינן דאין לסמוך אבדיקה

שאח"כ דבלא"ה צריך לבדוק אח"כ ואולי המחבר לאו דינא בא לאשמעי' אלא ה"ק אף שבלא"ה צריך לבדוק אח"כ אפ"ה אם לא בדק לא ישחוט דחיישינן שמא מישתלי אח"כ כיון דלאו חובה הוא דאי נאבד שרי. והתב"ש אות א' הקשה מסי' צ"א דמידי דאורחיה בהדחה שרי דליכא למיחש דאישתלי ותי' דהתם זכור הוא דאין ראוי לאוכלה כך משא"כ כאן ישכח ועוד דהתם איסורא דרבנן. ודברים אלו אבאר לקמן בסי' צ"א אי"ה. והנה בדין בדיקת הסכין קודם שחיטה יש ג' טעמים. א' שמא ישכח אח"כ. ב' משום בל תשחית. ג' משום חשש ברכה לבטלה. והנה אם שמע מאחר הברכה איכא טעם אחר ואם נבילה ככשירה ליכא ב"ת ואם סכין מוצנע דאם שחט בלא בדיקה ונאבד שרי כמ"ש הפוסקים ואפ"ה כתב רמ"א בי"ד דלכתחלה אין לשחוט בלי בדיקה תחלה והטעם משום ב"ת או ברכה לבטלה וא"כ בשמע הברכה מאחר ונבילה שוה ככשירה וסכין מוצנע דליכא כולהו טעמא אז שרי בלי בדיקה לסמוך אאח"כ דאי נמי משתלי ליכא איסורא ועיין תב"ש אות א'. ומ"ש על הדרישה מגמרא חולין עיין תב"ש כאן אות א' וכבר כתבנו בסי' ב' אות ט' מזה ע"ש. והכוונה דשחטתם אתו לומר לחכם אבל בדיקה בלא"ה בעינן דלמא משתלי גם משחטתם אין ראיה דלמא בלא בדיקה שאח"כ מיירי התם ומיהו זה אינו:

סעיף ו

סכין. כלומר סכין על אצבע ש"ך דאל"כ הבאה דידיה הולכה היא בשחיטה וכמ"ש הט"ז אות ג' אלא שהיו רגילין לבדוק הסכין על אצבע והוה הולכה דסכין ג"כ דשחיטה:

סעיף ז

ואם הביא. אפילו לא הוליך ש"ך וירצה בזה דלדעה זו שהוא דעת הר"מ ז"ל והרי"ף דמה דאמרינן דקיימא אריאשא דסכינא היינו אחורי עוקץ לצד הראש או לצד הקתא הא קיימא אריאשא דסכינא ממש אין מעלה לדעה זו ואם שחט באותו צד דרך עליה בעוקץ פסול אף בריאשא דסכינא כי לפעמים דוחק וקורע העוקץ העור ובשר וסימן ביחד ולז"א דלא תטעה לפרש דגם דעה זו יודה דבריאשא ממש כשר בכל ענין וא"כ דוקא הולך שכבר נחלש העור ובשר אסור בכל ענין הא הביא ולא הוליך פעמים כשר כדקיימא אריאשא דסכינא לז"א דאינו כן:

סעיף ח

שחיטתו פסולה. דכל מלתא דלא רמיא עליו לאו אדעתיה ש"ך וכן כתבו כל הפוסקים ויש לראות אי מן התורה שחיטתו פסולה ודאי או ספיקא הוה או משום חומרי בעלמא. עיין פ"ת אות וי"ו דאם ראו עדים ואמרו ברי אין לאסור ויש לעיין אם נאמר א' אומר בדדמי וב' לא כמו עד א' במלחמה או הטעם כיון דהוא טרוד בעבודתו לאו אדעתיה

אבל אחר אפילו אחד מהימן והנה ראוי לבאר זה כי הוא כלל גדול לכמה דברים ואין הזמן גורם וצ"ע בכל זה:

סעיף ט

ויש מחמירין. עש"ך שסובר עוקץ דרך ירידה נמי קורע עד דקיימא אריאשא ונמשך קולא מזה דאפילו אחורי העוקץ לקתא וקיימא אריאשא ממש ושחט דרך הולכה כשר וכן להיפך:

סעיף י

יש כו'. אפילו מסוכסכת מן הצד אבל רושם אומנים כשר ש"ך והיינו דה"א כיון דיש מקילין אם ידע שיש פגימה מצד דבה"ש מרווח רווח וה"א דאף שאין אנו בקיאין מ"מ יש להקל בכה"ג לזה כתב דאינו כן. ואתה רואה דאפילו קיימא ממש אריאשא אחורי לצד הראש די"ל דרך ירידה אין קורע אפ"ה אנו אוסרין וכן העלה השמ"ח סעיף יו"ד אמנם יש לעיין בזה ועיין דרישה אות י"ג במה שכתב על מהרי"ו ע"ש:

סעיף יא

ועי"ל סי' כ"ג. עש"ך הביא הא דסימן כ"ג בבהמה פסול אם שהה כשיעור שהייה בין סימן לסימן בסכין רעה הא לא שהה שיעור שהייה כשר אף לדידן דפסלינן שהייה כ"ש היינו בשהה ממש לא חתך בסכין רעה ובעוף כשר בכל ענין אף דשהה בסכין רעה שיעור שהייה במיעוט בתרא אפ"ה כיון שלא שהה אלא חתך בסכין רעה אין בכך כלום. וממ"נ נמי איכא דלכתחלה צריך לשחוט כל ב' סימנים אפילו בעוף. ומ"ש לדידן דפוסלין שהייה כ"ש אפי' במיעוט בתרא לכאורה משמע כ"ש במיעוט בתרא נמי פוסלין לקמן סי' כ"ג אבאר זה אם שהייה כ"ש פוסלת במיעוט בתרא או דוקא שיעור:

סעיף יב

לפעמים. כ' הש"ך מ"ש הרמ"א לפעמים טריפה ולפעמים כשירה בדלא שהה שיעור שהייה אף לדידן דכ"ש פסול היינו שהה ממש לא סכין רעה או הניח שניהם יחד ובזה א"ש מה שהקשה הדרישה סימן כ"ב והב"ח כאן ובסי' כ"ג איך כתב הטור כאן שוחטין לכתחלה ובסי' כ"ג כתב דוקא דיעבד ואין לומר דכאן מיירי בעוף מ"מ לכתחלה צריך לשחוט בעוף שני סימנים א"כ ודאי אין לשחוט גם בעוף לכתחלה בסכין רעה. ואף דהפר"ח בסי' כ"ג הקשה דבעוף אין חילוק כיון דלכתחלה צריך ב' סימנים א"כ מה לי מיעוט אחרון של סימן א' או סימן שני הליץ התב"ש בסי' כ"ג אות ח"י דסוברים הב"ח ודרישה וט"ז סי' כ"א והש"ך כאן דתרי לישנא דר"פ השוחט פליגי בהאי ולהאי לישנא דא' בעוף קאי לכתחלה צריך רוב ב' וא"צ כל השנים וא"כ הוה שהייה לכתחלה במיעוט בתרא דסימן קמא בסכין רעה בעוף יע"ש. אלא דכאן מיירי שחותכין בשוה ואז אפילו

לכתחלה מותר וחולק עם הט"ז בסי' כ"א אות ט"ו דלא התיר לכתחלה אלא בעוף בהניח יחד דא"נ ישחוט א' קודם ליכא דיעבד איסור משא"כ בהמה דיעבד אסור מכח בעיא דר"א א"נ אף כשמניח בשוה אסור לכתחלה דלמא ישחוט א' קודם ולפע"ד א"ש מ"ש הב"י כאן דרבינו מיירי בעוף דאלו בהמה אסור לכתחלה ואף דבסי' כ"ג כתב השוחט בסכין רעה לגבי עוף היינו בשוחט א' א' זא"ז או נקיט התם דיעבד משום בהמה דלא כדרישה סי' כ"ב אות א' יע"ש ולפ"ז לא יתיישב שפיר לישנא דרמ"א כאן ועיין לקמן בבהמה לפעמים טריפה הא כאן לא איירי כלל כ"א בעוף לז"א הש"ך דאינו כן אלא אף בבהמה כשמניח זא"ז כשר לכתחלה ושפיר כתב רמ"א דלפעמים אף דיעבד טריפה. וכתב עוד הש"ך דהב"ח בסי' כ"ג כתב דלדידן אף בשלא שהה אסור ומה דקשה על הב"ח א"כ אף בסכין יפה לדידן אין שוחטין ויצטרך להניח זא"ז כמ"ש הפר"ח בסי' כ"ג וכ"ת אה"נ א"כ לא יתיישב הגהות רמ"א כאן לזה י"ל כמ"ש התב"ש בסי' כ"ג דטעמא דב"ח הוא בסכין רעה אין לשער שיעור שהייה בזה הסכין אלא בסכין חד יע"ש ושם אבאר וש"ך הניח זה בצ"ע. ולדינא הסכים להב"ח ודרישה גם הט"ז שוה בזה דאין לשחוט אפילו עוף בסכין רעה. רק התב"ש בסי' כ"א וכ"ג חולק על זה ומ"מ לדינא העלה דאין לשחוט כלל בסכין רעה דכמה קלקולים באין ע"י כך ובסי' כ"ג אבאר עוד:

סעיף יג

שהיא כו'. עש"ך אפילו כמה עולים ויורדים מותר לכתחלה לשחוט בו וכן הסכים הט"ז דלא כב"ח וכן כתב התב"ש דאף לכתחלה שוחטין בו ע"ש:

סעיף יד

וצריך. כתב הש"ך דצריך לרחוץ הסכין מקודם מן הדם הנקרש כו' וצריך להזהיר השוחטים על זה ומיהו דוקא נקרש יבש אבל לח ליח לן בה ומש"ה אחר הבדיקה מיד אין לחוש לדם שע"ג הסכין ועיין תב"ש ולכן לא ראיתי מי שנזהר עתה בזה אחר הבדיקה להדיח ולקנח הסכין תחלה:

סעיף טו

אסור לשחוט כו'. כתב הש"ך דיעבד באומר ברי לי וידע מן הפגימה די וכבר התבאר זה לעיל סימן וי"ו יע"ש. וראוי שתדע דאפילו הסכין ארוכה ביותר כמה אמות ויש שיעור (לבד) לצד הפגימה אסור וכן הוא לעיל סי' וי"ו אף שיש שיעור שחיטה אסור לשחוט לכתחלה וראיה ממגל יד דילמא אתי למיעבד באידך גיסא כ"ש בהאי גיסא אלא שראיתי להפר"ת אות ט"ו כ' אם ארוכה ביותר שרי בלא מטלית יע"ש ולא ידענא למה ודיעבד כשר באומר ברי לי כו':

סעיף טז

צריך כו'. עיין ש"ך וירצה בזה דאף דהמחבר סובר דאין הבדיקה חיובית מדכתב שאם כו' ואפ"ה סתם ואמר שיש לבדוק בין כל חדא בדיקה ומשמע כדינו י"ב בדיקות והיינו עצה טובה שאם ימצא אח"כ פגימה מן הצד אפילו בכמה בהמות הראשונה ג"כ טריפה דל"ת כיון דאיכא פלוגתא לעיל סי' ט' אי מן הצד אוסר דיעבד אף בלא ידע עיין ב"י שם והוה ס"ס קמ"ל אפ"ה אסור כולן לאפוקי משחיטת ישינים שאמרו דהוה הפסק כולי האי כו' וממהרי"ל אין ראיה דסובר דבדיקה חיובי' היא אבל לדידן דעצה טובה אימא אה"נ דאין רשאי יותר כ"א החוד דדרך הוא לפגום ברוב השחיטה משא"כ מן הצד אין דרך לפגום וליכא עצה טובה ואיכא איסורא קמ"ל דכל צרכי שחיטה לאו הפסק הוא. מה שכתב הכה"ג שם בהגהות ב"י אות כ"ד בשם דמש"א אם לא בדק תחלה הסכין מן הצד ונאבד כשירה כבר כתבנו בזה דצ"ע:

סעיף יז

ואפילו הראשונה. דחיישינן שמא בעוד הראשונה נפגמה ש"ך ולאו דוקא עור ה"ה אם היה עור קרוע ביד אפ"ה חיישינן שמא בשחיטה הראשונה כו':

סעיף יח

מי שרוצה. עש"ך האריך דהמחבר שינה מלשון הטור וכתב שאם בשי"ן משמע ע"ש. ומה שהביא ראיה מדכתבו הרי"ף והרא"ש כיון דקיי"ל כר"ה צריך לבדוק בין כל חדא ואי הבדיקה היא משום שחיטה דבהמה ה"ה לרב חסדא צריך לבדוק ותמה עליו התב"ש אות כ"ג דה"ק דהלכה כר"ה ואיכא ב"ת או שיבואו מהנשארים לאכול משא"כ לר"ח אף ימצא אח"כ פגום אין בכך כלום ובענין הכפרות בעיה"כ שהזמן דחוק ודאי אין חיוב אמנם בשאר ימות השנה ראוי ונכון לבדוק בין כל חדא וחדא י"ב בדיקות כדעת מהרי"ל שהביא בד"מ הביאו הש"ך באות י"ו ובפרט שוחטי הקהל ביום ה' לע"ש:

סעיף יט

להכניס כו'. כתב הש"ך בשם הלבוש דאם הכניס עצמו לספק חייב לשלם ומשמע שכן דעתו ז"ל וכן השיג הנה"ך על ט"ז וכבר כתבתי בשם התב"ש דאם שוחט לאדם א' ישלם לו א' ואם לב' ב"א פטור:

סעיף כ

ואפילו כו'. עש"ך דלא חיישינן שמא נגע במפרקת או מרוב שחיטות נפגם קמ"ל דלא חיישינן. והיינו מסתמא עד שידע בודאי שנגע בעצם המפרקת אז אסורין אחרים כמבואר בסמוך. והנה בענין בדיקת הסכין אחר שחיטה פסק בש"ע דצריך והוא דעת הרשב"א ושאר פוסקים ובה"מ והראב"ד סוברים דא"צ וכבר כתבתי בט"ז דבדיקת הסכין

טורח הוא עיין שם ועיין בסימן ב' בתב"ש אות י"ג גבי מומר אמרינן דלא טרח לבדוק הסכין וכתבנו בשם הב"ח שם עתה ראינו שיש עוד לומר שבהמה להוציא מחזקת איסור אלא דאיתרע חזקה זו דהרי שחוטה לפניך וסכין לא איתרע כמ"ש הרא"ש א"כ כל היכא דאיכא לברורי מבררינן אף ע"י טורח ה"ה חמץ כה"ג אף ע"י טורח צריך להודיע למשכיר כיון דמוחזק כל השנה בחמץ אלא דחזקה דרוב חבירי' אלימא טפי ונולד פלוגתא חדשה בין הפוסקים ובהל' פסח אבאר ועיין בא"ח סי' תל"ז במ"א אות ד' כתב כן דמש"ה חמץ צריך לשואלו הוא דאיכא חזקה יע"ש ולפי מ"ש כאן הוא היכא דליכא טורח אפילו בלא חזקה צריך לשואלו ובטורח איכא פלוגתא היכא דבא להוציא מחזקה ואי"ה שם ובס' שושנת העמקים אבאר בזה באורך ועיין פר"ח שם ואין כאן מקומו להאריך ועיין ב"ח שם:

סעיף כא

ואם נגע כו'. כתב הש"ך דלהחמיר אמרי' שמא עצם המפרקת פוגם ולא לקולא לומר דאם שחט אחד ונגע דתולין בו אלא דוקא שיבר כו' ובהא כ"ע מודים דהוה רק ספק נבילה אף להגהות אלפסי ותמה על הר"מ במ"ש ונמצא פגום דהוה ספק כאן מודים דהוה ספק ונ"מ אי נתערב אחר כך ולא נודע עד לאחר התערובות דמסיק הש"ך בסי' ק"י דיש להתיר בה"מ ה"ה כאן ובההיא דלעיל יראה אף בה"מ אין להתיר כיון דשם י"מ וגם כאן י"א דהוה ודאי אין להקל אף בה"מ:

והנה ראיתי להפרישה אות כ"ב בכאן דברים אשר לא זכיתי להבינם. במה דקשיא ליה אמאי הראשונה כשירה ולמה תהיה טריפה אי נגע במפרקת מה דהוה שחיטה וכי יפסול אח"כ גם מה שתירץ אחר כך דעצם ושחיטה שניה ע"י עור מתקלקל אם כן בעוף דעור רך הוא אה"נ והא ודאי ליתא דודאי אף בהרבה עופות ונגע בעצם המפרקת אחד מהן ונאבד השני פסול הוא מספק ואין לומר דמשכחת שבתוך השחיטה נגע במפרקת קודם גמר שחיטת הרוב כי כן יארע לפעמים ועיין סימן כ"ג לענין שהייה יע"ש והוקשה לו דאמאי הראשונה כשירה דמשמע בכל גווני מדסתם הטור ולזה כתב דאין לאסור אלא אחרים בצירוף עור דא"כ ל"ל לומר דתלינן בעצם ולא בעור סוף דבר לא ידענא להולמו אם לא שט"ס בדבריו אף הראשונה תשתרי ואמאי אמרינן לעיל הראשונה אסור וגם זה לא יתכן וצ"ע. ולענייו הדין ודאי אם נגע באמצע השחיטה במפרקת ונאבד יש לאסור גם אותה הבהמה דלהחמיר אמרינן עצם המפרקת פוגם בלא צירוף העור ✍:

סעיף כב

שחיטתו כשירה. הש"ך העתיק דברי תשובת הרא"ש כלל כ' ב' טעמים. א' דעצם מפרקת ודאי פוגם אלא דמחמירין הלכך כל שיש עוד ספק מתירין ובגוף השאלה הואיל ויצא

בהיתר ויש בזה קולא וחומרא קולא אף אם לא נאבד ויש ספק שמא שיבר מותר אם נגע במפרקת וחומרא אם לא נגע במפרקת אסור אף בנאבד והמחבר נקט עיקר הטעם משום הואיל ויצא בהיתר ומיקל אף בלא נגע במפרקת שהרי לא הזכיר זה ומחמיר בלא נאבד אף דנגע במפרקת אין תולין ועיין בט"ז שם הארכנו בזה ועיין מ"ש באות כ"ה:

סעיף כג

ושחיטתו כשירה. עש"ך דקמ"ל דלא חיישינן שמא עם עמידתו נפגם. ומ"מ נראה לי הכל לפי הזמן והמקום דודאי כל שעמד ימים רבים יש להתירו ושוב מצאתי בתב"ש אות ל' דג"י יש להתיר ויותר אסור והביא ראיה מא"ח תצ"ח בי"ט יש לבדוק מעי"ט ומשמע אף שחל יו"ט א"ב ושבת הרי ג"י ויפה דיבר:

סעיף כד

ויצניענו. עש"ך ומ"מ לכתחלה לא ישחוט בסכין מיוחד עד שיבדוק י"ב בדיקות משום ב"ת או משום ברכה לבטלה כמ"ש לעיל ועיין תב"ש אות א' ולאחר השחיטה פשיטא דצריך י"ב בדיקות. והעולם אין נזהרין עתה מזה ולא ידענא על מה. גם בי"ב בדיקות שלפני השחיטה אין נזהרין ובודקין במרוצה בלי כוונת הלב ובמהירות:

ודע דראיתי להב"ח ז"ל דין מחודש לא הביאו האחרונים והוא במ"ש הטור דאם מצניעו אין חוששין שמא עם עמידתו נפגם כתב נראה דוקא שבדק קודם לכן אחר שחיטה ראשונה הא לאו הכי לא הוה בחזקת בדוק שמא בעור ראשונה נפגם עכ"ל וירצה אף נאבד הראשונה כשירה מ"מ הכא איכא תרתי לריעותא עור של ראשונה ועמידתו חיישינן שמא על ידי שניהם יחד נפגם והכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ג הביאו והנה השמ"ח סעיף מ"ז כתב הפך דבריו דאף שלא בדק אחר שחיטה הראשונה והצניעו ושחט אחר כך ונאבד כשר ונרשם תה"ק ועיינתי שם שער שני בית א' כתב בפי' כן לא בדק אחר שחיטה והצניעו ושחט אחר כך ונאבד שחיטתו כשירה וזה כדברי השמ"ח להפך דברי הב"ך וזה תימא. והנה הכנה"ג רצה לייחס דין זה להרשד"ם בקיצור ה"ש סעיף י"ח ועיינתי שם וזה לשונו שחט בלא בדיקה ונאבד הסכין או לא בדק הסכין לאחר שחיטה אסורה והיה אפשר להקל בסכין מיוחד ומכל מקום אין להקל יע"ש המעיין שם יראה כדברי הב"ח ולדינא צריך עיון בזה היכא דבדק קודם שחיטה ולאחר שחיטה לא בדק והצניעו ושחט כן אי יש להתיר בנאבד הסכין אח"כ ומיהו בלא הצניעו ושחט מיד הרי מבואר בהמות הרבה כ"ז שלא נגע במפרקת של א' מהן ונאבד כשירה וצ"ע ✍:

סעיף כה

הש"ך האריך בכאן. והנה למש"כ דהוה ס"ס לאיסורא אפילו יצא בהיתר ואח"כ ידוע שיש ספק אם נפלה על חודה ולא ספק אחר דודאי לא שיבר בה כלום לא הוה תלינן

לקולא דס"ס לאיסורא הוא ולמ"ש בתי' הב' דעיקר תלוי ביצא בהיתר אף בספק נפל על חודה אפשר להתיר וכל שלא יצא בהיתר אף בספק שיבר אין להתיר ולפ"ז אין להתיר אם לא כשיצא בהיתר וגם יש לחוש לשבירת עצמות ולא ספק שמא נפלה על חודה ועיין תב"ש ול"ג כמ"ש כאן וכבר הארכנו בזה בט"ז ובסי' כ"ה אבאר עוד:

סעיף כו

אפי' דרך שבירה. הש"ך הניח דין זה בצ"ע והט"ז צידד להתיר דרך שבירה במפרקת והתב"ש התיר בה"מ יע"ש. ונראה אם יש ספק אם הכה במפרקת הוה ס"ס לאיסור ואין להתיר וכדומה לזה כתב הש"ך באות כ"ד:

סעיף כז

אם בדק. עש"ך והט"ז אות י"ד תירץ דכאן דווקא בדק הא לא בדק אין תולין דלא יצא בהיתר ולכאורה הש"ך הקשה למ"ש בתי' א' אות כ"ה דהוה ס"ס לאיסורא הקשה כאן למה לי בדק כו' ואינו כן אלא דהכי קשיא ליה דלמה השמיענו זה דכ"ש הוא אם כשיצא בהיתר שרינן כ"ש כשבדק אין לך יוצא בהיתר גדול מזה ותי' דכאן אף שידע וודאי שלא שיבר תולין עם עמידתו נפגם כיון שבדק ולשון שמא שיבר אין מדויק ואולי שתולין ששכח והתב"ש החמיר אם לא בה"מ וכן ראוי לעשות:

סעיף כח

עש"ך ולדידן אין נ"מ בכל זה דהא מחלו כבודם עתה וגם ליכא למיחש שמא ישחט פ"א בלא בדיקה דממנים אנשים יראי חטא וליכא למיחש לכולהו טעמי:

סעיף כט

כתב הש"ך ב' טעמים. א' דלהם מחלו כבודם גם שמא יפשע וישחוט בלי בדיקה ליכא למיחש וכמ"ש באות הקדום עוד טעם דליכא עכשיו בעו"ה ת"ח והשמ"ח ס"ב כתב דהיה ראוי להחזיר הדבר ליושנה יע"ש ואני הגבר ראה עניי בעו"ה רבו המתפרצים ביותר וודאי טוב היה להחזיר הדבר ליושנה שלא ישחוט השוחט עד שיראה סכינו לחכם בעיר גם שיהיו שנים אצל שחיטה כי טובים השנים מאחד:

סעיף ל

והרבה. עש"ך הראה מקום לפ"ק דחולין ביש"ש סימן ל"ט. ואעתיק לשונו שם וז"ל ואני הגבר ראיתי את עניי פ"א הייתי בוועד בקיבוץ חכמים ובא שוחט דמתא וסכינו בידו והיה המעשה בעי"כ ושחט כפרות ולקחתי הסכין מידו ושאלתי אם בדוק והשיב בדוק ובדקתי ומצאתי חגירת ציפורן ולקח השוחט הסכין ובדק במהירות כהרגלו ושחק בי ואמר כשר הוא וחזרתי ובדקתי ומצאתי פגימה כבראשונה ומקצת אלופים געו בי ואמרו מה לך בנסתרות ואמרתי גלויות הן דלא לחנם כתב הרא"ש הרבה ישוב ויראת

שמים צריך כו' עד שהיה שם זקן א' מופלג בחכמה ובעל הוראה ובדק ומצא פגימה עכ"ל ומעתה אין אני מתמיה על חוצפא וגאוה שבזמנינו זה אם היה כן בדורו של רש"ל שהחציף השוחט נגד גאון ישראל והדרו שהיה תורה וגדולה במקום א' כ"ש עתה. ובכה"ג בהגהות הטור אות ל"ח בשם דמש"א מ"ב ע"ד שהיה בוועד וואלין בדובנא ושחט השוחט תרנגול והגביה הסכין ונראה פגם לעין השמש והטרפנו התרנגול והעברנו השוחט אף שהיינו מסופקין אם מרגיש הפגימה יע"ש והנה אף אם נאמר שלא הרגישו בפגימה מ"מ למגדר מלתא יפה עשו שהעבירו השוחט. וראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ט"ו שישב המנהג מה שאין בודקין אחר שחיטה י"ב בדיקות כ"א הולכה והבאה יע"ש בשם דמש"א והנה באמת אין טעם ממ"נ אי סמכינן אחזקה לא לבדוק כלל וכ"ת טורח הוא לבדוק כל י"ב בדיקות ובחוד דרך לפגום ולא בצדדין הא כתבנו לעיל להוציא החזקה אף ע"י טורח נמי צריך וראוי היה לנהוג דוקא י"ב בדיקות כמשמעות כל הפוסקים ומה אעשה שבעו"ה ראיתי שמזלזלים בבדיקות שלפני השחיטה ואין בודקין כל הי"ב בשלימות וה' הטוב יכפר עלינו שלמדנו קטגוריא על ישראל וח"ו לא על הרוב אני מדבר כו':

סעיף לא

הש"ך הניח בצ"ע וקרא מנהג רע על מה שנהגו ליקח הכרכשתות מכשירות ולא מטריפות בשכרן יע"ש ובתב"ש אות ל"ז ובית לחם יהודא כתבו דוודאי להתיר האיסור המפורש אין חושדין אותו ודווקא ההיא דבכורות שיש שיקול הדעת אמנם להורות הוראה וליטול שכר ממנה ודאי אסור. ולא טוב עושין הרבנים הנוטלים שכר על הוראתן עיין כה"ג בהגהות ב"י אות ל"ב הרבנים הקונים הגאביל"ה מכוער הדבר כההיא דחכם שאסר אשה בנדר לא ישאנה ואם יאמרו שזה שכירתם אין זה טענה של כלום יע"ש. ואני נמנעתי את עצמי שלא להנות כלום כי מכוער הדבר מאד ולהשומעים יונעם:

סעיף לב

מעשיו מוכיחים כו' ומה שלא קנסו לשמעון שנתן לו בלי י"ב בדיקות תי' הרשד"ם בסי' מ"ז דאה"נ דמעבירין לשמעון ועוד שמעון יכול להתנצל ולומר אלו הייתי רואה שרוצה לשחוט לא הייתי מניחו וכתב שמעשה היה דא' ידע בפגימה והניח לחבירו לשחוט כל היום ואכלו כמה אנשים ושאלו לזה למה לא הגדת והשיב שאלו שאכלו שונאים שלו היו והשיב הרשד"ם דאסור לו להיות שוחט עוד:

סעיף לג

מעבירין. הש"ך העתיק דברי הרשב"א שהרי אין מקפיד כו' ועוד שוחט לכתחלה ואסור הוא כמבואר לעיל סימן ו' דאף שיש שיעור שחיטה אסור:

סעיף לד

שיהיו הכלים אסורים. הש"ך הראה מקום לסימן א' ואפשר שכוונתו דכאן ל"ד להתם דהרי מעיד שנוהג כך תמיד וליכא למימר אוקי אחזקה ומש"ה אוסרין הכל למפרע משא"כ בלא ידע ה"ש ומכ"ש חשוד אין אוסרין למפרע ואמרינן השתא איתרע:

אעתיק בכאן כמה חידושי דינים. הנה הסכין צריך בדיקה לפניה ולאחריה עבר ולא בדק לכתחלה ובדק בסוף כשר ולא קנסינן ליה וזה מבואר בש"ע ס"ג בעבר דכשד ואף שעבר על תקון חז"ל מ"מ כיון דעכשיו כשר הוא וראיה מעובדא דטבח דלא סר סכינא ולא הבינותי דהתם בדקה ולא הראה לחכם והוה רק עבריין. ודע אם לא בדק לאחר השחיטה במזיד והשליך מידו ל"ת דהוה כמו בדיקת הריאה סימן ל"ט והוה כמבטל איסור דרבנן לכתחלה שהרי הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הכ"ב כתב בפי' וכן אם פשע ולא בדק הסכין או שאבד כשירה הרי בפירוש דאף בפשיעה כן הוא אלא שיש לעיין דאי טעמא כל היכא דאיכא לברורי שפיר ואי טעמא משום להוציא מחזקה לא סמכינן אף ע"י טורח הוה כמבטל איסור דרבנן לדידן בסי' ל"ט וצ"ח דאסור ומר"מ יש ליישב קצת ועיין סי' ל"ט במחבר וברמ"א וסימן צ"ט:

כתב הפר"ח אות ל"ב בשם תשובת מהריב"ל הלק א' כלל תשיעי אחד שחט ונתן ביד הנער הסכין ומצא הב' פגום אם היה נער קטן תלינן שביד הנער נפגם ואם היה גדול הוה כמו בסס"א עכ"ל ולפי זה הוה כאחד אומר שחטה כראוי ואחד אומר לא שחטה כראוי והנה יש ס"ס שמא דברי השוחט הא' אמת ואת"ל שהיה פגום שמא במפרקת והוא פסק דאמרי' ס"ס נגד חזקה בסי' ק"י ואולי לאסור לאותו הנער והעד הב' דשויא אנפשיה ח"ד ואף אם יחזור בו שלא היה פגום ואף דספק הוא כיון דספיקא דאורייתא לחומרא ודאי אף בספיקא שייך שויא ח"ד אף בחזר וזה ברור:

כתב בית לחם יהודה בשו"ת ש"י ח"א סי' כ"ג אם נגע במפרקת והפגימה אין נרגש בציפורן הוה ס"ס שמא הל' כרא"ש ושמא במפרקת והקשה הבל"י דהא פסק בח"א סי' מ"ו דס"ס נגד חזקה לא אמרינן יע"ש ולכאורה רציתי לומר דשלש ספיקות מהני עי' סי' ק"י בש"ך וכאן יש שלש ספיקות שמא לא חשיב פגימה ושמא במפרקת ושמא לא הוליך כל הסכין וסובר שזה ספק הוה לא כהש"ך סי' ק"י דדרך להוליך כל הסכין ואי תימא בלא"ה הוה שלש ספיקות שמא בעצם המפרקת ושמא במיעוט בתרא ושמא לא הוליך י"ל עצם ומיעוט בתרא חדא הוא ואף את"ל מש"א הוה ס"ס כמ"ש במחודשים מ"מ בקונטרס הספיקות כתב דהוה נמי ס"ס לאיסור שמא בעור ושמא במיעוט קמא

וליכא כ"א ב' ספיקות מה שאין כן שמא כרא"ש הוה שלש ספיקות. אלא דמ"י (הוא המחבר ש"י) בקונטרס הספיקות אות מ' פסק דאף אלף ספיקות לא מהני:

אמנם כן נראה לי ברור דיפה פסק דע"כ לא אמרינן ס"ס במקום חזקה לא מהני אלא בספק ע"ד הקרי וההזדמן אמרינן אוקמינן אחזקה ולית כאן ספק אלא ודאי משא"כ ספק פלוגתא דרבותא אי בעיא דלא איפשטא כה"ג לא שייך לומר אוקמיה אחזקה דבשביל חזקה לא ישתנה הדין כמ"ש כה"ג כאן וסי' כ"ה בשם הגהות אלפסי הבאתיו לעיל וא"כ ל"מ היכא ששני הספיקות הם בספק פלוגתא דרבוותא הוה ס"ס אלא אפילו בנדון הש"י אפ"ה אמרינן שמא פגימה כ"ש לא הוה פגימה דבזה אתה צריך להתחיל תחלה והוה ספק השקול ולא שייך אוקמא אחזקה וכיון שכן בא ספק השני נוסף על הראשון אף שהוא ע"ד הקרי הנה שפיר ס"ס ✍ותתן אמת ליעקב ובקונטרס הספקות אבאר:

עוד כתב שם הבל"י על מ"ש הש"י ששוחט אמר ששמע קול קראקין ותלה לומר שע"י מפרקת נשבר הסכין וכתב בל"י דוקא שבירה ולא הולכה יע"ש והנה המיקל בח"מ וסומך על ש"י אין להאשים כ"כ כיון דשומע קול קראקין לאחר שבא לעצם וצ"ע:

סימן יט

סעיף א

ולא הש"ך מתיר השחיטה בהזיד אפילו לעצמו ומיהו לקמן סי' כ"ח אות ג' הביא דאם העם פרוצים שלא לברך על השחיטה ועל הכסוי יש להוכיחם ולאסור השחיטה להם ולא לאחרים עיין יש"ש פרק כיסוי הדם סי' י"א:

סעיף ב

דבר דאיתילידּ. עש"ך השיג על הב"ח במה שהבין מיש"ש פרק כיסוי הדם שפוסק כא"ז וכרמ"א דיברך אח"כ כמ"ש שם בסי' ה' מיהו נראה בעיני כו' דזה דברי הא"ז והיש"ש בסימנים ובפנים פסק להדיא כרש"י דמברך קודם דמטהר עכ"פ מידי נבילה והביא הש"ך ראיה מירושלמי והכי איתא בירושלמי הביאו הפר"ח אות ג' בפרק הרואה שחיטה מאימתי מברך ר' יוחנן עובר לשחוט יוסי בן נהוראי משישחוט למה שמא תתנבל מעתה עד שתבדק חזקת בני מעיים כושר עכ"ל. ומה דפריך שמא תתנבל שפיר משא"כ בדיקת הריאה אף אם ימצא טריפה מטהר מידי נבילה אלא ודאי כיון שאין מצוה לשחוט אלא מי שרוצה לאכול כמו דכתיב וזבחת ואכלת א"כ טריפה אין צריך ברכה. ולכאורה יש לומר דהא דפריך מעתה עד שתיבדק לא אבדיקת ריאה קשיא ליה כמ"ש הפר"ח אלא ה"ק עד שתיבדק מי"ח טריפית דיש בהן פסיקת הגרגרת וניקב הוושט דהוה נבילה ולא מיטהר מידי נבילה ומשני חזקת בני מעיים כושר גם המקשן ידע כן אלא דפריך כיון

דחייש שמא תתנבל ואף שרוב שוחטין כהוגן מ"מ כל היכא דאיכא לברורי או משום חומר הברכה מחמירין יותר משאר ספיקות דלא בדקינן אחר ח"י טריפות וה"ה אחר נקיבת הוושט אין בודקין א"כ לא יברך עד שיבדוק אחר נקיבת הוושט ומשני חזקת בני מעיים כושר ואיכא רוב וחזקה משא"כ לשמא תתנבל ומ"מ האמת יורה דרכו דעל בדיקת הריאה קשיא ליה ואנן קיי"ל דמברך קודם שחיטה כר' יוחנן וכדאמר בפסחים ז' ב' א"ה שחיטה נמי וכ"ת על שחיטת עוף וגדיים וטלאים קאי א"כ אמאי אמר חוץ מן הטבילה והאיכא שחיטת בהמה [וחיה] (ותירץ) משום בדיקת הריאה אלא ע"כ חזקת בני מעיים כושר הן גם יוסי בן נהוראי מודה לזה דחזקת בני מעיים כושר הן וכיסוי שאני דאיכא לברורי משא"כ השחיטה א"א בע"א. ובזה מיושב קישית יש"ש דכיסוי כיון שאפשר קודם הבדיקה ודאי כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן משא"כ שוחט דבר דאיתיליד בה ריעותא א"א קודם והוה כטבילת גר דמברכין אח"כ וה"ה כאן ואף שיש לחלק קצת מ"מ דומה הוא להתם והכלל כל דבר שאפשר לברך קודם אם עבר ולא בירך אין מברך אח"כ להר"מ וכמ"ש הש"ך אות ג' והיכא דא"א מברך אח"כ. ובכר"ו אות ב' הקשה דעוף הנדרס שוחטין בי"ט ולענין ברכה לא ותי' דכאן איפשר לברך אח"כ ולפי מ"ש הש"ך בשם הר"מ אין ראוי לעשות כן כיון דהתירו לשחוט בי"ט ה"ה הברכה וכל שיכול לברך מקודם אין לברך אח"כ אם לא דחומר הברכה לא תשא כו' ועיין לקמן סי' ל"ח ובא"ח סי' תצ"ה ולמ"ש לעיל בשם ס' שאגת אריה דשהתה מעל"ע אין צריך בדיקה כי אם מדרבנן ומשום שמחת יום טוב התירו הוה א"ש ולפי זה דוקא עוף שנדרס מותר לשוחטו ביום טוב לא ספק טריפה כמו ניקב בקוץ וכדומה שצריך בדיקה מ"ה וה"ה כאן עוף שנדרס יוכל לברך קודם כיון דהבדיקה דרבנן וצ"ע ועיין מ"ש לקמן סי' כ"ח:

ודע דהכה"ג בהגהות הטור אות א' כתב דאף לרש"י ודאי טריפה אין לברך ובמסוכנת למ"ד שמטהר מידי נבילה מברך עכ"ל הנה מ"ש דודאי טריפה אף רש"י מודה יראה דכן הוא דלמה לו לברך כיון שאין רוצה לאכול ובספק יברך וברכה לבטלה לא הוה. אמנם מ"ש במסוכנת לרש"י יברך תמהני דהתם מטהר מידי נבילה ומסוכנת אם לא תפרכס הוה ודאי נבילה ואיך יברך ברכה לבטלה וכבר כתבנו לעיל סי' י"ז מה שנראה לנו בדין המסוכנת:

שחט לרפואה או לכלבים יברך אם ירצה כיון דאי בעי אכיל מיניה ובתנאי שיש בודק הא לא"ה שאין בודק ולא יבוא הבשר לידי אכילה כלל לא יברך כן כתב הבל"י והתב"ש בשם ש"א ואף שחזקת בני מעיים כושר מ"מ לדידן א"א לאכול בלי בדיקה הלכך לא יברך כשאין שם בודק:

סעיף ג

וכשימצא. הש"ך האריך ותוכן כוונתו בד"מ כתב טריפה או כשרה אם לא בירך קודם יברך אח"כ ובהג"ה השמיט כשירה דסובר כהר"מ ז"ל בפי"א מהלכות ברכות ה"ה דכל המצות אם לא בירך קודם אין מברך אחריה ואין לחלק בין מצות לנהנין. ומ"ש הר"מ אלא טבילת גר היא סובר דשאר חייבי טבילות מברכין קודם אמנם אנן לקמן סימן ר' פסקינן דה"ה שאר חייבי טבילית יע"ש. והש"ך הביא ראיה מברכות דרבינא הוה סבר מי שאכל ולא בירך מברך אח"כ וראיה מטבילה ודחי התם גברא לא חזי והנה לכאורה דרבינא היה סובר דההיא דטבילה דיעבד הוא ולא לכתחלה ומביא ראיה דאי לא מברך לכתחלה מברך אח"כ וכמ"ש הש"ך בראיה מפסחים ודחי התם גברא לא חזי אלמא הא חזי לא מברך אף במצות וס' ברכת אברהם אומר דה"מ לשנויי שיש חילוק בין נהנין למצות כמ"ש הג"א דאסור ליהנות כו' ואין מוכרח דהא התם קאמר הש"ס להדיא התם גברא לא חזי משמע הא חזי אף במצות כן הוא דלא היה אומר שקר. אלא שהפר"ח השיב דאם כן מאי איריא טבילה דנקיט ליתני שאר מצות מש"ה משני דלא חזי והתב"ש אות א' כתב דרבינא ודאי ידע דגברא לא חזי אלא דהביא ראיה דיברך אח"כ ודחי לה התם א"א בע"א ומוכח כש"ך יע"ש. ולפי זה אזיל ליה הראיה מפסחים דרבינא לא הוה מפרש לה כלל דיעבד וא"כ שפיר מוכח בפסחים דטבילה אומר לכתחלה אח"כ. וכנראה שמש"ה העביר הש"ך הקולמוס על ראיה מפסחים ולא הבינותי כלל מה שהשיב הפר"ח דא"כ מאי אריא טבילה דנקיט אין זה שייך להוכחת רבינא ואי לתרוצי ברייתא קאי לא תליא בהא דרבינא ועוד דהל"ל ולטעמיך. ועל רבינא י"ל דהיה סובר דטבל ועלה על כל חייבי טבילות קאי דסתמא תנן והתם מעיקרא חזי כמ"ש הר"מ ז"ל רק טבילת גר כו' ודחי לה לא בטבילת גר מיירי. ומיהו ההיא דפסחים ודאי י"ל להשיב דמוכח שפיר דאל"כ מ"ש טבילה דנקיט. ולענין הלכה העלה הש"ך ותב"ש דלא יברך רק יהדר אחר ב"ח אחר ויברך ויכוין להוציא זה יע"ש. והפר"ח כתב תכ"ד אחר השחיטה יברך ותב"ש כתב אפילו תכ"ד לא יברך ואם נזכר באמצע שחיטה קודם רוב ב' ורוב א' דעת הפר"ח דיברך ודעת התב"ש דלא יברך וראיה מציצית דמפליג ולא בשחיטה יע"ש ואין ראיה דהא נמי כתב ולא יברך אחר השחיטה ומשמע תוך שחיטה יברך ואין הכרע ומיהו לאחר רוב ב' ורוב א' אף לחד דעה דהוה מ"ה לא יברך וצ"ע בכ"ז:

סעיף ד

מברך. וטוב יותר לשחוט תרנגול כשר ואח"כ זה ומיהו אם אין לו דינו של הר"ב אמת לבוש ש"ך. וירצה בזה אף להר"מ ז"ל דלא יברך אח"כ הכא דומה לטבילת גר דחזינן כל דא"א לברך קודם תקנו אח"כ וראיתי להאורח מישור כתב שהש"ך לא ראה מ"ש

רמ"א בא"ח סי' קנ"ח סי"א בנטילת ידים אם לא בירך ער אחר הניגוב יברך אח"כ והוא מהג"א עכ"ל ולא אבין אמאי לא עיין במ"א שם אות י"ו דעיקר הטעם הואיל וגברא לא חזי דפעמים ידיו מטונפות תקנו לכולן לאחר נטילה ומ"ש שם בגמ' היינו הא דברכות נ"א התם גברא לא חזי ונט"י בכלל טבילה היה עי' תוס' פסחים דף ב' ועי' סי' קס"ז אות כ' במ"א ובסימן תל"ב ודברי הט"ז בסימן קנ"ח אות ב' יש לעיין בהם במ"ש ראיה משכח ואכל דהג"א מחלק בין נהנין למצות ואם כן אין ראיה משם לנטל ידיו ולא בירך ועיין סימן ר' ובמקום אחר אבאר עוד:

סעיף ה

והוא שיתכוין לצאת וגם חבירו יכוין להוציאו טור ש"ך. א"י מה מלמדנו דהא הטור כתב כן וגם המחבר בפירוש אומר כן דמ"ש אחר יכול להוציא חבירו הרי מכוין להוציאו וכן כתב הפרישה דמ"ש המחבר יכול להוציא חבירו היינו מכוין להוציאו:

סעיף ו

צריך לכסות. דכל שצריך לברך על שחיטה שניה מכסה קודם:

סעיף ז

וי"א כתב הש"ך הסכמות אחרונים לברך דלא כט"ז. ומיהו משום חומר ברכה כתב התב"ש אין לברך אא"כ יפסיק הרבה בדברים אחרים ואז יברך:

סעיף ח

יכסה. דנמלך הוא וכל שצריך לברך על שחיטה שניה ממילא צריך לכסות קודם כמו בשח בין השחיטות לדיעה א' ה"ה כאן כו' ש"ך:

סעיף ט

האריך הש"ך וכ' דדיעה א' עיקר וזה כט"ז ג"כ ולענין דינא חומר ספק ברכה ע"כ טוב לכוין לכל מה שיביאו לו ולענין כיסוי אם בירך וקודם שכיסה הביאו לו עוד נסתפק התב"ש וכבר כתבנו מזה בט"ז:

סעיף י

דלאו דווקא הרבה ה"ה אחת וקודם ששחט הביאו לו עוד א"צ לברך ונראה כן מב"י ש"ך והוא מבואר שם. ונראה דה"ה אם באמצע שחיטה כ"ז דלא גמר שחיטה ראשונה רוב ב' ורוב א' דינא הכי ואפשר אפי' לאחר רוב כיון דלכתחלה צריך לשחוט כל הב' הוה עוסק בשחיטה:

סעיף יא

דיותר טוב לכוין כל מה שיביאו לו ושוחט דמתא מסתמא דעתו על כל מה שיביאו ש"ך ומיהו אם עקר ממקום למקום צריך לברך:

סעיף יב
ולענין כיסוי השני עיין לבוש כי דברי טעם הם ש"ך וכבר העתקנו בט"ז יע"ש:

סעיף יג
שחט. כתב הש"ך דאינו נכון דהא צריך לבדוק הריאה קודם והכל בו אפשר דסובר דא"צ לבדוק עכ"ל ור"ל וא"כ הרב דלא הגיה שם כלום בסימן כ"ח אמאי הסכים כאן לדין הכלבו ועיין פר"ח ותב"ש מ"ש כאן בדין בית מטבחיים אם הוא בלא מחיצות והמקום מטונף צריך להרחיק ד"א ואם הוא במחיצות מברך מיד ושאני ב"ה דאף שיש מחיצות צריך להרחיק ד"א:

סימן כ

סעיף א
והוא. עש"ך הביא דברי רש"ל דבה"מ דווקא כשר לא בע"א ומ"ש שהב"ח כתב בה"מ יש לפסוק כהמחבר תמה עליו התב"ש אות ו' דהב"ח לא כתב כן כ"א למעלה מטבעת הגדולה הא שייר בחיטי דהיינו שחט תוך חיטי לא יע"ש. ואמת שכן כתב הב"ח וז"ל ובה"מ יש להקל בשייר כל החיטי לצד הראש הרי בהדיא דלא היקל כ"א בשייר כולן לצד הראש לא בשחט תוך החיטי. ומה אעשה שהרי סיים וכן מצאתי למהר"ש לוריא כו' וכן פסק בש"ע משמע דמודה עכ"פ לפסקו יע"ש:

סעיף ב
כנף האונא השמאלית שיוצא ביותר שהיא דקה מן ימנית שהיא עבה ב"י ש"ך וזה השיעור הוא לחומרא:

סעיף ג
בלי שתאנוס עצמה בשעת שחיטה למשוך צווארה ביותר עכ"ל הש"ך הוסיף ב' מלות אלו בשע"ת שחיט"ה ואין ר"ל דהמחבר כהר"מ סובר דהא הוסיף המחבר מלת כדרכ"ה וודאי סובר כתוס' דוקא כדרכה הא ליטול ירק בבור לא אלא דלא ניחא ליה לפרש דבלי שתאנוס פירוש הוא דלא צריך כיון דכבר כתב כדרכה אלא לומר אף שאנסה עצמה בשעת שחיטה נמי דה"א דכיון דאנסה עצמה בשעת שחיטה עדיף טפי קמ"ל דלא ועיין מ"ש בט"ז:

סעיף ד
ובעוף. עש"ך וירצה בזה מה שציין ר"ן בשם הרא"ה טעה בתרתי דסובר מ"ש ובעוף בוושט כנגדו בקנה אלמטה קאי ועוד סובר דוושט סי' לקנה הוא ור"ל כנגדו כנגד הוושט הוא השיעור בקנה ואין הפי' סובל כן וברא"ה איתא להדיא דאלמעלה קאי וקנה סימן לוושט וה"ק ובעוף בוושט כנגדו בקנה היינו משיפוי כובע הוא המקום בוושט והר"ב

הוציא ממ"כ דלמטה שיעור קנה נגד הוושט עד גגו דמ"ש המחבר לקמן עד הזפק הוא גגו כו' ולפ"ז שיעורא דעוף למעלה בקנה שיפוי כובע וכנגדו בוושט ולמטה עד גגו או אגפים וכנגדו בקנה. ועיין ב"י סימן כ"ד בשם הכלבו בשם הרב אלברצלוני דעוף לא שייך שיפוי כובע ועיין תב"ש אות ג':

סעיף ה

השיג הש"ך בכאן על הכ"מ בה"ש פ"א ה"ו דכתב דשחט בתורבץ לא הוה אלא טריפה ומ"ש פ"ג מה"ש הי"ח הר"ז היה לוקה היינו או משום נבילה או משום טריפה והקשה עליו דהא בפ"ג כתב הר"מ כ"מ שאמרנו פסולה היה לוקה משום נבילה וע"כ כתב דהא עכ"פ מתה בלא שחיטה יע"ש והפ"ת באות ו' הליץ קצת בעד הכ"מ דאיך כתב הר"מ שחיטתו פסולה והא אם שחט אח"כ במקום שחיטה יש לה תיקון לטהרה מידי נבילה ותי' דעכ"פ היה לוקה או משום נבילה או טריפה ובין נבילה וטריפה לא דקדק כמבואר בפ"ז ממ"א הי"ז ויפה כתב. ומ"מ מש"ך אין הכרע אי חזר ושחט במקום שחיטה אי מטהר מידי נבילה והפר"ח אות ה' והתב"ש כאן ובסימן כ"ז כתבו בפשיטות דאם שחט אח"כ במקום הראוי מטהר מידי נבילה וראייתם מוכרחת מהא דכתב הרב בפ"ג מה"ש הכ"ג גרגרת שנפסק רובא במקום הראוי לשחיטה הר"ז נבילה משמע הא שלא במקום שחיטה הוה טריפה וכמ"ש הכ"מ שם בהדיא. ומ"ש הכ"מ אמאי הוא כעין קושיא שהקשה בפ"א ה"ו. וא"י למה לא הונח לו כמה שתי' פ"א יועיל גם כאן. ומיהו ממ"ש פ"ג הי"ט אין ראיה דהתם מקום הראוי לשחיטה י"ל אוושט קאי. ובכר"ו אות ג' ה' כתב דאם שחט בתורבץ ואח"כ במקום שחיטה מטהר מידי נבילה ונפסק הקנה שלא במקום שחיטה ושחט אח"כ לא מטהר דכמאן דפסק דמי וראיה מפ"ק שחט שליש והגרים שליש או הגרים שליש ושחט שליש כי נפקא היותא בהכשר והא שלא במקום שחיטה לא נפיק חיותא כלל ולא הוה אלא טריפה ולא נבילה עכ"ל ולא הבנתי כלל דבריו מה שחילק בין נפסק לנשחט א"י מה הוסיף תת כח כיון דכפסיק דמי לדידיה ואיזה חילוק יש ומ"ש דלא נפיק חיותא א"י דוודאי אף במקום שחיטה אם שחט רוב שנים חיה היא לכל דבריה ועכ"פ אין מטמאה אלא דגזירת הכתוב הוא כיון שעשה מעשה כזה שע"י סופו למות לאחר שעה או ב' הוה שחיטה א"כ אם נפסק רוב שלא במקום שחיטה היה היא ומהני שחיטה לטהר מידי נבילה וה"ה הגרים שליש ושחט שליש שעכ"פ לאחר שעה או ב' נפקא חיותיה ע"י כך ובהכשירה הוא וזה ברור:

ודע מה שיש לספק בזה הוא דע"כ אמרי' דמהני שחיטה לטהר מידי נבילה אלא בנשאר מועט מחובר הא כל שנפסק לגמרי לא ומדין עיקור קאתינן עליה כמבואר סי' כ"ד

אם נתלשו הסימנין מבשר שאין שם טריפות אמרינן כיון שנתלשו א"א להשחט כראוי כמבואר שם בר"ן וב"י כ"ש במקום שעושה טריפה אם נפסק לגמרי שא"א לשחוט כראוי בסי' עקור לגמרי דהוה נבילה דאורייתא ✍ולקמן סי' כ"ד וכ"ז אבאר בעז"ה:

סעיף ו

הש"ך השיג על הב"ח במה שהשיג על הב"י שכ' דברי הטור אין מכוונים שכתב אחר שיעורו של בה"ג שהוא אצבע וזה בשור הגדול לא בחיה ועוף לפי גדלו ואלו הר"מ ז"ל בבהמה וחיה אין מחלק וכן הרשב"א בתה"א אלא בעוף והיינו מסתמא יש אצבע בכל בהמה וחיה לתורבץ אלא לרש"י ד"א בהא חולק הרא"ש בבהמה לפי גודלו והב"ח הבין דהב"י משיג על מה שחילק הטור בעוף לפי קטנו וז"א דהא הר"מ מחלק בהדיא לעוף והנה הב"ח אפשר יאמר כמ"ש הדרישה דהר"מ לאו דוקא עוף נקיט ה"ה בהמה וחיה מחלק בין קטן יע"ש:

סעיף ח

ואם שחט. הש"ך האריך בכאן ואבאר. מתני' תנן מצדדין כשירה מעורף פסולה. תוס' מצינו לומר דוקא דיעבד ואפי' החזיר אטו לא החזיר והמעיין שם במהרש"א יראה דה"ק דיש לפרש כוונת התוס' כפשוטה ל"מ לא החזיר ולא ידע דיעבד דווקא אלא אפי' החזיר אטו לא החזיר ולא הוה גזירה לגזירה דהוא ז"ל לשיטתו בריש חולין להמעיין שם באוקימתא דרבינא דדעת ר"י בעל התוס' הוא דעת שלישית לא שיטת הגאונים דלכתחלה מוסרין ע"מ שישאלו דא"נ מישתלי לאו איסורא כמו שיראה הרואה שם תוס' ד"ה המניח לחד תירוצא דחותך כזית לברורי ואפ"ה לא סומכין לכתחלה על שיתן אח"כ וע' רש"י שם באוקימתא דרבינא במ"ש מהרש"א בשם בה"ע וכמו שביארנו בס' ראש יוסף וכאן בסי' א' א"כ ה"ה כאן אין לשחוט לכתחלה אף בהחזיר אטו לא החזיר וכי לא גזרינן גזירה לגזירה דיעבד ולא לכתחלה. וכתב דשיטה מרווחת היא לומר כן וכשיטת הר"ן ז"ל שם דיעבד אף בלא החזיר בסתמא כשרה והיינו דומיא דמן העורף דלא החזיר ולא שייך ידיעה דומיא דהכי מצדדין כשירה וא"ש לישנא דאפי' דרבותא בשלימות הוא. ובהג"ה שם במהרש"א כתב להשיג על הב"י במה שהבין לתוס' בלא החזיר פסול אלא דוקא החזיר וידע לא מהני וזה ממ"ש הב"י בספרו הארוך מתו' משמע אם לא החזיר פסולה והרא"ש כתב ובלבד שידע ונראה מדבריו ואפי' החזיר צריך שידע וכל שידע אפילו לא החזיר עכ"ל ביאור דבריו דהרא"ש הטיל תנאי דוקא ידע וחזרה לא וגם לא הזכיר חזרה ומדהביא דברי הרא"ש ופי' כן ש"מ דסובר דרא"ש בתרתי פליג אתוס' דלתוס' דוקא החזיר וידע לא מהני מדלא הזכירו כ"א החזיר ולא אמרו ידע אטו

לא ידע גם החזיר לא בעינן ידע דאל"כ אמאי לא אמרו אטו לא ידע והרא"ש פליג בתרתי וכן אתה רואה מדברי ל"ח קמ"ד אות צ"ח שכתב על דברי הרא"ש אבל מתוס' נראה דלא החזיר פסולה והיינו אף בידע וכמ"ש ולזה אמר מהרש"א ז"ל דז"א דא"כ דהחזיר בעינן וידע לא מהני ולהרא"ש איפכא ומש"ה תפס המחבר בש"ע חומרת שניהם אפשר וידע ואפשר מש"ה ידע פסולה דהוה שהיה או משום גזירה אף דיעבד פסולה א"כ קשיא מתני' מה איכא בין עורף לצדדין דבעורף ג"כ כשר בהחזיר כדמוקי התם דבלא אהדריה וזה שמתחלה כתב דומיא ובהג"ה כתב דא"כ מאי איכא כו' ולרא"ש אין קושיא דמצדדין שייך ידיעה ובעורף לא שייך ידיעה כמ"ש הש"ך והב"ח ז"ל כתב דלתו' בין החזיר ולא החזיר כשירה ובתנאי שידע והיינו כהרא"ש דאף בלא החזיר כל שידע כשר וה"ה לא ידע והחזיר ומחולק עם מהרש"א דאלו להב"ח ידע או החזיר דאל"כ מאי איכא מן העורף לצדדין ומהרש"א מפרש דברי התו' כפשטן לא החזיר ולא ידע דיעבד כשירה דומיא דעורף כו' גם למהרש"א בידע והחזיר אפשר כולי האי שרי לכתחלה ולהב"ח יראה דכה"ג נמי לכתחלה אסור יע"ש:

ומעתה הבוא נבוא לבאר דברי הש"ך ז"ל הנה העתיק דברי התוס' והוסיף ב' מלות אב"ל לכתחל"ה וחיסר הוי"ו של ואפי' כדי ליישב לישנא דתוס' דלא כמהרש"א שכתב לישנא דתוס' יורה דבלא החזיר נמי דיעבד כשר לזה אמר דהוה כאלו כתוב כך מצינו לומר דוקא דיעבד אבל לכתחלה אפי' בהחזיר לא כו' אטו לא החזיר ולא ידע. ועל מהרש"א השיג בפשיטות שסובר לא החזיר ולא ידע כשירה א"כ לא הוה למיגזר כו' וכבר כתבנו מה שיש ליישב דברי מהרש"א. ועל הב"ח כתב דמשמע מדבריו דברי התוס' בין החזיר או לא החזיר ועכ"פ ידע לכתחלה לא אמאי גזרינן החזיר אטו לא החזיר הא ידע כשירה ומה שיש חילוק בין עורף לצדדין דכאן לא שייך ידע וזה למהרש"א ולהב"ח אין זה השגה אלא דהב"ח סובר דהב"י הבין שתוס' סוברים ידע לא מהני והש"ך מפרש דב"י סובר שגם תוס' סוברים ידע מהני והחזיר בלא ידע אטו לא החזיר ולא ידע וסובר הב"י דרא"ש חולק אתוס' בחדא בחזרה דלתוס' לא מהני או דלא פליגי כלל דרא"ש סובר כתוס' לגמרי וז"ש אח"כ מ"ש הב"י דרא"ש סובר החזיר לא מהני לא משמע כן מתוס' דמדלא אמרי' אטו לא ידע כו' ומנלן דרא"ש חולק עלייהו ומ"ש ידע דמתני' בלא אהדריה משום עורף ומצדדין כשרה והיינו בידע ובעורף לא שייך ידיעה וכתב הש"ך דוי"ו המחלקת היא או ידע או החזיר מהני וא"כ יש חזרה כאן מספרו הארוך ששם כתב לרא"ש חזרה לא מהני. אמנם כפי מה שהבין מהרש"א מדברי הב"י תפס חומרת שניהם בש"ע חומרת תוס' דהחזיר בעינן וחומרת הרא"ש ז"ל ידע בעינן וכבר כתבנו מה שהכריח למהרש"א והב"ח

לפרש כן כדברי ב"י מדכתב ומשמע מדברי הרא"ש ז"ל דידע אף לא החזיר ומשמע נמי דהחזיר לא מהני היינו לומר לתוס' חולקים אכל זה גם מהכרעתו בש"ע דתרתי בעינן והיינו כדפרישית ויהיה מלת וה"ה השוחט מעורף קאי לומר דידע והחזיר מהני ולש"ך לא קאי כ"א אהחזיר דידע לחוד לא שייך מעורף. ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ט"ז כתב דהמחבר פירושי קמפרש והוא שהחזיר ויודע ר"ל שבזה יודע דחזרה הוה ידיעה מדלא כתב וידע אלא ויודע לאו תנאי הוא אלא פרושי קמפרש יע"ש ויפה פי' אלא מ"ש וכן פי' הט"ז יש לעיין ובס' ראש יוסף הארכנו בסוגיא זו למ"ד מחזיר דוקא במליקה היינו נמי דידע ואין כאן מקומו להאריך ומה שהראה הש"ך מקום לסי' כ"ד ס"ה לענין חותך המפרקת לאחר שחיטה דמוכח מכאן דכשירה דאל"כ מאי אריא מעורף אפי' מצואר כה"ג נמי וא"כ יש שפיר נ"מ לדינא בזמן הזה. ומיהו לענין דינא יש להחמיר דתרתי בעינן החזיר וידע ועיין שמ"ח ותב"ש:

סימן כא

סעיף א

רוב א'. עש"ך בשם מהרי"ו גרגרת הוא הטבעת וקנה הוא הקרום בפנים לטבעת ולפי שאמר בשחיטת סימנים מאי אחד קנה או וושט בחולין כ"ח א' ש"מ דקנה בעינן למישחטי' רוב ולא הטבעת. ויש לעיין בהא דאמר חולין ח"י אבל שאר טבעות לא הואיל ואין מקיפות כו' ובטבעת הגדולה הוה רוב הטבעת רוב הקנה ואמאי וצ"ל דטבעת הגדולה שוה מכל צד ושפיר הוה רוב הטבעת רוב חלל הקנה משא"כ שאר טבעות. וכתב התב"ש אות ג' ה"ה אם שחט רוב החלל ולא רוב עובי הגרגרת נמי פסולה מספק דהיינו שנהפך הסימן מצד המפרקת יע"ש. ולענין טרפה בנפסק רוב הגרגרת יראה מדבריו דאם נפסק רוב חללה ולא רוב עוביו גם כן הוה רק ספק טרפה ומסתימת הפוסקים משמע דנפסק רוב חלל הקנה הוה וודאי טריפה ורוב עובי לחוד הוה וודאי כשירה. ובסי' ל"ד אבאר. ויש לראות במשנה דא"ט פסוקת הגרגרת אמאי נקיט גרגרת כיון דהוא לא מעלה ולא מוריד אמאי לא תנן פסוקת הקנה ברובא דהיינו רוב חללה של הקנה בפנים:

סעיף ב

ורוב ב'. כתב הש"ך בשם מהרש"ל דאם שחט עור החיצון כולו וחצי חלל הפנימי לא הוה שחיטה יע"ש והוה ודאי נבילה כי בעינן רוב חלל הוושט מבפנים וכ"ש אם שחט עור החיצון וחתך עור השני בעובי סביביו לרוב עובי ולא הגיע לחלל הוה כשירה ולא טריפה מיקרי ועיין תב"ש. ומ"מ לדידן טריפה הוה אם על לא ידי חולי:

סעיף ג

כגון. דלדידן מיירי שלא שהה אפילו משהו ש"ך והיינו שנדחף הסכין ממקום למקום:

סעיף ד

או כשיני המסרק. עיין פירושו בב"י ופרישה ש"ך ולפי שאין דבר מצוי השמיטו ועכשיו ראוי ונכון שלא לשחוט כשיני המסרק כלל והשוחטים בקיאים הם לשחוט שחיטה הגונה:

סעיף ה

ויודע. העלה הש"ך דאם תפס הקנה לבד ושחט אף לדידן יש להכשיר וה"ה ע"י חולי והט"ז יודה ע"י חולי וודאי כשר והתב"ש פסק דאם תפס הקנה לבדו כשר. ויראה לי ה"ה אם היה הקנה נקוב ע"י חולי מצד פנים לצד המפרקת והוא שחט משהו מצד הצוואר אף שלא נפסק רוב הגרגרת במקום אחד כיון דע"י צירוף נפסק רוב בהיקף א' כשר הוא ומה לי ע"י שחיטה שחט בהיקף או חצי פגום מצד א' והוא הוסיף כ"ש מצד א' דכשר והא דנקיט היה נקוב באמציעתו ופגע בנקב לאו דוקא הוא וה"ה כגוונא דכתיבנא והוא פשוט. ✍נראה לי בזה:

סימן כב

סעיף א

בעוף. הש"ך העתיק דברי הרא"ש ושאר פוסקים דעוף צריך חתיכת וורידין אף אם רוצה לנתחו א"א דלמא מימלך וילפי לה מדאמר רב חסדא הואיל וצולהו ולא אמר אם צולהו אלא כיון דדרך לצלות כא' אף מנתחה צריך כו' ולדידן אין נ"מ בזה דנוהגין להסיר הראש והוה כבהמה כמ"ש בט"ז. הן אמת שיש לומר שהש"ך ז"ל לדינא העתיק כן וסובר אף לדידן דלמא מימלך וצולהו עם הראש או דע"כ אמרינן הסרת הראש מהני היינו דיעבד סומכין על ר"ת אבל לכתחלה ראוי לחתכן בשעת שחיטה ומ"ש רמ"א נוהגין להסירו מעופות השלמים היינו אם ידוע שלא נחתכו הווריד‍ין או ע"צ היותר טוב. ומ"ש רמ"א סתם עוף נשחטו וורידין קאי נמי לדידן דאין לסמוך על הסרת הראש וכאמור. ודע שהג"א והד"מ וכ"ה במרדכי והל"ח בר"פ השוחט דאנו סומכין על ר"ת ודי בהסרת הראש ואין צריכים כו' והט"ז אות ז' הוסיף ב' תיבות לחתיכ"ת וורידי"ן ויראה דפרושי קמפרש דא"צ לחתיכת וורידין היינו אף לכתחלה אבל הש"ך יפרש א"א צריכים לחתיכת אבר אבר וכדאמרן:

סעיף ב

הווריד‍ין. עש"ך ולדידן דמסירין הראש א"צ לכל זה ומיהו מאן דבעי למיטווינהו בהדי רישיה כמו שעושין בסעודות גדולות עיין תב"ש שהחמיר ואומר דבעי למישחט לכוליה וורידין ולפי שאין מצוי לא רציתי להאריך בו:

סעיף ג

שעדיין. עש"ך ודבריו צ"ע. דע דהמחבר בסי' ע"ו ס"ג הביא אם לא חתך ווורידים אסור לאכלו צלי כולו כאחד או בשר חי עד שיחתך א"א ויצלה או ימלח ואם ניקר הדם שרי וי"א כו' היינו דלא מהני ניקור. והמעיין בתה"א כ"ח וס"ח ובקצר בית שני שער ב' ובית שלישי ש"ש יראה לכאורה דכל חוטי הגוף צריך ניקור וגדולי המורים שהביא בדף ס"ה הם רבינו משולם והראב"ד ושלש מחלוקות בדבר. הרא"ש סובר דטעמא דווורידים הוא משום דם שבווורידין עצמן ואם ניקר וחותך קצת בשר שסביבותיהם מטעם דבלע קצת ולא כ"נ בעינן אלא קצת די והרשב"א סובר כפי הנראה דטעם הוא דכל חוטי הגוף שופכים דרך הווורידין ואי לא ניקב הווורידים בשעת חימום נשאר הדם בכל חוטי הגוף וצריך לנקר כל החוטים וראב"ד ורבינו משולם סוברים דאף ניקור כל החוטים לא מהני דדם נשאר בבשר הגוף ואסור אפילו באומצא דהוה דם שפירש ממקום למקום ואין תקנה אלא לחתוך א"א לצלי או א"א במליחה לקדירה והשתא המחבר בע"ו סתם כדעה א' כרשב"א א"כ אין מועיל ניקור הווורידין ובעי ניקור כל החוטין שבגוף ואיך כתב הש"ך כאן דעת הרא"ש ז"ל והרי הר"ב לא הגיה שם כלום וא"ת דהש"ך יפרש דמ"ש המחבר ניקור החוטים היינו ווורידין לחוד א"כ היה לו להזכיר ההוא דסי' ע"ו ס"ג ולמה תלה ברא"ש דבריו' ודוחק לומר דהש"ך ספוקי מספקא ליה בהבנת המחבר שם. וראיה שהביא מהסרת הראש אינו מבין כלל דהא התם א"צ כלל חיתוך בשר סביב הווורידין אלמא דעדיף הוא מניקור הווורידין דכיון דהסיר הראש יש מקום רחב לדם לצאת ואין ראיה משם. וראיתי להתב"ש אות ג' וה' שהרגיש קצת במה שכתבנו וגם דבריו שם באות ה' צריכין ישוב קצת ועי' באות ד' הראה מקום לסי' ע"ו מדין חטיטת שאר חוטין הרי דהבין מדברי המחבר דניקר כל החוטין שבגוף ואיך הביא כאן דברי הרא"ש:

סעיף ד

ויחתוך. עש"ך דאף לדידן די בנטילה והיינו משום דחומרא בעלמא הוא דהוה דם פליטה וכבכ"פ כמו שיתבאר עוד ומה שהראה מקום לסימן ס"ה הוא דשאר חוטין א"צ כ"א כ"ק ומה שהראה מקום לסי' ע"ו לא ידענא מה ענין לכאן דשם קאמר אם לא חתך הווורידים צריך לנקר כל החוטין שבגוף וכבר נתבאר זה באות ג' ואין ענינו לכאן:

סעיף ה

עש"ך הראה מקום לסי' ס"ה דיש חילוק בין חוטים דעבים ואין פולטים כ"כ בבשר משא"כ ווורידין צריך כ"ג והשיג על הב"ח:

סעיף ו

ואם. הש"ך האריך ותוכן כוונתו להקשות על הר"ב שהביא ב' דעות במליחה בווירידין והם האגור בשם מהרי"ל ואו"ה כלל י"ט כמ"ש בת"ה כלל ל"ד דין ג' ותמה הש"ך דלא פליגי דאגור מיירי בחוטי ווירידין דבצלי כ"נ ובמליחה כ"ק ואו"ה בשאר חוטין מיירי דהם עבים ואין פולטין כ"כ ומש"ה כבכ"פ ותי' דסברת הר"ב היא דוודאי מדינא גם ווירידין כבכ"פ אלא מטעם סברת הרשב"א דלאחר שהוסר מאש בולע ולא שייך כבכ"פ כיון שאין אצל האש ואף דאנן לא קיי"ל כן עי' סי' ע"ו סי"ד מ"מ חשש כאן לחומרת הרשב"א בצירוף סברא דם ווירידין הוה קצת דם בעין אוסרין כ"נ וזה לא שייך במליחה. והאגור וודאי שהחמיר אף במליחה לדידיה אין חילוק בין שאר חוטין לווירידין דהא חומרא בעלמא וודאי יש להחמיר אף בשאר חוטין ומש"ה כתב הת"ה דפליגי האגור ואו"ה וא"ש דכתב הת"ח שם משמע באו"ה והלא להדיא מבואר אלא דל"ת דיש חילוק בין ווירידין לשאר חוטין ועיין במנחת יעקב שם אות ד' כתב על דברי הש"ך דדוחק הם יע"ש. ולענין דינא בצלי' יש חילוק בווירידין בענין נטילה לחומרא לחוש לדעת הרשב"א שמא כשהוסר מאש בצירוף דהוה קצת דם בעין ודי בנטילה אף לדידן דמשערין בס' אף בדבר כחוש. ובשאר חוטין די בקליפה בצלי דעבים ואין פולטין כ"כ ובמליחה אין חילוק בין ווירידין לחוטין ומדינא הכל שרי אלא לחומרא בעלמא בעינן קליפה בווירידין ובחוטין ואף שכאן לא גילה הר"ב דעתו מ"מ בת"ח כלל ל"ד ד"ג כתב דאף במליחה צריך קליפה ועי' ש"ך סי' ס"ה אות ה' ועי' בת"ח שם:

סעיף ז

לקלוף. הש"ך העלה דוודאי אין לאסור כאן במליחה כ"ג דלא כב"ח וכבר כתבנו באות הקדום דאפילו קליפה הוה חומרא בעלמא ועי' סי' ע"ב:

סעיף ח

בכל. עש"ך. והנה ראיתי להקדים הקדמה אחת והיא זו דבשאר איסורין יש דעות אי חנ"נ או לאו גם יש דעות אי אמרינן איסור דבוק אי לאו והנה מאן דסובר חנ"נ אפ"ה מצי סבר לא אמרינן איסור דבוק שהרי הר"ן בספכ"ה פסק כר"ת דחנ"נ בשאר איסורין ואפ"ה פסק בר"פ השוחט דכל הקדירה מצרף לבטל החוטין דלית ליה איסור דבוק שאין ממהר לבלוע יותר משאר חתיכות ומאן דאית ליה איסור דבוק מצי סבר כר' אפרים דאין חנ"נ בשאר איסורין ואפ"ה נ"מ בדבוק בשאר איסורין שאותה חתיכה נשארה באיסורה כמבואר במחבר סי' ק"ו. והנה באיסור דבוק יש ב' טעמים. א' דחתיכה זו ממהרת לבלוע יותר מאחרות ונאסרה ולדידן דקיי"ל חנ"נ צריך ס' אח"כ נגד כל החתיכה וטעם ב' דחיישינן שמא פ"א היה חתיכה זו חוץ לרוטב ונאסרה ואוסרת אחרים ועי' בסי' ע"ב אות

יו"ד ושם אכתוב באורך בעזה"י דבאיסור דרבנן ליכא טעם השני דשמא היה חוץ לרוטב דלמה נחזיק איסור בדרבנן וספיקו להקל (ומיהו באיסור תורה כיון דחתיכה נאסרה מספק דאו' תו ע"י גלגול לא אמרי' ספק דרבנן להקל אף דחנ"נ מדרבנן). אבל טעם א' שייך דממהר לבלוע. ודם שבישלו הוה דרבנן ואף דבקצת ספיקותיו מחמירין ביה מ"מ כמה פעמים מקילין ביה ואמרי' ספק דרבנן להקל עסי' ס"ט בט"ז ס"ק כ"ד עובד כוכבים מל"ת ובשאר דוכתי. ועתה אבוא לבאר דברי הש"ך הנה הוא חולק עם הט"ז אות ה' דלדידן צדיך ס' בעוף גופא משום דבוק וכן פי' הפרישה דלטור מצטרף דלית ליה חנ"נ וה"ה דבוק לית ליה. ומיהו להר"ן ע"כ הטעם דלית ליה דבוק וכאמור. ויש להבין במ"ש הש"ך א"נ דסובר לא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין הא עכ"פ אותה חתיכה נאסרה ומיהו דבריו כנים דהטור סימן ק"ו סובר חתיכה עצמה מותרת שהשיג על הרשב"א וכתב ואינו מבין כו' ובסי' צ"ב כתב דחתיכה חוזרת להיות מותרת יע"ש. ומ"מ לשונו דחוק שכתב דהפרישה כתב במ"ש הטור דכל הקדירה מצטרף דאזיל לטעמיה והמעיין בטור יראה דכתב אם יש בו משמע לכאורה אעוף קאי וע"ז קאמר הפרישה דע"כ אמה שיש בקדירה קאי דהא הטור כו' (ושייך לשון זכר בעוף ובקדירה הול"ל בה). ולא דהטור לשיטתיה כו'. אמנם לענין דינא כתב הש"ך מדסתם הר"ב כאן ש"מ דאודי אודי להמחבר והיינו דווריידין קשים ולא שייך ממהר לבלוע ומה שלא חש לטעם ב' שמא היה פ"א חוץ לרוטב דם שבישלו דרבנן לא מחזיקין איסור ולפ"ז היכא דידוע שהיה פ"א חוץ לרוטב יודה הש"ך דצריך ס' נגד כל העוף ועוף אסור ופשוט. והביא הש"ך ראיה מפסקי מהרא"י סי' צ"ח דכתב דלא סמכינן אשינויא דקרמא מפסיק א"נ שמא נקרע הא כאן דוודאי מפסיקין לא ממהר לבלוע. ועוד ראיה מלב סי' ע"ב אות ז' דאם בישל הלב בלי קריעה אסור הלב אף שיש ס' נגד הלב דדם מתיבש בתוכו כן כתב מהרא"י בהגהות ש"ד וקשיא למה לי האי טעמא תיפוק משום איסור דבוק ותי' מהרא"י דשיעתו של לב מהני דלא ממהר לבלוע ה"ה כאן דמפסיקין ומה דבעי ס' בעוף עצמו הוא משום דם שבלב עצמו כן הצעת דברי הש"ך כאן:

ודע דכפי הנראה הא דפסקינן בסי' ע"ב ס"ג דבעי ס' בעוף עצמו נגד הלב היינו בלא נמלח הלב שאז יש בבשרו דם אמרי' דחתיכה בולע תחלה מלב הא נמלח הלב מצד חוץ דאין בו דם ש"ע כמבואר בש"ך שם אות ה' דל"ד לחתיכה שנמלחה מצ"א דכיון שהלב אין פתוח די מצ"א עיין ת"ח כלל כ"ז דין ו' יע"ש א"כ א"צ בעוף גופא ס' דלב שיע ואין ממהר לבלוע יותר משאר כמ"ש הש"ך כאן להדיא אלא שיש לתמוה דאם כן איך כתב שם הש"ך באות ה"י דאף כי איכא ס' הלב אסור והא ע"כ בלא נמלח איירי ובלא"ה

אסורה כדין חתיכה שנתבשלה בלי מליהה המבואר בס"ט סי"א וכ"ת שלכבוד אורהים מותר הא לב אין אוכלין כלל דקשה לשכחה. וכ"ת לענין אם נפל לקדירה אחרת דאף בשר שנתבשל בלי מליחה דמותר לעת צורך אם נפל לקדירה אחרת אוסר שמא תפלוט עתה ולאוכלה כך מותר ממ"נ אי לא פלטה הוה דם שלא פירש וי"ל דמלתא באנפי נפשה קאמר הש"ך התם דלב עצמו אסור אפילו נמלח ולא קאי אלא נמלח או דה"א לב דשיע עדיף משאר בשר ואמרי' מה שפירש ממקום למקום יצא לחוץ ואיך שיהיה צ"ע דלא נמצא מפורש דין זה בש"ך אם נמלח הלב מצד חוץ דאין בו דם בבשרו כ"א הכנוס בחללו כמבואר סי' ע"ב אות ה' אז א"צ ס' בעוף ושאר הקדירה מצטרף מטעם דלב שיע ואין ממהר לבלוע ובסי' ע"ב אבאר בעזה"י:

סעיף ט

הדם. עש"ך ולהבין דבריו אעתיק לך דברי הל"ח בפרק השוחט אות ט' וז"ל בסי' כ"ב לא הגיה הרב על המחבר ובסי' ס"ה כתב צריך ס' נגד כל החוטין ובת"ח כלל ט"ו סכ"א כתב צריך ס' נגד כל החוטין ובכלל ל"ד ס"ב כתב שפשוט דעת הטור כהר"ן דמשערין בכל דם שבחוטין דהא לא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה וסברא הפוכה היא דאדרבה כיון דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה צריך לשער נגד כל ההוטין עכ"ל והנך רואה שגירס' הל"ח והש"ך לא היה כמו שהיא כתובה לפנינו וז"ל נוסחת ת"ח שבידינו כלל ל"ד דין ג' וכתב הטור אם יש ס' נגד כל החוטין מותר והר"ן כתב דמשערין בכל דם שבחוטין ופשוט הוא שכן הוא דעת הטור אלא דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה ולפ"ז אין סתירה מכלל ט"ז לכאן אלא שבנוסחת הל"ח וש"ך היה כתוב ופשוט הוא שכן הוא דעת הטור דהא לא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה בלא מלת אל"א וירצה בזה שהטור סובר ג"כ דנגד כל דם חוטין משערין לא נגד היוצא דהא לא ידעינן כמה נפיק וע"ז הקשה הל"ח אדרבה א"כ צריך נגד כל החוטין ולא נגד דם לחוד והש"ך מגיה דכצ"ל ופשוט הוא שכדעת הטור הוא דהא לא כו' ר"ל דעת הר"מ כטור הוא דהא לא ידעינן כו' וסובר אף דם הכנוס בחללו א"א לעמוד עליו כמ"ש הש"ך בסי' ע"ב אות ה' ובמ"י שם אות ה' תמה על הש"ך למה הגיה כאן ואין מתישב על לשון הר"ב היינו כפי הנוסחא שבידינו אל"א אבל לפי נוסחתם שפיר עביד דהגיה אמנם כן בסימן ע"ב הניח בצ"ע וכאן ובסימן ס"ה כתב הר"ב בפשיטות צריך ס' נגד כל החוטין והיינו אף בחלל א"א לשער ומיהו חנ"נ לא שייך כאן דחוטים קשין ואין ממהרין לבלוע אלא שהתב"ש אות ו' כתב דבמליחה נאסרו החוטין ונ"נ יע"ש. והנה אף אם נאמר כן ושאני לב בסי' ע"ב דקורעו לאחר מליחה דיש טעם דמתיבש הדם משא"כ חוטין אם לא חתכן קודם מליחה אסורין החוטין והבשר כ"ק עיין

בסימן ס"ה בש"ך מ"מ כ"ז הוה חומרא בעלמא ולא הוה צריך ס' נגד כל הווירידין אי לאו משום דלא ידעינן כמה נפיק ואפשר משום זה הגיה הש"ך בצ"ע בסימן ע"ב ובסימן ס"ה לא כתב כלום משום דבמליחה נאסרו:

סעיף י

שבכל. הש"ך האריך וכתב דיש כאן כמה צדדים להיתרא. וראוי שתדע דהלכה ודאי קי"ל חנ"נ אף כ"נ או כ"ק כמבואר בכמה דוכתי ובר"ס צ"ו דבעינן ס' נגד הנטילה בצנון ולא סגי בס' נגד הלהב בסכין של איסור וכן העלו הט"ז והש"ך שם ונהי דאיסור דבוק לא אמרינן באפשר כה"ג מ"מ חנ"נ אמרינן אלא לסניף אמרה דיש בלא"ה טעם דבמליחה לא אמרינן חנ"נ והקליפה לא הוה אלא חומרא בעלמא ולפ"ז יש לעיין אי נצלה מקודם ואח"כ נתבשלו אי בעינן ס' נגד הנטילה או בס' נגד הווירידין די דכאן ליכא טעמא משום לתא דבב"ח דבצלי' נמי יש איסור בב"ח כמבואר סימן פ"ז ועי' פר"ח שם גם נטילה זו משמעות דהוה מדינא עיין אות וי"ו ומכל מקום בה"מ יש לצדד ולהלכה צ"ע ✍:

כתב הכר"ו אות ה' שלא הבין דברי הש"ך והב"ח כיון שיש ס' נגד הוודידין א"כ יש ס' נגד הקליפה לחוד ואיסורין מבטלין זא"ז כמבואר סי' צ"ח הנה הרב ז"ל דבר גדול דיבר כי לפי דבריו א"כ עד"מ אם נפל כזית חלב לכזית בשר ונאסר ואח"כ נפלו שניהם לנ"ט זיתי ירקות הכל מותר דאין כאן לא טעם חלב ולא טעם בשר אסור. ואמאי ל"ק ליה על מ"ש התוס' חולין צ"ו ב' ד"ה אם שכתבו דבעינן בירך ס' נגד הגיד והקליפה (עיין צ"ה אי בשר וגיד טעמן שווין) ולזה י"ל דתוס' סוברים איסורין אין מבטלין זא"ז כמ"ש הכר"ו בסימן צ"ה אות י"ב דהר"מ בפח"י מהל' פה"מ סבור דאיסורין אין מבטלין זא"ז. ומ"מ לפי מ"ש התב"ש בסימן ל"ג היכא דחלוקין בטעמן ואיסורין שווין אין מבטלין זא"ז כמו כבד ובשר ושניהם נבילה יע"ש דלא כמשמעות או"ה כלל כ"ד א"כ י"ל ה"ה כאן כיון שכזית בשר הבלוע מחלב הוה כמו חלב דטעם כעיקר דאורייתא ולשיטת ר"ח כהן לוקה על כזית מבשר בחלב אם כן הוה איסורין שוה ואין א' מבטל חבירו אלא שהכר"ו בסימן צ"ח לשיטתיה דאיסורין שווין וטעמן חלוקין מבטלין זא"ז ולפי שהדברים ארוכים ומקומן בסימן צ"ה אבאר שם וזכור זה ✍:

סעיף יא

ואם. בבהמה צריך לחתוך הצוואר לב' חתיכות ש"ך בשם הפוסקים והיינו שצווארה עב וה"ה גדיים וטלאים אין חילוק בזה וצריך לחתוך הצוואר לב' עיין ב"י:

סעיף יב

הבהמה. אף גדיים וטלאים א"צ לחתוך ווירידין כ"א ברוצה לצלות שלימים:

סעיף יג

אבל. הש"ך הביא דברי הרא"ה בב"ה דאף שלא יצא דם צריך לחתוך א"א ומיהו נראה דלבישול כ"ע מודים דבעינן א"א דבצלי' הטעם דם שלא פירש כיון שלא יצא דם משא"כ בבישול צריך חתיכת א"א ושוב מצאתי להתב"ש שהאריך ג"כ בזה יע"ש:

כתב הלה"פ דהלכה כש"ך דא"צ באותו העוף ס' כ"א כל הקדירה מצטרפה והמ"י כלל ט"ו אות נ' השיג על הש"ך ממוח סי' ס"ח עיין בל"י והתב"ש אות ו' העלה כט"ז:

סימן כג

סעיף א

כל. כתב הש"ך ע"ל סי' א' ס"ב ומה שצריך לידע ושם בהג"ה נאמר דבדיקת סכין ובדיקת סימנים לאחר שחיטה צריך לידע יע"ש. ויש לראות למה אמרו דה' ה"ש צריך לידע והא צריך יותר דבשלמא סכין פגומה הוא בכלל עיקור אלא בדיקת סימנים אמאי לא חשיב ואי דאפשר למבדק אח"כ הא הגרמה נמי מינכר הוא. ודע אם ידע ד' ה"ש דהיינו שהיה דרסה חלדה ועיקור דסכין אף דלא ידע עיקור סימנין והגרמה אם בדקנו ולא הגרים ולא נעקר הסימן בשר דיעבד וראיתי להפ"ת אות ב' שכתב דחלדה נמי מינכר ע"י חתיכת הנוצה כדאיתא סי' ג' עכ"ל ולא הבינותי למה יאמר האדון ז"ל ככה בשלמא ר' יונה דבדק גירא שפיר אמרינן חזינן גדפי דמיפרחי דבהולכה א' שחט החץ משא"כ בשוחט אין ראיה דלמא שחט בהבאה על הצוואר וחתך הנוצה וא"כ בהולכה דרך להחליד בין סי' לסי' ואף בעוף שלא שחט מתחלה כ"א מקצת הסימן א"כ הוה חלדה ע"כ צריך לידע החלדה אף דיעבד ✍ולכתחלה ליטול קבלה אף שא"י רמז הסכין י"ד אצבעות אין ליתן קבלה כמ"ש בה"י שהעביר שוחט א' כו' ואף שהפר"ח בקו"א השיג עליו הא התב"ש בסי' א' אות י"א החזיק לדברי בה"י והביא בשם יש"ש פ"ק דחולין סימן ט"ז דלכתחלה צריך לידע כל הדינין והיינו דה"ש מסודרים עכשיו לפניהם בדפוס א"כ חזינן שאין לימודו עולה יפה יע"ש ונכון הוא:

סעיף ב

והגביה. ה"ה לא הגביה אלא אורחא דמילתא נקיט ש"ך. ולכאורה משמע הא הוליך והביא אף שלא חתך לא הוה שהיה אמנם התב"ש אות ב' ואות ט"ו העלה אף שמוליך ומביא כל שלא חתך מעט מעט הוה שהיה וכן דעת הפר"ח אות י"א ובסימן ח"י אות י"ב שם ביאר להדיא כרי"ו דאם לא חתך אלא הוליך והביא פסול ויש"ש פרק השוחט סי' ט' כתב בסכין רע שמתעסק לחתוך הסימנים משמע מדבריו אף שלא חתך כיון שמתעסק וכן משמעות הש"ך כאן דאל"כ מה אורחא דמלתא לאשמועינן רבותא טפי אף

שהוליך והביא ומ"מ לענין דינא וודאי אין להקל ובפרט שרי"ו בפירוש כתב כן וכמ"ש הפר"ח ותב"ש:

ודע דה' ה"ש הן גזירת המלך דהתורה אמרה כן ואין ליתן טעם עליהם כ"כ התב"ש בשם הרז"ה. והפרישה אות ג' הביא ב' טעמים העתיקם הכה"ג בהגהות הטור בכפל אות א' וד' בשם מהר"י ווי"ל דושחט משמע שחיטה א' ולא ב' ועוד שבהמה נרתע מחמת ביעתותא דשחיטה והדם נבלע ואין יוצא לא ע"י מליחה כו' והתב"ש כתב דנפיק מיניה חורבא דשובר מפרקת אפ"ה יוצא ע"י חתיכה ומליחה וגם בני מעיים לישתרי דאין מחזיקין דם עכ"ל. הנה משום הא י"ל דמחמת שהיה פירש הדם ממקום למקום ואין יוצא בשום אופן ע"י חתיכה ומליחה ובני מעיים וודאי יש קצת דם בהן והא דאין מחזיקים בהם דם דאותו המעט לא פירש בעוד שלא ירגיש חום האש והמים ואח"כ מצמת צמית להו ואין יוצא משא"כ בשהה פי' ממקום למקום ונ"מ בשובר מפרקת דאסור לאכול אף בני מעיים מה"ט ועיין סימן ס"ו בר"ן ובכר"ו ושם אבאר בעזה"י ומ"מ נפיק מיניה חורבא דאיסורין מבטלין זא"ז וא"כ כזית מנבילה וכזית מבהמה ששהה שנפלו מבטלין זא"ז דזה דם וזה נבילה ואי טעמא משום נבילה בעינן ס' נגד שניהם גם דם שבישלו דרבנן ומקילין בספק משא"כ נבילה דאורייי' ומ"ש ושחט ולא ב' שחיטות ליתא דהל"מ הוא לבד דרסה מפורש בקרא ובסי' כ"ד אבאר ואני תמה הא אמרו בגמרא חולין ט' א' כל ספק בשחיטה לרבוי ספק שהה דהוה ספק בשחיטה דאוקמי' אחזקה ואי הטעם משום דם מה אוקמיה אחזקה שייך גם אין ליתן טעם דשהיה פסולה דכי שהה הוה מה דשחט ניקב הוושט שכבר הלך לו אותה שחיטה דליתא אלא גזירת המלך ואפ"ה שהה במיעוט קמא דקנה כשר דלאו מידי עביד מידי דהוה אחצי קנה פגום דשהיה לא גמירי אלא בדבר שהחיות תלוי בו. וכן שחט בוושט בתורבץ ושהה ואח"כ גמר במקום שחיטה טריפה הוה ולא נבילה דכי גמירי שהיה במקום שחיטה ולא שלא במקום שחיטה ✍כ"ז פשוט לענ"ד:

סעיף ג

וישחוט. עש"ך והנה בכ"מ פ"נ מה"ש ה"ד כתב וז"ל וודאי אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט מיעוט סימנים וודאי כשירה דמשנה אמרה כדי שחיטה אלא מיבעיא אי שהה פחות מעט מי אמרינן אפשר לצמצם או כיון דאין הדבר במציאות א"א לצמצם והמעיין היטב שם בלישניה יראה דה"ק דמ"ש הר"מ בתחלה שהה פחות זה שחיטתו כשירה היינו כדי שישחוט מיעוט סימנים וודאי כשירה ואם שהה כמו מחצה וחיסר רק מיעוט שהייה שהיה יכול לגומרו וזה פי' שהה במיעוט סימנים מהו ר"ל ששהה

כ"כ שהיה יכול לשחוט מחצה ולא חיסר רק משהו מי אמרינן בידי אדם אפשר לצמצם כי כן הלכה א"ד כיון שאין הדבר במציאות בשלמא אם היה אחר שוחט בהמה ג"כ ושחט מחצה וזה שהה כמו זמן זה שפיר משא"כ הכא שהוא באומד הדעת אמרינן וודאי א"א לצמצם כמו בידי שמים ומש"ה הוה ספק נבילה. הא כל שלא שהה רק כדי שיוכל לשחוט שליש הסימנים וודאי כשירה שכן כתב שם הכ"מ בפירוש ואלו בב"י כתב וז"ל מ"ש תחלה פחות מכדי זה היינו כדי שיגביהנה וירביצנה ולא כדי שישחוט שחיטתו כשירה הא כדי שישחוט מיעוט סימנים אפשר שיסבור שלא שהה אלא כדי מיעוט ואולי שהה כדי רובא כיון דהדבר משוער באומד הדעת יע"ש. הנך רואה דבריו שבב"י אינם עולים עם מ"ש בכ"מ דשם הכשיר אם שהה כדי שחיטת מיעוט ולא פסל אלא בשהה כדי מחצה דא"א לצמצם וכאן פי' דמ"ש לעיל פחות כשירה היינו כדי שיעור הרבצה לחוד הא עם כדי מיעוט כיון דדבר המשוער באומד הדעת טועה הוא ולשון שיסבור הוא לאו דווקא דלאו גזירה דרבנן הוא אלא שסובר כן ואינו אלא אפשר שהה כדי רוב ובנה"ך משמע שמפרש כן לעצמו יע"ש והם דברי הב"י כמ"ש. וא"כ הש"ר ז"ל הרכיב ב' הפירושים יחד שמ"ש ממלת שבחוט השערה שהיה שוהה יותר היה שיעור שחיטה הם דבריו שבכ"מ שם ומן מלת כיון שהדבר משוער באומד הדעת אפשר שיסבור הם דבריו בב"י כאן. ואדונינו הש"ך ז"ל רוצה להשוות דבריו שבכ"מ עם דבריו שבב"י וז"ש ופי' בכ"מ וב"י ולא זכיתי להבין דבריו דהמעיין בב' המקומות היטב א"א להשוותם יחד וכאמור וכבר ידעת הנ"מ בין אי הוה ספק איסור תורה ובין אי הוה רק חומרא מצד המנהג. דמקילין בכמה דברים עיין מ"ש לקמן אות י"א באורך אי בידי אדם אפשר לצמצם:

אמנם התב"ש אות ו' וכר"ו אות ב' שניהם לד"א נתכוונו דהיינו שהה כדי מיעוט הסימן מהו דהיינו רוב מוושט ומשהו מקנה וכן בעוף שהה כמו מיעוט סי' כמ"ש התה"ד קפ"ה דשיעור שהייה בעוף הוא משהו בחצי קנה פגום ולפ"ז אין משערין בעור כלל דהא אפשר במציאות אם נקרע העור והכר"ו הוסיף לומר קנה וושט בב"א משערין ולא זא"ז. הנה מ"ש הכר"ו דיש להחמיר וושט וקנה ב"א. הנה מ"ש שהה במיעוט סימנין כו' לפי' הר"ר אושעי' דמפרש שהה במיעוט סימנין ששהה במיעוט בתרא דקמא ושחט זא"ז וכן סתם בש"ע משמע הא לא שהה במיעוט אחרון דקמא אף ששהה בכל הסימן הראשון כשיעור שתים כשירה ולא נימא דהיה לשחוט בב"א אפ"ה כשירה ולא הגיה רמ"א עליו כלום גם אין פוצה פה האידנא בשוחט סימנים זא"ז כמבואר וודאי דשיעור שהייה מ"ה

כדי לשחוט קנה וושט זא"ז ודין דתה"ד הביא התב"ש באות ו' בשם אגודה כן ויבואר לקמן באות ח' בדין גמי וצ"ע ✍:

סעיף ד

עד. עש"ך הנה לשון המחבר כאן הוא ממרדכי פ' השוחט ובריש שכתב וחתך עד שיצא הדם וודאי אורחא דמלתא נקיט דאין לומר משום ברי לי נקיט הכי דהא עדיין לא אירי מזה אמנם סיפא דאמר ואפי' אמר ברי לי לא מהני כיון שיצא הדם משמע וודאי טעמא יהיב למילתיה ולפ"ז הדין כך הוא נמי בההיא דסעיף ו' שחט בעוף כו' ושם הוא לשון הר"מ ז"ל וכאן לשון המרדכי ובמרדכי לא זכר שישחוט במקום אחר והמחבר הוסיף כן לומר אף שלא שחט הקנה כלל וליכא למיחש למ"ש הט"ז אות ו' דיקרע אפ"ה דווקא במקום אחר ודווקא עוף יש תקנה ולא בהמה. אלא דלא ידענא למה הביא אח"כ דברי הר"מ דכפול וכ"ש הוא וי"ל דלקמן מיירי שספק אי שחט רוב הקנה או לאו וקמ"ל דאף לכתחלה יש ליזהר בשהייה במיעוט בתרא זה הוה דיעבד ועיין מ"ש בט"ז אות ו' דאף ששוחט במקום אחר הוה שהייה במיעוט בתרא ופשוט הוא:

ולענין מעשה לדידן דא"א בקיאין בבדיקת הוושט כך הוא בחתך כל העור אף שלא יצא דם אסור אף בה"מ ובחתך מקצת העור בה"מ יש להכשיר ביצא דם. ולא יצא דם יש להכשיר כך כמ"ש הר"ב בסוף הסי' ואם אמר ברי מהני בחתך כל העור ולא יצא דם עש"ך אות כ"א ויראה לי דכ"ש חתך מקצת ויצא דם דמהני ברי לי דהא חתך מקצת ויצא דם קיל מחתך כל העור ולא יצא דהתם בה"מ אסור ואלו בחתך מקצת ויצא היקל בה"מ בשבודק בפנים וראה שלא חתך כנ"ל. ויש לראות הא באות ו' הביא דעת מהרש"ל דבה"מ אנו בקיאין בבדיקת הוושט וי"ל דלקמן מיירי בבהמה דאין תקנה. ומ"ש באות כ' אם תלש הנוצה ויצא דם יש להקל בה"מ י"ל אף שלא בדק הוושט אח"כ כשר בה"מ ומ"מ לענין דינא יש להקל בה"מ בבדיקת הוושט אבאר באות ו' ודע דווקא בהמה שייך מקצת העור ולא בעוף שעורו דק הוא ואם תפס הקנה לבדו ואמר ברי לי כתב הש"ך אות ט"ו דמהני כיון שנותן לב מתחלה לא שייך כל מלתא דלא רמיא לא אדעתיה זה נ"ל בכאן:

סעיף ה

ואפי'. עס"ק ט"ו ש"ך ושם מבואר דווקא כה"ג דלא רמיא עלי' לא מדכר הא תפס הקנה לבדו בכוונה שפיר נאמן שלא נגע בוושט וכל שלא שחט אלא מיעוט הקנה חוזר וגומר באותו מקום וא"צ כלל לבדיקת הוושט ומיהו י"ל דצריך לשחוט במקום אחר הקנה לדידן אף שא"צ לתפוס הקנה לבדו ולא חיישינן שמא יקרע כמ"ש הט"ז אות ו' מ"מ משום שמא שחט הרוב והוה שהייה במיעוט בתרא ולקמן אות ט"ו אבאר מה שכפול

הדין כאן ובסעיף ו' כתבנו באות הקדום עוד י"ל דאשמועינן לעיל דברי לא מהני וכאן אשמועינן דה"א שישחוט במקום הזה דמה"ת יבוא להקל בשלמא לעיל אומר ברי לי יבוא להקל משא"כ כאן ולעיל נמי אשמועינן דבמקום הזה אסור אף דלא שייך שמא יקרע כיון דלא שחט כלל הקנה מודה הט"ז באות ו' דכאן חיישינן שיבוא להקל מאחר שאומר ברי לי ועיין באות הקדום:

סעיף ו

ואח"כ. הש"ך הביא בשם מהרש"ל דבה"מ יש לסמוך אבדיקתנו וסיים שם רש"ל פ' השוחט סי' י"ד דיקבץ כל חכמי העיר ובמקום ידוע שיש לווטש בדיקה מבפנים יע"ש ועיין לקמן בסי' ל"ג בש"ך אות ז' דבמקום ידוע סובר הרב דיש לסמוך אבדיקתנו האידנא אלא שכאן לא הוה מקום ידוע דווטש גמיד ופשיט ושמא למעלה מזה שחט בווטש ומ"מ יש להקל בה"מ אם לא נמצא טפת דם בווטש מבפנים וזה הוה כמקום ידוע. ומיהו אם שחט ולא יצא דם כלל אפשר דהוה כאין מקום ידוע ואין להכשיר דנקב כ"ש ודאי א"א בקיאין ובשמ"ח ותב"ש אות כ"ב כתב דמשמעות רמ"א להטריף אף בה"מ יע"ש ולמעשה צ"ע:

סעיף ז

והמנהג. עש"ך דאפי' בה"מ אין להתיר שהיה משהו דלא כלבוש והיינו בין במיעוט בתרא ובין במיעוט קמא דקנה אין שיעור ואפילו במיעוט בתרא בשהיה כל דהו יש להטריף ובשמ"ח ס"ד מבואר כן דמנהג להטריף אפי' שהיה משהו במיעוט בתרא ועיין סי' ח"י בש"ך אות י"א משמע כן ואף די"ל דהתב"ש לשיטתיה דמיעוט בתרא סובר דהוה ספיקא דאורייתא אבל משמעות שאר פוסקים משמע דהוה רק מדרבנן מ"מ אין לשנות ואפי' בה"מ משהו במיעוט בתרא יש לאסור ועיין באות שאח"ז:

סעיף ח

ואם נמצא. עש"ך השיג על מהרש"ל ואוסר אפי' עשב ארוך. ודע דלשון תה"ד סימן קפ"ה מורה דוודאי א"א שלא שהה פורתא שכן כתב דבנדון דידן א"א בלא שהייה משהו וראיה מפי' הר"ר אושעיא דאם מיעוט של קמא הוה הפסק כ"ש גמי יע"ש אמנם בלבוש ס"ז כתב השוחט ומצא קנה עגול כו' דיש לחוש שמא בשעה שחתך הקנה לא חתך הווטש משמע דמספקא ליה ומדסתם משמע אפילו בבהמה פסולה ואמאי הא הוה רק ספק שהייה משהו והוה מצד החומרא בעלמא אין להחמיר בספיקו כלל וראיתי לתב"ש אות ג' כתב דווקא עוף דשיעור שהייה משהו לדעת רוב הפוסקים ולא בבהמה בה"מ דלא כב"ח שכתב דמעשה שהיה דלא מסתבר כן דידוע דתה"ד בעצמו המציא השאלות יע"ש. והמעיין בתה"ד יראה כן שכתב דשהיות העוף במשהו יע"ש. כללא

דמלתא בעוף יש חשש איסור תורה שמא כרש"י דשיעור שהיית העוף במשהו בחצי קנה פגום ובהמה הוה שיעור משהו רק חומרא בעלמא ואין להחמיר בה"מ בגמי או חתך באצבע בשעת שחיטה עיין תשובת עה"ג צ"ו ובעוף יש להחמיר אם לא שבשעת שחיטה לא הרגיש שחתך באצבע רק אח"כ ראה יש להתיר אף בעוף. ואם הוושט מלא סובין וכדומה היקל התב"ש אף בעוף דלא כלחם הפנים שהחמיר וכן בכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ב כתב להדיא דשרי בספק חתך ומשמע אף בעוף. ונ"ל דהוה ס"ס שמא לא חתך ושמא חלפה כדעה א' דבעוף בעי שיעורא ואף דס"ס במקום חזקה לא אמרינן זה בספק המקרח לא בספיקא דפלוגתא כמ"ש הכה"ג בסי' ק"י וכ"ה בשם הגהות אלפסי וכאן ספק א' הוה ספק פלוגתא ועיין פר"ח סימן כ"ט ותב"ש למ"ד ואף דספק א' מקרה מ"מ דווקא כששניהם מקריים ועוד דכאן איכא שלש ספיקות שמא לא חתך ושמא לא שהה כנראה מלבוש ושמא הלכה כדעה א' ובשלש ספיקות דעת הש"ך בסי' ק"י להתיר אף בחזקה. אמנם נגע בכותל או בקרקע נוהגין השוחטין להטריף אף בבהמה וכן העיד התב"ש ואין לפרוץ גדר בזה:

סעיף ט

שחיטתו פסולה. פי' ספק נבילה ש"ך ואף לדידן שהייה כ"ש פסול יש נ"מ מה דהוה מ"ה ומה דהוה רק מצד המנהג כמ"ש באות הקדום:

סעיף י

הר"ז. עש"ך והיינו מדלא הגיה הרב כאן כלום משמע דמורה להמחבר ואף לדידן שיעור שהייה בכ"ש היינו שהה ממש הא חותך ועוסק בשחיטה אף במיעוט בתרא דקמא אין לאסור מספיקא אלא בשהה שיעור שחיטת ב' סימנים הא לא"ה לא דלא כב"ח ומה"ט רשאין אנו לשחוט בסכין יפה ב' סימנים זא"ז וא"צ להניח שניהן בשוה דלדידן היה לאסור אף בסכין יפה ועיין פר"ח ועיין סי' ח"י אות י"א י"ב:

סעיף יא

ולפ"ז אין שהייה בקנה בעוף כלל הא בוושט משכחת במיעוט קמא דמטרפא ש"ך והיינו דאמרי בגמ' שיעור שהייה עוף לעוף בוושט ומשמע ודאי בקנה אין שהייה פוסל בעוף כפשט' דתוספתא שחט חצי קנה וגמרו לזמן מרובה כשר מידי דהוה אחצי קנה פגום וכן לדידן בתפס הקנה וכמו שיתבאר אות ט"ו. ועיין תב"ש שהחמיר בשהייה במיעוט קמא דקנה בשם בה"ג. ואתה רואה בפי' דבמיעוט קמא דוושט הוה וודאי ולא ספק אף דתוס' וטור מפרש בר"מ דאיבעיא הוה במיעוט קמא הרי השמיטו כאן את הפירוש ועיין פתיחה מ"ש בזה. ובסימן כ"ד אבאר עוד:

אם אחד שחט חצי גרגרת והפסיק ובא אחד ושחט הבן שחיטה גמורה ואח"כ חזר הא' וגמר שחיטת אמו שחיטת הבן ראוי לאכול בו ביום ושחיטת האם אסור בו ביום עסי' ט"ו דאף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכמ"ש בסי' ט"ו אות ב' מ"מ כיון דשהה אזלא שחיטה קמייתא והוה חצי קנה פגום והב' ברשות שחט והא' באיסור גמר שחיטתה וזה פשוט וראיתי להתב"ש סי' ט"ו אות ב' דהר"מ ז"ל פסק דא"א לצמצם בידי אדם כדמוכח פ"ט מהל' רוצה ופ"י מהלכות שבועות ויש לעיין בזה:

הנה פ"ט מהל' רוצח ושמירת נפש ה"ח נמצא מכוון בין ב' עיירות מביאין בשותפות וכמ"ש הכ"מ כרבנן בבכורות ח"י א' דא"א לצמצם ומייתי ומתנה יע"ש ופ"י מהל' שבועות כפרו שניהן בב"א כגון תכ"ד של חבירו שניהם חייבין כו' משמע דלא יצויר שיכפרו שניהן בב"א אם לא תכ"ד דא"א לצמצם וזה יורה כתב"ש. ולפ"ז דברי הכ"מ בפ"ג מה"ש ה"ד הבאתיו לעיל אות ג' דמשמע דמיירי בשהה מחצה ומסופק אי הוה כבידי אדם ואפשר לצמצם קשיא דהא בהדיא פסק דא"א לצמצם והנה בתו' בכורות י"ז ב' ד"ה אפשר כתבו ההיא דשבועות הוה ב"ש יע"ש ור"ל דלא נתכוונו לכפור בב"א הוה כמו ב"ש ומההיא דנמצא בין ב' עיירות כתב דנופל מעצמו הוה ב"ש אלא דאפ"ה פעמים אפשר לצמצם ומסיק שם בגמרא מההיא דנמצא וודאי יש ראיה דא"א לצמצם בידי אדם וצ"ע בתוס' שם:

ועתה אשובה נא ליתר המקומות בר"מ ז"ל בה"ש פ"א כתב א' וחצי פסול תיפוק ליה דא"א לצמצם ולזה י"ל דקאמר דלא הוה ספק אלא וודאי. ובהל' שבת פי"ו הח"י פרוץ כעומד מותר ומשמע דבידי אדם אפשר לצמצם ומ"ה מותר ובה' כלים פי"ז הכ"ג תנור שחלקו לשנים טמא טבלא של חרס שנחלקה לשנים טהור והכ"מ הראה מקום לכלים פ"ה ושם לא נזכר כ"א תנור וטבלא פי"ב משנה ו' ועיין תי"ט שם והטעם תנור שיש גומות וטבלא אין גומות הרי להדיא דאפשר לצמצם בידי אדם. ובפ"ב מהל' בית הבחירה פסק חוט הסיקרא כו' ולא הוזכר דמרווח פורתא יע"ש בה"ט סוף דבר אני ההדיוט הכותב לא מצאתי דבר ברור בזה מה הוא דעת הר"מ ז"ל. ומ"מ בפ"ט מהל' רוצח כתב בפירוש דא"א לצמצם בידי אדם ומשבועות אין ראיה דנקיט היותר מרווח או אגב אורחין אשמעי' דינא דתכ"ד הוה כב"א ומהל' שבת והל' שמיטה יש לומר דסובר כמ"ש התוס' חולין כ"ח ב' ד"ה לפי ועירובין ה"א ד"ה וספק בשם הר"ר שמעון והר"ר שמעי' דאפילו א"א לצמצם בידי אדם אפ"ה שרי דהוה ס"ס שמא עומד מרובה ושמא שווין ורחמנא אמר לא תפרוץ רובא יע"ש וכל זה דוחק בר"מ ז"ל ועוד מה אעשה בפי"ז מהל' כלים טבלא של חרס שחלקו לשנים טהורין וכ"ת מס"ס הא כ"א סותר חבירו עיין תוס' ב"ק י"א ואם נאמר

דחולק על תוס' או כיון דאין ב' הספיקות סותרין זא"ז כ"א א' גם התוס' מודים כמ"ש בסי' ג' ומ"מ אמאי מקילין בספק טומאה ברה"י דלא מהני אפי' אלף ספיקות סוף דבר הדברים ארוכים וכעת לא ידענא מה אידון בי' וצריך תלמוד ממקום אחר:

סעיף יב

השיג. הש"ך על מהרש"ל דטעם שבירת המפרקת לא מטעם שהייה אלא משום דמבליע דם באברים עסי' ס"ז:

סעיף יג

ולא. כתב הש"ך בסכין פגום פשיטא דאסור דהוה עיקור דסכין פגומה וכן דעת הב"ח בסימן כ"ז. והבל"י כתב בשם ש"י להתיר בעוף שקורין אינדיק בדיעבד ואני אומר דרך שחיטה א"א להתיר בסכין פגומה אם לא בקורדם דלאו דרך שחיטה ומ"מ גם זה אסור ולקמן בדיני דרסה אבאר זה:

סעיף יד

שחט העוף דווקא ולא בהמה ש"ך והיינו כיון דצריך לשחוט הוושט אח"כ יש לחוש דבמקום נקב שחט דוושט גמיר ופשיט עיין ב"י ותב"ש ולדידן אין נ"מ בזה דא"א בקיאין בבדיקת הוושט ואי תפס הקנה לבדו דכשר לש"ך אף לדידן כמ"ש באות ט"ו א"כ אף בהמה יש תקנה כיון שתפס הקנה לבדו ולא נגע בוושט:

סעיף טו

ואינו יודע. הש"ך מכשיר בתפס הקנה ומכוין לא שייך כל מלתא דלא רמיא דהא רמי ומידכר ליה ומיהו היינו אם יוכל לראות שלא שחט כ"א מיעוט הקנה הא אם ספק לו אם הוא רוב או לאו ישחוט במקום אחר ורואה במקום הראשון אם הוא רוב פסול דהוה שהייה במיעוט בתרא ואם לאו כשר הוא וכמ"ש בט"ז דודאי אף בשחט במקום אחר הוה שהייה והטעם משום גזירה או מ"ה שייכים כאן:

סעיף טז

במ"א. הש"ך הביא דברי הב"י דאיסורא איכא וגם עצה טובה ומ"ש ומיירי ששחט הקנה לבדו לא ידענא פירושו דהא פשיטא דאח"כ שוחט הקנה לבד ועכשיו הוא מסופק אי פגע בוושט ומש"ה צריך בדיקה אח"כ בוושט:

סעיף יז

אפילו. כתב הש"ך בשם הרוקח אם שחט הוושט והניח ושחט בקנה ואח"כ גמר לוושט כשר ואף לדידן יצויר זה באם לא הגביהה הסכין כלל מאחר שעוסק בשחיטה אין לחוש מה שהפסיק בין קנה לוושט ויראה לי אפילו עוף שהכשירו בסימן א' אם שחט רוב הוושט והניח ושחט הקנה ואח"כ גמר לוושט הדין כך ופשוט הוא:

סעיף יח

ואסור למוכרו. הש"ך הביא בשם מהרא"י ז"ל דס"ס דגוף המעשה אסור לעשות לכתחלה למכור לעובד כוכבים דיהא ס"ס וס"ס דפלוגתא עדיף ומותר לכתחלה לעשות כן והש"ך כתב בלא"ה הוה ס"ס חסרון ידיעה לא מיקרי ס"ס ועיין מ"ש בסימן נ"ז ובק"י:

סעיף יט

אם היא נקי' ויש תקנה בכ"א יום לא אתי לידי תקלה ודווקא י"ב חודש חיישינן לתקלה עסי' נ"ז ועיין תב"ש כתב באות כ"ו שטוב למכור לעובד כוכבים שהוא ימיתנו ולא ימיתנו ישראל לחוש לדברי בה"י שמביא ראיה מר"ש ע"ז ועיין פר"ח בקו"א:

סעיף כ

אם תלש. הש"ך היקל במריטת נוצות בה"מ אף שיצא דם וכן היקל בשמ"ח ומט"ז אין ראיה לא לאיסור ולא להיתר בה"מ ומ"מ המיקל במריטת הנוצה בה"מ לא הפסיד:

סעיף כא

אבל. בחתוך כל העור אף שלא יצא דם אין להתיר בה"מ ובחתך מקצת ויצא דם יש להתיר בה"מ ודווקא בבהמה ובעוף אפשר בחתך כל העור ויצא דם אפשר להתיר בה"מ כמ"ש אות ו' ובאומר ברי לי אפילו חתך כל העור ולא יצא דם שרי. ויראה לי דה"ק כ"ש כשחתך מקצת ויצא דם דמהני ברי לי דהא קיל הוא מחתך כל העור. ובתפס הקנה לבדו אפי' חתך כל העור ויצא דם כשר וא"צ בדיקת וושט כלל בברי ובתפס ובנוצה בה"מ כשר אף שלא בדק הוושט כלל:

סימן כד

סעיף א

אם. הש"ך הראה מקום לסי' ח' ושם נאמר דלכתחלה יקח בין בבהמה ועוף סכין כמלא ב' צווארים של אותו הנשחט יע"ש ובבהמה לדידן יהיה י"ד אצבעות ולא בעוף דמכביד על העוף וסימנים רכים ויבא לידי דרסה אחרונים. ודע דאם אין בסכין אלא מלא צוואר א' והשוחט אמר ברי לי שלא דרסתי והסכין חד וחריף דעת הפר"ח באות ב' שאין אסור אלא מדרבנן וחדוש הוא בעיני והתב"ש בסי' ח' אות ז' כתב דפסולה דאורייתא הוה יע"ש ומ"מ יראה לי דמידי ספיקא לא נפקא ולא הוה ודאי ויש לעיין אם לא בצירוף החזקה:

הפרי תואר חקר בהא דזרק סכין לנועצה המבואר סי' ג' דפריך הגמרא והא בעינן מוליך ומביא ומשני שהלכה ובאה והא לא שייך כאן דרסה דהא לא הניח ידו על הסכין כלל והעולה מדבריו ור"ל דשם אפילו לכתחלה מיירי ומש"ה בעי לאוקמיה בהולכה והובאה יע"ש והנה בברייתא לשון דיעבד קאמר ואף שיפה חקר מ"מ לענין דינא אף בזרק צריך כמלא ב' צווארים או הולכה והובאה ואף דליכא למיחש לדרסה שהרי הב"ח ז"ל בסי'

ג' אומר כן דהא דלא כתבו הפוסקים שהלכה ובאה משום דא"ל בסכין גדול. והכה"ג בהגהות הטור אות א' שם כתב כן ויראה דכה"ג ודאי מדרבנן פסולה משום לא פלוג לא מ"ה דומיא דמ"ש הפר"ח ואף דשם חולק התב"ש אבל כאן אפשר יודה וצ"ע ✍:

סעיף ב

שחט. עש"ך ולא הבינותי דמה ראיה מחולין כ"ט דאיירי בסכין ארוך הרבה מש"ה אמר ברישא השוחט ב' דאשים ע"כ בקדשים משא"כ סיפא דמתני' מיירי בחולין ומשום דלכתחלה בעינן מוליך ומביא אף בסכין ארוך כמו ששנינו בתוספתא מצות שחיטה מוליך ומביא והפר"ח הביאה באות ג' ודחק דל"ק מההיא דבדק גירא דא"א בע"א יע"ש ואי לית ליה להש"ך הך תוספתא אמאי לא קשיא ליה להש"ך אמ"ש המחבר בס"א שחט בהולכה לבד כשר דיעבד ולא נקיט לכתחלה. ומ"ש הש"ך שכן צריך לומר בר"מ התם ודאי הדין עמו דלא נקיט התם בהולכה לחוד ואפ"ה נקיט לשון דיעבד ובהל' פה"מ פ"א מבואר דבחולין שרי לכתחלה אלא שזה לא יעלה ארוכה להמחבר דהר"מ סמך על פה"מ משא"כ להמחבר אלא כמ"ש הת"ח מתוספתא דווקא דיעבד ולכתחלה בעינן הולכה והבאה. וראיתי להתב"ש בסי' ח' אות ה' כתב דאההיא דבדק גירא אין ראיה דליכא למגזר משום דרסה דבגירא לא שייך דרסה משא"כ כשהסכין בידו כו' וכ"ש נמי כשר. הנה מה יעשה בהא דזרק סכין דבעינן שיעור או הולכה והבאה כמ"ש לעיל ומיהו כבר כתבנו דמדרבנן פסולה וה"ה גירא משום לא פלוג ואם לא א"י מה חילוק יש בין גירא לזרק ונם שם הסכין מסולק מיד האדם ואין מי שידרוס וכבר נתבאר באות הקדום:

סעיף ג

אם. עש"ך דנקיט ב' הקצוות דהיינו שהניח מלא ב' ראשין על ב' צווארי הנשחטים ובצד פנימי דפנימית נשאר יוצא עד הקתא מלא צוואר הסכין והוליך עד שבא מהסכין מלא צוואר חוץ לצוואר חיצונה שתיהן כשירות והוא כפי הבחינה שלישית שזכרנו לעיל בט"ז אות א' והוא קולא גדולה ובין התחיל בקצה הסכין בצד פנימי דפנימית והעביר כל הג' צווארים עליה דהיינו שתים עברו וצוואר א' נשאר בתוכה ועל חיצונה צוואר א' עבר והב' נשאר בתוכה דה"א דזה גרע מחלוקה ראשונה ששם נשחטו שניהם בשוה החיצונה והפנימית כל א' בב' צווארין משא"כ כאן דהפנימית בג' והחיצונה בב' ולמה די לה בחלק מועט מן הפנימית וה"א דחיצונה נדרסה כקושית הט"ז אות א' קמ"ל הש"ך דאין לחוש דאפשר הפנימית עורה וסימנים שלה קשים מחיצונה ומש"ה שתיהן כשירות וכן בהבאה אם הניח מלא צואר חוץ לחיצונה והביא שתיהן כשירות. אמנם מ"ש בחלוקה השלישית ואם הניח מלא ב' צווארים על ב' צווארי הנשחטים ומלא צוואר מראש הסכין

יצא בצד חיצוני דחיצונית והוליך החיצונה כשירה והפנימית פסולה ובהבאה החיצונה פסולה כו' לא ידענא מה בא ללמדנו דבשביל שיצא מלא צואר א' לצד החיצונה יהא ה"א דכשירה בזה:

סעיף ד

ואם לאו. עש"ך ורצונו לומר דבחה"ר כתב דאם אין בסכין כ"א ב' צוארים הראשונה פסולה ושניה כשירה ע"כ בהניח מלא ב' צווארים על ב' צווארי הנשחטים והוליך הסכין לאותו צד שיצא ראש הסכין דהשתא הראשונה שאצל השוחט פסולה שלא היה לה כ"א מלא צוואר א' והשניה דהיינו החיצונה כשירה שהרי עבר עליה מלא ב' צווארים. ואם הניח מלא צוואר הב' בתוך החיצונה לשיטתיה באות ג' כדכתיבנא וכציור רנ"ש במ"ש שהביאו הפרישה וקורא ראשונה אותה שאצל השוחט ושניה מה שחוצה להשוחט והבאה איפכא השניה אסורה והראשונה שאצל השוחט כשירה והא דקרי ליה ב"א היינו דהתחלה וגמר הוה ב"א כפי שיטתיה לעיל באות ג' והבן. אמנם לא ידענא אמאי לא בהניח מקצת ובהבאה והפסיק באמצע. ואפשר דניחא ליה לאוקמיה בהולכה וע"כ שהניח ב' צווארים על הנשחטים והוליך לאותו צד שיצא ראש הסכין דאי רק ראש א' הראשונה כשירה ושניה פסולה וכבר כתבנו בט"ז באורך בזה. עוד כתב הש"ך דלפי טעם הב"י וד"מ דאם א' נדרסה ע"כ גם השניה א"כ אף דהתם מיירי שהניח ב' מלא צווארים על הנשחטים מדכתב הרשב"א י"א דהראשונה פסולה והרמב"ן אומר דשתיהן פסולות וכמ"ש לעיל ה"ה אם התחיל בקצה הסכין בצד הפנימית והוליך וכשבא מלא צוואר לתוך השניה הפסיק דשתיהן פסולות כיון שהשניה נדרסה ה"ה הראשונה. ויראה לי דהכי קאמר לא מיבעיא אם הניח מלא צואר על הראשונה ומשך והוליך עד שבא מלא צואר לתוך השניה דע"כ נדרסה גם הראשונה דהא בשעה שהעביר מלא צואר על השניה העביר גם מלא צוואר ב' על הראשונה א"כ בחתך א' נדרסו שניהם אלא אפילו התחיל בקצה נימא דלפעמים הסכין חד וחריף וחותך במלא צוואר א' רוב הסימנים כמ"ש הרא"ש וכיון שהוא מתכוין להעביר גם מלא צואר הב' על הראשונה א"כ לא הוה כתופס הסכין במזיד ונימא שמא במלא צוואר א' שהעביר נשחטה הראשונה והוא לא ראה ולא ידע ונכשיר מספק קמ"ל דלפי הטעם שכתבו דע"כ נדרסה גם השניה אם כן ליכא ספק כי אם ודאי וליכא לאכשורי שמא במלא צוואר א' נשחטה הא' קודם שהגיע אל השניה. ומיהו יש לעיין אי הסכין חד וחריף וראה כשהעביר מלא צוואר לתוך הראשונה נשחטו רובן ואח"כ בהעביר מלא צוואר לשניה ודעתו היה להפסיק שם דהוה כתופס הסכין בידו דלא מהני חריפות הסכין כמ"ש התב"ש בסימן זה ובסי'

ח' דכל שתפס הסכין אפילו ברי לי לא מהני א"כ נימא דגם הראשונה פסולה מדרבנן מטעם דרסה במיעוט בתרא או נאמר דלאו ודאי הוה כ"א ספק כמ"ש בש"ע יש לחוש ולאסור שתיהן וכיון דלאו ודאי אלא ספיקא א"כ במיעוט בתרא דלא הוה אלא מנהגא אין לאסור מספיקא כמו בספק שהה במיעוט בתרא כמ"ש לעיל וכמ"ש הכה"ג בהגהות הטור בסי' א' דידע דלא גמיר אין צריך לעמוד עליו מתחלתו ועד סופו רק עד רובו וכבר התבאר זה לעיל ולקמן יבואר עוד:

והנה נאמר דדין זה במחלוקת שנוי' התב"ש והפר"ח. להפר"ח אם שחט במלא צוואר א' והסכין חד וחריף ואמר ברי לי אפ"ה פסולה מדרבנן משום לא פלוג א"כ הראשונה כשירה אף מדרבנן כיון דהשניה נמי נשחטה כהוגן בסכין חד וחריף כמו הראשונה במלא צוואר א' אלא דהשניה לא היה לה כ"א מלא צוואר אחד כיון דהפסיק בחצי הסכין ולא היה דעתו להעביר הסכין יותר א"כ הראשונה כשירה דמה אמרת דע"כ נדרסה דגם השניה נדרסה דז"א דגם השניה לא נדרסה אלא דאסורה מדרבנן משום לא פלוג דגזרינן אטו באין הסכין חריף וישחוט במלא צוואר אחד בהולכה לחוד או בהבאה לחוד א"כ מה"ת ליפסול הראשונה משא"כ להתב"ש בסי' ח' דכל שאין בסכין כ"א מלא צוואר א' לא מהני ברי לי ואף מה"ת אסור דאינו סומך על חריפותו של סכין ודורס אם כן ה"ה הראשונה כיון דבפעם אחד העביר על שניהם יחד והשניה נדרסה ה"ה הראשונה במיעוט בתרא והוה פסולה או ד"ת או מדרבנן עכ"פ כדבעינן למימר לקמן בעזה"י. ומ"ש הש"ך דלא כב"ח שחילק בין התחיל בקצה הסכין דאחת כשירה ובין הניח מלא ב' צווארים וה"ה אם הניח מלא צוואר א' וכבר כתבנו מה שיש לעיין בהאי דינא. עוד כתב דאם התחיל בקצה והעביר מלא צוואר לצד חיצוני דחיצונית דעל הראשונה עבר הסכין מכל וכל ועל השנייה עבר מלא צוואר א' ומלא צוואר הב' נשאר בתוך השנייה שתיהן כשירות לכ"ע זה ג"כ לפי הבחינה הב' שכתבנו בט"ז אות א' כשר והתב"ש כתב שאין דעת הב"י כן אלא שהעביר הסכין גם מעל השניה מכל וכל זה כפי הבחינה א' שכתבנו בט"ז. וחולק על הב"ח שאוסר כה"ג יע"ש:

סעיף ה

והמנהג. הש"ך הביא הרבה פוסקים להתיר. והנה מ"ש משנה י"ט הוא דשוחט מעודף בדלא אהדר פסול ומאי איריא מעורף אפילו מצואר כה"ג פסול ומ"ש מהר"מ פ"ב מה"ש ה"ט הוא מ"ש שם דהא דבעינן הוליך והביא או כמלא ב' צווארים בהתיז המפרקת ג"כ הא בסימנים א"צ כ"א כ"ש אלמא דלא מיפסל בחתיכת המפרקת וכן מוכח מרמב"ן שקאי בשיטה זו דלא בעינן מוליך ומביא כ"א בחתך המפרקת ומ"ש שכן מוכח מטור

והמחבר ס"ס כ"א אולי ט"ס הוא וצ"ל ס"ס כ' השוחט מעודף פסול בדלא אהדר ש"מ מצוואר כשירה כה"ג. והנה ממשנה אין ראיה די"ל הטעם משום דם ומש"ה אמר מעורף פסולה והוה נבילה אמנם מר"מ ז"ל יש ראיה דכתב הוליך והביא והתיז הראש כשר. וכ"ז יש לומר דמיירי בלא מתכוין הא במתכוין פסול. ומה שלא הגיה רמ"א בס"ס כ' דסמך על כאן. ולענין דינא העלה הש"ך להקל בה"מ וכן הוא דעת הפר"ח:

כתב הכה"ג בהגהות ב"י אות כ' שמחה בשוחט שהיה שוחט בישיבה יע"ש. ועיין תב"ש בה"מ התיר בהניח אצבעו על הסכין. ונ"ל ה"ה בישיבה אין להחמיר דיעבד בה"מ ואף בלא ה"מ יש לצדד אם יודע שלא דרס:

סעיף ו

בין. וכתב הש"ך וכ"ש הכניס תחת ב' הסימנים או חתך התחתון ממטה למעלה והעליון כהלכתו. מ"ש דכ"ש דהא שחט שניהן בחלדה וכן דין השני הוה כ"ש דהיה הסכין מכוסה בב' הסימנים וא"י מה מלמדנו דפשיטא דהכין הוא. ודע דלשון הטור והמחבר הוה זו ואצ"ל זו דאם כששחט התחתון מלמעלה למטה הוה חלדה כ"ש כששחט העליון ממטה למעלה אלא דבין בין אין קפידא עיין פרישה. ועי' כה"ג בהגהות הטור אות ט"ו לפי מ"ש התוס' חולין למ"ד ב' ד"ה החליד דמתני' רבותא אשמעינן אף דסימן א' נשחט בהכשר אפ"ה כל שהחליד הוה חלדה או אורחא דמלתא נקיט מתורצים דברי הטור. ולא הבינותי דהטור אומר או שהחליד ממטה למעלה והרי העליון עדיין לא נשחט כלום ואדרבה הטור לא ס"ל תי' א' של תוס' דאל"כ אמאי השמיט הך רבותא דאפילו נשחט א' בהכשר אלא אורחא דמלתא נקט ואולי זה כוונת הש"ך במ"ש וכ"ש אם תחת שניהם וחתכן ממטה למעלה או תחתון מלמטה למעלה והעליון כהלכתו ר"ל דין המשנה שמקודם חתך עליון כהלכתו ואח"כ השני ממטה למעלה אף שכבר נשחט הא' בהכשר וכ"ש קאי אתחלת דין דהיינו שחתך שניהם ממטה למעלה ומזה נמשך לדין שני דה"ה עליון מקודם כהלכתו והב' ממטה למעלה:

סעיף ז

שחיטתו פסולה. מספק ולא ודאי דבעיות ולא איפשטא נינהו ש"ך. וכבר כתבנו דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ולא אוקמינן אחזקה אלא בספק המקרה ולא בספיקא דדינא ובעיא דלא איפשיטא ובדין מטלית הכרוך על צווארה דהיינו שמסובב הרבה פעמים פסול כן העלו האחרונים ודיוקא דסיפא דוקא פרוס הא כל מה שמסובב וא"א ליטול בפ"א הוה חלדה מספק ואסור:

סעיף ח

וכן. עש"ך וז"ל המרדכי הביאו הב"י (וד"מ) תחת צמר מסובך מהו וצריך ליזהר בצמר דכבשים ולכך נהגו העם למלוג הצואר בעופות שלא יחלידו תחת הנוצות אף שיש צער ב"ח וכתב הל"ח דה"ט אף דצער ב"ח דאורייתא מ"מ לצורך אכילה התירה התורה וכתב הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ה דהמרדכי התחיל בצמר וסיים בנוצה ותי' דה"פ בצמר יש ליזהר שא"א למרוט שלא ינקבו הסימנים ובנוצה יש תקנה למרוט ורמ"א כתב דברים מהופכים דכאן כתב לתלוש הצמר ובסימן כ"ג כתב שלא יתלוש הנוצה ואם סובר דלהמרדכי בצמר נמי יתלוש מ"מ למה כתב שם דלא יתלוש הנוצה והש"ך נזהר מזה וכתב דמיניה משמע שאם א"א לשחוט בלא זה ימרוט וצ"ע עכ"ל ולא הבינותי דאדרבה תלישת צמר קל הוא דעור הבהמה קשה ובנוצה יש לחוש דעור העוף רך הוא. והש"ך נתכוין למה שאכתוב דרמ"א כתב שיש ליזהר בצמר המסובך משמע דמשום איבעיא צמר מסובך מהו והמרדכי החמיר אף בנוצה דאין מסובך אפ"ה אסור ול"ד למטלית פרוס דהוא לפי שעה משא"כ נוצה קבועין בגוף הוה חלדה אם הסכין מכוסה תחת הנוצה וז"ש המרדכי דאף בעופות נהגו למלוג וז"ש הש"ך דהר"ב סמך אמ"ש שם דלא ימרוט אם אפשר לשחוט כך. ממילא משמע שאם א"א לשחוט כך אסור אף בנוצה. ולענין דינא אם החליד תחת הנוצ' אם יש לפסול דיעבד או דווקא לכתחלה ודוקא צמר מסובך פסול דיעבד הנה התב"ש אות י"נ סובר דאף נוצה אסור דיעבד וצמר מסובך לאו דווקא ולשון רמ"א שכתב צמר מסובך ובמרדכי לא נזכר מסובך. וכפי הנראה דאסור דיעבד מדמתיר למרוט הנוצה בא"א לשחוט בלא זה ואי נוצה לא הוה אלא כמטלית ולחוש לכתחלה לחומרת הר"מ ז"ל והא צער ב"ח דאורייתא ואיך התירו לעבור אדאורייתא משום חומרא בעלמא אלא ש"מ דיעבד אסור ויש לומר כיון שא"א מתכווין לכך שרי וצ"ע:

סעיף ט

ויש לחוש. עש"ך דלכתחלה יש ליזהר הא כנגד מקום השחיטה אף דיעבד פסולה אף ששאר הסכין מגולה והראה מקום ליש"ש פ"ק סימן מ"ב ושם נאמר דאם השוחט מכוין לכך דהיינו לעשות נקב קטן בעור אף דיעבד יש לפסול יע"ש והיינו מטעם קנסא כיון שהזיד במתכוין:

סעיף י

אם החליד כל הני הוה ספק נבילה דהוה בעיא דלא איפשטא ש"ך. והמחבר לא דקדק בדוכתי טובא וכתב פסולה אף דלא הוה רק ספק ועיין תב"ש אות י"א כתב דבבא הג' קמ"ל דלא הוה אלא ספק וכבר תמהתי בט"ז אות ו' דבש"ע אין זכר כלום אי הוה ודאי או ספק כמבואר:

סעיף יא

ושחטו. עש"ך שהשיג על הב"ח במה שרצה לומר דמיירי בחתך העור דזה צ"ל לפי' הא' של ר"ת ולא לפי' הב'. ואמת שגם לפי' הא' של ר"ת כתבו התוס' והרא"ש דמיבעיא אפילו לרב יהודה דמכשיר תחת העור דלמא האי חשיב טפי חללה א"כ אף לפי' הא' א"צ לומר דחתך העור ומיהו בש"ע לא הביא כלל פי' א' דר"ת ולקמן יבואר זה על נכון בעז"ה:

סעיף יב

וכן דוקא בהמה ולא עוף ש"ך. והיינו להמחבר אבל לדידן ודאי אף בעוף פסול שהייה דרסה חלדה במיעוט בתרא ואף להמחבר אין לעשות כן לכתחלה דבעינן שישחוט ב' הסימנים ומה שהראה מקום לסי' כ"ג אות ט' לא מצאתיו שם ואולי באות י' שם פי' בעיא דהר"ר אושעיא:

סעיף יג

וכן הש"ך האריך. ומסיק כמו שהייה אין פוסל במיעוט קמא דקנה ה"ה דרסה חלדה אין פוסל ודוקא הגרמה דלא הוה מקום שחיטה הא אלו אין פוסל והביא כמה ראיות. ומ"ש שכן משמע מתוס' ד"ה החליד לא מצאתיו ואולי מדפי' ר"ת במיעוט סימנים לפי' ב' כו' ולא פי' בקנה מיבעיא ליה כפשוטו ומיהו י"ל במיעוט סימנים משמע ליה דבין קנה וושט מיבעיא ליה. וראוי שתדע דנהי דלדידיה אין חלדה פוסל במיעוט קמא דקנה אם תפס הקנה לבדו זה אף לדידן כשר ומ"מ דוקא בתחלת השחיטה הא שחט הוושט בבהמה ואח"כ החליד במיעוט קמא דקנה דעת הריב"ש סי' קפ"ז דהוה ודאי נבילה ואנו כתבנו דעכ"פ מידי ספיקא לא נפקא ולקמן יבואר:

וראיתי להתב"ש אות י"ב ובסי' כ"ג אות ט' האריך בזה וכתב דב"י גופא הביא בשם שחיטות אשכנזיות אפילו מאן דמכשר שהייה במיעוט קמא דקנה אפ"ה פוסל דרסה וה"ה חלדה. ושהייה במיעוט קמא דקנה בה"ג אוסר ושהייה במיעוט בתרא דעתו דיש בו חשש איסור תורה והנה אם היינו אומרים דבמיעוט בתרא הוה דרבנן כמ"ש הרשב"א בתה"א ולזה הסכימו רוב המפרשים ובמיעוט קמא דקנה נמי מדרבנן יש לתרץ הא דתוספתא שחט חצי גרגרת דמ"ה מיירי כמו שתירץ יש"ש תוספתא דמכשיר שהייה במיעוט בתרא דמ"ה קאמר. ולענין דינא יש לצדד בה"מ אם תפס הקנה לבדו והחליד ודרס במיעוט קמא להכשיר ועיין כה"ג בהגהות הטור אות ל"א הביא בשם מהר"ר יהושע דלא גמיר א"צ לעמוד עליו מתחלתו ועד סופו כ"א עד רוב שנים דהוה ס"ס עכ"ל ור"ל דשמא יפה שחט ושמא במיעוט בתרא אין פוסל דהוה בעיא דלא איפשטא ויש להתיישב בזה דהוה ס"ס במקום חזקה ומיהו י"ל דסובר בדעת הרשב"א דבעיא הוה רק מדרבנן לא מ"ה ולכך נהי דפסקינן לחומרא דלא אמרי' ספק דרבנן להקל היכא

דאיכא הזקה מ"מ בס"ס ודאי בדרבנן מקילין אף דאיכא חזקה כמו שיתבאר בקונטריס הספיקות וכ"ש בעיא דלא איפשטא דלא שייך לומר אוקמיה אחזקה ומיהו למ"ש הט"ז סי' ט"ז אות י"ג דגדול דלא גמיר רוב מעשיו מקולקלים ול"ד לסי' א' בנטל קבלה ושכח דלאו רוב מעשיו מקולקלים א"כ ליכא ס"ס דודאי קלקל במיעוט אחרון כשאין גדול עע"ג ולכך לענין דינא צ"ע בזה:

סעיף יד

רוב ורוב טבעת לא סגי אם לא בטבעת הגדולה ש"ך. והראה מקום לר"ס ל"ד ושם מבואר דופן הקנה עב במקום אחד וכתבנו לעיל סי' כ"ג בשם תב"ש דבעינן רוב עובי ורוב חללה:

סעיף טו

ויש. עש"ך והוא דעת הריב"ש ורא"ש דאף בגרמה אין סוברים כרש"י ומ"מ שהייה דרסה חלדה פוסלים במיעוט בתרא. ומ"מ קשה למה כתב המחבר זה כאן לעיל בדיני דרסה חלדה היה לו לכתוב כן והטור שכתב כאן ה"ק אף מי שפוסל שם מודה כאן דכשר גם מה דמשמע מדברי המחבר דכאן אף לכתחלה אין לחוש לדבריו וזה תירוץ לקושיא א' מ"מ א"י אמאי לא יזהר לכתחלה בהגרמה במיעוט בתרא לחוש לרש"י ומיהו לדידן אף דיעבד פסול הגרים במיעוט בתרא:

סעיף טז

ושחט. עש"ך והכלל בזה להמחבר דבעינן רובא בשחיטה וה"ה הגרים שליש ושחט שליש ופסק מלשחוט פסול והא דנקיט וחזר והגרים לרבות' אף דפסק כל הקנה מ"מ בעינן שיהא נפסק במקום שחיטת הרוב ובזה חמיר הגרמ' דאלו דרס והחליד בשליש א' דקנה והוסיף רוב בהכשר כשירה מידי דהוה חצי פגום ואלו בהגרים כיון דאין הרוב פסוק במקום שחיטה לאו כלום הוא. ומיהו הגרים שליש ושחט שליש ושהה והשלים השחיטה יראה דהוה נבילה דאורייתא כיון שרוב הקנה נפסק אף שלא במקום השחיטה הוה טריפה על כל פנים ואם כן תו הוה ליה נבילה שוב ראיתי שטריפה הוה כה"ג ולא נבילה ולקמן אבאר עוד בעזה"י:

סעיף יז

הרי זו פסולה דהא יש רוב בהגרמה ש"ך. ולאו דווקא אלא הטעם דליכא רוב חתוך במקום שחיטה כמו שכתוב באות הקודם והוא הדין לא הגרים שליש האחרון אלא הפסיק:

סעיף יח

ואם דרס. הש"ך האריך בכאן ואבאר. הנה הכ"מ והר"ר יהודה בן שושאן הקשו ב' קושיות על הר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש הי"ג הא' איך כתב החליד או דרס בשליש א' הר"ז פסולה ומשמע וודאי נבילה והא בחלדה וודאי ליתא דהא כתב שם בהלכה יו"ד דהחליד במיעוט סימנים הוה ספק. וכפי הנראה דה"ה דרסה דמ"ש. וקושיא ב' מה ענין דרסה וחלדה לכותבו אצל דיני דהגרמה. אמנם הריב"ש הקשה קושיא שלישית וזה דאפילו אם נאמר דמה שכתב הר"מ הר"ז פסולה היינו ספק מ"מ איך כתב בשליש א' הוה ספק והא ע"כ בקנה מיידי מדמפליג בין הגרים לדרס והחליד דבוושט כ"ש מוושט הוה וודאי כמ"ש המחבר סי"ד ובקנה כשירה נמי הוה אם דרס והחליד שליש א'. והנה הר"י בן שושאן והב"מ נתכוונו לדבר אחד (זה לפי הבנת הש"ך) ותרצו ב' קושיות שלהם דה"ק בהגרמה יש חילוק בין הגרים ושחט והגרים דפסולה ובין שחט והגרים ושחט ובדרסה וחלדה אינו כן בין בשליש א' ר"ל שדרס והחליד בשליש א' וסמך על מ"ש בהגרמה דהיינו דרס ושחט ודרס ובין בשליש האמצעי ולא מבעיא בשליש א' דזהו בהגרמה נמי פסולה אלא אפילו באמצעי דזהו בהגרמה כשירה דהוה שלא במקום שחיטה משא"כ כשדרס במקום שחיטה הוה וודאי ולא ספק ולכן העתיק המחבר כאן בשליש א' ואמצעי בלא ה"א וברי"מ כתוב בה"א בין בשליש הא' ובין בשליש האמצעי. ומ"ש הש"ך דכל דבריהם דחוקים ביאר בנו של הש"ך בנה"ך דלפי דבריהם מיירי בוושט ולא בקנה והר"מ סתמא אמר ואם דרס כו' דאי בקנה אמאי בהחליד ושחט והחליד פסולה מידי דהוה אחצי פגום והוסיף כ"ש דכשירה ובמיעוט בתרא אין פוסל להר"מ דלא כרש"י יע"ש בנה"ך. ולפי דבריו לא תרצו הכ"מ והרי"ן שושאן כ"א לב' קושיות שלהם ולא לקושיא השלישית של הריב"ש ואמת שהם לא הקשו ב"א ב' קושיות. אלא שאני תמה אם מ"ש אם דרס או החליד בוושט קאי למה להו כל הטורח הזה לומר דיש חילוק בין החליד ודרס להגרמה והא בוושט כל שהגרים כ"ש הוה ודאי נבילה ואיך אמר הכ"מ דיש לחלק בהגרים ובין החליד לוושט ואחרי העיון אין שום חילוק בין החליד להגרים בוושט ואם נאמר דמה שכתב הר"מ ז"ל בין בשליש הא' קאי לוושט ובשליש אמצעי קאי בין לקנה ולוושט זהו קשה יותר מן הראשונות. ועוד דמ"מ איך כתב בין בשליש הא' דמה"ת להכשיר בוושט. ואם נאמר כיון שדרס ושחט ודרס כיון דרוב בדרסה הוה מיפסל אף בקנה הוה א"ש אלא דא"י אמאי דהא טעמא קאמר דלא יהא אלא חצי קנה פגום והוסיף כ"ש דכשר וה"נ כן הוא אמנם כן מ"ש הש"ך שהכ"מ והרי"ן שושאן לד"א נתכוונו אף שלכאורה יראה כן אמנם המעיין שם בפ"ג מה"ש לאחר שהעתיק דברי הרי"ן שושאן

כתב הכ"מ ואחר כל הדברים האלה אומר אני מה שפרשתי תחלה הוא הנכון ואם שניהם לד"א כיוונו למה כתב כן אמנם המעיין יראה שיש שינוי בין הכ"מ ובין הרי"ן שושאן כמו שאומר דהנה הכ"מ כתב בביאור דאין חילוק בין דרסה לחלדה ושניהם בין דרס והחליד שליש ושחט שליש ודרס והחליד שליש פסול ובין שחט ודרס והחליד בשליש האמצעי דבהגרמה כה"ג כשר כיון דלא במקום שחיטה הוא ובהחליד ודרס פסולה דהוה דרך שחיטה ובמקום שחיטה. אמנם הרי"ן שושאן לא כתב כי אם אחלדה דהחליד שליש ראשון ושחט והחליד פסולה ואלו בדרס אף שלא דרס כ"א שליש א' בושט ושחט ב' שלישים בהכשר הוה ודאי נבילה וטעמא דחלדה הוה שחיטה מעליא אלא דהלמ"מ דבעינן שלא בחלדה א"כ מבעיא שפיר אי גמירי דווקא ברוב הסימן פוסל א"ד אף במיעוט פוסל משא"כ דרסה מקרא מפורש הוא ושחט ומשך כמ"ש הרשב"א בתה"א דרסה מפורש בקרא אף דכתיב בקדשים ילפינן נמי חולין דגילוי מילתא הוא א"כ כל שדרס לאו שחיטה הוה אלא חולק וניקב משהו מושט במקום שחיטה הוה ודאי נבילה ואל תתמה ע"ז שהרי בשהייה כתב הר"מ שם דשהה במיעוט מושט הוה וודאי נבילה א"כ צריך לחלק בין שהייה לחלדה ה"ה דרסה וזה דמבעיא ליה החליד במיעוט סימנים הא דרסה לא מבעיא ליה וכאמור וזה שכתב הרי"ן שושאן מפני שלא נשווה חילוקי חלדה עם חילוקי הגרמה אמר כן כי בהגרמה שחט והגרים ושחט כשירה ואלו בהחליד ודרס ושחט והחליד או דרס ושחט פסולה והנה בהחליד נקט שליש אמצעי והדר נקיט דרס ושחט דהיינו שליש הא' ושחט ב' שלישים יפה פסולה. ואף שיש לפרש דבמה דסיים פתח מ"מ הנכון כמ"ש דא"כ הו"ל להקדים שליש ראשון לשליש אמצעי. ומש"ה כתב הכ"מ מ"ש הוא הנכון דאילו לר"י בן שושאן צריך לחלק שמ"ש בדרס הוא בשליש אחד בושט לבד. ובהחליד היינו החליד ושחט והחליד ולהכ"מ דרסה וחלדה שווין המה וגם דרסה הוה ספק לא וודאי כמו שנתבאר:

עוד אני חוזר אל מ"ש בנו של הש"ך דלהכ"מ ור"י בן שושאן הר"מ ז"ל אייריי בושט אכתי מה הועיל כיון דתחליד במיעוט סימנים לא הוה כ"א ספק דשמא לא גמירי חלדה כ"א ברוב א"כ מה איכפת לן אם החליד עוד במיעוט בתרא אם תאמר דמיעוט קמא לא הוה ודאי נבילה א"כ כששחט הרוב נטהרה מידי נבילה ואיך יזיק לה שליש אחרון בשלמא בהגרמה הטעם דבמקום שחיטה לא הוה רובא בשחיטה משא"כ בהחליד ודרס כיון דבמיעוט קמא לא הוה נבילה מה יזיק אם ידרוס או יחליד אח"כ וע"כ צריך לומר דיש חילוק כיון דרובא בחלדה הוה א"כ ה"ה בקנה ע"כ לא מכשיר אלא בחצי פגום

אבל רובא בחלדה ודרסה אין חילוק בין קנה לוושט ואף בקנה דרס ושחט ודרס פסולה ויש ליישב וצ"ע בזה:

אמנם הש"ך פי' דברי הר"מ ז"ל בין בוושט בין בקנה ומש"ה כתב הר"מ ואם דרס או החליד בין בשליש הא' בה"א הידיעה שמוזכר מקודם ור"ל שמה שאמרנו שאם שחט והגרים ושחט כשירה ואם דרס בשליש הא' והגרים ושחט או בשליש האמצעי דהיינו הגרים ודרס ושחט פסולה וודאי ל"ת בקנה כשר דהגרים כמאן דליתא דמי ואם כן הוה הב' שלישים במקום שחיטה ושליש א' בדרסה ובקנה כשר שליש א' בדרסה במיעוט קמא דקנה וכן בוושט ה"א דהוה כמיעוט קמא דוושט דלא הוה כ"א ספק קמ"ל דהוה ודאי פסולה זהו תוכן דבריו. ואמנם ראוי שתדע שכל זה הוא שהגרים והלך באלכסון למקום שחיטה הא הגרים מתחלה והניח זה המקום ואח"כ התחיל מחדש במקום שחיטה והחליד שליש א' ושחט שליש ב' בקנה והניח כשר דמידי דהוה אחצי פגום דמה שחותך למעלה בהגרמה אין עניינו לכאן כלל. ואף לדידן יש נפקותא בכל אלה:

סוף דבר הכל נשמע בקנה בעוף דדי בסימן א' שהייה במיעוט קמא וה"ה נמי בכל ה' חלקי הלכות שחיטה אין פוסל דיעבד בקנה מידי דהוה אחצי פגום וממ"נ פחות מרוב אין פוסל ובמשהו טפי הוה רוב ומיהו מרוב ואילך פוסל מספק בעיא דלא איפשטא וכפי הנראה דלית ביה דררא דאורייתא וכמ"ש הרשב"א בתה"א והיש"ש דמבעיא רק בדרבנן. ובוושט בעוף כל ה' ה"ש פוסלין בו בתחלתו במיעוט קמא רק מספק ולא ודאי דלר"ת שהה במיעוט סימנים היינו מיעוט קמא דוושט ויש בו דררא דאורייתא. אמנם יש חילוק ביניהם דשהה כפי הנראה משמעות כולם הוה ודאי ולא ספק זולת ר"ת פי' דהוה ספק ולכך לענין או"ב אסור לשחוט אחריו ולענין כיסוי מכסה בלא ברכה אמנם אם נתערב אח"כ לעשות ס"ס מהא וודאי לא דכ"ע סוברים דהוה ודאי וכן פסק הר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש ה"ו דרסה וחלדה נכנסין בגדר הספק. הגרמה במיעוט קמא דוושט לא הוה כ"א טריפה ולא נבילה עיין סי"ג דתורבץ הוושט לא הוי כ"א טריפה ולא נבילה. ובבהמה הדין כך הוא שחט הוושט ואח"כ שהה במיעוט קמא דקנה הוה וודאי נבילה דרס והחליד במיעוט קמא דקנה הוה עכ"פ ספק ולריב"ש בסי' קפ"ז הוה ודאי כיון דפסק באמצע שחיטה אין לו לדרוס וכבר התבאר זה בט"ז באורך ע"ש. וה"ה הגרים. ומיהו בקנה בעוף דרס ושחט ודרס מדרבנן אסור לדידן מטעם דרסה במיעוט בתרא ואם יש בה דררא דאורייתא זה ספק הוה וכבר התבאר:

סעיף יט

וכן בקנה. לצד מטה דנקיבתו במשהו. ש"ך. והיינו טריפה הוה ולא נבילה זה הכלל כל שלא במקום שחיטה הוה טריפה ולא נבילה:

סעיף כ

הר"ז כו'. עיין ש"ך ולא מלשון פסולה שכתב המחבר דייק ליה דהא המחבר אינו מקפיד לומר על ספק וודאי פסולה כמו בכל הני בעיות דלעיל אלא מדכתב מפני שנקיבת מקומות האלו במשהו יראה דהוה ודאי ולאו נבילה דלשון פסולה לא משמע נבילה אלא טריפה הוה ואף להמחבר שכתב בסי' ל"ג תורבץ הוה נבילה מ"מ הא כייל נמי קנה למטה מכנפי ריאה ושם לא הוה כ"א טריפה אלא לאו דוקא נקיט פסולה:

ודע דהמחבר דכתב דכל אלו החלוקים בקנה ולא בוושט לכאורה קאי אסי"ג אב' חלוקים שבקנה כשר בוושט טריפה אמנם המעיין ברא"ש פא"ט אהא דהי ניהו תורבץ וביש"ש פא"ט סי' וי"ו והכנה"ג בהגהות הטור אות ל"ג הביאו דבבהמה אם שחט הוושט תחילה והגרים בשליש האחרון ממנו פסולה וכן הביאו הב"ח והנה הטעם הוא אף דכבר נשחט רוב הוושט וכבישרא בדיקולא דמיא ואם ניקב כנגד מה ששחט כבר כשירה לאחר הרוב כמבואר בסי' כ"ו מ"מ זה דוקא במקום שחיטה הא בתורבץ שאין מקום שחיטה עדיין יש בו חיות וה"ה אם שחט הקנה תחלה ולאחר הרוב הגרים למטה מכנפי ריאה דיש טריפה לחצי חיות ומש"ה הוה טריפה ומיהו לאו וודאי הוה כמו שיתבאר בסי' כ"ו דטריפה לחצי חיות לאו וודאי אלא ספק ולפ"ז קאי אסי"ב נמי ששם כתב דאם הגרים בקנה לאחר ששחט הרוב דאין פוסל בו כתב דבוושט אינו כן. ואין לומר דהרא"ש פוסל מטעם מיעוט בתרא דהא מכשיר בהגרמה במיעוט בתרא. ואין לומר דסובר כריב"ש סי' קפ"ז דבתוך השחיטה אם שחט רוב סימן א' בבהמה ואח"כ דרס והחליד מיעוט בתרא דקמא הוה ספק דבעוד שהוא זקוק לשחיטה אין לעשות שחיטה פסולה כמ"ש לעיל בט"ז אות ו' באורך וא"כ ה"ה הגרמה אפשר דשם שחיטה פסולה עליה וכן מוכח קצת מהמחבר סי"ב דכתב בקנה לאחר הרוב וה"ה בבהמה לאחר רוב ב' ואמאי לא השמיעני רבותא טפי דבבהמה לאחר שחיטת רוב הקנה אין פוסל בו במיעוט בתרא הגרמה אלא וודאי דוקא בעוף מיירי מקודם ואח"כ אמר בבהמה לא משכחת ליה אלא אחר רוב ב'. אלא דמלשון הרא"ש וודאי לא משמע כן שהרי כתב דמש"ה אמר הי ניהו תורבץ הוושט דאם הגרים לאחר ששחט רוב הוושט בבהמה משמע דווקא וושט דניקב התורבץ במשהו הוא. וא"כ שמעינן מכאן דאם תורבץ או קנה בכנפי ריאה לאחר רוב א' ניקב הוה טריפה ואני רואה מכאן ראיה מוכרחת למ"ש התב"ש בסי' כ"ו אות ג' ובשמ"ח ס"ב דאם שחט רוב מוושט ואח"כ ניקב שלא במקום שחיטה מתורבץ דטריפה והביא כמה ראיות ע"ז

ולמה לא הביא מדברי הרא"ש פא"ט ויש"ש שם סי' ו' דמבואר כן שכתבו דאם שחט הוושט תחלה ואח"כ לאחר ששחט רובו הגרים בתורבץ כו' משמע דווקא וושט והטעם דנקיבתו במשהו ולא בקנה כה"ג דלא שייך ביה הגרמה ואפשר אף הריב"ש מודה כה"ג דאם שחט הקנה תחלה ולאחר רוב הגרים למעלה דלאו שחיטה פסולה כלל אלא הוה כחותך בידה וברגלה ול"ד לדרס והחליד במיעוט בתרא דקמא וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה וצ"ע ועי' בדרישה שמכשיר דינים דריב"ש ואנן קיי"ל לאיסור והנ"מ בכל אלה הוא אי הוה וודאי דאורייתא או דרבנן וכפי הנראה לדידן דמחמירין בהגרים במיעוט בתרא הוא מחמת מנהג בעלמא לא מטעם דפסקינן כרש"י כרבנן טרופאי ונ"מ לענין תערובת וס"ס וכבר התבאר:

סעיף כא

מהלחי ומהבשר. הא נשמטו מהעצם לחוד סבירא ליה דלא הוה עיקור וכשירה. ש"ך ועיין מ"ש בט"ז מזה:

סעיף כב

ונשמט, עש"ך ור"ל דלבה"ג עיקור אין טריפה ועוף הכשירו בסימן א' אפ"ה הלמ"מ דבעינן שיהיו ב' הסימנים קיימין בשעת שחיטה. ודע דודאי טריפה הוה אף בעוף דכן מוכח מברייתא שחט הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה וזה בעוף וכ"ת בבהמה וכדעת רש"י דעיקור לאו נבילה אלא טריפה ואין טריפה לחצי חיות ומש"ה נשחט הוושט ואח"כ נשחט הגרגרת אין טריפה לחצי חיות אם כן עכ"פ מוכח דעיקור טריפה הוה ואי כבה"ג ע"כ מוכח דבעוף מיירי ומוכח דינו של הרשב"א:

סעיף כג

ואנו. עש"ך ויראה לפרש כוונתו דתרתי קשיא ליה חדא עיקור במיעוט קמא היכי משכחת ליה דאם נעקרו במיעוט קמא הרי שוחט כל השחיטה בסימנים עקורים ובשלמא מיעוט בתרא משכחת שפיר וכ"ת דהר"ב אעיקור דסכין פגומה קאי הא לא הזכיר המחבר זה כאן כ"א בסימן ח"י שהגי' הר"ב עליו זה. ועוד מהו הלשון כ"ל עיקור לכן פי' דה"ק דוודאי מדינא אף בשעת שחיטה בעינן שנשמט רובו מלחי וכדמוכח מדברי הר"ן הביאו הט"ז ג"כ ואין חולק עליו בזה אלא מצד המנהג אנו מטריפין אם אירע בשעת שחיטה דלא כט"ז שהתיר אפילו בשעת שחיטה אם נעקר כ"ש. ומיהו קודם שחיטה מוקמינן אדיניה להמחבר כל שנשמט עם הבשר אפילו כולו שרי ולטור בעינן שיהא המיעוט קיים וז"ש רמ"א ואנו נוהגין להטריף כל עיקר ר"ל כל שהיה בשעת שחיטה ואפילו במיעוט קמא דקנה שנשמט כ"ש דעדיין לא התחילה השחיטה כלל

מידי דהוה אחצי קנה פגום אפ"ה משום חשש שמא נגע בוושט והוה בשעת שחיטה תו מחמירין מצד המנהג ויש לפרש עוד דאף אם תפס הקנה לבדו אפ"ה כיון שאירע בשעת שחיטה מטריפין מצד המנהג ומ"ש הש"ך שמא ניקב הוושט יורה כמ"ש מעיקרא והט"ז יפרש שמ"ש הר"ב כל עיקור במיעוט קמא קאי אסכין פגומה:

ודע דהטור הביא עיקור סימנין מהלחי ועיקור דסכין פגומה. והנה מהלחי הוא הלמ"מ וסכין פגומה כתב הדרישה בשם הגהות מהר"י וויי"ל דנפיק מקרא ושחט ולא ועקר שהפגם קורע הביאו הכה"ג ג"כ בהגהות הטור אות ל"ה. והנה פגם בחוד הסכין הוה נבילה ובצדדין אף דמקרא לא מוכח דשוחט בחוד שפיר מ"מ ניקב הסימנים קודם הרוב הוה נמי נבילה כיון דבמקום שחיטה הוה וכאמור. ובעוף אם תפס הקנה לבדו לדעת הש"ך בסי' ק"א ודוכתי טובא דמשמע מדבריו דלא חיישינן לנקיבת הוושט והסכים עמו הפר"ח זולת התב"ש שהחמיר יע"ש א"כ בשחט בסכין פגום בצדדין בעוף ותפס הקנה לבדו אם נאמר דרוב יותר כחוט השערה די בשחיטה וכמשמעות המחבר ושאר פוסקים לעיל א"כ כשר ממ"נ קודם הרוב הוה חצי קנה פגום ובמשהו יותר תו אין חשש. והתב"ש בסי' ח' השיג על פר"ח בסכין מלובנת ואוסר בתפס הקנה לבדו בעוף דצדדין שורפין גם למטה וזה לא שייך כאן בסכין פגומה מצדדין ועיין בסי' כ"ו בש"ך אות א' שכתב ניקב הוושט לאחר ששחט הרוב כשר ואף דאנו אוסרים כל ה' ה"ש אף במיעוט בתרא היינו במיעוט השלם לא במה שכבר שחט יע"ש ויש נ"מ בין התירוצים לתירוץ זה ה"ה בסכין פגום מצדדין בתפס הקנה כשירה ולתי' ב' שכתב שם כיון דלא נעשה דרך שחיטה א"כ כה"ג אסור ויש לצדד בה"מ כיון דעיקור במיעוט בתרא רוב מכשירין ומצד המנהג אוסרין א"כ כל שעוקר בסכין מה ששחט כבר יש לסמוך אתי' א' שם בש"ך בה"מ. ויש עוד נ"מ בין התירוצים שכתב שם הש"ך אם דרס והחליד באותו הרוב ששחט כבר לתי' א' כשר דדוקא במיעוט הנשאר דגזרינן אטו קודם רוב אבל במה ששחט כבר ליכא למגזר ולתי' הב' כל שעושה דרך שחיטה פסול אף במה ששחט כבר. וכל זה במקום שחיטה אבל ניקב שלא במקום שחיטה יבואר על נכון בסי' כ"ו בעזה"י:

ולעני החלב והביצים דעת הר"ב להכשיר והאחרונים אוסרים וכבר כתבנו מזה דעיקור הוה טריפה כשנעקר בכח כאן מעט כו':

עוד נראה לי דאם נשמט ממקום חיבורו בלהי כאן מעט כו' הוה מדולדל ועיקור ה"ה באמצע הקנה שלא במקום שחיטה כה"ג לא הוה נבילה מ"מ אם מדולדל הוא המיעוט אפשר דלא גרע ממקום חיבורו בלחי ולא מהני שחיטה והוה נבילה ולא טריפה ✍:

סעיף כד

אלא שאין השחיטה מועלת בו שמחמת עיקור מתנדנדין הסימנים וא"א שתשחט בהכשר ר"ן בשם הרמב"ן ש"ך ולא ידענא למה העתיקן דהא הר"ן כתב כן בשם הרמב"ן דסובר עיקור הוה טריפה והלמ"מ שאם אירע כן בשעת שחיטת נבילה וקודם שחיטה הוה טריפה אף ששחט אח"כ וחולק אבה"ג בתרתי דלבה"ג קודם שחיטה לא הוה טריפה ואין השחיטה מועלת בסימנים עקורים אף שנעקרו קודם שחיטה ומ"ש הב"י וא"ב כו' ה"מ למימר דא"ב נמי הא וכמ"ש הכה"ג בהגהת הב"י אות מ"ה וא"כ לאיזה צורך העתיק דברי הר"ן בשם הרמב"ן דהם סותרים למ"ש המחבר וצ"ע:

סעיף כה

אבל. עש"ך גם זה יורה קצת למאן דמטריף עיקור דלבה"ג לא שייך הדר ברי' כיון דלאו טריפה הוא אלא כיון דנדלדל א"א להשחט בהכשר:

סעיף כו

שחט א'. בעוף מיירי וק"ל עכ"ל ש"ך וא"י מה מלמדנו פשיטא דהכין הוא. והנה להר"ן בשם הרמב"ן דקודם שחיטה טריפה הוה ולא נבילה ובשעת שחיטה הוה נבילה הא דאמרינן וא"י אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה לאו דוקא קודם אלא קודם גמר הרוב דאל"כ לא שייך פסולה אם לא שיפרש כרש"י דפסולה לאו דוקא ולא ספק בשחיטה לחוד דה"ה כל ספק השקול וכדעת רבינו יונה ז"ל ועיין בכור שור חולין יו"ד יע"ש. ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות מ"ה שהביא בשם דמש"א דהמעיין בחידושי הרמב"ן יראה דאינה טריפה וא"כ הנ"מ שכתב הב"י אינו. אלא הנ"מ הוא להר"ן א"צ לבדוק קודם שחיטה אם הסימנים עקורים דאין דרך להשמט אלא בשעת שחיטה מפני יראת השחיטה ולבה"ג צריך לבדוק קודם השחיטה אם אין הסימנים עקורים. ולא הבינותי דאמאי לא שייך הנ"מ דלבה"ג אף קודם שחיטה הוה נבילה ולהר"ן קודם שחיטה כשרים נמי הוה ולזה יש לומר שכיון למ"ש ספק קודם שחיטה זה היה מעשה כו' וע"כ בעוף מיירי וא"כ לבה"ג א"ש דהלמ"מ שיהיו שניהן שלימין משא"כ להר"ן בשעת שחיטה מה איכפת לן כיון שהשחוט לא נעקר מישתמיט שפיר איהו ובשלמא אי טריפה הוה שפיר מה שאין כן אי אמרינן כשירה ולז"א דהר"ן לאו דוקא וקודם שחיטה נמי נבילה אלא אורחא דמלתא נקיט מפני יראת השחיטה עוקרת הסימנים וכל זה צ"ע גם מ"ש להר"ן צריך לבדוק אחר השחיטה ולבה"ג קודם גם זה אינו להר"ן א"צ לבדוק כלל ולבה"ג אחר השחיטה ולא קודם ולא חיישינן לברכה לבטלה ולב"ת ולקמן ב"ה יבואר זה. ומ"מ לדינא אין חילוק ואף קודם שחיטה דוה נבילה:

סעיף כז

הר"ז פסולה. פירוש ספק נבילה ש"ך. הנה דבריו לקוחים מהר"מ ז"ל פי"י מה"ש הט"ו ט"ז יע"ש וכבר דברנו מזה במקומות רבים גם כאן אדבר כמעט רגע. ידוע הוא דאזלינן בתר חזקה בין בספק המקרה בידי אדם או בידי שמים כמו נגע דאוקי אחזקה דעתה נחסר וזו בידי שמים ובידי אדם כמו נפלו לסטים ונפל הבית עליו כו' וכדומה הרי בין בידי אדם וב"ש אוקי אחזקה זולת ספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא דבשביל החזקה לא ישתנה הדין כמו שביארנו בזה במקומות רבים והנה בשמוט י"ל דאיכא רובא אלא דסמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא וכפי הנראה לא הוה ספק מ"ה כ"א דרבנן ומה"ט כתב דמ"א דהשוחט נאמן דלא הוה שמוט דמסייע ליה רובא וכדכתיבנא:

והנה בספק שהה ודרס נמי הוה ספק וכפי הנראה נמי מדרבנן דרוב אין שוהין ודורסין ומה"ט נותנין למומר לשחוט וכמ"ש הרשב"א ובשחיטת רוב סימנים כתב דבודק הוא קודם שיעור שהייה. אמנם בהא דלא בדק הסימנים קודם שיצא מידו אם שחוטים רוב דפלוגתא ה"א טריפה וה"א נבילה כתב הרשב"א בחדושיו דרוב שוחטין רוב אלא כיון דהוה רובא דתלי במעשה מש"ה הוה טריפה וי"א דהוה נבילה ויש לספק בדבריו אי מ"ה לא הוה רוב כיון דתלי במעשה ומ"ד טריפה דבחייה לא היתה מטמאה ומ"ד נבילה כיון דממילא היה מתה או ר"ל דמדרבנן לא הוה רוב ומ"ה הוי רוב ודי לנו שנא' דטריפה לא דמטמאה וזה יורה כמ"ש התוס' חולין ט' א' ד"ה אסורה דמה"ת מותר ולכך די דאסורה באכילה ומ"ד דמטמאה דלא ליהוי מילי דרבנן כחוכא דממילא מתה היא וע"כ מטמאין לה. ויש לראות כיון דטעמא דרובא דתליא במעשה א"כ בשהה ודרס בספיקן אמאי מחמירין וכ"ת סמוך מיעוטא לחזקה א"כ ה"ה בלא בדק והנראה דסובר בספק שהה הוה מדרבנן ובלא בדק הוה ד"ת דאי מדרבנן לא היו מחמירין לומר מטמאה ומש"ה הוצרך לומר דהוה רובא דתליא במעשה וכפי זה הצד יש להוכיח דרובא דתליא במעשה מ"ה לא הוה רוב וכבר דברנו מזה בספר גינת וורדים:

וראיתי להמי"ט בדף קל"ח אהא דהביאו הרי"ף והרא"ש פלוגתא דאי מטמאה אף דאין נ"מ מלתא אגב אורחא קמ"ל ולדידי יש לומר דנ"מ דמחולקין למ"ד טרפה הוה מדרבנן ודי שנחמיר באכילה ומ"ד נבלה הוה ד"ת או דרוב אין שוחטין רוב או דרובא דתליא במעשה לא הוה רוב מ"ה ונ"מ לכמה דברים בזה:

ולענין דינא בספק שהה ודרס י"ל דהוה ספיקא דאורייתא והטעם אף דרוב אין שוהין ודורסין מ"מ כיון דנולד לו ספק א"כ איתרע רובא ובשלמא מומר אמרינן מסתמא לא אירע לו. ובלא בדק בסימנים אי רובן שחוטים הוה וודאי כמו שיתבאר סי' כ"ה בספק

נשמט קודם שחיטה הוה ספיקא דאורייתא חדא דיותר שכיח לשמוט מחיים והא דאמרינן כל ספק בשחיטה הוא אף דיש לתלות אחר כך כמו בזרק מידו וכדומה ועוד די"ל דאיכא חזקה דבהמה בחייה וחזקה דהשתא וכה"ג אפשר דאין רובא עדיף נגד ב' חזקות וכבר צידדנו בזה בס' גינת וורדים וכאן אין להאריך:

סעיף כח

ולא אמרינן מחמת זריקה נשמט. הש"ך הראה מקום לסימן כ"ה אות ד' ועיינתי שם ולא מצאתי כלום דהתם כתב דאם זרק הקנה מידו יש לחוש דע"י זריקה נתרחב ולא ושט ואם נאמר דגם כאן נמי דווקא נשמט ושט הא קנה תולין דרך זריקה נשמט ונאמר אף לנשמט מלחי הוא כן וכבר היה לי ויכוח עם חכם אחד שאמר כן ואני אמרתי שזה א"א דכל ספק בשחיטה אף שיש לתלות לא תלינן וכהראיה שהביא מהרי"ק בשורש ל"ה ועתה ראיתי בגוף התשובה כתב שחט הוושט וזרק העוף מידו ונשמט הקנה יע"ש הרי אף בקנה לא תלינן. ואולי איפכא קאמר הש"ך דקשיא ליה למה להר"ב להגיה כאן ואפילו זרק ולא אמרינן דע"י זריקה נשמט הא כתב בסי' כ"ה דאפילו להקל לא אמרינן דע"י זריקה נתרחב החתך כ"ש כאן להחמיר ולזה כתב ששם בקנה חיישינן וכאן אפילו בקנה לא מהני והטעם כל ספק בשחיטה אפילו יש לתלות לא תלינן וכאמור ואף שיש לחלק בין באמצע ובין נשמט:

סעיף כט

הר"ז. כיון דתפס בסימנים אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה והוה ספק נבלה ש"ך:

סעיף ל

שיביא כו'. המהבר כתב דישחוט שניה (ויקרע) [ויעקר] רבותא הוא וכ"ש אם לא (קרע) [עקר] והש"ך כתב דיעשה בהיפך. ומ"ש כיון דשמוטה לאו טריפה הוה הוא לשון הרא"ש בפרק השוחט אחא דנמצא הסימן שמוט כתב דלמ"ד שמוטה לאו טריפה לא מהני הקפה באותו סימן עצמו ולמ"ד שמוטה טרפה הוה א"כ וודאי חתך של שחיטה שוה לחתוך שני ומהני הקפה באותו סימן עצמו ויש לראות אף למ"ד טרפה מ"מ עדיין חיות בו קודם שחיטה דהא כתב התב"ש סי' כ"ו דאין לרמות שלא במקום שחיטה למקום שחיטה והר"מ ז"ל נמי כתב גרגרת שנפסק במקום הראוי לשחיטה הוה נבלה הא שלא במקום שחיטה מהני לטהר מידי נבלה השחיטה א"כ וודאי לא ישוו החתיכות להדדי והנה נאמר שדבר זה מחלוקת בין הרא"ש והר"ן דלהרא"ש אין בו חיות כלל ושוב לא מהני שחיטה ולהר"ן דפוסק שלא בשעת שחיטה טרפה ומהני שחיטה אח"כ לטהר מידי נבלה וצ"ע. ומ"ש עוד הש"ך וכן משמע מתוספות פא"מ נ"א לא ידענא מה ראיה מהתם ומרא"ש פרק השוחט היה לו להביא ראיה יע"ש:

סעיף לא

וכן עיקר. שאפילו נמצא טבעת על הארץ אסור ש"ך יע"ש ועיין בט"ז מזה:

סימן כה

סעיף א

ואם. עש"ך דהוה נבלה פי' וודאי דכל ספק השקול אוקמיה אחזקה וכן משמע מר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הי"ב הר"ז נבלה ומשמע דהוה ודאי אמנם הכ"מ כתב שם דרבינו פסק כמ"ד מטמאה במשא לחומרא ועוד דמסתבר טעמיה וכפי הנראה דלא ברירא ליה אי הוה ודאי אמנם לשון הר"מ מורה דהוה ודאי וטעמא דסובר דרוב אין שוחטין רוב כתי' הב' במרדכי חולין פ"ק יע"ש ובכה"ג בהגהות הטור אות ב' וג' הביאו ובתב"ש צידד שם אי הוה דאורייתא או כתי' התוס' חולין ט' א' ד"ה ואסורה באכילה דרוב שוחטין כהוגן יע"ש והפרי תואר כתב בפשיטות דהוה רק דרבנן יע"ש וח"ו להקל בזה דאי הוה ספק השקול אוקמינן אחזקה וכ"ש דאיכא נמי חזקה דמעיקרא שלא היו הסימנים חתוכים. והתב"ש כתב להר"מ הוה ודאי נבלה ולוקה משום נבלה ולא לטמא במשא ויראה כוונתו דכל מה שהיתה עומדת בחייה כן עכשיו דהוה לקי משום אמ"ה ה"ה עכשיו משום נבלה ובחייה לא היתה מטמאה ה"ה עכשיו. וכתב דלפ"ז היה מותר לשחוט או"ב כה"ג ולא ידענא למה כיון דמטהר עכ"פ מידי נבלה מידי דהוה אטרפה דהוה שחיטה לענין או"ב:

סעיף ב

מיהו. הש"ך האריך ותוכן כוונתו דשמוטה הוה עכ"פ מיעוט המצוי כמו סירכות הריאה ומש"ה צריך לבדוק ומכל מקום מ"ש דאנו אוסרין דיעבד הא באין ה"מ אוסרין בריאה ה"ה כאן יש לאסור באין ה"מ ואולי יש לחלק. ודע דלא קשיא אמאי דיעבד שרי נימא סמיך מיעוטא לחזקה והוה פלגא מדרבנן וליתסר כיון דמיעוטא דמיעוטא לא הוה וי"ל כמ"ש בספר גינת וורדים בשו"ת א' דלא החמירו חז"ל אלא היכא שיש מקום לחול ונולד לנו הספק אבל להחזיק ריעותא לומר שמא בסימנים עקורים שחט זה לא אמרינן ומה"ט לא בדקינן אחר נקובת הוושט אף דאיכא חזקה בהדי' בניקב במקום שחיטה אלא כדאמרן ומיהו לבדוק אם רוב שחוטים או דהוה מ"ה או דמיקרי נולד הספק וכאמור. וכבר תמהתי לעיל סי' כ"ד דהר"ב סותר משם לכאן דלעיל פסק דעיקור לאו טריפה היה א"כ הא דאמר כל טבח שא"י ה"ש אסור לאכול משחיטתו היינו עיקור דנשמט הסימנים ומש"ה פסק דאין טריפה דאי כפירש"י עיקור דסכין פגומה א"כ אמאי סובר עיקור אין טרפה ועוד ממ"ש המחבר עיקור כיצד ושתק הר"ב ש"מ אודויי אודי ליה ואיך כתב כאן דא"צ לבדוק אחר עיקור א"כ אמאי אסור לאכול משחיטתו יע"ש:

ועיין ב"ח שכתב עיקור הוה חזקה שאינה זבוחה ולזה י"ל דא"כ אחר נקיבת הוושט נמי יהא צריך לבדוק אלא וודאי כדאמרן ומ"ש שם דא"כ למה צריך לידע עיקור יותר משאר ה"ש יש לעיין ביה דהכי היה לומר דאיזה צורך לידע עיקור:

וראית להתב"ש אות א' דברים אשר לא זכיתי להבינם. הקשה איך אנו סומכין על תוקף אגודל דלמא המיעוט מדולדל ולא יצא לחוץ וכן הקשה בכר"ו וזה יפה הקשה אמנם מ"ש התב"ש לבה"ג אין חילוק כל שנשאר המיעוט קיים כשרה דהטעם דא"א לשחוט בסימנים עקורים ודווקא אי עיקור טרפה יש חילוק אלא שבטור משמע אף לענין שחיטה עכ"ל ולא הבינותי דוודאי לבה"ג דאין מחלק בין נעקר קודם שחיטה או בשעת שחיטה הטעם גזירת מלך הוא דאין שחיטה מועלת בסימנים עקורים וכשהמיעוט הוא מדולדל הוה כנעקר כולו. ולמה הביא ממרחק לחמו והא המחבר בסי' כ"ד כתב בפי' כן הא דעיקור פסול כשהוא מדולדל אלמא אף לבה"ג פסולה וכ"ת דה"ק כשהוא מדולדל הוה טרפה ולאו מחמת עיקור ולא הוה נבלה ועיקור דהוה נבלה ולא טרפה כשנעקר כולו דעדיף הא נעקר בכח דכאיב לה הוה טרפה ולא נבלה וא"כ א"צ לבדוק כ"א שלא יהיה נבלה דסמוך מיעוטא לחזקה ולא בטרפה דסמכינן ארוב חדא דזה דוחק ועוד דאי הא דחלב וביצים מותר היינו כשנעקר כולו ולא מדולדל איך כתב המחבר שם דהמיעוט הנשאר אינו כלום והוה כנעקר כולו ומה בכך שנעקר כולו דנעקר כולו לאו טרפה הוה ואלו כאן מחמת טרפה קאתינן עליה לא מחמת נבלה וצריך לומר דמלתא דלא שכיחא הוה שיהא המיעוט מדולדל וכיון דלא הוה מיעוט המצוי תו לא מחמירין:

סעיף ג

ויש. הג"ה זו צריך להיות קודם ויש מי שאומר ש"ך לכאורה יראה דפליג אט"ז אות ג' דסובר הטעם שמא ישכח מלבדוק אח"כ דלפי דבריו אין חילוק בין רובא להגרמה דה"ה אחר הגרמה צריך לבדוק קודם שיזרוק מידו שמא ישכח וא"כ בכיון עשה רמ"א כן דכתב הג"ה זו כאן לומר דקאי נמי אהגרמה אלא סובר דהטעם דלכתחלה חיישינן שמא יתרחב כשיטת מהרי"ו דלא שייך זה בהגרמה אלא ברוב ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ו' כתב דבעל המפה תפס לכתחלה חומרת שחיטת אשכנזים הרי דסובר דלכתחלה יש לחוש לשמא יתרחב החתוך ויש בזה קולא וחומרא לפי' הט"ז שמא ישכח מלבדוק הוה חומרא אף בבהמה דלא שייך פרכוס צריך לבדוק מיד וה"ה הגרמה ובעוף אם שחט הוושט ג"כ הדין כן ואלו לטעם הש"ך בבהמה א"צ ועוף דנקיט רמ"א הוא בדקדוק ואם שחט הוושט בעוף א"צ לבדוק מקודם דווקא קנה יש חשש שמא יתרחב כמ"ש הש"ך בשם אביו הגאון ז"ל ויש ג"כ חומרא לש"ך אם אמר לאחר שיזכיר לו הבדיקה דלא

שייך שישכח דשנים לא ישכחו כמו גבי בדיקה כמ"ש האורח מישור אפ"ה אסור שמא יתרחב ולט"ז שרי כה"ג:

סעיף ד

ולא חיישינן. עש"ך וירצה דהב"ח הביא ראיה מרש"י דהשוחט בלילה דלא ישחוט לכתחלה דשמא לא ישחוט הרוב והבין דשמא אח"כ יתרחב החתך א"כ משם מוכח איפכא דיעבד שרי ורש"י כיון דשמא ישכח אח"כ לבדוק כמ"ש בסי' י"א אות א' יע"ש ואף דכתבנו מקודם לזה דהש"ך סובר דהא דבעינן קודם שיזרוק העוף אין הטעם שמא ישכח אין דומה לילה ויום במקום אופל דחיישינן שפיר משא"כ בעומד שם אין חשש אף לאחר שיזרוק אלא הטעם לכתחלה שיתרחב מקום החתך. והנה הש"ך כתב בשם אביו הגאון דיש חילוק בין קנה לוושט ומשמע אף דיעבד אסור בקנה והיינו דקשיא בגמרא השוחט דיעבד אין והא תניא לעולם שוחטין ביום ובלילה לימא הא איירי בבהמה דליכא פרכוס או וושט וכאן בקנה אלא בקנה אף דיעבד אסור ומתניתין בבהמה או בוושט או תפס העוף בידו או קשר דלא פרכס כמ"ש בנה"ך ומיהו התב"ש מיקל אף בקנה יע"ש אמנם המעיין בב"ח כאן ובריש סי' י"א יראה דדבריו כנים דה"ק אסור לשחוט בלילה לכתחלה דאם אתה מתיר ליה לשחוט יבוא לסמוך לפעמים בנמצא לטהר רובן שחוטים וזה אסור אף דיעבד ודיעבד מותר בנמצא כל הסימן שחוט למחר דהרי בריש סי' י"א פי' דברי רש"י דאף דיעבד אסור שמא נתרחב החתך והרי אתה רואה כמ"ש כאן וצ"ע:

סעיף ה

הבודקים. הש"ך הביא ב' פירושים ופירוש הב' מחמיר דאף אם ימצא אח"כ רוב אסור דשמא הנוצה קרעה ונעשה רובו אסור:

סעיף ו

ולא חיישינן. כתב הש"ך דמלשונו משמע דלא חיישינן שמא במקום נקב ניקב אלא אפילו הרבה נקבים שלא במקום שיניו תלינן כולהו בזאב והטעם דרוב אין טריפות הא ספק בשחיטה מוקמינן אחזקה אף שיצא פ"א בהיתר וכבר היה לי ויכוח עם חכם אחד ואמר די"ל כיון דיצא פ"א בהיתר אין לחוש ודחיתי דבריו. ועתה מצאתי במהרי"ק שורש קמ"ז להדיא כדברי דאף שיצא בהיתר ז"ל שם ומה שאמרת שאם זרק העוף מידו ומצא הסימן שמוט הואיל ויצא בהיתר אינו דהא טבל ועלה ובין עלייתו לטבילה נתעסק באותו המין אין לך הוחזק גדול מזה ואפ"ה אוקי אחזקה והביא עוד ראיות ברורות לזה יע"ש ואף אנו כתבנו כפי מעט ידיעתנו ומה לנו להביא עוד ראיות מאחר שאדונינו מהרי"ק אומר בפי' כן מי יבוא אחר המלך כו' והדבר ברור אף שיצא בהיתר כיון דאח"כ נולד ריעותא ואף דאיכא למיתלי כי התם דנתעסק אפילו הכי אוקי אחזקה וזה ברור

וכבר הארכנו בספר גינת וורדים בשו"ת א' ולקמן סי' ל"ג בדיני וושט אבאר עוד מזה ✍ בעזרת האל יתברך:

סימן כו

סעיף א

ניקב. עש"ך ויראה לפרש כוונתו דיש לומר אם שחט רוב הוושט וניקב אסור מתרי טעמי חדא לדידן דפסקינן כרש"י דה' ה"ש אסור במיעוט בתרא מטעם גזירה אטו קודם הרוב ה"ה ניקב יש לגזור וזה אפילו בשחט הב' סימנים ברובן יש לגזור כן ועוד יש לומר למ"ד יש טריפות לחצי חיות אין לחלק בין ריאה לאותו סימן גופא ע"ז כתב דאף למאן דפוסל ה' ה"ש במיעוט בתרא ניקב אין פוסל והביא ב' תירוצים ויש לכ"א קולא וחומרא לתי' הא' אם דרס והחליד ברוב ששחט כבר אין חשש דאף רש"י אין אוסר כ"א במיעוט הנשאר שלם לא במה שכבר שחט וחומרא אם ניקב המיעוט השלם טרפה ולתי' ב' חומרא אם לאחר ששחט רובן דרס והחליד במה ששחט כבר טרפה דהוה דרך שחיטה וקולא אם ניקב המיעוט השלם כשרה כיון דלא הוה דרך שחיטה. והא דעיקור סימנין מהלחי במיעוט בתרא אוסר אף דלא הוה דרך שחיטה מ"מ כיון דנעקר בשעת שחיטה א"א להשחט כראוי המיעוט ומש"ה פסול. והביא ראיה מרש"י גופא דף ח' שכתב והאיכא צדדין שורפין קודם שתשחט רוב הסימנים וושט נקובתו במשהו ומדכתב קודם רוב אלמא לאחר רוב אין קפידא אף דפוסל כ"ש במיעוט בתרא וגם מדכתב וושט משמע קנה ליכא קפידא. ומיהו הא אין ראיה דאף למ"ד יש טרפות לחצי חיות מ"מ באותו סימן גופא אין פוסל. חדא דרש"י מפרש רוב שנים ועוד דרש"י סובר דלר"ז אין טריפות לחצי חיות ומש"ה דקדק הש"ך וכתב וכן משמע מפירש"י רק אמ"ש דאף לרש"י דפוסל ה"ש במיעוט בתרא מ"מ נגד מה ששחט לא מדכתב קודם הרוב משמע עכ"פ לאחר רוב שנים אין מזיק וה"ט כיון דחתוך כבר לא גזרינן כולי האי ודווקא במיעוט השלם. א"נ כיון דלא הוה דרך שחיטה דגם טרפה לא הוה דרך שחיטה אין פוסל ולא כתב אח"כ על מ"ש שאין טריפות לחצי חיות שכן מוכח מרש"י כי זה לא מוכח כדכתיבנא. ומ"ש שכן משמע מרש"י משום דדיוק גמור לא הוה דלמא רש"י מפרש דקושית הגמרא הוא משום קודם הרוב דלאח"כ מה קושיא דלמא ר"ז מיפשט פשיטא ליה דאין פוסל ח' ה"ש במיעוט בתרא ומ"מ משמע כן דאל"כ למה לרש"י לפרש קודם הרוב משמע דדינא אתא לאשמועינן ומש"ה כתב כן. אח"כ הביא הש"ך ראיה דהא נמי לא אמרינן בבהמה אם שחט הוושט וניקב קודם הקנה דיש טריפות לחצי חיות ואין לחלק בין אבר אחד לאותו אבר גופא לזה כתב דהרשב"א בתה"א למ"ד ובתשובה סי' שס"ז כתב להדיא אף מאן

דאוסר ואומר יש טריפות לחצי חיות מ"מ באותו סימן גופא אין אוסר יע"ש והביא דברי הדרישה דאין טריפות לחצי חיות. ומ"ש כ"ש אם ניקב הוושט לאחר ששחט כל הוושט דלא כב"ח שכתב למעשה צ"ע דשמא יש טריפות לחצי חיות אף באותו סימן גופא דז"א. ומכל מקום א"י מה מלמדנו דפשיטא דכל שכן הוא אם בנשחט רובו דכשר אם ניקב כ"ש נשחט כולו. ואולי דהכא קאמר בנשחט רובו עדיין אם ניקב השלם י"ל כתי' א' דפוסל לרש"י אבל בחתך כולו לומר יש טרפות לחצי חיות בהא כ"ע חולקין על הב"ח דשאני ריאה דהוא אבר אחר מאותו סימן גופא דודאי אין טריפות לאחר הרוב:

כתב התב"ש אות א' אם נפגם הוושט במקום ששחט בצד דחתוך קודם הרוב טריפה והביא ראיה מקושית והאיכא צדדין ופשוט הוא. עוד כתב דאם ניקב רק עור העליון והעור הב' אין מגין עכשיו דחתוך הוא או שוחט באלכסון והעור עליון עודף על התחתון אין חשש ע"ש מ"ש התב"ש בסוף הספר בדף האחרון. עוד כתב באות ב' דווקא אם ניקב לאחר ששחט הרוב במקום שחיטה הא בתורבץ או הקנה בכנפי הריאה הוה כאבר אחר ודמי לריאה וספק טרפה הוה וכבר צידדנו בסימן כ"ד ושאר דוכתי והדין נכון הוא:

ודע דיש להסתפק היכא דשחט סימן א' בבהמה כולו ואח"כ דרס והחליד באותו סימן החתוך במקום אחר מהו לפי' הריב"ש בסימן קפ"ז דאם החליד במיעוט בתרא דקמא פסולה לפי שזקוק לשחוט עוד ה"ה אם החליד בסימן החתך במקום אחר א"ד לא פסלה כהאי גוונא ונ"מ לדידן בשנים שוחטין ובלא שהייה משכחת לה להאי דינא. ומיהו אם שחט כל הסימן ואח"כ חזר וחתך במקום אחד באותו סימן ושהה כדי לשחוט כל הסימנים בסכין רעה הוה ודאי נבלה לא ספק אף לפירוש הר"ר אושעיא דהתם שחט במיעוט השלם משא"כ כאן במה שכבר חתך:

סעיף ב

וניקבה הריאה דחיי ריאה תלויה בקנה וושט ויש טריפות לחצי חיות ועיין מ"ש לקמן בסימן כ"ז לענין מכירת הבני מעיים לעובד כוכבים:

סימן כז

סעיף א

אסור. עש"ך דהיינו קודם שתצא נפשה אבל לאחר מיתה מותר אף מה שחתך בעוד מפרכסת דלאו משום אמ"ה אסור דכי שחט פרח ליה שם אמ"ה מגזירת הכתוב אלא מלא תאכלו על הדם וכי מתה אישתרי ועיין מ"ש בט"ז מזה מנא לן הא דמכי שחט לה אישתרי אמ"ה ולומר גזירת הכתוב הוא דלמא ה"ק קרא אי תרצה לאכול בשר דלא יהיה נבילה שחוט ואכול אחר מיתת הבהמה כיון דמתה ע"י מעשה שחיטה לאו נבילה הוה

אבל מ"מ איסור אמ"ה בעודה מפרכסת אית בה ולהר"מ ז"ל דלא תאכלו הוה דאורייתא ניחא ולרש"י ז"ל דהוה דרבנן צ"ע:

סעיף ב

עד. עש"ך ויראה ודאי מלשון הרשב"א והש"ך דווקא ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה אסור בעודה מפרכסת ליתן לעובד כוכבים הא ישראל בטריפה אף דאסור לישראל משום טריפה דכה"ג לא שייך מי איכא מידי כמ"ש בתוס' חולין ל"ג יע"ש מ"מ כיון דמהני הך שחיטה להוציא מידי אמ"ה לישראל ה"ה נמי לב"ג וליכא ביה משום לפני עור כו' ומיהו כל שנפסלה בשחיטה ולא מהני הך שחיטה מידי אסור ליתן הבני מעיים לעובד כוכבים דלא קיי"ל כר"ל היינו משום ספיקא או דברוב שנים הוה עכ"פ כמאן דמנחי בדיקולא דמיין והעולם אין נזהרין מזה ואולי סומכין על דברי פר"ח דלא קיי"ל כר"ל וכבר התבאר דאינו כן ועוד אף להפר"ח יש קצת עיון בסימן גופא דמודה איהו גופא דכמאן דמנחי בדיקולא דמיא:

דע בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא והוליד דאותו הוולד אין לו תקנה אם שחט ליה אסור להושיט הבני מעיים או לחתוך בשר ממפרכסת לב"נ כיון דלא אהני האי שחיטה לישראל מידי דהוה שהייה כמ"ש רש"י בבהמה המקשה א"כ הוה נתנבלה בשחיטה. ובן פקועה הנולד מטריפה ושחט שחיטת עצמו ונתנבלה עיין מ"ש לעיל בסי' י"ז וט"ו כפי הנראה לית ביה אמ"ה ואין להאריך:

כתב הב"ח דנ"מ במ"ש הטור איזו נבילה ואיזו טריפה לענין איסורין מבטלין זא"ז ובפרישה הקשה ע"ז דהא טעמן שוה ולא אמרינן איסורין מבטלין זא"ז אלא בחלב ודם לנ"ט של היתר דבטעמא תליא מלתא והב"ח בקו"א חיזק דבריו לפי מ"ש הב"י לקמן סי' צ"ח דשור ואיל ועז הוה ג' מינין א"כ אין טעמן שוה ואלו היה משום נבלה היה אסור ועוד נ"מ יבש ביבש דאף דאיכא איסור מ"מ לא הוה אלא מדרבנן ונ"מ בספיקו להקל עכ"ל. לא זכיתי להבין דבריו בכאן מ"ש דשור ואיל ועז הוה ג' מינין זה לענין שמא ולא לענין טעמא ונ"מ מאן דאזיל בתר שמא או בדברים שאין מתבטלים אפילו באלף משא"כ לענין טעם כעיקר משמע וודאי דהנך ג' מינין טעמן שוה ומה"ט כתבו ז"ל דווקא אם הם שלימים הוה ג' מינין לא כשהם חתוכים דשם בשר חד הוא ואלו היה טעמן חלוקין וודאי אין לחלק בין שלימין לחתוכים ועיין בספר הארוך לש"ך סימן צ"ח ושם יבואר. גם מ"ש דיבש ביבש אם היו שלשה חתיכות מג' איסורין אף דטעמן שווין בטל הוא מ"ה ואין איסור אלא מדרבנן תמה אני בשלמא לענין מלקות שייך לומר דאין לוקה אבל איסור תורה ודאי אית בהו לא איסור דרבנן. אמנם מה שכתב עוד דאי חלוקין בטעמן

אי שמן שווין אסור יראה לי דהוה רק מדרבנן דמ"ה כל שאין טעם נרגש מותר אלא כיון דחד שמא איכא איסור מדרבנן ועיין תב"ש סי' ל"ג ולפי שעיקר הדברים מקומן בסימן צ"ה אין להאריך כאן ושם אבאר בעזה"י באורך:

עוד אבאר לך שבן נח מצווה על הטמאים כטהורים ולא ישראל כמבואר כל זה בחולין ובשאר מקומות ועי' סימן ס"ב בש"ך אות ג' מזה. ובשר מן החי לבן נח אסור משום בשר מן החי ולישראל אסור משום בשר בשדה טריפה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ד ממ"א ועיין פ"ט מהלכות מלכים מה שתמה הכ"מ שם על הר"מ והלח"מ יישב שם. ולפ"ז אם נפל לקדירה זית בשר מטריפה וזית בשר מן החי לדידן דפסקינן כר' יוחנן דנפיק מקרא דבשר בשדה טרפה הוה משם אחד אף שחלוקין בטעמן כמו כבד ובשר אין מבטלין כמ"ש התב"ש ומיהו בהא גופא חולק הפר"ח בסימן צ"ה וסובר דכבד ובשר טעמן שווין ושם יבואר:

סימן כח

סעיף א

בין שהיו מזומנים. דסד"א כי יצוד ת"ל ציד מ"מ ש"ס ש"ך וכי יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל בשר אלא בהזמנה זו עט"ז מה שכתבנו שם:

סעיף ב

והכיסוי. הש"ך הראה מקום לסימן י"ט אות ו' ור"ל דאף ששם נתבאר דהכיסוי גמר מצוה ואם שח בין שחיטה לשחיטה צריך לכסות דם הראשון מ"מ לענין זה הוה מצוה בפ"ע דהשחיטה כשרה. עיין ב"י דכתב דיש ראיה מגמרא דאף אם לא כיסה מותר וכתב הל"ח קצ"ב אות א' מדאמרינן פרק כיסוי הדם פ"ט ולחשוב עפר כיסוי הדם ומשני לית ביה הנאה ופירש"י דבלא כיסוי הוה מישתרי בשר והכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ד כתב ממ"ש רש"י הוה משתרי בשר ולא כתב דבלא כיסוי משתרי בשר אלא דה"ק דאי נמי לא היה מצווה לכסות היה משתרי בשר משא"כ טהרת טמאים ויפה כתב:

סעיף ג

כשרה. ואם העם פרוצים שאין מכסין או אין מברכין על הכיסוי או על השחיטה יש למגדר מלתא ולאסור השחיטה. והתב"ש כתב דה"ה אם אותו השוחט לחוד הוא פרוץ ואין מברך על השחיטה וכיסוי יש לאסור:

סעיף ד

על כיסוי דם בעפר. הש"ך הראה מקום לאות כ"ט דאם ממצה בבגדו דלא יאמר בעפר כ"א על כיסוי דם ולענין הלכתא עיין מ"ש שם:

סעיף ה
מברך. הש"ך הניח בצ"ע והפר"ח הסכים שלא לברך שהחיינו בפעם ראשון על הכיסוי ועיין כה"ג בהגהות הטור הניח בצ"ע באות ז' לכן יראה וודאי דאין להכניס עצמו בספק ברכה והתב"ש הסכים דמברך וצ"ע:

סעיף ו
דמזיק. הש"ך כתב טעם אחר דשחיטה יכול להיות דלא ישחוט ולא יברך משא"כ כיסוי דכולן מצווין אם שחט כבר ומ"מ הא הניח בצ"ע אם יש לברך:

סעיף ז
וכלאים. הש"ך העלה דמיירי בצבי על התיישה הא איפכא וודאי מכסה עם ברכה דלזרע אם וודאי חוששין וצבי אפילו מקצת דלא כב"ח ודרישה ובט"ז כתבנו דיכסה בלא ברכה אף כה"ג. ומה שהשיג על זבחי צדק דנתן טעם משום התרת חלבו אפשר דנתן טעם לבהמה הבא על חיה דיאמרו מדמברכין וודאי חיה היא ולית בה כלל מקצת בהמה משא"כ כיסוי לחוד יאמרו מדרבנן אמרי דיכסה בחול ולא אתי למישרי חלבו כדמסיק בביצה *):

סעיף ח
ואין. עש"ך ואם יש לו עוף אחר אפ"ה כוון זע"ז אסור דמבטל דם העוף מכיסוי אלא זא"ז וכיון דבחד זימנא לא יכול לכסות שתיהן תו הוי טירחא. ולשחוט הבופל"י בי"ט לכאורה יראה דמותר דהא בסי' דצ"ז כתב דשור הבר מין בהמה ולא הגיה רמ"א כלום וכתב פר"ח כאן יש תקנה בקל לשחוט עוף ויברך על שתיהן א"כ יכול לשחוט בי"ט בופל"י ולא יכסה כיון דודאי בהמה כמו לענין כלאים דמותר עם בהמה ומיהו י"ל דאין לעשות כן די"ל דסמך רמ"א לקמן על כאן עש"ך שם ושוב מצאתי בכר"ו גם כן שאין לשחוט בופל"י ביו"ט ועיין עוד מ"ש לקמן בזה:

סעיף ט
אינו מכסה את דמו. אפילו יש לו אפר מוכן ש"ך עמ"ש בט"ז מזה דאפילו יש לו אפר מוכן לכל ספיקותיו אפ"ה אין מכסין דיבואו להתיר חלבו:

סעיף י
ובלילה אם רישומו ניכר. הש"ך הביא דעת הב"ח להקל בזמן הזה באם מניח מעט עפר בכלי ולשחוט לתוכו יע"ש ומ"מ לכתחלה לא יעשה כן:

סעיף יא
או לשחוט כו'. אצל הבופל"י לא ע"ג כדלקמן ס"ק כ' ש"ך ויש לראות הא לקמן אדרבה חולק על הב"ח וסובר עוף ע"ג בהמה צריך לכסות ושוב ראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות י"ג תמה עליו בזה ולדידי אין כ"כ תמיהה דשם כתב דלקולא שלא לכסות ודאי לא וכאן

כתב דלכתחלה ראוי לחוש לדברי הב"ח. והתב"ש אות ה' כתב הטעם שלא יהיה עפר למטה תחת דם העוף וכתב שהש"ך רמז לזה. ולא ידענא הא באות כ' הסכים להלבוש לומר דמיירי ביש עפר למטה ולא הוה הפסק וכמ"ש הל"ח יע"ש ולענין הבופל"י בי"ט לשחוט עליו חיה גדולה לסברת הלבוש ליתן עפר למטה הוה שרי גם מסתמא יהיה מראה דם בחיה מ"מ אין לעשות אף כה"ג:

סעיף יב

וצריך. עש"ך וסבור הייתי לומר דה"ק מצוה שיתן הוא אף עפר דלמטה ולא אחר וכן כתב התב"ש דאף עפר למטה צריך שיתן הוא אלא דמתוספות ר"פ כיסוי הדם ד"ה עפר לא מוכח אלא דמצוה שיתן הוא ולא יסמוך שיכסה הרוח או אם כיסה הרוח דרשות בידו לגלותו ולכסותו לקיים המצוה וכן מוכח מהראיה שהביאו מכסהו הרוח דאי לומד שמצוה עליו הא ברייתא מפורשת ושפך וכסה מי ששפך יכסה אלא כמ"ש דעיקר כוונת הש"ך נמי הכין הוא דבעינן שיאמר בפה אם מצא עפר מוכן או שיזמין בידו וא"צ לומר בפה ועפר למעלה ודאי נוטל בידו זה הוא הזימון וא"צ לומר בפה שעושה לשם כיסוי:

סעיף יג

או בסכין. ר"ל בקתא ש"ך. ור"ל כדלעיל סי' ח"י ס"כ דאסור להשתמש כלל בסכין של שחיטה דשמא ישחוט ויאבד הסכין ויסמוך על חזקה ובאמת כיון ששימש ביה תו ליכא חזקה ועוד דאסור לשחוט בסכין שיש בה פגימה אף בראשה אף שיש כמלא ב' צווארין אין לעשות כן לכתחלה יע"ש:

סעיף יד

מי ששחט. עש"ך וכבר כתבנו בט"ז אי רשאי לכבד לאחר לעשות המצוה והנה התב"ש אות י"ד הביא ראיה מגמרא שבת קל"ג ואי איכא אחר ליעבד אחר אלמא דאין איסור כו' והנה רש"י שם פי' ליעבד אחר ולא ליקום אב התם ויראה דאי קאי האב התם הוה שליח דידיה והאב עובר אף דאין שליח לדבר עבירה מ"מ היכא דהשליח לאו בר חיובא המשלח חייב כי התם ושוב ראיתי במשנה למלך פ"י ה"ד מהלכות טומאת צרעת הביא דברי רש"י וכפי הנראה מדבריו דכל זמן דלא עמד האב שם אף דבשליחותיה לא עבר וא"י מה לי אם עמד שם או לאו וכפי הנראה דפריך בכל התורה אין עשה דוחה עשה ול"ת לולי מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות וזה י"ל גוף מצות מילה משא"כ מ"ע של אב דאין בו לא כרת ולא י"ג בריתות שייך גבה קשיא שפיר כיון דבכל התורה אין עשה דוחה עשה ול"ת אף דבמילת קטן ליכא כרת מ"מ שייך במ"ע כרת כן נראה ליישב שיטת הד"מ ומ"מ המנהג פשוט לכבד לאחר אף שאבי הבן מוהל בעצמו וה"ה לכיסוי. ולא ראיתי נוהגין בכיסוי כן:

סעיף טו

שחט ק' **חיות או חיה ועוף כיסוי אחד לכולם**. ואם שח עיין לעיל סי' י"ט כי שם נתבארו דינים אלו. ועי' בתשובת מהר"ם מלובלין מה שהקשה כאן פסקינן כת"ק ובאו"ב מסיק או לחלק צריך קרא יע"ש שהאריך:

סעיף טז

דם שנפל. דאין דיחוי אצל מצות ש"ך. וכבר כתבנו דמכסה בלא ברכה דבעיא דלא איפשטא היא אם נראה ונדחה חוזר ונראה ומיהו אם יש לו עוף אחר ישחוט אצל זה ויכסה ויברך על שתיהן ככל הספיקות ופשוט:

סעיף יז

בדם בהמה. עש"ך והטור והמחבר השמיטו מלת היה ומה שפירשו בדם היה טמאה או דם הקזה ה"ה המ"ל בדם חיה נבילה או טריפה. כתב התב"ש אות כ"א דאם נתערב דם היה בדם היה שכיסה מקצת דמו דתו א"צ למיכסי לכולהו דמא יש להסתפק אי מבטל ויש לכסות בלא ברכה. ודע דהא דאמרי' בסי' י"ט דאם שוחט דבר דאיתילד ריעותא ישחוט עוף אצלו ולא ע"ג אף דראשון חיה או עוף הוא דלמא יהיה טריפה ופטור מכיסוי ומבטל דם חבירו והוא פשוט:

סעיף יח

רואין כו' חייב לכסות. כתב הש"ך דאם לא היה מראה דם וחזר ונפל חוזר וניער וא"י מה מלמדנו פשיטא דהכין הוא והא ודאי דגם כאן אין מכסה בברכה כיון דנראה ונדחה הוה תו בעיא דלא איפשטא:

סעיף יט

פטור. הש"ך העתיק דברי רש"י דמה יכסה וירצה בזה דל"ת מין במינו אין חוצץ כמו בעפר דלמטה לדעת הלבוש והל"ח שהביא באות כ' ולזה אמר דמ"מ הוה ככסהו הרוח דאידחי מלכסות כיון דמכוסה הוא. ולפ"ז יש לכאורה להוכיח דכסהו הרוח בדברים שאין מכסין אפילו הכי פטור מלכסות. ועיין תב"ש אות א' נסתפק בזה אי כסהו הרוח בדבר שאין מכסין אי פטור מלכסות. ובל"ח קצ"ג ב' אות כ"ז אין הכרע בכסהו הרוח אי דוקא בדברים שמכסין או אף בדברים שאין מכסין:

סעיף כ

או עוף. עש"ך שהשיג על הב"ח וכתב מיש"ש מוכח איפכא והנה הט"ז באות י"ד כתב גם כן דמיש"ש מוכח כן ויש לראות במאי פליגי ועיינתי ביש"ש פרק כיסוי הדם סימן י"ד על מה שהקשה ב"י על הטור למה הביא בשם בה"ע והלא ברייתא שלימה היא שחט חיה ואח"כ בהמה פטור מלכסות כתב ואני אומר מש"ה הביא דברי בה"ע לומר דוקא ציפרא או חיותא ואח"כ בהמה הא ציפור שנתנבלה חייב לכסות דקליל אף שהתחתון

ג"כ קליל של ציפור ומש"ה דייק בה"ע בלישניה שחט ציפרא או חיותא ולבסוף בהמה ואח"כ חיה ולא כתב או עוף אלא דמש"ה כתב בתחלת הדברים ציפרא למידק מיניה דאף בציפור בעינן אח"כ בהמה הא ציפור לא דקליל ומש"ה כתב מהר"מ שאם שחט ציפור שנתנבלה חייב לכסות כדפרישית עכ"ל. ביאור הדברים דמש"ה הביא הטור דברי בח"ע דהוסיף על ברייתא דלא הזכירה כ"א חיה ואח"כ בהמה וכ"ת דלאו בכוונה הוסיף בה"ע מלת ציפרא דא"כ בסיפא אמאי לא סיים בהמה ואח"כ ציפרא או חיותא אלא דמש"ה הוסיף ברישא לומר אף שציפרא אפ"ה דוקא בהמה אחריו וה"ה חיה שנתנבלה הא ציפור ונתנבל לא דקליל אף שתחתון ג"כ קליל והב"י יודה לזה ושגם הוא פי' דברי הגהות מיימוני כן כמו שיראה הרואה בב"י. הנה הוא יורה כפי הבנת הש"ך בישש"ש דאם בהמה ואח"כ עוף חייב לכסות דאל"כ מה האי דקאמר ובסיפא לא סיים או עוף אלא מש"ה זכר ברישא כו' והא אי אפשר להזכיר בסיפא עוף דבטל במיעוטו ולמה חזר הישש"ש לרישא. מלבד דהו"ל לומר דמשום הכי הביא דברי בה"ע לומר דוקא בהמה ואח"כ היה הא עוף פטור מלכסות ומה ענין הגהות מיימוני לכאן. ובהיות כי הדברים כפשטן מראין כפי' הש"ך יש לראות איך הבינו הב"ח והט"ז בישש"ש ואין רמז כלל בדבריו דבהמה ואח"כ עוף פטור מלכסות. וכ"ת הא בהא תליא כיון דעוף קליל ואין עומד בפ"ע א"כ הוא כמעורב בדם הבהמה ובטל הוא. הא ליתא דהב"י נמי סבר דעופא דקליל ובהכי יישב דברי הגהות מיימוני ואפ"ה סתם בש"ע בהמה ואחר כך חיה ועוף חייב לכסות וסובר דאינו בטל וא"כ קשיא ואולי דבה"ע דייק למיכתב ברישא ציפרא או חיותא ואמאי לא באמת בסיפא כן אלא דבסיפא פטור לכסות והא דכתב הישש"ש ולא סיים בסיפא אלא נקיט ברישא הכי קאמר מדלא סיים בסיפא ע"כ בהמה ואח"כ ציפרא פטור וא"כ אמאי אמר ברישא ציפרא ואח"כ בהמה הא בהמה ואח"כ ציפרא נמי אלא מש"ה כתב כן ברישא למידק מיניה דוקא בהמה הא ציפור שנתנבלה חייב לכסות דקליל אף דדם התחתון נמי קליל. ועתה אין קושיא למה לא אמר דמש"ה הביא הטור דברי בה"ע לומר דבהמה ואח"כ חיה הא עוף לא דא"כ הוה קשיא בדברי העיטור גופא אדאשמעינן ברישא ציפרא ואח"כ בהמה ולא השמיענו רבותא טפי בהמה ואח"כ ציפרא לא אלא דמש"ה הביא העיטור ברישא כן למידק מיניה הא ציפור שנתנבלה חייב בכיסוי ותרתי שמעת מיניה ועיין בכה"ג בהגהת הטור אות ל"ב האריך בזה וכפי מ"ש נתבאר הכל על נכון:

והנה בקושית הב"י על הטור תי' דוודאי קושית התוס' על הברייתא אמאי לא יגרור בין ברישא ובין בסיפא וסוברים הפוסקים דהברייתא סוברת דא"צ גרירה וה"ה דם הניתז

א"צ גרירה וא"כ אנן דסוברים דם הניתז בעי גרירה דחייב לכסות משמע כדיניה כמ"ש הרשב"א ז"ל בחדושיו א"כ לית הלכתא כברייתא. ואף דבברייתא נמי קתני חייב לכסות לק"מ כמ"ש התב"ש איידי דתני ברישא פטור תני בסיפא חייב ובברייתא לית לה גרירה מרישא שמעינן לה ומש"ה השמיטו הפוסקים הך ברייתא והטור סובר דהלכתא הוא וברישא חיה ואח"כ בהמה אין קושיא ליגרריה וליכסי כיון שמכוסה בדם בהמה מה יכסה ור"ל דהוה ככסהו הרוח ומ"ש דמעורב הוא ר"ל דאם היה מעורב ורואין כאלו מים לא היה מראה דם דנדחה הוא וכאן גרע טפי דהוה כמו כסהו הרוח ואפשר דסובר בכסהו הרוח אף בדברים שאין מכסין פטור מלכסות ועיין תב"ש ול"ח קצ"ב ב' במה שהאריך בברייתא זו והבאתיו לעיל בט"ז אות יו"ד יע"ש. ובהמה ואחר כך חיה מיירי דיש עפר למטה כמ"ש הלבוש והל"ח. הנה מ"ש הל"ח כבר תמה עליו התב"ש אות כ"ה דאדרבה הל"ח חולק על הלבוש מטעם דמה מקשה הגמרא דהא מיירי ביש עפר למטה יע"ש. ואני אומר לא זו בלבד אלא בגוף הדין חולק הל"ח עם הלבוש דאלו הלבוש סובר כל שיש עפר למטה אף שדם בהמה מפסיק ש"ד והל"ח סובר כל שמפסיק אינו כלום. וסיים שם ודברי רמ"י יש להם קיום ומ"מ גורר רק דם חיה ולא בהמה בהמה עמה יע"ש וא"כ יש לתמוה על הש"ך ז"ל איך הרכיב דעת לבוש ול"ח יחד והם דחוקים מקצה אל הקצה. ויש ליישב דמ"ש כמ"ש הלבוש והל"ח יש לפרש מלת והל"ח חוזר אמ"ש בדם בהמה למעלה דפטור ולא יגררנו דמכוסה הוא והוה ככסהו הרוח ע"ז קאי והל"ח כו' ולבוש קאי אבהמה ואח"כ חיה ולצדדין קתני. וכתב עוד א"נ בהמה ואח"כ חיה יכסנו אף בלא עפר תיחוח למטה מוטב שיהיה כך מגרירה ויתערב הכל ושמא יהיה דיהה מראהו וכן נראה הסכמתו כתירוץ זה הב' דמכסה בלא גרירה וכט"ז אות יו"ד ועיין בט"ז אות יו"ד מ"ש דאין כל העופות שוין. ועי' תוס' חולין פ"ו ד"ה רואין מ"ש דיהה מראהו אין ראוי לזריקה ויש לעיין לענין כיסוי אם דיהה מראהו אם חייב לכסות בברכה או בעינן מראה דם גמור:

סעיף כא

וחייב. הש"ך כתב על עט"ז דכתב דברים מגומגמים וא"י כיון דבאות כ' הודה לדבריו לתירוץ הא' דבהמה ואח"כ חיה מכסה אף דליכא עפר למטה בין דם חיה לבהמה כיון דאיכא למטה ש"ד א"כ אף דבתירוץ הב' כתב דכאן א"א בגרירה אעפ"כ אין לכתוב בשביל זה דבריו מגומגמין ואולי במ"ש הלבוש דאי ליכא עפר למטה יגרור הכל דם החיה עם בהמה ויתן עפר למטה סובר הש"ך כל"ח קצ"ב ב' כיון דגורר יגרור דם החיה לחוד יע"ש. ומ"ש הש"ך אע"ג דליכא בינו לדם החיה עפר תיחוח הודה לנו בזה

דלמעשה אין לסמוך על מ"ש הלבוש כיון דיש עפר למטה אף שמפסיק ש"ד דאין לעשות כן ושאני הכא דא"א בגרירה וכתירוץ הב' באות כ' דאם ימתין עד דתתיבש כו' והלכך מכסה במקומו. ולפ"ז מ"ש באות י"א כמ"ש בס"ק כ' היה נראה להגיה כ"א וכמ"ש כאן דלמעשה אין לסמוך אף שיש עפר תיחוח למטה אין לשחוט חיה ע"ג בהמה. ומיהו הא ודאי דאם שחט בהמה ופיזר עפר הרבה על הדם רשאי לשחוט חיה אחר כך דיש עפר למטה. ומה שהביאו לזה הוא דבש"ע ודאי משמע בהמה ואח"כ חיה אף דאין עפר למטה כלל בקרקע וע"כ הטעם דא"א בגרירה וא"כ נאמר דבעינן עפר תיחוח בינו לדם החיה וכאן משום דא"א בגרירה מש"ה מכסה כך:

כתב התב"ש באות ח"י דאין לשחוט עוף ברה"ר במקום שוודאי עתיד לגלות דכל העומד לגלות כגלוי דמי והביא ראיה ממ"ש הרא"ה ז"ל בב"ה דם הסכין הכי פריך דא"א שיכסה במקומו דודאי מגלה אח"כ לא הוה כיסוי וגם במ"ה לא השיג עליו והביא דברי ת"ח. ולפ"ז הא דנקיט בש"ע סט"ו דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות וגורר ומכסהו כדי שיתן עפר למטה האי טעמא לדם הניתז דעל הסכין בלא"ה בעי גרירה דכל העומד להגלות אמנם הפר"ח היקל בכל ענין ולפי דבריו אף הוא בעצמו רשאי לגלות אם צריך לדם ומ"ש בחולין השוחט וצריך לדם נוחרו ולא אמר דיכסה ויגלה יש לומד דצריך לצבוע ויתלכלך בעפר ולא יהיה ראוי:

סעיף כב

ובלילה. הש"ך הראה מקום לאות יו"ד ושם נאמר דיתן מעט עפר בכלי וכאן אם יש לו עפר מוכן יתן הרבה דכאן לא שייך התרת חלבו ואם אין לו עפר ישחוט כך לתוך הכלי כיון דאין עתה עובדין עבודת כוכבים בכך כדלעיל יע"ש:

סעיף כג

ואין. עש"ך דבאינו יודע לאמן ידיו כיון דאיכא דעות אף באחרים רואין פסול מש"ה מכסה בלא ברכה והשיג על הלבוש דכתב מכסה בלא ברכה. וסבור הייתי לומר דעשו היכר שלא יבואו לאכול משחיטתן שיתנו להם אח"כ אלא מנלן הא והתב"ש פסק דמכסה בברכה. שוב עיינתי בלבוש סכ"ב וז"ל שם אם אחרים עע"ג וראו ששחטו כהוגן חייבים לכסות ואפי' שחטו הם עצמם ובלא ברכה דהא עכ"פ שחיטה ראויה היא יראה דה"ק אפילו שחטו החש"ו עצמן ומסתמא בלא ברכה על השחיטה אפ"ה מכסה בברכה דמ"מ שחיטה ראויה היא דאפילו הזיד ולא בירך שחיטתו כשירה כן נראה לפרש דבריו:

סעיף כד

ופטור. בש"ך כתב דאפילו איסורא איכא דלמא אתי למיכל ומה שהביא ראיה מתוס' ד"ה סיפא אף דלמסקנא לא קיימא הכי מ"מ המעיין בתוס' דבור המתחיל מ"ט יראה

דסברי לסברא פשוטה דכל היכא דפטור אסור להחמיר דאל"כ לא הוה מקשי מאי טעמא דרבנן דאימא משום חומרא ופליגי ארישא נמי אלא דאין זה סברא דמש"ה הקשו דאפילו יהא מותר לשחוט אחריהם בקום ועשה וכ"ש דאין צריך לכסות מהאי טעמא. אמנם מה שכתב התב"ש דהיכא דלנקר רשאי לכסות לא הבנתי כלל דאדרבה בגמרא משמע דמשום שחט באשפה לא פלוג ואפילו בחצירו אסור וכן מוכח מב"ח בקו"א דכתב דלא תלינן לקולא לנקר דבשחט באשפה ליכא למימר הכי זה יודה כמ"ש כאן:

סעיף כה

וצריך. הש"ך הראה מקום לסימן ח"י וכ"ה והנה אם נאבד הסכין פשיטא דמכסה בברכה כיון דעוף והחיה כשירה דאוקמיה אחזקה ואשר יאכל קרינן ואם לא בדק בסימנים ונאבד או חתך דאשו דא"א תו לבדוק יראה לי דמכסה בלא ברכה אף שכפי הנראה הוה וודאי נבילה מ"מ מתוס' חולין ט' ד"ה ואסורה משמע דהוה רק איסור דרבנן וגם להר"מ ז"ל לא ברירא כ"כ מש"ה מכסה בלא ברכה ועסי' כ"ה מ"ש מזה ✍:

סעיף כו

עד שיבדוק. עש"ך ועיין מ"ש בט"ז. ולענין בדיקות הוושטות באווזות שמלעיטין שיש תקנה לבדוק יכסה מקודם ול"ד לריאה שהשוחט הוא הבודק משא"כ בזה צ"צ סימן ק"ט וכן כתב התב"ש ודבר דאתיליד ריעותא וודאי אין מכסין עד שיבדוק וכ"ש הוא מריאה דלא הוה אלא מדרבנן כ"ש ריעותא דהוה מן התורה:

סעיף כז

כגון. עש"ך השיג על הב"ח וממרוצת דבריו נראה דהבין מב"ח מטעם אוקמיה אחזקה קאתינן עליה ודחי לה מחולין. הנה מה אעשה שלא זכיתי להבין דבריו בכאן דוודאי סוקלין ושורפין על החזקות וגמרא חולין אדרבה התוס' שם ד"ה מ"ט כתבו אי לרבנן מחצה על מחצה הוה וודאי דאיכא חזקה ומה שאמרו לר"מ רובא דאי מחצה עכ"פ מדרבנן הוה מצריך כיסוי כיון דלא אזיל בתר רובא מדרבנן כ"ש בתר חזקה. שוב ראיתי במהרש"א ז"ל כתב לר"מ מש"ה אמר רובא דעם חזקה הוה מיעוטא דמיעטוא וזה כדברי. אמת שבסכין פגום לא הוה אלא ספק וכבר כתבנו בסימן ח"י טעם לזה דהוה ספיקי טובי או שאר טעמים. ועיינתי בב"ח בסימן זה וז"ל כיון דלא יצאה מחזקה כו' וגם זה הוה בכלל אשר יאכל יראה לי דה"ק לו דהוה ספק השקול עם החזקה ולא וודאי מ"מ כיון דאשר יאכל ממעט שחיטה שאינה ראויה מה"ט ממעטינן ספק טריפה לא מיבעיא למ"ד ספיקא דאורייתא מן התורה אסור א"כ לאו בכלל אשר יאכל הוא אלא אפילו להר"מ ז"ל דמדרבנן אסור מ"מ הא כתב בשורש הא' דכל מידי דרבנן הוה ד"ת מלאו דלא תסור כמו שאנו עתידין לבאר בס' שושנת העמקים א"כ ממועט מאשר יאכל. תדע שהרי

בסימן ח"י כתב הב"ח גופא דמש"ה כתב הטור דנמצא פגום הר"ז נבילה אף דלא הוה רק ספק כדי לפטור מכיסוי ואיך יסתור דבריו תכ"ד כיון דספק איך יפטור מכיסוי אלא כדאמרן. ומ"ש שם דלמא אתי למיכל ה"ק דאין רשאי להחמיר. וסובר ג"כ הא דכתב הטור אי מישתכח סירכא כו' א"נ אומא לדופן היינו אותן שא"א בקיאין ומשום חומרא מש"ה מכסה יע"ש. מ"ש הפר"ח על א"נ אומא לדופן ואה"נ לדידיה כל ספק טריפות אין מכסה ומש"ה בשחיטה ר"ל דהוה עכ"פ ספק מ"ה דאלו בשאר דברים אזלינן בתר רובא (ואפילו להר"מ אפשר דספק כי הא בשחיטה הוה מ"ה) ואיך שיהיה דברי הש"ך בכאן צ"ע:

סעיף כח

אבל. עש"ך ומ"ש דמשמע לא ידענא הא מבואר הוא מדכתב אבל דבר כו' והלא בספק טריפה ממש מכסה בלא ברכה לדעת המחבר וא"כ בהכרח בחתך המפרקת מכסה בברכה ולענין דינא כבר כתבנו בט"ז וכן סיים התב"ש הזהיר להוציא ש"ש לבטלה אין להכריח אותו לברך ועיין ל"ח קצ"א א' במ"ש שם:

דע דאם שחט הוושט בחיה ואח"כ ניקב התורבץ דיש טריפות לחצי חיות מכסה בלא ברכה דספק הוא אי יש טריפות לחצי חיות כמו שהתבאר בסי' כ"ו ואף דמתחלה היה דם ראוי לכיסוי מ"מ איגלי מלתא למפרע דלאו אשר יאכל הוא. וכן אם שחט או"ב ביום א' לדעת בה"ג דאסור בו ביום מ"ה לחד דעה מלא תאכל כל תועבה (או אפשר כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד ויש לאסור בו ביום עכ"פ) מ"מ אשר יאכל קרינן ביה דהא למחד וליומא אוחרא מותר דהא מפרכסת נמי מיד אסור מ"ה לדעת הר"מ ז"ל. מבעיא לי בן פקוע שהפריס ע"ג קרקע ויש ב' תמיהות שאף מדרבנן א"צ שחיטה אם נחרו ועקרו מי אמרינן ושפך וכיסה חייב לכסות וה"נ כן הוא וודאי דמו דם הנפש קרינן ביה כמבואר דחייבין על דמו כרת והא דנוחרו או עוקרו פטור דלאו אשר יאכל והא קרינן ביה אשר יאכל שוב ראיתי לא זו דכה"ג פטור אלא אף שוחטו כראוי פטור דבין למאן דיליף משחוטי חוץ ומטבוח טבח בעינן כי התם דשחיטה אהני וכאן לא אהני כלל דשחוט ועומד הוא ומיהו בהפריס ואין בו תרי תמיהי דטעון שחיטה מדבריהם וודאי טעון כיסוי מדבריהם וכפי הנראה מכסה בברכה כמו בשחיטה דמברך כה"ג עסי' י"ד וצ"ע ✍:

סעיף כט

תקינו. עש"ך דמסיק להלכה כן דבגמרא איידי דהעוף שוה לו יותר דליכא ב"ת וכיון דאפשר למיעבד הכי לא התירו לו שיתמצה בבגדו משא"כ כשהבגד שוה יותר כיון דא"א בע"א התירו שיתמצה בבגדו ועל קושיא שניה כתב דלא יאמר בעפר רק על כיסוי הדם.

ומ"מ לא הבינותי כיון דהמצוה אינו אלא בעפר איך יברך עכשיו ול"ד לביעור חמץ דא"א בלא בדיקה משא"כ כאן ודברי הלבוש ג"כ קשין אמאי לא כשמתמצה מבגדו אח"כ ויש מראית דם אמאי לא יברך אז ואפשר שכבר נדחה. וראיתי לתב"ש שמסיק ג"כ דמברך אח"כ. שוב עיינתי בלבוש כתב דהיכא שמכבס אח"כ ויש מראה דם דמברך אלא היכא שאין מראה דם אין מברך אח"כ וא"כ קשיא קצת על הש"ך מ"ש סתמא בשם הלבוש דאין מברך אח"כ. ולענין דינא וודאי מי שאין לו עפר יוכל לשחוט לתוך סנדל של עור ואין בזה ביזוי מצוה כמ"ש התב"ש ומכסה כשמגיע לביתו דודאי מצות כיסוי לאו מיד הוא כמו שהוכחתי לעיל וכן הוכיח התב"ש דכוי אין שוחטין בי"ט דהקשה הרא"ש יקבל הדם בכלי וכן כתב הב"ח לדידן דאין עובדין עבודת כוכבים בכך שרי ע"י מעט עפר אלמא דראוי לאכול והכיסוי הוא ביומא אוחרא וה"נ כן ויפה כתב בזה התב"ש וכן ראוי לעשות:

סעיף ל

השוחט כו'. עש"ך ומ"ש דם האיברים שלא פירש אפשר דה"ק דה"א דפי' ממקום למקום קמ"ל דלא הוה פי' ממקום למקום. ויש שלשה פירושים. א' דל"ת דלא נתקיים מצות כיסוי וא' דל"ת מתים הם וא' דל"ת דם האברים כו' ולכאורה כולהו צריכי דבמשנה תנן השוחט חיה ועוף ובהמה ולא נאמר סתמא השוחט ולא יצא דם וכ"ת חיה אשמעינן דלא אייריי בקדשים זה ידעינן מכח שאר קושית שם בגמרא אלא היה קתני משום כיסוי ועוף לומר דצולהו כאחד אפ"ה יוצא כל הדם ובהמה אשמעינן מיתורא דמתני' דא"צ פרכוס ולא חיישינן שמא מתים אי לאו יתורא ה"א דאיירי בפרכוס או יאמר עוף נקיט משום ר"ש דהוכשרו בשחיטה וכפירש"י לבן נח משום אמ"ה ואף בשוחט טריפה וה"א עוף אין ב"נ מוזהר עליה קמ"ל נהי דאין נהרג עכ"פ מוזהר עליה עיין בד"מ פ"ט מהל' מלכים. ויש לראות המחבר דנקיט השוחט ולא יצא דם מותרין מה אשמעינן בזה הא איהו הסכים בספרו הארוך אפילו הזיד ולא כיסה דשרי השחיטה כ"ש כאן ורמ"א אמאי לא הגיה עליו כלום ודוחק לומר דרבותא הוא דל"ת דווקא הזיד דהיה ראוי לקיים מצות כיסוי משא"כ כאן דבעינן קרא כדכתיב זה דוחק:

סעיף לא

הנזרעים. דווקא שזורעים בתוכו ומצמיח הא כשגדלו כבר לא ש"ך. וה"ה אם מעלה עשב מעצמו נמי לא דעפר המדבר נמי מגדל עשב הוא:

סעיף לב

בחרסית. פי' בערוך מין סיד שחופרין אותו מן האדמה ש"ך:

סעיף לג

מגופא כו'. האי שכתשן קאי נמי אלבינה דבלאו כתישה אין ראוי לכסוי כלל דבעינן שיהא הדם נבלע בו ועוד דבעינן שיהיה ראוי למנות כמ"ש אם יוכל איש למנות ואף שהיה מתחלה עפר עכשיו הוה גוש ש"ך:

סעיף לד

ובנעורת. עש"ך הביא כמה פירושים ע"ז ובשיחור ב' פירושים יע"ש:

סעיף לה

אם. זה הכלל בכל הדברים שאמרו שאין מכסין בהם היינו בעינייהו הא נשרפו וודאי מכסין בכולם ועש"ך בזה:

סעיף לו

ולכן. הרמ"א כתב ולכן משמע הטעם דבמתונתא אין מכסין דאין ראוי לזריעה והקשה הש"ך מפסחים פרק אלו עוברין דאמרי' מ"ז ב' יש חורש כו' במתונתא פירש"י דראוי לזריעה ואין ראוי לכותשה יע"ש אלא הטעם דבעינן אם יוכל איש למנות והאי ולכן ט"ס הוא. ועיין ב"י שהעתיק דברי רש"י ואינה ראויה לזריעה ט"ס הוא וצ"ל וראויה לזריעה. בדגבי אדמה אין מכסין כמ"ש התב"ש מה"ט גופא:

סעיף לז

בעפר לחה וכ"ש בטיט ש"ס ש"ך ור"ל דאמרינן פא"ע מ"ז ב' וטינא בר זריעה הוא וכיון דאין מגדל צמחים לאו בכלל עפר הוא והלכך אפילו יבש ונפרך עד אשר דק אפ"ה אין מכסין בו ובארץ לחה דהוא מתונתא הטעם דאין נפרך ובעינן אם יוכל איש כו' וז"ש וכ"ש בטינא דאין לו תקנה כלל ואלו במתונתא יש תקנה:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות י"ד וט"ו ראמים שלנו מין בהמה הם ובסי' פ' אבאר. עסי' רצ"ג בש"ך שתמה על רמ"א בשור הבר ובס' נ"ו הארכנו בפרט זה:

תנן כסהו הרוח פטור מלכסות חזר ונתגלה חייב הא כסהו בעצמו וחזר ונתגלה פטור ועיין תב"ש אות ט"ז האריך אפשר דאף שכיסה הרוח בדברים שאין מכסין אפ"ה פטור ולפ"ז יש לכסות בלא ברכה כי חזר ונתגלה וה"ה אפשר אם בעצמו כיסה בדבר שאין מכסין ומגלהו אין מברך דיש דיחוי הוה בעיא דלא אפשטא כדאמרן. והשוחט ונבלע דם אם רישומו ניכר מכסה בברכה אף דלמטה לא אפשר מ"מ מקיים המצוה כתיקונה מיקרי ומברך. אם רשאי השוחט לכבד לאחר במצוה זו כבר כתבנו לעיל דעת התב"ש דרשאי לכבד אמנם לא ימכור המצוה בדמים כדכתיב אמת קנה ואל תמכור ועיין בהל' מילה סימן רס"ז וכבר הארכנו בט"ז מזה יע"ש:

סליק הלכות שחיטה בעזרת השם יתברך

סימן כט

סעיף א
שמונה מיני טריפות. וכל הטריפות נכללין בהן ש"ך. ר"ל דהשמונה הם סוגים כוללים כמו שיבואר באות ב' וכלל הטריפות נאמר בתורה ופרטן נאמר למשה מסיני. ולא נאמר למשה שהע' טריפות אין ראוין להיות ומקרא דזאת החיה יודעין שהע' טריפות אין יכולין לחיות גם קרא דזאת החיה אצטריך לעשה:

סעיף ב
דרוסה. היינו שדרסה ארי וכה"ג ש"ך פי' ארי בגסה וזאב בדקה ושלל בזה פי' הד"מ שפי' דרוסה היינו לקתה הכולי' שז"א וגם הד"מ עצמו כתב שזה רחוק הוא וכ"ת א"כ ל"ל הלמ"מ כיון דדרוסה נאמר בקרא י"ל דמקרא הייתי אומר שהכה ארי בציפרניו וניקב הדקין וכדומה שאין יכול להיות ובא פי' המקובל שדרוסה היינו שהטיל ארס והאדים הבשר נגד במ"ע שורף וסופו לינקב ואפ"ה הוה דרוסה יותר בפירוש מן שאר טריפות ומש"ה החמירו בה כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ה מהמ"א ופ"ד מה"ש יע"ש:

סעיף ג
נקובה. עש"ך חשיב ניקב הוושט ותורבץ ובאות ח' פסוקת הגרגרת והנה ניקב הוושט במקום שחיטה הוה נבילה ופסוקת הגרגרת י"ל שלא במקום שחיטה וגם זה אינו דמשמע אף שלא במקום שחיטה הוה נבילה ועיין בתב"ש שהקשה כן על הש"ך אמנם הש"ך לשיטתיה בסימן ל"ג שהקשה על המחבר שם וסובר דנקובת הוושט לא הוה נבילה מחיים וה"ה פסוקת הגרגרת ומ"מ במחבר לא הוה לפרש כן. גם איני יודע למה מנה ט"ז נקובי והא יש יותר כמ"ש אח"כ והיה די לו לחשוב תרי ותלת ולכתוב וכיוצא בהן ולקמן אבאר המנין הראוי בזה:

סעיף ד
חסירה כו'. עש"ך דכל שניקב טריפה. ה"ה נברא חסר. ויש שניקב כשר ואפ"ה נברא חסר טריפה כמו שאפרש בסוף הסימן וגבי נטלה הכבד אכתוב עוד:

סעיף ה
נטולה כו'. וכל אבר שאם ניקב טריפה ה"ה ניטל ש"ך ויצא טחול מכלל שאם ניטל הטחול כולו כשר ואם ניקב בסומכיה ולא נשתייר כדינר זהב טריפה:

סעיף ו
קרוע. היינו נקרע רוב בשר החופה את הכרס וכיוצא בזה ש"ך ולקמן אבאר כל אחד כפי מנין הר"מ ז"ל וכמה דברים כולל סוג קרועה וכן בשאר מנינים:

סעיף ז
נפולה. היינו נפולה ממש המבואר בסי' נ"ח וכיוצא בזה ש"ך עיין לקמן:

סעיף ח

פסוקה. היינו חוט השדרה ופסוקת הגרגרת ש"ך כבר כתבנו בפסוקת הגרגרת שלא במקום שחיטה יש דיעות אי הוה רק טריפה או נבילה:

סעיף ט

שבורה. עש"ך ועיין לעיל סימן כ"ג לענין חלב ובצים בחיים יעויין שם:

והא לך הע' טריפות שמנה הר"מ ז"ל בפ"י מה"ש ה"ט עם פי' הכ"מ. תחת סוג נקובה מנה כ"ו טריפות. א' ניקב המוח. ב' נתמסמס המוח. ג' ניקב התורבץ. ד' נהפך הוושט במראה (הפנימי אדום ודחיצון לבן). ה' ניקב הלב. ו' ניקב קנה הלב. ז' ניקבה המרה. ח' ניקבו קני הכבד (בזה חלוקין עליו הפוסקים וסוברים דאין טריפות בקנה הכבד ונחשוב תחת זה קנה הגדול קודם שנכנס לבשר הכבד דטריפה). ט' ניקבה הקיבה. יו"ד ניקב הכרס (הפנימי). י"א ניקב ההמסס. י"ב ניקב בית הכוסות. י"ג ניקבו הדקין. י"ד יצאו ונהפכו בני מעיה. ט"ו. ניקב הטחול בסומכיה. ט"ז ניקב קנה הריאה במקום שאין ראוי לשחיטה דהיינו בין הכנפיים. י"ז ניקבה הריאה. י"ח סימפוני ריאה. י"ט נאטם מקום מהריאה. כ' נימוקי סימפוני הריאה. כ"א נמצא ליחה סרוחה בהריאה. כ"ב מים סרוחים בריאה (בהני תלת דהיינו ליחה סרוחה ומים סרוחים ומים עכורים חלוקין עליו עיין סי' ל"ז בהגהות רמ"א). כ"ג מים עכורים. כ"ד נתמסמס הריאה. כ"ה נשתנה מראיה (היינו מראות פסולות הא כשירות דרכה בכך). כ"ו נסרכה אונה לאונה (או דאין סירכא בלא נקב או דסופו להתפרק ויהיה נקב). ותחת סוג חסרה מנה כ"ג טריפות ואלו הן. א' חסרה המרה. ב' חסרה הקיבה. ג' חסר הכרס. ד' חסר ההמסס. ה' חסר בית הכוסות. ו' חסר א' מהמעים. ז' חסר מנין האונות. ח' נתחלפו האונות היינו של ימין לשל שמאל (ובצורות האונות עיין באחרונים ל"ה). ט' נמצאת בלא חיתוך אונות. יו"ד חסר מקצת הריאה (היינו ניכר החסרון מבחוץ וחולקים הפוסקים עליו ואפילו כ"ף כפופה לא הוה אלא חומרא בעלמא דאל"כ לישני או שחסרו היינו ניכר מבחוץ עי' סי' ל"ו ס"ח יע"ש בזה). י"א יבש מקצת גופה (אפילו כ"ש). י"ב צמקה הריאה מפחד אדם. י"ג ניטל הרגל או חסר. י"ד חסר הגולגולת כסלע. ט"ו ב' מרות. ט"ז ב' קיבות. י"ז ב' כרסים. י"ח ב' המסמים. י"ט ב' ביה"כ. כ' ב' בני מעים. כ"א הותירו האונות מגבה. כ"ב נפוחה כחריות של דקל. כ"ג היתה יתירה רגל (והולך ע"ד הר"מ ז"ל כל יתר כחסר מתחלת ברייתה דמי לא כנטל ביד דאל"כ היה לחשוב תחת סוג נטולה אלא כדאמרן). ותחת סוג פסוקה פרט ב' טריפות א' נפסק חוט השדרה. ב' נמרח המוח של חוט ונתמסמס. ותחת סוג נטולה פרט ח' טריפות ואלו הן. א' ניטל צומת הגידין. ב' ניטל הכבד. ג' ניטל לחי העליון (בהא חלוקין עליו הפוסקים וסוברים דכשירה). ד' שהקטינה הכוליא. ה' שלקתה הכוליא. ו'

שנמצא בה ליחה. ז' מים עכורים בכוליא. ח' מים סרוחים בכוליא. ותחת סוג שבורה פרט ששה טריפות. א' נשתברו רוב צלעותיה. ב' נעקרו רוב צלעותיה (מהחוליות). ג' נעקרה צלע וחוליא עמה (היינו חצי חוליא דאל"כ בלא"ה הוה חסרה החוליא). ד' נעקרה חוליא אחת. ה' נשמט הירך מעיקרו. ו' נחבס רוב הגולגלת. ותחת סוג קרועה ב' טריפות. א' נקרע רוב הכרס החיצונה. ב' גלודה. ותחת סוג נפולה ב'. א' נתרסקו האברים. ב' נדלדלו הסימנים. ודרוסה א' הרי לך שבעים טריפות בפרוטרוט. ואני מסתפק הרבה אם זה הוא מאמר מוחלט לומר שע' טריפות נאמרו למשה בסיני אין חולק בו או לאו. לפי שלא מצאתי מי שימנה הע' טריפות זולת הר"מ ז"ל ובגמרא אמרו ח' טריפות והם סוגים כוללים ובמשנה ובריייתא דר' ישמעאל מנה ח"י טריפות ומה שהביאני לזה הוא שנמצא בקצת דברים ששאר פוסקים חלוקים עליו ואם באנו לסלק מחשבונו ה' דברים והם מים עכורים ומים סרוחים וליחה סרוחה וניטל לחי העליון וחסר הגולגלת לא מצינו כ"א ס"ה טריפות. ומיהו קנה הכבד אין לסלק דיחשוב תחת זה קנה הכבד קודם שנכנס לכבד. והנה י"ל דחשבון זה מכוון לכ"ע ונאמר דכל אבר אם ניטל טריפה ה"ה חסר מתחלת בריייתו טריפה. ונקובת הוושט במקום שחיטה ופסוקת הגרגרת הוה טריפה לא נבילה מחיים דלא כהר"מ ז"ל בפ"ג מהל' אלו וא"כ יש לנו ד' טריפות שלא חשבם רבינו ואלו הן. א' ניקב הוושט במקום שחיטה. ב' נפסק גרגרת במקום הראוי לשחיטה הוה טריפה. ג' חסר הכבד מתחלת בריייתה. ד' חסר חוליא מתחלת בריייתה. וה"א דניקב אין פוסל בהן קמ"ל חסר פסול נטולה פסול וצריך למנות בשתים דה"א חסר כשר כמו שעלה על דעת הר"מ ונטולה מחסר נמי לא הוה אתיא. והרשב"א אומר שיש להחמיר בחסרון הגולגלת כהר"מ ז"ל. ותורבץ הושט הם שנים כי תורבץ אינו דומה לוושט בשינוים שיש להם משא"כ גרגרת בין במקום שחיטה ושלא במקום שחיטה א' הוא וכאמור. נמצינו למדין דלכ"ע י"ל דמנין ע' טריפות מקובל מסיני. דומה למ"ש תרי"ג מצות נאמרו למשה מסיני עי' בשורש הא' ורמב"ן. ומה שלא מנו חסרים בכל הנקובים וכן נטולים דכ"ש הוא. אמנם חסר מניטל או להיפך אין ללמוד זה מזה ועיין בכ"מ שם. ומיהו ד' נבילות עשאה גיסטרא ונשברה מפרקת וקרעה מגבה וניטל הירך אף א"ת דחושבין נבילות בהדי טריפות אין למנות אלו דמפרקת כבר מנינו חוט השדרה ניטל הירך כבר מנינו בוקא דאטמא ומגבה י"ל ג"כ עם החוט וכבר מנינו ומיהו עשאה גיסטרא למטה מבין הפרשות יש להכניס במנין זה ועוד י"ל ניקב האם ושלחופית דטריפה לחד דעה עוד ראיתי מה שכתב הכ"מ שם ה' טריפות בעוף ניקב גגו של זפק ניקב קורקבן ניקב הגולגלת בעוף המים נפלה לאור ונחמרו בני מעיה ניטל הזפק ורבינו מנה ע' טריפות בהמה וחיה והם

ימנו ה' טריפות של עוף ונשלם המנין ואין צורך לכל התירוצים ולר' יהודה דאמר ניטלה הנוצה טריפה בעוף (יסקל) [יסלק] א' מה' טריפות וימנה זה במקומו. ואיך שיהיה הש"ך ז"ל באות ג' פרט מקצת הנקובים והניח השאר למה לא מנה ניקב הלב וניקב גגו של זפק ושאר ואי סמך על מ"ש וכיוצא בזה לא היה לו למנות אלא אחת ושתים ועיין כה"ג האריך ג"כ בכאן יע"ש:

ודע דהכ"מ כתב שם דרבינו לא מגה נטולים וחסרים כ"א באברים שהם טרפה ולא באברים שאם ניטלו א"א להיות אפילו שעה א' ולא הוה טריפה אלא נבילה וכפי הנראה פרט אותם אח"כ והם המוח ולב קנה וושט שאם ניטלו א"א לחיות שעה א' ובחסר נמנעו מציאותם וזה שהר"מ ז"ל פרט כ"ו נקובים וכ"ג חסרים וחסר מוח לב וושט קנה לא זכר כלל כאן ולפ"ז ניטל הלב או מוח הוה נבילה ולא טריפה ונ"מ טובא כמ"ש לעיל. ויש לראות שהר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש כשמנה ששה נבילות וכן בהל' שאר אבות הטומאה ובגמרא אמאי לא אמרו ניטל המוח והלב הוה נבילה ואפשר לענין טומאה אין מטמא אלא היה לוקה משום נבילה ועי' בשו"ת חכם צבי ז"ל במעשה דפתחו תרנגולת ולא נמצא בה לב יע"ש שהאריך וצ"ע:

והנה ממ"ש שמנה מיני טריפות הן ומנה נטולים וחסרים בשנים הוכיח הר"מ ז"ל דיש אברים שהן כשרים בחסר מתחלת ברייתה וטריפה בניטלו ביד והן כבד וצלעות וחוליות דניטלו טריפה וחסרו כשר לדעתו ז"ל וה"ה נחסר הטחול מתחלת ברייתה להר"מ כשר ולשאר פוסקים טריפה. ולפ"ז נטולה לא משכחת לה דהוצרך הלמ"מ שיהא טריפה אלא בצלעות וחוליא וכבד וטחול דאי באותן שהם נקובים טרפה פשיטא ואי באותן שחסרים טריפה נמי פשיטא אלא כדאמרן. אבל הרשב"א ז"ל אומר דלעולם כל שניטל טריפה ה"ה חסר ואי דלמה לן לאגמורין הלכתא נטולה לא הוה לומר כ"א חסר דלא יהא כח לבעל הדין לחלק ולומר אף דחסר טריפה אפ"ה ניטל כשר יע"ש בתה"א ויש לראות הא דהקשה הר"מ ז"ל אם חסר טריפה כ"ש ניטל הא אין דנין ק"ו מהלכה ה"ה הכי עיין תוס' חולין י"א מ"ש לר"א בר יעקב בעי לה ובמ"ש מהרש"א שם ה"ה כאן וי"ל כיון דעיקר טריפות הוא מקרא והלמ"מ בא לפרש הפרטים שפיר קא קשיא ליה אם חסר טריפה כ"ש ניטל:

ומ"ש הש"ך פסוקה היינו פסוקת החוט וגרגרת וכיוצא בהן היינו נמרך או נתמסמס כי כן כתב הכ"מ דפרט ב' טריפות בפסוקה נפסק או נמרך ונתמסמס ולא השיב פסוקת הגרגרת דהוה נבילה והש"ך סובר דהוה טריפה מחיים כדמוכח מהשוחט ל"ב ב' ומש"ה השיב פסוקת הגרגרת וכיוצא בהן היינו נמרך או נתמסמס ומ"ש עוד הש"ך קרועה היינו

נקרע רוב הכרס שבסימן מ"ה וכיוצא בהן לא ידענא מהו הא הכ"מ כתב ופרט תהת סוג קרועה ב' טריפות א' נקרע רוב חיצונה ב' גלודה שנקרע העור מעליה וכיון שהש"ך באות ה' כתב דגלודה בכלל נטולה הוא כפרש"י בא"ט לא כמ"ש הכ"מ א"כ לית כאן כיוצא בזה ואולי האי וכיוצא בו נמוק או נתמסמס הבשר באורך רצועה קצרה וארוכה דרואין לאותו בשר כאילו אינו והוה בכלל נקרע רוב החיצונה ולפ"ז ה"ל למיחשב טפי משבעים בכל האברים שאם נקבו או ניטלו טריפה ה"ה נתמסמס הבשר טריפה וי"ל דרבינו לא מנה בשנים כי אם מה שמנה בגמ' בשנים ומ"מ צ"ע דא"כ הו"ל להש"ך לומר כן בכל הח' וכיוצא בהן גם יש לראות חסר כאיסר בגרגרת שלא במקום שחיטה מהו ואי טריפה ולא נבילה אמאי לא חשבה הר"מ ז"ל בע' טריפות גם נסדק הקנה לארכה אפשר דהוה בכלל קרועה לא בכלל פסוקה דפסוקה משמע לרחבו ואם כן י"ל מ"ש הש"ך וכיוצא בו ע"ז קאי וצ"ע בכל זה ✍:

סימן ל

סעיף א

שנתרוצץ. הש"ך כתב פרש"י דהיינו שלא נפתחה כלל ואין בו שבירה אלא שנתרועע כ"כ וקרוב לשבירה הוא ומש"ה כתב באות ז' דנחבסה אין חילוק בין בהמה לעוף הא בנסדק אף כ"ש ואין בו חסרון כלל ודאי טריפה אף בעוף דיבשה שא"א בקיאין בבדיקת המוח ולענין דינא יש להחמיר אף בנסדק לבד בין ברוב גובהה או רוב היקפה עיין תב"ש אות א' ולקמן באות ז' אבאר מה שיש חילוק בין בהמה לעוף המים:

סעיף ב

אע"פ שהקרום קיים. אפילו קרום העליון ש"ך ור"ל להמחבר לקמן סי' ל"א דניקב העליון לבד כשירה וכאן טריפה דנחבסה לאו משום קרום הוא אלא טריפות בפ"ע וכן מוכח מתוס' דיש א"ט ד"ה והאמר שמואל וכ"כ התב"ש אות ה' על מ"ש מהרש"ל ביש"ש פא"ט סימן פ' יע"ש ועיין בכה"ג בהגהות הטור אות ו' מ"ש על היש"ש ולקמן אבאר. ובתוך הדברים כתב דמ"ש רש"ל בשמוטה כתב או בשבורה למאן דמטריף. וז"א דבשבורת הגף לא מהני י"ב חודש שמא אחר כך ניקבה כמו שיתבאר בסי' נ"ד יע"ש. ואני תמה על הלבוש ס"א כתב דנחבסה הגולגלת משום סוף הקדום ליפסק ומתוס' חולין לא משמע כן וכן מ"ש בס"ב דנפחתה כסלע הטעם דסוף הקרום לפסוק אין הכרע ולקמן יבואר עוד בזה:

סעיף ג

כסלע. עש"ך דבסלע מצומצם הוה טריפה יראה דה"ק דל"ת דמה שאמר כסלע היינו שיכנוס לתוך הקדירה סלע וא"כ הוה יותר מכסלע דאמתא באמתא היכי יתיב לז"א דגוף הקדירה יהיה כסלע:

סעיף ד

נקבים. עש"ך והפר"ח והתב"ש אות ה' תמהו עליו דהא הוא פירש נחבסה היינו הוכתה מכות רבות ולזה יש לומר דה"ה נסדק ברוב גובהה או רוב היקפה נמי טריפה ואף דיש לומר דוקא נחבסה דכאיב לה טפי מ"מ לענין דינא יש להחמיר כשני הפירושים. אמנם מ"ש הש"ך דלד"ת שפירש הטעם דסוף הקרום ליפסוק א"כ באין חסרון אין להטריף לא ידענא דאם נאמר דאין חסרון מצטרפין לרובא היינו בכלל נחבסה יהיה לפירוש השני כל שיש סדק א"כ אדרבה נחבסה אין הטעם משום סוף הקרום לפסוק וא"כ אי ביש חסרון דמצרפין לסלע דהתם יש לומר הטעם משום הקרום כ"ש שאין חסרון דמצרפין לרובא וצ"ע. כתב הפר"ח ביש חסרון מצרפין לרובא אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב מצטרף השלם שביניהן כמו בגרגרת דמצטרף השלם ביניהן וכן הסכים התב"ש אות ה' להחמיר וחומרא הוה יע"ש:

סעיף ה

כשליש טפח. הש"ך הקשה דברי המחבר אהדדי יע"ש ובנה"ך תי' דודאי הקדירה צריך להיות יותר מסלע דאי יכנס בו סלע אמתא באמתא היכי יתיב וא"כ התם נמי דקאמר יתר מכסלע היינו הקדירה יהיה יותר עסי' מ"ה בכרס. ואם מותחין בחוט בפנים בתוך הקדירה לא יהיה בחוט כ"א סלע מצומצם וא"כ ודאי כל סלע אורכו ורוחבו בעיגול הוא שליש טפח וחוט מקיפו טפח ולפ"ז בכל הא דאמרינן כל שיש ברחבו טפה יש בהיקפו שלשה טפחים בדבר עגול היינו אם תניח החוט על אותו דבר עליו סמוך לשפתו ממש לא שתקיף הגשם ההוא שיש ברחבו טפח דא"כ יצטרף החוט להיות יותר ארוך וכן בים של שלמה דכתיב וחוט שלשים באמה יסוב אותו היינו כשמניח החוט על שפתו ממש לא שתקיף אותו דא"כ יהיה יותר. ולפ"ז יש קולא דאם נפחתה כסלע היינו שיכנס בו סלע ובגוף הקדירה יותר והרא"ש קאי שם ג"כ על כסלע שהוא שליש טפח לא איותר מכסלע כפירוש הפרישה וכאמור:

ודע דיש לחקור הא דטריפות נפחתה גולגלת כסלע דמשמע הטעם סוף הקדום לפסוק וכן נחבסה יש דעות כן כמ"ש הלבוש וכמ"ש לקמן בשם יש"ש פא"ט סי' פ' הא ודאי דאם שחטו מיד וראינו שהקרוב קיים אפ"ה טריפה וכן בהא דניקב חצר הכבד בסי' מ"א סוף הכבד לינטל ובסי' ל"ט בסירכות הריאה יש טעם דסופו להתפרק ודאי אם

נשחטו מיד טריפה אף שהקרום והריאה והכבד קיימין ולא נחסר כלום שא"א שיהיה י"ב חודש והוה טריפה. אמנם הא מבעיא לי אם נאמר שבתוך י"ב חודש ודאי תמות מיום שנולד המכה בעצם והנקב בחצר הכבד והסירכה בריאה א"ד דודאי תוך י"ב חודש סופו ליסתר הקרום ומשם ואילך לא יחיה י"ב חודש ונ"מ בספק טריפות כי הא אם מהני י"ב חודש מיום שספק לנו שנולד הכאה בעצם או בעינן כ"ד חודש. וראיתי שיש לומר ודאי למנות י"ב חודש מיום שנולד הספק בעצם דמהאי שעתא א"א להיות י"ב חודש מהא דכתב יש"ש בא"ט סי' פ' וז"ל ומ"מ שמוטת הגף בעוף או נחבסה הגולגלת שסוף הקרום לפסוק אם היה י"ב חודש יצא מכלל הטריפות וחז"ל שהטריפו על הרוב דברו עכ"ל. הנה סובר בפי' כי הטריפות אף שאין מחמת עצמו אלא שמא סוף הקרום ליפסוק אפ"ה מהני לה שהיות י"ב חודש א"כ ה"ה בנשחט ונמצא ניקב טרפשא דכבדא וכדומה כל החלב שנחלב קודם י"ב חודש שרי ומיהו לדידן בלא"ה שרי כל שיש לומר עתה סמיך לשחיטה נטרפה ואפילו הוגלד פי המכה אין לאסור קודם ג"י כמבואר בסי' פ"א: **אמנם** כן דברי יש"ש לא זכיתי להבינם במ"ש אם נחבסה הגולגלת אם היה יותר מי"ב חודש כשירה אפילו אם נגיה בדבריו נפחתה במקום נחבסה כמ"ש הכה"ג בהגהות הטור אות ו' והתב"ש אות' ה' מ"מ הא כתב שם רש"ל באותו סימן דטריפה אינה חיה הוא על הרוב ומיעוטא חיה יחיה א"כ אמאי אמרינן בחיה י"ב חודש דממיעוטא דאין טריפות הוא בנפחתה הגולגלת ולא נפסק הקרום נימא ממיעוטא דחיות י"ב חודש הן דע"כ אתה מוכרח לומר מן המיעוט הוא ואם היינו אומרים דמיעוטא דמיעוטא הוא שחיין י"ב חודש ומש"ה לא חיישינן לה כלל ומש"ה אמרינן דמן המיעוט שאין נפסק הקרום הוא אף שנפחתה הגולגלת. ובזה א"ש מה שמקשין התוס' חולין י"א הא דיליף מפרה דלמא מטעם חזקה דחי י"ב חודש והיינו מיעוטא דמיעוטא לא חיישינן לה יע"ש. ומ"מ אין זה מספיק להתיר ולפי דבריו ה"ה ניקב חצר הכבד וכדומה דמטריפין מחמת שסופו לינטל הכבד מהני שהיות י"ב חודש. ואם לומר דה"ק כיון דפלוגתא הוא אי חיה י"ב חודש איתברר דהלכה כמאן דמכשיר נפחתה גולגלת א"כ איך סיים דחז"ל לא דיברו כ"א על הרוב ועיין כה"ג בהגהות הטור אות ו'. ומ"מ לענין דינא ודאי יש לאסור בנפחתה הגולגלת כשיעור ואף שהיות י"ב חודש לא מהני. ומיהו בעוף היבשה דאנו מטריפין בניקב כל שהוא דא"א בקיאין בבדיקה בזה ודאי אם שהה י"ב חודש או כ"א יום יצא מכלל ספק. ומיניה בעוף המים דקרומן רך הוא ודאי לא מהני שהיות י"ב חודש דכל שהוא ודאי לו חיה יחיה אלף שנים לא מהני ועי' בסי' נ"ז בכר"ו שתי' על הא דמקשין על תוס' חולין דלמא לא אזלינן בתר רובא ופרה מטעם חזקה שחיה י"ב חודש ומקשין אי

לא אזלינן בתר רובא ליכא חזקה דמיעוטא חיות הנה ותי' דמקרא דזאת החיה דהתורה כתבה לומר טריפה אינה חיה ונ"מ לספק טריפות ואי לא אזלינן בתר רובא אין נ"מ וע"כ דהוה אמינא אפילו מיעוטא אין חיין יע"ש ואני אומר אי לא אזלינן בתר רובא א"א לאכול חלב מן הבהמה אם לא לאחר שחיטה שבדק מכל ח"י טריפות ואז החלב מותר והתורה כתבה דלאחר י"ב חודש מותר החלב דנחלב קודם י"ב חודש דהוה תרי רובא רוב אין טריפות ורוב טריפות אין חיין י"ב הודש וכל כה"ג אפשר דאזלינן בתר רובא ומנלן לומר לפי ה"א דטריפה אין חיה כלל אפילו מיעוטא ובסי' נ"ז אבאר עוד וכאן אין להאריך:

סעיף ו

שנשכה חולדה בשיניה דאלו ביד יש דרוסה לחולדה בעופות וצריך בדיקה נגד כל החלל כמבואר סי' נ"ז סט"ו דאף ודאי דרוסה מהני בדיקה להמחבר ולדידן אין נ"מ דאף אם הכתה בשיניה א"א בקיאין בבדיקה וטריפה מספק:

סעיף ז

ולכן כו'. ובנחבסה אין חילוק בין עוף לבהמה ש"ך והיינו לפרושו אות א' דפי' נחבסה היינו שנתרוצץ ולא נסדקה דאין שבר כלל וכפי הנראה דאף עוף המים דינא הכי כל שנתרועע ואין הנקב מפולש דכשר וכ"כ התב"ש אות ב' ותמה על הפר"ח אות א' שכתב בשם הריק"ש דוקא עוף יבשה יע"ש. כללא דמלתא לפירוש הש"ך ז"ל נחבסה היינו שהוכתה מכות רבות אין חילוק בין בהמה ועוף אפילו של מים דכשירה אף לדידן אם אין כשיעור ומיהו רוב גובהה או רוב היקפה יש לעיין בו ונפחתה כל שהוא בבהמה כשירה ועוף יבשה מספק טריפה ומהני שהייה י"ב חודש ועוף המים לא מהני שהייה דודאי הוא. ואם הוא לערך שיעור סלע בעוף יש להטריף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו עי' פר"ח אות ד' ותב"ש אות ג' וא"כ שהייה לא מהני אא"כ אין בו כשיעור ערך סלע אז מהני שהייה וע"י חולי בעוף יבשה אף שהייה אין צריך אם אין בו כשיעור ערך סלע דע"י חולי לא חיישינן לנקיבת הקרום כל זה מתבאר יפה מדברי הפוסקים להמעיין בתוכם וכדכתיבנא. אלא שראיתי להבית לחם יהודה שהחמיר בנחבסה והביא ראיה ממעשה דריק"ש ואין ענינו לכאן דהתם נשבר וניקב העצם ונחבסה היינו שהוכתה ולא ניקב העצם כמ"ש הש"ך אות ג' ומי לא ידע בניקב דטריפה מספק. גם אין ראיה ממ"ש הרש"ל הביאו הט"ז דאם נקרע העור ודם שותת דכשר דמעשה כך היה וה"ה נפוח ונחבסה אין לחלק ובבהמה אף ניקב בדבר עב כל שאין כסלע בקיאין אנו דמסתמא אין דרך דבר דק לנקוב עצם הבהמה שהוא קשה ומיהו אם ניקב בחץ וכדומה אף בבהמה א"א בקיאין כמ"ש הרב:

כתב הריק"ש מעשה עוף שנשבר עצם גולגלת וחזר ונקשר יש להכשיר דאלו היה ניקב הקרום א"א להתקשר להתרפאות והפר"ח השיגו כיון דאין הטריפות מחמת עצמו כמו בסי' ג"ה ונ"ו בקוליות ובצ"ה אף שנקשר שמא איעכול ניביה יע"ש באות ח'. ונראה בבהמה שניקב עצם גולגלת וספק יש בה כשיעור סלע או לאו ולא הספיק לבודקה ואח"כ נתחבר ונקשר יפה כבראשונה כמעשה דריק"ש נמי אין להכשיר ולומר כיון דניקב גולגלת כסלע הוה טריפות מחמת עצמו מסתמא אי הוה כסלע לא היה יכול לחזור ולהתרפאות דשמא חסרון גולגלת מטעם סוף הקרום לפסוק כמ"ש התוס' חולין דיש א"ט וא"כ אין ראיה מה שנתרפא וכדאמרן:

ודע באווזות ובר אווזות שיש להם נוצות גדולות על ראשיהן והעצם ניקב שם הירא וחרד אין לאכול מהם דעוף המים ניקב כ"ש הוה וודאי ולא מהני שהייה י"ב חודש ועוף יבשה דטעם שמא יש כשיעור הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו כיון דחי י"ב חודש איגלאי מילתא דלא הוה חסרון כשיעור עיין פר"ח ותב"ש כאן ובסי' נ"ז. ומ"מ אין למחות ביד הנוהגין היתר אף בעוף המים כי יש לומר אווזות דידן לאו וודאי עוף המים אלא כעוף המים דמיין וספיקא הוה עיין כר"ו ומ"מ צ"ע ויש לאסור:

סימן לא

סעיף א

אם. הש"ך הביא דברי רש"ל וב"ח דאף בה"מ אסור וכבר התבאר זה בט"ז אות א' יע"ש. ועיין פנים מאירות ח"א שאלה נ"ד פלפל על מה שפסק הב"י כאן דקרמ' תתאי לחוד טריפה ולא עילאה ואמאי פסק בסי' ל' דחסרון גולגולת כסלע בלא נקיבת הקרום העליון דטריפה יע"ש וא"י מה קשיא ליה להר"מ בפ"י מה"ש והרשב"א והר"ן כולן פסקו דחסרון גולגלת טריפה כפרש"י נ"ה כסלע כיתר מכסלע כו' ומ"ש התוס' דיש א"ט דכמה אנשים היו וע"כ עם נקיבת קרום עליון אמת כן הוא ומ"מ מה שאמר שמואל וכן לטריפה ע"כ בלא קרום עליון מדאמר שמואל גופא קרמא עילאה וא"כ יקשה דידיה אדידיה ע"כ וכן לטריפה היינו בלא קרום ואין ראיה מאדם דקרומים שלו הם חזקים משא"כ בבהמה והא דפסיק כא"ד לפי שמצינו אמוראים רשב"ל דמנח סימנא בתחתון אלמא דביה תלוי הטריפות כמ"ש הרא"ש הביאו הב"י כאן והאי א"ד אינו אליבא דרב ושמואל ואפילו נאמר דאליבא דשמואל אמרי לה מ"מ לא חזינן פלונתא בהא דכן לטריפה משמע דלכ"ע איירי בחסרון גולגלת לחוד ועוד לחומרא הוא וא"כ אין כאן קושיא וכדאמרן:

והנה בענין טריפות אדם משמע דאין חילוק בין אדם לבהמה ואדם נמי אין חי י"ב חודש וכן העלה בפר"ח יע"ש ועיין באבן העזר סי' י"ז סעיף ל"ב ולפי מ"ש הישׁ"ש בא"ט סי' פ'

דרוב טריפות אין חיות ומיעוט חיות הנה א"כ אין לומד דמהני י"ב חודש בא"א דאיכא חזקה דא"א וסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא מדרבנן והא דהעלו ארכובה מן הים דמתירין לאחר י"ב חודש ה"ט דמיא מרזו מכה או דווקא בהאי טריפות קים לחז"ל דאי אפשר להיות אפילו מיעוטא עיין ב"ש שם באות צ"ז ובסימן נ"ז אבאר:

ודע שיש להסתפק אי בר אווזא דמסמס קועיה דמא דאסור מחשש שמא ניקב הוושט אי מהני שהיות י"ב חודש דאיכא חזקה בהמה בחייה כל שניקב במקום שחיטה הוה נבילה ומיעוטא דחיות הנה אם כן יש לאסור אף בחיה י"ב חודש מדרבנן דסמוך מיעוטא לחזקה ובסי' נ"ז אבאר באורך וכאן אין להאריך ✍:

סעיף ב

המוח. עש"ך ויראה כוונתו דאין חילוק בין נימס כמים וכדונג או נחסר קצת מהמוח ונתרוקן או נתנדנד קצת אלא הכלל אם היה כה"ג בחוט היה שוחה וטריפה ה"נ במוח בראש טריפה אלא בנתרוקן ונתנדנד פעמים אין מתרוקן אלא מעט בענין שאם היה נוטה לחוץ לידו לא היה שוחה אין מטריפין וז"ש המחבר מעט ונימס. וכמים וכדונג טריפה הטעם דדרך להתמסמס הרבה כיון שהגיע למים ודונג וא"כ שוחה הוא וטריפה וה"ה בנתרוקן אם היה הרבה טריפה. ודע דכל זה שהוא מגולה לקרום הא אין מגולה לקרום בין כמים ודונג או שנתרוקן ונתנדנד באמצע והמוח מקיפו מכל צד יראה דכשירה הוא וכדאמרן ועיין ב"ח ותב"ש ואין להאריך. וזה שכתב המחבר אם אין מגולין כשר הוא שבא להם בקבלה להרמב"ן ושאר גאונים דכה"ג כשירה עיין באחרונים:

סעיף ג

ואם נשפך. עש"ך ואזיל לשיטתיה כמ"ש באות הקודם דאין חילוק כלל בין המסמסה לנתמזמז אלא דהמסמסה דרכו להיות הרבה נתקלקל ובחוט כה"ג היה שוחה מש"ה כאן טריפה ונתמזמז אם מעט כשירה דלא הוה שוחה בחוט ואם הרבה אף נתמזמז טריפה וז"ש המחבר נתמזמז מעט:

סעיף ד

וכן כתב הש"ך. וכ"ש אם מים בין קרום לגולגלת טריפה ולפ"ז חולק הוא על הט"ז דלדידיה בלא שלחופית כשרה עכ"פ בין קרום לגולגלת ולש"ך אדרבה גרע טפי מן מים בשלחופית ופשיטא דטריפה וכבר נתבאר בט"ז יע"ש:

סעיף ה

ע"כ יש ליזהר. היינו כשאין רואין שום ריעותא מ"מ כשפותחין עצה טובה היא לחתוך שיוכל לראות אם יהיה שם מים אם המוח מקיף וביש ריעותא שמנדנדת בראשה פשיטא שצריך זהירות יתירא דאל"כ תהיה טריפה מספק.

סעיף ו

ומ"מ א"צ. הש"ך הראה מקום למ"ש הב"ח כאן וס"ס ק"א. וכאן כתב הב"ח דכשיש ריעותא שמסבבת בראשה שקורין שווינדי"ל וודאי אסור למכור הראש שלם ובס"ס ק"א דאם נתערב כבש שמים בראש עם שאר כבשים קבלה מחכם א' שיש לבדוק בשאר חוט השדרה שכל שיש מים בראש יש ג"כ בחוט השדרה והט"ז שם אות ט"ו לא רצה לסמוך ע"ז כיון שלא נזכר בתלמוד. ומיהו אי נתערב חד בתרי דמ"ה בטל הוא ומדרבנן אסור דחהר"ל או דבר שבמנין וא"כ כשלא נודע האיסור עד אח"כ יש לצרף גם דעת המ"ב בתשובה סימן ל"ו ול"ז דלא נודע הוה ס"ס עם סברת הב"ח דיש קבלה בידו הא חד בחד לא והיינו בענין שאין ה"מ הא בה"מ עסי' ק"י בש"ך בלא נודע דיש לסמוך אמ"ב ושם אבאר:

סעיף ז

וטריפה. עש"ך והנה כוונת המחבר דאם יש קורט דם בתחתון וודאי לאחר שניקבו התולעים שחט הבהמה דאל"כ קורט דם מניין וכן בריאה כה"ג אם יש רושם וקורט דם אסור ומיהו כשאין קורט דם בדיקה בעי בתחתון אם ניקב ואנו א"א בקיאין בבדיקה והקשה מ"ש מריאה דאף שרואין נקב אומרין לאחר שחיטה פירש תי' הד"מ דהתם שני קרומים בעינן שינקבו מש"ה אין תולין לחומרא לומר ששניהם נקבו מחיים משא"כ כאן דקרום התחתון לחוד טריפה חיישינן שפיר ולפ"ז בריאה דאיגליד כולה דכשירה לדידן לדעת הש"ך בסי' ל"ו אם נמצא מורנא יש להחמיר דליכא כ"א קרום א' אמנם לטעם הב' דמרחפת יש להתיר עוד חילוק כאן הקרומים דקים ורכים חיישינן משא"כ בקורקבן וכרס ודקין אפשר להכשיר ובסי' ל"ו אבאר:

סעיף ח

והכי נהוג. עש"ך דכתב ב' תירוצים. א' דכאן אפילו בה"מ טריפה מטעם שא"א בקיאין ודלמא ניקב גם התחתון ועוד תי' דאף שניהם שלימים ואין רושם טריפה ולא ידענא למה הביא ממרחק לחמו בת"ה ובד"מ הא כאן כתב כן בפירוש דאם נמצא חוץ לקדירה שרי ומטעם ס"ס הא על הקרום אף ששניהם קיימין טריפה ואין לומר דמכאן יש לומר דהכי קאמר אם נמצא חוץ לקדירה אף שיש רושם בקרומים וקורט דם אמרינן דקורט דם מעלמא אתי זה אינו דוודאי אי איכא קורט דם אסור אף שהתולע בחוטם וכן כתב בפי' הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ז דאם נמצא רושם בקרום אף שהתולע בחוטם אסור יע"ש ונכון הוא. אמנם מ"ש עוד הכה"ג באות כ"ו דלפי תי' השני אף מטעם דא"א בקיאין בה"מ שרי דאם לא כן איך כתב הר"ב דבקרמא עילאה לחוד שרי בה"מ דהא א"א בקיאין ושמא ניקב התחתון לא הבינותי כלל דהר"ב ידבר בניקב ע"י חולי דליכא למיחש שמא

ניקב התחתון כל שאין ניכר שם חולי בתחתון ואה"נ אם ניקב על ידי קוץ אף בבהמה קרמא עילאה לחוד יש לחוש שמא ניקב התחתון ואיך שיהיה דבריו צ"ע יע"ש:

סעיף ט

והפולין בכלל טריפה. פירש"י מוח שכנגד הפולין ש"ך והיינו דיש להם דין דמוח בראש שנקיבת הקרום שם במשהו טריפה:

סעיף י

ונקיבתו במשהו. פירוש נקיבת הקרום במשהו ש"ך לא המוח עצמו דבו אין פוסל נחסר כל שהוא אלא בחסר הרבה דווקא כמבואר לעיל:

סעיף יא

נידון. דמשם ואילך נידון כחוט השדרה ומבואר לקמן דהוה פסוקתו ברובו:

סימן לב

סעיף א

שנפסק. הש"ך הביא בשם הב"ח דנקבים לא מיצטרפי לרובא וגם בזה קיל הוא מגרגרת ודייק ליה הב"ח מדכתב הטור נפסק רובו או כולו ול"ל כולו אלא רובו דומיא דכולו שנפסק במקום אחר ביחד. ולפ"ז המחבר דהשמיט מלת כולו אלו היה כי דעתו לא היה להשמיט וללמוד ממנו דין זה וכן הפר"ח והתב"ש מחמירים בזה דמצטרפין לרובא והתב"ש כתב דין מחודש אפילו נפסק מלמעלה לפנים ולמטה לאחור יש בין הכל רוב טריפה ויליף לה משחיטה דהוה רוב כה"ג יע"ש. ולפ"ז ה"ה פסוקת הגרגרת כה"ג נמי טריפה הוה אם נפסק למעלה מלפנים שליש ולמטה שליש לאחור דטריפה כ"ש משחיטה ✍:

סעיף ב

אעפ"י. הש"ך העתיק דברי הגמרא מוח זה לא מעלה ולא מוריד וא"י מה בעי בזה הא מבואר בש"ע כן אם נפסק עור אף שמוח שלם טריפה ואם עור קיים אף שהמוח נפסק כשר. ודע דנפסק העור היינו מפולש לרוב חללו הוא דטריפה עיין ב"ח:

סעיף ג

נסדק. הש"ך העלה כהב"ח דאפילו לא נשתייר משהו למעלה ולמטה כשר כמ"ש הב"י וכן הסכים התב"ש דלא כפר"ח שאוסר בזה. ויש לראות משהו למעלה האיך משכחת לה והא בין הפולין נקובתו במשהו בוודאי ואפשר דמשכחת ליה שפיר מצומצם עד הפולין נסדק והא דאיתא בסימן ל"ד גרגרת שנסדקה לארכה משהו למטה במקום שחיטה דשלא במקום שחיטה הוה במשהו ה"ק דע"כ משהו המוזכר בתלמוד הוא במקום שחיטה דאי שלא במקום שחיטה הא איטרפא בנקב משהו ומ"מ יצויר שבצמצם נפסק עד מקום

המטריף במשהו ומ"מ א"י היאך אפשר לצמצם כולי האי ויראה להחמיר דלמעלה צריך להשתייר משהו סמוך לפולין ולמטה אין צריך:

סעיף ד

ונשפך כו'. ואלו היה החוט נקוב היה יוצא רש"י ש"ך ומיהו אין נ"מ בין נימוח כמים או כדונג אלא דבכל אלו דרך להתמסמס הרבה והחוט שוחה ומש"ה טריפה:

סעיף ה

או כדונג. ואלו היה החוט נקוב לא היה יוצא ש"ך והכל חד טעמא הוא כמ"ש:

סעיף ו

נחסר קצת. דקדק הש"ך מלשון המחבר דווקא קצת הא נתרוקן הרבה או נתמסמס טריפה כיון דהוה החוט שוחח ובמסמס דרך להתמסמס הרבה וטריפה:

סעיף ז

טריפות זה כו'. קאי לכל הטריפות המוזכר מקודם ש"ך ורצה לומר בין נפסק העור או הומרכה דווקא עד פי פרשה השלישית ועד בכלל ומשם ואילך כשר:

סעיף ח

ועד בכלל. עיין ש"ך דכתב המחבר לשיטתיה בב"י ע"כ פסק דלא כהר"מ ז"ל שפסק דפי פרשה שלישית בשרה אמנם היש"ש בא"ט סי' ט"ו פסק כהר"מ ז"ל דפי פרשה שלישית כשירה ע"ש. והנה פרשה שלישית גופא ודאי כשירה עד פרשה ראשונה ודאי טריפה פי פרשה ראשונה עד פי פרשת שלישית ושלישית בכלל להמחבר בכלל ספק הוה ועיין בגמ' דף מ"ז בהא דאת"ל עד ועד בכלל והדר אמר ואת"ל עד ולא עד בכלל וא"כ אין ראיה לומר דכל את"ל פשיטותא הוא ועיין בספרי ראש יוסף שהארכנו וכאן אין להאריך:

סעיף ט

ויש מטריפין. עש"ך שהאריך בכאן וכתב פירוש עצמות קטנים הן אותם שבפנים ומונחים על הריאה ושייך בהו לומר שמוטת הגף דחיישינן שמא ניקבה הריאה אבל כמו שהבינו שאר האחרונים דקאי על עצם הב' המחובר לגוף לא שייך כלל שמוטת הגף לחוש לנקיבת הריאה. ומ"מ לענין דינא יש לסמוך על הגהות רמ"א וכמ"ש הט"ז בדבריו ועיין יש"ש פא"ט סי' מ"ו ובכה"ג כאן מ"ש:

סעיף י

ולא חיישינן שמא נפסק החוט. כיון שהלך על כל אורך השדרה א"א שיכה בכח ש"ך ואפילו בדיקר בלא שיהוי א"צ אם לא נפלה מחמת הכאה זו ועיין מ"ש בט"ז:

סעיף יא

וכן כו'. בגמרא אמרו דאי שלים חוטרא ופירש"י שלא היה ארוך כמו כל השדרה אמנם לשון המחבר אם לא הגיע היינו שאורך המקל כמו כל השדרה אלא שלא נתכוין להכות רק עד חצי שדרה עיין ש"ך:

סעיף יב

אבל כו'. הש"ך מפרש כאן כדין נפולה ממש היינו י"ט או הפילה אחרים פחות מי"ט וקמ"ל דלא מהני הליכה דצולעה לא הוה הילוך יפה ולדידן דאין אנו בקיאין בבדיקה טריפה. אבל התב"ש אות ז' הקשה דכבר אשמועינן בלא הלכה הילוך יפה דטריפה בסי' נ"ח ועוד כאן משמע דא"צ כ"א בדיקת החוט ובנפלה צריך כל החלל ע"כ פירש דמיירי כאן שנפלה מעצמה פחות מי"ט ואפ"ה כיון שגוררת רגליה הוה ריעותא וצריך בדיקת החוט וכן בהכה על גבה והיא גוררת רגליה אף שהכה על כל השדרה אפ"ה צריך בדיקת החוט כיון שגוררת רגליה ויש ריעותא יעוין שם:

הטור כתב כאן נעקרה חוליא טריפה וכפול לקמן סי' נ"ד והמחבר השמיטו כאן ובד"מ הניחו בצ"ע דכאן משמע מהטור דנעקרה חוליא מחוט משמע משום טריפות דסוף החוט ליפסק ולקמן הביא בדין שבורה ומתוספות עירובין ז' משמע אף למטה שאין שם טריפות החוט אפ"ה טריפה והנה בהגהת רמ"א סי' נ"ד ציין בסוף הסימן טור א"י דבטור לא מוכח מידי ועיין במ"מ פא"ט אות ק"פ כתב שחפש בד"מ ולא מצא ובאורח מישור כאן השיג עליו דבד"מ הביא כאן בשם תוס' ואני אומר מ"מ לא הוה לציין שם טור אלא תוספת שוב עיינתי בתוס' עירובין ז' ד"ה שדרה והם לשיטתם דסברי חסרון גולגולת טריפה וא"כ אמאי לא מקשה מגולגלת וצריך לומר דסוף הקרום ליפסק והא תני לה משא"כ הטור פוסק דחסרון הגולגולת לא פוסל בסימן ל"א מש"ה י"ל הביא טריפות דהחוליא בסי' זה לומר דווקא במקום שחיטה פוסל כו' ומ"מ לדידן דחסרון גולגולת טריפה אם כן פשיטא דחסר חוליא למטה מפרשות שלישית טריפה כמ"ש רמ"א בסי' נ"ד ועיין כה"ג בהגהות הטור אות י"ג כתב דהרב שהגיה שם בסי' נ"ד למד זה מדהביא הטור דין דחוליא בסי' ל"ב לומר אפילו למטה מפרשות טריפה וכן כתב הב"ח ז"ל בסי' נ"ד אמנם הד"מ הרי אתה רואה שהד"מ כתב כאן להיפך דממ"ש הטור כאן משמע דהטעם משום פסוקת החוט ובוודאי הב"ח והכה"ג לא ראו דברי ד"מ אלו בכאן וכאמור:

סימן לג

סעיף א

ניטל הלחי [**התחתון**] **כשרה**. בענין דליכא עיקור ש"ך והיינו ניטל העצם והסימנים מחוברין בבשר או שנתלש הבשר רוב ומיעוט שלם במקום אחר עסי' כ"ד סט"ו:

סעיף ב

ע"י המראה והלעטה. הש"ך הראה מקום לא"ח שכ"ג וכבר פירשנו בט"ז דה"ה שיכולה לקבל שתיה דאל"ה פשיטא דטריפה דאינה היה יע"ש:

סעיף ג

להרמב"ם טריפה. עש"ך והא דלא תנן במשנה דפשוט הוא דאין לך כל שכמוה אינה חיה יותר מזה וה"ה חרטום העליון בעוף שניטל תב"ש ושאר אחרונים:

סעיף ד

וושט. עש"ך הנה לשון הר"מ בפ"ג מה"ט הי"ט ניטל הירך וחלל ניכר במו שעשה גיסטרא הוה נבילה וכן נשברה מפרקת ורוב בשר או קרעה מגבה וושט שניקב או גרגרת שנפסקה הר"ז נבילה מחיים ואין שחיטה מועלת בה. איני יודע למה חלקן הנך ד' מב' דרישא ואי חלק להו אדרבה הד' הוה למיתני בהדדי ונקיבת הוושט ופסוקת הגרגרת בפ"ע למאן דמפרש פסוקה וניקב נבילה מחיים לענין לאו דנבילה ולאו לטומאה כמ"ש הר"מ בפ"ב מהל' שא"ה ה"א יע"ש גם הלשון שאמר הר"ז נבילה מחיים ואין השחיטה מועלת בה מיותר הוא כיון דנבילה מחיים פשיטא דאין השחיטה מועלת בה ומיהו למאן דמפרש דמחיים אין מטמא ה"א דכמו שחיטה מטהר טריפה תטהר ג"כ זו קמ"ל דאין השחיטה מועלת בה. והנה בנה"ך ותב"ש שניהם לד"א נתכוונו דוודאי מחיים לא מטמא וחלוקין בדבריו הנה"ך סובר דמ"ש נבילה מחיים היינו לומר שאין שחיטה מועלת בה ומ"מ טריפה הוה מחיים והתב"ש סובר מחיים הוה נבילה ולא טריפה. ואפשר מש"ה חלק להו הר"מ ז"ל הנך ד' הוו נבילה וטריפה נשברה מפרקת איכא חוט וחיילי בהדדי וכן קרעה מגבה ע"י פסוקת החוט לאורכה ואפשר דסובר בעינן שיור משא"כ הנך ב' דרישא ניטל הירך אפשר דסובר בלא איעכול ניביה לא הוה טריפה דלא כר"ן לקמן סימן נ"ה יע"ש ועשאה גיסטרא למטה מפרשות מש"ה תני להו בפ"ע. ודע דהר"מ ז"ל בהל' שא"ה פ"ב ה"א מנה ד' נבילות דמטמאין מחיים והשמיט ניקב הוושט ופסוקת הגרגרת אדרבה כתב שחט רוב שנים אין מטמא ואלו בפ"א מהל' ט"מ הט"ו חשיב ג' דמטמאין באוהל נשברה מפרקת ומגבו וגיסטרא והשמיט ניטל הירך וחלל שלו ניכר וא"י למה הא חשיב גיסטרא שזה לא נאמר כ"א בבהמה והוא ז"ל למד ממנו לאדם ה"ה ניטל הירך וחלל שלו ניכר נלמוד מבהמה כמ"ש. ועיין בכה"ג בהגהות הב"י אות ו' דאפשר מגבו

דוקא אדם ולא בהמה וא"י דאדם מבהמה לא יליף אבל בהמה מאדם אם הוא חשוב כמת כ"ש בהמה ולדינא כבר כתבנו דנותנין עליו חומרי שניהם טריפות ונבילות ומ"מ הבצים מספק נקובת הוושט אסורין אף לדעת הר"מ ז"ל ואו"ב אף למ"ד דלאחר שחיטה מטמא א"כ לא הועילה השחיטה כלל ומותר לשחוט אחריו מ"מ ספיקא הוה לענין שאר דברים ולא הבינותי מ"ש בכר"ו אות ד' יע"ש ועי' ב"ח העלה דלכל הפוסקים עכ"פ לאחר שחיטה ניקב הוושט הוה נבילה ובאות שאחר זה אבאר עוד ✍:

סעיף ה

או תורבץ. עש"ך שהעלה תורבץ שניקב ושחט אח"כ במקום הראוי הוה טריפה ומטהר מידי נבילה. ויראה מדבריו כאן ובסי' כ' אות ה' אם שחט הרוב בתורבץ או נפסק הקנה למעלה ממקום שחיטה ואח"כ שחט במקום שחיטה מטהר מידי נבילה עיין תב"ש ופר"ח משמע כן וכבר הארכנו במקום אחר:

וד דהא דקיימא לן עכ"פ ניקב הוושט ונפסק הגרגרת במקום שחיטה אין שחיטה מטהרת מידי נבילה והוא מוסכם מכל הפוסקים לא ידענא מקור הדין בש"ס דהכ"מ בפ"ג מה"ש הי"ט הראה מקום לדף ל"ב ורמינהו נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת ואידחי הא דר"ל כאן במקום חתך ומשני כאן קודם חזרה אימא דהקושיא הוא מפסוקת הגרגרת דתנן שחט א' מהן ופסק הב' והאי כמאן דפסק דמי כיון שהרוב נפסק אבל ניקב הוושט אימא טריפה הוה ולא נבילה עיין רש"י שם ואין הכרע. והם ז"ל פירשו דכל שנפסלה היינו מקום הראוי לשחיטה ומנא לן זאת אימא דלא שחט כהוגן בה' דברים המפסידים השחיטה או נפסק הגרגרת ברובו דהסימן וודאי כמנח בדיקולא דמי אף אי יש טריפות לחצי חיות כמבואר בסי' כ"ו מש"ה לא מהני שחיטה דבעי שני סימנים בבהמה ובעוף שניהם שלימים בעינן אמנם ניקב הוושט מנלן וכדכתיבנא:

וראיתי למהרש"א ז"ל בכורות כ' ע"ב תוס' ד"ה חלב פוטר כתב דהא דלא קשיא בההיא דהיכי אכלינן בישרא דאיכא חזקה דמסייע די"ל דאין זה מיקרי נשחטה שלא כראוי ואף ניקב הוושט מטהר מידי נבילה יע"ש. ונוראות נפלאתי על אדונינו רבינו ז"ל הלא מבואר בכל הפוסקים ובר"מ ז"ל דעכ"פ לאחר שחיטה הוה ודאי נבילה אם ניקב במקום הראוי לשחיטה כמבואר וכ"ת דהתוס' סוברים נקובת הוושט לא הוה נבילה אלא טריפה וקושית הגמרא בחולין לא קאי אלא מפסוקת הגרגרת וכדכתיבנא מ"מ מה אעשה בדברי הר"מ ז"ל שפסק בפ"ג מה"ש דהוה נבילה עכ"פ לאחר שחיטה כמ"ש הדרישה והנה"ך והא פסק בפ"ב מהל' יבום וחליצה הט"ו האשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה ובאו ואמרו מת בעליך לא תתיבם ולא תנשא אלמא סובר דלמסקנא אתיא מתני' האשה שהלך יבמות

קי"ט אף לרבנן כיון דאיכא חזקה סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש הרא"ש ושאר פוסקים שם וא"כ קשיא לדידיה היכי אכלינן בישרא דלמא במקום נקב שחיט וכ"ת דאיכא רובא הא איכא חזקה בהמה בחייה וסמוך כו' ולא די לנו הצער הזה אלא דקשיא עכ"פ היה לנו לבדוק אחר נקובת הוושט אחר שחיטה סוף דבר דברי מהרש"א בכאן לא זכיתי להבינם גם מקור הדין דנקובת הוושט הוה נבילה לא ידענא מנין לנו:

עוד ראיתי במהרש"א חולין י"א בתוס' ד"ה אתיא תירץ בתי' הב' דמיעוט טריפות הוה מיעוטא דמיעוטא יע"ש א"כ יש לומר דודאי לר"מ באמת לא קשה משחיטה היכי אכלינן בישרא מ"ה דסמוך מיעוטא ומ"ה אין לחלק בין אפשר ללא אפשר עיין תוס' חולין שם יש לומר דהוה מיעוטא דמיעוטא לא אמרינן סמוך וכן לרבנן אין קושיא מנקובת הוושט כמ"ש והא דילפי רבנן מפרה ושחיטה י"ל דסברי מ"ה אין לחלק בין מיעוט ובין לא שכיח ור"מ מחלק שפיר ומיהו מדרבנן מחלקינן גם לרבנן ומהרש"א בבכורות לא הוקשה לו אלא אמאי ל"ק להו לתוס' כמו ברוב מצויין ולתרץ תירוצם כאן לז"א דתוס' אין סוברים כר"מ ז"ל אלא נקובת הוושט טריפה ולא נבילה וכל זה דוחק גדול להמעיין היטב שם ומיהו לפי האמת לפי תי' הב' במהרש"א חולין ליכא סמוך ולתי' א' שייך סמוך וצ"ע:

סעיף ו

ואפילו ניקבו. עש"ך הביא לשון הגמרא דל"ד לקורקבן דמינח נייחי משא"כ ווושט זימנין דמיתרמי אהדדי. ומיהו קורקבן גופא דוקא זה שלא כנגד זה הא נקב ארוך פשיטא דאין כאן סתימה:

סעיף ז

וכל זה. הש"ך האריך בכאן ואבאר. כללא דמלתא קוץ או מחט שהוא דבר דק שניקב לחלל הגוף דאז בעי כל החלל בדיקה אף בזמן הגמרא לא היו בקיאין לבדוק כדאמר קוץ עד שתינקב לחלל עסי' נ"א בזה וכל שאין לבדוק אלא מקום א' כמו מחט בביה"כ והמסס שלא ניקב מעל"ע בה"מ אפילו לדידן בקיאין כיון שאין אנו צריכין לבדוק רק נגד מקום המחט כמבואר סי' מ"ח ומ"ט ואם צריך לבדוק אבר אחד כולו לדידן דפוסקין דלא כרש"י דא"א בקיאין כמבואר סי' נ"ז. ומיהו טפת הדרוסה אף שהוא בכל החלל בקיאין היו בימי הגמרא ול"ד לניקב בקוץ. ועפי"ז כתב הש"ך דבריו כאן מ"ש הרמ"א אפילו ניקב פנימי לחוד ר"ל לא מיבעיא אם ניקבו שניהם אלא אפילו פנימי לחוד וושט אין לו בדיקה בחוץ וטריפה הא ניקב החיצון כשירה ע"י בדיקת פנים כיון שא"צ בדיקה אלא נגד הנקב הוה ידוע במקום א' ול"ק מסימן כ"ג ס"ו דא"א בקיאין וכאן ס"ח די"ל דבעי לבדוק כל אורך הצואר בזה א"א בקיאין משא"כ לבדוק נגד הנקב בקיאין כמו בביה"כ

כו' אלא דבסי' ל"ד ס"ט דאם ניקב גרגרת ע"י קוץ ומחט טריפה דחיישינן שמא ניקב הוושט לדידן דלא בקיאין בבדיקת הוושט משמע דאפילו עוף אין תקנה שיהפוך הוושט דאי בהמה הא בזמן הש"ס נמי לא בקיאין בנקב משהו מבחוץ כמ"ש כאן ס"ז. והר"ב מדשתיק אודויי אודי ליה וכאן בהג"ה אומר בפירוש כן וא"כ אי חיישינן מקנה לוושט שמא ניקב גם הוושט והוה אין ידוע כ"ש וושט עצמו דחיישינן שמא במקום אחד ג"כ ניקב והוה אין ידוע. וראיתי להתב"ש אות ח' כתב דהש"ך נשמר מזה וכתב אם תחוב הקוץ היינו שנתחב לפנינו במקום א' וראינו שלא פגע בשום מקום אחר הקשה דהא רמ"א כתב אין ניכר אם ע"י חולי משמע שאין הקוץ לפנינו ותי' דהכי קאמר בפנימי ודאי בכל אופן הוה טריפה משא"כ בחיצון לפעמים (כשר) [כאשר] בנתחב הקוץ לפנינו דלא כפר"ח שכתב אפילו אין הקוץ לפנינו עכ"ל והנה אכתי קשה מי הכניסו לש"ך ז"ל בתגר זה לפרש אפילו רק לחצאין ולא כפשוטו לא מיבעיא אם ניקב החיצון ואין הקוץ לפנינו דטריפה דהוה ס"ס לאיסורא שמא מבפנים בא דרך הבליעה ואת"ל מחוץ שמא ניקב גם הפנימי אלא אפילו בפנים חיישינן שמא ניקב גם החיצון י"ל דהוא לשיטתיה בסי' מ"ט שהשיג על הט"ז בנה"ך שם וסובר ספק ע"י חולי הוה ס"ס ושאני הכא דשכיח שינקבו שניהם ויש לומר דהא דשכיח היינו ע"י דחיקת אוכלין ומשקין לחוץ משא"כ מחוץ לפנים אדרבה לאו שכיח הוא כו' וא"כ בספק וודאי יש להכשיר אם ניקב החיצון והט"ז כאן ג"כ לשיטתיה שם דסובר דלא הוה ס"ס וכאמור. ומיהו בניכר ע"י קוץ וליכא כ"א ספק א' אסור דלא אוקמיה אחזקה אף בספק השקול כיון דהריעותא מחיים עש"ך סי' ג' אות ה' באורך. והא דסימן ל"ד ס"ט כשידוע שהוא מחמת חולי אבל אם נעשה מחמת מחט וקוץ טריפה ולא סיים אם ספק כמו כאן דלא שכיח הוא והוה ס"ס ודיוקא דסיפא שם דוקא ורישא שכתב בידוע על ידי חולי לאו דווקא וכמ"ש כאן וא"כ א"ש הכל:

ועדיין יש להקשות מ"ש מחט שנמצא בביה"כ מצ"א כשירה ולא חיישינן שמא ניקב במקום אחר מעל"ע מקודם ואין בקיאין בבדיקה דאם מקנה לוושט מחזיקין ריעותא בסי' ל"ד כ"ש כאן כקושית התב"ש ז"ל. י"ל דמה"ת לומר כן כיון דבמקום רחב הוא ודרך הבליעה עם המאכל בלעת מה"ת להחזיק איסורא לומר שנתחב גם במקום אחר משא"כ בקוץ שניקב הקנה או מחט מבחוץ חיישינן ודאי שמא גם בוושט הכה מקודם או בפעם אחת ולדידן אין אנו בקיאין אף בעוף לית ליה תקנה וכדאמרן עיין מה שאכתוב באות כ' וכ"א מזה בדין המסס וביה"כ. ואין להקשות בסי' נ"ז בספק על אף דהוא שותק והן מקרקרים מותר מכח ס"ס והא דרוסה עם קוץ בוושט תחת סוג א' הם ושכיחים כמ"ש בגמרא ולעולא מ"ש מספק דרוסה א"כ אמאי בוושט ספק ע"י חולי אסור ולא

מתירין מס"ס והתם מתירין י"ל דהתם ספק על לחוד די להתיר כמבואר שם דלא איתחזק ריעותא כלל אף שהן מקרקרין כל דלא ידעינן דעל משא"כ כאן דעכ"פ איכא ריעותא שניקב עור הפנימי כנ"ל: ✍נמצינו למידין אם העור מחוץ שלם וניקב עור החיצון של וושט ע"י קוץ שניכר הוא להש"ך ג"כ טריפה וה"ה אם נקרע הצוואר ואם נתחב הקוץ לפנינו אפשר גם הט"ז יודה דכשירה מבפנים במקום ידוע יש לו בדיקה כי פליגי הש"ך וט"ז בספק ע"י חולי לט"ז טריפה ומש"ה מפרש אפילו כפשוטו ולא מהני ס"ס ולהש"ך כה"ג כשירה מטעם ס"ס דלא שכיח הוא כמו דרוסה וכדכתיבנא:

סעיף ח

אבל כו'. ר"ל ספק ע"י חולי או ע"י קוץ טריפה ש"ך וכבר התבאר באות הקודם דמש"ה ל"מ לפרש אפילו כפשוטו כיון דמיירי בספק ע"ש באורך.

סעיף ט

ואם נתחלפו. עש"ך ועיין תב"ש דמדהביא רש"ל אדברי הרא"ש משמע הא נתחלפו שניהן אף במקצת טריפה כבר כתבנו שיש לצדד להכשיר בזה ומכ"ש אם נאמר כרש"ל דשניהם לבנים לית לן בה דלא הוה ליקוי פשיטא דאין להחמיר:

סעיף י

וכ"ש כו'. דכל יתר כנטול דמי ש"ך והוה נבילה ולא טריפה. ואף שאין מחוברים ואין נוגעים זה לזה דאנן מחמירין ככל הפרושים ביתר כנטול דמי עי' סימן נ"ה ביתרת רגל ושם אבאר בעז"ה. הפר"ח אות י"ג כתב בשם הגהות מהרי"ו בבר אווזות שיש להן כעין כפתור והפר"ח הכשיר דהוה כתרי מעי אם מתחברים יחד והתב"ש אמר דאין לדמות להדדי ועיין בל"י א"י שחילק באותן בר אווזות בין קנה הזכרים והנקיבות וע"י העיד כן בשם הט"ז יע"ש ואם קבלה נקבל ויש לעיין בזה ואין הזמן גורם כעת:

סעיף יא

אם עוף הוא. ואף דלכתחילה בעינן שני סימנים הכא לא אפשר הוה כדיעבד ש"ך בשם הפוסקים. ואף שיכול להשהות כ"א יום וליכא תקלה עיין סנ"ז בש"ך אות מ"ז אפ"ה לא הצריכו חז"ל להשהות וכי בעינן שניהם היכא דאפשר ומיהו מבר אווזא דרבא אין ראיה שמא זכר הוא וי"ב חודש אסור לשהות לדעת המחמירין אף בא' ולא רבים עיין בסנ"ז שם ושם אבאר עוד מזה בעה":

סעיף יב

ולדידן דאין אנו בקיאין. בבדיקת "דרוסה "לעולם ש"ך הוסיף ב' מלות אלו ואולי כוונתו דל"ת דאין אנו בקיאין בבדיקה באבר הא' כל שאין מקום ידוע וזה כתב הר"ב לקמן ס"ח וכאן אשמעינן אף דראינו בפנינו שלא הכה הדורס אלא פ"א במקום א' דבקוץ כה"ג

במקום ידוע יש בדיקה וכאן בדרוסה א"א בקיאין לעולם ואף במקום ידוע אא"ב בטפת הארס ומש"ה אף בעוף אין תקנה ולקמן אבאר:

סעיף יג

אין כו'. הש"ך הראה מקום לסי' נ"ז סי"ג ושם נאמר דתולין במצוי בין להקל בין להחמיר אם הוא קנה רחב אף לדידן יש בדיקה ואף בכל החלל כמבואר לקמן:

סעיף יד

אבל כו'. עש"ך והוא מבואר כבר הארכנו לעיל דרמ"א נמי מודה במקום ידוע יש בדיקה אם הקוץ נתחב לפנינו ולפ"ז אין חילוק בין בהמה לעוף דגם בהמה אם נתחב הקוץ לפנינו במקום ידוע לשחוט למעלה או למטה ממקום [הקוץ] אלא ממ"ש לעיל סכ"ג סי"ד שחט העוף ולא בהמה ה"ה כאן דחיישינן הוושט גמיד ופשיט ושמא ניקב הקוץ מעל"ע וע"י השחיטה ימתח העור הפנימי דוושט וישחוט במקום הנקב ואסור ולפ"ז הרב שכתב א"א בקיאין ולכך בהמה ועוף כו' למה לו להזכיר בהמה אם לא להשוותן ולענין דינא אם לסמוך בעוף במקום ידוע או הוה אינו ידוע כמ"ש מהר"ם יבואר באות כ"א באורך:

סעיף טו

לבדוק. עש"ך וכלל העולה מבחוץ אין בדיקה לנקב אף בקנה רחב ובפנים במקום ידוע כגון שתחבה קוץ לפנינו יש גם להר"ב בדיקה ומש"ה לא הניח על המחבר בסעיף ז' מה שכתב המחבר וושט אין לו בדיקה לענין נקב אלא מבפנים היינו נתחב הקוץ בפנינו:

והנה המחבר כתב ס"ז וס"ח ותרוייהו צריכי ס"ז מיירי במקום ידוע נתחבה הקוץ בצוואר אפ"ה אין לוושט בדיקה מבחוץ וס"ח אף כל אורך הצוואר אפ"ה בפנים יש בדיקה. וראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ט דברים יש בהם קושי הבנה וז"ל דברי הרב בעל המפה נראין כפולין שעל מ"ש המחבר לדרוסה אין בדיקה ולנקב אין בדיקה כתב הרב ולדידן אין אנו בקיאין בבדיקה ועל מ"ש רבינו המלוכלך כתב וא"א בקיאין והא כבר השמיענו בראשונה וי"ל דאי ראשונה ה"א דוקא דרוסה דצריך כל החלל אין בקיאין ואי אחרונה לחוד ה"א בנקב במקום ידוע מהני וקשה דהש"ך כתב דבמקום ידוע מהני באמת ועוד בב' מלות שהיה מוסיף בהג"ה ראשונה אף לענין נקב היה נפטר מאחרונה עכ"ל. הנך רואה דבגירסתו היתה הג"ה ראשונה כתובה בסעיף ז' ומש"ה אמר דאי הג"ה ראשונה לחוד ה"א דלא קאי רק אדרוסה אס"ו אף שכתובה אס"ז ולכך כתב הג"ה בס"ח ומיתורא ע"כ הג"ה א' אף אנקב במקום ידוע והנה בספרים שלפנינו כתובה הג"ה א' בס"ו ועוד דאה"נ דבמקום ידוע אין לאסור היינו בתחב הקוץ לפנינו הא אין הקוץ לפנינו תו חיישינן ומיהו כפי גירס' ספרים שלפנינו תרתי צריכי הג"ה אחרונה דכל הצוואר

אין אנו בקיאין והג"ה א' בדרוסה אפילו לא הכה רק במקום א' א"א בקיאין דזיהרא קלוש הוא וא"א יכולין להבחין. והנה המחבר כתב דנקב אין לוושט בדיקה מבחי היינו אף היכא דלא חיישינן לנתרפא כגון ששחטו מיד. הכלל העולה שעור החיצון יש שני טעמים. א' דשמא נתרפא וא' דאדום הוא ותרוייהו צריכי דנתרפא היכא דבלעה מחט ושחטוהו מיד לא שייך נתרפא ובעור הפנימי לא שייך אדום לכך בעינן שניהם ואה"נ אם שחטו מיד ולא ניקב עור הפנימי מעל"ע יש להכשיר וכמו שאבאר לקמן אות כ' וכ"א באורך:

ומה שכתב הש"ך דהמחבר לטעמיה בסימן נ"ז פסק כרש"י בס"ח לא מצאתיו אלא בסי"ח וגם שם אין הכרע דאי דהביא דעת רש"י באחרונה וכתב יש מי שאומר וי"א אין ראיה כ"כ דסובר כרש"י והיה לו להביא ממ"ש בספרו הארוך סימן ל"ו דסובר שם דאנו בקיאין בכל דבר הצריך בדיקה:

סעיף טז

לארכו או לרחבו. עש"ך ויראה מדבריו דה"ק דוודאי חיוי ברייתא דאכלו קוצים אטו דווקא לארכו מונח ולא לרחבו ואפ"ת דאם מונח כבריח מקצה לקצה יש לאסור א"א דא"כ לדידן דחיישינן לספק דרוסה ה"ה כבריח ועולא רבותא אשמעינן אף ישב אין חוששין אם כן מה פריך נמצאת ל"צ לעולא לאשמעינן דלמא אשמעינן אף שהוא כבריח הא תחב היינו ישב לא אלא דאין איסור אף כבריח לרחבו ומיהו כבר כתבנו דאם הוא בחוזק דא"א לזוז בקל גרע מנתחב בצד א' שוב ראיתי שאין ראיה דמאן דמפרש לרחבו טרפה מפרש ישב קוץ היינו לרחבו דאם לא כן נתחב לו קוץ בוושט הוה לעולא לומר ויש לעיין בזה:

וראיתי להכ"מ פ"ג מה"ש הכ"א כ"ב דברים אשר לא זכיתי להבינם והוא כמו שאומר שעל מה שכתב הר"מ ז"ל נמצא קוץ עומד בוושט חיישינן שמא נתרפא ולארכו כשר כתב גמרא חולין מ"ג ב' יתיב ההוא מרבנן ואמר נמצאת איתמר כלומר שלא נתחב אבל ישב כלומר נתחב חיישינן ואמר רב כהנא לא תציתו ליה נמצאת ל"צ דכולא קוצי אכלי. ונמצאת היינו לארכו אבל לרחבו היינו ישב עכ"ל. הנה מדבריו יראה ודאי דאף אי בדק ולא נמצא נקב בעור הפנימי כלל אפ"ה חיישינן שמא נתרפא וכן מוכיחין דברי הר"מ ז"ל דלא כמ"ש הש"ך כאן לפרש דבריו באין ידוע אם נתחב. אמנם מה שעשה מתחלה ב' כלומר ואח"כ חזר ביה תכ"ד ומפרש נמצאת היינו לארכו לא ידענא מה הוא. שוב ראיתי שדבריו כנים ואמיתים הנה ההוא מרבנן דאמר נמצאת אתמר ע"כ יפרש אף לרחבו שמונח כבריח מבריח מקצה לקצה דאל"כ איך עלה על דעתו לומר כן והלא כל חיוי

ברייתא קוצי אכלן ורב כהנא אמר לא תציתו ליה דא"כ עיקר חסר בדברי עולא והוה לומר נמצא קוץ לרחבו לא חיישינן א"ו עולא ישב אמר היינו מסתמא אף לרחבו כבריח הוה בכלל ישב ואמר דאין חוששין וה"ה אפשר נתחב נמי אין חוששין או דנתחב גם עולא יודה דחוששין כנ"ל לפרש דבריו כאן:

אמנם מ"ש עוד הכ"מ בהכ"ב על מ"ש הר"מ ז"ל דוושט אין לו בדיקה אלא מבפנים והופכו אם מצא טפת דם טריפה כתב דמש"ה כתב רבינו כאן לפי שכתב לעיל נמצא קוץ הר"ז ספק נבילה ולז"א דאם מצא טיפת דם הר"ז וודאי נבילה. וא"י דהא טיפת דם בפנים קאמר ואיך היה בשביל זה וודאי דלמא עדיין לא ניקב מבחוץ. אם לא שסובר דכל ריעותא מחיים אף דהוה ספק השקול לית כאן חזקה מחמת רובא דהא יצאה מרוב דרוב אין ניקב וושט שלחן מבפנים כמ"ש התב"ש בסימן כ"ט על מעשה דקראקא במים בראש וא"כ בסימנים איכא חזקה דבהמה בחייה ולהיפך ליכא חזקה דהא יצאה מהרוב ולכך הוה וודאי משא"כ כשהקוץ הוה רק כבריח לרוחבו ואין תחוב בו כלל הוה ספק ולא וודאי דעדיין לא יצאה מהרוב אלא כיון דשכיח הוא ואיכא חזקה נמי הוה ספק וצ"ע

סעיף יז

אם כו'. עש"ך והסכים כט"ז דבטור משמע להיפך דווקא תחוב אז מזיק קורט דם ולא בנמצא ור"י קאי אסה"ת בתחוב יע"ש ומ"ש הוה ודאי ולא ספיקא כלל היינו אף למאן דמכשיר בתחב ויש לפרש נמי דהוה ודאי דאלו התם הוה ספק וכאן בק"ד מבחוץ ונתחב קצת בפנים הוה וודאי:

סעיף יח

אבל כו'. אף שלא ניקב הפנימי דק במקצת אפ"ה כל ששהה זמן מרובה חיישינן שמא הבריא גם הפנים ואינו ניכר ויראה לי אף בקנה רחב כה"ג אין חילוק וחיישינן לנתרפא וה"ה לענין בדיקה מבחוץ ובאות כ"א אבאר:

סעיף יט

אפילו אין שם ק"ד. לא בחוץ ולא בפנים דאומר אוכלין ומשקין שטפוה משא"כ בביה"כ דמינח נייהי ש"ך בשם הפוסקים ומה דקשה דהוה ס"ס כתבתי בט"ז אי"ז יעויין שם ועיין בנה"ך סימן מ"ט מה שתירץ לקו' ט"ז:

סעיף כ

דחיישינן. עש"ך וירצה בזה דלהמחבר אין לוושט בדיקה בחוץ אף במקום ידוע ממש כמ"ש בס"ז ואף דמשם אין ראיה כ"כ מ"מ בב"י פסק כן להדיא דאף במקום ידוע ל"ל טעמא דנתרפא בשלמא למ"ד דיש לוושט בדיקה הוצרך לטעמא דנתרפא ותי' דאף

שאין עור הפנימי ניקב מעל"ע כמו שכתוב באות ח"י יע"ש. ולקמן באות כ"א אבאר מזה בעזה"י:

סעיף כא

ויש מכשירין. הנה דברי הש"ך בכאן צריכין ביאוא. ומתחלה הקשה ב' קושיות. א' דאיך כתב כאן וי"מ דלא חיישינן להברי' ולעיל ס"ד כתב דניקב הפנימי יש לחוש לחיצון כו' ותי' לעיל כתב לדעת המחבר וע"ז הקשה עוד דא"כ ל"ל טעמא דאין בדיקה הא המחבר פוסק שמא הברי' נתרפא וא"ל דנ"מ במקום דא"א לומר נתרפא דהיינו שחט מיד עיין תוספות פרק ב"מ בהא דג' דברים נשתנו הובלילא בי כסא כו' מ"מ הא קאי אמה דאמר ספק ע"י חולי אם כן אינו ידוע אימת הוה. בשלמא בל"ז הייתי אומר דרמ"א כתב לעיל לדעת עצמו וסובר דנתרפא לא חיישינן אלא שמא עדיין נקוב הוא משא"כ עכשיו דלעיל ע"כ להמחבר כתב כן. ומיהו ז"א דאכתי דלמא הרב סברא דנפשיה אומר כן וכאן כתב יש מכשירין לומר שעל זה סמכו להלעיט והוא אינו סובר כן ומ"מ בהא חולק אהמחבר דהבריא אינו פרושו נתרפא אלא ניקב אלא דלא מסתבר ליה לומר כן דמשמע דהסכים בזה להמחבר דהבריא היינו נתרפא. ולכאורה ה"ק דע"כ רמ"א סובר דהבריא נתרפא דבס"ז לא הביא שום סברא לחלוק אמאי שכתב המחבר דוושט אין בדיקה לנקב מבחוץ וא"כ אמאן סמכו כאן הי"מ דהלכה כעולא מנא להו הא דמביה"כ אין ראיה דהכא א"א בבדיקה ושם אפשר בבדיקה א"ו הברי' נתרפא ויש ראיה מביה"כ דאמאי לא חיישינן נתרפא וכ"ת דראייתם הוא מפשטא דברייתא דת"ר ביה"כ מצ"א כשר משמע אף בלא בדיקה כלל הא רמ"א בסימן מ"ח משמע דסובר דווקא אם נאבד ביה"כ בלא בדיקה ק"ד הא בדיקה בעי שלא ניקב מעל"ע עיין בש"ך שם אכ"ה כן היה נראה לכאורה ומיהו אין זה כלום דלמא הי"מ סוברים כן והרב דעתו כהמחבר דאין לסמוך אזה מה"ט גופא דאין ראיה מביה"כ אלא הנכון כמ"ש מעיקרא דמשמע ליה דהרב מודה להמחבר:

ומה שתירץ הש"ך בתי' הא' דאם יש בדיקה בחוץ לא חיישינן לנתרפא לא ידענא מהו אם לומר דנתרפא נמי ניכר אם לא בחוץ שהוא אדום וכבר הזכירו מקצת אחרונים סברא זו לא ידענו דהא כתב שא"כ להמחבר אף ניקב עור הפנימי במקצת טריפה ושם יש היכר ואפ"ה חיישינן להבריא נתרפא וע"כ הכין הוא דאל"כ למה ליה להמחבר לומר טעמא דנתרפא כמו שהקשה שם הש"ך. וראיתי דהפר"ח אות יו"ד הרגיש בזה. וצריך לומר מעור לעור אין סברא לחוש ולהחזיק איסורא אם לא בצירוף תרי טעמים. חדא שמא הברי' וחדא שמא עדיין נקוב ואין לו בדיקה מבחוץ והלכך אם ניקב חצי עור פנימי חיישינן בחצי שלו הבריא נתרפא והשתא חיצון בלא"ה שמא עדיין נקוב הוא והשתא

אם ניקב החיצון ע"י קוץ ולא נגע כלל בפנימי ומקום ידוע יש להכשיר דלא מחזקינן איסורא מעור לעור משום שמא הברי' נתרפא ועדיין נקוב ליכא למיחש דהא פנימי יש לו בדיקה ולפ"ז מש"ה כתב לעיל טעמא דאין בדיקה בחוץ כאמור ונ"מ נמי בהיפך כשר ומיניה הא ניקב עור פנימי במקצת חיישינן שמא נתרפא. שוב ראיתי דליתיה דהא ביה"כ אף עור א' וחצי מכשירין שם אלא דכאן מבפנים לחוץ שכיח הוא וחיישינן שפיר וצ"ע. עוד תי' לקו' ראשונה דיש מכשירין כיון שקוץ תחוב וניכר שאין נקוב לחוץ לא חיישינן אוכלין ומשקין החזירו קצת לפנים משא"כ לעיל ס"ד דליכא קוץ לפנינו אף י"א מודים דאסור דחיישינן שמא ניקב לחוץ היה. וא"ש הא דל"ד ס"ט ושאר מקומות דלא חיישינן הכא דאיכא הוכחה דלא ניקב לחוץ דמי החזיר להקוץ ולא סברי סברת ר"ת שהביא הרא"ש בביה"כ דוושט אוכלין ומשקין החזירו ומ"ש בהנהת הש"ך א"נ דכאן מיירי במקום ידוע ולעיל במקום שאין ידוע עיין תב"ש דר"ל לתרץ הא דסימן כ"ג וסימן ל"ד די"מ סברי דמקום ידוע יש בדיקה בחוץ. ומיהו הרב ודאי סובר אף במקום ידוע שהקוץ לפנינו אין לו בדיקה מבחוץ כדמוכח מס"ז דאף במקום ידוע אין לו בדיקה ע"ש וכן כתבתי לעיל. והנה דברי הש"ך בכאן לא הבינותי על בורי' ועיין פר"ח ותב"ש באורך בזה:

ומעניין ביה"כ דלקמן סימן מ"ח אנו מכשירין בניקב מצד א' ע"י בדיקה ואף שניקב גם העור הב' במקצת ע"ש בש"ך אות כ"ב ולא חיישינן שמא הבריא ונתרפא יש ב' תירוצים. אחד דמי החזירו בשלמא וושט אוכלין ומשקין החזירו משא"כ כאן אדרבה היה לדחוק לחוץ. ולפ"ז אם נמצא נקוב ביה"כ ואין המחט שם יש לאסור דשמא הבריא ונתרפא והמחט הלך לו לעבר הב' או ע"כ חזינן דחזרה לאחוריה ויש עוד תי' דשאני וושט דעורות דק יש לו דוושט שכיח הוא שינקבו שניהם מחמת אוכלין ומשקין שוטפים ועוברים ולהכי חיישינן משא"כ התם וא"כ אפילו לא נמצא שם מחט דק נקב יש להכשיר אי בדקו מבחוץ ורואין שאין קורט דם ולא רושם וכן נראה דשם אין מחלקין בין אם מחט עדיין תחובה בו או לאו והא דאיתא התם לקחו המחט משם היינו דלא בדקו אחר ק"ד וניקב הוא מעל"ע ושם יבואר כן נראה לי ✍. ולדינא יבואר שם באין המחט לפנינו:

סעיף כב

אם אינו נקוב מב' צדדים. כ' הש"ך וצריך להיות ואין ק"ד כו' וכן כתב הט"ז. ומשמע ודאי כל שאין נקוב מב' צדדים היינו אף שניקב עור הפנימי כולו וגם מקצת עור החיצון י"מ כמו בביה"כ ואף לרש"י דאוסר בהמסס מודה בביה"כ לחד דיעה כמו שכתב הש"ך בסימן מ"ה אות כ"ב בשם ת"ה דב' עורות לא חיישינן שעברה כל הב' משא"כ עוד אחד

חיישינן שעברה כל הדופן יעוין שם ועיין בנה"ך מה שכתב בנו של הש"ך לפרש אם אין ניקב מב' צדדים היינו פנימי אין נקוב מב' צדדים וכתב שכן משמע מט"ז אות ח"י והלשון אין משמע כך והט"ז אות ח"י אין ענינו לזה יעיין שם:

סעיף כג

ויותר. עיין ש"ך דהרב לימד זכות על אותן הנוהגים להלעיט אבל הרב אין סובר כן. ועט"ז מה שרוצה ללמוד זכות המלעיטין היינו באותן שמלעיטין בעיגולי קמח ומיהו הרב מזכיר בפי' על אותן שמלעיטין בשבולת שועל שהרי כתב דנהגו להקל בישב לו קוץ בוושט. עוד הביא הש"ך תשובת מהר"ם מלובלין ז"ל בסימן כ"א דאם עשו תקנה לבדוק הוושטת ולא בדקו כשר ושם נאמר אפילו השליכו במזיד שרי ומיהו אם הקהל אמרו בפירוש שכל מי שלא יבדוק יהיה אסור אף דיעבד אסוד ע"ל סימן ב' יע"ש. וכתב עוד שם דאעפ"כ אותן הדרים חוץ לעיר תחום שבת אין בכלל התקנה יע"ש היינו יותר מתחום ע"ש. עיין בפ"מ ח"א סימן א' האריך בדיני וושט ע"ש:

עובדא בא לידי באווזא אחת שהיה בסוף העור הצוואר סמוך לגוף כמין כפתור ושומן מאווזא פטומה היתה וחתכתי העור הצוואר וראיתי בוושט מבחוץ קצת אדמומית ואף שהוא אדום בלא"ה מ"מ הכרתי רושם אדמומית והפכתי הוושט לעבר הב' ומצאתי בעור הפנימי משיבולת שועל הקליפה החיצונה שהיא ארוכה ודקה תחוב בה בפנימי והטרפתי מאחר דיש אודם מבחוץ יותר משאר מקום ההיצון אם כן הוי כק"ד ואמרינן אם אין מכה ק"ד מניין וזה אפילו להי"מ ומכ"ש להמחבר וסייעתו וכן דעת הרמ"א וכתבתי זה שכל מקום שיש איזה ריעותא מחויב הוא לבדוק עכ"פ וכן מוכח בש"ע בדוכתי טובא כמ"ש כמה פעמים בזה. ומיהו אי לא בדיק אין להטריף בכ"מ רק במקום דנראה דהוה ריעותא גמורה אז אפילו בדיעבד אסור אם לא בדק ולא במקום דאין נראה ריעותא גמורה והמורה צריך לידע בזה:

סימן לד

סעיף א

גרגרת. עש"ך ור"ל מצד העור הוא עב וצד הצוואר פרושו כאן לצד מפרקת הוא דק ודרך הקנה לפסוק מצד העור לצד מפרקת עיין רש"י חולין מ"ד ב' ד"ה רוב עוביה וד"ה רוב חללה הוסיף מלת עד שיפסוק רוב חללה לכאורה משמע דבעינן תרוייהו אמנם דעת כל אחרונים משמע דברוב חללה לחוד טריפה ומה שכתב רש"י עד הוא דמסתמא נפסק מצד העור לצד המפרקת יע"ש ועיין פרישה אות ב' כתב על מה שכתב ב"י פירש"י יע"ש ואם היינו אומרים דבעינן רוב חללה והיקפה הוא א"ש דכתב מש"ה סתמו הפוסקים

רוב חללה לומר דבעינן נמי רוב היקפה דמסתמא כי נפסק מלמעלה למטה כו' ומכל מקום סתימת הפוסקים משמע כמ"ש הפר"ח דאף רוב חללה לחוד בלא רוב עוביה שנפסק ממטה למעלה טריפה. ומ"ש התב"ש סימן כ"א אות ה' דבטריפות לחומרא אין ר"ל ספק טריפה אלא בטריפה לחומרא אף ברוב חללה אגמריה רחמנא דהוה טריפה אבל שחיטה בעינן תרווייהו אם כן רוב חללה לחוד הוה ודאי טריפה ולא ספק ועיין מה שכתב שם בסימן כ"א:

סעיף ב

או למעלה. עש"ך דכשהסימן נעקר מהבשר והסימן שלם אם נשאר המיעוט במקום אחד כשירה מה שאין כן בגוף הסימן. ודע דכל השנוים כאן מס"א עד ס"ז אין חילוק בין מקום שחיטה או למעלה כן כתב הב"ח בשם או"ה ושאר אחרונים אמנם בנפסק הרוב למעלה בזה יש לעיין דכפי הנראה ספיקא הוה אי טריפה או נבילה מה שאין כן כאיסר או שאר פסולים וודאי למעלה טריפה ולא ספק נבילה:

סעיף ג

הרי זו אסורה הש"ך השיג על הב"ח במ"ש דפסוקה במקום שחיטה לא הוה אלא טריפה מחיים וליתא דהר"מ בפ"ג מה"ש הי"ט כתב בפירוש הר"ז נבילה מחיים אמנם בנה"ך בסי' ל"ג הודה לדברי הב"ח כמ"ש הפרי' ג"כ דמ"ש הר"מ הר"ז נבילה מחיים לומר שאין השחיטה מועלת בה:

סעיף ד

הלכך משערין כו'. הש"ך האריך והרי אתה רואה מדבריו כמ"ש וכן מוכח בד"מ דלא תטעה לומר שכוונת הרב אס"ד קאי כמו שהבין בנו של הש"ך וכמו שביארתי בט"ז יע"ש באורך לז"א דהמעיין בד"מ ז"ל מבואר בהדיא שכתב וז"ל ואין זה נכון דהא שיעור איסר פחות מרוב הקנה דנקבים שיש חסרון מצטרף לכאיסר ואין חסרון מצטרפין לרובא הרי מבואר דקשיא ליה כאן בהג"ה מס"ג קשיא ליה ולא מס"ד. ולפי דברי רמ"א הא דפריך חולין מ"ה א' אלא למלא מקדח מצטרפין ה"נ לאיסר ר"ל דאיסר פחות מרוב היקף הוא והש"ך תי' דזה א"א לאומרו דשיעור איסר פחות מרוב דהא אם תחתוך רצועות יהיה ג"כ כמו רוב כו' ור"ל אם כפי מה שהבין הרמ"א דיש בהן חסרון היינו ברוחב הקנה משערין כאיסר ברוחב דזה א"א אע"כ מ"ש המחבר לקמן פ"ג לא קאי ארוחב אלא ה"ק נקבים שיש בהם חסרון בין אם הם באמצע או באורך הכל מצטרפין לכאיסר ואין כאן קושיא כלל ועיין בכר"ו ולא הבנתי כלל דדברי הש"ך ברורים המה ומ"ש בגמרא אלא למלא מקדח הכי קשיא ליה אמאי בעינן דוקא שיהיה ברוחב והא בכ"מ שהן עומדין אם יש בהם כאיסר טריפה ואמאי קאמר דווקא לרוב הקיף ולא בשיעור אחר ומשני דמיירי

דאין בהם חסרון ולית להו אלא שיעור הרוחב ודע דאין להקשות הא דכתב הש"ך אות וי"ו דהמחבר סובר ביש חסרון מצטרף השלם ולא באין חסרון אם כן אין קושיא דרמ"א בלא"ה סובר דכאיסר גדול הוא ומשום דמצטרף השלם הא לאו מילתא דעכ"פ הנקבים חצי איסר דבין נקב לנקב כמלא נקב ובחצי איסר נמי יש יותר אם תחתוך לרצועות מרוב היקף. אמנם מלשון הט"ז שכתב למה לא נשער הכא לחומרא כמו באין חסרון יראה שסובר דבאין חסרון נמי מצטרף השלם שביניהם ע"ש:

סעיף ה

ניקב. עש"ך הנה הטור כתב מתחלה נקבים שיש בהם חסרון והמחבר שינה לתרי טעמים א' דהשלם שביניהם לא קאי כ"א איש בהם חסרון ומש"ה היפך ועוד היאך יאמר נקבה סביב היקפה יש בהם חסרון דמשמע שכל הנקבים הם ברוחב הקנה ואפ"ה בעינן שיעור וזה א"א דמשליש איסר יהיה רוחב כל הקנה וע"כ דעומדים באורך וברוחב והוא פשוט בכוונת הש"ך ואעפ"כ כתב שהלשון קצת מגומגם גם בהמחבר דלא הוה לערבינהו בהדדי כלל דאין להן שייכות זה לזה ומכ"ש דה"ל להפרידן דלהמחבר באין בהם חסרון אין השלם מצטרף:

סעיף ו

ואם כו'. עש"ך ומהיפך דברי המחבר אין ראיה כמ"ש באות ה' אלא דא"כ ה"ל לומר כן ברישא אלא דבאין חסרון אין השלם מצטרף כאמור וכן מדלא הזכיר המחבר בעוף באין חסרון עכ"פ השלם מצטרף לרובא שמע מיניה דאין חילוק לדידיה בין בהמה לעוף ועיין בב"ח ופר"ח שהאריכו יע"ש:

סעיף ז

בעוף. עיין ש"ך הביא דברי הרא"ש ומשמע ודאי דהעמיס כן בהמחבר מדכתב דינו אנקבה כנפה חופה ע"פ הקנה משמע ודאי הא בנקדרה במקום אחד משערין הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וכבר התבאר:

ודע דהתב"ש בסי' ל' א"ה וכאן אות ו' כתב דהא דמצרפין השלם שביניהם היינו חומרא מדרבנן וראיה מדבעי בעופא מהו והיינו דשיעור ערך איסר הוה חומרא גדולה אם נשער עם השלם ומה בכך והא הכל לפי גדלו וקטנו א"ו דחומרא מדרבנן היא ומשום הכי הקילו בעוף דלא לשער לפי ערך איסר אלא במחפה דהוא גדול כו' יע"ש והנה כל זה אי אמרינן כפירש"י והרא"ש מה שאין כן אי כפירוש הרי"ף דאפי' בנקדרה בב"א בעי בעופא מהו ואמר חופה והיינו דחופה הוה רק שיעור ערך איסר או קטן ממנו א"כ אין ראיה דשלם שביניהן הוה מדרבנן י"ל דהוה דאורייתא ע"כ אין לצדד ולעשות ממנו ספק דרבנן וכדומה כמו שכתב כאן כנ"ל:

סעיף ח

ומשימו ע"פ חלל הקנה. היינו ביש חסרון מצטרף השלם לחופה ובאין חסרון דלא כתב המחבר שיעור עוף משמע דשוה הוא לבהמה והתם אין השלם מצטרף מדלא פי' כן ברישא בס"ג וע"ש כן כתב הש"ך:

סעיף ט

וי"א. עיין ש"ך. ומ"מ דברי המחבר משמע כדיעה דחסרון בב"א משערין לפי ערך וא"כ ע"כ שיעור חופה גדול מאיסר ודאי קשיא לעיל איך אמר דמשערין באם חופה ועל הלבוש פשיטא קשה שבס"ג כתב דבעוף הכל לפי גדלו ובס"ד דאנן אין בקיאין בשיעור איסר חופה וז"א ומיהו מה שכתב ס"ג בין אם הן באורך או סביב היקפה אין קושיא דהאי סביב היקפה ר"ל ברוחב ומכל מקום גם נמשך לאורך והלכך משערין לאיסר:

ודע דאם ניקבה נקבים שיש בהם חסרון ויש בין נקב לנקב יותר ממלא נקב דאין השלם שביניהן מצטרף אלא הנקבים לחודיה ודאי דאף בעוף משערין לפי ערך איסר לא בחופה דהוי קולא לדיעה זו ואנן לא בקיאין ויש לעיין:

סעיף י

דהיינו יותר מכאיסר. עש"ך הנה מ"ש דאין אנו בקיאין משערין באם חופה ע"כ דסובר להלכה כדיעה א' בהגה"ה ס"ד כהרי"ף דגם אם נקדרה בב"א בעופא באם חופה וה"ה לדידן בהמה שוה בזה וכמו שכתב באות ד' דחופה קטן הוא משיעור איסר ושם הארכנו בביאור הדברים יעוין שם:

כתב התב"ש אות ח' דשני סעיפים ה' ו' סותרים זה את זה דמאן דמפרש נפחתו כמו דלת היינו שזקוף ועומד לא מפרש ניקב מב' עבריו ומאן דמפרש ניקב מב' עבריו אין לנו קולא לומר בזקוף כמו דלת בעינן יותר מכאיסר יעוין שם. והנה י"ל או דהמחבר סובר דעיקר הפי' נפתחו כמו דלת סובל יותר פי' א' שזקוף ועומד ואפילו הכי כתב י"א הב' דמאן דבעי להחמיר בניקב מפולש יחמיר או כיון דא"א בקיאין א"כ א"א לשער בין הא דס"ה או דס"ו כ"א בחופה דהוא פחות מב' עובי איסר כמו שכתב הכ"מ פרק ג' מה"ש הביאו הש"ך כאן אות א' ושם אבאר אם כן אין כאן טעות לדינא כי צריכים אנו להחמיר בכ"מ ולשער באם חופה רוחב חלל הקנה ועיין פר"ח כתב כדי שיכנס איסר היינו בדוחק ויפה כתב דאפי' הכי הוא יותר מאיסר דבנקדרה לגמרי אם הקדירה כשיעור איסר טריפה דאז אין איסר נכנס בו דאמתא באמתא היכי יתיב מה שאין כן כאן אמנם מ"ש דלא כמע"מ דף קנ"ב לא ידענא דהוא נמי מתמה על זה במה שכתב נכנס ויוצא דמשמע בריוח וליתא אלא אפילו בצימצום טריפה יעוין שם במעדני מלך מה שכתב בזה:

סעיף יא

וי"א. עש"ך הנה לדידן דא"א בקיאין בשיעור איסר ברחבו ובעביו אין לנו לשער שיעור ב' עוביו דהיינו עובי מצד זה ועובי מצד שכנגדו ומשערין באם חופה והיינו בבהמה משערין באם חופה דעוף עכ"פ דחופה דעוף קטן הוא משני עובי איסר כמו שכתב הכסף משנה יעוין שם ועיין מה שכתבתי באות הקודם. ומיהו נראה דווקא כשניקב נקב מפולש זנ"ז הא שלא כנגדו לא הוה כמו דלת ולא שייך זימנין דמתרמי אהדדי כמו בוושט דקנה שאני אלא לדידן בעוף תמיד באם חופה ובהמה עכ"פ באם חופה דבהמה כמו שכתב המחבר בס"א לא באם חופה דעוף כיון דלא הוה כמו דלת שיעורו דידיה הוה כאיסר וכיון דא"א בקיאין משערין באם חופה דבהמה ולדינא צ"ע אם יש לסמוך באם חופה דבהמה כיון דיש ב' דעות בס"ד בהג"ה וכמו שהארכנו לעיל יע"ש ועיין ב"ח ופר"ח:

סעיף יב

ואם נשאר. עש"ך במה שכתב הב"ח דיש להחמיר חוליא למעלה נשאר דווקא וכן למטה והש"ך הסכים דמשהו למעלה סגי יעוין שם:

סעיף יג

למעלה כו'. עש"ך והטור כתב אבל נשאר למעלה ולמטה כשירה והוא שישאר המשהו במקום הראוי לשחיטה. והר"מ כתב ואם נשאר במקום הראוי לשחיטה למעלה ולמטה כשירה והטור וודאי חולק עליו מדשינה ועוד דהוה לומר בקיצור ואם נשאר למעלה ולמטה במקום הראוי לשחיטה ומדהאריך ש"מ דלא לימא דקאי אלמעלה נמי כו' אבל המחבר כתב לשון ממוצע ואם משהו למעלה ולמטה במקום הראוי ר"ל דהש"ע כהטור סובר וקיצר בלשונו דאם לא כן היה לו לומר כלשון הר"מ ממש כדרכו ברוב המקומות והב"ח סובר דכהר"מ סובר מדכלליהו בחדא ש"מ דאלמעלה נמי קאי. והראה מקום לסימן כ' אות א' יעוין שם ושם נאמר בה"מ יש להכשיר אם שחט למעלה מטבעת הגדולה אם כן להב"ח דנתן טעם דלמעלה ממקום שחיטה לא הוה שיור דבעינן תיקון במקום הקלקול א"כ בה"מ יש להכשיר אם נשאר משהו בשיפוי כובע שבה"מ הוה שם מקום שחיטה משא"כ להיש"ש דכתב הטעם דלמעלה מטבעת הגדולה אין שם גרגרת עליו דליכא שם טבעת ובגמרא משמע דבעינן השיור בגרגרת עיין בישו"ש פא"ט סימן י' הביאו הכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ו דאפי' למעלה מטבעת הגדולה דהוה מקום שחיטה לישו"ש עסי' כ' אות א' ורק מפני חשש תקלות אוסר שם באין ה"מ אפ"ה אוסר כאן דאין שם גרגרת עליה למעלה מטבעת הגדולה א"כ אף בה"מ אין להכשיר אמנם הר"מ ז"ל דכתב בפרק ג' מה"ש הכ"ד דנשאר משהו למעלה במקום שחיטה כשירה והוא ז"ל

הכשיר שייר בחיטי דהיינו למעלה מטבעת הגדולה אלמא כב"ח הוא דכל שהתיקון במקום הקלקול ש"ד דלא כיש"ש דלמעלה מטבעת אין שם גרגרת עליה דאיך מכשיר הר"מ בנשאר משהו למעלה במקום שחיטה משמע למעלה מטבעת הגדולה אלא וודאי כדאמרן ואף דהר"מ כתב דחיטי הם בתוך טבעת הגדולה כבר הארכנו בסימן כ"א דהיינו בעצם שחוסי קורא טבעת הגדולה יעוין שם באורך:

סעיף יד

למטה כו'. הש"ך הראה מקום לסימן כ' ושם נאמר איזו מקום שחיטה בה"מ ואיזו אונא יעוין שם:

סעיף טו

במשהו. דלמטה נידון כריאה ופוסל שם נקב משהו כמו ריאה ש"ך יעוין שם:

ודע דלכאורה כל הני ג' קנים בספק הן ומיהו יראה דליבא בין לל"ק בגמרא ובין לל"ב הוה ודאי דפליגי רב ושמואל והלכתא כרב באיסורי והוה ודאי ובריאה וכבדא יש לעיין ומיהו י"ל ריאה הרי ר"י ור"ל אמרו למטה מחזה נדון כריאה הרי דהוה ודאי ולא ספק וכבדא קודם שיכנס לבשר הכבד הוה ספק אם כל"ק או כל"ב ונ"מ היכא דאיכא עוד ספק הוה ס"ס. שוב ראיתי להפר"ת אות י"ב שכתב בכל הפיצולין הוה ספק ונ"מ לס"ס וכפי הנראה כמ"ש דליבא וריאה הוה ודאי זולת דכבדא הוה ספק וכדכתיבנא:

סעיף טז

ולא. עש"ך דמפרש דברי הרשב"א דווקא שיש הוכחה גמורה דנעשה מחמת סכין הא בספק אף שיש לתלות לא תלינן דבשחיטה לא תלינן וכבר כתבנו כן פעמיים ובסי' כ"ה כתבנו בשם מהרי"ק בשורש ל"ה ובשורש קמ"ז החמיר בפירוש כל ספק בשחיטה אפילו יש כמה אומדנות לא תלינן וראיה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ יעוין שם. אמנם עתה ראיתי בב"ח כאן שכתב וז"ל עיין לקמן סימן ג' דכל הנקבים אם יש לתלות תלינן וה"ה פסוקת הגרגרת הרי דמשוה להדדי גם לבוש בסעיף ט' גרגרת שנמצא פסוקא אם אפשר לתלות שמחמת שחיטה תלינן שנשחטה בחזקת היתר עומדת והא לא נשחטה מיקרי דאוקי אחזקה בהמה בחיה ופסול בשחיטה הוא כמ"ש מהרי"ק וצ"ע:

סעיף יז

אלא. עש"ך הביא כמה פירושים על חוליא ובר חוליא ואנו א"א בקיאים בהקפה אין נ"מ בזה:

סעיף יח

ואנו. הש"ך הביא בשם אפי רברבי דהיכא שיש עוד צד מדמין ומקיפין וא"כ יש נ"מ בהפרושים שהביא באות הקדום ומ"מ האחרונים העלו שאין מקיפין ומדמין:

סעיף יט

כשידוע. א"נ שתפס הקנה לבדו ש"ך ועיין מה שכתב לעיל בסימן ל"ג דכאן דיוקא דסיפא דוקא שידוע מחמת קוץ הא מספק יש להכשיר מטעם ס"ס ודוקא מפנימי לחוץ בוושט שכיח שאוכלין ומשקין דוחקין עיין בנה"ך סימן מ"ט ובס"ז אות מ"ג:

סעיף כ

האחד נוטה ללב והוא המזרק הגדול שיוצא ממנו לריאה עש"ך:

סעיף כא

ואחד לכבד. קנה הכבד קודם שיכנס לבשר הכבד הא לאחר כך אין טריפות פוסל בו כמבואר לקמן דלא כהר"מ שפוסל ניקבו קני הכבד ועיין שם:

סעיף כב

נקבים דקים. כתב הב"י שהם פיות הסמפונות וכתב הש"ך דודאי הכין הוא ולפ"ז אם ניקבו בשאר מקומות טריפה ועיין ב"י שכתב טעם אחר דשומן טהור סותם אותו ולפירוש זה צריך לומר דכוונתו אם אין שם שומן או שניקב גם השומן שעליהם בפיות הסמפונות כשר ובשאר נקבים אם אין שומן טריפה וזה פשוט. שוב ראיתי בבל"י אות י' דאם במקום פיות הסמפונות ניקב השומן טריפה יעוין שם ונכון הוא דהא כ' עוד טעם בב"י וא"כ אף בפיות דהוה תולדה אפשר כיון דשומן שם זהו תולדתם להיות סתומים בשומן וע"כ צ"ל דמה שכתב הש"ך דאם יש נקבים שלא במקום פיות טריפה היינו באין שומן וא"כ קשה בפיות נמי הכין הוא וצ"ע:

סימן לה

סעיף א

ריאה שניקבה טריפה. עיקר טריפות דניקבה הריאה יתבאר לקמן סימן ל"ו ש"ך כבר כתבנו בזה בפתיחה דמש"ה הקדים הטור והמחבר בכאן ריאה שניקבה לומר דכל פסולי הריאה מטעם נקובה קאתינן עליו וז"ש הש"ך עיקר טריפות כו' ומ"מ זה נמי מטעם נקובה הוא:

והנה ראיתי להעיר בכאן הא דאמר רבא ה' אוני תלתא מימינא כו' חסר או יתיר וחליף למה סכם תחלה ה' אוני והיה די לו באומרו אמר רבא תלתא אוני אית לריאה מימינא ותרי משמאלא והיה מייתר ג"כ דלא היה צריך לומר חליף דפשיטא דהכין הוא דחסר מימין ויתר משמאל משא"כ עכשיו דאמר ה' אוני יש מקום לטעות דמש"ה אמר ה' לומר דכל שהסכום ה' אין קפידא עד שהוצרך לומר חליף טריפה ואפילו לא היה מייתר מ"מ לאיזה צורך אמר דברים מיותרים ברישא. והנה או דבא למעט יותר מה' מכל צד כדעת המ"כ שהביא רש"ל בפא"ט סימן כ"ט או ד' בימין ואחד בשמאל כשר ולז"א ה' אוני כיון

שלא חסר מן הסכום ואי הוה אמר רק תלתא מימינא וב' משמאלא ועלה הוה קאי חסר ה"א כל שחסר מימין או משמאל טריפה כדברי תורת חיים. אמנם אנן מכשירין יותר מעשר ומטריפין ד' בימין וא' בשמאל קשיא. שוב ראיתי להתב"ש אות כ"ט שהרגיש בזה וכתב דרבא אשמועינן ה' אוני ותו לא דחסר או יתר שלא בדרי דאונא טריפה ואי הוה אמר תלתא מימינא וב' משמאלא יתיר כו' ה"א עלה קאי דווקא בדרי דאונא הוה יתיר קמ"ל כן הוא תוכן כוונתו ויפה כתב וכמו שאבאר בסמוך בעז"ה:

ואגב גררא ראיתי להביא כאן מ"ש בש"ד סימן פ"ט וז"ל פעם אחת אירע מעשה שנמצא כמו יד על הטחול והטריף מורי הר' אליעזר ואמר כל יתיר כנטול פירש כניקב והוכיח מדאמר רבא ה' אוני חסר יתיר חליף כו' ומקשים למה לי חליף תיפוק דהוה חסר ומתרצים דה"א כיון שהמנין ה' אוני שלם כשר הוא ויש מתרצים דחליף שנתחלפו האונות גדולה במקום קטנה ועתה מה צריכים לזה התירוץ וכי אינו מתורץ בתי' הראשון אלא ש"מ כל יתיר כנקוב דמי והוה יתרת שלא בדרי דאונא יע"ש ולכאורה אין לו פירוש. ונראה דה"פ דפי' כל יתר יש הרבה פירושים או דכנטול הוא וחבירו עמו או דכנקוב במקומו דמי כו' והנה אם כנטול מכל וכל יש קולא בטחול כמו שמבואר בסי' נ"ה ניטל הטחול כשר והוכיח הר' אליעזר ז"ל דע"כ כניקב דמי וניקב הטחול בסומכי' טריפה והוכיח מדאמר חליף דמיותר הוא דחסר הוא מימין וה"ה דקשיא דיתר הוא משמאל ומתרצין דה' אוני עכ"פ יש ולא הוה בכלל חסר ויתיר והיש מתרצין לא ניחא להו בזה התי' דקשיא להו לא לימא ה' אוני אלא תלתא מימינא וב' משמאלא חסר או יתיר הוה עלה קאי וידעינן דחליף טרפה כמ"ש לעיל ע"כ מוכיחין דין חדש מכאן דאם נתחלפו צורת האונות טריפה ומנא להו לחדש דין זה ולא ניחא להו בתי' הא' וכ"ת דלא ניחא להו כדכתיבנא אכתי צריך חליף לד' בשמאל וג' בימין דליכא חסר וכ"ת האיכא יתיר בשמאל י"ל דלמא יתיר אין טריפה אלא בדרי דאונא דווקא כיון שעומד אצלו טריפה דהוה כנטול הוא וחבירו עמו הא יתרת שלא בדרי דאונא סובר רבא דכשר כיון שעומד בפנים מחובר לערוגה וכדומה לאו כנטול הוא וחבירו עמו והא דאמר ביני ביני טריפה לאו הלכתא כדמסיק אבל אגבה משמע הא יתרת מקמא כשר וכבר ראיתי מי שפירש ביני ביני היינו ע"ג מיקרי כן וא"כ אין טריפות מכח יתיר ואמנם טריפה מכח חליף כי כן קיבל רבא שלא יהיו בשמאל יותר מימין וכמו שאבאר לקמן אלא וודאי דיתיר כנקוב מקומו דמי וודאי אין חילוק בין עומד סמוך לחבירו או רחוק דניקבה הריאה בכ"מ טריפה וא"כ למה לי אכתי חליף הא הוה יתיר ומש"ה הוכיחו דנתחלפו צורת

האונות טריפה וא"כ לפ"ז בטחול בסומכיה טריפה כן נראה ליישב ומי שדעתו רחבה יתרץ בע"א והנלפע"ד כתבתי ✍ועיין מ"ש לקמן בב' וורדות א' בימין כו':

סעיף ב

ונקראת. הש"ך הביא לשון רש"י שנקראת וורדא ע"ש קלישת' דקה כוורדא (כמו קליש ליה טומאה דט"י וכדומה) ואדומה כוורד ואפשר שאדומה קצת יותר בצבעו מן הריאה:

סעיף ג

או משמאל. עש"ך שדחה דברי ת"ח ואוסר ד' בימין וא' בשמאל. הנה משמעות הזה שכתב לא ידענא מהו אם כוונתו כמ"ש הפר"ח אות ג' מדסתם הר"מ והמחבר חסר משמאל אף דוורדא בימין ומשלים לדידהו כבס"ז אלמא חליף הוה מה שראוי להיות בשמאל הוא בימין כבר כתב התב"ש באות כ"ט דאיכא תרתי לגריעותא מימין לשמאל ולא קיימא בדרי דאונא יע"ש ועוד מהמחבר אין הכרח דאדרבה שמאל דומיא דימין וע"כ חסר בימין דאין וורדא כלל ה"ה בשמאל הכין הוא והנראה דהיה לומר חסר א' מהן למה למיפרט מימין ומשמאל אלא לומר אם חסר משמאל אף ד' בימין טריפה ומ"ש שכן מוכח מפוסקים גבי השלמת וורדא הם דברים פשוטים דרש"י פוסק אין הוורדא משלמת דחליף הוא אלמא אף דלא הוה חליף ממש מיקרי חליף והגאונים דמכשירים דאורחייהו בהכי לעמוד בימין ומשמאל אם עומדת וורדא אין משלים ומטעם חליף קאתינן כ"ש מימין לשמאל והתב"ש אות כ"ט כתב מב"י ד"ה ודע שלכאורה מוכח כש"ך. האמת הוא כן שכתב על מ"ש רבינו ירוחם דאין הוורדא משלמת לשמאל כתב דע"כ בעומדת בשמאל דאי בימין פשיטא ומה פשיטותא הא ד' בימין משלימין. ואין לומר דהב"י ה"ק דאי מימין לשמאל הוה לאשמועינן רבותא אונה ממש יתרת מקמה אין משלים לשמאל דא"כ לא הל"ל דהא לא איצטריך לאשמועינן כו' אלא וודאי כדאמרן ועיין ב"ח שכתב דהר"מ מכשיר חסר אונא משמאל והוורד' בשמאל וכן דעת רי"ו וורד' מימין אין משלמת לשמאל דלא כב"י א"כ לכאורה סובר כת"ה דאל"כ לאשמועינן ד' בימין ואחד בשמאל אין משלים ומכל מקום לענין דינא הדין אמת ד' בימין וא' משמאל טריפה וכאמור:

ודע דהר"מ ז"ל בפ"ח מה"ש ה"ג כתב נתחלפו האונות ב' בימין בלא וורדא וג' כשמאל או וורדא עם הג' בשמאל טריפה ולאיזה צורך אמר או וורדא עם הב' בשמאל וכבר עמד הכה"ג בהגהות ב"י אות צ"ב בזה ותי' דאדסמיך קאי ג' משמאל (וה') [וה"ה] ב' אונות (וב' וורדות) משמאל ואכתי למה לי כלל פשיטא שאין הוורדא בצד שמאל משלמת השתא אונא בשמאל כ"ש וורדא בשמאל דאיכא תרתי לריעותא בשמאלו שלא בדרי ואף לגי' דגריס הכה"ג או וורדא עם ב' בשמאל אכתי קשה פשיטא כדכתיבנא ואפשר לידחק ולומר דה"ק או שלש עם הוורדא בשמאל וג' בימין הוה חליף וטריפה דהוה ג' בימין וד'

בשמאל ולענין דינא ג' בימין וג' בשמאל ויתרת מקמא בשמאל או ג' בימין וב' משמאל וב' יתרת בשמאל אבאר לקמן אי"ה:

סעיף ד

או שהיו כו'. וה"ה ג' מימין וד' משמאל כמ"ש הרב ס"ה ש"ך ויש לראות אמאי לא הגיה הרב כאן כי כאן עיקר מקומו בחליף ואולי מאחר ששם כתב המחבר יתרת דכשר כתב שם:

סעיף ה

כ"ז. הש"ך הביא דיש"ש שהיקל בכל אלו החילופים זולת החילוף המוזכר בגמרא גם אונות למטה והאומות למעלה ומשמע אף בה"מ אסור ושאר חילופים בה"מ שרי וכבר כתבנו לעיל שאותן חילופים יש להם קצת סמך מגמרא מדאמר חליף תיפוק ליה דהוה חסר ויתיר כאותן מפרשים שהביא בהג"ה ש"ד סימן פ"ט:

ודע דאם ג' בימין וב' משמאל וב' יתרת מקמא משמאל או ג' מימין וד' בשמאל ויתרת מקמא מימין כתב השמ"ח סכ"ד דטריפה. וטעמו נראה לי דהוה כעין ס"ס פלוגתא דרבוותא להחמיר שמא יתרת מקמא טריפה דרבו האוסרין ואף דעת רמ"א כן אלא שנהגו להקל במקומינו כמו שיתבאר לקמן ואת"ל יתרת כשר שמא הוה חליף כמ"ש הש"ך אות מ"ב לתי' הא' דווקא וורדא אין משלמת הא יתרת משלים א"כ פשיטא דהוה נמי חליף ומיהו אין זה ראיה דאף דמשלים מ"מ לא הוה חליף דכי גמירי שיהא בימין יותר היינו בדרי וכן יראה מלשון רמ"א ס"ה הא דמכשירין צריך שלא יהיה בשמאל יותר ואפשר דרבותא קאמר ל"מ שלא בדרי דיש אוסרין כו' אפי' בדרי נמי. ומיהו יש לעיין דהא הפר"ח חולק ומכשיר ד' בשמאל וג' מימין והביא ראיה מד"ס ז"ל וז"ל פ"ח ה"ג מה"ש נתחלפו האונות ב' בימין בלא וורדא וג' משמאל או שהיה הוורדא עם שלש משמאל טריפה שחסירה מימין סובר הפר"ח מדאמר חסר מימין ש"מ דאדסמיך ליה קאי היינו ב' בימין הא ג' בימין וד' בשמאל כשירה והתב"ש אות ל' דוחה זה דכל שיש בשמאל יותר מימין חסר הוא ולפי דעתי דהר"מ ה"ק או שהיה הוורדא עם הג' משמאל וג' מימין לא אבל בימין קאי וטריפה משום חסר ימין אלא דא"כ היה לומר שחסר מימין ויתיר משמאל כיון דקבלה הוא שאין להיות בשמאל יותר מימין אמאי תלה טעמא דווקא שחסר מימין או לא הוה ליה כלל לומר אלא ע"כ חליף המוזכר בגמרא מפרש הוא ז"ל דמטעם חסר מימין הוא דלא אמרינן כיון דהמנין ה' אונות יש לא הוה חסר אלא גם זה הוה חסר הא יתיר בשמאל ליכא דאנן קיי"ל יתרת בדרי כשר הוא כן נראה לי דעת הפר"ח ומרש"י חולין מ"ג א' ד"ה (הנך) [לא תיפוק] משמע דחליף חסר ממקום שראוי להיות שם אין לפרש כמ"ש התב"ש דג' בימין וד' בשמאל חסר הוא דא"כ הוה לרש"י

לפרש דמטעם יתיר קאתינן עליה דהוה עדיף טפי ואיך שיהיה אם ג' בימין וב' יתרת משמאל יש לצדד בה"מ להכשיר מהני טעמא דכתיבנא שמא ג' וד' אין איסור ושמא אין יתרת מן המניין כתי' הב' של הש"ך וכן נראה עיקר א"כ בה"מ עכ"פ יש להתיר וכאמור כאן. ומיהו ג' מימין וא' משמאל וג' יתרת או ב' מימין ויתרת וב' יתרת משמאל הוה וודאי טריפה לא ספק אי נחשוב יתרת א"כ הוה חליף לדידן ואי לא א"כ חסר מנין האונות אבל אי ב' בימין ויתרת הוה רק ספק טריפה או כתירוץ הא' בש"ך או כתי' הב' באות ל"ב ושם אבאר בזה:

ודע דלקמן סימן ל"ו סי"ד דצמקה אונא שלימה דטריפה לדעת בה"ג כמ"ש הט"ז וש"ך שם מטעם דהוה חסר האונא וכפי הנראה משיטת הר"מ ז"ל בפ"ח שמנה צמקה תחת סוג חסירה לא תחת סוג נקובה יע"ש וכבר התבאר זה בריש הסימן בפתיחא אם כן אם היה ג' בימין וד' בשמאל ואחת משמאל צמקה לכאורה יש להתיר דאדרב' צמקה חסר הוא אם כן תו הוה שוה בשוה אמנם זה טעות. חדא דלחוש חוששין לבה"ג לא להקל ועוד דצמקה לדידן מטעם חסר וחסר מטעם ניקב דלא כהר"מ ז"ל שסובר חסרון הוא פסול בפ"ע ואנן פוסלין כל פסולי הריאה מטעם ניקב וה"ה צמקה ועוד אחר שכבר היה פסול מתחלת ברייתה דהוה חליף איך תחזור לכשרותה ע"י צימוק והלא מצטמק ורע לה וטריפה אין לה היתר אם כן הוה וודאי טריפה ולא ספק והבן ומיהו אי ג' בימין וב' משמאל ויתרת מקמא בימין וא' מדרי דאונא צמקה לכאורה יש לטעות להתיר אמנם לדינא ג"כ אסור הוא דצימוק ניקב הוא ועיין מ"ש באות מ"ב בזה באורך:

עוד אבאר לך הא דאנן מכשירין יתרת מקמא מ"מ עכ"פ ריעותא מיקרי דרוב פוסקין מטריפין ואי בועה על יתרת הוה תרתי לריעותא כמ"ש בסימן ל"ז באורך מזה אם כן אי בימין יש ד' אונות ואין ניכרת איזה היתרת שיש להם תואר א' וסמפון לכ"א ובועה עומדת על אחת מאונות איך נדע הדבר ההוא איזה יתרת וכ"ת בדרי דאונא לאו ריעותא הוא הא ליתא דכל היכא דאיכא פלוגתא ריעותא מיקרי ורבא סובר יתרת אוסר ואף דלא קיי"ל כן מ"מ הוה ריעותא מ"מ מספיקא אין ראוי לאסור תרתי לריעותא דהוה רק חומרת האחרונים כמו שיתבאר בסימן ל"ז באורך. ונראה אם יש ג' בועות על ג' אונות ורביעית הסמוכה לאומה אין עליה בועה אפ"ה טריפה ממ"נ אם הרביעית יתרת הרי שינתא הווררא מקומה ואי בג' ראשונות יתרת הוה תרתי לריעותא ובסוף הסימן אבאר המעשה שהובא בר"ץ באורך ✍וכאן אין להאריך:

סעיף ו

או אם יש לה שתים. פירוש אפילו אין עומדין זא"ז ש"ך הנה מבואר מדבריו דחולק אט"ז אות ד' ופוסל אף שאין מקורבין וה"ה בשמאל פוסל נמי כמו שיתבאר באות י"ז באורך:

סעיף ז

או אם. הש"ך הביא בשם ד"מ בשם האגור דאם הוורדא פחותה מעלה של הדס טריפה וכן הלכתא וראיתי לכר"ו אות ו' שכתב דאם פחותה מט"ד כשירה ולא ידענא מנא ליה הא ואולי ט"ס הוא וכן השמ"ח סל"ו פסק בפשיטות דפחותה מט"ד טריפה:

סעיף ח

או שינתה מקומה. עש"ך בשם רש"ל מה שהיקל בזה ותב"ש הסכים לבה"י שהשוחטים בזמן הזה נוהגין להטריף יע"ש:

סעיף ט

וכן אם שינתה תוארה. עש"ך בשם האגור וכבר התבאר לעיל הדין בזמן הזה ועיין תב"ש:

סעיף י

כעובי אצבע. כתב הש"ך דאין חילוק בין דקה לגסה יע"ש ועובי אצבע היינו רוחב אגודל וראיה דהא מביא מסימן מ"ז ושם נאמר כרוחב אצבע וגם בתב"ש אות נ"ד ובשמ"ח סל"ח פי' כן ופסק שם דגובה השורש צריך אצבע ומשך השורש שלם ובה"מ יש לסמוך כט"ז אות ה' דגובה ורוחב אצבע עד"מ אם כל א' מוורדות רחבים ב' אצבעות בעינן שיהא שלם בתחתיתו ב' אצבעות ובה"מ אף שאין שלם בתחתיתו כ"א אצבע וגם גובה עד אצבע כשירה ועיין בט"ז:

סעיף יא

אע"פ שיש בו סדק. פי' בשורש הנשאר ד"מ ש"ך ור"ל אף שיש בשורש של עובי אצבע בגובה וברוחב סדק מ"מ אין סדק מועיל להטריף כ"א להכשיר כ"ה בד"מ ועיין בל"י יראה מלשונו באות י' דאם יש לכ"א חריץ עד למטה טריפה ומסתימת הפוסקים אין משמע כן יע"ש:

סעיף יב

ואם. עש"ך דלכאורה באין להם שורש כעובי אצבע ומש"ה אם א' הפוכה והיא קטנה כשירה שזה מראה דהיא יותרת ולא וורדא ויתרת מקמא כשר לז"א דאינו כן דא"כ איך קאמר בד"מ ואם ב' וורדות בשורש א' והגדולה הפוכה טריפה ואם לאו כשירה פשיטא דאפילו שניהם אין הפוכות טריפה אם אין כעובי אצבע ביניהם והכי הוה לומר אם הקטנה הפוכה כשירה אלא קאי ביש להם שורש א' כעובי אצבע וקמ"ל שם דאם הגדולה הפוכה אפ"ה טריפה כנ"ל לפרש דבריו והיינו דודאי כל שיש תואר קצת הוה ב' וורדות כמו שיתבאר אות י"ז ודוקא שאין לה כלל תואר וורד יע"ש. ואם ב' וורדות בשורש א' וא'

יש לה כיס ולא השניה יש לעיין ואם יש לה גם כן כיס הוה יתיר כיס עיין מ"ש באות י"ז והנה וורדא שאין לה כיס טריפה יש ב' טעמים. א' להציל מרחיפת הריאה שלא תינקב וב' דקים להו דכל וורדא בלא כיס סופו לינטל הוורדא זה דוקא בוורדא לא ביתרת דקים להו דיתרת לא תינקב ולא תינטל מחמת רחיפת הריאה ומש"ה מכשירין כה"ג:

סעיף יג

הולכים. עש"ך דבשניהם שוין טריפה אם א' הפוכה וכתב עוד דה"ה אם שינתה תוארה הדין כן ור"ל דהולכין אחר הגדולה ואם היא בתואר וורד כשירה וכ"ז בשורש א' להם ואם אין להם שורש א' בא' הפוכה טריפה ובשינת' תוארה יתבאר לקמן באות י"ז ל"ה מהו הדין. וכתב התב"ש אות מ"ז ואם א' שינתה מקומה אף שהיא קטנה יש להחמיר דדוקא הפוכה ותואר דלא נזכר בתוס' ורש"י ושאר פוסקים הם אמרו והם אמרו משא"כ שינת' מקומה דטריפות זה מוזכר בתוס' מ"ז א' בשם דודו יע"ש:

סעיף יד

ואם. עש"ך ויראה דהסכים למ"ב בתשובה דתרי רואין לא אמרינן רואין כאלו הכיס הב' נטול וסוף הוורדא לינטל זה לא אמרינן ועיין מ"ש לקמן בטרפשא דכבדא. ומה שסיים בה"מ יש להתיר יראה דלא קאי כ"א ביתיר כיס לא בחסר כיס דאין להתיר אף בה"מ. ואם נמצא ב' כיסים והוורדא אין נהנית אלא מאחת כתב בל"י בשם דמש"א שיש להתיר והתב"ש אות מ"ח כתב מהגהות רמ"א משמע כן דכתב ואם יש לה ב' כיסין משמע שנהנית משניהם אמנם מהר"ץ משמע דוקא בשמאל הא בימין אף שאין נהנית מריפה ובחסר כיס כתב בל"י דעת הש"ך להתיר בה"מ וכבר כתבנו דאין הכרע די"ל דקאי איתיר כיס לא אחסר עיין מ"ב סימן ס"א מ"ש מזה:

סעיף טו

או. עש"ך והנה תראה בפי' מלשון הר"ץ דיתיר כיס בשמאל הא בימין טריפה אף שעומר מרחוק וזה דלא כט"ז אות ד' דאף וורדא כל שאין סמוך לוורדא הא' כשירה וכ"ש כיס וכתבנו שם הטעם אף דבסימן נ"ה אות ד' משמע מלשונו אף שאין נוגעין נמי כל יתר כחסר כפירש"י מ"מ בוורדא דרוב מכשירין אם ניטל אין להחמיר אלא כשנוגעין זה בזה או דע"כ פוסל שם אף שאין נוגעין זה לזה מ"מ בעינן שעומד במקום שיש שייכות לרגל לעמוד שם ומודה הט"ז למעשה דמרדכי שם באם עומר הרגל במקום הזנב דכשר כמ"ש רמ"א שם וה"ה כבד אין פוסל אלא במקום הראוי להיות כבד אף שאין נוגע בו. והש"ך דמטריף בוורדא בימין מטעם יתרת כמו בשמאל אף דיתרת מקמא כשר מ"מ כי קבילו עליה להכשיר היינו יתרת שלא בתואר וורד כמ"ש התב"ש או דסובר הא דאמר אבל ביני ביני טריפה היינו יתרת וורדא ור"א סובר למיטרפיה אפי' בחדא אמרו ליה

דאורחיה הכי כמו שאבאר אות י"ז. אלא ביתיר כיס קשה אמאי מטריף בימין ודוחק לומר כי קבילו עלייהו יתרת הא יתיר כיס טריפה והנראה מטעם חסר כיס קאתינן עליה או דסובר כל יתר כנטול אף שלא במקומו הראוי או דימין מקומו הוא ואף דשינתה מקומה פסולה זה לחומרא הא מדינא רוב פוסקין מכשירין בשינתה וכן משמע מגמרא אבל אגבה טריפה משמע הא מקמה כל מקום מקומו ובשמאל אין מקומו כלל ומש"ה בימין טריפה וזה נכון ובאות י"ז אבאר עוד:

סעיף טז

ואינה מונחת. עש"ך ויש לראות למה להו הטעם דשינת' מקומה תיפוק ליה דאין לה כיס ומה אהני לה הכיס שעשוי להצילו מרחיפת הריאה שלא תנקב כמ"ש המ"ב סי' ס"א א"כ כיון שאין מונח בתוכו הוה כאין לה כיס גם מאי איריא שאין מונח בתוכו אפי' מונח בתוכו אם כשנופחין יוצא טריפה דבחיי' היה הריאה נפוחה וכל מילי דריאה כשהיא נפוחה משערין ולזה יש לומר דשמא בחייה לא היתה כ"כ נפוחה משא"כ כשלא היה מונה בתוכו יש ריעותא ואין זה מספיק דודאי כשיוצא כשנופחין מעט הוא דטריפה ולא כשנופחין הרבה עסי' ל"ו בהא דנפחו ונקרע הקרום ולקושיא א' י"ל דנ"מ אף בה"מ למאן דמכשיר אין לו כיס כאן גרע דשינת' מקומה וטריפות זה מוזכר בתוס' מ"ז וטריפה אפילו בה"מ נ"ל ✍:

סעיף יז

וכל. עש"ך ואעתיק לך דברי הב"י וז"ל ולענין הלכה קיי"ל כגאונים בין ב' וורדות או חסר כשר. כתב האגור אם אין לה חריץ או שינתה תוארה או פחותה מעלה של הדס או שאין עגולה טריפה. כתב הכל בו אין לה כיס טריפה וכן מצאתי כמה דברים לחכמי אשכנז שפוסלין בוורדא ונראה שכל אלו הדברים להפוסלים יתרת שלא בדרי דאונא או לדברי הפוסלים ב' וורדות או אין לה כלל אבל לדברי המכשירים בכל מקום וכן לדברי המכשירים ב' וורדות או אין לה כלל אין שום שינוי פוסל בוורדא בין שינוי בגופה או פחותה מט"ד או חסרון כיס וכתב הד"מ וז"ל (לפי הנוסחא שלפנינו) כבר כתבתי שאנו נוהגין להטריף ב' וורדות וחסר גם נוהגין להטריף יתרת א"כ יש לנהוג בכל הדברים שכתבתי עכ"ל והנה לשון ב"י שהזכיר ב' וורדות אין לו מקום כאן שהרי כבר פסק לעיל דהלכה כגאונים והאגור לא זכר אלא שינוי תואר א"כ היה לומר וכן למ"ד דפוסל חסר הוורדא לא להזכיר ב' וורדות. גם מ"ש אבל לדברי המכשירים יתרת וכן לדברי המכשירים ב' וורדות או אין לה כלל דמשמע בחדא מינייהו סגי ואמאי והא למ"ד חסר פסול אף דמכשיר יתרת מ"מ שינתה תוארה או כיס הוה חסר וורדא וצ"ל דה"ק אבל

למאן דמכשיר יתרת ומכשיר נמי ב' וורדות או אין לה כלל ולא או או קאמר כו' ומ"ש ב' וורדות אפשר דחוזר אדלעיל דיש להכשיר גם בב' וורדות. או יאמר דל"ת שינתה תוארה קצת פסולה דנהי דמכשירין חסר וורדא או יתרת מ"מ יתרת וורדא קבילו עלייהו לאסור כמ"ש הש"ך כאן לז"א דלמאן דמכשיר ב' וורדות אין כאן תו שום פיסול דהא אף יתרת וורדא כשר. ומ"מ מ"ש להכשיר בחסר כיס יש לעיין דאף למאן דמכשיר חסר וורדא זה גרע דסופו לינקב מרחיפת הריאה וטריפה וצ"ע והנה הד"מ כתב שם דאנו פוסלין ב' וורדות או חסר וגם יתרת מקמא א"כ יש לנהוג ככל החומרות. אמנם כאן בהג"ה השמיט זה דאנו נוהגין להטריף יתרת מקמא ואף למ"ש הא"מ דעת הרב לאסור באמת יתרת מקמא וכן כתב התב"ש דרק מחמת המנהג לא רצה לשנות המנהג מ"מ לא כתב בהג"ה כלום מזה רק דמש"ה נוהגין להטריף בכל אלו משום חסר וורדא או יתיר וורדא אבל יתרת אנו נוהגין להכשיר ומש"ה לא כתב זה והנה לכאורה יראה שהדין עם הא"מ שהש"ך ז"ל גירסתו בד"מ היה כך וכבר כתבתי שאנו נוהגין להטריף יתרת מקמא א"כ יש לנהוג ככל החומרות וע"ז שפיר הקשה הש"ך דמשמע הא למאן דמכשיר הכל כשר וא"כ אמאי פוסל כאן. שוב ראיתי שיש לומר שגי' שלפנינו כן היה לפני הש"ך אלא דה"ק מדכתב כבר כתבתי ב' וורדות או אין כלל טריפה והיה די לו אלא דמש"ה הוצרך לומר יתרת מקמא דאל"ה עכ"פ ב' וורדות א' בימין וא' בשמאל כשר דלאו חסר הוורדא הוא מש"ה אמר דיתרת הוא ולמאן דמכשיר יתרת ואין לה וורדא הכל כשר. וא"כ עכ"פ לדידן אין פוסל בב' וורדות אף א' בשמאל דלא שייך חסר וורדא דכל יתר כנטול אם עומד בימין לא בשמאל לזה תי' דט"ס הוא וצ"ל וכבר כו' וגם אנו נוהגין להטריף ביתר וורדא היינו אף בשמאל כמו שהבין המרדכי והנ"מ דלהר"מ יתרת וורדא טריפה ואיך יתכן זאת והלא הר"מ בפ"א מה"ש פסק חסר וורדא ויתרת מקמא כשירה ואמאי יתרת וורדא טריפה וע"כ שאני יתרת וורדא דהכי קים להו דוקא יתרת שלא בתואר וורד כשירה אבל בתואר וורד טריפה ואפשר לומר הטעם מדאמר אבל ביני ביני טריפה היינו תואר וורד אם יש לה ב' ואתיא שפיר דברי רמ"א ומ"ש שכבר כ' דכן כתב שם מקודם להטריף ב' וורדות משמע אף בשמאל:

והנה לענין דינא כתב הש"ך דב' דינים יש בשמאל תואר וורד ממש אף בלא כיס הוה יתרת וורדא לא מטעם יתר כנטול אלא יתרת וורדא הוה יתרת וטדיפה תואר קצת כשר אא"כ יש לה כיס אונא ממש אף שיש לה כיס כשר וכמעשה דב"ח. בימין דהיינו מקומה דינא הכי אם תואר קצת אסורה אף בלא כיס. ומ"מ מה שדייק מקומה ממש משמע הא שלא במקומה ממש אף בימין דינה כשמאל ואם תואר קצת בלא כיס כשר וכן יראה

קצת מדבריו בספר נה"ך בקו"א יע"ש. ומ"ש על מהר"מ ה"ק דהר"מ השיג על הר"ץ מטור דאוסר וורדא בשמאל א"כ משמע דאף שאין לה תואר ממש דהא הטור אוסר אף יתרת מקמא והשיג עליו הש"ך דהטור סובר דאין חילוק בין יתרת וורדא ליתרת מקמא וע"כ הרא"ש אוסר יתרת מקמא משא"כ לדידן יתרת כשר ויתרת וורדא טריפה א"כ תואר קצת אין מזיק ומ"ש הש"ך דהר"מ הבין מהר"ץ אף בתואר ממש מכשיר חולק עליו ומ"מ מהטור לא השיג עליו כלום וכאמור:

והנה בנה"ך בקו"א כתב אט"ז דיתיר משמאל הוה ניקבה הריאה עכ"ל ור"ל דמה בכך דהוה כיתרת רגל מ"מ ניטל ממקומו והנה יש לומר דהט"ז סובר דיתרת וורד דומה ליתרת מקמא ודווקא במקומה הוה כנטול חבירו עמו משא"כ שלא במקומה אין לה דין וורד אלא דין יתרת וביתרת קי"ל להכשיר עיין מ"ש בט"ז אות ד':

כתב השמ"ח סל"ג וורדא בדרי דאונא בימין הוה חסר וורדא ובשמאל בדרי דאונא כשר ושלא בדרי טריפה ויפה דיבר לפי שיטתו ושיטת הש"ך דיתרת וורדא גרע מיתרת מקמא א"כ בימין סובר כ"מ מקומה הוא הוה חסר וורדא משא"כ בשמאל אין ענינו לחסר וורדא אלא מטעם יתרת וורדא אסור ולכך בדרי אין פוסל דאורחיה הוא ואונה בין עגולה או משוכה משא"כ שלא בדרי וכ"ז להש"ך ותב"ש ולא לט"ז וכבר בארנו זה באורך:

סעיף יח

יש כו'. הש"ך השיג בכאן על ר' ליברמאן שוחט מפראג דלא מכשירין צירוף וורד כ"א בשתיהן ע"י צירוף יש להם תואר וורד ומהתימה על ר' ליברמאן איך העלים עיניו מ"ש הר"ב אם שנתה תוארה טריפה. ומ"ש הש"ך באות כ"א אין מתירה לכאן דהתם עכ"פ בשורש יש להם תואר וורד וכמו שאבאר שם. והשמ"ח סעיף ל"ו כתב דוקא נחלקה לשנים הא לשלשה אין מצטרפין דגם לב' קול' גדולה והבו דלא להוסיף:

סעיף יט

מצד שמאל. כתב הש"ך דכן עיקר הגירסא ומיהו כ"ש בימין דכשירה וכן פסק השמ"ח סל"ז ושאר אחרונים והת"ח סובר בימין יש להקל די"א כל מקום מקומה יע"ש בזה:

סעיף כ

כי כו'. הש"ך משמע דמסכים להר"ץ דאין מצטרפין אי באין כיס הוה רק יתרת ולא וורדא וביש כיס הוה ב' וורדות וטריפה מטעם יתיר וורדא אמנם התב"ש ושאר אחרונים מכשירין אף באין כיס וביש כיס פסק שם להחמיר מטעם דהוה יתיר כיס וכפי הנראה יתיר כיס בשמאל ודאי אין קפידא אלא משום יתיר וורדא וא"כ משמע אף שאין לחלק בשמאל כט"ד הוה יתיר וורדא וצ"ע:

סעיף כא

וכן כו'. עש"ך ואין זה סותר למ"ש באות ח"י דכאן עכ"פ השורש יש לה תואר וורד אבל כשאין לה תואר כלל טריפה ור' ליברמאן ע"כ מיירי אף שאין בשורש תואר וורד דאל"כ הא כתב הרב בהדיא דכשירה כה"ג כמבואר:

סעיף כב

וכל כו'. עש"ך בשם רש"ל דאם יש עוד ריעותא בריאה זו טריפה וכן הביאו הט"ז לעיל אות ב'. כתב הלח"פ אם יש ב' וורדות בשורש א' כעובי אצבע ונסרכו זה לזה ממעכין דינו אבאר לקמן בסימן ל"ז ומיהו באם נמצא חצי חתיכה בצד שמאל ונסרך לאיזה מקום הוה תרתי לריעותא כיון דיש אומרים דאין החתיכות מצטרפין וגם יש סירכא הוה תרתי לריעותא אלא אם אין החתיכה כט"ד דלא הוה כאן ריעותא מחמת יתרת מקמא כיון דליכא ט"ד לית מאן דפוסל ומטעם חסר הוורדא א"כ אין הריעותא במקום א' שזה בצד ימין חסר וורדא נראה דאין להטריף בשביל זה מטעם תרתי לריעותא ✍ולקמן סימן ל"ז אבאר כל דיני ב' לריעותא:

סעיף כג

וכשנופחין. הש"ך הביא בשם המצא כתוב דיתרת צריך לנפחה והראה מקום לסימן ל"ט אות ה' והנה לכאורה נראה יתרת צריך ניפוח דהוה ריעותא דלרבא אסור משום הכי צריך ניפוח אמנם הלשון משמע משום לראות אם נוטה לקמא או לגבה. ומיהו אם לא נפחוה השמ"ח והתב"ש סעיף י"ד ואות ח"י דאם נאבדה בלא נפוח כשירה זולת היכא שראינו שיש ריעותא דנוטה לגבה אז טריפה. כתב כה"ג בהגהות בית יוסף אות ס"ח היה יתר וספק אם יהיה בנפיחה כט"ד וא"א לנפחה שיש אטום ומוגלה או נאבדה כשירה הנה מה שהתיר בנאבדה כה"ג השמ"ח סי"ד אוסר אם לא נפחוה שמא היה כט"ד ומה שכתב מקום אטום עם ליחה הנה אטום עם ליחה אין מזיק מ"מ טריפה מטעם שכתבנו דא"א לנפוח ולא שייך אוקמיה אחזקה כיון דיש ריעותא מחיים לפנינו ומ"מ אם לפי ראות עינים לא הוה כט"ד ולא בדקוה בנפיחה יש לעיין בה"מ בזה ולדינא צריך עיון (*) ועיין מ"ש גבי אטום:

סעיף כד

ואם נוטה לגבה טריפה. עש"ך השמ"ח סעיף י"ג ביאר דינים אלו כך יתרת בדרא ומתעקמת בסוף לגבה אם יש בעיקום גבוה לגבה כט"ד טריפה ואם אין גבוה יותר משאר אונות ט"ד אף שיש בכל העיקום ט"ד ויותר כשירה וכל זה ביתרת אבל אונא אף שנתעקמה וגבוה יותר מט"ד ואפי' בשורש גבוה מחברתה יותר מט"ד כשירה כיון דאונא כראוי הוא אין לדמותה ליתרת כתב עוד השמ"ח סעיף כ"ב אונא שנתפצלה

בעובי לב' אם יש להם שורש א' כעובי אצבע נחשבות לאחד ואם לאו אם בתחתיתה שוה לשאר הריאה ומלמעלה גבוה קצת משאר חברותיה אפי' פחות מט"ד עליונה יתרת וטריפה עכ"ל הנה מה שהטריף אפי' פחות מט"ד היינו כיון שהעליונה יתרת ובעל גבה קי"ל בפיצול דוקא שוה ממש לשאר הריאה הא עולה קצת כיון שבכל היתרת הוה ט"ד טריפה ה"ה כאן כיון שבכל היתרת ט"ד אף שאין גבוה יותר מחברתה ט"ד טריפה ודוקא נתעקמה והולכת למעלה בעינן ט"ד הא בשורש אפילו פחות מט"ד גבוה אם יתרת היא טריפה ואעפ"כ צריך עיון לדינא. גם יש להסתפק אם נתפצלה בעובי ואין שורש א' כעובי אצבע אם משלים החסר כגון שיש ב' אונות וא' נתפצלה בעובי דלמא דוקא סרק מועיל וכ"ש הפרש גמור בחיתוך הרוחב לא בעובי והוה חסר וטריפה וצריך עיון:

סעיף כה

ואין לשנות המנהג. הש"ך הראה מקום לאות י"ז היינו ששם כתב שט"ס הוא בד"מ מ"ש שאנו נוהגין להטריף כל יתרת מקמא גם כתב שם דוקא יתרת בלא תואר וורד כשירה הא תואר ורד ממש או מקצת עם כיס אף בשמאל טריפה ולאו משום חסר ורדא אלא הכי קבילו עלייהו ביתרת מקמא כשירה דוקא באין תואר ורד אבל לא בתואר ורדא או כמ"ש לעיל מההיא דאבל ביני ביני לא והדר אמר אבל מגבה טריפה משמע מקמא כשירה וכדי דלא לסתור זה לזה אמרי' ביני ביני טריפה היינו תואר וורדא ואין כאן סתירה האמנם האורח מישור כתב דודאי דעת הרב לאסור יתרת מקמא אלא שלא רצה לשנות המנהג והניח על מנהגן הא במקום שאין המנהג ידוע יש לאסור יתרת וכן בכמה מקומות אוסרין יתרת מקמא ומש"ה כתב הר"ב ואין לשנות המנהג דלא שייך בזה אלא להחמיר משא"כ להקל אלא דה"ק אין לשנות משום שכבר נהגו להקל הא במקום שאין מנהג יש לאסור יעויין שם:

סעיף כו

כשירה. אפילו להאוסרים יתרת מקמא זה דרי מקרי ש"ך ועיין רש"י גבי אונא הסרוכה לאומא דמכשיר מה"ט דאונא אומא מיקרי וז"ש הר"ב דרי מיקרי והיינו דאף הר"ב סובר יתרת טריפה אלא במקום המנהג אין להטריף או דכתב להאוסרים יתרת אין לאסור כאן והראה מקום לאות מ"ז דשם מחמת חליף טריפה שהאונא למעלה והאונות למטה ומש"ה ב' הדינים אין סותרים זא"ז ועיין פר"ח שם:

סעיף כז

כטרפא דאסא. אפילו יותר מט"ד נמי כשירה שם באונא עליונה ימין ש"ך:

סעיף כח
מפני שדרכה ליפצל. מפני דוחק החזה ש"ך והלכך לאו יתרת הוא אלא בתולדה ולא יתחכך ע"ג צלעות משא"כ יתרת ע"ג שלא כאורחיה וטריפה:

סעיף כט
אבל לא שמאלית ששם אין דוחק החזה וה"ה לענין יתרת מקמא מאן דאוסר בימנית בשמאל מכשיר שאין שם דוחק הקנה עכ"ל יע"ש:

סעיף ל
ויש כו'. הש"ך לא הביא כ"א לשון א' לצד חוץ של אונא כשירה משמע בכל אותו צד כולו ואין הכרע ועיין ט"ז ובנה"ך מ"ש בזה הסימן:

סעיף לא
שוה בשוה. כתב הש"ך בשם רש"ל דאפילו ה' אונות ויותר כשירה דלא כמי שאומר ה' אונות בכל צד טריפה הנה לא מצאתי שיש מי שאומר בה' טריפה אלא יותר מה' ודייקי לה מרבא דאמר ה' אוני ולא הוי סגי שיאמר תלתא מימינא כו' אלא בא לומר שעד ה' בכל צד כשירה ועיין בכה"ג עמד בזה. ולדינא קיי"ל דאפילו יותר מה' מכל צד כשירה דודאי רבא לאו להכי כוון דהא איהו פוסל יתרת בדרי דאונא וכמ"ש לעיל מזה:

סעיף לב
כמין סדק. שיבואר בס"ח ע"ש ש"ך וכבר כתבנו למעלה מענין היכר סדק אי בעינן ט"ד דוקא גם שלא יהא הסדק כמין חסרון בחוץ:

סעיף לג
אבל כו'. עש"ך ולכאורה מדלא כתב רבותא טפי בימין ב' אונות וסדק ושמאל ג' וסדק מצרף סדק דימין להכשיר ולא סדק דשמאל ש"מ דמודה לט"ז באות יו"ד שאם בימין ב' אונות וסדק ושמאל ג' טריפה יע"ש אמנם בנה"ך חולק אט"ז וסובר דכשירה ואפ"ה ודאי אף שיש בשמאל גם כן סדק דמועיל להכשיר ולא להטריף. ודע דאם אונא אחת נתפצלה ויש לה שורש א' כעובי אצבע נמי הדין כן להחמיר אין מועיל ולהכשיר מועיל ועיין שמ"ח סכ"ו ולפ"ז אף לט"ז דאוסר מעשה דרב אחא היינו בסדק הא בנתפצלה ויש לה שורש א' כעובי אצבע כשירה אף לט"ז אם שנים בימין וג' בשמאל וא' בימין נתפצלה ויש לה שורש א':

סעיף לד
אינה נחשבת כו'. היינו להטריף אבל להכשיר פשיטא דלא גרע מהיכר סדק ש"ך וה"ה דשורש א' לא אמרינן ממ"נ כמו בסדקים כמש"ל:

סעיף לה

שאינו חד בראשו מה הוא הקרוי גבשושית עיין בשחיטת אחרונים מבואר דבר זה וגם השוחטים בקיאין מהו גבשושית ואיזו יתיר אונא:

סעיף לו

אלא כו'. עש"ך הביא לשון ד"מ והנה אם גבוה קצת אף אין גבוה כט"ד טריפה כיון שכל הפיצול הוא כט"ד ושכתבו ושוה לבשר יורה כן הא כל שאין שוה טריפה וכבר התבאר זה לעיל בשם השמ"ח:

סעיף לז

אבל מקמא. עש"ך דהר"ב אוסר אף למאן דמכשיר יתרת מקמא דשאני פיצול דסופו להתפרק והנה אם הפיצול ארוך יותר מגומא או קצר מהגומא לכאורה אם כן נראה דלאו פיצול הוא אלא יתרת וכשירה אמנם יש לעיין דהוה תרתי לריעותא דלהר"מ ז"ל חסרון מבחוץ טריפה ויתרת מקמא י"א אם כן ממ"נ הוה תרתי לריעותא. ועם זה יש לומר מ"ש הט"ז אות י"ג פיצול מגבה וקצר מבשר הריאה שנראה שאין זה פיצול כ' בנה"ך מה בכך כיון שנוח בתוכו אין סופו להתפרק ויש לומר כיון שקצר הוא מבשר הריאה א"כ מראין דברים שאין זה פיצול אלא יתרת הוה תרתי לריעותא א' גומא הוה חסרון מבחוץ וא' יתרת הוה ריעותא לרבא וה"ה לדידן א' מקמא וכ"ש מגבה ומ"מ לענין פיצול מקמא יש לעיין ביה ולומר דוקא אם אין מושרש יפה בשורש הוה פיצול הא כל שמושרש יפה מה בכך דהוה גומא תחתיו אפ"ה אין סופו להתפרק ועיין בשמ"ח ובתב"ש וצ"ע בזה:

סעיף לח

יתרת. עש"ך דהר"ב דכתב דוקא בה"מ היינו למאן דאוסר יתרת מקמא אבל לדידן כשר בכל ענין ועיין בלבוש כוונתו ג"כ דאוסר באין ה"מ היינו למאן דאוסר יתרת מקמא יע"ש:

סעיף לט

ואין לסמוך ע"ז רק בשעת הדחק וה"מ כו'. כבר כתבנו דהיינו למאן דפוסל יתרת מקמא ולדידן אין נ"מ בכל זה ועש"ך ועיין לקמן בסימן ל"ז בדין תרתי לריעותא:

סעיף מ

פחותה מעלה של הדס. הש"ך הראה מקום לאות ז' דה"ה וורדא אם היא פחותה מעלה של הדס והיינו לאחר נפיחה כתב הכנה"ג בהגה' ב"י אות ס"ט אונא פחותה מט"ד ובה בועה וחוט מקיף י"ל דהוה ט"ד יע"ש ונראה דהיינו שהבועה מעל"ע וחוט בשר מקיף דכשירה דסוף הדרא בריא והוה אונא שלימה כט"ד ונראה דיש לסמוך ע"ז כה"ג דהדרא בריא ויש בה שיעור אונא וכאמור:

סעיף מא

ואונות ימין. אבל וורדא בשמאל אין משלים וב"ח חלק עליו ש"ך ור"ל דהב"י סובר אף דלהר"מ יתרת בשמאל מכשיר ומשלים הימין וה"ה בימין הא וורדא תואר וורד כיון שדרכה בימין ושינתה מקומה ודרכה אין משלמת בשמאל אף שהיא עומדת בשמאל אמנם הב"ח כתב להר"מ כ"ש אם עומדת בשמאל דמשלים יע"ש וסבור הייתי לומר דווקא וורדא בימין משלים ולא יתרת אמנם המעיין בב"י שכ"ש יתרת. והנה א"י לאיזה צורך הביא זה הש"ך דלדידן אין נ"מ מזה וכ"ת דנ"מ לתי' הא' באות מ"ב דיתרת משלים כתב וורדא בשמאל להב"י אין משלים ולב"ח משלים חדא דאם יש בימין וורדא וגם בשמאל וורדא יודה הב"י דמשלים להר"מ ודווקא חסר מימין ועומדת משמאל אין משלים ועוד דלדידן טריפה מטעם יתיר וורדא אף בשמאל כמ"ש באות י"ז יע"ש:

סעיף מב

הוורדא. הש"ך האריך בכאן ותוכן כוונתו דהר"ב הביא וי"א הוא רש"י ורש"י פוסל מטעם דשלא בדרי אין משלים ולא מטעם חסר וורדא דהא רש"י מכשיר חסר וורדא ואם כן וודאי אף יתרת מקמא אין משלים לרש"י והר"ב שכתב והכי נהוג מטעמא אחרינא דחסר וורדא דאלו מטעם יתרת מקמא הא לדידן מקמא הוה כמו דרי דאונא ולפי זה יתרת מקמא שלא בתואר וורד והוורדא קיימת כשירה אמנם זה דוחק דלא הוה להרב לומר הכי נהוג משמע מטעם דרש"י נוהגין כן וע"כ העלה דאין הכי נמי דאף דיתרת כשר מכל מקום שלא בדרי מיקרי ואין משלים ולא כב"י שסובר דרש"י לשיטתיה שפוסל יתרת מקמא יע"ש. והנה אם יש וורדא בימין ובשמאל יש לומר דטריפה דהוה ס"ס פלוגתא דרבוותא להחמיר א' שמא יתיר וורדא בשמאל פסול כש"ך וב"ח אות י"ז ואת"ל כט"ז המכשיר יתיר וורדא בשמאל וא"כ משלים היתיר ורדא בשמאל להסר אונא משמאל ואף הב"י יודה לזה כשיש וורדא בימין ובשמאל כמ"ש באות מ"א יע"ש מ"מ שמא הלכה כתירוץ הב' של הש"ך דאפי' יתרת אונא שלא בדרי אין משלים וכ"ש יתיר וורדא בשמאל אין משלים ושוב ראיתי בלא"ה טריפה ממ"נ להש"ך הוה יתיר וורדא ולהט"ז איהו וודאי סובר כתירוץ הב' של הש"ך דאף יתרת מקמא אין משלים שהרי הר"ב אומר כן באות י"ז חילק בין ס"ד לס"ט דשמא שלא בדרי מיקרי ע"ש אלמא אי שלא בדרי אין משלים משא"כ הש"ך שם אות מ"ז חילק דהוה חליף האומ' למעלה ומש"ה מסופק הש"ך שפיר אי תי' הא' או הב' עיקר ולענין דינא נראה תי' הב' עיקר:

סעיף מג

ואם סדק. כתב הש"ך בשם רש"ל דווקא במקום הראוי להיות ולא בשאר סדקים:

סעיף מד

ויש מכשירין. עש"ך והנה יש ב' טעמים אי כל הריאה כאופתא ויש היכר או כל הריאה כסדר רק ב' אונוה יש היכר סדק טעם א' דהוה סרוכה כסדרן וטעם הב' כיון שיש היכר סדק אנו רואין שבפנים הריאה סדורה כהלכתא ואין נ"מ במה שבחוץ הם א' וכבר האריך בזה השמ"ח יע"ש וכפי הנראה שזה דעת רש"ל דבכל הריאה שיעא אנו אומרים דבפנים היא כהלכתה משא"כ בחסר אונא ולפ"ז יש לעיין חסר אונא וסדק מבחוץ ובועא על הסדק ההוא אי הוה תרתי לריעותא ואף דבועא על הקמט הוה תרתי לריעותא היינו מטעם די"א חסרון בחוץ שמיה חסרון מש"ה הוה ב' לריעותא משא"כ כאן אנו רואין שנסרכה כסדרן או בתולדה כך הוה וה"ה אונא ואומא בזה האופן אם נאמר דסריכין כסדרן הם הוה ב' לריעותא די"א דאונא הסרוכה לאומא לא הוה כסדרן ואפשר בדבוק מראשה לסופה רק היכר סדק כ"ע מודים דלא מיפרקי מהדדי ובל"ו ול"ט אבאר זה באורך:

סעיף מו

י"א. הש"ך החמיר דאין נקראים גדיים וטלאים כי אם תוך ל' ללידתן וגם יונקים ועיין שמ"ח ותב"ש ויש להחמיר ועיין פר"ח:

סעיף מז

ויש. עש"ך דל"ד לס"ד התם דרי מיקרי ומ"מ הוה מטעם חליף שהאומות למעלה והאונא למטה ונ"מ בזה אי הוה דרי או לאו למאן דפוסל יתרת מקמא גם לשאר דברים:

דע דעוף פוסל בריאה שלו כל הטריפות שפוסל בבהמה מראות ובועות וסירכות זולת אין לו מנין אונות כמו בבהמה ומיהו א"צ לבדוק דלא הוה מיעוט המצוי כמו בבהמה עיין שמ"ח וכה"ג מאריך בזה ומ"מ לצלעות מקום שהריאה נחבאת שם דבוקה היא והכי רביתייהו אלא מחוץ אם נסרכה למקום אחר אסור וכמ"ש נ"ל ברור:

בספר בל"י הביאו התב"ש אות נ"ז דשיעא כאופתא יש לבדוק נגד השמש ופי' התב"ש לראות אם יש שם היכר סדק מחוץ ולא מהני מה שיש היכר בפנים אם לא כמעשה דריינוס וירצה בזה שאם מפשיט העור העליון כולו חזינן שאין לקרום ההוא שייכות עם הריאה משא"כ כשרואה נגד השמש שיש סדק בפנים ובחוץ שלם אף שמפרידין בסכין בקרום העליון ולא מפקא זיקא לא מיבעיא לדידן דא"א בקיאין בבדיקה אלא אפילו מדינא דגמרא טריפה הוה דקרום עליון של ריאה הוה שיעא כאופתא ומה דלא מפקא זיקא דקרום התחתון שלם הוא וא"כ וודאי הוה שיעא כאופתא:

מעשה דהר"ץ הביאו התב"ש ס"ס ל"ט וזה לשונו שהיה בימין ד' אונות עליונה כדרכה ואח"כ קטנה ואח"כ גדולה ואח"כ קטנה וורדא היתה בין ד' לאומא ובדקו וראו שעליונה

אין לה סמפון היא היתרת א"כ הוה חליף שאמצעית גדולה משלישית ועוד דע"כ היא היותרת דאל"כ אלא הד' הוה וורדא שינתה מקומה עכ"ל מזה למידין הא היה סמפון לעליונה וורדא היתה לאחר הג' כשירה וכן אם הד' גדולה כמו ג' וסמפון לעליונה לא היו מטריפין מספק שמא ד' יותרת והוה שינתה מקומה עיין תב"ש אות ל"ט שכתב כעין זה כיון דלא הוזכר בתלמוד אין לאסור מספק יע"ש ולפ"ז ה"ה תרתי לריעותא דכבר נתבאר דיתרת הוה ריעותא אף בדרי דאונא והיינו דווקא שיודעין איזה הוה יתרת לא מספק ולקמן ל"ז אבאר כל דיני תרתי לריעותא באורך וכאן אין להאריך:

הא דב' וורדות בשורש א' וא' הפוכה אם שניהם שוין טריפה מספק אף שזה לא הוזכר בתלמוד אם צריכה להיות בתואר הראוי לה י"ל כיון שהם בשורש א' מסתמא א' הם והוה וורדא הפוכה ואם אין להם שורש א' טריפה מטעם יתר וורדא כמ"ש לעיל בזה. הנה בספרי הבודקים יש כמה קולות או חומרות שלא הוזכר בראשונים ואין להשגיח בהם ואין לנו אלא דברי הש"ע והאחרונים וכן כתב התב"ש:

סימן לו

סעיף א

זה. עש"ך הביא טעם האוסרין שמא יצא הרוח בנתיים וראיה מריאה דאוושא ולב"י צ"ל דריאה דאוושא מספק טריפה שמא הם זה כנגד זה וכבר התבאר בט"ז ולענין דינא הלכה כהאוסרין וכן כתב בנה"ך ואפי' מב' רוחות ומיהו כתב השמ"ח בב' ערוגות ב' נקבים אין לחוש דהסמפון מפסיק ביניהם ולא יבוא הרוח בהם מזה לזה יע"ש וכן הלכה:

סעיף ב

אלא שצריכה בדיקה. כלומר נפיחה אבל ניקב קרום א' א"צ ש"ך לכאורה מה שעשה כלומר דל"ת בדיקה המוזכרת בכ"מ היינו פושרין וכאן א"צ כ"א נפיחה וכלשון בה"ג והוא דלא מפקא זיקא אמנם למ"ש התב"ש אות ד' דבעינן פושרין והביא ראיה מש"ך אות ט' דכתב אי היה נקב הוה מבצבץ דלשון בצבוץ נופל במים א"כ י"ל דה"ק דכל ריאה צריכה בדיקה וכאן נפיחה ומ"ש ניקב קרום עליון א"צ יש לעיין דהא בסימן ל"ט אות ה' כתב דכל דאתיליד ריעותא צריך נפיחה והביא לשון הר"מ ז"ל מעולם לא נפחנו ריאה בספרד ובמערב אא"כ נולד לה דבר מה א"כ בוודאי בניקב קרום העליון יש לבדוק ע"י רוק במקום ההוא אלא דאם לא בדק כשירה דיעבד ובנגלד מעכב דיעבד ורובו ככולו. והתב"ש תי' מה שמקשין דברי בה"ג דכאן כתב שצריך בדיקה והא בכל ריאה פוסק דצריך ותי' דכאן פושרין בעינן יע"ש:

סעיף ג

בועה אפי' מים זכים. ובל"י אות ג' הביא בפשיטות בשם כה"ג דלא נהיגין הכי. ואמת שהכה"ג בהגהות ב"י אות ה' הביא כן בשם מהרש"ג וי"ל דסובר ב' לריעותא כשר משא"כ דידן באין ה"מ וודאי יש להטריף מטעם ב' לריעותא אלא אפי' בה"מ אין להכשיר כאן כיון דנגלד כל העור עליון ומיהו נגלד פורתא ונמצא בועה מ"ז על מקום הנגלד יש לצדד בה"מ דלא הוה ב' לריעותא עסי' ל"ז סירכא תלויה מבועה מ"ז יע"ש. ובזה מיושב הא דהגיה רמ"א דין דבוע' על נגלד כולו ולא על נגלד פורתא דהוה ב' לריעותא דכאן אפי' מ"ז טריפה ולא מטעם ב' לריעותא אלא כיון דהגיע ההפסד כ"כ חיישינן שמא קרום מחמת מכה עלה בו על הבועא ולא עור הריאה הוא ועיין תב"ש אות י"א ושמ"ח ס"ד ולפי מ"ש א"ש יע"ש:

סעיף ד

הוה כקרום. הש"ך עשה כלומר דקשיא ליה על כ"ף הדמיון והכי הוה לומר דהוה קרום מחמת מכה דבועות דעלמא בין עור לבשר הם גדילים ועור של הבועא הוא עור הריאה וכאן דאיגלא אמרינן גם קרום הב' חלף והלך לו וזה עור הבועה הוא וקרום מחמת מכה. וכתב שמ"ח ס"ד דכל שא"א בבדיקה טריפה ונכון יע"ש. וכבר כתבנו באות הקדום דכאן לאו מטעם ב' לריעותא קאתינן עליה דאל"כ הוה לרמ"א לומר בקיצור ומשו"ה אף מ"ז יש לאסור כאן ואף בה"מ ולא בנגלד פורתא:

סעיף ה

יש אומרים. הש"ך הביא ג' פרושים או שנפחו מעט ונקרע או שנפחו קצת יותר מהראוי ונקרע סמוך ליובש אף שאין נפרד בציפורן חזינן דיבש הוא (ה"ה וכ"ש במקום היובש נקרע) או שהיה ריעותא דממ"נ אי משערין כמו שהיא נפוחה הרי נקרע אמנם השמ"ח ס"ה ובתב"ש אות י"ב כתב דלא הוה ממ"נ דבחייה יותר חזקה הבהמה מלאחר מיתה וכן הסכים עמו הכר"ו אות ג' וליכא ממ"נ ולא הטריף אלא ביובש או שאר ריעותא דאיגלי בהדייהו דאמרינן כיון דנקרע מסתמא ריעותא הוא ואפי' הלך הריעותא ע"י נפיחה ולזה הסכים הכר"ו ואם נפחוה רק מעט יראה מכר"ו דמכשיר והתב"ש אוסר דיצאה זו משאר רוב בהמות דאין נקרע ע"י נפיחה מועטת ובתי' הג' התב"ש וכר"ו שניהם מתירין אם הריעותא הלכה והקרע במקום אחר ולדידי הדבר הזה צ"ע דניהו דממ"נ ליכא מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ולא שייך לאוקמי' אחזקה מידי דהוה אמים בראש כל שהריעותא מחיים וכ"ש למ"ש התב"ש סימן כ"ט דלא אוקי אחזקה דיצאה מהרוב דרובן אין מים בראש ה"ה כאן וצ"ע לדינא ויש לאסור כתי' הג' ✍:

סעיף ו

ונסתם. הש"ך הביא ב' פירושים מפני מה קרום מחמת מכה אינו קרום וכבר התבאר בט"ז אות ד' ודע דבכ"מ אינו קרום ולאו דוקא ריאה או וושט כן העלו כולן דלא כהרא"ה ב"ה ל"ד ב':

סעיף ז

במים. עש"ך הביא דברי מהרי"ו דגם כאן מדקדקים בכלי כמו בצמקה אמנם התב"ש אות ח' כתב דלקמן בעינן שיהי' פושרין כל מעל"ע צריך לדקדק בכלי וכאן רק בשעת נפיחה בעינן פושרין אין לדקדק בכלי וכן דחה מ"ש בשם בה"ג דבקיץ במים קרים יע"ש:

סעיף ח

פושרין. עש"ך דלפי מה שפירש"י בקרירי לא הוה עצה טובה והר"ב שכתב ואם שמוה בקרירי אין תקנה ואלו לרש"י לא הוה צריך עוד לבדוק אלא כהר"ן והשיג על הלבוש שסותר דבריו תכ"ד דכתב קרים מקרעין והוא כפירש"י ואיך כתב מיד דאם הושם אין תקנה והלא א"צ תקנה. וכדי לא נישוויה להלבוש מאורן של ישראל כטועה ח"ו תכ"ד עיינתי ברש"י מ"ז ב' ד"ה דמטרשי לשון טרשים שמקשין אותה וקרום הדק כשהוא מתקשה נסתם במשמוש היד ופעמים דלא מינקב עילאה ומינקב כי בדיק לה עכ"ל והלבוש הוסיף וז"ל והקרים מקשים הריאה ומותחים קרום עליון ויתקרע בנפיחה ויטריפנה שלא כדין הלכך אם שמו בחמים או בקרים אין תקנה שהרי כבר נכווץ ונסתם הנקב והיינו דמקשה ונסתם במשמוש היד כי כן דרך דבר הקשה וה"ה ע"י נפיחה והוסיף מלת ומותחין היינו שמתכוויץ ג"כ ע"י קרים ומתקרע אח"כ וה"ה דלפעמים נסתם הנקב מאחר דמותחין ומ"ש ויטריפנה שלא כדין נקיט לשון רש"י וגם לשון הר"ן ואמת שהב"י האריך בלשון רש"י שכתב ומים קרים מותחין אותה כשמתקשה ואינו לשון רש"י יע"ש גם שם ד"ה אינו קרים ראיתי בפי' ברש"י דסופו ליסתר וזה דלא כש"ך אות ו' וכבר כתבנו בט"ז אות ד' באורך. כן נראה ליישב קצת *) ✍:

סעיף ט

שוב. עש"ך דמשמע מרמ"א מדכתב שוב אין תקנה הא פושרין אף האידנא יש תקנה ומשמע כן דעת הש"ך רק באוושא אין דעתו כן הא באיגלד מבואר בנה"ך דמהני והבל"י כתב בשם ש"ך דא"א בקיאין באיגלד ולא ידענא מי הגיד לו זה ואדרבה בנה"ך מבואר ההיפוך. ודע דאם ידעינן היכא אוושא היה נראה לכאורה דמשימין גילא או גדפא ודוקא אמנם השמ"ח כתב דא"א בקיאין. וכתב עוד דאם פ"א השמיעה קול ובתר הכי אין משמעת תו אין תקנה דשמא נקרע דבר מה בתוכה יע"ש:

סעיף י

שהעביר הטבה ידו. עש"ך דהמחבר הוסיף תיבת בכח גם אהעביר ידו דבעינן בכח ולמקום דחוק לא בעינן בכח ועב"י עיין מ"ש ב"ח:

סעיף יא

או שלקחה זאב. כתב הש"ך ה"ה עובד כוכבים אם ידעינן שעשה איזה נקבים תולין בו אף השאר כמו בזאב וה"ה דלא חיישינן שמא מקודם היה נקב ויראה לדידן דנאבדה הריאה טריפה באין ה"מ לא מכשירים בעובד כוכבים אלא בבדקו מקודם הסירכות ולא בלא בדקו כלל ואף התב"ש אות כ"ב דמתיר בנאבד דאין מדרך הטבח להעביר סירכא עד שלא ישאר שום דלדול בעובד כוכבים מודה וכבר כתבנו לעיל דאף התם אין להתיר והעיקר כבה"י ופר"ח בקו"א. שוב ראיתי שזה תלוי במחלוקת הב"ח ושאר אחרונים בסימן ל"ט ס"ג גבי בא עובד כוכבים ונטל ריאה בודקין אותה ושם אבאר וכאן אין להאריך:

סעיף יב

תלינן. כתב הש"ך דאין צריך הקפה ואפילו איקפי ולא אידמי כשירה. הנה מ"ש דמוכח דכשו בלא הקפה היינו דבמ"ט אמרינן דלא תלינן בזאב והיינו מטעם חזקה ואם כן היכא דלא איפשר להקיף וודאי כשר כגון שנאבדה דאי ע"י הקפה בלא"ה אמרי' בדף ג' מקיפין בבני מעיים משמע אף היכי שאין לתלות וכן משמע מטור ומחבר שלא כתבו כאן הקפה אלא שיש לומר דאה"נ היכא דא"א להקפות כשירה דאוקי אחזקה אבל כל היכא דאיכא לברורי לא סמכינן אחזקה כמבואר לז"א דאדרבא מש"ה מוכח כמ"ש המרדכי דא"נ איקפי ולא אידמי כשירה והקפה זו וטורח זו למה והיינו דאמרינן בא זאב תולין ולא אידכר הקפה לברורי זה נ"ל כוונתו. והפר"ח החמיר לדינא אי איקפי ולא אידמי. והשמ"ח סי"ב ואות כ"ג היקל כשיש לתלות בשינוי הזמן ומשמוש היד יע"ש ואין להחמיר:

סעיף יג

וכל. עש"ך דכל שיש סימן שנעשה מחיים לא מהני הקפה. ואפילו לדידן אם יש עוד צד מקילין כמ"ש הש"ך אות י"ט מ"מ כל שיש סימן אין מקיפין כלל:

סעיף יד

או אדום. עש"ך דהמורה צריך ליזהר ולהבחין אם יש לתלות ולומר אחר שחיטה הוה. כתב השמ"ח סי"א דאם עור הריאה תלוי על גבי נקב אין להקל ולומר דוודאי לאחר שחיטה דמחיים הוה כלה העור לגמרי דאין זה ראיה דלא כמורה אחד שהיקל בזה יע"ש:

סעיף טו

וכן. עש"ך דמלשון הטור והמחבר שכתבו וכן משמע דחד טעמא כמו בזאב ומשמוש ידא דטבחא תלינן וה"ה הכא תלינן מספקא דנשחטה הותרה כמ"ש ס"ס כ"ה אבל מהר"מ ושאר פוסקים משמע דוודאי הוה שא"א לפרוש מחיים מחמת רחיפת הריאה או כ"ז שאין אפס חום הטבעי אין יוצא ולכאורה נ"מ באם התולעים מרוחקים מנקב דאי ספיקא הוה ס"ס לאיסורא שמא הני תולעים מעלמא ושמא קודם שחיטה פירש עיין אות י"ז וח"י ואלו לטעם דוודאי הוה אף מרוחק מנקב מכשירין דתלינן דנקבים ממורנא דנשחטה הותרה אף בספק השקול כ"ש כאן דלא נעשה הריעותא מחיים דתולין להקל עסי' כ"ט ומ"ש באות ח"י וי"ז יע"ש:

סעיף טז

תולעים. עש"ך והנה דעת הרש"ל יש לומר דהוה ס"ס לאיסורא שמא הני נקבים לאו מהני תולעים ושמא כבר פירשו כמ"ש באות ט"ו ולדינא העלה כמהר"מ מלובלין ומ"ש דאף בלא נמצא כ"כ תולעים והביא ראיה מזאב א"י מה הוא דהתם אמרי' נשך וחזר ונשך משא"כ כאן דוודאי אין סברא שתולע א' עשה כמה נקבים ומהר"מ מלובלין ז"ל בתשובה לא אמר אלא כי מי יוכל למנות או שמא נפלו במשמוש ידא דטבחא יע"ש:

סעיף יז

שנקבוה כו'. עש"ך בשם הב"ח דווקא ריאה הא כרס ודקין לא והוא העלה אף כל האיברים לבד במוח חיישינן והראה מקום לס"ס מ"ט דשם מבואר בקורקבן כשר. והנה הפרישה בסימן ל"א אות ב' מכשיר ריאה וקורקבן דעור שלו קשה והב"ח משמע אף קורקבן אוסר ואין ראיה מעוף פלומי"ל שהביא הג"א דשם יודעין דעוף זה דרכו בתולעים משא"כ בשאר שמא מעלמא אתו והתב"ש בסימן מ"ח אות ד' וס"ב הסכים כב"ח לאסור בכרס ודקין בקורקבן משמע מדבריו דמתירו מה"ט כמ"ש הפרישה שעורותיו קשים ומ"מ כפי הנראה מב"ח אין ראיה להתיר בקורקבן דמהג"א אין ראיה שאותו העוף ידוע שמיניה קא רבו התולעים ואין דרכן לפרוש אלא לאחר שחיטה ומ"מ לדינא להתיר בקורקבן וכרס ודקין אין לעשות מעשה:

סעיף יח

כשירה. הש"ך האריך ותוכן כוונתו דהד"מ העתיק בשם או"ה דברי רגמ"ה הוא בפירשו מקצתן ומצאו מקצתן תוך הנקבים צריך בדיקת השמש לחומרא שמא לא יפרשו אח"כ א"כ אנו רואין שתולעים אלו אין טבעם לבקש חמימות ואף אותם שפירשו קודם שחיטה פירשו ול"מ אם מוצאין תולעין בנקבים ולא יוצאין ע"י חום השמש אסור מאותן תולעים גופא שהרי אין יוצאין ומבקשין חמימות ואומרים שנקבו קודם שחיטה אלא אפילו

הריאה שלימה וחתכוה ומצאו בתוך הריאה תולעים צריך בדיקת השמש להחמיר דאם לא יצאו אף אותם שמצא בחוץ הם מחיים וכתב הד"מ אבל לראות אם יש עוד תולעים ולחתוך הריאה אף רגמ"ה מודה דאין צריך אבל דעת שאר פוסקים אם הניח בשמש ולא יצאו כשירה ולכן לא כתבו כלל בדיקת השמש. ויש לראות הכי היה לו לומר אף הניח בשמש ולא יצא כשירה ומה זה שכתב דא"צ בדיקת השמש דמשמע אם הניח ולא יצאו טריפה וז"א מדכתב ומכשירין בכל ענין משמע אף בלא יצאו. והנה לפי העתקת הד"מ הוא כך אבל לפי הנוסחא שהובא ברוקח יש לפרש בע"א והוא ריאה נקובה ולא פירש אחד מהן לחוץ הבדיקת השמש הוא לקולא שאם פירשו לחוץ כשירה וא"ל טריפה דחזינן תולעים אלו אין מבקשים חמימות ואין סובר הטעם דריאה מרחפת וא"א לצאת מחיים אלא מבקש חמימות אבל פירשו מקצתו לחוץ אנו רואין שמבקשין חמימות ואין לחוש לאותן שלא פירשו וכפי הנראה אף שנקובים המה והם בתוך הנקבים הדין כן דאמרינן אותן שלא פירשו נתקשו בתוך החור ואין יוצאין עכשיו. והשתא ל"פ הפוסקים אהדדי רגמ"ה דמצריך בדיקת השמש היינו בלא יצאו כלל לחוץ א"א להכשיר בלא בדיקת השמש וראיה דאמר מורנא לאחר שחיטה פריש הא אם הוא תוך החור וחורו נקוב לחוץ שלא פירש אסור וי"ל הטעם דהוה ס"ס לאיסורא שמא הני נקבים לאו מחמת מורנא ושמא מחיים כי אין סברא שפירש וחזר לחורו משא"כ אם ע"י שמש יוצאין לחוץ יש ראיה דמבקשין חמימות שהרי ע"י השמש יוצאין לחוץ משא"כ בפירשו לחוץ אמרי' מסברא דמבקשין חמימות אבל כשחותכין הריאה ומוצאין תולעים פשיטא דאין צריך בדיקת השמש שוב עיינתי בתב"ש וראיתי שלא פירש כן דברי הש"ך והלענ"ד כתבתי׃ **ודע** דאם נמצא מורנא והנקבים אדומים אין תולין לאחר שחיטה דודאי מחיים פירשו דאודם מוכיח וכ"מ בשמ"ח סט"ז ותב"ש אות ל"ג ועיין לבוש ס"ה היפך וכתב וכן תולעים ודוקא אם אין הניקב אודם. וכן יש לעיין בצלעות נגד הנקבים אם יש שם אודם תולין להחמיר כמ"ש רמ"א בהג"ה עוד אומר לך שפ"א בא אלי ריאה ומלא נקודות שחורות הרבה ואמר הבודק כי הם מחמת מורנא שיש תחתיה והראה בחוש כן ואמר שכשירה היא ואני אומר דטריפה היא דחזינן שניקבו מחיים וקרום מחמת מכה או מראה פסולה היא ואף דלקמן תולין היינו כשנוטלין המוגלא חוזר למראה המותר כמ"ש התב"ש סימן ל"ח ואף אם נאמר שם דלא כתב"ש מ"מ י"ל דמראין הדברים שתולע נקב וקרום העלה או דלקוי הוא כ"כ וסופו ליפסק ע"כ אין להאמין להבודק ההוא שאמר שכן דרך כל הריאות וכבר ידעתי מ"ש הרשב"א בתשובה סי' ל"ח ששקר בימינם יע"ש נ"ל בזה ✍׃

סעיף יט

מיהו בזה"ז. הש"ך בשם א"ר דאם יש עוד צד להקל מקיפין והפר"ח אות י"ז והתב"ש אות כ"ה ובל"י בשם כה"ג ורש"ל שא"א בקיאין וכ"כ הפ"ת שבעו"ה אבדה החכמה וקלי הדעת מקילין ע"כ אין להקל אלא להחמיר סומכין על הקפה יע"ש. והנה יש צד שכתב לא ידענא מה הוא ואולי אם נתערבה באחרות דיש דיעות דספק א' בגופו הוה ס"ס עיין מ"ב סל"ז ומ"מ הנך רואה דכולן מחמירין:

סעיף כ

אבל. הש"ך העלה דלבשר ודאי כשירה ולחבירו טריפה כמשמעות הגמרא. והש"ד דמכשיר לחבירו היינו כמו שפי' הרא"ה ז"ל בבד"ה ל"ג ב' ועיינתי שם וכוונתו דלחבירו היינו קודם שנכנס לריאה במקום פיצולו שמתפצלין תלתא קני חד ללב ולריאה ולכבדא ואם ניקב במקום פיצולו שהן דבוקין זה לזה אין מגין הא תוך הריאה כשירה ומיהו אנן לא קיי"ל כן ומה שהוכיח הרא"ה מנשפכה כקיתון תי' הרשב"א דאם איתא דניקב הוה נימוח והוה שורייקי חיוורא. ועי' מ"ש בט"ז איך חוזר להכשירו והא בשעה שהיה המחט שם לא היה מי שיגין על הסמפון והתב"ש באות י"ד כאן כתב דאין נ"מ בין הפירושים בקרום שעלה מחמת מכה אי הטעם סופו ליסתר ובין סתימה מעיקרא והרי אתה רואה שיש נ"מ טובא ולטעם דסופו ליסתר לא קשה דהבשר בריא הוא ועיין ט"ז:

סעיף כא

הריאה. עש"ך ומדכתב משמע אפילו כולה משמע ה"ה מקצת בעינן בדיקת הסמפונות עיין מה שכתב בט"ז. ומ"ש לחלק בין נתרוקנה במקום א' הלשון משמע דאי נחסר שיעור יותר מרביעית אף בנשפכה טריפה וכבר כתבנו שהתב"ש הכשיר ויש לפרש כוונתו דבשר שנתרוקן גרע מה שאין כן נשפכה דרך להחסר דריאה ספוגיות והדרא בריא או כאן יש בדיקת הסמפונות כמו שכתב הרשב"א כיון שהקלקול כ"כ אי איתא דניקב הוה נמחה מה שאין כן בנתרוקן חיישינן שמא ניקב הסמפון ועיין בט"ז מזה ועיין אות כ"ב ובט"ז אות י"ד ובנה"ך שם:

סעיף כב

ולא נימוחו. עש"ך דלא חיישינן שמא ניקב סמפון ואין שם בשר שיגין דאם איתא הוה נמחה ש"ך בשם הרשב"א. מה שאין כן בנתרוקנה דאין הפסד כ"כ חיישי' שפיר. ולענין אי יש לסמוך אבדיקה בזמן הזה י"א שלא לסמוך ואמנם מרמ"א מבואר דבהפסד מרובה אף בעכורים יש להתיר אלמא דיש לסמוך וכן כתב התב"ש. ודע שמה שכתוב בש"ע שוע באבר אין זה מה שקורין גלייזרט אלא טוח באבר מחופה בבדיל ועופרת עיין מ"א

א"ח ה"פ תנ"א ועיין לקמן ק"כ לעניין טבילת כלים ולפ"ז יותר טוב ליקח קערה של בדיל שהיא לבנה וכ"ה במהרי"ו הביאו השמ"ח יע"ש:

סעיף כג

כשירה. עש"ך והוא פשוט וכ"מ בתוס' שם דאם לא כן אכתי לישני דנראית חסירה בחוץ אחר הנפיחה. ומיהו נפיחה בעינן כדין כל דבר דאיתילד ריעותא דנופחין לריאה עיין ש"ך בסימן ל"ט:

סעיף כד

ויש. הש"ך מצדד להקל ומ"ש שאין עולה יפה לפי סוגיות הש"ס דלישני חסרה ככ"ף כפופה ומיהו אין כ"כ קושיא כמו שכתב בנה"ך אט"ז דחסרה משמע באין שיעור ומשום הכי כתב רק שאין עולה יפה. והתב"ש כתב שאין לזוז מהמנהג ואם הוא תמונת שאר אותיות מחמיר בתב"ש. ומ"מ המיקל בהפסד מרובה אף בכ"ף כפופה לא הפסיד:

סעיף כה

הקרום. עש"ך ויראה כוונתו דסמוך למקום האטום היינו הקרום שע"ג האטום ועיין נה"ך ומ"ש שמא משם ולמטה נטמטם ה"ה דהמ"ל שמא במקום החתך היה אטום ועכשיו נחתך ויצא הרוח ודוחק לומר דסובר דבעינן אטום מעל"ע ז"א אלא כל שהוא טריפה ודע דאם מקום אטום רחב הוא סוב הכה"ג דיש לחתוך הרבה פעמים ולבדוק בכל מקום האטום. ואנן בקיאין בבדיקה זו וכן הסכימו כל אחרונים ועיין כה"ג:

סעיף כו

אם כו'. וה"ה דם או בשר נרקב תולין האטום בזה ש"ך וכבר נתבאר בט"ז ההבדל בין אטום לצמקה וליבשה:

סעיף כז

ואם. הש"ך הביא דעת הרשב"א דריאה מניפה על הלב והר"מ נתן טעם דהוה כניקב ורש"י פירש דהוה לקותא ובט"ז כתבנו מה דנ"מ בין הטעמים לדינא יע"ש:

כתב התב"ש אות נ"ח סירכא מתוך האטום טריפה דא"א בבדיקה שמא הא דלא בצבצה מקודם מחמת האטום ועוד דהוה ב' לריעותא הנה מ"ש דאי אפשר בבדיקה אזיל לשיטתיה בסימן ל"ט דסירכא שלא בדק בנפיחה אף שעברה על ידי מיעוך טריפה וכבר כתבנו בט"ז דיש לצדד ולהקל אמנם מטעם ב' לריעותא יש להטריף עוד כתבו אחרונים חוט אדום בתוך האטום אין לו בדיקה יעוין שם:

ודע דכבר כתבנו אטום כל שהוא אפילו אינו מעל"ע ואפילו בקולשיה שיהיה כ"ש הוה אטום וכן הסכים התב"ש אות נ"ג דלא כפר"ח בשם הראב"ד בס' תמים דעים והתב"ש כתב דלאו הראב"ד חתים עלה ואינו מאמין שיאמר זה הראב"ד. אמנם עתה ראיתי בבל"י

אות כ"ח הביא בשם הראב"ד וכ' כ"כ הכה"ג. עיינתי בכה"ג בהגהות הטור אות ל"ד ושם מבואר ההיפך והרבה להשיב דאין נראה כן מרש"י וסמ"ג ושאר פוסקים דאין מחלקין כלל אלא טינרי הוא וליחה קשה ומראיתו נשתנה והדרא בריא וכחילוק שכתב רמ"א משא"כ אטום ואני תמה עליו היאך מזכה שטרא לבי תרי דכאן אות כ"ז הביא דברי הראב"ד בס' תמים דעים סימן י"א וז"ל אטום מעל"ע אבל אותן סלעים שהן מצ"א ומצד הב' עולים בנפיחה כשירה וירצה בזה דראיית הראב"ד מטינרי כמו שאבאר ואיך כתב בסימן ל"ז אות כ"ז דאנו נוהגין להכשיר טונרי מעל"ע והרי אטום הוא ואי לא היה כותב כן הייתי אומר דטינרי תוך ד"א הוה קולשיה ואין אוסר שם אטום כיש מי שאומר כן וגם בזה לא קיי"ל כן וח"ו להתיר אף בקולשיה כמו שכתב התב"ש אות נ"ג וכן נראה מסתימת כל האחרונים דלא חילקו אמנם מאחר שמתיר אף בסומכיה קשיא ועל הפר"ח אות כ"ח לא קשיא דאיהו מטעם הב' שהביא הראב"ד דיובש כל שאין נפרך כשירה והא אין עולה בנפיחה. ולזה יש לתרץ כמ"ש בט"ז גם התב"ש תי' דיובש אה"נ חותכין אי מפקא זיקא ואפי' הכי אין נפרך הרי קרום יבש וניקב כו' אבל הבל"י לא הביא ראיה כ"א מסלעים דהיינו טינרי ע"כ ח"ו להתיר אטום כ"ש ואף בקולשיה ובחוט אדום טריפה ומ"מ בה"מ יש להתיר חוט אדום על ידי בדיקה וכן נראה דעת הפר"ח ועיין תב"ש אות נ"ג:

סעיף כח

קלה. פי' הש"ך בעץ נרקב והתב"ש פי' לפי אומד הדעת קלה יותר משאר ריאות:

סעיף כט

צמקה. עש"ך אונא שלימה הוה כחסר ול"ד לצמקה מקצת ריאה דחסרון בפנים לא שמיה חסרון יעוין שם ומ"ש דהך בדיקה כמו לקמן אכתי ל"ד דהתם מעל"ע והכא אי לאלתר חוזר כשירה ואם לאו טריפה וכמו שכתב בט"ז ומהאי טעמא אנו בקיאין בזו ולא לקמן דבעינן כל מעת לעת פושרין ולא בקיאין:

ודע דלעיל כתבנו אם בימין ג' ובשמאל ד' וא' צמקה טריפה הוא אמת ויציב ואף שיש לומר דצמקה מטעם חסר קאתינן עלה והכא חסר מעליותא הוא וכי תימא דחסר מטעם סופו לינקב דלא כהר"מ שמנה חסר סוג בפ"ע אכתי הא צמקה מקצת הריאה כשירה דחסרון בפנים לא שמיה חסרון ואף דנראה החסרון מבחוץ לא קי"ל כהר"מ בזה א"כ הרי אתה רואה כל שחסר אין מזיק ה"ה צמקה אין מזיק א"כ ה"ה כאן אלא מכל מקום טריפה דלא סמכינן אבה"ג אלא להחמיר ואין להקל ועוד דהוה ב' לריעותא אמנם בוורדא שצמקה וכמעשה שהיה הביאותיו בט"ז יש לומר אי מטעם חסר הא יש פוסקים מכשירין חסר הוורדא ויש ספיקי טובי שמא בידי שמים ושמא חסר הוורדא כשר ושמא

אין הלכה כבה"ג ושמא שיור כט"ד כשירה ועכ"ז אין אני סומך עליו. ומיהו הא ודאי אם צמקה אונא שלימה וא"י אם ב"ש או ב"א אין לעשות ס"ס כלל ולהכשיר גם לסמוך על בדיקתינו בזה אין לסמוך כלל כנ"ל:

סעיף ל

אם. עש"ך ויש קצת קושי ההבנה בדבריו ואבאר הנה הרשב"א בארוך וקצר לא ביאר כלום רק בחידושיו דף נ"ה כתב יש להסתפק אי רדף ארי ושחטוה מי תלינן וא"צ בדיקה כההיא דנטל זאב א"ד התם כששחטה הותרה משא"כ כאן דריעותא מחיים והניח בצ"ע ומיהו אם שחטוה מיד א"א בשעה קלה להצטמק עכ"ל. הנך רואה דלא מסופק אלא ברדף ארי אחריה אי בעי בדיקה אבל ברדף אדם אפשר יודה להר"ן דתולין במצוי והר"ן לא פליג עמו בבירור אלא ברדף ארי דלהרשב"א ספק ולהר"ן א"צ בדיקה אם שחטוה יום או יומים אח"כ ובידי אדם אפשר הרשב"א יודה דלא מהני בדיקה והר"ב שהגיה אם הדבר ספק היינו דאי וודאי רדף ארי א"צ בדיקה כר"ן וטעמא יהיב למילתיה להג"ה שאח"כ דמש"ה סמכינן על בדיקתינו ברדף ארי דבלאו הכי יש דעת הר"ן אלא שאין אנו סומכים בלא בדיקה להתיר ומה שנרשם בהג"ה שניה וכ"פ רש"ל יראה דהש"ך ציין כן הנה בסימן צ' (מ"ש ג' הוא ט"ס) בא"ט לא פסק כהר"ב אלא במ"ש דאם ספק א"א בקיאין דלא כאפי רברבי אמנם ברדף ארי ליש"ש א"צ בדיקה ולהר"ב צריך בדיקה כ"ז מבואר להמעיין היטב באותן מקומות שהבאתי. וא"כ לא ידענא למה האשים אדונינו הש"ך למאורן של ישראל בעל הלבושים שהשמיט הגהות רבו בסעיף ט"ו שלא כתב אם הדבר ספק מה נ"מ לדינא כיון שסיים לסוף ואם הדעת נוטה הרבה שבא ב"ש סומכין על בדיקה זו תו אין כאן מכשול לדינא וכ"ת דהש"ך סובר לדעת הר"ב אם נאבדה בלי בדיקה כשירה והעיקר כר"ן והא דכתב ואין להכשיר בלי בדיקה אי איתא לפנינו דכל היכא דאיפשר מבררינן דאין הלשון משמע כן והמעיין בנה"ך יראה שאינו כן. ומ"ש בנה"ך דהר"ב מגיה ואם ספק להודיע לנו דבספק אין סומכין ור"ל דל"ת דהבדיקה היא בראינו אדם רדף ואם כן פשיטא שאין להאשים הלבוש ע"ז אמנם יראה דטעמא יהיב הר"ב בהג"ה א' להג"ה ב' וכ"נ דברי הש"ך כאן דאי להודיע הא כתב בפירוש שאין לסמוך על בדיקתינו אלא אם נראה שבא ב"ש:

והנה אם נאמר כסברת הרשב"א אף ברדף אין תולין אף דיש במה לתלות אם כן אתה רואה דמחיים אוקמי' אחזקה דאיסורא הואיל ויצאה בהמה זו מהרוב ואף שיש לה חזקה ברורה דכשנולדה לא היה הריאה צמקה אפ"ה אוסר בלי בדיקה כ"ש במים בראש. אמנם מכמה מקומות מוכח אף בספק מחיים כל ששכיח להיתרא יותר מלאיסורא תולין

ועיין בסימן מ"ט ונ' ועוד דספק קניא או דורס תולין במצוי אף שהספק מחיים והיינו דהיה לו חזקה מבוררת והא כאן נמי היה חזקה מבוררת במעי אמה לא היתה צמוקה הריאה וא"כ כפי הנראה דבה"מ ונאבדה הריאה וא"א לבדוק יש לצדד ולהקל ובפרט שהט"ז היקל ברדף ארי ושחטוה אח"כ יום או יומים ואפשר מש"ה הקשה הש"ך על הלבוש שהשמיט להגהות רבו ✍וצ"ע לדינא:

סעיף לא

ואם הש"ך הביא דעת מהרש"ל דב"ש אין צריך בדיקה ואם בדקוה ולא חזרה הרי ע"כ מקודם הפחידוה ב"א וכבר נתבאר שמה שציין רש"ל ב"פ היינו בספק אין בקיאין דלא כא"ר. וכתב התב"ש ברדף ארי ונרתעת דאל"כ אין לך בהמה שלא שמעה קול רעם ויפה כתב. עוד הביא דב"ש הבהמה כשירה והריאה טריפה כמ"ש בסימן ס"ט ולא הבינותי למה כי לא מצאתי לאחד מהפוסקים שיאמר זה ואי משום שאין הדם יוצא ע"י מליחה מנא ליה ועוד צלי היה להתיר וצ"ע:

סעיף לב

כשירה עש"ך דבריאה אין חילוק בין קופא לבר או לגו דסמפון רחב הוא ובא למקום צר ושם בע"כ דוחקת וניקבה אף בקופא והרא"ש והר"ן כתבו בשר הריאה רך הביאו התב"ש וא"י דמ"מ הסמפון קשה:

סעיף לג

יש עש"ך חולק על הב"ח ומ"ש דמה נ"מ בנפיחה זו לא הבינותי דודאי נ"מ אם אין המחט נקובה לחוץ דחיישינן שמא ניקבה וחזרה ע"י נענוע ואם כן אף שאין ק"ד טריפה דע"כ לא בעינן ק"ד אלא במחט התחובה מעל"ע דאם איתא דמחיים הוה ק"ד דאיכא מידי למיסרך דהא בביה"כ אם ניקבה מב' צדדים ואין המחט לפנינו אפילו אין ק"ד אסור דחיישינן שמא נפלה הטפה דליכא מידי למיסרך כמבואר בסימן מ"ח ה"ה כאן. ומ"ש הב"ח אפילו נקוב לחוץ לא בא לומר כ"ש כשאין נקוב לחוץ דז"א אלא דה"ק אפילו נקוב לחוץ כשאין ק"ד. שוב ראיתי להתב"ש אות צ"ג הרגיש בזה. ולענין דינא הסכים עם הש"ך מהני טעמים שכתב הש"ך דהני איברים אין טבעם שוין ולכתחלה יש לראות אחר ק"ד בחוץ ואם לא ראה כשירה אף דביה"כ י"א הכא כיון דנפחוה די בכך. ואם רוב הנבלעים דרך הוושט כרש"י או כתוס' כתב התב"ש דהתוספות יודו לרש"י דרוב הנבלעים דרך הוושט ובספרי ראש יוסף הארכנו ובסימן מ"ח ומ"ט אבאר:

סעיף לד

ואין עש"ך ובח"מ יש להתיר אם ידעו שיש מחט ונפחוה הא לא ידעו ונפחוה וחתכוה כל מלתא דלא רמיה עליה דאינש לאו אדעתיה דומיה דשומן בפסח וכה"ג טובא:

סעיף לה

בסמפונא רבה דריאה יש לנפחה לכתחלה דריעותא עכ"פ מיקרי ודיעבד אין מעכב דאפילו בחיתוכה כשירה ולאו כל הריעתות שוין יש מעכב הבדיקה בדיעבד ויש לכתחלה ובסימן ל"ט אבאר:

סימן לז

סעיף א

ורבים הש"ך עשה כלומר וירצה דל"ת הלשון רמ"א דוקא מים עכורים וסרוחים ולזה כתב אף מוגלה עכורים וסרוחים ואם כפי הנראה מים גריעי טפי דהרי הרשב"א בחידושיו הביאותיו בט"ז משמע דסובר מוגלה סרוחה כשירה י"ל ומים סרוחים לא גם יש לומר מוגלה דרך להיות עכור כו' מ"מ יש לטעות ולומר דדוקא מים ולזה השמיענו זה ומש"ה כתוב ופשוט דהמעיין לפוסקים יראה דנהפוך הוא וכדכתיבנא. והנה טעם האוסרין עכורים וסרוחים יש ב' טעמים או דסמפונות אין להם בדיקה או דסוף העור ליפסק כמבואר בדבריהם ולזה יש ליישב דמש"ה סיים רמ"א וכן המנהג "להכשיר "בועות "בכל "ענין. האי "להכשיר"בועות "בכל "ענין מיותר והיה די לומר וכן המנהג וכמנהג בכ"מ ואולי רמז לומר דל"ת דוקא בעומדים בשיפולי דאין שם סמפון ולא במקום דיש חשש סמפון לז"א כן ועיין ט"ז אות א' ושם הארכנו בזה:

ומה שכתב הש"ך דבסימן ל"ו ס"ז לא הכשיר הר"ב אלא בה"מ היינו משום חשש סמפונות משא"כ הכא. והנה החילוק בין ריאה שנימוקה דחיישינן לסמפונות וכאן לא ידענא מהו דהא ודאי ריאה שנימוקה שצריכה בדיקה מפני הסמפונות הוא אף נימוקה מקצתה כמ"ש הש"ך סימן ל"ו אות כ"א אפילו כולה משמע ה"ה מקצתה צריך בדיקה וכן הסכימו רוב אחרונים וכ"כ הש"ך אות כ"ח בועא מעל"ע מה"ט יע"ש ובועה דלא בעינן בדיקת הסמפון כמ"ש הרשב"א דבין עור לבשר הן גדילות וכמ"ש הר"ן הביאו הב"י והש"ך אות כ"ח אם כן היכא שאנו רואין ששלט הרקבון בבשר אמאי לא בעינן בדיקת הסמפונות ולא עוד אלא שלא יועיל כמ"ש הש"ך אות כ"ו כמו שאבאר שם ואמאי דוקא מעל"ע ואף אם יש איזה חילוק מ"מ אמאי לא בעינן בדיקת הסמפון ברואין ששלט הרקבון בבשר הריאה דהא הרשב"א לא חילק אלא שגדילות בין עור לבשר. וראיתי ליש"ש פא"ט סימן ל"ו כתב בשם מהרי"ו וז"ל בועא גדולה צריך בדיקת הסמפון ורשב"א כתב דא"צ ומ"מ יפה כתב דהיכא דבועא בעומק ולא בין עור לבשר ליבעי בדיקת הסמפון אכן הרי"ף והרא"ש לא הזכירו בדיקת הסמפון אלא מעל"ע יע"ש א"כ יש להקשות אמאי אין בודקין היכא שרואין שבועה שלטה במקצת הריאה מ"ש מנימוקה מקצתה ולא

מצאתי חילוק נכון לזה. וראיתי להבל"י אות ב' כתב בשם הפר"ח דבועה יש לה כיס בפ"ע ואין נוגעת בסמפונות וכעת לא ראיתיו בפר"ח. וכ"ת דריאה שנשפכה בעינן כמים דווקא דאלו היה נקוב היה יוצא כמ"ש שם בשם השמ"ח א"כ בועא מעל"ע אמאי אוסרים בכ"מ ועוד מים זכים אמאי לא מצריכין בדיקת הסמפון היכא ששלטה במקצתה. שוב ראיתי לכר"ו באות ג' הרגיש קצת מזה אמנם מ"ש באות ב' לא הבינותי דמשמע מדבריו דבועה דהכא דלא קיימא במקום סמפונות וז"א דבש"ך ה"ק כאן לא חיישינן לסמפונות דלא נתקלקלו וכתירוץ הרשב"א דבועות בין עור לבשר הן גדולות. סוף דבר לא ידענא לחלק בין ריאה שנשפכה מקצתה ובין שלטה הבועא במ"ז עד אמצע ריאה ואמאי דוקא מעל"ע ואף שיש לדחוק וליישב לא נתקררה דעתי בזה. ודע דמ"ש הר"ב בסימן ל"ו ס"ה להכשיר בה"מ היינו אף באין עכירי וסריחי והטעם דקשה לנו בדיקת הסמפונות ומיהו מלשון הש"ך דכתב דהתם איכא נמי חששא דסמפונות מלת "נמי יורה דווקא תרי קולי מים עכורים ובדיקת הסמפון הוא דבעינן ה"מ הא בחדא מינייהו אף בלא ה"מ מכשירין ולענין הלכה יש להחמיר וכאמור:

סעיף ב

אם עש"ך. וירצה בזה דל"ת במקום רביתא שדופן סותם אף דבעינא סביך וסריך ולדידן אפילו זה לא יועיל מ"מ ב' לריעותא לא מוזכר בהדיא בתלמוד דאמרינן ב' ריעותא כו' רק מהאי דנדה כמ"ש הב"ח א"כ היכא דיש צד לומר דדופן סותם דהא י"א לא בעינן סביך וה"א דנצרף כאן להקל לזה קמ"ל דלא מהני וכ"מ טריפה וכ"ש סריך לדופן טריפה ולא מהני מיעוך:

סעיף ג

יוצאה מבועא הש"ך דעתו לצדד להקל ביוצאה ממ"ז וכן מורין דבריו בנה"ך שכתב על הט"ז שאין דבריו מוכרחים ולפ"ז ה"ה בועא על הגבשושית ולענין דינא כבר כתבנו בט"ז ועיין תב"ש:

סעיף ד

וה"ה. עש"ך וירצה בזה דרמ"א כתב וה"ה משמע דמישך שייך עם דין דהמחבר ול"ת דסירכא תלויה הטעם די"א ואומרים אין סירכא בלא נקב כרש"י וא"כ כשיש בועה יש ב' עדים המעידין ע"ז משא"כ בועא על הגבשושית לכן אמר הר"ב דהכל חד טעמא מטעם ב' לריעותא הוא טריפה:

סעיף ה

בגבשושית אבל משתנית למראה ריאה כשירה ש"ך ומשמע מדבריו דכל בועה בהצטרפה אל ריעותא אחרת דוקא אם אינה מתלבנת הא יש לה מראה הריאה לא הוה

בועא אלא חסרון בפנים וכ"כ השמ"ח בפירוש עייך כאן סל"ז וסי' ל"ט סמ"ז יש קצת סתירה בדבריו דכאן כתב בועה על הגבשושית אם יש מראה ריאה והיינו שיש בשר על הבועא (כי כן פי' מראה ריאה שמשתדלין שיעלה קצת בשר עליה כמו שביארנו בט"ז) אף שעדיין גבוה ה"ל גבשושית על גבשושית ומשם א' הוא ולא הוה ב' לריעותא ומשמע תלוי' מבועה כה"ג אי עדיין גבוה ה"ל תלויה מגבשושית ובסי' ל"ט סמ"ז מתיר תלויה מבועה אע"פ שעדיין גבוה ובט"ז כתבנו מזה יע"ש:

סעיף ו

סמוכות. הש"ך הביא שלשה טעמים ולדינא כולם אמת ויש להחמיר ככל הפירושים כמ"ש בט"ז. ומ"ש הפר"ת דלהר"מ מש"ה טריפה שהמקום שביניהם עלול הוא לנקיבת הקרום משמע דטעמא דסופו ליפסק והמעיין בר"מ פ"ז מה"ש יראה דהטעם דכבר נקוב הוא בשר שבנתיים אין לו בדיקה:

סעיף ז

אם שופכות. הש"ך מסיק להלכה דאם יש להם ב' כיסים טריפה היכא שאין הפסק ב' חוטי שיער בה"מ או רוחב קש באין ה"מ ומה שהראה מקום לאות ל"ג דשם נמי כ' דהא דלא הגיה הר"ב כאן דאם נתמלאו שניהם הוה ליה חדא דטריפה הוא כה"ג ואף שאין לכ"א כיס בפ"ע טריפה כה"ג כיון דאנו רואים ששופכין אם השניה נשארה מליאה הרי ב' הן וניקבו מזה לזה ואין להם בדיקה הא רחוק ב' חוטי שיער כשר וכאמור:

סעיף ח

צמחים. עש"ך וירצה דצמחים בש"ס הם מליאות מוגלא וטינרי הוא קשה כמ"ש רש"י חולין מ"ז ב' והמחבר שינה והוסיף מלת קשים ומ"ש הר"ב בתשובה אפילו אין בו טיפת ליחה לאו למימרא דכ"ש יש בו ליחה דז"א דאי יש טיפת ליחה הוה ב' בועות וטריפה ויש לבדוק אחר זה ואם לא בדק אי יש טיפת ליחה טריפה כמ"ש השמ"ח סי"ב וה"ה אם יש מ"ז תוך הטינרא דייניגן לה כבועא במ"ז יע"ש אלא ה"ק לענין אטום דאפילו אין בו ליחה כלל לא הוה אטום דאטום אין מראיתו משונה משאר ריאה משא"כ טינרא ועיין תשובת רמ"א באורך:

סעיף ט

קשים. הש"ך צידד להקל במליאות רוח דלא נכלל בכלל בועא והתב"ש אות י"ט הקשה עליו דמים תבעה אש היינו שאש מבעבע המים וכן חומץ מבעבע והן מליאות רוח וי"ל זה ובפר"ח הקשה דמנקבת זא"ז ולזה י"ל כיון דעורות חזקים הם הדרא בריא מקודם או דלא ינקבו זה לזה ומ"ז מיקרי לקותא ויש לחוש לפירש"י משא"כ מליאות רוח כן נ"ל. ולפ"ז סירכא תלויה מתוך בועא מליאה רוח יש להקל דלאו לקותא הוא ולא שייך טעם

הט"ז כלל דבמ"ז כתבו התוס' דהוה לקותא משא"כ במליאות רוח ובט"ז הארכנו בדין ב' לריעותא ✍:

סעיף י

וה"ה מורסה. עש"ך דבקצת ספרים היה כתוב הג"ה זו אחר וה"מ כשיש בהם מוגלא קודם אבל צמחים קשים דמשמע תרי מורס' דסמיכי טריפה וליתא דהדבר מבואר דמורס' שאין גבוה מבשר הריאה כלל אין מיטרפא בסמיכות וכ"ה בישש"ש פא"ט סי' כ"ז ומתלתא טעמי כשירה לרשב"א ור"ן דדוחקות זא"ז כאן כיון ששוה לבשר הריאה אין דוחקות זא"ז ולרש"י ולהר"מ לא נכלל בלשון בועא מלשון מבועי מים שיוצאין לחוץ ומורסא שוה לשאר הריאה וגם ליכא למימר שהעלה הנקב בועות אלו דהא חזינן דלא העלה לחוץ ודרך נקב המכה להעלות ליחה למעלה ולהתקרם עליה ע"ש ועמ"ש באות י"א מזה. ודע דמורסא ובועא נמי כשירה מה"ט גופא ואף למאן דאוסר בועא וטינרי הסמוכים דנוקבת הטינרא לבועא משא"כ מורסא ובועא ליכא האי טעמא וגם לרש"י לאו בכלל בועא דש"ס הוא ופשוט הוא לדעתי כן: ✍:

סעיף יא

שקרום עש"ך. הנה במהדורא קמא כתבתי בקוצר ומפני שראיתי רבים נבוכים לכן אפרש. דע שמהר"מ מודה הוא דמורסא היינו שאין גבוה מבשר הריאה שהרי הר"ב אומר כן ואינה גבוה מבשר הריאה והבין שמ"ש הר"ב שקרום הריאה מכסה ואינה גבוה פרושי קמפרש שהקרום הריאה מכסה היינו שקרום של שאר הריאה מכס' לה בשטח א' ואינה גבוה משאר הריאה ואף שמראה העור שעל המורסא מראה מוגלא כשירה והוה קשיא ליה לאיזה צורך הזכיר הר"ב מורסא לשנות שם והיה די לו באומרו וכל זה כשהיא גבוה מבשר הריאה הא שוה לשאר הריאה כשירה יהיה מורסא או בועה אלא וודאי דחילוק יש והוא זה דבועה שיש רקבון בשר אף באין גבוה מבשר הריאה טריפה וכשיטת רש"י דמעידות שיש כאן נקב לא כשיטת הרשב"א דדוחק ליכא וכאמור משא"כ מורסא דאין רקבון בשר ואין גבוה ולזה כולהו טעמי ליתא דאין דוחקת וגם לקותא ליכא זהו שיטת מהר"מ. ואמנם מהר"מ דיניה אחוט בשר מקיף בשיפולי קאי וכעת אין הספר ההוא ת"י לעיין ביה והנ"ל כתבתי בכוונתו. והש"ך ז"ל השיב דאינו כן דאדרבה בועא כתב הרשב"א דגדילות בין עור לבשר ולו יהיה דבין מורסא ובועא כן הוא למה פרט הר"ב מורסא וכתב עוד דסוף סוף אם אין קרום מכסה היינו שאין שוה לשאר הריאה סמיכי נינהו אף לפי שיטת מהר"מ כדמוכח מהר"ב שכתב בפי' ואין גבוה וא"כ כיון דהכין הוא מנא לן לחדש ולומר דבעינן שלא יהא רקבון בבשר דליתא אלא כל שאין גבוה מבשר

הריאה אף ביש רקבון כשירה וכל שגבוה אף באין רקבון טריפה והביא סייעתא מיש"ש פא"ט סימן כ"ז שכתב בפי' דמורסא הטעם כיון שאין גבוה לא נקרא אבעבוע שבולטת לחוץ וגם ליכא דוחק והנך רואה דמ"מ בין למר ולמר ר"ל למהר"מ וש"ך כ"ע מודים דלא בעינן מראה ריאה ואפי' מראה מוגלא כשירה וכן מצאתי לרבי' הגדול בעל תבואת שור פי' כן דברי הש"ך בקצור ואני הרחבתי הביאור כאשר יראה המעיין. וכתב שם דלא כמהר"ץ שכתב אספר מנחת אליהו שלא הבין דברי הש"ך ונהפוך הוא יע"ש. עוד הביא שם ס' מאמר קדישין סי' פ"ה ובז"ט סי' י"ד הבינו דמורסא בעינן מראה ריאה ודחה דבריהם יע"ש. והאמת אתו דהמעיין בישש"ש יראה מבואר להדיא דכל שאין גבוה מבשר הריאה לו יהיה מראה מוגלא כשירה וז"ש הש"ך דהר"ב דנקיט מורסא אורחא דמלתא נקיט וה"ה בועא אם אין גבוה בין יהיה רקבון בשר או לאו וכאמור. ומכל הדברים האלו אתה למד דאם גבוה מבשר הריאה אף שמראה ריאה עליהם לא מהני בסמיכי אף דבכל שאר ריעותא מהני בב' לריעותא או בועא בשיפולי כאן לא מהני דהטעם דדוחקת או העלו נקבים וכדומה שהרי נתלבטו כולן במורסא אי בעינן מראה ריאה מאמר קדישין וז"ט כו' ואהא לא חולק עליהם דבועא הבולטת לא מהני מראה ריאה. ואף שראיתי כתוב בפ"ת בשם מהרי"ו אפילו בועות היינו אם לאחר נפיחה שוות הן לשאר הריאה. והא ודאי כל מילי דריאה כשהיא נפוחה משערינן ואם לאחר נפיחה אין בולטת כשירה. וזה אמת ויציב:

והנה המתעקש יאמר דהש"ך חולק על מהר"מ בה"ש דאין מראה ריאה לה והש"ך סובר ס"ס אם אין קרום הריאה מכסה היינו מראה הריאה והר"ב בהג"ה תרתי קאמר ומה יענה יש"ש בסימן כ"ז דדבריו ברור מללו כל שאין בולטת לחוץ אין בכך כלום ואף שאין לקרום מראה ריאה לאו סמיכי הוה וכדאמרן:

סעיף יב

ואינה. עש"ך דהשיג על ת"ה דאם גבוה מקצת לאחר נפיחה אפילו פחות מט"ד אסור משום סמיכי ומינה דאם חדא היא אפילו כט"ד ועומדת ע"ג הריאה אין אוסרת משום יתרת ע"ג אפילו יש לה חדוד בראשה וכן הוא בפר"ח בקו"א וכן הסכים השמ"ח ותב"ש וכבר דברנו מזה בט"ז זולת אם הבועה אינה משורשת בריאה רק משהו כמעשה דשער אפרים יש להחמיר ע"ג וע"כ כט"ד בעינן ועיין בפר"ח בקו"א ואין להאריך:

סעיף יג

כשני חוטי שיער. ומהרש"ל פסק כרוחב קש התב"ש פסק בה"מ כב' חוטי שיער ובאין ה"מ ברוחב קש כל דהו ויש להקל אפילו ברוחב קש בראשה ששם אין רחב כ"כ כמו באמצעיתה:

סעיף יד
מראה ריאה הא מראה מוגלא לא וכ"ש מראות הכשירות דלא מהני אלא מראה ריאה דווקא ומיהו מטעם ב' לריעותא לא היינו פוסלין כאן דדרך להיות מראה על מוגלא אלא מטעם סמיכי:

סעיף טו
ומתוקים. עש"ך שהאריך בכאן ומפני שא"א בקיאין בין מ"ז לשאר מים דלפעמים ימצא קצת מלוחים או סרוחים ומש"ה בעינן כל הסימנים הללו ולאחר הבדיקה תרתי בעינן לא בע"א ועיין תב"ש. ולא יגע באצבעו גם לא ינקוב בסכין כי הברזל מפגים הטעם ולא יהיו מתוקים עיין באחרונים:

סעיף טז
המנהג. עש"ך דהעלה דעיקר כדעת האוסרים והוא לשיטתיה שסובר כרשב"א ור"ן עיקר ורמ"א נמי סובר כן והא דמכשיר בועא וטינרי כמו שכתב בנה"ך דטינרי עומדת במקומה ואין מנקבת לבועא וכבר התבאר זה בט"ז די"ל מ"ז עורות שלהן חזקות ובריאות הן גם יש להם כיס בפ"ע ועי"ז יתחזקו ולא סופן לנקוב אח' את חברתה יע"ש:

סעיף יז
דינם כסמיכי עש"ך ומ"ש דלענין חוט בשר מקיף אין שווין פשוטא דהכין הוא ואף בעכורים וסרוחים דאלו בסמיכי בעינן ב' חוטי שיער וכאן בחוט א' סגי ומ"ש באות כ"ח הוא דשם כתב מעל"ע יש לו שורש בתלמוד ומש"ה אוסר שם מ"ז ולא כאן:

סעיף יח
בועא על חריץ אונא עליונה. ש"ך וירצה דאלו במקום שאין דרך להיות שם חריץ וקמט בלא"ה טריפה מטעם ב' לריעותא ואף במ"ז משא"כ הכא הטעם דמתחזיא כב' בועי דסמיכי. ויש לראות הא חדא דמתחזיא כב' כשירה כ"ש כאן וזאת הקושיא ג"כ בשיפולי דמה בכך שנראית כשתים ושם יש ליישב קצת והתב"ש פירש הטעם דטבע הבועא להגביה העור ומש"ה טריפה יע"ש:

סעיף יט
דהוה. הש"ך צידד במ"ז והביא עוד טעם דמתחכך בצלעות יע"ש ולפי טעם התב"ש יש לאסור אף במ"ז דטבע הבועא להגביה העור כו':

סעיף כ
בין כו'. דבחייה האונות פרודות ש"ך ואף בסי' ל"ט בסירכא כסדרן למטה מחציין משמע שהם דבוקות היינו שאין סופו להתפרק או פירושים אחרים ומ"מ אין דוחקות כל כך ומ"מ קשיא דהתם משמע היינו רביתייהו שוכבות זע"ז ומ"מ מסתימות רמ"א כאן משמע ב' בועות אף למטה מהציין אין איסור אף זנ"ז:

סעיף כא
בשיפולי. הש"ך העלה דעיקר הטעם דמתחזיא כתרתי ומש"ה מכשיר טינרי בשיפולי וה"ה מורסא מה"ט כל שבסמוכין כשירה ה"ה בשפולי:

סעיף כב
כל שהוא אפילו חוט א' סגי משא"כ בסמוכין בעינן ב' חוטי שיער:

סעיף כג
והוא שיהא כו'. מראה הריאה והבי' הש"ך בשם רש"ל דיש להקל אף שאין לו מראה ריאה דבחוט א' ודאי אין לו מראה ריאה ועיין שמ"ח ס"כ ותב"ש אות ל' דא"צ מראה ריאה וכן פסק הט"ז ופר"ח דבשיפולי להקל שומעין:
ודע דאם לא הספיקו לראות אם חוט בשר מקיף או לאו כתב שמ"ח סכ"ג אם ראו חוט בשר מקיף אלא שלא נפחו דלכתחלה צריך לנפחה כשירה וא"ל טריפה ולצורך גדול יש לסמוך ארשד"ם דמתיר אם לא ראו ונאבדה וכן כתב הכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ג בשם רשד"ם דהוה ס"ס שמא בועא בשיפולי כשירה (דיש מקומות אוכלין בועה בשיפולי עב"י) ושמא היה חוט בשר מקיף יע"ש ומ"מ נ"ל דאם במזיד קרעוה להבועה הוה כמבטל איסור דרבנן לדידיה אסור כמו שמבואר בסימן צ"ט. ולפ"ז בועה בשיפולי שנתערבה אח"כ בבהמות אחרות יראה לכאורה לצדד אף שנודע הספק הא' קודם התערובת מ"מ למעשה חלילה לעשות כן אבל בלא נודע התערובות יש להתיר אף בלא ה"מ עסי' ק"י בש"ך כנ"ל בזה ✍ואם נתרוקנה הבועה ע"י משמוש והיה חוט בשר מקיף משום זה יש לאסור וכן כתב הכה"ג יע"ש:

סעיף כד
ואם. עש"ך וכבר כתבנו בט"ז מה דקשי לן דא"נ הוה שורש בתלמוד והיה הכחשה כמו א' אומר ב' בועי דסמיכי היו וא' אומר מרוחקין היו אפ"ה כיון דנבדקה מסירכות המצויות תו לא הוה כנאבדה הריאה כמו גדיים וטלאים דלא גזרו כיון דלא שכיח סירכות אף דצריך לבדוק הריאה מכל ריעותא כמו שיתבאר בסימן ל"ט בעז"ה מ"מ היכא דנאבדה לא אסרינן זולת היכא דלא נבדקה מסירכות בבהמה גדולה וכן כתב השמ"ח בסימן ל"ט בפירוש היכא דנבדקה מסירכות ולא משאר ריעותות ונאבדה כשירה. והנך רואה דמט"ז וש"ך וב"ח כאן לא משמע כן אלא כיון דנחתו חז"ל והצריכו בדיקה משום סירכות המצויות הצריכו תו בדיקה מכל ריעותא ואם נאבדה גזרו בכולן ול"ד לגדיים וטלאים דהתם מתחלה לא נחתו לכך וצ"ע ובסימן ל"ט אכתוב עוד. ומיהו בנקבים ודאי א"צ לבדוק וא"צ לנפוח כמ"ש הר"מ מעולם לא נפחנו ריאה בספרד ובמערב אא"כ נולד בה ריעותא:

סעיף כה

אע"ג דלא שפכי. עש"ך וכוונתו מבואר דודאי המחבר סובר להלכה אף דקיימא במקום סמפונות מעל"ע שהרי כן כתב בב"י אלא דמצריך בדיקת הסמפון וכפי הנראה דהיינו מעל"ע דדמי' בהא לנשפכה כקיתון אם כן וודאי מה שסתם כאן כשירה מירי בכל ענין וע"ז דקדק שפיר איך כתב אפילו לא שפכי אהדדי הא יותר רבותא בשפכי ולזה תי' דמשמע ליה דיש סברא יותר לאסור בדלא שפכי דהוה סמיכי בעובי הריאה מדסיים המרדכי והעם נהגו להכשיר דלא מתחזי' כב' בועות כו' והא דלא כתב רמ"א וי"א מעל"ע דפליגי אהמחבר כיון דאין מבואר להדי' במחבר לא כתב כן כמבואר בכמה דוכתין. והפר"ח אות כ"ד כתב דהמחבר איירי באין במקום סמפונות ורמ"א איירי במקום סמפונות וע"ש ולפי מ"ש הדבר מבואר דהמחבר מירי אף במקום סמפונות ומכשיר ע"י בדיקת הסמפון כמו בנשפכה כקיתון כמבואר שם:

סעיף כו

כשירה. עש"ך והעלה דרמ"א פוסק לאסור מעל"ע ולא מהני בדיקת הסמפון כלל וכן הוא במהרש"ל פא"ט סי' ל"ז ובמ"ז מתיר מהרש"ל בה"מ ע"י בדיקת הסמפון ובמוגלא או מים עכורים אפילו בה"מ אוסר. ומרמ"א משמע אף מ"ז אוסר ולא מהני בדיקה. והקשה הש"ך הא לעיל בסימן ל"ו מתיר בנשפכה אפילו סרוחין ע"י בדיקה ותי' דשם ניכר הסמפון אם נימוח משא"כ כאן דרך הבועה להעלות רקבון ואין ניכר הסמפון אם נימוח ואף במ"ז דעתו דאין ניכר. ואף שיש לתרץ כמ"ש הרשב"א דנשפכה כיון שהגיע הקלקול כ"כ אי איתא דניקב הסמפון היה נימוח משא"כ דעדיין לא הגיע ההפסד כ"כ ויש חשש שמא ניקבו הסמפונות אלא דמשמע ליה נשפכה כקיתון היינו אפילו מקצתה א"כ מ"ש מקצתה או בועה מעל"ע ולכך הוצרך לתרץ דבועה גרע טפי דאין מיחוי הסמפונות נכרין משא"כ במיחוי הריאה מעצמה בלא בועה כלל אנו בקיאין לבדוק:

אמנם כן מ"ש רש"ל במ"ז יש להכשיר בה"מ מעל"ע דווקא ע"י בדיקת הסמפון ובמוגלא או מים עכורים (ה"ה סרוחים) אפילו בדיקת הסמפונות לא מהני אפילו בה"מ ע"י בדיקה. נוראות נפלאתי על מאוד עינינו הש"ך ז"ל דהמעיין פא"ט סימן ל"ז בישו"ש יראה להדיא דבמ"ז מכשיר בלא ה"מ ובלא בדיקת הסמפון כלל ובמוגלא דהיינו ליחה הנמשכת כדבש וכיוצא בה מכשיר בה"מ על ידי בדיקת הסמפון ובליחה סרוחה ומים עכורים וסרוחים כיון דאיכא תרתי לריעותא הר"מ אוסר בסרוחים ועכורים ויש אוסרים מעל"ע וא"א בקיאים בבדיקת הסמפונות א"כ יש לאסור אפילו בה"מ שהרי כן כתב בסימנים וז"ל ומ"מ מ"ז מכשירין מעל"ע ובוע' מעל"ע אין להכשיר אלא בה"מ ואם בועה גדולה ומליאה מוגלא ועכורים אין להתיר בה"מ המעיין יראה דה"ק דמ"ז יש להתיר

בלא בדיקה ובלא ה"מ ובועא מוגלא יש להתיר ע"י בדיקה בה"מ ומוגלא ועכורים היינו שסובר דליחה עכורה טריפה להר"מ ז"ל כמ"ש הרשב"א בחדושיו וליחה נמי צילא בעינן ולא קאי אמים עכורים אלא ה"ה ליחה וכאמור כיון דאיכא תרתי לריעותא א"א בקיאין וכן בפנים הביא בשם מהר"ש מווינ"א דמ"ז כשירה וסיים ודבריו נראין להכשיר מ"ז בלא בדיקת הסמפונות ואה"כ כתב בועא גדולה יש להתיר בה"מ ע"י בדיקה היינו מליא מוגלא ואח"כ כתב דליחה סרוחה או עכורה אין להתיר אפילו בה"מ הרי כמ"ש כאן. ועיין מ"ז אות י"ד הביא בשם הב"ח לאסור במ"ז בשם רש"ל וכתב דאולי במקום אחר כתב כן והנה הב"ח אמר במ"ז והש"ך הוסיף לומר דמליא מוגלא אוסר אף בה"מ והמעיין שם יראה דליתא וכדכתיבנא ✍, סוף דבר לא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן במ"ש במ"ז לאסור אם לא בה"מ ובבדיקת הסמפון מליא מוגלא לאסור אף בה"מ וצ"ע:

סעיף כז

בדקה. עש"ך. והנה להלכה כבר נתבאר אף אי עומדות במקום הסמפון אין בכך כלום כיון שהוא בשיפולי ושיפול זה היינו תחתית אונא או אומא עיין שמ"ח ותב"ש כאן דכ"ע מודים כאן דשיפול היינו תחתית אונא לא בחידוד בין החיתוכים ול"ד לוורדא דשם בצד הדק יש הרבה סמפונות וחיישינן שפיר שמא נימוחו הסמפונות:

סעיף כח

ואפילו מים. הש"ך האריך להוכיח דמעל"ע יש לו שורש בתלמוד מריאה שנשפכה בקיתון וכבר כתבנו מה שיש להקשות בכאן אמנם עתה ראינו שבתב"ש אות ל"ט האריך בזה ומסיק דל"ד לריאה שנשפכה כקיתון דהתם הריאה גופא נמחה בשדה מבפנים משא"כ אבעבועות דלאו מרקבון הבשר הוא ואף ששלט בעומק מ"מ הבשר נדחק לצדדין והמוגלא מחמת מכה הוא ואם הוא מעל"ע קיבלו דהוה כנשפכה יע"ש שהאריך בזה. ומ"ש הרשב"א בועות בין עור לבשר הן גדילות הוא לאו דוקא. והנה ביש"ש פא"ט סימן ל"ז כתב בהדיא דאם הבועה גדולה ולא בין עור לבשר יפה כתב מהרי"ו יע"ש הרי כדברי ממש וצ"ע:

סעיף כט

אבל אי לא שפכי אהדדי ל"ד לנשפכה כקיתון ולא חיישינן לסמפונות ועמ"ש בזה באות א' וכ"ח:

סעיף ל

אפילו בעכורים. הש"ך חזר והקשה כאן מה שכתב באות א' דשם יש לומד בועות גדילות בין עור לבשר וכמ"ש שם מש"ה ליכא חששא דסמפונות מכשירין אפילו עכורין וסרוחין משא"כ כאן הוקשה לו שפיר אם רואין ששלט בבשר מה בכך שלא שלט מעל"ע ואהא

תירץ דאפ"ה כל שלא שלט מעל"ע ל"ד לנשפכה כקיתון וכבר הארכנו בזה לעיל ועיין תב"ש אות ל"ט:

סעיף לא

בועה. הש"ך הביא דעת רש"ל דיש לצדד ולהקל גם בוורדא בזה:

סעיף לב

טינרי. הש"ך הביא דברי רש"ל להקל בטינרי דאין לו שורש בתלמוד ולפי מ"ש באות כ"ח דיש לו שורש בתלמוד יש לעיין ואפילו הכי צידד כאן להקל משום דמדין נשפכה כקיתון יליף לה וטינרי הא ל"ד לנשפכה כקיתון וכן העלה בנה"ך להכשיר טינרי וכן הסכימו רוב אחרונים:

והנה מורסא מעל"ע לש"ך דכתב דיש לו שורש בתלמוד יש לאסור דנשפכה כקיתון הוא וטינרי הוא דהכשיר דלא נשפכה כקיתון הא מורסא אסור ולט"ז דין זה אין לו שורש בתלמוד יש להקל שוב ראיתי בשמ"ח סכ"ו הכשיר מורסא מעל"ע יע"ש וכתב עוד אם בעבר א' בליטה לחוץ ובעבר הב' שוה לבשר הריאה פוסל שם ויפה כתב דמצ"א רואין שבועה הוא משא"כ אם נכסה מצד הב' ואין לו מראה טורק"ס כ"א מראה הריאה לא הוה כ"א מבפנים ואם מעל"ע ונראה אם בולטת לחוץ לא מהני מה שנכסה ויש לה מראה ריאה דמ"מ גבוה הוא מבשר הריאה ודוקא אם שוה מצ"א ומראה ריאה יש להכשיר ולא בע"א וכדאמרן:

סעיף לג

ועיין לקמן. עש"ך דלעיל לא כתב כן דשם טריפה אף בנתמלא אח"כ שניהם מים דב' היו וניקבו זה לזה אף שאין להם כיס כלל אסור:

סעיף לד

דלא ממשמש אבל ממשמש ידא דטבחא תלינן אף בבועה. וכאן אף אי איקפי ולא דמיא להדדי לכ"ע כשירה דבועות משתנות. תב"ש:

סעיף לה

טריפה ואין מקיפין דבועות עשויין להשתנות ש"ך ואף לדידן נ"מ בזה כמ"ש לעיל סימן ל"ו אות י"ט בשם אפי רבי דהיכא דיש עוד צד להקל מקיפין הא בועות אין מקיפין ושם נתבאר דאין אנו מקיפין אף בכמה צדדים:

אם סירכא או בועות אוסרים בשאר אברים אבאר לקמן בסימן מ"ו אי"ה וכאן אין להאריך ועיין תב"ש ופר"ח:

מ"ש הש"ך באות כ"ח דבועה גרע טפי שבולטת ואין קרום הריאה מכסה אותה האי אין קרום הריאה מכסה פירושו שאין מראה ריאה משא"כ בסעיף ג' שקרום הריאה מכסה פירושו שאין גבוה מבשר הריאה וכדמפרש ואזיל ואינה גבוה וכבר התבאר באורך שם:

סימן לח

סעיף א

כרכום בין ככרכום ובין כדברים הנצבעים ממנו ש"ך ובתב"ש אות ב' האריך דכרכום שלנו אין נוטה לגע"ל רק אדום הוא וכשירה וכרכום היינו חריע יע"ש שהאריך אמנם מסתימת האחרונים אין נראה כן ועיין לבוש וב"ח כתב כרכום זאפרי"ן משמע שלנו והמורה צריך ליזהר שלא יהא נוטה לגע"ל:

סעיף ב

כשותא. עש"ך ומ"ש פני אדם החולה הנקרא גע"ל זו"כט משמע הא פני אדם החולה סתם כשירה עיין בר"מ פי' המשנה הביאו הפר"ח אות ב' ומה שהראה הש"ך מקום לסימן מ"ד אות ט' שם נאמר דבש הוה גע"ל וכפי הנראה דבש חי. כללא דמלתא כל הנוטה לגע"ל טריפה ואודם דומה קצת לגע"ל ע"כ צריך לעיין המורה שלא יהא דומה לגע"ל עיין ת"ח כלל פ"ט:

סעיף ג

כלובן ביצה. עש"ך וכוונתו מבואר שמ"ש בד"מ בלובן וחלמון לאחר הבישול אינם שווין דלובן דוקא אחר הבישול ומפני שדומה לאופתא בחזותא הא קודם הבישול לא הוה לובן אלא זהרורית בעלמא הא חלמון אף לאחר בישול קאמר דקודם בישול פשיטא דהוא גע"ל יותר מלאחר בישול אלא שראיתי להאורח מישור אות א' האריך בזה והדברים פשוטים אף שכתב הד"מ דחלמון לאחר שנתבשלה היינו אף לאחר שנתבשלה ופשוט הוא ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ו' כתב נמי כן יע"ש:

סעיף ד

למראה המותר. הש"ך הסכים לזה דלאו דוקא מראה ריאה ובר"מ פ"ז מה"ש הח"י כתב בפי' למראה המותר ומ"ש שכן משמע מלבוש כבר ביארתיו בט"ז וכן הסכים בנה"ך לזה ובשמ"ח התיר ג"כ כמ"ש בט"ז יע"ש:

סעיף ה

יש מי שאומר. עש"ך וירצה בזה דיש כאן קושיא על המחבר דכאן כתב יש מי שאומר והוא דעת הרא"ה בב"ה ל"ב א' דכשהשינוי מחמת מוגלא כשירה ומשמע דמסכים לדבריו ומ"ש י"א כיון שלא נמצא בשאר פוסקים וכפי הנראה מ"ה חולק שם וגם לכאורה רש"י ותוס' חולקים לכן כתב יש מי שאומר והרא"ה הוציא כן מדאמרינן בגמרא מ"ו

ב' האי ריאה דקיימי גילדי גילדי אוכמי אוכמי חזותא חזותא משמע מראות פסולות דאל"כ מה אשמעינן דלא כפירש"י וטור דכתבו דאשמעינן דאף דהרבה מראות כשירות כו' דסובר הרא"ה דזה פשיטא הוא וע"כ מפרש דמראות פסולות ומשום דקיימי אגילדי אמרינן שהגלד הוליד אותן המראות וא"כ קשיא אהמחבר איך זיכה שטרא לבי תרי דלקמן כתב הרבה מראות כשירות והוא הפי' של אוכמי אוכמי והיינו שאין שחור כדיו כפירש"י ואלו להרא"ה הפי' במראות פסולות. ובל"ח אות פ"ח העיר בזה קצת בא"ט. ושוב ראיתי בב"ה דלאו מטעמא דפשיטא אלא דסתמא קאמר משמע כל המראות ואיך שיהיה י"ל דהמחבר שכתב יש מי שאומר היינו כשנוטלין המוגלא הלך לו אותו המראה ובזה הודה להרא"ה אמנם בפי' אוכמי אוכמי אין מודה לו דאי במראות פסולות איך קאמר דכשירה והא בעי בדיקה לראות אם הלך המראה לאחר שנוטלין המוגלא ומיהו ז"א דהא בסימן ל"ו פסק המחבר איגלד כשירה וצריכה בדיקה אלמא כשירה דמוזכר בגמ' לפעמים צריך בדיקה וה"ה כאן אלא די"ל דאי כשלוקחין המוגלא הלך המראה פשיטא ומסברא הוא ולא למד זה מההיא דאוכמי אוכמי ומפרש כטור שם וז"ש הש"ך כשאין השינוי מחמת מוגלא היינו שנוטלין המוגלא ונשאר המראה חולק על המחבר על הרא"ה שמפרש אוכמי אף שנשאר המראה לאחר שנוטלין המוגלא. ולענין דינא אם לא בדק ולקח המוגלא ולראות אי הלך המראה הפסולה אחר כך השמ"ח אוסר בסט"ו וצ"ע כי לכאורה דעת הרא"ה מורה להתיר אף בלא חלף והלך ואם כן עכ"פ יש לצדד בלא בדק ✍וצ"ע:

סעיף ו

או כללא דמלתא ירוק הנקרא בל"א או גרי"ן כשר וגע"ל וכל מיני גע"ל טריפה ש"ך וכבר כתבנו דמהא דחזותא חזותא משמע אף אודם וירוק דלא ככר"ו והתב"ש כתב אף קרום התחתון אין אודם כשירה וה"ה בירוק ואודם דאמרינן במקום זה לא נבלע הדם ובמקום זה לא נפל עדיין:

סעיף ז

כשירה. הש"ך השיג אהר"ן דאמר במראות כשירות בעינן שיתלבנו קצת ובמראות הפסולות בעינן למראה ריאה ממש ובזה הוה א"ש אלא ל"ש וטריפה רק בנתלבנו קצת ומ"מ להלכה ודאי אף כשעומדין במראיתן כיון דכשירות הן לא איכפת לן בכך:

סעיף ח

וי"א. הש"ך הביא דעת יש"ש להכשיר. והנה לפי הפי' אלא ל"ש וכשירה אין הכרע לפי' ר"א ומ"מ לדינא דווקא בה"מ הוא דיש להכשיר ועיין אות ט':

סעיף ט

טריפה. הש"ך הכשיר בחוזר למראה ריאה דאפשר אף למראה המותר כמ"ש בט"ז מזה. והיינו אף באין ה"מ דאילו בה"מ יראה דעתו להכשיר אף באין חוזר למראה הריאה כמ"ש באות ח'. ודע בנפלה לאור והוריק הריאה כביעותא אף שיש מוגלא תחתיה יש לאסור אף לדעת הרא"ה דמכשיר ומ"מ כאן איכא ריעותא ולפ"ז י"ל מ"ש הרשב"א בתה"א ל"ב ובחדושיו צ"ו דריאה נמי שייך בה ליחמר היינו בגוונא דכתיבן דלא תלינן במוגלא ואיכא נמי ס"ס לאיסור וטריפה ויש לעיין בהאי דינא ✍ועיין בסי' נ"ב ושם אבאר:

מראה הזזה מקומה פעם לכאן או לכאן כתבו אחרונים דכשירה דלאו מראה פסולה היא בשם הר"ץ ומ"מ יש לבדוק אחר זה מהו אם מוגלא כו':

מה שכתב בש"ע יש בה קליפות כמין נתק והיא שלימה כשירה משמע דבעי בדיקה ע"י נפיחה ובל"י כתב שנראה לו דהיינו ווארצלין וצריך קליפה וכוונתו דקולפין הווארצלין ואח"כ נופחין אם שלימה וכן ראיתי מבודק א' שעשה כן וכן כתב השמ"ח סי"ח דצריך לקלוף ולנפחה דהוה כמו מראה ומשמע דאם לא נפח טריפה כמו מראה ועיין פר"ח אות י"ד הביא בשם הרשד"ם דכשר בלא בדיקה וה"ה יש סירכא מנתק לנתק כשירה ע"ש ועיינתי ברשד"ם סי' ל"ח כתב בפי' על מ"ש הטור והיא שלימה אין ר"ל דבעי נפיחה אלא שאין אנו רואין בה נקב והביא ראיה מדעריב ותני גילדא אוכמי חזותא והנך א"צ בדיקה ואין דומה לבשר בלוי דההיא טילא אדוקה היא יע"ש הרי בפי' דא"צ בדיקה ומפרש חזותא היינו מראות הכשירות ומ"ש בל"י דהן ווארצלין אין נראה דהרשד"ם פי' דהן כפני אדם מצורע והן עשוין כקליפות השום ובצלים ומ"מ לדינא בווארצלין יש לקלוף ולנפחה:

דע שכל הפוסל בבהמה פוסל בריאה של עוף הן מראות ובועות וסירכות מברייתא דלוי וכן הסכימו כל הפוסקים וכן האריך כה"ג בהגהות הטור בסימן ל"ט ושם אבאר. זולת זה נ"ל דריאה של עוף במקום שמונחת בין הצלעות שם דרכה להיות נסרך ודבוקה בצלעות הא נסרכה במקום אחר פוסל בו סירכא אלא שא"צ לבדוק אחר ריאה של עוף שאין הטריפות מצוי בו וזה לשון הר"מ ז"ל בפי"א מה"ש הי"ב ומעולם לא שמענו מי שבדק עוף אלא אם נולד לו חשש הא בנולד לו שוה לבהמה בכל הלכותיו וכאמור:

סימן לט

סעיף א

א"צ לבדוק דרוב בהמות בחזקת כשרות הן. ש"ך והיינו חזקה מחמת רובא והיא חזקה מבוררת ואפילו לא היתה י"ב חודש ולא מיקרי אפשר לברורי בקל דטורח גדול הוא לבדוק אחר כל ח"י טריפות ונקב משהו וכבר התבאר:

סעיף ב

חוץ מריאה דעלולה להטריף מפני סירכות ושאר טריפות דשכיחי בה. ש"ך כתב הטעם דמיעוט המצוי גזרו חז"ל. אמנם מ"ש ושאר טריפות דשכיחי בה לא ידענא דמשמע חסר ויתיר וחליף ואבעבועות ומראה ויובש ואטום וכיוצא נמי הוה מיעוט המצוי הא לא ידענא מנא ליה דנהי נמי כשגזרו חז"ל לבדוק הריאה הצריכו לבדוק מכל טריפות כמ"ש התב"ש אות ג' וכ"מ בר"מ פי"א מה"ש וכמ"ש בט"ז וכ"ה בבדיקות וכה"ג מ"מ עיקר הוה משום סירכות ומה"ט התירו דיעבד בגדיים וטלאים דדוחק לומר דשאר טריפות נמי אין מצויין בגדיים וטלאים וי"ל זה ומ"מ לא מצאתי מי שיאמר כן. אמנם בל"ח בא"ט אות ס"ב כתב דמה שנהגו הבודקים לבדוק אחר חסר וחליף חומרא יתירא דמדינא לא בודקין אלא אחר סירכות ובשאר סומכין ארובא וכבר כתבנו דמדברי כולם נלמוד דמדינא הוא דיש לבדוק אחר כל טריפות הריאה והרי הרשב"א בחידושיו כתב דהוה כמעלים עין מאיסור ה"ה אבעבועות וחסר ויתיר וחליף נמי הכי הוא. ומיהו אחר נקבים לא בדקינן כמו שיתבאר.

סעיף ג

וכל הפורץ גדר. משמע דבדיקה זו דרבנן ש"ך ולא מ"ה וכמו שיתבאר באות ח' ולא ידענא למאן קאמר לה הרמ"א בפירוש אומר כן בסי"ז דאם הניח אצל עובד כוכבים כשירה דבדיקת ריאה דרבנן ולהמחבר נמי הא כתב ס"ג דנאבדה הריאה כשירה והוא דעת הר"מ ז"ל דסובר בריקת הריאה מפני פשוט המנהג עיין פי"א מה"ש ופשיטא דלא הוה ד"ת דאי דאורייתא ודאי אף נאבדה טריפה. ראיתי מי שכתב דמיעוט המצוי הוה ד"ת ויש מי שאומר דמ"מ איכא חזקה ולאו כלום הוא דמיעוט המצוי דרבנן ואי הוה מ"ה ליכא חזקה כלל אלא ודאי כדאמרן:

סעיף ד

ונהגו ג"כ לנפוח. עש"ך וירצה בזה דאף בה"ג דמחמיר ואמר צריך לאפוקי לריאה ולבדוק בנפיחה מנקבים היינו אי איתא קמן סובר דאסור למיכל מינה עד שיבדוק מנקבים ג"כ ואי לא עביד הכי הוה כמבטל איסור דרבנן דאסור לאכול וסובר דחז"ל גזרו אף על בדיקת נקבים דמאחר דמצוין המה קצת וכדעת הט"ז אבל אי נאבדה לכ"ע כשירה אף

לבה"ג בלא בדק מנקבים כדמוכח מש"ס בא זאב ונטל בני מעיים וריאה בכלל ומיירי שבדקו מסירכא ולא מנקבים ומשמוש ידא דטבחא תולין ואי דיעבד אסור ה"ד אי דלא בדק לה אסורה כו' וכן הא דאמר מחטא בריאה חתוכה דילמא אי הוה ריאה קמן הוה נקובה והא ע"כ צריך לבדוק מנקבים אלא אי נאבדה או שלא בדקו בשוגג שרי הוא לכ"ע דלא כב"ח שהבין מהרש"ל שבעל נפש יחמיר ואמנם רמ"א כתב שא"א נוהגין לנפחה. ומיהו אי בעינן להוציא ריאה לחוץ ולבדוק במראית העין אי די בבדיקת פנים הנה השמ"ח ס"ב כתב דמיש"ש פ"ק סימן כ"א ומשאר מקומות מוכה דבדיקת פנים די אמנם כתב שכמה גאונים גזרו חרם שלא לסמוך על בדיקת פנים כי מראה ויובש א"א להכיר היטב בפנים כ"א שוחט ובודק מכמה שנים וירא ה' יוכל להכיר מקום המראה צונן וחלק. א"כ וודאי כעת בעו"ה ראוי שלא לסמוך על בדיקת פני:

סעיף ה

רק. עש"ך וה"ה כל ריעותא כמו אוושא ואיגלד כו' אוושא ואטום מבואר הבדיקה בגמרא ואיגלד לא הוזכר בגמרא אדרבה כשרה משמע בלי בדיקה כמו שדקדק הרא"ש והבה"ג הוא דמצריך בדיקה ולז"א כמ"ש בסימן ל"ו וכ"מ מר"מ דכל דאתיליד ריעותא צריך בדיקה ומיהו יש מהן דמעכב דיעבד ויש מהן דכשירה דיעבד וכבר התבאר:

סעיף ו

ונטלה כו'. ואם השליך במזיד הוה כמבטל איסור דרבנן ש"ך והיינו אף לדידן בה"מ אסור לו ולאחרים מותר כמבואר סימן צ"ט בלא שיקח דמים ופ"ת היקל ואומר דלא הוה רק מחמת מנהג והמעיין בריב"ש תצ"ה כתב בפירוש דהוה מבטל איסור דרבנן וכן הסכים השמ"ח לאסור וכתב עוד באותן מקומות שנהגו לנפוח קבילו עלייהו חומרת בה"ג ואי לא נפח לה הוה כמבטל איסור ומ"מ נראה דבה"מ יש להקל בזה:

סעיף ז

ואין אומרים. דרוב בהמות כשירות ש"ך והיינו מ"ה אלא דחז"ל גזרו על המיעוט המצוי וכי ליתא לא החמירו להמחבר וכדאמרן:

סעיף ח

ויש מחמירין. הש"ך הוכיח דלכ"ע בדיקת ריאה דרבנן ירצה בזה דל"ת דמתירין ואוסרין פליגי דלמר הוה ד"ת אלא דלכ"ע הוה דרבנן והאוסרין מטעם דאם כן מה הועילו בתקנתן שכ"א ישליך ויאמר שוגג הייתי ומה שהביא ראיה מנקב בריאה דתולין בזאב לא הבינותי דהא למחמירין אפ"ה א"צ לנפוח הריאה כמ"ש רמ"א וע"כ או דאין נקבים שכיחים או דלא שכיחי בלא סירכות דאי היה נקב מיד היה נקבה והוה סירכא כמ"ש התב"ש אם כן בההיא דזאב או שמיירי בגדיים וטלאים או שבדק מסירכות ולא מנקבים

תולין הנקבים בזאב או שאין מדרך הב"ח לנתק סירכא שלא יהא נשאר שום דלדול בריאה כמ"ש התב"ש סימן ל"ו אם כן וודאי אין ראיי' מהא דזאב וצ"ע. ומ"ש בסימן נ' מבואר דריעות' מחיים לא אוקמיה אחזקה אפ"ה לא קשי' מכל אלה דמכשירין לקמן כמ"ש התב"ש בסימן כ"ט דדוקא מים בראש דהוה ריעותא ויצאה מהרוב דרובן אין להם מים בראש משא"כ א' אומר בחיתוך וא' אומר בגב לא הוה ריעותא כלל כסדרן וריאה זו לא היתה בחלקו של טורף ואף דלרש"י אין סירכא בלא נקב יש לומר כסדרן באה סירכא בלא נקב ורש"י כתב אפילו אי מצא נקב תחת הסירכא כשירה דיש ב' הגנות יע"ש: והנה בראי"ש לא משמע כן שהוקש' לו אמ"ש רש"י אין סירכ' בלא נקב כסדרן אמאי כשרה ומאי קושי' נימ' כסדרן באה בלא נקב כרעת הראב"ד. ולזה יש לנו לומר דהרא"ש אה"נ דסובר אף כסדרן אין סירכא בלא נקב אבל רמ"א דמוד' לדינו של המחבר בס"ה ו' היינו דסובר סירכא כסדרן לא הוה ריעות'. ומ"מ אין נראה כן כשהמעיין יראה דהר"ב סובר דהעיק' כסדרן בעי בדיקה יע"ש. ומדין בוע' בשיפולי בחוט בשר מקיף י"ל נמי דזה ל"ד למים בראש כי בוע' לחוד לא הוה כ"כ ריעות' ושפולי הוא רק לדעת בה"ג ולא הוזכר בתלמוד לכן היקל בו. ולפ"ז יש לעיין ב' אומרים תרי בוע' סמיכי היא וב' אומרים מרוחקין היו או ב' אומרים במראה נתלבנה יש להתיר דלא הוה ריעות' דכל מילי דריאה כשהי' נפוחה משערינן לה ולא הוה ריעותא כלל אמנם ב' אומרים שהיה החסרון מחזיק רביעית וכדומה דהוה ריעותא בזה יש לעיין לכך צריך המורה ליזהר איזה מיקרי ריעותא ותו לא אוקמיה אחזקה מחיים:

סעיף ט

או בגדיים. עש"ך וכוונתו מבואר דהר"ץ כתב דבגדיים וטלאים ועגלים אין נוהגין למעך דלא שכיח בהו סירכא והא כיון דאישתכח בהו הוה סירכא גמורה אלמא דגם עגלים לא שכיח בהן סירכות ויש להתי' בנאבדה והדר אמר שהרי הר"ב אינו אומר כן בסי"ג דטעמ' אחרינא הוא דרכה היא ומש"ה מנתקת ואם כן י"ל דבעגלים מצוין סירכות ואסור אם נאבדה וחזר ואמר להשוות דברי הר"ץ שלא יהיו סותרים לרברי הר"ב דוודאי אין סירכא מצוי בעגלים והאי דאית לב וודאי סירכ' גמורה והא דעוברת ע"י מיעוך דרכה ולפ"ז יש להתיר נאבדה בעגלים ואין להקשות מנא ליה להר"ץ לומר כן ולא סגי בטעמ' דהר"ב דמש"ה עברה דרכה היא די"ל דמנין לנו להחזיק ריעותא ובצירוף הטעמים מטריפין. ועיין שמ"ה דכ"ז שיונקים ולא אוכלים לא שכיח בהו סירכות ויש להתיר אם נאבדה. גם בבהמה גדולה אם נבדקה מסירכות ולא משאר טריפות שבה כתב להתיר אף באין ה"מ דומי' דגדיים וטלאים ואף די"ל בין גדיים וטלאים לבהמה מ"מ יש להקל לדבריו

וצ"ע בזה וחיות אין סירכות מצויות בהן אמנם בפרישה ובכה"ג כתבו חוץ מאילה ועיין רש"ל באיל היער ולפי שאין מצוי כ"כ קצרתי:

סעיף י

שלא כסדרן. עש"ך ומה שהקשה על הב"י דמביא ברש"י אונ' חברתה סותמתה התוס' כבר דחו זה י"ל דתוס' סברי בפשיטות לרש"י דווק' מא' לשלישית הא מגב לגב כשירה ע"כ שהקרום הולך וחזק משא"כ להרא"ש דמסופק ברש"י דאפשר רבות' נקיט מא' לשלישית אף מחיתוך לחיתוך טריפה וה"ה מגב לגב אם כן י"ל התי' של התוס' דאונא חברתה סותמת' או הקרום הולך וחזק והב"י הביא שניהם אונה סותמתה והקרום הולך וחזק. ומה שיש להקשות איך נאמר דהקרום חולך וחזק ואין סופו להתפרק אם בקרום מחמת מכה אומרים דסופו ליסתר כ"ש מחיתוך לחיתוך וכבר הוקשה להפר"ח כן י"ל דתרין סמכין עדיפי ועוד דוודאי סירכא מצ"א יש בה נקב ומצד הב' אין בה נקב אלא מסתרך שם באשר יפגע שם ואם כן י"ל דממקום ברי' הולך וחזק וסותם גם המקום שיש בו מכה ולהא לא חיישינן שמא ניקבה מב' צדדין דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן משא"כ בקרום מחמת מכה שאין לו אחיזה כלל רק במקום המכה סופו ליסתר וסירכא מינה ובה אה"נ דאפשר כשר. ומש"ש פי' התוס' והרא"ש משמע דלאחדים הם והרואה יראה שהם רחוקים זה מזה דלתוס' הקרום הולך וחזק כמ"ש ולהרא"ש הטעם כסדרן לא הוה קרום מחמת מכה דנקב כזה עומד ליסתם הוא מחמת ששוכבות זע"ז מחיים ודומה למ"ש הרא"ה בב"ה ל"ה ב' הבאתיו בפתיחה באריכות יע"ש. ומה שהביא בשם הר"ן דיש לנקב זה ב' הגנות א' אונא הברתה וא' הקרום ומה"ט אם יש נקב בפועל וודאי טריפה אף לרש"י דלא כעיטור שהביא הב"י וכבר הארכנו בזה בפתיחה בתכלית האריכות ומשם תדרשנו:

סעיף יא

וי"א להכשיר. היינו אף בלא בדיקה ש"ך וי"ל דל"ת די"א אלו מחמירין דאין מכשירין אף בבדיקה כ"א למטה מחציין ולמעלה לא דהוה שלא כסדרן קמ"ל דמקילין המה דבלא בדיקה נמי מכשירין אף שמחמירין בלמעלה מחציין ועיין שמ"ח דבמקים שיש מנהג יש להקל עד אצבע סמוך לשיפול ובמקום שאין מנהג יש לאסו' למעלה מחציין:

סעיף יב

אם. עש"ך השיג על הר"מ דסובר דאם נופחין והאונות נראין פרודות אסור דז"א אלא כל למטה מחציין בכל ענין יש להכשיר:

סעיף יג

אפילו. הש"ך מכשיר בחלון אף בין אונא לאומ' והביא ראיה מסי"ח דכתב רמ"א והמנהג להכשיר בין אונא לאונא וה"ה לאומא משמע דשווין המה ומכאן אין ראיה כ"כ די"ל דאדרבא מש"ה הזכיר אומ' אח"כ בקרום דזה דווק' כשר בין אונא לאומ' וחלון אסור בין אונא לאומ' עיין מ"ש בט"ז ושם כתבנו דבה"מ יש להכשיר:

סעיף יד

כמין קרום. הש"ך סובר דדעת רמ"א דאין חילוק בין עב לדק מדהשמיט רמ"א תיבת שקורין טיל"א משמע דאין חילוק ומיהו י"ל דמ"מ בעינן שיהיה קרום הא במקום א' עב ובמקום א' דק או יש חלון וודאי לאו קרום הוא ומ"ש שכן נוהגין להכשיר היינו למעלה מחציין כל שאינו פילוש ואלו בסירכא כה"ג למעלה מחציין אסור ובט"ז ביארנו זאת באורך. ואם יש בועא בין קרום הזה יש לעיין ביה ונראה לצדד להקל דבקרום כ"ע מכשירין:

סעיף טו

מעיקרו. פי' שאינו מפולש דאל"כ הוה סירכא ש"ך פי' אף שדק הוא כל שיש חלון לאו קרום מיקרי ולמעלה מחציין אסור גם למטה מחציין ביש בועא אסור דלאו קרום הוא והוה תרתי לריעותא עיין סימן ל"ז:

סעיף טז

עד אמצעיתו. עש"ך וסובר כט"ז דמחידוד לחידוד טרפה דאל"כ טובא איכא בין סירכא לקרום אלא דלא ידענא כיון דעיקר רבות' השמיענו דמ"א לומר דאף למעלה מחציין כשירה וכתב עד אמצעיתו והעיקר חסר וכ"ת דה"ק דה"ה קרום דל"ת דגרע הא מה"ת לומר כן ועוד דכתב ואין זה סירכא משמע דסירכא כה"ג אסורה ולמטה מחציין אף סירכא שריא ואם היינו אומרים דחוזר אמ"ש למעלה דסירכא י"א דצריך בדיקה וקרום א"צ בדיקה ועיין בה"י הוה א"ש ולש"ך צ"ע קצת:

סעיף יז

אך. עש"ך וחיסור לשון יש וכצ"ל סירכא תלויה אי מינה ובה כשר דהוה ס"ס ומ"ש וכיוצא ר"ל מחיתוך לחוד או למעלה מחציין דהוה ס"ס שמא מהליחיות הסירכא ושמא מינה ובה הוה והולק אט"ז דאזיל לשיטתיה בנה"ך דסירכא מינה ובה כשירה ולא הוה ב' לריעותא דמש"א הוא:

והנה אעתיק לך לשון הב"י ואם סירכא תלויה היא פשיטא דכשירה ואם לאונא אחרת פשיטא דטריפה ומינה ובה הוה ס"ס שמא מהליחיות הסירכא ושמא מינה ובה הוה וכשירה אם דאשה הב' נסרך לדופן שכנגד האומה להרא"ש פשיטא דטריפה ולדופן נגד

האונה אם קרובה ראש הא' לאונה כשירה ואם קרובה לאומה טריפה עכ"ל. הנה יש בדבריו קושי ההבנה וראיתי שרבו של הכה"ג (הוא מהרי"ט) עמד בזה דמה בכך שהוא קרוב לאונה הא דופן לגב האונא מנין לא בחיתוך. ע"כ נ"ל דה"ק מתחלה אמר אם לאונה אחרת פשיטא דטריפה מספק שמא מאומה או מאונה והוה שלא כסדרן ואמנם האי ספיקא וודאי הוה דב' לאיסורא יש שמא מאונה או מאומה ואף דמש"א הוא מ"מ יותר נוטה לאיסור מלהתיר לומר שמא מליהיות הסירכא. ואחר כך כתב אם ראש השני נסרך לדופן האונה ר"ל שיש סירכא מאונה לאומה בין החיתוכים ומשם יוצא הסירכ' כפולה ונסרכה לגב האונה ומגב לדופן דהשתא איכא תרי ספיקי שמא להקל שמא עיקרה מגב האונה ודופן סותמתה ושמא מליחיות הסירכא עיקרה והכלל דאנו מחויבין למצוא רק ראש א' ממקום הכשר וספק שמא עיקרה מחיתוך האונה והוה ס"ס להתיר משא"כ אם ראש הב' לדופן נגד האומה יש ס"ס לאיסורא שמא מאומה ושמא מאונה ואסורה וודאי. ומ"ש שאם נוטה לאומה יותר טריפה לא ידענא אמאי. דתו ליכא לספוקי שמא ראש הא' מחיתוך האונה כיון דקרובה לאומה והוה ס"ס שמא הפשטות ליחה ושמא עיקרה מגב אונה ויש לומר דיותר מסתבר אי מן הפשטות ליחה לומר דעיקרה מאומה כיון דקרובה לאומה יותר וצ"ע בזה. גם בדין הראשון לא ידענא מינה ובה ניחזי אי ראש הא' קרובה לאומה וראש הב' לאונה מגבה טריפה דליכא כ"א ספק שמא מליחות סירכא ושמא מאומה כיון דקרובה לגבה. גם סירכא בין החיתוכים יוצאת מתוך הבועה דכשר למטה מחציין וסירכא תלויה יוצאה מאותה סירכא אם קרובה לבוע' הוה ליה תלויה מבועא וטריפה ואם קרוב' לאונה אחרת כשירה וצ"ע כל זה גם דברי הב"י בכאן צ"ע ✍:

סעיף יח

לכל דכולהו לגבי דידה הוה שלא כסדרן. ש"ך ומיהו מיעוך מהני אף בוורדא ועמ"ש לקמן וב' וורדות בשורש א' ונסרכו זה לזה תב"ש בשם הר"ץ וכה"ג כתבו דלא מהני מיעוך וכבר כתבנו בט"ז. וה"ה יתרת אונא אצל הוורדא ונסרך עמו טריפה ועוד מטעם ב' לריעותא כמו שיתבאר:

סעיף יט

לכל יתרת אבל בדרי כסדרן כשירה ש"ך. ואין להקשות הא הוה ב' לריעותא כמ"ש בסימן ל"ז דיתרת ריעותא הוה דאיכא ביה פלוגתא דלרבא טריפה הוה וכ"כ השמ"ח בשם הר"ץ וי"ל דכסדרן למטה מחציין בלי פילוש סירכא לאו ריעותא הוא ולפ"ז למעלה מחציין או חלון הוה ב' לריעותא. ומ"מ קשה יתרת מקמא מה איריא דשלא כסדרן תלויה

נמי ואיפשר רבותא קאמר וה"ה ב' יתרת מקמא ונסרכו זא"ז כסדרן כשירה הא תלויה גרע וטריפה מטעם ב' לריעותא:

סעיף כ

מיהו. עש"ך דהכי רביתייהו ויש לפרש כאן אורחא הוא שבא בלא נקב ולפ"ז אם נמצא נקב לאחר שהסירו הסירכא טרפה. כיס הוורדא שנסרך לשומן או לשאר דברים שאין נקב פוסל בהם כשירה שמ"ח סע"א בשם דמש"א ולפ"ז גם נקב אין פוסל בכיס הוורדא אף שיש בפועל דא"ל דשם סירכה רגילה דהוה בלא נקב דהא פוסל שם סירכא בשאר איברים ולאו דווקא ריאה ואפ"ה הביא דין דדמש"א ש"מ אין נקב פוסל בכיס:

סעיף כא

טריפה ולא מהני כדלקמן סנ"ב ש"ך. ור"ל כמבואר שם דווקא לדופן דליחותו רב אם יש מכה תלינן שמדופן בא הסירכא הא לשאר מקומות לא תלינן אף במכה ואף בדיקה לא מהני וכפול הוא שם ולדידן אין נ"מ בכל זה דאף לדופן אין מכשירין כמ"ש רמ"א שם:

סעיף כב

דבוקות. הש"ך הביא מקצת בודקים כל שאין חלון היינו שפילוש הוא באמצע אז טריפה ואם דבוקה רק במקצת מכשירין והלכה למעשה כתב השמ"ח סכ"ה אם יש חלון שיוכל להניח אצבע קטנה שם ולא אצבע אגודל המוזכר בכ"מ דממרדכי משמע דלגרגרת או לשומן הלב דין א' להם ובשומן הזכיר המרדכי אצבע קטנה יע"ש ואם פרודות בסופן כשיעור אצבע המיקל לא הפסיד יע"ש ואם בעינן שכל רוחב דבוק לגרגרת או כיון שארכן דבוק אין לחוש כתב דאין להקל כ"א כשהפירוד ברוחב פחות אצבע קטנה ויש לעיין דמסתימת רמ"א משמע כל דאורך מדובק אין לחוש וצ"ע ועכ"פ זה דווקא כשהן מדובקין דיבוק גמור הא סירכא לא:

סעיף כג

מראשן. הש"ך הניח בצ"ע דמשמע דדין א' להם כעובי אצבע קטנה והשמ"ח החליט דהכי בעינן כולה שאין מחט יוכל לכנוס שם ודע דבדבוק לגרגרת אין לחלק בין ימנית לשמאלית דלא כע"י ובל"י וכן בשומן אפילו צד א' דבוק והב' פרוד כשירה שמ"ח. וכל אלו צריך עיונא ואסיפת חכמים להכשיר ואין לסמוך על הבודקים:

סעיף כד

וכן עש"ך. דבהא המחבר נמי מודה דכשירה ועיין שמ"ח ובל"ח דאף גג האומות לחוד יש להכשיר וסיים השמ"ח במקום שנהגו כן אין לסתור מנהג ודווקא ב' אומות ולא אומא אחת יע"ש:

סעיף כה

והיא תלויה. כתב הש"ך בשם הפוסקים דאף לרש"י דאין סירכא בלא נקב מ"מ אי איתא הוה למסרך במקום אחר וכבר הקשו האחרונים דלמא אי הוה שבק לה היה מסתרך למקום אחר ומ"מ אנן נוהגין להכשיר ולענין אי בעי נפיחה לא גילה דעתו בכאן אמנם באות ה' כתב דכ"מ דאיכא ריעותא בעי בדיקה כהר"מ ז"ל והרי הר"מ הסכים דסירכא תלויה נופחין אותה ועמ"ש בט"ז מזה. ומה שהקשה בתב"ש בדיקה זו למה אי שמא עדיין לא נסתם הנקב הא כסדרן אין בודקין כו' לא ידענא חדא דאי היינו חוששין לנקב אם כן קרום מחמת מכה הוא ועוד דהא בסי' כ"ט פי' הוא ז"ל דב' אומרים כסדרן היה וב' אומרים שלא כסדרן דכשירה דלא הוה ריעותא מחיים דכל כסדרן באה בלא נקב יע"ש וכפי הנראה הוא שיטת הראב"ד ג"כ וא"כ מש"ה אין בודקין כסדרן דסוברים שם רגילה לבוא בלא נקב משא"כ בתלויה כל היכא דאיכא לברורי מבררינן וכבר כתבנו בט"ז מזה. ומיהו אי לא נפחה כשירה:

סעיף כו

וסירכא. הש"ך הראה מקום לסי' ל"ז ס"ב ושם צידד להקל סירכא תלויה יוצאה מבועא מים זכים יע"ש:

סעיף כז

ממקום למקום. הש"ך הסכים לסברת המחבר והר"ב דמינה ובה מכשירין אף למ"ד אין סירכא בלא נקב דלא כט"ז ואף המטריפין לא הוה רק ספק שמא כרש"י דלתוס' כשר והמנהג להכשיר במינה ובה:

סעיף כח

אבל. עש"ך הר"מ כתב דהוה כאטום דאי סופו להתפרק הא סירכא מינה ובה חושבין לריר וריר אין עושה נקב תדע דהא סירכא שלא כסדרו אם עוברת ע"י מיעוך כשירה דלא הוה אלא ריר ולא אמרינן סופו להתפרק ואמאי מכשירין לשיטת התוס' דאנן ככולהו פירושי קיי"ל להחמיר ואף לרש"י נמי יודה דסופו להתפרק מ"א ל"ג יעוין בפוסקים אלא דריר אין עושה נקב ולכן הוקשה לו. והש"ך תי' דאין שוה ריר לריר דבעוברת ע"י מיעוך ריר בעלמא הוא ואין בו כח בהנתקו לקרוע לריאה משא"כ סירכא ממקום למקום דנהי דאנו חושבין לריר שלא מחמת נקב בא מ"מ סופו להתפרק כיון דמקמיט ויהיה נקב בריאה וכאמור. ועמ"ש למטה בשם השמ"ח. והנה אם הסירכא מקמיט ועוברת ע"י מיעוך לטעם הש"ך כשירה כמו שלא כסדרן בעוברת דאין סופה לעשות נקב ה"ה כאן ואלו לטעם הד"מ דהוה אטום יש להחמיר אף אם עוברת ע"י מיעוך ויש לעיין. והנה אם חתכו הסירכא והקמט נשאר כך לכאורה יש להתיר דלא שייך לומר שמא היה סופה

להתפשט ולהתקרע דהא חזינן דנשאר מקומט אמנם נראה דהוה ב' לריעותא סירכא על הקמט ואף דסירכא מתוך הקמט הוה ב' לריעותא וכאן הסירכא על הקמט מ"מ אם סמוכין הוה ב' לריעותא. שוב ראיתי להשמ"ח סל"ג אות נ"ב הטריף כה"ג מטעם ב' לריעותא ועוד שמא בחייה היה מתפשט הקמט ולא מהני מיעוך ומשמוש. הנה מדכתב בזה לא מהני מיעוך משמע הא לא נשאר הקמט לאחר שהסירו הסירכא דלא הוה ב' לריעותא דאנו רואין שמחמת הסירכא נתקמט כשירה כמ"ש לעיל גם לא הביא כ"א טעם מהר"ר אברהם מפראג דסופו להתפרק ואף בתב"ש אות נ"ג הביא גם כן טעמא דד"מ היינו לסניף יע"ש ולענין דינא במיעוך בה"מ יש לצדד להקל ✍כדכתיבנא. ואם הסירכא על הקמט וב' ראשיה רחוקים מן הקמט באופן דלא הוה ב' לריעותא צ"ע וכפי הנראה דאין להכשיר וכמ"ש התב"ש בסתם וכבר היה מעשה בקהילה א' והטרפתי והסכימו חכמי עיר עמי:

כתב השמ"ח סל"ב אם א' מהחתוכים יותר ארוך וסירכא ע"ג לא הוה ממקום למקום מהריט"ץ וזה פשוט. וכתב דאם יש הפרש כעלה של הדס או גדיים וטלאים שיש להכשיר דמכשירין אם כל האונות דבוקים אם יש סירכא במקום שראוי להיות פירוד לא הוה ממקום למקום. וכבר כתבנו למעלה בסימן ל"ה דלטעם דברייתן כך הוא יש להכשיר אמנם לדינא יש לאסור כי בלא"ה רבו המטריפין ממקום למקום:

סעיף כט

שעולה. עש"ך ואף לרש"י מחיתוך לחיתוך טריפה כה"ג דחזינן דלא סתמה הסירכא הנקב דמגולה הוא וכ"כ השמ"ח. ומ"ש דסירכא המנתקת ע"י נפיחה לדידן דמקילין בעוברת ע"י מיעוך ה"ה זה כשירה ומ"מ יש לומר דצריך שלא יהא נשאר שום דלדול בריאה כמ"ש לעיל בט"ז יע"ש:

סעיף ל

או. עש"ך דסירכא תלויה צריך שיעיין אם יש מכה בדופן וודאי משם ניתקה והראה מקום לסכ"ג דבהרת שחורת לא הוה מכה לענין זה ומכשירין ומיהו דיעבד אם לא בדקוה אחר מכה ולא נפחוה כלל כשירה ועיין שמ"ח סכ"ט ול' והיקל אי לא עיין בצלעות והחמיר בבהרות שחורות הוה ממקום מכה לענין זה לומר שמשם ניתקה. ויש להקל עיין כה"ג. ומיהו אף במכה גמורה לא גרע מדבוקה ואם ראשה הדבוק לריאה עוברת ע"י מיעוך ומשמוש פשיטא דכשירה ופשוט הוא:

סעיף לא

יש מי שכתב כו'. נענוע לא הזכיר כלל המחבר דא"א בקיאין בנענוע וכן הסכים הט"ז והש"ך ועמ"ש בט"ז:

סעיף לב
טוב להשקות. עש"ך ועיין תב"ש ופר"ח שהביאו בשם לבוש טוב להשקות מים צוננים יע"ש. ועוד אני אומר כשאירע איזה שאלה בריאה יש לפסוק מיד ולא להמתין כמה שעות כי אז מתקשה הריאה ולא עוברת ע" מעוך ומשמוש גם אם בועא בשיפולי הריאה לאחר שנתייבש הריאה א"א להעלות חוט בשר מקיף ע"כ מיד בהוציאו הריאה מבטן הבהמה יראה מיד:

סעיף לג
ויש מתירין. עש"ך ויזהר גם כן שלא למעך בחזקה כ"א יגלגל בין אצבעותיו לא כאותן שקולפין בציפורן הסירכא מעל הריאה:

סעיף לד
כל מקום כו'. ולאחר מיעוך נוהגין להשים רוק או פושרין ש"ך ולא מים צוננין כמבואר דמטרשי ליה ומשמע דלא הוה רק מנהגא ולא חיובא והלכך אם נאבדה בלי בדיקת רוק בה"מ יש להקל ותב"ש החמיר וכבר נתבאר בט"ז:

סעיף לה
שיודע ליזהר למעך בנחת ולא ישים עפר וחול ש"ך ועתה בעו"ה מקילין הרבה במיעוך הסירכות:

סעיף לו
שלא למעך בוורדא דהוה שלא כסדרן. ש"ך ור"ל דטעמא דהר"ב לאו משום דוורדא חמור יותר מאונא או אומא אלא חד טעמא הוא דוורדא לכ"מ שתסרך הוה לגבי דידה שלא כסדרן ולפ"ז לדידן דנוהגין למעך שלא כסדרן ה"ה וורדא:

סעיף לז
ונכון לחוש. הב"ח כתב דנוהגין להתיר אפילו שלא במקום ה"מ ומוטב שיהיו שוגגין ש"ך. וע"כ מי שהוא בעל תורה לא יאכל משום סירכא כ"א כסדרן למטה מחציין יש להקל לבעל נפש ואף גם זאת לצורך שבת או י"ט כי דעת רמ"א דצריך בדיקה וא"א בקיאין כמבואר בד"מ וכאן בהג"ה:

סעיף לח
גדיים וטלאים. עש"ך בשם הב"ח דעגלים תוך שנתן ויונקים הוה עגלים רכים הא לא יונק ממעכין ובגדיים וטלאים אף שאין יונק כ"ז שנקראין בלשון ב"א גדיים כו' והתב"ש כתב בין גדיין ועגלים דינא הכי כ"ז שנקראין בלשון ב"א עגלים יע"ש. ודע דזה דווקא שלא כסדרן הא כסדרן כשירה אף בגדיים וטלאים ול"ת כיון דלא שכיח וודאי סירכא גמורה הוא דמ"מ כשר הוא אף לרש"י. וכתב השמ"ח בשם בה"י מ"מ אם נסמכו האונות מראשן עד סופן בגדיים ומלאים ומפרידין באצבעו והן שלימים כשר הוא דאין זה מיעוך יע"ש:

סעיף לט

הראשון נאמן. עש"ך דאפי' לדידן דנוהגין למעך וכל סירכא שעוברת ע"י מיעוך כשירה שמא הראשון העביר בכח ולאו אדעתיה או השני העביר ולאו אדעתיה ומש"ה אין כאן הכחשה ואף ב' אומרים דלא היה סירכא אין כאן עדות מוכחשת ואסורה ובט"ז הארכנו מזה יע"ש:

סעיף מ

ואחד מכחישו מיירי בבאו שנים לב"ד וכ"ש עד המתיר מתחלה הא בא האוסר מתחלה הוה ליה כשנים עט"ז וש"ך ועמ"ש באות שאח"ז:

סעיף מא

כיון. עש"ך ועיין סימן קכ"ז אות י"ד דווקא שנפסק הדין ע"פ עד האוסר הא לא"ה אוקי עד לגבי עד ואוקי אחזקה. ושם הביא בשם הריטב"א חולק אדין זה וסובר דווקא בעדות אשה הוה כשנים ולא באיסורין ומ"מ להלכה י"ל כמ"ש המחבר ועיין באחרונים ועיקר דינים אלו בקכ"ז לכן לא ראיתי להאריך כאן:

סעיף מב

אין כאן עדות. הש"ך העלה ג"כ דאף לדידן כשירה דעכ"פ נבדקה ודווקא בלי בדיקה דמעיקרא תקנת חז"ל שכל אחד ישליך הריאה הא כאן שבדקוה לית לן בה. ומההיא דס"ה לא הוה קשיא ליה כלל דהתם כשנופחין הרבה הוא בחיתוך לא מחזקינן ריעותא ואומרים מסתמא בחייה היתה נפוחה הרבה וכן בועא בשיפולי כו' דזה וודאי נבדקה כהוגן מיקרי אלא אפילו כאן אמרינן דכשירה:

סעיף מג

מיהו. עש"ך דאפילו בה"מ אסור כאן דהוה כמבטל איסור דרבנן במזיד דאסור לו ולפ"ז לאחרים יש להקל והיינו לצורך שבת או סעודת מצוה או עני דאל"ה לא שייך ה"מ ועיין סי' ס"ט. ויראה לי דאף נמצא סירכא תלויה דליכא ס"ס לכאורה אפילו הכי שרי מטעם ספק דרבנן לקולא כי סירכא תלויה לא מקרי ריעותא כ"כ עיין תשובת הרשב"א רנ"ח:

סעיף מד

כשירה וא"צ בדיקה. ש"ך והטעם דדופן סותמתה במקום הצד יע"ש:

סעיף מה

טריפה ולא מהני בדיקה. ש"ך דלא תלינן בדופן אא"כ במכה:

סעיף מו

וכבר נתבאר. עיין ש"ך והמנהג למעך בכל סירכות אף בוורדא חוץ למטה מחציין כסדרן אף בחלון א"צ מיעוך. וורדא בשורש שלה ואונא בגרגרת הא חוץ מזה צריך מיעוך. והטעם דא"א בקיאין איזה מקרי סביך ואיזה הוא מכה גמורה או דאפשר דהלכה כרי"ף

דאף במכה בדופן בעי בדיקה וא"א בקיאין. ודע דהשמ"ח כתב כשיש מכה גרע טפי ונוהגין שלא למעך דאומרים משום דמקום המכה רך ומחלחל ומש"ה מנותקת דלא כאותן השוחטים שממעכים יע"ש. ואני לא מצאתי זה בפירוש א"כ יש לילך אחר המנהג בזה והיכא דנהוג למעך אף כה"ג אין לגעור בהם ובפרט בה"מ. ודע דאם מכה בדופן היה נראה אם נתערבה הבהמה בלא נודע לסמוך על המ"ב בסי' ל"ז אף באין ה"מ כי יש כמה ספיקות. ועכ"פ נסרכה במקום רביתא או באומא ויש מכה הוה ספק סירכא ולא וודאי והחלב מותר מה שנחלב קודם ג"י כמבואר בסימן פ"א ובמקום ה"מ אף תוך ג"י שרי אמנם למה שהעלה הש"ך שם אות ט' אין נ"מ לענין החלב אלא לענין תערובות הבהמה עצמה. והא וודאי אין סירכא פחותה מג"י אף לתוספות דיש סירכא בלא נקב עיין סימן פ"א ושם אבאר עוד:

סעיף מז

וכבר נתבאר. עיין ש"ך מ"ש בשם הב"י:

סימן מ

סעיף א

ואפילו דעשוי ככובע לא מיהדק. ש"ך. כתב הריק"ש הביא דבריו הפר"ח מעשה בא לידו בעוף שהיה מכוסה הלב בכיס ע"פ כולו מלא מים וקלפוהו והיה הלב שלם והכשיר והפר"ח הראה מקום לסימן ג' אות א' ושם האריך במעשה דפני משה בבהמה שנמצא בה קילוח גדול שלם מ"ז וגמגם לאסור והפר"ח האריך שם והתב"ש בסימן ג' הסכים להתיר ע"י בדיקה בה"מ ועיין שו"ת ב"ח סימן קנ"ז בתרנגולת כה"ג שהיה מ"ז והעלה להתיר ע"י בדיקה בכל האיברים הפנימים. ולפ"ז גם בנדון דריק"ש אין היתר כ"א בה"מ ואחר הבדיקה בכל האיברים דשמא אלו המים דרך וושט באו לה ומודינא דאי לא היה רק כיס לחוד בלא מים כשר אם הלב שלם מכל צד כמו מעשה דבשר בלוי דס"ס ל"ט אם הריאה שלימה ה"ה כאן וכאמור ✍נ"ל:

סעיף ב

וי"א. עש"ך דכ"מ מר"מ פ"ו מה"ש ה"י וכבר כתבנו מזה בט"ז שהר"מ גורס טרפשא ודליבא ובין הלב הטרפשא ושומן הלב עצמו אין סותם דקשה הוא ובעוף המיקל בשומן חלב לא הפסיד כמ"ש בט"ז דסותם דרך הוא:

סעיף ג

ולא כו'. אפילו ניקב הבשר מעל"ע ולא הגיע לחלל כשר ב"ח וש"ך ועיין בר"ן במשנה אלו כשירות ניקב הלב ולא לבית חללו כתב ג"כ כך:

סעיף ד

אם מחמת חולי. הש"ך הראה מקום לסימן מ"ט ושם נאמר אם ספק ע"י חולי הוה ס"ס וכשר ויש לראות התם בעוף איירי ורובן יש להם זפק הלכך אף שהעור שלם בחוץ הוה ס"ס אף דרוב הנבלעים דרך הוושט לשיטת רש"י בשמעתא דמחט בריאה ואם כן ליכא ספק דודאי ניקב א' מאיברים הפנימים או דרך הוושט בא אכתי שמא דרך הזפק נכנסה וניקב הזפק כשירה משא"כ בבהמה כשהעור שלם או העור מחוץ שלם וע"כ בלעה אמרינן רוב הנבלעים דרך הוושט וליכא ס"ס ועיין ב"י בשם בה"ג מהט בטרפשא דלבא הוה ספק טריפה והקשה אמאי לא וודאי ותי' דמחט בחלל הגוף נמי ספיקא הוה אין ראיה דבה"ג בשיטת התוס' בשמעתתא דמחט בריאה קאי ומכ"ש לפי מה שפי' הט"ז באות ד' דבה"ג מפרש קופא לבר היפך פירש"י יע"ש אם כן יש לומר דאין סובר דרוב הנבלעים דרך הוושט מה שאין כן לדידן דפסקינן כרש"י כמו שיתבאר בסימן מ"א ועיין בסימן מ"ט בתב"ש בשם סמ"ג עשין ס"ג דסובר בפשיטות דאם העור שלם מחוץ וודאי הוה דרוב הנבלעים דרך הוושט יע"ש (ולא אמרינן נקב בחוץ והבריא) וכפי מ"ש ויש לחלק בין עוף שיש לו זפק לאין לו לקמן סימן מ"ט אבאר בעזה"י:

סעיף ה

ואם בקוץ. הש"ך הראה מקום לסימן נ"א ושם אמר דאם נתחבה לפנינו ופגע בלב ועודנו שם ונשחטה מיד יש להקל ועש"ך שם:

סעיף ו

מיהו. עש"ך העתיק כל דברי הב"ח דאין כשר אלא בסמפונא רבה וקופא לתתאי ומשמע הטעם כל העומד לינקב כנקוב דמי וקשה מ"ש מחט בריאה כשהיא שלימה דכשירה ולא אמרינן סופו לינקב ועמ"ש בט"ז. ודע דהמחבר כתב כאן בסתמא מחט בטרפשא דלבא טרפה ואלו לקמן סי' מ"א כ' מחט בטרפשא דכבדא הוה ספק טריפה ולא ידענא אמאי דקדק לקמן וכאן כתב סתמא טריפה ואפשר דכלל בהדי לב והתם ספק הוה לא וודאי ולא אמרינן כל העומד לינקב כנקוב דמי ויש לעיין:

סעיף ז

יש מי שאומר. הש"ך הביא דברי יש"ש כיון דלא הגיע עד לחלל יש להכשיר דלו כולו לקוי כל שלא הגיע לחלל כשירה והפר"ח אות ה' מכשיר בפשיטות והתב"ש אות ה' החזיק בדין זה להטריף וכתב דכאן הוה הלב שלם מבחוץ ושומן אדוק בו ובאמצע הלב היה קורט דם א"כ חזינן דלקוי היה מאמצע עד השומן דאדוק בו ואפ"ה לא היה ניכר ריעותא ע"כ הבריא ונתרפא א"כ חיישינן לכולו שמא ניקב ונתרפא וע"כ לא חיישינן לנתרפא אלא היכא דליכא ריעותא משא"כ הכא וכ"ת מחט בעובי הקורקבן ושלם בב'

הצדדין דכשר בסימן מ"ט התם וודאי מבפנים באה דרך הוושט ומי החזירה אי איתא דניקב לחוץ עכ"ל. הנה מ"ש דחיישינן לשמא הבריא אם ניכר שהוא ע"י חולי למה נחוש להבריא כולו ודווקא ע"י מחט וקוץ חיישינן משא"כ היכא דחזינן דלא שלמה המכה ולזה י"ל דהא טעמא קאמר דבחוץ ע"כ היה המכה מדאדוק השומן ואפ"ה נתרפא יש לחוש לכל הלב ולפ"ז דוקא בטרפשא דלבא הא בשומן הלב עצמו כה"ג דליכא ריעותא ודאי לא מחזקינן ריעותא לומר כן וא"כ קשיא על רמ"א שלא הגיה כאן כלום. גם מ"ש בקורקבן לפי דבריו אם ניקבה מחט בעובי הבשר וחזרה לאחוריה שאנו רואין שעדיין נקוב לחוץ אלא שאין מפולש הרי אנו רואין דודאי חזרה המחט לאחוריה ולפ"ז טריפה הוה כיון דע"כ הבריא מצד פנים נימא נמי הבריא מצד חוץ דיש נ"מ גדולה לדינא ושם סתמו הפוסקים דבריהם ✍ואי"ה לקמן אבאר:

סעיף ח

ואצ"ל. עש"ך שהאריך ועיין אחרונים שכתבו דבפנים נמי יש להכיר ולאו דוקא קורט דם אלא רושם המכה כמו נצרר הדם שזה יש להבחין אפילו בפנים ומש"ה טריפה ומ"מ דין זה צ"ע ואין להקל:

כתב בד"מ למאן דמטריף סירכא בשאר אברים יש הוכחה מכאן דכשירה דהא אם לא היה נמצא ק"ד היה מכשיר ראבי"ה יע"ש והנה אכתי י"ל דלב עב ואפילו נסרך ואין סירכא בלא ינקב מי יימר דהגיע הנקב להללו ומשום הכי דווקא אי ק"ד בעוביו או במקורו וראה ששלט המכה במקצת ונתרפא כמ"ש התב"ש משא"כ בדקין וכדומה דעור דק אפשר דחיישינן לסירכא עיין מ"ש לקמן בסימן מ"ו יע"ש:

סימן מא

סעיף א

שהוא תלוי בו בכליות. ש"ך ור"ל דל"ת דמקום שהוא תלוי יש לפרש בטרפשא כמ"ש במ"ב סימן ק"ג ולז"א כמ"ש הב"י דשם פסק דפי' א' הוא העיקר והעלה דג' זיתים בעינא מספיקא. ולפ"ז שלש זיתים שנפלו לתבשיל מג' בהמות א' מבהמה שנשאר זית מקום טרפשא וא' נשאר מקום כליות וא' מקום מרה א"צ אלא ס' נגד זית א' וביבש הכל מותר דממ"נ ב' כשירים הם וא' טריפה ונתבטל ברוב ובפתיחה לסימן צ"ה אבאר אי כה"ג אמרינן חד בתרי בטל או דוקא היכא שהיה מתחלה כ"א היתר מבורר משא"כ כאן דכ"א בספק איסור ✍:

והנה שיעור הזית המוזכר כאן כתב בכר"ו אות ב' וד' דזית לחומרא הוה חצי ביצה ולקולא אף שליש ביצה ועיין בא"ח סימן תפ"ו במ"א אות א' ובת"ה סימן קל"ט יע"ש.

ומ"מ אפשר דהוה ס"ס פלוגתא דרבוותא ובא"ח סתם המחבר זית חצי ביצה וכתוס' דס"פ ג"ה ד"ה חלקי יע"ש ולקמן בהא דיבשו הב' זיתים אבאר:

ודע דנטילת הכבד דטריפה מרוב פוסקים נראה דטריפה מצד עצמו והרשב"א בתה"א מ"ג ב' בהקשותו על הר"מ ז"ל דחסר הכבד כשירה הא כל עצמינו בחסרה הכבד טריפה הוא משום חסרה המרה אלמא סובר טעם טריפות הכבד משום מרה הוא וכפי הנראה דהיינו אף שהמרה תלויה בגידין ובשר הכבד חסר וכמ"ש התוס' ר"פ א"ט אפ"ה סוף המרה לינטל א"כ יש לראות הא דכתב בקצר ב"ש ש"ג ב' כבדים י"א טריפה (הוא דעת רש"י) וי"א בדבוקין במקום מרה (הוא דעת הרמבי"ן והוא היקל מכולן ולסוף כתב ולראשונים שומעים להחמיר בשל תורה ומשמע דלהלכה הסכים כרש"י או לו יהא כרמב"ן ואמאי הא תרי רואין לא אמרינן רואין כאלו חסר הכבד וכאלו סוף המרה לינטל. כמ"ש המ"ב בתשובה סימן ס"א יתיר כיס יש להכשיר דב' רואין לא אמרינן כאלו ניטלו ב' הכיסין וכאלו ניטל הוורדא וכלל הדבר דאבר שאין בו טריפות מצ"ע לא אמרינן יתיר כנטול א"כ קשיא הך דב' כבדים להרשב"א. ואם נאמר כמ"ש התב"ש אות א' דרשב"א לא אמר כן אלא למ"ד כזית במקום מרה אלמא הטעם סוף המרה לינטל הא למ"ד במקום כליות לא הוה משום מרה הוה א"ש אלא דמשמע דפשוט לו דטעם חסר הכבד משום מרה הוה כמ"ש בארוך מ"ג ב' בפשיטות. דהא וודאי אין לומר דסובר ניטל הכבד טריפה דניטלה המרה די"ל דתלויה בגידין כמ"ש התוס' דא"ט דאל"ה לאיזה צורך תנן ניטל הכבד כקושית התוס' שם ועיין ב"ח סימן נ"ד ולענ"ד כמ"ש וכן הרגיש בתב"ש דתוס' לא פליגי על הרשב"א. ומיהו כתב התב"ש שמתוס' ע"ב מוכח דלא כרשב"א דכתבו מש"ה לא מנה חסרון הגולגלת דהוא משום קרום יע"ש ועיין בספר ראש יוסף. והא דאמרינן חולין מ"ה דלאו מינה מיטרפא לא תנן היינו נקובת הדופן דפשיטא היא דניקבה המרה ואין לה סתימה אבל ניטלה הכבד אשמעינן סוף המרה לינטל. ולפ"ז ב' טרפשין נמי כשירה דתרי רואין לא אמרינן כמ"ש המ"ב. שוב ראיתי בפר"ח אות י"ג כתב בפשיטות ב' טרפשין כשירה כמ"ש המ"ב וירצה כדכתיבנא כיון שאין טריפות מצ"ע הוה תרי רואין ולדינא צ"ע דהא ב' כיסין אוסרין בסימן ל"ה ועש"ך אות י"ד בה"מ מקילין ה"ה ב' טרפשין בה"מ יש להקל ויש לעיין ומ"מ מב' כבדים להרשב"א אין קושי' דכל יתיר כחסר מכל עם הגידים וממילא ניטלה המרה והוה חד רואין ולקמן אבאר בדין תרי רואין בכליות:

ולענין מינים שאין להם מרה וודאי ניטלה הכבד טריפה דאין הלכה כרשב"א וכ"נ מסתימת כל הפוסקים דאין לומר דטעם מרה נבלע בכבד שלהם. וכן בצבי שיש לו מרה

בזנבו ניטל הכבד סוף המרה לינטל אמאי לא השמיענו דבאותן מינים אם טעמו ולא נמצא טעם מר טריפה ואפ"ה סתמו ניטל הכבד טריפה. ולענין אי בעי ג' זיתים הא וודאי דא"צ כ"א לשעדר הגדול לפי גדלו בכליות וטרפשין וכ"כ המ"י כלל פ"ט אות כ"ד דבמין שאין לו מרה או צבי בב' זיתים סגי ואף שהניח בצ"ע מ"מ הכי מסתבר:

סעיף ב

שנפרך. ואם משרטט וניכר הוה יבש ש"ך ובפר"ח אות ג' משמע דנפרך מדינא דש"ס אסור ובשירטוט מחמת חומרא שא"א בקיאין ולפ"ז בין הכא ובין ריאה ספיקא הוה בשירטוט ולא ודאי. ומיהו בריאה אם השירטוט ניכר בקרום סגי ובכבד דווקא בבשר ולא בקרום דכל שיש לחלוחית בבשר כשירה וזה פשוט:

סעיף ג

ואם יבשו. הש"ך האריך להשיג על מהרש"ל דיבשו הב' זיתים והשאר קיים טריפה. ומ"ש שכן משמע מטור משום דלא כתב הטור בהדיא ויש לפרש מ"ש יבשו ב' זיתים היינו בניטל כל הכבד מש"ה אמר דמשמע מדלא פי' יבשו אלו הב' זיתים. ומ"ש שכ"מ מר"מ הוא בפ"ח מה"ש הכ"א וכתוב הכ"מ דפשוט כיון דהנהו עיקר חיותא וניטלו אף על פי שנשאר לאו כלום. ויש לראות מה פשיטותא הא בגלודה סימן נ"ט דעיקר חיותא בהנך מקומות בשדרה או ראשי פרקים או טבור ואפ"ה בעי התם והר"מ פסק שם לקולא כמ"ש שם וא"כ מה פשיטות וסבור הייתי לומר דהתם לא מיבעיא ליה אלא ניטל א' מג' מקומות דכן אמר התם הא בניטלו שלשתן לא מיבעיא ליה אלא שזה אינו דכיון דניטל א' משלשתן אם כן נהי דספיקא הוה אם עיקר החיות תלוי בזה המקום תו אף אם כולו קיים אסור מספק ועוד שהב"י בסימן נ"ט כתב דהתם אף בניטלו שלשתן קמיבעיא ליה ומספיקא אסרינן ליה יע"ש. וכ"ת מדאיבעיא התם מכלל דהכא פשיטא דטריפה כש"ך אימא כיש"ש דהכא פשיטא דכשירה ואי מספיקא אוסר הר"מ היה לו לבאר דספק הוה כי כן דרכו ומה גם שלא היה להכ"מ לכתוב ופשוט הוא וכאמור וצ"ע. ומ"ש הש"ך ראיה מהוריקה הכבד במקום חיותא וכן ב' כבדים במקום מרה טריפה אין ראיה דהתם מספיקא הוה כמו בגלודה. ולפ"ז מ"ש רמ"א ואם יבשו אלו הב' זיתים היה נראה דווקא הב' הא חדא הוה ס"ס אלא שראיתי להתב"ש כתב דהני ווי"ן המחלקים הן והביא ראיה מרשב"א בארוך ובקצר כתב כן. ואמת שעיינתי בקצר ב"ב ש"ג כתב להדיא יבש מקום מרה או מקום חיותא טריפה ובארוך מ' א' בהוריק המרה נגד מקום חיותא ואין ראיה דאיהו לשיטתיה בגלודה סובר לחומרא כמ"ש בארוך ובקצר ועיין בחדושי הרשב"א וב"י סי' נ"ט ומש"ה פסק אף זית א' משא"כ להמחבר סימן נ"ט והר"ב לא הגיה כלום אודי אודויי ליה דכשרה ה"ה כאן ומידי ספיקא לא נפקא שמא מדאיבעיא התם הכא

וודאי כשירה כרש"ל או כש"ך והוה ס"ס ויש לומר כיון דלא ידעינן כוונת הגמ' במרה הוה ספק חסרון ידיעה ולא הוה ס"ס ולענין דינא צ"ע ביבש זית א' לחוד ומ"מ ביבש מקום הכליות הא המ"ב התיר בה"מ כמ"ש בט"ז. ועיין בלח"מ בפ"ה מה"ש וקצת דבריו יש לעיין בהו ובפ"ט מה"ש פי' פירוש אחר בר"מ ולדידיה אם ניטלו שלשתן והשאר קיים פשיטא דטריפה אלא שהכ"מ שם ובב"י נ"ט לא פי' כן אם כן לדידיה קשיא:

ודע דהר"מ ז"ל בפ"ה מה"ש הכ"ב כ' נשאר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא כשירה ואם מרודד הר"ז ספק לכאורה לאיזה צורך חזר וכתב נשאר כזית במקום מרה והלא כבר כתב בהכ"א אלא לסמוך לזה דמרודד טרפה היינו בנטילה כל הכבד הא כולו קיים הוה ס"ס אלא שא"א לומר כן בר"מ דהא כתב ניטל ב' זיתים אלו הוה טרפה ולא כתב ספק אלמא סובר דבגלודה מיבעיא ולא כאן א"כ א"א לומר כן. ולדינא כתבתי לעיל:

עוד יש לחקור ב' חקירות. הא' אי גידים בכלל ומצטרף לכזית או בשר בעינן זי. הב' הא שאמרו חז"ל צריך שישתיירו ב' זיתים בב' מקומות אם ניטל ולא נשאר כ"א חצי זית בכל מקום ושאר הכבד קיים מהו דלכאורה משמע יבשו ב' זיתים אלו היינו לגמרי מכל וכל א"ד כיון דליכא במקומות אלו זית שלם טרפה הוה. הנה התב"ש אות ב' ובכר"ו אות ב' כתבו דלתוס' בשר בעינן ולהרשב"א ולטור הגידין משלימין ומש"ה חלקו על הר"מ דאוסר ניקבו קני הכבד מהא דניטל הכבד אלמא מכל וכל עכ"ל. ועיינתי בתה"א מ' א' כתב על הר"מ מדמכשירין ניטל הכבד ונשתייר כזית וא"א להנטל הכבד ולא ניקבו הסמפונות הרי משמע דה"ק דמסתמא כיון שלקוי כ"כ ניקבו הסמפונות ועוד דהיה לנו לחוש לנקיבת הסמפונות וא"כ נראה דכ"ע מודים דבעינן כזית מבשר הכבד וכן הסכים התב"ש ולענין הספק הב' שכתבנו יש לעיין ביה טובא. שוב ראיתי הדבר מפורש בב"י בסי' נ"ב בהוריק הכבד נגד מקום חיותא שאם ינטל הירקות לא נשאר כזית טריפה ועיין בתה"א מ' א' ובקצר הרי משמע דבעינן זית שלם באותן מקומות אף שכל הכבד נשארה ועיין מ"ש לקמן בסי' נ"ב. ומיהו בנעקרה כולה ממקום כליות ומעורה בטרפשין זה איפשטא בגמ' דכשירה והיינו שלא ניטל מבשר הכבד כלום באותה רצועה:

סעיף ד

נימוק הכבד. הש"ך הסכים לט"ז בזה דכשירה אם נשתיירו ב' זיתים ומ"ש בספר לח"מ כתב עליו הכה"ג דט"ס הוא שאינו שם ואולי על ספר אחר נתכוין. ועיין פר"ח אות ה' ומ"ש וחולי אין לדון ע"ש סופו יש לעיין דוודאי רוב טריפות ע"ש סופו אלא דאין לדמות זה לזה ומ"מ לענין הלכה העלו כולם להכשיר ועיין מ"ב סי' ס"א פוסק ג"כ להכשיר. ובאם הבשר שלם תחתיו אף רמ"א מודה דכשר יע"ש ועמ"ש בט"ז. ומ"מ לפעמים בא

הכבד כולה מליאה אבעבועות ונימוק כולה במשמוש היד כמו שבא לפני כמה פעמים הא וודאי כל שלא נשאר זיתים שלימים טריפה דא"א בקיאין בבשר שהרופא גורדו ופשוט הוא. ✍כתב המ"ב סי' קי"ג באווזא הכבד נחלק לב' חלקים ואם חלק העב קיים לית כאן בית מיחוש דכולהו איתנהו ביה ואם חלק העב נחסר וחלק הדק נשאר יש לעיין אי נשאר מחלק העב מקום המרה ומקום הכליות ומדק יש במקום הטרפשא כשירה. וסיים דהגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו אף שיש לפעמים בכבד אווזא יותר מג' זיתים מ"מ א"צ לשער אלא לפי קטנו והמורה צריך לשער באומד דעתו והאחרונים העתיקו דבריו:

כתב הפר"ח בקו"א בשם ש"א סי' נ"ח כבד של אווזא ובסופו תלוי כמין כיס ובתוך הכיס שיבולת שועל מרוקבים טריפה וכתב דפשוט הוא דרוב הנבלעים דרך הוושט ועוד שיבולת שועל הוה כקוץ יע"ש וכ"נ להלכה. כתב עוד בשם הריק"ש אבן בכבד כשירה שנתהוה ממותר הדם עיין בל"י אות ב' וצ"ל דאין ניכר אם הוא מעלמא הא כל שניכר דמעלמא אתי טריפה ופשוט הוא:

סעיף ה

י"א. עש"ך בשם א"ר בה"מ להתיר והתב"ש אות ו' החמיר גם בדין כבדא דעביא ומראה שלה כצמר גפן טריפה ועיין באורח מישור ולא אריאה קאי אלא אכבד ולכן המורה צריך ליזהר בשינוי הבשר ונשתנה המראה ולקמן אבאר בעזה"י:

סעיף ו

אפילו. עש"ך דמכשיר אם לא נשתיירו דק ב' זיתים והתליעו ואפילו ע"י צירוף לא יהיו ב' זיתים שלימים ובתב"ש החמיר בזה ועמ"ש בט"ז:

סעיף ז

אפילו. הש"ך הביא לשון הטור ואי הוה וודאי דרוב הנבלעים דרך הוושט או רק ספק כתבנו בט"ז ולקמן סימן מ"ט אכתוב עוד בזה:

סעיף ח

כלפי חוץ. עש"ך הביא ב' דעות באם המחט יצאה לחלל הגוף להרשב"א אליבא דרש"י כשירה ולהר"ן טריפה ומשמעות הט"ז באות יו"ד כל שיוצאה לחלל הגוף אין חלוק בין בכח או לאו חיישינן לנקיבת א' מאיברים הפנימים ועמ"ש לקמן בסי' מ"ט בזה באורך:

סעיף ט

כשרה. הש"ך החמיר כשני הפירושים בין קופה לבר או לגוו כפי' רש"י ופי' הרשב"א וכן הלכה כמ"ש הט"ז והתב"ש יע"ש:

סעיף י

בכל ענין טריפה. עש"ך ותמה על הדרישה שכתב הר"ב חולק אהמחבר וליתא שהרי הסכים עמו. ואף דלדידן בלא"ה בכל ענין טריפה מ"מ נ"מ דאלו בקופה לבד או לגוו הוה רק ספק ואלו מונחת בעובי הכבד וודאי דרך הוושט שאלו בקנה א"א להתעקם ואין מוכרח כ"כ לומר דהוה וודאי ומ"מ לדינא טריפה מספק עכ"פ בכ"ע:

סעיף יא

אבל. עש"ך במה שחילק בין ריאה לכבדא ועיין ט"ז מ"ש דאמאי לא אמרינן בריאה דסופו לינקב כמו לדעת בה"ג בלב ה"ה גבי ריאה ועיין שם:

סעיף יב

ניקב טרפשא. עש"ך דהיכא דיש לתלות בידא דטבחא תלינן ופשוט הוא דכל מקום אמרינן כן ואם הנקב פתוח או אדום וכדומה נתבאר בסימן ל"ו דמחיים נעשה ואין תולין ובנמצאו ב' טרפשין כתבנו בט"ז למ"ב סימן ס"א יש להכשיר בה"מ עכ"פ ומה שלא מנו במשנה ניקב הטרפשא טריפה בפ"ע עיין תב"ש אות י"א ועמ"ש אות י"ד:

סעיף יג

מצד הכבד. הש"ך הגיה חצר הכבד וכן הוא בב"ח ועיין ט"ז מ"ש שם ולהלכה כיון מה שכתב הט"ז שכל מה שפרוס לדופן כשירה הכין הלכתא:

סעיף יד

אבל. עש"ך דהטעם דלא מחמת עצמה מיטרפה ומ"ש ראיה מש"ס מ"ח הוא מבואר כמ"ש הכה"ג בהגהות הב"י אות ל"ג מהא דפריך וליחשוב אינקוב דופן להדי מרה ומשני כיון דלאו מינה מטרפה לא תנן ואכתי ליתני ניקב הטרפשא אלא כיון דלאו מינה מטרפה לא תנן ועיין פר"ח אות י"ג ותב"ש י"ח דמש"ה לא תנן ניקב הטרפשא דיש לה תקנה באם נסתם אח"כ יע"ש והיינו כל שאין כמוה היה משמע דאין לה תקנה וכאן יש לה תקנה. ומיהו מרה שניקבה ודופן סותמתה ואינקב דופן להדה ואח"כ נסתם הדופן לא מהני כיון שהיה כבר הטריפות שעה א' בפועל וכ"כ התב"ש בסימן מ"ב אות א' ושם יבואר. ומיהו זה יצדק לפי' הש"ך בסימן ל"ו אות ו' דבעינן סתימה דמעיקרא משא"כ לפי' התב"ש שם דסופו ליסתר כיון שהוא במקום מכה (ר"ל במקום שעושה טריפה) אם כן בניקבה הכבד או דופן נגדה ונסתם הא לאו מחמת עצמה טריפה אלא משום מרה וכיון שנסתם הכבד או הדופן היה להכשיר ובסימן מ"ג אבאר עוד:

בתשובת צ"צ סימן ק"ז האריך במחט שהיה תחובה בכבד והיה ה"מ והתי' מטעם ס"ס שמא לאחר שחיטה ושמא דרך הקנה נכנס ועיין פר"ח אות י"א ותב"ש אות יו"ד אסרו זה והתב"ש כתב דספק שמא דרך הקנה כבר כתב רש"י חולין נ"ח דרוב הנבלעים דרך

הוושט גם מה שדימה למ"ש מהר"ם מלובלין בתשובה סימן נ"ה בכרוב בפסח הפר"ח צידד דווקא בכלי אמרינן כן ולבסוף כתב שינוי רשויות מהני יע"ש והתב"ש כתב דל"ד דהתם אמרינן כאן נפל משא"כ תחובה אין סברא לומר כאן נפלה ומיהו אם נתחבה קצת יש להתיר שמא לאחר שחיטה נפלה אם לא היה חלודה כלל וכן נראה הכל לפי ראות עיני המורה אם נתחבה קצת ואין חלודה תולין וכאמור:

ודע שהט"ז בסימן ל"ח אות ד' הטריף במעשה דקורקבן שמצא תינוק מחט בו ומשמע אף דהוה ס"ס היה אוסר דשמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקבה א' מאיברים הפנימים אלא שיש לומר דמצאו תחובה מעל"ע והמשמעות שם כן דיצא המחט מעל"ע יע"ש. ולענין הכלים לאחר מעל"ע הפר"ח התיר והתב"ש אוסר והיינו מטעם דלא אמרינן ספק דרבנן להקל כשהספק בא מצד אחד יעוין שם ומ"מ בס"ס כי מעשה דצ"צ ובלאחר מעל"ע אין לנו ראיה לאסור הכלים וצ"ע:

סעיף טו

מחט בטרפש. עש"ך דאין חילוק בין קופא לבר או לגוו ולדידן אף בכבד אין חילוק וטריפה ואפילו כולה טמונה בטרפש ואין יוצא לחלל כלל טריפה ע"ש:

סעיף טז

דכל יתר. עש"ך והעלה דב' כבדים אף שאין נוגעין כלל טריפה כשיטת רש"י דיתר כנטול דמי חבירו עמו מיהו אם היתר דבוק למטה ממקום מרה קיל טפי דרואין שאין אלא דלדול ולא יתיר כבד כן העלה להלכה ועיין ט"ז נ"ח אות ד' שהאריך ויראה שהסכים לדברי הש"ך ושם אבאר באורך:

והנה המחבר כתב כאן ב' כבדים טריפה ולא הגיה הרב כלום משמע אף בה"מ וזה אם נאמר כרשב"א דניטל טריפה ה"ה חסר ולהר"ם כשירה כמ"ש ב"י בסימן זה ובסימן ג' סעיף ב' בהג"ה פסק דבה"מ יש לסמוך אהר"מ דחסר כשר ובסימן נ"ד סעיף ג' פסק כת"ה דחסר או יתיר חוליא כשר והיינו כהר"מ אם כן ב' כבדים יש להתיר בה"מ עכ"פ ואמאי לא הגיה כאן ועיין ש"ך סימן נ"ד ונ"ה שם העיר קצת בזה והכה"ג בהגהות ב"י אות מ"א כאן תמה על הר"ב כן יע"ש והנה י"ל דחסר הכבד אפשר מטעם מרה כמ"ש הרשב"א אם כן אין לחלק בין חסר מתחלת ברייתא או לאו אף דנאמר כהר"מ ז"ל דכל ניטל טריפה חסר כשירה היינו מצד עצמו לא בכבד וכמ"ש הרשב"א על הר"מ בתה"א כל עצמו של כבד מפני המרה הויא יע"ש ולפ"ז במינים שאין להם מרה עכ"פ בה"מ כשירה ממ"נ. שוב ראיתי דאין להתיר כלל דאפשר דיתר כנטול דמי לא כחסר מתחלת ברייתה דמי והא דמתיר בסימן נ"ד ס"ג יתיר חוליא היינו דלא אמרו בגמרא אלא נעקר חוליא הא נברא חסר ויתיר כשר כמ"ש הט"ז שם אות ד' אין כאן קושיא כלל. אמנם

להש"ך שם אות ט' דהעיקר בפי' כל יתר כנטול דמי היינו חסר מתחלת ברייתה אם כן יש לעיין ב' כבדים באותן מינין שאין להם מרה בה"מ. ולענין דינא נראה לי דב' כבדים טריפה אף בכל המינים אף בה"מ והיינו אם דבוקים זה בזה במקום חיות הוה וודאי טריפה ולא ספק ואף אם הם דחוקים זה מזה אין להכניס זה בגדר הספק שמא הלכה כהרמב"ן דרוב הפוסקים כרש"י וכן סתם בהגה"ה סימן מ"ג ס"ה דבה"מ בב' טחולים להתיר אלמא דברור ליה לרמ"א דהלכה כהר"מ ורש"י ורא"ש ושאר פוסקים דיתיר כחסר מכל וכל בסימן נ"ה בט"ז אות ה' אבאר. ולענין חסר הכבד מתחלת ברייתה יש להכשיר בה"מ כמו בסי' ג' שכתב הר"ב שם למאן דמכשיר חסר יע"ש אלא שהב"י כתב שא"א ליבראות חסר הכבד בסימן זה כתב כן וירצה בזה דהר"מ אפשר מודה דב' כבדים טריפה והא דמנו ניטלה הכבד ולא כתבו רבותא חסרה הכבד דא"א במציאות. ולפ"ז שפיר עביד דפסק כאן לאסור בה"מ ב' כבדים עכ"פ דאפשר שהר"מ מודה כאן. ולא כתב שהר"מ דכל מקום שניטלה טריפה חסר כשר אלא דקשיא ליה לאיזה צורך אמרו הלמ"מ נטולה וחסירה ש"מ דיש מקומות דנטולה אסורה וחסירה כשירה עיין בהרשב"א בתה"א מ' א' יע"ש עיין בטור ר"ס כ"ט שינה מלשון הגמרא דאמרו נטולה וחסירה והוא מנה חסירה נטולה וכן בש"ע ואין להאריך כאן ומה שנ"ל להלכה כתבתי ✍ובסימן נ"ה בט"ז אות ד' אבאר ועיין בית לחם יהודה אות י"ג בשם הט"ז שאין לאסור ב' כבדים אלא במקום מרה או חיותא ולהש"ך בכ"מ טריפה. ולא ידענא אנה מצא זאת דהמעיין בסימן נ"ה יראה דעת הט"ז באות ד' דב' כבדים אף שאין נוגעין זה בזה טריפה וכן הלכה וכמו שאבאר שם באורך:

כתב בהג"ה ס"ח אם נסרך טרפש להמסס וביה"כ יש לעיין אם יש מחט כי רוב פעמים כן הוא. והנה יש לעיין בזה טובא הצ"צ סימן מ"ט העלה דווקא תחובה הא נמצאת לא וכ"ש לפ"ד אם חפשו ולא מצאו דכשר וכתב דסירכא עכ"פ השובה כק"ד דהא יש פוסקים מטריפין סירכא בשאר איברים וק"ד לחוד אין מי שיטריף. והעלה עוד שמ"ש בסימן מ"ח ס"ח בהג"ה מחט בביה"כ בנמצא א"צ בדיקה היינו אם ניקב מעל"ע אף שיש ק"ד בחוץ אין מזיק דל"ד לוושט בסי' ל"ג דהתם מתוך שמנענע אוכלין ומשקין החזירו משא"כ כאן דלא כט"ז וש"ך בסימן מ"ח יע"ש. ולפ"ז לט"ז וש"ך אף בנמצאת נסרכה טריפה ויותר חמור מתחובה דאלו תחובה בעינן ק"ד או סירכא נגד פי המחט ואלו נמצאת אמרינן בכ"מ שנמצא ק"ד טריפה ועיין צ"צ. ועיין תב"ש סי' מ"ח התיר בה"מ בנמצאת המחט בהמסס ויש ק"ד מבחוץ והפד"ח שם הסכים לזה א"כ ה"ה סירכא בה"מ יש להתיר בנמצא המחט דלא למדה הרב ז"ל בצ"צ אלא מק"ד. ושוב ראיתי בבל"י

אות י"א גמגם בזה וכפי הנראה להכשיר בה"מ וכדאמרן. ומ"ש שם הצ"צ ראיה דאף לא ניקב מעל"ע כל שיש סירכא נגד פי המחט טריפה מבדיקת ישינים שכתבו וז"ל אם תמצא שנסרך המסס או ביה"כ לחצר הכבד אז צריך לבדוק אחר מחטין כי דרך למצוא שם מחטין וכך בא לידי כמה פעמים והטרפתי ואם איתא דבעינן מעל"ע פשיטא מה אשמעינן דהטריף אלא דאשמעינן אף שאין מעל"ע יע"ש וכפי הנראה י"ל דאשמעי' דאף שלא היה ק"ד כלל וקי"ל בסי' מ"ח לאחר שחיטה הוה ואף דכתב רמ"א דא"א בקיאין בק"ד מ"מ אפשר הבד"י לא סוברים כן ומש"ה כתב דהטריף דסירכא הוה כק"ד. ומ"מ הדין אמת אף שלא ניקב מעל"ע דסירכא גרע מק"ד ובתנאי שיהא הסירכא נגד פי המחט כמ"ש הצ"צ שם. והכין מסתבר כמ"ש לעיל:

ויצא לנו דין מחודש אף שבשאר איברים אין סירכא פוסלת אם נמצא מחט באין ה"מ יש לאסור ובה"מ מתירין ובתחובה מעבר א' אף בה"מ יש לאסור ולפ"ז בקורקבן שתחובה מחט ובעבר הב' סירכא תלויה לא דבוקה יש להטריף ואף באין ק"ד כי סירכא עדיפא מק"ד. ויש לעיין במ"ש בהג"ה יש לבדוק אם בדיקה זו מעכבת דיעבד או לאו ומלשון בד"י משמע לעיכובא דכתב כי דרך למצוא שם מחטין משמע דרגיל וכמ"ש בהג"ה שבוודאי יש שם קוץ ואסור בלי בדיקה אפילו דיעבד נ"ל ✍. שוב ראיתי במ"י כלל פ"ט אות ל"א כתב כן בפי' דיעבד אסור דלא כחוט השני דמתיר אם לא בדקו דיעבד ע"ש בסי' ס"ט. והנה לשון רמ"א משמע דוודאי הוה ובת"ח כתב שמא והרי יש חזרה מת"ח לכאן שהגהות חיבר לאחרונה כמבואר בהגהות או"ה שלו ומ"מ מה כחי להכניס ראשי בין ההרים המורים ובה"מ איני אומר לא איסור ולא היתר אבל בשאר איברים שיש סירכות למאן דמתיר סירכא בשאר איברים כמ"ש בסי' מ"ו א"צ לבדוק כלל דדוקא מטרפשא להמסס באה הקבלה כנ"ל. ועיין בסי' מ"ב אות א' בט"ז שם אבאר שיש לאסור אי לא בדק בהמסס:

סימן מב

סעיף א

מרה שנקבה. עש"ך בשם הרשב"א דאם יש לתלות בידא דטבחא תלינן והוא פשוט ולא ידענא דבכ"מ הדין כן דהיכא דאיכא למיתלי תולין ואולי לדיוקא הא לא נמצא שום מרה וא"י אם נחסרה מחיים או לאחר שחיטה מתירין אף שאין לתלות דהוה ס"ס שמא חסרה המרה כשירה ושמא נטלה אחר שחיטה אמנם וודאי חלילה לסמוך ע"ז להקל כלל דלו נאמר דחשיב ספיקא פלוגתא דרבוותא מ"מ ספק לאחר שחיטה לאו ספק השקול הוא

כיון דלית במה לתלות ונשבר הגף דתולין התם איכא עוד צדדים דאיכא מאן דמכשיר בנשבר כמו שיתבאר שם:

סעיף ב

והכבד. עש"ך דאם ניקבה הכבד נגדה טריפה והוא מבואר בש"ס מ"ח א' ופוסקים וכתב התב"ש אות א' דאם נסתם הכבד אח"כ לא מהני דטריפה אין לה היתר כדאמרינן בהמקשה כטריפה כו' ול"ד לטרפשא דהתם עדיין לא היה טריפה עכ"ל. הנה אתה רואה דטריפחה שאין לה היתר שהטריפות הוא בעולם אבל דבר שאנו מטריפין ע"ש סופו כל העומד לנקוב ולנטול וכדומה אי בתוך כך נסתלק הדבר ההוא חוזר לכשרותו כמו שאתה רואה בההוא דטרפשא. אמנם יראה קצת סתירה בדבריו דבסימן ל"ו אות י"ד כתב קרום מחמת מכה אינו קרום דסופו לסתר לא מטעם דהוה שעה א' בפיסול ואלו כן היה ראוי להכשיר כאן דסתימה דקרום בכבד לאו במקום ריאה ומכה השיב דניקבה הכבד כשירה ומ"מ הדין אמת דראוי לחוש לכל הפירושים וכטריפה שאין לה היתר ובסימן נ' בענין חטוטרות בראש העופות אבאר זה באורך:

ודע דהא דכבד סותמתה כשירה היינו דסביך ואדוק ביה ומדין ריאה הסמוכה לדופן נלמוד ואף דהתם אנו מטריפין דא"א בקיאין הי מיקרי סביך כאן אנו מכשירין ועיין פר"ח אות ב' וז"ל הר"מ בפ"ו מה"ש ה"ו מרה שניקבה וכבר סותמתה כשירה ואם לא נסתם הנקב אע"פ שסמוכה לכבד טריפה הרי בביאור דסביך בעינן. שוב ראיתי ברש"י מ"נ א' ומרה שנקובה במקום דיבוקה בכבד וחיבור הכבד סותמתה וכן העתיק הב"י דברי רש"י אלו וכן התב"ש אות א' כתב דלא נפרד מהכבד הנה אומר אני שאין כשירה כ"א במקום דיבוק הכיס בכבד מתחלת ברייתה הא במקום שאין מחובר אף שסמוכה הכבד למרה טריפה לדידן דבריאה ודופן סותמתה דא"א בקיאים הי מיקרי סביך ה"ה כאן ואף מהר"ם ז"ל משמע כל שסביך היטב אף למטה כשר מ"מ לדידן קיי"ל להטריף בריאה סימן ל"ט ה"ה כאן ומ"מ לא מצאתי לא' מהפוסקים שיאמר כי הוא זה בענין זה ועיין סי' מ"ו בהדרא דכנתא שניקב א' לחבירו כשירה משמע אף בלא סביך אין ראיה דהתם דיבוק גמור הוא וכן חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה דאין הריעי נופל לתוך הגוף משא"כ כאן ושם אבאר:

סעיף ג

נסרכה המרה כשירה. דאין סירכא פוסלת בשאר איברים ש"ך ועיין יש"ש א"ט סימן נ"ו ותה"ד אוסר וכבר כתבנו בזה בט"ז ומ"מ לכתחלה וודאי יש לעיין אחר ריעותא בפנים ואי נתחבה אף דלא מעל"ע טריפה דסירכא עדיף מק"ד כמ"ש בסימן מ"א בשם הצ"צ

ודווקא כשסירכא נגד פי המחט או קצת קרוב לו. ואם לא בדקו אין בידי לאסור אבל בטרפשא שנסרכה להמסס וביה"כ אף דיעבד יש לאסור אי לא בדקו אחר מחט:

סעיף ד

וטועמו בלשונו. עש"ך דכתב דרובא אית להו טעם מר משה"ה התירו כאן ועיין כר"ו שכתב דרוב אין טועמין בהם טעם מר. ויש עוד טעם דרוב הפוסקים מכשירים ניטלה או חסרה המרה. והריב"ש בתשובה כתב דטעימה לא הוה רק דרבנן וכמ"ש בסימן צ"ה וכיון שכן הוה ספק דרבנן ולהקל. ושוב ראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ד' כתב כיון דרוב מכשירין חסרה המרה סומכין להטעים וזה כדברי אלא שלא הביא דברי הריב"ש. ואם נאבדה הכבד ולא טעמוה בעה"ג סימן י"ז דעתו להטריף דלא סמכינן אש"ך דרוב יש להם טעם מר וכ"כ התב"ש אות ד' ובמ"י כלל פ"ח אות ד' הניח בצ"ע ובל"י אות ד' ולה"פ ובאר היטב כולם שנו והעתיקו בשם עה"ג להכשיר וטעו והנך רואה שכמה צריך המורה ליזהר ואל יורה מתוך הקיצורים רק אחר החיפוש והעיון כראוי. ושוב ראיתי לכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ז התיר בנאבדה הכבד מטעם ס"ס שמא הלכה כמאן דמכשיר ניטל ושמא היה טעם מר. ומפרש מ"ש בה"ג אי איתא לתלייה וודאי מיחסרא המרה ואי ליתא לתלייה כשירה היינו אי איתא לכבד ולית ביה מרירות ואי ליתא לתליי' היינו הכבד כשירה. אמנם הפ"ת אות ד' דוחה פירושו בבה"ג וכן התב"ש אות ג' פי' בע"א וכמו שאבאר. ומ"ש דהוה ס"ס אמת שדין זה דבה"ג אי חסרה המרה הוה ספק גמור דהא בת"ה אמר דמש"ה סומכין עכשיו אטעימת הכבד דרובן מכשירין נטלה המרה ומ"מ ספק שמא היה טעם מר לאו ספק דאנו רואין רוב פעמים אין בו טעם מר וכיון דאיתרע וודאי לא שייך אוקי אחזקה. וכר"ו העיד שאחד מאלף ימצא טעם מר וכ"ה האמת א"כ אין לסמוך ע"ז:

ודע דב' מרות רחוקות זו מוו אין להכשיר מטעם ס"ס שמא הלכה כרמב"ן בפי' כל יתר ושמא חסרה המרה כשירה דכבר מוסכם הלכה כרש"י והר"מ ז"ל כל יתר כנטול דמי מתחלת ברייתה עמו ואין ספק וב' טחולים בסומכיה אנו מכשירים בה"מ דהלכה בודאי כרש"י שוב ראיתי לכה"ג בהגהות ב"י אות ה"י חקר בזה והביא דברי מהר"מ מטראני ח"ג סי' קנ"ט כתב בפירוש דאף רחוקות טריפה הוה וכן הלכה ✍:

סעיף ה

כשירה. דכבד כועס ומרה זורקת בו טיפה ש"ך ועיין תב"ש אות ג' העלה דוודאי איתא לכיס וניקבה מפורש בבה"ג דלא מהני טעימה אלא אפי' נטלה ביד כולה טריפה ולא מהני טעימה וע"י חולי נמי אין להכשיר אלא באם נמצא חסר המרה ולא ידענו מה היה לה אמרינן מסתמא נברא חסר ונבלע המרירות בכבד כיון דגמרה פעולתה בכבד דכועס

כו' א"כ די בכך או אפשר דהכיס נדבק כולו בכבד עד שאין ניכר. והיכא דהכיס רק ואין בו מים כלל כשירה וא"צ טעימה אלא שהפר"ח אות י"ב כתב שצריך נפיחה וכן נכון ואני מסופק אי נאבדה בלי נפיחה מהו הדין הלכך צריך המורה ליזהר ושלא להכשיר כ"א שלא מצא המרה כלל וכאמור וז"ש בה"ג אי איתא לתלייי' וודאי חסרה המרה ר"ל אי איתא להכיס במקצת וודאי לא מהני מה שטועם טעם מר בכבד. ומיהו אי יש מרה כדינו וטעמוהו לכבד ויש בו מרירות כשירה כ"כ הפ"ת אות ג' ופשוט הוא דכל פעולתה הוא כבד כועס ומרה זורקת טפה א"כ ודאי דכשר אף שיש טעם מר:

ואם נמצא ב' מרות וטעם מר בכבד כתב הפר"ח אות ח' דפשוט הוא דכשירה וכבר תפשו עליו כולם כא' ואומרים דכל יתר כנטול דמי עם המרירות וכ"כ התב"ש בשם הב"ח ועיינתי בב"ח ולא כתב כי אם אמ"ש מהרש"ל בהגהותיו דב' מרות כשר דמ"מ איכא טעם מר כתב דכנטול דמי ולית כאן מרירות משא"כ כשיש טעם מר בכבד גופא. ואני אומר שאין לחשוב להפר"ח שהיה רב מובהק גדול הדור לטועה ח"ו שהרי אומר בפירוש באות ח' ב' מרות טריפה אפילו רחוקים ומיהו אי יש טעם מר בכבד כשירה הרי שלא כתב כ"א שרחוקים המה ושמא כל יתר כחסר דמי כפירש"י והר"מ לא כפי' הרשב"א כנטול ביד דמי ואם כן לא אמרינן שגם טעם מרירות הכבד ניטל דלא אמרינן כן אלא בב' איברים ולא במה שניתן בחוק הטבע להתקיים המין כבד כועס כו' והרי ביש מרה וטעם מר בכבד כשירה ואף שאין זה ראיה דהתם פועלת המרה פעולתה מ"מ אין לשויא בשביל זה למאורן של ישראל כטועה. ומ"מ לדינא ח"ו אף בה"מ להקל עפ"י סברתו כלל וכלל ועב"ח ובט"ז מ"ש:

סעיף ו

ואף. עש"ך הראה מקום לסימן צ"ו וצ"ח דסומכין אטעימת ישראל האידנא ועמ"ש בט"ז מזה. כתב במ"י כלל פ"ח אות ג' שצריך להעביר הדם מעל הכבד במקום שלוחך משום איסור דם ופשוט הוא ואין להחמיר לצלות תחלה אלא יטעמנו כך עתב"ש:

סעיף ז

נוקבין. נלמוד מדין תרי בועא ומסניא דיבי ש"ך. וכלל העולה אם הם שתים ממש ויש לכ"א כיס בפ"ע ואין מחוברין כלל אף ששופכין דרך נקב באמצע או בסופו מה בכך ואין היתר אלא כשיש אצבע בתחלתו או בסופו מעורב וזה נלמוד מדין ב' בני מעיים לקמן ורוחב אצבע הוה אגודל יע" הא לא"ה אין מתכשר וכשמספון א' שופך מרה לשתיהן אף שהם ב' ממש יש להכשיר בבהמת ישראל בה"מ עיין ב"ח וחדא מתחזי' כתרתי אף שיש ביניהם מחיצה המפסקת י"ל שאח"כ עלה וכשירה ואלו בבועות כה"ג טריפה דאמרינן שנקבו זה לזה כמ"ש מהרש"ל הביאו הש"ך בסי' ל"ז אות ז' ול"ג. הן אמת שהד"מ כתב

כאן דאפשר שגם בבועות נוהג הדין הזה באם ינפחו הא' ועלתה שניה דכשירה וזה הפך דעת הש"ך שם באות ג' אלא שלא החליט ובלשון איפשר אמרה ובהגהות השמיט. ומ"מ קשה למה לא הביאו הש"ך להד"מ הנ"ל ✍וצ"ע גם הדרא ערבי לא מהני בב' בועות ואין ללמוד בב' בועות מכאן ועתב"ש ופר"ח ומה שנלע"ד כתבתי:

סעיף ח

כשירה. ומה שלא שפכי תחלה דהליחה היה עבה ש"ך ומיהו בב' בועות לא אמרי' הכי וכל שלא נשפכה כאחת טריפה ועמ"ש בסי' ל"ז:

סעיף ט

כמו רוחב אצבע. עש"ך ור"ל כיון דמדין בני מעיים נלמוד והתם בעינן בתחלתן וסופן כרוחב אצבע התם שאני דצריך המאכל לצאת כו':

סעיף י

יש עש"ך דהטעם כיון דהרבה מכשירין בחסרה או ניטלה המרה מש"ה הכשיר ועמ"ש לעיל דהטעם כיון שסמפון א' שופך לשתיהן הוא ההיתר. ואף להרמב"ן דכל יתר כנטול וניקב חבירו א"כ אין להתיר דע"כ לא מכשירין אלא כשניטל מכל וכל לא כשניקב מ"מ להלכה קיי"ל כרש"י והר"מ דכל יתר כנטול מכל ומש"ה אה"נ דווקא בה"מ שרי:

סעיף יא

אי כו'. ואף דבריאה אי שפכי להדדי טריפה מעל"ע התם איכא חשש סמפונא משא"כ הכא ניקבו סמפוני הכבד כשר ש"ך:

סעיף יב

והצבי. כתב הש"ך דבשערים משמע דאילים אין להם מרה כלל ועיין באחרונים חילקו בין צבי זכר יש לו מרה סמוך לזנבו ובין איילה נקיבה אין לה דמש"א ואני מסופק אפשר איילים הן מין אחר המוזכר בפסוק גם נחזי אנן אי יש להם או לא. גם קצת כתבו תורים ובני יונה יש להם מרה בבטן ובש"ע בהג"ה משמע דאין להם כלל מדלא הגיה על המחבר:

במ"י כלל פ"ח אות ו' הניח בצ"ע בצבי וכדומה שאין לה מרה סמוך לכבד אי ליתא למרה ויש טעם מר בכבד מהו דבה"ג כתב טעמינן אדוכתא משמע דוקא במקום המרה או אפשר דאיזה סמפון יש ששופך לכבד יע"ש. ומיהו כל שפוסל במרה פוסל גם בצבי וכ"כ התב"ש והוא פשוט ניקבה או חסר או ב' טריפה:

כתב כה"ג בהגהות ב"י או כ"ד נמצאו ב' מרות ולא הספיקו לבודקן ונתערב באחרות יש להכשיר ומשמע התם דהיו שם כמה סניפין בלא זה וחסר ויתיר יש פלוגתא דרבותא יע"ש:

סעיף יג

גרעין. עש"ך הראה מקום לסימן מ"ו ושם חילק אף למאן דמטריף כאן במחט התם כשר דאית לה דוכתא למיפק וכן פסק הט"ז שם להתיר בה"מ אם לא בתחב וכאן אסור אף בה"מ ולא מהני נפיחה דלא כפר"ח עתב"ש:

סעיף יד

ואין חילוק. ובכ"ע טריפה אבל נמצא אבן בתוכה דא"א לינקב כמו בגרעין של תמרה וכן בכבדא או בריאה אין לחוש והוא כשר:

סימן מג

סעיף א

ואם. עש"ך השיג על הב"ח וסובר כהט"ז דודאי אין טחול סותם נקב הכרס דחלב טמא יש ביניהם ורש"י לדוגמא נקטיה. ומ"מ א"י מי הכריח לרש"י בזה ומה בעי לומר ע"י מחט שלפנינו וסבור הייתי לומר דרש"י סובר נברא ניקב כשירה כט"ז ואף בנה"ך שהשיג עליו היינו דמי יודע שמא הבריא ונתרפא הא בידוע שנברא ניקב בשר ושוב ראיתי בכה"ג בהגהות הטור אות ט' הביא בשם דמש"א מרש"י משמע אם נברא ניקב כשירה אולי למ"ש נתכוין ודוחק. ואגב אעתיק מ"ש הכה"ג שם אות י"א על הגהות ש"ד סי' פ"ט על מ"ש רש"י וז"ל ואין הפי' שניקב אלא שניקב ונשתייר כעובי דינר זהב וזה טריפה. ופי' הכה"ג ותוכן כוונתו דל"ת אפי' נקב מפולש מעל"ע אלא כל שנשאר באורך הסומכיה עובי ד"ז שלא ניקב כשירה קמ"ל דזה טריפה אלא צריך שלא יהא נקב מפולש וכל שאין נשאר בנקב עובי דינר טריפה וז"ש הב"י ועובי דינר כתב הר"מ ז"ל כו' להוציא מפירוש העולם וכ"כ בכה"ג בהגהות ב"י אות ג' בקיצור ואני הוספתי קצת יע"ש. ודע דלשון הש"ע יש לעיין דהתחיל אם ניקב נקב מפולש טריפה והא אף באין מפולש כל שלא נשאר ד"ז ואם היינו אומרים דכל שאין הלקות מחוץ כשירה כמ"ש הט"ז אות ט' הוה א"ש קצת:

סעיף ב

ואפילו. עש"ך דהוקשה לו מה אפי' הא ברא"ש איכא דיעות דאם נחתך כשר ונהי דהמחבר והר"ב מדכתב ואפילו נחתך במקום הדק הא במקום העב נחתך טריפה מ"מ לא שייך לשון אפילו וע"ז תי' דבמקום הדק יותר רבותא נחתך מניקב. ודע דנחתך בעובי טריפה מספק ולא וודאי אמנם זה בנחתך כל העובי אבל נחתך מקצת עובי הוה וודאי. הנה הפר"ח אות ד' כתב דנחתך מקצת עובי הוה ספק וכן העלה התב"ש אות ג' ואם ניטל כל הסומכיה עד הקולשיה ג"כ הוה ספק ולא אמרינן דהוה כניטל ודווקא שניטל עם קולשיה כשירה ויפה כתב והוכיח מדאמרו ב' טחולים בסומכיה טריפה ולא

התנו דבעינן שידבקו בכל או במקצת ש"מ דבכל ענין שהן דבוקים טריפה אפילו בכל הסומכיה ע"כ מוכח וודאי אף שניטל כל הסומכיה ונשאר הקולשיה טריפה מספק וכדאמרן:

עוד כתב התב"ש נקב מצד זה ומכנגדו ויש בשר ביניהם עובי ד"ז כשידה. דעור זה לא מעלה ולא מוריד כמ"ש בט"ז אות ט' ופשוט הוא. וכתב עוד אם ניקבו זה שלא כנגד זה ואילו היה זה כנגד זה לא היה עובי ד"ז צריך שיהא המרחק בין נקב לנקב כמלא עובי דינר ויפה כתב:

סעיף ג

נקרעה. כל זה מיירי בראש העב ש"ך ופשוט הוא דכל הלקותא אין פוסל כ"א בראש העב ולא במקום הדק אפילו נימוקה שם לא אמרינן דיתקלקל יותר ואם כל הטחול לקה לא אמרינן דהוה כאלו ניטל כולו וטריפה וכבר נתבאר:

סעיף ד

בשינוי בשר. עש"ך וכבר הארכנו בט"ז מזה ומ"מ אומר אני אם נתמסמס הבשר במקצת עובי ותחתיו שלם ומבחוץ יש שינוי מראה וכשגוררין המוגלא והבשר בלוי עדיין נשאר המראה שם יש להטריף כמ"ש בט"ז באורך אבל אי יש לתלות מחמת מוגלא בא המראה אין להטריף אלא כשגוררין המוגלא ועדיין יש שינוי מראה כמו בריאה סי' ל"ח וה"נ כאן:

סעיף ה

אם. עש"ך השיג ג"כ על הב"ח דמים לאו בשר נינהו וכל שלא נשאר ד"ז בשר טריפה ומיהו אי שלם מבחוץ ובפנים יש חסרון לא גילה דעתו בזה ועמ"ש בט"ז:

סעיף ו

שכל מה. עש"ך הראה מקום לל"ח קס"ח במעשה דק"ק פראג ועיינתי בדף קס"ח ב' באות ר"ל שהמעשה היה בימי הגאון בעל עוללות אפרים שניקב בעוביו במקום שמונח על הכרס ולא דבוק שם והטריפו מלשון מהר"ן בשערים והתי"ט הדר ביה אח"כ דמשמע וודאי כל שאין דבוק בכרס הוה קולשיה והפר"ח אות ח' כתב דהמיקל בה"מ לא הפסיד וכן דעת התב"ש אות ז' ולפ"ז באין ה"מ לא ידענו שיעורו אם מה שמונח על הכרס מי יודע לשער עד היכן מגיע ויש לשאול לבקיאים עד היכן מונח. והפ"ת אות ד' כתב בנחתך יש להקל ולא בניקב יע"ש ונראה דטעמיה דיליה דהוה ס"ס שמא נחתך כשירה בסומכיה דמספק הוה טרפה ושמא אין קרוי סומכיה כ"א מה שדבוק לכרס. ול"נ דזה הוה חסרון חכמה לא ספק פלוגתא כיון דא"א מבינין הפירוש מהו סומכיה. והבל"י אות ט' הראה מקום לאות א' ורואה אני דנתכוין במ"ש לעיל דהפר"ח מיקל בה"מ בצד הדק שבעב עמ"ש הפר"ח באות ח' ואם לזה כוון שגגתו יותר קשה מן הראשונה דאיך עירבב

הדברים ושם מיירי במקום הדק שבעב במקום שדבוק לכרס בצדדין ובראשו וכאן אנו עסוקים במה שאין דבוק לכרס ואף שהוא עב מכשירין בה"מ וכאמור. ושם כתבנו ג"כ דדק שבעב פשיטא טריפה. וראיתי להכה"ג בהגהות הטור וב"י אות ב' העיר בענין מקום העב איזהו וכתב שמלשון הר"מ משמע שכל שהוא עב הוה מקום עב יע"ש ולענין הלכה בה"מ וודאי יש לסמוך שכל שאינו דבוק לכרס הוה קולשיה וכשירה בין נחתך וניקב ובאין ה"מ אף נחתך ע"י אדם או חולי אין אומר אני היתר בזה והמורה צריך לעיין באין ה"מ איזהו מקום הדק ✍וכאמור:

סעיף ז

פחות מחצי עוביו. של אותו טחול ש"ך וכבר כתבנו בט"ז מזה דכ"א משערין בדידיה וכמ"ש התב"ש דא"א בקיאין בעובי דינר זהב ואם באנו לומר דשיעור חצי של טחול ענל סגי בבהמה גדולה הוה קולא גדולה ושמא אמרו לשער בחצי טחול של בהמה גדולה והגדול לפי גדלו מש"ה משערין כ"א בדידיה יע"ש. והנה יש לחקור לפי דבריו א"כ בבהמה גדולה בצד העב יש דקות עד"מ בעובי יש טפח ובצד הדקות חצי טפח וא"כ בחלק הדק שבעב אם ניקב ונשאר רביע טפח סגי ואלו במקום העב יהיה חצי טפח ואמאי בבהמה א' יהיה כן וי"ל דכך קיבלו שמא אין הגנה אא"כ יהיה חצי דידיה במקום שניקב שלם ואז מגין וא"ל אין מגין וכבר כתבנו בט"ז מזה. ועוד דלא ליתי למטעי ומש"ה לא חילקו ובכ"מ בעינן חצי עוביו במקום שניקב ואף בה"מ אין להקל ✍:

סעיף ח

ואפילו דבוקים. עש"ך דס"ל להר"מ ז"ל פ"ו מה"ש דיתר כנטול מכל וכל והוה ניטל הטחול וכשירה וי"ל מאי איריא כנטול מכל וכל אפילו אי סבירא ליה דנטול מקומו לחוד מ"מ הא סובר יתר כחסר דמי לא כניטל ביד א"כ כשר הוא לפי מ"ש הט"ז דנברא נקוב או חסר במקצת כשירה אם לא דחולק על הט"ז או דמאן דסובר כנטול מקומו לחוד וודאי אין סברא לומר כחסר מתחלת ברייתה דמי אלא כניטל ביד דמי ומש"ה כתב להר"מ כחסר כולו דמי ועיין בנה"ך משמע שמודה להט"ז באות א':

סעיף ט

ויש. הש"ך היקל בח"מ ועיין אחרונים ומ"מ אף בדבוקים הכל בסומכיה אין לומר ס"ס שמא נחתך כולו כשר כמ"ש הפ"ת עמש"ל. ודע דיתיר טחול דוקא כשהוא בצורת מחול הא לא"ה כשרה דלא הוה אלא דלדול דומיא דיתרת רגל וכ"כ בד"מ כאן ומעשה דצורת יד בטחול צ"ל דעכ"פ היה צורת טחול יע"ש ופשוט הוא:

סעיף י

לפיכך. עש"ך הביא כמה דיעות דנקב פוסל בכוליא של עוף יע"ש ובעל נפש יחוש לעצמו והראה מקום לסי' מ"ד אות י"ט דשאני כוליא של עוף שסגור הוא בעצם ואין ללמוד ממנו לטחול ושם אבאר ומיהו ה"ה לקוי כולו פוסל הא ניטל כולו כתבנו שאף לבעל נפש אין להחמיר ואם נחתך מקצתו יש להקל אף לבעל נפש מטעם ס"ס דפ"ת ומ"מ לא יסמוך ע"ז ובה"מ יש להקל לאחרים כמבואר:

סימן מד

סעיף א

ניטלו. הש"ך הראה מקום לאות ט"ו ושם נאמר דניטלו היינו ע"י אדם בב"א הא ניטל מתחלה עד שנשאר פחות מכשיעור טריפה אף לישׁ"ש וכמ"ש שם. ודע דטריפות הכליות כתב האגור בשם מהר"י מולין דסופו להתקלקל הבני מעיים הביאו הב"י ובכ"מ פ"י מה"ש ה"י דחה זה באומרו דאין נראה שהטרפות כליות יהא משום בני מעיים אלא טריפות בפ"ע. והכרח לזה לא ידענא ואולי מדפריך ברישׁ א"מ לחשוב הא דרכיש והמעיין בתוספות שם ד"ה ואמר דכל לאו מינה מיטרפא לא תנן לה וא"כ מה קושיא מלקתה. או יאמר כמ"ש המ"ב בתשובה סימן ס"א ב' כיסי' תרי רואין לא אמרי' ואי טריפות הכליות משום בני מעיים לאיזה צורך הוצרך הרי"ף והר"מ בפ"ח מה"ש הכ"ה והטור לומר לפיכך אם ניטלו כשר ה"ה ג' כשר לו ניטלו טרפה אפ"ה ג' כשירה ועיין מ"ש בט"ז אות א' ואפשר מש"ה לא הגיה הר"ב בזה יע"ש:

סעיף ב

וכן. עש"ך ומדבריו אתה רואה דווקא נקב שיש בו חסרון דתלי טעמא דלא גרע מנתמסמס וכמ"ש הב"ח דלא עדיף אלו הוה הבשר הנחסר ע"י חולי לפנינו משמע וודאי הא שלא ע"י חסרון לא אפילו ע"י חולי ומ"ש דווקא ע"י מחט הוא לאו דווקא אלא שראיתי להתב"ש אות א' שדייק מדכתב ע"י מחט משמע ע"י חולי אפילו בלא חסרון. והא מדין מסמוס למד לה וכפי הנראה דסובר דה"ק דחולי הוה לקותא כמו המסמסה וכתב דלפי מ"ש הכל בו דחולי לקותא הוא יע"ש. ולא הבינותי דאדרבה הכל בו שהביאו המחבר בס"ד אין סובר כן דאל"כ למה ליה לאהדורי אטעמא דהיה פחות מכשיעור לימא דהוה לקותא ומכי מטי לחריץ לו יהיה כשיעור טריפה אלא סובר ע"י חולי לאו לקותא הוה ואף ל"ד להמסמסה. וראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ב' דברים אשר לא זכיתי להבינם כתב דהלבוש פ"א כתב כאו"ה דניקב ע"י חולי טריפה וא"י דשם לא נזכר כ"א ניטל ע"י חולי טריפה וכמ"ש בס"ו דאל"כ איך תחזור לכשרותה וזה יורה בהיפך וכדכתיבנא. עוד כתב אמ"ש הש"ך דלא הגיע עד הלובן כשרה אפילו לאו"ה וז"א דאו"ה

מטריף במסמסה אפילו לא הגיע ללובן אלא שהש"ך הכריע מסברא דנפשיה דעכ"פ בלא הגיע ללובן דאין להחמיר ע"י חולי כיון דמשמעות הפוסקים להתיר ניקב ע"י חולי. ולענין דינא כתב הכה"ג ושאר אחרונים ע"י חולי והגיע ללובן יש לאסור ונכון להחמיר עכ"פ באין ה"מ וכאמור ✍עי' לקמן:

סעיף ג

או. הש"ך הראה לאות ו' ור"ל דמ"ה היינו בכח ומש"ה דינה כלקותא משא"כ כשאין בכח כשירה אף להר"ב ומש"ה לא הגיה כאן כלום:

סעיף ד

עד מקום חריץ ועד בכלל. ש"ך וכן מוכח מש"ס מההיא דמחו בכוליא ולא הספיקו לראות אם ניקב החריץ דאפילו ניקב כל החריץ או נחתכה כשירה:

סעיף ה

עד הלובן ובתוך הלובן. ש"ך הא אין לקותא בלובן אף שאין הפסק בין הליקוי ללובן כשירה להמחבר ומ"ש שכ"מ בש"ס אפשר מהא דאמרינן והוא דמטי לקותא למקום חריץ ולא אמר עד מקום חריץ והוה מפרשינן לחומרא ש"מ בתוך בעינן:

סעיף ו

הלבן שנכנס תוך הכליות תחת המתנים ששם מעורים בגידים באמצעות הכוליא והוא מקום חריץ ש"ך וכפי הנראה שכן צ"ל הלובן שיוצא מתחת המתנים ונכנס לתוך הכליות ורש"י לא כתב כ"א ששם מעורים בגידים:

סעיף ז

מכת חרב. פי' הש"ך שמכה בכח אפילו לא נבקעה לשנים דאי נבקעה לב' לא היה לרמ"א לומר מ"ח אלא נבקעה לב' וא"כ כשהכה בכח אף שלא נחתכה לב' טרפה ובלא כח דוקא נחתכה לב' כמ"ש או"ה הביאו הש"ך אות ח' מ"ח ונבקעה לב' השיב כתרתי. והל"ח הניח בצ"ע דברי הר"ב שסובר דמ"ה היינו נחתכה וחולק אהמחבר ודוקא ניקב א"כ היה להניח לעיל וכפי מ"ש הש"ך אין כאן קושיא דמ"ח היינו בכח טרפה:

סעיף ח

עד הלובן. הש"ך האריך בכאן ומסיק כאו"ה דכל לקותא לא בעינן למקום חריץ כ"א במ"ח דמפרש הא דאמרו והוא דמטי לקותא למקום חריץ אמ"ח קאי דבעינן מקום חריץ. ומ"ש דהר"ב שכתב דמכת חרב כלקתה לאו לגמרי א"י הא הר"ב לא הגיה כאן כלום ואף שבת"ח כלל פ"ט הביא לדברי או"ה מ"מ הגהות חיבר באחרונה וחזר כאן ואולי דלא היה להר"ב לומר דינו כלקתה כו':

הרשד"ם הי"ד סימן ל"ה האריך בכוליא שלא בדקו אם הגיע ללובן יע"ש דהוה טריפה דלא מוקמינן אחזקה דבהמה זו איתרע רוב דידה ועיין בסימן נ' ולבסוף כתב ב' עדים

העידו שבריאה היתה הכוליא וב' מכחישים אוקי אחזקה ומיהו אם כולם אומרים שהיה מוגלא אלא שב' אומרים הגיע ללובן וב' אומרים שלא הגיע הוה וודאי טריפה דאיכא ס"ס לאיסורא שמא העדים שאמרו הגיע ללובן האמת אתם ושמא הלכה כמ"ד לא בעינן למקום חריץ במוגלא ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ט"ו. ומה שהתיר הרשד"ם הכלים אחר מעל"ע אנן לא קיי"ל כן דספק איסור תורה שנעשה אח"כ דרבנן אין להקל ומה שהביא ראיה מא"ה הביאו הב"י בסי' קכ"ב דאם שהו בבית עובד כוכבים כלים מותר לאחר מעל"ע התם כיון דספק אם שימש כלל עדיף עיין מ"י כלל נ"ט ובקונטרס הספיקות ובסימן ק"ג וקכ"ב אבאר. וסבור הייתי לומר דלהר"מ ז"ל כל ספיקא מ"ה שריא א"כ תו הוה גזירה לגזירה אטו ב"י ונהי דוודאי איסור דרבנן אין להתיר בכה"ג משא"כ שאב"י הוה רק גזירה שוב ראיתי שזה טעות דהא פינכא דרב אמי דתברה ואמאי לא שהה מעל"ע דם שבישלו דרבנן אלמא אף בדרבנן גזרו על שאב"י. ומיהו להר"מ דם שבישלו ד"ת ובסימן ק"ג וקכ"ב אבאר:

כתב בכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ח כוליא שהקטינה ולא הספיקו לבודקה אם היה כענבה כשירה מס"ס שמא מתולדה ושמא היה כשיעור וע"ש ואף שאין הספק הב' שקול דאיכא ביה ס"ט לאיסורא שמא הלכה ע"י חולי טריפה כאו"ה ושמא לא היה כשיעור אפ"ה יש להקל ועמ"ש לקמן בהא דנתמסמס פחות משיעור:

סעיף ט

כשירה. הטעם דכוליא כולה דם הוא ומש"ה כשירה ואינו דומה למראה דבש ש"ך. ועיין תב"ש הביאותיו בט"ז דוקא עד הלובן דלובן אין דרכו להיות דם והלכך אם נמצא בלובן דם יש להטריף לדידן:

סעיף י

אע"פ. הש"ך הראה מקום לסימן מ"א ושם ערער הש"ש ביבשו הב' זיתים והשאר שלם וכאן לא הזכיר הש"ש בא"ט סימן פ"ו כלום:

סעיף יא

נמצא. עש"ך וכבר כתבנו ועמ"ש בט"ז בשם התב"ש דיש ב' מיני אבנים יע"ש:

סעיף יב

ופול בכלל טריפה. כתב הש"ך דיש כמה דעות דפול וענבה כשירה יע"ש:

סעיף יג

כענבה. הש"ך העלה כענבה ממש דהיינו עינבי הנפן משערינן ליה ואף דהיום נתקטנו בשיעורן ממה שהיו בתחלה ועמ"ש בט"ז מזה:

סעיף יד

והיכי ידעינן. עש"ך והנה הנך ב' דינים כוליא שהקטינה ודין שאח"ז ניטלו ע"י חולי לאו"ה טריפה הם כל ע"י חולי הוה כמסמסה ומה ששנינו כוליא שהקטינה יפרש ע"י אדם שניטל ביד ונשאר כפול וענבה לא ע"י חולי:

סעיף טו

או. הש"ך האריך להשיג על הישׁ"ש דמחלק בין על ידי מעשה א"א לטריפה שתחזור לכשרותה הא ע"י חולי אפשר והוא דוחה זה. ולישׁ"ש קרום מחמת מכה אינו קרום הטעם שסופו ליסתר ובסי' נ"ב אבאר. כתב הכר"ו בניטל הטחול דכשירה היינו הקטינה ולא שנימוקה דאיך תחזור לכשרותה ועמ"ש לעיל בסימן מ"ג בזה:

סעיף טז

אם היו. עש"ך ולשון איפכא אינו מיושב כי הב"ח פשיטא דמודה דאם ב' בדרי וא' מהם נלקה דטריפה ופליגי באם כולן עומדות בשוה ישׁ"ש מיקל דאוקי אחזקה והב"ח מטריף מספק שמא אותה הראויה נלקה והפר"ח אות י"ד והתב"ש אוסרין בכל גווני דמ"מ כאיב לה כאב הלקותא ועיין צ"צ סימן צ"ח ב' טחולין וא' ניקב בסומכיה דינו כמו בכליות ואף אם עומדין בשוה וא' קטנה וניקבה בסומכיה כשירה ולמד מב' וורדות שא' גדולה שהולכין אחר הגדולה שהיא העיקרית ה"ה כאן:

ודע דכל זה באברים שאם ניטלו וחסרו כשירים שייך זה הדין הא ב' כבדים וא' מהם לקותה כולה דם או קשה כאבן וכדומה אין אומרים שהיתירה לקויה והבריאה היא העיקרית דמ"מ מתחלה שהיו שניהן שלימים נטרפו מטעם יתר כחסר ואיך יחזרו לכשרותן ובלא"ה אין לדמות ב' כבדים לכאן כנ"ל פשוט ✍:

סעיף יז

דלובן. הש"ך הביא הא דישׁ"ש דמספיקא אסרינן לה כיון דבלובן א"א להכיר ומיהו לפעמים אפשר להכיר גם בלובן והוה ודאי טריפה ועט"ז שסובר דאף לא הגיע ללובן:

סעיף יח

וכל. הש"ך העלה דבגע"ל טריפה וגרי"ן ובל"א כשירה כמו בריאה מדר"נ ה"ה בכוליא יש להכשיר:

סעיף יט

פוסל. עש"ך דלקותא פוסל בה ושינוי מראה הוה לקותא ומש"ה בעינן דוקא עד הלובן ומ"מ לא הבינותי לקותא זו מה היא דכל האברים פוסל בהם לקותא אם הגיע לחלל כ"א כדינו דהוה בשר שרופא גורדו:

סעיף כ

אין טרפות הטעם דסגורים בעצם ואין מגיע ההפסד לבני מעיים והלכך אין שום לקותא פוסל בו אף מוגלא דלא בעינן עד הלובן מה"ט דאמרן ומ"ש על הלבוש הוא ממ"ש בסעיף יו"ד כוליא של עוף אין שום טריפות פוסל בה ובניקב יש מכשירין ויש פוסלין וא"י להולמו דניקב אפילו בבהמה כשירה אפי' ניקב הלובן כמבואר והל"ח אות רל"ג השיגו דמתחלה פסק דאין טריפות בכוליא של עוף ואח"כ הביא י"א ואני אומר בלא"ה ניקב גם בבהמה כשירה אם לא שנאמר במ"ש או"ה ניקב ע"י חולי בבהמה טריפה:

סימן מה

סעיף א

או עוף. הש"ך הביא דעת ר"ח דהמעי של עוף דהביצים מונחים בתוכן אסורה מספק מאיבעיא הורו בטרפחת לאיסורא והיינו בעוף ופסק כן הב"ח באין ה"מ לאסור ולפ"ז אם נמצאו ב' יש לאסור בעוף דכל יתר כנטול ופשוט. שוב ראיתי לכה"ג בהגהות הטור אות א' נמצאו ב' לרש"י כשירה ולרמב"ן אסור יע"ש הנה זהו בבהמה דניטל כשירה וניקב טריפה ומ"מ יש להכשיר אם נמצאו ב' דשמא הלכה דאין נקב אוסר כלל דהא מכשירין בה"מ ושמא הלכה כרש"י דכחסר דמי וניטל כשירה ומיהו בעוף אם ימצאו שני מעיים יש לעיין ולומר דכנטול דמי וטריפה וי"ל דאפשר הר"ח גופא דאוסר בניטל טרפחת דעוף היינו ניטל ביד לא בחסר מתחלת ברייתה והלכה כרש"י דכחסר מתחלת ברייתה דמי ואם כן יש להכשיר אף באין ה"מ נ"ל ✍. ולענין ניקב הטרפחת יש לעיין אי הוה דוקא ע"י חולי דהוה כנימוק או אף ע"י אדם ועיין ד"מ בסימן נ"א ואם נאמר דוקא ע"י חולי הוא א"ש דבריו שם ובט"ז הביאותיו. עיין פר"ח במ"ש בד"מ נימוק הוולד טריפה והאם כשירה משום דהוה פירשא בעלמא עיין בסימן פ"א דזה דוקא בשלי' דהוולד נוצר בו לא בטרפחת דלא הוה פירשא ושם אבאר:

סעיף ב

וכ"ש ניקב. עש"ך וכוונתו מבואר דאיך כתב וכ"ש ניקב ואח"כ כתב דיש מטריפין לז"א דלפי הכלל המסור בידינו כל שאם ניטל כשירה כ"ש ניקב כשירה ויש מחמירין כמו בטחול דניטל כשירה וניקב טריפה וכ"ש נימוק ומ"ש אבל בניטל האם לכ"ע כשירה היינו בבהמה אבל בעוף הא איכא ר"ח דמטריף כמו שהביא באות א' וראיתי לכה"ג בהגהות הב"י אות י"ב תמה על הש"ך במ"ש דניטל האם לכ"ע כשירה והאיכא ר"ח דמטריף ולא ידענא מה ראה לכתוב כן דהש"ך אניטל האם דבהמה קאי ובזה ליכא מאן דפליג:

סעיף ג

ויש מחמירין. הש"ך הביא דעת הב"ח לאסור אפילו בה"מ בניקב או נימוק והוא ז"ל כתב מתוס' מ"ח א' ד"ה שלפוחית ראיה והיינו דכתבו ניטלה שלפוחית אבל ניטל או ניקב כיס השתן טריפה ואמאי לא כתבו בניקב האם טריפה ש"מ דניקב האם כשירה ולזה יש לומר דניקב כיס השתן אפילו ע"י אדם וכדומה טריפה וניקב האם דוקא ע"י חולי דהוה כנימוק וגרע טפי ועיין תוס' חולין נ"ו ב' ד"ה איבעיא להו שהוקשה להם איך אפשר הא חשיב בסנהדרין לר"ט טועה בדבר משנה ולא תירצו דניקב הורו לאיסור ש"מ דסבירא להו דניקב כשר. ביצים קרושים המנהג לעת הצורך ובע"ש להתיר עיין מ"ש בט"ז:

סעיף ד

בניקב ונחתך כשירה. עיין באחרונים אי נחתך כולו או מקצת:

סעיף ה

והכי נהוג עש"ך. ודע דהב"ח בתשובה סימן קנ"ז כתב דהא דניקב כיס השתן טריפה עוף אין לו כלל כיס השתן ומש"ה הכשיר תרנגולת שבטנה צבה ויצאו מים רבים ממנה אחר הבדיקה באברים הפנימים ועיין בסימן ג' בענין ניקב א' מאברים הפנימים יע"ש עיין בל"י. שורים המשתינים דם יש לבדוק אם לא ניקב כיס השתן ואם לא בדק אפשר בה"מ להקל:

סימן מו

סעיף א

ואפילו ליחה. כתב הש"ך דהא דאמרו קרום בוושט ובריאה מחמת מכה אינו קרום לאו דוקא ה"ה בכל האברים אינו קרום לאפוקי מדעת הרא"ה בב"ה ל"ה ב' דוקא בוושט ובריאה. וכאן הוצרך להשמיענו דל"ת דוקא ליחה אין סותם הא קרום סותם קמ"ל דאפי' בדקין לאו דוקא הוא וה"ה קרום אינו סותם:

סעיף ב

ואם. כתב הש"ך אפילו עודנו המחט תחוב שם הוה סתימה. ומיהו אם שומן סביב המחט ובראשו נגד פי המחט אין שומן אע"פ שיש בשר עליו הרי מראין הדברים דקרום מחמת מכה הוא כיון דלית שומן נגד פי המחט ועמ"ש לקמן בסי' מ"ח ומ"ט איזה שומן סותם ומ"ש בדיני' קורקבן בזה:

סעיף ג

כשירה. הש"ך הסכים לסברת הט"ז במ"ש או"ה דכל דבד הצריך שיעור אין מי שיסתום אותו ול"ד לחלחולית דהתם ירכים מעמידין אותה ואין הרעי נופל לגוף משא"כ בטחול ועיין בט"ז מ"ש הא בלא"ה חלב טמא מפסיק יע"ש:

סעיף ד

שכל חלב טהור סותם. הש"ך חולק עם הט"ז וסובר דאין חילוק בין בשר לשומן ודוקא באותו אבר או שדבוק בתולדה אצלו אז הוא סותם מה שא"כ כשאינו דבוק עמו בתולדה אין סותם אף אם נסרך עמו כמו שומן:

סעיף ה

חוץ מקרום שעל הלב וה"ה שומן הלב עצמו. כפי הנראה מש"ך סי' מ' אות ב' ושכן דעת הר"מ ז"ל דקשה הוא וה"ה שומן הכרכשא מה"ט אין סותם ואין נכנס לנקב עיין בכ"מ שם:

סעיף ו

הכרכשא הטעם שאין אדוק היטב. ש"ך וזה להמחבר אבל כבר כתבנו דלהר"מ הוה הטעם דקשה הוא ואינו סותם:

סעיף ז

והעוף כל שומן שלו סותם דלא מצינו כנגדו טמא. ש"ך ורש"ל בפא"ט סי' נ"ב מפקפק על היתר זה דשומן העוף רך הוא ולא הוה סתימה וכ' שאלמלא בא לידו לא היה אוכלו אבל הלילה להחמיר לאחרים עכ"ל והמנהג הפשוט כדעת המחבר שהוא דעת התוס' דשומן העוף סותם ועמ"ש בסי' נ"ט:

סעיף ח

ואם החזירן כו'. ואם ידוע שלא נהפכו כשירה הא בסתמא לא. ש"ך ועמ"ש באות ט' לענין סירוס התרנגולים בזה:

סעיף ט

וה"ה אם לא יצאו. הש"ך הביא דיעות דאם לא יצאו ונהפכו כשירה דתרתי בעי' יצאו ונהפכו ולענין דינא כתב הכה"ג בהגהות הטור אות יו"ד דהלכה ברשב"א דכל שנהפכו אף שלא יצאו טריפה ומתני' דנקיט יצאו אורחא דמלתא נקיט וכ"כ הפר"ח והתב"ש הא דלא תנן במשנה א"ט יצאו ונהפכו דבכלל ניקבו הדקין הוא תוס' חולין מ"ו ב'. כתב רש"ל באו"ש תרנגולת שיצאו מעיה דרך נקב בית הרעי והוחזרו טריפה בשם מהר"א ספרדי כיון שיצא דרך מקום צר א"א שיחזרו כסדרן לתוך המעיים הביאו הכה"ג בהגהות ב"י אות ט' יע"ש:

סעיף י

אבל. עש"ך חולק אמעשה דל"ח בתרנגול מסורס שהיו בני מעיים בין עור לבשר והטריף והש"ך מתיר דריעותא דבין עור לבשר לא הוה ריעותא ואמנם התב"ש והפ"מ ובל"י כתבו שיש להטריף ובאמת לא הבינותי דודאי הל"ח מודה דבין עור לבשר לא מיקרי ריעותא אלא הכא שאני דהסירוס מוכיח ומצוי הוא וחיישינן שיצאו בני מעיים לחוץ ונהפכו וכפי הנראה דבמעשה דל"ח היו דבוקים בעור והתב"ש כתב העיקר הריעותא הוה הסירוס ולאו מתרי טעמי הטריף אלא משום סירוס לחוד יע"ש:

כתב כה"ג בהגהות ב"י אות ט' שהחכם מהר"י אבורב"י ז"ל אסר תרנגולים מסורסים שיש לחוש לנקיבת המעיים (וה"ה לשמא יצאו ונהפכו) והכה"ג השיב דהוה ס"ס שמא עברו עליהם י"ב חודש ושמא לא ניקבו הבני מעיים. ואני אומר ס"ס כזה לא שמענו מעולם דגרע משם אונס חד הוא ולא הוה ס"ס כלל ומ"מ העולם אין נזהרין דמאחר שהוא אומן בקי הוא בכך ורואה שלא יגיע כלל לבני מעיים וא"צ להמתין שיהיו י"ב חודש מעת הסירוס:

סעיף יא

מחט בדקין. הש"ך מתיר בה"מ במחט הנמצא בדקין וכן הסכימו אחרונים ובתנאי שלא יהיה תחוב אפילו במקצת עיין תשובת מהריב"ל ח"ג סי' ק"ג:

סעיף יב

ד' אצבעות. כ' הש"ך וי"מ ב"א והוא היש מי שאומר שהביא המחבר לקמן סי' נ"ו עכ"ל וצ"ע דהא מ"ד ב"א הוה לקמן ח' אצבעות בצ"ה ד' בטדי והיש מי שאומר שמביא לקמן הוא כפירש"י אצבע שוב ראיתי שהפר"ח כאן הרגיש בזה. ולענין דינא המחבר שם גופא סתם כסברא קמייתא די"ו אצבעות דבטדא הוה ד' אצבעות ואף שרמ"א כתב שם בעוף ישער ברוחב אצבע כפי הנראה דהיינו לפי הב' דבטדא אצבע אבאר שם בט"ז ועיין יש"ש ושם אבאר:

סעיף יג

ובדקה. עש"ך דהיינו קישור האצבע ר"ל כמלא קשר אגודל דהוא קרוב לשיעור ב' אצבעות ר"ל רוחב ב' גודלים עיין א"ח הלכות ציצית:

סעיף יד

יש אוסרין. עש"ך באין ה"מ יש לאסור במשהו מאותן ד"א ובמקום ה"מ יש להקל עד רובו כדיעה שניה וכמו שיתבאר:

סעיף טו

רוב רוחבו. הש"ך האריך והעלה כמ"ש מהרש"ל בהגהותיו לטור דבין ברוב רוחבו או רוב ארכו ור"ל שינטל רצועה באורך ד"א אורך ב' ומשהו וברוחב הרצועה משהו וכן

ברוחב הד' אם ינטל מרוחב רוב הרוחב ומשהו באורך הוה טריפה ובס' ראש יוסף הארכנו בזה:

סעיף טז

אם סירכא. עש"ך מה שהראה מקום לסי' ל"ז יע"ש וכבר כתבנו מזה בכמה מקומות שאנו נוהגין להכשיר סירכא בשאר אברים חוץ ריאה ואף אם נסרכו דקין לדקין ששניהם נקובתן במשהו אפילו הכי כשירה וראוי שתדע דזה דוקא אחר הבדיקה כמ"ש הלבוש ס"ו דאם בדקו ולא מצאו ריעותא וכבר כתבנו כן בסימן מ"ג אלא שראיתי לשו"ת חוט השני סי' ס"ט כתב דאם נסרך הטרפשא ולא בדקו כשירה וממרוצת דבריו שם נראה דבשאר אברים א"צ בדיקה כלל ובכרס יש לבדוק דהוה מיעוט המצוי כמו סירכות הריאה ואם לא בדקו כשר ומוכרח הוא לשיטתו דאי בשאר מקומות ג"כ צריך לבדוק למה השמיענו רמ"א בטרפשא יותר משאר אברים. אמנם הרי אתה רואה שהלבוש לא כתב כן ומ"מ נראה בשאר אברים אם לא בדקו באונס דיעבד כשירה ובטרפשא טריפה כלשון רמ"א דודאי" ימצא אף שבת"ח כלל פ"ה כתב "שמא הרי חזר בהגהותיו נ"ל ✍ ועמ"ש לעיל סי' מ"ג ומ"ד. עוד למדתי מתשובה ההיא דקורט דם המוזכר בכל מקום היינו ממשות או דם צרור בעובי הבשר אבל האדים הבשר לחוד אין מזיק ולקמן יבואר:

סעיף יז

ומ"מ יש לדקדק. עש"ך דאם הבשר שלם תחת הבועא יש להכשיר אף ביש ליחות תוך הבועא וכן המנהג ועמ"ש בט"ז מזה:

סימן מז

סעיף א

כענף מן הבד. עש"ך דמיישב הא דס"ה וכמ"ש באות ז' ולכאורה דר"ל דבס"א איירי שדק תלוי זה יוצא מתחלה מקיבה ומקורקבן ובס"ה איירי שיוצא דק מהדקין וז"א במשמעות לשונו גם דברי המחבר א"א לפרש כך ושוב ראיתי בתב"ש אות ד' עמד בזה ופירש דברי הש"ך דביציאתו מקיבה עושה רושם ששנים הם שרחבים הם כב' או שיש סדק וניכר שהם ב' בהתחלתן ובס"ה איירי שמתחלה הוא א' ממש ותלוי ועומד ועיין כר"ו אות ד' ומ"ש שם דהמחבר כתב אצבע לא ידענא מה הוא דזה לי"א ולא לדיעה קמייתא. והתב"ש כתב דלק"מ דבס"ה איירי שתלוי ועומד וסתום בראשו ואין משמש כניסה ויציאה ובס"א איירי שיוצא מהדקין ובסוף יוצא דרך פי הטבעת והואיל ומשמש כניסה ויציאה לעצמו הרי הוא מעי יתר וטריפה ונכון הוא. ומ"מ לענין דינא העלה שאין להכשיר מעי תלוי כ"א בתחלה הם אורך אצבע אחד ואין ניכר שם כלל שהם שנים והיתר הזה אין באורכו כ"א אצבע אז כשר בה"מ דוקא יע"ש. ובאין ה"מ צריך ג' תנאים אחד דמתחלה הם

אחד באורך אצבע ולסוף ג"כ כלין כאחד באורך אצבע וכל ארכו של יתר רק אצבע אז כשר ולא בע"א וכן העלה הפר"ח ועיין בל"י וכן ראוי לפסוק להלכה שאין כשר כ"א בג' תנאים המוזכרים:

סעיף ב

בין בעוף. עש"ך ורוצה ליישב קושית הט"ז ולא ניחא ליה בתירוצו דזה סיום הי"א כיון דהוא סעיף בפ"ע כמ"ש הדרישה יע"ש ופירושו הוא דבהמה בעינן תחלתו וסופו שיהא א' ואין צריך אורך אצבע לדיעה א' שהוא דעת הר"מ ז"ל ובעוף אם בתחלה יוצא א' ממש זהו הדין דס"ה דכשר ואם נראה מתהלה שהם שנים שרחבים הם כשנים או שיש סדק טריפה בעוף ובבהמה ואם הדרי ערבי בבהמה בעינן מתחלתו עכ"פ שיהיה כא' ובעוף אף אם הם מתחלה ב' ובסוף הדרי ערבי כשירה ומ"מ צ"ע בפירושו זה:

סעיף ג

יש ברוחב אצבע שלם. כתב הש"ך ה"ה ב' ביה"כ אם כרוחב אצבע שלם כשירה כמו בדקין:

סעיף ד

וכן עיקר. עש"ך מה שנרשם אדיעה שניה ר"ן צ"ע כי דעת הר"ן כרי"ף והר"מ דא"צ אורך אצבע אלא כל שיש בתחלה מחובר משהו ולסוף מחובר משהו כשירה ועמ"ש בט"ז מזה:

סעיף ה

אבל בעוף. הש"ך הראה לאות ב' ור"ל דכאן מיירי שמתחלה הם שנים ממש ולסוף הדרי ערבי במשהו בבהמה טריפה ובעוף כשר זהו הדין של ס"ב ואם מתחלה הם כא' ולסוף הם א' אף שנראה שהם כשנים שרחבים הם או היכר סדק אפילו הכי כשירה בעוף ובבהמה זהו הדין של ס"א לדיעה קמייתא ואם מתחלה הם א' ממש לגמרי ודק יוצא מהדקין ותלוי ועומד זהו הדין של ס"ה דכשר בעוף ובבהמה לדעת הש"ך ז"ל:

סעיף ו

סניא דיבי. עיין ש"ך מ"ש בפירוש סניא דיבי בשם המבי"ט יע"ש:

סעיף ז

הדרא דכנתא. עש"ך מה שמיישב דלא תקשה ממ"ש ס"א וכבר כתבנו פירושו באות א' בשם התב"ש וכר"ו דלעיל מיירי שיש היכר שהם עכ"פ שנים שרחבים הם כערך שנים ומשום הכי טריפה מה שאין כן כשמתחלה הוא א' לגמרי ותלוי ועומד זה לאו יתר הוא אלא דק היוצא מדקין מש"ה אין להטריף אף שהוא זקוף ועומד ולענין דינא כתבנו באות א' בשם התב"ש ועיין פר"ח ובל"י מביאו:

סעיף ח

כאורך אצבע ה"ה יותר. וכן הוא מבואר בתשובת הרא"ש ש"ך ועמ"ש לעיל לענין דינא דוקא אצבע ובה"מ כמ"ש התב"ש:

כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"א בשם מהר"ש הלוי חי"ד סימן כ"ה בעוף שהטילה רעי מב' מקומות וצוה לחתוך בפנים וראה שהמעי הוא א' אלא שהוא רחב ומטיל רעי לב' נקבים אלו והכשיר כיון שהמעי א' הוא אין בכך כלום ונכון הוא הביאו האחרונים דברים אלו גם כן יע"ש:

סימן מח

סעיף א

ואם. הש"ך הראה מקום לסימן ס"ד ס"י ושם באות י"ג כתב דרש"י ור"מ מחולקין בענין חלב שעל היתר לרש"י כל בפנים לעוגל הוה חלב טהור ולהר"מ רק חוט מתוח הוה יתר ולא אינך וכבר כתבתי בט"ז דהמורה צריך ליזהר ועתב"ש. נמצא בין לענין ניקבה הקיבה ובין לענין היתר אכילה יש מחלוקת בין רש"י להר"מ ז"ל באייתרא יע"ש:

סעיף ב

תולעים. הש"ך הראה מקום לסימן ל"ז אות י"ז ושם נאמר דווקא במוח הא שאר איברים אמרינן בהו לאחר שחיטה פירש כמו בריאה וע"ש:

סעיף ג

בשר החופה רוב הכרס. עש"ך ודע דבעוף אין לו כרס הפנימי ולא כרס החיצונה ויתבאר זה בסימן מ"ט לענין אם נחלק הבשר שעל העצם שקורין בילי"ג כשר:

סעיף ד

רוב. הש"ך הביא כמה דעות דבעינן מפולש דווקא וכן הסכים התב"ש באות ה' בה"מ יש להקל אם לא נקרע מפולש מעל"ע וכ"כ הפר"ח אות ו' בה"מ להקל. ומ"ש דבזה מיושב קושית הב"י והב"ח והוא איכא מ"ד שכתב הרי"ף היינו דבגי' הרי"ף איכא מ"ד דהלכה כריב"ח ברוב קרוע ולא ברוב ניטל והקשה הב"י וב"ח דאם רוב קרוע כ"ש ניטל וע"ז תי' הש"ך דה"ק דברוב ניטל היינו שיש חסרון ל"ת דאפילו ניטל רוב עובי אף שאין מפולש קמ"ל דאפילו בחסרון בעינן דווקא מפולש עד שנראה הפנימי. ודע דברוב קרוע לכאורה הוה בעיא דלא איפשטא בגמרא וכמ"ש הרא"ש סימן מ"ב דאזלינן לחומרא ואם כן ספיקא הוה אבל כד מעייני ביה תמצא דוודאי הוא דהא אמרינן שם ותפשוט מדתנן או שנקרע רוב חיצונה ודחי דשמואל אמר מקום שאין בו מילת אם כן לדידן דפסקינן כריב"ח דכל הכרס במשהו וחיצונה הוא נקרע כו' אם כן מיפשטא בעיין דאף ברוב קרוע טריפה וצ"ע דהרא"ש פסק בסימן ל"ג כריב"ח וכאן פסק דספיקא הוה ואולי גם

שם לא ברירא ליה ולחומרא פסק כריב"ח. אמנם לענין דינא נראה דכל הפוסקים פסקו כריב"ח אם כן נפשטא בעיין וליכא ספיקא לא הא ולא הא וצ"ע ✍:

סעיף ה

או ניטל מקימו דהוה כחסרון ש"ך ור"ל דבין רוב קרוע או רוב ניטל טריפה:

סעיף ו

רוב אורך. עש"ך דמ"ש הב"י ה"ה רוב אורך ה"ה בהמה גדולה דשיעורא הוה טפח נמי אין חילוק בין אורך לרוחב וכתב כאן משום דהוזכר לשון אורך בבהמה קטנה ול"ת דווקא אורך וכ"ש בהמה גדולה דשיעורא טפח אין לחלק:

סעיף ז

או באורך. עש"ך דל"ק מסעיף ג' דאף בחסרון בעינן טפח דהתם מיירי שאם תעשה עיגול לא יהיה סלע וכאן מיירי שיש סלע מש"ה טריפה והשיג על הד"מ דמשמע מדבריו שאם ניטלה רצועה באורך יהיה חוט המקיף טפח וז"א דבעינן שאם תעשה עיגול דווקא אז יהיה חוט המקיף טפח ועיין בט"ז אמנם מ"ש נקדרה היינו מפולש לא ידענא מה בעי בזה דלהמחבר אף באין מפולש דינא הכי להר"מ ז"ל ואם נאמר כן הוא תי' הרש"ל כמו שהביאו הט"ז אין כאן קושיא וכ"ת דקושטא קאמר אף להר"מ בנקדרה בעינן מפולש כמין ארובה הא ליתא דהא בגמרא אמרו שאם תמתח תעמוד על טפח משמע דמדין טפח קאתינן עלה ואף באין מפולש אם נקדרה בעובי רוב כסלע הוה טריפה וכדאמרן:

סעיף ח

והוא. עש"ך לא הבינותי כוונתו דאם ר"ל דהטור לא הזכיר בציפא בדוחקא וכ"כ רש"ל ביש"ש סימן ס' משום דא"א בקיאין איזו מיקרי ציפוי כולו כו'. א"כ לא היה לו להעתיק לשון הטור זו אצל זו דמשונה מלשון המחבר שכתב זה בצד זה ואם כוונתו כמ"ש הלח"מ שם בפ"ט מה"ש ה"ו דיש חילוק בין זה בצד זה או זה אצל זה שמפרש בציפא היינו זה בצד זה ויראה לפרש דהגרעים של תמרה הם רחבים קצת ואם מונחים שוכבים הם יותר רחבים וזא"ז היינו על חודן אם כן איך כתב וכן פסק מהרש"ל ולא הזכיר שם כלום בפא"מ סימן ס' מזה וצ"ע:

סעיף ט

אם. עש"ך דלדידן שא"א בקיאין כל שיש שינוי בבשר יש לחוש לבשר שהרופא גורדו ועמ"ש לעיל באורך ובסימן ג':

סעיף י

כשירה דבלא"ה שפכי להדדי רש"י ש"ך ואם ניקב דופן א' נמי כשירה ול"ת דווקא שניקבו זה לתוך זה עיין בהרע"ב בפי' המשניות וכבר התבאר:

סעיף יא

ואם. עש"ך דה"ה בין הכפולים דחלב טמא שם אינו סותם ועמ"ש בט"ז במקום שאין חלב טמא ביניהם אף שיש ב' עורות אפ"ה אם ניקבו זה לתוך זה או א' מהם כשירה דמדובק הוא וא' מגין על חבירו:

סעיף יב

וי"א. הש"ך האריך בכאן דאף רש"י אין אוסר כ"א ע"י מחט וע"י חולי מודה דכשר אם כן יש להכשיר אף בלא ה"מ וכן פסק הט"ז. אמנם בבמה מדליקין יראה מרש"י אף ע"י חולי לא הוה הגנה דחצי עור דק אין מגין וה"ה ביה"כ עור וחצי ולא קיי"ל בהא כרש"י אלא כר"י בעל התוס' עיין חולין נ' ב'. ודע דברייתא מחט בביה"כ דפי' רש"י דווקא נקיט הא המסס לא שמא הברי' הקשה כר"ו אות ט' אם כן עולא דלית ליה שמא הברי' איך הבין ברייתא זו. ולדידי אין זה קושיא די"ל עולא כרב דאין חוששין לס"ד ורב תנא ופליג על ברייתא ועולא כוותי' דרב ולדידן דחוששין ה"ה בהמסס. ע"כ אין להחמיר ע"י חולי כלל בהמסס ואף בווושט דלא חיישינן כאמור:

סעיף יג

בהמסס. עש"ך דביה"כ יש בו מקום שאין שם אלא עור א' ומשמע מדבריו ה"ה שאר הכרס באין ה"מ יש לאסור במחט כרש"י ובקיבה יש לומר דהוא קצת עב ודומ' לביה"כ במקום כפול עמ"ש לקמן בזה:

סעיף יד

אפילו. עש"ך דחשש שמא הברי' נתרפא ואין ניכר אף בהמסס ולאו דווקא ווושט ול"ד לריאה דמקילין ע"י נפיחה. ומיהו באווזות שמלעיטין שיש מקילין אם לא ניקב מעל"ע יש לומר דמודו כאן באין ה"מ ושם מקילין אף באין ה"מ בניקב העור הפנימי לחוד דלא מחזיקין ריעותא מעור לעור. וכתב הש"ך דווקא אי יש ק"ד בפנים הא לאו הכי לא והדין עמו דאף דחיישינן שמא אוכלין ומשקין שטפוהו הוה ס"ס שמא לאחר שחיטה ושמא לא ניקב מעל"ע ול"ד לווושט דאף שאין ק"ד בפנים דהתם איתחזק איסורא ואף שלא במקום שחיטה מ"מ רגיל ומצוי הוא שינקבו שניהם משא"כ כאן וכן מוכיחין דברי הר"ן שהביא הט"ז והש"ך שם דווקא ווושט אמרי' אוכלין ומשקין שתדירין שם שטפוהו ולא כאן. והתב"ש אות י"ב החמיר בכאן אף שאין ק"ד בפנים חיישינן שמא אוכלין ומשקין שטפוהו ודחה הראיה מהר"ן יע"ש ולי נראה דמב' צדדין טריפה אם ק"ד בפנים כמ"ש הש"ך אות כ"ו ואם כן ניחוש שמא אוכלין ומשקין שטפוהו והתב"ש הרגיש בזה ולא הבינותי מה שיש לחלק בין ב' צדדין לצ"א ואולי זה כוונת הש"ך שכתב שכן משמע

מת"ח ריש כלל צ"ד ואין שם משמעות וכן תמה התב"ש ולפי מ"ש א"ש דשם משמע ב' צדדין אפילו סביב המחט בפנים ולא חיישינן שמא שטפוהו וכאמור:

סעיף טו

אם לא במקום ה"מ דלא כב"ח שאוסר אף במקום ה"מ כרש"י ש"ך ועמ"ש לעיל בזה:

סעיף טז

אם נמצא בא' מהם. הש"ך עשה כלומר דל"ת בא' מהם אעורות של ביה"כ קאי וז"א דנהי דהר"מ ז"ל מפרש כן לברייתא מצ"א אף מצד חוץ דסובר בחוץ לחלל יש בדיקה כמ"ש הב"י אבל אנן קי"ל דלחלל א"א בבדיקה אם כן אם תחוב בעור החיצון טריפה אלא א' מהנזכרים קאי אהמסס וביה"כ וכאמור:

סעיף יז

אם נמצא עליו ק"ד. עש"ך והאי עליו לאו דווקא וכאלו אמר עליה על המחט דנגד פי המחט ממש בעינן הא בסביב הנקב בחוץ סמוך מיד כשירה דלא כב"ח וזה החילוק בין מצ"א לב' צדדין דב' צדדין אף סביב בחוץ כרוחב קש כמ"ש הש"ך אות כ"ו הוה טרפה וכ"ש סביב המחט באורך המחט וה"ה בפנים סביב הנקב טריפה ואלו מצ"א בעינן בחוץ נגד פי המחט ממש ומש"ה בקיאין מצ"א וב' צדדין שצריכין לבדוק כל אורך המחט א"א בקיאין ומיהו בהמסס מצ"א אף דצריך לבדוק כל אורך המחט בפנים באין ה"מ אפ"ה כשר דזה גופא חומרא כרש"י באין ה"מ מש"ה סמכינן אבדיקה כמ"ש הש"ך אות ל' ושם אבאר:

סעיף יח

קורט דם דאם אין שם מכה ק"ד מנין ש"ס ש"ך:

סעיף יט

ואם לאו כשירה. הש"ך כתב דמשמע אפילו בהמסס ול"ד לוושט כו' ויש לראות אם כן אביה"כ קאי לא כמ"ש לעיל כלומר כו' תקשה מ"ש בוושט דמחזיק מעור לעור ואין לומר דהתם אין בדיקה ושמא יש נקב בפועל בעור החיצון דהא התם הבריא נתרפא קאמר וי"ל דהתם בניקב עור וחצי קאמר ומקום ידוע יש בדיקה כיון שהקוץ תחוב לז"א שמא הבריא הא מעור לעור לא חיישינן ומסמ"ק הוא דמשמע דאף ניקב רק עור הפנימי שם טריפה עש"ך בסימן ל"ג אות ח"י ומש"ה ניחא ליה להקשות מהמסס להמחבר. או יאמר כשם שאין לוושט בדיקה לענין ניקב כך א"א להכיר רושם צלקת שהבריא משא"כ כאן שפיר יש להכיר ומש"ה לא קשיא ליה מביה"כ דמעור לעור אין מחזיקין ריעותא והא דניקב עור פנימי במקצת חיישינן התם היינו בעור א' חיישינן טפי ולזה הקשה מהמסס כו'. ודע שמ"ש דכאן מי החזירה למחט לאחורי' דלפ"ז אם נמצא המחט מונחת בתוך

ביה"כ וניקב ביה"כ או שניכר ע"י קוץ הוה לן לחוש לשמא הבריא כמו בוושט דע"כ חזינן שחזרה לאחורי' וזה לא נמצא בשום פוסק להחמיר כה"ג בביה"כ אלא דיש עוד לחלק בכמה גוונים דוושט שכיח אוכלין ומשקין ושכיח שניקבו לחוץ או דעור החיצון אדום ואין ניכר רושם שנתרפא וא"כ צ"ע על הש"ך שהביא תי' זה דרא"ש ובאמת אף שלא נמצא המחט כלל כשירה ✍וצ"ע:

כתבו הפוסקים ביה"כ שניקב זה שלא כנגד זה כשירה דמינח נייחי:

סעיף כ

כשירה. עש"ך דרמ"א שלא הגיה כאן דהמסס טריפה בלא ה"מ דסמך אמ"ש לעיל והיינו ביש ק"ד בפנים עכ"פ הא לא"ה לא:

סעיף כא

אפי' לא נשאר. כן הוכיח בתה"ד סימן קס"ה ש"ך:

סעיף כב

רק מעט מעור החיצון. עש"ך הטעם בשם תה"ד בדבר שהוא עב כיון דיש להמחט במה לתפוס לא חיישינן שמא ניקבה יותר ולא חיישינן שמא הבריא והנה בכאן יש להוכיח בבירור שאף הר"ב דאוסר באין ה"מ כרש"י הטעם שמא הבריא הא ע"י חולי כשר דאי הגנה במקצת עור כמ"ש רש"י בב"מ אם כן אמאי מעט מעור היצון כשירה להר"ב ועיין ט"ז אות י"א ואולי סובר דרמ"א להמחבר כ"כ ומש"ה לא מוכח מכאן:

סעיף כג

והוא שלא מלחו. עש"ך דהקשה על המחבר דמרשב"א אין ראיה דהא דכתב דבחזקת איסור היינו כשלא בדק אם ניקב לחוץ שנאבדה המחט ואי אפשר להכיר המקום שהיתה שם הא בדק בחוץ שלא ניקב ולא ראה אחר ק"ד דהבדיקה לחומרא יש לומר דמודה דכשירה ועמ"ש באות כ"ה:

סעיף כד

ואפילו ראש העב. עש"ך דל"ד לכבדא דהכא איכא למימר אוכלין ומשקין דחקוהו ונכנסה בראש העב:

סעיף כה

או שנאבד. עש"ך ודבריו צריכין ביאור הנה הר"ב ז"ל כתב בהג"ה זו הראשונה אם לא ניקב מעל"ע והודח או נאבד ולא בדק אחר ק"ד משמע וודאי דבדק וראה שלא ניקב מעל"ע שחתכו בפנים וראה שלא היה מנוקב יותר או ראה מעבר הב' שלא ניקב במעל"ע ולא עיין אחר ק"ד ואם כן נאבד היינו הביה"כ וכפל דבריו אמנם בת"ח כלל צ"ד דין ב' במה שסיים שם וכתב הרשב"א בתשובה סימן תש"ס דאם לקחו המחט משם הוה כהודח והתם בתשובת הרשב"א איירי להדיא דלא בדקו לראות אם ניקב מעל"ע כמו

שאעתיק לשונו בסמוך והשווה אותן הרמ"א וכי היכי בהודח בה"מ מתיר שם ה"ה בלא בדק לראות אם לא ניקב מעל"ע יש להתיר בה"מ. דאין לומר כמ"ש התב"ש אות יו"ד דרמ"א ה"ק כמו בנמלח אסור בה"מ בב' צדדים ה"ה בלא בדק אי ניקב מב' צדדין טריפה בה"מ יע"ש דזה דוחק גדול דלמה ליה לרמ"א לתלות לא בדק אם ניקב ב' צדדין בדין הודח ונמלח בניקב מב' צדדין שזה מוזכר בתשובה רס"ו כמו שאבאר וזה מוזכר בתש"ס ואמאי לא אמר כפשוטו אם נאבד המחט ולא בדק טריפה אף בה"מ אלא וודאי מדתלה זה בזה ש"מ דהר"ב אהיתרא קמהדר כמו בהודח מצ"א כשידה לדידן בה"מ ה"ה בלא בדק אי לא ניקב מעל"ע כשירה בה"מ. ולפ"ז יהיה כוונת הר"ב כאן ג"כ כך וה"ק אם לא ניקב מעל"ע היינו באומד הדעת במשמוש היד שהבין שלא הלכה המחט יותר תו לא חיישינן שמא חזרה לאחורי' דמי החזירה ול"ד לוושט דאוכלין ומשקין החזירוהו משא"כ הכא וז"ש הר"ב ויש מקילין אם לא ניקב מעל"ע היינו ע"י אומד הדעת ומ"ש ולא בדק בחוץ אחר ק"ד הוא לאו דווקא וה"ה שלא בדק בחוץ אי ניקב מעל"ע. ויש עוד לומר מ"ש שלא ניקב מעל"ע היינו שאין ידוע אם ניקב מעל"ע ולית כאן חזרה מת"ח להגהותיו וכמ"ש באות כ"ט דהר"ב בא להשוותן לקחו המחט ללא בדק אחר ק"ד וכמו בלא בדק אחר ק"ד כשירה בה"מ ה"ה בלא בדק אחר ניקב בחוץ כשירה בה"מ עכ"פ ויהיה הפירוש או שנאבד היינו המחט נאבדה ולא יכולין להכיר מקום המחט וא"א לבדוק אי ניקב בחוץ אפ"ה כשירה והר"ב לא זו דהודח דעכ"פ יכולין לבדוק שלא ניקב מעל"ע אלא אפילו נאבד המחט (וכאלו אמר נאבדה אלא דלא דק בלישניה כמו מלת עליו) דא"א לבדוק אי ניקב מב' צדדין אפ"ה כשירה ומ"ש שכן משמע מהרש"ל בא"ט סימן ס"א שכתב שם תשובת הרשב"א תש"ס וכתב דל"ג כן ומשמע וודאי אדלא בדק אי ניקב מב' צדדין הוא דחולק ומכשיר דדוחק לומר דקאי אאם הודח דזה לא נזכר ברשב"א להדיא דטריפה היה לו להביא דברי הב"י דמפרש כן להרשב"א וכמו שאבאר:

והנה אעתיק לך שלשה תשובות הרשב"א. בסימן ר"ג כתב וז"ל מחט בכרס וקודם שנבדקה אי ניקב לחוץ ניטלה ומחט דקה מאד לא ניכר מקום נקיבתה וגם א"א לבדוק אחר ק"ד שהודח אי יש לדמות לריאה. תשובה וודאי צריכה בדיקה ומה שאמרו מחט בביה"כ מצ"א כשירה בבדיקה קאמר שמא הבריא ניקב לחוץ ובהדיא מוכח בשמעתתא כן וכל שצריכה בדיקה אם לא בדק טריפה. ובסימן תש"ס עוד בזה"ל מחט בכרס ולא הספיקו לבדוק אי ניקב בחוץ וניטל המחט ואי אפשר לבדוק מפני דקות המחט ולא נודע מקומה איה גם א"א לבדוק אחר ק"ד לפי שלאחר רחיצת הכרס היה המעשה והשיב כל שצריכה בדיקה אם לא בדק טריפה. ובסימן רס"ו כתב להרב ר' יהונתן ומה דקשיא למר

מעורות לבובין ל"ק לי כלל דאע"ג דאכתי מחט תחוב כל שהודח טריפה דכל שצריך בדיקה אם לא בדק אסור. וה"ה והוא הטעם בניקב מצ"א הופכין ובודקין אם ניקב מצד חוץ טרפה. ומיהו אם "עור המחט "שלם מצד חוץ כשירה אם אין ק"ד דאי איתא כיון שיש מחט למסרך בוודאי אחר שחיטה נעשה הא ניטל המחט טריפה הבדיקה שהיתה צריכה לה אין לה עכ"ל. והנה מכל מקום שהרשב"א בר"ג ותש"ס שכמעט הם לאחדים להמעיין שם בשניהם כתב דהמעשה היה לאחר רחיצת הכרס לאיזה צורך כתב כן דא"נ קודם רחיצה כיון שלקחו המחט משם וא"י אם ניקב מעל"ע גם אם היה ניכר המקום שניקב והיה מעל"ע אף קודם רחיצה היה טריפה ממ"ש בסימן רס"ו ממ"ש מר כו' הביאו הב"י והביאותיו בסמוך. אלא ע"כ דה"ק דהשואל שאל תרתי. א' שא"א לידע מקום הנקוב מפני דקות המחט. הב' לו אם היה ידעינן שלא ניקב אלא מצ"א כיון שהודח וצריך בדיקה אחר ק"ד טריפה וע"ז השיב הרשב"א דאה"נ דכל שלא בדק אחר ק"ד טריפה אפילו ידע דלא ניקב מעל"ע. וכפי הנראה דהב"י שכתב דכן משמע מתשובת הרשב"א נתכוין לתשובה סימן ר"ג והיינו שכתב וכ"מ מרשב"א שכתבתי בסמוך היינו דסי' ר"ג דתשובת הרשב"א תש"ס העתיק מקודם. אמנם כן לא ידענא דהרי הב"י לא העתיק מלין אלו דנעשה לאחר רחיצת הכרס ואי איתא הוה ליה להזכיר וע"כ שפיר תמה הש"ך באות כ"ג דמהיכן למד מהרשב"א כן דשאני הבדיקה אם לא ניקב מעל"ע וכמ"ש הרשב"א דומיא דוושט שמא הבריא לחוץ משמע מדבריו דווקא אחר נקב שלא בדק טריפה לא אחר ק"ד וכ"ת שהב"י נתכוין אסימן רס"ו וכגי' שלפנינו ומיהו אם "עור המחט "שלם מחוץ כשירה הא ניטלה המחט טריפה וסובר דה"ק אם ניקב מצ"א יבדק שלא ניקב מעל"ע ולא בדק אחר ק"ד טריפה זה וודאי לא ניתן להאמר דאי ניקב מצ"א אף שאין המחט לפנינו כ"ע מודים דכשירה דק"ד לאו במחט הוה למיסרך כיון דלא הגיע עד לחוץ וע"כ ט"ס הוא ותחת מלת "עור צ"ל "עוד ותחת מלת "שלם צ"ל "שם כמו שהוגה בב"י במלות קצרות ההיא דסימן רס"ו. הלא נודע שחיבורו עפ"י רוה"ק חיבר בלתי ספק ואיך במלות קצרות הגיה ותיקן הכל ואם כן אין ראיה כלל לא מר"ג ולא מרס"ו וכאמור. ולא עוד דמהרשב"א מבואר ההיפוך דמדכתב מפני דקותה לא נודע היה לומר רבותא אפי' עדיין שם והודח הכרס טריפה ודוחק לומר שהשואל מסופק בתרתי גם מתשובתו שהשיב דחיישינן שמא הבריא כלומר נקוב לחוץ ולא אמר נתרפא כיון דאף בבדק ולא ניקב מחוץ כל שלא בדק אחר ק"ד טריפה אלא וודאי דכשירה. ובסימן רס"ו לפי הגהות הב"י ומוכרח הוא להגיה כך אם כן אין ראיה דהרשב"א אניקב בב' צדדים קאי דהבדיקה להקל וכדאמרן. והפר"ח אות י"ט כתב דהמעיין בסימן ר"ג ורס"ו

יראה דאם לא בדק אחר ק"ד טריפה עיינתי ואדרבה משמע כמ"ש. והתב"ש אות י"ג השיג ג"כ עליו יע"ש ובאות י"ד האריך עוד והנלפענ"ד כתבתי שגם הש"ך לא התיר אלא בבדק באומד הדעת שלא יצא לחוץ לדעת הת"ה ויש"ש כדכתיבנא. וראוי שתדע דזה דווקא אם המחט עדיין תחובה יש לומר שיודע להבחין באומד הדעת דמי החזירה הא כשאין המחט לפנינו ולא בדק אם לא ניקב לחוץ כ"ע מודים אף הת"ח ויש"ש דאסור אף בה"מ כמ"ש ✍. ולענין הלכה יש לפסוק כמ"ש הב"י והפר"ח אחריו אף שיודע באומד הדעת כל שלא בדק בדיקה מיוחדת שלא ניקב לחוץ טריפה בה"מ גם כן. ואחר ק"ד יש להכשיר בה"מ עכ"פ כפסק רמ"א כאן. ובאות ל"ב ול"ג יבואר מה שכפל הר"ב דבריו ויש מקילין:

ודע דאם בדקו ולא ניקב מעל"ע וניטלה המחט ומפני דקותה א"א להכיר מקומה אין להתיר כ"א בה"מ לדידן דא"א בקיאין בבדיקת ק"ד כל אורך המחט מב' צדדין כ"ש לחפש בכל הכרס אם כן הוה כלא בדק אחר ק"ד ואסור באין ה"מ. ודבר זה למדתי מאדוני הרב המובהק בעל תבואת שור בסי' זה אות י"ד הלכה ה' ✍וברור הוא. הלא כל דבריו בצדק וכן הלכה:

סעיף כו

סביב המחט. עש"ך והעולה להלכה דבניקב מב' צדדין דהבדיקה לקולא היא אם כן אף שיש ק"ד בפנים דהתחיל עכ"פ מחיים טריפה מספק משא"כ כשאין ק"ד כלל ע"כ הוכחה שלאחר שחיטה וכדכתיבנא. ובניקב מעל"ע אף שרחוק כרוחב קש מבחוץ טריפה הא יותר מרוחב קש תולין במידי אחרינא. ולפ"ז החילוק הכין הוא מצ"א דווקא נגד פי המחט ממש הא סביב הנקב בחוץ בתוך רוחב קש כשירה וכ"ש אם סביב המחט באורך או בפנים דכשירה כיון שאין ריעותא בחוץ ובב' צדדין אפילו רחוק כרוחב קש טריפה הא יותר כשירה. והנה הב"ח החמיר בניקב מצ"א כל שיש ק"ד סביב הנקב ממש טריפה וזה החילוק בין מצ"א לב' צדדין דמצ"א רחוק קצת כרוחב קש כשירה וב' צדדין בתוך רוחב קש טריפה והש"ך באות י"ז הכריע כל שסביב הנקב בחוץ ממש לנקב אפ"ה כשירה כמו שיראה הרואה שם:

סעיף כז

ואם לאו. עש"ך והנה מגמרא משמע בידוע שלאחר שחיטה ניקב דוודאי היה כן והנה הב"י הביא דברי הר"מ פ"ו מה"ש הי"ב שמא דחקה לאחר שחיטה. וסבור הייתי לומר שהר"מ לשיטתיה שהיקל במקצת טריפות כמו שמבואר בסימן כ"ט או דקרוב לס"ס הוה אמנם בדפוס עם הכ"מ הגיה שם שוודאי לאחר שחיטה ועיין ב"ח וכה"ג בהגהות ב"י אות נ"ד יע"ש והנ"מ כמו שאומר אם ניקב מחוץ לפנים כמו שצייר הר"מ ז"ל ואף

לדידן ממ"ג טריפה שמא ניקב אחד מאברים הפנימים מכל מקום אם לא נמצא ק"ד כלל הוה ספק טריפה דודאי הביה"כ דחק לאחר שחיטה דאין ק"ד כלל ובחוץ באתה שרואין שיש נקב בדופן נגדה ואם נאמר דשמא הוה ס"ס לאיסורא שמא אחד מאיברים ושמא ניקבה קודם שחיטה. ולהלכה קיי"ל דודאי אחר שהיטה ולא ספק וכמשמעות לשון הגמרא וכבר כתבנו מה שיש חילוק בין ספק טריפה לוודאי טריפה. וכל שיש ב' ספיקות לאיסורא הוה וודאי וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ✍בסימן ק"י באורך:

סעיף כח

אם. עש"ך דבזה כ"ע מודים דכל שהבדיקה להקל כל שיש ריעותא אין מוציאין מחזקת איסור ואף בה"מ אסור כמבואר כאן הא מצ"א ולא בדק אחר קורט דם יש להקל בה"מ ואם לא בדק כלל אחר נקב אף באומד הדעת גם הש"ך יודה דטריפה וודאי ולא צידד להתיר אלא אם באומד הדעת ראה שלא ניקב לחוץ אמרינן מי החזירה. ולענין הלכה כבר כתבנו אף כה"ג טריפה בה"מ כל שלא בדק בחוץ אחר נקב או בפנים שחתך וראה שלא הגיע הנקב יותר. והנה מרשב"א גופא ר"ג ותש"ס וביותר מרס"ו כפי הגהות הב"י מבואר להדיא דב' צדדין ולא בדק אחר ק"ד טריפה שהבדיקה שהיתה צריכה הלכה לה וכדאמרן. ועיין בסימן ג' בהא דמים בראש ומכאן תראה כל שהספק מחיים אסור בלי בדיקה ושם אבאר אי יש לחלק דכאן הוה שכיח לאיסורא ושם הוה שקול דלא כט"ז ס"ס מ"ח ושם יבואר:

סעיף כט

כל מקום. עש"ך. הנה הרב קאי אמ"ש המחבר ב' צדדין אם לא מלחו טריפה והוסיף הרב ה"ה נאבד היינו ביה"כ או לקחו המחט כמו מלחו וע"ז תמה הש"ך פשיטא ומה בא לאשמועינן וכ"ת דלקחו המחט קצת לאחוריה דתו לא מיסרך מכל מקום נאבד ביה"כ כבר השמיענו בהג"ה א' דהוה כהודח ולמה חזר וכתב כאן לכן פי' לפי שיטתו באות כ"ה דהר"ב לא חזר כאן מת"ח ואהיתרא קמהדר דנאבד היינו המחט או לקחו קצת תו ליכא למיסרך הוא שוה למלחו וכמו במלחו יש תקנה לבדוק אם לא ניקב מעל"ע וכשירה בה"מ ה"ה נאבד וא"א לבדוק אי לא ניקב מעל"ע אפ"ה כשירה בה"מ ובתנאי שבאומד הדעת היה נראה שלא הלכה יותר. וכפי מה שפי' הש"ך באות כ"ה בת"ח דבריו כלל צ"ד אות ב' דאהיתרא מהדר ה"ה כאן. וכפי הנראה יפה פי' ממה שאני רואה הציון רשב"א תש"ס ואי איתא דאאיסורא קמהדר אמאי לא הביא רס"ו ששם מבואר יותר דאם הודח ולקחו המחט טריפה בב' צדדין אלא כמ"ש הוא ז"ל. וסבור הייתי לומר אני העני שהציון הזה הוא מש"ך אמנם עיינתי בד"מ והרואה יראה שם דקאי אניקב מצ"א

והביא תשובת רשב"א סימן תש"ס. ולולי דבריו הקדושים הייתי אומר להיפך דלעיל אמר אם לא ניקב מעל"ע היינו שידוע בבירור שבדקו אח"ז והודח ונמלח או נאבד ולא סיים או לקחו המחט משום דנאבד התם אביה"כ קאי ומש"ה כשירה וכאן קאי אמ"ש המחבר ב' צדדין אם הודח וודאי טריפה דהבדיקה לקולא ע"ז כתב הר"ב דכ"מ שצריך בדיקה לקולא היינו לראות אם ניקב לחוץ ונאבד המחט או לקחו משם ומשום הכי הזכיר כאן לקחו וכאמור טריפה כמו בהודח ונמלח בב' צדדין ואאיסורא קמהדר ולא אהיתרא ושפיר מביא הא דסימן תש"ס דשם משמע וודאי הכין דכל שלא בדקו אם ניקב מעל"ע דהבדיקה לקולא טריפה וה"ה מסימן ר"נ המ"ל ראיה ולפ"ז בד"מ נמי א"ש. שוב ראיתי שרבינו המובהק בעל תב"ש אות ט"ו הרגיש קצת בזה:

סעיף ל

מאחר. עש"ך וכוונתו מבואר דאף לחפש כל אורך המחט א"א בקיאין וא"כ המסס מצ"א באין ה"מ באין ק"ד בפנים יש לכאורה להטריף דא"א בקיאין לחפש כל אורך המחט אפ"ה יש להקל באין ה"מ דאיכא ספיקי טובא שמא אין ק"ד ושמא לא הבריא ושמא הלכה כתוס' ומש"ה כתב ספיקי טובא דס"ס בחסרון ידיעה לא מהני. או יאמר כיון דבה"מ עכ"פ מכשירין וא"כ הלכה כתוס' כשיטת ר"ת א"כ אין להחמיר כלל. עוד כתב דב' צדדין בה"מ ראוי להתיר א"כ פשיטא בצ"א באין ה"מ להתיר והתב"ש אות י"ו אוסר בה"מ בב' צדדין ולכאורה ראוי לנהוג כן ומעשים בכל יום בקורקבן בניקב בב' צדדים אוסרים אף בה"מ באין ק"ד ועי' סי' מ"ט בזה אלא שאין ראיה דקורקבן עב ביותר מש"ה מטריפין כמ"ש הט"ז אות ט"ז ומשם ראיה להתיר כאן בהמסס וביה"כ בה"מ ואין ק"ד בב' צדדין:

סעיף לא

וא"צ. הש"ך הסכים לט"ז דאם ק"ד בחוץ טריפה אף שלא נתחב כלל ועמ"ש בט"ז דהצ"צ חולק והמיקל בה"מ אין לגעור בו יע"ש:

סעיף לב

ויש מקילין. הש"ך האריך להשיג על הב"ח דע"כ השגת הב"ח דמב"י והר"ב משמע דאחר ק"ד א"צ לבדוק דאי השגתו אניקב מעל"ע הא לא הזכירו המחבר והר"ב כלום. ויש לראות הא הב"ח כתב דהב"י כתב על הרא"ש ור"מ דין שאין אמת והיינו בספרו הארוך דכתב ר' דהפכה במקרה ואי איתא דצריך לראות אם לא ניקב מעל"ע אימא ר' דהפכה לראות אם ניקב ומצא ק"ד ומחר"ב וודאי קשיא דלא זכר בש"ע כ"א דא"צ לבדוק אחר ק"ד. ומיהו בת"ח כלל צ"ד דין ב' יראה שם דלהר"מ א"צ בדיקה כלל היינו אף לראות אם ניקב מעל"ע גם מ"ש שם דלסמ"ק כשר מצ"א וכפי הנראה דסמ"ק מכשיר וא"צ בדיקה

אחר ק"ד וכדבעינן למימר לקמן אות ל"ג וע"כ מ"ש הר"מ והרא"ש היינו אף לניקב מעל"ע א"צ בדיקה ומ"מ היה לו להזכיר ת"ח לא הר"ב בש"ע וע"כ דעתו להשיג אף ק"ד צריך בדיקה להר"מ ורא"ש א"כ מריאה אין ראיה כלל דהתם אחר נקב בעי בדיקה כ"ה הצעת דברי הש"ך. ומ"ש הש"ך דיש לחלק בריאה דשמא יש נקב בעין לכאורה מ"ש הכא דבאומד הדעת סגי וכמ"ש הש"ך ואלו בריאה לא סגי וי"ל דהתם כח הדוחה וריאה מרחפת תמיד חיישינן שחזרה לאחוריה ותי' הב' הוא פשוט דקדמי הריאה רכין ויש לחוש כו'. ולי נראה דבריאה יש ס"ס לאיסור' שמא ניקבה לחוץ ושמא מוושט בא אף דקרובה לקנה ומש"ה אין מקילין כ"א בריאה שלימה לא בחתוכה כדאמרן. ודברי הב"ח שם בלא"ה צריך עיונא ודקדוקא דבה דמראש דבריו משמע אחר ניקב בעי בדיקה ואח"כ כתב דאחר ק"ד בעי לכתחלה בדיקה וצ"ע:

סעיף לג

ויש. עש"ך הנה הב"ח התרעם על הר"ב ז"ל דלעיל כתב ויש מקילין אם הודח וזה דעת סמ"ק בהג"ה שם כמ"ש בד"מ ות"ח שם דווקא ב' צדדים אם מלחו טריפה לא בצ"א בדיעבד ולכתחלה צריך לבדוק אחד ק"ד מצ"א לסמ"ק וע"ז פסק הר"ב דבה"מ יש לסמוך אהגהות סמ"ק כו' ומה שנרשם לעיל הרא"ש והר"מ אין לו מובן דהא דיעבד קאמר ויש מקילין ואלו כאן חזר הר"ב וכתב ויש מקילין לכתחלה שא"צ לבדוק אחר ק"ד וציין הר"מ והרא"ש ולא הזכיר סמ"ק וכדאמרן ועל זה כתב הר"ב דיש לסמוך אם הודח משמע הטעם דכדאי הם שמקילין לכתחלה עכ"פ יש לסמוך לדידן דיעבד הא לסמ"ק שמצריך תחלה בדיקה אין כדאי להתיר דיעבד לדידן אם כן הרי יש חזרה מהג"ה להג"ה גם כפל דבריו. והש"ך תי' דה"ק בזמן הזה יש ב' לריעותא א' שמא אף דיעבד מעכב וא' דאין אנו בקיאין אלא שאין כ"כ בקיאות וה"א הודח גרע דשמא ניכר קצת הק"ד וא"א בקיאין ואלו היה בקי לפנינו היה מכיר ע"כ הוצרך לסייע מר"מ ורא"ש דמקילין לכתחלה ולא די לו בהיתר סמ"ק דלעיל כ"כ לבקיאין זה תוכן דבריו. ומ"מ קשה לי הג"ה א' ובשניה סגי לדידן אמנם מ"ש וכן משמע מד"מ אות ז' ובת"ח כלל צ"ד דין ב' לא הבינותי דהתם אלא הודח קאי ואף באין ה"מ מתיר דכדאי הרא"ש והרא"מ ואח"כ כתב בהודח דכדאי בה"מ. גם מ"ש דהגהות סמ"ק מצריך לכתחלה בדיקה אחר ק"ד המעיין בד"מ יראה דהסמ"ק אף לכתחלה א"צ בדיקה ואולי לא נזכר זה בסמ"ק ועל הב"ח יש לעיין ואין בידי סמ"ק לעיין ביה כראוי. והנה יש מקום אתי לומר דכפל דבריו הוא כך דלעיל כתב דיש להקל אם לא ניקב מעל"ע היינו שבדק אחר נקב ולא אחר ק"ד וזה דעת סמ"ק הא לא בדק אחר נקב טריפה אף בה"מ וכאן דהודח ונמלח או נאבד המחט ולא בדק מעל"ע

יש לסמוך אהר"מ ורא"ש דלא הזכירו כלל ק"ד מדכתב אם הפכה כו' והנה ר' דהפכה י"ל במקרה או אחר נקב וממילא ראה ק"ד או אחר ק"ד וכבר התבאר:

סעיף לד

וא"א לבדוק. הא בדק בקיאין אנו בביה"כ ובהמסס אנו חוששין לדעת רש"י באין ה"מ ובה"מ כשירה אף לדידן כמבואר לעיל ועש"ך:

סעיף לה

וכן. עש"ך בשם מהרש"ל דמצ"א אין חלודה מטריף ע"ש:

סעיף לו

טריפה. כדלקמן סימן נ"א ש"ך והיינו מטעם שמא ניקב א' מאיברים הפנימים ואי הוה ספק או וודאי ובאיזה ענין אבאר בסי' מ"ט:

סעיף לז

תולין. הש"ך הביא ב' טעמים של הרשב"א ועיקר הטעם הא' ויש לומר בצירוף הטעמים דמצוי ג"כ שיתרפא מצד חוץ שרך הוא מש"ה אמר דאוקי אחזקה ומצוי ג"כ דרך הוושט מש"ה הכשיר כאן:

סעיף לח

והו'. הש"ך חולק על יש"ש דמכשיר בקורקבן אפילו לא בדק אי ניקב מעל"ע והשיג עליו דרש"י מודה בביה"כ דלא חיישינן שמא נתרפא ואפילו הכי בדיקה בעי וה"ה כאן ואף אחר ק"ד בעינן בדיקה:

סעיף לט

ואין עליו ק"ד. דאי יש בחוץ ממ"נ טריפה או שניקב א' מאיברים הפנימים או מבפנים בא וניקב מעל"ע ש"ך ועיין מ"ש בסימן מ"ט:

סעיף מ

אם אין קורט דם. הש"ך הביא בשם הר"מ מ"ט דקורקבן שוה להמסס וביה"כ לדברי המצריכין בדיקה ואין להתיר בלא בדק אחר ק"ד אלא בה"מ:

סעיף מא

ויש מחמירין. הטעם באו"ה דחיישינן לחומרא וש"ש כתב הטעם בפנים רחוק הוא שיתרפא ובחוץ רך הוא ומשום הכי ה"מ אסור:

סעיף מב

ולאסור. עש"ך הטעם דהוה כעין גילוי מלתא והביא תשובת מהר"מ מלובלין ודווקא בשעה שעוסק בהוצאת הפרש לא אחר כך ועיין נה"ך:

סימן מט

סעיף א

שלא כנגד זה כשירה. וה"ה ביה"כ דמינח נייחי ש"ך ועיין תב"ש דאף דגמגם קצת מ"מ הסכים לדינא ומיהו צריך שלא יהיו הנקבים סמוכים כ"כ שלא יהא מפולש:

סעיף ב

ושומן. עש"ך הראה מקום לסי' מ"ו אות ב' ושם נאמר דאף שעדיין המחט שם אפ"ה שומן סותם ואין מי שיחלוק דשומן סותם זולת היש"ש כתב בא"ט בסי' צ"ג דאין סותם ובסי' נ"ב כתב דלאחרים חלילה להחמיר ולעצמו לא היה אוכלו דשומן רך הוא ולא הוה סתימה והמנהג להקל אף בשומן העוף כאמור. צריך המורה להזהר לפעמים יש ווארטצי"ל מבחוץ נראה דקרום מחמת מכה הוא עיין שער אפרים בקיבה שהיה יבלת מבחוץ עיין סימן מ"ה. גם אם יש שביל לבן עד לחוץ נגד פי המחט או לבן והבשר קשה הרי אין אנו בקיאין בבשר שרופא גורדו וכ"ש שיש מחט דאין לך ריעותא גדולה מזו ומש"ה כל שנשתנה מראית הבשר לחוד אף דבעלמא כשירה כאן דאיכא מחט טריפה:

עובדא בא לידי בקורקבן שהיה מחט מובלע בבשר כההיא דסי' מ"ח אלא שבפנים היה כעין שביל עד שליש עוביו ואח"כ לא ניכר שום שביל עד מקום המחט וממקום המחט היה שביל לבן עד סמוך לחוץ ובחוץ היה מזהיר כעין זכוכית אלא כשהסרתי המחט תו לא היה מזהיר והבשר היה בחוץ בריא והכשרתיו אף בלא ה"מ כיון דבפנים היה שביל אף שאח"כ נפסק מה בכך מ"מ מראין הדברים דמבפנים היה הנקב. ועייך מ"ש לעיל בסימן מ"ח אם היה נקוב לחוץ כה"ג לא היה וודאי טריפה כ"א ספק אף שמבפנים בא כי שמא נתרפא אותו המקצת קודם שניקב עד לחוץ ולא היה אז קרום מחמת מכה ושם נתבאר זה באורך ✍:

סעיף ג

רק מעט. עש"ך הראה מקום לסי' מ"ח אות כ"ב ושם נאמר דאף לרש"י דאוסר בהמסס מצ"א הא בביה"כ וכ"ש קורקבן דעורו עב מודה דכשר אף באין ה"מ כו':

סעיף ד

תחוב מבפנים ולא ניקב כולו. עש"ך הנה המחבר שינה מלשון הטור שכתב אם נמצא מחט בפנים ולא ניקב כולו דינו כדין ביה"כ ודייק הד"מ הא מב' צדדים אין שוה דכאן לא בעינן ק"ד והמחבר אף שהשמיט ולא ניקב כולו מ"מ לאיזה צורך כתב בפנים. ומיהו י"ל דה"ק דבחוץ אין דינו שוה דבבהמה אי העור בחוץ שלם הוה ודאי ובעוף שיש לו זפק הוה ספק כדבעינן למימר לקמן באות ה' אלא שבסי' מ"ח ס"י כתב זה שהכשרנו בניקב בפנים דאי בחוץ לא גרע ממחט בחלל הגוף יע"ש אלמא דלא נחית לזה. והש"ך הביא

כמה פוסקים דגם בקורקבן. בעינן ק"ד בניקב מב' צדדים ולהלכה כבר כתבנו דקיי"ל כט"ז סי' מ"ה אות י"ז דטריפה ומ"ש הט"ז שם מב"ח דלא ראה דברי ד"מ גם הש"ך כאן הביא ב"ח ז"ל ולא ידענא דב"ח לא כתב כ"א דקורקבן שוה לענין ק"ד וחלודה וי"ל מצ"א קאמר דאם ק"ד טריפה:

סעיף ה

תולין להקל. הש"ך הראה מקום לסי' נ"ג אות י"ד דכל שאין שני הספיקות שקולים לא הוה ס"ס והב"ח כאן כתב דלא הוה ספק השקול דקרוב שניקב א' מאיברים הפנימים גם הרשד"ם בחי"ד סי' מ"ה כתב שאין זה ספק השקול הביאו הכה"ג:

והנה לענין דינא הפר"ח אות ד' כתב דווקא שהעור בחוץ שלם אז יש לומר דשמא ע"י חולי הא עור נקוב בחוץ לא הוה ספק השקול דמסתמא ע"י קוץ וטריפה ובסי' מ"ב אות ג' כתב כן בפי' דאם נקוב בחוץ טפי איכא למיתלי ע"י קוץ ובעור שלם יש לומר ע"י חולי ובסי' נ' אות ב' כתב ג"כ כך ובסי' מ"ה אות ו' על מעשה דד"מ סי' נ"א דמיירי שידוע ע"י חולי יעוין שם והתב"ש אות ז' תמה עליו דאם עור שלם לא שייך ס"ס שמא לא ניקב א' מאיברים הפנימים דרוב הנבלעים דרך הוושט כשיטת רש"י במחטא בריאה וכן הוא בסמ"ג עשין ס"ג וכן כתב בסימן נ"א אות א' ובעור שלם מספק אחד יש להכשיר דכל בפנים מסתמא ע"י חולי וכל בחוץ מסתמא ע"י קוץ אלא באין עור לפנינו בעינן ס"ס זה תורף דבריו וירצה בזה דאין עור לפנינו הוה ס"ס שמא ע"י חולי ושמא בחוץ ע"י קוץ ולא ניקב א' מאיברים הפנימים ועיינתי בסמ"ג עשין ס"ג קמ"ב ע"ג דפוס ויניציא ומחט בחלל הגוף טריפה כי בוודאי ניקבה הוושט ויצאה שם הרי כשיטת רש"י ז"ל. ולפ"ז מחט בחלל הגוף הוה בבהמה וודאי טריפה אם היה עור שלם בחוץ ובעוף שיש לו זפק הוה רק ספק טריפה דנהי דרוב הנבלעים דרך הוושט מ"מ שמא דרך הזפק במקום שאין עושה טריפה יצא. ומיהו אף אם הזפק נקוב ומוצאין מחט בחלל הגוף אין להכשיר ולתלות שמזפק יצא ועוד דלאו ברור הוא כדעת הרשב"א דכל שאין בכח ליכא חששא דאיברים הפנימים עיין ש"ך סימן מ"א אות ח' ולפ"ז אף אם המחט תחובה בזפק ויוצאה לחוץ קצת יש להטריף כדעת הר"ן המובא שם בסימן מ"א ובסימן נ' ונ"ה אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

שאלה בר אווזא נמלחה עם בשר הרבה ונמצא בה מחט בחלל הגוף ולא היה ס' נגדה ותרנגולת נמלחה עם בשר הרבה בפ"ע ומצאו מחט בחלל הגוף ולא היה ס' נגדה אי יש להתיר שניהם או לאסור שניהן או לאסור הבשר שנמלח עם בר אווזא ולהתיר הבשר שנמלח עם התרנגולת והיה ה"מ וסעודת מצוה:

תשובה כבד כתבנו דאם עור שלם ליכא ס"ס כלל דאז וודאי ניקבה הוושט כמ"ש לעיל וא"כ בנדון דידן שהיה מחט בבר אווזא הוה ודאי טריפה לא ספק דרוב הנבלעין דרך הוושט ולא מקנח גם בעור לא היה שום ריעותא א"כ הוה ודאי טריפה והלכך הבשר שנמלח עמה טריפה כיון דלא היה ס' נגד הבר אווזא ואין לומר דשמא דרך הזפק דבר אווזא ואווזא אין להם זפק כידוע עיין סימן כ"א בבאר הגולה משא"כ התרנגולת דיש לה זפק א"כ לא הוה רק ספק טריפה לא וודאי כדאמרן ובמליחה יש ספק אי הלכה בס' או כ"ק כמ"ש השבות יעקב חלק שני סימן ק"ט בעגל פה מיץ שהיה נקוב בקוץ עד לחלל ונמלחה עם שאר בשר והכשיר בה"מ וסעודת מצוה מס"ס שמא לא ניקב א' מאיברים ושמא הלכה דמליחה כ"ק וה"נ בנדון דידן דהוה ס"ס בתרנגולת לא בבר אווזא. וההוא מעשה דש"י אפשר מיירי כנקוב לחוץ או שאין עור בפנינו. ומה שיש לעיין אי ספק פלוגתא דרבוותא במליחה הוה ספק אבאר בסי' ק"ה ואף בל"י בשו"ת שלו פקפק על דין זה:

ודע דאווזא ובר אווזא שאין להם זפק צריך המורה להזהר בקוץ שתחוב עד היכן מגיע הוושט ששם נקובתו מצ"א טריפה ובקורקבן בעינן מעל"ע וכל שכלו שני העורות ונשאר רק עור אחד הוא קורקבן ✍:

סימן נ

סעיף א

עיין לעיל סימן ל"ו. דא"א בקיאין בהקפה וע"ש ש"ך ושם נתבאר בשם ס' אפי רברבי אי יש עוד צד להקל מקיפין ואין הלכה כן:

סעיף ב

כל מקום. הוא מלתא באנפי נפשה דלא כעט"ז שערבב הדברים ש"ך ועיינתי בלבוש ס"א כתב וע"ל סימן ל"ו כיצד נוהגים אם אין יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה דאזלינן לחומרא דמשמע דכל מקום קאי אדלעיל וא"י לכוין כלל דפשיטא דהוא מלתא באנפי נפשה והר"ב קאמר דלא אמרינן אוקי אחזקה אלא בספק שאית לומר אחר שחיטה הא ספק מחיים אסור ולא אוקי אחזקה היכא דאיכא ריעותא:

סעיף ג

כל מקום. עש"ך שהאריך ותוכן דבריו להלכה דהיכא דאיסור והיתר שווין בה"מ יש להכשיר אי הספק נולד לאחר שחיטה ויש לומר לאחר שחיטה נעשה והיכא דהיתר שכיח טפי אף באין ה"מ כההיא דזאב ובספק מחיים היה ראוי להכשיר בה"מ היכא דשקולי' ומ"מ אין לזוז מדברי הר"ב כאן ואף בשקולין כל שנולד הריעותא מחיים אסור אף בה"מ ומיהו מרשב"א ר"ג ותש"ס אין ראיה כל שלא בדקוהו אחר נקב מעל"ע או

אחר ק"ד דההיא אפשר לאיסור שכיח טפי מיקרי דמצוי הוא שינקוב מעל"ע. וההיא דבא זאב אי לאו דתולין בזאב הוה מצוי לאיסור טפי דמסתברא לתלות מחיים שהולך אילך ואילך מלתלות אחר שחיטה וכבר התבאר זה בסימן כ"ט באורך וההיא דספק בשחיטה דפסולה כתב הש"ך אפילו היכא דלא שכיח וירצה בזה דספק בשחיטה אף דשכיח להיתר טפי אפ"ה כיון דאיכא חזקה אסור ויש לעיין בכל ספק המצוי ושכיח אי הוה רובא ומדרבנן אמרינן סמוך מיעוטה לחזקה או דמ"ה כל ספק השקול שרי ומדרבנן החמירו אם לא ששכיח להיתר טפי ולפ"ז בחזקה הוה מ"ה אסורא אף ששכיח להיתר ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר זה באורך:

סעיף ד

חוץ מטחול. הש"ך הקשה דהא איכא נמי ניקב האם טריפה וניטל כשר ואמאי לא חשיב הא ותי' בפלוגתא לא קמיירי. ולדידן ניקבו הכליות ע"י חולי טריפה לאו"ה ה"ה ניטל דהיה פחות מכפול יעוין שם:

ודע דלפי מ"ש המ"ב בסימן ס"א דכל אבר שאין טריפות מחמת עצמו לא אמרינן בי' יתר כנטול דתרי רואין לא אמרינן וכבר הקשינו א"כ אמאי כתב הרשב"א בתה"א ובקצר דב' כבדים יש לחוש ולהחמיר והא איהו סובר דניטל הכבד מטעם מרה קאתינן עליו כמו שמבואר בארוך א"כ אמאי טריפה ואם נאמר כמ"ש התב"ש בסימן מ"ב דרשב"א כתב כן למ"ד כזית במקום מרה בעינן אבל למ"ד במקום חיותא מודה הרשב"א דנטילת הכבד טריפה בפ"ע הוא אתי שפיר ומ"מ ב' טרפשין כשירה לדידיה כמ"ש לעיל וכן טחול למ"ש רנ"ש הביאו הפרישה בסי' מ"ג ומ"ט דטריפת הטחול לא מחמת עצמו כ"א משום בני מעיים יעוין שם וא"כ אין הכלל אמת דהא מצינו טרפשא דכבדא דניקב טריפה וב' כשירים דתרי רואין לא אמרינן וכ"ת דלא מיירי כ"א באבר שמחמת עצמו טריפה א"כ אמאי חשיב טחול דג"כ אין טריפה מחמת עצמו ולזה יש לומר דהמחבר ורמ"א אין סוברים כן דטריפת הטחול משום מעיים דאל"כ איך כתבו דעת הרמב"ן ב' טחולים בסומכיה טריפה והא תרי רואין לא אמרינן וכדכתיבנא ✍:

סעיף ה

ויש מכשירין. הש"ך הראה מקום לסימן נ"ד אות ח' ושם כתב דה"ה חסר חוליא אין כשירה כ"א בה"מ והתב"ש האריך כאן ומסיק דחסר חוליא בלא"ה כשירה דבנין קצר הוא ודוקא ניטל דנתרועע הבנין והמצב ולאו משום חסרון חוליא אלא שסוף הבנין להתרועע ולקמן אבאר בזה:

סעיף ו

כל. עש"ך ועיין מ"ש בט"ז ולעיל הארכנו בזה בפירוש זה:

הפר"ח הביא בשם תשובת פני משה מעשה שפתחו הבהמה והיה בה קילוח גדול של מ"ז והעלה שם בה"מ ואחר הבדיקה להכשיר ועיין שו"ת ב"ח סימן קנ"ז בתרנגולא כה"ג ג"כ דוקא אחר הבדיקה ובה"מ והמחמיר לעצמו תע"ב עיין תב"ש וכבר כתבנו מזה לעיל ועיין סימן נ"ח בדין כל יתר כנטול דמי שם אבאר באורך מה דשייך לזה:

סימן נא

סעיף א

ועיין לעיל סימן מ"ט. ס"ז ובס"ק ה' ש"ך וירצה בזה דל"ת דהמחבר לעיל הכשיר מטעם דתולין במצוי וכל שעור שלם בחוץ וניקב הקורקבן מבחוץ מסתמא ע"י חולי כמ"ש התב"ש שם ואם כן בניקב עור והבשר אין להכשיר לז"א דהמחבר גופא מטעם ס"ס קאתיא עליה וכמ"ש בספרו הארוך בשם אהל מועד וא"כ שפיר אמר רמ"א וכ"ש כו':

סעיף ב

וכ"ש שיש להכשיר. הש"ך פי' דברי יש"ש בא"ט סי' ע"ז דאין ידוע אם ניקב ע"י חולי או קוץ ומחט כפי' השני שפי' הב"ח בדבריו ואפ"ה בעי בדיקה לחומרא נגד הנקב ולא בכל האברים רק נגד הנקב ממש ומה שהראה מקום לסי' ק"י אות ס"ה הנה שם כתב דחסרון חכמה לא הוה ספק לענין ספק דרבנן ולא לענין ס"ס וה"ה כאן דוקא שא"א לברורי הא אינו מכיר שאינו בקי לא הוה ס"ס ומ"מ לעיל בסי' מ"ט או אמ"ש רמ"א כאן דאם ספק היה לו לכתוב כן ולולי דמסתפינא להגיה היה נראה לומר דהראה לאות ס"ו ושם נאמר ס"ס היכא דאיכא טירחא א"צ לברורי הא בלא טירחא צריך לברורי בקל וכן הדין ברוב וחזקה גופא כל היכא דאיכא טורח א"צ לברורי הא בקל מבררינן וכבר דברנו מזה במקום אחר ועיין בס' גינת וורדים כלל רובא וחזקה כי שם ביתו א"כ נגד הנקב ממש דלא הוה טורח כולי האי ודאי מבררינן ובודקין ומיהו אם ספק ע"י חולי או ע"י קנה רחב יראה דאפ"ה א"צ לבדוק כל האיברים הפנימים. ועיין כה"ג שכתב בנוצות המוצאין בפנים דיש לעיין בכל המקומות אם לא ניקב א' מהם אז כשר ע"י בדיקה דוקא:

סעיף ג

ומיהו אם ניקב הקוץ לפנינו. הש"ך הביא ד' דעות דעת המחבר דבעינן שראינו נתחב לפנינו מדופן ללב ודעת הד"מ כל שמוצאין עכשיו תחובה בלב תולין שמתחלה נתחבה בלב והא לא נתחבה כלל גרע טפי והיש"ש מיקל טפי בשם הראב"ד דאם תחובה בדופן ולב אף שלא נתחבה לפנינו כו' והש"ך צידד כן להקל דהא מהרש"ל מיקל יותר דאפי' אינה תחובה עתה בדופן ותחובה עתה בלב אמרינן מסתמא בשעת תחיבתה בדופן נתחבה מיד בלב ולא אסרינן אלא כשאין תקועה כלל לא' מאיברים וכן אם עדיין תקועה בדופן אף דלא תחובה לא' מאיברים וא"צ כ"א בדיקה נגד הנקב או אפשר דא"צ כלל

כה"ג בדיקה א"כ עכ"פ יש להקל לדידן היכא דתחובה בדופן ובלב אף שלא נתחבה לפנינו אפ"ה יש לצדד ולהקל ע"ש:

סעיף ד

אפי' צד העב. הש"ך הביא דברי הב"ח דוקא בבהמה אמרינן כן דמתחככת הא לא בעוף וכן הסכים הפר"ח אות ד' למ"ש הב"ח וכבר כתבנו דוקא מחט אלימתא הא קלישתא אף בעוף שרי:

סעיף ה

קורט של חילתית. הש"ך הביא תשובת המבי"ט במה שנחלק עם הב"י בעשב שקורין כל"ך בערבי שהבהמות אוכלין אותו ומתים דסובר הב"י דהוה כחלתית והמבי"ט סובר דאין זה חלתית ואותן בהרות אין מזיק. ועיין תב"ש שהחמיר אם אותן רושמים הם מעל"ע בדקין שיש להטריף כיון דמתים מהן י"ל דהוה כבשר שרופא גורדו ואין אנו בקיאים א"כ יש לאסור וראוי לנהוג כן. יש מין חולי הרגיל בכבשים שמתים מהן הביא הבל"י אות ו' שכמה קהלות גוזרין שלא לאכול אותן דחמירא סכנתא מאיסורא. גם שמעתי שבאותן כבשים הכבד שלהן לקוי ונהפך ללובן וכשצולין אותם נפלה תילחי תילחי כה"ג יש לאסור משום טריפות אף דאין שינוי מראה פוסל מ"מ כה"ג דכשצולין נפלה תילחי תילחי וגם מתות מהן יש להטריף ודאי:

עיין בישׁ"ש פא"ט סי' ע"ה וע"ו וע"ז ושם יש צ"ע ואין כאן מקומו להאריך:

סימן נב

סעיף א

והוריקו. אבל הוסיפו באדמומית כשירה ר"ן ש"ך וה"ה הוסיפו בירקותן וראיה ממשנה דתנן אדומים כשירה פשיטא אלא קמ"ל הוסיפו באדמומית וריב"ל דההיא תרנגולת ירוקין הוה ומה ס"ד למיסר אלא דהוסיפו בירקותן ואפי' הכי אכשריה. והרע"ב בפירוש המשנה אדומין שנשארו כמו שהיו כשירה הוא לאו דוקא אלא אפי' הוסיפו באדמומית וכאמור עוד כתב שם עוף המים דרכן לב וכבד וקורקבן להוריק אם האדים טריפה וחשב בכלל עוף היבשה תרנגולים ואווזים תורים ובני יונה (וה"ה עוף שקורין אינדיק) והר"מ בפירוש המשניות כתב כן אלא שיש שינוי בדבריו דחשוב תרנגולים ותורים ובני יונה לחוד וכתב דעוף המים על פי הרוב הוא בקורקבן והתב"ש באות ג' הרגיש בזה וכתב כשיבאו לפני המורה צריך להעריך אל מין זה בעוף אחר יע"ש ואווזות כתב מדאמר רב שיזבי הני אווזות כעוף המים דמי הואיל וקרומן רך משמע לענין זה לחוד ויפה כתב ולפ"ז בר אווזות שהן עוף המים יש לעיין בהו ✍נ"ל ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות ב' הביא דברי הר"מ ודברי הרע"ב יע"ש:

כתב התב"ש אות ב' אם נשתנו למראה אחרת חוץ מירוק ואדום כשירה דהרא"ה דוקא ככרתי הא גע"ל כשר ואף לרשב"א דאוסר בלב וקורקבן גע"ל משום דירוק כולל ב' צבעים ולא שאר מראות וה"ה מעיים ירוקין ככרתי נשתנו לגע"ל אף דטבע האש להוריק גע"ל כשירה והביא קצת סיוע לב שהוריק משמע הא מעיים שהוריקו גע"ל כשירה עכ"ל הנה מה שהחליט בנשתנה למראה אחרת כשירה מלשון כה"ג בהגהות הטור אות ח' על מ"ש הרשב"א ב' מיני ירקות כתב לא נתבאר אם כלובן ביצה או כחלמון ומר"ן משמע בין כלובן כשירה משמע שאר מראות פסולה אמנם לא ידענא דלובן ביצה לאו בכלל ירוק ומ"ש הר"ן כביצה או מוריק"א דביצה החלמון לאו מוריק"א הוא אף ששניהם גע"ל. אמנם הלבוש סעיף א' נשתנו למראה אחרת אין ראיה דהיינו ירוק לאודם או אודם לירוק וממשנה יש ראיה דלא אמר אדומים כשירה היינו אף שהוסיפו באדמומית ונשתנו למראה אחרת טריפה ולמה לי לפרוט ירוקין ש"מ דשאר מראה אין פוסלין ואשמעינן הוסיפו באדמומית דל"ת דטבע האש להאדים ולהוריק אם הוסיפו באדמומית טרפה קמ"ל דכשירה. והנה המפרשים הוקשה להם אמאי לא תנן ירוקין כשירה במעיים והיה נראה לומר דלא מצי למיתני כן דירקות כולל ב' צבעים וה"א דבא לומר מגרי"ן לגע"ל ומדהוקשה להם ש"מ דכל מין ירוק אין פוסל במעיים וה"ה עוף המים לב וכבד וקורקבן וכאמור ✍:

סעיף ב

ככרתי. עש"ך ויש לראות בדבריו דמתחלה כתב דמרשב"א משמע אף בכחוש והיינו מדאמר אם הוא שמן לא תנאי כמ"ש התב"ש הביאותיו בט"ז אות א' יע"ש וקאמר דהמחבר נמי הכי משמע והיינו מדלא חילק בין כחוש לשמן ולמה ליה כל זאת והא ודאי המחבר כהרא"ה סובר דאף לב וקורקבן גע"ל כשר כמ"ש אח"כ כ"ש כבד כחוש ודוחק דספוקי מספקא ליה אי המחבר בבירור כהרא"ה או משום כבד נקט כרתי והא פשיטא ליה דאין חילוק בין כחוש לשמן דזה דוחק. ואולי הכריח בזה שיטתו בנה"ך דמין בייתי שיש מדברי אפי' נפלה לאוד תולין דלא כט"ז אות ט' שפי' דברי המחבר באין ידוע יע"ש באורך ולז"א דהמחבר הכריח שיטתו דכהרא"ה מדאמר לב וכבד וקורקבן שהוריקו טרפה ובחדא מחתא משמע דומיא דכבד מה התם גרי"ן טרפה אף לב וקורקבן משום דאש מוריק ככרתי ואכתי דלמא גע"ל נמי וכבד גופא נמי דבסתם עופות כחושים מיירי וגע"ל פוסל לז"א דהמחבר סובר כחוש ודאי שרי דומיא דבייתי שיש במינו מדברי ה"ה כ"ש כחוש שיש במינו שמן דתולין כמ"ש בט"ז ומש"ה שפיר כפל דבריו והכריח

שיטתו בנה"ך דאי המחבר לקמן באין ידוע איירי אכתי אין כאן ראיה דהא דאמרו לב וכבד וקורקבן כולן בין בגע"ל ובגרי"ן איירי ובידוע דנפלה אלא כדאמרן והבן ✍:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות יו"ד כתב הפרישה דהא דמכשיר הרשב"א ירוק כביצה הוא באין ידוע שנפלה לאור הא לא"ה תולין אדמומית באור ורשב"א לטעמיה דאוסר בא"י שנפלה לאור והב"ח מתיר אף בנפלה לאור וכתב ש"ך וכ"נ לדקדק מדברי רש"ל שהוא מבין דרשב"א בבייתי בידוע שנפלה לאור מיירי וממילא ירוק כביצה בהכי מיירי עכ"ל הנה מ"ש וכתב ש"ך וכ"נ לדקדק הוא ט"ס דהש"ך לא כתב כלום מזה אלא כצ"ל וכן כתב ש"ך והיינו באות י"ג הסכים להב"ח וחיסור לשון יש בו וצריך להיות הא בידוע שנפלה לאור כמו בריאה שהאדימה אין תולין אלא באור ה"ה ירוק כביצה בכבד ומ"ש וכ"נ לדקדק הוא דברי עצמו דיש"ש בסי' צ"ו כתב על מ"ש הרשב"א דבייתי שיש במינו מדברי אין סברא לתלות כשידוע שנפלה לאור אלמא דמפרש דברי הרשב"א דמיירי בידוע עיין ט"ז אות ט' באורך וממילא ה"ה גע"ל בכבד נמי בידוע מיירי ומכשיר הוא דבהדדי תניא בארוך ובקצר ועוד דכ"ש הוא אם בייתי ומדברי אף בידוע היקל כ"ש כחוש ושמן כמ"ש הכה"ג בהגהות הטור אות י"א דכדברי המחבר עיקר דבייתי שיש במינו מדברי תולין ה"ה כחוש שיש במינו שמן וכמ"ש התב"ש הביאותיו לעיל ולפ"ז הש"ך שהסכים כאן כרש"ל לכאורה בכחוש לא ולקמן הסכים לב"ח דאף בידוע מותר בבייתי כו' אין סובר כסברי כה"ג אות י"א ותב"ש וסובר דאין לדמות שמן לכחוש כמו בייתי ומדברי ואפשר אף שהביא דברי מהרש"ל מסכים להמחבר כאן דבכחוש נמי שרי. והנה לפי דברי כה"ג היה להש"ך להביא מחלוקת הפרישה והב"ח כאן לענין גע"ל בכבד אי בידוע או בא"י ואמאי הביא רק באות י"ג לענין בייתי ולכאורה דהש"ך יפרש דפרישה דאוסר בידוע היינו בכחוש דדומה לבייתי ומדברי הא שמן לא הוי ספק כלל כי כן מראיתו כמ"ש הט"ז אות ט' יע"ש וא"כ הש"ך שהביא כאן דברי יש"ש ומסכים עמו כפי הנראה דכחוש אסור א"כ אין נ"מ בפלוגתת הפרישה והב"ח דבשמן הפרישה מודה דשרי וכחוש אסור כו'. אמנם לא ידענא אנה מצא כך דהפרישה יראה דאבייתי ומדברי כתב כן ואולי מה שציין וכתב הרשב"א כו' ומב"ח יראה נמי כן במ"ש ומיהו כבד כו' וכדכתיבנא דהיינו בכחוש לא בשמן ומש"ה לא הביא הש"ך זה כאן זהו מה שרצינו לבאר ✍ועיין בסמוך:

סעיף ג

כנגד המעיים. ואפי' בכ"ש ודאי לקו גם הבני מעיים ואפי' הן לפנינו ולא נשתנו טור ש"ך והנה העתיק לשון הטור ללמוד דאפילו הוריק בכ"ש והיינו מצד חוץ ולא בעבר

שכלפי הבני מעיים וכבר פירשנו מ"ש לצד חוץ היינו אותו חלק שאין מכוון נגד הבני מעיים הא אותו חלק שמכוון נגד הבני מעיים אפילו מחוץ טריפה דה"א מאבר לאבר לא אמרינן כן ומ"ש ודאי לקו הבני מעיים הנה הר"ן משמועתו דסוף לקלקל המעיים ולשון הגמרא נחמרו בני מעיה משמע כרא"ש וטור דלא איגלו בהתייהו וכבר הם לקוין ובזה אין נ"מ כ"כ ומדהעתיק עוד ואפי' הן לפנינו ש"מ לצורך הוא ולא ידענא דהא להמחבר ס"ה בנאבדה טריפה פשיטא דהוריק הכבד נגד בני מעיים ע"כ באיתא המעיים לפנינו דאי ליתא בלא"ה טריפה וכ"ת דה"ק הוריק הכבד הא לא הוריקה והמעיים ליתא כשירה וכמו שנראה מדבריו בנה"ך על מה שתי' על הט"ז אות ט' דנאבדה טריפה בנאבדה כולה הא ישנן מקצת איברים ולא ראינו שינוי כשירה דא"כ מאי איריא כבד ומאי איריא נגד המעיים דוקא ובשלמא הרא"ש דמתיר בריאה ירוקה ואין הוכחה ואפשר נאבדה כשירה כמ"ש הב"י סוף הסימן הוצרך להשמיענו זה משא"כ להמחבר דנאבדה אסור פשיטא דהכין הוא וכ"ת דכאן מיידי בא"י שנפלה לאור דהמחבר אנפלה בידוע קאי ואולי דל"ת דהוריק כבד וליתא המעיים טריפה ודאי דאמרינן ודאי שלטה גם במעיים הא לא הוריק הכבד ספק הוה לכך אשמעינן זה וכאמור:

סעיף ד

וכלפי פנים. העתיק הש"ך לשון הרשב"א וכבר נתבאר דצד חוץ היינו אותו חלק שאין מכוון נגד המעיים אף שהוא בראש הדק הא נגד המעיים אף שהוריק מבחוץ אמרינן כבר שלטה מעל"ע ולמעיים אלא דלא גלי כו':

סעיף ה

כנגד המרה שאנו חושבין כח האש שהוריק כאלו ניקבו המרה רשב"א ש"ך לכאורה ה"ק דבמעיים הטיל תנאי שיהא נגד פנים ולא מחוץ אף דכח האש להוריק בעובי מ"מ מאבר לאבר לא שלט ובפנים אמרינן דגם מגיע הליקוי למעיים ובמרה לא הטיל תנאי נגד פנים דשאני מרה ל"מ במקום שדבוקה לכבד דהוה ניקבה המרה וכבד נגדה דכח האש להוריק בעובי כו' אלא אפילו במקום שאין דבוקה כחד אבר חשיב וכל זה לאו כלום הוא דכבר פירשנו מצד פנים היינו מכוון למעיים ואפי' מחוץ וכדאמרן:

ודע דנפלה לאור ונשתנו הוושט והקנה עד"מ וושט אדום והוריק קנה לבן והאדים או הוריק למה לא ביארו ז"ל ולא מני כ"א לב וכבד וקורקבן ומעיים עד שרשב"א ז"ל הוצרך ליתן טעם לריאה דלא מני ולמה לא מני הנך וכ"ת סימנים קשים הם לא ידענא מנלן הא וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה והדבר צריך תלמוד ✍. כתב הרוקח סי' ת"ד הביאו האחרונים נפלה למים רותחין דינו כמו שנפלה לאור וצריכה בדיקה:

סעיף ו

כנגד כל מקום חיותא. עש"ך לא שאין לפרש כ"א הוריק סמוך למקום חיותא דהמעיין בב"י יראה דיש לפרש שהוריק במקום תלייתא אלא דה"ה הוריק סמוך למקום חיותא שאם ינטל השאר לא תשאר כזית טריפה ומה שהראה מקום לסי' מ"א אות ג' דה"ה אם ניטל כל הכבד ונשאר אלו הב' זיתים והוריק כ"ש שאין נשאר כזית שלם או הוריק כל הכזית של מרה אף ששלם כולו אפ"ה טריפה כמו יבשו אלו הב' זיתים טריפה:

סעיף ז

אין חוששין לה. כתב הש"ך משמע אפי' הוריקה כשירה ודלא כב"ח יע"ש אף דלשון אין חוששין משמע לכאורה דאין חוששין בנאבדה או לענין בדיקה אבל אם נשתנו טריפה מ"מ מסידור המחבר מוכח כן מדהביא זה כאן ולא בס"ה דאין לפנינו טריפה וע"ז ראוי לומר בריאה אין חוששין ומדכתב בס"א אפי' בידוע שנפלה ונשתנה אפ"ה אין חוששין לה והתב"ש החמיר בכרתי בריאה יע"ש ומיהו ודאי בדיקה א"צ בריאה של עוף דלישנא דגמרא הכין ודאי מסתבר אין ריאה לעוף היינו לבדוק:

סעיף ח

מפני שצלעותיה מגינות עליה הביא הש"ך דברי רש"י דצלעות של עוף עומדים על חודן והריאה נחבאת שם ואין כח האש שולט בה:

סעיף ט

ומחול. עש"ך דבבהמה איירי דעוף אין טריפות פוסל בו ומש"ה השמיטו המחבר דלדידיה אין נ"מ דבהמה כשירה ולפ"ז הדין כמ"ש הש"ך באות י"ז ולמאן דפוסל לעיל בטחול של עוף בכ"מ כיון דלית ביה קולשי' וסומכיה ה"ה זה וה"ה כוליא של בהמה אם הוריק או האדים אפשר דטריפה לשיטת או"ה ניקב ע"י חולי ומיהו בהא יש להכשיר כיון דאיכא פלוגתא:

סעיף י

אחר ששלקן מעט וממרסין. עש"ך הנה להר"מ יש קולא דרשאי לממרס אולי יחזרו ושלק מעט ואדומים שהוריקו אסור הא בהרבה אין איסור וכן אדומים שהוריקו ושלקן הרבה והאדימו אין ראיה להיתר ושאר פוסקים לא חילקו בכך א"כ הוה חומרא בנשתנו ע"י שלק אף בהרבה אסורים ואם חזרו למראיתן ע"י הרבה יש להתיר והש"ך הניח בצ"ע אם לסמוך לקולא ע"ז משמע דהיינו אם ע"י שלק הרבה נשתנה למראה טריפה אם יש להכשיר אבל אם בהרבה נשתנה למראה המותר יש להטריף כהר"מ אלא דלפי מה דסיים שא"א בקיאין בין שלוק ומבושל ומה"ט בכבד אוסרין לקמן סי' ע"ג א"כ נפל האי היתרא דשלק בבירא דכל שנשתנו למראה טריפה אין היתר ע"י שליקה. ומיהו נ"מ

לדידן בלא ידוע שנפלה לאור ושינוי והוחזרו ע"י שליקה יש להתיר לדידן אף באין ה"מ וכן בבהמה יש לצדד דהוה כעין ס"ס ✍:

סעיף יא

ואירע ששלקן. עש"ך וכוונתו הא א"צ לשלוק דלא כר"א ומ"ש דלא נמצא כן בר"מ ז"ל עיין באחרונים כיון דהר"מ מפרש הא דרב אשי בלא ראינו שנפלה על זה אמר דלא מחזקינן איסורא משמע הא ראינו שנפלה חיישינן וצריך שליקה ועיין מ"ש לקמן:

סעיף יב

כיון שנפלה לאור. עיין ש"ך וכוונתו מבואר דוקא נפלה הא לא ראינו שנפלה כיון דאין השינוי אלא ע"י שלק אמרינן דהשינוי בא ע"י שלק לא מחמת שנפלה לאור ודוקא בלא שלק אמרי' מלתא רחיקה היא לתלות בתולדה משא"כ הכין ובזה נתיישב דהב"י הביא שהרשב"א תמה על הר"מ דאוסר בלא ראינו ונשתנו על ידי שלק והא הרשב"א הסכים לסברת הגאונים בס"ו דבלא ראינו ונשתנו טריפה וכבר האריך בזה הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ט והל"ח אות רס"ו הקשה דברי המחבר אהדדי דכאן פסק דוקא ידוע שנפלה לאור ובס"ו פסק כגאונים ומישב זה הש"ך ומ"מ קשיא דהא לרשב"א אין חילוק בין נפלה ללא ראינו דאל"כ מה מביא סיוע בארוך דאי בלא ראינו תולין בתולדה ה"ה בראינו דרובא דאורייתא אלא מלתא רחוקה היא ומה ראיה דלמא בלא ראינו אמרינן דכמו שרחוק הוא לתלות בתולדה רחוק נמי לתלות שנפלה לאור כמ"ש הפוסקים כי בטרם יחמרו תצא ותפרח לאויר משא"כ כשראינו שנפלה תולין במצוי טפי וע"כ דלדידיה אין לחלק א"כ ה"ה נשתנו ע"י שלק ממ"נ בלא ראינו תולין שע"י שלק נשתנו ה"ה בראינו נתלי וצ"ע:

סעיף יג

אין ירקות. הש"ך הביא דברי הפרישה והוא הסכים להב"ח דאפילו ראינו אפ"ה תולין במצוי כיון שמדברי יש להן ירקות וכן כתב בנה"ך אט"ז באות ט' דל"ד לסעיף ד' דהכי מצוי טפי ועוד דשאר איברים לא נשתנו ולפי תי' שני אם כל האיברים נאבדו אפשר דאסור ומיהו לתי' א' נמי כן הוא ועיין מ"ש לעיל באות א' מה שלא הביא לעיל דברי הפרישה ומה שנאמר שם:

סעיף יד

אלא תלינן השינוי בדבר אחר. הש"ך הביא לשון הר"ן והרא"ה ומשמע דוקא בכבד שהחולה מצוי בו תולין השינוי מחמת ד"א ואלו להרא"ש אף בשאר איברים תולין בתולדה דאף דלא שכיח הוא הא נפילה לאור נמי לא שכיח הוא כי מיד שתפול תצא ותפרח לאויר ורובא דאורייתא מש"ה שדרי כיון דשקול הוה משא"כ כשראינו שנפלה

לאור תולין במצוי מלתלות בתולדה שאין מצוי ובזה מתורץ קושית הרשב"א בארוך נ"א ב' דמ"ש כו' כדאמרן כאן:

סעיף טו

ויש לסמוך עלייהו בה"מ. ש"ך לא ידענא מהיכן הוציא זה דוקא בה"מ ומשמעות הט"ז אות ט' משמע אף באין ה"מ מדכתב דאין נ"מ לדידן כו' וכמ"ש באורך ואולי מדכתב הר"ב ויש לסמוך עלייהו ולא כתב וכן נוהגין או והכי נהוג משמע לעת הצורך או בה"מ הוא דיש להקל לא בע"א. וכן לקמן בס"ז דכתב בידוע שנפלה לאור וכמ"ש הש"ך אות י"ז דבא לאפוקי הא בא"י שרי בבהמה ואי בעוף נמי שרי מה איריא בהמה אלא ש"מ בעוף בה"מ ובהמה אף באין ה"מ שרי בא"י שנפלה לאור ועיין מ"ש לקמן יע"ש:

סעיף טז

אבל בהמה כו' דעורה עב כו'. ש"ך והיינו אף דמלתא רחיקא לתלות השינוי בתולדה כמו כן דחיקא לתלות בעור דעורה עב מש"ה רובא דאורייתא ואוקמיה בתולדה ואף ראינו נתכוץ ושינוי אפ"ה בהמה כשירה. ויש לראות הא דאמרו אין רואה לעוף לינפל וליחמר משמע הא בהמה יש לה ריאה וכ"ת דאגב לינפל אמר עוף הא בסימן נ"ח לא מחלק המחבר בין עוף לבהמה וע"כ מפרש לינפל וליחמר חדא הוא ולא זו אף זו כמ"ש הב"ח ל"מ דלינפל לאש דא"צ בדיקה אפילו ליחמר דנשתנו אין השינוי טרפה א"כ משמע הא בהמה שינוי מטריף וכ"ת דה"ק דעוף אין ריאה ליחמר וה"ה אדומה כ"ש אלא בבהמה בלא"ה טריפה גע"ל דלעיל בסי' ל"ח לא מחלק ומשמע בריאה של עוף גע"ל פוסל כמו בבהמה וכן הלכה א"כ קשיא הא דאמר אין ריאה לעוף דמשמע הא בהמה יש לה ואולי דמש"ה אמר לעוף לומר הואיל וצלעותיה מגינות הא לא"ה טריפה בגע"ל כמו בהמה ודוחק:

סעיף יז

בידוע אבל א"י בבהמה אף בלא ה"מ כשירה ש"ך ועיין א"מ באורך באות י"ח וכאן כתב דראוי להתיר אף באין ה"מ יעוין היטב:

סעיף יח

ונשתנו מעיה. הש"ך כ' דמש"ה כתב הר"ב כאן דאף בעוף לא הגיה עליו רמ"א כלום ובנאבדה אסור אף בה"מ הא בהמה בנאבדה שרי דהא הישׁ"ש מיקל בעוף ובה"ע מיקל בבהמה דא"צ בדיקה ונהי דאנן קי"ל להצריך לכתחלה בדיקה היכא דאיתא לפנינו הא בנאבדה שרי בבהמה ובא"מ אות א' האריך וכתב שאין דברי הש"ך מוכרחים דצריך לכתוב בידוע להורות דוקא ידוע ואני אומר כוונת הש"ך דהיה לומר וי"א בבהמה בידוע

שנפלה לאור ונשתנו למה לי אלא להורות דוקא נשתנו הא לא נשתנו יש להקל בנאבדה וכדאי הוא הש"ך לסמוך עליו בזה וכאמור:

סעיף יט

והכי נהוג. הש"ך בשם לבוש באין ה"מ הא בה"מ שרי בבהמה אבל הפר"ח ותב"ש אוסרין אף בה"מ בבהמה כי טעמו ונימוקו עמו ומ"ש בשם או"ה דבזמן הזה א"א בקיאין כמו בנפולה בסי' נ"ח לבדוק כל הגוף ה"ה כאן דא"א בקיאין לבדוק כל האיברים מאדמומית משהו או ירקות היקל התב"ש בזה וכתב כי לרא"ש אין ראיה לאסור בנאבדו אלא דמ"מ אנו מחמירין הלכך יש לסמוך אבדיקתנו יעויין שם ואין זה מספיק דנהי לכאורה הרא"ש סובר דאי ליתא כשירה מדאמר הוריקה כבד כנגד בני מעיים אף באיתא לפנינו דאי ליתא אמורא צריך לפרש תיפוק ליה בלא"ה דליתא הוה נאבדה אלא דשרי בנאבדה מ"מ לא הוה ס"ס דחסרון חכמה לא הוה ס"ס כלל כמבואר בקונטרס הספיקות. ומיהו יש בבהמה לסמוך אבדיקה אף בזמן הזה באין ה"מ דהא בנאבדה בבהמה כשירה כמ"ש הש"ך דוקא בידוע ונשתנו כו' ואם כן לו דא"א בקיאין הוה כנאבדה דא"א לבדוק ושרי. ומדברי הט"ז משמע דאף בזמן הזה יש לסמוך אבדיקתנו שכתב דלדידן נפל האי היתרא דבייתי בבירא דאי בא"י א"צ ובידוע לא מהני משמע שבקיאין אנו בבדיקה:

הבל"י בשו"ת שלו סנ"ג האריך ללא צורך בתרנגולת שישבה על הכירה ונכוית רגליה ועיקר דאי בקיאין אנו או לאו אמנם מ"ש דא"א בקיאין ע"י שליקה להתיר ודאי כן הוא דא"א בקיאין בין מעט להרבה ואין להתיר ע"י שליקה:

פ"ח הביא מעשה כבד שהיה ירוק ושלקוהו וחזר למראה האודם בחוץ ובפנים היה שינוי ובלא ראינו שנפלה והכשיר דאלו היה מחמת אש הוה בחוץ מוריק בשם הר"י בוא"נו ואפשר לסמוך ע"ז לדידן דבלא"ה עכ"פ בה"מ שרי בלא ראינו שנפלה א"כ ע"י שלק כשנשתנה בחוץ שרי בלא ה"מ עיין פר"ח אות ח'. ובאות יו"ד הביא בשם הריק"ש מצאה אשה כבד ירוק ולא בדקה לראות אם אדום או ירוק דיש להתיר מכח ס"ס והוא אוסר והנה לדידן בלא ראינו שנפלה יש להתיר בפשיטות אף בלא ה"מ בכאן:

פ"ת אות ד' טחול בעינן עובי ד"ז דלא נשתייר וכבר התבאר דליתא דבעובי מוריק מעל"ע וכמ"ש הרשב"א גופא בתה"א יע"ש ובאות יו"ד הביא תרנגולת שנתערב חד בחד ונאבדה המעיים כשירה מס"ס ולא הבינותי דהוה ספק א' בגופו והב' ע"י תערובת דמבואר סימן ק"י דלא הוה ס"ס וכ"ת דלא הוה בגדר ספק טריפה מתחלה דהוה לה היתר ע"י בדיקה מ"מ הוה ספק א' בגופו והב' ע"י תערובת וכדאמרן:

סימן נג

סעיף א

נשמטו. עש"ך הנה המרדכי כ' הטעם דעובי הכתף כו' ורש"י הביא הש"ך אות יו"ד דבהמה אין נחבאת בין הצלעות ובת"ח כלל פ"ז דין י"ב חילק דבהמה עובי הצלעות מגינות כ' הש"ך דהוא ללא צורך ויש לראות דהמרדכי סובר נשבר אף בעוף כשר די לו בנשמט בחילוק שלו משא"כ לרמ"א דאוסר בנשבר בעוף ובבהמה מכשיר אף שיש עוקץ בשבר החיצון וחד ולמה לא נחוש אלא דהיה די לו בטעם רש"י כי בבהמה אין הריאה סמוכה לצלעות ובמ"י שם אות כ"ח הביא ג"כ טעם המרדכי וא"י דבנשבר לא יספיק טעם המרדכי וכאמור אלא טעמא דרש"י דהריאה של בהמה אין קרוב לצלעות:

סעיף ב

למעלה. הש"ך הראה מקום לסימן נ"ה אות י"ב ושם מבואר דבשר צריך לחתוך מעט למעלה דא"א לצמצם ולא בעצם ואם הבשר נפרד לגמרי א"צ כלל ועסי"ג שם לענין ספק ושם יבואר אמנם הבל"י אות ב' הביא בשם בה"י דנוהגין להשליך כל האבר ולא ראיתי נוהגין כן אלא מעט למעלה וכדאמרן עיין בסי' נ"ה:

סעיף ג

אסור. הש"ך הראה מקום בנשמט לסי' ס"ב אות י"ד דנשמט חמיר מנשבר יע"ש והר"ב שלא הגיה כאן דאף אין עור ובשר חופין אסור כי אין אנו בקיאין לט"ז בסי' נ"ה אות ח' דמשמע דבמקום שאין עושה טריפה אין להחמיר אם עור ובשר חופין א"ש ולהש"ך שם אות י"ג דאף במקום שאין עושה טדיפה א"א בקיאין בדין היפוי בשר צ"ל דהמתין והגיה לקמן וא"כ לש"ך אין חילוק בין נשבר לנשמט ואולי מ"ש בנשמט עיין לקמן אפשר לומר דלא הוה אלא מצד המנהג ושיש להקל במליחה ולענין חנ"נ ובסימן נ"ה אבאר לט"ז במקום שאין עושה טרפה בעור ובשר חופין ובנשמט מה הדין גם בסימן ס"ב וכאן אין מקומו להאריך והבל"י האריך כאן יע"ש:

סעיף ד

ורואין. עש"ך הנה העיר בזה דהר"ב ארכביה לש"ד ואו"ה והם רחוקים דש"ד מטריף מטעם איעכול ניביה בבהמה ואף שאין נצרר הדם ומ"ש האחרונים שהוא נגד גמרא תי' הב"ח דמפרש שמוטת יד כשירה היינו ראש עצם התחתון הסמוך לפרק השני ושמוטת ירך כה"ג טרפה וה"ה נשבר סמוך לגוף טרפה מטעם הנ"ל מחשש איעכול וא"א בקיאין בבדיקה עב"ח ויראה דהיינו סמוך בגודל חיישינן שמא איעכול ניביה הא רחוק לא חיישינן עיין סימן נ"ה נ"ו ובוקא דאטמא יע"ש ולא חיישינן ג"כ ברחוק שמא ניקבה הריאה ואפשר בהמה גרע טפי שדורסת על רגליה ומ"מ ברחוק אין להחמיר ועיין

פר"ח אות ד' בבהמת עובד כוכבים יש לאסור נשמט ונשבר ונחתך בידי הבהמה ולא בהמות ישראל. וממרוצת דברי הש"ך שהביא כמה דעות משמע שדעתו לאסור בשמוטה בבהמה ולא הבינותי גם על הב"ח קשה וכיון דלקמן סי' נ"ה ס"ג בנשמט הקולית משוק פוסקין להתיר אף באין ה"מ וכרשב"א שם דשמוטת ירך היינו בוקא דאטמא ומיניה שמוטת יד היינו כה"ג וכשירה י"ל דלאו דוקא דהא כדאיתא והא כדאיתא דע"כ שמוטת גף סמוך לגוף ה"ה כ':

אמנם מ"ש הש"ך דט"ס בתשב"ץ בעוף דטרפה בלא"ה משום ריאה לא הבינותי דתיבדק הריאה ואלו איעכל ניביה טריפה משום ניביה ולא מהני בדיקת הריאה. ויש לראות לש"ד דחוששש משום איעכול איך יתיישב ברייתא דלוי כל מש"ח כו' והא יתר בהמה מעוף שמוטת יד ואיעכל ניביה בבהמה טריפה ובעוף אם בודק הריאה כשירה וכ"ת דברייתא כרב דעוף אין לו בדיקה איך יתרץ ליה לשמואל ור"י ועוד דלרב תקשה יתר עוף דאין לו בדיקה ואיעכול יש לו בדיקה ומיהו לזה י"ל כל דלאו מיניה מיטרפא לא קחשיב תדע דאמאי לא חשיב יתר עוף דצריך בדיקה וכדאמרן. ומ"מ קשיא עוד דאם כן הב"ח והש"ך ופר"ח מזכין שטרא לבי תרי דכאן בבהמות עובד כוכבים עכ"פ אסור באיעכול ניביה ולדידן א"א בקיאין ופוסקין דבעוף תבדק כו' אלא שא"א בקיאין א"כ קשיא ברייתא דלוי גם לעיטור דפוסק דלא מהני בדיקה בעוף קשיא ברייתא דלוי אם לא דכש"ד או דלאו מיניה לא חשיב. הראב"ן מפרש נשברו אגפיו בעוף כשר היינו ע"י בדיקה בצלעות יש לעיין קצת א"כ אמאי לא אשמועי' רבותא נשמטו כשירה ע"י בדיקה בריאה כיון דמתני' כשירה בבדיקה קאמר י"ל:

סעיף ה

אפי' נשברה. כתב הש"ך והוא שיהא הבוכנא קיים דאל"כ הוה כנשמט. ואף לדידן נ"מ בזה כמ"ש הרב לקמן בא"י אם מחיים דנשבר הואיל ורוב מקילין יש להכשיר ולא בנשמט ה"ה ביש עוקץ וה"ה בנשבר בוכנא אף דאין עוקץ דהוה נשמט אין להתיר וכאמור:

סעיף ו

ויש. הש"ך השיג על הב"ח ואמר דמהרי"ק לא אמר אלא במקום שאין עושה טרפה אלא דחיישינן לאבר משום מצות פרישה הא כל דלאו מינה מיטרפא לא מהני שא"ש והביא ראיה מצ"ה לקמן והפר"ח הסכים על ידו באות ו' ובסי' ל' אות ח' הביא ראיה מסי' נ"ה ס"ב עצם הקולית שנשבר במקום חיבורו אע"פ שנקשר היטב טריפה והש"ך שלא הביא ראיה מצ"ה דאין מוכרח כ"כ דאירי שאשי"י אף דכתב שם משמע יע"ש ולסוף צידד הש"ך להקל מאחר דרוב מכשירים בלא"ה והיינו באין עוקץ או שהבוכנא קיים דאל"ה

רובן מטריפין ולענין דינא במ"י כלל פ"ז אות ל"א העתיק דברי הש"ך משמע לעת הצורך להקל אמנם כר"ו אות ב' כתב חלילה להתיר יע"ש ואם היה בא לפני מעשה כזה לא אומר לא איסור ולא היתר ובתנאי שאין עוקץ ובוכנא קיים כדאמרן:

סעיף ז

אגודל. עש"ך והוא שיעור ז' שעורות זא"ז בדוחק שהן שתי שעורות באורך בריוח הר"מ ז"ל הביאו אחרונים. עיין כה"ג בהגהות הב"י אות י"ו ובאות י"ג הביא בשם ס' יאיר נתיב עוף קטן שאין בו בכל העצם שיעור אגודל משערין בחצי עצם לגוף טרפה וביותר כשר ונכון הוא שהרי המהרי"ק שורש ל"ה כתב דהיה נוהג לשער בחצי עצם שלא לחלק בין קטן לגדול אלמא קטן שיעורו הכין הוא דיותר מחצי עצם לאו סמוך הוא. אם יש ספק אם היה אגודל ונאבד כתבתי דינו בט"ז:

סעיף ח

אבל. עש"ך ויראה דהעתיק לד"מ דל"ת בבהמה סיים הר"ב וא"צ בדיקה ובעוף לא סיים ה"א דאין לחוש מסתמא א"א לבדוק לאחר הבישול או נאבד אח"כ לז"א דכן המנהג דא"צ לבדוק כלל:

ומ"ש בשם הב"ח פחות מאגודל יש לעיין בצלעות לא הבינותי דלדידן טריפה אף שאין ריעותא בצלעות תוך אגודל ועיינתי בב"ח ושם כתב ברחוק אגודל יש לעיין בצלעות דזהו דיחוק מועט הא ביותר מאגודל לא וכצ"ל בש"ך ור"ל דאנן מכשירין ברוחב אגודל מצומצם והמחמיר לעיין בצלעות תע"ב הא רחוק יותר לא:

סעיף ט

מאחר. עש"ך העתיק דברי ת"ה כלל פ"ז די"ג וכוונתו בהעתקה זו להשיג על הפרישה דכתב אם ראינו נכנס שבר החיצון לתוך אגודל וכל שכן נתחברו השברים זע"ז ונכנס לתוך הגוף בתוך אגודל טריפה ולז"א דמד"מ ומת"ה לא משמע כן דאם לא כן לוקמיה תשובת הרא"ש אף רחוק אגודל אלא שראינו נכנס לתוך אגודל. וע"ז פירש דברי הדרישה דמיירי באלכסון כו' ומ"ש הבו דלא לוסיף היינו אפילו שוכבים זע"ז מדובקין והוא תוך אגודל כיון דהשבירה רחוק היה אגודל כשירה:

וראיתי להכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ג רצה לפרש ברמ"א ז"ל בתוך אגודל טריפה בכ"ע היינו ביש עוקץ עד שהוצרך להביא ראיה מת"ח דבכ"ע משמע אף באין עוקץ ואני אומר אדרבה מת"ח יש לפרש דבכ"ע היינו אף שאין ריעותא בצלעות ומכאן מוכרח דבכ"ע אף באין עוקץ דאי בכ"ע היינו באין ריעותא אם כן איך כתב וי"א הא המחבר נמי אוסר ביש עוקץ ולפ"ד רמ"א אהיתרא קמהדר דעוקץ רחוק מגוף אגודל כשירה והדברים מראין ודאי דהר"ב באיסורא קמהדר לאסור תוך אגודל והיינו באין עוקץ. גם

מ"ש דרמ"א והמחבר בתרתי פליגי דלהר"ב בעוקץ אף רחוק אגודל טריפה עד שיבדק ובאין עוקץ כשר תוך אגודל ולרמ"א נהפוך הוא גם זה אין מוכרח דהמחבר אפשר מודה כל שרחוק אף שיש עוקץ כשר:

עיין במ"ב בסימן מ' ומ"א וג' וכתב שם דהא דספק מחיים או לאחר שחיטה כשירה מס"ס אבל יש ריעותא בצלעות אסור ואפילו בדיקה לא מהני יע"ש זה פשוט כיון דיש ריעותא בצלעות תולין במצוי מחיים ומיהו הוא ז"ל מיירי בתוך אגודל וכבר כתבנו כל שיש ריעותא בצלעות אפילו רחוק אגודל לא מהני בדיקה לדידן וכמשמעות הת"ח כלל פ"ז דין י"ג יע"ש בזה:

סעיף י

שמא ניקבה הריאה לפי שריאה של עוף נחבאת בין הצלעות רש"י והר"ן ש"ך ולעיל אות א' הביא דברי המרדכי לחלק בע"א בין בהמה לעוף:

סעיף יא

וצריך לנפחה. וא"א בקיאין ש"ך ר"ל בנשבר כ"ש נשמט דמוזכר בתלמוד ועיין ט"ז שם כתבנו מזה. כתב הכה"נ בהגהות הב"י אות ו' על מ"ש רש"ל בא"ט סימן צ"ט דיש חילוף גירסאות אי ר' יוחנן כשמואל ויש לו בדיקה או ל"ג ואם כן רב ושמואל הלכה כרב ואין לו בדיקה כתב דכל הטורח הזה לדידן בחנם דבלא"ה א"א בקיאין בבדיקה יע"ש והנה אף לרב דאמר חיישינן שמא ניקבה אלמא לספק משוי לה לא וודאי אם כן הוה ס"ס ואין נ"מ גם להקל לומר דלא הוה חסרון חכמה כיון דבימי התלמוד לא הוו בקיאין פשיטא דאינו ויפה כתב:

סעיף יב

נמצא הגף שבור. עש"ך וה"ה דהמ"ל באין עוקץ אלא שהבוכנא נשבר דהוה כנשמט להמחבר והר"ב מכשיר בנשמט אלא להלכה לא רצה לסמוך באין ה"מ בנשמט או עוקץ או נשבר הבוכנא וכדאמרן והטעם דמחיי' או לאחר שחיטה הוה חסרון חכמה או דשמא ניקבה הריאה אין שקול דקרוב שניקבה:

סעיף יג

מכח ס"ס. הש"ך הביא דברי מ"ב בסימן נ' דאם יש ריעותא בצלעות או בריאה אף שאין ניכר אי מחיים הריעותא תמיד וא"א בבדיקה וכדאמרן:

סעיף יד

ס"ס. הש"ך הביא דברי הב"ח דס"ס צריך שיהיו שניהן שקולים הא לא"ה לא הוה ס"ס ובהני אווזות שמוליכין לשוחט לשחוט כבר כתבנו דאי נקשרו תו ליכא למיחש לנקיבת הריאה ואם מנדנד אילך ואילך אפי' בשעת שחיטה חיישי' ועיין תוספות כתובות בסוגיא

דפ"פ דמה שהוא רוב דרבנן נחשב שפיר לס"ס ומה שהוא מ"ה לא נחשב לס"ס ועיין פ"י שם בחידושיו ואין להאריך:

סעיף טו

אבל כשנמצא שמוט. עש"ך וכוונתו אף דבסימן ק"י כתב ס"ס א"צ לברר א"כ חסרון חכמה אין מזיק בכאן שמא ניקבה הריאה דא"צ לבדוק כלל מ"מ באין ה"מ אסור בנשמט דספק שמא לא ניקבה קרוב שניקב ועוד דספק שמא לאחר שחיטה הוא לפנינו ואם היה חכם היה יכול להכיר א"כ לא מיחשב לספק כלל וליכא אלא חד ספיקא ואסור ויש לעיין בנשמט בה"מ כאמור:

ויש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי והוא בספק חסרון חכמה דלא מחשיב לספק אי נאבד הדבר ההוא ואין לפנינו י"ל דהוה ס"ס גמור או נימא כיון דאלו היה לפנינו לא הוה מחשיב לס"ס עכשיו שנאבד לא עדיף מאיתא לפנינו ויש לאסור ועיין סי' ע"ב בלב תרנגולת ושם אבאר:

סעיף טז

יש להחמיר. ואם יש לתלות שנעשה לאחר שחיטה תולין ש"ך ופשוט ומיהו דווקא דרסה או בכותל הא זרק לארץ בכח לא עיין במהרי"ק שורש ל"ה ולעיל סימן כ"ה יע"ש דאין הזריקה מצוי הוא להשבר מחמת זה ולא תלינן:

סעיף יז

עוף. עש"ך והמ"י כלל פ"ז אות ל"ו כתב הש"ך מסכים להר"ב בת"ח דא"א בקיאין ואין אני רואה הכרע מכאן אדרבה צידד והביא דעת הלבוש וכן הסכים הט"ז דאף אנו בקיאין בבדיקה זו דע"י חולי לא מחזקינן ריעותא כאמור:

סימן נד

סעיף א

י"א. הש"ך הביא לשון ראב"ן דאותן ב' צלעות לצוואר אין נחשבין למנין זה ואם נשברו עשרה או י"א גדולות עם אותן ב' לא הוה רוב וכשירה ולפ"ז יהיה ט"ו צלעות בכל צד י"א גדולות שלשה קטנות כמ"ש הש"ך אות ב' וצלע לצד החזה ומ"ש הש"ך שם חוליות י"ח יש לראות דג' חוליות יש בלא צלעות א"כ החוליא שיש באותן ב' צלעות לצד החזה הרי י"ט:

סעיף ב

יש כו'. הש"ך נחית למנינא ג' צלעות קטנות וח"י חוליות ומ"ש שכן משמע מרשב"א שצ"ו כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ה' שלא מצא ברשב"א. ומה אעשה שעוונותי גרמו שחפשתי שם בסימן שצ"ו ואין שם שום רמז מזה והוא פלאי גם מה שהודיע המנין

הקצוב לא ידענא לאיזה צורך דאם יתיר או חסר כשר כמבואר לקמן ואם ניטל ביד הרי אנו רואין שניטלה א' גם אם היה יתיר חוליא א' וניטל ביד ע"י אדם יראה דטריפה ודאי כמו שאבאר לקמן אי"ה באות ט' א"כ אין נ"מ בהודעת המנין הזה:

סעיף ג

נשברו. עש"ך בשם הלבוש ומ"ש בשם הב"ח אין שם הכרע אי מטריף בבהמה שיש שם עוקץ ואפשר דבעוף מיירי דוקא עיין ב"ח ולדינא העלה בצ"ע והבל"י אות ב' בשם בה"י דבעוף אם נשבר ויש עוקץ אף שלא כנגד הריאה טריפה ואם ספק אם היה העוקץ הוה ס"ס וכשירה ובהמה אף שיש עוקץ כשירה. כתב הכה"ג בשם דמש"א עצם שקורין בילי"ג אף אם נשבר אין לחוש לנקיבת הריאה יע"ש ובה"מ ולצורך שבת המיקל בצלע עוף שיש לו עוקץ אין לגעור בו וזה דוקא כשאין בשר עליו הא כשהבשר שלם ודאי כשר:

סעיף ד

ואם נעקרו. הש"ך הביא דברי בה"ג באין ה"מ להחמיר כדבריו אם נעקרה צלע מעיקרא ובה"מ להכשיר דלא כב"ח. ויראה לי דנעקרה צלע מעיקרא בצלעות קטנות אף לבה"ג יש להכשיר בלא ח"מ דלא אמר אלא בגדולות דהא ר"י אמר נעקרו ברוב ב' צדדין היינו גדולות דוקא עיין ברא"ש ומסתייע דשמואל פליג בגדולות לא בקטנות ומ"ש בה"ג רב דאמר צלע וחצי חוליא מכ"מ הא שמואל אמר נעקרה צלע מעיקרא ולא מוקי לרב בקטנות י"ל דסובר דבקטנות אין מזיק צלע וחצי חוליא יעוין שם וראיתי להיש"ש סימן ס"ה שכתב הוכחה דע"כ קטנות טריפה צלע וחצי חוליא דאל"כ אמאי לא מוקי ר"כ ור"א בקטנות ורב בגדולות ורב השיב דאף בקטנות הוה גיסטרא יע"ש ופשוט ליה לישש דאם נעקרה חוליא עם ב' צלעות קטנות אז אפילו הקשר קיים הוה גיסטרא ומיהו בניטל חוליא בשלהי כפלי שאין שם צלעות כלל לא הוה גיסטרא כ"א טריפה וכמ"ש שמואל וכן לטריפה ולדינא צ"ע באם ניטל החוליא וב' צלעות קטנות אי הוה נבילה או טריפה לחוד גם אי הקשר קיים אי הוה נבילה או כשירה וכדאמרן ועיין פ"ת הביא לשון בה"ג: **והנה** הכר"ו אות א' הקשה דאמאי אמר בשלהי כפלי ולא משני חוליא באותן צלעות קטנות אי ס"ד דצלעות קטנות אין בהם טריפות בנעקר צלע וחצי חוליא יע"ש והנה אם נאמר דכשירה ע"כ צ"ל כמ"ש היש"ש דחוליא וב' צלעות קטנות הוה גיסטרא וא"כ ליכא לאוקמיה בצלעות קטנות דשמואל אמר וכן לטריפה והא נבילה הוה גיסטרא ויפה הוכיח רש"ל דע"כ צלעות קטנות טריפה דאל"כ אימא דר"כ ור"א בקטנות מיבעיא דהא וודאי אי צלע וחצי חוליא בקטנות כשר אמאי לא משני חוליא בצלעות קטנות וע"כ דהוה גיסטרא א"כ אכתי אימא דמיבעיא הכין וע"כ דרב נמי אוסר בקטנות. וא"כ אף אי

נימא דצלעות קטנות כשר ולא מוקי איבעין הכין דצלע משמע גדולה עיין פוסקים מ"מ מוכח דצלע מכאן ומכאן בקטנות וחוליא עמה הוה גיסטרא ✍וכדאמרן:

סעיף ה

נשתברו. וה"ה נעקרו כמ"ש משם"ס ורשב"א ארוך מ"ו ש"ך. מ"ש ה"ה נעקרו כוונתו דל"ת דמשלימין לרוב גדולות אם נעקרו עכ"פ ודוקא נקיט נשתברו אין משלימות לז"א דליתא דאל"כ לא פריך מר' יוחנן נעקרו א"א זה שלא כנגד זה לר"כ ולר"א ומה קושיא דלמא קטנות משלימות והוה שלא כנגד זה ועיין רשב"א ארוך מ"ז הוכיח דצלע וחצי חוליא בגדולות ולא קטנות דאל"כ מה פריך לר"כ ור"א דלמא ר"י י"א גדולות וצלע קטן מכאן יע"ש וכוונתו מבואר דע"כ אין שום טריפות מחמת דררא דצלע קטן וממילא צלע וחצי חוליא נמי בגדולות דחצי חוליא בשלהי כפלי כשירה ה"ה בצלעות קטנות בהצטרפם יחד נמי אין טריפה דאל"כ לא הוה פריך לעיל והבן ועיין בכר"ו בזה:

סעיף ו

צלעות קטנות. עש"ך והיא קושית הפרישה פשיטא דלא עדיף מצלעות גדולות קמ"ל דאף דמשלימין לרוב אפ"ה כשירה ומ"ש שכ"מ משם נתבאר באות ה':

סעיף ז

מהצלעות גדולות. הש"ך הביא דברי האחרונים שמטריפין אף בקטנות נעקר צלע וחצי חוליא ולא הביא דעת הרא"ש דאין הכרח בדבריו או דאחרונים הסכימו כן:

סעיף ח

אבל אם אירע כך. עש"ך וכוונתו מבואר שהוסיף בדברי הרמ"א ואפילו חוליא שלימה חסירה מטעם הר"מ ודוקא בה"מ כמ"ש סימן נ"א ס"ב וחולק על הט"ז דמשמע דמכשיר אף באין ה"מ. ומיהו ביתיר כתוב לקמן אף באין ה"מ דיש סברת הרשב"א דיתיר כנטול לבד ומה שהליץ הד"מ בעד הב"י י"ל ה"נ דלא הביא הב"י סברת הת"ה כ"א ביתיר דיש ב' סברות הר"מ ורשב"א להתיר משה"ה הכשיר הא בחסר להב"י טריפה אף בה"מ דפסק בסימן נ"א כדיעה קמייתא כרשב"א דכ"מ דניטל טריפה ה"ה חסר ועיין מה שאכתוב באות ט':

סעיף ט

וה"ה אם יתירה. הש"ך האריך ותוכן כוונתו דכאן אף באין ה"מ יש להתיר דיש ב' סברות א' הר"מ ז"ל דחסר מתחלה כשר וא' סברת הרשב"א דיתיר אינו אלא כנטול הוא ממקומו וא"כ כשר. והנה ב' כבדים דפסק בסי' מ"א דטריפה אף דיש ב' סברות להתיר א' כהד"מ חסר אינו כנטול וב' סברת הרשב"א אפ"ה החמיר כבר כתבנו דאין ראיה מכבדים דמטעם נטילת המרה קאתינן עליה ולא מחמת עצמו וכי אמר הר"מ ניטל טריפה הא

חסר כשר כשהטריפות מחמת עצמו לא מחמת מרה וכיוצא. ועוד דכתב הב"י בסי' מ"א דאפשר דא"א להבראות חסירה הכבד ור"ל דמש"ה תנן ניטלה הכבד ולא אשמעינן רבותא טפי חסר הכבד דא"א להבראות חסירה הכבד וא"כ י"ל יתיר כבד טריפה אף להר"מ ולא תנן במשנה יתיר דלא מיירי אלא בחסר וניטל ואין ראיה מכבד וכדאמרן אמנם הא קושיא אמאי מכשיר אם חוליא יתירה וב' צלעות לו יהא כל יתר כחסר הוא לבד כסברת הרשב"א מ"מ ה"ל גיסטרא וטריפה אף לסברת הרשב"א. והרשב"א לא הכשיר בתשובה אלא ג' ד' צלעות מצ"א ומצ"א כתקנו דאף אם נאמר נעקרה צלע מעיקרא בכה"ג מ"מ לא הוה כחסר אלא אותו לבד וישאר המנין שלם משא"כ יתיר חוליא ה"ל גיסטרא וצ"ל דהמנין שלם לא הוה גיסטרא. גם מרשב"א מוכח דוקא מה"ט מכשיר הא יתיר חוליא טריפה להר"מ ז"ל וזה שלא כדעת ת"ה. עוד איני מבין דהא בסי' מ"ג ב' טחולים הטריף הר"ב שלא בה"מ ולחוש לדעת הרמב"ן וע"כ היינו כל יתר כנטול ביד דמי לא כחסר מתחלת ברייתה דמי ויש ב' סברות להכשיר הר"מ דמכשיר דהוה כחסר לגמרי וסברת הרשב"א כנטול ממקומו וישאר ד"ז ואפילו הכי מטריף באין ה"מ א"כ ה"ה כאן דנימא כנטול ביד דמי וטריפה. ודוחק לומר דבטחול דבוקים זה בזה משא"כ כאן הוה ב' אברים דהא יתיר רגל נמי טריפה להרמב"ן גם אין לומר דהתם הוה משם א' שמא כרשב"א שמא כר"מ אין הספק הב' מחמיר יותר מן הראשון משא"כ כאן שמא הלכה כר"מ דחסר כשר ואת"ל חסר טריפה שמא הלכה כרשב"א וכל זה צ"ע:

והנה הר"ב שכתב ויתיר חוליא עם ב' צלעות הוה לא זו אף זו ל"מ חסר חוליא דבנין קצר הוא מתחלה וכמ"ש הלבוש והתב"ש סי' ג' דכשירה אלא אפילו יתיר חוליא וב' צלעות דה"א גיסטרא או דכנטול ביד דמי וטריפה אפ"ה כשירה אמנם במ"ש או שיש ט"ו צלעות מצ"א הא פשיטא אם יתיר חוליא וב' צלעות מכ"ש ט"ו בצ"א לו נעקרה כמותן הא רוב בעינן. ואם היינו אומרים דהר"ב מטריף ביתיר רובן כמ"ש הלבוש הוה א"ש לדיוקא אצטריך דוקא ט"ו ולא רובן. ויש מעט תבלין לזה לומר דיתיר חוליא כשירה דלא הוזכר מנינם בגמרא משא"כ צלעות הוזכרו י"א מכאן ומכאן הלכך אם רובן יתירות אף חסר מתחלת ברייתה טריפה. וזה לשון הלבוש ס"ב נמצא חוליות וצלעות עד רובן כשירה דיתיר כנטול והוה נעקרי מיעוטן וכשירה ובס"ה יתיר חוליא או חסר הבנין חזק ומתקיים הוא וסבור הייתי לומר דנשברו רוב צלעותיה הוה תחת סוג שבורח ועיין פר"ח אות ז' דאפשר ע"כ לא אמר הר"מ אלא כל שניטל טריפה חסר כשר הא שבורה אף חסר טריפה ומש"ה יתיר רובן טריפה וה"ה נברא כך משא"כ חוליא אפשר תחת סוג נטולה דבטומאה חסרון השדרה היינו ניטל ביד כמו שהוכיח הת"ה קע"ז דאי גברא

חסר וודאי מטמא ואף שהר"מ מנה ניטל החוליא תחת סוג שבורח אפשר הלבוש והד"מ אין סוברים כן. אמנם מ"ש הלבוש דחסר חוליא דסוף השדרא ליפסוק ור"ל דנתקלקל הבנין ויהיה נפסק השדרה במקום דפוסל פסיקת החוט א"כ י"ל יתיר חוליא בלא"ה כשירה דאין טריפות מחמת עצמו אלא מחמת פסיקת החוט שסופו לפסוק ותרי רואין לא אמרינן כמ"ש המ"ב בתשובה ס"א ביתיר כיס ✍משא"כ יתיר רוב צלעות טריפות מחמת עצמו אם כן טריפה ביתיר יותר מרוב וכדאמרן:

ודע דמתשובת הרשב"א שצ"ו מתבאר כל יתר כנטול כנגדו אחת ולא יותר מדכתב דמש"ה ט"ו צלעות בצד א' כשירה דנעקרו רוב בעינן ואף די"ל דצלע יתירה בצ"א הוה ניטל אותו צד כשירה מ"מ כתב שם כניטל צלע א' דמי ולס"ז אף יתיר בשני מקומות מזה צלע ומזה צלע כשירה אי בלא חוליא ואפשר דה"ה בחוליא דאין מנין ידוע לחוליות עיין תב"ש סימן ג' האריך בכאן ומ"ש הכר"ו דא"כ ג' מרות נימא דנשאר א' לא ידענא דהתם דרכה להיות א' א"כ כשיש ג' פשיטא דכנטול הכל דמי משא"כ בצלעות ולקמן סימן נ"ה אבאר באורך:

כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות ג' אף להב"ח דמחמיר בצלע שנשבר מ"מ מודה היכא דאין הריאה נחבאת כשירה דהא כל צלעות העוף אין בהם מוח גם הרדב"ז כתב כשנשברו רחוק משדרה אין לחוש לריאה ולא ידענא מה ענין אין בהם מוח לריאה ואולי ה"ק כל שדחוק מריאה אף נשברו כולן כשירה דאין בהם מוח וזה בצלעות קטנות בבהמה וכבר נסתפקנו בזה בט"ז אם נשברו בעוף רובן ועדיין צ"ע:

סימן נה

סעיף א

בין הערקום. עש"ך דחולק על הט"ז והביא כמה ראיות דבערקום טריפה כמו שמוכיחין דברי הרא"ש בתשובה וכמ"ש בפסקיו פי' הא' הוא מ"ש בתשובה ופי' הועוד הוא בנו מהר"ר יחיאל דלא כט"ז שפי' שבפסקיו חזר מתשובה לגמרי וארכובה היינו גלי"ד כמו שבארתי באורך בט"ז אות א' עוד כתב הש"ך דבש"ד מחמיר יותר בערקום משום חשש צ"ה שלמעלה מהערקום מחמת השבר נתקלקלו הגידים ולפ"ז יותר חומרא דאף שאש"י אין מהני כיון דאין הטריפות מצ"ע כמבואר סי' נ"ז אות י"ב ואלו להרא"ש היה מהני שאשי"י עכ"פ. ובל"י אות ב' הקשה דהא לקמן מבואר בש"ך אות י"ג דבבהמה בקיאין אנו אפילו נקשר לחוד כ"ש שאשי"י זה תוכן דבריו והנה י"ל דאה"נ דע"י בדיקה מיתכשרא אלא דאם לא בדק בצ"ה וראה שאשי"י לא מהני והש"ך סימן פ"ו או דסובר בבהמה אין בדיקה או בלא בדיקה מיירי ואה"נ לדידן בדיקה מהני אם חזר ונקשר. ובעוף

אם נחתך בין תחתון לשוק כתב הפר"ח אות א' דטריפה דלא כשו"ת אמונת שמואל סימן ל"ט שהקיל והנה ספר א"ש אין תחת ידי ונראה דכן יש לפסוק לאסור ודאי אמנם ראוי שתדע כי בעוף בין הגלי"ד ההוא דינו כמו בין טשי"ך לשוק בבהמה ובמקום ההוא ר"ל בין טשי"ך לשוק או בעוף בגלי"ד יש ב' טריפות א' אם נחתך שם ואף שצ"ה קיימין מטעם חתוכת רגל כרש"י וכל"ק דבזה כ"ע מודים כדעת הר"ב כאן בהג"ה ויש עוד טריפה מחמת צ"ה כי שם מקומן כמו שפי' הט"ז אות א' וכדבעינן למימר לקמן סימן נ"ו ס"ג התחלתן למעלה מיד מהערקום גם מה שאמר שם נגד הערקום כשירה משמע מיד למעלה בין הערקום והשוק יש צ"ה וכמו שאבאר שם בעז"ה א"כ יש ב' חששות. והנה רמ"א בס"ג כתב שמוט דינא כנשבר ובעינן עור ובשר חופין והוא מתשובת הרא"ש כלל ך' סימן ט"ז דלא כש"ך אות א' כמ"ש הפר"ח אות י"א והמ"י כלל פ"ז אות ט"ז והל"ח בהמקשה אות מ' אלא שיש שם טעות בדפוס. וז"ל תשובת הרא"ש כלל ך' סימן י"ז ומה ששאלת נתפרק עצם האמצעי מתחתון היינו ספיקא דידי נחתכו רגליה בין הפרקים ולא נתפרק לחוד דלא גרע מעצם אמצעי אם עור ובשר חופין רובו דכשירה אלא ביצא לחוץ ולא עור ובשר חופין רובו טריפה עכ"ל הנה בבירור מדבריו דשמוט דהיינו נתפרק דין שבור יש לה וכמ"ש הל"ח שם והוא ז"ל לשיטתיה דיצא דוקא בעינן חופין ולפ"ז לשיטת רש"י תרוייהו בעינן לדידן לא יצא וחיפוי בשר. הן אמת שרשב"א סימן פ"ט סובר דשמוט אין כנשבר אף באיסור תורה בוקא דשף אין מזיק אין עור ובשר כו' אם לא עיכול ניביה. וכמ"ש באות י"ז והפר"ח אות י"א פסק כן אמנם הפ"ת אות יו"ד והכה"ג והבה"י הביא הבל"י אות ח' כולן פוסקים כרמ"א וכמ"ש הרא"ש בתשובה. ולפ"ז יצא לנו הדין בנשמט הקולית ממקומו ואין עור ובשר חופין אף שקודם שחיטה היה שלם וכמ"ש הש"ך אות ד' דבשעה מועטת לא חיישינן לעיכול מ"מ טריפה מספק דשמא קודם שחיטה הוה נחתך דשמוט ונשבר דין א' וכן בין הטשי"ך לשוק ובעוף בין תחתון לשוק אם אין עור ובשר חופין או יצא פ"א אסור משום חתיכת רגל כמו נשבר בין הטשי"ך לשוק כמ"ש הרא"ש ונ"מ אף דבהמה ועוף הגס שקורין אינדיק דבקיאין בצ"ה אפ"ה טריפה מנחתך וכאמור ואם העור ובשר שלם דאז ליכא כ"א ריעותא דצ"ה אז בבהמה ואינדיק אפשר להכשיר בבדיקה אלא שממ"ש הש"ך סימן נ"ו אות י"ב דווקא כשחזר ונקשר הא עדיין שבור טריפה אף בבהמה אין נ"מ כאן אלא בנשמט וחזר ונתחבר ואפשר דל"ד ריעותא דשבירה לריעותא דנשמט. ודע עוד דאף דכתב רמ"א ס"ה דא"א בקיאין בחיפוי בשר ולכן יש להטריף א"כ אפשר בנשמט י"ל כן כיון דדין שבור יש לו אלא דליתא דנהי דמחמיר בנשבר בנשמט אין מחמיר שהרי הר"ב אומר כן בס"ב בהג"ה א"א

בקיאין בעיכול ותיפוק ליה דלו בקיאין א"א בקיאין בחיפוי בשר ואף עור שלם החמיר שם אטו יש נקב אלא וודאי דלא החמיר בנשמט כיון שסברת הרשב"א בסימן פ"ט עומד נגדו די להחמיר ביצא או אין עור ובשר חופין רובא וכאמור ✍נ"ל:

אמנם מ"ש הרא"ש ז"ל היינו ספיקא דידי לא אוכל הבין לה דהא לעיל מזה השיב לבנו באותו סימן דע לך בני כי ארכובה היינו עצמות קטנות והביא כמה ראיות ומספקא בין הפרקים כי מדיוקא דרישא משמע בטשי"ך להטריף ומדיוקא דסיפא להכשיר. הנך רואה דנחתך בתוך הטשי"ך ספיקא דידיה הא בין טשי"ך לשוק וודאי הוה וכמ"ש הל"ח בהמקשה אות למ"ד וכמ"ש אני בט"ז דהל"ח היה יכול עוד נ"מ לומר אמנם בין טשי"ך לשוק וודאי הוה ולפי' הר"ר יחיאל ליכא ספיקא כמבואר שם אם לא לפי' ב' של או"ה שהביא הט"ז אות א' וזה י"ל בפסקיו אבל בתשובה וודאי או רכובה טשי"ך או רכובה עצם התחתון וא"כ מה זה שכתב היינו ספיקא דידי. וסבור הייתי לומר שצדק הש"ך באות ז' שכתב דמרא"ש אין ראיה דמפרש נתפרק נשבר וז"ל הרא"ש דפוס ויניצאה שנת השס"ז ומה ששאלת נתפרק עצם אמצעי התחתון היינו ספיקא דידיה נחתכו רגליה בין פרקים ולא נתפרק לחוד דלא גרע מכל עצם אמצעי דעור ובשר חופין רובו דכשר אלא נתפרק ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין טריפה. יש לפרש נתפרק נשבר והיינו בטשי"ך והיינו ספיקא דידי' אמנם הל"ח אות מ' והכה"ג בהגהות הב"י אות מ"ה העתיקו ז"ל אם נתפרק אמצעי מתחתון או מעליון אם יש לו דין דנשבר והשיב כו' הרי וודאי דנתפרק נשמט. וא"כ ממ"נ בין טשי"ך לשוק וודאי טריפה ובין טשי"ך לתחתון וודאי כשירה ואין לומר היינו ספיקא דידי' ר"ל דהוא מסופק ביה דסיים נחתכו רגליה ואין זה ענין לכאן. ומה אעשה שדרכי החכמה נעלמו ממני גם עוונותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן וצ"ע ✍:

סעיף ב

והוא דאיעכול. עש"ך ומ"ש מהרש"א ז"ל הגי' בתוס' בכורות. מ"ש סברת התוס' וראב"ד סברת התוס' בכורות מ"א ד"חה שנשמטו ראב"ד פ"י מה"ש ה"ג שמפרש כי"א שהביא דבוק' היינו קוליות משוק בעינן ניביה הא משדרה לא בעינן ולפ"ז היה לו להחמיר גם בס"ג אלא דב"ח כתב עוד תי' לשם דשף לחוד ונשמט לחוד יע"ש. ומ"ש דמתוס' מוכח איפכא היינו לגי' מהרש"א והתוס' גורסין אמר רבא לא כגי' הגאונים וקושיא לר"מ ומיהו מתוס' חולין נ"ז א' מוכח להיפך דשמוטה ובוקא א' הוא יע"ש. והנה לענין דינא לכאורה אין נ"מ דבלא"ה א"א בקיאין ואי דלהוי ספק ולא וודאי ונ"מ בס"ס הא להב"ח נמי ספיקא הוה דמי לא מודה לסברת שאר פוסקים ועכ"פ ספיקא הוה ונראה דנ"מ לאם לא היה

יודע בשעת שחיטה דבשעה מועטת לא חיישינן ואלו להב"ח טריפה עיין אות ד' עוד י"ל דנ"מ בה"מ עיין אות ו' דיש להכשיר וכדאמרן כאן וגם עוף שוה לבהמה דלא כדעת ר"א שהובא בטור ובריית דלוי מודה כן:

סעיף ג

אך י"א. עש"ך דאף לא איפסקו אפ"ה אין בקיאין כל שנשמט ומ"ש דכל שנעכלו וודאי נפסקו חולק עם הט"ז אות ב' שמפרש נעכלו וכ"ש נפסקו ולדידיה ליתא במציאות ומ"מ אין נ"מ דאי בה"מ הא כתב באות ו' דנפסקו ואין בקי בנתעכלו יש לאסור אף בה"מ וממילא ה"ה איפכא ואולי ברחוק מגוף דיש להתיר בה"מ בנפסקו ולא נתעכלו ובעיכול וודאי טריפה א"נ דליהוי וודאי לא ספק בהצטרף עוד ספק בה"מ וראיתי בכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ו כתב דהש"ך אהיתרא קמהדר דאיעכול וודאי אפסיק ואפ"ה כל שלא נשמט אפילו איפסק ועיכול כשירה יע"ש והמעיין יראה דהש"ך באיסורא קמהדר וכדכתיבנא:

סעיף ד

דא"א בקיאין. עש"ך דאם בשעה שהובא לשחוט היה שלם ואח"כ מצאה שמוטה וספק אם בידי השוחט קודם ג"ש שרי דבשעה מועטת לא נתעכל ומשמע אף שרואה נפסק אין לחוש ואין לספק שמא מקודם זמן רב היה נתעכל למה נחזיק ריעותא כל שלא נשמט אף דנפסק ומ"ש דאם לא ידע שבשעת שחיטה היה שלם לא הוה ס"ס מטעם חסרון ידיעה ולפ"ז בה"מ יש להתיר כמו בשבורת הגף ובנשמט סימן ק"י כמ"ש לעיל דכל חסרון חכמה לכל באי העולם מתירין בה"מ בס"ס והא דמתירין בשבורת הגף אף בלא ה"מ דרבו המתירין ובסימן ק"י אבאר. והנה יש לראות מה איריא דלא ידע אפילו ידע שבשעת שחיטה נשמט אפ"ה ליכא למיחש דלשעה מועטת כזו לא איעכול ואולי בוודאי החמיר דשמא איעכול זמן רב מקודם. שוב מצאתי בכר"ו אות ה' משמע דמכשיר אף וודאי נשמט קודם שחיטה. אמנם במ"י כלל פ"ז אות י"ב צידד לאסור בידוע שנשמט בשעת שחיטה דהאי לאו וודאי הוה דבשעה מועטת לא איעכול ומידי ספיקא לא נפקא יע"ש ור"ל דאם א"י אם נשמט קודם שחיטה הוה ס"ס וקרוב לוודאי משא"כ כשידוע ולענין דינא יש ליישב בדבר וצ"ע:

סעיף ה

אע"פ שחזר ונקשר היטב. כתב הש"ך משמע אפילו שאשי"י והיינו מדכתב היטב ופשוט הוא כל שאין הטריפות מצ"ע אלא מחשש איעכול לא מהני שאשי"י ואף דכתב הר"ב אם לא נשמט ועיכול לבד אין מטריף מ"מ סמוך לגוף חשוב כאלו הוא שמוט כמו בגף כמלא קשר הוה כשמוט ה"ה כאן ומשערין ב' בדקה ובעוף משערין באצבע דהוא

רחב גודל כן נוהגין. ויש לראות פשיטא דע"כ מיירי בשאשי"י דאל"ה בלא"ה טריפה דא"א בקיאין בדין חיפוי ותיפוק ליה מטעם נחתך אם לא בה"מ כמ"ש לקמן וי"ל דהש"ך לשיטתיה באות י"ד דמטעם חיפוי כל שאין ריעותא בבשר אף לא שאשי"י שרי באין ה"מ יע"ש וקמ"ל הר"ב הכא דאסור מטעם איעכול לכן כתב דמשמע מדכתב היטב אפילו שאשי"י והוא פשוט ועיין באות שאחר זה מ"ש שם:

סעיף ו

וטוב להחמיר. עש"ך ומדבריו נראה דהר"ב קאי לכל החלוקות בין שף מדוכתיה וא"א בקיאין בעיכול ובין סמוך לגוף התיר בה"מ וע"ז כתב הש"ך דחילוק יש בשף דווקא אם לא נפסק ולא ניעכול הוא דשרי בה"מ ובסמוך לגוף אף שנפסקו אלא דלא נתעכלו יש להתיר בה"מ והנה בת"ה ובד"מ לא דיבר הר"ב ולא גילה מזה כלום וא"י ממה למד הש"ך לומר כן ופר"ח אות ט' הסכים לש"ך דטוב להחמיר באין ה"מ קאי באין נפסקו והיינו בשף אמנם במ"י כלל פ"ז דט"ו כ' דהר"ב בהג"ה מכשיר בה"מ בסמוך לגוף משמע דשף אף בה"מ אוסר ואינו כן דזה דווקא ברואה שנפסקו הא לא נפסקו מתיר בה"מ אף בשף. ובל"י אות ו' כתב וטוב להחמיר אף בה"מ ובנשבר להקל בה"מ ש"ך ולא ידענא על מה עשה ככה והלא תראה דאינו כן:

ודע דאין חילוק בין עוף לבהמה דלא כדעת הר"ר אלחנן שפוסק דעוף אף לא עיכול בשף טריפה וכבר התבאר לעיל וא"כ בה"מ יש להקל אף בעוף ואף דמברייתא דלוי אין מוכח למ"ש הישש"ש פ' א"ט סי' פ"ב דהא דלא אמר יתר דמ"מ שם שמוטה איתא בתרוייהו או דר' אלחנן מטריף בעוף שניביה דק וא"א להעמיד עליו יע"ש ולפ"ז איך שיהיה גם בעוף נוהג הדין אם בשעת שחיטה הוה שלם וא"י אם קודם שחיטה כו' דכשר ועוד דרוב פוסקים כטור ושאר פוסקים דגם בעוף בעינן עיכול והכין הלכתא:

עוד אבאר לך שמ"ש מור"ם אם לא נשמט ועיכול כשירה הפר"ח אוסר באות יו"ד ותמה על המחבר ס"ו שהביא תשובת רשב"א רכ"ו דווקא לא עיכול רוב ניביו הא נעכל רובן טרפה והתם לא נשמט אלא נשבר ובאות כ"א הוסיף לתמוה יע"ש. והנה הישש"ש בא"ט פ"ב פסק כמרדכי דלא נשמט ועיכול כשירה ובהמקשה סימן י"ט הביאה הא דרשב"א. ואני אומר אף שהאדון חרה אפו על הב"י איך לא הרגיש בסתירה זו ח"ו לומר כן על מאורן של ישראל גם יש"ש כתב כן ול"מ לגי' הנאונים אר"מ בוקא דשף טריפה והוא דעיכול בעיכול לחוד סגי אלא דכשר אפילו לגי' הרא"ש דר"מ טריף ורבא טריף באיפסק הא אמר הלכתא "עד דאיעכול ולשון "עד מודה שף ועיכול כמ"ש הישש"ש סי' פ"ב בא"ט וסבור הייתי לומר מה שטרח הרשב"א בארוך דף מ' ב' להשיג על גי' הנאונים

אף דלכאורה אין נ"מ כ"כ ובפרט למ"ש יש"ש דכל שנעכל וודאי איפסק ובס' ראש יוסף הארכנו. והייתי סבור דלשיטתיה בתשובה דעיכול לחוד אוסר אמנם נראה דההיא דתשובה רכ"ו וז"ל ירך שניטל קורט המחובר בשדרה ונתעכל מיעוט ניביה תשובה עצם נשבר ועור חופה רובו כשר ואי דנעכלו מיעוט ע"י הרוב הדר בריא עכ"ל וסובר הב"י ומכ"ש הר"ב דכיון שניטל הקורט דהיינו בוכנא הוה ליה כנשמט מאחר שהוא סמוך לגוף ממש ומש"ה אי רובן נעכלו הוה טרפה ומטעם זה הטריף הר"ב כל שנשבר סמוך לגוף דבכלל שף הוה וכאמור ואין כאן סתירה. וראיתי להבל"י אות ז' שהעירו לפניו כמה מנקרין שורים שעושה בהם מלאכה אין להם ניבים ע"י המלאכה ופסק להתיר וא"י עדות זו מה היא אם הלכה כפר"ח מה יושיענו שע"י המלאכה ניתקו לו שנברא כך יש לעיין וכמו שנשבר ועוד הלא שקר בימינם כמ"ש הרשב"א אלא הדבר פשוט דהלכה כב"י ורמ"א וההיא דס"ו דנשבר בוכנא הוה נשמט ומש"ה בעינן רוב ניביו קיים ולדידן שא"א בקיאין ההוא דס"ו דווקא בה"מ שרי. גם מ"ש בשם הר"ן אם ניטל הירך לגמרי כשר יש לעיין ובס' ראש יוסף הארכנו:

כתב הפר"ח אות י"ד דנשמטה מתחלת ברייתה כשירה והביא ראיה מתוס' בכורות מ' ועוד דבעינן עיכול וכל מתחלת ברייתה הוה נפסק מ"ש ראיה מתוס' התוס' כתבו לר"מ ואנן כרבא קיי"ל אין ראיה ולקמן אות ח' אאריך:

סעיף ז

וי"א. עש"ך וכבר כתבנו באות א' שהר"ב מתשובת הרא"ש כלל ך' סי' י"ו הוציא כן ונ"מ לדידן בשוק שנשמט מקולית או קולית בלא איפסק בה"מ ואף דאין אנו בקיאין בחיפוי מ"מ בנשמט לא החמיר הר"ב כמ"ש כ"ז לעיל:

סעיף ח

מראש עצם התחתון. וכן בערקום ש"ך ומיהו אפילו נאמר נחתך בערקום כשרה אפ"ה יתיר כנטול אותו אבר ונחתך בין טשי"ך לשוק טריפה אף להר"ב וא"כ קשה קצת ועיין ב"י ובין טשי"ך לתחתון כשירה דעיקר כפי' א' בפסקיו והוא מסכים למ"ש בתשובה יע"ש:

ודע דהת"ח כלל פ"ז דין ה' כתב דשגג הב"י במה שהכשיר חסר רגל להר"מ דניטל הא חסר כשר הא בפ"ח מה"ש הי"ה כתב בפי' דחסר טרפה והל"ח בא"ט אות רצ"ה כתב וז"ל אמ"ש רש"י דיתיר טרפה דהוה כחסר ובעלת רגל א' ושמוטת ירך דלאיזה צורך כתב שמוטה אלא דרש"י כר"מ דחסר כשר והת"ח כתב דטעה הב"י ולמ"ש אינו דל"ש לא קאי אלא איתיר ולא אחסר אלא כיון דהר"מ פוסל הכי הלכתא עכ"ל הנה מ"ש דרש"י סובר חסר כשר ולכן פי' דהוה שמוטה א"י א"כ בשמוטה נמי מתחלת ברייתה להכשיר ולזה

י"ל דסובר דשף ושמוטה כוללים ג"כ מתחלת ברייתה ומש"ה לא פירש"י דהוה כבעלת רגל א' ונחתכו רגליה ולפ"ז אף יתרת בשוק אלא פי' משום שמוט ודווקא יתיר קולית דהוה שף וכמ"ש הפרישה כיון דג' פרקים יש לא הוה כניטל מכל וכל. והוה מ"ש ראיה מגמרא דאמר ל"ש אלא חסר ויתיר ביד אבל חסר ויתיר ברגל טריפה ואיך יאמר דל"ש לא קאי אכולהו הא ל"ק דל"ג אבל חסר ברגל אלא ה"ג ל"ש אלא ביד אבל רגל טריפה וקאי איתר וכן הגירסא בבכורות מ"א יע"ש. אלא אי קשיא הא קשיא מה קשיא ליה מר"מ ז"ל דכתב חסר הרגל טריפה אימא דמיירי בקולית דשף טריפה אף מתחלת ברייתה ועוד מה זה שכתב דל"ש קאי איתיר אי חסר כשר למטה בשוק יתיר נמי כשר למטה בשוק ואי יתיר למעלה בקולית ה"ה חסר ומשום שף קאתינן עליה דאף מתחלת ברייתה קאתינן עליה ולזה יש לנו לומר דסובר דיתיר טרפה סתמא אמר משמע אף רגל התחתון כדעת הט"ז אות ד' דלא כפרישה דכנטול מכל וכל והוה שמוטת ירך וא"כ שפיר אמר דקאי איתיר ולא חסר ומכל זה אין הכרח דאיכא למימר חסר נמי היינו הקולית אלא דא"כ נוקי משנה דבכורות ברגל וחסר בשוק אלא איתיר קאי ואין זה הכרח כ"כ דאין לה אלא אחת משמע לגמרי לית לה. ומ"מ לא ידענא אמאי כתבו כן הת"ח והיש"ש פא"ט סימן ק"י אב"י דאיכא למימר דה"ק דלהר"מ חסר בשוק או למטה כשירה אבל יתיר אף למטה טרפה דכנטול מכל וכל. ולכאורה מדהשמיט הטור חסר ותמה הדמש"א הביאו הכה"ג בהגהות ב"י אות נ"ט ולהר"מ י"ל דכשר מש"ה לא אמר הטור כ"א יתיר מעצם התחתון ולמעלה לא חסר ומ"מ מה שהשמיט בש"ע קשה דהא פסק בסי' נ' כרשב"א דניטל טריפה ה"ה חסר ורמ"א הגיה דחסר טריפה אף בה"מ דבגי' ספרים דילן בחולין חסר ברגל טרפה שוב ראיתי שממ"ש הטור וכיון שנחתך טרפה ה"ה יתיר ואלו כרש"י דמטעם שמוטה קאתינן עליה מה ענין נחתך לכאן הכי הל"ל כיון דשמוטה מרפה. ומ"מ להב"י אפשר לומר דחסר כשר להר"מ היינו באמצע הקולית ויתיר אף באמצע שוק טרפה דהוה כנטול מכל ושמוטה טרפה. ולענין הלכה העלה כרשב"א ז"ל:

ודע שהתוספות בכורות מ' א' ד"ה שנשמטה כתבו דמתחלת ברייתה נשמטה כשירה הפך מ"ש בדעת רש"י ז"ל וכפי מה שרצה לצדד הל"ח אות רצ"ה. ויש לראות הא התוס' לכאורה כרמב"ן יתיר כנטול ביד שהרי בחולין דף נ"ז א' ד"ה שמוטת יד כתבו ה"ה נחתכו כשירה כדאמרן לקמן ל"ש אלא שחסר ביד הרי כרמב"ן דאי כהר"מ אין ראיה דנחתך גרע מחסר שהרי הרב אומר כן באו"ש סימן פ"ו יע"ש וא"כ או דסוברים כרשב"א דחסר טריפה כמו ניטל וקשיא או כרמב"ן ומביאין ראיה מיתיר אלא מדלא הביאו כ"א חסר ולא יתיר ש"מ כרשב"א סוברים דכל ניטל טריפה ה"ה חסר ואיך כתבו

דשף מתחלה כשירה ואפשר דאפ"ה כשירה דלא כאיב לה ואף דלית לה ניבי' הא ניבי' לחוד אין מעכב. ולענין הלכה לא נתבאר אם נשמטה מברייתה מה דינו דלתוס' משמע כשירה ולרש"י לרב מתנה נמי כן הוא ומ"ש בלא עיכול היינו אליבא דהלכתא כמ"ש הכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ו. אמנם מ"ש שם לר"א דפוסל בעוף בלא איעכול משנה דבכורות דמיירי בין בהמה ועוף ע"כ בנשמטה מתחלת ברייתה ולא ידענא דהא התם לענין בכור קמיירי. ועוד דר"א אפשר מודה דאיפסק בעינן דראייתו מדלא אמר כשירה עיין ב"י. והנה גיר' הגאונים דר"מ דווקא בעיכול והרא"ש גורס דר"מ בכל ענין טריף והכריע הרשב"א בארוך כגי' הרא"ש ולכאו' אין נ"מ אלא דנ"מ בנשמט מתחלת ברייתה דלגאונים טריפה דלק"מ קושית התוס' בכורות ולרא"ש קשיא לר"מ וע"כ מתחלת ברייתה. ולרש"י אין הכרע וי"ל דגורס כגאונים ואין קושיא מר"מ ונשמטה מתחלת ברייתה טריפה ומש"ה פי' בחולין דיתיר הוי שף כו' ודווקא יתיר וכאמור ואיך שיהיה רש"י אין סובר כתוס' שהרי פי' יתיר טריפה משום שמוטת ירך ולו שסובר חסר נמי טריפה ומ"ש כן לומר דאם עומד כו' כמ"ש הל"ח אות רצ"ה אף דה"ל לפרש מחמת נחתך טריפה ואף בשוק מ"מ הא יתיר לדידיה כחסר מתחלת ברייתה אפ"ה טריפה וא"כ הא דר"מ קשי' אף באמת. או סובר כגאונים או דר"מ הדר ביה ויותר י"ל אף דלא טריפה עד דעיכול מ"מ בנפסקו דהיינו יתיר דהוה כחסר טרפה ומצינו למידין דלרש"י ולהל"ח אות רצ"ה אף דלא שייך איעכול מתחלת ברייתה אלא נפסקו אפ"ה טרפה ומכ"ש לגי' הגאונים אין ראיה דלק"מ קושית התוספות אם כן יש להחמיר בחסר מתחלת ברייתה ר"ל נשמטה מתחלת ברייתה דלא כפר"ח אות יו"ד שהכשיר ועוד דבשלמא נפסקו הדרא בריא משא"כ חסר הניבין מתהלת ברייתה לא שייך זה דומה למ"ש הר"ן נחתך הירך ואף אי יש ניביה מ"מ כיון דנברא כך תו לא הדרא ומתקשר ✍נ"ל בזה:

ודע עוד בפי' ניביה יש ב' פירושים א' מ"ש המחבר היתירות וזה פי' הר"מ בה"ש פ"י ה"ג והל"מ שם והכה"ג בהגהות ב"י אות ח"י. אמנם רש"י נ"ד א' פי' גיד קטן שראשו מחובר לשדרה ולענין דינ' יש להחמיר כשני הפירושים הן שעיכול היתרות מאסית' הן שנעכל גיד קטן. והנה י"ל רש"י לשיטתו דפי' יתיר רגל מטעם שמוטה לא מטעם נחתך דסוב' ניטל טרפה הא חסר כשר וכה"א של הל"ח אות רצ"ה ולכן לא פי' ניביה היתירות שבעצם הנק"א דא"כ יתיר אמאי טרפה דנהי דכניטל הקוליות מכל מקום לא ניטל היתירות של אבר אחר דעצם הנק"א ואף לט"ז אות ד' שהשיג על הפרישה דניטל כל שלשה פרקים היינו יתיר רגל שיש לו גם כן שלשה פרקים דיתיר כנטול אותו אבר אמרינן לא אבר אחר וזה ברור לכל מבין ומש"ה פי' ניביה גיד ויתיר כחסר וניטל גם

אותו הגיד משא"כ הר"מ ז"ל דפסק חסר טרפה אם כן יתיר נמי מטעם נחתך פי' שפיר הם היתירות (וי"ג היתידות) ולפ"ז בש"ע דפסק ניביה היתירות והר"ב לא הגיה ובסימן נ' פסק הר"ב בה"מ כר"מ ז"ל דניטל טרפה הא חסר כשר אם כן ביתיר אמאי טריפה אלא דהוא לשיטתיה דחסר טרפה ברגל אף בשוק דגורס בחולין אבל "חסר ויתיר ברגל טרפה אף דכשר בשאר דוכתין ניטל טרפה הא חסר כשר בהא אמרינן טרפה ויש לנו הוכחה דרמ"א אף בשוק חסר טרפה דאי דווקא בקוליות ומטעם שמוטה אם כן קשיא דידיה אדידיה וכדכתיבנא וכבר הארכנו לעיל שם:

עוד אבאר לך שרש"י בבכורות פי' יתיר טרפה והוה נבילה ניטל הירך ונחתכו רגליה ובוקא דשף עד כאן לשונו שינה ממ"ש בחולין והטריף מג' טעמים הנה מ"ש ניטל הירך הוא בחולין כ"א ניטל הירך וחלל ניכר דבשר ניטל עד חור האליה וה"נ כאן והל"ח שם אות ג' כתב דלא דק דהוה נבילה ואני אומר אין הכי נמי ולמה קורא טריפה אלא שיש לחלק בין על ידי מכה ובין נברא כך דהרי הרשב"א בתשובה צ"ח חילק בין יתרת דחיה יחיה אלף שנים ואפילו הכי טרפה הוא הדין כאן הארכנו קצת מפני שיש תועלת לכמה דברים:

ולענין דינא התוס' פי' ניביה גיד ובין האי או האי נעכל טרפה בשף אף בה"מ. עי' כה"ג בהגהות הב"י אות כ"ג בשם דמש"א להכיר אם נשמט אם יש חיכוך ושריטות בבוכנא ודאי שף וע"י חיכוך הוה דאל"ה א"א להכיר שכשיבוא להפריד נשמט ממילא ע"י בדיקת החכם יע"ש:

סעיף ט

רוב עובי. כתב הש"ך דלפי מה שנוהגין להטריף בכ"ע קצר בזה ומשמע אף בה"מ נוהגין להטריף דאל"כ נ"מ בה"מ ומ"ש רמ"א לקמן אם לא לפי ראות עיני המורה היינו באין ריעותא בעור הא יש נקב חיישינן לפירש"י שמא יצא לחוץ ואף בה"מ יש להטריף ולקמן אבאר בעזה"י:

סעיף י

כשירה. אפי' האבר ש"ך והיינו מדינא אבל נוהנין להשליך אף אם יש ספק אי יצא לחוץ כמ"ש באות י"ג וגדולה מזו אפילו אין ריעותא בעור ובשר נוהגין להשליך רק כשחזר ונקשר ושוכבים זע"ז כמ"ש באות י"ד וכדבעינן למימר לקמן וכבר כתבנו לעיל לעני בדבר חשוב אין להשליך:

סעיף יא

אסור מדרבנן. עש"ך אי שרי להושיטו לב"נ ועי' פר"ח ומ"מ נכון שלא ליתן לב"נ מאחר דהפסד מועט ומשום גזירה אטו יתן לו אמ"ה:

סעיף יב

כשחותך. עש"ך וכוונתו מבואר דהיכי שהבשר מחובר בין השברים וה"ה לדידן כשעור ובשר שלם אפ"ה אוסרין צריך לחתוך מהבשר מעט למעלה דא"א לצמצם הא עצם שלמעלה וכן אם נפרד הבשר זה מזה א"צ כלום ומזה תראה שא"צ להשליך כל האבר כמ"ש הבל"י בשם בה"י ומ"מ בדבר מועט יש להשליך כל האבר אבל כשהוא דבר חשוב אין להשליך כל האבר:

סעיף יג

וצריך לחתכו. עש"ך וכלל הוא דמדינא היכא שיש ספק אי יצא להחוץ מדינה אבר שרי דספק דרבנן להקל אלא דנוהגין להשליך האבר הנשבר אף בעור ובשר שלם כל שלא נקשר כמ"ש באות י"ד ומיהו אף בודאי יצא לחוץ דאבר אסור מדרבנן לא אמרינן ביה איסור דבוק כיון שהרבה מקילין שאין אומרים איסור דבוק ומ"ש כשאין ריעותא בעור ובשר התבשיל מותר משמע הא אבר אסור ולקמן כתב דאין להחמיר למ"ב כתב כן שאוסר אפילו התבשיל ז"א ואיהו סובר אף אבר שרי ומ"ש דהוה מצות פרישה היינו כט"ז כיון דאין בו אלא מצות פרישה ונתן עוד תבלין דהוה כתרתי דסתרן אי אמרי' ביה דבוק והיינו ממהר להתבשל ומיהו שמא יצא פ"א לחוץ בלא"ה אין לחוש באיסור דרבנן דספיקא לקולא כמ"ש בסימן ע"ב גבי לב ושם יבואר בעזה"י וכבר כתבנו בט"ז מה שמחולק עם הש"ך בזה:

סעיף יד

להטריף. עש"ך וכוונתו מבואר דוודאי מ"ש דמ"א דיש לאסור אם לא בה"מ לא קאי כ"א שאין ריעותא בעור ובשר הא כשיש ריעותא חיישינן לדעת רש"י שמא יצא פ"א לחוץ ואפי' בה"מ טרפה ומ"מ בחזר ונקשר בזה יש חילוק אם אין ריעותא בעור ובשר יש להתיר לאחרים עכ"פ אף באין ה"מ ולעצמו לא ואם אין הבהמה נטרפת רק לענין אותו אבר כל שאין רואין ריעותא בחוץ ונקשר אף שאין שאשי"י אין להחמיר כלל לעצמו ואם יש ריעותא בעור ובשר אז אם נקשר שאשי"י כשר אף באין ה"מ ואם שוכבים זע"ז הב"ח היקל עכ"פ בה"מ והמיקל לא הפסיד ועיין תשובת ב"ח לא היקל כ"כ כ"א במליחה יע"ש קל"ט שהאריך אבל באין נקשר ויש ריעותא בעור ובשר אף בה"מ אין להתיר וכמ"ש לעיל יעוין היטב. ולפי זה עצם הקוליות סמוך לגוף ב' בדקה וא' כעוף לא מהני שאשי"י דא"א בקיאין בעיכול ניביה וכל שאין הטריפות מחמת עצמו לא מהני שאשי"י ובה"מ יש להתיר כמבואר שם והיינו כשחזר ונקשר עכ"פ לאחרים או באין ריעותא בעור ובשר המיקל לפי ראות עיני המורה יש להתיר כמ"ש רמ"א כאן אלא שיש לעיין דהוה ב' קולות א' לומר דבקיאין בעיכול וא' דלפסוק להקל בה"מ נגד המנהג אף בעור שלם. ואם נשבר

רחוק אגודל וכן בשוק שלא במקום צ"ה אז הדין כמבואר כאן ובמקום צ"ה טריפה בעוף ובהמה כשרה כשחזר ונקשר וה"ה בעוף אינדיק ולקמן סי' נ"ו אבאר לענין צ"ה אימת יש להם בדיקה וכאן אין להאריך:

סעיף טו

ואף. עש"ך העתיק לשון ד"מ ראנו נוהגין כרש"י וגזרינן אם יבוא להתיר כשיעור שלם יבוא נמי להתיר ביש נקב ואז הוה ספיקא דאורייתא שמא יצא לחוץ ואף בה"מ יש לאסור כשיש ריעותא ומ"ש כי א"א בקיאין בדין חיפוי בשר זה קאי כשיש נקב דיצא לחוץ יע"ש:

סעיף טז

ובמחצה. כתב ש"ך הא עור לחוד אף בעוף אין מציל דנ"מ דליהוי ודאי ועוד דאי שאשי"י דבעינן דוקא עור ובשר חופין את רובו כמ"ש הש"ך לקמן והלכך עור לבדו אין מציל אף בעוף:

סעיף יז

ואנן כו'. עש"ך דנ"מ בה"מ וכל שנשתנה מראית הבשר יש להטריף אפילו בה"מ ואפשר דכאן אף בשינוי מראה לחוד טרפה כיון דאיכא ריעותא דשבירה. עוד כתב דנ"מ כשאין ריעותא כלל בעור ובשר ונקשר רק לא שאשי"י דכשר אף באין ה"מ והיכא שנשתנה אסור ואפשר נמי כשנקשר שאשי"י דבעינן עור ובשר חופין רובו אם נשתנה טרפה שא"א בקיאין:

סעיף יח

ולכן. הש"ך הראה מקום לסימן נ' וכבר כתבנו ששם בעינן נשתנה ונלקה הבשר וכאן אפשר אף בשינוי מראה לחוד הוה טרפה כדאמרן:

סעיף יט

מקום שעושה אותו טרפה. מהני שאשי"י וכ"ש באבר המדולדל דלא הוה אלא מדרבנן אם נקשר כשר. ש"ך דלא כאו"ה שסובר דכיון דאין מיטרפה בכך אין הקשירה ראיה אלא דכל שיש ריעותא מחמת עצמו הוה ראיה:

סעיף כ

כשירה. כתב הש"ך היינו דוקא כשעור ובשר חופין את רובו:

סעיף כא

אסורה מספק. עש"ך אף למ"ד ספק השקול אזלינן לקולא או דלא הוה ספק השקול דמסתבר יותר מחיים או הוה חסרון חכמה. אבל אם יש במה לתלות תולין בין בעוף ובהמה לפי מה שהוא לפי ראות עיני המורה וכבר כתבנו מזה באורך בריש סימן כ"ט ועיין פר"ח ותב"ש שם מה שהאריכו בזה:

כתב בל"י אות ב' בשם לה"פ מעשה עגל שנולד וידיו עקומות והיה הולך על ברכיו ורגליו האחרונים היו פשוטות והכשירו עי"ש ולא ידענו מה בא ללמדנו דא"נ נשברו ידי הבהמה כה"ג בפרסות או בין התחתון לשוק בידים לכ"ע כשירה וליכא מאן דפליג ואני אומר אם איתרמי ברגלים האחרונים לא ידענא איסור ברור לזה ומ"מ אם היה בא לפני לא הייתי מתירו מהמת חשש צ"ה אף דבתולדה הוא אפ"ה יש לחוש לפסוקת הגידין ובאות ד' מחלק בין בהמה לעוף אם בשעת שחיטה היה שלם דבעוף אין מכשירין וכתב וכן נוהגין אין נראה אלא כש"ך וכבר הארכנו בזה:

סימן נו

סעיף א

או שנפסקו. הש"ך הסכים דמ"ש הר"א בהשגות הוא לדינא ולא לדבריו דהר"מ קאמר וכן הוא הסכמת הט"ז ופר"ח וכבר כתבנו דאף הב"י לא הכשיר אלא כשעדיין יונקים מהגוף הא נחתכו למעלה מט"ז אצבעות ונתקפלו אף לדידי' טריפה ועיין פ"ת א' היקל בנתקפלו ולדינא אין להקל וצ"ע:

סעיף ב

אבל הסברא א' עיקר. עש"ך ולכאורה דר"ל בה"מ יש להתיר בנפסקו הפנימים אלא שלא מצאתי לא' שיתיר בה"מ ואפשר אם ספק אם מחיים נפסק או לאחר שחיטה בחיצונים אין לעשות ס"ס שמא לאחר שחיטה ושמא הלכה כמ"ד פנימים דעיקר כסברא א'. ושוב ראיתי במ"י כלל פ"ו אות כ"ב דנ"מ היכא שיש עוד צד להתיר דסומכין אסברא א' יע"ש והיינו כשיש ספק בפנימים יש להתיר מטעם ס"ס. ודע דגם בעוף העיקר צ"ה מחוץ ולא לצד פנים שכן כתב הרא"ש בפי' צ"ה מחוץ במקום שהזנב נופל עליהם וכן בעוף יע"ש הרי כמ"ש ונ"מ בעוף אינדיק וכיוצא שבקיאין אנו צריך להחמיר ככל הפי' ולבדוק מחוץ ובפנים והם יותר מי"ו בתרווייהו ✍וצריך המורה ליזהר:

סעיף ג

שקורין קוגי"ל ד' שמות יש לו ערקום רכובה קוג"יל טשי"ך ועיין ש"ך ועיין מה שאכתוב באות ד' מה דיש חילוק בין נגד הערקום לבין השוק:

סעיף ד

כנגד הערקום. עש"ך דפי' מ"ש בש"ך ששם הוא צ"ה היינו שיש לחוש שמא מחמת השבר איתרע קצת למעלה בצ"ה וא"א בקיאין ואפילו נתרפא שאשי"י לא מהני כל שאין הטריפה מחמת עצמו ואלו משום חתיכת רגל היה מהני שאשי"י עיין ש"ך סימן נ"ה א' אמנם הט"ז שם אות א' מפרש דברי הש"ך בנחתך רכובה היינו הגליד בין הטשי"ך לשוק ששם ודאי יש צ"ה וכמו שאבאר ולדידי' בטשי"ך כל שנתרפא שאשי"י לכ"ע

כשירה יע"ש ומ"ש הש"ך ראיה מרש"י צנא דאינקורי לא הבינותי דבעוף ליכא טשי"ך כלל ודוחק גדול לומר שיש מיני עופות שיש להם טשי"ך ומ"ש ובדק צ"ה אלמעלה מרכובה או רכובה הייגו גלי"ד ושייך לשון שבירה בגלי"ד. ודע דצ"ה בבהמה הם בין טשי"ך לשוק כי כן פירש"י חולין ע"ו ד"ה דעילוי ערקומא ואם נחתך בין שוק לאותו עצם טריפה וכן הרא"ש בתשובה כלל ך' סימן י"ו כתב לבנו ה"ר יחיאל דמה ששאל מה איכא בין אגרמא ולגו ובין עלוי ערקום דבר מועט אם נפסקו בין שוק לעצם קטן וכבר כתבנו בסימן נ"ה דבעוף בין תחתון לשוק הווין צ"ה ואין להקל ✍:

סעיף ה

ויש. עש"ך הראה מקום לסימן מ"ו ושם הביא המחבר רק דעה א' דכאן דהיא העיקר. ומ"ש הש"ך שם י"א ב' אצבעות והוא י"א דלקמן צ"ע דאם כן דבטרא הוה ב"א הוה כאן ח' אצבעות וכבר כתבנו שם מזה. ומ"ש רמ"א לקמן בעוף הוה שיעור אצבע כפי הנראה דהוא לשיטת רש"י וכן משמע קצת בד"מ אחר שכתב דבהג"ה ש"ד פסק כרש"י כתב בעוף אצבע והא חזינן דלא הגיה בחלחולית לעיל אלמא כהר"מ סובר אלא דאפי' הכי פסק לקמן שיעור אצבע דסוב' דלא תליא הא בהא ולקמן אבאר:

סעיף ו

נחתכו. הש"ך החמיר לדינא דאפילו ברוב א' מקטיני נמי טריפה וכל"ק דרב ובשל תורה הלך אחר המחמיר ואף שבקיאין בבהמה כו':

סעיף ז

ישער ברוחב אצבע אגודל. מהרי"ל ש"ך ועיינתי בישו"ש סימן ט"ו בהמקשה כתב מהרי"ל שיער באצבע ויש מי שכתב רוחב אגודל אלמא דמהרי"ל בסתם אצבע שיער ומ"ש שם ולכל היותר ב' אצבעות לא ברירי' ליה אי בעינן ב' אצבעות ובסי' י"ב דכתב ב"א יש לדחוק ולומר באווזא ובעוף הגדול הוא דבעינן ב"א אמנם בסימנים משמע דכל עוף בעינן ב"א יע"ש. ובע"ש יש להקל שיעור אצבע וכאמור:

סעיף ח

בעוף אבל בהמה שיעורו כדלעיל. ש"ך ור"ל ט"ז אצבעות וה"ה צ"ה אין למעלה מחצי עצם בין בהמה ובין בעוף כמ"ש בס"ב יע"ש:

סעיף ט

ולעולם. עש"ך ודאי דנ"מ בעוף קטן שאין בו אצבע ישער חצי עצם בבהמה וחיה גדולה כמ"ש הט"ז אלא דקשיא אלישנא דאמאי לא כתב מי שאינו בקי ישער ברוחב אצבע או חצי עצם או דקשיא ליה להש"ך דלא הוה לרמ"א לפסוק להקל כמהרי"ל ברוחב אצבע אלא בחצי עצם דוקא וכן בת"ח השמיט שיעור אצבע אלא בחצי עצם ולענין דינא

הנה מהרש"ל באו"ש מ"ו כתב ואנו במדינתנו נוהגין ברוחב אצבע ואף אם נאמר דספרו מאוחר לאו"ש מ"מ בספרו לא הוי ברירא ליה כ"כ ומ"מ בעופות גדולים ראוי להחמיר קצת ולשער שיעור ב"א:

סעיף י

ואנו. כתב הש"ך דוקא עוף הא בהמה כל שאין ריעותא גדולה שלא נשבר העצם אלא נצרר וקצת רקבון בבהמה בקיאין. כתב הבל"י אות ח' בשם דמש"א באינדיק בקיאין בצ"ה ואני ראיתי בכה"ג בהגהות הטור אות ט"ז בשם דמש"א דאווזא וענגלישן הא"ן יש להם בדיקה וא"כ אמאי השמיט אווזא ואולי הכריע כן מסברא דנפשיה ולפ"ז בה"מ הסומך על דמש"א לא הפסיד לבדוק באווזא ומ"מ צריך זהירות. עוד כתב מין עוף קורפטוו' שאין לו צ"ה והוא לא ראה אותו העוף ובאמת מצוי הוא וראיתיו אלא מי יאמר שאין לו צ"ה כאשר כתב הרשב"א ז"ל בתשובה שאין לסמוך על האומרים בזה שרוב המין כך ואם נקשר במקום צ"ה טרפה כמו בשאר עופות ואין לסמוך על מה שאמרו דאותו מין אין לו צ"ה אם לא שבא בקבלה מפי חכמים מומחין:

סעיף יא

אפילו אינו כו'. כתב הש"ך דוקא שיש קצת רקבון הא שינוי מראה לחוד אין אוסר וכן הסכים הט"ז ואין להשחית ממון ישראל:

סעיף יב

יש מתירין. עש"ך ולכאורה כיון דהמחבר הביא ב' הסברות ולא הכריע א"כ הוה ספיקא אי הטריפות מחמת אחר אי מהני שאשי"י אלא דרמ"א הכריע דעיקר כסברא אחרונה וכמ"ש מהרא"י בתשובה סי' קס"ד וההיא דגף כיון דרבו המתירין צידד הש"ך שם ואפ"ה אין המנהג להקל שם:

סעיף יג

בבדיקת העוף. כתב הש"ך הא בהמה יש בדיקה יע"ש ויש לראות כיון דכ' דטעמא דבלא"ה יש מכשירין והלא אין מכשירין אלא בנתרפא יפה שאשי"י מטעמא דסוברי' דאין חילוק בין ריעותא מחמת עצמו או מחמת אחר דלא כמהרא"י בתשובה קצ"ד הא בשוכבים זע"ז לא מתירין וכן מורה לשון הרא"ש שכתב ונקשר יפה ואיך כתב אחר כך שכל שעדיין שבור אין בקיאין בבהמה הא נקשר אף שאין יפה דהיינו שאשי"י יש להכשיר בבהמה ועוד שכתב דהרב מכשיר בבהמה דבלא"ה יש מתירין והא העיקר כסברא הב' דאל"כ בכל דוכתא ליהוי ס"ס אלא דעיקר כסברא הב' ושוב ראיתי בכה"ג הרגיש בזה קצת וצ"ע כעת אם להתיר בהמה באין שאשי"י:

יראה לי נשבר במקום צ"ה לא מהני שהיית י"ב חודש או כ"א יום בעוף מיום השבירה דלאו לשעת השבירה חיישינן אלא מתוך שהולך על רגלו ודוחק אותו חיישינן בכל שעה לשמא נתקלקלה הצ"ה ומיהו אי חזר ונקשר היטב מהני שהייה י"ב חודש או כ"א יום מיום שנקשר וכן נחתך תוך הערקום למאן דמתיר אם שהה י"ב חודש לאחר החיתוך מהני ולכך יחתוך ויהנה לא בע"א כדאמרן מטעם הש"ד ✍יעוין שם:

אכתוב בקיצור דיני רגל. ג' פרקים יש ברגלים האחרונים הפרק התחתון בכ"מ שיחתוך או נשבר כשירה העוף והבהמה ואין חשש צ"ח שם וכן חסר או יתיר אין אוסר שם בין התחתון לטשי"ך יש אוסרין ויש מתירין ואנו נוהגין להתיר שם אם נחתך. הטשי"ך עצמו אם נחתך ונשבר לט"ז בסי' נ"ה א' כפי הנראה פוסק כרמ"א דלא מטריף שם חתוכת רגל ולש"ך שם אות א' אוסר משום חתוכת רגל ואם נחתך בפנינו בסכין דאין חשש משום גידין ונקשר ונתרפא יפה שאשי"י יש להתיר כיון דהטריפות מצ"ע ואם נשבר בכח יש להוש לצ"ה לא מהני שאשי"י כש"ד ומ"מ לאחר הקשירה מהני י"ב חודש ובין טשי"ך לשוק אף לרמ"א אם נחתך שם טריפה מטעם חתוכת רגל ואם חזר ונתרפא יפה העור ובשר שלם בבהמה יש להכשיר ע"י בדיקת צ"ה דבקיאין אנו ועוף הגס כמו אינדיק ואווזא יש להקל בהפסד קצת ע"י בדיקה ועוף הדק א"א בקיאין ואסור אף בה"מ ולמעלה מחצי עצם או אצבע בעוף אין צ"ה ונשבר ואין ריעותא בעור ובשר כלל אין להקל אם לא בה"מ וראות עיני המורה וחזר ונקשר אף שאין יפה הש"ך צידד בסי' נ"ה להקל אף באין ה"מ ואם יש ריעותא בעור ובשר בלא נקשר יפה אף בה"מ אין ראוי להקל ומיהו אין גוערין למאן דמיקל בה"מ וצורך גדול ובנקשר יפה אף בלא ה"מ שרי אבל לא נקשר כלל ויש ריעותא חוששין לדעת רש"י אף לצורך גדול אין להתיר ובעצם הקולית נמי דינא הכי זולת סמוך אצבע לגוף אף נקשר יפה לא מהני דחשש איעכול ניביה. ובה"מ יש להתיר אף שרואה שנפסקו ניביה אלא לא נתעכלו אבל בשף אפילו רואה שנפסקו אין להקל בה"מ אבל אם לא נפסקו יש להקל בה"מ ודין נשמט הגליד דינו כנשבר ובעינן עור ובשר חופין כמ"ש רמ"א בסי' נ"ה ודבריו מבואר כן בתשובת הרא"ש כלל ך' סי' י"ז דלא כש"ך שהשיג עליו יע"ש:

ודע דר"ן כתב נחתך הקוליות אף דלא איעכול ניביה דלא הדרא בריא והמי"ט בסימן נ"ד הביא ראיה מרש"י יתיר כחסר והוה שמוטת ירך אף דלא עיכול וא"י טורח הזה למה דבלא"ה טריפה מנחתכו רגליה ולמאן דאמר דחסר אין טריפה יש לומר דנפקא מיניה בחסר בוקא טריפה מטעם שף ולדידן אין נ"מ דהלכתא דחסר טריפה ה"ה וכ"ש בוקא וצ"ע ✍בזה:

כתב הבל"י אות ה' נשבר שוק למעלה מחצי עצם ונקשר זע"ז ועצם עליון יורד למטה תוך אצבע לצ"ה אף שאין עוקץ טרפה כי בשעת דחייה למטה חוששין לפסיקת הגידין ומשמע שסברא דיליה הוא. ובכה"ג סי' נ"ה בהגהות ב"י קי"ג הביא בשם רדב"ז אווז שנשבר ונקשרו זע"ז ועצם העליון יורד למטה כשיעור אצבע רב אחד הכשירו ורדב"ז מטריף ועצם תחתון היה ב' אצבעות עכ"ל הרי דינו של הבל"י אמנם אין בידי לאסור בה"מ ולצורך ע"ש כה"ג דבריאה של עוף זע"ז אף שהוא מדובק תוך אצבע לא חיישינן אף שיש לחלק קצת מ"מ צ"ע ✍בזה:

מעשה בא לידי שוק שנשבר ב"א מצ"ה ונקשר כמעט שא"א להכיר אמנם בדקתי וראיתי כי עצם העליון יורד לתוך חלל התחתון עד ארכובה שקורין גלי"ד והיה ספק דוודאי בילדותו נעשה ושמא היה שבר פחות מגודל ואח"כ נתגדל התחתון ועלה למעלה או שמא העליון גדל אח"כ למטה והכשרתי בה"מ דכולי האי לא חיישינן והוה כמה ספיקי ומ"מ הכל לפי ראות עיני המורה אם רואה שהעליון בריא ותחתון יש בו רקבון רואין שהשבר הוה למטה בצ"ה והתחתון נתקרם אחר כך ועלה למעלה אם כן הוה ריעותא בצומת הגידין ולדידן אין אנו בקיאין בצומת הגידין של עוף וטרפה מספק כנ"ל ✍ואין לסמוך להקל:

ודע בעוף אין לו טשי"ך ובגלי"ד מקום שמתחיל השוק יש עגול כבוכנא ובאמצע יש פגם שאין שוה העצם שם גם יש דעה שצ"ה הם בפנים ובדקתי וראיתי קצת נקשרים למטה מבוכנא ויראה לי דאין למדוד שיעור אצבע אלא לאחר שכלה הבוכנא ההיא דאף להחמיר י"ל שמתחילין צ"ה בין התחתון לשוק ולא להקל ודבר זה אף שלא מצאתיו מ"מ נראה לומר כן ✍וכעת לא מצאתיו:

סימן נז

סעיף א

בבהמה. הש"ך מתיר למוכרו ודאי ואם הוא הפסד קצת שרי לדידיה באכילה ובעגלים דוקא ה"מ כמבואר אות ב' ומיהו בה"י כתב המנהג לאסור באכילה וכתב בל"י אות א' דאם ידע הקצב וקנה יש לקונסו אף לאחר שנשחט והוה ה"מ יע"ש וודאי למיגדר מלתא ראוי הוא. ומ"מ ספק דרוסת הזאב יש לצדד ולהקל עיין מ"ש ט"ז:

סעיף ב

כגון בעגלים. עש"ך במקום שאין ה"מ יש לאסור עגלים אף שאין רכים ובה"מ שרי לאכילה משא"כ בגסה גדולה כל שצריך לזלזל ממקחו אין להפסיד.

סעיף ג
בעגלים יש פוסקים כתבו הרכים ש"ך ור"ל אפילו יונקים עדיין אפ"ה אין דרוסה בזאב ולא ידענא אמאי לא כתב דברי הטור דכתב בהדיא עגלים הרכים כדרכו הטוב בכ"מ וכתב שאר פוסקים כתבו:

סעיף ד
דינו כקוץ שנתבאר סי' נ"א ש"ך וע"ש באות ג' דיניו ואם בשן ניקב אם הוא רחב יש לו בדיקה כמו בקנה רחב המבואר בסי' נ"א יע"ש:

סעיף ה
דכל שהוא. עש"ך פי' אלמעלה מן זאב קאי לא כב"ח וכן מבואר בד"מ ועוד דא"כ היה להר"ב להגיה לעיל אזאב דיש מחמירין ומ"ש בלשון התלמוד מזאב למעלה זאב בכלל היינו אף לפי דעה זו וכבר הארכנו בט"ז מזה ומה שחילק בלשון "כל שהיא מזאב ולמעלה ולא אומר וי"א מזאב ולמעלה משמע דאין זאב בכלל הט"ז לא מדייק כך ומ"מ בפי' הסכים לש"ך בזה וכבר התבאר יעוין:

סעיף ו
מזאב ולמעלה. עש"ך דהעלה דוב ונמר למעלה מזאב הם ויש להחמיר כמ"ש רמ"א ולמוכרו שרי ובדקה אסור למוכרו אף דהטור סובר דוב ונמר אין דינן כזאב ושרי בדקה מ"מ הא המחבר ורוב פוסקים סוברים דמה שלמעלה מזאב דינו כזאב ודוב ונמר למעלה ולא שרינן למוכרו אלא היכא דרוב הפוסקים מתירין מותר למכור לא כה"ג דרובן מחמירין והמחבר בסעי' א' לא קאי אדוב בשור הגדול אלא כיוצא בו ופשוט:

סעיף ז
ויש לחוש לחומרא. עש"ך וכוונתו מבואר דהל"ח אות ק' דקדק מלת לחומרא דהי"ל ויש לחוש לזה או ונוהגין להחמיר אלא דלחומרא חיישינן ולא לקולא ואפשר דסובר כט"ז אות ז' דאם ניקב לחלל ולא האדים כשירה דודאי אין לחוש לנקיבת איברים הפנימים דאי נגע בהוא הוה ודאי מאדים ולזה אמר דבדוב ונמר אינו כן דלקולא אמרינן אין מטיל ארס ואי ניקב לחלל אף שלא האדים טרפה ואי לא ניקב לחלל בעי בדיקה והקשה דלא ניחא ליה סברת הט"ז ובנץ כהב"ח דאין חד וא"כ לאיזה צורך סיים רמ"א "לחומרא אי דניקב לחלל אף שלא האדים טריפה פשיטא דהוה כקוץ ואי הוה רחב א"כ נמי אין כאן חומרא להיפך ועוד דהר"ב סובר דרוסה אין לו בדיקה א"כ אין נ"מ לו יהיה כט"ז אלא לענין כיסוי שחייב לכסות בלא ברכה ולענין מתנות דאי תפס כהן לא מפקינן דשמא לא הוה דרוסה:

ודע דאם הוא שותק והם מקרקרים אם נאמר להתיר מה שלמעלה מזאב דוב ונמר דהוה ס"ס שמא הלכה כרשב"א דלמעלה מזאב לא הוה אלא כזאב ושמא כרא"ש דאפילו דקה לא דריס אף דאיכא א"ז ואיכא מ"ד זאב כלמעלה הוה ספק השקול וא"כ עם ספק שמא לא דרס הוה ס"ס או שמא למטה מחלל הגוף עם האי הוה ס"ס יראה אם מותר לאוכלו פשיטא דחייב במתנות ליתן לכהן ואף דבס"ס אם נאמר דאין מוציאין ממון דאין הולכין בממון אחר הרוב זה לא ניתן להאמר כיון דמותר באכילה יאכל הלה וחדי פשיטא דחייב במתנות. ומ"ש הש"ך בפשיטות בספק טריפות אי תפס הכהן אין מוציאין יש לעיין דמזובחי הזבח הראוי לאכילה ממועט נמי ספק טרפה כ"ש אי ספיקא דאורייתא מ"ה לחומרא. שוב ראיתי בפר"ח סי' ס"א אות י"א כתב אפילו איסור דרבנן פטור דלאו ראויה לאכילה ויש לעיין מ"ש מכיסוי דאשר יאכל כתיב ואפ"ה חייב לכסות וצ"ע ✍ וכה"ג בהגהות ב"י אות י"ג כתב לחומרא היינו מצד החומרא ולא מן הדין והלכך בה"מ שרי באכילה בדוב ונמר יע"ש:

סעיף ח

חוץ. כתב הש"ך וכ"ש גס שקורין פלקו"ן דאם יש לו דריסה באווזים ותרנגולים מכ"ש גדיים לחלל דלא כמ"ש הפרישה אות ז' דגס אין לו בגדיים וטלאים אפילו לחלל. ואף לדידן יש נ"מ אי ציפורן גס אין חד אלא רחב או שעשאו רחב שניטל ממנו מקצת דמשום דרוסה א"א בקיאין ומיהו הל"ח ושאר אחרונים כתבו בפרישה וכן משמעות הטור כל העופות חוץ הנץ אין להם דריסה בגדיים אפילו לחלל. ועיין דריסה אות ח' הקשה דכתב הטור לקמן נץ אין זיהרי' אדום וא"א להכיר א"כ לאיזה צורך כתב הטור לחלל יש דרוסה לקולא יע"ש והנה י"ל לקמן כתב נץ בעופות דקטנים ואדומים אלא דהפרישה שם אות מ"ו לשיטתיה וכן נראה ממ"ש המחבר לקמן וכן י"א דארס נץ אין בקיאין משמע אף בגדיים וטלאים לחלל וא"כ מ"ש כאן דיש דרוסה לחומרא באם שציפורנו רחב או עשאו רחב אפ"ה לחלל יש דרוסה וא"א בקיאין בזיהריה דנץ דקליש הוא וכאמור:

סעיף ט

והוא שיקוב. הש"ך הסכים כהמחבר דנץ לא דרוס בגדיים וטלאים כ"א עד לחלל דלא כב"ח שהקשה ע"ז יע"ש ואין להאריך כאן בזה:

סעיף י

לבית החלל. עש"ך דמ"מ משום קוץ ור"ל דרוסה יש בדיקה וקוץ אין בדיקה ומסיק לדידן אין נ"מ דלדרוסה נמי א"א בקיאין ולפי מש"ל דארס הנץ אין ניכר אף בזמן חכמי התלמוד כדמוכח מההיא שרקפא עיין רש"י א"כ מה זה שכתב לדידן אלא דאזיל לשיטתיה בגס נמי יש דרוסה לחלל ואיפשר מינכר אפ"ה אין נ"מ לדידן. ומיהו הא נ"מ אי דריס ביד

בקנה לבד אי נקב משהו אין אוסר בקנה ואי דרוסה אוסר כן כתב הש"ך בספרו הארוך נדפס זה ימים לא כביר יעיין שם שהאריך עוד:

סעיף יא

שאז. הש"ך השיג על הלבוש ס"ג שכתב שמטיל ארס ושורף איברים שנקיבתן במשהו דא"נ שאר איברים קנה וכבד וכדומה דזיהריה מיקלא קלי וי"ל דהלבוש ראייתו ממ"ש התה"ה מה נ"מ בין קוץ לדרוסה ולא תי' נ"מ אם דרס רק בקנה וכמ"ש הש"ך בספרו הארוך אלא ע"כ אין ארס שלו שורף כשאר ארסיים רק נגדו ולא מצדדים דוגמא נפלה לאור ומש"ה דווקא באיברים שהן במשהו לא נגד הקנה ולדינא אין להקל נגד הקנה ✍:

סעיף יב

הנץ יש לו דריסה כו'. עש"ך דאפילו לא הגיע לחלל יש לו דריסה בעופות דקים תורים ובני יונה או תרנגולים ואווזים קטנים דבהגיע לחלל אפילו בגדיים וטלאים יש לו דריסה ואזיל לשיטתיה דלא כלבוש והבן:

סעיף יג

ודווקא בגדולים אבל בקטנים אפילו מן הגס האווזים כל שהן קטנים יש לו דריסה בהן וכן הגיה הש"ך ועיין עוד מ"ש באות שאחר זה בשאר הדורסין:

סעיף יד

ושאר כו. הש"ך העלה דעת המחבר כטור ולרשב"א דלמטה מנץ בדכוותיה ונץ בדרברבי והיינו בדקים כמו תורים ובני יונה ולמעלה מנץ עד גס בדכוותיה ובדקים וגם בכל העופות הגסים אווזים ואמנם יש להחמיר כרשב"א בחדושיו דלמעלה מנץ הוה כנץ בדקים אפילו בדרברבי מיני'. ולפ"ז ה"ה באווזים ותרנגולים קטנים דומיא דנץ. ומה שלא הגיה כאן אהמחבר דלמעלה מנץ הוה כגס כמו שהגיה לעיל וי"מ מה שלמעלה מזאב דינו כארי כבר התבאר:

סעיף טו

חוץ מן הגס וכ"ש אותן שלמעלה ממנו דאנן פסקינן בבהמה למעלה דינו כזאב וה"ה בעופות למעלה מגס דינו כגס ולמעלה מנץ דינו כנץ ממש:

סעיף טז

פלקו"ן או אוסטו"ר. ש"ך וה"ה נשר דינו כגס כמ"ש הש"ך בשם הפוסקים ועי' שו"ת ב"ח קמ"ז וכלוב מלא עופות ונשמע קול צעקה בלילה ואומרים שהיה ע"י ברדל"ס שקודין טחו"ר והעלה דטחו"ר יש לו דריסה כמו חולדה דבפסחים חשיב חולדה וברדל"ס בהדדי אלא דהיה ספק שמא לא עאל בכלוב אף שהיה באותו חדר מ"מ לא עאל מיקרי כיון שכלוב הוא מוקף בפ"ע בקנים יע"ש:

סעיף יז

בין כו' דהוה רבותא אף אין מצילין מטיל ארס וה"ה באותן שאין להם דריסה אף ביש מצילין אין להם דריסה ש"ך ומיהו בין אין להקפיד או הוה זו ואצ"ל או לא זו דפעם נקיט הכי והכי עיין בסמ"ע בח"מ:

סעיף יח

וכל שלא הכהו אין חוששין. הש"ך העתיק דברי הב"ח וסבר דקשיא ליה דכאן בעינן דרדף והכה ולקמן בהכה לחוד וע"ז השיג עליו דכאן נמי בהכה לחוד אמנם כבר כתבנו בט"ז דהב"ח הכי קשיא ליה דמשמע דכל שלא הכהו קאי אירישא בהוא שותק והם מקרקרים הא שניהם שותקים אף שהכה שרי ועל כרחך הכין הוא דאל"כ לאיזה צורך הזכיר הכהו בכאן אם ללמוד דהכה אף שהוא בן תרבות אסור הא כתב לקמן בסי"א זה אלא דכאן דווקא בצווחין דאירישא קאי והיינו משום דבני תרבות עם התרנגולים משא"כ לקמן דמועתק מתה"ד קע"ה ושם לא היה כ"א עם בני האדם יע"ש ומ"ש הש"ך דלמוכרו לעובד כוכבים שרי דיש סוברים דבאין מצילין אין מטיל ארס יע"ש ולפ"ז בחתולין שעולין מבחוץ על כלוב ומכניסין ידיהם הוה יש מצילין עיין ב"י ופוסקים יראה דאסור למוכרו לש"ך ולט"ז שרינן דהם בני תרבות אמרינן דרך שחוק היה ומ"מ לא ידענא על מה סומכין העולם דכמה פעמים מכה דרך רדיפה וודאי אסור אף למוכרו וכאמור:

סעיף יט

אלא ביד היינו חיה הא עוף ברגל ש"ך אבל לא באגפים כמבואר:

סעיף כ

כגון שנפל עליו דרך מקרה ונתחב צפורנו או היה ישן ובשינה הכה להנדרס דפשיטא דאין מטיל ארס ש"ך בשם הפוסקים יע"ש:

סעיף כא

ה"ז כשר הטעם שהארס עם נטילת צפרניו זורקו ש"ך ומשמע וודאי דווקא ציפורן לא בשליף היד והציפורן נשאר תחוב וההיא דסי"ד חיישינן שמא דרס וחזר ודרס או בשאר ציפרנים עיין פרישה וכן בנה"ך השיג על הט"ז אות כ"א במה שכתב דיש חילוק בין נשאר היד או הציפורן יע"ש ומ"ש דאפילו האדים אין בכך כלום וה"ה באותן שאין להם דריסה אפילו האדים אין בכך כלום ופשוט הוא ועיין בסי' ל"ג בט"ז יע"ש:

סעיף כב

וצפורן. הש"ך הראה מקום לסי"ד ולמ"ש שם הנה לא כתב שם מזה כלום ובנה"ך פי' דשם חיישינן שמא דרס וחזר ודרס ויש לראות בהוא והן שותקים איכא הוכחה דלא שדי זיהרי' ואי דאיתרע דהא מוצאין ציפורן י"ל דהאי לא שדי זיהריה ומש"ה לא צווח

כל דלא מכאיב ליה ולמה ניחוש דרס וחזר ודרס ואולי להא חיישינן שמא בכל היד דרגילות הוא וצ"ע:

סעיף כג

למקום צר אפילו דרס לאחד האחרים מותרים שמא לא השיגם ש"ך בשם רש"ל. ואף הב"י יודה לזה אלא בנמצא ציפורן אוסר אותו השור כמבואר:

סעיף כד

כגון כו'. הש"ך העלה במוקף מחיצות לגבי בהמות יש למוכרו לעובד כוכבים ולא לאוכלם עיין בל"י אות י"א בשם יש"ש אם סבבו ב' או ג' זאבים עדר בהמה דקה הוה מקום צר עכ"ל ואני לא מצאתי זה בישש"ש אמנם בצ"צ סי' ק"ה מבואר ההיפוך חצר גדול שעריו נעולים ומצאו ב' כבשים צידד למ"ב הוה מקום רחב ואח"כ כתב דאין הלכה כמ"ב אלא מטעם נח רוגזיה אלמא אף דהיו ב' זאבים בבקעה כה"ג הוה מקום רחב ועיין תשובת מור"ם מלובלין סי' ק"ד בחצר רחב מאד והיו כמה זאבים כתב דהכל לפי רוחב החצר וכיון שהיו הרבה צאן הדבר ידוע שצאן אחת יכולה להשמט יותר מהרבה וגם מזאב א' יכולה להשמט לא מהרבה הרי שאוסר משום דצאן רבות והרבה זאבים ובחצר הא בבקעה אפילו כמה זאבים לא חיישינן וכן משמע סתימת לשון ת"ה ארוך ומה שיש לדקדק בדברי תשובות אלו אבאר באות כ"ח:

סעיף כה

ואם חתך וה"ה הרגה ולא חתך ש"ך וכתב בצ"צ סי' ק' וק"ה דבעינן דווקא שראה הזאב בעינו שמתה הבהמה הא כל שמתה אחר כך לא נח רוגזיה וכתב עוד דאם מצא למחר מת חיישינן שמא אח"כ מתה וקטע וודאי אף למחרתו שרי. עוד התיר בסי' ק' בחצר שהיה הפתח פתוח וסולם מונח ארצה גבוה אמה והצאן יכולין לקפוץ מע"ג הסולם הוה כבקעה עכ"ל הנה מה שהתיר בסולם אפשר להקל כיון דבלא"ה מ"ב מתיר בחצר רחב ומ"ש דמצאו למהר אסור שמא אח"כ מתו וכתב הפר"ח אות כ"ו דברים ברורים הם ויש לעיין טובא דהא פסק המחבר אם ספק אי קרקרו שרי וכל הני אימור סובר דספיקא הוה ואוקמינן אחזקה כל מה דאפשר זולת הוא שותק ואם קרקרו דהוה קרוב לוודאי דעביד מעשה א"כ כל ספק נימא לקולא דרוב אינן דרוסים וגם חזקה ברורה משעה שנולדה לא היתה דרוסה ונימא מיד מתה ונח רוגזיה ואין לדמות לראוהו חי מבערב ולומר אוקמיה אחזקה דהשתא מתה דכיון דהכה הכאה שמתה ע"י אין לומר אוקי אחזקה ונימא מיד מתה ואף להר"ב שהגיה וי"א כר"ן וכל הני אימור הוה וודאי מ"מ בה"מ יש להתיר כמבואר ועוד דע"כ סובר הר"ן משום דרוסה שכיח שידרוס אבל כאן אפשר יודה דנח

רוגזיה ולא שכיח הוא וא"כ למה נחמיר ועיין מ"ש באות כ"ה עוד מזה וכתב שיש לעיין בשו"ת צ"צ ומור"ם מלובלין בזה ✍:

סעיף כו

אבל אם פצע. אף הוא והם שותקין ש"ך וא"י מה מלמדנו השתא ציפורן תחובה לו דאיכא ס"ס לשאר השוורים אסרינן סי"ד כ"ש כאן ואף רי"ו דחולק התם יודה כאן דהתם בשאר שוורים איכא ס"ס מדשותקין עביד שלמא ומכותל בא ושמא לזה לבד דריס משא"כ כאן דוודאי נפשיה לאו לשלמא נקיט דהרי פצע אחד מהן א"כ אין שתיקה ראיה וכולהו בספק דרוסה עומדין ואף דהמחבר סובר בסי"ב דהיכא דאיכא ספיקא או קרקרו מתירין מספק אלא היכא דיש הוכחה ה"ג הוכחה הוה מדאחד דריס רגיל הוא דדריס לכולהו וכולהון בספק עומדות. ולכאורה יאמר לקמן בשאר השוורים היתר המכירה שרי בשאר השוורים כיון דרי"ו חולק ומתיר הוה ס"ס משא"כ הכא אלא דליתא דאף לקמן איסור המכירה דלאו כללא הוא כל היכא דאיכא פלוגתא מתירין למכור אלא היכא דמדינא שרי ומחמירין משא"כ ההיא דסי"ד דלא הביא הב"י כלל דעת רי"ו ומחדושי הרשב"א משמע להדיא דשותקים אסורים כולן וודאי אין היתר המכירה ומיהו במקום רחב דמתיר הט"ז אותו השור דלא כב"י יש לעיין ביה לענין היתר מכירה אבל וודאי נמצא מקום ציפורן אף במקום רחב אותו השור הוה וודאי נדרס אף לט"ז ואיסור המכירה פשוט הוא ✍:

סעיף כז

פצע. וה"ה דרס ולא פצע. וכ"מ בת"ה מ"ד ב' ש"ך דל"ת פצע דחמתו בערה בו ביותר אבל דרס אחד מהן נח רוגזיה ובת"ה כתב להדיא דכל שדרס ולא הרג לאו כלום וכבר כתבנו בשם צ"צ דבעינן המית בפניו שראה הזאב המיתה נח רוגזיה הא מתה אח"כ לא נח רוגזיה. ודע דהא דהביא הש"ך ממרחק לחמו ולא מסי"ד דחוששין לכל השוורים ולא נח רוגזיה בזה שדרס ואין לומר דהש"ך מיירי בראינו שזה דרס תחילה הא לא ראינו כולן מספק אסורות שמא דרס אחד מהן ולא ידענו מי וב"ח לא בטילי ובסי"ד חיישינן שמא דרס לאחרים דאכתי ממ"נ השאר מותרים ואי זה דרס בראשונה הרי נח רוגזיה אי אמרינן בדרס נח רוגזיה ואי ציפורן זה מכותל ודרס אחרים ולא ידענו מי מה"ת כיון דשותקין אימא שלמ' עביד ואי דתולין דרס אחרים תחלה ואח"כ זה הא נח רוגזיה ואמאי דרס זה ומה"ת לומר כן. ומיהו מ"ש רמ"א אבל אם ראינו דדרס אחרים כו' דלאו דווקא ה"ה המית אחרים כאו"ח דאם המית יותר מא' כולן אסורים וכמו שאבאר באות כ"ח. והנה י"ל מההיא דסי"ד אין ראיה דהש"ך לשיטתיה דכתב בנה"ך בהדי דשליף ציפורן

דווקא שרי זיהריה וההיא דסי"ד חיישינן שמא חזר ודרס וא"כ עיקר דציפורן לאורויי דלאו שלמ' עביד וחיישינן שפיר שמא לאחר שנשמט ציפורן ולא הטיל ארס לא נח רוגזיה אלא דווקא בהטיל ארס ושמא דרס אח"כ אחד מהדיר ולא נודע מי הוא וכולן אסורות ומש"ה לא מצי להוכיח מההיא דסי"ד והוכיח מתה"א דכתב בפי' כן ✍:

סעיף כח

אבל. עש"ך דמשמע אם דרס ל"מ לאחר שהרג הרי לא נח אפילו לא ידעינן אסור כמ"ש המ"ב בחדושי דינים בסוף הספר ממ"ג אי אח"כ הרי לא נח ואי מקודם שמא דרס עוד לאחרים ואם המית כתב או"ה דאסורים ואין דברי מ"ב מוכרחים שהתיר בהמות יותר. הנה דברי רמ"א כאן פי' בסתם דרס יותר ללא מוכרה לפרש דרס והמית כאו"ה או דדס לחוד ובד"מ פסק כאו"ה אף בהמית יותר ופי' דברי או"ה דהמית יותר מא' אמנם הצ"צ סי' ק"ה מפרש דברי או"ה דהכה והמית בדריסה היינו שלא מתו מיד וא"כ לא נח רוגזיה כיון דשלא בפניו מתו ומפרש כן דברי רמ"א דדרס עוד כו'. ולפי דבריו אפ"ה א"א ליישב לשון הט"ז גם מ"ש או"ה והכה והמית לאיזה צורך הזכיר והמית ואי לרבותא אפילו הכאה שיש בה מיתה מ"מ אין משמעות לשונו כך יעוין היטב:

ודע דאם היו ב' זאבים ומצאו שני כבשים הרוגים אפילו למאן דמחמיר הכא שרינן דכ"א קטע חד כן מבואר בצ"צ שם. ולפ"ז ב' זאבים וכבש א' הרוג אסורין כולן דא' לא נח רוגזיה ושמא דרס. אמנם כן מה שהחמיר המ"ב אם דרס עוד ולא ידעינן ממ"נ אסור אי קודם שמא עוד דרס הוא אמת ויציב ולא קשיא נתלי לקולא כדעת המחבר סי"ב כל שהוא ספק דזה לא הוה ספק השקול כיון דדדס לאחד כולו תחת סוג א' הוו וחיישינן לכולהו ובין צווחים או שותקים חיישינן לכולהו וכההיא דסי"ד ולא תולין דמיד אחר דריסה נזדמן זה שהרג ונח רוגזיה וכדאמרן נראה לי:

וראיתי למוהר"ם מלובלין ז"ל בתשובה סימן ק"ד מעשה וכו' ותוכן כוונתו וז"ל בנדון דידן שהומתו ונפצעו יותר מט"ו צאן והיו שם צאן הרבה הדברים מוכיחין שהיו כמה זאבים לא הוה מקום רחב צאן הרבה והרבה זאבים א"א להמלט. וכ"ת דתולין כו' ז"א דמספק אסורין והביא דברי הר"ן דכל אימור חשבינן וודאי הא ספק אסור יע"ש. הנה מ"ש לשון הר"ן הלא המחבר פסק דלא כוותיה ואף שרמ"א החמיר בה"מ שרי כמה שכתב ז"ל ועוד דהר"ן יודה כאן באפשר וכמ"ש לעיל. ומ"ש מתחלה דלמא כל אחד מהזאבים המית א' מהן ונח רוגזיה ז"א דאמרינן כיון שדרס עוד כתב היה דיש דבריו מורין אפילו נמצאו ב' זאבים וב' כבשים הרוגים אוסר הוא ז"ל דשמא א' מהן הרג ב' והשני דרס וזה וודאי קשיא מה"ת הא אית לומר נח רוגזיה ומסתמא הב' המית א' ולבסוף

כתב דנפצעו והיינו אותו המעשה הכי הוה שלא המיתן כולן מיד אלא נפצעו ולאח"כ מתו סוף דבר ב' זאבים וב' כבשים הרוגים וודאי מותרים לכולי עלמא וכמשמעות הצמח צדק וכדכתיבנא:

וכתב לענין הגבינות שהצאן היו של השר וישראל קנה מנין הגבינות ועובד כוכבים עושה הגבינות והיו שם פרות ארבעים וה' מאות צאן דלו יש ספק שמא נדרסו עוד מ"מ וודאי לאו כולן א"כ בטילות בס' ואף דאין מבטלין איסור מ"מ כבר נתבטלו ביד העובד כוכבים דומיא ללעקכ"ן שאנו קונים שיש תבלין איסור דכתב בהגהות ש"ד ש"א דנתבטלו ביד העובד כוכבים שרי ליקח ה"ה כאן זה תורף דבריו ז"ל. הנה בס' התיר לא ברוב דכל שהספק הא' ג"כ דרבנן דבריה מדרבנן לא בטילה ובשלמא ד"ח לא בטל ולא אמרינן בכל חד ספק דרבנן שהם ז"ל גזרו ואמרו דלא בטל ולא הקילו מטעם ספק דרבנן דא"כ בטלה ד"ח שאמרו דלא בטל משא"כ ההחלב אמנם י"ל דאיתחזק איסורא ועיין סימן ק"י. ומ"ש דאין מבטלין איסור משמע ביד ישראל אסור הנה בסימן צ"ט יבואר אי בספק איסור אמרינן אין מבטלין איסור או לאו ואפשר דהכא הוה כוודאי דרוסה שכיח. ודע דבסי' ק"י בש"ך דין ד' ספק טריפה שנתערב חד בחד וא' מטיל' ביצים הביצה מותרת שמא הכשירה מטיל ושמא אין טריפה יע"ש וא"כ חלב שניה מצאן א' היתר הוא כמו הביצה ואף לאח"כ שחלבו כולן והוה כמו התם דכל אחת מטילה דאין להתיר די"ל דהתם דמוצאין ב' ביצים הלכך אסור משא"כ כאן מתחלה כשחולב אחת הותר אותו החלב ואח"כ אין לאסור. וי"ל דכיון שאחר כך חלבו מכולן ויש ספק איסור ביניהם אין לומר כיון שהותר הותר ומנא אמינא מהא דפ"ב דטהרות ב' שבילין והר"מ בפי"ט מהל' שא"ה ה"א הביאו ב' שבילין הלך בא' ועשה טהרות וטבל והלך בב' ועשה טהרות אם הראשונות קיימות אלו ואלו תלויות אף שהותרו פ"א חזרו לאיסורן ה"ה כאן ועיין מ"ל שם ד"ה עוד ראיתי. ומיהו לחלוב חלב מאחת מהן ולאכול ואח"כ לחלוב שניה בישראל כה"ג אפ"ה אסור דע"כ התיר שם אלא בלא ראינו מי הטילה הביצה ונמצאת אנחנו דנין על הביצה משא"כ בשחולב אנו דנין תחלה על הפרה והוה ספק טריפה שנתערבה דלא דנין בה ס"ס. ומיהו הא אין לומר ספק דרוסה לא מיחשב בגדר ס"ס דשכיח הוא דהא עיקר הפלוגתא היא ג"כ בנשא זאב שה מהעדר ואוסרין משום דספק א' בגופו הא לא"ה היינו מתירין וכאמור ובסי' ק"י אבאר:

ודע דאי אירע ספק דרוסה ונתערבו אח"כ באחרות הרבה דאסורין כולן מ"מ אי מת אח"כ א' מהן היה נראה דהשאר מותרין דאמרינן הס"ד מת כמו שמבואר בק"י ס"ז מההיא דטבעת של עבודת כוכבים שנפל א' לים הותרו כולן ודוקא שנים ומה שאסר

במור"ם מלובלין הנשארות אף שמתו אח"כ הרבה משום דגם בשאר יש ספק שמא דרס ונהי שלא דרס כולן מ"מ שמא דרס עוד. ומיהו בההיא מעשה דמור"ם מלובלין אם היה של ישראל ויש בירוד דלא נדרסו כ"א לערך ט"ו והיו צאן הרבה כמ"ש שם דודאי יותר מרוב לא נדרסו היה נראה להתיר לשהות אותן י"ב חודש הזכרים והנקיבות שתלד אף דאסור לשהות לזמן מרובה ברבים הנדרסים הא כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ס' בשם הרדב"ז כ"י דוקא כשהן בלי תערובת אבל נתערב באחרים שרי ה"ה כאן דהוה כתערובת והוא קולא גדולה לפעמים הרבה צאן והדבר ברור שאם דרס לא דרס אלא לקצת כגון שמיד הרגישו וכדומה אמנם לא ידענא הקולא מנא לן הא. וסבור הייתי לומר דכאן דמ"ה ברובא בטל ומדרבנן הוא דב"ח לא בטיל לא גזרינן לתקלה בדרבנן ומש"ה כל שנתערב מותר שוב ראיתי שזה ליתא דבא"ח ס"ס תרע"ה בנר חנוכה שנותר כתב מהר"מ מרוטנבור"ג שאסור להשהותו שלא יבוא לידי תקלה דאסור להשתמש לאורה אף דנ"ה שהאיסור הוא מדרבנן ומאחר שהדברים ארוכים ועמוקים ודרכי החכמה נעלמו ממני לא רציתי להאריך כאן ואי"ה במקום אחר אבאר עוד ✍ועיין פר"ח כאן אות נ"ב:

סעיף כט

אבל היכא דחזינן. עש"ך הראה מקום לאות ח"י ושם מבואר דאפי' בן תרבות עם הבהמות והכאה בלא רדיפה יש לאסור לדעתו לאכילה יעוין שם היטב:

סעיף ל

לא חיישינן. עש"ך וכוונתו דטעם סברא זו דמספיקא תולין להקל וכל שאין הוכחה כמו צווחין אין לאסור והני אימור לאו ודאי אלא מספק מתירין ודעת הר"ן בהיפך דהני אימור ודאי שלמא שויא מדשתקי הא ספק אסור. ול"ד לספק עאל דהוה ס"ס דע"כ צריך לומר מתחלה שמא לא עאל אמנם מציפורן תחובה דהוה מש"א אפ"ה מתירין ובד"מ ובט"ז תירצו דבספק א' די להתיר והש"ך תי' דהתם הוה שפיר ס"ס דע"כ מתחיל שמא לא נכנס ואין צריך להתהפך משא"כ אי שתקו או צווחו לא הוה מתהפך דהכל שמא לא דריס ומש"ה השיג על הלבוש:

ודע דמ"ש הש"ך דמש"ה לא חיישינן דרוב חיות אין דורסין תמה הכה"ג בהגהות הב"י אות ס"ה ותמה על הש"ך דלא ראה הדין והטעם כלל בארוך ואולי הם בקצר ומ"ש הרשב"א דרוב חיות אין דורסין היינו בלא נודע אם דורס או שאר חיות ע"ז כתב דרוב אין דורסין עכ"ל הנה מ"ש אולי בקצר עיינתי ואינו בקצר רק בחדושיו אמנם למה חרה אפו באדון הש"ך ז"ל והשוה למאירן של ישראל כטועה ח"ו ולא נימא דמ"ש בת"ה הוא ט"ס התי"ו וצ"ל בח"ה והיינו חה"ר ששם כתב כן בפי' ואי לא ידעינן אי שתקי או מקרקרים שרי כר"ת דרוב אריות דורסים לאו וודאי אלא ראוין יע"ש ור"ל דאי רוב דורסין א"כ בספק

הוה לאסור אלא ראוין ומ"מ לאו בחזקת דורסין הם. ושיעור הלשון דרוב חיות בחזקת שאין דורסין ר"ל דלאו בחזקת דורסין המה. אמנם כן אף שרשב"א בחדושיו כתב כן הא בקצר לדינא כתב הוא והם שותקין בידוע שלמא שאלו היו מזיקין היו צווחין וצווח בידוע שהוא ירא מהם אלמא מספיקא אסרינן והני אימור וודאי הוה כר"ן וא"כ צ"ע במ"ש המחבר כדבריו בחדושיו ✍ומ"ש כה"ג דכוון הש"ך למ"ש הב"י הביאו הרשב"א בחדושיו בספק כלבא או שונרא דרוב אין דורסין לא ידענא להולמו בחדושיו לא כתב כלום והב"י הביאו בספק עאל והוא בקצר ה' ע"ב דהוה ס"ס ועוד שרוב הבהמות ועופות בחזקת שאין נדרסין ובב"י ט"ס הוא וצ"ל נדרסין במקום דורסין ותדע דבהמות כולן אין דורסין ומה רוב אלא וודאי כדאמרן:

סעיף לא

ויש לחוש. אבל היתר המכירה שרי. ש"ך דלא בכל פלוגתא מותר למוכרו מש"ה הוכיח מלשונו דיש לחוש משמע חומרא בעלמא ובה"מ התיר לאכול:

סעיף לב

אבל. עש"ך דספק עאל הוה ס"ס גמורה וא"צ להתהפך ובספק קנה אוקי אחזקה דרוב בהמות אין דרוסים ורוב החיות אין דורסין ועיין נה"ך שתי' בזה קושית הלבוש דהרשב"א בקצר סמיך עיקר הטעם דאוקי אחזקה אמנם מ"ש רוב החיות בחזקת שאין דורסין הוא כפשוטו דרוב מינין אין להם ארס ומ"ה בת"ה לא נזכר זה וצ"ע כעת:

סעיף לג

וכבר נתבאר. כתב הש"ך דבקנה רחב אף לדידן יש בדיקה ור"ל כיון דתולין במצוי וקנה שיש לפנינו הוא רחב לא חיישינן לאחר ויש בדיקה:

סעיף לד

או יבשה. הש"ך השיג על הלבוש דיבשה אף רב מודה דחוששין לה דעבידא דמשתמיט כדאיתא בגמ'. והנה לכאורה נ"מ ביבשה או קום ציפורן הוה ודאי דרוסה ולחה לא הוה כ"א ספק דרוסה ונ"מ אי לא נודע עד לאחר התערובת דמתירין בה"מ כמבואר בסי' ק"י בש"ך וביבשה הוה ודאי ואף לענין אי שהה י"ב חודש או כ"א יום מהני לודאי דרוסה שמא לא הטיל ארס ומ"מ אין לעשות מזה ס"ס להתיר תערובת בלא נודע עד אח"כ כיון דדריס רובא מטיל ארס הוא וצ"ע ✍:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות כ"ט נמצא ציפורן בא' והב' הרוג יש לומר דדמי למ"ב ושמא בכותל נתחכך כיון דקטע נח מרוגזיה ואם נמצא ציפורן בהרוג יש לספק שמא כמו שדרס לזה מקודם ה"ה לאחר עכ"ל הנה בדין נמצא ציפורן בהרוג יראה להתיר השאר אף בהן צווחים כמ"ש הגהות פרישה דאי איתא דדרס לאחר מקודם היה לו

להרוג כיון שעל עסקי נפשות בא ואין כח ביד הנדרס לברוח ממנו וע"כ זה פגע בראשון ודרסו והרגו ונח רוגזיה אמנם הדין הראשון יש בו מהחקירה דע"כ אסר שמואל אלא דא"ל הכי והכי וחייש לס"ד משא"כ הכין כיון דאיכא סברא טובה דאי איתא דמהארי בא היה לו להרוג כיון דעל עסקי נפשות בא אלא להרוג פגע תחלה וציפורן זה מכותל היה וכדאמרן ועי' תוס' ד"ה רוב חולין נ"ג א' ולדינא צ"ע כה"ג בדין הראשון ✍:

סעיף לה

ואפילו ודאי. עש"ך ועיין בספר ראש יוסף שם הארכנו בביאור הסוגיא וכאן אין להאריך ומיהו בהאדים בחוץ יראה דאין להקל בשהה י"ב חודש דהוה ודאי טריפה וכמשמעות שאר הפוסקים ועיין לקמן מ"ש בעבר ושהה י"ב חודש או כ"א יום ושם אבאר בעזה"י בזה:

סעיף לו

שוחטין את הנדרס. הש"ך האריך וכתב דאין נ"מ לדידן דא"א בקיאין ומ"מ יש נ"מ לשהה י"ב חודש או כ"א יום אי האדים בחוץ ואי נתערבה ואח"כ א"א להכיר דניטל מקום שהאדים ולא נודע בה"מ:

סעיף לז

עד הקדקוד. ורוקח כתב שצריך לבדוק המוח ג"כ ומביאו ב"י ש"ך ונ"מ לדידן באי ראינו שלא הכה כ"א בקדקוד דא"א בקיאין וטריפה:

סעיף לח

שיאדים נגד בני מעיים. וה"ה האדים או נתמסמס נגד שאר איברים או צ"ה טור ש"ך. הנה בטור כתב נתמסמס נגד צ"ה ואפשר דהאדים הבשר נגדם אין טריפה כמו סימנים דקשים הם ומיהו הב"י כתב דה"ה האדים וכן נראה דהא נתמסמס לא מיטרפה בסימנים וע"כ יש לחלק בין צ"ה לסימנים:

ודע אם האדים הבשר נגד החוליות או כדומה דאם נחתך העצם טריפה מספקא לי ומיהו בהאדים עצם גופא יש לאסור וכ"ת אין ארס פועל בעצם הא בעי בדיקה בקדקוד ובמוח אלמא עבר הארס מעל"ע בעצם ועי' ב"י שכתב מ"ש הטור עד סוף הירכים משום צ"ה דאלו השוק אם נטל כל הבשר שרי וסבור הייתי לומר דהאדים הבשר אין פועל בעצם דקשה הא האדים העצם טריפה אמנם א"כ היה לפרש דהבדיקה בעצם נמי:

שוב ראיתי לכה"ג בהגהות ב"י אות צ"ז שכתב דיש מחלוקת בין הרא"ה להרשב"א יע"ש אמנם אין ענינו לכאן וצ"ע כעת ונ"מ אי לא הכה רק בשוק למעלה מצ"ה והאדים העצם וצ"ע:

סעיף לט

שהרופא גורדו. עש"ך דא"א בקיאין בבשר שהרופא גורדו ומ"מ יש לראות לדידן בלא"ה אין בדיקה לדרוסה ודוחק לומר אם ראינו שהכה רק במקום אחד דמשמע דאפ"ה אין בדיקה ועיין בנה"ך מ"ש בדרוסת הנץ:

סעיף מ

הקנה. דאע"ג דבעינן ברובו מ"מ הארס שורף וה"ה כבד וכדומה וכן טחול בקולשי' טריפה והוה ודאי ולא ספק אם רואין שהאדים:

סעיף מא

בהמה. עש"ך ולכאורה לדידן אין נ"מ בכ"ז דא"א בקיאין בבדיקה ואפילו דרסה במקום א' שא"צ לבדוק אלא המקום ההוא אפ"ה א"א בקיאין:

סעיף מב

אלא לשהוויי. אפילו ודאי דרוסה מהני י"ב חודש כיון דבדיקה מהני. ש"ך ור"ל לא הוה ודאי טריפה וצריכין אנו לידע איזה דרוסה טריפה ודאי ואיזו ספק דמהני י"ב חודש הנה אם האדים בשר בפנים לא מהני מה ששהה י"ב חודש דזה ודאי טריפה והאדים בחוץ לרש"י הוה ודאי ולתוספות והמחבר הוה ספק וא"כ בהאדים בחוץ ולא בפנים ושהה י"ב חודש יש לכאורה להתיר דהוה ספיקא פלוגתא דרבוותא אמרינן ג"כ אי חי הלכה כמאן דמתיר כמ"ש הש"ך אות מ"ח בשם מהרש"ל וה"ה לידה מהני. וכ"ת דאפשר שתלד דהארס סופו לחלחלו ולשרוף תוך י"ב חדש ומ"מ לע"ע עדיין בריאה היא ויכולה שתתעבר ותלד הא בורכ' דאם כן בדרוסה ליבעי כ"ד חודש אלא ודאי משעה שהטיל ארס מאותה שעה טריפה והאוכל ממנה היה לוקה משום טריפה שאין יכול לחיות מאותה שעה י"ב חדש וכל העומד לנקוב כנקוב דמי ה"ה שאין מתעברת ותלד וכבר חקרנו בזה במקום אחר. וראיה מהא דאמרינן וולד טריפה היכי משכחת לה בחולין נ"א ואמאי לא כה"ג אלא משעה שהטיל הארס אין יכולה להתעבר ותלד ✍וכאמור:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות מ"ד אמ"ש ש"ך בסימן ל"ב אות ח' דא"א בקיאין בהקפה אם יש עוד צד מקילין ה"ה כאן ולפ"ד דרוסת הזאב בגסה נמי דהר"ב הכשיר בה"מ כמ"ש ויש לחוש כו' אמנם אין נוהגין כן וגם שם הלכה אינו כן:

עוד כתב באות מ"ה בשם רש"ל בא"ט דאם נתערבה באחרות יכולין להתיר בהקפה וה"ה בדרוסה שנתערבה דיכולין להתיר ע"י בדיקה. ויראה מדבריו דהא דא"א בקיאין הוא להתיר איסור תורה הא איסור דרבנן דמ"ה חד בתרי בטל סומכין על בדיקתנו ודין זה חידוש הוא בעיני. ולא ידענא דמה שכתב רש"ל הוא דין מפורש בש"ע סי' ק"א קורקבן וראש כבש ולמה תלה הדבר בישש והוא מתה"ד סי' קע"ט והגהות מיימוני בפ"ז מה"ש

הביאו הב"י שם ואין הטעם דלהתיר אחרות הוא אלא דבזה אנו בקיאין. דהא בסימן פ"ג ס"ד מצא חתיכת דגים אם יש בא' קשקשים שרי ולא הגיה הר"ב כלום אלמא אף השתא אנו בקיאין אם דומה בחיתוך ובמראה ול"ר להקפה אם ניקב מחיים דא"א בקיאין דבעינן הקפה יתירה משא"כ דגים וקורקבן אף חד בחד סומכין על הקפה זו אף אם נתערבה ובדקו ונמצא א' שהאדים אין תולין לומר זה הדרוסה והותרו כולן דומיא דנאבד לים הגדול דא"א בקיאין כלל וצ"ע ✍:

סעיף מג

י"ב חודש. ובשנה מעוברת י"ג חודש והפר"ח כתב מדנקיט י"ב חודש ש"מ הכין הוא הא הת"ח כלל ע"ב מביא ראיה ימי הצינה עברו א"כ בעינן ימי הצינה וימי החום שלימין וכן הלכה דבעינן י"ג חודש במעוברת:

סעיף מד

או בנקיבה. עש"ך ומשמעות הש"ע דבזכר אף אי ודאי שהוליד לא מהני לספק טריפה ועיין כר"ו שהביא דעות בזה אי מהני בזכר:

סעיף מה

שתתעברה ותלד. עש"ך ותרווייהו בעינן עיבור לחוד אין ראיה ולידה לחוד נמי אין ראיה וראיה מכ"א יום בתרנגולת דשמא טעינה א' אלמא לידה אין ראיה:

סעיף מו

ושהתה כ"א יום. עש"ך דבעינן שיהוי כ"א יום שלימים שלא הטילה ביצים אז יצא מחזקת טריפה וכן ספק טריפה שלא הטילה מעולם בעינן כ"א יום שלימים לאחר זמן הטריפות בספק ההוא אז כשהטילה כשירה לא בע"א:

סעיף מז

שכל. עש"ך וכן הוא להדיא בת"ה כלל ע"ג ד"ד ומשמע אף רבים הנדרסים לא חיישינן בעופות וההיא שרקפא דחנקינהו שמואל כתב המ"י שם דקטנים היו ולא היו ראוין להטיל ביצים חיישינן לתקלה בשם חמיו זקינו הגאון מהר"ש שפירא ז"ל:

סעיף מח

וכל מקום כו'. עש"ך הנה הרשב"א בתשובה סי' צ"ח יראה דג' תירוצים א' דחה באומרו אם יאמר שרובן אין חיין הא מיעוטן חיין בטלת הכלל כל שאין כמוהו חיה ותי' די"ל דיתר כנטול ומ"מ מרבה כחול ימים ומשמע כפי הנראה דמשום יתרת הוא דחיה שאין חסר בגופה כלום הא חסר בתולדה אין חיה ואח"כ כתב וכן חסר רגל אפי' היה טריפה שאלו לא נולדה כן אלא שלמה וניטל הרגל לא חיתה אף עכשיו טריפה משמע דהטעם הוא שהטריפות מבטן חיה יחיה ואם באנו לרחוק אמור שיתרת וחסר טעם אחד הוא דנולדה מבטן לא שהיתרת הוא בפ"ע חי' וכן לשון שכתב "וכן מורה ע"ז ושוב ראיתי

לרנ"ש במ"ש בשער פ"ד אות ג' הביא דברי או"ה שער מ"ט אות ב' דוקא טריפות שאירע לה מחדש לא שנולדה עמה כמו יתרת והעתיק לשון הרשב"א וכן חסר רגל ולא כמהר"א שטיי"ן בביאורו לסמ"ג לאוין ק"מ קמ"א שכתב דיתרת אנו אומרים תוך י"ב חודש שנעשה יע"ש הרי כדכתיבנא דמטעם שנולדה מבטן קאתינ' לא מטעם יתרת דא"נ חסר כה"ג חיה יחיה ורש"ל בסי' פ' בא"ט החזיק מה שדחה הרשב"א דא' מאלף יחיה ולפ"ז אין קושיא מתוס' חולין י"א שהקשו מפרה והא אי לא אזלינן בתר רובא ליכא חזקה די"ל מיעוטא דמיעוטא גם ר' מאיר מודה דלא חיישינן לה ומנלן במיעוט לחוד ועוד אף אם מיעוט המצוי חיה יחיה מ"מ הקשו שפיר דהוה מיעוטא דמיעוטא דרוב אין טריפות ורוב טריפות אין חיות ועיין במ"י כלל ע"ג תי' קצת כעין זה ומיהו מה שהקשה הרשב"א מאיוב למה לי מעשה נסים קשיא וכן הרגיש הפר"ח יעוין שם ואפשר דקושטא משני מעשה נסים וכן לר"ת יתרץ כך עי' תוס' ריש א"ט וכן לטריפה יע"ש או דקשיא כיון דהקב"ה אמר רק את נפשו שמור איך עבר על ציווי ונקב המרה דרובן אין חיין ואיך סמך על המיעוט ורבנן אהדרי' דמעשה נסים שהקב"ה נתן רשות וכח לו להחיות שלא כדרך הטבע והנה טריפה אסורה לאו משום דאין חיה דא"כ המיעוט דחיה אסור ומה שכתבה התורה זאת החיה דלא חיה לא תיכול לספק טריפה נ"מ ולשון הש"ך צריך תיקון קצת. וכר"ו תי' בזה קושית התוס' דמקשין שפיר דלמא פרה בת שתי שנים דאי לאו דאזלינן בתר רובא ע"כ טריפה אין חיה כלל דאל"כ למנ"מ כתבה התורה זאת החיה לספק טריפה כיון דאין אזלינן בתר רובא וז"א דנ"מ למיהוי עשה ול"ת עיין בשמעתא דמסוכנת ואיך שיהיה קשיא לי למה פרט הש"ך יתרת דמשמע יתרת חיה יחיה דלתי' הרשב"א ה"ה חסר בתולדה וכדאמרן. ומ"ש הש"ך דבסי' פ"א אות ה' מבואר דיתרת אין חי י"ב חדש היינו ממ"ש רש"ל דיותר מי"ב חודש מותר ביתרת יע"ש ומיהו לדינא העלה דיתרת ודאי מן הבטן הוא ודאי טריפה לא מהני יע"ש ומיהו מש"ד פ"ד כתב ויתרת מסופק אני משמע קצת כיש"ש ושם יבואר עוד כתב בש"ד ע"ג וביצים שנזקק להזכר יעו"ש אל תטעה בספנא מארעא ליכא ראיה ועיין ברנ"ש במ"ש שם ואין להאריך כאן בזה:

ודע דב' כבדין דאין נוגעין או ב' טחולים בסומכיה או עברו י"ב חודש שרינן לה דיתרת מן הבטן הוא כמ"ש הש"ך בסי' פ"א אות ה' יע"ש וא"כ בספק פלוגתא דרבוותא רש"י והרמב"ן יכריע מה שחיה י"ב חדש כמ"ש מהרש"ל דאף בספק פלוגתא דרבוותא הדין כן די"ב חורש ראיה הוה וכדאמרן ואני מסתפק בפלוגתא דרבוותא שרובן אומרים טריפה ומיעוט אומרים כי כשר אי רוב כי ההיא דאורייתא אחרי רבים ומכ"ש אם עומדים ורואין

אלו את אלו כמו שאני עתיד לבאר זה בכללים אשר על הפוסקים בעזה"י וראינו שהיה יהיה י"ב חודש או ראינו שבלעה בהמה מחט בפנינו וראינו אח"כ המחט יוצא מדופן הבהמה והרי ע"כ היתה בחלל הגוף ועברה עליה י"ב חודש אף דמלתא רחוקה היא מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך. ורוב הנבלעים דרך הוושט כשיטת רש"י. ומי נימא דמה חזית דאזלת בתר רובא דאין חיות זיל בתר רוב הטורפין או רוב הנבלעים דרך הוושט וע"כ מן המיעוט הוא א"כ אימא ממיעוט דחיות הנה כמ"ש הישׁ"ש או דלמא דא' מאלף יחיה ולמיעוטא דמיעוטא ודאי לא חיישינן וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ✍:

סעיף מט

אין לו בדיקה. אפילו בזמן הש"ס ש"ך לא ידענא מה נ"מ אי לומר דלא הוה חסרון חכמה ונ"מ לס"ס כיון דחכם גדול נמי א"א להכיר או להיפך יע"ש:

סעיף נ

אסור. הש"ך הראה מקום לאות מ"ז דאפילו רבים הנדרסים דוקא י"ב חודש הא כ"א יום אפילו רבים אין תקלה לזמן מועט וההיא שרקפא כתבנו לעיל דקטנים היו ולא ראוים להטיל ביצים או זכרים יע"ש:

סעיף נא

וכן. עש"ך [לא] והעיקר דאין לעשות ס"ס בידים כמבואר בכל הפוסקים ואף בפלוגתא דרבוותא אם לא שרוב מתירין ומשום חומרא אנו מחמירין או שיש עוד צדדים להקל ולא בע"א. כתב הכה"ג חתול דרכה להמית ציפרים קטנים ע"י שפוהק פיו שקורין הוכי"ט הוה טריפה שממיתה בכך. ומסתימת הפוסקים אין נראה כך ומידי דהוה אמסוכנת ואין דריסה אלא ביד. ובל"י העתיק זה וצ"ע:

סימן נח

סעיף א

או. עש"ך וכוונתו לתרץ קושית הט"ז דחילוק יש נפלה מעצמה בעינן י"ט דחי נושא עצמו ומתאמצת כו' הפילוהו אחרים וירעה הוה כנפלה מעצמה ובעינן י"ט לא ידעה או בכח בב"א או קשר כל רגליה דא"א להתאמץ ברגליה טריפה בפחות מי"ט ולקמן ס"י ביש לה מקום לנעוץ וידעה אף ביותר מי"ט אין חשש וזה לשון הפרישה אות ב' ד' חילוקים יש קפצה מעצמה כשירה אפילו יותר מי"ט דאמרה נפשה (וה"ה הניח בהמה למעלה ומצאה למטה) הפילוה אחרים בע"כ וא"א לנעוץ צפרניה אפילו פחות מי"ט טריפה ונפלה מעצמה שלא מדעת בעינן י"ט ידעה שיפילוה ואפשר לאחוז בצפרניה אפילו יותר מי"ט אין מזיק עכ"ל ומ"מ קשה דהא בידעה וא"א לאחוז הוה לומר בי"ט וכן בב"א בכח פחות מי"ט אסור ועיין מ"ש בס"י:

סעיף ב

וכן. עש"ך עשה כלומר ור"ל דהר"ב השווה דין אבן לדרסה ורצצה בכותל דהוא כפי שיעור בעוף. ובבהמה אם יש לחוש באותה רציצה בעינן שיהוי ובדיקה ה"ה אבן א"צ גובה י"ט אלא הכל לפי האבן ומשאו דלא כב"ח וכ"כ הט"ז ואף פחות מי"ט:

סעיף ג

וכן. עש"ך ור"ל בבהמה אם ראויה להתרסק באותה רציצה ודריסה דינו כנפולה ובעינן שיהוי ובדיקה. ודע דעוף לא שייך ביה גובה עשרה דאפילו שני כנפיו קשורים דעומד הוא על רגליו אם לא שרגליו קשורים ומיהו בנפל ע"ג מים וכדומה דליכא מידי למסרך ביה דין העוף שוה לבהמה דגבוה י"ט הוה ביה דין נפולה:

סעיף ד

במקום. עש"ך דאף דאמרינן אין ריאה לעוף לנפול אלמא דאין חשש דריסה וריסוק איברים בריאה והטור והמחבר השמיט זה ה"מ דכמ"ש המרדכי הביאו הב"י דלנפול וליחמר חדא הוא לנפול וליחמר באם אין לה ריאה הא לנפולה מי"ט או הוכה באבן אף עוף צריך בדיקת הריאה ולדידן א"א בקיאין. ואף דבאבר א' אנו בקיאין בנקב משהו במקום ידוע וכ"ש קרע גדול מ"מ הא המחבר סתם כהר"מ דצריך בדיקה משום שינוי מראה והפסד צורתו ובזה א"א בקיאין אף באבר א' ועיין סי' נ"א:

סעיף ה

אם. כתב הש"ך דאף עמדה ושהה מעל"ע צריך בדיקה לאפוקי מרי"ו שסובר עמדה ושהתה מעל"ע דא"צ בדיקה וכן דעת הר"ב ס"ו דכתב לדידן אין להתיר רק בהלכה משמע כל שלא הלכה אין היתר אף עמדה ושהתה מעל"ע:

סעיף ו

שכל. עש"ך דלא כב"ח דכתב דוקא עמדה מעצמה ולישנא דהרשב"א מסייע ליה דכתב עמדה לז"א דאינו כן. גם מ"ש הלבוש דהאי עמדה או הלכה קאמר ובעמדה אין שינוי מראה פוסל בה ג"כ כבר השיגו הל"ח בא"ט באות קס"ט הבאתיו בט"ז. ומ"ש מש"ס דזבחים דאמר דנתערב בנפולה (ריש פ' כל הזבחים) כולהו לא אמרי כן דקסברי עמדה א"צ מעל"ע הלכה א"צ בדיקה ואכתי לוקמיה בהעמידוה אחרים והלכה ונתערב דצריך בדיקה וכ"ת דלמא בשהה מעל"ע והלכה סגי וא"צ בדיקה וא"כ אמאי ימותו כולן לשהינהו מעל"ע וי"ל דלישנא דאמר קסבר עמדה א"צ מעל"ע דמיותר הוא אלא לומר דהלכה אף ע"י אחרים דלא הוה עמידה אפ"ה א"צ בדיקה ועפר"ח:

סעיף ז

אפילו. עש"ך דלא כב"ח שחולק ואוסר אם נמצא שינוי אף בלא נפילה ואף ע"י נפילה אם הלכה יצאה מכלל ריסוק ותולין השינוי בד"א. ועיין בלבוש ס"ה ועמ"ש בט"ז. ודע

דהיה נראה לומר דעמדה יצאה מכלל נקב קטן כקושית הר"ן ז"ל דלמא יש נקב קטן כמו קוץ ותי' דא"א דהיה לקרוע קרע גדול ע"י נפילה. ולכאורה יאמר דמש"ה בעינן שיהוי מעל"ע דלמא יש נקב קטן ולאחר מעל"ע אם היה נקב קטן הוה נגלה והיה נקרע קרע גדול ומש"ה עמדה יצאה מחשש זה ועכ"פ יש חשש ריסוק אלא דלהר"מ א"א לומר כן דאיהו פוסק בקוץ לחלל יש לו בדיקה:

סעיף ח

והיא צולעה אבל בלא נפילה אף שצולעה אמרינן שגרונא גקט הש"ך ופשוט הוא ומיהו הלכה הילוך יפה אף שאין יכולה עוד לילך:

סעיף ט

דינה כשאר ונתבאר דינה לעיל סי' י"ז ש"ך. דבעינן פרכוס כיון שנפלה מגבוה י"ט או שלא מדעתה אפילו פחות מי"ט כל שאין יכולה עוד לילך בעינן פרכוס:

סעיף י

מלמעלה למטה. ואי קוו מיא אפילו ממעלה למטה ושט קודם הרי יצא מכלל דיסוק ש"ך והב"י הביא כמה דברים מה הן הנקראים דבר רך או קשה וכאן השמיטו ע"ש:

סעיף יא

חוששין. עש"ך והיינו דכ"א חושב שהוא ינצח חבירו והוה כהפילוהו שלא מדעת דאפילו בפחות מי"ט חוששין:

סעיף יב

מפני. עש"ך וכאן אפילו ביותר מי"ט כיון שיודע שרוצים להפילו ויכול לאחוז בצפרניו נועץ צפרניו. ומ"מ המנהג שלא לקשור רק ב' רגלים עט"ז:

סעיף יג

כל רגליו וג' קשורים ש"ד ומיהו ממ"ש הט"ז בשם רש"ל דאף בזה לא יצאו י"ח משמע דאין נכון לעשות כן אלא ב' רגליו:

סעיף יד

כל. עש"ך ועיין כר"ו דר"ל דרגלי הכבש היו תלוין בידו ואף מכתפו היה יותר מי"ט והכבש היה מונח על כתיפו מ"מ חשבינן ממקום אחיזת ידו יע"ש והיה נראה לפרש שאוחזו בידו עד הורידו לארץ ואף שנחבט קצת ומ"מ דברי הכר"ו נכונים בש"ך:

סעיף טו

חוששין אפילו פחות מי"ט וצריך לומר דמפילים בכח והשיב לא ידעה דאל"כ אפילו ליכא מידי למסרך כל שירעה אין איסור פחות מי"ט כמבואר סעיף א' ולזה י"ל כיון שכל רגליו קשורים לא שייך החי נושא א"ע וא"א להתאמץ ליפול בנחת והוה כמו בכח דאסור אפילו ידעה:

סעיף טז
ואע"פ. עש"ך ועמ"ש בט"ז:

סעיף יז
מארובה שבאמצע הגג דליכא מחיצות למסרך ואפ"ה אין חוששין ש"ך דודאי אמדה נפשה וה"ה בהניחה למעלה ומצאה למטה:

סעיף יח
מפני. עש"ך דספק אסור שמא על צלעותיה או דקרוב לודאי דעל צלעותיה כו'. ותמה על מה דמשמע דנפלה מעצמה אף על מתניה חיישינן ועמ"ש בט"ז אי הבדיקה מ"ה:

סימן נט

סעיף א
ואם. עש"ך מה שהשיג על מהרש"ל במה שמשמע מדבריו דאם ניטל רצועה באורך בל השדרה ולא נשאר ע"פ כל אורך סלע ברוחב אפ"ה כשירה כיון שכל העור קיים ואין טריפה כ"א שלא נשאר כלל העור ע"פ השדרה לז"א דמרשב"א לא משמע כן אלא כל שלא יש ע"פ כל אורך השדרה במקום אחר רוחב סלע טריפה מספק ולא עוד דבעינן עכ"פ רוב אורך השדרה מכוסה בעור רוחב טפח זהו תוכן כוונתו ועיין פר"ח אות ג' ומינה נמי על פי הטבור ור"פ נמי בעינן שיהא רוב אורך מכוסה ברוחב סלע:
ודע שזה שאמרו ע"פ אורך השדרה בעינן שישתייר רוחב כסלע וכל שניטל במקום א' משהו ואין רוחב סלע טריפה כשכל העיר ניטל וכמבואר לא ידענא שיעור של אורך הזה מאימתי מתחיל. ומקום שכלה. אם נאמר הטעם משום חוט השדרה שהוא מעמיד ומציב הגוף והלכך למטה מבין הפרשות אין מזיק אם ניטל העור ויתחיל מסוף הפולין דשם מתחיל טריפות דחוט ומקודם העצם מנין. ואין לי הכרע כעת זולת מ"ש הרשב"א בחדושיו דודאי כל העור קיים וניטל רק מחוליא א' אין להטריף מדנקיט חוליא משמע דקפידא הוא משום חוליות ואף למטה מחוט וחוליות הם ח"י. עש"ך סימן נ"ד אות ג' ואין הכרע וצ"ע. ✍עיין בנה"ך שטעות נפל בדפוס אות א' צריך להתחיל ואם ניטלה משלשתן וכל העור קיים טריפה ואות ב' הוא אות א' בהמחבר כשירה כו':

סעיף ב
כשירה. הש"ך הביא כמה פוסקים לאסור דלא כהמחבר בניטל א' משלשתן וכל העור קיים דספיקא דאורייתא לחומרא. ולפי זה משמע הטעם דספק בעיא אין נכנס בגדר הספק ומיהו בסי' ק"י יתבאר דמיקרי שפיר ספק. ועיין בל"י אות א' ב' הביא ב"פ דין א' ועכר"ו אות א' בשעת הדחק אם נשאר על השדרה לחוד או טבור שרי ש"ך ופר"ח. מ"ש ש"ך אין זכר בש"ך כלל וגם אין לנו אלא דברי המחבר דכל שכל העור ניטל וא'

ממקומות הללו אף שכל השדרה וטבור קיים טריפה והרשב"א גופא בארוך פסק כן ומיהו ספיקא הוה לא ודאי וכדאמרן:

מה שכתב המחבר ורמ"א בניטלה הנוצה רטוב להחמיר היינו נוצה קטנה שעל גופו לא הגדולה כה"ג. ועיין בל"י שב"י מחמיר אם ניטלה מרוב שומן וכתב שיש"ש פוסק כן ועי' ביש"ש בא"ט סי' צ"ד הביא המשנה ר"י אומר אם ניטלה הנוצה פסולה. כתב הג"א בשם א"ז אין לאכול העוף עד שיגדלו הנוצה הגדולה עליו הביאו הש"ך בסי' ט"ז אות ב' והוא רק משום מיאוס:

כתב הר"מ בפי' המשניות נוצה הוא עור הדק שעל הזפק עם הנוצה ר"י אומר טריפה ואין הלכה כרבי יהודה והפ"ת הביאו דאפי' ניטל העור שם ואין שם בשר על הזפק כשירה. ובתנאי ע"י חולי. וכאמור:

סימן ס

סעיף א

אחוזת הדם רש"י פי' שאחזה דם וחלתה וכן פי' הר"ן והר"מ ז"ל פי' שגבר הדם עליה עד שחנקה ש"ך ואין נ"מ בזה כל שאין נראה מעשה בגופה כשירה:

סעיף ב

והמעושנת. רש"י ור"ן פירש שנכנס עשן בגופה והר"מ ז"ל פי' שגברה עליה מרה שחורה ש"ך:

סעיף ג

והמצוננת. עש"ך הביא ב' פירושים ואין נ"מ כמ"ש:

סעיף ד

מים הרעים. עש"ך ויש לחלק בין היכא שראינו שחלתה כמ"ש בט"ז או היכא דאפשר בבדיקה בדקינן כמ"ש הש"ך אח"ז:

סעיף ה

בהמה. עש"ך ותוכן כוונתו להוכיח דאין כ"ע מודים דאם לא נתפטמה כל ימיה אלא באיסור דאסורה. דלכאורה הר"ב משוה דברי המרדכי עם תוס' תמורה דהמרדכי מיירי דאכלה שאר דברים ג"כ והתוס' מיירי כל ימיה ולז"א שזה אינו שהרי או"ה כתב דלכתחלה אסור לקנותו משום מראית העין והדין עמו דהוה זוז"ג דאסור לכתחלה כמו הפרה בכרשיני עבודת כוכבים ואפילו לא נתפטמה כל ימיה אסור וא"כ אמאי מתיר המרדכי לכתחלה אי הוה סובר נתפטמה כל ימיה אסור דיעבד א"כ נתפטמה קצת לכתחלה מיהא אסור דהוה זוז"ג אלא המרדכי חולק אתוס' ואפילו כל ימיה שרי דלאו איסורי הנאה הוה ואין איסור בעין דמעכל ובאיסורי הנאה הוא דכל ימיה אסור ובזוז"ג

לכתחלה אסור ומה שהביא הש"ך ראיה מתוס' ע"ז ד"ה נטע אבאר לקמן. ומאו"ה כלל מ"ז בסופו מוכח דאף בכל עיקר גדילתה מטומאה וכ"ש משחרית לשחרית דשרי דיעבד דהוה כמעוכל ומה שאוסר לכתחלה משום מ"ע לחוד שיאמרו זוז"ג שרי לכתחלה וכ"ש כל ימיה שיאמרו שאוכל איסור ודיעבד שרי ואין סובר כתוס'. והמרדכי לכאורה סובר כוותיה בחדא דהוה כמעוכל ופליג עליה בחדא דאף לכתחלה שרי ולא חייש למ"ע. ובאיסור הנאה כל ימיה אסור דיעבד ואם אכלה דברים אחרים ג"כ בדיעבד שרי דהוה זוז"ג ולכתחלה אסור וכ"ת דהתוס' מיירי כל ימיה ומרדכי ואו"ה מיירי משחרית לשחרית ז"א דמתוס' משמע דאין לחלק שכתבו לרחב"א ואיהו מיירי משחרית לשחרית וכן הוא בד"מ דהתוס' חולקין על המרדכי וז"ל בת"ה כלל ס"ה דין יו"ד כתב או"ה בהמה שינקה מטמאה מותרת כמו תרנגולת שנתפטמה משרצים ולכתחלה אסור אם הוא דבר ידוע משום מ"ע. ומ"ש נתפטמה מותרת כן הוא במרדכי פרק אלמנה לכה"ג אמנם תוס' תמורה דאם נתפטמה כל ימיה אסורה וה"ה כשירה שינקה מטמאה הרי דסברין דחלוקין התוס' עם או"ה והמרדכי ועוד האריך הש"ך דהתוס' מסופקים לא ודאי ועוד דהתוס' אכרשיני אסורי הנאה קאי דאל"כ מה זה שכתבו התוס' תמורה ל"א א ד"ה ינקה דה"ה כרשיני פשיטא אם אסורי אכילה בכ"ש איסורי הנאה אלא לסמוך לזה דה"ה להדיוט אפשר אסור הא איסורי אכילה לא. וברש"י שם ד"ה הכי צריך להגיה דאיסור מוקצה הוא דאסור באכילת כרשיני לעיל כ"ט א' דמוקצה אין אסור עד שיאכלוהו הא לא"ה אין אסור יע"ש. הרי דלאו מוקצה שרי בהאכילוהו כרשיני עבודת כוכבים והנה מדאמר מעל המזבח מכלל דלהדיוט שרי דאין לומר להודיעך כח חכמים דלא הוזכרו כלל במשנה ובוולד טריפה דלא הוזכר במשנה הוזכר בברייתא ויש ספרים שגרסו במשנה עיין פי' המשניות להר"מ ז"ל ור"ש ז"ל משא"כ כאן. וכ"מ באגור דנקיט כרשיני עבודת כוכבים והתוס' שכתבו לפום ריהטא הא בע"ז מוכח בבירור דאסור י"ל דהתם כל ימיה וכאן משחרית לשחרית ומש"ה מסתפקין הואיל ועיקר גדילתה מכרשיני דהוה איסורי הנאה ולסוף הניח הש"ך זה בצ"ע. והמ"י כלל ס"ה אות י"ז הסכים לש"ך וכתב שלשונו מגומגם וצריך תיקון ולפמ"ש נתבאר פירושו. סוף דבר הכל נשמע באיסורי אכילה אפשר כ"ע מודים דשרי דיעבד כל ימיה ולכתחלה אם דבר ידוע אסור לקנות משום מ"ע וה"ה להאכיל בעצמו לעוף דברים אסורים. ואיסורי הנאה אם כל ימיה אסור דיעבד כדמוכח מעבודת כוכבים בכרשיני ומשחרית לשחרית נסתפקו התוס'. ומיהו אם ינקה מפרה שניסך לה בין קרניה דאף הפרש אסור כיון דעיקר גדילתה ממנה אף שנתגדלה ואכלה שאר דברים אפשר דאסור כמו שאבאר. ומיהו בר אווזות שאוכלין

תולעים במים ואפ"ה קונין לכתחלה דאין זוז"ג בשביל זה וכן ישראל שרי לפעמים לעשות כן:

וראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות יו"ד האריך בעוף שקורין פאט"ה שכל מאכלו מטחולי טריפות אצל העובדי כוכבים שאסור לישראל לקנות והעלה דלאחר שהוא ביד ישראל מעל"ע שרי והביא פי' המשניות להר"מ ז"ל שפי' כן דברי רחב"א דאף לגבוה שרי והרע"ב בפי' המשניות פ"ו דתמורה יע"ש וכתב דאו"ה מיירי לאחר מעל"ע והתוס' תוך מעל"ע ולא הבינותי כלל דאם נתפטמה כל ימיה מאיסור מה מהני שהייה מעל"ע והר"מ והרע"ב מפרשים לרחב"א דינקה רק אותו יום אוסר למזבח דגנאי הוא ולהדיוט שרי אפשר אף באותו יום. ומפרשים מ"ש בגמרא שהניקה חלב רותח משחרית לשחרית לא כרש"י אלא מעל"ע משחרית לשחרית אסור כיון שיכולה לעמוד באותה אכילה אבל כל ימיה לא מהני שהייה מעל"ע. ואני מתפלא עליו ז"ל איך לא ראה מ"ש בעבודת כוכבים מ"ט א' פרה תרזה אלמא דלא מהני מעל"ע ואם נאמר דיש לחלק בין איסורי אכילה להנאה הא איהו ז"ל לא סובר כן יע"ש. ועיין בר"מ ז"ל הלכות איסורי מזבח פ"ג הי"ד דמותר בכרשיני עבודת כוכבים דנשתנו. ולא הבינותי זה הטעם וכתב דה"ה המשתחוה לקמת חטים דנשתנו התם י"ל דאין נאסר במחובר אלא מטעם נעבד וכל שנשתנו שרי משא"כ בכרשיני עבודת כוכבים דלאו כל ימיה אין טעם זה דשינוי לחוד מספיק גם מדסתם משמע דזוז"ג שרי והא לכתחלה אסור וצ"ע:

ודע דסבור הייתי לומר דאיסורי הנאה שכתב הש"ך היינו שהן בקבורה כמו עבודת כוכבים ומש"ה עפרן אסור ולפ"ז חמץ בפסח אין לשתות חלב מבהמות עובדי כוכבים שאוכלין הבהמות חמץ איסורי הנאה ולאחר שהיות מעל"ע יש להקל דלאו מאיסורי הנאה בא החלב ובתוך מעל"ע נמי כיון דהוה זוז"ג ומדרבנן אסור לכתחלה ויש פלוגתא אי חמץ מנקברין או מנשרפין הוה ספק ולקולא שוב ראיתי שזה ליתא מההיא דכרשיני תרומה. ובסימן רצ"ד סי"ב אסור ליטע פרי של ערלה אף דנשרפין ועפר' בעלמא הוא אפ"ה הוה זוז"ג ואסור לכתחלה. ובענין היתר מכירת בהמה לעובד כוכבים והעובד כוכבים מאכיל חמב"פ אוסר הבכור שור בחדושיו למס' פסחים (הוא בעל תב"ש) ואי"ה שם אבאר. הכלל העולה כל שאכלה דברים האסורים בהנאה פ"א אז מותר לקנות ולאכול בו ביום וא"צ שהייה מעל"ע דהתוס' שאוסרים הא מפרשים כרש"י שהאכילה כל ימיה משחרית לשחרית דעיקר גדילתם מהם. ולהר"מ והרע"ב שפירש פ"א הא כתב אין הלכה כרחב"א ואף רחב"א יודה להדיוט שרי ואנו קונים בר אווזות ואוכלין תולעים בקיץ ממים ושוחטים בו ביום. ואם אכלה כל ימיה דברים המותרים ואסורים לתוס'

אסור לכתחלה ולאו"ה משום מ"ע ולמרדכי שרי ואם כל ימיה או משחרית לשחרית או ינקה בקטנותם מטמאה להתוס' דיעבד אסור ועיין בע"ז מ"ט א' ד"ה שאם נטע כתבו דל"ד לגידולי טבל ותרומה דאיסורי אכילה משא"כ ערלה יע"ש. והנה ערלה בשריפה ואפשר דמיירי באגוז דהוה בעין כה"ג והתוס' כתבו דלא הוה זוז"ג אלא כששניהם ענין אחד לא פירות וקרקע ועיין פסחים גבי תנור שהסיקוהו דהוה תנור ועצי היתר יע"ש ואין כאן מקומו. ולהמרדכי לכתחלה שרי ולאו"ה לכתחלה אסור מכ"ש דזוז"ג. ואם איסורי הנאה דעפרן אסור כהאי דכל הצלמים דווקא זוז"ג הא כל גדילתה אסור. וה"ה עיקר גדילתה ובנשרפין יש לעיין ועיין מרדכי דטבל ותרומה בהנאה של כלוי אי אסור לישראל עיין פי"א דתרומות ✍:

סעיף ו

ולדידן. עש"ך בשם ב"ש אף שאין מצוי נחשים בינינו הואיל ואיכא ריעותא שנפסקו רגליה (וה"ה נפסק הבשר לחוד כ"כ ז"ל) ואיכא לברורי מבררינן וכן הסכים הש"ך דכ"מ מהמחבר דכאן פסק כן ובקי"ו כתב דאין לחוש לגילוי אלא כאן איכא הוכחה. והפר"ח כתב דפסוקת רגלים אין הוכחה דאימור שגרונא אבל פסוקת בשר הוה הוכחה ויש להחמיר כיון דאיכא לברירי אף בתר רובא לא אזלינן:

סליק הלכות טריפות

סימן סא

סעיף א

של. עש"ך ירצה דווקא חיה ועוף לא הא שאר בהמות נוהג ומיהו ליכא כי אם שלשה מיני בהמות וז' מיני חיה המבואר בקרא בכלל שה תרי הוה שה כשבים ושה עזים ושם הכולל צאן. ושור הבר מין בהמה ועיזי דבאלא וכוי שהוא בריה בפ"ע להמחבר מתנות נוהגין בו מ"ה מריבויא וז"ש וה"ה שאר בהמות טהורות:

סעיף ב

קודם. עש"ך בשם הר"ן אע"פ שמתנות כהונה אכלן או הפסידן פטור דממון שאין לו תובעים הוא אם בא ליד כהן הבהמה שחוטה מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וזכה בהן הכהן ואם אכלן אחר חייב לשלם דממוניה דכהן הוא:

סעיף ג

ומצא. עש"ך ויראה דמה שהיא חומרא דרבנן מחויב ליתן לכהן דלא אימעט מנתן לכהן לעצמו ולא לכלבו דאל"כ למה ליה המע"ה אלא דווקא ספק טריפה דמ"ה ספיקא לחומרא ולהר"מ נמי מלאו דלא תסור וכדאמרן ומיהו אפי' באיסור גמור דרבנן נמי להר"מ פטור ואי"ה במקום אחר אבאר:

סעיף ד
יאכל כו'. ולשון למשחה הוא לשון גדולה:

סעיף ה
יכול. עש"ך ולאו משום דלא יהיו מצות בזויות עליו דאין בהם שום קדושה ומנתו ופרנסתו הוא אלא דכתיב למשחה כדרך שהמלכים אוכלין ובנותן לכלבו אין זה דרך גדולה ולכן אין רשאי אלא כשהם סרוחים או מבהמה כחושה עיין יש"ש שם:

סעיף ו
פטור. עש"ך ואפילו אין שם כהן אלא הוא או ע"ה וחבר יאמר אשום דמיהן ואתן לכהן הבא אח"כ:

סעיף ז
ומותר. עש"ך ור"ל דמותר לקבלן לכתחלה דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ומסתמא לקחן מכהן אבל פשיטא דא"נ נזלן מותר ללוקח לאכול דמתנות כהונה נגזלות כמבואר לקמן ואף קודם יאוש אלא כדאמרן:

סעיף ח
וכן בכוי. עב"י ש"ך ור"ל דהמחבר סובר דמ"ש הר"מ ז"ל כוי מפרישין כל המתנות בכוי שהוא בריה בפ"ע ולגבי מתנות איתרבי מקרא אם שה דחייב ואם שור מרבי כלאים מעז ורחל דל"ת כדרבא כ"מ שנאמר שור ושה א"א להוציא כלאים מביניהם (דבהמה דקה מגסה אין מתעברת) ומ"מ קשיא על מ"ש הר"מ בפ"ט מהלכות בכורים ה"ה צבי שבא על התיישה חייב בחצי מתנות שנאמר אם שה מקצת שה והא לרבות כוי שהוא בריה בפ"ע אתא ועוד אי לרבות צבי הבא על התיישה בכולהו ליחייב כפירש"י ועיין ר"ן דלחצי לא צריך ואם לרבות כוי שהוא בריה וצ"ע ✍:

סעיף ט
בחצי כו'. דוודאי חוששין לזרע האם ושה אפילו מקצת שה ומ"ש הש"ך דרשינן הוא לאו דווקא דשה משמע נמי מקצת ואם לרבות כוי כו':

סעיף י
פטור. עש"ך דמספיקא אין מוציאין דלמא אין חוששין לזרע האב והוה כולו היה ובסי' ט"ז האריך הש"ך בקושיא יע"ש:
ודע בספק טריפה או צבי הבא על התיישה ותפס הכהן חצי השני או תייש על הצביה ותפס חצי להמחבר סכ"ג שכתב אי תפס כהן מלוי לא מפקינן מיניה והר"ב אודי ליה מדלא כתב והכין הלכתא כמ"ש בסימן שט"ו א"כ ה"ה בזה אין מוציאין מידו. שוב ראיתי שז"א אלא לתירוץ הב"ח לקמן דיכול לומר קים לי כמ"ד כו' א"כ בצבי ותיישה מהני תפיסה דיכול לומר קים לי כמ"ד חוששין או אין חוששין וספק טריפה לא מהני תפיסה

כמו בספק בכור. ולתי' הש"ך אות י"ג נמי כיון דהספק בגוף הענין א"כ יאמר הב"ח לכהן אדרבה כו'. שוב ראיתי במשמרת הבית ס"ו א' כתב בפירוש דספק בכור וה"ה כוי מתיישה וצבייה לא מהני תפיסה ✍:

עוד אבאר לך אפילו להב"ח כל דאיכא ספיקא דדינא אי תפס לא מפקינן מיניה דיכול לומר קים לי וכפי הנראה שזה שיטת הט"ז אות כ"ד אפ"ה אי כוי שהוא בריה בפ"ע בא על צביה וילדה ותפס הכהן חצי מוציאין מידו דהוה ס"ס להוציא שמא אין חוששין לזרע אב ושמא הלכה כוי אינו בהמה לשיטת הטור דלא כהר"מ ז"ל דכוי היינו הבא מצבי ותייש ומרבינן לכל המתנות אבל כוי שהוא בריה לא מרבינן. ואף למאן דסובר בממון לא מהני ס"ס להוציא ה"ט דאין הולכין בממון אחר הרוב וסמוך מיעוטא לחזקה משא"כ כאן דאין לכהן חזקה אלא דיכול לומר קים לי ונגד ס"ס והרוב דז' מיני חיות וג' בהמות טהורות אין יכול לומר קים לי. ומיהו בלא"ה אין יכול לומר קים לי בכוי שהוא בריה בפ"ע ועיקר דינים אלו אי יכול לומר קים לי נגד ס"ס והרוב שייכים לח"מ לכן אין להאריך כאן ✍:

סעיף יא

אבל. עש"ך וממרוצת דבריו נראה דהמחבר פוסק כר' יוסי דעשו שאינו זוכה כזוכה ובסי" שי"ח ב"כ ואזל לשיטתיה כאן וזה דלא כט"ז באות כ"ב דהמחבר פוסק כר' מאיר:

סעיף יב

ספק. הש"ך השיג על הב"ח ולבוש דאם תפס לוי וודאי מוציאין מידו דנהי דלאו עם מיקרי מ"מ אינם בכלל כהנים. ובחולין קל"א ההיא ליואה דהוה חטיף אמר רב מסתי' דלא שקלינן מיניה אלא מיחטף חטיף ולא מצינו שהוציא מידו אין ראיה דאה"נ דהוציא מידו. ומ"ש שכ"מ בש"ס ופוסקים היינו מדאמר אי לא איקרי עם רחמנא פטריה וכפירש"י דמה טיבותא דלא שקלינן מינייהו ולא פריך ליתיב להו. האמנם בהרא"ה ז"ל בב"ח ס"ז א' כתב הלכך לא יהבינן להו ולא שקלינן מינייהו משמע אי לאו בכלל עם הוה יהבינן להו. הן אמת שבתה"א לא כתב כלל לא יהבינן להו והוספה הוא מדברי הרא"ה ז"ל הואי ועיין בפ"ט מהל' בכורים ה"ה מ"ש המשנה למלך וליתא להדין פירושא דזה יהיה משפט הכהנים חיסר לשון יש ורוצה להשיג דאין נותנין להם דזה יהיה משפט הכהנים כתיב. ועיין בתה"ק ב"ג ש"ב אין נותנין ללוי ואין לוקחין מהם מספק מלת מספק קאי אאין לוקחין ולא אאין נותנין וכדאמרן:

נסתפקתי בחלל כהן אי חייב במתנות אי לאו מי אמרינן דחלל דין ישראל יש לו א"ד דאכתי לאו בכלל עם הוה ודינו כלוי מיהת עכ"פ. וראיתי הא דאמרינן בכורות מ"ז א' אמר רב אדא ובתוס' ד"ה אלא דלויה שנתעבדה מעובד כוכבים בנה פטור מפדיון וכהנת

בנה חייבת דגרועה מלויה שנתחללה ודין ישראל יש לו וכן פסק הש"ע לקמן סי' ש"ה סח"י דהתם כיון שנתחללה יצאה מכלל כהונה ובפסוק (שמות י"ג) בבני ישראל כתיב והאי נמי בני ישראל מיקרי ומיהו אפשר דלא הוה בכלל עם אף שהוא חלל אי שבט לוי לא איקרי עם הלכך מספיקא אין לו ליתן מתנות. ומיהו בעל מום פטור ממתנות ומישקל נמי שקיל ובכלל כהנים הוא אלא דאין עובד ואוכל בקדשים ✍:

סעיף יג

א"צ. עש"ך מה שכתב הר"ב שם והכין הלכתא וכאן לא הכריע והוה קולא לנתבע ככל ספיקא דדינא ואין מוציאין מיד הכהן ותי' לחלק בשם מ"ה והטעים דבריו דכאן רוב אין בכורות וחזקת מריה קמא אפשר בהיותו במעי אמו לא היה קדושת בכור עליו משא"כ התם מש"ה מכריע שם הר"ב דמוציאין ועמ"ש בזה לעיל:

סעיף יד

א"צ כו'. דסתם עובד כוכבים מרבה דברים כאב"א ואפ"ה דווקא יושב במטבחים וכל"ק דיושב אמסחת' ודלא כהר"מ ז"ל אלא כרא"ש וטור:

סעיף טו

ופטור כו' דלא אמרינן הוברר הדבר להוציא ממון ועט"ז אות כ"ו ולפ"ז גדיים וטלאים רובן כשר משא"כ להש"ך:

סעיף טז

ואסור כו' וכן אסור לכהן לסייע בבית בהפשטת העור וכדומה עי' סי' של"א ועש"ך:

סעיף יז

הוה. עש"ך ר"ל דלא הוה מתנה עמ"ש בתורה דחוץ שיורא הוא:

סעיף יח

ע"מ. עש"ך מה שיישב דברי הר"מ ז"ל ומה שהקשה הט"ז אות למ"ד:

סעיף יט

מפני שאין לו תובעים ולצאת י"ש חייב ש"ך ועי' גמרא אי מזה ממעט ליה:

סימן סב

סעיף א

אסור. והיו לוקין עליו כך פשוט בש"ס ופוסקים. ש"ך עש"ך בסי' ט"ז אות י"ז דנ"מ במלקות לעדות מ"ה בעינן עבירה שיש בה מלקות ולקמן קי"ט החשוד לקל חשוד לחמור. ואפשר שטעמא יהיב למילתיה להא דקי"ל בסי' ק' דאמ"ה הוה בריה דלוקין עליו בכ"ש בשר עם גידים ועצמות כמו שאבאר שם. ומ"מ לא ידענא מאין הרגלים לומר דאין לוקה בלאו מפורש עד שהוצרך לבאר זה. והנה יש מקום לומר מדשינה המחבר לשון הטור שכתב אזהרה לאמ"ה ונוהג בבהמה חיה ועוף והמחבר כתב אמ"ה אסור

בבהמה חיה ועוף ומהראוי לומר נוהג בבהמה אלא דלכאורה אסור לחוד ולא מלקות ויש תבלין לזה ממ"ש התוס' בשבועות כ"ד א' ד"ה האוכל איך יחול אמ"ה על עשה דשאין זבוח אף אי לאיברים עומדת מ"מ קודם שנקשרו איברים בגידים אין חייל אמ"ה ותי' דא"א לחול בע"א. ובלא ד"ה היינו אומרים דאה"נ דלא לקי והתורה לעונש יתירא כתבה ללאו ובספר גינת וורדים הארכנו בזה בעשה ול"ת בלא מלקות אי אמרינן דנ"מ לעונש יתירא עיין קרבן אהרן פ' שמיני בברייתא דאותה תאכלו יעו"ש. וכ"ת כיון דאין איסור הע"א איך יהיה עונש יתירא עי' יבמות ל"ג בתי' הב' ואבע"א לקוברו כו' דאף דאין איסור חע"א היינו ללקות ב' הא ב' איסורים וודאי רביע עליה כמו שאבאר לקמן אי"ה מש"ה כתב הש"ך דמבואר בדוכתי טובא דלוקין. הן אמת שיש לנו הרהורי דברים על מ"ש התוס' איך יחול אמ"ה על שאינו זבוח והא אמ"ה הוה מוסיף ולזה יש לנו לומר דלר"ש קשיא להו דקיימינן התם אליביה דלית ליה מוסיף גם מ"ש דבמעי אמו לאו לאיברים עומדת יש לנו קושיא בזה אין עת האסף פה:

ודע דאמ"ה דלוקה בכזית בין שאכלו אבר שלם או חצי הכי פסק הר"מ ז"ל בפ"ט ממ"א זולת אם חלקו לזית זה בחוץ אין לוקה הא כל שיש כזית אף חצי אבר לוקה במשהו בשר כו' דלא כתוס' ס"פ ג"ה ד"ה חלקו דמשמע מדבריהם שאם חלקו לאבר ואכל חציו אף שיש כזית באותו החצי אין לוקה יע"ש ועפר"ח אות ג' ונ"מ לעדות ולשאר דברים. ודע עוד דכל איסורין שבתורה אין לוקין אלא דרך אכילה וה"ה אמ"ה ול"ת כיון דגידים ועצמות מצטרפין ולית בהו טעם הרי חייבה התורה שלכ"א הא ליתא אף ג"ה דאין בו טעם אין לוקה כ"א ד"א לאפוקי עירב לענה ורוש או אכלו חי. ומנא אמינא לה מהא דכתב הר"מ ז"ל בפי"ד ממ"א ה"י כל האוכלין אין חייב עד שיאכל דרך הנאה (היינו הנאת אכילה דלדידיה ליכא בהנאת בב"ח מלקות יע"ש) חוץ בב"ח וכ"ה הרי שלא הוציא מהכלל כ"א ב' אלו הא אמ"ה וג"ה לא ואף שיש לומר דלאו דווקא אלו דהאיכא ע"ז וי"ל זה ואין מקומו כאן. ומסתברי דנהי דחייבה תורה שלכ"א גידים ועצמות מ"מ מדכתיב אכילה בעינן דרך אכילה ✍וכדכתיבנא ושלכ"א איסור' ולא מלקות:

סעיף ב

ועוף. ודגים וחגבים מותר ש"ך והוא מתוספתא הביאו אחרונים דגים אין בהם משום אמ"ה כל שאין צריך שחיטה לית בהו משום אמ"ה או דנפש דידהו לאו נפש מיקרי או כמ"ש הפר"ח אות ב' דכל שאין מצווה על דמו אין מצווה על איברים. ודע דבשר אדם אסור מ"ה כמבואר לקמן סי' ע"ט א"כ מימעט מאמ"ה כל שבשרו כו' ואף למ"ד בשר

אדם מותר מ"ה מימעט ממ"ש הפר"ח כל שאין דמו אסור עי' כריתות ר"פ דם שחיטה ועי' כה"ג מ"ש ע"ז ולקמן אכתוב עוד:

סעיף ג

אבר. עש"ך מ"ש בשם המ"מ פ"ט מהל' מ"א ה"ב דמוסכם מכל המפרשים זה אמת ויציב שאין בזה מחלוקת דטחול ולשון אם הם שלימים יש בהם אמ"ה ואף הר"א בהשגות יודה לזה ומה שהשיג שם היינו בחתך מקצתו סובר דלא הוה אמ"ה אלא בשר מהחי וחדא השגה היא עם מ"ש אח"כ בה"ג ד"ה ואין עצמות ואף דכאן לא הוה גזירת הכתוב מ"מ לא מיחייב אלא משום בשר לא משום אמ"ה וההיא דתלש חלב ואכלו לוקה שלש בכולי' בחלבה אלמא עכ"פ באבר שלם אף שאין בו כ"א בשר הוה אמ"ה. והר"מ ז"ל חשב טחול וכליות ולשון ולב וביצים וראיתי להמגיה שהוקשה לו לב טריפ' הוה ולא ידענא מה קושיא דאה"נ ולוקה שתים ב"א הוה או שנטל מעובי הבשר ולא הגיע לחללו. ודע דה"ה כבד הוה אמ"ה כשהיא שלימה ול"ת כיון שהותר איסור דם כדאמר' ילתא הותר נמי זה הא שבוש הוא ואף בבכורות ו' ב' אמר חלב חידוש הוא הואיל והתירה התורה אמ"ה ה"ה טמא מש"ה צריך קרא א"כ חזינן כיון דהתירה התורה חד איסור ה"ה כמה י"ל דאמ"ה אין נוהג אלא בטהורים כחכמים שפיר אמר דה"א מה לי איסור אמ"ה או טומאה. ומיהו למה דהוה בעי לומר דם נעכר קשה הכא חדא איסורא והכא תרתי דם נוהג בטמאים ומ"מ הדין אמת דאמ"ה נוהג בכבד. אמנם בחתך מקצת בין מאבר שיש גידים ועצמות או מטחול בזה יש מחלוקת להר"מ הוה אמ"ה ולהראב"ד בשר מהחי. ולא עוד אלא כל שאין כזית בשר לחוד אין לוקה. והש"ך השמיט זה משום דלכאורה בהא דאמ"ה נ"מ דהוה בריה וכל שחתך מקצתו תו לא הוה בריה ובטיל אף להר"מ ז"ל. ומיהו נ"מ לאיסורין מבטלין זא"ז במ"ש הב"ח ס"ס כ"ז ונתבאר שם ובתב"ש סי' ל"ג אף שחלוקין בטעמן אם שווין באיסורן אין מבטלין זא"ז והיינו מדרבנן כמ"ש שם וכן לענין חלקו לאבר ואין עליו כזית בשר להר"מ לוקה ומפסל לעדות מ"ה ולתוס' ולר"א אין לוקה ✍:

כתב הש"ך בשם הב"ח דנ"מ לענין בריה דאין בטיל ואין נוהג בטמאים ואבר שלם מטמא לא הוה בריה אא"כ כל הטמא שלם. והשיג על הב"ח במ"ש דטמאים מותר להושיט לב"נ דז"א. ודע דאמ"ה דליהוי בריה בעינן שיהא שלם ויהא כזית הא אין כזית בין הכל לא הוה בריה ובטל הוא דטעמא דבריה משום דהיה לוקה עליו וכמ"ש בסי' ק' וכ"כ הפ"ת בסי' ק' אות א' אמנם במ"ש שם דלמא אכילה להיכא דאית ביה ד' וה' זיתים ותי' דמבשר בשדה נפקא יש לתמוה וכמ"ש בט"ז אות א':

דע שאני נסתפקתי בטריפה מבטן כמו יתרת אבר וכדומה ותלש אמ"ה ממנו אי מחייב משום אמ"ה והוה בריה או לאו. והמקום הספק הוא דלכאורה אמ"ה חל על טריפה דהוה מוסיף לב"נ אלא שאני רואה כיון דמשעה שנוצרה הוה טריפה ואסורה לב"נ משום בשר מהחי וא"כ אח"כ כשנתקשרו איברים בגידים איך יחול אמ"ה דליכא מוסיף דמתחלה נמי הוה אסור לב"נ משום בשר מהחי ולא ניתן השיעורים לב"נ כלל וכאמור. ועיין חולין ק"ב ב' תוס' ד"ה שאין אי בהמה בחייה לחתיכות בשר קיימא ואין הכרע שם גם מהר"מ ז"ל אין הכרע בפ"ד וה' ממ"א אי בהמה לאיברים עומדת ועיין יבמות ל"ג במה דמשני ואבע"א לקוברו בין רשעים דמשמע דאף דאין איסור חע"א אפ"ה עובר ב' איסורים ומ"מ בריה לא הוה דאין חשוב בריה עד שיתיחס אליו תנאי דלוקה בכל שהוא וכדבעינן למימר לקמן בסי' ק' אי"ה ✍:

עוד אבאר לך דח"ש אסור מ"ה באמ"ה כמבואר בפוסקים וכמ"ש הט"ז באות א' ויש לראות אי אמרינן דטעמא דחזי לאיצטרופי עיקר כמבואר סוף יומא ובאמ"ה לא שייך זה דלכ"ע חלקו בחוץ ואין בכ"א מהן כזית דפטור. ושוב ראיתי בספרי פורת יוסף בסוף הספר בשם הרב מוה' יעקב נר"ו מלבוב שנתעורר בזה. ומ"מ א"י טעמא מאי שיהא ח"ש אסור מ"ה באמ"ה עד שהוקשה להב"י למה כתב הטור ח"ש כו' וי"ל להיפוך אמאי אסור. שוב ראיתי דלק"מ דוודאי אכל ח"ש אבר בשר וגידים ועצמות איסור איכא מ"ה לא משום אמ"ה אלא בשר מהחי דנפקא מבשר בשדה טריפה דחזי לאיצטרופי דחלקו בחוץ פטור היינו כשאין בכל האבר זית בשר דחידוש הוא אכל אי אכל זית בשר תוך כא"פ וודאי חייב משום בשר בשדה טריפה ומש"ה הוקשה שפיר לב"י לאיזה צורך הזכיר הטור ח"ש. ואפשר משכחת בערקום שאין בו בשר כ"א עור וגידים ועצם עי' בהעור ורוטב ומ"מ אין קושיא:

וראיתי להמ"ל פ"א מהל' חמץ ומצה ה"ז הביא בשם מהרל"ח סי' נ"א דח"ש למדו מחלב ודומיא דחלב בעינן שאסור לעולם ולא היה שעת הכושר משא"כ חמץ קודם פסח והוליד הרב ז"ל דין מחודש שבע"פ מו' עד שתחשך ח"ש מותר מ"ה דבפסח כתיב לא יאכל בציר"ה ויישב קושית הכ"מ יע"ש וסבור הייתי לומר כיון דמדין חלב למדו ח"ש א"כ דומיא בעינן ואמ"ה קיל איסוריה דיש היתר לאיסוריה בשחיטה לא למדו מהתם וגם ז"א. הן אמת שיש לראות בב"ח דאמרי' פכ"ה קט"ו א' דל"ד לערלה דהיה ש"ה א"כ יהיה ח"ש מותר מ"ה ומיהו ט"ח ליורה בשר הוה שיעור שלם בהתחברם יחד וה"ה ח"ש בב"ח שנאסרו ונפלו לא"מ טכ"ע דאורייתא לדעת ר"ה הובא בעבודת כוכבים ס"ו דנהפוך כולו לאיסור ואפילו יבש ביבש נמי קי"ל דח"ש מבב"ח אסור מ"ה ועמ"ש בשער התערובת.

שוב עיינתי בתשובת מהרלנ"ח סי' י"ז וגם הוא ז"ל לא כתב כ"א הניח בצ"ע. דא"כ כל דלא הוה כרת נימא דל"ד לחלב אלא עיקר דחזי לאיצטרופי שייך בכל איסורים:

סעיף ד

ובשר. עש"ך ויש לראות המחבר דהשמיט דין דאין נוהג בטמאים א"כ לאיזה צורך הזכיר זה דבשר מהחי נפיק מבשר בשדה טריפה ולא עוד שנתן מקום לטעות בדבריו ולומר דב"נ אין מוזהר על בשר מהחי כקושייתו בהל' מלכים פ"ט הי"א יע"ש וא"כ אין מוזהר ליתן לב"נ. ואי דנ"מ לענין איסורים מבטלים וכמ"ש לעיל א"כ אמאי השמיט דאין נוהג בטמאים ועמ"ש לקמן:

ונוראות נפלאתי על אדונינו הב"ח ז"ל במ"ש שיש חילוק בין בשר מהחי לאמ"ה דבשר מהחי אין גידים ועצמות מצטרפין לאיסור אלא להיתר ובאמ"ה צריך ששים נגד הגידין ועצמות עכ"ל וא"י הא מבואר לקמן סי' ק' דאין בג"ה בנ"ט ועץ הוא והתורה אסרתו ואם נתבשל עם שאר א"צ ס' נגד פליטתו והוא משנה שלימה חולין צ"ז ב' א"כ כ"ש גיד ועצם של אמ"ה דא"צ ס' כ"א נגד הבשר ואף שיש לומר דנ"מ טובא בין אמ"ה שהתורה אסרתה לגיד ועצם ומשלים לכזית ולקמן סק"ג מבואר נמחה גופו של נ"ה צריך ס' (מדרבנן עט"ז וש"ך ופר"ח) א"כ כאן נמי אמ"ה התורה אסרתו לגיד ועצם וצריך ס' נגדם אבל קשה אי נמחה תו יצא מתורת אמ"ה דנשתנה מברייתו כמ"ש הר"מ בפ"ט מהל' מ"א ואין חייב אלא בכזית בשר ואי שלם ונתערב אף דרך בישול א"צ ס' כ"א נגד פליטת הבשר לא נגד גידים ועצמות. וי"ל דנ"מ ליבש ביבש דאמ"ה צריך רוב נגד הגידים ועצמות ועדיין צ"ע:

סעיף ה

אסור. עש"ך וכבר התבאר דאבר שאין בו עצם וחתך מקצת להר"מ חייב משום אמ"ה ולהר"א משום בשר מהחי:

סעיף ו

אם. עש"ך והוא מבואר בר"מ ז"ל פ"ט ממ"א ה"ו דשחיטה אין עושה ניפול ומיתה עושה ניפול והיינו כל שאין יכול לחזור ולחיות אם נשחטה אסור מדרבנן ולהר"מ מ"ה ואם מתה הוה אמ"ה והוה בריה וכדאמרן:

סעיף ז

אינו. עש"ך וג' חילוקים הם אם נשבר העצם תלוי אם עור ובשר חופין רובו ובנשמט אף אין עור ובשר חופין רובו כשר אלא שנהגו לאסור ומדולדל היינו שאין מעורה בגידין אין חילוק באם חופה אלא כל שיכול לחיות כו' אמנם לדידן בנשבר ועור ובשר חופין רובו אסור משום מצות פירוש דשמא יצא לחוץ ואין מתרפא וזה עיקר הטעם לחלק בעצם

שנשבר אם חופין רובו או לאו אלא בשאשי"י שרי מכ"ש ואם אין ריעותא כלל בעור ובשר שרי כ"ש מטריפה עש"ך סי' נ"ה. ואף אין שאשי"י:

סעיף ח

שחיטה. עש"ך וכבר התבאר דמיתה עושה ניפול ולא שחיטה ועיין חולין בהמקשה ובר"מ ה' שא"ה:

סעיף ט

אסור. עש"ך ואני לא מצאתי כן במ"מ אדרבה לכאורה מבואר ההיפוך שם בהוציא העובר ידו כתב המ"מ שם דלהר"מ מה שאמרו מצות פירוש היינו מ"ה משום אמ"ה אלא שאין לוקין עליו הרי בהדיא דמן התורה הוא. שוב ראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות י"ט עמד בזה ונדחק מ"ש הש"ך מצות פרישה מדרבנן מלת דרבנן הוא סיום דברי הש"ך לא דברי המ"מ משום דכל הפוסקים כתבו דהוה מדרבנן. ולדינא צ"ע מאחר דר"מ סובר דהוה ד"ת אסור להושיטו לעובד כוכבים וגם להקל בספיקו צ"ע ועיין סי' צ"ה ✍:

סעיף י

וע"ל. עש"ך ואף להר"מ דמדולדל ד"ת מ"ט נשמט אף מדרבנן שרי ומנהגא הוא לאסור ועמ"ש בסי' נ"ה:

סעיף יא

יתרת. ע"ל סימן נ"ה ש"ך ושם נתבאר דצלע יתירה אין אוכלין משום חלב הא שאר יתרת לא הוה כאבר מדולדל ואין אסור:

סעיף יב

במקום. הש"ך הראה מקום לסימן נ"ה אות ז' וכבר כתבנו שם דהדין עם רמ"א דגם בנשמט יש חילוק באם חופה רובו:

סעיף יג

מותר. עש"ך הקשה הא הרשב"א לשיטתיה דביעי חשילתא אין בהם מנהג אבל לדידן דאסור ממנהגא א"כ איך כתב הר"ב דשרי לאכול אבר הנשמט והר"מ ז"ל השוה אבר הנשמט לביעי חשילתא ממנהגא אל תטוש כו' והר"ב ז"ל שכתב דגם בזה המנהג להחמיר משמע מסברת עצמו. ותי' דאה"נ קאמר הר"ב דמדינא מותר אלא ממנהגא אסור כמו ביעי חשילתא אלא דא"י איך כתב מותר כיון דאבר מדולדל ג"כ מדרבנן ואי דיש לחלק בין איסור דרבנן ובין מנהגא הא הט"ז לעיל סי' נ"ה כתב דמצות פירוש לא הוה כמו דרבנן וא"נ כר"מ דמדולדל מ"ה הוה א"ש וצ"ע:

סעיף יד

אבל. עש"ך דממנהגא אין לחלק בעור חופה רובו וכ"מ בר"מ דבעצם הנשבר מחלק באם חופה אבל בנשמט אין חילוק ומנהגא איכא ובכל בו לא משמע כן. ויש לעיין בביעי חשילתא:

סימן סג

סעיף א

דכל. עש"ך ושם נאמר דוקא שלקח העובד כוכבים שלא בפנינו הא בפנינו הוה קבוע מ"ה. ומיהו במקום שטריפות יותר בזול מן הכשירות הרבה מאחרונים אוסרין אף דלא ראינו ממי לקח דמסתמא מטריפה לקח וכאן מיירי שהטריפה שווה כמו כשירה ועפר"ח. ודע הא דשרי בנמצא בשוק זהו שוק בלא אשפה הא אשפה שבשוק אסור אף ברוב טבחי ישראל דדרך להשליך שם נבילות עיין בתב"ש סי' א' אות מ"ד ובר"מ פ"ד מה"ש ה"ח דמצא בשוק אסור שמא נתנבל והושלך שם ופסק כר"י ואלו בפ"ח מהמ"א הי"א כתב מדין תורה בשר הנמצא בשוק בשר ול"א דאין דרך להאביד בשר כשר ועיין תב"ש שם דבזמן שהיו קדשים מצויין היו נזהרין שלא להשליך נבילות בשוק שלא להרבות טומאה ובזמן שאין קדשים מצויין אף בשוק אסור:

סעיף ב

אם. עש"ך בשם גמרא דחולין וה"ה בשר צלוי עיין תב"ש כאן. ודע דמבושל אף ברוב טבחי ישראל אסור משום ביש"ע וה"ה צלוי ולא אבין מ"ש התב"ש דשמא סכוהו בשומן נבילה דבלא"ה אסור ומ"מ נ"מ באין צלוי שליש בישולו. ונמצא ביד ישראל שרי וביד עובד כוכבים אסור אף שרוב מבשלי בשר ישראלים נינהו:

סעיף ג

ולא עש"ך ועי' סי' ק"י כל שראינו לקח מקבוע אסור:

סעיף ד

זהו. עש"ך עיין רש"י חולין י"ב ד"ה פסח כתב דהלמ"מ באיסורין א"נ אחרי רבים (האמור בסנהדרין) ל"ש רובא דאיתי' קמן או ליתא קמן ויש נ"מ כמו שאבאר בפתיחה סימן צ"ח:

סעיף ה

וכבר. עש"ך השיג על הלבוש דהמ"מ כתב טעם הר"מ דאוסר דסמך על הירושלמי דאפילו נמצא ביד עובד כוכבים אסור משום בשנמ"ה אפילו רט"י דלא כמשמע מגמרא דידן ועמ"י כלל ל"ב אות מ"ט דהלבוש נמשך אחר מ"ש הב"י דהר"מ מיירי במקום שמוכרין לו טריפות ואפ"ה בראה מותר היינו ששמע שישראל שמכר לו אמר שהיא כשירה ואסור לגנוב דעת וי"א ומ"מ תמה שם מאן הם היש מתירין וי"א ועיין סימן ס"ה:

סעיף ו
אסור. עש"ך והב"ח כתב הטעם דלא נתנו חז"ל דבריהן לשיעורין וכיון שאסרו בשנמ"ה לא חילקו בין בהמה שלימה לחתוכה:

סעיף ז
או. עש"ך דלא כט"ז אות א' דמשמע דווקא איסור דרבנן ועיין ת"ח כלל ל"ב ותוס' חולין צ"ז:

סעיף ח
ויש. עש"ך ותוכן כוונתו דברט"י אף מצאו במקום אחר שרי דלא חיישינן לעורב מעלמא כלל ובמצאה במקום שהניחה אף ברט"ג שרי ומיהו הביא עוף בשר חיישינן אף ברט"י שמא מעלמא הביא וההיא עובדא דמעלי יומא דכיפורי היה רוב הסביבה ישראל דכולי האי שבא ממקום רחוק לא חיישינן ואף דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב מ"מ חדא דא"א היה להם להביאם כ"כ מרחוק ועוד כמ"ש התב"ש כיון דידעינן שרוב ישראלים מצוים באותה סביבה שרי דל"ד להורג. ומ"ש עוד הש"ך בשם הרשב"א הניח יו"ד ומצא ט' בקשורים יש לאסור ולא באין קשורים מיירי ברט"ג דאי ברט"י לא חיישינן דא"נ עורבים שקלוהו מדוכתא שקלי ורובא דהיתרא הוה אלא ברט"ג מיירי:

סעיף ט
מצאו. עש"ך דווקא ידע הא לא ידע אסור ברט"ג דלא כלבוש שכתב מסתמא שרי ועיין תב"ש:

סעיף י
במקום. עש"ך ועכשיו אין לוקחין בשר מעובד כוכבים כלל אף דרט"י ולמיעוט טריפות לא חיישינן אפ"ה תקנו חז"ל במקום שמכריזין והכריזו שיש טריפה או במקום שאין מכריזין דלא יקחו מעובד כוכבים ועיין חולין בהא דשולח ירך:

סעיף יא
שכל עש"ך כל לאו דווקא ה"ה רובו והיינו נמצא בשוק אף רט"י שרי משא"כ ביד עובד כוכבים בעינן כל המוכרים ישראלים דהא בנמצא ביד עובד כוכבי' לא אזלינן בתר רובא ועוד דמסתמא קונה עובד כוכבים מטריפה דאזולי מוזיל גביה כרש"ל. ועיין אות י':
דע רט"י לא מהני אלא בבהמה לא בעופות וגדיים וטלאים אם דרך לשחוט כ"א בביתו אסור ושחיטה לא הוה סימן דעובדי כוכבים נמי מצי לכווני לשחוט באמצע צוואר:
כתב הבל"י בשם ח"צ סי' ל"ט שור מסומן והקצב חתך השור לשנים והשוחט אמר שיש לו ט"ע שהוא חלק מאותו השור ועוד שהחלקים מתאימות והכשיר דט"ע מהני באיסורין ומתאימות ג"כ ראיה עיין סימן ק"ג. עוד הביא בשם נ"ש שומן אווז שלקח עובד כוכבים למשכן והכירו בט"ע שהיה כבתחלה וחילק בין ת"ח דבט"ע קל סגי וע"ה בט"ע גמור

בעינן. וס' נ"ש אין כעת ת"י ולא ידענא לחלק וכפי הנראה דת"ח וע"ה שווין בזה ובעינן שבעתן עין:

אם יש מומרים בעיר לא מהני תיבת כשר וכן עובדי כוכבים מזייפין אלא יכתוב סימן יפה כה"ג ועי' מ"ש בקי"ח:

סימן סד

סעיף א

חלב כו' ושל שאר בהמות טהורות אסור ש"ך הנה הכה"ג בהגהות הטור תמה עליו בשתים דליכא יותר מג' מינין ואי משכחת להו לא מיתסר דאין קרבין ע"ג המזבח והתורה אלו ג' פרטה עכ"ל והנה יותר יש שור הבר מין בהמה הוא עיין סי' פ' ס"ג ובהל' כלאים אלא דנכלל בשם שור האמור בקרא ועיזי דבאלא עיין חולין פ' א' ובר"מ הל' מ"א פ"א ה"ח ובמ"מ כתב דלהר"מ עיזי דבאלא כשירות למזבח וחלבן אסור שלא כדעת הרשב"א דפסק כאמימר אלא כר"ה יע"ש וא"כ שפיר כתב הש"ך ושאר בהמות ולא כתב ושאר מינין דהנהו בכלל שור ועז הן ושלא תטעה דווקא שור ועז סתם לכן כ"כ:

ודע שמ"ש המחבר כוי חלבו אסור הוא ביומא ע"ד אמנם ראוי לבאר קצת. דע כי שלשה מיני כוי המה ודיניו ד' כמו שאבאר. כוי הבא מבהמה וחיה. וכוי הבא מעז וכבש. וכוי שהוא בריה בפ"ע. הנה כוי הבא מבהמה וחיה אם אמו בהמה הוה וודאי מקצת שה וודאי וחלבו יש בו כרת כמבואר ואם אמו חיה חלבו אסור ואין לוקין דלמא אין חוששין לזרע אב. וכוי מכבש ועז אין בו ספק ויש בו כרת. וכוי שהוא בריה בפ"ע חלבו אסור בוודאי מקרא דכל חלב לרבות כוי וה"ש והר"מ ז"ל שכתב במ"א פ"א הי"ג כוי הבא מבהמה וחיה הוא הנקרא כוי וחלבו אסור כבר כתב הב"י סי' ס"א דגירסא משובשת היא ובהי"ב צ"ל וכל שיסתפק לך אם בהמה או חיה הוא נקרא כוי וחלבו אסור. עיין יומא ע"ד וכריתות כ"א א' ובתוס' שם ד"ה כוי דהוי כוי בריה בפ"ע ולא מבהמה וחיה דלא צריך קרא לרבויי ספיקא. ועיין נזיר פ"ה מ"ז ומשמע דמן התורה הוא כל חלב לא אסמכתא כמ"ש התוס' איצטריך קרא לרבויי ספיקא. ויש לראות איך לא הזכיר הב"י סברת המ"מ בהל' מ"א הי"ג שכתב דגם כוי הבא מבהמה וחיה הוא הנקרא כוי כן משמע שם. ולפ"ז חלב כוי שהוא בריה לאיסורא רביה ולא למלקות כמו ה"ש וכוי מצבי ותיישה כרת ומתייש וצבי ספיקא הוה ואי ספק נפל לקדירה אי הוה ס"ס עמ"ש בסימן ק"י. ומ"מ קשיא קצת אמאי מרבינן מכל כוי שהוא בריה בפ"ע ולא שאר חיות טהורות כיון דאלו הג' לאו דווקא עכ"פ לאיסורא. אמנם דע אף שכתבו התוס' בכריתות דכוי איירי בבריה לא אי בהמה או היה וכנראה ממרוצת לשון הר"ן ז"ל הביאו הב"י סימן ס"א מ"מ

הר"מ ז"ל סובר דכוי שהוא בריה בפ"ע היינו או חיה או בהמה ורחמנא רביה לאיסורא ולא לכרת ומלקות ואיסור וודאי הוה. דאל"כ איך כתב בפ"א מהשא"ה ה"ה כוי חלבו טמא מספק והוא משנה פ"ב דבכורים ואמאו מטמא מספק הא ודאי הוה כיון דאין בו לאו וכרת כ"א איסור כמו ח"ש א"כ בלאו דאכל לא תאכלוהו לא מרבינן חלב כוי כמו דלא מרבינן היה וח"ש כיון דלאו לית ביה אלא ע"כ ספק משום דשמא בהמה הוא. וכן הוא לדעתו שהרי בפ"א ממ"א הי"ב כתב כוי שהוא ספק אם חיה או בהמה וכגי' הכ"מ שם הרי כמ"ש וכן בפ"ט מהל' בכורים כתב הכוי אע"פ שהוא ספק משמע ספק חיה או בהמה ולדידיה תקשי קושית התוס' בכריתות צריך קרא לרבויי ספיקא וכ"ת דהר"מ לשיטתיה דסובר כל ספיקא מן התורה שריא ושפיר צריך קרא לרבויי ספיקא דא"כ קשיא בכ"מ דאמרינן צריך קרא לרבויי ספיקא. ועפר"ח סי' ק"י ובתוך דבריו כתב דלר"י דהלכתא כוותיה כוי בריה ולא ספק והוא כתוס' דכריתות וכתב מ"ד ספיקא הוה בורכא וא"י מה בורכא הא מדברי הב"י בסי' ס"א מוכח דכוי בריה בפ"ע ספק חיה או בהמה וכדמוכח ממשנה דפ"כ דבכורים דטומאתו בספק וכדמוכח מתני' פ"ה דנזיר והדברים ארוכים אין כאן מקומם עפר"ח סי' ס"א אות כ"ח:

סעיף ב

ושל. עש"ך עשה כלומר דשאר מיני בהמה או כוי שהוא בריה בפ"ע עכ"פ איסורא איכא כמ"ש באות הקדום. והקשה על הב"ח דא"נ היה נוהג בטמאה אסור לסחור ביה דקרא דחלב נבילה וטריפה לא איירי כ"א בטהורה שיש במינה טריפה או מי שחלבה אסור ובשרה מותר כדאיתא בזבחים ע"א לענין טומאה ה"ה לענין היתר סחורה. ע"כ תי' דנ"מ לחשוד על חלב טמא אין חשוד על חלב טהור דחמיר שהוא בכרת. והכה"ג בהגהות ב"י אות ה' הקשה לאיזה צורך כתב דנוהג בנבילה וטריפה ולא ידענא דה"א דאין נוהג אלא בחלב הראוי ע"ג המזבח קמ"ל דמין טהורה בעינן ותדע דלאשמעינן דנוהג בנבילה פשיטא אטו משום דנתנבלה פקע איסור חלב ועיין בר"מ המ"א פ"ז הא"ב כתב דנוהג בנבילה וטריפה ואח"כ כתב האוכל מנבילה וטריפה חייב ב'. תחלה אמר דל"ת דאין ראוי למזבח לא מיחייב קמ"ל ואח"כ אמר דחייב ב' דהוה כולל ומ"מ קשיא ל"ל בבא א' וי"ל דה"ק נוהג בנבילה וטריפה מבטן ומשכחת טריפה ביותרת ונבילה ב' וושטין או ניקב הוושט לדעתו ז"ל דפסק בה"ש דהוה נבילה מחיים עכ"פ ללקות משום אוכל נבילה עסי' ל"ג א"כ קמ"ל דחל חלב על נבילה וטריפה מטעם דכתבנו לעיל בט"ז אות א' דטריפה מיותר לומר דחל חלב עליה וכ"ש נבילה מחיים דבזבחים עביד צריכותא נבילה דלא הוה מחיים משא"כ נבילה מחיים והבן. ובכר"ו אות א' כתב דנ"מ למימר

דאם יש לו מותר ליתן לו עוד דלא הוה כתרי עברי דנהרא א"כ יש לו חלב טמא אין רשאי ליתן לו מטהורה. ויש לעיין דלמא לא שרי באפשר לו ליקח משוק אלא ברוצה חתיכה א' משא"כ כאן דמה בכך שיש לו הא רוצה עוד. ועוד דמ"מ איסור דרבנן איכא דמסייע ידי עוברי עבירה עי' כה"ג בס"ב בהגהות הטור אות הוז"ח ובשו"ת מהר"ר בצלאל סי' ג' ולקמן סי' קנ"א ובש"ך אות ו"ז:

ודע דמה שיש להסתפק הוא בחלב נבילה שלחיה או חלב כוי אם מותר להסתחר ביה כיון דקרא דהיתר סחורה לא מיירי בחיה כמו דלא מיירי לענין טומאה כמבואר בזבחים ע' והר"מ פסק כן בשא"ה פ"א דחלב חיה וכוי מטמא א"כ ה"ה להיתר סחורה. ומיהו בטריפה מבטן אף אם נאמר דאין חלב חל עליה דלא הוה כולל ואנן חמור על קל לית לן מ"מ לא מסתבר לאסור סחורה בחלב שלהן דמין טהורה היא כי מיבעיא לי בחלב חיה נבילה או כוי וכדאמרן וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה והדבר צריך אצלי תלמוד ✍:

סעיף ג

מותר. עש"ך ומרבינן אף חלב ונ"ה לדעה זו ועמ"ש בסי' ס"ה:

סעיף ד

וי"א. עש"ך דעתו להחמיר אף בחלב שליל והשיג על הב"ח לר' מאיר חלב שליל אין בו כרת דהא לא ניתר בשחיטת האם ובוודאי יש לתמוה מאין הרגלים לומר לר"מ בבן ט' שנשחטה אמו שאין בחלבו כרת ועיינתי בב"ח כתב דכן דעת המחבר שכתב דעת האוסרין באחרונה וא"י דדעה א' בסתם עיקר עמ"ש בכללי הפוסקים:

סעיף ה

וחלב. עש"ך דמשמע ממ"ש דאיסורא משום חלב איכא דהא איכא תרי לישנא בגמרא ולל"ק הפילה נפל מחייב כרת אלא שאין לענוש כרת כ"א בראיה וכ"כ הפר"ח אות ו' ואף שכתב על הש"ך דנ"מ טובא יע"ש דמ"מ הוה להשמיענו הר"ב כל הדינין המוזכר בטור טמאה כו' ובכה"ג בהגהות ב"י אות ב' הקשה על הש"ך דמהמ"מ משמע דכרת ליכא אלא איסורא משום נבילה לא משום חלב ולא הבינותי דהא הביא ל"ק וחייב כרת לר"י ומ"ש המ"מ לכ"ע אין בו כרת יש לעיין ביה ומ"מ פשוט כוונת הש"ך כמ"ש:

סעיף ו

והוציאו. עש"ך ולשיטתיה אזיל באות ד' דהלכה כי"א אלו ע"כ אמר דאף לי"א דווקא הוציאו קודם שחיטה הא הניח בתוכו ושחט האם אף להר"מ מותר:

סעיף ז

תותב. היא מלה ארמית הוא שמלתו מתרגמינן הוא תותביה. ש"ך:

סעיף ח

קרום. עש"ך ועיין גמרא חולין בהמקשה פלוגתא דר"י ור"ע להביא חלב שעל הדקין:

סעיף ט

חלב הכסלים. עש"ך וסדר הניקור עיין לבוש וא"א להעלות הכל על הכתב לכן לא אאריך בו:

סעיף י

דק. עש"ך ועיין מ"ב ס"ו דמנהג להניח צלע א' לאחוריים ואם נמצא צלע יתירה אין להחמיר להניח ב' מכל צד. ומ"ש שם להניח י"ב צלעות היינו עם ב' צלעות קטנות המונחים ע"ג חזה ועש"ך סימן נ"ד:

סעיף יא

מלבד. עש"ך. עוד אבאר קצת בדיני חלב איזו דאורייתא כו' דע כוי הבא מכבש ועז יראה דיש בו כרת וראיתי להכה"ג בהגהות ב"י אות ו' האריך ולא זכיתי להבין דבריו דהב"ח ברור מללו במ"ש דרבינו כתב כוי אסור ואין חייבין עליו הא הבא מבהמה ובהמה חייבין עליו דסובר ברייתא דיומא דמרבי כוי היינו תיש וצביה וספק אי חוששין לזרע אב ש"מ מבהמה ובהמה א"צ רבויא כלל וכרת נמי איכא ומיהו לתוס' ר"פ דם שחיטה משמע דכוי היינו בריה בפ"ע דלא צריך קרא לרבויי ספיקא א"כ אכתי היה לרבינו להזכיר דמבהמה ובהמה כרת נמי איכא והוא פשוט. גם מ"ש דכוי שהוא בריה בפ"ע אין בו איסור כלל זה דלא כסברת התוס' ר"פ דם שחיטה וכמ"ש הב"י בסי' ס"ח דהגי' בר"מ פ"א ממ"א כוי שהוא בריה בפ"ע חלבו אסור ועמ"ש בש"ך אות ב':

אמנם ראיתי במשנה למלך הל' שגגות פי"ג ה"ה שהמגיה האריך שם בריש מעיא אי יש בו כרת ומסוגיא דהוריות ג' א' מבואר דיש בו כרת והוא ז"ל נדחק בזה הרבה גם הב"י ס"ס ס"ה כתב חלב הקיבה והדקין אף שיש ספק יש בו חומר כרת הרי בהדיא דיש בו כרת אמנם מה שהאריך לומר דכל חלב מריש מעיא מן הקיבה אסור מן התורה לא כמ"ש רמ"א סט"ו דנהגו להסיר רק הקרום מריש אורך אמות אלו משמע אף מריש מעיא מן הקיבה א"צ לגרור כל השומן דק החלב וקרום וכבד ראיתי שערוריה בזה שהגיהו דברי הכל בו עיין כר"ו הביא דבריהם ומ"מ להלכה אין לנו אלא דברי רמ"א ואף מי שרוצה להחמיר ולאסור כל השומן מריש מעיא מן הקיבה מ"מ אם ניקבו הדקין שם ושומן סותם כשר ומ"ש השער אפרים בתשובה סימן ס"ב דמשום דיש ספק אינהו מיכל אכלי הביאו הפר"ח בקו"א סי' מ"ח מיירי שניקב גם השומן שתחת הקרום רק החלב והקרום שעליו שלימין הוצרך לטעם אינהו מיכל אכלי ובהא לא קי"ל כוותיה כמ"ש התב"ש שם משא"כ אם השומן שלם כ"ע מודים לרמ"א ומ"ש רמ"א שומן טבחיא לאו דווקא שהרי כתב שעל אורך אמות אלו ואף מי שרוצה לנהוג איסור עכ"פ סותם הוא הנקב וכדאמרן. עוד כתב המגיה שם על מ"ש הפר"ח בקו"א דה"ה בטבחייא שייך אינהו

מיכל אכלי ותמהו עליו דהא חטי דכרכשא אין סותם והאריך ע"ש ואין צורך להאריכות דודאי הא דריש מעיא באמתא אם אורך אמה ממש בעינן א"כ וודאי חלב כרכשא שהוא המעי הישר לפעמים אין בו רק חצי אמה וא"כ אורך אמה דבעי גרירא יש בו חלק מדקין לא מכרכשא לחוד ושם סותם שפיר ונ"מ טובא. ודע דאורך אמה יש לעיין ביה אי בשור הגדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו ✍:

בשו"ת ב"ח סי' קנ"ב ובכה"ג בהגהות ב"י אות פ"ט וצ"ב ושו"ת רשד"ם סי' נ"ב במ"ש נפל חלחולת לשונרא יש לעיין ביה דנראה דלאו מכל צד בעי ניקור עיין פוסקים. ומ"מ הב"ח האריך שם דלישנא בעי גרירה משמע גרירה בעלמא אף שהגיה הב"ח בקו"א מ"מ יש לומר דא"צ רק גרירה ברישׁ מעיא מקיבה כמו למטה בכרכשא וכמ"ש בתשובה קנ"ב:

סעיף יב

אבל. עש"ך ויראה לפרש דה"ק דיש חלב בכרס ואינו בטל בששים והיינו הכרס דלא אמרינן חנ"נ כה"ג וכמ"ש הט"ז אבל החלב צריך ס':

סעיף יג

שעל. הש"ך הביא ב' פירושים ועמ"ש בסימן מ"ח והב"י הביא כאן דברי רש"י והר"מ ומשמע דמחולקין הם:

סעיף יד

מפני. עש"ך וחלב גמור אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר ויש להזהיר למנקרי בשר בזה:

סעיף טו

אבל. עש"ך ושם נאמר דיש לחלק בין אם מנקר לאחרים כו'. ודע דכזית שאמרו הוא חצי ביצה עיין כה"ג בהגהות הטור אות כ"ט הביא ד"ה דספג"ה ודפ' חלון ושאר מקומות והר"מ סובר בהל' עירובין שליש ביצה והמחבר בא"ח סי' תפ"ו סתם כתוס' ועמ"ש בסי' מ"א בכזית במקום מרה עיין שם:

עיין פר"ח כאן אות כ"ו השיג על מ"ש הריב"ש סי' שמ"ט מה שמשימין חלב בנסרים לא הוה מבטל איסור דא"כ היאך צוותה התורה להגעיל למ"ד אין מבטלין איסור ד"ת ואף שיש במים ס' נ"ג וחוזרין ונבלעין אלא כל שאין כוונתינו לבטל לא הוה מבטל איסור והקשה הפר"ח דלא שייך כאן לא תאכל כל תועבה ולא כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דכל שמעצמו שרי לאו מתועב הוא אף על ידי מעשה במזיד ומאחרי רבים נפיק ביטול איסורין ואף הגעלה גופא צוותה התורה עכ"ל והנה י"ל דהריב"ש מקשה לר"א דדריש בספרי לא תאכל כל תועבה לצורם אוזן הבכור ואפ"ה כל ממילא שרי כמ"ש התוספות חולין קט"ו א' דרחמנא שריא להוממו אלמא דיש לחלק בין

ממילא או לאו אם כן לר"א תקשה איך צוותה התורה להגעיל כ"מ לשיטת הראב"ד דאין מבטלין ד"ת אם כן המים אסורים מלתכ"ת וחוזרים ונבלעים בכלי או דסובר הריב"ש שיש חילוק בין ממילא לע"י מעשה. ועיין בר"מ הל' בכורות פ"ב ה"ז ופ"ד ה"א במ"ל שהקשה ממ"ש הר"מ ז"ל בהל' פה"מ פח"י ה"ה המטיל מום בקדשים ואכלו לוקה מלתכ"ת אלמא אף דממילא שרי אפ"ה ע"י מעשה אסור ועמ"ש בסימן צ"ח בזה:

סימן סה

סעיף א

כגון. עש"ך אף ששחט וזרידין בעוף אפ"ה צריך לחתוך אלו החוטין וה"ה בבהמה אף ששחט וזרידין:

סעיף ב

וקרום. עש"ך ולקמן מיירי שלא ניקב עצם הגולגלת דהוה כמולח בכשא"מ וכאן אפילו ניקב העצם צריך הקרום חתיכה ומליחה:

סעיף ג

וקרום. עש"ך ור"ל דיש חילוק אם עבר שלשים יום ומ"ש שם דצריך לקלוף הקרום היינו אם אינו רוצה לחתוך הא חתיכה ומליחה מהני עמ"ש שם באות ט':

סעיף ד

ואם. עש"ך בדיעבד חוטי הצוואר אין אוסרין דמנתחה אבר אבר:

סעיף ה

ובצלי. עש"ך דבין במליחה וצליה הקליפה חומרא בעלמא הוא ולא מדינא דכבכ"פ דלא הוה דם בעין ממש. ועיין סימן ע"ג אות כ' דשם בכבד לכתחלה צריך קליפה ואם נתבשל סך אפילו קליפה א"צ וה"ה כאן ולא ידענא הטעם ואולי דלא ליהוי כתרתי דסתרן דאם אתה מצריך קליפה יבואו לומר דאין בישול אוסר בס' ומש"ה אף קליפה ל"צ כיון דחומרא בעלמא הוא וה"ה כאן:

סעיף ו

סגי ול"ד לווירידין דחוטין אלו עבים יותר מווירידין ואין פולטין בבשר ומש"ה סגי כאן בקליפה ולא בעי נטילה בצלי:

סעיף ז

וי"א. עש"ך דהפרישה מחמיר אמנם המנהג שאין חותכין בעוף כי לא מצינו בו חוטי מליאים דם כמו בבהמה:

סעיף ח

אם כו'. ובסעודות גדולות שעושין שלם עם הראש וודאי דיעבד יש לאסור אם לא הסיר אלו החוטין עסי' כ"ב:

סעיף ט

בלא קליפה. וה"ה חתיכה ומליחה עס"א ועב"י וש"ך. כתב הכה"ג בהגהות הטור אות י"א דוקא ביצי גדי וטלה הא ביצי שור אף תוך ל' יום צריך לנקר הקרום שעליהן ולפי המנהג אף גדי וטלה נוהגין כן ומיהו דיעבד אין לאסור:

סעיף י

אבל. עש"ך דכאן הי"א נמי מודים כיון דהם מופשטין אצל האש נורא מישב שייב משא"כ גידין המובלעין תוך הבשר:

סעיף יא

ונהגו. עש"ך משום לא פלוג ודיעבד שרי תוך ל' יום אף באין ס' ואף ביצי שור שרי דיעבד כמ"ש באות ט':

מה שכתב בש"ע ס"י ג"ה מותר בהנאה יש חולקין עיין טור ופר"ח אות י"ו ויש"ש פג"ה סימן ח"י פסק כן ומיהו שומן וקנוקנות התיר בהנאה והכה"ג באות מ' בשם דמש"א אוסר אף שזמן וקנוקנות בהנאה ואינו כמ"ש הפר"ח דמוכח מתוס' דשרי. שהרי כתבו ומה שאנו מוכרין חתיכת ירך שאין מנוקר דהעובד כוכבים אין נותן בשביל זה יותר והא אית ביה שומן ומיהו לקנוקנות אין ראיה:

אמר הכותב ראיתי לכתוב בכאן קצת פרטים השייכים לאיסורי הנאה וגם הא ואמרו לא יושיט כו'. דע דלמאן דאוסר ג' בהנאה (הוא ר"ש) אפשר דלדידיה היה לוקה על הנאה ואף הר"מ ז"ל יודה לזה דפסק בפ"ח וי"ד ממ"א דאיסורי הנאה אין לוקין מפרש המ"מ שם דמפרש הא דפסחים כל איסורי הנאה אין לוקין אלא דרך הנאה היינו אכילה דכל הראוי לאכילה לא הוה הנאתו דרך הנאה אלא אכילה וא"כ ג"ה שאין בו טעם אם על אכילה לקי כ"ש על הנאה. וראיתי למ"ל בפי"ד מהל' אבל הכ"א שנסתפק אי נפסד מאוכל אדם אי אסור בהנאה כיון דהנאה מלא יאכל נפיק לר"א וכל היכא דבאכילה אין בו איסור ה"ה הנאה. ולא ידענא מהו דהא ליכא כ"א חמץ וש"ה ובפירוש אמרו הפוסקים דאי חמץ מנקברים עפרן אסור ואף אי מנשרפין דוקא אפר הא נפסד אסור בהנאה ועיין ריש פרק כל שעה בהא דרבא חרכו קודם זמנו ומיהו יש לומר דסובר נקברין עפרן אסור מדרבנן ובחדושינו לפסחים ובפרי בא"ח אבאר בזה:

והנה הטור לא הביא דג"ה אין נוהג בטמאים ובכר"ו סי' ס"ב וס"ד כתב דנ"מ לענין מומר וכתבנו בסי' ס"ב וס"ד דמדרבנן אסור עסי' קנ"א ס"ה בהגה"ה מ"ש רמ"א ונהגו להקל ובש"ך אות ז' דעובד כוכבים אין מוזהר על השיתוף משמע הא בלא"ה איסורא דרבנן איכא. עיין שו"ת חו"י סי' קפ"ה דאין להניח למשרתת מומרת להחם תנור או להדליק נרות בשבת ותמה שם על מ"ש הש"ך בקנ"א דמומר אין בית דין מצווין להפרישו דמנ"ל

הא ודוקא עובד כוכבים הא מומר מצווין להפרישו. ויש לראות מ"ש שם דב"נ לא מוזהר על השיתוף כי לכאורה הא דב"נ אין מוזהר על שיתוף היינו בשבועה שישתף ש"ש ונביאים דבישראל אסור הא לעבוד עבודת כוכבים בשיתוף דישראל נהרג עליה ה"ה ב"נ כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ט מהל' מלכים וסנהדרין ס"ג וצ"ע כעת. ועיין משפטי שמואל סי' קל"ד כתב דאסור לומר לצדוקי להדליק בי"ט ומשמע שם דמומר אף לעבודת כוכבים דינו כישראל וכתב דלומר לו שיעשה עבירה אף שבלא זה יכול לעשותו ודאי אסור יע"ש *). עי' סי' ס"ב בכה"ג הביא כמה פרטים בענין ל"ע לת"מ יעוין שם:

סימן סו

סעיף א

חיה. עש"ך מ"ש דחייבים כרת ומלקות משום דהמחבר שינה וכתב אסור. אמנם מ"ש וכן כו' משמע דעל דם שליל קאי בטור לא הזכיר זה אדרבה כתב בבא בפ"ע דם שליל אסור ומשמע דאין בו כרת כדעת הרמב"ן הביאו הר"ן ז"ל בהמקשה ומ"ש הב"ח דמו אסור מדרבנן צ"ע דגם להרמב"ן דמו אסור מ"ה כדם איברים עכ"פ אלא שאין בו כרת יע"ש. ודע שיש לראות המחבר שכתב כאן ונוהג בטמאים ולעיל באמ"ה השמיט טמאים והב"ח כתב נ"מ אם נתערב דם טמאים עם דם דגים אי אסור משום דם הוה מין במינו במשהו לרש"י ולא הבינותי דא"נ משום טמא נמי הוה מין במינו דבתר שמא אזלינן ודם נקרא ועוד דאנן לא קיי"ל כרש"י וכ"ת דנ"מ אי נוהג בטמאים ובישלו הוה דרבנן דם שבישלו הא בוכרא דבטמאים תרי איסורי רביע עליה דם והוא בכרת ומילקא נמי לקי ואם בישלו לדידן אזיל איסור דם מ"ה ועכ"פ נשאר איסור טומאה שכל היוצא מטמא טמא כמבואר בבכורות ו' ב' מהטמאין לאסור צירן ורוטבן. ועיין בר"מ פ"ג ממ"א. וא"כ לא נ"מ אלא לחשוד ולנודר והיה להמחבר להביאו באמ"ה ג"כ. הפר"ח הקשה על המחבר דכאן לא הזכיר כוי דממ"נ אי חיה או בהמה ולעיל בהג"ה הזכיר כוי. ועיין פרישה אות ג' כל דם מרבינן כוי ובגמרא ר"פ ד"ש לא מרבינן ליה אלא אף כל דברייתא לאתוי כוי ומכלל ופרט נפיק ליה גם מ"ש הר"מ במ"א פ"ו ה"א וחיה בכלל בהמה שנאמר זאת הבהמה שור איל כו' ולמה ליה מהכא הא מכלל ופרט מרבינן חיה כמו שיראה הרואה שם גם מה דאמרינן בכריתות איצטריך קרא לאסור ספיקא וביומא ע"ד גם כן לא ידענא דלאו מיתורא אלא מכללא ופרטא. ודע דכוי י"ל בו ג' ספיקות חיה או בהמה או בריה בפ"ע ומש"ה צריך ריבוי דכל חלב לרבות כוי וא"ש לר"י דהלכתא כוותיה ולא אסמכתא ומ"ש הר"מ בפ"א ממ"א ובהל' ביכורים פ"ט ופ"א מהל' שא"ה דכוי ספק הוה אין סותר לכאן דבג' דברים מספקינן ומש"ה צריך קרא לרבויא דל"ת שמא חיה ושמא בריה בפ"ע ולא

ממין שור וכבש ועז הוא והוה כעין ס"ס. ומ"ש הר"מ ז"ל בהל' נזירות פ"ה ולאו בתולדה אלא במצות הנהוגות בו לאו משום דקשיא ליה דאין בכוי ספק בריה בפ"ע אלא דקשיא ליה דלא מחית אינש נפשיה לספיקא כב"ה עתי"ט פ"ה דנזיר ותבין אבל כוי שאביו תייש ספיקא הוה לענין חלב דלא מקרא דכל חלב מרבינן ליה ועמ"ש סימן ס"ד ✍:

סעיף ב

וכן. הש"ך הראה מקום לסימן י"ג אות ב' כתב דמו אסור והטעם כתב הרא"ש דהוה כדם איברים והר"ן כתב הטעם דתאכלו מידי דבר אכילה ועיין פני יהושע פסחים דמה"ט ג"ה אסור דאין בנ"ט לאו בכלל תאכלו ויפה כתב. ועיין תוס' פסחים כ"ג והרי דם הוקשה להם אמאי לא כשהותרה והנה ואכלה כתיב וזה לא הוה בכלל אכילה ועפ"י שם ואולי מהיתר טריפה קשיא להו וכדאמרן ובס' שושנת העמקים אבאר עוד:

סעיף ג

אם. עש"ך ור"ל בס"ג ור"ל דעל החלמון הוה דם ריקום לגאונים ועל החלבון מדרבנן אסור הדם וביצה מותרת וכבר כתבנו בט"ז אות א' דלשיטה זו הא דאמר בכריתות אוציא דם ביצים היינו מ"ה ומדרבנן בכ"מ הדם אסור וכדוסתאי דהלכתא כוותיה:

סעיף ד

מרוקם. עש"ך ותי' מה דקשיא מסימן פ"ו הפך סברת הט"ז דכל שהוא מלא דם גובלא הוא ומדרבנן וכל שיש ספק לקולא ולט"ז כל שיש דם בעין הוה איסור תורה:

סעיף ה

כל. עש"ך ור"ל דשדא תיכלא בכולה כדאמרינן בגמרא ודם האפרוח מ"ה אסור להמחבר כמ"ש לעיל:

סעיף ו

אסורה. עש"ך בשם הכל בו אפילו ביצת ב"י דודאי לא ריקום לא פלוג ומהרש"ל מתיר בחלמון ב"י דסובר כשיטת הרא"ה בחלמון שרי ונהי דמחמירין מ"מ בת יומא לא גזרינן כולי האי וסיים הש"ך ומשמעות הפוסקים שאין לחלק ומשמע דר"ל בכ"מ דימצא בב"י אוסרין מדכתב שאין לחלק אמנם המ"י כלל ס"ב אות ה' כתב לדידן עיקר כגאונים ובחלמון אף ב"י אסורה וחלבון שלא על הקשר יש להתיר ב"י יע"ש ויש לצדד כן ביש הפסד בדבר ומיהו ודאי ב"י לא הוה אלא דרבנן ונ"מ להקל בספיקו בנפל ללח וא"י אם יש ס' וכדומה ועי' סוף הסימן ביעי דספנא מארעא דדם שבו לא ריקום ואוכל הביצה וזורק הדם וכמ"ש שם ולא גזרינן אטו ביצי מזכר כמו דגזרינן ב"י כמ"ש הב"י דל"ד דהאי מטי לפעמים לדם ריקום וספנא מארעא לא יבוא לעולם לכלל זה והדם מדרבנן. ומה

שהקשו מכריתות ה"מ לשנויי ב"י או ספנא שהוא דרבנן אבל ביצי מזכר אפשר דהוה ד"ת בכ"מ וכדאמרן:

סעיף ז

ויש. עש"ך בשם או"ה הביאו הד"מ ות"ח כלל ס"ב ד"א דמש"ה אסור בנמצא על קשר חלבון אטו קשר חלמון דהוה דאורייתא למ"ד דם ביצים דאורייתא והט"ז ושאר אחרונים וש"ך באות ח' כתבו דמטעם הרא"ה אוסרין בכ"מ ועמ"י כלל ס"ב אות ה' במ"ש ביצת ב"י אם נמצא מצדדים שרי משמע על הקשר חלבון לא ואלו מאו"ה משמע שגם זה לא מדינא אלא מטעם חומרא יע"ש:

סעיף ח

ומזה. עש"ך ור"ל דיש גורסין קשר היינו הכד וי"ג החד ואו"ה כתב דגזרינן בקשר חלבון אטו חלמון וא"כ לדידן דלא ידעינן הי ניהי קשר ואין היתר אלא בצדדין וא"א בקיאין היכן צדדין. והעלה דמטעם הרא"ה אנו פוסקין איסור בכ"מ שמא כגאונים או כהרא"ה:

סעיף ט

ביצים. הש"ך הראה מקום לפרישה סי"ב ושם נאמר דטרופות לא כמ"ש הב"י דהתחיל לטורפם אלא אפילו שלימין כיון שהוציא מקליפה החלבון נתפזר ומיני' ביצים שבורות שהם עדיין בקליפתן הא לא"ה דין טרופות יש להן וכדכתיבנא:

סעיף י

וכל. עש"ך ומסיק דחד בחד נמי יש להתיר והר"ב ה"ק כיון דבתערובת חד בב' בטיל לא גזרו אף חד בחד ועוד דיש רוב דיש ביצים גדולים וקטנים ומ"ש ביצים לחודי' כל ספיקא להחמיר הוא לאו דווקא דהא המנהג להחמיר בכ"מ וע"י תערובות לא גזרו וליכא מנהגא עמ"י. וסובר הש"ך דמ"ש בת"ח ג' או ב' ביצים היינו עם ביצה אסורה דהוה חד בחד. עוד האריך דהוה ספק בכ"מ שימצא שמא כרש"י או כגאונים או כרא"ה ואין וודאי לפי דבריו אלא בנמצא על קשר חלמון וגם על החלבון שאז אסור וודאי לכ"ע לרש"י וגאונים ורא"ה. ומ"ש דאין נראה לו כרש"י לא ידענא הא כתב מקודם דהוה ספק שמא כרא"ה ואולי חזר וסובר דעיקר כגאונים. או דקאי אמ"ש באות י' ביצה בת יומא בנמצא על החלמון. ואין נראה דוודאי קאי על תערובת ומ"ש דבא"מ אסור דלא התירו אלא במינו ולא בא"מ. ומיהו אם היה ספק אי נפל כלל לא"מ הוה ס"ס וכן אי ספק אי יש ס' אפשר לצדד ולהתיר בא"מ דהוה ס"ס בשל תורה:

ודע דהמ"י שם אות ט"ו השיג על הש"ך במה שהתיר חד בחד דיש גדולים וקטנים דזה לשיטת הש"ך בסימן ק"ז וק"ט דמשהו יותר הוה רוב אבל למ"ד רוב פי שנים בעינן ליתא. ובאמת בלא"ה הוה ספק חסרון חכמה דבקל יכול לשער אי יש משהו יותר. ועל מ"ש

הש"ך דספק פלוגתא כו' דבסימן נ"ג ונ"ז ופ"ד מוכח דס"ס דפלוגתא עדיף מס"ס דמעשה והא דלא התיר שם אלא מטעם שיש הרבה מקילין היינו שאין לעשות ס"ס בידים יע"ש ועמ"ש בקו"ה:

הכה"ג בהגהות ב"י אות ט' ול"ד תמה על הש"י שכתב דם שבישלו דרבנן. ולא ידענא דלדידן וודאי הכי הוא דאפילו איסור תורה ליכא בדם שבשלו כמבואר בהל' מליחה וא"כ יש לעיין בשלמא נצלה או בישלה הביצה לבדה אסור בכ"ע מחמת מנהגא או לחוש לכל הפירושים משא"כ שנפלה לא"מ ונתבשלה בה"מ יש לצדד בזה אף אין ס' כיון דכל איסורו לא הוה אלא דרבנן לדידן וגם יש ספק אי היה במקום האוסר וכדאמרן ✍:

מה שכתב הש"ך דלא להקל כדעת מהרש"ל ראיתי במ"י שם אות י"ג שהבין שחזר ממ"ש תחלה דהוה ספק משום דרא"ה לגבי הגאונים ושאר פוסקים הוה יחיד וספיקא דפלוגתא לא הוה אלא כששניהן שווין וכבר כתבתי בסמוך מה שיש לפרש בע"א:

סעיף יא

נ"ל. עש"ך הביא לשון הב"י ומיהו להמחבר בחלמון בכ"מ הוה דם ריקום ובחלבון דאין אסור אלא מדרבנן משום מ"ע יש היתר בנתערב שלא מדעת ומדעת עכ"פ לאחרים מותר:

סעיף יב

מותר. עש"ך שהשיג אל"ח במ"ש דהא דלא הגיה הר"ב לדידן הביצה כולה אסורה בכל גווני דדוקא כשדם בעין הא עירבו שוגג שרי הביצה דל"נ אלא דנ"מ אם נפל דם זה לתבשיל אחר כיון דלא הוה כ"א משום מ"ע לא גזרו על תערובתו דליכא מ"ע. ויש לעיין בקשר לחד תירוצא הוה ד"ת עיין ברא"ש. ועיין ת"ה מ"ש עבר ועירבו היינו לאחרים אבל לדידיה אסור אף כה"ג דלא הוה אלא משום מ"ע. ועמ"ש בסוף הסימן בשם הב"ח בהא דכ"מ שגזרו משום מ"ע:

סעיף יג

מותר. עש"ך הנה הת"ח כלל ס"ג ד"ה הביא תשובת הרשב"א וז"ל אם נמצא דם בביצה ושמוהו על חמין להצטמק הדבר פשוט דאין התבשיל נאסר כיון דאין במקום הביצה רוטב לא עדיף מצלי שאין אוסר יותר מכ"ק וקליפה עצמה לא גרע משיעור קליפה ולא עוד אלא אפי' היתה קלופה כיון שאין הרוטב שבקדירה עולה למעלה מכיסוי הביצה אין מה שבקדירה בולע ממנה דלא עדיף מחתיכה שברוטב בלא ניער עכ"ל ואין נראה להתיר בקליפה דהביצה אסורה מחמת עצמה ול"ד לחתיכה דאין איסורה אלא מחמת בלוע ואין [איסור הבלוע] יוצא [מחתיכה לחתיכה] בלא רוטב עכ"ל ת"ח. ביאור הדברים כפי הנראה דרשב"א איירי ששמוהו הביצה על חתיכה שגגה היה מגולה בלא רוטב וז"ש כיון דאין רוטב שבקדירה עולה למעלה מכיסוי הביצה היינו שהביצה מכסה החתיכה

או תיבת "כיסוי ט"ס ובש"ע לא הזכיר כיסוי משמע ששמוהו הביצה על החתיכה וע"ז כתב הרשב"א ל"מ אם אינה קלופה אלא אפילו קלופה הוה כט"ח שנפלה על החתיכה שחוץ לרוטב בלא ניער וכיסה דאחרות מותרות דלא מפליט ה"נ כאן וכתב הת"ח דל"ד דהתם בלוע אין יוצא משא"כ כאן עכ"פ קליפה בעי והרשב"א מתיר בלא קליפה דאל"כ מה ולא עוד ולמה הביא ראיה מלא ניער דשם אף קליפה א"צ עס"י ק"ה בט"ז אות י"ד בשם רש"ל בג"ה סי' מ"ה ולכאורה תימה על הרשב"א ולהתיר קשר זה אומר אני דהרשב"א מיירי בטפת דם על הקשר דזורק ואוכל השאר וא"כ הוה הביצה בלוע ואין יוצא בלא רוטב והת"ח כתב לדידן אוסרין בכ"מ שמא הלכה כגאונים או כרש"י א"כ בין קשר חלמון או חלבון כולה אסורה ולא הוה בלוע ואוסר כ"ק או כולו כמו שיתבאר. ומיהו אם הדם במקום שאין אסור אלא משום מנהג אין אוסר שלא במינו עש"ך אות יו"ד וי"ב. והנה הש"ך כתב דרשב"א לא התיר אותה חתיכה אלא חתיכה שתחתיה וה"ק דאם בקליפה אין אוסרת כלל ולא עוד דאם קליפה וחתיכה שתחת הביצה בלא רוטב אין אוסרת חתיכה זו לאחרים מה שבקדירה א"כ כשהביצה בקליפתה אין אוסרת כלום. ומהרש"ל כתב לדידן בצלי כחוש בס' א"כ אף בקליפתה צריך ששים. והר"ב שהשיג עליו בקלופה ומודה לו באין קלופה אמאי. וצ"ל דסובר הביצה בקליפתה הוה איסור בלוע כיון שהיא עם הקליפה ומש"ה מודה לו דאין בלוע יוצא בלא רוטב ובקלופה אסור עד ס' לדידן. וכתב הש"ך דברי רש"ל נראין אף בקליפה לאסור עד ס' דלא הוה בלוע דהרשב"א כתב דהוה כמו צלי דאין אוסר כ"א כ"ק ותיפוק ליה דאין אוסר כלום דהוה בלוע (ר"ל האיסור בתוך קליפת הביצה) ול"ל לומר דהקליפה הוה במקום קליפה אלא דלא חשיב בלוע כה"ג. וכ"ת הא כתב אח"כ באמת אפילו קלופה כבר פירשנו דסובר טפת דם בביצה הוה בלוע אבל ביצה בקליפתה לא הוה בלוע (ע' סי' פ"ו בט"ז). והשיג הש"ך על הלבוש שכתב בקליפתה טעם הרשב"א ולדידן ס' בעינן אלא היה לו לומר דהוה בלוע. אמנם למ"ש המ"י שם אות י"ד בכחוש לגמרי באיסור דרבנן לא משערין בס' ודם ביצים לרוב דעות דרבנן א"כ י"ל זה ומ"מ י"ל דם לא הוה כחוש לגמרי ועוד בא"מ לא סמכינן אדם ביצים דרבנן. ובאו"ה משמע דביצה על הכיסוי היתה מונחת מש"ה שרי דהוה כב' קדירות נוגעין הא על המאכל עצמו אסור עד ס' לדידן וצ"ע:

סעיף יד

ביצים. עש"ך בש"ע העתיק סתם ביצים מוזרות מזכר שנטוין כחוט ובטור איתא ביעי דספנא מארעא וכן פירש"י ועיין בר"ן שכתב לרש"י לאו דוקא דמוזרות כולל בין מזכר ובין ספנא מארעא דאל"כ איך אמר נמצא על הקשר וחוצה לה כולה אסור והא ספנא

אין מוליד. והיה נראה לומר והוא שנמצא על הקשר דבזכר הוה ד"ת גזרינן בספנא אטו דזכר הא שלא על הקשר דבזכר הוה דרבנן לא גזרינן ודוסתאי אמר דוקא על החלבון הא חלמון דזכר בכ"מ אסור כגאונים גזרינן בספנא נמי. ומיהו לענין דינא ביעי דספנא בכ"מ שימצא זורק הדם ואוכל השאר ודם גופא דרבנן. וכתב הפר"ח אות י"ג דהיינו שהיתה סגורה התרנגולת בלול כ"א יום ואין עמה זכר והתחילה להטיל ביצים דאל"כ כתבו חכמי הטבע אותן ביצים במעיה שבא עליה זכר אח"כ ראוין לגדל. וגם אי איכא זכר בס' בתין ולא היתה סגורה בלול עיין ריש ביצה:

יש רוצין לומר [ב] ביצה במעי תרנגולת שחוטה זורק הדם ואוכל השאר ואפשר דגזרו כמו ביצה בת יומא ול"ד לספנא דהכא גזרינן טפי ומיהו דרבנן הוה וזה פשוט:

סעיף טו

מותר. כתב הש"ך אם מאוס לו עובר משום ב"ת עמ"ש בסימן קי"ו:

סעיף טז

אינו. עש"ך דמ"ע ליכא ע"י תערובת אף בפחות מרוב. עב"ח סוף הסימן כ"מ שאסרו חז"ל משום מ"ע בחדרי חדרים אסור הוא באיסור תורה לא בדרבנן ועיין בא"ח ה"ש מחלוקת בזה ומ"מ מסתברא באיסורי אכילה לא שייך זה דכבר הוא חתיכה דאיסורא אף בדרבנן ואף בחדרי חדרים נ"ל:

כתב כה"ג בהגהות הטור אות ב' המור נוהגין היתר עיין א"ח סי' רי"ו. ומ"מ אין ללמוד היתר לבשר שנפל לדבש ונעשה דבש דבתר השתא אזלינן דהמור פירשא בעלמא הוא משא"כ בשר נבילה

כתב דמושבח ונעשה דבש עמ"א א"ח שם כתב עוד בהגהות ב"י מקום שמעמידין המלח בדם אסור לאכול המלח בעיניה וליתן למאכל שרי והטעם פשוט דבר המעמיד באלף לא בטיל ומלח בתבשיל לטעמא כיון דאין מלח אסור מחמת עצמו אין אוסר ובטל בס' עס"י צ"ח וצ"ט:

סימן סז

סעיף א

בהדחה. עש"ך דהוה פירש ועס"י ס"ט טעם הדחה א' וי"ל דכ"ע מורים כאן. ובכר"ו אות ג' דזהו למ"ד הדחה א' להעביר הלכלוך אבל למ"ד לרכך א"צ כאן הדחה. וליתא דהא הר"ן סובר טעם הדחה משום לרכך עס"י ס"ט ואיהו מרא דשמעתא כאן דצריך הדחה לאכול חי עב"י כאן אלא דכ"ע מודים דיש דם בעין ע"י דוחקא דסכין ופליגי מ"ש לרכך נמי בעינן ומ"ס דם שע"פ הבשר לא הוה דם בעין כמו שאבאר באורך בסי' ס"ט בעז"ה. ועסי' ע"ו לענין עוף שלא שחט הווירידין לאוכלו חי ועי' סעיף ג':

סעיף ב
השובר. עש"ך הא לאחר שתצא נפשה אף שעדיין מפרכסת קצת וזינקה לית בה חיותא ושרי:

סעיף ג
אסור. עש"ך ואף הרא"ש יודה בזה ויש לחלק בין מולח בכשא"מ לבין שובר עמ"ש בט"ז אות א' עסי' ע"ו:

סעיף ד
וע"י. עש"ך ומ"ס ס"ח וצ"ל ע"ד דמולח בכשא"מ גרע טפי שאין יוצא ע"י מליחה עוד. ומ"ש ע"ש דהוה כבוש יבואר שם. עיין ברא"ש פכ"ה אהא דאין מולחין אלא בכ"מ כתב דמה שחוץ לציר שרי דמי הוא הנביא שפירש ממקום למקום ואין יוצא לחוץ הביאותיו בט"ז אות א' שהכה"ג תמה דרא"ש סובר פירש שרי ועכשיו ראיתי כי י"ל בלא"ה דה"ק דמי הוא הנביא שפירש ממקום למקום ולא יצא לחוץ דאי הוה פירש ולא יצא לחוץ עכ"פ בבישול אסור ולקמן יבואר עוד:

סעיף ה
ולצלי. עש"ך בשם הר"ן דבעינן נצלה כ"צ והראה לסימן ע"ו. הנה אף לפי המנהג דבעינן חתיכה ומליחה לצלי אפ"ה נ"מ דא"צ לשהות במלח אלא מעלהו במולחו וצולהו ובעינן נצלה כ"צ דבשלמא צלי דעלמא לאכול כך ממ"נ אי לא יצא לא פירש כלל משא"כ שובר דפירש ועי' ס"ס ע"ו אות י"ג בשם או"ה כלל ה' ד"י דה"ה צלי דעלמא בעינן חצי צלייתו דפירש ממקום למקום א"כ אין נ"מ בדין הזה. והר"ן יסבור דכל צלי לא בעינן חצי דפי' ממקום למקום מותר ועפר"ח כאן אות ב' ובע"ו אות י"ד וסי' ס"ט אות ס"ג. ומ"ש בסי' ס"ט דאם לחוש לסברת הי"א אפ"ה פירש ממקום למקום שרי צ"ע דזה בחי הא לבישול אם באנו לחוש אסור ✍ועמ"ש בסי' ס"ט:

סעיף ו
ונהגו. עש"ך דהג"ה זו מקומה כאן לא כט"ז וסובר שהיא ע"פ פירש"י והר"מ נמי כרש"י ובה"ע וע"י חתיכה ומליחה לא גרע מאומצא דאסמיק דשרי. ויש לראות לפי מ"ש הש"ך אות י"א דלבשלו קאי הא לצלי א"צ חתיכה וכן כתב הלבוש ומשמע לדינא כן הוא לדידן הרי חזינן דאסמיק קיל יותר משובר דאלו שובר בעי חתיכה לצלי ואסמיק לא בעי וכפי הנראה דהא בשובר יש דיעות לגי' הרי"ף מותר לקדירה בלא חתיכה ואסמיק לכ"ע בעינן חתיכה ומש"ה שפיר כתב הר"ב דחתיכה מהני לרש"י דלא גרע מאסמיק אלא דקשיא מה דכתיבנא דהא להר"ב חמיר שובר בצליה בעינן חתיכה ובאסמיק א"צ. ומיהו מ"ש

בט"ז דלש"ך בעינן חתיכה בשובר ולט"ז א"צ חתיכה בשובר דקיל מאסמיק עיין בד"מ שכתב דנכון להחמיר כרי"ו נט"ו ועי' בא"מ האריך על מ"ש הש"ך באות ו' וי"א וצ"ע:

ודע שמ"ש הש"ך בפשיטות דעת הר"מ כרש"י הב"י לא כ"כ אלא הר"מ כרי"ף רבו (רבו דרביה) גריס ומיבעיא ע"י חליטה דאיהו סובר כל בשר חי אסור. וכן המ"מ בפ"ו ממ"א ה"ט פי' כן גירסת הר"מ לאומצא וצ"ל לפ"ז מ"ש הר"מ כיצד יעשה יחתוך וימלחנו לאו דוקא חתיכה או החמיר מסברא ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות ט"ו האריך וא"כ צ"ע כמ"ש הש"ך ז"ל בפשיטות דהר"מ כרש"י ובה"ע ועפר"ח אות ז':

סעיף ז

וה"ה. עש"ך דהלבוש השמיט זה דסובר דהיינו הך דס"ד וליתא דכאן לצלי בעינן חתיכה ומליחה ושם א"צ לצלי דלבשלו קאי כמ"ש שם אות י"א והלשון ק"ק דהלבוש הך דהכא חולק אס"ד וכמ"ש הט"ז אות ב' ועמ"ש שם. ובזה תי' הש"ך קושית הט"ז באות ב' דקודם שתצא נפשה בעינן אף לצלי חתיכה ומליחה ואח"כ א"צ לצלי חתיכה כו':

סעיף ח

אם. עש"ך דמשמע מר"ן דחותך קודם שתצא נפשה אף דיעבד יש לאסור בלי מליחה לצלי ובשובר אפשר להקל דיעבד ומ"ש ראיה מתוס' פרק השוחט ל"ג א' ד"ח מולחו כתבו דעדיף מאומצא דאסמיק וצריך מליחה אף לצלי משמע דמדינא איירי יע"ש:

סעיף ט

כדי. עש"ך וכן נוהגין העולם דעוף שוהה למות מכין על ראשו ומה שנוהגין בעוף אינדיק ששוברין מפרקת בקרדום אף שלא כדרך שחיטה אסור דצריך עכ"פ חתיכה ומליחה לצלי לכתחלה והעולם אין נזהרין בזה וא"כ אין לעשות כן. מ"ש רמ"א י"א דאסור לשבור מפרקת לא ידענא הא גמרא ערוכה היא וי"א מוסיפין לתחוב סכין בלבה ואולי בגמרא אוסר לאחרים דגוזל רבים וכאן אמר אף לעצמו אסור ומ"מ צ"ע:

סעיף י

ומליחה. עש"ך דהמחבר לשיטתיה ולדידן עכ"פ מליחה קצת כמו שאר בשר לצלי ואזיל לשיטתיה באות י"א דמ"ש הר"ב דיש מחמירין היינו לבשלו הא לצלי א"צ חתיכה ומליחה משני צדדין ולהעלותו על האש הא מליחה קצת צריך דלא עדיף משאר בשר:

סעיף יא

וי"א. אלבשלו קאי. ש"ך ור"ל דאומצא דאסמיק וחותך לענין זה עדיפי משובר להר"ב דאלו בשובר בעינן חתיכה ומליחה אף לצלי ובאסמיק וחותך מביה"ש א"צ חתיכה ומליחה לצלי כ"א מליחה קצת:

סעיף יב

וגם. עש"ך ור"ל לדידן דא"א בקיאין בחליטה עכ"פ ע"י מליחה שרי מיהת ועיין דרישה:

סעיף יג

ומ"מ. הש"ך מתיר כפסק הר"ב דלכתחלה א"א בקיאין אי נתאדם או לאו ואסור הבשר חי וגם החלא ודיעבד ש"ד להתיר הבשר. ובסי' ע"ג אות יו"ד חילק בין כאן דאין מרובה בדמים לכבד ושם יבואר. ונתאדם עכ"פ שרי על ידי חתיכה ומליחה כמו להמחבר דלא כב"ח דאוסר אף בלא נתאדם אף על ידי חתיכה ומליחה דא"א בקיאין ע"ש. ולתי' א' שם בע"ג קאי נמי דיעבד מותר אבישלו בלא מליחה דאין דם יוצא ולתי' ב' דהר"ב השווה מדותיו לא קאי דיעבד מותר כ"א אחי או לקדירה ע"י מליחה בלא נתאדם וא"צ חתיכה. ומ"ש המחבר חומץ שנתנו פ"א לא יחלטו בו היינו לאכול חי דשמא פירש לחוץ וחזר ונבלע ומה שלא נתאדם שאין החומץ חזק אבל לענין חליטה להתיר בלי מליחה לקדירה אפשר דאסור ועמ"ש בסימן ע"ג:

ודע דראיתי להב"ח דכתב בהבנת הר"מ פ"ו ממ"א ובטור כאן דכבד הוא דמותר ע"י חליטה מדינא דגמרא דדם הכבד דרבנן משא"כ דם בשר דאורייתא לא התירו החליטה אפילו מדינא דגמ'. הנה אם נאמר דטור סובר דם שבישלו דרבנן אפ"ה אין קושיא דמ"מ תחלה הוה דאורייתא אמנם הא קשיא לי דאיך יתכן לומר להר"מ דם הכבד דרבנן והא כתב בפירוש בפ"ו ממ"א ה"ד דם הכבד הרי זה בלא תעשה כשאר דם אברים ואיך יתכן לומר דלהר"מ הוה דרבנן וצ"ע ✍ואי"ה בפתיחה להלכות מליחה אבאר איזו דם דאורייתא ואיזו דרבנן וגם דם הכבד אי הוה דברי תורה או דרבנן:

סימן סח

סעיף א

המוח. עש"ך ובסי' ע"א אות ה' כתב דעצם מפסיק ובאמת הרא"ש פנ"ה סי' ז' כתב הקרום מפסיק וצלי ומליחה שרי בזה ויש נ"מ עמ"ש בט"ז שם. ומ"מ לא הבינותי מה בכך שקרום מפסיק וכי לא יכול לפלוט דרך הקרום:

סעיף ב

אא"כ. עש"ך ואין להקשות להרשב"א דידיה אדידיה דהא איהו פסק דחוטי דם צריכין חתיכה אף למליחה אם לא שפניהם מופשטין ע"פ האש עסי' ס"ה ויש מי שאומר הוא הרשב"א והכין הלכתא אף שכתבו הקליפה חומרא בעלמא מ"מ החוטין בעצמן אסורין עיין ת"ה כלל ט"ו ובמ"י אות מ"ה וכלל ל"ד ואין לומר דכוונת הש"ך דהמוח מותר עכ"פ דזה דוחק שוב ראיתי בתה"א ס"ט א' הקשה קושיא זו לעצמו ותי' דחוטין שאני אבל קרום רך הוא וא"צ חתיכה לצלי יע"ש וא"כ א"ש משא"כ לקמן סי' ע"א מליחה לקדירה לא מהני נקיבת עצם ובעינן נקיבת הקרום:

סעיף ג

נהגו. עש"ך בשם תשובת הרא"ש שעושין כך שמוציאין המוח ומולחין אותו ולא ידענא למה בנקיבת עצם סגי ואי חששו לקושית הרשב"א מ"מ בחתיכת הקרום וצולהו די ועמ"ש בסי' ע"א:

סעיף ד

נעץ. עש"ך ועכה"ג בהגהות ב' אות ב' דלרש"י צריך שיהא מונח תוך הנחירים כל זמן צליה:

סעיף ה

והסברא. עש"ך דקשיא ליה הא המחבר הביא ב' דיעות בהטמנה למליגה אי בעינן אביה"ש ולדיעה א' שרי דוקא לצליה אסור א"כ איך כתב וסברא א' עיקר כיון שכתב דלהעביר ממקום למקום הוא דמותר ותי' דהד"מ מפרש דלא כב"י שאף הר"ן לא התיר אלא במעביר ממקום למקום ומ"ש הסברא א' עיקר אף שאין חולק עליה לפי דעת הד"מ מ"מ כ"כ לפי מ"ש המחבר ב' סברות כפי הבנתו ע"ז כתב הסברא א' עיקר וקצת דוחק עיין באחרונים:

סעיף ו

כנגד. עש"ך דלהמחבר בנמלח ולא ניקב העצם והקרום או המוח אסור ושאר הראש מצטרף עם בשר שבקדירה דלית ליה איסור דבוק ולדידן חנ"נ וצריך ס' נגד כל הראש ואעפ"כ הראש נשאר באיסורו ועיין אות ט'. וה"ה אם נצלה כך ולא אותביה אנחיריה ובשלו אחר כך הדין כן. ודע דאם נמלח הראש בלא נקיבת העצם וקרום מבואר לקמן ע"א דאסור הקרום והמוח ולא מהני אותביה אנחיריה כמ"ש הש"ך אות ה' יע"ש והנה נראה הטעם דודאי המלח מפליט ממוח כמו מוח שבעצמות אלא הטעם הוא משום קרום המוח דבעינן חתיכה למליחה ונהי לצליה חולק הרשב"א בארוך ס"ט דרך הוא יוצא ע"י צליה אף שאין מופשט ע"פ האש הא למליחה בעינן חתיכה ומליחה משום קרמא ולא משום המוח ומש"ה אם ניקב הקרום הוה כחתיכה ומליחה ולפ"ז אם אותביה אנחירי' המוח שרי וקרום אסור ועט"ז בסימן ס"ה אות ב' במ"ש הב"י דאם הוציא המוח עם הקרום ועב"י שם ולקמן ע"א אות ה' אבאר עוד:

סעיף ז

ואם. עש"ך ועמ"ש עוד בזה בסימן ע"א:

סעיף ח

ובדיעבד. עש"ך ויראה דקשיא ליה דכאן משמע דבעינן ש"ו ולקמן משמע נקיבת עצם וקרום סגי בלא שתי לשנים ותי' דכאן דיעבד היינו קודם בישול וא"צ מליחה שנית ולקמן לאחר בישול וסגי בנקיבת עצם וקרום. ואפשר אף בלא נקיבת הקרום אם יש ס' בכל

הראש נגד הקרום שרי ואף דבש"ע כתב ואפילו בישלו כך יש לומר דה"ק דאין איסור בזה ומ"מ אפילו קודם הבישול א"צ למלוח שנית ועמ"י כלל מ"ו אות ל"ה האריך להשיג על הש"ך גם מ"ש הש"ך ש"ו משמע תרוייהו בעינן וברמ"א כתוב או ערב ואין קושיא דוי"ו הפירוד הוא ואף דשינה מלשון הר"ב ועיין א"מ וסולת בלולה:

סעיף ט

אי. עש"ך ועמ"י כלל ט"ו אות נ' השיג על הש"ך מכאן על מ"ש הש"ך בסימן כ"ב אות ה' דלא הוה איסור דבוק בגידין המפסיקין דאין ממהרין לבלוע וכאן העצם מפסיק ואפ"ה נ"נ הרא"ש בכלל צ"א אות ו' תירץ דיוצא דרך הנחירים וביה"ש ובולע הראש תחלה ששם אין העצם מפסיק ונכון הוא. ודע דאיסור דבוק יש עוד טעם שמא פ"א היה חוץ לרוטב אלא בדם שבישלו דרבנן לא חיישינן לכך ועמ"ש בסי' ע"ב בלב באורך. אלא דקשיא דפסקינן כל"ק דאנחירים ודץ הא אצדדים לא דבשל תורה הלך אחר המחמיר והא דם שבשלו דרבנן והמי"ט קס"ט הרגיש בזה אמנם התה"א ע"ה ב' ובמ"ה שם השיג על הרא"ה במה שפסק להקל דדם הואיל וקודם שנתבשל הוה ד"ת לא רצו להקל בספיקו. וקשיא דלפעמים מקילין ובהל' מליחה אבאר זה ✍:

סעיף י

וצריך. עש"ך הקשה קושית הדרישה אות ד' דלצלייה סובר המחבר דא"צ חתיכה תי' דלענין חוטין יש חילוק בין מליגה לצליה ועפר"ח:

סעיף יא

ואפילו. עש"ך בחורך על קש אף לכתחלה א"צ ליזהר להדיח ביה"ש ולחתוך חוטין שבלחי וע"ג עצים לכתחלה צריך ליזהר ודיעבד ש"ד ובטומן ברמץ למולגו אף דיעבד אסור כ"ק עכ"פ אם לא הדיח ביה"ש ועיין אות כ"א וכ"ב:

סעיף יב

וא"צ. עש"ך בשם יש"ש דעיקר למלוח אח"כ וכ"כ הט"ז ואנו אין נוהגין בהטמנה כלל אלא מולחין ע"ג השיער וחותכין הטלפים ואחר מליחה והדחה אחרונה מולגין ברמץ או ברותחין:

ודע דקשיא לי על מליגה הנזכרת בש"ס ופוסקים רישא בכבשא שהוא ברמץ חם נהי שהמליגה אמרי' ברמץ נמי נורא מישב שייב מ"מ כיון שאח"כ מלחו לקדירה וכבר נצלה קצת ע"י הרמץ חם שיס"ב לא גרע מכ"ר שהוסר מאש ומה תוסיף תת כח המליחה להוציא הדם שבתוכו מאחר דנצלה בחוץ המקצת והרי נשאר בתוכו דלא נצלה כחצי צלייתו. עב"י על ראש שנתבשל מה תועלת במליחה ה"ה כאן וודאי הבשר שנצלה בחוץ מעכב הדם מלצאת עוד בשלמא צליה כחצי יוצא כל הדם משא"כ במליגה ומליחה

ואולי המליגה הוא במקום שאין ראוי לצלות ולהתבשל כלל וצ"ע ועמ"ש בסי' ס"ט בשר שהניחו אצל תנור שיס"ב דנצלה מבחוץ אף הדיחו תחלה יש לאסור לקדירה דאין הדם יוצא עוד ושם אבאר ✍:

סעיף יג

אבל. עש"ך אף שעומדין על הטלפים יש להתיר מה שחוץ לטלפים כיון דדבר מועט הוא ועס"י ס"ט:

סעיף יד

אבל. עש"ך דמהרש"ל אוסר כששוהה במקום אחד קצת:

סעיף טו

הכל. עש"ך דלכתחלה אפילו בהבהוב טוב להחמיר שהרי הד"מ פי' דברי הר"ן דמיירי בהבהוב שמעבירו ממקום למקום. וז"ש הש"ך "לדעתו היינו של הד"מ ויראה דהיינו ע"ג אש אבל על הקש אפשר שאין קפידא להסיר הטלפים קודם:

סעיף טז

מותר. עש"ך והיינו גוף התרנגולת בלא ראש דאין שם דם שיתקבץ ועם הראש יתבאר לקמן דגרע בעוף מבהמה וכולו אסור:

סעיף יז

והוא. עש"ך לחלק בין דם הלב דלא חשוב כ"כ דם בעין כמו דם ביה"ש ועמ"ש באות כ"ב:

סעיף יח

ביה"ש. עש"ך שלא ישאר דם בעין. ויש לראות הכפל בס"ה כתב המחבר וכן בעוף עלה קאי דצריך להדיח ביה"ש ועוד מ"ש בהמה מעוף וחזר וכתבו כאן:

סעיף יט

ולא. עש"ך דאפילו בלא ראש של העוף אין מולגין משום כבדא עילוי בישרא לכתחלה אסור וא"א בקיאין כו' ומיהו אי דץ בנחיריה דיעבד שרי אף ראש העוף ומש"ה כתב אפילו בלא ראש:

סעיף כ

הראש. עש"ך דאין להפריד הקרום מראש אבל במליחה שרי שאר הראש בעוף אי לא ניקב העצם דיוכל להסיר הקרום:

סעיף כא

צריך. עש"ך דמש"ה התיר על ידי קליפה דדם ביה"ש לא חשיב כ"כ דם בעין שיאסור דיעבד עד ס' ומש"ה בקליפה סגי וזה בהטמנה הא בצליה משמע שרי וא"צ קליפה אם לא הדיח ביה"ש וזה לפי מ"ש באות י"ז לפי הבנת ד"מ דרשב"א חולק ארי"ו יע"ש:

סעיף כב

ליטול. דמאן דמחמיר ומאן דלא מחמיר עכ"פ כ"ק יסיר מהם בהטמנה:

סעיף כג
בכ"ר. עש"ך ר"ל אף לצלותו אח"כ דל"ת דשרי ממ"נ אי היה ס' במים מה שיוצא בטל ול"ד לבישול דחיישינן שמא פירש ממקום למקום וה"א במליגה לא חיישינן קמ"ל דמליגה חיישינן שמא פירש:

סעיף כד
וכן. הש"ך הראה מקום לסימן ק"ח אות ד' ועמ"ש בט"ז כאן באורך:

סעיף כה
בקליפת. עש"ך דווקא כשראש העוף למעלה שרי שנוצות מגינים ומונח על הצדדין המים נכנסין דרך שם ואוסר כדי קליפה:

סעיף כו
אין צריך. עש"ך הנה כתב דנוצה במקום קליפה עומדת ורא"ש וב"י ולבוש כתבו דאין המים מגיעים כלל לבשר ועיין רא"ש פרק כירה כתב נוצה עדיף מקליפה וראיתי למור"ם מלובלין ז"ל בתשובה סי' כ"ט תרנגולת נמלחה על גבי הנוצה כנהוג וקודם הדחה אחרונה עירו מכ"ר עליה לכ"ש והשיב דאסור כי המלח עם כ"ש מבשל וא"כ בנ"ד מסתמא היה כ"ש יס"ב לאחר שנפלו הנוצות מתרנגולת ואוסר כולו אם לא היה ס' דהיינו מים כמו תרנגולת עכ"ל. הנה מ"ש נמלחה ע"ג נוצה כנהוג זה אמת ויציב דמהני מליחה ע"ג נוצה כמו ע"ג שיער ועד"מ כתב נוהגים למולחם ע"ג נוצה אמנם מ"ש דאוסר בכ"ש יראה דהמעשה היה דעירו עליו רותחין והניחו בכ"ש ואוסר מטעם המלח בכ"ש אוסר הא לא הניחו לא ואמאי הא עירוי אוסר כ"ק בלא מלח הא עם מלח עדיף מכ"ש וצריך לומר דסובר בנוצה המים ע"י עירוי נשרקין ואין מגיעין כלל לבשר ומש"ה לא אסר אלא בכ"ש ומ"ש דנשרו מקצת הנוצות לאו דוקא וצ"ע בזה ✍:
שאלה הרי שהיה כאן שלש קדירות רותחים כ"ר מא' עירו על רבע העוף קודם הדחה אחרונה ויש שם עוד רבע שהודח ממלחו ובקדירה שניה תחבו רבע העוף קודם הדחה אחרונה בתוכו עם רבע שהודח ממלחו. ובשלישית ג"כ תחבו רבע עוף שלא הודח ממלחו לתוכו והיה שם בשר שור כמו רבע העוף מהו הדין:
תשובה מה שמלגו ע"י עירוי גרע ממה שתחבו לכ"ר דבכ"ר כיון שיש עוד רבע מבואר ברמ"א בסי' ס"ט דאם יש כמו החתיכה הוה ס' נגד דם ומלח שעליו וכאן אף שאין במים כמו הרבע הרי יש עוד רבע. משא"כ ע"י עירוי דאין מבשל בכולו כ"א כ"ק א"כ אין רבע שהודח מעיקרא מצטרף והרבע שיש מלח עליו אסור כולו (אם אין במים כמו רבע) כמ"ש רמ"א שם דבכ"ש נמי מבשל ע"י מלח ומיהו מלח זה אין לו שייכות עם רבע אחר והא דמבואר שם אם יש במים מלח היינו רוב מלח ואף לט"ז שם אות כ"ג וש"ך אות

ל"ה דמתירין בה"מ כאן יש לאסור דע"כ מתירין בכ"ש הא ע"י עירוי דיש כמה דעות בלא"ה דמבשל בכולו. וכ"ת ממ"נ לישתרי אי מבשל עירוי יש ס' ואי לאו אין אוסר כ"א כדי קליפה י"ל דעירוי עם מלח מבשל כולו ואין הרבע שהודח תחלה מצטרף. וקדירה שהיה בשר שור אף לט"ז בסי' ס"ט דאין מבשל מ"מ מפליט ומבליע בכולו ויש ששים ומצטרף שפיר ומותר. ומה שכתבנו משו"ת מהר"ם לובלין ז"ל בסימן כ"ט איכא לעיונא ביה ✍:

סעיף כז

י"א. עש"ך דמה שסיים המחבר ואם מלג מותר הוא הכרעתו ולא סיום דברי הרשב"א וכבר כתבנו שהרשב"א בתשובה כתב דשרי דע"י מליחה יוצא. ודע דהא דעירוי אין מבשל אלא כדי קליפה ואף לא מבליע יותר ואף הט"ז בסי' ק"ה מודה עכ"פ בה"מ דשרי לכאורה אין חילוק בין עירה פ"א או הרבה פעמים ובט"ז צ"ה אות י"ב דטעלי"ר ע"י עיראות הרבה בולע בכולו יע"ש וצ"ע מא"ח תנ"א כלי שתשמישו ע"י עירוי כך הכשירו ואי ע"י עיראות הרבה בולע בכולו מה מהני עירוי ע"י הגעלה אח"כ דאין מפליט בפ"א כ"א כדי קליפה ולקמן סי' צ"ה אבאר ✍:

סעיף כח

אינו. עש"ך עשה כלומר ולא סגי ליה דלכתוב לאו דוקא אין מבשל דה"ה אין מבליע אלא מדסתם הר"ב ואם מלגו מותר משמע אף גדיים וטלאים והא בחלב לא שייך יוצא ע"י מליחה ומיהו לדם אף דנאמר דאין שייך מפליט כמו שמבליע מ"מ אין מפליט ומבליע כא' ומה"ט התיר הר"ב נפסק הקילוח. וכ"ת כ"ש שנשתהה שפיר מפליט ומבליע הא בסימן ק"ה לא כ"כ אלא כדאמרן כאן:

סעיף כט

אבל. עש"ך הא כשאין יס"ב שרי אף שלא לכבוד אורחים יע"ש ונהי דכ"ר צריך קליפה כ"ש שרי:

סעיף ל

מותר אפילו יס"ב. ש"ך ומבואר הוא ממ"ש באות הקדום:

סעיף לא

חתיכה. הש"ך הראה מקום לסימן ס"ט אות י"א ושם נאמר דאסור למלוח עד שירפה ובנקרש תוך השיעור צריך להמתין אחר כך שיעור מליחה:

סעיף לב

וטוב. עש"ך עשה כלומר דודאי לכבוד אורחים אף ביס"ב לכתחלה שרי אלא דאי אין צורך כלל דבאין יס"ב נמי יפשר ודאי טוב ליזהר:

סעיף לג

ואין. עש"ך דמשמעות הר"ב לענין כ"ש אין חילוק וכ"ח וה"ה מאכל אין בולע הא עירוי יש חילוק דכ"נ אין בולע. ומ"ש אא"כ האור מהלך תחתיו איכא לעיונא אי למעט חוסר או למעט עירוי. ועמ"י כלל ל"ג אות ו' מיקל בה"מ אי בישל תוך כלי בלא הגעלה והיינו באופן שאין ס' נגד הקליפה כמו קערה רחבה ועמ"ש בדיני עירוי. וראיתי להאורח מישור תמה על הש"ך למה חרה אפו על רי"ו יותר מכל הני דסברי עירוי הוה ככ"ש איך יתרצו ההיא דזבחים יע"ש ולא ידענא מה קשיא ליה דהא כ"ע מודים דעירוי מפליט ומבליע כ"ק אלא שאין מבשל י"א גם אין מפליט ומבליע כא' עס"י ק"ה בש"ך אות ה' וא"כ אין קשיא מזבחים מא' שעירה דבלוע בלא בישול קפיד רחמנא ועמ"ש בט"ז:

סעיף לד

מותר. עש"ך ויש לראות הא הוה ספק דרבנן דם שבשלו מהני מסל"ת ולקמן הוה איתחזק איסורא משא"כ כאן אין חזקה שלא יצא הדם ע"י מליחה ואולי דעדיף ליה לעובד כוכבים למלוג בכ"ר ואפשר דמ"מ הוה חזקה ועמ"ש בסימן ס"ט:

סעיף לה

אבל. עש"ך ומ"ש במרדכי לא נמצא האוסר והא דכתב במחבת חולבת משום רישא דל"ת דם יוצא על ידי מליחה ולא חלב קמ"ל ואם כן אין נזכר שם סברת האוסר כלל. כתב הב"י הלב בקורקבן אוסר ועמ"ש לקמן מזה אי הוה כמעוכל או לאו:

סימן סט

סעיף א

צריך. עש"ך ר"ן וי"א שבמרדכי משום ריכוך ובט"ז ובפתיחה כתבנו דהמעיין יראה דחלוקים הם להר"ן להעביר היובש שע"פ החתיכה ודי בשפשוף היטב ולי"א שבמרדכי צריך שריה ח"ש לרכך החתיכה בפנים להוציא דם והמרדכי סובר שהמלח יתמלא מדם ולא יפעול פעולתו. והי"א שבס"ב במלח ולא הדיח תחלה דאסור הם הסמ"ק דם שע"פ הבשר הוה כדם בעין דלא שייך ביה טרוד ולא ככ"פ ולא מישרק בצליה. ואנו מחזיקין עיקר הטעם כמרדכי שהמלח יתמלא מדם ומש"ה שרי בה"מ וגם הדחה מועטת סגי להעביר הדם שלא יתמלא המלח. ומיהו המעיין במשמרת הבית ע' א' יראה דלכתחלה הצריכו הדחה א' שיהא נוח לפלוט יותר או שהמלח יהא נדבק בבשר ובתשובה סי' תת"ע כתב דהוה כמו כבדא עילויה בשרא דיעבד שרי. וירצה בזה דלכתחלה מדיחין דהוה כמו דם בעין ודיעבד אנו אומרים דהוה כדם פליטה. אמנם לדינא אנו סוברים דהדחה מעכב אף דיעבד ועמ"ש בש"ך אות י"ב:

סעיף ב

ואם. עש"ך והמנהג הנכון לשרות ח"ש במים ולשפשף בידים היטב להעביר דם בעין ואז לכולהו טעמי ש"ד ריכוך איכא ולהעביר איכא:

סעיף ג

חתך. עש"ך דווקא בסכין לא ביד דליכא דוחקא וכתב מהר"ן משמע דא"צ דאהא דטבח צריך ב' סכינין לחתוך חלבים ובשר הקשה הר"ן מה בכך שיחתוך בשר בסכין שחתך חלב דהא בלא"ה צריך הדחה ותי' בחללי בי טבחי ואכתי כיון שחותך הבשר לב' צריך הדחה מחדש וכן מהרי"ן חביב הביאו הב"י ס"ס ו' דטבח צריך סכין מיוחד לשחיטה שלא יחתוך בסכין דם שע"פ בשר והא בלא"ה צדיך הדחה מחדש ולא שייך תי' הר"ן דלחלב בעי שפשוף גדול תינח חלב סכין של שחיטה משום דם קשיא ותי' דהם סוברים הדחה משום ריכוך ומש"ה חתך א"צ הדחה משא"כ לדידן משום דם בעין בחתך אף דיעבד מעכב הדחה. ועפר"ח אות ד' הקשה הא דוחקא לא מפליט אלא עם חום קצת ואולי דם נגרר אחר החתך וה"ה נקרע ביד צריך הדחה ובכר"ו אות ב' כתב דוקא להפליט מסכין בעינן חום קצת הא בשר דרכיך לא והקשה למאן דסובר חתך כל נתח לב' בעי הדחה קשיא קושית הר"ן ותי' לצלי א"צ הדחה עכ"ל. הנה מ"ש בשר דרכיך מפליט ומבליע ע"י דוחקא בלא חום לא ידענא דהתוס' חולין ח' ד"ה אגב ובחולין קי"א ולקמן סי' צ"ו ס"ה ובש"ך אות כ"א דסתם סכין שמנונית קדוש ע"פ ואפ"ה דליפתא שרי בהדחה וסילקא שא"א בהדחה צריך גרירא ובכמה דוכתי מבואר דוחקא לחוד אף באוכל אין מפליט ממנו. ומ"ש קושית הר"ן לחלב צריך שפשוף גדול או לצלי כמ"ש הוא:

יראה לי אם חתך אחר הדחה לב' או חתיכה שלא הודחה כ"א מצ"א שרי דיעבד בה"מ עכ"פ דלמאי ניחוש לה אי משום דם בעין היה ראוי להתיר אף בלא ה"מ דסתם חתיכה יש שלשים נגד כל דם בעין ומסתמא יש ס' נגד צד אחד ומיהו בלא ה"מ אין להתיר דעיקר הטעם כמרדכי דהמלח יתמלא מדם ואין פועל פעולתו ולעיכובא הוא כמ"ש באות י"ב וא"כ הוה כנמלחה מצ"א ואין להתיר כ"א בה"מ וכאמור. ומיהו חתך רק קצת יש להתיר אף באין ה"מ דיש ס' ואי משום דלא נמלח בכ"מ אין העולם מדקדקים בכך כמ"ש הש"ך אות כ'. והיינו בלא הודח כלל רק מצ"א אפ"ה יש להתיר דיעבד בה"מ וכדאמרן:

כתב המ"י כלל ד' אות ה' בשם חמיו זקנו הגאון מהר"ש שפירא ז"ל אווזות שנשחטו והודחו בחוץ תוך ג"י הורה להפשיט העור ולבשל והבשר יצלה והמ"י כתב בשבת ק"ח משמע דעור אית ביה נקבים ועולה ג"כ לבשר יע"ש ויראה מדבריו דמש"ה אוסר הבשר לבישול דהדחת העור לא שייכא לבשר והמ"י סובר דאית ביה נקבים הודח ג"כ הבשר

ויש לעיין ביה גם שמא תוך ג"י דמהני הדחה היינו לרכך בעינן שיודח מב' צדדין לא מצ"א ✍:

סעיף ד

או. עש"ך דאם לא הסיר די בהדחה ע"ג טלפים ודאי דם בעין ליכא כ"ז שלא הסיר הטלפים ולרכך איפשר כיון דשורה כל הרגל נתרכך המקום ההוא ג"כ ומ"ש דאז אפילו מה שחוץ לקליפה אסור יש לעיין ביה ועס"י ס"ח אם עומדין על טלפיהן או מונחים על צדן:

סעיף ה

רק. עש"ך וכוונתו מבואר דבת"ח כלל ט"ו ד"א כתב הדחה מועטת מיירי לאחר שנמלח הוה דיעבד וכאן מיירי קודם מליחה אם הדיחו היטב א"צ לטרוח אף שלא נמלח ובהדחה מועטת כ"ז שלא נמלח צריך לחזור ולשרותו דלא כל"ח רל"ח ב' אות רי"ז כתב דחזר כאן ממ"ש בת"ח וליתא דא"כ סותרים דבריו זא"ז דבס"ב בהג"ה כתב הדחה מועטת סגי אלא שם מיירי לאחר מליחה ובהכי מיירי בת"ח וכ"כ המ"י שם אות א' דאין כאן חזרה ומ"מ השיג עליו דוקא נתבשל הוה דיעבד הא קודם בישול יחזור וידיחנו וימלחנו שנית ממ"נ ש"ד אי משום דם בעין הא העביר ואי משום ריכוך חוזר ומדיחו ע"ש כלל ה' אות ג' וי"ל דסובר הש"ך הדחה מועטת סגי רק דיעבד ולכתחלה בעינן הדחה היטב היינו להעביר הדם שע"פ ומש"ה כל שנמלח ע"כ סגי בהדחה מועטת דאי חיישינן לדם שע"פ אין תקנה באין ה"מ ומש"ה סומכין עליו או יאמר די"א באין ה"מ הטעם דפי' הדם ממקום למקום והוה כמולח בכשא"מ וכמ"ש בט"ז ומש"ה כל שנמלח סומכין על הדחה מועטת והמעיין בת"ח כלל ט"ו יש לפרש הדחה מועטת קורא בלא שריה וכל שלא שרה הוה הדחה מועטת יע"ש לולי שהם ז"ל פירשו בע"א:

סעיף ו

ימתין. עש"ך והנה המחבר נמי סובר טעם הדחה משום דם בעין לא דחשיב דם בעין אלא כהמרדכי שיתמלא המלח:

סעיף ז

ונהגו. עש"ך דמדינא שרי דאין שורין הבשר מעל"ע ולא בלע הכלי ודיעבד אם שימש רותח שרי דאין הכלי בלוע מדם דצונן היא:

סעיף ח

הבשר. עש"ך ועמ"ש בסימן ק"ה מדיני כבוש בכלי דאוסר בכולו והיינו ע"י כבישה מעל"ע וכשיעור שיתנו על האש עמ"ש בסי' ק"ה:

סעיף ט

ועיין לקמן. כתב הש"ך דנתבאר שם דאין ס' במים אסור הבשר לצלי וביש ס' דעת רמ"א לקדירה שרי והיינו ע"י מליחה ולהרבות עד ס' ואפשר אף בפחות מס' סובר דיוצא ע"י מליחה ומיהו כי אין ס' כיון דיצא וחזר ונבלע שוב אין יוצא ע"י מליחה ובס' אין חשש כ"א פי' ממקום למקום מהני מליחה ולדינא העלה שם לצלי מותר ועמ"ש בט"ז שם:

סעיף י

מותר. עש"ך דאם שרה בשר כשר מעל"ע מותר דנט"ל הוא ולכתחלה אסור. והפר"ח בסימן ק"ה אות א' אוסר דכבישה בא סוף מעל"ע והיינו קודם שהוסר האיסור הניחו ההיתר הא נשתהה קצת תו הוה נט"ל. כתב עוד הפר"ח שם דהט"ז בק"ה סותר למ"ש הט"ז בסי' ס"ט אות מ"א וכוונתו דכאן באות מ"א כתב הט"ז מולח בכשא"מ ואח"כ מניח בשר מעל"ע נאסר והא נט"ל והמ"י כלל י"ב אות י"ד תי' דבשר שמולחין אח"כ וציר זב ממנה הוה ד"ח ומחליא לשבח יע"ש ומשמע דאוסר הבשר ג"כ ועמ"ש בק"ג. ועיין באורח מישור כאן תמה על מ"ש הט"ז שם מה שהתיר באם נכבש דבר איסור ואח"כ בשלו היתר דשרי הא הט"ז כתב בסימן צ"ג חלב שנשתהה מעל"ע בכלי אוסר אם בישל אח"כ גם מ"ש ראיה מד"מ כאן לאסור דיעבד בשרה בשר ב' מעל"ע בד"מ כתב לכתחלה יע"ש ועט"ז סי' קל"ז אות ז' משמע לכאורה דבדבר דרבנן לא גזרינן נט"ל דהוה גזירה לגזירה ומיהו דם כבוש הוה ד"ת כמו שאוכיח שם. וקושיא שניה י"ל דמיירי מאיסור דרבנן אלא דמסתימת לשונו לא משמע כן ובסי' ק"ה יבואר בעזה"י:

סעיף יא

דין בשר. עש"ך בשם יש"ש בשר שמלא קרח אין מועיל מליחה ואם נקרש תוך שיעור מליחה טוב למולחו פ"ש ואם לאו אם שהה אחר ההפשר שיעור מליחה כשר דיעבד [ב] ומשמע דצירוף לא מהני כי כבר נתבטל רתיחה ראשונה וצריך לשהות אח"כ ביחד שיעור מליחה:

כתב הכנסת הגדולה בהגהות הב"י אות ע' בשם משאת בנימין בתשובה סימן ק"ה דאם היה ספק אם היה נקרש וע"א מעיד שלא היה נקרש נאמן וכתב הכה"ג ומיהו הכל לפי הזמן אם יכול לקרוש אסור מספק ואם לאו שרי והיינו כשאין העד אומר כלום אבל כשע"א אומר דלא היה נקרש אף לפי הזמן היה אפשר שיקרש נאמן כמו שאבאר ודע דע"א נאמן באיסורים היכא דליכא חזקה כמבואר בדוכתי טובא ומיהו שחיטה וניקור ומליחה בידו הוא ולפ"ז ע"א אומר שלא היה נקרש צ"ל דלא מיקרי איתחזק איסורא אף שאין בידו כיון שע"י מליחה היה עומד הדם לצאת והרי אנו עושין המליחה אלא שמסופקין אם היה נקרש מש"ה נאמן ועמ"י כלל ל"ב אות א' הביאותיו בט"ז כתב דלא

מיקרי איתחזק בכה"ג. ומיהו משום ספק דרבנן לא מקילין כיון שנולד הספק קודם הבישול ויש לעיין בזה. ודע דבשר שמלא קרח והדיחוהו כך ואחר ההפשר צריך להדיח לפי הטעם לרכך וכשהוא נקרש הוא קשה כאבן מיהו דיעבד יש להקל וזה פשוט ✍:

סעיף יב

אם. עש"ך ודברים פשוטים המה דל"ת דהמחבר סומך דיעבד אטעם הרא"ה דהדחה א' עצה טובה שמא ישכח ויניח לאחר פליטת צירו ויבלע או כמשמרת הבית ובתשובה תת"ע דלכתחלה בעינן הדחה כמו כבדא עילוי בשרא ודיעבד שרי לכן כתב דמדכתב הב"י כדאי הרא"ש לסמוך עליו בדיעבד והרא"ש כתב הטעם דע"י מליחה שנית יפליט כמו חתיכה תפילה שהונחה אצל מליחה אלמא מליחה שנית בעינן וכן בש"ע ידיחנו וימליחנו משמע דאין תקנה כ"א הדחה שנית ומליחה. ומינה הר"ב נמי כה"ג מיירי וכן ביש ס' נגד הדם שעליה נמי כה"ג מיירי ע"י מליחה שנית שרי וכבר התבאר זה בט"ז דלא עדיף ס' מה"מ ואפ"ה בעינן מליחה שנית וה"ה ביש ששים:

סעיף יג

ואפילו. הש"ך העלה דבלא שהה שיעור מליחה שרי לצלי בלא ה"מ. ויראה לי דכ"ש לא נמלח רק מעט כעין מליחת צלי שרי לצלי דהמעיין בת"ח כלל ה' ד"ג הסכים לאסור לכתחלה בלא שהה שיעור מליחה לצלי דלא כאו"ה וכתב שאין ראיה לאסור ומשמע גם לא להתיר ואח"כ כתב ואם נמלח מעט כמו מליחת צלי אסור לקדירה משמע לצלי שרי אלמא דקיל לדידיה מליחת צלי מלא שהה במלחו וכן מסתבר דהא לא שהה עכ"פ תוך שיעור מליחה רותח ומבליע דם בעין אפ"ה שרי לצלי כ"ש מליחת צלי דמדינא לא הוה רותח אלא שא"א בקיאין דשרי עכ"פ לצלי וא"כ הר"ב בש"ע סי' ע"ו ס"ב דפסק לא שהה במולחו מותר לצלי כ"ש בלא מולח כ"א מליחת צלי. וכ"ת דמ"ש בת"ח לקדירה אסור הא לצלי שרי היינו תרתי למעליותא לא שהה ומליחת צלי כמ"ש המ"י שם אות ה' ומפרש דברי הר"ב בש"ע סימן ע"ו בתרתי למעליותא דהא בנה"ך בסימן ע"ו כתב דהר"ב חזר כאן מת"ח וסמך אאו"ה ואלו למ"י לא סמך על או"ה אלא ע"כ מפרש הש"ך דחדא מהני ה"ה מליחת צלי אמנם יש לעיין כיון שא"א בקיאין אפשר לצלי אסור ושאני לא שהה דבזה אנו בקיאין ועי' בספר מקום שמואל ודבריו צ"ע. ולענין דינא יש לספק כמ"ש ✍ועט"ז אות ז' שהביא דברי ת"ח דאף לצלי אסור דהיינו כמו שפסק לקמן סימן ע"ו אות ה' דאף לא שהה במולחו אסור דלא כמ"ש הר"ב בהג"ה שם דשרי. ובל"י אות י"ד צירף דעת הט"ז להתיר לצלי בלא שהה שיעור מליחה ולא ידענא מי הגיד לו זה הא בע"ו אות ה' מבואר ההיפוך. ואין אני אומר היתר מאחר דכה"ג בהגהות ב"י אות

פ"ה הביא כמה פוסקים לאסור לצלי ול"ח בכ"ה אות רי"ט אוסר גם איסור אין אומר נגד הכרעת רמ"א סימן ע"ו. ומיהו לא שהה ולא נמלח כ"א לצלי יש לצדד להתיר כמ"ש המ"י שם:

סעיף יד

מותר. עש"ך עשה כלומר דקשיא ליה מלת וה"ה איך תלוי זה בזה לזה אמר דוודאי יש שייכות להדדי. ולכאורה נראה דיש ס' א"צ מליחה שנית ומש"ה כתב שפיר ומשמע בהדחה מועטת אף שלא בשלו עדיין א"צ מליחה שנית והיינו מדכלל עם יש ס' ועמ"י כלל ה' אות ג' תמה עליו ולמ"ש א"ש אמנם כבר כתבנו בט"ז דא"א לומר להתיר בלי מליחה שנית ביש ס' דא"כ הוה תרתי דסתרן אהדדי ועוד מ"ש מלא הודח ואין ס' דבעי דווקא מליחה שנית לטעם המרדכי וביש ס' לא בעי. וכ"ת דבאין ס' אמרינן ע"י מליחה שנית יוצא כל הדם שבלע הא בורכא דא"כ יוצא במליחה ראשונה אלא כמ"ש שם דאי הטעם שיתרכך הוה פירש ממקום למקום וכמולח בכשא"מ דאסור ול"ד לחתיכה תפילה שדימה הרא"ש ואלו לטעם דם שע"פ למרדכי מהני ביש ס' וכאמור ועכ"פ מליחה שנית בעינן. ומיהו להמחבר מליחה שנית אפשר נמי משום שיתרכך וכמ"ש כדאי הרא"ש לסמוך עליו ולהר"ב הטעם משום שהמלח יתמלא מדם כמ"ש המרדכי ואיך שיהיה עכ"פ מליחה שנית בעי אף בה"מ ✍:

סעיף טו

ואם. עש"ך והנה הר"ב כאן הכריע דפעמים יש ס' בחתיכה ואלו לקמן ס"ט בשר שנתבשל בלי הדחה אחרונה לא כתב דאם הי' ס' בחתיכה ולכאורה דנגד דם שע"פ יש לפעמים ס' ונגד דם פליטה ומלח שעליה ליכא ס' ולכן בעינן כ"כ כמו החתיכה ועת"ח כלל א' ובמ"י אות ג' ובהגש"ד ש"א מה שמחלק בין חתיכה עבה לקלישתא ואף שחילוק ההוא שייך גם למ"ד חנ"ג כמו שיראה הרואה שם ומ"ש ויש לחלק היינו דם מישרק שריק אלא שהר"ב לא היקל לקמן כ"א שיש כ"כ כמו החתיכה:

סעיף טז

שאר. עש"ך דלגבי אחרות מקרי דם פליטה כיון שנמס תחלה ואח"כ נפל על אחרות תו לא הוה דם בעין משא"כ אותה חתיכה מיד מבליע שעדיין גוש ועב. ועש"ך סי' ע' אות כ"ט דבשר תפל שלא הודח ונפל לציר או אצל חתיכה מלוחה לא הוה כדין בשר שלא הודח ונמלח ושם יבואר:

סעיף יז

במלח. עש"ך הביא דברי הת"ח ור"ל דל"ת דווקא כשאין לו אלא מלח דק רשאי דא"א בע"א משא"כ כשיש לו מלח בינוני אף שמלח בדק יחזור וימלחנו דהוה לכתחלה קמ"ל דאין מטריחין ודיעבד ש"ד:

סעיף יח

רק. עש"ך ואם א"א להדקו שהוא קשה כאבן וכדומה מולח בו. עיין אחרונים:

סעיף יט

וא"צ. עש"ך דבא לומר דא"צ לעשותו כבנין ולפזר מלח שיהא עב אלא שימלח שלא יהיה מקום פנוי מבלי מלח:

סעיף כ

וי"א. עש"ך דקאי נמי אארישא אם מקום פנוי מבלי מלח ומ"ש ראיה מת"ח כלל ט"ז ד"ז לא ידענא משמעות ואי משום שכתב תחלה ימלחנו מב' צדדים וא"כ הביא דברי הרא"ש שלא יהא מקום פנוי הא הביא אח"כ דאווז צריך למלוח מבפנים וי"א דיעבד. ועיין בנה"כ בשם בנו וכבר השיגו המ"י שם אות י"א דהטעם פשוט דצריך למלוח מב' צדדין דאין המלח מפליט כל שאין מב' צדדיו. ולדינא כתב הש"ך דמקום פנוי אין העולם מדקדקים ולכתחלה נכון ליזהר. אמנם בת"ח שם כתב ונ"ל ה"ה בנמלח מצ"א שוה למקום פנוי דמחד טעמא הוא משמע דשוין המה וכי היכא מצ"א בה"מ דווקא ה"ה במקום פנוי:

סעיף כא

ודווקא. עש"ך עשה כלומר דלישנא דכבר וגם לא יבשלנו משמע דקאי אה"מ כפירוש הט"ז. והש"ך לא ניחא ליה בכך דבה"מ אפילו לאחר יב"ש סובר דשרי דמה שאפשר בצלי מ"מ מקרי ה"מ דרוצה לבשלו ומש"ה נדחק לפרש דקאי אארישא ובת"ח כלל ט"ז ד"ז מוכח כן שכתב ודווקא נתבשל אבל לא בישל יש תקנה וקאי שם אאין ה"מ יע"ש ולפי דברי הש"ך ה"ה במלח בלא הדחה א' ולא שהה שיעור מליחה דמותר לצלי אפ"ה כל שיש ה"מ לדידיה שרי לבשלו ע"י הדחה ומליחה שנית ולט"ז ג"כ הא איהו סובר בע"ו אות ח' דאף לצלי אסור וא"כ לכ"ע בלא שהה שייך ה"מ וכדאמרן ובלא ה"מ כאן תוך יב"ש שרי לט"ז ג"כ:

סעיף כב

אלא. עש"ך חולק עט"ז בהודח נסתמין נקבי הפליטה ואף דמבואר בסי' ע' כל שיש דם לא אמרינן נסתם ודווקא ביש בה ציר לחוד נסתמין י"ל הצד שנמלח אין בו דם ושפיר נסתמין ולא שייך ביה כב"פ ומש"ה אין תקנה:

סעיף כג

דנורא משאב שאיב ולא נבלע וא"נ נבלע ככ"פ אף שאין לו ציר של עצמו בצליה קיל ממליחה. ואף בשר שפלטה כ"ד וצירו ובלע דם אין תקנה אף בצליה מ"מ מה שבולע ע"י צליה דהבליעה והפליטה באין כאחד ש"ד עי' סי' ע"ו בט"ז ואף דהתם דיעבד הכי כדיעבד דמו ושרי:

קשיא לי אמאי לאחר יב"ש אין תקנה והא קי"ל דם אין מפעפע למעלה כמו שמוכח בההיא דכ שא"מ ולקמן בדגים ועופות ודוכתי טובא אם כן ימלחנו ויניחנו על אותו צד שנמלח עכשיו ושרי ממ"נ וכדאמרן ויכול לעשות זה ברווחא שלא יהא מונח אפילו רגע על אותו צד שנמלח כבר וכ"ת דאי שרית ליה כך אתי למיעבד להיפך כמו כבדא תותי בשרא שאין צולין לכתחלה והואיל דיש תקנה בצליה לא התיר לו חדא דבה"מ (לש"ך חשיב כה"ג ה"מ) אמאי לא התירו ליה ונהי משומן דא"א בצליה לק"מ דבאמת שומן שנמלח מצ"א אפילו לאחר יב"ש והודח יש תקנה כמבואר סימן ע"ה דאין חילוק בין שומן חולחלת לשאר שומן הואיל ואין מוחזק כ"כ בדם מ"מ בבשר נמי בה"מ אמאי אסור. וראיתי לבל"י אות כ"ה הביא בשם פ"י בנמלח מצ"א והונח על אותו צד שמלחוה אף לעת הצורך אסור כ"א לצלי ולא ידענא מנא ליה הא ולומר שאין המלח מפליט אלא מרתיח והדם יורד ופולט גם דם אחר ואיך שיהיה קשיא ומיהו למה שאכתוב בסי' ע' בש"ך אות יו"ד א"ש דכ"ק מפעפע למעלה אין תקנה דאין ידוע עד היכן הוא לקלוף ולכך כל החתיכה אין תקנה [ד] משא"כ להמ"י שם דכ"ק רק מטעם א"א לצמצם וכאן לא שייך זה ושם יבואר ✍:

סעיף כד

אחר. עש"ך דווקא לאחר שיעור מליחה הא קודם שיעור מליחה מבואר בהג"ה ס"ס כ' דצריך להדיח מחדש ולמלחו שם ומסעיף א' אין ראיה כ"כ:

סעיף כה

כדי. עש"ך עד"מ כל שעה יש בה ששים חלקים שקורין מינוטי"ן חלוק כל שעה לג' חלקים תמצא ביב"ש ל"ו שלישים קח מכל חלק שליש ב' מנוטין יהיו ע"ב מנוטין חלוק אותן לד' חלקים יהיו בידך מ' חלקים כ"א ח"י מנוטין וזהו הילוך מיל לפי חשבון ביב"ש הולך עשר פרסאות שהן מ' מילין. ועיין פרישה והכל עולה לחשבון א':

סעיף כו

ועל. עש"ך אבל לא נתבשל אף שהודח יחזור וימלחנו שנית ממ"נ אי פלט כ"ד ש"ד ואי לא הרי לא נסתמו נקבי הפליטה כ"ז שיש דם בתוכו כמבואר סי' ע' ובמ"ב סי' נ"ב כ"כ בהדיא וכמ"ש המחבר ס"ב ידיחנו וימלחנו שנית. ומיהו אין למלחו עם בשר אחר

דהלכה דשיעור מיל פולט כ"ד ונבלע ואין יוצא כיון דהודח ואין לעשות ס"ס דלמא הלכה תוך שיעור אין פולט ושמא לא נסתמין נקבי הפליטה דדבר זה במחלוקת שנויה אי נסתמין מ"מ זה לא הוה ספק דתוך שיעור מיל פולט כ"ד דאנו תופסין זה לעיקר ועפר"ח אות כ"ז ולא הבינותי גם בכר"ו אות נ' תמה עליו יע"ש ✍:

סעיף כז

ינפץ. עש"ך העתיק לשון הרשב"א ויש לעיין דאי לית בכלי כלל מים דלא שייך שוברים כח פליטה אפ"ה מגרע גרע דבכלי לא שייך טרוד:

סעיף כח

וי"א. עש"ך וכוונתו להמחבר הניפוץ שלא יהא נבלע בבשר ואם תופס הבשר ביד ורוחץ א"צ ניפוץ כ"א רחיצה ב"פ ולהר"ב ניפוץ במקום הדחה ואף ביד צריך ניפוץ וב"פ או ישים כו' ואז צריך ניפוץ וג"פ וביד א"צ כ"א ניפוץ וב"פ שהמלח נופל מיד לארץ. ועי' מקום שמואל מתרץ דרמ"א במלח דק מיירי שא"צ ניפוץ ואפ"ה צריך ג"פ יע"ש ועיקר חסר מן הספר ועמ"ש בט"ז לענין המנהג:

סעיף כט

והכי. עש"ך והוא מבואר לקמן ס"ט בהגה"ה ומיהו ניפוץ לחוד לא מהני אלא הדחה:

סעיף ל

מותר. עש"ך הקשה כמו הט"ז ומ"ש "ועוד רבים מחקו דהיא קושיא ראשונה ועי' כה"ג בהגהות ב"י אות ק"מ הרגיש בזה ובספרי ראש יוסף כתבתי מדכתבו לצלי בלמ"ד ולא כתבי בצלי אייר ש"מ דעסוק בהדחה ראשונה ועוד דהדרא קושיא לדוכתיה הדחה ראשונה איך היתה. ולזה יש לומר דהיה ס' נגד הדם ודיעבד אייר ונאכלין בידים מסואבות ולא הוקשה להם אלא מהדחה אחרונה דאין ס' נגד דם ומלח כמ"ש לעיל וסוברים כרש"ל דהוה איסור דבוק עמ"ש בש"ך אות ל"ח. ומש"ה קשיא דא"ל שאר הקדירה ואף בשלן במי פירות קשיא ותי' דהודחה במי פירות:

סעיף לא

כי המים. עש"ך דאי לא מים ולא מוהל עכ"פ אסור כ"ק כמ"ש בס"כ במעשה דרש"י עט"ז שם. בצ"צ סי' למ"ד הביא תשובה לענין פסח באחד שנטל כלי והיה מעט שכר ונתן בו מים להדיח בשר באחרונה והאריך לאסור ותוכן דבריו שם דאף דמים מבטלין כח המלח והציר מ"מ אדמחליש ליה בלע קצת וחמב"פ במשהו. ועי' סי' צ"א במה שכתב בשר וחלב שנגעו זה בזה והוא מלוח שניהן אסורים ולא אמרינן דהחלב מחליש כח המלח ואין יכול עוד להבליע חולק הצ"צ שהחלב אסור ומבליע מיד משא"כ מים

מחלישין כח המלח ומים היתר הוא ומעט דם שנבלע יש ס' משא"כ בהמב"פ והפר"ח בא"ח חולק עליו ואי"ה בה"פ תמ"ז ותס"ז אבאר. ועמ"ש בסי' צ"א:

סעיף לב

דבשעה. עש"ך ציר ממש בכלי נאסר מיד והיינו כ"ק וכמ"ש באות הקדום וכמעשה דרש"י בס"כ לאחר שיעור מליחה אין נאסר כ"א כ"ק:

סעיף לג

ואין. עש"ך דבאין הכלי מלוכלך אין חילוק בין היה מים מועטים או לאו אפילו היה ב"י דאין מליחה לכלים להפליט אבל כשיש לכלוך חלב אז אם אין מים בכלי נאסר הבשר והיינו כולו כמ"ש באות פ"ג אם לא במקום ה"מ דיש חילוק בין איסור דם דמקילין ביה כ"ק ובין איסור אחר ועת"ח כלל ו' וי"ד ובמ"י שם. (ומ"ש ע"ז ט"ס וצ"ל פ"ג):

סעיף לד

כדי המלח שבו דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ולדידן בלא"ה חנ"נ והט"ז והר"ב שכתבו כדי המלח ה"ה דצריך נמי נגד דם פליטה שע"פ הבשר עש"ך:

סעיף לה

וכל. עש"ך ומ"ש דהמחבר לית ליה חנ"נ בשאר איסורין לכאורה יש לראות דלמא איסור דבוק אית ליה עכ"פ דממהר לבלוע יותר משאר ואותה חתיכה עכ"פ אסורה כמ"ש בסי' ק"ו והוא העיקר דלהמחבר נמי אותה חתיכה אסורה אלא שא"צ ס' נגדה. אמנם ז"א דע"כ המחבר איסור דבוק נמי לית ליה ממ"ש בסי' ק"י חתיכה שיש בה חלב לא יוציאה לבדה וע"כ דאין בה ששים דאי יש בה אמאי לא יוציאה לבדה ואי אין בה אכתי החתיכה אסורה [ה] ולזה יש לומר דמיירי בחלב כחוש דאם יוציא יאסור כ"נ להמחבר אלא מדכתב כן וכן לא יקחו שאר דברים שלא יהא פחות מס' והא ע"כ יש בחתיכה ס' אלא ע"כ דהמחבר איסור דבוק נמי לית ליה וכן מוכח בדוכתי טובא וכמו שיתבאר בהלכות תערובות. ודע דהמחבר אפשר רבותא קאמר דאם יש בו ששים דלפעמים מבשלה לבדה בקדירה וקמ"ל דלפעמים יש בה לבדה ס' וכ"ת דמלח צריך קשיא הי"ל אם יש בו ששים דלמאי דמפרש דקאי אקדירה שיהא בו בקדירה ששים קשה קצת. ומ"ש דהר"מ סובר דיש בחתיכה ס' פשוט דה"ק דיש"ש פג"ה סימן למ"ד הוכיח מדכתב הר"מ דאם יש בחתיכה ששים אלמא בעינן בחתיכה גופא ס' ואיהו קאמר דאדרבה רבותא קאמר דאם יש בה לבדה ששים דל"ת אין חתיכה שיש בה ס':

סעיף לו

ואם. הש"ך העתיק לשון הת"ח דוודאי אין חתיכה שיהא ס' אפילו חתיכה עבה עכ"ל הנה בת"ה כלל א' ד"ב לא כתב וודאי אלא אין לך חתיכה ואפשר בסתם ומיהו לעיל ס"ב

כתב הר"ב דאם יש בחתיכה ס' וכאן לא כתב נראה דנגד דם לחוד יש אבל לא נגד דם ומלח. אמנם בכלל ה' ד"ג כתב הר"ב דאע"ג דאו"ה כתב דאין לך חתיכה מ"מ לפעמים יש ואו"ה כלל י"א ד"א כתב בלא הודח באחרונה דאין בחתיכה ס' משמע לפעמים אף נגד דם ומלח שעליה ומ"ש אפילו חתיכה עבה בת"ח כתב להיפוך אפילו חתיכה קלישתא יע"ש במ"י ודוחק לומר לדידן דאין סוברין כר"א אלא חנ"נ בשאר איסורין יש סברא להיפך דקלישתא המלח נ"נ כמו בעבה וצ"ע ועב"ח כאן ויש לומר דדם שנפלט נופל לארץ ומה שנשאר במלח שוה הוא ועדיין יש לפקפק בזה:

סעיף לז

אפילו. עש"ך דווקא יס"ב ומ"ש דמרשב"א תתמ"ד לא מוכח כן וגם מטא"ח הנה הרשב"א כתב דבשר שנמלח ונפל לכ"ש לא ידענא מה אידון ביה דשמא כיון שפלט כ"ד ונבלע אין פולט ול"ד למליגה בכ"ש שיש לו דש"ע ולא קאמר דכאן מלח גורם להתבשל אלא ש"מ דאין מבשל והרשב"א לשיטתיה דכ"ש מפליט ומבליע וא"כ להר"ב דכ"ש אין מפליט ומבליע שרי וכן מטור א"ח שי"ח בשר שור מלוח בכ"ר אסור בשבת משמע הא בכ"ש שרי דאין המלח גורם להתבשל ומיהו אפשר הר"ב דנקיט גורם בישול הוא לאו דווקא אלא גורם להפליט ולהבליע וכיון דאין לו דם של עצמו אף דיש לו ציר נסתמין נקבי הפליטה דל"ד למ"ש בסימן ע' דבהעברה בעלמא שרוחצין לא נסתמו משא"כ כשנפל לכ"ש וודאי נסתמו ואסור. ולפ"ז הוה ספיקא אי כ"ש עם מלח וציר וחומץ אי מבשל או רק מפליט ומבליע להר"ב ונ"מ בב"ח אי מבשל הוה ד"ת ואסור בהנאה ואי מפליט הוה רק דרבנן ושרי בהנאה עס"י פ"ז ובדם נהפוך הוא אי מבשל הוה דרבנן ואי מפליט ומבליע הוה ד"ת עד"מ בשר תפל נפל לכ"ש חומץ בלא מליחה וכבד דברנו מזה במקום אחר ועל יש"ש שהתיר בכ"ש כבר הקשינו בט"ז אות כ"ב דקשיא דאיהו פסק כ"ש מפליט או מבליע ופסק דאגב דפולט ציר לא יפלוט דם עש"ך בסי' ע' א"כ פשיטא דאסור אף בלא טעמא דנסתמין נקבי הפליטה ומ"ש בכ"ה סי' פ"ג דאין מפליט ומבליע כא' היינו ממלח לבשר מ"מ דם פליטה שעליו וגם המלח נמס במים ואין כאן רק בליעה לחוד. וראוי שתדע דרש"ל צירף שם עוד טעם דמלח לאחר שפסק כחו לא מיחשב כרותח והיינו טעם דרש"י ולפ"ז היכא שאין המלח עושה פעולה כמו טריפה בין הכשירות בס"כ או חומץ בכ"ש אפשר גם רש"ל יודה דמפליט ומבליע כא' או מבשל. ועיין בא"ח שי"ח דהר"ב לא הגיה שם על המחבר משמע דסובר דכ"ש אין מבשל אלא מפליט ומבליע ואם כן אם ספק אי נפל לשם בדם הוה ספיקא ד"ת ובב"ח הוה ספיקא דרבנן:

עובדא בא לידי בשר שנפל לקערה רותחת והיה בה בארש"ט מחומץ מאד עם חלב והיס"ב ואסרתי הבשר והבארש"ט מטעם דע"י ד"ח מפליט ומבליע מיהת בכ"ש ואף בשר שור חי י"ל נהי דאין מבשל מ"מ מפליט ומבליע ואף יש"ש מודה לזה דע"כ לא היקל אלא במלח שפסק כחו משא"כ כאן. וכ"ש להכרעתו (עס"י ק"ה בט"ז) דכ"ש מפליט או מבליע מבעין ואף לחש"ך דחולק שם יראה דמודה כאן אפילו בה"מ מטעמא דכתיבנא ובהנאה יש להתיר הבשר דרק מפליט ומבליע ולא מבשל והקערה צ"ע לדינא ✍:

סעיף לח

שיש. עש"ך וכבר כתבנו דאדרבה שאר ד"ח גריעי טפי שלא פסק כחן וה"ה מלח תוך שיעור מליחה אפשר דאוסר אף ליש"ש:

סעיף לט

ובשר. עש"ך פי' דיש עושין בשר יבש שמולחין ואין מדיחין הדחה אחרונה ומניחין כך להתייבש ולז"א דמסתמא יש ששים אבל אנו נוהגין שמדיחין באחרונה ומולחין מחדש ואין שם דם כלל ועיין ס"ס כ' ובסי' ע':

סעיף מ

אסור. עש"ך דיעבד שרי היינו בנתבשל אבל קודם הבישול ידיחנו ומולחו שנית והאי הדחה זהירות יתירא. וממ"נ מותר אי יש עדיין דם לא יסתמו נקבי הפליטה ואי יצא כל הדם אין לחוש ומיהו עם בשר אחר אסור למולחו שנית דשמא יצא כל הדם וכמ"ש לעיל בהודח אחר שיעור מיל:

סעיף מא

וכ"ש. הש"ך השיג על ספר א"ר דמתיר בנתייבש לגמרי לאכול המלח דדם שבו כלה והלך לו דא"כ למה לי טעמא דבשר יבש יש בו ס' תיפוק ליה דאין בו כלל דם:

סעיף מב

עובד כוכבים. כתב הש"ך בשם א"ר דווקא עבדו ושפחתו שייך מרתת וכ"ה לשון המחבר עובד כוכבים משמש משמע משרת שלו מהני מרתת הא מסל"ת מהני בכולן והוא פשוט. עוד כתב הש"ך דמש"ה השמיט חמחבר מסל"ת דריב"א וסמ"ג אוסרין במסל"ת לבד הסמ"ק דמתיר ופסק כרבים ובמרתת הסמ"ג וסמ"ק מתירין וריב"א אוסר פסק ג"כ כרבים זה תוכן דבריו להמעיין בב"י. ולי נראה דהמחבר לשיטתיה דפסק בסימן א' כגאונים דלכתחלה נותנין ע"ס שיבדקנו וקשיא קושית הרא"ש דלוקי מתני' דה"ש בהכי וצ"ל כתירוצו דהכל שוחטין משמע בלי שום תיקון וא"כ רבא דמוקי בכותי יוצא ונכנס והא מחוסר תיקון דחותך כזית בשר ולא שייך הכל שוחטין כו' ונהי מהמניח לק"מ דשאני יי"נ דלא נגע או דקיל או דא"א לתקן כו' וכאן נמי אפשר לתקן ע"י קפילא מ"מ

תקשי מה"ש אלא מרתת מהני וכאמור. עוד כתב הש"ך דהמחבר מש"ה השמיט מסל"ת דסובר איתחזק איסורא לא מהימן אף בדרבנן כמו לקמן בכלים האסורים מדרבנן אין עובד כוכבים מסל"ת נאמן לומר שהוכשרו וה"ה כאן איתחזק דהוה בעי הדחה והר"ב שלא הגיה שם מודה להמחבר וכאן הגיה דסובר טעם אנקיותא קפדי הוה ספק השקול ומהימן בדרבנן כ"ה תוכן כוונתו. ומ"ש שכ"מ בת"ח כלל א' ד"ז תמה עליו הכה"ג אות קע"ג דהא כתב שם וכ"כ הב"י במליגת תרנגולת ושם לא הזכיר כלל מסל"ת רק יוצא ונכנס אלא אמרתת כתב וכ"כ הב"י יע"ש. ועש"ך סי' ס"ח צ"ל דסובר התם נמי איתחזק מיקרי או דסובר כתי' הא' כאן וצ"ע. (עס"י פ"ז בש"ך אות ט"ו). ודע קטן שאומר שהדיח הבשר ושם בקדירה אין להתיר עס"י קכ"ז ס"ג בהג"ה דהיכא דאיתחזק איסורא אף במה שבידו ובדרבנן אין נאמן ואשה נאמנת במה שבידה יע"ש נ"ל ✍:

סעיף מג

או. עש"ך ואין הכרע בדבריו אי בעינן קישור דברים דומיא דעדות אשה וראיה שהביא ממומר או אף באין קישור ויראה אף באין קישור כל שלא שאלוהו דומיא דסי' צ"ח יע"ש ועט"ז וכה"ג כאן. ומה שלא מתירין לדידן משום ספק דרבנן דם שמלחו דאיתחזק או דנוח לו למלוג בכ"ר וגם מה"ת יטריח להדיח ולא הוה ספק שקול:

כתב הצ"צ סי' מ"ג בעלת הבית שהביאה שומן וחלב ובשר וצותה למגרת ביתה למלוח ומצאה אח"כ מונחים בכלי הכל ביחד ואשה אמרה שאין יודעת אם נמלחו ביחד והעולה מדבריו כך הוא דבשומן הוה מליחה בס' ד"ת וכאן נמצא כאן היה לא שייך כאן דהתם בא"ח תס"ז בכרוב שמצאו חטה דתולין כאן נפל כמ"ש מור"ם לובלין ז"ל התם מעצמו נפל משא"כ דע"י אדם בא הכל ביחד אין תולין וחיישינן שמא אשה לא ידעה ומלחה הכל ביחד ומיהו שומן וחלב מין במינו ספיקו לקולא אבל חלב ובשר ב' מינין הם. והפר"ח אות י"ד חולק עליו דהוה ב' ספיקות לאיסורא שמא לא הניחה כלום מלמלוח ושמא שומן הניחה. ולא הבינותי דספק השקול הוא שמא מלחה חלב עמו או לאו ועכר"ו ולכן המיקל בה"מ לא הפסיד. אמנם מ"ש עוד דל"ש רואין את שאינו מינו כאלו אינו אלא בנשפך לא ידענא כוונתו כיון דהיה כאן חלב ושומן א"כ לסברת הרשב"א דסלק את שאינו מינו הוה מ"ה היתר ומדרבנן תו ספיקו לקולא דלא הוה חסרון חכמה שא"א יודעין אי נמלח יחד ול"ד לצ"ח כשהוא לפנינו וא"א לשער יע"ש וכ"ת דספק שמא החלב ובשר נגעו זה בזה ושומן מרחוק מה"ת לומר כן. ויתר דברי התשובה אבאר בק"ה וקי"א וכאן אין להאריך בזה ✍:

סעיף מד

בשר. עש"ך והיינו בכ"ר אבל כ"ש נהי דמפליט יש תקנה ע"י מליחה וכ"ש להש"ך בק"ה דאין מפליט. ודע דמ"י כלל ב' אות ה' כתב דבר חידוש שז"ל הר"ב שם ואם שמוה בקדירה שמקצתה חם ויס"ב אסורה פי' דיס"ב אחתיכה קאי וכל שאין יס"ב אף שי"ס בקדירה מותרת והוא פלא בעיני. ולדבריו בתוחב כף חולבת ליורה רותחת ואין י"ס בכף לישתרי ומיהו זה טעות דמ"מ מפליט ומבליע משא"כ בבשר מהני מליחה שנית וכשיס"ב בחתיכה מבליע ומבשל. ולפי זה חתיכת בשר שנפלה ליורה גדולה וסלקוה ואין יס"ב בחתיכה מותרת בהנאה עכ"פ. והאמת שהפר"ח בסי' פ"ז כתב כל שאין כמב"ר מותר בהנאה ושם אבאר ומ"מ אין להקל כאן. ומה שהביא ראיה דא"כ היינו ד"ד י"ל דשם בבשר שור מיירי וכאן בשאר בשר ולכ"ע אף לרי"ו אסור. ומ"ש בהגש"ד שער ב' משמע דיס"ב קאי אחתיכה המעיין יראה די"ל אקדירה ומלת "בו תשוב לקדירה כמו שמצינו במחבר פעמים רבות והש"ך אפשר בכיון כתב "בה להסב המלה על הקדירה לא אבשר נ"ל ✍:

סעיף מה

ס'. עש"ך דלא ידעינן כמה נפיק מיניה זה להמחבר ולדידן בלא"ה חנ"נ ומיהו אף לדידן עכ"פ בה"מ היה לשער בדם אלא דלא ידעינן כמה נפיק ואפילו בה"מ צריך ס' נגד כולה:

סעיף מו

וי"א. עש"ך הטעם דפירש ממקום למקום ועש"ך בסימן ע"ו אות י"ג דבשר שלא נצלה כל צרכו אסור לאוכלו כך והיינו טעמא דפירש ממקום למקום ומיהו מולח בכשא"מ דאוסרין אף בה"מ לצלי ולא מתירין כמו כאן דמתירין בה"מ מטעם דם שפירש ממקום למקום לאחר שחיטה לא חשיב פי' וי"ל כמ"ש בט"ז דמה שפי' אמרינן מסתמא יצא לחוץ. ומה דלא ניחא לש"ך לפרש מטעם איסור דבוק י"ל דממהר לבלוע ל"ש כאן ושמא היה פ"א לחוץ ובדם שבשלו דרבנן מה"ת להחזיק ריעותא עס"י ע"ב ושם אבאר:

ודע מה שנסתפקנו בט"ז אי הודחה דוקא הא לא הודח הדחה א' אפשר לדידן אותה החתיכה אף בה"מ אסורה דנ"נ מהמת איסור דבוק דממהר לבלוע דל"ד למלח שנמס ונופל משא"כ דם יבש על החתיכה עתה ראיתי שאין לאסור בה"מ אף לא הודח בראשונה ואין חילוק אלא שצריך ס' גם נגד דם שע"פ וכן מצאתי ברנ"ש שער ב' ד"א בשר שהודח ולא נמלח ונתבשל י"א וי"מ אותה חתיכה כתב דרבינו נקיט והודח לרבותא יע"ש ואמאי לא אמר דנקיט והודח דאי לא הודח כ"ע מודים דאסורה אותה חתיכה [ח] אלא כדאמרן דלא הוה דבוק נ"ל ✍:

סעיף מז
או. עש"ך וא"י מה מלמדינו דאם לכבוד אורחים שרי כ"ש בה"מ ועיין בא"מ כאן ועמ"ש בכללים:

סעיף מח
ואם. עש"ך ועת"ח כלל ב' ד"ב ועמ"י שם על הט"ז באות למ"ד יע"ש:

סעיף מט
ואין לאוכלו מבושל. ואף ליתן מים פושרין כתב ב"י די"א דמהני שיתעורר הדם לצאת ולענין הלכה לא מהני ש"ך בשם ת"ח כלל ד' ד"ד:

סעיף נ
אלא לצלי ומולחן קצת דל"ת מליחה לא מהני ליה וצולה בלי מליחה קמ"ל דכל מה דאפשר למיעבד עבדינן ומיהו מליחה גמורה א"צ. ש"ך:

סעיף נא
לא. עש"ך ותרתי קאמר דתולין שיצא וא"נ שלא יצא לא יצא ג"כ על ידי בישול דנתקשה בצלי. ויש לראות לקמן סימן ע"ו אות י"ג כתב הש"ך דצלי שלא נצלה כל צרכו אין לאוכלו כך לדידן דפירש ממקום למקום אסור א"כ ה"ה כאן וכ"ת הכא הוה דיעבד ושרינן דא"כ למה ליה לאהדורי אטעמא דלכתחלה אין לשהות בשר ג"י בלי מליחה שמא יבשלו תיפוק ליה דלצלי שלא יצא כל הדם לכתחלה אסור וכדאמרן ועיין באו"ה כלל ח' דין יו"ד כתב בפירוש הטעם דצלי שלא נצלה כ"צ הוה פירש ממקום למקום ודוחק לומר דהכא כיון שנתקשה ג"י שוב לא פירש ומה שיפרש יצא לחוץ דזה דוחק וצ"ע:
כתב בש"י סי' נ"ח שומן אווזות שלא הדיחו תוך ג"י הורה להתיר ע"י מליחה דרכיך ולא נתקשה הביאו הבל"י בסי' ע"ה אות ז' דק יגרור היטב הבשר שדבוק בעוד ובכאן אות נ"ז הביא הטעם דשומן אין מוחזק כ"כ בדם והקשה עליו ממ"ש הת"ח כלל א' ר"ו דשומן אווז שלא הודח באחרונה ונתבשל אסור דאין לחלק בין בשר לשומן. הנה הבל"י היקל בסי' ע"ה לענין נ"י וכאן החמיר בלא הודח בראשונה דאין להתיר אלא בה"מ ולדידי נהפוך הוא דבלא הדחה א' אנו רואין דבחוץ על העור אין בו דם בעין דמאין יבוא ובפנים היכא שמופשט מבשר אין מוחזק כ"כ בדם לומר ע"י דוחקא דסכינא פולט דם ועוד לו יהי כן הוה כחתיכה שלא הודחה כ"א מצ"א דיש ס' נגד צ"א שלה דהא אם לא הודחה כלל יש שלשים עכ"פ תדע דהא בס"ט כתב הר"ב דיש שלשים בחתיכה נגד דם ומלח שעליה כ"ש שיש שלשים נגד דם בעין שעליה כמו שיראה הרואה באחרונים דיש דעות לומר דנגד דם יש ס' ונגד דם ומלח ליכא וכיון שכן מצ"א ודאי יש ס' בחתיכה נגד הדם ויש להתיר באין ה"מ ובתנאי שידיחנו וימלחנו שנית ועכה"ג בהגהות הטור אות כ"ג

ובשהה ג"י בלא מליחה לא ידענא היתר ומנלן דרכיך ולא נתקשה הדם אימא כל ששהה ג"י שוב אין נתעורר הדם לצאת ע"י מליחה. ודע דאין תקנה ליטול מס' אווזות שומן ולהתיכם יחד ולא הוה מבטל איסור כיון דלע"ע שרי דם שלא פירש כמו בסימן ק"ט ס"ב יבש ביבש מותר להרבות עד ס' כיון שכ"א בפ"ע היתר דל"ד דהתם כ"א מותר לבשל משא"כ כאן שומן אווזות חי אין ראוי כלל ואפילו בשר דראוי לכוס חי אין לעשות כן. ואפי' שהה ג"י דשרי לצלי אין לבטלו אח"כ בס' ולבשלו כיון דלבישול לא ראוי תו הוה מבטל איסור ול"ד ליבש ביבש דכ"א בפ"ע היתר לבשלו והוא לא מכוין כלל להתירו ממה שהיה אסור אלא רוצה לבשלם כאחד משא"כ כאן מכוין להתיר ובחמץ קודם ה' אסור לערב עד ס' לאכול בפסח אף דעכשיו כולו היתר ועמ"ש בט"ז ומ"ש כאן נ"ל יותר ולקמן יבואר עוד ✍:

סעיף נב

ואין. עש"ך והוא מפורש ברמ"א ועמ"י וא"מ שהאריכו דמ"ש מעוף דשוהין כ"א יום בספק טריפה ולא חיישינן לתקלה בזמן מועט דהתם בדיל מיניה משא"כ כאן דשרי לצלי ולא בדיל וכ"כ כר"ו:

סעיף נג

ואם. עש"ך וכוונתו דכאן השמיט הר"ב דמשמע דאף לכתחלה יוכל לשרותו ולשהות פחות ג"י ומיהו אז צריך לשרותו היטב כמבואר בת"ה כלל ד' ד"נ שעה או ב' ודיעבד שרי אפילו מעט שריה או בהעברה בעלמא כדחללי בי טבחא ע"מ שיהיה מנוקר מגידי הדם הא לא היה מנוקר צריך שריה היטב עכ"פ ח"ש כמ"ש הט"ז אות ל"ג אמנם בתשובת מ"ב סימן ק"ח התיר בהעברה בעלמא אף שאין מנוקר מחוטי הדם כמו פלי"צא [ט] ומיהו בלא מנוקר מחוטי החלב תוך ג"י עי"ל סי' ס"ד סה"י ובש"ך כאן אות נ'. ועבל"י שאם חל י"ט במ"ש שאז יש ג"י או ביום ה"ו ואם ישרה קודם י"ט לא ימצא קונים לאחר י"ט אזי ישרה קודם שבת או קודם י"ט קודם הלילה ויניחנו במים עד שעה בלילה ויטלנו ולמ"ש או י"ט בלילה מיד ישרנו קודם כלות ג"י ועי' א"ח שכ"א ות"ק בט"ז ומ"א מזה ולענין בשר אחוריים נמי היכא שהשעה דחוקה וא"א בע"א יש להתיר ע"י שריה היטב:

יראה לי דאם היה הבשר מלא קרח ושראו תוך ג"י יש לאסור אף דיעבד כי ידוע שהשריה תוך ג"י הוא לרכך וודאי לא להעביד הדם שע"פ ובזמן שהוא נקרש כאבן קשה הוא ואין פועל השריה כלום וכן במי פירות אפשר להחמיר ✍:

סעיף נד

פחות. עש"ך וא"י כיון דשיעור שריה הוא ח"ש אם כן כלין הג"י קודם הריכוך והט"ז אות ל"ד פוסק דבעינן ח"ש וי"ל:

סעיף נה

ונתערבה. עש"ך הנה התנאי דבעינן שנמלחו כולן או שימלחנו הכל הא לא"ה לא ר"ל אם חתיכה ששהה ג"י בלא מליחה שנתערבה בלא מליחה עם אחרות מלוחות מזה לא דיבר המחבר דהשמיט גם הדין הר"ב דמטעם אם יבשלם יתן טעם והר"ב דכתב רוב לאו דווקא אלא רבייה בס' קאמר כמ"ש באות נ"ז אם כן המחבר ברוב ממש קאמר ומטעם דבשר ששהה ג"י רק חומרת הגאונים ובטל חד בתרי משא"כ בלי מליחה ועמ"ש בט"ז. והנה ממ"ש שימלחנו כולן לכאורה משמע שמולח כולן כא' ממ"נ אי יפלוט דש"ע לא בלע ואי לא יפלוט שנתקשה ויבלע דם אחר מה בכך הא יש בה דש"ע ואפ"ה בטילה אם כן אין איסור למלוח כולן כא' אמנם למ"ש באות נ"ח דמותר לבשל כולן כא' שירבה עליהן עד ס' אם כן אין ראוי למלוח כא' דשמא בולעת מאחרים ודש"ע אין קפידא דמה שלא יצא לחוץ לא פירש ואלו דם הבא מעלמא אוסר והוא איסור ברור. ומיהו כשרוצה לבשל כל א' בפ"ע היה נראה דמותר ממ"נ ענה"כ מה שהשיג על הט"ז באות ל"ב באם נמלח עם בשר אחר היינו דיעבד לא להתיר לכתחלה ✍:

סעיף נו

בטילה. עש"ך ר"ל המחבר תרתי קאמר בטילה "ואפילו בויו"ו ואלו חדא קאמר היל"ל אפילו בלא ויו"ו אלא תחלה קמ"ל דלא הוה דשיל"מ ועוד דלא הוה חהר"ל כיון שאין איסורה מחמת עצמה:

סעיף נז

ברוב. עש"ך הקשה יע"ש ועפר"ח אות מ"ח ובנו של הש"ך בנה"כ הקשה עליו לפי מ"ש הש"ך בסי' ק"ט אות ט' דאיסור דרבנן בטל הוא ברוב ביבש בא"מ דא"נ יבשלם הוה גזירה לגזירה א"נ דם שמלחו דרבנן. ועמ"י כלל ב' אות ו' דם עיקרו ד"ת החמיר הש"ך ולא מקילין ביה אא"כ יש עוד צדדים. וכתב ע"ש דמה שתמה הש"ך על הר"ב במ"ש נתבשלה בלא מליחה בטל באחרות היינו בנתבטלה בס' דמותר במקום ה"מ ולהכי אמר באין ה"מ בטילה באחרות דחומרא בעלמא היא כמו בשר ששהה ג"י יע"ש. ואמת בת"ח כלל ב' ד"ג כתב דינא אנתבטלה בס' וכ"כ או"ה כלל ז' כה"ג יע"ש ומ"מ סתימת לשון הר"ב כאן שנתבשלה לבדה קשיא. וקושית הש"ך על הר"ב חזקה היא דבסי' ק"ט משמע דסובר הר"ב דאף באיסור דרבנן בא"מ בעינן ס' ומיהו מ"ש אהמחבר ומהרא"י ל"ק היה לו לתרץ דסברי בדרבנן בטל ז"א דהמחבר סובר דם שבשלו ד"ת עס"י פ"ז שהעתיק לשון הר"מ אינו לוקה משום בב"ח עש"ך שם אות ט"ו מש"ה כתב דהוה חומרת הגאונים. והן אמת לא ידענא מה שנתלבט הש"ך באות מ"ב במה שהשמיט המחבר מסל"ת דאזיל לשיטתיה לקמן דם שבשלו ד"ת. אמנם לא ידענא כל החרדה הזאת למה דכיון דאיכא

למגזר אם אפשר לבוא בשום פעם לידי איסור תורה גזרינן א"כ לפעמים יבוא לידי איסור תורה דנוהגין לערות מים רותחים על הבשר מקודם בישול לנקיות ועירוי ספק אי מבשל ולחומרא א"כ שמא רק מבליע ומפליט ויאסרו הכלים מ"ה וכדומה ועל הר"ב דכתב חתיכה שנתבשלה הקשה שפיר דאיהו בסי' ק"ט משמע מדבריו בא"מ אף בדרבנן ביבש בעי ס' וא"ש. ועת"ח כלל ד' ד"ח ובמ"י אות י"א כתב דחומרת הגאונים יש להתיר ברוב וא"כ משמע בדין של ט"ז אות ל"ח חתיכה שלא נמלחה אין בטילה ברוב ועמ"ש שם:

סעיף נח

ומותר. עש"ך כ"א בפ"ע או להרבות עד ס' כמבואר בסי' ק"ט בדין יבש ביבש אסור לבשלן כולן בב"א יע"ש ואף דכאן א"צ להשליך א' מהן הוא משום דחומרת הגאונים הוא לא ניחא ליה לומר דמותר לבשל כא' ומ"ש הר"ב "וכן הוא לאו דווקא דכאן צריך להשליך א' מהן להיש מחמירין כפי הבנת הש"ך:

סעיף נט

ואפילו. עש"ך דלא הוה חהר"ל דאין איסורה מחמת עצמה ועיין או"ה שנתן עוד טעם וכאן מיירי שהוכר האיסור מתחלה:

סעיף ס

בשר. עש"ך האריך. ויש לראות המחבר דפוסק בס"ב במולח בלא הדחה א' יש תקנה לחזור להדיח ולמולחו אלמא סובר הטעם לרכך או כמרדכי ולא הוה דם בעין א"כ מה קשיא ליה דמש"ה כתב רבותא אפילו מלוכלך יוצא ע"י צליה ואולי קשיא ליה דשאני נמלח בלא הדחה לכבוש והמחבר לא מצא מי שיאמר דע"י צליה מותר אפילו לא הודח דלמא הוה דם בעין לענין כבוש ואסור:

ודע כבד שנכבש במים אסור ג"כ עי' צ"צ סי' קכ"א ומ"י כלל כ"ד אות ב' ואף דפולטת ואין בולעת מ"מ כבוש אפשר דעדיף משלוק. ובכבוש כשיעור על האש כו' נמי החמיר שם ועמ"ש בסי' ע' בט"ז. ומ"ש ע"ש בדין כבוש אם שפכו המים תוך מעל"ע ונתנו מים אחר אף שע"י צירוף שהה מעל"ע כל שלא שהה ביחד מעל"ע הביא בשם ח"ז הגאון מהר"ש שפירא להתיר. ועמ"ש בסי' ק"ה באורך. ע"ש כבד שנמלח בכשא"מ אסור והוא פשוט דאסור אף לצלי כמו בשר בכשא"מ:

כתב המ"י בסוף הספר בשו"ת סי' י"ד בשר שהדיחו במים ונקרש והיה מונח נ"י ממ"נ אסור אי הקרישה הוה כבוש אסור ואי לא הוה כבוש הוה שהה ג"י בלי מליחה ולבסוף העלה דכבוש לא שייך אלא בדבר צלול וא"כ לא הוה רק שהה ג"י בלי מליחה ולפי דבריו מהני לצלי כמו כל בשר ששהה ודיעבד אם בשלו שרי יע"ש. והבל"י אות י"ב כתב דנעלם ממנו מ"ש באלי' זוטא בא"ח סי' ש"ך דבשר שנקרש הוה כבוש יע"ש ובשו"ת

בל"י כ"כ דל"ד לשומן נקרש דמבואר סי' ק"ד דמים קרושים יש בהם לחלוחית. ועכשיו נדפס ס' אליהו רבא בא"ח סי' ש"ך כתב באות י"ב דצ"ע דרמ"א מדמה שומן לקרח הרי דלא ברירא ליה ומה שמביא ראיה דלכל דבר הוה כמים דטובלין בקרח ואם חישב הוה משקה לטומאה ולא שייך ביה נולד ולא משקין שזבו י"ל כיון דשם משקין עליהם משא"כ לענין כבוש כל שאין צלול לא הוה כבוש וא"כ אם נקרש ג"י וודאי אין להתירו לבישול ואם מעל"ע יש להתירו לבישול ומ"מ למעשה אין להתירו כ"א לצלי יש להתיר דבלא"ה יש מתירין כבוש לצלי וכאן יש ג"כ דעות לומר דכבוש לא הוה כנקרש ומש"ה שרי לצלי עכ"פ ✍:

ודע דמכאן אין ראיה דדם בעין לא הוה איסור דבוק דשאני הכא כיון שנשרה מעל"ע במים קודם שבלע נימוח. ולא כמ"י כלל ב' שדימה לא הודח ונתבשל לכאן ומ"מ כבד כתבנו דה"ה לא הודח ונתבשל אי יש ס' בה"מ להתיר יע"ש:

סעיף סא

אא"כ. עש"ך ומסקנתו להקל לצלי ולא לקדירה ע"י מליחה כהר"ב וכל שאין ס' אסור דיוצא ונבלע וקשה להוציא ע"י מליחה משא"כ כשיש ס' מה שיצא נתבטל ומה שלא יצא עכ"פ יצא ע"י מליחה והש"ך לא רצה לסמוך ע"ז כ"א בצלי יש להתיר. ואף לקמן סי' ע"ו אוסר בצלי שלא נצלה כ"צ באות י"ב מ"מ כאן יש כמה צדדין להקל. ומיהו לקדירה שירבה עד ס' אפ"ה אסור חדא דהוה מבטל איסור כיון דאין ראוי לקדירה בלא ס' ועוד ע"י הבישול חיישינן שמא יפרש בתוכה ממקום למקום ומש"ה אסור. ומ"ש הש"ך באות ס' דאם יש ס' מותר לקדירה היינו להמחבר ורמ"א ומש"ה כתב שם וע"ל ר"ל דמסקנתו לאסור לקדירה:

סעיף סב

וי"א. עש"ך ור"ל דל"ת מלוכלך הוה דם בעין משא"כ הודה דז"א דמאן דאוסר אפילו הודח מטעם כבוש דאין יוצא ע"י צליה:

סעיף סג

אסור. עש"ך מטעם חם לצונן דבעי עכ"פ קליפה דקערה נאסרה במליחה דיש מליחה לכלים להבליע:

סעיף סד

ואם. עש"ך ותוכן כוונתו דאי מיירי שהקערה כעת חמה והוה חם לתוך חם בכלי ביבש לגמרי אין אוסר כ"א כ"ק אף ב' דברים יבשים לדידן קיי"ל דאוסר בכולו דא"א בקיאין בין כחוש לשמן אבל כלי נהי דמפליט ממנו דבר הבלוע בלא רוטב היינו כ"ק ולא יותר עס"י ק"ה בש"ך ודווקא יבש שאין לו רטיבות כלל אבל יש לו רטיבות קצת אף מכלי

אוסר בכולו כמ"ש כ"ז הש"ך שם אות כ"ג וא"כ לפ"ז ע"כ כאן מיירי ביבש לגמרי ומש"ה סגי כ"ק ממאכל ואם הוא דבר רטיבות קצת צריך ס' נגד כל קליפת הקערה אף במקום שלא נגע שם המאכל כיון דהקערה חמה פולטת מלמעלה ג"כ. ומ"ש הש"ך ואם הוא דבר לח לאו דווקא אלא רטיבות קצת לדידן דאוסר בכולו ולא סגי בקליפה ממאכל אלא צריך ס' כ"ק הקערה דלא נאסרה ע"י מליחה כ"א כ"ק עס"י צ"א. וכתב דג' דוחקים יש כאן. א' לפרש ביבש לגמרי. ב' אמאי לא כתב כ"ק כל הקערה כמ"ש בת"ח. ועוד דדוחק לומר דמיירי בקערה חמה גם בת"ח לא משמע כן. ואעתיק לך לשון ת"ח כלל י"א ד"ה וז"ל ולי נראה דקערה זו כדין תתאה גבר ואם הקערה קר ושמו רותח סגי בקליפה ואם רוטב צריך ס' נגד הקליפה ואי הקערה חמה אסור אי ליכא ס' נגד קליפת כל הקערה. ומדכתב ואי חמה כו' ויש רוטב ולא ביאר בקערה חמה ויבש מה דינו אם מיירי ביבש לגמרי א"כ אף בחמה א"צ כ"א כ"ק מקערה כמבואר בסי' ק"ה דדוקא ב' מאכלים יבשים א"א בקיאין בין כחוש לשמן. אלא וודאי דמיירי בחלוקה א' בקערה קר ומיירי ביש רטיבות קצת ולהכי לא עשה כ"א ב' חלוקות. בקערה קר ברטיבות קצת סגי כ"ק ממאכל כדין תתאה גבר אף בשמן ורוטב דא"א לקלוף משערין באומר יפה כ"ק הרוטב והשתא בקערה חמה לא ביאר כ"א חלוקה אחת דבין ביבש שיש רטיבות קצת או רוטב גמור בעינן ס' נגד כל קליפת הקערה אף במקום שלא נגע דקערה חמה ופולטת וז"ש שם "כל הקערה וה"ה יבש כיון דמיירי ברטיבות קצת וא"א בקיאין בין כחוש לשמן אף מכלי אוסר כולו עש"ך סי' ק"ה אות כ"ג. וא"כ הג"ה זו שלקוחה מס' ת"ח ומיירי נמי ברטיבות קצת אמאי כתב ביבש דהיינו רטיבות קצת סגי בקליפה. וע"כ בקערה קרה כדין תתאה גבר אף בכלי כמבואר סי' ק"ה א"כ קשה אמאי ברוטב צריך ס' נגד קליפת הקערה במקום שנגע הא היכא דא"א בקליפה אין לאסור עס"י צ"ב. ותי' דמש"ה החמיר כאן די"א קערה לעולם חמה מש"ה החמיר דצריך אומד יפה נגד קליפת המאכל והא דכתב נגד קליפת הקערה רבותא קאמר דאם יש בכל הרוטב נגד קליפת הקערה שרי וכ"ש אם יש באומד יפה ברוטב ס' נגד קליפת הרוטב שרי אלא דאז צריך עד"מ ס"א זיתים נגד זית שנאסר כ"ק ואלו נגד קליפת הקערה בס' זיתים סגי דא"צ כ"א נגד מקום שנגע דצוננת היא. וה"ה דה"מ להקשות בפשיטות אמ"ש בת"ח להדיא דאי הקערה קר ורוטב צריך ס' נגד הקליפה היינו באומד יפה נגד קליפת הרוטב והא בכ"מ דא"א לקלוף שרי כך אלא דעל הג"ה נמי רוצה להקשות. ועמ"י שם אות יו"ד. ולדינא העלה דרוטב צריך ס' נגד כל קליפת הקערה דא"א שלא יתנענע ונוגע בכולו. ומ"ש הש"ך דאי בקערה חמה ל"ק לשיטתיה אזיל משא"כ אי נימא דהאי דינא דווקא בתתאה גבר בלא"ה לק"מ

יע"ש היטב. ועמ"י על מ"ש הת"ח ול"נ דהוא ממש דעת הי"א והיה אפשר לומר די"א סוברים דקערה לאו צוננת היא אלא דין כ"ש יש לה ומש"ה ברותח יבש די בקליפה ואם ברטיבות נטילה והוא סובר דקערה קר לגמרי ושייך דין תתאה גבר דאי כ"ש יש לה אף ברטיבות קצת אסור כולו דלא שייך תתאה גבר כשתחתון חם דכ"ש. אמנם בסי' צ"ב כתב רמ"א דאם נשפך הוה כ"ש ודין תתאה יש לה עמ"י כלל נ"א אות א' דלא כ"כ וכבר יש לחלק בין עירוי לכ"ש ולקמן סי' צ"ב אבאר ומ"מ בת"ה א"א לפרש כן:

סעיף סה

בעינן. עש"ך דקערה שהיא רחבה אין ס' נגד קליפת הקערה וקדירה או קנקן שיש רק מעט על שוליו יש לעיין אי דומה לקערה:

סעיף סו

וי"א. עש"ך בשם הת"ה ומיהו נהי דהדחה לא בעי הא קינוח בעי יע"ש:

סעיף סז

אבל. עש"ך אבל להבליע בכ"ק לכלי יש עס"י צ"א וצ"ח. והקשה הש"ך אמאי כתב הך דינא אחר י"א ר"ל דכתב דמותר לחזור ולמלוח בשר כשר דאין מליחה לכלים להפליט דאלו בשר להוציא דמו בלא"ה כיון דטרוד ואין הנאסר יותר מהאוסר כו' ומשמע דקאי אי"א דצונן אסור אם לא שהדיח הקערה דחמה קצת כמ"ש הט"ז ואם לאו בהדחת צונן סגי וע"ז כתב דמותר למלוח בשר כשר אף בלא הדחת הקערה וה"ה בלא הדחת המליח ואמאי כיון דצונן אסור בלא הדחה כ"ש מליח. ואם חולק הוה לכתוב האי דינא קודם וי"א ותי' דאדרבה דכתב אבל כו' דאורחיה בהדחה ולא מישתלי. וכ"ת מה קמ"ל דעיקר הרבותא דאין מליחה לכלים להפליט. [י] ודפוסי הגבינות אסור אף שידיח הדפוס מ"מ לאחר שימלח הגבינות מפליט קצת וצריכין הגבינות הדחה ודי בכך ומ"מ חיישינן דלמא מישתלי:

סעיף סח

או. עש"ך ומשמע הטעם דעיקר רתיחת הציר מחמת מלח ואין כח במלח להפליט מכלי ולפ"ז אפשר בחומץ חזק אוסר לכלי כשיעור שיתנו על האש ועמ"ש בט"ז אות מ"א ועש"ך סי' ק"ה אות ב' חולק וסובר דחומץ אין אוסר בפחות מעל"ע וא"כ בין לט"ז ולש"ך בכלי אין איסור בחומץ פחות מעל"ע:

סעיף סט

מותר. דמשרק שריק ולא בלע והיינו בכלי שייך משרק ולא באוכל עש"ך:

סעיף ע

ויש ליזהר. הש"ך הכריע דבשאר כלים מנוקבים אסור לכתחלה ודיעבד אם נשתמש ברותח שרי וכ"ח אף דיעבד אסור אם נשתמש רותח דכ"ח בולע אף במנוקב כמו אוכל:

סעיף עא

שנמלח בכשא"**מ**. להמחבר דווקא אינו נאכל מחמת מלחו מיחשב רותח ולדידן אף מעט דא"א בקיאין:

סעיף עב

ושהה. עש"ך דלהמחבר והוא דעת הרא"ש אם לא שהה כשיעור שיתנו על האש אוסר מה שבתוך הציר כ"ק כדין מליח כרותח לדעת הרא"ש דאין אוסר יותר מכ"ק ומה שנפלט נבלע כ"ק ואם שהה כשיעור שיתנו על האש אוסר כולו ואף לצלי וחמור כבוש זה מכבוש במים מעל"ע דמהני להמחבר לצלי ואל תתמה ע"ז שהרי יש דעות דכבוש מעל"ע אין אוסר כלל וכבוש בציר אוסר והוא שיטת רש"י עס"י ק"ה. ועפר"ח אות נ"א הקשה דברי המחבר אהדדי ולמ"ש הש"ך אין קושיא דציר גרע ממים וכאמור:

סעיף עג

אלא כ"**ק**. עש"ך דאפילו יש שומן דאין מפטם לדם ולא אוסר כ"א כ"ק ועמ"ש בק"ה:

סעיף עד

וי"**א**. עש"ך הטעם דפי' ממקום למקום ע"י רתיחת מליחה ואין יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה. ומ"ש א"נ דהוה כבוש לא ידענא מה הוא דמה שחוץ לציר אין כבוש ואף מה שבתוך הציר לא שהה כשיעור כו' ואולי ר"ל דכבוש ושהה קצת ויש דעות אף למעלה מציר ואף דדם אינו מפעפע למעלה אפשר ע"י רתיחת מליחה וכבוש בציר מפעפע למעלה ומש"ה אסור. ודע דאף בה"מ וצורך אין להתיר ואף דמתירין חתיכה שנתבשלה בדמה אם יש ס' בקדירה בה"מ אלמא לעת צורך סמכינן אמ"ש הרא"ש בתשובה כלל ב' סימן י"ז דם שפי' ממקום למקום אין איסור יש לומר דהתם טעמא אחרינא כמ"ש הט"ז אות כ"ג דמה שפירש יוצא על ידי בישול משא"כ כאן דאסור אף כה"מ ומטעם ציר נמי וכאמור ועמ"ש בסי' ע"ו:

סעיף עה

ואפילו. עש"ך אם ספק אם שהה שעור מליחה ונפל לכשא"מ דיש להתיר מה שחוץ לציר דהוה כעין ס"ס דיש מתירין מה שחוץ לציר ובשהה שיעור מליחה ודאי מותר מה שחוץ לציר עס"י ע'. ובאו"ה כלל ו' די"ד פסק דהוה ספק דרבנן דם שמלחו ועוד דהתם גופא חומרא בעלמא הוא יע"ש. ועמ"י כלל ז' אות ב' בשר שפלט כל דמו עם בשר שלא פלט דאסור דוקא במונח בשר שפלט למטה ועיין או"ה כלל יו"ד דט"ו ולקמן סי' ע' בדגים ועופות יבואר עוד:

סעיף עו

וכן. עש"ך הביא דברי רש"ל וכ"כ הט"ז אות מ"ד ורוטב ג"כ שרי כרשב"א דסלק את שא"מ ועס"י צ"ה ולעיל אות נ"ח והניח דין זה בצ"ע:

סעיף עז
אבל. כתב הש"ך היינו מה שאין נוגעין בציר דכל מה שהוא בתוך הציר המקום דחוק ואף שאין מונח למטה:

סעיף עח
שצריך. עש"ך להמחבר לכתחלה יש לחוש להר"מ ז"ל כמו שגילה דעתו בספרו ב"י ורמ"א כתב שאין לחוש כלל דלאחר שיעור מליחה יצא כל דמו. ומ"ש המחבר ס"ה דלאחר שיעור מליחה מותר לחתוך ולא כתב ב' דעות עמ"ש שם:

סעיף עט
ונתמלא. עש"ך ולכאורה הוא דעת הב"ח דהטעם דבטל בציר ויש לומר דסובר לאחר שיעור מליחה לא מיחשב כרותח אלא הציר חשוב כרותח אף אחר שיעור מליחה ומש"ה כתב ממ"נ אי יש ציר בטל הוא בציר ומ"מ א"י היאך בטל הוא הדם ומלח שעל החתיכה במעט ציר וצ"ע:

סעיף פ
וי"א. עש"ך ואנן קי"ל דמוהל לאחר שיעור מליחה לאו דם הוא ואפ"ה נאסר כ"ק מדם ומלח שעליה ואם הודח פ"א אין אוסר אח"כ:

סעיף פא
כ"ק. עש"ך ובכשא"מ לא שייך טרוד ולא ככ"פ אף דאנן פסקינן לקמן ככ"פ בציר ומיהו התם בה"מ יע"ש. והשיג על הת"ח כלל י"ד שכתב על או"ה כו' דאו"ה נמי מה שחוץ לציר אין מצטרף ועמ"י כלל ז' אות ג' כתב דאו"ה שהיה לפני רמ"א כ"פ היה כתוב נוסחא אחרינא. ועי' כלל י"ד שם אות ה'. ועמ"ש הת"ח דהכלי נאסר כולו ולא מהני קליפה והקשה המ"י הא מבואר כלל י"ג דהכלי אין אסור כ"א כ"ק. ואפשר דכאן מיירי שיעור כבישה וכמעשה דרש"י ומש"ה אוסר בכלי כולו ועי"ל בט"ז אות מ"א ובש"ך אות ס"ה. ועמ"י כלל י"ד דרש"ל דאוסר כולו היינו בשהה דוקא שיעור כבישה ומינה רמ"א דמתיר אף בשיעור כבישה מתיר ואין אוסר רק כ"ק ועמ"ש באות פ"ב:

סעיף פב
והכלי. עש"ך היינו כ"ק שע"י רתיחת מליחה אין אוסר בכלי כ"א כ"ק ובכלי עץ קולף וכ"ה לא מהני קליפה והראה מקום לת"ח כלל י"ג. הנה מדבריו נראה בפירוש דכ"ה ע"י ציר או מליחה אוסר כולו ומ"ש הר"ב ס"ס צ"א דכלי עץ קולף הא כ"ה לא מהני ולפ"ז בכ"ח אם נשתמש רותח צריך לשער נגד כולו כמו באוכל דרך הוא. והש"ך לשיטתיה לעיל אות ס"ה דכבישה כשיעור על האש אין פועל יותר משיעור מליחה ולקמן יתבאר דאפשר ע"י כבישה כשיעור שיתנו על האש מבליע עכ"פ בכלי אף בעץ בכולו. ועמ"י כלל י"ג אות ג' כתב מדברי הר"ב שם מבואר דאף כ"ה אין אוסר כ"א כ"ק ולקמן כלל

פ"ה אות י"א כתב המ"י דמ"ש הר"ב דכ"ח בולע ע"י מליחה בכולו לא קיי"ל כן אלא כ"ק ועת"ה כלל י"ד ובמ"י אות ד' הניח דבריו בצ"ע שכתב דכל הכלי נאסר וע"ש כלל י"א ד"ה כתב הר"ב דאף כ"ה אין אוסר אלא כ"ק יע"ש. אמנם מ"ש המ"י כלל י"ג אות ג' דבאו"ה משמע דקולף בכ"ה אם נפל ציר עליו. עיינתי באו"ה כלל יו"ד די"א וי"ב וכתב שם דקולף מקומו אפשר אכלי עץ קאי ולא אכ"ח. תדע דבכלל כ"ד ד"ט כתב בפירוש דכ"ח צריך לשער נגד כולו אף ע"י מליחה אלמא סובר כ"ח בולע ע"י מליחה בכולו. וכתב עוד שם אם היה שוהה הבשר והציר מעל"ע בכלי אוסר כל הכלי מטעם כבוש כמבושל. הרי בהדיא מדבריו דכשיעור שיתנו על האש וירתיח לא הוה כבוש גבי כלי לאסור כולו כ"א כ"ק כמו מליחה וכ"ש שאין פועל להפליט מכלי לחוץ כמ"ש הט"ז אות מ"א וש"ך אות ס"ה דכבוש בציר אין פועל בכלי יותר מה שהמליחה פועלת בו ועמ"ש לעיל בזה:

מעשה שמלחו בשר ונטף ציר על הכלי בחוץ לא בפנים והיה ע"ש שא"א היה להכין כלי אחד אמרתי שיש לעיין בזה כי הש"ך באות ע' אוסר בשל חרס אף דיעבד והר"ב התיר דיעבד ומ"מ נראה דכ"ק אסור ולא כולו ואף הש"ך דסובר כאן ובסי' צ"א דכ"ח אוסר כולו היינו בנפל לתוכו אבל בחוץ הוה ככלי מנוקב דשריק ונופל מיד שהרי או"ה כלל יו"ד אות י"א כתב דנפל על כלי שיש לו בית קיבול אסור משמע הא אין לו בית קיבול הוה ככלי מנוקב וא"כ אפשר אף הש"ך מודה בכ"מ דאין אוסר יותר מכ"ק ואמרתי לגרור היטב הכ"ח ולהטמין תבשיל בתוכה לכבוד שבת ודוקא לכבוד שבת ולא בע"א ואף שהמ"י בכלל פ"ה אות י"א כתב דעיקר לדינא דכ"ח נמי אין בולע יותר מכ"ק מ"מ לא רציתי להקל כי אם לכבוד ע"ש ובסימן צ"א אבאר עוד ✍:

שאלה הא דקי"ל דאין ציר מלוח אוסר כלי כ"א כ"ק כמבואר סי' צ"א ס"ה בהג"ה ואף אי נמלח ממש בכשא"מ אין מבליע לתוכו כ"א כ"ק כמבואר סי' צ"ה ס"ד בהג"ה ובת"ח כלל י"א ד"ח וכלל י"ג ד"א וכלל י"ד ד"ב תמה המ"י שם על מה דאוסר כולו. וכלל פ"ה ד"א בסופו דאין מבליע בכלי כ"א כ"ק בין ע"י מליחה או ציר. וכאן סט"ז דאם מאכל רותח צריך ס' נגד קליפת הקעדה אלמא דאין בולע יותר מכ"ק יש לחקור חקירות הרבה. א' אי אין חילוק בין כ"ח לעץ ואם יש חילוק בין עץ לאבן או מתכות. ב' אי דוקא בדבר שאין בו שמנונית כמו דם ונהי דא"א בקיאין בין כחוש לשמן באוכל אבל בכלי מחלקין או ל"ש דאף שומן אין מבליע בכלי כ"א כ"ק. ג' אם שהה כשיעור שיתנו על האש וירתיח אי אוסר בכולו כמו כבוש מעל"ע א"ד כיון דהט"ז אות מ"א והש"ך אות ס"ח כתבו דכבוש כשיעור שיתנו על האש אין מפליט מכלי ה"ה דאין מבליע יותר מכ"ק א"ד

שאני להפליט מלהבליע דהא לענין מליחה אין מליחה לכלים להפליט כלל ולהבליע יש וכאמור. הנה כל אלו צריכא עיונא ודקדוקא רבה:

תשובה יראה דכבוש בכלי כדי שיעור שיתנו על האש אין אוסר אלא כ"ק בכלי לדעת הט"ז אות מ"א וש"ך אות ס"ה דכבוש אין פועל כ"א כמו מליחה ובמליחה נתבאר דאין פועל כ"א כ"ק וה"ה חומץ דהש"ך בסי' ק"ה חולק אחומץ דלא מבליע כלל וא"כ נהי דמבליע אין אוסר יותר מכ"ק כמשמעות הט"ז אות מ"א וכן משמעות רמ"א בסט"ז דמלח בכשא"מ בעי ס' נגד קליפת הקערה ולא חילק אם שהה בקעדה כדי כבישה אי לאו ש"מ דמ"מ אין אוסר יותר מכ"ק. וכן משמע קצת בחולין קי"א ב' ההיא דרבין ליתא מפינכא דד"א דתברה ודלמא משום כבישה דשהה כשיעור על האש וירתיח ש"מ כל שמליחה אין פועלת ה"ה כשיעור על האש וירתיח אין אוסר יותר. הספק הב' בדבר שיש שמנונית אי אוסר ע"י מליחה בכלי כולו המעיין באו"ה כלל כ"ד ד"ט ובת"ח כלל י"ג יראה דאין לחלק בין כחוש לשמן ואין אוסר בכלי כ"א כ"ק במליחה וציר דומה לחם בצונן דדי בקליפה יע"ש. ולענין אי יש לחלק בין כ"ח לעץ ואבן כבר כתבנו בכ"ה יש דעות לומר דאוסר בכולו וי"מ ובמנוקב יראה שאין אוסר רק כ"ק ועץ ואבן עת"ה כלל ג' ד"ה הביא דברי או"ה כלל ב' וכלל למ"ד ד"ט דבאבן ומתכות אין שייך כבישה מעל"ע והט"ז בסי' ק"ה חולק ואוסר וחוט השני בסי' ס"ז מתיר במתכות. עיין ת"ה כלל פ"ה ובמ"י אות י"ב בזכוכית לכ"ע אין אוסר ובחמץ החמירו. ולפי שהדברים ארוכים אמרתי לכתוב פה ראשי הדברים ובסי' ק"ה אבאר באורך בעזה"י:

סעיף פג

וכן. עש"ך דוקא מלוכלך הא אין מלוכלך אין אוסר דאין מליחה לכלים להפליט דלא כט"ז אות ג' וכן הוא הלכה דאפילו באיסור שמן אין מליחה לכלים עס"י ק"ה סי"ב וי"ג ובט"ז שם דאין מליחה לכלים להפליט אף באיסור שמן. ועמ"ש בט"ז לענין אי שהה כשיעור על האש אי מפליט:

סעיף פד

אבל. עש"ך ועס"י צ"א בהג"ה א' ובש"ך שם:

סעיף פה

ולפי. עש"ך דלי"א צריך להדיח קודם פליטת כל צירו דהיינו י"ב שעות דאל"כ יחזור ויבליע לבשר ולי"מ תו לא מיחשב רותח. עוד תי' דלי"א סוברים המוהל היוצא אח"כ חשיב דם וצריך להדיח לסתום נקבי הפליטה ואם חתך מכל צד עדיין אסור כי דם יוצא. ומ"מ לדידן שאף דקי"ל לאחר שיעור מליחה אם נתמלא מציר אסור אין הטעם משום דמוהל היוצא דם הוא אלא משום דהדם והמלח שעליו נותנים טעם בבשר להבליע:

סעיף פו
ואם חתך. זה ג"כ לסברת המחמיר ולא למאן דמיקל לאחר שיעור מליחה. ש"ך:

סעיף פז
ויש מתירין. אפילו איכא גומות בסכין דלא שייך שריק אפ"ה על ידי הולכה והבאה נופל והוה ככ"מ ושרי אפילו תוך שיעור מליחה ועש"ך:

סעיף פח
דאין מליחה לכלים. ר"ל דשריק כיון דדמי לכלי מנוקב ול"ד לכלי מנוקב דלעיל דאסור לכתחלה כמ"ש הט"ז תי' בנה"כ דהתם נמלח בכלי ושהה שם משא"כ בסכין דחותך לפי שעה ואין מלח כלל על הסכין אין הסכין בולע כלום דשריק וי"ל מ"מ תוך שיעור מליחה איך שרי והא מיד כשחותך יוצא דם בעין ונאסר מיד כי אין שיעור לדבר וכ"מ בת"ה ואולי המעט בטל הוא ולא הוה מבטל איסור כיון דאין כוונתו לבטל ומ"מ קשיא:

סעיף פט
וכן. עש"ך דדם נראה בעין לא חיישינן דלמא מישתלי ומ"ש לאחר שיעור מליחה יש לעיין דהא רמ"א כתב תוך שיעור אין איסור אלא משום דם:

סעיף צ
או נעיצה. עס"י קכ"א ועמ"ש באורך בסי' יו"ד מדיני נעיצה:

סעיף צא
מדיחין יפה. כתב הש"ך זה לסברא אחרונה שי"א לאחר שיעור מליחה חשיב רותח מש"ה קודם פליטת צירו צריך להדיח וה"ה להמחבר לכתחלה:

סעיף צב
אם. הש"ך הראה מקום לסי' ע"ו ועמ"ש שם לענין צלי שלא נצלה כל צרכו:

סימן ע

סעיף א
שא"א. עש"ך הראה מקום לאות כ"ד. הנה תראה שדבר גדול דיבר האדון ז"ל והוא שלשון זה כתב בארוך ע"א והט"ו והמחבר ומשמע דהכין הוא שעד שיפלוט בשר שור דמו שוהה העוף לפלוט דמו וצירו עד"מ שיעור שעה או מיל עכ"פ וא"כ קשה איך מולחין לכתחלה עופות עם בשר שור דהא לאחר שיעור שעה לית בעופות כלל דם וציר ואיך שרינן למלוח יחד ולהשהות יותר משעה א' דהא בשר לאחר פליטת צירו לאחר יב"ש אסור להניחו כך לכתחלה בלא הדחה ה"ה עופות כל מה שיכולין למהר לאחר שיעור הראוי להם להדיח שפיר טפי וע"כ אמר דאין קפידא דעופות נמי פולטין ציר יב"ש דסתמא כתב הרשב"א דמקובל מרבותיו שיעור פליטת ציר יב"ש וכן הר"ב בס"ו בהג"ה לא חילק ומש"ה שרי למלוח ביחד בשר שור ועופות ולהניח לכתחלה יותר משעה או

ב' דפולטין ציר והבית ישראל כתב דעופות לכל היותר אין פולטין ציר רק ב' שעות ול"נ והבל"י אות כ"ד ג"כ השיגו מהא דכתב הד"מ בסי' ס"ט דחתיכה שנמלחה מצ"א או עוף מצ"א אם לא עבר יום שלם ימלחנו כו' אלמא עוף נמי פולט יום שלם ויפה השיגו ובזה ברור:

סעיף ב

חתיכה. עש"ך דר"ל בלא הדחה בנתיים לא חיישינן שהמלח הב' שהוא בכחו מבליע מעט דם שע"פ לתוכו ומיהו לכתחלה אין לעשות כן:

סעיף ג

ולא. עש"ך ב' תירוצים. א' דיש חילוק בין דם בעין ובין דם שע"פ הבשר דם פליטה ולפ"ז אף לאחר פליטת צירו אם מלחו נמי שרי ולתירוץ הב' דוקא תוך זמן פליטת צירו ועמ"ש בט"ז דהמיקל כתי' א' לא הפסיד:

סעיף ד

ואם. עש"ך וכוונתו מבואר דהמחבר לשיטתיה דפסק דם אין אוסר במליחה אלא כ"ק ואף אם ההיתר שמן אין מפטם לדם ולשאר איסור הוא דמפטם כמו שיתבאר בסי' ק"ה בעזה"י א"כ אין חילוק אף דגים למעלה אסור כ"ק אף דדם אין מפעפע למעלה היינו לאסור כולו לדידן משא"כ כ"ק מפעפע והביא ראיה ממ"ש המחבר סי' ס"ח סעיף ח' דמה שלמעלה צריך קליפה והמ"י כלל כ' אות כ"ב וכ"ג הניח בצ"ע דאפשר בחדא חתיכה בעי' קליפה לא בב' חתיכות ומיהו אם הדגים מונחים גבוהים במקצת דהוה חדא חתיכה פשיטא מה שלמעלה בעי קליפה או דא"א לצמצם כמו מקום חתך דאסור מה"ט יע"ש ואם נתבשל בלא קליפה יש להקל לצורך ע"ש וכדומה אף שאין ס'. ועמ"ש בסימן ס"ט מה דקשיא בנמלח מצ"א אמאי אין תקנה יניח מלח מתחת החתיכה ויניחנה כך דאין דם מפעפע למעלה ולש"ך א"ש דמקום כ"ק לא ידעינן היכן הוא משא"כ להמ"י משום מקום חתך לא שייך שם דהא עכשיו לית בה דם כלל ודם אין מפעפע למעלה אף כ"ק והר"ב שחילק בין מונחים למעלה דסובר מליחה בס'. ומ"ש הש"ך דעופות מותרים לעולם דטרידי ולא בלעי האי לעולם לאו דוקא דלאחר יב"ש ועכ"פ אחר מעל"ע אין טרוד. ונראה דבאין ה"מ יש לאסור כמו לעיל במעשה דרש"י דאסור כ"ק בכלי חולבת כולו אסור באין ה"מ ה"ה כאן אלא דמחמת פליטת ציר של דגים אין לחוש לאחר שיעור מליחה כמבואר סי' פ"ו דלאחר מליחה צירו מועט יע"ש א"כ אין איסור מטעם דציר נ"נ ומיהו משום דם שלהם שפולטין אף לאחר שיעור מליחה ול"ד למעשה דרש"י דמה שיש במלח אין המלח מפליטו ומה שיש ע"פ משריק שריק משא"כ בדגים וכ"ש אם יש שומן בדגים דאף לאחר שיעור מליחה יש לאסור וצ"ע:

סעיף ה

ואם. עש"ך דרמ"א נמי מודה דהקשקשים הם במקום קליפה כמ"ש הטור דל"ת דאיסור נכנס לדגים בין הדבקים ונ"מ באיסור כחוש דרבנן דסגי בקליפה. וה"ה דה"מ לומר דנ"מ במליחה בעי ס' וקליפה לחומרא כמבואר בסי' ק"ה דדי בקליפת קשקשים שוב ראיתי שהכה"ג בהגהות הטור אות ז' תפס עליו בזה. וה"ה דנ"מ בהם לצונן דתתאה גבר די בקליפת הקשקשים וכדומה:

ודע דאם שניהם מלוחים והקשקשים עליהם מדברי הטור משמע דהקשקשים הם במקום קליפה והם אסורים ואם בשלו עם הקשקשים צריך ס' נגדן אמנם המ"י כלל כ' אות כ"ד כתב לטעם הרא"ש דקמיטי ביותר א"כ גם הקשקשים מותרים ועכר"ו אות ג' ולדידי מסתבר כטור והקשקשים אסורים ומאן נימא דהדג פולט דרך שם לומר בהו איידי דטרידי לא בלעי. ואם הדג תפל ונמלח עם העופות יש לאסור הקשקשים כיון דבלעי תו לא שייך לומר ככ"פ דלית להו דם וציר ש"ע דהם עצמות יבישות ואין בהם לחלוחית והחוש והעין תעיד ע"ז ומ"ש הרשב"א בארוך דכתב רפי קרמייהו ונסרך בהם ביותר זה לפי שיטת מקצת רבותיו דסוברים דם מעלמא נמי פולט משא"כ לדידן ואף בשניהם מלוחים נמי יש לאסור כמ"ש דהדג פולט בין הדבקים לא דרך שם ומ"מ יש לעיין אם לא נדמה לכלי עצם מנוקב עס"י ס"ט סי"ז. ועמ"ש בט"ז אם הדגים תפילים וקשקשים עליהם דשרי הדגים דל"ש בהו הטעמים המבוארים שם ✍:

סעיף ו

ודג. עש"ך וכוונתו מבואר דסתימת לשון המחבר הדג תפל אין סובל כמו שפי' הר"ב בהגה"ה היינו הודח אחר כך אלא אפילו לא נמלח כלל אסור והסכים לט"ז אות ה' דלא מהני מליחה שנית ומ"ש דכ"מ בטור מדכתב וכ"ז בשניהן מלוחים אבל דג מליח וטמא תפל שרי ולא כתב רבותא להיפך ש"מ דג תפל אסור ודעת רבותיו של הרשב"א סוברים כך דהא הם כתבו דבשר שפלט כל צירו ובלע דם מהני מליחה וצ"ל דגים שאני דרפי קרמייהו וא"כ ה"ה כשלא פלט הדם נמי דפי לדידהו דאין חילוק ואף לדידן יש לומר כן לאסור בדגים. ומ"ש מאו"ה הנה באמת דברי או"ה סתורים דבכלל ה' ד"ב כתב דגים תפילים שנפלו לציר אין להם תקנה דלא גרע מנמלחו יחד ובכלל י"ב ד"ג כתב דגים מלוחים והעוף תפל דמותר דהוה כטהור מלוח וטמא תפל ומה"ט מתיר בסמ"ק בדגים תפילים הרי בהדיא דמתיר והם דברים סתורים וכבר עמדו בזה הר"מ והש"ך כאן. ולישנא דאו"ה דמה"ט מתיר יש לפרש כיון דהמליח מבליע בתפל לא שמפליט ממנו מש"ה דגים תפילים לא פלטו כלום וכמ"פ כו'. ואם באנו לומר דבכלל ה' בניטלו קשקשים מיירי דרפי קרמייהו ונסרך ביותר ובכלל י"ג מיירי דלא ניטלו קשקשים דלא

רפי כ"כ ומהני מליחה וחוזרין להיות מותרים וה"ק דמה"ט דאין המליח מפליט מתפל א"כ יש להם דש"ע וככ"פ משא"כ אי הוה מפליט אוסר דאין פולט בשפע לומר ביה אגב דטרוד כו' ומ"ש וכ"ז כשנמלחו יחד אבל דג מלוח ולא עוף שרי מיירי בנטלו קשקשים דאי לא נטלו פסק שם בדין א' דשרי כרא"ש. ומ"מ זה דוחק לומר מ"ש ומה"ט מתיר בדג תפל מיירי בלא נטלו קשקשים. גם אין לומר דההיא דכלל ה' בנפלו לציר חשיב כמלוחים שניהם גם הדגים ובכלל י"ג במונחים הדגים אצל העופות המלוחים דהמעיין בכלל ה' ד"ב משוה שם ציר למונח אצל מלוח שאין הציר עושה פעולה כלל להפליט או להבליע (ד"א) וכ"ת דגים דרפי קרמייהו הציר עושה בהם פעולה מנלן הא באופן שדברי או"ה צ"ע:

ודע דיש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי דאלו אמרינן דט"ס הוא בכלל י"ג ד"ג וצ"ל דאוסר מה"ט דגים תפילים עם עופות מלוחים דעכ"פ המליח יבליע בתפל אכתי טעמא דמלתא לא ידענא אמאי דהנה ד' טעמים יש לאסור דגים תפילים עם עופות מלוחים הביאם הט"ז אות ה'. א' טעם הפרישה דגים שם היתר עליהן ואיך יחזרו להיתרן אחר שנאסרו. הב' דם שלהם הוה רק כציר ולא אמרינן בציר ככ"פ כמ"ש רש"ל. הג' כמ"ש הט"ז דם שלהם מועט ולאחר פליטת דם וציר שלהם עדיין נשאר דם עופות ולא קיי"ל כהר"י דאוליינ"ש. הד' כמקצת רבותיו של הרשב"א דרפי קרמייהו ונסרך בהם ביותר ול"ד לבשר תפל. וכדחזינן לאו"ה ז"ל ליתנהו להני טעמים דהא בכלל ו' ד"ט פוסק כסברת הר"י דאוליינ"ש ממש דלאחר שיעור מליחה אף שפולט ציר אסור ליתן עליה חתיכה שהיא תוך שיעור מליחה ובתוך שיעור מליחה מותר וצריך לשהות תחתונה כמו עליונה וזהו סברת הר"י מאוליינ"ש ועת"ח כלל ו' ד"ה כ"כ דאו"ה ממש כסברת הר"י דאוליינ"ש וגדולה מזו סובר דוקא כל שפתוח לפלוט דם ולא כל שפתוח לפלוט ציר גם אין סובר דאגב דטרוד לא בלע אפילו בדם דהא מצריך לשהות תחתונה כשיעור עליונה ובכלל ה' ד"ב פסק כספר התרומות בשר תפל שהונח אצל מלוחה יש תקנה במליחה אף שהפליטה לאחר זמן הבליעה. א"כ מ"ט אוסר לדגים תפילים שאין להם תקנה במליחה הא סובר כס"ה ואין לומר כסברת הט"ז הא סובר כהר"י מאוליינ"ש וצ"ל דסובר דם דגים הוה כמו ציר או רפי קרמייהו ונסרך ביותר או איך יחזרו להיתרן הראשון א"כ קשה למה אמרינן בגמרא דגים רפי קרמייהו קדמו לו דמושך זמן פליטתן כמו עופות אסורין בשלמא לפרישה ולאינך ל"ק דאם היו מושכין פליטתן לא הוה אסור דטרידי לא בלעי משא"כ או"ה סובר בדם נמי לא אמרינן טרוד לא בלע מדמצריך לשהות תחתונה כשיעור עליונה א"כ בדגים דבלעי ורפי קרמייהו ונסרך ביותר לא פלטי או דם דידהו

לא הוה אלא כציר ולא פלטי או איך יחזרו להיתרן הראשון. ולסברת הר"י דאורלייני"ש ע"כ קדמי ופלטי קודם התחלת פליטת העופות. א"כ דגים תפילים היה ראוי להתיר ע"י מליחה וכספר התרומה באופן שלכאורה או"ה ז"ל מזכה שטרא לבי תרי. אם לא דנפל לציר מיירי דנשתהה שם קצת והוה כמלוחים ורפי קדמי ופלטי ול"ד כבשר לציר וכדאמרן כאן. ואין לומר דאו"ה גורס כר"מ פ"ו ממ"א דגים רפי בולעין דלדידיה בלאו הכי בולעין ועיקר דאין פולטין חסר והר"מ ז"ל לשיטתיה דלאחר מליחה פולטין א"כ כיון דבולע תו אין פולט כל הדם משא"כ או"ה אין סובר זה והבן:

עוד רגע אדבר במ"ש הרשב"א בארוך ע"א א' בשם מורו הרב דבשר שנמלח והודח עם בשר מלוח מהני מליחה שנית והרשב"א הקשה מדגים ותי' דרפי קרמייהו ולעיל ע' ב' הביא בשם מורו הרב בשר ששהה במלחו לאחר פליטת צירו אסור ואם באנו להשוות ולומר שזה הנזכר לעיל והוא רבינו יונה כמ"ש במשמרת הבית להדיא הוא מורו הרב הנזכר בע"א א' יש לומר בב' פנים. הפן הא' דסובר לעיל דאסור בלא מליחה שנית כ"ק אם נתבשל כך דנהי דמלח מבליע לאחר שיעור מליחה דלא כמעשה דרש"י מ"מ אין בו כח להפליט. הפן הב' דלעיל אין בו ציר וכאן בהודח תוך יב"ש יש בו ציר ואגב דיפלוט ציר דידיה יפלוט דם דאחריני והרשב"א סובר בהודח נסתמו נקבי הפליטה ע"כ הוקשה לו מדגים עד שהוצרך לשנויה דרפי קרמייהו ומורו הרב אין סובר כך. ומזה תבין שהט"ז באות ט"ז הוצרך להוכיח שמורו הרב הנזכר בע"א א' אינו רבינו יונה ממ"ש הר"ן אליביה דרבינו יונה דבשר שפלט דמו והודח אסור ואין לו תקנה דמשמע דאליביה דרבינו יונה אמרה וכאמור והבן:

סעיף ז

אין. עש"ך חילק בין הך דהכא לדלקמן ותי' ב' תירוצים תי' א' דיש חילוק בדם אין אומרים שהמליח מחמם התפל להפליט ציר ולא דם (ויש לומר דם הנפלט מעט הוא ושריק) ולפ"ז יש קולא בחתיכה ששהה במלחה והודחה דנסתמין נקבי הפליטה או לאחר יב"ש ומלחה והניחה חתיכה תפלה עליה שרי דאין מפליט דם וה"ה דגים כה"ג שרי. ולתי' הב' אם נמלחה כה"ג וכן בדגים שחזר ומלחן לאחר פליטת צירן והניח עליו עופות תפילים אסורים דמפליט דם מהם ולא שייך טרוד הא פלטו כבר במליחה ראשונה ויש איסור עכ"פ באין ה"מ עס"י ק"ה ס"י בהג"ה ובש"ך כאן אות כ':

סעיף ח

וכן. עש"ך הביא ג"כ מ"ש הט"ז באות ה' ומ"ש שם הט"ז דם דאורייתא קשה הא איהו גופא כתב כ"פ דם שמלחו מקילין שוב ראיתי במ"י כלל כ' אות כ"ו תמה עליו בזה ועמ"ש לעיל גבי ספק אם נמלח תחלה:

סעיף ט
מונחים. עש"ך ומיהו כשגבוהים קצת עכ"פ קליפה בעי לכ"ע אף להמ"י ועמ"ש באות שאח"ז:

סעיף י
מותרים. עש"ך דמש"ה השמיט המחבר זה דלדידיה אין אוסר כ"א כ"ק א"כ אין נ"מ וכ"כ באות ד' והמ"י כלל כ"ב אות כ"ב כתב דל"ד חתיכה א' חציה בציר צריך קליפה דא"א לצמצם משא"כ ב' חתיכות א"צ כ"א הדחה ועמש"ל:

סעיף יא
אלא. עש"ך חילק בין כאן לסימן ס"ט דיש ציר בכלי ומשמע בלא ציר שרי אף לדידן ועיין לקמן בבשר ששהה במלחו לאחר יב"ש. ודע דהא דאסורין הדגים בנמלחו עם העופות בשהו קצת וראינו שפלטו קצת הא לא"ה הדגים מותרים וזה לפי שיטת מ"ד דגים תפילים מותרים הא להמחבר וט"ז וש"ך ממ"נ הדגים אסורים אי לא פלטי הדגים כלל בלעו ולא שייך ככ"פ דרפי קרמייהו ואי התחילו נמלחו לפלוט אין שיעור לדבר דממהרין לפלוט ואסורים כל שראינו שעופות עכ"פ פלטי קצת:

סעיף יב
העופות. עש"ך ור"ל דליכא טעמא דטרוד ואפ"ה שרי ויראה להתיר אפילו נמלחו מחדש שניהם אח"כ וצ"ע ✍:

סעיף יג
ואם. עש"ך חילק בין רוצים לבשל מיד אסור למלוח לכתחלה בכלי איסור דלאו אורחיה בהדחה ובתשובת הרשב"א דמתיר לכתחילה מיירי שרוצים למלוח לקיום דאורחיה בהדחה דלאו מישתלי ולקמן סי' צ"א אות ג' חילק באם קינח הקערה יפה א"צ להדיח אח"כ ועמ"ש שם:

סעיף יד
והא. עש"ך דהא דלא כתב הר"ב וי"א משום דאין מפורש להיפוך בהמחבר לא כ"כ:

סעיף טו
פלט. עש"ך דמש"ה נקיט הודח דאלישניה דהמחבר קאי (אף שאין מפרש דברי המחבר) דקורהו תפל היינו הודח. ומ"מ לשון הש"ך קשה דפשיטא דלא הודח אסור דבהכי אייריגן דגים ועופות שמלחו זע"ז ומה בא ללמדינו ועמ"ש באות שאח"ז:

סעיף טז
ועיין. עש"ך עשה כלומר ולא הבינותי אמאי לא כפשוטו דעיין לקמן בה"מ דשרי כל שלא נמלח מליחה הראויה ה"ה כאן ואה"נ דציר אף מבשר שנמלח לצלי חשוב כרותח כמ"ש שם בהג"ה ואף בה"מ אסור וכמ"ש המ"י כלל ו' אות ט"ו יע"ש. ואולי סברתו הוא

דווקא בשר וגבינה יש חילוק בין נאכל מחמת מלחו בה"מ שרי וציר כה"ג נמי אסור משא"כ לענין איסור דם אף בנאכל מחמת מלחו הדם מרותח הוא ואף בלא נטיפת ציר וכ"מ בת"ח כלל כ' ד"א דכתב ולפי מה שנתבאר לעיל אין חילוק והיינו כמ"ש ודם הוה כציר ואף נוגעים בלא נטיפת דם אסור. עוד הביא בשם או"ה כו' ומלת והודחו לאו דווקא דלאחר שיעור מליחה אין לאסור כמבואר לעיל ודוחק לומר כאן מתיר לכתחלה למלוח יחד דאין נראה ומ"מ יש לעיין אי לאוכלן כך קאמר או שיבשלם אח"כ וצ"ע אי יבשלם יתן טעם דרך בישול והרי בלועים תחלה ע"י מליחה ואולי יש לחלק ועמ"י כלל כ' הניח בצ"ע בכבוש אי שייך סכנה בדגים עם בשר יע"ש ✍:

סעיף יז

והם. עש"ך ופשוט הוא דל"ת דעה א' פליגי בתרתי עם דעה ב' אלא דכ"ע מודים כשהטריפה מלוחה אסור אף באין נוגעים והר"ב לאו לדעה שנייה כ"כ וכ"מ בב"י יע"ש:

סעיף יח

שאעפ"י. עש"ך וכלל הוא בדיני מליחה אגב דטרוד לפלוט דם לא בלע דם וכן אמרינן ביה ככ"פ דכ"ע וציר נבילה ד"ת וציר דגים כחושים דרבנן דזיעה בעלמא הוא ובשמנים הוה ד"ת וע"י כבישה ובישול אי הוה ציר דגים ד"ת או דרבנן אבאר בסי' פ"ג וק"ז. ודם שבשלו או מלחו הוה דרבנן לדידן עיין סוף הסימן ספק ציר או מים לקולא ומיהו דם הנפלט ע"י כבישה מע"ל או חומץ כשיעור על האש הוה ד"ת דלאו מבושל ממש הוא אלא שמפליט ומבליע ועמ"ש בסי' ק"ה:

סעיף יט

וסובר. הש"ך צידד להקל כסברא א' אף בנוגעין כל שהטהור מליח וטמא תפל שרי ועס"י ק"ה דכתב הר"ב במקום הפסד ופי' הש"ך ה"מ יע"ש:

סעיף כ

ועיין לקמן דשם היקל במקום הפסד ובת"ה כלל כ"א היקל לגמרי. ש"ך:

סעיף כא

אפילו. עש"ך והיינו להמחבר דאין אוסר כ"א כ"ק ובדם לכ"ע אין מפטם ולדידן בכ"ע משערים בס' אף בדם כמבואר:

סעיף כב

אם. עש"ך דלהמחבר יש חילוק בשומן דאוסר עד ס' בין תתאה לעלאה כמו בחום ע"י האש דאי המליח למטה אוסר בתפל עד ס' ואי המליח למעלה אין אוסר אלא כ"ק. ומיהו כ"ז דווקא בטמא מליח הא טהור מליח אף שהוא למטה אין מחמם לתפל הטמא להיות מפליט ומבליע בטהור ובהדחה סגי ובכחוש לדידיה אין חילוק בין הטמא המליח למטה או למעלה כ"ק מיהא נאסר כמו חם לצונן. ומיהו אם מחמת תתאה גבר הקליפה מ"ה

הוא במליחה ואי מחמת אדמיקר בלע הקליפה רק חומרא מדרבנן כמ"ש המ"א בא"ח תס"ז יע"ש ועמ"ש בסי' צ"ב. ולדידן אין חילוק בכ"ז כמו שיתבאר:

סעיף כג

ועיין לקמן דלדידן אין חילוק בין עליון לתחתון אוסר עד ס' במליחה ואף בכחוש דא"א בקיאין ובסי' ק"ה יבואר אי"ה:

סעיף כד

י"א. עש"ך דמש"ה לא הגיה הר"ב כאן כלום אף שאוסר במעשה דרש"י כ"ק וא"כ לאחר ששהה יב"ש גם כאן היה לאסור דיש לחלק בכמה אנפי:

סעיף כה

שלא. עש"ך וסוברים דלא אמרינן ככ"פ במליחה אלא אגב דטריד אין בולע ומש"ה אסור ליתן בשר תפל שבולע ולא יפלוט:

סעיף כו

או. עש"ך ולפי דבריו לית כאן אלא ב' דינין. הדין הא' הוא בשר תפל שיש אוסרין דלא אמרינן ככ"פ וי"מ והוא ספר התרומות דאמרינן ככ"פ והיש אוסרין הב' בפלט כ"ד והודח דנסתמין נקבי הפליטה ואין טרוד ובולע והוה זו ואצ"ל זו אלא נקיט לה משום סיפא דאפ"ה יש מתירין בכל זה והם מקצת רבותיו של הרשב"א בתה"א ע"א א' דככ"פ אף שאין לה דם וציר מגופה ושאני דגים דרפי קרמייהו ומ"ש דנסתמין נקבי הפליטה ירצה בזה דמש"ה י"מ הא' אין מתירין בדין השני דהודח דנסתמין נקבי הפליטה ומיהו אכתי אימא דמש"ה אוסרין דלא אמרינן ככ"פ בציר ומנא ליה דהודח נסתמין נקבי הפליטה והא וודאי טרוד לא הוה אך מנא ליה שאין פולט עוד ציר לאחר מליחה שנית אלא דסברתו מדקשיא ליה להרשב"א מדגים ומאי קושיא הכא איכא ציר ורבותיו סוברים איידי דיפליט ציר יפליט דם אלא דנסתמין ועמ"ש בט"ז. וכתב דיש לפרש נמי ופלט כ"ד היינו עם צירו לאחר יב"ש ואפ"ה היתר דיעבד כה"ג אף דם מעלמא ע"י מליחה והר"ב הודה לו בדין הא' ולא בדין הב'. ולפ"ז היה להר"ב לכתוב וי"א דיעבד דהדבר מפורש שחולק עליו אלא דאפשר לפרש במחבר ופלט כ"ד היינו ולא צירו ולכן לא כתב בלשון מחלוקת. ולפ"ז קשה למה לי היש מתירין הא' ולמ"ש מהר"י כהן מקראקא הביאו הש"ך א"ש דבדין הא' סובר המחבר דיעבד ש"ד ובדין הב' לא מהדרינן עובדא הא לא"ה יש לאסור אף דיעבד ועיין בבאר הגולה וז"ל י"א ליתן בשר תפל או פלט כ"ד וי"מ אבל לא בשר שפלט והודח וי"מ בכ"ז יע"ש וכפי הנראה גם לפי דבריו לית כאן כ"א ב' דינין. אמנם היה נראה דג' דינין יש כאן. א' י"א בשר תפל דל"א במליחה ככ"פ. הדין הב' בשר שפלט כל דמו ולא הודח אפ"ה אסור וזה דעת הר"י דאורלייני"ש ואו"ה כלל ו' דבציר

לא אמרינן טרוד ולא ככ"פ וי"מ אבל לא בהודח דנסתמין נקבי הפליטה וי"מ גם בדין השלישי והוא מודו הרב בארוך ע"א א' והר"ב חולק כדין הג'. ואם נאמר דחזרה יש כאן מת"ה כמ"ש הט"ז הודה לו בכל הג' דינים להתיר. וז"ש אפילו דיעבד נוהגין לאוסרו עכ"פ אם פלט כל צירו לאחר יב"ש או כ"ד באין ה"מ ומש"ה לא כתב וי"א:

סעיף כז

וי"מ ע"י מליחה. עש"ך ראה והבן דבריו הקדושים דלפי פירושו הוצרך לכל זה די"מ הא' אבשר שלא נמלח כלל קשה הלשון ע"י מליחה דפשיטא דמליחה בעי דתפל הוא וכך הי"ל וי"מ ומש"ה עשה כלומר משא"כ לפי מה דפירשתי דג' דינין יש א"ש וי"מ בין תפל ובין פלט כ"ד ע"י מליחה שנית דווקא ככ"פ בציר אבל לא בהודח דנסתמין נקבי הפליטה וי"א בכ"ז וכ"ש אם נגיה וי"מ אבל לא בפלט כל צירו א"ש טפי אלא שהוא ז"ל לא רוצה לפרש כן דמשמעות הב"י שממנו מקור הדין יורה דלית כאן אלא ב' דינים מש"ה פי' כן:

סעיף כח

וי"מ. עש"ך הלשון קצת רחוק דהי"ל אפילו דנסתמין נקבי הפליטה אפ"ה שרי ע"י מליחה אפילו דם מעלמא וכדאמרן:

סעיף כט

ולכתחלה. ע' ש"ך דקשיא ליה דהי"ל ולכתחלה יש ליזהר מש"ה עשה כלומר דלא כמהר"י כהן שמשום זה כתב דהמחבר נמי סובר דלכתחלה יש לפסוק כאוסרין והיינו בסיפא. ומ"ש דהר"ב הבין כן היינו מדכתב ואפילו דיעבד נוהגין לאוסרו ולחלק על המחבר בא משמע דהמחבר מתיר לכתחלה בדיעבד עכ"פ והר"ב הגיה דיש לאסור:

עוד כתב הש"ך דמ"ש המחבר והר"ב בשר שלא נמלח שהונח אצל חתיכה במלחה או נפל לציר לכאורה מיירי בהודח בראשונה דאל"ה אף דיעבד אסור באין ה"מ להר"ב. והמחבר אעפ"י שסתם לעיל בסי' ס"ט כדעה א' דמותר מ"מ הביא י"א וכאן הכריע לקולא. אמנם באו"ה כלל ה' התיר. והביא מ"ש או"ה כלל ה' בשם המרדכי ומהתם אין ראיה דהמרדכי מדמה לחתיכה ע"ג חתיכה ככ"פ ובאמת לדידן הוה דם בעין ולא מהני ביה ככ"פ והמרדכי לשיטתיה בטעם הדחה א' שלא יתמלא המלח מדם עש"ך סימן ס"ט אות א' ומש"ה הביא מ"ש או"ה טעם בדין ב' דאין הציר עושה פעולה כ"א להתבלע הוא עצמו ולא להבליע דם שעליו ומש"ה שרי לדידן ג"כ ואו"ה ג"כ אוסר בחתיכה שלא הודחה ונמלחה כמבואר כלל ה' אות ח' וכלל ד' אות א' ואפ"ה התיר בנפל לציר קודם הדחה א' מטעם האמור. והש"ך השווה הא דאו"ה עם מהרי"ל דחילוק יש בין נפל לציר אעפ"י ששהה קצת בלא הדחה א' אין איסור ובין נפלה להרבה חתיכות מלוחות ונשתהה

המלח עושה פעולה שמבליע דם בעין שעליו ואוסר באין ה"מ והמ"י כלל ה' אות ד' חולק על הש"ך בזה דא"א לחלק בהכי יע"ש:

ודע דמ"ש או"ה כלל ד' ד"כ וכלל ה' ד"ח דם פליטה דרבנן משא"כ דם בעין שהוא דאורייתא לא אמרינן ככ"פ לאו דווקא אלא דם בעין אין יוצא ע"י מליחה וצליה משא"כ דם פליטה קליש ודק. דעוד דם פליטה תחלת הווייתו הוה דרבנן ע"י מליחה וכדומה משא"כ דם בעין תחלתו ד"ת אף שבשלו אח"כ. ומיהו דם פליטה ע"י כבוש הוה ד"ת כמו שאני עתיד לבאר בסימן ק"ה ואפ"ה שייך ביה ככ"פ אלא עיקר החילוק בין דם שע"פ הבשד עב ובין דם פליטה קליש וצלול. ועיין עוד בכלל ה' ד"ב כתב או"ה דאם נכבש תוך הציר שיעור כבישה אסור דלא גרע משריית מים אבל פחות מזה שרו אף להבליע דם בעין לתוכו אין בו כח. והמ"י כלל ה' אות ה' כתב דאו"ה מירי מעל"ע דומיא דשריית מים הא כשיעור על האש וירתיח יוצא ע"י מליחה דאו"ה כלל למ"ד לית ליה כבישה בדברים חריפים כשיעור שיתנו כו' דלא כהרא"ש. והר"ב בסימן ק"ה דסובר כשיעור על האש הוה כבוש מ"מ יוצא ע"י מליחה והסכים לש"ך אות ל"ו וזה תוכן דבריו. הנה או"ה השווה בלא הודח בראשונה נמי לאם לא שהה יום שלם דשרי והיינו דסובר כבישה דווקא מעל"ע אף בדברים חריפים וא"כ לדידן עכ"פ באין ה"מ בלא הודח בראשונה יש לאסור כשיעור על האש דכיון דמבליע דם בעין אין יוצא ע"י מליחה. אמנם הש"ך סימן ק"ה אות ב' כתב דאו"ה כלל למ"ד סובר דחומץ אין כבישה פחות מעל"ע משמע הא ציר חזק יש כבישה וא"כ ע"כ או"ה מירי בכבישה כשיעור על האש דאל"כ בלא הודח עכ"פ אסור דמבליע דם בעין ומש"ה באות ל"ו לא הביא דברי או"ה אלא דברי רבי שמשון ב"א ושם אבאר:

והנה יש לעיין ב' חתיכות אחת מלוחה ואחת תפילה וחלב צונן נפל על התפילה אי יש לומר נהי דהטמא מליח מבליע צירו בטהור תפל אבל לא דברים אחרים כמו חתיכה שלא הודחה ונפלה לחתיכות מלוחות ולא נשתהה או להמ"י אף בשהה אין איסור ה"ה כאן א"ד בדם דקיל דמשרק שריק אמרינן דשרו לא בשאר איסורין והיינו באם החתיכה המלוחה כבר הוכשרה מדם ונמלח שנית וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה אי ציר מלוח יש כח להבליע חלב צונן בחתיכה תפילה או אין בו כח אלא להתבלע הוא עצמו ✍:

סעיף ל

ואפילו. עש"ך הטעם כל שאין ציר לפלוט מגופה (בשפע) לא שייך טרוד ולא ככ"פ אבל כל שיש לה ציר אמרינן ככ"פ בה"מ להר"ב כמו שיתבאר. וכתב דיש"ש בפכ"ה דאין אוסר חתיכה שפלטה דמה ונפלה לציר אלא בשהה שיעור כבישה על האש וירתיח

כמבואר אות מ"ו (ט"ס מ"ה) מ"מ הכא מודה דהתם הציר נתקרר קצת שנפל על הכלי או על הקרקע ואח"כ נפל לשם בשר שפלט דמו משא"כ כאן דטפת ציר נופל מיד על החתיכה מודה דאוסר מיד ועוד דכאן איכא תרתי רתיחת הציר והמלח. ואף דיש"ש מיקל אם נפלה עם מלחה לאחד שיעור מליחה י"ל דמלח דידה לאחר שיעור מליחה לא מיחשב רותח משא"כ בתוך שיעור עס"י ס"ט:

סעיף לא

שכבר. עש"ך דה"ה פלט דמו והודח והיינו לשיטתי' דלא חזר כאן ממ"ש בת"ח דנסתמין נקבי הפליטה עיין אות ל"ט ובט"ז:

סעיף לב

ואם. עש"ך דגם הישו"ש מודה לכאן וחילוק יש בין נפלה לציר או הונחה אצל חתיכה דבציר ל"ש טריד וככ"פ אגב ציר דידיה לא אמרינן לישו"ש (ולהר"ב אמרינן כמו שיתבאר) ובהונחה אצל חתיכה אמרינן בציר טרוד ולא בלע לכ"ע ומש"ה א"צ כאן מליחה שנית אף להר"ב. ולט"ז ג"כ צריך מליחה שנית אלא ככ"פ במליחה אמרינן ובציר חמור יותר ולא התיר הר"ב אף תוך יב"ש אלא בה"מ ועמ"ש באורך בסוף הסימן:

סעיף לג

במקום. עש"ך דהעיקר כמחבר עד יב"ש כפי קבלת רשב"א מר"י הלכך לאחר יב"ש אין היתר כאן כ"א בה"מ דווקא:

סעיף לד

דאמרינן. עש"ך דאמרינן ע"י הדחה ומליחה שגית כמ"ש הר"ב אגב דפליט דטרוד ל"ש דתפל ועוד בציר אף תוך שיעור מליחה ל"ש טרוד כמ"ש הר"ב שיחזור וידיחנו וכאן א"צ ליזהר להדיח בהעברה בעלמא אלא שפשוף היטב ואפילו לא הודח בראשונה דבעי הדחה גמורה לא נסתמין נקבי הפליטה כיון דיש לה דם ש"ע ובאין לה אלא ציר ש"ע נסתמין כמבואר בט"ז וש"ך ומ"ב ל"ט ונ"ג:

סעיף לה

יש. עש"ך דווקא ע"י הדחה ומליחה שנית כמ"ש הר"ב לקמן וכן אם לא שהה שיעוד מליחה ונפלה לציר ידיחנו. והאי הדחה ל"ד להדחה בנפלה לאחר שיעור מליחה דהתם צריך ליזהר בהעברה בעלמא וכאן מצות נמי איכא לשפשף היטב וכמ"ש באות הקדום. וכתב דאף רש"ל מודה דתוך שיעור מליחה שרי דכ"ז שיש דש"ע פולט דאחריני אגב דם דידיה ויש לראות אם שהה בציר כמה כל שלא שהה יום שלם מעל"ע שרי כמ"ש באות ל"ו דלרש"ל וודאי הכין הוא ואמאי אם שהה ח"ש ונפלה לציר ושהה שעה הרי בח"ש פולט דש"ע ובציר דידיה ל"א ככ"פ לישו"ש א"כ אמאי שרי וצ"ל דבזמן מועט כל

שיש דש"ע מועט פולט דם דאחריני הרבה ודגים שאני דרפי קרמייהו או דם דגים הוה כציר ורש"ל לשיטתיה כמ"ש הט"ז אות ח' אבל כאן שרי ולא דקי"ל כהר"י דאורלייני"ש אלא כדכתיבנא ועמ"ש בט"ז:

סעיף לו

אם. עש"ך בתי' הא' כתב דיש חילוק בין כבישה מעל"ע דאוסר דלא יצא ע"י מליחה ובין כשיעור על האש דיוצא ע"י מליחה ולפ"ז ה"ה בסימן ס"ט בכבוש דאסור היינו מעל"ע ולא כשיעור על האש בדברים חריפים ועוד תי' דכאן מיירי בכלי מנוקב וביש לציר מקום לזוב דאי אין לציר מקום לזוב אף תוך שיעור מליחה אין תקנה מה שבתוך הציר כמבואר אות מ'. ומ"ש בכ"מ ר"ל דע"כ בכ"מ ויש מקום לזוב דבכשא"מ הוה מולח בכשא"מ כיון דתוך שיעור מליחה ובכ"מ ואין מקום לזוב עכ"פ מה שבתוך הציר אסור וע"כ בכ"מ יש לציר מקום לזוב מש"ה לא הוה כבוש ממש דרא"ש כתב בכשא"מ הוה כשיעור על האש כבוש. וכ' דרש"ל ע"כ בכשיעור על האש אין אוסר תוך שיעור מליחה דלאחר שיעור מליחה אין אוסר אא"כ כשיעור על האש כמבואר באות מ"ו ומינה תוך שיעור מליחה אפילו כה"ג. ועמ"י כלל ה' אות ה' תמה עליו בתרתי חדא מ"ש דהוא הדין המוזכר בת"ח כלל ה' ד"ט שגגה היא דשם מיירי בפלט כל דמה וכתב הר"ב דנאסר מיד וכמ"ש בש"ע ס"ס ע' דמיהו מה שבתוך הציר נאסר מיד ומה שהוכיח מרש"ל דתוך שיעור מליחה אין אוסר כשיעור שיתנו על האש נעלם ממנו דברי הישׁ"ש (בכ"ה) סימן ע"ז דבפי' כ"כ דבתוך שיעור מליחה אף אם נכבש כשיעור על האש דשרי דמפליט ע"י מליחה עכ"ל. וכן הט"ז אות י"ז הביא הא דרש"ל. והנה להציל אדונינו חש"ך מקושיא א' יש לומר דמש"ה לא הביא הא דת"ח ד"ב דמשם משמע שיעור כבישה כשיעור על האש וכמשמעות הט"ז מדלא כתב שיעור מעל"ע אבל ממ"ש בת"ח ד"ט ע"ש רבי שמעון ב"א והוא בהגהות ש"ד דמתיר אם לא נכבש יום שלם אף שהה כשיעור על האש והרב חולק עליו משום דלאחר שפלט כל צירו או כל דמו באין ה"מ נאסר מיד לדידן דמליחה בס' ולא חולק עליו תוך שיעור פליטה דכל שלא נשרה יום שלם מותר אלמא דמודה כה"ג. וע"ש בת"ח מ"ש וכן יראה דעת הרא"ש היינו דלא אוסר אלא כשיעור עכ"פ והר"ב חולק ואוסר מיד בפלט כ"ד באין ה"מ או לאחר יב"ש בה"מ ולא השיג עליו לומר בשהה שיעור כבישה אף תוך זמן פליטת דמו אסור ש"מ דאודי ליה כה"ג. ומ"ש דרש"ל מתיר מדאוסר לאחר פליטת כו' קושטא קאמר ואה"נ דרש"ל כ"כ בפירוש ועמ"ש לקמן:

סעיף לז

אך. עש"ך ולשיטתיה אזיל ומפרש דכ"ע הישׁ"ש והר"ב מודים בחתיכה אצל חתיכה במליחה כ"ז שפולטת ציר אין בולעת וא"צ הדחה ומליחה שנית ובנפלה לציר אף להר"ב

ל"ש טרוד ובהא פליגי דליש"ש לא אמרינן ככ"פ אגב ציר דידיה ולהר"ב אמרינן ועכ"פ אף להר"ב צריך מליחה שנית ודווקא בה"מ ותוך יב"ש דחשש לדעת יש"ש. והקשה דבת"ח משמע מראיה שהביא מהרא"ש שמוצאין בין החתיכות ציר דכ"ז דטרוד לא בלע אף בציר אלמא דא"צ הדחה ומליחה שנית (וע"ש בת"ה כלל ו' ד"ה אין הכרע דמתחלה כתב ככ"פ) והעלה הש"ך דמ"ש הר"ב ע"י הדחה ומליחה היינו בלא נתבשל דיש תקנה אבל לאחר הבישול אה"נ דבה"מ אף בלא מליחה שנית שרי ולסמוך עמ"ש בת"ח דלא בלע אף שנפלה לציר:

סעיף לח

דהיינו. עש"ך דווקא תוך יב"ש אבל לאחר יב"ש אף בה"מ אוסר דאיכא תרתי פלוגתא דרבוותא לאסור דעת הרשב"א שאין פולט לאחר יב"ש ודעת דאין אומרים ככ"פ בציר דידיה. ויש לראות אמאי החמיר הר"ב בלא שהה שיעור כבישה על האש דחשש לסברת רש"ל והא רש"ל גופא אין אוסר לאחר פליטת כ"צ וכ"ש תוך פליטת צירו אלא כשיעור על האש וירתיח כמבואר אות מ"ו א"כ אמאי החמיר הר"ב וכ"ת דאה"נ דלא החמיר אלא כשיעור הזה הא בורכא דכתב אח"כ דנאסר מיד ולט"ז אפילו תוך שיעור מליחה אסור בשיתנו על האש כמ"ש באות י"ז וי"ל דהר"ב חשש אליביה דנפשיה לסברת רש"ל והוא סובר דלא בעינן כשיעור על האש היכא דלא מהני הדחה ומליחה שנית. ודע דלט"ז הכין הוא ליש"ש תוך שיעור מליחה אפילו שהה כשיעור על האש אמרינן ככ"פ אגב דם דידיה ולאחר שיעור מליחה (או לאחר כ"צ דלדידיה אין חילוק) אם נפל לציר כשיעור על האש אוסר כולו ובפחות מזה אין אוסר מה שבתוך הציר כ"א כ"ק ולהר"ב תוך שיעור מליחה אם לא שהה כשיעור על האש שרי וכשיעור על האש לא מהני מליחה שנית כמ"ש באות י"ז ולאחר שיעור מליחה בלא שהה שיעור על האש תוך י"ב שעות יש להתיר בה"מ ובשהה כשיעור על האש אף בה"מ אסור ואף תוך שיעור מליחה וא"כ הר"ב החמיר יותר מרש"ל אמנם בהא מיקל אף מלחו הבשר הזה מחדש דיש רתיחת מליחה וציר נוטף עליו מיד דלרש"ל אוסר מיד כמ"ש אות למ"ד ולהר"ב שרי דככ"פ. ולש"ך הכין הוא דתוך שיעור מליחה אף בשהה כשיעור על האש שרי ע"י הדחה ומליחה שנית להר"ב ג"כ כ"ז שלא נכבש יום שלם והיינו בכ"מ ויש לציר מקום לזוב ולאחר שיעור מליחה בה"מ תוך יב"ש שרי ככ"פ ובאין ה"מ או לאחר יב"ש אף בלא שהה שיעור כבישה אסור מיד דלא כרש"ל וכמ"ש ומיהו מה שבתוך הציר אסור מיד ומחמיר בהא יותר מרש"ל ועמ"ש בסוף הסימן:

סעיף לט

ע"י. עש"ך דאין כאן חזרה מת"ח דבהעברה בעלמא להעביר הלכלוך אין נסתמין נקבי הפליטה. אבל תוך שיעור מליחה א"צ זהירות ומצוה להדיח היטב דכ"ז שיש דש"ע לא נסתמין:

סעיף מ

וכן. עש"ך והעיקר דהא דמתירין תוך שיעור מליחה בנפל לציר ע"כ בכ"מ דאי אין מנוקב אפילו מה שלמעלה מציר אסור לדידן בסי' ס"ט דמולח בכשא"מ אלא בכ"מ ואפ"ה יש חילוק אי יש לציר מקום לזוב אז מה שבתוך הציר שרי ע"י הדחה ומליחה שנית ובין אין לציר מקום לזוב כמו מולח בגיגית ע"ג עצים דהוה כ"מ כיון שבשר לא מונח על שולי הגיגית ואפ"ה כיון שיש ציר הרבה הוה אין מקום לזוב ומה שבתוך הציר אסור. וכל זה תוך שיעור מליחה אבל חתיכה תפילה שנפלה לציר בכשא"מ שרי ע"י הדחה ומליחה דלא הוה מולח בכשא"מ דאין החתיכה מלוחה וגם לא איכפת לן מה שנשרה בתוך הציר וכ"מ בת"ה בהדיא כלל ו' ד"ג ובמ"י אות ז'. ומה שהניח בצ"ע לא ידענא דהאמת כן הוא וכדמוכח נמי בת"ה כלל ז' ד"ב. ולאחר שפלט כל דמה תוך יב"ש בה"מ יש להתיר ביש לציר מקום לזוב ובאין מקום לזוב פשיטא דאסור מכ"ש תוך שיעור מליחה ואף שיש לחלק מ"מ כנ"ל:

סעיף מא

קודם. עש"ך דבזה רש"ל מודה דאגב דיפלוט דם דידיה פולט דאחריני ואף בשהה כשיעור על האש לישש. ולהר"ב לש"ך ג"כ הכין הוא. ומ"ש הר"ב וכן בלא שהה כו' היינו דבלא שהה אף בלא ה"מ ואפ"ה מליחה שנית בעינן אף תוך שיעור מליחה ובתוך שיעור לא נסתמין:

סעיף מב

ומיהו. עש"ך דהדחה זו אין מעכבת דיעבד וצריך ליזהר להעביר כו':

סעיף מג

שרי. עש"ך לכאורה דר"ל הטעם דעיקר הווייתו דרבנן משא"כ דם בעין ע"י דוחקא דסכינא. ואין צורך אלא דם פליטה קליש וככ"פ או טרוד ודם בעין שהוא עב ל"ש ככ"פ ולא טרוד:

סעיף מד

שהוא כו' אבל לאחר שיעור מליחה לצורך ה"מ וסעודת מצוה בהדדי שרינן וש"ך הראה מקום לצ"א ולא ידענא למה לא הראה לסימן ס"ט ס"כ בהג"ה יע"ש:

סעיף מה

מה. עש"ך דם אין מפעפע למעלה וקליפה בעי בחתיכה א' אף להמ"י וב"ח להמ"י א"צ:

סעיף מו

מיהו. עש"ך דהסכים להר"ב דכל ששהה שיעור מליחה ואין ה"מ או לאחר יב"ש אף בה"מ דלא מהני מליחה שנית כל מה שבתוך הציר אסור מיד דלא כיש"ש דאין אוסר כולו כ"א כשיעור על האש ובפחות מזה רק כ"ק וז"א דהרא"ש נמי אוסר מיד בכל מקום דלא מהני מליחה שנית אלא דס"ל דמליחה אין אוסר רק כ"ק משא"כ לדידן:

סעיף מז

דינה. עש"ך וכוונתו דמיירי תוך שיעור מליחה דבאין לציר מקום לזוב מה שבתוך הציר אסור כמבואר אות מ' ובכלי מנוקב. ובכשא"מ אף למעלה מציר אסור דהוה מולח בכשא"מ לז"א דציר בקרקע יש להסתפק אי הוה כ"מ או אינו מנוקב ומספיקא מותר מה שלמעלה דכשא"מ גופא הוה חומרא לאסור מה שלמעלה והרא"ש מתיר והוה כעין ס"ס שמא קרקע הוה כ"מ ושמא הלכה כרא"ש כמו ספק תוך שיעור מליחה או אחר שיעור מליחה מה"ט גופא אבל מה שבתוך הציר אסור דהוה כאין מקום לזוב ומ"ש הר"ב דינה כאלו היתה בכלי היינו בכ"מ אלא דמיקרי אין מקום לזוב כיון דהוא בכלי כמו בגיגית ע"ג עצים וכדאמרן כאן. ומ"ש דאין לפרש לאחר שיעור מליחה דאפילו כ"מ אסור היינו דאין להסתפק אי מיקרי כ"מ אבל הר"ב כאן אפשר דמיירי לאחר שיעור מליחה ובה"מ ואסור באין מקום לזוב. ומיהו חילוק יש בכ"מ באין מקום לזוב מה שבתוך הציר אסור כולו מיד ובקרקע רק כ"ק אסור. ולשון הר"ב דינה כאלו היתה בכלי אין מדוקדק לפ"ז ועמ"י שם אות כ' בשם מ"ב וכ"ע מודים לו דאם יש מים על הקרקע וציר מעורב בתוכה דבטל הוא כמ"ש הר"ב אח"כ אלא מיירי באין שם מים כלל:

סעיף מח

דינה. עש"ך עשח כלומר דאהיתרא קמהדר דמהני מליחה ודוקא בשר תוך שיעור מליחה שנפל לכשא"מ נאסר מיד מטעם מולח בכשא"מ ולא בשר תפל ואם נשתהה שם עיין באות כ"ט דהוה כמולח וכאן מיירי שסלקוהו מיד מהני מליחה שנית:

סעיף מט

דציר. עש"ך דלעיל אזיל מספיקא לחומרא היינו דנתן לה דין כלי עכ"פ והוה כמו אין מקום לזוב ועכ"פ קליפה בעי ולא נימא ספק דרבנן לקולא ולא יצטרך קליפה ותי' דהתם יש ציר אלא קרקע הוא הספק משא"כ כאן הספק אי יש כאן דם כלל. וכפי הנראה דהתם הוה ספק חסרון חכמה ומש"ה לא אמרינן ספק דרבנן לקולא עס"י ק"י:

סעיף נ

אפילו. עש"ך דעכ"פ רוב מים בעינן שמבטל כח הציר ואף דאין כפל רק מרובין משל ציר ובאו"ה כתב דאם ספק אם היו המים רוב מותר היינו מטעם ספק דרבנן וכבר התבאר:

אמר הכותב ראיתי לכתוב פרטי הדברים הדינים העולים מסעיף ו' מהר"ב בהג"ה כי רבה היא וכל מורה צריך ליזהר בהם:

הנה הדין נחלק לששה דינין וע"פ שלשה דרכים ר"ל חתיכה אצל חתיכה או חתיכה הנופלת לציר בכ"מ או נופלת לציר בכלי שאינו מנוקב:

הדין א הוא חתיכה שלא הודחה בראשונה העלה הש"ך אות כ"ט דאם הונחה אצל חתיכה תוך שיעור מליחה שרי באין ה"מ דלא הוה כמולח בלא הדחה ומיהו בין הרבה חתיכות ונשתהה שם קצת הוה כנמלחה בלא הדחה קמייתא ואסור באין ה"מ. ומשמע דוקא שקיבלה טעם ממלח עצמו הא נפלה לציר אף ששהה קצת אין בכך כלום וזה שסתמו המחבר והר"ב משמע אף שלא הודחה בראשונה. ומיהו יש חילוק אם נפלה לכ"מ ויש מקום לציר לזוב אף נשתהה כשיעור על האש וירתיח למ"ש הש"ך באות ל"ו דל"ש כבישה בכ"מ ביש מקום לזוב יש לצדד נמי ולהקל לכבוד אורחים וכדומה אף שאין ה"מ [יב] משא"כ בכשא"מ אי נשתהה כשיעור על האש אין להתיר בלא ה"מ דלו דמבליע ומפליט כשיעור על האש מ"מ דם בעין אין יוצא ע"י מליחה כמבואר ובה"מ יש לעיין ביה דאפשר להתיר וי"ל לאיסור דע"כ מתירין בסי' ס"ט דיש צירוף טעם הרא"ש דאין דרך המלח להבליע יע"ש ולצורך ה"מ וסעודת מצוה המיקל כה"ג אין לגעור בו דיעבד אמרינן דהוי כדם פליטה:

השני בשר שהודח בראשונה ולא נמלח והונח אצל חתיכה במלחה אין אוסר ככ"פ כס"ה ובנפלה לציר כשיעור על האש לט"ז להר"ב אין תקנה דהוה כבוש ולרש"ל שרי. ולהש"ך בכ"מ ויש לציר מקום לזוב יש לצדד ולהקל בה"מ עכ"פ ובכשא"מ אף להש"ך אסור בה"מ בתי' הב' והכין מסתבר דלדידן שיעור כבישה כשיעור על האש כמבואר סי' ק"ה ולא שייך ביטול בס' כמו במים דהכי כולו דם. ובפחות משיעור זה אין איסור לכ"ע ככ"פ אגב דם דידיה ובכל אלה מדיח אה"כ היטב ואין חשש דכ"ז דדמו בתוכו אין נסתמין כמבואר:

השלישי חתיכה ששהתה הצי שעה במלחה והונחה אצל אחת בתחלת מליחה נמי הדין כמו דין השני ול"מ בלא הודחה דטרוד ולא בלעה כלל אלא אפילו הודחה ובלעה או נפלה לציר דבלע אף שלא הודחה כמו שהתבאר אפ"ה גם לרש"ל שרי ע"י הדחה ומליחה שנית ולא עוד אלא שמיקל מהר"ב לפי סברת הט"ז בתי' ונוסחתו דלהר"ב בשהה כשיעור על האש כו' אסור ולרש"ל ככ"פ אגב דם דידיה ואף דבח"ש יפליט דם דידיה והוא בלע שיעור שעה וככ"פ בציר לא אמרינן לישׁ"ש אפ"ה שרי דבזמן מועט שפולט דש"ע פולט דם אחר מה שבלע בשעה דאנן לא קיימא לן כר"י מאורלייני"ש ומה

שאוסר רש"ל לדגים תפילים דם שלהם הוה כציר או דרפי קרמייהו ונסרך והר"ב באמת מתיר שם וכ"ז בציר בה"מ ויש מקום לזוב הא אין מקום לזוב מה שבתוך הציר אסור כולו מיד להר"ב כמבואר אות מ' וחוץ לציר שרי. ובכשא"מ אף מה שחוץ לציר נאסר מיד דהוה מולח בכשא"מ כיון דהחתיכה מלוחה היא וכדאמרן:

הרביעי בשר ששהה שיעור מליחה תוך יב"ש והונהה אצל חתיכה במלחה תוך שיעור מליחה להט"ז אות ט"ז שרי דוקא ע"י הדחה ומליחה שנית דבלע וככ"פ ולא טרוד עיין אות א"ב ולש"ך א"צ מליחה שניה דטרור נמי אמרינן בציר בין להר"ב ולרש"ל כמבואר אות ל"ב. ואם נפלה לציר בכ"מ ויש מקום לזוב ולא שהה כשיעור על האש להר"ב שרי בה"מ תוך יב"ש ובזה מהרש"ל מיקל יותר דבלא שהה כשיעור על האש אין אוסר מה שבתוך הציר כ"א כ"ק אף באין ה"מ תוך יב"ש ואף לאחר יב"ש או יומים ואם שהה שיעור כבישה על האש בכ"מ לט"ז אסור ולש"ך אפשר לצורך גדול וסעודת מצוה מתיר גם בזה מטעם ככ"פ אגב ציר דידיה וכדאמרן וכ"ז שלא הודח באחרונה אבל הודח לט"ז נאמר דחזר כאן ממ"ש בת"ח ובה"מ שרי ולש"ך אין כאן חזרה ואסור להר"ב בה"מ מיד דנסתמין נקבי הפליטה ובכשא"מ אין איסור מחמת מולח בכשא"מ דכבר עבר שיעור מליחה אלא אי שהה כשיעור על האש להר"ב אסור אף לש"ך בתי' הב' ולרש"ל נמי אסור ולאו מחד טעם דלהר"ב מטעם כבוש וליש"ש מטעם דלא אמרינן כבולעו כך פולטו בציר:

החמישי הוא בשר לאחר יב"ש להר"ב אסור באין ה"מ ורש"ל מיקל באין ה"מ מעל"ע כמבואר באות ל"ג. ואם נפל לציר אף בכ"מ ויש מקום לזוב אפ"ה אסור אף בה"מ לא התיר הר"ב ונאסר מיד כמ"ש אות ל"ה ואף דרש"ל בלא שהה שיעור כבישה מתיר וא"כ ליכא תרי פלוגתא דרבוותא לאסור אפ"ה החמיר הר"ב ואף מט"ז אות י"ט נראה להתיר יש לדחוק ולומר דכוונתו ג"כ יום שלם יב"ש ולא מעל"ע ואם הודח כבר נתבאר יש מחלוקת אי נסתמין נקבי הפליטה או לאו. ואם שהה שיעור כבישה אף בכ"מ הר"ב ורש"ל כ"ע מודים דאסור:

הששי הוא בשר לאחר מעל"ע שהונח אצל חתיכה במלחה נאסר מיד ואף רש"ל מודה כאן ול"ד לציר דקיל לענין זה ובעי לדעתו שיעור דנתקרר קצת (אם אמרינן בכלי תתאה ואף במליחה א"א ורש"ל סובר בכלי לא אמרינן תתאה עס"י ק"ה מ"מ נתקרר קצת) משא"כ בציר הנוטף עליו מיד וגם מחמת המלח עצמו שעל החתיכה מודה רש"ל דאסור בה"מ כמ"ש הש"ך באות למ"ד דמיד אסור וה"ה בנפלה ציר על החתיכה י"ל לרש"ל דאסור מיד ובנפלה לציר הוא דמחולק היש"ש וסובר בעינן שיעור כבישה הכלל העולה

דחתיכה אצל חתיכה כ"ע הרש"ל והר"ב מודים דאגב דטרוד לפלוט ציר לא בלע אליביה דהש"ך וא"צ מליחה שנית ובנפלה לציר אף בכ"מ ויש מקום לזוב כ"ע הר"ב ויש"ש מודים דבלע כיון שהוא משוקע בציר ל"ש טרור אלא דהר"ב סובר כך"פ אגב ציר ויש"ש סובר דלא אמרינן כך"פ בציר וכבר התבאר זה בתכלית האריכות. ולט"ז בהונח אצל חתיכה נמי כך"פ אמרינן ולא טרוד ואפ"ה בנפלה לציר החמיר הר"ב מפי ואוסר ולא אמרינן כך"פ אגב ציר דידיה בנפלה לציר. ולש"ך הוא כפשוטו. ולרש"ל אליבי' דט"ז אם הודח בהעברה בעלמא דלא טרוד ולא נסתמין נקבי הפליטה בהונחה אצל חתיכה מודה רש"ל אנב דיפלוט ציר דידיה יפלוט דם דאחריני ובנכבש בציר כשיעור על האש הוא דהחמיר ולש"ך כל שהודח בהעברה דתו לא טרוד לרש"ל בהונחה חתיכה אצל חתיכה נמי אסור מיד ולא בעי שיעור כבישה כמ"ש באות למ"ד דטיפת רותחין הם אגב דטרוד אמרינן ולא כך"פ בציר דידיה ועיין רש"ל פכ"ה סימן ע"ד ע"ה ע"ו ויש בזה מקום עמוק אין העת האסף פה:

מה הוא כ"מ במולח בגיגית על עצים מיקדי כ"מ אלא דאין מקום לזוב הוה ובכ"מ ממש מקרי מקום לזוב. מה הוא תוך שיעור מליחה מבואר בסימן ס"ט שיעור מיל לכבוד ע"ש ושעה באין צורך הוא הדין כאן דיש לחלק כך (ומ"מ דיעבד יש לומר דשרי) יב"ש ומעל"ע אין חילוק בין בשר שור לעופות דלא כבית ישראל הביאו הבל"י כאן דעופות אין פולטין רק שעה או ב' דליתא. ועיין מ"ב ל"ט ונ"ג האריך. והנה בשר שלא הודח בראשונה ונמלח והונח לאחר יב"ש לכאורה היה מקום לאסור אף בה"מ ועיין מ"ב סימן נ"ג אלא מסתימת הפוסקים אין נראה כך וכבר התבאר:

כתב הבל"י בשם פ"י בשר שלא הודח בראשונה ונפל לכ"ש שאין יס"ב הבשר מותר שאין כ"ש מפליט והתבשיל צריך ס' נגד כל החתיכה ואם הודח הבשר התבשיל שרי עכ"ל עוד כתב הבל"י בשר ששרה ג"י בלי הדחה ומליחה ונפלה לציר מותר לצלי עכ"ל. הנה הדין הא' באין יס"ב למה התבשיל אסור ואף כ"ר ואין יס"ב בהוסר מאש אפשר לכ"ע שרי. ואם נגיה יס"ב או דמיירי בדבר לח ונתערב דם בעין שע"פ לתבשיל מ"מ אמאי צריך ס' נגד כל החתיכה באומד יפה נגד דם שע"פ החתיכה (עס"י ק"ה בט"ז אות ד'). והדין השני שהה ג"י בלי הדחה ומליחה ונפלה לציר דמהני צליה זה פשוט דשרי לצליה היינו להש"ך בנה"כ סי' ס"ט אבל להט"ז שם אות ל"ב דכתב שמורה א' טעה בזה והתיר בשר ששהה ג"י בלא הדחה ומליחה שנמלח עם שאר בשר ואין היתר לצליה דשמא לא יצא כל הדם א"כ כ"ש בנפל לציר דאין היתר:

סימן עא

סעיף א

הראש. עש"ך ומפרש כט"ז דלאו מדינא אלא מצוה מן המובחר שרוצה למלוח המוח ג"כ חותכו לשנים ומולח יפה מצד פנים ומה שעשה כלומר לא ידענא מה הוא דודאי גם הקרום של המוח צריך לחתוך לשנים משום דם שבקרום דאין יוצא כ"א ע"י חתיכה ומליחה כמבואר סי' ס"ח והמחבר שכתב מולחו יפה מצד פנים ואח"כ על השיער משמע עיקר המליחה על המוח בפנים וא"צ להוציא המוח אלא מונח כך בעצם הגולגולת:

סעיף ב

וחוזר. עש"ך היינו להמחבר ולדידן אף דיעבד אסור באין ה"מ אם לא מלח ג"כ על השיער עס"י ס"ט:

סעיף ג

הטלפים. עש"ך השיג על הלבוש דאדרבה המקום דחוק שייך יותר לאסור מטעם מולח בכשא"מ אלא שאני עצמות מטלפים ולכאורה דשאר עצמות חלחולי מחלחל משא"כ הטלפים אלא דא"כ תיפוק ליה דמש"ה צריך לחתוך דאין המליחה מועיל ע"ג טלפים אלא דא"כ מה מהני חתך מעט הא צריך למלוח בכל מקום וע"כ דהמלח נכנס מבפנים לטלפים אלא מטעם כשא"מ ולא רצה לחלק דמוח אין מוחזק כ"כ בדם דהוא ז"ל סובר באות ט' דמוחזק בדם ועוד מוח שבראש בנקיבת עצם וקרום סגי ואף דמולח רק על השיער מועיל לכנוס תוך עצם הגולגולת עיין לבוש ס"ג ועמ"ש לקמן:

סעיף ד

ועיין לעיל. עש"ך והטעם דהוה מולח בכשא"מ:

סעיף ה

ואם. עש"ך הנה מליחת הראש שלם עם המוח יש בו ב' איסורין. א' הקרום דלא מהני ליה כ"א חתיכה ומליחה. הב' משום המוח עצמו שיש בו דם ובעצם הגולגולת הוה כמולח בכשא"מ כמבואר בארוך ע"ו א' ובטור כאן ול"ד למוח בעצם הקוליות כמ"ש הש"ך אות יו"ד בשם הרשב"א בארוך ע"ו א' וכדבעי' למימר שם דקרום יש בו דם הרבה וע"י כך מתבשל המוח בדמו או דמוח שבראש יש בו יותר דם ממוח שבקוליות. ולזה מהני תקנה שיניחנו על נחיריו או אביה"ש ויוצא דרך שם וזה מהני באמת בצליה כדאמרינן רישא בכבשא אותביה אנחיריה ש"ד והיינו אף לצליה כמבואר סי' ס"ה. וכ"ת דהקרום עכ"פ אסור דאית ביה שורייקי דדמא והרשב"א פסק דחוטין האסורים משום דם לא מהני אף לצליה כי אם חתיכה וכ"ה דעת הר"ב סי' ס"ה ס"א. והנה הרשב"א בעצמו הקשה קושיא זו בארוך ס"ט א' ותי' דחילוק יש בין חוטין האסורין משום דם דבעינן חתיכה

לצליה כיון שאין מופשטין ע"פ האש וקרום המוח דרך ודק הוא כ"ע מודים דלצליה לא בעינן חתיכה ולמליחה בעינן חתיכה אף בקרום וז"ש הר"ב במליחה ינקוב העצם והקרום והוה כחתיכה כיון דניקב הקרום ויניח ע"פ הנקב דלא ליהוי מולח בכלי שאינו מנוקב משא"כ לצלי אותבי' אנחירי' או נוקב העצם ומניח על הנקב וא"צ לנקוב הקרום. וש"ד זה כוונת הש"ך בכאן אלא שראיתי להלבוש ס"ג כתב לצלי נוקב העצם והקרום וצולה וי"א הוא הדין למליחה סגי בכך ולא הבינותי דבצלי שרי אף בלא נקיבת הקרום והוא מגמרא רישא בכבשא ואף לצלי כמבואר סימן ס"ח ולמליחה ודאי שרי על ידי נקיבת הקרום ועכר"ו אי אותביה אנחיריה ודק בקרום המוח וניקב ש"ד ופשוט הוא:

סעיף ו

ועיין לעיל. עש"ך ומיהו מדינא מותר כמ"ש כאן בנקיבת הקרום אף הקרום שרי:

סעיף ז

הקרום. עש"ך ר"ל דבת"ח כתב דלא כמרדכי דמתיר בשל עוף המוח גם יש חילוק בין צליה לאותביה אנחיריה דבעוף הראש נמי אסור דא"א להפריד הקרום ממנו ובמליחה הראש בעוף מותר רק המוח והקרום אסור עס"י ס"ח בש"ך אות כ' ומ"ש הר"ב בלא נקיבת העצם המוח וקרום אסור הא בנקיבת עצם המוח מותר וקרום אסור בלא נקיבת הקרום עב"י סימן ס"ח דלא כמהר"י ן' חביב ועס"י ס"ה:

סעיף ח

ושאר. עש"ך טעם הא' עיקר דעצם מפסיק ונ"מ בשר אחר שפלט כל צירו ונמלח עם הראש שרי דלא בלע דעצם מפסיק ומ"ש הוסר הבשר דאל"ה אסור הבשר שקיבל דם מבשר הראש ויש לספק בעצם קוליות ושאר עצמות שיש בהן מוה והם שלימים מכל צד ונמלחו עם בשר שפלט צירו אי שרי או דיש לחלק בין גולגולת דמפסיק לשאר עצמות וצ"ע ועיין ברא"ש בג"ה סימן ז' דקרום מפסיק ובר"ן כתב קדירה מפסיק ונ"מ טובא אם הוציא המוח עם הקרום והניח אצל בשר שפלט צירו עיין במע"מ קצ"ו ב' שהגיה קדירה מפסיק וב"י בסי' ס"ה כתב קרום מפסיק ולדינא צ"ע ✍עמ"ש בסי' ס"ה:

סעיף ט

צריכין. עש"ך דמחזיקין דם במוח. זה ברור כמ"ש הרשב"א ע"ו א' דמליחה ע"ג שיער מהני כמו מליחה ע"ג עצמות למוח שבתוכו אלמא דמוחזק הוא בדם לא כפרישה הביאותיו לעיל דמשום חומרא בעלמא מולחין המוח שבעצמות והרשב"א מביא ראיה דע"ג שיער דהוה נמי רק לכתחלה יע"ש. והש"ך לשיטתיה וכ"ה הסכמת אחרונים דלהרשב"א ע"ג שיער לחוד מהני בלא בקע הראש לשנים וע"כ הראיה מעצמות דמחזיקין דם במוח שלהם

ומיהו מוח לא גרע משומן דאין הרבה דם בתוכו ומש"ה אי איכא ס' אף המוח שבעצמות שרי דלא גרע משומן המבואר לקמן בש"ך סי' ע"ה אות ח'. ומוח שבראש יש בו דם כמו בבשר ואסור. וראיתי להמ"י כלל ט"ו הרבה להשיב אפו על הש"ך וכ' דנתחלף לו בין מוח שבעצמות למוח שבראש יע"ש ולא ידענא למה חרה אפו כ"כ עליו דהמעיין בסי' ע' בב"י סובר דהרשב"א חולק עליו דיש דם במוח שבעצמות עיין כה"ג שם וכ"כ המ"י גופא וא"כ נימא דהר"ב חשש הכי והכי לחומרא שלא למולחן עם שאר בשר שמא אין בו דם ואם נפל לתבשיל שמא יש בו דם כרשב"א ועוד אפילו לרשב"א נוכל לומר דמעט דם שפולט ולכתחלה לא אמרינן איידי דפולט ציר להתיר כה"ג ואף דבסי' ע' מתירין הרבה חתיכות יש צירוף טעם הר"י דאורליי"ש. וכן הלכתא דמוח שבעצמות יש בהם דם ואסור דיעבד בלא מליחה:

סעיף י

ומליחה. עש"ך מה שיש לחלק בין מוח שבעצמות למוח הראש בשם הרשב"א. הרי בבירור כמ"ש באות הקדום דמוח שבעצמות יש בהם דם ומיהו הא קשיא למה ליה לש"ך לומר דיעבד מותר דיש בו דם ולא משום דפולט ציר ועמ"ש באות שאח"ז:

סעיף יא

מיהו. עש"ך יש לו לראות איך מולחין עצמות יבשות עם בשר דלא שייך טרוד ולא כ"כ פ ולזה י"ל דדמיא לכ"מ דמשרק שריק ואף דמחמירין בסי' ס"ט הכא נוהגין להתיר. אלא במוח שבקוליות וע"כ פליטתו דרך שם לתסור העצם דדומה לכשא"מ לענין זה וא"ל דמוח שבעצמות ויש בעצמות ציר ואגב דפולט ציר פולט וקשה לישש"ס סי' ע' ועיין בצ"ט עצמות האיסור מצטרפין להיתר באין בהם מוח:

הב"ח הביא ראיה מכ"צ פ"ד ב' דאמרינן וליטעמיך ניתי גומרתא ומאי קושיא והא נאסר מחמת דם ודוחק לומר דאי קאמר דצולין מבע"י אלמא דמהני צליה למוח שבקוליות וה"ה מליחה וי"ל בע"א יע"ש:

מה שכתב הכר"ו באות ג' דעצם מפסיק ולכן מותר שאר הראש דאי ככ"פ הא נ"ג הציר ובלע הראש ולא שייך אין הנאסר כיון שהולך לשם גם הדם אלא דעצם מפסיק לדם ואין הנאסר כו' זה תוכן כוונתו ואני לא הבנתי חתיכה תפילה שהונחה אצל מלוחה שחוזרת להכשירה ע"י מליחה והא נבלע ציר נבילה עם הדם שיוצא בשעת מליחה אלא כיון שנפרד אח"כ ש"ד עס"י ק"ה בב"ח ואפילו מאן דחולק שם בשאר איסורין במליחה מודה דשרי. הבל"י אות א' עצם לחוד יע"ש הוא לאו דוקא אלא קרום כמ"ש בט"ז וכמ"ש רמ"א בהג"ה והוא פשוט:

סימן עב

סעיף א

ואז. עש"ך דקמ"ל אפילו עם שאר בשר דל"ת לחוד הוא דמותר מטעם שיע הא עם שאר בשר לא קמ"ל כיון שקרעו ומלחו אין בו משום דם. ועכה"ג כתב בקצת דפוסי ש"ע לא היה כתוב במחבר ואח"כ מבשלו ועיין אורח מישור:

סעיף ב

ויש. עש"ך ואנו אין נזהרין ומולחין וקורעין קודם המליחה ומבשלין אף לב התרנגול דדבר מועט הוא וכ"ש לב בהמה וכתב עוד דאין לאכול שום לב וכן נוהגין:

סעיף ג

דככ"פ. עש"ך הביא ג' טעמים להתיר במליחה וצליה לקרוע אח"כ אף בדם בעין לא אמרינן ככ"פ כמבואר סימן ע' מ"מ לב דשיע מהני עכ"פ דליהוי חשיב גביה כדם פליטה. הב' דהדם מתייבש בתוכו ע"י מליחה וצליה והוה כדם פליטה. הג' נהי דלמסקנא לא קיימא לן שיע היינו לבישול אבל לצליה ומליחה מהני שיע ולא בלע כלל וזה דעת הרמב"ן. והנה לטעם א' קולא אף דם בעין שנפל עליו בחוץ במליחה או בצליה מהני שיעתו דאין בולע רק מעט וככ"פ וחומרא דשאר בשר שעמו אסור. ולטעם הב' קולא לשאר בשר וחומרא דם בעין שנפל על הלב דאין מתייבש אסור ולטעם הג' קולא לשאר בשר וה"ה קולא לדם בעין שנפל עליו או נפל לציר לאחר פליטת כ"ד וצירו דאסור בשאר בשר ולב דשיע לא בלע כלל ואלו לתי' הא' דבלע קצת א"כ אסור בנפל לציר דל"ש ככ"פ כיון דאין בו דם וציר ש"ע. ודע דלענין דינא עיקר הטעם דמתייבש ולפ"ז דם בעין אחר אוסר. וה"ה אם נכבש כשיעור על האש וירתיח בדם בעין דבלע וודאי לטעם שיע ולא הוה רק דם פליטה ושרי ולטעם דשיע ולא בלע כלל בצליה ומליחה הא בכבוש דבלע אסור ויש להחמיר ככל הפירושים וכל זה באיסור דם הא בשאר איסורין וודאי אף לב בולע וכן משמעות הטור במ"ש וי"א לב דבולע משאר בשר ועיין פרישה דלא כמ"ש יש"ש בפכ"ה סימן מ"ה:

סעיף ד

אבל. עש"ך דבבישול ל"ש ככ"פ גם שיע לא אמרינן. הא במליחה וצליה כתבנו לעיל באות ג' יע"ש. ואם נמלח הלב בלא הדחה א' יראה להתיר באין ה"מ דבסימן ס"ט מתירין בה"מ וכאן יש דעות דשיע ונהי בדם בעין שנפל על הלב אין להקל מ"מ בהדחה א' יש להקל והיינו שלא הודח בפנים דבחוץ בלא"ה אין עליו דם בעין וכן תרנגולת בחוץ אין בו דם ועמ"ש בסי' ס"ט ✍:

סעיף ה

עד. עש"ך דמטור משמע שנמלח דאל"ה אף בנקרע צריך ס' נגד הלב והמחבר ע"כ מיידי דלא נמלח דדם הכנוס בחללו יכולין לשער לדעתו בסימן כ"ב. ולפ"ז קשה אהמחבר איך כתב ואם בישל בלי קריעה מאי איריא בלי קריעה אפילו קרע ובלי מליחה צריך ס' נגד כל הלב וכ"ת דאי נקרע א"צ ס' לבד הלב דעצמו נמי מצטרף דכולו היתר כמ"ש הפר"ח בסימן ס"ט (בחתיכה שנתבשלה בדמה) משא"כ הדם הכנוס חדא דהמחבר שם משמע דאין החתיכה עצמה מצטרפת לס' ועוד דא"כ אכתי נגד דם הכנוס ידעינן לשער להמחבר ודם שבבשר הלב מצטרף בלב עצמו לס'. ומ"ש דנמלח מצ"א נפלט כל הדם שבבשר כבר התבאר כל שלא נבקע לשנים אף שיש לו חלל ונמלח מצ"א שרי ומש"ה קורעו לאחר מליחתו ושרי. ומה שהניח בצ"ע קשה הא בסימן כ"ב אות ט' כתב דהר"ב בד"מ סובר נגד כל החוטין בעינן ולא סגי נגד דם הכנוס ואולי אין ראיה דאפשר בגוף החוטין יש דם משא"כ כאן דם שבבשר הלב יצא ע"י מליחה ומש"ה הניח בצ"ע:

והמ"י כלל כ"ז אות י"ב העלה לדינא דאם אין הלב דבוק בחתיכה צריך ס' נגד כל הלב אף שנמלח דנ"ן ולא מהני שיעתו דממהר לבלוע כיון שהוא בפ"ע והגש"ד דאמר מ"ש בשערים דס' נגד הלב סגי ולא אמרינן דלב נ"ן דשיע מיירי שדבוק בחתיכה שיש ס' נגד דם הלב בזה לא אמרינן דלב בולע קודם משא"כ כשהוא בפ"ע ועוד דשמא פ"א היה חוץ לרוטב עכ"ל מ"ש שמא פ"א חוץ לרוטב כבר כתבנו דמשמע מט"ז סימן צ"ב אות י"ב וגם כאן ובש"ך סימן כ"ב אות ה' דבאיסור דרבנן לא חיישינן שמא היה פ"א חוץ לרוטב דספק דרבנן להקל אלא הטעם שממהר לבלוע ומ"ש כשהוא בפ"ע ממהר לבלוע חילוק זה יש לו מקום ולפ"ז אף שדבוק כל שאין בחתיכה ס' אז בעינן ס' נגד כל החתיכה וכשיש בחתיכה ס' נגד דמו בנמלח יש להקל בה"מ:

סעיף ו

ואפילו. עש"ך דלהמחבר בדאיכא ס' הלב עצמו נמי שרי כמבואר בב"י ואמאי לא כתב הר"ב וי"א שהלב אסור ומשום דלא הוזכר במחבר בפירוש להיפוך מש"ה לא כ"כ:

סעיף ז

הלב. עש"ך הטעם דמתייבש לא מטעם דנ"ן דשיע מהני שאין ממהר לבלוע והשיג על העט"ז דכתב מטעם דנ"ן והמ"י כלל כ"ז אות י"ב כתב דהלבוש מיירי באין בחתיכה ס' נגד הלב דוודאי נ"ן. ואני אומר דהשגת הש"ך עליו דמה איריא באין בחתיכה ס' אפילו יש בחתיכה ס' ונמלח הלב אפ"ה אסור הלב בה"מ מטעם דנתייבש הדם בתוכו ואין יוצא עוד ואסור בבישול ולא מהני ליה קריעה. ואם נקרע הלב ולא נמלח אז דינו כשאר

בשר בה"מ או לצורך ע"ש להתיר אותה חתיכה ומיהו כבוד אורחים ל"ש דמשמעות אורחים בעלי תורה ואין אוכלים לב בהמה ועמ"ש בכללים מהו ה"מ וכבוד אורחים:

סעיף ח

ויקלוף. עש"ך בשם הת"ח כלל כ"ז ד"ו דהטעם דנאסר במליחה כ"ק והוכיח דעת הר"ב אפילו בנמלח בעינן ס' נגד כל הלב. הנה הר"ב בת"ח שם ד"ו כתב דכבר נאסר במליחה כ"ק והיינו לדעת יש מחמירין שהביא הר"ב בהג"ה דטוב לחוש לקלוף שאר בשר במליחה ואז יוצאין לרוב דעות במליחה כ"ק וא"כ ה"ה הקליפה שכתב כאן הוא רק לחומרא בעלמא וכ"כ בת"ה בהדיא לא מדינא. ולפ"ז אם לא נמלח כלל הלב עם העוף קיל טפי שאם נתבשל עמו א"צ קליפה דבבישול הרוטב חולק הטעם בשוה ול"ש קליפה ובנמלח תחלה אז צריך קליפה מטעם מליחה. ומ"ש דמוכח דעת הר"ב אפילו נמלח בעינן נגד כל הלב דהא אהמחבר קאי דכתב צריך לשער נגד כל לבו וכתב דיקלוף וע"כ בנמלח דאי לא נמלח א"צ קליפה ש"מ דאף נמלח בעינן נגד כל הלב. והאי נמלח בפנים דאי נמלח התרנגולת בחוץ חלב לא נמלח כלל ופשוט:

סעיף ט

לאסור. עש"ך דה"ה בנצלה עם הלב דצריך נטילה ויוצאין לרוב דעות דקי"ל צלי כ"נ ולפ"ז ה"ה אין דבוק בעוף כמו במליחה לדעת הש"ך אות י"א:

סעיף י

והמנהג. עש"ך דכן עיקר ומיהו לכתחלה אין למלוח כיון דבעי קליפה והיינו לשיטתו באות י"א אף באין דבוק צריך קליפה אלא דלא ידענא מאי איריא משום קליפה בלא"ה אין למלוח אפילו בפ"ע ולסמוך אקריעה שלאחר מליחה ונהי דיעבד אמרינן דהוה דם פליטה ולא לכתחלה ועוד שמא ישכח ויבשלנו כך עמ"י שם אות ז':

סעיף יא

וטוב. עש"ך דאפילו אין דבוק צריך קליפה במליחה ועמ"י כלל כ"ז אות ו' חולק עליו וכתב דווקא דבוק יע"ש:

סעיף יב

ואין. עש"ך ובאמת דברי הב"ח תמוהין שהקשה דברי הר"ב אהדדי דלעיל כתב אפילו באיכא ס' הלב אסור ובשר שעמו מותר אפילו באין ס' וכאן כתב שאין חילוק בין לב לבשר ותירץ דלעיל לחומרא בעלמא וכאן אמר לפי דין התלמוד הבין דבמליחה אסור הלב עצמו וז"א דלעיל בבישול מיירי דהלב עצמו אסור ובמליחה סובר הר"ב דהלב מותר כהמחבר קורעו לאחר מליחה וצליה ושרי. ויש ליישב קצת כיון דמתיר שאר בשר היינו

שנתייבש והוה דם פליטה מה"ט יש לאסור הלב כמו בבישול ונתייבש וה"ה כאן ומ"מ צ"ע כדאמרן:

סעיף יג

ואין. עש"ך דכתב הר"ב זה לאפוקי מאו"ה שחילק באם סגור אף במליחה אסור ופתוח אף בבישול שרי דליתא ועמ"ש בט"ז ועמ"י שם:

סעיף יד

ואינו. והש"ך בשם רקנט"י דיש לחתוך ע"ש:

סעיף טו

אין. עש"ך ותרתי קשיא ליה חדא דמאי איריא שאין עוף שלא יהא ס' תיפוק ליה דלא אמרינן חנ"נ לדידיה ומאי האי דקאמר ואפילו דבוק והא המחבר לית ליה איסור דבוק אף לאסור אותה חתיכה לית ליה כמבואר סי' ק"ו דאין סובר כלל דממהר לבלוע או שמא היה פ"א חוץ לרוטב. ע"כ פירש דמילי מילי קאמר דכל עוף יש ס' אפילו הוא לבדו בקדירה והדר אמר אפילו דבוק ואין בו ס' אפ"ה שרי דלית ליה דבוק כלל:

סעיף טז

ששים. עש"ך אפילו לא נמלח הלב כלל או לב טריפה שבישלו עם תרנגולת כשירה כיוצא מסתמא יש ס' נגד כל הלב ובאווז שהופשט עורה אין ס' נגד הלב כמ"ש מהרש"ל ולא כתב אי דווקא בנמלח דלפי דעתו אין חילוק:

סעיף יז

וליכא. עש"ך חולק על מהרש"ל באם נדבק הלב בחתיכה ע"י צימוק בבישול לא מיקרי איסור דבוק דמ"מ אין ממהר לבלוע יותר בשביל זה ואפשר אף לטעם שמא היתה פ"א חוץ לרוטב לא חיישינן כל שאינו מחובר בתולדה דהיא גופא חומרא:

סעיף יח

וי"א. עש"ך הטעם דממהר לבלוע ומיהו בת"ח כלל ל"ח ובמ"י שם אות ד' עוד טעם שמא היתה פ"א חוץ לרוטב ובתשובת הר"ב סי' צ"ה הביא הטעם שמא פ"א חוץ לרוטב וכבר כתבנו דבאיסור דרבנן לא חיישינן אמנם בת"ח כלל כ"ה בדם הכבד דרבנן ומליחה דרבנן אפ"ה משמע הטעם שמא פ"א חוץ לרוטב ועמ"ש בט"ז סי' צ"ב אות י"ב ובק"ה:

סעיף יט

ואין. עש"ך ובמ"י כלל כ"ז אות ט"ו דה"ק אין לך בהמה שיהא וודאי ס' נגד לבה הא אם יכולה לשער שיש ס' נגד לבה וודאי שרי וכן בחתיכת עוף אם יכולין לשער שיש ס' נגד הלב שרי ועכר"ו בנמלח לב העוף דיש לשער בכזית כדאיתא בכריתות ריש פרק דם שחיטה דאין בדם לב עוף כזית:

סעיף כ

אבל נהגו כו' אבל דיעבד מותר אם בשלו בלי קריעה. ש"ך:

כתב הפר"ח אות י"א בשם הר"ש הלוי ב' עופות שהיו סגורים ולא ניטלו מהם הכבד ובני מעיים והורה להשליך מה שבתוכם ולצלות העופות והפר"ח כתב דאין הוראה מכוונת אלא העופות מותרים בבישול והלב יקרע והכבד יצלה עכ"ל. אמת נכון הדבר דאין העופות אסורים בבישול ולא הוה נמלחו מצ"א כיון דלא נקרעו הוה כחתיכה עבה והלב יקרע וימלח דלא נמלח כלל ומ"מ הבני מעיים ישליך כיון דאין מחזיקין דם בבני מעיים והא דמולחין עם שאר בשר מבואר בסימן ע"ה דאגב דטרוד למפלט ציר לא בלע משא"כ כאן דהבני מעיים תפילים הם לא טרידי רק בכ"פ אגב ציר דידיה וכבד הזהיר הר"ב אותנו בסימן ע' ס"ו בהג"ה דכל ככ"פ אגב ציר לא שרי אלא בה"מ ובני מעיים לא שייך בהו ה"מ וצורך גדול דאוכליהן לאו בר אינש ומיהו זה להש"ך [יג] אבל להט"ז לפי מה דברירנא שם אין לאסור ומ"מ ראוי להחמיר כדכתיבנא ✍:

סימן עג

סעיף א

לפיכך. כתב הש"ך בשם ת"ח כלל כ"ד ד"א שאם רוצה לאסור הכלי אפ"ה אסור דאינה בולעת לא שרי אלא דיעבד. ומיהו לדידן אין נ"מ דאפילו דיעבד אסור כמ"ש באות ט' וע"ש מסקנת רש"ל:

סעיף ב

שיהא. עש"ך דבחצי צלייתו אף כבד דמרובה בדמים אפ"ה שרי וכ"ה באו"ה סוף כלל ה' דם הכבד דרבנן שרי בחצי צלייתו. דע דכבד כולה דם כמבואר. ובלבוש ס"א כתב דמש"ה כבדא מותר דעל הארץ תשפכנו דם הנשפך כמים אסרה תורה לא דם הכבד שקרוש ועומד ומ"מ מה שפירש הוה דם האיברים שפירש ואסור. הנה נתן טעם מה שכבד מותר ויראה מדבריו שמה שפי' מן התורה אסור ולקמן אבאר דם הכבד אף מה שפי' לרוב הפוסקים הוה דרבנן. ובחצי צלייתו וודאי אין כל הדם יוצא ממנה דכולה דם ובלבוש ס"א כתב הטעם דנתקשה ולא יצא עוד. וסיים שם שיהא ראוי לאכילה ועמ"ש בסי' ס"ט בט"ז אות נ"ד דאף בשאר בשר ראוי ליזהר כן. כתב הלבוש אפילו כבד מלובנת של אווזא יש בה ריבוי דם ולא מהני מליחה ופשוט הוא:

סעיף ג

ואם. עש"ך ומשמע דכן הלכה דלכתחלה לבישול אחר צליה לא מהני נקיבת הסכין אלא צריך לקורעה ש"ו ועמ"י ועמ"ש באות ד':

סעיף ד

וכן. עש"ך דבעי להתוך קצת מבשר הכבד עמו ואז אפילו לכתחלה שרי לבשל אחר צליה ועדיף מנקיבת הסכין דאין שרי לכתחלה:

סעיף ה

ידיחנה. עש"ך ועמ"י שם אות ט"ז דצריך הדחה ג"פ. אמנם יש להקשות דכאן כתב הר"ב אם רוצה לבשלו אח"כ משמע הא לאכול צלי א"צ הדחה והטעם דבבישול יתאדם התבשיל. ויש מ"ע משא"כ בלא בישול ולקמן סימן ע"ו ס"ב בהג"ה כתב סתם בשר אחר צליה צריך הדחה משום דם הדבוק עליו משמע אף שאין רוצה לבשלו אח"כ וכ"כ בת"ח בהדיא כלל ט' די"ג ועמ"י שם דבאו"ה כלל ה' ד"ט מבואר דאם אינו דוצה לבשלו א"צ הדחה יע"ש וגם באו"ה כלל ט"ז מבואר כן ולדינא לכתחלה יש ליזהר להדיח ג"פ כמ"ש הת"ח כלל ט':

סעיף ו

ובדיעבד. עש"ך עשה כלומר דלישנא דהמחבר משמע דיעבד מותר ע"י מליחה ואינו דלבדה אף בלא מליחה שרי להמחבר דפולטת ואינה בולעת כסתם מתני' בתרומות וע"י מליחה יתבאר לקמן:

סעיף ז

בלא. כתב הש"ך ה"ה בלא מליחה כבר נתבאר באות הקודם ומיהו לדידן אף נמלחה ולבדה אסורה אף דיעבד אם לא שהורה המורה כמ"ש באות ט':

סעיף ח

וכן. כתב הש"ך טעם לזה דא"א בקיאין בין מבושל לשלוק ולא הוה ס"ס דהוה חסרון ידיעה. כתב עוד דאם אכלו בקערה אין לאסור הקערה ועמ"י שם אות ג' תמה ע"ז דעירוי מבשל כ"ק א"כ אמאי אין הקערה אסורה אם לא בנמלח תחלה יש להתיר כיון דר"ת מתיר ע"ש. ואפשר הש"ך מיירי בלא עירוי דבסי' ק"ה אות ו' צידד להחמיר בכ"ש בדבר גוש וכאן מתיר כה"ג:

סעיף ט

אפילו. עש"ך ואפילו נמלחה לבדה אסורה אם לא שהורה המורה לאחר שנתבשלה להתיר והיינו שקרעו תחלה ש"ו לא מהדרינן עובדא. ומה שתמה על יש"ש דאין הנאסר כו' י"ל דדמי לדגים ועופות שי"א העופות דע"י רוב שמנונית נבלע קצת דם ה"ה כאן ושוב מצאתי בכר"ו אות א' כ"כ ומיהו במים אין שייך דנ"נ ויבלע בכבד דפעם כבד במים אין נבלע בכבד משא"כ שמנונית דאיסורא עם מעט דם הוא נבלע נראה לי ✍:

סעיף י

ובדיעבד. עש"ך תמה על הר"ב בת"ה דכתב דברי הטור שפולטת ואינה בולעת ומשמע דקאי אחליטה וז"א דלא קאי כ"א אלבדה בלא חליטה ותי' דה"ק דהטור כתב שא"א בקיאין בחליטה ודיעבד שרי שפולטת כו' העתיק דברי הטור וקאי אלבדה וכתב הת"ח דלפי מה שהתבאר דלבדה אסורה אף דיעבד מטעם שא"א בקיאין בין שלוק ה"ה בהליטה דאסור דיעבד דא"א בקיאין בחליטה. ומ"מ כאן לא הגיה על המחבר דיעבד אסור. והש"ך הקשה דבסי' ס"ז כתב בפי' דיעבד מותר ודוחק לומר שחזר כאן ממ"ש בת"ה וע"ז תי' ב' תירוצים. א' כבד נפיש דמיה אסור ע"י חליטה אף דיעבד ולעיל בבשר מותר משמע אף לבשלו אח"כ בלא מליחה דחליטה מהני אם בישלו דיעבד הרי קולא וחומרא בכבד דאם חלטו איפשר אף לצלי אסור דא"א בקיאין ושמא פירש ונבלע ואין יוצא ע"י צלייה ולתירוץ הב' בבשר אין שרי אלא ע"י מליחה וכבד לקדירה אסור הא לצלי שרי כמו קודם חליטה וכ"כ המ"י תי' הב':

כתב המ"י כלל כ"ד אות כ"ב כבד שנכבש מעל"ע או כשיעור על האש יש לאסור כמ"ש הצ"צ סי' קכ"א ופר"ח וכר"ו מתירין לעת הצורך יע"ש. ומ"ש ע"ש נפלה לציר כתבנו בט"ז מזה ומיהו לאכול הכבד חי נמי יש לאסור דלא שייך פולטת כו':

סעיף יא

יקרענו. עש"ך ומבואר הוא דאפילו דם שבסמפונות מיחשב לענין זה דם פליטה וכ"ש לגבי כבד דיש לומר דפולטת ואינה בולעת:

סעיף יב

ודיעבד. עש"ך בשם התוס' דבשאר בשר שייך כך"פ ולא בכבד אלא משום מישרק שריק ונ"מ שא"צ לשהות התחתון שנצלה כבד כמו העליון שעדיין לא נצלה ואלו לטעם הלבוש דכך"פ היה צריך לשהות התחתון כמו העליון עס"י ע' *):

סעיף יג

ובשפודין. עש"ך וכתב הל"ח הביאו האחרונים דבריו דשפודין שמתגלגלין מעצמם אף האידנא שרי דמונחין הם בשוה ואין מתהפכין ואפילו נמלח יש להתיר לכ"ע כה"ג עט"ז:

סעיף יד

אפילו. עש"ך האריך להוכיח דאפילו נמלחה הכבד אפ"ה שרי תותי בשרא מתו' דבקושייתם הקשו למ"ד דיעבד אסור כבדא עלוי בישרא היאך צולין הפסח אבל למ"ד לכתחלה אסור יש לומר בפסח לא החמירו ותירצו דמיירי דנמלחה הכבד ושרי לר"ת וה"ה לדידן הוה כבישרא על בישרא ושרי לכתחלה אלמא לכתחלה שרי וכ"ת דלדידן כתבו התוס' כן אבל לר"ת לכתחלה אסור כמ"ש הר"ב לקמן סי' ע"ז דבשר שנמלח אסור

לצלות לכתחלה עם בשר שלא נמלח ובפסח התירו כמו בקושייתם וא"כ אכתי לדידן דעיקר כר"ת קשיא לזה יש לומר דאם כן אמאי כתבו ובשרא ע"ג כו' שרי לכתחלה כיון דלר"ת ע"כ מוכרחין לומר דבפסח לא החמירו ע"כ משמע אף לר"ת שרי לכתחלה. ולבסוף מסיק אף דלקמן אוסר הר"ב לכתחלה מ"מ כאן איכא כמה דעות דלא כר"ת שרי לכתחלה. ומיהו מתוס' מוכח אף לר"ת שרי לכתחלה ואין סוברים חומרא זו שכתב הר"ב בסי' ע"ז ואם נמלחו הכבד ובשר נמי מתירין לצלותו לכתחלה כיון דר"ת מתיר בנמלחה הכבד ובסי' ע"ז דאין צולין בשר מלוח עם בשר שלא נמלח הוה גופא חומרא מש"ה מתירין כאן לכתחלה כ"כ בנו של הש"ך בנה"כ הביאו המ"י כלל כ"ד יע"ש:

והנה דם הכבד שפי' חי אי הוה ד"ת או דרבנן במחלוקת שנויה עפר"ח אות ט"ז בשם התוספות רשב"א ור"ן דהוה דאורייתא מהא דחולין קי"א דם דאורייתא ועיין ל"ה שם פי' דם עיקרו דאורייתא משא"כ שם חלב שחוטה. דרבנן. ועיין או"ה כלל ה' ד"י וכלל ט' רי"א וכלל ט"ז די"ב דם הכבד דרבנן וכ"כ הת"ה כלל כ"ד ד"י וכ"כ הש"ך אות ח"י ושם יבואר וכ"ד רש"ל בתשובה ועי' בשער אפרים סי' נ"ט דמ"מ דם שבסמפונות הוה ד"ת וכן משמע מרא"ש בפכ"ה שם בכבדא עילוי בשרא. ועוד דעיקר כר"ת דאי הורה לא מהדרינן עובדא להתיר ע"י מליחה וע"כ איבעיא קודם מליחה וע"כ דם הכבד דרבנן וכאמור. והפר"ח באות א' צידד לומר דלא כר"ת מש"ה דחה זה מהלכה משא"כ לדידן ואף אי נימא דבעל איבעיא מסופק אי דם הכבד מ"ה ואסור פי' או מדרבנן ולא אסור כ"ז שאין בעיניה מ"מ כיון דבעיין לא נפשטא מידי ספיקא לא נפקא. ולפ"ז כבד שנמצאת במים או במשקה וא"י אם שהה מעל"ע אף בבשר כה"ג יתבאר בסימן ק"ה דאסור דדם היוצא ע"י כבישה הוה ד"ת ול"ד לדם שמלחו דנשתנה מכמות שהיה הוה דרבנן. מ"מ דם הכבד כה"ג הוה ספק דרבנן ולהקל ועוד דהוה ס"ס שמא דם הכבד מ"ה מותר ושמא לא שהה שיעור כבישה ובדרבנן חדא ספיקא מהני כמו שיתבאר בקונטרס הספיקות. וגם הכבד יש להתיר בפשיטות שמא הלכה כפוסקים דאין לאסור כבד בכבוש שאין בולעת ושמא לא שהתה מעל"ע ומיהו נגד דם שבסמפונות צריך ס' ובסי' ק"ה יבואר עוד עמ"ש כאן בפתיחה ✍:

סעיף טו

לא. עש"ך דבמולח שניהם לכתחלה אסור ודיעבד מותר וה"ה הבשר תפל מישתרי במליחה אח"כ כ"פ ובהודח באחרונה דנסתמין נקבי הפליטה אסור ול"ת כבד קיל משאר בשר דהוה דרבנן או כמ"ש הראב"ן הביאו המ"י כלל כ"ז אות כ' דמליחה אין פועלת בכבד קמ"ל דלא אלא נאסר הבשר. ויש להסתפק היכא דנמלח הכבד ושהה

כשיעור ואח"כ מלחו מחדש פ"ש והניחו אצל בשר שנמלח והודח אי אסור דכבד לעולם פולטת דם א"ד דלר"ת לאחר שיעור מליחה הוה כשאר בשר ובהודח דנסתמין הוא פלוגתא יש להקל ולמעשה צ"ע ומיהו אם לא מלחו מחדש כיון דבסי' ס"ט פסק לאחר שיעור מליחה לא מחשב כרותח יש להקל בצירוף דלא נסתמין ואף באין ה"מ דפלוגתא הוא ויש מאחרונים סוברים דאין נסתמין ✍נראה לי:

כתב המ"י שם אות כ' דאם לא הודח הכבד בראשונה ונמלח ושהה כשיעור יש להתיר לצלי בצירוף הטעם דאין בולעת ולמעשה הניח בצ"ע יע"ש:

סעיף טז

ונהגו. עש"ך ועמ"ש בט"ז אות ז':

סעיף יז

אם. עש"ך דבכבד קיל מלב דאלו התם אפילו אין דבוק כתב בסי' ע"ב אות י"א דבעינן קליפה משום דם הלב דהוה בעין משא"כ כבד כשאין דבוק א"צ קליפה:

סעיף יח

ונהגו. עש"ך והיינו דלעיל ס"א בהג"ה כתב דמדינא יש לכתחלה להדיח אחר הצליה אם רוצה לבשלו מפני מ"ע שלא יתאדם התבשיל ודיעבד שרי וכאן אשמעינן דמנהג הא אפילו בלא בישול נוהגין להדיח וכמ"ש סי' ע"ו בשאר בשר ובזה ל"ק מה שהקשינו בש"ך אות ה' יע"ש:

סעיף יט

מיהו. עש"ך דקאי אהדחה א' דאי אחרונה הא אפילו כשרוצה לבשלו אין מעכב דיעבד כמ"ש ס"א כ"ש לאכלו צלוי. אמנם מ"ש הטעם דם הכבד דרבנן לא הבינותי דהא שאר בשר נמי מבואר סימן ע"ז ס"ב בהג"ה דמותר ובאו"ה כלל ט"ז כתב דלא גרע משאר בשר ובת"ח כלל כ"ד ד"י דכ"ש משאר בשר דהוה ד"ת כ"ש כבד דרבנן ואם כן הלשון מגומגם דכתב הטעם דם הכבד דרבנן ולדינא בין כבד ושאר בשר נוהגין לכתחלה להדיח קודם:

ודע שממ"ש או"ה כלל מ"ז דאם לא הודח בראשונה שרי דלא גרע משאר בשר דאורייתא יש לפשוט הספק של המ"י כלל כ"ד אות כ' דאם לא הודח ונמלח ושהה שיעור מליחה דאסור דהא יליף לה בק"ו משאר בשר משמע דדין שאר בשר יש לה דבלא הודח בראשונה אסור דאל"כ אמאי לא כתב הטעם דפולטת ואינה בולעת דהוה נמי הטעם לנמלח בלא הדחה א' עיין אות ט"ו ✍:

סעיף כ

וי"א. עש"ך דבצליה אפילו אין דבוק צריך קליפה משא"כ במליחה עמש"ל:

סעיף כא

ואינו. עש"ך דאם נתבשל א"צ לקלוף אחר הבישול והטעם כיון דלפעמים ליכא ס' נגד הקליפה ושלא יבואו להתיר אף במקום שהקליפה נאסר מדינא ועס"י ע"ב בלב באות י"א דשם י"א דהוה דם בעין ומש"ה לא הוה חומרא בעלמא משא"כ כבד:

סעיף כב

ואם. עש"ך דהמחבר לית ליה חנ"נ ולא דבוק כמ"ש סימן ק"ו ומש"ה כל מת שבקדירה מצטרף ולדידן בעינן באותו עוף ס' אם אין הכבד שלימה. כתב המ"י כלל כ"ה אות א' דאם חתיכת כבד גדול רק כמו הלב של אותו עוף מסתמא יש ס' יע"ש ולא ידענא הא מנא ליה דבלב בא הקבלה דשיערו חז"ל דיש ס' נגד דם הכנוס והמובלע בבשר משא"כ כבד דכולה דם אימא דליכא ס' ולמעשה צ"ע ✍:

סעיף כג

מיהו. הש"ך האריך ועמ"י כלל כ"ד אות ו' דט"ס הוא מהרי"ו וצ"ל מהרי"ל ואין לזוז מפסק הר"ב דאף בנמלחה מ"מ אסור הכבד ומ"מ מ"ש הש"ך דבנמלחו מירי דהא דבוקה בעוף אין דאיה די"ל דנמלחה מצ"א והכבד לא נמלחה כלל ובה"מ אלא מסתימת לשונו משמע אף בנמלחה אפ"ה הכבד אסורה ובנכבשה במים ויש ס' במים התיר במ"י שם אף הכבד ואפשר אף לבישול אחר הצליה יע"ש:

סעיף כד

ונמצא. עש"ך וכתב דל"ת דעת הר"ב כיש"ש הביאו הט"ז ס"ס ע"ב דמילוי ביצים הוה לחומרא כבישול ולא לקולא ואף אין דבוק בעינן ס' מן העוף וגם מדכתב הר"ב ונמצא מורה דלא היה דבוק גם מדאמר בעינן ס' מהעוף אכתי לא שמעינן איסור דבוק לז"א דאינו כן דהר"ב חולק איש"ש ופוסק בין לקולא ולחומרא הוה כבישול ואם אין דבוק גם המילוי מצטרף. והיה נראה לומר דהר"ב קמ"ל דל"ת טעמא דאיסור דבוק שמא פ"א חוץ לרוטב וכאן לא שייך זה דהלב נחבא תוך המילוי קמ"ל הטעם דממהר לבלוע לעוף שהוא דבוק בתולדה ומה שקשה לזה ממ"ש הר"ב בת"ה כלל כ"ו ול"ח במליחה ובתשובה סי' צ"ה דמשמע עיקר הטעם של איסור דבוק שמא היה פ"א חוץ לרוטב אבאר בסי' צ"ב בט"ז אות י"ב באורך. ומ"ש הש"ך שכ"מ מאו"ה ות"ה דלא הזכירו דבעי' ס' בלא המילוי וירצה דהתם מיירי בלא דבוק ולא ידענא דבת"ח כלל כ"ו ד"ב כתב בהדיא בעינן ס' בלא ביצים ואולי ט"ס הוא שם ובאו"ה כלל ט"ז ד"ח כתב בכבד אסור ובלב מותר ויש לפרש בכבד יש במציאות לאסור כשאין בין הכל ס' וצ"ע:

סעיף כה

ובעינן. עש"ך דהיקל אפילו במילוי ביצים שאין איסור אפילו במילוי והט"ז ס"ס ע"ב כתב למאן דבעי להחמיר במילוי יע"ש ורש"ל חולק עם הט"ז וש"ך בתרתי דלדידיה כל שאין דבוק והמילוי בין עור לבשר אפ"ה בעינן מהעוף לחוד ס' וכל שהמילוי בתוך החלל בביצים אף שיש ס' בעוף אפ"ה בעינן ס' נגד כל המלוי והמילוי נ"נ כי הוא איסור דבוק שהלב נחבא בין הביצים הנקרשים כמבואר פכ"ה סי' נ' ולט"ז וש"ך כל שאין דבוק ואף המילוי בחלל העוף והעוף מצטרפין ובדבוק צריך בעוף גופא ס' כשאין הכבד שלימה:

סעיף כו

ואם. עש"ך ועמ"ש בסי' ע"ז. כתב הט"ז סי' ס"ה דמותר לצלות כבד בנייר מוכרך ועמ"ש שם ועמ"ש בסי' ע"ז:

סימן עד

סעיף א

דינו. עש"ך וז"ל ת"ה כלל ל"א ד"א דלא כהגהות מרדכי דאוסר לבשל טחול עם שאר בשר ואפשר הטעם דלבדו פולט ואין בולע ואנן קיי"ל דמותר אחר המליחה לבשל עם שאר בשר ובלא מליחה אסור כמ"ש התוס' חולין קי"ב וכריתות:

סעיף ב

שלא. עש"ך ויש להסתפק בדבריו במה שסיים ובמדינות אלו אין נוהגין כן אי קאי אב"י והסכים להר"ב או אהר"ב קאי דנוהגין דבמדינות אלו אין נוהגין כן אלא מבשלין אחר המליחה ובכה"ג בהגהות ב"י אות ג' נסתפק ג"כ בדבריו ובלבוש כתב דאין טעם למנהג הזה שלא לבשלו ומ"מ הדבר ספק ובל"י אות ב' כתב ואנו נוהגין היתר לבשלו ב"י וש"ך וחזי מה עמא דבר:

סעיף ג

או. עש"ך הראה מקום לסימן ס"ה ס"ד ושם נאמר דבעברו ל' יום אפילו דיעבר אסור בלא ניקור ובפחות מל' יום שרי דיעבד בלי ניקור וכ"ז לקדירה אבל לצלי מותרין אף בל' יום דמופשטין ע"פ האש ומ"מ קשה דלעיל כתב ונוהגין לנקר אף בפחות מל' יום וע"כ לקדירה וכאן כתב דנוהגין שלא לבשלו כלל אף לאחר הניקור אם לא שנחלק בל' יום המנהג כן וקודם ל' יום מסירין הקרום ומבשלין לכתחלה ודו"ק:

סעיף ד

ומותר. עש"ך דל"ת דמרובה בדמים הן והוה כמו כבדא לז"א דאין בהם רבוי דם אלא הרי הן כשאר בשר:

סעיף ה

ובלבד. עש"ך ולעיל סי' ס"ד נתבאר דטחול יש בו הלב איסור תורה ויש בו חלב מדרבנן והכוליא יש לו ב' קרומים העליון מ"ה אסור. והתחתון מדרבנן ועסי' ק"ה בש"ך אות כ"ה ועיקר התי' שם דלא קאי במסקנא דקרום מפסיק וה"ה לענין איסור דבוק לא אמרינן דקרום מפסיק שאין ממהר יותר לבלוע ומיהו לטעם שמא פ"א חוץ לרוטב בלא"ה אסור בחלב הכוליא דהוה איסור תורה ועמ"ש בט"ז סימן צ"ב אות י"ב:

סימן עה

סעיף א

כגון הש"ך הסכים לט"ז דקורקבן יש בו דם דאל"כ סתרי דברי הטור דבסי' נ' (ט"ס מ"ט וצ"ל נ') כתב דאין מדמין בקורקבן דלא הוה בכלל בני מעיים ובסי' ק"י כתב כהר"ר יהודה דקורקבן הוה בכלל בני מעיים אלא דעיקר ראיה מביצה ועוד דבנדרים הוא רשב"ג ובלשון תנאים בכלל בני מעיים ובאמת תימא על הדרישה שהקשה דברי הטור מסימן נ' לק"י דהא בלשון תנאים הוה הכל בכלל בני מעיים ולא בלשון אמוראים כמבואר. ועי' כר"ו שהיקל בקורקבן שספק אי נמלח או לאו ועמ"ש בט"ז דאין להקל ולדבריו הוא הדין ודאי לא נמלח כיון דנתבשל הוה ספק דרבנן מאחר שחושב זה לספק פלוגתא דרבוותא ואין נראה דספק פלוגתא כשהן שקולים לא יחיד נגד רבים:

סעיף ב

ובדקין. אבל כנתא גופא יש בה דם ש"ך בשם ראשונים ועי' ס"ג בזה:

סעיף ג

אא"כ. עש"ך ועיין בר"ן שכתב מעט דם יש בהם אלא דאין יוצא או דבטל במיעוטו וכן מורה קצת לשון המחבר אין מחזיקין בהם דם לענין דיעבד:

סעיף ד

דמותרים. והיינו אי לא אסמיק ובאסמיק בעי מלוחה כשאר בשר עש"ך:

סעיף ה

מיהו. הש"ך כתב הטעם דא"א שלא ישאר קצת שומן ומש"ה סגי מצ"א כיון דהטעם משום שומן ולטעם הר"ן דמעט דם יש בהן ואין מחזיקין לאסור דיעבד כפירש"י חולין קי"ג היה ראוי לכתחלה למולחן לדקין גופא מב' צדדין. ומ"מ לא הבינותי דבאות ז' כתב דשומן א"צ ליטול מהדקין כיון שאין מוחזק כ"כ בדם א"כ ה"ה לטעם הר"ן א"ש דמעט דם יש בהן מש"ה סגי לכתחלה למולחן מצ"א עמ"ש בט"ז:

סעיף ו

ואפילו. עש"ך ומיהו למלוח כרס עם שאר בשר מולחין לכתחלה מכ"ש דדקין שכתב הט"ז אות ז' שהמנהג כן אפילו בלא שומן ועכה"ג בהגהות ב"י אות ט' דאף מאן דאוסר

בדקין בכרס מותר למולחן עם שאר בשר ויראה לי דהולכין לחומרא בכרס ואם מלחו אותו והודח תוך שיעור מליחה והונח אצל מלוחה אסור אף בה"מ שמא אין בו דם כסברת המחבר ורוב הפוסקים ונסתמין נקבי הפליטה ולא אמרינן ככ"פ וצ"ע ✍:

סעיף ז

אין. עש"ך והעיקר דשומן אין מוחזק כ"כ בדם א"צ לטרוח ליטול השומן מן הכרכשא. אבל שומן בשר לכתחלה וודאי ראוי למלוח מב' צדדין עמ"ש באות ט':

סעיף ח

ואם. עש"ך דכמח קולות בשומן כיון דאין כ"כ מוחזק בדם אי איכא ס' אותה החתיכה מותרת ומה"ט לא אמרינן איסור דבוק ולא מצריכין ס' נגד כל הכרכשא:

סעיף ט

אם. עש"ך ובאורח מישור אות ג' הרבה להשיב על הש"ך דמיירי באין ידוע יע"ש והמעיין בת"ח כלל ט"ו די"ב מבואר אפילו ביש שומן אפ"ה יחזור וימלחנו וכל הקולות האלו בה ועיין או"ה כלל ד' ד"י:

דע דשומן יש בו ב' קולות. א' דאף לא נמלח אלא מצ"א אף באין ה"מ ואף לאחר כמה ימים והודח יש היתר ואם נתבשל כך נמי יש היתר באין ה"מ דאין מוחזק כ"כ בדם. הב' דאף דקין שעמו ונמלחו יחד לא אמרינן דבולעין ממנו כיון שאין מוחזק כ"כ בדם ומיהו יש לעיין דאפשר בשאר בשר לא דבולע ושאני דקין דאיכא טעמא נמי דקשי קרמייהו וחלקים הם כמ"ש הש"ך ועיין ברא"ש פכ"ה ושייך בהו שריק. ואם נתבשל שומן בלא הדחה אחרונה עס"י ס"ט בכה"ג דיש ס' בשומן גופא וצ"ע לדינא ובנתבשל בלי מליחה כשיש ס' אף אותה חתיכה מותרת ועס"י ס"ט עוד מדיני שומן אווז בלא הדחה ושהה ג"י:

סעיף י

יחזור. עש"ך וכוונתו בת"ח כלל ט"ו די"ב יחזור וידיחנו וימליחנו ובסימנים כתוב יחזור וימלחנו בחוץ והדחה שנית א"י למה ואולי לרכך כשנתייבש:

סעיף יא

ומותרת. עש"ך ואפילו הודח ולאחר כמה ימים אפ"ה מותרת במליחה מצד השני ועב"ח:

סעיף יב

ומותר. הש"ך הביא דברי יש"ש דאפילו דיעבד אסור כל שנגמר החלמון והעולם אין נזהרין ויש לגעור בהם ועמ"ש בט"ז:

סעיף יג

מותר. עש"ך דכפי הנראה השווה הרשב"א לשאר פוסקים דהכל הטעם דטרוד לפלוט ציר לא בלע וי"ל דתפילים נמי דמישרק וככ"פ בציר דבר מועט:

שמעתי אומרים שרב אחד הורה בחלחולת שנהפך לעבר המאכל ומלאו בקמח ושאר דברים בלי מליחה ומלגו במים רותחין ע"י עירוי והתיר הרב המורה באומרו שעירוי כ"ק מבשל ואין מחזיקין דם בבני מעיים והם כ"ק וימלח מצד השומן וטב הורה דאפילו לפי מה דפסק הט"ז בסי' ק"ה אות ד' דכ"ש אוסר כולו באין ה"מ אם כן כ"ש עירוי באין ה"מ אפ"ה כ"ש רק מפליט ומבליע והא קיי"ל בסי' ס"ה סי"א בהג"ה דכ"ש מותר למלוג לצורך אורחים אפילו לכתחלה כיון דאין מבשל. ומיהו עדיין חסר תנאי א' כפי מה שסיפרו לי שהורה למלוח צד הב' בלי נטילת השומן מעל הכרכשא ובזה לא יפה הורה דטעם דמותר דשריק או טרוד לפלוט ציר ובמבושל ל"ש הני טעמים וע"כ צריך ליטול השומן מעל הכרכשא כיון שהכרכשא נתבשלה ע"י עירוי וכדאמרן ואולי השומע טעה וכמ"ש ✍:

סימן עו

סעיף א

הצלי. עש"ך דעת המחבר דא"צ הדחה א' מדלא הזכיר כאן ובב"י הביא דברי הרא"ש וז"ל הרא"ש פ"ק דחולין עלה דמתני' השוחט בשבת וי"ה דצלי א"צ הדחה ומיהו צריך שפשוף היטב משום חלב שאין להם סכין מיוחד הביאו הב"י והיה נראה דה"ק דא"צ הדחה למליחה שריה חצי שעה לרכך אבל שפשוף בעינן יותר ממה דבעינן רחיצה להעביר הדם שע"פ משום חלב הנדבק בו כי אין להם סכין מיוחד וכמ"ש הר"ן עלה דהטבח צריך ג' סכינים וא"כ אדרבה לכאורה דבעי הדחה עכ"פ להעביר לכלוך דם אלא דהם מפרשים דא"צ הדחה כלל ואף להעביר הלכלוך דם שהאש שורפו ומעבירו וה"ק שא"צ הדחה ומיהו מ"מ צריך שפשוף היטב מטעם אחר דאין להם סכין מיוחד ונ"מ היכא דיש להם סכין מיוחד א"צ הדחה כלל לדם שעליו. ומ"ש הש"ך שכן הוא לשון הטור. בטור כתוב שהאור שואב הדם והמחבר הוסיף מלת "שבו "מעצמו ומשמע דם "שבו הבלוע לא מה שע"פ ומ"מ מדלא הזכיר המחבר הדחה ש"מ דסובר דא"צ וכ"כ הפר"ח בדעת המחבר ולדינא יתבאר באות ט':

סעיף ב

לפי. עש"ך תמה על הדרישה דברא"ש מבואר להדיא דלא חשיב פי' מה שהולך מצד זה לצד זה אלמא אף שנשאר בתוכו שרי דרא"ש לשיטתיה בתשובה כלל ב' סי' י"ז מולח בכשא"מ מה שפי' ממקום למקום לאו כלום והרשב"א בתשובה תס"ו כ' לרא"ש שמגמרא דשובר מפרקת דקאי בתיקו אלמא פי' ממקום למקום ספיקא הוה ולרא"ש צ"ל דשאני שובר דמחיים כמ"ש הש"ך ואומצא דאסמיק שיש הרבה דם במקום א' הוה

כבעין ועיין כה"ג סי' ס"ז אות ב'. ומ"ש הש"ך דברי הלבוש מגומגמים הם הנה הלבוש ס"א כתב כפרישה דמה שפירש האש שואבו ומה שלא פי' מותר בזה אין קושיא עליו דלבוש סברא דנפשיה קאמר לא לפרש דברי הרא"ש ומ"מ הקשה עליו מנא ליה לחדש זאת. וכפי מה שיתבאר אות י"ג דבשר שלא נצלה כ"צ אסור לאכול חי לדידן דפי' ממקום למקום כמולח בכשא"מ דאסור אפילו חי וחתיכה שנתבשלה בדמה אפילו יש ס' אותה חתיכה אסורה כמבואר סי' ס"ט בש"ך אות מ"ו. ועל הפרישה באמת יש לתמוה דמרא"ש מבואר דאפילו נשאר בתוכה שרי לדידיה. ולהליץ בעד הפרישה יש ליישב קצת דמ"ש הרא"ש ולא חשיב פי' מה שהולך מצד זה לצד זה ה"ק דהנה בפתיחה חקרנו איך מולחין מיד שפירש ממקום למקום נ"נ למ"ד כן בשאר איסורים וכ"ת אין הנאסר יותר מהאוסר כיון שלא נשאר מאומה אח"כ אף בב"ח שרי עס"י ק"ה היינו אומרים דודאי מליחה אין פועלת שיצא כל הדם לחוץ ונשאר מעט בתוכה שהרי הר"מ ז"ל מצריך חליטה ואף דלא קי"ל כן היינו שאותו המעט בטל הוא או דאין בו כח לצאת ולא הוה מבטל כיון דאין כוונתינו לכך ומ"מ מליחה בעינן כל מה דאפשר ועוד דבדליכא ס' אסור. וא"כ קשיא דאפשר לסוחטו אסור כיון דנשאר מעט דם בתוכו. וע"כ דבמליחה אין אומרים חנ"נ דמשום לתא דבב"ח ל"ש למיגזר כמ"ש הר"ן בספכ"ה ואף דאנן מחמירים במליחה מ"מ בעיקר מליחה לא החמירו חז"ל בדם שבישלו וא"כ בצליה דהוה ד"ת בב"ח כמ"ש הר"ן בספכ"ה דצלי בכלל בישול כמו ויבשלו את הפסח ועפר"ח סימן פ"ז קשיא דליבעי מליחה תחלה דמה שפירש ממקום למקום נ"נ ואף שיוצא אח"כ מעט נשאר וצ"ל דמה שפי' האור שואבו לגמרי ולא נ"נ דדמיא לכלי מתכות שאפשר להפריד בהגעלה ה"ה כאן ואף דרא"ש סובר אין חנ"נ בשאר איסורין מ"מ הא בפ"ק דחולין כ"כ לר"ת ואיהו סובר חנ"נ בשאר איסורין עס"י צ"ב ושפיר כתב ולא חשיב כפירוש מה שהולך מצד זה לצד זה דליהוי נ"נ ומ"מ דברי הרא"ש מורין כפשוטן ונ"מ לדידן וודאי אסור בלא נצלה כ"צ כמ"ש באות י"ג דלא כפר"ח שם ✍עמ"ש בפתיחה:

סעיף ג

אבל. עש"ך הביא דברי ת"ח וככ"פ אגב כו'. דבצליה אף דלית לה דש"ע ולא ציר אפ"ה אמרינן ביה ככ"פ כל שהפליטה ובליעה באין כא' כמו שיתבאר בסימן ע"ז. ומ"ש הטור על האש אפשר רבותא קאמר דל"ת דטרוד ולא בלע וכ"ש אם נפל תחלה לצונן וטרם שיתחמם ויפלוט דידיה יבליע דם בעין והכלל דבדם בעין אפילו בצליה לא אמרי' טדוד ולא ככ"פ כמבואר:

סעיף ד

אפילו. כתב הש"ך דבשהוא אצל האש ל"ש דין תתאה מקרר ליה שאש מחממו וכ"ה בת"ח כלל כ"ג ד"ז בשם הר"ן ויבואר בסי' צ"ב:

סעיף ה

ואוסר. עש"ך זה להמחבר דסובר דם כחוש אין אוסר כ"א כ"נ בצליה ובמליחה כ"ק משא"כ לדידן דאין מחלקין בין כחוש לשמן בס' ומ"מ קליפה נמי בעי ונטילה בצליה וסמך על מה שביאר בק"ה:

סעיף ו

ולאכלו. עש"ך דהמחבר איירי מהדחה אחרונה ומיהו הדחה א' כפי הנראה אף במעלהו ומולחו על האש אפ"ה למאן דאוסר בלא שהה כי אין שיעור לדבר אפילו כה"ג אוסר ול"ד למלח שאין מפליט מבשר ומבליע תוך המלח כיון שהוא על האש משא"כ דם שעליו מיד מבליע קודם חימום האש ועיין אות ט' וט"ז אות ב':

סעיף ז

לפיכך. עש"ך דאם לא הודח קודם צלי מדיחו אחר כך ואף שהה שיעור מליחה אין נאסר הבשר דאש אין מניח לבלוע הדם שבמלח לבשר. וצריך הדחה ג"פ בין שהה במלחו או לאו ועמ"ש אות ט"ו בזה:

סעיף ח

וי"א. עש"ך עשה כלומר דקשיא ליה דהר"ב הוה ליה להגיה אס"א דלא זכר המחבר הדחה א' ע"ז היה להגיה משא"כ בס"ב דמולחו גם המחבר מודה דצריך הדחה תחלה וכפי הנראה אף במעלהו מיד ועיין אות ט' לזה כתב דהר"ב נמי ה"ק די"א דכל צלי אף לא מלח כלל וזה דעת הרמב"ן דהוה דם בעין וי"א דבעי נמי מליחה והוא דעת רש"י ופשיטא דבעי הדחה תחלה וכאמור:

סעיף ט

ומיהו. עש"ך ותוכן כוונתו כך הוא דאף לדידן דם שע"פ הבשר ובעין אחת היא מ"מ חלוקין הם לענין כמה דינים. א' דם בעין ממש לא מהני ה"מ ובדם שע"פ בה"מ מתירין אם נפל כו' עס"י ס"ט ס"ב. הב' דם בעין שנפל על צלי אצל האש אסור ובשר שלא הודח הדחה א' עכ"פ דיעבד שרי לדידן דנורא מישב שייב. הג' דם בעין שנפל על בשר מלוח תוך שיעור מליחה אפילו לא שהה רק משהו אסור לצלי ודם שע"פ אם לא שהה שיעור מליחה עכ"פ לצלי מותר כמ"ש הר"ב כאן. וזהו שכתב הש"ך ומיהו דם בעין ממש ר"ל דחילוק יש דם בעין ממש אפילו לא שהה במלחו אסור לצלי וכ"מ מהר"ב ס"ס ע' שכתב דם בעין תוך שיעור מליחה אסור וכתב אחר כך ומה שבתוך הציר נאסר מיד משמע דקאי נמי אדם בעין דנאסר מיד דאל"כ הוה לכתוב דם בעין בתר הך דמה שבתוך הציר

ועוד מדלא חילק משמע אף לא שהה אסור לצלי. ועיין עוד שם בסימן ע' דם בעין לאחר שיעור מליחה באין ה"מ אסור הכל ול"ד לס"ס ס"ט דאוסר כ"ק דהיינו בדם ומלח שעליו די"א דמועט הוא ומוהל הוא אין טבע המלח להפליט מה שבתוך המלח משא"כ דם בעין אחר הוה כמו בכלי חולבת מלוכלך דאוסר הכל ועש"ך שם אות מ"ד ועמ"ש בצ"א בס"ד:

כתב עוד הש"ך דמ"ש הר"ב מיהו אם לא הדיחו ולא מלחו או מלחו בלא הדחה א' ונצלה מותר לאו למימרא דאי לא נצלה אסור לצלות ואין לו תקנה אפילו לא שהה במולחו שיעור מליחה דבת"ח כלל ה' ד"ב מבואר דשרי והיינו מדכתב הר"ב על או"ה דבזה אין ראיה לאסור לצלי ומ"ש בכלל ט' ד"ג דמשמע דאפילו לא שהה שיעור מליחה אסור לצלי תי' בנה"ך כאן דבכלל ט' כתב שדעתו לאסור ומ"מ ביטל דעתו מפני דעת או"ה יע"ש ועוד דאם כן הוה דיעבד. ולא רצה הש"ך לפרש דמלת ונצלה קאי אלא הדיחו תחלה דמיותר הוא ע"כ תי' דקאי אריש הג"ה דנוהגין להדיח ולמלוח ואם לא עשה כן ונצלה. עוד תי' דלכתחלה צריך הדחה אחר המליחה אף שלא שהה שיעור מליחה כמ"ש הט"ז באות ג' והר"ב דבר גדול השמיענו דלכתחלה יש להדיחו קודם צליה אף שלא שהה כל שלא מלחו על השפוד ובנו בנה"כ כתב דלכתחלה יש תקנה ע"י שידיחנו תחלה וימלחנו על האש וכבר הושג במ"י כלל ד' אות י"ד דהש"ך נמי ה"ק וכדכתיבנא. וכתב עוד שמ"ש הש"ך ואם שהה שיעור מליחה אסור אפילו הדיח קודם הצליה אסור כמבואר סימן ס"ט דאפילו לצלי והיינו באין ה"מ. וכתב עוד דמ"ש המחבר ואם שהה במלחו המלח בולע ונאסר המלח ומדיחו קודם צליה ושרי מיירי בהודח בראשונה וכמ"ש באות ו' דמ"ש המחבר רצה למלוח ולאכול בלי הדחה היינו אחרונה אבל ראשונה וודאי לכתחלה צריך הדחה כיון שמולחו ואף דהמחבר סובר בסימן ס"ט דמלח בלא הרחה תחלה מותר חדא אמאי לא הביא כאן דעת האוסרין דמשמע אף שהה שיעור מליחה שרי ועוד דאמאי לא הגיה הר"ב עליו דבשהה ממש שיעור מליחה אסור אפילו לצלי ומיהו המחבר בין שהה ממש או שהה קצת צריך הדחה אחרונה ושרי לצלי. ועפ"י הגהה זו השיג על הלבוש ס"א שכתב בקיצור והשמיט הא דאם שהה שיעור מליחה אסור לצלי ובלא שהה שיעור מליחה מותר לצלי והשמיט הני תרתי דינים וכתב דאם לא הדיחו ולא מלחו או מלחו בלא הדחה וצלאו מותר וא"צ הדחה אחרונה במעלהו מיד ואם שהה קצת צריך הדחה אחרונה ממלח הנאסר הבין דמ"ש הר"ב ואם שהה כ"כ אסור היינו המלח וצריך הדחה אחרונה וניתר ומ"ש הר"ב ואם שהה שיעור מליחה הוא לאו דווקא דאפילו שהה קצת בעי הדחה ממלח וליתא דהר"ב מיירי בשהה שיעור ממש אסור לצלי גם מ"ש הלבוש דא"צ צלי הדחה אחרונה כבר כתב הר"ב לקמן והשיג על הלבוש בתרתי. ודע

עוד דהלבוש כתב בד"א בצולה מיד אבל בשהה במלחו בלע המלח ונאסר ואם לא הדיחו ובשלו מותר משמע דאפילו שהה במלחו וכבר כתבנו שזה צ"ע דבעי ס' נגד המלח ומ"ש הר"ב לקמן בהג"ה אפילו בשלו כך מותר הוא בלא שהה במלחו דאם לא הדיח אחר הצליה דמותר בבישלו משא"כ כה"ג ועמ"ש בט"ז מזה:

ונוראות נפלאתי על הב"ח פ"ק דחולין אות ס"ח וז"ל כתב הב"י ומוכח במרדכי וסמ"ג בפשיטות דבדיעבד שרי אפילו שהה שיעור מליחה ולא הודח אח"כ ועיין ברבינו פכ"ה ובסעיף קפ"ו אבל רמ"א בשם או"ה כתב דשהה שיעור מליחה אסור ובת"ח כלל ט' ד"ג כתב דאין שיעור לדבר והראה לכלל ה' ושם בעצמו לא כ"כ עכ"ל ולא זכיתי להבין דברי קדשו וכי מה ענין בדיעבד מותר שכתב הב"י דמיירי מהדחה אחרונה שקודם צליה דאפילו שהה במלחו ולא הודח קודם צליה דשרי דיעבד דנורא מישב שייב ולא מיירי כלל מהדחה א' דודאי הרשב"א שכתב רצה למלוח ולאכלו בלא הדחה היינו אחרונה אבל ראשונה כיון דמולח ודאי לכתחלה צריך הדחה ראשונה וכמ"ש הש"ך אות ו' ורמ"א איירי בהדחה ראשונה דשהה שיעור מליחה נאסר הבשר מטעם דם שעליו ואם נאמר שהבין דהר"ב והמחבר חדא קאמרי כמ"ש הלבוש איך כתב דהר"ב בשהה שיעור מליחה ואפילו שהה קצת צריך הדחה אחרונה קודם הצליה כמ"ש הט"ז אות ד' ועוד דבת"ח כלל ה' וט' מדבר בהדחה ראשונה. גם בפכ"ה אות קפ"ו שכ' שם דיש פוסקים סבירא להו דא"צ הדחה אחרונה לצלי בלשון רבים לא ידענא מי הם אותן הפוסקים דהמעיין בב"י כאן כולהו סבירא להו דבמלח ושהה קצת במלחו דצריך הדחה אחרונה קודם צליה והרשב"א ומרדכי בדיעבר מתירין אם לא הודח קודם צליה לא לכתחלה זולת סה"ת הביאו הב"י ות"ח סימן קס"ט דאין מניחין כלי לקבל שומן עד שידיחנו יפה לאחר המליחה אלמא כשאין מניחין כלי א"צ אף לכתחלה הדחה לס"ה אף שהה שיעור מליחה שהאש שורפו דלא כרשב"א ומ"מ הרי ס"ה גופא כתב שאין מניחין כלי עכ"פ עד שידיחנו תחלה והרא"ש מיידי לקבל ואפ"ה לא הזכיר הדחה אחרונה בשהה ונמלח דלא כמאן. סוף דבר דברי הל"ח בכאן נעלמו ממני כוונתם. ובש"ע השמיט המחבר דעת ס"ה דודאי שהה קצת צריך הדחה קודם צליה ודיעבד אף בשהה שיעור מליחה ונצלה מותר ואי בישלו כך כבר כתבנו מה שיש לעיין בזה ✍:

סעיף י

ואין. עש"ך עשה כלומר והוסיף מלת בשר לא שאין חילוק בין אווז לעופות דחדא הוא אלא בין בשר לאווז ועופות החלולים באווזות נמי קאי וקמ"ל אף דצלי שלא נצלה כ"צ

אסור כמ"ש באות י"ג מ"מ ה"א בחלולים אסור אף שנצלה כ"צ דלא שייך ביה שריק קמ"ל דככ"פ אמרינן ואפילו נצלה צ"א לגמרי שרי:

סעיף יא

ובלבד. עש"ך דלצדדין קתני ותי' קושי' הט"ז אות ז' וקושית הל"ח פ"ק דחולין אות ס"ח דהר"ב לקמן כתב בע"ז בשר מולייתא דינו כצלי:

סעיף יב

בלא. עש"ך ובל"ח פ"ק דחולין אות ס"ח כתב דאישתמיט להו דברי הרא"ש פכ"ה סימן מ"ו דמותר להפוך השפוד בין בנמלח או לא נמלח ובמ"י כלל ט' אות ו' כתב דרא"ש מיירי שהופך באקראי אבל לגלגל תמיד אסור לכתחלה ויפה כתב וכן נוהגין העולם שאין נזהרים באקראי ומהפכין שיהא נצלה יפה:

סעיף יג

רק. עש"ך דלדידן דפי' ממקום למקום אסור ומה"ט מולח בכשא"מ או חתיכה שנתבשלה בדמה דאסורה ביש ס' דפי' ממקום למקום דלא כרא"ש עיין אות א' אם כן ה"ה לא נצלה כ"צ דאסור לאכלו דפי' ממקום למקום אלא דל"ת כסברת הפרישה דמה שפי' יוצא הוא לחוץ כמ"ש הש"ך באות א' לזה הזכיד מאו"ה דאסור וה"ה במליחה בלא שהה שיעור מליחה דאסור לאכול חי מה"ט דפי' ממקום למקום וכדאמרן ועפר"ח אות י"ד דפירש ארוצה לבשלו לא אצלי דלא כאו"ה וש"ך וכמ"ש הרא"ש ולא הבינותי דרא"ש לשיטתיה אמת כן הוא אבל הר"ב דאוסר בכ"מ פי' ממקום למקום ה"ה כאן. ודע להב"ח דבחצי צלייתו נשאר דם מועט בתוכו ומה"ט אוסר ליתן כלי תחתיו בחצי צלייתו עש"ך אות כ"ה ובט"ז אות י"א ובבישול מתבטל הוא אם כן לכאורה לדידיה בחצי צלייתו אין לאכלו כך אלא דאין הלכה כב"ח ובחצי צליה זב כל הדם ועוד דהב"ח מודה דעכ"פ בחצי צלייתו כיון דמותר לבשלו ה"ה דמותר לאוכלו צלוי:

סעיף יד

דהיינו. עש"ך דזב כל הדם ולא נשאר מאומה וכ"כ הב"ח בסימן ס"ט ומיהו בסימן זה כתב דנשאר מעט ובטל הוא במיעוטו עיין אות כ"ה ועיין יש"ש בכ"ה סימן ע"ב דהביא ראיה מבה"ג דכתב שיעור מליחה כשיעור צליה ומסתמא שיעור צליה הראויה ולפ"ז לדידן לאו דוקא הוא אלא שיעור חצי צלייתו דאז זב כל הדם וכל זה לפי שיטתו לעיל אות י"ב דלא נצלה כ"צ אף לאכול כך צלוי אסור. וראיתי להמ"י כלל ט' אות י"ב כתב על הש"ך דלמ"ש התוס' והרא"ש דם שפי' ממקום למקום שרי ה"ה לא נצלה כ"צ וכ"מ מהגהות מרדכי שהביא הר"ב. לא ידענא דמה ענין תוס' ורא"ש דאנן קי"ל מולח בכשא"מ וחתיכה שנתבשלה בדמה אסור ה"ה כאן וראיה שהביא מהגהות מרדכי הוא שכתב

דאם רוצה לעשות ציב"א (היינו שמטגנין אחר הצליה) צריך למלוח דלפעמים אין צולין אלא מעט משמע הא לאכול כך שרי ואין ראיה דודאי כל שלא נצלה חצי צלייתו לאו ראויה לאכילה לרוב ב"א ואה"נ דאם רוצה לאכול כך דאסור ואורחא דמלתא נקיט שדרך לעשות ציב"א בלא נצלה אלא מעט. שוב ראיתי שהראה מקום לכלל י"א אות ט"ז ושם הביא הגהות ש"ד שער ט' דמולח בכשא"מ עבר אתקנת חכמים ומש"ה אסור לאכול חי משא"כ צלי שלא נצלה כ"צ יע"ש ולפ"ז ה"ה בשר שנתבשל בלי מליחה אף שוגג מ"מ עבר מיקרי וא"י דה"ה לא נצלה כ"צ ימתין עד שיהא צלוי כ"צ ובתשובת הרשב"א תס"ז מבואר דכל שפירש ממקום למקום דאסור ועיין בש"ד שאר ה' סי"ט ובמבוא שערים אות ס' ומ"מ פשטן של דברים הם כש"ך ואו"ה דאסור:

קשיא לי דבת"ה כלל ט"ו כתב שיעור מליחה כצליה ובפ' תמיד נשחט מבואר דלגוף שלם די בשעה שלימה עב"י סימן ס"ט ואם כן מסתמא נצלה הפסח לגמרי כשיעור שעה ונהי דלאו נא מיקרי באפשר בחצי צלייתו מ"מ מסתמא לגמרי היו צולין וכיון שכן בחצי שעה נצלה כחצי צלייתו ואמאי כתב הר"ב בסימן ס"ט שיעור מליחה כשיעור שעה לכתחלה והא ודאי בחצי שעה די כמו בחצי צליה דזב כל הדם ומותר לבשלו אח"כ ה"ה בשיעור מליחה די בחצי שעה וי"ל:

סעיף טו

דכל. עש"ך ומדבריו משמע בנמלח ושהה קיל יותר דקליש כולי האי ואפ"ה בעינן ג"פ ובאו"ש מהרש"ל סימן ט' וז"ל מה שהחמיר בעל אגודה להדיח ג"פ ואפילו לא שהה במלחו ל"נ ועוד נראה אפילו שהה במלחו ולא הודח קודם הצליה די אח"כ בהדחה א' דנורא שורף הרי יש סברא להיפך. ועמ"י כלל ט' אות ט"ו על מ"ש הש"ך דבעינן ג"פ אפילו שהה שיעור מליחה כתב דבדין י"א כתב הר"ב בדיעבד שרי בשהה אם כן אין להחמיר כ"כ לא ידענא מהו דהתם קאמר דיעבד אם שהה במלחו ואח"כ נצלה אין לאסור הבשר דנורא מישב שייב והרי כתב דידיחנו אחר הצליה ומה ענין זה לזה והרי אדרבה יש סברא להיפך וכדכתיבנא. ועס"י ס"ט במ"ש המחבר והרב ישטפנו וינפץ וב"פ הדחה וא"כ מהראוי היה לצלי בלא מליחה די ב"פ וע"ש בש"ך. וכבר כתבנו בט"ז שהה במלחו שיעור מליחה ולא הודח באחרונה ונצלה ונתבשל ואין בקדירה כמו בהחתיכה צ"ע. ומ"ש דמ"א ואפי' נמלח קודם צלייתו לא קאי אמ"ש לעיל דלהתיר בבישול אלא בפ"ע הוא. ובקצת דפוסי ש"ע כתב ואם נמלחה כו' וכן הוא בת"ח דלא כרי"ו שאוסר דיעבד והיינו אם לא הודח קודם צלייה אבל אם לא הודח אחר צליה ונתבשל צ"ע כמ"ש:

ואם נמלח בשר בלא הדחה א' ולא שהה דמותר לצלי מותר אח"כ לבשלו אחר הצליה כיון דצלי מוציא הדם שבלע מה שע"פ ודאי מותר לבשל אח"כ וכ"ש כבד כה"ג ועס"י ע"ג בדיני כבד מ"ש שם:

סעיף טז

לא נקב הווורידין בשעת שחיטה עיין בסי' כ"ב בדיני ווורידין לעוף ובהמה ושם כתבנו:

סעיף יז

רצה. עש"ך ודם שבווורידין לאו דוקא אלא הטעם כל שלא ניקב הווורידין בשעה שהדם חם נבלע הדם ובכל החוטין שבשדרה כמ"ש הרשב"א והוה הדם כנוס בחוטין ההם ומש"ה אם ניקר הבשר מכל החוטין שרי יע"ש:

סעיף יח

או צלי. עש"ך דלאו דוקא צלי ה"ה לבשלו בקדירה ע"י מליחה שרי להך דעה כיון דאין הטעם אלא משום דם שבחוטין שבכל הגוף כיון שניקר ההוטין דם שבבשר יוצא הוא ע"י מליחה וא"צ חתיכת אבר אבר ועס"י כ"ב:

סעיף יט

ויש. עש"ך הטעם דכל שלא חתך הווורידין בשעה שהדם חם הדם נבלע בבשר הגוף ואין יוצא ע"י מליחה אלא צריך חתיכת אבר אבר וכן לצלי בעינן א"א ולכאורה לאכלו חי שרי דבצליה הדם פי' ממקום למקום משא"כ בחי ועיין אות י"ג ומיהו המעיין שם יראה דאף חי אסור דפי' ממקום למקום ואין יוצא ע"י מליחה כ"א בחתיכת אבר אבר וזה שעשה כלומר ועס"י כ"ב:

סעיף כ

אלא. עש"ך וכבר כתבנו דבגירסת הט"ז וש"ך לא היה כתוב בש"ע לאחר חתיכת ב' הסימנים או רוב עיין ל"ח. דלא כרבינו משולם עס"י כ"ב:

סעיף כא

ויש מי שאוסר השפוד דלא אמרינן ככ"פ בשפוד דאין לו פליטה מגופו ואף דבצלי כל שהבליעה ופליטה באין כאחד אף שאין לו פליטה מגופו אפ"ה אמרינן ככ"פ עס"י ע"ז מ"מ הבשר מונח על השפוד ואין האש שולט שם מש"ה יש אוסרין וי"ל בע"א:

סעיף כב

לאחר. עש"ך ומה שהשיג על הלבוש אף דאפשר דזב ציר קאמר וטרוד או ככ"פ שייך נמי בציר ועס"י ע"ז דאף בשר שפלט כל צירו והודח דיעבד שרי ולהמחבר אפשר לכתחלה נמי בצליה כל שהבליעה ופליטה כא' ולקמן סי' ע"ז אבאר זה:

סעיף כג

ואנו. עש"ך והיינו דלכתחלה נזהרין שלא להשהות הבשר לאחר שהוסר מאש וגם שלא לחתוך בסכין צלי שלא נצלה כ"צ לאסור השפוד לצלות עליו בשר אחר שלא נמלח אא"כ מלבן ודיעבד שרי אף אם תחב השפוד לתבשיל רותח דלגבי שפוד אמרינן נמי כך"פ ועמ"ש בסימן ע"ז בזה. וכתב הש"ך בשם רש"ל דדין סכין כתב בסי' ס"ט אות פ"ז ושם נאמר דמליחה וצליה שוין להגעיל הסכין ודעת הי"ש בשפוד להתיר דיעבד כהר"ב וזה דלא כמ"ש הט"ז אות יו"ד ועיינתי באו"ש סי' י"ז ולא מצאתיו וביש"ש פכ"ה סי' נ"ז מפורש כדברי ט"ז דהשפוד נאסר וצריך ליבון ואם צלו בשר אחר שלא נמלח נאסר הבשר דלא אמרינן כה"ג כך"פ שנאסר מיד מחמת קצת חימום וצ"ל דהבשר שמונח שם על השפוד לא שייך כך"פ משא"כ בשפוד כשר שצולין על האש דהבליעה והפליטה כאחת שרי. והמ"י כלל ה"י אות ג' כ' דעת מהרש"ל כהר"ב להתיר בדיעבד השפוד ולא מצאתיו ואדרבה ההיפוך מבואר. שוב ראיתי לכה"ג בהגהות הב"י אות ל"ו כתב דיש"ש כתב כט"ז אמנם כן ראיתי דיש"ש כתב שם דאין כח בידו לאסור הבשר שצלו עליו יע"ש ומ"מ אם נגע בתבשיל יש לאסור דלגבי בשר אחר אמרינן ביה כך"פ ומ"מ השפוד מאיסור בלוע ובאין ה"מ יש לאסור התבשיל וכמ"ש הט"ז אות יו"ד וכן ראוי לנהוג כן ✍:

ודע לענין הכשר השפוד צריך ליבון עמ"י כלל ה"י אות א' תמה על הר"ב בסימנים דדי בהגעלה וכ"ה בש"ר שער ט' דצריך ליבון ואם עץ אין תקנה ומהרש"ל באו"ש כתב לצלי סגי לסכין בהגעלה וא"י למה ועיין לבוש א"ח תק"ט ס"ז שפוד מלבן וא"צ ליבון גדול ומשמע שיהא קש נשרף די דדם מדרבנן וא"י למה כיון דאיסורא בלע כמ"ש בט"ז. ויש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי הא דתשמישו ע"י אור דבעי ליבון מהו אם דוקא בלא משקה והא דם משקה הוא ואם רוצה לומר כל שהמשקה בפנים כמעשה קדירה די בהגעלה ואם הכלי ריקן ומלובן באש ונפל עליה משקה בחוץ צריך ליבון דבלע ע"י אור א"ד דם מבשר מעט הוא והוה תשמישו ע"י אור משא"כ משקה צלול שנפל בחוץ ע"י אור דאפשר די בהגעלה ואי"ה בסי' קכ"א אבאר זה ועיין מ"ש בהא דטפת חלב שנפל על הקדירה בחוץ:

עוד אבאר לך צלי רותח שחתכו אצל האש יש דעות לומר נורא מישב שייב אבל בהוסר מאש כתבתי בט"ז דעת האורה מישור לאסור הסכין ובאמת לא ידענא על מה אנו סומכין בהוסר מאש. אלא שראיתי להב"ח ח"ד כתב על מ"ש ספר המצות אסור לחתוך בסכין צלי הא דלא אסור הסכין דאין יס"ב בסכין כמ"ש הגהות אשר"י ועיינתי שם וז"ל גבי תרין גללא דמלחא חולין קי"ב א' כתב ר"י שירלי"און כשחותכין צלי אצל האש יש לאסור

הסכין כשיד סולדת בסכין ובאמת תמוה הוא מה ענין י"ס בסכין כל שי"ס בבשר אוסר הסכין ולא עוד דלא שייך תתאה כה"נ דאפילו הסכין למטה כמבואר סימן צ"ד בש"ך אות כ"ה ובאמת ט"ס הוא בהגהות אשר"י וצ"ל אם הי"ס בו "הסכין אסור ה' במקום בית וכ"מ מדכתב "בו "בסכין "בו קאי אבשר וכן מצאתי לישש"ש פכ"ה סי' נ"ז העתיק אם יס"ב "הסכין אסור וכן כל דבר לא איכפת לן אלא אם האיסור הם ויס"ב וצ"ע בזה ✍:

יראה לי אם צלו בשר בשפוד ואח"כ תחבו השפוד למאכל חלב בלא ליבון דאסור המאכל הלב ואף למאן דמתיר השפוד דיעבד וה"מ מ"מ זה לגבי איסור דם דשריק וככ"פ משא"כ שאר איסורין נסרך ביותר ולא יצא כמ"ש הט"ז בשר נבילה א"כ השפוד בלוע מבשר ושמנונית ואוסר החלב שוב ראיתי שדבר זה פשוט הוא שתינוקות של בית רבן יודעין אותו אלא אי נימא הכי נימא אם צלו בשר שלא נמלח בשפוד ותחבו השפוד למים או לתבשיל ואח"כ נתנו שם חלב מותר דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא כמבואר ואף דנאסר השמנונית שבשפוד מחמת דם המעורב עמו ולא שייך באיסורא נ"ט בר נ"ט גם מחמת הדם עצמו. דהב"י כתב דיש להקל ככ"פ גבי שפוד הואיל ודם שבשלו דרבנן הביאו הט"ז אות ט' וא"כ לכאורה לגבי בב"ח הוה דאורייתא לא מקילין זה טעות דחנ"נ בשאר איסורין דרבנן ודם לאו בשר הוא דליתסר משום בשר בחלב כמבואר בסי' פ"ז ומ"ש שם המחבר אינו לוקה משום בב"ח הא לוקה משום דם זה לשיטת הר"מ ז"ל ואנן קי"ל דם שבישלו דרבנן וכל בדרבנן סומכין אמאן דמתיר בדם ככ"פ ומש"ה התבשיל מותר וכדאמרן ✍נ"ל:

כתב או"ה כלל ל"ו אות י"א שאם שכחו וצלו בשר בלא ליבון דשרי הבשר ומשמע אף שנמלח והודח אפ"ה ככ"פ הבשר הב' או דבדיעבד סומכין לומר בשפוד ככ"פ ואין צריך עוד ללבן השפוד וכוונתו דבצליה שניה פלטה השפוד ויראה לי דהיינו שנצלה אח"כ עליו בשר שנפלט דמו דאז לא בלע השפוד בשניה ופלט מה שבלע בראשונה אבל אם צלו אח"כ בשר שלא נמלח ודאי צריך ללבן השפוד אח"כ. והמ"י כלל ח"י אות ב' העתיק בסתם ולפי הנראה משמע מאו"ה דמיירי שצלו בשר פעם שני בשר שנמלח יע"ש. ולענין שפוד שצלו בו כחל בלא קריעה עמ"ש בסימן צ'. ואם צלו בשר נבילה ונגע בראש השפוד במאכל וכן מבשר לחלב אי חם מקצתו חם כולו אבאר בסי' קכ"א ✍:

סעיף כד

אע"פ. עש"ך דהתיר אפילו המוהל עב כל שהוא חצי צליה זב כל הדם ואינו אלא חמר בשר ואף בפ"ע שרי וליכא מ"ע דאין מראהו דומה לדם ומ"ש רש"ל דהוה ספיקא

דאורייתא השיג עליו דם שבשלו דרבנן ועמ"ש בסי' ס"ט כיון רעיקר דם דאורייתא מחמירין בקצת ספיקות:

סעיף כה

בשר. עש"ך והוכיח מאו"ה שאוסר לא נצלה כ"צ לאכול כך דשמא פי' ממקום למקום ואפילו הכי בחצי צליה מתיר ש"מ דזב כל הדם דאל"כ שמא פי' ובשלמא בבישול מתיר ליה דבטל הוא ויש לעיין בבישול נופא שמא פי' ממקום למקום אלא מה שפי' יוצא לחוץ ה"ה כאן וי"ל:

סימן עז

סעיף א

ואפילו. עש"ך דאפילו הודח דנסתמין נקבי הפליטה וה"ה לאחר פליטת כל צירו היכא דהבליעה ופליטה כא' ש"ד והכין הוא ודאי מראית טפילת בר גוזלא דקמח אין לו פליטה כלל מגופו אפ"ה אמרינן ביה ככ"פ אמנם מ"ש לשון הרא"ש וטור הנה בטור ליתא ושהה אלא הכי כתב ואפילו נמלח החיצון שעתה אין טרוד לפלוט ובראב"ש פג"ה כתב ואפילו נמלח החיצון "ושהה דהשתא אין טרור לפלוט דמו לומר כמו שבולע פולט אגב דמו יע"ש. ומ"ש טרוד לכאורה הוא מיותר כמ"ש הפרישה דודאי אפילו תוך שיעור מליחה החיצון בולע דאין לפנימי מעבד כי אם דרך שם ועיקר דאין לומר אגב דפולט דם דידיה פולט דאחריני והטור השמיט העיקר אגב דפולט ונקיט טרוד גם השמיט מלת "שהה והמחבר השמיט הכל וכתב ואפילו נמלח החיצון ויראה לפרש דה"ק נמלח החיצון ובין שהה דהאיסור הוא בחיצון ובין לא שהה והאיסור הוא בפנימי מחיצון שקודם צליה ע"י מליחה אפ"ה אמרינן ככ"פ מדם המילואים בחיצון וה"ה בפנימי אמרינן ככ"פ אף שאין על האש:

סעיף ב

וכ"ש. עש"ך ותוכן כוונתו דהר"ב מיקל אפילו בנמלח הפנימי והורה דאין טרוד אפילו לציר אפ"ה שרי דנורא מישב שייב מהחיצון ואין מניח לבלוע בפנימי אמנם מהרש"ל וכן הסכים הש"ך דפנימי לא שייך ככ"פ שאין אצל האש רק טרוד שייך בפנימי שאין בולע משא"כ היכא שבולע שאין טרוד תו לא אמרינן ביה ככ"פ ובחיצון אף שאין טרוד כל שהבליעה ופליטה באין כא' אף שאין לו ציר ש"ע ככ"פ והגמ"י ואו"ה כלל ט' ד"א שכתבו לאסור אם החיצון נמלח היינו שלא שהה החיצון שיעור מליחה והפנימי תפל אסור ומ"ש או"ה דנמלח החיצון אסור דבליעת הפנימי נשאר בתוכה להר"ב צ"ל דה"ק דבליעת הפנימי נשאר בתוך החיצון והוא דחוק ולש"ך ה"ק דבליעת הפנימי מה שבלע מחיצון ע"י מליחה קודם צליה כיון שהחיצון לא שהה מיד בלע הפנימי ע"י מליחה

ושוב לא יפלוט אגב דם דידיה דבמליחה כה"ג שרי משא"כ ע"י צליה שאין אצל האש לא אמרי' ככ"פ והשתא לפ"ז הכי הוה הדין ליש"ש וש"ך כל היכא דשניהם תפילים שניהן מותרים דלאימת בלע הפנימי בשעה שהוא חם ע"י צליה אז מפליט דיליה וטרוד ואין בולע וחיצון אף שע"כ בולע מפנימי דאין לפנימי מעבר כ"א דרך החיצון ככ"פ בחיצון שאצל האש ושניהם מלוחים ושהו שיעור מליחה ג"כ שרי וזה פשיטא הוא ואולי דל"ת דהמלח נאסר לז"א דיש ס' במילוי עם העוף נגד המלח שבפנימי והחיצון מדיח אח"כ ושרי דמסתמא עוף הוא כמו המילוי וכשיש בקדירה כ"כ כמו החתיכה שרי כמבואר סי' ס"ב זהו דין א'. הב' כששניהן לא שהו שיעור מליחה נ"כ מותרים דפנימי טרוד ואין בולע. השלישי היכא שהפנימי תפל והחיצון לא שהה נאסר הפנימי מיד ע"י מליחה וככ"פ לא אמרינן לגביה אבל החיצון ג"כ תפל מותר דאימת יבלע לכי חיימא ע"י צליה אז הפנימי טרוד ולא בלע. הרביעי היכא דחיצון תפל או לא שהה והפנימי שהה דנאסר. ומדבריו אתה למד אף שלא הודח הפנימי דאין נסתמין אפ"ה נאסר הפנימי מדכתב ושהה משמע דרק שהה ולא הודח ואף דבסי' ע' פסק דהיכא דפולט ציר במליחה אין בולע מחתיכה שאצלה הכא דמי לחתיכה שנפלה לציר דוודאי בלעה אלא דהתם בה"מ מתיר ע"י הדחה ומליחה שנית ככ"פ אגב ציר דידיה וכאן שאין אצל האש לא אמרינן ככ"פ. החמישי היכא שהפנימי לא שהה והיצון שהה אם לא הודח שרי החיצון דאין נאסר ואף דע"כ בולע ע"י המליחה תחלה מפנימי דאם הפנימי בולע מחיצון ע"י המליחה כ"ש חיצון מפנימי וכיון שאין לו דש"ע כ"א ציר והר"ב לא התיר אלא בה"מ ולרש"ל אף בה"מ אסור ואיך כ' הש"ך דרש"ל הסכים עמו בכל זה י"ל דצליה לענין זה עדיף ממליחה וככ"פ אמרי' בחיצון אף שבלע כל שיש לו ציר ש"ע ככ"פ אבל הודח דנסתמין נקבי הפליטה בחיצון לא אמרי' ביה ככ"פ כה"ג זהו הנ"ל מדבריו כאן:

אמנם מ"ש דהמחבר והר"ב הבינו בהגמ"י דמיירי בנמלח החיצון ושהה קשיא לי נהי דהר"ב הבין כך בת"ח כלל ט' ד"ז אבל הב"י כתב דהגמ"י כתבו דנמלח החיצון והפנימי לא נמלח אסור הפנימי ע"כ מפרש דחיצון נמלח ולא שהה דאל"כ אלא בשהה איפכא מיבעי ליה דאסור החיצון וסבור הייתי לומר דהב"י כ"כ על הטור שהשמיט מלת "ושהה וגם אגב דפליט כו' סובר בין נמלח החיצון ושהה או לא שהה מותרים שניהם ע"ז כתב דלא כהנמ"י שאוסר הפנימי בנמלח החיצון ולא שהה אלא שמה אעשה שהב"י כתב דלא כתוס' דהיינו דהנמ"י מחולק עם תוספות שלפנינו ואלו אי הוה מפרש הב"י דהגמ"י איירי בנמלח החיצון ולא שהה אין מבואר בתוס' דמתירין דהתוס' מיירי בפי'

דחיצון נמלח ושהה דאין איסור בחיצון וראיה מטפילת בר גוזלא אם לא שט"ס הוא בב"י וצ"ל דאי נמלח החיצון אסור החיצון או יאסור הפנימי ר"ל לחיצון וכדאמרן כאן: **ועיין** בפר"ח אות ב' השיג על הש"ך מר"מ ז"ל פ"ו ממ"א הי"ז דאם בשר שלוק או צלי מלוי בעוף וצלאן מותר והא יבלע הפנימי מחיצון יע"ש וי"ל דהר"מ מיירי שחיצון נמלח ומ"ש הפר"ח דמ"מ נשאר בו דם להר"מ אה"נ ושאני צליה דמעט דם שנשאר בפנימי דעל השטח העביר המליחה וקודם שתרגיש החיצון חום אש כבר נתקשה בתוכו ולא יצא כלל כמו חליטה הלכך אין ראיה מר"מ להתיר. ועכר"ו ולא הבינותי מ"ש דהר"מ סובר חתיכה שפלטה כ"ד וצירה שהונחה אצל חתיכה במליחה שרי חדא דמ"מ לא שייך כאן ככ"פ בפנימי כיון שאין אצל האש ועוד דהר"מ לא סובר הכי כיון דאין המלח פועל שיפליט כל הדם מחתיכה ומש"ה מצריך מליחה וחליטה א"כ דם מעלמא וודאי לא מהני ככ"פ להר"מ דנשאר קצת בתוכה ודם שפירש אסור בשלמא דש"ע כל שלא פי' וחולט ששוב אין יוצא שרי כמבואר להמעיין בר"מ ז"ל (דדוחק לומר דם מעלמא יפלוט הכל) ומ"מ הא ודאי דאם אחד מהן נמלח והודח והשני לא שהה במלחו כ"ע אף הר"ב מודה דנאסר השני ע"י ולא מהני צליה אח"כ דאין הבליעה ופליטה באין כאחד ✍:

סעיף ג

עד. עש"ך דה"ה שידיחם כ"א לבדו ומשמע מדבריו דאם מלאו בלא הדחה בתרייתא אף שמדיח החיצון אסור והא העוף מסתמא כמו המילוי ובסי' ס"ט נתבאר דאם יש בקדירה כמו החתיכה הכל שרי ואולי דהוה איסור דבוק כי אין שייך דנמס המלח ומ"מ לאו כלום הוא דהחיצון וודאי מצטרף ומיהו הא וודאי דאם אין בחיצון כמו הפנימי אין שאר דברים שבקדירה מצטרף כיון דהמלח הוא בפנים אף לש"ך דחולק על רש"ל בסי' ס"ט כאן מודה ✍:

סעיף ד

אינו. עש"ך דל"ד לחתיכה עבה דהמילוי הוא בשר בפ"ע ואפילו מלח העוף בפנים ג"כ אין מועיל למילוי ומ"ש דצריך למלוח העוף ג"כ מב' צדדים מדבריו נראה דבה"מ עכ"פ שרי כמו בסימן ס"ט דמדמי להתם דלא כט"ז באות ד' בשם יש"ש דכה"ג אפילו בה"מ אסור וצ"ע:

סעיף ה

וכל. עש"ך דמהר"ב משמע דביצים עם בשר הוה כבישול בין לקולא ובין לחומרא ואף אם לא נמלח הבשר שבפני' כל שיש ביצי' עמו הוה כבישול דלא כיש"ש פ"ק דחולין סי' כ"ט שם האריך ונתווכח עם הר"ב ז"ל פא"פ ומחלק אם לא נמלח המילוי אז יש חילוק בביצי' לחוד הוה כבישול ובשר עם ביצים שרי ואם נמלח המילוי אף ביצים עם בשר

המלח שבפנים גורם שיקרש והוה כבישול והר"ב אין מחלק אף בלא נמלח כל שיש שם ביצים עם בשר הוה כבישול ואם היה ס' הכל מותר:

כתב בתשובת רשד"ם סימן מ"ו אותן הנותנים חתיכת בצל בין חתיכה לחתיכה וצולין בלא מליחה אסור והפר"ח אות ה' השיג עליו וכתב דלכתחלה אין לעשות כן ודיעבד שרי. ובאמת לפי מ"ש הר"ב בד"מ עשבים שרי וביצים אי לאו דנקרשים הוה שרינן אף דאין להם מה לפלוט מגופן ואף לרש"ל כה"ג אצל האש שייך נורא מישב שייב או ככ"פ ומ"מ בצל שהוא חריף איני אומר בה לא איסור ולא היתר. ודע דלרש"ל יש לראות ביצים עם בשר שלא נמלח מתיר והא הוה כפנימי דפלט כ"ד וצירו דבולע מחיצון ולדידיה לא שייך בפנימי ככ"פ כיון שאין אצל האש כמ"ש באות ב' וצ"ע. ואנו אין נוהגין במילוי אם לא ששניהם מלוחים כמ"ש הר"ב דסובר דמולייתא האמור בפרק כ"צ דשרי היינו דיעבד ולא לכתחלה והמנהג דמולחין מב' צדדין כמו לקדירה:

סעיף ו

ואפילו. עש"ך עשה כלומר דמה עד שימלחנו שניהם כיון דהמילוי הם ביצים לז"א דהר"ב מיירי בשר עם ביצים וסובר אף שאין נמלח הפנימי כל שיש ביצים אסור כמו שנתבאר לעיל ✍:

סימן עח

סעיף א

הטופל. עש"ך עשה כלומר וכפי הנראה דבמליחה כה"ג אם טפלו בבצק אסור הבשר דהוה כמולח בכשא"מ ודווקא צלייה מותר מדינא דש"ס ברכה ולדידן בכל גווני אסור. אלא שראיתי להכה"ג בהגהות הב"י אות ז' כתב בשם דמש"א דהא דגמרא דהוה טפלי לבר אווזא במליחה איירי יע"ש ומ"מ לדידן ודאי אין נ"מ דאי בצליה אסור הכל כ"ש במליחה דהוה מולח בכשא"מ ✍. ודע טופל היינו בלילתו רכה ופשטיד"א בלילתו עבה וזה כפי' התוס' דטפלי בלילתו רכה ואנו א"א בקיאין ואף בלילתו רכה אסור הכל וכל דין בישול יש להם. ואף מדברי הטור יש להוכיח קצת דבשר שרי אינו אלא הכל אסור. ומ"ש הר"ב דפשטיד"א יש לה כל דין בישול בקדירה לא ידענא אמאי לא כתב רבותא טפי אפילו טופל ברכה א"א בקיאין ויש להם דין בישול בקדירה וכ"ת דהר"ב אפילו לקולא קאמר דפשטיד"א יש לה דין בישול שאין הלשון משמע כן:

סעיף ב

ופשטיד"א. עש"ך ועפר"ח וכפי הנראה דגם הר"ב יודה דאוסר עכ"פ כ"נ כמו במליחה דבעינן ס' וקליפה ה"ה כאן ס' ונטילח ומיהו הכל שרי ולאו דוקא דם דרבנן ח"ה איסור תורה ביש ס':

מה שנסתפקנו בסי' ע"ו בשר ששהה במלחו שיעור מליחה ונצלה ולא הודח באחרונה ובשלו כך מהו עכשיו ראיתי הדין מפורש ביש"ש פ"ק דחולין סי' כ"ח דאין לאסרו דיעבד אף אם נתבשל בלי הדחה אחרונה אף שדבריו שם צריכין ביאור בתה"ד סי' קס"ט מ"מ הדין מבואר שם דשרי והטעם כבר כתבנו בסי' ע"ו די"א דיש ס' בחתיכה נגד דם ומלח והאש שורף ומייבשו יש ששים וכאמור:

עיין ברשד"ם לענין בצלים עם חתיכת בשר שלא נמלחו אי שרי לצלות כך או לא הבאתיו בסימן ע"ז ומ"מ הא ודאי אף שהבצלים אסורים אין הבשר נאסר דנורא מישב שייב ולא בלע או ככ"פ לענין הבשר שיש לו דם וציר ש"ע וחנ"נ ל"ש דאין הנאסר יותר מהאוסר ופשוט:

סימן עט

סעיף א

סימני. עש"ך דה"ק סימנים של בהמה וחיה טהורה ובין הטמאים נתפרשו בקרא אבל הסימנים שבין חיה טהורה לבהמה טהורה לענין חלבה וכיסוי לא נתבאר מפורש רק חז"ל נתנו בהם סימן בקבלה כמבואר סי' פ' וסימנים המפורשים בתורה הם ב' מעלת גרה ושוסעת שסע וצריך שיהא הסידוק עובר מעבר לעבר ולא מהני מה שמסודק מצ"א ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות ט' וחזיר אין פרסותיו סרוקות מעל"ע וא"י א"כ קרא דפ' ראה ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם והא איננו בכלל מפריס פרסה לפי דבריו כיון שאין השסע עובר מצד לצד. עיין פר"ח אות א' וברא"ם על התורה:

סעיף ב

וי"א שניבין הם ב' שינים. כתב הש"ך לשון זה עיקר וכן כתב הישו"ש:

סעיף ג

אסור. בעשה לאו בלאו. ש"ך ועס"י ט"ו דנ"מ לעדות וכדומה. ועי' בפ"ב ממ"א ה"ג במ"מ ולח"מ מברייתא דת"כ דממעט ליה מלאו ובשר המת אסור לכ"ע מ"ה וכתב המחבר בסי' שמ"ט בין ישראל ועובד כוכבים דלא כתוס' ב"ק ט' ועיין מ"ל פי"ד מהל' אבל הכ"א. ודע דבשר המת אינו בלאו וכ"כ הר"מ שם אף דיליף שם שם מעגלה ועגלה מקדשים וטעמא של דבר לא ידענא וכבר הוקשה להמ"ל בהל' אבל שם דהנהנה מקדשים היו לוקה והיו עונשין וממיתין על ג"ש. ועי' תשובת הרשב"א שס"ה צידד לומר עוד האדם אינו אסור דעור קדשים ג"כ מותר ולסוף העלה דלא גרע משערו ואפשר מדרבנן אסור לא מן התורה ועי' פר"ח בקו"א בשם בה"י תינוק שנפל ליורה דבש ומת התיר דנט"ל

בדבש ובשכר אסור ומ"ש לחלק מת עובד כוכבים מותר אנו אין לנו אלא דברי המחבר לקמן שמ"ט דאין חילוק ובכל גווני אסור ✍:

סעיף ד

טמאה. עש"ך והלשון לכך שכתב אין מדוקדק דוודאי בחלב אדם שמותר צריך לימוד הוא טמא האמור בגמל למעט חלב אדם כדאיתא באעפ"י ובת"כ הביאו המ"מ בפ"ב ממ"א ה"ג אלא דלא תקשי מהכלל שאמרו כל היוצא מטמא טמא לזה הוצרכנו לומר להר"מ ז"ל דאין הכלל אמור אלא באותן שהם בל"ת לא באדם שהוא בעשה ולמאן דאית ליה בשר אדם מותר מ"ה לא הוצרכנו לזה ואיכא מ"ד דשאר בהמה טמאה אין בהם אלא עשה ומיהו המעיין בת"כ גבי אין לי אלא בעשה ל"ת מניין יראה דל"ת איכא אלא שאין לוקין ועמ"ש בס' ג"ו וכאן אין להאריך:

סעיף ה

וטהורה. עש"ך דדווקא דמות בהמה הא דמות עוף אף שיצא לאויר העולם אסור לפי שאין בר קיימא אף שהוא חי כמה ימים דאם חיה מותר לאחר שיצא לאויר העולם גם במעי אמו היה להיות חשוב פרסה כמ"ש הרא"ש בפ' המקשה ועמ"ש בסי' י"ג:

סעיף ו

ואח"כ. עש"ך ועיין ר"מ ז"ל בהל' מ"א אין טמא מתעבר מטהור ועפר"ח וכה"ג כאן מ"ש:

סעיף ז

אע"פ שכרוך אחריה. וה"ה להיפוך טמאה וכרוך אחרי מין טהור אסור שמא ילדתה לבוש וש"ך ולענין או"ב בכרוך אחריה אסור ואין לוקין מספיקא עמ"ש בסי' י"ז:

סעיף ח

הנולד. עש"ך בעיברה ולבסוף נטרפה א"נ פעמים מיעוטא דמיעוטא אף וודאי טריפה מתעברת ויולדת והוולד מותר ועי' חולין נ"ט א' דמשמע שם דאפילו מיעוטא אין יולדת יע"ש. ומיירי שהזכר כשר והוה זוז"ג ומש"ה שרי בנטרפה ולסוף נתעברה ובטמא ליכא לאשכוחי דאין טמא מתעבר מטהור עיין בר"מ פ"א ממ"א. ומה שחילק בין ביצה דאגודה ומעורה כגופה דמיא קשה דא"צ תו לחילוק בין וולד דיש לו חיות בפ"ע אלא לענין נזקין צריך לחלק כן עיין שו"ת בית יעקב סימן א' האריך בזה:

סימן פ

סעיף א

אם. עש"ך דהאידנא אין נאכל אלא במסורת כמ"ש סימן פ"ב. ויש לראות דשם ס"ג הוא מטעם שכתב רש"י דהא תרנגולתא דאגמא מתחלה היו מחזיקין בטהרה ואח"כ ראו שדרסה ואו"ה כלל נ"ו אות ח"י לפי שרבו הפירושים מהו סימן הדורס אי כפר"ת יע"ש

משא"כ בסימני חיה ובהמה לא הוזכר זה דאין נאכל אלא במסורת ובהמה וודאי אין בקיאות להכיר מפרסת פרסה ומעלת גרה גם אין מקובלין אנו במין זה שהוא טהור וצריכין להכיר אי חיה אי בהמה. אלא דאיהו נמי ה"ק כיון שרבו הפירושים אין לאכול החלב אלא במסורת דא"א בקיאין במובלע חרקייהו ושאר הסימנים:

סעיף ב

וודאי. עש"ך דאין זה סימן לטהרה אלא דה"ק דאם מפריס פרסה ומעלת גרה אלא להכיר בין חיה לבהמה מועילין אלו הג' סימנים ועיין בר"מ פ"א ממ"א ה"י כל מין שמפריס פרסה ומעלת גרה אם מפוצלות הר"ז היה וא"ל בעינן אלו הג' סימנים יע"ש. אמנם אין זה מוסכם דהר"מ פסק כת"ק דר' דוסא עפר"ח אות ב' אבל לר' דוסא כל שיש לו קרניים א"צ לחזור על טלפים דסובר חיה טמאה אין לו קרניים ועיין בר"ן בר"ה דשופר של טמאה אין יוצאין היינו כת"ק דחיה טמאה יש לה קרניים. והר"מ כתב כל מין שמפריס ומעלת גרה וקרניים כו' ואלו בגמרא חולין לא הוזכר כ"א קרניים וטלפים ומשמע דבהא סגי אף שפיה חתוך ויש לעיין:

סעיף ג

שור. עש"ך מה שלא הגיה הר"ב כאן דיש מסתפקין לענין כיסוי דסמך על מ"ש בדיני כיסוי ועש"ך סי' רצ"ז אות ה' תמה על הר"ב שלא הגיה דשור הבר עם שור ישובי אסור דל"ש לתרוצי דסמך על מ"ש בהל' כיסוי ועמ"ש בט"ז לענין חלב שלו:

סעיף ד

ואין. עש"ך מ"ש וכן בס"ו היינו אביו חיה אבל אמו היה מכסין בברכה ואמו בהמה היו לוקין על החלב דוודאי חוששין לזרע האם ולזרע אב הוא דמספקא לן. חלב כוי שלא הכריעו חז"ל אי מין חיה או בהמה וכן הנולד מאביו חיה ואמו בהמה הוה ספק לא וודאי ובהצטרף עוד ספק הוה ס"ס ולא הוה חסרון ידיעה כיון דהספק לכל באי עולם גם ספיקא דפלוגתא הוה ספק:

כתב כר"ו אות ד' מין ב"ח שבא לפנינו ואין אנו יודעין אמאי לא אזלינן בתר רובא דחיות הנה תי' דמין חיה ז' ומין בהמה ג' מ"מ מרובין הם בהמות מחיות. ואמת הוא כמו עופות טהורים מרובים מטמאים אפ"ה אמרינן אלף מינין יש במזרח וכולן מין איה ולא הולכין בתר רובא ה"ה כאן. עוד כתב באות ה' דלא כתב המחבר אם האם חיה דחוששין לזרע האם והלכה מותר סמך על הדין במקומו. וכוי אף שיש לו קרני חיה ממש אפ"ה ספק הוא ואין להקשות צבי בקרנותיו שמא מבהמה וחיה הוא וי"ל דהוה ס"ס שמא חוששין לזרע האב ועוד דלא שכיח עכ"ל. לא הבינותי מ"ש חלבו מותר הא ספיקא הוה שמא חוששין לזרע האב ושה אפילו מקצת שה אמרינן ובכל קורט מעורב חלב חיה ובהמה

ואסור כמ"ש התוס' חולין ע"ט ב' ד"ה בין דכל משהו דם חציו דם חיה וחציו דם בהמה ה"ה לענין חלב וכמו לענין מתנות דחייב בחצי מתנות כמבואר. ומ"ש דהוה ס"ס לא ידענא שמא אמו בהמה ואביו חיה והוליד בדמותו כצלמו וליכא אלא חדא ספיקא ואף שי"ל קצת מכל מקום הנכון כתירוצא דמלתא דלא שכיח הוא:

שאלה האם יצויר שכזית חלב יהיה לפעמים בטל בשלשים זיתי היתר או לא יצוייר כלל:

תשובה לכאורה יצויר כזית חלב מכוי הנולד מאמו חיה ואביו בהמה דהוה ספיקא אי חוששין לזרע האב ועכ"פ מקצת חיה הוא דלזרע האם וודאי חוששין וכמ"ש התוס' בחולין ע"ט ב' ד"ה בין ונמצא בכל הזית אין בו אלא חצי זית איסור ומתבטל בשלשים דיש ס' נגד החצי זית. ומיהו באמו בהמה ואביו חיה שמא אין חוששין וכולו בהמה וצריך לשער נגד כל הזית. שוב ראיתי שיש לעיין דנהי דאין חייב כרת ומלקות על כזית זה דיש בו חצי של חיה מ"מ מדרבנן אפשר כולו איסור דחנ"נ בשאר איסורין ודומה ללח בלח נ"נ ובמליחה קיי"ל חנ"נ אף שאין דרך בישול ה"ה כאן. ומיהו הא אמינא שאם נפל לאינו מינו ונשפך וידוע שהיה שלשים זיתי היתר דחנ"נ בשאר איסורין דרבנן ספיקו להקל עס"י צ"ה ולדינא צ"ע ✍:

ראמים שלנו (היינו הבופל"י) מין בהמה דראם שהוא חיה גדולה הוא עד מאד תוס' זבחים קי"ט עפר"ח וכה"ג ובל"י:

סימן פא

סעיף א

חלב. עש"ך הנה חלב דאסור מ"ה הוא לכ"ע מגמל גמל לרבנן או מאת הגמל לר"ש בבכורות ו' ב' אמנם ציר נבילה דהיינו היוצא ע"י כבוש ומליחה לדידן הוה ד"ת דרוטב ע"י בישול הוה טכ"ע דאורייתא ודרשא דהטמאין לאסור צירן נמי דרשא גמורה היא משא"כ להני דפסקי טכ"ע לאו דאורייתא לכאורה אפילו רוטב ע"י בישול לאו ד"ת כ"ש ציר דקיל כמו שיראה בתוס' חולין קי"ב ד"ה הטמאין ובכורות ו' ב' ודרשא דהטמאין לכאורה להמחו וגמעו כדאיתא בהעור והרוטב ק"כ א' ולדידן שקולים הם ויבואו שניהם כמ"ש התוס' שם בחולין ובכורות אמנם לאחר העיון ז"א דאפילו להר"ן בפכ"ה גבי טפת חלב שמפרש לרש"י טכ"ע היינו רוטב היוצא ע"י בישול לאו ד"ת (עיין מנחת כהן בשער התערובות ח"א בפ' כ' וג' ועמ"ש בא"ח) מ"מ היינו ע"י תערובת אבל בפ"ע יודה דהוה ד"ת מהטמאין כדמוכח בבכורות שם דדרשא גמורה היא:

ודע דציר היוצא ע"י מליחה שנפל לתבשיל חלב ונתבשל הוה מן התורה ואסור בהנאה ולא תימא דנהי דטכ"ע בב"ח לכ"ע הוה ד"ת מ"מ ציר ע"י מליחה לאו טכ"ע הוה כמו

דמוכח מתוס' חולין ובכורות ונהי מדרשא דהטמאין מרבינן בשאר דברים ציר מ"מ בב"ח חידוש הוא (דאי תרי כו') לא גמר מיניה ולא הוי מכללו וממלת גדי דאימעט דם אימא ה"ה ציר כן נראה לכאורה אמנם ודאי מסתברא דגילוי מלתא הוא וחייב עליו בבישול ציר עם חלב מ"ה ואסור בהנאה וספיקו לחומרא ובסי' פ"ז יבואר עוד בעז"ה. וכבר כתבנו בט"ז דחלב וציר מטמאין אין בהן מלקות דמריבויא אתיא ולתוס' חולין שם מוכח דלוקין עליהם ונ"מ טובא לענין איסורין מבטלין זא"ז דבעינן שאין טעמן שווין ואין איסורן שווין כמ"ש בסי' כ"ז ועמ"ש בסי' צ"ה וא"כ נ"מ טובא דרוטב וציר להר"מ ז"ל דאין לוקין עליהם דינם כחצי שיעור וחל עליהם איסור אחר עי' תוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי ובר"מ פ"ד מהל' שבועות ✍(ובספרי בא"ח אבאר עוד אי"ה). וחלב נבילה כבר כתבנו דאיסור תורה יש בו ולא מלקות להר"מ דלא כפרישה סי' פ"ז דהוה דרבנן ודלא כלח"מ פ"נ ה"ד ממ"א דכתב דלוקין עליו ועיין בל"מ שם. ומ"ש הש"ך דמ"ר יתבאר באות שאח"ז הוא כפשוטו דיש בו מחלוקת משא"כ ציר דכ"ע מודים וכדכתיבנא:

סעיף ב

ויש. עש"ך דמ"ר דחמור אסור לחולה שאין בו סכנה מדאמר לירוקנא כו' דלא כב"ח. הנה עיינתי במרדכי פרק ח' שרצים סי' שפ"ג מהו לשתות מ"ר בשבת משמע בחול מותר לחולה שאין בו סכנה ולפ"ז אם השתין תינוק בקדירה דיעבד מותר וכ"מ בבכורות מ"ר דחמור דשתי לירוקנא הא שאר בהמות פירשא וכן מ"ר דתינוק עכ"ל הנה לא זכיתי להבין דבריהם כלל דנהי דמ"ר דאדם מותר לחולה שאין בו סכנה מ"מ אפשר איסורא דרבנן איכא עס"י קנ"ה ס"ג בהג"ה או כמ"ש המחבר דשלא כדרך הנאה מותר וא"כ אין ראיה לשאם השתין תינוק ומיהו ג"ז לא ידענא דבלא"ה הוה נט"ל. ומ"ש הש"ך דמגמ' מוכח לירוקנא אין ראיה דאימר דשתי אינשי "דמעלי לירוקנא ר"ל דבריאין שותין דלא ליתי לירקון וגם מהמרדכי אין ראיה וכאמור. ועיין באו"ה כלל כ"ב דכ"ג וכ"ד העתיק דברי המרדכי וכן דסוסים וחמורים מות וראית מבכורות והכה"ג בהגהות הב"י אות ה' תמה עליו וסבור שהם דברי או"ה וליתא אלא או"ה העתיק דברי המרדכי ובאמת במרדכי שלפנינו ליתא כן סוף דבר שאין כ"כ השגה על הב"ח דלישנא "דמעלי לירקונא ולא אמר דשתי לירקונא משמע דבריאין היו שותין הא לחולי שא"ב סכנה שרי:

סעיף ג

מ"ר. עש"ד דבל תשקצו איכא ודווקא בהשתין לקדירה דאין ניכר הא בפ"ע אסור ולחולי שאין בו סכנה שרי ויש לעיין אמאי כיון דאיסור תורה הוא ואולי כל שעושה לרפואה ל"ש בל תשקצו:

סעיף ד

גבינות. עש"ך ותוכן כוונתו להמחבר כל שאי אפשר ליתן גבול לומר רגע סמוך לשחיטה נטרפה ועד השתא היתה מהרוב אסורה עד יב"ח. ומ"ש תדע דבסימן נ"ז הוא לשיטתיה באות ט' דבסירכא קודם ג' שרי לא תוך ג' אף להמחבר ועמ"ש בט"ז. ודע דיש סברא לומר אף קודם יב"ח אסור דטריפה דאין חיה הוא הרוב הא מיעוט היה כמו שהתבאר בסי' נ"ז אלא דהולכין אחר הרוב ולפ"ז כאן חזקה דהשתא אלימא וחזקה דמעיקרא שהיתה מחמת הרוב איגלי בהתיה דידה דלאו מרוב הוא וכיון שכן סמוך מיעוטא דטריפה חיה לחזקה דהשתא והו"ל פלגא ופלגא מדרבנן ולדידן אין נ"מ דקי"ל כהר"ב. ומ"מ איכא לעיונא בבהמה שהיתה מנענעת בראשה כמה זמנים (שקורין שווינד"ל או דרילונ"ג) דמסתמא יש לה מים בראש כמ"ש האחרונים עס"י נ"א ואח"כ שחטו ולא היה המוח מקיף דיש להטריף למפרע ואף הר"ב יודה כיון דיצאה מחזקת רוב כמה שנים דרובן לאו מים בראש יש להן כמ"ש התבואת שור בסי' כ"ט א"כ יש לאסור אף קודם יב"ח דחזקה דהשתא וסמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא מדרבנן אם לא דנימא דהוה מיעוטא דמיעוטא עמ"ש בש"ך סי' נ"ז אות מ"ה וצ"ע ✍:

סעיף ה

מה. עש"ך דיתרת לעולם אסור ול"ד להוגלד. מ"ש דספק נעשה קורם שחיטה הא להמחבר אף וודאי קודם שחיטה איירי והוגלד הכין הוא ואולי ט"ס וצריך להיות קודם חליבה וכוונתו כמ"ש באות הקדום דלא הוה וודאי אף שיש חזקה דהשתא והנה יש תבלין לזה לומר דיתרת אף לפעמים נולד אח"כ מ"מ רוב מבטן הוא א"כ מה חזית דאזלת בתר רוב דאין חיין יב"ח זיל בתר רובא דמבטן הוא. ולכאורה ביתיר טחולין בסומכיה דיש פלוגתא בפי' כל יתר כנטול דמי א"כ ביותר מי"ב חודש יש להכשיר ממ"נ או דנולר היתרת מקרוב או דהלכה כמאן דמכשיר דגם בספיקא דפלוגתא כתב הש"ך בסי' נ"ז דאם חי יב"ח הוה הכרעה אלא שאין לסמוך ע"ז ביתרת דהרשב"א בתשובה סי' צ"ח כתב עוד תי' דיתרת חיה יחיה אלף שנים ועמ"ש בסי' נ"ז בש"ך אות מ"ח א"כ לעולם אסור ואין לעשות ס"ס דב' ספיקות בעינן שיהיו שקולים ורגילות דמבטן הוא. והוי יודע דספק פלוגתא דרבים סוברים כן אף חי יב"ח אין להתיר ובזה צ"ע ✍:

סעיף ו

ואם. עש"ך אף דלא בדקנו אחרות עדיין דרוב כשירות הן לכאורה שנשחטו כולם א"צ לבדוק אמנם בשו"ת ב"ח סי' קכ"ז הביאותיו בסי' ל"ט בט"ז אות א' דאם שחט פרה ויש לו חלב ממנה שנחלב תוך ג"י אסור לאכול עד שיבדק הריאה אלא ה"ק שאחרות לא

נבדקו שחיות הנה ואיכא ס"ס לאיסורא שמא גם הם טריפות ושמא אין ס' קמ"ל דרוב בהמות כשירות הן וליכא אלא חדא ספיקא ולקולא בדרבנן:

סעיף ז

ולא. עש"ך ודברים פשוטים המה כל שראינו שהטריפה נותנת יותר מא' מן הכשירות אף שאפשר שהנשארים נותנים יותר מ"מ אין להקל ובנו בנה"כ האריך לאין צורך ועת"ח כלל ע"ב ד"ד ודבריו בכאן עיקר. וכתב עוד דאפילו וודאי טריפה סגי בס' ול"ד לביצים דלא כהפרישה שתי' דהכי הוה ספק וזה להמחבר משא"כ להר"ב פוסק קודם ג"י שרי בלא"ה ותוך ג"י מהני ס' כדאמרן:

סעיף ח

אמרינן. עש"ך ומשמע אף דיש לברר אפ"ה ספיקו לקולא ועס"י ק"י וצ"ע:

סעיף ט

ואם. עש"ך דהיינו שעשה מכל חלב של בהמה א' בפ"ע גבינה ואם ספק מקילין דחהר"ל הוה דרבנן. ועוד הקשה הש"ך על רמ"א דתוך ג"י ליכא אלא חדא ספיקא דאין סירכא פחותה מג"י ועמ"ש בט"ז ועיין משמרת הבית פ"ז ב' משמע דיש סרכא פחותה מג"י ועפר"ח אות יו"ד (עיין בח"מ) והמ"י כלל ע"ב אות מ"ז כתב לדידן דנאבדה הריאה טדיפה דהוה מיעוט המצוי דמטריפין אף קודם ג"י כל שהיא וודאי סירכא כמו שלא כסדרן ובה"מ הוא דכשירה ודווקא שאר טריפות כמו ניקב המוח וכדומה הוא דמתירין קודם ג"י בהוגלד ובלא הוגלד מתירין תוך ג"י משא"כ בסירכות ועיין מה שכתבתי בסי' ל"ט איזה מיקרי וודאי סירכא ואיזו ספק ✍:

סעיף י

יאלי דיחמרותא. עש"ך ועמ"ש בט"ז מזה:

סעיף יא

שליא. עש"ך הראה לאות ב' ולא ידענא דהתם מ"ר דעכירי יש לאסור יותר משאר מ"ר דמיא עול משא"כ כאן איזו כ"ש יש ואדרבה המ"י כלל ס"ה אות י"ד תמה עליו דבהמקשה משמע דווקא של חמור דמאוס וכ"מ בר"מ פ"ב ממ"א הי"ג ופ"ד ה"ה וי"ח דווקא של חמור ובהגהות אשר"י בהמקשה משמע דשליא של שאר בהמות אין אוסר התבשיל עכ"ל. מ"ש בהמקשה התם אעור חמור קאי ומיהו ה"ה דיש נמי לחלק בשליא ומ"ש בפ"ב ממ"א צ"ל פ"ה ועכר"ו הביא ראיה מבכורות דמקשה משליא של אדם לחמור אלמא דאין לחלק. ומ"ש עוד דבטהורה יש לאסור משום אמ"ח יש לראות בטמאה נמי כל היוצא מטמא טמא ואף דלאו בשר ממש הוא כמו ביצה טמאה הוקשה להם למה לי בת היענה הא כל היוצא כו' ועפר"ח אות י"ב חילק ג"כ בין שליא של חמור לשאר בהמות:

סעיף יב

ומי. עש"ך הביא תי' בשם הרא"ש דלענין בב"ח מיעטה התורה אבל כאן הוה בכלל היתר חלב ויש לראות א"כ נסיובי נמי יהא מותר בב"ח מ"ה דמיעטה קרא בחלב אמו כמו שיוצא מהאם שוב ראיתי שהפר"ח הרגיש בזה ועמ"ש בסימן פ"ז. והש"ך תי' כיון דהתורה גלתה באמ"ה דווקא גופו ולא חלב ה"ה מימי חלב ועפר"ח אות י"ד הקשה דבגמרא חשבינן לחלב חידוש וכר"ו הקשה דחלב של איסור יוצא אסור דלית היתר לאיסורו והא גלי קרא דלא הוה אמ"ה יע"ש וכ"ת דבאיסור יוצא אסור משום טריפה הא דחי לה הש"ך בסימן י"ד ויש ליישב דה"ק דוודאי חלב לא הוה אלא כציר וה"א דאסור משום ציר של אמ"ה דהטמאין לאסור צירן ה"א ה"ה חלב של אמ"ה וגלי קרא להתיר ציר של אמ"ה וחידוש הוה דבכל איסורין צירן כיוצא בהן ובאמ"ה לא וה"א ה"ה חלב טמא נמי שרי לכך כתיב גמל גמל ומהשתא אית לומר דהתורה לא מיעטה אלא היכא דיש היתר לאיסורו משא"כ איסור יוצא כיון דחזינן באמת דחלב טמא אסור דאין לו היתר ה"ה איסור יוצא. ולכאורה ציר אמ"ה כפי הנראה מש"ך לא הוה מ"ה ואמנם וודאי להלכה ציר אמ"ה הוה ד"ת והולכין בספיקו להחמיר ועמ"ש בסימן פ"ז ועיין ✍:

כתב הפרישה אות א' למה לי גמל גמל דחלב טהורה לית ביה אלא חד איסור ובטמאה תרי ותי' בטמאה נמי חד איסורא וירצה דאמ"ה אין נוהג בטמאים וקשיא לי לר' יהודה ור"א בחולין ק"ב דאמ"ה נוהג בטמאים או למ"ד דם נעכר דב' איסורים הם ל"ל גמל גמל אם לא דסוברים כר"ש קלוט אסור ואת לא דרשי ע"ש בבכורות:

והנה לאסור המימי חלב להושיט לב"נ משום אמ"ה כתב הכר"ו לדידהו שרי דלא כתיב הטמאין יע"ש. ומיהו לרחב"א בסנהדרין נ"ו דם מחי אסור לב"נ א"כ חלב ליתסר להו דדם נעכר או דמיץ החלב מכל האיברים בא ובב"נ לא שייך ביטול ברוב דלא כתיב גבייהו אחרי רבים כו' (וכבר עמדנו ע"ז בסי' ס"ב אי שייך ביטול ברוב לב"נ) ומאברהם יש ראיה שהאכילן חמאה וחלב ועי' בא"ח רי"ז במוס"ק אי בתר מעיקרא או בתר השתא אזלינן ועמ"ש בס' ג"ו:

סעיף יג

ויש. עש"ך ועב"י תי' ב' תירוצים. א' דחלב מותר כ"ש מי רגלים ויש לראות מחידוש לא ילפינן אף בק"ו וי"ל ועל התי' ב' דפרשא בעלמא קשה הא בס"א פסק המחבר דמ"ר של שאר בהמות נמי אסור ולפי מ"ש הש"ך באות י"ב יש ליישב ומה שחילק הש"ך בין דם דאין איסור עליו עד שיצא משא"כ אמ"ה ע"ש:

סעיף יד
וי"א. עש"ך בשם ב"י דנהגו כסברא א' לא ידענא דהמחבר בכ"מ דעתו כסברא א' עש"ך רמ"ב והר"ב כתב נהגו לאסור א"כ לדידן אסור:

סעיף טו
והכי. עש"ך ועי' נה"כ כתב על הט"ז אות ח' דלחנם העתיקו דנתבאר סימן ס' והוא גופא העתיקו כאן בש"ך:

סעיף טז
אבל. עש"ך ודע דקיבת טמאה יש לעיין בה אם שריא דהמ"מ פ"ד ממ"א ה"כ כתב דמ"ר למאן דאוסר דלא מהני מה שהוא פרשא וקיבה צ"ל דממין טהור קאתיא וכתב לפ"ז קיבת טמאה אסורה והמחבר בס"א פסק דמ"ר של כל הבהמות אסור א"כ כפי הנראה ה"ה קיבת טמאה אסורה וצ"ע:

סעיף יז
חלב. עש"ך ר"ל אפילו חולה שא"ב סכנה ומיהו מההיא דלקמן סי' פ"ז ס"ד אין מוכח דשם אסור לבשל בלא אכילה משום מ"ע:

סעיף יח
או. עש"ך דבדם בין שיניים ליכא מ"ע (ואף דמ"ע בחדרי חדרים אסור יש לחלק) משא"כ חלב הוא להיפך:

סעיף יט
וה' לחולה. ל"ד חולה אלא ה"ה כחוש שאין בריא ש"ך בשם הפוסקים:

סעיף כ
יכולין. כתב הש"ך דכיון דלא פירש אלא מחמת חולי לא הוה כפירש יע"ש והוה כלא פירש כלל ויכול לינק ד' בבריא וה' בכחוש:

סעיף כא
ואם. עש"ך וט"ס קנ"ד וצ"ל קנ"ה ומ"ש דרך הנאתן היינו הנאת אכילה דבהנאה מותר איסור דרבנן אפילו דרך הנאה לחולה שאב"ס יע"ש בש"ך וע"ש באות י"ג דבאיסורי אכילה שלכ"א מותר לחולה שאב"ס ועיין או"ב מ"ש ועיין במ"ל פ"ה מיסודי התורה:

סעיף כב
מחזירין. אפילו אחר כמה ימים וכשיפסוק הסכנה אסור מיד ש"ך:

סעיף כג
ועיין. עש"ך משום דבאה"ע יש ב' דעות להנשא ה"ה לתינוק מש"ה הביא דעת הא"ר:

סעיף כד
מ"מ לא יינק כו'. ע"ל סי' קנ"ג דא"א בישראלית בעינן נכנסין ויוצאין:

סעיף כה
וכן כו'. אף שהמינקת מותרת משום רפואה לא תניק באותן הימים דמטמטם הלב:

סעיף כו
וכן. היינו שאביו מפרישו דקטן אין בו דעה ואף שאין מצווין להפרישו מ"מ ראוי להפרישו שיהא צדיק בזקנותו:

סעיף כז
משום. עש"ך ובתוס' ע"ז כתבו רגלי הדבורים הם העצמות ובסמ"ג כתב גוף הדבורים פוגמים הדבש כמ"ש המחבר ואף דשרץ פגום בעצמו אסור מ"מ נט"ל בדבש ושרי דהוה דיעבד דאל"כ יפסיד הדבש ואף היורה שרי ועת"ח כלל ס"ה ופ"ה ומיהו לכתחלה יש לחמם שלא יהא יס"ב וגם לא ישהה ג"י לכתחלה דהוה כבוש ועס"י ק"ג:

סימן פב

סעיף א
עוף. עש"ך דרבו חכם אין כלום שמא סמך על חכמתו ובדק בסימנים ושמא דורס הוא וכדומה ועשו"ת מהרי"ל ק' הביא הכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ט דאין לסמוך האידנא על מסורת כלל כי צריך שיהא בר סמכא ומקובל מאדם גדול או ממדינה ועיר ועכשיו ליכא כה"ג יע"ש ומ"מ אם מדינה שלימה אוכלין יכולין בני מדינה אחרת לסמוך עלייהו ובתנאי שיתבאר סוף הסימן דהיינו שאין להם מסורת לא שנהגו איסור ולדינא צ"ע ועס"י פ"ו בזה:

סעיף ב
והוא. עש"ך ופשוט הוא דאי איהו גופא בקי למה ליה לקבלת רבו ומיהו הא דע"א נאמן היינו שאין להם מסורת הא קבלו שטמא הוא ודאי אין ע"א נאמן ואף מאה אין נאמנין ועמ"ש באות י"א בשם הרא"ש בתשובה:

סעיף ג
שהוא. הש"ך הסכים לפירוש הר"ן שדורס ומטיל ארס ונ"מ להחמיר ככל הפירושים ולומר שקבלה בטעות היה ועמ"ש בט"ז אות א':

סעיף ד
יש. עש"ך ומ"ש בג' סימנים יש להתיר הוא שיטת רבינו משה בר' יוסף דתלתא הדרי בכולו היינו ג' סימנים הדרי בכל עופות שיש לכ"א א' מהן וא"כ בב' ליכא למיחש למידי ואפ"ה הסכים המחבר שא"א אלא א"כ רגלו וחרטומו רחבה ולדידן אין נאכל אלא במסורת ועיין באורך בדרישה ובל"ח פא"ט אות קע"ו:

סעיף ה
אצבע יתירה. הש"ך הביא ב' פירושים אחורי הרגל או אחת משלפניה גדולה מחברותיה:

סעיף ו

אא"כ. עש"ך דבמסורת כל שא"י דדורס מותר אף שאין לו שום סימן בגופו דלא כאו"ה באות ט' דכתב בעינן ג' סימנים ומסורת ומ"ש אם דורס או חולק רגליו הוה קבלה בטעות א"י למה השמיט קולט מאויר ובאמת בישׁ"ש בא"ט סי' קט"ו כתב סימני דריסה היינו חולק או קולט ובלבוש ס"ג כתב בפי' דקולט מאויר לא מהני מסורת וקבלה בטעות היה ועיין ל"ח בא"ט אות שי"ח ושמ"ט כ"כ:

סעיף ז

וכן. עש"ך תרווייהו בעינן די"א חדא סגי או כף רגלו או חרטומו רחב. ומ"מ א"י לדידן אין נ"מ דכבר פסק רמ"א דאין לאכול שום עוף אפילו חרטומו וכף רגלו רחבה וג' סימנים אסור א"כ אין נ"מ גם אי חזינן דדריס פ"א אף שיש לו ג' סימנין וכף רגלו וחרטומו רחב אין לסמוך עליו וקבלה בטעות היתה כמו שאבאר באות ה' אלא נ"מ היכא דלא פשט האיסור כהר"ב עכ"פ בעינן ג' סימנים וכף רגלו וחרטומו רחבה אבל לדידן אין מהני אלא מסורת ✍:

סעיף ח

אם. עש"ך בשם ישׁ"ש דג' סימנים בגופו אף שראינו פ"א דורס לית לן בה והש"ך סיים דאין להקל כ"כ משמע לכאורה דלא פליג עליה אא"כ בראינו שדרס פ"א הא לא"ה שרי בג' סימנים ואמנם המעיין בישׁ"ש הולך לשיטתיה דסובר דעיקר כשיטת רבינו משה בר' יוסף תלתא הדרי בכולהו שיש לכ"א חד סימן טהרה ואין לך בעופות טמאים א' שיהיו לו ג' סימני טהרה ואפ"ה כתב אם מקובלים דעוף זה טמא אין לסמוך על ג' סימנים גם א"א בקיאין בצורת זפק אם הוא כשאר זפק ע"כ אין לזוז מפסק רמ"א ואף דמסורת כל שראינו דרס אף שכף רגלו וחרטום רחב וג' סימנים צ"ע בזה וראוי לאסור כמ"ש באות הקדום. ולענין אווזות ובר אווזות הבר יש מחלוקת ועיין צ"צ סי' כ"ט אוסר ובק"א כתב ראיה מב"ק סוף פ' הפרה אווז ואווז הבר כלאים זה ביציו בחוץ וזה בפנים ואי מין א' טמא פשיטא דהוה ב' מינין וכתב בנו שם דלענין הנהגה אמר הר"מ ז"ל דמין אחד טהור וא' טמא הוה כלאים ד"ת משא"כ לענין הרבעה יע"ש. ואין נראה דודאי בהרבעה יודה הר"מ אף שניהן טהורים או טמאים הוה כלאים ד"ת אבל מין א' טהור וא' טמא שיהיו מין א' זה אין הדעת נותן. ועי' ישׁ"ש פא"ט סי' קט"ז ובתוס' חולין ס"ב ונדה נ' דתרנגולת דאגמא הזכר אסור ולא הנקיבה א"א שיהיה מין אחד טהור וטמא יע"ש. גם אי יש במציאות גם בהנהגה אין איסור אלא ב' מינין ואחד טהור ואחד טמא דשור וחמור ב' מינים הם ואחד טהור ואחד טמא ומיהו כבר כתבנו שאינו כן ולענין דינא אין לאכול אותם ומ"מ ספיקא הוה וביש עוד ספק וה"מ צ"ע אם יש לצדד ולהקל ✍:

כתב הכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ח כ"ט ל"א עוף פווא"ן שנוצה שלה מהודרת יש ראיה להתיר מדאמר פכ"ה לוי איקלע לבי יוסף רישבא וקריבי ליה רישא דטונסא בחלבא ופירש"י פווא"ן משמע דליכא איסור כ"א בב"ח ובב"ק סוף הפרה תרנגול טווש ופסיוני כלאים (ירצה בזה דאי טווס טמא פשיטא דהוה כלאים עם פסיוני דהוא מין טהור מין שליו) ומ"מ העלה כיון דבא"ט אמרי' דוכיפת ופירש רש"י פווא"ן שאלבי"א וכיון דיש ב' מיני פווא"ן אין לאכול שום א' מהן יע"ש:

סעיף ט

ואין. כתב הש"ך ולא בעי בדיקה פי' לראות אם אינו חולק רגליו או קולט מאויר גם תמה על או"ה דמצריך ג' סימנים בגופו דאפילו אין לו כלל סימן בגופו לאו מסורת בטעות הוא דיכול להיות שהוא טהור ואינו דורס וכדאמרן:

סעיף י

יכול. עש"ך העתיק ג"כ דברי הרא"ש ועמ"ש בט"ז דהמחבר סובר אף במקום א' נהגו איסור אפ"ה מותר במקום שהולך שם ועמ"ש באות י"א:

סעיף יא

ויש. עש"ך הנה לכאורה יראה מדבריו ד' חילוקים בדבר כמו שאומר. א' במקום שאין להם מסורת לא זו שההולך ממקום שיש מסורת למקום ההוא שמותר אלא אפילו כל המקומות יכולין לסמוך עליו וזה דין הרא"ש בפסקיו. הב' ההולך ממקום שיש מסורת למקום שנהגו איסור ואין ידוע אם מפני שמינים טמאים שכיחי דומים לאלו או מפני שאין להם מסורת וברבות הזמן קבילו עלייהו איסור אין להתיר להם בזה כי שמא בזמן קדום היה ידוע האיסור שטמאים שכיחי דומים לאלו וזה דין הרשב"א בת"ה הקצר וזה שדייק הרשב"א שאני אומר מותרים הם ומה שנהגו איסור מפני טמאים הדומים משמע שא"י טעם שלהם והאיש ההולך לשם אף שאין דעתו לחזור שרי אף דלא שייך טעם הדרישה דבזמן מועט לא חיישינן לאחלופי כיון דירד להשתקע אפ"ה כיון דאין הדבר ברור אם מפני טמאים הדומים או מחמת שאין להם מסורת קבילו עלייהו איסור תו הוה ליה ספק דרבנן לקולא כפי הנראה דחומרי המקום שהלך אינו אלא מדרבנן ועש"ך סימן רי"ד אות ה' דחומרי המקום שהלך אינו אלא בירד להשתקע וה"ה כאן אייר כן וע"כ באין האיסור ברור. הג' בהולך ממקום שיש מסורת למקום שאיסור ברור מפני טמאים דומים השכיחים אם דעתו לחזור אפשר דיודה הש"ך לדרישה דלפי שעה אין לחוש לאיחלופי ובאין דעתו לחזור אסור דאתי לאיחלופי. הד' הוא מ"ש הרא"ש בתשובה כלל כ' דין כ' על סיגאנ"ה שיש להם מסורת שהוא טמא ובקצת מקומות אוכלין אותה כתב הרא"ש ז"ל שקבלת בני אשכנז עדיף שהותרה להם בירושה יע"ש ובזה אם הולך ממקום

שאוכלין למקום שמקובל שהוא טמא אסור לאכול שם וכן להיפך דנותנין חומרי המקום שיצא ושהלך למאן דאית ליה נותנין חומרי המקום אף שאין דעתו להשתקע ואין זה ענין כלל למ"ש הרשב"א ז"ל בקצר ששם מיירי שא"י מאיזה טעם נוהגין איסור או אפילו תימא שידוע היינו מפני טמאים הדומים ורא"ש מיירי מדבר דקבלו שהוא מין טמא. ודע דההולך למקום שאין אוכלין דרשאי לאכול היינו בצנעא לא בפרהסיא שלא יבואו למחלוקת ועיין א"ח סי' תס"ח באורך ועי' כה"ג בהגהות ב"י אות מ"ט כתב דהט"ז באות ו' הבין דהמחבר בס"ד מיירי דאין נוהגין לא איסור ולא היתר ובס"ה איירי כשנוהגין איסור ואין נכון עכ"ל. ובאמת כפי מה שהבין הוא אינו נכון דא"כ מה איריא שהוא מותר כל המקומות מותרין וכבר כתבנו בט"ז דהוא מפרש בס"ד דנוהגין איסור ואפ"ה שרי בס"ד דבזמן מועט לא אתי לאחלופי וכדכתיבנא:

כתב הפרישה אות יו"ד על מ"ש הטור ביצת עוף טמא אסורין דקמ"ל דל"ת מדכתיב בת היענה ש"מ דשאר ביצי טמאים מותרים קמ"ל דאסור דכתיב תקח לך כו' אי לבנים טמאים כתיב בפ' שמיני אלא לביצים וא"ל מדשרינן ביצים טהורים הוא חידוש כיון דחלב גלי קרא לאסור שוב לא הוה ביצה חידוש עכ"ל ובכל מ"ש כאן לא זכיתי להבין כלל וראיתי להב"ח בקו"א כתב עליו וז"ל מהרו"ך כתב כאן הפך האמת יע"ש ולי כל דבריו לא הבינותי הן לו שסותר דברי התוספות בפא"ט ס"ד ד"ה ריקמה ועיין במ"מ פ"ג ממ"א ה"ו מ"מ מ"ש תקח לך לביצים טמאים ואמאי לא לאפרוחים טריפה או לאפרוחים ביצים טמאים וקרא קאמר כל שאין אני קורא תקח לך פטור משילוח עיין תוספות חולין שם ואין להאריך וצ"ע:

סימן פג

סעיף א

וקשקשקת. עש"ך דעת המחבר כהר"מ דלא בעינן קביעות מקום וסתמא כפירושו וי"א בהג"ה הוא דעת שאר פוסקים וכפי הנראה הרא"ש מכללם דבעינן במקום מיוחד דאל"כ חיישינן שמא נשר ממקום אחר ונדבק בדג זה ומיהו בהרבה קשקשים אף שאין במקומות אלו מותר דלא חיישינן בהרבה שנדבקו בדג זה וכן מורה לשון הרא"ש והמעיין בפרישה אות ה' יראה קצת להיפוך יע"ש ומ"מ יש לפרש כמ"ש דבהרבה מותר וכאמור:

סעיף ב

יש. עש"ך דקשיא ליה קושית הפרישה דהול"ל יש מיני דגים שאין ניכרים הקשקשים ותי' דה"ק יש דגים שידוע שיש להם קשקשים ואין ניכרים מחמת דוב דקותן וא"כ אם

ימצא מין שאין נראים בהם קשקשים אלא ע"י כריכת הבגד שהם מותרים. ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות ע"ד הביא דג שקורין (פיש אישפא"ד) טהור הוא שמחמת כעס בשעה שעולה מהים משליך הקשקשים והביא שם ששר אחד מא"ה שאל ע"ז והראו לו שלקחו בגד שחור ונתנו במצודה והיה מלא קשקשים שהם לבנים ולפעמים בגד לבן בקשקשים שחורים:

סעיף ג

כל. עש"ך כתב הפ"ת אות ג' דכל שיש לו קשקשת א' נמי בידוע שיש לו סנפיר דאל"כ לא הוה מקשה הגמרא לכתוב קשקשת. ונ"מ לדידן בעומד תחת לחייו. הברבוט"א אף שאין אוכלין מ"מ מסתחרין בו כ"כ הי"ש פא"ט סי' קכ"ב משום דהרבה גאונים מתירין באכילה וכ"כ הפר"ח אות כ"ו. כתב הב"י כל שאין לו זנב סדוק וודאי טמא הוא אבל לסמוך על סידוק הזנב להתיר לא הביאו הכה"ג. כתב הפר"ח אות כ"ו גרסי' בפ' בתרא דמכות האי מאן דאכל ביניתא דביני כרבא לוקה משום שרץ השורץ על הארץ ופי' הערוך שהוא דג שיש לו קשקשים וסנפירים ואם היה במים היה מותר כשגידולו מהארץ אסור הוא יע"ש:

גרסינן בעבודת כוכבים פ' אין מעמידין ל"ט א' תורא דימא אסור חמרא דימא שרי וסימנך טהור טמא וטמא טהור וכתבו התוס' והרא"ש דהני תרי נתן סימנים וסיים הרא"ש כללא דמלתא כל דאית ליה קלפי שרי פי' קשקשים והוא מדברי הרי"ף בעבודת כוכבים ואין חילוק בין שהוא בצורת דג או חיה וכדומה. ויש לראות מ"ש הני תרי דיהיב סימנא והלא הכל תלוי בקשקשת וסנפיר ואולי דל"ת תורא דימא הרגלים הם במקום סנפירים קמ"ל דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר לא נאמר אלא בדגים לא בחיות הים כמ"ש המי"ט בדג ספרדי הביאותיו בט"ז. ולשון הר"מ בפ"ב ממ"א הי"ב פירשנו בט"ז. דע דשיבוטא הוא דג טהור כדמוכח בקידושין ר"פ האיש מקדש מלח שיבוטא ובחולין אמרה ילתא לר"נ התיר לנו מוחא דשיבוטא והוא עז הים כ"כ התוס' ל"ט א' ד"ה וסימנך והר"מ ז"ל בהל' כלאים כתב שהוא חית הים יע"ש ועכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ב תמה על הרא"ש בתשובה כלל ך' סי' ט"ז שהוצרך להביא ראיה דשיבוטא טהור הוא והא גמרא ערוכה הוא יע"ש. אמנם מ"ש עוד הכה"ג סוף פרק הפרה הנהיג בעיזא ושיבוטא מהו לא ידענא ראייתו דאדרבה להר"מ ז"ל דאין לוקה מה"ת אלא אחד טהור ואחד טמא משמע לכאורה להיפך דשיבוטא מין טמא הוא ובס' גינת וורדים הארכנו יע"ש ומ"מ מחולין וקדושין יש ראיה:

סעיף ד

אם. כתב הש"ך בזה לחוד די כשמתחברות יפה ולא בעינן שיהא דומות במראה ג"כ ועמ"ש בט"ז ועס"י ק"א בראש כבש:

סעיף ה

אפילו. עש"ך דאפילו קאי אתרווייהו אהיתר' דלא נאסר מהטמא ואאיסור דלא נימא מדהא טהור הא נמי טהור כמו כלכית בציר לדעת י"א והוא הר"מ דשאני ציר דרבנן מקילין משא"כ חתיכה גופא הוה ספיקא דאוריית' ולקמן אות כ"ג מבואר היכא דאיכא שאר חתיכות שאין ניכרות אף הציר אסור אטו גופו ומדינא היה שרי הציר ואם ספק אם נכבש יום שלם לכאורה יש להתיר כאן דהוה ס"ס שמא השאר טהורות הן ושמא לא נכבש מעל"ע ועי' אות ט"ז ובאות כ"ג אבאר לענין אי שהה כדי שיתנו על האש וירתיח מהו ✍:

סעיף ו

ואם. עש"ך הביא ג"כ לתרץ דברי הרא"ש דיש לחלק בין הדג לפנינו ואנו רואין ריעותא שאין בו קשקשים מה חזית דממיעוטא שמשירין בעלותן ממים אימא ממיעוט טמאים דדמי לטהורים שיש לפעמים בטמאים ראש ושדרה משא"כ במליחה אמרינן נשרו ע"י מליחה או נטלו מקודם. והמחבר כר"מ דמ"ש בגמרא ראש ושררה פירושו שיהא ניכר בט"ע שהוא ממין דג טהור. והגאון מוה' ליב חנליש אמר דל"ק דברי הרא"ש אהדדי כשהתיר בראש ושדרה דגים מלוחים היינו שיש קצת חתיכות עם קשקשים ומקצתו בלא קשקשים אמרי' מדהני טהורים הני נמי בצירוף ראש ושדרה הא כל שאין בהם כלל עם קשקשים אף ע"י מליחה וראש ושדרה אין להתיר וכן יש לפרש דעת רמ"א דאין להתיר אלא בנמצא מקצת חתיכות בקשקשים והוה חומרא לפירוש זה. ויראה לי אם מצא דג בלא קשקשים וראש ושדרה רחב שאין להתיר הציר מטעם דהוה ספק השקול מיעוטא דמשירין ומיעוטא דיש להם ראש ושדרה וצ"ע ✍:

סעיף ז

שמא. עש"ך דגים רפי קרמייהו ולאחר שיעור מליחה אין פולטין ציר לאסור הטהורים ויראה מדבריו דעכ"פ תוך שיעור מליחה אוסרין ומ"ש ציר דגים דרבנן כ"מ מאו"ה כלל י"ג ד"ה דווקא ציר דרבנן אין לאסור אחר שיעור מליחה ומשמע הא שמנונית דאורייי' אף לאחר שיעור מליחה אין להקל ומ"ש הר"ב ספק אי יש שמנונית הוה ס"ס עמ"ש בט"ז מה שיש לפרש בו. ודע מה שיש לספק הוא בחיות הים בעלי קומה כמו עיזא וחמרא דימא וכדומה אם נוהג בהם הדין הזה דלאחר שיעור מליחה אין להם ציר או דמ"מ לאו בכלל דגים הן גם דג ספרדי אי נאמר דטמא הוא דרגלים לאו במקום סנפירין

הם אף לאחר שיעור מליחה אוסר בלא נטלו קשקשיו דקמיטי יותר מעופות כמבואר בסי' ע' ולא פולט כל ציר בתוך שיעור מליחה:

סעיף ח

וי"א. עש"ך ומיהו להלכה דיעבד אם קנו מותרים ויש לראות הא קיי"ל (באו"ה) ספק דרבנן היכא דאיתחזק אסור ואמאי מתירין כאן נוקמיה אחזקה דהשתא שהיו מלוחין ג"כ תחלה ביחד וי"ל דאיכא נמי טעמא דאין דרך למלוח טמא וטהור יחד כמ"ש הב"י בשם הר"ן דטמא א"צ מלח כ"כ כמו הטהור עיין פרישה אות ט' ומש"ה א"ש בציר שמביא עובד כוכבים דמשמע כל שאין כלכית בתוכה אף אם קנו אסורים ולא מקילין לומר ספיקא דרבנן לקולא דהוה שכיח משא"כ במליח טמא וטהור לא שכיח ועיין לבוש ס"ו מ"ש בזה (ומיהו יש לומר חזקה דמעיקרא עדיפא ועיין) כתב עוד הש"ך בשם הר"מ דאף ציר נבילה דאורייתא בטל הוא בששים ומשמע דפחות מס' אין בטל אמנם ביש"ש פכ"ח סי' ע"ט פסק בפשיטות דציר טמא עם טהור בטל בי"ו וציר שנבלע בדג טהור בעינן ס' וכ"ש בא"מ ממש והכה"ג בהגהות הב"י אות ל"ח העתיק בסתם ציר טמאים בטל בי"ו וז"א אלא כמ"ש ציר בטל בי"ו ולא בא"מ או נבלע בדג טהור וצ"ע בזה ✍:

סעיף ט

דמתירין עש"ך. לא בידוע דנמלחו תחלה יחד דוודאי אסור אלא מן הסתם מתירין לקנות לכתחלה משא"כ בשאר דגים:

סעיף י

משום. עש"ך ולאחר שיעור מליחתן אין אוסרין כמבואר:

סעיף יא

אין. עש"ך וכללא הוא כל דמטעם חזקה או רובא כל היכא דאיכא לברורי בקל מברירנן משא"כ היכא דהטעם דמהיכי תיתי נחזוק איסור א"צ לפשפש כלל אף דאיכא לברורי בקל:

סעיף יב

אפילו כו'. דמי שרייה עזים הם מחמת מליחת ההערינ"ג ודגים שהם מלוחים ביותר ובולעין זה מזה ואף שלא שהה כ"כ אסור לכתחלה לקנותן ממנו ול"ד לסי' ס"ט דבטל הציר במי' דמי ציר של דגים מלוחים עזים ביותר ודיעבד שרי ועש"ך:

סעיף יג

כל זמן. עש"ך עשה כלומר וכוונתו דכ"ז שאין רואין מיותר הוא והכי הול"ל אבל אין חוששין שמא נשרו וכ"ת דה"ק דאם רואין פ"א שהעובד כוכבים שורה טמאים וטהורין יחד אסור לקנות מהם אף שאין רואין אלו הדגים שנשרו דז"א דכה"ג מותר:

סעיף יד

יש. עש"ך ואזיל לשיטתיה בסי' ק"ז אות א' דציר ע"י כבישה מעל"ע הוה ד"ת וספיקא לחומרא והמ"י כלל כ' אות ד' האריך דרוטב ע"י בישול לחוד ד"ת וע"י כבישה דרבנן ומ"ש מהרא"י ציר ע"י כבישה ד"ת היינו ע"י כבישה בדפין שקורין (פרע"ס) שהציר היוצא ע"י זה הוה ממש ועמ"ש בק"ז. והנה מדברי הש"ך יראה דווקא ספק כבוש מעל"ע הא ספק כשיעור על האש וירתיח דהוה כבוש דאורייתא כמו שאבאר בסי' ק"ה אפ"ה אין להחמיר דבטל הוא במים ולא מיקרי דבר חריף ואם שורה בציר ממש וספק כשיעור על האש יש לעיין ועמ"ש בסימן ק"ה אי כבוש כשיעור על האש בד"ח הוה ד"ת או דרבנן:

סעיף טו

אבל. עש"ך בשם ת"ח דהוה ס"ס שמא לא נמלחו עמהם ושמא אין בהן שומן וכיון דמ"ה יש ס"ס בדרבנן שרי בחד ספיקא כמבואר בקונטרס הספיקות ומ"ש הש"ך כבוש ומבושל ד"ת היינו מעל"ע ועמ"ש באות כ"ג. ודע למ"ש השבות יעקב ה"ב בעגל שהיא ספק טריפה ונמלח עם כשירה והתיר בה"מ וסעודת מצוה מטעם ס"ס שמא כשר ושמא הלכה כמ"ד מליחה כ"ק סגי ואמאי בשומן בספק אי נמלחו אמאי מחמירין י"ל בה"מ וצורך גדול אפשר כאן נמי שרי ועוד בשומן יש להחמיר טפי ושם לא היה שומן ועמ"ש בק"ה:

סעיף טז

והיכא. עש"ך ואף לי"ש דמחמיר כשהן נוגעין זה בזה כאן יש להתיר דביבשים לא הוה מליח כרותח עס"י צ"א:

סעיף יז

ונהגו. עש"ך והטעם דמתחלה מולחין כ"א בפ"ע ולאחר שהן יבשים אין מפליטין מזה לזה ודווקא כשהם לחים קצת מפליטין כמ"ש באות הקדום:

סעיף יח

אם. עש"ך הנה לכאורה חולק על הט"ז אות ח' דפירש דעה א' הוא פירש"י ודעה ב' הוא הר"מ והש"ך פי' דעה א' הוא הרשב"א בתה"ק ש"א ב"ש כ"ה ב' (דפוס קרימונה) דכלכית ר"ל דג טהור או חתיכה שיש בה קשקשים מונחים בתוכה תלינן נמי דציר מטהורים הוא דהוה דרבנן תולין להקל וכ"ד הר"מ ז"ל בפ"ג ממ"א הכ"נ אלא בפירוש הגמרא פתוחות וסתומות להרשב"א כמו לרש"י פתוחות בעינן ב' חתיכות להתיר אותה חבית ושאר החביות נמי מותרין כשיש בא' מהן ב' כלכית כדמוכח בגמ' וכמ"ש בט"ז אות ז' וכמ"ש באות שאח"ז אבל חדא חתיכה אף אותה חבית אסורה דשמא דרך מקרה נפל משא"כ סתומות לא חיישינן דרך מקרה נפל (ולרש"י בסתומה א"א לחיות כ"כ)

והר"מ סובר פתוחות בחד כלכית כולן מותרות דכחד חשיבי וסתומות בעינן בב' חביות בכ"א חד דג טהור. והמחבר שהשמיט תיבת "שאין "דרך "כלכית "בציר "טמא מוכח דסובר כרשב"א דכלכית היינו דג טהור או חתיכה טהורה והר"ב הניח כלכית טמא ואין דעת המחבר כן. וכתב הש"ך לדידן וודאי אין לסמוך להתיר ציר אם דג חי משוטט בו כפירש"י דהיינו דג טמא שא"א מכירין אותו המין כלכית שדרכו לגדל בציר טהורים וע"כ אין היתר אא"כ חתיכת דג טהור בתוכו כמ"ש הר"מ והרשב"א ז"ל דכלכית היינו דג טהור:

סעיף יט

ויש. עש"ך דפליגי בתרתי לסברא א' פתוחות להתיר אותה חבית בעינן ב' חתיכות דא' תולין מעלמא נפל משא"כ סתומות א"א שמא בשעה שהיה פ"א פתוח נפל וסגי בא' להתיר אותה חבית ולהתיר אחרים אף שנמצא בב' חביות בכ"א כלכית א' השאר אסורים ולדעה שניה שהוא הר"מ ז"ל בפתוחות בכלכית א' כל החביות מותר ובסתומות בב' חביות בכ"א כלכית א' השאר מותרים אבל אם נמצא ב' כלכית בחביות פתוחות אף דעה א' מודה דכולן מותרים כדמוכח בגמרא פרק אין מעמידין עובד כוכבים שהביא עריבה מליאה חביות ונמצא כלכית בא' מהן פתוחות כולן מותרות והיינו כלכית כדינה ב' כלכית עי' תוס' שם ועב"י ועמ"ש בט"ז אות ח':

סעיף כ

וכלכית. עש"ך הניח בצ"ע על המחבר דכתב דעת הר"מ בשם יש מי שאומר משמע דעתו לפסוק כדעה א' בסתם ולפי הנראה דעת הר"מ עיקר יע"ש. ולדינא בפתוחות ויש בא' מהן ב' כלכית לכ"ע מותרים כדמוכח מההיא דעובד כוכבים שהביא עריבה ובאחת או בסתומות בב' חביות צ"ע:

סעיף כא

ויש. עש"ך תמה דמשמע דאין חילוק כל שיש דג טהור ושאר דגים שאין מכירין דהציר אסור גזירה אטו גופן דהוה ד"ת ומ"ש שכ"מ בש"ס דף מ' הוא דאמרי' טרית טרופה אסורה ושאין טרופה מותרת ה"ד שאין טרופה כל שראש או שדרה ניכר וח"א עד שיהא ראש ושדרה ניכר ומסיק מחלוקת בצידן אבל גופן ד"ה עד שיהא ראש ושדרה ניכר אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה ניכר לכ"א וע"כ אצירן קאמר דאי אגופן הא כ"ע סוברים כך ואין מחלוקת דלימא הלכתא אלמא דאפי' ציר כל שאין ניכר ראש ושדרה לכ"א אף שאחד ניכר אסור הציר כ"ה כוונת הש"ך. אמנם י"ל דה"ק ר"פ הלכתא עד שיהא ניכר לכ"א אגופן קאי דל"ת במכיר א' מהן סגי ובריייתא איירי במתאימות יע"ש ולא קאי אפלוגתא דאש או שדדה. ועיין דרישה שכתב דהמחבר שכתב הכל אסור היינו

אפילו הטהורות שבולעין מטמא א"כ יש לומר מש"ה כתב בשם יש מי שאומר אמנם הש"ך באות כ"ג כתב דמ"ש המחבר הכל אסור קאי אחתיכות שאינן ניכרות ואציר אבל החתיכות טהורות מותר שפיר קשיא ליה למה כתב ויש מי שאומר:

סעיף כב

דהא. עש"ך ר"ל י"א הללו אין חולקין על מה שקדם אלא ענין בפ"ע לומר דוקא היכא דליכא שאר חתיכות אבל היכא דאיכא שאר חתיכות שאין ניכרות דאסורין אף שיש חתיכה טהורה או כלכית חי לרש"י דבציר דרבנן שרי ולא באיסור תורה ה"ה צירן אסור אטו גופן ומדינא שרי אלא מטעם גזירה:

סעיף כג

אבל. עש"ך והטעם דציר מדינא שריא אלא מטעם גזירה אטו גופן ומש"ה אין לאסור הטהורים ואין להקשות דמ"מ ליתסרי דבלעי ע"י כבוש מעל"ע מטמאים ולו ספק כבוש מעל"ע נמי אסור כמ"ש באות ט"ו וי"ל דהוה ס"ס שמא החתיכות אחרות טהורות ושמא לא נשרה מעל"ע ויש לראות כיון ששהו כשיעור על האש וירתיח הוה ר"ת אם לא שנאמר דווקא מעל"ע הוה ר"ת אבל כשיעור על האש הוה רק כמו מליחה וצירן דרבנן ולאחר שיעור מליחה לא גזרו. ואם נאמר דכבוש בד"ח כשיעור על האש הוה דרבנן אף בשאר איסורין כמ"ש בספר בית ישראל בסי' ע' ובק"ה אבאר ומיהו כבוש בציר הוה ד"ת מטעם מליחה וא"ש לפ"ז בדגים לאחר שיעור מליחה אין להחמיר ועמ"ש באות י"ד וט"ו ✍:

ודע דהתוס' בעבודת כוכבים מ' א' כתבו הא דאמרינן מחלוקת בצירן אף דהוה דאורייתא מ"מ בטל הוא בס' משא"כ גופן הוה בריה ולא בטיל עכ"ל ולא הבינותי דבפנ"ה אהא דציר זיעא בעלמא כתבו בפשיטות דציר דגים דרבנן ואיך כתבו כאן דהוה ד"ת ועוד שכתבו בריה לא בטילה זה דווקא כשהוא שלם לא כשהוא מרוסק והוה לומר חהר"ל ועוד איך שייך ביטול בדבר הניכר דלטהור יש קשקשים וראש ושדרה ולשאר אין ניכר ראש ושדרה אין שייך ביטול וליישב זה אומר שהוקשה להם דאמר מחלוקת בגופן דהוה ר"ת אבל צירן הוה דרבנן והא בכבוש מעל"ע הוה ד"ת ותירצו דבטל הוא בס' ועס"י ק"ז בש"ך אות א' אי דג טמא וטהור אי שווין בטעמן ומ"מ אי אין שווין אפשר דיש ס' עכ"פ. שוב ראיתי בכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ג הביא ד"ה אלו וכפי מה שכתבתי יש ליישב כדאמרן:

סעיף כד

קרבי. עש"ך הנה המחבר בס"ז כתב בקרבי דגים מהני באומר אני מלחתים אף בישראל חשוד ולא כתב כלל סימנים לומר אם ב' ראשיהן חדין או כדין לא מהני באומר אני מלחתים. ובס"ח עד מלת עכשיו לשון הר"מ ז"ל בפ"ג ממ"א ה"כ וכתב המחבר ב'

ראשיהן כדים או חדין לא מהני אני מלחתים. והנה הר"מ ז"ל לא הזכיר כלל קרבי דגים אלא עוברי דגים. ולכאורה דעוברי דגים יש בהם סימנים ומש"ה מהני אני מלחתים דמרתת והא דלא מהני הכי באומר של דג פלוני וטהור כמו ביצי עופות משום דדגים באים ממרחק ומצי לאישתמוטי משא"כ קרבי דגים דאין להם סימן כלל לטהרו או לטמאו מש"ה לא מהני אני מלחתים לחוד דהוה כנימוחו כמו בביצי עוף טהור דלא מהני אם לא תרתי סימנים ועוף פלוני. אמנם הש"ך לא רצה להסכים עמו אלא להר"מ אף בנימוחו בעוברי דגים באומר אני מלחתים נאמן והא דכתב הר"מ ראשה א' כד וא' חד ה"ה נימוחו באומר אני מלחתים נאמן וז"ש הר"מ ביצי עוף סומכין עליו וביצי דגים שינה הר"מ הלשון וכתב אוכלין על פיו והיינו ביצי דגים באומר אני מלחתים עדיף מביצי עוף באומר של עוף פלוני וטהור הוא דשם בעינן סימנים ג"כ ומש"ה כתב הר"מ סומכין עליו עם הסימנים משא"כ דגים דלא מהני באומר של דג פלוני דממרחק בא הדגים לא מרתת ובעינן שיאמר אני מלחתים הלכך אלים טפי וא"צ שוב לסימנים ומש"ה אוכלין על פיו אפילו בנימוחו וה"ה קרבי דגים הדין כן. ואמת קשה למה השמיט הר"מ קרבי דגים ונקטי עוברי דגים ונתן מקום לטעות בדבריו. ועיין גמרא ע"ז לר' דוסתאי אין עוברים לטמאים שמשריץ ולר' זירא יש עוברים לטמאים זה משריץ בחוץ וזה בפנים ואמרינן לר' דוסתאי הא דקתני כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים צריך להגיה כך סימני קרבי דגים ולר"ז א"צ להגיה ולר"ז קרבי דגים אין בהם סימן כלל ובין ב' ראשיהן כדין או א' כד באומר אני מלחתים מהני ולא באופן אחר וה"ה עוברי דנים בנימוחו מהני אני מלחתים כמו קרבי דגים דמהני אף שאין להם סימן כלל. וכתב עוד הש"ך דהמחבר סובר דאף בלא נימוחו לא מהני באומר משל דג פלוני כמ"ש המ"מ אמנם הש"ך הוכיח ממ"ש הר"מ כסימני ביצי עוף משמע לכל מילי שווין באומר דג פלוני כו' דנאמן והמחבר השמיט מלת כסימני ביצי עוף כך עוברי דגים בכיוון דסובר כמ"מ דבאומר של דג פלוני אינו נאמן דבא ממרחקים. ואפשר מש"ה השמיט המחבר כסימני ביצי עוף משום דלא הזכיר כאן דין ביצי העוף בסימן שיפול עליו לומר כסימני ביצי העוף משא"כ הר"מ הזכיר שם באותו פרק מקודם סימני ביצי עוף ואפשר להמחבר באומר משל דג פלוני פשיטא דמהימן ונקיט אני מלחתים לרבותא דמהני ג"כ כמ"ש הט"ז אות ח'. ומ"מ הנך רואה מדבריו דרחוק הוא משיטת הט"ז באות יו"ד להמחבר קרבי וביצי דגים בשלימין מהני הא נימוחו לא מהני לא באומר מדג פלוני ולא אני מלחתים ולש"ך מהני בנימוחו אני מלחתים לא של דג פלוני וטהור הוא ובשלימין יש לצדד ולומר דג"כ לא מהני משל דג פלוני כמ"ש המ"מ פ"ג ממ"א ה"כ יע"ש:

ומה שכתב הש"ך דהר"ב בס"ח שהגיה דה"ה בקרביים דינא הכי בא לומר דבלא נימוחו שצריך שיאמר אני מלחתים יש לעיין דכ"ש הוא מעוברי דגים ועוד דהוה להר"ב לציין בתר שכתב המחבר ואם ראשה א' כד ה"ה בקרביים. ומ"ש הש"ך בפי' הב' א"ש דבקרביים נמי דינא הכי דאם ב' ראשין כדין ואומר אני מלחתים שקר ענה ואין לסמוך עליו וחולק אהמחבר והא דלא כתב וי"א משום דלא בא בפירוש במחבר דסבירא ליה ב' ראשין כדין מהימן באני מלחתים מש"ה לא כתב וי"א ולט"ז אות יו"ד הר"ב אין מחולק עם המחבר אלא פרושי מפרש דברי המחבר:

סעיף כה

או. עש"ך דהר"ב שהגיה או עובד כוכבים משמע אפילו נימוח מהני בעובד כוכבים כשאומר אני מלחתים דהא אדברי המחבר קאי והשיג עליו הש"ך דהא בשלימין יש כמה דעות דלא מהני אני מלחתים בעובד כוכבים וה"ה בישראל חשוד ונהי דהמחבר סובר בישראל חשוד מהני בנימוחו אבל בעובדי כוכבים אין להקל בנימוחו באומר אני מלחתים:

סעיף כו

אא"כ. עש"ך דאז אפילו נימוחו נאמן כיון דמוחזק בכשרות הוא ולא בעינן בקי ועט"ז אות י"א אבל ב' ראשין כדין אף נאמן שקורי קמשקר ומ"ש קרביהם הוא לדינא כמ"ש הר"ב בהג"ה דקרביים נמי דינא כמו ביצי דגים דאלו להמחבר בקרביים אין סימן כלל כמ"ש באות כ"ד. והשיג הש"ך על לבוש דכ' ב' ראשין כדין או חדין אין להאמין אא"כ מוחזק בכשרות דאינו דאף מוחזק בכשרות שקורי קמשקר. ויש לראות דסימני ביצים ודגים לאו דאורייתא א"כ אפשר כמו דטמאין דמיא לטהורים ה"ה איפכא נמי אלא דהש"ך סובר טהורים דמיא לטמאין ליכא ועב"י ופרישה האריכו בזה ולדידן הדין יבואר לקמן:

סעיף כז

ועכשיו. עש"ך שכתב באו"ה משמע שחולק על הב"י ומיהו ממומחה ומוחזק בכשרות אוכלין אדומים ושחורים אפשר דאסור משום לא פלוג:

סעיף כח

שנמצא. פי' הש"ך אפילו לא ראינו שבלעו והלשון קצת דחוק דאפילו נמצא בביה"ר נמי מותר כמו שיתבאר באות שאח"ז לשיטתיה דבמינן משריצין:

סעיף כט

בין. עש"ך יראה לי לפרש דבריו דהמחבר כתב בין דרך בית הרעי או בית הבליעה או יצא לחוץ דאין סדו לדבריו לא בדרך לא זו אף זו ולא בדרך זו ואצ"ל זו ועיין סמ"ע ח"מ דבין בין לפעמים נקיט זו ואצ"ל זו לכן מפרש דהמחבר נקיט לא זו אף זו לא מיבעיא

דרך הרעי דהוה קצת כמעוכל אלא אפילו דרך הבליעה שרי ואפילו יצא לחוץ ירצה יצא דרך ביה"ר דאי יצא לחוץ דרך בית הרעי אפילו דג טמא במעי דג טהור כה"ג הוה עפרא בעלמא עיין אות ל"א לכן מפרש יצא דרך ביה"ר אפ"ה מותר. אמנם הפר"ח השיג עליו דביה"ר רב אשי מודה דע"כ ממיעוטא דמשריצין שלא במינם יע"ש:

סעיף ל

דג. עש"ך הביא ב' תירוצים לחלק בין איסור לטומאה ולתי' א' יש חומרא דאם הוא שלם כמו שבלעו אף שלעסו בשיניו אסור אבל אם נחסר מכמות שהיה הרי אנו רואין דמעוכל הוא ומש"ה בה"פ כתב הטור דא"א ז"ל הסכים דאסור והיינו כתי' א' דאין לילף איסור מטומאה והיינו כשהוא שלם ולא נחסר וז"ש הטור כאן כיון שהוא שלם. והב"י הבין דהטור מסכים לפי' הר"ר משה דיש חילוק בלעסו בשיניו ולפ"ז קשיא הך דה"פ איך כתב דהרא"ש הסכים דאין ללמוד איסור מטומאה וכאן כתב דברי הר"ר משה. ותי' דהרא"ש וודאי מודה להר"ר משה בלעסו בשיניו הוה כמעוכל בין באיסור ובטומאה אלא דמעיקרא הוה ס"ד דשם בטומאה מיירי בלא לעסו ע"כ תי' דאין למילף איסור מטומאה ובא"ח כ"כ דאפי' נאמר דההיא דטומאה בלא לעסו אין למילף איסור מטומאה. ומ"מ הראשון עיקר וא"כ אין חילוק בין לעסו או לא לעסו דבנחסר חשיב כמעוכל אף בלא לעסו בין הכי והכי ואם לא לעסו אסור באיסורא עכ"פ. ולכאורה חלוקין הט"ז וש"ך דאלו לט"ז באינו שלם אסור ובלעסו מותר ולש"ך באינו שלם מותר ובלעסו אסור וה"ה לענין המב"פ:

סעיף לא

הנמצא. עש"ך דהמחבר נקיט נמצא דוקא הא יצא לחוץ אף בלא לעסו ושלם הוה כמעוכל וה"ה בחמץ אם נמצאת חטה בצואת תרנגולים חשיב כמעוכל והניח בצ"ע על הטור ואי"ה בה"פ אבאר:

סימן פד

סעיף א

במים. עש"ך ואמת הוא מהא דלא לישפי אינש שיכרא בצבייתא ופירש"י שכר העשוי מתמרים אלמא מים לאו דווקא וה"ה שאר משקים דדוקא פירש הוא דאסור. וא"י באמת מנלן זאת דמקרא לא נפיק אלא מכל אשר תאכלו במים לרבות כלים ושאר משקים מנלן ואי דלא הוו בכלל איסור דקרא א"כ ליהוי כמו תולעים בגבינה לקמן די"א אף פירשו שרי וצ"ע:

סעיף ב

ושבבורות. עש"ך ומ"ש דכאן אין נ"מ אלא כל שמוצא ובא ירצה בזה דמ"ש המחבר בס"ב חריצין המושכין י"א וי"מ והם הר"מ והרא"ש ל"פ אלא ביש להם מוצא ובא שהם זוחלין אף שאין נובעים ומ"ש ראיה מרש"י הוא בחולין ס"ז א' תניא דבי מתתיה מרבה אני חריצין שאין עצורים ככלים פירש"י שיש להם מוצא ובא ואף דלרש"י כל שאין נובעין מותרים אה"נ שהוקשה לתוס' שם למה ליה למימר שאין עצורים היל"ל שהם נובעים ודוחק. ואמנם למ"ש הדמש"א הביאו הכה"ג בהגהות הב"י אות א' ב' דלרש"י לכ"ע בין לת"ק ובין לתדר"י חריצין המושכין אף שאין נובעין אסורים א"ש פירש"י מוצא ובא:

סעיף ג

לפיכך. עש"ך ואין חולק על הט"ז דהוא מיירי באין מאוסים עם המים והט"ז אומר דאם מאוסים עליו אף עם המים וודאי אית ביה ב"ת ועמ"ש בט"ז בשם פר"ח אמנם הכה"ג בהגהות הטור אות ד' דכל מה שרוב העולם מואסין בו אף דלדידיה אין מאוס אסור ליה וכ"ש אם לו מאוס דבזה כ"ע מודים:

סעיף ד

אבל. עש"ך ותוכן דבריו דאפילו דיעבד אסור שמא פירש לדופני המנא בפנים ולאו היינו רביתיה דמתחלה היו בבור ועכשיו בכלי אבל הורק מכלי אל כלי אף אם פירשו בכ"ש בדופני המנא שרי דמתחלה ג"כ היו בכלי כמ"ש הב"י ועמ"ש באות יו"ד והא דלא חיישינן בבור שמא פירשו לאחורי הבור כיון דחיישינן שיפרוש למקום שאין רביתיה תי' הש"ך דפרישה רחוקה לאחורי הבור לא חיישינן ופרישה קרובה לדופני המנא בפנים חיישינן ואף בור מלא מים דלאחורי הבור נמי פרישה קרובה היא אפ"ה ל"ד לדופני המנא בפנים. וסיים הש"ך לשאוב מכלי גדול לקטן שרי וזה דלא כמ"ש הט"ז אות ד' וה' ועמ"ש שם דלט"ז אף מכלי אסור לשאוב. והשיג על הלבוש בתרתי חדא שכתב שאב מבור לכלי ופירשו אסור משמע הא סתמא שרי ובראי"ש משמע דאף סתמא חיישינן דפירש ואף אם נאמר דרא"ש לכתחלה אוסר לשאוב מבור ולא דיעבד מ"מ למה השמיט הגהות רבו דעכ"פ לכתחלה אסור לשאוב מבור לכלי כמ"ש הר"ב. וז"ש הש"ך והא וודאי ליתא ר"ל מה שהשמיט הג"ה זאת:

סעיף ה

לשאוב. עש"ך דל"ת דווקא במנא אין רואה ושמא פירש לדופני המנא אלא אפילו ביד ג"כ אסור דשמא פירש התולע קצת ע"ג היד ואין רואה:

סעיף ו

כגון כו'. כתב הש"ך דהול"ל לאחורי הכלי או על שפת הבור. ומיהו אף בכלי ששפתו רחב לא חיישינן שמא פירש לשפתו ול"ד לסינון דחיישינן דהתם שכיח פרישה קרובה או דשכיח התם ביותר ול"ד לכאן:

סעיף ז

אלא. עש"ך ולא ידענא למה תלאן בהם והלא גמרא ערוכה ס"ז א' בחולין ומנא תימרא דתניא תאכלו מכל אשר במים לרבות בורות דלמא פירש לדופני ובאשר"י מפורש הגירסא ודילמא פירש לדופני דבירא אלא היינו רביתייהו א"כ מקרא מוכח דאף בבור דפירשו היינו רביתייהו בפנים:

סעיף ח

י"א. עש"ך דהעיקר כי"א דספיקא דאורייתא לחומרא וכן דעת או"ה דלא כלה"פ אות ד' הביא רק דעת הפר"ח להתיר והשמיט כלל סברת הפוסקים דאוסרין. ומ"מ זה דווקא חריצין המושכין כמ"ש הט"ז שיש להם מוצא ובא שזוחלין ומ"ש בהג"ה חריצים ארוכים וקצרים הוא דלא כפירש"י פ' הפרה שהביא הש"ך אות ב' ולדינא אין נ"מ אלא כל שזוחלין יש לאסור התולעים שבתוכן:

כתב הפר"ח אות ל"ג בורות שיש בהם תולעים ולוקחין מים ולשין ואופין פת וודאי הפת אסור דהוה פירש בדופני הכלי יע"ש והוא פשוט ואפי' אם נאמר דפירשו בדופני המנא אין לחוש (וכפי הנראה שהוא דעת המחבר שהשמיט בס"א זה וכמ"ש בס"ג חורו נקוב לחוץ שרי) מ"מ הוה פירשו על הקמח בוודאי ואסור כמבואר:

סעיף ט

שמא. עש"ך דקדק מהטור שכתב והרי כבר פירשו משמע וודאי פירשו וכן המחבר כתב שמא יחזרו לכלי משמע דהספק הוא רק שמא יחזרו לכלי הא אם מוצאין בכלי ברור הוא דפירשו ובגמ' מוכח דלא הוה אלא ספק פירשו והוא ממה דאמרי' דלמא פריש לעיל מצבייתא והדר נפל לכסא. ואף שי"ל "דלמא קאי אהדר נפל לכסא וכמוהו חולין ט' זימנין דשהה ולא ידע יע"ש מ"מ מדפריך א"ה שמא פירש אדופני מנא ומה קושיא כאן הוה וודאי והתם רק ספיקא אלא אף כאן הוה ספיקא ונ"מ אי איכא עוד ספק כנון שמצאן מתים בתוך המשקה דשמא לא פירש ושמא פי' מתה דהוה בעיא דלא איפשטא הוה ס"ס ועיין או"ה כלל מ"א ד"ח משמע נמי דספיקא הוה ובד"ז משמע חריצים אף שאין להם מוצא ובא דהיינו שאין זוחלין אסור דאין נובעין כתב שם מקודם וצ"ע בזה ודע דהכל לפי הסינון כמ"ש הר"ב בהג"ה ואם נקבי המסננת רחבים אסורין:

סעיף י

וכן. עש"ך בשם ב"י דכ"ש דין כ"ר יש לו ומ"ש חומץ שפירשו לאויר לאסור היינו חוץ לכלי דתוך הכלי יראה דלא גרע מפירשו על דופני המנא ויש לעיין בזה ועכה"ג בהגהות הב"י אות ג' בשם דמש"א דאותן יתושים שהם בעלי כנפים אסורים אף במשקין דמסתמא הם פורחים באויר ולא הותר אלא אותן שאין להם כנפים:

סעיף יא

תולעים. עש"ך ונ"מ אי יש עוד ספק הוה ס"ס וכמו שיתבאר ועמ"י כלל מ"ו אות י"א הביא בשם הפרישה באה"ע סי' ק' אף דכל את"ל פשיטותא הוא להר"מ ז"ל (עיין קידושין גבי מקדש חצי אשה) מ"מ היינו היכא דאמרינן בהדיא בגמרא את"ל משא"כ היכא דלא אמר את"ל אף דבאת"ל מיבעי' ליה לא הוה פשיטותא. והנה פי' מתמרה לתמרה פירש הלבוש ס"ד דהדביק ב' פירות זה בזה ויצא מזה לזה יע"ש. והיה נראה לומר דמשכחת שהתליע ע"ג הפרי בחוץ דהשתא אויר העולם אין מזיק ומיבעיא מתמרה לתמרה מהו דהוה פרי אחר אי חשיב כשורץ על הארץ או לאו ומיהו י"ל דכה"ג וודאי הוה לא ספק ופירשה מתה הוא איבעיא ויבואר באות שאח"ז:

סעיף יב

וי"א. עש"ך ותוכן כוונתו דרא"ש גורס פירשה "ומתה בוי"ו והר"מ גורס פירשה מתה בלא וי"ו אפ"ה הוה ספק ומ"ש בת"ח כלל מ"ו ד"ה שהרשב"א ור"ח והרי"ף כרא"ש ואינו כן אלא הם כהר"מ וכן כתב שם המ"י אות י"ג דגי' הרי"ף פי' מתה היינו שפירשה לאחר שמתה תוך הפרי הוה ספק ואסור. וראיתי לכר"ו אות ג' כתב פירשה מתה לא הוה אלא איסור דרבנן דאיך שייך שורץ על הארץ בפירשה מתה ודעתו להקל יע"ש. ויש לראות באמת אמאי פסקו להחמיר הא כל תיקו בדרבנן לקולא והמ"מ בפ"ב ממ"א הי"ו כתב כל אלו בעיות ולא איפשטא וספיקא דאורייתא לחומרא יע"ש וצ"ע. ומ"ש הש"ך דעת המחבר כדעה א' הוא ע"פ הנחה שהניח בסי' רמ"ב וכיון שכתב פירשה ומתה קודם שהגיע לארץ משמע הא מתה ואח"כ פירשה שרי והלכה כדעה א'. ומ"ש שכ"מ בס"ח וסט"ז הוא באות כ"ד ומ"ה ושם יבואר. ומ"ש שכן הסכמתו בבדק הבית הוא מדכתב שם אם הרתיחן ובשלן ויצאו מתים לגי' ההלכות אסור ולגי' רש"י שפי' "ומתה בוי"ו מותר" ולזה הסכימו גדולי המורים עכ"ל אלמא דהסכימו גדולי המורים לדעת רש"י משמע דהכין דעתו. ועכה"ג בהגהות הב"י אות י"ו דמה שלא הגיה הר"ב כלום סתמא כפירושו שהסכים להמחבר כדעה א' וכמ"ש בת"ח ד"ה ולמעשה החמיר יע"ש אבל המ"י שם אות י"ג כתב דכי אמרינן הלכה כדעה א' היינו שהוא מפורש להיפוך מדעה שניה משא"כ כאן אין מפורש להיפך דמתחלה כתב המוסכם לכ"ע דפירשה ואח"כ מתה

אסורה ואח"כ הביא מחלוקת י"א וי"מ בפירשה מתה יע"ש והעלה גם כן להחמיר יע"ש ועיין אות כ"ד ומ"ה:

סעיף יג

וי"א. עש"ך דל"ד לתולעים במים דכאן החור מוכיח עליו שיצא והמתירין סוברים דתלינן תולע אחר היה ויצא וזה לא פי' כ"כ הפרישה עוד י"ל שנקב עד לחוץ בשוה ולא פירש אף מקצתו כ"כ הכה"ג. עוד חילק בין תולעים שבמים דאין דרכן לפרוש ובין תולעים שבפירות שדרכן לפרוש ולא ניחא ליה כמ"ש הט"ז באות ו' דפרישה רחוקה לא חיישינן משא"כ כאן חיישינן לפרישה קרובה ע"ג פרי דז"א דפי' ע"ג הפרי הוה בעיא דלא איפשטא והוה ס"ס וע"כ חיישינן לפי' מרחוק ע"ג קרקע או הכלי הרי חיישינן לפרישה מרחוק ובהכי ניחא לקמן פסק תולעים בקמה אסורים והקשה הט"ז אות ח' דלעיל פסק המחבר חורו נקוב לחוץ לא חיישינן וי"ל לעיל הוה פרישה רחוקה וכדאמרן משא"כ תולעים בקמה דהוה פרישה קרובה ע"ג קרקע או כלי חיישינן:

סעיף יד

תולעים. כתב הש"ך דווקא מילבין הא תולעים גדולים שרי ע"י נפה וכברה כמ"ש בס"ט דרוטב שרי ע"י סינון ה"ה קמח ע"י נפה וכברה:

סעיף טו

שמא. עש"ך דעל האדץ לאו דווקא דלא כפר"ח אות י"ז דכתב בכלי שרי פירשו על הכלי בפנים כמו במים דליתא דשם יש ריבוייא מכל אשר במים וליחוש שמא פירש וע"כ דשרי משא"כ כאן דליכא ריבוייא וכמ"ש בט"ז הלכך אסור מספיקא לכ"ע כמו מבור לכלי לעיל דאסור שמא פי' מבפנים וז"ש הר"ב וה"ה שאר דברים שאינו משקה דמיותר הוא אלא לומר כל שאינו משקה אף שבכלי אסור:

סעיף טז

וה"ה. עש"ך דאף מלח אסור למכור לעובד כוכבים שמא יתנם בפת או בכבשים וכדומה. גם כתב דתולעים במלח וודאי מעלמא אתא דברית כרותה למלח שאין מסריח ונ"מ דלא הוה ספק אלא וודאי משא"כ בקמח כשיש עוד ספק הוה ס"ס ואגב שיטפיה נקיט מלח דל"ש ביה פירשו ובא"מ כתב דבתשובת הרא"ש נמי איתא מלח יע"ש:

סעיף יז

ואסור. עש"ך דמעט מעט שרי כמו דגן שנטבע בנהר ועמ"י כלל מ"ו אות ל"ד הרבה ביחד אסור למכור אף דאיכא ס"ס שמא לא פירשו ושמא לא ימכור העובד כוכבים מ"מ קרוב הוא שימכור לישראל משא"כ מעט מעט שפיר איכא ס"ס ולפ"ז תולעים שבקמח הוא דשרי הא במלח דמעלמא אתא ליכא אלא חדא ספיקא אף מעט מעט אסור וכן אם

פירשו וודאי כגון שהורק מכלי לכלי וכדומה ופירשו בחוץ. ומ"מ המנהג להקל אף בזה ואולי דהישראל לא יקח עד שיבדוק תחלה אלא חיישינן שמא יתן בפת וא"כ איכא ספק שמא נימוחו ובמקום שאין קונין פת מעובד כוכבים בלא"ה שרי למכור לעובד כוכבים או יאפה פת ופתות אותו פתים דאין קונים מעובד כוכבים וש"ד ✍:

סעיף יח

שמא. עש"ך והעיקר דאין לעשות ס"ס בידים אלא היכא דהספיקות הם טובים וקרוב להיתר כמו ספיקא דפלוגתא היכא שרוב מתירין או קבא קבא דקרוב לוודאי שהעובד כוכבים יחזיק לעצמו המעט הא לא"ה אסור:

כתב הפר"ח בקו"א אותן שקונים ומוכרים דבר מאכל שהוא מתולע אין איסור דלא כבה"י שאוסר משום דאסור להסתחר בדברים האסורים באכילה דאין נותנין יותר דמים בשביל התולעים עכ"ל ולא ידענא למה דחאו דהא דאין עושין סחורה בדבר העומד לאכילה והוא אסור מ"ה הוא שמא יבוא לאכול ממנו בשעת מכירה כמבואר סי' קט"ז ה"ה כאן דיש לחוש לזה ואף שרואה בו תולעים ישכח כמו חזיר וכדומה ותקלה חיישינן ואף להאכיל עבדו ושפחתו לזמן מרובה חיישינן דלמא אתי למיכל ע"כ צ"ע על מה מקילין העולם להסתחר בדברים מתולעים שפירשו וחזרו דהוה ד"ת עס"י קי"ו ✍:

סעיף יט

ולא. עש"ך דוודאי התולע יש לאסור והתבשיל מותר אף בפרי קטן ואזיל לשיטתיה באות למ"ד משמע דעתו דפירי קטן אוסר הפרי ונ"נ משא"כ כשהוא במקום צר ולא ריחש אין אוסרין התבשיל כיון דיש דעות דיש ס' בפירי קטן ומיהו באות ל' יראה דעתו דחודו נקוב לחוץ אסור בפירי קטן אף שיש דעות לומר חורו נקוב לחוץ אין איסור יש לומר דהתם עיקר כפוסקים חורו נקוב לחוץ חיישינן משא"כ כאן ומ"ש הש"ך דמרש"י אין הכרע אי סובר דבעינן דווקא ריחש בתוכו עי' מ"י כלל מ"ו אות ד' שהביא רש"י דחולין ס"ז ב' ד"ה באיביה שכתב שמהלכת בתוכה משמע דווקא הולכת בתוכה ובנה"כ הרגיש בזה:

סעיף כ

ופעמים. עש"ך דמה שלא הגיה הר"ב לעיל דסובר עיקר לדינא דאין אסורים כ"ז שלא ריחשו ולהתיר התולע הוא דאוסר דאין כ"כ קפידא משא"כ התבשיל שרי ומש"ה כתב הר"ב דיש ליטול בעומק ולהשליך התולע. ואף שהר"ב כתב לקמן כי אין לך פרי שאין ס' מ"מ נ"מ אף להר"ב היכא שיש הרבה תולעים בפירי א' שאין ס' אפ"ה כל שלא ריחש אין לאסור התבשיל:

סעיף כא

פרי. עש"ך והכלל כל דבר שדרכו להתליע במחובר אפילו לא ידעינן שהתליע אסור לאכול בלא בדיקה כמבואר ס"ח ואי אין דרכו להתליע במחובר אלא בתלוש מותר דתולין במצוי אלא מיירי מין שאין ידוע אם דרכו להתליע בתלוש או במחובר הלכך אזלינן להחמיר בספק השקול מ"ה. וכתב הש"ך דמיירי באין חורו לחוץ דאל"כ בלא"ה אסור מספק אף בתלוש שמא פירש ומיהו בפרי קטן אפשר דהוה ס"ס דפלוגתא אלא באות ל' משמע דסובר בפרי קטן חורו לחוץ לא הוה ס"ס ומיהו בספק התליע במחובר דאסור דווקא שלא עבר יב"ח ובנמצא התולע חי ששה חדשים סגי דכל בריה שאין בה עצם אין חי ששה חדשים כדבעינן למימר לקמן באות כ"ג דאין מתקיים יב"ח היינו דנעשה עפרא בעלמא והיינו במתה יע"ש:

סעיף כב

כל. עש"ך אמנם האידנא מחמירין וודאי ובוררין קטניות על השולחן כל אחד בפ"ע והמנוקבין משליכין והשלימין מבשלין כיון שאין ריעותא לפנינו דאי הוה ביה תולע היה ניכר בחוץ ע"ז אנו סומכין עכשיו. והטעם שאנו מחזיקין אותן בחזקת מתולעים והכל משתנה לפי המקום והזמן ומיהו פלוימ"ן אנו חותכין לשנים ורואין אם אין שם תולע ונראה הטעם בקטנית ניכר שחור בחוץ אי יש תולע משא"כ פלוימ"ן א"א להכיר בחוץ ועוד טעם שמא יהיה נקוב' הגרעין אם אין נקוב הגרעין לא חיישינן שמא יש תולע תוך הגרעין כי היה ניכר. ומיהו אותן פלוימ"ן שעברו עליהם יב"ח יראה דיש לסמוך אבדיקת חוץ ועמ"ש לקמן:

סעיף כג

ומ"מ. עש"ך ויראה מדבריו דכל שררכו להתליע בתלוש צריך בדיקה המוזכרת מים צוננין ואח"כ מים רותחין מיד דלא כט"ז אות י"ב שהיקל בספיקן אבל באין דרכן כלל להתליע אז א"צ שום בדיקה ומה שהראה מקום להמ"מ פ"ב א"י דהמ"מ כתב דמהר"מ משמע דדרכן להתליע בתלוש א"צ שום בדיקה כמ"ש הש"ך באות כ"ו ושם יבואר. ודע שמ"ש המחבר ישליך התולעים הנמצאים ביניהם לכאורה מובן דבעינן שלש בדיקות. א' לראות אם יש ע"ג הפרי תולעים שפירשו ואח"כ מים צוננין ואח"כ מים רותחין אמנם המעיין ברשב"א בארוך ובקצר לא הזכיר אלא ב' בדיקות מים צוננין ורותחין והמחבר לשון הרא"ש נקיט ולאו דווקא הוא אלא ה"ק לאחר יב"ח א"צ בדיקת פנים לחתוך הפרי לשנים כמו תוך יב"ח דצריך לחתוך לשנים באותן שאין ניכרים התולעים בחוץ כמו פלוימ"ן וכדומה ומ"מ צריך להשליך תולעים שפירשו דאסורים אף בתלוש אלא דמ"מ אין בדיקה זו מוציאתו מידי ספק דשמא יש מנוקבים ואח"כ ירחשו במים ויפרשו לכך

צריך בדיקת צוננין ורותחין ודי בכך וא"צ לברור מקודם כלל וכמו שיתבאר באות כ"ד כ"ה כ"ו:

סעיף כד

וירחשו. עש"ך וראיתי לבאר דבריו. דע דבתה"א פ' ב' כתב פולין ועדשים אף ששהו יב"ח אסור לבשלן בלא בדיקה שמא יצא אח"כ לחוץ אלא נותנים במים רותחין וימותו מיד. וזה יצדק לפירש"י דגורס פירשה "ומתה מבעיא הא פירשה מתה שרי ש"ד אבל למאן דגורס פירשה מתה אין די בדיקת רותחין אלא מים צוננין כדי שיפרוש מחורו כל העתיד לפרוש ואח"כ יתן במים רותחין ודי בכך עכ"ל הנך רואה דה"ק דלשיטת רש"י די שיברר התולעים הנמצאים בחוץ דהוה פירשו ואח"כ יתנו מיד ברותחין וימותו ודי לרש"י אבל למאן דאוסר פי' מתה אין די וצריך תחלה צוננין וכ"ת למה לי רותחין אח"כ י"ל דאין צפין למעלה בצוננין אלא אותן שפירש ממנו התולע אבל יש כמה שאין פורשין בצוננין הלכך אי לא יתנו מים רותחין אלא פושרין חיישינן שמא ע"י חום יצא התולע והוה פירש לכך נותן רותחין וימותו ותו אין לחוש שיפרוש מת דכל מה שעתיד לפרוש מת אף הוא פורש ע"י צוננין ועולה למעלה כן נראה להמעיין שם היטב. ובקצר ב"ש ש"ש ל"ב ב' דפוס קרימוני כתב וז"ל לפיכך הבא לבשלם בלא בדיקה שורה בצוננין שיפרוש כל העתיד לפרוש ואח"כ יתנם במים רותחין. ועב"י כתב בפירוש שאין כל המנוקבים פורשים בצוננים והיינו כמ"ש דאותן הנשארים שלא פירשו אין לחוש שמא יפרוש אח"כ מת או דהוה ספיקי טובא או כל מה שעתיד לפרוש מת דהיינו שהוא מתולע הרבה אף הוא פורש בצוננין ועולה למעלה כמ"ש בסמוך. ומעתה אבוא לבאר דברי הש"ך. הנה הוא ז"ל כתב למעלה באות י"ב דהמחבר סובר כרא"ש וטור ודעה א' עיקר דפי' מתה שרי וגם כאן מוכח כן מדכתב לשון הרא"ש וטור שיש לחוש שיצאו לחוץ "וירחשו מלת "וירחשו מיותר והוה די באומרו יצא לחוץ אלא דפי' מתה שרי לז"א וירחשו וכיון שכן הוקשה לש"ך ל"ל מים צוננין ברותחין סגי כמ"ש הרשב"א בארוך דרש"י דפי' מתה שרי די ברותחין לחוד וגם על הרא"ש יש להקשות כן ל"ל אח"כ צוננין לז"א דל"ק דהם סוברים ר"ל הרא"ש וטור והמחבר דלאו ברור שימותו ע"י רותחים הלכך בעינן מים צוננין תחלה ותו איכא ספיקא טובא. והפרישה רצה לתרץ זה דשמא יש שפירשו וחזרו ולא מהני רותחים ולכך בעינן מים צוננין ותולין שיעלו ע"י צוננים או כל שפירשו וחזרו יעלו ע"י צוננים לזה הקשה הש"ך דהרא"ש וטור סוברים דלא חיישינן בחורו נקוב לחוץ שמא פירשו. אמנם מ"ש הש"ך דהסמ"ג ור"ן ושאר פוסקים לא כתבו כ"א מים רותחים לבד לא ידענא מהו דהסמ"ג ור"ן כ"כ למאן דמתיר פירשה מתה אבל למאן דאוסר פי'

מתה כתב הר"ן בפי' דבעינן צוננין כמו שאבאר באות כ"ו. והא הרשב"א בארוך נמי כ"כ דלרש"י (והט"ז) די ברותחים ולמה הביא ממרחק לחמו ועמ"י כלל מ"ו אות ט"ז כתב על הש"ך שלא דק והמעיין יראה שדבריו כנים מדכתב המחבר וירחשו ודאי סובר פי' מתה שרי וכמ"ש:

ודע דהפר"ח אות כ"ג והמ"י שם אות ה' והכה"ג הביאו מדרש רבה פ' שופטים וירושלמי פ"ק דשבת כל בריה שאין בה עצם אין חי ששה חדשים רק דעפרא לא הוה אלא לאחר יב"ח ולפ"ז בהתליעו בתלוש ועבד ששה חדשים היה נראה להקל במים רותחין לבד אלא דאנן קי"ל פי' מתה נמי אסור לכך צריך מים צוננין ג"כ. וכתב עוד הפר"ח מי שירצה לאכול עדשים בלי שום פקפוק איסור יקנח מתחלת השנה ויתנם במים רותחין וימתין ששה חדשים מעת הרתיחה שכל תולעת שעבר עליו לאחר שמת ששה חדשים עפרא הוא ומותרין דליכא למיחש שמא יתליעו אח"כ כיון דהונחו במים רותחין שוכ אין מתליעין עכ"ל. הנה מ"ש שכל שמת נעשה עפרא לאחר ו' חדשים לא ידענא מנא ליה הא ואי שאמרו כל בריה שאין בה עצם אין מתקיים יב"ח וששה חדשים יכול לחיות כדאיתא במדרש אלמא משעברו אח"כ עוד ו' חדשים הוה עפרא דלמא שאני התם כיון שעברו יב"ח עליו שפיר נעשה עפרא משא"כ כשכל ימיו לא היו כ"א ו' חדשים ויום אחד אף שמת ועברו עליו ו' חדשים לא נעשה עפר. ואף שלכאורה סברתו נכונה מ"מ במ"ש דאין מתליעין לאחר שהונחו במים רותחין אין הדבר כן דאדרבה מתליעין ביותר. שוב ראיתי בסולת למנחה השיג עליו מהאי טעמא דאדרבה מתליעין אח"כ ✍. כתב הכה"ג בהגהות הטור אות י"ג שנה מעוברת צריך י"ג חדש כמו בבתולים שאין חוזרין לאחר ג' שנים באם עיברו השנה חוזרין מקרא דאקרא כו' ה"ה כאן ויש לחוש לדבריו:

סעיף כה

הלכך. עש"ך דתוך יב"ח לא מהני כיון דבעינן רותחין ג"כ אלמא בצוננין אין כל המתולעין עולין למעלה כמ"ש באות הקדום וא"כ פשיטא דבמחובר אין זה תקנה דאף דלא פירש אסור וכ"ת דמ"מ הוה ס"ס שמא לא נשארו ושמא נימוחו דהא לא סמכינן אהא אף לאחר יב"ח. והר"ן סובר דמש"ה בעינן רותחין דכל היכא דאיכא לברורי בקל ולתקן ע"י מים רותחים מתקנינן והוקשה לו שפיר תוך יב"ח אמאי אין תקנה והוצרך לומר דמה שהתליעו במחובר אין טבען להיות צפין למעלה והמעיין בר"ן ילאה דלאחר יב"ח די בצוננין ולכן הוקשה לו תוך יב"ח נמי כיון דא"צ רותחין:

סעיף כו

לאחר. עש"ך ומ"ש ראיה מתה"ק ואף בארוך פ' ב' כתב בפירוש לאחר יב"ח צריך מים צוננין ורותחין י"ל דמיירי בודאי מתולעים אבל ספק אף שדרכן להתליע בתלוש הוה

כמה ספיקי ומ"ה מביא ראיה מקצר ששם כתב דאין לאכול בלי בדיקה משמע אף בספק ויש לדחות. ועמ"ש בט"ז אות י"ב. דע מה שבסעודות גדולות מבשלין קטניות בלי בדיקה כלל ואח"כ לאחר הבישול כשאוכלין רואין אם יש שם תולעים ולאו שפיר עבדי הדא לפמ"ש הש"ך באות למ"ד בפירות קטנים הפרי נ"נ ואוסרין תשאר ועוד דאין מבטלין איסור היכא דאפשר ע"י בדיקה מקודם (אף שאין כוונתנו לכך) ועוד שמא ישכח ויאכל בלי בדיקה ע"כ אין לעשות כן ✍:

סעיף כז

פירות. עש"ך דאף ביש להם גרעינין מהני להו בדיקה דמים צוננין ורותחין דלא כיש"ש דאוסר ביש להם גרעין שמא פי' ע"ג גרעין מבפנים דאיכא ספיקי טובא ולא חיישינן ומיהו פלוימ"ן נהגו לחתוך ולבדוק בפנים ומהראוי להשליך הגרעין דאין הפסד בכך דשמא יש תוך הגרעין כל שלא שהה יב"ח אבל לאחר יב"ח א"צ להשליך הגרעין. (ומה שאין די בבדיקת חוץ דאין ניכר ולאחר יב"ח נמי אין צפין למעלה ודוקא קטניות צפין למעלה מהני בדיקת חוץ) עמ"ש בט"ז:

סעיף כח

דהוה כו'. היינו באותן שדרכן להתליע במחובר אפילו בדק רובן ולא מצא דהוה מיעוט דשכיח כמו סירכות הריאה דבעי בדיקה מדרבנן עכ"פ:

סעיף כט

אם. עש"ך ולדידן אין מספיק טעם דיעבד מותר דבנאבדה הריאה דוקא בה"מ מתירין אלא הטעם דהוה ס"ס וכ"ז בדבר שדרכן קצת להיות מתולעים אבל דברים שמצוין בהם בודאי לא הוה ס"ס שמא אין כאן תולעים וכ"כ מהר"מ מלובלין בתשובה סי' כ"ז גבי כשות ויבואר באות שאחר זה ומה שהראה מקום לסי' ל"ו ס"ה זה אפילו לדידן שרי דאי איתיה דהוה סירכא הוה ניכר קצת תלתלי בשר כמ"ש שם משא"כ כאן אלא משום ס"ס:

סעיף ל

כי. עש"ך האריך להחמיר ולומר הנ"נ וצריך ס' נגד כל הפרי דלא כת"ח דמיקל לשאר דברים ואוסר רק הפרי עצמו ועט"ז אות י"ד מיקל ג"כ. ומ"ש בחורו נקוב לחוץ לאסור יש לעיין קצת דהוה ס"ס שמא לא פירשו ושמא הלכה כמ"ד אין לך פרי שאין ס' נגד טעם התולע ועמ"י היקל ג"כ מטעם הט"ז דתולעים מדברים שנפשו של אדם קצה בהם:

סעיף לא

ויש. עש"ך ויש לעיין להר"ן נמי איכא ס"ס שמא לא פירשו כלל ושמא נימוחו ובטילי. גם מ"ש שהתולע עצמו אסור באות י"ב לא כ"כ ועוד דא"כ איך כתב שהתולע עצמו אסור ושאר התבשיל מותר כיון שהוחזק בתולעים אוכל התולע עם התבשיל גם מ"ש

דתולעים הנמצאים ע"ג הפרי אסור דליכא ס"ס דנאסרו מיד לא ידענא דע"כ מיבעיא פי' ע"ג תמרה בנולד בפנים ופירש לחוץ אבל הנולדין בחוץ ע"ג הפרי כ"ז שלא פירשו ע"ג הכלי אין איסור ועבט"ז אות י"ז במעשה דחג השבועות במילבין שהם בחוץ ואפ"ה כל שלא פירשו אין איסור וכבר התבאר שם על נכון וצ"ע:

כתב בכר"ו סי' ק' אות ד' ר"ה והנה לדעת הרשב"א דמילבין לא הוה נוצר באיסורו דכ"ז שלא פירשו שרי ולא הוה בריה והניח בצ"ע להקל. ובאמת כל הפוסקים כתבו דמילבין הוה בריה ובאותן תולעים הנמצאים בפולין ועדשים שהמקום צר להם וכ"ז שלא ריחשו מותרים כמ"ש המחבר ס"ו אלא דאני אומר כ"ז שלא רחשו ולא פירשו בתלוש לאו בריה הוא אלא אוכלה דאפרת ואח"כ בשפירש הוה בריה ומיקרי נוצר באיסורו ואף שי"ל כדבריו מ"מ הא כל הפוסקים לא כ"כ ועוד שמא המילבין באין ממקום אחר (ובזה יש לעיין במעשה דחג השבועות) ע"כ אין להקל כלל וכדאמרן ✍:

מסולת למנחה הביא שפ"א היה הקמח מותלע בבואו מרחיים וצוה שינפה היטיב בנפה שאין רואה עוד תולע ושרי בה"מ יע"ש וסמך על מ"ש הפר"ח דבקמח כ"ז שהוא בכד אף שפירש שרי וכבר כתבתי שאין לסמוך ע"ז וגם אין הנדון דומה אלא למ"ש בתה"ד סי' קע"א וכל שמנפין היטב ואין רואה בה"מ וצורך גדול צ"ע אם יש לסמוך ע"ז:

סעיף לב

הכל אסור דבחד ספיקא לא מתירין ואף דהוה ספק דרבנן דבריה אין בטילה דרבנן י"ל דנימוח לא הוה ספק השקול כ"כ ולכאורה למאן דמתיר ס"ס במקום חזקה ה"ה כאן אלא דל"ד דהכי הס"ס הוא מתנגד לחזקה דהחזקה מורה שיש כאן יותר ובס"ס אתה אומר שאין כאן וכל כה"ג אפשר כ"ע מודים דלא מהני עס"י ק"י. ודע דבא"מ הקשה על מ"ש דוקא תולעים מגופו הוה חזקה בג' הא מעלמא לא ממ"ש הב"י בשם הכל בו בא"ח תס"ז שעורים הוה חזקה כבר עמד המ"א שם אות י"ב וכתב דמש"ה השמיטו בש"ע שם דמעלמא אף שיש ג' לא הוה חזקה יע"ש והא"מ כתב דאם נאמר כן א"כ בס"ת שנמצא ג' טעיות אם אין כתב ידי סופר א' בשהגיהו השלש טעיות יהא מותר לקרות דנאמר זה הסופר מוחזק לכתוב בטעות לא אחר עס"י רע"ט. וי"ל דבסי' נ"ז כאן ובא"ח איכא חזקה להתירא משא"כ בס"ת ליכא חזקה להתירא ואף שהיה מוחזק תחלה בכשרות הרי ראינו שחזקה בטעות היתה נראה לי ועדיין צ"ע ✍:

סעיף לג

אבל. עש"ך הביא תשובת מהר"מ מלובלין ולא התיר אלא מדוחק גדול ובצירוף כמה טעמים ע"כ אין ללמוד ממנו היתר למקום אחר. ודע שכמיהין יבישים שהם מתולעים בודאי יש לעיין אי שרי לכרוך בבגד פשתן וליתן בתבשיל למתק התבשיל ולא הוה אין

מבטלין איסור כיון שאין כוונתנו רק על הרוטב של כמיהין יראה דאסור לעשות כן ול"ד לדבש או חטים מתולעים דבחטים יש עוד צדדים שבורחים מאפרכסת ובדבש לתקן הדבש ולהפריד מאיסור משא"כ כאן ומ"מ אין לגעור במי שעושה כן ע"י בגד עב מאד שלא יצאו דרך נקבים:

סעיף לד

אבל. עש"ך דכמיהין אפשר לבדוק ואף אחר בישול ול"ד לירקות וירק שהוחזק ג"פ בתולעים אסור לאכול בלי בדיקה. עכה"ג בהגהות הב"י אות ס"ב בשם רמש"א קאפי"ר ופעטרישק"א קשה הבדיקה בהן וע"י חיבוט בבגד שחור ניכרים התולעים ע"כ צריכין בדיקה יפה והכה"ג כתב דהם חזרת ועולשין יע"ש ובאמת הם ידוע שהם מיני מתיקה להטעים המאכל וחזרת ועולשין הם מיני מרור והכל לפי הזמן והטבע ע"כ צריך ליזהר בהם הרבה מאד:

סעיף לה

אשה. עש"ך ועמ"י כלל מ"ו אות ל"ב תמה עליו דבסי' קכ"ז נמי לא איתחזק איסורא ומ"ש שיש צדדים להקל אדרבה כל שיש צד להקל אף היא מקילה לעצמה ותי' דיש לחלק בין צד לקולא ובין הרבה צדדין עכ"ל והרבה צדדים היינו שמא לא יש ושמא בדקה ושמא נימוחו ובטילי ועכה"ג בהגהות ב"י אות ס"א דנאמנת אשה מטעם דהוה ספק דרבנן וירצה דבריה דאין בטילה דרבנן ומ"מ יש לעיין ביה דהא אפשר לברר האיסור וכל שיש להכיר האיסור ל"ש ביטול עמש"ל לאחר יב"ח:

סעיף לו

אסור. עש"ך ומ"ש הש"ע חומט ואח"כ כתב דלאחר שליקתן הדיוקים סתרי אהדדי תי' אחרונים עכה"ג ופ"ה דה"ק אף תולע גדול כל שאין ניכר אלא אחר שליקה שרי ה"ה תולעים רקים שא"א להכיר בקל תולין ששגגה היתה יע"ש:

סעיף לז

דרכו. עש"ך דבדברים חתוכים אדרבה מכלה מיר ונ"מ כעדשה משרץ לדעת הר"ב סי' ק"א בהג"ה דאין בטל דבדבש ממהר לכלות ואמרינן דנמחה ובטל. ונ"מ נמי בריה שנתפרפר קצת דרך בישול דמ"מ הוה בריה כמו שיתבאר בק' וק"א וכמ"ש הר"ב בת"ה כלל מ' ובדבש ממהר לכלות ונמחה ובטל הוא. כתב הבל"י אות כ"ט איינגילייגט"ה ווייגשיל או קערשין שנתהוו בהם מילבין יטול בעומק כעובי אצבע והשאר מותר אם אין רואה עוד מילבין כי הכה"ג כתב שאין מילבין תוך הפרי רק למעלה על הפרי עכ"ל וא"י על מה סמך כי הכה"ג אומר שאין מילבין תוך גוף הפרי וזה ברור אבל מאן לימא

שאין מילבין תוך המרקחת בין הפירות ואולי במשקה לח אפשר לצדד ואין אני אומר בו לא איסור ולא היתר:

סעיף לח
ויסננו. עש"ך ועמ"ש בסימן צ"ט ובכה"ג שם וכאן אין להאריך:

סעיף לט
חטים. עש"ך כתב דווקא שיש קצת תולעים וברורו אז מותר לטוחנן משא"כ כשהם הרבה מתולעים וא"א לבררן לא סמכינן אטחינה ולפ"ז כ"ש קמה עם מילבין שאין היתר כלל ליתן ברחיים פ"ש וכבר נתבאר בט"ז:

סעיף מ
מותר. עש"ך דהיכא דאפשר יש לטחון ברחייא דמיא ובא"א אף ברחייא דיד שרי מטעם ס"ס שמא נטחנו יע"ש:

סעיף מא
מיני. עש"ך ועיין מהרי"ל סי' קמ"ב זבובים הגדילים באילנות לכ"ע אסור שהוא מזרע שהזריעו אמותיהן על העלים ומיהו לדידן אף עופות אסורין:

סעיף מב
שהם. עש"ך והני דבמעים אסורים משום שרץ השורץ מספיקא דמעלמא אתיא וגם משום אמ"ה ובין עור לבשר משום אמ"ה ונ"מ בבן פקועה ואסור ליתן לב"נ דעובר על ל"ע ועמ"י כלל מ"ו אות א':

סעיף מג
ונמצאים בדגים בין עור לבשר שרי דל"ש בהו אמ"ה ובמעיים אסורים מספיקא שמא מעלמא הם לא וודאי ועש"ך:

סעיף מד
ואפילו פירשו היינו קצת דלא עדיפי מתולעים שבגבינה לקמן. ש"ך:

סעיף מה
לדעת המתירים. עש"ך ור"ל כוונת המחבר לאפוקי מ"ש הי"א אח"כ והוא הד"מ ז"ל דכל דבר שבא מבהמה אף לאחר שחיטה שייך בתולעים דידהו אמ"ה ומ"ש דהכריע כאן כסברת המתיר בס"ד פירשה מתה י"ל דאין ראיה דכאן יש דעות לומר אף פירשו לגמרי שרי כמ"ש הב"י והר"ב הביאו לקמן כל שאין בא מגידולי קרקע מש"ה הכריע כאן להתיר עכ"פ פירשה מתה משא"כ בס"ד דיש חשש איסור תורה ועמ"י כלל מ"ו אות י"ג פי' לדעת המתירים היינו בס"ד יע"ש:

סעיף מו

אע"פ. עש"ך ופר"ח החמירו מאד לאסור אף תולעים שבגבינה כל שפירשו מ"ה ואם מאוסין עליו וודאי אסור לאכול ולאכול חיין גם כן אסור עס"י י"ג ומ"ש בפ"ג ע"י הבלעה במים הוא דשרי:

סעיף מז

אין אוסרין המאכל וא"צ ס' נגדן ומיהו רוב בעינן ש"ך ועמ"ש בסימן ק"ג מזה:

סעיף מח

וטוב להחמיר במקום שאין ה"מ ובת"ח מתיר לגמרי אף באין ה"מ. ש"ך:

סעיף מט

שרץ. הש"ך הראה לס"ס קנ"ה ושם נאמר באות י"ט אפילו איסור הנאה דכל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעבודת כוכבים ויי"נ ויש לראות הא יש כמה איסורי הנאה שאין מצוותן בשריפה דעפרן אסור ואולי דה"ק כל הנשרפין ר"ל איסורין ששרפו מותר מ"ה אלא מדרבנן אסור ועי' פ"י בחדושיו לפסחים דהוה שלכ"ה א"כ מש"ה מותר להולה שאין בו סכנה:

עיין בת"ח כלל מ"ח שומן אווז שנפלו לתוכן תולעים אם יש ה"מ יש להתיר ע"י שיחמם ויתיך השומן ויסנן התולעים והשאר מותר ואם א"א יטול מלמעלה מה שנמצא ובתוך השומן יש להתיר בה"מ עמ"י שם:

כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות ק"י ד' כללים בתולעים והוא מאו"ה כלל מ"א אות י"א וז"ל תולעים הגדילים בפירות במחובר אסורים אף שלא פירשו וכן בקמח (היינו במחובר הוה וודאי איסור ובקמח הוה ספק שמא פירשו ול"ד לתולעים במים דשם היינו רביתייהו ולא בקמה ועוד דלפרישה קרובה חיישינן מספק). ב' תולעים במשקה כ"ז שלא ראינו פירשו שרי. ג' הגדילים בבשר אסורים משום אמ"ה והנמצאים במעי הדגים אסורים שמא מעלמא אתו. ד' הגדילים בבשר לאחר שחיטה ובגבינה אין איסור אלא כשפירשו לגמרי וחזרו דהיינו שפירש על השולחן יע"ש. והנה יש עוד כללים. תולעים במלח וודאי מעלמא ולא ספק. תולעים במשקה דלא חיישינן שפירשו אבל אותן זבובים שיש להם כנפים ופורחין באויר בחומין וכדומה חיישינן שפרחו וחזרו כמ"ש הכה"ג עצמו הביאותיו לעיל יע"ש:

סימן פה

סעיף א

ויש. עש"ך לאפוקי מתנא דבי רב דאמר כל שראשו ארוך אסור. ואף דהאידנא אין אוכלין אלא במסורת יש לומר דלא תימא כל שראש ארוך הוה סימן טומאה וקבלה בטעות הוא

קמ"ל. ודע דהני סימנים אפילו אין לו עכשיו ועתיד ליגדל לאחר זמן ואף דבקרא לא כתיב אלא כרעים לא באלף וקרינן אין לו ועתיד לגדל לאחר זמן עיין דרישה אות א' וכה"ג בהגהות הטור אות ב' ופר"ח אות ב' בשם הר"מ ז"ל בפ"א ממ"א הכ"ג מי שאין לו כנפים או כרעים ועתיד לגדל לאחר זמן הרי אף כנפים אמרינן כן יע"ש ועתה שא"א אוכלין כ"א במסורת כל חגב שיש לו הד' סימנים ספיקא הוה ולא וודאי ונ"מ כשיש עוד ספק דהוה ס"ס:

סעיף ב

אא"כ. עש"ך וזהו פירוש למ"ש המחבר ששמו חגב דהיינו שהצייד נאמן כמ"ש בט"ז אות א' דל"ק ממ"ש בב"י דאין לאכול אלא במסורת:

סעיף ג

חגבים. עש"ך היינו משום בל תשקצו לא משום אמ"ה שכל שאין טעון שחיטה אין בו אמ"ה. ועפר"ח סי' פ"א אות כ"ח הקשה על מ"ש רש"י בשבת ק"ו דגזין מין טהור דבכורות ז' כ' אמרינן דבש גזין וצרעין אסור אלמא מין טמא הם וראיתי להמגיה במ"ל פ"א ממ"א הכ"ג דבבכורות מטעם אמ"ה אסור דיש לו שם לווי ולא הותר בכלל סתם דבש עכ"ל ואני תמה עליו דאמ"ה אין נוהג בטמאים עי' חולין ק"ב וכ"ת דמוקי ההיא ברייתא דבכורות כמ"ד נוהג בטמאין הא מ"ד הכין הוא דדריש כל שאתה מצווה על דמן ופירש"י שם בחולין חוץ דגים וחגבים עי' בר"מ פ"ו ממ"א ה"א דם דגים וחגבים טמאים הרי הם כבשרן לא משום דם א"כ פשיטא דלית בהו איסור אמ"ה. ועי' בטור סי' פ"א קשה הלשון דבש דבורים אין בו משום אמ"ה וצ"ע:

ומדי דברי בהך ענינא קשיא לי על מה דפסקינן דספק נמלחו דגים טמאים עם דגים טהורין בכחושין שרי דהוה ספיקא דרבנן ציר דגים דרבנן והא דמן כבשרן דאורייי' כמ"ש הר"מ בפ"ו ממ"א וצ"ל מעט דמן בטל בס' וצ"ע ✍:

סעיף ד

ציר. עש"ך דעת הר"מ שמותר בפ"ע והראב"ד מוקי למתני' לענין הכשר דלא חשיב משקה ויש"ש פסק דאין אוסר תערובתו ובפ"ע אסור:

כתב כה"ג בשם דמש"א שלא מצא להפוסקים שיאמרו בחגבים כל שיש לו ועתיד להשירן לאחר זמן דמותר וכה"ג כתב דאין זה במציאות אלא בקשקשים לא בסנפירים הקבועים בחוזק וה"ה כנפים בחגב אין במציאות ועי' סימן פ"ג בט"ז יע"ש ועתה שאין נאכל אלא במסורת מ"מ נ"מ דלא הוה מסורת בטעות כדכתיבנא לעיל:

סימן פו

סעיף א

ואפילו. עש"ך דמוכר כולל כל המוכרים אפילו הוחזק בכשרות כל ששני ראשיה הדין סימן טומאה הוא דאין בטהורים כן עש"ך סי' פ"ג אות כ"ז דלא כלבוש שם יע"ש:

סעיף ב

לפיכך. עש"ך הנה דעת המחבר כר"מ דווקא ישראל מהימן ולא עובד כוכבים ולפיכך כתב שאין לוקחין מעובד כוכבים אלא במ"ע לא באומר שע"פ וטהור והלבוש שכתב עובד כוכבים מהימן בשאלה ואח"כ כתב לפיכך אין קונין אלא בט"ע והוא שלא בדקדוק והר"ב שהגיה תיבת עובד כוכבים חולק הוא אהמחבר. ודע שאף שכתב מהרי"ן חביב שפי' הא' הוא עיקר היינו בטור אבל בד"מ משמע דישראל היינו שאין מוחזק בכשרות אבל חשוד לדידיה אה"נ דינו כעובד כוכבים ועס"י פ"ג:

סעיף ג

של. עש"ך ועפד"ה אות ג' וכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ט משמע דביצים שבורות בקערה לא מעורבין באומר שע"פ מהני דמרתת יע"ש אמנם לדינא צ"ע בזה אלא בשלימין מהני באומד שע"פ והיינו באותן מינים טהורים שאין שכיחים בינינו כמ"ש הר"ב בהג"ה. ודע דהא דתניא אין לוקחים ביצים טרופות מעובד כוכבים דריעותא הוא ומסתמא ישראל מכר לו טריפה ותיפוק ליה שמא טמאים הם כיון שאין שלימין לא שייך מרתת תי' הר"ן דמיירי במקום שאין טמאים שכיחי יע"ש ולפי זה ישראל חשוד על טריפות והביא ביצים שבורות לפנינו לטריפה לא חיישינן שישראל מכר לו דאיך עבר על ל"ע ושרי למיזבן מיניה שאין טריפות מצוי מיהו באומר שהן מאותן שאין שכיחים אין לוקחים ממנו ✍:

סעיף ד

אא"כ. עש"ך דלדעת הר"ב בהג"ה אף אין מכיר כל שאומר שע"פ ואנו מכירין דמהני כמו שהגיה לעיל אפילו לעובד כוכבים ועפר"ח אות ג' עמד במ"ש המחבר שע"פ ואין מכירין דלהר"מ א"צ להכיר יע"ש ועי' בר"מ כתב אם אמר שע"פ וטהור הוא ועמ"ש בט"ז ואפשר לפרש דהמחבר סובר בישראל חשוד ומחלק בין חשוד לעובד כוכבים והר"מ מיידי באין מוחזק בכשרות מש"ה כל שאומר משע"פ וטהור אף שא"א מכירין די דאין חשוד ועמ"ש באות ג':

סעיף ה

ואין. עש"ך והא דאין לוקחין ביצים אא"כ אומר שע"פ וטהור ולא אזלינן בתר רובא תי' הר"ן דמיעוט טמאין וטריפות הוה רוב או מחצה (בס' ש"ה אבאר בענין ב' מיעוטי)

ועפר"ח אות ד' דכתב דהמקשה שפיר פריך אמאי תניא ואין חוששין משום טריפות ולא קתני ואין חוששין משום טמא ומיהו באמת דבעינן שע"פ ולא אזלינן בתר רובא ע"כ כמ"ש הר"ן או טמאים מרובים מטהורים ומינים הוא דאיכא בטהורים טפי ועי' תוס' חולין ס"ג ב' ד"ה ודלמא כתבו וא"ת ואמאי לא ניזול בתר רובא ולא כתבו וא"ת דלמא משום דטהורים מרובים אזלינן בתר רובא אלא דעל התרצן קשיא להו למה לי שע"פ ניזול בתר רובא וכאמור. ודע דלוקחין פת הנילוש בביצים אף דהוה ב' מיעוטי י"ל עכשיו אין מצוי בינינו כלל עוף טמא (שמטילים ביצים בין הבריות) ולא מצטרפין ועמ"ש בט"ז מזה ועכה"ג בהגהות ב"י אות ג' הא דתניא לוקחין ביצים בכל מקום היינו בין בא"י וח"ל יע"ש וזה יצדק להר"מ שמפרש ברייתא בישראל שאין מוחזק בכשרות משא"כ להני דמפרשים בעובד כוכבים ע"כ דה"ק בכ"מ אף שמטמאים מצוים ובאומר שע"פ וטהור הוא ועי' בהג"ה מ"ש:

סעיף ו

עכשיו. עש"ך ותוכן דבריו דעת המחבר הוא דעת הרא"ש דאין מצוי בינינו שיטילו ביצים בין הבריות עופות טמאים. ומיהו באומר שהן מאותן שאין שכיחים יותר מטמאים גם המחבר יודה דבעינן ט"ע או שאלה בישראל שאין מוחזק ומ"ש שדעת הר"ב דווקא אלו מדפרט אלו המינים וכמ"ש בט"ז וכיוצא בזה שכתב הר"ב קאי אבר אווזות וכמ"ש באות ז'. ומ"ש שא"צ לעיין בסימנים היינו שמסתמא הם כך אבל אם רואה שינוי וודאי יש לחוש אף שמכיר בט"ע שהם ביצי תרנגולת ומיהו בדק בלול של תרנגולים ומצא ביצה שב' ראשיה כדין או חדין כתב הלכות קטנות דשרי דאם ימדוד יראה שראשה א' כד וא' חד הביאו הלה"פ ובל"י. כתב הפר"ח אות ה' בשם הריק"ש ביצה שהיתה כולה חלבון בלי חלמון והטריף והפר"ח רוצה להכשיר אלא שהניח בצ"ע ומיהו בלול של תרנגולים ואין דבר טמא מצוי ביניהם פשיטא שיש להכשיר כה"ג מאחר שהפר"ח רוצה להקל יע"ש בשם שער השמים כשיש לה ב' חלמונים מטהורה היא וחלבון לבד ע"י תערובת במינו ברובא יש להתיר:

ודע דראיתי לכה"ג בהגהות ב"י אות יו"ד כתב שמ"ש בת"ח כלל ס"ו ד"א דשאר ביצים שאין של אווזות כו' אסור עד שיאמר שע"פ וסימנים שט"ס הוא שא"צ מע"פ ובסימנים סגי כמ"ש בהג"ה עכ"ל ולא ידענא דבהג"ה וודאי מ"ש בסימנים כמו שנתבאר היינו עם השאלה באומר מע"פ וטהור כיון דהם מאותן שאין שכיחים יותר מטמאים מאין הרגלים לומר דא"צ שאלה ואין כאן חזרה מת"ה ואף דבזמן התלמוד היו עופות טמאין מרובין

כמ"ש דתוס' חולין ס"ג דאלף מינים במזרח וכולן מין איה משא"כ עכשיו דשווין המה מה בכך מ"מ בעינן שיאמר מע"פ וטהור:

סעיף ז

או. עש"ך והנה בקצת מקומות אוסרין אווזות ובר אווזות שחרטומיהן שחורות (וקורין אותם ווילדי גענ"ז או קצקי"ש) אפ"ה לוקחין ביצים ואין חוששין שמא מהם הם הביצים דיש כמה דעות שהן עצמן מותרים ואף שאנו מחמירין אין להחמיר מספק בביצים ועוד דאין שכיח שיטילו ביצים בין הבריות. ועמ"י כלל ס"ו אות ב' כתב בר אווזות שקורין (ווילרי ענטי"ן) ובת"ה לא כתב רק בר אווזות יע"ש וי"ל. ומ"ש שם שנתפטם בשרצים עס"י ס' דיש צד להקל ועוד דאין רוב מאכליהם מתולעים ומ"מ המנהג לאסור אותם גופייהו:

כתב בסולת למנחה כלל ס"ו שאלה א' שאכל בר יונים שקורין (ווילדי טויבין) ואח"כ הודחו הכלים יחד וספק אם היו ב"י כתב באו"ה דתורים ובני יונה לא מצינו במינם של איסור ועוד דמידי ספיקא לא נפקא והוה ס"ס שמא טהורים ושמא לא היו ב"י ולא הוה ספק א' בגופו דלגבי הכלים באין שניהן כא' עכ"ל. מ"ש מאו"ה הוא בכלל נ"ו סוף דין ח"י ומ"ש דמידי ספיקא לא נפקא ולפ"ז ה"ה (ווילרי גענ"ז או ענטי"ן) שחרטומיהן שחורים אף למאן דמחמיר ספיקא הוא וכשיש עוד ספק יש להתיר ומ"ש בקדירות באין שניהם כא' דאנו דנין רק על הכלים כ"כ בשו"ת שלו ח"ב סי' ק"ט ספק טריפה במליחה דעל שאר הבשר אנו דנין ובאין שניהן כא' ולפ"ז ספק איסור שיש ספק אי נפל כלל לקדירה דיש להתיר מס"ס דבאין כא' כל שאין אנו דנין על גוף החתיכה וגם אי יש ספק אי יש ס' אבאר בק"י באורך מזה בעזה"י:

סעיף ח

ביצת. עש"ך מ"ש דילדה מיד הוה ד"ת הוא שלא בדקדוק דכבר כתבנו דהוה דרבנן ומ"מ מחמירין בספיקו דלא נתנו חז"ל לשיעורין (ונ"מ לחשוד ולעדות צ"ע עי' ר"מ פ"ג ממ"א) ומ"ש לס"ס ע"ט שם חילק בין וולד טריפה שיש לו חיות בפ"ע משמע ביצה טריפה אף שילדה מיד הוה ד"ת וכבר נתבאר בילדה מיד דרבנן ומ"ש לסימן פ"ז אות ט' וי' יע"ש. וראוי שתדע דביצת נבילה שלא נגמר אלא החלמון או מעורה בגידין יש בו חשש איסור תורה ודוקא שכמוה נמכרת בשוק בקליפה הקשה הוה דרבנן והוא פשוט ועס"י פ"ז ✍ ושם יבואר:

יראה לי ביצה גמורה מאותן ששה נבילות המנוין בפ"ק דחולין והר"מ בה"ש אם ילדה ביצה אף ששהתה קצת בין הלידה ובין זמן שנולדו בהם סימני נבילה אפ"ה כיון

דמטמאין מיד חשובים הם כמתים ולא שייך בהם ילדה באיסור ולדינא צ"ע אם הוה ד"ת עיין בר"מ פ"ב משא"ה ✍:

סעיף ט

ואפי'. עש"ך דכל דברים החשובים שאין מתבטלין אפי' הם איסור דרבנן כיון דהוחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן להקל עס"י ק"א דדוקא אם הספק אם הוא חהר"ל וכדומה אז ספיקו מותר:

ודע ביצים שנשברו בקערה ויש א' מהן של טריפה ועדיין כל החלמונים כ"א בפ"ע לא טרופות יש מהספק כמו שאגיד כי מב"י משמע אמ"ש הרשב"א בתה"א לפרש דברי הר"מ בפט"ו ממ"א ה"כ שטרף או נתערבו היינו שבורות שוב אין תורת יבש עליהן ובעינן ס' והפר"ח אות י"ד כתב כל שהן שבורות לא טרופות החלבונים לח בלח הם והחלמונים יבש הם יע"ש והכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ה בשם שארית יהודה בשם הרשב"א בתשובה רפ"ג משמע כל שהן שבורות תורת יבש עליהן ועיינתי ברשב"א ולא כתב שם כלום אלא כתב דלח לא הוה כ"א שנבלל זה בזה כמו יין ביין או קמח בקמח יע"ש משמע מדבריו כל שאין נבלל כמו החלמונים הוה יבש ביבש ולפ"ז כל שנודע האיסור קודם שטרפן חזר הדין כמ"ש סי' ק"ט ס"ב בה"מ יש להקל וכשעדיין לא טרפן יטול א' מהם ויזרוק או יבשל כ"א בפ"ע וכשטרפן ובישלן בא"מ בקמח וכדומה אף להש"ך בצ"ח דאוסר במין במינו וד"א דלא אמרינן סלק היינו כשנפל בב"א הא כשנפל תחלה למינו דכבר הותר ואח"כ לא"מ שרי כמו שאבאר שם ✍עס"י ס"ו ס"ד וי"ל בין דם לאיסור תורה ממש:

סעיף י

באלף. עש"ך תמה על המחבר (ועל הר"ב שלא הגיה) דאמאי אין ביצה בטילה ועס"י ק"י אות מ' דעכשיו אין נמכרין ביצים כלל באומד ולא בטילה כמ"ש הר"ב שם ועמ"י כלל מ"ב אות ב' כתב דעת הט"ז בק"י אות א' בה"מ ביצה בטילה ולא ידענא דהמעיין בט"ז שם לא היקל אלא בשאר דברים דלפעמים מוכרין באומד אבל ביצה כתב שם האידנא אין מוכרין אלא במנין ואין בטל אף בה"מ ופשוט והכל לפי המקום והזמן. ודע שמ"ש הש"ך דלטור לק"מ דביצה הוה בריה יש לעיין ביה דנהי דהטור סובר דלא בעינן בריית נשמה ואף שאין נוצר באיסורו מיקרי בריה מ"מ בעינן שכל שיחלוק אין שמו עליו ויראה הפירוש דה"ק כל שהתורה פרטה האיסור והוא שלם דמשמע בין קטן ובין גדול כמו שיראה הרואה פג"ה בראש"ש תדע דחטה של טבל דומה וודאי לביצת טריפה ונבילה ומשום דלא פרט הכתוב לא תאכל חטה לא הוה בריה ומי כתיב לא תאכל ביצת

טריפה ובשלמא ביצת טמאה אפשר כתיב בת היענה וגם זה אין ברור דאין לוקין עליו (עי' ר"מ פ"ג ממ"א) וצ"ע ועמ"ש בסי' ק' ✍:

ודע דכל דברים החשובים דאין בטילין בין וודאי איסור דרבנן או ספק איסור תורה אין בטילין ואף בחהר"ל ומנין ובריה נוהג זה הדין עד"מ ג"ה שנתערב חד בחד ואח"כ נתערב אחד מהן באלף כולן אסורות ול"מ לטעם דבריה אין בטל מטעם חשיבות מצ"ע פשיטא דספק אין בטל אלא אפילו לטעם הואיל ולוקין עליהן בכ"ש אחשבוה רבנן מ"מ אף ספק איסור תורה הוה בריה עס"י ק"ז בט"ז אות א' זולת בספק אי הוה בריה בטל. ועי' או"ה כלל כ"ה ד"א בשם המרדכי איסור תורה וודאי או ספק או וודאי דרבנן אין בטילין ואלו הן בריה ודרכו להמנות כו' וכן הביאו הכה"ג בסי' ק' בהגהות הטור אות א'. ודע דביצת טמאה וטריפה אין לוקין עליהן להר"מ ז"ל פ"ג ממ"א ה"ו ולאו דווקא טמאה דכתיב מבשרם ה"ה טריפה דכל דבר הנלמד מריבויין הטמאים וכיוצא אין לוקה עליהם ולתוס' משמע דהיה לוקה עליהם עי' בכורות ו' ב' וחולין קי"א ב' ובס' שושנת העמקים אבאר זה בעזה"י:

סעיף יא

או. עש"ך ויראה דהוציא כן מדכתב או מביצה שחוטה ולא כתב מכשירה והפרישה אות ע' הקשה כן על הטור ותי' בין ביצת נבילה הנמצאת במיעיה ובין שנולדה מחיים מינכרא שזו רכה וזו קשה והש"ך לא ניחא ליה בכך ומפרש דה"ק אפילו ידענו שמתרנגולה זו אלא שאירע ספק בשחיטה וה"א דאיתחזק איסורא אפילו בדרבנן לא אמרינן ספיקו להקל והביצה יהא נגרר אחר התרנגולת קמ"ל דנהי דהתרנגולת אסורה מספק אפ"ה הביצה מותרת ומיירי בספק שהה ודרס או סכין פגומה כמבואר סי' י"ח בש"ך אות א' דהוה רק ספק כמו שהתבאר שם משא"כ אם לא בדק בסימנים אם שחט הרוב דהוה וודאי נבילה עס"י כ"ה אין סברא להתיר הביצה כה"ג. ועמ"י כלל ע"א אות ג' כתב דחזקת איסור אף בדרבנן אסור ואמאי לא הוקשה לו אף למאן דמתיר ספק דרבנן אף באיתחזק איסורא מ"מ אמאי לא נגרר הביצה אחר העוף עס"י א' בט"ז בשוחט שלא נטל קבלה יע"ש אלא כדאמרן דספק בשחיטה לאו וודאי הוא בספק ששהה וכדומה מטעם המבואר בסי' ח"י יע"ש והפר"ח אות יו"ד כתב דזה פשיטא אם באיתחזק ב' תרנגולים אמרינן כן יע"ש ולפמ"ש טובא אשמעינן. ודע דהמחבר שינה מלשון הטור שכתב וז"ל ספק אם היא ביצת נבילה או אם היא ביצת שחוטה מותרת ספק אם היא של טריפה או של שחוטה אסורה והמחבר כתב בסיפא כמו ברישא ספק אם היא ביצת טריפה או ביצת שחוטה אסורה וירצה בזה שידענו שזאת הביצה מזאת התרנגולת וא"י אם

התרנגולת נטרפה בשחיטה או לאו והיינו ספק אם הגרים שליש בווושט בעוף דלא הוה אלא טריפה ולא נבילה עס"י ל"נ דמ"ש המחבר תורבץ שניקב הוה נבילה לאו דווקא אלא טריפה הוה עכה"ג ושאר פוסקים א"כ גרע טפי כיון דשם טריפה עליה הוה ספק טריפה ואין מקילין בספיקו דלא נתנו חז"ל דבריהן לשיעורין כמו ילדה מיד כמבואר אות ה' ומשום לא פלוג ה"ה טריפות בשחיטה ומינה ברישא נמי בהכי מיירי ספק אם היא ביצת נבילה או שחוטה אפ"ה מותר ולא הוה איתחזק איסורא וכדכתיבנא ועס"י כ' וק"י ✍:

סעיף יב

וע"ל. עש"ך ושם מבואר תוך ג"י בהוגלד אסורה ולהמחבר כל שהוגלד אסור עד יב"ח ה"נ בביצים:

סעיף יג

והוא. עש"ך בשם הרשב"א דאם מעורה הוה בשר מהחי לא אמ"ה כמ"ש הפרישה כיון דלא נגמר כולה הוה רק בשר מהחי ולאו דוקא הכה ה"ה בלא הכאה אם הטילה ומעורה בגידין אסור משום בשר מהחי פ"ת אות ח' ועי' סי' פ"ז ובב"י ועמ"י כלל ס"ד אות ב' הטילה חלמון ואית שורייקי סומקי מיקרי מעורה וע"ש וא"כ יש להחמיר כה"ג ומ"מ בשר מהחי הוה ולא אמ"ה ונ"מ לענין איסורין מבטלין זה את זה דבעינן שיהא משני שמות כדבעינן למימר בצ"ח אי"ה:

סעיף יד

ואם. עש"ך הביא דעת הר"מ ז"ל דאף קלופה אין אוסרת וכ"מ בחולין צ"ז דפריך ומוקי בביצת אפרוח ולא משני בקלופה והתוס' תי' דסתם ביצה מבשלין אין קלופה והר"מ לא ניחא ליה בזה. ומ"ש הש"ך דהירושלמי מיידי בביצת אפרוח דע דבירושלמי הכי איתא שלוקות באין שלוקות קלופות באין קלופות צריך שיעור אחר משמע דמיירי בביצה שאין בה אפרוח עפר"ח אות י"ב ועמ"ש באות ט"ו ובש"ך אות יו"ד:

סעיף טו

ואם. הש"ך הסכים לדברי הפרישה כו' והנה בירושלמי הזכיר שתי החלוקות קלופות עם אין קלופות או אין קלופות עם קלופות צריך שיעור אחר ומשמע דבין שאסורה קלופה או היתר קלופה אסורין כפרישה דלא כט"ז אות יו"ד שסובר דעיקר תלוי באיסור אם קלופה או לא. ומיהו הש"ך באות י"ד כתב לענין קליפות היתר מעלין את האיסור איירי בירושלמי ועתוס' חולין צ"ח א' וביש"ש פג"ה סי' מ"ג מפרשים לענין שיצטרפו קליפות היתר ואיסור להעלות את האיסור. עוד כתב הש"ך פי' בגמרא אבא שיער במ"ה היינו ג"כ לענין קליפות היתר מעלין את האיסור כל שיש עם קליפה המותרת ס"א סגי בכך

דלא כפרישה וט"ז אות יו"ד ומ"ש ראיה מגמרא מבואר דהפסיק שם בין מעשה דמר בר"א ואמר ביצה בס"א ולרש"י לא קאי הני מעשים כ"א אתרבא:

סעיף טז

וצריך. עש"ך הנה יש ב' טעמים א' שאין שוות ויש קולא בתבשיל די ס' וחומרא בשבורות עם ביצים ס"א ולהר"מ הטעם דביצה הוה בריה והוסיפו בשעורה ויש קולא כל ששבורה די בס' וחומרא בתבשיל ס"א ולפ"ז יש להחמיר כב' הטעמים בתבשיל או טרופה עם ביצים ס"א (והמים מצטרף) וטרופה ועם תבשיל לכ"ע די בס' וכ"ז פשוט. וראוי שתדע מ"ש הש"ך דלהר"מ ביצה הוה בריה היינו ביש בה אפרוח דבאין אפרוח אין אסור להר"מ דמיא בעלמא אף קלופות כמבואר בפט"ו ממ"א הי"ט וכ' ועמ"ש באות י"ד אלא דה"ק דלב"י הטעם באפרוח הוה בריה והש"ך בסי' ק' אות כ' כתב דאפרוח לא הוה בריה דלא נוצר באיסורו מיקרי דכי גביל היתרא הוא ומש"ה כתב דלהר"מ הביצה עצמה קרוי בריה ומיהו בשבורה וגם האפרוח נתרסק לא הוה בריה. אמנם מ"ש לדידן אסור התבשיל בקלופה או נקובה לא הבינותי חדא דלעיל משמע שהסכים לפרישה דתרתי לא אמרינן וא"כ בתבשיל אף שאין קלופה ליתסר ואם נאמר דסובר כט"ז דתלוי באיסור אם אין קלופה אין אוסר מ"מ הא לדידן ודאי ביצה לא הוה בריה דבעינן בריית נשמה כמ"ש סי' ק' וכ"ת דיש להחמיר כר"מ דביצה הוה בריה הא בסי' ק' אות ב' פסק אפילו יש בה דם לא הוה בריה. ורע דלהר"מ ביצה הוה בריה ע"כ משום חשיבות דאי משום דלקי בכ"ש הא להר"מ ביצת הטמאים ליכא מלקות כ"ש מטריפה ואם נאמר שיש לחלק מ"מ בעינן כזית וכדאמרן לעיל:

ומה שכתב לחוכיח מתוס' חולין צ"ח ד"ה ואיבעיא להו דהקשו הא אמר ריב"ל כל איסורין בס' ואיך מסופק ביצה אי בעינן ס"א ומה קושיא לקמן בתבשיל מיירי אלא ש"מ בתבשיל נמי בעינן ס"א ואכתי לקמן בלא אפרוח מיירי אלא אף בלא אפרוח בעינן ס"א ומיהו עיקר כוונת הש"ך דתוס' כר"מ סברי דבתבשיל בעינן פ"א ויש לעיין קצת. ודע שראיתי בספרו הארוך דביצה דהוה בריה לאו דלא ליבטיל באלף אלא כיון דהוה בריה קצת עשו היכר וס"א יע"ש וא"כ נתיישב קצת מ"ש לדידן בקלופה בעינן ס"א ומה שיש לעיין שם בדבריו אין מקומו פה. ודע דלהר"מ דהוה בריה אף בא"מ בעינן ס"א דבריה בא"מ נמי לא בטיל כמבואר סימן ס' ס"ד ירקות ויש תולעים והוא פשוט:

ודע דלפי מ"ש הר"מ ז"ל וכפי מה שהבין הב"י דלאפרוח קרוי בריה א"כ אם באנו לחוש לדברי הר"מ ז"ל בכל הדברים שהם בריה ואפשר ה"ה חהר"ל ליבעי ס"א לבטל פליטתו שלא יבואו להקל בהיא גופא. וראיתי להפר"ח אות י"א דווקא כאן דאח"כ נעשה היתר

גזרו טפי משא"כ בריה של איסור ולא הבינותי דמסתם סתם הר"מ משמע אף ביצת טמאה שלא יבוא לכלל היתר ועוד בשומן ג"ה כ' שם דבעינן ששים אף דבשאר איסורי דרבנן בנ"ט סגי (לשיטת הר"מ ואנן קיי"ל בס' בדרבנן ג"כ) הואיל ג"ה בריה הוסיפו בשומן אלמא אף בשל איסור הוסיפו ולפ"ז למ"ש הש"ך דיש להחמיר כב' הפירושים דלא כפסק המחבר א"כ יש לעיין אמ"ה וכדומה ליבעי ס"א לבטל פליטתה ומיהו מה דקיי"ל שומן ג"ה בס' ולא הוסיפו ס"א לדידן יש לומר אטו גיד לא הוסיפו ומ"מ משמע בדוכתי טיבא דבריה די בס' לבטל פליטתה וצ"ע ✍:

סעיף יז

וביצה. עש"ך עס"י ס"ו אות יו"ד ועס"י צ"ח ס"ז מ"ש המחבר ס"א לבטל פליטתה קאי אאפרוח לא אטפת דם דמבואר סימן ק' דלא הוה בריה והלשון דחוק יע"ש בש"ך אות כ"ד ושם אבאר. וכבר כתבנו דס"א היינו עם המים שמבשלין שם הביצים. ודע דלמ"ש הפרישה תרתי לא אמרינן הא חדא אמרינן ולפע"ד אף שאיסור אין קלוף כל שאחרות קלופים אסור וזה דלא כמ"ש המחבר כאן אוסרת המבשל עמה אפילו אין קלופות וי"ל ומיהו הא ל"ק הא המים נ"נ ואוסר שאר הביצים י"ל אין הנאסר כו' ועמ"ש בט"ז מזה ✍:

סעיף יח

ועיין. עש"ך עשה כלומר דל"ת דהר"ב ה"ק דכאן מצטרפין אף באין ה"מ והראה מקום לקמן דשם יש להחמיר באין ה"מ דיש בהם קצת לחלוחית משא"כ כאן דאין בהם לחלוחית אלא דהר"ב לא חילק שם ואף בקשים החמיר באין ה"מ והש"ך הוא דחילק שם באות א' יע"ש ועמ"י כלל ס"ג אות ט' כתב באמת כן דעצמות יבשות אף באין ה"מ מצטרפין א"כ ה"ה כאן. ועת"ה כלל פ"ה די"ו שם יראה דיש לחלק בין מין במינו מצטרפין אף באין ה"מ ובש"ע לקמן בהג"ה מיירי באינו מינו א"כ כאן נמי במינו מצטרפין אמנם בל"ח דף ר"ז כתב באות ק"ל שהת"ח חיבר באחרונה וחזר ממ"ש בהג"ה ואזלינן בתר בתרא ואף באינו מינו מצטרפין וכבר כתבנו בהנהגות או"ה דקי"ל דהגהות חיבר באחרונה וכמ"ש הכח"ג בדוכתי טובא. ודע דמכאן מוכח לכאורה דכלים העשוין מקליפת ביצה כמו ביצת בת הנעמה די בהגעלה (עיין א"ח תנ"א) דהא בסימן צ"ט הקשו הט"ז וש"ך אות א' וג' לימא איסור דבוק ותירצו דכלי עצם יש תקנה בהגעלה ולא שייך נ"נ יע"ש וא"כ קליפת הביצה אמאי מצטרפין להיתר אלא ע"כ ג"כ מהני הגעלה ולא נ"נ ואין לחלק בין קליפת ביצה דתרנגולת לשאר ביצים ✍:

סעיף יט

וי"א. הש"ך צידד מדלא הגיה הר"ב בצ"ח ס"ז אף באין אפרוח ואין קלופות לאסור ש"מ דעיקר כמחבר ומ"מ באין ה"מ ראוי לפסוק כרמ"א דאוסר באין קלופות:

סעיף כ
אפרוח. דכי גביל עפרא הוא ונבילה מיירי מחיים כמ"ש לעיל ועש"ך:

סעיף כא
וי"א. הש"ך התיר דאין לחדש גזירות מלבנו ועמ"ש בט"ז. ודע דביצת נבילה שאסורה מדרבנן אם היא קלופה ונגעה בד"א חם בחם בלא רוטב סגי בקליפה עס"י ס"ו בש"ך אות י"ג ובמ"י כלל ס"ג אות יו"ד ואף להש"ך דם ביצים הוה קצת שמנונית משא"כ ביצה לחודיה איסור כחוש לגמרי ובדרבנן לא מחמירין עסי' ק"ה ובמ"י כלל ל"ח אות י"ד ועוד דם ביצים י"א דאורייתא משא"כ ביצת נבילה ובסי' ק"ה אבאר בזה לדינא ✍:

סעיף כב
ולכתחלה. עש"ך אבל אין הפירוש שאין להושיב תרנגולת ואם ישבה מותרים אפרוחים לדעת הר"ב ז"א והש"ך מתיר עיין לעיל:

סעיף כג
שהתחיל. עש"ך ועמ"ש בסימן ס"ז מה שיש הפרש בין הש"ך לט"ז שם ועפר"ח כאן:

סעיף כד
עוף כו'. אבל ודאי טריפה לא מהני יב"ח ולא עיבור ולידה ועש"ך דעיבור לחוד או לידה לחוד לא מהני בספק דלא כפר"ח שהיקל בעיבור לחוד:

סעיף כה
כשירה. עש"ך ופשוט דל"ת שנתרפאה אח"כ דטרפה אין לה רפואה ואיגלי מלתא דלאו טריפה היתה:

סעיף כו
אין. הש"ך הראה לסימן פ"ד אות ח"י דספק טריפה נמי אין מוכרין לעובד כוכבים ומכאן משמע דאף מעט אסור למכור לעובד כוכבים ועמ"י ועס"י פ"ד:

סעיף כז
בד"א. עש"ך דפי' דאאיסורא קאי דאין לוקחין מהם טרופות כיון שרואין ריעותא אבל ישראל מוכר לעובד כוכבים טרופות ולא חיישינן שמא יתן בפת ועפר"ח משמע טרופות אין לוקחין מחם הא שבורות לוקחין:

סעיף כח
פת. עש"ך ועיין לקמן דל"ש בישולי עובד כוכבים בהו דקמחא עיקר:

סעיף כט
וי"א. עש"ך צידד להתיר בעובד כוכבים שאין נחתום אבל לנחתום אסור למכור ביצה טרופה דיערבם בפת וימכור לישראל יע"ש:

סעיף ל

והכי. עש"ך דמ"מ אין קונין ביצה טרופה ולא אמרינן דישראל לא מכרה לו דהא חיישינן שמא יערב בפת יש לומר כיון דחזינן ריעותא חיישינן דלמא איקרי ומכר לישראל ביצה טרופה:

סימן פז

סעיף א

שאינו. עש"ך עשה כלומר אפשר מלת דרך קשיא ליה הי"ל שאין אסור אלא בבישול או דכלל צלי וחם לתוך חם וצונן להם דג"כ אסור מ"ה. ולשון זה שכתב המחבר הוא דברי הרשב"א בתה"א ב"ד ש"א ועיין בספר ג"ו בפתיחה שם כתבנו דאף דהוצרך הכתוב להוציא בלשון בישול לאסור שלכ"א מ"מ אין לנו איסור ע"י כבישה כיון שבא הכתוב בלשון בישול דהוה כאלו אמרה תורה לא תבשל ותאכל וכ"כ הפ"ת. ועי' חולין קי"ג בהא דהמבשל חלב בחלב דאמר להכי אפקיה לאכילה בלשון בישול לומר כשם שהיה לוקה על בישולו וח"א להיפוך והא וודאי קשיא מנלן הא כיון דאיצטריך להוציא אכילה בלשון בישול כמ"ש. וסבור הייתי לומר דהני אמוראי סברי כמ"ש בפסחים כ"ה מתיב רבא כו' דסובר כל איסורין לוקין שלכ"א ומש"ה דרשי להכי אפקיה לאכילה לומר כו' מש"ה הר"מ בפ"ט ממ"א ה"ו פסק דהי' לוקה על בישולו ולא על אכילה אלא דאכתי קשיא הא צריך למעט מליחה וכבישה (והר"מ פסק דל"פ דלמעט מחלוקת עדיף) ובס' ר"י כתבנו ישוב לזה:

סעיף ב

כל. עש"ך הסכים דמותר בהנאה דלא כמהרש"ל ומ"ש לבשל לאכול הוא קאי אמה ששנינו רפכ"ה כ"ה אסור לבשל חוץ מבשר דגים וחגבים כתב הב"ח דמשמע ה"ה עוף אסור לבשל והש"ך תי' כמ"ש המ"מ דלבשל לאכול קאמר אבל בישול מותר בעוף. ומיהו י"ל אסור לבשל משום מ"ע. ולבוש ס"י כתב המחמיר לאסור בשר עוף בהנאה תע"ב יע"ש. עוד כתב הלבוש ס"ג תלתא גדי ואמו לרבות שור ושה תמוה דבחולין דריש תלתא גדי ואמו לדרשא אחריתי ושור ושה מסיק תרי מיעוטי כתיבי עזים העזים יע"ש ועמ"ש בט"ז אות א':

כתב בשו"ת שער אפרים סי' ל"ח חמאה שבשלו בקדירת בשר ב"י העלה לנר חנוכה שרי דמצות דרבנן נמי לאו ליהנות ניתנו ושרי הא נרות של חול אסור ונקברין לא ישרפו לא שייך בנ"ח דלא נשאר אפר עכ"ל. וזה הפך מ"ש בט"ז בשם מ"י בסולת בלולה בטיגון אין לאסור בהנאה ועיין שבת פתילות ושמנים שאין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנוכה דמותר להשתמש לאורה והוקשה להם לתוס' דלמא הטעם כבתה זקוק כו' א"ל והאיכא

איסורי הנאה י"ל דאמתני' קאי שאמרו חז"ל ושם לא הוזכר איסורי הנאה. עתה בהעתקה שלישית ראיתי בא"ז א"ח תרע"ג אות ב' תמה עליהם דלהדליק נ"ח אסור דעובר על בישולו יע"ש ריש בישול אחר בישול כמבואר בסי' שי"ח. הנה מ"ש כמבואר בשי"ח לענ"ד אף יבש או רותח לח דל"ש בישול אחר בישול בשבת אפ"ה בב"ח בישול הוה ובמקום אחר כתבנו. ולהליץ בעד ש"א י"ל קצת טיגון לאו בישול הוא ואסור בהנאה מדרבנן כיש"ש יע"ש ✍:

סעיף ג

אבל. עש"ך ותוכן דבריו דהמחבר יפה עשה ששינה מלשון הטור וכתב דבהמה טמאה אין בו איסור אפילו מדרבנן בשגם דחהר"ל דלא בטיל לא הוה רק מדרבנן אין להחמיר בחלב טמאה גם לענין נ"נ יראה לומר כן. ומ"ש שכ"מ מרש"י הוא כמ"ש הט"ז אות ב' וע"ש ברש"י. ומ"ש דנ"מ לענין מ"ש הר"ב בסי' צ"ב ס"ד אפשר דקאי אאם היה חצי החתיכה ברוטב או דקאי אלח בלח דבשאר איסורין בה"מ סומכין לומר דאין חנ"נ ובב"ח אף בשר עוף בחלב דרבנן עד"מ ציר בשר עוף עם חלב ונתערב אח"כ צריך ס' נגד הכל אף בה"מ וכ"מ לשון הר"ב שם דלא חילק אלא בין בב"ח לשאר איסורין ועש"ך שם אות ט"ו מ"ש על אפי רברבי שכתב בב"ח יש להחמיר כתב הש"ך דמדינא הוא וי"ל דא"ר כ"כ אבשר עוף וכדומה אפ"ה יש להחמיר אטו בב"ח דאורייתא ושם יבואר עוד:

כתב בכר"ו אות ה' דנ"מ זית בשר טמא וזית בשר טהורה שנפלו לנ"ט זיתי חלב דאיסורין מבטלין זא"ז יע"ש. ולי נראה אם לומר דטמא וטהור אין טעמן שוין יש לצדד בזה אבל באמת אין זה ברור והלכך בטעמא תליא מלתא וכל שנרגש טעם הבשר ודאי אסור באכילה ולענין הנאה יש לעיין דבאכילה אסור משום טמא ג"כ דנ"ט וחיך אוכל יטעם אבל הנאה י"ל דרך בישול אסרה תורה וכל שאין בבשר טהור כדי ליתן טעם לא נעשה בב"ח ושרי בהנאה ועמ"ש בשער התערובת וצ"ע ✍:

סעיף ד

ובשר. עש"ך דהלכה דחיה ועוף מדרבנן והולכין בספיקן לקולא ובהנאה שרי ועמ"ש באות ב':

סעיף ה

אבל. עש"ך ועמ"ש בט"ז בשם כה"נ דבחלב יש סכנה ובחמאה ובשומן הנקלט אין סכנה עסי' קי"ו דיש דיעות בסכנה אפילו ס' לא מהני:

סעיף ו

ונהגו. עש"ך הסכים דאסור לעשות כן דבאיסור דרבנן נמי שייך מ"ע ומיהו מ"ש מת"ח משמע דבצונן מותר להניח בחלב שקדים אפילו בשר בהמה זה לשון הת"ח כלל ס"ב

ד"ה יש רוצים לאסור בשר עוף בחלב שקדים. ול"ד לדם שבכרת משא"כ בשר עוף דרבנן ואפילו בבהמה אין איסור כ"א בבישול וראיה דמותר לבשל בחלב טמאה ולא חששו למ"ע ואפילו להרשב"א דאוסר לבשל בחלב אשה מ"מ היינו בישול אבל אכילה שרי ודברי הרשב"א תמוהים דהא בטמאה לא חששו למ"ע עכ"ל הנה מה שחילק דם בכרת ואפשר דלא תקשי דם שבישלו דרבנן ואפ"ה כ"ז שלא כנסו עם קשקשים משמע אפילו ע"י בישול אסור. ומ"ש ואפילו בבהמה אין איסור כ"א דרך בישול לכאורה אעוף קאי וה"ק אפילו בהמה אין איסור בצונן וא"כ בעוף דאיכא כמה צדדים לא גזרו ע"י צונן אמנם ממ"ש ואפילו לרשב"א דאוסר בחלב אשה אבל שלא ע"י בישול שרי משמע להדיא אפילו בשר בהמה טהורה בחלב אשה. ומ"ש הת"ח דחלב טמאה לא חששו למ"ע קשה הכל טעמא מאי הא דם דגים גזרו בחד דרבנן אם לא כמ"ש דם בכרת החמירו טפי. ולענין דינא בסעודות גדולות ודאי ראוי להניח אצלו שקדים:

סעיף ז

ונראה. עש"ך ובתחלה כתב דהמחבר בס"ד מיירי לרפואה או בגוונא דליכא למיחש למ"ע דמינכרי ובזה מיושב מה שתמה הת"ח על הרשב"א דאוסר בחלב אשה והא שרי לבשל בחלב טמאה דהתם מיירי לרפואה או דמינכרי. אכן קשה אמאי נקיט חלב אשה ולא נקיט טמאה היכא דאין לרפואה דאסור משום מ"ע ע"כ כתב הש"ך דלהמחבר האי אסור לבשל לאכול הוא ובס"ה דכתב המחבר אם אין גמורות אסור לבשלם ע"כ לאכול דלבשל כתב בס"ג דשרי עיין אות י"א וכן ממרוצת לשונו שכתב בס"ה אסור לבשלם אבל אם אכלם בפ"ע מותר לאכול גבינה משמע דלבשל היינו אכילה (ומיהו י"ל דבס"ג כתב דמדינא שרי ואח"כ בס"ד כתב דמ"ע אסור וה"ה חלב כו' עם בשר עוף ומש"ה בס"ה כתב דאסור לבשל אלא דביצה מנכרא) ובזה מתורץ הקושיא של הת"ח דטמאה דאין ראוי לאכילה בבישול ליכא מ"ע משא"כ לבשל ולאכול בחלב אשה באכילה שייך מ"ע. אמנם מ"ש דלהר"ב צ"ל כן הלשון מגומגם דלהר"ב ודאי אסור בישול ממש בחלב טמאה שהרי הר"ב אומר כן דאסור לבשל בחלב טמאה והיינו בישול דאין ראוי לאכילה משום טמאה ולפי דברי הש"ך יהיו דברי הר"ב סותרין דלעיל כתב דבשר בהמה אין להתיר אא"כ הניח שקדים והיינו ע"י בישול דבצונן משמע בת"ה דשרי אף בבהמה ואיך בישל מתחלה דדוחק שהניח אצל קדירה שקדים וע"כ מותר בבישול א"כ איך כתב הר"ב דלבשל בחלב טמאה אסור וע"כ צריך לדחוק דמניח בשפת הקדירה שקדים. ומיהו חמחבר דנקיט חלב אשה ה"ה דה"מ למנקט בשר עוף דבאכילה הוא דאסור ואולי סובר כלבוש דחיה ועוף מינכר יע"ש:

סעיף ח
אבל. עש"ך זה להר"ב דמתיר עוף בחלב שקדים ה"ה בחלב אשה אבל לפי מה שהעלה הש"ך אות ו' דאפילו בדרבנן שייך מ"ע אסור אף עוף דרבנן אפילו בחלב אשה לאכול כמו בחלב שקדים דאסור:

סעיף ט
אע"פ. עש"ך חילק בין סימן פ"ו. ומ"ש אמ"ה הוא לאו דוקא דשם מוזכר בשר מן החי ומיהו באין גמורות הוא דהוה בשר מהחי וגמורות ומעורות הוה אמ"ה:

סעיף י
אבל. עש"ך ודע דמעורות היינו דאית ביה שורייקי סומקי אפילו נגמרה החלמון והחלבון מיקרי מעורות ועמ"ש בט"ז ועפר"ח:

סעיף יא
אסור. עש"ך דלבשלם היינו אכילה וכאן אפשר כ"ע מודים דשרי לבשל ביצה המעורה בחלב דמינכר ולא אתי לאיחלופי כמש"ל:

סעיף יב
אבל. עש"ך וטעמא דבשר עוף דרבנן ובביצים לא גזרו אף דחשיב כבשר ממש:

סעיף יג
אין. עש"ך דהמחבר כלל חלב זכר עם אינך משמע דאיכא איסור דרבנן ואם נפל לתבשיל אסור עד ס' והר"ב בהג"ה מיירי בחלב זכר אדם דליכא אלא מ"ע וכל תערובת ליכא מ"ע ושרי באין ס' ועפר"ח:

סעיף יד
בחלב. עש"ך כבר כתבנו במקום אחר חלב נבילה יש בו איסור תורה אלא שאין לוקין עליו והפרישה כאן כתב חלב מתה דרבנן כמו ביצת נבילה והב"ח בקו"א כתב דחי' לוקה עליה ובסימן פ"א כתבנו דלדעת הר"מ איסור תורה יש בו ולא מלקות:

סעיף טו
ואין. עש"ך דהמחבר כר"מ דאין לוקין משום בב"ח הא משום דם לוקה דאמה דסמיך ליה קאי ועוד המחבר השמיט בשר מתה. וחלב מתה כתבנו דאין בו מלקות אלא איסור אמ"ה עב"ח ופרישה כאן [ומיהו י"ל לדעת התוס' בכ"ה בכורות ו' לוקה אחלב מתה] ומיהו אנן קי"ל דם בעין שבישלו דרבנן וכ"ש מה שיוצא ע"י מליחה כו':

סעיף טז
וחלב. עש"ך דרמ"א מיירי חלב זכר אדם הא דבהמה אסור מדרבנן אבל המעיין באו"ה כלל ל"א ד"ג כתב חלב זכר מלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן ולא גרע מחלב אשה יראה דבחלב זכר דבהמה איירי משום דלא שכיח לא גזרו דאי דאדם תיפוק דלא גרע מחלב

אשה דלא כמ"ש הפר"ח אות י"ד. עוד כתב או"ה חלב של ודאי טריפה אוסר בשר מ"ה דראוי להיות אם. אם היתה מעוברת כבר עכ"ל וירצה דמחלב אמו ממעטינן חלב שחוטה הא חלב טריפה נהי שאין מתעברת ויולדת מ"מ יולדת עכ"פ. (ולולי דבריו הקדושים הייתי אומר בלא"ה דמי שראוי להיות אם היינו להניק וילדה כבר קודם שנטרפה) ואיך שיהיה למידין מיניה דחלב טריפה אסור ג"כ בהנאה ע"י בישול ומינה בשר טריפה ונבילה וכ"כ ז"ל ובד"מ אות ה' הניח דברי או"ה בצ"ע ואולי היה נוסחא אחרת לפניו יע"ש:

סעיף יז

ומי חלב. כתב הש"ך אפילו לאחר שהוציאו כל המאכל אפ"ה איכא איסור דרבנן יע"ש:

סעיף יח

י"א. עש"ך דאין העולם נזהרים בזה דאין אלא חומרא בעלמא עכר"ו אות י"ג ולדינא בשר בחלב יש בישול אחר בישול ומ"מ הבלוע שבתוך הקדירה מבשר וחלב יחד שיפלוט לחוץ ויתבשל לא חשו דזה לא הוה דרך בישול אבל בשר בקדירה ב"י מחלב ודאי הוה דרך בישול. ומ"ש הכר"ו בב"ח כל שבא לידי בב"ח אוסר אח"כ אף שנט"ל לא נהירא דנט"ל שרי מטעם חד בתרי בטל כיון דאין נותן טעם מושבח במאכל וכ"מ בכמה דוכתין ובסי' ק"ג אבאר דבלוע אף בציר חד בב' בנט"ל שרי. ומה שהקשה ממהרי"ל שצוה להגעיל הכלי שעשו בו חפיפת מים עם אפר תי' בצ"צ סי' צ"א דכיון דיש תקנה בהגעלה הוה כלכתחלה ונט"ל לכתחלה אסור עמ"ש בסי' צ"ב בט"ז וש"ך. אם מותר לערב חלב בהמה או חלב חטה ביין שיהא צלול אבאר בסי' צ"ז וצ"ט עיין צ"צ סי' פ':

סעיף יט

דאסורים. כתב הש"ך היינו רותחים וברור הוא דכשהיס"ב בכ"ר מיקרי מבשל הא כ"ש אף דמפליט ומבליע לא מבשל ושרי בהנאה:

סעיף כ

ורגילות כו'. והא דלא מיתסר לחפיפה דאין נהנה מגוף האיסור מבב"ח ש"ך:

סעיף כא

ואף. עש"ך בקדירות של מתכות יש להתיר אף לכתחלה דמתלבן ונשרף הבלוע. ובתנורים שלנו בבית החורף אין רגילים להתבשל שם כלל ודאי שרי ומיהו יש ליזהר שלא לשאוב מים בכלי חולב ואח"כ בכלי בשר דפעמים שהם מלוכלכים ולא הוה ב' נותני טעמים להיתר ויש למחות ביד העושים כן:

סעיף כב

פטור. ואיסורא מיהא איכא ש"ך. והוא לשון הר"מ ז"ל בפ"ט ממ"א ה"ז והוא ברייתא חולין קי"ד ומשמע ודאי דבאכילה אסור מדרבנן עכ"פ ועמ"י בשו"ת סי' ט"ז בנמצא עצם

חלול בתוך מאכל חלב והיה ספק שמא היה מוח וצידד המ"י להחמיר והבל"י בשו"ת שלו סי' צ"ט התיר דלא מחזקינן איסורא והמ"י כתב בעצמות הרכין אסורין אף העצמות עסי' צ"ט ולא הבינותי דכאן משמע דעצמות הקשים נמי אוסרין בב"ח מדרבנן אם לא שנאמר דמלת הרכים קאי נמי על עצמות וז"א וצ"ע ועיין חולין קי"ד לא הוזכר הרכים ועסי' צ"ט בש"ך אות א' ופר"ח ושם אבאר בעזה"י ✍:

ודע דעור בחלב פטור אבל אסור מדרבנן ויש להסתפק באותן שעורותיהן כבשרן כמו שחשבן הר"מ ז"ל בהמ"א פ"ד הכ"א עור השליל ועור תחת האליה ועור בית הבושת דהוה מ"ה כבשר ה"ה לענין בב"ח אפשר שאסור באכילה ובהנאה ✍:

כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות מ"ג פעם אחת הביאו תורגמים דבש בנודות ואסר דאף שיבש הוא מ"מ נתלחלח תוך שיעור כבישה אם לא לצד השיער יע"ש ויראה דמש"ה אסור לצד הבשר שיש תלתלי בשר עדיין מחובר בעור משא"כ לצד השיער אף דכבוש אוסר בכולו מ"מ העור לחוד אין בו טעם כ"כ ויש לסמוך ג"כ אמ"ד בשר בדבש פוגם. ומיהו שמן זית אוכלים אף הבאים בנודות דפוגם הוא בשמן עסי' ק"ג ושם אבאר:

סעיף כג

אינם. עש"ך הראה מקום לסי' פ"א ולהרא"ש קשיא דתי' דבחלב אמו ממעט כאן מי חלב דהיוצא מאם מעורב הוא משא"כ לענין אמ"ה א"כ קשיא למעט נמי מי חלב הראשון דלאו בכלל חלב אמו הוא אמנם למ"ש הש"ך שם א"ש דמימי חלב לאו בכלל הוא ואפ"ה לא הוה אמ"ה דהתורה גלי דוקא בשר הוא דאסור ועפר"ח סי' פ"א אות י"ד כתב דמי חלב שהוא נסיובי ג"כ אין אסור מן התורה וכ"כ כאן ולענין דינא אין לנו אלא דברי המחבר ואפילו בה"מ יש לאסור בהנאה ומיהו אי יש עוד ספק אי מצטרפין דליהוי ס"ס או לאו איני אומר לא איסור ולא היתר וצ"ע כעת בזה ✍:

סעיף כד

אינו. עש"ך ואף דנ"ט לשבח ומעמיד הוא אפ"ה קים לחז"ל דנפיק מתורת חלב ולא הוה אלא כפירשא בעלמא ואף אם בישלו בה דהוה דאורייתא אפ"ה שדי לדיעה זו וכמבואר:

סעיף כה

ויש מי שאוסר. כתב הש"ך היינו צלול והוא דעת ר"ת ולא תימא שהוא דעת רש"י דאוסר אף קרוש דהא בסי' פ"א לא הביא המחבר בכשירה שינקה מטריפה כ"א סברת הרי"ף ור"ת והשמיט סברת רש"י ה"ה כאן ומה שהראה מקום לאות ז' אפשר דה"ק דבקרוש לכ"ע שרי הבישול להר"ב הרי מתיר בת"ח וסובר דליכא מ"ע דחזותיה מוכיח ולש"ך הא כתב באות ז' דבבישול לא שייך מ"ע:

סעיף כו

לכתחלה. עש"ך הטעם דחריף וחזק הוא ויש לחוש שיפליט ויבליע ובדיעבד אין אוסר כ"א בנמלח או כבוש מעל"ע אבל לא כשיעור על האש לחוד:

סעיף כז

שנמלח. עש"ך הסכים לט"ז דכאן דאיכא דיעות דצלול הוה פרשא הלכך כל דלא הוה מלוח שאין נאכל מחמת מלחו ושהה כשיעור על האש אין איסור ומיהו כ"ק בעינן עכ"פ ס' כמ"ש בט"ז. ומיהו אם נמלח מליחה מועטת ולא שהה והעמיד גבינות ובשלו הגבינות אח"כ אפשר דאין להקל דתו הוה דאורייתא והש"ך כתב הטעם ג"כ דהוה ע"י מליחה דרבנן וכל שאין ששים נגד עור הקיבה עכ"פ יש לעיין ביה ✍:

סעיף כח

או שעמד יום א'. פירוש מעל"ע כ"ד שעות ש"ך ופשוט הוא דבזמן כזה הוא דהוה כבוש ועמ"ש בק"ה:

סעיף כט

אסור. עש"ך וכוונתו מבואר דלכתחלה אין חילוק בין קרוש לצלול וגם הר"ב מודה דאסור מטעם בשר הנבלע בחלב הקיבה שיתן טעם בגבינה ודיעבד סמכינן לומר דהבשר הנבלע בה הוה פרשא ומיהו להמחבר אף בשר הנבלע בצלול הוה כפרש וכמ"ש כאן שסתם כדיעה א' ולהר"ב אינו כן אלא בצלול אוסר דלא הוה פרש ומ"ש רמ"א דלא בעינן ס' נגד הקיבה היינו דלא ידעינן כמה בלע וכמ"ש לקמן:

סעיף ל

עד. עש"ך עשה כלומר דהלשון משמע דס' בחלב שהעמיד נגד עור הקיבה סגי ואהא כתב רמ"א דקרוש א"צ נגד עור הקיבה לזה כתב הש"ך דאינו דוודאי חלב הצלול נ"נ אף ע"י מליחה וכבישה וצריך ס' נגד כולו ומ"ש הר"ב וצריך ס' בחלב שהעמיד היינו הגבינות נגד הקיבה והיינו חלב הקיבה. ומ"ש בקרוש א"צ ס' נגד הקיבה ה"ה דא"צ ס' נגד עור הקיבה אלא דלא ידעינן כמה נפיק ועיין עוד ש"ך מה שהעלה דלא הוה מעמיד כיון דע"י מליחה נעשה הא ע"י בישול בב"ח מיקרי איסורו מגופו וכ"כ הפר"ח אות כ"ז להחמיר ע"י בישול יע"ש. ומ"ש הש"ך דהטור סובר דבר המעמיד בטל הוא עיין א"ח ה"פ תמ"ב ותמ"ז משמע דסובר דאין בטל ואולי בדאורייתא אין בטל אבל בב"ח ע"י כבישה בטל אבל להר"ב אפילו מעמיד דרבנן לא בטיל:

ודע דהמ"י כלל יו"ד אות ט' כתב דם שנבלע בפרש הקורקבן אוסר אח"כ וחילק בין טעם בשר הנבלע בקרוש דאף הוא נעשה פירשא ובין דם בעין וצלול שנבלע בפרש ולפ"ז חלב גמור שנבלע בקרוש ואח"כ לבשר אוסר ומיהו יש לחלק בין שאר איסורין לבב"ח

שכ"א לחודיה שרי ונבלע בפרש אין בו כח להתחבר עם בשר אח"כ והוה כעין נ"ט בר נ"ט דאיקלש ה"ה כאן ✍:

סעיף לא

ואם. עש"ך ודברים פשוטים הם דכיון שנבלע בפרש איקלש טעמיה יותר מנ"ט בר נ"ט ומיהו נ"ט בר נ"ט ממש לא הוה דטעם ב' לאיסור הוא. ומיהו אי היה להיתר אף דל"ש נ"ט בר נ"ט באוכלין כמ"ש בסי' צ"ה הכא בפרש הוה כמו בכלי וש"ד:

סעיף לב

ובמקום. הש"ך האריך ויש לעיין בדבריו דבב"ח י"ל כל שהיה דרך בישול בצלול ואח"כ נקרש יש להחמיר דיש פוסקים סוברים דטעם הבשר הנבלע בחלב הקיבה לא הוה פרשא הלכך די שניקל ע"י כבישה ומליחה משא"כ כשירה שינקה מטריפה הוה כעין ס"ס שמא הלכה כמאן דמתיר אף בצלול ושמא צלול ואח"כ נקרש דין קרוש יש לו ומרשב"א אין הכרע ומש"ה יש להתיר שם בה"מ וכדאמרן:

סעיף לג

עור. עש"ך אבל בשר יבש כעץ אוסר וה"ה עור הקיבה ובני מעיים בבישול יש לאסור דמתרכך ונ"ט וה"ה ע"י שריה מעל"ע יש להחמיר בעור הקיבה ודוקא ע"י מליחה או כשיעור על האש הוא דמותר עכה"ג:

סעיף לד

יש. עש"ך ואפילו באיסור דרבנן לא סמכינן עכשיו אקפילא ואפילו מסל"ת ג"כ עסי' צ"ח:

סעיף לה

אבל. עש"ך דהמעמיד בדבר המותר מצד עצמו בטל הוא ואפילו נבלע בו איסור משא"כ דבר האסור מגופו ואפילו שבת וטומאה חשיב איסור מגופו ועכר"ו כתב אם עשה המעמיד פעולתו אף שלא שהה מעל"ע וכיוצא אסור ונכון הוא:

סעיף לו

אבל. עש"ך הסכים לט"ז דבעינן שאין באיסור לחוד כדי להעמיד הא לאו הכי אף שיש בהיתר לחוד ג"כ אסור ועמ"ש בצ"ח וצ"ט בזה:

סימן פח

סעיף א

אפילו. עש"ך ואשמעינן דל"ת כיון שצריך לשהות שש שעות ל"ח משא"כ בשר על שלחן שאוכל גבינה חיישינן שמא יהא סבור שבלעו הגבינה ויאכל יחד כשהם עדיין בפיו דומה למ"ש בפ"ק דשבת במשקין דתרומה לכן כתב דודאי הוה גזירה לגזירה אלא שמא יעלה באלפס רותח וכדומה פשיטא דה"ה גבינה על שולחן שאוכל בשר דאסור להעלות:

סעיף ב
אסור. עש"ך דבדבר דלא בדיל מיניה אסור להעלות על השולחן והנודר הנאה מדבר אי אוסר אכילה עליו אסור להעלות על השולחן הא בבדיל מיניה אין איסור ומ"ש חמץ וכן חלה דעל הלחם יחיה האדם אפילו לחם איסור אסור להעלות על השולחן עמ"י כלל ע"ז אות כ"א דהעיקר חמץ ג"כ לא בדיל מיניה עיין פסחים י"ב ע"א. ומיהו לחם איסור איפשר דמיקרי ג"כ לא בדיל עיין ריש פסחים:

סעיף ג
המכירים. עש"ך והיינו אפילו אין להם אחוה וריעות דמקפידין זע"ז אפ"ה חיישינן וכתב הב"ח בשם רש"ל דביושבים רחוקים זה מזה בכדי שאין יכול לפשוט ידו וליטול מאוכל חבירו שרי לד"ה בלא היכרא:

סעיף ד
אפילו הם מקפידין אסור דלא כרש"ל דמתיר אם מקפידין זע"ז. ש"ך:

סעיף ה
ואפילו. עש"ך פי' כמ"ש הט"ז די"א אלו חולקין עם סברא א' דלדיעה א' מהני היכר בין בהוצאה א' או במכירין ולי"א לא מהני היכר אף בב' הוצאות כ"ז שמכירין דלא כמ"ש הכה"ג בהגהות הטור אות כ"ב די"א הוא דיעה שלישית דמפרשים בגמרא כדיעה א' דמהני היכר ומצד הסברא אמרו דכל שיש להם הוצאה א' לא מהני היכרא וכ' שכ"מ מש"ך ולא הבינותי אדרבה הש"ך שלל זה דאלו לזה הפי' איפשר הי"א לפרושי קאי דכי מהני היכרא בב' הוצאות כו' ולמ"ש הט"ז והש"ך מחולק הוא עם דיעה קמייתא ולענין הלכה כדיעה א' עיקר אף בהוצאה א' כל שעשו היכר סגי ומ"ש דכ"מ מטור א"ח והמחבר כאן היינו מדסתמו משמע ודאי אף בהוצאה א' מהני היכרא דל"ת שהי"מ הוא דיעה שלישית וכמו שכתב:

סעיף ו
כלי. עש"ך פסק כן להלכה דלא כב"ח שמחמיר. ומיהו לכאורה אין ראוי לשתות מכלי אחד האוכלין בשר וחלב דנדבק שיורי המאכל וכמ"ש הר"ב אח"כ ומיהו אם העמידו קנקן ושותין מכלים קטנים שפיר דמי:

סעיף ז
אם נתנו שם מנורה היינו ביום או בלילה אלא שאין דרכה לעמוד במקום הזה אלא בסוף השלחן ועכשיו העמידוה להפסיק בין מאכל חלב לבשר ועט"ז:

סעיף ח
משום. עש"ך וכ"ש דאסור לאכול מפת א' האוכלין בשר וחלב ומ"ש הר"ב דאם אוכלין מפת א' לא הוה היכרא היינו א' אוכל ממנו תו לא הוה היכרא כיון שאוכל ממנו. בל"י

בשם הלבוש הביא דוקא פת שלם הוה היכר ולא ראיתיו אדרבה ממ"ש דלא יאכלו מפת משמע אפילו אינו שלם. עוד הביא בשם א"ז דאין לעשות נרות מחמאה שמא יטיף על בשר וכתב הבל"י דא"כ בנרות של שומן נמי יע"ש ולדידי מהא לא איריא דחמאה מהותך בנר שקורין קרוי"זיל יש לחוש ע"י נענוע ישפוך משא"כ נר שומן עשוי כעין פתילה לא חיישינן שמא יטיף ונכון הוא:

מה שכתב המחבר אפילו אוכלין על מפה א' משמע דרשאי לאכול ע"י היכר ול"ד לחמץ שא"א שלא יתערב כ"ש ועיין סימן פ"ט ס"ד ושם אבאר לענין מפה:

סימן פט

סעיף א

אפילו. עש"ך ומה שעשה כלומר לא ידענא מה קשיא ליה והמחבר נקיט בשר הוא לאו דוקא ה"ה שומן דמושך טעם:

סעיף ב

עד. הש"ך השיג על הלבוש דכתב היפך דברי הטור דלרש"י הלועס א"צ שש שעות. והמ"י כלל ע"ז אות א' כתב דלבוש גירסא אחרת היה לו בטור וכ"כ או"ה כלל מ' אות ז' לרש"י הלועס לתינוק צריך ש"ש דמושך זמן יע"ש וכ"ש להר"מ מפני בשר שבין השיניים:

סעיף ג

ומסירו. כתב הש"ך בשם הת"ה דה"ה למי שנוהג להמתין רק שעה א' דאם מוצא בשר בין השיניים א"צ להמתין שעה א' אלא מזמן אכילה. עת"ח כלל ע"ז ד"א מ"ש שם:

סעיף ד

צריך. עש"ך ור"ל דהר"ן דכתב רק קינוח סובר בשר אחר גבינה נמי א"צ כ"א קינוח משא"כ להמחבר ס"ב בשר אחר גבינה צריך קינוח והדחה מש"ה כתב דאם מסירו מבין השיניים נמי צריך הדחה דלא גרע מבשר אחר גבינה וממילא דצריך נמי קינוח והר"ב קיצר במובן. ובהר"ן הזכיר להדיא קינוח עת"ח שם:

סעיף ה

וי"א. עש"ך והעיקר דאפילו המתין כל היום אם לא בירך בהמ"ז אסור ובאכל בשר בלא פת בעינן שיברך ברכה אחרונה והר"ב שכתב בהמתנת שעה צריך בהמ"ז הוא לאו דוקא. מיהו מ"ש הר"ב דיש מקילין ע"י בהמ"ז וקינוח והדחה זה לא נזכר כלל לי"א דבעי קינוח והדחה כיון דמפרשי סעודה אחרת מיד לאחר שבירך. ע' בל"ח בפכ"ח אות כ"ח ובמ"י כלל ע"ו אות ד' שעמדו בזה והלבוש כאן השמיט קינוח והדחה ובא"ח קע"ג הזכיר כ"כ

הל"ח. ולדברי הש"ך אות ז' א"ש דכאן בהמתנת שעה א"צ קינוח והדחה ובא"ח מיירי מיד מש"ה בעי קינוח והדחה וע' באות ז' ומיהו המנהג הפשוט ו' שעות ובהמ"ז:

סעיף ו

ובירך. כתב הש"ך וה"ה אכל בשר בלא פת בעינן שיברך ברכה אחרונה וכתבו אחרונים ה"ה למאן דנזהר מלאכול בשר אחר גבינה מטעם הזוהר הביאו הלבוש בא"ח קע"ג שהפליג מאד בחומר זה נמי צריך לברך ברכה אחרונה אחר החלב ובשבועות נוהגין לאכול מאכלי חלב ומברכין בהמ"ז ואח"כ אוכלין בשר:

סעיף ז

צריך. הש"ך כתב בהמתנת שעה א"צ קינוח והדחה דלא כט"ז אות ב' ולשון מהרא"י שכתב על אותן שממתינים שעה א' מי ימחה בידם שסומכין על תוס' דמפרשים מסעודה לסעודה ע"י בהמ"ז א"כ ודאי די לבהמ"ז להיות כנדון בקינוח והדחה. ובת"ח שם אף בירך לאלתר לא הזכיר הר"ב קינוח א"כ אין ראיה משם ועמ"י שם ואפשר הש"ך סובר דודאי הנוהגין להמתין שעה הוא כסברת התוס' דמסעודה לסעודה לאלתר שרי ואפ"ה בעי קינוח והם ממתינים שעה הוא במקום הקינוח דתו אין מושך טעם:

סעיף ח

וכן כו' וכן הלכה והמנהג דממתינים ו' שעות ואין לפרוץ גדר. עש"ך וגם כן בעינן סילק ובירך בהמ"ז הא לא"ה אפילו כל היום לא מהני:

סעיף ט

ובלבד כו'. עש"ך ומיהו לפי המנהג אף ביום נוהגין לרחוץ הידים אלא בשעת הדחק שאין לו מים בסמוך נ"מ בזה:

סעיף י

צריך. עש"ך הסכים דוקא מים ולא שאר משקין וקצת אחרונים מקילין ומיהו מים אחרונים אין נוטלין ע"ג קרקע ומים אמצעים נוטלין ע"ג קרקע:

סעיף יא

וצריך. עש"ך דאיזה שירצה יקדים. ויש נוהגין לשרות פת במשקה ואוכלין ועולה במקום קינוח והדחה וטוב לעשות כ"א בפ"ע עי' לבוש:

סעיף יב

חוץ מקימחא. כתב הש"ך כל קמח לא מהני ולאו דוקא דשערי. ומ"ש בש"ע תמרי וירקי עכה"ג בהגהות הטור אות כ"ט די"א שאר פירות נמי לא והעלה דשאר פירות הוה קינוח וכ"ה בר"מ פ"ט ממ"א הכ"ו. ודע שהפ"ת אות ז' כתב דהקינוח שיבלע דוקא לא שלועס ופולט ואני תמה שבר"מ מבואר ההיפוך בולע או פולט יע"ש וכן משמעות המחבר לועס אלמא הקינוח הוא בלעיסה וכדאמרן ✍:

סעיף יג
ואח"כ. עש"ך הביאותיו לעיל. עכה"ג בהגהות הטור אות כ"ט חולק על הש"ך במ"ש בשאר משקין לרחוץ ידיו מהני חוץ מים רותחין דלא מהני דא"א להעביר הזוהמא במים רותחין והיינו יס"ב יע"ש:

סעיף יד
בשר בהמה וחיה כיון דשוה לשל בהמה החמירו בה יותר משל עוף. עש"ך:

סעיף טו
שכל. עש"ך דלא כט"ז משום דגבינה נמי מיקרי גבינה בין השיניים וכמ"ש הפר"ח:

סעיף טז
אין. עש"ך ושאר אחרונים החמירו בש"ש כזוהר והפר"ח היקל בשר עוף אחר גבינה לאכול ע"ש באות ט"ו וכבר נהגו להקל ע"י סילוק ובהמ"ז והיינו כל שאין גבינה קשה אבל גבינה קשה ראוי להחמיר ש"ש:

סעיף יז
מיהו. עש"ך דהעלה דכן ראוי וכבר כתבנו בזה. ושומן אווז נמי ראוי להחמיר להמתין שש שעות עי' לבוש א"ח קע"ג והעולם מחמירין:

סעיף יח
ושומן. אפילו של עוף נמי ש"ך וכבר כתבנו למעלה:

סעיף יט
מיהו. עש"ך אף דלקמן כתב הר"ב דיש מחמירין בצלי ובישול שלא לאכול בכותח וכן הלכה מ"מ הא הב"י בא"ח סי' קע"ג כתב ג"כ דנוהגין היתר בנתבשל בקדירה של בשר ולדידיה מאי איריא זא"ז אפילו בב"א שרי אלא ע"כ במוח בעין א"כ ה"ה לדידן הדין אמת. ובמ"י שם אות י"ג הקשה על הש"ך ולמ"ש א"ש:

סעיף כ
מיהו. עש"ך ועפר"ח מי שאוכל במזלג א"צ לרחוץ ידיו ומ"מ הנכון להחמיר בדבר שאין טורח:

סעיף כא
שמש. עש"ך תמה על הב"י והר"ב והעלה דצריך נטילה בין תבשיל לתבשיל ועמ"י כלל ע"ו ועכר"ו מ"ש בזה ליישב:

סעיף כב
מיהו. עש"ך וכפי הנראה דלחתוך לחם בעינן נעיצה וכ"כ בת"ח דלא כט"ז שכתב בקינוח סגי דאינו דלכתחלה צריך כו' דוחקא לחוד אסור. ומשמע לחתוך גבינה אף ע"י נעיצה אסור מדלא כתב רבותא וכ"מ לשון רמ"א דעלה קאי ובסי' קכ"א בסכין איסור קיל טפי משא"כ מבשר לחלב שמא ישכח. וחולק אט"ז ובתרתי דלא מהני לפת קינוח אף דהוה

נ"ט בר נ"ט מ"מ לכתחלה אסור לאכול בחלב אף להמחבר בצ"ה ולגבינה לא הוה נעיצה ועכר"ו כתב שם דהוה נ"ט בר נ"ט ויש לעיין ביה:

סימן צ

סעיף א

הכחל. עש"ך דהר"ב בס"ב חולק אמ"ש המחבר כאן ולא כתב וי"א אף שבא הפלוגתא בפירוש כדי לקצר. ומ"ש וי"א בס"א ששם מקומו:

סעיף ב

בין של קטנה. ובכל דיני כחל אין חילוק בין הניקה או לא הניקה ש"ך ופוסקים:

סעיף ג

בפני עצמו. כתב הש"ך לאו דוקא אלא כל שאין בשר אף שיש ירקות ופשוט הוא מה לי מים או ירקות כל שלא נתן בשר אחר טעם בכחל שרי לדיעה זו שהוא דעת הר"מ והמחבר:

ודע דכחל שנאסרה מותרת בהנאה והוא פשוט דכל בב"ח שאין אסור מ"ה מותר בהנאה עסי' פ"ז בהג"ה:

סעיף ד

משערין. כתב הש"ך דבכולה משערין דלא ידעינן כמה נפיק מיניה ופשוט הוא אלא ממ"ש המחבר כמו ס' בכחל היה מקום לטעות ולומר דבחלב שיש בכחל משערין והא דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא כתב הר"ן ושאר פוסקים דכל א' ישער באומד הדעת שא"א לעמוד על שיעורו ויבואו להקל ובסי' צ"ה וצ"ט אבאר:

סעיף ה

וי"א. עש"ך הנה מ"ש הר"ב לקדירה שאין בה ס' משמע נ"ט יש וז"א דס' עם הכחל לא נ"נ רק מפני מ"ע ומש"ה עשה כלומר שאין בה ס' עם הכחל דהיינו שאין בה נ"ט ומ"ש לקדירה של בשר יראה דלהמחבר כ"כ דלבדו בלא בשר שרי אף הכחל משא"כ לדידן דפוסקין כרש"י כמ"ש הר"ב בס"ב בהג"ה אף לבדו כל שאין ס' נאסר הכחל ונ"נ אם כן כשנפל לקדירה שניה אין הכחל מצטרף וצ"ע בזה דאפשר כיון דיש דעות לומר דלבדו הכחל מותר לא מחמירין כולי האי ועמ"י כלל ל' אות יו"ד כתב וז"ל אם בישלו עם בשר בלי קריעה והיה ס' ואח"כ קרעו ש"ו וט"ב ונפל לאין ס' מותר כיון דאין בה אלא מ"ע לא חמור פ"ש מראשונה אבל אם לא היה בראשונה ס' וקרעו לאחר בישול לא מהני. הדין השני דאם לא היה ס' תחלה פשיטא דלא מהני קריעה אח"כ דאין יוצא תו אחר הבישול ואוסר אם נפל לפחות מס' והוא אף בה"מ זה ברור. אבל מ"ש דאם היה ס' ואח"כ קרעו ונפל לנ"ח דמותר דלא יהא חמור סופו מתחלתו אין הנדון דומה כדין זה דהא אם יש

ס' בתחלה ואח"כ לס' ר"ל לנ"ט כמה שכתב כאן בהג"ה משא"כ כשאין נ"ט פשיטא דקריעה לאחר בישול לא מהני כלום ✍:

ומה שכתב הש"ך על מה שכתב הב"ח דכחל הוה בריה תמה דאין איסור מתחלת ברייתו והביא ראיה מר"מ כתב הפר"ח דמהר"מ אין ראיה דמיירי בכחל של היתר יע"ש והמ"י אות י"ט כ' דהב"ח כ"כ לרא"ש וטור עס"י ק' דכל שאלו יחלוק אין שמו עליו הנה בריה שפיר קאמר דכחל הוה בריה יע"ש ולא הבינותי דהמעיין ברא"ש פג"ה קאמר כל שפרטה התורה האיסור כמו לא יאכל שרץ בין קטן וגדול הוה בריה והרי חטה של טבל כתב הרא"ש דלא הוה בריה משום דלא אמרה תורה אל תאכל חטה של טבל הרי שאין תלוי במה שאלו יחלוק אין שמו עליו יע"ש ומיהו כחל חהר"ל מיקרי ואם נתערבה כחל שנאסרה באחרות או כחל טריפה בין הכשירות לא בטל עב"ח ושאר אחרונים ✍:

סעיף ו

נהגו שלא לבשלו כל זה ממנהג ש"ך ועי' בהג"ה מה שמחולק הר"ב עם המחבר:

סעיף ז

או בפשטיד"א להמחבר אפילו במחבת ולדידן מחבת כמו בישול בקדירה לבדו כמ"ש הר"ב בהג"ה ואין להתיר לכתחלה אפילו בקריעה ש"ו. עש"ך:

סעיף ח

יש. עש"ך העלה כמ"ש הר"ב דעם בשר בקריעה ש"ו וט"ב בה"מ מותר ובלא בשר בקריעה ש"ו וט"ב אפילו באין ה"מ שרי ומ"ש בשם מהרש"ל צ"ע בהדיא כתב בישש"ש פכ"ה סי' מ"ז דאפילו בלא בשר ובקריעה אסור אפילו דיעבד וכ"כ הט"ז משמו באות ח' ובאו"ש אפשר כ"כ ולא היה ת"י כעת ס' האו"ש וצ"ע:

סעיף ט

ומה. עש"ך והיינו ע"י קריעה ש"ו מהני מכבש כמו טחו בכותל ובלא קרעו ש"ו לא מהני מכבש:

סעיף י

ולצלי. עש"ך והוא עפ"י שיטת רש"י בסוגי' דכחל עב"י ובספר ראש יוסף הארכנו:

סעיף יא

שניהם מותרים. עש"ך ועב"י מ"ש באורך:

סעיף יב

ואם לאו כו'. כתב הש"ך ואם ידוע שהיה כל שעת צליה בשוה שניהם מותרים:

סעיף יג

אבל. עש"ך ולא הוה גזירה לגזירה. ובאותן שפודים שמתגלגלים מאיליהן שרי וכ"ש הוא מכבד עס"י ע"ג:

סעיף יד
נוהגין בו איסור. והטעם מבואר באות כ"א דשמא יבואו לבשלו עם בשר ש"ך ועמ"ש בט"ז מזה:

סעיף טו
וה"ה לטגן. עש"ך דמה שנרשם ב"י אדרבה הב"י אפילו בישול לבדו שרי אלא דהב"י משוה טיגון לבישול ממילא לדידן דאסור בישול לבדו ה"ה טיגון:

סעיף טז
בקדירה לבדו. עש"ך ואם בלי קריעה אם יש ששים הכחל מצטרף ומשמע דהכחל נמי מותר עבת"ח ובמ"י שם ועמ"ש בט"ז:

סעיף יז
דהיינו לאחר שלשים יום. ואי חזינן דיבישה אפילו תוך ל' מותר. ש"ך:

סעיף יח
מותר בדיעבד. עש"ך בשם מהרש"ל ואם שרי לבשל אחר הצליה עמ"ש בט"ז ועיין ביש"ש:

סעיף יט
דינו. עש"ך ולפ"ז משמע דווקא ע"י קריעה ש"ו וט"ב דלא הוה אלא גזירה שמא יבוא לבשלו עם בשר אחר אבל בלא קריעה ש"ו וט"ב דאסור לשיטת רש"י אפילו לבדו בקדירה בה"מ ה"ה פשטיד"א בתנור בלא מחבת נמי כן הוא:

סעיף כ
שלא לאפות. עש"ך דכחל וודאי דין בשר גמור יש לו לכל דבר ועיין תה"א ב"ד בש"א דאם נפל ליורה של חלב דצריך ס' נגדו דבשר גמור הוא מ"ה:

סעיף כא
מותר. עש"ך היינו בקריעה ש"ו וט"ב עמ"ש בט"ז במ"ש שמא יבוא לבשלו עם בשר ובלי קריעה והש"ך השמיט זה:

סעיף כב
וכל שכן כחל חי. הש"ך הגיה וכן כחל חי שוה לכל דבריו:

סעיף כג
ודווקא. כתב הש"ך בשם רש"ל דאם לא נצלה כל צרכו אז בעינן ש"ו וט"ב ומותר לחתוך בסכין ואם נצלה כ"צ א"צ רק קריעה לא ט"ב:

סעיף כד
כל הדברים האלו. כתב הש"ך דעיקר כהר"ב דיעבד עכ"פ שרי:

סעיף כה
לצלות כחל. עש"ך דבשפודים שלנו נתבאר לכתחלה לכ"ע אסור:

סעיף כו

ויש מי שמתיר דאין טבע המלח להפליט חלב. נראה דווקא חלב של כחל אבל אם נבלע חלב בחתיכה נ"נ ואוסר אח"כ ע"י מליחה ובסי' צ"א וק"ה אבאר בהא דאיסור בלוע ע"י מליחה:

סעיף כז

ואין למולחו לכתחלה אבל דיעבד שרי וכן הישׁ"ש חזר בספרו ממ"ש באו"ש והתיר דיעבד ש"ך. כי הישׁ"ש חיבר באחרונה לאחר שחיבר האו"ש עמ"ש בכללים:

סעיף כח

ומותר למלחו. וה"ה לבשלו עם שאר בשר עור הקיבה כיון שהוסר החלב מתוכו הוה כשאר בשר או"ה ש"ך ועמ"ש בסי' פ"ז:

סימן צא

סעיף א

אלא. עש"ך ולקמן ס"ה כתב המחבר שניהם יבשים סגי בהדחה צריך לחלק ע"י מליחה אף שניהם יבישים אפ"ה צריך הדחה וא"י טעם לחלק ואין לומר דמ"ש לקמן הדחה קאי אנתלחלחו דדוחק הוא. כתב דבר שמואל סי' ק"כ גבינות כשירות ובלתי כשירות נמלחו יחד ושפכו הציר הנוטף עליהן אסור יע"ש וזה למאן דפסק מליחה כ"ק הוצרך לזה הא לדידן אף בלא ציר אסור כולו אף באיסור גבינות עובדי כוכבים דרבנן ופשוט הוא וכ"כ הוא ז"ל שם:

סעיף ב

להניח. כתב השׁ"ך ה"ה איסור בכלי של היתר והראה מקום לסי' יו"ד אות כ' וסי' ס"ט אות פ"ג. הנה מ"ש איסור בכלי של היתר הם דברי הרשב"א בארוך ובקצר סוף שער א' ב"ד והיינו אם דרכו של כלי שלא להשתמש בה כ"א אחר ההדחה מותר להניח. ומה שהראה לסי' יו"ד שם נאמר שיש חילוק בין שפשוף גדול להדחה וכבר נתבאר בט"ז מזה דכל דבר שיש בו שמנונית ונדבק ביותר אסור להניח אצל היתר אף שדרכו בהדחה דצריך שפשוף ול"ת דדווקא היכא דאיכא דוחקא שהרי בסי' ס"ד סט"ז הטבח צריך ב' כלים א' שמדיח חלבים וא' שמדיח בשר אף דליכא דוחקא וכן הוא בארוך ובקצר ששמנונית אין סר אלא בשפשוף היטב. ומה שהראה לסימן ס"ט אות פ"ג לא מצאתיו שם אלא דאם מלח בכלי איסור אין מליחה להפליט אם היה הכלי נקי יע"ש ✍:

סעיף ג

ודווקא. עש"ך האריך ואבאר קצת. הנה הוא ז"ל מפרש שהר"ב בהג"ה תרתי בעי יבש והכלי לא נשתמש אלא בצונן מההיא דכל הכלים שנשתמש חמץ בצונן משתמש מצה

בצונן אף שמרשב"א דמתיר למלוח בכלי יי"נ משמע אף לח מ"מ יש לדחות כמ"ש הש"ך גופא. וממ"ש הר"ב כאן אם לא "בלע הכלי רק בצונן משמע אף שיש בו בלוע ע"י כבישה וכדומה וכן ממ"ש בד"מ דיש לחלק בין בלע הכלי איסור בחמין ולא אמר בין שימש בחמין אלא לומר אף שבלע ע"י צונן שרי וכן ממ"ש בת"ח כלל י"ז ד"ד דמש"ה התיר הרשב"א למלוח בכלי יי"נ משמע אף במכניסו לקיום שבלע הכלי. ומש"ה השיג על עט"ז שכתב בס"ב ודווקא דבר לח אבל יבש מותר דהא לא בלע הכלי כלום היינו שנשתמש בכלי צונן ומאי איריא דלא בלע אפילו בלע ע"י כבישה כל שהיה צונן שרי (ובאמת יש לתמוה על הט"ז אות ג' שכתב דהלבוש לא זכר רק יבש והא סיים דלא בלע הכלי גם מ"ש הט"ז דחילוק אם רחץ הכלי ליתא דהטור נמי מיירי ברחץ צ"ע דהא בסימן קכ"א ס"ה בהג"ה פסק הר"ב בפירוש דע"י הדחה ושפשוף היטב הכלי מותר להשתמש בו צונן אפילו לח ואפילו שימש בכלי ע"י רותח וצ"ע). ועל ראיה מחמץ הקשה הש"ך ממ"נ למאן קאמר לה להרי"ף משמע דאסור אפילו שימש בה בצונן דאף דהתם לית לה תקנה בהגעלה מ"מ ראיה ליתא מהתם ולהרא"ש משמע אפילו שימש בחמין אפ"ה משתמש אח"כ בצונן. ולענין דינא אבאר ג"כ קצת. הנה בסימן קכ"א ס"ה בהג"ה פסק הר"ב דכל הכלים ששימש בהם ע"י רותח אם הודח היטב שרי לאישתמושי צונן לח והיינו דרך עראי לא בקביעות ודבר חריף יבש מותר ע"י הדחת הכלי היטב הא דבר חריף לח לא כמ"ש האורחות חיים שאין מוציא דבר יבש חריף משמע הא לח חריף לא ומ"ש הר"ב בסימן קכ"א שם דחומץ מותר היינו בכלים שלא נשתמשו אלא ע"י צונן כמ"ש הש"ך שם אות יו"ד. וכל זה בשאר כלים אבל כלי חרס אסור להשתמש בו צונן אפילו ע"י הדחת הכלי עת"ח כלל י"א במ"י אות ו' השיג על הש"ך בסימן ס"ט אות ס"ו שמתיר ע"י הדחת כלי חרס לשמש בו צונן וז"א דהטעם כיון דא"א בהגעלה גזרינן אם יתירו לו להשתמש דרך עראי יבוא לידי תקלה משא"כ כלי שיש תקנה בהגעלה וכן נראה הסכמות פר"ח כאן אות ג' וראיה מפינכ' דרב אמי דתברה לה ולא שימש בה דרך עראי לפעמים ש"מ אף דלא בלע כ"א ע"י מליחה אפ"ה אסור כדאמרן. ולפי זה ה"ה כלי עצם שאין תקנה בהגעלה דחיים או כלי עץ שבלעו ע"י אש שנפל חלב הם מהותך מנר שקורין קרוייזי"ל דהוה תשמישו ע"י אור עס"י צ"ב בלא נפסק הקילוח וה"ה נר עשוי כעין פתילה כמו שלנו אם נפל הנר על כלי עץ נבלע ע"י אור לא סגי בהגעלה כמו שאבאר שם א"כ אפילו דרך עראי אסור כמו כ"ח דחד טעמא הוא כיון דא"א בהגעלה אתי לידי תקלה ✍. ומיהו להניח כלי איסור בביתו בלי להשתמש ביה משמע דשרי ולא חיישינן דלמא אתי לידי תקלה דבדיל מיניה. ועמ"י כלל י"א אות ו' האריך להשיג על

הב"ח במ"ש לאסור כלי בדיל חמץ דצריך לסגרן בחדר ובכלל י"ז אות י"א ג"כ יע"ש. ומכל מ"ש שם לא הבינותי דמה ראיה מכלי איסור דבדיל מיניה לחמץ דלא בדיל גם לאחר הפסח יחזרו להיתרן הראשון. עיין שו"ת חכם צבי בי"ד ושו"ת פ"מ ח"א שאלה כ"ד על מ"ש הרא"מ ז"ל בביאוריו לסמ"ג לענין בלי מקדש ויבואר אי"ה בש"ך סקכ"א אות ט':

סעיף ד

שאם. עש"ך דאסור לאוכלו בלי הדחה ודווקא כשא' מהן לח עכ"ל. הנה הכה"ג בהגהות הטור אות ב' וג' נתקשה בדברי הש"ך האלו. א' מ"ש דהדחה מהני ובטור משמע וכן במחבר שאם יגע אסור לאכול עם גבינה משמע דלית תקנה בהדחה בלחם שנדבק ביותר. גם מ"ש הש"ך וכבר נתבאר באות א' דווקא א' לח הא בטור מבואר כן דלא יגע לחם בבשר לח. ובאות ג' כתב הכה"ג דהטור כתב בשר לח כו' ובגבינה לא כתב לחה אלא שבספרי טורים עם ב"ח הוגה גבינה לחה מש"ה הוצרך להזכיר כמ"ש באות א' דאפילו גבינה אין איסור אלא בלחה לא כשהיא יבישה דא"צ הדחה עכ"ל. והוא דחוק דלא ציין הש"ך שלא יגע לחם בגבינה אלא לחם בבשר וזה מפורש בטור דבשר לח דווקא. ומיהו מ"ש לעיל אות א' בשם הב"ח אין קושיא הא מפורש בטור י"ל דלחם עם בשר שאני מגבינה עם בשר. ואמנם מ"ש הט"ז צריך ליזהר שלא יגע לחם בבשר דכפי הנראה הוה ב' חששות שמא יאכל הלחם עם גבינה ושמא ישכח להדיח מנא ליה הא וראיה מירושלמי הדין דאכיל חוביץ צריך לבער פתיתי לחם אי בעי למיכל קופר אין ראיה דודאי נגע ורוצה לאכול כך. ואם היינו אומרים דלחם לא מהני ליה הדחה הוה א"ש קצת מירושלמי ומסי' צ"ז דאסור ללוש פת עם חלב דחיישינן שמא יאכל עם בשר ה"ה כאן דישכח וכאמור וצ"ע ומ"ש הטור כיון דצונן בעי הדחה צריך ליזהר שלא יגע לחם בבשר ה"נ קאמר דבלחם לא מהני הדחה ומש"ה חיישינן שמא ישכח ויבוא לאוכלו עם בשר או להיפך:

סעיף ה

הכל. עש"ך להמחבר יש חילוק בין בשר תוך הקדירה אפילו בלא רוטב אוסר כל החתיכה בין נפלה טיפה על הצלי שאצל האש אין אוסר כ"א כ"נ בדבר כחוש אבל לדידן שא"א בקיאין ואסור אפילו בצלי עד ס' ועמ"ש בק"ה ועסי' צ"ב בש"ך אות נ' וכאן בט"ז אות ה':

סעיף ו

משום. הש"ך עשה כלומר דל"ת דתתאה גבר היינו שנשאר בחמימותו ואין העליון מקררו ותחתון לחוד אסור לזה אמר דאינו דהכל אסור עליון ותחתון ואפילו שניהם יבשים:

סעיף ז

קולף. עש"ך וראוי שתדע דעירוי שלא נפסק הקילוח מספק אמרינן מבשל כ"ק בבב"ח ובשבת ואם נפסק הקילוח אין מבשל רק מפליט ומבליע כ"ק וגם זה רק חומרא בעלמא מדרבנן כמ"ש בט"ז אות ו' ועמ"ש באות שאח"ז. ומה שהקשה מסי' צ"ב ס"ז בהג"ה יבואר שם בש"ך אות ל"ח ועסי' ק"ה בש"ך אות ד':

סעיף ח

ובמקום. עש"ך האריך דהיכא דניכר בעי ס' נגד הקליפה והיכא דאין ניכר א"צ ס' ועיין סימן צ"ו בש"ך אות מ' דבר הנאסר כ"ק או כ"נ ל"ש ביה איסור דבוק ויבואר שם. וכבר כתבנו דהמ"א בא"ח ס"ס תס"ז חילק דהיכא דהקליפה הוה רק חומרא מדרבנן א"צ ס' נגדו אבל היכא דמדינא צריך קליפה צריך ס' נגד הקליפה עמ"ש בט"ז:

סעיף ט

והחלב. עש"ך דהטעם כיון דאין ניכר הקליפה והראה מקום לסימן ס"ט אות ס"ד בקערה שנאסרה ע"י מליחה דקליפת הקערה ניכר הוא יע"ש:

סעיף י

ואם. הש"ך השיג על או"ה שמחלק בין היתר שנפל לאיסור צלול בעי היתר קליפה בצונן ובב"ח אין כן דאי תרי לא הוה אלא מדרבנן לא גזרו כה"ג ודי בהדחה. ועיין ת"ח כלל כ"ב ד"א ובמ"י אות א' הסכים להש"ך וכן משמע דעת הר"ב שם בסימנים ודע דאם ההיתר לח שנפל לאיסור גוש היכא דאי אפשר בהדחה שרי דכ"ש הוא מקליפה היכא דא"א וכ"כ בת"ח שם בהדיא ומיהו זה למאן דפוסק כר"ת וכפסק הג"ה אבל רש"ל דפסק כריב"א באמת אוסר המ"י מלח של אוגרקי"ס עמ"ש בט"ז:

סעיף יא

דהיינו. עש"ך ותוכן דבריו דהמחבר סובר דמולח חתיכה להוציא דם תוך שיעור הוה רותח ולאחר שיעור לא הוה רותח ובשר כשר שמולחו שלא עשה המלח פעולה תוך שיעור לא הוה רותח ולאחר שיעור הוה רותח והר"ב משוה בשר וגבינה לדם דתוך שיעור הוה רותח ולאחר שיעור לא הוה רותח. והש"ך כתב דלדינא בין דם ובין שאר איסור תוך שיעור הוה רותח ואף בה"מ אין להתיר דלא כמ"ש הר"ן דבשר וגבינה תוך שיעור לא הוה רותח. ולאחר שיעור יש חילוק בין עשה המלח פעולה להוציא דם אז תשש כח המלח וכמעשה דתה"ד בסעודת ברית מילה יש להתיר באווז טריפה משא"כ בשר כשר

שנמלח יפה לאחר שהוציא דם אין להתיר אף בה"מ ועיין מ"ש בט"ז בסי' ס"ט. ועפר"ח כאן אות ט' וי' ומ"ש הפר"ח ממולח בכשא"מ כבר תי' הש"ך דיש חילוק בין דם לשאר איסורין להמחבר ואנן לא קי"ל כן אלא תוך שיעור אין חילוק ואוסר אף בה"מ ולאחר שיעור בעשה פעולה יש להתיר בה"מ ובלא עשה פעולה דעת הר"ב להתיר בה"מ ודעת הש"ך דאסור אף בה"מ עמ"ש בסי' ס"ט:

סעיף יב

ואין. עש"ך דלהמחבר יש חילוק דפסק במליחה נמי שייך תתאה גבר אלא לענין קליפה באין שמן אין חילוק דא"נ תתאה גבר בעי קליפה ומ"ש בב"י לא משמע כן שכתב על מ"ש הטור ואינו תלוי בין עליון לתחתון שזה למאן דסובר במליחה אין חילוק בין תתאה כו' והא הטור מיירי ג"כ בכחוש שאוסר רק כ"ק ולכ"ע אף להרשב"א אין חילוק וכדאמרן. ולפי מ"ש לעיל בשם מ"א דהחלב מותר וא"צ ס' דהקליפה בתתאה הוא רק חומרא א"כ יש חילוק במליחה בין תתאה דמדינא צריך קליפה ואוסר עד ס' אח"כ ובין עילאה דלא הוה מדינא:

סעיף יג

הלכך. עש"ך וכלל בזה דככ"פ או טרוד לא שייך אלא בדם ולא בשאר איסורין דלא כאו"ה כלל י"ב די"א כתב דבשר וגבינה מלוחים לא שייך טרוד דלגבי בשר הוה איסור תורה (וכוונתו דאי יבשל אח"כ ומש"ה לא נקיט לגבי גבינה) וז"א דאפילו באיסור דרבנן ל"ש ככ"פ וטרוד בשאר איסורין. ואני תמה דהא בדג טמא עם טהור אפילו כחושין אסורין אם נמלחו יחד אף דצירן דרבנן והכין הלכתא ואין להתיר אפילו בכמה צדדים ✍:

סעיף יד

היינו. עש"ך ור"ל אף שלח קצת כל שהוא גוש שרי וחלב רך שאין מהותך לא מיקרי איסור צלול ועמ"ש באות שאח"ז:

סעיף טו

נאסר. עש"ך מה שהגיה ולפ"ז ה"ק דהטהור המליח נאסר מטמא תפל דטהור חשוב רותח ובולע איסור צלול בעין משא"כ כשהטמא הוא דבר גוש דאין כח בטהור מליח להפליט מן הטמא ולפ"ז לדידן אף במליח קצת שא"א בקיאין אסור באין ה"מ כמ"ש הר"ב לעיל משא"כ לפי מ"ש הט"ז אות י"א משמע דווקא שאינו נאכל מחמת מלחו ואולי בה"מ מיירי ודע דלדידן כל שנמלח מליחה מועטת באין ה"מ חשיב רותח ובה"מ יש להתיר והא דכתב הר"ב בסי' ס"ט במולח בכשא"מ אף מעט אסור יש לחלק במולח בכשא"מ פירש ממקום למקום אסור אף בה"מ. ואני מסופק באיסור דם כה"ג ויראה גם כן להתיר ומיהו ציר הנוטף ממליחת בשר אף מבשר שנמלח רק מעט השיב ודאי

רותח וז"ש הר"ב כל ציר מבשר שנמלח דאפילו בה"מ אסור. ועמ"י כלל ז' אות ט"ו כ"כ ונכון הוא. ולפ"ז צריך המורה להזהר כשרוצה להתיר בה"מ במליחה מועטת כל שאין שם כלל טיפת ציר רק מונחים זא"ז או זע"ז אף שהם לחים קצת כל שאין ממש ציר יש להתיר בה"מ במליחה מועטת וכדכתיבנא ✍:

סעיף טז

ושניהם. עש"ך מ"ש כלומר דלישנא דטהור מליח וטמא תפל לא שייך בשניהם אסורים לז"א דאבשר וחלב קאי. ומ"ש דחלב מלוח החלב מותר והש"ך כתב דהחלב ג"כ אסור וכבר כתבנו בסי' ע' דלפי מ"ש הרשב"א הטעם דטהור מליח וטמא תפל שרי דנהי דמפליט מעט מטמא מ"מ אגב דטרוד הטהור לפלוט אין בו כח לבלוע אותו המעט א"כ פשיטא כה"ג בחלב דמפליט קצת מבשר ונבלל דיש לאסור ✍:

סעיף יז

אבל. עש"ך בשם או"ה כלל י"ב די"א והכלל דיבש לגמרי שאין בו שום לחלוחית אף שנמלח מחדש חשיב כתפל וכן אפילו אם נמלחו ונתיבשו ואח"כ נתלחלחו מחמת ד"א והמלח עליו חשיבותו כתפל ואפילו באין ה"מ וז"ש המחבר או לחים ולא מחמת מליחה ר"ל שנתלחלחו אח"כ והמלח עדיין עליו ומ"ש הש"ך דאפילו מלוח הכל ר"ל אפילו הלח הצלול והיבש מלוחים אפ"ה מותר אלא דתמוה דמאן מותר היבש אסור ודאי דהוה כתפל והלח הצלול מלוח מבליע בתפל ולא עוד אפילו שניהם גושים ושניהם מלוחים וא' יבש היבש אסור והלח מותר כמו טהור מלוח וטמא טפל ע' או"ה כלל י"ב וכבר עמד המ"י בזה בכלל כ"א אות יו"ד במ"ש או"ה דיבש מותר דט"ס הוא וצ"ל הלח מותר וצ"ע ✍:

סעיף יח

ואם. עש"ך ודע דמשמעות הר"ב כאן משמע לכאורה דוקא כ"ע קולף במקום א' לא בכ"ח עסי' ס"ט ועמ"י כלל י"ג אות ג' ובת"ח שם מבואר דאפילו כ"ה אין בולע ע"י מליחה כ"א כ"ק וזה שסתם הר"ב בסי' צ"ח דע"י מליחה אין אוסר יותר מכ"ק ועת"ח כלל פ"ה ובמ"י אות י"א. ומה"ט התרתי בא' שנפל טיפת ציר מלוח על צאלינ"ט טא"פ מבחוץ וקלפו למקום ההוא והיה ע"ש ושעת הדחק שא"א להכין אחרת והתרתי להטמין בה על אותה שבת (גם היה צד להקל שנפל בחוץ ובמקום אחר כתבתי מזה). ואם נבלע דבר שמן ע"י מליחה בכלי נמי אין אוסר יותר מכ"ק דהא הת"ח כלל י"ג כתב דלא עדיף מחם לצונן דאין אוסר אלא כ"ק הרי כמו תתאה אין חילוק ואף דבמליחה אנו פוסקין דלא אמרינן תתאה עסי' ק"ה מ"מ בכלי אמרינן כן א"כ ודאי אין לחלק בין כחוש לשמן ✍:

כתב הבל"י אות י"ז כלי הנאסר ע"י מליחה לא מהני הגעלה ע"י עירוי דעירוי ספק הוא אי מבשל כ"ק ולחומרא והלכך לא מהני ביה הגעלה ע"י עירוי דלא כספר בית ישראל יע"ש וכן משמעות או"ה דבעינן הגעלה מכ"ר ועסי' ק"ה בש"ך אות ד' מדיני עירוי:

סעיף יט
שאם. עש"ך ועמ"ש בסי' ק"ה בזה:

סעיף כ
ועי' לקמן. שם נתבאר לדידן אין חילוק דא"א בקיאין בין כחוש לשמן ושם יבואר באיסור דרבנן דלא שייך ביה כלל שמנונית כמו חמץ יש להקל יע"ש:

סעיף כא
אבל. ועש"ך ולדינא חוכך להחמיר אפילו בה"מ אפילו שניהם צוננין כל שהם צלוין דלא כלבוש שסתם לגמרי כדעת המחבר להקל:

סעיף כב
אפילו. כתב הש"ך ל"ד דה"ה אין מליח כלל כדין חם לתוך צונן דבעי קליפה אדמיקר ליה בלע וכמ"ש באות שאח"ז:

סעיף כג
בעי. עש"ך וז"ש בגמרא אבל צלי רותח בעי קליפה קמ"ל דסגי בקליפה והשיג על הל"ח:

סעיף כד
ה"ה אפוי ומבושל. להמחבר ברותח בעי קליפה ולהר"ב במקום שאין ה"מ אף באפוי צונן יש לאסור כל שנפל לחלב צונן ועש"ך:

סעיף כה
וי"א אפילו צוננים. וכל שהן צלוין או אפוים אפילו לא נמלח החלב כלל אפ"ה הם אסורים אבל החלב מותר כל שלא נמלח כלל אבל נמלח קצת א"א בקיאין בין מליחה מרובה למועטת ובאין ה"מ אסור ועש"ך ואיזו שיהיה קצת מלוח יש לאסור:

סעיף כו
דאפילו. עש"ך דצלי רותח לתוך חלב צונן הוה עילאה רותח ודי בקליפה ואם החלב רותח אסור כולו דתתאה גבר:

סעיף כז
אין בב"ח הנאסר ע"י מליחה או כבישה אסור בהנאה. וה"ה בשר חיה ועוף מותר בהנאה ועמ"ש בסי' פ"ז באורך:

סימן צב

סעיף א

טועם. עש"ך והיינו להמחבר בסי' צ"ה בספרו הארוך שפסק קפילא לא בעינן מל"ת וסתם עובד כוכבים מל"ת אבל לשון המחבר בכאן שהוא לשון הר"מ והר"מ סובר דסתם עובד כוכבים אף לא מל"ת נאמן עסי' צ"ה ולדידן אין נ"מ ובישראל בנדרים כל אדם יוכל להבחין ולא בעינן קפילא עסי' צ"ח:

סעיף ב

בד"א. עש"ך הנה לשון המחבר שהוא לשון הר"מ ע"כ הכי מתפרש אם קדם וסילק בטעימה סגי אף בפחות מס' ולא סילק בעי' ס' וטעימה כל היכא דאיכא לברורי מברירנן ס' משום חלב מין במינו וטעימה משום טעם בשר עסי' צ"ח בב"י ושם יבואר ורמ"א דהגי' כאן ובצ"ח א"א נוהגין בטעימה ובעי' ס' בכ"ע וא"צ תו קפילא כלל. ומ"ה כתב שם הש"ך דבישראל מהני טעימה לחוד אף באין ס' ושם בסי' צ"ח יבואר בעזה"י ואין להאריך:

ודע דהא קי"ל כשנפל לרותחת דהיינו שמעלין המים רתיחות מבלע בלע מפלט לא פליט והיה לכאורה נ"מ לדידן בנודר עסי' צ"ח ובט"ז אות א' כתבנו מזה יע"ש והנה אף בכלים שייך מפלט לא פליט גם דוקא מה שבלע עכשיו לא מה שבלע כבר פולט ברותחין דחשיב כאלו הוא גופו וכ"מ בתוס' חולין ק"ח ב' ד"ה שנפל מהגעלת כלים. ובט"ז כתבנו על מ"ש בשם רב א' דמש"ה לדידן אין נ"מ בין מחלוקת ר"י ורש"י בחצי חתיכה תוך הרוטב דא"א בקיאין ודלמא רותחת היה ולא פלט ואפשר לסוחטו אסור וכתבנו דא"כ אף בלא רותחת ועכשיו דאינו דשפיר קאמר כפי מ"ש התוס' חולין ק' ד"ה כשקדם דחקרו טפת חלב אם יש בחתיכה ס' והא מתחלה עברה מקצת ונתנה טעם באותו מקצת (והוא כקושיתנו) ותי' כיון דסופו להתפשט כו' ור"ל כל אגב דרך הילוכו לא אמרינן הנ"נ וא"כ ביורה רותחת אה"נ דאף שיש ס' מ"מ מתחלה לא הוה דרך הילוכו שאין סופו להתפשט בלא נח מרתיחותיו ונ"נ ומיהו אכתי טעמא לא ידענא בשלמא שאר איסורין דרבנן י"ל דלא גזרו כל דרך הילוכו משא"כ בב"ח אפשר לסוחטו ד"ת גם יש לנו הרהורי דברים על מ"ש התוס' שם דחצי חתיכה לא נ"נ דזה שייך בשאר איסורים דלא גזרו לא בב"ח דהוה ד"ת ובסי' צ"ו בש"ך אות ט' אבאר עוד:

סעיף ג

נפל. עש"ך הנה המחבר כתב טועמין והש"ך כתב ס' ירצה ס' וטעימה בעי' לחומרא. או ירצה בזה דהמחבר בלא ס' וטועמין היינו קודם שניער דאלו אח"כ כיון שמפליט באחרות ע"כ בלא רותחת א"כ מה מהני טעימה אחר שכבר נאסרה ואיך תחזיר להיתרה אפשר לסוחטו אסור. ומ"ש המחבר בניער מיד הכל מצטרף אפשר דטועם הרוטב לבד

ואין נראה ואפשר דה"ק אם אין טועם כלום שרי משא"כ ניער לסוף ולא תחלה לא מחני טעימה דנ"נ ואפשר לסוחטו אסור. והקשה הש"ך מסימן ק"ה ותי' בשם הד"מ ב' תירוצים תי' א' דחלב שמן הוא ולפ"ז אין חילוק בין צלי או הבל קדירה ותי' ב' דבצלי בצלול כ"נ כמו נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול מקומו ובהבל קדירה צלול אוסר כל החתיכה וגוש כ"נ ולתי' א' הקשה הא הרשב"א יליף דבלוע אין יוצא בלא רוטב מהא דלא ניער מפלט לא פליט והא שמן יוצא ש"מ חלב אין שמן ולזה יש לומר דהט"ו למדו מקליפה דאין יוצא לסמוך לה עמ"ש בט"ז ומ"ש הש"ך דלדינא בכ"ע משערין בס' דא"א בקיאין בין כחוש לשמן עי' בסי' ק"ה אות ט"ז ול"ה באיסור דרבנן בכחוש לגמרי רק כ"נ וא"כ עדיין יש נ"מ אי נאמר שיש חילוק בהבל קדירה בדבר צלול ושם יבואר על נכון:

סעיף ד

נאסרה. עש"ך וחולק עם הט"ז אות ב' וסובר דרוב הפוסקים הסכימו כר"י וכן באות י"ג ובנה"כ כ"כ דהלכה כר"י ולענין מעשה עמ"ש באות י"ג:

סעיף ה

אבל. עש"ך מפרש דעת הש"ע כמ"ש בב"י דוקא ניער מתחלה וסוף ולא כהט"ז אות ד' ומיהו לדינא הסכים להר"ב דניער תחלה סגי. ומ"ש כ"מ מרש"י ק"ט א' לכאורה ממ"ש רש"י ד"ה שמא דאח"כ פלטה וליתא אלא ממ"ש רש"י ד"ה ניער וז"ל ראה דברי המתירין בזו כיון דפשט הטעם מתחילה בכולה קדירה מלת מתחלה יורה דאף לא ניער לסוף ש"ד ועי' בט"ז אות ו' וכבר כתבנו שם מזה:

סעיף ו

וכן. עש"ך הנה תראה שקושייתו אינו כמ"ש הט"ז אות ה' דקשיא ליה ממ"נ אם יוצא החלב ליבעי ס' נגד כל החתיכה דאזיל לשיטתיה בק"ה דאף בב"ה לא הוה גוף איסור כיון שנפרד החלב לגמרי משא"כ הש"ך שם אות י"ז דהר"ב כאן מיירי בכחוש דאין אוסר אחרים כ"א כ"נ דבקיאין אנו הואיל ומ"מ אין איסורו ממש מחמת עצמו א"כ אין קושיא ממ"נ אלא מחמת גמרא ופוסקים וכיון שכן לא ידענא מהו דהא מגמרא אין ראיה דמפלט לא פליט פירושו פליטה האוסרת עי' בק"ה אות י"ז וכ"ת דראיה מגמרא לאו מהא דמפלט לא פליט אלא מקליפה דאין אוסרת חברתה ש"מ דבר הבלוע אין יוצא בלא רוטב חדא דלמא יש חילוק בין צלי להבל קדירה ולו אין חילוק דלמא חלב שמן הוא ויוצא ומפלט לא פליט היינו פליטה האוסרת דלא נאסר אחרות רק כ"נ דחלב אין אוסר דהוה אינו מינו וצ"ע ולדינא מחולק הוא עם הט"ז בתרתי דאלו להט"ז אחרות מותרות אף בשר שמן ואף נטילה לא בעי ולהש"ך דוקא בשר כחוש ובקיאין בזה לא בשמן ואעפ"כ אחרות נטילה עכ"פ בעי' והיינו במקצתה לתוך הרוטב ממ"נ אחרות שרי בכ"נ

ואותה חתיכה אסורה שמא כר"י דאין מצטרף ומ"ש הר"ב לקמן ס"ז דבשר בחלב שאר החתיכות אסורות בניער אח"כ כמ"ש הש"ך אות י"ג וזה הכל דלא כט"ז וכבר התבאר לעיל באורך:

סעיף ז

ושאר הקדירה מותר ומ"מ נטילה בעי. הש"ך הולך לשיטתיה באות הקדום ועי' בק"ה אות י"ז דמיירי כאן דההחתיכה אין שמינה הא שמינה אוסרת אחרים אף בלא רוטב ועי' חולין ק' תוס' ד"ה שקדם ולקמן סי' ק"ה אבאר:

סעיף ח

וכן. עש"ך האריך והעלה כט"ז אות ו' כיון דלא נודע לא אמרינן חנ"נ ודמי לקי"א דהכל נכנס בגדר הספק. כבר הקשו עליו האחרונים דל"ד לקי"א דהוא איסור דרבנן משא"כ כאן ובכר"ו תי' דיבש ביבש חד בתרי בטל יע"ש וכן כתבתי בט"ז ואפילו היתה חתיכה הראויה להתכבד הוה דרבנן וכל בדרבנן תו דמי לקי"א דהכל מצטרף לבטל. ומיהו למ"ש הש"ך בצ"ח אות ח' דרוטב הוה אינו מינו ספיקא דאורייתא לא אמרינן מינו רבה עליו קשה כאן קצת יע"ש דמשמע כאן אף הרוטב מותר. ומדבריו למדנו דהמחבר איירי ביש רוב חתיכות של היתר הא חד בחד לא דהוה ד"ת ומיהו לדידן אסור בכל גווני וכפסק רמ"א כאן וכמו שיתבאר ומפני שיש כאן מקום עיון אמרתי לבאר:

דע דהרשב"א בתה"א ובמ"ה שם משמע אף באיסור תורה מתיר כל שעתיד להתערב וכ"כ הב"ח בק"ה דרשב"א אפילו באיסור תורה קאמר עש"ך בק"ה אות י"ט וכ"ת אי באיסור תורה מה"ת נילף מתרומה דרבנן או מין במינו ס' דאה"נ דאין מותר אלא לאחר שנתערבו הא כל שלא נתערבו ודאי טעמא לא בטיל מיהו מותר להתערב ל"מ למ"ד אין מבטלין איסור מדרבנן כה"ג שהכל בספק חשוב כמעורב לענין זה אלא אפילו למ"ד אין מבטלין ד"ת אפשר להקל וכמו שאבאר שם. ומ"מ כ"ז לא מעלה ארוכה לכאן דחנ"נ בב"ח מ"ה ומה מועיל ניעור משא"כ בשאר איסורים דלא הוה אלא דרבנן וע"כ כמ"ש דבטל חד בתרי. ודברי הפר"ח בסי' קי"א אות י"ט יש קצת גמגום ומ"מ המכוון מדבריו דאף איסורין דרבנן כל שאין מינו דאפשר לברורי לא נכנס בגדר הספק יע"ש וכפי הנראה שכן דעת רמ"א כאן ומש"ה חולק אהמחבר וכמ"ש הש"ך כאן דרשב"א במינו דווקא הא בשאינו מינו אף באיסור דרבנן לא. ועיין סי' ק"ה בש"ך אות למ"ד בשם או"ה כלל י"ד ד"ה חלב שנגע בבשר מלוח וא"י כל החתיכה אסורה דלא אמרינן הכל בספק ומשם אין ראיה דהוה איסור תורה מין בא"מ ומיהו אם מליחה לא הוה רק מדרבנן אף ששמן א"ש ושם אבאר. אלא שאני תמה מ"ש מאיסור דרבנן ולפניו ב' קדירות א' של היתר וא' של איסור או ב"ה א' של היתר וא' של איסור אפילו א"מ תולין להקל בדרבנן והא אפשר

לברורי ע"י קפילה וכ"ת דווקא באיסור מין במינו הא בורכא דהרי שם בס"א ב' קדירות בשר כו' ונפל א' מאלו החתיכות היינו שומן הגיד בבשר הוה א"מ וכ"ת בשר שמן הוה מינו עי' סי' צ"ח בש"ך אות א' מ"מ בס"ד כתב באיסור תורה באינו מינו משמע הא דרבנן אף א"מ אמרינן שאני אומר וכ"ה להדיא בארוך קי"ד א' באינו מינו באיסור דרבנן אומר שאני אומר וכ"כ באו"ה כלל כ"ו ד"נ יע"ש הרי לא אמרינן איכא לברורי ומ"ש ב' קדירות ואין בכ"א ס' ויש בשתיהן אמרינן בא"מ דאין נכנס בגדר הספק ולזה יש לומר ספק דרבנן א"צ לברר כמו שאבאד בק"י וב' קדירות לא הוה כמעורב כיון דיכול לברר. ומ"מ מ"ש הש"ך דמתרומה למד והתם שיעורא בק' והיינו מינו ההיא קושיא איך יליף תקשה נמי אאיסור דרבנן וא"י לאיזה נפל דיליף מתרומה התם מין במינו דליכא לברורי ומנלן למילף מיניה לא"מ ונהי דבלא"ה ספק דרבנן להקל מ"מ מתרומה לא מוכח ועוד שאני אומר לאו מספק דרבנן מצי יליף וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י בקי"א אלא מה אית לך לומר דסתמא תנן אפילו א"מ והיינו קמה שעורים עם חיטין דאין ניכר ולענין שמא הוה חדא וצריך ק"א כרבא דבתר שמא אזלינן ה"ה בההיא דב' קדירות ואין בא' מהן להעלות דיליף מב' קופות ב' עיירות נמי כה"ג מיירי עי' תוס' פסחים מ"ד א' ד"ה איתביה ולפי שהדברים ארוכים ומקומן בקי"א קצרתי ושם אבאר עוד בעזה"י:

עוד אזכיר דבר א' והוא זה מה שכתבנו דאפילו היה חהר"ל אפ"ה הוה רק איסור דרבנן והכל בספק בדרבנן מצטרף להמחבר. הנה לכאורה בלא"ה לא הוה ר"ל כיון דלא נודע שעה א' הוה כנולד ע"י תערובת מתחלה כמ"ש או"ה כלל ז' ד"ג בשר שלא נמלח ונתבשל בין אחרות בטילה אפילו ר"ל חדא דאין איסורא מחמת עצמה ועוד דקודם הבישול מותר לאכול בשר חי ולאחר שנתערב הוה כתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובת לא הוה חהר"ל יע"ש א"כ ה"ה כאן דמעולם לא נודע החתיכה האסורה בפ"ע דלחול עליה שם חהר"ל אמנם כד מעיינת ביה טעות הוא דע"כ לא קאמר או"ה אלא התם דאיסור מתחיל בבישול ובאותו רגע תו לא מינכר החתיכה משא"כ כאן מיד כשנפל הטפה קודם הניעור אלו היינו יודעין באיזה נפלה נ"נ תו הוה ר"ל ותדע דהא בסי' ק"י בכ"י תשובת הרא"ש בריאה בין הריאות ותשובת הרמב"ן שם ועיין משאת בנימין בתשובה סי' ל"ז ול"ח במעשה די"ד כבשים ונמצא אח"כ בראש א' מים אף שנתערב מקודם ואח"כ נודע שא' טריפה לא אמרינן חד בתרי בטל והוה חהר"ל ומטעם ס"ס הוא דמתיר יע"ש ומעשה דר"י ור"ת ששחט הרבה עופות בספק א' בגופו והב' על ידי תערובת מבואר כן ודווקא היכא דאין האיסור מתחיל אלא לאחר שנתערבו הא כל שהיה האיסור מקודם אלא שלא נודע עד אחר כך שפיר הוה ר"ל ושמור זאת ובק"י אבאר עוד ✍:

סעיף ט

ואם. עש"ך תדקדק בלשונו ותראה דה"ק אם מכירה משליכה ואחרות מותר אם יש ס' נגדה זה פשוט דס' בעינן (וא"י מה בא ללמדינו) והדר אמר כשאין מכירה הרוטב מותר אם יש ס' בחתיכה ורוטב דל"ת ס' ברוטב בעינן נגד כל החתיכה דז"א דיבש ביבש לא נ"נ כמבואר והדר אמר אם חתיכת האיסור ר"ל כלומר שנאסרה מבב"ח עשה כלומר וירצה בזה דל"ת חתיכת האיסור אכל החתיכות קאי ואם נתערבו אח"כ גם הם אין בטילות דז"א דהם לאו איסורא מגופא מיקרי אלא רצה לומר חתיכה שנאסרה מבב"ח הוה ר"ל ומיהו הא וודאי כל חתיכה משאר שאין ר"ל מותר ממ"נ דלא כבה"ג וכבר התבאר בט"ז ויש עוד לפרש בע"א:

סעיף י

לא אמרו. הטעם דבב"ח האי לחודיה שרי משא"כ בשאו איסורים ש"ך הנה תראה בפי' כל דבלא"ה אסור לא אמרינן חנ"נ אף בב"ח להמחבר וכן יוצא מפורש מפי הכהן הגדול ז"ל בסי' צ"ד אות ד' דאפילו בב"ח גופא כל שנאסרה פ"א תו הוה כשאר איסורין לענין דלא נ"נ להמחבר ועיין סי' פ"ז בט"ז אות א' השיג על הב"ח בנבילה וטמאה לא שייך נ"נ כיון דכ"א היתר לא שייך ובנה"כ שם השיג עליו דמ"מ נ"נ וזה סותר למ"ש הוא עצמו בצ"ד אות ד' דגם התם החלב שבקדירה בפעם שלישי עדיין היתר דיש ב"פ ס' ולא אמרינן כשבלוע בכף נ"נ כיון דכבר נאסר הבלועה הנשאר מחתיכה שניה בכף לא נ"נ אלא שבנה"כ אל בית מלחמתו הוא שב אין ראיה מהתם והעיקר כמ"ש בספרו בצ"ד אות ד' והפר"ח שם בצ"ד אות ד' חולק עליו וכמו שאבאר למטה:

שאלה חתיכה שנאסרה מחמת שבלעה כזית חלב או דם ואחר כך נבלע בה חלב ואח"כ נפלה לקדירה אחרת אינו מינה ונשפך וא"י אם היה ס' נגד החתיכה ומ"מ ס' נגד זית חלב וחלב היה מהו ואי יש חילוק בין נאסרה תחלה מחמת חלב לנאסרה מחמת דם גם אי נאסרה החתיכה בהנאה גם אי אוסר התבשיל האחר בהנאה הואיל ובלוע מבב"ח:

תשובה דבר זה צריך עיון וחקירה רבה. הנה למ"ש הש"ך דלא שייך נ"נ בב"ח שנאסר כבר פ"א כ"ש חתיכה שנאסרה מחלב טעם כעיקר דאורייתא תו כשנפלה חלב עליה לא נ"נ החתיכה דבלא"ה אסור ואף הפר"ח דחולק אהש"ך שם יודה כאן דהתם לא רביע עליה כ"א איסור בב"ח וא"כ באלף פעמים נמי בב"ח מיקרי ונ"נ מ"ה משא"כ היכא שנאסרה בלא"ה משאר איסורים תו לא הוה האי לחודיה שרי כו' וא"כ לא הוה איסור תודה לדידן כ"א דרבנן בשאר איסורים כמ"ש באות שאח"ז תו בנשפך תולין להקל כמבואר צ"ח דכל ספק דרבנן להקל. שוב ראיתי שזה ליתא חדא דטעם כעיקר בשאר איסורין לאו דבר ברור הוא דלהוי מ"ה לדידן אלא מחמת ספיקא אסור כמו שיראה

הרואה בסי' צ"ח בב"י הביא דברי הרשב"א אנן נסמוך על ר"ת להחמיר בשל תורה הרי דמספקא ליה ועיין בארוך קי"ד ולקמן אבאר ועוד לאחר שנפלה החתיכה לקדירה אחרת אפשר דנסחט האיסור ממנה החלב ומ"ה חוזר להכשירו דאפשר לסוחטו בשאר איסורין דרבנן וכיון שכן נ"נ מ"ה מחמת חלב הבלוע בה וצריך בא"מ ס' נגד כל החתיכה מ"ה ונשפך הוה ספיקא דאורייתא ולחומרא. ומיהו מסופק אני אם לחוש כ"כ לומר דחלב נסחט ממנה וחלב נשאר כדי נתינת טעם דאי נסחט לא שייך אפשר לסוחטו אסור מ"ה כיון דקודם שנסחט לא הוה האי לחודיה ולאח"כ אין בו טעם ומיהו בנאסרה מחמת דם וודאי הוה נ"נ אח"כ מחלב מ"ה דם שבישלו דרבנן ומ"ה האי לחודיה שרי ולענין הלכה אף מחלב ושאר איסורין כ"ה מטעם א' וכאמור ✍ולענין איסור הנאה החתיכה גופא וודאי נאסרה בהנאה ואף חתיכה נבילה שנאסרה מחלב אסורה בהנאה ובישול ג"כ כמ"ש הבה"י הביאו האחרונים סי' פ"ז ועיין בר"מ המ"א פ"ט ה"ו. שוב ראיתי בב"ח כאן ס"ט וז"ל על מ"ש הטור אבל שאר איסורים לא נ"נ חלב בחתיכה כתב אבל חלב בגבינה הוה בב"ח וכן פסק הר"מ דלוקה על בישולו עכ"ל הרי בהדיא דחולק על הט"ז והש"ך בצ"ד וסובר דאף דלחודיה אסור מכל מקום נ"נ מ"ה וכאמור ואזיל לשיטתיה בסימן פ"ז והט"ז השיגו שם וכדאמרן:

מעשה אירע בקהלה א' שעשו לכבוד שבת לחם משנה ולקחו מהבצק ההוא ושמו בפת הצנומה בקדירה ולא לקחו חלה ובבוקר ביום שבת קודש אכלו כל הלחם משנה גם פת הצנומה ולא נשאר כ"א הבשר ורוטב שנתבשל עם פת הצנומה מהו דינו. והשבתי וודאי אם נשאר קצת מפת הצנומה יוכל להניח קצת עד לאחר שבת דחלת ח"ל אוכל ואח"כ מפריש כמבואר בהל' חלה שכ"ד וכאן דלא נשאר כלל אפ"ה יש להתיר דלא נ"נ פת הצנומה כיון דבשעה שהיה פת הצנומה בעולם אין שם איסור עליה דיוכל להפריש מיניה ודמיא לחלב במים דעדיין היתר לא נ"נ ואף דשם א"צ תיקון משא"כ כאן דצריך להפריש מ"מ אין שם איסור עליה ול"ד לבב"ח דמשום לתא דידיה גזרו אלא לאחר שאכלו הפת הצנומה נשאר טעם פת הצנומה בבשר ורוטב ונגד המעט בצק היה בבשר ורוטב ס' ועוד דהוה כלח בלח דבה"מ שרי ומכ"ש לכבוד שבת ועוד דפת הצנומה לא היה מתחלה מים אלא שומן ודרך הטיגון ליכא משום לתא דבב"ח ומיהו אהא לחוד לא סמיכנא ולסניף כתבתיה. וכ"ת טבל הוה דשיל"מ ואפילו באלף לא בטל הא ליתא הדא דא"מ הוא ועוד כיון דא"א להפריש מיניה וביה תו לא הוה דשיל"מ ובתשובה הארכתי וכאן אקצר:

סעיף יא

ואז. עש"ך והלשון דחוק דמה ואז אפילו אי הנ"נ בשאר איסורין אין לה דין חהר"ל שהרי הר"ב אומר כן בדוכתי טובא. וגם המחבר לקמן ק"א ואיך תלוי זה במה שקדם. ובבית ישראל אומר דכאן חלב בבשר א"מ אפשר ע"י טעימה ולקמן במינו דא"א למיטעמיה והכר"ו ה' כתב להיפך במינו מיירי כאן (והיינו בשר שמן עסי' צ"ה בש"ך א') וספיקו להקל משא"כ בא"מ יע"ש ולדידן אין נ"מ דחנ"נ בכל איסורין וראיתי להפר"ח אות י"ג וי"ד כתב דהעיקר כפסק המחבר לקמן דאותה חתיכה אסורה ובאות י"ד פסק דחנ"נ בשאר איסורין ולא דבוק א"כ אין נ"מ במ"ש מקודם וגם על רמ"א לקמן קשה לאיזה צורך הגיה שם זה ועיין שם פר"ח. שוב ראיתי שדברי הר"ב כנים ודברי פר"ח פריו למאכל ועלהו לתרופה כמו שאגיד:

ודע דהרשב"א בארוך צ"ח א' כתב וז"ל ואפילו לפי דברי ר"א חתיכה שנאסרה ונפלה לקדירה שיש ס' היא עצמה אסורה ואם מכירה זורקה ואוכל השאר לפי שכבר נאסרה והאיסור הנבלע בה אין יוצא ומתערב עם הרוטב כו' והלכך אין להתיר חתיכה ראשונה שקבלה טעם ויש בה טעם איסור. ובקצר בית ד' ש"א כתב לפי שאין האיסור שבה נפלט ממנה לגמרי. המעיין היטב יראה סתירה דבארוך כתב שאין האיסור יוצא ירצה דאפשר שאין יוצא כלל אף ע"י רוטב (דדוקא חתיכת איסור שנפל אמרי' מה שיוציא הרוטב מחלק בשוה משא"כ לומר דוודאי יוצא ומחלק בשוה זה אין ברור) ומדסיים ויש בה טעם איסור משמע דעכשיו יש בה טעם איסור ולפ"ז ע"י טעימת קפילא מתברר ושרי אותה חתיכה ואלו בקצר בית ד' ש"א דפוס קרימונא ל"ה ב' כתב לפי שאין איסור נפלט לגמרי יע"ש מלת לגמרי יודה דה"ק דאפילו טעמו קפילא מ"מ הואיל וא"א לברורי שלא נשאר כלום בה מש"ה אפשר לסוחטו עכ"פ אסור בשאר איסורין (ומיהו אי הוה ידעינן שנפלט מכל היה מותר שנפרד לגמרי ואף למאן דאוסר בב"ח כה"ג עסי' ק"ה בש"ך י"ז יודה כאן) ובדברי הקצר נקטינן להלכה דחזר מארוך שהוא באחרונה ועיין ב"י סי' ק"ו ותבין שכדברי כן הוא:

ויצא לנו הדין בחתיכת בשר וכדומה שקיבלה טעם חמץ בע"פ קודם שש ולא היה ס' ואח"כ בישלו עם אחרות קודם שש ויש ס' נגד החמץ וכשבא שש החתיכה נשארה באיסורה דשמא לא נפלט כלל ונשאר בתוכה ולא היה ס' ולו אף כשהגיע שש ויצא אח"כ תו אפשר לסוחטו אסור ומיהו אי קודם שש טעמו לחתיכה ולא היה טעם דנהי דלא סמכינן אקפילא אטעימת ישראל סמכינן להש"ך צ"ח אות ה' אז החתיכה שרי לאחר שש דאפשר לסוחטו לא שייך כיון שעדיין היה כולו היתר קודם שש וכדאמרן

וז"ש הר"ב שם וכמ"ש כאן עיקר וכן הפר"ח כאן דשמא לא יצא כלל ויש בה עדיין טעם וכדאמרן ✍.. ומ"ש הרשב"א בארוך אם מכירה זורק ואוכל השאר ה"ק דאם אין מכיר פעמים שהכל מותר אם יש רוב דלא הוה ר"ל ואם אין רוב בחתיכות הוה חד בחד ואסורין שניהם עסי' ק"ט בש"ך. ובק"ו אבאר עוד בעזה"י:

סעיף יב

וי"א. עש"ך דבשאר איסורין הוה דרבנן וכן עיקר אף שהכה"ג בשם מהרי"ק קצ"ב בהגהות ב"י אות ל"ח וכר"ו אות ט'. דיש סוברים הנ"נ בשאר איסורין ד"ת וסבור הייתי לומר דתלוי בפלוגתת ר"ח כהן ור"ת אי לוקה על כל כזית מהיתר עי' בס' גינת וורדים ועכשיו ראיתי שגם בכר"ו הרגיש בזה ומ"מ לא אוכל להבין דהרי מהרי"ק סיים בפי' דאין לוקה עליו כמו ח"ש וא"כ מה"ת דנ"נ מ"ה כיון דטעם הלך לו. ולענין דינא אנן קיי"ל בשאר איסורין הוה דרבנן ונ"מ אי נפלה לאינה מינה ונשפך ולא ידעינן אי היה ס' נגד כל החתיכה הוה ספק דרבנן ומנא אמינא לה שהרי הר"ב בהג"ה אומר כן דמחלק בין בב"ח לשאר איסורין ואין הכרע דמשום ספק פלוגתא דר"א הכריע כן ומ"מ הדין אמת מכמה מקומות וכדכתיבנא:

סעיף יג

אבל. עש"ך וחולק על הט"ז אות ה' דהר"ב שכתב דבב"ח אוסר שאר החתיכות היינו בניער דווקא אח"כ הא לא ניער אין אוסר במקצתה תוך הרוטב ממ"נ כמ"ש הש"ך באות ו'. אמנם מ"ש דמש"ס מוכח דבלא ניער אין אוסר וכן מ"ש דברישא כולה חוץ לרוטב ע"כ בניער אח"כ מיירי לא ידענא לשיטתיה בסי' ק"ה אות י"ז דבב"ח הוה לענין זה כגופו של איסור והר"ב לעיל ס"ב בהג"ה מיירי בכחוש וכ"נ אוסר כמ"ש הש"ך לעיל אות ז' א"כ י"ל דברישא מיירי בחתיכה שמינה דאוסרת השאר אף בלא ניער ומש"ס ג"כ לא מוכח דמפלט לא פליט היינו למה דס"ד דאפשר לסוחטו מותר כמ"ש הש"ך בסי' ק"ה אות י"ז יע"ש וצ"ע:

סעיף יד

י"א. עש"ך עשה כלומר ולא ידענא על מה והדברים כפשוטן דאיסור לח בהיתר לח מעורב אח"כ יפה בהיתר אחרון שרי אף שמתחלה נתערב ע"י בישול משא"כ לח ביבש דחתיכה אסורה מטעם איפשר לסוחטו אסור וודאי צריך אח"כ ס' נגד כל החתיכה וכבר התבאר זה בט"ז על נכון:

סעיף טו

אבל. הש"ך השיג על הא"ר דמשמע מלשונו בב"ח לח בלח הוה רק חומרא בעלמא דא"כ לא הוה מקשה הגמרא חלב נבילה והיא קושית הרשב"א בתה"א צ"ח א' וכוונתו נהי

שהחתיכת בשר מובדל וניכר הא ביורה יש ס' נגד כל החתיכה וצריך לומר דמ"מ חלב ומיחל היוצא מהחתיכה נ"נ החלב והוה מין במינו ומה קושיא והא המיחל של בשר מתערב יפה יפה עם היתר האחרון דהיינו החלב שביורה אלא ע"כ בב"ח אסור מ"ה כה"ג (דאי משום חומרא מנא ליה להקשות לתלמודא ומיהו הא וודאי לרבי יהודה מין במינו אף בדרבנן לא בטל ועי' חולין דף צ"ט א' תוס' ד"ה שאני וברשב"א שם ואין להאריך) ומיהו י"ל מ"ש הא"ר הוא אפילו בשר עוף או כבוש דהוה דרבנן אפ"ה יש להחמיר לח בלח יותר משאר איסורין:

סעיף טז

לא. עש"ך והנה חתיכה שנאסרה מחלב ונ"נ מ"ה ונתערבה אח"כ יבש ביבש עם ב"ח בטל ברוב מדרבנן ובתנאי שיהיה עכ"פ ס' בכולן נגד ההלב דאל"כ איכא למיגזר שאם יבשלם יתן טעם ואני אבאר זה בהקדמה להל' תערובת ולז"א כאן דאם נתערב תחלה חד בחד לא אמרינן חנ"נ ביבש. ובמליחה בה"מ פסק אף בשמן לא נ"נ. הנה המעיין בת"ח כלל ל"ח ד"ב יראה כן שכתב שמהר"ם פדוואה השיב לו דבמליחה בה"מ די כ"ק וכתב וכ"ש שיש לומר דלא נ"נ בה"מ בלא"ה שרי כ"ק וכן פסק בק"ה בהר"ב דבה"מ יש לסמוך כ"ק והוא עפ"י מהר"מ פדוואה יע"ש וא"כ בהכרח שמ"ש הר"ב בת"ח להקל דלא נ"נ בה"מ היינו בשמן דלא היקל כ"ק בהג"ה שם אפ"ה נ"נ לא אמרינן במליחה והמ"י שם אות ה' כתב דהר"ב חזר בש"ע ולא ידענא אף דהר"ב כתב סתמא דצריך לשער נגד כל החתיכה היינו באין ה"מ לא בה"מ וכאמור ולא חזר מת"ח. ומיהו אותה חתיכה וודאי אסורה דמי יודע אם נסחט האיסור וכן כתב שם בת"ח בפירוש דאותה חתיכה נשארה באיסורה. ומיהו יש לעיין באיסור דבוק וידעינן וודאי שחתיכה זו לא נמלחה לבדה רק מונחת עם אחרות דליכא אלא טעמא דממהר לבלוע יותר יש להסתפק ולהתיר אותה חתיכה לצורך שבת ולעני בד"ח וה"מ כמו צלע שלם ותבלין יש לדבר זה שהרי הר"ב בת"ח היקל דבשאר איסורין רוב הפוסקים סוברים דלא נ"נ ודבוק רובא דרובא אף מאן דסובר חנ"נ בשאר איסורין אפ"ה דבוק לית ליה עיין פר"ח כאן א"כ יש להקל ומיהו בא"י אם נמלחה בפ"ע אסור עת"ח ✍ודע דהא דהיקל הר"ב בת"ח הטעם דרוב פוסקים דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים ולפ"ז בשר בחלב במליחה דהרשב"א מן המתירין הנ"נ בשאר איסורין ואפ"ה בסי' צ' בכחל הביא הר"ב דעתו דנ"נ בב"ח אף באיסור דרבנן. עט"ז שם אות ד' א"כ יראה דאין להקל אף לדעת הר"ב אם נפל חלב במליחה על בשר דנ"נ דצריך אח"כ ס' נגד כל החתיכה אפילו בה"מ אין להקל ונהי בשאר איסורין המיקל בה"מ לא הפסיד הא בשר בחלב לא וכאמור ✍. ועיין ש"ך קל"ד אות ט"ז במ"ש חתיכה

שנאסרה במשהו חמ"פ היינו ע"פ עד שתחשך דהוה א"מ אף במינו דטעם היוצא איסור והיתר מעורבין ועיין בנה"ך כאן מה שהשיג על הט"ז בדין תרי משהו וכבר התבאר בט"ז באורך ואין להאריך:

סעיף יז

כלי. עש"ך וע"ל צ"ח דבכ"ח יש לומר נ"נ ושם בש"ך היינו ישינה ושם אבאר הפרטי דינים בעזה"י וכאן אין להאריך:

סעיף יח

טיפת. עש"ך הביא פי' הב"י ועט"ז אות י"ט שפירש בע"א. ועיין קכ"א אות י"ז בש"ך לענין מתכות בהם מקצתו אי חס כולו ושם אבאר ומ"מ לענין נפלה נגד הריקן ושלא נגד הריקן אין לחלק בכל הלכותיו בין כ"ח למתכות כה"ג וכמו שיתבאר ועיין מ"ש בט"ז מזה:

סעיף יט

א"צ. עש"ך דהקדירה מ"מ אסורה ויערה מיד התבשיל כמ"ש הר"ב בהג"ה דל"ת שיש חילוק בין הרבה למעט דאפילו טפה א' הקדירה אסורה להשתמש עוד ועסי' צ"ט בנרלע איסור מועט יע"ש:

סעיף כ

הרי. עש"ך הנה תראה שהזהיר להמעיין דידקרק בדבריו והוא כמו שאגיד די"ל דהפוסקים סברי כר"מ ז"ל פט"ו ממ"א הח"י איסור של דבריהם נ"ט והוא סגי וראיה מכחל א"כ י"ל הבלוע בקדירה דנ"נ אפשר דהוה רק מדרבנן בב"ח דלא הוה דרך בישול כמו שטהרה בלוע אין מקבל טומאה מטומאה בלוע עש"ך צ"ד אות ז' וצ"ח י"ט ושם אבאר ולא הוה אלא מדרבנן נאמר כן וא"כ תו בנ"ט והוא סגי לז"א דאינו כן. ומ"ש דאפילו בקדירה חדשה דאין מבטלין איסור לכתחלה דל"ת כיון שאין כוונתו לכך לא מיקרי מבטל עיין בהל' יי"נ מזה. ומ"מ יש לראות הר"ב שהגיה בקדירה חדשה בכ"ע א"צ ס' אלא נגד הטפה היה להגיה אח"כ על מ"ש המחבר נהגו לאסור כשנפלה נגד הריקן דבחדשה מותר ולא כאן:

סעיף כא

ולא. עש"ך ונ"מ לדידן בה"מ או ע"ש דאפ"ה יניחנו עד שיצטנן ואם א"א יערה בצד אחר ולא ינקוב מתחת עיין אות ל' מ"ש:

סעיף כב

אבל. עש"ך חילק בין נפל חלב דהוה היתר או בחדשה בחרס א"צ לשער רק נגד הטפה לדידן כפי מה שנהגו העולם הא בנפל איסור בכ"ח להר"ב לקמן צ"ח בהג"ה ס"ה ובש"ך שם אות כ"א וכ"ב דגוף החרס נ"נ אין להקל לדידיה בלא ה"מ אף בחדשה:

סעיף כג

כדלקמן. עש"ך בהג"ה נרשם וכן בש"ך צ"ד ולא מצאתיו בפי' ואולי ט"ס וצ"ל צ"ח ס"ה כף חדשה כו' והש"ך הקשה דכאן איך יצויר חדשה כיון דמבשלין עתה בשר א"כ ניחוש שהוליך הבליעה בכל הכלי ויש טעם בשר בריקן והטפה אוסרת ס' פעמים ס"א פחות מעט ול"ד לכף צ"ח דהתם לא חיישינן כיון דיש ס' עתה בתבשיל ולהא לא חיישינן שמה שנבלע בכף עתה נ"נ דלא דמי כלל להא דכזית בשר לתוך יורה של חלב דחלב נבילה הוא כמ"ש לעיל ולקמן צ"ד בש"ך אבאר עוד ותי' ג' תירוצים. א' ממ"נ וזה כפי' הב"י אות ח"י דלא כט"ז אות י"ט ותי' ב' דלא היה חם וליכא למיחש אח"כ שהוחם שעלה טעם למעלה מסתמא באותה שעה מתפשטת ג"כ הטפה למטה ותי' ג' דלא נעשה נבילה הבשר דכולי היתר ואח"כ כשעולה הטעם למעלה מתפשט הטפה למטה ויש בכל הדפנות לבטל הטפה. ולפ"ז צריך המורה לישאל אם היה מתחלה מליאה רוטב ונצטמק ע"י רתיחות ואח"כ נפלה טפה לא שייך חדשה לכל התירוצים וכאמור ואף את"ל דאין המורה צריך לישאל מ"מ הדין אמת ויציב ✍:

סעיף כד

נהגו. עש"ך משמע קצת דעתו להקל בצד הריקן ומ"מ העולם נוהגין דווקא בח"מ וע"ש לא בע"א. ובל"י אות כ"ז כתב בשם רש"ל ושאר אחרונים דלא נהגו כן אלא כמ"ש המחבר עם מור"ם בס"ה אחד המחילה ממנו העיד עדות שאינו דמור"ם סיים בס"ו והכי נהוג ובס"ה כתב דחדשה א"צ אלא ס' נגד הטפה שלא לאסור דאי לעדות מיד אסור כמ"ש הש"ך אות כ':

סעיף כה

כשנפלה. הש"ך מסיק דחדשה או אב"י או ס' פעמים ס"א אפילו מנהגא ליכא ומיהו יניחנו עד שיצטנן דאין מבטלין איסור לכתחלה:

סעיף כו

ואז. הש"ך הביא בשם ת"ח דמ"מ יש לאסור הקדירה והוא מאו"ה כלל ל"א ד"ז יע"ש ומבואר שם אף נגד האש ונגד הרוטב אפ"ה אסורה הקדירה ומה שנרשם בהג"ה ש"ד וארוך כלל ל"א לא ידענא מהו דבארוך מבואר להיפך כדכתיבנא:

סעיף כז

ואז. עש"ך וכבר כתבנו בט"ז מה שיש להקשות לאחר שעירה התבשיל נאסר הבלוע ולש"ך כפי' הב"י א"ש קצת דאי מפעפע מסתמא יש בכל בלוע בקדירה ס' נגד הטפה וצ"ע:

סעיף כח

ויערה. עש"ך וזה החילוק בין נגד הרוטב ויש ס' נגד המפה יערה מיד דאם יניח כך יש לחוש שמא יפעפע בדופני הקדירה מעט מעט ומיהו אם לא עירה מיד דיעבד וודאי שרי וכנגד הריקן יניחנו עד שיצטנן בע"ש או אורחים ולא יערה ומיהו אם אי אפשר יערה מיד ואם יש ס' פעמים ס"א נגד הריקן ימתין ולא יערה מיד דאין מבטלין לכתחלה:

סעיף כט

כגון בע"ש. עש"ך ה"ה ה"מ ועני בדבר חשוב או אורחים ואי"ה בכללי הנהגות או"ה אבאר אי בכל מקום שלשתן שווין או היכא דאיתמר איתמר ואין למידין ממנו בשאר מקומות:

סעיף ל

שלא כנגד הרוטב ואם א"א להמתין שהוא ע"ש ואין שהות יערה מצד אחד ש"ך ועמ"ש לעיל:

סעיף לא

קדירה חמה לאפוקי צוננת. ש"ך דכ"ש אין מפליט ומבליע לרמ"א עס"י ק"ה ואם אצל האש אף דקדירה צוננת הכל אסור דתתאה גבר וכמ"ש באות שאח"ז:

סעיף לב

אינו אצל האש דאצל האש הוה ככ"ר ועדיף כו' ש"ך היינו אפילו למאן דסובר עלאה גבר אפ"ה אצל האש לא שייך כן ומ"מ לדידן אין נ"מ בזה דא"נ אינו אצל האש תתאה גבר ועיין בפ' כיצד צולין בהא דנטף מרוטבו יש לעיין בהא דכתב הר"ן ורא"ש דאצל האש אין שייך תתאה או עלאה:

סעיף לג

והתבשיל. עש"ך בשם מהרש"ל דאם הקדירה אצל האש לא שייך התאה גביר ומ"ש אפילו הנשפך צונן דל"ת דווקא תתאה כ"ש דיס"ב והעליון אצל האש לז"א אף התחתון צונן גמור מ"מ כח האש שבעליון אין מניח להתקרר ואוסר התבשיל ועיין ת"ח כלל כ"ב ד"ד בשם הר"ן כה"ג דהיכא שאצל האש לא שייך עלאה ותתאה אלא כחם לתוך חם:

סעיף לד

הוי כעירוי. עש"ך עשה כלומר אמ"ש הר"ב בכ"ף הדמיון והוא עירוי ממש הוא אלא דל"ת דנזחל על כירה צוננת הוה כ"ש קמ"ל כיון דלא נפסק הקילוח אין מניח להתקרר ומ"ש ומיהו דווקא יס"ב לא ידענא דהא מפורש הוא ברמ"א אם לא שמורה מקום מתה"ד וצ"ע. ואם נפסק הקילוח שרי אף דבסי' ק"ה פסק הש"ך באות ד' דנפסק הקילוח אוסר כ"ק שאני הכא דנזחל על כירה צוננת הלכך אם נפסק הוה כ"ש ופשוט הוא עמ"ש באות ל"ח מזה:

סעיף לה

דאין. עש"ך דהקדירה אסורה והתבשיל מותר דהקדירה במקום קליפה הוא ופשוט הוא: **ודע** דאם נזחל ע"ג כירה ולא נפסק הקילוח דהוה עירוי והקדירה חמה אף אי נזחל מתחת הקדירה דאפשר דיודה רמ"א דעירוי הוה תתאה וע"כ אמרינן דהקדירה הוה תתאה אלא בנזחל מן הצד על הקדירה מ"מ כל התבשיל שבקדירה אסורה דנהי דעירוי אין מבשל יותר מכ"ק לא שהוא קר אלא שאין בו כח לכנוס ביותר ומ"מ לא שייך ביה תתאה גבר לומר שמקרר לעליון ול"ד לכ"ש שיס"ב דחשיב תתאה וכדאמרן ועיין מ"ש בט"ז מזה:

סעיף לו

הכל אסור. עש"ך דל"ק מק"ה דנוגעין זה בזה דהכא מירי שמקלח על הקדירה או הקדירה עומדת במקומו הוה תתאה א"נ אף שמקלח על צד הדופן מ"מ הוה כמו עלאה והקדירה תתאה והכל אסור. ודע דכל זה כשהוא בעין בקדירה בשר או חלב הא מים לחוד דיתבאר דינו בסי' צ"ה בדין נ"ט בר נ"ט בזה:

סעיף לז

והוא. עש"ך ומשמע דהכיסוי עכ"פ נאסר כמ"ש הט"ז אות כ"ח ולקמן סי' צ"ג בהג"ה אבאר אי"ה קצת דיני כסוי קדירה וכאן אין להאריך:

סעיף לח

אבל. עש"ך ויש בכאן קושי ההבנה וכבר עמד בזה המ"י כלל ג"ז אות ט"ו וט"ז דכאן כתב דעירוי שנפסק הקילוח אין מבליע כ"ק רק גרידה שהוא פחות (דאלו קליפה גסה שינטל בב"א עס"י צ"ו אות כ"א בש"ך) ובסי' ק"ה אות ד' כתב הש"ך דאפילו נפסק הקילוח מבליע כ"ק וכ"מ בפסחים פכ"צ נטף כו' וחילק ההיא דסי' ס"ח ס"י דאין מבליע ומפליט כא' ותוכן תירוצו של המ"י דיש לחלק במאכל נפסק מבליע כ"ק ובבלי אין מפליט כ"ק רק גרידה ובאוכל אין מפליט ומבליע כאחת אם נפסק הקילוח וכלי חרס דינו כמאכל יע"ש. ולפ"ז מ"ש הש"ך כדלעיל סי' ס"ח היינו כמו דיש חילוק בין נפסק הקילוח שאין מפליט ומבליע כאחת אלמא דקיל הוא ה"ה לענין כלי מתכות בנפסק הקילוח שאין צריך כ"א גרידה הוא קליפה. ומ"מ מה שהביא הש"ך ראיה מכאן סעיף ז' יראה כוונתו מ"ש דמ"א אם לא נפסק הקילוח משמע הא נפסק אין אוסר אף בכ"ח וודאי קשיא גם אין ראיה כלל דאי נפסק הוה כ"ש דנזחל על כירה צוננת כמ"ש לעיל וצ"ע:

עוד הקשה המ"י שם באות ט"ז דבריו אהדדי בכאן משמע דגרידה לא הוה כמו קליפה וכן כתב בסי' צ"ו אות כ"א ואלו בסי' צ"ג אות ו' כתב הש"ך דגרידה הוה כמו קליפה והם דברים סתורים מיניה וביה יע"ש ובאמת צ"ע ואולי שם גרידה משותף הוא פעם הוא כמו

קליפה ופעם פחות ומ"מ קשיא מ"ש בסימן צ"ג דאיך יאמר דגרידה המוזכר בנר קרויז"ל הוא קליפה דא"כ איך כתב דלא הוה עירוי כיון שנפסק ואולי סובר מהרא"י דעירוי הוה ככ"ר ממש עיין פרישה בכאן ואין להאריך ועס"י צ"א בב"י מ"ש בשם מהרא"י:

שוב עיינתי בתה"ד קע"ו כתב דהואיל וחם ע"י אור ממש לכל הפחות הוה כעירוי מכלי ראשון ובעי הגעלה משמע דסובר דעירוי בכולו אוסר וצ"ע. ודע דאם נפל נר חלב על הכלי ושהה שם קצת אם הוא מתכות יש תקנה בליבון ואם עץ אין תקנה לכאורה דהוה תשמישו ע"י אור כמו סכינין של עובד כוכבים דטעון ליבון שהעובד כוכבים מתקן פתילות הנר עיין תוס' חולין ח' ובתה"ד שם הביא זה וא"כ אין מהני הגעלה כ"א ליבון עיין שם תוס' ד"ה שלבנה באור ועיין פר"ח סוף הסימן כ"ח חדש שמצא טפה אסורה דשמא נפל נר עליה ולא נפסק הקילוח יע"ש ובמקום אחד אבאר עוד וכאן אין להאריך:

סימן צג

סעיף א

אסור. עש"ך עשה כלומר הנה המחבר שינה מלשון הטור דכתב אסור ובב"י תמה עליו דכאן לכ"ע מהני קפילא כיון שאין איסור בעין נפלט ומש"ה כתב בנ"מ כברייתא חולין צ"ז א' והר"מ בפ"ט ממ"א הי"א. והיה להמחבר לכתוב בפי' טועם קפילא כמו בצ"ב וצ"ח כדי שלא נטעה אלא דלשון ברייתא והר"מ נקיט ומש"ה עשה כלומר והר"ב לא כתב י"א שאין מוכח מהמחבר בהיפוך דאפשר בנ"ט היינו ס' כמו ירך בנ"ה בנ"ט כו' מש"ה לא כתב וי"א ולשון באר הגולה אפשר הוא דוחק יע"ש. ומפני שיש כאן ענין עמוק ודרכי החכמה נעלמה ממני אמרתי אשיחה וירוח לי:

הנה הפרי תואר אות א' הניח בצ"ע על הש"ע איך מתיר ע"י טעימה דלמא בלעה קדירה חלב ופלטה ומין במינו ליכא למיקם אטעמא יע"ש כמו כזית בשר חלב נבילה. וכבר ראיתי מי שנמשך אחריו בזה ואני תמה על האדון למה יאמר כדברים האלו והלא גמרא ערוכה חולין צ"ז א' אלא בב"ח מאן טעים לה קפילא הרי בבירור דקדירה כו' טעם קפילא והלא היא כתובה על ספר הישר במרדכי בג"ה במעשה דמגנצא בטיפת חלב מבחוץ נגד הרוטב (המבואר בצ"ב) הביא ראיה דחלב שבפנים בקדירה ומה שבתוך הדופן מקושר הוא ואין נ"נ בתוך הקדירה מההיא ברייתא דקדירה שבישל בשר אם בישל חלב בנ"ט ואמאי נימא בתוך דופן קדירה נ"נ והוה מין ומינו ובאלף לא בטיל אלא דמקושר הוא (וה"ה אף מב"מ בטל קשיא דמאן טעים קפילא ומב"מ א"א למיקם אטעמיה) וכבר ביאר זאת מהרא"י ז"ל בסי' קפ"ג באורך על התוחב כף ב"פ וכדבעינן למימר לקמן בצ"ד בש"ך אות א' והעיקר לחלק בין הנבלע באוכל נ"נ דחשיב הכל א' ואין מה שבחוץ עם מה

שבפנים מצטרף כמו ההיא דחלב נבילה חולין ק"ח ב' ובין בלוע בקדירה דאדרבה הבלוע מקושר עם המאכל שבחוץ והוא ברור וזה הטעם שטפת חלב נגד הרוטב דשרי וכאמור. ומיהו שלא כנגד הרוטב אסור כמנהג העולם ס"א פעמים ס"א ובע"ש מתירין. ודע דהא דמתירין בע"ש או בה"מ היינו שישפך מצד א' אבל מצד זה או שאח"כ מלאו הקדירה במים נגד הריקן אף בה"מ אסור דנ"ן בתוך הריקן ✍וכבר חקרנו מזה לעיל בסי' צ"ב באורך דהא דמתירין מטעם ממ"נ אי מפעפע עם הרוטב נתבטל ואי לא לא והמנהג שמא אח"כ עלה רתיחה כו' ובע"ש מתירין אבל במילא אח"כ אסור אף בה"מ. והנה יש לחלק בין קדירה של חרס למתכות עסי' צ"ח בש"ך אות כ"א דבה"מ בבלוע לא נ"ן יע"ש וא"כ אף שמילא מים אח"כ יש להתיר בה"מ לא בחרס ושם אבאר. עוד אבאר לך אם בישלו כזית איסור בקדירה ישינה במקצת הכלי ואח"כ היתר צריך לשער נגד כל הקדירה דבפ' דם חטאת מספקא אי מפעפע בכל הכלי עסי' צ"ב בש"ך ח"י. ודע הא דהכריע הש"ך בצ"ח כ"א בה"מ במתכת ועץ דאין נ"ן היינו בלא היה רק זית חלב אבל היו יותר רק שאין ס' נגד הכף י"ל הרמב"ן מודה דפלט הכף ונ"ן מה בב"ח החלב שבקדירה ואח"כ נבלע בכף עיין יש"ש פג"ה סי' ל"ו ומ' ובר"ן פנ"ה גבי כחל במאי דנפיק ובתה"א דף צ"ב א' ובקצר ב"ד ש"א נ"ז א' דפוס קרימונה ולפי שדברים ארוכים ועניינים עמוקים ומקומן בסימן צ"ד וצ"ח אבאר שם וכאן אין להאריך:

ומה שכתב הש"ך אם ידוע כמה בלעה א"צ לשער בחדשה כדלעיל צ"ב ס"ה בהג"ה חדשה א"צ ס' אלא נגד הטפה וצ"ד ס"ו הוא מ"ש כ"ט קדירה שבישלו חלב ואח"כ מים א"צ אלא נגד החלב והיינו בידוע כמה בלעה חלב וכמה דוכתי הוא בצ"ח ס"ה אם ידוע כמה האיסור שבלעה ושאר דוכתין והכל הטעם משום דמה שבתוך הקדירה ובדופן מקושר ואין מניח לעשות הבלוע נבילה לכ"ע אף לדידן ולמחבר שסתם בצ"ח כדיעה א' דבלוע נ"ן וכדברירנא בס"ד ואמנם מה שקשה מצ"ד ס"ו בצלים או ירקות א"צ ס' אלא נגד הסכין של היתר הא באוכל עם אוכל נימא שנכנס מתבשיל לבצלים נ"ן כמו חלב נבילה אבאר בצ"ד שם בעזה"י. גם אמאי מותרין גם הבצלים ועיין כר"ו ושם אבאר. ומ"ש הש"ך שאם בישלו בשר תוך מעל"ע של בישול בשר א' אפ"ה א"צ לשער רק נגד בשר ב' מבואר עיין לקמן צ"ד אות כ"ב דסובר דמונין מפליטה שניה וכדבעינן למימר שם וכמ"ש הפר"ח שם אות ב' לשיטת הש"ך מ"מ נ"ט בר נ"ט דהיתרא הוא ואין כח בבלע הא' לאסור דחלב ומשערין רק נגד הבשר ב' וזה בהיתר ולא בבישול איסור וכך אם בחלב יש דברים חריפים כמו הרבה פלפלין וכדומה משערין נגד הבשר הראשון כמו שיתבאר בצ"ד אות כ"ב באורך וכאן אין להאריך ✍:

סעיף ב

נגד. עש"ך דאין חילוק בין מתכת וחרס נקיט מתכת וחרס במתכות אין משערין באומד יפה דלא כראב"ד וה"ה חרס לומר דאם בישל במקצת כלי צריך ס' נגד כל הכלי אף בנחושתו דק ול"מ מתכת דחם מקצתו חם כולו אלא אפילו חרס נהי דאין חם כולו מ"מ בחם כולו ממש ע"י בישול מפעפע בכלי כולו כמו דאמרינן בדם חטאת והבן ✍:

סעיף ג

אבל. עש"ך דמדינא יש חילוק בין אם בישל בשר בקדירה חולבת לאחר מעל"ע שרי שאר דברים דבב"ח הבלוע בקדירה לא נ"נ מעולם דליתן טעם אח"כ בירקות ואף נט"ל לכתחלה אסור מ"מ הבלוע לא נאסר מעולם (וגם הכלי לא קיבלה איסור מעולם ופשיטא בכ"ח דמותר דהוה דיעבד דצריך שבירה אלא אפילו בשאר כלים כן ולקמן ק"ג אבאר) משא"כ כשבישל תוך מעל"ע נאסר הבלוע ואף לאחר מעל"ע אסור שאר דברים דיתן הבלוע טעם בירקות ונט"ל אסור לכתחלה כשקיבל מתחלה איסור מושבח אבל מצד המנהג אוסרין אף שאר דברים אף בבישל בשר אחר מעל"ע של בשר כמו שיתבאר בסי' צ"ד ס"ה בהג"ה. ובענין נט"ל ראיתי לחקור בכאן חקירות רבות אי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותי אמינא מלתא חדתא כמו שאומר. דע דבע"ז א' מסיק מ"ה לא אסור אלא קדירה בת יומא ומדרבנן אטו אב"י ותו' שם ד"ה מכאן הוקשה להם מ"ש מאכל מכלי ותירצו דכלי קיבלה תחלה טעם מושבח והיה בה איסור משא"כ במאכל לא היה איסור מעולם וברא"ש הביא זה התוס' ועוד תי' דבתבשיל ליכא למיגזר אטו בב"י דל"ש דיגזרו לאסור אף קדירה שאב"י. והנה עיקר הקושיא מכ"ח דהוה דיעבד דצריך שבירה ולא מכ"מ דהוה לכתחלה דיש תקנה בהגעלה וכן מבואר בהג"א שם דא"צ כלי הוה לכתחלה כיון דטעון שבירה הוה דיעבד. ועיין בס' שו"ת דבר שמואל שי"א בכ"ח פרצול"ניש באב"י להתיר בה"מ יע"ש ויראה דאין להתיר כמו שמבואר מתוס' ומהג"א כאן ואולי באם בלע איסור דרבנן יש לצדד בה"מ דמפינכא אין כ"כ ראיה דדם שבישלו הוה עיקרו דאורייתא ולקמן ק"ג אבאר אי"ה. והנה נ"מ בין ב' התירוצים הא' בכלי בשר לתוס' לאחר מעל"ע שרי להשתמש חלב דלא היה איסור מעולם ומיהו זה טעות דהוה לכתחלה אלא אם בישל אח"כ חלב מותר להשתמש אח"כ איזה שירצה לאחר מעל"ע מב' דהוה דיעבד בכ"ח וזה דעת הרא"ה בפסחים דף למ"ד א' בחדושיו קדירות ליעבד שלא במינן כיון דהיתרא בלע וכאמור ומיהו בב"ה קכ"ו ב' יש לו שיטה אחרת ודבריו קשים להולמן ואבאר קצת לקמן. ואלו לתי' הב' של הרא"ש אף בלע היתר ובישלו לאחר מעל"ע חלב ממש אין תקנה לקדירה זו דגזירה קרובה הוא מאד אי שרית באב"י יבוא להתיר בב"י וכן הלכה כמ"ש המחבר כאן ועי' ש"ך צ"ד אות כ"א דשם מדינא שרי ולא

כאן וכדאמרן. והנה הר"מ ז"ל בפי"ז ממ"א הל' א"ב כתב וז"ל קדירה של חרס שבישל בשר נבילה אסור לבשל בשר שחוטה בו ביום ואם בישל אסור ואינו מינו בנ"מ. ולא אסרה תורה אלא בת יומא ומד"ס אף אב"י עכ"ל הנה תראה שמ"ה אסור לבשל בב"י אף שסובר בפט"ו ממ"א ה"ג טכ"ע דרבנן מ"מ מודה דגיעולי עובדי כוכבים נוהג אף היום לא דחידש הוא הוראת שעה אלא ה"פ דחידוש הוא דב"י פגמה פורתא ואפ"ה אסרה תורה אין ללמוד ממנו ועיין ע"ז ס"ז ב' ד"ה מכלל יע"ש ואפ"ה אין ללמוד ממנו טכ"ע דהתם לכתחלה צותה תורה להגעיל כלים כיון דאפשר בהגעלה דכ"מ מוזכר בקרא ואפשר כ"ח מ"מ הוה לכתחלה ומצינו כ"פ מ"ח חילוק בין תחלה לדיעבד. ובכר"ו צ"ח א' תמה על מ"ה קכ"ג א' מ"ש בכלי מדין למ"ד טכ"ע ל"ד א"ש דהגעילו והא בכלי מדין הוה ד"ת יע"ש ולפמ"ש לק"מ דטכ"ע במים בא"מ לאו ד"ת ולהגעיל הכלי דהוה לכתחלה צותה התורה וא"ש. גם מ"ש הרשב"א בחדושיו בסוגיא דזרוע בשילה דכף חולבת לבשר ונשפך הוה דרבנן למ"ד טכ"ע לאו ד"ת תמה הכר"ו בב"ח ד"ת לכ"ע י"ל בשר בחלב הנפלט מכלי טעם א' הוה דרבנן והתורה צותה להגעיל לכתחלה ואה"נ דיעבד אי בישל כלי הגעלה ודאי שרי המאכל מ"ה וכ"ש הוא דטכ"ע ממש לאו ד"ת (גם מ"ש בתוס' חולין היאך הגעילו היינו למ"ד חנ"נ בשאר איסורין ד"ת כמהרי"ק יע"ש):

והנה בפסחים ל' א' פריך קדירות לאחר הפסח ליעביד שלא במינה ומשני אטו מינן ותוס' ד"ה לשהינהו הוקשה להם והא אין מבטלין איסור לכתחלה. והנה יש בזה ד' תירוצים כמו שאגיד. התוס' תירצו ב' תירוצים א' דה"פ נט"ל ומשהו שרי לכתחלה (ומ"ש התוס' דה"פ אי סובר רק נט"ל שרי היינו אף הקדירה דקיבל מעיקרא טעם מושבח וכ"ש פגום מעיקרו) עוד תירצו דאינו מבטלין לכתחלה היינו כ"ט לא כ"ח דצריך שבירה הוה דיעבד ול"ד לנט"ל דאסור בכ"ה וצריך שבירה כמ"ש הג"א סוף ע"ז התם בלע הרבה ומושבח וגזירה אטו ב"י גזירה אלימתא משא"כ משהו הוה דיעבד ולפ"ז אף אי רב סובר נט"ל אסור התם וה"ה כאן אפ"ה פריך שפיר (זה נ"ל בפי' התוס' יע"ש). התי' הג' הוא כמ"ש הרא"ה בב"ה קכ"ו ב' ובחדושיו דהיתרא בלע הוה נט"ל מותר ותי' הגמ' אטו מיגו לפי' התוס' לב' התירוצים כיון דמינו משהו אוסר תו ליכא ב' לטיבותא וגם לא שייך מבטלין כ"ש בכ"ח דמשהו אוסר. ולתי' הרא"ה צ"ל דמינן משהו אוסר ונט"ל משהו הוה ואסור. ואמנם הרשב"א במ"ה פי' פירוש מחודש דנט"ל דאסור לכתחלה אטו ב"י היינו באיסור דשייך בכל יום גזרי' אם תתיר באב"י יבוא להתיר שיבשל איסור היום ואח"כ היתר משא"כ חמץ לאחר הפסח כל ימות השנה מותר לא שייך בחמץ שעבר הפסח

הבלוע תוך הקדירה אטו יבשל היום דהאידנא היתרא הוא כ"ה תוכן כוונתו שם. ולפ"ז משני אטו מינו ובמינו נט"ל אוסר מטעם משהו ואף דיעבד:

והנה אנן פסקינן בא"ח תנ"א דקדירות משהו לאחר הפסח ואפילו בישול דייסא עי' מ"א אות א' דחה ראיית האומרים דבבלע הרבה אסור מתוס' דכתבו ד"ה לישהינהו דב' לטיבותא וז"א דלרב כתבו כן דחמץ לאחר הפסה ד"ת משא"כ לר"ש דקנסא וכאן לא קניס הואיל ולא עבר בב"י אף שיש כזית בדופן הכלי שאין מצוי בידו כמ"ש הראב"ן ולא נראה ג"כ וזה כוונת המ"א. וזה אמת ויציב אמנם אם שימשו בכלי חמץ תוך הפסח שעבר עליה ב"י או שעבר הפסח ונבלע אח"כ בכלי ודאי הוה כשאר איסור דרבנן שנבלע בכלי דלא מהני נט"ל וראיה מפינכא ואף שיש לדחות הראיה מפינכא מ"מ הלכה מרווחת היא בישראל אפילו איסור דרבנן שנבלע בכלי לא מהני נט"ל עי' כה"ג סי' א' וכדבעינן למימר לקמן סי' ק"ג אי"ה אמאי שרינן לקדירה כמבואר סי' תמ"ז ועי' בחק יעקב אות ד' מ"ש בשם הרוקח רצ"א לשבור הכלי ורצ"א כתב הגעלה יע"ש. והנה אנן קי"ל להיתרא אף שנבלע תוך הפסח ובשלמא קודם הפסח לא בא לכלל איסור ולא עבר ב"י דלא נראה ולא מצוי כמ"ש הראב"ן משא"כ תוך הפסח וכ"ש שעבר הפסח ונבלע אשר ע"כ צ"ל כתי' משהו ונט"ל דהוה ב' לטיבותא לא גזרו. והבאר היטב בסי' תמ"ז אות ד' אפילו תבשיל שכולה חמץ יע"ש וא"י מי הגיד לו זה ולפי שראה מ"ש הט"ז בתנ"א והמ"א ול"ד דהתם בלע קודם הפסח וכדכתיבנא. הן אמת שאנן קי"ל נט"ל אסור בכ"ח וטעון שבירה ולא מחלקין בין משהו או הרבה עסי' צ"ט ובקכ"ב ס"ה ובש"ך אות ג' ובט"ז אות נ' ובס"ס צ"ט ובב"ח והר"ן כולן פסקו דלא כהמחבר ורשב"א יע"ש וכ"ש כלי שדרכו להשתמש מעט כו' וגם אפילו היתרא בלע פוסקין דנט"ל אסור דלא כהרא"ה וכמ"ש הט"ז כאן דהקדירה אסור לבשל לא בשר ולא חלב (אף דהרשב"א בארוך למדה מקדירות בפסח יוכיחו דמשהן לאחר פסח ולא תוך הפסח ולדידן ליכא הוכחה דנט"ל אסור בפסח כמ"ש בא"ח סי' תמ"ז ס"י מ"מ מסברא אמרינן כן) ולפ"ז אין לנו תי' בההיא דפסחים כ"א תי' הד' של הרשב"א במ"ה דכיון דעתה חמץ שרי תו לא שייך למגזר אטו ב"י באיסור שאין שוה בכל זמן:

ומעתה יצא לנו דין חדש כמו שאבאר. המשל בזה קהל שאסרו מורה הוראת בעירם שחיטת כל השוחטין עד זמן פלוני והוה שחיטתן כנבילה עיין סי' א' וב' ובתוך הזמן בישלו בכלים. או אחד שנדר כל מה שישחוט פלוני בתוך אותו זמן וכדומה בנדרים שאסר על עצמו עד זמן פלוני ובישלו תוך הזמן שרי לאחר הזמן נט"ל כה"ג כיון דעתה

ליכא למיגזר דעתה היתר הוא כמו חמץ בפסח וממילא ה"ה חמץ שעבר הפסח ועבר ב"י ונבלע בקדירה כדי נ"ט אפ"ה שרי לאחר מעל"ע וכאמור ✍:

סעיף ד

והוא. עש"ך העלה להקל כפסק רמ"א בהפסד יש להתיר ומשמע לכאורה אף בהפסד קצת ובאין הפסד צריך ס' נגד כל הכיסוי לא כט"ז אות ב' לשער נגד הקצר. ועי' ב"ח מפרש דמ"ש בהגהות ש"ד לאסור בכיסוי שאב"י הוא כיסוי שעושין מבצק ונבלע בה דבאוכל לא שייך נט"ל יע"ש וזה אמת ויציב גם נ"ט בר נ"ט דהיתירא לא שייך באוכלין אלא מכלי לאוכל כמו שיתבאר בסי' צ"ה בעזה"י:

כתב המ"ב בסי' י"ט קדירה מסולקת מהאש ושמוהו כיסוי חולב כו' אם היס"ב בזיעה שניהם אסורים וכ"ז שכיסוי צונן הא כיסוי רותח מאש אף שאין יס"ב בזיעה והיקל באין הכיסוי ב"י להתיר התבשיל באין יס"ב בזיעה אף שכיסוי רותח הוא ולאסור הכיסוי כה"ג יע"ש:

עוד שם בסי' ח"י דכיסוי אוסרת הקדירה כשיש בשר או חלב לא שאר דברים והכיסוי אב"י דהוה חומרא בעלמא לא החמירו כשיש בו שאר דברים יע"ש וכן הלכה בזה אבל בכיסוי ב"י אוסרת אף שאר דברים בקדירה דדמיא לקערה ביורה חולבת דשניהם באין כאן כא' יע"ש:

סעיף ה

אם. ויס"ב בזיעה ש"ך והיינו בכיסוי שהיא צוננת וברותח אם הזיע ואין יס"ב אסור וכבר התבאר באות הקדום ובלא הזיע שרי:

סעיף ו

ואם. עש"ך תמה על הד"מ ועיין לעיל ס"ס צ"ב אות ל"ה ובמ"י כלל נ"ו אות ט"ו וכבר התבאר לעיל ס"ס צ"ב אות ל"ח. ומיהו הא ליכא למימר דנהי דבכלי נמי אמרינן תתאה גבר עסי' ק"ה דלא כמהרש"ל מ"מ ע"י עירוי שלא נפסק הקילוח אוסר בכלי דבת"ח כלל פ"ה ד"א דאף בכלי אין עירוי אוסר יותר מכ"ק ובק"ה אבאר:

הכה"ג בהגהות ב"י אות י"ב כתב אמ"ש המרדכי בשם ר"י הלבן דקדירה שהיה חלב כל הלילה ואח"כ בישלו בשר דהט"ז אוסר בשהה חלב מעל"ע הקשה עליו הכה"ג דהא המרדכי סובר ג"י הוה כבוש ולא מעל"ע וא"כ קשיא אמאי נקיט חלב כל הלילה אפילו מעל"ע נמי לדידיה וכ"ת דבשם ר"י הלבן כתב כן המרדכי (ואפשר דר"י הלבן במעל"ע סובר הוה כבוש) הא מסורת בידינו ר"י הלבן הוא ר"י הבחור ור"י הבחור הוא ריב"א והרא"ש כתב בשם ריב"א דכבוש הוה בי"ב שעות (וראיה דאמר תרי ליה כולי יומא סוברים י"ב שעות) א"כ הרי דבכבוש נמי כיון דטעון טעון יע"ש ומיהו להלכה יש לאסור

כט"ז וכן הסכים בנה"ך ובחצי מעל"ע יש לאסור באין ה"מ ומיהו אם שהה לילה לאחר הכבוש בכ"ח ישן אפשר לצדד ולהקל כיון דבלא"ה יש דיעות דלילה הוה פגום עסי' ק"ג ושם אבאר ולמעשה צ"ע ✍:

דע דב' קדירות אין אוסרין בנגיעתן אפילו קיבלו דבר שמן מאוד ובזה קיל קדירות מאוכלין עסי' ק"ה ושם אבאר עוד:

עיין כה"ג בסי' ק"ה בהגהות הטור וב"י אי כבוש מעל"ע הוה וודאי או מידי ספיקא פלוגתא דרבותא לא נפיק ונ"מ באיסור דרבנן ולפי שעיקר דין דכבוש הוא בסי' ק"ה אין להאריך כאן:

סימן צד

סעיף א

משערין. עש"ך הראה מקום לסימן צ"ח ס"ה בהג"ה שם דבב"ח באין ה"מ החמיר רמ"א שם דאף חדש נעשה גוף החרס נבילה ושם אבאר. והא ל"ק אף בידוע כמה בלע נימא דמה שנבלע עתה בכף בתחיבה זו נ"נ דבכלי לא אמרינן כן ול"ד למה דאמרו חולין ק"ח ב' חלב נבילה דבאוכל נפרד הוא ואין מה שבקדירה מצטרף משא"כ בכלי כדמוכח מברייתא דקדירה שבישל בשר אם בישל חלב בנ"ט כמ"ש הראב"ן הביאו המרדכי ס"פ ג"ה ואבאר עוד באות ד' ומיהו אם חזר ותחב פעם שנית לקדירה יש לומר דכשהוציאו עדיין כ"ר עליו ונאסר אז הבלוע ונ"נ וצריך תו ס' נגד כל הכף ובאות ד' אבאר בזה ועיין צ"ב בט"ז אות ל'. ומ"ש מסתמא דרך לתחוב עד ראש הכף היינו כל מה שהוא עגול ויראה בא"מ א"צ לשער יותר ובין במינו משערין כל מה שעגול דלא שייך ספק דרבנן להקל דשכיח הוא שיתחב העגול כולו ומה שהעולם נוהגין לשער בחצי טא"פ י"א ב' קווארט וי"א קווארט וחצי טוב לשער באומד יפה ע"י מדידה שימלא כלי מלא מים ואח"כ יתחוב הכף לתוכן והמים היוצאים הם שיעור הכף ולקמן צ"ח אבאר עוד:

סעיף ב

דהיינו. עש"ך הראה לס"ו כאן וסימן ק"ג ס"ז וכאן ס"ו הוזכר דבהיתר לא שייך נ"נ וממילא חושבין מעל"ע מבישול הבשר ואף הש"ך אות כ"ב לקמן יודה לזה דמה שנפלט תוך מעל"ע וחזר ונבלע אין בו כח לאסור דנ"ט בר נ"ט הוא ומה שעומד מתחילתו בכף נט"ל לאחר מעל"ע ובק"ג מבואר באיסור חושבין מבישול המים. והואיל ומצוי הוא דבר זה אמרתי לכתוב כאן בקיצור. אם שמשו בכף איסור ואח"כ תוך לילה מים ואחר מעל"ע מאיסור תחבו להיתר בהפסד קצת שרי ע"ש בש"ך אות ך' ובט"ז אות י"א ובאין הפסד כלל אסור אבל אם שמשו מים לאחר לילה מאיסור או לאחר מים שהתה לילה ושמשו

אח"כ בהיתרא שרי אף באין הפסד כלל להר"ב שם כדבעינן למימר שם וה"ה בישלו בשר ובין בשר לחלב שהה לילה או לאחר חלב לילה והוחמו מים ולאחר מעל"ע מבישול החלב שמשו היתרא שרי אף באין הפסד כלל יע"ש ואם לאחר מעל"ע מבשר הוא אבל תוך מעל"ע לחלב והיה בין חלב למים לילה באנו למחלוקת הש"ך והט"ז בסי' ק"ה אות י"ז וי"ג להט"ז דגם בב"ח בנפרד לגמרי לא נ"ן יע"ש ה"ה כאן יש להתיר דהוי תרי טעמי להתיר א' טעם הסמ"ק שכתב בב"י ס"ס ק"ג כיון דאין תוך מעל"ע מזמן הראשון ולש"ך אות י"ז שם וודאי לא שייך טעם הסמ"ק רק לינת לילה להור אין מספיק להיתר ואף בהפסד קצת אסור ושוב ראיתי אפשר אף לט"ז שם אסור הוא דנט"ל משהו אית ביה מדקיי"ל לאסור נט"ל בפסח עיין א"ח תמ"ז וה"ט בסי' ק"ג דמ"מ לא החמירו נאסר יותר מאוסר ואוסר גופא אין בו כח לאסור דנט"ל הוא אף במחצה או רוב כיון דטעם פליטה בעלמא הוא מכף כמבואר סי' ק"ג וא"כ בב"ח לא שייך אין הנאסר דכ"א איסור הוא וכדאמרן. ובהפסד מרובה וצורך גדול יש מקום לומר אם בשלו איסור וחממו מים בתוך מעל"ע לאיסור ונפל מן המים להיתר דמתירין כמו שיתבאר בארוך לקמן אות כ"ב אמנם להלכה ח"ו להקל ולומר כן ובאות כ"ב אבאר הדברים באורך ובסי' ק"ג אעורר עוד ע"ז ✍:

סעיף ג

וסברא. עש"ך וכוונתו דאין מוליך בליעה ממש בכולו וכ"ש שאין מפליט מכולו כמ"ש בסי' קכ"א אות י"ז כמהר"מ מ"ץ דחם כולו היינו אם נגע איסור בראש שהוא קר נבלע שם אבל תרתי לא אמרינן שחם כולו והוליך בליעתו בכולו ומהא דבישול מפעפע אף בשאר כלים עסי' צ"ב התם עומד אצל האש וחם כולו ואף אין אצל האש כיון דחם כולו כמו שביארנו בט"ז באורך ולפי דברי הש"ך כלי מתכות שחם מקצתו ובלע איסור במקצתו ואח"כ נגע בראש השני ברוטב חם מותר דאין נבלע שם איסור ולא מוליך בליעה בכולו כיון דעכשיו ראש הא' קר הוא. ועיין א"ח בסי' תנ"א במ"א אות כ"ד סובר בהיפך דמוליך בליעתו בכולו אלא שאין מפליט מכולו ופי' מ"ש הד"מ כאן שאין מוליך בליעה ר"ל להפליט ולפ"ז אם תחב מקצת האחר נאסר התבשיל דלא כש"ך ובסי' צ"ח וקכ"א אבאר. ומ"ש שכן מוכח באות כ"ו ט"ס וצ"ל כ"ח ששם כתב מ"ש נגד מקום החתך יע"ש ואי דהתם מטעם דוחקא מ"מ כיון שמפליט מכל עכ"פ תו במקום החתך יש דוחקא ומבליע בכל החתיכה כמ"ש בט"ז יע"ש ומיהו למ"ש הב"י סוף הסי' דמשום בעין שעל הסכין יש לומר וודאי מש"ה דווקא נגד מקום החתך דעל בעין אנו דיינינן ומ"מ כבר הארכנו בט"ז דעיקר שמפליט מסכין לא משום בעין ושפיר מוכח דאין מפליט מכל הסכין יע"ש. ואף אי משום בעין י"ל כן ואין להאריך:

דע שאני נסתפקתי כלי מתכות שהוחם באור ממש ותוחבו לתבשיל צונן אי שייך תתאה ואין אוסר רק כ"ק או שאני הוחם ע"י אש ממש וכה"ג מחלק הש"ך לענין מפליט ומבליע בכולו בין הוחם ע"י אור או ע"י מים חמין וצ"ע ✍כעת:

סעיף ד

אם. עש"ך הנה מהרא"י סי' קפ"ג ביאר טעם המצריכין ב"פ ס' שמא פ"א יצא כזית חלב מכף ונשאר בכף חלק ס' מחלב ובלע נ"ט חלקים בשר ונ"נ כשהוציאו הכף מקדירה (דבעודו בקדירה מה שבתוך הקדירה מחובר ומצטרף למה שבתוך הכף ולא נ"נ כדמוכח מברייתא דקדירה שבשל בשר אם בישל חלב בנ"מ ול"ד לחולין ק"ה ב' חלב נבילה דאוכל עם אוכל מחובר הוא יע"ש בתה"ד וכבר נתבאר לעיל בצ"ב באורך) וסוברים דאף לאחר שהוציא הכף מקדירה עדיין שם כ"ר עליו כיון דנתחב לתוך כ"ר עיין בצ"ב בט"ז אות למ"ד יע"ש. ומש"ה צריך ב"פ ס' ועיין בספר הארוך לש"ך שכתב דקיי"ל ב' איסורין מבטלין זא"ז כמבואר סי' צ"ח וא"כ זית בשר וזית חלב אין טעמן שוין יע"ש וכבר כתבנו במקום אחר דבב"ח שם אחד הוא הוה כאיסור א' אף שאין טעמן שוה כמ"ש התב"ש בסי' ל"ג והב"ח בקו"א סי' כ"ז וצ"ח דבתר שמא נמי אזלינן ואם שוה בשמא אין מבטלין זא"ז ובב"ח איסור אחד הוא ובסי' צ"ח אבאר באורך. ודע דיש לראות להמחבר מאי איריא תוחב ב"פ אפילו פ"א ושוהה הרבה נימא פלט ובלע וסבור הייתי לומר דמקושר הוא עם מה שבקדירה וחששא לאחר שהוציאו מקדירה וא"כ דווקא תוחב ב"פ אלא דא"כ קשיא כזית בשר ליורה חלב בסי' צ"ב בנח מרתיחה עכ"פ ליבעי ב"פ ס' להמחבר כיון דחוושש כאן בכף כ"ש בבשר ואף לא נפל ב"פ אלא שנשתהה הרבה עיי"ש פר"ח אות א' דבבשר לא שייך מקושר כדמוכח חולין ק"ח ב' חלב נבילה וצ"ל דודאי באיסורא דרבנן לא דייקינן כולי האי דמ"ה מין במינו ברובא בטיל אלא מדרבנן הלכך כשתחב ב"פ נראה כב' זיתי איסור משא"כ בתחיבה אחת אף ששוהה הרבה וה"ה זית בשר ליורה חלב כל שלא סילק הבשר ושוהא הרבה א"צ אלא פ"א ס' ואה"נ לדעת המחבר בנפל ב"פ פשיטא דצריך ב"פ ס' והר"ב לקמן צ"ח ס"ס ד' בהג"ה דא"צ דאזיל לשיטתיה כאן דבכף א"צ אלא פ"א ה"ה שם ועיין מ"ש באות ו'. והב"ח וישש בפנ"ה מ' אוסרין בתוחב ג"פ וצ"ע אמאי לא עירערו ג"כ על צ"ח בהג"ה איסור ב"פ לקדירה א' ודוחק לומר שהם סוברים כלי גרע טפי דדרך הוא לבלוע ולהפליט יותר ממאכל דאינו מפליט כ"כ וצ"ע:

ומה שכתב הש"ך והט"ו שינו מלשון הסמ"ק דכתב כ"פ והם כתבו ב"פ דהט"ו לשיטתייהו דנ"ב בשאר אסורים לא אמרינן ה"ה חלב הנאסר כבר תו אין מתחבר עם בשר לומר נ"נ דלא שייך תו טעמא דהאי לחודיה שרי והסמ"ק סובר חנ"נ בשאר איסורים

משום לתא דבב"ח כ"ש בב"ח עצמו אף שנאסר כבר נ"נ זהו תוכן כוונתו. והנה דבר גדול דיבר האדון ז"ל דלפ"ז חלב טריפה או בשר טריפה שנתערבו בב"ח אף דודאי דין בב"ח יש בהו לאסור בבישול והנאה כמ"ש הר"מ פ"ט ממ"א עיין סי' פ"ז מ"מ אין נ"נ מ"ח אלא מדרבנן לדידן ונ"מ בשר טריפה לחלב ונאסר ואח"כ נפל מחלב לקדירה ירקות וכדומה ונשפך וס' בבירור נגד הזית בשר וא"י אם ס' נגד החלב יש להקל דרבנן עסי' צ"ח ✍. אמנם הפר"ח אות ד' צעק ככרוכיא דמ"מ נ"נ אף להמחבר וכפי שנראה מדבריו שם דמ"ה הוא נ"נ דמ"מ שם בב"ח עליו וע"ש אות כ' וכן הסכים הכר"ו להפר"ח אות ז' ולפ"ז הוה ספיקא דאורייתא בנשפך ואסור ומיהו לענין לח בלח בה"מ אין להתיר אף להש"ך עי' סי' צ"ב בהג"ה דבב"ח אף בדרבנן יש לאסור ודוקא שאר איסורין מקילין ומה שהקשה הפר"ח מסי' ק"ג הא ודאי קושיא חזקה היא על הש"ך ז"ל דהא בסי' ק"ג ס"ז קדירה בלועה מבב"ח והוחמו מים מונין מעל"ע ממים אלמא כיון דמבב"ח בא דיינין ליה כבב"ח כמ"ש הש"ך כאן אות כ"ב א"כ ודאי לא גרע בשר שנבלע בכף פעם ב' דנ"נ עכ"פ מדרבנן כיון דמבב"ח בא וכאמור. ויש ליישב בדוחק דעת המחבר דוקא באיסור תורה החמירו וחיישינן שמא פלט הכף ובלע ולא באיסור דרבנן דודאי מ"ש המחבר בק"ג כיון דבא מבב"ח כבב"ח דיינינן ליה הוא רק מדרבנן (ונהי דבתבשיל ליכא כ"א מדרבנן מין במינו מ"מ נ"נ מ"ה הוא בב"ח) וסמ"ק אפשר סובר חנ"נ בשאר איסורין מ"ה כדעת מהרי"ק שורש קנ"ב עיין כה"ג צ"ב בהגהות הב"י אות ל"ה ומש"ה לא הזכיר ב"פ ועסי' צ"ב בש"ך אות יו"ד ודוחק. עוד אפשר לומר דהמחבר בק"ג חומרא בעלמא החמיר במים שבא מבב"ח וכאן לא החמיר דזה גופא לחוש ב"פ הוי חומרא וסמ"ק מדינא סובר חנ"נ בשאר איסורין עכ"פ מדרבנן וצ"ע:

סעיף ה

ולא. עש"ך ודברים פשוטים המה וקשיא ליה אהמחבר דאמאי היקל בנודע דבשלמא הטור סובר דנודע קמא בטל כמשנה פ"ב דערלה משא"כ המחבר בארוך בצ"ט דחוזר וניער בנודע אפילו מב"מ י"ל התם גזרינן אטו א"מ ובכף לא שייך זה כיון דיש ס' נגד הכף תו לא משכחת בכמח תחיבות שיהיה בו טעם בתבשיל דהא ממין התבשיל בולע ופולט והוה מב"מ לעולם ומש"ה בנודע מיקל ובלא נודע אסור דהוי כנפלו בב"א ואף דאיסורין מבטלין זא"ז מ"מ אם שמן שוין אף שטעמן חלוקין אין מבטלין ושם בב"ח חד שמא הוא כמ"ש באות ד'. ומה שהזהיר לדקדק בדבריו הוא כמו שאגיד דאם היינו אומרים דבשר טריפה וכדומה אפ"ה כשבישלו עם חלב נ"נ מ"ה כמו שכתב הפר"ח אות ד' הביאותיו באות ד' (וכן הלכה) וא"כ קשיא על המחבר דחילק בין נודע דשרי משמע

אף תחב הרבה פעמים ואמאי עד"מ כף חולב לקדירה בשר עם רוטב דבתחיבה ב' וג' יש ב' זיתי בשר איסור שנבלעו בכף ופלטו בקדירה ונהי דיש רוב היתר ומ"ה מב"מ ברובא בטל מ"מ הרוטב א"מ והש"ך לשיטתיה בסי' צ"ח אות ה' דלא אמרינן סלק אלא להתיר את מינו ולא את אינו מינו ולכאורה מ"ה אוסר אינו מינו וא"כ וודאי קשיא איך סתם וחילק בנודע שרי משמע אף הרבה פעמים והא הרוטב עכ"פ נשאר באיסורו ולזה הכריח שיטתו באות ד' דכה"ג אין חנ"נ מ"ה עכ"פ ולית כאן איסור תורה ובתחיבה א"ב שמא לחוד הוה דרבנן דאיסורין מבטלין זא"ז כיון דליכא טעמא ומדרבנן אסורין בחד שמא תו לא גזרו כאן בנודע ועסי' ל"ג וצ"ח אבאר ✍באורך וכאן אין להאריך:

סעיף ו

וי"א. עש"ך דאנן קי"ל להקל אף בלא נודע ול"מ בכף דיש ב' טעמים א' די"א דבלוע בכלי לא נ"נ ואף דאנן לא קי"ל כן לקמן בצ"ח (לדעת הר"ב שם ועש"ך אות כ"א) מ"מ י"ל צירוף טעם דאין שם כ"ר לאחר שהוציא הכף ריקן אלא אפילו חתיכות איסור ב"פ דליכא טעמא דבלוע דהוא בב"ה ממש גם כ"ר ממש אף לאחר שהוציאו מקדירה מכל מקום מקילין אף כה"ג כיון דאין שם איסור חדש עסי' צ"ט ט"ז אות י"ד ועסי' ק"ז בש"ך אות ז' ע"ש:

שאלה כף בשר ב"י ותחבו לקדירה מליאה חלב כמה פעמים ונתנו מן החלב לקדירה אחרת חולבת ב"פ עם הכף זה ובקדירה ראשונה ושניה יש ס' נגד הכף מהו הדין ואם יש לחלק בין אם היה חלב ממש בקדירה א' או מים וכדומה:

תשובה זה דבר פשוט הוא דצריך בקדירה שניה ס' נגד כל התבשיל שהוציא מקדירה א' עסי' ק"ז ס"ב בהג"ה דאם מעט יש תבשיל בכף נ"נ ולא שייכים הני טעמים דמהרא"י בסי' קפ"ג דבלוע לא נ"נ גם לאחר שהוציא אין שם כ"ר עליו דבהוציא ריקן י"ל כן לא כשהוציאו עם תבשיל עסי' צ"ב בט"ז אות י"ד גם בלוע לא שייך כאן דפולט מן הכף לתבשיל שבכף ונאסר וכ"ת דאנן בלא"ה לא קיי"ל כן להתיר בלוע או לאחר שהוציא לומר שאין שם כ"ר עליו וע"כ הטעם דמ"מ נגד הכף יש ס' ה"ה ה"נ הא בורכא דודאי כל החלב שבכף פ"א וב' נ"נ מה"ת וצריך אח"כ ס' נגד ב"פ חלב דחוזר וניעור וגם יש לגזור אטו אינו מינו וזה ברור ואפילו באיסור דרבנן במינו בלח בעינן ס' אף ביבש בדרבנן י"ל כמ"ש הש"ך סי' ק"ט אות ט' מ"מ בלח ודאי בעינן ס' אף באיסור דרבנן כמבואר בכמה מקומות בסי' ע"ב בלב נ"נ החתיכה אף דהוי מב"מ עם שאר העוף ודם שבישלו דרבנן ודוכתי טובא מוכח כן ודוקא כף ריקן לא אמרינן שפולט וחוזר ובולע ופולט כמו חתיכת איסור ב"פ לקדירה א' א"צ אלא פ"א ס' משא"כ כאן. ואם היה כף איסור ותחבו

לתבשיל ויש ס' נגד הכף ולקחו כמה פעמים מעט תבשיל לקדירה אחרת ג"כ הדין כך ומיהו בה"מ וצורך גדול יש להתיר בשאר איסורים דהוה לח בלח די"א דלא נ"נ עסי' צ"ב דנגד הכף יש ס' ומה שנפלט ממנו לתבשיל שבתוכו הוי לח בלח ואמנם חלב כה"ג אסור עש"ך שם אות ט"ו ואם תחב כף בשר למים בקדירה חולבת ויש ס' נגד הכף יתבאר באות ח' באורך בעזה"י:

סעיף ז

אבל הכף אסור. ע"ל צ"ג ש"ך לא מצאתיו שם כלום מזה. כתב או"ה כלל ל"ז ר"ג שיעור לשער ס' נגד הכף ממלאין כלי מלא מים ותוחבין ס' פעמים הכף ובכל פעם ממלאין הכלי כבראשונה והמים היוצאין הן שיעור ס' יע"ש והעולם נהגו לשער ב' קווארט והכל לפי ראות המורה:

הבל"י אות ד' העתיק דברי או"ה כלל כ"ד ב' כפות של ב' איסורין לירקות ואין לבטל א' מהן בלי צירוף חבירו א' מסייע לבטל חבירו דממ"נ אי א' פולט גם השני ול"ד לקדירה שאין מסייעת לבטל דקדירה חרס וכף עץ עכ"ל. במחילה מכ"ת סבר שמצא מציאה ויטול מה שחידש ולמה לא ראה מ"ש הד"מ בצ"ח אות י"ד שחלק על זה דאין זה טעם לחלק בין חרס לעץ והפר"ח בסי' צ"ח אות ל"ב ג"כ דחה זה מסברא דנפשיה ולפי שיש תועלת מדברי או"ה שם לכן אעתיקם זה לשונו בכלל כ"ד דין יו"ד בסופו זית בשר וזית חלב לנ"ט זיתים של ירקות כל אחד מבטל חבירו הואיל ולא נאסרו קודם נפילה כו' אבל ודאי אם נאסרו מקודם שנפלו לקדירה וכן ב' זיתי נבילה צריך ס' נגד שתיהן יע"ש הרי בהדיא דבב"ח חשיב גוף א' אף שאין טעמן שוה כיון דמצטרף למלקות חצי זית בשר וחצי זית חלב הוה כגוף א' וא"ש הא דאות ד' וכמ"ש לעיל ובסימן צ"ה יבואר באורך. ואח"כ כתב ב' כפות הפכיים (ר"ל אחד בשר ואחד חלב) בירקות ויש לבטל א' מהן המאכל מותר ואח"כ כתב אפילו אין לבטל א' מהן צריך ליישב ולומר דתחילה אמר בין בב"א או בזא"ז ועכ"פ צריך ס' נגד א' מהן בזא"ז אבל בפ"א סיים דא' מסייע לבטל חבירו ומ"מ אנן לא קי"ל כן ולפי שעיקר הדברים בצ"ח ואין כאן מקומם לא ראיתי להאריך כאן ושם יבואר:

סעיף ח

הכף אסור. עש"ך כבר כתבנו בט"ז אות ז' שהש"ך ע"כ סובר תי' הב' של תוס' חולין קי"א ד"ה הילכתא דהטעמים מקדירה לכף בלא אמצעית המים וכן יראה מש"ך צ"ה אות ה' הביא לשון הר"ן ואות י"ב הראה לאות ה' וכאן הראה לשם ועיין בר"ן פכ"ה ותראה שזה תי' של תוס' דבלוע מן קדירה ממש (ומה שכתב שם בחידושי אנשי שם לא הבינותי במה שחילק בין דגים מחוסרין פליטה למים דכותח הנבלע בדגים ליתסר ודוחק לחלק

בין נבלע בגוש או בצלול ולקמן צ"ח אחקור בזה) ומה אעשה שהרי הר"ב אינו אומר כן בסי' בסעיף ה' בהג"ה כאן דיש ס' הכל מותר אפילו הכף וכ"ה באו"ה כלל ל"ז דין ט' וד"מ הביאו וכמ"ש הט"ז אות ז' דאף אם נדחק בהג"ה לומר הכל המאכל והקדירה הא אשמעינן המחבר כאן וע"כ הכל אכף נמי קאי וכבר ראיתי להאורח מישור אות א' חרה אפו על אדונינו הש"ך ז"ל ואבאר לקמן מה שיש להשיב על דבריו אמנם הא ודאי קשיא שסותר למה שכתב רמ"א בהג"ה ס"ה דיש ס' הכל שרי ואיך כתב הש"ך להיפך (דאיש ס' ציין הש"ך דכאין ס' הוא ממש דברי רמ"א לקמן והיה לו לציין אסיפא באין ס' והאריכות למותר בזה) ואם נדחוק דרמ"א מיירי בידוע שלא נגע בגוף הקדירה וכאן בספק או בספק מתירין וכאן בודאי נגע בקדירה דמבליע מקדירה מלבד הדוחק הגדול אכתי תקשה דהא כ"ז שהכף בקדירה מחובר הוא עם מה שבקדירה ולא נ"נ תוך הכף כמ"ש הראב"ן עמ"ש אות ד' כאן ולאחר שהוציא הוי נ"ט בר נ"ט וכ"ת דנ"ט בר נ"ט אין בו כח לצאת ולאסור משא"כ שהם בלועים בכף אכתי תקשה משומן בכלי חמץ או"ח תמ"ז ס"ה משמע אי לאו חמץ שמו עליו היה מותר ומיהו בסי' צ"ה אבאר דאה"נ דאסור בחמץ מה"ט דטעם שני נתהוה אח"כ איסור. והנה יש לומר דיש חילוק בין הוציא הכף ויס"ב אז נתבשל הבלוע בתוכו ומעורבין בשר וחלב יחד אלא שמקושר הוא וכשהוציאו ויס"ב דומה לזית בשר שנפל ליורה גדולה שהחלב מותר וכי מעלהו קצת מהחלב עם הבשר נאסד המעט חלב ה"ה כאן משא"כ כף צונן ולא שהה בקדירה כשהוציא אין שם כ"ר עליו דכף צונן הוא וא"כ בס"ה מש"ה סתים הר"ב דהכל שרי אף הכף דהכין הוא מסתמא כשתוחב כף צונן לקדירה רותחת ולא שהה והוציא מיד ואין יס"ב ככף ודאי אין שם כ"ר עליו ואין נאסרין החלב והבשר הבלועים בתוך הכף ומש"ה שרי הכף לאשתמושי ביה אח"כ דא"נ מפליט לקדירה נ"ט בר נ"ט הוא דהיתירא גם הגוף הכף אין בו כח לאסור אח"כ כאמור והש"ך כאן מיירי בכף רותח שיס"ב ודוחק דמסתם דבריו. ומ"מ העולה מדברינו דכף שהוציא מכלי ראשון יש בו חילוק כמו שאומר דאם הוציא הכף ריקן ואין יס"ב לא הוי דין כ"ר עליו ואף יס"ב ספיקא הוי ואם הוציא עם מים נמי ספיקא הוה עסי' צ"ב בט"ז ובק"ז אות ז' בש"ך ובאו"ח דספיקא הוי מ"מ נראה דוקא כשיס"ב בכף הא לא"ה לא הוי שם כ"ר עליו על התבשיל שבתוך הכף ומ"מ צריך עיון בזה דבסי' ק"ז לא חילקו משמע אף שאין הכף יס"ב וצ"ע והפר"ח אות ז' והכה"ג בהגהות הטור אות ה' הביאו לדברי הש"ך כאן יע"ש:

שוב התבוננתי בספרים וראיתי שדברי הש"ך יש להם מקום לפי מ"ש סי' צ"ה אות ד' דרש"ל אוסר נצלו אף דיעבד וכפי הנראה דכן הסכמת הש"ך וכדבעינן למימר שם א"כ

כך לי המים כמו דגים שנצלו דליכא כ"א ב' טעמים להיתר וטעם הג' אסור הוא עי' ת"ח כלל נ"ז ובמ"י אות ב' א"כ ודאי הכף אסור דטעם הג' בכף ממים שבקדירה לאיסור הוא והוה כמו נצלו דאסור אף דיעבד לישׁ"ש וז"ש השׁ"ך לדעת הר"ב לקמן והכי קיי"ל ירצה בתרין מילין אלו דהכי קיי"ל לאסור ולא מטעמא דהר"ב לחוד שהטעמים פוגמין אלא נצלו אסור כמו שאבאר שם א"כ ה"ה כאן אבל להמחבר שמתיר שם פשיטא דכאן שרי ועיין באורח מישור מ"ש על הט"ז שהביא ב' טעמים של התוס' והמעיין שם אין כל דבריו מוכרחים דודאי הכין הוא להר"ב דמתיר דיעבד נצלו דעדיין טעם ב' בדגים היתר הוא משא"כ כשהטעם ב' לאיסור וכמ"ש הפרישה בסי' צ"ה אות ז' ושם יבואר. עוד ראוי שתדע אף דהרא"ש אוסר בנצלו דיעבד אפ"ה מתיר בקערות ביורה חולבת וחילק בין לאכול עם כותח עצמו או רק טעם מכלי עיין פכ"ה והרב לקמן סי' צ"ה חולק נמי לכתחלה מותר ליתנן בכלי שלהם כמו שאבאר שם מ"מ המעיין במ"י כלל נ"ז אות ב' על מ"ש המרדכי ס"פ אין מעמידין מעשה לפני ר"י הביאו המחבר סעיף ט' דר"י אוסר נט"ל מטעם דסובר נצלו אסור היינו דבש הוה רק טעם שני אלמא אף שהמחבת היתה נקיה והקערה נקיה אפ"ה אסור בנצלו אף בכלי דיעבד ומיהו המעיין בישׁ"ש פכ"ה סימן ס"ג כתב ממעשה דמרדכי ונ"מ לדידן אם עירה לחלב עצמו דנצלו אסור יע"ש משמע הא בקערה נקיה בלא"ה מותר דנצלו אסור דיעבד היינו עם כותח ממש הא בכלי שלהן מותר עכ"פ כמו שחילק הרא"ש ולפי שהדברים ארוכים ודברי ישׁ"ש שם מ"ש שאומר לדעת ריב"ן בנתבשלו כו' יש לעיין בהו ומקומן לקמן בצ"ה לא ראיתי להאריך בכאן ואי"ה בסי' צ"ה בשׁ"ך אות ד' אבאר באורך ✍:

סעיף ט

בין. עש"ך הא ודאי דמ"ש המחבר בין עם בשר ובין חלב הוא לאו דווקא דשאר דברים נמי אף לאחר מעל"ע נט"ל לכתחלה אסור והבלוע נ"נ בכף משא"כ לקמן כף אב"י דווקא בשר וחלב הא שאר דברים מדינא מותר דלא נ"נ הבלוע כיון שכף אב"י ואף נט"ל לכתחלה אסור מ"מ הבלוע היתר גמור הוא דלגבי מאכל הוי דיעבד מיהו אנו נוהגין לאסור כמו שיתבאר אות כ' ומה שהראה מקום לצ"ח אות כ' לענין עץ ומתכות בה"מ אי אמרינן נ"נ הבלוע ושם יבואר בעזה"י. וראוי שתדע דאם תחבו הכף לשאר דברים יראה דמותר המאכל בהנאה עכ"פ דאין מרויח הטעם הבלוע בו מבב"ח וכן כתב או"ה להדיא כלל כ"א דין ו' והביא ראיה מפרק בתרא דע"ז עריבה דחיטי שנפל יי"נ דשרי דבא לזבוני לעובדי כוכבים אפילו יש בהן טעם דאין מרויח כו' וכבר עמדנו ע"ז בפתיחה כאן. אמנם עתה ראיתי בכלל ל"ה דין ו' כתב אם הכף וקדירה ב"י ואין ס' הכל אסור

בהנאה אע"פ שהוא של ירקות יע"ש הדי דאף שאר דברים אוסר בהנאה אפילו שאין מה שנבלע בכ"ח בו ומה אעשה שעונותי גרמו שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן ודרכו מני נסתרה כי לכאורה הם דברים סתורים. ואף שאנו אוסרים תרנגולת שנמצאת חיטה בפסח חומרא דחמץ שאני ובסי' ק"י אות ב' בש"ך אכתוב עוד ✍:

סעיף י

כל. עש"ך וראוי שתדע דיש חילוק בין אם תחבו למין תחיבה א' או למין מה שהיה בכף מתחלה עד"מ אם כף בשר הוא שתחבו לחלב ובתוך מעל"ע של חלב תחבו לבשר פשיטא שאסור בהנאה מ"ה וכל ספיקותיו לחומרא ונ"נ מ"ח משא"כ אם תחבו לחלב הואיל והוא אחר מעל"ע לבשר נהי שחלב הא' שבכף נ"נ אין בו אלא דין שאר איסורין בחלב שניה דטעם הבשר אין בו כח ליתן טעם לחלב עתה בתחיבה שניה דנט"ל הוא וא"כ מותר החלב שניה בהנאה כמש"ל בפתיחה ובסי' ק"י דכל שאר איסורין חוץ מדמי איסור שבו מותר בהנאה וכ"ש טעמו ולא ממשו אפשר כ"ע מודו ושאני חמ"פ משום חומרא וכבר התבאר. גם בה"מ וצורך גדול אי נתערב זה עם שאר דבלח לא נ"נ בשאר איסורין כמבואר צ"ב ובב"ח אסור יע"ש גם הולכין אח"כ בספיקו להקל אי ספק אי נפל מחלב לתבשיל אחר דמ"ה מין במינו חד בתרי בטל וכל זה נראה פשוט:

ומה שחשיג על הב"ח והביא מד"מ הוא ממ"ש הד"מ באות ז' במ"ש אבל אין להבינו ועיין או"ה כלל ל"ז בתוך הט"ו דינין דין ה' אם אין הכף ב"י ונאסר הבשר ואח"כ לבשר אסור ומ"מ מה שהשיג על הב"ח ואחריו החזיק הפר"ח אות ט' וכתב על הב"ח שכתב שפשוט הוא וטעה בפשיטות יע"ש והנה לכאורה יש לתמוה איך הבין הב"ח מ"ש הטור בשם סה"ת אם בישלו מים כו' בשאר איסורין מחשבין מעל"ע ממים כ"ש בב"ח דמ"ה נ"נ ועוד הא כתב בב"ח אינו כן ולא כתב רבותא אפי' בישלו חלב בתוך מעל"ע ואח"כ חלב לאחר מעל"ע מבשר שרי וכאמור. וכדי דלא נשויה למרן הב"ח ז"ל כטועה בדבר משנה ח"ו אומר דמההיא דסה"ת וודאי לא קשיא דאיהו לשיטתיה שכתב כאן בס"ז דבצלים כו' לא שייך לר"א משמע דין הא' של סה"ת בישלו מים שייך לר"א ושוב מצאתי מבואר בק"ג ס"ד כ"כ בפי' דלא כב"י והטעם דמה שנפלט מקדירה למים חושבין מעל"ע מבליעה שניה כיון דלא היה במים ס' דלא כב"י וכמ"ש הש"ך באות כ"ב וכדבעינן למימר שם משא"כ כף שיש ס' נגדו א"כ מה שנפלט נתבטל ומה שעומד תוך הכף כבר נפגם ומש"ה מתיר. ומה דקשיא ממ"ש או"ה והר"מ גם בעצמו יקשה הא החלב נ"נ אוסר כי במחלוקת שנויה עס"י ק"ה בש"ך י"ו ובט"ז אות י"ג דאם נאמר דכל שנפרד לגמרי אף בב"ח חוזר להיתרו ואפשר לסוחטו היינו כ"ז שמשהו נשאר בו יע"ש באורך והרא"ש

בע"ז ס"ו והתוס' שם ד"ה מכלל כתבו דנט"ל בפסח שרי וכפי הנראה ממרוצת דברי הרא"ש שם דעפרא הוא ומשהו ליכא א"כ הטור בא"ח תמ"ז דפסק נט"ל שרי דמשהו ליכא ה"ה כאן כיון שנפסד הבשר לגמרי לא נאסר והש"ך לשיטתיה בק"ה אות י"ו דנאסר יע"ש ומד"מ אין ראיה דאיהו פסק בא"ח נט"ל בפסח אסור דמשהו הוה לא עפרא כמ"ש הרשב"א בתשובה תצ"ט ומש"ה אוסר כאן אף שלא היה ב"י מבליעה א' וכדאמרן ולפ"ז להמעיין בהל' פסח תמ"ז במ"א אות מ"א ושאר אחרונים במקום שאין מנהג המיקל בנט"ל לא הפסיד היה מקום לומר בה"מ וצורך גדול להקל כאן ונהי בחמץ מחמירין אנן משום חומרא דחמץ. שוב ראיתי שהב"ח צ"ב ס"ו הסכים לדינא דנפרד אסור בב"ח כש"ך בק"ה אות י"ז ואף שבק"ח ס"ח כתב תי' רש"ל שמ"ש הטור בב"ח גבינה בבשר מ"מ קשיא איך כתב שפשוט הוא כו' ולדינא נראה דקדירה שאב"י לא הגיע ההפסד לעפרא כמ"ש הרשב"א בתשובה תצ"ט ונט"ל שהתיר המחבר בא"ח הוא מטעם שכתב מהרר"א כהן אפימנ"טיל בס' מ"כ בשער התערובות ע"ד ע"ג דלא גזרו בחמץ דקץ ביה דנט"ל יע"ש וא"כ וודאי אף בה"מ וצורך גדול אסור כאן וודאי ✍. ולפי שהדברים ארוכים ומקומן בסי' ק"ג אקצר כאן ושם אבאר עוד:

סעיף יא

הכל. עש"ך ועי' ת"ח כלל פ"ה ד"ג ואו"ה כלל כ"א התיר וכן דעת הפר"ח אות יו"ד אבל המ"י מצריך השלכת הנאת קדירה כי נהנה שקדירה ישנה אין נבלע עתה מתבשיל זה יע"ש ולפ"ז קדירה שבישל כ"פ מים וירקות ואח"כ בשר ואח"כ חלב אין המים והירקות הבלועים בקדירה אסורים בהנאה והמיקל אין לגעור בו בלא"ה:

סעיף יב

פירות. עש"ך והיינו באקראי אבל לא להשתמש בו תדיר עס"י צ"א באורך:

סעיף יג

והכף כו'. אבל שאר דברים מותר היינו מדינא אבל מצד המנהג אפילו שאר דברים אסור כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ה דאוסרין שאב"י אפילו לשאר דברים ושם אבאר:

סעיף יד

ומ"מ. עש"ך והם דברים פשוטים דכשתחבו לבשר או לחלב צריך להיות כמין תחיבה א' לא כבליעה א' ולשאר דברים אין מזיק כלל דבלוע בכף לא נ"נ כיון שלא היה ב"י וכבר נתבאר אף בב"ח שנאסר כבר שייך ביה נט"ל דלא ככר"ו בסי' פ"ז יע"ש:

סעיף טו

אם. עש"ך שהאריך הנה לפי ספרי סמ"ק דפוס קראקא פירש הש"ך דהכי הוא דהר"ר פרץ הביא הוראות מהר"י מקורביל שאסר הקדירה בין לבשר או לחלב אפילו נתחב כף

ב' אחר מעל"ע רק לשאר דברים התיר מהר"י וצ"ל דסובר נ"ט בר נ"ט בבישול אסור אף דיעבד עס"י צ"ה ס"ב בהג"ה ולשאר דברים התיר כמו בסי' צ"ג אות ג' בש"ך יע"ש וע"ז השיב והשיג הר"ף ואמר ומיהו נראה דאפילו בישלו בשר ממש תוך מעל"ע שרי הבשר דטעם הכף מתחלה הוי ג' נ"ט ומההוא טעם שרי הקדירה לכתחלה דלא כמהר"י ומיהו ה"ה אפילו ב' תחיבות בתוך מעל"ע שרי הקדירה לכתחילה מטעם נ"ט בר נ"ט אלא קאי אמעשה דר"י דאוסר אפילו תחיבה שניה לאחר מעל"ע מש"ה כתב הר"ף דשרי. אלא שיש לבעל דין לחלוק ולומר כי לשון הר"ף מורה דה"ק דבתוך מעל"ע ב' תחיבות דיעבד שרי ולא לכתחילה לבשל בקדירה בשר או חלב דמחמיר לכתחלה בנ"ט בר נ"ט בבישול וכיון שאפשר להשתמש שאר דברים הוי לכתחילה משא"כ כשתחיבה ב' לאחר מעל"ע איכא ב' לטיבותא טעם חלב נ"ט בר נ"ט ונט"ל נמי הלכך שרי אח"כ להשתמש תחילה בקדירה בשר אבל לא חלב כיון דשימש עתה בשר ע"י נ"ט בר נ"ט לז"א הש"ך דז"א דהר"ף מתיר דגים בכותח כדעה א' בצ"ה וכ"ש כאן דהוה ג' טעמים. והאי כ"ש לא ידענא דבבישול דגים נמי ג' נ"ט קערה מים דגים וה"ה כאן כף מים קדירה ואולי ה"ה נצלו. ועוד דכאן ב' טעמים בכלי כדלקמן. עוד מביא ראיה הש"ך דהר"ף מתיר בהודחו קערות חולבות ביורה בשר בא' מהן אב"י כדלקמן בצ"ה בהג"ה ס"ג אלמא אותו שאב"י אין מזיק לו קבלת טעם מב"י ואף תוך מעל"ע מותר להשתמש באב"י ה"ה כאן. ומ"מ צריך אתה להבין במ"ש הר"ף ומיהו אם בשלו בשר אין לאסור דיעבד למה לי זה כלל וגם הלשון דחוק ואמנם מה שמצאתי בנה"כ בקו"א א"ש והכוונה בקיצור דה"ק הר"ף ודאי לאחר תחיבה א' דיעבד שרי הבשר הא לבשל תחילה בשר לא מאחר שאתה רוצה לקבוע תשמיש לקדירה למה נתיר בשר יבשל חלב כמו התחיבה ובדיעבד הבשר שרי אבל אם נתחב תחיבה ב' כיון דלאסור הקדירה לבשר ולחלב לא מסתבר דודאי כי האי דומה תו לדגים בכותח ומש"ה קובעין כמין תחיבה ב' ולא כמין תחיבה א'. וז"ש הש"ך בסוף דכן משמע מסמ"ק שיש לקבוע בה תשמיש חלב בתחב פ"א אבל כשתחב פ"ב בשר קובעין כתחיבה ב'. עוד כתב הש"ך דאי הר"ף דוקא כשתחיבה ב' לאחר מעל"ע א"כ אמאי מצייר דינו של הר"ב מהר"י מקורבי"ל דאסור לבשר ולחלב רק לשאר דברים בשימוש בה בעין ולא מצייר ב' תחיבות תוך מעל"ע כו' ואח"כ דחה הש"ך זה דרוצה לצייר בגוונא שכתב מהרר"י. ור"ל דמהרר"י סובר דנ"ט בר נ"ט הוי כממש ע"י בישול ושאר דברים התיר משום דפגם היה וכמ"ש בצ"ג אות ג' בש"ך ע"ז כתב הר"ף דינו יצויר בבעין לא על ידי נ"ט בר נ"ט אבל ע"י נ"ט בר נ"ט וב' תחיבות תוך מעל"ע לשאר דברים מותרים מטעם דהוי לענין זה דיעבד ונ"ט בר נ"ט מותר כה"ג. ואמנם דחה זה דודאי נ"ט

בר נ"ט שרי לר"ף אפילו לכתחילה ופשיטא דאין לומר דב' התחיבות תוך מעל"ע אפילו שאר דברים אסורים להר"ף דליתא:

אמנם המחבר היה לפניו גירסא אחרת בסמ"ק דפוס ווינציאה. וז"ל מעשה כו' עד ומיהו נראה כמו בדפוס קראקא ומלת כיון אינו שם גם וי"ו ממלת "ולא אינו והבין הב"י דהר"ף אינו חולק על מהרר"י אלא ה"ק ומיהו נראה קדירה חדשה שלא בישלו מעולם ותחב כף חלב ב"י ובישלו תוך מעל"ע בשר דיעבד נ"ט בר נ"ט שרי. ואח"כ אם תחיבה ב' לאחר מעל"ע אפילו תחלה שרי לבשר דתרתי לטיבותא איכא נ"ט בר נ"ט גם טעם פגם אבל כשבא תחיבות תוך מעל"ע שרי לשאר דברים ולא לבשר וגם לא לחלב ואף דהר"ף סובר דגים לכתחילה מותר מ"מ מאחר שהקדירה חדשה ונתחב ב' כפות הפכיים אין לקבוע לה שום תשמיש רק לשאר דברים (כן יראה מט"ז בדף האחרון הביאו קצת הש"ך בנה"כ בקו"א ואני לא ראיתי אותו הדף כעת). ולפ"ז מעשה דהר"י היה תוך מעל"ע ומש"ה אוסר לבשר ולחלב ואף שכתב "ואחר "המים ע"כ מתפרש שבישלו בה מים ב"פ והגיסו בכף חולב ואחר המים נשתמשו בו ביום בכף חולב כו' ומעשה שהיה נקיט ועי' בכה"ג בהגהות הב"י אות ל"ט. והנך רואה באמת כמה מהדוחק בגירסא זו ועוד מה זה שכתב מהר"י דנבלע "מפגם בב"ח וצריך לדחוק דנ"ט בר נ"ט טעם פגום וקלוש וכ"ז דוחק:

ולדינא העלה הש"ך דאף לדידן דמחמירין לקמן בצ"ה בבישול לכתחלה כאן שרי דהוי ג' נ"ט ויש לראות הא דגים שבישלו עם מים נמי ג' נ"ט הם וסה"ת בסימן ע"ה שכתב למאן דאוסר נתבשלו הוא ריב"ן חתנו של רש"י עיין בס' התרומות סימן ס"א היינו ניצלו אבל ע"י מים הוה ג' נ"ט ויש לומר דסובר בישלו במים נוגעין הדגים במחבת גופא משא"כ כלי מכלי אי אפשר בלי אמצעות המים דאין כלי מקבל טעם מכלי בלא מים עס"י צ"ב ס"ה בהג"ה אמנם עדיין קשה ממ"ש הש"ך לעיל אות ה' לדעת הרב אף שיש ס' הכף אסור וע"כ דחיישינן לתי' הב' של תוס' חולין קי"א דנגע הכף בקדירה גופא וזה יש לומר דכולי האי לא מחמירין כאן דנ"ט בר נ"ט נמי שרי דיעבד הלכך כה"ג דאיכא נמי טעם תי' של תוס' אף לכתחלה שרי. ואם תחב כף חולב ואחר כך בישל בשר תוך מעל"ע שרי אחר כך לבשל בשר לכתחילה אבל לכתחילה אחר תחיבה א' לבשל בשר אסור דתקבע לה תשמיש חלב אבל לאחר ב' תחיבות הפכיים שרי לבשל בשר תחלה אף שהיו ב' התחיבות תוך מעל"ע. ומיהו במה שנוהגין לאסור שאב"י וכמ"ש באות כ' והט"ז בדף אחרון חולק עליו ופסק כהמחבר ומלת מאחר שהיתה חדשה שכתב המחבר סובר דקאי אאיסורה דמשום הכי אסור לבשל בשר או חלב כיון דלא שימשו מעולם בה ונתחבו שני כפות הפכיים אין לקבוע שום תשמיש כי אם שאר דברים ול"ד לדגים בכותח דיותר יש

להתיר שם תחלה שהוא רוצה לאכול בכותח משא"כ כאן יקבע לה תשמיש שאר דברים ובנה"כ בקו"א השיב דמשמע דהמחבר אהיתר' דשאר דברים קמהדר ונתן טעם מאחר שהיתה חדשה יע"ש ואין להאריך:

סעיף טז

והקדירה. עש"ך דלפסק הר"ב לקמן דהטעמים פוגעין במים או שהכף במחבת גופא בלי אמצעית המים ע"ש לקמן בט"ז אות ח' מש"ה בעינן כאן שא' מהן אב"י או שיש ס' הכל אף הכף שרי ומ"ש לעיל באות ח' דהכף אסור היינו מספק שמא נגע בקדירה וכאן מיירי שודאי לו שלא נגע או אפשר התם בודאי נגע החמיר וכבר התבאר בט"ז ובש"ך שם:

סעיף יז

ונוהגין. עש"ך אפשר שכוון בזה דל"ת דאם הקדירה אב"י וכף ב"י ויש ס' דאוכלין כמין הכף דז"א כיון דיש ס' ראוי לאכול כמין הקדירה אב"י ולא כמין הכף דנט"ל לכתחילה אסור הואיל ויש ס' ועיין מש"ל בזה:

סעיף יח

לאכול. עש"ך כוונתו פשוט דלגי' כמין בכף הדמיון משמע אם ב"י חלב מותר לאכול עם חלב ואיך כתב ואינו אלא חומרא משמע דקאי בין לאסור שאב"י ובין לאסור המאכל עם בשר והא ודאי מדינא קצת הוא לפי מה שהכריח הרב לקמן דלכתחילה אוסרין נ"ט בר נ"ט בבישול אלא הגי' במין וכמ"ש בת"ח די"א שאב"י והמאכל דוקא במין ב"י ופסק שם דאין להחמיר ורשות לאכול המאכל במין אב"י כמו שפסק בצ"ח ס"ב בהג"ה דלשומו בכלי שלהן שרי ואפ"ה בהגהותיו כאן פסק כיש מורין לאכול דוקא במין ב"י וע"ז הקשה הש"ך ב' קושיות. א' שהרי באמת לקמן בהג"ה פסק דשרי ליתן בכלי של איזה שירצה. ב' דהודחו בא' אב"י הכל שרי ואמאי כאן אוסר שאב"י ותי' לקושיא א' דלקמן נהגו רוב העולם וכאן נהגו מקצת כו' ועוד תי' דלקמן עדיף מכאן דגזרו כאן משום הרואה שלא יאמר דמש"ה מתירין כאן המאכל כפסק המחבר בצ"ח ס"ג דאין טעמן פוגעין מש"ה עבדי היכר' דלאסור המאכל ליתן במין אב"י וידע הרואה דמשום נט"ל שרינן לה הא שניהם ב"י אסור כפסק הר"ב לקמן בקערות שהודחו ועל קושי' ב' דאמאי לקמן באחד אב"י אף אב"י שרי וכאן אסור תי' דע"י בישול נוהגין להחמיר משא"כ ע"י הדחה והט"ז לקמן שם אות ט' תי' בע"א עמ"ש כאן בט"ז אות ט' והא לא ניחא ליה להש"ך לומר דכאן מצד המנהג בעלמא כמ"ש לקושיא א' בתי' א':

עוד הקשה הש"ך את"ח ואהר"ב בהג"ה אמאי כתב "במין הא "כמין הכלי ב"י נמי שרי כמ"ש הר"ב לקמן צ"ה ס"ב בהגה"ה והמ"י כלל נ"ז אות כ"ז כתב דל"ד דהתם ב' היתרים א' נ"ט בר נ"ט הב' נט"ל משא"כ כאן עיקר שריותא מכח נט"ל ומש"ה לכתחלה אסור

יע"ש ואני תמה ע"ז כיון דסוף סוף המאכל שרי לאכול כך ואם כן אמאי לא מותר כמין הכלי ב"י אם בשר בשר ומה יוסיף תת כח לאסור לאכול עם בשר אחר כך או עם חלב והא ודאי טעם ב"י אין מגרע בו שהוא גם כן מינו ומין אב"י הוה נ"ט בר נ"ט ונט"ל וכאמור ✍ועמ"ש בט"ז אות ח' ועמ"ש בדברי רש"ל האלו בסי' צ"ה בט"ז אות ד' יע"ש:

סעיף יט

המאכל כו' דווקא המאכל אבל המים הואיל ואינם מאכל אסורים כדלקמן סי' צ"ה ס"ב בהג"ה וכן משמע בת"ח שם בהדיא עכ"ל הש"ך. לדעתי כוון האדון ז"ל בזה כוונה מיוחדת והוא כמו שאגיד. הנה בסי' קכ"ב ס"ו חילק הרב בין חימום לאפיה וללוש הוה לכתחילה ואסור במים גרידא בכלי עובד כוכבים ואם הוחמו לשתיה אף במים הוה דיעבד ושרי והוא מש"ד סי' נ"ט והגהות מהרא"י ז"ל שם וכ"ה בת"ח כלל נ"ט ד"א והשיג על או"ה דאוסר אף בהוחמו לשתיה ועיינתי באו"ה כלל ל"ג די"ג כתב בהדיא דאפילו בישל מים בכלי עובד כוכבים דאין מתירין נט"ל במים גרידא והיינו דמים דבר מועט הוה לכתחלה ואלו בת"ח כלל נ"ז ד"ד בהודח קערות ביורה אב"י הביא דברי או"ה (בכלל ל"ד די"א) דמים גרידא הואיל ואינם מאכל הוה לכתחלה יש ללמוד מזה אם תחבו כף חלב לקדירה אב"י המים אסורים יע"ש. הנה ודאי משמע דאודוי אודי הר"ב לאו"ה שם דהואיל ואינם מאכל ומשמע אף הוחמו לשתיה אסור ועוד דאל"כ אלא הוחמו לאפיה זה א"צ ללמוד מאו"ה אלא מהגהות ש"ד בכלל נ"ט יע"ש ובמ"י כלל נ"ט אות א' העיר בזה וכתב דיש לאסור מספק ולי נראה ודאי הכין הוא וצריך לחלק בין כלי עובד כוכבים דלא שכיח לא גזרו במים בהוחמו לשתיה אבל בשל ישראל כה"ג גזרו במים וכמה דברים מקילין בשל עובד כוכבים יותר משל ישראל עס"י קכ"ב מש"ה הביא זה הש"ך וא"ש מה שכתב וכ"מ בת"ה וכאמור. ועיין ברג"ש בש"ד במ"ש אות א' דהמחבר נקיט של עובד כוכבים דשל ישראל הוי ב"י ולא ידענא למה לא נקיט רבותא של ישראל ודאי אב"י אלא נקיט של עובד כוכבים לאסור אפיה ולהתיר בישול ובשל ישראל אף חימם לבישל אסור בשל איסור וכדאמרן וע"ש בהגהות אות ס':

סעיף כ

ולאסור. עש"ך ועי' סי' צ"ג שם כתב הר"ב מדינא אבל ממנהג אפילו שאר דברים אסור כאן וכ"ש שם. ומה דל"ד לתחב ב' כפות הפכיים דמותר שאר דברים אף ממנהגא משום שהיתה חדשה משא"כ כששימש בה בעין:

סעיף כא

כי מדינא. עש"ך דמשמע ליה דב' כפות לעיל מדינא אסור לכתחלה ולא מחמת חומרא דלא כמ"ש הט"ז אות ט' דגם התם הוי רק ממנהגא דאם כן היה להרב לכתוב כן לעיל

על זה תי' הש"ך דהתם היתה חדשה משא"כ כאן אין מוציאין מחזקתה הישנה. ולענין דינא הראה מקום לאית ט"ו ומשמע אף לפי המנהג שאנו אוסרין בבישול אותו שאב"י מ"מ ב' כפות אף מנהגא ליכא דב' כפות ראוי להקל יותר משימשו בה פ"א בעין ומ"מ מצד המנהג לדידן ראוי לחוש להר"ב ולט"ז כאן ובדף האחרון וכמ"ש המ"י בכלל פ"ח אות כ"ה דממנהגא אסור בב' כפות:

סעיף כב

בצלים. עש"ך מפני שיש כאן מבוכה גדולה ראיתי לבאר הנה הטור הביא בשם סה"ת ב' דינים. א' דיש הבדל בין קדירות איסור לבב"ח דבאיסור מונין מחימום המים ובב"ח מבליעה א'. ב' דבצלים בלועים מאיסור משערין נגד כולו ובב"ח רק נגד הבלוע. והמחבר הביא כאן דין דבצלים (ומיהו לדידיה אף הבלועים מאיסור דלית ליה חנ"נ עי' אות כ"ג) ודין א' הביא בסי' ק"ג סעיף ז' דקדירה הבלועה מבב"ח יחד מונין מחימום המים וחזר וכפלו בסי' קכ"ב ס"ד וסיים משא"כ בשאר איסורים דאזיל לשיטתיה בספרו הארוך בסי' ק"נ דלמאן דלית ליה חנ"נ בשאר איסורים ליתא להאי דינא. והמעיין בסמ"ק שהביא הב"י בסי' צ"ד יראה דה"ק דוודאי מונין מעל"ע מחימום המים דהא בעת ההיא פלטה הקדירה הבשר ואחר כך נבלע הבשר בה שנית וודאי דאין סברא כלל לומר הואיל והיה בלוע שעה א' בדופני קדירה אף שפלט ושהה במים זמן מה מקודם מעל"ע נבלע בדופן זה אין הדעת סובלתו לומר דהוה נט"ל ואיזה שיעור תתן לזה. ומש"ה בב"ח לבשר הבלוע שנפלט במים וחזר ונבלע בקדירה אין לחוש דנ"ט בר נ"ט הוא ומים לא נ"נ דבהיתר לא שייך נ"נ משא"כ באיסור נהי דנ"ט בר נ"ט אף באיסורא הוה לן למישרי (וכמ"ש בספר ג"ו דמ"ש אטו דהיתרא כיפי תלה לה) מ"מ המים נ"נ בו וזה מבואר היטב ממ"ש הסמ"ק הביאו הב"י וז"ל אע"פ שחמין שבנתיים משוי בת יומא הוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא ובסוף סיים בהיתר אין כל המים בשר וטעם הבשר הוה נ"ט בר נ"ט ובאיסור כתב נהי לגבי איסור עצמו הוה נ"ט בר נ"ט מ"מ המים נ"נ הלכך אף דאיסור נ"ט בר נ"ט בהיתר מ"מ המים נ"נ יע"ש היטב. הנה כמה הילכתא גבורתא השמיענו הסמ"ק. א' דוודאי הכין הוא דמונין מבליעה שניה מדהוצרך ליתן טעם בתחילה וסוף דנ"ט בר נ"ט ולא מטעם נט"ל. ב' דבאיסור נמי נ"ט בר נ"ט שרי מ"ה וטעמא רבא איכא כיון דאיקלש מה לי היתרא או איסורא ומגיעולי מדין נמי טעם א' אוסר שמעינן לא טעם ב' ומדרבנן הוא דחנ"נ בשאר איסורין דרבנן ואמנם בס' התרומות סי' ע"ה כתוב לאמר וז"ל שהרי בהיתר אותו טעם הנפלט מקדירה למים והזר ונבלע בקדירה מעט הוא שנבלע שעשר ידות נבלעו ממים יע"ש וכן באו"ה כלל ל"ד מצאתי מבואר יותר וז"ל אעפ"י דלגבי איסור עצמו נ"ט בר

נ"ט הוא מ"מ המים נ"נ ובהיתר אין לחוש רק מבליעת הבשר המדומע במים שהוא דבר מועט שהרי עשר ידות נבלע ממים משנבלע טעם הבשר לקדירה ולגבי דבר מועט יש בתבשיל ס' עכ"ל הרי כמ"ש והם דברי סה"ת:

והנה האדון ז"ל עשה פלילות עם רבינו המחבר ז"ל ולי ההדיוט אשר דרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי אשיחה וירוח לי. הנה תפס על הב"י במ"ש בק"ג דלהפוסקים דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין לא משכחת להאי דינא והא הב"י גופא בצ"ה פסק דנ"ט בר נ"ט באיסורא אף למ"ד לא נ"נ בשאר איסורים אפ"ה אסור (וכ"פ מר"ן בשולחנו הטהור צ"ה ס"ג דהוה נ"ט בר נ"ט דהיתרא הא דאיסורא אסוד ודוכתי טובא) וע"כ אין סובר כסמ"ק דכתב נ"ט בר נ"ט דאיסורא אסור דנ"נ דמשמע וודאי מדבריו למ"ד לא נ"נ אף דאיסורא מותר והא ליתא וכאמור. וא"כ נהי דסה"ת כתב טעם דעשר ידות כו' ואו"ה נמי כתב כן כמ"ש לעיל מ"מ נימא הטור אין סובר כן ומש"ה פוסק כסה"ת ולאו מטעמיה וכמו שכתב הפרישה כאן אות ה' ומי הכניסו להב"י לתנר זה לומר דהטור לא כתב האי דינא אליביה דהלכתא ועיין מ"י כלל פ"ה אות כ"ו כתב הטעם דעשר ידות יע"ש ולפי מ"ש הש"ך השיג על הב"י איך כתב דלא משכחת להאי דינא כלל כו' ואמנם אני תמה דהב"י לא כתב כלל בק"נ האי לישנא אלא כתב ול"נ להתיר דלא נ"נ בשאר איסורים ויכול להיות מש"ה התיר שם ובקכ"ב משום עשר ידות ונגד דבר מועט ההוא יש ס' וכאמור:

שוב ראיתי שש"ך ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כו' דהמעיין בב"י בצ"ד וק"ג לא הביא כ"א דברי הסמ"ק וריש דברי סה"ת ולא הביא כלל בב"ח הטעם דעשר ידות א"כ סובר הב"י דוודאי אין לסמוך אזה הטעם דעשר ידות וכמ"ש הפרישה דרואין כאלו כל הנפלט חזר ונבלע ואפ"ה התיר הב"י בשאר איסורין דלא נ"נ והא וודאי תיובתא דידיה אדידיה דהב"י פסק בצ"ה דבאיסור לא שייך נ"ט בר נ"ט וא"כ באיסור קמה ונם נצבה דין סה"ת וכדאמרן והפר"ח אות כ' והפ"ת שם השיגו על הש"ך דאיסור מונין מבליעה א' אף שפלט בנתיים ואני תמה על עצמי מאין הרגלים לומר כן וגם בכר"ו אות ט' כתב דמונין מבליעה ב' והא וודאי כן הוא ומדברי הסמ"ק רי"ד גופא שהביא הב"י מבואר כן כמ"ש למעלה וא"צ ראיה כלל והסברא נותנת כן:

הן אמת שהב"י בק"ג מביא דברי סמ"ק ויש מקילין מאחר דאין בגוף איסור ב"י אין להחשיבו ב"י ואא"ב דמונין מבליעה א' שפיר דאין להחמיר בנאסר יותר מהאוסר ועל האוסר טעם פגום יש לו אא"א דמונין מבליעה ב' אמאי רבים מקילין וי"ל דרבים מקילין

דלית להו נ"נ ואיסורא פגום הוא ומפלט הוה נ"ט בר נ"ט וזה דוחק וצ"ע. ועיין כר"ו ק"ג אות ז' ויבואר לקמן:

עוד כתב הש"ך מ"ש הב"י דמים הבלועים מבב"ח נ"נ וזה לפי שיטתו ר"ל לשיטת הב"י דאי לא נ"נ אין איסור וע"ז השיג עליו דלפי שיטתו בב"ח נמי המים שאר איסורין השיב וכן הסכים הפר"ח בזה. ומיהו וודאי אף להב"י מדרבנן הוא המים לא מ"ה דוודאי לא נ"נ המים מ"ה אלא מדרבנן הואיל ובא מבב"ח. וסיים הש"ך לדידן אין נפקותא "כאן "בכל זה. במלת "כאן רמז "דכאן אין נ"מ הא לקמן סי' ק"ג יש נ"מ וכדבעינן למימר קמן ובמלות "בכל רמז בין מ"ש כיון דמבב"ח דייניגן כו' אין נ"מ דלדידן שאר איסורים ומים מבב"ח תרוייהו דרבנן ובין בהוחמו מים בקדירות איסור אין נ"מ דוודאי מונין מבליעה שניה לדידן ומה שלא הגיה הר"ב בקכ"ב ס"ד לאו דאודויי אודי ליה אלא שכבר הגיה בק"ג ס"ז יע"ש:

אמנם הדבר הקשה עלי מ"ש הש"ך דכן מוכח מש"ד פ"ה ותוס' ע"ז ע"ו א' ד"ה בת יומא עיינתי שם ובתוס' חסרו הא דעשר ידות מ"מ הוא כמ"ש בסה"ת וכן בש"ד יע"ש וא"כ אין הכרע משם כלל וצ"ע:

שאלה נ"ט בר נ"ט דאיסורא אי הוי ד"ת או דרבנן ונ"מ לספק דרבנן גם אי אמרינן איך המדומע נבי באיסורין ולא הוי רק דרבנן או הוה ד"ת:

תשובה דע מסמ"ק ואו"ה כלל ל"ד ד"ד מבואר להדיא דנ"ט בר נ"ט הוי דרבנן מטעם דנ"נ בשאר איסורים ולהר"ן פכ"ה יש לספק אי מ"ה או דרבנן הואיל וחל עליו שם איסור לא ראו להתיר אח"כ בכמה טעמים ועיין בס' נ"ו כלל פ"ה בשאלה א' התם היה כמה צדדין להיתירא אבל מפני זה לחוד אין להודות בספקן להקל. ולענין המדומע עיין ט"ז צ"ב אות כ"ד ואו"ה כלל ל"א מבואר כ"פ אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון הלכך ב' זיתי חמאה או שומן במים ותחב כף משערין לפי אומר לא כפי הב' זיתים. וא"ת מה נעשה במ"ש הש"ך דהטור נמי פוסק כסה"ת אלמא אין סובר סברא זו י"ל דבכל הקדירה משערין דלא ידעינן שיעורא מש"ה אין שייך לומר אין המדומע משא"כ בידעינן שיעורא ועמ"ש בצ"ב ✍:

עוד אבאר לך שמ"ש הש"ך דהטור כסה"ת ולאו מטעמיה יש לראות הא בסי' ק"ג כתב הטור דהמים נ"נ וזה כסה"ת אמנם כשנדקדק בלשון הטור שם לא כתב כן אלא ז"ל וחזרו המים כולן איסור וכבר עמד בזה הכה"ג בהגהות הב"י אות ל"ה כאן בזה וי"ל דנעשה איסור ר"ל לא לפי חשבון או דנ"ט בר נ"ט באיסורא לאסור כמו האיסור הא':

והנה בק"ג אות י"ח כתב הש"ך דאין לחלק בין שאר איסורין לבב"ח והיינו לשיטתיה כאן דמונין מבליעה שנית ובאיסור לא שייך נ"ט בר נ"ט ולא לפי המדומע בקדירה דלא ידעינן כמה לשער וכדכתיבנא עוד יש נ"מ אם בישלו מים תוך מעל"ע אי הטעם נ"נ הוי דרבנן ואי באיסור לא שייך נ"ט בר נ"ט ומונין מבליעה ב' הוי דאורייתא ובספיקן להחמיר ולסברת הפר"ח ודאי לית כאן דררא דאורייתא ואמנם כבר כתבנו דסברא דמונין מבליעה שניה:

ודע דלפ"ז אם בישלו ד"ח תוך מעל"ע לבשר ובתוך מעל"ע לד"ה בישלו חלב להב"י שרי ולהש"ך דעיקר טעמא דנ"ט בר נ"ט דהיתרא ולפ"ז בד"ה לא שייך זה א"כ אמאי כתב הש"ך בקכ"ב אות א' דשרי. ושוב ראיתי באורח מישור שם אות א' הרגיש קצת בזה ומ"ש שם דעל או"ה נמי קשה לק"מ דאו"ה כתב בפי' כלל ל"ד דעשר ידות מים כו' ושם אבאר לדינא בזה ואין להאריך:

סעיף כג

שבלועים. עש"ך וירצה בזה דבה"ת סובר הנ"נ בשאר איסורין מש"ה צריך לחלק בשר הוי היתר כמ"ש הר"ב אבל להמחבר אף שאר איסורים כן כמ"ש בקכ"ב ס"ד אלא ה"ק הבלועים מבשר הא מבב"ח יחד צריך ס' נגד הבצל כיון דמבב"ח בא דיינינן כבב"ח ואזיל לשיטתיה כמבואר באות הקדום. וא"ל דלמא נקיט הכי להתיר אף הבצל זה לא נזכר כלל בהמחבר וכתב מהר"מ מלובלין בבשר הבצל מותר ובאיסור הבצל אסור. ולי יש כאן עיון לפי מה שמחלק התה"ד בסימן קפ"ג בין ההיא דחולין ק"ח חלב נבילה ובין קדירה דמחובר עם האוכל הוה כאוכל ואין מה שבקדירה מצטרף יע"ש היטב והבאתיו בסי' צ"ב וצ"ד כאן בש"ך אות ד' א"כ קשה כאן אמאי לא נימא דחלב הנכנס בבצלים נ"נ ויצטרך ס' נגד כל הבצל אף להמחבר מתרי טעמי. ושוב ראיתי בכר"ו שהרגיש בזה אות ח' יע"ש וצ"ל כיון דמין דמינו ברוב מ"ה ומדרבנן נ"נ לא החמירו כ"כ בזה. ואמנם מה שהתיר מהר"ם מלובלין הבצלים קשיא ובכר"ו אוסר הבצלים יע"ש. אמנם עוד תמיה לי דודאי כשנוטל הבצלים בכף מקדירה דעדיין שם כ"ר עליו עס"י צ"ב בט"ז בסופו ולא יש באותו פעם ס' וראי דנאסרו הבצלים וכפי הנראה תקנתא דצינון היה צריך כאן וצ"ע ✍:

סעיף כד

וכ"ש. דהוי נ"ט בר נ"ט ש"ך ולכאורה דמירי אחר מעל"ע מחלב דלא כט"ז אות י"א וז"א דא"כ איך כתב הר"ב נגד חלב והא א"צ כלום דנט"ל הוא אלא אפילו תוך מעל"ע מחלב מ"מ טעם א' בדופן הקדירה ואח"כ ליתן טעם במים תוך דופן הקדירה וצ"ע. עיין ב"י שכתב גבי בצלים הטעם נ"ט בר נ"ט והבאר הגולה ציין כך והפרישה אות ה' תמה דבלועים מבשר משמע בשר ממש יע"ש ואי משום הא י"ל בסכין של בשר וכן הוא

בבה"ת סי' ס' בצל שחתכו בסכין בשר. אמנם לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו אי מטעם נ"ט בר נ"ט א"צ כלום מבעי לי' לא ס' נגד הבשר וע"כ ד"ח אין מועיל נ"ט בר נ"ט או דהוי כנצלו לדעת בה"ת דאוסר נצלו ע"ש סימן נ"ט וס' ובטור סימן צ"ו ואין להאריך:

סעיף כה

בשר. עש"ך דבדוחקא אף תתאה לא שייך ביה ולי העני דבריו הקדושים נעלמו ממני כוונתם דבכלל כ"ז ד"י אין זכר למו ובכלל ל"ז ד"ו יראה קצת כן ומכל מקום מה יושיענו זה דאו"ה לשיטתיה אף בלא דוחק' ובכלי ב' ממש בגוש סובר לא שייך כלי שני כ"ש תתאה וכ"ש עם דוחק' משא"כ להר"ב דאין סובר כאו"ה בזה אימא דוחקא לא מהני אף לתתאה עיין ט"ז כאן אות י"ד וש"ך ל' וק"ה ח':

סעיף כו

כל. עש"ך והמ"י כלל ס"א אות מ"ב והבית ישראל כאן כתבו דש"ך בסימן יו"ד אות י"ד פי' גופא דברי יש"ש דהר"פ קאי אסכין שחיטה שחתך בה רותח אחר כך ובבית ישראל ביאר עוד דלשחוט אחר כך אין קושי' דאיכא טעמא דטרידי סימנים מהני עכ"פ דאין בלוע אפילו שמנונית יותר מכ"ק זה תורף דבריהם יע"ש. ואני ההדיוט הכותב אומר כי שפתי כהן ישמרו דעת כו' והנה בפ' ג"ה סימן מ"ב הביא הישׁ"ש גופא דברי הגהת סמ"ק וז"ל ויש רוצין להתיר בשר רותח בסכין חולבת וראיה מסכין עובד כוכבים ששחט בה סגי בקליפה וכ"כ ר"פ ואין הנדון דומה לראיה דהתם אין כל הבהמה רותח יע"ש הרי בבירור דמסכין של עובד כוכבים ששחט קשיא ליה וד' הש"ך ביו"ד וכאן צדקו יחדו וכאמור:

סעיף כז

אם. עש"ך ועסי' ק"ה אות כ"ג ומ"מ לדינא ודאי אף בשר כחוש הדין כן ואף לדידן בלא"ה אין בקיאין בין כחוש לשמן מכל מקום בבלוע בקיאין ובסימן ק"ה אבאר עוד בזה:

סעיף כח

כנגד. עש"ך וא"י הא טעמא קאמר יש"ש ופר"ח אות כ"ד כ' וד' מהרש"ל נראין והביא מ"ש הש"ך יע"ש ולא כתב שחולק עם הש"ך לדינא ובאמת בסימן א' ס"ג ובסי' ח"י ס"ד מבואר כן דכל מילתא דלא רמיא אף בברי לי לא סגי ופ"ת כ' דכאן הוה ספק דרבנן בב"ח בלא רוטב לא הוי דרך בישול ולא עדיף מטיגון עיין מ"ש למעלה בפתיחה סימן פ"ז ושאר דוכתי וכל מלתא דלא רמיא הוי רק דרבנן כנראה מדברי הרב בעל קרית ספר (הוא המבי"ט) פ"ד מה"ש וז"ל ישראל שא"י ה"ש ושחט ושאלנו אם לא היה שום דבר המפסיד שחיטה מדרבנן אסור כיון דלא ידע מעיקרא יע"ש. והנראה שזה עשה פירוש על מ"ש הר"מ והר"ז קרובה לספק נבילה היינו בשואלין אותו ואמר שלא היה שום דבר

כו' ולפ"ז אפשר דוקא באיסור תורה אמרינן כל מלתא דלא דמיא לאו אדעתיה אבל בדרבנן לא גזרו אם אומר בבירור ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר באורך דכפי הנראה אף בדרבנן כן ✍:

סעיף כט

או. עש"ך הנה מכאן יש קצת להוכיח דסתמ' אין מקונח דאל"כ אמאי צריך קליפה באב"י ויש לישב ועוד יש לומר דקליפה הוי כלכתחלה ונט"ל אסור לכתחילה ע' חולין בשוחט בש"ג ועס"י יו"ד. ועיין נה"כ ובפר"ח כתב כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והאמת יראה דכאן חולק הש"ך אט"ז וע' ב"י לקמן גבי פנאדי"ש:

סעיף ל

וכל. עש"ך ובסימן ק"ה אות ח' הניח הדבר בצ"ע ואם צלול כרוטב כתב להתיר יע"ש ולעניין דינא עמ"ש בט"ז:

סעיף לא

ואף. עש"ך והיינו מדינא ומנהגה אף שאר דברים אסור להשתמש בהם עיין סימן צ"ג אות ג' וכאן אות כ' ומשמע לכאורה דנט"ל אפילו כלי שיש לו תקנה בהגעלה א"צ הגעלה ולקמן בצ"ה בט"ז אות ט"ו וש"ך כ"א אבאר ועיין מ"ש בסימן ק"ג וקכ"ב:

סעיף לב

אם. עש"ך ועמ"ש בט"ז אות ט"ו בזה ולדידן עס"י ק"ה:

סעיף לג

וכן. עש"ך פי' דברי הב"י דילף כמו גבינה שכחושה בטבעה אין נכנס יותר מכ"ק ה"ה בלוע מכלי אין אוסר יותר מכ"ק ועס"י ק"ה אות כ"ג דווקא יבש לגמרי אבל לח קצת אף כלי אוסרת בכולו יע"ש לדינא. ומ"ש על הב"י מתו' אין ראיה הם דברים פשוטים אמנם מ"ש דא"צ למוד לזה יש לעיין בק"ה דיש"ש פוסק בכלי לא שייך תתאה יע"ש ועיין בזה:

סעיף לד

מותר. עש"ך דבריו בכאן יש בו מקושי ההבנה. א' מ"ש דבנפסק הקילוח אין אוסר כלל סותר למה שכתב בסימן ק"ה אות ל"ד דמסי' ס"ח אין מפליט ומבליע כאחד ומסי' צ"ב ס"ז בהג"ה אין ראיה שנזחל על גבי כירה צוננת קודם שהגיע אל הצונן הוה תו כ"ש כמ"ש לעיל בסי' צ"ב. ואין לומר דה"ק כיון דקיי"ל בק"ה אות כ"א דבלוע אף שהוא שומן לא שייך בי' אדמיקר בלע ודווקא מבעין שייך זה וא"כ ה"ה מכלי נאמר כן דאף דיוצא בלא רוטב מ"מ לא שייך אדמיקר בלע ומביא ראיה מס"ח צ"ב בנפסק אין לו דין עירוי רק דין תתאה גבר הא בורכא דבסי' ק"ח אות יו"ר הביא הש"ך בשם הרשב"א דקערה שנמלח למ"ד אחר הדחה צוננת אם נתן רותח יבש ביבש או לה סגי בקליפה ואמאי תיבעי קליפה כלל וכן מבואר ברמ"א שם ומיהו לב"י אפשר יש לו הוכחה מתו' דגים

שנצלו בקערה צוננת או צוננין בקערה חמה בין למ"ד עילאה ר"ל דגים חמין ובין תתאה והקערה חמה עיין אות ל"ג ויש לב"י הוכחה כן דסובר דאי קערה צוננת אף למ"ד תתאה א"צ קליפה וכל זה איננו שוה לי. גם י"ל דהב"י כתב דנ"ט בר נ"ט והא טעם המרדכי עדיף אפילו בעין שרי עיין ט"ז ולזה נאמר דהב"י קאמר אפילו למאן דרוצה להחמיר מספקא אי דבש פוגם בשר מ"ש נ"ט בר נ"ט ואי בנפסק הוי דרבנן בב"ח ובלא"ה מספיקא שרי גם זה דוחק גדול ועיין מ"ש לעיל בצ"ב ולקמן בסי' צ"ה אבאר עוד באורך מזה וכאן אין להאריך:

סיימנו סי' צ"ד (כ' תמוז) [ער"ה] התקל"א פה ברלין מהדורא בתרא שנת אל שדי יתן לכם רחמים לפ"ק:

סימן צה

סעיף א

רחוצה. עיש"ך וע' מ"י כלל נ"ז אות י"ז וס"א אות י"ג ונ"ט אות א' וי"ז אות ד' והמתבאר שם דהר"ב סובר בבירור סתם כלים אין נקיים ובש"ג אפשר נקיים דעובדי כוכבים אנקיותא קפדי טפי מישראל ובאמת על הש"ך קשה איך כתב דהרב סובר דסתמן נקיים ולדינא הסכים המ"י עם הש"ך בכלל נ"ז אות י"ז וי"ח דסתם כלים אף ש"י נקיים אם לא כשרוצים להדיח כבס"ג צריך ברי. ובסכין סתמא אין מקונח דמדובק טפי ע"י דוחקא ותשמישו תדיר עש"ך צ"ו אות ג' יע"ש. כתב או"ה כלל ל"ג דין ב' דסתם כלי יש בתבשיל ס' נגד הלכלוך שעליו ובכלל ל"ד דין י"ז דבמי הדחה ליכא ס' נגד הלכלוך הביאו ג"כ המ"י כלל נ"ז אות י"א וי"ח יע"ש וא"י לחלק בין סתם לכלוך דיש ס' ובין מי הדחה ודוחק לומר דמדיח הרבה ביחד ואולי לכלוך שע"ג קדירה כקליפה דיינינן לה ויש בתבשיל ס' נגד קליפת הכלי עס"י ס"ט בש"ך אות ס"ה וקל"ז משא"כ מי הדחה דאין כ"כ כמו חלל הקדירה ואין להקל בכ"ע במי הדחה ולפ"ז יצא לנו הדין בסתם כלים יש ס' בתבשיל נגד הלכלוך כמו כאן וק"ג קדירה שאב"י מסתמא יש ס' דלא כפ"ת אות ג' שכתב דספק הוה בנשפך. ואמנם אף אנו נאמר דבקערה אפשר שאין ס' נגד הטוח עש"ך סי' ס"ט אות ס"ה ועמ"ש באות יו"ד. ודע שמ"ש המחבר ס' בדגים קאי אנצלו ובנתבשלו ס' בדגים ומים סגי דמוליך הטעם בשוה ופשוט:

סעיף ב

ביצה. עש"ך והכין הוא וודאי דאין חילוק בין קלופה לאין קלופה ועם בשר אסור דמנוקבת היא ולדידן דמחמירין בבישול ה"ח ביצה בקליפה ויש לעיין ג' נ"ט אי שרי

לכתחיל' לדידן דמחמירין אפשר חששו שנגעו הירקות והביצים בעצמן בקדירה משא"כ אי הוה ממש ג' נ"ט עש"ך צ"ד אות ט"ו:

סעיף ג

והמנהג. עש"ך וכבר כתבנו בט"ז להתיר לבשל בכלי חולב ליתן לתוך כלי בשר או להיפך יש לעיין ומרמ"א אין ראיה:

סעיף ד

ובדיעבד. עש"ך דמהרש"ל אוסר נצלו דיעבד אפי' נתן בכותח אסור דווקא טעם שלישי בעינן ובישלו הוי טעם ג' ופשוט דמים גופא הוי כמו נצלו כמ"ש הישו"ש שם בדבש שהוריקוהו בכלי חולב דכתב דנ"מ אי הוריקוהו לחלב ממש דהוי הדבש כנצלו יע"ש ועיין ס"ס צ"ד ועיין מ"י שם כלל נ"ז אות ב' ומדברי יש"ש מוכח להדיא דווקא בכותח גמור אסור דיעבד בנצלו הא לכלי חולב שרי בדיעבד עכ"פ ממש ונ"מ לדידן בנפל לחלב עצמו יע"ש ועס"י צ"ד במ"ש המחבר דבש שהוריקוהו דיעבד י"ל לכתחלה אסור דנצוק על ידי ערוי חיבור ואף בקערות בס"ג מתיר היינו ג"כ דיעבד. ומדברי הרא"ש אתה רואה כן שאוסר נצלו והתיר קערות בס"ג ולא נאסר המים דלא הוי רק מכלי לכלי עיין פכ"ה אבל במרדכי פ' אין מעמידין במעשה דדבש המבואר ס"ס צ"ד משמע דלריב"ן אפילו לכלי חלב אוסר ומש"ה הוצרך ליתן טעם דנט"ל דבש בבשר יע"ש ובמ"י שם וי"ל מ"ש ט"ז אות ה' ובלא"ה י"ל דסומכין לכתחילה ע"ש יע"ש:

ודע דמיני הריפות שקורין גרויפי"ן וטטרקי ואורז ודוחן שמבשלין עם מים ואח"כ מצטמק ועומד לערך רבע שעה בלי מים כלל הוי כנצלו דמה בכך שהיה תחילה מים ואסוד דיעבד לישו"ש וכאמו' ועיין פרישה אות ד' שכתב בירקות להדיא כן שאם בסוף אין מים דאסור לרא"ש בנצלו ועיין כל"י אות ד' קחשיב דרי דגברי הב"ה וט"ז ול"ח ורמ"א ופ"י וש"ך דאוסרין נצלו דלא כפר"ח ואם בישלו דגים במחבת חולבת בקשקשים הסרת קשקשים הוי קליפה עכ"ל. הנה דבריו לקוחים מכנה"ג בהנהות ב"י אות י"א ושם חשיב ב"ח וט"ז ול"ח אות קנ"ט בפכ"ה ודמ"א (והוא דמשק אליעזר) כי רמ"א מתיר בנצלו דיעבד וכתב ש"ך הוא ענין בפ"ע שם והבל"י חשב שש"ך קאי אלעיל. ומ"ש שאם נצלו די בקליפה לקח זה ממ"ש הדמש"א הביאו הכה"ג בהגהות הטור אות ו' וז"ל ויש חילוק אם בישלו עם בשר אסורין כולו ובנצלו כ"ק והסרת קשקשים די הנה ז"א לדידן דאין בקיאין בין כחוש לשמן עסי' ק"ה אבל נצלו בכלי בשר הדין אמת ויציב עס"י ק"ה בש"ך אות כ"ג דבר הבלוע בכלי שאוסרת בלא רוטב רק כ"ק ואף בשומן כמו שאבאר שם ועס"י ע' ס"א:

סעיף ה

אבל. עש"ך ומ"ש שהמאכל שרי והכלי אסור לא ידענא מאין הרגלים לומר כן והלא כל עצמו של איסור זה כתב הט"ז אות י"ג דהוי ניצוק חיבור ולענין דינא בהפסד שרי ובמ"י כלל נ"ז אות כ"ד היקל ג"כ ולכן לעת הצורך אין להחמיר כ"כ ועיין כר"ו:

סעיף ו

רק. עש"ך הנה מ"ש שכן מוכח בש"ס ותוס' ורא"ש וטור אם לומד אף דתחתון חם לדידן דתתאה גבר אפ"ה לא הוי כשניהם חמין כמ"ש הב"י הנה בתוס' ורא"ש וטור מבואר זה כדבעינן למימר לקמן אבל בש"ס לא מצאתיו. ואולי מהא דשייפא בצעא עיין כר"ו סימן צ"ד אות י"א ממ"נ אי איירי קערה קר ושייפא חם אין ראיה לרב ואי להיפך ל"ק לשמואל וע"כ אף למ"ד נתבשלו לא מ"מ א' חם בין עליון או תחתון אין אוסר לשמואל ושייפא מרריה טפי ודוחק. ומ"ש בכר"ו כאן אות ו' דהש"ך סובר תחתון חם הוה כנתבשלו לא ידענא דההיפך מבואר כאן אלא שכוונתו למ"ש הש"ך בצ"א אות ל"ג דמפרש דברי התוס' בין למ"ד עילאה כו' היינו למ"ד עילאה ודגים צוננים ולמ"ד תתאה קערה צוננת ומש"ה כת' הכר"ו דש"ך סותר דברי עצמו יע"ש. ולדידי אין כאן סתירה כלל ואף אם נפרש דברי התוס' כמו שפירש הש"ך שם לק"מ ומכ"ש שכתב כן לפי' הב"י והנה ראוי שתדע דבשניהם חמין הוה כנצלו היינו בלא רוטב וליש"ש אות ד' אסור אף דיעבד בכותח ועם רוטב דינם כמו נתבשלו ואפ"ה כשתחתון חם לדידן וע"י רוטב שרי דהוי כמו עלו ול"ת דווקא בלא רוטב דאין מפליט מכלי רק כ"ק עס"י צ"ד בש"ך אות ל"ג הא עם רוטב מפליט ומבליע בכולו מ"מ אין מפליט כ"כ עיקר הטעם כמו בשניהם חמין כמו שמוכח בב"י דהחילוק הוא בין ב' חמין לא' חם כאמור דלא ככר"ו בסימן צ"ד אות י"א והבן ✍:

סעיף ז

אפילו. עש"ך ולענין אי הבלוע ד"ח אי חשיב נ"ט בר נ"ט או לאו מבואר בט"ז ודע דברים חריפים מבואר בסימן צ"ו סעי' אב"ג יע"ש ושם אבאר בדין הבצלים אי שלקו במים וכאן אין להאריך:

סעיף ח

עד. עש"ך ולא הבינותי דאו"ה כלל כ"ד דין ז' כתב זה על חתכו בסכין של עובד כוכבים דנ"נ אפ"ה אין איסורו מחמת עצמו משא"כ בסכין בשר אף הבצלים וד"ח מותר כמבואר סימן צ"ה מתשובת מהר"ם מלובלין אם כן אין צורך לזה הטעם:

סעיף ט

שניהם. עש"ך הנה תראה ממ"ש האדון ז"ל דברים אלו אשר לכאורה אין נ"מ לדידן דאף דיעבד אסור וגם מדציוה לעיין באות ג' ובצ"ד אות ט"ו תבין בו שכוון כוונה מיוחדת לפי

דעתי כמו שאגיד. והוא דבאות ג' כתבנו שאין לגרום נ"ט בר נ"ט לבשל בכלי בשר ע"ד ליתן לכלי חולב דלא כפר"ח אות ז' שהתיר יע"ש וכנראה מספרו הארוך בכאן שהתלונן על מרן הב"י ז"ל במה שדחה דברי רי"ו יע"ש ואם כן מש"ה כותב המחבר כאן דלכתחילה אסור דאין לגרום נ"ט בר נ"ט אף כה"ג ונ"מ לדידן כאמור וכדי שלא תקשה מא"ח תנ"ב דקודם שעה ה' מותר להמחבר התם הוה ב' טעמים מכלי לכלי וג' נ"ט היתר מש"ה שרי לגרום נ"ט כזה לכתחילה וזה שהראה מקום לצ"ח אות מ"ו ברא"ש ע"ש והפר"ח אות י' כתב דהמחבר חושש לסברת ס' התרומה (דהטעמים פוגעין) דהא מתיר בא"ח קודם שעה ה' ולדידי מהא לא אירי' דהוי ג' נ"ט וב' כלים ועדיין היתר משא"כ כאן דממים לכלי ב' תו הוה איסור אין לגרום זה לכתחילה. ואמנם אחר מעט הסתכלות ראיתי שיש לשדות בי' נרגא מדכתב הש"ך מסימן קכ"א כלי חולב לבשר אסור לכתחילה והתם וודאי ג' נ"ט להיתר וב' כלים אפ"ה אסור לכתחלה וע"כ כמ"ש הב"ח שם בשם הגהות סמ"ק דאטו דאיסורא יע"ש אם כן מה ראיה יש ואפשר שסובר כדרישה שם בהג"ה דמגעיל כלי חולב בכלי בשר. שוב ראיתי בא"ח תנ"ב ס"ב ויש ליזהר להגעיל כ"ח ובשר "ביחד והר"ב הגיה וכ"ש כלי איסור על כן נהגו שלא להגעיל שום כלי ב"י והמ"א אות ז' ח"ט יש ליזהר ובדיעבד עבי"ד צ"ה ביחד פי' שתוחב בב"א שום כלי אפילו קודם ה' אטו איסור. הנה המחבר כת' יש ליזהר הא דיעבד שרי והר"ב שלא הגיה סמך על מ"ש במקומו כאן ומדהשמיט המחבר שלא להגעיל כלי חולב לבשר ש"מ דשרי דהוה כמו חמץ קודם ה' דג' נ"ט וב' כלים כדאמרן דכה"ג שרי לגרום לכתחילה נ"ט בזה. ומיהו מדכתב "ביחד משמע זא"ז שרי אפשר לשיטתיה כאן שכתב על רי"ו ואין דבריו נראים אם כן סובר מותר לבשל ע"ד ליתן בכלי חולב. והר"ב שכתב שם וכ"ש כלי איסור בא להשוותן יחד לענין דיעבד ומ"ש ע"כ נהגו שלא להגעיל הוא מסמ"ק קצ"ח אטו של איסור כמ"ש הב"ח בקכ"א ויש לראות להב"ח יהיו דברי הטור סתורים מקכ"א דאוסר מחלב לבשר כסמ"ק ואמאי בא"ח התיר קודם ה' ואולי יש לחלק בין זמן היתר והבן:

סעיף י

ואם. עש"ך ועיין פר"ח אות י"ד ובל"י אות יו"ד להמחבר דלא חיישׁ שמא יגעו הכלים להדדי מדהתיר בשניהן נקיים משום דאין פולט כלל מים לדידיה משא"כ בממש. ולענין דינא גם לדידן נ"מ בכל אלה אם הב"י מלוכלך שאב"י אסור לבשר או לחלב ולשאר דברים ממנהגא אסור עס"י צ"ג אות ג' בש"ך ואם אב"י מלוכלך שניהם אסורים אף לשאר דברים מדינא דהמים נ"נ ואוסרין הכל ואם שניהם אב"י המלוכלך מותר והנקי אסור

מדינא לבשר וחלב ולשאר דברים ממנהגא ואם הדיחו ג' כלים וב' ב"י וא' אב"י אף ששלשתן נקיים לדידן הכל אסור:

סעיף יא

צריך. עיין לעיל ס"ק א' ש"ך ושם נאמר דחילוק יש בין כשרוצה להדיחם עתה מסתמא יש לכלוך ובין כשמבשל בקדירה מסתמא נקיה ואמנם במ"ש הש"ע שיאמר ברי לי שם היה לציין כי שם מקורו. ואמנם נראה בזה מ"ש המ"י כלל כ"ז אות י"ז על מ"ש הר"ב שם וכתב האשר"י כי מן הסתם הקערות והמחבת אינן מנוקים משמע דאפילו אין רוצה להדיחם עתה שהרי המחבת אין מדיח עתה יע"ש ולזה ציין הש"ך ז"ל כאן דממ"ש המחבר ס' נגד שומן שבקערה ולא סתם ש"מ דכדבריו ס"ק א' כן הוא דווקא קערה שרוצה להדיח עתה סתמא אין מקונח לא המחבת ושאר כלים וכאמור:

סעיף יב

וי"א. עש"ך הביא רק ט"א ועיין בצ"ד אות ה' ולענין אי הם כ"מ או כ"ע שמהני הגעלה כתבתי בט"ז אי בעי הגעלה דהוי כלכתחילה יע"ש:

סעיף יג

מבליעת. עש"ך דאם ידוע שלא נשתמש ע"י עירוי תוך מעל"ע שרי ועמ"ש בסימן ק"ה בדבר גוש בכ"ש בש"ך ושם אבאר:

סעיף יד

והמים. עש"ך וד"ל מדינא אף עם בשר כך אבל עם חלב מדינא אסור דנתבשלו לדידן הוה לכתחלה ואסור:

סעיף טו

אבל. עש"ך וכ"ש הוא דל"ת דוקא יורה שהועמדה על האש יש בה כח להפליט ולהבליע בקערה לטעם שהקערה מן המחבת בלוע אפי' ב' כלים בשר וחלב ביורה חדשה אב"י אפ"ה אסור הכל אף היורה:

סעיף טז

והכי נוהגין. ובזא"ז הוה כדגים דלעיל ש"ך ועמ"ש בט"ז לענין המים ואין להאריך:

סעיף יז

ואם. עש"ך שהניח בצ"ע שבת"ח כתב בה"מ שרי בין עירה מכלי בשר על חלב ובאין ה"מ אוסר בעירוי מחדשה על בשר וחלב וכאן חזר מתרתי בעירוי מבשר לחלב אוסר אף בה"מ ובעירה מחדשה על בשר וחלב התיר אף באין ה"מ ולענין דינא כאות ה' התיר שם עכ"פ בה"מ ולענין עירה מחדשה על בשר וחלב הראה אות כ' (י"ט ט"ס):

סעיף יח

עירה. עש"ך עיין באו"ה כלל ל"ד דין כ"א דלשאר כלים שאין הנצוק נוגע בהן הוה כ"ש וכן לענין שבת דאין מערה רותחין על תבלין אבל בצידיהן שרי עוד כתב שם בדין י"ז בזא"ז אם היו נקיים שרי ופשוט הוא דאם כלי אחד מלוכלך נאסר הב' אכל הכלי הב' מלוכלך אין מזיק כלום לשני לדידן דנצלו שרי עיין ברא"ש פג"ה:

והוי יודע שמ"ש דהכלי שאין הנצוק בו שרי יש בו מהעיון לפי מ"ש הר"ב בצ"ב ס"ז דקלוח מהקדירה רותחת על צוננת אם לא נפסק הקלוח אף שנזחל ע"ג כירה צוננת לא הוי כ"ש דנצוק חיבור ואין מניח לקרר ודין עירוי כ"ק יש עליו וכדבעינן למימר קמן א"כ כאן נמי כ"ז שלא נפסק העמוד אף שנזחל ונח המים על כלי צוננת ומניע לכלי אחד הכל חשיב עירוי כאמור וכן לענין תבלין בשבת כל זמן שלא נפסק הקילוח אף בצידיהן אסור לערות כדכתיבנא וכ"ת נהי דדין כ"ש לא הוי מ"מ אין מבשל ולענין שבת מישרא שרי הא בורכא הוא דהא דין זה מדברי תה"ד בסימן קפ"א והביא ראיה משבת מ' ב' אמבטי הרי מבשל הוא יע"ש. וסבור הייתי אני העני לומר המעיין במהרא"י שם סיים קדירה על האש ומתוך רתיחותיו נזחל וסיים וז"ל הואיל וקילוח נוזל ונזחל מקילוח העומד על האש כו' משמע דאם עוד כח "אש שולט אין מתקרר יע"ש היטב משמע הא סלקו ממש כה"ג אף שלא נפסק הקילוח ונזחל ע"ג מקום קר קודם שהגיע לכלי הוי תו כ"ש ומה אעשה שהרי הר"ב לא אומר כן בצ"ב ס"ז אין אומר ואין דברים מהא דעל אש אלא סתם וכתב וקלוח מקדירה רותחת ואף' אם נדחוק בזה מ"מ המעיין בת"ח כלל נ"ו דין ו' וז"ל ואם קדירה על האש או שאר "כלי "ראשון ולא נפסק הקילוח הוה כעירוי כמ"ש מהרא"י יע"ש הרי בביאור אף כ"ר שהוסר מאש דינא הכי ועמ"ש בצ"ב בט"ז אות כ"ז גם מ"ש הת"ח ס' נגד מה שנגע בקדירה הא הכל מחובר וצ"ל ומ"מ משערין באומד יפה וצ"ע גם בזה:

ומה אעשה שעוונותי גרמו שלא זכיתי להבין כל זה כי לפ"ד תה"ד דמדמה זה לערוי א"כ איך יפרנסו מעשה זו כת הפוסקים דאין עירוי מבשל כלל ובהכרח דיש חילוק בין עומד על האש ואפשר כה"ג אף הכל אוסר לא כ"ק עמ"ש בדיני עירוי בס"ח וצ"ב בשם הר"ן דאצל האש לא שייך תתאה יע"ש. גם מהמשנה האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין דף מ"ב ב' תוס' בד"ה אבל שכתבו דהדיוקים סתרי ליכא למידק מינה והא דיוקא דסיפא בהכרח לאו דווקא דאל"כ לאשמועינן רבותא דמערה מצידיהן. ואפשר היה לומר דהתנא מדבר בקצוות לתוכן וודאי אסור ולכ"ש וודאי שרי וע"י עירוי עליהן אסור ובצידיהן שרי (ואפשר בנפסק הקילוח שרי) והדברים ארוכים ואין להאריך:

סוף דבר הכל נשמע לענין דינא כ"ז שלא נפסק הקילוח אף שאין על האש ונח על כ"ש אפ"ה חשוב כעירוי לחומרא וה"ה בשבת לא יערה בצידיהן כ"ז שלא נפסק העמוד וכדאמרן ואם נזחל כ"ר על כירה צוננת שלא בהפסק ומשם ניתז צרורות על כלי קר נמי הוי עירה ואוסר כ"ק כדין חם לתוך צונן ונהי שאין מבשל כה"ג מפליט ומבליע מיהא. ונקוט האי כללא בידך כ"ז שלא נפסק הקילוח הוי עירוי ולא נתקרר אף שנח ע"ג כלי קר אלא אם כן נפסק ונח ע"ג כלי קר ומשם לכלי אחר אין אוסר: ✍

סעיף יט

שאינן. עש"ך ובאב"י אפשר דהמים אסורים לשיטת הר"ב ועיין אות ה' ומיהו במערה מכלי בשר על כלי חולב שאב"י יראה אף להר"ב אין להחמיר דלא הוה רק מנהגא:

סעיף כ

דאין. עש"ך דבסי' ס"ח פסק דמפליט ומבליע כאחת בעירוי שלא נפסק הקילוח וחילק בין להבליע בכלי כו' ומ"ש דנקיים הוי נ"ט בר נ"ט תמה המ"י כלל נ"ז אות כ"ב דלרמ"א בקערות הטעמים נוגעין זה בזה וכן הפר"ח אות י"ז החמיר יע"ש והסכים עמו הכר"ו ומ"מ י"ל דיש צירוף סברת המחבר דהוי נ"ט בר נ"ט ולענין דינא ראוי להחמיר וכ"ש אם מערה כמה פעמים י"ל בפעם א' מפליט ופעם ב' מבליע במלוכלך אבל בשניהם נקיים יש להקל בה"מ ואם אפשר בהגעלה וודאי יגעלנה. ומ"מ יש לראות כיון דעירוי אין מבשל רק כ"ק לדידן מסתמא יש במי הדחה ס' נגד קליפת האחד נהי שאין ס' נגד כולו וי"ל אין ה"נ אם יש ס' נגד קליפת האחד די:

סעיף כא

יראה לי. עש"ך מ"ש דאין תקנה להגעיל ב"י והא יש ע"י אפר הקשה הפר"ח אות י"ט דלוי"ג אין להנעיל בהן והמ"י כלל נ"ז אות כ"ו וכר"ו אות ד' תירצו שיגעיל ב"פ פ"א להפגים ופ"ב להגעיל כדינו ואמנם הקשה הפר"ח דוודאי יש שאר דברים הפוגמין ובתשובת ח"צ ק"א כ"כ אלא דהתורה מיידי דין הגעלה במים ממש וכר"ו הקשה עוד דא"כ כלי הצריך ליבון יכשיר במי אפר ויהיה נט"ל יע"ש וכוונתו דמ"ה וודאי נט"ל שרי אף שקיבל תחילה טעם מושבח ומדרבנן אסור אטו ב"י. והנה בתוס' ק' ד"ה בשקדם פי' הש"ך דהכי קשיא בשלמא לר"א ניחא דלא נ"נ הגעילו ב"פ פ"א נפלט כל האיסור במים ואף שאין ס' מ"מ אחר כך כשנבלע לדופן הקדירה לפי ערך המדומע הוא מעט ואח"כ מגעיל פ"ש ונגד המעט יש ס' משא"כ לר"ת הנ"נ וסוברים השתא דמ"ה נ"נ בשאר איסורים ויש דעה במהרי"ק לומר כן (ואנן לא קיי"ל כן אלא מדרבנן בשאר איסורין) א"כ המים נ"נ:

עיין במ"י כלל נ"ז כ"ו במ"ש הר"ב צ"ב ס"ז זב על הכירה במקום אפר הניח בצ"ע שמא בשעה קלה אין מפגים ובכלל נ"ה אות כ' התיר יע"ש ובנה"כ כתב דמעט שומן הדבוק נפגם ע"י אפר לא בעין ומ"מ בהפסד מרובה וצורך ע"ש במעשה דמ"י אפשר לצדד. ובתשובת ח"צ התיר בורית בפשיטות וכן הוא האמת וכמ"ש בט"ז דנפסד לגמרי הוא:

סעיף כב

אין מניחין. הטעם דשמא יפול ולא בטיל ש"ך ועיין מ"ש בט"ז טעם הר"מ ז"ל דהמלח שואב מכותח:

סעיף כג

מותר. עש"ך דמיזהר זהיר וכ"ש איסור אצל היתר ויש מחמירין אפילו איסור והיתר:

סעיף כד

ויש מחמירין דווקא במגולים ש"ך וכ"ש הוא מכותח דווקא במגולה וכ"ש כאן:

סעיף כה

מלח. עש"ך לא ידענא דדין זה כפול הוא לקמן סי' ק"ה סי"ג ושם מבואר ג"כ אפילו בקערה של איסור ואולי כוונתו דאף לכתחילה בקערה של איסור מותר להניח ולא כמו שחולק המ"י כלל י"ז אות נ' בכלי היתר שרי לכתחילה דאף דמוציא קצת בדבר יבש מ"מ הוה כנ"ט בר נ"ט טעם קלוש כזה אף בר"ח מהני משא"כ בכלי איסור ובאמת המעיין בסימן ק"ה סי"ג בהג"ה שכתב וכן בכלי איסור דמאחר שהם יבישים אין בולעים מכלי וע"כ היינו אף לכתחלה כמ"ש הש"ך שם אות מ"ז דאי דיעבד אפילו נתלחלח המלח שרי דאין מליחה לכלים להפליט וא"כ מבואר אפי' בכלי איסור שרי לכתחלה כ"ז שהוא יבש לגמרי ועמ"ש בש"ך סי' צ"ו אות י"ז. ולענין דינא לכתחלה וודאי אין ליתן מלח בכלי של היתר וכ"ש בכלי של איסור ועוד שלוקח ממלח בידים מלוכלכות ונכון שיהיו ב' כלים ודיעבד אין איסור אפילו נתלחלח המלח דאין מליחה לכלים להפליט אפילו שמנונית כמבואר בדוכתי טובא ובסימן ק"ג וק"ה וקכ"ב אבאר עוד:

סימן צו

סעיף א

סילקא הוא תרדין. ש"ך והפר"ח כתב באות א' שקורין אסילקא"ס ולא אסירי משום דחריפי אלא משום שיש בטבעם כח המושך. עיין ערוך ערך סילוק מציעא קי"ד א' פסחים קי"ד עבודת כוכבים כ"ח פרש"י תרדין ועם כל זה לא ידענא מהו ולא ראיתיו עד הנה והנה הרשב"א בארוך צ"ד ב' כתב סילקא משיכה יש לה בטיבעה ולכך אסורה כצנון ובקצר ל"ח א' (דפוס קרימונה) סילקא אין חריף כצנון אלא כח משיכה יש לה והמעיין בב"י דמש"ה השמיט הרא"מ סילקא דבכלל דברים חריפים הם ובוודאי במציאות ל"פ

אלא סילקא חריף כמו שומים ובצלים ופירות חמוצים והשתא לרשב"א דסובר דווקא צנון סילקא מטעם משיכה ולהר"מ שכתב כיוצא מדברים החריפים ה"ה סילקא (ועיין מי"ט פכ"ה אות ק"ע ויש לנו הרהורי דברים מ"ש הב"י בזה דהא הרשב"א נמי כתב בארוך וכיוצא מדברים חריפים יע"ש) ויש לכ"א קולא וחומרא לרשב"א חומרא אף שבישלו במים והלך החריפות משיכה יש לה וקולא באב"י דלא הוי חריף (היינו בס"ג) ואיהו לשיטתיה מפרש משום שמנונית בעין ולהר"מ חומרא (לדידן) באב"י וקולא באם בישלו תחלה במים שהלך החורפא ויש להחמיר כב' הפירושים. ומעתה אני תמה מ"ש הפר"ח בזה דהא המחבר כתב וי"א באב"י והא וודאי אסילקא נמי קאי (ומה שכתב הש"ך אות ו' דחורפיה דצנון הוא לאו דווקא) ועוד המחבר בס"ב אפי' פירות חימוצים כ"ש סילקא וכאמור. עוד אבאר לך שהלבוש ס"א כתב או שלקית חריפים והשמיט סילקא כלל וכגירסת הטור ומש"ה אפשר השמיט הר"מ סילקא וצ"ע גם דברי הב"ח ס"א לא זכיתי להבין מ"ש דמש"ה אוסר הרשב"א צנון כולו דהוי לכתחלה ועוד דבכל הסכין פולט משא"כ בצ"ד בסכין בשר רותח משום בעין די בקליפה והא הרשב"א בארוך למדה מקורט והתם דיעבד אסור לה גם הרשב"א תופס עיקר בארוך וקצר משום בעין שעל הסכין ובלוע לדידיה הוה נ"ט בר נ"ט ואף אם נאמר דבתשובה תמ"ט חזר בו וכדבעינן למימר לקמן בס"ג מ"מ בארוך ובקצר איך יתישב וצ"ע:

סעיף ב

של בשר. עש"ך והפר"ח אות ב' חרה אפו בו ובהר"ב ופסק לקולא וכוונתו דהמחבר והר"ב דפסקו בצ"ה נצלו שרי כ"ש ד"ח וכר"ו אות א' היקל במקום שיש עוד צד להקל ואני אומר חלילה לזוז מש"ע והר"ב והמעיין בפוסקים יראה כמה דעות סוברים כן אף מ"ד נצלו שרי מ"מ צנון חורפא ודוחקא גרע טפי ומקישות ואבטיח למה גורר מבואר התי' בסה"ת ס"א ובהגהות ש"ד ס' ובכה"ג בהגהות ב"י אות ג' דחורפא קצת ודי בגרירה ודאוי שתדע דבחורפא אלף טעמים לא מהני ר"ל עד"מ צנון בסכין בשר ונתנו במים ומשם לאוכל אחר ואח"כ לחלב אוסר ועיין רנ"ש במ"ש סי' נ"ז אות ג' ולכאורה לא יראה כן וכבר כתבנו כל באוכלין אלף לא מהני וזה פשוט:

סעיף ג

או. עש"ך הוסיף ב' מלות שאב"י וסתם סכין שמנונית קרוש וכ"ז ט"ס ועיין מ"י כלל נ"ז אות י"ז סכין אין נקי וסתם כלים נקיים אם לא ברוצה להדיחן ופר"ח בצ"ה יע"ש והש"ך אות כ"ט בצ"ח דסתם סכין אין נקי ועיין א"ח תמ"ז וכן הלכה:

סעיף ד

עד. עש"ך כוונתו פשוט דבצ"ד פסק המחבר דוחקא ורותח אוסר כולו משא"כ חורפא וה"ה דברים שמינים טוח על הסכין אפ"ה גם לדידן דיעבד כל אגב חורפיה אין אוסר יותר מכ"נ עס"י צ"ד בש"ך אות כ"ז ובק"ה אות כ"ג:

סעיף ה

או. עש"ך ואפילו לאו קפילא שרי ועיין צ"ח אות ה' שם: ומ"ש לכתחלה אסור ראוי שתדע דליש"ש הטעם דמ"מ משהו איכא ולת"ח הטעם שא"א בקיאין כ"כ לסמוך אטעימה לכתחילה ויש לתמוה איש"ש דהא לקמן צ"ט ס"ח וש"ך אות ל"ב חלב למים ונתבטל מותר לכתחלה ליתן לבשר דנתבטל היתר גמור הוא ועת"ח כלל פ"ה די"א מצמר גמלים יע"ש ופינכא שבלעה איסור אין ראיה דזהו איסור מועט הנבלע בקדירה אטו יבשל דבר מועט עס"י צ"ה ושם יבואר:

גם דברי הלח"מ בפ"ט ממ"א הכ"ד לכאורה תמוהין ואמנם דבריו כנים כמ"ש הישׁ"ש כמו דאביי אליבא דר"כ אמר ה"ה רבא ולקמן אסור משמע דלא מהני טעימה לכתחלה ומ"מ צ"ע כיון דהר"מ פסק לסמוך אטעימת עובד כוכבים וכדאמרן:

סעיף ו

דה"ה. עש"ך והכי נוהגין אפילו נ"ט בר נ"ט ומקונח אסור בחורפא כמ"ש הר"ב בצ"ה ס"ג וכן סתם המחבר בק"ג ס"ו ובקי"ד ס"ח וקכ"ב ס"ג ואף במחבר י"ל בין היתרא ואיסורא מ"מ אנן כהר"ב סוברים. ועיין פ"ת אות א' הוכיח מרש"י דנצלו שרי דאל"כ מה קושיא מצנון דב' טעמים הם ואפ"ה אוסר בצנון אלמא חורפא ודוחקא עדיף מצלי כפסק המחבר וחר"ב. ולדידי מהא לא איריא דרש"י מעלו קשיא ליה בלא רוטב דהוה ב' טעמים לז"א חורפא עדיף מדגים "הרותחין ודומה לצליה ומ"מ כבר ביארנו שהלכה כהמחבר וכהר"ב וכדאמרן. ומ"ש הש"ך בשאר דברים כו' היינו אף שמפליט ע"י רותח מ"מ לא הוה כב"י עס"י צ"ד אבל בד"ח אין לחלק כלל דלא כא"ר שמיקל באב"י כ"נ לכתחילה אלא לכתחילה כולו כו':

עיין בל"י אות ב' בשם פר"ח דבא"י אם נקי הסכין די בקליפה ואמת שכ"כ פר"ח אות ג' ואזיל לשיטתיה בצ"ד אות כ"ה חילק בין הכא בידוע ובין שם בא"י וש"ך שם כ"ט וכאן אות ג' לשיטתיה יע"ש ואיך לא הביא דברי הש"ך. ובמחילה מכ"ת שגג דלדידן אין נ"מ דחורפיה משויא לב"י והפר"ח לשיטתיה באות ב' דנ"ט בר נ"ט לא עדיף מנצלו יש נ"מ בהיתירא משא"כ לדידן כפסק המחבר והרב אין נ"מ בין היתירא או סכין ש"ג:

סעיף ז

צריך. עש"ך ולהמחבר אין חילוק בין בשר לש"ג. ויש בכאן קושיא כמו שאומר. כי הפרישה ודרישה אות ז' כתב סכין של עובד כוכבים אף שבלוע מבב"ח מ"מ הוי בליעת איסור וכוונתו דבצלים הוי שאר איסורין משא"כ להמחבר בצ"ד עיין ש"ך שם אות כ"ב כיון שבא מבב"ח כו' איך השווה ש"ג לשל בשר. שוב ראיתי לחב"ח ס"ג כתב דמ"מ לא מחזקינן שבולעים תוך מעל"ע בשר וחלב וזה שרמז הש"ך בצ"ד אות כ"ב יע"ש וא"כ א"ש ומ"מ י"ל הא בצ"ה ס"ג פסק הר"ב ד"ח בכלי בשר אסור דיעבד עם חלב אב"י אלמא חורפא מהני להפגום ליתן טעם טוב בתבשיל אחר ולפי שהדברים ארוכים ואין מקום כאן אי"ה אחקור בזה בק"ג ובקכ"ב בש"ך אות א' ונח"כ שם משמע דחורפיה מהני לדידיה ולא לתבשיל אחר ✍:

סעיף ח

כנגד עש"ך ט"ס כ"ד וצ"ל כ"ח וברי מהני לדעתו עיין בל"י אות ה' נגד קליפת סכין ברוחב קש פ"י עכ"ל רוחב קש לא ידענא מהו וסתם קליפה דקה שיוכל להנטל כאחת והפר"ח כ"כ בצ"ד אות כ"ג וקכ"א אות כ"א וכבר כתבנו בסימן יו"ד באורך דחלילה לומר כן ובטור ובכל חפוסקים מבואר כדי כל הסכין ממש ועכ"פ לא די בקליפת הסכין והכי נוהגין כל מורי הוראות ומה שהביא מקכ"א למה מהני השחזה כבר ביארנו בסימן יו"ד ובקכ"א אעורר עליו עוד:

שאלה בצלים שחתכו בסכין בשר ונתנם לחלב ויש ס' נגד הסכין אי שרי הבצלים ואם יש לחלק בין נתבשלו או נכבשו בחלב וכדומה:

תשובה בנתבשלו הט"ז כאן אות ה' והש"ך בצ"ד אות כ"ג בשם מור"ם מלובלין כ"ח דבבצל שרי וכבר תמהנו שם למה. עכשיו ראיתי במ"א א"ח תמ"ז אות ל"ח אם נתבשלו הזיתים מתבטל בס' דהיתרא בלע פסק מהר"מ בתשובה דאפשר לסוחטו שרי וכ"פ הט"ז עכ"ל וכוון לתשובה זו והיינו דבסימן ק"ו פסק המחבר דאותה חתיכה אסורא מטעם אפשר לסוחטו ובהיתרא לא שייך זה. אמנם כן תמהתי אם טעמו עובד כוכבים אח"כ או לדידן בהיתרא וראינו שאין בו טעם שייך זה משא"כ בלא טעמו מאן יימר שנסחט כלל ועיין בתה"א ק"ט ולעיל הארכנו. ומ"מ הרי אתה רואה שבכבוש לא אמרינן שנסחט ונתבטל הטעם בכולה כמ"ש המ"א שם ה"ה כאן בכבוש וודאי הבצלים אסור אף בהיתר וכאמור אף למהר"ם מלובל"ן ז"ל ✍:

סעיף ט

צריך. עש"ך הסכים לט"ז אות ו' דלא אמרינן איסור דבוק בכ"נ ומ"מ בפירוש רמ"א מחולק עם הט"ז וסובר דהר"ב אסכין בשר קאי. וקאמר דאם הסכין גדול בחתכן דק דק

צריך נגד כל הבצל כו' ומיישב בזה קושית ט"ז אמאי לא כתב וי"א כו' ובכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ד בסופו כתב שהג"ה זו מקומה לאחר וי"א שכולו אסור ואחריו נמשך הבל"י אות ז' ואין צריך כלל ומ"מ מה שתמה הש"ך על הלבוש וכן הל"ח אות קס"ח כתב עליו שלא דק בהגהות רבו תדע שאין שיטתיהם שוות דאלו להש"ך מ"ש שכ"מ מהר"ב כאן היינו ממ"ש אחר כך ודיעבד בכ"נ סגי היינו לאחר הבישול כמ"ש אות יו"ד אם כן מוכח דבכ"נ לא אמרינן דבוק ואלו הל"ח פירש דיעבד היינו בסכין של איסור קודם הבישול ואין ראיה אלא הל"ח מפרש ואם חתכן דק דק כט"ז אות ו' ויש ראיה ומ"ש מת"ח ד"ב ט"ס וצ"ל ד"ג ששם משמע כן. ומיהו המור"ם מלובלין שם בתשובה כתב דרמ"א נמי אפשר סובר כן וצ"ל דהת"ח מיירי אם חתכו פ"א בסכין איסור וחתך כ"נ ובישלו עם הנטילה ודוחק ומ"מ הנך רואה שמור"ם מלובלין עם הלבוש בחדא שיטה קיימי ובאמת יש לראות אמאי לא אמרינן איסור דבוק כה"ג בין לטעם שממהר לבלוע ובין לטעם שמא פ"א חוץ לרוטב ואפילו נאמר דמהא דחתכן דק דק אין ראיה דשם כל החתיכה כולה נאסרה אבל במקצת חתיכה ובלוע לא אמרינן דבוק מכל מקום טעמא לא ידענא וכר"ו גם כן חוכך להחמיר בזה באות ג' יע"ש ונראה לי אף למיקל בהא עכ"פ כל הצנון נאסר ל"מ לש"ך אות יו"ד די"ל כן אפי' לשאר פוסקים שאכתוב שם יש לומר כה"ג כל הצנון דהוה ספיקא דאורייתא לגבי' האי חתיכה וכאמור:

ודע דמ"ש דצריך ס' נגד הנטילה כו' וכן בדק דק יש לעיין בי' כפי מה שנתבאר בצ"ב בט"ז אות ט"ז והוא גם כן דעת הר"ן דכל שלא דרך בישול לא נ"נ דמשום לתא דבב"ח גזרו אם כן בח"מ יש לצדד אף בדבר גוש. שוב ראיתי בפר"ח אות ה' עמד בזה ופסק כן יע"ש שוב ראיתי שאין להקל כלל אף בה"מ דמ"מ ע"י בישול אחר כך נ"נ הבצלים וצריך ס' נגד כולו ול"ד לבלוע מהתירה דהתירה בלע והבן ✍:

סעיף י

וכן נוהגין. עש"ך דקודם הבישול אף בסכין איסור אסור כולו דזה הוה לכתחילה אבל בבישול לאסור התבשיל הוה דיעבד ועמ"י כלל צ"ז אות י"א השיג על הש"ך וכ"ד הל"ח אות קס"ח אמנם המעיין שם ד"ג יראה דה"ק ודיעבד סגי בנטילה ואם נתבשלה כו' חד דינא הוא וכן פירש הכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ד ויראה מדכתב שם הר"ב ואם נתבשלו דמיותר הוא שכבר כתב בתחילה דיראה לדקדק כו' אלא חד דינא הוא:

עיין ב"ח בסימן זה אות ד' בתוס' האשה רבה פ"ט א' ד"ה איבעי יע"ש ובתוי"ט פ"ג דתרומות מ"א. ומשם מוכח לכאורה דלא כצ"צ בסימן צ' דפסק טעימה באיסור דרבנן

שרי דהא התוס' סוברים בכמה דוכתין תרומת שאר פירות חוץ דת"ו הוה דרבנן עיין מ"ל פ"כ ה"א מהלכות תרומה וביבמות פ"א ונ"ו ודוכתי טובא וצ"ע ✍:

סעיף יא

הירק. עש"ך דכ"ק מיהא נאסרין אף העלין כו':

סעיף יב

ואם. עש"ך ובמ"י שם אות י"ט ובכה"ג בהגהות ב"י אות ל"ה והבל"י העתיקו תמהו על הש"ך ולי נראה לפרש דבריו דה"ק דהר"ב שכתב ואם יש ספק אם נחתך בסכין איסור מותר משמע וודאי אף שידוע שהסכין ב"י אלא ספק אם במרא כו' שרי ואהא קשי' ליה דקרי"ן הוא דיש להתיר כה"ג וכמו שאבאר. כי הנה לענין חורפא מחלי' לשבח הוזכר בעבודת כוכבים קורט וסובר מהר"ם מרוטנבורק כל שלמטה ממנו שרי ולענין בליעת דברים חריפים הוזכר צנון אפילו לפירוש הא' ברש"י קי"א דבולע מבעין מ"מ שמעינן דצנון בולע בצונן אגב דוחקא אלא שרבינו יחיאל סובר דווקא צנון הא שאר דברים לא עיין ב"י ואם כן בס"ג אף בצנון הוה ס"ס שמא במרא ושמא כמהר"ם דס"נ אב"י משא"כ בסכין איסור ב"י ויש ספק אם נחתך בי' בצנון יש לאסור ובקרי"ן להתיר בצירוף סברת רבינו יחיאל וז"ש מהרא"י בש"ד סימן ס"א וכן ר' יחיאל כו' וזה כוונת הש"ך ז"ל כאן ואם כן שמעינן מכאן בקורט אי יש ספק אי בס"ג אסור דספיקא דאורייתא הוא (דחורפא מחלי' ד"ת הוא) וכ"כ המ"י שם ובצנון אי ספק שרי מטעם ס"ס וקרי"ן אין ספק בב"י או במרא להמ"י משמע לאסור ולש"ך משמע להקל ולענין דינא אין להקל אף בקרי"ן ושאר דברים חריפים כי כפי הנראה קרין ובצלים חריפים יותר מצנון ואף שאין זה הכרח מ"מ נ"ל כן:

סעיף יג

כי. עש"ך והיינו צנון ובקרי"ן אף בספק ב"י יש להתיר לפי דבריו וכבר התבאר:

סעיף יד

שנעשה. עש"ך וזה בצנון דלמעלה מחצי אין לתלות במרא משא"כ בקרי"ן שכולו טמון בקרקע אף למעלה מחצי תולין כ"מ בד"מ ואו"ה בהגהות נראה כן. ודע דאף דסתם סכין אין נקי ואף ס"ג לא אמרינן אנקיותא קפדי עמ"י כלל נ"ט אות א' וכלל ס"א אות י"ט מכל מקום יש לומר שנתקנח באחרות ומש"ה שרי:

סעיף טו

ובמקום. עש"ך ועיין ל"ח פכ"ה הערינ"ג אסור לקנות מעובדי כוכבים בחתוכים בסכין שלהם דהוי לכתחילה יע"ש באות ק"ע ומיהו אם קנה בשוגג יש להתיר כ"נ דהערינ"ג הוי ד"ח דמלוח הרבה:

סעיף טז

ודגים מלוחים הרבה וודאי דיעבד דידהו אף קודם הבישול דל"ד לצנון דהוא דבר מועט ומ"ש הש"ך דיעבד היינו בסכין בשר. ודע אם הסכין אין נקי אף במליחה מועטת יש לאסור דלדידן אין אנו בקיאין בין הרבה למעט עס"י צ"א ומספק אף דסתם אין נקי אין להחמיר בנמלחו מעט:

סעיף יז

דיש. עש"ך לכאורה הש"ך פסק כאו"ה דיבש לגמרי אפילו חריף ביותר לא פולט כלום ואין בולע וזנגביל אף רטיבתא שרי דאין חריף הוא וכן ראיתי להפר"ח אות י"ד והבל"י אות י"ז העתיקו ולי הדברים תמוהין דממ"ש הש"ך באות י"ט פלפלים חריפים ופלפלים יבשים לגמרי הם וכן ממ"ש הש"ך כאן דל"ד לחלתית ושאר דברים שהם חריפים ביותר אפילו אינו מלוחלח משוי ליה לשבח אלמא שאר דברים נמי מוציאין ומבליעים ביבש לגמרי והכי קאמר הש"ך דא"ר סובר דאו"ה ביבשתא מתיר ועל זה השיג הש"ך דבאו"ה מבואר וז"ל בכלל ל"ח ד"ט יבש ממש חריף מותר בהדחה וכן מתיר בסמ"ג זנגביל רטיב' שעשאו בס"ג דנט"ל שרי והיינו דזגביל רטוב לא הוי חריף והילכך מלוכלך רטוב נמי מותר אבל ביבש אפילו ב"י שרי לאו"ה אבל הש"ך גופא אין סובר כן אלא יבש לגמרי עם דוחקא מפליט ומבליע וכן הלכה וכמ"ש בת"ח שם והמ"י אות כ"ה פסק כן להלכה אלא שהאריך שם באות כ"ב והיינו לפי הגירסא באו"ה ומה"ט מתיר הסמ"ג זנגביל רטיבותא ומשמע דחד דינא הוא אבל לפי הגירסא שלנו וכן מתיר בסמ"ג הוא ענין בפ"ע דרטיבא לא הוה חריף בזנגביל. ומ"מ יש לראות בשלמא או"ה לשיטתיה דתפוחים חמוצים לא מיקרי חריף משא"כ לדידן אטו מי גרע זנגביל מתפוחים וצ"ל במקום הפסד הוא דמותר עט"ז אות ט' ומ"מ העולה מזה דיבש לגמרי עם דוחקא בד"ח אוסר ✍והש"ך נמי סובר כן:

סעיף יח

תבלין וה"ה מלח ש"ך ובהלכות מליחה כתבנו מזה דאותן טאלפי"ן קשים שחותכין בס"ג או מחלב לבשר ודאי איסור גמור מה לי חוזק הדיכה או דוחקא דסכינא ומכאן תראה שדברים יבשים כמו מלח שאין בו שום לחלוחית פולט אגב דוחקא ועיין בביאורי מהרש"ל הלכות ברכות משמע כן עיין באות הקדום:

סעיף יט

בן יומו. עש"ך הנה דברי סה"ת הם בסי' נ"ג ומדמי לצנון ובסי' ס"א אוסר סה"ת צנון אב"י אמנם מ"ש ועוד דיהב טעמא משום טעם ממש הנבלע שם לא ידענא מה הוא דלא ליהוי נ"ט בר נ"ט קאמר סה"ת דבד"ח לא מהני והוי טעם ממש ואין ענין לחורפא מחליא

לשבח ואי דמדמי לצנון זה הוא קושיא א'. ולדינא אנן קי"ל כהר"ב סי' צ"ב אפילו נ"ט בר נ"ט ואב"י לא מהני בד"ה ובסי' ק"ג וקכ"ב אבאר עוד:

סעיף כ

מי לימוני"ש עש"ך שהאריך ועמ"י כלל ס"א אות כ"ו הקשה דמ"מ הלימוני"ש הראשונים נ"נ ואח"כ חוזר הסכין ובולע מהלימוני"ש ותי' דאין חריף פועל להפליט ולהבליע בכלי כאחד יע"ש ולא ידענא דלא דמי לסי' ס"ח בעירוי שנפסק הקלוח ובסי' ק"ה בש"ך אות ד' אבאר בזה ועמ"ש בט"ז מזה:

סעיף כא

בגרידה לבד. עש"ך ולא הבינותי דודאי למ"ש המחבר ס"א סכין מקונח וב"י עכ"פ אסור כפי' ב' של רש"י ועלה קאי קישות ואבטיח (עמ"י אות למ"ד וכ"ה ברי"ף ובמרדכי ולבוש שאבטיח) גריר לכי פסקי וקשיא קוש' הרשב"א בארוך קישות למה גריר וע"כ כתי' הסה"ת סי' ס' ומרדכי והוא הטעם או"ה ומביאו הר"ב בת"ח שם ד"ט (ט"ס ד"י) דקישות חריף קצת ודי בגרידה ומש"ה מסתם בש"ע כאן ועל ס"א קאי אפי' מקונח והיינו דפולט דחריפי קצת וא"כ איך כתב הש"ך טעם הר"ן ואגב גררא דברי או"ה והא טעם או"ה עיקר ואף מקונח אסור וכדאמרן ומיהו לענין אב"י יראה להקל בקישות ואבטיח וכדאמרן:

סעיף כב

לפת שקורין ריבי"ן ש"ך וה"ה כל מיני מתיקה מבטלין טעם ומחליש עיין בל"י. עיין ת"ח שם ד"י בשם או"ה דוקא מבשר לחלב מהני לפת הא בסכין איסור לא מהני שחתך לפת ובמ"י שם בשם מהרש"ל דאם נתערב במאכל אין איסור וכן היקל המ"י שם יע"ש ועבה"ג בהגהות הטור יע"ש:

סעיף כג

שחתך. עש"ך ומלשון הר"ב שכתב לחתוך צנון "לחתוך בין כל פעם אין ראיה דח"ק לחתוך ולאכול דיעבד ולדינא העלה דאף לכתחלה שרי ומיהו לחתוך לפת כדי לחתוך צנון אסור שכ"מ בש"ס ואם חתך דליפתא שרי משמע הא לכתחלה אסור וכבר כתבנו דבסכין של עובדי כוכבים אסור לכתחלה עכ"פ אין נ"מ בין ב' התירוצים של הש"ך:

סימן צז

סעיף א

אפילו לאכלה לבדה גזירה שמא יבוא לאכלה עם בשר ש"ך וה"ה בשומן אווז וכיוצא אף דהוה רק דרבנן מ"מ לא הוי גזירה לגזירה דקרוב לטעות שעל הלחם יחיה האדם ודרכו לאכול עם בשר וחלב ובשמים עיין בט"ז ופר"ח ובמ"י כלל ל"ו מה שתמה על הט"ז ועיין מ"ש הט"ז מזה ולק"מ וביין אי שרי לערב חלב חטה ע' צ"צ סימן פ' ובה"פ

יבואר. אותן לחמין שמשימין הרבה שומן בהם עד שניכר השומן בהם שרי דאין ליטעות וכן אם עשה איזה שינוי בפת שרי:

ואם פת מועט נמי שרי ומה הוא דבר מועט בש"ע משמע כדי אכילה בב"א אמנם בת"ח כלל ס' ד"ב כל ליומא הוה דבר מועט וכ"מ בלבוש דלא כב"ח שכתב בשבת אוכלין בשר ומשמעות הת"ח דהוי דבר מועט כל שאוכל בו ביום ולא ישאר למחרתו לא ישכח מ"ש הכר"ו בשם זקינו הגאון אין לעשות מעשה כן לחלק להרבה ב"ב דאל"כ הא דאם טש כל הפת אסורה יחלק כו' יש לעיין אם לש פת עם חלב בשוגג שלא ידע מאיסור זה או נפל בשוגג חלב מי אסור או לא קנסו כ"א היכא שעבר במזיד באיסורא דרבנן לא בשוגג ועס"י צ"ט ומסתימת הפוסקים משמע אף בשוגג אסור כל שלא שינה צורת הפת וצ"ע:

בתשובת הרדב"ז כ"י הביאו הפר"ח בסי' פ"ז אות ז' על הסוקא"ר שמבשלין עם חלב ונותנין תרי למאה והשיב דהחלב מתמעט ע"י אור ויש ס' בסוקא"ר ומותר עם הבשר יע"ש והיינו בקדיר' חדשה שאין בו איסו' בב"ח בעת הבישול הא לא"ה מיד נ"נ וכ"כ הפר"ח שם ופשוט הוא ומיהו משום חלב של עובדי כוכבי' יש לעיין ביה וי"ל דלאו"ה חלב עובדי כוכבים לא בעינן ס' רק רוב ואף דלדידן ס' בעינן מ"מ הנ"נ בשאר איסורין ובפרט בלה יש להקל עס"י צ"ב וכ"ש עתה שאין מצוי חלב טמא ובקט"ז יבואר בעזה"י:

סעיף ב

ואין לאפות. עש"ך וביאור דבריו לכתחלה אין לאפות בשום ענין אפילו תנור גדול מאד עס"י קי"ח דחיישינן שמא יזוב על הפת ואף דאיכא ספיקי טובא מ"מ אין לעשות בידים ס"ס עס"י ק"י ובדיעבד אי לא ראינו זב ואין התנור משופע שרי עם החלב דאיכא ס"ס שמא לא זב כלל ואת"ל זב שמא אין מפעפע בכל התנור (והוה ס"ס כיון דשמא לא זב כלל רק מקומו יבש וכולו להיתרא) אבל בזב או משופע הוי כזב אסור דליכא כ"א חדא ספיקא שמא אין מפעפע בכל התנור דשמא לא יאכלנו עם חלב לא חשיב ספיקא. ובט"ז כתבנו דהוה נ"ט בר נ"ט עיין כר"ו וי"ל דעם חלב אסור וודאי לישׁ"ש דאוסר בנצלו ולהר"ב ג"כ אסור עם חלב דהוה לכתחלה ומ"מ אף עם בשר או מלחא אסור דהוה כגורם נ"ט בר נ"ט לכתחילה עיין סימן צ"ה ובש"ך אות ג' מ"ש בשם המ"כ יע"ש:

והנה בכר"ו הקשה דסותר הש"ך ד"ע בקכ"א אות י"ז דאין מפעפע בכולו ועוד ספק דרבנן להקל עכ"ל ואני אומר כי שפתי כהן ישמרו דעת כו' וכבר הארכנו בזה בסי' צ"ב בש"ך אות י"ז דודאי הלכה כפסק המחבר שם דאם עירה דרך שם אסור אף דיעבד אם אין ס"א פעמים ס"א והא דבע"ש או בה"מ מותר היינו אם הניח עד שנצטנן ואין סתירה למ"ש בקכ"א דחילוק יש כשכל הכלי חם אמרינן אף בכ"ח דבישל במקצת הכלי יש

ספק אי מפעפע בכל הכלי ואסור מספיקא כמבואר בצ"ב משא"כ כשכל הכלי קר רק במקום שנפל האיסור חם אפילו בכ"מ אין מפעפע ומפליט מכולו כההיא דצ"ד התוחב כף מתכות אין משערין בכולו רק מה שתחב יע"ש. ומ"ש בקכ"א אות י"ז בשם מהרא"י בישל בכלי חם אין מפעפע בכולו. י"ל דהיינו מקצת הכלי חם והשאר קר כדכתיבנא דאהכי מייתי לה בתרומת הדשן קל"ב בכלי כסף מצוירין בחוץ דעל ידי עירוי בפנים כו' והיינו בחוץ קרים הם ועוד דההיא דטפת חלב בצ"ב דנפלה הטפה מבחוץ הוה חיממו ע"י אש דליכא בחוץ משקים וה"ה כאן בתנור חיממו ע"י אש ומסיק הש"ך בקכ"א שם דע"י אש מודים דמפעפע בכולו וה"ה כאן ועס"י ס"ט אות ס"ג בש"ך לפלוט מכלי חם פולט מכל הכלי אף במקום שאין נוגע התבשיל ואי"ה בסי' קכ"א אבאר עוד באורך. ומ"ש הכר"ו דספק דרבנן להקל י"ל דלא חשיב לספק דרבנן ובקונטרס הספיקות אבאר עוד בעזה"י:

סעיף ג

ודגים. עש"ך ולקמן סימן קי"ו מבואר לכתחלה אין לצלות בשר עם דגים אפילו בתנור גדול ודיעבד הר"ב בהג"ה מתיר וש"ך בשם ב"ש אוסר דיעבד יע"ש. ובאמת הרב שפסק בק"ח ובא"ח לענין חמץ יש להחמיר דמשהו איכא ה"ה סכנתא אם נאמר דלא מהני ס' עט"ז בקי"ז אות ב' ושם אבאר ואם צלו בשר עם דגים וחזינן דזב אסורים הדגים מספיקא שמא זב תחת הדגים וספיקא דאורייתא לחומרא אבל אם ודאי שזב ולא זב תחת הדגים אף דמפעפע בכל התנור מ"מ פליטת כלים אין סכנה בדגים עס"י קי"ו וה"ה תנור משופע ועיין אות ב' ✍:

סעיף ד

אסור. עש"ך והוא פשוט דהוה לכתחילה לאוכלן עם חלב ואסור דאף לוי מודה דלכתחילה דיהא מלתא עב"י ובסי' ק"ה אבאר עוד בעזה"י:

סעיף ה

עשרונים. עש"ך והנה לא נתבאר אי לומר שיחא חלל התנור מחזיק י"ב עשרונים וזה קולא גדולה או קרקעית התנור מחזיק כך וכמה יהא עבה הפת או שידבק הפת בדופני התנור כמו שהיו עושין בימי התלמוד עיין כר"ו אות ג' בק"ח כן דעתו ובתשובת יד אליהו מיקל אם כל חלל התנור מחזיק י"ב עשרונים. ואנו אין לנו אלא כמ"ש הפר"ח בקו"א בצ"ז והמ"י כלל ל"ה בסולת בלולה שקרקעית התנור מחזיק י"ב עשרונים. שיעור פת עבה טפח שבסמ"ק כתב שיעור מצה היינו מפה וכ"כ תורת האשם וכן עיקר ושל נחתומין מסתמא הוה גדול ולא של בעה"ב בסתם כי צריך להחזיק תקי"ח ביצים וב'

חומשים עיין פר"ח ק"א אות ג'. ועיין שכ"ד אות ג' בש"ך ובת"נ א"ח במ"א שהם ג' קוואר"ט שיעור חלה והם לערך ששה ושלשים קוואר"ט ועיין ח"י שם ובה"פ יבואר:

אם אפה פת בתנור קטן עם בשר במזיד לדעת הצ"צ בסימן פ' זה הוה כמבטל איסור דרבנן לכתחלה ועס"י צ"ט אות ט' בט"ז מהו הנקרא שוגג וכבר כתבנו מזה דה"ה הלש עיסה במעט חלב ויש ס' בעיסה לכתחילה אסור כמו ביין שאסור ליתן מעט חלב בתוכן ואי"ה בסימן ק"ח אבאר עוד בדיני ריחא מלתא. בריך רחמנא דסייען עד כאן:

סימן צח

סעיף א

איסור שנתערב עש"ך. מדכתב איסור ואלו בב"ח שניהם היתר נינהו וראב"ן בסוף עבודת כוכבים סי' שי"א כתב דשווין בבשר שמן איירי ומה שהראה מקום לאות ו' דשם מבואר דבתר טעמא אזלינן ולא בתר שמא עד ס' והוה ספיקא דאורייתא:

דע דשומן וחלב שווין בטעמא כ"כ הרא"ש בנ"ה אהא דרבא מין במינו דליכא למיקם אטעמא כגון חלב בשומן וכ"כ הצ"צ סימן מ"ג דהוה דרבנן ועמ"ש באות ח'. ולפ"ז שומן ובשר כחוש אינו מינו עד"מ שומן נבילה וטריפה ספיקו להחמיר. ובשר שמן עם חלב צ"ע לדינא אם לצדד ולומר דהוה מינו. ובשר כחוש עם בשר שמן יראה לומר בה"מ דהוה מינו דשפיר אמרינן רואין כה"ג ועיין פ"ת אות א'. עיין ראב"ן מסכת עבודת כוכבים סימן שי"א בשר חזיר ובשר פרה אין טעמן שוה ובפתיחה הארכנו אי בשר שור ואיל ועז ומיני עופות החלוקין אי טעמן שוה וצ"ע לדינא ובב"ח אף בשר שמן או שומן בחמאה פשיטא דאין טעמן שוה:

שמעתי אומרים שהיה שאלה באיזה קהלה שהתיכו יורה גדולה של חמאה ופרח לתוכה עוף ומת שם והיה מבוכה בין הלומדים באשר לא היה ס' נגד העוף. ואני לא אאמין אם היה זה שאלה כי לדעתי פשוט יותר מביעתא בכותחא שהחמאה אסור באכילה ומותר בהנאה כדין בב"ח עוף המוזכר בסי' פ"ז ואפי' בשר בהמה כה"ג יראה בה"מ כי הא לצדד בהנאה דחמאה הוה דרך טיגון ומדרבנן הוא עין בסולת למנחה כלל פ"ה בנרות הלב עם החמאה ובמהר"ם שי"ף ז"ל במס' חולין צידד ג"כ יע"ש. ואם ספק אי היה ס' ונאבד העוף אפ"ה אסור מטעם נבילה הוה איסור תורה באכילה. ובגדי שקפץ כה"ג לחמאה כתבנו. ולחלב כה"ג יש לעיין לענין האוכל כזית מחלב אי לוקה משום בב"ח אי הוה ב"א או עשה דשאין זבוח לא פקע עיין ח"מ ל"ד ולעיל סימן י"ו באו"ב ואין להאריך:

סעיף ב

יטעמנו עש"ך. מ"ש דהפוסקים והרמב"ם סוברים עובד כוכבים מסל"ת מהני אפשר דסברי טכ"ע דרבנן אגב שאר הפוסקים נקיט הר"מ ז"ל דהר"מ מתיר בסתם עובד כוכבים אפי' אין מסל"ת דמרתת וטכ"ע לדידיה וודאי דרבנן לא אפשר כמבואר פט"ו ממ"א יע"ש. ומ"ש בשם האלוף מהר"ר גרשון קשה קצת כי מהרא"י סובר דהרא"ש תרתי בעי אומן ומסל"ת דלא כב"י שכתב דמהרא"ש אין הכרע כו' וסובר מהרא"י דקפילא דלא מרעא אומנתו ומסל"ת היא לחומרא דבעינן ג"כ מסל"ת להחמיר וכ"ת אי מסל"ת לא שייך מרעא אומנתיה י"ל דאפ"ה שייך לא מרעא אומנתיה ואדרבה בב"י משמע כן שכתב וכיון דמחמת לא מרעא כו' כ"ש באין מסל"ת בשם הר"ן אלמא מיהת במסל"ת נמי שייך דלא משקר ל"מ אם מודיעין לו שצריך לענין אחר עד"מ שאומרים לו שהמרו ב' ב"א ע"ז אלא אפילו כך נמי לא מרעא גם מ"ש אח"כ דאי לא מרעא לסגי בקפילא לחוד היא הוכחה אחרת דמו"ל לרא"ש להחמיר מסל"ת כיון דגמרא מזכיר קפילא אימא די בלא מרעא לחוד אלא ע"כ קפילא משום דשאר בני אדם אינם מבחינים הטעם ועיקר שריותא מסל"ת קשיא כו' וזה סותר למ"ש מקודם. ואם נאמר מ"ש הש"ך וכן משמע מב"י היינו דרא"ש עיקר הטעם משום מסל"ת כמ"ש שם מ"מ לא יתיישב הלשון דהרי הוא מסל"ת:

כתב הש"ך דעל המחבר קשיא מס"א לס"ב ובכר"ו אות ב' תי' דטועם עובד כוכבים ואח"כ טועם ישראל דטעימה לא הוה אלא דרבנן כמ"ש הריב"ש רפ"ח עכ"ל וי"ל דטעימה להבחין טעם איסור בעינן טועם ובולע וח"ש אסור מה"ת והריב"ש בטועם ופולט אומר יע"ש ושפיר הקשה הש"ך. ומ"ש די"א דהיכא דלא איתחזק מסל"ת נאמן והא דאין נאמן אלא לעדות אשה משום דאיתחזק איסורא דא"א והקשה דא"כ מאי פריך משבויה כו' ויש לראות אמאי ל"ק מה פריך מתרומה וצ"ל דאיתחזק איסורא שהיה בחזקת ישראל או דרובא לאו כהנים נינהו וא"כ משבויה למה דס"ד דהוה דאורייתא יע"ש והיינו מטעמא דרוב עובדי כוכבים פרוצים הוה רוב מ"ה א"כ מקשה שפיר השתא מסל"ת נגד חזקה לא מהימן כ"ש נגד רובא דעדיף וע' בספר פני יהושע במס' כתובות י"ג וכ"ד דשבויה דרבנן דרוב עוברי כוכבים פרוצים לאו רוב גמור הוה משא"כ לס"ד וכדאמרן וע' בר"מ פח"י מהא"ב הי"ז משמע דשבויה מן התורה וספיקא להחמיר דרבנן כמ"ש פ"ט מהל' ט"מ ולדידן שבויה דרבנן והדברים ארוכים אין עת האסף פה. ולדינא תי' דאיכא למיקם עליה דמלתא מיד סמכינן במסל"ת דמירתת ועס"י פ"ו וזה סותר למ"ש בשם מחותנו מהר"ר גרשון דבמסל"ת שייך מרתת:

סעיף ג

והוא שלא יהא. הש"ך הראה לק"ג אות ז' דבעודו פגום שרי ולאחר שישביח הוא דאסור ולדינא הפר"ח שם אות ז' חולק ואוסר בעודו פגום ושם יבואר:

סעיף ד

ואם אין שם. עש"ך והנה ד' דעות יש. דעת רש"י תרתי בעינן ס' וקפילא ודעת הרמב"ן ס' סגי. וקפילא בא"י כמה היה האיסור סמכינן אקפילא. ור"י סובר ס' לחוד או קפילא בפחות מס' ואיסור בעין נמי סגי ודעת הר"מ ז"ל דעת ד' דבאיכא קפילא צריך קפילא ובין ס' ובין אין ס' משתרי אפומיה וראייה מדכתב בפט"ו ממ"א הכ"ב מין ומינו וד"א אם הי' ס' מותר שא"א לעמוד על הטעם משמע דאהיתרא מהדר וה"ק דאין צריך קפילא דא"א כו' דאי אאיסורא הי"ל צריך ס' שא"א כו' והמחבר משמע כהר"מ כו'. ומיהו א"א נוהגין לסמוך על עובד כוכבים להקל ואף להחמיר כשיש ס' א"א נוהגין להחמיר וה"ה ספק דרבנן לא חשיב לדידן אפשר לברורי ועמ"ש באות כ"ט:

סעיף ה

ואין נוהגין עש"ך. (ט"ס ריז וצ"ל ריו) ומ"מ קפילא ומסל"ת לא מהני לדידן אבל ישראל אף לאו קפילא ופחות מס' מהני דישראל לא משקר:

סעיף ו

אם נתערב. עש"ך האריך וכל האחרונים הסכימו עמו המ"י והפר"ח והמ"כ בס' התערובות דעיקר בתר טעמא אזלינן וכן הלכה. ומ"ש ביבש שלא במינו בנודע תערובות אסור מ"ה עס"י ק"ט ומ"ש בפתיחה כיון דמיירי שהרבה מינים וא' נשחט שלא כהוגן א"כ בטל מ"ה ובסי' ק"מ אבאר. ומיהו ברמ"א י"ל דה"ק דבעינן שוה בטעמא ובשמא הא שוה בטעמא ולא בשמא הוי א"מ וכל זה הרחיקו האחרונים דעיקר תלוי בטעמא ולא בשמא בין להקל ובין להחמיר. ומ"ש דלמעלה מס' אזלינן בתר שמא וכ"כ בסי' ק"ב אות ג' לדשיל"מ דבתר שמא אזלינן וכ"כ יש"ש פכ"ה פ"ח ועמ"ש בק"ב שם. ובמ"י כלל ע"ד אות ג' הקשה מטור שכ"ג ועיין מ"ש בפתיחה כאן. ומ"מ לדינא וודאי כל למעלה מס' בתר שמא אזלינן כרבא ומ"ש המ"י מר"מ פט"ו ממ"א ה"ו אין ראייה דמ"ש מין במינו דליכא טעמא בס' חוץ מיי"נ וטבל סתמא כששוה בטעמו שוה בשמא. ועיין בס' פני יהושע סוף ביצה כתב טעם דנפשיה דשיל"מ במינו לא בטיל דשלא במינו אבד הטעם יע"ש ומשמע מדבריו דבתר טעמא אזלינן בדשיל"מ וליתא והטעם מבואר בת"ח כלל מ' ד"ו דשלא במינו נקרא האיסור ע"ש ההיתר והיינו בתר שמא ומכ"ש לטעם הר"ן עיין סימן ק"ב דוגמא דדם הפר וכרבא קיי"ל דבתר שמא אזלינן לר' יהודה במיגו:

סעיף ז

אבל אם נתערב. עש"ך דבשר עוף בחלב וכדומה נמי ספיקו להקל. ודלא כהר"ב וט"ז. וכללא הוא דכל ספק דרבנן הן לא נודע אי היה ס' באיסור דרבנן או ספק אי נפל כלל לקדירה אזלינן לקולא וכ"כ הצ"צ סימן ע"ג ועס"י קי"א דלאו דוקא ב' קדירות אלא ה"ה קדרה א' וא"י אי נפל שם איסור כלל תולין להקל וה"ה חלב שחוטה וכדומה. ובשר עוף הר"ב וט"ז מחמיר בי' אבל שאר דרבנן כ"ע מודים להקל. וכ"כ הפר"ח אות ט'. וכתב אמונת שמואל סימן כ"ה קטן או עובד כוכבים ששמו דם וא"י אם יש ס' שרי דדם שבשלו דרבנן עכ"ל וכתבנו בהל' מליחה בזה דווקא בכ"ד אבל כלי שני נהי דמפליט ומבליע אבל אינו מבשל הוה דאורייתא ובסי' ק"ה וקי"א אבאר עוד:

סעיף ח

ואם נתערב. עש"ך ועט"ז אות ה' ומ"ש הש"ך דהרשב"א לא התיר אלא מינו אין להקשות כיון דא"מ אסור איך יתיר מינו דרוטב נבלע בבשר יש לומר חנ"נ בשאר איסורים דרבנן וא"כ מים הנבלעים בחתיכה כשירה ליכא איסור תורה עכ"פ ובדרבנן תולין שיש ס'. ולפי דברי הש"ך לא משכחת האי דינא אלא בבשר נבילה עם שחוטה ורוטב לא לח בלח שכולו אסור:

אמנם ראוי שנעמוד כאן על חקירה אחת קטנה כמו שאגיד. והוא דקיי"ל חתיכת נבילה שנפלה לחתיכות כשירות עם רוטב אם היה בין הכל ס' שרי והיינו טעמא דרוטב מוליך הטעם בשוה ולא חיישינן שהחתיכה נתנה בחדא טעם יותר מחברתה וכן מיני אסורין שנפלו כ"א מבטל חבירו עד"מ נ"ט זיתי היתר וזית נבילה וזית חלב ממ"נ אי חיישינן שזית א' נותן טעם לכל הקדירה הרי נחלק טעמו לס' זיתים וכן בחבירו וכ"ת ששניהם פולטין כל א' זית שלם דבכולי' משערינן אכתי אין טעמם שוה וכ"א מבטל טעם חבירו משא"כ שנאמר וודאי דכל חתיכה פולטת זה וודאי אינו דלפעמים מצינו קפילא בעשרים אין בו טעם דלא פלטה כ"כ וא"כ לכאורה קשיא טובא איך אמרינן רואין ומאן נימא לן שהחתיכה כשירה פלטה כ"כ כמו הנבילה וליכא רוב להיתירא במיחל הנפלט מן הנבילה ונהי דכשירה מותר דאי פלטה נבילה ונבלע בכשירה מ"ה מין במינו ברובא משא"כ להתיר אינו מינו ויש להעמיס זה ביש"ש פכ"ה סימן מ"ו בדין הד' הביאו הט"ז דהוה ספיקא דאורייתא וכאמור ולפ"ז אדרבה לח בלח יותר קיל דהכל שרי דמתערב יפה וליכא טעמא דאיסורא:

עיין צמח צדק סימן מ"ג במצא חלב ושומן ובשר יחד וספק אי נמלח החלב עמו אסור מספיקא דאורייתא ולא שייך רואין דאי אפשר לעמוד על שיעורו יע"ש לא הבינותי כלל אמאי לא אמרינן רואין בכה"ג ומה ענין לפנינו וא"א לעמוד על שיעורו ולפי מ"ש מקודם

שמא אחת פלטה ולא חבירו לא שייך רואין ומ"ש דהוה ספיקא דאורייתא אבאר בסימן ק"ח אי מליחה בס' מ"ה או מדרבנן:

סעיף ט

והוא. עש"ך הביא ב' טעמים ועמ"ש בט"ז אות ו':

סעיף י

איסור כו' אפילו איסור דרבנן ש"ך וראיה מכחל דרבנן דצריך נגד כולו ואם סומכין אקפילא כה"ג יבואר באות כ"ט:

סעיף יא

צריך ס' עש"ך ולפעמים יש ס' בנחושתו דק כמ"ש בצ"ג אות א' גם אם ידוע כמה בלעה הקדירה:

סעיף יב

בין שהם. עש"ך דלא תדחוק לומר דהמחבר ה"ק דאין חילוק בין חרס לעץ ומתכות דלרמ"א יש חילוק בין חרס דחנ"נ החרס אפילו ידוע כמה בלע איסור ומתכות י"א חם מקצתו חם כולו לז"א המחבר דאין חילוק לזה קמ"ל דאין פשט הלשון משמע כן אלא לאפוקי מסברת הראב"ד ומתכת אגב סיפא נקיט:

סעיף יג

אבל. עש"ך ועמ"י שם אות י"א דאף כלי חרס שאין מנוקב אין מבליע יותר מכ"ק ואם נשתהה בציר כשיעור שירתיח עס"י ס"ט בט"ז וש"ך דתלי' בפלוגתא להפרישה דהוה כבוש ואוסר בכולו ולדידהו לא הוה אלא כמליחה לענין כלים ושם התבאר:

סעיף יד

בכלי. אבל מאכל אוסר בכולו ש"ך ומשמע בכלי אף שהיה דבר שמן אין מבליע בכלי יותר מכ"ק ע"י מליחה כן משמע מסתימת לשון רמ"א אף דהמעיין במרדכי פכ"ה תש"ו דמליחה רק כ"ק וא"כ לדידן דמליחה בכולו אפ"ה פסק הר"ב דבכלי אין אוסר יותר מכ"ק א"כ היה נראה דווקא בכחוש ולא בשמן ואף שא"א בקיאין מ"מ לכמה דברים אנו בקיאין לענין בלוע בלא רוטב עס"י ק"ה מ"מ מדסתם משמע דאין לחלק וצ"ע:

עוד יש לעיין אי נאסר כלי ע"י מליחה או עירוי ואח"כ עמד ריקן על האש וכלי ישן ב"י אי אמרינן דמבליע מכ"ק לכל הכלי ונ"נ הבלוע וצריך אח"כ לשער נגד כולו ונהי אם בשלו בו לא אמרינן דנ"נ כולו כיון שיש ס' נגד הקליפה לא נ"נ הבלוע דלא הוי מופרד ויש חילוק בין אוכל לכלי עס"י צ"ד נתבאר זה היטיב מ"מ בכלי ריקן המה על האש מפליט ומבליע בכל הכלי ויהיה צריך אח"כ ס' נגד כולו ועס"י ס"ט בש"ך אות ס"ג בקערה שמלח ואח"כ לח צונן לקערה חמה י"ל דקערה חדשה ר"ל שלא בישלו בה מעולם וכעת צ"ע בכל זה ✍:

סעיף טו

ונוהגין כו'. כמ"ש בצ"ד ש"ך ור"ל אף המחבר סובר סברא א' עיקר וכן כאן דעה ראשונה בסתם ושם ביארנו יע"ש:

סעיף טז

ולכן. הש"ך הסכים כט"ז דבפחות מס' לא מהני הסרת החלב והשומן האסור ומ"ש לק"ד לא מצאתיו שם מבואר בהסירו שלם וזה מבואר כאן במחבר ואין ראיה לחלב דטבע לצוף מלמעלה ובורח ממשקה ולענין הלכה וודאי צריך פ' ועיין מ"ש בסימן קכ"א ס"א חבית שדבקו בחלב יע"ש:

סעיף יז

או עש"ך ועיין אות כ"א:

אם היה כאן קדירה אב"י בלועה ב' זיתי בשר ואח"כ בלעה זית חלב ובישלו בה דברים חריפים ע' סי' צ"ה בהג"ה דבד"ח לא שייך נ"ט בר נ"ט ולא אב"י א"כ במאכל זה יש טעם בב"ח ומה לי התם דאוסר דיעבד בחלב עד ס' ומה לי טעם חלב הנפלט לחריף דלא שייך נ"ט בר נ"ט בחריף והוה כטעם אחד ואם יש במאכל ס' נגד זית חלב תו אין צריך דליכא תערובות בב"ח ואם יש נ"ט איכא לעיונא ביה ועיין סוף הסימן ב' זיתי כו':

אם נאסר כלי ע"י עירוי או מליחה כ"ק ובישל במקצת כלי היתר דאם נשער נגד מקום הבישול יש ס' נגד הקליפה ואם נשער נגד הכל אין ס' נגד קליפת כל הכלי מבואר בסימן ס"ט בש"ך אות ס"ג ואם הקדירה כולה חמה צריך ס' נגד כל הקליפה אף במה שלא נגע בתבשיל. ודע כלי שנאסר כולו ע"י בישול ואח"כ היתה חמה ריקנית ונתנו צונן לח לתוכו במקצת הכלי א"צ ששים כ"א נגד מקום התבשיל שנוגע בכלי ועם כ"ק מה שנגד מקום הריקן ר"ל כל שיש במאכל ס' נגד מקום שנוגע בכלי אם נחושתו דק (עס"י צ"ד) ויש במאכל ס' גם נגד קליפה במקום הריקן די דאין כלי חם מפליט בלא רוטב רק כ"ק עס"י ק"ה בש"ך אות כ"ג ובצ"ד אות ל"ב אבל אם בישל במקצת תו הוה ספיקא שמא בישול מפעפע בכל הכלי בין להבליע ובין להפליט עס"י צ"ב בש"ך אות כ"ב ושם ביארנו דל"ק מצ"ד התוחב כף דא"צ רק מה שתחב דהכף קר הוא יע"ש ועיין כר"ו אות ג' בצ"ד יע"ש וצריך ס' נגד כל הכלי בכולו ועיין סימן קכ"א בש"ך אות י"ז:

יראה לי אם בישל ספק איסור בכלי ואח"כ בישלו במקצת היתר ויש ס' נגד הקליפה במקום הריקן (אם הכלי כולו חם) יש לצדד ולומר דהוה ס"ס שמא לא היה כאן איסור ושמא אין בישול מפעפע להבליע ולהפליט ומנה אמינה לה מסימן צ"ז בש"ך אות ב' ספק שמא לא זב ושמא לא פעפע בכולו אלמא לספיקא חשיב לה וכאן אנו דנין על

התבשיל לא על הקדירה הוה ס"פ עיין מ"ש השבות יעקב בח"ב סימן ק"ג בענל פה מיץ יע"ש ועמ"ש בקונטריס הספיקות ✍וצ"ע בכל זה:

סעיף יח

אפילו. עש"ך וכוונתו מבואר מדכתב הרב ואפילו ניערו איסור לא אמרינן גוף הכלי נ"ג משמע הא ישן בלוע הרבה היתר וניער זית איסור נ"נ הבלוע וזה באין הפסד אבל בהפסד קצת כתב בת"ח דשרי בשאר איסורין דהרבה סוברים אין חנ"נ בשאר איסורין וצירוף סברת הרמב"ן דבלוע כו' ובב"ח כה"ג במתכת בעינן ה"מ דווקא כמו שיתבאר אות כ"א:

סעיף יט

שגם בזו כו' דס"ל בלוע לא נ"נ בב"ח וכ"ש בשאר איסורים לדידן דמשום לתא דבב"ח כו':

סעיף כ

כמו שנתבאר. הש"ך הראה לצ"ב פ"ה וכבר התבאר שם וכאן דט"ח נגד הריקן יש לו כל דין דכאן לחלק בין מתכות וחרס ובין בב"ח לשאר איסורים:

סעיף כא

ויש שאין. עש"ך פסק דגוף החרס אין עולה על הדעת דנ"נ (עמ"ש בצ"ט) ובמתכות ישן בה"מ יש לסמוך אף בב"ח דבלוע לא נ"נ ובשאר איסורין בהפסד קצת הדין כן דלא נ"נ ובכ"ח ישן אף בה"מ נ"נ בב"ח אבל שאר איסורין יראה דעתו דכ"ח ישן נמי להקל ועמ"י כלל נ"א אות ח"י לא משמע כן אבל מסתימת הש"ך אות ח"י משמע כן וצ"ע:

סעיף כב

דבכלי חרס דהיינו כשבלע איסור כו'. ש"ך והיינו לסברת הר"ב דגוף החרס נ"נ אבל הש"ך גילה דעתו באות כ"א דגוף החרס לא נ"נ אפילו באיסור ואפילו בב"ח כה"ג עד"מ קדירה שבלעה זית בשר וזית חלב:

סעיף כג

כחצי זית. דח"ש אסור אלא שאין לוקין עליו ש"ך וכלשון הזה הוא בלבוש ס"ו ויותר מגומגם שכתב הלכך דח"ש אסור מ"ה צריך ס' והא אף באיסור דרבנן וח"ש נמי בעינן ס' וכן הלכה ובכה"ג בהגהות הטור אות ל"א רצה לעשות פלוגתא בין הט"ז וש"ך והבל"י אות ח"י העתיק דבריו ואינו גם לא העתיקן בשלימות דווקא במינו אבל שלא במינו בעינן ס' ומיהו ודאי דש"ך קושטא קאמר ואפילו איסור דרבנן וח"ש בעינן ס' ואף במינו בלח. והא ליכא למימר דנתן טעם ליבש בא"מ ח"ש דאסור מ"ה דבעינן ס' דאילו מדרבנן לא בעינן ס' כמ"ש הש"ך בק"ט אות ט' זה טעות דהא איפשר למיתי לידי איסור תורה אם יבשלם יתן טעם והיתר נהפך לאיסור והוה שיעור שלם ונהי דאין לוקין על התערובות

דמה מצינו מגיעולי גוים אין לוקין אבל שיעור שלם יש עיין מנחת כהן ס' התערובות אלא קושטא קאמר:

סעיף כד

לבטל. עש"ך וט"ס ק"ה וצ"ל ק' אות ב' ולענין ביצה שיש בה דם לא הוה בריה וע"ש:

סעיף כה

כחל. עס"י צ'. ודווקא כחל אבל שאר איסורין דרבנן בעינן ס' לבד האיסור יע"ש:

עיין לבוש ס"א כתב כדי אכילת פרס הוה ד' ביצים שלוקה ונ"מ לעדות עיין סימן ט"ו ובח"מ ל"ד ובאו"ה הלכות יה"כ תרי"ב בא"ז אות א' כתב די"א וי"א הלכה כדעה ב' עס"י תע"ה שם תרי"ח וק"מ שם ובכללים אי"ה אבאר שאין זה ברור כי י"א וי"א איכא דעות דבדאורייתא לחומרא ובדרבנן להקל וא"כ לענין פיסול עדות ספיקא הוה:

סעיף כו

כל האסורים. עש"ך וכן הלכה דאף איסורין דרבנן ומינו וח"ש בלח אפ"ה בעינן ס':

סעיף כז

מלבד חמץ. עש"ך וכל הדברים ששיעורן יותר מס' הם במינים דוקא ולא שלא במינו מלבד חמץ ודברים החשובים ועיין מ"ש בפתיחה:

סעיף כח

אבל. עש"ך ועיין או"ח שי"ח בט"ז אות ט"ו לטעמא אי יש זוז"ג שרי ועס"י ט"ז ומ"ש הט"ז בא"ח צ"ע בדבריו יע"ש:

סעיף כט

אפילו באלף. עש"ך והפר"ח אות כ"ה משמע דחולק ובמ"ך הביא דעות בזה ולהר"ן הוה ד"ת וה"ה בשאר דברים ביותר מס' אי נרגש טעמו תלוי בפלוגתא זו. ומ"ש להתיר עובד כוכבים מסל"ת יש לעיין א"כ כל איסורין דרבנן אמאי לא סמכינן אעובד כוכבים בזה"ז ונראה דחוששין לסברת רש"י ג"כ ופחות מס' לא מתירין ואף בקדירה באיסור דרבנן אין נוהגין בטעימת קפילא:

סעיף ל

ולכן מלחה עש"ך דתלוי אי שוה בטעמא או לאו ולא תלוי בשמא כיון דהוא יותר מס' ורמ"א שהחמיר לעיל בפחות מששים יעוין שם:

סעיף לא

דעבידי כו'. אפילו איסור דרבנן אם מחמת עצמו אין בטל ש"ך ולקמן בדיני בריה אבאר:

סעיף לב

אם אסורים מחמת עצמם. לאפוקי בלועים מאיסור ש"ך:

נסתפקתי בשמים של היתר הבלועים מבשמים של איסור ע"ז או ערלה מהו מי אמרינן דוקא מלח הבלוע מדם לא חמיר הנאסר יותר מהאוסר מדם עצמו וכמ"ש בנימין זאב של"ב דם עצמו בטל בס' כ"ש המלח משא"כ בשמים בלועים מבשמים ע"ז דבשמים ע"ז אם יש כדי לתבל אפילו באלף אסור א"כ עכשיו בשמים היתר נ"נ ויש בהיתר כדי לתבל א"ד כל שאין איסור מחמת עצמו בטל הוא ויש תבלין לזה דחנ"נ בשאר איסורין משום לתא דבב"ח ובב"ח לא יצויר בו יותר מס' ע"פ רובא דרובא ועיין מה שכתבנו בסימן ס"ט בט"ז אות י"ט בזה ועמ"י כלל א' אות ב' וכעת הדבר צריך עיון ועיין מ"ש בסימן ק"ה והנה אם נפל חלב לשומן כתב הט"ז דלא עביד לטעמא גם לו הוה לטעמא היא גופא דרבנן ועיין אות כ"ט:

סעיף לג

כל אחד. עש"ך וזה אפילו למאן דאמר איסורים אין מבטלין זה את זה מ"מ ליכא טעמא ועיין בל"י אות כ"ו העתיק דברי איסור והיתר אפילו סילק א' מהם והב' נשאר בתוכו שרי וראה כן בכה"ג שהעתיקה ולא יפה עשה וכבר כתבנו בט"ז שאינו כן וכ"כ הפר"ח באות ל"ב רק בגבינה ובשר וירקות יצויר זה הדין ואיסור והיתר אפשר לטעמיה אזיל בכלל כ"ג דבר חריף יבש באינו מינו לא שייך אם יבשלם יתן טעם כיון דהוא בטיל כ"ש טעמו ה"ה כאן מה שאין כן לדידן וראיה מדגים סימן ק"ו וק"ז ואו"ה גופא כלל כ"ו כתב כן. וא"כ ל"מ זית נבילה וזית חלב והוסר א' דאסור אלא אפילו זית דם וזית נבילה והוסר א' החלב ודם נתערב יפה אפ"ה עתה נ"ט וכאמור:

סעיף לד

וכן. עש"ך אם היה נ"ט ונפלו ב' זיתי איסור בב"א שרי אף לדידן ואם סילק א' אסור. ואם בזא"ז אסור לדידן דנ"נ ואם ס' זיתי היתר ונפלו ב' זיתי איסור בב"א וסילק א' שרי דיש ס' היתר וזה אמת ויציב. ואפילו זית איסור וזית ועוד ר"ל חלק ששים מזית נפל בב"א שרי ומ"ש הש"ך בזא"ז רבותא קאמר אפילו בזא"ז לא נ"נ מאחר דיש ששים היתר וכדאמרן עמ"ש באות י"ו שלפני זה:

סעיף לה

ונתערבו הקדירות בשוגג. אבל במזיד יתבאר דינו בצ"ט ש"ך ואף להמחבר באיסור דרבנן מותר להוסיף מ"מ האיסור משום חלב ועוד מיידי בצונן ולמ"ש הש"ך בפ"ז אות ט"ו בלא"ה לק"מ ולדידן אף איסור דרבנן אסור להוסיף:

ודע אם נאמר ספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן א"כ להמחבר ספק איסור תורה מותר להוסיף ואיך כתב בס"ב בא"מ הוה ספק איסור תורה לוסיף עד ששים עתה כיון דלדידיה לית לי' חנ"נ ועוד חנ"נ בשאר איסורין דרבנן י"ל חשש איסור תורה אין מבטלין ודוקא

עצים שנשרו דלית דררא דאורייתא ועוד דספק שיכול לברר ע"י טעימא מ"ה אסור כמ"ש בקונטרס הספיקות א"כ אין ראיה מהמחבר איך סובר ובצ"מ אבאר ספק איסור תורה אי מבטלין או לאו. ובק"י אבאר עוד:

סימן צט

סעיף א

עצמות. עש"ך ובגמרא אמרינן צ"ז ב' מ"ד בס' בשר ועצם בהרי בשר ועצם משערין והיינו דעצמות שבזרוע רכין הם ויש לחלוחית ומצטרפות לאיסור וכמ"ש הר"ן ולענין הלכה אם נפל עצם רך מנבילה להתיר בא"מ יראה לאסור באין ה"מ אבל בה"מ המיקל לא הפסיד עי' מ"י שאלה ט"ו ובמינו המיקל אף בהפסד קצת אין גוערין בו ואפי' לצרף איפשר לצדד:

כתב המ"י בש"ת סימן ט"ז עצם חלול בחלב ויש לחוש שמא היה מוח ונמס יש לאסור אף דאחזוקי איסורא לא מחזקי' והביא ראי' מפי"ז דשא"ה ח"ו שפסק הר"מ כגרעין של אוכל וכו' דספק הרגיל הוא דגרעין בלא אוכל זורקין לחוץ תולין דאוכל היה ונפל לתבשיל ונימא ה"ה כאן ועיין בית לחם יהודה בצ"ט ובשו"ת הרבה להשיב עליו אפו דכפי מה שפי' הרא"ש בפ"ד דטהרות מ"ד אין ראיה יע"ש היטב והעלה אחזוקי איסורא לא מחזקינן יע"ש והנה באמת מ"ש הד"מ דהאוכל נימוח צ"ע כיון דגרעין של גפת הוא זית ואין בזית כדי טומאה לטמא אחרים ואולי י"ל ועיין פסחים ענבים שנטמאו דורכן פחות מכביצה. ומ"ש דמשקה טופח אמאי לא אמרינן דמגרעין ואוכל טמא הא י"ל דמשקין לטמא אחרים מדרבנן וספיקו להקל עיין ט"א פ"ד. והמ"י לא החמיר אלא בספיקא דאורייתא בא"מ ומיהו ודאי הכל לפי ראות עיני המורה עצם יבש וישן ודאי אין חוששין אבל עצם ובתוכו היה מוח ואח"כ מצאו בתבשיל (וא"א להכיר השומן שעב הוא) ולא ידענא אי נפל המוח לארץ זה שכיח לאיסורא טפי וכמו שכתב המ"ב בס"ט כל ששכיח לאיסור תולין ודאי כדמוכח בה"פ גרעין בקערה על תרנגולת אי לאו ס"ס לא היינו תולין יע"ש וה"נ שכיח שנמס באוכל ממה דנימא שנפל המוח לארץ בעודנו חי ובא"מ דספיקא לחומרא אסור ואף במינו יש לעיין ויראה לי אם העצם סתום מכל צד ויש בו מוח אף שלא נחסר מהמוח כי אם קצת משערין נגד כל המוח כמו בכל חתיכה דלא ידעינן כמה טעם נפיק מיניה דלא כבל"י שם ואם נימוח כל המוח יכולין לשער נגד כל החלל ואין דומה ללב דאי אפשר לשער נגד חללו משא"כ כאן נ"ל ✍:

סעיף ב

ויש מחמירים. עש"ך בט"ז הארכנו וכאן אבאר בקוצר הנה יש ד' דעות י"א בטור דאיסור לאיסור והיתר להיתר כמשמעות גמרא חולין צ"ז ב' מ"ס בשר ועצם בהדי בשר ועצם וקיי"ל בששים כו' והרא"ש ור"ש דאיסור מצטרפין להיתר ודעת ריי"ו בשם הר' אברהם בן אסמעא"ל דהיתר אין מצטרפין בא"מ ודעת הא"ז הובא בהגהות ש"ד דאיסור לא לאיסור ולא להיתר. והר"ב שכתב ויש מחמירין באין הפסד כא"ז אבל לצרף האיסור לאיסור כי"א אפי' באין הפסד לא החמיר מדכתב שאין לצרף איסור להיתר משמע גם לא לאיסור וזה דעת א"ז (ומה שכתב הש"ך אות א' וכן דעת או"ה בשם א"ז צ"ע ועב"ח). ומ"מ טעמא דא"ז לא ידענא כיון דהיתר מצטרפין להיתר דאיסור אמאי אין מצטרפין להיתר כיון דאין מצטרפין לאיסור ואולי משום שלא יבוא לטעות באם בשל הנבילה תחילה:

סעיף ג

כי כן עיקר. עש"ך ובהפסד יודה הר"ב בצ"ח דאין גוף החרס נעשה נבילה אלא הכי קאמר באין הפסד אמאי כתב י"מ שלא לצרף עם ההיתר ותיפוק לי' דלאיסור מצטרפין ותי' הש"ך כט"ז אות א' דכלי עצם מהני הגעלה:

סעיף ד

חתיכה. עש"ך המחבר כאן עמד בסברתו שכתב בק"ו דחתיכה עכ"פ אסורה דנעשה נבילה לא אמרינן אבל אפשר לסוחטו אמרינן כשאר איסורין ועכ"פ מצטרפת החתיכה עצמה לס' והר"ב הגיה דנ"נ כולו אסור ואין מצטרפת עיין תשובת הרשב"א תצ"ד ומיהו ביש ששים עם החתיכה נגד האיסור אפילו נפלה החתיכה בא"מ וספק אי יש ששים נגד החתיכה בנשפך לקולא דנ"נ בשאר איסורין דרבנן:

סעיף ה

ואין נוהגין. עש"ך דאפ"ה החתיכה אסורה וכן להמחבר אפי' טעים קפילא ולית בה טעמא מ"מ משהו נשאר ואפשר לסוחטו אסור להמחבר ולדידן אף נעשה נבילה והנה חתיכה שנאסרה מחמת משהו דלא נ"נ עס"י צ"ב בטור ובט"ז לכאורה אף לדידן יצויר דחתיכה גופא מצטרפת שוב ראיתי שזה טעות דממ"נ תוך הפסח לט"ז א"ש ולש"ך תרי משהו אמרינן אוסר הכל ואי לאחר הפסח ושהה במזיד אף אותה חתיכה שריא ע' או"ח תט"ז במ"א אות מ"ג וח"י אות מ"ה וכבר תמהנו לעיל בצ"ב על מה שכתב הש"ך בנה"ך דחתיכה במשהו ועבר הפסח אין צריך ששים נגד החתיכה והא חתיכה גופא חוזרת להיתר שלא עבר בב"י:

אמנם כן לא שקר מילי בחתיכה שבלעה זית חמץ קודם ה' ובשלה עם אחרות בזמן היתר ויש ששים עם החתיכה שבלעה היא מצטרפת ולאחר איסורה נמי שריא והוא הדין

בצלים בסכין חולבת אם שיעור הסכין זית ובצלים ג' זיתים מצטרפין הבצלים עם הבשר ובין הכל ס' נגד הסכין הכל שרי וראוי שתדע שיש בכאן חקירה קלה כמו שאתה רואה והוא דהא דאמרינן בבלע היתר דלא נעשה נבילה לדידן כמו בצלים בסכין חולבת או חתיכה בלועה מחמץ קודם ה' דמצטרפת היא גופא חילוק יש והוא דאם בלעה חתיכה עד"מ שיש בה עשרה זיתים זית אחד איסור אם יש עוד חמשים זיתים ובין הכל ששים הטעם נחלק לכולן בשוה והכל מותר כמ"ש אמנם אם חתיכה שגדולה עשרה זיתים בלעה מהתיכת איסור שגדולה ג"כ עשרה זיתים דצריך לשער בכולה דלא ידעינן כמה בלעה ורואין כאלו בלעה עשרה זיתי איסור מעתה צריך בקדירה חמשים ותשעה פעמים עשרה זיתים והחתיכה שבלעה והרי בין הכל ששים ואמור כך עשר פעמים ס' הן פ' פעמים עשר ותרין לבצלים אם הסכין גדול או יותר מבצלים תצטרך נ"מ פעמים כמו הבצל ע' שו"ת מור"ם לובלין כ"ה. ואף למה שכתב הר"מ ז"ל בטעם הכחל דמפני שהוא דרבנן די בכך אין חולק ע"ז אלא דקשיא ליה נימא כחל נ"נ ומיהו לא יצדק זה למה שכתב בבשר עוף בפט"ו מרבה ע' סימן צ' בט"ז אות ג' ומ"מ לדידן דכל איסורי דרבנן בעינן ששים והוא ובכחל נ"ט והוא כדאמרן ועיין פ"ת אות ג' ותבין דבריו:

ולאיש ההמוניי כמוני שדרכי הוראה והחכמה נעלמו ממני לא אוכל להבין לה במ"ש הנה"ך בסימן צ"ב בענין תרי משהו ובשם או"ה כלל כ"ד יעוין שם והעולה מדבריו חתיכת מצה שנאסרה מחמץ בשש במשהו מדשיל"מ (למאן דאית ליה חמץ דשיל"מ ע' סי' ק"ב) ואח"כ נפלה לא"מ שא"צ ששים כ"א נגד האיסור יע"ש ולמה לי ס' נגד האיסור כיון שיש בחתיכה ראשונה ששים נגד האיסור אף שאין באחרות ששים מ"מ מתחלק חאיסור לפי ערך ויש בחתיכה קטנה לפי החלק הס' וכדאמרן. וד' או"ה כלל כ"ד ד"ג י"ל בדוחק יעוין שם. גם בב' משהו פסק להחמיר ובעצמות פסק דאין בהם לחלוחית משום הכי מצטרפין להיתר ובט"ז הערנו מזה וצ"ע ✍:

סעיף ו

אע"פ עש"ך בשם יש"ש וכ"ה בט"ז ומיהו בראינו האיסור והיתר ובמקום הפסד יראה לצדד וכמ"ש בט"ז אות ה' ועיין פר"ח אות ז' יעוין שם:

סעיף ז

אין מבטלין. עש"ך והם דברים פשוטים דרשב"א בתה"א קנ"ב א' הביא דעת האוסר והר"א ז"ל ומיהו דיעבד בשוגג מותר ואף מזיד לא הוה אלא קנס דל"ת כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני כמו שכתבו התוס' בתמורה ד"ב ד"ה רבא (עיי"ש ד"ה ורבי יעקב ומלת רבא הוא דיבור בפני עצמו יעוין שם בדפוס) דאי מעצמו שרי ה"ה עשה איהו וכ"כ פר"ח בס"ד אות כ"ו יעוין שם. ומה שלא הזכיר מהר"מ ז"ל פט"ו ממ"א

הלכה כ"ה יראה דאין הכרע דה"ק אסור לבטל איסור תורה ואם ביטל מותר ואעפ"כ קנסו היינו לאחרים מותר ולדידיה אסור. והנה לכאורה הנ"מ אי ספק אי נפל איסור תורה לתבשיל בא"מ אין מבטלין מ"ה אסור להוסיף ואי מדרבנן הוה ספק דרבנן ולקולא ול"ד למ"ש בצ"ח באינו מינו ונשפך דאסור ואמאי לוסיף השתא עד ששים התם הספק מצ"ע ד"ת שיש כאן חשש איסור מה שאין כן בספק אי יש כאן איסור כלל ומ"מ יראה דגם זה אסור דלא מיקרי ספק דרבנן כה"ג ע' בקונטרס הספיקות ובמנחת יעקב שם אות ל"ג. ועוד נראה דלא שייך כאן לומר דלא גזרו רבנן וקנסו בספק איסור דכי אמרינן ספק דרבנן להקל באירע כך אבל לעשות מעשה ולעשות ספק דרבנן בהא לא אמרינן. ובהכי ניחא ההיא דקי"א ב' קדירות באיסור תורה אסור לרבות עד ששים ומיהו כבר הקשינו בט"ז אהא דב' קדירות היתר ואיסור דרבנן אסורות שתיהן כשאין בשתיהן ששים או שאין עתיד להתערב ומשמע אפילו באיסור גופא דרבנן (לא בשיעור דרבנן) וכ"כ הפ"ת בקי"א ואמאי לוסיף עד ס' להמחבר בדרבנן דלא נ"נ ושם יבואר:

עיין בכה"ג בהגהות הטור אות י"ו הא דאין מבטלים בודאי איסור לא בספק איסור והראה מקום לקט"ו בש"ך אות כ"ה ולקי"ד אות כ"א ולהפרישה קט"ו אות ט' ות"ה קע"א. אל תטעה לומר בספק איסור תורה שמבטלין ודאי ליתא ובמקומות האלו בחטים מתולעים בת"ה המבואר בפ"ד שמא יברחו ר"ל כי כן הדרך ואם תמצא לומר ישארו נתבטל ועוד שאין כוונתינו אלא לטחנן ובחמאה ש"ג מותר לבשל שאני אומר שילכו הצחצוחין ע"י אש ואת"ל ישאר כיון שאין כוונתינו לכך לא הוי מבטל משא"כ בספק איסור תורה וכדאמרן ובהא דחמאה יש לנו הרהורי דברים דלהר"מ בלא"ה איסור דרבנן מבטלים ושמא י"ל דוקא בשר עוף בחלב אבל חמאה דיש דרא דאורייתא אף שהשיעור דרבנן אפילו הכי אין מבטלין. אלא שרשב"א כתב בתה"א גבינת הכותים מבטלין וכ"ש חמאה ובסי' קט"ו אי"ה אבאר ואולי נ"מ לחשוד לאיסור דרבנן אין חשוד לאיסור תורה מיהו הש"ך ופר"ח נראה הסכמתם דמדרבנן אין מבטלין והפ"ת מסיק דמ"ה הוא:

כתב הכה"ג בהגהות הב"י אות כ"ב אף למ"ד אין מבטלין מ"ה בלע שבקדירה דרבנן הוא מ"ה ק"ט ואמת שבמשמרת חבית ק"ט ב' עמד על מה שחקר הרא"ה ז"ל אי בלע שבקדירה שאב"י עדיין ראוי לגר ובתערובות פוגם הוא איך אמרינן קדירה שאב"י מותר מן התורה והא אין מבטלין איסור ע"ז תי' המ"ה דבלע כיון שאין מתכוין לבטל (אלא לבשל) מן התורה מותר ורבנן גזרו יע"ש:

יראה לי המבשל במזיד בקדירת איסור שאב"י אסור התבשיל כדין מבטל איסור דרבנן אף להמחבר וע' סי' ל"ט. אמנם ראיתי בתשובת בנימין זאב שי"ט כתב באשה שפשעה

ובשלה לאחר מעל"ע וכפי הנראה שם דהתיר התבשיל דיעבד ולא אבין לה כי לע"ד דאסור במזיד ✍וצ"ע:

סעיף ח

ואפי'. עש"ך ועיין מ"ש בט"ז:

סעיף ט

אם בשוגג. עש"ך ועיין מה שכתוב בט"ז דלדידן דנ"ן א"כ איסור דרבנן לא יצויר להוסיף אפילו אם הלכה כהמחבר דמוסיף בדרבנן נ"ן אלא ביבש באין רוב או לח בלח בה"מ. עמ"ש בט"ז אות ח' והקשינו דמשנה הוא ועכשיו ראינו שהרשב"א בערוך קכ"ב א' והרא"ש בג"ה הביאו הירושלמי ומקשה והלא מתניתין היא ומשני ה"א תרומה ור"י אשמעינן שאר איסורין א"ש יע"ש ופירושו יראה דה"א תרומה שאין בנ"מ קמ"ל א"מ אפ"ה דיעבר מותר:

סעיף י

אסור. עש"ך דאי לא כוון ולא היה שלו יע"ש:

סעיף יא

וכן. עש"ך והשמיט הא דהביא הט"ז בשם רש"ל ועיין פר"ח ועמ"ש בט"ז:

ראיתי לכתוב בכאן קצת בהנהגות הוראות או"ה בי"ט ושבת. כתב הט"ז באו"ח תצ"ח אות ט' דאם נתערב איסור לח בהיתר לח בפחות מששים או ביבש ואין רוב ואחר כך ניתוסף היתר דאסור להורות ביו"ט יעויין שם וירצה לח בלח בה"מ או יבש דלא נ"ן או ניתוסף אח"כ ששים מחדש ויש להסתפק בדבריו אי ר"ל שנוסף ביו"ט או אפילו נוסף מערב יו"ט כיון דהיה האיסור מבורר ובכור כה"ג אף בהיה המום מערב יו"ט אסור. וצ"ע ומ"מ הא בוודאי בנתוסף ביו"ט הוה מוקצה אפילו לר"ש עיין מ"א שם אות ח"י (וא"ר אות ח"י) מי יימר דמזדקק ליה חכם ה"ה כאן וודאי אין יושב ומצפה שיתוסף היתר. ולפ"ז יראה לי ה"ה דבר חשוב שנתרסק ביו"ט או נפל א' מהם לים ביו"ט דאסור להורות ביו"ט דמ"ש. וכ"ת כיון דאיסור דרבנן הוא מ"מ אין לחלק. ויש לעיין בשבת כה"ג מאי עס"י תצ"ה ס"ד ושי"ח בט"ז אות ב' ובמג"א אות ד' ולט"ז י"ל אם נפל לפחות מס' ובשבת ניתוסף דאסור וודאי כה"ג מפעם מוקצה כי הא יע"ש ובסי' רע"ט באו"ח:

כתב החק יעקב בסי' תמ"ו אות ד' ראוי לכל מורה לייחד לו חדר שאם יאסור ישליך שם דמוקצה הוא והעולם נהגו היתר דע"פ הרוב חומרות הם ועכ"פ שרי בהנאה לדעת קצת פוסקים יע"ש והנה בב"ח ושאר איסורי הנאה וודאי אין לטלטלו דלא ראוי לכלום אלא אפילו איסורי אכילה קשה להמעיין בתמ"ז במ"א אות ג' דע"כ שרי אלא בשבת ע"פ דדעתיה מאתמול עליו ליתן לכלב כו' הא נאסר בשבת באכילה הוה ליה נולד

ולמאן דאסור נולד אסור זה ולפ"ז ביו"ט דקיי"ל לאסור בתצ"ה ה"ה היתר שנאסר ביו"ט באכילה דאסור לטלטלו ואף בשבת למאן דאית ליה נולד אסור כמ"ש המ"א ולפיכך מיד כשאומר המורה שאסור אין לטלטלו:

כתב המ"א בסי' שכ"ג אות י"ד אסור לבטל איסור בשבת ויו"ט דאין לך תיקון גדול מזה כמ"ש בי"ד צ"מ ס"ו ומיקלא שרי ומותר לשער בס' אפילו נתערב מע"ש ולא נודע עד שבת ויבש ביבש להשליך א' שרי דאינו אלא חומרא וכ"מ ריש נוטל עכ"ל. מ"ש דאין מבטלין היינו להמחבר דפסק בצ"ט ס"ו דשרי להוסיף בדרבנן עיין תרע"ז במ"א אבל במיקלא מבואר מעצים שנשרו דכה"ג מבטלין ביו"ט וי"ל בביצה דפריך ואין מבטלין ה"מ ד"ת ואכתי איך הונח לו ואין מבטלין ביו"ט דמתקן וע"כ דמיקלא ומה לו לפירכא אחרת. ומ"ש דלשער בס' כ"כ הת"ה סי' נ"ד ומשמע לא נודע הא נתערב מע"ש ונודע אסור ואולי משום דהוה לשאול מע"ש. ומ"ש להשליך א' שרי כ"מ פ' נוטל קמ"ב ב' דר"י מעלין מדומע היינו שמרים סאה ועושה מעשה כיון דאפשר ליתן עיניו בצד זה העלה נמי שרי ה"ה ביבש להשליך א' כיון דאינו אלא חומרא לא הוי מתקן ומיהו כי שרינן לשער בשבת באומד הדעת הא למדוד בשבת שיעור ששים וודאי אסור ועוד דכשעושה מעשה מתקן הוא כדמוכח מתשובת הת"ה:

יש להסתפק יבש ביבש שנתבטל חד בתרי שמותר להוסיף עליו ס' ולבטלו כמבואר סי' ק"ט מאחר שכ"א מותר (ולא דמי לבשר שאסור לבטל בחלב) וכן מים שלא לנו באו"ה תנ"ה ובמ"א אות ט"ו דמותר לבטלו לכתחילה ואף שהניח שם בצ"ע מ"מ העולם נוהגין כן ובא"ר אות י' התיר בשעת הדחק אי מותר בשבת וביו"ט לערב דהמעיין באו"ח שכ"ג במ"א אות י' דטומאה דרבנן לא הוי תיקון בטבילת כלים וחילק המ"מ דווקא כלים טמאין דחזיא לאוכלין טמאין משא"כ כלי חדש דאין חזי' לכלום אף בדרבנן הוה תיקון ולפ"ז איסור דרבנן שאין להוסיף ולבטלו דלא חזי' לכלום והוי מתקן אף בדרבנן מה שאין כן יבש ביבש דחזי' ליה לבשל כ"א בפ"ע וכן מים שלא לנו דאינו אלא חומרא בעלמא דהא בדיעבד מתירין בסי' תנ"ה א"כ דמיא לטבילת כלים מטומאתן בוולד דלא הוי תיקון והאי נמי חזי בלאו הכי ומים נמי לשאר דברים. אלא שראיתי לחכם א' כתב בפשיטות דאין מבטלין בשבת כה"ג ולא ידענא מנא ליה הא:

עוד לו ראיתי שכתב השוחט בן פקועה בשבת לחולה שנחלה בשבת דאסור לבריא דלא שייך טעם הב"י דלא היה לו שוחט עס"י ש"ח ס"ב. והנה בן פקועה שהפריס טעון שחיטה מדבריהם אלא בלא הפריס או תרי תמיהי ולמה ליה לציורים כאלו והלא בשולה דג ממים מכונסים בחבית קטן בשבת לחולה שנחלה היום יצויר זה בפשיטות:

מצינו לפעמים שמבטלין איסור לכתחילה חמץ קודם ה' עיין או"ח תרכ"ז בט"ז וסכך פסול קודם יו"ט ובמ"א שם ובלבוש ויתבאר לקמן בעז"ה ועי' סי' צ"ה:

שאלה שומן או חלב הנאסר מבב"ח האסור בהנאה אי שרי להדליק נר חנוכה ממנו ואם תמצא לומר אסור אכתי אי שרי לבטולי לכתחילה בששים ולהדליק ממנו ואם יש חילוק בין שומן לחלב. גם אתרוג של ערלה ותרומה טמאה אי שרי לבטולי בשיעורן או לאו ואם יש חילוק בין יום ראשון לב':

תשובה בקצרה. דע כי אין מבטלין מקורו מסוף תרומות עיין רש"י ביצה ד' ולאו דווקא איסורי אכילה ה"ה איסורי הנאה אין מבטלין כמו חלב בחלב דאסור בהנאה אסור להוסיף חלב ולהתיר בהנאה וכל הפוסקים לא חילקו. ✍ולענין להדליק בחנוכה עיין שו"ת שער אפרים סי' ל"ה ותליא אי מצות דרבנן ליהנות נתנו או לאו ועיין אליהו זוטא וא"ר סי' תרע"ג אות א' תמה עליו דבלא"ה אסור דהוה מבשל דיש בישול אחר בישול כדקיי"ל שי"ח יע"ש והנה כבר כתבנו בפתיחה לבב"ח דלא תליא הא בהא ומ"מ לדינא וודאי בכ"ח יש בישול אחר בישול מ"ה ואף שלא נתקרר עדיין יע"ש והשתא אי שרי לבטל לנ"ח לכאורה למ"ש הב"ח בסי' תרכ"ו באו"ח בשם אגודה דמבטלין סכך פסול (אפילו בח"ה) דמצות לאו ליהנות נתנו עיין בט"ז ומ"א שם א"כ שרי לבטולי אפילו בעין ואפי' למ"ד מצות דרבנן ליהנות נתנו דכאן ה"ק דכל שאין מבטל להנאת הגוף שרינן ליה וה"ה אתרוג כה"ג שיש ב' כשירים של עובדי כוכבים וכדומה יכול לבטל כה"ג ויראה דאסור כיון דאי מבטל ליה שרי באכילה תו אתי למימר דשרי לבטל לאכילה ול"מ באתרוג דאסור אפילו נ"ח שמקצה למצותו דאסור וכ"ש לפי הטעם דמבטלין קודם יו"ט אין ראיה כלל וא"כ אף במצות אין מבטלין איסור וכדאמרן ✍:

סעיף יב

ואסורים עש"ך. והפר"ח אות י"ד התיר אפילו למוכרו לישראל וראיה מהלין תורין ב"מ פרק השוכר את הפועלים צ' ב' וברו"ו אות ז' השיג עליו מפני שהוא ענין עמוק לדעתי מוכרח אני להאריך:

גרסי' בב"מ צ' ב' שלחו לאבוה דשמואל הלין תורין דגנבין ארמאין ומנגחין יתהון כו' ופירש"י אוהבו של ישראל אערימו עלייהו ויזדבנין סבר רבא למימר ימכרו לשחיטה אמר אביי דיין שקנסת מכירה ופרש"י דיין דלא טרח ביה כולי האי אלא שיחרוש בה והוא לא מקיים מחשבתו מר סבר רצוני לומר הפר"ח כל דלא מקיים מחשבתו אף דמטרשי כי התם דלחרישה הוא ביוקר שרי ה"ה כאן למוכרו לישראל אחר שרי ביוקר וכר"ו סבר דהתם קנסו דאסור לדידיה לשחיטה ודי בכך אבל כאן אי שרית למכור

לישראל אחר ליכא קנס כלל דמטרשי וקודם הביטול הוה קאי למכור לעובד כוכבים ולא לדידיה זה תורף כוונתו וברש"י ד"ה דיין משמע כפר"ח דלא נתקיים מחשבתו דאל"כ לו דמחשבתו הוה למכור לחרישה אכתי קנס הוא דמוכר וכפשטיה דגמרא דיין שקנסת מכירה אלא כמ"ש הפר"ח והנך רואה דעכ"פ לדידיה אסור אף לשחיטה וכן משמע מרבא דהוי ס"ד ימכרו לשחיטה ואפ"ה לדידיה לא ואביי אמר דיין איכא למימר דלדידיה לשחיטה שרי ובתרתי פליג אלא דהא מנ"ל וראיתי להב"ש באבן העזר סי' ה' אות י"ז אם סירס אסור לאכול ממנו כמ"ש בי"ד צ"ט ובסי' ט"ו באו"ב הביא פלוגתא ול"ד לכלאים בי"ד רצ"ו דהתם אין ניכר האיסור ועיין פרישה עכ"ל מ"ש בי"ד צ"ט לא ידענא דכאן מבטל איסור וקנסו משא"כ בסירוס דאין מעלה כ"א לחרישה אכילה אין לאסור בשביל זה דלא אהני ליה מעשיו הרעים לאכילה ודוחק לומר שהשור משובח בכך:

וראיתי להתב"ש בסי' ט"ו אות ז' פסק דשוחט או"ב אסור אף לאחרים בו ביום וכללא כייל מי איכא מידי דעובר על דברי תורה ולא קנסו שלא יהנו מעשיו הרעים ול"ד למבטל איסור דלא עבר אלא דרבנן והלין תורין הערמה בעלמא ואה"נ דאי סירסו או אמר לעובד כוכבים (דעבר על ל"ע) דאסור בין לו ולאחרים וראיה מצורם אוזן בכור בכורות ל"ד יע"ש היטב. ואני תמה ע"ז מה שהחליט הדבר כל שעבר אדאורייתא במזיד אפילו לאחרים לא יהנו מעשיו הרעים וראיה מפסחים חמץ שעבר בב"י אפילו לאחרים דקנסות מדמית להדדי א"כ בנו אמאי מותר לשחוט אטו חמץ אם מת יהא מותר לבנו זה לא שמענו ועס"י שי"ג בש"ך אות ב' דהבשר באמת מותר לאחרים. והרי בסימן רצ"ז פסקינן אף שהרכיב ועבר אדאורייתא אפ"ה הוולד מותר וכ"ת שיש לחלק איזה חילוק הרי חזינן דלאו כללא הוא. והן אמת שמ"ש הר"מ פ"ט מהלכות כלאים מי שעבר והרכיב הוולד מותר ועיין באר הגולה רצ"ז ממשנה פ"ה דכלאים ויומא כוי חלבו אסור הא בשרו מותר אין ראיה דמעצמו ומנלן דאם עבד דעביד איסורא דלא קנסו. וע"כ אתה רואה שהר"מ ז"ל לשיטתיה בפי"ב מה"ש וכמ"ש המחבר בסי' ט"ו בסתם דעה א' שהשוחט או"ב שרי דל"ד להלין תורין דניכר האיסור תמיד ויש מחמירין דל"ד לכלאים ע"כ אין ראיה כלל מזה ובמקום שקנסו קנסו ואין ללמוד מזה למקומות אחרים. כללא דמלתא משבת דחמירי אין ללמוד אלא קולא ומש"ה כתב הכ"מ בפט"ו ממ"א הכ"ה דלאחרים שרי משבת לקולא אף דהתם אסור עד מ"ש כאן אין לומר כך ולעולם לא קנסו לאחרים הילכך שרי מיד מה שאין כן בשבת קנסו ליומא. ומיהו אין זה נכון אלא דבשבת קנסו דחמירא שלא יהנו אחרים ממלאכת שבת ומדחזינן שלא קנסו אחרים לעולם למידין מכ"ש לשאר איסורים דאין קונסין אחרים ומשום דאיכא למימר דבשבת לא קנסו לאחרים לעולם דלמ"ש תו

לא מהני מעשיו הרעים מה שאין כן כל היכא דמהני מעשיו הרעים קנסינן לעולם אף לאחרים מש"ה תלה הר"מ ז"ל ביראה לי יע"ש בפט"ו ממ"א הכ"ד וכ"ה. ומחמץ לאחר הפסח אין ללמוד דקנסו אף לאחרים דכמה חומרות החמירו ביה ועוד דאתא לאערומי ואין למידין ולדמות גזירות חז"ל זה לזה. ומיהו בכור בצורם אסור לשחוט עליו ואם עבר ושחט מותר הבשר לאחרים עס"י שי"ג בש"ך וזה ברור:

ואכתי פש גבן לברורי אם מבטל איסור במזיד שרי לאחרים בשכר או בחנם דווקא. הנה מבואר כאן בש"ך דמותר אם מוכר לו בזול כמו שהיה מקודם והיינו באיסורי אכילה ובאיסורי הנאה חוץ מדמי איסור שבו שרי לאחרינא ולא לדידיה וראיית הפר"ח מהלין תורין יש לדחות דהתם הערמה בעלמא מש"ה דיין שקנסת משא"כ כשעבר הוא בעצמו וכדאמרן:

ואם ביטל דשיל"מ איסור תורה ביצה ביו"ט אחר שבת שהוסיף עד ס' באינו מינו אפ"ה שוגג מותר ליומא ומזיד אסור לדידיה ולאחרינא מותר ביומא דלא דמי למעשה שבת דלא יהנה ממלאכת שבת וכאמור: ואם ביטל במזיד וסבר שמותר לבטל שטעה בדין כבר הכריע הס"ז אות ט' דמותר והפר"ח אות י"ב מודה מיהת דרמי לשאר שוגג יע"ש. אלא שראיתי למשנה למלך בפט"ו ממ"א הכ"ה הראה מקום לפ"ה מהלכות תרומות שסותר זה ועיינתי שם בה"ח וז"ל הר"מ ז"ל אין תורמין מטמא על טהור ואם תרם בשוגג תרומה בד"א שלא ידע שטמא אבל ידע ושגג שמותר לתרום מטמא לטהור הרי הוא כמזיד ושם ציינו המדפיסים שחזר רבינו ממ"ש בפירוש המשנה תרומות פ"ב מ"ב ששם פסק כת"ק וכאן כר' יהודה ולי ההדיוט הכותב נראה שאין כאן חזרה כי במשנה פי' על מ"ש ר' יהודה אבל אם ידע בתחילה ושכח אין תרומה ופי' הר"מ שהיה יודע תחילה שטבל ואח"כ שכח שהוא טבל וכן פסק הרע"ב שם (בין לטבל ובין לטומאה) ובזה אין הלכה כר' יהודה אבל בידע שטמא ושגג בדין פסק הר"מ ז"ל שפיר דטועה בדין מיקרי קרוב למזיד ומירושלמי הוציא זה כמו שכתב הכ"מ שם וז"ל הירושלמי ר' יוסי אומר במזיד תרומה ר' פנחס בעי קומי ר' יוסא עד כדון כסבור שהם טהורים היה יודע שטמאים וסבר שמותר לתרום מטמא על טהור אמר ליה יאות ר' סבר כר' יהודה ברם כר' יוסי היא הדא היא הדא ועיין בכ"מ שם ואפשר שגם כוונת הכ"מ כמו שאומר דר' יוסא ה"ק דר' יהודא אמר יודע בתחילה מורה שכל שידע בטומאה בתחילה אף שעכשיו שכח קרוב למזיד מיקרי ובזה אין הלכה כר' יהודא אלא כת"ק וקסבר שמותר לתרום בזה הלכה כר' יהודה דטועה בדין מיקרי מזיד אבל לר' יוסי היא הדא כו' כלומד דא ודא אחת היא דאפילו מזיד גמור תרומה ולפ"ז אין כאן חזרה. וא"כ לכאורה בטועה בדין קרוב למזיד

הוא ואמנם למה שהראה מקום הרב המאירי ז"ל (הוא בעל משנה למלך) שם לתוס' מנחות כ"ה ב' ד"ה בשוגג ויבמות פ"ט א' ד"ה אין יש ליישב קצת דטמא על הטהור לאו משום הפסד כהן לחוד אלא דגזרו אטו לא היה ש"ה ולכך בשוגג קרוב למזיד גזרו טפי ואין ללמוד ממנו לשאר איסורים ותרומה עון מיתה החמירו ביה טפי ואין להאריך ✍:

סעיף יג

למ"ד שא"א עש"ך. ועיין מ"ש בצ"ב ודע דלח בלח בה"מ בשאר איסורין לא נעשה נבילה אין חילוק כין שנתערב איסור לח בהיתר לח עד"מ רוטב איסור ברוטב היתר ואחר כך לרוטב אחר או להיתר יבש אח"כ וכן שומן איסור בשומן היתר ואח"כ בהיתר אחר כל שהאיסור נמחה ונבלל יפה עם היתר האחרון וכמ"ש הב"י בצ"ב בשם האגור שומן בחלב והש"ך בצ"ב אות י"ד יע"ש:

והנה אפילו איסור גוש עד"מ זית נבילה במ' זיתי רוטב ואחר כך נתוסף עוד כ' זיתי רוטב וזית נבילה עדיין בתוכו א"צ כ"א נגד הזית דמה שנפלט למ' לח הוא ומה שיוצא עכשיו מזית גוש עכשיו יש ששים ופשוט:

נסתפקתי חתיכת היתר שבלעה איסור ונעשה נבילה ואח"כ נתוסף רוטב וחתיכות היתר שיש ס' נגד איסור הראשון גם חתיכת היתר שנאסרה אין ניכרת עכשיו ויש רוב בין חתיכות היתר נגדה עס"י ק"ט בש"ך אות ד' מהו. דלכאורה י"ל הטעם דבגוש נעשה נבילה היינו כיון דהחתיכה עצמה כ"ע מודים דנאסרה אף בשאר איסורים אף דטעמא קפילא ונסחט האיסור מ"מ משהו נשאר בו ואפשר לסוחטו עכ"פ אסור בשאר איסורין כמו שכתב המחבר בק"ו דלא כמו שכתב המחבר בצ"ב וא"כ מה שפולטת החתיכה אח"כ באחרות מיקרי איסור כיון דחז"ל עשאוהו כנבילה ומש"ה בעינן ס' נגד כולה משא"כ כשהחתיכה אין ניכרת אח"כ אימא דכולה חוזר להיתרו דיש ס' בין הכל נגד האיסור הראשון וחתיכה גופה חד בתרי בטל א"כ אין נעשה נבילה והמעיין ברשב"א בתה"א צ"ח ב' יראה די"ל כן אמנם ממ"ש המרדכי הביאו ב"י בצ"ב והט"ז והש"ך בצ"ב דחתיכה ניכר ומובדל הוא אין לומר כן והלכך כל שאין ס' נגד החתיכה הוי איסור וכן נראה להלכה ודאי:

אי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותיי אמינא מלתא חדתא. והוא אם נבלע איסור בגריסין ועדשים וכדומה בפירות שדרכן להיות נימוחים בבישול כמו פלוימי"ן וכדומה ואין בהם ס' ואח"כ ניתוסף עוד ונאסרו הכל כיון דלא היה ס' נגד היתר הא' שנעשה נבילה ואח"כ נתרסקו ונימוחו הכל עד שנעשה במין משקה חוזר להיתרו מאחר שעכשיו לח וכלל ונתערב איסור הא' בהיתר האחרון ובתנאי שנתרסקו בשוגג הא מזיד הוה

מבטל איסור דומי' דברים חשובים ונתפצעו מזיד אסור וכדלקמן ק"א יע"ש. וא"ל כיון דחל שם איסור אין חוזר להכשירו דהא בחהר"ל נמי הכין הוא וביין נסך נמי הכין הוא עס"י קל"ז ואף שיש לחלק קצת ומנא אמינא לה מהא דכתב הראב"ד ז"ל בס' תמים דעים סימן ז' בשו"ת מהרב ר' משה ברבי יהודה ז"ל. וז"ל שם על מה ששנינו במס' ערלה פ"ב משנה ז' גריסין תרומה לעדשים חולין בנ"ט קאמר עלה בגמ' ירושלמי רבה עליהם עדשים חולין נגד כולה מותר וכתב הראב"ד דמש"ה צריך נגד כל העדשים הראשונים שהם בעין ונעשה נבילה אבל דבר הנימוח ונבלל אינו צריך כי אם ביטול טעם לבד ואם עדשים הללו שקבלו טעם תרומה נימוחו ונתערבו אח"כ אינו צריך כי אם לבטל טעם הגריסין שבהם יעוין שם הרי משמע כמו שכתבתי:

שוב ראיתי דשפיר עבידנא דמסתפי דמאן לימא לן דהפירוש הוא שקיבלו טעם ואח"כ נימוחו אימא דה"ק שהיו נמוחים כבר ואף שהלשון דחוק גם מלשון הרשב"א בתה"א צ"ה שכתב בשם הראב"ד וז"ל וה"מ בחתיכה שאין איסור זה יוצא ומתערב עם אחרות אלמא כל שמתערב שפיר דמי מ"מ חלילה להקל בה"מ וצורך גדול אלא דוקא בנתערב תחלה באיסור לח ולא בע"א. ומיהו איסור שנפל לקטניות נימוחים ופלוימי"ן כעין פאווידל"י לח מיקרי וכדאמרן ✍ועיין מה שכתבתי באות שאחר זה:

סעיף יד

אבל חתיכה. עש"ך ואפשר כוונתו להעמיס זה בהרב מדכתב לא מהני מה שנתוסף דהיל"ל רבותא דכל הנוסף אסור ומשמעות הרב משמע דלא מהני לחתיכה שנאסרה ותי' דהרב תרתי קאמר דמה שאמרנו בשוגג מותר הכל ה"מ בלח או ביבש אבל חתיכת איסור כו' לא מהני לחתיכה בשום ענין דאף אם יש ס' בנוסף נגד החתיכה אפ"ה החתיכה אסורה ואפילו טעם קפילא כמבואר בסי' ק"ו (וט"ס ק"י) ואילו לח בלח אף בב"ה דודאי נעשה נבילה אפי' הכי אם נתוסף ס' נגד כולו הכל שרי ועוד השמיענו הר"ב דחנ"נ בגוש ואם לא ניתוסף ס' נגד כולו אף הנוסף אסור ומיהו באם יש רוב אחר כך נגד החתיכה וס' נגד הכל אף החתיכה מותרת כדלקמן ק"ט בש"ך אות ד' יע"ש:

ומה שתמה הש"ך על הר"ב הוא במה שציין הרשב"א תצ"ה משמע שהראה מקום לשם דבלח לא נעשה נבילה דאי להורות דהתיכה גופא אסור אין ענינו לכאן ובק"ו מבואר זה (ולפי מה שכתוב בסמוך י"ל זה) וע"כ אהא דלח בלח לא נעשה נבילה ואין צריך נגד הכל ס' על זה הראה מקום מרשב"א ובד"מ תי' בזה מה שכתב הטור על מה שכתב ספר המצות דצריך לחקור שמא הוסיף אח"כ מים וכתב הטור דאין צריך כי קיי"ל כל איסורין שריבה שוגג מותרים וכתב הב"י דהטור לשיטתי' דאין הנ"נ בשאר איסורין ותמה הד"מ

דאיך כתב כל האיסורים (והוא מגמ' ירושלמי פ"ה דתרומות עיין ט"ז אות ח' משמע אף בב"ח והיינו לח בלח דאף בב"ח לנ"נ (ואה"נ דחתיכה שבלעה חלב צריך חקירת חכם אף להטור) ועל זה הביא ראיה מרשב"א. ועל זה תמה הש"ך דא"כ יהיו דברי הרשב"א סותרים מתשובה לתה"א צ"ח שהקשה מההיא דחלב נבילה והעלה דבב"ח לכ"ע חנ"נ בלח גם הרא"ש בספג"ה וע"ז לית ליה האי חילוקא כלל שהרי הוקשה לו מיי"נ שנפל לתוך מים עד שהוצרך לתרץ דיין נסך נאסר במשהו עס"י צ"ב בב"י בשם האגור דלרא"ש אין חילוק ועל כל פנים בבשר בחלב סובר הרא"ש דלא נעשה נבילה א"כ קשיא על הטור איך כתב קיי"ל "כל האיסורים אף בב"ח והטור סובר מסתמא כאביו הרא"ש. גם מדכתב הר"ב למ"ד ולא כתב והכי קיי"ל אלמא איכא מ"ד דבב"ח בלח לא נ"נ וא"צ להוסיף כ"א נגד איסור הראשון והמעיין בתשובת הרשב"א יראה לענין אם הלח מותר בזה חילק בין לח לגוש וחלב הוא בציר"י והיינו בשאר איסורים אבל בב"ח ודאי דלח נ"נ אלא שאם נפל היתר נגד הכל ס' אז הלח מותר ובגוש החתיכה אסורה אא"כ יש רוב נגד החתיכה וס' כדלקמן ק"ט אות ד'. וכן הכריע הש"ך בצ"ב אות י"ד. והעולה לדינא בב"ח בלח מן התורה נ"נ ובנשפך אח"כ וספק אי נתוסף ס' נגד הכל בב"ח אסור ובשאר איסורין שרי והשיג שם על אפי רבי זה תורף דברי הש"ך:

אמנם כן במ"י כלל פ"ה אות ל"ב כתב כשזכה ללמוד בס' תמים דעים סי' ז' ראה שהראב"ד תי' ההיא דחולין שזה לר' יהודה דמינו לא בטיל משא"כ לדידן העיקר תלוי בטעם אף בב"ח בלח לא נ"נ וע"כ העלה אי איכא עוד צד נוכל לסמוך בה"מ אף בב"ח יע"ש היטב ואני בעניי זכיתי ג"כ לעיי"ש בסי' ז' בתמים דעים שאלה המתחלת מעשה וגוף הענין לא ידענא איזו חילוק יש דגם לר"י דמינו בטל מ"מ אי לח לא נ"נ לא קשה תו חלב נבילה כיון דאין איסור החלב אלא מטעם הבשר שיש בו ובשר בחלב שביורה אינו מינו הוא וליבטל וע"כ דנ"נ גוף החלב א"כ ה"ה לדידן לענין שיהא צריך ס' נגד הכל. והכר"ו אות י' בסי' צ"ב כתב מסברא דנפשיה כן שהראב"ד לר"י אמרה ונתן תבלין לזה דלר"י אדרבה לח חמור מיבש ור"ל דבלח מין במינו לא בטיל ואילו יבש בטל אף במינו יע"ש וכ"ז איננו שוה לי דבמינו הוא כן ואכתי חלב בבשר ובשר בחלב א"מ הוא. ואמנם אציע לפניך תשובת הראב"ד אמרתי אשיחה וירוח לי וז"ל בקצרה:

ירושלמי (ערלה פ"ב מ"ז) גריסין תרומה שנתבשלו עם עדשים חולין ויש בנ"ט רבה עדשים חולין מותר. עד כמה ירבה פלוגתא דרבי ורבי ישמעאל בר"י על דעתי' דרבי עד שירבה על כולהון על דעתי' דר"י בר"י שירבה על הטפלים (בקצת נוסחאות על כל הנפלים) ורבי סובר חנ"נ וצריך שירבה עליהן להעלותן במאה וא'. ואני תמה על

דברי רבי שחשב כל עדשים של חולין כאלו הם תרומה בשלמא לר' יהודא דאמר הנ"נ ואוסרת כל החתיכות משום דסבירא ליה במינו במשהו וכיון שטיפת חלב נותנת טעם בחתיכה כל מה שיוצא מהחתיכה בב"ח הוא ושם הבשר האסור אוסר השאר במשהו משא"כ לרבי דבמינו בטל ס"ל ואין נאסרות אלא מפני הטעם של גריסין מה לנו לבטל שיעור עדשים של חולין והיכן מצינו בנ"ט שיהפוך המקבל למינו והא אמרינן הנח לכותח דליכא כזית בכא"פ. ונראה לי דלא אמר רבי אלא בתרומה וכיוצא בלבד דבר שהוא בעינו והוא נאסר מטעם איסור ובא לבטלו מין במינו שהוא צריך ביטול אחד חוץ מביטול הטעם כעדשיפ הללו שנאסרו מטעם גריסין תרומה וכיון שנאסרו והרי הוא בעין שנחשוב אותן כאילו הן תרומה וצריכות ק"א לבטלן אע"פ שבטל בהם טעם תרומה וכן לערלה וכ"ה אבל דבר הנימוח ובלול שאין ניכר בעינו שא"צ כ"א בטול הטעם לבד כיון שנוסף עליו לבטל טעם איסור שבו הכל מותר ואין ההיתר מסייע לאיסור לאסור. ואם עדשים הללו שקיבלו טעם תרומה נימוחו ונתערבו במין אחד שאין ניכרין בו א"צ כ"א לבטל טעם תרומה שבו וקא נגעה הא מילתא בהא דאמרינן רואין ההיתר כאילו אינו וא"מ רבה ומבטלו אלמא אין היתר מצטרף לאיסור עכ"ל. ולי העני נראה דהמובן מתשובה זו כמ"ש בתה"א משמו דקשיא ליה בשלמא בב"ח דנעשה גוף אחד הוה ליה מין במינו משא"כ לרבי בתרומה מה"ת לומר דנעשה נבילה הכל אף עדשים יהיו תרומה ויצטרך אח"כ בעדשים אחרים ק"א נגד עדשים הראשונים. ומ"ש לר"י מין במינו ולרבי במינו כו' הוא אשיגרת לישנא ועיקר הקושיא דל"ד שאר איסורים לבב"ח וע"ז תי' דמכל מקום בגוש שעומד בעינו דחתיכה גופא א"א להתיר לעולם דלא נסחט האיסור ממנו הלכך אנו חושבין כל העדשים תרומה ואה"נ בנימוחו (ויהיה הפירוש נימוחו אח"כ או תחלה כמ"ש באות הקדום) כיון שהאיסור הא' נבלל יפה עם היתר האחרון הכל שרי וא"צ כ"א לבטל טעם הגריסין. וראוי שתדע דאפילו אם נבלע מלח איסור או בשמים של ע"ז בחתיכה ולא היה ששים ונ"נ ואח"כ נפל לקדירה לא אמרינן דרואין החתיכה כאילו כולה בשמים ואפילו באלף לא בטל ז"א דאם יש ששים נגד החתיכה עכ"פ השאר מותר בשלמא תרומה דלאו בטעמא תליא דהא בעינן ק"א מש"ה רואין עדשים כאילו הן תרומה משא"כ דברים העבידים לטעמא דבטעמא תליא מלתא וגרגיר א' אין אוסר עצ"ח והבן:

ובדברי קדשו של הראב"ד ז"ל אני רואה דבר חדש ואיכא לעיונא ביה טובא שמ"ש שם בדברי ר"י בו"י דצריך שירבה על כל הטפלים דסובר אפשר לסוחטו מותר ואפילו הכי כיון שעדשים קיבלו טעם תרומה אינם עוזרים לא לאסור ולא להתיר. וכן מ"ש בנימוח

שאין ההיתר מסייע לאיסור ולא כתב רבותא טפי דמסייע להיתר האחרון וכן ממ"ש וקא נגעה האי מילתא ברואין היתר כאלו אינו והשאר מינו רבה עליו ומבטלו אלמא אף לח בלח לפי דבריו על כל פנים צריך בהיתר האחרון הנוסף שיעור כדי לבטל על כל פנים איסור הראשון ואין היתר הראשון מצטרף עם היתר שני לבטל איסור א' דאין בדין שיעזרו להיתר מאחר שכבר נאסרו וכן י"ל לבור וקיתון מים המים לחוד מבטלין ואם כן לכאורה צע"ג לדינא לח בלח ואחר כך נתוסף היתר ובין הכל ששים נגד האיסור הא' היכי לידוני' להאי דינא. אמנם מסתימת הפוסקים משמע דבין הכל מצטרף וכן משמע מד"מ כאן דכל ההיתר מצטרף. ועוד הדרא קושיא לדוכתין על הטור שכתב כל איסורין אף בב"ח והיינו לח בלח ואכתי צריך הקירה אם נוסף ס' בהיתר האחרון לחוד גם כל איסורין שריבה היינו על ידי צירוף ס' והבן:

באופן דנקטינא מהני מילי מעליותא דכתיבנא דבב"ח לח בלח נ"נ מן התורה וצריך ששים נגד כולו ואי איכא ספק אם היה ששים נגד כולו ספיקא דאורייתא לחומרא ובשאר איסורין לח בלח אי ניתוסף ויש בין הכל ששים עם ההיתר הראשון בה"מ שרינן ובב"ח אף שיש בהיתר האחרון לבד ס' נגד האיסור לחוד אסור אף בה"מ וכמה צדדים אין מועילין ואם יש ששים נגד היתר ואיסור הכל שרי בלח אף בב"ח וחתיכה אסורה עכ"פ החתיכה אם לא שיש רוב חתיכות וששים נגד החתיכה שרי. ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא ✍:

סעיף טו

וי"א. הש"ך האריך ותוכן כוונתו אבאר. הנה או"ה כלל כ"ד ד"י כתב ג' דינים. הא' בנודע אף במקום דלא נ"נ אפילו הכי אסור דקנסו שוגג אטו מזיד כר' יהודא ור"מ וכההיא דק"י במפיל א' לים וההיא דצ"ח דכתב הטור דמותר בשוגג היינו בלא נודע דלא שייך כה"ג למיקנסי' אטו מזיד ותי' בזה קושית הב"י עט"ז אות ח'. הב' בלא נודע אף במקום דנ"נ אפילו הכי לא נ"נ בלא נודע. הג' דאפילו חתיכה גופא חוזרת להיות מותר בלא נודע והר"ב בד"מ הסכים לב' דינים של או"ה בנודע קנסו ובלא נודע להתיר דלא אמרינן נ"נ וז"ש הר"ב כאן וי"א דאפילו במקום דלא נעשה נבילה ר"ל ל"מ במקום דנ"נ דאין היתר בנודע דנ"נ אלא אפילו במקום דלא נעשה נבילה אפילו הכי נודע אסור דקנסו וחתיכה עצמה דהיינו אפשר לסוחטו אף לא נודע אוסר הר"ב. וע"ז השיג הש"ך דאין הלכה כן הן במה שמיקל בלא נודע דלא נ"נ דמוכח בגמרא בב"ח דאורייתא ומשאר פוסקים אף באיסורין דרבנן שאין בב"ח דאין לחלק מדהוצרך הרא"ש לתרץ ההיא דיי"נ במשהו ושאר הפוסקים תירצו דלח לא נ"נ ולא תירצו בלא נודע. ובנודע נמי שרי במקום דלא

נ"נ בלח בה"מ ולא קנסו וההיא דמפיל יש לחלק ובסימן ק"י יבואר וראיה מהא דפ"ה דתרומות וממשנה אין ראיה דאימא כר' יוסי ור' שמעון אלא מר"א דאמר להלכה כל איסורין בשוגג שרי אף שנודע מדמחלק בין מזיד לשוגג. ולהלכה בשונג אף שנודע לא קנסינן אבל בלא נודע לענין חנ"נ בב"ח ודאי אסור מ"ה ובשאר איסורין בהפסד מרובה אין בידי להקל ואף בנה"ך בנו בהג"ה פקפק עליו וע' במנחת יעקב כלל פ"ה אות ל"א מ"מ לענ"ד כן:

סעיף טז

ולפ"ז. עש"ך ולא הבינותי דרמ"א שכתב ולפ"ז צריך לחקור אם נוסף "לאחר שנודע" וכ"כ הלבוש ולא יותר ולא נהנו כמו שכתוב בד"מ דאם היה נודע מיד היה בא לשאול לפי שלא נודע לא איכפת לן במה שנתוסף אח"כ אף בב"ח ומ"ש להלכה ודאי לא קיי"ל אלא כמ"ש הט"ז והש"ך דאחזוקי איסורא לא מחזקינן והפר"ח אות ט"ו כתב וראוי לשאול אח"ז יע"ש:

סעיף יז

איסור. עש"ך ובט"ז הארכנו בזה לפסק הלכה ודע להמחבר איסור דרבנן אף שיש לו שורש מ"ה אם לא היה ששים והוסיף שרי ולדידן יצויר זה לח בלח או יבש ביבש ואין רוב אלא נתערב שוה בשוה או אפילו בפחות ואיכא רובא דאיסורא אפילו מרבה עליו כההיא דעצים שנשרו להמחבר:

מעשה אירע בקהלה אחת שא' לקח ממומר אחר הפסח כמה חביות יי"ש סך גדול ובודאי נעשה תוך הפסח והורה מודה אחד כיון שי"ל דחבית א' נעשה לאחר הפסח אותו חבית מותר דספק חביות שעבר הפסח שרי כמבואר ותו יש לסמוך אהמחבר וט"ז וי"ש דמותר להוסיף עליו ולבטלו. ונראה דיפה הורה בה"מ ושעת הדחק ועמ"ש בט"ז:

ועיין בערלה פרק א' ובפי' המשניות שם והפר"ח הביאו ועיין גיטין נ"ד דלא שכיח הוא ועיין בר"ש בירושלמי פרק א' דערלה שיאמר מריל הוא וצ"ע אם מתכוין מה בכך ועיין בר"מ שם ומ"ש בחבורו ואין העת האסף פה:

סעיף יח

ואם. עש"ך דל"ת מ"ש המחבר בס"ה פירושו עבר ובטלו שנתרסק או הוסיף כפירוש הפר"ח שם ומש"ה באיסור בעין דרבנן כתב המחבר דאסור היינו לכל העולם וז"א דודאי קנס לא שייך באחרים ועיין לעיל אות ח':

סעיף יט

מרבה. עש"ך ועמ"א תי' לזה ועט"ז שם פסק דמוסיף והיינו לח בלח בה"מ אבל במקום דנ"נ וצריך להוסיף נגד הכל הוה כמו איסור בעין לדידן ועא"ש לעיל והר"מ ז"ל דפסק

בפט"ו ממ"א הכ"ז דבשר מרבה הא איהו סובר דלא נ"נ אף בשר עוף בחלב עס"י צ' בט"ז. ולפ"ז מימי חלב בפ"ז ופ"א לאחר הנסיובי דהוה דרבנן אם נפל לשומן דהוה לח בלח ואין ששים יש לצדד בה"מ וכדאמרן ✍:

סעיף כ

חוזר. עש"ך דב' מינים שחלוקין בטעמן מבטלין וכבר התבאר סימן צ"ה באורך:

סעיף כא

ל"ש. עש"ך פסק דבלח אף במינו אטו א"מ ובא"מ הוה דאורייתא כל שטעמו נרגש וחיך אוכל יטעם ואף נודע אסור ובמינו ביבש כל שנודע יש להקל ומשמע אף האיסור מעלה כו'. והפר"ח אות כ"א התיר אפילו בלח במינו כל שנודע אין חוזר וניעור ומיהו אם נתרבה ורוב באיסור אסור אף במינו יע"ש. ויראה לי מין באינו מינו אף באיסור דרבנן כל שטעמו נרגש לא מהני ידיעה ✍:

סעיף כב

ואחר כך. עש"ך והם דברים פשיטים דלא דמי לשעטנז דשניהם היתר וא' מחזק חבירו כו' ולהר"ן בנדרים בדבר שיש לו מתירין עס"י ק"א ק"ב א"ש דאשמעינן היתר בהיתר במינו לא בטל ובאינו מינו בטל. ומה שכתב הש"ך לכתחלה היינו ליתן לקדירה אבל לערב החלב עם המים ליתן בבשר אסור כמו שכתב הצ"צ סימן פ' וכבר ביארנו לעיל דלא כבל"י ומ"מ קשה פשיטא דאי נמי דלא בטל היתר בהיתר אפי' הכי עכשיו בטל הוא ויש בילה ובשלמא או"ה אשמעינן דלכתחילה מותר וצ"ע:

סעיף כג

אם. עש"ך ובקכ"ב אות ג' פסק כהט"ז דאסור. ובקדירה שאב"י ואיסור מועט אפילו הכי אסור ועיין מה שכתב בט"ז אות ט"ו וכאן אין להאריך ועיין מה שכתב בק"ג וקכ"ב בדין נטל"פ יע"ש:

סימן ק

סעיף א

וג"ה ואמ"ה דהוה ביה חיותא ש"ך ואף דהשתא לית בהו. זה לשון או"ה כלל כ"ה ד"ב בריה כיצד כל דבר שהוא ברי' ושלם אפי' אין בו היות (עכשיו) ואין כזית כגון ג"ה ואמ"ה ודג טמא ועוף טמא וזבוב ונמלח כשהן שלימים עכ"ל הנה אף זבובים ונמלים שנפשו של אדם קצה בהם וטעמן פגומים שאין ראוין למאכל אדם כלל ודמיא לנבילה סרוחה מעיקרא אפילו הכי לוקה עליהן כי גזירת הכתוב הוא ובריה הוי ואין בטילה. ומיהו אי נסרחה חבריה ל"מ בדברים המשובחים דבטל מדין בריה אלא אפי' דברים הפגומים בעצמם אפילו הכי שאני לן בין סרחון דידהו לסרחון דאתי מעלמא ובטלה

מתורת בריה ועיין בת"ח כלל כ"ה דכ"ד ופי' שם (מהגהות מהר"פ ז"ל) פי' שנסרחו יע"ש וז"ש הר"ב בק"ג ס"א בהג"ה אם אין פגומים בעצמם לאו למימרא דזבובים לאו בריה אלא אם פגומין בעצמן שנסרחו בטל חשיבותייהו וכאמור. ומיהו באו"ה כלל ל"ב ד"ו כתב אי סרחה הבריה אף שלוקה כמו שכתב הר"מ פ"ב ממ"א (הכ"א) אפילו הכי בטל חשיבותיה והנה אם נאמר כמו שכתב הפר"ח בק"ג אות א' דהר"מ קאי אפגומין בעצמן דלא חילקה בהו התורה בין סרחון דידהו לסרחון דאתי מעלמא א"כ שמעינן דאפילו הכי לענין ביטול חשיבותיה אפילו בפגומין וסרחון מעיקרא יש לחלק בין סרחון דעלמא ובפר"ח ק"ג לכאורה לא משמע כן. ומעתה מה שכתב החות יאיר סימן ק"ב דפרעוש הוה בריה פשוט הוא ולא ניתן להאמר ומה שכתב הפנים מאירות חלק ב' סימן ס"ז מסימן ק"ג דפגומין בעצמן לא הוה בריה והחו"י הודה קצת לדבריו תמהני שזה מיירי בנסרחו וכדכתיבנא ובסי' ק"ג אבאר ואף כינה מזיעת אדם הוי בריה דמאשפתות ועיפושי הארץ נמי לוקה ופשוט:

אמ"ה מטמאים לא הוה בריה עיין מה שכתבתי בס"ב:

סעיף ב

וביצה. עש"ך ועמ"ש בסימן פ"ו אות ט"ז ובמ"י כלל מ"א אות ב' ובאמת צ"ע איך יצויר ביצה שיש בה אפרוח דניכר הוא ועיין כר"ו ועיין רלב"ח סימן פ"ה כתב על מה שכתב הר"מ פט"ו ממ"א אי לבטל עצמה ניכרת ביצה שיש בה אפרוח וצ"ע:

סעיף ג

לאפוקי חטה א'. עש"ך הנה המחבר התנה ד' תנאים שיהא היות ושאסור מתחלת ברייתה ושיחלק אין שמו עליו ושיהא שלם ובתנאי שיחלק שמו עליו די לאפוקי חלב ועוף טהור שנתנבל להמעיין בראש"ש דחשיבה בריה שלוקין על כ"ש דבריה הן קטן או גדול כו' ובנבילה כזית בעינן דשמו עליו ואולי נ"מ לתולעים הגדילים בכלים במים לאחר שפירשו ותנאי דחיותא א"צ לחטה דאילו יחלק כו' דמ"מ מי כתיב לא תאכל חטה עיין בראש"ש ונ"מ לביצה טמאה אי נאמר דלוקין מקרא דבת היענה דלא כר"מ פ"ב ממ"א והמחבר כתב לאפוקי חטה. ויש לומר דהמחבר סובר דלא תליא במלקות כלל והרי אמ"ה בפחות מכזית והוא שלם הוה בריה וא"כ ה"ה עוף טהור וחטה ולזה התנה אותן תנאים לשלול כל אלו ועיין בראש"ש פג"ה ואין להאריך:

סעיף ד

לאפוקי עוף טהור. עש"ך דנתנבלה בשחיטה דנוצר באיסורו מעשה דשאין זבוח ועדיין לא סר וכ"ש נטרף דפקע שאין זבוח וכן יותרת מבטן מ"מ אין איסורו מחמת עצמו ולא נוצר באיסורו מיקרי. ומיהו נתנבלה בשחיטה וחתך ממנו אבר בעודה מפרכסת יראה

דדין אמ"ה יש לו לישראל ג"כ דלא הועילה השחיטה מידי עס"י כ"ו ובריה הוה ודוקא חתך לאחר שמתה לא הוה בריה וכדאמרן עמ"ש בכ"ז:

סעיף ה

לאפוקי חלב. עש"ך. ועמ"ש באות ג' ומה שהיה היתר לחלב במעי אמו אמ"ה פשיטא יש לו היתר ועיין תוספות ר"פ ג"ה:

סעיף ו

וכן צריך. עש"ך ועב"י ק"א ובא"ח ר"י במ"א דמה שדרך להתפרפר ע"י בישול מיקרי בריה ובת"ה כלל מ' ד"ה וצ"ע. ודע דהמחבר התנה כאן ד' תנאים ובק"א ס"ו כתב נחתך או נתרסקו עד שנאבדה צורתן ולכאורה תנאי חמישי הוא אף שהוא שלם כל שע"י בישול וכדומה נאבד צורה ותואר שלו לא מיקרי בריה ובתה"א ק"ר ב' יש לומר כך ובקצר כתב מ"א נחתכו שנתרסקו צורתן משמע חדא הוא ועיין ל"ח בג"ה אות קמ"ז ועיין ב' ק"א צ"ל בקצר א"ו שנתרסקו. ומיהו מדלא חשיב כאן ש"מ דנחתך ע"י סכין ונתרסק בבישול ועיין בר"מ פ"ב ממ"א הכ"ב סרחה הבריה ונשתנה צורתו לוקה אין ראיה דהתם פי' דנשתנה טעמו קורא דנשתנה צורתו. עס"י נ"ח נתרסק צורת האבר ועיין רש"י מכות ט"ז ב' ד"ה ריסק מיעך וכיתת והכין מסתבר:

יראה לי דג טמא שניטלו סנפיריו אפילו הכי מיקרי בריה ואיך יצויר תערובת עס"י פ"ג ס"ג יע"ש:

סעיף ז

ורוטב. עש"ך ועיין פ"ת בריה גדולה שמסנן ולא מצא תולין שנימוחה ובריה קטנה יש לאסור כל שלא מצא הבריה דתולין שעברה דרך המסננת וראוי ליזהר בבריה קטנה שא"א ליקח כ"כ מסננת דק עש"ך אות י'. ודע דהחתיכות מצטרפות לס' דיבש ביבש לא נעשה נבילה עס"י ק"ט אות ד' בש"ך וכ"כ הפרישה כאן והוא פשוט:

סעיף ח

וכל השאר. עש"ך. וכ"כ הט"ז והמ"י כלל מ"א אות ז' מיישב דשומן מחמת ישראל קדושים (דקליש מאיסור דרבנן) וגם כמה דעות הואיל ואין ג"ה אוסר ה"ה שומן לא החמירו בו איסור דבוק וצ"ע לדינא ועיין סימן ס"ב בדין אבר שפירש יע"ש וממשנה אין ראיה דסוברת יש בגידין בנ"ט יע"ש:

סעיף ט

ואם נימוח. עש"ך ועמ"ש בט"ז אי הוה מה"ת או מדרבנן:

סעיף י

אסור הכל. היינו כשא"א להתיר ע"י סינון ש"ך והיינו כשהוא עב או בריה שעוברת דרך נקבי מסננת:

סעיף יא

ג' תולעים. עש"ך ועיין לבוש ס"ד דדוקא ירקות ולאחר בישול הא פירות וכמיהין אף לאחר בישול יש להם בדיקה:

כל דברים החשובים בריה וחהר"ל ודשיל"מ ומחמץ ומעמיד ומתבל וז' דברים אף שאסורים מדרבנן או ספיקא דאורייתא אין בטלים כ"כ או"ה כלל כ"ה דין א' ועיין שם די"ג ומ"מ ודאי להלכה אף איסור דרבנן בכל אלו הדברים אין בטלים אלא שראיתי להכר"ו אות א' דבר שבמנין באיסור דרבנן בטיל וראיה מהערל פ"א שאני שונה עיגול בעגולים עולה יע"ש. ובסימן פ"ו מבואר ביצת נבילה אף שאיסורה מדרבנן הוה דבר שבמנין וכ"כ ת"ה סימן ק"ג דבר שבמנין מדרבנן נמי לא בטיל וכ"כ ספר התרומה בסימן נ' דביצת נבילה הוי דבר שבמנין מההיא דביצה בליטרא קציעות דאפילו בדרבנן לא בטיל וההיא דיבמות י"ל באו"ה תרע"ג נ"ח אין בטל אף דרבנן ובסק"י אבאר:

הבדל יש בין דשיל"מ לשאר דברים חשובים דשיל"מ דוקא במינו אין בטל ושלא במינו בס' וספיקא להחמיר ואפילו בס"ס כמו שיבואר בק"י בין הספק בגוף האיסור עד"מ אם נולדה ביו"ט או בחול או ספק אי הוה דשיל"מ הולכין להחמיר שהרי הרשב"א הוצרך לתת טעם לספק ביצת טריפה שאין המתיר עתיד לבוא בוודאי הלא"ה היינו מחמירין בספיקו כיון שאפשר לאכול בהיתר בלי ספק כלל וכדבעינן למימר קמן בק"ב אי"ה ובדברים חשובים אף בא"מ אוסרים בכ"ש עס"י ק' וספיקו להקל בין בספק גוף האיסור עד"מ ספק ביצה נבילה אף דחשוב הוא לי"א והן בספק אי הוה חשוב עד"מ ג"ה ד"ת ספק מן הכף או משאר הירך כתב איסור והיתר כלל כ"ה דספיקו להקל ככל ספק דרבנן והטעם דספק הוא בדרבנן. אבל ספק תורה וד"ח אסור כיון דהספק הוא בשל תורה נמצאת אומר ב' ספיקות להקל ואחד לחומרא:

והמ"ב ח"ג פ"ב חשב ד' דברים בין דשיל"מ לד"ה א' לקולא בדבר שיש לו מתירין דוקא במינו וג' לחומרא א' שא"צ שיהיה שלם הב' פליטתו אסור (דלא כחד"ב בק"ב) הג' ספיקו אסור ובד"ח בעינן שיהיה שלם ואין פליטתו אוסר יע"ש וזה אמת ויציב דבר חשוב כמו אגוזי פרך כל שנפרך קצת מהן תו בטל חשיבותיה ועדיין צ"ע:

סימן קא

סעיף א

אסורה. עש"ך אקדים לך הקדמה אחת וזו תוארה. דע בחולין ק' א' אמרינן וליבטל ברובא הניחא למ"ד כל שדרכו כו' שאני חהר"ל. והר"ן ז"ל בחולין וע"ז ע"ד סובר דחהר"ל הוה את שדרכו ומתני' סתמא כר"מ אליבא דר' יוחנן ובע"ז ע"ד דמסיק דתנא תרתי אית ליה

מנין ואיסורי הנאה היינו דחשיב אלו אסורין בכ"ש לענין הנאה ובאיסורי אכילה לא מיירי ול"פ מתני' אהדדי ועיין תוס' שם. ומש"ה פסק הלכה כר"מ בחבילי תלתן וכר"י את שדרכו דוקא. אבל הר"מ דרך אחרת יש לו דפסק כתרתי מתני' ופסק כחכמים דז' בלבד מקדשין בפט"ז ממ"א ה"ה דסובר ר"ל חשוב יותר מאת שדרכו וכ"ה דרך המחבר ובחהר"ל אזלינן בתר בתרא רצוני לומר אם לאחר הביטול תהיה ר"ל אף שעתה אין ר"ל אין בטילה והוכיחו כן מע"ז ע"ד בב"ח כו' וביבמות פ"א חתיכה חטאת טמאה בטהורים תעלה וטהורה בחולין לא תעלה וטעמא דבתר בתרא אזלינן הלכך בחולין תהיה ר"ל ובטהורים לא תהיה ר"ל ואמנם יש קצת חילוק בין הלשונות כי התוס' חולין ק' א' ד"ה שאני והרא"ש שם כתבו דמש"ה טמאה בטהורה לאו ר"ל שאין הכהנים מחזיקין טובה כו' משמע הא לא"ה אף שאין ראוי לכל העולם ר"ל מיקרי. אבל בעל התרומה בסימן נ' והרשב"א בת"ה ובמ"ח ק"ד ב' משמע דכל שאין ר"ל לכל האורחים לאו ד"ל יע"ש היטב ובוודאי אורח עובד כוכבים לחוד לא מיקרי ר"ל ואפשר כ"ע מודים בזה אף התוס' והרא"ש ומיהו יראה דאזלינן נמי בתר השתא עד"מ חתיכות חולין נבילה שנתערב עם חטאת טהורה דאם תתבטל לא ר"ל לכהנים שאין מחזיקין טובה אפ"ה עכשיו ר"ל מקרי אם נאמר דבפני אורח עובד כוכבים ר"ל מיקרי אלא שכבר כתבנו דלאורח עובד כוכבים לא ר"ל מיקרי ואף שמ"ש המחבר ואפי' אסורה כהנאה דמשמע לכאורה דל"מ איסור אכילה דמיקרי השתא ר"ל יש לומר דלאו דווקא הוא אלא ה"ק אפי' איסור הנאה דלדידן אין לחלק בין אכילה להנאה דהכל תלוי אם תתבטל כו' וכ"כ באו"ה כלל כ"ה ד"ה שאם תתבטל תהא ראויה לאורח ישראל יע"ש:

שוב ראיתי שדבר זה מפורש באו"ח תרע"ג והט"ז אות ו' ובתה"ד ק"ג דנ"ח שנתערב בנרות חולין דבתר השתא אזלינן ובשו"ת פ"מ ח"א צ"ח הביא ראיה מלחם הפנים בחולין לא בטל וכמ"ש התוס' ביבמות פ' ב' ד"ה ככרות דלה"פ חמיר חשוב ר"ל ועיין שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ל"ב ויפה דיבר בכוונת תה"ד דכן הוא בתה"ד ק"ג דעיקר ראיה שלו דל"ת דנרות חול כה"ג לאו דבר שבמנין הוא. אבל הא פשיטא דבתר השתא אזלינן:

קשיא לי אהא דתני' ביבמות פ"א חטאת טמאה בטהורה בטילה ופירשו כולן דהשתא לאו ר"ל ולכשתתבטל נמי לכהנים לאו ר"ל משא"כ טהורה בחולין אם כן איך קאמר התם לחם הפנים טמא בטהור בטל וטהור בחולין אין בטל ופסק כן הר"מ בפרק ו' מהל' פה"מ הכב"ג ממ"נ אי לחה"פ חשיב משום קדושתו וחביבותו א"כ טמא בטהור אמאי בטל והלא כשתתבטל תהיה ראויה ואי לא חשיבא טהור בחולין אין ר"ל בין אי

בתר מעיקרא ובין אי בתר לבסוף וע"כ כרש"י שם דכיון דמצי לאכול לכהנים לאו הפסד מיקרי וכ"כ הכ"מ שם והקרית ספר שם א"כ אין ראיה כלל וי"ל ✍:

ועתה אבאר דברי הש"ך מ"ש דמבואר בש"ס כו' הוא דאמרינן כהאי תנא תרתי אית ליה והיינו דחשיב חה"ל ואיסורי הנאה למיסר תערובת בהנאה וה"ה איסור אכילה אוסר תערובת באכילה אלא דמיירי מהנאה גם דומיא דעורות לבובין דהנאה הוא ומ"ש לק"ט אות ה' יבואר שם. ומיהו בחתיכה שאר"ל אפי' איסור הנאה בטל הוא כדין יבש ביבש ועיין מ"ש בפתיחה:

ודע שאני נסתפקתי בפתיחה חהר"ל מבב"ח שנתערבה בחתיכות נבילה אי בטילה לענין הנאה מי אמרינן כיון דהשתא אר"ל ואח"כ ג"כ אר"ל דעכ"פ לישראל אסור בטל יע"ש:

ועתה ראיתי בפ"ת אות ב' שעמד בזה וכתב דכיון שאין ראוי לאכילה לאו ר"ל ועוד דבהנאה הדמים לאו ר"ל עכ"ל מ"ש דאין ר"ל כן כתבתי בפתיחה דלאורח עובר כוכבים לאו ר"ל מיקרי ומ"ש דהדמים אין ר"ל מיקרי אף בנתערבה בהיתר אסורה בהנאה י"ל דאין ביטול לחצאין דאם תתיר בהנאה ה"ה באכילה ומש"ה אסרו באכילה והנאה וכעין זה כתב הר"ן בע"ז שם מה שאין כן בנתערבה בנבילה ובכר"ו אות א' פקפק מהא דחטאת טמאה בטהורה ולפמ"ש אין קושיא ויש לצדד להקל וכאמור:

סעיף ב

ואם. עש"ך והנה אם עשו גבינות מכמה בהמות גדולים וקטנים ונמצאת א' טריפה כולם מותרים די"ל דהקטנים הם מטריפה ואין ר"ל וספק ר"ל לקולא אבל אם כולן ראוין להתכבד אף שנתערבו בעודן בהזקת כשרות מ"מ נתברר עתה למפרע שא' מהן טריפה ור"ל ולא בטילה כ"כ או"ה בכלל מ"ט ד"ב ועמ"ש באות ה' ושם כתב אם עשו כמה כלים גדולים חמאה ואחד טריפה או חתיכות המאה גדולות ונתערבו כולן אסורות ויראה בכלי גדול וודאי הוה דבר חשוב דומיא דחביות לקמן בייי"נ אבל חתיכ' חמאה הכל לפי הזמן והמקום ועס"י קי"ב בש"ך אות כ"ג ובקט"ו אות י"ז דבחמאה של עובד כוכבים אפי' במקום האסור בטל ברוב כדין פת ובאו"ה מבואר אפי' דבר חשוב וכ"ה בת"ח ע"ה ד"ח א"כ ה"ה חמאה או כלי גדול של עובד כוכבים בטל ברוב בין במינו או א"מ:

סעיף ג

ובב"ח. דנעשו גוף אחד ואפי' חלב מטריפה וח"ה ע"י מליחה וכבישה או בשר עוף ועס"י פ"ז וסי' צ"ד בש"ך:

סעיף ד

אין. עש"ך ואפי' בא מבב"ח עד"מ בב"ח ושאר דברים בקדירה אין על השאר דין חהר"ל והוא הדין ט"ח על החתיכה ואחר כך נפלה החתיכה לקדירה בשר אין על השאר דין

חהר"ל כיון שנגד הטפה יש ס' תו הוה שאר בשר הנאסר מחמת החתיכה כשאר איסורין ופשוט:

סעיף ה

ואפילו. עש"ך ובסי' ס"ט כתבנו בזה ובאו"ה כלל ז' ד"נ כתב אם נפלה חתיכה שלא נמלחה לתבשיל חתיכות אחרות בלא"ה לא ר"ל דמקודם היתה היתר ואח"כ תו לא ניכר החתיכה ודומה למ"ש לקמן בסי' ק"ב גיגית מלאה ענבים בשבת לא הוה דשיל"מ ה"ה חהר"ל כה"ג יע"ש ועמ"ש בסי' ס"ט בט"ז אות ל"א ול"ד לגבינות מטריפה דמ"מ עכשיו נודע למפרע שא' מהן טריפה היתה וקודם העירוב היתה ר"ל ומה בכך דלא נודע עד עתה מה שאין כן כשלא היתה באיסורה פ"א בפ"ע בטל שפיר ועמ"ש בק"ב:

סעיף ו

כל. עש"ך היינו ע"י עירוי דמבשל כ"ק מ"ה ואפי' נפסק הקילוח בלע מדרבנן כ"ק עס"י ק"ה בש"ך אות ד' בב"ח הוה ר"ל כמ"ש או"ח כלל כ"ה ד"ח אפילו כבישה וכדומה הוה בב"ח ר"ל ומ"ש הש"ך ראיה מראבי"ה בכל בו ס"ס ק"ד הביא בשם אבי העזרי (הוא ראב"י) אם מלחו חלב ובשר והוא ר"ל אין בטילה בתערובת אף דראב"י סובר חצי חתיכה לא נ"נ להצריך ס' נגד הקליפה מ"מ כיון שעכ"פ הקליפה נאסרה שבלוע מאיסור שוב אמרינן ביה ר"ל אם כן אין ראיה מתוספות. והעלה דאם הקליפה ר"ל וודאי לא בטילה והכין ודאי הוא בב"ח דנעשה גוף א' ובאמת מתוס' אין ראיה דהם בשאר איסורים אמרו דנ"נ משום לתא דבב"ח ומש"ה בכ"ק לא החמירו אבל בב"ח מודים דמן התורה נ"נ כ"ק ומש"ה אף למ"ש הר"ב בסי' צ"א דאם בשלוהו כך מותר דיעבד י"ל בנפסק הקילוח דלא בלע אלא מדרבנן דמ"ה אף בשאר איסורין לא בלע כלל עיין א"ה ס"ס תס"ז במ"א יע"ש:

סעיף ז

תרנגולת. עש"ך מ"ש דמשמע מהמחבר לא ידענא דפסק בסימן ק"י דמנין בטיל א"כ אין ראיה. ומ"ש דלא כת"ח כלל מ' המ"י שם אות ו' כתב דגם רמ"א מודה דבנוצה או כבש בעורו לא הוה מנין וכן בסימן ק"י מ"ש רמ"א ס"ב דב"ה גדולים היה חשובים מיירי לאחר שהופשט העור דהוה מנין או ר"ל והכין הלכתא דבנוצה לא הוה לא מנין ולא ר"ל כיון דמאוס הוא אף מנין לא הוה דלא הוה מנין אלא דבר בינוני לא מאוס ולא ר"ל:

קשיא לי המחבר שפסק כרשב"א דחיה או נוצה לא ר"ל ובארוך ק"ג ב' למדה מריש תערובת דפריך ונבטלי' ותוס' שם ע"ב א' ד"ה ואלא הקשו זה ותי' דכל הזבחים משמע עופות קטנים דאין ר"ל ולמה לא דהא כל הזבחים שנתערבו משמע אף חטאת בחטאת וכדומה והא וודאי לא ר"ל שאין הכהנים מחזיקין טובה ומש"ה לא עתה ר"ל ולא אחר

הביטול וכמ"ש הרשב"א גופא שם בארוך ק"ד א' מחתיכה טמאה בטהורה (בהערל פ"א ב') דתעלה וצ"ע:

עוד קשיא דכאן פסק כדעה א' בסתם וכן פסק בס' ב"ה דהלכה כרשב"א ובסי' ק"י פסק במקולין לאחר מיכן אסור ליקח והא היה לאו ר"ל וכולהון ליבטל וליכא גזירה אטו ר"ל ושם יבואר בעזה"י ✍:

סעיף ח

ואע"פ. עש"ך כיון דאין טעם עצ"ח. וכתב הפ"ת אות ה' דאם לא נודע עד לאחר הסרת הנוצות לא בטל וראיה מרא"ש ספג"ה יע"ש ועס"י ק"ט דאם לא נודע ביבש עד אחר הבישול אסור ה"ה כאן והוא נלמוד מפ"ה דתרומות כמו שכתב הרא"ש ספג"ה דהידיעה גורמת ההיתר וכן הלכה ומיהו בנודע קודם הבישול בה"מ ושעת הדחק יש לצדד ולצרף לסניף דעת הרשב"א ומ"מ צ"ע והר"ב כתב וכן נוהגין משמע מנהגא (ובכללי או"ה יבואר אי במקום שכתב הר"ב וכן המנהג אי יש לצרף דעת המהבר לספק אבל במקום שהחליט הר"ב לפסוק הפך המחבר אין נכנס כלל בנדר הספק לומר שמא הלכה כהמחבר):

סעיף ט

וכן אפילו הופשט עורו. ש"ך והיינו להמחבר ולדידן הוה ר"ל ולהמחבר מנין אין אוסר:

סעיף י

מלבד תרנגולת בנוצתה וכבש בעורו וכה"ג. ש"ך אבל מעשה כ"ד כמו מליחה מיקרי ר"ל:

סעיף יא

מלבד. עש"ך ובטבת ובשבט שנותנין להשוחט ונתערבו לאחר שהוסר עורן ובא' מהן ספק טריפות מבואר בק"י דבה"מ אם לא נודע עד לאחר התערובת סמכינן אמ"ב יע"ש בש"ך גם יש צד מאחר דנתערבו קודם הסרת עורן:

סעיף יב

שומן. עש"ך וחלחולת שממלאין עם קמח וכדומה יראה דכ"ז שהיא ריקנית בטילה דמה שעתיד לתקנו ע"י תיקון אחר אר"ל וצ"ע:

סעיף יג

אבל. עש"ך ועמ"ש בט"ז ומשמע מדבריו דלא הוי חסרון ידיעה עמ"ש בט"ז:

סעיף יד

קורקבן. עש"ך ועכשיו קורקבן אווז וה"ה של ענגליש"ן האן וכדומה ר"ל מיקרי:

סעיף טו

ועש"ך. והוא פשוט דאטו חהר"ל אם נחתכה מקצתה בשביל זה עדיין ר"ל מיקרי וה"ה בריה כה"ג:

כתב הפר"ח אות י"ט הפרש יש בין בריה לחהר"ל דבחהר"ל אם סרחה או נשתנית מצורתה תו לא הוה ר"ל ובריה אף סרחה אי נשתנית צורתה לא בטילה אא"כ נתרסקה והראה מקום לק"ד אות א' ושם מבואר דבריה וחהר"ל ומנין וכיוצא אם נסרחו עד שאין ראוין לאדם כלל אפילו הן עצמן מותרות מ"ה ובתערובת לא חשיבי ובזבובים ויתושין המאוסין מעיקרא אף שסרחו אחר כך אין חילוק בין סרחון דידהו לסרחון דאתי מעלמא יע"ש. והמכוון מדבריו דבריה שנסרחה בעינן לגמרי שאין ראוי למאכל אדם כלל הא ראוי עדיין אין בטילה ומיני' בחהר"ל נ"כ דהא כלילנהו בהדדי וצ"ע דהמעיין באו"ה כלל ל"ב ד"ה משמע אפילו סרחה קצת וכ"מ בת"ח כלל פ"ה דכ"ד דכתב דבטל חשיבותייהו ואילו בנסרח לגמרי לאו מטעם ביטול קאתינן עליה לומר דבטילין הם וכן יראה לי דבחהר"ל כל שנסרח מעט תו לא ר"ל וה"ה נשתנית צורתה דהיינו שנתמעכה בבישול אף שלימה תו אין ר"ל מיקרי ובריה שסרחה קצת צ"ע לדינא:

סעיף טז

ואפילו. עש"ך ובמ"י כלל מ' אות י"ב חילק בין ההיא דצ"ט דקנסו שוגג אטו מזיד לכאן ולהלכה קיי"ל דאף התם לא קנסו ועס"י ק"י:

סעיף יז

והוא. הש"ך הראה לצ"ט ס"ה ושם נאמר כמה חילוקי דינים יע"ש:

סעיף יח

ואין. עש"ך עשה כלומר דלא שייך הג"ה זו כאן כמ"ש הט"ז באות י"ב ודע רחהר"ל ובריה ומנין וכיוצא חוץ דשיל"מ כולם אוסרים אף שלא במינם וכדאמרן:

סעיף יט

מדמין. הש"ך הראה לאות ד' בסימן פ"ג ושם נאמר דבמכוונות יפה בחיתוכן שרי ולכאורה אראש כבש הוה ליה לציין דשם הביא ראיה מכאן:

סימן קב

סעיף א

כגון. עש"ך הראה מקום לפ"ו אות י' וק"י אות ט' (ובדפוס ט"ס) דהאידנא ביצה שלימה אין בטלה דהוה מאת שדרכו. ולפ"ז ספק ביצה טריפה שלימה אין בטלה. ומ"ש כה"ג בהגהות הטור אות מ"ו וא"י מה קשיא ליה והטור בפ"ו כתב דביצה אין בטילה יע"ש. כתב הבל"י אות ב' בשם בה"י טחו חלות בביצה יטול כ"נ והכ"נ יאכל למחר עכ"ל. ועיינתי בבה"י אות א' דטעמו דבק"ה מבואר דבדבר דלא שייך שמנונית כ"נ סגי עכ"ל. והנה בק"ה ס"ה ובש"ך אות י"ו ול"ה מבואר דבכחוש לגמרי ואסור דרבנן די במליחה כ"ק ובאפייה וצליה כדי נטילה ואף שאין ס' שרי ובאיסור תורה בה"מ דווקא בכחוש

לגמרי ועיין מ"י כלל ל"ח אות י"ד משמע דמליחה וצליה שווין אלא מה שצריך במליחה קליפה בצליה ואפייה נטילה. ולפ"ז ביצה בי"ט אחר השבת דאורייתא דוקא בה"מ שרי הא לא"ה בעינן ס' ונטילה ודשיל"מ לא הוה דא"מ הוא דלמראה בעלמא ע"ג הלחם טחין ועיין או"ח תס"א ס"ה דמשמע אף באיסור תורה אין צריך ס' בכחוש לגמרי יבואר בק"ה. ובאליהו זוטא בה"פ שם מצריך ס' יע"ש. ולפ"ז ה"ה ביצת נבילה נמי הדין כן ובמקום אחר נסתפקנו אי ביצה לא שייך ביה סרך שומן:

סעיף ב

ואפילו. עש"ך ומ"ש דהב"ח סמך אמתירין ר"ל דר"ת מתיר בספק טריפה שנתערבה וא"כ אנן דקיי"ל כר"י דחולק וסובר נתערבה אספיקא קאי מ"מ בדשיל"מ דרבנן לא בעינן בגוף א' ע"ז כתב הש"ך דאפשר דשיל"מ כ"ע מודים דלא מהני ס"ס ול"ד לספק מוכן בי"ט ב' דהתם לאו מתורת ביטול קאתינן משא"כ בע"י תערובת עס"י ק"י אות נ"ו (ט"ס כ"ה) ועמ"ש לקמן בק"י לענין הלכה:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ג' דבר שאין אסור לכל לא הוה דשיל"מ ובטל הרבינו אשר מלוני"ל בתמים דעים ק"ך עכ"ל ועיינתי שם וכתב דספק מחוץ לתחום מותר דספק דרבנן שאין אסור לכל אלא לזה (שהובא בשבילו) בדבר שיש לו מתירין להקל יע"ש והנה אנן קיי"ל בא"ח שכ"ה ס"ט דספק חוץ לתחום אסור כהרי"ף יע"ש ובט"ז אות ז' יע"ש והרי נדרים חשיב דשיל"מ אף שמותר לכל העולם ולא ידענא לחלק:

סעיף ג

ואם. עש"ך לכאורה כמ"ש באות ד' וא"צ דלהר"ן נמי דלרבא אף לר"י העיקר בתר שמא כל למעלה מס' עמ"י כלל ע"ד אות ג' הקשה עליו משכ"ג בחלה יע"ש ומ"מ הדין אמת וכן הסכימו כולם דלמעלה מס' בתר שמא לחוד אזלינן. וטעמא לא מעלה ולא מוריד כלל:

כתב הישש פכ"ה סי' פ"ח אם נתערבה הביצה בכמה ביצים דבאלף לא בטל דשיל"מ נעשה גוף האיסור ולבנו בהם מאכל ויש מכולן טעמא וחזותא אסור יע"ש. הנה מה שכתב באלף לא בטיל צ"ע דהטור בצ"ב כתב דמשהו לא נעשה נבילה והכי קיי"ל יע"ש ומ"ש דע"י כולן הוה טעמא וחזותא לפ"ז יש לפשוט ספיקא דידי בצ"ח בשמים הבלועים מבשמים עבודת כוכבים דלטעמא לא בטיל ודוקא מלח מדם דין דם יש לו משא"כ בשמים מבשמים ושם כתבנו דמשום לתא דבב"ח וכל למעלה מס' לא מצינו בב"ח ועכשיו ראיתי שיש לפשוט לחומרא מיש"ש וצ"ע:

גם עיין בת"ח ע"ד ד"ו בשם הר"ן משמע אם בישלו ביצה קלופה ברוטב ואין ס' נאסר הרוטב ואח"כ אוסר רוטב אחר עד אלף במינו אלא שתלוי אם טעמו או בלוע אוסר ועש"ך אות ט"ו כאן ולפ"ז אף בס' רוטב הבלוע בביצה דומה לחלב נבילה בחולין ק"ח

ב' ועיין תוס' שם לר"ש וצ"ע בכל זה. ויש לצדד בה"מ מיהו למלח הבלוע מדם לא דמי וכדאמרן והבן:

סעיף ד

בשאינה. עש"ך הביא דברי ת"ה ולא דברי הר"ן:

סעיף ה

מיהו לחזותא לא בטיל. ש"ך משמע דחזותא לחוד לא בטיל וכבר הארכנו לעיל בק' ועי' פר"ח כאן ובמ"י כלל ע"ד:

סעיף ו

או. עש"ך ולא ביאר אם דוקא כשניכר קצת במראה דאז הוה כבעין כמ"ש בת"ח כלל ע"ד אלא דאזיל לשיטתיה באות ט"ו דאף טעמו לא בטל יע"ש:

סעיף ז

יש. עש"ך כוונתו פשוט דאף לפעמים כותב המחבר יש מי שאומר באין חולק משום דלא נזכר כ"א בחד משא"כ כאן דמרשב"א והטור ומש"ס מוכח כן לפי דעת הרשב"א והב"י בק"י דספק בגופו והב' ע"י תערובות לא הוה ס"ס דנתערבה אספיקא קאי כדעת ר"י בעל התוס' בריש ביצה עיין בתה"א קט"ו ב' ומכאן נמי משמע כן דא"נ דשיל"מ הא הוה ס"ס כו' א"כ קשיא ליה שפיר מה פריך כו':

ומ"ש "דילמא ביצה מספק טריפה ירצה בזה דרש"י פי' בריש ביצה דספק היינו ב' תרנגולים כשרה וטריפה וביצה זו לא ידענא אי מכשירה דלא הוה דשיל"מ לז"א מנלן "דלמא ספק דתרנגולת ספק ובכר"ו אות ד' תי' למה דס"ד התם דספק דרבנן בדשיל"מ לקולא פשיטא דספק טריפה בטל דמה לי ספק בגוף הענין או בדשיל"מ ופריך שפיר משא"כ באמת דספק אסור בדשיל"מ א"כ ה"ה בספק אם הוא דשיל"מ ומש"ה הוצרך הרשב"א למצוא מסברא דנפשיה זה יע"ש:

סעיף ח

כלי. עש"ך הנה מה שהשיג על יש"ש תי' במ"י כלל ל"ט אות ה' דנדרים מצוה לאיתשולי עלי' דהנודר ומקיימו כאילו הקריב קרבן על במה וכר"ו אות ה' דרך בדרך זה וטבל ע"כ ראוי לפרוש או כהתירו כך איסורו ומ"ש המ"י דהרשב"א לשיטתיה דכל שבידו לעשות אף דאין מצוה דשיל"מ מש"ה הוצרך לומר דהוצאות הוה דשאל"מ לא מצאתיו ובתה"א ק"נ א' הביא בקונמות הא דר"נ דמצוה לאתשולי עליה יעויין שם:

ועיין לקמן שכ"נ בט"ז אות ב' ומקשה לפי שיטת רמ"א כאן דכלי הוה דבר שיש לו מתירין אי לאו הוצאתו כו' ובנה"כ שם תירץ דכל שבידו דבר שיש לו מתירין אף בלא

מצוה ותרומה דלאו מצוה ואין נשאלין על ההקדשות אלא מדוחק לא הוה דבר שיש לו מתירין הא לא"ה אף שאין מצוה דבר שיש לו מתירין הוה יע"ש:

והמ"ב בסוף הספר בחדושי דינים לי"ד ד"ד משמע מדבריו דלא הוה דשיל"מ דטעמו בעלמא הוא וכפסק רמ"א בס"ד אלא תוך מעל"ע אסור להדיחן בכ"ר יחד (או לערב תבשילין יחד) כבסימן ק"ט (ס"ב כהרשב"א) וכ"א בפ"ע שרי תוך מעל"ע ולאחר מעל"ע שרי לבשל בכולן יחד ולערב והש"ך חולק עליו תוך מעל"ע אסור כ"א בפ"ע דטעמו נמי הוה דשיל"מ כמ"ש באות מ' ועוד דאפשר גוף הכלי הוה ממש ועט"ז דכתב מטעם בלוע יע"ש:

אבל לאחר מעל"ע הסכים למ"ב דאף להדיחן בכ"ר יחד או לערב שרי. ואני תמה דלאחר מעל"ע איסור דרבנן איכא קדירה שאב"י ואמאי מותר והא בק"ט אוסר יבש ביבש לבשלן יחד ואף איסורא דרבנן אסור ואף מין במינו והכין ודאי הוא ואולי דקדירה שאב"י דרבנן אטו ב"י וכה"ג על ידי תערובת לא גזרו:

אבל הט"ז באות ח' פסק דיש להגעיל כולן ומטעמא דכתיבנא דיבוא לאכול כולן כא' ואסור בק"ט בס"א וכ"ש חששא שיערב תבשיל הם כבס"ב בק"ט ואף לאחר מעת לעת וכדאמרן. אמנם מ"ש הט"ז להגעיל כולם כ' המ"י בכלל ל"ט אות ז' דמגעיל כלי א' די ועיין מה שכתבתי לקמן בק"ט:

ומה שכתב מהריב"ל דכלי בשר עם חולבת אין בטל ברוב הנה יש בכאן מקום עיון כמו שאבאר. דע שדברי מהריב"ל אפילו באלף כלים אין היתר באינו מינו כ"כ הפר"ח אות ח' וכ"כ הב"ח ס"ג בסופו וז"ל כתב מהריב"ל קל"א קערה בשר בחלב ב"י אינו בטל בס' שמא ישתמשו ביומא ואתי לידי טעם מין בא"מ כו' ותימא שהחמיר בכלי יותר מחתיכה דחתיכה גופא ביבש בטילה ברוב מ"ה ואם יבשלם אח"כ ויתן טעם זה בזה התורה התירתו דאיסור נעשה היתר כדכתב הרא"ש אלא מדרבנן בעינן ס' כמו בסופו אם יבשלם יחד כמ"ש סה"ת א"כ בכלים שנתערב אם אין משתמש בכולם יחד שרי מדרבנן ובטל ברוב עכ"ל ולי ההדיוט הכותב דברים אלו צ"ע ולא זכיתי להבינם דמשמע מדבריו דמין באינו מינו ברוב אף שבישל אח"כ מ"ה מותר והא טעמא לא בטל הא למה זה דומה להוכר האיסור והרא"ש בספג"ה כתב אמין במינו דהותר מ"ה לאכול יחד והא בחווזר וניער אוסר הרא"ש אף במינו יע"ש. ומ"ש דא"מ צריך מדרבנן ס' כמו בסופו אף די"ל כן בסה"ת סימן ג' והיינו דמחלק בין מינו דליכא הרגשת טעמו משא"כ בא"מ עכ"פ יורגש הטעם ומדרבנן מיתסר מ"מ א"א לומר כך דודאי א"מ אף שהותר ביבש מ"ה כשיבשלם אסור מ"ה וטעמו לא בטיל והר"ן בפי' כתב דיבשלם יבוא לידי איסור תורה הביאו הב"י

בק"ט והש"ך שם אות ט'. גם מה שהתיר ברוב קשיא דעכ"פ ס' ליבעי אטו יבשל יחד ר"ל יערב התבשילים יחד כמ"ש הש"ך בס"ט אות נ"ז וצ"ח אות ו' יע"ש היטב דלא כאו"ה (בטעם מין באינו מינו ביבש והבן) ולזה יש לומר דלא שכיח הוא לערב יחד ובטל ברוב: **והפר"ח** באות ה' פסק כמהריב"ל מטעם דאפשר להכיר האיסור ע"י טעימת קפילא ויבש באינו מינו דבטל בס' מיירי בהרבה מינים וא' מהם איסור דא"א לברורי וכ"פ בק"ה אות מ"א ובקי"א ואני תמה דהטור והש"ך בק"ט אות ה' מצייר נפרק כו' או שווין במראה וחלוקין בטעמן וכבר התעוררתי בזה בפתיחה ובק"ה וקי"א אבאר עוד:

סוף דבר הכל נשמע דיראה לומר לכאורה כלי שבישלו נבילה עם כלי בשר שחוטה בטל ברוב כדין יבש ביבש מב"מ וכ"ה דליכא הגעלה די לחוש לחומרא להסיר א' שאין הפסד (וז"ש הש"ך דאין הפסד ר"ל דבלא"ה היה א' טריפה משא"כ לדידיה מבשר לחלב) וככלי דשייך הגעלה יודה הש"ך דלחומרא יגעיל כל הכלים ולא מהני בהגעיל א' כיון דמטעם דשיל"מ קאתינן עליה עס"י ק"י דפירשו וודאי אסור בידים (והמ"י שם אות ז' דדי בהגעיל א' היינו אם נאמר דלא הוי דשיל"מ) וישהנו מעל"ע דזה נמי דשיל"מ הוא וכלי בשר בין חולבת עכ"פ ס' בעינן שמא ידיחם יחד וטעימת קפילא לא אמרי' וכ"ש האידנא אף להמחמיר לא חשבינן ליה דיכול לברורי ובקי"א אבאר וצ"ע:

מה שכתב הכר"ו אות ה' דסתם כלי אב"י מס"ס (עס"י קכ"ב) והא בדשיל"מ לא מהני ס"ס אלא הגעלה לא הוה דשיל"מ לא אבין לה דהכלי ודאי אסור וכי קדירה שאב"י מישרא שרי והתבשיל שנתבשל שרינן וליכא מתירין. ומ"ש שם להשהות מעל"ע ומרויח מדאורייתא לדרבנן ודוגמא לזה חמ"פ להר"מ דשיל"מ אף לאחר הפסח מדרבנן אסור הא בא"ח תמ"ז מבואר חמץ שיש ס' לאחר הפסח שרי דלא עבר ב"י וה"ה יבש ברוב ועיין נה"כ בצ"ב ומ"ש אפשר חריף הוה דרבנן כבר כתבנו בצ"ה ד"ח באב"י לדידן דלא דוקא קורט הוה דאורייתא:

סעיף ט

הא. עש"ך העלה דאפילו פליטה אוסר במינו בדשיל"מ בכ"ש ומשמע מדבריו דמ"ה צריך רוב בפליטה ועמ"ש בט"ז. ומ"ש מאו"ח תקי"ג דשם כתב אם נתנו בתבשיל לפר"ת דאין טעמו אוסר לא נאסר סובר הת"ח דטעמו כל שנימוח אין אוסר וכ"ש פליטה אין אוסר רק אם יש חזותא וטעמא הוה כבעין וכתב הש"ך דה"פ דלפי' ר"ת דאין טעמו אוסר היינו בא"מ וכמ"ש הטור כאן דלפי' ר"ת בא"מ התבשיל שרי וכ"מ בב"י שם שכתב כתב הר"ן בא"מ בטל בס' והם דברי ר"ת שכתבם רבינו בסמוך ובי"ד. וכ"כ הפר"ח אות ט'. אלא דבמ"י כלל ע"ד אות ח' הכריע דנימוח אין בטל ופליטה בטל ומ"ש המ"כ בח"ג

פ"ב צ"ט א' ראיה מהר"מ פט"ו ממ"א הלכה ט' דחמ"פ ישל"מ וחמ"פ אף פליטה אוסר תי' המ"י דהד"מ יישב זה בהי"ב דחמץ החמירו יותר יע"ש והנה המ"כ ראייתו מדכתב הר"מ יראה דא"מ אין אוסר ואל תתמה על חמ"פ ולא קשיא ליה חמ"פ על טעמו ש"מ דטעמו אף בכל דשיל"מ לא בטיל:

סעיף י

וכן. עש"ך דבלוע נמי הוה דשיל"מ ואף דכבר כתב הר"ב מעמו בטל י"ל דאזלינן כאן בתר החתיכה ובעין הוא ותדע דא"מ בטיל בדשיל"מ ודם בבשר א"מ עס"י ס"ט בש"ך אות נ"ז:

סעיף יא

אע"פ. עש"ך והפר"ח אות י"א כתב דראוי לחוש לרי"ף שסובר דכה"ג הוה דשיל"מ וכן כתב הר"ן בנדרים נ"ב עכ"ל כוונתו למ"ש הרי"ף בג"ה פת עם הצלי אסור בכותח דהוה לכתחלה ועוד דשיל"מ לא בטיל וצריך לחלק בין ההוא דהערל פ"א דתרומה לכהן מ"מ לישראל לא הוה דשיל"מ משא"כ בחד גברא שיכול לאכול בצלי וכ"כ הכר"ו. אלא דקשיא דהר"ב בצ"ט דחלב במים מיבטל בטיל ומותר ליתן לבשר והא דשיל"מ ונהי דמנ"ט בר נ"ט ל"ק עיין בר"ן בג"ה דאפשר דלא אסרה תורה טעם ב' כלל ואף בלא ביטול. וי"ל דהתם כבר מבוטל היתר בהיתר קודם שבא לידי דשיל"מ ושוב אין חוזר וניעור ובהא מודה הפר"ח דלא קיי"ל כרי"ף בזה ופת עם צלי יש תי' א' דהוה לכתחילה עס"י צ"ז משא"כ בשר ששהה ג' דליבטל בהדי אינך בהא י"ל דמיקרי דשיל"מ וכאמור. ואם נפסק כרי"ף בזה אף באינו מינו אוסר לעולם כמ"ש הר"ן בנדרים דא"מ בטיל בדבר שלמחר יהיה מותר ואזיל לשיטתיה יע"ש (עיין בט"ז אות ה') משא"כ כשיש עכשיו היתר אף בא"מ אין בטיל. ומ"מ לדינא יראה כהמחבר והר"ב והש"ך ושאר פוסקים וכ"כ הר"ן בנ"ה דכה"ג לא מיקרי דשיל"מ ואף במינו בטיל ✍. ומה שקשה דמשמע מהמחבר בסי' ס"ט דבחתיכה חיה ר"ל וכן הקשינו לעיל מסי' ק"י ובסי' ק"י אבאר:

סעיף יב

שלא. עש"ך ועמ"ש בסי' ס"ט בשם או"ה דה"ה לכל דברים חשובים אם לא היו נכרים מעולם בטילין שפיר אף במינם:

סעיף יג

כגון. עש"ך וחמ"פ לשנה נאסר היינו בעין. ועמ"י כלל ע"ד אות י"ט דאף דנוהגין לשרוף הכל א"כ בלא"ה לא הוה דשיל"מ י"ל בתוך הפסח צריך ביטול מ"ה מש"ה ה"א דעכ"פ מיקרי דשיל"מ. ומיהו בלא"ה קיי"ל דלא מיקרי ישל"מ ובא"ח אבאר:

סעיף יד

ויש. עש"ך ועמ"י כלל ל"ט אות ט"ז דהא הר"מ סובר אף שלא במינו ואי משום הא י"ל תוך הפסח דוקא ולא קודם הפסח:

ופר"ח אות י"ג כתב ב' חתיכות ליכא למימר דאם ספק אימא הגדולה של איסור אלא כמה חתיכות וא' מהם חמץ דמ"מ יש בהשאר ס'. ואי משום הא לא איריא כמ"ש הטור בק"מ בשם סה"ת דנפרך לחתיכות דקות וה"נ כ"ה שהיו ב' חתיכות היתר ס' נגד חמץ ואח"כ נפרכו לחתיכות דקות וא"א להכיר ובאו בדקדוק ועמ"י כלל ל"ט אות ט"ז במ"ש על ע"ש ואין בידי כעת ואולי רמז למ"ש:

או יאמר עד"מ שהיו כאן שלש ככרות א' זית וב' ל' זיתים בכ"א חיטין ושעורין דהוה א"מ בטעמא וא' מהן חמץ ושכח איזו מהן דהשתא א"נ הגדולה שבשנים אכתי רובא נינהו עס"י ק"ט בש"ך רוב משהו סגי ומדרבנן ס' אי יבשלם תו ספק דרבנן להקל ומ"מ לבשל אסור שלשתן יחד ובק"ט אבאר אי"ה:

סעיף טו

כגון. עש"ך עמ"א או"ח שי"ח אות ב' דבו ביום אסור ליה הואיל וחל דשיל"מ לאחרים ודמי לבכורים פ"ב מ"ב ובר"מ פ"ד מבכורים הט"ו ופ"ו ממ"ש הי"ד:

ומשמע מדבריו שם דאם נתערבה בו ביום אסור לו לעולם אף למ"ש ודוקא נתערב במ"ש דלאחרים לא נאסר עכשיו משא"כ בו ביום הואיל וחל פ"א דשיל"מ ויש לעיין. ומ"מ צ"ע דלא ידענא חילוק בין ההיא דהערל פ"א דר"א בדותא לכהן מישרא שרי ומ"ש ביכורים וכ"ת ביכורים חל דשיל"מ לכהן שצריך לאכול בטהרה ובירושלים דוקא ה"ה חטאת בחולין וכמו כן תרומה בחולין אמאי עולה נימא הואיל והל דשיל"מ לכהנים דצריכין לאכול בטהרה וחטאת בעזרה דוקא תו אסור לזרים. וכן מ"ש המחבר בסימן ס"ט והוא מתה"ד ק"ע דלצלי לא נאסר והא הוה דומיא דמ"ש שאומרים לבעליו אכול בטהרה והא לזה לא נאסר (זולת להר"ש יש לדחוק) אלא ע"כ שאני הכא וכמ"ש הר"מ בפי' המשנות ובהלכות בכורים עשאום כדשיל"מ והוא מהירושלמי וחומרא שהחמירו בה (וכ"כ בכר"ו דחומרא החמירו) וא"כ צ"ע די"ל לו אף בו ביום שרי וקיל מאחריני וקלקלתו תקנתו וצ"ע. ועיין פר"ח כאן אות ה':

כתב המ"א שם אות א' דמשמע ברשב"א קע"ה (ט"ס קע"א) דהקדירה אסורה יע"ש והיינו ממ"ש הושב"א שאם בישל לחולה הקדירה מותרת למ"ש דלא נעשה איסור משמע מזיד אסורה ואף ע"י תערובות קנסו ול"ד לחמץ לאחר הפסה וה"ה נמי דס' בעינן. ועיין במ"ה קכ"ו ב' הא דפריך קדירות לאחר הפסח לישתרי נט"ל אסור תי' כיון שאין

עתה נוהג איסור חמץ והבאתיו במקום אחר א"כ איסור שבת אפשר דומה לו ואולי למ"ש קאמר ולא משמע כן וצ"ע ועיין או"ח תמ"ז ושם יבואר:

סימן קג

סעיף א

כבריה. עש"ך ומלת וכהאי גוונא קאי אב"ח ודבר שיש לו מתירין ובט"ז כתבנו אי בעינן שיהא נפסד מאכילת אדם. ומה שהראה מקום לא"ח ס"י אין בידי חיבורו על או"ח. ויראה שכיון למ"ש המחבר שם ס"ט יבש ביבש אין בטל (ומ"ש פלתי אות א' לא הבינותי) והלכה כדעה א' בסתם ואפ"ה פסק בס"י דנט"ל בטל משמע אפילו גופו וצריך לומר כמ"ש המ"כ בפ"ט מח"א ע"ד ג' דנט"ל מצטער שאין נהנה באכילתו ראוי להתיר יותר בפסח ובט"ז אות א' נתבאר:

סעיף ב

אפי'. עש"ך הנה המ"כ בח"א פ"י ע"ה א' השיג עליו והפר"ח אות כ' חרה אפו בו ובש"ך וכתב דאישתבוש כהני דהכוונה לא לשבח ולא לפגם היינו שטעמו נרגש אלא שאינו לשבח ולא לפגם אסור. ובעיקר הדין הסכים להמ"כ באיסור שיבש כעין דא"ר לגר מ"ה מותר וע"י תערובת לא גזרו (והיינו אפילו ליכא רוב) ולא דמי לג"ה דהתורה אסרתו כו' והש"ך גופא בקי"ד כ"כ דיבש כעץ אין אוסר והמ"י כלל פ"ה אות ע' הסכים לפר"ח וראיה מסימן פ"ז עור הקיבה ומסימן צ' בכחל עכ"ל. ואני העני תמה על עצמי למה האשימו להש"ך ז"ל והלא דבריו כנים כמו שאגיד. דודאי ג"ה עץ הוא והתורה חייבה עליו אבל בשר נבילה שיבש כעץ נהי אם אכלו כך יבש אפשר דמותר מ"ה מ"מ כשחוזר ונימוח בתבשיל והרי נהנה ממנו ואיסור תורה אית ביה ואפשר בעורו יבש נמי. ומסי' פ"ז אין ראי' כלל דודאי יבש לית ביה לחלוחית ופליטה מגופו ומ"מ איסור עצמו יבש שנמחה צריך ס' וראיה שפיר מג"ה:

ודע דג"ה דבעינן ס' הוא מדרבנן דמ"ה וודאי כל שאין טעמו נרגש ברובא סגי וכמ"ש בק' יע"ש ה"ה איסור יבש דוודאי אף שנימוח בתבשיל לית ליה פליטה מגופו ומ"מ בשביל גופו דראוי לאכילה צריך מדרבנן ס' והשתא א"ש בקי"ד אות כ"א דהיתר הכרכום די"ל דרשב"א שהיה נזהר משום בשר לח וחשש לאיסור תורה שמא יש כדי נתינת טעם בא"מ ואף במינו משום לא פלוג משא"כ כרכום שלנו יבש וז"ש הש"ך שם דנותנים טע"ם משא"כ יבש לית ביה פליטה מגופו ומ"ה ברובא בטיל ויש וודאי רוב בתבשיל נגד כל הכרכום וליכא כ"א ספק איסור דרבנן ולא חיישינן ובסי' צ' כחל התם אף שאין יבש כעץ שרי דהחלב נתייבש ואין ראיה לכאן:

ודע דבסי' פ"א פסק המחבר דמי רגלי טמאה אסורים וסבור הייתי לומר מדרבנן כדעת המ"כ שהבאתי בט"ז דמ"ה פגומין יותר מנבילה מוסרחת וכ"נ מפ"ת כאן אות א' אלא שהב"י בפ"א כתב דרא"ש פסק כל"ב להחמיר בשל תורה וצ"ל דשתי לירקונא ומ"מ צ"ע. ואי נפל לתבשיל שיש רוב לכאורה שרי מידי דהוה אזבובים ויתושים עבק"ד וצ"ע בכל זה ✍:

סעיף ג

איסור. עש"ך והם דברים פשוטים ולהוציא מאו"ה דסובר כל שלא נמחה בא"מ בעינן ס' עצ"ח בש"ך אות ו' דטעמא דהוה כניכר מה שאין כן לדידן הטעם יבשלם יתן טעם הלכך בעין נמי בטל אם אי אפשר להכיר:

סעיף ד

אבל כו'. וכן צירו טור בשם הרשב"א. ש"ך דהוה כבעין:

ודע דקיי"ל כל אוכלין אם נפסד מאכילת אדם מותר מ"ה ומדרבנן אסור כדעת המ"כ בפ"ט מח"א וכן הסכים המ"ל בפ"ח ממ"א דין ח"י יע"ש ואם ראויין ע"י הדחק למאכל אדם אסורין מ"ה כמו שביאר זה המ"כ שם. אלא שיש לי לדון ולספק אי לוקה כל שקצת ראוי וכ"נ נבילה הראויה לגר כו' והמעיין בפי"ד ממ"א הי"א דכתב נפסד מאוכל אדם פטור משמע הא ראוי ע"י הדחק מילקא לקי וכ"ת דאי ראוי מ"ה אסור הא בורכא דהא לא פרט הר"מ ז"ל לומר אסור מדרבנן משמע כל שלא הגיע ההפסד כ"כ לקי עליה ועיין פסחים כ"ד ב' אין סופגין כו' וקבעי לומר דהוה שלא כדרך אכילה אף דנהנה י"ל זה בה"א אבל באמת הטעם דזיעה הוא ולעולם אוכלין אסורין כל שראויין קצת לקי עלייהו מ"ה וחלב חי אין ראוי כלל מיקרי ולא נהנה כלל (ויש לנו הרהורי דברים בפי"א מתרומות מ"ג בפי' הר"מ מ"ש כ"י כ"ן מנהג"ם וברי"ש שם וברכות ל"ח א' ואין העת האסף פה):

ויש לעיין בב"ח וכ"ח שלוקין שלא כדרך אכילה כלל אם נפסד בב"ח מאוכל אדם ונפל להיתר באין רוב אי דומה לזבובים ויתושים ויראה דהר"מ כתב בפי"ד ממ"א הי"א בב"ח שעירב דבר מר והניח חלוקה שנפסד משמע כל שנפסד אף בב"ח עפרא הוא ובפתיחה חקרנו בזה וצ"ע:

סעיף ה

אלא. עש"ך וכבר התבאר יפה בט"ז אות א':

סעיף ו

בד"א. עש"ך הראה מקום לס"ס קל"ד ומפני שיש בכאן ענין עמוק וכמה הלכתא גבורתא ולי ההדיוט אשר דרכי העיון נעלמו ממני הוכרחתי לבאר אחד אל אחד. ואען ואומר כי

הדין המוזכר שם והמתבאר בש"ך שם אות כ"ט להמעיין היטב בדבריו נחלק לארבעה דינים כמו שאגיד:

הדין הראשון הוא בשמים הבלועים מיי"נ לשבח ובתבשיל נותן היין ג"כ לשבח בעינן ס' נגד כל הבשמים אפי' ידעינן כמה יין נבלע בהם לדידן דחנ"נ בשאר איסורין ובס' סגי אף לטעמא עבידי דאין איסורן מחמת עצמן עס"י צ"ח ס"א בהג"ה (ומ"ש הרשב"א הובא בב"י ס"ס קל"ד דלא ידעינן כמה נבלע איהו לשיטתיה לית ליה נ"נ בשאר איסורין עס"י צ"ב) ומ"ש דאין איסורם מחמת עצמן לאו דווקא ולרווחא קאמר כך יע"ש:

השני כשהיין נט"ל בתבלין ובתבשיל א"צ ס' כלל והתבלין מותרין באכילה ואפי' לכתחלה מותר ליתן לתבשיל התבלין אלו וכ"ת נט"ל דיעבד שרי ולא לכתחלה י"ל דתבלין היתירא הוא וגם בתבשיל לא יתנו טעם דפוגם הוא ואין זה מבטל איסורא כיון דהיתירא הוא ר"ל התבלין מותרין באכילה. משא"כ בדין א' אף שיש ס' אפ"ה התבלין אסורין וצריך להשליכן עס"י צ"ד וצ"ו בבצלים:

השלישי אם בתבלין לפגם ובתבשיל לשבח דיעבד צריך ס' נגד היין בידוע כמה היה וא"צ נגד התבלין דהיתירא נינהו דלא נ"נ עיין כאן אות ט'. ולכתחלה אסור ליתן לתבשיל אף שיש ס' דכה"ג אין מבטלין איסור אטו היכא דלא יהיה ס' אף דהתבלין היתירא נינהו ובק"ט נתבאר יבש ביבש במינו שנתבטל ברוב מותר להוסיף עד ס' ולבשלן התם אי אפשר למיתי לידי איסור תורה בא"מ במים דרואין לרשב"א ויש רוב היתר מינו ועוד דהתם חומרא הוא והרא"ש מתיר לגמרי שנעשה היתר מטעם ביטול מה שאין כן דטעמא לא בטיל והבן:

הרביעי הוא מ"ש הר"ב שם סי"ב בהג"ה (מ"ש נגד היין לאו דווקא דא"נ ידוע נ"נ לדידן דע"כ מיירי שנ"ט לשבח בתבלין מדנתן טעם דאין אסורים כו' ואין הכרח ושוב ראיתי בכה"ג שם בב"י אות ל"ב העיר קצת בזה יע"ש) וזה לשונו אם נט"ל בתבשיל א"צ ס'. ואני תמה על עצמי בדין הד' בשלמא לרשב"א אין נ"נ בשאר איסורין משא"כ לדידן הרי נאסרו התבלין ונ"נ א"כ נצטרך ס' נגד התבלין וכ"ת אין הנאסר חמור יותר מהאוסר וכיון שהיין גופא אין אוסר בפחות מס' שנט"ל ה"ה בשמים הא בסוף הסימן היקל הר"ב דווקא בהפסד מטעם קולא של הסמ"ג מאחר שאיסור גופא פוגם טעם לאחר מעל"ע ואולי גם בזה היקל דווקא בהפסד קצת מה"ט וצ"ע בדין הד' ✍:

סעיף ז

או. עש"ך ועפר"ח אות ה' חולק ע"ז וכה"ג בהגהות ב"י אות ח' החמיר ג"כ ויראה לצדד להקל דודאי איסור תורה ליכא. וכן השביח ולסוף פוגם יראה דליכא איסור תורה אלא משום דחל שם איסור לא שייך להתירן ועיין בב"ה להרא"ה בק"ט ב' ואין להאריך:

סעיף ח

נאסר. עש"ך ומה שהראה לקל"ד אות כ"ט נתבאר באות ו' באורך:

ודע אף אם נפל למינו אח"כ דליכא טעמא אפ"ה בעינן ס' דהא לא נתבטל מעיקרא מעוצם מיעוטו אלא דנט"ל הוא וכל שנ"ט לשבח בב' אסור במינו וכ"מ מאו"ה:

סעיף ט

ששים. עש"ך עמ"ש בט"ז:

סעיף י

לא. עש"ך ועיין נה"כ דמשמע ג' נ"ט בעינן וכבר התבאר זה בט"ז דב' נ"ט שרי בכלי דהוה דיעבד בכ"ח וכ"מ צ"ע:

סעיף יא

אע"פ. עש"ך ובבאר הגולה שם כתב דעצמות אין בהם טעם דהא מעשים בכל יום שגופי הדבורים מעורבין שמה שרי דנט"ל כזבובים ויתושים בק"ד ועפר"ח שם דראוי שלא לאכול דבש בלי סינון. וודאי ראוי לעשות כן אבל דיעבד ש"ד והיורה שרי דקבל פגום מגופי הדבורים עת"ח כלל פ"ה דכ"ג בבלע הכלי איסור שראוי קצת לאכילה אסור הכלי משא"כ כשקיבל טעם פגום שא"ר לאדם כלל אף דהכא אסרינהו רחמנא מ"מ לא גזרו על הכלי כה"ג וכמ"ש בט"ז:

סעיף יב

ואלמלא. עש"ך וכ"ש הוא מפוגם ולסוף השביח באות ז' ועמ"ש שם:

סעיף יג

שמן. עש"ך דבשר בעין פוגם נמי לדבש ושמן. ועיין בשו"ת רמ"א סימן נ"ד התיר השמן ולא חיישינן למה שאומרין שמושחין בשומן חזיר וכן לאקשי"ן לא חיישינן להו והטעם דבשר נט"ל בשמן אמנם מ"ש שם שומן חזיר מאוס וכנבילה מוסרחת יע"ש צ"ע כי לא דברו מזה האחרונים ומסתימת דבריהם אם נפל חזיר או שומן לתבשיל אוסר עד ס' ובשמן שרי ובלאקשי"ן לא חיישינן דאחזוקי איסורא לא מחזקינן ועיין כה"ג בהגהות ב"י אות י"ג:

תאנים עם יין נטל"פ הביאו כה"ג בהגהות ב"י אות י"ו מאו"ה כלל ל"ב די"א מהר"מ ז"ל בפי"ו ממ"א הל"ד ורא"ש בע"ז:

והמחבר הביא זה לקמן קל"ד ס"ט והוא משנה בעבודת כוכבים ס"ה ב' אלא דיש שם גירסאות וכפי גי' א' חילק בין לחים ליבשים והר"מ והרא"ש סוברים דאף לחים נטל"פ עיין לח"מ שם ובכה"ג בהגהות ב"י אות כ"ד עמד בזה:

מה שכתב רמ"א בשר או חלב ביין נט"ל חלב בקמץ וכ"מ בצ"צ סימן פ' חלב שמתקנין היין למראה יע"ש. וחלב בציר"י עס"י קכ"א סעיף א' בהג"ה משמע דנ"ט לשבח יע"ש ושם יבואר:

סעיף יד

וי"א. עש"ך דבריו צריכין ביאור. במשנה עבודת כוכבים ל"ה ב' שמן עובד כוכבים אסור רבי ובית דינו התירו ובל"ו א' אמר שמואל שמן אסור מזליפתן של כלים ור' יהודה הנשיא התירו נטל"פ מותר. ובל"ח ב' משחא שליקא מאי אמר רב ספרא למאי ניחוש לאיערובי מסרי סרי ובשולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי וגיעולי עובדי כוכבים נט"ל ובל"ט ב' דבש למאי ניחוש עירובי מסרי פרי ובישול עובדי כוכבים נאכל חי וגיעולי עובדי כוכבים נט"ל ויש בכאן ד' שיטות. השיטה הא' היא שיטת רש"י שפי' בשניהם עירובי יין סרי ונט"ל קדירה שאב"י. ולפ"ז שמן דאוסר ת"ק ומתיר דבש י"ל כמ"ש התוספות בל"ו א' ד"ה בשלמא דשמן התנות נמי אית ביה. ולפ"ז בשר משביח בשמן ודבש מדכתב נט"ל קדירה שאב"י. השיטה הב' היא שיטת הר"מ ז"ל בפי"ז ממ"א הלכה בג"ד וכפי מה שפירש הב"י כאן עירובי בשר פוגם הוא. ונט"ל נמי מהאי טעמא (והוה קצת שפת יתר דכ"ש הוא). ואחר התבוננות יראה שפירש כן למה שהבין הרשב"א בר"מ דכלי עובדי כוכבים אב"י והר"מ נתן טעם יותר מרווח דבשר פוגם עיין בכ"מ פי"ז ממ"א הי"ח וקשה מנא ליה דפוגם ומש"ה פירש אליביה דעירובי היינו בשר ונקיט הר"מ טעם זה גם לגיעולי עובד כוכבים. אבל לפי מה שהבין הכ"מ שם ובקכ"ב דהר"מ סובר כ"ע סתמן ב"י אין הכרח לזה אלא כפרש"י דמפרש עירובי יין. ואף שי"ל דא"כ אמאי השמיט הר"מ לשון הגמרא עירובי יין ונקיט רק בישול וגיעולי מכל מקום בב"י השמיט בישול משמע כדפרישית. ואיך שיהיה לא אבין מ"ש הש"ך באות י"ג דהמחבר לא היה למנקט שמן עובד כוכבים והא אדרבה כל עצמו של המחבר שסובר כ"ע אב"י ואפ"ה פוסק דבשר נט"ל היינו דמפרש עירובי בשר וכפי' הר"מ ומש"ה נקיט שמן עובד כוכבים שזה הדין המוזכר בגמרא עירובי מיסרי סרי מסריח ונט"ל ושינה מלשון הר"מ דכתב ולא משום גיעולי עובדי כוכבים והמחבר השמיט זה דלשיטתיה אב"י אלא מפני הבעין קאמר וצ"ע. ולפ"ז ג"כ יש לומר דשמן ת"ק אוסר דאיכא נמי חתנות. השיטה הג' שיטת הר"ן ז"ל דבשמן פירש עירובי יין ונט"ל אב"י ובדבש פי' עירובי דבר טמא

ונט"ל אב"י ויראה דקשיא ליה מ"ש שמן דאוסר ת"ק ודבש התיר ומפרש בשר בשמן משביח ואב"י סובר אסור או כ"ע ב"י ודבש בעין נמי מסריח וכ"ת אמאי לא חיישינן בשמן לבשר ואמאי התירו יש לומר דאין דרך לערב רק בדבש שמחזיר הנופל לתוכו דבש עיין בר"ן. השיטה הד' יראה שהיא שיטת התוס' בע"ז ל"ח ב' ד"ה אי וחולין ח' ב' ד"ה השוחט דבשר בשמן לשבח ובדבש לפגם ועירובי היינו יין כפי' רש"י בשניהם ושמן אוסר ת"ק דאב"י סובר אוסר משא"כ דבש בעין פוגם ור' יהודה הנשיא התירו דאב"י שרי. ונראה שזו שיטת ר"י שבמרדכי פא"מ סימן תתל"ז מעשה לפני ר"י דבש במחבת בשר והוריקוהו בקערה חולבת והתיר (עס"י צ"ד) דשמנונית בעין פוגם בדבש מדתנן שמן אסור דזליפת כלים (בנוסחא שלנו דגים) טמאין אוסרין וע"כ לא שקיל וטרי התם אלא בשמן אבל דבש אפילו בעין נטל"פ (וע"ש דסובר נצלו אסור עצ"ד מש"ה הוצרך לזה) וה"פ דלא שקיל וטרי התם לומר דת"ק אוסר שמן ור' יהודה הנשיא התיר אלא בשמן שבעין משביח משא"כ דבש וכמ"ש התוספות בחולין:

וזה לשון הגהות ש"ד סימן כ"ב עכברא בדובשא בשר בעין פוגם בדבש. אמנם אהא לא סמכינן דעובדא הוה במחבת ב"י שבשלו בה דבש ושמא היה משקה מדבש ובהכי אייריי מתני' דשריא דבש דקאמר עירובי מיסרי סרי דמינה מייתי ר"י ראיה וקאמר אי משום בישולי עובדי כוכבים עכ"ל יראה לי לפרש דה"ק דאמנם לא סמכינן להביא ראיה מעובדא ר"י שבמרדכי דשמא משקה הוה נט"ל ולא בדבש עצמו. ותדע דהא ר"י מייתי ראיה מהא דעירובי מיסרי סרי היינו כפי' הר"ן בשמן יין ובדבש בשר (שכן דרך לערב בשר בדבש) ולעיל כתבנו בשניהם יין וראייתו ממ"ש התוס' חולין כ' וקאמר בישול גוים משמע משקה כו' זה נ"ל. ואמנם רנ"ש במ"ש פי' דתרתי קאמר אהא לא סמכינן דעובדא הוה במחבת שבישלו בה דבש ר"ל אבל כבישה נותן טעם לשבח והדר אומר דגם יש לומר משקה כו' וכתב רנ"ש דר"י פי' עירובי בשר דלא כרש"י שפי' יין עכ"ל (עיין שם בהג"ה כ"י וצ"ע דלית הלכתא הכי אלא כר"ש] והנה רנ"ש יפרש כהר"ן בשמן יין ובדבש בשר מחמת קושית התוס' חולין ח' ועבודת כוכבים ל"ו ד"ה בשלמא מדכתב עירובי סרי ומינה מייתי ר"י ראיה משמע מהא דעירובי:

ועתה הבוא נבוא לדברי הש"ך ז"ל. הנה תמה על רמ"א שהביא י"א והוא מהרי"ל והא למהרי"ל שמן משביח ואפילו שמן שלוק דלא כמ"ש הר"ב בתשובת נ"ד דשלוק מסריח ואין שלוק משביח דהא מהרי"ל מפרש עובדא דר"י שהתיר במשקה ואהא דכתב ד"י בשמן שקיל וטרי ולא בדבש והא בשמן נמי מבושל (דהוא שלוק) שרי אלא ע"כ מבושל

משביח וא"כ הוי ליה להר"ב להזכיר סברת ר"י בפי' מה שפי' מהרי"ל בדבריו ולאסור שמן שלוק ג"כ בבשר:

אמנם מה שהעתיק הש"ך לשון הג"ה שערי דורא אמנם עובדא הוה במחבת ב"י שבשלו בה דבש ואס"ר שמא כו' עכ"ל בנוסחא שלפנינו אין מלת ואסור אדרבה התירו וגם החסיר מלות אה"א ל"א סמכינן ואולי נוסחא אחרת היה לו:

או יאמר דמפרש להג"ה הנ"ל שנתכוין אמ"ש מרדכי בפרק ב' דביצה סימן תרע"ד דבש בבשר אסור עיין ב"ח וד"מ. וה"ק אמנם מעובדא דבפ"ב דביצה דאסר ע"כ לחלק בין משקה כו' [ואפשר עובדא אירע כן] ומה שתמה על דנ"ש ביארנו די"ל, והש"ך מפרש אי משום גיעולי עובד כוכבים ובנוסחא שלנו אי משום ערובי וכבר התבאר. גם י"ל דרג"ש סובר לחלק בין שלוק ומ"ש הש"ך והפוסקים הוכיחו דכ"ע אב"י יש לראות דלמא משום חלב הנאסר מבשר דנ"נ ואין דומה לשאר איסורין בס"ס קל"ד עמ"ש באות י"ח ועוד חלב טמא וכדומה וצ"ע בזה:

ובדברי קדשו של רמ"א בתשובותיו סימן נ"ד כתוב לאמר דבשניהם הפירוש בשר פוגם והיינו משחא שליקא וכן משקה דבש ומתני' דאסר שמן קודם שליקה נטל"ש וד' יהודא הנשיא התיר אף קודם שליקה דלא חיישינן לערובי כלל יע"ש. וצ"ל הא דאמר בשלמא לשמואל נט"ל שרי היינו אב"י ולערובי לא חיישינן אמנם מ"ש שם דמ"א דלא תיקשא מהגמרא צ"ע דהתוס' אפשר מפרשים ערובי יין כפירוש רש"י וכמ"ש הש"ך:

והנה מתשובה ההיא איכא למשמע כמה הלכתא גבורתא כמו שאגיד. כתב שם דשומן חזיר שנותנין לשמן זית להקפות שלא יטפטף ס' יש או נט"ל ומעמיד מאחר שנמס ביד עובד כוכבים בטל. הנה ל"ק דנ"נ י"ל דיותר מס' לא נ"ג עצ"ב ולמדנו דמעמיד אף שנט"ל לא בטיל כמו ברי' כו' בסימן זה ס"א. אמנם מ"ש עוד דקודם שליקה נטל"ש ומאחר שנמחה ביד עובד כוכבים נט"ל קשה והא נ"ג מקודם והוה ליה השביח ולבסוף פוגם וצ"ל מדרבנן והיינו ביד ישראל אבל ביד עובד כוכבים חוזר להיתרו וכדאמרן ועיין מה שכתבתי בקט"ו בחמאה ש"ג:

כתב מור"ם מלובלין ז"ל בתשובה סימן ק"ד צאן טריפה ויש הרבה פרות באופן שחלב בטל בס' וישראל שכר הגבינות והחמאה מהשר ועובר כוכבים עושה החמאה וגבינות להשר וישראל ליקח אח"כ אין כאן מבטל איסור דביד עובד כוכבים הוא מבוטל ומה בכך שישראל רואה וראיה מלעקוכ"ן עובדי כוכבים שיש בשמים נדוכין במדוך שלהם דבטל בס' הואיל ואין אסור מעצמו כמ"ש בהגש"ד ש"א אף שישראל רואה יע"ש. ויראה לי דאם שישראל אומר לעובד כוכבים לעשות לו לעקיכ"ן אסור דכיון דאמר עשי לי

משליכי כמאן דעריב בידים עיין חולין יו"ד א' ופי' רש"י דהעובד כוכבים שלוחו וכ"נ דהר"מ ז"ל לא התיר אלא שהעובד כוכבים עושה בשביל השר ✍:

סעיף טו

והוא. עש"ך ועמ"ש בט"ז ואפשר דמ"ש הר"ב והכי נהוג לאפוקי מדעת יש"ש באות שאח"ז דבעינן נגד כל הקדירה וכ"מ מהמחבר גופא דהביא דעה א' בסתם עס"י רמ"ב:

סעיף טז

ואם. עש"ך ועמ"ש בצ"ה בשם או"ה בסתם יש ס' ויש חילוק בין כלים שמדיחין יע"ש. ומ"ש הש"ך באות ט"ו וכ"פ מהרש"ל היינו שהסכים עכ"פ דטוח אין נפגם ומחמיר יותר. ודע דאין לחלק בין מתכות לחרס עיין סימן יו"ד יע"ש:

סעיף יז

שאם. עש"ך ועמ"ש בש"ך קכ"ב אות ב' ובאורח מישור שם ובנה"כ ושם יבואר בעזה"י ועמ"ש בצ"ה בענין נט"ל בחריף נפל לתבשיל אחר או נט"ל בד"א ובקכ"ב יבואר וכאן אין להאריך:

אכתוב קצת דיני נט"ל בקדירה.

א קדירה שאב"י אסור ואין חילוק בין מתכות לחרס. ובמ"י כלל פ"ה אות ס"ד הביא בשם נחלת יעקב סימן כ"ג ד"ה ומ"כ בה"מ להתיר בכ"ח בשם הגאון מהר"ר ליב סרווא"ל. ובתשובת דבר שמואל שי"א בשם מהר"ר שמואל ארקוולטי פקפק מפינכא דר"א (וכ"ה בתשובת הרשב"א עכנה"ג בסימן א' וקנ"ב) והעלה דבה"מ שרי ולפ"ז אותן כלים חשובים שקורין פרציליי"ן וכדומה יש לצדד ומהרלנ"ח בסימן קכ"א האריך יע"ש ולי ההדיוט נראה אף בה"מ לאסור דהמעיין בסוף ע"ז הגירסא שלנו מכאן ואילך לישתרי ומשני אטו ב"י וברא"ש שם ובהג"א דלא אמר נט"ל לכתחלה אסור אלא דכ"ח הוה דיעבד ומש"ה אמר אטו ב"י דהוא מצוי וקרוב לטעות והלכך אף באיסור דרבנן או ספק איסור תורה לא אמרינן לאחר מעל"ע ספק להקל כיון דע"י גלגול בא שיהא דרבנן ובסימן ק"י אבאר אם לא נודע בספק טריפה עד לאחר מעל"ע יש לצדד בכלים חשובים בה"מ.

ב כ"ה אי מהני ביה יישון י"ב חודש נם לענין דיעבד בדבר חריף או חמ"פ לאחר י"ב חודש אי נימא עפרא הוא. הנה בשו"ת ח"צ סימן ע"ח ופ' מתיר דיעבד בפסח שבישלו דבר חריף בקדירה שעברה י"ב חודש וראיה מיישון קנקנים (לקמן קל"ה ועבודת כוכבים ל"ד) וכ"ת דצונן שאני הא דורדייא וזגין שרי לאחר י"ב והם בעין בתוכן כ"ש בליעת המין. והפנים מאירות סימן כ"ג חולק דזגין יותר מיבש בי"ב חודש דשליט אוירא משא"כ בכלי שמור הטעם לעולם וי"נ בצונן וראיה מפ"ז עור הקיבה יבש כו' וכרכום קט"ו. וראיה מקדירות ישברו אמאי לשהינהו י"ב חודש דלא שייך תקלה אלא בגוף איסור לא

בכלים דהא בייי"נ מיישנן ובשו"ת דבר שמואל סימן קנ"ג כ"ח שהוחם יי"נ לא מהני יישון יב"ח וראיה התורה העידה על כ"ח שאין יוצא מידי דופיו לעולם ומוהריי"ק פסק מה"ט בכלי נתר דלא מהני יישון ויש לחלק בין בליעת צונן לחמין עכ"ל. ואני ההדיוט אבאר מחלוקתם. דפ"מ וה"צ מודים בצונן ולפ"ז בשאר איסורין ע"י כבישה מעל"ע ולאחר י"ב חודש עכ"פ התבשיל דיעבד שרי אף בחריף דעפרא הוא וכ"ה בטור קל"ה דהלך כל לחלוחית כו' כ"פ ע"י חמין מר ר"ל ח"צ ז"ל סובר דזגין ודורדייא הוה איסור בעין מהני כ"ש חמין והפ"מ סובר דבכלי הטעם שמור יותר. והדבר שמואל מודה להפ"מ בחמין דלא מהני בייי"נ אמנם בצונן בשאר איסורין אפשר אין ללמוד מיי"נ שהקילו בו כמה קולות בסתם יי"נ:

וחכם א' מחכמי הזמן אמר לי שהב"י בהלכות יי"נ הביא תשובת הרשב"א דאין ללמוד שאר איסורים מיי"נ עכ"ל. ועיינתי בתשובת הרשב"א תקע"ה וז"ל זה פשוט דלא סגי יישון אלא בכלי יין ומפינכא אין ראיה חלוטה דאולי כדי שלא ישתמש קודם. ויש לומר דלכתחלה קאמר דבשאר איסורים לא מהני יישון דגזרינן אטו ב"י הואיל ודיעבד שרי באב"י משא"כ יי"נ דיעבד אסור ובין תוך י"ב חודש לאח"כ לא אתי לאחלופי כמ"ש הח"צ שם. אמנם הרשב"א סיים וז"ל מיהו ביין דוקא סברא שכלה לחלוחית יע"ש הרי בהדיא שמחלק בין משקה יין דקליש ובין שאר איסורין שיש בהן ממש דלא מהני י"ב חודש ואפילו דיעבד אוסר בהמ"פ וה"ה בדבר חריף והרי אתה רואה שמ"ש הפ"מ בכלי לא שייך תקלה מהרשב"א מוכח להיפוך:

גם מ"ש ה"צ מפ"מ דכלים מ"ח חרסין בלועין משקין טמאין נפלו לתנור טמא ובגפת ישנה י"ב חודש טהור אלמא בחרסין לא מהני יישון תי' דמ"מ ריחם פג וטעמם נמר ואין בהם טעם כלל וירצה בזה דלענין איסורין חשיב כעפרא ובטומאה בטומאתן ואני העני תמה על עצמי דמ"מ חזינן דגפת שהוא פסולת שהיה שומן בעין ביישון מהני אלמא שאין בהם לחלוחית כלל ובחרסין יש ש"מ דבכלי שמור בתוכו א"כ אין ראיה מזגין ודורדייא וכמו שחילק הפנים מאירות וכאמור. גם מ"ש הדבר שמואל בחימם יי"נ לאסור וראיה ממ"ש מוהריי"ק נכונה היא שהרי בסימן קל"ה כלי נתר לא מהני יישון יב"ח כהרשב"א מלשון דאמר אין לו טהרה עולמית וה"ה כ"ח אמרינן שאין יוצא מידי דופיו לעולם ואולי הח"צ מחלק בין יוצא ובין שאין לו טהרה ודוחק. גם החילוק בין יין דקליש לשאר איסורין יש לעיין מההיא דגפת בפרק ט' מ"ה דכלים:

גם מה שכתב הדבר שמואל בחימום יי"נ בכ"ח לא ידענא כפי הנראה הוא משנה ערוכה בב"י לקמן סי' קל"ה כ"ח שחימם יי"נ אין תקנה אלא ליבון בכבשן ומתכות הגעלה

והר"ש מבונברק דווקא בכ"ח משמע להדיא דבכ"ח כ"ע מודים בחימום אין מהני יישון כ"א ליבון בכבשן והר"ש מבונברק מתיר מתכות וכ"ח אוסר דאין יוצא לעולם והיינו ע"י חמין שהתורה העידה בחמין הוא וכאמור (דכתיב אשר תבושל ישבר):

סוף דבר הכל נשמע בכ"ח שהוחם בו אפילו איסור דרבנן אין להקל ביישון וע"י כבישה המקיל בה"מ וצורך גדול אין גוערין בו ויראה אפילו באיסור תורה כמו ד"ה עס"י צ"ו. ובמתכות יש לעיין ואין אני מכניס ח"ו להכריע כלל וכלל אלא רק כנושא ונותן בלבד ועדיין צ"ע ✍:

ג קיי"ל כלי שבלע איסור מכף שאב"י דאותו שב"י שרי כמבואר סימן צ"ד אי נימא דווקא כ"ח הא כל שיש תקון בהגעלה לא דנט"ל לכתחלה אסור. המ"י כלל ל"ג אות ג' בכלי שני כתב דעץ דיש תקנה ודאי אף בכ"ש יש להגעיל והוכיח כן מאו"ה תנ"א כ"ה וכ"ח הוה דיעבד ומשמע לכאורה ה"ה קיבל טעם פגום מאב"י אמנם מסתימת הפוסקים בצ"ד כף ב"י לקדירה אב"י דמותר הב"י משמע דא"צ להגעיל כיון שקיבל טעם פגום ובקכ"ב אבאר עוד בעזה"י:

סעיף יח

קדרה. עש"ך כוונתו דהמחבר כתב כאן אם חימם מים קודם לינת לילה צריך מעל"ע מחימום ואדיעבד קאי דלכתחלה אף לאחר מעל"ע אסור קדירה שאב"י וכ"ה לקמן קכ"ב ס"ד יע"ש והר"ב מתיר בין שהיה לילה בין בשר לחלב ובין בין חימום המים לתבשיל שני ואינו. וי"ל הא חד טעם הוא דהוה ס"ס שמא לילה פוגם ושמא כסמ"ק דהרבה מקילין אחר שאין בגוף האיסור ב"י והמ"י כלל פ"ה אות פ"ז העיר בזה בשם הט"ז בקו"א יע"ש והכר"ו אות ו' תי' דקודם חימום המים הוה ס"ס שמא לילה פוגם והמים מותרים ואת"ל לילה אין פוגם שמא כהרבה מקילין ולא הוה משם א' משא"כ לאחר חימום המים משם א' הוא שמא נט"ל בתבשיל כל שאין ספק א' מתיר יותר מחבירו עכ"ל ועיין בקונטרס הספיקות. ומ"מ בלילה בין בשר לחלב אמאי אינו מוכרח הא הוה ס"ס. ועוד הוה ליה לחלק בין הוחמו לשתיה עקכ"ב ט"ו בהג"ה. וחש"ך הניח זה בצ"ע דמים מבב"ח כשאר איסורין הוא גם אפילו אי לא אמרינן נ"נ בשאר איסורין אפ"ה חימם המים מונים משעת חימום ובצ"ד אות כ"ב הארכנו יע"ש. ומ"ש הש"ך אם נקל בשאר איסורים ה"ה בב"ח היינו מים הבאים מבב"ח. אבל בישל בשר ואחר לילה חלב ואחר מעל"ע מבשל תבשיל אף בה"מ אין להתיר כלל וכמ"ש בט"ז:

סעיף יט

לילה. דווקא לילה ש"ך והיינו מתחלתה עד עמוד השחר:

סעיף כ

ובמקום הפסד. עש"ך דמה שפולטת הקדירה במים הוה לח בלח ומים בתבשיל נמי לח הוא ואין כאן חשיבות האיסור ועמ"ש בצ"ג:

ויתר דיני נטל"פ ביארנו בפתיחה ובקכ"ב אבאר בעזה"י וכאן אין להאריך:

סימן קד

סעיף א

עכברא. עש"ך עיין גמרא עבודת כוכבים ס"ח ב' עכברא בשיכרא אסר רב ואמר רב ששת דעכבר מאיס ואסר רחמנא נט"ל נמי אסור ופריך מי מאיס ל"ק הא בדמתא רבא אמר טעמא דרב בשכר משבחת ע"ש והש"ך סובר מדפריך ומי מאיס והוה סובר דרב בדבדבא אסור א"כ איך אמרי רבנן רב סבר נט"ל אסור ועמ"י כלל כ"ב אות כ"ה ויש לכוין דבריו כמ"ש. אלמא דגם דדברא מספקא לן באמת אי נט"ל אף דבעצמו מושבח הוא. אמנם הרשב"א בתה"א קי"א א' חילק בפי' בין מתא כו' והמ"י שם בה"מ התיר בדברא בשאר משקים ולי נראה שאין להקל וכ"ד הפר"ח אות א' אלא שהוא ז"ל כתב לטעמיה ולדידן לא שייך זה. ומיהו אף אם נאמר דברא נמי שוה לדמתה מ"מ רבא חולק על רב ששת דאל"כ לוקי בדמתא והרשב"א נראה דסובר עיקר פגימתן דמאיסי ומש"ה יליף מיניה לשאר דברים המאוסים עב"י וא"כ כי מקשה ומי מאיס אכולי קא מקשה ואין להאריך:

סעיף ב

או. עש"ך הראה לק"ה אות ב' ושם הקשה דברי המחבר אהדדי דכאן משמע בחומץ בעינן מעל"ע. ובס' בית ישראל תי' דכבוש בציר או בחומץ להרתיח הוה דרבנן וספק לקולא משא"כ לקמן באיסור תורה ודאי אף בכדי שיתחיל להרתיח אסור דרבנן וה"ה בוודאי איסור דרבנן והבל"י אות ב' כתב כדי שירתיח הוה ספק ובספק דהכי הוה ס"ס ולקמן סימן ק"ה אבאר אי כדי שיתחיל להרתיח הוה ד"ת או דרבנן:

סעיף ג

ודווקא. עש"ך וכבר התבאר בט"ז והנה"כ ביאר יותר דודאי לא הוה בריה אלא במשקה אף שא"א לבררו חיישינן שמא פגע בממשו של איסור כעדשה דלקי עליה וחמיר והוה כעין בריה מש"ה חששו ולא בשאר שרצים דלא לקי לא גזרו וביבש אה"נ דבטל כיון דלא מינכר האיסור בעין לא גזרו דבריה ממש לא הוה ויש לעיין באו"ה כלל כ"ה ובל"י ע"ש וע' בה"פ ומדבריו כאן משמע יבש בא"מ כל שא' נט"ל בחבירו א"צ ס' ויש לדחות ועיין מ"כ ובק"ט אבאר עוד. וכזית מנבילה בלח אפשר דלא שכיח הוא שלא יהא אפשר להסיר במסננת ואין להאריך:

סעיף ד

נמי. עש"ך והיינו ספק איבעי' נכנס בגדר הספק והפר"ח כאן אות ה' ובסימן ל' אות ב' דספק איבעיא אין נכנס בגדר הספק ועס"י ק"י דשם יתבאר דאנן קיי"ל דשפיר הוה ספק הן לענין ס"ס והן לענין ספק דרבנן לקולא וכאן משום דהוה כעין חסרון ידיעה:

סעיף ה

ויש. עש"ך ועמ"ש בט"ז ובה"מ שרי. וא"ל הא הס"ס שמא היה קשה ושמא הלכה דחומץ חלא ושיכרא אין פוגם דספק פלוגתא דרבוותא הוה ספק גמור ושמא כתי' הב' של הש"ך באות ד' דזה הוה כספק חסרון ידיעה:

סעיף ו

אפילו. עש"ך והיינו אף דעירוי אין אוסר יותר מכ"ק מ"מ העמוד יורד עד למטה ונוגע הקילוח מעט מעט בעכבר ונאסר הכל. וה"ה כל עירוי דבר לח היתר על איסור צונן שלא נפסק הקילוח דינא הכי:

ודע דהפר"ח כתב באות ו' דזה למ"ד חנ"נ בשאר איסורין ואמת שי"ל ברא"ש דלית ליה חנ"נ אבל מ"מ צ"ע דוודאי הכין הוא דאם עכבר מונח בשולי הקדירה ע"כ צריכין לומר דהעמוד יורד עד למטה ונמס הכל וכיון שכן נתערב הכל יפה וודאי למ"ד דלא נ"נ בשאר איסורין שרי דלא שייך אפשר לסוחטו דנבלל יפה. ולפ"ז אם נמצא חתיכת נבילה בשומן כה"ג נמי יש לצדד בה"מ דלח בלח לא נ"נ בה"מ וזה כלח בלח דמי דנבלל יפה עס"י צ"ב וצ"ט דלא נודע אי נ"נ וצ"ע לדינא ✍:

סעיף ז

ואם. עש"ך דאם עירו ס' לא מהני דכל עירוי ועירוי נ"נ ואף דנ"נ הוה דרבנן וא"כ אמאי נחמיר מספיקא יש לומר דרך השומן להיות נמס ע"י עירוי וכיון שהעכבר נמצא שם מזמן לזמן אמרינן כמו שהוא עתה כן היה קודם. ולפ"ז יש לעיין אם טלטל הכלי עם השומן ממקום למקום ונמצא עתה עכבר יש לומר ממקום למקום לא מחזקינן איסורא והיינו בשומן רך דיכול להיות שעתה נפל ובה"פ יבואר זה בסימן תס"ז. והנה בעירוי לא מהני ס' ובלא עירוי רק כבוש מהני ס' והא דבקשה צריך נטילה הוא חומרא בעלמא דמדינא כ"ק סגי ועמ"י דמאוס הוא הצריכו נטילה ואין להאריך:

סעיף ח

ובמקום. עש"ך משמע אף שיש ס' אם הוא מאיס אסור לבה"כ ואף רק מאוס לדידיה ועבט"ז ובקי"ו אבאר עוד בזה בעזה"י:

סעיף ט

אם. עש"ך והוא מתה"א ק"י ב' ובב"ח כתב בס"ה ובק"ג דחילוק יש בדברים הפגומין מעיקרא אף כזית בכא"פ שרי ובין דברים משובחים אלא שנט"ל בהיתר כל שיש כא"פ

אסור ואני תמה על עצמי הא דברים הפגומין נמי הכי אסרינהו רחמנא ואפ"ה כל שהיתר רבה שרי ה"ה במשובחים ונט"ל בהיתר פגום קצת כיון דטעם פגום לא אסרה תורה חד בב' בטל במין במינו אף שיש כזית כא"פ ולא מצאתי לא' מהאחרונים שיאמרו בזה. ובקצר מ"א ב' לא זכר כלל מזה דסתמא כפירושו היתר רבה היינו משהו יותר או חד בב' ואפילו יש זית בתערובת בין במשובחים או פגומים וכנ"ל ✍ועס"י ק"ז ומ"ס ק"א ששם החמיר באין ה"מ במאוסין יע"ש:

סימן קה

סעיף א

ויש. עש"ך יש לי בכאן הרהורי דברים לכן אמרתי אשיחה וירוח לי:

הנה הר"ב הביא ב' דעות בכבישה דעה א' בסתם לאסור והוא ממהרי"ש באו"ה כלל למ"ד ד"ד בהג"ה ויש מקילין הוא דעת או"ה שם ד"ד (וט"ס ד"י) והש"ך הוסיף מלת "לציר מה שלא נזכר בהג"ה וסבור הייתי דכחדא חשיב להו מעל"ע או ציר כדי שירתיח. ואמנם מ"ש שכן משמע מהרשב"א והרא"ש והט"ו בסימן ס"ט סי"ח הוא ממ"ש דמולח בכשא"מ מה שחוץ לציר שרי כו' אני תמה דע"כ הטעם דם אינו מפעפע למעלה שהרי הב"י כאן אמ"ש טור דחתיכה חציה בציר שמן אין מפעפע למעלה כתב הב"י דלא קשיא אמאי לא מפטם היתר לאיסור (ואזיל לשיטתו בסעיף ט' ועש"ך אות כ"ח) דדם אין מפעפע למעלה אלמא דם חלוק הוא משאר איסור כחושים דהיתר מפטם להו עכ"פ ושהרי הר"ב אומר כן בסימן ע"ו ס"ב בהג"ה דאם הדגים על העופות מותרים דם אין מפעפע למעלה הרי במליחה ממש דאנו אוסרים בס' וגם אין בקיאין אפילו הכי דם חלוק הוא דאין טבעו ללכת למעלה אלא למטה או לצדדים ומוכח כן בדוכתי טובא א"כ אין ראיה כלל מדם וכדאמרן גם מ"ש הש"ך דבס"ס ע' מה שחוץ לציר מותר קשה דדם שאני דאין מפעפע למעלה:

עוד אני תמה על עצמי דוודאי הפרש גדול יש בין ציר למעל"ע דבציר יש בו ב' בחינות א' כשיעור שירתיח הוה כבוש הב' מתורת מליח כרותח כמבואר בסימן ס"ט וע' ואם כן וודאי בס"ס ע' דמה שחוץ לציר שרי אף בשהה הבשר מעל"ע ופלט כל צירו יע"ש. ואמאי לא נאסר ממליח שמבליע בס' לדידן דבמליחה עכ"פ אין בקיאין וע"כ הטעם דם אין מפעפע למעלה רק למטה או לצדדין גם בציר ודאי מה שחוץ לציר בשאר איסורין אסור דבמליחה א"א בקיאין וציר זה מליחה נמי אית ביה. וראיתי במ"י כלל כ"ב אות ט"ז כתב וז"ל הש"ך אוסר בשמן מה שחוץ לכבישה ול"נ דציר כח המלח נכנס בכל חלקי הבשר והביא ראיה ממה שכתב הב"י בסימן ס"ט עכ"ל וכוונתו ממה שכתב הב"י

בשם הרשב"א כח המלח טבעו דק יע"ש ולא ידענא אמאי לא כפשוטו דציר מתורת מליחה קאתינן עליה ובשמן האיסור עכ"פ אוסר מה שחוץ לציר מידי דהוה טהור תפל וטמא מליח ונגוע בקצהו וטמא שמן עכ"פ אוסר בכל חלקי הטהור וכדאמרן:

וראיתי להכה"ג בהגהות הטור אות ד' אף דהלכה כדעה א' (גם בהר"ב נוהג זה הדין עס"י רמ"ב) מכל מקום בת"ח גילה דעתו די"מ עיקר וכתב ש"ך דבשמן במליחה אסור חוץ לציר בכבישה מותר. והעתיקו דבריו הבל"י אות ב' והבאר היטב ובין יהיה הפירוש דבציר אסור ובכבישה מעל"ע שרי בשמן זה אי אפשר כמ"ש דהש"ך מדמה ציר לכבישה ובין יהיה הפירוש דבציר וכבישה שרי זה הפך דעת הש"ך. ומה אעשה שעונותי גרמו שלא זכיתי להבין ד' הש"ך בכאן:

עוד זאת אדרוש דהר"ב סיים כמו בבישול ויש לראות בצ"ב מבואר מחלוקת ר"י ורש"י וכאן נמי בס"ד ולפי' רש"י שכפי הנראה הוא שיטת הר"ב שם אם כן בישול נמי אין מפעפע למה שחוץ לרוטב אם לא שנימא להיות כח הרוטב שולט להפליט בלוע מלמעלה למטה אבל איפכא אם איסור נפל לתוך הרוטב ומקצת חתיכה בולעת לחוץ שפיר הרוטב מוליך לחוץ ובסימן צ"ב לא משמע כן ועמ"ש בט"ז וש"ך שם ועמ"י כלל כ"ז אות י"ז באווזות שצולין ברא"ט בעקי"ן ומ"ש שם דהמחבר כאן פסק כר"י בס"ד לא ידענא דמביא רש"י ור"י ולענין הלכה בחתיכה א' חציה חוץ לכבישה במעל"ע אין אוסר וחומרא שאין מצטרף ס' למה שבתוך הכבישה (עיין או"ה למ"ד ד"ד) ובציר דין מליחה יש לו בכל הלכותיו. ובשמן באין ה"מ יש לאסור כש"ך בכבישה מעל"ע ומיהו הא לא אמרי' דהיתר כו' ובמליחה גופא עש"ך אות כ"ח ובה"מ יראה לצדד להקל. ואמנם מחתיכה לחתיכה שאצלה שמונח ע"ג יראה שאף הש"ך יודה דבשמן חוץ לכבישה אין מפליט מזה לזה וצ"ע בכל זה ✍:

סעיף ב

ואם. עש"ך ומ"ש הב"י התנצל כו' ר"ל אמ"ש בב"י דה"ה לחומץ שעד שיעור זה לא נאסר אלא כ"ק לזה בלבד למד מציר אבל כשיעור שירתיח אפשר דאוסר קצת יותר כ"נ וז"ש הש"ך דבש"ע דוחק לישב כן שהרי כתב ציר וחומץ כמבושל משמע דין א' להם. והפר"ח אות ד' העלה גם כן דבחומץ לא נאסר אלא במעל"ע ובפחות אפילו כ"ק לא נאסר דציר מטעם מלוח הוא. עוד הקשה דכאן פסק המחבר דמיד נאסר כ"ק ובסי' צ"א פסק דבעינן שישהה שיעור מליחה יע"ש וכמ"ש הש"ך שם אות י"א וכאן איירי בשאר איסורים לא מדם. ויש לומר דהמחבר סובר כבוש בציר בולע כ"ק כמו חומץ דלאו מתורת מליחה קאתינן עליה אלא כל שמונח באיסור צלול קליפה בעי והכין מסתבר שהרי או"ה כלל ל'

ד"י מצריך קליפה בכל איסורים בצלול שלא שהה מעל"ע והביאו הת"ח כלל כ"ב ועש"ך בצ"א אות י' ונהי דאנן קיי"ל בהדחה מ"מ חומץ וציר דחזק קליפה בעי מיד. ובשיעור שירתיח בחומץ המ"א חילק בין חומץ חזק לאין חזק עיין בל"י בסימן ק"ד אות ב' ויש להחמיר בחזק עכ"פ:

ומה שכתב באיסור נט"ל כבר נתבאר בט"ז ומ"ש דיש פוסקים ב"י גם לינת לילה כו' השיג הכה"ג בהגהות הטור אות ו' דמה צורך ללינת לילה הא מעל"ע הוא ולדידי יש לומר דהכי קאמר א"נ תאמר דנט"ל לאחר מעל"ע והפליטה בסוף מעל"ע כמו שתירצו בזה האחרונים מכל מקום איכא נמי סניף דג"י (אף דלא הוה משום זה לספק מכל מקום לסניף אמרה) גם לינת לילה כו' דמה"ט מקילין בהוחם מים בס"ס יע"ש:

שאלה שלש חביות עומדין במרתף בא' יין ובא' שכר ובא' חומץ ומצאו בהם כבוש חתיכת בשר וכבד וחלב וא"י אם שהה מעל"ע או לאו מה יהיה משפט המשקין ומשפט הבשר והכבד:

תשובה אשיב בקצרה לכאורה יאמר דם שבישלו לדידן דרבנן וכבוש כמבושל וספק כבוש בדרבנן שרי כמו בב"ח אמנם זה טעות דכבוש מפליט ומבליע לא מבשל ממש עס"י ס"ט בשר המלוכלך כו' ובת"ח כלל ג' ובמ"י אות ד' ואף דם שמלחו אין עובר עיין מנחות כ"א משמע הטעם דמליח כרותח אפ"ה י"ל עיקר הטעם דמלח משנה לדם מכמות שהיה משא"כ כבוש וכאמור וכ"מ באו"ה כלל למ"ד ד"א בשר בתוך דם כבוש אסור מן התורה וכבר כתבנו במקום אחר (עיין פתיחה להל' מליחה) אפילו דם בעין שבישלו דרבנן ויש כדמות ראיה מבכורות כ"א ב' חלב מנלן דשריא מבב"ח והא דם שבישלו דרבנן וקשה מנלן מבב"ח אלא הוכחה הוא מדהתירה תורה דאשתרי וש"מ כבוש לאו כמבושל ממש ויש לדחות דמ"מ התירה התורה בבישל תחלה כ"א לבדו (דיש בישול אחר בישול) ואין להאריך ומ"מ כן הלכה. ודם הכבד כתבנו בסימן ע"ה דרבנן יש להקל במשקה שנמצא בו הכבד ויין י"ל דדם נט"ל בו עס"י ק"ג ומה יהיה משפט החתיכות הנה בסי' ס"ט סט"ו מבואר שם ואין להקל כאן בספק כבוש. ואמנם בכבד יש לעיין ביה ועבת"ח כלל כ"ד ובמ"י אות ב' ובצ"צ קכ"א די"ל כבד אוסרת ואין נאסרת בכבוש וגם ספק אי נכבש מעל"ע בצירוף ב' הפעמים יש לצדד אי נתערב בתבשיל ויש ה"מ וכבר ביארנו מזה במקום אחר גם בחומץ יש לצדד דהוה חליטה וכאמור:

סעיף ג

ובפחות. עש"ך וה"ה דיש נ"מ אחרות וחדא מינייהו נקיט. וראוי שתדע דכבוש בטל בס' כמ"ש או"ה כלל למ"ד ד"ד ואפילו קליפה במקום שנגע א"צ ומיהו זה במעל"ע אבל

ציר וחומץ דמיד נאסר כ"ק ודאי אף במעל"ע ס' בעי וקליפה וכן לאו"ה במים מעל"ע (אלא דלא קיי"ל כאו"ה בהא) ומ"ש דנ"מ לאיסור דרבנן והיתר כחושים ממש דמליחה כ"ק כמ"ש באות ל"ז (ט"ס ל"ו) תראה בזה דבר חידוש והוא כמו שאגיד דווקא שניהם כחושים ממש הא היתר שמן מפטם לאיסור אף בדרבנן דאודי אודי ליה הר"ב להמחבר בס"ה (מדשתיק) וגדולה מזו אפילו כחוש ששייך דררא דשומן א"א בקיאין בבעין ומפטם ודווקא כחושים ממש ואמנם במליחה בדרבנן ואיסור כחוש ממש אף שהיתר שמן לא מפטם ליה והר"ב גילה דעתו במ"ש בס"ט באיסור דלא שייך שמנונית כמו חמ"פ וכן בא"ח תס"ז חטה בתרנגולת אף בתרנגולת שמינה. וכן כתב המ"י בכלל ל"ה אות י"ג דסברת הר"ב לפסוק כהמחבר בצליה דהיתר מפטם לאיסור ובמליחה אין היתר מפטם לאיסור ועיין שם כלל כ"ג ובמ"י אות ז' ה' ס' ובש"ך אות כ"ה ושם ובסוף הסימן יבואר עוד. ויש נ"מ בה"מ בכחוש קצת אלא דהש"ך חדא מינייהו נקיט:

סעיף ד

וע"ל. עיין ש"ך ועיין מה שכתב כאן בש"ך אות א' באורך:

סעיף ה

וראוי. עש"ך ויש קצת חיסור לשון במ"ש ויש פוסקים דכ"ש כו' צ"ל אבל כ"ח מבליע או להגיה בע"א. ולהלכה העלה כהמחבר והר"א ואבאר. בעירוי שלא נפסק הקילוח לחומרא קי"ל דמבשל כ"ק מחמת ספק והלכך בשבת אסור לערות שמא מבשל ובב"ח הקליפה אסור בהנאה וכלי הנאסר במליחה כ"ק לא מהני להגעיל ע"י עירוי דשמא אין מבשל כ"ק וצ"ע בזה. ועירוי שנפסק הקילוח וודאי אינו מבשל אלא אפילו מבליע ומפליט הוה רק חומרא בעלמא מדרבנן לא מן התורה כמ"ש במ"א או"ח תס"ז אות ל"ג דאדמיקר א"א דלא בלע פורתא ועמ"ש בצ"ב ובאין יס"ב פסק דצריך קליפה והיינו בכ"ר אבל כ"ש יראה דבאין יס"ב אפילו קליפה לא בעי והטור י"ל יע"ש ועיין מ"י כלל כ"ג אות ד' ונ"ז אות כ' חילק במאכל בעי קליפה באין יס"ב ולכלי באין יס"ב אף בכ"ר אין אוסר ומשמע אף מאוכל לכלי באין יס"ב בכ"ר אין להחמיר ועמ"ש בסימן ס"ח ולקמן סוף הסימן אבאר על הסדר בעזה"י:

סעיף ו

הכל. עש"ך ובאות כ"ח אבאר אי שייך פיטום מהיתר לאיסור כשהיתר קר ובאות ל"ז אבאר באורך בצליה בה"מ אי בקיאין בין כחוש לשמן:

סעיף ז

אבל. עש"ך דבנפסק הקילוח נמי כ"ק והראה מקום לאות ט' ויראה שצ"ל אות י' דכהר"ב עיקר דבכלי שייך תתאה דליש"ש כולו אסור יע"ש:

סעיף ח
אם. עש"ך ועמ"ש בצ"ד בש"ך אות ל' ובט"ז אות י"ד להלכה:

סעיף ט
ואם. עש"ך מה שהקשה על יש"ש דסמ"ק אפילו בשניהם חמין אין אוסר כ"א כ"ק משא"כ לדידן כתב המ"י כלל כ"ג אות ב' תמה עליו דהש"ך ה"ק לפי טעם הסמ"ק דמחלק בין מליחה דלא אמרינן בי' תתאה גבר דדין א' קר וא' תם יש לו א"כ לדידן בצלי נמי כל שמונחין זא"ז אין הא' מתגבר על חבירו וההם מבליע בקר ולא כסמ"ק דאילו להסמ"ק אף בשניהם חמים כו' ונכון הוא יע"ש. ועמ"ש באות כ"ח ול"ח באורך. ומ"ש ס"ס ס"ג ט"ס וצ"ל ע':

סעיף י
איסור. עש"ך ותוכן כוונתו דיש"ש פוסק בכלי לא שייך תתאה והלכך נפל חם יבש שיש לו רטיבות קצת נאסר העליון כולו ועמ"ש באות כ"ג והיינו אף בנפסק הקילוח ומבליע ומפליט כאחד עמ"ש בט"ז אות כ' ולאחר שהונח בכלי שני דין כ"ש יש לו ומפליט או מבליע לא כאחד ומיהו מבשל ודאי אינו אף בשעת נפילה עיין שבת גבי האלפס כו' וע"ז השיג הש"ך מפסחים ע"ו קס"ד חרס צוננת אלמא עילאה גבר וליש"ש אפילו תתאה גבר חרס לא שייך תתאה ולא עוד אלא אפילו עדיף מנוגעין באוכלין דאם ההיתר חם כ"ק ואלו בכלי אף שהיתר חם מפליט מכלי צונן ומבליע בחם. ובכר"ו הליץ בעד יש"ש ותוכן כוונתו דבכלי אין מקרר לעליון ומפליט ומבליע מזה לזה אבל לא מבשל ואלו בתתאי חם מבשל נמי וא"כ בפסחים שיהא הרוטב נצלה מחום החרס ובחרס צוננת ע"כ דעלאי גבר ויפה כתב. ומ"ש מתוס' חולין קי"א עמ"ש בסי' צ"ד אות ל"ב בש"ך יש ליישב זה ומ"ש דיש"ש בסימן ע"ו אוסר הכל במליחה כולו (וחולק אהר"ב בצ"ח דכ"ק י"ל דהתם במעשה דרש"י בציר כל הלילה וכבוש הוא ועמ"ש בסימן ס"ט במחלוקת הפרישה והט"ז כבוש כדי שירתיח בכלי יע"ש ומ"מ להלכה קיי"ל כהר"ב וכאמור:

סעיף יא
אסור. עש"ך ועמ"ש בט"ז מזה באורך:

סעיף יב
ירך. עש"ך הנה המחבר פסק בצליה אף באיסור דרבנן כמו שומן גיד נטילה אף שהרשב"א כ' בקצר ל"ח א' דראוי להחמיר באיסורי תורה מ"מ בארוך צ"ה א' סתם ולמעשה ראוי להחמיר משמע אף בדרבנן ואפילו בכחוש גמור ודרבנן יראה פסק המחבר דמדינא צריך בצליה נטילה וכפסק הרא"ש ז"ל ועפר"ח אות י"ד ועמ"ש באות כ"ז כ"ח ומ"ש בת"ח כלל ל"ז מקודם דבקליפה סגי יבואר באות כ"ז ול"ח:

סעיף יג
אבל. עש"ך וכן הגי' הט"ז ועיין פרישה וע' מ"ש בצ"ב:

סעיף יד
וחתיכת. עש"ך הראה מקום לאות י"ט ושם לאות י"ד (ט"ס י"ח וי"ג) ולדעתי כוונה מיוחדת כיון האדון ז"ל במ"ש דהיתר מפטם לאיסור והדר אזיל האיסור כמו שאגיד. דהב"י למד זה מריחא פסחים ע"ו ב' ושם פרש"י ד"ה בשר דאזיל ריח משמן היתר לנבילה ומפטם ליה ואח"כ יש כח לילך ריח מנבילה לכשירה דמפוטם הוא וה"ה לענין בליעה כו' אבל הא לא אמרינן דשומן היתר הנבלע באיסור נ"נ ואח"כ אוסר הוא דאין הנאסר כו' כה"ג עב"י אלא כדאמרן דהיתר מפטם לאיסור ונעשה שמן ושוב יש כח באיסור גופא להבליע בכולו. ולפ"ז אין השגה ממ"ש הפר"ח אות י"ט ממ"ש הרשב"א בתה"א ק' ובחדושיו פג"ה דבר הנבלע כ"ק והיתר שמן או שומן גיד על היתר שמן אפ"ה אין אוסר יותר מכ"ק אלמא דאין היתר מפטם כו' ולפי מ"ש יש לחלק בשלמא איסור והיתר בעין מונחים יחד תחלה מפטם היתר לאיסור והדר כו' משא"כ איסור מועט כמו רוטב נבילה כחוש ומעט שומן של גיד שנמחה ונפל על היתר שמן כיון דלא היה מפוטם מעיקרא אין בו כח להתבלע כ"א כ"ק או נטילה והמעיין בנה"ך יראה כן אלא דא"כ לקמן ס"ז בלעה בדברים שאין מפעפעי' אפלו נצלו יחד והיתר שמן א"כ תחלה מפטם היתר לאיסור בעין ונעשה שמן נימא דיש לו כח להתבלע ולצאת מהחתיכה בלא רוטב וע"כ צריך לחלק עוד דלצאת מחתיכה אף כה"ג אין לו כח וזה שינה הש"ך באות י"ט והמעיין בב"ח יראה שהם שני תירוצים והבן:

ואכתי יש לחקור אם היתר מפטם דווקא בשניהם חמין וכן משמע מדרישה אות כ"ב בשם יש"ש דבצליה היתר מפטם שנצלו זה עם זה ושניהם חמין. ועש"ך אות כ"ח גילה דעתו במליחה דהיתר תפל אין מפטם ובצליה לא ביאר. וסבור הייתי לומר בצליה ממ"נ אי החם למטה תתאה גבר ושניהם רותחין מיקרי ומפטם ואי תתאה צונן או מונחים זא"ז בקליפה אפילו איסור ואל תתמה ע"ז שהרי הר"ב אומר כן בפר"ח אות ל"ה על מ"ש הש"ך באות כ"ח דטהור תפל אין מפטם דל"ק מסימן ע' ס"ד דהטריפה מלוחה למטה היתר מפטם דתתאה גבר והוה שניהן מלוחים עכ"ל. אלא דצ"ע א"כ צא ופרנס דברי הש"ך ז"ל במ"ש לקמן הטור והמחבר בשלמא להטור שפיר דבמליחה אין חילוק בין תתאה שפיר שייך דינא דהש"ך מה שא"כ להמחבר וכ"ת במונחים זא"ז הא להמחבר מונחים זא"ז דין תתאה יש לו כמ"ש הלבוש סי"א ושם יבואר:

סעיף טו

וכל. עש"ך וכן הלכה ולא הוה כסיל בחושך הולך דמספיקא כו' ועוד עיקר הטעם כמ"ש הרשב"א דמ"מ נשאר יותר רושם הנטילה כו'. ודע דבכחוש אלא שא"א בקיאין הנטילה מדינא והס' חומרא ובשמן גמור הס' מדינא והנטילה חומרא להפר"ח ומ"כ ובסוף הסימן אי"ה אבאר על הסדר. וק"ק במ"ש הר"ב ואפי' יש ס' צריך נ"מ פשיטא השתא בשמן ממש כ"ש בכחוש שא"א בקיאין דמדינא הוא:

סעיף טז

או. עש"ך אולי כוונתו דם בעין כמו דם הקזה ודם הלב לא שייך ביה והוה וודאי כחוש משא"כ ציר ע"י מליחה חשיב הוא כדבר שיש בו סרך שמנונית וכמ"ש הט"ז אות כ"ו ותדע דאל"כ דם שמלחו דרבנן ואמאי מחמירין במליחה בס' וא"ל דהיתר מפטם אלא כמ"ש ובסוף הסימן יבואר עוד:

ודע שמ"ש המחבר ס"ו חם על צונן כ"ק וצונן לחם הכל אסור פשיטא שביש ששים נטילה בעי וכ"ש הוא משניהם חמין כמ"ש הב"י ומיהו בכחוש לגמרי נמי אם חם למטה נטילה ולמעלה קליפה ואף לדידן יש נ"מ כחוש באיסור דרבנן:

סעיף יז

הא. עש"ך האריך והעלה דבב"ח איסור מגופו הוא. ובצ"ב הבאתי ראיה מהר"מ ז"ל פ"ט ממ"א אפילו אפר בב"ח שאין בו לחלוחית חלב אפ"ה אסור. וכתב הש"ך דבצ"ב בלא ניער אוסר אחרות כ"נ ובכחושים החתיכה שבלעה הטפה והחתיכה שאצלה הא לא"ה מפטם חד לחבריה ואף דאין בקיאין מ"מ בבלוע אנו בקיאין כמ"ש באות ח"י וה"ה בב"ח דייניגן ליה כבלוע לענין זה דבקיאין כיון דמ"מ אין אסורה מעצמה כ"א ממה שנפל טפה עליה ובצ"ב הארכתי:

סעיף יח

אפילו. עש"ך ועמ"ש בט"ז אות י"ו בזה. וראוי שתדע הא דבלוע אין יוצא היינו אפילו משהו ומה"ט באו"ח תס"ז סי"ב במליחה מתיר אחרות דבלוע אין יוצא אפילו משהו וממקומו מוכרע מחולין מפלט לא פליט אפילו משהו דאל"כ תו המשהו עם בשר שנאסר הוה מב"מ וכן לדידן חנ"נ אם היה משהו יוצא תו נ"נ:

המ"ב בתשובה פי' ס"ט הוכיח אפילו איסור בעין נוגע בחתיכה וחתיכה בחתיכה כל שאיסור כחוש אין מפעפע מחתיכה לחתיכה ול"ת דווקא כי סילקו להבעין וראיה ממ"ש בת"ח כלל כ"ח לב דבוק בחתיכה בקערה אין אוסר חתיכות אחרות שנוגעין בזו אף שעדיין הלב שם ומא"ח תפ"ז אף שחטה עדיין באין אין אוסר אחרות וכדבעינן למימר לקמן באות ל"ח באורך סוף דבר לענין בלוע להיות יוצא אנו בקיאין גם בבלוע א"א היתר

מפטם לאיסור הבלוע להיות יוצא מחתיכה לחתיכה. ויש לחקור באיסור כחוש ממש דרבנן והיתר אי כחוש ממש אי בקיאין הואיל ומפטם גופא דבר השנוי במחלוקת גם מא"ח ה"פ תס"ז אבאר לקמן לדינא ✍:

סעיף יט

אם. עש"ך ועמ"ש באות י"ד כי לכאורה הם שני חילוקים יע"ש. ולדינא הכי מסתבר דבעין היתר מפטם לאיסור לא בבלוע ומליחה יתבאר לקמן באות כ"ח ול"ח:

סעיף כ

אוסרת. עש"ך ועיין או"ה דמשמע קצת דאם מונחים ב"ח ושומן איסור נגעה בא' דראשונה אסור ולקמן אבאר באות ל"ה דאינו כן אלא כשיש ס' בשתיהן שניהן מותר והראשונה נטילה במקום שנגע ומיהו אי נאסרה הראשונה תחלה פשיטא דבעי אחר כך ס' בשנית נגד הראשונה כולה לדידן דנ"נ וגם נטילה במקום שנגע הב' לא' ואם בלוע אין שמן אז פעם הקולא ופעם לחומרא וכדבעינן למימר קמן בעזה"י:

סעיף כא

או. עש"ך ודייק ליה מדלא כתב סתמא דבלוע מפעפע איסור וכ"א כדיניה כו' וצ"ל דבלוע בכלי עדיף ליה שהרי הר"ב אומר כן בס"ג איסור שהניחו בכלי היתר אמרינן תתאה כו' ומשוי ליה לגמרי ובש"ך אות י' קערה שמלח בה אלמא בלוע מכלי יוצא שפיר אדמוקיר ליה אף לענין לאסור כולו שמן עדיף עיין אות כ"ג כ"ו כו' והפר"ח אות כ"ו והפ"ת אות י"ב חלקו דמכל מקום אוסר כ"ק והפ"ת מביא ראי' מפסחים ע"ו חם לצונן מדיח והא אדמוקיר בלע ואמאי לא מוקי בבלוע יע"ש. ואני תמה שבאיסור והיתר הארוך כלל ל"ו דין ד' מבואר ההיפך דאם הוטל בשר שבלוע מחלב בקערה קרה הקערה צריך הגעלה ואיהו סובר שם דבכלי שייך תתאה גבר ואפ"ה אדמוקיר יוצא מבשר חלב הבלוע ואוסר לקערה כ"ק ונראה באין הפסד יש להחמיר כפר"ח ופ"ת:

סעיף כב

אבל. עש"ך ומכל מקום לכתחילה אין לעשות כן ליגע ב' קדרות חמות אפילו אין בהם תבשיל עי' כה"ג ובל"י אות כ"ב. ויראה דאין כלי אוסר כלי אפילו בלוע שומן ועיין אות כ"ג:

סעיף כג

אוסרת. עש"ך הנה שני דברים יבשים לגמרי אוסר בצליה ואפיה כ"נ עיין או"ח תס"א ס"ה מצה שנגעה בחמץ כ"נ וכן הוא מבואר בכמה דוכתין אלא להפליט מכלי אל אוכל יש חילוק בין יבש לגמרי אוסר כ"ק מכלי לאוכל ורטיבות קצת כ"נ מכלי לאוכל עס"י ס"ט אות ס"ד (ט"ס ס') הלכך לדידן דהיתר מפטם לאיסור אם כן ברטיבות קצת אוסר

עד ס' דא"א בקיאין בין כחוש לשמן וביבש לגמרי דאין מפליט מכלי לאוכל כ"א כ"ק יראה אף בהיתר שמן אין אוסר כ"א כ"ק ומה שהניח הש"ך בצ"ע אם נבלע שומן בכלי עס"י צ"ד והפר"ח אות כ"ח מתיר אף בנבלע שומן בכלי מ"מ בלא רוטב אין אוסר כ"א כ"ק ביבש לגמרי ובסי' ס"ט אות נ"ד ביאר עוד שם וצ"ע ✍ועמ"ש לקמן בסוף הסימן:

סעיף כד

וי"א. עש"ך הנה כאן כתב המחבר קליפה אלמא קרום גופא אין אוסר כ"א כ"ק ובסעיף ט' פסק במליחה בקרומית נטילה וכ"ש בצליה והפ"ת העיר בזה ובסימן ס"ד סעיף כ' סתם כהר"מ ז"ל דהקרומים במליחה א"צ אפילו קליפה והר"ב בהג"ה בהפסד קצת מתיר ע"י קליפה וצ"ע וי"ל:

סעיף כה

ואם. עש"ך מ"ש לא נמלח תחלה המ"י כלל ל"ז אות ט' דלא נמלח לבדה אלא עם בשר אחד דאל"ה אסור משום דם והכר"ו אות ה"י בספק אי נמלח ה"ל ספיקא דרבנן דם שמלחו משא"כ חלב ספיקא דאוריי' יע"ש לא הבינותי חדא לש"ך בנה"ך סי' ס"ט באשה ששכחה אם מלחה איתחזק איסורא יע"ש (ואולי בפ"ע אומר ומ"ש בכר"ו ונצלה צ"ל נתבשל) ועוד ממ"נ אי לא מלחו אסור מדם ואי מלחו כבר נ"נ גם מ"ש דספק דאורייתא לא ידענא דהא נתבשל עתה ונ"נ. ולדידי י"ל דלא מלחו ויש ששים נגד החתיכה בה"מ החתיכה מותרת ואפשר דמצטרפת החתיכה לס' עס"י ע"ט סי"א במ"ש שם ובפר"ח שם משא"כ מחלב כו' ומיהו בסימן ע"ב מבואר טעם דשמא פ"א חוץ לרוטב וא"כ בלא"ה דהקרום מפסיק הוה דבוק גם מחמת הקרום גופא שאוסר בששים בבישול כמ"ש הט"ז אות ח"י ומיהו נ"מ אם יש ששים נגד הקרום אפ"ה נ"נ מחמת חלב שעליו. ובענין הקרומים אבאר באות כ"ז:

סעיף כו

מליח. עש"ך והר"ב לא הניח כאן דסמך על מ"ש שם דא"א בקיאין ובה"מ שרי במליחה מועטת אפילו בשמן גמור אבל באין ה"מ אפילו כחוש ומליחה מועטת יש להחמיר דא"א בקיאין בין כחוש לשמן וא"א בקיאין איזה מליחה מיקרי מועטת וכדבעינן למימר קמן בעזה"י:

סעיף כז

ולהצריכם. עש"ך ראוי לבאר ע"ד הפשט. הנה גירסת הש"ך והמנחת כהן ח"ב פרק ו' צ"ב ע"ג ואם הוא שומן הגיד והקרומות בוי"ו הפירוד וכ"ה דעת הלבוש סעיף ט' וביאר המ"כ דשלשה חילוקים יש כחוש (היינו בשר כחוש) כ"ק במליחה אף באיסור תורה (כמבואר סימן ע' ס"ג בשר שחוטה וטריפה כ"ק ובצ"א בשר וגבינה מלוחים כ"ק משמע

בשר חי דאי מבשל ליה הוה איסור תורה) ושומן גיד מדרבנן וקרומות דיש בהו ספק איסור תורה (עס"י ס"ד וכאן בב"י) וחלב ממש מבהמה כחושה דין א' להם הואיל ומ"מ הם קצת שמנים נטילה בעי וחלב שומן ממש ששים בעי ונטילת מקום ועיין בכה"ג בהגהות ב"י אות מ"מ עמד בזה ועדיין צריך להוסיף קצת ביאור עפ"י דרכם בש"ע ויהיה דברי המחבר מתפרשים כך במליחה בשר כחוש הן תורה או דרבנן כ"ק אף דבצליה פסק כ"נ אף בשר כחוש מ"מ במליחה פסק כהרא"ש דסגי בקליפה ואם הוא שומן גיד וקרומות דשמנים קצת בנטילה מחמידין ובחלב ממש ס' ולא סיים המחבר דבעי נמי נטילה ואם ההיתר שמן הוה כאיסור שמן דמפטם ליה (זה לפי סברת הב"י בטור דבמליחה היתר מפטם לאיסור וכמ"ש באות כ"ח) וא"כ אפילו בכחוש לגמרי כמו בשר כחוש ס' ונטילה בעי ותראה ותבין שמ"ש המחבר אפילו שומן הגיד ה"ק דהוא דרבנן כמ"ש הפר"ח אות ל"ד ואמנם מפני שסיים ולפחות קליפה וזה דוקא בשומן הגיד דאין בו דררא דאורייתא וכמ"ש בב"י וכמו שציין באר הגולה דהוה ודאי מדרבנן משא"כ קרומות דיש ספק איסור תורה וכ"ש בשר כחוש ההיתר מפטם ליה הוה כאיסור שמן דודאי ס' ונטילה בעינן מדינא כדמוכח ממשנה דפסחים הבאתיו בדין הצליה בסעיף ה' דאפילו בשומן וס' בעינן נ"מ ה"ה בצלי דודאי אין חילוק לרשב"א בזה בין מליחה לצליה ודבר ברור הוא למבינים משא"כ שומן הגיד דרבנן שפיר דודאי אמר דלפחות קליפה סגי כיון דמדרבנן אבל קרומות וכ"ש איסור תורה ממש והיתר מפטם הוה כאיסור שמן ובעי ס' ונ"מ במליחה כמו צליה. אמור מעתה שדין המליחה מדין הצליה חלוק הוא להמחבר בב' דברים א' בכחוש בצליה אין חילוק איסור תורה או דרבנן נ"מ ובמליחה בכחוש היקל קליפה ובשומן קצת כמו שומן גיד נטילה. הב' בהיתר מפטם בצליה ס' ונטילה אף בדרבנן ואלו מליחה בשומן גיד בס' וקליפה לפחות די. והיינו טעמא דבאין ס' נטילה בעי שומן גיד ובהיתר מפטם ס' בעינן וי"א כל שיש ששים לא בעינן כלל אפילו קליפה עש"ך אות ט"ו מש"ח לפחות קליפה די אבל קרומות או בשר כחוש והיתר מפטם וכ"ש חלב שמן ס' ונטילה בעינן לחמחבר מדינא כמו בצליה זה תורף כוונת המחבר ע"פ דרכם ובמו שביארנו בתוספת ביאור:

אמנם כן הפר"ח אות ל"ב והמ"י כלל ל"ח אות ט' חרו אפם בהני כהני שלוחא דרחמנא ואמרו שטעות הוא וכן צ"ל בש"ע אם הוא שומן הגיד ולדבריהם ד' חלוקים יש. א' בשר כחוש אפילו איסור תורה די בקליפה ושומן הגיד הואיל דרבנן די בקליפה וקרומות שיש ספק תורה נטילה וחלב ממש ס' ונטילה. ואני תמה על מ"ש המ"י שהמ"כ חילק

מסברת הכרס יע"ש ובלא סברא זו צריך לומר גם לדידהו דיש חילוק בין כחוש לשומן גיד וקרומות וכדכתיבנא:

ומה שכתבו שכן הוא בב"י זה לשון הב"י. וכבר נתבאר שזה בחלב ממש אבל שומן גיד וקרומות אין מפעפעים ובקליפה סגי והוא שבשר שנמלח אין שמן אבל שמן מפעפע האיסור על ידו ודינו בס' ולהצריכה קליפה בשומן גיד לדעת הרשב"א דהוה ודאי דרבנן ובקרומות דמספקא לן אי הוה ד"ת אפשר דנטילה נמי בעי עכ"ל. ואם נדייק נימא הכי דשומן גיד וקרומות פסק קליפה אבל אם היתר שמן הוה כאיסור שמן פסק בשומן גיד דרבנן בס' וקליפה (ופסק כן מסברת עצמו הואיל דרבנן והבן) ובקרומות החמיר ס' ונטילה. והשתא אם באנו להשוות דבריו שבב"י עם כאן נאמר שבש"ע למעשה החמיר בשומן גיד וקרומות אף בהיתר כחוש להצריך נ"מ (וכ"כ בכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ט) ובהיתר שמן הוה כאיסור שמן חילוק בשומן גיד דרבנן לפחות קליפה ובקרומות לא סיים וכ"ש חלב ממש דבעינן ס' ונטילה מדינא וזה כמ"ש הש"ך והמ"כ ולא אישתבוש כהני וכאמור ושפתי כהן ישמרו דעת:

ובענין הקרומים שנראה שהמחבר סותר כאן למ"ש בסימן ס"ד דעה א' ודעה ב' קליפה וכאן פסק נטילה עמדו הפר"ח אות ל"ב והכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ט והכה"ג כתב כפי מה שתי' הב"י דברי הר"מ כן י"ל דברי ש"ע יע"ש וצ"ל דה"ק בסימן ס"ד מיירי במליחה מועטת או שאר תירוצים עב"י ק"ה וע' ואמנם זה להמחבר אבל לדידן יתבאר אי"ה באות ל"ו ול"ז ול"ח ✍אבל במ"ש המחבר בכוליא שקולף הוא משום חלב שעל הקרום דעכ"פ מבליע כ"ק ולדידן א"א בקיאין בנפסק הקרום ויתבאר לקמן:

סעיף כח

ואם. עש"ך הב"י סובר היתר מפטם לאיסור כחוש לגמרי עב"י ועש"ך אות י"מ דלא כד"מ דכתב בחלב כחוש דוקא מפטם ליה יע"ש. ועמ"ש באות כ"ז ליישב זה דווקא שומן הגיד דרבנן יע"ש. ומ"ש בשם יש"ש דבמליחה אין היתר מפטם לאיסור נ"מ נמי לדידן באיסור כחוש לגמרי בדרבנן או בה"מ וכמו שיתבאר באות ל"ח וכ"מ דעת הר"ב בא"ח תס"ז סי"ד חטה בתרנגולת במליחה ולקמן אבאר. ומיהו דם שיש בו סרך שמנונית לא מיקרי כחוש לגמרי ואפילו אם נאמר דאין היתר מפטם לאיסור מ"מ בתולדה מעורב הוא עם ציר ושומן ומש"ה לדידן אוסר בס' ולקמן יבואר באות ל"ח. ומ"ש טהור תפל אין מפטם יש לראות בשלמא להטור שפיר משא"כ להמחבר דפסק בסי"א דבמליחה אמרי' תתאה גבר ממ"נ אי הטמא מלוח למטה שניהם רותחים ומפטם כמ"ש הפר"ח אות ל"ה וכן מוכח בסימן ע' ס"ד וכ"ת במונחים זא"ז הא הלבוש כתב סי"א להמחבר בזא"ז אין אוסר

בשמן אלא כ"ק וכ"כ המ"ב בח"א פ"ו ופ"ז יע"ש א"כ קשיא ודוחק לומר דהלבוש כ"כ לדידן וכמ"ש רמ"א בס"ה אבל המחבר סובר מונחים זא"ז אוסר הכל בצליה ומליחה אם האיסור שמן וא' מהן קר. ועוד אף להמחבר טהור מליח וטמא תפל וטהור מליח למטה אין אוסר אלמא תתאה במליחה אין פועל שיהא מפליט מתפל אלא לקולא אמר הרשב"א והמחבר דטמא מליח אין איסור אלא כשטמא מליח למטה וכמו שיתבאר בסי"א קשיא וצ"ע:

סעיף כט

שהיה. עש"ך ועמ"ש בט"ז אות כ' ומ"ש המחבר וכל זה כו' פירשנו שם:

סעיף ל

ולענין. עש"ך הנה אבאר בקצרה וכפי מ"ש הפר"ח אות ל"ז ול"ט. הב"י הביא ב' שיטות א' שיטות מהר"מ דסובר אין חלב מפעפע בלא רוטב כלל הן במליחה וצליה (כדמוכח מראיה שהביא מטיפת חלב אי לא ניער וסובר חלב שמן מיקרי) ויש קולא וחומרא קולא אם לא נגע בחלב אלא לא' הנשארים שנגעה בזו מותרים (אף דנ"נ) לדידיה בשאר איסורים מ"מ כיון שאין איסור גופא יוצא כלל אין הנאסר כו' חומרא אף אם נגעו כולם בחלב אם אין בכ"א ס' כולם אסורות שאין מפעפע מחתיכה לחתיכה כמעשה הרוטב שיחלק בהשוואה ושמא נשאר בא' יותר. ורבינו נתנאל מסופק אי יוצא בלא רוטב ואם כן חולק אמהר"מ בתרתי א' בנוגעין כולן בחלב אם יש ששים בצירוף שרי. ב' אם נוגעת זו בזו אם אין בכולן ששים אסורות כולן שמא מפעפע לחומרא. ושיטה הב' היא שיטת הרשב"א במליחה וצליה בדבר שמן יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב הן לקולא הן לחומרא והמחבר פסק כמהר"מ במליחה ויש לומר באחד משני פנים או דחילוק בין צליה למליחה או כמו שכתוב בנה"ך דהמחבר מספקא ליה שמא מפעפע ואף נוגעין זו בזו אוסר הכל אם אין ששים בכולן וכן נוגעין כולן בחלב אוסר הכל שמא אין מחלק בהשוואה כמעשה הרוטב. וע"ז הקשה הש"ך דקשיא מ"ש רישא כשנגעו כולן בחלב או ספק כולן אסורות ומ"ש סיפא דבנגע א' מהן בחלב והשאר לא נגעו בחלב (ולהט"ז אות כ"ב אפילו נגעו זה בזה ולהנ"ך הפי' שלא נגעו ג"כ אפילו זה בזה) חד בתרי בטל והא ברישא נמי אם יש שלשה חתיכות בכ"א נ"ט חלקים נגד החלב וכולן נגעו אין בו כח ליתן טעם אלא בא' דאי נותן טעם לשנים הרי יש בהן ס' נגד החלב וא"כ כיון שאין בו כח לאסור אלא אחד מהן חד בתרי בטל. (והפר"ח כתב באות ל"ט דהמחבר מיירי שיש בחלב כח לאסור שניהן והש"ך חשב זה לדוחק דמדכתב המחבר אם אין בכ"א ס' משמע שיש בכל א' נ"ט אפ"ה כולן אסורות) יכתב הש"ך על מהר"מ לק"מ דנ"נ סובר בשאר איסורין א"כ החלב נותן טעם לא' ונאסרה ואח"כ פלטה החתיכה להחלב ויש בו בחלב

איסור כמו בראשונה ומש"ה אוסר החלב לשאר ג"כ ובזה י"ל דמהר"מ ורבינו נתנאל ל"פ ר"ל בדין זה שכולן נגעו בחלב דמהר"מ אוסר מיירי בכה"ג וכולן מלוחות היו ויש חשש שפולטין הכשירות לחלב. ומה"ט כתב או"ה חלב שנפל לב' קדירות צריך בשניהן ס' דבראשונה פלט החלב ובלע מן ההיתר ונ"נ ואח"כ פולט לשניה. ורבינו נתנאל מיירי שהכשירות תפלות שאין פולטין א"כ אין בו כח לאסור אלא חדא וחד בתרי בטל כן נראה כוונת הש"ך ז"ל אמנם כן לא הבינותי אמאי לא אמר דההתיכות כשירות גופייהו אוסרין אחרות דנ"נ וע"כ צ"ל דלמהר"מ פשיטא ליה דאף לקולא אמרינן דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כלל כמ"ש ראיה מט"ח וא"כ איך יתכן שהכשירות שפולטין ומבליעין בחלב אין יוצא מחלב הבלוע בלי רוטב (ונה"ך שכתב המחבר מספקא ליה אבל לא מהר"מ וכאמור) גם לשון ר"נ שהביא הב"י מורה כפשוטו שאם נגעו כולן בחלב כולן מצטרפין ואי כדברי הש"ך צירוף למה ליה גם ר"ג לא הזכיר כלל שיהיו ג' חתיכות ודווקא שיש בכ"א נ"ט נגד החלב וצ"ע:

אמנם לענין דינא נראה כש"ך ופר"ח שאין כח בחלב לאסור שלשתן אם יש בכ"א מהן נ"ט חלקים נגד החלב והכשירות תפלות וחד בתרי בטל אף לדידן ואם הכשירות מלוחות דאז נ"נ לדידן כולן אסורות מדרבנן לא מ"ה דנ"נ בשאר איסורין דרבנן. ואף שכה"ג בהגהות ב"י אות נ"ה תירץ דלא אמרינן חד בתרי בטיל אלא כשידוע שב' מותרים משא"כ כאן שכל אחד בספק איסור עומדת שמא לזו פלט החלב אין בטל הוא עצמו ז"ל חשב לדוחק וכ"נ דכ"ש הוא דמתחלה כולן מותרות היו ול"ד למ"ש לעיל בסי' מ"א במדה וכבד מג' בהמות א' במקום מרה כו' ובסי' נ"ט בג' זיתי גלודה התם כ"א נולד בספק איסור משא"כ כאן ולקמן באות ל"ח אבאר:

ומה שכתב הש"ך בשם או"ה כו' הנה הפר"ח אות מ"א פי' דה"ק דלא קיי"ל דחד בתרי בטל דאפשר לברורי ע"י קפילא וחיך אוכל יטעם וההיא דסי' ק"ט יבש ביבש בא"מ חד בב' בטיל שהיו כמה מינים וא' נשחט טריפה עכ"ל. ואני העני תמה על עצמי דהא בק"ט בש"ך אות ה' יבש בא"מ שנפרך לחתיכות דקות ואפילו נדחוק בזה מ"מ מהרא"י גופא כתב שוין במראה וחלוק בטעמא אלמא בטל הוא ואה"נ אם ירגיש האיסור אח"כ לא יאכל והביטול פועל שרשאי לטעום וכבר הארכנו בזה בכמה מקומות. ואמנם דברי האו"ה להמעיין שם בכלל י"ד ד"ה הם פשוטים דקאי אמ"ש המרדכי דאפי' כולן נגעו בחלב כל שאין בכ"א ס' אסורות ולא נימא דמידי דהוה אב' קדירות היתר שאין בא' ס' ובשתיהן יש דמצטרפות לרשב"א אפילו באיסור תורה כמו שיראה הרואה לקמן בש"ך שם אות כ' וכדבעינן למימר שם א"כ ה"ה כאן ע"י צירוף ששים לישתרי ע"ז כתב דחלב

ובשר הוה אינו מינו עס"י צ"ה ולא קיי"ל באיסור תורה לצרפם וכאיסור דרבנן שפיר קיי"ל אף בא"מ לצרפם עיין שם ומיהו בצ"ב אות ח' משמע קצת אף בדרבנן בא"מ אין ראוי לצרף ובקי"א אבאר:

ויצא לנו הדין אם נמלח חלב עם ב"ח שומן ובשניהם יש ס' וא' נגע בחלב והב' לא נגע בחלב גם לא בשומן אלא מונח מרחוק וא"י איזה היה באדם א' בה"מ יש לנו להתיר מההיא דקי"א ב' קדירות בדרבנן עכ"פ להתיר וה"נ חלב ושומן מינו וה"ה חלב ובשר שמן להש"ך בצ"ח אות א' אמנם בזה יש לאסור כי אין אנו בקיאין איזה שמן גם לא ברירא הא מלתא דחלב ובשר שמן מיקרי מינו וצ"ע:

סעיף לא

דחד. עש"ך ופשוט דבג"ה יש ס' נגד החלב דאל"כ שמא יבשלם ויתן טעם לדידן בק"ט דלא כאו"ה שפי' הטעם דהוה כדבר שיל"מ שיוכל להכיר עס"י צ"ח אות ו' בש"ך:

סעיף לב

אפילו. עש"ך ובשר וגבינה במליחה כה"ג הוה ר"ל אף דאיסורן מדרבנן כמו בשר עוף בחלב ר"ל עס"י פ"ז:

סעיף לג

וי"א. עש"ך והמתירין בקליפה אפילו בשמן ממש הוא במליחה אבל בצליה רבו האוסרים בשמן מההיא דגדי שצלאו אסור לאכול מריש אזנו וכמו שאבאר לקמן:

סעיף לד

ולפי. עש"ך הנה תראה ממ"ש קאי אלעיל ועשה כלומר יראה דסובר דעת הר"ב בודאי כדעה א' בשמן מדינא ס' לא כמו שכתב הט"ז אות כ"ד כמו שכתוב שם וגם מדסיים הר"ב יש להקל בה"מ בכחוש לא בשמן שמדינא צריך ס' משמע דהוטב בעיניו דעה א':

והנה הכנה"ג בהגחות ב"י אות ס"ב וס"ג האריך מאוד ותוכן דבריו ספק טריפה שנמלח שמן עם אחרות אין להתיר מס"ס שמא הלכה כראבי"ה דקליפה ושמא לא הוה טריפה דלא כרשד"ם דחשיב לס"ס ואוסר שם אף בה"מ. ואמנם בשו"ת ש"י ח"ב סימן ק"ט כתב בעגל שהיה קוץ לחלל ונמלח עם שאר בשר והתיר בה"מ וסעודת מצוה אף שלא יש ס' מס"ס שמא הלכה כראבי"ה ושמא לא היה טריפה ושתי הספיקות הם מענין אחד דאנו באין לדון על שאר הבשר עכ"ל והבל"י בשו"ת שלו הביא מ"ש הכה"ג לאסור יע"ש. ואני אומר הכה"ג פסק כהמחבר דמליחה בס' בשמן (דבני ספרד פוסקין כהמחבר) משא"כ לדידן. והמעיין בתשובת הר"ב סי' כ"ה וסימן צ' וסימן צ"ה סעיף י' יראה דאף בשמן סברת ראבי"ה עיקר דרי בקליפה ואף דבש"ע אוסר עד ס' בשמן ולא מהני ה"מ מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והוה ליה ס"ס כדעת המ"י בש"י ה"ב ועי' בסימן קי"א בתשובת הר"ב

וכפי הנראה שהוא מעשה דארבע אווזות המוזכר בשו"ת שארית יוסף סימן כ"ג ועס"י מ"ו בשארית יוסף ודוק שם. ומ"מ הנך רואה בת"ח כלל ל"ה ד"ב מבואר כן שמהר"מ פדוואה ז"ל השיב לו להתיר במליחה בקליפה ומשמע אף בשמן יע"ש בדין ה' וא"כ אף דאנן קיי"ל לאסור בשמן אף בה"מ מ"מ ספיקא הוה ויש לצדד להקל בה"מ וסעודת ברית מילה כההיא דש"י ח"ב וכדאמרן ובאות ל"ו אבאר עוד:

סעיף לה

ואם. עש"ך ועפר"ח אות מ"ו ומ"י כלל ל"ח אות ח' שזה סותר למ"ש המ"כ הובא בפר"ח כ' ואני הבאתיו לעיל על מ"ש המחבר בס"ה דבר שיש לו פעפוע למקום ידוע צריך נטילה הא א"י אינו צריך וכאן צריך יע"ש ול"נ דכאן מיידי שחתיכה א' נגע בחלב ושאר נגעו בזו לא בחלב דמדינא צריך החתיכה קליפה שהרי לדעת ראבי"ה קליפה בעי ולמהר"ם ב"ב ולרבינו נתנאל אין אחרות מצטרפין א"כ עיקר שמקילין על ראבי"ה ועכ"פ קליפה בעי ומש"ה בא"י כולן בעי קליפה ואה"נ אם כולן נגעו בחלב ואינו יודע איזה מקום דדמי למ"ש המ"כ הואיל ויש ס' הקליפה חומרא ומיהו בזה י"ל והבן:

סעיף לו

ואע"פ. עש"ך מ"ש באין איסור דבוק אף שנמלח כולהו בהדדי משמע דאית ליה איסור דבוק דממהר לבלוע ועמ"ש בט"ז אות כ"ה ועס"י כ"כ בש"ך אות יו"ד וצ"ב אות ט"ז. ומ"ש שמת"ח מוכח אפילו אין כולן נוגעים בחלב משום דמהג"ה י"ל שהוא קולא היינו לצרף הכל בנוגעין כולן בחלב דלא כהמחבר בשם מהר"מ ב"ב ומיהו בת"ח כלל ל"ח ד"ב וג' אין הכרע כל כך ומ"מ הדין אמת. ודע דסבור הייתי לומר דדברי הלבוש כנים ולבושיה כעמר נקי וה"ק אף על פי שיש קולא שאנו מתירין הקליפה ר"ל להמחבר בשמן ממש צריך ס' ונטילה שהוא קליפה גסה כמ"ש הרשב"א בארוך וקצר ואילו לדידן כל שיש ס' א"צ כ"א קליפה מעט לא נטילה כמ"ש הר"ב ומ"ש העט"ז שאנו מתירין הקליפה הוא לאו דוקא אלא לנטילה קורא כן וכן כתבו ז"ל כמה פעמים אמנם המעיין שם א"א לפרש כך שהרי כתב ולדברי האומרים כ"ק הקליפה נאסרה והא לדידן נ"כ הקליפה נאסרה שוב ראיתי שי"ל דה"ק ואם א"י הכל שרי היינו אפילו ספק כולן נגעו וחזר הר"ב כאן ממ"ש בת"ה דבטל ברוב לא כמו שכתב הש"ך באות ל"ה דהא סתם כאן. וא"כ וודאי קולא הוא דלדברי האומרים כ"ק הוא הראבי"ה עכ"פ הקליפה מדין תורה נאסרת וא"י הכל אסור כ"ק אם אין רוב דספיקא דאורייתא לחומרא ואנו מקילין בס' וממילא הקליפה חומרא בעלמא הלכך א"י הכל שרי ולבושיה כתלג חיור וכדאמרן ולדינא עמ"ש באות כ"ה ✍:

סעיף לז

כגון. עש"ך ואבאר באות ל"ה ולפי שדברי הר"ב ז"ל בהג"ה צריכין קצת פירוש לכן אכתוב על הסדר:

הנה הר"ב התחיל לומר די"א הוא הראבי"ה וסייעתו דאפילו חלב שומן ממש במליחה קיל מצליה ואין אוסר כ"א כ"ק ממש ואנו מחמירין אי לצאת ידי הסוברים בס' בשמן או שנראה לו להר"ב קצת מדינא כן (עש"ך אות ל"ד וט"ז אות כ"ד) ולפי שאין אנו בקיאין ואם כן בכל פעם נצטרך לשער ולאמד אי שמן כו' לכן קבלנו עלינו לשער אף בכחוש בס' וקליפה בעי במקום שנגע בחלב לא נטילה כהמחבר. ויראה לי דלאו דווקא קליפה במקום שנגע בחלב ה"ה במקום שנגע באיסור ר"ל אם חלב דבוק וחתיכה נגעה לזו במקום בשר בעי קליפה דנ"ן וצ"ע א"י היכן נגע ואין רוב אי מחמירין כה"ג באיסור דבוק. והדר אמר הר"ב אף שמחומרא זו נמשך קולא דאילו להמחבר אף כולן נגעו בחלב צריך בכל א' ס' ולדידן אפילו רק א' נגעה בחלב וכולן זה בזה אפ"ה הכל מצטרפין ואף הראשונה מותרת כל שאין החלב דבוק בה וכמ"ש הש"ך אות ל"ו אפ"ה אין לחוש הואיל וי"א מליחה כ"ק ואיכא למימר נמי חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כדעת הרשב"א ומצטרף הכל לס' מש"ה מקילין בזה ומחמירין בכחוש בס' ועוד כתב הר"ב וכ"ז בציר או בשר כחוש דשייך ביה סרך שמנונית ואין אנו בקיאין מש"ה בס' משא"כ חטה ופת וכיוצא שאין בו כלל סרך שמנונית אין סברא לאסור בס' מדינא. והראה מקום לסימן ס"ד ס"ז דחוטין וקרומים הם כחושים אף מבהמה שמינה ואף שהם בנדר סרך שמנונית דוודאי ל"ד לחטה אלא לבשר כחוש והיה לאסור בס' אפ"ה היקל שם בהפסד קצת ולא בעינן ה"מ והטעם הואיל והוא איסור דרבנן וכדבעינן למימר באות ל"ח בעזה"י. והבה"י בסימן ס"ד אות ד' הבין די"א דבה"מ קאי על חוטין וקרומים וע"כ כתב דבסי' פ"ד כתב הפסד קצת וכאן ה"מ ואינו כן אלא וי"א הוא ענין בפ"ע וכ"כ הכה"ג בהגהות הב"י אות ס"ד שם שכ"ה הפירוש האמתי. אח"כ כתב הר"ב די"א כל מליחה אפילו שמן ממש בה"מ יש לסמוך על הראבי"ה והוא סברת מהר"ם פדוואה בתשובה להרב סימן צ' וכ"כ הכנה"ג שם. וכ"מ מת"ה כלל ל"ח ד"ב וע"ז סיים הר"ב דכחוש ויש בו סרך שמנונית דא"א בקיאין יש להתיר בה"מ אבל שמן ממש אין להתיר אף בה"מ:

סעיף לח

לכ"ע. עש"ך. והאי לכ"ע הוא הנך פוסקים אבל יש דיעות אפילו כחוש גמור כמו חטה צריך ס' אלא שהר"ב דחאם מהלכה וכבר נתבאר:

אמר הכותב יען וביען ראיתי בל"ח פג"ה אות ק"ז ובמ"י כלל ל"ח אות י"ד וכה"ג בהגהות ב"י אות מ"ט כולם אמרו שפסקי הרב ז"ל כאן ובסימן ס"ד ובת"ח ל"ח ד"ה צריכין ביאור

שלא יהיו כסותרין זא"ז ולי ההדיוט גם בא"ח תס"ז צריך קצת ביאור שלא יסתור לכאן ראיתי לבאר קצת:

ואעו ואומר הנה הדין נחלק לששה חלקים:

הא' הוא חלב שומן ממש שנמלח עם חתיכות בשר הן כולם נוגעים בחלב או זה בזה כולם מצטרפין לס' ובמקום שנגע באיסור קליפה לא נטילה שכן משמע דעת הר"ב דלדידן א"צ נטילה במליחה כל שיש ס' כ"א קליפה. ומיהו באם א' ננע והשאר מופרדים לגמרי פשיטא שזאת החתיכה אסורה ולא עוד אלא אפילו כולן נגעו בראשונה והראשונה בחלב אלא שכולן תפילות והחלב לבד נמלח הראשונה אסורה דטמא מליח וטהור תפל ואין מפעפע מחתיכה לחתיכה להצטרף לס' כיון שהראשונה תפילה בולעת ואין פולטת כנ"ל ✍: ואם החלב דבוק בא' מהן אז הדבוקה נ"נ לא מיבעיא נמלחה תחלה לבדה אלא אפילו ומלחו הכל ביחד י"ל דממהר לבלוע. עמ"י כלל ל"ח אות ד' וצ"ע בזה בה"מ ושאר החתיכות צריך ס' נגד כל החתיכה. ומיהו בה"מ דעת הר"ב שם בת"ח ד"ב דאין צריך ס' נגד כל החתיכה אלא נגד החלב לבד וכן דעת הש"ך בצ"ב אות י"ו ואף על פי שהמ"י שם אות ה' ערער עליו י"ל דבהג"ה לא חזר בפי' מת"ח ואי דסתם ולא פירש אי בה"מ שרי ביש ס' נגד החלב לבד אנו סומכין על שגילה דעתו בת"ח. ומיהו אותה חתיכה שחלב בה אף בה"מ כתב שם לאסור דאפשר לסוחטו אסור בשאר איסורים עס"י ק"ו. ומיהו בנמלחו כולם יחד או על כל פנים החלב באחרונה דאיכא טעמא משום ממהר לבלוע וודאי בה"מ יש להתיר אותה חתיכה השתא הנ"נ בשאר איסורים דרבו האוסרים אנן מצטרפין להתיר במליחה כ"ש איסור דבוק ממהר לבלוע שאנן מצטרפין להתיר אף אותה חתיכה בה"מ והבן:

הב' איסור כחוש ויש בו סרך וגזירת דבר שמן כמו בשר כחוש וציד נבילה בה"מ די בקליפה ובהפסד קצת אסור עד פ' במליחה ומיהו היינו בשר כחוש לגמרי שאין בו שום שומן הוא דיש להתיר בה"מ אף באיסור תורה הא חלב כחוש ודאי א"א בקיאין כלל ואף בה"מ אסור באיסור תורה וכ"נ להמעיין בת"ח כלל ל"ח ד"ה. והנה בסימן ע' בהג"ה לצורך הפסד גדול מתירין תוך יב"ש הא אח"כ לא והא דם כחוש הוא ועכ"פ בה"מ יש להתיר מטעם מליחה בקליפה וע"כ צריך לחלק בדם הואיל ומעורב בציר שמן אף הוא חשוב כשמן ולא מהני ליה ה"מ וצ"ע:

ודע דאנן קיי"ל בלוע כחוש אין יוצא בלי רוטב בצליה ומליחה גם בקיאין אנו בבלוע איזו כחוש כמ"ש הש"ך אות י"ז וי"ח א"כ צריך עיון דהדין נותן בשר נבילה כחוש שאין בו שומן כלל שנגע בחתיכה אחת וכולן נגעו זה בזה שכולן מותרים באין ס' רק הראשונה

אסורה דבלוע כחוש שאנו בקיאין בבלוע אין יוצא מחתיכה אף שעדיין איסור לא סר כמ"ש שם בשם מ"ב. והדין נותן כן ואולי הר"ב מדבר בנוגעין כולן באיסור ומיהו בשמן ממש ודאי נוגעין זה בזה כולן אסורות וצ"ע:

גם קי"ל דבמליחה אין היתר מפטם לאיסור כמ"ש הש"ך אות כ"ח והמ"י כלל ל"ח אות י"ג שכן דעת הר"ב. ויש לנו הרהורי דברים מ"ש המ"י שכ"מ מא"ח תס"ז סי"ד חטה במליחה להתיר אחרות דכחוש הוא ולא אמרינן היתר מפטם כו' הא שם אותה חתיכה כולה אסורה וכמ"ש הט"ז שם אות י"ט ושאר חתיכות אין מפטם להבלוע כמ"ש הש"ך אות י"ט ואולי משמע התם אף שציר מחטה נוטף על השאר אפ"ה הם מותרות מאחר דכחוש הוא ומ"מ קליפה בעי ובה"פ אבאר בזה דה"ה חטה מונח בעליונה י"ל כן. נם מ"ש המ"י שם אות ז' לתרץ מ"ש הש"ך אות למ"ד צ"ע ואין להאריך כאן:

הג' איסור כחוש גמור כמו חטה שאין בו סרך שמנונית כלל לעיל ס"ה בהג"ה מתיר והש"ך אות י"ז ממנהג אוסר ויש לעיין אי בהפסד קצת שרי או ה"מ בעינן באיסור תורה ואיך שיהיה קשיא ההיא דא"ח תס"א ס"ה ובט"ז אות ה' דחמץ במצה כ"נ אפילו באין ס' והא ממנהגא אסור ומ"מ בהפסד קצת יש לצדד אף באיסור תורה בחטה וכדומה. וחטה במליחה שאוסרין כל החתיכה משום חומרא דחמץ מחמירין לומר דהיתר מפטם לאיסור יע"ש ולא בשאר איסורין:

הד' איסור שמן ממש בדרבנן ס' בעינן אפילו בה"מ ולא אמרינן ספק פלוגתא דרבוותא להקל בדרבנן ודווקא בס"ס כמעשה דש"י בעגל פה מיץ רי"א דחסרון חכמה חשיב לס"ס מה שאין כן ספק דרבנן כה"ג וכן הלכתא:

הה' בכחוש אלא שא"א בקיאין כמו חוטין וקרומין בהפסד קצת שרי ולא בה"מ דווקא כאמור וה"ה כיוצא בזה:

הו' כחוש גמור כמו חטה בדרבנן אף מנהגא ליכא ובלא הפסד כלל די בקליפה כן דקדקתי והעליתי מתוך ספרי הפוסקים וקצת מה שהוספתי משלי והשתא תראה מ"ש הר"ב בת"ח כלל ל"ח ד"ה וי"ל בה"מ קאי לאיסור תורה ומ"ש וכ"ש דרבנן ר"ל אפילו הפסד קצת ומה שסיים באיסור דרבנן להקל היינו בחטה בלא הפסד ובאיסור תורה עכ"פ הפסד בעינן וכדכתיבנא:

ועתה אבוא לבאר ההפרש שיש בין מליחה לצליה ואומר שיש הפרש בין מליחה לצליה בג' פנים:

א כל מקום שבמליחה קליפה בצליה נטילה כן מבואר בת"ח ל"ז ול"ח וכ"כ המ"י שם אות י"ד:

הב' במליחה אין היתר מפטם לאיסור ובצליה היתר מפטם ונ"מ לדידן בה"מ או דרבנן בהפסד קצת. ויש לי עיון במ"ש המ"א א"ח תס"ז אות ל"ו ואי"ה אבאר שם:

הג' באם נצלה בשר וחלב דבוק בה ונגעו אחרות בחתיכה זו צריך ס' אף בהפסד מרובה נגד כל החתיכה דנ"נ מטעם דבוק דבמליחה פסק הד"ב בת"ח ל"ח ד"ב להתיר בה"מ ביש ס' נגד החלב מטעם דנ"נ יש מקילין בשאר איסורין ורוב הפוסקים מקילין במליחה כ"ק מה שאין כן בצליה רוב הפוסקים מצריכין בשמן ס' וכפסק המחבר. ומיהו בהא שוה צליה למליחה דאף שא' נגעה בראשונה ואין כולן נוגעין בחלב מ"מ כולם מצטרפין לס' אף שבמליחה סמך הר"ב אראבי"ה ובצליה לא שייך כן מ"מ שם טעמא אחרינא איכא דמפעפע מחתיכה לחתיכה והמחבר מודה שם וכ"כ המ"י כלל ל"ז אות ה'. ואין להאריך יותר:

אם צלו בשר בשפוד שצלו נבילה עס"י ע"ו ועס"י קכ"א בט"ז:

סעיף לט

ויש אוסרין. עס"י ע' ס"ק כ' ש"ך ושם מבואר דהפסד דכתב הר"ב כאן ה"מ ועמ"י כלל כ"א אות יו"ד ומכל מקום העיקר כסברא א' יע"ש:

סעיף מ

זה. עש"ך ולהמחבר דאין חילוק בכחוש היינו באיסור מחמת עצמו מה שאין כן בבלוע לפי מ"ש הש"ך אות כ"א ואנן קיי"ל בכ"ע המליח מבליע בתפל ואין בולע ממנו:

סעיף מא

ויש. עש"ך וכן הלכה. והפר"ח בסימן ע' אות כ' פסק כהמחבר בה"מ ואנו אין לנו אלא פסק רמ"א וכ"ש מונחים זא"ז וטהור תפל וטמא מלוח דאוסר עד ס' לדידן דא"א בקיאין בין כחוש לשמן:

סעיף מב

דאין. עש"ך עיקר הכוונה דאין טבע המלח לדפליט מכלי אלא להבליע אף שנמלח הכלי גופא הרבה דבשר המלח נכנס בחלקיו ומוציא מתוכו משא"כ מכלי ועס"י ס"ט אות ס"ד וס"ז (וט"ס ס"ב וע"ז):

סעיף מג

מלח. עש"ך ועמ"ש בסימן צ"ה בזה ובמ"י כלל י"ג:

סעיף מד

דמאחר. עש"ך ועס"י צ"א ומשמע גבינה יבשה ממש אף שנונעת במלח אין אוסר אם נתנו דיעבד בבשר ולכתחלה נכון ליזהר אף ביבשים באוכל עם מלח:

סעיף מה

רק. עש"ך ועס"י יו"ד וצ"ה בדין סכין אם סתמא נקי יע"ש:

סעיף מו

אם. עש"ך לכאורה להמחבר כ"כ אבל לדידן בלא"ה דהמלח נ"נ ועס"י ס"ט אות ל"ד (ט"ס ל"ג) ובט"ז אות י"ט. וכ"ת דנ"מ למיהוי ספיקא דאורייתא הא דם שבישלו דרבנן לדידן גם לענין איסורין מבטלין זא"ז אין נ"מ כמ"ש במקום אחר:

שוב ראיתי למ"ש הר"ב ס"ס קל"ד סי"ג דם במלח הוה נט"ל אם כן ע"כ הטעם דלא ידעינן כמה בלע אלא דתברא בצידה דאיך כתב רמ"א כאן דאין המלח אסור מחמת עצמו והא לא נאסר כלל דנט"ל הוא ובספר בית ישראל הרגיש בזה. ומ"ש שם במרדכי איתא שם הטעם דהדם הולך לאיבוד יע"ש מ"מ להר"ב קשה וצ"ע:

הפר"ח באות נ"ח הביא תשובת מהרמ"ע והעלה דם שמעמיד המלח אסור עכ"פ בעיניה ובתבשיל מותר ולא מיקרי מבטל איסור דאין רוב ציבור יכולין לעמוד בו ובעיניה אסור דמעמיד בו אף דנט"ל מכל מקום מעמיד לא בטל ולקמן בקל"ד מיירי שנותנין דם רק ללבנו עכ"ל וזה ברור כמבואר סימן ק"ג ס"א בהג"ה דברים החשובים אף שפוגמין התבשיל באלף לא בטיל ושם נתבאר על נכון:

סימן קו

סעיף א

אינה. עש"ך לדידן אין החתיכה מצטרפת ולא עוד אלא שצדיך ס' נגד כולה דנ"נ ומיהו לח בלח וודאי אף דרך בישול ויש אחר כך ס' עם היתר הא' הכל שרי להמחבר ואף לדידן בה"מ ולא שייך לומר בכה"ג אפשר לסוחטו אסור כיון דנבלל בשוה הוה ליה כאילו נפל עתה האיסור משא"כ בגוש אף שטעמו עובד כוכבים (להרשב"א והמחבר) ולית ביה מעם מכל מקום ווראי יש לומר דאין חולק בשוה ומש"ה נשאר באיסורו ועוד דבר הניכר ועומד בפ"ע אמרינן ביה אפשר לסוחטו אסור משא"כ בנבלל והוא פשוט לדעתי אף ע"י בישול וכאמור:

סעיף ב

אבל. עש"ך ור"ל דאי חנ"נ לא אמרינן בשאר איסורין אז שייך פלונתא דהרשב"א וטור אי אמרינן אפשר לסוחטו אסור לרשב"א והמחבר אפשר לסוחטו אסור בשאר איסורין ואף אי טעם קפילא ולית טעם כיון דאין איסור נפלט לגמרי ומיהו אם בא אליהו ואמר שנפלט לגמרי היה מותר אלא שאין במציאות (עס"י ק"ה בש"ך אות י"ז) והטור סובר דכמו דלא גזרו נ"נ בשאר איסורים ה"ה אפשר לסוחטו לא גזרו אבל לדידן דנ"נ בשאר איסורין פשיטא דהחתיכה נשארה באיסורה. ויש לראות הר"ב שהגיה וכן עיקר הא פשיטא דאפילו ס' נגד כולה בעינן ודוחק לומר דה"ק דחתיכה אסורה מספיקא דאורייתא שמא יש בה טעם ונ"מ אי ספק אי זאת ההתיכה אי לאו דאי מטעם נ"נ הוה ליה ספיקא דרבנן

כו' וס"ס לא הוה דזה לא נכנס כלל בגדר הספק שמא פלט הכל דאם לא כן כחל כו' וכמ"ש הב"י בסימן צ' מטעם דכ"א יקיל דזה דוחק. גם אין לומר דנ"מ חתיכה שנאסרה במשהו דלא נ"נ כמבואר בצ"ב זה טעות דבזה אף הטור מודה דמשהו מיהא נשאר בתוכו ואין לו שיעור. וי"ל בדוחק בדשיל"מ במינו ואח"כ אינו מינו רבו עליו ומבטלו:

או יאמר דמלח של איסור בעצמו דאוסר עד אלף ומכל מקום יש לומר דלא נ"נ הואיל והוא למעלה מס' לא שייך לתא דבב"ח כמ"ש בצ"ח ואם כן עכ"פ החתיכה אסורה הבלוע ממלח ההוא ואף שנפלה אחר כך ליורה גדולה דוודאי אין נרגש תו בחתיכה טעם המלח עס"י צ"ח בש"ך אות כ"ח אפ"ה אפשר לסוחטו אסור:

סעיף ג

ולפי. עש"ך והנה לח בלח בה"מ אין הנ"נ ומצטרף הכל לס' דהיינו רוטב היתר שהיה מעיקרא עם מה שנתוסף כ"מ מסתימת הפוסקים ועמ"ש בצ"ב. ולשון רמ"א לכאורה קשיא דהא להמחבר אין חילוק בין לח ליבש אלא ביבש החתיכה נשארה באיסורה דמובדל וניכר הוא או שאר טעמים ובלח הכל מותר ולדידן נמי הכין ואדרבה בה"מ יש לדידן חילוק אחר דביבש בעי נגד הכל ובלח לא ואם כן מה לדידן אין חילוק דמשמע להמחבר חלוק הוא יותר. ואולי דה"ק דלהי"א בצ"ב דבלח לא נ"נ יש הבדל גדול אלא דלפי מה שנותנין בלח באין ה"מ אין חילוק:

סעיף ד

אם. עש"ך ובא"מ כתב באו"ה כלל כ"ד ד"ב משמע כרמ"א והבל"י העתיקו ולא ידענא דוודאי בשאר איסורין בטל הוא כמבואר בדוכתי טובא באו"ה ובש"ע הרבה כי אין דין חהר"ל אלא בב"ח (אפילו דרבנן) ולא בשאר איסורין ואף חתיכה מדם ש"ע לא מיקרי ר"ל ובאו"ה לא מצאתי כלל מזה ע"כ נראה פשוט דאין כאן איסור כלל וכ"כ הפר"ח אות ד' ופשיט הוא:

סעיף ה

שיש. עש"ך והר"ב שלא הגיה סמך אמ"ש בהרבה מקומות דבאיסור דבוק צריך ס' נגד הכל:

סעיף ו

שחלב. עש"ך דרשב"א לית ליה איסור דבוק וכמ"ש בט"ז. והקשה אי לא נמלחה בעינן ס' נגד הכל ואיך כתב נגד החלב ועס"י ס"ט סעיף י"א דכ"מ מהמחבר דאין החתיכה עצמה מצטרף יע"ש ומיהו הא ל"ק דעכ"פ החתיכה אסורה יש לומר להמחבר שם החתיכה מותרת דאי בנמלחה כבר נאסרה במליחה ותי' שהיה ס' ואחר כך חתך ממנה וכ"כ הפרישה אות ד' או כחוש. ומ"ש חלב דרבנן אל תטעה לומר חלב דרבנן אפילו שמן

אין אוסר יותר מכ"ק דוודאי אוסר עד ס' והרי אפילו היתר שמן אוסר בשומן הגיד עד ס' להמחבר בסימן ק"ה ס"ט ושומן הגיד וקרומים משום דכחושים הם אלא הכי נמי קאמר חלב דרבנן כחוש הוא כמו שומן הגיד וקדומים. ומיהו ליכא לשנויי דבמליחה היה ס' (עפ"ת אות ד') דלהמחבר אין מצטרפין עס"י ק"ה ס"ט מש"ה מוקי כשחתך. ובכר"ו אות ח' מוקי בריש מעיא באמתא עם חלב דאין מחזיקין דם בבני מעיים ונם זה נכון דרשב"א לית ליה דבוק ומ"ש שלא יאסר מחלב דעדיף מיניה נקיט איסור תורה:

סעיף ז

ולפי. עש"ך ומ"מ לשון הר"ב ק"ק דהיאך תלוי זה בחנ"נ לא הל"ל אלא איסור דבוק דהוא העיקר וא"נ לא נ"נ אסורה החתיכה דאפשר לסוחטו אסור אלא הרשב"א לית ליה דבוק ומ"ש לא יניחנה בחנם בקדירה ומדברי פר"ח נראה דיש קצת איסור כמ"ש בט"ז אות ב'. ומ"ש על הלבוש פירשנו בט"ז אות ב' והא וודאי כשמוציא האיסור לא יוציא בכף אלא בקיסם גם יזהר שלא יגע בקדירה דאז יאסר הקדירה עכ"פ ✍:

קדירה חדשה שבלעה כזית חלב או דם ובישל בה היתר ויש ס' נגד הזית דשרי התבשיל עס"י צ"ח אסור ליקח מהקדירה שום דבר שלא יתמעט מס' ותאסור הקדירה לתבשיל מאי תקנתיה יניחנה עד שתצטנן וזה אף לדידן ופשוט ✍:

סימן קז

סעיף א

ואם. עש"ך וכוונתו הב"י והר"ב הבינו דפלוגתת ריב"א ור"ב בשופך מעט מעט מקדירה לקערה דגים עם רוטב והוא ז"ל פי' דפלוגתתן הוא בסינן כל המים לכלי אחר וחיישינן שמא בסוף כשנתמעט המים כו' כמ"ש הט"ז אות ב' בשם או"ה. ועל מ"ש הש"ך דכ"כ יש"ש תמה המ"י שם כלל נ"א אות ב' דהיש"ש מפרש כפי' הב"י והר"ב וכמ"ש הט"ז אות ד':

ומה שכתב הש"ך ולא אבין כו' יראה לפרש דלפי מה שפי' פלוגתת ר"ב וריב"א דחששא הוא על ג' דרכים. א' דמערה ומסנן המים שמא באוגנו היה הטמא או אח"כ כשהעמיד על שוליה היה הטמא או כשמטה על צדה היה הטמא עם מעט המים כו' ולר"ש תולין איסורא ברובא איתא היינו דהטמא היה ברוב דגים שהם חוץ לרוטב וע"ז תמה הש"ך כיון דכתבו מטעם ר"ב דבטילים ברוב לא שייך בביצים דאין רגילות לבשל כ"כ הרבה אם כן גם טעם רבינו שמשון לא יספיק להתיר הביצים עד"מ שיכולין לאסור נ"ט ביצים (או ס') אותן שהם במים וע"כ אנו אומרים שהטמא ברובא חוץ למים היינו שיש באותן

שהם חוץ למים יותר מס' דיהיה רוב והא ר"ב כתב ביצים אין רגילים לבשל כל כך הרבה דאם לא כן אף לר"ב מותר כמו דגים:

והמ"י שם אות ו' יישב זה כמו שאבאר דוודאי מיירי שיש ביצים עד"מ יותר מקכ"א עם המים כו' והשתא כ"ז שיש ס' למטה במטה על צדה אין אוסר וכשנתמעט המים בפחות מס' אז יש למעלה חוץ למים עכ"פ יותר מס' ביצים ותלינן איסורא ברובא איתא למעלה ואין בלוע יוצא בלי רוטב כמבואר סימן ק"ה דאין נוגע אלא בא' או בב' משא"כ לר"ב דלא תולין איסורא ברובא איתא תו נאסרו נ"ט או ס' ביצים וליכא רוב להתיר דהר"ב סובר כפל בעינן להתיר ביבש והש"ך בסימן ק"ט לשיטתיה דמשהו יותר סגי כן הבנתי מתוך המ"י שם:

עוד האריך הש"ך לענין דג טמא עם טהור הוא א"מ אי בתר טעמא אזלינן ואי בתר שמא יש לומר במחלוקת שנויה כו' לא הבנתי זה דבסימן צ"ח מבואר דגים טהורים עם טמאים כשהן שלימין הוה מינו וחתוכים שם דג א' הוא וכן שור ואיל ועז יע"ש וא"כ בהגה' ש"ד בסי' נ' (ט"ס נ"ה) המתחלת פ"א הובא טמא בין טהורים אף דהוה מינו מ"מ מים רבים ומבטלין יע"ש והיינו דאותה הג"ה פוסק כרש"י דמינו לא בטיל ומ"מ כיון דהסירו הטמא (דאל"ה בריה לא בטיל) וליכא כ"א טעמו וודאי שם ציר של דג אחד הוא. ובאורח מישור כתב דאישתמיט להש"ך תשובת הרשב"א ר"פ יע"ש ואני אומר לא אישתמיט והתם כתב המשנה דתרומת דג טמא עם דג טהור אי לבטל גופו לר"י מינו לא בטיל היינו דבתר שמא אזיל וסובר כהגהת ש"ד או דמשמע ליה אף בחתיכת דג ואיך שיהיה מ"מ בטעמא אין שוה ובסי' ק"ט אכתוב עוד בזה:

ומה שחלק הש"ך בין ציר דגים לבישול דהוה דאורייתא עיין במ"י כלל כ' אות ד' חלק ע"ז ועיין מ"ש בסי' פ"ג בט"ז אות ז' ובש"ך אות י"ד ואזלי לשיטתייהו כאן:

סעיף ב

אין. עש"ך ומיהו ספק טריפה שבישל בכלי אין להתיר אחר מעל"ע מטעם ספק דרבנן לקולא כיון דמתחלה היה ספק איסור תורה וע"י גלגול נעשה דרבנן א"א בכיוצא בזה ספק דרבנן לקולא וכמ"ש מהריב"ל בס"ג סימן ק' ועיין כה"ג סימן א' ובסימן ק"י אבאר אלא דכאן יש כמה צדדים בלא"ה להתיר. ומ"ש הש"ך ראיה דכאן מיירי באיסור תורה דאי באיסור דרבנן מה לי תוך מעל"ע או אח"כ יש לעיין קצת דגים י"ל בהו חד בתרי בטיל מ"ה ומדרבנן צריך ס' משא"כ במחבת דלמא נשארו נ"ט במחבת ונ"ט הטמא למחבת ואיך יבשל אח"כ תוך מעל"ע דהוה איסור תורה וי"ל עיין מ"י שם אות א' רוצה לומר דהא דתתאה גבר היינו בצונן ממש אבל חום כ"ש שיס"ב אם נפל אח"כ מכ"ר

אוסר הכל דלא שייך תתאה גבר כיון שהתחתון חם עכ"פ יע"ש ויישב בזה קושית הש"ך באות א' מ"ש דעירוי אין אוסר רק כ"ק ועיין מ"ש בסי' צ"ב ס"ז מוכח העמידו קדירה חמה על מה שנשפך דאם אינו אצל האש הוה כ"ש ותתאה גבר אלמא אף שהתחתון עדיין חם תתאה גבר יע"ש ✍ועס"י א' גבי שוחט לענין הכלים ואין להאריך:

סעיף ג

זבוב. הש"ך הראה מקום לק"ד אות ט' וכאן אות ז' החמיר אם לא בה"מ ושם יבואר ומיהו בנמחה גופו לתוכן בעינן רוב היתר כמבואר ס"ס ק"ד ובטעמו לחוד אף בלא רוטב היתר שרי כמבואר שם וכ"כ בה"י ושאר אחרונים וכן הלכה:

סעיף ד

אסיר. עש"ך והטעם דשמא אין בלוע בכלי גם שמא אין מתפשט הטעם בכל הכלי וע"ש לעיל בטיפת חלב יע"ש:

סעיף ה

ולא. עש"ך וחדש מצינו לאשכוחי שנטל האיסור בכף מלמעלה ולא נגע ברוטב הא תחב לתבשיל בפעם הזה נעשה ישן ועמ"י כלל נ"א אות כ"א כתב דוחק לומר כן:

סעיף ו

והוחזר. עש"ך ויותר קשה אפי' לא היה מעט תבשיל בכף כיון דתחב הכף לקדירה נעשה ישן עיין באות הקדום:

סעיף ז

דהרי. עש"ך דאם תחב הכף לכ"ר והוציא דין כ"ר יש לו ועט"ז בסימן צ"ב אות ל' משמע דספוקי מספקא ליה אי דין כ"ר יש לו או לאו וספיקא הוה ושם ביארנו הדברים יע"ש וכאן אין להאריך ומ"ש הש"ך להחמיר באין ה"מ בזבוב עס"י ק"ד בט"ז אות ו' הסכים להקל וכ"כ הפר"ח וכן נוהגין העולם והמחמיר תע"ב:

סימן קח

סעיף א

אין. עש"ך מה שכתב ריחא שאני כלומר דבריחא שאני מבלוע או דבר הנאסר כ"ק אבל וודאי דהיתר מפטם לאיסור בעין כמבואר בסימן ק"ה בש"ך אות י"ט. ומ"ש שניהם כחושים שרי לכתחלה י"ל. דא"א בקיאין אם לא פת כו' ומ"ש ראיה מרב י"ל דרב דיעבד דוקא א' שמן הא לכתחלה אפשר אף שניהם כחושים אסור (וכ"כ הפר"ח אות ב') ומה שכתב על או"ה חלה דרבנן עמ"ש בט"ז מזה ויראה דבר חריף אפילו שניהם כחושים אוסר דיעבד מדמדמה לפת חמה וחבית פתוחה ששואב הרבה:

ודע דא' מכוסה שרי לכתחלה כמ"ש המחבר ומ"ש הש"ך אות י' לכתחלה יש להחמיר היינו כיסוי בצק אבל כיסוי גמור שרי ואף בצק דוקא חריף יש להחמיר ומיהו כ"ז שאין לחוש שיעלה רתיחות אבל להטמין בשבת קדרה חלב אצל קדרה בשר אפילו שניהם מכוסים ותנור גדול אסור כמ"ש הד"מ אות ג' דמכוסה לכתחלה אסור שמא יזוב לחוץ והיינו כמ"ש אבל אם אין לחוש לזה כגון בשר בלא רוטב מכוסה שרי לכתחלה:

סעיף ב

ואם. עש"ך והר"ב כאן בהג"ה מתיר אם אין לו פת בריוח ויש לו מאכל חלב שא"א לו לאכול בלי פת וכ"כ הכר"ו אות ו' והבל"י אות ו' כתב דאסרו אחרונים ולא מצאתי זולת הפר"ח אות ו' שאוסר והסומך על רמ"א לא הפסיד:

סעיף ג

ואם. עש"ך הנה דעתו דהר"ב מסכים להמחבר בת"ג ופתוח לגמרי דהוה ככירה ואף בסימן קי"ח מבואר לכתחלה אסור היינו משום ניצוצות או לחלופי והיכא דמרוחקין והם שני מינים ש"ד עש"ך ועט"ז שם. ומ"ש הר"ב כאן ונוהגין להחמיר בת"ג ודיעבד להתיר בקטן ה"ק לכתחלה אפי' גדול ופתוח במקום שעשן יוצא אפ"ה לכתחלה אסור ודיעבד להתיר בת"ק ופתוח במקום שעשן יוצא דאי סתום לגמרי בעינן ה"מ אף בת"ג כדבעינן למימר קמן. אלא שראיתי להאורח מישור אות ב' תמה על הש"ך מאוד וא"י למה ומה שחידש הר"ב כמ"ש דל"ת דהמחבר מתיר תחלה פיו פתוח היינו קצת במקום עשן או מן הצד קמ"ל דומיא דיעבד ע"כ פתוח קצת ומינה לכתחלה אסור בת"ג ופתוח קצת הא פתוח לגמרי ות"ג ככירה יחשב והמ"י כלל ל"ה אות ו' כתב ג"כ אש"ך שהבין פי' זר בהר"ב עמ"ש באות ה' דפת עם בשר בעינן פתוח קצת וא"י דהרי כאן באות ג' נקיט דוקא מהר"ב בת"ח וסימנים מוכח בהיתר עם איסור אסור לכתחלה בת"ג ופתוח במקום שעשן יוצא והוא מדכתב הת"ח ד"א דקיי"ל כן לכתחלה כאו"ה בת"ג אסור והיינו בפתוח קצת דאי סתום לגמרי אף דיעבד אסור עכ"פ באין ה"מ ובאות ה' כתב דכ"מ בסימנים ולא הזכיר מת"ח גופא ולעיקר הדין הסכים לש"ך דעכ"פ פתוח ממש ות"ג שרי לכתחלה בהיתר עם איסור וכאמור:

סעיף ד

וה"ה. עש"ך עשה כלומר דל"ת חלב היינו בקדרה והוה בישול שקדרה מפסיק או אין ריח המתבשלים ושרי בס"ג אפילו ת"ק ופתוח במקום שעשן יוצא תחלה כמ"ש הש"ך אות י"ז אלא ע"י אפייה מיירי כמו פשטי"ד חלב ומש"ה תחלה בעינן ת"ג ופתוח ממש:

סעיף ה

ואם. עש"ך דבסימנים מוכח אפילו פת עם בשר בעינן פתוח ממש ועמ"ש באות ג':

סעיף ו

אסור. עש"ך ובקכ"ב מבואר דקניה מעובד כוכבים חשיב דיעבד אפילו יש לו בריוח מותר לקנות מעובד כוכבים משא"כ פת החמירו מפי דעל הלחם יחיה האדם וכ"כ המ"י שם אות ב' אלא שתמה על הת"ח וא"י הא מבואר כן להדיא בת"ה במ"ש אבל מ"מ נוהגין לקנות מעובד כוכבים כו' הרי בהדיא דמחלק בין פת לשאר דברים:

סעיף ז

או. עש"ך והנה בסתום לגמרי אפי' ת"ג אוסר האו"ה כלל ל"ט ר"ו אפי' דיעבד וה"מ אלא שהר"ב הכריע בת"ח וכאן להקל בה"מ עכ"פ אף בת"ק וסתום לגמרי ובאין ה"מ אף ת"ג וסתום לגמרי אסור. ויראה דאף סתום בדף ופתוח קצת דינו כמו במקום שעשן יוצא ודווקא פתוח ממש הוה ככירה:

סעיף ח

ובמקום. עש"ך דהר"ב סמך על מ"ש בס"ב דבישול דוקא ה"מ וכ"ש כאן והר"ב לקמן באיסורא קמהדר דבאין ה"מ אף שם אסור. ומיהו למ"ש המ"א באו"ח י"ל דהטמנה לצורך שבת ששוהה זמן רב הוא דאסור דיעבד וכמ"ש לקמן א"כ י"ל דהטמנה גרע מצליה והר"ב אהיתרא מהדר ומ"מ הדין אמת דכאן דווקא ה"מ כמ"ש בת"ח ד"ד:

סעיף ט

ואם. עש"ך עמ"ש בט"ז דהאי בצידו ר"ל ממש אפ"ה אסור אף דיעבד בד"ח. אם נתבשל הבצל במים נתבטל חריפותו כ"כ נ"ש סימן ס' וזה פשוט אמנם מ"ש ראיה מפ"ט דתרומות יש לדחות:

סעיף י

אפי'. עש"ך והיינו בצק וד"ח יש להחמיר לכתחלה משא"כ מכלי כיסוי:

סעיף יא

אסור. עש"ך אבל המ"י שם אות כ' הביא דברי התוס' פסחים למ"ד ד"ה ואפילו והפר"ח ג"כ השיג על הש"ך ולא אבין דבת"ח ד"ה מבואר כן דיש להחמיר בפת מרובה בטרפי"ד דהוה כלש ממש עם חלב דאפילו בעיני' אסור וראיה מפסחים ע"ו הא פי' הרי"ף דבעיני' מותר דהוה דיעבד וריחא לאו מלתא אבל טרפי"ד אף ריחא מלתא והתוס' דף ל' לשיטתם שפסקו כר"ת דריח אוסר דיעבד הוצרכו לחלק בין ריח ללש מ"מ בטרפי"ד חמור טפי:

סעיף יב

אבל. עש"ך ועמ"י ופר"ח מ"ש מע"ז ס"ו ובט"ז כתבנו. ומיהו בטרפי"ד לכתחלה ודאי אסור אף בזא"ז אבל בד"ח וכדומה משמע בזא"ז שרי ויש לעיין:

סעיף יג

י"א. עש"ך הנה בה"מ דמצטרף הכל ע"כ בד"ח איירי דאי לא"ה אף שאין ס' ות"ק וסתום לגמרי במקום שעשן יוצא שרי בה"מ וע"כ ד"ח או טרפיד ובט"ז נסתפקנו אי א' ד"ח והשאר אין ד"ח מהו עכשיו ראיתי אף בת"ק אין הכל מצטרף דמ"מ דהכל נכנס בגדר הספק משא"כ עתה דאין ד"ח בלא"ה מותר ועדיין יש לעיין ועיין סימן קי"א באין מינו דאורייתא וכאן בריחא יש לצדד אף בא"מ בה"מ וכאמור:

כתב הכר"ו ריחא מלתא י"ל אי דאורייתא או דרבנן יע"ש ויראה דבד"ח וכדומה י"ל דהוה ד"ת. עוד כתב שם אות ה' דעתו לאסור בנגעו זה בזה וריחא הכל יע"ש. ובאמת בא"ח סימן תפ"א ס"ה נגע חמץ במצה כ"נ בנגעו ואף דהחמץ כחוש מ"מ המרדכי נמי בכחוש איירי והמ"י כלל ל"ט אות י"ב פסק כן דברי המרדכי פכ"ש דנוגעים סגי בנ"מ ועיין בטור או"ח תס"א י"א בנוגעים משמע הכל יע"ש והם דברי המרדכי פכ"ש ומ"מ הלכה להתיר כ"נ אבל בשמן כבר נתבאר דינו בסימן ק"ה ✍:

עיין במ"י שם אות כ"ד דמ"ש הש"ך בק"ה אות ל' דאו"ה מורה דבמינו הכל מסייע לבטל שזה סותר מה שכתב או"ה כלל י"ב אות ט'. וליישב זה צ"ל דמיירי באינו מינו כמו בשר נבילה שור עם בשר שה וגדי אם נאמר דחלוקין בטעמן כמ"ש בפתיחה כי היכא דלא תקשה ממ"ש או"ה סוף כלל כ"ו דברי הרשב"א יע"ש:

סעיף יד

אם. עש"ך ועמ"א א"ה תמ"ז אות ד' ובא"ר שם אות ז' ובא"ז אות ד' ובמ"י אות י' ואחר התבוננות בספרים יראה לי כן. אם התנור קטן וסתום דכתב הר"ב היינו עכ"פ פתוח במקום שעשן יוצא ובזה מחולקין ובה"מ מותר ואלו בשאר איסורין דיעבד בלא הפסד כלל שרי אבל סתום לגמרי בחמץ אפילו ה"מ לא מהני כמ"ש המ"א שם דאי בסתום לגמרי לא היה להר"ב להביא יש מקילין דאפי' בשאר איסורין הכריע הר"ב דווקא בה"מ ומיניה בת"ג ופתוח קצת שרי בלא ה"מ והטעם כיון דיש סברא לומר ת"ג ופתוח קצת שרי לכתחלה וכן יראה דעת המחבר וכמ"ש הפר"ח אות ד' אלמא אפילו משהו ליכא אף שהר"ב לא הכריע אלא פתוח לגמרי כמ"ש הש"ך אות ג' מ"מ אין להחמיר דיעבד בחמץ בלא ה"מ בבה"ג והכלל בזה כל מה שבשאר איסורין שרי לכתחלה כמו ת"ג ופתוח לגמרי או מכוסה ה"ה חמץ דודאי משהו ליכא וכל שבשאר דיעבד אלמא משהו איכא כרי"ף בחמץ אין להתיר כ"א בה"מ. ומיהו ת"ג וסתום לגמרי אף במקום שעשן יוצא יראה דעת המ"א שם להתיר בחמץ בה"מ אף בשאר איסורין בעינן ה"מ כמ"ש לעיל דכ"מ באו"ה כלל ל"ט ד"ו דת"ג וסתום לגמרי אסור יע"ש מ"מ כיון דיש סברא לומר להקל בת"ג ושמ"ש הטור ת"ג ופיו פתוח הוא וי"ו המחלקת כמ"ש הפרישה אף

דלא קיי"ל כן מ"מ בחמץ אין להחמיר אלא בת"ק וסתום לגמרי ועיין בא"ר וא"ז ותמצא כדברי לאחר העיון היטב. ובבישול אם הטמין כמו לשבת ששוהה כל הלילה. או בת"ק וסתום לגמרי בה"מ אסור כיון דבשאר איסורין בה"מ דוקא ואם לשעה או שתים דבשאר איסורים אין להחמיר כמ"ש המ"א שם ה"ה חמץ וצ"ע אי בעינן בחמץ ה"מ כה"ג ומיהו בפתוח קצת דבשאר איסורין לכתחלה ודאי אין להחמיר בחמץ:

ועיין ח"י שם כתב דמהרי"ל סימן רי"ד הביא ראיה מבת תיהא ועיינתי במהרי"ל מביא ראיה מפסחים ע"ו דפריך לרב מאי אפי' גדי וטלה נימא לא מיבעיא גדי וגדי דבמינו במשהו לרב כו' ועוד ראיה מבת תיהא דמתיר רבא בעבודת כוכבים ס"ז וי"נ במשהו עכ"ל ולא אבין לה דמפסחים מקשה מאי אפילו נהי דנימא ריחא משהו הוה אכתי פשיטא דלכתחלה אין צולין גדי וטלה דאין מבטלין איסור תחלה ולתני סתמא אין צולין. ומבת תיהא אטו ע"י תערובות הוא והא בעיניה מריח וע"כ טעמא דהיין מזיק לו כמ"ש התוס' בע"ז וא"כ אין ראיה ועמ"ש לקמן בבת תיהא:

סעיף טו

וי"א. עש"ך וא"ר בא"ח תמ"ז אות ז' ובא"ז אות ד' כתב דהמעיין במרדכי פכ"ש א"ש. וזה לשון המרדכי סימן תק"ע מעשה שהשליך עובד כוכבים עוגה חמץ לתנור מצות והורו שמותר דקי"ל ריחא לאו מלתא וכן השיב ר"ת דריח פת בפת לא מצינו וסובר הא"ר דה"ק דהורו שמותר לדידן דקיי"ל ריחא לאו מלתא וכן ר"ת הורה היתר מטעם פת כו' אבל לא מטעם ריחא לאו מלתא דר"ת פוסק מלתא הוא וא"כ למה שהורו דקיי"ל ריחא לאו מלתא משמע דחמץ שוה לשאר איסורין והד"מ להא נתכוין ולא למה שהתיר ר"ת זה תוכן כוונת הא"ר ומיהו י"ל דקיי"ל ריחא לאו מלתא היינו בת"ג ופתוח אלא דסתמא קאמר וז"ש המ"א בא"ח שם דבמרדכי לא נמצא אלא דריחא לאו מלתא דחמץ שוה לשאר איסורין וממילא היכא דריחא מלתא בשאר איסורין בלא ה"מ בחמץ יש לאסור בה"מ:

סעיף טז

אבל. עש"ך דמשוה צלי קדר לבישול כיון שהוא בקדירה ונ"מ גם לדידן כמו שיתבאר:

סעיף יז

ודוקא. עש"ך הנה הר"ב שכתב ודוקא סברא דנפשיה קאמר עיין בת"ח ד"י והחילוק בין צלי לבישול בקדירה הוא דבצלי בת"ג ופתוח קצת או קטן ופתוח לגמרי לכתחלה אסור ואלו בישול אף ת"ק ופתוח קצת שרי תחלה אבל בסתום לגמרי אף במקום שעשן יוצא אין חילוק בין ת"ג או קטן בה"מ דוקא שרי וזה בהטמנת שבת אבל לפי שעה משמע

דעת המ"א בא"ח דשרי עכ"פ דיעבד אף ת"ק וסתום לגמרי בבישול בלא ה"מ וא"כ יש עוד חילוק בין בישול לצלי:

סעיף יח

ובמקום. עיין ש"ך דהלכה כהר"ב דבה"מ שרי:

ומפני שראיתי כי הדינים רבים הם אמרתי לבאר קצת על הסדר:

א ת"ג ופתוח ממש שרי תחלה ומ"מ המחמיר תע"ב עש"ך אות ג' ובמ"ז כתבנו שיש לומר מה שכתב הר"ב ונוהגין היינו ממנהגא אבל מדינא שרי ובת"ח משמע מדינא וז"ש הש"ך באות ג' ומ"מ עכשיו ראיתי שיותר נכון לפרשו כמ"ש באות ג' במ"ב. ת"ק וא' מכוסה היטב נמי שרי תחלה. ב' כחושים ממש נמי שרי לכתחלה ומיהו בזה המחמיר תע"ב ומיהו היינו פת בפת וכדומה אבל בלאו הכי אין אנו בקיאין:

ב ת"ג ופתוח קצת וכ"ש קטן אסור תחלה ושרי דיעבד ובקטן אף פתוח ממש אסור תחלה. ואם סתום לגמרי אף במקום שעשן יוצא אף דיעבד אסור אף תנור גדול אם לא בהפסד מרובה ששרי אף בת"ק וסתום לגמרי:

ג איסור חריף אף ששניהם כחושים ותנור גדול ופתוח לגמרי משמע לאסור אף בה"מ ומיהו בהיתר חריף צדדו המ"י ושאר אחרונים ואולי בהפסד מרובה יש לעיין. ואיכא לעיונא אם איסור אינו חריף אלא שמתבשל בד"ח עד"מ בשר נבילה עם חומץ חזק מהו. ובמ"א שם בא"ח תמ"ז אות ד' דטרח למצוא בחמץ חריף בארש"ט ונהי דלא נקיט חומץ שכר עכר"ו דרבותא נקיט אפי' בארש"ט חריף מיקרי מ"מ אמאי לא בישל חמץ בד"ח משמע להתיר ומ"מ יראה לאסור. ואם בישל ד"ח כה"ג כבר כתבנו לעיל מה שיש לעיין:

ד בישול ר"ל בקדירה (ואף צ"ק) ת"ק ופתוח קצת שרי תחלה. ואם סתום לגמרי והטמין לפי שעה יראה דעת מ"א שם דאף בלא ה"מ שרי בבישול:

ה הטמין לצורך שבת ששהה כל הלילה בסתום לגמרי דינו כצליה הן בתנור גדול או קטן בה"מ דווקא שרי ומיהו בשניהם כחושים אף בתנור קטן וסתום לגמרי עכ"פ דיעבד שרי בלא ה"מ וכ"מ בת"ח דג"ד:

ו חמץ בת"ק וסתום לגמרי דעת המ"א לאסור בה"מ וכן יראה כן והיינו כששניהם מגולים. ומיהו בקטן ופתוח קצת בה"מ שרי בחמץ ותנור גדול וסתום לגמרי בה"מ נמי שרי בחמץ אף בשאר איסורין בעינן ה"מ מ"מ כיון די"א דת"ג לחוד שרי תחלה. ות"ג ופתוח קצת בלא ה"מ נמי שרי בחמץ כיון די"א תחלה מותר בשאר איסורין עיין פרישה ועפר"ח:

ז דגים שנצלו עם בשר דעת הר"ב בקי"ו להתיר דיעבד ומשמע באו"ה ל"ט דכ"ה אפילו ת"ק וסתום לגמרי אבל הש"ך שם אות א' בשם ב"ש החמיר יע"ש ומאן דמתיר אפילו הבשר נצלה עם ד"ח אין סכנה בדגים בצליה בריחא:

ח כ"ז שאין לחוש שיזוב מבשר לחלב אבל אם יש לחוש מבואר בצ"ז שאף ת"ג ופתוח לגמרי נמי אסור שמא יזוב בתנור ואוסר החלב דבישל במקצת כלי מפעפע בכולו ע"ש בש"ך וט"ז. וכן אי חיישינן לחילוף או לניצוצות אסור תחלה ולא דיעבד עקי"ח. ומיהו בשר עם דגים אף שזב משומן בתנור ונבלע בתנור הדגים מותרים דכ"ז שאין זב תחת הדגים אין לחוש לפליטת כלים סכנה בדגים כמ"ש או"ה כלל ל"ט דכ"ה ומעשים בכ"י יוכיחו:

מזה למדתי אם בישלו דגים במחבת ובחוץ נפל שומן חם וכדומה על המחבת אין חשש לדגים דהוה בליעת כלי כמ"ש או"ה בפשטיד"א שזב בתנור:

ת"ג הוא המחזיק י"ב עשרונים בקרקעית לבד לחם מצה שעובי טפח מצומצם וכן עיקר עמ"ש בסימן צ"ז ותנורים של אופה מסתמא גדולים הם או"ה:

סעיף יט

מיהו. עש"ך ועמ"ש בט"ז דשל ישראל אסור באב"י:

סעיף כ

ולא. עש"ך ואף מבשר לחלב לא מהני הגעלה ואף יחממנו בתנור שיהא יס"ב לא מהני ולא אמרינן ככ"פ עיין או"ח תנ"א ובח"י שם ובקכ"א אבאר אי"ה:

סעיף כא

פת. עש"ך דל"ק דברי המחבר אהדדי דיש לחלק ועפר"ח באורך ואנו אין לנו אלא פסק המחבר והר"ב:

סעיף כב

של. עש"ך דאף מותר בהנאה דינא הכי. ומיהו לענין ריחא בתנור אין חילוק בין איסור הנאה להיתר הנאה:

סעיף כג

אם. עש"ך ועפר"ח שהאריך:

סעיף כד

אבל. עש"ך דכל איסור אכילה אסור לטועמו הן בלשון או טועם ופולט מדרבנן אטו אכילה עיין ריב"ש אבל להריח אף בחותם משמע דשרי ומיהו י"ל דווקא בת תיהא ולא בע"א:

סעיף כה

דמותר. עש"ך ופר"ח אות כ"ג תי' אף דשם סיים טוב להחמיר מ"מ זילוף מקילין ודוחק:

סעיף כו

מותר. עש"ך הא דהוצרך לטעמים אלו אף דבת תיהא בלא"ה שרי ואף בחוטם במ"ש לעיל דהתם איכא טעמא שקלקולו יתר על תיקונו דמזיק לו ריח היין משא"כ כאן:

סעיף כז

אסור. עש"ך הנה השמיט מלת מחובר שכתב במרדכי ועפר"ח אות כ"א בשם אמונת שמואל דבמרדכי פכ"ש כתב וראיה מאתרוג במחובר והדס במחובר ומיהו אין ראיה דהתם הטעם משום שבת דאתי למיתלש יע"ש ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות ה' כתב שיפה עשה הש"ך שהשמיט תיבת מחובר וכ"כ המ"י כלל ל"ה אות ל"ט והביאו תשובת הרשב"א סימן תתמ"ט ותשובת מהר"ם מרוטנבורג סימן כ"ד הביאו בפירוש הראיה מהא דסוכה ל"ז ב' הדס אסור להריח כי אקציה ואמת הוא שכן הביאו הם ז"ל. והנה תראה מ"ש הש"ך אבל דבר שאסור "מן "התורה לדעתי כוון בזה כוונה מיוחדת כמו שאגיד (דהא בלא"ה יכול לדחות דהתם האיסור משום מוקצה וכי אקציה לאכילה לו יהיה מ"ה משא"כ דבר האסור בהנאה) עיין ברש"י סוכה ל"ז ב' ד"ה אסור דגמרינן מסוכה דחל שם שמים כו' משמע דמן התורה הוא וכבר עמד בו מהר"ם בן חביב ז"ל בס' כפות תמרים שנתקשה בזה ועיין באו"ח תרנ"ג בב"י הביא דברי רש"י ואח"כ הביא תשובת הרשב"א והם לכאורה דברים סתורים וע"ש בסימן תרל"ח בט"ז אות א' והבן ולפ"ז אם היינו אומרים אתרוג והדס מן התורה אסורים כמו סוכה ומה שהקשה מהר"ם חביב מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים י"ל גילוי מלתא הוא א"כ וודאי לכולה מלתא הוקש לחגיגה דאסור בהנאה ואפ"ה אתרוג מותר כיון דלאו לריח קיימא ומוכח שפיר. ותצטרך לתוספת ביאור כי יאמר דבמצוה יש ב' איסורים א' מן התורה וא' מדרבנן משום מוקצה והיינו אף שנפסל למצוה אפ"ה אסור מדרבנן עיין בסוכה ט' ובתוספות שם ובאו"ח תרל"ח ולז"א אתרוג דלאכילה גם איסור מוקצה לית ביה הדס להריח אף מוקצה אית ביה ואף נפסל יש אומרים דהוקצה והש"ך הרחיק דעה זו דנראה דחוק סוכה דרבנן ולכן כ"כ. ומה שיש לעיין אמאי סוכה בהזמנה לאו כלום הוא והא דרשה גמורה היא מה חגיגה אסורה בהנאה ובדבור בעלמא אבאר אי"ה במקום אחר:

סימן קט

סעיף א

שאינה. עש"ך ומשכחת חהר"ל באינה מינה כמ"ש אות ח' בהרבה מינים או שוין במראה יע"ש:

סעיף ב

מין. עש"ך דל"ת המחבר אורחא דמלתא נקיט דבא"מ דרך להכירו קמ"ל דמודה להר"ב דאין חולק ע"ז (עכה"ג):

סעיף ג

שאין. עש"ך ברותח משמע כ"ע מודים דלח בלח מקרי ובצונן דעת הב"ח והש"ך וכ"ג דעת הפר"ח אות ב' דהוה לח בלח והמ"א בא"ח תצ"ח אות כ"ח דאפר באפר מקרי לח בלח (ומ"ש שם דבטל ברוב אולי סובר מוקצה אין לו שרש מן התורה והוה כמו פת ש"ע דבטל ברוב אף בלח) אמנם הביא הפר"ח שם דעת הר"מ פי"ג מתרומת והגה"מ בשם סמ"ג הביאו הב"י בא"ח תנ"ג דקמח בקמח יבש מקרי והכר"ו אות ג' כתב דמין במינו מדרבנן ס' בלח הלכך יש להקל בקמח לומר דיבש מקרי יע"ש וקשה להקל נגד הכרעת הש"ך דרובן סוברים דלח מיקרי. חלמונים שלימים יבש מיקרי שבורים לח מיקרי וחלבונים לח מיקרי פר"ח עיין סימן ס"ו חרדל ושומשמין וכרומה יבש מיקרי מ"כ ח"ב פ"א יע"ש:

סעיף ד

והאיסור. עש"ך והוא פשוט שכ"מ בש"ס חולין ק' ב' וליבטל ברובא אף שנתבשל במים מ"מ כיון שיש ס' תו הוה ליה יבש וכ"כ הרשב"א בתשובה דפ"ג ומינה מוכח דפריך וליבטיל ברובא אף שיש ס' כדתנן והרוטב בנ"ט אפילו הכי רוב בחתיכות בעינן. והמ"כ בח"ב מספר התערובת פ"ג פ"ז ב' דה"ה מין בא"מ צריך בחתיכות ס' נגד האיסור והרוטב אין מצטרף והמ"י כלל ל"מ אות ד' השיג עליו דהטעם שאם יבשלם יתן טעם והכי הרי בין הכל ששים ובסולת בלולה כתב שכ"כ הפר"ח באות ו'. ואני תמה דבאות ו' אין זכר למו ובאות ז' הסכים לש"ך אות ט' דבא"מ ביבש באיסור דרבנן או נטל"פ שרי דליכא למיגזר אטו יבשלם יתן טעם וזה ל"ד לנדון דידן דאכתי גזרינן שמא יבשלם החתיכות אחר כך בפחות מששים ולא פלוג נמי (מהאי טעמא אין סתירה למ ש השך בק"ד אות ג') ואדרבה הפר"ח באות ב' כתב בפירוש כמ"כ בא"מ צריך ששים בחתיכות לבד הרוטב ולדינא צ"ע בה"מ אי יש לצדד כמ"י הואיל ואיסור דרבנן הוא. ועיין חולין ק' דפריך ומסיק צריכא ועל חתיכות דג טמא לא מצריך י"ל דטמא עם טהור ב' מינים ומש"ה בזמן שאין מכירין הכל אסור ביש רוב כיון דליכא ששים בחתיכות ואגיד ואחתיכה פריך וליבטול ברובא היינו מרתנן וא"ל "כולן אסורות משמע דיש רוב וז"א:

סעיף ה

חד. עש"ך ובק"ב אות י"ב כתב אפשר הטעם דשיל"מ ומיהו המ"י כלל ל"ט אות י"ז ושאר אחרונים פי' הטעם משום טעם ב' של ב"י בא"ח דיבש בפסח כיון שלא הלכו אחר נ"ט לא בטיל וכ"ד הט"ז והמ"א שם בסימן תמ"ז:

מריש הוה קשיא לי דהא טעם הרשב"א בתה"א ק"ז ב' ובתשובה סימן נ"ג ביאר יותר דמש"ה המ"פ ביבש לא בטיל דהטעם דבשאר איסורין ביבש קיל מלח הוא דבלח כל משהו שטועם יש בו איסור מה שאין כן ביבש שאוכל כל אחד לבדו משא"כ בפסח דבלול אף ביותר מששים שנאבד טעמו לגמרי החמירו תו אין חילוק בין לח לבלול ותראה שהב"י כאן רמז לזה במ"ש ודבר ברור שאין זה דרכו של הרא"ש המתיר ביבש לאכול שלשתם יחד ור"ל אלמא הקילו ביבש מלח וה"ה בפסח ולפי זה הוה קשיא לי בשלמא המחבר בא"ה תמ"ז ס"ט שסתם כדעה א' לשיטתיה כאן אבל הר"ב מדשתיק שם אודוי אודו ליה והא כאן בס"ב הכריע בנתבשל בנודע להקל בה"מ והיינו כרא"ש דבב"א נמי שרו ביבש הוא הדין התם הול"ל בה"מ עכ"פ עכשיו ראיתי שאין כאן קושיא כלל כי הרשב"א כתב עוד טעם בתה"א ק"ז שהרי בתרומה ועלה וכה"כ יבש כמו לח אלמא כל ששיעורו יותר מנ"ט אין חילוק ועוד דהוה קבוע כיון דאפילו משהו לא בטיל (ר"ל בלח תו הוה קבוע דרבנן כמו חהר"ל) וע"ז סמך הר"ב והב"י שכתב שם טעם ב' לבד לשיטתיה כאן:

סעיף ו

בתרי. עש"ך עשה כלומר דחד בתרי לאו דוקא אלא משהו יותר סגי ושלש התיכות בעינן וכל שיש בב' קטנים משהו יותר מגדולה סגי וב' חתיכות אי לא ידעינן שמא הגדולה של איסור ועמ"ש בפתיחה באורך וכ"ד הפר"ח אות ד'. ואמנם המ"י כלל ל"ט אות א' ונ"א אות ו' כתב דעת הר"ב מדרבנן בעינן כפל (עס"י ק"ז בש"ך אות א') והכר"ו אות ב' בשם מהרש"א ז"ל בפסחים גבי כזית בכא"פ משמע דמ"ה בעינן כפל ע"ש ולדינא צ"ע:

כתב הכה"ג בהגהות הטור אות ג' דכתב בתשובה דחד בתרי דווקא בוודאי היתר לא בספק איסור. וא"י מה בא ללמדינו דפשיטא דכולן ספק הן. ועס"י ק"י בש"ך בקיצור ס"ס דין א' לענין לא נודע יע"ש:

סעיף ז

כל. עש"ך דל"ת איסורא ברובא איתא. וכ"מ באות י"ב דבישלן בב' קדירות א' וב' כו' ואם נתערבו ב' חתיכות בנ' מותר לאכול ג' ולא ד' שאז א' דאיסורא וכ"כ המ"כ ושאר אחרונים והוא פשוט:

סעיף ח

שלא. עש"ך ומשמע דמינין חלוקין בטעמן דאיהו בתר טעמא אזיל וכ"מ בק"ז אות א' ואמנם המעיין בתה"א ק"ז א' וכן העתיק הב"י כאן דפריך אחתיכה ואדג טמא ליבטלו ברובא (ובגמרא אין מוזכר כ"א ח"נ) וכ"כ בתשובה רע"ב ופריך אדג טמא ליבטיל ברובא אלמא טמא עם טהור שוין בטעמא וכבר הערנו בזה בסימן צ"ח וצ"ע ✍:

נספקתי מין בא"מ עד"מ שחט הרבה מינין כו' ונפל א' מהם לים או נאכל בשוגג אי מותר לאכול ב' ב' כמבואר בק"י גבי ד"ח או לאו ומה שהביאני לזה ממ"ש הב"י כאן והוא מתשובת הרשב"א סימן רע"ג למ"ד יבש בעינן ס' (הוא רש"י ור"מ והראב"ד) יש מחלוקת אי נפל א' לים אי הותרו כולן די"א דהותרו וי"א הואיל ובעינן ס' שהלכו בו אחר נ"ט אי מבשל להו שוב אין תולין ולדבריהם חהר"ל דתולין היינו יותר מס'. ואמת שבתה"א קי"ו ב' הביא זה ודחה באומרו דיבש ביבש חד בב' בטיל וא"כ בא"מ לדידן דבעינן ס' ביבש ונפל מהו אי שייך דלמא יבשלם או לאו ויראה לאסור ואף בה"מ ✍:

סעיף ט

במים צריך. עש"ך הנה בא"מ בעינן ס' מחתיכות אף שמסתמא יבשלם עם מים ויהיה ס' עם המים וכ"כ הב"ח וברור הוא דשמא יבשלם בצ"ק או לא פלוג. ומיהו במינו אף יבשלם במים ליכא איסור תורה דאף למ"ש הש"ך בצ"ח אות ה' דא"מ אסור י"ל מדרבנן וא"נ מ"ה היינו בניכר האיסור משא"כ כאן כבר נתבטל ביבש חד בתרי תו אף כשיתן טעם לרוטב בא"מ ליכא איסור תורה ועמ"ש באות י"ב. ומ"ש הש"ך להתיר בא"מ באיסור דרבנן וה"ה בנט"ל כה"ג כן הסכים הפר"ח אות ז' אמנם המ"כ פ"ה ע"ב והמ"י כלל ל"ט אות יו"ד והבל"י גם כן כתבו דיש לאסור וכתב בהפסד מרובה להתיר. ומיהו בנט"ל דעת המ"כ לאסור וצריך עיון בזה:

והא"מ אות ב' האריך וכתב דהר"ב סובר כאו"ה הטעם דא"מ יוכל להכיר או שאר טעמים דאי דאתי לידי איסור תורה הא בה"מ פסק הר"ב כרא"ש דנעשה היתר יע"ש. והנה המעיין בת"ח כלל ל"ט ד"ד וז' מבואר להיפך ממ"ש הא"מ דהר"ב כרא"ש סובר בהפסד מרובה בבישול יחד דנעשה היתר גמור ואפ"ה בנ"ד הביא טעם הר"ן וכן הרא"ש גופא כ"כ והטעם דבא"מ חיך אוכל יטעם והוה כהוכר האיסור וכבר ביארנו בפתיחה בזה באורך:

כתב הפר"ח אות ז' וז"ל חתיכה הבלועה מחלב ונתערבה באחרות אין בטל דאפשר להכיר ע"י טעימה יע"ש. והנה אף שהאדון ז"ל שיבח וכתב שהם קילורין לעינים אני ההדיוט לא זכיתי להבינם והא בסימן ס"ט סי"ד בשר שלא נמלח בטל חד בתרי והא

אפשר למיטעמיה ושם לא ערער הפר"ח כלום וכבר כתבנו לעיל מזה וכ"ש לדידן דלא סמכינן אקפילא בין לקולא או לחומרא:

סעיף י

ס'. עש"ך וכן הלכה שבא"מ ביבש הוה דרבנן וספיקו אי נתערב שם או לאו ויש רוב לקולא וכ"כ בת"ח ובד"מ יע"ש ולמ"ד מין באמ"מ דאורייתא משום דמסנהדרין יליף לה והיינו מב"מ קשה א"כ ס' מה מהני וכעין זה כתב הרשב"א בשמעתא דזרוע בשילה לר"י מב"מ לא בטיל באלף דכיון דרובא לא מהני ה"ה ס' יע"ש וצ"ע:

עיין בתשובת הרשב"א תכ"ה על יבש ביבש שאסור לבשל יחד בלא ס' כתב ותדע דאי נפל חתיכת נבילה לתבשיל ויש ס' וודאי דאסור ליקח מן התבשיל שיתמעט מס' עכ"ל ולא אבין דוודאי אי ניכר האיסור פשיטא דאסור אבל בלא הוכר אימא אה"נ דמותר דכבד הותר. ומיהו להמחבר שפסק כהרשב"א וה"ה לדידן באין ה"מ אם נפל חתיכת נבילה לרוב היתר במינו ויש ס' עם הרוטב ולא ניכר אסור ליקח מהקדירה שום דבר שיתמעט מס' הואיל ואיסור עדיין שם והוא גוש ויניחנו שיצטנן ואם לקח מרק בה"מ שרי ואם לקח חתיכה אחת ואין נשאר ס' יש לעיין די"ל ספק דרבנן לקולא שמא האיסור לקח. וכ"ז שיש בחתיכות רוב הא חד בחד ולקח מרק אף בה"מ אסור דהא החתיכה נשארה באיסורה ופולטת עכשיו ✍אלא יסלק הב"ח והשאר מותר:

סעיף יא

אם. עש"ך ועמ"ש בק"ב מזה יע"ש:

סעיף יב

ואם. עש"ך וכ"כ הפר"ח. והמ"י כלל ל"ט אות י"ז תמה עליו בתרתי א' דעתה שנודע האיסור עכשיו דין יבש ביבש הוה מה לי אם הן בקדירה א' או ב' קדירות יכן מ"ש דלא נודע הוה מ"ה וברא"ש הובא בב"י משמע דלא נודע הוה דרבנן יע"ש ועיין בס' בית ישראל ובשו"ת מהר"מ אב"ד דק"ק לובלין שאלה ד"ה בזה. וי"ל דסברת הש"ך הוא דכל שלא נודע אין לו ביטול כלל מ"ה והלכך כשבשל עם מים תו נאסר המים דא"מ מ"ה אסור ואף לאחר שנודע דהחתיכות מבטלין מ"מ הרוטב נשאר באיסור ונבלע בחתיכות ולא שייך לומר ספק דרבנן לקולא כה"ג ועמ"ש בצ"ח בהא דסלק ומ"ש כאן לעיל ומ"מ צ"ע אי נאמר כל שלא נודע איסור תורה עליה. ובל"י כתב בשם חדושי הגרשוני שהיה מעשה בפרנקפורט ונחלקו בזה ב"י יע"ש:

מ"ש המחבר שהרוטב בנ"ט ונבלע בחתיכות הוא לאו דוקא אלא מיחל היוצא מחתיכה לחתיכה לח בלח הוא ובעי' ס' אף במינו:

סעיף יג

ואין. עש"ך עמ"ש לקמן סימן קי"ו בסכנה אי רשאי לבטל למ"ד דס' מהני גם בסכנה ועמ"ש בסי' צ"ח וצ"ט באורך:

ודע באווזות פטומות ששוחטין הרבה ביחד ולפעמים מוצאין בבני מעיים של אחת ספק טריפה כמו קוץ וכדומה הרוצה לעשות כמו שאגיד שבעודו הנוצות עליהן יטול מהם הבני מעיים ולא יעיין בהם ואז יערבם יחד האווזות קודם שרואה וממילא אם ימצא בא' מהמעיים טריפות ודאי או ס' מיבטיל בטיל חד בתרי כיון שעדיין הנוצה עליהם לא הוה חהר"ל ואף לאחר שהסיר הנוצה כיון שנודע התערובות קודם אבל לא נודע עד לאחר הסרת הנוצה וודאי הוה עכשיו חהר"ל כמ"ש בק"א בש"ך אות ה' בשם פ"ת ונכון הוא כמ"ש הש"ך כאן אות י"ב דלסברתו קודם הידיעה לא הוה ביטול כלל. ולא הוה מבטל איסור דהא לאו חיוב למבדקי' דאי בעי משליך הבני מעיים דרובן כשירות הן וכה"ג לא הוה מבטל איסור עמ"ש בצ"ט באורך בדין מבטל איסור. ומיהו אין לעשות כן וגם לאו מדות חסידות היא. אבל באווזות שמפטמין בשבולת שועל וכדומה שיש תקנה לבדוק הוושטות והוה כמו סירכות הריאה ודאי דאסור לעשות כן דהוה כמבטל איסור לכתחלה ואף שי"ל בזה מ"מ כ"ה. אבל לאחר שהסירו הנוצה נתערבו או נודע אז אין בטילין אף שכתבנו בק"א שי"ל הואיל דאין ר"ל כך עם שומן הרבה גם עור גופא חולקין שם אי היה ר"ל ומחוסר הפשט לא ר"ל ואפי' ת"ל דזה לאו בכלל מחוסר הפשט מ"מ אי מפשיט ליה תו אר"ל מ"מ עכשיו עיינתי בשו"ת מהר"ם ז"ל אב"ד דק"ק לובלין ד"ה משמע דמיקרי ר"ל ובסי' ק"י אבאר עוד:

סימן קי

סעיף א

במינו. עש"ך דמשוה דבר חשוב לחהר"ל ובריה דאף שלא במינה אין בטל ומשכחת לה שהיו כאן אגוזי פרך ורימוני באדן וכיוצא וא' מהן של ערלה וכדומה ואח"כ שכח איזה מהן הוא דכולן אסורות ואם אגוזי פרך נתערבו בדברים שאין חשובין אותן שאין חשובין שרי וד"ח נשאר באיסורו דומיא דנחתך א' מהן בק"א. והמ"כ ח"ג פ"א צ"ז ד' חילק בין בריה ור"ל דאף בא"מ משא"כ ד"ח דווקא במינם וזה שלא הגיה הר"ב כלום אמנם להלכה נראה כש"ך וכ"כ הפר"ח אות א' וראייתו טובה ממ"ש הרשב"א בתשובה סי' ל' ובחידושיו דנתפצעו הרימונים במינו הוא דבא"מ ניכר הוא אלמא דבא"מ נמי אין בטל (ונ"מ באי ספק איזו מהן הוא וכמ"ש בק"ט אות ח' או שווין במראה ולא בשמא):

סעיף ב

בכל. עש"ך עשה כלומר דכ"ש לאו ד"ח הוא אלא לגבי אלף כ"ש מיקרי:

ודע ד"ח אף דרבנן ואיסור אכילה לחוד לא בטיל הוא וכן הלכה דלא כפ"ת אות ג' וכ"כ או"ה כלל כ"ה ד"א והכ"ג בהגהות הטור אות ה' דמנין אף מדרבנן לא בטיל ועק"א וה"ה איסור אכילה לחוד ומ"ש בעבודת כוכבים ע"ד האי תנא תרתי אית ליה כלומר תרתי חשיב דאסור בהנאה וה"ה איסור אכילה דאסור באכילה כמ"ש התו' שם וכדבעינן למימר קמן בעזה"י:

כתב עוד הש"ך דבשאר איסורין בד"ח האסור בהנאה אוסר בכ"ש והשיג על הלבוש ויש בדברו כאן קיצור לכן אבאר. הנה המעיין כאן ובקמ"ב אות ח' ובקל"ד אות י"א יראה דהעולה לדינא הוא כך. בעבודת כוכבים דתופסת דמיה (ר"ל שגם הדמים נתפסים דג' דברים יש שתופסין דמיהם עבודת כוכבים כל מה שאתה נהנה ממנה אסור והקדש אחרון נתפס והראשון יצא לחולין ושביעית ראשון ואחרון נתפש עד"מ פירות שביעית אין להם פדיון מכרן בדמיהם הדמים ג"כ קדושת שביעית עליהן מכר דמי זה עוד הראשונים חולין והפירות ומעות אחרונים קדושת שביעית) מהני לה הולכת הנאה ליה"מ ומותר להנות הישראל מכולן אבל באכילה אסור וכ"ש שמותר למכור הכל לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו. ומיהו ה"מ שנתערב חביות בחביות אבל י"נ וודאי ביין לא מהני לא ליה"מ ולא חוץ מדמי איסור שבו (עיין ע"ז ע"ד א' הלכה בחביות כו') ובסתם יינם מהני הולכת ליה"מ או למכור חוץ מדמי איסור שבו אף יין ביין עס"י קל"ד בש"ך אות ה' י"ט ואם אפה פת בעצי עבודת כוכבים מוכר לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו דקיל מיין ביין אבל ליה"מ לא מהני (ר"ל להנות הישראל ממנו בהנאה) הואיל והוא בעין אבל נתערב באחרות אף שחשוד כמו ככרות של בה"ב מהני נמי ליה"מ. וכל זה בעבודת כוכבים אבל בשאר איסורין הלכה דלא מהני ליה"מ רק חוץ מדמי איסור מהני וא"כ אסור לישראל להנות ממנו בשום ענין. ולפ"ז השיג הש"ך על הלבוש כאן ובקמ"ב אות ח' בתרתי דהלבוש בא"ח תמ"ח ס"ב באפה פת בגחלים חמץ דיוליך הנאה ליה"מ דז"א חדא דליה"מ לא מהני בשאר איסורין. ב' דעבודת כוכבים גופא כל שהוא בעין שלא נתערב אף בכרכר דאין ממש בעצמו שם אפ"ה לא מהני ליה"מ. ועיין או"ח שם במ"א ובח"י ותמ"ז הסכימו להש"ך כאן ודע דחוץ מדמי איסור מהני אף דלא נתבטל מ"ה וכ"כ הפר"ח כאן אות ב'. ויראה אפילו ליכא כ"א חד בחד דהא ארג בגד או אפה פת בעבודת כוכבים מהני חוץ מדמי איסור שבו:

ודע דאם דבר האסור בהנאה נתן טעם בתבשיל פשיטא דמותר התבשיל בהנאה וכמ"ש בפתיחה לבב"ח ומבואר הוא בגמרא עבודת כוכבים ע"ד ב' יין ע"ג ענבים מוכרים לעובד כוכבים וכ"כ לקמן בהל' י"נ. ומיהו אם נתערב חלב האסור בהנאה שיש בו טעם בשר

וכדומה בשאר חלב או בא"מ יש לעיין אי אין ס' אי שרי או חוץ מדמי איסור שבו בעינן מי נימא טכ"ע לא שייך באיסור הנאה דבאכילה היך אוכל יטעם משא"כ בהנאה וכבר הזכיר הר"ן סברא זו בסוף עבודת כוכבים ע"ש ואפשר דאפילו חוץ מדמי איסור נמי לא מהני הואיל ויש בו ממשות האיסור אם הוא איסור תורה כמו יי"נ וודאי ביי"נ דלא מהני וכבר נסתפקנו בזה במקום אחר ויראה בה"מ לצדד להקל עכ"פ חוץ מדמי איסור שבו וצ"ע:

עוד אבאר לך דבר חשוב האסור בהנאה דמוכר חוץ מדמי איסור שבו וודאי דבעינן למכור הכל ביחד אבל למכור חדא חדא ולהשליך האחרון או ישליך הראשונה אסור דשמא לוקח דמי איסור הנאה משא"כ כשמכרן ביחד ומוזיל לגביה העובד כוכבים אותו של איסור. כן למדתי מתוס' עבודת כוכבים ע"ד א' ד"ה אמר רב כ"מ שם. ויראה אף שהעובד כוכבים יודע שמוזיל גביה שרי כיון שמ"ה חד בתרי בטל ומדרבנן הוא וכ"מ קצת בטור קל"ד בשם הרשב"ם ומיהו אי לא בטיל חד בתרי דהוה איסור תורה יש לעיין ביה דשמא דווקא עובד כוכבים שאין מכירו מותר. ובכר"ו אות א' כתב דבעינן שהעובד כוכבים לא ידע כמה יש בתוכו דאל"כ יחזיק לו טובה וצריך עיון:

וכ"ז בשאר איסורים אבל חמ"פ מבואר בא"ח תמ"ז ותס"ז דאפי' חטה בתרנגולת שורפין מפני חומרת חמץ ושם יבואר בעזה"י:

סעיף ג

אגוז. עש"ך דעתו להחמיר כב' הפירושים אף ד"ח דרבנן מ"מ א"י איזו מפירושים עיקר וע"כ צריך להחמיר בשתיהן:

סעיף ד

וחביות. עש"ך והפר"ח אות ד' כתב דאף קטנה ופתוחה אין בטיל ביי"נ יע"ש ובאמת לכאורה קושייתו הוא קושיא עצומה דבא"ח תמ"ז ס"ט סתם המחבר כדעה א' בסתם דיבש לא בטל מטעם הרשב"א בתה"א ק"ז כל שבלח במשהו ה"ה יבש ביבש והר"ב מדשתק אודויי אודי ליה ואיך בקל"ד כתב הר"ב דוקא גדולות כו' ובכר"ו אות מ"ג הליץ דיי"נ במשהו במינו משום חומרא וחששו לדברי ר' יהודא דמינו לא בטיל משא"כ יבש (דלר"י ביבש במיל דומיא דדם הפר בעינן) ולדבריו ל"ק מערלה וכ"ה דהם במינו דווקא ואפ"ה אין חילוק בין לח ליבש התם לאו משום דחשו לדר"י דהא בטילין בר"א כו'. ועוד הקשה שם מה פריך בעבודת כוכבים ע"ד א' ליתני ככרות בעל הבית בחמ"פ והא לרשב"א אפילו משהו אין בטל ותירץ דקשיא ליתני בע"פ יע"ש. ואינו נראה מ"ש דבעבודת כוכבים ביבש מודה הרשב"א דמשהו בטל ודבר חשוב בעין הנה הרשב"א בתשובה סימן נ"ג כתב בפירוש דבייי"נ במשהו ביבש וכתב עוד וז"ל אבל תרומה ועבודת

כוכבים וערלה וכלאים וחמ"פ אין חילוק בין יבש ללח הרי בעבודת כוכבים נמי אין חילוק לדידהו הא דאמרינן זבחים ע"ז טבעת של עבודת כוכבים לאו דווקא ה"ה דבר כ"ש לא בטיל בעבודת כוכבים. גם כתב שם ובסימן ל' דהא דמקשה ליתני ככרות ב"ה היינו להנאה דאף דחמ"פ במשהו היינו לאכילה ולא להנאה דלא כרי"ף ומש"ה פריך ליתני ככרות ב"ה להנאה ולרי"ף הא כתב הרי"ף בעבודת כוכבים וליתא להאי כללא דמתני' דחמ"פ אף כ"ש אוסר בהנאה והביאו הרשב"א בתשובה נ"ג ואין כאן קושיא כלל מעבודת כוכבים וכאמור. וסבור הייתי לומר דהמחבר בק"מ כתב עבודת כוכבים אוסר בכ"ש והשמיט מ"ש הטור כגון כוס או טבעת או צורה (עי' עבודת כוכבים ע"ד א' תוס' ד"ה אלו) דהטור סובר יבש בחמ"פ בטל מש"ה בעבודת כוכבים בעינן ד"ת משא"כ המחבר דבא"ח סתם יבש לא בטיל כרשב"א ה"ה עבודת כוכבים וכל זה איננו שוה לי. ולכן אני אומר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו וגו' כי מ"ש בנה"כ צ"ב וק"ב דחק עצמו ג"כ לומר שהמחבר בא"ח מטעם דשיל"מ קא אסר הוא משום דקשיא ליה הא בעבודת כוכבים בעינן ד"ח דווקא וע"כ בחמ"פ הטעם משום דשיל"מ דלא כמ"י כלל ל"מ אות ט"ז שהרבה להשיב עליו אפו יע"ש. ולענין חמ"פ בע"פ בדשיל"מ יש לעיין כדכתיבנא. ועיין בר"מ פט"ז ממ"א הי"ד נפל לפחות מר"א הכל אסור בהנאה והשגות הר"א ע"ז ועמ"ש באות א' ועדיין צ"ע ✍ואין להאריך:

סעיף ה

סתומות. עש"ך דלכאורה מלשון רי"ו משמע דווקא קטנה ופתוחה הוא דבטיל ביי"נ הא קטנה וסתומה וגדולה ופתוחה אסור דיי"נ חמור משאר איסורין וע"ז כתב הש"ך דט"ס ברי"ו וצ"ל קטנה או פתוחה דאין נאסר אלא בתרתי לגריעותא ועמ"ש באות הקדום:

סעיף ו

וככרות. עש"ך דבזה"ז של נחתום נמי חשובים ואין בטילים דהכל לפי הזמן וחקרנו במקום אחר דלהר"מ ז"ל ביצה במ"א בריה הוסיפו בשיעורה אמאי לא עשו תקנה זו בדברים חשובים לבטל פליטתן בס"א משום היא גופא דבריה נמי מדרבנן הוא ✍עיין פר"ח אות ה' מ"ש על הב"י בא"ח תמ"ז במ"ש דלדידן לא קיי"ל כר"ע ושם יבואר בעזה"י:

סעיף ז

בעלי. עש"ך זה אמת ויציב דבתערובת פריך וליבטל ומשני ב"ח אלמא אף דלא אסירי מתחלת ברייתן כמו חטאות המתות וכדומה ומיהו אף אי אסירי מתחלת ברייתן פעמים צריכנא לטעמא דב"ח דבריה לא הוה עס"י ק' יע"ש ומה שלא הוה מנין עט"ז ועס"י ק"א ואף ב"ח קטנים כחושים ב"ח חשיבי:

סעיף ח

אע"פ. עש"ך דהמחבר פסק כר"מ ז"ל וכר"ע לא כר"י אליבא דר"מ:

סעיף ט

שדרכן. עש"ך ט"ס בדפוס והציון הוא בהר"ב וכצ"ל שדרכו למנותו. דהר"ב פסק כר"י אליבא הר"מ. ומ"ש הש"ך דעת ר"י דכר"ל הוא סתם ר"י עיין סמ"ג לאוין קמ"א נ"ב ע"ד דלא רצה להתיר רגלי בהמה יע"ש ויש לעיין שם עס"י ק"א:

סעיף י

ואזלינן. עש"ך ועמ"ש בק"א אות ב' דאפילו ספק אי הוה חשוב או לאו לא הוה חסרון ידיעה מכ"ש אם ספק אי הוה איסור חשוב או לאו שנתערב כו' וה"ה אי ספק אי נפל כלל האיסור אזלינן לקולא אי איכא רוב וכמ"ש בקי"א:

וראיתי להכר"ו אות ה' כתב דאם יש חביות סתומות ופתוחות ולא נודע אם של יי"נ היה סתום כו' אסור דאיתחזק איסורא וראייתו ממ"ש הרשב"א בתה"א קט"ו א' ותוכן כוונתו דשם כ' בשם ר"י הזקן דספק א' בגופו וב' ע"י תערובת לא הוה ס"ס והקשה מערלה פ"ג מא"ב בגד שצבעו בערלה ונתערב ר"מ אומר ידלק כו' הצובע מלא סיט וארגו וא"י איזהו רמ"א ידלק ולא תנן נתערב ידלק אלמא מותר מס"ס וי"ל בשנחתך מלא הסיט דהוה כעין ב' תערובות ודבריו קושי ההבנה איזו ס"ס יש בלא נחתך וע"כ פי' הכר"ו דאינו יודע היינו שממלא הסיט ארג בבגד וא"י אם ציפורתא עביד מיניה או שאר הבגד עביד מיניה (עיין תמורה ל"ד א' דפריך ליבטל מלא הסיט בשק ומשני עביד כמין ציפור דמיפה לשק וחשיב) והשתא הקשה הרשב"א מדלא תנן אם נתערב ידלק ש"מ דס"ס הוה אף דספק א' בגופו והב' ע"י תערובת הוה ס"ס ותי' דמיירי שהיה כמה ציפורתא אלא בנחתך מלא הסיט ומש"ה אי נתערב שרי דהוה כעין ב' תערובות והשתא בה"א תקשה ליה דספק דרבנן לקולא ש"מ כה"ג לא אזלינן לקולא כן הוא תוכן כוונת הכר"ו. ואני ההדיוט הכותב אומר לענין דינא וודאי אינו כן אלא כה"ג אזלינן לקולא בדרבנן ואיזו חזקה יש דשמא ע"ז לא הוה סתום השתא בנפל איסור דרבנן וא"י אם היה ס' תולין לקולא עצ"ה ה"ה כאן והמעיין באו"ה כלל כ"ה דין ז' מבואר כך וכ"כ המ"י כלל מ' אות י"ט ועמ"ש בש"ך אות ב' וי"ב. ומה שפי' ברשב"א הוא פי' דחוק ורחוק ולבי אומר לי דהרשב"א ה"ק מדלא תנן נתערב ידלק ש"מ דשרי הואיל וספק הא' מותר מ"ה דמ"ה בטיל דבר חשוב ברוב וכיון שכן כי נתערב באחרים לא גזר עליה בד"ח אף דליכא ס"ס. ומ"ש הרשב"א מותר משום ס"ס הוא לאו דווקא דס"ס ליכא אלא כמ"ש שקורא אותן ב' ספיקות בגד שנארג בו מלא הסיט ואין מכיר איזה קורא ספק א' ומ"ה מותר וספק ב' ע"י תערובות וקשיא לר"י הזקן שפי' ההיא דריש ביצה ג' ב' ספיקא אסורה נתערבו אספיקא קאי ואף לפי

האמת דהוה דרבנן אטו י"ט אחר שבת אפ"ה נתערבה אסורה וקשיא מערלה והמעיין במשמרת הבית ובדק הבית להרא"ה יראה כדברי. שב"ה תי' דבערלה ספק א' מ"ה מותר ור' מאיר בדרבנן אוסר משום מנין (ר"ל מלא הסיט או ציפורתא) דאיהו סובר דר"י הזקן אין אוסר אלא בספק הא' מ"ה אסור. ומשמרת הבית השיג עליו דלשיטתו אזיל שם דר"י הזקן אף בדרבנן אוסר וכדבעינן למימר קמן אי"ה. וע"ז תירץ דמיירי בנחתך מלא הסיט והוה כעין ב' תערובת וזה ברור ועיין תוס' זבחים ע"ב ד"ה נתערבו והר"ש בערלה משנה וז"ח כתבו דמש"ה לא תנן ונתערבו דיכול לחתוך מלא הסיט והוא ס"ס ואני תמה איך מותר לבטל איסור לכתחלה והא בנתפצעו אגוזים דווקא מעצמן הא פצעו איהו אסור עק"א ולקמן ובב"י והנ"י שבתה"א דמיירי בנחתך מלא הסיט מעצמו או קודם ידיעה נכונה היא וכאמור ✍:

ויש לנו הרהורי דברים במ"ש המ"ל בפ"א מהל' מטמא משכב ומושב הי"ד דמש"ה לא כתב הר"מ ז"ל בפי"ט מהל' פה"מ הי"ב דבעינן ציפורתא דדחה סוגיא דתמורה מפני סוגיא דבכורות נבילה בשחוטה מטמא במשא דלא שייך ביטול כיון שנושא ה"ה בגד דנהנה מהכל בב"א. ולא אבין דא"כ אמאי בעינן מלא הסיט דוקא. גם בפט"ו מה' מ"א הלכה ב' פסק הר"מ ז"ל דמלא הסיט מערלה בטיל והא לא שייך ביטול כה"ג דנהנה מכל הבגד בב"א. גם דברי מרן הכ"מ ז"ל בפ"ג מהל' בכורות הלכה י"נ לא זכיתי להבינם במ"ש דרבינו דחה לה משום דקיי"ל בגד שאבד כלאים אסור ולא סובר חילוק המפרשים (עיין תוס' פ"ט דנדה ולקמן סי' רצ"ט בש"ך א' דכ"א היתר) דא"כ למה לי מלא הסיט ובמ"א אמאי התיר בערלה. אבל לד' הר"י קורקו"ס ז"ל שם א"ש דציפורתא היינו מלא הסיט שראוי לעשות ציפורתא ובבכור ומקודשין החמיר וכ"א כדיניה משא"כ במ"א בערלה הקילו וכלאים אף בפחות מסיט אסור ע"כ כחילוק המפרשים והדברים ארוכים אין עת האסף פה ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר:

סעיף יא

והוא. עש"ך ויראה דה"ק דנשחטו קודם שידע מהתערובת אפי' נשחטו במזיד כיון שלא ידע הוה כשוגג ועס"ו:

סעיף יב

בשוגג עש"ך ומיהו קודם שידע אפי' מזיד דל"ש מזיד כיון שלא ידע ועצ"ט אות מ"ו ששם האריך הש"ך כל איסורין שריב' שוגג היינו בנודע ומיניה בלא נודע אפי' מזיד שרי דהוה שוגג:

סעיף יג

ודווקא. עש"ך ומ"ש הר"ב שחר"ל הוא לשון מושאל כמ"ש הפר"ח אות י"ב או דמסתמא כשראוין להתכבד הוה נמי מנין ולדינא העלה הש"ך לעיל בק"א כיון דבנוצה הוא מנין נמי לא הוה (ס"ס ח' וצ"ל ז') וכן הלכה עמ"ש בק"א וכאן בט"ז אות ב':

ודע דאם כבש בעורו או עוף בנוצה לא מיקרי ר"ל ובטיל ואף שהופשט אח"כ מותר כמבואר סימן ק"א ומיהו היינו שנודעה התערובת בעודו בנוצה אבל נודע לאחר שהסירו הנוצה מכי מתחיל הביטול הוה חהר"ל וכמ"ש בק"א בש"ך אות ח' בשם הפ"ת והכין הוא וודאי כמ"ש בק"ט בש"ך אות י"ב י"ג. ועיין כר"ו אות ו' משמע קצת בע"א ולהלכה נראה וודאי כמ"ש. ומיהו הא איכא לעיונא במ"ש הכר"ו כבש בעורו ותרנגולת בנוצה דמ"מ איברים פנימיים יוכל ליקח מתוכו והעור והנוצה אין מעכב יע"ש. והנה מ"ש לב וכבד וכל הבני מעים אין ר"ל ומיהו הכל לפי הזמן עמ"ש בק"א ומ"מ לב קשה לשכחה עס"י י"א וודאי אר"ל. ומ"מ יש לעיין אם כבש בעורו ואווזות פטומות שהכבר ר"ל והקורקבן של אווז והם בנוצה היכי נידוניה בהאי מי נימא הואיל וכל בשר הכבש והאווזא בטל דאר"ל ה"ה האיברים הפנימיים או להיפך כיון דאיברים הפנימיים אסורים ה"ה כל הכבש והאווז ודומה למ"ש הט"ז לקמן אות ה' וכמ"ש שם ועמ"ש בק"א. וה"ה ריאה אפשר דר"ל כדאמרינן למה נקראה שמה ריאה (ומיהו הכל לפי הזמן ועמ"ש בק"א ולקמן בט"ז אות ה'):

יראה לי בהמה שהופשטה עורה אלא שלא נבדקה אף לדידן דמעכב הבדיקה בדיעבד מ"מ הוה ר"ל כיון דאין טורח כ"כ ולא הוה מגונה כמו נוצה ועור ורובן כשירות גם הוה מנין כנ"ל:

סעיף יד

תשעה. עש"ך:

קודם בואי לבאר דברי הש"ע והש"ך אמרתי להעיר קצת בדין קבוע ואחר כך אבאר:

הנה הדין נחלק לג' חלקים.

א ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' נבילה וכ"א ניכר במקומו ולקח מקביעות וא"י כו' זה הנקרא קבוע מן התורה ואסור מספיקו ואף להר"מ ז"ל שסובר ספיקא דאורייתא מדרבנן הוא מ"מ הכא מודה דמוארב וקם לו נפיק ומשום דאיקבע איסורא וה"מ דאשם תלוי וכדבעינן למימר קמן בעזה"י בקונטרס הספיקות. פירש מותר אף מדרבנן דמרובא פריש ואף חהר"ל ובלקה מקביעות אף שאר"ל אסור כ"ז פשוט מברייתא מ' חנויות הובאה בחולין צ"ה א' נדה ח"י א' פסחים ט' ב' כתובות מ"ו א'. ועיין ב"ק מ"ד ב' סנהדרין ע"מ יע"ש וביומא פ"ד ב':

ויש להעיר מקודם הערה אחת והוא דכאן פסקינן בלי חולק דקבוע דאורייתא ובח"מ תכ"ה סעיף ד' הביא הר"ב וי"א דנתכוין לחבירו והרג אשה דפטור מתשלומין והוא מהשגות הר"א ז"ל בפ"ד מה' חובל ה"ה כתנא דבי חזקיה והתוס' בסנהדרין ע"מ א' ד"ה וכל ובכתובות ט"ו א' ד"ה פרט כתבו דלתנא דבי חזקיה לית לן לימוד על קבוע. ומיהו יש לומר דמ"ש הר"ב וי"א הוא דפוסק כרבנן לא כתנא דבי חזקי' אמנם הר"מ ז"ל בפ"ד מחובל שם יראה דפסק כחזקיה (ע"ש בהשגות מדכתב הר"מ שנאמר ולא יהיה אסון ועיין סמ"ע בתכ"ה ודברים קשים להולמם) ע"ש בלח"מ שבהל' רוצח ושמירת הנפש ה"א פסק המתכוין לזה והרג לזה פטור ממית' ומתשלומין כדתב"ח (וד' הכ"מ שם צע"ג במש"ש שלא כרש"י בסוף פ"ק דכתובות דהא מוארב וקם לו ילפינן קבוע והיינו דוקא בט' עובדי כוכבים ולא כולהו ישראלים) ואפ"ה פסק פ"ה ממ"א ה"א דין דקבוע:

ואני תמה עוד על מ"ש המ"מ בפ"ד מחובל דהר"מ כר"ש והא בפ"א מהל' נערה ובתולה הי"ג המעיין שם יראה להדיא דכתנא ד"ח פסק שכתב הא היה אסון אין עונש אף שהריגתה בשוגג ולא כתב שלא התרו והיינו כתד"ח. דלרבנן קרא דכי ינצו האמור במשפטים רישא אסון ממש וסיפא דין אסון ולר"ש ולר' רישא וסיפא אסון ממש ולתד"ח רישא אסון ממש וסיפא דין אסון כ"ז מבואר היטב להמעיין בסנהדרין וכך כתב מהרש"א ז"ל שם וא"כ ע"כ לא כרבנן ולא כר"ש אלא כתד"ח וה"ק קרא אם לא יהיה כלל אסון באשה ענוש יענש ומיניה דייקינן אם היה אסון באשה ואף בלא התראה פטור כתד"ח וכ"ש בחייבי מיתות שוגגין כו' וסיפא דקרא הכי קאמר ואם יהיה אסון היינו שנתכוין לאשה וכמו שכתבו התוספות בסנהדרין ד"ה ומפקא ובכתובות ל"ה א' יע"ש ונתת נפש ממש וא"כ קשיא:

ומיהו הא ל"ק אי ס"ד דר"מ פסק כר"ש וקרא לא איירי במצות שבמיתה א"כ ליכא ראיה דרודף שיכול להציל בא' מאיבריו דאין נהרג כמו שיראה הרואה בסנהדרין ע"ד א' והר"מ ז"ל בפ"א מהל' רוצח ה"ז פסק דיכול להציל בא' מאיבריו אסור להרוג אותו ולזה י"ל אדרבה איפכא מדכתב הר"מ ז"ל שם דרשא דסיפרי (הר"א ז"ל השיג והיינו בגמרא דידן דריש לענין בושת) וקצותה כפה היינו שתקצץ ידה וע"ש אלמא כר"ש ומש"ה דאיק לה מקצותה כפה האמור בכי תצא. (ויש לנו הרהורי דברים במ"ש המ"ל פ"ח מחובל ה"י דנרדף רשאי להציל עצמו בכ"ע א"כ אכתי קשיא אמאי לא יהיה אסון ענוש כו' ואולי כיון דאין מצוה לא קלב"מ קרינן וצ"ע):

ועל מה שהקשינו לתר"ח יש לומר ע"פ מה שכתב מהרש"א ז"ל בסנהדרין שם בתוספות ד"ה וכל יע"ש:

ויש לחקור בדין הקבוע שלש חקירות:
החקירה הא' כיון דקבוע חידוש הוא דחדית לן רחמנא דבעלמא אזלינן בתר רובא דליתא קמן וכאן אפילו ברובא דאיתא קמן לא אזלינן א"כ כ"ש דלא ליהני ס"ס בקבוע דלא עדיף מרובא ואפשר דגרע וכדבעינן למימר קמן ואף שהרשב"א בתשובה ת"א כתב אפשר דעדיף מ"מ להלכה עכ"פ לא עדיף מיניה א"ד אין לך בו אלא חידושו אבל ס"ס מהני. המשל בזה ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' ספק נבילה או ספק טריפה (עיין סי' ח"י היאך משכחת ספק נבילה) ולקח וא"י מהו ול"ד למ"ש המחבר בס"ד דהתם העירוב אח"כ ומיהו למ"ש בש"ך לקמן אות כ"ו דהעיקר כהר"ב דלא מהני ס"ס דקבוע אף דחידוש הוא אלא בפי' לפנינו בה"מ מטעמא די"א פי' הוה דרבנן ולא הוה ספק א' מ"ה משא"כ כאן דספק הא' מ"ה הוא. ועדיין יש לעיין בלא נודע עד אח"כ להרא"ה ויתבאר לקמן. ודע דאם לקח מג' חנויות ג"ח וא"י כו' אם הן הר"ל אין בטילות ואם אר"ל מותר דב' כשירות הן וחד בתרי בטיל ומה בכך דקבועין הן מ"מ עכשיו בטילין כדין יבש ביבש ול"ד למ"ש בסימן מ"א יע"ש:
החקירה הב' היא כיון דגלי קרא דלא ניזול בתר רובא כ"ש בתר חזקה דרובא וחזקה רובא עדיף א"ד היכא דגלי גלי כו'. והנה בנדה ח"י א' וכתובות מ"ו א' ט' צפרדעים ושרץ א' או להיפוך ברה"י ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור והיינו טעמא אוקי גברא אחזקה. ומיהו זה טעות דברה"ר הלכתא הוא אף דליכא חזקה עיין חולין ט' ב' תוס' ד"ה התם. ואדרבה מהא דמוכח בכתובות דאף לקולא קבוע כמחצה מט' שרצים וצפרדע א' ברה"ר טהור דלמא התם דאיכא חזקת גברא הוא דאמרינן בקבוע דרובא וחזקה כהדדי נינהו ומנלן היכא דליכא חזקה:
והנה ממ"ש המחבר סעיף ד' בלקח מקבוע ונתערבה הוה ס"ס ואף שהספק הא' יש לו חזקה לאיסורא דבהמה בחייה בחזקת שאין זבוח ועכשיו מסופקין על בשר זה אם מכשירה או נבילה נעמידנה על חזקה והוה ודאי עיין ש"ך אות ס"ד דאפשר הרשב"א מודה בחזקה גמורה דלא הוה ס"ס ולכאורה מוכח דבקבוע כיון דחדית רחמנא דלא מהני רובא ה"ה חזקה וכאמור. ואל תתמה ע"ז שהרי התוספות בנדה ח"י א' ד"ה אחר הרוב דאיכא חזקה דבהמה בחייה וכדכתיבנא. הן אמת שיש לראות בנמצא אמאי הלך אחר הרוב נימא מדרבנן מיתסר דסמוך מיעוטא לחזקה כו' ואולי ברוב דאיתא קמן לא אמרינן סמוך או כמ"ש הרא"ש בחולין י"א דרוב מצויין מיעוטא דמיעוטא ובס' שושנת העמקים אבאר בזה וצ"ע ✍:

ועם זה יש ליישב ההיא דפסחים ט' ב' בתוס' ד"ה היינו דאי לאכילה פשיטא דהיינו ט' חנויות ממש ומה קמ"ל וע' בס' פני יהושע בחידושיו לפסחים. ולמאי דכתיבנא שפיר דל"ת דוקא נבילה דאיכא חזקה בהא גלי רחמנא בקבוע דסמוך מיעוטא לחזקה מה"ת מש"ה אמר דבחמץ נמי דליכא חזקה אפ"ה קבוע כמחצה. מדברי התוס' שם מבואר דבקבוע מהני חזקה שהרי הקשה על רש"י דפי' לענין בדיקה ול"ד למ"ש הט"ז סימן א' אות ו' דכל טהרות שנעשו ע"ג דאף הכלים טמאין דהתם אנו דנין על האדם וממילא התרומה והכלים טמאין מה שאין כן בבדיקה דאין אנו דנין על החתיכה שנאבדה אלא על הבית ועדיין צ"ע:

עיין פני יהושע בחדושיו לכתובות ט"ו דממזר ספק לא משכחת אלא אי קבוע כמחצה הוה יע"ש ועיין בחדושיו לקדושין ע"ג שם תראה דמשכחת בגוונא אוחרא. גם מצינו הבא על יבמתו תוך ג' וילדה דחייבים אשם תלוי למ"ד לא בעינן איתחזק איסורא עיין פ"ח בר"מ מהל' שגגות ה"א אלמא ספק שקול הוא דחזקה דמעיקרא אינה מבוררת ואם ילדה עם היבם עוד ולד הרי הב' ממזר ספק ואין להאריך:

החקירה הג' הוא הא דקיי"ל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואם פירש אף שקרובה לחנות טריפה כשירה כמו שכתב הפר"ח אות מ"ו אם פירש לפנינו דהוה קבוע ונמצא קרוב לכשירה מי נימא כיון דקבוע לא אזלינן בתר רובא כ"ש בתר קורבא א"ד לא. ושוב ראיתי בכר"ו אות ח' הרגיש בחקירה זו השלישית יע"ש:

החלק הב' הוא בי' חנויות בכ"א מהן שור א' ונמצא אחד מן הראשים טריפה דנתערבו גוף החנויות יש מחלוקת. הנה דעת הר"ש מקינון ז"ל בס' הכריתות סי' קצ"ט ור' דכה"ג לא מיקרי קבוע ובהכי ניחא למה לא יאסור כל העולם מלזרוע ולחרוש שמא נחל איתן הוא הביאו המ"י כלל מ"ג אות ל"ט ומ"ו והפר"ח אות י"ג וכ"ב ומשמע דאפילו קבוע לא הוה אם אין חהר"ל (ומ"ש הר"ש ז"ל אי נסבינן זרע ולא ידעינן אי מינה היינו לקח מקביעות) ומדברי הפרישה אות ט"ז נראה דתערובת המקולין מדרבנן הוה קבוע ואף חשאר"ל הוה כמו ר"ל ולא מה"ת וא"ש קושיא דנחל איתן דאוקמי' אדין תורה כיון דלא אפשר אמנם דעת הב"ח בסוף ס"ו משמע בהדיא קביעות חנויות הוה קבוע מן התורה אף שאין נודע באיזה חנויות שהרי כתב מוארב נפקא אף שאין ניכר כלל הישראל יע"ש הרי דשלש מחלוקת בדבר והפ"ת אות ו' צידד אי הוה מ"ה יע"ש וכן דעת הש"ך אות י"ד ואות י"ז דמן התורה הוה קבוע וכמו שאבאר:

והנה התוס' בנזיר י"ב ד"ה אסור וגיטין ס"ד א' בד"ה אסור מבואר דלא הוה קבוע בכך וקנסא הוא עיין בא"ח ל"ח משמע בשאר איסורין אפילו מדרבנן שרי ואמנם הרמב"ן

הביאו הרשב"א בד' שיטות והר"ן שם והמ"מ פ"מ מאישות כתב דמדינא אסור ולא בירר אי מ"ה אי מדרבנן:

ואני תמה על עצמי הא מבואר הוא דכל שיש א' שיודע מהקביעות אף שללוקח הוא ספק שלא נודע מ"מ קביעות גמור הוא עיין פר"ח י"ג ופ"ת ו' והובא במשמרת הבית ק"כ אם כן בהאומר לשלוחו כו' ל"מ היכא דשליח חי והלך לו הוה קבוע מ"ה כיון דלשליח ידוע וניכר הוא ואפי' מת השליח מ"מ האשה שנתקדשה יודעת והוה קבוע הניכר וצ"ע:

הנה לקושית הר"ש מקינון ז"ל מנחל איתן י"ל כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ט מחלכות רוצח נחל איתן ששוטף בחזקה יע"ש שמים עוברים בתוכו עיין פרש"י בחומש וא"כ אין אותו מקום ראוי לזריעה וליכא חששא. ומ"מ לדינא צ"ע ובה"מ יש לצדד ולומר דתערובות חנויות הוה קביעות דרבנן לא קביעות דאורייתא ונ"מ בתערובת הב' אח"כ דלא הוה ספק הא' מן התורה וכמו שאבאר באות כ"ו אבל לומר דלא הוה אפילו קבוע דרבנן כמ"ש הפר"ח ז"א והיינו אף באר"ל דאי בר"ל כ"ע מודים דקבוע דרבנן הוה. ובית לחם יהודה סותר דבריו באות י"א כתב חנויות היה קביעות מ"ה ובאות י"ב הביא דברי פר"ח וע"ש:

עיין שבות יעקב חלק שני סימן ל"ב השיג על הפנים מאירות ח"א צ"ח על מ"ש על הט"ז בא"ח תרע"ג אות ו' דנ"ח הוה קבוע דאין ניכר כתב הש"י דהוה דומיא דחנויות יע"ש. והנה אמת הט"ז כאן אות ה' סובר תערובת חנויות הוה קבוע דאורייתא ומ"מ אפשר דקביעות נ"ה לא דמי לזה:

עוד אזכיר מ"ש הר"ב לקמן סימן קי"ד ס"י בהג"ה משמע ודאי דאף רלא ניכר האיסור במקומו מיקרי קבוע והצ"צ בסימן ל"ב בלוקח קמח משוק לפסח כ"כ דהוה קבוע ד"ת וכבר כתבנו בזה בח"מ יש לומר דהוה רק דרבנן ומ"מ על הפר"ח קשה ששם לא ערער וי"ל:

החלק הג' הוא בקבוע דרבנן שכל דבר חשוב או מנין וחהר"ל חוץ דשיל"מ נתנו חז"ל עליה דין קבוע וזה מוזכר בריש התערובת ונכבשינהו שמא יקח מקבוע וה"מ דנתנו עליו דין קבוע דאי פירש חד מיניה שלא ע"י מעשה לרשב"א שרי ולדידן דאסור אפ"ה נ"מ במה שקראו קבוע דאי לקח מקבוע קודם שנודע התערובת דשרי דלא שייך למיגזר כו' אמרינן כל דפריש כו' ואין חילוק בזה בין איסור תורה או דרבנן נתנו עליו דין קבוע וחמור הוא מחלק א' דהתם פירש שלא בפנינו מותר לכ"ע ובקבוע שאין ניכר גזרינן לדידן שמא יקח מקבוע ואף בחלק הב' יש לגזור וכמ"ש באות י"ז ומיהו סתם יינם כתב הט"ז לקמן קי"ד אות י"ד דהקילו ולא גזרו שמא יקח מקבוע. ויש עוד להאריך ואבאר לקמן:

ועתה אבוא לבאר דברי הש"ך ז"ל ותוכן כוונתו שהרא"ה ז"ל בב"ה הבין מ"ש הרשב"א בארוך ק"כ ב' וכן בקצר דפוס קרימונה מ"ג ב' (קצת בע"א) והעתיקם המחבר ס"ה דמיירי בקבוע דהנויות היינו שנתערבה החנויות וכפי מה שהבין הטור בדבריו ומש"ה כתב הטור שאין מבין דברי הרשב"א מה שהתיר חשאר"ל יע"ש. ולזה השיגו הרא"ה ג"כ דדוקא קבוע דרבנן דהיינו חהר"ל הוא דשרינן בלקח קודם שנודע דליכא למיגזר משא"כ בקבוע דאורייתא כי סובר תערובת חנויות הוא קבוע דאורייתא והרשב"א במ"ה יודה לו בזה ופי' דבריו שבת"ה בתערובת החתיכות ומש"ה התיר באר"ל וכפי מה שהבינם ג"כ הב"י יע"ש (והרא"ה ה"ה דהוה מצי להשיג עליו דחשאר"ל נמי אסור כפי הבנתו) וע"ז כתב הש"ך דמרא"ש בתשוב' לא משמע מתערובת חנויות אלא חתיכות והעולה מדברי הש"ך דתערובת חנויות הוה קבוע דאורייתא וכ"מ באות י"ז (ומאות כ"ט לא משמע דהוה ד"ת) ולפי דבריו יש להחמיר. אמנם הפר"ח אות י"ד השיג להש"ך וכוונתו דהרשב"א כהר"ן דאפילו קבוע הניכר כל מה שלקה קודם שרי ובמ"ה ה"פ דרשב"א הבין שהרא"ה הבין ברשב"א דמיירי שכל העולם ידעו איזו חנות והאיש הזה לא היה יודע והשיגו ועל זה כתב הרשב"א שאינו כן. ובאמת המעיין במ"ה במ"ש דהיינו סיפא דברייתא נמצא דמ"ש משמע דרשב"א אף אקבוע הניכר סובר כהר"ן דמה שלקח קודם שרי. ומ"ש הש"ך ויש ספק אם היתה הוודאי טריפה במקולין שלקח אין מדוקדק כ"כ וכוונתו דוודאי היתה שם אלא שא"י אי מכשירה או מטריפה:

ואני תמה במה דמשמע מש"ך דהרשב"א בתערובת חנויות סובר דהוה קבוע ד"ת (דאל"כ לא מוכח מטור כלום אי הוה קבוע דרבנן) והמעיין בארוך ק"ב וק"ג וק"ד וק"כ ובקצר מ' ומ"ג כפל כמה פעמים וכתב כיון שאיסו' ניכר במקומו לא שייך ביטול משמע בהדיא כל שאין ידוע אף תערובת חנויות לא הוה קבוע מ"ה והב"ח בסוף ס"ו דכתב דרשב"א יורה (ועש"ך אות כ"ט) י"ל מדרבנן הוה קבוע אף שאר"ל דחשיבות חנויות חשוב עכ"פ כמו חהר"ל וא"כ לדינא יש לצדד להקל בה"מ. אמנם בקבוע הניכר ולקח קודם צ"ע ובפר"ח כתב בפשיטות גם בזה להקל ואמת שפשט דברי המ"ה משמיעין כן ולכן אין לגעור במי שפוסק כן בה"מ אף בקבוע הניכר מה שלקח קודם וכדאמרן ✍:

סעיף טו

שכל. עש"ך ועיין רש"י סנהדרין ע"ט ד"ה לא שכתב והא ליכא למימר קבוע כרובא דמי צ"ע מהיכי תיתי לומר כן. ומ"ש הש"ך דט' נבילה וא' שחוטה נמי הוה ספק היינו דנ"מ כמ"ש הר"ב ס"ח בהג"ה ספק איסור שרי תערובת הב' ולא יאכל כא' ולהש"ך באות נ"ה שם אפילו כאחד שרי אבל לענין תערובת הא' ודאי לא אף לרשב"א כמו שכתב הש"ך

באות כ"ב דקבוע חידוש ואדרבא כאן אי לאו קבוע מרובא הוה דנבילה. ודע דט' נבילה ואחד כשירה נהפוך הוא בלקח מקבוע הוה ספק ופירש הוה וודאי איסור ומילקא עליה וכן לקח קודם שנודע הוה וודאי לפי מ"ש באות י"ד וכן פירש לפנינו יראה דצ"ע: ✍כי י"א דלא הוה קבוע אלא דרבנן ולקמן יבואר:

סעיף טז

אבל כו'. אפילו חהר"ל ש"ך ובלקח ג"ח מקבוע והן ר"ל כתבתי לעיל באורך ועדיין צ"ע:

סעיף יז

הנמצא. עש"ך ואזיל לשיטתיה באות י"ד דתערובת חנויות הוה קבוע דאורייתא לזה השמיענו דל"ת דוקא בקבוע דרבנן גזרו שיקח מקבוע אלא אף קבוע ד"ת כיון שאין ניכר פשיטא דאיכא למגזר וכבד כתבנו דתערובות חנויות עכ"פ קבוע דאורייתא לא הוה וכשיטת ר"ש מקינון ז"ל:

סעיף יח

או היה קטן. ש"ך ועפר"ח אות ט"ז קטן חריף הוה כגדול. ואיכא לעיונא בהא מילתא דוודאי אם ראינו יוצא ממקולין אף עובד כוכבים אסור כמבואר ואי לאחר שפירש אם כן אף גדול ישראל לישתרי ותדע שהרי הרשב"א אומר כן וז"ל בארוך ק"ה א' אבל לקח אחד מקבוע ונפל מידו כו' מותר שלא נפל הספק בקבוע וכן בקצר בדף מ"ג כ"כ הרי שאין קפידא בנמצא ביד עובד כוכבים ולכך נראה לי בירורן של דברים כן הוא דאם נמצא ביד עובד כוכבים א"א מחוייבין לשאול לו וכן נמצא ביד קטן והיינו כ"ז שלא ראינו יוצא ממקולין ואמנם נמצא ביד גדול ישראל ולא ראינו פירש ממקולין כ"ז שהוא לפנינו מחוייבין לשאול לו דאיכא לברורי עיין פי' א' וה"ה קטן חריף ובעובד כוכבים ששאלוהו צ"ע אי אומר שהוא מטריפה ועדיין צ"ע בכל זה:

סעיף יט

דכל. עש"ך ועיין תשובת מהרי"ל קצ"ט (ט"ס קצ"ד) וצ"ע טובא שם:

סעיף כ

אבל. עש"ך ועמ"ש לעיל בסימן ס"ג:

סעיף כא

אבל. עש"ך ואמת דבקבוע אין חילוק ואמנם צריך להבין וודאי אם ט' חנויות בשר כשר ואחת נבילה ומט' הכשירים אין בהם כ"א חנות אחת בשר טלה וכן בחנות הטריפה בשר טלה פשיטא דאף פירש הוה ספיקא דאורייתא. ויראה דה"ק ט' חנויות כולן בשר כשר בשר שור ומעט בשר טלה ובחנות אחת בשר טלה נבילה אף שבחנות הטריפה יש יותר מכל חנויות הכשירות מ"מ בתר רוב חנויות אזלינן ולא בתר רוב בשר וצ"ע:

סעיף כב

ונתערבה. עש"ך הנה תראה שרמז לכל מ"ש בט"ז אות ג' כמו שאבאר. דבקצר מ"ג ב' כתב ויראה לי שלא אסרו אלא בפ"ע ולא כשנתערבו ואדסמיך ליה קאי אפריש לפנינו וכמ"ש הב"ח ולזה י"ל דפי' לפנינו הוה דרבנן ובארוך ק"כ ב' כתב ומסתברא דווקא שלא נתערבה חתיכה זו שלקח מקבוע באחרות אבל נתערבה שרי וי"ל כמ"ש הט"ז (וכמ"ש הש"ך כאן) דאסמיך ליה התם אתערובות חתיכות הר"ל קאי (וכפי מה שהבינם הב"י בעצמם בס"ה) וע"ז מדייק הש"ך במתק לשונו דמהרב המגיד משמע דאף בקבוע דאורייתא ממש התיר הרשב"א ע"י תערובות וז"ל המ"מ בפ"ט ממ"א הי"א מבואר דאם נמצא ביד עובד כוכבים שרי והיינו לא ראינו יוצא ממקולין. וכתב הרשב"א ויראה לי "שהלוקח "מקבוע לא אסרו אלא בפ"ע ולא על ידי תערובות עכ"ל. והם דברי ת"ה הקצר ואמנם הוסיף ב' מלות "שהלוקח "מקבוע והיינו שנתכוין לומר אף לקח מקבוע ממש ובניכר החנויות אפילו הכי שרי על ידי תערובות. והנה אין לומר דקאי על קבוע דחתיכות שלא הזכיר המ"מ מקודם כלל רק קבוע ד"ת דחנויות. גם אין לומר כפירוש הפ"ח דפירש לפנינו או עובד כוכבים יוצא ממקולין דהא לא קאמר המ"מ כ"א בלוקח מקבוע משמע ישראל לוקח מקבוע ועוד דא"כ למה ליה להמ"מ להוסיף לוקח מקבוע בכוונה והיה די לו באומרו וכתב הרשב"א ויראה שלא אסרו אלא בעצמה ולא ע"י תערובת ואדסמוך ליה קאי בראינו עובד כוכבים יוצא ממקולין כמו בקצר. ובדפוס יש חיסור לשון בש"ך וכצ"ל כמ"ש כאן. ומ"ש הש"ך דקבוע חידוש הוא כן הסכים המ"י כלל מ"ג אות מ"א ועמ"ש באות כ"ו:

סעיף כג

בטלה. עש"ך וירצה בזה דודאי המחבר מחהר"ל מיידי דאל"כ לבטיל ברובא ואפ"ה ל"ק דהתם בעינן ג' תערובות כיון דאין ניכר משא"כ כאן דניכר הוה לן למיזל דמרובא לקח וחידוש הוא ומש"ה התיר ע"י תערובות א' ומיהו צ"ל דהמחבר מיירי בתערובת חנויות וסובר דהוה קבוע דרבנן עיין פרישה דא"י ממי לקח לא משמע כן ועוד בלא"ה א"א לומר כן עב"י:

סעיף כד

משום. עש"ך וירצה בזה דאלו בג' תערובות מבואר לקמן בש"ך אות נ"ג להמחבר שרי בב"א וכאן אף דשוה להתם מ"מ אסור לאכול בב"א דליכא ס"ס ואי צריך בס"ס דוקא ב' ב' או א' א' יבואר בסמוך:

סעיף כה

ויש אוסרים וכן הלכה. עש"ך ועמ"ש באות כ"ו בזה:

סעיף כו

בכה"ג. עש"ך דפירש לפנינו יש להקל בה"מ מטעם דרשב"א התיר וסובר דגרע קביעות כמ"ש אות כ"ב והר"ן סובר דפי' לפנינו הוה רק מדרבנן אם כן ספק הא' אין איסור מן התורה מש"ה יש להתיר בה"מ בצירוף טעם דקבוע גרע ועיין אות ל"ו באורך:

סעיף כז

והואיל. עש"ך הנה באות כ"ג הקשה כן להמחבר ותירץ יע"ש ובהר"ב קצת קשה כיון דכתב דהוה מחצה על מחצה כו' לזה אמר מ"ש הואיל ואסור מן התורה לאפוקי אי הוה אסור מדרבנן אף וודאי איסור דרבנן שרי התערובות השני כמו שכתב לקמן אות נ"ד דודאי דרבנן כמו ספק דאורייתא (ומ"ס נ"ג) ומיהו באו"ה אינו צריך ליה דאיהו מתיר בודאי איסור תורה תערובת הב' כמ"ש באות נ"ה (וט"ס באות נ"ד):

כתב בנו של ש"ך ז"ל בהג"ה בנה"כ דקשיא מא"ח תל"ט וכ"ת בביטלו דהא מתוס' משמע בלא בטלו יע"ש וכל מ"ש שם לא הבינותי דהטור שם בהדיא כ"כ דבלא בטלו שרי וכבר כתב המ"א שם או דנודע קודם ו' שתי הספיקות באין כאחד או דבעוד בפי העכבר אין כאן ספק ובמ"י כלל מ"ג אות מ"ב דספק אכלוהו עדיף משאר ספיקות וירצה בזה דהוה ספק הרגיל וקרוב לוודאי ונהי מידי ודאי אין מוציא הא מידי ספק מוציא ע' פסחים ט'. ומ"ש מתוס' לא ידענא דהתוס' שם מפרשים לענין אכילה לא לענין בדיקה ע"ש ד"ה היינו ומ"ש ד"ה היינו ב' הוא בב' ציבורין יע"ש ומה שיש לעיין בההיא דסימן תל"ט יבואר שם בעזה"י:

סעיף כח

ולא. עש"ך וכבר כתבנו דהמיקל אף בקבוע גמור הניכר קודם שנודע התערובת כהר"ן לא הפסיד ועפר"ח:

סעיף כט

אבל ליקח. עש"ך ועיין אות י"ד שם כתבנו תערובת החנויות מחלוקת אי הוה ד"ת או דרבנן או כלל לא (כ"ד הפר"ח) ומיהו חהר"ל וודאי לא גרע תערובות חנויות מתערובות חתיכות והוה ממש תערובות חתיכות ופשוט הוא. ודע בתערובות חנויות בפירש ממילא שלא בפנינו משמע בש"ך אות י"ז דשרי דלא גזר שמא יקח מקבוע לרשב"א. ומריש הוה קשיא לי הא נולד הספק במקום קביעות וכיון דשמענא למ"ש הרשב"א בפירש שלא בפנינו שרי אף שנולד במקום קביעות ה"ה כאן אלא שעדיין קשה דהתם הוה רק קבוע דרבנן ועיין פסחים ט' ב' בתוספות ד"ה היינו במ"ש דהיה נולד כבר הספק מקביעות ומ"ש מהרש"א שם והבן:

סעיף ל

אסור. עיין ש"ך ועיין פר"ח מתיר אם לקח חשאר"ל אפילו במזיד ואפי' בתערובות חנויות. הנה בלקח בשוגג יש לצדד ולא במזיד ואמנם בתערובות חנויות יש להחמיר מדרבנן עכ"פ אף שאר"ל וכמ"ש באות י"ד:

כתב הכר"ו אות י"א דכל מה שלקחו קודם שפירש אף מה שלקח באחרונה שרי דלא כתשובת דרכי נועם שאוסר ב' האחרונים וכן הלכה ול"ד לס"ו בהג"ה דב' אחרונים אסורים ועמ"ש בסימן ק"א.

סעיף לא

שאין. עש"ך הנה ליחיד בביתו אף שיש ר"ל ושאר"ל לא גזרו רק במקולים שרבים שם ואווושא מלתא. מ"מ יש לעיין אי דוקא ביש ר"ל ושאר"ל הא אם לא נשאר במקולים רק שאר"ל לא גזרינן אטו פ"א ר"ל וכ"נ ממ"י כלל מ"ג אות מ"ד כ' הטעם במקולים שהרואה יאמר קמו רבנן במלתא וידעו שסלקו הטריפה כו' והיינו דיש נמי ר"ל וכמ"ש וכ"נ דזה גופא חומרא בעלמא הוא הבו דלא לוסיף עליה. אמנם בפנים מאירות ח"א סימן ק"ה כתב דאי יש ר"ל ושאר"ל אף ליחיד אסור ואני תמה דזה אינו ושאני מקולין וכמ"ש הב"ח והיש"ש בכ"ד והש"ך. ומ"ש הש"ך שלא נתערבו יראה דט"ס וצ"ל שנתערבו וכאמור. ועמ"ש עוד באות ל"ג בשם הפ"מ:

סעיף לב

ושאר כגון חהר"ל ומנין ובריה וכה"ג ש"ך. הנה המחבר ס"ו נקיט דברים חשובים ודשיל"מ כי דבר שיל"מ לאו מתורת חשיבות אלא עד שאתה אוכלו באיסור תאכל בהיתר וכאן נקיט רק ד"ח והא דפלגינהו בתרתי לאפוקי מב"ח הביאו הש"ך אות ל"ו שחילק בין ב"ח לשאר ד"ח. ואמנם הדברים סתומים כי י"ל דלהכי לא נקיט המחבר דשיל"מ דבזה אפילו בפירשו במתכוין שרי דמשום יום א' לא גזרינן שיקח מקבוע וכן דעת רש"ל באו"ה סימן ו' והפרישה סימן י"ו ובזה א"ש פסק הש"ע בי"ו וכאן דלא כמ"ך ח"ש פ"ז ק"ו ג' שהקשה אהדדי או די"ל דמשום סיפא נקיט לה דבלא במתכוין שרי הא דשיל"מ אסור מטעם דלא הלכו אחר הרוב בדשיל"מ עיין א"ח תקי"ג ס"ו אלא שזה אינו דבסימן י"ו באו"ב דשיל"מ אפ"ה פסק הש"ע דנכבשינהו ופריש (וע"כ צ"ל בין רובא דעלמא לרוב דאיתא לפנינו ודוחק). והמ"י כלל מ"ג אות א' כתב דשיל"מ גזרינן שיקח מקבוע כו' ונ"מ בתערובת ופירש א' א' לתערובת הב' אסור וכ"מ בת"ח ד"ב עכ"ל. הנה מ"ש הש"ך והט"ז לקמן ס"פ בדשיל"מ אין ראיה דאפירש לפנינו איירי עש"ך אות נ"ז וט"ז אות י"א ומיהו מת"ח מוכח שהקשה מסימן י"ו וכן בד"מ. ואפשר לחלק עוד באו"ב אין איסור מגופו רק שאיסור שחיטה רביע עליה וכמ"ש החו"י בסימן קל"ג ושאר פוסקים עב"ח וא"כ י"ל

בדשיל"מ אפילו פירש הכל אסור ומ"מ לדינא יראה דדשיל"מ שוה לשאר איסורין ופי' כולם שרי אפילו בפנינו ועדיין צ"ע ✍:

סעיף לג

אחר. עש"ך ובד"א יש חסרון וכצ"ל "אבל "קודם "שנודע "התערובות "מותר אפילו כו' וירצה בזה דלהרשב"א ס"ה שרי קודם שנודע דכל שלא נודע אף לקח ביד הוה כפי' ממילא ושרי משא"כ להרא"ש דפי' ממילא אסור ל"ת ה"ה קודם שנודע קמ"ל דלא וכמ"ש הרא"ש דלא גזרינן כה"ג כו' דלא כרשב"א שתלאן זה בזה בארוך ק"כ ב' דלפי' ר"י (הוא כדעת הרא"ש) לא נודע נמי אסור והבית יוסף הניח דברי הטור בצריך עיון וז"א דלהרא"ש נמי שרי עיין דרישה ופרישה:

ועדיין יש לשאול אם ידעו מתערובת רק זה האיש שלקה לא ידע מהתערובת אם יש לגזור להרא"ש או לא דבקבוע ד"ת כל שנודע לא' תו לא מהני מה שלא נודע למי שלקח עיין מ"ה ק"כ א' ופר"ח אות כ"ב משא"כ קבוע דרבנן. וראיתי להפנים מאירות ח"א סימן ק"ה במפיל א' לים כל שלא נודע למפיל אף שאחרים ידעו לא קנסינן ויבואר לקמן ס"ז א"כ י"ל ה"ה מה שלקח קודם ועדיין צ"ע ויש לאסור כל שנודע ואפילו איסור דרבנן נמי אסור להרא"ש שמא יקח מקבוע ואף דהוה גזירה לגזירה ✍:

סעיף לד

אבל. עש"ך ובקצר ל"ט י"ל קצת ואמנם במ"ב ב' כתב וכן לעולם כו' ואח"כ כתב הרוב אסור משמע בהדיא דהמותרין דווקא במיעוט ומיהו בזא"ז הכל שרי לבד ב' האחרונים:

סעיף לה

אם. עש"ך ומה שנרשם ק"ד ב' הוא ט"ס וצ"ל ק"ך ב' שכ"כ שם והוא פשוט דכל שנתפזרו לגמרי אפילו בקבוע ד"ת תו לא הוה קבוע כ"ש קבוע דרבנן וכ"ע מודים בזה ומיהו מ"ש הר"ב אם נתפזרו כולן שרי אף במתכוין איכא לאוקמה באין רואה כמ"ש התוספות זבחים ע"ג ב' ד"ה ונכבשינהו והפר"ח אות כ"ה ומש"ה כ"כ ועמ"ש באות ל"ז:

סעיף לו

שרי. עש"ך ומשמע דעתו כהט"ז באות ו' דהלכה כהרא"ש ובמ"י כלל מ"ג אות ד' פסק בה"מ שרי כפי' ממילא יע"ש. ומ"ש שלא ירד לסוף דעתו של הב"ח שמחלק בין ב"ח דאפשר ע"י ניכבשינהו שרי כפי' ממילא ולא בשאר כו' שמשמע מכל הפוסקים שאין חילוק מוכרח אני להאריך קצת:

הנה ר"ת התיר בוודאי דרוסה שנתערב בפי' כו' ורבו הסברות אליביה כמו שהעיד הפר"ח אות כ"ו ואני אוסיף קצת. התוספות בריש התערובות ד"ה ואפילו ובסנהדרין ע"ט ב' ד"ה בשור כתבו בשם ר"ת דאפי' ביד כובש ושרי ומחלק בין קדשים לחולין והקשה

מטבעת וכוס דווקא תערובות הב' הא בפ"ע אסור (עיין זבחים ע"ז א') עד שהוצרכו לחלק בין עבודת כוכבים וקדשים ולסוף כתבו ושמא ב"ח שדי הואיל ואפשר ע"י כבישה וניידי כו' וירצו בזה דלא גזור ר"ת בחולין בב"ח שמא יקח מקבוע ממש הואיל ויש לו תקנה ע"י כבישה משא"כ בשאר דברים והרא"ש בפנ"ה כתב ר"ת אין סובר חילוק בין ניכר האיסור ולדידיה צריך לחלק בין קדשים ועבודת כוכבים ולא מסתבר. והרשב"א בארוך ק"ך ב' כתב דעת ר"י דפי' שלא בפנינו אסור באין ניכר שמא יקח מקבוע וראיה מכוס עבודת כוכבים (זבחים ע"ד א') לאיצר כוסות מריבוא לריבוא כו' הא פי' ולא נתערב אסור. והשיב הרשב"א דההיא ברייתא דכוס בפי' לפנינו ומש"ה אסור בלי תערובת כההיא דפסחים בפי עכבר כל שפי' לפנינו (עיין פסחים ט' ב' תוס' ד"ה היינו) אבל שלא בפנינו או כולן בפנינו (דהכל בפנינו כפי' שלא בפנינו דנתבטל הקביעות) מותר וכן דעת ר"ת ז"ל דכל שפי' מעצמו מותר ולא אסרו בשור הנסקל אלא בכובש ביד עכ"ל ובדף ק"ג ע"ב וז"ל ב"ח שנתערבו אסורים ואם פי' מותר ואסור להנידן שמא יקח מקבוע. ואם פירשו מיעוט למקום א' ורובן למקום א' שרי דא"ר יהודא אמר רב טבעת עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות פירשו מ' למקום אחר אין אוסרים וס' למקום א' אוסרין וכ"כ ר"ת ז"ל דווקא לברורי אסור הא ממילא שרי. ואתה המעיין תראה שאליבי' דר"ת נאמרו ד' שיטות. שיטה א' דעת התוס' והרא"ש דלר"ת בחולין אף בפי' לפנינו ואף כובש ביד כי היכי דניידינן מישרא שרי כל היכא דלא לוקח ביד ממש מקבוע ומש"ה אין תי' להההיא ברייתא דכוס עבודת כוכבים אלא לחלק בין עבודת כוכבים ולא בפירש לפנינו דלר"ת אליביה דרא"ש אף פירש לפנינו בקבוע דרבנן שדי ודוקא ההיא דפסחים ט' בקבוע ד"ת היה כשנולד הספק במקום קביעות הוה כלוקח ביד. וכנראה ממרוצת דברי התוס' בפסחים שם (עיי"ש וי"ל בתוס' ב' פירושים) וז"ש הט"ז אות ז' דלר"ת שרי רק שלא יפזר בידים ר"ל אפילו פי' לפנינו ואפילו ע"י כבישה רק שלא יקח ביד א' א' מקבוע. שיטה הב' דלר"ת דווקא ב"ח שרי ע"י כבישה בחולין ולא גזרינן שיקח ביד כיון דיוכל לעשות תקנה משא"כ שאר דברים אף פי' ממילא שלא בפנינו אסור. שיטה הג' היא דעת רשב"א אליבי' דר"ת שלא התיר ר"ת דרוסה אלא בפי' ממילא לא ע"י כבישה ואין חילוק בין קדשים לחולין. שיטה הד' יראה פי' הט"ז דבקדשים אסור כדמוכח ההיא דתערובת אף פי' ממילא ולא בחולין והמ"ך ח"ש פ"ז ק"ה ג' כפל ושלש דלר"ת פי' לפנינו אסור ותמה על הרשב"א שפי' ממילא שרי ובתוס' מבואר דאף כבישה מותר והנך רואה שמחולקין הפוסקים אליביה דר"ת. ומ"ש שהתוס' כתבו דווקא שלא בפנינו לא מצאתי שיאמרו כן לר"ת אלא בזבחים ע"ג ד"ה וניכבשינהו פי' באין רואה והיינו לר"י ולא לר"ת. והפנים

מאירות ח"א ק"ו כתב ג"כ דר"ת מודה בפי' לפנינו דאל"כ סוערת עליו קושיא חזקה מפסחים. ואחר בקשת המחילה מהאדון ז"ל אומר שהסער הזה יכולין להשקיט בקל דשאני קבוע ד"ת מדרבנן עיין פסחים תוס' שם:

והפר"ח באות כ"ו בהקשותו על רשב"א שסותר ממ"ש בק"ג דפי' ארבעים לא ע"י תערובת לק"ך שפי' ע"י תערובת ותי' לדבריו דהר"ש קאמר עכ"ל הנה י"ל דמימרא דרב יהודה אמר רב וודאי מתפרש שפיר בלא ע"י תערובת והיינו שלא בפנינו (עיין פרש"י ע"י תערובת) אבל ברייתא דכוס לאוצר ומריבוא לריבוא ומש"ה ע"כ מפרש הרשב"א פי' לפנינו ולא לדברי דהר"ש. ותראה שהרא"ש בנ"ה לא הביא אלא ברייתא וכאמור:

ועתה אבוא למ"ש הב"ח פי"ב (מ"ס י"א) שהשיג על המחבר וסובר שטה ה' דרשב"א ור"ת סוברים חילוק בין ב"ח שאפשר שיתפזרו מעצמן ומש"ה פי' ממילא שרי דלא חיישינן שיקח מקבוע דימתין עד שיתפזרו מעצמן (ומ"ש הש"ך כיון דאפשר ע"י נכבשינהו שרי בפי' ממילא הוא מגומגם דלתוס' שרי בע"י כבישה ולב"ח בפי' ממילא כיון שאפשר שיתפזרו מעצמן) משא"כ שאר דברים חיישי' אף בפי' ממילא. והבן שמ"ש בקצר מ"ב ב' פירשו כ' למקום א' ול' למקום א' היינו ע"י תערובת ומלבד שזה דוחק צ"ע הא בארוך ק"ג א' כ"כ דפי' מ' וס' ואף אי נמי בפירש ע"י תערובת מלבד שזה דוחק גדול הא בדף קי"ד ב' במ"ה מבואר להדיא שאף לא ע"י תערובת שרי ולא עוד דבדף ק"כ ב' מבואר להדיא על ראיית רבינו שמעון מכוס תי' בפי' בפנינו והא בכוס אפילו פי' ממילא אסור באופן שד' הב"ח תמוהין וז"ש הש"ך שלא ירד לסוף דעתו:

ואי קשיא למה שפי' הרשב"א בארוך ק"ג וקי"ד מימרא דרב (זבחים ע"ד א') בכוס למאה מ' וס' בלא תערובת ומטעם פי' והיינו שלא בפנינו ובברייתא בפי' לפנינו איך קאמר שמואל הנח לעבודת כוכבים דס"ס אסורה ומאי שיאטי' דס"ס הכא י"ל דה"ק אפי' נתערבו אח"כ דהוה נמי ס"ס לא מהני. או יאמר כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה ת"א דס"ס עדיף מרוב ולז"א אפילו ס"ס לא מהני וכ"ש דלא אזלינן בתר רובא ומ"ש הש"ך דמכל הפוסקים מוכח שאין חילוק היינו לבד מתוס' ואף התוס' כתבו דרך דהיה ושמא:

סעיף לז

והא. עש"ך דבריו בכאן יש בהם מקושי ההבנה כמו שאגיד. הנה התחיל וכתב דודאי דברי הר"ב בכאן אמתיים אכן בד"מ הם קשים. וכלל כוונתו לכאורה דלהרשב"א דפירש ממילא שדי ובמתכוין אסור טעמא דכובש רואה הוא (דלא כתוס' זבחים ע"ג ב' ד"ה נכבשינהו שפי' באין רואה) ומש"ה אמר דודאי כל שמנידן ומפזרן כולן אף בפנינו שרי וזה אמת ויציב שכ"כ הרשב"א בפי' והעתיקו הש"ך באות ל"ה אכן מ"ש הד"מ ובת"ח

קשה דלהרא"ש וטור פי' ממילא אסור אפשר ה"ה פי' כולן ונהי שיש סברא דלא שייך שמא יקח מקבוע הנשאר כיון דנתבטל כו' מכל מקום אין מוכרח כן נראה לכאורה פי' דבריו אבל חלילה לחשוד למאורן של ישראל בכך אשר כל אליו גלויות:

וראיתי להמ"י כלל מ"ג אות ו' חרה אפו בו ובמי"ט בפג"ה אות צ"ד על מה שרצו להשוות דעת הר"ב עם הרשב"א (ר"ל שהר"ב שמחלק בפי' כולן אף להמחבר ורשב"א אמרו) שזה ליתא דהמעיין בארוך ק"ג א' וק"ך ב' ובקצר ל"ט ב' מבואר לרשב"א כל שהפרישו במתכוין אסור אף פירשו כולן ותמה על הש"ך עוד במה שהבין מרשב"א דבמתכוין אסור משום פי' לפנינו וז"א עכ"ל. וללמוד תורה אני צריך ראיתי ליישב דבריו ולבארם:

הנה הרשב"א בארוך ק"ג א' כתב וז"ל ומיהו אם נתפזרו ונדו אילך ואילך כ"א וא' מותר ודוקא בשלא הנידן אבל אסור להנידן שאם תתיר בכך יקח מקבוע ומכאן אין ראיה דשמא בפי' מקצתן קאמר ומ"ש כ"א הוא לאו דוקא דהא ב' אחרונים אסורים (להר"ב) ובק"כ ב' כתב וז"ל בשפירש שלא בפנינו או נתפזרו כולן בפנינו כבר נתבטל הקביעות ומותר וכ"כ ר"ת ז"ל דכל שפי' מעצמו מותר ולא אסרו שם (בריש התערובת) בש"ה אלא בכובש ביד שאם אתה מתיר ביד וליקח מפורשים ודאי איכא למיגזר שמא לא יפזר ויקח מקבוע עכ"ל. הנה י"ל מ"ש ולא אסרו שם אלא בכובש ביד לא קאי כ"א אפי' מקצת אבל פי' כולם אף ביד שרי אלא דממ"ש הרשב"א שאם תתיר ביד שמא לא יפזר ולא כתב שמא יקח מקבוע הנשאר שזה עיקר החששא ש"מ ודאי דאף להנידן הכל אסור לכתחלה שאם אתה מתיר לכתחלה להניד אף הוא יטעח ויקח בלא פיזור וזה ודאי מורה שלא כמי"ט בג"ה צ"ד דמתיר לרשב"א לכתחלה (כ"מ שם) ובקצר ל"ט ב' (דפוס קרימונה) כתב וז"ל נתפזרו כולן מותרים בד"א שנתפזרו מעצמן אבל הנידן אסורים וכן אסור לקבצם במקום צר שכל שהוא הגורם יש לגזור שמא יקח מקביעותם. והמ"י כתב שנעלם זה ממי"ט הנה סובר מלת כולן דבוק לנתפזרו והיינו בפי' לפנינו בעינן כולם וכמ"ש התב"ש בסימן י"ז אות מ"ט יע"ש וא"כ עלה קאי הנידן אסור ובין שיהיה הפי' כולן מותרים ויהיה מוכרח כמו שהבינו הב"ח והפר"ח אות כ"ח דאף ב' אחרונים שרי והיינו בפי' כולן איך שיהיה מוכח דהנידן כה"ג אסור ואי משום הא לא אריא דנאמר מלת כול"ן הוא לאו דוקא אלא כלומר כ"א וא' שפירש מהרוב מותר (כמ"ש בתה"א ק"נ א') ובפי' מקצתו מיירי. אמנם כ"ז אם נאמר דהר"ב הבין ברשב"א שמתיר להניד לכתחלה וז"א מתה"א ק"כ ב' דכתב שמא לא יפזר ולא כתב שיקח מקבוע הנשאר ש"מ אף להפריש כולן במתכוין אסור לרשב"א:

אבל דברי הש"ך ז"ל מאושרין ומיושרין וה"ק מדכ' הר"ב והא דאסור אם הפרישו מתכוין כו' אבל נתפרשו כו' התחיל בהפרישו מתכוין וסיים נתפרשו משמע מעצמן גם לא כתב רבותא והא דאסור להפריש כו' אלא הוא הדבר אשד דברנו דודאי להתיר לכתחלה לכבוש ביד אף שיפרשו מכל אסור (דאל"כ אכתי קשיא ההיא דזבחים ועיין מי"ט ר"ס ב' ד"ה היה) שאם מתיר לכתחלה אף הוא לא יפזר ויקח מקבוע וז"ש בארוך ק"כ ב' אבל הר"ב התיר דיעבד אם לא ידע שיש איסור להנידן (דאי ידע הוה כמבטל איסור. וק"ק אהא דפריך ונכבשינהו ולא משני אין מבטלין איסור אף שאין מוסיף כמו אסור לפצוע וי"ל) והנידן הכל שרי דתו לא שייך האי דרשב"א וגם חששא שמא יקח מקבוע הנשאר כיון שנתבטל מכל משא"כ כשנשאר קצת אסור וז"ש הר"ב נתפרשו דיעבד שלא ידע וכאמור ואף הנידן כה"ג שרי. ומ"ש הש"ך דפי' כולן הוה כלא בפניו הוא ענין בפ"ע ולומר שמה שסתם הר"ב בהפרישו מתכוין ולא ידע שיש איסור שרי אף ברואה משום דפי' כולן כו' ולקיים דברי הר"ב שפסקו בכאן אמת כ"כ ולא להשיג בזה על הב"ח. ומ"מ קשה מנא ליה להר"ב לחדש גזירה זו בהרשב"א בלא ידע שאסור דאפ"ה כל שנשאר מקצת אסור ואולי חשש כן לס' הרא"ש והכריע כן. ומ"ש אכן כו' יראה דל"ק ליה רק אמ"ש אפי' לכובש ביד לכתחלה התיר הרא"ש וז"א והלשון קשה. ומה שכתב הש"ך על קושית הב"ח דב' אחרונים אמאי אסורים ותי' דחזרו לקביעותן קשיא קצת להבין ועפר"ח אות כ"ח האריך ופסק כל שחזרו לקביעותן אסור וראיה ממ"ש ביומא פ"ד דמה לי חצר זה או אחרת וראיה מפ"ב דנזיר דאשה הדרא לניחותא יע"ש:

והנה מט' עובדי כוכבים וא' ישראל דהוה קבוע ד"ת אין ראיה דפשיטא אם הוקבעו פ"ש דהוה כמו קבוע א' ומאשה אין ראיה אי אמרינן דהיא יודעת הוה ניכר עמ"ש באות י"ד ואי לא הוה קבוע ד"ת לא הוה רק קנסא בעלמא שעשה שלא כהוגן עמ"ש באות י"ד (ובזה י"ל דל"ק מקדושין ע"ד ד"ת שתוקי כשר) ומפני שדין קבוע יש בו ענינים עמוקים ולא רציתי פה להכניס בהם כל כך רק אחקור ב' חקירות:

החקירה הא' אם הא דאמרינן בס"ה כל מח שלקחו קודם מותר דהוה כפירש שלא בפנינו ולא נולד הספק במקום קביעות אי לקח א' רוב מהם מהו:

החקירה הב' במקום שהקצבים שוחטים בביתם ונוטלים הבהמות משם לחניות שקורין יטקע"ש אי הוה פירש או לאו שהוקבעו פ"א בחניות ואשיב בקצרה בחקירה א' יראה לי אם נטל א' מהם רוב עד"מ ג' בהמות וא' לקח ב' ודאי אף קודם שנודע התערובות אסור דלא עדיף מפי' שלא בפנינו לאחר שנודע ופי' ארבעים וס' המ' מותרים והס' אסורים דאיסורא ברובא אישתאר כדבעינן למימר קמן בס"ח בעזה"י וה"ה כאן ואף דב' אחרונים

קודם שנודע שרי מ"מ בלקח רוב בב"א אמרינן איסורא ברובא איתי' לחומרא. ובחקירה ב' אם נטלו כולן והניחו בחנויות המשל בזה י' קצבים שחטו כ"א בהמה בבתיהם ולקחו לחנויות עשר ואח"כ עירבו כל הבני מעיים ונמצא אחד טריפה ודאי יש כאן חנות א' בשר טריפה הוקבע בחנויות ותליא בפלוגתא עמ"ש באות י"ד אי הוה קבוע ד"ת או דרבנן או כפר"ח דבחשאר"ל מיבטיל בטיל ועש"ך סימן קי"ד אות י"ט דהוקבע בחנויות ואי נטלו רק ב' או ג' מבואר בבה"י במעשה דק"ק ווילנא שהמיעוט שבחנויות מותרין ומה שבבית אסור יע"ש. ואם הם של אדם א' ולקח רוב או מחצה בב"א (עש"ך אות ל"ד) היינו חקירה א' דידי ואסור ואם הם י' בני אדם ולקחו ו' ששה בהמות והשאר בבית בזא"ז יש לעיין ביה:

מעשה אירע בקהלה אחת שג' קצבים שחטו ה' בהמות א' שחט ג' בביתו וב' א' א' בביתם ומשם נשאו ליטקע"ש ולקחו הקונים בשר לכבוד שבת וא' לקח כל הבני מעים מה' קצבים וא' קנה כל הריאות ולאחר כך נודע שא' מהדקין נמצא בו נקב מפולש וקרום מחמת מכח עליו כמין כובע ומסופקין שמא היה שומן סותם שם ושאלו לי ההדיוט מחו הדין של הבשר ומבני מעים והריאות. הנה במ"ק הארכתי וכאן אקצר. דע אותן שלקחו מקצב שיש לו שלש בהמות בחנות שלו מותר ממ"נ אי הטריפה בשל ב' קצבים שלו מותר ואי בשלו הרי בטל מדין תורה חד בתרי בחנות שלו ומדרבנן חהר"ל והדין מבואר בס"ה כל מה שלקחו קורם שרי. ואותן שלקחו מב' קצבים. לכאורה תלוי בפלוגתא באות י"ד להרא"ה וסייעתי' דתערובת חנויות הוה קבוע דאורייתא ובדאורייתא לא אמרינן מה שלקחו קודם שרי ולאינך פוסקים שרי וכ"ש להר"ן דשרי אף בקבוע ד"ת מה שלקחו קודם וכבר ותבאר להלכה שם באות י"ד וי"ז כ"ח וכ"ט. אמנם כן נראה דכאן לכ"ע מותר חדא כיון שאין ברור שיש חנות א' טריפה דשמא מקצב של שלש בהמות כו' תו לא הוה קבוע ד"ת אף להרא"ה וב"ח. ועוד דהוה ס"ס שמא משל בעל ג' בהמות היה ואת"ל משל ב' הנשאר שמא לקח מחנות הכשירה מאותן ב' קצבים. ולא הוה מש"א דספק הב' מחמיר יותר מספק הא' דכשאתה אומר של שלש הותרו כולן. ומיהו בנדון דידן שהיה ספק טריפה דשמא השומן הי' סותם אפילו שחט כל א' חדא בהמה יש להתירן הדא דהמ"כ בתשובה סי' ל"ז היקל בלא נודע וכ"כ הש"ך בקיצור ס"ס להקל בה"מ אלא שז"א דע"כ היתר בנתערב ברוב אח"כ לא במחצה דהוה ד"ת כדבעינן למימר קמן. ומ"מ איכא ס"ס שמא הלכה כר"נ או כאותן הסוברים דתערובת חנויות לא הוה קבוע ואת"ל דהלכה כהרא"ה אכתי שמא אינו טריפה ובה"מ ולכבוד שבת ראוי להתיר אף כה"ג וכאמור ועמ"ש באות י"ד. ובעל הבית שלקח כל הדקין ומלח עם בשר הרבה והיה ה"מ

וכבוד שבת ואיש עני אמרתי שאותן חתיכות דקין שבה הנקב ישליך שהוא ספק טריפה והבשר שנמלח יש לצדד לפי מ"ש הש"י בח"ב סי' ק"ט בעגל פה מיץ הבאתי בק"ה מס"ס שמא הלכה כראבי"ח דמליחה כ"ק ושמא לא היה טריפה ושתי הספיקות מענין א' דאנו דנין על הבשר הנמלח יע"ש. ושאר הדקין מותרים מטעם ביטול ברוב דבני מעים וכרכשא אין ר"ל דאוכליהון לא בר אינש ועס"י ק"ט באם נתבשלו אחר כך דשרי בה"מ. והריאות נמי אף דאמרינן ריאה דידה בד' מ"מ היינו עם סמנין והכל לפי הזמן והמקום ועכשיו אר"ל וצ"ע אי הוא דבר שבמנין ומכל מקום יש להקל בהפסד מרובה מטעם דהוה ספק טריפה דיש נמי ספק אי כל שדרכו כו':

שאלה ט' חניות בשר כשירה וא' נבילה ופירש א' דשרי ואחר כך נתערבה אותה חתיכה חד בחד עם טריפה וודאית אי כ"א מחתיכות אלו דין ספק איסור עליהן או וודאי איסור הוה כל חדא וחדא ונ"מ טובא אי הוה ספק איסורא מהני תערובת לדעת הר"ב ס"ח בהג"ה ולש"ך אות נ"ח אף לאוכלו כ"א ועיין בקונטריס הספיקות דחד בחד הוה ספק איסור. ונ"מ עוד לדברים אחרים:

תשובה בכר"ו אות י"ג בשם שטה מקובצת לב"מ דף ו' ב' קפץ כו' דהא דכל דפריש מרובה פריש לאו וודאי אלא התורה התירה ספק זה ומידי ספיקא לא נפקא ומפני כן העלה בשאלה דבה"י שחצי שפירש מותר והחצי נשאר אסור וליכא ממ"נ יע"ש ולפ"ז הוה ס"ס לאיסורא שמא מוודאי טריפה ושמא החתיכה שפירש נמי טריפה היא וכדבעינן למימר קמן דס"ס לאיסורא הוה כוודאי איסור ואפשר אף להר"מ דכל ספיקא מ"ה שריא מ"מ יודה בס"ס דהוה כמו רובא:

אמנם עיינתי שם בשטה מקובצת ב"מ בד"א כ"ו א' ומשם אין ראי' דעשירי וודאי ולא ספק ממעט ליה (ויש לנו הרהורי דברים בקדושין בספק ממזר ברוב פסולים אמאי לא ממעט מוודאי ולא ספק עיין מ"ש בקונטריס הספיקות) משא"כ בעלמא ודאי הוא דכל דפריש מרובא פריש (ומ"ש שם בשטה מקובצת דמאחרי רבים דבטל ברוב הלשון מגומגם דלאו מתורת ביטול קאתינן אלא אזלינן בתר רובא ומרוב פריש ודוקא יבש ביבש מטעם ביטול) וא"כ כי פריש הוה ודאי בין לקולא ובין לחומרא המשל בזה ט' נבילה וא' כשירה כל דפריש מרובא הוה ודאי ומילקא לקי עליה. והא דפסק הר"מ ז"ל בפ"ב משבת ובא"ח שכ"ט פי' א' מהם כ"ז שנשאר קביעות מפקחין קל הוא שהקילו רבנן ולא מד"ת עיין במ"מ שם וי"ל איך התירו לעבור ד"ת בקום ועשה וצ"ע וי"ל:

מריש ה"א אם היה ט' ציבורין מצה וא' חמץ ובא עכבר ושקל קודם זמן איסורו אף לאחר זמן איסורו שרי כיון דבשעה שלקחו אין נ"מ דכולו היתר ומהא אמינא ליה ממ"ש המ"מ

פ"ב דשבת ה"כ וא"ת פשיטא וי"ל דכאן בעת פרישתו ספקו אי ישראל או עובד כוכבים לא היה צריך לנו בדבר עד שנפלה מפולת ודומה לסיפא קמ"ל שמואל עכ"ל יע"ש היטב והכוונה דבראינו יוצא מקבוע אפי' באיסורין לא הלכו אחר הרוב לי"א בעוד פרישותו אין לנו נ"מ אלא לאחר שנפל מפולת ותו נולד הספק בפי' וה"ה חמץ קודם איסורו ועיין תוס' פסחים מ' ב' ד"ה היינו ותראה הקישור הוא כדברי כיון דשמענא למ"ש הטור א"ח תל"מ דפי' כרש"י לענין בדיקה אלמא אף בעת פרישתו מקביעות אין לנו נ"מ אפ"ה מיקרי נולד בקביעות וההיא דפ"ג ע"כ בלא ראינו יוצא. ואולם י"ל מ"מ נולד הספק בעת פרישותו לענין אכילה משא"כ קודם זמן איסורו ועמ"א שם וצ"ע:

סעיף לח

הביצה. עש"ך והם דברים פשוטים דהר"ב השמיענו דהביצה מותר ל"מ אם התרנגולת טריפה ניכרת אלא אפי' אין ניכרת הא להר"ב והמחבר כאן פסקו פי' שלא בפנינו מרובא פריש אבל פי' לפנינו אסור הואיל והקבוע במקומו ומלתא דפשיטא הוא להר"ב כאן. והש"ך סיים דברי ת"ח דבאות ל"ו גילה דעתו כהרא"ש שאפ"ה כאן לא גזרינן בפי' שלא בפנינו ביצה אטו תרנגולת ואטו פי' בפנינו לא גזרינן אלא אטו יקח מקבוע הנשאר ומש"ה מביצה לתרנגולת לא חיישינן ומיהו אם נמצא ג' ביצים למ"ד ביצה לא בטלי אסור עיין אות ט' וכר"ו אות י"ט כתב ללא צורך כ"כ הש"ך גם מ"ש באות כ"ה לא הבינותי. ואם היו ב' תרנגולים יבואר בקונטריס הספיקות:

ופש גבן עדיין ספק א' בט' חניות מוכרות ביצים מכשירות וא' ביצים מנבילה וכדומה דהוה איסור דרבנן והחנות ידועה מהו הדין אי נימא כל קבוע כמחצה דמי וחד בחד אף בדרבנן ספיקו להחמיר א"ד קבוע חידוש הוא (עש"ך אות כ"ב) ובדרבנן לא החמירו והולכין אחר הרוב. ול"ד לאיסור דרבנן בד"ח שאין בטל דהתם חז"ל החמירו בד"ח ואף פי' לפנינו כנוטל מקבוע דאל"כ בטלה תקנת חז"ל משא"כ כאן וכעת הדבר צריך תלמוד. ומיהו גבינת עובדי כוכבים כה"ג בלקח וא"י מאיזו לקח כל שיש חשש איסור תורה לא אמרינן ספק דרבנן להקל ויבואר בקונטרס הספיקות:

שוב ראיתי שנהפוך הוא ובניכר החניות באיסור דרבנן לקח וא"י מאיזה הוא ספיקו מותר ול"ד למ"ש הש"ך בכללי ס"ס אות כ"א חד בחד דהתם באין ניכר משא"כ בניכר עסי' קי"א בש"ך אות ד' דכל שניכר לא איתחזק מיקרי ובאין ניכר החניות אף באיסור דרבנן אסור כמבואר סימן קי"ד ס"י בהג"ה קבוע לחומרא אף בסתם יינם דרבנן. ובגבינות עובדי כוכבים יראה להחמיר אף בניכר וכאמור. ומיהו ממ"ש התוס' בפסחים ט' ב' ד"ה היינו דספק דרבנן אין ראיה דאדרבא מדלא כתבו ספיקא לקולא אלא כתבו

היכי מייתי ראיה דקשיא להו דל"ד לט' חניות דהוה ד"ת וממ"ש הטור בא"ח תל"ט בביטול הוה ספק דרבנן יש קצת ראיה. ומצאתי ראיתי במ"כ ח"ש פ"ה ק"ד א' וז"ל קבוע כמחצה אם הוא איסור תורה הרי כדאמרן ✍:

סעיף לט

ודבר שיל"מ. עש"ך. ובאות נ"ז מסיק דלהר"ב לא מהני בדשיל"מ נפל לים דמטעם ס"ס הוא וס"ס לא מהני אם לא בה"מ ע"ש באות נ"ח. ועיין אות מ"ח ועמ"י כלל מ"ג אות ח' ועיין כה"ג בהגהות הב"י אות מ"ז האריך דבזבחים ע"ד ב' מבואר דשיל"מ מהני נפל לים ולא ידענא דרש"י פי' שם דיוכל למכרו לכהנים אבל לא מיקרי דשיל"מ כמבואר בהערל פ"א ושוב ראיתי להמ"י שכ"כ והוא פשוט ואי משום דר"א הוה בעי למימר בהערל פ"ב א' לר"ל תרומה דשיל"מ אם כן תיקשי ליה מימרא דר"ל בזבחים זה לאו כלום דלא ידע ממימרא הנ"ל והא איתותב גם מ"ש בהגהות הטור אות מ"ג וז"ל חהר"ל ובריה ודשיל"מ ש"ך לא ידענא דהש"ך לא הזכיר דשיל"מ שם ועמ"ש באות ל"ב בש"ך:

סעיף מ

ונאכל. עש"ך תמה גם כן כמ"ש הט"ז אות ח' ע"ש והפר"ח אות ל"א והמ"כ ח"ש פ"ז ק"ז ב' פסקו כש"ע דאכלו שוגג לישראל שרי והביאו המ"י בכלל מ"ג אות י"ג יע"ש:

סעיף מא

אחד. עש"ך ובסימן ק"מ סתם המחבר כדיעה א' יע"ש ובמידי דרבנן בה"מ אין להחמיר:

סעיף מב

או. עש"ך ולשונו מגומגם דלמאן דמתיר בס"ו פי' שלא בפנינו פשיטא דנפל לים השאר אסור דכיון שהתרת מתחלה איך תחזור ותאסור אח"כ וסבור הייתי דרבותא קאמר וכן מצאתי למ"כ ח"ש פ"ז ק"ח א' אמנם במלת כיון שכתב הש"ך משמע דטעמא יהיב למלתיה קשה. וכתב המ"כ שם והפר"ח אות ל"ג שאם פי' קודם שנודע התערובות ונאבד אחר כן ונודע הותרו כולם:

והנה זה אמת ויציב ממ"ש הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן י"ז הביאו הש"ך אות מ' (ט"ס ל"ט) דנאכל א' קודם שנודע שרו האחרים וכל שלא נודע אף בלקח מקבוע הוה פי' כמבואר ס"ה. ואמנם קשיא טעמא מאי כיון דרובא דאורייתא וכל דפי' מרובה פי' אמאי הותרו אחרים כשנאכל או נפל לים. והמ"י שם אות י"ב דייק מלשון הר"ב שם ממ"ש פי' לחוד אסור משמע הא נפל לים אח"כ שרי ואין כ"כ הכרע וצ"ע להתיר ואמנם פי' שבא בפנינו יראה דאין להתיר:

כתב הפנים מאירות ח"א סימן ק"ה תמה על הש"ך מהקריב ראש א' הותרו כולן והבל"י אות ל"ט כתב דהתם קודם שנודע יע"ש ואי משום הא אכתי קשה לפי מה שפי' הפ"מ

שם דע"כ נודע התערובת דאל"כ לא הוה נדחין אלא שזה הכהן לא ידע אם כן היה בחזקת איסור ומה לנו שלא ידע זה הכהן (ונהי לענין קנסו שוגג אטו מזיד סובר הפ"מ דלא קנסינן בהיכא שזה לא ידע) וקשיא שפיר להש"ך האוסר אפילו פי' בפנינו זה יש ליישב. ומ"ש הש"ך כיו"ן דנאסר הוא וגם התערובת י"ל דה"ק כיון דנודע ונאסר משא"כ כשלא נודע:

סעיף מג

לים. עש"ך והפר"ח אות ל"ד מיקל בנאבד אף שאפשר להמצא ומ"מ יש להחמיר כמ"ש הכ"מ פ"ז מעבודת כוכבים ה"י:

סעיף מד

בענין. עש"ך הנה הרשב"א כ"כ בארוך קי"ז א' ויש לומר דה"ק כשהוא לפנינו ופירש א' לפנינו אפ"ה שתיהן אסורות כיון שצריך לדון על שתיהן וה"ה נחתך או נתרסק א' מהן הכין הוא אבל בתשובה סימן שכ"ה הקשה הא דזבחים ע"ד תרי מימרות דרב פי' מ' וס' והמ' מותרים אמימרא דנפל א' לים דהשאר הותרו ותי' דכ"ז שהם בעולם ואתה צריך לדון כו' וכנראה שמפרש מימרא דמ' מותרים היינו בלא תערובת (כמ"ש בתה"א ק"ג) אם כן בפשיטות היה לחלק בין נפל לים ולא פי' ובין פי' ממילא ורפ"ז משמע דבנפל לים אף פי' ממילא הותרו השאר והרשב"א מהמתירין פי' ממילא וצ"ע על מ"ש הש"ך אות מ"ב ובתשובה י"ל קצת יע"ש:

סעיף מה

שנאבד. עש"ך ואולי מפני זה כתב בתה"א קי"ז ובתשובה שכ"ה כדי ליישב בנחתך א' אמאי לא אמרינן הך דאיסורא אף שבתה"א אפילו כ"כ ע"ש:

סעיף מו

שאנו. עש"ך הא חד בחד כתב הש"ך באות כ"א אף איסור דרבנן ונאבד א' מהם אסור ויבואר שם בקוצר ס"ס אות כ"א:

סעיף מז

דממ"נ. עש"ך והמ"י שם אות ט"ו גמגם אזה והפר"ח אות ל"ו כתב מראש ספג"ה דכתב איכא חדא דהיתרא משמע אם נפל ב' די בג' ומ"מ העלה להחמיר ועמ"ש באות מ"ח:

סעיף מח

אסור. עש"ך תיוהא קא חזינא הכא. הנה הרא"ש כתב הטעם משום ס"ס אמנם הרשב"א בתה"א קי"ז א' כתב ואפילו חד בתרי אם נפל אחד לים הותרו כולן והב"י כתב דמ"ש בקצר (מ"ג א') עשרים הוא לאו דווקא אלא חד בב' וא"י דבחדיא כ"כ בארוך ואם כן ע"כ סובר דלאו מטעם ס"ס קאתינן עליה דאיך יצויר חד בב' ממ"ש לאכול הנשאר ב' והא וודאי אוכל האיסור גם בת"ח כלל מ"ג דין ג' הביא דברי ב"י בשם רשב"א חד בב' שרי'.

ובדר' הביא דאדם א' אסור לאכול כו' והם דברים סתומים לכאורה כי להרשב"א ע"כ לאו מטעם ס"ס אלא תלינן בדרבנן דאיסורא נפל ונהי דמחמירין לאכול ב' ב' דאיתחזק קצת איסורא אבל לא מטעם ס"ס להרשב"א גם הש"ך שכתב בד"ס ק"ט ונתכוין לרשב"א ואיהו לאו מס"ס קאמר וצ"ע ועמ"ש בקיצור ס"ס אות כ"א וכ"ב שם לענין יבש בא"מ ונפל א' לים אי תולין:

סעיף מט

לאדם. עש"ך מ"ש דמתוס' משמע ב' ב' מותר לאדם אחד לאכול הכל ל"ק ממ"ש התוס' בחולין ק' א' דהתם אוכל וודאי איסור מה שאין כן כאן דאימר דאיסור לים נפל עמ"ש בט"ז אות ט' ומ"ש ב' ב"א לא הזכירו היינו כמ"ש ת"ה קע"א דב' ב"א אפשר א"א שרי ועמ"ש בקיצור ס"ס דין כ"א וכ"ב וכ"ג:

סעיף נ

ונפל. עש"ך וכ"ד הפר"ח אות ל"ח דתערובת ב' שרי כשאין אוכלן כא' ותערובת הג' אף כא' ובמ"י כלל מ"ג אות כ' השיג על הש"ך במ"ש מאו"ה משמע כן דהמעיין באו"ה כלל כ"ו די"א מבואר להדיא דאין מותר כי אם תערובת ג' יע"ש:

ואני העני עיינתי באו"ה שם כלל כ"ו ה' ט' וי"א מבואר להדיא כש"ך בדין ח' ט' פירש בהדיא תערובת הב' שרי א' א' וג' בב"א כר"י בעל התוס' בזבחים ומ"ש שם מ"ש הר"מ היינו לומר דאף להר"מ ספק איסור הוה כתערובת הב' כמו וודאי בג' אבל להלכה פסק או"ה כר"י דתערובת הב' א' א' שרי וג' בב"א וכמ"ש הש"ך באות נ"ה. ותראה שהש"ך כאן הביא מ"ש או"ה די"א לומר אף לכאורה כתב שם או"ה וז"ל ספק איסור אז כ"א מתערובת הב' שרי אבל וודאי איסור תורה אין מותר כ"א תערובת ג' כדאיתא לעיל ל"ח דכ"ל אח"ד מתערובת הב' שכתב או"ה היינו לאכל א' א' אפ"ה וודאי איסור אסור וז"א דהא כתב כדאיתא לעיל ובדין חו"ט פירש בהדי' דב' א"א שרי בוודאי איסור וג' אף בב"א וכל אחד הוא לאו דווקא. ועיין מ"ש באות נ"ג נ"ד נ"ה בביאור דברי או"ה ומ"ש הש"ך דרש"י יודה כמ"ש באות נ"ג (ט"ס נ"ב) הוא ממ"ש רש"י (זבחים ע"ד א') ד"ה אלא דהמ' שפירשו ונפלו למקום אחד מותר תערובת הב' מס"ס אלמא לרש"י תערובת הב' שרי א' א' ומ"ש רש"י ד"ה ר"ש דג' אמצעים שרי בפירש אחד מהן לתערובת ג' היינו כמ"ש המ"כ ח"ש פ"ח ק"ט א' דרש"י מ"ש הג' אמצעים מותרים היינו בב"א לאחר שנפל א' מב' לג' אבל קודם שנפל לג' התערובת הב' בזא"ז שרי כדמוכח ממ"ש רש"י ברב דדוחק להש"ך לומר דרש"י מחלק בין איסור אכילה להנאה:

סעיף נא

מהתערובת. עש"ך ופירש הרוב ונפל למקום אחד הוה ככולו וכמ"ש בארוך קי"ד ב' ובקצר מ"ב ב' והוא מזבחים מימרא דרב יע"ש. וכבר הארכנו למעלה אי פירש הרבה בב"א דרך חלוקה יע"ש וכאן אין להאריך.

סעיף נב

כולן. עש"ך הנה הכ"מ פרק ז' מעבודת כוכבים הלכה י' תמה דשם פסק תערובת הב' שרי ופי"ו ממ"א ה"י פסק ג' דווקא ותי' דגרס בברייתא דכוס לאוצר כגירסת הרשב"א (ולא מרבוא לרבוא) ובבריית' דרמוני באדן גרס כרש"י ותוס' ועבודת כוכבי' דחמירי לא אתי לזלזולא ביה ומש"ה בש"ע ק"מ לא הונח לו בזה ע"כ פסק דכ"ש עבודת כוכבים דחמיר דבעינן ג' דוקא. ומהר"מ אשכנז תירץ דיש חילוק בין הנאה לאכילה ואה"נ דלא גרס בברייתא דכוס לאוצר מרבוא לרבוא. וחילוק דהר"מ מרב דאמר מ' למקום אחד היינו תערובות ב' שרי ע"כ דיש חילוק בין הנאה לאכילה. ובמ"י כלל מ"ג אות כ' הקשה מה פריך לשמואל אי כר"י אפילו שאר איסורין דלמא איסורי הנאה דווקא עבודת כוכבים ולא שאר איסורין עכ"ל ומשום הא לא אריא דא"כ מנ"ל לשמואל הא הא ברייתא דכוס מותר בעבודת כוכבים מנ"ל דר"י חולק עם ר"ש בזה באיסורי הנאה אף עבודת כוכבים שריא ואלא הא קשיא באמת מנ"ל לשמואל דסבר כר"י בחדא דלמא ר"י לא פליג עם ר"ש אלא באיסורי אכילה לא באיסורי הנאה דהא לר"ש הכין הוא דבהנאה ב' תערובת סגי (להר"מ) שוב ראיתי להכר"ו אות כ"ה עמד בזה ולזה יש לנו לומר דגרסינן בברייתא דכוס לאוצר מרבוא לרבוא וכתי' הא' בתוס' זבחים ע"ד א' ד"ה פירש דמשום רבי יהודה בר פלוגתא דר"ש נקיט דמאן דאסר אף בתערובות הג' ומיהו מרב ע"כ מוכח דתערובת ב' שרי אף בעבודת כוכבים ומ"מ פריך שפיר שמואל כמאן דהא לא הוזכר דעת החולק בעבודת כוכבים אלא ברימוני באדן אלמא ר"י אוסר אף איסורי הנאה בשאר איסורין ועוד דרימוני באדן אוסרין בכ"ש משמע לגמרי אף הנאה דוודאי דבר הראוי לאכילה מש"ה שרי עכ"פ בהנאה לר"ש בב' תערובת וכ"כ כר"ו בשם בנו בפתיחת הספר והוא פשוט:

ואי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותי אמינא דדברי הר"מ כנים דוודאי דבר חשוב חז"ל נתנו עליו דין קבוע כמ"ש כל הפוסקים וכ"ה בזבחים אם כן הוה כמו תערובת חד בחד ומש"ה תערובת האחת הוא כולו איסור כמו שיתבאר בקונטרס הספיקות דחד בחד חשיב כגופו של איסור ומ"ה אין להתיר אלא תערובות הג' כברייתא דרמוני באדן כר"ש ושם הוזכר נפל אחד לרבוא כו' וכן העתיק הר"מ ז"ל בפי"ו ממ"א ה"י דהיינו נפל מקבוע (עש"ך אות מ"ב) משא"כ בברייתא דכוס הוזכר פי' א' מהן וכן העתיק הר"מ

ז"ל בפ"ז מעבודת כוכבים ה"י וסובר כהרא"ש פי' שלא בפנינו אסור משום גזירה לחוד שמא יקח מקבוע ומ"מ הקביעות נתבטל ומש"ה די בתערובת הב' וכאמור:

בהא דפריך מ"ש א' מ"מ יש לומר התם איכא ג' ספיקי למאן דבעי ג' ולמאן דבעי ב' איכא ב' בב"א משא"כ א' מס' דאיסורא ברובא הוה כוודאי כמ"ש הרשב"א במ"ה ק"נ א' אם כן ליכא אלא ב' ספיקות בזא"ז או חד ספק בב"א וי"ל. שוב ראיתי בפ"מ למס' זבחים העיר קצת בזה יע"ש:

סעיף נג

ומ"מ. עש"ך ועט"ז אות י' ותוכן כוונתם דהב"י שכתב ומשמע מרש"י כו' קאי אמימרא דרב (אף שהב"י כתב שמא שאני אוכל הוא לאו דווקא דטבעת כו') אבל תערובת ג' שרי אף בב"א ומ"ש הש"ך כ"מ מרש"י ירצה בזה דהב"י כתב דהר"מ כרש"י ע"כ היינו שגורס כרש"י לא דסובר כרש"י מדדייק הב"י מרש"י במ"ש פירשו מועטין שזה לישנא דרב ע"כ ליכא למימר שרש"י סיבר כר"מ שיש חילוק בין עבודת כוכבים לשאר איסורין (כמ"ש הכ"מ פ"ז מעבודת כוכבים או כתי' מהר"מ אשכנז) א"כ אמאי לא דייק ליה טפי מברייתא דרימוני באדן שפי' רש"י תערובת הג' שרי וה"ה אמצעים לאחר שפירש מס"ס היה לב"י לומר היינו בזא"ז לא בבת אחת דליכא אלא חדא ספיקא דתערובת הא' הוה כולו איסור כדבעינן למימר קמן בעזה"י. ועל מימרא דרב בתערובת הב' בהנאה (או עבודת כוכבים) פשיטא היא דבב"א ליכא אלא חדא ספיקא גם אי אפשר לומר דרב דנקיט פירש אחד ממקום למקום אחר ע"כ ומשם לתערובת ג' (וכמ"ש המ"י שם אות כ' אף שדוחק גדול הוא) מכל מקום הוה ליה למידק להב"י מרמוני באדן דמרב אין מוכח כלל דאימא בתערובת הב' מיירי והב"י רוצה לדייק בג' (כפי הבנת הר"ב בהג"ה) אשר ע"כ מוכח להיפך דג' מותר אף כאחד אם נאמר דרש"י והר"מ אחורים הם ויש לחלק בין עבודת כוכבים לרימוני באדן וגם אם נאמר דרש"י דלא כר"מ אם כן וודאי דתערובת הג' לרש"י כאחד שרי ומנא ליה לומר להר"מ אינו כן:

ועיין מ"י כלל מ"ג אות כ' האריך להשיג על הש"ך ולפי מ"ש אתי שפיר הכל ומ"ש המ"י להר"מ תערובת הב' אסור אף א"א אלמא דא' כוודאי איסור השיב ליה אם כן ה"ה תערובת הג' בב"א אסוד דאוכל א' מתערובת הב' יע"ש ולדידי אין זה מוכרח דאף דנימא תערובת הב' אסור להר"מ אף שפי' א' לג' אפ"ה הב' נשאר באיסורו וס"ס לא הוה דאמרינן איסורא ברובא בב' אשתאר אכתי י"ל דמש"ה ב' אסור להר"מ דגזרינן אטו ב"א משא"כ תערובת הג' וקיל יותר אפשר אף להר"מ ג' בב"א מותר ומנ"ל להחמיר כולי האי. ומה שכתב הש"ך ד"ה צל"ע במ"ש התוס' ד"ה פירש דרש"י לא פי' כן והא רש"י נמי

מפרש כתוס' דתערובת ב' שרי כדמוכח ממימרא דרב ברש"י ד"ה אלא ומ"ש רש"י בר"ש דתערובות אמצעיים שרי לאחר שפי' היינו אף בב"א. הנה יש לומר דהתוס' סוברים תערובת אמצעיים בב"א אסור אף לאחר שפי' א' לג' וזה דלא כרש"י והטעם דאיסורא ברובא אשתאר וכן מצאתי למ"כ ח"ש פ"ח ק"מ א' שפי' כן למ"ש התוס' ובקונטרס לא פי' כן. והמ"י שם כתב שדוחק גדול הוא ולי העני דוחק הזה דרך מרווח הוא כמו שאגיד. כי המעיין בתוס' שם (זבחים ע"ד ב') ד"ה ואי שפי' ר' אליעזד וכרבי אליעזר דאמר שנים שנים מש"ה נקט מרבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר דאמצעיים שרי ב' ב' וע"כ שלשה והוא דהוה ד' יע"ש וזה שרש"י שם ד"ה ואי כתב דלשון א' ישר ה"מ כיון שפירש ברייתא דדימוני באדן מרבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר מותר היינו הכל אף תערובת ב' בב"א לאחר שפי' א' לתערובת ג' ולא אמרינן כה"ג איסורא מתוך רובא (דלא מחמירין כולי האי בתערובת ב') אם כן למה לי בתערובת ג' שלשה ב' והוא סגי לאכול בב"א דאיכא ודאי חדא דהיתרא משא"כ התוס' סוברים תערובת ב' בכ"א אסור ומילי מילי קתני מותר כ"א כדיניה תערובת ב' בזא"ז וג' בב"א ולז"א לשלשה דאי ב' והוא נשאר אחד באיסורו (ורש"י לא ניחא ליה מילי מילי) ומ"ש התוס' שם שלשה מותרים דברובא איתא הוא לתת סעד לדבריהם והבן. ומ"ש התוס' ד"ה פי' ומשלשה לשלשה הוא כפי תי' הא' בגמרא וסוברים חד בחד לאו תערובת מקרי כמו שאבאר:

ועיין כ"מ פי"ו ממ"א וצ"ע דגמרא ערוכה הוא ב' והוא שוב ראיתי בכנה"ג הרגיש זה ובפ"ו מעבודת כוכבים הביא הכ"מ הגמרא ועיין בת"ח כלל מ"ג ד"ז מ"ש מר"מ משמע תערובת ב' בעי רוב ומרשב"א אין משמע כן צ"ע דלהר"מ ג' דוקא אם כן ב' בעינן רוב דא' הוה כגוף איסור משא"כ לרשב"א דב' שרי. עיין מ"י שם אות כ"ב וכ"נ ולא הבנתי לכאורה יע"ש ואין להאריך:

סעיף נד

ודאי. עש"ך ועמ"ש באות נ"ה ודע שמ"ש הר"ב אין לאדם אחד לאכול כולם היינו בב"א אבל זא"ז ודאי שרי לאדם א' וכן כוונת התוס' שס ד"ה פי' וה"ה להר"ב בג' וראיתי להפ"מ בחדושיו לזבחים תמה על הבה"ז במ"ש ג' מחלוקת לרש"י אמצעים דוקא פי' מותר הא לאו"ה אף בזא"ז אסור הקשה דמימרא דרב אינו כן כבר כתבנו כמה חילוקים בין עבודת כוכבים לשאר והמ"י כתב לעיל גם כן איירי בג' וכנראה שזה דעת הר"ב בהג"ה. ומ"ש שם בתוס' ד"ה פי' מכולן ב"א דהב"י נתכוין על ד"ה אלו ולדעתי אינו כן כי בב' או בג' תערובות מודה הטור דאדם א' שרי ובנפל לים הוא דכתב הרא"ש בפג"ה בשם ר"י כן יע"ש היטב. וכ"כ הפר"ח אות מ' מ"ש הר"ב אין לאדם א' לאכול כולן היינו בב"א יע"ש:

סעיף נה

אבל. עש"ך כבר השיג על הר"ב לעיל וכאן כתב עוד דבספק איסור משמע מהר"ב דתערובת הב' א' א' הוא דשרי והמעיין באו"ה יראה דספק איסור בתערובת הב' בב"א שרי. ובמ"ק נתקשתי בזה דהכל טעמא מאי כיון דאליבא דר"י אמרה או"ה דספק א' בגופו לא מהני אמאי בספק איסור תערובת הב' בב"א הוה כמו תערובת א' בזא"ז וס"פ א' בגופו והב' ע"י תערובת לא מהני שוב ראיתי להפר"ח אות מ"ב עמד בזה וכתב דהאמת כש"ך בפי' או"ה (וכמ"ש הש"ך באות נ' ונ"ג וכבר הארכנו לעיל) ומכל מקום להלכה לא כיוונו יפה או"ה וש"ך והדין עם הרב יע"ש. ואני תמה עוד דמאו"ה משמע להדיא התם דוודאי איסור דרבנן שוה לספק איסור תורה וכ"כ הש"ך בשמו אות נ"ד והיינו בתערובת הב' בב"א שרי והא ודאי אוכל א' מתערובת הא' ואנן קיי"ל דאיסור דרבנן בדבר חשוב אפילו באלף לא בטיל אפילו לאכול בזא"ז כמבואר סימן ק"א ס"א ולקמן. שוב ראיתי שאין קושיא דודאי בתערובת הא' הוה ב' ספיקות מב' ענינים דוראי יש כאן ספק איסור תורה משא"כ בתערובת הב' דיש ספק אי יש כאן כלל ספק איסור תורה שפיר הוה ב' ספיקות מענין א' דאנו דנין על אותו ספק איסור שמא מותר הוא ושמא לא נפל כלל לתערובת הב'. וכן ודאי איסור דרבנן בתערובת הא' אין מקילין בזא"ז לומר ספק דרבנן לקולא כיון דחז"ל דין קבוע נתנו על התערובת הוה כמו חד בחד ואיתחזק איסורא מיקרי משא"כ תערובת הב' לא איתחזק כלל איסורא ובה"מ יש לסמוך על הש"ך בזה ובקונטרס הספיקות אבאר עוד:

כתב המ"י כלל מ"ג אות כ"ג דס"ס ע"י תערובת לא בעי שיאכל ב' דלא כיש"ש פג"ה סימן נ"ה יע"ש היטב. ואני ההדיוט הכותב ללמוד תורה אני צריך התבוננתי בספרים וראיתי דאיכא לעיונא בהא מילתא. הנה הש"ך בקיצור ס"ס דין א' כתב ספק טריפה לא נודע עד שנתערב בה"מ יאכל ב' ב' ובמ"י שם בקונטרס הספיקות אות ז' כתב שלא ידע מאין למד לומר כן (וזה לשיטתיה בכלל מ"ג אות כ"ג) ובדין י' בספק איסור שנתערב ברוב ואחר כך א' באחד שניהם אסורים כתב המ"י אות י"ז דליתא יע"ש. תחלה אני אומר שמ"ש הד"ב בת"ח כלל מ"ג ד"ו בוודאי איסור כהר"מ ז"ל ג' תערובת א"כ הגי' בגמרא ברימוני באדן מרבוא לשלשה ומשלשה למקום אחר וע"כ תערובת הב' בעי רוב ואיך כתב בד"ז כרשב"א להלכה דתערובת ב' די חד בחד וזה לפי גי' הרשב"א ז"ל ר"ש אומר לשלשה ומשלשה למקום אחד ותערובת א' בעי דוב דליהוי בטל מ"ה כמ"ש בארוך קי"ו א' וכפי הנראה לכאורה זיכה שטרא לבי תרי ומש"ה בש"ע חזר ופסק כהמחבר כלישנא דר"מ ז"ל בפי"ו ממ"א ד"י דאף תערובת הג' בעי רוב (בר"מ סיים ומשלשה לרמונים

אחרים והיא היא). ומ"מ הנך רואה דגי' רש"י ותוס' והר"מ ז"ל ר"ש אומר מרבוא לשלשה ומג' למקום אחר והרשב"א ז"ל שגורס ר"ש אומר לשלשה יחיד הוא בגי' הזאת והשתא אין לנו לומר אלא א' מב' אנפי או כתי' א' בגמרא זבחים ע"ד ב' דג' והוא ובעינן תערובת הב' רוב דוקא (ולתוס' ורש"י שרי תערובת ב' כשאין אוכל כא') או כתי' אבע"א כר"א וכפי' התוס' שם ד"ה ואי כר"א דאמר ב' ב'. והמעיין בר"ש פג"ה סימן ל"ז כתב וז"ל וליכא למימר בחהר"ל אסרו תערובת א' לאוכלו א' א' ותערובת הב' לאכול שנים ולא כולן כאח' יע"ש הרי תפס בבירור תי' הב' בגמרא וכפי' התוס' שם דמסתבר כן דלתי' א' קשה אמאי בעינן רובא דוקא ואיך שיהיה דעת הרא"ש כן (ויש להעמיס במ"ש הב"י דעת הטור כרשב"א ולא כתב כאביו) וא"כ לדינא צ"ע ✍: ובקונטרס הספיקות יבואר. מ"ש הכר"ו אות כ"ה להר"מ תי' אבע"א אינו כתוס' דהר"מ פי' אלא תרתי היינו שנפלו ב' ופירש"י הא ד"א באכילה ז"א דהא אמרינן אחרות באחרות אסורין בהנאה ר"א אימר יוליך ליה"מ הא כ"ז שלא הוליך מודה דאסור בהנאה ומה יוסיף תת כח אכילה לענין איסור הנאה:

סעיף נו

י"א. עש"ך ויש לראות ס"ס ע"י תערובת לאו מתורת ביטול אלא ס"ס גמור הוא שמא לא נפל האיסור מתערובת הא' ושמא בתערובת הב' לא זו שנפל מא' ומ"ש מס"ס דמעשה. ועיינתי שם בתשובת הרא"ש כלל ב' דין א' והכוונה ע"י תערובת כיון דאיתחזק איסורא (דהיינו ספק נולד בי"ט) לא מקילין להתיר ע"י תערובת לומר שמא אין זאת אבל היכא שב' הספיקות מגוף המעשה אם היה כלל איסור מקילין:

סעיף נז

אין. עש"ך משמע דנפל לים גרע מספק ספיקא דתערובת והמחבר משמע דעדיף שהרי בספק ספיקא דתערובת לא התיר אלא בג' ואלו בנפל מתיר בס"ס לחוד ויש לעיין:

כתב המ"כ בח"ש פ"ט ק"ט ב' כל הג' דרכים (ר"ל נפל לים או פי' שלא בפנינו או ב' תערובת) שייכים ביבש בא"מ בפחות מששים עכ"ל והמנחת יעקב כלל מ"ג אות כ"א הסכים לזה. וא"י למה יחסו זה לעצמו ולמ"כ ובאו"ה כלל כ"ו דין י"א מבואר כן להדיא דבאינו מינו פחות מששים ופי' א' שלא בפנינו להרא"ש אסור ולהרשב"א שרי יע"ש עוד סיים יבש באינו מינו ונאכל א' בשוגג קודם שנודע שרי ומיניה נפל לים אחר שנודע. וב' תערובת אפשר אף להמחבר דאוסר היינו שתערובת האחד הוה קבוע כמחצה וכולו איסור משא"כ יבש בא"מ מדברים המתבטלים אפשר כ"ע מודים דב' סגי וכבר צדדנו בש"ך אות י"ד בזה והבאתי דברי הרשב"א בארוך קי"ו ב' יש אומרים דלא מקילין נפל לים אלא באותן שהן למעלה מס' ולא ביבש יע"ש. ובאו"ה שם די"א משמע ממ"ש פי'

אסור להרא"ש שיקח מקבוע כיון דלא הוה אלא איסור דרבנן וה"ה יבש בא"מ דמ"ה בטל הוא ומדרבנן בעי ס' גזרינן שיקח מקבוע. משמע הא אי הוה מן התורה לא גזר שיקח מקבוע אף שאין ניכר האיסור וזה קצת ניגוד למ"ש הש"ך אות י"ז והבן:

סעיף נח

מכח. עש"ך והיינו ע"י תערובת אבל ס"ס דמעשה יש להקל באין ה"מ:

סעיף נט

אם. עש"ך וכבר כתבנו טעם הדבר דספק א' כיון בשל תורה להחמיר בדשיל"מ עשאו כשל תורה משא"כ ס"ס דאף בשל תורה לקולא ולפ"ז בס' א' בגופו והב' ע"י תערובת דבשל תורה להחמיר ה"ה בדשיל"מ ויבואר בקו"ה:

סעיף ס

אם. עש"ך לישנא דהמחבר הוא כלשון הטור עפ"ר אות כ"ט ובמחבר לא שייך זה יע"ש ומ"מ קשה דהיל"ל ספק טריפה כו' אסור אם הוא מדברים החשובים שזה עיקר אבל לומר דבעי רוב בדברים המתבטלים זה לכאורה פשיטא ובתה"א קי"ו א כתב נ"מ לספק טריפה שנתערב שאין מתירין אא"כ חתיכה הראוי' להתבטל מצד עצמה ברוב קשה פשיטא דבאין ר"ל בטילה בלא ס"ס אפילו וודאי איסור. ואולי רמז להמחבר בזה דבא"מ דבעי ס' ביבש אם ספק בעינן ששים ול"ת דווקא בלח החמירו בו דבעינן ב' ספיקות מענין א' כמו שכתב הפ"ת אות ח"י יע"ש קמ"ל דה"ה יבש באינו מינו בעינן ס' ובחהר"ל לא בטיל:

עיין לבוש פ"ח פסק ב' תערובות סגי ובסימן ק"מ פסק פ"א בעבודת כוכבים ג' תערובות הפך פסק הר"מ ז"ל וכתב הטעם דעבודת כוכבים תערובת הא' מ"ה אסור מלא ידבק הלכך בעינן ג' תערובות יע"ש וצ"ע דמכל הפוסקים ומתוס' משמע בזבחים ע"ד א' ד"ה ונפלה דנפל לים התירו דמ"ה אף עבודת כוכבים ברובא בטיל ותלינן שאני אומר ואף די"ל דס"ס הוא מ"מ התוס' ושאר פוסקים לא כ"כ וצ"ע:

סעיף סא

שכיון. עש"ך יש לראות דס"ס דגוף המעשה עדיף מב' תערובות דאלו ב' תערובות להמחבר לא מהני וחד בחד אף לרשב"א לא מהני דהוה כגופו של איסור ואפילו איסור דרבנן חד בחד ונאבד א' אסור עש"ך דין כ"א דאיתחזק איסורא ואלו ס"ס דגוף המעשה אף באיסור תורה לרוב הפוסקים מותר כמו ההוא דפ"פ כדבעינן למימר קמן בעזה"י א"כ ה"א ספק א' בגופו וב' ע"י תערובת קיל טפי דלאו איתחזק כו' קמ"ל דלא או דשאני ד"ח דחמיר טובא. והנה המחבר השמיט תערובת חד בחד דאסור ובטור הביאו מרשב"א תה"א קי"ו א' אלא משום דאין נ"מ לשיטתיה דבעינן ג' תערובות משתרי אף שספק

הא' חד בחד הוה ספק איסור ומותר בב' תערובות אח"כ כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ח (ומה שהשמיט המחבר דאם רוב מתערובת א' נתערב הא' בב' הוה כאלו כל התערובת הא' בב' והוא מזבחים ע"ד א' פי' ס' אסור קשה למה השמיט דא"ל דפי' בלא תערובת מיירי התם דלהלכה קיי"ל וודאי כן כל שיש רוב מתערובת הא' אסור עיין תה"א ק"כ ב') הן אמת מ"ש הש"ך דספק איסור בתערובת הב' אף המחבר יודה בו א"י הא בת"ח כלל מ"ג ד"ו בספק איסור נקטיה כרשב"א ובוודאי כרמב"ם משמע דלהר"מ ז"ל אף ספק איסור בעי ג' תערובות. ובמ"י כלל מ"ג אות כ"ב כתב כן דחד בחד הוה ספק איסור ודי בב' תערובות וצ"ע דאפשר חד בחד איתחזק איסורא והוה כל א' כגופו של איסור ובעי ג' תערובת ועמ"ש בדין ט' וכ"א כ"ג ד"ה יע"ש:

סעיף סב

וי"א. עש"ך במהדורא קמא הארכתי ועתה במהדורא בתרא ראיתי כי טוב לקצר. הנה הפר"ח אות מ"ו הביא בקוצר ג' שיטות בהבנת דברי ר"י הזקן דנתערבה אספיקא קאי ולא היה ס"ס. שיטה א' דעת הרא"ה ז"ל בב"ה קט"ו א' דס"ס לא שרינן אלא כשספק אחד שרי מ"ה ומדרבנן אסור הקילו בס"ס הא כל שהספק א' מ"ה ספק ב' אסור מדרבנן דאין חילוק בין כשהס"ס בענין א' נמי לא שרי אלא כשהספק א' מדרבנן וההיא דפ"פ מ"ה אוקמיה בחזקת היתר (ובמ"ה השיג דאיכא חזקה דבתולה ולזה יש לומר דספק א' הוא שמא באונס עיין תוס' כתובות ט' ד"ה לא ומדרבנן אסור רצון רוב דרבנן והגמרא נקיט שמא לאו תחתיו לאו דווקא ותחלה אנו אומרים שמא באונס) וזו השיטה היא ג"כ שיטת ס' התרומה סימן ע"ו דאין מחלק בין גוף אחד אלא כשהספק אחד איסור תורה יע"ש. ומ"ש הרא"ה דמדרבנן אסור הא מ"ה עכ"פ שריא א"י מנא ליה הא אימא איסור תורה אית ביה ואפילו אלף ספיקות וממ"ש הרא"ה בפ"פ מ"ה שרי ומדרבנן אין להאמינו על פיו יראה דלהוציא אשה מבעלה אמר כן אבל בעלמא שוויא אנפשיה חתיכה דאיסורא אפילו בדרבנן. ועיין פני יהושע בקו"א לכתובות דף י"ד סמ"ו כ"כ שכל ס"ס האמור בתלמוד ספק א' מ"ה מותר יע"ש והנך רואה שזה מחלוקת בין הרא"ה להרשב"א והרשב"א מביא ראיה מב"ק י"א שליא יע"ש. ובמקום אחר הארכנו מכמה ראיות ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר זה. שיטה הב' הוא ג"כ שיטת הרא"ת שם ב' ל"א דטעמא דר"י הזקן דספק א' בגופו וב' בתערובות אסור כל שספק א' מ"ה הא בגוף א' אף מ"ה אפ"ה שרי והנה ר"ת סובר אף ספק אחד מ"ה ואפי' ב' ענינים שרי וסבור הייתי דר"ת לשיטתיה כפי מ"ש התוס' זבחים ע"ב א' ד"ה רבי יהודא ומנחות כ"ב ב' ד"ה מכאן דר"ת סובר לרבי יהודה מין במינו אף ביבש לא בטיל ורב ושמואל נמי הכין סבירא להו

ואפ"ה מתיר רב בזבחים טבעת במאה ונתערבה אח"כ דשרי מס"ס אף שספק אחד מ"ה ומיהו המעיין שם ז"א ואין להאריך. שיטה הג' הוא דעת הרשב"א במ"ה שם דספק א' בגופו וב' ע"י תערובות אף בדרבנן כל שיש דרא ד"ת כמו ביצה בי"ט אחד שבת דגזרו כו' אבל באיסור דרבנן שאין לו שרש מ"ה לא. ואמנם הט"ז באות י"ד כלל העולה כו' דאף שאין לו עיקר רק מדרבנן אפ"ה ספק אחד בגופו לא מהני ועמ"ש שם:

והשתא מבואר מ"ש הש"ך דלהמחבר גבינות עובדי כוכבים ה"ה ביצה ספק נולדה בי"ט דעלמא כו' והוא שיטת המ"ה והר"ב מיקל כשיטת הרא"ה בל"א דבעינן דווקא שיהא ספק אחר מ"ה ובגוף וב' ענינים לא הוה ס"ס הא ספק דרבנן אף שיש חשש איסור תורה הוה ס"ס אף שני ענינים. ומיהו דשיל"מ כ"ע מודים כה"ג ספק א' בגופו דאסור אף בדרבנן שאין לו שורש בתורה כדמוכח מסקנא דר"א בביצה וכמ"ש בט"ז אות י"ד וע"ש בנה"ך ואף בה"מ אסור ועמ"ש בש"ך אות נ"ח. ולפ"ז הר"ב מיקל. ומ"ש עוד הש"ך די"ל דהרב מחמיר י"ל בב' אנפי דהר"ב בתערובת חד בחד ואח"כ נתערב עוד להמחבר מענין אחד הוה ס"ס ולהר"ב כיון שספק א' מ"ה אסור וזה אינו חדא דכ"ע מודים בזה כמ"ש התה"א קי"ו א' ועט"ז אות י"ב ועוד דלהרב והמחבר ג' תערובת בעינן ואין נ"מ בזה וראיתי במ"כ ח"ש פ"ט קי"א א' שרוצה לפרש כן דעת רמ"א וז"א ועמ"ש באות ס"א. הפן הב' דלהר"ב אף בענין וגוף א' כל שיש להפריד הספיקות והספק האחד מ"ה אסור כההיא דפסחים ט' חבר שהניח מגורה ועבודת כוכבים מ"א נדה ט"ו יע"ש ועמ"י כלל מ"ג אות כ"ז וז"ש הר"ב ונודעו שני הספיקות ביחד כההיא דפ"פ שא"א שיבואו אלא ביחד כמ"ש הרשב"א בתה"א קט"ו א' ומ"ש דמר אמר חדא כו' הם דברים פשוטים. ומ"ש לעיין במהריב"ל ח"ג סימן ק"ג (ט"ס ק') עיינתי שם וצ"ע טובא מה דמשמע מדבריו דלהרשב"א בהבנת דברי ר"י חד בחד ואחר כך נתערב בב' שרי וברשב"א מבואר ההיפך וביותר במ"ש הרשב"א בתה"א קט"ז א' דחד בחד כגופו יע"ש ושוב ראיתי להפר"ח אות מ"ז עמד בזה. עמ"ש לקמן בדין י"ט מתשובה ההיא:

סעיף סג

א)

דיני ספק ספיקא

לא. עש"ך מסקנתו דכל שספק א' בגופו וב' ע"י תערובת אף לא נודע אסור וב' ספיקות מענין אחד בעינן לא נודע ולפ"ז ההיא דפסחים ט' ועבודת כוכבים מ"א ושאר דוכתי או דמיירי בלא נודע או ספק הרגיל מהני ועמ"י כלל מ"ג אות כ"ז. ויראה לי דהא דספק א' בגופו וב' ע"י תערובת לא הוה ס"ס היינו מדרבנן ומן התורה בכל ענין הוה ס"ס דמטעם

רובא הוא וכן משמע מפוסקים והתה"א קט"ז ב' ראוי לחוש לחומרא ואף הר"י דאוסר משמע רק מדרבנן. ובקיצור ס"ס דין א' כתב הש"ך להקל בה"מ בתנאי שלא יאכלנו כא' ויאכל ב' ב' וסעודת מצוה. והמ"י בקונטרס הספיקות אות ה"ו השיג ע"ז דבלא נודע יש להתיר אף בלא ה"מ ואין צריך לאכול ב' ב'. ובכלל מ"ג אות כ"ג דחה דברי יש"ש בג"ה סי' נ"ה דאין צריך לאכול ב' ב' בס"ס דתערובת ובאות כ"ה דחה סברת האוסרים בלא נודע ועיקר ראיה שלו דמהרא"י בהגהות ש"ד סי' פ"ה סובר לחלק כן יע"ש ומשום הא לא אריא דהב"י מביא המ"כ בסי' נ"ז ואעפ"כ חלקו עליו כל האחרונים. והפר"ח אות מ"ז אוסר ע"כ אין ראוי להתיר בלא ה"מ. ולכאורה יש לתמוה על המ"י דמכלל מ"ג אות כ' האריך שאין לזוז מפסק הר"ב דג' תערובות בעינן ומשמע דמסכים ג"כ בספק איסור בעינן ב' תערובות אם כן פשיטא דאין להתיר ספק איסור בתערובת הא' כ"א בה"מ עש"ך אות נ' וס"א. ובל"י בקו"ה אות ו' האריך דבעינן שיאכל ב' ב' והביא מר"מ ז"ל דבעינן ג' תערובת ובנפל לים די בס"ס אלמא נפל לים קיל (עש"ך אות נ"ז) ואפי' הכי בעינן ב' ב' כ"ש ס"ס תערובת יע"ש. והנה הר"מ סובר אנא תרתי קאמינא נפל ב' לים עיין כ"מ פ"ז מעבודת כוכבים ואף אי כוונתו דחזינן להר"מ נפל לים קיל ממילא לדידן כו' אין זה הכרח. ומיהו התוס' זבחים כ"כ יע"ש ע"ד ב'. ויראה דודאי כיון שאפשר לאכול ב' ב' ולא אחד אחד יש להחמיר. ומה שכתבתי דספק אחד בגופו כו' הוה ר"ל מדרבנן היינו שנתערב אח"כ חד בחד ומ"מ ודאי אי ספק איסור נתערב חד בחד ולא נודע אין להתיר אף בה"מ וצ"ע:

ובדברי קדשו של תה"ד בפסקיו סי' ק"ל כתב לאמר על ששאלוהו עז אחת ילדה שני שעירים וא"י איזה יצא ראשונה דסבר השואל דהוה ס"ס שמא ילדה כבר ושמא זה יצא ראשון והשני פטור מבכורה השיב התה"ד דספק תורה לא מהני כמו ס"ס דרוסה הביאו הש"ך ג"כ בדין י"א והכה"ג בהגהות הב"י אות קי"ט בסי' נ"ז עמד בזה דמהרא"י גופא בפסקיו חזר וסובר לא נודע לא מהני ולקמן אדבר בו בהך דביצה מספק טריפה גם משמע חד בחד הוה ס"ס אי לאו דספק אחד כמו דרוסה לא מהני יע"ש:

אחקור בקצרה. א' ספק אחד בגופו פלוגתא דרבוותא וב' ע"י תערובת אי מהני אי לא. ב' ספק איסור תורה וע"י גלגול בא לאיסור דרבנן דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא. עש"ך בדין י"ט בביאוריו ובקיצור ס"ס אי לא נודע ספק איסור עד שנעשה דרבנן אי יש להתיר בה"מ גם כן או דוקא ס"ס מתירין בכה"ג לא בספק תורה ועל ידי גלגול בא לו שהוא בדרבנן המשל בזה ספק איסור תורה נפל למינו בלח לרוב אי מהני בלא נודע כו'. ג' ספק איסור תורה שנפל לא"מ וסלקוהו וספק אי היה ס' אי נדון כס"ס או לאו:

הנה דין הג' יראה לפשוט ממ"ש השבות יעקב ח"ב סימן ק"ט בעגל ספק טריפה ונמלח הוה ס"ס שמא כשירה ושמא הלכה כראבי"ה דבמליחה כ"ק וס"ס מענין א' דאנו באין לדון על בשר הנמלח לא על העגל וכ"כ במ"י כלל מ"ג אות כ"ד על מ"ש הרשב"א בתשובה ת"א מאלמנה ממשפחה שנתערב ספק חלל דאף דספק אחד כגופו מ"מ אנו על האשה דנין ובה ב' ספיקות מענין אחד ומשמע אף נודע ספק הא' כבר. וראייתו ממ"ש הש"ך בדין ו' ביצה שיש בה ספק אי נולדה מכשירה או מספק טריפה דלגבי ביצה ב' ספיקות מענין אחד יע"ש. ומ"מ לא הבינותי דלשם הש"ך אין מתיר כ"א בנתערבו התרנגולים תחלה וא"כ באלמנת עיסה שפיר משא"כ בעגל שנמלח וה"ה נדון דידן איכא לעיוני ביה ויראה בה"מ יש להתיר ובדין ד' ובדין ו' אבאר עוד. ובספק הב' באיסור תורה ועל ידי גלגול הוה דרבנן בלא נודע. הנה בשו"ת מהריב"ל ס"ג ק"ג כתב וז"ל בקיצור בשור ספק טריפה ובשלו בכלים ולאחר מעל"ע אי הוה ספק דרבנן לקולא והשואל דעתו דתלוי בפלוגתת ר"ת ור"י והריב"ל ג"כ דעתו כך כמו שיראה הרואה שם וא"כ בלא נודע הספק עד שנעשה דרבנן יש להתיר בה"מ. וכ"ת דהש"ך כתב לאכול ב' ב' ולא כולו כאחד בלא נודע והא אף כא' מותר מטעם ספק דרבנן לקולא בלא נודע י"ל ודאי לאכול שלא בבת אחת לא שייך ה"מ אבל ודאי אי בישלו כאחד דהוה לח וה"מ יש להתיר כאמור מטעם ספק דרבנן לקולא אלא שראיתי לשו"ת מהר"מ אב"ד דק"ק לובלין סי' ה' כתב דהש"ך דוקא התיר ב' ב' אבל ספק תורה וע"י גלגול דרבנן לא נודע לא מהני יע"ש והמעיין בריב"ל יראה כדברי ובכה"ג סי' נ"ז בהגהות ב"י אות קי"ט כתב דמ"כ בב"י שם קאי אספק דרבנן לקולא יע"ש וספק א' בפלוגתא דרבוותא הכה"ג שם אות קכ"ב כתב אף ספק פלוגתא דרבוותא כן הוא וראיה מכתבים ק"ל עכ"ל וכ"כ בסימן זה. ועש"ך דין י"א שאלה דעז ילדה שני שעירים דהשיג מהרא"י אף דספק פלוגתא דרבוותא הוא ואף שיש לדחות מ"מ מדברי השואל שם סי' קכ"ט יש ללמוד כן יע"ש ✍. עיין בב"ש אה"ע סי' ב' אות י"א ובמ"ש בספר גינת וורדים כלל ס"ח יע"ש:

ב)

כתב או"ה. עש"ך הפר"ח והמ"י והבל"י האריכו. ובעו"ה שדרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי לפרש קצת באורך אולי אזכה להבינם. הנה המ"י בקו"ה אות ז' מחק תיבת "ספק מ"ש הש"ך בקיצור ס"ס בד"ב והבל"י בקו"ה אות ז' כ"ב בשם הפר"ח. ולפי דבריהם יהיה הפירוש באו"ה הכי מתחלה כתב ביצה מודאי טריפה וספק אי נגמרד בקליפה ונתערבה הוה ספק א' בגופו ודמי ממש לספק טריפה שנתערבה אלא דאו"ה קמ"ל דל"ת העמיד העוף בחזקה מהרוב ולאחר שנגמרה הביצה בקליפה נטרפה כמו גבינות. ומ"ש

או"ה ול"ד לגבינות קאי נמי על דין א'. אמנם קשה טובא דמה ס"ס שייך א"נ נגמרה בקליפה קודם אכתי הוה ודאי איסור דרבנן עס"י פ"ו בט"ז ז' וש"ך ח'. ואיכא איסור דרבנן בדברים חשובים אין בטל כמבואר סי' ק"א ס"ב בהג"ה ולקמן בקיצור ס"ס דין כ"ג. ע"כ נראה דכולה חדא הוא וה"ק האו"ה ביצה בקליפתה "מספק טריפה שנתערב אין להפריד כו' ותחלה אמר דמס"ס דתערובת פשיטא דלא אלא אפילו ס"ס דשמא אין טריפה ושמא נגמרה קודם לכן דמ"ה הוה ס"ס ומדרבנן ספיקא חדא שמא אין טריפה תלינן לקולא כמבואר דין י"ו מ"מ כאן לא הוה ס"ס כלל דהם ב' גופים. ומ"ש או"ה והלכך אף נתערב והעתיקו הש"ך דין ג' הם דברים ראשונים דבהכין איירי קודם אלא דמפרש טעמא דמלתא וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י:

ומה שפירש הש"ך דברי או"ה במ"ש דהתרנגולת היתה בחזקת טריפה דמתרץ בזה דל"ד לגבינות כו'. צריך התבוננות בו גם במה שעשה כלומר. הכר"ו בבית הספק נתקשה בזה מה ענין ביצה דאנו רוצים להתיר מס"ס לגבינות דהיתר הוא מכח חזקה ופי' דקשיא ליה מגבינות בסירכא דמתירין מס"ס אף דספק א' בגופו כו' ועל זה תי' דהתם נחלבה בחזקת כשרות והאריך עוד ובדין ד' אבאר. והנה מ"ש דקושיא הוא מס"ס המעיין באו"ה בכלל מ"ט מבואר להדיא דאוודאי טריפה דהחלב מותר דאוקי אחזקה קשיא ליה מ"ש מביצה מספק טריפה והכי קשיא ליה דנימא אוקי אחזקה דמעיקרא העוף (מחמת רובא) והשתא לאחר שנגמרה הקליפת הביצה נטרפה ומן התורה שריא וליכא כ"א איסור דרבנן בביצה תו אמרינן ספק דרבנן להקל ושמא אין התרנגולת טריפה. וכ"ת כל שבא ע"י גלגול לא אמרינן ספק דרבנן להקל עיין דין י"ט י"ל דבב' גופים אמרינן ספק דרבנן לקולא ומנא אמינא לה ממ"ש בש"ך סי' פ"ו אות י"א והפר"ח שם אות י' וכאן דין ח' הקשה הפר"ח ביצה בתרנגולת שספק נבילה הביצה מותרת אף שעל ידי גלגול הוא כיון דב' גופים הם יע"ש. והכוונה בזה בשלמא ספק דרוסה ע"י תערובת לא אמרינן לישתרי האיסור עצמו כיון שמתחלה היה ספק תורה משא"כ ביצה זו מעולם לא היה עליה כ"א דרבנן וכמו שאני עתיד לבאר זה בדין י"ט. ה"ה ה"נ ביש ספק אי נגמרה בקליפה. ולזה תי' או"ה דבגבינות בשעת חליבה היו הגבינות והפרה בחזקת כשרות משא"כ ביצה לא מבעיא בהיה ספק והטילה ביצה דלא על העוף דנין אלא על הביצה דאסור מ"ה אלא אפי' נמצאת ביצה לאחר שחיטה במעיה והתרנגולת ספק טריפה אמרינן אדרבה העמד על חזקה דהשתא כמו שהיא ספק טריפה היתה מקודם ונהי דחזקה דהשתא אין כלום נגד חזקה דמעיקרא (כמ"ש בס' ג"ו ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר עוד) מ"מ כיון דעל העוף אין אנו דנין (דאין נפקותא בזה) אלא על הביצה אדרבה חזקה דהשתא לגבי

ביצה אלימא דאיזו חזקה טובה היה לביצה זהו נ"ל. ומפני שלא תפרש מ"ש או"ה "וגם היתה בחזקת טריפה טעמא יהיב למילתיה ולומר דמש"ה לא הוה ס"ס אף שלכאורה ב' הספיקות באין כא' לגבי הביצה (כמ"ש בדין ד') ה"ט דעוף בחיים עומד בחזקת איסור ומחזיקין מאיסור לאיסור (עס"י נ') והוה ס"ס במקום חזקה כה"ג שספק אחד בגוף כו' והש"ך אין רוצה לפרש כן (עיין מה שכתב בט"ז אות ט"ו) לכן עשה כלומר דמלת וגם לאו טעמא אלא לתרץ קושיא דל"ד לגבינות:

ואני תמה על מ"ש הש"ך בדין א' דמאו"ה משמע דאין לחלק בין נודע או לא נודע. ממ"ש או"ה גופא כלל מ"ט ד"ב וי"א הטעם דחלב מותר מס"ס שמא כשירה ושמא עתה נטרפה כדאיתא לעיל בספק דרוסה אף שאיסור תורה כל שאין הספק ע"י תערובות מותר אף באיסור תורה וי"מ דהתם טעמא שהספיקות לא נודעו ביחד אלא נודע מתחלה שהזאב דרס ובאותו פעם לא היה אלא ספק א' יע"ש. הדי דאו"ה גופא מצדד בזה לחלק בין נודע או לא נודע ✍וצ"ע בכל זה:

ג)

והלכך. עש"ך (כ"ז לשון או"ה שם עד עכ"ל בדין ד') ואף שיש בביצה ב' ספיקות קודם שנתערבה ונאמר כל שיש ב' ספיקות אף שספק א' ע"י גופו כו' מידי איסור תורה נפיק (כמ"ש בכמה דוכתי ובדין ד' אבאר עוד) מ"מ הוה כודאי איסור דרבנן עכ"פ ותו לא מהני תערובת במבואר בק"א ולקמן בקיצור ס"ס בדין כ"ג דאיסור דרבנן דינו כתורה לענין תערובת כל שהוחזק שם איסור:

ד)

ודוקא. עש"ך ויש כאן עיון דק. וכפי מה שאני מבין מדברי הש"ך ז"ל הוא כך. דספק א' בגופו וב' ע"י תערובת חד בחד כמו ספק טריפה חד בחד יצא מכלל איסור תורה אף לר"י בעל התוס' רק מדרבנן אסור הוא והלכך ספק שנתערב חר בחר ונמצא ביצה שידוע שלא נגמרה בקליפה קודם ספק טריפות הביצה שרי דשמא מכשירה ושמא אין התרנגולת טריפה ואף דספק א' מ"ה הוא הא ליתא דבתרנגולת ליכא ספק תורה שכבר יש בכל אחד מהן ב' ספיקות שנתערב חד בחד וכיון שכן יצאו מכלל ספק איסור תורה. משא"כ אי לא נתערבו התרנגולים הביצה אסורה דאיך תאמר שמא מכשירה ואת"ל מספק טריפה שמא אין טריפה הרי מיקל אתה בספק תורה שכבר אסרתו התרנגולת מספק טריפה שבה ואין בכך שבאחרונה אתה מיקל בספק תורה שכבר אסרתו או בראשונה. והשתא מקשה הש"ך לנפשיה א"כ בדין הג' ביצה מספק טריפה וספק אם נגמרה כו' ונתערבה אמאי אסורה והלא הביצה אין בה ספק תורה דיש בה ב' ספיקות

שמא נגמרה ושמא אין טריפה (ומ"ה הוה ב' ספיקות) וכיון שכן יצא מכלל ספק תורה א"כ לישתרי בתערובת עכ"פ. ויש לתרץ כיון דמ"מ יש כאן ספק איסור בתערובת זו ויש ג"כ עכ"פ איסור תורה מתחלה עכ"פ הוה כודאי איסור דרבנן שנתערב דלא בטיל. אבל לשון הש"ך קשה להולמו שכתב דמתחיל בספק תורה וצ"ע:

ולפ"ז הדין כך הוא ב' תרנגולים א' ודאי טריפה ונתערבו ונמצא ביצה א' וא"י אם נגמרה כו' אסורה דכל אחת מתרנגולת אסורה מספק איסור תורה וגרע מספק איסור דחד בחד איתחזק וכגופו מיקרי אף לענין איסור דרבנן עיין דין כ"א. וא"כ איך תדון ושמא מכשירה והלא כבר אסרתו התרנגולת מספק חד בחד איך תתיר מה שאסרתו ואף דלגבי ביצה באין ב' ספיקות כאחד מ"מ א"א מתירין דל"ד לפ"פ וכאמור. דהתם בגוף ובענין א' משא"כ כאן. אמנם כן אי לא נתערב התרנגולים תחלה אדרבה יש להתיר הביצה דהוה ס"ס גמור בביצה שמא מכשירה כיון שניכרים התרנגולים ואת"ל מטריפה שמא נגמרה קודם לכן הקליפה והוה ממש דומיא דפ"פ דלגבי ביצה ב' ספיקות בענין וגוף א' וא"א להפריד ביניהן וכ"ש בא' ספק טריפה דאז שרי הביצה בין נתערבו תחלה התרנגולים ובין ניכרים כל שיש ספק אי נגמרה בקליפה:

אבל אי ידוע שלא נגמרה בקליפה אז הדין כך בספק טריפה ונתערבו התרנגולים שרי הביצה כו' ואי לא נתערבו התרנגולים אסור הביצה דספק הב' שמא אין טריפה אתה מתיר מה שאסרתה כבר ספק תורה כיון דלא נתערבו ואין חילוק בין אם תתחיל בספק תורה מעיקרא או אח"כ כדכתיבנא לעיל. וכ"ש כשא' ודאי טריפה דאז אף נתערבו תחלה תרנגולים כיון שידוע שלא נגמרה כו' אסורה הביצה ופשוט הוא. ואמנם לשון הש"ך מ"ש וכן ביצה ספק מטריפה ודאי "אף "על "גב שנתערבו חד בחד וכן בדין ד' בקיצור ס"ס כ' "ואף "על "פי שנתערבו כו' משמע לכאורה וכ"ש כשלא נתערבו וא"י אם נגמרה בקליפתה אפ"ה אסורה וצ"ע ואפשר דה"ק אע"ג כו' כלומר ל"ת דקיל הוא הואיל ונתערבו אלא חמור הוא. ומ"ש הש"ך לתרץ אמאי בספק איסור תערובת הב' שרי כא' והא הוה כמו תערובת הא' בזא"ז וכבר עמדנו ע"ז בש"ך אות נ"ה ומתרץ שפיר דבתערובת הב' לא איתחזק איסורא וספק הב' אין איסור תורה שכבר נתבטל בתערובת הא' ברוב מ"ה משא"כ תערובת הא' יש כאן ודאי ספק איסור הלכך כשתתחיל בספק איסור אתה מתחיל באיסור תורה וכן אתה עושה ב' גופים כיון דאיתחזק איסורא. ובזה א"ש כל החילוקי דינים הנ"ל. וכל זה כתב הש"ך שמ"ש האו"ה ספק טריפה ואע"ג דלא נתערב אלא חד בחד דדוקא קאמר הא לא נתערב אלא ניכרים אסורה הביצה אף מספק טריפה וא' כשירה דאל"כ אלא או"ה מיירי בין נתערב ובין לא נתערב איך סתם

וכתב א' וודאי טריפה אף שא"י אי נגמרה כו' הביצה אסורה ואמאי אלא מיירי בנתערב כדכתיבנא לעיל בזה. אמנם הפר"ח דין יו"ד חרה אפו בו ובאו"ה וכתב שלא כיוונו בזה להלכה. ולפי דבריו נהפוך הוא ב' תרנגולים א' ספק כו' וניכרים הביצה מותרת דב' ספיקות בביצה באין כא' שמא מכשירה ושמא אין התרנגולת טריפה ובנתערבו הוה כ"א כגוף האיסור חד בחד הוה כגופו של איסור ולית כאן ספק שבא מכשירה עכ"ל. הנה י"ל נהי דחד בחד כגופו של איסור מ"מ מידי ספיקא לא נפקא. ומ"ש כשניכרים הביצה מותרת מי יתן אזכה ואבין איזו חילוק יש בין הא לבין דין ביצה מספק טריפה וא"י אם נגמרה כו' דיש ס"ס בגוף הביצה ובאין כאחד בביצה ואף שהפר"ח כתב שם דבב' גופין לא אמרינן ס"ס כמו שכתב הרא"ם ז"ל בביאוריו למגלה התם קאי אטומטום אינו מוציא מינו שמא הא' זכר וא' נקיבה וס"ס בב' נופים לא אמרינן יע"ש (ע"ש ברא"ם ומגלה תקנה היא ועשאוהו כשל תורה) מ"מ ל"ד לביצה דב' ספיקות כא' אלא ע"כ כיון דאתה דן על הספק טריפה ממילא אתה דן על התרנגולת ואיך תתיר מה שאסרת. ומעתה אבוא למה שכתבתי בדין א' ומ"ש השבות יעקב כח"ב סימן ק"ט ספק טריפה שנמלח דהתיר שמא קיי"ל כראבי"ה דמליחה כ"ק (עס"י ק"ח) ושמא אין טריפה דב' ספיקות באין בא' על הבשר הנמלח לא ידענא איזו חילוק יש בין הא להך דב' תרנגולים שלא נתערבו להש"ך דביצה אסורה וה"ה ביצה מספק טריפה וא"י אי נגמרה דאף להפר"ח אסור. ואף שי"ל התם להתיר לדעת הפר"ח כיון שלא הוחזק איסור מ"מ בספק טריפה שנפל לא"מ וספק אי יש ס' אין להתיר אף בה"מ מטעם דהוחזק איסור. וכר"ו בבית הספק כתב על דין או"ה ביצה מספק טריפה וא"י אי נגמרה למה אסורה והא דומה למ"ש התוס' (צ"ל דש"י) בכתובות י"ד א' ד"ה תרי דס"ס שמא לא נתגרשה אמו ושמא בן ט' לראשון דומה לביצה ולי י"ל דהתם איכא חזקה דא"א באמו ולומר שלא נתגרשה אלא מדרבנן אסור או תרי ותרי מיירי דהוה ספיקא דרבנן (עיין כתובות כ"ב) וא"כ בדרבנן לא בעינן ב' ספיקות בענין א' ועם זה י"ל קושית הפוסקים באלמנת עיסה סוף דבר אני העני מחמת שדרכי החכמה נעלמו ממני והדברים עמוקים וארוכים לכן אני נבוך בדין הזה של הש"י ובדין מ"ש בדין א' אמנם בלא נודע יש להתיר שפיר כדכתיבנא ✍:

דע דכל מ"ש בדין ג' ד' היינו למ"ד ביצה לא בטילה וכ"כ ז"ל והוא פשוט דלמ"ד בטילה ה"ה כאן. ואמנם אם יש ב' כשירות וא' וודאי טריפה נתערבו מבואר בס"ו בהג"ה כל דפריש מרובא והוא באו"ה כלל כ"ז ד"ד ועש"ך שם אות ל"ז ובמ"ש:

ה)

הילכך. עש"ך והכוונה אף דבכל א' מתרנגולים יש ס"ס בלא"ה ויצאו מידי ספק איסור

תורה כמ"ש בדין הג' מכל מקום כיון דיש כאן וודאי ספק איסור דומה ממש לביצה מספק טריפה וא"י אי נגמרה בקליפתה שנתערבה דלא מהני ה"ה כאן ולישנא דספק א' מ"ה לאו דווקא אלא הכוונה כל שיש בו איסור תורה אף שע"י גלגול דרבנן הוא אין אתה עושה ב' גופין להקל וצ"ע קצת:

ו)

וממה. עש"ך והוא מבואר דאף לא נודע שרי וכל שאסור לא מהני לא נודע עיין דין א' ובקיצור ס"ס דין א':

ז)

ויצא. עש"ך ונלמוד מדין ב' תרנגולים א' ספק ונתערבו ה"ה כאן אבל לא נתערבו החנויות לא כמו ביצה ולשיטת הפר"ח נהפוך הוא ול"ת דביצה גוף אחד הוא לז"א דאין לחלק ביניהן:

ח)

אבל. עש"ך והוא פשוט ששוה לביצה שנמצאו ב' ביצים ה"ה כאן. והכלל בזה כל שי"ל שאין כאן ספק איסור כלל ש"ד הא כל שיש כאן וודאי ספק איסור אין מתירין וכבר כתבנו לעיל מה שיש לעיין בזה:

ט)

ונראה. עש"ך בכאן יש לשאול ספק א' בגופו כו' אי מן התורה אסור לדעת ר"י דהלכתא כוותיה או כל שיש בב' ספיקות אף בב' ענינים מ"ה שרי ומדרבנן אסור א"ת שרי מ"ה קשיא הך דהכא בנפל לים נמי הוה כאן מדרבנן כיון דליכא ביה איסור תורה דיש ס"ס וא"ת אסור מ"ה תרוץ לי מ"ש הש"ך דין ד' דב' תרנגולים א' ספק טריפה ונמצא ביצה א' בניכרים הוה ספק א' מ"ה ובנתערבו חד בחד הוה ספק דרבנן ויש לומר דכל שיש ס"ס מ"ה מותר אלא דמ"מ הוה כוודאי איסור דרבנן וחד בחד באיסור דרבנן כתב הש"ך בדין כ"א דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא. ולפי מה שיתבאר שם דיש מקילין ה"ה כאן. ובמ"י בקו"ה אות י"ו מתיר בכאן מטעם דא"א דנין על הנאבד ואין מוכרח כ"כ אמנם מ"ש כאן צ"ע:

י)

כתב עש"ך והם דברים פשוטים לדעתי דבספק איסור בתערובת הב' כולו כא' או ודאי איסור בתערובת הג' א"א בעינן רוב בתערובת הב' הא חד בחד הוה כתערובת הא' וזה דוקא ביבש אבל בלח ור"ל שסלקוהו לחתיכת חלב כיון שא"א דנין רק על הפליטה מקילין שפיר אף בפחות מרוב וה"ה א"מ ול"ק מ"ש הפר"ח דין י"א והמ"י בקו"ה אות

י"ט דמ"ש מתערובת דהכא מיירי שסלקוהו ובטעמא מקילין. והיינו כשנתערב ברוב אבל ספק איסור חד בחד ונפל לקדירה וסלקוהו אסור ול"ד לד"ד ביצה מב' תרנגולים חד בחד ואחד ספק איסור דהתם בביצה לא איתחזק איסורא. ואמנם מ"ש הש"ך וכ"מ באו"ה כלל מ"ז באמת צ"ע דהתם בגבינה חהר"ל יע"ש והמ"י הרגיש בזה:

ומה שיש מהתבוננות בדברים הללו הוא דתיפוק ליה דחלב בשומן מין במינו עס"י צ"ח מדרבנן נמי בטיל ביבש ברוב וכמ"ש הפר"ח וכ"ת מטעם חהר"ל מיירי הא בורכא דשומן וחלב לא מיקרי ר"ל (ע' סימן ק"א בכרכשה). ואולי מחמת דבר שבמנין מיירי. וכ"כ בכר"ו אלא מ"ש שם דאיסור דרבנן בלח אין צריך ס' כמ"ש הש"ך בק"ט לא ידענא מהו דא"כ בלא ס"ס הוה דרבנן שיש חד בתרי מעיקרא. ואמנם הדבר הקשה עלי הוא דכשנימוח אי סלקוהו מקדירה וליכא רק פליטה אמאי לא מותר מטעם חד בתרי כמבואר סימן ק"א דחהר"ל שנתרסקה בטילה היא וכ"ש הטעם דאין ר"ל. וכ"ת הטעם חמור מנימוחה דאיך תתיר פליטתה והיא גופא עדיין באיסורה קיימא הא מנ"ל וציר חגבים יוכיחו ועוד הא טעמא קאמינא דהטעם אין ר"ל:

או יאמר דהיו כאן שלש חתיכות א' ספק חלב וב' היתר דבר שבמנין והוה איסור דרבנן מטעם מנין ואח"כ נאכל אחד מהן בשגגה דהשתא אם נתרסק א' מהב' הנשארים לא הותר מדרבנן דליכא עכשיו רוב (ומדרבנן מעולם לא הותר) ומש"ה מטעם ס"ס קאתינן עלי' וצ"ע ✍:

יא)

גרסינן. עש"ך וכ"כ הפר"ח אות י"א דל"מ כשספק א' מתיר טפי מאחרון דהוה ס"ס אלא אפילו כשמוסיף במציאות כמו ילדה זכר ונקבה שמא נפתח רחמה כבר קודם לידה זו ואת"ל עתה מ"מ שמא נקבה ילדה קודם. אלא שבמ"י בקו"ה אות כ' והכר"ו פקפקו על זה והם כתבו דווקא התם דאיך תאמר שמא באונס ואת"ל רצון שמא בקטנותה כיון דהודית שהיה ברצון תו ליכא לספוקי בקטנה דאין לה רצון וכ"ת תתחיל הכי שמא בקטנותה ושמא באונס דבעינן מתהפך יע"ש ומ"מ לדינא י"ל כהש"ך וצ"ע בה"מ. ומה שיש לספק בזה אי ס"ס מש"א מ"ה לא הוה ס"ס או מדרבנן וממ"ש הרא"ה ז"ל בב"ה קט"ז א' מפ"פ דס"ס שהוא באיסור תורה מ"ה הוא ס"ס ומדרבנן אסור (זהו לשיטתו אף ב' בגוף א') ולהוציא אשה לא החמירו יראה דמש"א הוה מ"ה דאל"כ איך מוציאין ודוחק לומר דסובר כהר"מ ז"ל בהל' א"ב פ"ג ה"ב יע"ש והלכה כתו' דכולן חולקין על הרא"מ וכ"כ המ"י שם ומ"מ צ"ע דאפשר ס"ס מש"א ממש כמו ההיא דפ"פ מ"ה לא הוה ס"ס:

והוי יודע שהט"ז בסימן שי"ו אות ה' הניח דברי מהרא"י ז"ל בפסקיו בצ"ע וכוונתו דלא

הוה ספק א' בגופו כיון דקודם לידה אין על מה לחול הספק הא' שמא ילדה או לא ילדה והוה באין ב' ספיקות כא' וכתב עוד שם דבב' זכרים שפיר כתב רמ"א דאסורים דא' וודאי בכור דהוה כב"א כו' הלשון מגומגם וה"ק כיון דב' ספיקי סותר כ"א חבירו הוה כמו ב' שבילן דספק טומאה ברה"ר טהור ואפ"ה בב"א מדרבנן טמא ה"ה כאן דעיקר ההיתר מס"ס וסותר א' חבירו (עיין ב"ק י"א בתו' שם ובספר ג"ו דברנו מזה: ומ"ש הט"ז דהוה כב"א קשה דבאדם א' אף בזא"ז כב"א דמי). וי"ל בב' תערובת התערובת הב' מותר א' א' לרוב הפוסקים והא ספק הב' סותר כל א' חבירו וסבור הייתי לחלק בין ס"ס בדאוריי' כמו בב"ק י"א ובין דרבנן כי היכי דמ"ה חד בתרי בטיל אלא שבד"מ בא"ח תל"ט אות ב' משמע דאף בדרבנן כל שא' סותר חבירו אין ס"ס ומדרוסה דמחלוקת ר"י ור"ת אי הוה ס"ס בגוף הא מטעם שא' סותר חבירו הוה ס"ס ובספר גנת וורדים נסתפקנו בתו' ב"ק י"א ד"ה דקא מטהרת אי דווקא שהב' ספיקות א' סותר חבירו או אף כשא' סותר וצ"ע ✍:

יב)

אלא. עש"ך ועיין מ"ל בפי"ט מא"ב ואי באונס לא עשאה זונה אפשר ה"ה פיתוי קטנה לא עשאה זונה ואין הספק א' מחמיר יותר משני בפ"פ (דלא תימא באונס לא עשאה זונה דזונה דקרא רצון משמע ופיתוי קטנה רצון הוא אלא דלא נתכוין למעול באשה דאין לה דעת. ובהא דשני תערובות בס"ס מותר הא כולו כאחד לא אף דספק דרבנן להקל בלא איתחזק מ"מ קבוע דרבנן הוה כחד בחד ויש סיוע למ"ש הש"ך דין כ"א ושם יבואר) ואין עת האסף פה:

יג)

כתב. עש"ך והנה נקיט למשל בעלמא דבלא"ה לא הוה ס"ס נגד חזקה. ומ"ש דגרע מש"א ירצה בזה דהתם בפ"פ שמא באונס ואת"ל ברצון דיש חשש אכתי בקטנותה וכן להיפוך משא"כ כאן איך תאמר שמא במיעוט בתרא ואת"ל לא במיעוט בתרא אלא שאתה חושש להחמיר אכתי שמא במפרקת אין זה חשש דבמפרקת פשיטא אתה מיקל. ואמנם מ"ש ועוד דתוכל לומר מיד שמא בעור יראה לכאורה דה"ק כשתאמר את"ל לא במיעוט בתרא אלא בעור וקשה קצת ויראה לכאורה דה"ק דבשחיטה לאו ס"ס דכשתאמר שמא בעצם ואת"ל בעור כו' והלכך לא הוה ס"ס וצ"ע. ועיין בסימן ק"צ בש"ך אות מ"ה ובמ"י בת"ה הלכות נדה סימן ק"צ אות ל"ו יע"ש:

יד)

וכ"כ. עש"ך וכלל העולה מזה דכל שיש ב' צדדין ותוכל להתחיל באיזה צד שתרצה

בעינן מתהפך ואמנם ב' תנאים צריך לזה האחד שיהיה ב' צדדין בגוף א' לאפוקי ב' גופים כמו נשבר הגף ונקיבת הריאה דשני גופים הם צריך אתה לדון תחלה על הגף ולא בעינן מתהפך וכן בב' מקומות ספק עאל ואת"ל עאל שמא לא דרס א"צ להתהפך. אבל מזמן לזמן שמא לאחר שחיטה נשבר ארכובה ושמא לא יצא לחוץ עד שאתה מתחיל כך תתחיל להיפך וליכא ס"ס והפר"ח אות י"ג האריך להשיג ע"ז וכתב דהוה ס"ס והרואה יראה כפי מה שחילק הש"ך אין סתירה מאותן מקומות וכ"כ במ"י בק"ה אות כ"ג (ומה שכתב הפר"ח על הרמ"ע דבאין עור חופין רובו לכ"ע טריפה לא הבינותי עס"י נ"ח). וההיא דפ"פ שהקשו בתוס' שמא מ"ע ושמא באונס אין צריך להתהפך דבתולה זו בחזקת שאין בעולה א"כ מתחלה צריך לדון שמא מ"ע (וק"ק מנשבר הרגל) וכ"כ הכר"ו בבית הספק:

טו)

ונראה. עש"ך ולהלכה קיי"ל כן לחומרא דס"ס שאין מתהפך לא הוה ס"ס ומ"מ צ"ע בס"ס לאיסורא דהוה נמי ס"ס והולכין להחמיר אף בדרבנן כמו שאבאר במחודשים אי נימא דכל שאין מתהפך לא הוה ס"ס כלל או דלמא לחומרא אמרינן כן ולא לקולא מאחר די"ח בדבר:

והוי יודע דממ"ש הרמ"ע בתשובה מבואר שם דווקא באיסור תורה בעינן מתהפך הא באיסור דרבנן כמו דשיל"מ וכדומה (בה"מ) לא בעינן מתהפך שכ"כ שם בסימן קכ"ו וכיון שכן מאי חזית דתתחיל הכי תתחיל הכי ובדאורייתא ספיקו לחומרא משמע הא מדרבנן לא בעינן מתהפך וכן נראה לי וצ"ע:

ומה שכתב הש"ך בשם תשובת ר"ש לדמיון נקטו דלהלכה מעמיד אפילו באלף לא בטיל ולדידן אף הועמד בפרחים אסור וכ"כ המ"י בקו"ה אות כ"ד ועיין בדין ח"י:

טז)

והיכא. עש"ך והם דברים פשוטים דממ"נ מ"ה יש ס"ס ובדרבנן די בספק א' כל דלא איתחזק איסורא. ואמנם מ"ש כן משמע מאגור שהביא בדין י' צ"ע כי שם אף מדרבנן יש ב' ספיקות ושוב ראיתי במ"י בקו"ה אות כ"ו תמה עליו בזה וי"ל בדוחק:

יז)

כתב. עש"ך הנה תחלה גמגם בדברי הת"ח דכפי המובן לכאורה הדינים אינם אמת דמשמע דאיסור דרבנן שנולד בו ספק אין ניתר אלא שניתוסף עוד ספק או על ידי תערובות רוב וזה אינו אמת דקיימא לן כל ספק דרבנן משתרי כחד ספק:

גם דברי או"ה נדפסים בטעות בכלל כ"ה דין י"ב במה שכתב ומ"מ צריך ס"ס להתיר

"דהא דאמרינן ספק דרבנן כגון כו' הם נדפסים בטעות מלת "דהא צ"ל והא גם חסר מלת "לקולא בתר תיבת "דרבנן וגם אין הכוונה דבשר שנמ"ה דינו כדין גבינות שהם רחוקות זה מזה כמו שאבאר:

הנה הדין נחלק לג' (עפר"ח בקו"ה דין י"ד ואבאר בסמוך) ביצת נבילה וכדומה שאסרו משום סייג וגדר אטו ביצת טריפה כל שיש ספק אם זאת ביצת נבילה או לא ספיקא לקולא ככל ספק דרבנן. ואם נתערב ביצת נבילה באלף אסורות (למ"ד כל שדרכו) ולא אמרי' ספק דרבנן שמא אין זאת כמבואר בסימן פ"ו וק"א דאיסור דרבנן חהר"ל לא בטיל דאיתחזק איסורא גם דין קבוע עליו והוה כחד בחד. בשר שנמ"ה אף שיש בו ששש איסור תורה מ"מ חומרא בעלמא הוא קיל טפי מביצת נבילה דל"מ אי יש ספק איזו היא שנמ"ה דשרי כמו ביצת ספק מנבילה אלא אפילו בשנמ"ה שנתערב ברוב והוא חהר"ל ניתר מס"ס שמא לא נתחלף ושמא אין זאת דבדרבנן לא בעינן שני הספיקות מענין א' ומיהו הכל ביחד אסור לאכול. והדר אמר ענין בפ"ע והוא הדין הג' החמור יותר מן הב' דינים הקודמים גבינות עובדי כוכבים שאסרו מדינא מדרבנן מחמת ששש איסור תורה הוה כוודאי איסור תורה ול"מ אי נתערבה גבינות עובדי כוכבים באלף דאסורה דפשיטא דא"נ הוה כוודאי איסור דרבנן כמו ביצת נבילה אין בטילה אלא אפילו יש ספק אי זאת הגבינה של ישראל או שמא הוחלפה בעובד כוכבים דכה"ג ביצה שרי והגבינה אסור דהוה כוודאי איסור תורה וכמ"ש או"ה כלל מ"ז וכמו שאבאר וכצ"ל באו"ה "והא דאמרינן ספק דרבנן "לקולא כמו ביצת נבילה כו' אבל מה שיש ששש ואיסור תורה היינו גבינות עובדי כוכבים הוה כוודאי איסור "תורה אבל "בשנמ"ה לא הוה אפילו כוודאי דרבנן מדבטל ברוב חהר"ל. ומ"ש אחר כך או"ה ומיהו רוב בעינן חוזר אראש דבריו אבשנמ"ה לא אגבינות. ותראה שהש"ך ז"ל דקדק בדבריו במ"ש תחלה דגבינת עובדי כוכבים הוה כוודאי איסור "תורה היינו אי ספק אי הוחלפו דאי כוודאי דרבנן היה מותר כמו ביצת נבילה. ולסוף כתב דעל ידי תערובת אין להתיר דהוה כוודאי איסור והשמיט מלת "תורה דדי בכך דא"נ וודאי דרבנן לא בטיל כמו ביצת נבילה. ועמ"ש בדין ח"י: יח)

וכ"כ. עש"ך הנה כבר ביארנו זה. ובכאן הוכיח הש"ך ז"ל דדבריו שפי' באו"ה כלל כ"ה אמת דל"ת דהגי' כמו שכתובה עכשיו אמת "דהא כו' ולומר שגבינת עובדי כוכבים ובשנמ"ה שוין המה וא"כ גבינות עובדי כוכבים על ידי תערובת שרי דהא ליתא דבכלל מ"ז לא התיר אלא ספק אי הוחלפה על ידי תערובת לא גבינות עובדי כוכבים ממש. אמנם הא קשיא לי במ"ש הש"ך דמ"ש או"ה גבינות עובדי כוכבים הוה כודאי איסור ע"כ

איסור "תורה דאי דרבנן ספיקא לקולא זה אמת ויציב דנהי דיש חשש איסור תורה מ"מ לא א"ש במ"ש או"ה כודאי איסור דרבנן דודאי דרבנן ספיקו להקל והיה לו לבאר דיש חשש דאוריי' גרע מודאי דרבנן וע"כ בודאי של תורה קאמר. אלא מה שהוכיח הש"ך מכאן דספק תורה שיש ספק אי זאת היא החתיכה מותרת כיון שעל זאת החתיכה ב' הספיקות באין כא' דמדהוכרח או"ה לומר דהוה כודאי איסור "תורה. קשה נהי דנימא כיון דחז"ל גזרו על גבינות עובדי כוכבים מחמת דרכא דאו' גרע מספק תורה ועשאוהו בגזירתם כודאי של תורה אכתי הא בדין ו' לא התיר אלא בנתערבו החנויות תחלה וכמ"ש שם דין ז' ובדין ד' מב' תרנגולים דוקא שאין ניכרים כו' וא"כ אכתי קשה למה ליה לאו"ה לומר כודאי תורה. והפר"ח דין י"ד כתב דגבינות עובדי כוכבים הוה בודאי איסור דרבנן ולא ידענא להולמו דהא באו"ה א"א לפרש כן ואם נאמר דחולק על או"ה מ"מ לקמן ס"ס קי"ח מבואר דספק אי הוחלפו גבינת עובד כוכבים אסור ושם לא ערער הפר"ח ויבואר שם:

יט)

ועתה. עש"ך מ"ש דהוה כוודאי איסור והשמיט תיבת "תורה הוא דהר"ב בת"ח לא בא כאן אלא לומר דאין בטל בתערובת (לא אי ספק אי הוחלפו) ולזה די כודאי דרבנן כמו ביצת נבילה דאין בטילה ומיהו לדינא אי הוה כודאי של תורה כמו לקמן ס"ס קי"ח ספק אי הוחלפה אסור. ואמנם כן הדבר הקשה עלי הוא מ"ש הד"מ סימן נ"ז (ט"ס צ"ז) דספק ע"י גלגול לא אמרינן ספק להקל מהיכן הוציא כן אי מבשנמ"ה אדרבה בטל הוא וגרע מביצת נבילה ואי מגבינות עובדי כוכבים התם ע"כ חמור מספק תורה ועשאוהו כודאי של תורה בגזירתם משא"כ בספק תורה אימא דאה"נ אף ע"י גלגול ספיקו לקולא וצ"ע ומ"מ הדין אמת כל שע"י גלגול לא אמרינן ספיקו לקולא ובתנאי שיתבאר:

ומה שחולק הש"ך בין ההיא דקי"א לכאורה ה"ק דהתם הקדירה בחזקת היתר ולא איתרעי כלל וכ"ב הפר"ח דין ח' וצ"ע מצ"ח במינו ונשפך דידוע דיש כאן איסור והמ"י בקו"ה אות ל"ג מחלק חילוק נכון כל שאנו מקילין בספק תורה לומר דמש"ה ליהוי ספק דרבנן לקולא הא לא אמרינן משא"כ בההיא דקי"א וצ"ח וצ"ע:

והפר"ח בדין ח' הקשה מ"ש מביצת נבילה שיש ספק בתרנגולת. רצה לומר שהש"ך בסי' פ"ו אות י"א ובפר"ח שם יו"ד דביצה מתרנגולת שיש בה ספק בשחיטה הביצה מותרת והא ע"י גלגול דרבנן ותי' דב' גופים הם הביצה והתרנגולת משא"כ ספק טריפה שנתערבה וה"ה כלים שבישלו ספק טריפה ואף לאחר מעל"ע איך נתיר הבלוע עכ"ל. ירצה בזה דספק טריפה אנו רוצים להתיר הספק עצמו ע"י תערובת משא"כ ביצה מספק

נבילה ובביצה עצמה ליכא איסור תורה (ביצת נבילה דרבנן) כה"ג שפיר אף ע"י גלגול לקולא ומשא"כ בנדון מהריב"ל ח"ג שאלה ק"ג בספק טריפה שבישלו בכ"ח ולאחר מעל"ע אין מתירין מטעם ספק דרבנן לקולא דהבלוע בקדירה תחלה אסרתו ועכשיו מתירו והוה גוף א' ולא מקילין ע"י גלגול. עוד תירץ הפר"ח דבכלים קודם מעל"ע הוה בהו איסור תורה. ודע אי בישלו ספק טריפה ברוב היתר במינו בלח בכלים יש קצת נ"מ בין תי' א' לב' ויש להחמיר:

כ)

ומיהו. עש"ך והפר"ח אות מ"ט ודין ט"ו והמ"י בקו"ה אות ל"ו והמשנה למלך בפ"י דמקוואות הל' ו' כולם כתבו דהר"מ ז"ל פוסק כר' מאיר בטומאה קלה טהור אף באיתחזק יע"ש:

ואני תמה עוד דהא לקמן סימן ר"א סעיף ס"ז עד סעיף ע"א מבואר דספק דרבנן לקולא בטומאה שיש לה עיקר מ"ה ואפילו במקום חזקה ומ"ש הט"ז שם אות פ"ו הוצרך לזה אפילו בטומאה דרבנן צ"ע. והש"ך אות קמ"ה כתב דהוצרך משום רה"ר (עיין מ"ל שם):

שוב התבוננתי בספרים וראיתי בא"ח סימן שצ"ד ס"א ות"ט ס"ו ותט"ו סכ"ג מבואר שם דספק הנוח ודאי לא הוה עירוב ובספק שלא היה לו חזקת כשרות דעת המחבר בתט"ו דסתם כדעה א' דהוה עירוב אף דאיכא חזקה דתחום ביתו עיין ערובין ל"ו א' ובמ"מ פ"ו משבת הי"ג וצ"ל דספק הנוח גרע טפי ובאמת בב"י סימן שצ"ד כתב הכי משמע בעירובין גבי אר"י כיצד ספק עירוב א"כ משמע דאין לחלק בין ספק הנוח. וזה דעת הרשב"א שהביא המ"מ בפ"ו והתוס' והרא"ש בפ' ב"מ ל"ד א' ד"ה שניהם דכל שלא היה חזקת כשרות תו אוקי אתחום ביתו ואף בדרבנן דהרשב"א לשיטתיה בתשובה ת"א דפסק כר"י בטומאה (וצ"ע שהטור בתט"ו פסק הפך דעת אביו) העולה מזה כפי הנראה דספק דרבנן היכא דאיתחזק משמע להקל אם לא בספק הנוח וכדומה בספיקא דגוף המעשה שאז אף בדרבנן להחמיר כמ"ש המ"א בשצ"ד אות א' דספק הנוח גרע טפי ועט"ז בת"ט שם אות ו' ותכ"ב אות א' דספק בשר שלא נמלח דהוה כספק הנוח שרי מטעמא דאיכא חזקה דמסתמא עשה כהוגן:

וראיתי במשנה למלך פ"ד מהל' בכורות הלכה א' כתב דכל שיש ספק בדרבנן אם נעשה מעשה להתיר או לא נעשה כל כי האי ספיקו לחומרא ודומה לספק הנוח וכתב שמ"ש הטמא "שירד לטבול היינו ספק טבל כראוי לא שספק אי טבל כלל והניח בצ"ע ממ"ש הר"מ בפ"ו מברכות עיין או"ה ק"ס סי"א. ובהיות הדברים ארוכים אין עת האסף

פה ראיתי לקצר ובספר שושנת העמקים אבאר זה ודברי ב"י בסימן ר"א בזה ועמ"ש במחודשים בזה:

כא)

ונראה. עש"ך וזה לשיטתיה באות הקדום והמ"י מתיר כאן חדא דאיתחזק נמי היתירא ועוד דספק דרבנן אף בחזקה לקולא יע"ש באות ל"ו ול"ז וי"ל דחד בחד גופו של איסור מיקרי כמ"ש הרשב"א בתה"א קט"ו והבאתיו בט"ז אות י"ד וגרע מספק איסור שיש לו חזקה אלא שהפר"ח דין ט"ו השיג עליו ממשנה דפ"ז דתרומות ופסקה הר"מ ז"ל בפי"ג מתרומות דב' קופות א' חולין וא' תרומה וא"י איזו ונפל א' לחולין אין מדמעתן והשיג אמ"ש הש"ך בקי"א אות ד' ושם יבואר:

עוד רגע אדבר במ"ש במס' מכות ד' חביות לים הגדול "כו' "שמא כו' משמע התם דספק דרבנן נגד החזקה לחומרא וככר ממילא טמא כיון דגברא טמא אלא שהר"מ בפ"ז ממקוואות גורס א"א יע"ש ועיין מ"ל פ"ט מאו"ה ואין להאריך:

כב)

אבל. עש"ך ויש לעיין אי שרי באיסור דרבנן לאכול בב"א גם ממ"ש נאבד יש להתיר דאפי' ישנו בעולם משמע דבין ישנו ובין אינו בעולם אין להתיר רק באיסור דרבנן ובמנחת כהן ק"י ר' ובמ"י כלל מ"ג אות כ"א כתבו דאיסור תורה בא"מ שנאבד א' מהן ספיקו לקולא וכבר כתבנו מזה למעלה וע' תה"א קי"ד ב' שהביא חילוקי דעות בזה ומ"מ בקיצור ס"ס דין כ"ב כתב רק אפילו ישנו בעולם כו' וא"כ באינו בעולם אפילו איסור תורה אפשר שרי:

כג)

ואם. עש"ך ועמ"ש באות הקודם ומ"מ מ"ש הש"ך ד"ח דא ודא אחת הוא יש חילוק דאלו איסור תורה צריך ג' תערובות באין ה"מ ואלו איסור דרבנן די בב' תערובות באין ה"מ ועש"ך אות נ"ה:

כד)

ומה"ט. עש"ך והמ"י בקו"ה אות מ' חולק על זה דמ"מ הוה ס"ס וכן משמע דעת הפר"ח וכבר כתבנו מזה בדין כ"א ומיהו זה בד"ח אבל לא ד"ח אף להש"ך שרי כל שנתערב תחלה חד בחד ואח"כ חד בחד מ"מ בין הכל רוב הוא עיין בקיצור ס"ס:

כה)

וה"ה. עש"ך וכבר כתבנו מזה בסעיף ח' להמחבר בג' תערובות משמע דכולם בעינן רוב דווקא יע"ש. ומ"ש ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה הוא דעת הרשב"א ולאפוקי

דעת הר"מ ז"ל שסובר ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן אסור עיין מהרי"ט חי"ד סימן ב' ופר"ח כאן דין א' ובספר גינת וורדים כלל ט' באורך:

והנה עוד רגע אדבר בענין ספיקא דאורייתא אי מן התורה או דרבנן הר"מ ז"ל בפרק ט' מטומאת מת והראב"ד ז"ל בפרק י' מהלכות כלאים וכן כתב הר"מ ז"ל פי"ח מא"ב הי"ז (ויש לשאול שבויה בלא"ה חזקה) והרי"ט בח"ב סימן א' והפר"ח כאן דין א' האריכו ואני אבוא בקצרה. מה שהקשה הרשב"א בתה"א ק"ב מפסח ופרה הא מ"ה ספיקו שרי כתבנו בס' ג"ו מפרה איכא חזקה ומפסח יש לומר דסובר כמ"ש הרמ"א סימן נ' במים בראש דמחזקינן מאיסור לאיסור כיון בשעה שנולד הספק היה אסור עש"ך שם ועיין בד"מ ריש ה"ש כפי הנראה לא מנה מ"ע לשחוט (ומיהו ז"א) ועיין תוס' שבועות כ"ד א' פי' ריב"א ורש"י בביצה גבי מסוכנת וא"כ אי לא אזלינן בתר רובא היה נולד הספק מחיים ואוקי אחזקת איסור אמ"ה משא"כ באמת דקיי"ל זיל בתר רובא שפיר נשחטה הותרה ומיהו אף להר"מ כל זה באיסורין אבל בטומאה ברה"י טמא והוה ודאי לא ספק ולוקה עליה דמסוטה גמרינן ואף נגד חזקה. וכבר הקשינו בס' ג"ו הלשון שכתב הר"מ ז"ל בין בטומאה הוה מד"ס והא בטומאה מ"ה כודאי. וכתבנו דמיירי באפשר בב' נזירים בא' טמא דלא מסוטה יליף לה עיין תוס' חולין והקשה לי חכם א' הא מביאין קרבן טומאה אלמא מ"ה הוא. ויותר היה לו להקשות דאיקבע איסורא דומיא דב' חתיכות דמביא אשם תלוי. והנה יש עוד גי' בהל' ט"מ דכרת אין ספיקו מדרבנן אלא מ"ה ובההיא דב' נזירים דמביאין קרבן טומאה יש לעיין מפסחים י' א' שכתבו התוס' בב"א טמאים מדרבנן אף דא' ודאי טמא וי"ל התם לענין טהרות שעשו דאוקמיה אחזקה הטהרות משא"כ ב' נזירים דאיתרע חזקתייהו כו' מביאין קרבן טומאה והיכא דמת א' מהם ספיקו מדרבנן לאידך גי' דכרת דוקא ספיקו מ"ה:

והא דרובא וחזקה רובא עדיף להר"מ מסברא הוא לא מפרה דלמא כהדדי וספיקו לקולא וצריך שיתיחס אל הספק הזה ח' תנאים ואז יהיה ספיקו לקולא מ"ה להר"מ ז"ל. א' שאין חזקה לאיסורא דסוקלין על החזקות כו' ועיין בפ"ח משגגות ה"ג "הבא על ספק גרושה אשם תלוי ולישנא דהבא משמע בזנות וליכא חזקה דדייקא ומנסבא עיין תוס' כתובות כ"ב א"כ בחטאת קאי. וראיתי בלח"מ שם הביא ד"ה ומ"מ לישנא דהבא קשה (ובמקום אחר אבאר אי בזנות שייך חזקה). ב' היכא דסמיא לברורי מ"ה ספיקו אסור ויליף שפיר מפסח עיין פר"ח ומהרי"ט. הג' איקבע איסורא כמו ב"ח א' חלב אפילו נאבד א' מהן ספיקו מ"ה הוא. הד' ספק כרת אפשר להר"מ נמי מ"ה לחד גירסא. ה' תרי ותרי או פלוגתא דרבוותא אפשר יודה הר"מ ז"ל דמ"ה הוא וכי אמרינן תרי ותרי דרבנן היכא

דאיכא חזקה. הו' כי אמרי' ספק מ"ה שרי להר"מ בספק השקול לא כשהאיסור שכיח או מצוי מהיתר ויבואר זה בס' שושנת העמקים אי"ה. הז' ספק איסור דממ"נ עושה איסור אף מ"ה אסור עפר"ח. הח' בטומאה ספיקו כודאי ברה"י וברה"ר טהור אף מדרבנן והא דר' ינאי דאמר זילו טבילו הוא חומרא בעלמא ואי עשה טהרות טהורים. וראיתי בס' קרית ספר למהר"מ טראני ז"ל בפ"ט מט"מ דבר מחודש מאד דס"ס דלא מהני ברה"י בטומאה היינו מדרבנן לא מ"ה וצ"ע ובס' שושנת העמקים יבואר בעזה"י:

אמנם אף שהפר"ח הכריע כהר"מ מ"מ אנן קיי"ל כרשב"א ור"ן ותוס' ורש"י דסוברים ספיקו מ"ה לחומרא לא מדרבנן והנ"מ בזה אי מ"ה או מדרבנן לכאורה אין נ"מ דהא הפר"ח פסק כהר"מ ואפ"ה פסק ספק א' בגופו וב' ע"י תערובת לא הוה ס"ס וי"ל דאיהו פסק דאף דרבנן לא אמרינן ספק א' בגופו. גם ס"ס המתהפך יש לעיין:

והנה אי נתערב ספק תורה ביבש בא"מ לש"ך בק"ט דרבנן הוה גזירה לגזירה ה"ה ספק תורה להר"מ ולדידן אסור אטו יבשלם יתן טעם ויהיה ד"ת. גם ס"ס דהולכין להקל י"ל כמ"ש הרשב"א בת"ה דהוה רוב ולפ"ז ה"ה איסור דרבנן ויש ס"ס להחמיר דאסור משא"כ להר"מ י"ל הטעם דספק א' הוה דרבנן ובשיש עוד ספק הוה ספק דרבנן לא מטעם רובא ולפ"ז ס"ס להחמיר בדרבנן לא אמרינן וכבר ראיתי במ"ל פ"ד מהל' בכורות ופ"ח מהל' שא"ה ה"ה ובתוס' עירובין ל"ו ספק טבל ואפי' טבל ספק יש כשיעור שיש מחלוקת בזה אי ס"ס להחמיר בדרבנן אמרינן או לאו. ועמ"ש עוד במחודשים:

סעיף סד

כז)

ואפילו. עש"ך וי"ל המ"ב סובר אפילו הרבה ספיקות לא מהני במקום חזקה וכ"כ הט"ז אות ט"ו וא"כ מביא ראייה מבתרייתא דיש ג' ספיקות דלא הוה מש"א שמא בתרייתא וא"צ להתהפך דהוה כב' גופים (והש"ך אין סובר כן) ועט"ז אות י' מה שהקשיתי דהא פסק ס"ס במקום חזקה לא מהני וי"ל דסובר ספק בשחיטה הוה ס"ס גמור שמא במפרקת או במיעוט בתרא או דלא כנגד הפגימה אלא דלא מהני לדידיה במקום חזקה אף אלף ספיקות והלכך כשנתערבה חד בתרי הקשה שפיר. והוא כמו שאומר דס"ס כרוב הוא ואף במקום חזקה מהני מ"ה אלא איסור דרבנן עליה דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ע' בכורות כ' ב' ד"ה חלב ובפ"י בקו"א בחידושיו לכתובות וא"כ הוה ספק שקול מדרבנן ותו יש ספק ע"י תערובת לר"ת דספק א' בגופו וב' ע"י תערובת מהני משא"כ לר"י אף בדרבנן לא מהני לדעת הט"ז אות י"ד כן יש ליישב קצת דברי הט"ז ועדיין צ"ע:

כח)
מ"מ. עש"ך ועפר"ח דין י"ו ומ"י בקו"ה אות מ"ה ומ"כ ח"ש פי"א קי"ד ב' כתבו דאף כמה ספיקות לא מהני כל שסותר החזקה וכ"כ המ"ב בפי' בסי' ל"ח דכמה ספיקות לא מהני (דלא כש"ך שנסתפק בכוונתו) ולענין דינא הש"ך והט"ז והמ"כ ומ"ב כולם סוברים דס"ס במקום חזקה לא מהני אלא דמחולקים לכולהו ג' ספיקות לא מהני וכ"כ המ"י ולש"ך ג' מהני ואף שכולהו סותרין החזקה מההיא דטריף תליסר חיותא והפר"ח מיקל בס"ס נגד חזקה:
אחקור בקצרה ס"ס פלוגתא דרבוותא או בעיא דלא איפשטא אי מהני במקום חזקה. ב' אי מ"ה לא מהני או מדרבנן. ג' אי יש חילוק בין כששני הספיקות סותרין החזקה או כשא' סותר. ד' ס"ס נגד הרוב מהו:
הנה פלוגתא דרבוותא או בעיא דלא איפשטא לא שייך לומר אוקמיה אחזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ול"מ פלוגתא דקיימא דרי גברא אפי' ספק איבעיא ומנא אמינא לה ממ"ש הכה"ג בסימן ח"י וכ"ה דספק נבילה משכחת בספיק' דדינא והוא מהגהות אלפסי (ס' דרך תמים) והפר"ח בסימן כ"ט אות א' ד"ה אך והתב"ש בסי' כ"מ דבספיקא דדינא לא שייך לומר הלכה כפלוני דחזקה מסייע ליה וזה פשוטי ותדע דאפילו ספק טריפות בעי' דלא איפשטא או פלוגתא באורייתא טריפה ולא אוקמינן אחזקה מחמת רובא וכ"ת דיצאה הבהמה מרוב הא בורכא דאנן ה"ק הא היה לה חזקה מקודם מחמת רובא ונוקמיה אחזקה (עס"י פ"א ונ') ואני תמה ממ"ש הפר"ח בסי' ק"י כאן כלל א' ובקיצור ס"ס דין י' דפלוגתא ובעיא מ"ה אוקמיה אחזקה וסותר למ"ש בכ"ט והכין הלכתא דפלוגתא או בעיא לא אוקמיה אחזקה וא"כ ס"ס בפלוגתא או בעיא הוה ס"ס ועמ"ש במחודשים. ויראה דמ"ה אפשר דהוה ס"ס דהוה כרוב ומדרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא והלכך באורייתא מחמירין ובדרבנן יש לצדד ולזה י"ל מ"ש הש"ך ג' ספיקות מהני דס"ס הוה ספק השקול מדרבנן וספק הג' הוה ספק דרבנן. ומיהו כ"ז כשב' ספיקות הם נגד חזקה אבל ספק בשחיטה המשל בזה שחט בסכין והולך כל הסכין ושחט רק רוב משוער דליכא אלא חדא ספיקא שמא במשהו לאחר הרוב ואח"כ נתערב כו' ולא נודע אין להתיר כלל בה"מ וסעודת מצוה דבהא אפשר כ"ע מודים דספק א' כמאן דליתא דמי דסותר חזקה ובשלמא כשיש ב' ספיקות נגד חזקה אמרינן רובא עדיף מחזקה משא"כ הכין וה"ה אם ב' הספיקות באורייתא וא' סותר החזקה מ"ה הוא ועדיין צ"ע ✍וס"ס נגד הרוב אם הרוב מדרבנן כההיא דפ"פ (עיין תוס' כתובות ט') ס"ס עדיף משא"כ אי הרוב מ"ה לא מהני ס"ס כמו שיתבאר בדין ל"ג. ומ"ש הכר"ו בבית

הספק דאי' מתוס' כתובות דס"ס אלים מרוב דרבנן וחזקה לא אלים אין ראיה דס"ס עם החזקה אלים מרוב דרבנן. ואל תשיבני מממון דאוקמי' אחזקה בפלוגתא דשאני להוציא ממון ועוד דקים ליה כו':

כט)

אך. עש"ך והכר"ו בבית הספק כתב דרוסה התיר ר"ת ספיקא ע"י תערובת והא שמא דרס בסימנים והוה ספק בשחיטה ולדידי מהא לא אירי' דאיכא נמי חזקה מבוררת בשעה שנולדה לא היתה דרוסה (עס"י ע"מ) ועוד חזקה מרובא ולא הוה ס"ס במקום חזקה ומ"מ הדין אמת דנקב בוושט במקום שחיטה הוה חזקה כמ"ש בדוכתי טובא ובשו"ת בס' ג"ו הארכתי ועתה אכתוב בקיצור המהרש"א ז"ל בכורות כ' ב' ד"ה חלב כתב בפירוש כן ואף שדבריו שם צ"ע (עמ"ש בסי' ל"ג) והפנים מאירות ח"א סימן א' והכר"ו בסימן ל"ג ובבית הספק. ועתה ראיתי בשו"ת הגאון מוהר"ר מרדכי זיסקינד רוטענבורג סימן ד' כ"כ בפי' אמנם בסימן ל"ד כתבנו שהב"ח א"א כך ושם נתבאר ✍וצ"ע:

ל)

ויצא. עש"ך ור"ל בדין ז' נתערבו החנויות ספק עם היתר ונמצא חתיכה שריא משא"כ הכא שספק א' סותר החזקה:

לא)

ואפילו. עש"ך דכל דלא הוה ס"ס דינו כספק איסור שנתערב כיון דיש כאן ודאי ספק איסור:

לב)

מיהו. עש"ך ספק פגימה שנאבד הסכין דאי לפנינו הוה חסרון חכמה ומיהו ס"ס שמא בבתרייתא כתב לעיל דאין מתהפך ויש לעיין אי בעינן כאן שנתערבו החתיכות מעיקרא או לאו ספק א' מדרבנן סמוך מיעוטא כו' ומיהו אי לאו ס"ס משום דרבנן יש חשש איסור תורה כגבינות עובדי כוכבים ומשמע לכאורה מכאן דס"ס שאין מתהפך מ"ה אסור וצ"ע:

לג)

לעיל. עש"ך וראיה מפ"פ דהקשו התוס' ממ"ע ותירצו לא שכיח וכן ספק דרבנן לא אמרינן בשכיח לאיסור ואף ספק א' אין שקול לא הוה ס"ס אמנם אי רוב מדרבנן הוה ס"ס ויש לעיין אי ב' ספיקות סותרין הרוב דהוה מדרבנן מהו ויש לראות בדרוסה דכתבו התוס' פד"א ל"א חולין מ"ג דשכיח אפ"ה אי לאו ספק א' בגופו וב' ע"י תערובת היינו מתירין וצ"ע וי"ל:

סעיף סה
לד)
ונשבר. עש"ך ועמ"י בקו"ה אות מ"ד דהמ"ב סובר חסרון חכמה הוה ס"ס ויש להחמיר. וכתב הפר"ח בקיצור ס"ס אות מ"ד מ"ה יע"ש ויש כמה חילוקים אזכיר קצתם. ספק כחל וקדירה דלא ידעינן כמה בלע או כמה נפיק לכ"ע לא הוה ס"ס או ספק דרבנן להקל דכ"א יבוא לשער לפי אומד דעתו. ספק שחכם א' אינו יודע לשער או ספק הוראה זה לא מיקרי ספק להלכה. ספק שעכשו אין חכם שיוכל לברר כמו נשבר הגף בה"מ יש להתיר:

סעיף סו
לה)
אעפ"י. עש"ך ומיהו בדיקה שע"י טורח כי הכא הר"ב מיקל אבל שאלה בעלמא צריך כמו ברישׁ פסחים לישיילי' וסי' א' רוב מצויין כו' ועי' בתורת השלמים הל' נדה סי' קפ"ח אות א' דחזקה עם ס"ס א"צ שאלה ומיהו שם י"ל דרכה לטבול וצ"ע. ועל מ"ש הש"ך ראיה מזבחים המ"י בקו"ה אות מ"ה תמה עליו דנפילה ודאית טריפה ודאי הוה כל שלא נבדקה ואף לר"ת לא הוה ס"ס עכ"ל ולי העני אין מכאן חרדה די"ל כמ"ש בשו"ת דבר שמואל ז"ל סימן ע' דנפולה הל"מ היינו אם נתרסק וכל שהריסוק לא מחמת הנפילה כשירה (עמ"ש בנ"ח) והביא כמה ראיות דנפולה קודם בדיקה ספק ולא וודאי וברוקח הל' טריפות ספק נפלה על מתניה כשירה מס"ס הרי דברי הש"ך ברור מללו ועיין בר"מ ז"ל פי"א משחיטה ה"א:
לו)
ויען. עש"ך ומה שהביא מהא דחומר ב' וולדות יבואר במחודשים מחודש א' דיש לתרץ זה יעוין שם:
והמחודשים מפר"ח ותורת השלמים ומה שהוספתי משלי וארשום תבנית כזה ✍אצל מחודשים שלי:
א)
כבר כתבנו בס' גינת וורדים כלל כ' מ"ש התוס' בב"ק י"א א' ד"ה דקא שס"ס שסותר א' חבירו לא הוה ס"ס וצידדנו אי בעינן שיהיו ב' הספיקות סותרין לגמרי או אף שא' לבד סותר. ואמנם בתוספות נדה כ"ז א' ד"ה חומר וכ"ט א' ד"ה תשב מוכח אף שאין ב' ספיקות סותרין לגמרי דהתם מיירי בהפילה וא"י אם וולד או לא תשב לנדה ולזכר ולנקיבה אף דבח' ס"ס שמא אין וולד ושמא זכר דאם תראה בל"ד ומ"א אנו אומרים שמא אין וולד והוה בל"ד נדה ובמ"א זבה ותהיה שומרת יום כנגד יום ובמ"ב טהורה

ושמא נקיבה והם ימי טוהר הרי דספק א' שמא אין וולד אין סותר בח' ובמ"א אפ"ה כיון דספק הב' סותר דבח' שמא זכר ובמ"א שמא נקיבה תרתי דסתרן לא עבדינן ויש לדחות דהתם ע"כ מתחלה צריך לדון שמא אין וולד דכשאתה מתחיל בהיפוך שמא זכר ואת"ל כו' ליכא ס"ס וא"כ עיקר ההיתר שמא זכר ובמ"א שמא נקיבה (וכה"ג א"צ להתהפך דמתחלה צריך לידע אם היה כלל וולד) משא"כ היכא שספק א' אין סותר כההיא דב' בתים ובא עכבר ושקיל ולא ידעינן אי להאי עייל ואין הככר גדול או ספק חמץ ומצה מתירין שניהם מס"ס ואנו מסיימין בספק שמא מצה או שמא אכלתה ומ"מ אין נראה לחלק בכך ובא"ח סימן תל"ז ותל"ח יבואר בעזה"י. וראיתי להמ"י בקו"ה מחודש י"א וי"ב הקשה משני תערובת ולזה יש לנו לומר בדרבנן א"צ שלא יהיו סותרין אהדדי. ואמנם מ"ש מהרא"י בכתביו סי' ק"ל עיין לקמן שי"ו צ"ע דב' זכרים כ"א סותר חבירו ועיין בט"ז שם. וכבר דברנו מזה לעיל יע"ש:

עיין מהר"י טראני חלק שני חי"ד סי' ב' הביא הא דס"פ על אלו מומין דף מ"ב ב' אשת טומטום חולצין ולא מייבמין דאף דספק ספיקא שמא נקיבה ושמא אין סריס חמה דאם כן תתיר לשוק שמא נקיבה ושמא סריס חמה וגזרו מדרבנן שמא תנשא תחלה לשוק ותתאלמן ותנשא ליבם וזה סתרי אהדדי יע"ש. העולה מדבריו כל שספק הא' לחוד סותר אסור כהאי גוונא והלכך מ"ה אסורה להנשא לשוק ואח"כ ליבם דליכא אלא חדא ספיקא שמא נקיבה דאי זכר עשתה וודאי איסור או לשוק או ליבם וכיון שכן ספק א' בשל תורה להחמיר מש"ה גזרו מדרבנן אף ליבם לחוד ולשוק לחוד אטו תנשא תחלה ואח"כ ליבם זהו העולה מדבריו להמעיין שם ולדעת הר"מ כל ספיקא מן התורה שריא ומדרבנן אסור א"כ אם תנשא לשוק וליבם מ"ה שריא דשמא נקיבה ומדרבנן עושה איסור והוה גזירה לגזירה וי"ל עיין אה"ע סימן קע"ב ✍:

ב)

כבר נתבאר ס"ס במקום חזקה אסור לקצת פוסקים ויראה מדרבנן וקצת מתירין ואמנם ס"ס וב' חזקות איכא לעיונא דאפשר רובא וחזקה רובא עדיף בחד חזקה לא בתרי חזקה. וראיתי להפני יהושע בקו"א ככתובות ט"ו כתב בפשיטות דב' חזקות נגד ס"ס אפשר דמודה הרשב"א דהוה כודאי איסור תורה יע"ש. ובס' גינת וורדים כלל ל"ז כתבנו דצ"ע אי רובא וב' חזקות איזה מהן עדיף יע"ש והנה ממ"ש התוס' חולין י"א בפרה יליף דזיל בתר רובא אף דאיכא ב' חזקות דטמא וחזקת שאין זבוח ודלמא במקום נקב קשחיט דרב אשי אמר אתיא משחיטה עצמה וקשיא בפרה אלא דב' חזקות נמי אין כלום נגד הרוב וזה יש לדחות דכפרה גופא ליכא ב' חזקות ועיין תוס' חולין ט' בהא דמ"ה לא בדק

בסימנים סומכין ארוב אין ראיה דחדא חזקה היא והדבר צריך תלמוד ואף בס"ס שלכל ספק יש נגדו חזקה צ"ע לדעת המתירין וצ"ע ✍:

ג)

כתב בתורת השלמים (הוא בעל מנחת יעקב וח"י וש"י) מחודש א"כ דספיקא דפלוגתא עדיף מספיקא דמעשה והוה ס"ס והשיג אש"ך בסימן ס"ו אות יו"ד. ואם שיש ליישב דל"ק ממ"ש הש"ך כסי' כ"ג אות ח"י ובסי' פ"ד אות ח"י מ"מ רוב הפוסקים סוברים כן דס"ס דפלוגתא הוה ס"ס אפילו ב' פלוגתא דרבוותא כל שא' מתיר יותר מחבירו הוה ס"ס וכך כתב השבות יעקב ח"ב סימן קפ"ז וכ"כ הב"ש בא"ה סימן נ"ב אות י"ב למ"ד מוציאין ממון מס"ס דה"ה פלוגתא דרבוותא. וכתב תורת השלמים מחודש ז' דדווקא ששווין בחכמה ובמנין הא לא"ה לא הוה ספק ועי' כה"ג בסי' ק"ה בהגהות ב"י אות ס"ב ושם נאמר דכל מקום שפסק הר"ב בהיפוך ממ"ש המחבר אין לעשות ס"ס שמא הלכה כהמחבר דכבר קבלנו עלינו לפסוק כהר"ב ומיהו המורה צריך ליזהר בספק פלוגתא כי הרדב"ז הביאו הבל"י כתב דאין לעשות ספק פלוגתא דא"כ אין לך דין שאין בו ספק יע"ש ומ"מ אם שניהם שוין הוה ספק גם במקום שהר"ב בהג"ה כתב והמנהג להחמיר או לשון דמשתמע דחומרא בעלמא הוא ולדינא סובר דעיקר להקל אף דקבלנו עלינו החומרא מ"מ ספיקא הוה וכשיצטרף אליו עוד ספק הוה ס"ס וכן כשמקילין בה"מ בלא ה"מ יש להקל ביש עוד ספק:

ד)

עוד כתב בתורת השלמים מחודש ט' שיש מחלוקת בתיקו באיסור דרבנן אי לחומרא או לקולא. ובהגמי"י פ"ב מחמץ ומצה כתב תיקו בדרבנן לחומרא ואנו קי"ל לקולא עב"י א"ח ק"ג וכ"פ בש"ע דלכרמלית אפי' כוונה להוציא אגוז לבנה פורפת ובסי' תל"ז בבעיא דמשכיר אינו בעיר מבטלו דהוה דרבנן ואף שהתם י"ל דר"נ פשיט לה מ"מ מבואר שם וכמה מקומות דתיקו דרבנן להקל וכ"כ ביבין שמועה כלל רפ"ה ועי' תב"ש סימן כ"ג אות ט' דאנן קיי"ל שהייה במיעוט בתרא להחמיר עמ"ש בסי' כ"ג. ומ"מ לענין ס"ס בבעיא דלא איפשטא יראה דהוה ס"ס כדמוכח בסי' נ"ט בגלודה עב"י ואף הש"ך דהביא דעת האוסרין יש טעמים אחרים אמנם הפר"ח בסי' כ"ט ולמ"ד ונ"ט וכאן בקו"ה דין י"א העלה דבעיא דלא איפשטא לא הוה ס"ס ולהלכה יש לצדד להקל והפ"ת בסי' למ"ד והתב"ש שם כתבו עליו. ומהא דתחת מטלית דאסור אף דהוה ס"ס עיין פ"ת ועיין לח"מ ה"ש עמד בזה והתב"ש תי' דלא הוה מתהפך ואפשר דהוה מש"א ועמ"ש בסי' כ"ט ולמ"ד. וגדולה מזה נראה דבעיא דלא איפשטא ופלוגתא דרבוותא אף במקום חזקה יש

להקל היכא דאיכא ס"ס דלא שייך אוקמי' אחזקה כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין ולא נפשוט האבעיא וכבר כתבנו לעיל מזה:

ה)

הלמ"מ הביא בתורת השלמים מחודש ט"ו מחלוקת אי ספיקו לחומרא או לקולא ולהלכה נראה דהוה לחומרא:

והוי יודע שאף דבר הנלמד מי"ג מדות דינו דין תורה ממש ואף שהר"מ ז"ל קורא אותו ד"ס היינו שסופרים פירשוהו ולולי קבלת' לא היינו יודעים זה ומ"מ דין תורה יש להם עיין בר"מ פ"א מה"א ואפילו דבר הלמד בק"ו נהי שאין עונשין ומזהירין מ"מ איסור תורה יש בזה וספיקו לחומרא ✍. ועיין בטור לקמן סי' רצ"ד ובט"ז ובש"ך:

ו)

ספק דרבנן לקולא אף שיש לברורי ע"י טורח אבל היכא דיש לברר בקל לחומרא ועיין תורת השלמים ולמעלה כתבנו דאי איכא ס"ס להחמיר בדרבנן אסור ועיין משנה למלך פ"ח מהלכות שא"ה יע"ש:

ז)

אין לעשות ס"ס בידים או ספק דרבנן דהוה כמבטל איסור ועיין סי' נ"ז דספק דרוסה יש עוד צדדים הא לא"ה לא יע"ש:

יתר דיני ס"ס הלא מבוארים לעיל תן לחכם ויחכם עוד:

סימן קיא

סעיף א

מאיסור דרבנן. דספק דרבנן קיי"ל לקולא ש"ך משמע דשאני אומר רק מספק דרבנן לקולא ולפ"ז דשיל"מ לא אמרינן ספיקו לקולא ותרומה לא הוה דשיל"מ אף ביד ישראל דאין מצוה לאתשולי ומש"ה עולה בק"א עס"י של"א. ועמ"ש באות ג':

סעיף ב

כגון. עש"ך קשיא לי דגבינות עובדי כוכבים א"א ספיקו להקל הואיל ואסרו מחשש איסור תורה עס"י ק"י בש"ך בקיצור ס"ס דין ח"י וברשב"א כ' איסור תורה ושיעור דרבנן אוסר ואולי שאני אומר קיל טפי וצ"ע בדשיל"מ ✍:

סעיף ג

ואפילו. עש"ך ובכר"ו אות ב' כתב דחמץ וכדומה דשיל"מ צריך רביה יע"ש ולא הבינותי דבדשיל"מ מה מהני רבי' ועמ"ש באות א' ובאות ב' הקשה כר"ו מסימן ק"י דתערובות הב' אסור והא הוה כב' חתיכות וקדירה א' דאמרינן שאני אומר עכ"ל הנה למ"ש בק"י קבוע דרבנן הוה כחד בחד כגופו של איסור וכמ"ש הש"ך באות ד' דבקדירה א' וב"ח

בעינן שיהיו החתיכות ניכרות ואמנם הפר"ח באות ג' ובסי' ק"י כלל מ"ו תמה על הש"ך במ"ש כאן אות ד' דממשנה דתרומות ספ"ז (עמ"ש באות ד') צריך לחלק בדבר חשוב החמירו להמחבר לעיל בעינן ג' תערובות דוקא ולדידן בב' תערובת א' א' ועמ"ש בסי' ק"י. ומ"ש הכר"ו דיש הוכחה להנ"י באיסורי משהו לא אמרינן שאני אומר ומש"ה חר"ל כו' לא ידענא דהא הנ"י מודה בחהר"ל כמ"ש שם והש"ך באות ה' הביאו דווקא איסורי משהו דאין בטילין בכ"ש ועוד דברבים אפילו אסורי משהו תולין כמ"ש הג"י וקשיא הך דסימן ק"י דאיכא רביה אלא כדאמרן בד"ח החמירו בתערובת:

ודע אם היו ב' קדירות מליאות חלב א' היתר וא' איסור ונפל בשר בצונן לא' מהן. ושהה מעל"ע וסלקוהו ואינו ידוע באיזה היה מותר דכבוש מדרבנן שאני אומר מ"מ אסור להרתיח החלב אחר כך ולאכול צונן הוא דמישתרי דאם לא כן הוה איסור תורה ולא אמרינן שאני אומר ומה בכך דהוה תחלה דרבנן ✍:

סעיף ד

וכן. ועש"ך וכוונתו דב' קדירות נהי שכ"א הוה כגופו של איסור מכל מקום לית כאן כ"א חתיכה א' של איסור והוה כבבא ג' איסור וב' קדירות מה שאין כן בבא ב' קדירה א' דניכרין. והפר"ח כאן אות ג' ובסימן ק"י כלל ט"ו השיגו ממשנה פ"ז דתרומות משנה ה"ו ועמ"ש בק"י:

ודע דלפ"ז יש ליישב מ"ש הטור ב' קדירות היתר וב"ח אסור ואין חילוק בין אדם לב' בני אדם הביאו הש"ך אות י"ט י"ל דבאיסור דרבנן קאי ונתערבו החתיכות דצריך כ"א להזכיר בשאלה גם חבירו דאי יאמר ב"ח היתר ואיסור נתערבו ונפל א' לקדירה שלו הרי אסור כמ"ש הש"ך כאן וצריך להזכיר חבירו דב' קדירות היו (ואין חילוק בין שתיהן היתר) וא"כ הוה בב"א כיון דצריך להזכיר שתיהן. ומיהו חתיכה א' איסור וב' קדירות היתר ב' ב"א י"ל בזא"ז דא"צ להזכיר חבירו בשאלה דיאמר חתיכת איסור יש ספק אי נפלה לקדירות היתר או לאו משא"כ ב"ח שנתערבו ועיין כר"ו אות ח' לא כ"כ והנלע"ד כתבתי ומיהו הרשב"א בתה"א אף חתיכה א' איסור אוסר בב' ב"א דמייתי ראי' מריש ביצה דרסה ע"פ העיגול אבל הטור י"ל כמ"ש ועש"ך אות י"ט:

סעיף ה

ואין. עש"ך ציין על בבא הג' ומ"ש אפילו אין חד בחד ר"ל דאיסור גדול מהיתר ומ"מ בעינן שיהיו ניכרות בקדירה א' וב"ח אבל ב"ק וב"ח אף דנתערבו שרי:

כתב הפר"ח אות ד' ב"ח ונפל א' לקדירה א' ונאכל נפלה ב' לקדירה ב' היתר של אדם א' שרי ואייתו מפ"ז דתרומות משנה ה"ו וב"ח א' איסור וא' היתר וא"י איזו ונפלה לקדירה אין מדמעת אלא כקטנה שבהן בדרבנן (זה לשיטתיה שהשיג אהש"ך באות ד')

והנה יש ראי' לזה דל"ת הואיל והותר הותר ולא שרי אלא דווקא בשנאכל הא' ממשנה ג' פ"ה דטהרות ופסקה הר"מ ז"ל פי"ט משא"ה ה"א ב' שבילין הלך בא' ועשה טהרות ונאכלו וחזר והלך בב' ועשה טהרות טהורים שתיהן הראשונים קיימים שתיהן תלויות וה"נ דכוותיה ועיין מ"ל שם ד"ה עוד ראיתי ✍:

סעיף ו

בד"א. עש"ך והמעיין בדבריו דהשיג אבבא שניה אבל בבא א' וג' מודה דבעינן מחצה דבקצר מ"ב א' כתב בבא א' וג' וכתב בד"א כשאין האיסור רבה ואח"כ הפסיק וכתב בבא ב' וכ"ד הפר"ח אות ד' וכ"ש שכ' הרשב"א בתה"א קי"ג א' בבא ג' מא' אבל בבא ב' קיל לדעתם מהכל ועמ"ש בט"ז אות ו' והש"ך פירש דהרשב"א מקשה מתוספתא דב' מדוכות וקדירה א' אף באיסור רבה שרי (ע"ש בקצר הביא הרשב"א דין גבינת עובדי כוכבים וכמ"ש הש"ך אות ב') ובתה"א הקשה אמאי לא הביא בהערל מתני' דתדומות אלמא בהא נמי לר"י מחצה בעינן ולר"ל רבי' וע"ש בתוס':

סעיף ז

אבל. עש"ך ועמ"ש בט"ז:

כתב הפר"ח אות ה' ב"ה איסור והיתר ונפל א' לאיסור תולין דאיסור נפל עכ"ל ולדעת הש"ך באות ד' איכא לקיומיה בהיו ניכרין מקודם ועכשיו א"א להבחין ומ"מ הפ"ת אות ג' חולק ואוסר. והיינו בנתערבו מקודם יראה דכן הוא דהשתא בס"ו נפל וא"י ואח"כ נפל איסור דלא מוציאין מחזקה כ"ש כאן ומיהו בניכרין ואח"כ א"א לבחון הנשארת צ"ע ✍:

סעיף ח

עד שיהא. כו' היינו מין במינו ש"ך ועמ"ש בצ"ח איזו נקרא מינו יע"ש:

סעיף ט

היו. עש"ך דאין לומר דאף שניהם מין א' אפ"ה אין מצטרפין דהא פשיטא דא' איסור הוא ואין עתיד להתערב:

סעיף י

ב' הקדירות. עש"ך אזיל לשיטתיה באות ז' דבבא שניה קיל מכולן לז"א דה"ה בבא ב' אין הולכין בספיקו לקולא בר"ת וכ"ש בבא א' משא"כ אי נאמר בבא ג' קיל מכולן כמ"ש בט"ז אות א' י"ל המחבר נקיט רבותא משום סיפא דבאיסור תורה אפילו בבא ב' אין תולין להקל וכ"ש בבא ב' וא':

סעיף יא

אסורות. עש"ך ועיינתי באו"ה שם וכתב דאם יש ב' חתיכות ויש בשתיהן ס' אנו אומרים על הקטנה נפל ואפשר דביש ס' בשתיהן מדינא שרי אלא מחומרא עכ"פ מתירין הגדולה אבל באין בשתיהן ס' אסור לאו"ה ג"כ וע"ש כלל כ"ו:

נסתפקתי ב' קדירות א' היתר וא' אסור באכילה ונפל איסור לאחד מהם ואם אתה תולה באיסור אתה אוסרו בהנאה מהו המשל בזה ב"ק א' בשר נבילה וא' בשר עוף ונפל חלב לא' מהן דאי תולה באיסור אתה אוסרו בהנאה כמבואר בפ"ז. והלשון שכתב הרשב"א כל שאתה תולה באיסור אין אתה אוסרו יותר ממה שהיה כבר משמע הא אתה אוסרו יותר בהנאה לא א"ד ל"ש ומההיא דסי' ק"ץ סעיף מ"ב השאילתו לסופרת ז' נקיים דתולה בה אף שמקלקלה שסותרת מנינה אפ"ה תולה בה אין ראי' דלע"ע טמאה היא משא"כ איסור הנאה איסור חדש הוא:

עוד יש להסתפק ב"ק היתר ואיסור דרבנן נפל לא' מהם ובא' מהם יהיה של תורה מהו המשל בזה בשר בהמה ובשר עוף ונפל חלב לא' מהם מהו אי אמרינן ב"ק היתר ואיסור דרבנן לא' מהם שתיהן אסורות אלא אם יהיה בשתיהן איסור דרבנן אמרינן מה חזית דאסרת להא כו' משא"כ בא' יהיה איסור תורה א"כ אותה קדירה בהכרח יהיה אסור מספיקא דאורייתא לחומרא מ"ה כרשב"א וא"כ תו תולין להתיר הקדירה שניה בדרבנן א"ד כל שאתה מוציא א' מחזקה אין תולין וכעת הדבר צריך תלמוד ✍:

סעיף יב

אבל. עש"ך ולאפוקי מדעת הב"ח שסובר דמסעיף ה' ו' ז' אף באיסור תורה אומר שנפלה למקום שיש ס' ועמ"ש באות י"ד:

סעיף יג

שתיהן. עש"ך ועיין אות ח"י ב' תבשילין אין מצטרפין ועיין מ"ש שם:

סעיף יד

אני. עש"ך. המעיין בב"ח יראה דמסעיף ה' ו' ז' מיירי באיסור תורה ועש"ך אות י"ט הביא דברי הב"ח בס"ז מיירי באיסור תורה אלא שהש"ך השיג על הב"ח בס"ה וס"ו אבל בס"ז לא השיג עליו מש"ה לא הזכיר כאן כ"א ס"ה וס"ו (וט"ס בס"ד וצ"ל ס"ה דתמה עליו מה"ת להקל באיסור תורה בס"ה לומר למקום שיש ס' נפל) ועיין מ"ש באות י"ו:

סעיף טו

שתיהן. עש"ך הסעם כ' הב"י והפרישה והלבוש דמאחר שהוחזקו שתיהן באיסור אין להוציא מחזקה אח"כ. ויש לעיין ב' קדירות בע"פ קודם זמן איסורו ונפל נוקשה וא"י להיכן למ"ד נוקשה דרבנן ואחר כך נפל חמץ גמור וכדומה וידוע להיכן נפל דהשתא

לאחר זמן איסורו תולין דמה חזית לא שייך הכא והוחזק לא שייך דקודם זמנו עדיין כולו היתר וכן בלא נודע נפילה הראשונה עד לאחר נפילה שניה צ"ע ✍: הפר"ח באות י"ג העתיק ירושלמי דפ"ד דתרומות ויש בו כמה דברים מחודשים אמרתי להעתיקו ומה שנ"ל העני אכתוב:

זה לשון הירושלמי בקוצר ב' קופות חולין נ' ונ' ונפלה סאה תרומה לא' מהן ואח"כ נפלה סאה וא"י תולין במקולקל (זהו הדין שהעתיק המחבר כאן ברישא) ריבה על הידוע שוגג מעלה ומתיר והשנייה חזרה להוכיחה נמצא ב' סאין עולות ממאה ונ' (ופי' הפר"ח ריבה נ' הרי עולה הידועה בק' ומעלה סאה משום גזל השבט והשתא שניה צריך הוכחה ר"ל בירור כיון דהשתא שניהן של היתר מחמת סאה הידועה ושתיהן מעוררות לבטל זא"ז כמו בס"ז). ובהא קשיא לי חדא דאיך עולה ב' סאין מק"נ והא חוזר וניעור וראיתי להפ"ת אות ה' עמד בזה ואם נאמר דידע מקודם בנפילת הידועה וידיעה מתיר כמ"ש בפ"ה דתרומות מז"ח או נאמר דידועה בטיל ליה וספק שמא לאחרת נפלה הוה כידועה בתר ידיעה אכתי תקשי אמאי שניה צריך להוכחה ושניהם מעוררות כבס"ז ואמאי לא תולין הספק באותו שריבה שוגג כבס"ה בזו ששים כו' והפ"ת כתב דלמפרע לא אמרינן שאני אומר כמו נפל תחלה הספק ואחר כך הידועה ולא הבינותי דהתם הוחזקו באיסור ואין מוציאין מחזקה משא"כ כאן אדרבה תחלה הקופה ב' היתה היתר שתולין הקלקלה במקולקל ועכשיו שריבה אומר לק' נפלה הספק כיון שקמא קמא בטיל:

תו גרסינן בירושלמי נפלה וא"י לאיזו ואח"כ נפלה וידוע הוא א"א למקום שנפלה שניה כו' (הוא סיפא שהביא המחבר כאן בס"ו) ריבה על א' מהם מעלה ומתיר והב' אסורה עד שירבה שוגג. ופירש הפר"ח דבאדם א' ותחלה הותרו שתיהן (כבס"ז) וכשנפלה סאה הידועה שתיהן אסורות נ' א' משום סאה הידועה ונ' שני' דמשום א"י דליכא צירוף שאין עתיד להתערב דנ' א' אסור משום הידוע וקשיא לי' א' כיון שהותרו תחלה דרואין כמעורבין אף שאח"כ נאסרה הא' מחמת ידועה אין אחרת נאסרת ואם נאמר כמ"ש או"ה הביאו הר"ב בס"ז דלאחר שיערבנו שרי:

והנה בסיפא דהך בבא דריבה שוגג שניה אסורה פירש הפר"ח דריבה על הידועה ק"נ דמותרת ושניה אסורה וקשיא אמאי לא תולין לר' נפלה ולזה י"ל כיון שהוחזק באיסור קודם שריבה א"א כו' דכאו"ה סובר דכ"ז שלא עירב אסור. ופירש עוד ריבה נ' על נ' שא"י יע"ש. ולי היה נראה לפרש רישא דירושלמי בקופות של ב' ב"א או אדם א' שאין עתיד להתערב (עש"ך אות י"ח) תולין קלקלה במקולקל ריבה שניה חזרה להוכיחה ואסורה אלא דקשיא אמאי אסורה ועפ"ת שם. ומיהו בבא תנינא י"ל בב' ב"א בב"א או באדם

אחד ואין עתיד להתערב א"א למפרע כיון שהוחזק איסור דריבה היינו ק"נ ויתר דברי הפר"ח לדינא עיין עליו ואין להאריך. וראוי שתדע שכל מ"ש הפר"ח הוא לשיטתיה בצ"ט דאין חוזר וניעור יע"ש:

סעיף טז

שתיהן. עש"ך הנה נראה מדבריו דבאיסור תורה נמי שתיהן מצטרפות ובא' ס' וא' נ' אין מצטרפין באיסור תורה וזה כדעת הב"ח כמ"ש באות י"ט דלא כט"ז אות ז' וצ"ע דבסימן ק"ח אות למ"ד וצ"ב אות ח' כתב בפשיטות דבאינו מינו אין מצטרפין יע"ש ואולי דווקא בא"מ דאיכא לברורי ע"י קפילא. משא"כ במינו וליכא רוב ובאחד ס' ובאחד מחצה דשאני אומר ליכא דהוה ד"ת ושניהן אין נכנסין בספק דבאחד יש ס' אין מצטרפין ובפר"ח כתב באות ט"ו דאין נ"מ דבאיסור תורה אין מצטרפין וצ"ע:

סעיף יז

מצטרפות. עש"ך וביבש לא שייך לאפלוגי באדם א' וב' ב"א כלל עיין מ"ש בסי' ק"ט באורך דכל שיש ספק ויש רוב שרי ולא בעינן סמוכין כלל יע"ש:

סעיף יח

עתיד. עש"ך ב' מינים אף שעירבם יחד בשוגג לדידן חנ"נ ואסור. ודע שיש נ"מ בין שאני אומר למקום שיש ס' נפל ובין מצטרף המשל בזה בא' ס' ובא' ל' ונפל זית וא"י אמרינן לס' נפל בבירור דצירוף ליכא דאין שניהם נכנסין בגדר הספק. ואח"כ חצי זית מאיסור הא' לס' הרי חוזר וניעור כמ"ש בסי' צ"ט ס"ו משא"כ אם היינו אומרים ע"י צירוף יש בצ' זיתים להעלות זית וחצי כו' ובנ' ונ' תחלה זית וא"י ואח"כ חצי זית וידוע שתיהם מותרים דמתחלה ע"י צירוף ועכשיו יש בנ' לבטל חצי זית:

עוד אבאר לך ב' קדירות א' איסור ואחד נ"ט היתר ונפל זית איסור דרבנן תולין באיסור ואח"כ נפל זית איסור מין אחר להיתר דאם אנו אומרים עכשיו דזית איסור א' לאיסור נפל נאסר עכשיו ההיתר מזית ב' ואם נאמר דזית א' להיתר ועכשיו ג"כ הרי איסורין מבטלין זא"ו כמבואר בצ"ח וצ"ט והיינו בלא הספיקו אח"כ לבודקו עד שנשפך יראה דב' קולות לא מקילין כיון שמתחלה אתה דן דבאיסור נפל שוב א"א רשאי לתלות שבהיתר נפל ✍וצ"ע:

סעיף יט

של. עש"ך הסכים להלכה דב' ב"א שרי בזא"ז באיסור דרבנן דומיא דב' שבילין ובילפינן איסור מטומאה לענין זה:

סעיף כ

ולצורך. עש"ך דווקא בה"מ ומיהו בא"מ משמע בק"ה וצ"ב להחמיר ועמ"ש באות י"ו:

כתב הר"ש בפ"ז מתרומות מ"ה ב' קופות א' חולין וא' תרומה ונפלה סאה תרומה וא"י אני אומר לתרומה הביא ירושלמי טבל ומעשר א' ומ"ב אין תולין ומה"מ דנהי דטבל אסור מ"מ יש תקנה בהרמה ואלו נדמע אין תקנה בהפרשה. ומזה נפשט ספיקא דידי באם איסור הנאה דהוה איסור חדש דל"ד לק"ק סמ"ב השאילתו לסופרת ז' נקיים יע"ש: **כתב** המ"ל בהל' שא"ה פי"ט הלכה ב' באו לישאל בב"א ועליו ועל חבירו אף ששאל א' על עצמו ועל חבירו שלא בידיעת חבירו וכן כ"ז ששניהן לפני המורה אף לאחר כ"ד כל שלא טהרוהו לא' הוה ב"א ע"ש שהאריך ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר זה וכאן אין להאריך:

סימן קיב

סעיף א

פת. עש"ך עיין ב"י לדעת הטור והר"ן עיסה שלש וערך עובד כוכבים לא מהני ג' מלאכות המוזכרים בס"ט ובעיסה של ישראל הוא דמהני ג' מלאכות אבל דעת המחבר כהר"מ בין בזה ובין בזה מהני ג' מלאכות ומ"מ יש הבדל בפת ישראל ואפאו עובד כוכבים אסור בכ"מ עמ"ש בט"ז אות ז':

סעיף ב

עובדי. עש"ך. ואף כותי שאין עובד עבודת כוכבים פתו אסור וכ"כ הפר"ת אות ג' ופשוט הוא. כתב הפר"ח אות ג' דפת כותים כפת של עובד כוכבים ובמקום שהתירו של עובדי כוכבים ה"ה של כותים. ופת קראים אסור דמחללין שבת הוה כעובד כוכבים יע"ש:

סעיף ג

משום. עש"ך ולהר"מ ז"ל דסתם כלי עובדי כוכבים ב"י גזרו ברואה ישראל שעשאו העובד כוכבים בהכשר או סתם אומן כלים מיוחדים יש לו:

סעיף ד

ואפילו. עש"ך וה"ה פת שרים עכנה"ג:

סעיף ה

וגם. עש"ך ועמ"ש בט"ז דבמקום שעולה עש"מ גרע מפת חמ"ד שאסור משום שלקות בכ"מ:

סעיף ו

יש. עש"ך ועיין לקמן להר"ב בהג"ה אף שלקות מהני חיתוי וקיסם וכן הלכה:

סעיף ז

ז העובד כוכבים. עש"ך וכ"כ הט"ז אות ז' ומיהו לחם הנאפה בחמה כמו לכותח אין בו לא משום בשולי עובד כוכבי ולא פת של עובד כוכבי' ועמ"ש באות כ"ב ומ"מ לענין ג' מלאכות מקילין אף להמחבר בפת ש"י ואפה עובד כוכבים ולא בשלקות לדידיה בקי"ג:

סעיף ח

וי"א. עש"ך ובס"ח פסק הר"ב דבמקום שאין מצוי מותר אפי' של ב"ה וא"צ להמתין ד' מילין וי' ימי תשובה נזהרין עא"ח תר"ג ובהשלכת קיסם די:

סעיף ט

דאפי'. עש"ך וט"ס תר"ב וצ"ל תר"ג וכבר כתבנו באות הקדום:

סעיף י

אבל. עש"ך ולשון הר"מ אין מי שמורה כו' אבל לדידן תקנת הפת לא פשטה בכ"מ ואפילו של ב"ה מותר:

סעיף יא

וכן. עש"ך. כתב הפר"ח אות י"א ב"ה שעושה פת ליתן במתנה לחבירו כל שאין עושה לעצמו הוה כפלטר וכן משרתי המושל שאופים בשבילם וצ"ע אי יש להקל בזה: הביא ע"ש אם המושל נותן פתו לישראל לאכול מצי לאשתמוטי ולומר שמתענה ומ"מ נ"ל אא"א לאשתמוטי ויגיע לו נזק הדין עם הריק"ש דהוה כפת דחוקה דשרי אף לנזהר:

סעיף יב

שאם. עש"ך והפר"ח אות י"ב התיר וכ"כ בל"י אות ה' והפ"ת אות ה' החמיר דמזמינו אצלו גרע טפי:

סעיף יג

ליקח. עש"ך והגיה לקח אמנם בד"א הגיה ליקח והיינו מכאן ואילך וכמ"ש בנו בנה"כ ולק"מ וכ"כ הפר"ח אות י"ג. ומ"ש הפר"ח מצא פת אזלינן בתר רובא ובמחצה יש להחמיר לא ידענא אמאי לא אמרינן ספק דרבנן לקולא:

סעיף יד

אסורה. עש"ך ולא ידענא מאי בא ללמדנו:

סעיף טו

טו אפילו. עש"ך ואף דהוה ב' מיעוטי א' שמא היה דם ב' שמא מנבילות וטריפות אפ"ה לא חיישינן ובספר שושנת העמקים אבאר זה ועיין ברכות בהא דמיעוטי לגמרי ובספר א"ר בא"ח וכאן אין להאריך:

סעיף טז

אבל. עש"ך ומיהו השלכת קיסם מהני לדידן עס"י קי"ג ס"י:

סעיף יז

יז וש. ועמ"ש בקי"ג סי"ד לענין מרקחת של עובד כוכבים ועס"י צ"ו:

סעיף יח
שקורין. עש"ך ובפ"ח מבואר דוקא בלילתן עבה אבל רכה החמיר הר"ש בר צמח מטעם שלקות וע"ש דאדם חשוב ראוי להחמיר על עצמו ואולי מ"ס יש כאן וצ"ל דוקא בלילתן עבה:

סעיף יט
ואם. עש"ך וכל ניפוח מקרב אפיה והבישול:

סעיף כ
וי"א. עש"ך דספק דרבנן לקולא וכ"ש פת דהקילו בו כמה קולות:

סעיף כא
מי. עש"ך ומ"ש דמצוה לבצוע על היפה אף דבא"ח שם כתב המחבר דמי שאין נזהר על איזה שירצה מברך צריך לחלק באם רוצה לאכול רק מפת נקי כל הסעודה אז צריך לבצוע דוקא על היפה וכמ"ש בט"ז:

סעיף כב
כותח. עש"ך ועב"ח סי"א דמיירי מלחם הנאפה בתנור ומש"ה שרי דבטל ברוב הא לחם האפוי בחמה אין משום פת של עובד כוכבים. עוד כתב דמותר לקנות פת חתוך שמייבשין בתנור שקורין סאכרי"ם מותר לקנות מאנשי מלחמה דאין לחוש שמא פת איסור הוא (כמ"ש הר"ב בהג"ה סי"א) דדרכן בכך ומסכין עובד כוכבים אין חששא דנתקנח בא' או ב' ובטל ברוב. ועיין סי' צ"ו בלימונים וקי"ד ס"ח יע"ש:

סעיף כג
בין. עש"ך דעת הר"ב אפי' בש"ע בטיל ברוב ומשמע ודאי אף ממשו שנתערב במינו ושלא במינו בטיל ברוב ול"ד לאיסור דרבנן דבעי ס' בלח אף במינו דפת של עובד כוכבי' ובש"ג הקילו כו וצ"ע דא"כ פאנד"ה של עובדי כוכבים בסי' קי"ג ס"ג אמאי אסורה נהי שהשומן נאסר תחלה מ"מ כשנבלע בעיסה ליבטל ברוב. שוב ראיתי במ"י כלל ע"ה אות כ"ג הרגיש בזה ותי' דשומן נראה וניכר בתוכו ולא הבינותי דל"ד לביצים טוחים על הפת ואפילו אם נאמר דניכר שומן בתוך העיסה מ"מ להמחבר אף ביצים טוחים שרי ולזה י"ל החילוק דהתם קודם שטחו לא הוה בשולי עובדי כוכבים משא"כ איפנד"ש ומ"מ קשה מ"ש בקי"ג ס"ג ירקות עם בשר אסורים הירקות והלא בטיל הוא ברוב וצ"ע ולקמן בקי"ב יבואר עוד:

סעיף כד
אבל עש"ך ועיין סי' ק"ה בדין כ"ש:

סעיף כה
משום. עש"ך והיינו דוקא א' עם ב' איכא איבה אבל לא עם א' ואם הוא פת נקי אף עם א' איכא איבה:

סעיף כו
ואין כו'. אפי' חמאה נמי לא התירו דליכא איבה. ש"ך:

פתיחה להלכות שחיטה

אמר המחבר ראה ראיתי כי טוב להקדים כמה שרשים קודם בואי לבאר הלכות שחיטה והם דברים מועילים קצת וזכור אותם אל תשכחם ואחר כך אתחיל בפירושם בעז"ה:
השורש הא' ראוי שתדע היכן ציונו הש"י על ה"ש אם בא בכתוב מפורש או בע"פ או יש מהן בכתב ויש מהן בע"פ ואם חיה ועוף ג"כ מן התורה או מד"ס:
דע כי בגמרא חולין כ"ח א' ופ"ה ב' אמרו וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך (דברים י"ב:כ"א) מלמד שנצטוה משה בע"פ ה"ש ע"ש נמצינו למדין דגוף הדבר בא במקרא ופירושו הוא מדברי קבלה שאמר השם למשה בע"פ. והנה ה' ה"ש שהם שהייה דרסה חלדה הגרמה עיקור אין לך בפירוש אלא דרסה כמ"ש בר"פ השוחט כ"ז א' וקרא למאי אתא דלא לישוי' גיסטרא ופירש"י בלשון א' והוא העיקר שלא ידרוס וכן אמרו לקמן למ"ד ב' אין ושחט אלא ומשך וכן הוא אומר חץ שחוט לשונם וכן כתב תורת הבית הארוך בבית שני שער א' דף כ"ג ב' ואף דאמרו שהיי' דרסה חלדה ה"ע מי כתיבן דרסה אגב אינך נקטינן ומיהו דרסה הוא בפי' כו' הרי ממש כדברינו. הן אמת דקרא בקדשים כתיב אלא דגילוי מילתא הוא ויליף חולין מיניה ואף דר"פ השוחט יליף נמי חולין מוזבחת דלא לישויה גיסטרא הא חזינן דשמואל לקמן לא ניחא ליה בהא דלא משמע ליה וזבחת דלא לישויה גיסטרא דיליף לה מושחט אין ושחט אלא ומשך כו' והנה אף שאין לך בפי' אלא דרסה ושאר הלמ"מ מ"מ בכולהו דין תורה ממש יש להן וספיקן כוודאי ואף למ"ש המנחת יעקב בכללי הש"ס מחודש ט"ו די"א הלמ"מ הולכין בספיקו להקל וכן הוא דעת הטור בסימן רצ"ד ואני אבאר זה אי"ה בס' שושנת העמקים באורך מ"מ זהו בהלמ"מ שלא בא לפרש איזה פסוק בתורה משא"כ כאן דהקבלה באה לפרש מהו הזביחה האמורה בתורה וודאי דין תורה גמור יש לכולהו ה"ש ועוד דכאן איכא חזקה בהמה בחייה והאוכל מבהמה ששהה או החליד וכדומה היה לוקה מן התורה דכל שלא שחטה כראוי נבילה היא דהכי אגמריה רחמנא למשה שזהו שנאמר לא תאכלו כל נבילה הכין הוא. ואף שיש לעיין איזה הוה וודאי ואיזה ספק לקמן בשורש הג' אברר באורך ועיין בר"ן ובחה"ר בשם רבינו יונה דנשבר הגף וא"י אם מחיים

אסור בספק השקול ואינקבה ריאה משום דשכיח להיתר טפי וראייתו משחט הוושט ונמצא גרגרת שמוטה ויש לתמוה התם איכא חזקה בהמה בחייה וכדמסיק כל ספק בשחיטה פסולה ועיין בבכור שור ודבריו צ"ע ולפי מ"ש אפשר דמש"ה אמרו בגמרא כל ספק בשחיטה לרבותא לא מיבעיא שאר ספיקות לחומרא [אלא] אפילו בשחיטה דהלמ"מ וה"א ניזיל לקולא קמ"ל דכיון דהקבלה מפרש לקרא ככתוב בהדיא דמי ועיין מה שאכתוב בשורש הב':

ודע דחיה ועוף מן התורה טעונין שחיטה. חיה דאיתקש לבהמה בפסולי המוקדשים נאמר אך כאשר יאכל הצבי והאיל ועוף רבי אומר מלמד שנצטוה משה בע"פ על רוב א' בעוף או מהיקשא זאת תורת הבהמה ועוף הטיל הכתוב והכין הילכתא דחיה ועוף מן התורה וכן כתב הב"ח ז"ל בסימן א' ומ"ש שם ד"ט דהולכין בספיקו להחמיר אין ראיה דסובר ספק דרבנן אף היכא דאיתחזק איסורא לקולא די"ל דהכי קאמר אי שחיטת עוף מדרבנן א"כ ליכא גביה עשה דשאין זבוח כ"א לאו דאמ"ח מחיים ולאחר מיתה נבילה דנחירה עכ"פ בעינן וא"כ לא הוה חזקה כלל דמאמ"ה לנבילה לא מחזקינן איסור כדבעינן למימר לקמן אי"ה מש"ה כתב דשחיטת עוף הוה מן התורה דהולכין בספיקן להחמיר וא"ש:

השורש הב' ראוי שנדבר בו כמו שאבאר. דע כל האוכל מבהמה שלא נשחטה כראוי בה' דברים המפסידים את השחיטה הוה נבילה והיה לוקה עליה מן התורה אמנם אי יש בה ג"כ עשה דוזבחת הוא מחלוקת הביאו התוספות בשבועות כ"ד א' ד"ה האוכל נבילה בי"ה דוזבחת הוה עשה וריב"א אומר דוזבחת הוא תיקון הלאו שלא יאכל אמ"ה או נבילה יע"ש ומדברי רש"י בחולין ט' א' ד"ה בהמה ופ"ו א' ד"ה מאי וביצה כ"ה א' ד"ה ולאפוקי שכ' בהמה בחייה בחזקת איסור אמ"ה ולא זכר שאין זבוח ש"מ דכריב"א ס"ל דאל"כ אמאי לא פי' עשה דשאינו זבוח דא"ש טפי דעל פי' רש"י הקשו הרשב"א ותוס' בביצה דאין מחזיקין מאיסור לאיסור הן אמת שרש"י בשבועות שם ופסחים ל"ד האוכל נבילה בי"ה פירש"י נתנבלה היום משום אמ"ה נמי משמע כן ואף שהתוס' בשבועות כתבו שאין זבוח הא רש"י כתב אמ"ה ובאמת יקשה עליו איסור ב"א הוא יעוין שם. ויש נ"מ לדינא כמו שאומר דהמחבר בסימן ב' כתב דמומר לתיאבון אפילו נשבע שביפה שחט לא מהימן דמושבע מהר סיני אם נאמר בחשוד לאכול חצי שיעור דלאו מושבע ועומד הוא כמ"ש התוס' בשבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי וכן פסק הר"מ להלכה פ"ה מהלכות שבועות א"כ נאמן הוא בשבועה וזה לשיטת ריב"א דאין בו עשה וזבחת משא"כ אי הוה עשה וזבחת וודאי דעשה חייב על כל שהוא דלא כתיב ביה אכילה

ואי דכתיב וזבחת ואכלת האי אכילת רשות הוא וע"כ [לא] אמרינן כ"מ שנאמר אכילה בכזית [אלא] במניעה או בציווי כמו בערב תאכלו מצות מה שא"כ באכילת רשות וכיון דהוה עשה תו מושבע מהר סיני כמ"ש התוס' מהא דכהן טמא שאוכל תרומה טמאה דאין איסור חל ע"א דאף דתרומה טמאה בעשה. ועיין בתבואת שור סימן א' אות י"ב וממרוצת לשונו משמע דחשוד על חצי שיעור מושבע הוא והא התוס' בשבועות לא כתבו כן וכן פסק הר"מ להלכה ולמ"ש ניחא דחצי שיעור דנבילה נשתנה מכל חצי שיעור דאלו התם ליכא כי אם איסורא לחוד מכל או מהלמ"מ ואילו כאן איסור עשה כו' והרי התוס' בכמה דוכתין וכן הסכים הרשב"א בחדושיו דוזבחת הוה עשה וכן הוא דעת הר"מ ז"ל בריש ה"ש שכתב מ"ע לשחוט מי שירצה לאכול משמע וודאי דהוה עשה לא תיקון הלאו וכאמור כאן ועיין סמ"ג עשין ס"ג מ"ע לשחוט מי שירצה לאכול וכן כתב ת"ה הקצר מ"ע לשחוט וכן הלכה דהוה מ"ע וכמו שאבאר וא"כ נ"מ עוד לדינא במי שנשבע שלא לאכול חצי שיעור מנבילות וטריפות דאין שבועה חלה על חצי שיעור כיון דאיכא עשה והתוס' כתבו בשבועות שם דאין איסור חל על עשה כדמוכח מתרומה טמאה ונשתנה חצי שיעור זה משאר איסורין דאין בו כ"א איסורא בעלמא וכאן יש עשה ונ"מ לדידן במה שאין לוקה דלא מיפסל לעדות מן התורה כמ"ש בח"מ ל"ד וצ"ד וכמ"ש הש"ך בי"ד סימן ט"ז אות י"ז ובא"ע סימן מ"ב יעוין שם. או דנ"מ לענין חשוד סימן קי"ט החשוד על חמור אין חשוד על הקל וכן להיפך:

הן אמת שדבר זה צ"ע שהרי אנן פסקינן בי"ד סימן רל"ח ס"ב דנשבע שלא לאכול חצי שיעור מנבילות חייב אלמא דאין בו איסור עשה וכ"ת אה"נ דלית עשה בחצי שיעור דנבילה א"כ תיקשי טובא חדא דמרגלא בפומייהו דהפוסקים אחרונים בהמה בחייה בחזקת איסור שאין זבוח עומדת ועוד מה נעשה בדברי הר"מ ז"ל דבריש ה"ש כתב מ"ע לשחוט מי שירצה לאכול משמע דמ"ע הוא ובפ"ה מהלכות שבועות כתב נשבע שלא לאכול חצי שיעור חיילא שבועה ואלו הוה עשה לא הוה חיילא שבועה כמבואר מההיא דכהן טמא שאכל תרומה:

שוב ראיתי דאדרבה מכאן יש ראיה לדברינו מדכתב הר"מ ז"ל בהלכות תרומה פרק שביעי הלכה א' כהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו במיתה שזו אינה קודש והנה רבינו נתן טעם משום דכתיב ומתו בו כי יחללוהו וזו אינה קודש לא משום דאין איסור חל ע"א והא דאמרינן בחולין קי"ג ב' וסבר שמואל אין איסור כו' שאני התם דמיעט רחמנא כבר כתבנו בס' ראש יוסף דאה"נ דמשני דמיעט קרא דאינה קודש ולא משום דאין איסור חע"א ולפי זה מוכח דהר"מ ז"ל סובר דאיסור חל על עשה והוא חידוש

גדול בעיני מדהוצרך הר"מ ז"ל לתת טעם דאינה קודש וא"ש הא דפ"ה דהלכות שבועות בנשבע שלא לאכול חצי שיעור מנבילה דחיילא שבועה אעשה. ואף דאין ראיה מהתם דאיכא למימר מש"ה נתן הר"מ ז"ל טעם אחר לומר אף שנטמא הגוף ואח"כ התרומה ועוד אף בנטמא התרומה כשנטמא אח"כ הגוף הוה כולל ואיהו סובר דאיסור חע"א בכולל והגמרא הוה סובר דשמואל אף כולל לית ליה מ"מ מההיא דפ"ה דשבועות מוכח כן דאיסור חל על עשה וכאמור. אמנם כן מה נעשה במ"ש הר"מ ז"ל עוד בה"ש שם נשבע שלא יתן צדקה לעני או שיתן לא חיילא שבועה והא נתינת צדקה עשה הוא נתן תתן אלמא דלא חיילא שבועה אעשה וכמ"ש התוס' בשבועות כ"ג ב' יע"ש ואם כן קשיין אהדדי כמ"ש הן אמת שמה שכתבו התוספות בשבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי דליכא גבי צדקה כ"א עשה נתן תתן לא ידענא דהא איכא גבי צדקה ל"ת ג"כ שנאמר לא תקפץ את ידך מאחיך האביון וכן כתב הר"מ ז"ל בהל' מתנות עניים פרק שביעי הלכה א' וב' ובטי"ד סימן רמ"ז אלא דדייקי התוס' מדאמר אילימא מתנה לעני מושבע ועומד שנאמר נתן תתן ולא נקיט קרא דלא תקפץ ש"מ דאעשה נמי מושבע הוא ומיהו להר"מ לא דייק ליה האי ואפשר דמלא תקפץ קאמר ומיהו ראיתי שאין זה כלום דהא דנשבע לבטל המצוה סוכה לולב ומצה כולו הוה רק מ"ע ואפ"ה אין שבועה חלה עליהם אלא שאני רואה מדאמרינן בשבועות כ"ז א' מקרא להרע או להיטיב שאין שבועה חלה על מצוה ות"ל דאין איסור חע"א ולא הוה לאו והן אלא ש"מ דאיסור חל על עשה ומצדקה אין ראיה כדכתיבנא והגמרא דא"מ והא מושבע ה"ה דאימעט מקרא אלא דעדיפא נקט עיין בתוס' ד"ה לקיים בדף כ"ז א' יע"ש באופן שיש ליישב בזה הרבה ובספר שושנת העמקים אבאר:

והנה הדבר זה לומר שהר"מ סובר דאיסור חל על עשה אין דעתי נוחה מזה ובפי"ט מהל' א"ב ה"ה כתב המ"מ דלא אשכח רבינו שיהיה הוולד כשר והיא נעשית זונה אלא בזקוקה ליבם והמ"ל כתב אמאי לא במצרית שנית דהוולד כשר והיא זונה ותי' דלא חל שם זונה אפסולי קהל דבגמרא שאלו היכא חל זונה אגרושה ותי' דהואיל ושם זנות פוסל בישראל משא"כ זו דבלא"ה פסולה הרי דאין לאו חל על עשה וכ"ת דזונה מחייבי עשה ליכא לאו כ"א עשה כמו חללה מחייבי עשה ז"א דהא המ"ל כתב שם בהגה"ה דמסתימת לשון רבינו דהיה לוקה בחלל מחייבי עשה וה"ה זונה מחייבי עשה הרי דאין איסור לאו חל על עשה:

ומדי דברי בו זכור אזכרנו עוד מה דקשיא לי בדברי המ"ל שכתב בפסולי קהל לא שייך זונה איך יפרש דברי הר"מ ז"ל בפ' י"ח מהל' א"ב ה"ב דמאיסור עשה השוה בכל הוה

זונה ולא משכחת ליה כ"א מצרי ואדומי שהרי הרב אומר כן בה"א פ"א ה"ח שחייבי עשה ג' הן מצרי ואדומי ובעולה לכ"ג וכ"ת דהמ"ל לשיטתיה דקחשיב שם צרת חליצה וסוטה הא ליתא דלאו זר מעיקרא הוא וקשה מדידיה אדידיה:

ואני חוזר על הראשונות אם נאמר דוזבחת הוה עשה אם נאמר דשייך עשה זו גבי עוף ג"כ או לאו מי נימא דוזבחת מבקרך ומצאנך כתיב ועוף מהלמ"מ או מהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף כפי הנראה דלא לענין עשה הקישן רחמנא כ"א שחיטה בעוף הוא תיקון הלאו א"ד כיון דהקישן הכתוב עוף לבהמה לכל מילי אקשינן ויש בו עשה ג"כ. וסבור הייתי לומר דמש"ה כתב רבינו יונה דמהא שמעינן כל ספק השקול אסור ומה ראיה הא התם איכא חזקה דבהמה בחייה אלא דברייתא בעוף אייריי ע"כ והתם ליכא חזקה זו דמאיסור לאיסור לא מחזקי' איסורא ויליף שפיר מהתם והתם נמי איכא רוב להיתרא דבהמה בחייה לאו בחזקת שחוטה קיימ' ובמקום אחר אבאר עוד. ומ"מ לדינא קי"ל בעוף ג"כ איכא עשה דאין זבוח וכן יראה מדברי הרשב"א בחדושיו אהא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת שאין זבוח בבהמה ברוב שנים ובעוף בסימן הא' הרי דגם בעוף איכא עשה בשאין זבוח כדאמרן ובפנים אבאר עוד מזה באורך בעזה"י. וכאן אין להאריך בזה:

השורש הג' אשר ראוי להזכיר בכאן הוא כל מה שלא נשחטה כראוי הוה נבילה ומה הן הדברים אשר לא נשחטה כראוי. הנה אף שאמרו ה' הלכות שחיטה הם עכ"ז בפרטן יש יותר מהן. ואלו הן א' שהייה כשיעור בפוסקים. ב' דרסה. ג' חלדה. ד' הגרמה. ה' עיקור דסכין פגומה. ו' עיקור סימנין מהלחי. ואף רש"י יודה לזה ומה שלא פירש בדף ט' עיקור כן היינו דסובר עיקור טריפה נמי הוה ומש"ה א"א לפרש כן דבלא"ה טריפה ואין שייך לומר הטבח צריך שידע ה"ש כו'. ז' ניקב הוושט במקום שחיטה אין שחיטה מועלת בו אף במקום השלם. הח' נפסק הגרגרת ברובו במקום שחיטה הוה נבילה שאין שחיטה מועלת בו שכן כתב הר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש הכ"ג ושם מבואר דוקא במקום שחיטה הא שלא במקום שחיטה ושחט אח"כ במקום שחיטה הוה טריפה ולא נבילה וכן ניקב הוושט שלא במקום שחיטה הוה טריפה שכן כתב בהי"ט שם והאי במקום שחיטה שכתב שם קאי על הוושט וקנה יע"ש והמחבר שכתב בסימן ל"ג תורבץ הוה נבילה אבאר בפנים. והנה מה דקי"ל נקובת הוושט ופסוקת גרגרת הוה נבילה לא מצינו בפירוש בגמ' כן אלא מהא דאמרינן בדף ל"ב ורמינהו כו' ושם אפשר מפסוקת הגרגרת קשיא ליה דהוה כמאן דמנח בדיקולא ומנלן לומר דניקב הוושט הוה נבילה ונ"ל מדבא בקבלה דשהייה פוסל במיעוט קמא דוושט מטעמא דאזלא לה שחיטה קמייתא והוה

ניקב הוושט אלמא ניקב הוושט תו אין שחיטה מטהרתו דה' ה"ש הכי גמירי להו דכל שנעשה א' מהן הוה נבילה ואף דאין ליתן טעם על ה"ש וגזירת מלך הן כמו שאבאר בפנים אי"ה מ"מ הא חזינן דבמשהו מקנה לא פסל שהייה מטעמא דחצי קנה פגום כשר וא"כ וודאי שמעינן מינה דנקובת הוושט במשהו תו אין שחיטה מועלת בה כדאמרן ולפ"ז למאן דמפרש שהה במיעוט סימנין היינו במיעוט קמא דוושט ועלתה בתיקו והוא פירוש ר"ת כ"ש ניקב הוושט במשהו דלא הוה רק ספק ולא וודאי:

ודע הא דבעי בגמרא חולין ל"ב א' שהה במיעוט סימנין מהו ופיר"ת הביאו התוס' בדף ל"ב ד"ה החליד במיעוט קמא דוושט א"כ הוה בעיא דלא איפשטא א"כ כ"ש ניקב הוושט דהוה ספק לא וודאי נבילה דהא מתורת שהייה נלמוד וכמ"ש וכפי הנראה שזה פי' הר"מ ז"ל בפ"ג מח"ש וכפי הבנת הטור בדבריו א"כ הוי ספק וצ"ע ומיהו טריפה הוה וודאי דהלמ"מ דנקובת הוושט מע' טריפות הוא אף בתורבץ ולענין נבילה יש לספק במיעוט אי הוה וודאי. וסבור הייתי לומר דבעיא דשהה במיעוט סימנין במיעוט קמא לענין נבילה מיבעיא ליה וטריפה וודאי הוה כיון דאם שחט הרוב ושהה הוה נבילה דאזלה לה שחיטה קמייתא ה"ה שחט משהו ושהה אזלה שחיטה קמייתא והוה ניקב הוושט וטריפה ולענין נבילה קמיבעיא ליה דשמא כי גמירי שהייה במידי דמנבלה בי' היינו סימן א' או רובו דיצא חצי חיות כו' ועם זה יתישב הא דאמרן שהייה עוף לעוף היינו שתהא טריפה עכ"פ ומה אעשה שהתוס' שם ד"ה החליד כתבו דמדרבנן איירי ההיא והפוסקים דחו פיר"ת מחמת זה באופן דנתבאר דשהה במיעוט קמא או ניקב הוושט הוה וודאי נבילה וכמשמעות הר"מ פ"ג מה"ש הי"ט ובעיא דר"ה בר נתן מפרשים באופן אחר ובפנים אבאר כל אחד במקומו דרוב דחו לפיר"ת וכאמור:

עוד אבאר לך שהר"מ ז"ל מנה ששה נבילות שאין השחיטה מועלת בהן בפ"ב מה"ש הי"ט ואלו הן. א' בהמה שניטל ירך וחללה עמה. ב' גיסטרא למטה ממקום הפרשות. ג' נשברה מפרקת ורוב בשר עמה (גם פסיקת החוט). ד' נקרעה מגבה. ה' ניקב הוושט במקום שחיטה. ו' נפסק הגרגרת ברובו במקום הראוי לשחיטה הר"ז נבילה ואין שחיטה מועלת בהן כמבואר ומיהו לענין טומאה אינם שווין שהד' הראשונות מטמאין במשא מחיים כמבואר בפ"ב מהל' שא"ה ה"א וניקב הוושט ופסוקת הגרגרת לאחר שחיטה ומיתה מטמאין לא מחיים דלא חשיב להו בפ"ב שם ומ"ש המחבר והר"מ בה"ש כבר פירשו האחרונים דבריהם:

אמנם מה דנ"מ לדידן לדינא בין נבילה שמטמאה ואינה מטמאה ובין נבילה לטריפה הן שמונה דברים כמו שאבאר. א' הנודר הנאה מנבילה ולא מטריפה מה דהוה נבילה

אסורה לו וטריפה שריא בהנאה. ב' החשוד לאכול טריפות אינו חשוד לאכול נבילות שזה חמור לו דמטמאה. הג' לענין או"ב דנבילה מותר לשחוט אחריו וטריפה אסור לשחוט אחריו. ודע אף נבילה דלא מטמאה מחיים מ"מ לאחר שחיטה ודאי נבילה ומטמאה. הד' כתב הב"ח בסימן כ"ז לענין ב' זיתים כמבואר סימן צ"ח. והפר"ח סימן ל"ג אות ה' הקשה עליו דאיסורין מבטלין זא"ז כשאין טעמן שווין והתב"ש בסימן הנ"ל תי' דמין במינו בלח בעינן ס' וכשהן חלוקין באיסורין אף ששוין בטעמן כיון דמדרבנן הוא מבטלין. עוד תי' דיש בבהמה כבד ובשר דאין שווין בטעמן וכל ששוין באיסורן אין מבטלין. מ"ש דכבד ובשר אין טעמן שווין הפר"ח לשיטתיה בסימן צ"ח דטעמן שווין מיקרי כמו חמרא חדתא ועינבי ומ"ש כיון דאיסורן שווין אין מבטלין לא מן התורה דהא ליכא טעמא אלא מדרבנן ולקמן אבאר זה בסימן צ"ח באורך. אמנם כן תמהתי על הפר"ח והתב"ש אשר עיניהם משוטטות בכל איך העבירו עיניהם ממ"ש הב"ח ז"ל בק"א בסימן כ"ז הביא קושית מהרו"ך שהוא הפרישה כקושייתם ותי' דנ"מ לבשר שור ואיל דחלוקין בטעמן וזהו כמ"ש התב"ש בכבד ובשר אמנם מ"ש הב"ח דשור ואיל ועז חלוקין בטעמן המעיין בסימן צ"ה יראה להדיא דשוין בטעמן ובשמן חלוקין ונ"מ למאן דאית ליה מין במינו במשהו או לדידן באיסורין דלא בטילין במשהו כמו ת"ע וכמ"ש הש"ך בס' הארוך ויתבאר זה לקמן שם בעזה"י. עוד ראיתי בב"ח בק"א דנ"מ יבש ביבש דאף דאסור מדרבנן מ"מ הולכין בספיקו להקל עכ"ל ודבר זה הוא חידוש בעיני ופלא גדול דנהי דאיסורין מבטלין זא"ז לענין מלקות מ"מ איסור תורה ודאי איכא ולא שייך ביטול כה"ג דומיא דטומאת משא דסוף סוף איסור קאכיל ואף אם נאמר בטומאת משא דהוה דרבנן כמו שצידד בזה המשנה למלך בהל' משכב ומושב פ"א יע"ש מ"מ לא מסתבר לומר כאן דלא הוה רק מדרבנן. ולדבריו חלב נבילה וחלב טריפה ב' איסורין חן וחלב חיה של היתר הוה מבטלין מן התורה ומשכחת כגון נפל כזית א' בשר טריפה ובשר נבילה ואמ"ה שלשתן יבש ביבש נתערבו מן התורה מותר לאכול ומדרבנן אסור ואם נפל א' מהן לב' קדירות א' של היתר וא' של איסור כל בדרבנן תולין ודבר זה לא שמענו מעולם ואין לסמוך עליו ה"ה נ"מ לענין יבש ביבש דעכ"פ מבטלין זא"ז ולא היה לוקה עליהן ונ"מ דלא פסול לעדות מ"ה כמ"ש הש"ך בסימן ט"ז אות י"ז יע"ש ומיהו מ"ש בחיבור הב"ח דנ"מ לב' זיתים א"א לפרש כה"ג וגם לקמן סימן צ"ח הביא דברי הב"י על הטור ומיהו גם למ"ש בק"א שפיר הביא הטור בסימן צ"ח דברי הגמרא דאיסורין מבטלין ובפנים נאריך בזה בעזה"י. הו' הביאו אהרונים דנ"מ לענין ביצת נבילה דהולכין בספיקן להקל ובספק טריפה הולכין בביצה להחמיר עיין סימן פ"ו ומיהו ניקב הוושט

ופסוקת הגרגרת דהוה טריפה מחיים וודאי דביצה גדלה באיסור ואסורה מ"ה ובסימן פ"ו אבאר זה באורך יע"ש. הז' הוא מה שלא דיבר בה שום פוסק והוא דחותך בשר ממפרכסת שרי לב"נ דליכא מידי דלישראל שרי ואף בטריפה אפ"ה כיון דמהני האי שחיטה לישראל להוציא מידי טומאת נבילה מהני לב"נ כמבואר ברשב"א וכמו שאבאר בסימן כ"ז משא"כ בנבילה לא שייך זה וא"כ אם שהה או דרס והחליד והגרים ועוקר סימנין או סכין פגום אסור למכור הבני מעיים לב"נ דלא שייך מי איכא מידי וכן בניקב הוושט ופסוקת הגרגרת אמנם בד' נבילות שמטמאין מחיים מותר דמתים הם כולהו בב"א שוב מצאתי לאחד קדוש הוא הרב המובהק הגאון בעל תבואת שור דיבר קצת מזה דאסור למכור הבני מעיים מנבילה לב"נ בסימן כ"ז יע"ש וכבר כתבנו דעיקור דסכין פגומה או עיקור סימנים מהלחי הוה נבילה ורש"י סובר דטריפה נמי הוה וכמ"ש כל זה לעיל באורך:

ודע דאף בעוף לא מיבעיא אם נפסק הגרגרת ברובו במקום שחיטה ושחט הוושט דהוה נבילה אלא אפילו ניקב הוושט במקום שחיטה ושחט הגרגרת אף דדי בסימן א' אפ"ה קודם שחיטה שניהן ראויין בעינן והלכך הוה נבילה לא טריפה ומיהו למעלה ממקום שחיטה אף בפסוקת הגרגרת אם שחט במקום שחיטה טריפה הוא ולא נבילה שכן כתב הר"מ ז"ל בפ"ג מה"ש הי"ט וכן כתב התב"ש בסימן כ"ז אות ג' וכן מוכח בש"ך סימן כ' אות ה' יעוין שם ובפנים אבאר מזה באורך וכאן אין מקומו:

השורש הד' אאריך בו קצת לפי שיש בו דברים מועילים והם יסוד גדול לכמה מקומות בש"ס וקילורין לעינים לפי עניות דעתי:

דע כי אמרו חז"ל כל ספק בשחיטה פסולה והיה מהראוי לומר בו דהוה וודאי שאין בו ספק כלל שהרי סוקלין ושורפין על החזקות ותדע שהרי לא בדק בסימנין לאחר שחיטה הר"ז נבילה ולוקה מן התורה משום חזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ועיין ש"ך סימן כ"ה אות א' דהוה נבילה ולא כתב ספק נבילה וכן הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הי"ב הר"ז נבילה משמע ודאי נבילה והכ"מ כתב שם דרבינו פסק לחומרא ולא ידענא דהר"ז נבילה משמע ודאי אלא דלא מטמאה במשא ומש"ה לא סיים ומטמאה במשא ועכ"פ לקי משום אוכל נבילה ובשאר אבות הטומאה לא הביא האי דלא בדק שיהא נבילה לענין טומאה משום דכי אוקמי' על חזקה קמייתא לענין איסורא וממילא הוה נבילה וכי היכי דבחייה הוה לקי משום אמ"ה לקי עכשיו משום נבילה משא"כ לענין טומאה דלמאי דלא הוחזקה לא הוחזקה וכ"ת הא חזקת אמ"ה אזיל ליה דהשתא מתה היא ועשה דשאין זבוח לא הוה לקי עליה אנן הכי קאמרינן כיון דאיכא חזקה ממילא

הוה נבילה וכ"ת למאי דלא הוחזקה לא מהני חזקה הא בהמה בחייה נמי הוה לקי משום אמ"ה. ואפשר מש"ה כתב רש"י בחולין ט' בהמה בחייה אמ"ה הוא ללקות עליו יע"ש. והנה נראה לכאורה דמן התורה הוה נבילה אמנם ראיתי להתב"ש בסימן כ"ה סעיף א' ואות ג' כתב דמהר"מ ומרדכי משמע דהוה ד"ת יע"ש ומ"ש שם בפנים הוא ט"ס ומ"ש שם דמתוס' דף ט' ד"ה ואסורה באכילה דרוב שוחטין רובא משמע דהוה דרבנן אפשר דזה כתבו למ"ד טריפה משא"כ למ"ד נבילה סובר דהוה נבילה דאורייתא ובסימן א' אות ס"ו כתב התב"ש דמרשב"א נמי מוכח דהוה ד"ת יע"ש הנה מ"ש מהר"מ הוא ממ"ש הר"ז נבילה משמע ודאי נבילה והמרדכי כתב בפ"ק לא בדק אסור מטעם סמוך מיעוטא לחזקה ועוד דלאו רוב הוא יע"ש ומ"ש ראיה מרשב"א לא ידענא ראייתו אי ממה שהוקשה לרשב"א מומר איך שוחט דלמא לא שחט הרוב ותי' דבודק קודם שיעור שהייה ואי הוה רק דרבנן הא ספיקו לקולא אין זה ראיה בחזקה לא אמרינן כן ואדרבה בסימן כ"ה כתב בשם הרשב"א דהוה דרבנן ואמת שכן כתב הרשב"א בחדושיו אהא דבהמה בחייה דרוב שוחטין שחיטה הגונה אלא דרובא דתליא במעשה חששו חז"ל משמע דהוה דרבנן ובס' גינת וורדים הארכנו בהא דרובא דתליא במעשה ומ"מ קשין דברי התב"ש מסימן א' לסימן ב"ה ובפנים יבואר זה:

ובהיות כן אני תמה מפני מה בקצת ספיקות בשחיטה אמרו דהוה ודאי מטעם דאוקמי' אחזקה ובקצת הניחו על הספק שהרי בנמצאת הסכין פגומה כתב הש"ך בסי' ח"י אות א' דהוה ספק ובסימן כ"ד אות כ"ז נמצאת שמוטה הר"ז נבילה פירוש ספק נבילה ואמת שכן כתב הר"מ ז"ל בפ"א מה"ש הכ"ד נמצא הסכין פגום הר"ז ספק נבילה ובפ"ג מה"ש הט"ו נמצא הסימן שמוט הוה ספק נבילה ובהלכה ח"י כתב כל ספק בשחיטה הר"ז ספק נבילה ומכין מכות מרדות הרי דחשיב רק לספק ואיך כתב בלא בדק בסימנים דהוה ודאי ועוד הא קי"ל אוקמי' אחזקה וסוקלין ושורפין ואמאי הוה ספק ולא ודאי ועיין פ"א הי"ב וי"ג:

ודע דהש"ך בסימן כ"ח אות כ"ז השיג על הב"ח מה שפטר מלכסות באירע ספק בשחיטה דאיך יעלה על הדעת לפטור מכיסוי מספיקא ובגמ' נמי מוכח דאי לאו דרוב מעשיהן מקולקלים הוה מצריך כיסוי מספק עכ"ל הנה מדבריו משמע דסברת הב"ח הוא דהוה ודאי נבילה מטעם אוקמי' אחזקה וז"א דהא הב"ח ז"ל גופא כתב בסימן י"ח דמ"ש הטור הר"ז נבילה היינו ספק ולא ודאי יע"ש אלא דה"ק כיון דבהמה זו לא יצאה מחזקה הוה ספיקא דאורייתא עכ"פ ולחומרא מן התורה אף להר"מ ז"ל שסובר כל ספיקא מן התורה שריא בהל' טומאת מת פ"ט מ"מ היכא דאיכא חזקה הוה מן התורה ולו יהיה ספק תו לא

קרינן ביה אשר יאכל לדידן דשחיטה שאינה ראויה לאכילה לאו שמה שחיטה והאי נמי כן הוא והמעיין בב"ח יראה כדברי שכן כתב והאי נמי אשר יאכל לא קרינן ביה. ומש"ה ניחא לר' מאיר דסובר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה בכיסוי הדם מש"ה הוצרך הגמרא לומר רוב מעשיהן מקולקלים דאי מחצה הוה צריך כיסוי דספיקא הוה וה"נ מה דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא ופלגא זה לר"מ דסובר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה משא"כ לדידן דספיקא פטור מלכסות כיון דספיקא דאורייתא לחומרא מ"ה אסור תו לא קרינן אשר יאכל והא דכתב הב"ח דאירע הספק בשחיטה היינו לומר דאי לא בשחיטה זיל בתר רובא וחזקה משא"כ כאן דליכא חזקה אדרבה חזקה מסייע לאסור וכי קאמר הב"ח דמכסה בסירכא שנשחטה הותרה מ"ה אלא שאין אנו בקיאין בבדיקה כו' יע"ש ומבין שניהם הש"ך והב"ח נלמוד דסוברים פסול בשחיטה הוה רק ספק לא וודאי שהרי כן כתב בסי' ח"י דהוה רק ספק נבילה וכמ"ש כאן ויש לתמוה אמאי לא אוקמיה אחזקה והוה וודאי כדאמרן שהרי בכל מקום הולכין בתר חזקה ומשווי וודאי:

ונוראות נפלאתי על מרן הש"ך ז"ל שכתב שמגמרא משמע דאי מחצה על מחצה צריך כיסוי מספק ואסור לשחוט אחריהן וכוונתו מדאמר לר"מ רוב מקולקלים הא מחצה הוה צריך כיסוי והלא התוס' שם ד"ה מ"ש כתבו להיפך לרבנן אי הוה מחצה על מחצה מותר לשחוט אחריהם שאוקי אחזקה עד שהוצרכו לומר דרבנן מספקא להו אי רוב מקולקלים או רוב מתוקנים יע"ש ולר"מ ניחא דמש"ה הוצרך לומר רוב מעשיהם מקולקלים דאי מחצה על מחצה כיון דחייש ר"מ למיעוטא ולא אזיל בתר רובא מדרבנן ה"ה שלא אזיל בתר חזקה מדרבנן דרובא וחזקה רובא עדיף והוה אסור לשחוט אחריהן מדרבנן עכ"פ מש"ה הוצרך לומר רוב מקולקלין וחזקה בהדיה והוה מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן לה וכמבואר או יאמר לר"מ בלא"ה א"א לומר כן דמחצה על מחצה וחזקה הוה ודאי נבילה י"ל דסובר ר' יוחנן כמ"ד לעיל י"ז א' לא בדק בסימנין טריפה לחוד ומטהר מידי נבלה א"כ הוה שחיטה דר"מ סובר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אלא דקשה מאי פריך ורבנן מ"ש רישא דלא פליגי הא שני ושני דכיסוי הוה שחיטה שאינה ראויה ורבנן סברי כרבנן דפליגי עליה דר"מ לעיל וצ"ע:

והנה נראה לומר בנמצא הסכין פגום איכא ס"ס שמא במיעוט בתרא ושמא לא שחט נגד הפגימה אלא דס"ס מטעם רובא כמ"ש הרשב"א בתשובה סימן ת"א וסמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא ופלגא וה"ה ספק נשמטה מחיים או לאחר שחיטה רוב בהמות אין שמוטות וסמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא ופלגא ולפ"ז שפיר הוה ספק לא וודאי ולא זו

דהוה ספק אלא מ"ה לגמרי מותר דרובא וחזקה רובא עדיף לדידן אלא מדרבנן מחמירין בכל ספק בשחיטה וה"ה ספק שהה ודרס דרוב שוחטין כהוגן בכל ולא הוה רק ספק דרבנן ובלא בדק בסימנים דלא הוה רוב כמ"ש המרדכי אה"נ דהוה נבילה ודאי ולא ספק ועיין מ"ש בספר גינת וורדים בשו"ת שם באורך. נמצינו למידין בספק השקול גבי שחיטה הוה וודאי ומילקא נמי לקי דאוקמי' אחזקה עד"מ היו לפניו ב' סכינין פגום ושאינו פגום ושחט וא"י באיזה מהן הוה ודאי נבילה וכן שחט רוב מצומצם או א"א לשחוט בלי שיפגע בפגימה דהוה ספק השקול בכל הני ודאי הוה ולא ספק וכאמור. וראיתי לרי"ף בפ"ק שכתב בהמה בחייה בחזקת אמ"ה הלכך כל ספק בין בסימנין ובין בסכין יפה הר"ז נבילה ומטמא במשא מ"ש אמ"ה יורה כרש"י ומ"ש בסכין יפה הר"ז נבילה ומטמא במשא היינו ב' סכינין לפניו או ברוב מצומצם או שא"א בלי שיפגע בפגימה ולא יתכן לפרשו שלא בדק תחלה דהאי ודאי בלא"ה דרוב סכינין פגומין הם ומיהו יש ליישב בע"א:

שוב ראיתי להכנסת הגדולה בסימן ח"י וכ"ה שכתב דכל ספק שאירע בשחיטה על צד המקרה וההזדמן הוה ודאי נבילה דאוקמי אחזקה זולת ספיקא דפלוגתא דרבוותא לא שייך לומר כן והביאו בשם הגהות אלפסי פ"ק דחולין יע"ש ובפנים אבאר בזה באורך בעז"ה:

ויצא לנו הדין כל ספק בשחיטה בספק השקול הוה ודאי לא ספק ומילקא נמי לקי עליה ואם שכיח להיתרא טפי אבאר בפנים באורך ולפ"ז שנים אומרים ישראל שחט בהמה זו וב' אומרים גוי שחט או מתה מאיליה אוקמי תרי להדי תרי ובהמה הוה ודאי איסור דאוקמי אחזקה דקיי"ל תרי ותרי הוה ספיקא דרבנן ומ"ה אוקי אחזקה עיין יבמות ל"ב בתוס' ד"ה אי וכתובות כ"ב ב' ד"ה הכא דתרי ותרי אוקמי' אחזקה בנכסי דבר שטיא ועיין בא"ה סימן מ"ו ואף שהר"מ ז"ל בהלכות גירושין פי"ב [כתב] ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה והיא אינה יודעת תצא והולד ספק ממזר כבר הרגיש ב"ש בא"ה סי' קנ"ב אות ה' וכתב כיון דנשאה הוה כיודעת ומש"ה הוה רק ספק באופן דרוב פוסקים סברי תרי ותרי הוה ספיקא דרבנן ומ"ה אוקמי' אחזקה וא"כ כאן אוקמי' אחזקה והוה ודאי ואם שנים אומרים שהה או דרס ושנים אומרים ששחט בהכשר לכאורה אוקי תרי להרי תרי ובהמה מ"ה כשירה דרוב מצויין מומחין ואין שוהין ודורסין וכדמוכח ממומר לתיאבון דילמא שהה ודרס אלא דרוב אין שוהין ומש"ה כל ספק בשחיטה לא הוה אלא מדרבנן דסמך מיעוטא לחזקה כו' והוה דרבנן או דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוה ומיהו יש לומר דהוה דאורייתא כיון דאיתרע רובא דנולד לו ספק ומכ"ש אם שהה כשיעור או

לאו דיצא מהרוב דהוה ספיקא דאורייתא. ואם שנים אומרים פשע ושהה ושנים אומרים שחט כראוי הוה ספיקא דאורייתא אוקי תרי לתרי וגברא בחזקת כשרות ואוקי בהמה בחייה והוה ספיקא מ"ה וכן ע"א אומר פשע וע"א אומר לא פשע יש לעיין ביה ובפנים יבואר זה באורך ואין כאן מקומו להאריך ועיין ב"ח ס"ס א' כתב ע"א אומר שחט כראוי דהוה ספיקא דאורייתא לחומרא משמע אף דרוב שוחטין ואין שוהין הוה דאורייתא ואיני יודע למה נהי שסמוך מיעוטא לחזקה הוה ליה רק מדרבנן ולא מן התורה:

ודע דאם נעשה חשוד על השחיטה ואתמול שחט בהמה ושנים אומרים שחט כראוי ושנים אומרים לא שחט כראוי יראה דהוה ספיקא למאן דמכשיר בסימן ב' וסובר חזקה דהשתא כמאן דליתא דמי ע' בט"ז וש"ך ותב"ש שם ואל תשיבני ממ"ש התוס' כתובות כ"ז ד"ה אין דההיא ועירובין ל"ה כיון דאיכא עדים וחזקת דהשתא כו' א"כ הוה תרתי במקום חדא דזה כתבו לר' מאיר הא ר' יוסי חולק שם ומתיר ספק עירוב כה"ג יע"ש והלכה בר"י ובהיותי משוטט שם בתוספות ראיתי דברים תמוהים שם שכתבו תרומה דרבנן ותחומין דאורייתא ומה בכך כיון דתרומה שריא למיכל דהוה ספק דרבנן תו אין נ"מ אי תחומין דאורייתא וכן להיפך אי תרומה דאורייתא אף דתחומין דרבנן בעינן סעודה הראויה ותרומה אסורה לאכול:

העולה מזה דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוה ומ"ה אוקי ארובא או אחזקה והכי הילכתא ואף בשאר איסורים חוץ אישות הדין כן ואי הוה ד"ת אסור מדרבנן ואי דרבנן שריא ועי' בא"ה סימן ג' שם הביא הב"י מחלוקת אי מותר בתרומה דאורייתא ודווקא לענין אישות ועבודה אמרינן תרי ותרי ספיקא דרבנן הוה או דווקא תרומה דרבנן ועיין ב"ש א"ה יראה סתירה בדבריו ששם באות י"ד כתב בפשיטות דבתרומה דרבנן מהימן לא בתרומה דאורייתא יע"ש ואלו בסימן מ"ז אות ב' כתוב דתצא דתרי ותרי ספיקא הוה ול"ד לטומאת דמילי דאישות שאני והוא תי' הר"ן הביאו הב"י סימן ג' יעוין שם וצ"ע ודע עוד דהא דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוה ל"מ אם באו עדים המחזיקים לחזקה תחלה אלא אפילו באו העדים המתנגדים לחזקה תחלה לא אמרינן דנתבטל החזקה ואף שהתוס' בכתובות כ"ו ב' ד"ה אנן כתבו בשם ר"י בר ברוך כן הא סתרו שם לזה והעיקר תרי ותרי ספיקא דרבנן הוה בין באו עדים תחילה או לבסוף והכי הילכתא ובספר שושנת עמקים אבאר:

ולענין אי אירע לו ספק אם שהה משהו או לאו או ב' אומרים כך וב' אומרים כך תליא בפלוגתא אי ספק דרבנן היכא דאיתחזק איסורא להחמיר או להקל ועי' בקונטרס הספיקות ושם יבואר באורך גם בס' שושנת העמקים אבאר זה אי"ה וכאן אין להאריך.

והואיל ואנו עסוקין בהא דתרי ותרי אי הוה ספיקא דאורייתא או דרבנן אבאר עוד מילתא חדתא כמו שאומר:

משכחת פתרי בחתיכה אחת שתהיה לאחד אסור בוודאי ולאחד מותרת בוודאי ולשאר העולם בספק כגון חתיכה ששנים אומרים שהיא חלב ושנים אומרים שהיא שומן או חלב חיה היא לאותן האומרים חלב אסור ודאי דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא ואפילו נתערבה באלף לא הוה ס"ס אלא ודאי איסור ולאותן שאומרים שומן מותר להם וראיה מפ"ב דכתובות שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת אם ניסת לא תצא והכי הילכתא בא"ה סימן י"ז סמ"ב אף דהתם צריך שאומרת ברי לי היינו משום היא גופא הא בעלמא כל שהבע"ד יודע בעצמו שכן הוא מותר לו ואפשר אף דהתם לכתחילה לא משום לזות שפתים או דאיכא תרי ותרי היינו דאיכא חזקה דא"א ואם ניסת אמרינן דדייקא ומנסבא משא"כ כאן ומ"מ אין להתיר לכתחילה לאותן עדים ודאי אם נתערב בתבשיל ויש ה"מ יש להתיר להם לצורך ולשאר בני אדם הוה ספק תרי ותרי כיון דלא איתחזק לא איסורא ולא היתרא ואף הר"מ ז"ל יודה דהוה מ"ה כיון דאיכא תרי ותרי וכבר כתבנו כן בספר גינת וורדים בכלל רובא ומ"ש ואם נתערבה חתיכה זו בתבשיל אסור מן התורה ולא אמרינן אוקי התבשיל אחזקה כיון דהחתיכה ממילא אסורה או התבשיל ג"כ אחזקה ואסור התבשיל מן התורה לא מד"ס כו' ואם שנים אומרים על חתיכה שהיא חלב וא' אומר שומן אסור לו לאכול ומילקא נמי לקי דהתורה האמינתו כשני עדים בכל מקום אף בד"נ כ"ש כאן אף שהוא צווח ככרוכיא ואומר שומן הוא לא משגחינן ביה ומיהו לאכול בינו לבין עצמו אי שרי ליה כיון שיודע הוא דהאמת אתו נסתפק בבכור שור במס' יבמות דף פ"ו יע"ש דמן התורה היה מותר ומדרבנן אסור ובמקום אחר נאריך בזה ואין כאן מקומו ובס' שושנת עמקים אבאר ועיין בר"מ הלכות שגגות פרק י"ב ובפי"ב מהל' גירושין יעוין שם בע"א אומר מת או אם אכלת חלב ודברים ארוכים הם ואי"ה בס' שושנת העמקים אבאר זה באורך בעזה"י:

עוד אודיע לך דתרי ותרי הוה ספיקא דרבנן ומן התורה אוקמיה אחזקה ואף לאותו שיודע הפך החזקה אפ"ה סוקלין ושורפין אותו דאוקמיה אחזקה כמ"ש התוס' כתובות כ"ב ד"ה הבא אף שבפני יהושע שם כתב דלא אמרה תורה אוקי אחזקה אלא למי שאין יודע אבל מין שיודע הפך החזקה לדידיה שריא והאריך בזה מ"מ אנו אין לנו אלא דברי התוס' דשם וכ"ש רובא כה"ג אף למאן דידע הפך הרוב אסור אף לדידיה נמצינו למידין דהולכין בכל מקום בתר חזקה אף בעדים זולת בפלוגתא דרבוותא וספיקא דדינא וה"ה

בעיא דלא איפשיטא לא אמרינן אוקי מילתא אחזקה ועי' בכנסת הגדולה סימן ח"י וכ"ה יעוין שם ואני עתיד להרחיב הדיבור בספר שושנת העמקים בכלל חזקה וכאן אקצר:
ובזה נשלם השורש הד' כולו יפה אף נעים:
השורש הה' אחקור בו כמה חקירות. א' איך האמינו חז"ל לאחד לשחוט והא איתחזק איסורא בהמה בחייה וקי"ל ע"א אין נאמן באיסורין הפך החזקה וע"ז תירצו תירוצים. א' כיון דבידו הוא לשחוט כהוגן וכל שבידו נאמן הוא ולשמא אירע לו איזה קלקול באונס להא לא חיישינן דעל הרוב אין קלקול שחיטה יוצא מבן דעת כמ"ש הרשב"א גבי מומר לתיאבון ושאר מפרשים. ולפ"ז יש לראות בהמה של חש"ו ששחטו וע"א רואה אמאי מהימן לומר ששחטו כראוי והא ודאי רוב מעשיהן מקולקלים ואין בידו ואמאי מהימן להוציא מחזקה ואף דבמשנה אמרינן וכולן ששחטו ואחרים רואין הא וודאי לאו דווקא ואחרים דעלמא קאמר ועי' בתוס' גיטין ב' ע"ב ד"ה ע"א יעוין שם. עוד תירצו הביא המרדכי ריש פ"ק דחולין דכי אמרינן ע"א (אינו נאמן) נגד החזקה דווקא בסתם אנשים אבל כשרים נאמנים אפילו הפך החזקה יע"ש והנה אנן לא קי"ל כן אלא אפילו אדם כשר ומוחזק אין נאמן היפך החזקה כמו שיתבאר בסימן קכ"ז ובמקום אחר אבאר עוד ושחיטה ה"ט דבידו היה לתקן וטבילת אשה נדה ואחרת רואה נמי הוה בידה לומר לאשה הטובלת לטבול כראוי וא"כ יש לעיין בבהמה של חש"ו ואחר מעיד ששחט כראוי אמאי מהימן כיון דאיתחזק איסורא ואין בידו שהם לא יתנו לו לשחוט בהמה שלהם ופגיעתן רעה. וכ"ש כאן דהפך החזקה והרוב הוא דרוב מעשיהם מקולקלים כדאיפסק' הילכתא לקמן חולין פ"ו ב' הורה ר' בר"מ דרוב מעשיהם מקלקלים יע"ש ובמקום אחר אבאר בו בעז"ה וכאן אין להאריך בזה:
ודע דהא דע"א נאמן אף דאיתחזק איסורא היכא דבידו והיכא דאין בידו נאמן בלא איתחזק נפקא לן מנדה דכתיב וספרה לה שבעת ימים (נדה לאו דווקא דבזבה הוא דכתיבי) ודרשינן כתובות ע"ב א' לה לעצמה אלמא ע"א נאמן שאומרת שטבלה אף דאיתחזק איסורא שהיתה טמאה כיון דבידה לטבול ואף דלמא לא פסקה מלראות ואיתחזק שהיתה רואה ב' וג' ראיות כיון דדרך הדמים להפסיק לא מיקרי איתחזק איסורא ואף דחזקה העשויה להשתנות בודאי אפ"ה כל זמן דלא ראינו אוקמי' אחזקה קמייתא שאני כאן דרגילות הוא שתראה ב' וג' ראיות ותפסק ובספר שושנת העמקים אבאר בכלל חזקה באורך אי"ה ומיהו ז"א דבזבה מנא לן דנהי דספרה לעצמה אבל טבילתה אימא דבעינן בפני שני עדים כשרים. אמנם ראיתי ברש"י חולין יו"ד ב' ד"ה ע"א דמשחיטה קא יליף לה וזבחת ושחט בן הבקר בלשון יחיד ולא הזקיקתו התורה לעדים

ש"מ ע"א נאמן באיסורין אף היכא דאיתחזק איסורא כיון דבידו הוא ועיין בד' שיטות בריש גיטין ודבריו מדוקדקין שם דמתרווייהו מושחט בן הבקר ומנדה ידעינן היכא דאין בידו וליכא חזקה מודה דספרה לה לעצמה והיכא דאיתחזק ובידו יליף משחיטה כיון דבידו היא. ומ"ש המרדכי עוד תי' בשם רבינו ברוך בעל התרומה דרוב מצויין א"ש מומחין הם לא ידענא הא מהאי טעמא בידו הוא והוא התירוץ ראשון שכתב ובמקום אחר אבאר בעזה"י מזה:

עוד אבאר לך שזה שכתבנו לעיל בשורש הב' שיש מחלוקת תוספות וריב"א אי עשה הוה קרא דוזבחת או הוה תיקון הלאו הנה שאלה אחת אני שואל לפירוש ריב"א דלא הוה עשה כ"א תיקון הלאו של אמ"ה או שלא לאכול נבילות א"כ לר"מ דאית ליה בחולין ק"ב א' דאמ"ה אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד לא בחיה ועוף האם אמר יאמר בו דמחיים לית בהו איסור כלל דאמ"ה אין נוהג בהן כ"א במתה מאיליה אסורין דלא תאכלו כל נבילה הא מחיים מותרין המה לגמרי זה שאין הדעת סובלתו. ועוד דא"כ מה הקשו בחולין פ"ו א' למה ליה למימר רוב מעשיהן מקולקלים מיעוטא נמי דסמוך מיעוטא לחזקה והא בכיסוי הדם דאין נוהג אלא בחיה ועוף ליכא חזקה כלל דמחיים הווין שרין לגמרי דאמ"ה לית בהו וזבחת לא הוה ציווי כ"א תיקון הלאו של אמ"ה ובחיה ובעוף ליכא בהן אמ"ה וכדאמרינן לר' מאיר וכ"ת דאף שכתב הריב"א דליכא עשה דוזבחת הוה תיקון הלאו מ"מ איסורא לחוד אית מחיים אף בחיה ועוף ולא קשיא איך יחול איסור אמ"ה כיון דאיסורא בעלמא הא שפיר מצי חייל הא איסורא מנא לן והיכן רמיזא בתורה איסור זה ובגמ' חולין פ"ו א' מ"ש רש"י בהמה בחייה בחזקת איסור אמ"ה עומדת אף דר"מ לית ליה אמ"ה בחיה ועוף כמבואר בסמוך ובחולין ק"ב א' אפשר לומר דאה"נ דאיכא עשה דשאין זבוח ורש"י נקיט לה אמ"ה לומר דבבהמה לוקה דאוקמיה אחזקה דמעיקרא ומ"מ קשיא הך. ואולי מהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף וכן איתקש צבי ואיל לפסולי המוקדשין ואין היקש למחצה דמה התם אסור מחיים אף אלו אסורין מחיים ונהי דעשה או לאו דאמ"ה ליכא גבייהו ר"ל בחיה ועוף מ"מ איסורא בעלמא מהיקשא וכדאמרן ואפ"ה חל איסור אמ"ה על הך איסורא כיון דליכא לא לאו ולא עשה כמו חצי שיעור דחייל עליו איסור אחר כמבואר בשבועות בתוס' שם דף כ"ג ב' והבאתיו לעיל באורך ונשלמו בכאן החמשה שרשים וזהו מה שרצינו לבאר:

תניא רבי אומר וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה בע"פ על ה"ש. דהא לא מצינו בכתוב שהזהירה התורה על השחיטה במקום אחר. והקשה הב"ח אמאי לא נימא דקאי כאשר צויתיך בתורת כהנים בספר ויקרא דכתיב בקדשים ושחט

בן הבקר (ומיניה יליף דרסה). ותי' דא"כ ליבעי כוונה בחולין ואנן קיי"ל דחולין לא בעי כוונה יע"ש והאליהו רבא בדף האחרון הקשה ואימא אה"נ דניבעי חולין כוונה ומנא לן באמת דלא בעי יע"ש ועי' בס' ראש יוסף אהא דמדגלי רחמנא מתעסק בקדשים יעויין שם. והט"ז הקשה אמאי לא נימא כאשר צויתיך במרה כמו כיבוד ושבת דאמרינן במרה נצטוו. וכן שם בכיבוד ושבת יקשה להיפך אמאי לא נימא דנצטוו בע"פ בסיני ותי' דוודאי מסברא ניחא טפי לומר בסיני מבמרה אלא שבת וכיבוד אף שבלוחות אחרונות כתיב כאשר ציוך וברא שונות לא וא"כ אפשר דקאי על סיני י"ל דכל מה שהיה כתיב בלוחות אחרונות היה כתוב ג"כ בראשונות ושם עדיין לא נאמר למשה בע"פ כלום וע"כ כאשר ציוך במרה משא"כ בשחיטה אית לן טפי לומר דכאשר צויתיך היינו בע"פ כשאר תורה שבע"פ ובס' כרתי ופלתי ואליהו רבא בדף האחרון שניהם לדבר אחד נתכוונו דלא שייך לומר במרה נצטוו על השחיטה כיון דבמדבר היו מותרין בבשר נחירה כר"ע דקיי"ל כוותיה א"כ לאיזה צורך אמר השם מצות שחיטה במרה כיון שלא הוצרכו שם להל' שחיטה:

טעם מצוה זו הביא האליהו רבא בשם ספר החינוך דרוב דם יוצא מצוואר כדי שיצא הדם ועוד משום צער ב"ח ומוכיח מכאן דצער ב"ח דאורייתא עיין בספר החינוך סימן ת"מ וכן בסכין פגום אסור משום צער ב"ח יעויין שם. אמנם כבר כתבו כולם שאין ליתן טעם על שום מצוה וכן חמש הלכות שחיטה אף שבקצת ספרים נמצאין טעמים עליהן אין להשגיח עליהם ובמקומו אבאר כ"א בעזה"י:

פתיחה להלכות טריפות

דע שמונה מיני טריפות נאמרו למשה בסיני ובמשנה דא"ט ובריייתא דר' ישמעאל מונה ח"י טריפות והר"מ ז"ל בפ"י מה"ש ה"ט מנה ע' טריפות בפרוטרוט. והשמונה טריפות הם דוגמת אבות ובהם נכללו כל הע' טריפות ועיין כה"ג בהגהות הטור אות י"א שהאריך. וראוי היה להעתיק דבריו ומפני יראת האריכות לא העתקתיו. אמנם כן אף שעולא אמר שמונה טריפות נאמרו למ"מ כפי הנראה אינו אלא ז' כי דרוסה נאמרה בפי' כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ה מה"ש ה"ג וז"ל אע"פ שכולן הלמ"מ הואיל ואין לך בפירוש אלא דרוסה לפיכך החמירו בה וכל ספק שיסתפק אסור ובשאר יש ספיקות שמותרין וכמו שיבואר לקמן אי"ה. וצריך לומר תרווייהו צריכי קרא שהיו לוקין על הטריפה דמהלמ"מ לא היו לוקין והלמ"מ לומר דרוסת הזאב בדקה דווקא וכדומה או דמקרא היינו אומרים שטרפה ארי והכה מכה שאין יכולה להיות עוד והלמ"מ מבאר דאי הטיל ארס בה אינה יכולה

לחיות. והנה אף שדרוסה נאמרה בפירוש ופירושו מהלמ"מ וכדאמרן ושאר ז' טריפות הם הלמ"מ אעפ"כ היה לוקה עליהן שהלמ"מ כך נאמרה דמה שנאמר בכתוב טריפה לא תאכלו כולל ג"כ שאר טריפות וכמ"ש הפר"ח אות א'. וזה מבואר ממ"ש הר"מ ז"ל בפ"ד ממ"א ה"ז ז' דאין חילוק כלל בין טריפות ארי או נולד בה טריפות מעצמה והיה לוקה עליה וודאי יע"ש:

והנה ראיתי להפר"ח אות א' כתב שמ"ש הכ"מ בפ"ב מהל' ט"מ הוא הנכון דהלמ"מ ד"ת קרי לה ולא ד"ס אף שדבר הנלמוד בי"ג מדות קרי ד"ס ולא כמ"ש בפ"א מהל' אישות שאף הלמ"מ קורא ד"ס יע"ש ואני בעניי לא ידענא למה החליט כן והדבר מבואר להיפוך לכאורה מהתוספתא שמביא הכ"מ בריש ה"א ועיינתי בפרק ששי ממסכת מקוואות משנה ז' ספק יש כשפופרת הנוד טמא מפני שהוא מ"ה הביא הר"מ ז"ל שם בפי' המשניות וכן הר"ש שם לשון התוספתא וז"ל כזית מן המת וכעדשה מן השרץ ספק יש כשיעור או לאו טמא מפני שעיקרו מן התורה ושיעורו מד"ס טמא. ואל יחסר זה מאמרם שיעורין הלמ"מ מפני שכל דבר שאינו מפורש בפסוק ד"ס מיקרי הרי בפירוש דהלמ"מ ג"כ נקרא ד"ס ומ"ש התב"ש בזה לא הבינותי כלל יע"ש. ומיהו הא וודאי דינם דין תורה ממש אלא שקרוין ד"ס עיין בשורש הב' להר"מ ז"ל ובפ"א מה"א במ"מ ומה שתמה התב"ש על הכ"מ בפ"א מה"א שתי' לרבותיו של רש"י בריש כתובות לא ידענא למה תמה כי הדברים פשוטים דה"ק מאחר שקידושי כסף פירשוהו סופרים ולולי קבלתם לא היינו יודעין א"כ מסתמא כל דמקדש אדעתם מקדש משא"כ ביאה דמפורש בקרא ומשני שויא רבנן לבעילתו בעילת זנות הואיל ואומר בדת משה וישראל תולה בדעתם:

אמנם מה שיש מהעיון כאן הוא מ"ש הר"מ בפ"ח דמקוואות הל' ז' ספק יש בו כשפופרת ספק אין בו ספיקו להחמיר מפני שעיקרו מן התורה ושיעורו מד"ס דהוא נלמוד מתוספתא גבי כזית מן הנבילה וכעדשה משרץ וכאמור וא"כ משמע וודאי הא עיקרו מהלמ"מ ספיקו להקל וכבר התעורר ע"ז מהרשד"ם ז"ל בתי"ד סימן קל"א ונתווכח עם החכם השואל והוכרח לומר לענין שיעורו לבד נאמרה הלכה כך דכל דבר שהוא עיקר הלכה אי יש ספק בשיעור ספיקו להקל ולא בשאר דברים שהם הלמ"מ יע"ש ועיין במ"י בקונטרס הספיקות מחודש מ"ו הביא דעות אי הלמ"מ ספיקו אסור או לאו ומהא דקדושין בערלה כך נאמרה הלכה ספיקא מותר אין ראיה כדדחו המפרשים דהתם אפילו איתחזק נמי מותר. ויש לחקור אי אמרינן דהלמ"מ ספיקו מותר כמו שמראין פשטן של דברים מהתוספתא דמקוואות אם נאמר כן בכל דבר הנלמד בי"ג מדות דהר"מ קורא אותן ד"ס כמבואר בריש פ"א מה"א ובשורש הב' מבואר יותר אם נאמר בהו ספיקא מותר

ומכ"ש לשיטת הר"מ ז"ל כל ספיקא מ"ה שריא בתנאים המבוארים בספרים ובס' גינת וורדים כלל ט' ביארנו אותן התנאים יש לומר דלא ראו להחמיר אלא מה דמפורש בקרא ולא מה שהוא הלמ"מ וכ"ש דבר שנלמוד בי"ג מדות שזה וודאי ד"ס נקרא ואם שדינם דין תורה ממש. והנה הא דאמרינן במנחות ו' מן הבקר למה לי למעט טריפה תיפוק ליה מק"ו ומה קושיא נהי דנימא שאין לוקין על פסולי המזבח כמ"ש הר"מ ז"ל בהל' איסורי מזבח מ"מ אי לאו קרא הייתי מיקל בספק טריפה (היינו למאן דסובר כל ספק מ"ה אסור) וז"א דהק"ו שיש על וודאי יש על הספק דעכ"פ אסור להדיוט יע"ש ומהא דאמר בחולין קט"ו א"ה אכילה נמי לייתי בק"ו ונהי דהכי קשיא ליה דוודאי איסור יש מק"ו דבראשית רבה אם בישול אסור כ"ש אכילה וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ט ממ"א ומק"ו עצמו היו לוקין כמ"ש המ"מ בפ"ב ממ"א דבר שנאסר בביאור מ"ה וק"ו היו לוקין מ"מ מה קושיא דהיינו מקילין בספיקו מאחר דמק"ו אתיא יש לומר כיון דע"כ קושית הגמרא סמך אק"ו דבראשית רבה א"כ תו האיסור מפורש ואין להקל בספיקו ופריך שפיר:

ודע דהב"י בסי' צ"ה החליט שהר"מ ז"ל סובר דטעם כעיקר דרבנן בפט"ו מהמ"א וכן הרשב"א ז"ל בתה"א ק' כתב בשם הר"מ ז"ל כן ולא זכיתי להבין מאין הוא המקום שהוציאו לומר כן אי ממ"ש דטעמו ולא ממשו הוה דברי סופרים ומה בכך והלא הרשב"א עצמו כתב דטעם כעיקר יליף מה מצינו מגיעולי עובדי כוכבים או מק"ו דנזיר ומש"ה אין לוקין על טעם כעיקר וכיון שכן וודאי אמת נכון הוא דטעמו ולא ממשו הוה ד"ס לדעת הר"מ ז"ל בפי מה שהשריש בשורש הב' דכל שאין מפורש בתורה ד"ס קרי ליה ואף שדינם דין תורה ממש. והנה מה דפסקינן להלכה מין באינו מינו ונשפך וא"י אם היה ס' אסור אין ראיה דאנן סוברים דכל דבר הנלמד בי"ג מדות ד"ת הוא וה"ה הלמ"מ אמנם להר"מ יש לספק בזה. והנה לענין דינא לפי מ"ש הרשד"ם בסימן קל"א דהלמ"מ ספיקו אסור זולת מה שעיקרו הלמ"מ ויש בו שיעור יש להקל בספיקו אם ספק אם יש בו כשיעור כדמוכח מפ"ה דמקוואות א"כ קשיא אמאי לא ביאר הר"מ ז"ל דין חדש כזה דעצם כשעורה דעיקר טומאתו לא כתיב כלל בתורה רק הלמ"מ ואם יש ספק אי הוה כשיעור טהור הוא ולקמן בקונט' הספיקות סימן ק"י אבאר באורך אם דבר הנלמוד בי"ג מדות והלמ"מ אי ספיקו אסור:

והנה הב"ח ז"ל כתב דה"ק הר"מ ז"ל דבשאר טריפות בספק השקול אוקמיה אחזקה ואלו בדרוסה בספק השקול אוסרין כיון דהתורה כתבה לדרוסה בפי' כו' ופי' ההוא לדעתי יפה הוא. וראיתי להפר"ח האריך בכאן לומר בספק השקול אסור ולא אוקמיה אחזקה. והרואה יראה בדבריו בסימן ק"י כלל א' ו' ובקיצור ס"ס אות מ"ו דלא הוה אלא

מדרבנן דמן התורה בספק השקול אוקי אחזקה ומדרבנן הוא דמחמירין. ויש סתירה לכאורה בדבריו דממ"ש בסימן כ"ט דבעיא דלא איפשטא וספיקא דדינא לכ"ע לחומרא וכאן כתב דספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא לא הוה רק מדרבנן. שוב ראיתי שדבריו כנים דבכאן כתב לפי הכת דסוברים דספק השקול אוקמיה אחזקה ע"כ קשיא ספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא לישרי דאוקמיה אחזקה אלא ע"כ צריכין אנו לחלק שאני בעיא דלא איפשטא וספיקא כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין ולא נפשטא האיבעיא וצריכין אנו לחלק בין הך דהכא ובין ב' כיתי עדים דהוה רק ספיקא דרבנן. אמנם הוא ז"ל לשיטתיה דפסק דספק השקול לא מוקמינן אחזקה מדרבנן אין לחלק בין ספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא וראייתו ממ"ש הר"ן פ"ק דקדושין דף ה' דנתן הוא בעיא דלא איפשטא יע"ש דאוקי אחזקה. ולפ"ז לדידן דפסקינן ספק השקול אוקי אחזקה אף מדרבנן כמו שיתבאר לקמן בעזה"י דלא כפר"ח נפיק חומרא דספיקא דדינא ובעיא דלא איפשטא מן התורה לחומרא ולא שייך כהאי גוונא אוקי אחזקה וכמ"ש גם התב"ש דבשביל החזקה לא נפשטא האיבעיא וכמ"ש הכה"ג בהגהות הטור בסימן ח"י וכ"ה בשם הגהות אלפסי דספק נבילה בשחיטה משכחת בעיא דלא איפשטא וספיקא דדינא ואם לקולא כן דלא הוה וודאי כ"ש להחמיר דלא אוקי אחזקה אלא בספק המקרה כמו שביארנו שם:

וראיתי להפנים מאירות חלק א' סי' ט"ו האריך והביא כמה ראיות דבספק השקול לא אוקמיה אחזקה לאותן דעות הסוברים כן הובא בש"ך סימן ג' ואחד מהראיות הוא מחולין קל"ד גר שנתגייר והיה לו עיסה ספק חייב בחלה דאיסורא הוא וממונא לקולא הרי באיסורא לא מוקמינן אחזקה בספק השקול יע"ש. ואני אומר אדרבה מהתם ראיה דבספק השקול אוקמיה אחזקה והתם איכא עון מיתה ומש"ה לא מוקמינן אחזקה הא באיסור לאו שאין בו מיתה מוקמינן אחזקה דבעון מיתה החמירו רבנן ולא אוקי אחזקה. והוא מבואר בירושלמי דעון מיתה הוא וכן הר"מ ז"ל בפ"ח מהל' ביכורים ה"ט כתב ספק חייב מפני שהוא עון מיתה וכתב הכ"מ בירושלמי הטעם שעון מיתה וכן רש"י שם בחולין קל"ד ד"ה קרבן דמחוסר כיפורים בקדשים כרת הוא וד"ה חלה עון מיתה ובכור כרת הוא לשוחטו בחוץ וד"ה ובכור פטר חמור איסורי הנאה ומעכב הטלה בידו והוא שלו. הנך רואה איך שדקדק בצחות לשונו בכל הני או עון מיתה או כרת מש"ה החמירו חז"ל ולא אוקי אחזקה. וה"ט בקידושין משום חומר אשת איש דלא מוקמי' אחזקה הוא מה"ט דאית ביה עון מיתה וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י ופטר חמור ה"ט כיון דלית ליה הפסד ויכול לעכב הטלה בידו וודאי לית לן לומר אוקי אחזקה מדרבנן וצריך להפריש

כיון דלית ליה הפסד כלל כמו שאבאר בשם הרא"ש לקמן אבל היכא דלית עון מיתה ואיכא הפסד ממון וודאי אף באיסורא וספק השקול אוקי אחזקה. הן אמת שיש לראות במ"ש הר"מ ז"ל בפ"ח מהל' ביכורים דטעמא שעון מיתה משמע הא בלאו גרידא אוקי מילתא אחזקה א"כ בהא דהביא ז"ל בהל' מחוסרי כפרה פ"א הי"א ספק קודם שנתגיירה או אחר כך ילדה מביאה ואין נאכלת ציין הכ"מ סוף הזרוע שמונה ספיקות כו' והרי הר"מ ז"ל בהל' ביאת מקדש פ"ג ה"ט פוסק דמחוסר כיפורים שנכנס למקדש למחנה שכינה פטור מכרת ובפה"י מהל' פסולי המוקדשין הי"ד דמחוסר כיפורים שאכל קודש אינו בכרת והר"א ז"ל השיג עליו בשני המקומות וסובר מחוסר כיפורים חייב כרת על ביאת מקדש ואוכל קדשים ולהר"מ ז"ל קשיא וודאי איך כתב בהל' ביכורים פ"ה ה"ט דהטעם מפני שעון מיתה הוא והרי מחוסר כיפורים אין בו כרת ולא מיתה ואפ"ה ספק חייב להביא קרבן וצ"ע:

וראיתי להמשנה למלך בהל' ביכורים פי"ב הי"ט האריך וכתב ואולי שאני בכור בהמה טהורה דכרת הוא ולא מהני ס"ס וחילוק זה מוכרח הוא מהרא"ש דהא בכור פטר חמור ב' זכרים ונקיבה כתב הרא"ש דמפריש טלה אחד לעצמו אף דהוה ס"ס כיון שאין מפסיד מידי ואלו בכור בהמה טהורה מפסיד ואפ"ה מעכב אחד לעצמו בתורת בכור דהוה כרת יע"ש. ומה אעשה שעוונותי גרמו ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דבשלמא פטר חמור שפיר כתב הרא"ש בבכורות דמ"ה ב' ובל"ה שם דב' זכרים ונקיבה א' אמאי מפריש טלה לעצמו הא איכא ב' ספיקות שאין לכהן אלא נתינה אחת שמא האחרת ילדה ב' זכרים ושמא נקיבה יצאה תחלה וליכא כ"א נתינה אחת לכהן והוא כבר נתן טלה א' לכהן ולמה יפריש טלה לעצמו ולז"א כיון דלא מפסיד מידי שהשה חולין ביד כהן לא התירו אף בס"ס (ומש"ה בספק גר נמי מפריש והוא לעצמו דס"ס הוה כמו רובא להרשב"א בתשובה סימן ת"א ובמה שאין לו פסידא מפריש וכ"ש בחזקה) משא"כ בכור בהמה טהורה דליכא ס"ס דכשם דאיכא ס"ס להיתרא איכא ס"ס לאיסורא שמא האחת ילדה ב' זכרים וזה יצאה ראשונה וקדושת הגוף הוא ושמא ילדה אחת זכר ונקיבה וזה יצא קודם הנקיבה וליכא ס"ס להתיר והוה ממש ספק השקול באופן שאין משם הכרע לומר כל היכא דאיכא איסור כרת לא מהני ס"ס. אמנם כן למה דקיי"ל בסימן ק"י דס"ס במקום חזקה לא מהני וא"כ חזקה עדיף מס"ס וכיון דחזקה לא מהני באיסור כרת ומיתה ה"ה ס"ס דלא מהני באיסור כרת ומיתה ולפ"ז בחלב שיש בו ס"ס לא מהני. ועיין בהל' נדה ומכמה מקומות מבואר דס"ס מהני במקום כרת ואי"ה בקונטרס הספיקות אבאר זה באורך וכאן אין מקומו להאריך:

עוד ראיתי להפנים מאירות שם שכתב לדידן דפסקינן דאף בסכין ונמצא פגום אסור א"כ לית לן תי' התוס' דמקוה חסר ואתאי והוה תרתי במקום חדא והוליד מזה שני דינים מחודשים. א' דבכל ספק השקול לא מוקמינן אחזקה והב' דמצא סכין פגום הוה ודאי נבילה וא"צ לכסות. הנה מ"ש בדין ו' דמצא הסכין פגום הוה נבילה ודאי אני תמה דאף הב"ח לא כתב דהוה וודאי כי אם ספק והוא משנה ארוכה בר"מ ז"ל הלכות שחיטה דהוה רק ספק נבילה כמ"ש בש"ך סי' ח"י אות א' יע"ש וטעמא דלא הוה תרתי במקום חדא כיון דלאו חסר ואתאי אלא ספק הוה מטעם דאוקי חזקה דבהמה לחזקה דסכין ומידי ספיקא לא נפקא בשלמא אי נאבד הסכין אמרינן חזקה דבהמה איתרע שהרי שחוטה לפניך וחזקה דסכין לא איתרע משא"כ כשנמצא פגום אח"כ הרי חזקה דסכין נמי איתרע. וכבר הטבנו אשר דברנו בזה בסימן ח"י יע"ש ואמנם לא וודאי הוה אלא כההיא דמקוה דחסר ואתאי בהא חזקה דהשתא אלימתא היא והוה תרתי במקום חדא ועיין בס' גינת וורדים שם הארכנו ג"כ בזה גם מ"ש הפ"מ בדין זיי"ן חש"ו ששחטו אי מחמיר ומכסה רשאי כבר כתבנו בסימן כ"ה דמתוס' מוכח דאף למסקנא דאין רשאי במקום דפטור עיין חולין פ"ז תוס' ד"ה מאי טעמא:

אמנם כן לדינא נראה כך. דוודאי כל ספק השקול אוקמינן אחזקה כדמוכח בכמה דוכתין בש"ס ואף הפר"ח וכ"ע מודים בזה דמן התורה אוקי מלתא אחזקה ולדידן אף מדרבנן לא מחמירין בספק השקול היכא דאיכא חזקה וכמו שכתב הט"ז סי' ל"ט אות כ"ב. אמנם אבאר כי יש שלשה מיני ספיקות שאין שווין. הספק הא' הוא שנולד ספק כמו נשבר העצם וא"י אם מחיים או לאחר שחיטה דאנו מתירים מטעם ס"ס דווקא הא לא"ה לא משום דיותר שכיח מחיים שהולך אנה ואנה נשבר מלומר אחר שחיטה נשבר. ואה"נ אם יש לתלות כמו אי נקבה ריאה היכי דמשמש ידא דטבחא תו הוה ספק השקול ואוקמיה אחזקה ולא דאנו אומרים דשכיח להיתר אלא בספק השקול אנו מתירין. הספק הב' הוא שנולד ספק מחיים כמו בגבינות סי' פ"א נמצא נקבו הדקין קודם שחיטה אפ"ה אנו תולין לומר שרגע קודם שחיטה נעשה זה ואף דריעותא מחיים מ"מ אוקי אחזקה מחמת רובא ואף שראינו שבהמה זו יצאה מהרוב דהרי טריפה היא מ"מ אמרי' קודם לזה היתה מן הרוב. ומיהו בטריפות שנולד מחיים וא"י איך הוא וזה הוא הספק הג' כמו מצאו מים בראש ואנו דנין עליה אם הקיף המוח המים בזה הסברא נוטה לאסור אף בה"מ וכבר היטב את אשר דיבר התב"ש ז"ל בכאן כיון דהבהמה יצאה מהרוב דרובן אין להם מים בראש תו לית לן לומר אוקי אחזקה יע"ש. ומיהו בנמצא מחט וא"י אם ניקב או לאו בהא לא יצאה הבהמה מרוב ולו יצאה מ"מ חזקה טובה היה לה כשנולדה

לא היה בה מחט והלכך אם שקול הוא היה לנו להתירו אלא דאנו אומרים דשכיח יותר לאיסור מלהיתר והבן זה:

ודע דהא דכתב רמ"א בסימן ג' במים בראש ובד"מ בסימן ל"א יע"ש לדינא נראה נכון אף בה"מ אין להתיר וטעמא כיון דאיכא ריעותא מחיים ויצאה מחזקתה וודאי לא מרוב הוא ובש"ך סימן ג' אבאר זה. וראיה גדולה ממ"ש הרשב"א והר"ן בחדושיו דהא אמרינן בירושלמי ראיית ריאה מדבריהם הוא בשלא נולד ריעותא הא נולד ריעותא הוה ד"ת ועיין בתשובת הרשד"ם חי"ד סימן ל"ז ול"ח ול"ט בכוליא שהיה בה מים עכורים וב' אומרים הגיע לחריץ וב' אומרים לא הגיע העלה שיש לאסור בוודאי דלא שייך אוקי אחזקה כיון דבהמה זו יצאה מהרוב וזה כדברי תב"ש ממש וכדכתיבנא. אמנם בהא דסימן ל"ט ב' אומרים כסדרן היתה וב' אומרים שלא כסדרן היתה צריך לומר כמ"ש דסרכא כסדרן לאו ריעותא הוא כלל דריר בעלמא הוא וא"כ לא יצאה בהמה זו מן הרוב משא"כ במים בראש או מים סרוחים בכוליא דהוה ריעותא ודאי כל שלא נבדקה אם הגיע לחריץ הוה ספק טריפה דאורייתא וב' אומרים הגיע לחריץ וב' אומרים לא. הוה ספק ולא אוקי אחזקה כה"ג וכדאמרן ואף בה"מ יש לאסור ולקמן במקומו אבאר כל אחד כפי הראוי וכאן אין להאריך:

והנה הר"מ ז"ל בפ"י מה"ש ה"ט מנה ע' טריפות ושם לא מנה הששה נבילות כ"א בפ"ג מהל' אלו ואלו הן ניטל הירך וחלל שלה ניכר עשאה גיסטרא נשברה מפרקת ורוב בשר (עם פסיקת החוט) קרעה מגבה פסוקת הגרגרת וניקב הוושט במקום הראוי לשחיטה. וראוי שתדע שד' הראשונות מאלו הששה הן מטמאין מחיים וב' האחרונות הוה נבילה שהיו לוקין משום אוכל נבילה לא דמטמאה מחיים כמ"ש בפ"ב מהל' שאה"ט ובזה מיושב הא דחולין כי קתני נבילה דלא מטמאה וכמ"ש התב"ש. ולפ"ז לדינא ניקב הוושט במקום הראוי לשחיטה הוה נבילה וטריפה לחוש גם לדעת התוס' חולין ל"ב א' ד"ה ורמינהו ואף דלשיטת הרמב"ם כתב התב"ש במקום שחיטה הוה רק נבילה מ"מ יש לחוש להחמיר ג"כ כדעת התוספות וניטל הירך הוה ג"כ טריפה ונבילה ונשברה מפרקת ג"כ מטעם החוט ועשאה גיסטרא למטה מפרשות הוה רק נבילה ומיהו במגבה יש לעיין דא"כ אמאי לא פריך מיניה בחולין ל"ב ולחשוב הא יע"ש. ואם נפסק הקנה שלא במקום שחיטה ספיקא הוה אי חשיב נבילה או טריפה וכבר כתבנו בזה במקום אחר. והנ"מ בין טריפה לנבילה הוא בששה גוונא. א' לענין או"ב. הב' למודר הנאה. הג' לענין חשוד. הד' לענין מפרכס לב"נ דאי טריפה כיון דטיהרה השחיטה לישראל מידי נבילה ה"ה דמהני לענין אמ"ה לב"נ ע' בסי' כ"ז מ"ש שם ומשא"כ אי הוה נבילה ומיהו

בהנך דמטמאין מחיים אם חתך בעודה מפרכסת שרי לב"נ כיון דמחיים הם חשובים מתים שהרי מטמאין ופירכוסן לא הוה אלא כזנב הלטאה שאין בו חיות. הה' לענין ביצת טריפה שאף שילדה מיד שנטרפה דלא נגמרה באיסור אפ"ה לא חילקו חז"ל כיון דשם ביצת טריפה יש בו דרא דאורייתא משא"כ ספק ביצת נבילה. ומיהו ספק ביצת ניקב הוושט וודאי דראוי להחמיר א' דאיכא ביה דרא דאורייתא דראוי לגומרה באיסור כיון דלאו מתים הן דאין מטמאין ועוד דשם טריפה נמי עליה וכדכתיבנא. הו' הוא לענין איסורין מבטלין זא"ז וכבר נתבאר זה בארוכה בפתיחה להה"ש ולקמן סימן צ"ה אבאר עוד. ומדי דברי בו בענין איסורין מבטלין זא"ז אכתוב כאן קצת מדינים ההם:

יראה לי שאם היה כאן ב' קרדירות א' של איסור וא' של היתר ונפל איסור דרבנן לתוך א' מהן וא"י לאיזה דאמרינן איסור לתוך איסור נפל כמבואר סימן קי"א ואח"כ נפל עוד איסור דרבנן שאין ממין איסור הראשון ונשפך ומתחלה היה בקדירות היתר נ"ט זיתים היתר וא"כ כשנפל האיסור הב' דרבנן לתוך היתר אין בו ששים ואמנם אם נאמר דאיסור הא' ג"כ נפל לתוך היתר תו יש כאן ס"א זיתים נ"ט של היתר וב' של איסור וא' מבטל חבירו אמרינן דאיסור הא' נפל לכאן דכל בדרבנן תלינן לקולא ועתה נשפך הוא אמרינן דהיה ס' ואף מתחלה היינו אומרים לתוך איסור נפל האיסור אפ"ה אינו דומה למ"ש בסימן קי"א נפל איסור לב' קדירות היתר וא"י דשניהן אסורות ואח"כ נפל איסור לא' מהן אין אומרים למפרע שהראשון לכאן נפל דהתם היינו מחזיקין שתיהם לאיסור ואיך יאמרו כאן למפרע משא"כ בנידון דהכא. וכ"ת ליתן לקפילא ארמאה לחומרא אה"נ ומיהו נ"מ במין במינו דא"א למיקם אטעמא וכמ"ש התב"ש סי' ל"ג במב"מ דלא בעי ס' כ"א דרבנן אם נפלו ב' זיתי איסור שחלוקין באיסוריהן זה נבילה וזה טריפה אף דטעמן שוה אפ"ה כ"א מבטל חבירו וה"נ כן. ואף להש"ך דכתב בסימן צ"ט אות ט"ו דחנ"נ באיסור דרבנן אף דלא נודע מתחלה אפשר כה"ג יודה כיון דאין ברור דנפל איסור הראשון אף עתה אמרי' שפיר דלא נ"נ ועוד דבה"מ היקל המנחת יעקב בת"ח פ"ה א"כ נ"מ שפיר כאן. ולהיות כי עיקרי דינים האלו מקומן לקמן סי' צ"ה וצ"ט וקי"א אבאר שם ✍:

ועתה אבאר עוד הנ"מ בין ספק טריפה לודאי טריפה ואם הוא מ"ה או דרבנן. הנה בספק טריפה אי יש עוד ס' אמרינן בי' ס"ס ובתנאים שיתבאר בסי' ק"י בעהי"ת גם חשוד אינה יולדת היינו שתתעבר ותלד אמנם לידה בלא עיבור או עיבור בלא לידה משכחת שפיר. וביתרת אבר דטריפה אמרינן דחיה יחיה אלף שנים כמבואר בתשובת הרשב"א ז"ל אמנם אי מוליד ביתרת אבר בהא איכא לעיונא. וראיתי להכנה"ג בסי' נ"ז בהגהות הטור

אות מ"ו נסתפק בזה ביתרת אי מוליד או לאו ועיין מ"ש בסימן נ"ז אות מ"ה ושם אבאר וכאן אין להאריך:

פתיחה להלכות בדיקת הריאה

קודם בואי לבאר הלכות בדיקת הריאה ראיתי להעיר קצת הערה בענינים אלו ואח"כ אפרש כל אחד במקומו בסדר הראוי לו וזה החלי בעז"ה:

דע כי הטריפות האמורים בריאה יש לחקור בהם אם כולן הן מטעם נקובה או סופו לינקב או יש מהן מה שאין נכנסים תחת סוג נקובה מפני שראיתי שרבינו נר ישראל הגאון המובהק בעל תבואת שור אשר הוא לנו לעינים בהלכות אלו וכל דבריו הם קילורין לעינים חקר קצת בזה ואני אפרש בעז"ה. הנה הטור התחיל ריאה שניקבה טריפה והתחיל לומר חליף חסר כו' ועיין דרישה שם שכתב כן בהדיא דכל טריפות הריאה הוא מטעם שסופו לינקב וכן הסכמת רוב הפוסקים ואף חסר מגוף הריאה מבחוץ אם החסרון ככ"ף כפופה דפוסלין אנו הוא מטעם לקותא וסופו לינקב כמו שיתבאר אמנם הר"מ ז"ל חילקן יש מהם לדעתו משום נקובה ויש מהם מטעם חסרה שהרי אתה רואה בפרק י' מה"ש ה"ט כתב הכסף משנה תחת סוג נקובה מנה רבינו ניקב הריאה וניקב סמפוני הריאה אטום בריאה נימוק סמפון ליחה סרוחה מים סרוחים מים עכורים נתמסמס הריאה נשתנו מראיה סרכה אונא שלא כסדרן. ותחת סוג חסרה מנה חסרה ממנין אונות נתחלפו אונות או בלא חיתוך אונות חסר מגוף הריאה יבש מקצת גופה צמקה הריאה מפחד אדם הותירו אונות מגבה נמצאת הריאה נפוחה ועומדת עכ"ל. והנה זה אמת ויציב הוא שהרי הר"ם ז"ל בפ"ו ופר' ז' מנה נקובים ופר' ח' מנה חסרים ומנה תחת סוג נקובה אלו שמנה הכ"מ וחסרים תחת סוג חסרה. ועיין ברש"י חולין מ"ג א' ד"ה לא תפיק והנך דלקמן בכלל ניקבה או חסרה הוה חליף בכלל חסר יעוין שם ולכאורה משמע מינה כהר"מ דחליף מטעם חסר הוא ואף שיש לדחוק ברש"י מ"מ מראין פשטות הדברים כן. ועיין בכ"מ בפ"ח ה"ז שהקשה על רש"י דא"כ מה פריך לקמן או שחסרה למאן קתני לה ולא משני דחליף בכלל חסר הוא ויש לכאורה לתמוה איך הונח לו בדברי הר"מ דפשיטא קשיא אמאי לא מוקמי ככ"ע וחסר מגוף הריאה ועוד בין לרש"י והר"מ אמאי לא מוקי בחסר אונא א' דלכ"ע טריפה ולזה י"ל אף דהר"מ בפי' המשניות נראה שמפרש הריאה שחסרה ממנין האונות לא ניחא לגמרא לומר כן דכ"ש הוא אם ניקב טריפה כל שכן חסר דאל"כ היה לחשוב בכל הנקבים כן ומיהו זה אין קושיא דכולן כחד חשיב להו. אלא חליף קשיא ליה שפיר דלימא חסרה היינו חליף

ומ"מ צריך עיון כמ"ש ועיין בסימן ל"ו. והנה מדברי רש"י אלו מוכח לכאורה דאי ג' בימין וד' בשמאל כשירה דאם לא כן לחשוב יותר מח"י דהא לאו חסר הוא וכי תימא דיתיר הוה בכלל חסר הא לא קי"ל כרבא דיתרת בדרא כשירה הוא וי"ל הני מילי דיתרת בדרי אורחיה י"ל בשאין בשמאל יותר מימין מה שאין כן כשיש בשמאל יותר לאו אורחיה ומטעם יתר כחסר קאתינן והוה בכלל חסר ולקמן אבאר:

והנה הנ"מ אי אמרינן כל פסולי דריאה מטעם סופו לינקב או מטעם חסר לכאורה דקי"ל תרתי לריעותא טריפה והיינו דווקא היכא ששניהם מטעם ניקב מה שאין כן כשאחד מטעם ניקב וא' מטעם חסר אין עדותן מכוונת ולא מיטרפה מטעם תרתי לריעותא שכתבו הטעם דשניהם מעידות על הריעותא והיינו על ריעותא אחת וכדאמרן לומר שיש נקב או סופו לינקב. ועיין תבואת שור סימן ל"ו אות נ"ט ולקמן בסימן ל"ז בזה אבאר עוד י"ל בחסר מגוף הריאה ככ"ף כפופה דקי"ל לקמן להטריף באין הפסד מרובה אם החסרון הזה בין החתוכים ונסרך סביב המקום החסר רחוק קצת ממקום החסר (דלא ליהוי תרתי לריעותא) ומדובק באונה חברתה לרש"י דאין סירכה בלא נקב וכסדרן כשירה משום דאין סופו ליפרוק והוה סתימה מעליא ה"ה כאן ואף לדידן דקי"ל להחמיר בסימן ל"ט בכל הפירושים בדין. סרכא כסדרן מ"מ בכ"ף כפופה כדאי הוא לסמוך על סברת רש"י דאין סופו להתפרק וא"כ כשירה היא ולהר"מ דחסר הוא טריפות בפ"ע הלכה למשה מסיני אף בין החתוכים טריפה ויש עוד כמה נ"מ כמו שיראה הרואה לענין דינא קי"ל דכל פסולי דריאה מטעם ניקב או כל העומד לינקב כנקוב דמי במשמעות הטור ושאר פוסקים:

ועתה ראיתי לדבר בענין בדיקת הריאה אם הוא מדאורייתא או דרבנן ואיה מקום מוצאו דבגמרא לא נזכר בפירוש זולת רש"י חולין י"א יעוין שם הנה עיקר דבר זה הוא מהירושלמי פ' אין צדין אמר ר' יודן ראיית ריאה ודמאי מרבריהם כו' הרי דמ"ה אין צריך בדיקה עיין רשב"א חולין וראיה מפרה או מעגלה דשורפין וקוברין בשהיא שלימה. ויש לדחוק ולומר דמה שחותך מקום לבדוק הריאה בפנים שלימה מיקרי ורש"י כתב שם למיתבר גרמי יעוין שם. ומה שהתירה התורה החלב אין ראיה דלמא לאחר ששחט הבהמה. ומיהו ממעשים בכל יום שאנו אוכלין חלב יש ראיה דמדרבנן כיון דמיעוט המצוי הוא או כיון דאיכא לברורי בקל ע"י נפיחה מבררינן ול"ד לשאר ח"י טריפות דאיכא טירחא ודמיא לרוב מצוין א"ש ואעפ"כ אי איתא לפנינו צריך לשאלו וכן ראיה מאין צדין דמשום הפסד ממונו התירו לו לאכול חי מבית טביחתה בלא בדיקה. ועיין מ"א תצ"ח אות י"ג כתב דיש"ש פסק צריך שיהא שהות לנתחה ולבדוק הריאה ועיינתי

ביש"ש בפרק אין צדין כתב דאין צריך לבדוק מקודם אלא אחר כך אסור לאכול מה שנשאר בלא בדיקה. ואם אכל מבהמה שלא נבדקה הריאה ונמצא טריפה וודאי צריך כפרה דלאו אונס הוא כיון דמיעוט המצוי וחז"ל הצריכו לבדוק משא"כ בשאר טריפות אם אכל ואחר כך נמצא טריפה אין צריך כפרה דהוה אונס כמ"ש הפנים מאירות ח"ב יע"ש. ומן התורה אין צריך בדיקה אף לריאה אלא מדרבנן והולכין בספיקו להקל אף בריאה מטעם נשחטה הותרה וכמו שיתבאר:

ומה שראוי להזכיר כאן הוא אם הא דהצריכו חז"ל לבדוק הריאה משום סרכות דמצוין הנה ואפשר אף משום נקבים לדעת רש"י דאין סירכא בלא נקב אם כן וודאי נקבים מיעוט המצוי כמו סירכות א"כ צריך להוציא הריאה ולנופחה א"ד אף משום שאר טריפות כמו אטום וכדומה אף שאין מצויין כיון דנחתו חז"ל להצריך בדיקת הריאה תו לא חילקו וגזרו ואמרו דמכל טריפות בעינן למיבדקה. הנה דבר זה מבואר הוא בסימן ל"ט בש"ך אות ד' דמוכח בש"ס ופוסקים דעיקר בדיקה הוא משום סירכות לחוד ואי נאבדה בלא ניפוח כשירה. ומיהו אכתי וודאי לכתחלה ראוי לבדוק מכל הטריפות השייכים לה כמו שאבאר שם, ואין להקשות לרש"י דאין סירכא בלא נקב אם כן אמאי אי נאבדה בלא ניפוח כשירה הא דא ודא אחת היא עיין תב"ש סימן ל"ו אות ב"ב על מ"ש בה"י בא זאב ונטל הריאה דלדידן טריפה דהוה כנאבדה הריאה תי' התב"ש דאין שכיח שיהיו נקבים בלא סירכות ולא חיישינן שמא תלשן הזאב ולא נשאר שום דלדול יעוין שם אם כן י"ל משום הכי אין צריך לנפוח הריאה כלל דמסתמא אי הוה נקב מיד נתהוה סירכא כמו שכתב התב"ש ואבאר שם. והא וודאי אף אי נימא בא זאב ונטל הריאה לדידן טריפה שמא היה סירכא אבל וודאי אחר נקבים לא חיישינן דאם לא כן אי נקבה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא דתלינן היכי משכחת לה אי בדק בנפיחה כשירה ואי לא בדק טריפה דתו ליכא למיבדק ואמאי תלינן וזה שכתב הש"ך בסימן ל"ט אות ד' דמוכח מש"ס ופוסקים דלכ"ע אי לא נפחה ונאבדה כשירה. ואני תמה אם נאמר כמ"ש בה"ג אי לא נפחה הריאה טריפה ואפילו אי נאבדה דלא כמ"ש הט"ז וכמ"ש התב"ש בסימן ל"ו אות ו' וסי' ל"ט אות ה' דמלשון בה"ג משמע אף אי נאבדה טריפה דכי שרי למיכל ספק טריפות אם כן אינקבה ריאה דתלינן היכי משכחת לה ונהי דבא זאב ונטל בני מעיים לאו ריאה בכלל מכל מקום באינקבה קשיא וע"כ מיירי בגדיים וטלאים דלא שכיח סירכות וה"ה דלא שכיח נקבים ומה"ט תלינן. ועיין בפרישה סימן ל"ט וט"ז דחה לתי' שלו וא"י למה דחאו וכמ"ש כאן. והנה דעת בה"ג דסובר דאי לא נפחו לריאה אסור יש לומר או דסובר כרש"י אין סירכא בלא נקב או כיון דגזרו חז"ל

והצריכו בדיקה בעינן בדיקה לכל הטריפות ואי נאבדה טריפה ואפ"ה בגדיים וטלאים דאין מצוי בהם סירכות ונקבים לא החמירו בהם כ"כ ולאסור בנאבדה. סוף דבר הכל נשמע דוודאי תקנות חז"ל היתה לבדוק הריאה מכל מיני טריפות וכמ"ש התב"ש בסימן ל"ט אות ג' הביא דעת המרדכי ובדיקות דחז"ל כיון דנחתו להצריך בדיקה לריאה ה"ה אטום ומראה וכדומה צריך לבדוק יעוין שם. אמנם מה שכתב שם דכן מוכח מר"מ ז"ל לא מצאתיו ועיין פי"א מה"ש הי"א כתב המנהג הפשוט שבודקין אותה משום סירכות ובהי"ד כתב בא העובד כוכבים והוציא הריאה קודם בדיקה נופחין אותה ואין חוששין שמא היה בה צמחים מפני פשוט המנהג עכ"ל. הנה אף שהוא ז"ל לא הצריך נפיחה לריאה כמו שכתב בהי"א ומעולם לא שמעתי מי שנפח ריאה בספרד ובמערב מכל מקום כאן שהוציא העובד כוכבים שמא היה סירכא ונתקה. והנה אין ראיה מהר"מ דמה שלא הוצרך נפיחה יש לומר דקאי בשיטת התוס' דיש סירכא בלא נקב אמנם הב"י בסי' ל"ט כתב דמר"מ משמע כפירש"י ושם יבואר:

עוד ראיתי להזכיר בכאן מה שאמרו קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום יש בו ב' פירושים. א' דסופו ליסתר וכן פירש הפרישה והתב"ש בסימן ל"ו אות י"ד. והש"ך שם אות ו' פי' דלא הוה סתימה דמעיקרא וכן פי' הט"ז שם באות ד'. והלבוש כתב דהבהמה נחלשה ויראה דהיינו דאמרינן אין פסול חוזר להכשירו והא דריאה שניקבה ודופן סותמתה דבעינן סביך וכן סירכא כסדרן לרש"י ביש נקב טריפה וסירכא כשירה צ"ל דוודאי דופן ואונא שאצלה סתימה דמעיקרא הוה ולא בא לכלל פסלות אלא שאנו חוששין שמא דופן ואונא חברתה לא סתמה יפה הלכך אי נסרכה וסביך חזינן דסתימה דמעיקרא יפה הוה ומש"ה כשירה הא כל שהיה שעה א' בפיסול לא מהני ועיין בדק הבית להרא"ה ל"ד ב' שפלפל בזה. אלא שהוא ז"ל סובר דבשאר דוכתי קרום מחמת מכה הוה קרום רק בוושט ובריאה אינו קרום ומפרש דאם העלה קרום חזינן שהוא מאותן שיש להם רפואה יעוין שם שהאריך והמשמרת הבית ל"ה כתב דמש"ה בעינן סביך דחיישינן שמא לעתים רחוקים לא יהיה הדופן סותמתה יעויין שם הרי בהדיא דבעינן סתימא דמעיקרא כמו שכתב משמרת הבית ראיה מהמקשה מה טריפה שאין לה היתר יעוין שם. והתב"ש בסימן ל"ו אות י"ד השיג על הש"ך במה דבעי סתימה מעיקרא מרש"י מ"ח ד"ה דאינו קרום ואין משם ראיה דה"ק סתימת דופן סתימה מעליא משום מעיקרא ועיין רש"י מ"ג א' ד"ה אינו קרום יראה סתירה מתחלה כתב דאינה מתקיימת ואחר כך כתב מיבמות דאין פסול חוזר להכשירו ולא הוה סתימה דמעיקרא ולתב"ש ה"ק אינה מתקיימת וסופו ליסתר וסתימה דמעיקרא רצה לומר מתחלת בריאת הבהמה

וממקום בריא הוא ואין סופה ליסתר ולש"ך צריך לומר ואינה מתקיימת הבהמה ולא אסתימה קאי כו' וכבר כתבנו בסימן ל"ג מה דנ"מ בין הפירושים גם מה שהקשה הפנים מאירות בח"א סימן א' מריאה ודופן סותמתה וסרכא כסדרן הנה הרשב"א במ"ה ל"ה קדמו בזה וכדכתיבנא גם בקורקבן כה"ג נ"מ אי היינו יודעין בבירור שחצי עוביו ניקב ונסתם ואח"כ ניקב חצי הב' יש לומר דכשר דלא שייך הני טעמים לט"א דאין פסול חוזר להכשירו כאן לא היה שם פסול עליו ולטעם דסוף ליסתר זה במקום מכה וטריפה הא כאן לא יהיה נחשב לרעותא כלל כיון דעדיין חצי השני היה קיים ותדע דכמה פעמים אנו רואין בשר שנתלש ומתרפא וקיים לעד אלא מה אית לן למימר דבמקום טריפה אין לה קיום משא"כ דלא היה טריפה ונ"מ טובא דלא ליהוי וודאי טריפה אלא ספק כמו שאכתוב בסימן מ"ט בדיני קורקבן ובסימן ל"ו אבאר עוד מה נ"מ בין הפירושים. ואנן קיי"ל קרום מחמת מכה אין קרום בכ"מ ולאו דווקא וושט וריאה כמבואר:

ודע דהפר"ח בסי' ל"ג הקשה אהמחבר דחוששין הבריא נתרפא א"כ בריאה נמי ניחוש והנה מחט בריאה דנופחין י"ל דלמא הבריא והתב"ש תי' זה דמקומו היה ניכר ויש עוד תי' דא"כ היה סרכא משתכחת. ולפ"ז אם מחט בריאה וסירכא תלויה יש להטריף או אטום ומיהו בלא"ה טריפה כיון דבעי בדיקה וא"א למיבדקי' ואם עוברת ע"י משמוש יש לצדד בה"מ ולקמן אבאר כ"א במקומו וכאן אין להאריך. וכן ריאה דאיגלידי כאהינא סומקא ויש סירכא טריפה ומיהו שם בלאו הכי הוה תרתי לריעותא. ובמחט בריאה דיש נ"מ לדידן היינו בה"מ כמו שכתב הש"ך סי' ל"ו ושם יבואר בעז"ה:

פתיחה לסימן לט

טרם אחל לבאר בדיקות הריאה ואיזה סירכות הם ודאי טריפה ואיזה הוה ספק ואיזו מהן צריכין בדיקה ואיזה מהן כשרים בלא בדיקה אבאר מתחלה מהיכן למדו הפוסקים דבר זה שכל הטריפות אין אדם מחויב לבדוק אחריהם דסומכין אהרוב ואף דאיכא לברורי חוץ מריאה אם הוא מוזכר בגמרא דילן בבלי או ירושלמי או מחמת מנהג שנהגו הגאונים. ואם הוא מוזכר בתלמוד אם הוא מ"ה או מדרבנן. ועיין כנה"ג בהגהת הטור ה"ו ועיין פ"ת אות ב' ואות ו':

ואתחיל במה דסיימנו הנה קיי"ל בחולין י"ב א' דאזלינן בתר רובא ופירש"י ד"ה פסח דהלמ"מ דזיל בתר רובא או מאחרי רבים ואין חילוק בין איתא קמן או ליתא קמן ואהא סמכינן ולא בודקין אחר ח"י טריפות ונקובת הריאה דשכיח בה ריעותא והיכא דלא בדק כשירה וסמכינן ארב הונא ואין מפרסמין עכ"ל הנה כן קיי"ל דלא בודקין אחר ח"י

טריפות. ויש לראות אמאי הא כל היכא דאיכא לברורי מבררינן כדמוכח ריש פסחים המשכיר כו' והיא דרוב מצוין ואי איתא צריך בדיקה לשואלו. וכ"ת דאיכא רוב וחזקה די"ב חודש תינח היכא דחי יב"ח ועוד דחזקה שלא נתבררה לאו כלום הוא עיין תוס' חולין י"א א' ד"ה אתי' גם אחר נקובת הוושט ופסיקת הגרגרת במקום שחיטה אמאי אין בודקין סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא מדרבנן ומיהו משחיטה עצמה דלמא במקום נקב שחט י"ל דלא החמירו חז"ל מ"מ אמאי אין בודקין עכ"פ. ואם היינו אומרים דהוה מיעוטא דמיעוטא וליכא למימר כה"ג סמוך כו' עיין יבמות קי"ט א' ודוכתי טובא כמ"ש מהרש"א ז"ל חולין י"א א' בתוס' ד"ה מנא הא מילתא דפרה סמוך מיעוטא לא הוה אלא מדרבנן ועי"ל דהוה מיעוטא דלא שכיח. הוה א"ש. אלא דא"כ איך יליף בחולין דניזל בתר רובא העולה ועגלה ושאר לימודים דשאני הני דמיעוטא דלא שכיח ואף ר"מ מודה ולכאורה דהמהרש"א כ' תי' הב' לר"מ ולרבנן סגי (בחזקה) [בתי'] הא' דזה דוחק דפליגי במציאות ועוד דמאי יאמר מבדיקת הריאה דהמיעוט המצוי ושכיח הוא הגם בזה נימא דלר"מ לא הוה שכיח וצ"ע. והנכון בזה כמ"ש המ"י כלל נ"ט אות ח' דכל היכא דאיכא טירחא א"צ לברורי אף בחזקה והיכא דליכא טירחא אף ברוב וה"ה ס"ס דהוה כמו רוב צריך לברורי יע"ש ומשום הכי בדיקת ח"י טריפות הוה טורח גדול וסמכינן ארובא. והא דלא בדקינן וושט או קנה הוא דלא אמרינן סמוך מדרבנן אלא היכא דנולד מקום הספק משא"כ בהני ול"ד ליבמות קל"ט דהתם לא הוה המיעוט ע"י מעשה עיין תוס' שם דאדם נזקק ממילא יע"ש ועיין מהרש"א בכורות ב' ד"ה חלב וצ"ע ובשו"ת שלי בספר גינת וורדים וע' א"ח הלכות פסח סימן תל"ב במ"א ופר"ח שם ואי"ה בספר שה"ע אבאר זה באורך:

והנה בדיקת הריאה מוזכר בגמרא ביצה כ"ה ב' נטיעה מקטעת רגליהון דשונאי ישראל ופירשו קצת מפרשים משום ריאה ומשום הפסד ממון התירו לו שם בלא בדיקה עיין רא"ש שם ועיין רשב"א חולין ד"ט א' כתב כן והביא ראיה מפרק אין צדין מירושלמי וחש לומר שמא ניקבה הריאה חזקת בני מעים כושר משמע הא איתא קמן צריך בדיקה. ומייתי התם עוד ראיה מירושלמי ביצה ד' יודן בעי ראיית ריאה מדבריהם והפרשת דמאי מדבריהם כמא דתימא רואין טריפה בי"ט כך מפרישין דמאי בי"ט ובלא נולד ריעותא דאל"כ הוה מ"ה ומייתי עוד מילמדנו א"ר יורא בן פדי' מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר אדם שוחט בהמה ובודק הריאה כו' ומיהו שאר טריפות אף איתא קמן א"צ לבדוק וראיה מדאמרינן ודילמא היכא דלא אפשר שאני אלמא לרבנן אפי' אפשר א"צ בדיקה. וכן לקמן נ"א א' נפלה צריכה בדיקה. ומ"ז א' אטום בריאה מייתי סכינא אי מבצבצא.

ואמרינן שם בריאה דאוושא כן אלמא אי ליכא ריעותא א"צ בדיקה. וכן אמרו בהדיא (דף נ"א א') באימרתא דהוה שדרן כרעא בתרייתא דשגרונא שכיח כ"ש היכא דלא נולד ריעותא כלל עכ"ל. ואני העבד השפל אשר משתחווה מרחוק מיל מול אבק היכל דברי קדשו ז"ל דברים אלו צריכין לי עיונא ודקדוק' רבה. הנה הראיה ראשונה דאלמא לרבנן אפי' אפשר כו' י"ל ה"מ קטן וקטנה דלהמתין עד שיהו גדולים לא ממתינין הא לבדוק אחר ח"י טריפות שאפשר להתברר מיד אפשר דמבררינן. השניה נפלה צריכה בדיקה יש לומר דה"ק דאי לא בדק אף דיעבד אסור או יאמר דצריכה בדיקה ואם נפסד צורת האבר אף דשלימה היא אסורה כמו שמבואר לקמן סי' נ"ח בדין נפולה והרי הרשב"א בת"ה הסכים שם לדברי הר"מ בפ"ט מה"ש דהבדיקה היא ג"כ משום ריסוק אם נשתנה צורתה יע"ש א"כ אין ראיה מההיא דנפלה. השלישית מאטום אלמא אי ליכא ריעותא לא בדקינן דלמא ה"ק כל ריאה צריך לבדוק בנפיחה אי לא מפקא זיקא ואטום ליכא למיעבד הכי דמחמת אטום לא מפקא צריך בדיקה אחרת סכינא וכ"ת דקשיא מאי אהני סכינא לו קורעין הקרום לבד (עיין סי' ל"ו בש"ך) דלמא במקום חתך נקב הוה מ"מ הלשון דכתב אלמא אי ליכא ריעותא לא בדקינן לא משמע כך. ועוד דאכתי דלמא היכא דלא אפשר שאני וכדאמרן ואכתי היכא דאפשר צריך לברר כל מה דאפשר. הרביעית מריאה דאוושא. והא ודאי ראיה אלימתא דאי ידוע מניחין רוק רק במקום דאוושא והא צריך לבדוק כל הריאה תמיד מחשש נקבים עם כל זה לא הבינותי חדא דהא לרש"י הבדיקה משום סירכות ולא משום נקבים ואף דאין סירכא בלא נקב כתבו האחרונים ז"ל דלא שכיח נקב בלא סירכא דמיד ה"ל להעשות גלד כו' ומש"ה כל שאין רואין סירכא לא חיישינן לנקבים א"כ אין ראיה וכ"ת דזה מהני דלא ליהוי מיעוט המצוי ושכיח ביותר מ"מ מיעוטא הוה ואי איתא אכתי נבדקה לכל הריאה. מאן נימא לן הא אימא דלא שכיח כלל כ"א מיעוטא דמיעוטא ומש"ה א"צ לבדוק נקבים. ולזה יש לנו לומר שהרשב"א לשיטתו הכריח בראיות חזקות בתה"א ל"ג ול"ד דלא כרש"י דסירכא לא מחמת נקב א"כ אתי שפיר כדבעינן למימר קמן. ומ"מ קשיא דלמא משום נקבים אפשר בנפיחה בעלמא סגי ולא פושרין כמ"ש בפנים ואלו משום אוושא בעינן רוק דהיינו פושרין ואי לא ידעינן בעינן כולה בפושרין. החמישית מההיא אימרתא דלא בדקוה דשגרונא שכיח י"ל דה"ק דא"צ לבדוק מאם נשתנה האבר מצורתו ולתלות בנפלה וכדאמרן. אלא שזה לאו כלום דהא אמר ודלמא חוט השדרה איפסיק ובדקוה והוה הכי אלמא דפלוגתייהו היא אי לבדקו כלל משום ח"י טריפות וזה באמת ראיה מוכחת. אמנם הראיות הראשונות לא זכיתי להבינם ומה אעשה שעוונותי גרמו כל אלה. ומה"ט נ"ל דאין ראיה מכל הני

דאמרן ביה"ר אין בו משום ריסוק דאם נשתנה מצורתן קאמר ומהא אינקבה ריאה היכא דמשמשא דתלוש' וכן אין מקיפין בבועא וכדומה אין ראיה דלעולם אימא לך דלכתחלה כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ומיהו אם לא בדק מיד ויש לתלות הנקב לאחר שחיטה בידא דטבחא אין להקיף ולהראות דלאחר שחיטה נעשה בשאר מקיפין ובועא עשויה להשתנות אין מקיפין וטעמא דאי אפשר סומכין ארובה וחזקה ותולין שלאחר שחיטה נעשה הנקב ומכל מקום מחויבין אנן לבדוק ביד בכל מה דאפשר שמא ימצא איזה טריפות ולאפרושי מאסורא:

אמנם כן מההיא דריש פסחים המשכיר בית וכו' דליתא להאי לאטרוחי להא אלמא וודאי אי איכא טורח בבדיקה אוקמיה אחזקה כ"ש רובא דעדיף מיניה די"ל היכא דאיכא טורח דלבדוק אחר ח"י טריפות אחר נקב משהו אין לך טורח גדול מזה ומשום הכי אין צריך לבדוק זולת הריאה וכדאמרן:

ומעתה אבוא לדין ריאה. כבר ביארנו שאחר ח"י טריפות א"צ לבדוק ואהחר הריאה צריכין לבדוק כמבואר מירושלמי אין צדין וממדרש ילמדנו ומדוכתי טובא עכ"ז מוכח דלאו הוי כ"א דרבנן כמבואר ראיית ריאה מדבריהם ודמאי מדבריהם ואלו היה דברי תורה לא התירו משום הפ"מ במסוכנת בי"ט ואיך אוכלין החלב ופרה אדומה ושאר דברים כל אלו ראיות חזקות שמדרבנן הוה. אמנם מה ראו להפריד ריאה משאר ח"י טריפות כתב הרשב"א בחדושיו דף ט' בחולין טעם א' דהוי מיעוט המצוי ורבינו הרב דחה זה דא"כ נבדוק מנקבים דחשש סירכ' מנקבים הוא (הנה כפי הנראה הוא רבינו יונה למי שמורגל בספריו וסובר כטעם רש"י בסירכא) והעלה רבו ז"ל דהטעם שהסירכא ניכרת מיד ויבא מכשול שאחד יכיר סירכא לאחר התערובת וצריך להשליך מאכלו לכלב ולשבור כליו ופן יהיה מי שאין הגון והתקצף וימלא בטנו משא"כ שאר טריפות שאין ניכרין כ"כ נקבים דקים לא חשו. עוד טעם דאם אינו בודק הוה כמעלים עין מאיסור לפי שבנקל יוכל לראות אם יש סירכא ולפ"ז יכול לאכלו קודם שיבדוק הטריפות ומ"מ פורץ גדר ישכנו נחש עכ"ל והנה כדמות טעם שני ראיתי בפוסקים עוד דהוה בלא טירחא תו מבררינן וכמ"ש לעיל יע"ש:

וראיתי לאדונינו הגדול הרשב"א ז"ל בתה"א דף ל"ג ב' וז"ל שם כל טריפות א"צ לבדוק אחריהן מ"ה ואפילו ריאה דרובא דאורייתא כדדייק בחולין מרישיה של עולה ופסח ועגלה ושעיר ומכה וכו' ואפילו מדרבנן לא הצריכה כו' חוץ ריאה הואיל והדבר מצוי וניכר לעינים הצריכו לבדוק ומאין לנו שהצריכו מביצה יע"ש כל הראיות שהביא בחדושיו שם והנה השמיט ראיות פרה ולא ידענו על מה דאי פרה בת שתי שנים הא

מכה נמי אין ראיה וע"כ חזקה שלא נתבררה לא הוי חזקה ופרה מועיל לריאה כמו שאתה רואה. ואולי שלא בכונה השמיט פרה. והנך רואה דכאן נקיט טעם הא' שדחה שם רבינו הרב וטעם השלישי משום דכאן סובר דסירכא לא מחמת נקב כמו שיתבאר וטעם הג' דהוה במעלים עין ובקצר הביא רק טעם שסירכות מצויות בה שזהו הטעם המחוור בעיניו וכדכתיבנא כאן:

עוד יש לחקור אם כשחייבו חז"ל לבדוק גזרו שיבדוק מכל טריפות אף בועות ומראה ואטום או לאו. ומיהו אחר נקבים יראה דלא הצריכו כמו שאבאר בש"ך בזה הנה הכגה"ג בהגהות הטור אות י"ד העתיק בשם דמש"א בשם הגהות מהרי"ו באורך ואבאר בקוצר יראה הבודק אחר כל סירכות בין ממנה ובין למקום אחר הכל בכלל אחר כך יראה לחסר ויתיר וחליף וצורת אונות כו' אח"כ אם אין סדקין וגומות וב' בועות וטינרא נגד בועא כו' הזכיר שם כל הטריפות הרי אתה רואה כיון דנחתי חז"ל והצריכו לבדוק גזרו אומר כל הטריפות צריך לבדוק וה"ה גדיים וטלאים ועיין בתב"ש אות ש' הביא כן בשם הר"מ ז"ל ובשם מרדכי יע"ש. והנה הר"מ בפי"א מה"ש הי"ד שכתב בא עובד כוכבים ונטלה אם לפנינו בודקין ואף שא"י אם היה צמחין מפני פשוט המנהג הרי אף צמחין ושאר ריעותא בודקין וכאן נופחין כמו שיתבאר. והמרדכי פא"ט לא מצאתיו. אמנם בפ"ק סימן תק"פ נשחטה הותרה כתב בשם ר"י הלוי דריאה יש בה כמה מיני טריפות צריך לבדוק הרי דמכל מין טריפות שבה צריך לבדוק. באופן שלמידין דבדיקת הריאה יש לה שורש בתלמוד ומדרבנן הוא לא מדאורייתא וכדאמרן ואחר כל טריפות שבה צריך בדיקה:

והנה הר"מ ז"ל בפי"א מה"ש ה"ז כתב ואע"פ שכך נראה מגמרא המנהג הפשוט כך הוא כששוחטין בהמה בודקין כו' ובהי"ד מפני פשוט המנהג ומשמע לא מדינא דגמרא והא יש לה שורש בבבלי וירושלמי. וסבור הייתי לומר דמ"ש המנהג אלאחריו קאי אם נמצא סרוכה לדופן כו' אוסרין וזה היה באפשר ליישב וכן לקמן ה"ק דבודקין בנפיחה מצמחין גם כן מפני פשוט המנהג היינו דמדינא א"צ לבדוק כ"א מסירכות ומפני המנהג אף משאר טריפות שלה. ומה אעשה שבכ"מ כתב בפירוש דאלו מדינה נשחטה הותרה ומה יעשה בכל אותן מקומות שהביאו הפוסקים. ואולי ידע הר"מ ז"ל דכל אלו המוזכרין הוא רק מחמת ישראל קדושים נהגו כך לא מאיסורא דרבנן ומדרש ילמדנו יורה קצת כן אלא שאני רואה להקשות מהא דר' יודן בר פדיה ראיית ריאה מדבריהם ודמאי כו' כשם שרואין כו' ומה ראיה זה מנהגם ואי נאבדה או קודם פתיחת הטרפשה שרי להרשב"א ודמאי מתקן גמור הוא ואפשר דאסור וצ"ע:

שוב ראיתי בפ"ת אות ב' עמד בזה וכתב דהר"מ בפי"א הי"ג כתב דמפני המנהג ולכך בא עובד כוכבים או ישראל ונטלה והלך לו דבר שאינו מצוי אין בו מנהג הרי רק ממנהגם יע"ש. אמנם להלכה וודאי קיי"ל דאיסור דרבנן הוא ואם זרק במזיד הוה מבטל איסור דרבנן שנתבאר דינו בצ"ח ויתבאר כאן לקמן ועיין בצ"ט לקמן:

ועתה כיון דברירנא באורך וברוחב דין דבדיקת הריאה אבאר טעם האיסור הסירכות וכמה שיטות יש בה:

השיטה הא' היא דעת רש"י ז"ל דאין סירכא בלא נקב וכתבו התוספות ד"ה היינו דמש"ה כשר כסדרן לרש"י משום דכי אמרינן סופו ליסתר היינו היכא שאין לו חיזוק במקום אחר משא"כ כאן ושלא כסדרן טריפה דסופו ליסתר. ומזה תראה דשיטת רש"י קרום מחמת מכה אינו קרום דסופו ליסתר לא דלא הוה סתימא דמעיקרא וכן פירש"י שם ד"ה אינו קרום בדף מ"ז ב' וכבר כתבנו מזה בסימן ל"ו בט"ז וש"ך. ומכל מקום מכאן יש ליישב בדוחק ואין כאן מקומו. זהו פירש"י לפי שכתבו התוס'. הפירוש הב' ברש"י הוא פירוש הרא"ש ז"ל וזה לשונו וא"ת כסדרן אמאי כשירה דקרום מחמת מכה הוא ויש לומר דזהו דווקא בנקבים שאין רגילות להעלות קרום ואם לפעמים עולה נפסק הוא משא"כ כסדרן רגילות להעלות קרום וגם אין נפסק עכ"ל דבריו נראין כמ"ש הרא"ה בב"ה ל"ה א' דודאי ניקבה הריאה טריפה הלמ"מ דאין רגילות להעלות קרום ואם עולה מחמת מכה הוא וסופו ליסתר משא"כ כסדרן דרך להעלות רפואה טובה ודבר זה מסור למי שאמר והיה העולם הלכך אי נסרכה הרי העלה רפואה ואם לאו שמא הם מאותן נקבים שאין להם רפואה כפי הליחה יע"ש והם לאחדים עם פירוש הרא"ש. הפירוש הג' הוא אשר למדתי ממ"ה ל"ה כ' שהקשה ריאה הסמוכה לדופן והוא דסביך וכי לא סביך טריפה אם כן מצינו חוזר להכשיר ואמרינן בהמקשה כטריפה ותי' דוודאי דופן סותמתה שלא חיישינן פן ברוב הימים לא יסתמנה הדופן וכי סביך תו אין מתפרקין יע"ש וזה יש לומר לרש"י גם כן דאונא חברתה סותם אלא דחיישינן פן פ"א לא יסתמנה וכשסרוכה אין מתפרקין כנ"ל. הפירוש הד' הוא פירוש הר"ן ברש"י וז"ל דדמיה לריאה הסרוכה לדופן ולא מקרום לבד אלא אונא חברתה סותמתה ולפ"ז דווקא סמוכים ולא סרוכים עכ"ל והנה לכל אלו הפירושים אם יש נקב בפועל טריפה והב"י שהביא בשם העיטור מסתברא אף דמפקא זיקא כשירה והבין הב"י שסובר כרש"י ז"ל. פי' חמישי דכסדרן היינו רביתייהו שובכין זע"ז ולא איכפת לן בנקב ומיהו זו דעה בפ"ע ואין אומרים להעמיס זה ברש"י דכתב דהקרום הולך וחזק. והנה לתוס' אליבא דרש"י אפשר מגב לגב וכ"ש מחיתוך לגב או למעלה מחציין כשירה דאין סופו להתפרק ולהנך ג' פירושים טריפה. והנה להר"ן דווקא

סמוך זו אצל זו דבוקין ממש הא סריך בסירכא ארוכה טריפה ולהנך ג' פירושים כשירה ולהר"ן צריך לגרוס הני תרתי אוני דסמיכי להדדי יע"ש. ולשיטה זו רצה לומר שיטת רש"י ב' בועות סמיכי או מראה ויובש וכדומה וסריכי מחיתוך לחיתוך יש לומר כשירה דלו יש נקב בפועל לשיטה זו כיון דסביך וסריך כשירה:

השיטה הב היא שיטת התוס' והרשב"א בתה"א דסירכא יש בלא נקב אלא שלא כסדרן תתפרק וכל העומד לנקוב כנקוב וכסדרן לא תתפרק ולפ"ז תרי בועי ומראה בחיתוכים וסריך וודאי טריפה לשיטה זו ומגב לגב נמי יש לומר טריפה דסופו להתפרק עיין בתה"א. והנה לרש"י אף שיש תחת הסירכא נקב כשר הרי קולא וחומרא דאף כסדרן צריך בדיקה שמא לא סתמה כל הנקב ולשיטת התוספות חומרא באם יש נקב תחת הסירכא וקולא דא"צ בדיקה גם סירכא תלויה לרש"י אפשר דאסור ולתוס' וודאי מותר הוא:

השיטה הג' היא שיטת הראב"ד ז"ל והוזכרה בתוס' ברמז דשלא כסדדן וודאי מחמת נקב וכסדרן היינו רביתייהו מלשון מרבעתייהו ששוכבת זע"ז ודוחקת באה שם הסירכא בלא נקב הרי חומרא דאם מוצאין נקב בפועל תחת הסירכא אסורה וקולא דא"צ בדיקה לראות אם יש שם נקב:

ויש לחקור בשלמא לשיטת התוס' סירכא שלא כסדרן וודאי טריפה הוה דסופו להתפרק משא"כ לרש"י יש לעיין אי וודאי אין סירכא בלא נקב או ספק הוה או דה"ק דנהי דאין סירכא בלא נקב שמא קרום העליון לחוד אינקב וסברות כאלו כתבו הראשונים ז"ל עיין תה"א ל"ד א' ע"ש. והנה הש"ך בסי' פ"א אות ט' כתב דמ"ש המחבר ע"י סירכא הוה ס"ס היינו בסתם סירכות שאין אנו בקיאין בבדיקה אבל יש סירכות שטריפה וודאי כמ"ש בסי' ל"ט. והנה לא נתבאר בכאן איזו וודאי ואיזו ספק וכפי הנראה מגב לגב הוה ג"כ וודאי ומחיתוך לגב יש לעיין ולענין דינא ✍נ"ל דהוה וודאי ואם נסרכה הריאה למקום אחר לא לריאה עצמה לכאורה נראה דמידי ספיקא לא נפקא שמא בא הנקב משומן הלב וכדומה ולתוס' שמא משם תתפרק ומיהו ראיתי להרשב"א בתה"א דכתב דיותר יש לתלות דמצד הריאה תתפרק דדרכה היא. ויראה לרש"י נמי תולין הדבר בריאה ששואבת כל מיני משקים ועלולה לסירכות א"כ וודאי משוינן לה. וספק סירכא הוא מאותן המוזכרים מסעיף ח"י ואילך שא"א נוהגין להתיר כמ"ש רמ"א זהו ספק סירכא ויש להתיר החלב תוך ג"י. ומשכחת נמי ספק סירכא כפולה ודבוקה אח"כ מינה ובה שיתבאר בפנים דהוה ספק טריפה לא וודאי טריפה בכל זה מתירין החלב תוך ג"י. ועיין כר"ו שכתב לתוס' דיש סירכא בלא נקב א"כ ה"ה וודאי סירכא תוך ג"י לא הוה הוגלד

פי המכה בשלמא לרש"י דאין סירכא בלא נקב הוה כהוגלד פי המכה דוודאי ג' ימים יש משא"כ לתוס' יע"ש ואין זה מוכרח דוודאי סירכא גם לתוס' לא גרע מהוגלד פי המכה דנאמר קודם ג"י היה ועוד דאנן מחמירים ככל השיטות וככל הפירושים כמו שיתבאר: **עוד** חקרנו במקום אחר למאן דתופס חומרת התוספות חולין י"א דאם נמצא טריפה אוסרין למפרע ומיהו קודם י"ב חודש שרינן דלא הוה חי י"ב חודש יש להסתפק לשיטת התוס' דסירכא הטעם דסופו לנקוב וכל העומד לנקוב כנקוב דמי אי מתחילין הי"ב חודש משעה שנסרכה האונא שלא כסדרן א"ד כ"ד חודש בעינן דאמרינן תוך י"ב חודש וודאי סופו ליסתר ומשם ואילך אין יכול לחיות עוד י"ב חודש ויבואר עוד לקמן. וכיון דברירנא בעז"ה הכל על נכון וסלקנו כל יתדות הדרכים ושמנו הכל למישור אתחיל בפירוש מיד:

פתיחה להלכות מליחה

אמר הכותב טרם אחל לדבר בדיני מליחה אקדים כמה עיקרים הצריכים לענינים אלו ואח"כ אתחיל בפירוש מיד בעז"ה:

העיקר הא' אחקור בו אם מליחה זו שאנו מולחין בשר לקדירה מן התורה היא או מדרבנן ומה שהביאנו לזה הוא לפי שראיתי מחלוקת בדם שבשלו אי הוה ד"ת או דרבנן ואכתוב בקיצור. עיין רש"י חולין ק"ט א' ד"ה הלב ודף ק"כ א' ד"ה הקפה כתב באלו המקומות דם שבישלו אפי' כרת חייב יע"ש והב"י בסי' פ"ז כתב דהר"מ סובר כרש"י דם שבישלו עובר עליו. ועיין בהמ"א פ"ו ה"ו כתב המ"מ דלא נתבאר בדברי רבינו דם שבשלו אי חייב עליו או לאו ועיין לח"מ שם. וי"ל דה"ק לא נתבאר לענין כרת אבל מלקות חייב. או אפשר אפי' מלקות אין בו ומ"ש בפ"ט ה"ד בישל בחלב מתה או דם פטור ואין לוקין על אכילתו משום בב"ח משמע דהיה לוקה משום דם לא קאי כ"א אחלב מתה דלוקה משום נבילה כמ"ש הב"ח בקו"א סימן פ"ז וע"ש פרישה דסובר דלית בחלב מתה כ"א איסור דרבנן כמו ביצת נבילה ולדידיה ע"כ קאי אדם. ואני תמה על עצמי איך יאמר חלב מתה מותר מ"ה והא ציר נבילה ד"ת הוא כמבואר סימן פ"א מהטמאין ומוכח בבכורות ו' ב' דחלב הוה כמו ציר דפריך למה לי גמל ועיין שם תוס' ד"ה לאסור וה"ה ציר נבילה וחלב שלה הוה וודאי ד"ת. וגם מלקות אין בו ודינו כח"ש כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ג ממ"א ה"ו ועיין מ"מ שם דלאו מבשרם קא ממעט להו אלא כיון דמריבוי' אתא אין לוקין עליו עיין בשרשי הר"מ ז"ל. ובספר שושנת העמקים אבאר בזה. ותדע בעוף לא נאמר מבשרם כמ"ש המ"מ. ועיין תוס' פסחים כ"ב א' ד"ה והרי ושבת ע"ז א' ד"ה הואיל דם לאו בכלל

נבילה מדלא משני בשהותרה נבילה הותרה דמה. ועיין בפ"א מהל' אבות הטומאה ה"ד דם נבילות אין מטמא אדם וכלים אלא כמשקין טמאים ואם כן האם אמר יאמר דחלב שעיקרו מדם יהיה בכלל לא תאכלו כל נבילה וודאי אין בו כ"א איסור תורה כמו ח"ש וא"כ ע"כ כשכתב הר"מ ואין לוקין על אכילה משום בב"ח על הדם לחודיה קאי דלוקה משום דם וכדאמרן. אבל התוס' חולין ק"ט א' ד"ה הלב וק"כ א' ד"ה הקפה כתבו ההיא דכריתות קודם בישול מיירי הא לאחר בישול אין עובר עליו ואכתי י"ל איסור תורה איכא אלא שבקי"א א' ד"ה דם כתבו בפי' דם שבישלו דרבנן והוא דעת הרא"ה בב"ה ע"ה ב' ומשמרת הבית הסכים עמו ומ"מ כתב דלאו בכל ספקותיו מקילין כיון שקרוב מאד לאיסור תורה. ובדף קכ"ז ב' כתב קשיא מפינכא (אבה"ע הביא הטור קכ"א) אמאי תברה ליעביד הגעלה בדרבנן. ועסי' ע"ו בבי דוגי הביא הטור דברי הרשב"א דם שבשלו דרבנן מסוגיא דמנחות כ"א וכ"כ האחרונים ועפר"ח אות א' ואמנם אין להקל בספיקן כ"א היכא דאיתמר בפי' כמ"ש במ"ה או שיש צדדים בלא"ה ולפ"ז כפי הנראה דמליחה לקדירה מדרבנן הוא ולקמן אבאר עוד. (עיין פסחים כ"ב ב' תוס' ד"ה ומה דלא קאמר ק"ו מדם דלא הוה בכלל נבילה. והנה הא דפריך [א] ור"ש ע"כ הק"ו כפשוטו דלדידיה אין בג"ה בנ"ט ולאו בכלל נבילה וקשיא אמאי לא אמר ק"ו מדם דלא הותר מכללו ואם נאמר דם שבשלו דרבנן יש פירכא מה לדם שכן יש היתר לאיסור ועיין קידושין בערלה יע"ש וא"כ קשיא קצת התוס' לשיטתם בחולין מה הוקשה להם ק"ו מדם ובפסחים אבאר עוד):

והנה לפי זה כלי שני גרע מכ"ר דאלו בכ"ר ספק נפל דם בעין שרי דספק דרבנן להקל וכ"ש אף מ"ד מפליט ומבליע ולא מבשל כדמוכח משנה דהאלפס פרק כירה וכדבירנא לעיל בסימן ס"ח א"כ הוה ספיקא דאורייתא. וע"י עירוי נמי ספיקא הוה דעירוי אין מבשל כולו ועוד דעירוי מספיקא מבשל והכא לחומרא והכא לחומרא ומיהו בעירוי י"ל דהוה ס"ס ובסימן קי"א אבאר זה ✍. וראוי שתדע למ"ד דם שבשלו דרבנן ה"ה מלחו הוה דרבנן כדאמר במנחות שם ומיהו היינו מליח שאין נאכל מחמת מלחו הא מליחה מועטת הוה ד"ת שהרי אמר שם מ"ד בעינן גרגיר א' למצוה עיין תוס' שם ד"ה אלמא מליחה מועטת לא יצא מתורת דם עיין הל' איסורי מזבח פ"ה ה"ד. ויראה דזה דווקא דם צלול שנפל גרגיר א' מלח הוה ד"ת (ומליחה מרובה הוה דרבנן אף דם בעין כדמוכח ממנחות ותוס' חולין ק"כ ד"ה הקפה) הא חתיכה שנמלחה מעט וספק נגע בה ד"א או לאו ממ"נ מותר אותו דבר שאצלה אי מליחה מועטת לא מפליט מידי ואי שא"א בקיאין

ושמא הוה אינו נאכל מחמת מלחו תו הוה ספק דרבנן ולקולא ומיהו מס"ס אין להתירו דהוה חסרון ידיעה אלא כדאמרן ✍:

וראיתי להבית יעקב בסימן קע"א האריך ומסיק דם בתחלת בשולו ותחלת מליחה הוה ד"ת ומש"ה בסימן ס"ח סי"ב במליגה דהוא תחלת בישול לא מהני מסל"ת דהוה ד"ת דלא כש"ך אות ל"ד וראיה מתוס' חולין דם דאורייתא שכתבו דכשנפלט עד שלא נתבשל הוה דאורייתא עכ"ל. ולי נראה כמ"ש הד"מ וש"ך דכל פליטה ע"י כ"ר או ע"י מליחה מיד הוה דרבנן ותדע דאל"כ מה פריך במנחות למה לי קרא למעט דם ממלח והא מליח כרותח כו' ואי בעינן שיהא שיעור מליחה אין קושיא דהא אפשר למלוח ולהעלהו מיד ואף שי"ל דם צלול מיד הוה רותח משא"כ לפלוט מחתיכה מ"מ מתוס' אין ראיה דה"ק תחלה כשנפלט ר"ל אם היה נפלט תחלה ע"י סחיטה קודם הבישול הוה דאורייתא הא ע"י בישול או מליחה בכל ענין הוה דרבנן. ושוב ראיתי כן בפי' בחה"ר עלה דהך וז"ל דם אם היה נסחט קודם הבישול הוה ד"ת והביא כן בשם התוס' אלמא דהתוס' נמי הכי סוברים וכדאמרן. אמנם כן בתה"א ע"ה ב' במ"ה בהלחמו עם הרא"ה ז"ל השיב דמש"ה אותביה אצדדים ודץ ביה אסור כי שמא בתחלת חומו קודם בישול הוה ד"ת כבי דוגי וכהא דדם דאורייתא אלמא דברי הבית יעקב יש להם מקום ואין לדחותן כלאחר יד (ומ"ש הרשב"א קודם בישול גמור הוה ד"ת א"ל הא אח"כ שנצלה כ"צ הוה דרבנן י"ל דע"י גלגול הוה דרבנן עסי' ק"י). והנה דעת המחבר ממה שהשמיט עובד כוכבים מסל"ת אין ראיה דאיתחזק איסורא ולא ס"ל עובד כוכבים אנקיותא קפדי וממ"ש בסי' פ"ז ס"ו דאין לוקין על אכילתו משום בב"ח הא משום דם הי' לוקין יש ראיה וכמ"ש הש"ך שם ואנן לא קי"ל כן אלא דם שבישלו דרבנן וכ"כ הת"ח ובד"מ והט"ז במעשה דאשה ששכחה אי הדיחה היקל מטעם דם שמלחו דרבנן ואף כל דם שנפלט ע"י מליחה ובישול מיד הוה דרבנן כמ"ש הש"ך בסי' ס"ח אות ל"ד ועדיין הדבר צריך תלמוד. גם לא בכל ספיקותיו הולכין להקל כאמור:

ואיכא לעיוני דם היוצא ע"י כבישה מעל"ע בצונן אי הוה ד"ת או דרבנן ומה שהביאני לזה דדם שמלחו דרבנן לא למדו אלא ממליח כרותח כמ"ש רש"י במנחות כ"א וא"כ כ"ש כבוש דהוה כמבושל לגמרי א"ד דוודאי כבוש אין מבשל רק מפליט ומבליע לחוד ודמי לכ"ש דהוה דאורייתא וכדכתיבנא ואי"ה בסי' ק"ה אבאר זה ושם העליתי דהוה ד"ת ול"ד לדם שמלחו:

ואכתי יש לברר דם הכבד קודם שבישלו אי הוה ד"ת אי לאו ונ"מ להקל בספיקו. הנה מרש"י ק"י ב' אין הכרע ומ"ש התוס' קי"א ד"ה דם פי' הקונט' כפי הנראה צ"ל ר"ת דהוא

כ"כ בק"י ב' ד"ה כבדא דלא מנו בר"פ ד"ש דם הכבד אלמא דרבנן הוה וכן משמע מהא דאמרה ילתא לר"נ אסר לן דמא שרי כבדא אלמא כפירש חשוב דכולו דם ואפ"ה שרי מ"ה ועיין ת"ח כלל כ"ד ד"י ואו"ה כלל ט"ז די"ב וש"ך סי' ע"ג אות ח"י דם הכבד דרבנן אמנם הר"מ ז"ל בפ"ו ממ"א ה"ד חשיב דם הכבד כדם האיברים שעובר בל"ת אלמא הוה ד"ת ועיין במ"מ שם וכפי הנראה דגורס בההיא דכריתות דם הכבד שוב ראיתי בשו"ת שער אפרים סימן פ"ח האריך והביא סברת הר"ן דהוה ד"ת והגש"ד ורש"ל בתשובה דהוה דרבנן ותמה עליהם מכח קושית התוס' דם דאורייתא דהיא קושית אלימתא. והנה לפי מה שצידד שם דם הסמפונות שבכבד הכנוס הוה ד"ת דמשאר איברים בא וא"כ יש ליישב דה"ק דם דאורייתא הכנוס בסמפוני הכבד שהם מרובים הוה ד"ת. ולפ"ז כבד ספק נכבש במשקה וכדומה אי יש ס' במשקה רק נגד דם הסמפונות לחוד תו הוה ליה ספיקא דרבנן ולהקל כמו כבוש בב"ח דמקילין ה"ה כאן ואלו בשאר בשר כה"ג הוה ספיקא דאורייתא וכדאמרן ✍:

העיקר הב' הוא להבין פעולת המליחה מה היא עושה. אם מוציאה כל הדם עד שלא נשאר שום משהו תוך החתיכה ומה שיוצא אח"כ מוהל ולא דם הוא או דאין מוציא כל הדם ונשאר קצת בתוכה ומ"מ כשנותנו במים קרים בתבשיל קודם שתרגיש החתיכה חום המים נתקשה שוב הדם ואין יוצא ונהי דאנן לא קיי"ל כהר"מ ז"ל דמצריך חליטה ברותחין אחר המליחה מ"מ הא אמרינן דנשאר דם בתוכה והמליחה פועלת להוציא משטח פני החתיכה וכשמשימין במים קרים כשתרגיש החתיכה אח"כ חום המים נתקשה שוב הדם בתוכה. ונ"מ דלאחר המליחה אי נכבש בקרים מעל"ע שניהם אסורים. הנה הרא"ה ז"ל בב"ה ס"ז ב' וס"ט סובר דאין המליחה כשיעור צליה פועלת להוציא כל הדם רק מה שבשטח העליון ואח"כ כשיגיע למים חמים קודם שיפלוט לחוץ יתקשה בתוכו. ואסור לחתוך לנתחים דקים אא"כ שהה יום שלם במלחו או כעין מליחה דבעי לאורחא כן מתבאר מדבריו ועיין בר"ן פכ"ה גבי דגים ועופות הביא ב' הסברות וסיים דם שמלחו מדרבנן לא דקדקו כ"כ משמע דיש קצת דם לאחר מליחה ולא חששו כיון דהוה דרבנן יע"ש. ובמשמרת הבית בב' מקומות הנ"ל הרבה להשיג עליו דא"כ צלי קדר היאך אוכלין ויאסר לחתוך כל נתח לב' אלא שמליחה מוציא הכל ומוהל נשאר לא דם וה"ה צלי כחצי צליה יוצא כל הדם עש"ך בסי' ע"ו אות ט"ו. והנה במעשה דרש"י אין ראיה כ"כ שמא לאחר שיעור מליחה לא מיחשב רותח ומה דקיי"ל נמלח מצ"א שרי בה"מ מינה באין ה"מ אפשר לאסור כטעם הרא"ה ז"ל. וממ"ש המחבר לקמן ס"ט אחר שנמלח מותר ליתן במים קרים הרא"ה מודה לזה כי קודם שירתיחו המים נתקשה הדם וא"צ

חליטה. אמנם ממ"ש המחבר ס"ה חתך כל נתח לב' אחר שיעור מליחה א"צ מליחה שנית וכן ממ"ש נוהגין בצלי קדר גם מונח לפעמים תוך הציר לאחר הדחה אחרונה יום שלם מבואר דאנו סוברים דאין נשאר כלל דם. ויש לראות בס"ט הביא המחבר ב' דעות למי שרוצה להחמיר כמ"ש הש"ך ולמה בס"ה לא כתב כלום וכ"ת דהמחבר חשש לסברת הד"מ ולא לסברת הרא"ה אכתי להר"מ נמי אסור לחתוך כל נתח לב' דאל"כ מליחה זו למה וטורח זה למאי יחלוט אלא דא"א בקיאין או שאר תירוצים וחליטה לאחר מליחה שפועלת להוציא משטח ש"ד אם כן אסור לחתוך כל נתח לב' לאחר שיעור מליחה ובפנים אבאר:

דע דיש לחקור ענין המליחה הא הדם פירש ממקום למקום ואנן סוברים פי' ממקום למקום אסור (מולח בכשא"מ או נתבשל בדמה ויש ס') וקי"ל חנ"נ בשאר איסורין מה מהני שיוצא אח"כ וכ"ת במליחה לא נ"נ דמשום לתא דבב"ח גזרו הא ליתא דאנן קיי"ל חנ"נ במליחה וכ"ש דקשיא חתיכה חיה שמונחת אצל חתיכה במליחה דאמרינן ע"י שיפלוט דם דידה ה"ה דאחריני קשיא והא נ"נ ונהי במליחה יש לומר כל דרך הילוכו לא נ"נ (עי' תוס' חולין ק' א' ד"ה כשקדם) מחתיכה אצל חתיכה קשיא תריץ הכי כל שאפשר להפריד האיסור ממנו לא נ"נ עסי' צ"ח ס"ו בהג"ה דכ"מ שאפשר בהגעלה לא נ"נ גם למה שיתבאר בק"ה דנ"נ היינו בנשאר משהו בתוכו הא ביוצא מכל וכל אף בב"ח לא נ"נ (עש"ך אות י"ז) פשיטא דלק"מ ולפ"ז הר"מ ורא"ה לדידהו חתיכה אצל חתיכה לית לה תקנה ויש לומר דם מעלמא מודים דפולט מכל וכל:

גם להמחבר דמליחה אין אוסרת יותר מכ"ק בכחוש עסי' ק"ה ל"ק מתורת מליחה דפועלת מכל וכל כי טבע הדם לגרור אחר המלח ומש"ה המליחה פועלת להפליט מכל. ודע דבשר תוך שיעור מליחה (מיל או כדי צלית אותה חתיכה) אסור לאכול חי דהמלח מרתיח ופי' ממקום למקום ולא יצא לחוץ ואסור לדידן ומינה בשר שפלט דמו וצירו או הודח דנסתמין נקבי הפליטה ובלע כזית דם נ"נ וצריך ס' נגד כולה וכדאמרן ✍הנה זאת תורת המליחה לדעתינו כפי מה שהתבאר כאן:

ועתה אבוא לפרש טעם הדחה א'. הנה רבו בו הדעות טעם א' דעת הרא"ה בב"ה ס"ט ב' וז"ל מפני הדם שנתייבש ע"פ ויש לחוש לאחר שינוח מלפלוט הדם וציר יהא ניתך הדם ונבלע בבשר. והר"ן פכ"ה הביאו בתוס' ביאור שאין המלח מפליט אלא דם לח לא מה שנתיבש ויש לחוש כו'. והמשמרת הבית השיג עליו דאין לחוש שישהה זמן ארוך י"ב שעות כיום תמים ועוד ממ"נ אי ישכח וישהה יב"ש א"כ יבליע דם פליטה שע"פ עכ"ל ולקושיא א' י"ל לא פלוג משום בשר דבעי לאורחא וישכח וישהה יותר מיום תמים תקנו

בכל בשר וקושיא שניח חזקה היא וכ"ת דהרא"ה סובר טעם חדחה אחרונה משום דם שבמלח שלא יתמח' בתבשיל וטבע המלח למשוך דם אליו ולא להפליט ממנו כמ"ש הרא"ש וא"ש. דז"א דהא הרא"ה כתב בפי' דטעם הדחה ב' משום דם פליטה שעליו וז"ש המ"ה לפי דבריו יע"ש. גם דוחק לומר דסובר דם שנתיבש הוה קצת דם בעין ויש כח לבלוע לאחר שינוח מלפלוט בשפע ולא דם פליטה. אמנם אפשר ליישב דסובר דיש ס' בחתיכה נגד דם פליטה שע"פ ולא נגד המלח ומיהו אין המלח מפליט לחוץ. והדחה ב' צריך ולא סגי בניפוץ דאין מבטלין איסור ומש"ה אם לא הדיחה בא' אין ס' נגד היבוש ומכ"ש בהצטרפם יחד עם דם שע"פ מפליטה ויש לחוש שישכח אחר שינוח לפלוט דם וציר כו' (עמ"ש בב"ה ע' דבשר לאחר שיעור מליחה אין כרותח סותר קצת למ"ש למעלה. גם מ"ש דמשקין אין שייך בהם מליח כרותח ולדבריו צריך לחלק בין ההיא דמנחות דם שמלחו אין עובר לשאר משקין ועוד אפשר סובר דם שמלחו מפיג ומבטל טעמו לא משום מליח כרותח אמנם אנן קיי"ל במשקין נמי מליח כרותח כמ"ש המ"ה מההיא בר יונה לכמכא). הטעם הב' הוא דעת הר"ן וז"ל כדי לרכך הבשר שאם יהיה נתיבש ע"פ לא יהיה כח במלח להוציא דמו יע"ש. הנה דעת כולן משמע די"א שבמרדכי הם אחדים עם הר"ן וכן הביא הש"ך באות א' וא"י איך יתכן זה דלהר"ן הטעם מחמת שנתיבש ע"פ וצריך לרכך מבחוץ ולי"א שבמרדכי הטעם לרכך גוף החתיכה שיצא כל הדם ונ"מ טובא דלהר"ן א"צ לשרות חצי שעה ולי"א צריך שרייה במים ומש"ה הוקשה למרדכי דאדרבה מיא מטרשי לה. הטעם הג' הוא דעת המרדכי שהמלח יתמלא מדם ולא יהא כח להוציא הדם. הרביעי י"א שבמרדכי (וכמ"ש בסמוך דפליגי על הר"ן). החמישי משום דם שע"פ הבשר מחמת דוחק הקופיץ חשיב דם בעין ויבליע אף תוך שיעור מליחה דלגבי דם בעין לא שייך טרוד ולא כ"כ כמבואר. הששי הוא טעם הרא"ש כיון שלא הודח בראשונה אין כח במלח להפליט כ"כ בשפע ופירש מקצת לחוץ ויבליע תוך החתיכה דלא שייך טרוד כיון שאין מפליט בשפע. ועכה"ג בהגהות הטור וב"י הביא נ"מ בענין הטעמים גם טעם חמישי שכתבנו הוא דעת הגמי"י בשם סמ"ק. וגם אני אכתוב קצת נ"מ מה שנראה לי. בין טעם הרא"ה להר"ן יש לכ"א קולא וחומרא. להרא"ה אם הניחו לאחר שיעור פליטת צירו נבלע הדם בתוכה ולא מהני מליחה שנית כיון דאין לה אלא דם דעלמא (דזהו הוה דם מעלמא כיון שפלטה ובלעה וכ"ש דם שע"פ) ולא אמרינן ככ"פ במליחה כמו שיתבאר (כאין לה מגופה) וכן אם נתבשלה ויש ס' נגד החתיכה אפ"ה החתיכה אסורה בה"מ וע"ש וכדומה דלא שייך לומר דם שלא פירש (עי' סעיף י"א) דהא פירש הוא הרי חומרא ולהר"ן שהה במלחו כמה מהני הדחה ומליחה שנית דטעם הוא לרכך

וגם בבישול אי יש ס' בה"מ או ע"ש שרי אותה חתיכה. קולא להרא"ה אם נתבשלה א"צ ס' כ"א נגד דם שע"פ לא נגד כולה דהמלח הוציא ממה שבתוכה ולהר"ן צריך ס' נגד כולה ומיהו לדידן דנ"ן אף להרא"ה צריך ס' נגד כולה אף למ"ד בה"מ במליחה לא נ"נ מ"מ בבישול אח"כ נ"נ (שכבר מובלע ע"י מליחה) ובין טעם הר"ן לטעם המרדכי קולא וחומרא לר"ן אם ריכך הבשר וחתך אח"כ נתח לב' א"צ הדחה שנית ואלו למרדכי צריך להדיח שם שהמלח יתמלא שם מדם ולא יהא כח להפליט. חומרא אם נאמר דר"ן וי"א שבמרדכי א' הם צריך שריה לרכך ולמרדכי שפשוף היטב סגי ואם נאמר דר"ן הטעם דם שע"פ די ג"כ בשפשוף היטב ומיהו למרדכי בלא הודח ומלח אף מלת שנית ג"כ נתמלא מדם ואין בו כח להוציא. ובין טעם המרדכי לי"א כבר התבאר. ולטעם החמישי יש יותר חומרא מכל הטעמים דלא מהני הדחה ומליחה שנית ולכל הטעמים אף להרא"ה עכ"פ תוך שיעור מליחה מהני הדחה ומליחה שנית. ואם שחט ולא יצא דם אפ"ה ע"י דוחקא דסכינא נפלט דם האיברים ובעי הדחה לכל הטעמים כמ"ש הט"ז. ומ"מ הנך רואה דלכולהו טעמי אם נתבשל בלא הדחה ומליחה שנית אסור אף בה"מ כמו שיתבאר ואלו לטעם הרא"ה דעצה טובה שמא ישכח ויניח לאחר פליטת צירו א"כ תוך שיעור יב"ש או בה"מ כ"ד שעות יש היתר ואנן קי"ל לאסור בה"מ בלי הדחה ומליחה שנית כדבעינן למימר לקמן. גם יש עוד נ"מ אם נשרה ח"ש ופני החתיכה למעלה ממים ולא הודח אם לרכך שרי דבחתיכה עבה מאד נכנסין המים כ"ש כאן ואם שלא יתמלא או משום דם בעין אף דיעבד צריך להדיח מכל צדדים יפה. ושומן אווזא שהופשט בחוץ אין בו דם כלל ולרכך צריך כמ"ש בפנים. ואלו למ"ש המ"ה ע' דכדי שיהא המלח נדבק יפה צריך להדיח מכל הצדדין. ובשאר משקין אם לרכך אפשר מטרשי ולשאר טעמים אפשר דשרי ומ"מ אפשר דמטרשי ליה:

ודע דאם הדיח החתיכה כ"א מצ"א ונתבשלה כך הנה י"א דחתיכה ס' נגד דם ומלח שעליה ואנן קיי"ל דשלשים יש ואם יש עוד בקדירה כמו החתיכה שרי א"כ בהודח מצ"א יש ס' מאחר דנגד כל הצדדים יש שלשים ומיהו לטעם המרדכי דהמלח יתמלא מדם אסור בהודח מצ"א אם לא בה"מ דהוה כנמלח מצ"א. אמנם הדחה אחרונה שהודח מצ"א יש להתיר אף למרדכי דיש ס' וכדאמרן כאן ✍. ומ"ש בגמרא חלליה בי טבחי מהני י"ל דהיו שוורין ח"ש לרכך. ועמ"ש בסי' ע"ו לענין צליה בלא הדחה א':

ולענין הלכתא הנה המחבר לכאורה סובר כטעם המרדכי שמלח יתמלא מדם ומש"ה לא הזכיר ח"ש ומהני הדחה ומליחה שנית ואפשר דסובר כר"ן לרכך ושפשוף היטב מרכך.

ואנן סוברים כטעם חמישי הגמי"י בשם סמ"ק דמבליע דם בעין ואין תקנה בהדחה ומליחה שנית. ומיהו לכתחלה נכון לחוש לכל הפירושים וכדכתיבנא ועיין כה"ג:

ויש לחקור מליחה זו מה טיבה אם רוצה לבשל בלי מליחה ולהרבות עד ס' לישתרי לכתחלה בשלמא לדידן אותה חתיכה אסורה דפירש ממקום למקום משא"כ להמחבר סי"א וכ"ח אין מבטלין איסור לכתחלה הא לע"ע כ"ז שלא פירש שרי וכה"ג לא מיקרי מבטל איסור. שוב ראיתי שאין זה כלום דלעשות כן לכתחלה אסור ואף בחמץ קודם הפסח לערב לכתחלה אסור וכ"ת שאין כוונתינו לבטל הדם אלא לאכול הבשר אפ"ה מבטל מיקרי. ומה"ט נראה לי אם נשתהה שומן אווזא וכ"ש מבהמה ג"י בלא הדחה דלבשר יש תקנה בצליה ושומן נפסד בצליה אין תקנה לערבו עד ס' ובה"מ שרי ואף בלא ה"מ דשומן נימוח ולא שייך פי' ממקום למקום מ"מ מבטל מיקרי כיון דאין ראוי לאכול חי כלל ודאי מבטל מיקרי ועמ"ש בפנים:

כתב המ"י בקו"א הנקרא סולת למנחה כלל ט"ו די"ג בעור מחזיקין דם דלא כמ"ש הט"ז סוף סי' כ"ג וראיה מיומא מדמו ולא מדם העור ובסי' כ"ג כתבנו ישוב לזה ולדינא צ"ע:

דע דהפר"ח בהלכות מליחה ותערובות היקל בכמה דברים ואזיל לשיטתיה שפוסק כהמחבר דלא אמרינן איסור דבוק. ומיהו חנ"נ בשאר איסורין פוסק כרמ"א בסי' צ"ב אות י"ד וכה"ג ופ"ת שם אות י"א בחנ"נ פסקו כהמחבר ואנן קי"ל כהר"ב דאמרי' איסור דבוק וחנ"נ ולכן צריך המורה ליזהר בזה ✍:

פתיחה להלכות בשר בחלב

דע דיש הבדל בין בשר בחלב לשאר איסורין בתלת מילין כמו שאבאר:

א בשר בחלב שנתערבו יחד ע"י בישול הראוי נאסרו שניהם באכילה ובהנאה מן התורה ואלו שאר איסורין הנהוגין בינינו רובן מותרין בהנאה חוץ מן חמץ בפסח וערלה וכ"ה. ועיין באו"ה כלל ב"א די"ד מ"ש בזה:

ב בב"ח חנ"נ ואפשר לסוחטו אסור בו מ"ה ואלו שאר איסורין אפשר לסוחטו וחנ"נ לא הוה אלא מדרבנן אף שמהרי"ק הביא דעה א' שחנ"נ בשאר איסורין הוה מן התורה לא קיי"ל כן וכמו שיתבאר לקמן:

ג טעם כעיקר בב"ח לכולי עלמא הוה מן התורה ובשאר איסורין יש פוסקים דלא אסור אלא מדרבנן ואף לדידן דבשאר איסורין הוה טעם כעיקר מן התורה מ"מ הבדל יש דאלו בב"ח היה לוקה על כל כזית מבשר או מחלב או משניהם יחד ובשאר איסורין אין לוקה על טעם כעיקר כמו שאבאר בעזה"י:

הנאה כיצד בשר בחלב האסור באכילה מ"ה אסור נמי בהנאה ואף שלא כדרך אכילה והנאה אסור היה לוקה עליו שהרי הרב אומר כן (הוא הר"מ ז"ל) בפי"ד ממ"א ה"י וי"א דכל איסורין אין לוקין אלא דרך אכילה חוץ בב"ח וכ"ה שאם עירב דבר מר בתוכו חייב ולענין הנאה אי היה לוקה דעת הר"מ בפ"ט ממ"א ה"א שאין לוקה ועיין לח"מ שם ובמ"ל פ"ה מהל' יסודי התורה דשאר פוסקים סוברים דהיה לוקה על הנאת בב"ח עש"ך בסי' ט"ו דג"מ בזה"ז במלקות לענין פסולי עדות המוזכר בח"מ עבר עבירה שיש בה מלקות פסול מה"ת. אבל על בישולו ודאי היה לוקה מ"ה כמ"ש הר"מ שם ובמה יבשל ושיעור בישולו שהיה לוקה הנה שיעור בישול כשיעור אכילה כמ"ש הר"מ שם מי שיבשל כזית משניהם היה לוקה על כישולו ועל אכילה והוא מגמרא חולין ק"ח ב' ואף דלא כתיב אכילה גבי שיעורין הלמ"מ דאין לוקה פחות מכזית על אכילה כל שכן בישול דבעינן כזית. ושיעור בישול לא נתבאר בר"מ ז"ל ובגמרא שם אמרו באיזה בישול שאחרים אוכלין וכתב הפר"ח כאן אות ג' כל שלא הוה כמאב"ד אין איסור יע"ש. ומיהו לדינא אבאר לקמן דודאי כל שנפל חתיכה בשר לכ"ר והוסר מיד אסור באכילה והנאה אף דליכא שליש בישולו ולמלקות איתמר דאין לוקה אלא דרך בישול. ומ"ש פר"ח שליש בישולו רש"י ל"פ כן אלא שנתבשל כל צורכו ולדינא צ"ע ✍אבל אסור הוא באכילה והנאה אף בלא שליש בישולו כסתימת הפוסקים בחתיכה ליורה וסילקוהו מיד ודוכתי טובא. וחצי שיעור אסור באכילה ומיבעיא לי בבישול והנאה אי אסור ח"ש מ"ה דביומא ע"ד אמרינן הטעם דחזי לאיצטרופי ואי הפי' שיטעה ויאכל כזית כא"פ ויהא חייב ובישול והנאה לא שייך זה דהלכתא כא"פ נאמרה על אכילה לא על בישול והנאה א"ד הפי' חזי לאיצטרופי כפשוטו דראוי להצטרף עם חצי זית אחר ויהיה שיעור שלם (ולשון צירוף אין מתישב שפיר) וכבר עמדנו ע"ז בסימן ס"ב וס"ד יע"ש. ובשר בחלב הנאסר בהנאה הוא מהנקברין כדחשיב סוף תמורה ופסק כן הר"מ ז"ל בפ"ט ממ"א ה"א ואם שרפו אי האפר אסור כדין הנקברין ראיתי להמ"י בסלת למנחה כלל פ"ה ד"ג דכתב דאם נשרף האפר שרי דנתפרד לחלוחית החלב מיניה ואם היה אפשר להפריד כך בלתי שישאר משהו חלב הוה שרי יע"ש. הנה הר"מ ז"ל אומר בפירוש להיפוך בפ"ט ממ"א וז"ל בה"א ואסור בהנאה וקוברין אותו ואפרו אסור בהנאה וכן הביא דבריו פ"ת אות ב' שאפר בב"ח אסור בהנאה (ואף שיש לדחוק וליישב מ"מ נראה כך). ולפ"ז יצא לנו הדין מכ"ש שחם בחם בלא רוטב בבשר הבלוע מחלב דהוה גוף האיסור ולא שייך דנתפרד דהא אפילו האפר אסור ועס"י ק"ה בש"ך אות י"ז ובט"ז ושם אבאר. ומיהו עדיין יש לספק אי האפר מ"ה אסור או מדרבנן אסור וכן אם טוחם עובד כוכבים ואומר

שאין בחתיכה טעם חלב דהיינו שנפלה אח"כ לאחרות ונסחט האיסור וידענו זה ע"י טעימת קפילא (להמחבר) דאסור לב"ע אי הוה מ"ה או אפשר לסוחטו בב"ח דרבנן והנה אבאר זה בצ"ח וצ"ב דאפשר לסוחטו בב"ח הוה מ"ה ואפר יראה דמ"ה הוא אף בשאר איסורין אפשר הוה דרבנן דהוה שלכ"ה משא"כ בב"ח דשלכ"ה אסור מ"ח ועפ"י בחדושיו לפסחים. וכ' כאו"ה כלל כ"א די"ב וי"ג דאסור להאכיל אפילו לכלבים של הפקר אלא ישליכנו לבית הכסא או לנהר. ויראה דה"ה לשאר בהמה וחיה אסור עיין הלכות פסח. והפר"ח בצ"ד אות יו"ד כתב רבים משליכין בב"ח לאפר שע"ג כירה וטעו בדבר משנה כל הנקברים לא ישרפו והמ"י תי' בסולת למנחה דפוסקים כרא"ש דפוסק בחמץ בדבי יהודה דרשאי לשרוף יע"ש ומ"מ הנכון לקבור דוקא. והנה כל בב"ח דאין אסור מ"ה מותר בהנאה ואני בזכרי ענינים ההמה ד"ל עניני בב"ח ארמוז עליהם בכ"מ איזו ד"ת ואיזו דרבנן. והנה כבוש ומליחה וכדומה דלא הוה אלא דרבנן יזהר ליתנם לעוכד כוכבים קודם שיבשלנו דאי יבשלנו ישראל יאסור בהנאה אף שבלוע מקודם ע"י כבישה בשיבא לבישול יהא נאסר מ"ה גם יהיה חייב משום בישול ובאמור וזה פשוט:

הפרש יש בין בב"ח לשאר איסורין במו שאומר כי בב"ח ספק אי נפל לכ"ר אסור מספיקו ולכ"ש מותר אפילו דמפליט מ"מ אין מבשל ואלו שאר איסורין אף בכ"ש אסור עכ"פ אי ספק אי נפל ללח צלול ובדם הוא מהיפוך להיפוך דבדם ככ"ר ספיקו לקולא ובכ"ש ספיקו לחומרא. עמ"ש בקי"א:

ודע מה שיש מהחקירה הוא דבב"ח שנאסר בהנאה ואח"כ נתערב ממנו בתבשיל ירקות וכדומה ויש בנ"ט אי שרי ליתן לעובר כוכבים ובהנאה כפי שיטת ר"ת בע"ז ס"ז דטכ"ע היתר נהפך לאיסור והיה לוקה על כל כזית מהיתר כאלו אוכל גוף האיסור וכההיא דאמרי' אורז שנתערב עם דגן אם יש בה טעם דגן יוצא י"ח (וכבר הארכתי בזה בפריי בא"ח תמ"ב וקבעתי פלפול עצום בעזה"י בשיטת טכ"ע) ובפי הנראה בא"ה תמ"ב משמע דהטור סובר כן אלא דכאן בי"ד צ"ח כ' בשם ר"ת דבעינן כזית כא"פ. ולפ"ז אם נאמר דעל כל כזית היה לוקה יש לספק לענין הנאה מי נימא דוודאי העובד כוכבים אין נותן דמיו טפי בשביל זה ודוקא באכילה דחיך אוכל יטעם וטעים טעמא דאיסור' הוא דאסור לא בהנאה א"ד כיון דהיתר נהפך לאיסור ל"ש ואסור בהנאה:

שוב ראיתי שדבר זה מפורש בע"ז ס"ה ב' בחיטי דנפל עלייהו יי"נ שריא למיטחינהו וליזבוניה פת לעובד כוכבים וע"כ ביש בנ"ט דבאינו מינו הוא וכן מבואר בר"מ ז"ל פי"ו ממ"א ה"ג ובש"ע קל"ד סי"א הרי אף שנ"ט באינו מינו שרי למכור לעובד כוכבים. ושוב מצאתי באו"ה כלל כ"א דין ז' וז"ל כל איסורין בהנאה אפילו יש בנ"ט שרי למכור חוץ

מדמי איסור שבו כ"כ הרא"ש בע"ז מההיא עריבה דחיטי שנפל יי"נ שריא רבא לזבוני לעובד כוכבים יע"ש הרי מבואר כדכתיבנא. והא דאמרינן בע"ז ס"ו יין ביין לא מהני חוץ מדמי יי"נ שבו עש"ך סי' קל"ד אות י"א דוקא ביי"נ וג"ז במינו ולא בא"מ עס"י ק"י בש"ך אות א'. ועא"ח תמ"ה אות ז' ותמ"ז אות ג' בח"י מ"ש על המ"א ולא הבינותי דבריו גם דברי מ"א דמההיא דחביות בחביות אבל לא יין ביין אין ראיה כל שגוף האיסור בתוכו דלא מהני מכירה לעובד כוכבים דמההיא כרי דחיטי מוכח אפילו יי"נ ודאי דהוה איסור תורה בתוכו מותר למכור לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו יע"ש. וכ"ת דיש לומר בין היכא דטעמא לבד ובין היכא דאיסוריה בעין בתוכו דאיכא למגזר שמא יקח ממון גם בשביל האיסור מנלן הא ועיין ר"ן סוף ע"ז לענין חמב"פ יע"ש:

עוד אדבר כמעט רגע איזו בשר בחלב האסור באכילה והנאה מן התורה הוא דרך בישול הא מליחה וכבישה מעל"ע או בחומץ וציר כשיעור שירתיח דרבנן קודם שבישלו וחם לתוך צונן דנאסר כ"ק לא הוה מ"ה דאדמיקר בלע לא מבשל עש"ך סימן ק"ה אות ד' [וכ"ש למ"א א"ח תס"ז הוה בשאר איסורין נמי דרבנן] וכלי שני נמי דרבנן בצלול ג"כ ועירוי מכ"ר שלא נפסק הקילוח כ"ק הוה ספק איסור תורה שמא מבשל כ"ק. וצלי שאצל האש דעת הפר"ח אות ג' דהוה מן התורה וה"ה מיני טיגון מ"ה אמנם המ"י בסולת למנחה כלל פ"ה כתב דטיגון לא הוה בכלל בישול ובסמוך אביא דבריו וכ"כ מהר"מ שי"ף וז"ל בחדושיו לחולין בסוף כל הבשר כבד שטיגנו בחמאה הוה דרבנן וכ"כ המ"י שם שנשאל חמאה שמעורב עם החלב< אי שרי להדליק ממנו והשיב דטיגון אין אסור מ"ה ולענין חלב< בחלב< אי אסור מ"ה או לאו הנה משמעות הר"מ פ"ט ממ"א דאין לוקה על אכילה ב' והיה לוקה על בישולו וממילא דאסו' בהנא' דל"ש אין אסו' חע"א בהנא' ועיין בתה"א פ"א א' דכתב דהוה מוסיף אף שדבריו צ"ע שם מ"מ נקטינן דאסור בהנאה מ"ה וכן משמעות המ"י בההיא דחלב בחמאה וכ"כ בה"י בפירוש ועב"ח. ואף שמדברי הר"מ בפי' המשניות בכריתות פ' אמרו לו ביש אוכל אכילה א' משמע כיון דלא חל איסור אכילה ה"ה הנאה מ"מ לא שבקינן הנך מקומות המפורשים לאיסור מפני זה ומה גם שיש לפרש דבריו בע"א ובס' פ"י וג"ו ובר"י הארכנו בפי' דבריו ומיהו אף אם נאמר דאין אסור בהנאה מ"ה מ"מ חתיכה שבלעה חלב< וכדומה ואח"כ בישלה עם חלב< כ"ע מודים דאסו' בהנא' ול"ש אין איסור חע"א ואף לדידן טכ"ע ד"ת מ"מ אי טעים קפילא ואמר שאין בה חלב< דנפלט א"כ אפשר לסוחטו בשאר איסורין דרבנן ושפיר חייל חלב< ומספק אסור שמא נסחט חלב< ועוד דביבמות ל"ג איכא תרי שינויא ולחד תירוצא אין איסור חע"א למלקות ולחטאת משא"כ לקוברו בין רשעים גמורים וודאי

דעבר ב' איסורים ה"ה דאסור בהנאה דוודאי איסור בב"ח רביע עליה אלא שאין לוקה ב' וכדאמרן באופן שהמבשל בשר נבילה וחלב בחלב אסור בהנאה מ"ה:

אמנם מ"ש המ"י בסולת למנחה כלל פ"ה דלהרמב"ם אין אסור מ"ה אלא כזית כא"פ דהיינו חלק ששית יע"ש לא ידענא מה קאמר דנהי דלהר"מ טכ"ע דרבנן עד שיהא כזית כא"פ (פרס הוא ג' ביצים וביצה ב' זיתים י"א פרס ד' ביצים ובא"ח תמ"ב הארכתי כמבואר פט"ו ממ"א הל' אב"ג) זה בשאר איסורין אבל בב"ח כ"ע מודים דטכ"ע מ"ה וט"ח לקדירה בשר היה לוקה על כל כזית מבשר כמבואר ומ"ש הר"מ בפ"ט ממ"א נוער הקדירה עמ"ש בש"ך סימן צ"ב יע"ש באופן שדבריו צ"ע:

והנה נגע חתיכה חמה בשר לגבינה חמה בלא רוטב לדעתי הוה רק דרבנן ומותרת בהנאה דלא הוה דרך בישול ושוב מצאתי מבואר בישש פג"ה סי' מ"ה כתב ואף דחם בחם בלא רוטב לא הוה מ"ה דלא הוה דרך בישול מ"מ מדרבנן אסור יעוין שם וא"כ בספק יש להקל וגם אין אסור בהנאה ✍:

חתיכה נ"נ כיצד בשר שבלע טעם חלב נ"נ והיה לוקה על כל כזית מבשר ואם היא חהר"ל אינה בטילה דהוה גוף האיסור משא"כ בשאר איסורין דנ"נ מדרבנן ולא הוה ר"ל ואין לוקה על כל כזית זולת לר"ת שסובר היתר נהפך לאיסור. ודע דבשר עוף בחלב דרבנן או כבוש וכדומה יראה דחהר"ל מיקרי דשניהם הם גוף האיסור ול"ד לשאר איסורין. והנה בהא דכל הדברים החשובים דאין בטילים אף שהן אסורין רק מדרבנן כמ"ש הר"ב בהג"ה סימן ק"א ס"א כדבעינן למימר לקמן ובאו"ה כלל כ"ה ד"א בשם המרדכי אלו דברים שאין מתבטלין ספק איסור תורה אף וודאי איסור דרבנן בריה ודשיל"מ ומנין וחהר"ל וטעמא יע"ש ומ"ש שם במינו הוא לאו דווקא דאף באינו מינו הדין כן זולת דשיל"מ כמו שיתבאר ועב"י סימן ק"א הביא ראיה ממ"ש הר"מ בפי"ו ממ"א הלכה ו' וכן חתיכה בב"ח או חולין בעזרה שהרי הן אסורים בהנאה מדבריהם אם ר"ל אין בטילה הנה ראייתו מחולין בעזרה דהרי הן אסורים מדבריהם קאי רק אחולין בעזרה וסובר הכ"מ דלהר"מ חולין בעזרה אסור רק מדרבנן אף באכילה ובכ"מ שם עשה כלומר דקשיא ליה מה השמיענו בהני תרתי לז"א בב"ח אף שאין איסורו מחמת עצמו וחולין בעזרה אשמעינן דאף שאין איסורו כ"א מדרבנן. הן אמת דפ"ב מה"ש החליט הכ"מ להיפך דחולין בעזרה דאורייתא וא"כ קשיא מדבריהם אהי קאי (לשון דברי קבלה או דברי סופרים מצי קאי אדבר הנלמוד בי"ג מדות משא"כ לשון דרבנן או מדבריהן משמע רק איסור דרבנן ועוד דא"כ מה רבותיה דחולין בעזרה) וכ"ת דקאי אבב"ח בעוף הא בורכא דלהר"מ בשר עוף בכ"ח לית ליה נ"נ עט"ז סימן צ' אות ד' דמרבה עליו כו' ואיך

שיהיה נהי מהא דפט"ז ממ"א אין מוכח כ"כ מ"מ הדין אמת ויציב דאיסור דרבנן מיקרי ר"ל כמ"ש או"ה והר"ב בק"א בהג"ה אין בו לטעות כלל וגדולה מזו בב"ח ע"י כבישה ומליחה נמי מיקרי חהר"ל ואין בטילה ועב"ח סי' פ"ז ושם אבאר ובק"א ג"כ אכתוב בעזה"י:

ולפ"ז חתיכת בשר שקיבלה טעם מחלב ונאסרה ונפלה לתבשיל ירקות וכדומה וסלקוהו וא"י אם היה ס' נגד כל החתיכה ספיקא דאורייתא לחומרא כמבואר סימן צ"ח דחנ"נ בב"ח מ"ה ואף שיש ס' נגד כל החלב מ"מ כל שפולט בשר וחלב יחד צריך נגד כל החתיכה ס' ואלו בשאר איסורין כמו חתיכה שקיבלה טעם מכזית חלב< ונפלה לקדירה וסלקוה ויש ס' נגד החלב< וא"י אם יש נגד החתיכה כיון דחנ"נ בשאר איסור דרבנן תו הולכין בספיקו לקולא וכדאמרן ולענין דבר הבלוע אין יוצא בלא רוטב ובב"ח כה"ג לפי מש"ל דאפרן אסור כ"ש כה"ג בב"ח אף שאין החלב יוצא כלל מ"מ גוף הבשר אסור אף שנפרד החלב לגמרי מידי דהוה אאפר ובסימן ק"ה בש"ך אות י"ז אבאר:

טעם כעיקר כיצד ל"מ בשר שקיבל טעם מחלב י"א דהוה ממשו אפי' חלב שקיבל טעם מבשר נאסר החלב וכן קדירה שבישל בה בשר וכתוך מעל"ע בישל חלב אסור מ"ה לב"ע אף למ"ד טעם כעיקר דרבנן בשר בחלב מקרא מלא הוא דאסו' מ"ה ומילקא נמי היה לקי (ובשאר איסורין י"א דלא לקי) ועדיין יש לעיין קדירה שבישל בה בשר ואח"כ חלב או להיפך י"ל למ"ד טכ"ע לאו ד"ת ה"ה בב"ח כן ונהי דגלי קרא במבשל גוף בכ"ח יחד טכ"ע ביה ד"ת ולא בטל חד בב' דחיך אוכל יטעם כמ"ש הרשב"א בחדושיו בסוגיא דזרוע בשילה אבל בקדירה דאיקלש טעמיה דהוה נ"ט בר נ"ט טעם א' בקדירה וטעם ב' לבשר נהי דהוה טעם ב' לאיסורא מ"מ אין לנו ראיה דהוה ד"ת בשלמא לדידן טכ"ע ד"ת מגיעולי עובדי כוכבים ילפינן אלמא טעם שני כממש חשיב ואין לחלק בין היתרא בלע לאיסורא בלע מ"ה כמו שהארכנו בזה בספר גינת וורדים כלל ס"ז משא"כ להאומרים טכ"ע דרבנן דלא ילפינן מגיעולי מדין ה"ה אפשר בב"ח מקדירה לתבשיל לאו ד"ת (ואף דהמעיין בר"מ ז"ל פי"ז ממ"א משמע הגעלת כלים ד"ת היינו לכתחלה צותה התורה להגעיל דאין מבטלין איסור א"נ דהוה ד"ת עס"י צ"ח וצ"ט משא"כ אם בישל אין לאסור מ"ה). ומ"מ אף אם נאמר כן עדיין לא הועילנו במ"ש הש"ך סימן צ"ח אות ב' להר"מ טכ"ע דרבנן ומש"ה עובד כוכבים מהימן והא כתב כן בב"ח ונהי מפט"ו הלכה למ"ד אין קושיא דמיירי בישול בקדירה של בשר די"ל לדעתו דהוה דרבנן מ"מ מפ"ט ה"ח ממ"א קשיא שכתב בשר שנפל ליורה של חלב טועם עובד כוכבים והא וודאי בב"ח ממש הוה ד"ת ובסימן צ"ח יבואר. ומיהו לדידן כל טעם כעיקר בשאר איסורין בקדירה

ב"י הוה ד"ת מגיעולי עובדי כוכבים אלא שאין לוקין עליה ובב"ח היה לוקין עליה וכדאמרן ודע דטכ"ע בשאר איסורין וודאי הוה לא ספק אף שלכאורה משמע בתה"א בשער התערובת דמחמת ספק הוא להחמיר בשל תורה עב"י סימן צ"ח מ"מ לדידן לא הוה ספיקא דפלוגתא דבסימן צ"ח נשפך בא"מ הוה ספיקא ד"ת ולא מיחשב לס"ס שמא טכ"ע דרבנן ושמא יש ששים וכל שיש ס"ס בדאורייתא ובדרבנן ספק א' שריא כמבואר בקונטרס הספיקות בסימן קי"א בספק אם נפל לא"מ לא מתירין מטעם ס"ס אלא וודאי לדידן לא מיחשב לספק פלוגתא כלל דרבים הם האומרין טכ"ע ד"ת ודווקא בשקולין הוה ספק פלוגתא כמבואר בקו"ה באופן שלענין זה אין חילוק בין בב"ח לשאר איסורין. וה"ה נ"ט בר נ"ט דאיסורא אי אמרינן דלא הוה אלא מדרבנן כמו שצידדנו בס' גינת וורדים וכמו שיבואר בפנים נמי אין חילוק בין בב"ח לשאר איסורין ובכולהון אפשר דהוה דרבנן. גם אי נפלה חתיכה לחלב ונאסרה ואח"כ נפלה עוד לחלב עד אלף אוסר הכל מ"ה ואמרינן ביה חנ"נ מ"ה אעפ"י שכבר נאסר הבשר (ל"ת דליכא האי לחודיה שרי) אפ"ה כל שהאיסור הוא משום בב"ח שייך חנ"נ מ"ה ולא עוד אפילו בשר נבילה שנפל לחלב או חלב טריפה שנפל לבשר נ"נ מ"ה וצריך ס' נגד כולה מ"ה אף דל"ש כה"ג שכ"א היתר הוא ואף שמדברי הט"ז כאן אות ב' יש לפקפק ע"ז ושם יבואר ✍:

ודע דאף דכתב הר"מ ז"ל בפי"ד ממ"א הי"א וי"ב דבב"ח אם עירב לענה ורוש חייב היינו שמתחלה בשלן בנ"ט ואח"כ עירב בהם דברים המרים אבל אם בתחלה בישלן ע"י דברים הפגומים כגון שעירב בתחלת הבישול דברים המרים או בשר שהסריח ונפסד מאוכל אדם ובישל עם חלב אין אסור מה"ת דדרך בישול אסרה תורה וכ"ז שלא קיבלו טעם מושבח אין אוסרין אבל לאחר שנעשו בב"ח אסורים אפילו נפגמו מאוכל אדם ומיהו אם נפלו לתבשיל אחר אין אוסרים דכל נט"ל רחמנא שריא דטכ"ע וחיך אוכל יטעם לו היינו בנ"ט משובח משא"כ זה שנ"ט פגום ובטל מטעמא דחד בתרי כל שאין טעם משובח וכדבעינן למימר לקמן. וכ"ש קדירה של בשר שאב"י שבישל בה חלב דלא בא לכלל זה פשיטא דמותר ועמ"ש לקמן וכבר ביארנו כבוש ומליחה דרבנן בתנאי שלא יבשל אח"כ דאם כן עובר על הבישול ואסור בהנאה מ"ה:

פתיחה להלכות תערובות

פתח השער אמר הכותב ראיתי להמנחת כהן למהר"א כהן אפימינט"ל הפליא לעשות והראה תקפו וגבורתו בס' התערובות אמרתי לילך בעקבותיו וכל דין מחודש שיוצא מדבריו אכתבהו ואם יש איזה קושיא או חקירה בדבריו אפרשהו. ומה שחנן ה' אותי

באיזה חידוש דין ואיזה ספק אחקרהו. וחלקתי השער הזה לשלשה חלקים וכל חלק חלקתי לפרקים קטנים ומאת העוזר האמיתי אשאל העזר שלא אכשל ח"ו בדבר הלכה ועם כל זה אני מודיע שלא להלכה אני אומר כלל וכלל רק להעיר לב המעיין:

החלק הא' בביאור דין תערובות יבש ביבש ובו שלשה פרקים:

הפרק הא' יבואר בו דין יבש ביבש מין במינו חד בתרי בטיל ואם מדרבנן ברבייה סגי או ס' בעינן ואכלול בו טעם הדבר ההוא. גם אחקור בו אי בעינן שיהא ההיתר מבורר מעיקרא ונתערב אז בטל א"ד ל"ש. גם אי דווקא חד בתרי בעינן או כל שהוא יותר סגי:

הפרק הב' מין בשאינו מינו ביבש אי חד בתרי בטיל מה"ת או מה"ת אינו בטל ואי ס' מהני או אפי' אלף לא מהני. או מה"ת חד בב' בטיל ומדרבנן בעינן ס':

הפרק הג' אבאר בו יבש ביבש באיסור דרבנן אי חד בחד בטיל או לאו. ואם נאבד א' מהעולם מהו ובאינו מינו כה"ג אי בעינן ס'. ואכלול בו אם נתערב דברים הפגומים בעצמן או פוגמים התבשיל באינו מינו ביבש אי בעינן ס' או חד בתרי בטיל אף מדרבנן וא"צ ששים:

החלק הב' בביאור דין תערובו' לח בלח וחלקתי אותו לשלשה פרקים:

הפרק הא' בדין מב"מ לח בלח ע"י בישול בכ"ר וכ"ש ואכלול בו קצת דיני תתאה ועילאה גבר הן באיסור תורה או באיסור דרבנן:

הפרק הב' בו אבאר תערובות לח בלח מין באינו מינו ואם הוא מה"ת או מדרבנן ואכלול בו אם בתר שמא אזלינן או בתר טעמא. וגם אי יש חילוק בין איסור תורה שנתערב או איסור דרבנן:

הפרק הג' תערובות לח בלח ע"י כבישה ומליחה ויין במים וכדומה הן במינו או אינו מיגו ואכלול בו קצת דיני חנ"נ הן בב"ח ושאר איסורין:

החלק הג' בביאור דברים שאין להם ביטול בס' ויש מהן בטילין בק"א או בר"א ויש מהם שאין להם ביטול באלף ויש בו ו' פרקים:

הפרק הא' בדין דברים החשובים ודברים דעבידי לטעמא ודבר המעמיד:

הפרק הב' אבאר דין חהר"ל ודיני בריה ודשיל"מ ואכלול בו כעדשה משרץ אם יש לו ביטול או לאו:

הפרק הג' אחקור מהו הנקרא לח בלח ומהו הנקרא יבש ביבש ופעמים שיבש בלח בטל כדין יבש ביבש ופעמים דלא בטל:

הפרק הד' בביאור הדברים הנקראים מין במינו ואיזו הנקראים מין בשאינו מינו ואכלול בו אם שור ואיל וכבש ועז חלוקין בטעמן או לאו. גם אי מיקרי שוין בשמן או לאו גם

דג טהור וטמא או ב' מיני דגים טהורים חד טעמא אית להו או לאו. גם בשר וכבד אי ב' טעמים יחשב או לאו:

הפרק הה' בדין איסורים מבטלים זא"ז באיזה אופן ביטולם ואם הם מותרים לגמרי או איסור דרבנן יש בהם או וודאי איסור תורה איכא בהו רק שאין לוקין עליהם:

הפרק הו' בביאור נט"ל אי עכ"פ משהו הוה או כעפרא בעלמא יחשב ואחקור בו כמה נט"ל יש מהן דברים פגומין בעצמן ומהן שהם משובחים אלא שיפגמו את התבשיל ומהן שפוגמין ולסוף משביחין או להיפוך ולאחר שאבאר כל הדברים האלו אתחיל אח"כ בפירוש בעזה"י:

שער התערובות חלק א בביאור דין תערובות יבש ביבש פרק ראשון דע יבש ביבש איסור והיתר שנתערב חד בתרי בטל הוא מן התורה כמבואר בטור סימן ק"ט וכמו שהראה מרן הב"י מראה מקום מחולין צ"ט ק' ע"א ג"ה וחתיכה נבילה ליבטל ברובא ומשני בריה וחהר"ל הא לאו הכי בטיל ברוב וכ"ה בתוס' שם ד"ה בריה דאפילו מדרבנן אין בו איסור. וכן בזבחים ע"ב ע"א וליבטל ברובא וביצה ג' ע"ב ותיבטיל ברובא (ומ"ש בב"י ביצה ז' ט"ס) ומהיכן למדו חז"ל דבר זה פירש"י חולין צ"ח בד"ה מדאוריי' וד"ה לטעם מאחרי רבים (האמור בסנהדרין) וזבחים ע"ב א' ד"ה ופרכינן וביצה ג' ב' ד"ה ואפי' (ויש לעיין דל"ד לסנהדרין דב' מזכים וא' מחייב בטלה דעתו משא"כ לאכול שלשתן יחד להרא"ש אוכל א' איסור ונהי אם נאבד א' מהן או ט' חנויות משא"כ כאן) והנה אף ר"מ דחייש למיעוטא מ"ה בחזקה או מדרבנן עכ"פ מודה דיבש חד בב' בטיל ואולי דרובא דאיתא קמן מודה כמו סנהדרין עיין חולין י"א א' ותדע דכמה משניות משמיעין דר"מ סובר חד בב' בטיל עיין ביצה חבילי תילתן כו' ותרומה בק"א וכי לית ליה לר"מ כ"ז וחולין צ"ט א' דפריך וליבטיל ברובא ולא משני ר"מ היא וכ"ת דאליבא דהילכתא מוקי והא בלא"ה ההיא מתניתין דלא כהילכתא אם יש בנ"ט ואנן קיי"ל אין בגידין בנ"ט ויש לי לחקור בו שלש חקירות:

החקירה הא' הא דחד בב' בטל אם הוא דווקא בהיתר מבורר מעיקרא הא כל שלא היה ההיתר מבורר מעיקרא בשום פעם ל"מ א"ד ל"ש. המשל בזה ג' זיתי כבד מג' בהמות אחת ניטל מקום חיותה וא' ממקום מרה וא' ממקום כליות או בכ"א נשאר זית א' והשתא ממ"נ ב' של היתר וא' של איסור עס"י מ"א דמדינא א"צ כ"א זית אלא שאין אנו יודעין ועס"י נ"ט בגלודה ג' בהמות א' נשאר בטבור וא' בר"פ וא' על השדרה דממ"נ ב' כשירות כו' וכן ב' זיתי חלב מריש מעי' ומסופה עס"י ס"ד ונתערב עוד זית שלישי היתר עמהם וכן זית חלב חיה וזית חלב בהמה שאביו צבי ואמו תיישה וחצי זית של חלב חיה שאביו

בן פקועה על בהמה דעלמא ממ"נ אי חוששין יש חצי זית חלב חיה באותו שאביו צבי עיין תוס' חולין ע"ט ב' ד"ה בין ועמ"ש בסי' פ' ויש רוב היתר זית וחצי חלב חיה ואי אין חוששין יש זית וחצי של היתר מאותו בן פקועה כאמור וכדומה הרבה מהו מי אמרינן דומיא דסנהדרין בעינן כדבעינן למימר קמן שהוא מבורר הרוב וכאן כ"א היה מעיקרא בספק ולא עוד אלא כיון דכ"א אסור מספק הוי ודאי איסור תורה ומכ"ש אי ספיקא דאורייתא לחומרא מ"ה (והכין הלכתא אלא שאין לוקין עליו) תו אין חוזר להיות היתר ומה"ט ספק א' בגופו והב' ע"י תערובת לא מהני דהוה כודאי איסור עס"י ק"י וה"ה כאן א"ד ל"ש וכ"ת הא דקיי"ל יבש ביבש אין חנ"נ עס"י צ"ב וא"כ חד בחד שנתערב ואה"כ נתוסף עוד חוזר להתירו והא חד בחד איתחזק איסורו והוי ודאי איסור עס"י ק"י בש"ך ולא מהני ביה ס"ס ואפ"ה חוזר להתירו אם אח"ב נעשה רוב כ"ש כאן הא ליתא חדא דאין חנ"נ היינו על שלש בחינות. א' מאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון כו'. הב' אם נפלו ללח ויש ס' נגד א' ש"ד. הג' אם נתערבו ב' אלו עם ב' היתר שרי ואין צריך ג' (או ד') של היתר עט"ז שם אות י"ו ומיהו מש"ך שם אות י"ו משמע דהוה כנתערב כן לכתחילה ואפילו נוסף א' שרי ואכתי התם ההיתר היה מבורר תחילה פ"א משא"כ כאן:

החקירה הב' חתיכה של היתר שנתערב בב' של איסור דאחרי רבים להטות נאמר דאם להקל האיסור נהפך להיתר כ"ש לחומרא והוי כולו איסור דתו אפשר לוקה על כ"א מהן מגזירת הכתוב אחרי רבים כו' וליבעי אח"כ עכ"פ רוב נגד כל התערובות או דאין היתר נהפך לאיסור:

החקירה הג' אמ"ה חד בב' מ"ה בטיל אי שרי ליתן לב"נ לדידהו לית להו אחרי רבים א"ד ליכא מידי כו' וכיון דמה"ת לדידן ש"ד לדידהו אף מדרבנן שרי או משכחת בשר מהחי:

והנה מצאתי מקום א' אשר לכאורה יותרו ב' ספיקות הראשונות מהא דכריתות ר"פ ספק אכל ח"י א' דאיקבע איסורא בעינן עי' ר"מ פ"ט מהל' ט"מ הלכה י"א ופ"ח מהל' שגגות והא א"א לצמצם אפי' בידי אדם כמ"ש בפ"ט ה"י מה' רוצח ושמירת נפש הל' ט' בפירוש ומסתמא ב' חתיכות אין שוות אלא א' גדולה וא' קטנה ושמא הגדולה היתר ואף הקטנה היתר דאחרי רבים וכו' ושמא הגדולה איסור כו' וכיון שכן אין כאן קביעות איסור דאי גדולה היתר אין כאן שום איסור כלל ובשלמא אי אפשר לצמצם משכחת בשוין ודוחק גדול לומר דהא נמי חשיב איקבע איסורא עס"י ק"י בפר"ח דלהר"מ ספיקא מ"ה שריא ואשם תלוי משום איקבע כו' וקשיא כדאמרן. שוב ראיתי בתשובת הרשב"א סימן רע"ב ורע"ג שחכם השואל (הוא חכם ר' מאיר בן ר' שלמה בן שהולא) חקר באשם תלוי איך מביא כיון דיבש בטל ברובו אם לא בשוין והרשב"א הרבה להקשות עליו דמ"ה

ודאי בטל אלא דהתם א' גדולה וא' קטנה כל שאכל א' מהן גדולה או קטנה חייב אשם תלוי באין ניכר יע"ש עוד כתב דלא משכחת ביטול ברוב אם לא בשלשה חתיכות דאי ב' ממ"נ אי גדולה וקטנה שמא גדולה דאיסורא יע"ש. הנה החכם השואל כפי הנראה שחכם גדול היה והרשב"א קלסיה וע"כ אומר דהשואל הכי קשיא ליה כיון דא"א לצמצם לא מיקרי איקבע איסורא וכדאמרן שמא הגדולה של היתר ואין כאן איסור כלל אף הקטנה דבטל הוא ברוב. ומ"ש הרשב"א דבין אכל הגדולה או הקטנה מביא אשם תלוי יש לתמוה כשאכל קטנה ממ"נ אי של היתר אמאי ואי של איסור והגדולה של היתר הרי בטילה (כיון דלאו חד בתרי ממש בעינן כפי הנראה שם) וע"כ אתה רואה דסובר אי מעט היתר בתוך רוב איסור נעשה כולו איסור וחייב על כל א' מהן ומש"ה עכ"פ מביא אשם תלוי שמא גדולה של איסור ואף כשאכל קטנה דאיסורא אכל וראיתי למהר"א כהן אפימינט"ל בס' התערובות חלק א' פרק א' נז"ג כתב הפך מזה זית א' בב' זיתי איסור אין לוקה או כרת על כל א' מהן יע"ש ואמנם הוא לשיטתיה בחלק ב' פ"א פ"ג ב' ממרוצת דבריו שם גדולה וקטנה והוא אכל גדולה הוא דחייב אשם תלוי ואני תמה דהמעיין ברשב"א כתב בהדיא בין גדולה או קטנה וכדאמרן:

אשכחנא פתרי ב' חתיכות גדולה וקטנה שיהא בטל ברוב כמו שאגיד. ב' חתיכות חלב א' מריש מעיא וא' מסופו או ב' חתיכות מב' בהמות א' במקום מרה וא' במקום חיותא עס"י מ"א ומה שמצריכין ג' זיתים הוא מאו"ה אבל פסק המחבר שם ב' די יע"ש וא"כ אם לא נודע איזה גדולה ואיזו קטנה ממ"נ הקטנה עכ"פ מותרת שאם היא של היתר טוב ואם היא של איסור הרי הגדולה היתר ומיהו בלא"ה בגדולה וקטנה חלב ושומן תהא הקטנה עכ"פ מותרת ממ"נ וצ"ע אם י"ל כן. וסבור הייתי לומר דמש"ה כתב הר"מ בפט"ו ממ"א הלכה ד' אם היה חלב האליה כשנים דבעינן כפל דווקא כדבעינן למימר לקמן משום דאיהו לשיטתיה בפ"ט מהלכות ט"מ כל ספיקא מה"ת שריא ופ"ט מרוצח א"א לצמצם ובפ"ח משגגות דאיקבע בעינן ומש"ה קשיא אשם תלוי איך משכחת וע"כ כפל בעינן (*):

והנה יבש ביבש דבטל ברוב יש מחלוקת אי רוב כפל או משהו יותר סגי. עיין מ"י כלל נ"א אות ו' וכלל ל"ט אות א"ב והעולה מדבריו דבלח ויבש מה"ת סגי במשהו יותר ומדרבנן בעינן כפל וראיה מטור קי"א היה היתר רבה קצת תולין במינו יע"ש ועיין מנחת כהן ח"א פ"א נ"ז א' ועיין ר"מ פט"ו ממ"א הלכה ד' נפל חלב כליות לחלב אליה אם יש כשנים משמע כפל בעינן והמ"כ כתב כשניים בכ"ף הדמיון משמע שאין בעינן כפל יע"ש ועש"ך ק"ט אות ז' וק"ז אות א' מבואר בדבריו דא"צ כפל יע"ש. ואמנם אני תמה על מ"ש

המ"י דמה"ת במשהו יותר סגי ומדרבנן בעינן כפל והרי הר"מ מ"ה קאמר כשנים בחלב האליה דלדידיה מדרבנן בעינן ס' אפי' יבש ובלח לדידן נמי בעינן ס' ועיין במהר"ל חביב סימן פ"ח מבואר כן אלא שחילק בדברים הנבללים מ"ה כפל בעינן וביבש מה"ת במשהו סגי ומדרבנן ס' אף במינו כדעת הר"מ וכן סתם להלכה והמ"י כתב שא"י מניין לו לחלק בין לח ליבש ע"ש ואני אומר דומיא דסנהדרין בעינן והתם י"א וי"ב הוי רובא וא"כ יבש נמי כן עד"מ ב' וג' משא"כ לח בלח דהכל נבלל כא' וודאי כפל בעינן דבסנהדרין לא מצינו משהו יותר כי אם אחד יותר הלכך יבש נמי לכ"א בפ"ע יש כפל. ועמ"י כלל ל"ט אות ב' הכריע דבעינן כפל מטעם דבלא"ה רוב סוברים דמדרבנן ס' בעינן אף ביבש ולפ"ז באיסור דרבנן בטל במשהו יותר ע"ש אות ב' הביא ראייה מרש"י ביצה ג' ד"ה אפילו כו' דמה"ת חד בב' בטיל ורבנן אחמרו משמע הא אין מתירין בטל מדרבנן יע"ש (ואין כ"כ הכרע מרש"י שם) וא"כ באיסור דרבנן יש להקל במשהו יותר סגי והכין מסתבר ובאיסור תורה יש להחמיר דכפל בעינן ומיהו ברובא דמינכר שרי אף מדרבנן ביבש במינו דלא כהר"מ וראב"ד ומרש"י ב"מ נ"ג ע"א אין כ"כ הכרע ועיין כה"ג כאן בהגהות הטור אות א' יע"ש ועיין פר"ח ק"ט אות ה' האריך והביא ראייה מבכורות (כ"ג) ק"ב ועוד במסכת מקוואות מי גשמים ומי שאובים מחצה פסול הא משהו יותר בטיל ובפרק ב' דכלאים צמר גמלים כו' מחצה כו' הא משהו יותר בטיל יע"ש הנה ממקואות פ"ד מ"ד אין ראיה דאפשר שאיבה שהמשיכוה דרבנן ובמקוה היח חד בתרי ומשום הכא בטל אבל באיסור תורה כפל בעינן עיין ר"מ הל' מקוואות פ"ד ה"ח וי"ד ר"א סמ"ד ותמורה י"ב א' תוס' ד"ה ואין. ומ"ש מכלאים הוא פ"ט מ"א וי"ל מותר לעשות בגדים וכל בגדים אין שזורין ולא הוי שעטנז ד"ת ובאיסור דרבנן במשהו סגי וכה"ג מחלק המ"י בכלל ל"ט אות ב' למ"ד מין במינו בס' באיסור תורה לא בדרבנן ה"ה דיש לחלק ברובא כן. ועיין תי"ט שם ד"ה אם כתב מין במינו ביבש אפילו מדרבנן א"צ יותר כדתנן בפ"ז מ"ח דחולין ובתר שמא אזלינן יע"ש. ויש מקושי ההבנה מ"ש כדתנן אדרבה במשנח שם בזמן שאין מכירין כולן אסורות ובגמ' פריך וליבטיל ברובא כו'. ומ"ש בתר שמא לא ידענא דאינו מינו ביבש בעינן ס' שאם יבשלם יתן טעם ומש"ה בצמר דחלים וגמלים אף דאינו מינו סגי ברוב מה"ט דלא שייך כאן זה ואיך כתב בתר שמא אזלינן וצ"ע וממשנה זו דכלאים מוכח דתרתי א' דמין במינו אף מדרבנן א"צ ס' דלא כר"מ ורש"י וראב"ד דאי בעינן ע"כ לאו טעמא דיבשלם יתן טעם אלא חז"ל החמירו ואמאי כאן התירו הב' מוכח דאינו מינו מה"ת ברובא בטיל דלא כי"א דמה"ת אסור דצמר גמלים ורחלים אינו מינו הוא ולקמן בפרק הב' אבאר עוד (*):

שוב התבוננתי בספרים ומצאתי בשיטה מקובצת במס' ביצה ג' ע"ב והוא מירושלמי פ"ד דתרומות משנה י' דרסה וא"י היכן ד"ה יעלו א"ר אבין צריך שיהא בכל א' ב' ליטרין וכל שהוא כדי שתבטל ברוב כ' מורי דמן התורה לא בעינן כפל רק משהו יותר בטל מ"ה ומיהו דוקא כי הכא שהליטרא עשוי מחלקים דקים שכל גרוגרות חלק בפ"ע אבל עוף נבילה שנתערב בא' וחצי ונחתכו כולן בכי הא לא אמרינן חד ברובא בטיל מ"ה דמאחרי רבים גמרי' דכתיב בסנהדרין ומינה יליף לכל דבר העשוי מחלק גם כי הנך גברי דלא בטיל אלא אח' בתוך שנים ממש ומיהו כיון שנעשה איברים הוה ליה כגרוגרות עכ"ל בשינוי לשון קצת. וע' בר"מ פרק י"ד מהל' תרומות ה"ז ובאמת קשה עלי עד מאד דלמה צריך ב' ליטרות ומשהו כיון דיבש ביבש בטל ברוב אפילו אין מקורבין ומונחין יחד אלא זה בזוית זו וזה בזוית אחרת כל שהאיסור בעין ניכר כולן נכנסין בגדר הספק ובטל כמו שאבאר אי"ה בסי' ק"ט וק"י בזה אלא שאין עסקינו פה בזה לכן לא רציתי להאריך ועיין בכ"מ שם ואמנם אתה רואה דבר חדש דודאי מה"ת בכל שהוא סגי ודוקא י' גרוגרות בי"א הא עוף שלם בעוף וחצי לא דומיא דסנהדרין בעינן עשרה בי"א וכדומה וכ"ת דחצי עוף לאו בגדר הספק הוא דכיון דידעינן עוף שלם נתערב והוה חד בחד הא בורכא דא"כ מה שייאטיה דסנהדרין לכאן אלא ודאי מיירי שכ"א היה ניכר ואח"כ חתכו א' לב' חלקים ונתערבו וא"י איזו מהן כשירה אפ"ה כיון שהם חלקים גסים דומיא בעינן ומיהו חתיכה גדולה וב' קטנות בטיל מ"ה ודוקא עוף שהוא כברייתה וכן גרוגרות כברייתה בעינן י' וי"א והדברים ארוכים וצ"ע בכל זה. ועיין בסולת בלולה כלל ל"ט מה שהשיג על פר"ח בסי' ק"ט וא"י הא מהראיות שהביא הפר"ח מוכח אפי' מדרבנן במשהו סגי אלא שאני כתבתי לעיל שיש לדחות. ולענין הלכה המיקל במשהו יותר אף באיסור תורה כפר"ח אין לגעור בו וכדאמרן:

והנה יבש ביבש אפי' מדרבנן לדידן בטל ברוב דליכא למיתי לידי איסור תורה דא"נ יבשלם לית טעמא משא"כ אינו מינו כמו שיתבאר בחלק הב' כן כתבו ספר התרומה והר"ן טעם זה ובסימן ק"ט אבאר עוד ובלח במינו ששים אטו אינו מינו דהוה ד"ת משא"כ הר"מ ז"ל לשיטתיה טעם כעיקר דרבנן וחזינן בלח בס' ה"ה ביבש כן וכאמור:

ומה שנסתפקנו היתר ברוב איסור אי נעשה הכל איסור או לאו המ"כ בחלק א' פ"א צ"ז ע"ג כתב בפשיטות שאין היתר נהפך לאיסור יע"ש ונ"מ טובא בזה וצ"ע:

הפרק הב' מין באינו מינו ביבש. ומשכחת א' שנפרך לחתיכות דקות ואין ניכר או כמה מינין וא' מהן של נבילה שנשחטה שלא כהוגן וא"י איזו או כמה מינין וריאה של א' טריפה וא"י איזו עש"ך ק"ט אות י' העלה מה"ת בטל ומדרבנן ס' משום אם יבשלם יתן

טעם דלא כמהרא"י וישׁ"ש בסימן מ"ז בג"ה יע"ש ואו"ה כלל כ"ו כתב מ"ה בטל ובמקום אחר כתב מ"ה לא בטיל ואבאר בפנים ואי הוי אמרינן דומי' דסנהדרין בעינן אפשר באינו מינו לא בטיל אלא דאם כן אפילו באלף לא בטיל כל שאינו בנ"ט ע"כ מסתברא ודאי דאינו מינו מה"ת בטל הוא ומדרבנן בעינן ס' ולענין איסור דרבנן א"מ ביבש הש"ך בק"ט אות ט' דעתו להקל והמ"כ פ"ה ב' כתב דאף מדרבנן בא"מ בעינן ס' וכן הסכים המ"י כלל ל"ט אות י'. והנה המ"כ כ' טעם או"ה כלל כ"ג דין ח' (ושם יש ג' טעמים) א' דא"מ יוכל להכיר אחר הבדיקה וא' אם יבשלם יתן טעם וא' מן התורה אין בטל יע"ש והעלה המ"כ הטעם דיש תקנה להכיר ומה"ט אף דברים הפוגמים דליכא למגזר אפ"ה אסור בא"מ ועש"ך צ"ח אות ו' דחה טעם דיוכל להכיר ואזיל לשיטתיה ומיהו נראה דהא בלח במינו אף באיסור דרבנן בעינן ס' אף דליכא למגזר אטו א"מ כמבואר סימן ע"ב בלב דבוק בעינן ס' נגד החתיכה אף דם דבשלו דרבנן וחתיכה בחתיכה מין במינו וכן באבר נשבר דרבנן אפ"ה בעינן בבישלו ס' אף דהוה גזירה לגזירה ה"ה כאן. ומיהו להמ"כ כמה מינין שנתערבו וא' נבילה דא"א להכיר יודה דבטל באיסור דרבנן שהיה במיעוט בתרא וכדומה. ולדידן יש לומר אף כה"ג לא חילקו כמו לח במינו בדרבנן וכדאמרן. והמ"י הביא ראיה מהלכות חלה שכ"ג וס' התרומה סימן פ"א ככר בככר א"מ בעינן ס"א אף חלת חוץ לארץ יע"ש ולדינא צ"ע:

ודע מה שיש לנו מהקושיא במה שכ' הש"ך שחט כמה מינין וא' מהן נבילה כו' משמע דחלוקין בטעמן כמו שור ואיל ועז או מיני עופות ובסי' ק"ז אות א' כ' במין דג טהור וטמא חלוקין בטעמן וע"כ אף ב' מינין טהורים סובר חלוקין בטעמן דאל"כ ליכא למיתי לידי איסור תורה דאיהו לשיטתיה בצ"ח דא"מ בטעמא תלוי והכין הלכתא ואילו בב"י בצ"ח כתב קיי"ל בתר שמא אזלינן שור ואיל ועז ג' מינין וכ' הש"ך בס' הארוך דוקא כשהן שלימין ולדידן הכל בתר טעמא אזלינן וכ"כ הפר"ח בצ"ח אות ז' כבד ובשר בטעמא שוין כמו חמרא חדתא ועינבי אף שחלוקין קצת בטעמא חשיב חד טעם וה"ה לפ"ז עוף ובשר שור חד טעם חשיב ועל הפר"ח קשיא דבק"ט אות ו' כתב שלא במינו כמ"ש בק"א אות כ"א ושם כתב כמה מינים כו' והתם שפיר אמר למעלה מס' בתר שמא אזלינן בק"ט דטעמ' אי יבשלם יתן טעם ודאי לא שייך בשור ועז דחד טעמא גם טעם או"ה דיוכל להכיר לא שייך בציור זה וצ"ע ובצ"ח אבאר עוד ✍:

ודע דרבא אמר בחולין צ"ז ע"ב אמור רבנן מין בא"מ דהיתירא בטעמא דאיסורא בקפילא מין במינו דליכא למיקם אטעמא או דאיסורא וליכא קפילא בס' ואמאי לא אמר הציור באינו מינו ואיכא קפילא ביבש כמה מינין ולא נודע איזה נבילה דהי יטעום בעינן ששים

אם יבשלם יתן טעם ש"מ ג' מינין טעמן שוין המה ומינו מיקרי וכדכתיבנא. ולאחר מעט עיון אין כאן קושיא דרבא קאי אמה דאמר בע"ז כל איסורין בששים ולא הזכיר קפילא ועל זה אמר כן ומ"מ קשיא כיון דנקט ב' ציורין אמאי לא נקיט נמי כדאמרן:

ומה שראוי להזכיר כאן הוא יבש ביבש בא"מ דבטל מה"ת מאחרי רבים משמע ודאי דאם בישלן יחד אף לאחר שנודע התערובות אסור מ"ה טכ"ע ד"ת מדגזרינן שאם יבשלם יבוא לידי ד"ת ולא אבין לה כיון דנעשה היתר מה בכך שנותן טעם מ"ש מין במינו להרא"ש בנודע שרי לבשלן יחד. וראיתי להמ"כ בדף פ"ד ד' על מ"ש או"ה כלל כ"ג דאין לומר יבש בא"מ בעינן ששים שאם יבשלם יתן טעם ממ"נ אי נודע שוב אין איסור פי' שסובר כרא"ש כל שנודע אפילו בישול אין אוסר יע"ש וז"א דהרא"ש לא קאמר אלא במינו ותדע דהטור בק"ט סובר כרא"ש ואפ"ה הביא טעם מה"ת שאם יבשלן יתן טעם וצריך לחלק בין יבש במינו שמותר לאכול הכל בב"א ובין א"מ בלח דטכ"ע הוה חוזר וניער:

ודע דהרשב"א בארוך קז"א כתב ופריך אחתיכה ואדג טמא וליבטל ברובא כו' ואמת בגמרא אין הכרע דיש לומר אחתיכת בשר קשיא ולפי מ"ש הרשב"א משמע לכאורה דג טמא וטהור טעמן שוין דלא כש"ך בק"ז אות א' דאל"כ לא שייך ברובא בא"מ והרשב"א סובר ברובא ממש לא בששים ע' ב"י סימן ק"ט ודוחק לומר דהרשב"א בא"מ ביבש סובר רובא סגי שוב ראיתי להמ"כ פ"ז ב' כתב מין בא"מ שנתבשל ברוטב אף שיש בכל ששים בעינן בחתיכות גופא ששים כדין יבש בא"מ יע"ש א"כ לא א"ש ההיא דרשב"א אבל למה שהשיג המ"י כלל ל"ט אות ד' וכתב דהטעם שאם יבשלם יתן טעם וכיון שיש ששים עם הרוטב ליכא למיגזר יע"ש א"ש ההיא דרשב"א אלא שיש לומר דהמ"כ מיירי בנפרך לחתיכות דקות דיש טעם או"ה דיוכל להכיר ומש"ה בעינן ס' אבל דג טמא בענין שא"א להכיר כלל ודאי מודה להמ"י ובסימן ק"ט אבאר בזה באורך. ודע דהא דיבש בא"מ בעינן ששים מדרבנן לא הוזכר גזירה זו בגמרא וכבר עמד פר"ת בזה דיש לומר דרבא אמר אמור רבנן כו' והא טכ"ע מה"ת הוא ועוד מין במינו מדרבנן בעינן ששים ואיך כייל בהדיה א"מ וכבר עמדו הראשונים בזה אשר ע"כ נראה דא"מ ביבש קאמר דבעינן קפילא היינו בנפרך או מראה שוין דודאי אי איכא קפילא לברורי לא אזלינן בתר רובא ובס' שושנת העמקים אבאר דכל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן הוא רק מדרבנן לא מה"ת דאי מה"ת אין לחלק בין טורה או לאו ולמה אין בודקין אחר ח"י טריפות וכאן אין להאריך יותר:

הפרק הג' יבש ביבש באיסור דרבנן חד בחד. קיי"ל דאסור אפילו במינו לאכול א' לישראל וא' לעובד כוכבים כמ"ש בת"ח כלל ל"ט ד"ב ועב"י ק"ט וב"ח שם ובש"ך סי' ק"י בסכ"א מספיקות דאפילו נאבד א' מהן לים לא אמרינן ספק דרבנן להקל דאיתחזק איסורא אבל המ"י בקונטרס הספיקות אות ל"ז היקל בנאבד א' לים יע"ש אבל כששניהן לפנינו ודאי אין להקל אפילו להשליך א' אסור כל שאין רוב ואם נתערב יבש איסור דרבנן באינו מינו מבואר לעיל דהש"ך מתיר בק"ט והמ"כ והמ"י אוסרין ולקמן בחלק ב' אכתוב עוד מזה. ודין דברים הפגומים יבש באינו מינו תלוי במחלוקת הש"ך והמ"כ והמ"י וכבר התבאר לעיל. והפר"ח בק"ט אות ז' הסכים לש"ך בין באיסור דרבנן או דברים הפוגמים התבשיל אף באיסור תורה א"צ ס' דליכא למיגזר בהו אי יבשלם יתן טעם וכדכתיבנא ועפ"ת בק"ט אות ב' כתב מחצה על מחצה אין ראיה לאסור מה"ת ואסרו חז"ל מספיקא יע"ש ול"נ ח"ו לומר כן דודאי מה"ת אסור כל שאין רוב משהו עכ"פ דקיי"ל מחצה אינו ברוב ועי' פרק השוחט גבי מחצה על מחצה ובסנהדרין נמי בעינן רוב ודאי. ומיהו באיסור דרבנן חד בחד שנתערב אי אפשר לצמצם או חתיכה גדולה וקטנה וא"י איזה מהן איסור ואיזו היתר צ"ע אם נאמר דזה לא מיקרי איתחזק איסורא דשמא הגדולה של היתר וליכא כלל איסור דרובא כולו היתר וכמ"ש לעיל לענין אשם תלוי וא"כ ל"מ כשנפל א' לים דיש להתיר אף להש"ך אלא אפילו להשליך א' או ליתן לעובד כוכבים ולאכול הב' י"ל דשרי מטעם ספק דרבנן דלא מיקרי איתחזק כה"ג א"ד מ"מ איתחזק מיקרי ומסתימת הש"ך בק"י שכתב חד בחד באיסור דרבנן אסור וכפי מ"ש הר"מ בפ"ט מהלכות רוצח ושמירת נפש דא"א לצמצם בידי אדם ש"מ דאסור אפילו גדולה וקטנה ואי"ה בקונטרס הספיקות אבאר עוד:

והנה בסימן ק"ט פסקינן דלאכול שלשתן יחד אסור וזה סברת הרשב"א בתה"א וכדבעינן למימר קמן בחלק ב' פ"א ולא הביא המחבר כלל סברת הרא"ש דמתיר כאחד עי' טור ואם נתערב ב' בג' אסור לאכול ג' ביחד דודאי א' דאיסורא וכ"כ המ"כ והוא פשוט והוי יודע שזה רק מדרבנן הא מה"ת אף הרשב"א יורה דשרי כא' דאל"כ מין במינו בלח מה"ת שרי והא אוכל איסור ביחד בדברים הנבללים דיש בילה ולא שייך לומר שמא לא זו כו' והרא"ש אף מדרבנן מתיר כאחד והר"ב בק"ט ס"ב דהתיר בהפ"מ בנודע בבישלן יחד הרוטב והחתיכות היינו דסומך אסברת הרא"ש בהפ"מ שנודע נעשה היתר וממילא סובר הר"ב עיקר כרא"ש דיבש במינו מותר לאכול לכתחילה כאחד אלא באין הפ"מ חושש לסברת הרשב"א וזה שכתב הר"ב שם בס"א וכן יש לנהוג לכתחלה ר"ל דודאי לא שייך בזה הפ"מ גם יוכל למכור לאחר א' מהן ומש"ה אין לאכול אדם א' וכבר כתבנו דזה

במינו הא באינו מינו אף שנודע ונתבטל מה"ת ברובא מ"מ כשבישלן יחד הוה איסור תורה דטעמא לא בטיל דטכ"ע מה"ת וכבר כתבנו מה שיש לעיין בזה:

ועיין בש"ך סימן ק"ט אות ד' חתיכה נבילה עם בשר שחוטה ויש במים ס' הרוטב מותר והחתיכות אסורות כדין יבש ביבש דאין המים מצטרפין למיהוי רובא כיון דהחתיכות ניכרות בפ"ע ומ"ה החתיכות אסורות ואפ"ה אין צריך ששים ברוטב נגד שתיהן דביבש לא אמרינן חנ"נ כמבואר סימן צ"ב ומיהו אי ב' של איסור וא' של היתר י"ל אחרי רבים כו' ונעשה הכל איסור ויצטרך ששים נגד הג' אלא שהמ"כ כתב דאין היתר נהפך לאיסור וכבר התבאר זה לעיל ולענין הלכה יש לצדד להקל בזה ולומר דאין היתר נהפך לאיסור ביבש ועדיין צ"ע. ומה שכתב הרב בסימן צ"ב יבש ביבש אין חנ"נ כבר פירשנו לעיל ואין להאריך:

גם כבר התבאר יבש ביבש ברובא מ"ה במשהו יותר דלא כהרלנ"ח בתשובה סימן ס"ח ומדרבנן יש מחלוקת והמ"כ והפר"ח הכריעו להקל והמ"י מחמיר ובאיסור דרבנן אף המ"י מודה כמ"ש לעיל ובעינן שיהיו כולן בספק הא חתיכה עם חתיכה וחצי כיון דחצי ניכרת שמשל היתר היא אין נכנסת בגדר הספק ואין מצטרף לבטל ברובא. וגדולה וקטנה מספיקא אסורה שמא הגדולה של איסור היא והלכך לא משכחת אלא חד בתרי ביבש ולאו דוקא ממש אלא גדולה בכ' קטנות וא"י איזהו מהן וכמ"ש הש"ך בסימן ק"ט ושם יבואר באות ה' בזה להלכה אי רוב משהו סגי ועיין בתשובת ש"א ובעה"ג לענין שיעור ס' ע"ש:

החלק השני בביאור לח בלח

הפרק הא' בדין לח בלח מין במינו. הנה כבר ביארנו דמה"ת חד בתרי בטיל מאחרי רבים אלא דחז"ל אסרו מין במינו בלח כדאמר רבא אמור רבנן בששים מין במינו דליבא למיקם אטעמיה והיינו בלח לדידן דביבש קיי"ל דבטל אף מדרבנן והטעם דגזרו בלח הוא אטו אינו מינו דטכ"ע ד"ת ואפילו למ"ד טכ"ע דרבנן מ"מ כזית כא"פ ד"ת איכא למיגזר משא"כ יבש ביבש הוה גזירה לגזירה אטו א"מ ואטו יבשלם עיין מ"ך ח"א נ"ז ד' וחלק שני ח"ב א' ועיין ברא"ש ס"פ ג"ה כתב הטעם אטו אינו מינו דהוה ד"ת וב"י בק"ט הביאו. ואמנם דאיתי בתה"א ק"ז ב' ויש בו מקושי ההבנה שהתחיל וכתב הטעם דאטו אינו מינו וזה טעם הרא"ש ואח"כ אמר דביבש מש"ה שרי דבשעה שאוכל זה אומר אני שהיתר הוא אוכל בו' ומש"ה אוסר לאכול שלשתן יחד ולפ"ז א"צ טעם ללח דאסור דדמי לאוכל ביחד דיש בילה וכאמור. ולפ"ז יש להבין מ"ש הש"ך בק"ט יבש בא"מ באיסור דרבנן לא גזרינן והא בלח במינו גזרינן אף בדרבנן כמ"ש הר"ב בכמה דוכתי בע"ב גבי

לב וכדומה אלא דלדידן דפסקינן בק"ט כרשב"א בלא"ה בלח אסור שאוכל הכל ביחד אלא לאחר מעט העיון זה ליתא דהא בה"מ עכ"פ מתירין בק"ט בנתבשל אח"כ וא"כ מטעם דסמכינן אהרא"ש דלאוכלן יחד שרי אף מדרבנן ועי' בת"ח בלל ל"ט והמתבאר מכאן דודאי מה"ת לח בלח ברובא בטל כרבנן דפליגי עליה דר"י ומדרבנן הוא דאסור:

והנה ראיתי בקרית ספר (למהר"ם מטראנ"י) בהל' מ"א פט"ו דבר חידוש וז"ל ומין במינו בטיל מה"ת ברובא ושיעור ס' מדרבנן ובתוספות פרק הזהב נ"ג משמע דנותן טעם בלח בפחות מששים הוה דאורייתא ע"כ ועיינתי שם בתוס' נ"ג ע"א ד"ה ועולה וז"ל מדרבנן ק"א בעינן ור"א ומה"ת חד בתרי ביבש ולח בס' עכ"ל הנה משמע ודאי אף במינו בלח מה"ת בעינן ששים [*] דאי באינו מינו אף מדרבנן די בתרומה וערלה וכ"ה ס' דכל השיעורין שהן למעלה מששים דוקא במינם חוץ בריה וקצת דברים חשובים ע' פ"ב דערלה ופ"ג מהל' תרומות ה"ב ואני מתפלא ע"ז מי איכא מאן דסובר מין במינו בלח בששים מה"ת והא פלוגתת ר"י ורבנן בלח הוא בדם הפר ושעיר אמרי רבנן עולין שאני הא לא"ה מיבטל בטיל ברובא ובחולין צ"ט ע"ב בזרוע בשילה דמה"ת ברובא בטיל היינו בלח רוטב מזרוע שנבלע באיל יע"ש והא ודאי דם הפר אין ששים נגד דם השעיר ועוד ס' מי כתיבא באורייתא אלא ע"פ הרוב בס' אין בו טעם א"כ במינו דלית טעם לא שייך ס' מה"ת ע' חה"ר בשמעתא דזרוע בשילה. ודוחק גדול לומר דהתוס' בשיטת רש"י חולין צ"ט ע"א דאמרו דא"מ בעינן ק"א כל שיש ממשות האיסור דהתוספות שם בד"ה אין דחו זה בב' ידים והכין הלכתא אף בממשות באינו מינו די בששים בתרומה דממנו כתיב והיינו מינו וה"ה ערלה וכ"ה דיליף מג"ש מלאה מלאה עיין ערלה פ"ב ברע"ב ור"מ יע"ש:

ואגב גררא ראיתי להזכיר מ"ש הלח"מ פט"ו הי"ו הקשה בב"ח דאסור בהנאה יהא צריך ק"כ ותי' דכ"ה ילפינן ג"ש מתרומה והחמירו חז"ל בכפל משא"כ בב"ח לא מצינו ששינה הכתוב שיעורו עכ"ל ירצה דודאי ג"ש וממנו הוא אסמכתא כמבואר ובב"ח לא מצאו סמך לא גזרו ומ"מ קשה הא בב"ח אינו מינו הוא ובתרומה וכ"ה גופא דוקא מינו החמירו כדאמרן ולזה י"ל דקשיא ליה חתיכה שנאסרה מבב"ח ונתערבה באחרות באין ר"ל תיבעי ק"ך ואמנם אפשר שאין איסורו מגופו מיקרי והוה א"מ כיון דע"י חלב הבלוע בה נאסרה אף דלענין חהר"ל מיקרי איסורו מגופו מ"מ דומיא דתרומה בעינן דאיסורו מחמת עצמו:

אלא אי קשיא הא קשיא אמאי אמר ר' יוחנן פסחים כ"ט ב' חמץ במינו בנ"ט והא אסור בהנאה וליבעי ק"ך ותי' הלח"מ לא הבנתי דז"ל ירושלמי בפ"ב דערלה מניין שכ"ה עולה

נאמר מלאה והואיל דאסור בהנאה כפלו שיעורו ועד כדון כ"ה ערלה מניין מה זו איסור הנאה אף זו איסור הנאה מה זו עולה אף זו עולה עכ"ל הרי בערלה לית ג"ש ואפ"ה צריך ר"א ועכ"פ בחמ"פ ליבעי ק"ך הואיל ואסור בהנאה. ועיינתי בירושלמי ואמר שם עד כדון לר"ע לר' ישמעאל גמר פרי פרי יע"ש והיינו ערלה מתרומה ור' יוחנן אפשר כר"י סובר ואין הטעם דאסור בהנאה. ולפ"ז לדידן דקיי"ל הלכה כר"ע מחבירו והרי הר"מ ז"ל פט"ו הי"ו ממ"א פסק כן ולמה כפלו שיעור ערלה כו' משמע כר"ע ואף שי"ל זה מ"מ ודאי הלכה כר"ע מחבירו וליבעי בחמ"פ ממש עד הלילה במינו ק"ך עכ"פ. הן אמת שיש לראות הא דאמר בירושלמי עד כדון כ"ה והא בסוף תמורה ל"ג ב' פירש רש"י דיליף ערלה מהקישא מכ"ה ולענין שריפה עיין תוס' ד"ה אלו ה"ה לענין העלאה ושיעורו וצ"ע:

ויש לחקור חקירה אחת בהא דקיי"ל מין במינו אף בלח מ"ה ברובא בטיל כרבנן דר"י ודם הפר ושעיר או עולין אין מבטלין זא"ז או מצות אין מבטלין הנה רש"י במנחות כ"ב ב' משמע דעולין לגבי מזבח אין מבטלין זא"ז ואמנם הר"ן בנדרים נ"ב הביאו הט"ז בסי' ק"ב אות ה' וקלסיה דעולין פירושו ששניהן היתר דרבנן אזלי אחר האיסור והיתר דזה הוי א"מ יע"ש ומש"ה דשיל"מ דומה להיתר והיתר לא בטיל במינו דוקא זו תורף דברי הר"ן והנה אף דשיל"מ מדרבנן היינו דמ"מ עכשיו איסור הוא ואמנם בהיתר והיתר גמור לפי סברת הר"ן יראה דמ"ה במינו לא בטיל וכמו שאצייר זה בב' פנים וא"כ לענין דינא יש לעיין אי פי' הר"ן עיקר או לאו כפי הנראה להמעיין במנחות דאמר עד דאיכא עולין ומינו יקשה קצת יע"ש. והנה ציור א' הוא חלב שחוטה שנתערב בחלב חיה ושניהם של היתר דלא מיבטיל בטיל מ"ה ברוב חלב שחוטה להר"ן דשניהם היתר ואף דקיי"ל היתר בהיתר בטיל עס"י צ"ט ס"ו בהג"ה התם באינו מינו אבל במינו לא להר"ן ואם נפל בשר אח"כ לחלב זה יש לשאול אי אסור באכילה והנאה מ"ה ביון דלא נתבטל מקודם החלב חיה בשחוטה ברובא וכ"ת סלק שאינו מינו ומינו מבטלו הא בורכא כיון שהמינו בעצם אינו אוסר למינו חלב חיה ואין מבטלו כדאמרן וכיון שכן נאסר חלב חיה בבשר ואלו נאמר דמבטל חלב שחוטה לחיה ברובא מ"ה לא הוה בבשר אח"כ אלא איסור דרבנן ושרי בהנאה והולכין בספיקו להקל. הציור הב' חמץ במצה קודם שש דהיתר בהיתר ומינו הוא עיין הלכות פסח ולקמן סי' ק"ב ובש"ך אות י"ד וא"כ אם נאמר דהיתר בהיתר אין בטל מקודם לאחר שש אין לו ביטול דהוה דשיל"מ ואם היינו אומרים דהיתר בהיתר מיבטיל בטיל תו אין חוזר וניעור אם נאמר אף בממש קיים אין חוזר וניעור. עוד משכחת ליה יבש ביבש חמץ במצה חד בב' ונאכל א' קודם שש ונשארו ב' ואח"כ לאחר שש נתערב עוד חתיכה חמץ אם נאמר דכבר בטל הוא נעשה הכל היתר וכמ"ש הרא"ש

ספג"ה ומה"ט מתיר לאוכלן כולן ביחד (ואף למ"ד אסור ביחד הוה מדרבנן) והלכך תו הוה חד בב' ובטל למ"ד חמץ לא הוה דשיל"מ ואם נאמר היתר בהיתר לא בטל במינו מ"ה דמדם הפר ושעיר יליף לה א"כ כשנשארו שנים ונתערב לאחר שש חתיכה א' חמץ ואין ניכר שמא רובא דאיסורא הוה וכאמור ✍. ולקמן סי' ק"ב אבאר עוד בזה. ומיהו למ"ש הר"ב בצ"ט ס"ז דחוזר וניער ביבש לא מצינו לומר כן אבל למ"ש הש"ך באות ב"א שם להקל בה"מ א"כ יש לעיין בכל זה אי הלכה כהר"ן בזה או לאו. ולפ"ז ה"ה נתערב חד בב' קודם שש ואח"כ נפל עוד בחמץ קודם שש א"א בטל אין חוזר וניער להש"ך ומעלה אח"כ וא"א היתר בהיתר לא בטיל תו כשנפל עוד חמץ הוה מחצה וכשיגיע שש אסיר הכל וכדאמרן:

והנה לח בלח במינו אפילו איסור דרבנן צריך ס' אף דהוה גזירה לגזירה דא"נ כנגדו בשאינו מינו לא אתי לידי איסור תורה אפילו למה שהיקל הש"ך בק"ט אות ט' מודה כאן דבעי ס' כדמוכח מדוכתי טובא מסי' ע"ב בלב באיסור דבוק ומאבר הפירש דבנשבר צריך בעוף ס' יע"ש והטעם לדידן פשוט דאנו מחמירין שלא לאוכלן ביבש שלשתן יחד א"כ בלח הוה כאוכל הכל יחד ומיהו בה"מ היה להתיר ולענין דינא גם בה"מ אין להתיר גם דינא דהש"ך ביבש יראה דאין להקל אף באיסור דרבנן וכמו שאבאר אי"ה בסימן ק"ט. ודע דכ"ז בכ"ר אף שהוסר מאש כ"ז שיס"ב הא ב"ש אף דהט"ז החמיר באין ה"מ בסי' ק"ה אות ד' מ"מ במינו י"ל אף באין ה"מ דהוה דרבנן כל שיש רוב דמידי ספיקא לא נפקא דהא בה"מ מתירין אלמא ספק פלוגתא דרבוותא הוה ובדרבנן שומעין להקל וה"ה בשאר איסורים דדבריהם ומ"מ להלכה אין אני אומר כלום. ובסי' ק"ה אכתוב עוד. ובסי' ס"ח ביארנו דין כלי ראשון וכלי שני ותתאי ועילאה וכאן אין להאריך:

הפרק הב' בביאור תערובת לח בלח מין באינו מינו. הנה קיי"ל טעם כעיקר מ"ה אסור לא מדרבנן דלא כהר"מ ז"ל שכתב בפט"ו דטעמו ולא ממשו מד"ס והן אמת שמהר"מ שם ה"ב שכתב טעמו ולא ממשו מד"ס אין ראיה שהוא ז"ל קורא לכל מה שבא מי"ג מדות ד"ס עיין פ"א מה"א בקידושי כסף וה"ה טכ"ע דמ"מ מגיעולי מדין או מנזיר יליף לה ולעולם דמ"ה הוא אמנם מדכתב טעמו וממשו מ"ה וטעמו ולא ממשו מד"ס משמע שנתן הבדל בין זה לזה ואף שי"ל לענין מלקות כתב לחלק מ"מ פשטות הדברים מראין דסובר דהוה מדרבנן וגם במקומות אחרים מוכח כן מדבריו דהוה דרבנן. אמנם קיי"ל דהוה מ"ה כמו שיתבאר. והנה הר"מ ז"ל שם בה"ג כת' כיצד טעמו וממשו כזית בכא"פ אכל ג' ביצים היה לוקה אבל פחות משלש ביצים היה לוקה מכת מרדות וכן אם לא היה בתערובות כזית בכל ג' ביצים ואכל כל התערובות אין לוקה אלא מכת מרדות.

וראיתי להמ"כ ח"א פ"ד ס"ב ד' כ' דלהר"מ אם אכל פחות מכזית בכא"פ הוה דרבנן ואף דחצי שיעור מ"ה היינו בעין לא ע"י תערובות יע"ש והנה לכאורה אין ראיה שמ"ש היה לוקה מכת מרדות היינו כדין חצי שיעור שאין בו מלקות מ"ה כ"א מדבריהם אלא שמ"ש הר"מ ז"ל וכן אם לא היה כזית בכא"פ אינו לוקה דפשיטא הוא השתא אם יש כזית בכל ג' ביצים אלא שלא אכל ג' ביצים דפטור מ"ה כ"ש אם לא יש כזית בכא"פ דפטור וכ"ת דה"ק אפילו אכל כל התערובות ולומר שאין היתר נהפך לאיסור (כדעת ר"ת) פשיטא כיון דאם יש כזית בכא"פ כל שלא אכל ג' ביצים אין לוקה שמעינן דאין היתר נהפך לאיסור אלא דהר"מ ז"ל להשוותן בא לומר דתרווייהו טעמו ולא ממשו נקראין ומד"ס אסורין ומ"ה אין בהם איסור כלל ומסידור לשון הר"מ יראה כך דאל"כ היה להקדים חלוקה השניה לומר דבר והיפוכו. וכיון שכן צ"ע לדינא לדידן דנהי דאנו פוסקין טכ"ע ד"ת מ"מ במינו אם נתערב חצי שיעור חד בחד לא ליהוי אלא דרבנן דכי אמר ר' יוחנן ח"ש מ"ה בעיניה לא ע"י תערובות ובדבר זה לא מצאנו מי שיחלוק על הר"מ ז"ל בפירוש וא"כ בספק אי נתערב ח"ש חד בחד במינו ביבש או בלח האם אמור יאמר דהולכין בספיקו להקל ואפשר מין ומינו ואינו מינו כה"ג הוה דרבנן להקל אף שאין במינו רוב נגד אינו מינו. שוב ראיתי שזה אינו דממ"נ אם רוב איסור הוה כמו בעין דאחרי רבים כתיב ואי רוב היתר אפילו זית שלם מ"ה ברובא בטל אף בלח ואי חד בחד מצומצם כפי הנראה דא"א לצמצם אף ב"א עיין פ"ט מהלכות רוצח יע"ש:

אמנם משכחת פתרי בתייש הבא על הצביה וילדה דא"נ חוששין לזרע אב אפ"ה כל קורט של חלב באותו וולד משהו ממנו של חיה ומשהו של בהמה עיין חולין תוס' ד"ה בין דף ע"ט ב' (ובכר"ו בבית הספק) וכיון שכן כזית מחלב זה אין בו איסור תורה דח"ש מעורב הוא שוה בשוה והשתא אם ספק אי נפל אף לשאינו מינו יהיה להקל וכדאמרן אלא שלא מצאתי לא' מראשונים שדיברו בזה לומר דח"ש ע"י תערובות יהיה דרבנן ✍. וע' בס' ג"ו בסוף הספר ומתוס' ע"ז ס"ח לא מוכח דח"ש ע"י תערובת לא יהיה בו איסור תורה כי לר"ש כתבו כן ועיין תוס' נזיר ל"ח א' ד"ה דלית ושבועות כ"א ב' ד"ה כרבי שמעון ואין להאריך ולהלכה יראה דח"ש אסור מ"ה ע"י תערובת לא מבעיא באינו מינו דאיכא דעה דהיתר מצטרף ונעשה איסור ואפילו אי נאמר דאין לוקה על כל זית מ"מ הוה כמו בעיניה דחיך אוכל יטעם אלא אפילו במינו ושוה בשוה אפ"ה הוה מ"ה והולכין בספיקו להחמיר:

והנה בב"ח כ"ע מודים טכ"ע ד"ת כ"פ בשאר איסורין לרש"י והר"מ הוה דרבנן ולתו' ושאר פוסקים הוה דאורייתא באינו מינו והכין הלכתא כדבעינן למימר לקמן בעז"ה:

ודע שראיתי להרב ז"ל בקרית ספר דברים אשר לכאורה אין להם פירוש והם זרים וז"ל בפ"ט מהל' מ"א בשר וחלב שנתבשלו יחד הבשר אסו' מ"ה ולוקה עליו ומצטרף מעט החלב להשלי' כזית כו' ועל החלב אינו לוקה דהא לית בה ממשות ואיסור תורה אית בה אפילו לרש"י דטכ"ע לאו ד"ת דטעמא בטיל משא"כ בשר בהלב דרך עירוב שניהן אסרה תורה ולר"ת דטכ"ע ד"ת מילקא נמי לקי יע"ש. והנה לכאורה דברים זרים ותמוהים הם דמי איכא למ"ד בב"ח דלא לקי על כזית מחלב הנבלע בו מעם בשר כיון דבב"ח כ"ע מודים טכ"ע ד"ת וכ"ת זה דווקא חלב ממש הנבלע בבשר אבל טעם בשר הנבלע בחלב דרבנן דא"ב איסור תורה אמאי אית בה ובהדיא אמר בחולין ק"ח ב' ומי אמר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא"ר חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה על אכילה הרי בהדיא דלוקה וא"כ אכל כזית חלב הנבלע בו טעם בשר לוקה והכי פסק הר"מ ז"ל בפ"ט מהמ"א הלכה א'. וסבור הייתי לומר דתרי טכ"ע יש א' טעם מוהל הנפלט מבשר ואהא צריך ריבויא שיהא כבשר ממש ויליף לה מהטמאין לאסור צירן ורוטבן עי' חולין קי"ב ב' וק"ך ובכורות ו' ב' וב"ר"מ פ"ג ממ"א ה"ו שכל דבר הבא מריבויין אין לוקין עליהן (ועיין בשרשים להר"מ) וב' צריך לימוד דל"ת מין באינו מינו בטל ברוב וא"כ לרש"י טכ"ע דרבנן היינו דבטל הוא ברוב אף באינו מינו אבל בטעם בשר הנבלע בחלב וודאי איסור תורה אית ביה מהטמאין ומשרצים יליף לציר נבילה וה"ה לבשר בחלב שיהא המוהל כבשר ואיסורא אית ביה ולא מלקות כיון דנפיק מריבויין (או במה מצינו נמי אין לוקין) ומיהו מיבטל לא בטיל בשלמא שאר איסורין בטילין מאחרי רבים אף בא"מ לרש"י משא"כ בשר בחלב כ"א היתר בפ"ע דומה לצמר ופשתים המבואר סימן רצ"ט ובש"ך אות א' ונהי דהיכא דליכא טעם בטיל דבהכי לא אסרה התורה ולאו מתורת ביטול קאתינן עליה וכמ"ש הש"ך (ובקרית ספר רמז זה במלות קצרות) משא"כ טעם בשר נפלט בחלב ובטעמא וודאי לא בטיל והבן. אלא דא"כ כחצי זית בשר וחצי זית חלב אמאי לוקה באופן שדבריו צ"ע וכבר ידעת הנ"מ במחויב מלקות בזה"ז עיין סימן ט"ו בש"ך דנ"מ לענין פסול לעדות מ"ה וחשור וכפי הנראה דזית שלם מחלב הנבלע בו טעם בשר לקי עליה וכדאמרן ✍:

ומדי דברי בו זכור אזכרנו עוד מ"ש הש"ך ברצ"ט אות א' על עט"ז יע"ש ולכאורה דהלבוש סובר תרתי בעינן שיהא כ"א היתר בפ"ע ויש לו מציאות במקומו ומש"ה ל"ק מיבש כו' ומ"ש הש"ך שם דיבש בטל אפילו בב"ח היינו גבינה עם בשר ונפרך לחתיכות דקות עש"ך בק"ט י"ל דהתם אין איסור לאכלן יחד כ"א מדרבנן ומש"ה שרי ואפשר דצמר בלא שוע נמי אין איסור תודה ע"ש בלבוש ומזה תדע דהא דאמר בחולין ופסחים

טכ"ע יליף מבב"ח היינו דטעם הנפלט יהא כעיקר ומטעם הבשר שנבלע בחלב קא יליף לה (ערש"י בפסחים פא"ע שפי' חלב הנבלע בבשר ועיין פר"ח א"ח תמ"ב) דאי לא בטיל אין ראיה דשאני בב"ח שכ"א היתר ואדדבה אי לאו דגלי קרא דרך בישול דווקא ה"א אפילו לא יהיב טעמא נמי וכמ"ש הש"ך ברצ"ט ואי"ה בפריי פרי מגדים בא"ח ה"פ אבאר בזה וכאן אין להאריך:

ומה שראוי לדבר עוד בכאן הוא זה דבב"ח אפשר לסוחטו וחנ"נ אסור לכ"ע ובשאר איסורין להמחבר שרי ולדידן גזרו שאר איסורין משום לתא דבב"ח משמע דבב"ח הוה מ"ה ואמאי אי טעים קפילא ואמר דלית בה טעם חלב מ"ה עכ"פ לישתרי ובשלמא להש"ך בסי' ק"ה אות י"ו דאפילו נכחט לגמרי בב"ח כמו בלא ניער וכיסה אפ"ה אחרות אסורות דנעשה הכל גוף א' ואסור הוא וכבר כתבנו בהלכות בב"ח ראי' מר"מ פ"ט ממ"א דאפילו חאפר אסור א"ש משא"כ להט"ז אות י"ג ויש"ש שם דאף בב"ח בשנפרד לגמרי שרי א"ב אין טעם לחלק בין נפרד לגמרי או שנשאר משהו וכ"ת דמדרבנן הוא דאסור להט"ז חנ"נ ואפשר לסוחטו בב"ח הא בורכא דלכ"ע בב"ח הוה מ"ה כמ"ש הר"ן ס"פ ג"ה וגזרינן שאר איסורין משום לתא דבב"ח. וסבור הייתי ליתן מעט תבלין דכשיש משהו חלב בתוכו תו לא בטיל כיון שבא לכלל איסור מקודם כמ"ש הש"ך בסימן רצ"ט אות א' שכ"א היתר יע"ש אלא שאין זה מספיק דמ"מ עכשיו טעמא ליכא וצריך עיון:

ויצא לנו הדין כזית תרבא שנבלע בחתיכת בשר ונאסרה ונתערבה בשאר חתיכות במינה צריך ס' זיתים עכ"פ נגד התרבא ודי דתו הוה מינו. וה"ה אם נתערב באינה מינה ע"ד שכתב הש"ך בק"ט אפ"ה א"צ כי אם ס' נגד הזית תרבא ואמנם במחלוקת שנויה ולהש"ך בק"ט אות ט' דאיסור דרבנן בא"מ ביבש ברובא דליכא למיתי לידי איסור תורה ה"ה כאן דחנ"נ בשאר איסורין דרבנן לדידן (דלא כמהרי"ק שסובר דהוה ד"ת) וליכא למיתי לידי איסור תורה משא"כ להמ"כ ולהמ"י אף באיסור דרבנן בעינן ס' ביבש בא"מ א"כ ה"ה כאן בעינן ס' נגד כל החתיכה וכאמור ועמש"ל:

הבדל יש בין בב"ח לשאר איסורין דאלו בשאר איסורין חתיכה הבלוע מאיסור שנתערבה בא"מ ביבש א"צ ב"א נגד הבליעה להש"ך כדאמרן ואלו בב"ח חתיכה הבלועה מזית חלב ונתערבה בא"מ צריך ס' נגד כולה שאם יבשלם יתן טעם וחנ"נ בב"ח ד"ת כדכתיבנא. וההיא דסי' רצ"ט בש"ך אות א' במ"ש הש"ך יבש ביבש בב"ח היינו גבינה עם בשר דשרי לאכלם יחד לדעת הרא"ש קשיא באמת דמדרבנן אמאי שרי כיון שכ"א היתר אין שייך ביטול ואפשר דחז"ל גזרו אטו בישול וכל שיש ס' בא"מ ליכא למיתי לירי איסור תורה ומש"ה שרינן לה ומיהו לדידן אסור לאכלם יחד כמ"ש הר"ב בסימן ק"ט וממילא

בשר וגבינה קודם ו' שעות הוה כבב"ח. ולענין הלכה פסקינן טכ"ע ד"ת והולכין בספיקו להחמיר עיין סימן צ"ח ס"ב:

ואני העני מסופק בדבר אחד כמו שאגיד. והוא אם נאמר דודאי הוא טכ"ע ד"ת או דמספיקא מחמירין ולא וודאי ומה שהביאני לזה הוא ממ"ש הב"י בספרו הארוך בצ"ח במינו הלכה דלא כרש"י ובא"מ כתב אף שהרמב"ם ורש"י ורמב"ן ור"ן סוברים דרבנן מ"מ לחומרא נקטינן כרשב"א הרי שהרשב"א גופא בארוך ק"ב מחמת ספיקא פסק כן להחמיר בשל תורה וכמ"ש הש"ך בצ"ח אות ב' וכ"מ בב"י דרשב"א מספיקא פוסק כן ורי"ו כתב דרשב"א כרש"י והב"י כ' דלא דק והרי תה"ד בסימן ע"ט אומר בפי' דרשב"א כרש"י וכמ"ש המ"כ דס"ה ב' דבתשובה סי' תצ"ו כתב בפי' דטכ"ע דרבנן יע"ש וחזר מספרו הארוך עכ"ל המ"ך. הן אמת שבתשובה יראה בפי' דטכ"ע דרבנן והרואה בתשובה יראה דתשובה חיבר באחרונה לאחר הארוך והקצר ובסימן תקי"ח מבואר כן יע"ש ואלא מפני המנהג אנו נוהגים כר"ת וכן כתב הר"מ דהמנהג כר"ת ונהי דאין נכנס בגרר הספק פלוגתא דרבוותא דאל"כ איך קיי"ל בצ"ח נשפך בא"מ וא"י אם הי' ס' אסור והא ס"ס שמא הל' כרש"י ושמא היה ס' וכל שיש ס"ס בד"ת ספק א' בדרבנן מהני כמבואר בקונטרס הספיקות ש"מ כיון דקיבלו עלייהו כן ליכא ספיקא היינו לקולא אבל לחומרא י"ל דשמא טכ"ע דרבנן וי"ל הכא לחומרא. והנ"מ לשיטת הש"ך בצ"ד אות ד' וצ"ב אות י' דכל שנאסר בפ"ע תו לא אמרינן חנ"נ בב"ח מ"ה כיון דאין כ"א היתר וכמו שביארנו שם וא"כ לדידיה חתיכה בלועה משאר איסורים שבלעה אח"כ טיפת חלב אם נאמר טכ"ע דרבנן מ"ה נאסרה בב"ח ונ"נ מ"ה וכשנפלה לתבשיל צריך ס' מ"ה ובנשפך וא"י לחומרא ואם נאמר טכ"ע מ"ה תו לא נ"נ מ"ה ובנשפך וידוע דיש ס' נגד טיפת חלב תו הוה מדרבנן. ולקמן אדבר עוד בזה בעז"ה. וקיי"ל דצריך ס' אף באיסור דרבנן במינו וכ"ש באינו מינו בלח:

הפרק הג' בדין לח בלח ע"י כבישה ומליחה ומשקה במשקה. הנה כבישה קיי"ל דאוסר בכולו לא כ"ק וכבוש מיקרי ששהה דבר גוש בדבר צלול כ"ד שעות דצופין הא הפסיק בנתיים אף שע"י צירוף יהיה יותר מכ"ר שעות אפ"ה לא מיקרי כבוש ומליחה אוסר לדידן בכולו וס' בעינן ומיהו זה מחמת המנהג כי מדינא באין שמן היקל בה"מ הר"ב בק"ה בהג"ה יע"ש ועיין בצ"צ סימן מ"ג חלב עם בשר ספק נמלח הוה ספק איסור תורה היינו חלב שהוא שמן אבל כחוש יראה דליכא כ"א דרבנן מחמת המנהג ומש"ה אי נאסר ע"י מליחה ונשפך או ספק אי נמלח כלל הוה ס"ס ולהקל ועיין שו"ת ש"י ח"ב סי' ק"ט בעגל פה מיץ יע"ש התם היה איסור שמן ומ"מ לדינא אבאר הכל בסי' ק"ה בעז"ה

וכאן אין להאריך. ומשקה בב"ח נ"נ מ"ה ובשאר איסורין בה"מ מתירין כמבואר בהגהות רמ"א סימן צ"ב יע"ש:

ויש לחקור ב' חקירות. החקירה הא' הא דקיי"ל כבוש כ"ד שעות הוה ד"ת חוץ בב"ח כמבואר סימן ק"ה ברמ"א. ואם כבוש בציר וחומץ כדי שיתנו על האש וירתיח אי הוה ד"ת או דרבנן לפי שראיתי לספר בית ישראל בסימן ע' כתב בחומץ הוה דרבנן ועיין כר"ו סימן ק"ה כתב דהוה ד"ת ומיהו בציר מלוח כ"ק הוה ד"ת כדין מליחה. עוד יש לחקור דם ע"י כבישה אי הוה ד"ת או דרבנן דדם שמלחו דרבנן דמליח כרותח עיין מנחות כ"א וכ"ש כבוש דהוה כמבושל א"ד דם היוצא ע"י כבישה הוה ד"ת ובסימן ק"ה אבאר דדם היוצא ע"י כבישה הוה ד"ת וכאן אין להאריך:

שאלה ביצה שנולדה ביו"ט ואפו לחם ומשחו באותה ביצה הלחם והיה עוד לחם בתנור שנגע בזה הלחם מהו הדין ואם יש לחלק בין ביצה זו לביצה טריפה ונבילה גם אי יש לחלק בין תנור גדול לתנור קטן:

תשובה שאלה זו צריכה עיון רב וקודם שאשיב עליה ראיתי לחקור כמה עיקרים ומתוך הדברים יבואר השאלה בעזה"י. הנה קיי"ל חנ"נ בשאר איסורין אמנם קיי"ל אין הנאסר יותר מהאוסר הן לענין דבר המעמיד ולטעמיה רואין בנאסר כמו האוסר עד"מ מלח הבלוע מדם א"א אומרים שהמלח אסור מחמת עצמו אלא רואין כאילו כולו דם ובטל בס'. והן לענין שאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאוסר יכול לילך עמו הא לא"ה לא כמבואר בצ"ח ודוכתי טובא. וקיי"ל דבר הבלוע אין יוצא בלי רוטב כמבואר ג"כ בצ"ח ושאר מקומות. ויש לראות:

מנא הא מלתא דאמרו רבנן דבר הבלוע אין יוצא בלא רוטב וכ"ת מהא דחולין ק"ח אילימא לא ניער כלל מפלט לא פליט וכמ"ש הרשב"א בארוך. אמנם ראוי שתדע כי בארוך צ"ט ב' שמעינן מהא דט"ח שאין חתיכה הבלועה מאיסור יוצא בלא רוטב דאל"כ לא היה לאסור ראשונה אלא אדרבה היה לנו לצרף שאר לבטל וכן מלח בבשר וקליפה תאסור קליפה הסמוכה יע"ש היטב הגה הוכיח דאין בלוע יוצא בלי רוטב דאל"כ בלא ניער יצטרפו השאר לבטל ועוד ממלח ומקליפה הוכיח דאין הנאסר יותר מהאוסר וזה למ"ד חנ"נ בשאר איסורין אבל למ"ד אין חנ"נ בשאר אסורין וכ"פ הרשב"א שם בצ"ט א' אין ראיה כלל מקליפה וממלח וא"כ צ"ע יע"ש ואמנם בס' התרומה סימן נ"א ונ"ב דחה דמש"ה נאסרה אותה חתיכה שבלעה תחילה ונ"נ אלא הוכיח דא"כ בלא ניער אמאי השאר מותרין יע"ש. והנה לפי מ"ש הש"ך בק"ח אות י"ז דבב"ח הוה איסורו מגופו וא"כ ע"כ בלא ניער השאר נ"נ אסורות א"כ אין ראיה מסוגיא דט"ה להמעיין שם א"כ

מנלן הא דאין בלוע יוצא בלי רוטב להש"ך וסייעתו. שוב ראיתי בקצר בית ד' ש"א דף ל"ט א' דפוס קרימונה וז"ל חתיכה הבלועה מאיסור אין אוסרת חברתה בלי רוטב שאם אתה אומר כן אין לך איסור שקליפה תאסור קליפה הסמוכה לה וכן לעולם יראה לפרש דה"ק דאל"כ כי מתפשט הבלוע כ"ק או כ"נ ואח"כ מתפשט הבלוע בעצמו כ"ק אחרת ונהי שאין חנ"נ בשאר איסורין כמו שמסיק הרשב"א שם ל"ח ב' מ"מ הבלוע עצמו ילך ויתפשט מעט מעט אלא ש"מ הבלוע אין יוצא בלי רוטב כנ"ל כוונתו וא"כ א"ש גם להמחבר וכאמור ויש לנו הרהורי דברים במ"ש הרשב"א בקצר מלח הבלוע רואין כאלו הוא דם הא לשיטתיה בלא"ה שפיר דאין חנ"נ וכמ"ש בפירוש בס' התרומה סימן נ"ב יע"ש וצ"ע:

קשיא לי אמ"ש היש"ש בג"ה סימן מ"ה דבמליחה וצליה יוצא בלוע בלי רוטב הואיל ופולטין ציר והש"ך הביאו ג"כ בסי' ק"ה אות ח"י איך יפרנס כ"נ וכ"ק האמור בכל מקום וכדאמרן וי"ל:

ודע מה שיש מהעיון והחקירה עוד הוא למה דהעלה הש"ך בק"ה דבב"ח אפילו נפרד האיסור לגמרי אפ"ה אסור דחשיב כל אחד שרשו של איסור א"כ אמאי בשאר איסורין לדידן דנ"נ אמאי אין דבר הבלוע אוסר בלי רוטב ואיך יצויר קליפה ונטילה לדידן תאסור קליפה לסמוכה לה כקושית התוס' חולין צ"ז ב' ד"ה אפילו וכ"ת אין הנאסר יותר מהאוסר והא כל עצמו דחנ"נ בשאר איסורין הוא משום לתא דבב"ח כמ"ש הר"ן ספכ"ה ובב"ח אף בנפרד לגמרי אוסר ואין טעם לחלק הגזירה לחצאין ובשלמא למהרש"ל והט"ז בק"ה ושאר פוסקים דבב"ח גופא כל שנפרד לגמרי שרי אמטו להכי בשאר איסורין נמי הכין הוא משא"כ להש"ך ולאינך כדאמרן. וכ"ת כל שנפרד לגמרי בב"ח גופא דרבנן ועס"י רצ"ט בש"ך אות א' זה לא ניתן להאמר כלל:

ומנא הא מלתא דאמור רבנן דרואין להנאסר כאלו הוא האיסור ולא יותר כמבואר בסי' צ"ח דמש"ה מלח הבלוע מדם ונפל לתבשיל אם יש ששים נגד המלח שרי וכ"ת מתורת מליחה אנו למידין עיין תוס' חולין צ"ז ב' ד"ה אפי' וס' התרומה סימן נ"ב דאל"כ אין לך בשר מותר שהטעם מלח נרגש בו והא קיי"ל אין הנאסר יותר מהאוסר ור"ל כל מקום שאין האוסר הולך כלל אף הנאסר אין יכול לאסור כיון שנפרד לגמרי ממנו האוסר א"כ אין ראיה ממליחה דטעם הדם שריק וטריד וככ"פ ואין נבלע כלל בבשר ומש"ה אף שהטעם המלח נרגש בבשר שרי משא"כ מלח הבלוע מדם ונמס עם הדם בתבשיל אמאי לא אמרינן כיון דטעם המלח נרגש ויש עמו דם חנ"נ בשאר איסורין דרבנן עכ"פ ואפשר הסברא נותן שלא יהא טפל חמור מהעיקר:

או יאמר כיון דמשום לתא דבב"ח נגעו בה ושם לא שייך לטעמיה וכדבעינן למימר לקמן בסי' צ"ח בשומן הנאסר דלא חשיב דבר דעביד לטעמיה וע' בט"ז שם וכאן אין להאריך: **והנה** הא פשיטא לי דבר הבלוע אין יוצא בלי רוטב אפילו משהו אין יוצא וממקומו הוא מוכרע דאל"כ אכתי תקשה מאי האי דקאמר אילימא לא ניער בלל מבלע בלע מפלט לא פלט הא כיון דיוצא משהו מחלב עמו נהי שאין כח באותו משהו לאסור הא כל עצמה של חנ"נ ואפשר לסוחטו כן הוא דנגד האוסר יש ס' אפ"ה צריך לשער נגד כל הנאסר וע"כ כדאמרן שאין משהו יוצא בלי רוטב. (ויש לנו הרהורי דברים מ"ש הת"ח כלל פ"ה דין כ' דמלח הבלוע מדם דאין הנאסר יכול לילך אלא במקום שאוסר יכול לילך לשם וזה במלח הנרגש בבשר משא"כ מלח הבלוע מדם ונפל לתבשיל). ומה"ט בא"ח הל' פסח סימן תס"ז סי"ד מתיר הר"ב האחרות דאין בלוע יוצא בלי רוטב ואף דאנן לא בקיאין בין כחוש לשמן בבלוע בקיאין כמ"ש הש"ך בק"ה אות ח"י ואף דבק"ה ס"ה ובט"ז אות יו"ד הקשה שם מ"מ הש"ך בנה"כ תי' דיש חילוק בין איסור בעין דהיתר מפטם לאיסור וכ"ה בטור בהדיא בק"ה אפילו היתר שמן וכדבעינן למימר שם אי"ה דבבעינן הנפלט מחתיכה לחתיכה הפיטום והתפשטות כאחד והולך בכל החתיכה משא"כ להוציא אח"כ מחתיכה לאחרת לא הן אמת שדברי הר"ב בתשובה סימן כ"ח מורין להיפך שהתיר בפסח האחרות מטעם דמשהו דרבנן אין יוצא מחתיכה לחתיכה ועוד צירף שם כמה טעמים שאלתות כו' והמ"א בתס"ז אות ל"ב העתיקו קצת אלמא משמע אי ליכא ששים נגד החמץ אף אחרות שלא נגעו אסורין דליכא טעם השאלתות ואף שחמץ כחוש הוא אפ"ה יוצא מחתיכה לחתיכה וזה סותר למ"ש הר"ב עצמו בת"ח כלל כ"ח ד"ח ובסימנים שם והש"ך בק"ה אות ח"י הביאו והסכים כן להלכה. והלא ידוע דתשובות חיבר הרב באחרונה מהגהות וכ"ש מספר ת"ה כמבואר בתשובת הר"ב סימן ל"ה ובשאר דוכתין ובכללים אשר לי בהוראת או"ה אבאר זה בעזה"י א"כ בתשובה משמע דמליחה יוצא בלי רוטב וה"ה צליה דשוין המה דלא כמ"ש בת"ח וגם בק"ה בס"ז מדשתיק הר"ב ש"מ אודוי אודי להמחבר וצ"ע. שוב ראיתי במ"ב סימן ס"ט לאחר שהאריך כתב דאין בלוע יוצא בלי רוטב ואפי' לא סר עדיין הבעין עד"מ לב דבוק בחתיכה ונוגעת החתיכה באחרות הם מותרים אף שהלב נוגע בחתיכה וחתיכה באחרות יע"ש. ויצא לנו הדין בפסח ביש ששים יראה להקל כהר"ב ובאין ס' להר"ב בתשובה יראה לאסור ולהמ"ב יראה להתיר ולקמן ובהל' פסח אבאר. ואגב ראיתי להזכיר מ"ש המ"א סימן תס"א אות י"ד דאם משוחה בשומן אוסרת חברתה ומשמע אף שנגעה שלא במקום כפל וכתב דמנהגנו לאסור במליחה וצליה יע"ש והראה מקום לתמ"ז אות ב' ושם אדרבה כתב בנגע

במקום כפל דהוה בעין ולא במקום אחר דאין בלוע יוצא ואין היתר מפטם לבלוע וצ"ע. גם החק יעקב בתמ"ז אות ח' כתב על המ"א דלא הוה בלוע וצ"ע דודאי אף שבעין הוא מ"מ בצד אחר הוה בלוע. ולפי שהדברים ארוכים הם ודרכי החכמה נעלמו ממני לכן לא ראיתי להאריך עוד כאן ולקמן ובפריי פרי מגדים א"ח אבאר עוד:

ועתה בוא נבוא לנדון השאלה הנה שאר הלחם שנגעו בזה בלוע אין יוצא וריחא מלתא במשהו כמו הכי בדשיל"מ עס"י ק"ח מ"מ בהפסד מתירין שם וע' סימן ק"ב בטעמו אף שהט"ז והש"ך פליגי עליו מ"מ כאן תרתי למעליות' שרינן משום שמחת יו"ט ואותה לחם גופא בעינן נטילת מקום כרוחב אצבע אגודל במקום הרחב ושאר מותר. ודע דביצה מיקרי דרא דשומן ובסימן ק"ה אבאר עוד:

החלק השלישי בביאור דברים שאין להם ביטול בס':

הפרק הא' הנה קיי"ל כל אסורין שבתורה בטילין בס' משום שע"פ הרוב כל שיש ששים אין נותן טעם ומיהו לפעמים נותן טעם ביותר מששים אלא דאזלינן בתר רובא ויש דברים שאין בטילים אפילו באלף. כיצד דברים דעבידים לטעם אין בטל וכן דבר המעמיד אין בטל. והוא מבואר בסימן צ"ח סעיף ד' בהג"ה ודבר המעמיד בסימן פ"ז סעיף י"א וכדבעינן למימר קמן:

ודע דבר דעביד לטעם לא בטיל ביותר מששים כתב או"ה כלל כ"ה הביאו הש"ך בצ"ח אות כ"ט דהוה מדרבנן והפר"ח אות כ"ז ערער ע"ז דטעמא מ"ה לא בטיל והכר"ו אות י"א ג"כ גמגם בזה ועי' במ"כ פ"ג ופ"ה ממ"א הביא זה במחלוקת להר"ן בג"ה כל שטעם נרגש אפילו באלף ד"ת והטור בשם ר"ת בצ"ח כל למעלה מששים הוי דרבנן וצ"ל דטעם קלוש לא אסרה תורה. הן אמת שאין אני רואה ראיה מצ"ח דמ"ש הטור לר"ת אוסר ד"ת עד ששים הוא כפשוטו לומר דיותר מששים מסתמא אין בו טעם הא כל שנרגש הוה ד"ת אפי' באלף גם מ"ש הש"ך בשם או"ה לסמוך אעובד כוכבים עכשיו בטעם ביותר מששים לא ידענא אם דהוה דרבנן א"כ בכל איסור דרבנן נימא לסמוך וזה לא שמענו מעולם ובצ"ח אבאר:

נסתפקתי חצי זית בשר שחוטה וחצי זית בשר נבילה שנפלו לס' זיתי ירקות וכדומה לאינו מינו אי מה"ת אסור או מותר אף מדרבנן מי אמרינן כיון דיש ששים נגד חצי זית איסור שרי א"ד כיון דעכשיו הטעם בשר נרגש וחיך אוכל יטעם א"כ הרי טועם טעם דאיסורא וכמ"ש הרשב"א בחידושיו בשמעתתא דזרוע בשילה. ועס"י צ"ט חוזר וניער אם נפל ממין הראשון אפשר לאו דוקא ה"ה היתר ממין הראשון נמי אסור ומודינא אם נפל חצי זית איסור וחצי ומשהו היתר לאינו מינו כיון דמה"ת סלק את שאינו מינו כאילו

אינו וליכא איסור תורה אף מדרבנן שרי כל שיש בא' ששים נגד האיסור לבד דליכא למיגזר אטו אינו מינו דהא עכ"פ יש ששים נגד האיסור עט"ז בצ"ח אות ה' כי מיבעיא לי במחצה או רוב איסור הרי עכ"פ נרגש וטועם טעם האיסור:

ופשיטנא לה לכאורה מהדא מתניתין דערלה פ"ב משנה ט"ו תבלין של תרומה ושל כ"ה ואין בא' כדי לתבל ונצטרפו ותבלו מותר לכהנים ואסורים לזרים וכן הלכה כמ"ש הר"מ בפי"ו מהמ"א הי"ו ואמאי מותר לכהנים הא טעמא לא בטיל ונצטרף ההיתר עם האיסור והרי נרגש הטעם וטכ"ע ד"ת לדידן וכ"ת הלא בלא"ה מבואר בכמה דוכתי ובא"ח שי"ח דמלח בטל ע"ג אוכל דאין בזה כדי לתבל כו' ולא אמרינן מ"מ עכשיו נרגש הטעם עמ"א אות ל"א וט"ז אות ט"ו י"ל דיותר מששים מדרבנן הוא וכל שאין באיסור לחוד לתבל לא גזרו אמנם ממשנה שפיר ראיה דאל"כ איך יפרנס הר"ן ז"ל משנה זו דסובר כל שנרגש הטעם מ"ה לא בטל אפי' באלף אמאי מותר לכהנים. אמנם י"ל דמיירי שאין שווין בטעמן ועי' בעבוד' כוכבי' ס"ו ושבת פ"ט ובתי"ט בערלה פ"ב ובהיות שהדברים עמוקים ואין אתנו יודע עד מה לא הארכתי בו וכעת הדבר צריך עיון. ועיין מה שכתבתי בפתיחה לה' בב"ח והא דסלק מינו כמי שאינו י"ל טכ"ע דרבנן לרבא או שאר תירוצים:

ועיין בט"ז בהלכות שבת שי"ח אות ט"ו מה שתמה על רמ"א ואמר דתבלין של איסור והיתר ואין בא' מהן כדי לתבל לא שרי אלא בשנתערבו קודם ואח"כ נפלו לקדירה אבל אם תחלה נפל היתר ואח"כ איסור הוא הגורם ואוסר יע"ש ובאמת בערלה פ"ב מי"א שאור של חולין אף שנפל תרומה לסוף שרי לרבנן עיין בר"מ שם. וכן מעמיד משמע אף בזא"ז אפ"ה כל שאין באיסור לבד להעמיד שרי עס"י פ"ז בט"ז וש"ך. שוב ראיתי באליהו רבא אות כ"ד עמד בזה ממשנה דערלה יע"ש באופן שדברי ט"ז קשים להולמם במה שאוסר שם וכפי הנראה כל זוז"ג אף בזא"ז כל שאין באיסור לבד לפעול פעולתו אף שגם בהיתר אין כח אפ"ה שרי בין בזא"ז ובין בב"א וכדאמרן:

ודבר המעמיד דלא בטיל הוא ג"כ מדרבנן ואף מאן דאמר בטעמא הוה מ"ה מודה במעמיד דאין בו טעם אלא הואיל ופעולתו ניכר גזרו ביה רבנן ועיין מ"א הל' פסח סימן תמ"ב אות מ' כתב להטור דבר המעמיד ד"ת יע"ש ובח"י שם אות ט"ו כתב בפשיטות דמעמיד רק מדרבנן הוא ועיין בתוס' זבחים פ' כל הזבחים. ודע דבר המעמיד שאין איסורו בפ"ע לא הוי מעמיד כמו המעמיד בעור קיבת בשירה עס"י פ"ז ובש"ך אות ל' ול"ה וה"ה בטעם הדין כן ועיין בצ"ח בט"ז אות י"א שומן בחלב כיון שכ"א היתר לא הוה טעמא והמ"י כלל פ"ה אות ס"ג תמה עליו וכתב דמאו"ה כלל כ"ה דין ב' וח' לא משמע כן וא"י מ"ש ממעמיד ובשלמא להר"ן שפיר יש לחלק משא"כ לדידן תרווייהו מדרבנן

א"כ כל שאין טעם גמור דהיינו למעלה מס' לא גזרו כל שאין איסור בפ"ע ומיהו י"ל מעמיד ליה ביה טעם כלל אלא דניכר פעולתו ואסור מדרבנן ומש"ה בב"ח שרי דכ"א היתר הוא משא"כ בדבר דעביד לטעמא דמדרבנן אסור מחמת טעם קליש דאית ביה יראה דגם בב"ח ראוי לאסור מדרבנן עכ"פ ולזה י"ל כיון דהתורה התירה בפירוש דדוקא דרך בישול שהוא טעם גמור אין כח ביד חז"ל לגזור ולאסור בטעם קליש דומה לזה מ"ש הט"ז בסימן קי"ז. ובעיקר הדין אי שומן חשיב דבר דעביד לטעמא וכן המאה וכיצד דין ביטולם אבאר בעזה"י בסי' צ"ח בט"ז אות י"א וכאן אין להאריך:

הפרק הב' בדיני בריה וחהר"ל ובשר בחלב ודבר שיש לו מתירין וכעדשה משרץ אין להם ביטול אפילו באלף:

כבר ביארנו דכל האיסורין למעלה מס' הם דרבנן ומה"ת הכל בטל בס' ואף תרומה וערלה וכ"ה בטילין מה"ת ביבש ברוב ובלח בס' בא"מ ומדרבנן הוסיפו בשיעורם במינם תרומה בק"א וערלה וכ"ה בר"א במינם דוקא ואמנם ד' דברים בריה ובב"ח וחהר"ל ודשיל"מ אין בטילין באלף מדרבנן ולא מה"ת כמ"ש כל הפוסקים ועט"ז ק' אות א' וג' מינין ר"ל בריה וחהר"ל ובעלי חיים אף באינן מינם אין בטילים כדבעינן למימר קמן ודשיל"מ דוקא במינם אין בטלין ושלא במינם בטלים:

דין הבריה צריך שיתיחס אליו ה' תנאים. ד' חשבם המחבר בק' והמ"כ בח"ג פ"א דף צ"ה ע"ב שיהא שלם הא נחתך או נתרסק (נחתך חתיכה ממנו הא נפרך ממנו קצת דרך בישול הוה בריה עס"י ק"א נתרסק היינו שלם אלא שנפסק צורתו ממנו) לא הוה בריה. ושיהא נוצר באיסורו מתחלת ברייתו. ושאם נחלק אין שמו עליו. ושיהא בו פעם אחת ברייתו נשמה. והנה יש עוד תנאי שאיסורו מגופו בעצמותו הא ד"א גורם לו לא הוה בריה וזה תנאי הה' שלא חשבו ז"ל והפר"ח אות ה' בק' כתב טריפה מבטן אפ"ה אין איסורו מחמת עצמו יעויין שם. הן אמת שבתנאי דאילו יחלק שמו עליו סגי דטריפה מבטן ונבילת עוף טהור אלו יחלק נבילה מיקרי ובספרי ראש יוסף בחולין צ"ה הטבנו אשר דברנו שם באריכות וכאן אביא בקוצר:

הנה טעם הדבר דבריה אין בטילה מדאחשביה דחמנא וחייבים מלקות בכ"ש אחשביה רבנן דלא ליבטיל כ"כ הט"ז בק' אות א' והן דברי או"ה כלל כ"ה דין ב' ודברי ריטב"א בחידושיו לחולין ולפ"ז כל שאין בו מלקות וכ"ש שאין בו כ"א איסור דרבנן לא מיקרי בריה כמו גיד החיצון דהוה דרבנן. גם אמ"ה שאין בו כזית לא הוה בריה וכ"כ הפר"ח אות א' והכר"ו אות ג' כתב בפשיטות להיפך דאף פחות מכזית הוה בריה ולא ידענא כיון דהטעם דאחשביה רחמנא למלקות כל שאין כזית פטור הוא. הן אמת שמשו"ע יראה

דאף שאין לוקה עליו כל שיש בו ד' תנאים המבוארים מיקרי בריה ממ"ש ביצת אפרוח והא בסי' פ"ו פסק כהר"מ דכ"ז שלא יצא לאויר העולם דרבנן ולזה י"ל דהיינו שלא נגמר צורתו אבל נגמר אית ביה איסור תורה ובפנים אבאר זה באורך. ומ"מ מדהתנה שיהא ברייתי נשמה לאפוקי חטה א' של כלאים וכה"ג ותיפוק ליה בלא"ה דחטה א' אינו לוקה עליו פחות מכזית דמי כתיב לא יאכל חטה (דלהוי משמע בין קטן וגדול) אלא ש"מ דסובר הטעם דבריה חשוב הוא מכח שהוא בריה אף שאין בו מלקות לא בטיל הוא. ועש"ך בסי' פ"ו אות י' דלהטור ביצה אין בטילה באלף דבריה הוה. ומדבריו יש ללמוד דאפילו איסור מדרבנן חשוב בריה וכ"ש איסור תורה דלית ביה מלקות שהרי הטור כייל ביצת נבילה עם טריפה ואמר דלא בטילה:

ואגב גררא ראיתי לאתמוהי טובא במ"ש הפ"ת אות א' בק' דאמ"ה צריך כזית דל"ל אכילה להיכא דיש כמה זיתים דלהא לא צריך דמבשר בשדה נפיק ותמוה דאלו בשר טריפה בעינן שיהא כזית בשר ובאמ"ה מצטרף בשר גידים ועצמות לכזית. וראיתי להכר"ו שם אות ג' כתב שהתוס' תי' לקושייתו בחולין צ"ז ב' ד"ה ור"י והנה התוספת לשיטתם בספג"ה ק"ג ב' אבל הר"מ דפסק פ"ה ממ"א ה"ד דאכלו כזית בשר גידים ועצמות כברייתא אף חצי אבר חייב כפירש"י בספג"ה תקשה קושית הפ"ת ולא יועיל תי' הפ"ת וכראמרינן ובספר ראש יוסף הארכנו בדיני בריה וכאן אקצר. באופן שאם נתערב אבר שלם פחות מכזית צריך עיון אי בטיל או לאו ✍:

ודע בהמה הנולדה מפקועה ודעלמא לרב משרשיא והכי הלכתא אפ"ה לא הוה בריה כמו טריפה מבטן שד"א גורם לה ועוד שאלו יחלק שמו עליו דטעם משום נבלה דהוה שהיה בשחיטה וכדאמרן. ועוד יש לעיין אם חתך מבהמה זו אבר שלם בחייה אי הוה בריה משום אמ"ה י"ל דספק אי חוששין לזרע האב וספק בריה להקל כמבואר סי' ק"א. ואם נהפוך הוא מיבעיא לי אי חשיב אמ"ה או כיון דמקצת כשחוט דמי ונהי דהא פשיטא לי אם נתערב זית זה עם זית היתר ל"ה רוב היתר דמ"מ כל הזית אסור משום שאין לו שחיטה ולא מקצת היתר מ"מ כל האבר אין לו דין אמ"ה אלא מקצת ממנו ותו ל"ה בריה והבן וצ"ע. ✍הנה נתבאר דבריה בעינן ד' תנאים ותנאי הה' נתבאר בפר"ח ותנאי הו' שיהא בו מלקות עדיין לא נתבאר ואמ"ה באי נחתך קצת ממנו לא הוה בריה וטעם אמ"ה דהוה בריה כיון שהחשיבה תורה דמצטרף גידים ועצמות לכזית מש"ה אחשבוה רבנן וכאמור:

ודע כעדשה משרץ ואפי' אבר שלם לא הוי בריה וכן מבואר באו"ה כלל כ"ה ד"ב ובתה"א ק"ד ב' ומ"ך ח"ש פ"ג ונה"ך מודה ביבש דבטיל והפר"ח בק"ד ג"כ מסיק כן ובלח פליגי הש"ך והט"ז ובסי' ק"ד אבאר בזה וכאן אין להאריך:

ב"ח אין בטילין ואין צריך שום תנאי אמנם זה בחייהן ולא לאחר מיתה ואלו בריה אף לאחר מיתה וכמבואר בהתיחס אליו כל התנאים ואלו נתרסק צורתו אף ששלם לא הוה בריה הוא ממה דשנינו במכות ריסק ט' נמלים ואחד חי (שלם) כו' אלמא ריסק אף ששלם אלא שנפסד צורתו לא הוה בריה עיין תה"א ק"ד ב':

חהר"ל צריך שתתיחס אליה ב' תנאים א' שאיסורה מחמת עצמה הא בלוע אף לדידן דחנ"נ מ"מ לא הוה ר"ל לבד בב"ח דהוה גופו של איסור ואף למאן דסובר טכ"ע היה לוקה על כל כזית מהיתר אפ"ה יראה לי דאינה ר"ל ול"ד לבב"ח והחילוק קל להבין.

הב' הוא שתהיה מוכנת בלתי תיקון אבל אם מחוסר תיקון לא הוה ר"ל ובסימן ק"א יתבאר איזה מיקרי מחוסר תיקון. ואמנם במ"כ ח"ש פ"א צ"ה ע"ד הטיל ד' תנאים ב' הנזכרים וב' א' שתהיה גדולה ולא קטנה ב' שאם נתרסקה אינה ר"ל יע"ש הנה מ"ש גדולה ולא קטנה הכל לפי המקום והזמן כל שחשובה היא להתכבד לפני האורחים. ומה שכתב שאם נתרסקה כו' אמת שבסי' ק"א ס"ו כתב המחבר אבריה ור"ל שאם נתרסקו כו' ועיין ש"ך אות ט"ו ומ"מ בחהר"ל ריסוק היינו שנמחה קצת מחמת רוב בישול אף שגדולה הוא מ"מ אין ר"ל מיקרי ובריה כל שנפסדה צורתו אף ששלם הוא וכמבואר והכין מסתבר ולקמן אבאר:

ומה שיש מהחקירה הוא חהר"ל אף שאסורה בהנאה מיקרי ר"ל שאם תבטל תהא ר"ל מיבעיא לי אם נתערבה חהר"ל מבב"ח בשתי חתיכות בשר נבילה מהו להתיר בהנאה עכ"פ מי אמרינן דאורח עובד כוכבים לאו ר"ל מיקרי או כיון דאי בטיל ר"ל לפני עובד כוכבים חשיב ולא בטיל ועתוס' חולין ק' א' ד"ה שאני כתבו בה"א דנבילה ר"ל לפני אורחים עובדים עבודת כוכבים ומ"מ עדיין צ"ע ובפנים אבאר ✍ומרי דברי בו זכור אזכרנו מה דאמרינן ביבמות פ"א ב' חתיכה בחתיכות לר"י שפיר תעלה ולר"ל דפעמים במנין לא תעלה מוקי בנימוחה אם כן למה דפסקינן בק"י ט"ז וש"ך כיש"ש דכר"ל קיי"ל באין ה"מ יש לראות חשאר"ל מ"מ מנין מיקרי ואף אם נאמר כל שאר"ל לא מיקרי מנין מכל מקום ר"ל תיפוק ליה מחמת מנין וזה י"ל ועדיין צ"ע:

ודע דהר"מ ז"ל בפ"ז מהל' פה"מ הכ"ב וכ"ג כתב חתיכה חטאת טמאה בטהורות תעלה בק"א ובחולין ימכר לכהנים וכתב הכ"מ פירש"י בהפסד מועט למוכרן לכהן יע"ש. והנה וודאי בכל ביטול האיסורים כיון שנתבטל אף שאפשר למוכרן לעובד כוכבים בלי הפסד

כלל א"צ למכור ולא שמענו מעולם שיאמר אדם בהיפך זה ואמנם שם בהערל פירש"י דלר"י כיון דחתיכות דרכן למנות לפעמים מש"ה אין בטילה בהפסד מועט ולפ"ז יצא לנו דין חדש אף להמחבר דפסק בק"י דבר שמונין תמיד נמי בטיל מ"מ בהפסד מועט יודה דדרכו למנות נמי לא בטיל כברייתא דחתיכות בחולין ובזה יש ליישב ההיא דסימן פ"ו שפסק ביצה אינה בטילה דמיירי בהפסד מועט עם שהוא דוחק. הן אמת שהתוס' חולין ק' א' ד"ה שאני כתבו חטאת טמאות בטהורות לא הוה ר"ל לכהנים במקדש אבל בחולין לא יעלה ממרוצת דבריהם דמשום הכי בחולין לא תעלה דהוה ר"ל אמנם מסתימת הר"מ בפה"מ משמע וודאי אף שאין ר"ל וכאמור ובסימן ק"י אבאד עוד ✍:

דשיל"מ כיצד. דע דשיל"מ צריך להתיחס אליו ג' תנאים. הא' שיהיה המתיר בלי הפסד והוצאות בין שיבא המתיר בזמן או שבידו לתקנה כמו נדרים שאפשר בשאלה עס"י ק"ב וטבל צ"ל דכהיתרו כך איסורו דחטה א' פוטרת הכרי עיין ע"ז ע"ד. הב' שישאר לעולם בהיתר הא חמץ בפסח לשנה יחזור לאיסורו לא הוה דשיל"מ. הג' שיבוא המתיר בוודאי לא שיהא ספק כמו ספק ביצת טריפה כמבואר בסימן ק"ב ובמ"ך ח"ש פ"ב מנה אותן תנאים קצת באופן אחר ואמנם טעם דשיל"מ פירש"י ברישׁ ביצה עד שאתה אוכלו באיסור תאכלנו בהיתר בלי ביטול. והמעיין בר"ן בנדרים נ"ב הט"ז הביאו בסימן ק"ב אות ה' דשיל"מ הוה היתר והיתר ודומה לדם הפר ושעיר ומודו רבנן לר"י דע"כ ל"פ עליה דר"י אלא באיסור והיתר דהוה אינו מינו בערך או"ה ול"ד לדם הפר ושעיר דשניהם מין היתר וז"ש במנחות מצות אין מבטלין וא"ז ומש"ה בא"מ בטיל והט"ז קלסיה להא דר"ן. והנה הנ"מ בין ב' טעמים אלו הוא בב' פנים הפן הא' הוא ביצה טריפה שנולדה בי"ט ונתערב (טרופה) לרש"י לא בטיל דנהי למחר צריך ביטול מטעם טריפה מ"מ כל מה דמצי למיעבד בלי ביטול לענין איסור י"ט עבדינן וכ"כ הצ"צ שאלה ס"ט והפר"ח בק"ב אות ז' קלסיה (ואף שהביא ספק טריפה המעיין בתשובה מבואר אף וודאי טריפה) ואלו לטעם הר"ן כיון דלענין או"ה הוה אינם מינם שזה אסור לעולם וזה היתר הוא א"כ ביצת טריפה שנולדה בי"ט מיבטיל בטיל וכאמור. הפן הב' דשיל"מ אי סלקוהו ולית ביה ממשא כלל אלא טעם פליטה לרש"י לא בטיל ולהר"ן בטיל דדם הפר ושעיר ממשו הוא. שוב ראיתי שזה ליתא דלר"י אף טעמא לא בטיל במינו וראיה מדוכתי' טובא בחולין ק"ח ב' מפליט לא פליט ואף שרשב"א בחידושיו ברישׁ סוגיא דזרוע בשילה צידד בזה אי לר"י טעמו לא בטיל מ"מ הכין הוא וודאי ועיין בת"ח כלל ע"ד ובמ"י שם ולקמן סימן ק"ב אבאר:

אמנם כן מ"ש הצ"צ בפשיטות אף שיש איסור אחר שאין לו היתר מ"מ כיון דאיסור א' יש לו היתר בלי ביטול חשיב לגבי איסור זה דשיל"מ אין לו ראייה ברורה לכך ואדרבה מרש"י ריש ביצה ד"ה שיש לו מתירין אחר י"ט בהיתר גמור וכמו שדקדק השואל שם גם מדלא מוקי בספק טריפה ונולדה בי"ט ומה שדחה הצ"צ דלא ס"ד דמקשה תחלה דמיירי בספק טריפה ה"ה דלא ניחא ליה לומר דמיירי בספק טריפה ונולדה בי"ט יע"ש לא ידענא בשלמא הא דלא ניחא ליה מעיקרא לומר דמיירי בספק טריפה משום דלא מישך שייך הכא ספק טריפה לדינא די"ט עד שהוצרך רש"י ד"ה לספק לומר איידי ועוד דסומך אקושיא שניה א"ה אמאי לא בטיל אבל למה דמשני ליה בספק טריפה למה חזר והקשה מסיפא נתערבה ולמה לא הונח לו דאנולדה בי"ט קאי ולא נצטרך לאיידי והיא גופא קמשמע לן דכה"ג נמי מיקרי דשיל"מ לאיסור י"ט עכ"פ:

גם דברי הצ"צ בתשובה ההיא לא זכיתי להבין במה שכתב וז"ל דספק טריפה הוה אמינא דשיל"מ דמ"מ איסורא עביד דאוכל בספק איסור זה אמת ויציב אבל מ"ש עוד דאשם תלוי בא על הספק ואפי' נודע לו אח"כ שאכל שומן לא הוי כמביא חולין לעזרה וביצה כה"ג נהי דלא חייב אשם תלוי דלא איקבע איסורא מ"מ איסורא איכא עכ"ל. הנה מ"ש אם נודע אח"כ לא הוי כמביא חולין לעזרה לא ידענא מה נ"מ ומה ליה למעבד ואי נודע קודם זריקת הדם אפשר אה"נ דלא יזרוק והבשר ישרוף דהוה חולין בעזרה גם מ"ש ספק טריפה אין אשם תלוי דלא איקבע ומה שיאטיה דאשם תלוי דאין בא כ"א על דבר שזדונו כרת בו' ואולי שגירת לישן הוא וצ"ע:

ודע שראיתי להמ"ך בח"ש פ"ב הביא ראיה דשיל"מ אף בטעמו לא בטיל ממ"ש הר"מ ז"ל בפט"ו ממ"א ה"ט חמ"פ דשיל"מ וחמץ קיי"ל אף טעמו אסור יע"ש והמ"י כלל ע"ד אות ח' כתב דגדולה מזו היה לו להקשות אמאי אוסר בחמץ שלא במינו אלא שהר"מ תיקן זה בהי"ב דכתיב כל מחמצת גו' ולא ידענא דהמ"ך כתב שם בפירוש בב' מקומות דמשום חומר החמץ אסרוהו שלא במינו אלא דקשיא ליה למה נתן הר"מ טעם באינו מין ולא אמינו גופא למה אסרו בטעמו ש"מ כל שיל"מ לא בטיל בטעמו. ועיין עוד במ"ך שם מוקצה לא הוה דשיל"מ דלשבת הבא נאסר יע"ש ואני אומר המבשל בשבת ונתערב לא הוה חוזר ונאסר וכן פירות הנושרין וכדומה דלשבת הבא מותר וודאי אין להם ביטול דהוה דשיל"מ ויש מוקצה שחוזרין לאיסורן אה"נ דלא הוה דשיל"מ כיון שחוזר ונאסר למאן דאית ליה חמ"פ לא הוה דשיל"מ ויש לעיין לענין טלטול הכל בבת אחת אם נדמוהו לנבילה בשחוטה דלענין משא אין לו ביטול או יש לחלק ועיין בכורות כ"ג ורא"ש פג"ה והדברים עתיקין ואין להאריך ✍:

ודבר שיש לו מתירין יש בו חומרות יותר מן דברים החשובים וגם קולות יש בו כמו שחשבם המ"ך ז"ל הנה דשיל"מ יש בו חומרות שלשה שאף שאין שלם ואף בטעמו ואף ספיקו אסור המשל ספק איסור דרבנן בכ"מ לקולא אף בלא תערובת ואלו בדשיל"מ אף בספק דרבנן אסור מה"ט עד שאתה אוכלו בספק כו' או אם יש ספק אי הוי דשיל"מ ספיקו אסור ובריה ושאר דברים חשובים אי ספק אי הוה בריה ספיקו מותר. ועיין כר"ו בק"א לענין מילבין אף שי"ל דמתחילה נולד בפירש הוה ספק ומ"מ שם העלינו לדינא בזה ובהל' תולעים יע"ש. ויש קולות בדבר שיל"מ דווקא במינו אסור בכ"ש משא"כ שלא במינו ואלו דברים החשובים אף באין מינם אסור כמו שביארנו והנה דשיל"מ בא"מ אף שהוא דשיל"מ בלי שום מעשה רק הזמן ממילא קאתי אפ"ה שלא במינו בטל וראיה מר"מ פט"ו ממ"א בחמץ כו' וכן משמעות הש"ע בדוכתי טובא ועיין מ"י כלל ע"ד אות ד' מ"ש בשם פסקי תוס' נדרים נ"ח דכל שממילא אף באינו מינו לא בטיל ובאמת בתוס' גופא לא הוזכר כלום כמ"ש המ"י שם. אלא אדרבה בתוס' ביצה ל"ח א' ד"ה וליבטל מבואר ההיפוך שהוקשה להם מאי קושיא דלבטיל מים ומלח והא דשיל"מ ותי' דבא"מ כו' אף שיבוא המתיר בלי שום מעשה אלא כדאמרן:

הפרק הג' כבר ביארנו דיבש ביבש בטל ברוב אף מדרבנן לדידן ולח בלח בעינן ס' מדרבנן והטעם דיבש א"נ מבשל ליכא איסור תורה (ואף אי יבשל במים סלק כו' ולש"ך בסימן צ"ח אות ח' יש ליישב בע"א) ובלח גזרינן אטו אינו מינו ומה"ט אינו מינו ביבש אסור מדרבנן אטו יבשלם לא מן התורה ולקמן אדבר בזה:

והנה קמח בקמח הסכמת הש"ך בק"ט אות ג' וה"י כלל ל"ט אות ג' והמ"ך ח"ש פ"א פ"ד א' יע"ש. והכר"ו בק"ט אות א' צידד להקל באיסור דרבנן מב"מ ביבש דהוה יבש כו' אמנם כולם הסכימו דהוה לח וכן הסכמת הפר"ח ק"ט אות ג' ומיהו היינו במקום הפסד דאל"כ בלא"ה אסור דקמח אין ראוי לאכול כך אלא בבישול עיין יש"ש ג"ה סימן מ"ז וע"ס ק"ט ס"ב ודע דאפר בב"ח אי נתערב בשאר אפר אי חד בב' בטיל (כי אפר בב"ח אסור כמ"ש הר"מ במ"א פ"ט א') עיין מ"א א"ח תצ"ט אות כ"ח כתב אי הסיק עצים בי"ט על אפר מאתמול בטל ברוב הואיל ואין ניכר ואף קמח בקמח מיקרי לח מ"מ הואיל ועיקר איסורו מדבריהם בטל עבי"ד צ"ח עכ"ל הנה השוה דין אפר לדין קמח דמיקרי לח בלח. ואמנם מ"ש הואיל ואין ניכר כוונתו פשוט דלא הוה דשיל"מ הואיל ולא ניכר מעולם כמו ענבים בגיגית בסימן ק"ב. אבל מ"ש דהוה לח לא ידענא מה הוא דמ"ח ברובא בטל בלח ומדרבנן אטו אינו מינו וזה שייך באיסור נותן טעם משא"כ באיסור מוקצה שלא הלכו בו אחר נתינת טעם ומה גם שאפר אף לענין טעם פגום הוא וודאי

לכ"ע. ומ"ש דעיקר איסורו מדבריהן ור"ל ואין לו שורש בדאורייתא לא ידענא מנא לן לחלק בכך וכפי הנראה דאף איסור דרבנן בלח במינו בעינן ס' אף דליכא למיתי לידי איסור תורה כמבואר בהרבה מקומות וכדברירנא לעיל אם כן מנלן לחלק בין אין לו עיקר בדאורייתא. ומה שהראה מקום לי"ד צ"ח לא אבין לה:

ומדי דברי בו זכור אזכרנו עוד מה דקשיא לן במה דקיי"ל יבש ביבש בא"מ מ"ה ברובא ומדרבנן בעינן ס' כמבואר בת"ח כלל ל"ט ד"ד וש"ך אות יו"ד בסימן ק"ט וההיא דתוס' פסחים מ"ד ד"ה איתיביה בקמח מיירי דהוה לח. ומפני שיש כאן מבוכה גדולה לכן אמרתי לבאר קצת. דע דביטול יבש ביבש ברובא הוא בדבר שאין ניכר הא דבר הניכר וודאי לא שייך ביה ביטול ואפי' ג' חתיכות וא' ידוע של היתר וב' בספק נמי אין ההיתר מצטרף כיון שהוא ידוע אין נכנס בגדר הספק כלל אמנם ראוי שתדע יבש ביבש במינו בטל מ"ה ומדרבנן ברוב' הוא אפי' א' בבית וא' בעליה כל ששלשתן בגדר הספק כדבעינן למימר קמן כסימן ק"ט ואפי' נאבד או נאכל א' מהן דהשתא ליכא כ"א ב' והוה ספיקא דאורייתא ועכשיו ליכא רוב מ"מ כבר חזרו כולן להיות היתר ואף לאוכלן כאחד שרי מ"ה והרשב"א דאוסר מדרבנן הוא ומה"ט מתיר הרא"ש לבשלן אח"כ יחד דנעשה הכל היתר גמור. ועניין ביטול מין באינו מינו ביבש משכחת ליה בד' אנפין. הפן א' היו כאן ג' מינים חלוקין במראה וטעם וידוע דא' מהם נשחט שלא כהוגן. הפן הב' ג' מינים חלוקין ונמצא ריאה של אחד מהם טריפה. הפן הג' דברים ששוין במראה ואין שוין בטעם וידוע היה מין האיסור ואחר כך נתערב. הפן הד' חלוק במראה וטעם ונפרד לחתיכות דקות מאד עד שא"א להכיר האיסור. שהרי אפילו שומשמין וחרדל מיקרי יבש ביבש לבד קמח ואפר מיקרי לח בלח כמבואר במ"כ ח"ש פ"א. והנה הפן אחד א"ש בפשיטות דברובא בטיל דלא שייך וחיך אוכל יטעם וטעימתו זו הכרתו ובדבר הניכר לא שייך ביטול כמ"ש הרשב"א בחידושיו בסוף שמעתין דזרוע בשילה כיון דלא ידעינן מי הוא האיסור. וכן אופן הב'. אמנם אופן הג' והד' יש לעיין בהו טובא כיון דמרגיש בפיו טעם האיסור איך מיבטיל בטיל וטעימתו זו הכרתו וכ"ת אה"נ דכה"ג לא בטיל הא בורכא הוא דבק"ט מבואר ההיפוך ועיין ש"ך שם אות ח'. וראיתי להפר"ח בסי' ק"ט אות ז' כתב דיבש בא"מ דבטל בס' (מדרבנן) בדלא ניכר הטעם הא חתיכה בלועה מחלב וכן כלי חולבת לא בטיל אפי' באלף דכשיאכל ירגיש הטעם יע"ש וקלסי' וכתב דברים אלו הם קילורים לעינים יע"ש ואמת שכן הוא ואף לדידן דלא סמכינן אקפילא היינו להקל כו' ועוד דסוף סוף טועם איסורא. ובסי' ק"ה אות מ"א כתב כן דכל שירגיש טעם הוה ניכר וחיך אוכל יטעם וההיא דיבש בא"מ דבטל היינו בהיו מינין הרבה וא' נשחט שלא

כהוגן דלא ידעינן מי הוא האיסור וכן בסימן ק"ב אות ח' החזיק בדין של מהר"י בן לב בכלי חולבת בין בשר דאסור דלא כש"ך וב"ח יע"ש:

והנה מה שהחליט הפר"ח כן בהחלט גמור כל שאפשר לברר ע"י טעימה לא מיבטיל בטיל זה אמת ויציב ואל תשיבני ממ"ש הטור כגון שנפרד לחתיכות דקות הרי האיסור ידוע ונרגש בטעם בפה אפ"ה כל שא"א להפריד ולהכיר בטיל הוא אף שטועם טעמא דאיסורא י"ל דגזרת הכתוב הוא אחרי רבים להטות כו' אמנם מה יעשה במ"ש מהרא"י הביאו הש"ך בק"ט אות ח' (כפי מה שהגיה) דשוין במראה וחלוקין בטעמן בטל מ"ה ומדרבנן בעינן ס' והא כשאוכל נרגש טעם האיסור ואפי' מ"ה אסור וכ"ת דאה"נ הא התה"ד בהגהותיו לש"ד סימן ט"ל מביא זה אי הוה ד"ת או דרבנן וכה"ג הוה ד"ת שהרי יוכל להכיר האיסור בפיו. גם בכלי חולב בין בשר בסי' ק"ב שכתב הש"ך והב"ח דבטל ברוב והא ודאי קשיא דלאח"כ שמבשל בשר ומרגיש טעם החלב הוה ד"ת ובניכר האיסו' לא שייך ביטול כמ"ש הפר"ח. ועיין בשו"ת מהריב"ל ח"א דף קל"ג במ"ש דלמ"ד טכ"ע דאורייתא אף דבב"ח כ"ע מודים דהוה ד"ת י"ל למ"ד טכ"ע דרבנן ה"ה בב"ח גיעול היוצא מכלי אפשר דרבנן דל"ד לטעם הבא מאוכל ממש ולדידן דיליף מגיעולי מדין א"כ שפיר הוה ד"ת והא דצותה התורה להגעיל כלי עובדי כוכבים היינו לכתחילה דאין מבטלין כו' או גזירת הכתוב אבל לא לאסו' המאכל וכבר דברנו באורך בזה בפתיחה להלכו' בשר בחלב יע"ש:

גם הא דאמרינן מש"ה באינו מינו ביבש צריך ס' שאם יבשלם יתן טעם קשה מאד דמה בכך שיתן טעם כיון שהכל היתר הוא ונהי בא"מ שנפרך להתיכות דקות י"ל דהכל נעשה גוף א' ואסור הוא ואף ביבש מ"ה מותר לאכלו כ"א לכ"ע היינו שכ"א נפרד הוא משא"כ כשקיבל טעם זה מזה אבל בג' מינין שא"י מי הוא האוסר מה בכך שהטעם נרגש ועיין בט"ז ק"ט אות ב' עמד בזה ובאמת שאו"ה כלל כ"ג דין ח' כתב כן הביאו גם כן המ"כ חלק שני פרק ב' יעוין שם ומ"מ תי' הט"ז קשה קצת ויש ליישב ועדיין צריך עיון:

ומה שכתב הש"ך בק"ט אות י' דתוס' פ' א"ע ד"ה איתיביה בקמח דהוה לח בלח קשה אי מטעם טכ"ע קאתינן עליה איך תלוי במה שאמר כזית בכא"פ דאורייתא ויש לומר דפריך אי טכ"ע דרבנן אפ"ה אי כזית בכא"פ ד"ת בנבלל ונימוח ומתערב יחד הוא ולעולם יבש ביבש כל שא"א להכיר ולהפריד האיסור אף שטועם בפיו טעם האיסור ויש כזית בכא"פ מ"ה שרי לדעת הש"ך ושאר פוסקים זולת בלח אף אי ליכא כזית בכל התערובת אסור ומיהו אי איכא כזית בכא"פ מילקא לקי ובתנאי בלח לא ביבש והדברים ארוכים ובהל' פסח אבאר עוד בעזה"י:

עוד אבאר לך הא דקיי"ל נט"ל אף דלא נפגם האיסור לגמרי ובדבר הניכר לא שייך ביטול וי"ל דמנבלה גמרינן לה כל שאין נהנה כלל מאיסור שנפסד לגמרי מאוכל אדם שרי ה"ה כאן שאין נהנה בטעם זה שאדרבה מצערו דמי ממש לנבילה סרוחה שאין ראויה כלל ומה שאוכל גוף האיסור בטיל שפיר חד בתרי ובאמת הר"ן חולק בהגדיל מדתו ובסי' ק"ג אבאר עוד:

שוב ראיתי שמ"ש המ"א בסימן תצ"ח אתיין כפשוטו דבסי' ק"ט פסק המחבר כרשב"א דלאכלן יחד אסור והר"ב בס"ב דוקא במקום הפסד מתיר כרא"ש א"כ בלח שמתערב יפה א"צ לטעם שכנגדו בא"מ יהיב טעמא אלא הטעם פשוט דבלח שנבלל יפה הוה כאוכל כולו ביחד וכבר זה התבאר לעיל יפה ובסי' ק"ט אבאר עוד בעזה"י:

הפרק הד' בביאור הדברים מה נקרא מין במינו ומה הן שנקראין אינו מינו בין בטעמא ובין בשמא. הנה הב"י והפר"ח בצ"ח העתיקו מה הן הנקראין מין במינו וז"ל בשר וכבד ב' מינים ובשר עוף ובהמה ב' מינים כו' ושור ואיל ועז ג' מינים ובאו"ה כלל כ"ג דט"ז כתב לב וכבד ובשר ג' מינים הם ועיין פר"ח צ"ח אות ז' ובספר הארוך לש"ך סימן צ"ח יע"ש וראוי שתדע דכל זה לאיסורין האוסרין במינם במשהו ובתר שמא אזלינן כרבא בע"ז ע"ז ובפר"ח כתב בהדיא דכבד ובשר שוין בטעמן כמו חמרא חדתא ועינבי יע"ש ובס' הארוך לש"ך מסיים ונ"מ בטבל וייי"נ ות"ע שאוסרין במינם בכ"ש אבל בטעמא אדרבה נהפוך הוא דהכל אזלינן בתר טעמא יע"ש משמע קצת דבשר שור ועז ואיל (או כבש) וכן שור ועוף חד טעמא אית להו ועיין ביש"ש פג"ה סימן ל"ב העתיק דברי המרדכי דפכ"ה וז"ל בשר ועופות ב' מינים הם וכבד ובשר ב' מינים דקי"ל כרבא דבתר שמא אזלינן יע"ש הרי להדיא דלאביי חד טעמא הוא. ואלו בסימן ק"ט בש"ך אות ה' משמע להדיא דחלוקין בטעמן אף ב' מינים עופות ובסימן ק"ז אות א' נסתפק בש"ך אי דג טמא וטהור שוין בטעמן. ומ"מ לענין תקרובת עבודת כוכבים המבואר סימן ק"מ ס"א דאוסרין בכ"ש ומשמע במינם דומיא דיי"נ ועיין בר"מ פ"ח מהל' עבודת כוכבים א"כ שור ואיל ועז כשהן שלימין הוה אין מינם וכן כשאחד שלם והב' חתוך פשיטא דהוה ב' מינין לענין שמא אבל כששניהם חתוכין מין א' לענין שמא. ויראה לי דשור ועוף ודג אף חתוכים מיקרי לענין שמא אין מינם. הן אמת שיש לתמוה אמ"ש הב"י בשם מ"כ דכבד ובשר ב' מינים דהנודר מבשר מותר בכבד וזה לרשב"ג אבל לת"ק אסור בכבד עיין נדרים נ"ד ב' וכשו"ע סימן ריי"ז סעיף ח' השמיט כבד והב"ח סי"ב עמד בזה יע"ש שוב ראיתי בכה"ג בצ"ח אות מ"ט בהגהות ב"י בשם בני שמואל הרגיש בזה יע"ש. ומ"ש

הכה"ג דעיקרן של דברים איסור מנדרים לא יליף לא ידענא להולמו דהא המ"כ יליף לה והתם לרשב"ג בן הוא:

והנה מכל אלה אין אני אומר דבר ברור אי בשר בהמה ועוף או בשר וכבד חלוקין בטעמן ונ"מ בנשפך לדידן. לבד זה מצאתי בראב"ן סימן שי"א דף נ"ו ע"ד בשר חזיר ובשר פרה שוין בשמן ולא בטעמא יע"ש ועמ"ש בש"ך צ"ח אות א' לענין חלב ובשר אי ב' מינים הם בשמא ובטעמא. ואחר בינותי בספרים ובראב"ן שם אמינא כי שפיר עבידינן מה דכתבנו לעיל בהא דנסתפקנו אי היתר מעורר איסור וכתבנו שאין אתנו יודע עד מה כי באמת דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר ומכ"ש לאיש כמוני אשר דרכי החכמה נעלמו ממנו בעו"ה. וזה לשון הראב"ן שי"א דף נ"ז א' יי"נ שנפל למים בס' ונתנו בתבשיל ויין כשר ונצטרפו והטעימו אסור דטעמא לא בטיל כר' אליעזר ומחלוקתו ואמר אביי בד"א שלא קדם וסילק והכא לא סילק וסילק את מינו לא אמרינן דלטעמא עביד יע"ש הרי לכאורה בבירור שהיתר מעורר איסור. אמנם אני תמה על עצמי דאביי לר"א אמר כן אבל לרבנן אף שלא סילק שרי דזוז"ג שרי והכי פסקה הר"מ בפי"ו ממ"א עיין פסחים דף כ"ז א' ועבודת כוכבים דף ע"ג ב' ונהי מהא דאמר ר' יוחנן ב' כוסות תרומה וחולין ומזגן רואין מינו כאילו אינו ומים רבין ומבטלין (עבודת כוכבים ע"ג ב') י"ל דמיירי שיש ס' נגד שתיהן ול"ת ק"א בעינן ביין חולין קמ"ל. אלא דהא גופא קשיא לי שהרי בדף נ"ז ע"ד בראב"ן וז"ל דרואין דל"ת דנצטרף עם התרומה ויהיה טעם יין במים אלא רואין כו' וזה סותר מ"ש לעיל דטעמא לא בטיל דכאן כתב כל שאין נ"ט באיסור אף שעם ההיתר נ"ט שרינן. וכבר כתבנו שם לעיל ממעמיד אין ראיה דהוה דרבנן ומהא דאמר רבא בחולין רואין במינו כאילו אינו למה שפירש"י שם דרוטב ליכא נגד שתיהן מכל מקום טעם הנרגש ברוטב רוב מהיתר הוא וגם יש לומר דנגד המים יש בחתיכות ס':

שוב ראיתי הדבר מפורש לדידן דפסקינן בסימן קל"ד סעיף ה' ששה חלקים מים מבטל והוא נלמד ממימרא דר' יוחנן ב' כוסות ומזגן וכמ"ש הט"ז שם אות ה' כפי' הר"י וראב"ד וזה שפירש רש"י רוב כמו שכתב הב"ח אות ג' (ויפה פי') הרי אף שיש עם ההיתר טעם חשוב ומשובח אפ"ה אין ההיתר מעורר איסור כ"ש בששים כהאי גוונא דאין היתר מעורר איסור ודע דסבור הייתי לומר לפי זה יש להתיר בגדולה מזו והוא כמו שאגיד באם נפל איסור לאינו מינו ויש שם מלח הפוגם את האיסור ההוא ועל ידי כן נותן טעם פגום בתבשיל אלא שיש שם היתר מינו של איסור ועי"כ אין המלח פועל פעולתו להפגים שמעט הוא בערך שניהם וכדומה לזה אפ"ה מותר כיון דאלולי ההיתר היה

האיסור נט"ל וכדאמרן שהרי אתה רואה כן בב' כוסות שמתבטל היין בששה חלקים מים דהוה נט"ל אף דעתה דיין חולין מחזיק ואדרבה נ"ט לשבח הוא אפ"ה שרי ה"ה בעלמא כן. אמנם אחר מעט העיון נראה דל"ד דיין במים לא מטעם נט"ל קאתינן עליה אלא דיין מי פירות וקליל ומתבטל בו' חלקים ולא הוה רק קיוהא בעלמא ואין לדמות שאר איסורין ליה דמש"ה לא מצטרף יין חולין גביה. וזה לשון הר"ן בעבודת כוכבים פרק השוכר את הפועל ור"י פירש בכוסות שוין וששה חלקים מים נט"ל שרי בכל איסורין אלא שלבסוף סיים וקיוה' בעלמא הוא יע"ש גם שם לעיל מינה הביא דברי ירושלמי גריסין לתוך עדשים ואח"כ נפלו גריסין חולין אית לומר היתר מעורר איסור בתמיה יע"ש סוף דבר עדיין טעמא דהא מלתא לא ידענא כיון דחיך אוכל יטעם וטעימתו זו הכרתו במ"ש הרשב"א בסוף שמעתין דזרוע בשילה מכ"ש אם היתר א' משנים באיסור אמאי לא אמרינן שההיתר מעורר איסור ועיין סימן צ"ט כהא דנפל ממין איסור הראשון כו':

הפרק הה' בענין איסורים מבטלים זא"ז כבר נתבאר בסימן צ"ח דאיסורים שאין שוין בטעמן מבטלין זא"ז הא שוין בטעמן וודאי טעמא לא בטיל מה"ת. והנה הב"ח בקונטרס א' סימן כ"ז כתב דברים אשר נפלאו ממני כוונתם וכבר הערנו למעלה במקום אחר מזה. כתב שם דנ"מ בין נבילה לטריפה לב' זיתים והקשה הפרישה בסימן כ"ז והפר"ח סימן ל"ג אות ה' דשוין בטעמן לא בטיל והב"ח תי' דשור ואיל ועז כ"א מועיל לבטל טעם חבירו כמ"ש הב"י בצ"ח בשם א"ז א"ב נ"מ שפיר עוד נ"מ ביבש דלא הוה אלא איסורא דרבנן והולכין בספיקן להקל עכ"ל מ"ש דשור ואיל ועז כ"א מועיל כו' כבר כתבנו דא"ז כתב למ"ד בתר שמא אזלינן ומין במינו לא בטיל ואף אי נימא דחלוקין הם בטעמן א"כ אמאי נבילה ונבילה לא בטיל וראיתי להתבואות שור סימן ל"ג אות ה' דס"ל להב"ח כבד ובשר אין טעמן שוין ואלו משם א' אף שאין טעמן שוין לא בטיל אף שבאו"ה כלל כ"ז דין י' כתב איסורין שאין שוין בטעמן מבטלין זא"ז אף ששניהם מלאו א' או מב' לאוין שמצטרפין למלקות כמ"ש הר"מ פ"ד ממ"א מ"מ בטעם לא שייך צירוף עכ"ל הבין התב"ש דמלאו א' היינו איסור א' ואני תמה על רב מובהק שדרכו לדייק הרבה איך יאמר זאת שהרי כתב שם או"ה זית בשר וזית גבינה לנ"ט של היתר אף דמצטרפין למלקות וחשובין במין א' מ"מ הואיל ולא נאסרו מקודם לא נאסרו עכ"ל והד"מ בצ"ח אות יו"ד הסכים עמו בזה יע"ש וביאור דבריו דבב"ח הבשר והחלב הכל שם איסור אחד הוא דהא חצי זית בשר וחצי זית חלב חייב מלקות הלכך אם נאסרו מקודם ואח"כ נפלו לנ"ט אף דטעמא ליכא מ"מ שם איסור א' הוא אלא מאחר שלא נאסרו תחלה שוב אין בהם כח לאסור דליכא טעמא כלל ולא בא לכלל איסור כלל. והשתא הדברים ק"ו אם בב"ח

שנאסרו מצטרפין אף שאין טעמן שוין כ"ש נבילה ונבילה אף שאין טעמם שוין ומ"ש מקודם לאו א' היינו פיגול ונותר כמ"ש הד"מ פ"ד ממ"א הלכה י"ז מכל שבקודש פסול אף דלאו א' מ"מ חלוקין כשמן ר"ל זה פיגול וזה נותר וכל שחלוקן בטעמן אין מצטרפין הא מלאו א' ממש וחד שמא נבילה אף דחלוקין בטעמן מדרבנן עכ"פ איסורא איכא כמו בב"ח שנאסר מקודם ומודינא דמ"ה מותר דליכא טעמא וכאמור:

ואגב גררא ראיתי להזכיר מ"ש או"ה שם ב' איסורין וסילק א' מהן והב' נשאר שרי מידי דהוה אכל איסור לח וכשאוכלין מתמעט ההיתר יע"ש ואני תמה דלח יש בילה וביבש פולט האיסור הב' ובסימן ק"ו מבואר ההיפוך חתיכה שיש חלב יזהר שלא יוציא שום דבר מהקדירה בעוד החתיכה בתוכה שוב ראיתי בפר"ח צ"ח אות ל"ב כתב בפשיטות כן וכפי הנראה שלא ראה דברי או"ה וגם לא דברי ד"מ יע"ש ולבי אומר לי דט"ס באו"ה ועל ב' זיתי חלב ובשר צ"ל כן דאף סילק א' מ"מ לא נתן טעם והיתר הוא וכן כתב הר"מ והפר"ח וזה אמת ויציב וכדכתיבנא:

אמנם מ"ש הב"ח בקונטרס א' דיבש ביבש איסור דרבנן איכא צ"ע דוודאי משמע איסור תורה איכא ועוד שהוא ז"ל עצמו כתב בחיבור דברי הב"י בצ"ח שרבינו הביא דין איסורין מבטלין אף שאין נ"מ כו' ואלו למ"ש בקו"א נ"מ טובא דהוה ספיקא דרבנן והולכין לקולא וצריך עיון:

והנה בהיות הדברים עמוקים ואני העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני לא אוכל לבוא בארוכה לכן באתי בקצרה. דע דמקור דין זה זבחים ע"ח והמעיין היטיב ברש"י שם ד"ה שבללן וד"ה אי יראה להדיא דה"ק דקודם שנתן לפיו ידע והכיר אותן ומלה שבללן כאילו אמר לעסן והביטול הוא כשלועס וא"א לכוין ואולי בא' בטל מחבירו יותר מה שבטל הוא בחבירו והוה התראת ספק ומשמע וודאי דאי היה הביטול שוה בשוה הרי נעשה המתבטל כמבטל עד"מ שליש זית פיגול בטל בב' שלישי זיתים טמא נעשה הכל כטמא דאחרי רבים כתיב ואם האיסור נהפך להיתר כ"ש היתר לאיסור והמעיין בתוס' שם ד"ה הפיגול חולקין ע"ז והקשה דאין היתר מצטרף לאיסור כ"ש איסור לאיסור יע"ש ודברים אלו לא זכיתי להבינם חדא מה כ"ש הוא ועוד דהיתר אין מצטרף לאיסור כשניכר ההיתר דלא שייך ביטול מה שאין כן כשנבלל בפיו ואין ניכר שוב המועט כמרובה ומילקא לקי אלא שאין אנו יודעין על מה להתרות יע"ש וצ"ע:

באופן שמ"ש מהר"א כהן אפימינט"ל בס' התערובות ח"א פ"א בפשוט דיבש ביבש היתר באיסור רוב אין היתר נהפך לאיסור והנך רואה שבמחלוקת היא שנויה בין רש"י ותוס' כאן ונ"מ טובא בפסולי עדות מ"ה בעבירה שחייבים עליה מלקות כו' וכבר כתבנו

מזה לעיל. ואמנם הר"מ פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין ה"כ פסק דאיסורין אין מבטלין זא"ז וכבר תמהו כולם אמאי השמיט המחבר סברת הר"מ ז"ל בצ"ח אחר שממנו לוקח דין הטור ועיין שו"ת ש"א ומ"י כלל פ"ה אות מ"א. ואני לא ידענא למה חרדו כל החרדה הזאת שהמעיין ברא"ש כלל כ' סי' ב' כתב דמסכרא אית לומר כן דכל דליכא טעמא בטיל הוא ונהי דאסמיך נמי מימרא דר"ל מ"מ אף להר"מ דחולק יודה עכ"פ בלח דכל דליכא טעמא בטל הוא הן אמת שהב"י כתב דמש"ה הביא הטור דין דר"ל שממנו למד הרא"ש דינו וזה יש ליישב. שוב ראיתי בכה"ג בהגהות ב"י אות ס"ח בצ"ח בשם בני שמואל תי' כך דהר"מ יודה לדינו של הטור ורא"ש וכאמור. באופן דלמידין מכאן זית חלב וזית דם לנ"ט של היתר בטל כפסק המחבר. אבל ג' זיתי איסור חלב ונבילה וטריפה עד"מ שומן נבילה ושומן טריפה וחלב האוכל מהן כזית לא מיבעיא דאיסור תורה יש בהן אלא דררא דמלקות יש בהן להר"מ ז"ל דאין איסורין מבטלין זא"ז ופסול מספק מ"ה לעדות ואם שלשתן יחד ג"כ ספק הוא ואין העת האסף פה. והראב"ד בספר תמים דעים סימן ל"ו אהא דחמץ אין חוזר וניער משמע דפוסק דאין איסורין מבטלין זא"ז יע"ש:

ואחר העיון והחקירה נשוב ונאמר כי עדיין יש לדבר בו והוא דכפי מ"ש הר"ב בהג"ה סימן ק"ט וכן יש לנהוג לכתחילה והוא דעת הרשב"א בתה"א ק"ז ב' ולפ"ז דברים הנבללים לח בלח הוה באוכל הכל ביחד וכמ"ש מהר"א כהן אפימנט"ל בח"ש פ"א א' דלהרשב"א הטעם בלח במינו לאו אטו אינו מינו אלא דכאוכל ביחד דמי וא"כ ב' זיתי חלב ודם לנ"ט של היתר אסור באין הפסד. ואמנם ראוי לשום לב על סתירת דברי הרשב"א בתה"א ק"ז ב' התחיל ואמר דיבש אפשר לומר לא זהו האיסור כו' משמע דלח הוה אוכל ביחד ואח"כ אמר דמינו אטו אינו מינו. אבל המדקדק היטב יראה דה"ק דוודאי בס' התירו בלח אף שאוכל ביחד כיון שנאבד טעמו כ"כ מעוצם מיעוטו שיש ס' לא גזרו אבל ברובא גזרו וז"ש במינו כיון שראוי ליתן טעם באינו מינו. וכ"ת הא טעימת קפילא אף בפחות מס' מותר ואף בארבעים או פחות ואיזה גבול תתן לו. זה שבוש דאנן הכי קאמרינן דאף דרשב"א בתה"א ק"ו ב' הכריע כרמב"ן דפחות מס' מהני קפילא היינו בקדירה או חתיכה נבילה וסלקוהו אבל נמחה גופו פחות מס' אין ניתר והיינו דסובר כל פחות מס' שקורי משקר דנותן טעם הוא ובחתיכה וסלקוהו חזינן דלא נתן טעם והרי פליטתו היה ס' בהיתר וזה ברור וא"כ מש"ה מתירין בס' אף שאוכל ביחד ולא גזרו כה"ג וכאמור. ומיהו יבש בס' אפשר דגרע מלח שמעורב בכל משהו מאיסור היתר עמו. ולפ"ז ב' איסורין אע"ג דליכא טעמא מ"מ כל שאין ס' לא בטיל בעוצם מיעוטו והלכך באין הפסד אין להתיר לסברת הרשב"א ושמור זאת ✍:

ולענין מין במינו וב' זיתי איסור שווין בטעמן וחלוקין באיסורן דכתב התב"ש בסימן ל"ג אות ה' דכיון דאין טעם נרגש וחלוקין באיסורן לא גזרו מדבריהם אף שהב"י בצ"ח מביא מאן דפליג העיקר כמ"ש עכ"ל הנה במאן דפליג יראה דהיינו מ"ש הב"י שם בשם הרשב"א וראב"ד עיין היטב אמנם וודאי יראה דהכי דינא כיון דמינו גזרו אטו אינו מינו ויתן טעם א"כ כיון דטעמן שווין ובא"מ איכא איסור תורה ודאי גזרינן ולא מהני שהן חלוקין באיסורן וזה הטעם עיקר לחומרא כמבואר בס' התרומה ורא"ש ספג"ה ובמ"כ ח"ש פ"א יע"ש היטב. וכבר התבאר חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן ונאסרו ואח"כ נפלו לנ"ט של היתר אף שאין טעם נרגש כיון דמצטרף למלקות כאיסור אחד הוא ואוסר עד ששים כ"מ מאו"ה כלל כ"ד דין יו"ד והד"מ בצ"ח מביאו ובסימן צ"ה אבאר עוד מזה:

הפרק הו' בדין נותן טעם לפגם. הנה נט"ל מותר ולמדנו דבר זה מנבילה. ואמנם יש חילוקי דינים כמו שאגיד. הנה אם נפסד האוכל מאכילת אדם לגמרי מותר מ"ה כמו נבילה שאין ראויה לגר אמנם מדרבנן אסור לאכול כשהוא בעין אבל ע"י תערובות לא גזרו כמבואר סי' ק"ג סעיף א' וכן העלה המ"כ בס' התערובות ח"א פ"י ע"ה ומה שהשיג עליו הפר"ח בק"ג כבר יישבו הפר"ח שם ונכון הוא דאיסור להיות היתר לא הוה דיעבד אבל היתר באיסור אפי' איסור רוב לא גזרו כל שאין ראוי למאכל אדם ואם ראוי למאכל אדם צריך שיהא בתערובות רוב היתר ומיהו בפליטתו אף דליכא רוב היתר מ"מ אנו רואין ודאי שאין בפליטתו מחצה נגד ההיתר ונהי דבכולה משערינן היינו היכא שהוא מושבח לא בפוגם. ואף דחיך אוכל יטעם וטעימתו זו היא הכרתו ומה בכך שפוגם התבשיל מ"מ אוכל גוף האיסור י"ל מנבילה גמרינן כל שאין נהנה כלל שרי ה"ה זה שפוגם קצת כיון שאין נהנה כלל ואדרבה מצערו וע' ב"י סימן ק"ג ובלבוש שם תו שפיר חד בב' בטיל ואה"נ שאם הגדיל מדתו יש אוסר (והוא הר"ן) ומיהו בנפסד קצת דהוה שלכ"א יש לעיין אי הוה איסור תורה או ד"ס עיין בפ"ה מהלכות יסודי התורה ובמשנה למלך שם ואין עת האסף פה. ודברים הפגומים ומאוסים בעצמם והסריחו ע"י כך נפסדו מאוכל אדם לדעת המ"מ פ"ג ממ"א מותר מ"ה ולדעת הפר"ח בק"ג כיון דבלא סירחון הם אינם ראוים למאכל אדם כלל ואפ"ה אסרה תורה מה יוסיף תת כח הסירחון לזה ואיסור תורה יש בו ולפי דבריו כל שאין בו רוב היתר אסור כה"ג ובסימן ק"ג אבאר זה וכאן אין להאריך וע' במ"כ ח"א פ"י במ"ש נמחה איסור יבש כעץ וגופו של גיד יע"ש (ויש לנו הרהורי דברים במ"ש הרשב"א בתה"א ק"ח ב' דנמחה גופו של גיד אפשר בטל ברוב דשכנגדו באינו מינו לא יהיב טעמא והא בק"ז ב' אוסר ביבש לאכול שלשתן יחד יע"ש וה"ה נבללים בלח וכדכתיבנא לעיל):

ודע דהא דחמץ בפסח דאוסר תערובתו במשהו אף נט"ל אסור לדידן לא ידענא אמאי כיון דנט"ל קצת שדי אף דל"ד לנבילה דמיפסיד לגמרי צ"ל דמצערו ולא נהנה כלל א"כ מה"ט ראוי להתיד נט"ל בפסח והמ"כ בח"א פ"ט ע"ד ע"ג עמד בזה והתירו מה"ט וצ"ע על הרשב"א בתה"א ולפ"ז נראה לכאורה דשיל"מ וכדומה נט"ל אין אוסר לדידן דבחמץ משום חומרא דכרת החמירו בו כמה חומרות ולא בשאר דברים ובסימן ק"ג אבאר זה בעזה"י:

ודע ✍אף לדידן דנט"ל בפסח אסור מ"מ כשיצא מתורת אוכל והוה כעפרא אין אוסר בפסח כמ"ש הרשב"א בתשובה תצ"ח והמ"כ בפ"ט מח"א אלא שהמ"כ ביאר דבריו אפי' ראוי לכלב יע"ש היטב בדבריו ועיין בא"ח סימן תמ"ב בהא דפת שעיפשה ומיהו חמץ נוקשה אי בטיל בששים או לאו יבואר שם ועיין מ"א שם אבל חמץ שנפסד מאכילת אדם יראה דגם בחמץ אין בו איסור תורה ואפי' רוב איסור עם מועט היתר שרי כמבואר סימן ק"ג וכ"כ הרשב"א שם בתשובה תצ"ח ומה שאמרו בגמ' פ' אלו עוברין הפת שעפשה וראוי לכלב חייב לבערו ואף כשעפשה קודם הפסח היינו לענין בל יראה חמור הוא מאכילה ולפי שהדברים ארוכים ואין מקומם כאן לא ראיתי להאריך:

עוד אבאר לך נט"ל בדבר חריף דקיי"ל דאסור דחורפא מחליא ליה לאו בכל נט"ל הוא כן דמאכל הנפסד מאוכל אדם ונפל לד"ח אף שאין פוגמו יש להתיר דמ"מ אוכל גופא פקע שם איסור מיניה ויש לעיין ביה ואי"ה בסימן ק"ג אבאר עוד:

והנה נט"ל משש עד הלילה דשרי מ"מ במינו למ"ד חמץ הוה דשיל"מ יש לעיין בזה אלא דכבר כתבנו בזה למעלה. ומ"ש במ"כ פ"ט מח"א דנט"ל אדם מצטער וקץ באכילתו יע"ש ל"ק תינח הרבה ונט"ל משהו ונט"ל מא"ל הא בורכא דמשהו אסור כל שבשאר איסורין בששים בחמ"פ החמירו במשהו משא"כ דבר הפוגם דבשאר איסורין לא מיתסרי בששים ה"ה בפסח אין אוסר בהרבה או במעט וכאמור ובהלכות פסח אבאר עוד:

עוד יש לעיין בהא דקיי"ל נט"ל בדבר חריף אוסר אם הוא מן התורה או מדרבנן ואם הוא מ"ה אם דוקא בקורט של חלתית או ה"ה בשאר דברים הוה מ"ה. הנה בתשובת הרשב"א סי' תצ"ז כתב דבשאר דברים חריפים אין אוסר דאל"כ אמאי לא אסרה תורה כלי מדין שאב"י ולא חששה לדברים חריפים אבל משום קורט לא שכיח יע"ש אלמא בקורט הוה דאורייתא וכפי הנראה לכאורה לדידן דה"ה שאר דברים הוה חריף כמו קורט א"כ משום קושית הרשב"א נאמר דהוה רק חומרא דרבנן. אמנם בהגהות או"ה כלל ל"ח די"א והמ"י הביאו בכלל ס"א אות י"ט הטעם דהרבה פוסקים סוברים דוקא קורט הוה חריף והש"ך בצ"ו אות י"ב הביאן משמע מטעם דהוה כעין ס"ס שמא במרא

ושמא הלכה דלא הוה חריף הא בחד ספק השקול שמא במרא לא היינו מתירין אלמא דהוה ד"ת דאי דרבנן בחד ספק להקל. וע' פנים מאירות מה שהביא ראיה מהא דעבודת כוכבים ס"ח א' דבשכר וחומץ פסקינן לחומרא משמע דהוה מ"ה יש להשיב עליה כיון דפסק הלכתא שם אידי ואידי בשיתין הוה כעין חסרון ידיעה ומ"מ יראה דודאי אף בשאר דברים חריפים לדידן הוה מ"ה נט"ל אסור. ומיהו יש לעיין דלכאורה אין נ"מ אי יש ספק אי נפל מדברים הפגומים לדברים חריפים או אם יש ששים אף אי הוה מ"ה מ"מ הוי ספק ספיקא שמא נפל ושמא הלכה כמ"ד דוקא קורט הוה ד"ח דמה"ט מתיר בסימן צ"ו צנון ספק אי במרא או בסכין כמ"ש בהגהות או"ה כלל ל"ח כי סברות רבות כתב מהר"ם מרוטנבורג דלא מיקרי ד"ח כ"א קורט אלמא ספק דרבוותא הוה ובצ"ו אבאר:

והנה ראוי שנעמוד בכאן על הקירה אחת מה שיש בה מהעיון. והוא כפי מ"ש הר"מ בפ"ב ממ"א הכ"א אכל בריה שלימה אפילו סרוחה הואיל ואכלה כולה לוקה והמ"מ פי' בשלא נפסד מאוכל אדם והפר"ח בק"ג אות א' חולק אף בנסרח לגמרי דמאוסין פגומין ואפ"ה אסרן ממילא ה"ה בנסרחו אח"כ יע"ש. והנה בדבר שמאוס בעין ואין ראוי למאכל אדם כלל ואפ"ה אסרה תורה חמור הוא ע"י תערובות דבעינן רוב מהיתר כמ"ש בש"ע סימן ק"ד ס"ג כמו שביאר המ"כ בח"א פ"ט ע"ג כיון דהתורה אסרה אף שאין ראוי כלל ה"ה ע"י תערובות כל שאין רוב היתר דהוה כאלו בעין ואמנם בשאר דברים שנסרחו אח"כ אף שאין רוב היתר ובתנאי שיהא נפסד מאוכל אדם לגמרי ואלו בנמלים ויתושין אם נסרחו לגמרי ונתערבו ואין רוב תלוי במחלוקת המ"מ והפר"ח וכדכתיבנא:

ולפ"ז דין חדש יש בחתיכה הנאסרת מבב"ח דכ' הר"מ בפי"ד ממ"א הי"א דלוקה אף שלא כדרך אכילה א"כ נפסד לגמרי שאין ראוי למאכל אדם כלל ונתערב בהיתר מחצה אסורה דהוה כאילו בעין וכאמור:

ומה שיש לעיין עוד בהא דכתב הר"מ ז"ל בפי"ד ממ"א ה"י אוכל שנפסד מאוכל אדם ה"ז פטור דמשמע כל שראוי קצת אף ע"י הדחק גדול אפ"ה לוקה וזה נראה סתירה לכאורה ממ"ש שאם אכל חלב חי פטור דבעינן דרך אכילה הראוי ובודאי חלב חי קצת נהנה מיקרי אפי' הכי פטור:

ודע דסבור הייתי לומר שמ"ש הר"מ בפ"ב ממ"א הכ"א ואפילו סרוחה הואיל ואכלה כולה טעמא יהיב למילתיה דוקא אכלה כולה דכתיב אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם (בויקרא י"א:מ"ג) והר"מ הביאו מקרא זה שם הי"ב (ומ"ש על האר"ץ ט"ס כי אין שם במקרא כן ובמ"מ ובקרית ספר לא הבי' אלו ב' מלות) ועיין תוס' חולין צ"ז ב' ד"ה ור' יהודה ואל תשקצו לא כתיב ביה אכילה יע"ש וא"כ

מש"ה אי אכיל כולה אף סרחה חייב דלא כתיב אכילה משא"כ כשאוכל כזית ודאי בנסרחה אח"כ פטור. ואילו להמ"מ ופר"ח ק"ק מ"ש דנקיט ואפילו סרחה בהאי בבא כשאוכל כולה. והר"מ לשיטתי' בשורש הב' ובמצוה ק"פ כמ"ש בפ"ב ממ"א הכ"ג ולא קשה קושית התוס' במכות י"ז ב' ד"ה ריסק כמ"ש הלח"מ שם הכ"ה ומש"ה בכזית לוקה ודרך אכילה דוקא:

הן אמת שיש לראות במ"ש הר"מ פי"ד ממ"א הי"א חוץ בב"ח וכ"ה ולמה לא חשיב שקצים ורמשים ואביי בפכ"ש נמי אמאי לא הוציא אלו וכדאמרן והדברים ארוכים ובספרי ראש יוסף הארכנו בחולין צ"ז מזה ובס' שושנת העמקים אבאר עוד אי"ה וכאן אין להאריך:

אכתוב כאן בקיצור קצת השייך לא"ח בסימן ר"י נסתפק המחבר בריה לברכה וכאן בק' לא נסתפק ועיין בד' שיטות ל"ט משמע איסורין וברכה הא בהא תליא ומ"מ אין קושי' על המחבר דהתם מחמיר מירושלמי כמ"ש הב"י שם. ועיין חוות יאיר סימן קס"ח ודבריו מגומגמין דמשמע שם דהוה מ"ה ואינו אלא מדרבנן ועיין לבוש ר"י ומיהו שם י"ל דמעין ג' הוה דרבנן עיין ר"ט ומ"מ ודאי משמע דספק הוא רק מדרבנן לכ"ע. ועיין לבוש סימן קפ"ו נשים חייבות דספיקא דאורייתא לחומרא ויש לראות הא בלא"ה מדרבנן עכ"פ חייבים כמבואר במשנה ר"פ ג' שאכלו ואין לומר דנ"מ אי מסופקת אי ברכה ז"א דהוה ס"ס מדאורייתא עיין קונטרס הספיקות ומיהו אי ספיקא דאיבעיא לא נכנס בגדר הספק הוה א"ש עיין פר"ח סימן ק"י. וא"ל דאין מוציא אותה מי שאכל שיעורא דרבנן הא בורכא דהיא אין מוציאה למי שאכל שיעורא דאורייתא דלא הוי בכלל הערבות משא"כ איש מוציא אשה ולזה י"ל דנ"מ שאין קטן מוציא אותה דלא הוי בכלל הערבות עיין מ"א שם. ומיהו להר"מ כל ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן חייבת הו"ל דרבנן ודרבנן. ויצא לנו הדין מי שספק לו אם בירך ואחד שאכל שיעורא דרבנן מוציא אותו להר"מ א"צ לחזור ולברך ולתוס' ושאר פוסקים צריך לברך דאיהו מ"ה צריך לברך מספק:

ואגב אורחין ראיתי להזכיר בכאן מה דאיתא בשו"ע או"ח סימן קס"ח פת הבאה בכיסנין דאי קבע סעודתיה מברך בה"מ לאו כל פת הבאה בכיסנין שוה דאילו אכל פת גמור שיש בו מרקחת ודברים מתובלים כשאכל כדי שביעה מהפת מ"ה חייב לברך ואי ספק לו אם בירך חייב לברך ובפת הנילוש בדבש ומי פירות יראה דלא הוי מן התורה כי אם מדרבנן דגמר לחם להם מחלה ומפסח דאין קרוי לחם כ"א האפוי בתנור ובמים ועיין בהלכות חלה אלא מדרבנן הוא דחייב הלכך אי ספק לו א"צ לחזור ולברך וכן אשה

וקטן ואף שאכל שיעורא דרבנן מוציא אותן ואין עת האסף פה ואי"ה במקום אחר אבאר עוד ✍:

דין בריה שהיא פגומה שמאוסה מעיקרא אם נסרחה אח"כ והפסיד עד שנשתנה מברייתא או נתערבה אי מיקרי בריה לענין ביטול גם פרעוש שנתערבה בתבשיל וא"א להכיר אי הוה בריה אבאר אי"ה בפנים בסימן ק"ד וק"ג וע' פ"מ וחו"י וכאן אין להאריך:

מי שאכל אכילת היתר מרובה ואח"כ אכל אכילת איסור שקץ ביה ולא נהנה כלום מאכילת האיסור אי חייב מלקות או לאו עיין משנה למלך פ"ה מהלכות יסודי התורה פלפל בזה אי דומה ליוה"כ א"ד התם לא תעונה כתיב יע"ש ונ"מ לענין חשוד ופסול לעדות כמבואר. גם לענין אכילת מצה וכדומה אי אמרינן במ"ע ג"כ דבעינן דרך אכילה דוקא יבואר בפריי פרי מגדים א"ח הלכות פסח בעזה"י. וכאן אין להאריך:

וכיון דברירנא קצת ענין לח ויבש ומין ואינו מינו ודברים החשובים אתחיל בפירוש מיד:

כלל סימנים וטביעת עין

חולין צ"ו א' בתוספות ד"ה פלניא ראיתי שם חידוש וכבר העירותי עליו בספר ראש יוסף ועתה אבאר קצת. הנה כתבו דבניסת ע"פ סימנים שהכירו הבעל בסימנים או ע"א שאמר מת או אשה עצמה שאמרה מת בעלי וניסת בכל אלו אם זינתה אח"כ לא קטלינן לה דע"פ סימנים לא קטלינן נפש מספיקא כדאמר התם אלו אתו בי תרי ואמרי פלניא דהאי סימנא קטל נפשא כו' ובע"א הביאו ראיה דלא לכל מילי הימנוהו רבנן דאין האחין יורדין לנחלה ובאשה צרתה אסורה (עיין במהר"מ מלובלין ז"ל שם) ובעיני יפלא הדבר שתהא אשה נשואה לאיש וזינתה ואין לה חטא משפט מות. ואולי בניסת עפ"י סימנים כתבו להך לישנא דאמרינן ביבמות סימנין דאורייתא והמעיין שם ביבמות ק"כ א' מבואר שם דסימנין מובהקין לגמרי לכ"ע סימנים דאורייתא ובסימנים גרועים לכ"ע דרבנן ובסימנים אמצעים פליגי ל"ק ול"ב שם ומשמע לכאורה דאמצעים כתבו כן אבל סימן מובהק ביותר קטלינן נמי עליה וזה ג"כ לא מבואר. ומ"מ הדבר קשה דבע"א ואשה עצמה שאמרה מת בעלי בין יהיה הטעם דע"א דמלתא דעבידא לאגלויי או רבנן אפקינהו לקדושין מיניה או מטעם חזקה דאשה דייקא ומנסבא והלא סוקלין ושורפין על החזקות בכ"מ:

עוד כתבו התוס' שם דשט"ח שמחזירין למלוה שאין אדם מוחזק בו אבל ממון אין להוציא ע"י סימנים יע"ש והעולה מדבריהם דע"י סימנים (משמע אף מובהקים ביותר) אין לגרוע כלל כח החזקה ומש"ה אין לקטול נפשא מספיקא ע"י סימנים וכן להוציא

ממון מיד המוחזק ע"י סימנים לא ומש"ה מאבידה לא הוה קשיא להו דאין שם חזקה דאין אנו יודעים של מי הוא ומשט"ח הוה קשיא להו דלמה מחזירין למלוה ומוציאין ממון מלוה וע"ז תירצו דאין שם הפך החזקה ואף שעומד הלוה וצווח שממנו נפל כיון שאין נותן סימנים אף שיאמר שפרע וממנו נפל אין משגיחין ביה בלוה כיון שהמלוה נותן סימן מובהק וליתהפך החזקה אף שע"י כך יבוא הש"ך לידי גבייה ולהוציא ממון מחזקה:

ויש לראות דא"כ ע"א במלחמה או מים שאל"ס אם נאמר דחיישינן בדדמי והיא לא דייקא עיין יבמות קט"ו א' א"כ אף באומר קברתיו מ"מ כיון דחזקה דידה ליתא דסומכת עפ"י האומד אף באומר סימנים מובהקים ביותר כל שלא הכירו לאיש ההוא מקודם לא מהני דלהוציא מחזקת א"א היכא דל"ש דייקא כו' לא מהני סימנים כמו דל"מ פלניא דהאי סימנים לוה מפלוני כמו שכתוב התוספות בחולין שם והא דמסיק ביבמות ק"כ א' מים כמלחמה ומסיק בסימנים מובהקים י"ל דמיירי שיעור שתצא נפשו דמ"ה שריא ומדרבנן הוא ולפ"ז בלא שהה שיעור שתצא נפשו דהוה ספיקא דאורייתא (עיין באה"ע סימן י"ז) היכא שע"א אין מכירו רק ע"י סימנים מובהקים ביותר האם אמור יאמר דלא תנשא כיון דל"ש גבה חזקה דדייקא ועוד בחרשת ושוטה דל"ש דייקא כי אין לה דעת כה"ג שמכירין הנהרג ע"י סימנים איך שריא לאינסובי להוציא מחזקת א"א ובאומרים פלניא דהאי סימנים מובהקים לוה מפלוני אין מוציאין ממון ע"י סימן ולומר חזקה דממון אלים טובא זה דוחק. וע' אה"ע סי' י"ו וב"ש אות צ"ט מ"ש צריך סימן מובהק:

עיין בפ"ז מהל' נחלות הלכה ג' חילק בין אמרו מת במלחמה דב' עדים לא אמרו בדדמי וע"א אומר בדדמי אבל כל שהזכירו הדקירה ואמרו שנדקר במלחמה אף בב' עדים חיישינן דאמרי בדדמי יע"ש. ועיין כ"מ פי"ג מהל' אבידה ה"ה יע"ש. והנה מ"ש לעיל דסוקלין ושורפין על החזקות מ"מ לטעם דאשה דייקא ומנסבא י"ל להרוג אותה יש לה חזקה טובה להיפך ואלו סימנים לחוד א"א למקטל נפשה אבל לפי הטעם רבנן אפקינהו לקדושין או מלתא דעבידא לגלויי יש לעיין:

שוב ראיתי שזה ליתא דהא מצא גט במקום שהשיירות מצויין או הוחזקו ב' יוסף ב"ש ואמר סימנים מובהקים ביותר כמו נקב בצד אות פלונית דמהני עיין אה"ע סימן קל"ב ס"ד והתם לא שייך אשה דייקא ומנסבא דמנא ידעה שזה הוא הגט שנפל ואפ"ה סמכינן אסימן מובהק אלמא מהני סימן מובהק אף להוציא מחזקה ולהוציא ממון לא מהני גם למקטל נפשא אף בסימן מובהק ביותר לא מהני ועיין פני יהושע מציעא כ"ז שם ואפשר דבגט אשה בהוחזק שני יב"ש או בשיירות מצויות אפ"ה מן התורה לא חיישינן אלא

מדרבנן ומש"ה מהזירין בסימן מובהק הא בעלמא להוציא מחזקה ממש לא סמכינן אסימן מובהק ממש:

ומפני שיש בכאן ענין עמוק ודרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי להאריך קצת בביאור דבר זה:

דע דשלשה סימנים יש סימנים מובהקים ביותר וסימנים אמצעים וסימנים גרועים כמבואר להמעיין באה"ע סימן י"ז ובר"מ ז"ל הלכות גזילה ואבידה פי"ג הלכה ה' ובהל' גירושין פי"ג הכ"א במ"מ וב"מ ולח"מ יע"ש. והנה המבואר מדבריהם הוא כך דבסימנים מובהקים ביותר לכ"ע הוויין מן התורה (וכ"מ סוגיא דיבמות ק"כ בין לל"ק ול"ב סימנים מובהקים ביותר הוה מ"ה אלא לל"ק סבר אמצעים ד"ת ובשומא פליגי מ"ס אמצעי ומ"ס סימן גרוע ולל"ב אמצעים כ"ע דרבנן ובשומא מ"ס מובהק ביותר ומ"ס אמצעי הוה יע"ש) ושרינן א"א לעלמא על ידי סימן מובהק ביותר ואפילו להוציא מחזקה. ולענין אי אתי בי תרי ואמרי פלניא דהאי סימניה מובהק ביותר קטל נפשא או פלניא דהאי סימניה מובהק ביותר לוה מפלוני או חפץ דהאי סימן מובהק ביותר דפלניא הוא אי קטלינן ומוציאין ממון מיד המוחזק ע"י סימן מובהק ביותר וכפי הנראה ממרוצת לשון דתוספות חולין צ"ו א' ד"ה פלניא ומשמע לכאורה דווקא בסימן אמצעי הוא דקאמרינן טביעת עינא עדיפא מסימנא הא סימן מובהק ביותר הוה כמו ט"ע ועדיף מיניה דלע"ה היכא דחיישינן דמשקר לא מהני ט"ע וסימן מובהק מהני בכ"מ אף באיסור תורה להוציא מחזקה ואה"נ דקטלינן עלי' ומוציאין ממון מכח סימן מובהק ביותר והא דאמר בחולין שם תדע דהאומר לשלוחו פלניא דהאי סימנא ספק ידע נמי באמצעי קאמר וכדאמרן. ובסימן אמצעי איכא תרי לישני ביבמות ק"כ א' ובגיטין כ"ז ב' מספקא ליה אי סימן דאורייתא או דרבנן היינו באמצעי ובמציעא י"ח א' ב' וכ"ז כ"ח שם אמר רבא את"ל סימנין דאורייתא היינו אמצעים. ובלשון המגיד משנה פי"ג מהל' אבידה ה"ה נתקשה בו הכ"מ שם וכפי הנראה ממרוצת המ"מ הוא כך דגם באמצעים סובר הר"מ ז"ל דסימנים דאורייתא מדאמר רבא את"ל סימנים דאורייתא (וכדעתו ז"ל כעין זה בכל את"ל דהוה פשיטותא) ואפ"ה דווקא לענין אבידה סומכין אאמצעים אבל בעדות אשה בפי"ג מהל' גירושין הכ"א לא משתרי איתתא כ"א בסימן מובהק ביותר והטעם קל להבין דבמציאה ליכא חזקה נגד הסימן מש"ה סומכין מ"ה אאמצעי משא"כ בעדות אשה דלהוציא מחזקה בא מש"ה אין סומכין אאמצעי אם לא במובהק ביותר. ומ"מ לשון המ"מ קשה שז"ל בה"ג וכבר כתבתי בהלכות אבידה שיש סימנין מובהקין ביותר שהן מן התורה "בכל "מקום ואף כאן מעידין עליהם כו' ורבינו לא נתכוין בכאן אלא לסימנים שמחזירים

עליהם אבידה ואעפ"כ אין מעידין עליהם בכאן עכ"ל. וסבור הייתי לומר דה"ק דוודאי אמצעים הויין מ"ה אלא שהר"מ ז"ל שכתב דאסימנים מובהקים סומכים עליהם ודנין על פיהם "בכל מקום מן התורה כו' ירצה מובהקין ביותר דנין ע"פ "בכל "מקום אף בעדות אשה להוציא מחזקה משא"כ מדה ומשקל דהוא אמצעי באבידה מחזירין דהוא נמי מ"ה ומ"מ בערות אשה להוציא מחזקה לא מהני סימן אמצעי וז"ש המ"מ שבהל' גזילה ואבידה יש מיני סימנים מובהקין ביותר שהן מ"ה "בכל מקום הרצון דמובהק ביותר מ"ה הוא בכל מקום אף בחזקה. אמנם ממ"ש המ"מ שם בהל' אבידה וז"ל הסימנים מובהקים כו' דין תורה פסק רבינו כמ"ד סימן ד"ת יע"ש והיינו אמצעים דמובהק ביותר לא מיבעיא כלל ואאמצעי הוא דמיבעיא לן ועוד דאי רבינו אמובהקים ביותר קאי א"כ מנ"ל להמ"מ לומר בדעת הר"מ ז"ל דסובר דבעיין איפשטא דא"נ לא נפשטה אפ"ה היו מחזירין אבידה בסימנים מטעם הפקר ב"ד וכמ"ש רש"י בגיטין כ"ז ב' וכדבעינן למימר קמן ומיהו זה יש ליישב. והן אמת שהכ"מ שם בהלכות אבידה ובהלכות גירושין עמד בלשון המ"מ יע"ש:

באופן שהמעיין בדברי המ"מ וכ"מ מהל' אבידה יראה דמחולקין המה ולשיטת המ"מ סימנים אמצעים הויין ד"ת ומש"ה מחזירין אבידה עליו וכן באיסורא היכא דספק השקול כמו מצא בשר בעיר שמחצה ישראל ומחצה עובדי כוככים דהוה ספק השקול וכדומה בספק השקול היכא דליכא חזקה כלל לאיסורא (ומיהו בשר הנמצא במחצה עובד כוכבים ומחצה ישראל איכא לעיונא חדא דסמוך מיעוט טריפות למחצה עובד כוכבים והוה רובא ואי נמי יש לומר דאיכא חזקה דבשר זה מתחלה היה עליו איסור שאין זבוח וכל שאין אתה יודע מה היה לו אתה בא להוציאו מחזקה (וכבר הארכנו בזה בספר פרי מגדים בי"ד סימן ק"י והבאתי ראיה מתוס' נדה ח"י א' ד"ה אחר יע"ש היטב) להמ"מ בסימן אמצעי שרי ליה אי מכירו בסימן אמצעי של ישראל פלוני או שלו ומצאו שלא במקום שהניח בשוק דאיכא ספיקא דאורייתא (ועיין בשמלה חדשה ותבו"ש בי"ד סימן ס"ג יע"ש) ולהכ"מ דבעיין לא איפשטא וגבי אבידה הוא דמחזירין בסימן אמצעי דהפקר ב"ד היה הפקר וכדאמרינן במציעא כ"ז ב' את"ל סימנין לאו דאורייתא הא דמהדרינן אבידה באמצעים דניחא לבעל האבידה כו' סימנים מובהקים כו' ומובהקים היינו אמצעים וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י הא באיסורין אף בספק השקול וליכא חזקה אין מתירין שום איסור תורה באמצעים כיון דבעיין לא איפשטא. ומיהו באיסור דרבנן ומצא גבינה במקום שרוב עובדי כוכבים דהשתא איכא רובא לאיסורא ויש לו

סימן אמצעי מיבעיא לי אי מותר או לאו ולכאורה ספק בעיא דלא איפשטא (להכ"מ) בדרבנן לקולא ושמא סימנין מהני ועוד דמדרבנן אפשר דמהני סימנים אמצעים:

שוב ראיתי שזה ליתא שהרי באה"ע סימן י"ז סל"ב בטבע במים שאין להם סוף שלא תנשא (אף בשהה שיעור שתצא נפשו מדרבנן) דאם השליכו מצודה והכירו האבר בסימן מובהק "ביותר מהני יע"ש ועיין ב"י שם שפי' כן דברי הר"מ ז"ל בפי"ג מה"ג הי"ו יע"ש אלמא מים שאל"ס ובשיעור שתצא נפשו דמ"ה מותרת ומדרבנן הוא דחיישינן שמא יצא ואפ"ה כל שאין באבר סימן מובהק "ביותר אלא סימן אמצעי לא מהני שמעינן מיניה דאף בדרבנן לא סמכינן אסימנים אמצעים ומיהו לזה י"ל דשאני חומר א"א שהחמירו בה כמה דברים ועוד דאיכא דרא דאורייתא וכה"ג כתב הפני יהושע בחדושיו לגיטין כ"ז ב' הא דאמרינן נקב בצד אות פלונית דאי סימנין דרבנן לא סמכינן עלייהו באיסור דרבנן היכא דאתי למיסמך באיסור תורה כמו בגט היכא דהוחזקו שתים ושכיחי שיירות דלא הוה אלא מדרבנן מ"מ לא מהני סימן אמצעי אטו היכא שנאבדו שני גיטין שוין בשמותיהן יע"ש וא"כ י"ל דווקא היכא דאיכא דרא דאורייתא בהא לא מהני סימנים דרבנן אמצעים אבל היכא דליכא למיגזר אטו דאורייתא ואפילו גבינת עובד כוכבים דיש בה דרא דאורייתא וכ"ש שאר איסור דרבנן דלית בה דרא דאורייתא דאפשר אפי' במקום חזקה ורובא מהני כשאומר סימן אמצעי וכאמור דעכ"פ סימנים מדרבנן מהני ומש"ה באיסור דרבנן מהני אמצעים וכ"ש למה דלא איפשטא בעיין דספיקו לקולא בדרבנן. ויש לעיין בההיא דאבר שהעלו מהים דבאמצעים לא מהני והא זה בעיא דלא איפשטא. ועיין בפני יהושע גיטין שם ובבא מציעא ח"י וכ"ז דמשמע מדבריו דגיטא מדרבנן הוה חששא שמא של אחר הוא ומכ"מ פי"ג מה"ג הלכה כ"א במה שכתב דרבינו סמך דבסי' מובהק ביותר סמכינן בא"א דאורייתא ממ"ש בפ"ג (מה' אלו הי"א) דסימן מובהק מהני בגט ולמה שכתב פני יהושע ליכא ראיה דאף הוחזק ושכיחי אפ"ה לא הוה חששא אלא מדרבנן ואין להאריך בזה כאן. ועיין לח"מ שם בפ"ג מה"ג הי"א תמה על הר"מ ז"ל במ"ש נקב בצד אות פלוני דבעיין איפשטא דסימנין (אמצעים) הוה דאורייתא יע"ש וכבר התבאר זה בפי"ג מה' גזילה ואבידה ופי"ג מה"ג דווקא לענין ממון או אפשר לענין איסורא היכא דליכא חזקה הוא דסמכינן אסימנים אמצעים משא"כ באיכא חזקה לאיסורא לא מהני סימנים אמצעים כ"א סימן מובהק ביותר. ועיין בח"מ סימן רס"ז בסמ"ע אות ז' פי' דבסימנים אמצעים (עש"ך שם אות ג') מחזירים אבידה ד"ת זה כפירוש המ"מ בה' אבידה דבעיין איפשטא וכאמור:

וסימנים גרועים לא מהני אף באבידה ואפילו באיסור דרבנן שאין לו שורש מ"ה נמי לא מהני והא דבשר שנתעלם מן העין הוה חרוזים סימן כתבו התוס' חולין צ"ה ב' ד"ה בחרוזים וב"מ י"ז ב' ד"ה מחרוזות דבשר שנתעלם מהעין קיל טפי (אף משאר איסורין דרבנן) ומש"ה מהני משא"כ בשאר איסור דרבנן לא מהני סימן גרוע וודאי ועמ"ש בסמוך ועיין בי"ד סימן קי"ח לענין המפ"ג במפקיד או בשולח באיסור תורה בעינן שני חותמות אין ענינו לכאן דהתם בידיה ומצי לזייף מש"ה לא סגי בחותם א' ואף משונה ביותר משא"כ במוצא בשוק וא"י אם זה או לאו בסימן מובהק ביותר וודאי מהני אף להוציא מחזקה ועיין ח"מ רס"ז ולקמן אבאר עוד:

מסתברא דסימנים מובהקים ביותר מהני אף נגד הרוב כיון דמהני נגד חזקה בא"א להתיר עפ"י סימן מובהק ביותר ולא חיישינן שמא אחר הוא ה"ה במצא בשר מושלך בשוק שרוב עובדי כוכבים ויש לו סימן מובהק ביותר ששלו או של חבירו ישראל הוא שרי דאין לחלק בין חזקה לרובא כה"ג וסימן מובהק ביותר כעדים דמי ומיהו אם עדים מעידים שמשל עובד כובבים החתיכה אסור ואפשר אף בע"א שאומר כן. ועיין ח"מ רס"ז ס"ט נתן אחד סימנים וא' עדים נותן למי שהביא עדים וכתב הש"ך אות ז' אף בנתן סימנים מובהקים ביותר יע"ש. ומ"ש דמרש"י מציעא אין הכרח יע"ש הנה מדלא אמר רבא רבותא טפי במובהק ביותר אפ"ה עדים עדיפי אלא דכבר תי' זה הש"ך שם דאת"ל סימנים ד"ת מקרא יע"ש. ועיין שיטה מקובצת כתב דאפשר שמכירה אח"כ. ואבאר לקמן מזה בעזה"י:

והנה אחר התבוננתי בספרים אני ההדיוט חזות קשה ראיתי ולא זכיתי להבין דברי רבותינו הקדושים נ"נ בג"ע אמרתי אשיחה וירווח לי אולי אזכה לפרשם מעט. הנה המעיין בטור אה"ע סימן קנ"ג ובב"י שם יראה דממ"ש הטור אם היא שואלת לגבות כתובה עד סוף הסימן למד אבל מדברי הרא"ש ז"ל במציעא כ"ח א' וברא"ש אין רמז אלא אם הכחשה לענין אם גירשה או לאו דליכא חשש איסור תורה כיון דאשה שאומרת גרשתני נאמנת כדרב המנונא (כתובות כ"ב ב') אלא דאיכא גיטא דמסייע לה מעיזה (וחששא דרבנן הוה) תו סימנים אמצעים מהני בדרבנן כיון דליכא תו איסור תורה כ"נ להמעיין היטב ברא"ש וא"כ לענין כתובה להוציא ממון דבאבידה מהני את"ל סימנים דרבנן מטעם דניחא ליה לבעל האבידה כדמסיק רבא במציעא כ"ז ב' וזה לא שייך להוציא ממון בכתובה אם היינו אומרים דסימנים אמצעים ד"ת בכ"מ אף להוציא ממון מחזקה רק בחומר א"א אין מתירין רק במובהקים ביותר א"ש אבל הרא"ש ז"ל במציעא כ"ז ב' כתב דבעין לאו איפשטא אי סימנים ד"ת או דרבנן כו' ומצא תכריך כו' יע"ש א"כ

בכתובה דלא שייך טעמא דאבידה להוציא ממונא מחזקה מנלן דמסימנא ולומר דהא דאמר במציעא כ"ז ב' א"ד סימנים דרבנן כי עביד רבנן תקנתא בממונא לא באיסורא משמע דממונא אף להוציא מחזקה ובלא טעם דניחא לבעל אבידה כו' עביד רבנן תקנתא זה דוחק. גם ממרוצת דברי הב"י שם והב"ח שם משמע וודאי דלענין כתובה נמי לא מהדרינן לדידה לנכות כתובה אלא באומרת סימנים אמצעים עכ"פ ובב"ש שם אות ד' הבין מלשון הש"ע במ"ש לענין כתובה מחזירו לה היינו אף שאין נותנת כלל סימן דכאן לא שייך סימן דמאחר שהבעל מודה שבידו היה לגרש ופירש הא דנקיט בש"ע "אפילו אינה אומרת נקב בצד אות פלונית דקאי על ריש הסימן יע"ש באות ה' והיינו דרק אראש הסימן קאי לחוד במחולקין אם גירסה הא במחולקין לענין כתובה אפילו לא אמרה כלל סימן אין הבעל נאמן לומר פרעתיך דאם איתא דפרע היה לקרוע הגט ולכתוב גיטא דנן הא דקרענוהו לא דפסיל אלא שלא לגבות בו דאין דרכה של אשה להחזיר הגט לאחר הפרעון לבעלה מאחר שצריכה לראייה להנשא בו וכתב שכ"כ הב"ח והמעיין בב"ח שם יראה מבואר כמ"ש דמ"ש רבינו אפילו אינה אומרת נקב בצד אות פלונית קאי "גם לריש הסימן ובין בהכחיש שלא גירשה ובין לענין כתובה האשה נאמנת כשאומרת סימני הגט יע"ש הרי בהדיא דגם לענין כתובה בעינן דוקא שתהא אומרת סימנים אמצעים עכ"פ לא כשאין אומרת סימן:

וסבור הייתי לומר דמש"ה בעינן שתאמר סימנים אמצעים דאל"ה נאמן הבעל במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיך וכל שמכחישה נאמן מדרבנן עכ"פ ובלא"ה לענין כתובה יש לו מיגו וכבר הקשה כן הב"ש שם כדלעיל סימן ק' סעיף י"א וב"ש אות ל"ט ומ' יע"ש ומש"ה כשאומרת סימנים אמצעים תו אין לו מיגו דהוה מיגו דהעזה שיוחזק שקרן בעיני השומעים מאחר דהיא נותנת סימנים אמצעים יבינו הכל שבידה היה (ומיהו סימנים גרועים אף העזה לא הוה דאין זה כלום) ובמיגו דהעזה לא מהימן עיין ח"מ סימן פ"ב ומש"ה בעינן שתאמר עכ"פ סימנים אמצעים דווקא ומה אעשה שהב"ש לא כתב כן אלא אפילו אין נותנת סימן כלל אפ"ה גובה כתובתה והך אפילו קאי רק אירישא יע"ש. וזה תימא:

גם דברי הב"ח שם לא זכיתי להבינם מ"ש דברייתא דלא לזה ולא לזו באינו מודה אבל מודה שנתן גט כו' ונותנת האשה סימנין האשה נאמנת ומחזיר לאשה קשה אי בנותנת סימן אמצעי אפילו אין הבעל מודה יחזיר לאשה כמ"ש הרי"ף במציעא והרא"ש שם דף י"ח וכ"ז ובברייתא באין נותנת סימן אמצעי ומש"ה כי אין הבעל מודה לא יחזיר לה וגם לאיש אין מחזיר שמא תביא היא או הוא עדי גרושין ויאמר שפרע הכתובה מאחר

שהגט בידו אבל בשאין הגט בידו אין מהימן לומר שפרע הכתובה דאי איתא שפרע אין דרך לעכב הגט שלם והיה לקרוע הגט שלא יצטרך לשמור תמיד ולכתוב גיטא דנן כו' גם אין מדרך האשה להחזיר הגט כו' כמ"ש הב"ש והב"ח ובאמת משמע וודאי אף שהיא אין נותנת שום סימן מהני מהאי טעם דכתבו הב"ח והב"ש כיון ששניהם מודים דגירשה גם הסימן אין כלום כיון דבידה היה וכמ"ש הב"ש שם וצ"ע בכל זה:

עוד ראיתי ברא"ש במציעא כ"ח כתב דבעיין לא איפשטא אי סימנים ד"ת או דרבנן ומצא תכריך דמחזיר רבא לא הוה ידע טעמו של דבר והם ידעו ועוד ע"י טביעת עינא לצורבא מדרבנן עכ"ל. הנה מ"ש הם ידעו טעם הדבר י"ל דהפקר ב"ד היה הפקר בממונא אף היכא דל"ש טעמא דניחא ליה ובח"מ סימן ס"ה סעיף יו"ד פסק בסתם דמנין הוה סימן כו' ואף לסתם בני אדם ומ"ש הרא"ש ז"ל לצורבא דרבנן קשה מה איריא תכריך ואגודה ת"ל דהא נמי בט"ע ואולי מה שסיים בסימן כל דהו הוה ט"ע ירצה הכריכה הוה ט"ע וצ"ע באופן שלמידין מכאן דאף אי סימנים דרבנן מ"מ בממון אף חיכא דל"ש ניחא ליה כמו מצא תכריך כו' אפ"ה מחזירין בסימנים אמצעים ג"כ וגם באיסורא אי הוה דרבנן סמכינן אסימנים אמצעים כמבואר ברא"ש שם במציעא כ"ח א' דהיא אומרת סימני הגט נותנין לה ומנסבא בה אף דהוא מכחישה מאחר דאשה שאומרת גרשתני נאמנת מ"ה ומדרבנן חיישינן מאחר שהגט מסייעה כמ"ש התוס' גיטין כ"ז א' ד"ה אין ומציעא ח"י ב' ד"ה אין מ"מ באומרת סימנים אמצעים נאמנת וכמ"ש כולן באה"ע סימן קנ"ג דהאי אפי' קאי נמי (עכ"פ) ארישא ג"כ וכמבואר וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י וזה דלא כמ"ש בפני יהושע במציעא וגיטין דבאיסור דרבנן היכא דאיכא למיגזר אטו איסור תורה לא מהני סימן אמצעי כמו היכא דידעינן שהיו שני גיטין כו' ומכאן לא משמע כן וכדכתיבנא:

מריש הוה קשיא לי הא דרמי ר' זירא מתני' אברייתא בגיטין כ"ז ב' ומציעא ח"י ב' מהא דמצא גיטי נשים בזמן שהבעל מודה יחזיר אפילו זמן מרובה ומה קושיא נהי דהבעל שאומר גרשתי אין נאמן למפרע ואפשר אף מכאן ולהבא אין נאמן כמו דפסק הר"מ ז"ל בפי"ב מה"ג ה"ה ובאה"ע סימן קנ"ב ס"א יע"ש ועיין תוס' גיטין כ"ז ב' ד"ה בזמן ומציעא ח"י ב' ד"ח ואפילו ובת"ח שם ובחמש שיטות בגיטין יע"ש מ"מ היא נאמנת באומרת גרשתני וא"כ נהי די"ל מדרבנן אינה מהימנא דהבעל מסייע לה מ"מ תו לא חיישינן לשני שוירי ומה קושיא ממשנה השליח שמביא דאיכא איסור תורה וסבור הייתי לומר דמש"ה כתב הר"מ ז"ל בפי"ח מה' אבידה ה"ו דמצא גיטי נשים בזמן שהבעל מודה יחזיר כתב הר"א ז"ל בהשגות דמה פסקא דהי"ל בשלא הוחזקו שני יב"ש יע"ש ואפשר דהר"מ ז"ל סובר דר' זירא דמקשה במציעא וגיטין סובר כרבא בנדרים צ"א א' דפליג על רב

הונא וסובר האשה שאומרת גרשתני אין נאמנת משא"כ לדידן (ובגמרא דאמר רבא לא אמר כר"ז ה"ה דהמ"ל כמ"ש) כיון דשמענא להא דכתב הר"מ בפי"ב מה"ג ובטור אה"ע קנ"ב והב"ש שם ובסימן י"ז אות ב' דאם הבעל מודה מעיזה היינו דהוה איסור תורה כמו באיכא עדים דמסייע לה הוה ספק ממזר מ"ה ה"ה במסייע לה הבעל הוה איסור תורה ומידי ספיקא לא נפקא כמו שיראה הרואה שם ומש"ה פריך שפיר אמאי יחזיר ולא חיישינן לשני שוירי כו'. הן אמת דאכתי י"ל דמשנה איכא ספיקא חדא משא"כ בברייתא דאיכא ס"ס שמא האמת אתם דכבר גירשה בגט ויהיה זה לראיה וא"כ שקר בפיהם מ"מ דלמא גט זה ותתגרש בה מעתה וראיתי בשטה מקובצת לבבא מציעא ח"י ב' עמד בזה ותי' דבא"א אין הולכין אחר הרוב במשאל"ס דלא מהני ס"ס ועוד דאיכא חזקה דא"א. והנך רואה בעליל שסובר בפירוש דס"ס במקום חזקה ל"מ יע"ש ועמ"ש בפריי לי"ד סימן ק"י בזה:

ואני העני מסתפק הרבה במ"ש באה"ע סימן קנ"ג דאפילו בסימן אמצעי נמי יחזיר לה והוא מדברי הרא"ש (במציעא כ"ח א') וקאי אריש סימן כמ"ש הב"ש שם אות ה' והיינו טעמא כיון דליכא איסור תורה דא"נ גט זה של אחד הוא ובהוחזקו אפ"ה האשה שאמרה גרשתני נאמנת ותהיה לראיה ומשום דגיטא מסייע חששא דרבנן הוא דמעיזה לא מ"ה ומש"ה בסימן אמצעי מהני (ומה דבעינן התם שלא הוחזקו כו' היינו כשהבעל מודה דמעיזה ואיכא חשש תורה ומש"ה בעינן תנאים המבוארים בקל"ב ותתגרש רק מעתה) ולפ"ז דווקא כשהבעל בפניה ומכחישה הוא דמהני סימן אמצעי אבל כשאין הבעל לפנינו או שיש ב' עדים אומרים לא נתגרשה וב' אומרים נתגרשה דמעיזה לא מהני סימן אמצעי אלא דווקא נקב בצד אות פלונית דהוה סימן מובהק ביותר דמהני באיסור תורה אפילו להוציא מחזקת איסור א"א במצאו הרוג המבואר בסימן י"ד יע"ש (עב"ש אה"ע סי' קנ"ב אות ה' והבן) וכל זה סתום בדברי המחבר שם באה"ע סימן קכ"ג יע"ש:

עוד יש לראות במ"ש המחבר שם המוצא גט אם האשה נותנת סימן נקב כו' אפילו הבעל מכחישה משמע וכ"ש כשהבעל מודה דמגורשת למפרע וא"צ שיתן לה מעתה לגירושין ועלה קאי בסיפא אפילו סימן אמצעי מהני אריש סימן קאי ומשמע אפילו כשהבעל מודה מהני סימן אמצעי ומגורשת מזמן הכתוב בו וכ"נ ממרוצת דברי הב"ש שם אות ב' במה שרמז במלות קצרות וכל זה כשאינה נותנת סימן אבל נותנת סימן מתגרשת מיום הכתיבה יע"ש ולא התנה סימן מובהק אלמא באמצעי סגי ולכאורה תמוה דכשהבעל מסייע לה אין נאמנת מדין תורה כמש"ל בסמוך וכל באיסור תורה לא סמכינן אסימנים אמצעים אלא אמובהקים ביותר וכאמור:

ודע עוד דאם מצא גט והבעל מודה דנותן לה מעתה בתורת גירושין כמבואר סימן קנ"ג באה"ע ודווקא בשאין לחוש לשני יב"ש ועפ"י תנאים המבוארים בקל"ב שם כמ"ש המחבר להדיא בקנ"ג יראה לי אם נתנה האשה סימן אמצעי בגט זה מהני ואף דבקל"ב סעיף ד' וב"ש אות ו' מבואר דווקא נקב בצד אות פלונית (והוא מגמרא דגיטין כ"ז ומציעא ח"י ב') התם איכא איסור תורה ומש"ה לא שרינן אלא בסימן מובהק ביותר משא"כ כאן דהוא והוא מודים שגירשה כבר והיא נותנת סימן אמצעי אף דליכא תנאים המבוארים בקל"ב ואיכא למיחש לשמא גט אחר הוא מ"מ כיון שהבעל נותן לה הגט עתה שתתגרש ג"כ מעתה כו' וא"כ יצא מחשש איסור תורה דהוה ס"ס להיתרא שמא האמת אתם שכבר גירשה ויהיה גט זה לראוה ואת"ל אין האמת אתם (דהבעל אין נאמן והיא מעיזה מן התורה כיון דהבעל מסייע לה) ומ"מ שמא זה הוא הגט שנפל ותתגרש בו מעתה אלא דס"ס בא"א לא מהני כמ"ש לעיל בשם השיטה מקובצת כמו משאל"ס או ס"ס במקום חזקה לא מהני ולפ"ז מ"ה שריא הך איתתא אלא מדרבנן תו מהני בדרבנן סימן אמצעי כמ"ש הרא"ש שם במציעא כ"ח א' והט"ז באה"ע קנ"ג:

ויצא לנו הדין כך במצא גט והיא אומרת שגירשה וממנה נפל והבעל בפניה מכחישה מהני סימן אמצעי ותהיה מגורשת מזמן הכתוב בו (ולא לענין פידות אלא שא"צ ליתן לה מחדש) כיון דמ"ה מהימנא כדרב המנונא ומדרבנן מעיזה כיון דגיטא מסייע לה יכיון דסימנים אמצעים מסייעי לה מהני סימן אמצעי בדרבנן ואם אין הבעל לפנינו וכ"ש לפנינו ומודה לדבריה בנותנת סימן אמצעי אין מגורשת למפרע דאיכא חשש איסור תורה ולא מהני אלא סימן מובהק ביותר ואז אפילו שני שוירי והוחזקו מהני סימן מובהק ביותר. ואם הבעל מודה ואין נותנת סימן כלל נותן לה שתתגרש מעתה וע"פ תנאים המבוארים בקל"ב. ואם נותנת סימן אמצעי אף דלית תנאים המבוארים בקל"ב אפ"ה נותן לה עתה בתורת גירושין דמ"ה הוה ס"ס ומדרבנן אסורה כמו משאל"ס ומהני בדרבנן סימן אמצעי כדאמרן:

שוב ראיתי דלענין דינא אין לסמוך אזה חדא דס"ס במקום חזקה לא ברירא אי מ"ה מהני ומדרבנן אסור דאמרינן ס"ס הוה כמו רובא וסמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא מדרבנן חדא דכבר הארכתי בפריי לי"ד סימן ק"י דאפשר מ"ה לא מהני ס"ס במקום חזקה דס"ס לא הוה כמו רובא ועיין בקו"א בפני יהושע בחדושיו לכתובות ועוד דאפשר דאף בדרבנן ממש לא מהני סימנים אמצעים כ"א סימן מובהק ובפרט להוציא מחזקה והא דמהני כשהבעל מכחישה והיא נותנת סימן אמצעי דהך דגיטא מסייע לה מעיזה הוא חששא בעלמא וכיון דמסייעי לה סימני הגט די בסימן אמצעי משא"כ בשאר

מקומות אין ללמוד מכאן לומר דמהני סימן אמצעי בדרבנן להוציא מחזקה והא דמצא תכריך של שטרות המבואר בח"מ סימן ס"ה אין ללמוד איסורא מממונא כלל. ומאחר שדרכי החכמה נעלמו ממני ובפרט בחומר איסור א"א אין אני אומר בכאן שום דבר לדינא וצ"ע בכל זה ומה גם שלא אמרתי בשום מקום להחליט הדין להחמיר וכ"ש להקל ולקמן אבאר עוד בעזה"י:

עיין ברא"ש במציעא כ"ח פירש ארכו ורחבו לא הוה רק סימן אמצעי אף שצמצם המדה כך אצבעות אורך וכך רוחב וה"ה לשאר מילי ומ"ש הא דאין מעידין בארוך וגוץ שלא צמצמו מדתו היינו באדם אי צמצמו מדתו ממש וודאי באדם הוה סימן מובהק ביותר ומעידין להתיר א"א אבל בבגד צמצום מדתו לא הוה אלא סימן בינוני כי דרך המלבושים לפי ענינים לעשות במדה ידועה. ועיין בח"מ רס"ז סעיף ז' ובסמ"ע אות ז' ויו"ד ועיין בר"מ פי"ג מה' אבידה ה"ה והמדה או המשקל או המנין והמקום הוה סימנים מובהקים ובכ"מ שם דזה הוא סימנים אמצעים יע"ש. ודע דאחד נתן מדת ארכו וא' מדת רחבו נותנים למדת ארכו ומיהו באומר רוחב לחוד נותנים לו וכמ"ש המ"מ שם ה"ז יע"ש ומשום דאורך סימן טפי נותנים למי שאומר אורך וכ"ש סימן מובהק ביותר וסימן אמצעי דנותנין לסימן מובהק ביותר ואף דבעיין לא איפשטא ושמא שניהם ד"ת מ"מ מובהק ביותר עדיף טפי דהא שניהם אמצעים וא' עדיף טפי נותנים למדת ארכו וכאמור. וע"ש בח"מ סי"ד בהג"ה דמשקל הוה סימן מובהק היינו מובהק טפי מארכה ורחבה אבל לא מובהק גמור והב"י שם עשה כלומר על מ"ש הטור משקל הוה סימן מובהק כלומר ביותר מחבירו יע"ש:

והנה בח"מ רס"ז ס"ח נתן הא' סימנים והב' נתן כמו שנתן הא' יניח והוא לשון הר"מ ז"ל בפי"ג מה' אבידה ה"ו משמע הא א' סימן מובהק קצת יותר מחבירו אף ששניהם אמציעים כמו ארכה ורחבה ינתן למי שאומר ארכו דהוא מגמרא שם במציעא כ"ח א' דבין סימנים ד"ת או דרבנן הכין הוא. ומיהו יש לעיין בא' נתן סימנים וא' הביא עד א' מהו. גם אם הביא א' ע"א מהו. ויראה דאם אין שם רק א' שהביא ע"א וחבירו מכחיש את העד ואין נותן סימן כלל ינתן לבעל העד דע"א יאמן היכא דלא בא להוציא מחזקה כי הכא שהמציאה מונחת ביד המוצאה. אבל היכא שחבירו נותן סימן אם הוא מובהק ביותר הרי הוא חשוב בב' עדים דהא י"א דמובהק ביותר וב' עדים יניח ואף למ"ד דעדים עדיפי מכל מקום מובהק ביותר לגבי ע"א חשיב כב' עדים ואין צריך אפילו שבועה להכחיש העד וינתן לבעל הסימנים אבל בא' נותן סימנים אמצעים (והביא עדים שאינו דמאי) והשני הביא ע"א איכא לעיונא דלהר"מ ז"ל דבעיין איפשטא דסימנים

הוה דאורייתא אף אמצעים כמ"ש המ"מ בפי"ג מהלכות אבידה דהיכא דלא בא להוציא מחזקה סימנים אמצעים הוויין כמו עדים וינתן לבעל הסימנים ולהרא"ש ז"ל דבעיין לא איפשטא סימנים אמצעים אפשר דרבנן בממון דהפקד ב"ד היה הפקר א"כ צ"ע דאפשר ע"א עדיף ממ"ד סימנים אמצעים ועכ"פ הא נראה דבלא שבועה וודאי א"א וכאמור. והא דאמר רבא סימנים וסימנים וע"א ע"א כמאן דליתא דמי ויניח ליכא למיפשט דרבא את"ל סימנים דאורייתא קאמר יע"ש ומש"ה יניח אף שא' נותן סימן אמצעי וע"א וחבירו נותן סימן אמצעי ע"א כמאן דליתא דמי (ומיהו אי סימנים אמצעים ד"ת וא' נותן סימן אמצעי וא' ע"א סימן עדיף ורבא סימנים וסימנים וע"א הוא דיניח) משא"כ אי סימנים אמצעים דרבנן איכא למיבעיא דאפשר ע"א עדיף מסימן אמצעי:

שוב ראיתי שזה לכאורה טעות דהא המחבר שם ברס"ז סעיף י' הביא הא דזה נותן סימנים וזה סימנים וע"א הע"א כמאן דליתא דמי ויניח והר"ב בהג"ה הביא דעת הרא"ש דישבע ואח"כ יניח והסמ"ע שם אות י"ב וש"ך אות ט' הכריעו כהמחבר ומדסתמו דברים משמע וודאי דאין לפרש דמיירי בנתנו שניהם סימנים מובהקים ביותר אלא אפי' נתנו שניהם סימנים אמצעים וא' הביא ע"א יניח כ"ש בשא' נותן סימנים וא' ע"א דאין ע"א עדיף ואכתי איכא למיבעיא דאפשר בא' נותן סימן אמצעי וא' ע"א יניח או ינתן לנותן סימן אמצעי אף שהוא מדרבנן עדיף מע"א וכאמור:

וראיתי להשיטה מקובצת במציעא כ"ח א' עלה מה דאמרינן את"ל סימנים דאורייתא וז"ל כתוב בחידושין לרבותא נקיט הכי (אפשר כוון לרש"י ז"ל) ולי נראה משום בבא דסימן וסימן וע"א נקיט לה דאי דרבנן משום תקנתא הכי נמי תקון דרבנן שיכריע ע"א הריצב"א ז"ל עכ"ל משמע הא סימן וע"א סימן עדיף מע"א ודווקא סימן וסימן וע"א שיכריע ע"א יע"ש:

ומ"ש עוד שם בשיטה מקובצת סימן מובהק ושאין מובהק למ"ד דאורייתא יניח אנן לא קיי"ל כן דהא אפילו שניהם אין מובהקין והא' עדיף מחבירו כמו מדת ארכו ורחבו ינתן לאומר מדת ארכה וכדאמרן וההיא שיטה אתיא באפשר כראב"ד ז"ל שהביא שם אח"כ דמדת ארכו ורחבו קאי למ"ד סימנין דרבנן יע"ש והיינו דמפרש אורך מובהק ביותר ורחבו בינוני או אפשר דמדרבנן תקנו שעדיף הוא טוב יותר אבל אנן קיי"ל בין בד"ת ובין בדרבנן כל שא' טוב יותר מחבירו למי שאומר סימן טוב ביותר נותנין לו ועדיין צ"ע ואין להאריך כאן:

הא דאם הביא א' ע"א צ"ע דמסוגין משמע דווקא שני עדים בעינן אף שאין שום אדם אומר שהוא שלו יע"ש וצ"ע:

אם סימנים וסימנים וע"א ותפס אותו שיש לו ע"א לא מהני ואף בשטה מקובצת במציעא כ"ח כתב אי סימנין דרבנן אפשר שיכריע ע"א ולדידן דבעיין לא נפשטא ושמא דרבנן כו' ויהיה ככל ספק בעיא די"א אם תפס לא מפקינן מ"מ מסתימת הפוסקים והרי הר"מ לדעת המ"מ סימנים ד"ת וגם הא גופא דבעיא תפיסה מהני אין מוסכם והוה ס"ס להוציא וגם סתימת הש"ע ברס"ז לא משמע כן:

עיין מהרש"א ז"ל בגיטין כ"ז ב' ד"ת סימנין בתוס' שם שכתבו דאי סימנים דרבנן אבידה דמחזירין היינו בעדים הקשה אמאי לא בסימנים מובהקים ביותר והנה התוס' במציעא י"ט א' ד"ה אי כתיבו אי סימנים דרבנן מ"ה דמהדרינן אבידה עדים או סימן מובהק (ביותר) ושוב ראיתי בב"י אה"ע סימן י"ז כתב דסימן מובהק ביותר לכ"ע ד"ת ואין לדקדק ממ"ש התו' בגיטין בפ' כל הגט עדים דבפ"ק דמציעא מבואר סימן מובהק ביותר יע"ש הרי שרמז לדברי התוס' שזכרנו. גם מ"ש דביבמות ק"ב דמדקדק סימנים ד"ת ממצאו קשור בכיס דלמא בסימן מובהק וי"ל דאין דרך להיות סימן מובהק בהני כלים יע"ש והתוס' במציעא כ"ז ב' ד"ה מצאו (או ד"ה וניחוש) כתבו דביבמות הו"מ לשנויי שמכיר הכלי בט"ע יע"ש וה"ה דהו"מ לשנויי בסימן מובהק ביותר וכ"ה באה"ע קל"ב ס"ד דיאמר סימן מובהק בכלי עב"ש שם אות ח' ועיין גיטין כ"ז ב' בתוס' ד"ה מצאו ופני יהושע שם. ויותר תימא שהתוס' ביבמות ק"כ א' ד"ה אמר כתבו בעצמם דלמסקנא כיס וטבעת הוה סימן מובהק יע"ש. ולפי שיש מזה קצת ענינים לאה"ע סימן י"ז אמרתי להעתיקו בפ"ע:

אה"ע סימן י"ז סעיף כ"ד בב"ש אות ס"ט. הנה מ"ש אנן קיי"ל חיישינן לשאלה וקיי"ל סימנים דרבנן וי"ל כו' הלשון דחוק דבעיין לא איפשטא להרא"ש ומספקא לן אי סימן אמצעי ד"ת או דרבנן ופשיטא דלחומרא עבדינן בתרוייהו ומ"ש בשם מהר"ל מפראג ז"ל דאי סימנים דרבנן ע"כ לא חיישינן לשאלה דאל"כ אמאי לא תנן במשנה רבותא טפי כליו בט"ע דהוה ד"ת לא מהני יע"ש ולא הבינותי דכליו בסימנים מובהקים ביותר דהוה ד"ת אפ"ה לא מהני דחיישינן לשאלה ואי דלא הוה בחד מחתא ולא היה לתנא למיערב ולמיתני גופו וכליו יחד דא"כ לתירוצא סימנים ד"ת וגופו ארוך וגוץ וכליו לתי' א' דחיישינן לשאלה והיינו אפילו סימן אמצעי אמאי ערבינהו גופו וכליו בהדדי אלא דאין לחוש לזה וכאמור:

ראשונה אחקור אם הא דאמרינן חיישינן לשאלה אם הוא מן התורה דחיישינן לשאלה או רק מדרבנן לחומרא לא מן התורה. מפני שראיתי להפני יהושע במציעא כ"ז ב' אהא דפריך מצא קשור בכיס דחיישינן לשאלה משמע מדרבנן וכן נראה לכאורה ממרוצת

דברי רש"י יבמות ק"ב ב' ד"ה חמור דקיי"ל בכ"מ דמהדרינן ולא על התורה קשיא דכתב חמור לסימני אוכף דמ"ה לא חיישינן אלא מדרבנן כו' ואמנם מתוס' ביבמות ק"כ ב' ד"ה כליו מבואר דחיישינן לשאלה מ"ה וכלל כוונתם שם הכין הוא דהקשו מהא דמציעא פירות בכלי ונותן סימן בכלי יחזיר ולא חיישינן לשאלה ותי' בממון לא חיישינן לשאלה והוקשה להם א"כ מה פריך מסימני אוכף דממונא הוא ועל זה תירצו דמ"ה הוא דחיישינן לשאלה וא"כ וודאי מ"ה אין לחלק בין ממון לאיסור ופריך מסימני אוכף ר"ל דחמור דכתיב באבידה לומר דמחזיר חמור בסימני (או עדי) אוכף והא חיישינן לשאלה (וז"ש אבל קשה ירצו דכן הוא קושית הגמרא) ומשני לא מושלי אינשי חמור וכיס ואפילו מ"ה לא חיישינן וההיא דמחזירין פירות בכלי מדרבנן משום הפקר ב"ד לא חששו לשאלה ובאיסור א"א ודאי חיישינן לשאלה מ"ה ועיין במהר"ם מלובלין ז"ל שם. ומ"ש במסקנא א"ש היינו דמש"ה פירות בכלי מחזיר דלא חיישינן לשאלה אף באיסור לפי תי' הב' בחיור וסומק. ועיין ב"ש באה"ע י"ז אות צ"ח ובח"מ אות ס' דאם מצאו אחר כמה ימים חיישינן לשאלה אף דמים שאל"ס הוא דרבנן ואי הוה חששא דשאלה מדרבנן אפשר מקילין כה"ג אלא חששא דשאלה הוא מ"ה וכמ"ש התוס' וכדאמרן. ומ"ש הב"ש דין זה הוא מתוספות יבמות ק"כ וגיטין כ"ז. ירצה בזה דהתוספות יבמות ק"כ ב' ד"ה איבעית אימא וגיטין כ"ח א' ד"ה מצאו כשאבדו כ' בחפיסא לא חיישינן לשאלה ר"ל שמא אחר מצאו והניח גט שלו בתוכו דרחוק הוא וה"ה כאן רחוק הוא שמתחת למים השאיל בגד זה לאחר והוא יצא אבל באמת אם אחר כמה ימים מצאו אדם באותן בגדים שפיר חיישי' וזה מסכים למ"ש הח"מ שם ומשמע דחששת שאלה מן התורה הוא וכדכתיבנא. ועוד דאי רק מדרבנן הוה לן למיפסק לקולא כשינויא בתרא שם דלא חיישינן לשאלה וזה י"ל:

וראיתי להש"ך ז"ל בח"מ סימן ס"ה אות כ"ז האריך בדין זה דשאלה ושייך כאן לאה"ע מ"ש דמצא פירות בכלי אפשר דמיירי בכלים שאין דרך להשאיל וכמ"ש התוספות ביבמות הא דמצאו קשור בכיס או בכלים כו' הוא מ"ש התוס' ביבמות ק"כ ב' ד"ה כליו בשם ריב"ן וא"י דהתם שנמצאו בין כליו קתני דהיינו בביתו דשכיחי רבים כמבואר שם בתוספות ק"כ א' ד"ה שנמצאו ול"ש לשאלה כיון שהכלים בביתו הם:

ושם צידד הש"ך לומר דאף באיסורא לא חיישינן לשאלה יע"ש שהאריך מטעמא דלתי' בתרא דכלים חיוור וסומק לא חיישינן לשאלה יע"ש יש לראות דלתוספות חיישינן לשאלה מ"ה ובראורייתא הוה למיזל לחומרא ולמיפסק כתי' קמא דבכלים אף בסימן מובהק ביותר לא מהני דחיישינן לשאלה. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דודאי סברא

אלימתא היא דחיישינן לשאלה כה"ג באדם שאין מכירין אלא עפ"י כלים כו' דאל"כ לאיזה צורך אמר שם ביבמות ק"כ ב' בתי' הא' דגופו ארוך וגוץ כליו חיישינן לשאלה ומי הכניסו לתגר זה ולא כליו ג"כ בחיוור וסומק כתי' ב' דעדיף טפי דכולה מתני' בחדא מחתא ובין גופו וכליו בסימנים גרועים לא דגופו בסימנים גרועים וכליו אפילו במובהק ביותר אלא וודאי סברא אלימתא היא דחיישינן לשאלה באיסורא וקושטא קאמר וכי מסיק כיס וארנקי לא מושלי אינשי כו' בתר הכי הונח לו יותר דמתני' אין מעידין בסימנים בגופו וכליו בחד גוונא מיירי בסימנים גרועים הא אמצעים מהני אף בכליו כמו בגופו (לפום סברא דאמצעים ד"ת) והיינו באותן כלים שאין דרכן להשאיל כמו כיס וארנקי וכיוצא בהם ועלייהו אמר התנא אפילו סימנים גרועים לא מהני בין בגופו ובין בכליו ואפשר דבא לאשמועינן בצירוף סימן גרוע דגופו ודכליו באין דרך להשאיל אפ"ה לא מהני כלל ובן אי סימנים אמצעים דרבנן נמי בהכין הוא ובאמור באופן שי"ל דחיישינן לשאלה היינו מ"ה. ועיין באה"ע סימן י"ז בח"מ אות מ"ג וב"ש אות ע"ג אי סימנים אמצעים שנים ביחד אי יש לצרף והוה כמו סימן מובהק או לא יע"ש ומיהו מ"ש הח"מ דסימן גופו וכליו מצטרפין יבואר לקמן בעזה"י:

גם בפסק מהרא"י ז"ל סימן קס"א יראה שם דחששא דשאלה בכלים שדרך להשאיל חששא גמורה היא (ומסתמא היינו מ"ה) והביא ראיה מהא דפריך במציעא ממצאו קשור בכיס דשאני גט דזה האיש שואל הגט מה"ת לומר שיש אחר כן וכה"ג הקשה בפני יהושע שם ולפי מה שכתב דחששא שאלה ד"ת א"ש:

שאלה הרבה חתיכות טריפות ונתערבה ביניהם התיכה א' כשירה ולא הכירו ואח"כ בא א' והכיר אותה בט"ע היטב אי סמכינן עלה או לאו:

תשובה הנה באה"ע סימן י"ז סכ"ה הביא המחבר דעת ר"ת (יבמות ק"כ א' ד"ה אין) דכל הגוף שלם מכירין ע"י ט"ע (לחוד) וחלקו עליו האחרונים ויש לספק אי הא דחלוקין עליו מטעם דט"ע באיסורא לא מהני להוציא מחזקת א"א ולפ"ז כ"ש כאן דאין להתיר אותה החתיכה דזיל בתר רובא דעדיף מחזקה ונימא מהרוב של איסור היא או דלמא הא דחלקו עליו משום דט"ע יכול להשתנות אחר מיתה ופרצוף עם החוטם הוא דהוה ט"ע טפי ואין משתנה כ"כ ויכולין להכיר אף אחר מיתה ולפ"ז ט"ע וודאי מהני בכל איסורים אף בחזקה ורובא ולא דווקא במקום שאין חזקה וכאמור ואל תשיבני ממ"ש בגיטין כ"ז ב' רבב"ח אירכס ליה גיטי כו' ולא ידענא אי סימנין ד"ת אי ט"ע אלמא מהני ט"ע בכ"מ אף בלא פרצוף פנים עם החוטם לאפוקי מחזקת א"א י"ל דט"ע עם סימן אמצעי היה לו ובזה יש מודים לר"ת דמהני עיין ב"ח וט"ז באה"ע סי' י"ז יע"ש ומיהו

ממ"ש בש"ע אה"ע קל"ב ס"ד משמע דט"ע לחוד בלא סימן אמצעי כלל מהני אלמא דט"ע לחוד מהני בכ"מ להוציא מחזקת איסור וה"ה להוציא מרוב דמסתמא אין לחלק ותדע דבחולין צ"ו ב' מריש ה"א סימנא עדיפא השתא ט"ע עדיפא תדע דאילו אתו בי תרי ואמרו פלניא דהאי סימנא קטיל כו' ובט"ע כו' משמע דמשוה ט"ע דפרצוף פנים לשאר ט"ע דחתיכות בשר וכדומה ואף שי"ל זה מ"מ כך נראה והא דחלקו על ר"ת מטעם דט"ע דגוף יכול להשתנות לאחר מיתה משא"כ ט"ע דפרצוף וחוטם יכולין להכיר תוך ג"י כו'. ומיהו בעם הארץ דנתערב לו חתיכה כשירה בין הטריפות איכא לעיונא דע"ה אין נאמן בט"ע אף באיסורא היכא דיש לו הנאה מיניה דמשקר ואומר בדדמי (ר"ל העין משקר שאינו מדקדק בשביל הנאתו) שהרי באבידה אין מחזירין אלא לצורבא מרבנן ובגיטא נמי דווקא לצורבא מרבנן כדאיתא בגיטין כ"ז ב' ובתוד"ה ודווקא ובש"ע אה"ע סימן קל"ב ס"ד דמשקר בשביל ממון אף באיסורא יע"ש וה"ה ה"נ ודווקא בשל אחרים היכא דלא מטי הנאה לדידיה נאמן ע"ה בט"ע באיסורא אף להוציא מחזקה וכדאמרן:

וראיתי להט"ז בי"ד סימן ס"ג אות א' כתב ע"ה נאמן בט"ע ושאני מוצא דכאן רק איסור דרבנן ובנה"כ שם חלק עליו ועמ"ש בפריי שם אמנם לאחר שזכיתי ללמוד כאן במס' גיטין ראיתי כי מחלוקת גדולה יש כאן דהא חזינן בגט אף דאיסורא הוא כל שיש חשש ממון כמו מצאו אחר אין השליח נאמן בט"ע דמשקר משום שכר שליחות וראיה מרבה בב"ח ודווקא כשמצאו השליח דיש לו מיגו כמבואר באה"ע סימן קל"ב ס"ד יע"ש וא"כ בוודאי כשר שנתעלם מהעין שפיר כתב הט"ז דאיסור דרבנן הוא (וקיל יותר משאר איסורין דרבנן) מש"ה מהני ט"ע אף לע"ה הא לא"ה אילו הוה איסור תורה לא הוה מהימן ע"ה בט"ע דלטובתו ולהנאתו הוא אומר כך לאכול בשנמ"ה וכל שיש חשש חימוד ממון חיישינן אף שיש ביה דררא דאיסור תורה. שוב ראיתי דמהא דחולין דבני אדם מותרין בנשותיהן בלילה משמע כל אדם נאמן בשלו ושאני ההיא דשליח גיטא שאין מקפיד אם יעשה אחר איסור משא"כ שיעשה הוא איסור ובפרט שיאכל איסור להא לא חשדינן ליה ואף אחר יכול לאכול עמו:

ויצא לנו הדין אם ת"ח שלח בשר ע"י שליח ע"ה לביתו והשליח קלקל שליחותו וזרקה לבין הטריפות ואח"כ אומר השליח שמכיר איזו חתיכה היא בט"ע (ושבעתן העין מקודם) יש לומר דאין נאמן דחשוד לקלקל לאחרים כיון דהוא אין אוכל ממנו וכההיא דמבואר בסימן קל"ב באה"ע ס"ד ובב"ש אות י"ג בשם הרשב"א והר"ן הטעם משום הפסד שכרו או ביהיבי דלא ליהוי תרעומת עליו הרי משום תרעומת נמי משקר ואומר עכ"פ בדדמי ה"ה כאן וכדאמרן וצ"ע. ועיין בי"ד סימן ק"א ראש כבש כו' ומשם אין

ראיה דחיתוך החתיכות ומשומן קורקבן שדומה במראה ושם לעצמו הוא ולא חשיד לעצמו וכדכתיבנא:

ודע דאם מצא חתיכת בשר במקום שרוב עוכדי כוכבים בו' דהוה איסור תודה אם שלו הוא ומכיר בט"ע להט"ו שם בי"ד אות א' אסור באיסור תורה ודווקא בשנמ"ה מקילין לע"ה ושאני הא דב"א מותרין בנשותיהן דאיכא לתרוצי בקל עיין מ"ש במשבצות זהב שם. ולש"ך שרי יע"ש. ואם אין שלו אלא של איש אחר וע"א מעיד עליו בט"ע שמכיר שזו היא החתיכה שנאבדה וכן אם נתערבה חתיכה כשירה בין הרבה טריפות וע"א מעיד שמכירה בט"ע שזו היא הכשירה איכא לעיונא מאחר דקיי"ל אין ע"א נאמן לומר הפך החזקה כ"ש דאין ע"א נאמן נגד הרוב ואמאי יהא כאן ע"א נאמן כיון דרובא עובדי כוכבים או רוב טריפות הן אמאי לא נימא כל דפריש מרובא קפריש ואין נאמן לומר נגד הרוב והחזקה ואף אם הוא שלו אמאי נאמן דביבמות בפ' האשה רבה משמע טבל אי לאו דבידו אף בשלו לא היה נאמן ועיין מה שכתבתי בפריי לי"ד סימן א' במשבצות זהב אות א' יע"ש וכאן אין להאריך:

וראיתי להמשאת בנימין בתשובה סימן ס"ג כתב הא דהרי"ף והרא"ש ז"ל ביבמות ק"כ ב' לא הביאו אלא לישנא בתרא דרבא דכ"ע סימנין דרבנן לאו דפשיטא להו הכין אלא מספקא להו יע"ש וכ"ב הב"ש באה"ע סימן י"ז אות ס"ט ואמת שבמציעא כ"ז ב' כתבו הא דרב אשי מספקא ליה סימנין דאורייתא או דרבנן וכ"כ הרא"ש ז"ל שם בפירוש דבעיין לא איפשטא יע"ש ואמנם י"ל דודאי ביבמות לא הביאו אלא ל"ב דרבא דכ"פ סימנים דרבנן ומיפשט פשיטא להו בהכין ואפ"ה במציעא שם ובגיטין כ"ז כתבו דספוקי מספקא ליה לרב אשי והיינו טעמא דבמיתה סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה מש"ה סימנים אמצעים אין לעמוד עליהם ולא הויין אלא דרבנן משא"כ במציאה ובגט דמצא גט בשוק בסימנים אמצעים יש לומר דסימנים אמצעים הוה ד"ת ומנא אמינא לה מהא דאמרינן בירושלמי ביבמות שם עלה דמתני' אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו ולא כן תני מניין (לשור) אחיך שתעה את מחזירו בין בגופו ובין בכליו שנייא היא שהסימנים דרכן להשתנות וכתב במפרש שם עשוין להשתנות לאחר מיתה יע"ש וא"כ וודאי דיש לחלק בין גט ומציאה ובין ההיא דיבמות ופסקו סתם ירושלמי דמסכמת ללישנא בתרא דרבא והיינו בסימנים אמצעים אבל וודאי סימן מובהק ביותר וזה שאין בנמצא כי אם אחד מאלף (כמ"ש המ"ב שם והביאו הב"ש באה"ע שם) ל"ש עשוים להשתנות לאחר מיתה הוה וודאי ד"ת ומתירין א"א עליהם ואפשר נמי סימן אמצעי דל"ש ביה השתנות מידי ספיקא לא נפקא ואם

יש עוד ספק מצרפינן לס"ס למאן דמתיר בס"ס מטעם דס"ס במקום חזקה מדרבנן הוא דסמוך מיעוטא לחזקה ומתוך חומר שהחמרת בה הקילו משום עיגונא וכמ"ש במקום אחר באורך. משא"כ בסימנים העשוים להשתנות לאחר מיתה אף ספיקא לא הוה ולהצטרף לספק אחר וכדאמרן:

והנה בתוספות שם בירושלמי ד"ה שנייה כתב המפרש כליו מא"ל וי"ל עשויין להשתנות היינו סימנים אמצעים כו' יע"ש ולשון עשוין להשתנות משמע לאחר מיתה לא לחלק בין סימנים אמצעים דא"כ היל"ל סימנים אמצעים נמצאים הם בהרבה שיש כיוצא בהם. ולא ידענא מה קשיא ליה מכליו דחיישינן לשאלה כדמסיק בתלמודא דידן שם והירושלמי מעיקרא לא קשיא ליה אלא מגופו דאין מעידין מהא דמחזירין חמור ושור בסימנין דידי' ומהא דמחזירין חמור בסימני אוכף הא מסיק התם אוכפי לא מושלי אינשי דשחקי' לחמור יע"ש:

עוד לו ראיתי ביבמות שם דף ס' א' ד"ה הדא הביא ראיה למ"ש הגאון הובא באה"ע סי' קמ"א דאין לשלוח הגט ע"י עובד כוכבים ליתן לישראל שלוחו והרא"ש חולק דעובד כוכבים מעשה קוף עביד ולי אין ראיה מכאן דפשטא הכין משמע דלעובד כוכבים לא חיישינן דלא שכיח הוא שיוליך גט לישראל שלוחו דאל"כ מה מיבעי ליה התם עבד עובד כוכבים מאי פשיטא דלא חיישינן וא"ל דהיא גופא מיבעיא ליה אי עובדי כוכבים מצי להוליך גט או לאו דזה דוחק:

ודע דבמשנה תנן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ומשמע הא בשום סימן לא מהני והא ודאי דסימן מובהק ביותר מהני כמ"ש הב"י באה"ע סימן י"ז וכן הלכה:

מריש הוה קשיא לי הא דאמרינן בחולין ע"ט ב' אמר ר' אבא לשמעי' כו' וסימנים דאורייתא ופירש"י במציעא מיבעיא לן יע"ש והר"מ ז"ל בפ"ט מכלאים הלכה ו' וביי"ד סימן רצ"ז ס"ט פסקו להא דר' אבא ובמציעא קיי"ל דסימנין לאו דאורייתא ולהר"מ ניחא כפי מ"ש המ"מ בפי"ד מהל' אבידה דפסק סימנין דאורייתא איכא למימר דבא"א החמירו דיש חזקה משא"כ היכא דליכא חזקה כהאי דכלאים סמכינן אסימנין אף שאין מובהקין ביותר משא"כ הרא"ש והטור דפסקו בההיא דמציעא סימנין דרבנן וספוקי מספקא ליה א"כ איך סמכינן באיסור תורה בכלאים אסימנים. וסבור הייתי לומר כיון דאנן מסופקין אי חוששין לזרע האב או לאו הוה ס"ס שמא הלכה אין חוששין לזרע האב ואמותיהן שוות ואף שאין אבותם שוין מ"מ כיון דאין חוששין לזרע האב הוה כולהו מין אחד ואת"ל חוששין לזרע האב מ"מ שמא סימנין דאורייתא וז"א חדא דפרד הוא מסוס וחמור ועוד דמה סימנים שייכים בהכי. וכיון דשמענא להא דכתב הר"ן ז"ל בחמש שיטות

בחדושיו לחולין שם בשם הרמב"ן ז"ל דה"ק סימנים דאמורין לענין כלאים שם הוויין דאורייתא דלא כפרש"י שם ניחא דהרא"ש והטור נמי הכי קאמרי דווקא הנך סימנים פסקינן דהוויין ד"ת ולא במציאה ובא"א וכאמור וברש"י אצל הר"יף לא כתוב סימנין דאורייתא ובמציאה מיבעיא כו':

ודע דהא דכתיבנא דספק פלוגתא דרבוותא וספק בעיא דלא איפשטא הוה ס"ס אין זה דבר ברור דבספק בעיא דלא איפשטא יש מחמירין עיין פר"ח י"ד סימן נ"ט בגלודה ובסימן ק"י ועמ"ש שם בפריי לי"ד במקומות האלו וספק פלוגתא דרבוותא יש מחמירין שלא לעשות ממנו ספק עיין בסימן ק"י שם ועיין בתורת השלמים בקונטרס הספיקות מחודש א' ומחודש ט' ועיין בר"א ן' חיים סימן נ"ב ובס' גט פשוט בהל' גיטין למהר"מ חביב יע"ש וא"כ יראה דבס"ס בספק א' ספק פלוגתא וספק א' בעיא דלא איפשטא דיש להחמיר ולא לעשות ס"ס ממנו וצ"ע לדינא:

כלל איסור חל על איסור

כלל איסור חע"א הוא ענין עמוק וכבר בא במקומות מפוזרים בחבורנו בספר פורת יוסף וספר גינת וורדים וראש יוסף וגם בספר שושנת העמקים דברנו בו במקומות מעטים ועתה ראיתי עוד לדבר בו:

עמדתי על מ"ש הר"מ ז"ל בהלכות שביתת עשור פ"ב ה"ב אחד האוכל כו' והכוונה דאיסור חע"א וחייב כרת אם היה שוגג על פיגול כו' ואם שגג בשתיהן חייב ב' חטאות כמ"ש בהלכות שגגות פ"ו ה"ד יע"ש. ובספר מרכבת המשנה שם כתב על מ"ש הר' מנוח אבל משום חלב ופיגול אין חייב דאין איסור חע"א כתב עליו שטעות הוא דחלב ופיגול קדים עכ"ל. ואני אומר פשיטא דבר זה אפילו תשב"ר יודעין ולא ניתן להאמר אבל הגאון אפשר יאמר באם חלב ופיגול בא אח"כ ומשכחת ליה שנתפגל ביוה"כ או חלב שכלו חדשיו ט' לגסה וה' לדקה ביוה"כ דכל שלא שלמו חדשיו אין חייב כרת עיין בהל' מ"א פ"ז ה"ד וא"ב אין איסור פיגול וחלב חל דלחייב שתי חטאות דאין איסור חע"א דליכא כאן כולל ומוסיף. ופיגול היינו בשעיר חטאת הנאכל לערב (עיין בהלכות עבודת יוה"כ פ"א ה"א) דביוה"כ ליכא כולל ולא מוסיף דליכא למימר מוסיף מיגו דבאיסור זה דפיגול איתוסף איסורא למזבח להעלות האימורין איתוסף איסור פיגול על הבשר לאכילת אדם דכה"ג אמרינן מוסיף דמוסיף הוה בחפץ זה גופא ולא מחפץ לחפץ שנאמר מיגו דחל פיגול על האימורין למזבח יחול פיגול על הבשר לאדם הא לא אמרינן גם כולל ליתי כאן שנאמר מיגו דע"י פיגול איתסר הוא בשאר חתיכות דבלא"ה הכל אסור עליו משום

יוה"כ וכאמור. וכ"ת דהוה מוסיף מיגו דחייל איסור פיגול לערב שיהא הכהנים אסורים לאכול הא לאו מלתא הוא דמוסיף וכולל לא הוה אלא שיהא מקום לחול האיסור בעת ובעונה הזאת ולא שיש מקום לחול לאחר זמן ועיין בר"מ הלכות שגגות פ"ד ה"ג דבעינן שיהא איסור הנוסף בעולם יע"ש ולפי מה דכתיבנא שצריך שיהא מקום לחול לעת עתה איסור הנוסף הא לא"ה לא הדמיון בשר שעיר חטאת שנתפגל ביוה"כ ואכל זר ממנו לא אמרינן מיגו דאיתוסף על בשר זה איסור פיגול לכהנים לערב מוצאי יוה"כ איתוסף נמי כעת ביוה"כ איסור פיגול כו' ולחייב הזר שתים א' משום יוה"כ וא' משום פיגול כו' ולחייבו נמי כהנים עלייהו משום כולל מיגו דחל אזרים בו' הא לא אמרינן דבעינן שיהא לעת עתה נוסף איסור חרש אחפץ זה (ר"ל אבשר ולא מהני מה שניתוסף אאימורין) משא"כ הא דעתה אין כאן איסור חדש רק לערב ועדיין יש להתיישב בדבר זה:

ודע דאם אכל חלב ששלמו לו חדשיו ביוה"כ דלא חל איסור חלב אאיסור יוה"כ כמ"ש דלית כאן לא כולל ולא מוסיף אף דיוה"כ אין חייב כ"א ככותבת דהוא בערך ב' זיתים ועל כזית חלב חייב כרת א"כ כי אכל שיעור כזית מיד חייב כרת וחטאת ועדיין לא חל עליו יוה"כ כו' וחר"מ ז"ל פסק בהל' שבועות דשבועה חייל על ח"ש אף דאסור מ"ה הביא הלח"מ שם ה"ג יע"ש וכ"ת נהי דאיסור חל על חצי שיעור פחות מכזית בשאר איסורין אבל על ח"ש דיוה"כ ר"ל על כזית לא חייל הא בורכא דהא בפרק יוה"כ ע"ג לא נצרכא אלא לח"ש ופירש"י ד"ה לחצי שיעור פחות מכותבת ואהא פריך לר"ל מאי איכא למימר אלמא אף כזית ליכא איסור עשה דיוה"כ תענו את נפשותיכם לר"ל ואנן קיי"ל כר"י מקרא דכל חלב וכמ"ש הגהות מיימוני שם ושפיר מצי חייל איסור חלב בכזית על איסור יוה"כ באוכל זית חלב דחיוב כרת משום חלב דתענו את נפשותיכם דאיסור עשה נמי הוה אלא ככותבת כדכתיבנא אבל בדם לא משכחת ליה. ולכאורה בחלב משכחת ליה בהמחהו דחייב ברביעית ואין חל על איסור יוה"כ שהוא כמלא לוגמיו שהוא פחות מרביעית כמבואר בהל' שביתת עשור פ"ב יע"ש. ומנא אמינא לה ממ"ש הר"מ ז"ל בהל' מ"א פי"ד ה"ט וז"ל וכן השותה רביעית של סתם יינם מעט מעט או שהמחה חמץ וחלב וגמאו מעט מעט או דם אם שהה מתחלה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפין כו' אלמא דחמץ וחלב אף דאכילה כתיב בהו כיון דהמחה ונעשית משקה שיעורן ברביעית לכל דבר:

אמנם כן הלכה זו נתעלמה ממני ההדיוט פירושה. א' מ"ש סתם יינם מה שייאטי' דסתם יינם לכאן שהוא מדרבנן ואולי יאמר בזה דהא דהיה לוקה על כל שהוא מכות מרדות כמבואר שם היינו באיסור תורה כר"י מש"ה כל העובר איסור תורה היה לוקה מדרבנן

מכות מרדות אבל סתם יינם דעיקר איסוריה מדרבנן וכל בדרבנן אין לוקה על אכילה ושתיה דיליה כ"א היכא שהיה איסור תורה היה לוקה מ"ה מש"ה באיסור דרבנן לוקה מ"מ ולא באכל כ"ש מדרבנן ומש"ה סתם יינם בעינן שישתה רביעית כשיעור שתיית רביעית ולוקה מכות מרדות הא פחות מזה לא לקי כלל ולפ"ז ה"ה באוכל חמץ בשעה ששית בע"פ דמכין מ"מ כמ"ש הר"מ ז"ל פ"א מחמץ הלכה י' אינו לוקה אלא באוכל כזית והכלל בזה דבאוכל איסור תורה בכ"ש לוקה מ"מ שעבר על איסור תורה אבל איסור דרבנן אין לוקה אלא אלו היה מ"ה היה לוקה מ"ה אז בדרבנן לוקה מ"מ וכבר הארכנו בענין מ"מ בכלל אחר עיין עליו. (עיין בהגמי"י פי"ד דמ"א אות א' ציין על לוקה מ"מ כר"י אולי כוון למ"ש מדלא ציין לעיל אסור לאכול כ"ש מ"ה). אבל מ"ש הר"מ ז"ל שם המחה חמץ וחלב דמשמע וודאי מתוך לשונו כיון דהמחה ונעשה משקה שיעורו ברביעית לא ידענא הא כיון דאכילה כתיב ונפש לרבות השותה אכתי בשיעורי' דאכילה הוא החיוב כזית בכא"פ כו' ובפ"א מהל' חמץ ומצה ה"א כתב כל האוכל כזית כו' אחד האוכל והממחה כו' אלמא חדא שיעורא אית להו וכן הסמ"ג לאווין ע"ו כתב כן כל האוכל כזית חמץ כו' אחד האוכל והשותה יע"ש וכבר עמדנו במקום אחר על הא דאמרינן הקפה את הדם או שיעורו ברביעית או כזית ואין כאן מקומו להאריך:

עוד יש לשאול המחה חלב וחמץ וגמאו דחייב כרת נפש לרבות השותה מנלן דחייב מלקות כה"ג כיון דכתיב אכילה גביה ונהי לענין כרת רבייה רחמנא נפש לרבות השותה אכתי אימא דמלקות לא מתחייב אלא באוכל ממש כיון דלא יאכל כתיב ולמ"ש הר"מ ז"ל בהלכות שביתת עשור פרק א' הלכה ד' דאזהרה דיוה"כ על אכילה מאחר שענוש כרת למדנו שמוזהרין אנו בו ולכאורה הולך הוא על הדרך שכתב בשורש הי"ד דגם בכרת לא ענש אא"כ הזהיר יע"ש באורך ושאני פסח ומילה וא"כ ממילא ידענו דה"ה בשותה חמץ וחלב בהמחה דחייב מלקות מאחר דענוש כרת ידענו שהזהיר אבל הלח"מ בהל שביתת עשור פ"א ה"ה כתב מג"ש מייתינן לה ורבינו קיצר יע"ש א"כ קשה מנלן דהמחה חמץ וחלב ושתה דלוקה ואולי גילוי מלתא הוא כיון דגלי קרא נפש לרבות השותה אלמא אכילה ה"ה שתיה בכאן (עיין תוספות חולין ק"ב ד"ה לרבות) ה"ה לענין מלקות אכילה לאו דווקא אלא ה"ה המחה ושותה:

וממה שכתב הר"מ ז"ל בפי"ד ממ"א ה"ט השותה רביעית סתם יינם דאלו יי"נ שנתנסך סובר דלוקה בכ"ש כמ"ש בפי"א ממ"א ה"א יע"ש בכ"מ מה שהביא השגות הרמב"ן אלמא כל איסור דרבנן מאיסורי מאכלות או משקה דרבנן אין לוקה מ"מ אלא דווקא ברביעית וכשיעור שתיית רביעית דלא חייבו מ"מ בדרבנן אלא כל שבדאורייתא כה"ג

היה חייב ואף בייי"נ וודאי לוקה אף בכ"ש מכל מקום בסתם יינם לא חייבו מ"מ אלא אלו היה כן בשאר איסורי תורה היה לוקה מ"ה לוקה כאן מדרבנן:

ויצא לנו הדין בל דבר שאסור מ"ה אלא שאין בו כשיעור לוקה מכות מרדות מדרבנן וכל דבר האסור מדרבנן אין לוקה מכות מרדות אא"כ אכל כשיעור ושתה כשיעור שחייב במקום אחר מן התורה הא לא"ה אפילו מכות מרדות אין בו. ולפ"ז אם אחד אכל חמץ בע"פ בשעה ששית פחות מזית וכן שתה סתם יינם פחות מרביעית איכא לעיונא ביה אם נפסל לעדות מדרבנן או לא כפי מה שנראה מהר"מ ז"ל בהל' עדות פ"ט ה"ג עבר עבירה שחייבין עליה מלקות מן התורה פסול מן התורה ואם היה "חיוב שבה פסול מדבריהם דמשמע דהא דעבר עבירה של דבריהם דפסול לעדות הוא דווקא ביש חיוב מלקות מרדות מדרבנן דלא החמירו חז"ל בדבריהם לפסול לעדות אלא היכא דאלו היה עבירה מן התורה ומלקות היה פסול מ"ה מש"ה בעבירה ומלקות דרבנן פסול מדרבנן הא לא"ה לא וא"כ פחות מכשיעור באיסור של דבריהם דלית מ"מ דרבנן כל שאין בו חימוד ממון אף מדרבנן אפשר לא מיפסל ועיין בח"מ סימן ל"ד ועיין בר"מ ז"ל החו"מ פ"א בסופו בלח"מ מ"ש בשעה ה' אי לוקה מ"מ וכבר חקרנו קצת מזה בכלל מכות מרדות יע"ש:

והוי יודע שיש להסתפק הא דקיי"ל איסור חע"א בכולל או במוסיף אם בעינן דווקא שיהא איסור הכולל או הנוסף שוה לאיסור זה שאנו רוצים להוסיף עליו או אפילו בקל ממנו הדמיון בזה אשת איש ונעשית חמותו מיגו דאיתסר האי גברא בכולהו אחוותא ע"י קידושי בתה איתסר נמי בחמותו אע"ג דבכולהו אחוותא כרת ובחמותו שריפה אמרינן כן א"ד דלא אמרינן כן ועיין בלח"מ הלכות מאכלות אסורות פרק ט' הלכה ו' כתב דהר"מ ז"ל סובר דאיסור מוסיף בעינן שיהא שוה עם הנוסף יע"ש לפ"ז כ"ש בכולל דאמרינן הכי דכולל קיל ממוסיף כמבואר בכמה דוכתין ועיין בפירוש המשניות במס' כריתות שם פי' בע"א וכבר כתבנו מזה בספרים הקודמים (עמ"ש בפריי לי"ד בפתיחה לבב"ח):

והנה דברי הלח"מ לא נפלאו ולא רחוקים הם דכפי הנראה היא הלכה פסוקה דאף במוסיף בעינן דווקא שיהא שוין הא קל על חמור לא שהרי בקדושין ע"ז כ' תני תנא קמיה דרב ששת כל שהוא ביקח כו' פרט לאחותו אלמנה לכ"ג ובין לל"ק ול"ב שם אתיא כרבנן ג"כ ומודים רבנן בקל על חמור דלא חייל ומוסיף הוה כמ"ש התוס' שם ד"ה פרט לכהן משוח מלחמה אלמא בעינן שיהא איסור הנוסף דומיא דמוסיף שיהיו עכ"פ שווין. הן אמת שלא ראיתי להר"מ ז"ל שהביא זאת הברייתא ולא ידענא על מה ועיין ביבמות בסוגיא דאיסור כולל ומ"ש בס' פורת יוסף יע"ש. (עיין מ"ש בכלל אחר

בסוגיא זו דקדושין ולכאורה התם ממעט ליה מקרא כל שהוא ביקח וכפרש"י שם וע"ש בפני יהושע וקושית הגמרא שם דנילף מיניה בעלמא ומשני יע"ש). ולכאורה איסור קל על חמור שם בקדושין י"ל איסור כהונה שאין שוה בכל לא חייל על אחותו שהוא שוה בכל אמנם מרש"י שם ד"ה אבל כתב על אחותו שבכרת משמע בכ"מ לא חייל קל על חמור ויש להתיישב בזה הרבה. ומיהו זה טעות דל"ד נדון זה דקדושין לדברי הלח"מ כמ"ש לקמן:

וראיתי להר"מ ז"ל בפירוש המשניות סנהדרין פ"א א' אמתני' דר' יוסי אמר נדון בזיקה ראשונה ובגמרא שם כיצד חמותו ונעשית א"א נדון בחמותו א"א ונעשית חמותו נדון בא"א ואהא פליגי רבנן עליה ובגמרא פריך חמותו ונעשית א"א הא מורה ר"י במוסיף ומשני בתרי קטלא כו' ופירש"י ובי מודה ר"י בחטאת אלמא אף דא"א קיל מחמותו אפ"ה חייל בשוגג להתחייב ב' חטאות וה"ה לרבנן א"א ונעשית חמותו נדון בשריפה במזיד דהוה כולל מיגו דאיתסר בכולהו אחוותא אלמא אף כולל חייל קל על חמור וזה ממש נדון הלח"מ דאמרינן הואיל ואיתסר האי גברא בכולהו אחוותא ע"י קידושי אשתו שהם בכרת חייל נמי עליו איסור חמותו בשריפה ולזה נאמר דמיירי שיש אם חמותו דהוה כולל משם אחד וחד איסורא מיגו דאיתסר באם חמותו בשריפה ה"ה אחמותו. ועיין תוס' ביבמות ל"ב ב' ד"ה איסור יע"ש ואמנם הר"מ ז"ל בפירוש המשניות צייר בע"א וז"ל וענין זיקת ראשונה כמו שאבאר כגון שהיתה חמותו אשת אביו ויבוא עליה הנה הוא מצד שהיא חמותו חייב שריפה ומצד שהיא אשת אביו סקילה כו' ואין הלכה כר' יוסי אלמא בחמותו ונעשית אשת אביו חייב סקילה שהיא חמורה לדידן מטעם מוסיף לכל העולם אף דא"א בחנק מייתינן עליה סקילה ולא בעינן שיהא איסור הנוסף דומיא דמוסיף גם הא ליתא דהתם הוה מוסיף דאיכא עוד בר לאביו והוה מוסיף לאחיו בסקילה איתוסף נמי עליה דהאי ולעולם תרוייהו בעינן שיהא שווין ושיהא איסור הנוסף דומיא דמוסיף הא לא"ה לא חייל וכדאמרן:

מריש הוה אמינא הא דכתב הר"מ ז"ל פי"ט ה"ד מהא"ב בעל בעולה בלא נשואין לא חיללה נשואין ממש עם חופה דיקח אשה משמע נשואין ותבלין מדאמר מה"ד ליליף אלמנה מתמר ואה"נ ומה קושיא ואין איסור חע"א ואיך יחול איסור אלמנה על עשה דבעולה דאף לאו על עשה אין חל כמבואר מההיא דכהן טמא שאכל תרומה טמאה אלא בלא נשואין ליכא איסור ואלמנה לא יקח אף קידושין עם ביאה איכא איסור שוב ראיתי שזה ליתא דנשואין היינו קידושין וכן מצאתי במ"ל בהל' מכירה פ"א ה"ד כתב דכ"מ מלשון המ"מ בהא"ב דכתב שאין מוזהר כו' יע"ש וכתב ע"ש דסברת רבינו אין מוסכם

שהרשב"א ז"ל סובר אפילו ביאה בלא נשואין רק בזנות אסור לכ"ג ולק"מ איך יחול איסור אלמנה על עשה דבתולה אלמה לא בא' שקידש בתולה ובעל דאין חל בעולה על כ"ג דאסורה משום א"א וכי מיית תרוייהו בהדדי חלין בעולה ואלמנה כמבואר ועמ"ש בס' פורת יוסף מזה וכאן אין להאריך עוד י"ל דחייל במוסיף מיגו דחל אלמנה בזנות לא יחלל חייל נמי ע"י קידושין ולוקה משום לא יקח כמה שכתוב במקום אחר:

ודע דמ"ש לעיל דנדון הלח"מ לא דמי להההיא דקדושין הוא אמת ויציב דהתם הכי קאמרינן דאיסור אלמנה שהוא בלאו לא חייל אאחותו שהוא בכרת אף דהוה מוסיף דקל על חמור לא חייל ולעולם בההיא דהמבשל חלב< בחלב< דוודאי חייל איסור הנאה עליה דזה איסור חדש הוא וכמ"ש רש"י בחולין ק"א א' ד"ה ואיסור כו' דמה ששייר הראשון יע"ש י"ל דאמרינן ביה מוסיף והלח"מ הוא שחידש סברא זו מעצמו דבעינן דומיא וכיון דעל הנאה לא לקי ה"ה על אכילה לא לקי משום בשר בחלב ועיין בפירוש המשניות לבריתות שם משמע דאף בהנאה לא מיתסר ולענין הלכה העלינו בס' פרי מגדים דוודאי אסור בהנאה וכמ"ש הרשב"א בתה"א יע"ש ואין להאריך כאן:

אמנם כן בההיא דקדושין ע"ז ב' דמשמע דאף במוסיף לא חל קל על חמור יש לומר דהתם שאני כיון דהיה מזיד על אחותו ולא התרו ביה דאז חייב כרת על אחותו ומש"ה תו לא לקי על אלמנה דכה"ג אמרינן אין איסור חע"א קל על חמור וכיון שהוא בעונש כרת לא נחמיר עליו בעונש מלקות ואה"נ דאם התרו ביה על אחותו ואלמנה שלוקה שתים דבמוסיף איסור חע"א אף שהוא קל על חמור כיון שהעונשים שאנו מטילים על ההוא הם שווין שפיר מצי חייל אף קל על חמור ועם זה יתיישב הא דאמרו התם כהן הבא על אחותו משוי לה זונה חזר ובא עליה עשאה חללה וכבר הקשה מהר"י מטראני ז"ל שם בחדושיו דזונה לא מצי חייל על אחותו (וירצה בזה דאמאי משוי חללה ולדידי' לא הוה מאיסורי כהונה וכבר כתבנו בכלל אחר דמ"מ תרי איסורי' רביע עליה) ולפי מה שכתבתי א"ש דאם היה שוגג על אחותו שפיר לקי על אלמנה או זונה וכפי זה יש לדחוק וליישב גם דברי מהרי"ט שם. ותבלין יש לזה שהרי שם בקדושין ע"ז ב' פירש רש"י ד"ה פטור מכרת ואלו בשבועות כ"ד א' ד"ה פטור ופסחים ל"ו א' ד"ה פטור פירש"י פטור מחטאת אם היה שוגג והוא הדבר אשר דברנו דוודאי ר"ש פליג אף בשוגג דלא חייל ואמנם בקדושין דרבנן פליגי ואמרו דחייב ואהא מסיק ע"כ מחייבי רבנן התם דחמיר על קל הוא דמשמע דאי הוה התם קל על חמור לא הוה פליגי רבנן עליה דר"ש מש"ה פירש"י שפיר פטור מכרת ורבנן מחייבי כרת הא כרת על מלקות אין מענישין לו כרת כיון שלקה מלקות ואף שהוא משם אחר ומה אעשה שדברי רש"י שם ד"ה פרט אין

משמיעין כן שכתב פרט לכ"ג שאין לוקה משום אלמנה אלא משום אחותו הרי דבהתרו ביה משום אחותו מיירי וא"כ שלקו נפטרו מידי כריתתן ואפ"ה אין לוקה עוד מלקות שני משום אלמנה באופן שמסוגיא זו מוכח לכאורה דאיסור קל על איסור חמור אין חייל כלל ולא לקה ב' מלקות כי אם אחת וכיון שכן אף בהיה שוגג על אחותו פטור מכלום כיון דאין איסור חע"א בקל על חמור ואחותו אלו היה מזיד הוא בכרת נמצא מיקרי קל על חמור וכבר כתבנו מזה בכלל אחר מה שיש להקשות על מהרי"ט שם בחדושיו. ורש"י שם כתב פרט כו' שאין לוקה משום "איסור "כהונה אפשר השמיט בכיון אלמנה לומר דתנא דתני קמיה דרב ששת לאו דווקא נקיט אחותו אלמנה ה"ה אחותו גרושה דוודאי הוה מוסיף לגבי שאר כהנים אפ"ה אין חל גרושה על אחותו בקל על חמור וכדאמרן. ולתרוצי קושית התוס' שם ד"ה פרט יע"ש. ובת"י שם דהוה מוסיף לכהן משוח מלחמה ורש"י אשמועינן אף היכא דליכא משוח מלחמה הוה מוסיף בגרושה וכדומה לשאר כהנים וע"ש בפני יהושע ולקמן אבאר:

הן אמת שמ"ש התוס' בקדושין איסור מוסיף למשוח ה"ה דמשכחת לה בכהן שעבר דאסור כל הנשים עליו וכמ"ש הר"מ ז"ל בפי"ז מהל' א"ב הלכה א' יע"ש ועיין מ"ש הר"מ ז"ל בפ"א מהלכות עבודת יוה"כ ה"ג ובכ"מ שם וי"ל התוס' לשיטתם במגילה ט' ב' ד"ה ולא וביומא י"ב ב' ד"ה כהן דמשמע מדבריהם דכ"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה וכשמסתלק לר' יוסי הוה ממש ככ"ה לכל דבריו כו' ומותר באלמנה ובעולה והא דנקט כ"ג משום איבה ולא משום יתור בגדים י"ל דה"נ קאמר דהא דב"ד ומלך וכהנים מסלקין אותו ולא יניחו אותו ג"כ לעבוד בשמונה בגדים ויהיו שני כהנים גדולים וע"ז אמר משום איבה וכיון שכן שמסתלק הרי הוא ככ"ה גמור ובמקום אחר אבאר עוד מזה וכאן אין להאריך:

שאלה חייבי עשה מצרי ואדומי שנשאו לאחד מישראל בעבירה או שהיה ממזר דמותר בהם (עמ"ש לקמן) ומת ואחיו כהן והיא ג"כ היתה גרושה דהשתא יש עליה לכהן עשה ול"ת או חללה מחייבי עשה וגרושה או זונה מחייבי עשה וגרושה וכדבעינן למימר לקמן דהוה עשה ול"ת אי בא עליה היבם אי קנאה ונפטרה בגט או לאו. והנה באלמנה מנשואין ולא נפטרה צרתה וגם היא לא נפטרה בגט עב"ש אה"ע סימן קע"ד אות ג' התם שפיר דהוה עשה ול"ת וכ"ת איך יחול איסור אלמנה על עשה דבעולה וקיי"ל דלאו על עשה לא חייל (עיין תוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי יע"ש) כבר עמדנו ע"ז במקום אחר וכתבנו דמשנשאה אחיו נעשה א"א וכשנעשה בעולה לא חייל איסור בעולה על איסור א"א וכשמת חיילי תרוייהו בהדדי ומש"ה שפיר הוה עשה ול"ת משא"כ בנדון דידן דהוה

עשה מקודם אפשר דלא חייל הלאו אח"כ דאין איסור חע"א אם לא בא' מג' דרכים כולל ומוסיף וב"א וכאן ליכא לא כולל כו' וא"כ חייבי עשה לחוד מ"ה דמיא ליבום כמבואר באה"ע שם דעשה דשוא"ת דחי לה עשה דקום ועשה ואם בא עליה קנאה ונפטרה היא וגם צרתה:

תשובה. שאלה זו א"צ לפנים ודאי מלתא דפשיטא הוא דמ"ה לא דמיא לייבום דהוה עשה ול"ת ואף דאין איסור חע"א מ"מ אי מייבם לה דאתי עשה דקום ועשה ודחי לעשה דשוא"ת תו חייל עליה ל"ת דגרושה וכדומה והלכך לא מצי דמי לה וכה"ג כתבו התוס' ביבמות י"נ ב' ד"ה דלא דאיסור אחות אשה מיתלא תלוי וקאי והוא גמרא ערוכה בדף ל"ב ע"א ולר"ש ליייבם ומשני כו' הלכך לא פקע וה"נ כן הוא. ועוד דכבר כתבנו פעמים רבות דנהי דאין איסור חע"א היינו לענוש עונש הראוי משום איסור האחרון אומרים אין איסור חע"א אבל מ"מ תרין איסורין רביע עליה וכדמשני לקוברו בין רשעים גמורים יע"ש ביבמות ל"ב ב' וכי פריך לר"ש כיון דאין חל תתייבם היינו לפי ה"א אבל באמת אין קושיא בלא"ה והא דאמר רבא לעיל י"נ ב' טעמייהו דב"ש דאין איסור הע"א אלמא לדידהו אין חל כלל איסור גופא אאיסור אחר יש לומר אה"נ דרבא טעמייהו דב"ש מפרש אבל אנן לא ס"ל הכי תדע דרבא גופא מסיק ביבמות שם ל"ב ב' מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ולקוברו בין רשעים גמורים כו' אלא רבא אליבא דב"ש קאמר כן וכדכתיבנא:

הן אמת דאיכא לעיונא בהא דאמרינן ביבמות צ"ט א' מה"ד לילף אלמנה מתמר ואימא אה"נ כו' ובתוס' שם ומה קושיא ואיך ס"ד דבעינן דווקא מנשואין א"כ איך חייל כלל איסור אלמנה על איסור עשה דבתולה ולא בעולה דאין לאו חל על עשה וכ"ת דאיסור בעולה נמי לא הוה חל מעיקרא על איסור אשת איש וכשמת הבעל תרוייהו בהדי הדדי בעולה ואלמנה חיילי הא ליתא כיון דאמרינן דהא דאין איסור חע"א היינו לענוש ג"כ בעונש האחרון אבל מ"מ חייל איסור ע"א למיהוי תרין איסורין רביע עליה א"כ איסור בעולה חל מעיקרא על איסור אשת איש ותו כשנתאלמנה לא אתי חייל איסור אלמנה עליה ונהי הא דאמר בשלמא מנשואין עשה ול"ת ולא אתי עשה דיבום כו' היינו כמ"ש מעיקרא דאי פקע איסור עשה דבתולה אתי חייל לאו דאלמנה ואין כח בעשה דיבום לדחות שתיהן הלכך לא פקע אבל הא קשיא כמ"ש אבל לשיטת הר"מ ז"ל פי"ט מהא"ב ה"ד דבעילה בלא נשואין אין איסור עשה לכ"ג ודווקא ע"י קדושין הוא דמוזהר עליה א"כ יש לומר דמש"ה חייל אלמנה על איסור בעולה וכשמקדש והדר בעיל לקי תרתי א' משום לא יקח וא' משום לא יחלל דהוה כאיסור מוסיף מיגו דאיתוסף איסור אלמנה

למיתסרה עליה אף בזנות משום לאו דלא יחלל איתוסף נמי ע"י קדושין למלקי עליה על לאו דאלמנה לא יקח בקידש ובעיל וכאמור:

ועדיין לא הונח לי בזה דהא להר"מ ז"ל בזנות איסור תורה וודאי איכא ואפילו מילקא לקי משום קדשה כמבואר פ"א מהל' אישות יע"ש וא"כ אין כאן איסור מוסיף דמעיקרא כי הוה בעולה נמי איתסרא ליה בין בזנות משום קדשה ובין ע"י קדושין והשתא כשנתאלמנה איזו איסור מוסיף איכא ובשלמא לאו דלא יחלל דלוקה בכ"ג בזנות ולראב"ד אף גרושה בכ"ה לוקה משום לא יחלל בזנות יע"ש בפי"ז מהא"ב ל"ק איך יחול לאו דחילול על ביאת זנות דבלא"ה איכא איסור תורה להר"מ ז"ל משום קדשה דהוה איסור מוסיף מיגו משום דאיתוסף ע"י קדושין איתוסף נמי בזנות משא"כ אלמנה על בעולה איזו איסור מוסיף יש ביה ולזה נאמר דה"א דווקא מנשואין וקרא קמ"ל ע"י יבום דלא יקח אותה דאי מבתולה ולא בעולה אתי עשה דיבום ודהי לה לשיטת הפוסקים דעשה דקום ועשה דחי לשוא"ת וכ"פ בש"ע אה"ע סימן קמ"ד ס"א יע"ש ואי תימא א"כ לכתביה רחמנא להאי קרא בפרשת יבמין כמ"ש התוס' בקדושין י"ג ב' בהא דילף מיתת הבעל דמתיר יע"ש בתוס' ד"ה ומדאמר הא ל"ק דדווקא אי מיתת הבעל אין מתיר קשיא שפיר איך כתב קרא סתמא אלמנה לא יקח והא לכ"ע אסירא והוה ליה לקרא לפרש בפרשת יבמין משא"כ באמת ל"ק כ"כ דוודאי אלמנה אסרה תורה לכ"ג ותרין איסורין רביע עליה ונ"מ שפיר ע"י יבום דהוה עשה ול"ת ולא דחי להו עשה דיבום ולשיטת התוספות יבמות כ' ב' ד"ה גזירה דחייבי עשה מ"ה אין דמיא ליבום י"ל דאין איסור חע"א כלל והוה ב"א או די"ל דביאת זנות אין איסור כפנויה מ"ה כ"א דרבנן לחד דעה וא"ש כדאמרן:

עוד יש לומר דאלמנה מצי חייל על איסור בתולה ולא בעולה ע"י מוסיף מיגו דאיתוסף איסור כשנתאלמנה דאסורה לו בזנות ואי תימא דבלא"ה אסורה בזנות משום קדשה יש לומר במייחדה לשם פילגש או ביתומה קטנה דאין בה קידושי תורה דעכ"פ ליכא איסור משום ביאת זנות עיין ביבמות נ"ט ב' בממאנת וברשב"א ז"ל בשבע שיטות ועיין בהל' מלכים ואין להאריך כאן:

ודע דהרא"ם ז"ל פ' אמור כתב חללה שנולדה דאל"ה הוה בעולה ומעולם תמהתי על דברי הרא"ם הללו דמלבד מה שהקשה המ"ל פי"ח מהל' א"ב ה"ב ד"ה ודע דהרא"ם וגם אני הקשיתי כן בלא"ה מה יענה בזונה לכ"ג תיפוק ליה דהוה בעולה אלא ללקות וכ"ת דאין איסור חע"א הא זונה וחללה על בעולה הוה מוסיף ועוד דב"א הוא וחייל לכ"ע. ועתה ראיתי להמשנה למלך שם ד"ה וא"ת וד"ה וגם הקשה לד"א למה לי בתולה תיפוק

דהוה זונה יש לתרץ בפשיטות הדא אי סוף ביאה קונה דכ"ג אסור לקדש בביאה וודאי זונה לא הוה אף אי סוף ביאה קונה לא נקראת זונה בתחלת ביאה דאדעתי' דקדושין לבסוף בא עלי' וא"נ בתחלת ביאה אפ"ה אסור לקדש אשה בביאה דביאה אירוסין עושה וע"ש בקדושין ט' א' ויו"ד שם בריטב"א ורשב"א וא"כ אין קושיא:

גם מ"ש המ"ל שם ד"ה ודע דהרא"ם על מ"ש התוס' ביבמות ס"ט א' ד"ה לא דלר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולא פסלה מתרומה כתב שהוא חדוש גדול בעיניו ואני ההדיוט לא ידענא למה כתב האדון ז"ל שהוא דבר חדוש וכפי הנראה שסברא פשוטה היא דאמרינן התם כל שאין זר מעיקרא לא פסלה מתרומה ושלא לשם אישות לאו זר מעיקרא הוה דאי בעי מקדש לה ואף דזונה מקריא מ"מ לתרומה דנפיק מקרא דאיש זר וההוא לא זר מיקרי ויראה דאפילו לר"ע דאמר זונה זו מופקרת מ"מ לא מפסלא מתרומה לדידיה דכל הביאות לאו זר מיקרי דאי בעי מקדש לה ומקרא דאיש זר לא ידעינן אלא מצרי כו' יע"ש ולענין אי ממזר מותר במצרית א' עיין קדושין ע"ד ב' גר עמוני:

כלל רובא וחזקה

אמר הכותב בהיות שהארכנו פעמים בעניני רובא וחזקה ראיתי עוד רגע לדבר בו. מפני שראיתי שאלה אחת קצרה בספר תומת ישרים למהר"ר תם ן' יחייא (המכונים בשם אהלי תם) שממנה יש ללמוד הרבה דינים לדין רובא וחזקה וזו תוארה בקצרה:

שאלה ראובן נשא אשה בתשרי ובכסליו הפילה והעידו נשים שהיה כדמות בן ה' חדשים ובכה ג"כ. תשובה האשה מותרת לבעלה אע"ג דרוב נפלים אין בוכים תוך חמשה וחזקת אשה זו בהיתר ורובא עדיף מחזקה לחומרא מ"מ הכא איכא מיגו דאי בעי אמרה ממך נתעברתי קודם זה ואומרת שלאחר נשואין נתעברה ומיגו וחזקה עדיף מרובא. ואפילו נימא דרובא עדיף ממיגו וחזקה מ"מ כאן נשים הוה כעד אחד ואין דבר שבערוה פחות משנים כשהאשה מכחישתו. ואפילו אותן נשים מהימני לבעל כבי תרי אין חייב להוציאה דהא דאמרינן אי מהימן לך כבי תרי הוה מדרבנן ומדרבנן לא אמרינן רובא עדיף מחזקה לחומרא אלא נסמוך מיעוטא אחזקה עכ"ל התשובה. העתקתיה מפני שאין הספר ההוא מצוי ביד כל אדם. ועתה אראה לעיין בה:

הנה כפי הנראה שהמעשה היה שראובן קידש אישה מקודם ובתשרי נשאה ע"י חופה ובכסליו ילדה ואומרים שנפל צורתו כדמות בן ה' ובכה ורוב נפלים אין בוכים תוך חמשה חדשים והשתא איכא רוב לאיסורא ורובא וחזקה רובא עדיף ואף שהאשה אומרת שלאחר נשואין נתעברה מבעלה לא נאמין לה כי אומרת הפך הרוב דרוב נפלים

אין בוכין תוך ה' חדשים. וע"ז השיב הר"ב ז"ל דאשה מותרת מב' טעמים. א' דיש לה מיגו ואפשר דמיגו עם חזקה עדיף מרובא. הנה מ"ש דרובא עדיף מחזקה לחומרא לאו למימרא דמדרבנן הוא אלא מן התורה הוא דרובא עדיף מחזקה וכנראה מדברי התוס' חולין י"א א' ד"ה מנא וד"ה אתיא וכבר הארכנו בזה במקומות אחרים אלא דה"ק דלקולא לא ומדרבנן מחמירין באיסור תורה לומר סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא כמבואר ביבמות קי"ט וע"ש ברא"ש. והשתא וודאי מיגו במקום רובא לאו כלום הוא דנהי דמיגו במקום חזקה מיבעיא לן ב"ב ה' ב' וע"ש תוס' ד"ה מי ובש"ך ח"מ פ"ב אות יו"ד ולא איפשטא אבל מיגו נגד רובא לא אמרינן וא"כ מנלן לומר בצירוף מיגו עם חזקה דליהוי עדיף מרובא. גם המיגו אין טוב דהוה מיגו דהעזה שהבעל מכיר בשקרה שלא נתעברה ממנו קודם נשואין וכה"ג איכא מחלוקת אי הוה מיגו ע"ש בש"ך אות ו' יע"ש:

שוב התבוננתי בספרים וראיתי מבוכה גדולה ומכ"ש לאיש עני כמוני שדרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי אשיחה וירווח לי. הנה המעיין במשנה כתובות י"ב ב' וי"ג א' דטוענת תחתיך נאנסתי דרצון רובא ומ"ע לא שכיח ג"כ אפ"ה נאמנת ויש לה כתובה מטעם מיגו וחזקה כדאיתא התם והלכה כר"ג כדפסק הר"מ ז"ל פי"א מה"א ה"י וי"א ובש"ע אה"ע ס"ט סעיף י"ט יע"ש אלמא אף דאיכא חזקה דידה בטענת מ"ע שהיתה בחזקת שאין בעולה והוא יש לו הזק ממון דאלים טפי וא"כ אוקי חזקה להדי חזקה אפ"ה האשה מהימנא דיש לה מיגו עם ברי ושמא נגד הרוב מ"ע לא שכיח וכן בטוענת תחתיך נאנסתי דנגד הרוב דרוב רצון איכא חזקה דחזקת היתר לבעלה ולו יש חזקת ממון מהימנא במיגו נגד הרוב עם ברי ושמא כ"ש דמיגו עם ברי ושמא בהדי חזקה דמהני נגד הרוב בנדון השאלה שהיא אומרת ברי שנתעברה תחתיו ממנו והבעל אין מכחישה ואיכא מיגו דממנו נתעברה באירוסין וחזקה חזקת היתר דמהני. אמנם יש לחקור דהתם נמי איכא ס"ס דאין לה מאתים שמא לאו תחתיו ואין לה עכ"פ מאתים ואת"ל תחתיו שמא ברצון ואפ"ה מהימנא מטעם מיגו וברי ושמא וע"כ שאני ממון וגם יש לה שטר כתובה או תנאי ב"ד ועב"ש אה"ע ס"ה אות כ"ב יע"ש היטב:

והנה הר"מ ז"ל פי"א ה"י וי"א פסק הלכה כר"נ בין בראשונה ושניה ואלו בפי"ח מהא"ב הלכה י' וי"א וכפי מה שהבין המ"מ שם דרבינו פסק דלא כרבינו יונה שהביא הרא"ש ז"ל כסוגיא דפ"פ אף שמתרצה אין נאמנת ובש"ע אה"ע סימן ס"ה סעיף ד' הביא לשון הר"מ ז"ל משמע דפסק דאין נאמנת והר"ב הוא שהגיה וי"א באשת ישראל ומתרצה נאמנת וכבר תמה הפני יהושע בקו"א בכתובות בסוגיא דפ"פ אמאי שביק מרן הב"י רוב דעות שפסקו להתיר באומרת ברי יע"ש. והנה לפי דעת הב"י ע"כ צריך לחלק בין ממון

דנאמנת ואיסורא דאין נאמנת ובמ"ש המ"מ שם. ועתה אשובה אראה. הנה בארוסה שנתעברה דרוב פסולין אצלה וכן פנויה שנתעברה ברוב פסולין אצלה וגם ליכא מיגו אפ"ה אם אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ובדיעבד אפילו ברוב פסולים לא תצא והוולד הוה דיעבד כמבואר כל זה בש"ע אה"ע סימן ד' סעיף ב"ו וסימן ו' סעיף י"ז וי"ה וב"ש שם אות ל"א אלמא דמהני ברי ושמא דידה נגד הרוב וע"כ הטעם דאשה מזנה בודקת ומזנה וכן בארוסה כשאין הארוס לפנינו עיקר האי טעמא ואה"נ בנאנסה דל"ש בודקת ומזנה תצא אפילו דיעבד והרוצה לעיין יעיין בכתובות י"ג ב' בתוד"ה השבתנו וי"ד ב' ד"ה כמאן ובפני יהושע שם (כי הוא המלמד אותי להועיל) וא"כ מש"ה בטוענת נאנסתי באשת ישראל אינה נאמנת דהוא נגד הרוב דרובא ברצון ואפילו רוב רצון לא הוה אלא מדרבנן יע"ש בתוס' כתובות ט' א' ד"ה ואי יע"ש אפ"ה לא מהימנא וכ"ש ברוב גמור מדאורייתא אף דהתם איכא נמי חזקה דחזקת היתר לבעלה ואשה צדקת אפ"ה חוששין. וכן בטוענת מ"ע אני אין נאמנת להר"מ ז"ל כנראה מהמ"מ שם וה"ט דמ"ע לא שכיח וטוענת נגד הרוב ובאשת ישראל אף דאיכא ס"ס שמא באונס ושמא מ"ע תרוייהו לא שכיחא ולא הוה ג"כ ס"ס ומיהו באשת כהן שטוענת נבעלה קודם לכן ג"כ משמע דלהר"מ אינה נאמנת לא ידענא אמאי אי דאיכא חזקה דתחתיו משום חזקת הגוף הא איכא חזקה דחזקת כשרות כמ"ש התוס' כתובות שם ט' ד"ה ואי וא"כ הוה ספק השקול ואמאי לא מהימנא בברי ושמא והא ע"א נאמן באיסורים ואפי' הבעל דבר בעצמו וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י:

וראיתי לרבינו הגדול בספרו פני יהושע כתובות ט' א' שם שכתב דרבינו יונה התיר באשת ישראל אבל אשת כהן לא דחזקת הגוף עדיף מחזקת היתר ואפילו ספק השקול לא דכי אמרינן ע"א נאמן אפילו הבע"ד בחתיכה ספק חלב שלו משא"כ כאן שהספק בגופה לא מהימנא כדאשכחן בשבויה דהיא לא מהימנא עכ"ל. הנה דבר גדול דיבר האדון ז"ל דבספק השקול ממש דע"א נאמן אחר אבל הבעל דבר לא מהימן אלא בחתיכה שלו ספק חלב ואף שנוגע בדבר מותר אדם אחר לאכול עמו והטעם דאין אדם חוטא בשביל ממון משא"כ כשהעדות בגופה אין הבע"ד נאמן וראיה משבויה ולפ"ז באשת ישראל דמהימנא לדידיה היינו דחזקת היתר מסייע לה ורובא דרצון לא הוה אלא מדרבנן. ואמנם לי ההדיוט דברים אלו צ"ע דהא ע"א נאמן באיסורין ילפינן מב' מקומות משחיטה שאדם שוחט בהמה שלו (עיין רש"י חולין יו"ד ב' ד"ה עד אחד) ומוספרה לה בנדה ותרוייהו צריכי דמשחיטה שמעינן היכא דאיתחזק איסורא כל שבידו מהימן ומנדה שאין בידה דסופרת ע"פ עצמה שבעה שמא לא טהרה עדיין ומיהו איתחזק לא

מיקרי דוודאי סוף הוא ליפסק בטהרה כמ"ש כל זה בחה"ר גיטין ב' ב' יע"ש היטב ונם אני הארכתי בזה בכלל ע"א נאמן יע"ש בכללי הספיקות. וא"כ הרי נדה דנאמנת לעצמה והספק בגופה הוא ואפ"ה ע"א נאמן באיסורין ולא הצריכו עדים כלל הן לענין ספירת שבעה והן לענין טבילה כמבואר. ושבויה דאין היא נאמנת אפשר מעלה עשו ביוחסין לכהונה עב"ש אה"ע סימן ז' אות ד' דאפילו מל"ת לא מהימן כאן (ולפ"ז אשת כהן נמי אפשר מעלה) ועוד דשבויה החמירו והואיל ואיכא רוב עובדי כוכבים מש"ה לא הקילו עפ"י עצמן משא"כ בספק השקול וודאי ע"א נאמן באיסורים אפילו על עצמו וספק שבגופו. ומ"ש הפני יהושע דרמ"א לא הביא דעת המתיר אלא באשת ישראל ולא באשת כהן כ"כ הפ"י בקו"א שם ד"ה אמנם לאחר העיון יע"ש והנה הב"ש והה"מ באה"ע ס"ט אות יו"ד וט"ו כתבו בפשיטות לדעת המתיר ה"ה אשת כהן או מ"ע יע"ש והלבוש שם סעיף ז' הוסיף על הגהות רבו וכתב י"א להתיר בישראל בטוענת נאנסה ובאשת כהן באומרת קודם אירוסין נאמנת יע"ש (בב"ש שם נאנסתי קודם אירוסין אולי ל"ד ה"ה ברצון) ולא ידענא אמאי השמיט הלבוש טוענת מוכת עץ ואולי מ"ע הוה רוב גמור ורצון רק דרבנן ודוחק:

ויש להעיר הערה אחת מ"ש הרא"ש ז"ל בסוגיא דפתח פתוח על מ"ש תלמידי רבינו יונה באומרת נאנסה תחתיו דנאמנת כתב דטעו וכתבו משמו כו' דרצון רובא ומה קושיא דלמא ה"ק משמו באומרת נאנסה היינו בקטנות דפיתוי קטנה אונס ואטו מאן דפסק כראב"ד ובשם ירושלמי כן הוא דפיתוי קטנה אונס (עיין באה"ע בב"י קע"ה ובד"מ שם) טועה הוא ולית כאן נגד הרוב אם לא שנאמר דסובר חזקת הגוף נגד חזקת היתר הוה חזקת היתר כמאן דליתא כלל וכמ"ש קצת מזה בפני יהושע שם ועוד דבס"ס מהני ואלו חזקת הגוף עדיף טפי א"כ הא קיי"ל ס"ס במקום חזקה לא אמרינן אלמא חזקת היתר אוקי לבהדי חזקת הגוף וזה יש ליישב. והנה הלבוש באה"ע סימן ס"ט סעיף ז' שינה והפך הגהות רבו ז"ל דבש"ע כתוב וי"א דבמתרצה נאמנת ויש אומרים עוד דווקא גדולה אבל קטנה כו' והלבוש כתב להיפך וי"א דכשהיא קטנה שרי (וזה דעת הר"א ז"ל בהשגות פ"ג מהא"ב ה"ב והמ"מ ביקש ראיה לדברי רבינו ולא מצא משמע דעתו כר"א ז"ל שכן כתב הירושלמי יע"ש) וי"א עוד דבאשת ישראל בטוענת נאנסה תחתיו ר"ל היינו בטוענת תחתיך בקטנותה דאין טוענת נגד הרוב ומש"ה הביא באשת כהן דאין טוענת הפך הרוב אבל הר"ב בהג"ה שינה בכיון ולומר דבאשת כהן יודה המחבר ובאשת ישראל אפ"ה י"א דשרי דאף דטוענת נגד הרוב מהימנא בברי אף דליכא מינו

כלל ודברי הלבוש מחוורין כעמר נקא ולבושיה כתלג חיור הלא ידוע מעלת אדונינו הלבוש ואפשר שבכוונה גדולה שינה והוסיף וכאמור:

סוף דבר הכל נשמע דע"א אין נאמן באיסורין הפך החזקה כל שאין בידו ועש"ך י"ד קכ"ז האריך אי הוה וודאי או ספק ומ"מ נראה נגד רובא ודאי לא מהימן כל שאין בידו וההיא דמכשיר ר"נ ברוב פסולים מטעם אשה מזנה בודקת ומזנה והוה נמי בידה ורצון לגבי אונס לא הוה אלא רובא דרבנן ומש"ה מהימנא אבל כל שיש רוב גמור מ"ה וע"א אמר על דבר א' שהוא מן המיעוט ואין בידו לא מהימן ותשובת רבינו תם (הוא מהו"ר תם ן' יחייא ז"ל) מסייעני דע"כ לא צידד להתיר אלא היכא דאית לה מיגו עם חזקה שלה הא לא"ה לא ומיהו אף בזה צידד ולא רצה לסמוך ע"ז לחוד אלא מטעם דהכחשת בע"ד לגבי ע"א כמאן דליתא דמי וכיון שאשה היולדת מכחשת לנשים ואמרה דלא בכה הולד ולא היה כדמות ה' חדשים פשיטא דהיא מהימנא כמבואר בי"ד סימן קכ"ז דכל היכא שהבע"ד מכחיש העד לאו כלום הוא ומאה נשי כחד דמיין וברור הוא:

ואמנם מ"ש עוד שם בתשובה ההיא דאף אי מהימן ע"א להבעל כבי תרי מ"מ אין מגרשה דע"א נאמן כבי תרי הוא מדרבנן ומדרבנן לא אמרינן רובא עדיף מחזקה יע"ש ולפ"ז יצא לנו דין גדול בחתיכה שנולד בה ספק איסור דרבנן ויש בספק ההוא רוב לאיסור וחזקה להיתרא הולכין להקל וזה כמו שאציין. עד"מ היו כאן עשרה צבורין תשעה מאיסור דרבנן בשר עוף בחלב וכדומה גבינת העובדי כוכבים (ובזה יש לעיין דשמא גבינת העובדי כוכבים חמור) ונפל א' מהם לקדירת היתר וא"י איזה הוא דכל בדרבנן אומרים שאני אומר כמבואר בי"ד קי"א אלא דכאן יש רוב לאיסורא דכל דפריש מרובא פריש א"כ יהא הקדירה מותרת דכל בדרבנן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא וספק דרבנן לקולא. ומיהו הציור הזה ליתא דכיון דנפל לתבשיל איתרע חזקה תדע דבשל תורה אמרינן שם דאסור ולא מוקמינן הקדירה על חזקה יע"ש בי"ד קי"א. ומ"מ אי משכחת ליה בע"א הוה אמרינן כן ואני מסופק הרבה בזה דנהי מדרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא היינו לחומרא אבל לא לקולא דוודאי רובא וחזקא רובא עדיף מדינא וא"כ אף באיסור דרבנן שיש לו חזקת היתר כל דאיכא רובא לאיסורא אסור אף באיסור דרבנן דרובא כי כוליה דמי:

וראיתי להמשביר הגדול (הוא בעל כנסת הגדולה ז"ל) בחלק א"ח במהדורא א' בכלל רובא א"ב הביא הא דתשובת תומת ישרי' מ"ש לחומרא כבר כתבנו דמ"ה רובא עדיף מחזקה ולחומרא היינו אבל לקולא לא ומדרבנן אף דאיכא רובא לקולא כיון דאיכא חזקה לאיסורא הו"ל ספק השקול והלכך באיסור תורה לחומרא ובאיסור דרבנן לקולא

דספק השקול בדרבנן לקולא וזה אמת ויציב כמ"ש כ"פ בפריי לי"ד אבל מ"ש דרובא וחזקה נסמוך מיעוטא אחזקה והיינו מ"ש בספר תומת ישרים הבאתיו לעיל והיינו אף דרובא לאיסורא וחזקה לקולא כל באיסור דרבנן הוה ליה פלגא ולקולא בהא איכא לעיונא טובא כיון דמדינא חזקה במקום רובא ליתא הלכך כל דאיכא רובא לאיסורא וחזקה לקולא אף באיסור דרבנן ראוי לומר דאזלינן לחומרא דרובא עדיף מדינא ואף למ"ד איסור דרבנן נגד חזקה לקולא יודה ברובא עמ"ש בפריי לי"ד סימן ק"י ומ"מ בה"מ יש לצדד בזה וצ"ע לדינא:

זאת תורת העולה מדברינו דע"א נאמן באיסורים היכא דליכא חזקה והיכא דאיכא חזקת אין מהימן לקולא אבל לחומרא עש"ך י"ד קכ"ז ונגד רובא י"ל דלא מהימן לכ"ע אף לחומרא ומיהו כל זה שאין בידו אבל מה שבידו מהימן אף נגד רובא עמ"ש בפריי לי"ד סימן א' יע"ש. והא דנאמנת באומרת לכשר נבעלה אף ברוב פסולין בדיעבד אם ניסת לא תצא וה"ה ארוסה שעיברה הוולד כשר דהוה דיעבד היינו משום דאשה מזנה בודקת ומזנה והוה כבידה ואה"נ בנאנסה ברוב פסולים אצלה דל"ש בודקת ומזנה אין נאמנת והיכא דיש לה מיגו יש לומר דנאמנת כמ"ש התוס' כתובות י"ד ב' ד"ה כמאן דבדאית לה מיגו אפילו בנאנסה ורוב פסולים אצלה מהימנא לר"ג עכ"פ דיעבד ואף דאיכא רוב כיון דאיכא חזקה דכשרות בהדי מיגו מהימנא אף נגד הרוב וזה סיוע למ"ש בשו"ת הנ"ל באשה שהפילה נפל כו' דמיגו בהדי חזקה מהימנא דיעבד עכ"פ אף נגד הרוב וע"ש בכתובות י"ג א' ראוה מדברת וב"ש אה"ע סימן ו' אות ל"א בסופו מ"ש בנאנסה ויש עדים לא מהימנא וכבר התבאר זה לעיל באורך מזה: